ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အ-ဝဂ်

အတွဲ - ၁၉

(ဝါ° - ဝိဝေကာဓိမုတ္တိ)

(အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ် ၉၁၁၂ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမ ဘုရားကြီးတိုက်မှ ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၁ ကောဇာ ၁၃၆၉ ၂၀၀၈

ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်

သီးသန့်ဓမ္မဒါန

သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဒုတိယဝန်ကြီးသူရဦးအောင်ကိုမှ လှူဒါန်းပါသည်။

U Kyaw Nyunt
Managing Director
Annawar Shipping Co., Ltd

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အ-ဝဂ်

အတွဲ - ၁၉
(ဝါ - ဝိဝေကာဓိမုတ္တိ)
(အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ် ၉၁၁၂ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမ ဘုရားကြီးတိုက်မှ ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၁ ကောဇာ ၁၃၆၉ ၂၀၀၈

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

အတွဲ (၁၉)

အကြိမ်	အုပ်ရေ	ခုနှစ်
ပထမအကြိမ်	၁၀၀၀	၂၀၀၈

သာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန
အမှတ် ၂၇၅၈၇
ရက်စွဲ ၄.၁၁.၁၁
ဗုဒ္ဓသာသနာစာကြည့်တိုက်

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဇာနည်ဝင်း
(မှတ်ပုံတင်အမှတ် - ၀၃၈၄၃ / ၀၂၄၀၅)
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ကျမ်းစာအုပ်ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်

လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်စေရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ

ပညာသံဝတ္တနိကကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

ပြည့်စုံညွန့်ကုမ္ပဏီ

ငွေကြာရံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း

တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

နတ်ဂျူသာစုဓေါ်ဓေဓေသော်ဃ။ ။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး

စဉ်	အဘိဓာန်ကျမ်းစာအုပ်တွဲ	ပါဝင်သည့်အက္ခရာပုဒ်	ပြုစုသည့်အဖွဲ့	မှတ်ချက်
၁။	အတွဲ (၁)	အ-မှ အနိဋ္ဌက ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂။	အတွဲ (၂)	အနု မှ အဇ္ဈောက္ကဏ-ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၃။	အတွဲ (၃)	အဇ္ဈဂ္ဂ- မှ အဋ္ဌာရပ-ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၄။	အတွဲ (၄) (၁)	အာ-မှ ဥတ္တရာသေယျ-ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၅။	အတွဲ (၄) (၂)(ပထမပိုင်း)	ဥဒ(၁) မှ ဥဋ္ဌရာသ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၆။	အတွဲ (၄) (၂)(ဒုတိယပိုင်း)		မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၇။	အတွဲ (၅)	က-မှ ကိလေဒေတွာ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၈။	အတွဲ (၆)	ကိလေသ-မှ ဝကာရ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၉။	အတွဲ (၇)	စ-မှ ဆိဋ္ဌေယျ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၀။	အတွဲ (၈)	ဆိန္ဒ-မှ ဏျပစ္စယတ္ထ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၁။	အတွဲ (၉)	တ-မှ ထောမေသာမိ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၂။	အတွဲ (၁၀)	ဒ-မှ ဒွေဋ္ဌကပဉ္စာ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၃။	အတွဲ (၁၁)	ဓ-မှ နိက္ခာမေသုံ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၄။	အတွဲ (၁၂)	နိက္ခတ္တ-မှ နှာရုသုတ္တနိဗန္ဓန-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၅။	အတွဲ (၁၃)	ပ-မှ ပဋိဗြူဟန-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၆။	အတွဲ (၁၄)	ပဋိဘာသု မှ ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၁၇။	အတွဲ (၁၅)	ဖ-မှ ဘောဝါဒီ - ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၈။	အတွဲ (၁၆)	မ-မှ မှိတပုဗ္ဗ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၉။	အတွဲ (၁၇)	ယ-မှ ရောဟိသ-ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၀။	အတွဲ (၁၈)	လ-မှ ဝဋ္ဌဂါရထ-ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၁။	အတွဲ (၁၉)	ဝါ³ - ဝိဝေကာဓိမုတ္တိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၂။	အတွဲ (၂၀)	-	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ

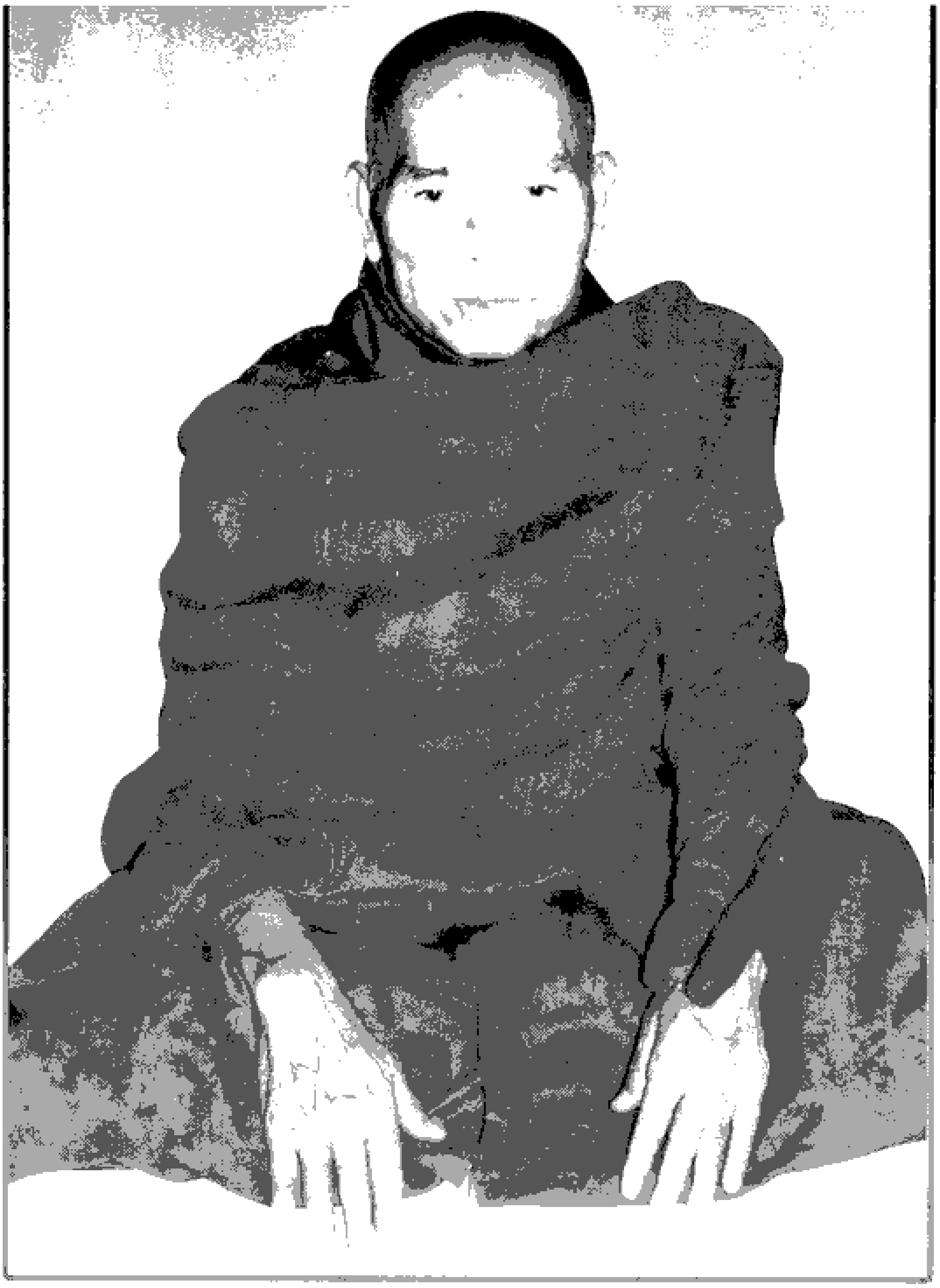

မန္တလေးမြို့၊ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက်
ပါဠိပဒ တိပိဋက ကျမ်းညွှန်းနှင့် တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌ
ဒေါက်တာ ဘဒ္ဒန္တကုမာရာဘိဝံသ
(ဝဋံသကာ သိရောမဏိ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစက ပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ၊ ဘီအေ)

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြု ဘုရားကြီးတိုက် အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များ

ရှေ့တန်း ဝဲမှယာ - ဘဒ္ဒန္တ ကုသလာစာရာဘိဝံသ၊ ဘဒ္ဒန္တ ဩဘာသာဘိဝံသ၊ ဘဒ္ဒန္တ သောဘဏာဘိဝံသ၊ ဘဒ္ဒန္တ ကုမာရာဘိဝံသ၊
ဘဒ္ဒန္တ သုန္ဒရ၊ ဘဒ္ဒန္တ စက္ကပါလ၊ ဘဒ္ဒန္တ ပညောဘာသာဘိဝံသ

နောက်တန်း ဝဲမှယာ - ဘဒ္ဒန္တ နန္ဒာစရိယ၊ ဘဒ္ဒန္တ နန္ဒိယ၊ ဘဒ္ဒန္တ ကဥ္စန၊ ဘဒ္ဒန္တ သဒ္ဓမ္မာနန္ဒ၊ ဘဒ္ဒန္တ ခေမာဝံသ

မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက်မှ ပြုစုသော
တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
အ-ဝဂ် အတွဲ (၁၉)

နိဒါန်း

• • • • •

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

နိဒါန်းအကျယ်ကို အတွဲ (၁၇) ၌ရေးခဲ့ပြီ၊ ဤ၌အကျဉ်းမျှသာ ရေးသားပေအံ့၊ ဘုရားကြီးတိုက်မှ ပြုစုသော ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ (၁) တည်ပုဒ်၊ (၂) လိင်, အလိင်ပြ လက်သည်းကွင်း ( ) ပုဒ်, (၃) comparative Study=နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ ဉာဏ်ပွါးစေရန်အတွက် အလားတူ သက္ကတပုဒ်, ပြာကရိုက်ပုဒ်, အဒ္ဓမာဂဓီပုဒ်, ပါဠိသက္ကတ ကပြားပုဒ်တို့ကို [ ] ထောင့်ကွင်းထဲမှာ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ကပြားပုဒ်တို့ကို " Buddhist Hybrid Sanskrit Dictionary " စာအုပ်မှယူပါသည်၊ ပုဒ်အချို့သည် ကပြားပုဒ်, ကပြားစကားလုံးများ ဖြစ်ပါသည်။

ဥပမာ ------ သာဝတ္ထိ = သာဝတ္ထီ။ ၎င်းစကားလုံးသည် သက္ကတစာလုံး ၐြဝသ္တိ ပုဒ်မှ ပြောင်းလဲသည်။ " ၐြဝ = သာဝ။ အသ္တိ = အတ္ထိ။ သာဝ + အတ္ထိ = သာဝတ္ထိ " ဟု ဖြစ်လာသည်။ ၐြဝ သက္ကတပုဒ်သည်၊ ပါဠိ၌ သဝ္ဝ-ဟုပြောင်းလဲသည်။ " ၐြဝ = သဝ္ဝ။ သဝ္ဝ + အတ္ထိ = သဝ္ဝတ္ထိ " ဟု ပါဠိစစ်စစ် ပြောင်းလဲရပေမည်။ သက္ကတပုဒ်စစ်စစ်ဆိုလျှင် " ၐြဝသ္တိ " ဟု ရှိရပေမည်။ ယခုမူ "သာဝတ္ထိ"ဟု ရှိနေသဖြင့် ကပြားစကားလုံး ဖြစ်ပေသည်။ အဒ္ဓမာဂဓီနှင့် ပြာကရိုက်ဘာသာတို့၌ကား "သာဝတ္ထိ" ဟုရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သာဝတ္ထိပုဒ်သည် အဒ္ဓမာဂဓီနှင့် ပြာကရိုက်ဘာသာသို့ ယိုင်နေသော ကပြားစကားလုံးဟု သိနိုင်သည်။

" သမ္မန္နတိ၊ သမ္မနတိ " ဟု နှစ်မျိုးရှိရာ သိမ်သမုတ်ရာ၌ "သီမံ သမ္မန္နတိ" ဟူ၍လည်းကောင်း " သီမံ သမ္မနတိ "ဟူ၍လည်းကောင်း ပါဌ်နှစ်ထွေ ကွဲပြားနေသည်၊ ဘယ်ပါဠိမှန်သလဲဟု အငြင်းပွားနေကြသည်။ သံ + မနဓာတ် + အပစ္စည်း + တိဝိဘတ်ဖြစ်၍ " သံမနတိ = သမ္မနတိ " မှန်သည်ဟုပြောသော ဆရာတော်များရှိကြသည်။ " သံ + မနဓာတ် + အပစ္စည်း + တိဝိဘတ်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၌ န-ဗျည်းလာ၍ " သမ္မနတိ=သမ္မန္နတိ " ဟု န္န- ၂-လုံးဖြင့် ရုဂ်ပြီးမှမှန်သည်ဟုပြောသော ဆရာတော်များလည်း ရှိကြသည်။ " ရူပသိဒ္ဓိဆရာတော်က န-ဗျည်းလာသည်ဟုဆိုရာ ဘာ့ကြောင့် န-ဗျည့်လာပါသလဲ "ဟု ဆရာတော်ကြီးတစ်ပါးကမေးရာ အဖြေမပေးနိုင်ရှိလေသည်။

သမ္မန္နတိ (ပါဠိ)
သမ္မန္နတိ (သက္ကတ)
သံမဏ္ဏတိ (ဏ္ဏ) (ပြာကရိုက်)
သံ + မဏ္ဏက္က (အဒ္ဓမာဂဓီ)

၎င်း ၄ - ဘာသာကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာကြည့်ပါလျှင် " သမ္မန္နတိ " ပါဠိမှန်ကန်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။ အမှန်မှာ- သမ္မန္နတိ-မှ ဒိဝါဒိဂိုဏ်း ယပစ္စည်းကို ပုဗ္ဗရုပ် န-ပြု၍ " သမ္မန္နတိ = သမ္မန္နတိ " ဟု ရုပ်ပြီးခြင်းဖြစ်သည်။ ပြာကရိုက်ဘာသာ, အဒ္ဓမာဂဓီဘာသာဖက်သို့ ယိုင်သော ကပြားစကားလုံး ဖြစ်ပေသည်။ ထုံးစံ ပါဠိစစ်စစ်မှာ နျ = ည ပြောင်း၍ "သမ္မန္နတိ = သမ္မညတိ" ဟု ရုပ်ပြီးသင့်ပေသည်၊ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းတည်း။

ဝါမူရု = ဝါမ + ဦရု - လက်ဝဲဖက်, ဘယ်ဖက်ပေါင် ။

ဝါမူရူ = ဝါမ + ဦရု + ဦ - လှပသောပေါင်တံရှိသောမိန်းမ။

ဝါမောရူ - သံ ။ ဤကဲ့သို့ ဦပစ္စည်း ပါ / မပါကြည့်၍ ဘာသန္တရနှင့်ညှိပြီး တိကျ မှန်ကန်အောင် ရေးထားပါသည်။

ဝါယမတိ - ဝါယာမပုဒ်တို့၌လည်း သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ။ ၁၃၃-၌ " ဝါယမဓာတ်" ဟု ဆိုသည်။ သဒ္ဒနီတိဆရာတော်အလိုလည်း သိရှိကြစေရန် " ဝါယမဓာတ်" ဟုလည်း ညွှန်းသည်။ ဘာသန္တရ၌ ဝိ + အာ + ယမု ဓာတ်တည်း။ သက္ကတ၌ " ဗျာယစ္ဆတိ-ဗျာယာမ " ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပြာကရိုက်, အဒ္ဓမာဂဓီတို့၌ " ဝါယာမ " ဟူ၍လည်းကောင်း ရှိသည်၊ ဘာသန္တရနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာလျှင် ဝါယမတိ၊ ဝါယာမ- ပုဒ်များ၌ ဝိ + အာ + ယမု - ဓာတ်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ သို့အတွက် ဘာသန္တရပုဒ်များကို ပြသထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဝါရုဏိ, ဝါရုဏီ

ဝါရုဏိ-သည် ဝရုဏပုဒ် + ဏိ (ဏ္ဏ) ပစ္စည်း၊ ပုလ္လိင်ဖြစ်၍ ဝရုဏမည်သောသူ၏ သားဖြစ်သည်။ "ဝါရုဏဿ အပစ္စံ ပုမာ ဝါရုဏိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ" ဟု ကျမ်းညွှန်း ဝိဂ္ဂဟ-ပါ ထောင့်ကွင်း၌ ထည့်ပြထားပါသည်။

ဝါရုဏီ - သည် ဝရုဏပုဒ် + ဤ ပစ္စည်း။ " ဝရုဏဿော ဇာယတီတိ ဝါရုဏီ၊ သုရာ၊ ကပ္ပဒ္ဒုမ " စသည်ဖြင့် ထောင့်ကွင်းစကားရပ်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသူများအတွက် စာအုပ် ပေါင်းများစွာကို ကြည့်ရှု၍ တည့်သွင်းထားပါသည်။

ဝါလိကာရာမ-

ဝါလိကာရာမ = ဝါလိကာရုံကျောင်းတိုက်။ ("ဝါလိကာရာမ = ဝါလုကာရာမ" ဟုပါဌ် ၂-မျိုး ရှိသည်။ ၂-မျိုးလုံးအသင့်ပင်။ ၎င်းဝါလိကာရုံကျောင်းတိုက်သည် အိန္ဒိယပြည် ဝေသာလီမြို့မှာ တည်ရှိ၍ ဒုတိယသံဂါယနာ တင်ရာဌာနဖြစ်သည်။ အညွှန်းများ) ဤကဲ့သို့ ပုဒ်, ပါဌ်, ဝိဂ္ဂဟ စသည်သာမက မှတ်သားဖွယ်အဓိပ္ပါယ်များကိုပါ ဝေဝေဆာဆာ ကျမ်းညွှန်းများဖြင့် ခိုင်လုံစွာဖော်ပြထားပါသည်။

နိဒါန်း

ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင်စဉ်က ပဋ္ဌာနပါဠိ (၆) ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ " သံယုတ္တဋ္ဌကထာယံ " ဟု အညွှန်းတစ်ခုပါလာသည်။ ၎င်း သံယုတ္တဋ္ဌကထာကိုညွှန်းရန် တစ်နေကုန်ရှာရသည်။ နောက် ၂-ရက်, ၃-ရက် ဆက်ပြီး ၂-ပါး, ၃-ပါး ရှာပြန်သည်၊ မတွေ့ပါ၊ ၄ပါး, ၅-ပါး ရှာပြန်သည်၊ မတွေ့ပါ။ ၎င်း ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာနိဿယကို ရွှေခေတ်သာသနာပိုင်ဆရာတော်ကြီး ဦးဥေယျ ရေးသား ပြုစုသည်။ ကျမ်းညွှန်းများလည်း အပြည့်အစုံ ညွှန်းထားသည်။ သို့အတွက် သာသနာပိုင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးအား " တပည့်တော်များ ရှာမတွေ့ပါ၊ အရှင်ဘုရား ကယ်မပါ " ဟု ပေမူနိဿယကိုကြည့်သောအခါ " သံယုတ္တဋ္ဌကထာယံ - ဟု ဆိုသော်လည်း ရှေးမဟာဋ္ဌကထာကို ဆိုလိုသည်။ ယခုခေတ် သံယုတ်အဋ္ဌကထာများ၌ မရှိ "ဟု အမှာရေးထားပါသည်။ ဆရာတော်ဘုရားကြီးအား ကျေးဇူးတင်၍ မဆုံးပါ။ ထိုစဉ်က ယခုကဲ့သို့သော အဘိဓာန်မျိုး မပေါ်ထွက်သေးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဘုရားကြီးတိုက်မှ ပြုစုသော ယခုလို အဘိဓာန်ကြီးများသာရှိပါလျှင် မိနစ်ပိုင်းအတွင်း ရှာတွေ့ပါမည်။

ထို့ကြောင့် စာရှုပရိသတ်များ ဤကျမ်းကိုကြည့်ပြီး အက္ခရကောသလ္လဉာဏ်, ပဒကောသလ္လဉာဏ်, ဝါကျကောသလ္လဉာဏ် စသည့်ဉာဏ်အထူးများကို အခြေခံပြီး ဘုရားဟောပါဠိတော်များ၏ ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်များကို လျင်မြန်စွာသိနိုင်ကြပါစေ။ သိသည်အားးလျော်စွာ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်နိုင်ကြပါစေ၊ အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ကြပါစေကုန်သတည်း။

နိဒါန်း

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနည်း ၅-ကျမ်း	
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊ ၁။
၂	ပါစိတ္တိယ ပါဠိ	ဝိ၊ ၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊ ၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊ ၄။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊ ၅။
	ဒီဃနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၃။
	သံယုတ္တနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၁၂	သံယုတ္တပါဠိ (ပ)	သံ၊ ၁။
၁၃	သံယုတ္တပါဠိ (ဒု)	သံ၊ ၂။
၁၄	သံယုတ္တပါဠိ (တ)	သံ၊ ၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၃-ကျမ်း	
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊ ၁။
၁၆	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ဒု)	အံ၊ ၂။
၁၇	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (တ)	အံ၊ ၃။

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန် ပါဠိတော်ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်း	
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ ၁။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ ၂။
၂၀	ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပညတ်	အဘိ၊ ၃။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊ ၄။
၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊ ၁။
၂၃	ယမကပါဠိ (ဒု)	ယမက၊ ၂။
၂၄	ယမကပါဠိ (တ)	ယမက၊ ၃။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊ ၁။
၂၆	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ဒု)	ပဋ္ဌာန၊ ၂။
၂၇	ပဋ္ဌာနပါဠိ (တ)	ပဋ္ဌာန၊ ၃။
၂၈	ပဋ္ဌာနပါဠိ (စ)	ပဋ္ဌာန၊ ၄။
၂၉	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊ ၅။
	ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ	
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။
၃၁	(က) ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။
	(ခ) ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မပဒ။
	(ဂ) ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။
	(ဃ) ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။
	(င) သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။
၃၂	(က) ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။
	(ခ) ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။
	(ဂ) ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။
	(ဃ) ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။
၃၃	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊ ၁။

နိဒါန်း

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန် ပါဠိတော်ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်		ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
		ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ		
၃၄	(က)	အပ ဒါနပါဠိ	(၃)	အပ၊ ၂။
	(ခ)	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ		ဗုဒ္ဓဝံ။
	(ဂ)	စရိယာပိဋကပါဠိ		စရိယာ။
၃၅		မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ		မဟာနိ။
၃၆		စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ		စူဠနိ။
၃၇		ဇာတကပါဠိ	(၁)	ဇာ၊ ၁။
၃၈		ဇာတကပါဠိ	(၃)	ဇာ၊ ၂။
၃၉	(က)	နေတ္တိပါဠိ		နေတ္တိ။
	(ခ)	ပေဋကောပဒေသပါဠိ		ပေဋကော။
၄၀		မိလိန္ဒပဉှာပါဠိ		မိလိန္ဒ။

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
အဋ္ဌကထာကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယအဋ္ဌကထာ	
၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃	ပါစိတျာဒိ ။	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိ ။	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၅	ကင်္ခါဝိတရဏီ ။	ကင်္ခါ။
၆	ဝိနယသင်္ဂဟ ။	ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၈	မဟာဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၉	ပါထိကဝဂ္ဂဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၀	မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ (ပ)	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၁	မူလပဏ္ဏာသ ။ (ဒု)	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ။	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသ ။	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
	သံယုတ္တနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၄	သံယုတ္တ အဋ္ဌကထာ (ပ)	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၅	သံယုတ္တ ။ (ဒု)	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၆	သံယုတ္တ ။ (တ)	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။

နိဒါန်း

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန် အဋ္ဌကထာကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၇	အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ (ပ)	အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၈	အင်္ဂုတ္တရ ။ (ဒု)	အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉	အင်္ဂုတ္တရ ။ (တ)	အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
	အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ	
၂၀	အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၂	ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
	ခုဒ္ဒကနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ (ပ)	ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ။ (ဒု)	ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ။ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၆	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ။ (ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၇	ခုဒ္ဒကပါဌ ။	ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။
၂၈	ဓမ္မပဒ ။ (ပ)	ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၉	ဓမ္မပဒ ။ (ဒု)	ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၀	ဥဒါန ။	ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။
၃၁	ဣတိဝုတ္တက ။	ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။
၃၂	သုတ္တနိပါတ ။ (ပ)	သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။
၃၃	သုတ္တနိပါတ ။ (ဒု)	သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။
၃၄	ဝိမာန ။	ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။
၃၅	ပေတဝတ္ထု ။	ပေတ၊ ဋ္ဌ။
၃၆	ထေရဂါထာ ။ (ပ)	ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၇	ထေရဂါထာ ။ (ဒု)	ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
အဋ္ဌကထာကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်			သင်္ကေတ
	ခုဒ္ဒကနိကာယအဋ္ဌကထာ			
၃၈	ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထာ			ထေရီ၊ ဋ္ဌ။
၃၉	အပဒါန	။	(ပ)	အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၄၀	အပဒါန	။	(ဒု)	အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၁	ဗုဒ္ဓဝံသ	။		ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။
၄၂	စရိယာပိဋက	။		စရိယာ၊ ဋ္ဌ။
၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသ	။		မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။
၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသ	။		စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။
၄၅	ဇာတက	။	(ပ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၄၆	ဇာတက	။	(ဒု)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၇	ဇာတက	။	(တ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၄၈	ဇာတက	။	(စ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၄၉	ဇာတက	။	(မ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။
၅၀	ဇာတက	။	(ဆ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။
၅၁	ဇာတက	။	(သ)	ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။
၅၂	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ			နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။

နိဒါန်း

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
ဋီကာကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယဋီကာ	
၁	ဝဇိရဗုဒ္ဓိ ဋီကာ	ဝဇိရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီ ဋီကာ (ပ)	သာရတ္ထ၊ ၁။
၃	သာရတ္ထဒီပနီ ဋီကာ (ဒု)	သာရတ္ထ၊ ၂။
၄	သာရတ္ထဒီပနီ ဋီကာ (တ)	သာရတ္ထ၊ ၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီ ဋီကာ (ပ)	ဝိမတိ၊ ၁။
၆	ဝိမတိဝိနောဒနီ ဋီကာ (ဒု)	ဝိမတိ၊ ၂။
၇	ကင်္ခါဝိတရဏီ ဋီကာ	ကင်္ခါ၊ ဋီ။
၈	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာသစ်	ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။
	ဒီဃနိကာယဋီကာ	
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၀	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ် (ပ)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၁	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ် (ဒု)	သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။
၁၂	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၃	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ	
၁၄	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ)	မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ဒု)	မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၆	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ ဋီ၊ ၃။
	သံယုတ္တနိကာယဋီကာ	
၁၇	သံယုတ္တဋီကာ (ပ)	သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၈	သံယုတ္တဋီကာ (ဒု)	သံ၊ ဋီ၊ ၂။

တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်
ဋီကာကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတများ

အစဉ်	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋီကာ	
၁၉	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ပ)	အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ဒု)	အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (တ)	အံ၊ ဋီ၊ ၃။
	အဘိဓမ္မပိဋကဋီကာ	
၂၂	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ (ပ)	မူလဋီ၊၁။ အနုဋီ၊၁။
၂၃	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ (ဒု)	မူလဋီ၊၂။ အနုဋီ၊၂။
၂၄	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ (တ)	မူလဋီ၊၃။ အနုဋီ၊၃။
	ကျန်ဋီကာကျမ်းများ	
၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၆	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၇	နေတ္တိဋီကာ	နေတ္တိ၊ ဋီ။
၂၈	နေတ္တိဝိဘာဝိနီ	နေတ္တိ၊ ဝိ။

ယခုလက်ရှိ အဘိဓာန်ကျမ်းပြု ဆရာတော်များ

• •

၁။ ဆရာတော် ဦးကုမာရာဘိဝံသ၊ သကျသီဟဓမ္မာစရိယ ဝဋ္ဋသကာ၊ အစိုးရ သီရိပဝရဓမ္မာစရိယ ပါဠိသိရောမဏိ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဘိဓေ၊ ဗန်းမော်တိုက်။

၂။ ဆရာတော် ဦးသောဘဏာဘိဝံသ၊ သကျသီဟ မူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာ-ဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ ဦးဇာဂရကြီးကျောင်း။

၃။ ဆရာတော် ဦးသုန္ဒရ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ မဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ ဇမ္ဗူအေးကျောင်း၊ မိုးထိတိုက်။

၄။ ဆရာတော် ဦးသြဘာသာဘိဝံသ၊ သကျသီဟဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာယစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထ-ဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အတုလကာရီဆင်မင်းကျောင်း။

၅။ ဆရာတော် ဦးစက္ကပါလ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အတုလကာရီဆင်မင်းကျောင်း။

၆။ ဆရာတော် ဦးကုသလာစာရာဘိဝံသ၊ သကျသီဟမူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာ-ဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဂုဏဝတီတိုက်ကျောင်း။

၇။ ဆရာတော် ဦးပညောဘာသာဘိဝံသ၊ သကျသီဟဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာဂန္ထ-ဝါစကပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဓမ္မဂုဏ်ရည်ကျောင်း။

၈။ ဆရာတော် ဦးနန္ဒာစရိယ၊ အစိုးရ ဓမ္မာစရိယ၊ နယားကျောင်း။

၉။ ဆရာတော် ဦးနန္ဒိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဇမ္ဗူအေးကျောင်း၊ မိုးထိတိုက်။

၁၀။ ဆရာတော် ဦးသဒ္ဓမ္မာနန္ဒ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပုသိမ်ကျောင်း။

၁၁။ ဆရာတော် ဦးကဥ္စန၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အတုလကာရီဆင်မင်းကျောင်း။

၁၂။ ဆရာတော် ဦးခေမာဝံသ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဂုဏဝတီတိုက်ကျောင်း။

တိပိဋက

ပါဠိ–မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဝါ' (ဗျ) [ဝါ + ကွိ။ ဝါတီတိ ဝါ၊ ဝါ ဂတျာဒိမှို၊ ကွိ။ အမရ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၈၊ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါ-သံ၊ မြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) နှင့်အတူ၊ တူစွာ (ဥပမာန)။ (၂) ကဲ့သို့ (သဒိသ)။ (၃)လည်း၊ လဲဘဲ၊ ငှင်း (ဝုတ္တသမုစ္စယ၊ ဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍန)။ (၄)လည်း၊ လဲဘဲ၊ ငှင်း (အဝုတ္တသမုစ္စယ၊ အဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍန)။ (၅)လည်း၊ လဲဘဲ၊ ငှင်း (ဝုတ္တာဝုတ္တသမုစ္စယ)။ (၆)ငှင်း၊ သော်ငှင်း၊ ဖြစ်စေ(ဝုတ္တဝိကပ္ပ၊အနိယမ)။ (၇)ငှင်း၊သော်ငှင်း၊ ဖြစ်စေ(အဝုတ္တဝိကပ္ပ၊အနိယမ)။ (၈)(အဘယ်သူတွေ)လဲ(သံသယ)။ (၉)စကားအချုပ်မှာ၊ (ဤသူသည်)၊ကား (ဝစနဝေါ - ဿဂ္ဂ)။ (၁၀)သာ၊ သာလျှင် (အဝဓာရဏတ္ထ၊ သံသယိတနိစ္ဆယတ္ထ)။ (၁၁) (မသွားလာ-ရှိမခိုး-)တတ်(ဝိဘာဝန)။ (၁၂)အချို့(ဝဝတ္ထိ-တဝိဘာသာ)။ (၁၃)တနည်းကား(အတ္ထန္တရ-ဝိကပ္ပ)။ (၁၄)အထူးကိုဆိုဦးအံ့။ (၁၅)ပုဒ် - ပြည့်ရုံ- စကားချောမောရုံ-မျှ (ပဒပူရဏ)။

(၁)နှင့်အတူ၊ တူစွာ (ဥပမာန)။ ယောဗာလော မညတိ ဗာလျံ၊ ပဏ္ဍိတော ဝါပိတေန သော။ ဓမ္မ။ ၂၂။ တေန သောတိ တေန ကာရဏေန သော ပုဂ္ဂလော ပဏ္ဍိ-တော ဝါပိ ဟောတိ ပဏ္ဍိတသဒိသော ဝါ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉၊ ၃၀၀။ "ပဏ္ဍိတော ဝါပိ တေန သော" တိအာဒီသု ဥပမာနေ ဒိဿ-တိ၊ သဒိသဘာဝေတိ အတ္ထော။ ဒီဋီ၊၁။၅၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၆၀-၁၊၂၂၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၈။ သံ၊ ဋီ၊၂။ ၃၂၇။ မာန်၊ ဋီ။ ၆၁၄)။(၂) ကဲ့သို့ (သဒိသ)။မဓုံ ဝါ မညတိ ဗာလော၊ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတိ။ဓမ္မ။ ၂၃။ မဓု ဝါတိ ဗာလဿ ဟိ ပါပံ အကုသ-လကမ္မံ ကရောန္တဿ တံ ကမ္မံ မဓု ဝိယ မဓုရရသံ ဝိယ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပံ ဝိယ ဥပ-ဋ္ဌာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။ "မဓုံ ဝါ မညတိ ဗာလော၊ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတိ"တိအာဒီသု သဒိသေ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၂၀။

(၃) လည်း၊လဲဘဲ၊ ငှင်း (ဝုတ္တသမုစ္စယ၊ ဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍန)။သာရမ္ဘေ စေ ဘိက္ခု ဝတ္ထုသ္မိံ အပရိက္ကမနေ မဟလ္လကံ ဝိဟာရံ ကာရေယျ ဘိက္ခု ဝါ အနဘိနေယျ ဝတ္ထုဒေသနာယ။ ဝိ၊၁။ ၂၃၇။ "ဣမသ္မိံ သိက္ခာပဒေ။ ဘိက္ခု ဝါ အနဘိနေယျာ"တိ ဧတ္ထ ဝါ-သဒ္ဒေါ သမုစ္စ-ယတ္ထော၊ တေန "မဟလ္လကဉ္စ ဝိဟာရံ ကာ-ရေယျ ဘိက္ခူ စ အနဘိနေယျာ" တိ ကိရိ-ယဉ္စ အကိရိယဉ္စ သမုစ္စိနောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၀။" အညတြ အဓိမာနာ အညတြ

သုပိနန္တာ"တိ အယံ ပန ဝီတိက္ကမာဘာဝါ,
အဗ္ဗောဟာရိကတ္တာ (စ) ဝါ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊၅၊၁။
၁၉၃။ ဝါ-သဒ္ဒေါ စေတ္ထ သမုစ္စယတ္ထေ ဒဋ္ဌ-
ဗ္ဗော၊ " အဗ္ဗောဟာရိကတ္တာ စာ " တိ ဝါ
ပါဌော။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၉။ တံ ဝါပိ မီရာ မုနိ
ဝေဒယန္တိ။ သုတ္တနိ။၃၀၉။ " တံ ဝါပိ မီရာ
မုနိ ဝေဒယန္တိ "တိအာဒီသု သမုစ္စယေ။
ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၆၁၊၂၂၀။
ပါဠိလိပုတ္တဿ ခေါ အာနန္ဒ တယော အန္တ-
ရာယာ ဘဝိဿန္တိ အဂ္ဂိတော ဝါ ဥဒက-
တော ဝါ မိထုဘေဒတော ဝါတိ။ဝိ၊၃။၃၂၃-
၄။ဒီ၊၂။၇၄။ဥဒါန၊၁၈၇။ "အဂ္ဂိတော ဝါ"တိ-
အာဒီသု သမုစ္စယတ္ထော ဝါ-သဒ္ဒေါ၊ အဂ္ဂိနာ
စ ဥဒကေန စ မိထုဘေဒေန စ နဿိဿ-
တီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊၅၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊၅၊၂။၁၃၁။
ဥဒါန၊၅။ ၃၈၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။
၁၃၉။ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ အပဒါ ဝါ
ဒွိပဒါ ဝါ စတုပ္ပဒါ ဝါ ဗဟုပ္ပဒါ ဝါ ရူပိနော
ဝါ အရူပိနော ဝါ သညိနော ဝါ အသညိ-
နော ဝါ နေဝသညိနာသညိနော ဝါ တထာ-
ဂတော တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ အရဟံ
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။အံ၊၁။၃၄၃။အံ၊၂။၂၉။ဣတိ-
ဝုတ်။၂၅၄။ ဝိဟရိ အပေက္ခံ ဣမ ဝါ ဟုရံ
ဝါ၊ ယော ဝေဒဂူ သမိတော ယတတ္တော။
ထေရ၊၂၂။ဝါ-သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္တေ"အပဒါ
ဝါ ဒွိပဒါ ဝါ "တိအာဒီသု ဝိယ။ ထေရ၊၅၊
၁။၆၇။ ပသံသလာဘာ အဈော အတ္ထော
နတ္ထိ အတ္တတ္ထော ဝါ ပရတ္ထော ဝါ ဥဘ-
ယတ္ထော ဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော ဝါ အတ္ထော,
သမ္ပရာယိကော ဝါ အတ္ထော၊ ဥတ္တာနော ဝါ
အတ္ထော, ဂမ္ဘီရော ဝါ အတ္ထော, ဂူဠှော ဝါ
အတ္ထော, ပဋိစ္ဆန္နော ဝါ အတ္ထော, နေယျော
ဝါ အတ္ထော, နီတော ဝါ အတ္ထော, အနဝ-
ဇ္ဇော ဝါ အတ္ထော, နိက္ကိလေသော ဝါ အတ္ထော,
ဝေါဒါနော ဝါ အတ္ထော, ပရမတ္ထော ဝါ
အတ္ထော။မဟာနိ၊၁၃၁။"အတ္တတ္ထော ဝါ"တိ-
အာဒီသု ဝါ-သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္ထော။မဟာနိ၊
၅။၂၅၇။ စတ္တာရောမေ အာဝုသော
အာဟာရာ ဘူတာနံ သတ္တာနံ ဌိတိယာ
သမ္ဘဝေသီနံ ဝါ အနုဂ္ဂဟာယ။မ၊၁။၅၈။သံ၊၁။
၂၅၃။ဝါသဒ္ဒေါ စေတ္ထ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊တသ္မာ
ဘူတာနဉ္စ သမ္ဘဝေသီနဉ္စာတိ အယမတ္ထော
ဝေဒိတဗ္ဗော။မ၊၅၊၁။၂၁၁။သံ၊၅၊၂။၂၂။သံ၊ဋ္ဌီ၊
၂။၂၅။(၄)လည်း၊လဲဘဲ၊ရင်း(အဝုတ္တသမုစ္စယ၊
အဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍန)။ န ပကတတ္တေန ဘိက္ခုနာ
သဒ္ဓိံ ဧကာသနေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၆။
ဧကာသနေတိ သမာနဝဿိကာသနေ မဉ္စေ
ဝါ ပီဌေ ဝါ။ဝိ၊၅၊၄။၁၂။"မဉ္စေ ဝါ ပီဌေ ဝါ"တိ
ဧတ္ထ ဝါ-သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္ထော၊ တေန တဋ္ဋိ-
ကာစမ္မခဏ္ဍာဒီသု ဒီဃာသနေသုပိ နိသီဒိတုံ
န ဝဋ္ဋတီတိ ဒီပိတံ ဟောတိ။ဝိမတိ၊၂။၂၁၇။
ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန၊ ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန ဝါ။
ဧဝံ တံ ဇာယတေ ပေမံ၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ။
ဇာ၊၁။၆၆။ ဝိ၊၅၊၁။၃၅။ ဧတ္ထာပိ
ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝုတ္တနယေနေဝ ရဿတ္တံ
ကတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အဝုတ္တသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော စေတ္ထ
ဝါ-သဒ္ဒေါ၊တေန ပဒုမာဒယော သင်္ဂယှာတိ။
သာရတ္ထ၊၁။၁၃၀။(ဝိမတိ၊၁။၂၉)။ (၅)လည်း၊
လဲဘဲ၊ရင်း(ဝုတ္တာဝုတ္တသမုစ္စယ)။ ခေတ္တံ ဝတ္ထုံ
ဟရညံ ဝါ၊ ဂဝဿံ ဒါသပေါရိသံ။ သုတ္တနိ။
၃၉၉။မဟာနိ။၈၉။နေတ္တိ၊ဝိ။၅၈။ ဝါ-သဒ္ဒေါ
ဝုတ္တာဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၈။

(၆) ရင်း၊သော်ရင်း၊ဖြစ်စေ (ဝုတ္တဝိကပ္ပ၊
အနိယမ)။ မမံ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပရေ အဝဏ္ဏံ
ဘာသေယျုံ၊ဓမ္မဿ ဝါ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျုံ၊
သံဃဿ ဝါ အဝဏ္ဏံ ဘာသေယျုံ။ ဒီ၊၁။၃။

ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပနတ္ထော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။အရူပိန္တိ ဧတ္ထ ပန အရူပကသိဏလာဘိံ ၊ အရူပက္ခန္ဓဂေါစရံ ဝါတိ ဧဝမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၅။ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝုတ္တဝိကပ္ပတ္ထော။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၉။ ယေ ဟိ ကေစိ ဘိက္ခဝေ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဇရာမရဏံ နပ္ပဇာနန္တိ။သံ၊၁။၂၅၅။ " ယေ ဟိ ကေစိ ဘိက္ခဝေ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ" တိအာဒီသု ဝိကပ္ပေ။ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်။ ၁။ ၆၁၊၂၂၀။ အတ္ထိ မေ အတ္တာတိ ဝါ (အဘိ၊ဝိ။၃၉၆)တိ သမ္ပဒေသု ဝါသဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပတ္ထော၊ဧဝံ ဝါ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀။ ယေ ဟိ ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဘဝေန ဘဝဿ ဝိပ္ပမောက္ခမာဟံသု။ ဥဒါန။၁၁၅။ ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၉၀။ (-ဒီ၊၁။၁၁။ခုဒ္ဒက။၇။ ဥဒါန။၁၃၄။ သုတ္တနိ။ ၃၁၂။ထေရ။၃၀၁။ ထေရီ။၄၂၇။ မဟာနိ။၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ ဥဒါန။ဋ္ဌ။၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၂) ။ အလ္လံ သုက္ခံ ဝါ ဘုဉ္ဇန္တော၊ န ဗာဠှံ သုဟိတော သိယာ။ ထေရ။၃၉၃။ အလ္လန္တိ သပ္ပိအာဒိဥပသေကေန တိန္တံ သိနိဒ္ဓံ ။ သုက္ခန္တိ တဒဘာဝေန လူခံ ။ ဝါ-သဒ္ဒေါ အနိယမတ္ထော ၊ အလ္လံ ဝါ သုက္ခံ ဝါတိ ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ ဣမဿ စတ္ထဿ ဝိညာပနတ္ထံ " ဗုဒ္ဓိတာ သစ္စာနီတိ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဗောဓေတာ ပဇာယာတိ ဗုဒ္ဓေါ " တိ ဧဝံ ပဝတ္တော သဒ္ဒော ပိ နိဒ္ဒေသနယော ပဋိသမ္ဘိဒါနယော ဝါ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗော ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၄။ယသ္မာ စေတ္ထ တဿာ ပဋိသမ္ဘိဒါပါဠိယာ ဘေဒေါ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဒွိသု ဧကေနပိ အတ္ထသိဒ္ဓီတိ ဒဿနတ္ထံ "ပဋိသမ္ဘိဒါနယော ဝါ"တိ အနိယမတ္ထော ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝုတ္တော။သာရတ္ထ၊ ၁။၂၉၆။ (- ဒီ၊၁။၁၅။ ဓမ္မ။၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၁)။ တတ္ထ သမ္ပဒေသု ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပတ္ထော၊ ဧဝံ ဝါ ဧဝံ ဝါ ဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ ဝိကပ္ပတ္ထောတိ အနိယမတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။

(၇) ၎င်း၊ သော်၎င်း၊ ဖြစ်စေ (အဝုတ္တဝိကပ္ပ၊ အနိယမ) ။ ယေဘုယျေနာတိ ယေ ဥပရိဗြဟ္မလောကေသု ဝါ အရူပေသု ဝါ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊တဒဝသေသေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၂။ အရူပေသု ဝါတိ ဝါ-သဒ္ဒေန သံဝဋ္ဋမာနလောကဓာတူဟိ အညလောကဓာတူသု ဝါတိ ဝိကပ္ပနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ ဒီဃမဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌတီတိ ကပ္ပံ ဝါ ဥပဍ္ဎကပ္ပံ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ကပ္ပံ ဝါတိ အသင်္ချေယျကပ္ပံ ဝါ တဿ ဥပမံ ဝါ ဥပဍ္ဎကပ္ပတော ဦနမဓိကံ ဝါတိ ဝိကပ္ပနတ္ထော ဝါ-သဒ္ဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ တတ္ထ ဟိ ဧကဘိက္ခုဿပိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစ္စံ ဝါ ခိပိတသဒ္ဒေါ ဝါ နတ္ထိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၉။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ဝါ-သဒ္ဒေါ အဝုတ္တဝိကပ္ပတ္ထော၊တေန တဒညော အသံယမဘာဝေါ ဝိဘာဝိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၉။ (-သံ၊၁။၁၇၄။ဥဒါန။၁၉၁။နေတ္တိ။၅၇၊ ၁၇၈။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၊၂၃၀။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၈၆။မ၊ဋီ၊၂။၁၀၆၊၂၄၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၇။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၈) ။ ယံ ယံ သော ဝဏ္ဏံ စိန္တယိ၊ နီလံဝ ပီတလောဟိတံ။ စရိယာ။၄၀၁။ နီလံ ဝါတိ ဝါ-သဒ္ဒေါ အနိယမတ္ထော ၊ ဂါထာသုခတ္ထံ ရဿံ ကတွာ ဝုတ္တော၊ တေန ဝါ-သဒ္ဒေန ဝုတ္တာဝသိဋ္ဌံ ဩဒါတာဒိဝဏ္ဏဝိသေသသင်္ဂဟ ဝဏ္ဏာဒိသဏ္ဌာနဝိသေသသင်္ဂဟ အဏုံထူလာဒိပမာဏဝိသေသသင်္ဂဟ သင်္ဂဏှာတိ ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။အမုမှိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေ အဟံ အမုမှိ ဘဝေ ဝါ ယောနိယာ ဝါ ဂတိယာ ဝါ ဝိညာဏဋ္ဌိ-

တိယာ ဝါ သတ္တာဝါသေ ဝါ သတ္တနိကာယေ
ဝါ အပေဟောသိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အမုမှိ သံဝဋ္ဋ-
ကပ္ပေတိ ဧတ္ထ ဝါ-သဒ္ဒေါ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌော ဒဋ္ဌ-
ဗ္ဗော။ ဧတေန စ အနိယမတ္ထေန ဣတရာသံ
အသင်္ချေယျာနမ္ပိ သင်္ဂဟော သိဒ္ဓေါ။သာရတ္ထ၊
၁။၃၉၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅၀၊၁၈၄။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၀။ဒီ၊ဋီ၊၂။
၁၀၄။ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၁၊၂၁၀။မ၊ဋီ၊၃။၃၆၆-၇)။

(၈) (အဘယ်သူတွေ) လဲ (သံသယ)။
ဧတေ ခေါ ဘန္တေ အမှေ န ဇာနန္တိ "ကေ ဝါ
ဣမေ ကဿ ဝါ"တိ။ဝိ။၁။၁၉၇။ (-ပေတ။
၁၄၇။ဇာ၊၁။၁၄၁-၂)။"ကေ ဝါ ဣမေ ကဿ
ဝါ"တိအာဒီသု သံသယေ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၈။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၆၁၊၂၂၀။ (၉) စကားအချုပ်မှာ (ဤ
သူသည်)ကား (ဝစနဝေါဿဂ္ဂ)။" အယံ ဝါ
ဣမေသံ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ သဗ္ဗဗာလော
သဗ္ဗမူဠှော" တိအာဒီသု ဝဝဿဂ္ဂေ ။ဒီ၊ဋီ၊၁။
၅၈။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၁၊၂၂၀။ (၁၀) သာ၊ သာ
လျှင် (အဝဓာရဏတ္ထ၊သံသယိတနိစ္ဆယတ္ထ)။
ဟီဠိတာ ဇီဝိတာ ဝါပိ၊ပရိသုဒ္ဓေန မတံ ဝရံ။
စရိယာ။၄၀၃။ ဟီဠိတာ ဇီဝိတာ ဝါပီတိ ဝါ-
သဒ္ဒေါ အဝဓာရဏေ။ ဧဝံ ဝိညူဟိ ဟီဠိတာ
ဂရဟိတာ ဇီဝိတာပိ ပရိသုဒ္ဓေန ပရိသုဒ္ဓသီ-
လေန ဟုတွာ ။ မတံ ဝါ မရဏမေဝ ဝရံ
ဥတ္တမံ သေယျော။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။သာရမ္ဘေ
စေ ဘိက္ခု ဝတ္ထုသ္မိံ အပရိက္ကမနေ မဟလ္လကံ
ဝိဟာရံ ကာရေယျ ဘိက္ခူ ဝါ အနဘိနေယျ
ဝတ္ထုဒေသနာယ။ဝိ၊၁။၂၃၇။ဣမသ္မိံ သိက္ခာ-
ပဒေ ဘိက္ခူ ဝါ အနဘိနေယျာတိ ဧတ္ထ ဝါ-
သဒ္ဒေါ " အယံ ဝါ သော မဟာနာဂေါ"တိ-
အာဒီသု ဝိယ အဝဓာရဏတ္ထောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
သာရတ္ထ၊၂။၃၄၂။(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ ဝိမတိ၊၁။ ၉၅။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၂)။
" သော နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ အယံ ဝါ (ဧဝ) သော
မဟာနာဂေါ"တိ။ မ၊၁။၂၃၆။သော နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆ-
တီတိ သော နာဂဝနိကော ယဿ ဝတာဟံ
နာဂဿ အနုပဒံ အာဂတော၊ အယံ ဝါ (ဧဝ)
သော၊ န အညော။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ အယံ ဝါတိ
ဧတ္ထ ဝါ-သဒ္ဒေါ သံသယိတနိစ္ဆယတ္ထော
ယထာ အညတ္ထာပိ " အယံ ဝါ ဣမေသံ
သမဏဗြာဟ္မဏာနံ သဗ္ဗဗာလော သဗ္ဗမူ-
ဠှော"တိအာဒီသု။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။

(၁၁) (မသွားလာ-ရှိမခိုး-)တတ် (ဝိဘာ-
ဝန)။ န သမဏော ဂေါတမော ဗြာဟ္မဏေ
ဇိဏ္ဏေ ဝုဍ္ဎေ မဟလ္လကေ အဒ္ဓဂတေ ဝယော-
အနုပ္ပတ္တေ အဘိဝါဒေတိ ဝါ ပစ္စုဋ္ဌေတိ ဝါ
အာသနေန ဝါ နိမန္တေတိ ။ဝိ၊၁။၂။ အဘိဝါ-
ဒေတီတိ ဧဝမာဒိနိ န သမဏော ဂေါတ-
မောတိ ဧတ္ထ ဝုတ္တနကာရေန ယောဇေတွာ
ဧဝမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗာနိ-န ဝန္ဒတိ ဝါ
နာသနာ ဝုဋ္ဌဟတိ ဝါ နာပိ " ဣဓ ဘော-
န္တော နိသီဒန္တူ"တိ ဧဝံ အာသနေန ဝါ ဥပ-
နိမန္တေတီတိ။ ဧတ္ထ ဟိ ဝါ-သဒ္ဒေါ ဝိဘာဝနေ
နာမ အတ္ထေ " ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ "တိ-
အာဒီသု ဝိယ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဝိဘာဝနေ နာမ
အတ္ထေတိ ပကတိဝိဘာဝနသင်္ခါတေ အတ္ထေ။
န အဘိဝါဒေတိ ဝါတိ အဘိဝါဒေတဗ္ဗန္တိ န
သလ္လက္ခေတိ၊ ဧဝံ အသလ္လက္ခဏပကတိ-
ကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။" ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ
ဝါ"တိ ဧတ္ထာပိ နိစ္စပကတိကံ အနိစ္စပကတိကံ
ဝါတိ အတ္ထော။ဝိမတိ၊၁။၆၇။(-သုတ္တနိ။၃၀၉။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀-၁)။

(၁၂) အချို့(ဝဝတ္ထိတဝိဘာသာ)။န ဝါယံ
ကုမာရော မတ္တမညာသိ။ သံ၊၁။၄၁၈။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၆။ န ဝါယန္တိ ဧတ္ထ ဝါတိ ဝိဘာသာ၊ အညာ-
သိပိ န အညာသိပီတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။၂၂။

ဝါ ပရော အသရူပါ ။ ကစ္စည်း။၁၃။ ရူ။၁၅။ ဝဂ္ဂန္တ ဝါ ဝဂ္ဂေ။ ကစ္စည်း။၃၁။ရူ။၄၉။(ကစ္စည်း။ ၄၀၊၄၉၊၉၃၊၁၈၄။ရူ။၅၅။၉၆၊၁၀၅-၆)။

(၁၃) တနည်းကား (အတ္ထန္တရဝိကပ္ပ)။ ယသ္မာ ဝါ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အတ္တနာပိ ဗုဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဝါ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅၊၃၉၂)တိ အထ ဝါ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၈၆၊၃၆၅။ သဃီတိအာ-ဒီသု အနုသာသိတဗ္ဗော, သယံ ဝါ ဉပ္ပါဒိ-တော သံယောဇာ အသ္သ အတ္ထီတိ သယီ။သမ္မာ ပဿတိ, သောဘဏာ ဝါ ဒိဋ္ဌိတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈၊၁၀၀-၁၊၁၀၄၊၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉၊၃၆၀) ။ (၁၄) အထူးကိုဆို ဦးအံ့။ ယထာစိန္တိတဿ ဝါ အနဝသေသဿ အနိပ္ဖန္နတော တတောပိ စိတ္တမေဝ စိတ္တ-တရံ ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ပြည်၊သျှ၊ ၁။၄၄၈။ (၁၅) ပုဒ်ပြည့်ရုံ-စကားချောမော-ရုံ-မျှ(ပဒ-ပူရဏ)။န ဝါယံ ကုမာရကော မတ္တမညာသိ။ သံ၊၁။၄၁၈။ " န ဝါယံ ကုမာရကော မတ္တ-မညာသိ" တိအာဒီသု ပဒပူရဏေ ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၈။သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၁။၂၂၀။ " န ဝါဟံ ပဏ္ဍံ ဘုဉ္ဇာမိန ပောတံ မယှ ဘောဇန" န္တိအာဒီသု ပဒပူရဏေ။သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၁။အာသီဝိသာ ဝါ ရိဝ သတ္တုသယ်ာ။ဇာ၊၁။၃၉၀။ အာသီဝိသာ ဝါ ရိဝ သတ္တုသယ်ာတိ ဧတ္ထ ဝါတိ နိပါတ-မတ္တံ၊ အာသီဝိသာ သတ္တုသယ်ာ ရိဝါတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၅။

ပါဠိ, အဋ္ဌကထာဝါကျတို့၌ ဝါသဒ္ဒါ၏အ သုံးအနှုန်းကို အောက်ပါအတိုင်းတွေ့ရသည်။

(၁) အထ ဝါ။ (၂) အထ----ဝါ ပန--ဝါ။ (၃) အထ ဝါပိ။ (၄) အထ ဝါပိ---ဝါပိ။ (၅) အထ ဝါ---ဝ။ (၆) အထ ဝါ---ဝါ။(၇) အထော---ဝါ ပန---အထော။ (၈)အပိ---ဝ---ဝါ---စ။ (၉) ဥဒ---ဝါ။ (၁၀) ဥဒ ဝါ။ (၁၁) ဥဒ ဝါ---ဥဒါဟု။ (၁၂) စ---အထ ဝါ ---စ။ (၁၃) စ---အထ ဝါပိ။ (၁၄) စ---- စ------ဝါပိ။ (၁၅) စ---ဝါ။ (၁၆) စ---- ဝါပိ။ (၁၇) စာပိ---အထ ဝါပိ---စ ။ (၁၈) စာပိ---အထ ဝါ---အထ ဝါပိ---အထ ဝါ။ (၁၉) စ---ဝါ---ဝါ---စာပိ။ (၂၀) ဝ။ (၂၁) ဝ---အထ ဝါ။ (၂၂) ဝ---ဝ။ (၂၃) ဝ--- ဝါ။ (၂၄) ဝ---ဝါပိ---ဝ---ဝါ---ဝ---ဝ--- ဝ---အထ ဝါ။ (၂၅) ဝ---ဝါ---ဝါပိ။ (၂၆) ဝါ။ (၂၇) ဝါ အထ ဝါ။(၂၈) ဝါ အထ ဝါပိ။ (၂၉)ဝါ---အထ ဝါပိ---ဝ---ဝါ။(၃၀) နု ဝါ။ (၃၁) ဝါ---နု ဝါ။ (၃၂) ဝါ နော ဝါ။ (၃၃) ဝါ---နော ဝါ။ (၃၄) ဝါ ပန။ (၃၅) ဝါ ပန ---အထ ဝါ---ဝါ။ (၃၆) ဝါ ပန---ဝါ။(၃၇) ဝါ ပန---ဝါ---ဝါ။ (၃၈) ဝါပိ။ (၃၉)ဝါပိ-- အထ ။ (၄၀) ဝါပိ---အပိ ။ (၄၁) ဝါပိ စ။ (၄၂) ဝါပိ---ဝါ။ (၄၃) ဝါ မာ ဝါ။ (၄၄) ဝါ ---ဝ။(၄၅) ဝါ---ဝ---ဝါ---ဝ---ဝါ---ဝ-- ဝ---ဝ---ဝ။(၄၆) ဝါ---ဝါ။ (၄၇) ဝါ---ဝါ ---ဥဒ ဝါ။ (၄၈) ဝါ---ဝါ---စ။ (၄၉) ဝါ-- ဝါ ပန။ (၅၀) ဝါ---ဝါပိ။ (၅၁) ဝါ---ဝါပိ ---ဝါပိ။ (၅၂) ဝါ---ဝါ---ဝ။ (၅၃) ဝါ---- ဝါ---ဝါ---ဝါပိ။ (၅၄) ယဒိ ဝ။ (၅၅) ယဒိ ---ဝါ နုဝါ။ (၅၆) ယဒိ ဝါ---ဝါ ယဒိ ဝါ ။ (၅၇) ဝါ ယဒိ---ဝါ ယဒိ ဝါ။ (၅၈) ဝါ ယဒိ ဝါ။ (၅၉) ဝါ ယဒိ ဝါ ---ဥဒ ဝါ။(၆၀) ယဒိ ဝါ--- ယဒိ ဝါ ။ (၆၁) ယဒိ ဝါ--- ယဒိ ဝါ နော။ (၆၂) ယဒိ ဝါ---ယဒိ ဝါ ပန။ (၆၃) ယဒိ ဝါ။ (၆၄) ယဒိ---ယဒိ---ဝါ။ (၆၅)ဝါ ---ယဒိ ဝါ။ (၆၆) ဝါ---ယဒိ ဝါ---ဝါ။(၆၇) ယဒိ ဝါ---ဝါ---ယဒိ ဝါ ။ (၆၈) ဝါ---ယဒိ ဝါ---ယဒိ။

(၁) အထ ဝါ။ ။ သုခေန ဖုဋ္ဌာ အထ
ဝါ ဒုခေန။ဓမ္မ။၂၅။ (၂) အထ----ဝါ ပန--
ဝါ။ ။ အထပိယံ ဝါ ပန အပိယံ ဝါ၊ အဒ္ဓါ
ဘဝန္တော အဘိသမ္ဘဝေယျ ။ သုတ္တနိ။၄၂၇။
(၃) အထ ဝါ ပိ။ ။ သေယျော န တေန
မညေယျ၊နိစေယျော အထ ဝါပိ သရိက္ခော။
သုတ္တနိ။ ၄၂၁-၂။ (၄) အထ ဝါပိ----ဝါပိ။
ကရေ သရိက္ခော အထ ဝါပိ သေဋ္ဌောနိဟီ-
နကော ဝါပိ ကရေယျ ဧကော။ ဇာ၊၁။၂၈။
(၅) အထ ဝါ----ဝ။ ။ရာဇာနော အထ ဝါ
စောရာ ဒါယာဒါ ယေ ဝ အပ္ပိယာ။ ဇာ၊၁။
၁၅၀။ (၆) အထ ဝါ----ဝါ။ ။ အထ ဝ'ဏ်
ဝါ မဂဓေမယံ ဘောတော ဒဒါမသေ။ဇာ၊
၂။၇၄။ (၇) အထော----ဝါ ပန---ဒအထော။
ဒါနဿ တေ က္လဒံ ဖလံ၊ အထော သီလဿ
ဝါ ပန ။ အထော အဋ္ဌလိကမ္မဿ၊ တံ မေ
အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော။ ဝိမာန။၉၄၊၁၀၆၊၁၁၀။
(၈) အပိ---- ဝ --- ဝါ --- စ။ ။ န တေ
အဘိသရံ ပဿေ၊ န ရထေ နပိ ပတ္တိကေ။
နာ'ဿ စမ္မံ ဝ ကီဋံ ဝါ၊ဝမ္မိတေ စ ဓနုဂ္ဂဟေ။
ဇာ၊၂။၉၄။ (၉) ဥဒ --- ဝါ။ ။ ကာယေန
ဝါစာ ဥဒ စေတသာ ဝါ ။ သုတ္တနိ။၃၁၄။
(၁၀) ဥဒ ဝါ။ ။ သမော ဝိသေသီ ဥဒ ဝါ
နိဟီနော ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၀။ မဟာနိ။ ၁၅၀။
(ဥဒါန။၁၅၁)။ (၁၁) ဥဒ ဝါ ---- ဥဒါဟု။
အတ္တဂ်တော သော ဥဒ ဝါ သော နတ္ထိ၊ဥဒါဟု
ဝေ သဿတိယာ အရောဂေါ ။ သုတ္တနိ။
၄၄၀။ (၁၂) စ ---အထ ဝါ ---စ ။ ။
ယံ ကိဉ္စာရမ္မဏံ ကတွာ၊ ဒဇ္ဇာ ဒါနံ အမစ္ဆရီ။
ပုဗ္ဗပေတေ စ အာရဗ္ဘ၊ အထ ဝါ ဝတ္ထုဒေ-
ဝတာ။ စတ္တာရော စ မဟာရာဇေ လောက-
ပါလေ ယသဿိနေ။ ပေတ။ ၁၂၈။ (၁၃)
စ ---အထ ဝါပိ။ ။ ပိတာ စ မာတာ အထ

ဝါပိ ဉာတကာ။ ပေတ။၁၃၈။ (၁၄) စ----စ
----ဝါပိ။ ။ကောဓော မောဿဝဇ္ဇ ကထံ-
ကထာ စ။ယေ ဝါပိ ဓမ္မာ သမဏေန ဝုတ္တာ။
သုတ္တနိ။၄၁၃။ (၁၅) စ ---- ဝါ။ ။တာဝ-
ရိယာ စ တုယှံ ဝါ ၊ သဗ္ဗေသံ သဗ္ဗသံသယံ။
သုတ္တနိ။၄၃၃။(ထေရီ။၄၀၆)။(၁၆) စ---ဝါပိ။
ယေ ဗြာဟ္မဏာ ယေ စ သမဏာ၊ အညေ
ဝါပိ ဝနိဗ္ဗကာ။ဇာ၊၂။၃၂၃။ (၁၇) စာပိ ----
အထ ဝါပိ ----စ။ ။ယော စာပိ သီတေ
အထ ဝါပိ ဥဏှေ ၊ ဝါတာတပေ ဍံသသရီ-
သပေ စ။ဇာ။၁။၁၄၃။ (၁၈) စာပိ----အထ
ဝါ ---အထ ဝါပိ --- အထ ဝါ။ ။ ယော
စာပိ မိတ္တေ အထ ဝါ အမိတ္တေ ၊ သေဋ္ဌေ
သရိက္ခေ အထ ဝါပိ ဟီနေ။အတ္တံ စရန္တံ အထ
ဝါ အနတ္တံ။ဇာ၊၁။၁၄၃။ (၁၉) စ ---ဝါ---ဝါ
--- စာပိ။ စေတိယမ္ပိ စ သံယေ ဝါ၊ ပုဂ္ဂလေ
အတိထီသု ဝါ။ မာတရိ ပိတရိ စာပိ၊အထော
ဇေဋ္ဌမှိ ဘာတရိ။ခုဒ္ဒက။၁၀။ (၂၀) ဝ။ ။
သုခိနော ဝ ခေမိနော ဟောန္တု၊ သဗ္ဗသတ္တာ
ဘဝန္တု သုခိတတ္တာ။ သုတ္တနိ။၃၀၁ (-၃၃၉)။
(၂၁) ဝ ---အထ ဝါ ။ ။ ဒေဝံ ဝ ယက္ခံ
အထ ဝါ မနုဿံ။ဇာ၊၁။၂၃၁။(၂၂) ဝ---ဝ။
က္လမေ ဝ ကာမေ ပုရိမေ ဝ ဇပ္ပံ ။ သုတ္တနိ။
၄၀၀၊၄၀၃။ (၂၃) ဝ--- ဝါ ။ ။ မယာ ဝ
အညေန ဝါ သေ အတ္တော ။ ဇာ၊၁။၁၃၂။
(-သုတ္တနိ။၃၇၇၊၄၀၃-၄)။ (၂၄) ဝ ---ဝါပိ
--- ဝ ---ဝါ --- ဝ --- ဝ --- အထ ဝါ။
ဝေဒနံ ဖရုသံ ဇာနိံ၊ သရီရဿ ဝ ဘေဒနံ။
ဂရုကံ ဝါပိ အာဗာဓံ၊ စိတ္တက္ခေပံ ဝ ပါပုဏေ။
ရာဇတော ဝါ ဥပသဂ္ဂံ၊ အဗ္ဘက္ခာနံ ဝ ဒါရုဏံ။
ပရိက္ခယံ ဝ ဉာတီနံ၊ ဘောဂါနံ ဝ ပဘင်္ဂုရံ။
အထ ဝါဿ အဂါရာနိ၊ အဂ္ဂိ ဍဟတိ ပါဝ-
ကော။ ဓမ္မ။၃၄။

(၂၅) ဝ --- ဝါ --- ဝါပိ ။ ။ နတ္ထိ ဟန္တာ ဝ ဆေတ္တာ ဝါ၊ ဟညေ ယေ ဝါပိ ကောစိ နံ။ဇာ၊၂။ ၂၆၀။(၂၆) ဝါ။ ။ဣတ္ထိ- ယာ ပုရိသဿ ဝါ။ခုဒ္ဒက။၉။ (၂၇) ဝါ အထ ဝါ ။ ။ ရေဏ္ဏာ ပုစိမန္ဒာ ဝါ၊ အထ ဝါ ပါလိဘဒ္ဒကာ။ဇာ၊၁။ ၂၅၈။ (၂၈) ဝါ အထ ဝါ ပိ။ ။ ယံ ဝေါ သုတံ ဝါ အထ ဝါ ပိ ဒိဋ္ဌံ။ဝိမာန။၁၁၇။ပေတ။၁၉၅။ (၂၉) ဝါ--- အထ ဝါပိ --- ဝ --- ဝါ ။ ။ တမူပနိ- ဿာယ ဇိဂုစ္ဆိတံ ဝါ။အထ ဝါပိ ဒိဋ္ဌံ ဝ သုတံ မုတံ ဝါ။ သုတ္တနိ။၄၁၉။ (၃၀) န ဝါ။ ။ ပဉ္စာ ကယိရာ န ဝါ ကယိရာ ။ ဇာ၊၁။၉၄။ (၃၁)ဝါ ---န ဝါ။ ။ဝဍ္ဎံ ဝါ တေ န ဝါ ဝဍ္ဎံ၊ နတ္ထိ နာသာယ ရူဟနာ။ ဇာ၊၁။၇၅။ (၃၂) ဝါ နော ဝါ။ ။ ဗုဒ္ဓေါ ဝါ နော ဝါ။သုတ္တနိ။ ၃၆၇။ (၃၃) ဝါ --- နော ဝါ။ ။ ဟောတိ ဝါ သန္ဒိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ နော ဝါ။ဒီ၊၁။၅၇။ (၃၄) ဝါ ပန။ ။ ကာယ ဝါ ပန ဝိဇ္ဇာယ၊ ဘဝေယျံ အဇရာမရော။ဝိမာန။၈၈။(-ဥဒါန။ ၁၂၃။သုတ္တနိ။၃၇၁-၂၄၀၈)။ (၃၅) ဝါ ပန --- အထ ဝါ --- ဝါ။ ။န သီလဗ္ဗတမ- တ္တေန၊ ဗာဟုသစ္စေန ဝါ ပန ။ အထ ဝါ သမာဓိလာဘေန၊ ဝိဝိတ္တသယနေန ဝါ။ဓမ္မ။ ၅၂။ (၃၆) ဝါ ပန --- ဝါ။ ။ ကတမမှိ ဂါမေ နိဂမမှိ ဝါ ပန၊ ကတမမှိ ဝါ ဇနပဒေ လောကနာထော။သုတ္တနိ။၄၃၀။

(၃၇) ဝါ ပန --- ဝါ --- ဝါ။ ။ ယေ ဝါ ပန ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဝိဘဝေန ဘဝဿ နိဿရဏမာဟံသု။ ဥဒါန။၁၁၅။ (၃၈) ဝါပိ။ ။ တံ ဝါပိ မုနိ ဝေဒယန္တိ။သုတ္တနိ။၃၀၉-၁၁။(-ဥဒါန။၁၃၀)။ (၃၉) ဝါ ပိ ---အထ။ ။ စန္ဒနံ တဂရံ ဝါပိ၊ ဥပ္ပလံ အထ ဝဿိကီ ။ ဓမ္မ။၂၁။ (၄၀) ဝါပိ --- အပိ။ ။ တေ မနုဿံ မိဂံ ဝါပိ ၊ အပိ မာသန္နမာဂတံ။ ဇာ၊၂။ ၃၂၆။ (၄၁) ဝါပိ စ ။ ။ န တံ မာတာ ပိတာ ကယိရာ၊ အညေ ဝါပိ စ ဉာတကာ။ဓမ္မ။၁၉။ (၄၂) ဝါပိ ---ဝါ။ ။အတ္တာ ဝါပိ နိရတ္တာ ဝါ။ မဟာနိ။၁၉၁။(-ဇာ၊၂။၄၈)။ (၄၃) ဝါ မာ ဝါ။ ကာမံ ရုပ္ပတု ဝါ မာ ဝါ၊ဘုသံဝ ဝိကိရီယတု။ ဇာ၊၁။၁၆၅။(ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၉)။ (၄၄) ဝါ---ဝ။ ယာနိဓ ဘူတာနိ သမာဂတာနိ၊ ဘုမ္မာနိ ဝါ ယာနိ ဝ အန္တလိက္ခေ။ သုတ္တနိ။၃၁၂၃၁၅။ (၄၅) ဝါ --- ဝ --- ဝါ --- ဝ ---ဝါ --- ဝ ဝ ---ဝ ---ဝ---။ ။ယေ ကေစိ ပါဏဘူ- တ'တ္ထိ ၊ တသာ ဝါ ထာဝရာ ဝ'နဝသေသာ။ ဒီဃာ ဝါ ယေ ဝ မဟန္တာ၊ မဇ္ဈိမာ ရဿကာ အဏုကထူလာ ။ ဒိဋ္ဌာ ဝါ ယေဝ အဒိဋ္ဌာ၊ ယေဝ ဒူရေ ဝသန္တိ အဝိဒူရေ။ဘူတာဝ သမ္ဘ- ဝေသီ ဝ ၊ သဗ္ဗသတ္တာ ဘဝန္တု သုခိတတ္တာ။ သုတ္တနိ ။ ၃၀၁။

(၄၆) ဝါ --- ဝါ။ ။ခတ္တိယော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ။မ။၂။၉၂။ (၄၇) ဝါ --- ဝါ --- ဥဒ ဝါ။ ။ ယော စ စရံ ဝါ တိဋ္ဌံ ဝါ၊ နိသိန္နော ဥဒ ဝါ သယံ။ ဣတိဝုတ်။၂၇၄။ (၄၈) ဝါ --- ဝါ --- စ။ ။ န ဟိ ရုဏ္ဏံ ဝါ သောကော ဝါ၊ ယာ စညာ ပရိဒေဝနာ။ ခုဒ္ဒက။၉။(-ဇာ၊၁။၂၀၂)။ (၄၉) ဝါ---ဝါ ပန။ နာဘိဇာနာမိ ဘုတ္တံ ဝါ၊ ပီတံ ဝါ ပန ပါနိယံ။ ပေတ။၁၅၁၊၁၆၁။ (-သုတ္တနိ။ ၃၃၅၊ဇာ၊၂။ ၂၁၀) ။ (၅၀) ဝါ --- ဝါပိ။ ။ ယော ဗြာဟ္မဏံ သမဏံ ဝါ၊ အညံ ဝါပိ ဝနိဗ္ဗကံ။ သုတ္တနိ။၂၉၅၊၂၉၉။ (-သုတ္တနိ။၄၀၄။ ပေတ။ ၁၈၄)။ (၅၁) ဝါ --- ဝါပိ --- ဝါပိ။ ။ သဿုံ ဝါ သသုရံ ဝါပိ၊ ဇေဋ္ဌံ ဝါပိ န နန္ဒရံ။ ဇာ၊၂။၆၄။

(၅၂) ဝါ --- ဝါ --- ဝ॥ ॥ဝီသံ ဝါ ပဉ္စဝီသံ ဝါ၊ ဉီနတိံသ ဝ ဇာတိယာ ॥ ဇာ၊ ၁॥၁၁၅॥ (၅၃) ဝါ --- ဝါ --- ဝါ ---ဝါပိ॥ ॥ နိမိ ဝါ ဌာနာ စဝတိ၊ သညာ ဝါဿ ဝိမု- ယှတိ॥ နာဂါ ဝါ အပနာမေန္တိ၊ ယက္ခာ ဝါပိ ဟရန္တိ နံ॥ခုဒ္ဒက॥၉॥ (၅၄) ယဒိ ဝ॥ ॥ ပူဇာရဟေ ပူဇယတော၊ ဗုဒ္ဓေ ယဒိ ဝ သာ- ဝကေ॥ဓမ္မ॥၄၂॥ (၅၅) ယဒိ --- ဝါ နု ဝါ॥ ရာဇာ စ ခေါ တံ ဇာနာတိ၊ ယဒိ ကာဟတိ ဝါ နု ဝါ॥ ဇာ၊ ၁॥၃၈၀॥ (-ဇာ၊ ၂॥၅၆)॥ (၅၆) ယဒိ ဝါ --- ဝါ ယဒိ ဝါ॥ ॥ ပဏီတံ ယဒိ ဝါ လူခံ၊ အပ္ပံ ဝါ ယဒိ ဝါ ဗဟုံ॥ထေရ၊॥၃၃၈॥ (၅၇) ဝါ ယဒိ ဝါ --- ဝါ ယဒိ ဝါ॥ ॥ သာဒုံ ဝါ ယဒိ ဝါ သာဒုံ၊ အပ္ပံ ဝါ ယဒိ ဝါ ဗဟုံ॥ ဇာ၊ ၁॥၁၁၆॥ (-၁၂၃၊၁၃၇)॥ (၅၈) ဝါ ယဒိ ဝါ॥ ॥ ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါ ရညေ၊ ယံ ပရေသံ မမာယိတံ॥သုတ္တနိ॥၂၉၈॥(ကင်္ခာဝိတ်॥ ၂၁၁-၂॥ဇာ၊၁၊၅၊၄၅)॥ (၅၉) ဝါ ယဒိ ဝါ--- ဥဒ ဝါ॥ ॥ စရံ ဝါ ယဒိ ဝါ တိဋ္ဌံ၊နိသိန္နော ဥဒ ဝါ သယံ॥ကင်္ခာဝိတ်॥ ၂၅၀၊ ၂၇၃॥သုတ္တနိ॥ ၃၀၇॥ [ ] အတွင်းရှိ ပုံစံများကို ယဒိ-ပုဒ် ပြန်ကြည့်ပါ॥

ဝါ[၂] (တိ) [ဝါ + အ] တူသော၊ သူ॥" ဝါနရော"တိ ဧတ္ထ ဝါဓာတု သမေ (သဒိသေ) ဟောတိ॥ တတ္ထ ဟိ ဝါတိ သမေတီတိ ဝါ॥ဝါ သဒိသော နရော ဝါနရော၊ မက္ကဋော॥ (သူစိ॥၄၈၉)॥

ဝါ[၃] (ဓာတု) [ဝါ + သ + တိ॥ပိဝါသတိ-ကြည့်॥] ပါဓာတ်၏ ကာရိယဖြစ်သော ဝါ-အက္ခရာ॥ တတော ပါမာနာနံ ဝါမံ သေသု॥ ကစ္စည်း॥ ၄၆၇॥ရူ॥၅၃၃॥နီတိ၊သုတ္တ॥၉၄၈॥

ဝါ[၄] (ဓာတု) [ဝါတိ၊ ဝါယတိ-သံ॥ဝါက္က-ပြာ॥ဝါတိ၊ ဝါယတိ-အဒ္ဓမာဂဓီ॥] ဝါဓာတ်॥ ဝါ ဂတိဂန္ဓ- နေသု॥နီတိ၊ဓာတု॥၁၇၀၊၂၃၈॥ ရူ॥၆၅၂၊၆၇၅॥ အာရောဟေ ဝါ ဒိဘူ ဂတိ ॥ ဗန္ဓဂန္ဓေသု စု သုခ၊ ပွတ္တိယံ ဂတိသေဝနေ॥ဓာတွတ္ထ॥၃၆၃॥ (ဏွာဒိ॥၁၄॥)॥

ဝါက် (ထီ) [ဝစ + ကွိ॥ ဥစ္စတေ ဉာမာယာတိ ဝါက်၊ ဝါကျံ॥ ကပ္ပဒ္ဒုမ॥ ဝါစ်-သံ॥ သမာသ်= (ပုဒ်တွဲ)၌သာတွေ့ရသည်॥] ဝါက္ကရဏ-ကြည့်॥

ဝါက (ပု) [ဝါ + က॥ ဝါ ဂတိဗန္ဓနေသု ॥ ဝါတိ ဗန္ဓတိ ဇဋေနာတိ ဝါကော၊ ဝက္ကလံ॥ဏွာဒိ॥ ၁၄॥ ဝလ္က-သံ॥ ဝက္က-ပြာ॥] (၁) (သစ်ပင်၊ မြက်) လျှော် = လျှော်မျှင်॥ (၂) လျှော်ပြား॥ (၁) ဒဏ္ဍကော ဝါ ဝါကော ဝါ တစော ဝါ॥ မ၊ဋ္ဌ၊၁॥ ၂၉၆॥(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁॥၁၁)॥ (၂) ဝါကေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၂॥၁၆၁॥အံ၊ဋ္ဌ၊၃॥၃၅၀)တိ ဝါကပဋ္ဋေန॥ မ၊ဋီ၊ ၂॥၁၉၄॥ အံ၊ဋီ၊၃॥၃၆၄॥

ဝါကကောဋိ (ထီ) [ဝါက + ကောဋိ]လျှော်အစွန်း = လျှော်မျှင်အစွန်း॥ ပုပ္ဖရဟိတာယ သုတ္တ- ကောဋိယာ ဝါကကောဋိယာ ဝါ ဗန္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ॥သာရတ္ထ၊ ၂॥၃၇၂॥

ဝါကစိရ (နု) [ဝါက + စီရ॥ ဝါကစီရ- ဖြစ်သင့် သည်॥] ဝါကစီရ-ကြည့်॥ ဝါကစိရံ နိဝါ- သေသိ ၊ ဒွါဒသဂုဏာမုပါဂတံ ॥ သံ၊ဋီ၊၁॥၆၆॥

ဝါကစိရသဒ္ဒ (ပု) [ဝါကစိရ + သဒ္ဒ॥ စီရ-ဖြစ်သင့် သည်॥ဝါကစီရသဒ္ဒ-ကြည့်॥ ဒေဝိယာ တဿ ဝါကစိရသဒ္ဒံ သုတွာ॥ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃॥၄၇၄॥

ဝါကစီရ (နု) [ဝါက + စီရ] လျှော်တေသင်္ကန်း॥ လျှော်ဖြင့်-ပြု-ရက်လုပ်- အပ်သောသင်္ကန်း॥ ဝါကစီရံ နိဝါသေတွာ॥ဝိ၊၁॥၄၃॥ဝိ၊၃॥၄၂၁॥ဒီ၊ ၁॥၁၅၇॥ ဝါကစီရ (ဗုဒ္ဓဝံ॥၃၀၈) န္တိ မုဉ္စတိဏံ ဟီရာဟီရံ ကတွာ ဂန္ထေတွာ ကတံ ဝါကမ- ယစီရံ နိဝါသနပါရုပနတ္ထာယ အာဒိယိံ ॥ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ॥၉၈॥(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃॥၁၉၂॥မ၊ဋ္ဌ၊၃॥၄၈॥အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁॥၃၆၊၃၉॥အံ၊ဋီ၊၂॥၂၆၇)॥

ဝါကစီရဇနိတ (တိ) [ဝါကစီရ + ဇနိတ] လျှော်တေသက်န်းသည်ဖြစ်စေအပ်သော။------- ဧတေသံ တာပသာနံ ဝါကစီရဇနိတော မဟာသဒ္ဒေါ ပဝတ္တတိ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

ဝါကစီရဓရ (တိ) [ဝါကစီရ + ဓရ + အ] လျှော်တေသက်န်းကိုဝတ်ရုံသော၊ သူ။ ဝါကစီရဓရော အဟံ။အပ၊၁။၁၄၃၊၂၅၈။ကေစိ ဇဋီနော ဝါကစီရဓရော ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၃၁။

ဝါကစီရနိဝသန (တိ) [ဝါကစီရ + နိဝသန]လျှော်တေသက်န်းကို ဝတ်ရုံသော၊ လျှော်တေသက်န်းကိုဝတ်ရုံခြင်းရှိသော။ဟိမဝန္တပဗ္ဗတေ ဝသန္တော ဝါကစီရနိဝသနော ဝိဝေကသုခေန ဝိဟရတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

ဝါကစီရသဒ္ဒ (ပု) [ဝါကစီရ + သဒ္ဒ] လျှော်တေသက်န်းသံ ။ မုဒုလက္ခဏော ဝါကစီရသဒ္ဒံ သုတွာဝ "အယျော အာဂတော"တိ ဝေဂေန ဥဋ္ဌဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဝါကပဋ္ဋ (ပု) [ဝါက + ပဋ္ဋ] လျှော်ပြား၊ လျှော်တေပြား။ယေန ကေနစိ ဝတ္တေန ဝါ ပဏ္ဏေန ဝါ ဝါကပဋ္ဋေန ဝါ စမ္မေန ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၈၅။(- အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၄)။

ဝါကပတ္တ (ပု) [ဝါက + ပတ္တ။ ဝါကပဋ္ဋ-ဖြစ်သင့်သည်။] ဝါကပဋ္ဋ-ကြည့်။ ဝါကေနာတိ ဝါကပတ္တေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၄။

ဝါကဘိသိ (ထီ) [ဝါက + ဘိသိ]လျှော်အစာသွတ်သောဘုံလျို၊ လျှော်မျှင်ထည့်၍ ပြုလုပ်အပ်သောဘုံလျို၊ လျှော်မျှင်-မွေ့ရာ-ဖုံ။ စောဠဘိသိ ဝါကဘိသိ တိဏဘိသိ။ဝိ၊၂။၅၉။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ ယံကိဉ္စိ ဝါကံ ပက္ခိပိတွာ ကတာ ဝါကဘိသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၀။

ဝါကမယ (တိ) [ဝါက + မယ] လျှော်မျှင်-လျှော်ချည်-ဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော ။ ကောဇ္ဇံ နာမ ဝါကမယံ ဝါ ဥသီရမယံ ဝါ ---- ဗဒ္ဓံ ဟောတိ ။ဝိ၊၂။၅၉။(-ဝိ။၄။၂၆၉။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၅)။

ဝါကမယစီရ (န) [ဝါကမယ + စီရ] လျှော်မျှင်-ဖြင့် - ပြီး - ရက်လုပ်အပ် - သောသက်န်း။ ဝါကစီရ-ကြည့်။

ဝါကရကုရင်္ဂ (ပု၊န) [ဝါကရ + ကုရင်္ဂ] ဝါကရမည်သောတောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါကရကုရင်္ဂဝါသီ (တိ) [ဝါကရကုရင်္ဂ + ဝသ+ ဏီ။] ဝါကရမည်သောတောင်၌ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဝါကရကုရင်္ဂဝါသိခီဏာသဝတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ။အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၃။

ဝါကရ (ရာ)ဇာလ (န) [ဝါကရ + ဇာလ] (လှုံ့တံထောက်သော) ပိုက်, ကွန်။ ဣတိ တေ ဝါကရဇာလေန တတိယာ မိဂဇာတာ ဝိယ---- အဟေသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉)။

ဝါက(ဂု)ရာ (ထီ) [ဝက + အရဏ် ။ ဝက အာဒါနေ။ဝကေတိ အာဒဒါတိ ဧတာယာတိ ဝါကရာ။ မိဂဗန္ဓနီ။ဏွာဒိ။၁၆၃။ ဝါဂုရာ-သံ။ (ပု) ဝါဂုရ-ပြာ။ ဝဂ္ဂုရာ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (သားထောင်) ပိုက်ကွန်။ ဩဒဟိ မိဂဝေါ ပါသံ၊ နာသဒါ ဝါကရံ မိဂေါ။မ။၂။၂၅၃။ဩဒ္ဒိတံ ပါသဉ္စ ဝါကရဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃။ (-သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၀၀)။

ဝါကရိက (တိ) [ဝါကရာ + ဏိက။ ဝက အာဒါနေ၊ အရော၊အာ၊ ဝါကရာ၊ တာယ စရတီတိ ဝါကရိကော။ မာန်၊ဋ္ဌီ။၅၁၄။] (၁)မုဆိုး၊တံငါ (ပိုက်ကွန်ဖြင့် သတ်ဖြတ်တတ်သောသူ) ။ (၂) ပိုက်ကွန်ဖြင့် သတ်ဖြတ်အပ်သော၊ သူ။ (၁) (၂) ဇာလေန ဟတော, ဟနတီတိ ဝါ ဇာလိကော။ဧဝံ ဗာဠိသိကော။ဝါကရိကော။ ရူ။၃၇၅။

ဝါကသုတ္တ (န) [ဝါက+သုတ္တ]လျှော်ချည်။ပါဠေက္ကံ ဝါကသုတ္တမေဝါတိ ဧကော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

ဝါကုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝါက + ဥပ္ပတ္တိ] လျှော်ဖြစ်ခြင်း၊ လျှော်၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ဝါကုပ္ပတ္တိယာ ဓမ္မိက-အနုဝဋ္ဋဘာဝေါ ကောဒသမော။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။

ဝါကုရ[1] (ထီ) [ဝက + အရက်] ဝါကရာ-ကြည့်။

ဝါကုရ[2] (တိ) [ဝါကုရာ + ဏ။ ဝါကုရာယ စရ-တီတိ ဝါကုရော။] မုဆိုး-တံငါ။ စိတ္တံ သဟ ဝါကုရေဟိ (ဇာ၊၁။၁၉၀) တိ ဝါကုရံ ဝဟ-န္တေန ဝါကုရေဟိ သဒ္ဓိံ စရိတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၅။

ဝါကုရယန္တ (ထီ) [ဝါကုရာ + ယန္တ] ပိုက်ကွန်၊ ကျော့ကွင်း။ကိုင်းတံ,ကိုင်းဖြတ်၊မျောက်နှဲ့တံ။ လေပယန္တန္တိ လေပလိတ္တံ ဝါကုရယန္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၂၁။

ဝါက္က (န) [ဝစ + ဏျ။ ဝါကျ-ဝါကျမေဝ ဝါက္ကံ။ ဝတ္တဗ္ဗန္တိ ဝါကျံ ဝါက္ကံ။ နိရုတ္တိ။ ၇၇၉။ ယ-ကို ပုဗ္ဗရုပ် က-ပြု။ ဝါကျ-သံ။ ဝက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓ-မာဂဓီ။] (က) စကား၊ အသံ၊ ပြောဆိုသံ၊ မြည်သံ။ (ခ) အသံကို သိကြောင်းဖြစ်သည့် အတတ်။ (က) မိဂဝါက္ကပါဌကာ (မဟာနိ။ ၂၉၈) တိ သကုန္တစတုပ္ပဒါနံ သဒ္ဒဗျာကရ-ဏကာ ။ မိဂဝါက္ကံ အာဒိသန္တိ (မဟာနိ။ ၂၉၈)တိ တေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဗျာကရောန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၇။ (ခ) မိဂဝါက္က (မဟာနိ။ ၂၉၈)န္တိ ဣဒံ သဗ္ဗသဂ်ါဟိကနာမံ၊ သဗ္ဗသ-ကုဏစတုပ္ပဒါနံ ရုတဉာဏဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၇။

ဝါက္ကကရဏီယ (န) [ဝါက္က + ကရဏီယ]သာယာ သောအသံကိုပြုခြင်း။ဒန္တဂီတံ ဂါယိတုကာ-မာနံ ဝါက္ကကရဏီယံ။ ဝဇိရ။၅၂၂။

ဝါက္ကရဏ (န) [ဝါစာ(ဝါက်)+ကရဏ။ဝါစာ ဧဝ ကရဏံ ဝါက္ကရဏံ နိရုတ္တိနယေန။သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၆၀။]အသံ၊စကားသံ၊မြွက်-ပြောဆို-အပ် သော အသံ ။ ဝါက္ကရဏန္တိ ဥဒါဟရဏ-ယောသော။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၆။ ဝါစာဝ ကရဏန္တိ ဝါက္ကရဏံ၊ ဥဒါဟာရယောသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂။ ကလျာဏဝါက္ကရဏ-လည်းကြည့်။

ဝါက္ကရဏစာတုရိယ (န) [ဝါက္ကရဏ+စာတုရိယ] မြွက်-ပြောဆို-အပ်သောအသံ၌ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်။ ဝါက္ကရဏစာတုရိယတော ဝစန-ဂုဏာပေတတ္တံ ပူရိယာ ပူရေ ဘဝါတိ ပေါရီ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။

ဝါက္ကရဏမတ္တ (န) [ဝါက္ကရဏ + မတ္တ] မြွက်-ပြော-ဆိုခြင်းကိုပြုကာမျှ၊ ကောင်း-သာယာ-သောစကားကိုဆိုတတ်ကာမျှ။ န ဝါက္ကရဏ-မတ္တေနာ (ဓမ္မ။၅၁) တိ ဝစီကရဏမတ္တေန သဒ္ဒလက္ခဏသမ္ပန္နဝစနမတ္တေန ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၆။ န ကောလပုတ္တိယံ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ, ဝါက္ကကရဏမတ္တံ ဝါ။ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၉။

ဝါက္ကရဏသမ္ပန္န (တိ) [ဝါက္ကရဏ + သမ္ပန္န]သာ ယာသော-အသံ-စကားသံ-နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဝါက္ကရဏသမ္ပန္နော စေဝ ဟောတိ ပဋိဘာ-နသမ္ပန္နော စ ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၇)။

ဝါကျ (န) [ဝစ + ဏျ။ ဝစနီယံ ဝါကျံ။ရူ။၅၅၄။ ဝတ္တဗ္ဗန္တိ ဝါကျံ။ နိရုတ္တိ။၇၇၉။ ဂန္ဓာဘရဏ၊ ဋီ။၇။ အညမညသမ္ဗန္ဓတ္တာ ဝုစ္စတိ ဧတေန ပဒသမုဒါယေနာတိ ဝါကျံ။ ဘေဒစိန္တာ၊ဒီ။ ၁၃။အတ္ထံ ဝစတီတိ ဝါကျံ။ဘေဒစိန္တာ၊ဒီ၊၁၂။ မဟာဋီ။၁၂။ အညမညာပေက္ခတ္တံ ဝစတီတိ ဝါကျံ။ဘေဒစိန္တာ၊မဟာဋီ။၁၃။ ဝက္က + ဏျ။ အတ္တံ ဝက္ကေတိ ကထေတီတိ ဝါကျံ။ ဘေဒစိန္တာ၊ မဟာဋီ။၁၂။ ဥစ္စတေတိ ဝါကျံ၊ ပဒသမူဟော ဝါကျံ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၁။ ပဒသ-မုဒါယော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါကျ-သံ။ ဝက္က-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁)စကားမိန့်-မြွက်-ဆို-ဟော-ပြော-အပ်သောစကား (က) တရားစကား။ (ခ) ဥဒါန်းစကား၊ ဝမ်းမြောက်သောစကား။

(၈)အဆုံးအမစကား။(၂) ဝါကျ=စကားရပ်။ (ကာရက, ကြိယာနှင့်တကွပုဒ်, စကားလုံးတို့၏ အပေါင်း)။ (၁) (က) ဟန္ဒ ဝါကျံ သုဏောမ တေ။ဝိ၊၅။၂၅၇။ သုတွာန မုနိနော ဝါကျံ၊ပသီဒိတွာ ဓမ္မမုတ္တမံ။အပ၊၁။၂၇။ ကရောဟိ ပဉ္စာလ မမေတ ဝါကျံ၊ မာကာသိ ကမ္မာနိ ဒုက္ခုဒြယာနိ။ဇာ၊၁။၃၁၄။ မမေတ ဝါကျန္တိ မမ ဧတံ ဝစနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၉။ (-သံ၊၂။၇၁။ အံ၊၁။၃၄၃။ အံ၊၂။၃၄။ဥဒါန။ ၁၃၁။ အပ၊၁။၃၈၅။ အပ၊၂။၆၅၊၁၁၃)။ မဓုဝခုဒ္ဒံ။အပ၊၁။၈။ ဝါကျာနိ ဥဒါနဝစနာနိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ (၈) တဝ ဝီရ ဝါကျံ အဘိကင်္ခမာနာတိ တုယှံ ဝစနံ ဗျပ္ပထံ ဒေသနံ အနုသာသနံ အနုသိဋ္ဌံ။စူဠနိ။၁၅၀။(-ဇာ၊၁။ ၁၄၁။ဇာ၊၂။၁၇၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁) (၂)သဗ္ဗာနိ ဟိ(ပိ)ဝါကျာနိ ဧဝံကာရတ္ထသဟိတာနိယေဝ အဝဓာရဏဖလတ္တာ တေသံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁။ဣတရထာ သစိတ္တကသိက္ခာပဒါနံ ဣမသ္မိံ ဝါကျေ လောကဝဇ္ဇတာလက္ခဏံ န ဝုတ္တံ သိယာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၈။ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနံ ကရောန္တောတိ ကာမံ " ဝုဒ္ဓိ ဟေသာ" တိ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဝသေန ဝါကျံ အာရဒ္ဓံ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။ ဗျဉ္ဇနသမုဒါယေ ပဒံ၊ ပဒသမုဒါယေ ဝါကျံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၂။ ပဒသမုဒါယော ဝါကျံ ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅။ ဧဝံ ပဌမေ ဝါကျေ အတိဗျာပိတံ ပရိဟရိတွာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၇၅။ ဧကာချာတော ပဒစယော၊ သိယာ ဝါကျံ သကာရကော။ မာန်။၁၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၇၊၂၁၅၊၃၈၉။ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၃။အံ၊ဋီ၊ ၁။၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၃၃။ အလင်္ကာ။၁၇၊၁၉။သဒ္ဒတ္ထဘေဒစိန္တာ။၁၂-၃။ အလင်္ကာ၊ဋီ၊၁၇၆။အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၁၇။

(တစ်ခုသော အာချာတ်ပုဒ်ရှိသော ကာရကနှင့်တကွဖြစ်သောပုဒ်အပေါင်းသည် ဝါကျမည်၏။ (မာန်။၁၀၆)။ကာရက,ကြိယာ နှင့်တကွ သျာဒန္တ, တျာဒန္တပုဒ်တို့၏အပေါင်း သည် ဝါကျမည်၏။(အလင်္ကာ ၊ဋီ၊သစ်။၁၇)။ ဝိသေသန,ဝိသေသျဖြစ်သောအနက်, ကြိယာ ကာရကတို့နှင့်ပြည့်စုံသော အနက် (ဘေဒစိန္တာ၊ဒီ) ဝဒန္တပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒနှင့်ပြည့်စုံ သောအနက်(ဘေဒစိန္တာ၊မဟာဋီ)တို့ကို ထင် စွာပြတတ်သော လောကဝေါဟာရ၌မှီသော အထူးထူးသောပုဒ်သည် ဝါကျမည်၏။ တစ် နည်း-အချင်းချင်းငဲ့သော ပုဒ်အပေါင်းသည် ဝါကျမည်၏။ (ဘေဒစိန္တာ။၁၂-၃)။

(မှတ်ချက်)အချို့နေရာ၌ ဝါကျကို"ဗျဉ္ဇန"ဟု သုံးနှုန်း၍ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၂။အံ၊ဋီ၊၂။ ၈၈) အချို့နေရာ၌ "ပဒ" ဟု သုံးနှုန်းသေး သည်။ (နေတ္တိ။၁၁။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၉။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၃၊၆၆။မ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။ မူလဋီ၊၁။ ၂၇။အနု၊ဋီ၊၁။၂၇)။

ယင်းဝါကျသည်--(၁) (က)သင်္ခေပဝါကျ။ (ခ) ဝိတ္ထာရဝါကျ။ (၂) (က) အာရဒ္ဓဝါကျ။ (ခ) ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။ (၃) (က) ဖလဝါကျ။ (ခ) ကာရဏဝါကျ။ (၄) (က)သာမညဝါကျ။ (ခ) ဝိသေသဝါကျ။ (၅)(က)အပါကဋဝါကျ။ (ခ) တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျ။ (၆) (က)ဒဠှီယဝါကျ။ (ခ) ဒဠှီကရဏဝါကျ။ (၇) (က)ပက္ခဝါကျ။ (ခ)ပက္ခန္တရဝါကျ။ (၈) (က) အနွယဝါကျ။ (ခ)ဗျတိရေကဝါကျ။(၉) (က)သမ္ဘာဝနာဝါကျ။ (ခ) ဂရဟာဝါကျ - ဟူ၍ (၁၈) ဝါကျရှိသည်။ ဒဠှီကရဏဝါကျသည်လည်း ယုတ္တိဒဠှီကရဏ, အာဂမဒဠှီကရဏ - ဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိ၏။ထို့ပြင် သဘာဝဒဠှီကရဏ, ဗျတိရေကဒဠှီကရဏဟူ၍လည်းနှစ်မျိုးရှိ၏။

(ဤကား-ဂန္ထာဘရဏ, ဂန္ထဋီ, ဂန္ထာဘရဏ၊ ဋီ။ကျမ်းများအလို)။

ဝါကျတ္ထဒီပကကျမ်း၌- ၎င်း (၁၈)ဝါကျ အပြင် (၁) (က)ယုတ္တိဝါကျ=လဒ္ဓဂုဏီဝါကျ။ (ခ)လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ (၂) (က)အယုတ္တိဝါကျ။ (ခ) လဒ္ဓဒေါသဝါကျ။(၃)(က)အာရဒ္ဓဝါကျ။ (ခ) ဥပန္ယာသဝါကျ- ဟူ၍ ဝါကျ ၆- မျိုးကို ပါ ထည့်သွင်း၍ပြထားသည်။

တလိုင်းကုန်းဆရာတော် ရေးသားအပ် သော ဝါကျမဏ္ဍနီကျမ်း၌ကား--

(၁) (က) သခ်ေပဝါကျ = ဥဒ္ဒေသဝါကျ, မာတိကာဝါကျ။ (ခ) ဝိတ္ထာရဝါကျ =နိဒ္ဒေသ ဝါကျ, ပဒဘာဇနီဝါကျ။ (၂) (က)ဖလဝါကျ။ (ခ) ကာရဏဝါကျ။ (၃) (က) ယုတ္တိဝါကျ။ (ခ) လဒ္ဓဂုဏဝါကျ။ (၄)(က) အယုတ္တိဝါကျ။ လဒ္ဓဒေါသဝါကျ။ (၅)(က) အနွယဝါကျ။(ခ) ဗျတိရေကဝါကျ။ (၆) (က) ယုတ္တနွယဝါကျ။ (=ယုတ္တိ+အနွယဝါကျ)။ (ခ) လဒ္ဓဒေါသဗျ- တိရေကဝါကျ။ (၇) (က) သာမညဝါကျ။ (ခ) ဝိသေသဝါကျ။(၈)(က) အပါကဋဝါကျ။ (ခ)ပါကဋီကရဏဝါကျ။(၉)(က) ဒဠှယဝါကျ =သာဓျဝါကျ, ဉာပျဝါကျ, လက္ချဝါကျ။ (ခ) ဒဠှီကရဏဝါကျ = သာဓကဝါကျ, ဉာပက- ဝါကျ, လက္ခဏဝါကျ။ (၁၀) (က)ပုစ္ဆာဝါကျ။ (ခ)ဝိသဇ္ဇနာဝါကျ။(၁၁)(က)စောဒနာဝါကျ။ (ခ) ပရိဟာရဝါကျ။ (၁၂) (က) ပက္ခဝါကျ။ (ခ) ပက္ခန္တရဝါကျ။(၁၃) (က) အာရဒ္ဓဝါကျ။ (ခ) ဝါကျာရမ္ဘဝါကျ။(၁၄)(က)အာရဒ္ဓဝါကျ။ (ခ) ဥပန္ယာသဝါကျ။(၁၅) (က)ဂရဟာဝါကျ။ (ခ) သမ္ဘာဝနာဝါကျ။(၁၆) (က) နယဝါကျ။ (ခ) နယန္တရဝါကျ။(၁၇) (က) ပရိကပ္ပဝါကျ။ (ခ)ပရိကပ္ပဝန္တဝါကျ။(၁၈)(က)နိယတဝါကျ= နိယမဝါကျ။ (ခ) အနိယတဝါကျ=အနိယမ- ဝါကျ။(၁၉)(က) သန္နိဋ္ဌာနဝါကျ။(ခ)သံသယ ဝါကျ။ (၂၀) (က) ဥပမာနဝါကျ။ (ခ)ဥပ- မေယျဝါကျ။ (၂၁)(က) မုချဝါကျ။(ခ)ဥပစာ ဝါကျ။ (၂၂) (က)ဥဇုကဝုတ္တိဝါကျ။(ခ) ဝင်္က ဝုတ္တိဝါကျ-ဟူ၍ (၄၄) ဝါကျကိုပြဆိုသည်။

ထိုတွင် - ဒဠှီကရဏဝါကျသည်-- အာဂမဒဠှီကရဏဝါကျ , ယုတ္တိဒဠှီကရဏ ဝါကျဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့ တွင်လည်း တစ်ပါးတစ်ပါးသည် သဘာဝဒဠှီ ကရဏဝါကျ, ဗျတိရေကဒဠှီကရဏဝါကျ- ဟူ၍ ၂-ပါးစီ ရှိပြန်သည်။

ထို့ပြင်- (၁) (က) ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေဝါကျ။ (ခ)အပရာနုသန္ဓေဝါကျ။(၂) (က)အာကာရ ဝါကျ။ (ခ) အာကာရဝန္တဝါကျ။ (၃) (က) နိဂမိတဗ္ဗဝါကျ။(ခ) နိဂမ=နိဂမနဝါကျ-ဟူ၍ ရှိသေး၏။ယင်းဝါကျတို့၏အကျယ်ကို သက် ဆိုင်ရာကျမ်းတို့၌ ကြည့်လေ။)

ဝါကျတ္ထ (ပု) [ဝါကျ + အတ္ထ] ဝါကျအနက်။ ဝါကျတ္ထေသု ဝိသေသကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၉။

ဝါကျတ္ထသိဒ္ဓ (တိ) [ဝါကျတ္ထ + သိဒ္ဓ] ဝါကျ၏ အနက်ဖြင့်ပြီးသော။ ပုစ္ဆာ ပန ဝါကျတ္ထသိဒ္ဓါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၆၈။

ဝါကျဒွယသာမာရဏ (န) [ဝါကျ + ဒွယ + သာမာရဏ] ဝါကျနှစ်ခုအပေါင်းနှင့်ဆက်ဆံ ခြင်း။ ဇာနာတိ-သဒ္ဒေါ ဝါကျဒွယသာမာရ- ဏဝသေန ဝုတ္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁။

ဝါကျပထ (ပု) [ဝါကျ + ပထ ။ ဝါစာယေဝ အညေသမ္ပိ ဒိဋ္ဌာနုဂတိမာပဇ္ဇန္တာနံ ပထဘူ- တော" ဗျပ္ပထော"တိ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။(နိတိ၊ သုတ္တ။၁၂၈)။] စကားဟူသော-အကြောင်း- လမ်းကြောင်း ။ ဗျပထ (မဟာနိ။၂၈)၌ ဝါကျပထံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။

ဝါကျပရိယာယ (ပု) [ဝါကျ+ပရိယာယ] ဝါကျ၏-ပရိယာယ်-ဝေဝုစ်။ ဝါကျပရိယာယော ဝါဗျဥ္ဇနသဒ္ဒေါ "အက္ခရံ ပဒံ ဗျဥ္ဇန"န္တိအာဒီသု ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅။

ဝါကျပရိယောသာန (န) [ဝါကျ+ပရိယောသာန] ဝါကျ၏အဆုံး၊ ဝါကျ-စကား-၏ပြီးဆုံးခြင်း။ ဝါကျပရိယောသာနေ ပန သော အတ္ထော ဝိဝရိတော ဝိဝဋ္ဋော ကတော ဟောတိ။နေတ္တိ၊ဌ။၅၉။(-နေတ္တိ၊ဝိ။၇၈)။

ဝါကျပရိသမာပန (န) [ဝါကျ + ပရိသမာပန] ဝါကျ- စကား-ကို- ပြီးဆုံးစေ- အဆုံးသတ်-ခြင်း။န စေတ္ထ သမုဒါယေ ဝါကျပရိသမာပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၅။(-သံ၊ဋီ။။၁။၇၁)။

ဝါကျပရိသမာပနဥာယ (ပု) [ဝါကျပရိသမာပန+ဥာယ] ဝါကျ-စကား-ကို-ပြီးဆုံးစေ-အဆုံးသတ်-နည်း။---ပစ္စေကံ ဝါကျပရိသမာပန-ဥာယေန။ မ၊ဋီ၊၃။၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၂။

ဝါကျဘေဒ (ပု) [ဝါကျ + ဘေဒ] (၁) စကားအထူး။နှုတ်မြွက်ခြင်း (၂)ဝါကျအထူး၊စကားရပ်အထူး။(၁) ဘိက္ခုဘာဝံ စဇိတုကာမော ဣမံ ဝါကျဘေဒံ ကရောတိ။ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၁၄။ ဝါကျ-ဘေဒေ (ဝိ၊ဌ၊၂။၅၀)န္တိ ဝစီဘေဒံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၆။ဗျပ္ပထောတိ ဝါကျဘေဒေါ။အဘိ၊ဌ၊ ၁။၃၆၁။(၂) ဝါကျဘေဒေ(နေတ္တိ၊ဌ။၅၉) တိ ဝါကျဝိသေသေ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၇။

ဝါကျဝိဘာဂ (ပု) [ဝါကျ + ဝိဘာဂ] ဝါကျကို-ခွဲခြမ်း-စိပ်ဖြာ-ခြင်း။ဣမေဟိ ဝါကျဝိဘာဂေဟိ ပဒေဟိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၇။ ဝါကျဝိဘာဂေါ နိဒ္ဒေသော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅။

ဝါကျဝိသေသ (ပု) [ဝါကျ + ဝိသေသ] ဝါကျ အထူး၊စကားရပ်အထူး။ဝါကျဘေဒ(၂)ကြည့်။

ဝါကျသမုဒါယ (ပု) [ဝါကျ + သမုဒါယ] ဝါကျ အပေါင်း။ ပဒသမုဒါယေ စ ဝါကျံ၊ ဝါကျ-သမုဒါယေ သုတ္တံ ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၁၂၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅။

ဝါကျာနုသာသနီ (ထီ) [ဝါကျ + အနုသာသနီ] အဆုံးအမစကား၊စကားဖြစ်၍ဖြစ်သောအဆုံးအမ။ သော အတ္တဝါသော မမ္မဝ္ဒောကတွာ ဝါကျာနုသာသနီ။ထေရ၊၃၂၃။ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဝါကျဘူတံ အနုသာသနီ ကတွာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ဋ္ဌိတော။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။

ဝါကျာရမ္ဘ (ပု) [ဝါကျ + အာရမ္ဘ။ ဝါကျဿ, ဝါကျေန ဝါ အာရမ္ဘနံ ဝါကျာရမ္ဘော။ ဂန္ထာ-ဘရဏ၊ဋီ၊ သစ်။၁၁။] ဝါကျ-ကို-ဖြင့်-အားထုတ်ခြင်း၊ ဝါကျ-ကို-ဖြင့်-ဆက်လက်၍-အားထုတ်-ပြုမူ-ပြောဆို-ခြင်း။ဥပညာသောတိ စ ဝါကျာရမ္ဘော ဝုစ္စတိ။သာရတ္ထ၊၁။ ၂၆။ဝိမတိ၊ ၁၊၁၀။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅။စသဒ္ဒေါ ဝါကျာရမ္ဘေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၂။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တဿဝတ္တဿ။ စောဒနာပိ သိယာ ပုန။ ယံ ပရံ ဝတ္တုကာ-မဿ၊ ဝါကျာရမ္ဘောတိ ဘာသိတော။ ဂန္ထာ-ဘရဏ။၁၁။(-ဂန္ထ၊ဋီ။၇)။

ဝါကျာဝတ္ထိကန္တဝစန (န) [ဝါကျ + အာဝတ္ထိက+ အန္တ + ဝစန] ဝါကျအခိုက်အတန့်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော အဆုံးစကား။ " တေန ဘိက္ခုသံ-ယေနာ"တိ ပုန ဝါကျာဝတ္ထိကန္တဝစနဝသေန သံဝဏ္ဏောတဗ္ဗပဒေန သဒ္ဒိသိကရဏံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၈၂။

ဝါကျာဝယဝ (ပု) [ဝါကျ + အဝယဝ] ဝါကျ၏-အစိတ် - အပိုင်း ။ ဝါကျာဝယဝ ၅-မျိုးကို ဝစနာဝယဝ-ကြည့်။ တထာ ဝါကျာဝယဝါနံ ပစ္စေကံ နိဒ္ဒေသဝိဘာဂေ ကတေ သော အတ္ထော ပါကဋော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၅၉။

နေတ္တိ၊ဝိ။၇၈။(-နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅)။

ဝါကျောပညာသ (ပု) [ဝါကျ + ဥပညာသ] ဝါကျ၏-အနီး၌ ချထားခြင်း-စကားချီး၊ ဝါကျ၏-စကားဦး-စကားစ၊စကားပျိုး။တတ္ထ တတ္ထာတိ ဝါကျောပညာသော။ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၇။

ဝါကျောပညာသန (န) [ဝါကျ + ဥပညာသန] ဝါကျောပညာသ-ကြည့်။တတြာတိ ဝါကျောပညာသနေ နိပါတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၉။

ဝါကျောပါဒါန (န) [ဝါကျ + ဥပါဒါန] ဝါကျကို-မြဲစွာယူ-စွဲယူ-ကိုင်တွယ်-ခြင်း။ အထောပီတိ ကိစ္စန္တရသန္နိယောဇနတ္ထံ ဝါကျောပါဒါနေ နိပါတဒွယံ။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။

ဝါဂီသ (ပု) [ဝါဒီ + ဤသ ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ ဝါစာနံ ဤသော ဣဿရော ဝါဂီသော။ ဝါတ်+ဤသ။ကပ္ပဒ္ဒုမ။ဝါဂီဂ-သံ။ သက္ကတ-ပိဋက။] (၁)စကားကိုအစိုးရသူ။(၂)(စကားတတ် ပညာရှိတို့၏ အကြီးအမှူးဖြစ်သည့် ဧတဒဂ်ရ) ဝင်္ဂီသထေရ်။ (၁) သုဂတံ ဝေန ဝါဂီသော၊ ဝိစိတ္တပဋိဘာနဝါ။အပ။၂။၁၁၁။ (၂)ဝါဂီသော ဝါဒီသူဒနော(အပ၊၂။၁၅၁)တိ ဝါဒီနံ ပဏ္ဍိတဇနာနံ ဤသော ပဓာနော "ဝါဒီသော"တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဒကာရဿ ဂကာရံ ကတွာ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

ဝါဂုရာ (ထီ၊န) [ဝက + အရ။ဓာန်၊ဋီ။၅၁၄။ ဝါ+ဥရ + အာ။ ဂ်-လာ။ ဝါတီတိ ဝါဂုရာ၊ မိဂဗန္ဓနဇာလံ ။ ဝါ ဂတိဗန္ဓနေသု။ ပါဏိနီ၊ ဥဏာဒိ-၁။၄၂-ဖြင့် ဥရ-ပစ္စည်းသက်၍ ဂ်-လာ။ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါဂုရာ-သံ။ (ထီ) ဝါဥရာ။ (ပု)ဝါဂုရ-ပြာ။ဝဂ္ဂုရာ-အဒ္ဓမာဂဓီ။]ဝါကရာ-ကြည့်။ ဩဒဟိ မိဂဝေါ ပါသံ၊နာသဒါ ဝါဂုရံ မိဂေါ ။ ထေရ၊။၃၂၅။ ဝါဂုရာဟိ ပရိက္ခိပ္ပ၊ သောတ္တံ ပါတေတွာ တာဝဒေ။ ဇာ၊၂။၃၇၂။ ဝါဂုရ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀)န္တိ မိဂဇာလံ။ဝဇိရ။၂၀၅။ မစ္ဆဗန္ဓနံ ဇာလံ၊ ဝါဂုရာ မိဂဗန္ဓနီ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၉။(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ဝိမတိ၊၁။၂၉၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၅)။

ဝါဂုရိက (ပု) [ဝါဂုရာ + ဏိက။ ဝါဂုရာ မိဂဗန္ဓနဇာလံ၊ တာယ စရတီတိ ဝါဂုရိကော။ဓာန်၊ဋီ။၅၁၄။ ဝါဂုရိက-သံ။ ဝါဂုရိ၊ ဝါဂုရိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] မုဆိုး၊ တံငါ။ ဝါဂုရိကော ဇာလိကောထ။ဓာန်။၅၁၄။ ဝါဂုရာ မိဂဗန္ဓနဇာလံ၊တာယ စရတီတိ ဝါဂုရိကော။ဓာန်၊ဋီ။

ဝါဂ္ဂဟဏ (န) [ဝါ + ဂဟဏ] ဝါ-သဒ္ဒါ။ နိယမာဘာဝတော ဝိကပ္ပနတ္ထံ ဝါဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၁။

ဝါစက (တိ) [ဝစ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝါစိကာ။ ဝဒ + ဏွု။ ဝစတီတိ ဝါစကော။ ဝါစ္စဝါစက။ ဋီ၊၁။ ဝဒတီတိ ဝါစကော။ ဝါစကောပဒေသော။ ဋီ။၂၊၃။ ဝတ္တိ အဘိဓာဝုတ္တိယာ ဗောဓေတီတိ အဗ္ဗောတိ ဝါစကော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါစက-သံ။ ဝါစယ၊ ဝါယဂ -ပြာ ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ ။] ရွတ်ဖတ် - ပြော - ဆို - ဟော - တတ်သော ။ အယဥ္စ အဒ္ဓါနသဒ္ဒေါ ကာလဿ ဒေသဿ စ ဝါစကော။သာရတ္ထ၊၂။၁၈၉။ ကာယဝါစာ န စ စိတ္တာ၊ ကာယဝါစာ န ဝါစိကာ။ ဝိ၊၅။၁၅၉။(-သာရတ္ထ၊၁။၇၉။ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၊၂၂၁။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၆၊၁၄၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၁၊၂၀၀။မူလဋီ၊၁။၁၃၃။အနုဋီ၊၁။၉၊၂၂)။

ဝါစက ၁၀-ပါး -- (၁)ဒုတိယာဝိဘတ်။ (၂) တတိယာဝိဘတ်။ (၃) စတုတ္ထီဝိဘတ်။ (၄) ပဉ္စမီဝိဘတ်။(၅)ဆဋ္ဌီဝိဘတ်။(၆)သတ္တမီဝိဘတ်။ (၇) သမာသ်။ (၈) တဒ္ဓိတ်။ (၉) အာချာတ်။ (၁၀) ကိတ်-ဟူ၍ ၁၀-ပါးရှိ၏။ ထိုတွင် နောက် ၄-ပါးကို ဝါစကြီး ၄-ပါးဟု လည်း ခေါ်၏။ အကျယ်ကို ဝါစ္စဝါစကနှင့် ဝါစကောပဒေသကျမ်း တို့ကြည့်။

(ဝါစ္စဝါစက။ ၂၃။ ဝါစကောပဒေသ။၃၊၄။ ဝါစ္စဝါစကဋီ။ ၂၃။ဝါစကောပဒေသဋီ။ ၂၃)။

ဝါစကတ္ထ (ပု) [ဝါစက + အတ္ထ] ဟောတတ်သောသဒ္ဒါ၏အနက်။ တေန တိပိဋကရော အရိယဘူတာ ပဏ္ဍိတာ ဝါစကတ္ထဘာဝေန ဂဟိတာ။နေတ္တိ၊ဝိ။၃။

ဝါစကသဒ္ဒ (ပု) [ဝါစက + သဒ္ဒ] ဟောတတ်သောသဒ္ဒါ၊ ဝါစကသဒ္ဒါ။ တဿ တဿ အတ္ထဿ ဝါစကသဒ္ဒေ ပဘေဒဂတဉာဏ-ပ္ပတ္တော န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။ ၃၀၈။

ဝါစင်္ဂ (န) [ဝါစာ + အင်္ဂ] နှုတ်အင်္ဂါ၊ နှုတ်၏-အစိတ်အပိုင်း-အင်္ဂါ။အထဿ ဝစန် သုတွာ ဘဂဝါ ကာယင်္ဂ ဝါ ဝါစင်္ဂ ဝါ အစော-ပေတွာ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၄၂။ ဝါစင်္ဂန္တိ " ဟောတု သာဓူ "တိ ဧဝမာဒိဝါစာယ အင်္ဂ အဝယဝံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၅။(-သံ၊၄၊၁။၂၅၀။အဘိ၊၄၊၁။ ၁၃၆။သာရတ္ထ၊၃။၁၉၇။သံဋီ၊၁။၂၈၆)။

ဝါစင်္ဂစောပန (န) [ဝါစင်္ဂ + စောပန] နှုတ်အင်္ဂါ လှုပ်ခြင်း။ ဧတ္ထ ကုတော ကာယင်္ဂစောပနံ ဝါ ဝါစင်္ဂစောပနံ ဝါ။ အဘိ၊၄၊၁။၁၃၃၊၁၃၅။ တေဟေဝ စိတ္တေဟိ ဝါစင်္ဂစောပနံ အတ္ထိ။ အဘိ၊၄၊၁။ ၂၈၃။ပဋိသံ၊၄။၁။ ၂၅၇။

ဝါစန[၁] (တိ) [ဝစ + ဏ + ယု။ ဝါစန-သံ။ ဝါယဏ၊ ဝါယဏာ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။](န)(၁) (က) ပို့ချ-သင်ပြ-ပေးခြင်း။(ခ)ဟော-ပြော-ရွတ်ဖတ်-စေခြင်း။ (ဂ) ပြန်လှန်-သရဇ္ဈာယ် - ခြင်း။ (ထီ) (၂) ပို့ချ - သင်ပြ -ပေးအပ်သောစကား။ (ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, မဂ်လာ-ဂါထာ)။ (တိ) (၃)ပို့ချ-သင်ပြ-ပေးတတ်သူ။ (န) (၁)(က)တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တဿ ဓာရဏံ ကထနံ ဝါစနန္တိ ဣဒံ ဂန္ထ-ဓုရံ နာမ။ ဓမ္မ၊၁။၅။ (-ဓမ္မ၊၂။၃၅၂)။

(ခ) ကမ္မဝါစာယ ဝါစနမေဝ ဟိ ဗန္ဓနံ နာမ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၆။ (ဂ) ပရိဝတ္တနံ ဝါစနံ။ဒီ၊ ဋီ၊၂။ ၂၈၆။မဋီ၊၁။၃၃၆။ (ထီ) (၂) မဟာဝိ-ဟာရဝါသီနံ၊ ဝါစနာ သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိယာ။ ဝိ၊၄။ ၁၈၇။ ဝါစနာမဂ္ဂနိဿိတ - လည်းကြည့်။ (တိ) (၃) အနုပသမ္ပန္နတာ ဝုတ္တလက္ခဏံ ဓမ္မံ ပဒသော ဝါစနတာ ဧကတော ဩသာပန-ဉာတိ ဣမာနေတ္ထ တီဏိ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။ ၁၉၂(-သာရတ္ထ၊၃။၆။ဝိမတိ၊၂။၅)။

ဝါစန[၂] (န) [ဝါစန + တ္တ။ ဘာဝလောပ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။] (၁) ရွတ်-ပြော-ဆို-ဟော-ဖတ်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ရွတ်-ပြော-ဆို-စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) အယံ ဘိက္ခု သရဘညဝသေန ဂန္ထပါဠပဋ္ဌတော ဝါစနတော" ပါဠိကော "တိ လဒ္ဓနာမော ဘိက္ခူ။အပ၊၄၊၁။၃၁၁။ (၂) "အဟံ မမာ"တိ ဗာလာနံ လာပနတော ဝါစနတော ဗာလ-လာပနံ မမ ကာယံ။ထေရီ၊၄။၈၀။

ဝါစနက (န) [ဝါစန + ဏ + အ။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝါစနေန ကာယတီတိ ဝါစနကံ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါစနက-သံ။] (၁) မင်္ဂလာဂါထာကိုရွတ်ဖတ် ခြင်း။ (၂) မင်္ဂလာဂါထာကို ရွတ်ဖတ်ရာမှ ရသော (ဆွမ်း)။ (၁) မဟာသေဋ္ဌိ ဧကော ဗြာဟ္မဏော နိသိန္နော၊ ဗြာဟ္မဏာဝါစနကံ မညေ ဘဝိဿတိ၊ အဟမ္ပိ ဘဝိဿာမိ။ဇာ၊ ၄၊၄။၆၅။ (၂) ကတ္တိကမာသေ ဝါစနကံ လဘိတွာ---- ဝါနရံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ဇာ၊၄၊ ၂။၃၂၅။

ဝါစနသီသ (န) [ဝါစန + သီသ] ပို့ချ-သင်ကြား-ပေးခြင်းကို အဦးပြုခြင်း။ ဝါစနသီသေန သိက္ခာပနံ ဒဿိတံ။ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၂။

ဝါစနာမဂ္ဂ (ပု)[ဝါစနာ + မဂ္ဂ]ပို့ချ-သင်ကြား-ပေးအပ်သော-စကား-ပါဠိ-အဋ္ဌကထာ- အစဉ်။

ဝေဒံ ဝိယ သက္ကတဘာသာယ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပေမ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ အဘိဓမ္မေ ဝါစနာမဂ္ဂေါ နာမ သာရိပုတ္တတ္ထေရပ္ပဘဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဝါစနာမဂ္ဂတော(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆)ပါဠိပ္ပဗန္ဓတော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၄။(-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၇။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၆။သာရတ္ထ၊၁။၁၉။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂။မူလဋီ၊၁။၁၈)။

ဝါစနာမဂ္ဂနိဿိတ (တိ) [ဝါစနာမဂ္ဂ + နိဿိတ] ပို့ချ-သင်ပြ- ပေးအပ်သော- စကား- ပါဠိ- အဋ္ဌကထာ-အစဉ်ကိုမှီသော။ ဝါစနာမဂ္ဂ-နိဿိတ(ကင်္ခါ။၈၃)န္တိ ကထာမဂ္ဂနိဿိတံ၊ အဋ္ဌကထာနိဿိတန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၄။

ဝါစယ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏာယ + ဟိ။ ဟိဝိဘတ် ကျေ။ ဝစတိ-မှ။] (သင်)ဆို-ယှဉ်-စေလော့။ ဓတံ မေ ဥပမံ ကတွာ၊ ပုတ္တေ ဝိဇ္ဇာသု ဝါစယ။ ဇာ၊၁။၃၂၈။ သိက္ခိတဗ္ဗယုတ္တာသု သိက္ခာသု ယောဇေဟိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၁။

ဝါစယမာန (တိ) [ဝစ+ဏာယ+မာန။ ဝစတိ-မှ။] ရွတ်ဖတ်စေ-ဆိုစေ (ပို့ချ-သင်ပြ)အပ်သော။ ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ ဝေဒနာ အနိစ္စာတိ ဣမံ သုတ္တံ ဝါစယမာနော--ဝါစံ နိစ္ဆာရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၀။

ဝါစယိံသု (ကာ၊ကြိ) [ဝစ+ဏာယ+ဥံ။ဝစတိ-မှ။] သင်စေ-ဆိုစေ -ပို့ချ -ကုန်ပြီ။ ဝိနယံ တေ ဝါစယိံသု၊ ပိဋကံ တမ္ဗပဏ္ဏိယာ။ဝိ၊၅။၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ဝိမတိ၊၁။၃၂။

ဝါစယုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏာယ+ ဥံ။ဝစတိ-မှ။] သင်စေ- ဆိုစေ- ပို့ချ- ကုန်ပြီ။ ယမေဝ လောကာယတကံ၊ ပရိယာပုဏိံသု ဝါစယုံ။ ဝိ၊၄။၂၈၈။

ဝါစသိက (တိ) [ဝစ + ဏိက။ ဝစသာ ကတံ ကမ္မံ ဝါစသိကံ။ရူ။၃၇၅။ (နီတိ၊သုတ္တ။၇၆၄။ နိရုတ္တိ။၄၆၃)။ ဝါစာ + ဏိက။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၆၉။ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၃။ပါစိတ်၊ယော။၂၈၀၊ ၄၁၂။ ဝစသ-သံ။] (၁) ဝစီဒွါရ-နှုတ်-၌ ဖြစ်သော။ (၂) စကား-နှုတ်-ဖြင့်ပြုအပ်သော။ (၃)စကား-နှုတ်-ကြောင့်ဖြစ်သော။ (၁) (၂) သမုဋ္ဌာနာ ဝါစသိကာ အနန္တရဒသိနာ။ ဝိ၊ ၅။၁၇၅။ ဝါစသိကံ ပါဂဗ္ဘိယံ။မဟာနိ။၁၇၅။ ဝါစသိကော အနာစာရော နာမ ဝစီဒွါရေ ပညတ္တိသိက္ခာပဒဝီတိက္ကမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။ ကာယေ ဘဝံ ကာယိကံ။ဝါစသိကစေတသိ-ကေသုပိ ဧသေဝ နယော။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ (-ဝိ၊၂၂။ဝိ၊၄။၃၁။မဟာနိ။၂၉၅။မိလိန္ဒ။၉၈၊ ၃၃၃။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃)။(၃)အာပဇ္ဇေယျ ဝါစသိက (ဝိ၅။၃၇၄။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇)န္တိ ဝါစတော သမုဋ္ဌိတံ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇေယျ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၆၃။ (-ပါစိတ်၊ယော။၂၈၀)။

ဝါစသိကယောဂ (ပု) [ဝါစသိက + ယောဂ] ဝစီဒွါရ- နှုတ်- ၌ဖြစ်သော လုံ့လပယောဂ။ ပယောဂေါ ပန ဒုဝိဓော ကာယိကော စ ဝါစသိကော စ ။ ကင်္ခါ။၁၀၈။

ဝါစသိကသီလ (န) [ဝါစသိက + သီလ] ဝစီဒွါရ-နှုတ်-၌ဖြစ်သောသီလ။ အမုသာ အပိသုဏာ ဝါစသိကသီလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ဝါစသိကသုစရိတ (န) [ဝါစသိက + သုစရိတ] ဝစီသုစရိုက်၊ ဝစီဒွါရ - နှုတ် - ၌ဖြစ်သော သုစရိုက်။ တတ္ထ ကာယိကသုစရိတံ, ဝါစသိ-ကသုစရိတဉ္စ သီလက္ခန္ဓော။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၀။

ဝါစဿာဒ (ပု) [ဝါစာ + အဿာဒ] ရှုန့်ရင်းသော စကား၌ - သာယာခြင်း-သာယာသောရာဂ။ နိသဇ္ဇာယ အဿာဒေါ နိသဇ္ဇဿာဒေါ၊ ဝါစာယ အဿာဒေါ ဝါစဿာဒေါ။---ဧတ္တ စ နဝဟိ ပဒေဟိ သမ္ပယုတ္တအဿာဒသီ-သေန ရာဂေါ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။

ဝါစသာဒရာဂ (ပု) [ဝါစသာဒ + ရာဂ] ရုန့်ရင်းသောစကား၌ သာယာသောရာဂ။ ဝါစသာဒေ ဝါစသာဒရာဂေန မာတုဂါမံ ---- မုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၅၊ ၂။ ၁၁၆(-၁၃၃)။

ဝါစာ (ထီ) [ဝစ + အ။ဝုစ္စတီတိ ဝါစာ၊သဒ္ဒဝါစာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅။ ဝုစ္စတိ ဧတာယာတိ ဝါစာ။ ဝိညတ္တိ, ဝိရတိ, စေတနာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅။ ဝစတိ ဧတာယာတိ ဝါစာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂။ ဝုစ္စတေတိ ဝါစာ။ အ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၅။ ဝဒ + ဏ။ ဝဒတိ ဧတာယာတိ ဝါစာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ဝါစာ-သံ။ ဝါယာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စကား၊ စကားသံ၊ ပြောဆို - ရွတ်ဆို - ဟော - အပ်သော အသံ၊ သဒ္ဒဝါစာ။ (၂) နှုတ်၊ ဝစီဝိညတ်၊ ဝစီဒွါရ၊ ဝိညတ္တိဝါစာ။ (၃) သမ္မာဝါစာ၊ ဝိရတိ။ (၄) စေတနာ၊ ဝစီကံ၊ စေတနာဝါစာ။(၅) မိစ္ဆာ-ဝါစာ, သမ္မာဝါစာ။ (၆) (က) ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း ။ (ခ) မဂ်ဟူသော စောင့်စည်းခြင်း၊သမ္မာဝါစာ။ (၇)ဝါစာသုတ် (၂-သုတ်)။ (၁) စကား၊ စကားသံ၊ ပြောဆို-ရွတ်ဆို-ဟော-အပ်သောအသံ၊ သဒ္ဒဝါစာ။ ဝါစာ သုဘာသိတာ ဟောတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၉၀။ အံ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဝါစာတိ သမုလ္လပနဝါစာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ သမုလ္လပနဝါစာတိ သဒ္ဒဝါစာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅။ဝါစာ ဂိရာ ဗျပ္ပထော။အဘိ၊ ဓ။ ၁၆၈၊ ၁၈၉။ ဝါစာ ဂိရာတိအာဒီသု ဝုစ္စတီတိ ဝါစာ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဝါစ(မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃)န္တိ ဝစီယောသံ။မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၃။ ဧဝံ သုဘာသိတာ ဝါစာ(မ္မ၊ ၂၀)တိ သုဘာသိတာ ဝါစာ နာမ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ။ မ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၅၄၊ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၈။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄-၅။ သံ၊ ၁။ ၁၅၉၊ ၃၆၇။ အံ၊ ၃။ ၁၃၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၃။ ပဋိသံ။ ၃၇)။

(၂) နှုတ်၊ဝစီဝိညတ်၊ဝစီဒွါရ၊ဝိညတ္တိဝါစာ။ ဝါစာယ သံဝရော္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၄။ အတ္ထာပတ္တိ ကာယတော သမုဋ္ဌာတိ၊ န ဝါစတော န စိတ္တတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၅။ သိယာ ဝါစတော စ စိတ္တတော စ သမုဋ္ဌာတိ။ ဝိ။ ၅။ ၄။ " ကြမာယ သံယာဋ္ဌိယာ ကထိနံ အတ္ထရာမိ " တိ ဝါစာ ဘိန္ဒိတဗ္ဗာ ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၀၉။ ဝါစာယ ဒုစ္စရိတံ စရတိ။ အံ၊ ၁၃၇။ ဝါစာယာတိ ဝစီဒွါရေန စတုဗ္ဗိမံ ဒုစ္စရိတံ စရတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဝါစာယ စေ ကတံ ကမ္မံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။(-ဝိ၊ ၄။ ၂၁၄-၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈-၁၀၊ ၁၄-၅။ သံ၊ ၂။ ၄၁၈။ အဘိ၊ က။ ၁၅၀။ ခုဒ္ဒက။ ၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၊ ၁၇-၈၊)။

(၃) သမ္မာဝါစာ၊ ဝိရတိ။ ယာ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ---- အယံ ဝုစ္စတိ သမ္မာဝါစာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၁၃။ ဒိဋ္ဌိသ-င်္ကပ္ပေါ ဝါစာ ------ ဘာဝနာပဋိဝေဓော မဂ္ဂသစ္စံ။ ပဋိသံ။ ၂၉၉။ (၄) စေတနာ၊ဝစီကံ၊ စေတနာဝါစာ။ သမ္ဗဇာနမုသာဝါဒေါ နာမ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ ဝါစာ ဂိရာ။ဝိ၊ ၂။ ၂။ ဝါစာတိ မိစ္ဆာဝါစာပရိယာပန္နဝစနသမုဋ္ဌာပိ-ကာ စေတနာ။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂ ။ဝဒတိ ဧတာယာတိ ဝါစာ၊ ဝစနသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ။သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ပိသုဏံ ဝါစံ ပဟာယ, ပိသုဏာယ ဝါစာယ ပဋိဝိရတော သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊ ၁။ ၄။ တေသံ မူလဘူတာ စေတနာပိ ပိသုဏာဝါစာဒိနာမမေဝ လဘတိ၊ သာ ဧဝ ဣဓာဓိပ္ပေတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃။ ဖရုသဝါစာ ဘိက္ခဝေ အာသေဝိတာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီ-ကတာ နိရယသံဝတ္တနိကာ။ အံ၊ ၃။ ၇၈။ ယာ သာ ဝါစာ အဏ္ဍကာ ကက္ကသာ ပရကဋုကာ --- တထာရူပိ ဝါစံ ပဟာယ။အဘိ၊ ဓ။ ၂၆၀။ ဧတ္ထ စ ဝါစ(နေတ္တိ။ ၁၆၁)န္တိ စတ္တာရိ ဝစီသု-စရိတာနိ ဂဟိတာနိ။နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၆၀။ မ၊ ၁။ ၃၅၆-၃၅၈။ မ၊ ၂။ ၅၅-၇။

ဓမ္မ။၂၇။သုတ္တနိ။၂၉၈-၉။ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅)။
(၅)မိစ္ဆာဝါစာ, သမ္မာဝါစာ။ ဝါစာတိပိ န
ဟောတိ(မ၊၂။၂၁၆)တိ မိစ္ဆာဝါစာ သမ္မာဝါ-
စာတိပိ နာနတ္တံ န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။
(၆)(က) ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း။
(ခ) မဂ်ဟူသော စောင့်စည်းခြင်း၊သမ္မာဝါစာ။
ကာယေန သံဝုတာ အာသိံ၊ ဝါစာယ ဥဒ
စေတသာ။ ထေရီ။၃၇၉။ ဝါစာယာတိ
ဝါစသိကေန သံဝရေန သံဝုတာ အာသိန္တိ
ယောဇနာ။ ---- အပရော နယော -----
ဝါစာယာတိ သမ္မာဝါစာယ သင်္ဂသော မိစ္ဆာ-
ဝါစာယ ပဟာနာ မဂ္ဂသံဝရေနေဝ ဝါစာယ
သံဝုတာ အာသိန္တိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂။
(၇) ဝါစာသုတ် (၂-သုတ်)။ ဒိဋ္ဌိဝါစာယ
ဝါယမာ။ အံ။၂။၁၂၅။ သုပိနာ စ ဝဿာ
ဝါစာ။ အံ၊၂။၂၁၅။

ဝါစာအသံဝရ (ပု) [ဝါစာ + အသံဝရ] ဝစီဒွါရ၌ (ဖြစ်သော) မစောင့်စည်းခြင်း။ စောပနာကာ-ယအသံဝရော ဝါစာအသံဝရော မနောအ-သံဝရော ---- ယဒါ တာဒိသံယေဝ ဇဝနံ ဝိနာ---စောပနဿ ဥပ္ပန္နတ္တာ "မနောဒွါ"န္တိ သင်္ချံ န ဂစ္ဆတိ။ ဧတ္ထ အသံဝရော ဝါစာအ-သံဝရော နာမ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈-၉။(-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၉။နေတ္တိ၊ဝိ။၂၄၈)။

ဝါစာအသံဝရဒွါရ (န) [ဝါစာအသံဝရ + ဒွါရ ။ ဝါစာ + အသံဝရဒွါရ] (က) ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော မစောင့်စည်းခြင်း၏ဒွါရ။ (ခ) ဝစီဒွါရ ဟု ဆိုအပ်သော မစောင့်စည်းခြင်း၏ ဖြစ်ရာ ဒွါရ။ (က) (ခ) စောပနကာယအသံဝရဒွါရ-ဝသေန ပန ဝါစာအသံဝရဒွါရဝသေန စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ (-၁၃၉။မူလဋီ၊၁။ ၈၂။အနုဋီ၊၁။၈၇)။

ဝါစာကတ (တိ) [ဝါစာ + ကတ] (မုသား)စကား ဖြင့် (ကြံ၍) ပြုအပ်သာ။ ဝါစာကတာ (ဇာ၊ ၂။၂၃၉) တိ ဧတေ မန္တာ နာမ မုသာဝါဒေန စိန္တေတွာ ကတာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၆။

ဝါစာကမ္မ (န) [ဝါစာ + ကမ္မ] နှုတ်-ဝစီဝိညတ်-ဖြင့်ပြုအပ်သောအမှု၊ ဝစီကံ။ အဒိန္နာဒါနံ သင်္ဃဠ တဒုပနိဗ္ဗဒ္ဓံ ဝါစာကမ္မံ ဥပဋ္ဌပေတိ။ ပေဋကော။ ၁၉၄၊၂၇၉။ ကာယကမ္မံ သုစိ နေသံ၊ ဝါစာကမ္မံ အနာဝိလံ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။

ဝါစာကမ္မန္တ (ပု) [ဝါစာ + ကမ္မန္တ] သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ။ (သမ္မာဝါစာစေတသိက်နှင့် သမ္မကမ္မန္တစေတသိက်)။ ဝါစာကမ္မန္တေသု ဂဟိတေသု ဂဟိတောဝ ဟောတိ တပ္ပက္ခိ-ကတ္တာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။(-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။သံ၊ဋီ၊၁။၈၉)။

ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝ (ပု) [ဝါစာ + ကမ္မန္တ + အာဇီဝ] သမ္မာဝါစာ , သမ္မာကမ္မန္တ , သမ္မာအာဇီဝ။ သီလန္တိ ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ ဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါတိ သမ္မာဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ မဂ္ဂပရိယာပန္နာ ဧဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၉။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၁)။

ဝါစာကမ္မပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဝါစာကမ္မ + ပါရိသုဒ္ဓိ] ဝစီကံ၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊ နှုတ်- ဝစီဝိညတ်-ဖြင့် ပြုအပ်သောအမှု၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ ---- ဝါစာကမ္မပါရိသုဒ္ဓိ မနောကမ္မပါရိသုဒ္ဓိ။ ပေဋကော။ ၂၁၆။

ဝါစာကမ္မာဓိဋ္ဌာန (န) [ဝါစာကမ္မ + အဓိဋ္ဌာန] ဝစီကမ္မာဓိဋ္ဌာနသုတ်၊ ဝစီကံလျှင် တည်ရာရှိသောသုတ်။ တတ္ထ ကတမံ ဝါစာကမ္မာဓိ-ဋ္ဌာနံ။ သုဘာသိတံ ဥတ္တမမာဟု သန္တော၊ ---- စတ္တာရိမာနိ စ ဝစီသုစရိတာနိ။ ဣဒံ ဝါစာကမ္မာဓိဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။၂၁၆။

ဝါစာကလဟ (ပု) [ဝါစာ + ကလဟ] နှုတ်ဖြင့် ငြင်းခုံခြင်း။ ကလဟောတိ ကာယကလဟောပိ ဝါစာကလဟောပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။သာရတ္ထ၊၃။၄၈၀။ မမ္မယဋ္ဌနာဒိဝသေန ဝါစာယ ကာတဗ္ဗော ကလဟော ဝါစာကလဟော။အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၃။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၂။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၇)။

ဝါစာဂဏနာ (ထီ) [ဝါစာ + ဂဏနာ] စကားကို ရေတွက်ခြင်း၊ စကားအရေအတွက်။ ----- ဝါစာဂဏနာယ စေဝ ဣတ္ထိဂဏနာယ စ အာပတ္တိယော။ ကင်္ခါ။၁၃၀။

ဝါစာဂိရာ (ထီ) [ဝါစာ + ဂိရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၆၉။ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၃။ပါစိတ်၊ ယော ။၂၈၀၊ ၆၃၁- တို့အလိုမူ ဝါစာ-ကို ဝါစာယ ဖွင့်ရကား ဝါကျသာ။] (၁)ဝါစာဟု ဆိုအပ်သော စကား။ (၂) နှုတ်မြွက်ခြင်း၊ စကားပြောဆိုခြင်း၊ စကားကို အဖန်ဖန်ပြော ဆိုခြင်း၊ အဖန်ဖန်ပြောဆိုအပ်သောစကား။ (ဝါကျကြံခိုက် အနက်ပေးပုံ--ဝါစာ=ဝါစာယ၊ နှုတ်ဖြင့်။အနာလပန္တော၊ မပြောမဆို။ဂိရံ စ၊ အသံကိုလည်း။ နော စ ဘဏေယျ။ မမြွက် မဆို။ဟု ပေးပါ။ (၁) (၂) အနာလပန္တော မနုဇေန ကေနစိ၊ ဝါစာဂိရံ နော စ ပရေ ဘဏေယျ။ ဝိ၊၅။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဝါစာဂိရန္တိ ဝါစာသင်္ခါတံ ဂိရံ, ဝါစာနုစ္ဆာရဏံ ဝါ။ မူလဋီ။၁။၇၈။

ဝါစာဂေါစရ[၁] (တိ) [ဝါစာ + ဂေါစရ] (ငြင်းခုံသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော) စကားလျှင်ကျက်စားရာအာရုံရှိသော၊ စကားကိုသာ အာရုံ စိုက်သော၊သူ။ ပရိမုဋ္ဌာ ပဏ္ဍိတာသာ၊ ဝါစာဂေါစရဘာဏိနော။ ဝိ၊၃။၄၉၆။ မ၊၃။၁၉၂။ ဥဒါန။ ၁၅၀။ဇာ၊၁။ ၁၈၈။ ဝါစာဂေါစရဘာဏိနောတိ ရာကာရဿ ရဿာဒေသော ကတော၊ ဝါစာဂေါစရာ န သတိပဋ္ဌာနာဒိဂေါစရာ, ဘာဏိနော စ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၃။(-မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၄၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၆၅)။ ကလဟဝသေန ပဝတ္တဝါစာယေဝ ဂေါစရာ ဧတေသန္တိ ဝါစာဂေါစရာ။သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၉။

ဝါစာဂေါစရ[၂] (ပု) [ဝါစာ + အဂေါစရ](အရိယာတို့၏) စကား၏ ကျက်စားရာ မဟုတ်သော မုသာဝါဒ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါစာဂေါစရဘာဏီ (တိ) [ဝါစာဂေါစရ + ဘဏ+ ဏီ] (၁)စကားလျှင်ကျက်စားရာ အာရုံရှိသည် ဖြစ်၍ ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ (၂) စကား၏ ကျက်စားရာမဟုတ်သော မုသာဝါဒကိုပြော ဆိုတတ်သော၊သူ။ (၁) (၂) ဝါစာဂေါစရဘာဏိနော (ဥဒါန။၁၅၀)တိ ယေသံ ဝါစာ ဧဝ ဂေါစရော ဝိသယော၊ တေ ဝါစာဂေါစရဘာဏိနော၊ ဝါစဝတ္ထုမတ္တသေဝ ဘာဏိနော အတ္ထဿ အပရိညာတတ္တာ။အထ ဝါ ဝါစာယ အဂေါစရံ အရိယာနံ ကထာယ အဝိသယံ မုသာဝါဒံ ဘဏန္တီတိ ဝါစာဂေါစရဘာဏိနော။---အထ ဝါ ဝါစာဂေါစရာ ဧဝ ဟုတွာ ဘာဏိနော၊ သယံ အဇာနိတွာ ပရပတ္တိကာ ဧဝ ဟုတွာ ဝတ္တာရောတိ အတ္ထော။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၀။

ဝါစာဒုရုတ္တ (န) [ဝါစာ + ဒုရုတ္တ] မကောင်းသဖြင့် ဆိုအပ်သောစကား။ ဝါစာဒုရုတ္တာနိ မနုဿလောကေ ။ ဇာ၊၁။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ ဝါစာဒုရုတ္တာနိပိ တေ ခမာမိ။ဇာ၊၁။ ၂၃၀။

ဝါစာဒေါသဘယဋ္ဋိတ (တိ) [ဝါစာ + ဒေါသ + ဘယ + အဋ္ဋိတ] နှုတ်ဒဏ်ထားခြင်းဘေး, အမျက်ထွက်ခြင်းဘေးဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော။ ဝါစာဒေါသဘယဋ္ဋိတာ။အပ၊၂။ ၂၉၄။ထေရီ။ ၄၀၆။ ဝါစာဒေါသဘယဋ္ဋိတာတိ ဝစီဒဏ္ဍ-

ဘယေန စေဝ ဒေါသဘယေန စ အဋ္ဋိတာ ပိဋ္ဋိတာ။ ထေရီဋ္ဌ။၂၁၀။

ဝါစာနိစ္ဆာရဏ (န) [ဝါစာ + နိစ္ဆာရဏ] နှုတ်မြွက်ခြင်း၊ စကားကို-မြွက်ဆို-ပြောဆို-ခြင်း။ ဇာတကဋ္ဌကထာ ဧဝ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ "ဒါနံ ဒဿာမိ၊ အတ္ထိ ကိဉ္စိ " တိ ဝါစာနိစ္ဆာရဏံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။(-မဋ္ဌီ၊၁။၃၂၅။မဋ္ဌီ၊၂။၂၈၃)။

ဝါစာနိပုဏ (ပု) [ဝါစာ + နိပုဏ]စကားဖြင့်သိမ်မွေ့သူ။ အဿီကလယော၊ ဝါစာနိပုဏော။ ရူ။၁၉၄-နှာ။

ဝါစာနုစ္စာရဏ (န) [ဝါစာ + အနုစ္စာရဏ (အနု+ ဥစ္စာရဏ။] ဝါစာဂိရာ၂- ကြည့်။

ဝါစာနုရက္ခီ (တိ) [ဝါစာ + အနုရက္ခီ (- အနု + ရက္ခ + ဏီ။] နှုတ်ကိုစောင့်စည်းလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝါစာနုရက္ခီ မနသာ သုသံဝုတော။ဓမ္မ။ ၅၃။ နေတ္တိ။၁၅၈။ စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ ဝဇ္ဇနေန ဝါစာနုရက္ခီ။ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။(-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၆၁။နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၉)။

ဝါစာနုရူပ (တိ) [ဝါစာ + အနုရူပ] စကားအား လျော်သော။ အရိယဝေါဟာရဝသေနေဝ ပဝတ္တာဝါစာ, ဝါစာအနုရူပဥ္စ ပဝတ္တကာယာ, ကာယာနုရူပဥ္စ ပဝတ္တာဝါစာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၀၆။

ဝါစာပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဝါစာ + ပဋိဗဒ္ဓ] စကားနှင့် စပ်သော။ ဝစသာယတ္တေတိ ဝစသာ အာယတ္တေ၊ ဝါစာပဋိဗဒ္ဓတ္တေတိ ဝဒန္တိ။သီဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၂။၁၉၄။

ဝါစာပဋိသန္ထာရ (ပု) [ဝါစာ + ပဋိသန္ထာရ] နှုတ်-စကား-ဖြင့်-ပျူငှါလောကဝတ်-အစေ့အစပ်-ပြုခြင်း။ အထေတံ ဝါစာပဋိသန္ထာရံ ဥပါဒါယ ဧဝမဝေါစုမှ။ မိလိန္ဒ။၉။

ဝါစာပတောဒ (ပု) [ဝါစာ + ပတောဒ] စကား ဟူသော-နှင်တံ-တပြာ၊ နှင်တံ-တပြာ- နှင့် တူသောစကား။ ဝစနပတောဒ-လည်းကြည့်။ ဝါစာပတောဒေန ယဋ္ဌေတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

ဝါစာပတောဒန (န) [ဝါစာ + ပတောဒန] ဝါစာ-ပတောဒ-ကြည့်။ တီသသတမတ္တာ ပရိဗ္ဗာဇကာ ဝါစာပတောဒနေဟိ တုဒိံသု။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။ ၃၇၆။

ဝါစာပမာဏ (န) [ဝါစာ + ပမာဏ] စကား ပမာဏ၊ စကား၏-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ ဧဝံ သဗ္ဗတ္ထ ဝါစာပမာဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၁၆။ ကခ်ါ။၁၉၄။

ဝါစာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏာပယ +တိ] ဆို- ရွတ်- ဖတ်- စေ၏။ ပို့ချ - သင်ပြ-၏။ ဝါစာပေတိ ဝါစာပယတိ။ရူ။၅၄၃။

ဝါစာပရိစိတဗုဒ္ဓဝစနဓမ္မ (ပု) [ဝါစာ + ပရိစိတ+ ဗုဒ္ဓ + ဝစန + ဓမ္မ] နှုတ်ဖြင့်လေ့ကျက်အပ်ပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်တည်းဟူသော တရား။---- ယေပိ ပုဗ္ဗေ သဇ္ဈာယ-မူလိကာ ဝါစာပရိစိတဗုဒ္ဓဝစနဓမ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၄။

ဝါစာပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝါစာ + ပရိစ္ဆေဒ] စကား၏ အပိုင်းအခြား။ ဝါစာပရိစ္ဆေဒေါ ပနေတ္ထ ကထံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ကခ်ါဋ္ဌီ၊သစ်။၃၅၃။

ဝါစာပရိညာ (ထီ) [ဝါစာ + ပရိညာ] စကားကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း။ ဝါစာပရိညာ ဝစီမော-နေယျံ။မဟာနိ။၄၄၊၂၆၀။ စူဠနိ။၇၃။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၆။ တဿာ ဝါစာယ သမုဒယာဒိတော ပရိဇာနနံ ဝါစာယ ပရိညာ။ဒီဋ္ဌီ၊၃။၂၁၅။အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၈။

ဝါစာပရိယန္တ (ပု) [ဝါစာ + ပရိယန္တ] စကား အပိုင်းအခြား။ ယသ္မိံ ပရေ ဝါစာပရိယန္တံ ဝဒန္တိ။သုတ္တနိ။၃၁၀။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

ဝါစာပရိယောသာန (န) [ဝါစာ+ပရိယောသာန] စကား၏ပြီးဆုံးခြင်း၊ စကားကိုပြီးဆုံးစေခြင်း။

ဂမနာယ ကတံ ဝါစာပရိယောသာနံ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂။၁၉၄။

ဝါစာပါဂဗ္ဗိ(ဗ္ဘိ)ယ (န) [ဝါစာ+ ပါဂဗ္ဘိယ။ဝါစာ+ ပါဂဗ္ဘိယ-ပြာ။] နှုတ်ကြမ်းတမ်း ခက်မာခြင်း၊ မသင့်တင့်သော စကားကို မြွက်ဆိုခြင်း။ ဝစီပါဂဗ္ဘိယ-ကိုလည်းကြည့်။ ပဂဗ္ဘောတိ ဝါစာပါဂဗ္ဗိယေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၆၁။(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆)။

ဝါစာပိတ (တိ) [ဝစ + ဏာပေ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၆၅၁။] ရွတ်ဆိုစေအပ်ပြီးသော၊ သင်ပြ-ပို့ချ-အပ်ပြီးသော။ တေဟိ ဝါစာပိတံ မန္တပဒံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၇၃။

ဝါစာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏာပေ + တိ။ ဝစတိ-မှ။ ရူ။၅၄၃။နီတိ၊ဓာတု။၃၁။] ပြော-ဆို- ရွတ်အံ - ရွတ်ဖတ် - စေ၏ - ခိုင်း၏။ ပဝေဏိပေါတ္ထကံ ဝါစာပေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၀)။ ဝါစာပေတိ-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၀။ ဝါစာပေထ-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။ ဝါစာပေသိ-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၇။ ဝါစာပေသာမ-သာရတ္ထ၊၃။၃၂၉။

ဝါစာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝစ+ဏာပေ+တွာ] ပြော-ဆို-ရွတ်အံ-ရွတ်ဖတ်- စေ၍၊ ပို့ချ၍။ ဓမ္မံ ဝါစာပေတွာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆) တိ ဓမ္မံ ကထာပေတွာ။သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၉။---ပဝေဏိ-ပေါတ္ထကံ ဝါစာပေတွာ အနုစ္ဆဝိကမေဝ ဒဏ္ဍံ ပဝတ္တယန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။

ဝါစာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏာပေ + ထ] (သင်တို့) ရွတ်ဖတ်စေ-သင်ကြား-ပို့ချ-ဟော ကြား-ကုန်လော့။ ဇေ ပဗ္ဗဇိတံ ပဏ္ဍော-သာပေတွာ ဓမ္မံ ဝါစာပေထ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။

ဝါစာပေယျ (န) [ဝါစာပိယ(=ဝါစာ + ပိယ) + ဏျ] (က) နူးညံ့-သိမ်မွေ့-ပြေပြစ်-ချစ်ဘွယ်-သောစကားကိုပြောဆိုခြင်း။ (ခ) ချစ်ဘွယ်သောစကား။ (က) (ခ) ကေန ဝါ ဝါစာပေ-ယျေနာ (ဇာ၊ ၂။၃၆၆) တိ ဗြာဟ္မဏ ကေန ပိယဝစနေန တေ တယာ လဒ္ဓါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၆၂။ “ တာတ မာတုလာ ” တိအာဒိနာ နယေန သဏှဝါစာဘဏနံ ဝါစာပေယျံ နာမ၊ ပိယဝါစာတိ အတ္ထော။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၄။ ဝါစာယ ပိယသ္သ ပိယကရဿ ကမ္မံ ဝါစာပေယျံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။ ဝါစာယ ပိယံ ဝါစာပိယံ၊ တဿ ကမ္မံ ဝါစာပေယျံ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၀၄။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၈၉)။

ဝါစာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏာပေ + ဤ] ပြောဆို- ရွတ်အံ- ရွတ်ဖတ်- စေပြီ- ခိုင်းပြီ။ အမစ္စော သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ ဂဟေတွာ သကလန-ဂရေ ဝါစာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၄)။

ဝါစာပေသာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏာပေ+ သာမ] (ငါတို့) ပြော-ဆို-ရွတ်အံ-ရွတ်ဖတ်-စေကုန်အံ့-ခိုင်းကုန်အံ့။ တံ မယံ နဂရမင်္ဂလံ ဝါစာပေသာမ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၉။

ဝါစာဖန္ဒိတ (န) [ဝါစာ + ဖန္ဒိတ] နှုတ်၏တုန်လှုပ်ခြင်း၊ နှုတ်ကို တုန်လှုပ်စေခြင်း၊နှုတ်ဖြင့်-တုန်လှုပ်-လှုပ်ရှား-ခြင်း။ သုခသေယျပုစ္ဆန-ဝသေန ဝါစာဖန္ဒိတာနိ --- ဘဝိဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃။

ဝါစာဘာသန (န) [ဝါစာ + ဘာသန] စကားကို ပြောဆိုခြင်း (စကားပြောခြင်း)။ မဂ္ဂက္ခဏေ တထာ ဝါစာဘာသနံ ဉာဏပ္ပဝတ္တိဥ္စ သန္ဓာယ ပဋိညာ ကတာရဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၆။

ဝါစာဘိဂီတ (တိ) [ဝါစာ + အဘိဂီတ] နှုတ်ဖြင့်-ပြောဆို-လျှောက်ထား-အပ်သော။ ဝါစာဘိ-ဂီတ (ဝိမာန။၈၁) န္တိ ဝါစာယ အဘိဂီတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၂၉။

ဝါစာဘိလာပ (ပု) [ဝါစာ + အဘိလာပ] စကား

ပြောဆိုခြင်း။ ဝါစာဘိလာပေါ အဘိသဇ္ဇနာ ဝါ ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၇။အပ၊၁။၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ၁။ ၈၇။---- မမ ဝါစာဘိလာပေါ, တသ္မိံ သိနေဟဝသေန အဘိသဇ္ဇနာ စ ဇာတာ။သုတ္တနိ၊ ဋ၁။၈၇။အပ၊ဋ၁။၁၅၁၊၁၉၆။

ဝါစာဘိဟာရ (ပု) [ဝါစာ + အဘိဟာရ။ဝါစာယ အဘိဟာရော ဝါစာဘိဟာရော။ မဋီ၊၂။ ၁၉၈။အံဋီ၊၃။၃၆၈။] နှုတ်(စကား)ဖြင့် ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ တတ္ထ ကာယာဘိဟာရော, ဝါစာဘိဟာရောတိ ဒုဝိဓော အဘိဟာရော။ ဝိ၊ဋ၊၂။၂၄၉။ ဝါစာဘိဟာရော နာမ မနုဿာ ဘိက္ခုဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ---- ပဝါရေန္တိ။မ၊ဋ၊ ၂။၁၆၆။ အံ၊ဋ၊၃။၃၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၃။၆၁။ ဝိမတိ၊၂။၃၀)။

ဝါစာမတ္တ (န) [ဝါစာ + မတ္တ] စကားမျှ၊ စကား သက်သက်။ ဥပေက္ခော စ န ဝါစာမတ္တေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၂။

ဝါစာမတ္တက (န) [ဝါစာမတ္တ + က] ဝါစာမတ္တ-ကြည့်။ ကိဉ္စာပိ မေ ဧတေန ဝါစာမတ္တကေန ---- ဝဒတိ။ စရိယာ၊ဋ၊၂၄၃။

ဝါစာမုနိ (ပု) [ဝါစာ + မုနိ] ဝစီမုနိ-ကြည့်။ ကာယမုနိံ ဝါစာမုနိံ မနောမုနိမနာသဝံ။ မဟာနိ။၄၄။ ဝစီဒုစ္စရိတပ္ပဟာနဝသေန ဝါစာမုနိ။ မဟာနိ၊ဋ၊၁၅၂။

ဝါစာယတ (တိ) [ဝါစာ + ယတ] (၁) နှုတ်စောင့်စည်းသော၊ နှုတ်-ဝစီဒွါရ-ဖြင့်-စောင့်စည်း- ငြိမ်းအေး- သော၊ အပြစ်ကင်းသော စကားကို ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ (ပု) (၂) နှုတ်- ဝစီဒွါရ- ဖြင့်စောင့်စည်းခြင်း။ (၁) ဝါစာယတော (မဟာနိ။၁၆၅) တိ ယတ္တော ပရိယတ္တော ဂုတ္တော ဂေါပိတော ရက္ခိတော ဝူပသန္တော။မဟာနိ။၁၆၉။ သ ဝေ ဝါစာယတော(သုတ္တနိ။၄၁၂။မဟာနိ။၁၆၅)တိ သော ဝါစာယ ယတော သံယတော စတုဒေါသဝိရဟိတဝါစံ ဘာသိတာ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊၂။၂၆၄။ မဟာနိ၊ဋ။၂၇၉။(ပု)(၂)အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဝါစာယတပဝတ္တိတ (တိ) [ဝါစာယတ+ပဝတ္တိတ] နှုတ်စောင့်စည်းခြင်းသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ ဝါစာယတပဝတ္တိတဘာဝတော "အနုပဋ္ဌိပါဋိယာဝ ကိတ္တယိဿာမိ" တိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၄၀။

ဝါစာယုတ္တိ (ထီ) [ဝါစာ + ယုတ္တိ] စကား၏-သင့်လျော်ခြင်း - အသင့်ယုတ္တိ။ န စ နိစ္စောတိ ကုတောယံ ဝါစာယုတ္တိ။ အနုဋီ၊၃။၉၇။

ဝါစာရမ္မဏ (န) [ဝါစာ + အာရမ္မဏ] စကား တည်းဟူသော အာရုံ၊ ဝစီဝိညတ်နှင့်စကား သံတည်းဟူသောအာရုံ။ ဝါစာရမ္မဏေ ဉာဏံ ဝစီမောနေယျံ။မဟာနိ။၄၄၊၂၆၀။ စူဠနိ။၇၃။ ဒီ၊ဋ၊၃။၁၈၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ။၂၀၄။ တတ္ထ စောပနဝါစဉ္စေဝ သဒ္ဒဝါစဉ္စ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တာ ပညာ ဝါစာရမ္မဏေ ဉာဏံ။ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။အံ၊ ဋီ၊၂။၂၀၈။

ဝါစာလ (တိ) [ဝါစာ+လ။ ကုစ္ဆိတာ ဝါစာ အဿ သန္တီတိ ဝါစာလော။ နိန္ဒာယံ လော။ဓာန်၊ဋီ၊ ၇၃၅။ ဝါစာ+အာလ။ရူ။၃၉၈။ ဝါစာ+လ္လ။ မောဂ်၊၄။၈၇။ ဗဟု ကုစ္ဆိတံ ဝါစံ ဘာသတေတိ ဝါစာလော။ ဝါစာ၊အာလ။၅၊၂။၁၂၅။ ပါဏိနီ - သုတ်ဖြင့် အာလ- ပစ္စည်းသက်။ ဝါစာလ-သံ။ ဝါယာလ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။] စက်ဆုပ် - ကဲ့ရဲ့ - အပ်သော စကားရှိသူ။ ဝါစာလော ဗဟုဂါရယှ၊ ဝစော, ဝတ္တာ တု သော ဝဒေါ။ဓာန်။၇၃၅။

ဝါစာလပိတ (န) [ဝါစာ + လပိတ] နှုတ်ဖြင့်ပြောဆိုခြင်း။ ဒန္ဓဝိဒံသကဟသိတဉ္စ ဝါစာလပိတဉ္စ ကာယကိဉ္စာဒိကိဉ္စိတဉ္စ။မဟာနိ၊ဋ။၂၇၈။

ဝါစာဝတ္ထု (န) [ဝါစာ + ဝတ္ထု] စကား၏အကြောင်း။ သတိ ဝါစာဝတ္ထုသ္မိံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၇၄။အနုဋီ၊၁။ ၂၂။

ဝါစာဝတ္ထုက (န) [ဝါစာ + ဝတ္ထဗ္ဗ +ဝတ္ထု+ က] နှုတ်-စကား-ဖြင့်ဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အကြောင်း။ တဿ ဝါစာဝတ္ထုကမေဝဿ။ သံ၊ ၂။ ၂၄၈။ပေဋကော။၁၇၀။ ဝါစာဝတ္ထုကမေဝဿာတိ ဝါစာယ ဝတ္တဗ္ဗဝတ္ထုမတ္တကမေဝ ဘဝေယျ။ သံ၊ဌ၊၃။၅။

ဝါစာဝတ္ထုမတ္တ (န) [ဝါစာဝတ္ထု + မတ္တ] စကား၏ အကြောင်းမျှ။ သဗ္ဗာကာရေနပိ အနုပလဗ္ဘနေယျာသ ဝါစာဝတ္ထုမတ္တသောဝ----- အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိယောဝ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၂၆။ (-ဥဒါန၊ဌ။ ၂၉၀၊၃၅၇။ပေတာ၊ဌ။ ၂၃၆။ဒီဋီ၊၃။ ၉၀။မဋီ၊၁၊၃၁၉)။

ဝါစာဝန္ဒနာ (ထီ) [ဝါစာ + ဝန္ဒနာ]နှုတ်-ဝစီဒွါရ-ဖြင့်ရှိခိုးခြင်း။ တတော " နမော ကတွာ"တိ ဝါစာဝန္ဒနာ။ကင်္ခါဋီ၊ ၂။

ဝါစာဝိက္ခေပ (ပု) [ဝါစာ + ဝိက္ခေပ] စကားဖြင့် ပျံ့လွင့်ခြင်း၊ စကားဖြင့် (သူတစ်ပါးတို့၏ဝါဒကို) အထူးထူး အပြားပြား- ပစ်ချ-ပစ်ပယ်ခြင်း။ ဝါစာဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇတိ (ဒီ၊၁။ ၂၃။မ၊ ၂။၁၉၀)တိ ဝါစာယ ဝိက္ခေပံ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၆။ မ၊ဌ၊၃။၁၆၂။ " ဧဝန္တိပိ မေ နော " တိအာဒိနာ ဝိဝိဓော နာနပ္ပကာရော ခေပေါ ဝါစာယ ပရဝါဒါနံ ခိပနံ ဝါစာဝိက္ခေပေါ။မဋီ၊၃။၁၁၁။

ဝါစာဝိပ္ပလာပ (ပု) [ဝါစာ + ဝိပ္ပလာပ] စကား အဖျင်းဖျင်း ဆိုခြင်း၊ စကားအထပ်ထပ်ဆိုခြင်း (နှုတ်ဖြင့် ယောင်ယမ်းမြည်တမ်းခြင်း)။ အဒွေ့ာသောသာဒိ သောကော စ ဝါစာဝိပ္ပလာပေါ ပရိဒေဝေါ စ။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂၅။ "ကဟံ ဧကပုတ္တက ကဟံ ဧကပုတ္တက" တိအာဒိနာ ပရိဒေဝဝသေန ဝါစာဝိပ္ပလာပေါ ပရိဒေဝနံ ပရိဒေဝေါ။ ဒီဋီ။ ၂။ ၂၈၁။သံဋီ၊ ၂။ ၄၅၀။အံ၊ဋီ၊ ၂။၅။

ဝါစာဝိလာပ (ပု) [ဝါစာ + ဝိလာပ] နှုတ်ဖြင့်ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း၊ ယောင်ယမ်းမြည်တမ်း၍ ဆိုအပ်သောစကား။ ပရိဒေဝန္တီတိ နာနာဝိဓံ ဝါစာဝိလာပံ ဘဏန္တိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၁၇။

ဝါစာဝိဿဇ္ဇန (န) [ဝါစာ + ဝိဿဇ္ဇန] စကားကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ စကားပြီးဆုံးခြင်း။ ဝစသဂ္ဂေါ စ နာမ ဝါစာဝိဿဇ္ဇနံ၊ တဥ္စ ဝါစာပရိယောသာနမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။သီဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၉၄။

ဝါစာဝုဓ (တိ) [ဝါစာ + အာဝုဓ] စကားတည်းဟူသော လက်နက်ရှိသော၊သူ။ ရာဇာနော နာမ ဝါစာဝုဓာ၊ တေသံ ကုဒ္ဓါနံ ဝစနမတ္တေနေဝ ဗဟူ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၂၁၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၈)။

ဝါစာသံယတ (တိ) [ဝါစာ+သံယတ] ဝါစာယတကြည့်။ ဝါစာသံယတော သံယတုတ္တမော။ ဓမ္မ။၆၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဌ။၁၈၇။ ဝါစာယ ပန မုသာဝါဒါဒီနံ အကရဏတော ဝါစာသံယတော။ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၃၆၂။

ဝါစာသံယမ (ပု) [ဝါစာ+သံယမ] နှုတ်-ဝစီဒွါ-ဖြင့် - စောင့်စည်းခြင်း။ ဝါစာသံယမေန အကုဇနော။ဇာ၊ဌ၊၇။၁၄၇။

ဝါစာသံဝရ (ပု) [ဝါစာ + သံဝရ] ဝါစာသံယမကြည့်။ သီလေ ဝါစာသံဝရအာဇီဝသံဝရဝသေန---- ဂဏ္ဍိ။နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၃၆။

ဝါစာသံဝရဒွါရ (န) [ဝါစာသံဝရ + ဒွါရ။ ဝါစာ + သံဝရဒွါရ] (က)ဝစီဒွါရ၌ဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း၏ ဒွါရ။ (ခ) ဝစီဒွါရဟုဆိုအပ်သော စောင့်စည်းခြင်း၏ ဖြစ်ရာဒွါရ။ ဝါစာသံဝရဒွါရဝသေန ဥပ္ပန္နော ကုသလံ

ဝစီကမ္မမေဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။

ဝါစာသခိလ (တိ) [ဝါစာ + သခိလ။ ဝါစာယ သခိလော။ ရူ၊ဋီ။၁၄၈-နှာ။] စကားဖြင့်-နူးညံ့-ပြေပြစ်-သော၊သူ။ ဝါစာသခိလော။ ရူ။ ၁၉၄-နှာ။ ဝါစာယ သခိလော၊ မုဒုကောတိ အတ္ထော။ရူ၊ဋီ။၁၄၈-နှာ။

ဝါစာသယ်ဋ္ဋ (ပု) [ဝါစာ + သယ်ဋ္ဋ] ဝါဒသံယဋ္ဋ-ကြည့်။ ဝါဒသယ်ဋ္ဋေတိ ဝါစာသယ်ဋ္ဋေ။ ဒီ၊ဋီ။၁။၃၀၃။

ဝါစာသယ်ဋ္ဋန (နု) [ဝါစာ + သယ်ဋ္ဋန] ဝါဒသံယဋ္ဋ-ကြည့်။ဝါဒသံယဋ္ဋေတိ ဝါစာသယ်ဋ္ဋနေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၁။

ဝါစာသစ္စ (နု) [ဝါစာ + သစ္စ] မှန်သောစကား။ ဟေဋ္ဌာ ဝါစာသစ္စံ ကထိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ " သစ္စံ ဘဏေ န ကုဇ္ဈေယျာ " တိအာဒိသု ဝါစာသစ္စေ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀-၁။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

ဝါစာသညမ (ပု) [ဝါစာ + သညမ] ဝါစာသံယမ-ကြည့်။

ဝါစာသညမကူဇန (တိ) [ဝါစာသညမ + ကူဇန] နှုတ်စောင့်စည်းခြင်းဖြင့် အသံ-မရှိ-မမြည်-သော။ ဝါစာသညမကူဇနော(ဇာ၊၂။၂၇၄)တိ ဝါစာသံယမေန အကူဇနော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၇။

ဝါစာသတ္တိ (ထီ) [ဝါစာ + သတ္တိ] နှုတ်လှံ၊ နှုတ်ဟူသော-လှံ-လှံတံ၊ လှံတံနှင့်တူသောနှုတ်။ မုခသတ္တီဟီတိ ဝါစာသတ္တီဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ --ပရိဝါရေတွာ တံ ဝါစာသတ္တိဟိ ပဟရန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ မုခသန္နိဿိတတာယ ဝါစာဣဓ " မုခ "န္တိ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ "မုခသတ္တီဟီတိ ဝါစာသတ္တီဟီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၈)။ တုဋ္ဌနတ္ထေန ဝါစာ ဧဝ သတ္တိယောတိ အာဟ " ဝါစာသတ္တီဟီ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။

ဝါစာသဒိသ (တိ) [ဝါစာ + သဒိသ] စကားနှင့်တူသော။ ပုရဝါသီနံ နဂရမနုဿာနံ ဝါစာသဒိသာယ အပရိဟီနက္ခရပဒါယ မဓုရဝါစာယ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဥဿဘာဿ ဝါစာသဒိသီ အစလာ အသမ္ပဝေဓီ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။(-ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၉။သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၅)။

ဝါစာသန္တုတိ (တိ) [ဝါစာ + သန္တုတိ] နှုတ်ဖြင့်ချီးမွမ်းခြင်း ရှိသော၊ သူ။ ဝါဏိဇော ဝိယ ဝါစာသန္တုတိယော။ဇာ၊၂။၁၁၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၆။

ဝါစာသန္နိတောဒက (ပု) [ဝါစာ + သန္နိတောဒက (= သံ + နိ + တုဒ + ဏွု။] စကားတည်းဟူသော-နှင်တံ-လှံတံ၊ နှင်တံ-လှံတံ- နှင့်တူသောစကား။ ဝါစာသန္နိတောဒကေနာ (သံ၊၁။၄၆၉)တိ ဝစနပတောဒေန။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

ဝါစာသဘီ (ထီ) [ဝါစာ + အာသဘီ။ ဝိသေသန ပရပဒ။] ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်းသောစကား၊ မြတ်-ရဲရင့်-သောစကား။ဒေဝါနံ ဂီရမညာယ၊ ဝါစာသဘိမုဒီရိတံ။အပ၊၁။၅၃။(-၁၆၃၊၁၇၄၊ ၂၈၃။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆၊၂၀၅)။

ဝါစာသမုဋ္ဌာန (နု) [ဝါစာ + သမုဋ္ဌာန] စကားကို -ဖြစ်စေ-မွက်ဆို-ခြင်း။ ပဘာဝိတန္တိ ဝါစာ-သမုဋ္ဌာနံ၊ ဝစီနိစ္ဆာရဏန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၂။

ဝါစာသိလိဋ္ဌ (နု) [ဝါစာ + သိလဋ္ဌ] (၁) စကား-ပြေပြစ်-ချောမော-ခြင်း။ (၂) ပြေပြစ်-ချောမော-သောစကား။(၁) ဝါစာသိလိဋ္ဌတ္ထဉ္စေတ္ထ သမ္ပာသဒ္ဒဿ ရဿတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါစာသိလိဋ္ဌတာ (ထီ) [ဝါစာသိလိဋ္ဌ +တာ] (က) စကား-ပြေပြစ်-ချောမော- သည်၏အဖြစ်။(ခ) ပြေပြစ်-ချောမော-သော စကား၏အဖြစ်။ နာမ-သဒ္ဒေါ စေတ္ထ ခေါ-သဒ္ဒေါ ဝိယ ဝါစာသိလိဋ္ဌတာမတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၇၉။

ဝါစာသိလိဋ္ဌတ္ထ (တိ) [ဝါစာသိလိဋ္ဌ + အတ္ထ] (ပု) (၁) စကား-ပြေပြစ်-ချောမော-ခြင်းဟူသောအကျိုး။ (၂) စကား-ပြေပြစ်-ချောမော-ခြင်းဟူသောအနက်ရှိသော။ (ပု)(၁) ဝါစာ-သိလိဋ္ဌ-ကြည့်။ (၂) ဟိ-သဒ္ဒေါ ဝါစာသိလိ-ဋ္ဌတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၁၂။

ဝါစာသုတ္တ (နု) [ဝါစာ + သုတ္တ] ဝါစာသုတ်၊ (ကောင်းသောစကားဖြစ်ရန် ပြည့်စုံရမည့် အင်္ဂါများကို ဖော်ထုတ်၍ဟောရာဖြစ်သော သုတ်)။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။အံ၊၂။၂၁၃။

ဝါစိက (နု) [ဝစ + ဏိက။ဓာန်၊ဋီ။၁၂၄။ဝါစိက-သံ၊ သက္ကတပိဋက။] အကြောင်းအကျိုးပြ၍ဆိုအပ်သောစကား၊ အမှာစကား၊ သန္ဒေသစကား။ သန္ဒေသောတ္တိ တု ဝါစိကံ။ ဓာန်။ ၁၂၄။

ဝါစိတ (တိ) [ဝစ+ ဏေ + တ။ ဝါစိတ-သံ။ ဝါက္တအ-ပြာ၊ ဝါက္တယ- အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပို့ချ-သင်ပြ-အပ်သော။ ဝါစတ မနုဝါစေန္တိ (ဝိ၊၃။ ၃၄၃။ ဒီ၊၁။၉၇။ မ၊၂။၃၈၁။ အံ၊၂။၁၉၇) တိ တေဟိ အညေသံ ဝါစိတံ အနုဝါစေန္တိ။ဒီဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၄။မဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။အံဋ္ဌ၊၃။၆၆။သာရတ္ထ၊၃။ ၃၂၉။ တမညေသံ ဝါဒါပနဝသေန ဝါစိတံ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၃။

ဝါစိတကမ္မဝါစ (တိ) [ဝါစိတာ + ကမ္မဝါစာ] ရွတ်ဖတ်အပ်သော ကမ္မဝါစာရှိသော။ သမ္မ-တာတိ ဗဒ္ဓါ၊ ဝါစိတကမ္မဝါစာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၆။ (-၁၃၇)။

ဝါစိယမာန (တိ) [ဝစ + ဏေ + ယ + မာန] (က) ဆိုစေ-ရွတ်ဖတ်စေ-အပ်သော။(ခ)ပို့ချ -သင်ပြ-အပ်သော။(က) တေသု ပရိသမဇ္ဈေ ဝါစိယမာနေသု မမ သီသံ ဆိန္ဒနကာလေ ဝိယ ဟောတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၃၂၅။ (ခ) ဣမံ ဝါစိယမာနော --- သာမဏေရော --- ဝါစံ နိစ္ဆာရေတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၈။

ဝါစုဂ္ဂတ (တိ) [ဝါစာ + ဥဂ္ဂတ] (၁) နှုတ်၌တက်သော၊ နှုတ်ဖြင့်ကောင်းစွာ သင်ယူအပ်သော။ (၂) နှုတ်- ဝစီဒွါရ- မှ-ထွက်-ဖြစ်-သော။ (၁) သုပ္ပဝတ္တီတိ သုဋ္ဌု ပဝတ္တံ ပဂုဏံ ဝါစုဂ္ဂတံ။ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။သံ။ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ဝါစာယ ဥဂ္ဂတံ ဝါစုဂ္ဂတံ၊ ဝစသာ သုဂ္ဂဟိတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။သာရတ္ထ၊၂။၄၈။ ဝါစုဂ္ဂတန္တိ ဝါစာယ ဥဂ္ဂတံ။ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။ (၂) ယာဝတာ ဝါစု-ဂ္ဂတာ ပရိယတ္တိ (မဋ္ဌ၊၃။၅၅) တိ ယတ္တကော မနုဿဝစီဒွါရတော ဥဂ္ဂတော နိက္ခန္တော ပဝတ္တော။ မဋီ၊၃။၃၃။

ဝါစုဂ္ဂတကရဏ (နု) [ဝါစုဂ္ဂတ + ကရဏ] နှုတ်၌တက်အောင်-ပြု-သင်ယူ-ခြင်း (အာဂုံရအောင်-ပြု-သင်ယူ-ခြင်း)။ ဝါစုဂ္ဂတကရဏံ ဥဂ္ဂဟော။ ဒီဋီ၊၁။၆၅။သီဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၄။မ၊ဋီ၊၁။၆၁၊၁၉၀၊၃၃၆။

ဝါစုဂ္ဂတဓာရဏ (နု) [ဝါစုဂ္ဂတ + ဓာရဏ] နှုတ်တက်အောင် ဆောင်ခြင်း (အာဂုံ ဆောင်ခြင်း)။ ဝါစုဂ္ဂတဓာရဏေန သမ္ဗဒေဝ ဂရှန့် သန္တိကာ---- အာဂတာဂမာ။အံဋီ၊၃။၁၁၆။

ဝါစုဂ္ဂတပရိယတ္တိဓမ္မ (တိ) [ဝါစုဂ္ဂတ + ပရိယတ္တိ + ဓမ္မ] နှုတ်၌တက်သော ပရိယတ်တရားရှိသူ။ အာဂတာဂမောတိ ဝါစုဂ္ဂတပရိယ-တ္တိဓမ္မော။ သံ။ဋီ၊၂။၃၇၇။

ဝါစေတဗ္ဗ (တိ) [ဝစ + ဏေ + တဗ္ဗ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ယူ-သင်ကြား-စေ-အပ်- သင့်-ထိုက်-သော၊ သင်ပြ-ပို့ချ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ န ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာ ဝါစေ-တဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၂၈၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၇။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ဒီဋ္ဌ၊၃။၉၅။ မဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ အဘိ။ ဋ္ဌ၊၁။၄၂၇)။

ဝါစေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ+တိ။ ဝစတိ-မှ။ ဝါစယတိ -သံ ။ ဝါစက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ယူ-သင်ကြား-စေ၏၊ သင်ပြ-ပို့ချ-၏။ အနုပသမ္ပန္နေ အနုပသမ္ပ-န္နသညီ ပဒသော ဓမ္မံ ဝါစေတိ။ ဝိ၊၂။၂၆။

ဝါစေတိ-ဝိ၊၂။၂၆၊၂၆၈။ ဝါစေန္တိ-ဝိ၊၂။၂၅၄၀၂။ ဝါစေသိ-သံ၊၁။၂၄၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဝါစေထ- ဝိ၊၂။၂၅။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဝါစေမိ-သံ၊၁။၂၄၀။အပ၊၁။၃၄၇၊၃၈၀။ ဝါစေဟိ -ဝိ၊၂။၂၀၆။သံ၊၁။၂၄၀။ ဝါစေထ - အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၁။၆၃။ ဝါစေယျ - ဝိ၊၂။၂၅-၆၊၄၀၂။ ဝိ၊၄။၂၈၁။ ဝါစေယျုံ - ဒီ၊၁။၉၁။ ဝါစေယျာသိ - သံ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ ဝါစေယျာထ - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဝါစေသိ - ဝိ၊၄။၄၄၀။ ဒီ၊၂။၁၉၀။ ဝါစေသုံ - ဝိ၊၅။၃၊၁၁၂၊၁၂၈။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ဝိမတိ၊၁။၃၂။ ဝါစေသိံ - အပ၊၁။ ၁၇၆၊၁၈၃။ ဝါစေသတိ - ဝိ၊၂။၂၀၆၊၂၆၈။ ဝါစေဿန္တိ -ဝိ၊၂။၂၅၊၂၀၆။ ဝါစေဿထ - ဝိ၊၂။၂၅။ ဝါစေဿာမ - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ ဝါစယ - ဇာ၊၁။ ၃၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၃၀-၁။ ဝါစယေ - ဝိ၊၅။၁၂၄။ ဝါစသုံ - ဝိ၊၄။၂၈၈။ ဝါစယိံသု - ဝိ၊၅။၃၊၆။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

ဝါစေတုံ (ဤ) [ဝစ + ဏေ + တုံ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို - သင်ယူ - သင်ကြား - စေခြင်းငှါ၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ခြင်းငှါ။ တဒါပိ မေ ဘိက္ခဝေ အမနာပါ နိစ္စေ အာသနေ နိသီဒိတွာ ဥစ္စေ အာသနေ နိသိန္နဿ မန္တံ ဝါစေတုံ။ ဝိ၊၂။၂၆၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈)။

ဝါစေတု (ပုံ) [ဝစ + ဏေ + တု] သင်ယူစေသော၊ ပို့ချ - သင်ပြ - သော၊ သူ။ သက္ကစ္စံ ဝါစေတာ အဟောသိ သိပ္ပံ ဝါ ဝိဇ္ဇံ ဝါ။ ဒီ၊၃။၁၂၇။ ပါဠိယမ္ပိ ဟိ " ဝါစေတာ"တိ ဝစနသီသေန သိက္ခာပနံ ဒဿိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၂။အဇ္ဈာယကောတိ အနေကပြာဟွဏာနံ ဝါစေတာ သိက္ခာပေတာ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။

ဝါစေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝစ + ဏေ + တွာ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ကြား-သင်ယူ-စေ၍၊ သင်ပြ-ပို့ချ-၍။ ပကာသေတွာ စ ယာဝ-တာယုကံ တိဋ္ဌမာနော ဗဟူနံ ဝါစေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဂန္ထံ နာမ ဝါစေတွာ ဂဏှာပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊၃၇)။

ဝါစေထ¹ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ထ] (သင်တို့) ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ယူ-သင်ကြား-စေကုန်၏၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်၏။ သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဥပါသကေ ပဒသော ဓမ္မံ ဝါစေထ။ ဝိ၊၂။၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၆)။

ဝါစေထ² (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ထ] (သင်တို့) ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ကြား-သင်ယူ-စေကုန်လော့၊ သင်ပြ - ပို့ချ - ကုန်လော့။ ဘန္တေ ဣမံ တုမှာကံ နိသိတကေ ဝါစေထ။ သာရတ္ထ၊၁။၆၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇)။

ဝါစေန္တ (တိ) [ဝစ + ဏေ + အန္တ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-စေသော၊ သင်ပြ-ပို့ချ-သော၊ သူ။ အနုပသမ္ပန္နံ ပဒသော ဓမ္မံ ဝါစေန္တော ဒွေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ဝိ၊၅။၆၂။ ဝါစေန္တာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄) တိ ပရေသံ ကထေန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၈။

ဝါစေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + အန္တိ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-စေကုန်၏၊သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဥပါသကေ ပဒသော ဓမ္မံ ဝါစေန္တိ။ဝိ၊၂။၂၅။

ဝါစေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + မိ] (ငါ) ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-စေ၏ ၊ သင်ပြ-ပို့ချ-၏။

န တာဝါဟံ ဝါစေမိ။ သံ၊၁။၂၄၀။ မဟာ-ဝနေ ပဋ္ဌသတော၊ မန္တေ ဝါစေမိ မာဏဝေ။ အပ၊၁။၃၄၇။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၉။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

ဝါစေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဧယျ] (သူ) ရွတ်ဖတ်- ပြောဆို-စေရာ၏၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ရာ၏။ပဒသော ဓမ္မံ ဝါစေယျာ(ဝိ၊၂။၂၅)တိ ဧကတော ပဒံ ပဒံ ဓမ္မံ ဝါစေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇။ (-ကင်္ခါ။၁၉၂။၃၃၄။ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၉)။

ဝါစေယျာထ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ+ဏေ+ဧယျာထ] (သင်တို့) ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-စေကုန်ရာ၏၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်ရာ၏။ မာရေယျာထ စ အညေသဉ္စ ဝါစေယျာထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂)။

ဝါစေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ+ဏေ+ဧယျာသိ] ရွတ်ဖတ် - ပြောဆို - စေလော့၊ သင်ပြ-ပို့ချ - လော့။ တွံ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏိတွာ အမှေ ဝါစေယျာသိ။ သံ၊၁။၃၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅)။

ဝါစေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဧယျုံ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-စေကုန်ရာ၏၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်ရာ၏။ အပိ နု နံ ဗြာဟ္မဏာ မန္တေ ဝါစေယျုံ ဝါ နော ဝါတိ။ ဒီ၊၁။၉၁။

ဝါစေသိံ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဣံ] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ယူ-စေပြီ၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ပြီ။ မန္တေ စ သိဿေ ဝါစေသိံ ၊ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနပါရဂူ။ အပ၊၁။၁၇၆၊၁၈၃။ အဝါစ-ယိန္တိ ဝါစေသိံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိံ သိက္ခာပေသိံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၇။

ဝါစေသိ[၁] (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + သိ] သင်ယူစေ၏။ သင်ပြ-ပို့ချ-၏။ မာ ခေါ တွံ မာရိသ ဝါစေသိ သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ သမ္ဗရိ-မာယန္တိ။ သံ၊၁။၂၄၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဝါစေ-သီတိ သိက္ခာပေသိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄၃။

ဝါစေသိ[၂] (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဤ] သင်ယူစေပြီ၊ သင်ပြ - ပို့ချ - ပြီ။ သတ္တ စ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလေ သတ္တ စ နှာတက-သတာနိ မန္တေ ဝါစေသိ။ ဒီ၊၂။၁၉၀။ ထေရော ကိရ အဋ္ဌာရသ မဟာဂဏေ ဝါစေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၅၊၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂)။

ဝါစေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဥံ] သင်ယူစေကုန်ပြီ၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်ပြီ။ နိကာယေ ပဉ္စ ဝါစေသုံ၊ သတ္တ စေဝ ပကရဏေ။ ဝိ၊၅။ ၃။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။(-ဝိမတိ၊၁။၃၂)။

ဝါစေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဿတိ] (၁) ရွတ်ဖတ်-သင်ယူ-စေလတ္တံ့၊ သင်ပြ-ပို့ချ-လတ္တံ့။ (၂) ရွတ်ဖတ်-သင်ယူ-စေပြီ၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ပြီ။(၁) ယော အမှာကံ ဣတ္တာ-ဂါရံ ဓမ္မံ ဝါစေဿတိ။ ဝိ၊၂။၂၀၆။ (-ဒီ၊၂။ ၁၉၉။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀)။ (၂) ယတြ ဟိ နာမ နီစေ အာသနေ နိသီဒိတွာ ဥစ္စေ အာသနေ နိသိန္နဿ မန္တံ ဝါစေဿတိ။ ဝိ၊ ၂။၂၆၈။

ဝါစေဿထ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ထ။ ထ-ကို ဿထ-ပြု။ ဝစ + ဏေ + ဿထ။ ဝက္ခတိ[၂] -ထောင့်ကွင်းနှင့် ဝက္ခတိ[၃] - လက်သည်းကွင်း ကြည့်။] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ကြား-စေပြီ၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ တုမှေ မောယပုရိသာ ဥပါသကေ ပဒသော ဓမ္မံ ဝါစေဿထ။ ဝိ၊၂။၂၅။

ဝါစေဿန္တိ[၁] (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဥံ၊ ဥံ-ကို ဿန္တိ-ပြု။ ဝစ + ဏေ + ဿန္တိ။ ဝက္ခတိ[၂] ဒေါင့်ကွင်းနှင့် ဝက္ခတိ[၃] လက်သည်းကွင်း ကြည့်။] ရွတ်ဖတ်-ပြောဆို-သင်ကြား-စေကုန်ပြီ၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဥပါသကေ ပဒသော

ဓမ္မံ ဝါစေဿန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၅။(-၄၀၂)။

ဝါစေဿန္တိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဿန္တိ။] ရွတ်ဖတ်-သင်ယူ-စေကုန်လတ္တံ့၊ သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်လတ္တံ့။ ဒေသေဿန္တိတိ ဝါစေဿန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၁၊သံ။ဋီ၊၂။၅၀၇။အံ၊ဋီ၊၃၊၂၅၆။

ဝါစေဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဿာမ] (ငါတို့)ရွတ်ဖတ်-သင်ယူ-စေကုန်အံ့၊သင်ပြ-ပို့ချ-ကုန်အံ့။ မယံ တုယှံ အန္တောတေမာသံ ဓမ္မံ ဝါစေဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။

ဝါစေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဝစ + ဏေ + ဟိ] ရွတ်ဖတ်-သင်ယူ-စေလော့၊ သင်ပြ-ပို့ချ-လော့။ သာဓု ဥပါသက အမှာကံ ဣတ္ထာဂါရံ ဓမ္မံ ဝါစေဟိ။ ဝိ၊၂။၂၀၆။(-သံ၊၂။၂၄၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁)။

ဝါစ္စ (တိ) [ဝစ + ဏျ ။ ဝါစကေဟိ ဝစိတဗ္ဗန္တိ ဝါစ္စံ ကထေတဗ္ဗံ ဒီပေတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝါစ္စဝါစကာ၊ဋီ။၁။ ဝါစ-သံ။] (၁) (က) ရွတ်ဖတ်-ပြော-ဆို-ဟော-အပ်သော။(ခ) ပြီးစေအပ်သော။(၂) ပြုအပ်သော။ (၁) (က)တေသံ ဝိသယော အတ္ထော ဝါစကဘူတာနံ တေသ-မေဝ ဝါစ္စဘာဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၄။(-အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၁)။(ခ) ဝါစ္စေ ဂမ္ဘီထ ဝတ္ထူနံ။အလင်္ကာ။၂၄၄။ ဝါစ္စေ သဒ္ဒေန ဝါစ-ကေန ပဋိပါဒိတော။အလင်္ကာ၊ဋီ။(-အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။)။ (၂) ဝိသေသဘူတေန ဝါစ္စတ္တာ ပကာသိယတ္တာ။အလင်္ကာ၊ဋီ။၁၉၁။

(ဝါစ္စ-သည် - ကတ္တု, ကမ္မ, ကရဏ, သမ္ပဒါန, အပါဒါန, အဓိကရဏ, သမ္ဗန္ဓ, ဘာဝ-အားဖြင့် ၈-ပါးရှိ၏။ ဝါစ္စဝါစကာ။၂-ဂါထာ၊ ဝါစကောပဒေသ။၅-ဂါထာ။)

ဝါဇ (ပု) [ဝဇ + ဏ။ ဝဇတျနေနာတိ ဝါဇော၊ ဏော။ဓာန်၊ဋီ၊၃၉၀။ ဝါဇ-သံ။ ဝါယ-ပြာ။] (၁) မြား-ရွက်-မွေး-တောင်။ (၂) ထောပတ်, ပျား, သကာ။ (၃) တောလိုက်-တောကစား-ခြင်း။ (၄) အရှိန်-အဟုန်-ခွန်အား။ (၁) ဝါဇေန ဝါဇံ အနုတိဋ္ဌမန္တော ခိပိတွာ သရ-ဂတ္တံ အကာသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၇။ (၂) ဝါဇမေတ္ထ ပိဝန္တီတိ ဝါဇပေယျော။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။(-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂)။(၃) ဝါဇိကာ ဝါဇံ န ကရောန္တိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ဝါဇိက-လည်းကြည့်။ (၄) အဿေ သန္ဓာယ ဝဒတိ၊ "ဝါဇီ" တိ ဝါ ပါဌော။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ ဝါဇီ-ပုဒ်နှင့်တွဲကြည့်။

ဝါဇပတ္တ (န) [ဝါဇ + ပတ္တ] မြား-လုံ့-ရွက်-မွေး-တောင်၊ မြားလုံ့, မြားနားရွက်, မြားမြီး။ စတု-ပ္ပတ္တန္တိ စတူဟိ ဝါဇပတ္တေဟိ သမန္နာဂတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၁။(- ၂၇၃)။

ဝါဇပေယျ (ပု၊န) [ဝါဇ + ပါ + ဏျ၊ ဝါဇမေတ္ထ ပိဝန္တီတိ ဝါဇပေယျော။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဝါဇ-ပေယ-သံ။] ဝါဇပေယျယဇ်၊ ဝါဇပေယျယဇ်ပွဲ၊ ထောပတ်-ပျား-သကာ-ကို သောက်ရာယဇ်ပူဇော်ပွဲ။ သမ္မာပါသံ ဝါဇပေယျံ နိရဂ္ဂဠံ။သံ၊၁။၇၆။အံ၊၁။၃၅၁။အံ၊၃။၂။ဣတိဝုတ်။၂၀၉။ သုတ္တနိ။၃၂၄။ ဝါဇမေတ္ထ ပိဝန္တီတိ ဝါဇပေ-ယျော။ ဧကေန ပရိယညေန သတ္တရသဟိ ပသူဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ ဗေလုဝယူပဿ သတ္တ-ရသကဒက္ခိဏဿ ယညဿေတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

ဝါဇိက (ပု) [ဝါဇ + ဣက။ ဝဇ + ဏေ + ဏိက] တောမုဆိုး၊ တောလိုက်မုဆိုး။ ဝါဇိကာ ဝဇ္ဇံ (ဝါဇံ) န ကရောန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ မိဂသူကရာဒိဃာတာယ သုနခါဒီနံ ကဝိတွာ ဝနစရဏံ ဝါဇော၊ မိဂဝါ၊ တတ္ထ နိယုတ္တာ, တေ ဝါ ဝါဇေန္တိ နေန္တီတိ ဝါဇိကာ၊ မိဂဝဓော-ရိနော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။

ဝါဇိတ (တိ) [ဝဇ + ဏေ + တ။ ဝါဇ + က္တ။ ဝါဇိတ-သံ။] မြား-ရွက်-မွေး-တောင်-တပ်အပ်သော (မြား)။ ယေနမှိ ဝိဒ္ဓေါ ယဿ ပတ္တေဟိ ဝါဇိတံ။ မ၊၂။၉၃။

ဝါဇိရိယ (ပု) [ဝဇိရ+ဏိက။ ဝဇိရပဗ္ဗတေ ဝသန္တီတိ ဝါဇိရိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊နိ၊ဒါန။၂၄-ကြည့်။] (၁) ဝဇိရတောင်၌ နေသော (ရဟန်းတော်များ)။ (၂) ဝါဇိရိယထေရ်အယူဝါဒ။ (၁) ဝဇိရပဗ္ဗတဝါသိနော ဝါဇိရိယာ ဂူဠ္ဟဝိနယံ နာမ ဂန္ထံ အကံသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊နိ၊ဒါန။၂၄။ (၂) ပုဗ္ဗသေလိယာ အပရသေလိယာ ဝါဇိရိယာတိ အညေပိ ဆ အာစရိယဝါဒါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

ဝါဇိသာလာ (ထီ) [ဝါဇီ + သာလာ] မြင်းဇောင်း၊ မြင်းတင်းကုပ်။ အမန္တိ အသုန္ဒရတ္တာ ဇဠတ္တမဂမီတိ မန္ဒုရာ၊ ဝါဇိသာလာ။ဏွာဒိ။၁၄၇။

ဝါဇီ (တိ) [ဝါဇ + ဤ။ ဝါဇယောဂါ ဝါဇီ၊ ဤ။ မာန်၊ ဋီ။ ၃၆၈။ ဝါဇော ဝေဂေါ အဿ အတ္ထီတိ ဝါဇီ။ ထောမ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] အရှိန်, အဟုန်, ခွန်အားရှိသောမြင်း။ အဿော သန္ဓာဝ ဝဒတိ၊ " ဝါဇီ "တိ ဝါ ပါဠော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ ယောဠ္ဟကော, ပီတိ, တုရင်္ဂမော , ဝါဇီ , ဂန္ဓဗ္ဗော , သတ္တိရိစ္ဆာဒီနိပိ အဿေ။ မာန်၊ဋီ။၃၆၈။

ဝါဇေတိ (ကြိ) [ဝဇ+ဏေ+တိ။ ဝါဇယတိ-သံ။] ခေါ်ဆောင်၏။ ဝါဇေန္တိ-ကြည့်။

ဝါဇေန္တိ (ကြိ) [ဝဇ + ဏေ + အန္တိ] ခေါ်ဆောင်ကုန်၏။ တတ္ထ နိယုတ္တာ, တေ ဝါ ဝါဇေန္တိ နေန္တီတိ ဝါဇိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။ (-အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၁)။

ဝါဋ္ဋ (ပု) [ဝဋ္ဋ + ဏ။ ဝါဋ္ဋ-သံ။ ဝါဋ္ဋ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အရံ, အတား, ဝင်း။ (၂)မဏ္ဍပ်, ဇရပ်။ (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပရိက္ခိပိတုံ တယော ဝါဋ္ဋေ ဝေဠုဝါဋံ့ ကဏ္ဍကဝါဋံ့ ပရိက္ခန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၀၀။ (၂) ပုရတ္ထိမေန ယညဝါဋ္ဋဿာတိ ပုရတ္ထိမတော နဂရဒွါရေ ဒါနသာလာယ ပုရတ္ထိမဘာဂေ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။

ဝါဋ္ဋက (ပု) [ဝါဋ္ဋ + က။ဝါဋ္ဋက-သံ။ ဝါဍဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အဝန်း, အဝိုင်း။ (၂)(အရံ အတား) လည်မျို, ရေမျို။ (၁) ဖြာဟ္မဏဝါဋ္ဋကံ ဂန္တွာ။မ္ပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၇။ (၂) ဂလဝါဋ္ဋကေ ဇောကော။မ္ပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဂလဝါဋ္ဋကကရီသမဂ္ဂပရိယန္တေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၉။

ဝါဏ[၁] (ပု) [ဝါန-ပုဒ်ကြည့်။] (ကုရှင်, ညောင်စောင်းအပေါင်တို့ကို) ဖွဲ့ချည်ကြောင်းကျိုး။ မဥ္စဝါဏ (ဓမ္မ၊၁။၄၉)-လည်းကြည့်။

ဝါဏ[၂] (ပု) [ဝဏ +ဏ။ဝဏုတေ သဒ္ဒါယတေ-နေနေတိ ဝါဏော၊ဏော၊ ဝဏ သဒ္ဒေ။မာန်၊ဋီ။၃၈၈-၉။ ဝါဏ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] မြား။ ဝါဏော ကဏ္ဍံ ဥသု ဒွိသု။မာန်။၃၈၉။

ဝါဏက (တိ) [ဝဏ + ဏွု] ဆိုတတ်သောသူ။ ဝဏာတိ၊ ဝါဏကော။ နိတိ၊ဓာတု။၅၉။

ဝါဏမိ (ပု) [ဝါဏ + မာ + က္က။ ဝါဏာ သရာ မိယန္တေ့တြေတိ ဝါဏမိ။ မာန်၊ဋီ။၃၈၈-၉။] တောင့်၊ မြားပုံး၊ (မြားထည့်သည့်ပုံး)။ တူဏော တူဏီရ ဝါဏမိ။မာန်။၃၈၉။

ဝါဏိဇ[၁] (ပု) [ပဏ + က္ကဇ။ ပ-ကို ဝ-ပြု။ ဝဏ + က္ကဇ။ ဝဏ သဒ္ဒေ က္ကဇော။မာန်၊ဋီ။၄၆၉။ ဝဏိဇ-ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်။ ဝါဏိဇ-သံ။ ဝါဏိအ-ပြာ။ ဝါဏိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ကုန်သည်၊ ကုန်သွယ်-ရောင်းဝယ်-သူ။ (ခ) မြင်းကုန်သည်၊ မြင်းကုန်သွယ်-မြင်းရောင်းဝယ်-သူ။ (၂) လက်သမား။ (၁)(က) ကဿကံ ဝါဏိဇံ ဂေါရက္ခံ----။ဝိ၊၂။၁၁။ တေန ခေါ ပန သမယေန တပုဿဘလ္လိကာ ဝါဏိဇာ----။ ဝိ၊၃။၄။ ဝါဏိဇော သော န

ဖြာပတွကော။မ။၂။၄၀၉။ သုတ္တနိ။၃၇၅။မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၈။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၃။ (ခ) အသံ ဘဒြံ ဝါဏိဇော။ဓမ္မ။၆၇။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၉။ (ရှေး အသ-ပုဒ်အကြေလည်း ကြံ နိုင်သည်)။ (၂) သကမ္မုနာ သောတ္ထိ ဝဟိသု ဝါဏိဇာ။ဇာ၊၁။၂၄၅။ ဝါဏိဇာတိ သမုဒ္ဒေ ဝိစရဏာဘာဝေန ဝမ္မကိ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၆၇။

ဝါဏိဇ[၂] (ပု) [(၁) မစ္ဆ + ဝါဏိဇ။ (၂) ဇယာ + ဝါဏိဇ ။ (၃) ပလောဘိတ + ဝါဏိဇ။ ရှေးပုဒ် အကြေမကြံပဲ သာမညသဒ္ဒါဖြစ်၍ ဝါဏိဇသဒ္ဒါချည်း သက်သက်လည်း အနက် ထူးကို ဟောနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် - အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈-၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၈-တို့၌ ဝါဏိဇ-ကို တင်လဲကုန်သည်။ ဓမ္မ။၃၁။ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊၂၆၈-၉-တို့၌ ဝါဏိဇ-ကို မဟာမနေ ကုန်သည်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅-၆။ဇာ၊၁။၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၇-၈-တို့၌ ဝါဏိဇ-ကို ရွှဲကုန်သည်- ဟု အနက်ပေးသင့်သည်။] (၁) ပျားကုန်သည်။ (၂) ခြေလျင်ကုန်သည်၊ ခြေကုန်သည်။ (၃) ဖြားယောင်း-အပ်-ခံရ-သောကုန်သည်။ (၄) မိုက်သောကုန်သည်၊ ကုန်သည်မိုက်။ (၁) ဝါဏိဇက[၂] - ကြည့်။ (၂) တသ္မိံ ကာလေ သာဝတ္ထိနဂရဝါသိနော ဝါဏိဇာ----။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၄။ဒေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (တဒါ စ မဇ္ဈိမ- ဒေသတော ဇယ်ဝါဏိဇာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ ဇယ်ဝါဏိဇာတိ ဇယ်စာရိနော ဝါဏိဇာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ အလားတူအရာ)။ (၃) ရက္ခ- သိဟိံ ဝါဏိဇာ(ဇာ၊၁။၅၁)တိ ရက္ခသီဟိ ပလောဘိတဝါဏိဇာ ဝိယ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ (၄) ဆေဒဂါမိမဏိယံ'ဝ ဝါဏိဇော(ဇာ၊၂။ ၁၃၀)တိ ယထာ ဗာလဝါဏိဇော သတသ- ဟဿဂ္ဃဘဏ္ဍံ ဒတွာ ဆေဒဂါမိမဏိကံ ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃-၄။

ဝါဏိဇက (ပု) [ဝါဏိဇ + က။ ဝါဏိဇ[၂]- လည်း ကြည့်။ ဝါဏိဇက-သံ။ ဝါဏိအဂ-ပြာ၊ ဝါဏိ- ယဂ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကုန်သည်။ (၂) ပျား ကုန်သည်။ (၃) မြင်းကုန်သည်။ (၄) ခြေလျင် ကုန်သည်၊ ခြေကုန်သည်။ (၅) အဝတ်- အထည်-ပုဆိုး-ကုန်သည်။ (၆) ကုန်သည် နှင့်တူသောသူ(ပုဏ္ဏား)။ (၇) မဟာဝါဏိဇ ဇာတ်။ (၁) ကုန်သည်။ ဝါဏိဇကော(စ) တံ ဝဍ္ဎေတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၃။ သာမု- ဒ္ဒိကာ ကိရ ဝါဏိဇကာ နာဝံ အာရောဟန္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၅။ ဝါဏိဇကာ နံ ဘဏ္ဍံ ဝဟ- န္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၄။ (၂) ပျားကုန်သည်။ ဧသ ရညော ဇေဋ္ဌဘာတာ ဝါဏိဇကော အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဝါဏိဇကော အဟောသီတိ မဓုဝါဏိဇကော အဟောသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၉။ (၃)မြင်း ကုန်သည်။ ကိံ ပန မာရော ဝါဏိဇကေ အာဝဋ္ဋေတုံ န သက္ကောတီတိ ? နော န သက္ကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (၄) ခြေလျင်ကုန် သည်၊ခြေကုန်သည်။ ဝါဏိဇကေ အာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ အယံ မဟာကပ္ပိနော ဝါဏိ- ဇကာနံ ---။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ (ဝါဏိဇ[၂] - လည်းကြည့်။ (၅) အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး- ကုန်သည်။ တဉ္ဟိ ဝါဏိဇကေဟိ ဒုဿာနိ ပဂ္ဂဟေတွာ ဒဿနဋ္ဌာနတာယ " ပဂ္ဂါဟိတ- သာလာ"တိ ဝုစ္စတိ။ဝိမတိ၊၁။၃၂၆။ (၆)ကုန် သည်နှင့်တူသောသူ (ပုဏ္ဏား)။ တေပိတိ တေပိ ဣမာနိ ဇွေတ္တကာနိ ဝိက္ကိဏိတွာ ဇီဝိ- တကပ္ပကာ ဝါဏိဇကပြာပတွကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၆၇။ (၇) မဟာဝါဏိဇဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိ- ကာယ၊ဇာတကပါဠိ၊၁၄-ပကိဏ္ဏကနိပါတ်၊၁၀ ဇာတ်၊ဇာ၊၁။၂၉၈။အထ မောရ သတဍ္ဍက

ဝါဏိဇကော။ ဇာ၊၁။၃၀၈။

ဝါဏိဇကဂါမ (ပု) [ဝါဏိဇက + ဂါမ] ဝါဏိဇဂါမ² - ကြည့်။ ကေသို့ ဝါဏိဇကဂါမေ (ဝါဏိဇဂါမေ) ဧတေ ဒွေ ဘာတရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။

ဝါဏိဇကမ္မ (နု) [ဝါဏိဇ + ကမ္မ] ကုန်သည်တို့၏အမှု၊ ကုန်သွယ်မှု၊ ရောင်းဝယ်မှု။ ဝါဏိဇကမ္မံ ကရောန္တာ စရန္တိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဝဏိဇ္ဇာ-ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်။

ဝါဏိဇကဗြဟ္မဏ (ပု) [ဝါဏိဇက + ဗြာဟ္မဏ] ကုန်သည်နှင့်တူသော ပုဏ္ဏား။ ဝါဏိဇက (၆)ကြည့်။

ဝါဏိဇကသမ (တိ) [ဝါဏိဇက + သမ] ကုန်သည်နှင့်တူသော။ ဝါဏိဇကသမာ ရာဇ၊ တေပိ ဝုစ္စန္တိ ဗြာဟ္မဏာ။ ဇာ၊၁။၃၀၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၃။

ဝါဏိဇကုလ (နု) [ဝါဏိဇ + ကုလ] ကုန်သည်မျိုး။ ဝါဏိဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ ဝါဏိဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ (နိဗ္ဗတ္တိတွာ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။

ဝါဏိဇကောပမ (နု) [ဝါဏိဇက + ဥပမာ= ဝါဏိဇကောပမ + ပဌမ + သုတ္တ။] ဝါဏိဇကောပမပဌမသုတ်။ သာမုဒ္ဒိကာယ နာဝါယ(သံ၊၃။၄၇)တိအာဒိ ဟေဋ္ဌာ ဝါဏိဇကောပမေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ ဝါဏိဇကောပမေတိ ဝါဏိဇကောပမပဌမသုတ္တေ စာပိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၁။ (ဤ၌ "ဝါဏိဇဋ္ဌောပမေ" ဟု အဋ္ဌကထာတွင် ပါ၍ရှိ၍ ဋီကာတွင်လည်း ဝါသိဇဋ္ဌောပမေတိ ဝါသိဇဋ္ဌောပမသုတ္တေ - ဟု ပါ၍မှန် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။သံ၊၂။၁၂၄-၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀၊၃၀၃။တို့ ကြည့်)။

ဝါဏိဇဂါမ (ပု) [ဝါဏိဇ + ဂါမ] (က) ကုန်သည်တို့၏ရွာ၊ ဝါဏိဇရွာ။ (ခ) ကုန်သည်တို့၏ရွာအနီး၊ ဝါဏိဇရွာအနီး။ (က) ဝါဏိဇဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ (ခ) ဝါဏိဇဂါမံ ဂန္တွာ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ ဝါဏိဇဂါမံ ဂန္တွာတိ ဝါဏိဇဂါမသမီပံ ဂန္တွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၄။

ဝါဏိဇဂါမဝါသီ (တိ) [ဝါဏိဇဂါမ + ဝသ + ဏီ] ဝါဏိဇရွာ၌နေသော၊သူ၊ ဝါဏိဇရွာသား။ ဘန္တေ ဝါဏိဇဂါမဝါသိနော တုမှေ ဒဋ္ဌု-ကာမာ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၇။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃-၄။

ဝါဏိဇဇေဋ္ဌက (တိ) [ဝါဏိဇ + ဇေဋ္ဌက] ကုန်သည် - အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ခေါင်းဆောင်။ ကော ? သော ဝါဏိဇဇေဋ္ဌကော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

ဝါဏိဇပဋိဘာဂ (တိ) [ဝါဏိဇ + ပဋိဘာဂ] ကုန်သည်နှင့်တူသော။ ဝါဏိဇူပမ - ကြည့်။

ဝါဏိဇသတ (နု) [ဝါဏိဇ + သတ] ကုန်သည်တစ်ရာ။ ပဉ္စ ဝါဏိဇသတာနိ "ပရသမုဒ္ဒံ ဂစ္ဆာမာ"တိ နာဝါယ ဘဏ္ဍံ ပက္ခိပိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

ဝါဏိဇသမညာ (ထီ) [ဝါဏိဇ + သမညာ] ကုန်သည်တို့-ခေါ်ဝေါ်-သမုတ်-သုံးစွဲ-အပ်သော အမည်။ ဝိသကဏ္ဍကောတိ ဂုဠဿ ဝါဏိဇသမညာ။အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။

ဝါဏိဇူပမ (တိ) [ဝါဏိဇ + ဥပမာ] ကုန်သည်-လျှင်ဥပမာရှိ-နှင့်တူ-သော။ ဝါဏိဇူပမာ မညေ (မ၊၃။၂၁) တိ ဝါဏိဇူပမာ ဝိယ ဝါဏိပဋိဘာဂါ ဝါဏိဇသဒိသာ မယံ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။(-မ၊ဋီ၊၃။၂၂၇)။

ဝါဏိဇ္ဇ² (နု) [ဝါဏိဇ + ဏျ] ဝါဏိဇဿ ဘာဝေါ ဝါဏိဇ္ဇံ။ရူ၊၃၈၇။ ဝဏိဇ္ဇာ-ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်။ ဝါဏိဇျ-သံ။ ဝါဏိဇ္ဇ-ပြာ၊

အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကုန်သွယ်-ရောင်းဝယ်-ခြင်း၊ ကုန်သွယ်-ရောင်းဝယ်-မှု။ ဇနပဒံ အဂမံသု ဝါဏိဇ္ဇာယ။ဝိ၄။၃၃။ ဝါဏိဇ္ဇံ ရဋ္ဌာဓိပ ဂစ္ဆ-မာနေ။ဇာ၊၂။၁၇။ ဝါဏိဇ္ဇတ္တံ ဝါဏိဇ္ဇကမ္မံ ကရိဿာမီတိ ဂစ္ဆန္တော။ဇာ၊၄။၁၇၈။ ဝါဏိ-ဇ္ဇာယ ဂစ္ဆန္တိ။မဇ္ဈ၄။၁၁၂။ပဋိသံ၊၄၊၂၊၂၉၆။ ဝါဏိဇ္ဇာယာတိ ဝဏိဇ္ဇာကမ္မတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။၃၇၉။ သော ဓမ္မေန ဝါဏိဇ္ဇံ ကရောတိ နာမ။ ဥဒါန်၄။၃၀၃။

ဝါဏိဇ္ဇ၂ (န) [ဝါဏိဇ္ဇ + က] (က) ကုန်သွယ်ခြင်း။ (ခ) ကုန်သွယ်မှုသဖွယ်ဖြစ်သည့်-ကုသိုလ် - ကောင်းမှု။ (က) (ခ) ဝါဏိဇ္ဇံ သုပယောဇိတံ။အပ၊၁။၁၃၈။ (-၄၄၂။အပ၊ ၂။၂၉၅၃)။

ဝါဏိဇ္ဇကမ္မ (န) [ဝါဏိဇ္ဇ + ကမ္မ] ဝဏိဇ္ဇကမ္မ-ကြည့်။ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေနာတိ ဝါဏိဇ္ဇကမ္မံ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၄၊၁။၂၈၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၆။ ဝါဏိဇ္ဇကမ္မံ ဂေါရက္ခဥ္စ ဥပ္ပါဒေတိ။အဘိ၄၊၂။၃၉၃။(-ဓမ္မ၄၊၁။၇၉)။

ဝါဏိဇ္ဇတ္ထ (ပု) [ဝါဏိဇ္ဇ + အတ္ထ] ကုန်သွယ်ခြင်းအကျိုး။ ဝါဏိဇ္ဇတ္ထာယ ဂစ္ဆာမိ။မဇ္ဈ၄၊၂။၁၄။ ဝါဏိဇ္ဇတ္ထာယ ဥဇ္ဇေနိံ ဂစ္ဆန္တော။ ဥဒါန်၄။ ၂၇၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၆။

ဝါဏီ (ထီ) [ဝါ + ယု + ဤ။ ဝါဏ + ဤ။ဓာန်၊ ဋီ။၁၀၅။ ဝါဏီ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စကား။ (၂) (က) သူရဿတီနတ်သမီး။ (ခ) သူတော်ကောင်းတရား (ဘုရားစကားတော်)။ (၁) ဥတ္တိ ဝါစာ ဂိရာ ဝါဏီ။ဓာန်။ ၁၀၅။ (၂) (က) (ခ) ဝါဏီ (အလင်္ကာ။၁) ယထာဝုတ္တဂုဏောပေတာ သူရဿတီဒေဝ-တာ။ ဝါဏီ (အလင်္ကာ။၁) တိ နော စေ သဗ္ဗညုဘာရတီတိ ဝုတ္တာသဒ္ဓမ္မရတနံ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။၁။ (-အလင်္ကာဋီ။၁)။

ဝါတ (ပု) [ဝါ + တ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၇၀၊၂၃၈။ ဝါယတီတိ ဝါတော။ ဏွာဒိ။၈၂။ ဝါယတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါတော၊ဝါယတိ ဝါ ပုပ္ဖါဒီနံ ဂန္ဓော ယေန သော ဝါတော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၇။ သူစိ။ ဝါတ + အ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၀၉။ ဝါတ-သံ၊ ဝါတ။ ဝါယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လေ။ (၂) (က) မြူနှင့်တကွသောလေ, မြူမရှိသော လေစသည်။ (ခ) အရပ်လေးမျက်နှာမှလာသောလေ။ (ဂ) အားကြီး-ကြမ်း-သောလေ။ (ဃ) ကမ္ဘာကိုဖျက်သောလေ။ (င) ယူဇနာ ၉-သိန်း ၆-သောင်းအစောက်ရှိသောလေ (ကမ္ဘာရေထု၏အောက်ခံလေ)။ (စ) ဝေရမ္ဘ အမည်ရှိသောလေကြီး။ (ဆ) လေသင်ဓုန်း။ (ဇ) ကမ္မဇလေ(ကံကြောင့်ဖြစ်သောလေ)။ (ဈ) ဝမ်း၌ဖြစ်သောလေ။ (ည) ဝမ်း၌ဖြစ်သောလေ, ကျောက်ကုန်း၌ဖြစ်သောလေစသည်။ (ဋ) ဝင်သက်, ထွက်သက်လေ။ (ဌ) အထက်သို့တက်သောလေ။ (ဍ) ရှူးသွပ်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သောလေ။ (၃) အသံ၊လေသံ၊ သေးငယ်သောအသံ။ (၄) (က) လေနာရောဂါ။ (ခ) လေချောက်ချားခြင်း။ (န) (၅) ဝါတသုတ် ၂-သုတ်။

(၁) လေ။ ဝါတောဝ သေဒတံ ကန္တော။ ဒီ၊၂။၂၁၂။ ဝါတော ဝါ ပဏ္ဏကသဠံ ဧရေတိ။ မ၊၁။၂၅။ န ဝါတာ ဝါယန္တိ။သံ၊၂။၁၆၆။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပါသာဏော လေခါ န ခိပ္ပံ လုဇ္ဇတိ ဝါတေန ဝါ ဥဒကေန ဝါ။ အံ၊ ၁။ ၂၈၇။ ဝါတော ယထာမဂ္ဂေန န ဝါယတိ။ ဒီ၄၊၂။၇။ အစေတနော ဝါတော အစေတနေ အာကာသေ ပတိဋ္ဌိတော။အံ၄၊ ၂။၈၄။ဥစ္စံ ဝါ ပန ရုက္ခံ ဝါတော ပဟာရိတွာ စာလေတိ။အဘိ၄၊၁။၁၂၅။ (-သံ၊၂။၁၆၆၊ ၁၇၈၊၂၁၆။သံ၊၃။၃၈၊၄၆။အံ၊၁။၂၈၇၊၃၈၇။

အံ၊ ၂။၄၇၆။အံ၊၃။၁၇။သုတ္တနိ။၃၇၂။ပေတ။
၁၇၅။ အပ၊ ၂။၃၀။ ဇာ၊၁။ ၂၃၇။ဇာ၊ ၂။၉၂။ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ ၂၉)။

(၂) (က) မြူနှင့်တကွဖြစ်သောလေ, မြူမရှိသောလေစသည်။ ဝါတာ (ဝိ၊၃။၆၁၊ ၇၉။မ၊၁။၁ ၂။အံ၊ ၂။၃၄၁။မဟာနိ။၃၉၇)တိ သရဇအရဇာဒိဘေဒါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၁၀။ (ခ) အရပ်လေးမျက်နှာမှလာသော လေ။ ဝါတေန န သမီရတိ။ဓမ္မ။ ၂၅။ ပုရ- တ္ထိမာဒိဘေဒေန ဝါတေန။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ ဝေရမ္ဘော ဝါတော ဝါယတိ (အံ၊၁။၁၃၆)တိ စတူဟိ ဒိသာဟိ ဝါယန္တော ဝါတော ဝါယတိ။ ကောယ ဒိသာယ ဝါ ဒွီဟိ ဝါ ဒိသာဟိ တီဟိ ဝါ ဒိသာဟိ ဝါယန္တော ဝါတော ဝေရမ္ဘောတိ န ဝုစ္စတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၆။ စတူဟိ ဒိသာဟိ ဝါယန္တော ဝါတော ဝေရမ္ဘောတိ ဝုစ္စတိ ဝေရမ္ဘဝါတသဒိသတ္တာ။အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၀။ (-ခုဒ္ဒက။၆။သုတ္တနိ။၃၁၃၊၃၃၀။ထေရ၊၃၇၄။ ဇာ၊၁။၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၁။ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၄။နေတ္တိ၊ဝိ။၃ ၂၅)။

(ဂ) အားကြီး-ကြမ်း-သောလေ။ ဝါတော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလ (ဓမ္မ၊၁၄) န္တိ ဗလဝဝါတော ဆိန္နပပါတေ ဇာတံ ဒုဗ္ဗလရုက္ခံဝ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇။ ဝါတော န ဝါယိ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃)တိ ခရော ဝါတော န ဝါယိ။ မဋီ၊၃။၃၄၁။ (- စရိယာ။၃၉၁။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇၇)။ (ဃ) ကမ္ဘာကို ဖျက်သောလေ။ ယဒါ ဝါတေန သံဝဋ္ဋတိ၊ ဝေဟပ္ဖလတော ဟေဋ္ဌာ ဝါတေန ဝိဒ္ဓံသိ- ယတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ ၂၉။ ယသ္မိံ သမယေ ကပ္ပေါ ဝါတေန နဿတိ။သာရတ္ထ၊၁။ ၂၈၆။(-စရိ- ယာ၊ဋ္ဌ။၁၁)။(င)ယူဇနာ ၉-သိန်း ၆-သောင်း အစောက်ရှိသော လေ (ကမ္ဘာ့ရေထု၏ အောက်ခံလေ)။ ဥဒကံ ဝါတေ ပတိဋ္ဌိတံ၊ ဝါတော အာကာသဋ္ဌော ဟောတိ။ အံ၊၃။၁၃၂။ ဝါတဝသေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅) တိ သဋ္ဌိသဟဿာဓိကနဝယောဇနသတသ- ဟဿုဗ္ဗေဓဿ သန္ဓာရကဝါတမဏ္ဍလဿ ဝသေန။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၇။ (-မိလိန္ဒ။၇၀။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃ ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၉)။

(စ) ဝေရမ္ဘအမည်ရှိသောလေကြီး (အရပ်လေးမျက်နှာတို့မှ လာသောလေကြီး)။ ဥပရိ ဘိက္ခဝေ အာကာသေ ဝေရမ္ဘာ နာမ ဝါတာ ဝါယန္တိ။သံ၊၁။၄ ၂၈။ ဝေရမ္ဘဝါတာတိ ဧဝံနာမကာ မဟာဝါတာ။ ကီဒိသေ ပန ဌာနေ တေ ဝါတာ ဝါယန္တီတိ ယတ္ထ ဌိတဿ စတ္တာရော ဒီပါ ဥပ္ပလိနိပတ္တမတ္တာ ဟုတွာ ပညာယန္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉ ၂။ (-ထေရ။၃၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄-၅)။ (ဆ) လေသင်မုန်း။ သတ္တကာ ဝါ မေ ဝါတာ ကုပ္ပေယျုံ။အံ၊ ၂။ ၈၉။ (-အံ၊၃။၁၃၈-၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆)။(ဇ)ကမ္မဇ လေ(ကံကြောင့်ဖြစ်သောလေ)။ တေ ကိရ ကမ္မဇေဟိ ဝါတေဟိ အခေါသိရာ------ အနန္တံ ဒုက္ခံ ပါပုဏန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ (-အပ၊ ၂။ ၂၃၈။ကထာဝတ္ထု၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။ ၂၈၉။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၁။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၄)။ (ဈ) ဝမ်းဋ္ဌိဖြစ်သောလေ။ ဝါတေဟိ(သံ၊၁။ ၁၇၆)တိ ဥဒရဝါတေဟိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၇။ (-ဝိ၊ ၃။၃၁၅။အံ၊ ၂။ ၂၁၈။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၀)။ (ည) ဝမ်းဋ္ဌိဖြစ်သောလေ, ကျောက် ကုန်းဋ္ဌိဖြစ်သောလေစသည်။ ဝါတာ(သံ၊ ၂။ ၇၁) တိ ကုစ္ဆိတဝါတပိဋ္ဌိဝါတာဒိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။

(၄) ဝင်သက်, ထွက်သက်လေ။ ယော သော ဘန္တေ အဗ္ဘန္တရေ ဝါတော ဇီဝေါ ပဝိသတိ စ နိက္ခမတိ စ။ မိလိန္ဒ။၂၉။ ဝါတူပလဒ္ဓိ-လည်းကြည့်။ (၅) အထက်သို့ တက်သောလေ။ ဝါတေနာ (သံ၊၄၊၃။၅၃)တိ တဿ သပ္ပဿ သရီရံ ဖုသိတွာ ဥဂ္ဂတဝါ-တေန။သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။ (၃) ရူးသွပ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောလေ။ တဿ ဝါတာ ဗလီ-ယန္တိ (ပေတ။၁၄၉)တိ တဿ အပရာပရံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥမ္မာဒဝါတာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိ။ပေတ၊၄။၈၉။ (-ဇာ၊၁။၂၂၃။ဇာ၊၄၊ ၄။၈၅)။

(၃) အသံ၊ လေသံ၊ သေးငယ်သော အသံ။ ဝိဇနဝါတာနိ (ဒီ၊၃။၃၁)တိ အန္တော-သဉ္စာရိနော ဇနဿ ဝါတေန ဝိဂတဝါတာနိ။ ဒီ၊၃၊၃။၁၇။ ဝိဂတဝါတာနီတိ ဝိဂတသဒ္ဒါနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅။ အဇပါလကာ ဝိယ မုခေန ဝါတံ နိစ္ဆာရေန္တော သုခုမံ အဗျတ္တနာဒံ ပဝတ္တေန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၃။ (၄) (က) လေနာရောဂါ။ ဝါတာနမဝိယဂ္ဂတာ (ဇာ၊၂။၂၅၉) တိ ကစ္စိ တေ သရီရေ ဓာတုယော သမပ္ပဝတ္တာ၊ ဝါတာနံ ဗျဂ္ဂတာ နတ္ထိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတွာ ဝါတာ န ဗာဓယန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၄၊၇။၁၁၁။ ဝါတကာသကုဋ္ဌပဏ္ဍုဘဂန္ဒ-ရာဒီနံ----ဘတ္တဇီရဏကဘေသဇ္ဇံ ဘာဒိသံ နတ္ထိ။ဝိ၊၄၊၂။၇၃။ ဝါတဘေသဇ္ဇ-လည်းကြည့်။ (ခ) လေချောက်ချားခြင်း။ ဝါတေဟာ'ဗာ-မိကော မုနိ။ ထေရ၊၂၅၆။ သော ဒါနိ ဝါတေဟိ ဝါတဟေတု ဝါတကေ္ခာဘနိမိတ္တံ အာဗာမိကော ဇာတော။ထေရ၊၄၊၁။၃၉၈။

(န) (၅) ဝါတသုတ် ၂-သုတ်။သံယုတ္တ-နိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။ ၁၆၆-၇။ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၁၇၈-၉။ ဝါတံ ဧတံ မမ၊ သော အတ္တာ နော စ မေ သိယာ။ သံ၊၂။ ၁၇၈၊၁၈၁။

(လေပျက်ကြောင်း (၁၀) မျိုး -- (၁) သီတေန = အအေးကြောင့်လည်းကောင်း။ (၂) ဥဏှေန = အပူကြောင့်လည်းကောင်း။ (၃) ဇိဃစ္ဆာယ = ဆာလောင်သောကြောင့် လည်းကောင်း။ (၄) ပိပါသာယ = မွတ်သိပ်-ရေငတ်-သောကြောင့်လည်းကောင်း။ (၅) အတိဘုတ္တေန = အစားလွန်သောကြောင့် လည်ကောင်း။ (၆) ဌာနေန = ရပ်တည်နေ ထိုင်မှုလွန်သောကြောင့်လည်းကောင်း။ (၇) ပဓာနေန = အားထုတ်မှုလွန်သောကြောင့် လည်းကောင်း။ (၈) အာဓာဝနေန = ပြေး သွားသောကြောင့်လည်းကောင်း။ (၉) ဥပ-က္ကမေန = သူတစ်ပါးလုံ့လကြောင့်လည်း ကောင်း။ (၁၀) ကမ္မဝိပါကေန = ရှေးကံအ ကျိုး ဝိပါက်ကြောင့်လည်းကောင်း။ ဤ(၁၀) ပါးသောအကြောင်းတို့ကြောင့် လေဖောက် ပြန် ပျက်စီးသည်။ မိလိန္ဒ။၁၃၇။ လေအမျိုး မျိုးကို ဝါယောဓာတု-ပုဒ်ကြည့်။)

ဝါတက (ပု) [ဝါတ + က။ ဝါတော ဣဝ စဍ္ဍလော ဝါတကော၊ ဣဝတ္ထေ ကန်။ ကောတ္ထုဘ။ အသနပဏ္ဏိ-မည်သောသစ်ပင်၊ ဇောင်ချမ်းပင်။ ဝါတကာ အသို့ အတ္ထိတိ ဝါတကော၊ ပဗ္ဗတော ? ။ ဝါတက-သံ။] ဝါတက-မည်သော တောင်။ ဝါတကပဗ္ဗတ-ကြည့်။

ဝါတကတဝိဗ္ဗန္နတောဒန (န) [ဝါတ + ကတ + ဝိဗ္ဗန္န + တောဒန] လေသည်ပြုအပ်သော ထိုးဆွနှိပ်စက်ခြင်း။ ဝါတကတဝိဗ္ဗန္နတော-ဒနာဒိဝသေန အပရာပရံ ဝတ္တမာနေဟိ ဥဒရဝါတေဟိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

ဝါတကပဗ္ဗတ (ပု) [ဝါတက + ပဗ္ဗတ] ဝါတက-မည်သောတောင် (ရှင်းတောင်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းတောင်ပိုင်း၌ရှိသည်)။ ဝါတကပဗ္ဗတေ၊ ---- နောမဏ္ဍလတလေ ကထေသိ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၆။

ဝါတကာဠက (ပု) [ဝါတ + ကာဠက] ဝါတကာ-ဠက-မည်သော ခိုးသူသတ် ယောက်ျား။ ရာဇဂဟေ ကိရ ဝါတကာဠကော ပညာသ ဝဿာနိ စောရဃာတကမ္မံ အကာသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

ဝါတကုပ္ပ (တိ) [ဝါတ + ကုပ္ပ] လေ-ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ခြင်း။ ဒွိဟိ ကာရဏေဟိ ဂဗ္ဘော န သဏ္ဌာတိ ပါဏကေဟိ ဝါ ဝါတကုပ္ပေဟိ ဝါ။ မဟာနိ၊၂၉၈။

ဝါတက္ခန္ဓ (ပု) [ဝါတ + ခန္ဓ] လေ-အစု-အလုံး။ ဝါတက္ခန္ဓော န ဝါယတိ။အပ၊၁။၁၇၄။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။(-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅)။

ဝါတက္ခိတ္တ (တိ) [ဝါတ + ခိတ္တ] လေ-လေအဟုန်-ဖြင့်-သည်-ပစ်လွှင့်-တိုက်ခတ်-အပ်သော။ မဟာသမုဒ္ဒေ ဝါတက္ခိတ္တာ နာဝါ ဝိယ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၅)။

ဝါတက္ခိတ္တမ္ဗု (န) [ဝါတက္ခိတ္တ + အမ္ဗု] လေ-လေအဟုန်-ဖြင့်-သည်-ပစ်လွှင့်-တိုက်ခတ်-အပ်သော မိုးရေပေါက်။ ဝါတက္ခိတ္တမ္ဗု သီကရော။ ဓာန်။၄၉။ ဝါတေန ခိတ္တမမ္ဗု ဝါတက္ခိတ္တမ္ဗု၊ ဗိန္ဒု။ ဓာန်၊ဋီ။

ဝါတက္ခုဘိတ (တိ) [ဝါတ + ခုဘိတ] လေကြောင့် - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - သော။ ဝါတက္ခုဘိတာ ရေဏူ ဂဂနာနုဂတာ ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၅။

ဝါတက္ခောဘနိမိတ္တ (န) [ဝါတ+ ခေါဘ+နိမိတ္တ] လေချောက်ချားခြင်းဟူသောအကြောင်း။ သော ဒါနိ ဝါတေဟိ ဝါတဟေတု ဝါတ-က္ခောဘနိမိတ္တံ အာဟာမိကော ဇာတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

ဝါတဂတိ (ထီ) [ဝါတ + ဂတိ] လေ၏-သွားခြင်း-အလား၊ လေကဲ့သို့ လျင်မြန်သောအဟုန်။ မိဂပေါတိကာ တဿ ဝိဒ္ဓဘာဝံ ဥ တွာ ဥပ္ပတိတွာ ဝါတဂတိယာဝ ပလာယိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၀။

ဝါတဂါဟီ (တိ) [ဝါတ + ဂဟ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝါတဂါဟိနီ ။] လေကိုယူတတ်သော။ ဝါတဂါဟီ ပဝါဠဒဏ္ဍော ဟောတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၀။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။

ဝါတဂ္ဂ (ပု) [(ဝါတ + အဂ္ဂ + ကွိ=) ဝါတဂ္ဂ + သိန္ဓဝ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သောစတိ စိရရတ္တာယ၊ ဝါတဂ္ဂမိဝ ဘဒ္ဒလိ။ ဇာ၊၁။၇၇။

ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝ (ပု) [ဝါတဂ္ဂ + သိန္ဓဝ] လေကဲ့သို့ သွားလာနိုင်သော သိန္ဓောမြင်း၊ ဝါတဂ္ဂ-သိန္ဓောမြင်း။ ဗောဓိသတ္တော သိန္ဓဝကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝါတဂ္ဂသိန္ဓဝေါ နာမ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

ဝါတဂ္ဂဟဏ (န) [ဝါတ + ဂဟဏ] လေကိုယူခြင်း။ ဝါတဂ္ဂဟဏတ္ထံ ပက္ခေ ဖန္ဒာပယမာ-နဿ ဂမနံ ဝိယ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၉။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀)။

ဝါတဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝါတ + ဂါဟ] လေကိုယူတတ်သော။ ဝါတဂ္ဂါဟသုဝဏ္ဏဝဏ္ဏဇလမာနပတ္တ-မဟာဘာရောတိ အတ္ထော။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။

ဝါတဂ္ဂါဟီ (တိ) [ဝါတ + ဂဟ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝါတဂ္ဂါဟိနီ။] ဝါတဂါဟီ-ကြည့်။ ဝါတဂ္ဂါ-ဟိနာ သုပ္ပေန ဝါ ဝတ္ထေန ဝါ နီဟရန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၅)။

ဝါတဃာတ (ပု) [ဝါတ + ဃာတ] ငုပင်။ ဝါတဃာတရုက္ခ-ကြည့်။

ဝါတဃာတက (ပု) [ဝါတ + ဃာတက။ ဝါတံ ဟန္တီတိ ဝါတဃာတကော။ သုစိ။] ငုပင်။ (ထို ငုပင်ကား လေနာရောဂါကို လွန်စွာ ပယ်ဖျောက်တတ်၏။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၅၂)။ ဥဒ္ဒါလကာတိ ဝါတဃာတကာ၊ ယေ " ရာဇ-ရုက္ခာ" တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၁၀၊၄၃၃၊၄၅၂)။

ဝါတဃာတကပုပ္ဖကလာပ (ပု) [ဝါတဃာတက+ ပုပ္ဖ + ကလာပ] ငုပန်းစည်း၊ငုပန်း-အပေါင်း-အစု-အပုံ-အစည်း။ ဣန္ဒီဝရာနံ ဟတ္ထကန္တိ ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖဟတ္ထံ ဝါတဃာတကပုပ္ဖက-လာပံ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

ဝါတဃာတရုက္ခ (ပု) [ဝါတဃာတ + ရုက္ခ] ငုပင်။ဘဒ္ဒေ အယံ ဝါတဃာတရုက္ခော ဥဒ္ဒါလော နာမ၊ ဣမ ပဋိလဒ္ဓတ္တာ " ဥဒ္ဒါ-လကော"တိဿ နာမံ ကရေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၉၇။

ဝါတစ္ဆိန္န (တိ) [ဝါတ + ဆိန္န] လေသည် ဖြတ်အပ်-လေကြောင့်ပြတ်-သော။ ဝါဟစ္ဆိန္နော ဝလာဟကော ဝိယာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉)တိ ဝါတစ္ဆိန္နော ပဗ္ဗတကူဋပ္ပမာဏော ဝလာဟ-ကစ္ဆေဒေါ ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၃။သာရတ္ထ၊၃။၃၅၃)။

ဝါတစ္ဆိန္နဗ္ဘ (တိ) [ဝါတစ္ဆိန္န + အဗ္ဘ] လေသည် ဖြတ်အပ်-လေကြောင့်ပြတ်-သော မိုးတိမ်။ ယထာ ဝါတစ္ဆိန္နဗ္ဘံ ဝါတေန၊ ဧဝံ အတ္တနော ဝေဂေန နုဏ္ဏော ဟုတွာ ဣမံ အမ္ဗရုက္ခံ ဥပါဂမိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။

ဝါတစ္ဆိန္နဝလာဟက (ပု) [ဝါတစ္ဆိန္န+ဝလာဟက] ဝါတစ္ဆိန္နဗ္ဘ - ကြည့်။ ဝါတစ္ဆိန္နဝလာဟကော ဝိယ ဝေဂေန မနုဿတမတ္တံ ဌာနံ လင်္ဃိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။

ဝါတဈူပိတ (တိ) [ဝါတ + ဆုပိတ] လေ-သည်-ဖြင့်-တွေ့ထိအပ်သော။ ဝါတဈူပိတာ (ဇာ၊ ၂။၃၇၆)တိ စိတ္တလတာဝနေ ဇာတာ ဝါတ-သမ္ဖုဋ္ဌာ သုဝဏ္ဏကဒလီ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၈၂-၃။

ဝါတဆိန္နသဒ္ဒ (ပု) [ဝါတဆိန္န + သဒ္ဒ] လေသည် ဖြတ်အပ်-လေကြောင့်ပြတ်-သောအသံ။ နိဝတ္တနကဏ္ဍာဿ ဝါတဆိန္နသဒ္ဒေါ အသ-နိသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

ဝါတဇ (တိ) [ဝါတ + ဇန + ကွိ။ ဝါတဇ-သံ။] လေကြောင့် ဖြစ်သော ။ ဝါတဇာနိ ဟိ သီတာနိ၊ ဥဘော'တ္ထမပရာဇိတာ။ဇာ၊၁။၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁-၂။

ဝါတဇဝ[၁] (ပု) [ဝါတ + ဇဝ။ (တိ) ဝါတဇဝ-သံ။] လေ၏ - အရှိန် - အဟုန်။ ဝါတဇဝပ္ပဟာရီ-ကြည့်။

ဝါတဇဝ[၂] (တိ) [ဝါတဇဝ + ဇဝ။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] လေ၏-အရှိန်-အဟုန်-နှင့်တူသော - အရှိန် - အဟုန် - ရှိသော။ အဋ္ဌပေတွာ ဝါတဇဝံ၊ သိန္ဓဝံ သီဃဝါဟနံ။အပ၊၁။၁၁၈။ (-၂၇၈၊၄၀၄၊ဇာ၊။၂။၂၈၁။ပေဋကော။၂၇၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၁၂၊၅၁၇။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၃)။

ဝါတဇဝပ္ပဟာရီ (တိ) [ဝါတဇဝ + ပဟာရီ။ထီ-၌ ဝါတဇဝပ္ပဟာရိနီ။] လေ၏ အရှိန်အဟုန်-လေကဲ့သို့ လျင်မြန်သောအဟုန်-ဖြင့်သွား၍ (ရန်သူတို့ကို)-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-သတ်-လေ့ ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ ဝါတဇဝပ္ပဟာရိနော(ဇာ၊ ၁။၃၇၂) တိ ဝါတဇဝေန ဂန္တွာ ပစ္စာမိတ္တေ ပဟရဏသီလာ ဝေရူပါ အဋ္ဌသဟဿနာဂါ နာဂရာဇာနံ ရက္ခန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄

ဝါတဇဝသိန္ဓဝ (ပု) [ဝါတဇဝ + သိန္ဓဝ] လေကဲ့သို့ လျင်မြန်သော သိန္ဓောမြင်း၊ (လေ၏-အဟုန်-နှင့်တူသော-အရှိန်-အဟုန်-ရှိသော သိန္ဓောမြင်း။) ယထာ စ ဗလဝတော ဝါတဇဝသိန္ဓဝဿ ပဒုမိနိပတ္တေပိ အက္ကန္တမတ္တမေဝ ဟောတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။

ဝါတဏ္ဍ (နု) [ဝါတ + ပူရိတ + အဏ္ဍ။ ဝါတာဏ္ဍ-သံ။] မုတ္တနာ၊ မုတ္တရောဂါ၊ လိင်ဥ-ဝှေးစေ့-ကြီး-ရောင်-သောအနာ။ ဝုမိရောဂေါ တု ဝါတဏ္ဍံ၊ သီပဒံ ဘာရပါဒတာ။ ဓာန်။ ၃၂၆။ ဝါတပူရိတံ အဏ္ဍံ ကောသော ဝါတဏ္ဍံ။ဓာန်၊ဋီ။

ဝါတဏ္ဍက (ပု) [ဝါတဏ္ဍ + က] ဝါတဏ္ဍ-ကြည့်။ အဏ္ဍဝုမိတိ ဝါတဏ္ဍကော။ဝဇီရ။၄၈၂။

ဝါတဏ္ဍိက (တိ) [ဝါတဏ္ဍ + ဣက။ ဝါတေန ပူရိတော အဏ္ဍကောသော ဧတဿာတိ ဝါတဏ္ဍိကော။ ပါစိတ်၊ယော။၂၇၂။] မုတ္တနာ-မုတ္တရောဂါ - ရှိသူ၊ လိင်ဥ-ဝှေးစေ့-ကြီး-ရောင်-သောအနာရှိသူ။ မဟာဥဒရိကော ဝါ ဝါတဏ္ဍိကော ဝါ မဟာဇာဏုကော ဝါ။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ ဝါတဏ္ဍိကော နာမ အဏ္ဍကေသု ဝုမိရောဂေန သမန္နာဂတော။ ဝဇီရ။၄၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၆၄။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၂၈)။

ဝါတဓာတုက (တိ) [ဝါတ+ဓာတု+က] လေဓာတ်-ပြော-များ-သော၊ များသောလေဓာတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝါတဓာတုကဿ သုညာဂါရံ အနုကူလံ ဝါတနိဝါရဏတော။သာရတ္ထ၊၂။ ၁၈၇။ (-ဝဇီရ။၁၄၉)။

ဝါတဓာရာ (ထီ) [ဝါတ + ဓာရာ] လေ၏အယဉ် (လေပြေ, လေညှင်း)။ အပိ စ ခေါ ကဿစိ သုခသမ္ဖဿံ ဥပ္ပါဒယမာနော တူလပိစု ဝိယ, ကပ္ပါသပိစု ဝိယ, ဝါတဓာရာ ဝိယ စ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။

ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၆။

ဝါတဓုတ (တိ) [ဝါတ + ဓုတ] လေ-လေပြေ လေညှင်း-သည်တုန်လှုပ်စေ-တိုက်ခတ်-အပ်သော။ ဝါတဓုတာ (ဝိမာန။၅၅) တိ မန္ဒေန မာလုတေန ဓုပယမာနာ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၉။

ဝါတနိဒါန (တိ) [ဝါတ + နိဒါန] လေဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဝါတနိဒါနေန ဝါ အပမာရရောဂေန။အံ၊ဋီ၊၂။၉၀။

ဝါတနိဝါရဏ (တိ) [ဝါတ + နိဝါရဏ] လေကို-တားမြစ်-ပိတ်ဆို့-တတ်သော။ ဝါတဓာတုက-+ကြည့်။

ဝါတပဋ္ဋာကာ (ထီ) [ဝါတ + ဂါဟိနီ+ပဋ္ဋာကာ။ မဇ္ဈေလောပ။]လေကိုယူတတ်သော-တံခွန်-အလံ။ သမန္တာ ဝါတပဋ္ဋာကာ ပရိက္ခိပိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဝါတဂ္ဂါဟိနိယော ပဋ္ဋာကာ ဝါတပဋ္ဋာကာ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။

ဝါတပတိတ (တိ) [ဝါတ + ပတိတ] လေကြောင့် ကြွေကျသော။ ပဋ္ဌမံ တာဝ ဝါတပတိတာနိ ခါဒိံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။

ဝါတပရိဿယရဟိတ (တိ) [ဝါတ + ပရိဿယ+ ရဟိတ] လေဘေးမှ ကင်းသော၊ လေဘေး မရှိသော။ ဖုသိတဂ္ဂဠပိဟိတဝါတပါနတ္တာ ဝါတပရိဿယရဟိတာတိ အတ္ထော။ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

ဝါတပဟဋ (တိ) [ဝါတ + ပဟဋ] လေသည် တိုက်ခတ်အပ်သော။ ဝါတေန ဆုပိတာတိ ဝါတပဟဋာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၉။

ဝါတပ(ပ္ပ)ဟရဏကာလ (ပု) [ဝါတ+ပဟရဏ+ ကာလ] လေတိုက်သည့် အခါ၊ လေတိုက်ခတ်ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဝါတပဟရဏကာလေ ဥဒ္ဓတေန ရဇက္ခန္ဓေန ပရိယောနဒ္ဓါ ဝိယ ဟောတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၅)။

ဝိတပရိဟတ (တိ) [ဝိတ + ပရိဟတ] ဝိတ-ပဟာဋ္ဌ-ကြည့်။ ရေိတသာတိ ဝိတပရိဟ-တဿ ယံ သဒ္ဒါနုဗန္ဓ ရေိတံ စလန် ကမ္ပနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄။

ဝိတပ(ပ္ပ)ဟာရ (ပု) [ဝိတ + ပဟာရ] လေ-တိုက်-တိုက်ခတ်-ခြင်း။ ဝိတပ(ပ္ပ)ဟာရေန စလတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅)။

ဝိတပါန¹ (နု) [ဝိတ + ပါ + ယု။ ဝိတံ ပိဝတီတိ ဝိတပါနံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၁၇။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆။ ဝိတံ ပိဝတိ အနေနာတိ ဝိတ-ပါနံ။ပါစိတ်၊ယော။၄၆၈။ ဝိတယာန-သက္က-တပိဋ္ဋက။ဝိတာယန-သံ။ဝိယာယဏ-ပြာ။] (လေသာနန်း ပြတင်း။ ဝိ၄၊သျှ၊၁။၂၃၇။) လေသာ - လေသောက် - တံခါး၊ လေသာ-လေသောက် - ပြူတင်း။ ပရိဿာဝနာနိပိ ထဝိကာယောပိ ပူရေတွာ ဝိတပါနေသု လဂ္ဂေတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၂။ ပုရတ္ထိမာ ဝိတပါနာ ထကေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၆၁။ ဝိတပါနေန ရသ္မိ ပဝိသိတွာ။သံ၊၁။၃၂၆။သံ။၃။၁၉၂။ ဥဏှ-သမယေ ပန ဝိတပါနံ ဝိဝရိတွာ နိပဇ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဝဒန္တိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ရာဇာ ပါတပါနံ ဝိဝရိတွာ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (-ဝိ၊၁။၁၇၂။ဝိ၊၃။၇၉၊ ၈၀။ အပ၊၂။၂၅၂။ မိလိန္ဒ။၅၅-၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၇။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆၊၂၀၈။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၀။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆၊၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅၊၂၀၀။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅၅)။

လေသာပြူတင်း ၃-မျိုး-(၁) ဝေဒိကာ-ဝိတပါန = ပွတ်တိုင် လေသာပြူတင်း။ (၂) ဇာလဝိတပါန = ကွန်ရက်လေသာပြူတင်း။ (၃) သလာကဝိတပါန = ဝါးခြမ်း လေသာပြူတင်း ဟူ၍ (၃) မျိုးရှိ၏။ ဝိ၄။၂၉၃။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၅၉။

ဝိတပါန² (တိ) [ဝိတပါန + ဏ] လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း-ရှိသော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ကူဋာဂါရံ ဝါ ကူဋာဂါရသာလာ (ကူဋာဂါရသာလံ) ဝါ ဥတ္တရာယ ဝါ ဒက္ခိဏာယ ဝါ ပါစီနာယ ဝါ ဝိတပါနာ သူရိယေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ ဝိတပါနေန ရသ္မိ ပဝိ-သိတွာ ကွာဿ ပတိဋ္ဌိတာ။သံ၊၁။၃၂၆။

ဝိတပါနဥမ္မာရ (ပု) [ဝိတပါန + ဥမ္မာရ] လေသာတံခါး - လေသာပြူတင်း - ခုံ။ အာဂန္တွာ ဝိတပါနဥမ္မာရေ ဌိတောပိ န လဘိဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။

ဝိတပါနကဝိဋ္ဋ (နု) [ဝိတပါန + ကဝိဋ္ဋ] လေသာတံခါးရွက်၊ လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း - ၌တည်သော တံခါးရွက်။ ပုညဝန္တာ မနုဿာ ---- သုကပတ္တသဒိသာနိ ဝိတပါ-နကဝိဋ္ဋာနိ ဝိဝရိတွာ ဩလောကေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ ၂။၁၀၀။

ဝိတပါနကဝိဋ္ဋက (နု) [ဝိတပါနကဝိဋ္ဋ + က] ဝိတပါနကဝိဋ္ဋ - ကြည့်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိတပါနကဝိဋ္ဋကံ ဝိတပါနဘိ-သိကံ။ ဝိ၄။၂၄၉။ အာလောကသန္ဓိတိ ဝိတပါနကဝိဋ္ဋကာ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ကင်္ခါ။ ၂၀၇။ ဝိတံ ပိဝတီတိ ဝိတပါနံ၊ ဒွါရံ၊ တသ္မိံ ဋ္ဌိတာ ကဝိဋ္ဋကာ ဝိတပါနကဝိဋ္ဋကာ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆။ ဝိတပါနကဝိဋ္ဋကာတိ ဝိတပါနဖလကာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၀။

ဝိတပါနကဝိဋ္ဋဆိ(ဋ္ဌိ)ဒ္ဒ (နု) [ဝိတပါနကဝိဋ္ဋ + ဆိဒ္ဒ] လေသာတံခါးရွက်ပေါက်၊ လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း-၏ တံခါးရွက်အပေါက်။ ဝိတပါနကဝိဋ္ဋဆိ(ဋ္ဌိ)ဒ္ဒါဒီဟိ နိက္ခန္တကေ-သာဒိဂ္ဂဟဏေန ကာယသံသဂ္ဂေါ လဗ္ဘတိ။ ဝဇိရ၊၂၁၃။ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၀။

ဝါတပါနကဝါဠလေပကမ္မ (န)[ဝါတပါနကဝါဠ+ လေပ + ကမ္မ] လေသာတံခါးရွက်၏ အနီး အရပ်ကို အင်္ဂတေလိမ်းကျံခြင်းအမှု။ ဝါတပါနကဝါဠလေပကမ္မေ အပ္ပဟရိတဠာနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝဇီရ။၃၀၃။

ဝါတပါနစက္ကလိက (န) [ဝါတပါန + စက္ကလိက] လေသာ နန်းပြူတင်း၌ ထားအပ်သော ခြေသုတ်ကြိုးဝန်း (ဝိ၊၄၊သျ။၂၃၈)။ လေသာပြူတင်း၌ တပ်ဆင်အပ်သော ခြေသုတ်ကြိုးဝန်းနှင့်တူသည့် လိုက်ကာ၊ (လေသာပြူတင်းကြားမှ ရှဉ့်စသည် မဝင်နိုင်အောင် တားဆီးကာကွယ်သော အဝတ်စသည့်ပစ္စည်းဝတ္ထု)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝါတပါနစက္ကလိကံ။ ဝိ၊၄။၂၉၃။ စက္ကလိကန္တိ ဧတ္ထ စောဠကပါဒပုဉ္ဆနံ ဗန္ဓိတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ၊၄။၅၉။ စောဠကပါဒပုဉ္ဆနံ ဗန္ဓိတုံ ဝါတပါနပ္ပမာဏေန ပါဒပုဉ္ဆနသဒိသံ စောဠကာဒိနာ ဗန္ဓိတွာ ဝဂ္ဂုလိအာဒိပ္ပဝေသနနိဝါရဏတ္ထံ၊ ထကေတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။ စက္ကလိကန္တိ ဧတ္ထ စက္ကာကာရေန အလတိ ပဝတ္တတီတိ စက္ကလံ၊ စောဠကပါဒပုဉ္ဆနံ။ တေန ဗန္ဓိတဗ္ဗန္တိ စက္ကလိကန္တိ ဒဿေန္တော အာဟ " စောဠကပါဒပုဉ္ဆနံ ဗန္ဓိတု" န္တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၆၈-၉။

ဝါတပါနဆိ(ဋ္ဌိ)ဒ္ဒ (န) [ဝါတပါန + ဆိဒ္ဒ] လေသာတံခါး-လေသောက်တံခါး-လေသာပြူတင်း-လေသောက်ပြူတင်း-၏ အပေါက် (လေသာတံခါးပေါက်)။ နနု ပဿတိ ဒွိန္နံ ရုက္ခာနံ အန္တရံ ဒွိန္နံ ထမ္ဘာနံ အန္တရံ တာဠစ္ဆိဒ္ဒံ ဝါတပါနစ္ဆိဒ္ဒံ။ အဘိ၊က။၂၄၇။ ဥတ္တရာ ဝါတပါနစ္ဆိဒ္ဒေန ဥဒ္ဒံ ဩလောကေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁)။

ဝါတပါနဒါရု (န) [ဝါတပါန + ဒါရု] လေသာတံခါး၌ တပ်ဆင်အပ်သော သစ်သား။ စေတိယေ ဝေဒိကာသဒိသန္တိ ဝါတပါနဒါရုံ ဝါ ဇာလံ ဝါ အဌပေတွာ ဒါရုဋ္ဌာနေ စေတိယေ ဝေဒိကာယ ပဋ္ဋာဒီနိ ဝိယ ----- စတုဆိဒ္ဒယုတ္တံ ကတံ။ ဝိမတိ။၂။၂၃၇။

ဝါတပါနဒွါရ (န) [ဝါတပါန + ဒွါရ] လေသာတံခါး၊ လေသာတံခါးပေါက်။ အယံ စ ဘိက္ခု အာကာသေနာဂန္တွာ ဝါတပါနဒွါရေ ဌိတော။ မမွ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈)။

ဝါတပါနန္တရ (န) [ဝါတပါန + အန္တရ] လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း-အကြား။ ရထိယစောဠန္တိ ပုညတ္တိကေဟိ ဝါတပါနန္တရေန ရထိကာယ ဆဍ္ဍိတစောဠကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃၊၂၄၉)။

ဝါတပါနန္တရိကာ (ထီ) [ဝါတပါန + အန္တရိကာ] ဝါတပါနန္တရ - ကြည့်။ ဝါတပါနန္တရိကာယ ကာဠကာပိ ဝဂ္ဂုလိယောပိ ပဝိသန္တိ။ဝိ၊၄။၂၉၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၇)။

ဝါတပါနပရိကမ္မ (န) [ဝါတပါန + ပရိကမ္မ] လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း-ကို အပြေအပြစ်ပြုခြင်း။ အာလောကသန္ဓိပရိကမ္မာယာတိ ဝါတပါနပရိကမ္မာယ။ ဝိ၊၂။၆၈။

ဝါတပါနပ(ပ္ပ)မာဏ (န) [ဝါတပါန + ပမာဏ] လေသာတံခါး - လေသာပြူတင်း - အတိုင်းအရှည်။ ဝါတပါနဘိသိ - ကြည့်။

ဝါတပါနဖလက (န) [ဝါတပါန + ဖလက] လေသာတံခါးရွက်၊ လေသာတံခါး၏-တံခါးပျဉ်-တံခါးရွက်။ ဝါတပါနကဝါဋကာတိ ဝါတပါဖလကာ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၀။

ဝါတပါနဗာဟာ (ထီ) [ဝါတပါန + ဗာဟာ] လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း-ပေါင်၊ လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း-၏ တံခါးပေါင်။

ဝါတပါနဇာဟာသု စေတိယေ ဝေဒိကာယ ဝိယ ပဋိကာဒီဟိ ဒသေတွာ ကတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၅။

ဝါတပါနဘိသိ (ထီ) [ဝါတပါနပမာဏ + ကတာ + ဘိသိ။ ဝါတပါနပမာဏေန ကတာ ဘိသိ ဝါတပါနဘိသိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၆၉။] လေသာတံခါး၏ အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ပြုအပ်သော ဘုံလျို။ လေသာနန်းပြူတင်းနှင့်အမျှ ပြုအပ်သော ဘုံလျို။ (ဝိ၊၄၊သျှ၊၁။၂၃၈)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝါတပါနကဝါဋကံ ဝါတပါနဘိသိကံ။ဝိ၊၄။၂၉၃။ ဝါတပါနဘိသိတိ ဝါတပါနပ္ပမာဏေန ဘိသိံ ကတွာ ဗန္ဓိတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ " ဝါတပါနပ္ပမာဏေန ဘိသိံ ကတွာ" တိ ဣမိနာ ဝါတပါနပမာဏေန ကတာ ဘိသိ ဝါတပါနဘိသီတိ ဝစနတ္ထံ ဒသေတိ။ပါစိတ်၊ယော။၄၆၉။

ဝါတပါနဘိသိကာ (ထီ) [ဝါတပါနဘိသိ + က+ အာ] ဝါတပါနဘိသိ - ကြည့်။

ဝါတပါနဝါတ (ပု) [ဝါတပါန + ဝါတ] လေသာတံခါး- လေသာပြူတင်း - မှ - ဝင် - လာ - သောလေ။ ဝါတပါနဝါတေန ဗီဇိယမာနော နိသီဒိတွာ ဒုပဋ္ဋနိဝါသနေ သူစိကမ္မံ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

ဝါတပါနသမီပ (န) [ဝါတပါန+သမီပ] လေသာတံခါး-လေသာပြူတင်း-၏-အနီး-အနား။ ဝါတပါနသမီပေသု စေတ္ထ နဝစာဋိယော ဌပေတွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။သာရတ္ထ၊၃။၁၉၁။

ဝါတပုဏ္ဏ (တိ) | ဝါတ + ပုဏ္ဏ | လေဖြင့်ပြည့်သော။ ဝါတပုဏ္ဏာနံ ထမ္ဘိတဘာဝေါ ရူပဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။

ဝါတပုဏ္ဏဘသ္တစမ္မ (န) [ဝါတပုဏ္ဏ + ဘသ္တ + စမ္မ] လေဖြင့်ပြည့်သော သားရေအိတ်။ တာဝဒေဝဿ ပါဒပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ ဝါတပုဏ္ဏဘသ္တစမ္မံ ဝိယ။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၄။(-၄၀)။

ဝါတပုပ္ဖ (န) [ဝါတ + ပုပ္ဖ] လေပွင့်၊ လေကဲ့သို့ အသီးမပါ-အချည်းနှီးသာ ဖြစ်သော- ပန်း- ပန်းပွင့်။ တံ ဝါတပုပ္ဖံ ဝိယ ယံ ဇဝနဘာဝပ္ပတ္တံ၊ တံ ဆိန္နမူလကရုက္ခပုပ္ဖံ ဝိယ အဖလံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ ဝါတပုပ္ဖန္တိ မောဃပုပ္ဖံ။ တံ အစ္ဆိန္နေပိ ရုက္ခေ န ဖလတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၇။ မောဃပုပ္ဖန္တိ ဧတေန ဝါတဿ ပုပ္ဖံ ဝါတတော ဝါ ဇာတံ ပုပ္ဖန္တိ စ အတ္ထံ နိဝတ္တေတိ။ ဝေါဟာရမတ္တမိဒံ ဝါတပုပ္ဖန္တိ။ မဓုဋီ။၁။၂၂၅။

ဝါတပုပ္ဖသဒိသ (တိ) [ဝါတပုပ္ဖ + သဒိသ] လေပွင့်နှင့်တူသော၊ လေကဲ့သို့အသီးမပါ အချည်းနှီးသာဖြစ်သော-ပန်း-ပန်းပွင့်-နှင့်တူသော။ ယံ န ဖလတိ၊ တံ ဝါတပုပ္ဖသဒိသံ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၃၇။

ဝါတပုပ္ဖသမ (တိ) [ဝါတပုပ္ဖ + သမ] ဝါတပုပ္ဖသဒိသ - ကြည့်။ ဝါတပုပ္ဖသမံ မတံ။ အဘိဝတာရ။၅၃၇။ ဝါတပုပ္ဖသမံ ဝါတပုပ္ဖေန သဒိသံ မတံ ဘဂဝတာ။ အဘိဝတာရ ဋီဟောင်း၊ ဋီသစ်။

ဝါတပူရိတ (တိ) [ဝါတ + ပူရိတ] လေဖြင့်ပြည့်သော။ တာဝဒေဝ နိန္နဋ္ဌာနံ ဝါတပူရိတာ ဝိယ ကမ္မာရဘသ္တာ ဥန္နမိတွာ ပထဝိသမံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။(-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃)။

ဝါတပူရိတဘသ္တာ (ထီ) [ဝါတပူရိတာ + ဘသ္တာ] လေဖြင့်ပြည့်သောသားရေအိတ်။ဝါတပူရိတဘသ္တာ ဝိယ ဥဒ္ဓုမာတော ဟုတွာ န ကဿစိ

ဩနမတိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁။၁၅၄။(-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၇။မ၊ဋီ၊၂။၉၉)။

ဝါတပေါထ (ပု) [ဝါတ + ပေါထ ။ ဝါတံ ဝါတရောဂံ ပေါထတိ ဟိံသတီတိ ဝါတပေါထော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] ပေါက်ပင်။ ဒွယံ ဝါတပေါထေ၊----ဝါတပေါထောပိ၊ ဝါတဃ ပေါထော ဝါတပေါထော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၅။

ဝါတပ္ပဝေသန (န) [ဝါတ + ပဝေသန] လေဝင်ခြင်း။ ဥဏှသမယေ အန္တရန္တရာ ဝါတပ္ပဝေသနတ္ထံ ဝိဝရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၅။

ဝါတပ္ပဟတ (တိ) [ဝါတ + ပဟတ] ဝါတပဟဋ - ကြည့်။ ကာနိစိ ဝါတပ္ပဟတာနိ ပတန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၉၀။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၅)။

ဝါတဗိလ (န) [ဝါတ + ဗိလ] လေဝင်ပေါက်၊ လေဝင်ရာ- အပေါက်- အခေါင်း။ ဇကေန ပဿေန ဝါတဗိလံ ကာရာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၁။ ၅၁၃။

ဝါတဗ္ဘာဟတ (တိ) [ဝါတ + အဗ္ဘာဟတ] လေပြင်းတိုက်ခတ်အပ်သော၊ လေသည်ပြင်းစွာတိုက်ခတ်အပ်သော။ ဝါတဗ္ဘာဟတံ မေဒပူရိတံ ဝိယ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁။ ဝါတဗ္ဘာဟတန္တိ အဗ္ဘန္တရဂတဝါတံ ဗဟုလံ မနသိကရောန္တဿ ဝါတေန တံ ဌာနံ အဗ္ဘာဟတံ ဝိယ, မေဒေန ပူရိတံ ဝိယ စ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၂။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂)။

ဝါတဗျာဓိ (ပု) [ဝါတ + ဗျာဓိ] လေနာရောဂါ၊ လေနာ။ ဝါတဗျာဓိနာ အဘိဘူတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

ဝါတဘက္ခ (တိ) [ဝါတ + ဘက္ခ + အ။ ဝါတ + ဘက္ခ] (က) လေကိုသာ စားတတ်သော။ (ခ) လေဟူသော အစာရှိသော။ (က) (ခ) အဟံ ဝါတဘက္ခော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

ဝါတဘရိတ (တိ) [ဝါတ + ဘရိတ] လေဖြင့်ပြည့်သော။ ဝါတဘရိတာ ဝိယ ဘသ္တာ စေတိယံ ဝါ ဝုမ္ဘတရေ ဝါ ဒိသွာ ဩနမိတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။

ဝါတဘရိတဘသ္တာ (ထီ) [ဝါတဘရိတာ + ဘသ္တာ] လေဖြင့်ပြည့်သော-အိတ်-သားရေအိတ်။ ဝါတဘရိတဘသ္တာ ဝိယ မာနေန ထဒ္ဓေါ။သံ၊ဋ္ဌ၁။၂၄၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁။၂၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၆)။

ဝါတဘီရုက (တိ) [ဝါတ + ဘီရုက] လေ-မှ (-ကို-) ကြောက်သော၊သူ။ သွာယံ အညေ ဝါတဘီရုကေ ဒိသွာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

ဝါတဘေသဇ္ဇ (န) [ဝါတ + ဘေသဇ္ဇ] လေဆေး၊ လေနာရောဂါကို ပျောက်ကင်းစေတတ်သောဆေး။ တေလဖာဏိကာဒီနိ ဝါတဘေသဇ္ဇာနေဝ ကရောန္တာ အတိနာမေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

ဝါတမဏ္ဍလ (န) [ဝါတ + မဏ္ဍလ] လေဝွေ၊ (အဟုန်ဖြင့် ကတော့ထိုး၍ ရစ်လည်ကာ တိုက်ခတ်သောလေ)။ ဝါတမဏ္ဍလံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ယာဟိ။မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။(-အပ၊ဋ္ဌ၁။ ၈၆၁၃၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၁။၈၄)။

ဝါတမဏ္ဍလိကာ (ထီ) [ဝါတမဏ္ဍလ + ဣက + အာ] ဝါတမဏ္ဍလ - ကြည့်။ အညတရော ဘိက္ခု ဝါတမဏ္ဍလိကာယ ဥက္ခိတ္တံ သာဋကံ ပဿိတွာ။ဝိ၊၁။၇၂။ (-ဝိ၊၂။၄၆၁။ဝိ၊၄။၂၄၉-၅၀၊၂၇၇)။

ဝါတမိဂ (ပု) [ဝါတ + မိဂ။ ဂမနေန ဝါတသမော မိဂေါ ဝါတမိဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၈။

ဝါတာဘိမုခဂါမီ မိဂေါ ဝါတမိဂေါ။ကပ္ပဒ္ဒမ။ ဝါတမဂ-သံ။] သမင်ပျံ၊ ဝါတမိဂမည်သော သားကောင်။ ဝါတမိဂေါ ယထာ (သံ၊၁။ ၂၀၃)တိ ဝနေ ဝါတမိဂေါ ဝါတေရိတာနံ ပဏ္ဏာဒီနံ သဒ္ဒေန ပရိတဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။

ဝါတမိဂဇာတက (နု) [ဝါတမိဂ + ဇာတက] ဝါတမိဂဇာတ်၊ ဝါတမိဂသမင်(သမင်ပျံ)၏-အဖြစ်အပျက် - အကြောင်းအရာ-ကို ဟော ကြောင်းဖြစ်သောဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

ဝါတမုခ (နု) [ဝါတ + မုခ] (၁) လေပေါက်ဝ၊ လေဝ။ (၂) လေလမ်း၊ လေကြောင်း၊ လေ လာရာလမ်း။ (၁) ဝါတမုခေ ဇလမာနေ၁ ဝိယ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော အန္တော ဇလမာနော။ မိလိန္ဒ။၃၃၈။ (၂) ဝါတမုခံ သောဓေတိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃)တိ ယထာ ဝါတော အာဂန္တွာ ရုက္ခံ ပါတေတိ၊ ဧဝံ ဝါတဿ အာဂမနမဂ္ဂံ ရုန္ဓိတွာ ဋ္ဌိတာနိ သာခါဂုမ္ဗာဒီနိ ----- သောဓေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။။၁။၁၄၈။

ဝါတမုခသောဓန (နု) [ဝါတမုခ + သောဓန] လေလမ်း-လေကြောင်း-ကို-သုတ်သင်-ရှင်း လင်း-ခြင်း။ သမ္ပတ္တေ စ ဝါတေ ဝါတမု-ခသောဓနံ ကရောတိ။ ဝဇိရ။၁၃၁။

ဝါတရာသိ (ပု) [ဝါတ + ရာသိ] လေ-အစု-အပေါင်း။ အာနာပါနနိမိတ္တံ တာဝ ဝဏ္ဏယ-တော ဝါတရာသိယေဝ ဝဏ္ဏတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၀၉။

ဝါတရောဂ (ပု) [ဝါတ + ရောဂ] လေရောဂါ၊ လေနာရောဂါ၊ လေနာ။ ဝါတရောဂေဟိ ပီဠိတော။ အပ၊၂။၁၄၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃)။

ဝါတရောဂါဘိနီတ (တိ) [ဝါတရောဂ + အဘိ-နီတ] လေရောဂါ-လေနာရောဂါ-လေနာ-သည်-ရှေ့ရှုဆောင် - နှိပ်စက် - အပ်သော၊ သူ။ ဝါတရောဂါဘိနီတော (ထေရ။၂ ၂၇၈) တိ ဝါတာဗာဓေန အဘေရိဘာဝံ ဥပနီတော၊ ဝါတဗျာဓိနာ အဘိဘူတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

ဝါတလေသ (ပု) [ဝါတ + သေလ] လေနှင့် တူသော၊ လေနှင့်ဆင်တူရိုးမှားဖြစ်သော၊ လေအတုအယောင်၊ လေအတု (သျ)။ ဝါတလေသော နာမေသော။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ရုက္ခသာခါဒိဘဉ္ဇနကော ဧသော ဝါတလေ-သော နာမ၊ ဝါတသဒိသောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။

ဝါတဝလာဟက (ပု) [ဝါတ + ဝလာဟက] လေနတ်သား၊ ဝါတဟလာဟကနတ်၊ လေ ကို ပြုလုပ် ဆောင်ကြဉ်းတတ်သော နတ်၊ (လေကို - ဖြစ် -တိုက်ခတ်- စေတတ်သော နတ်)။ သန္တိ ဝါတဂလာဟကာ ဒေဝါ။ သံ၊ ၂။၂၁၄။ သီတဝလာဟကာ (သံ၊၂။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇) လည်းကြည့်။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။အံ၊ဋီ။။၂။၃၀)။

ဝါတဝလာဟကဒေဝတာ (ထီ) [ဝါတဝလာ-ဟက + ဒေဝတာ] ဝါတဝလာဟက-ကြည့်။ ယထာ ဝါတဝလာဟကဒေဝတာနံ စိတ္တဝ-သေန ဝါတာ ဝါယန္တိ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၆၂။

ဝါတဝါယန (နု) [ဝါတ + ဝါယန] လေတိုက် ခတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါတဝါယနဟေတု (ပု) [ဝါတဝါယန + ဟေတု] လေတိုက်ခတ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝါတဝါယ-နဟေတဝေါ ဒေဝတာ ဝါတဝလာဟကာ။

ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၂။

ဝါတဝိကာရ (ပု) [ဝါတ + ဝိကာရ] လေ-ဖောက်ပြန် - ပြောင်းလွဲ - ခြင်း။ သိထိလံ ကတွာ ပစ္စတ္ထိ မန္ဒဘာဝေန ဝါတဝိကာရာ-ဒိဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၇။အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄။

ဝါတဝိဂမ (ပု) [ဝါတ + ဝိဂမ] လေ-ကင်း-မရှိ-မတိုက်-ခြင်း။ ဝါတဝိဂမေ ပုန ယထာ-ဌာနေ ဌိတာနိ ဥဒကေန အနုပလိတ္တာနိ ဒိဿာ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။။၁။၁၁၃။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။

ဝါတဝိနာသန (တိ) [ဝါတ + ဝိနာသန] လေကို-ဖျက်ဆီး -ပယ်ဖျောက် -ပျက်စီး -ငြိမ်းစေ -တတ်သော။ တတ္ထ ဝါတေန ဝိနဿန္တေ ဝါတဝိနာသနံ သီတလံ ဘေသဇ္ဇံ ဒေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၇။

ဝါတဝိရဟိတဋ္ဌာန (န) [ဝါတ + ဝိရဟိတ + ဌာန] လေကင်း-လေမရှိ-လေမတိုက်-ရာ အရပ်။ နိဝါတေဟိ ဝါတဝိရဟိတဋ္ဌာနေ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၉၇။

ဝါတဝိသ (တိ) [ဝါတ + လဂ္ဂ + ဝိသ။ မဇ္ဈေလောပ။] ဝါတမည်သောမြွေ၊ လေ၌ ကပ်ငြိသည့် အဆိပ်ရှိသောမြွေ။ ကဋ္ဌမုခေါ ဟိ ဒဋ္ဌဝိသော, ဒိဋ္ဌဝိသော, ဖုဋ္ဌဝိသော, ဝါတဝိသောတိ စတုဗ္ဗိဓော ဟောတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။(-သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၅။အံ၊ဋ္ဌီ။၂။၃၁၁)။

ဝါတဝုဋ္ဌိ (ထီ) [ဝါတ + ဝုဋ္ဌိ။ ဝါတဝပိ - သံ။] (၁) လေ-တက်-ထ-တိုက်ခတ်-ခြင်း။ (၂) လေ-အစု-အပေါင်း၊ လေမုန်တိုင်း။ (၃)လေနှင့်တကွရွာသောမိုး၊ လေနှင့်တကွမိုးရွာခြင်း။ (၁) ဝဿဝုဋ္ဌိ ဝါတဝုဋ္ဌီတိအာဒိကာ အနေကဝိဓာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၅။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀)။ (၂) ဘုသာ ဝါတဝုဋ္ဌီ (ဝိ၊၃။၂၇၁။ သံ။၃။၃၈၈။ အံ၊၂။၃၃၂) တိ ဗလဝါ ဝါတက္ခန္ဓော။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။သာရတ္ထ၊၃။၂၉၃။ဝိမတိ၊၂။၁၈၃။ (၃) ဝါတဝုဋ္ဌိယာ ဥဋ္ဌိတာယ အဂ္ဂိ အဒတွာ ပက္ကမိံသု။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဝိဇ္ဇာ ဝါတဝုဋ္ဌိံ သဟိတုံ သက္ကောန္တာ သီတဘယေန ဗာရာ-ဏသိံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ဝါတဝုဋ္ဌိဇနိတ (တိ) [ဝါတဝုဋ္ဌိ + ဇနိတ] လေနှင့်တကွရွာသောမိုးသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ ဝါတဝုဋ္ဌိဇနိတဿ သီသိရဿ ဘယေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။

ဝါတဝုဋ္ဌိဒိဝသ (ပု) [ဝါတဝုဋ္ဌိ + ဒိဝသ] လေနှင့် တကွ မိုးရွာသောနေ့။ ပုန ကေသိံ့ ဝါတဝု-ဋ္ဌိဒိဝသေ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

ဝါတဝုဋ္ဌိဝေဂ (ပု) [ဝါတဝုဋ္ဌိ + ဝေဂ] လေနှင့် တကွရွာသောမိုး၏ - အရှိန် - အဟုန်။ ဒွေ ဒါရကာ ဝါတဝုဋ္ဌိဝေဂံ အသဟမာနာ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။

ဝါတဝုဋ္ဌိသမယ (ပု) [ဝါတဝုဋ္ဌိ + သမယ] လေနှင့်တကွ-မိုးကျ-မိုးရွာ-သောအခါ၊ (မြူနှင့် တကွ) လေပြင်းထ၍ မိုးကျသောအခါ။ (သျှ၊ဗုဓ်)။ ဝါတဝုဋ္ဌိသမယော နာမ ဘိက္ခု သရဇေန ဝါတေန ဩတိဏ္ဏာ ဟောန္တိ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ ဥဒကဖုသိတာနိ ကာယေ ပတိတာနိ ဟောန္တိ။ဝိ၊၂။၁၅၇။ (-ကင်္ခါ။၂၄၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၃၇)။

ဝါတဝုဋ္ဌိသမုပ္ပါဒန (န) [ဝါတဝုဋ္ဌိ + သမုပ္ပါဒန] လေ - အစု - အဟုန် - ကိုဖြစ်စေနိုင်ခြင်း။ ဝါယောကသိဏဝသေန ဝါယုဂတိဂမနံ ဝါတဝုဋ္ဌိသမုပ္ပါဒနန္တိ ဧဝမာဒီနိ ဣဇ္ဈန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၀။

ဝါတဝေဂ (ပု) [ဝါတ + ဝေဂ။ (တိ) ဝါတဝေဂ-သံ။] (၁) လေ၏-အရှိန်-အဟုန်။ (၂) လေ တိုက်ခတ်ခြင်း။ (၁) အစ္စိ ယထာ ဝါတဝေဂေန ခိတ္တာ။ သုတ္တနိ။၄၄၀။ တဿ

ကရဏဌာနေ ဝါတဝေဂေန နိပါတိတေနာပိ မိဿီကတံ။ ကခ်ီ။၁၇၂။ (-ဇာ၁။၁၄၁။ မ႒၁။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၅၀။ ဓမ္မ႒၂။၄၃၄။ဥဒါန႒။၅၉။ အပ႒၂။၁၀၄)။ (၂) ဝါတဝေဂေန ကူဇန္တိ၊ သောဏ္ဍမာလာ မနောရမာ။အပ၁။၂။ ဝါတဝေဂေန ဝါတ-ပ္ပဟာရေန။အပ႒၁။၁၁၇။

ဝါတဝေဂသမုဋ္ဌိတဝီစိဇာလ (တိ) [ဝါတဝေဂ + သမုဋ္ဌိတ + ဝီစိ + ဇာလ] လေ၏အဟုန်-(လေတိုက်ခတ်ခြင်း)ကြောင့် ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်လာသည့် လှိုင်းအစုရှိသော။ သစ္စာဓိ-ဋ္ဌာနပုဗ္ဗကေန သပထေန ဝါတဝေဂသမုဋ္ဌိ-တဝီစိဇာလံ ဂင်္ဂံမဟောဃံ။ဝိမာန႒။၉၈။

ဝါတဝေဂါဘိဃာတ (ပု) [ဝါတဝေဂ + အဘိ-ဃာတ] လေအဟုန် -ဖြင့် -သည် -ပြင်းစွာ တိုက်ခတ်ခြင်း။ ဝါတဝေဂါဘိဃာတေန ဝိပ္ပနဋ္ဌနာဝါ ဝိယ။မ႒၁။။၆၇။

ဝါတဝေဂုက္ခိတ္တ (တိ) | ဝါတဝေဂ + ဥက္ခိတ္တ | လေအဟုန်-ဖြင့်-သည်-မြှောက်-လွှင့်-ချီ-အပ်သော။ ဝါတဝေဂုက္ခိတ္တံ ပထဝီတလေ ပတ္တရိတ္ဝာ ဌပိတမိဝ ---- သာဌကံ။ဝိ႒၁။ ၂၈၂။ (-ပဋိသံ႒၁။၃၃၂)။

ဝါတသကုဏ (ပု) [ဝါတ + ဂေါစရ + သကုဏ။ မဒွေလောပ။ စာတကသကုဏ - လည်း ကြည့်။] မိုးစွေငှက်၊ပျံလွှားငှက်၊(လေ၌လှည့်လည် ကျက်စားသွားလာ ပျံသန်းသောငှက်)။ ဝါတသကုဏံ ပဿန္တိ။ (သျာ-မူ) မဟာနိ။ ၆၇။ နဝဝုဋ္ဌေ ဒေဝေ ဝိရဝန္တော ဝါတသကု-ဏော တတ္ထ ဂစ္ဆတိ။သံ႒၂။၁၉၂။

ဝါတသယ်ာတ (ပု) | ဝါတ + သယ်ာတ | လေ-အပေါင်း - အစု။ ဝါတသယ်ာတေသု ဟိ ဝေဂေန အညမညံ သယ်ဋ္ဋေန္တေသု။ဒီဋီ၁။ ၁၃၀။သီဋီ၊သစ်၁။၃၇၃။

ဝါတသဒိသ (တိ) | ဝါတ + သဒိသ | လေနှင့် တူသော။ ဝါတသဒိသေန ဝေဂေန အနုပရိယာယန္တံ။ ဒီ႒၂။၂၀၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၃၆၃။သံဋီ၂။၂၆၄)။

ဝါတသဒ္ဒ (ပု) [ဝါတ + သဒ္ဒ] လေသံ၊ လေတိုက်ခတ်သံ၊ (တိုက်ခတ်လာသော လေ၏အသံ)။ ဝါတသဒ္ဒေါ ဥဒကသဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၅။ ဝါတဿ ဝါယတော သဒ္ဒေါ ဝါတသဒ္ဒေါ။ အဘိ႒၁။၃၅၆။ (-ပဋိသံ႒၁။၃၁၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၇။ဇာ႒၁။၄၄၀)။

ဝါတသန္နိရုမ္ဘန (န) [ဝါတ + သန္နိရုမ္ဘန] လေကို-တားမြစ်-ပိတ်ဆို့-ချုပ်တီး-ခြင်း။ ဥစ္စာရပ-ဿာဝဝိဿဇ္ဇနေန ဝါတသန္နိရုမ္ဘနေနာတိ။ ဇာ႒၁။၁၈၀။

ဝါတသမ (တိ) [ဝါတ + သမ] (၁) လေနှင့်တူ သော၊သူ။ (ပု) (၂) ဝါတသမစကြဝတေးမင်း။ (၁) ဝါတသမော သတ္တာနံ တိဝိဓဂ္ဂိသန္တာပ-နိဗ္ဗာပနေ။ မိလိန္ဒ။၁၉၃-၄။ (ပု) (၂) ရာဇာ ဝါတသမော နာမ။ အပ၁။၁၇၅။ထေရ႒၁။ ၂၀၆။

ဝါတသမဂတိအဿ (ပု) [ဝါတသမ + ဂတိ + အဿ] လေကဲ့သို့ လျင်မြန်စွာသွားသော မြင်း၊ လေနှင့်တူသည့်-သွား-လျင်မြန်-ခြင်း ရှိသောမြင်း။ ဝါတသမဂတိအဿေပိ ဥတ္တ-မရူပဓရော ကတ္တိယောပိ။ ဇာ႒၅။၂၃၉။

ဝါတသမုဋ္ဌာန (တိ) | ဝါတ + သမုဋ္ဌာန | လေ လျှင် အကြောင်းရှိသော၊ လေကြောင့်ဖြစ် ပေါ်သော(အနာ)။ ဝါတသမုဋ္ဌာနာနိပိ ခေါ သီဝက ဣဓေကစ္စာနိ ဝေဒယိတာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊၂။၄၂၈။ (-အံ။။၁။၄၁၀။အံ၊၂။၁၁၅။အံ၊ ၃။၄၃၃။မဟာနိ။၁၀။စူဠနိ၊၂၈။မိလိန္ဒ။၁၃၇)။

ဝါတသမေရိတ (တိ) [ဝါတ + သမေရိတ] လေ ဖြင့် တုန်လှုပ်သော၊ လေသည်-တိုက်ခတ်-

ဆောင်-အပ်သော။ ဝါတသမေရိတံ ဝါ (ဇာ၊ ၂။၃၅)တိ ယထာ နာမ နီလုပ္ပလံ ဝါတေန သမီရိတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၇။

ဝါတသမ္ဘဿ (ပု) [ဝါတ + သမ္ဘဿ] လေ၏ တွေ့ထိခြင်း၊ လေ၏အတွေ့အထိ။ ပုပ္ဖိတာနံ ဝိသရုက္ခာနံ ဝါတသမ္ဘဿေန သေသဘိက္ခူနံ မတ္တကရောဂေါ နာမ ဥဒပါဒိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၉)။

ဝါတသမ္ဖုဋ္ဌ (တိ) [ဝါတ + သမ္ဖုဋ္ဌ] လေ-ဖြင့်-သည်-ထိ-တွေ့-အပ်သော။ ဝါတသမ္ဖုဋ္ဌာ သုဝဏ္ဏကဒလိ ဝိယ တံ ဒိဝသံ သာ ဝိဇမ္ဘမာနာ အသောဘထ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၂။

ဝါတသိခါ (ထီ) [ဝါတ + သိခါ] (ဝေရမ္ဘ)လေ၏-အညွန့်-အဖျား။ တဋ္ဌ ဝါတသိခါ တိက္ခာ (ဇာ၊၁။၁၈၇) တိ တံ အနောဝါဒကံ ဗလိမ္ဗိ သမာနံ ဒိဇံ တိခိဏာဝေရမ္ဘဝါတသိခါ အစ္စဟာသိ အတိဟရိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၁။

ဝါတသိတ (တိ) [ဝါတ + သိတ။ သ-ဒွေဘော် လာ။] လေတိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့် ကြွေကျသော။ ဝါတသိတာနိ(ဇာ၊၁။၃၈၁)တိ ပဋ္ဌမံ တာဝ ဝါတပတိတာနိ ခါဒိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။

ဝါတဟရ (တိ) [ဝါတ + ဟရ + အ] လေ-လေရောဂါ - ကို - ပယ်ဖျောက် - ပယ်ရှား-တတ်သော။ ဝါတဟရဋ္ဌ ဘေသဇ္ဇံ ဘဂဝတော ဥပနာမေသိ။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၆)။

ဝါတဟရဏပဏ္ဏ (န) [ဝါတဟရ + ပဏ္ဏ] လေ-လေရောဂါ-ကို-ပယ်ဖျောက်-ပယ်ရှား-နိုင်သောသစ်ရွက် (ငုရွက်စသည်)။ ဝါတဟရဏပဏ္ဏာနိ သန္ဓရိတွာ တေလမက္ခိတေန ဂတ္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။ ဝါတဟရဏပဏ္ဏာနီတိ ဝါတဿ အပနယနာနိ ဥဋ္ဌိလာဒီနိ ပဏ္ဏာနိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄၆။

ဝါတဟေတု (ပု) [ဝါတ + ဟေတု] လေဟူသော အကြောင်း။ ဝါတေဟိ ဝါတဟေတု ဝါတ-က္ခောဘနိမိတ္တံ အာဗာဓိကော ဇာတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။

ဝါတာတပနိဝါရဏ (တိ) [ဝါတ + အာတပ + နိဝါရဏ] လေ, နေပူကို တားမြစ်တတ်သော။ နဋ္ဌကေဟိ ပဋိစ္ဆန္နံ ဝါတာတပနိဝါ-ရဏံ။အပ၊၁။၂၃၈။ (-အပ၊၂။၃၅)။

ဝါတာတပပရိဿယ (ပု၊န) [ဝါတာတပ + ပရိဿယ] လေ, နေပူဟူသော ဘေးရန်။ သော ဟိ ဥပ္ပန္နံ ဝါတာတပပရိဿယံ အဘိဘဝိတွာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။

ဝါတာတပပရေတ (တိ) [ဝါတာတပ + ပရေတ] လေ, နေပူတို့သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ---- ဝါတာတပ-ပရေတာနိ ဝေတ္တဗန္ဓနာနိ။ သံ၊၂။၁၂၆။

ဝါတာတပပဟတ (တိ) [ဝါတာတပ + ပဟတ] လေ, နေပူတို့-ဖြင့်-သည်-ဖျက်ဆီး-နှိပ်စက်-အပ်သော၊ လေ, နေပူတို့ကြောင့် ပျက်စီးသော။ သရဒကာလေ ဝါတာတပပဟတာနိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပ္ပကိဏ္ဏအလာဗူနိ ဝိယ။မဓ္ဓ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

ဝါတာတပဝေဂ (ပု) [ဝါတာတပ + ဝေဂ] လေ, နေပူတို့၏ အရှိန်အဟုန်။ ဝါတာတပဝေဂဿ မဟန္တတာယ ပရိယာဒိယတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၅၁။

ဝါတာတပသုက္ခ (တိ) [ဝါတာတပ + သုက္ခ] လေ, နေပူတို့ -ဖြင့်-ကြောင့်-ခြောက်သွေ့သော။ အဋ္ဌ မာသေ ဝါတာတပသုက္ခာယ ---- ပထဝိယာ ဥဒ္ဓံ ဟတံ ဦဟတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

ဝါတာတပဟတ (တိ) [ဝါတာတပ + ဟတ] လေ, နေပူတို့သည်-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ ဝါတာတပဟတာနိ (ဒီ၊၂။၂၇၉) တိ

ဝါတေန စ အာတပေန စ ဟတာနိ ပရိယာဒိန္နတေဇာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ ဝါတာ-တပဟတာနီတိ ဝါတေန စ အာတပေန စ ဝိနဋ္ဌဗီဇသာမတ္ထိယာနိ။ တေနာဟ "ပရိယာ-ဒိန္နတေဇာနီ"တိ ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။ (-သံ၊၃။ ၃၃၁။အံ။၂။၃၅၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈)။

ဝါတာဓိက (တိ) [ဝါတ + အဓိက] လေလွန်ကဲသော၊သူ။ ဝါတာဓိကော မောဟစရိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၉။ (-မူလဋီ၊၁။၁၅၁)။

ဝါတာပမာရ (ပု) [ဝါတ + အပမာရ] (၁) လေနာ, ဝက်ရူးနာ။ (၂) လေဟူသောအကြောင်းရှိသော ဝက်ရူးနာ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ (၁) (၂) အတေကိစ္ဆေန ဝါတာပမာရာဒိနာ ရောဂေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။

ဝါတာပမာရရောဂ (ပု) [ဝါတာပမာရ + ရောဂ] (၁) လေရောဂါ, ဝက်ရူးရောဂါ။ (၂) လေကြောင့်ဖြစ်သော ဝက်ရူးရောဂါ။ (၁) (၂) ဝါတာပမာရရောဂေနာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈) တိ ဝါတရောဂေန စ အပမာရရောဂေန စ၊ ဝါတနိဒါနေန ဝါ အပမာရရောဂေန။အံ၊ဋီ၊၂။၉၀။

ဝါတာပဟတ (တိ) [ဝါတာ + အပဟတ] လေသည် တိုက်ခတ်အပ်သော။ တံ ဥဒကံ တီရမရိယာဒဗန္ဓံ ဝါတာပဟတံ ဥလ္လင်္ဃိတံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၃။

ဝါတာပဟတဒီပသိခါ (ထီ) [ဝါတာပဟတာ + ဒီပသိခါ] လေသည် တိုက်ခတ်အပ်သော ဆီမီးလျှံ။ ဝါတာပဟတဒီပသိခါ ဝိယ ဝိဇ္ဈာယန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။

ဝါတာဗာဓ (ပု) [ဝါတာ + အာဗာဓ] လေနာ၊ လေနာရောဂါ။ ဝါတာဗာဓော ဒုဿတိ။ ဝိ၊ ၄။၂၈၈။ ဝါတာဗာဓေန ပီဠိတံ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၈။ (-အပ၊၁။၃၈၅။အပ၊၂။၈၇၇။မိလိန္ဒ။ ၁၃၆။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃)။

ဝါတာဗာဓပ္ပဋိကာရ (ပု) [ဝါတာဗာဓ + ပဋိကာရ] လေနာ - လေနာရောဂါ -ကို- ကုစား-ကုသ-ခြင်း။ ဝါတာဗာဓပ္ပဋိကာရတ္ထံ သုတ္တကေန အဗန္ဓိတွာ။ ကင်္ခါ။၁၇၄။

ဝါတာဗာဓဝူပသမန (နု) [ဝါတာဗာဓ + ဝူပသမန] လေနာကို-ငြိမ်း-ပျောက်ကင်း-စေခြင်း။ တဿ ဝါတာဗာဓဝူပသမနတ္ထံ တံ ဟာတဝေ ဥပနေတုံ ဣစ္ဆာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၈။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။

ဝါတာဗာဓိက (တိ) [ဝါတာဗာဓ + ဣက] လေနာ-ရှိ-စွဲကပ်-သော၊သူ။ ဝါတာဗာဓိ-ကော ကဏ္ဍာဆိဒ္ဒေပိ လောမာနိ ပက္ခိပိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅)။

ဝါတာဘာဝ (ပု) [ဝါတ + အဘာဝ] လေမရှိခြင်း။ တဒဘာဝေ ဝါတာဘာဝတော ပရိ-ဋ္ဌာဟော မဟာ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဝါတာဘိဃာတ (ပု) [ဝါတ + အဘိဃာတ] လေတိုက်ခတ်ခြင်း။ ဝါတာဘိဃာတေန ဝီစိတရင်္ဂမလသမာကုလတာယ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၉၈။

ဝါတာဘိဃာတစလဇလ (နု) [ဝါတာဘိဃာတ+ စလ + ဇလ] လေတိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့်လှုပ်သောရေ။ တံ စေတသော အဝူပသမလ-က္ခဏံ ဝါတာဘိဃာတစလဇလံ ဝိယ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။

ဝါတာဘိဃာတစလဓဇပဋ္ဌာကာ (ထီ) [ဝါတာ-ဘိဃာတစလ + ဓဇ + ပဋ္ဌာကာ] လေတိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့် လှုပ်သောတံခွန်, ကုက္ကား။ အနဝဋ္ဌာနရသံ ဝါတာဘိဃာတစလဓဇပ-ဋ္ဌာကာ ဝိယ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။

ဝါတာဘိဃာတသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဝါတာဘိဃာတ+ သမုဋ္ဌိတ] လေတိုက်ခတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော။ သော စ သမန္တတော ဝါတာဘိဃာတသမုဋ္ဌိတာဟိ မဏိမယပဗ္ဗတကူဋသန္နိဘာဟိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

ဝါတာဘိဟဋ (တိ) [ဝါတ + အဘိဟဋ] လေသည်-တိုက်ခတ်-ဆောင်-ဆောင်ယူ-အပ်သော။ ဝါတာဘိဟဋာ သုဝဏ္ဏကဒလီ ဝိယ သြနမိတွာ နာရဒပြဟ္မာနံ အဝန္ဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၃၅။

ဝါတာဘိဟတ (တိ) [ဝါတ + အဘိဟတ] ဝါတာဘိဟဋ-ကြည့်။ လတေဝ ဝါတာဘိဟတာ သသာဂရာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၃၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၆၃)။

ဝါတာယု (ပု) [ဝါတ + အယ + ဥ။ ဝါတမယတေတိ ဝါတာယု။ အမရ၊ဋီ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါတမယတီတိ ဝါတာယု၊ဥ။မာန်၊ဋီ။၆၁၇။] သမင်။ ကုရင်္ဂေါ, ဝါတာယုပိ။မာန်၊ဋီ။၆၁၇။

ဝါတာရဟ (တိ) [ဝါတ + အရဟ] လေနာ-အား-နှင့်-ထိုက်တန် -သင့်လျော် -လျောက်ပတ်-သော(ဆေး)။ ဝါတာရဟဥ္စ ဘေသဇ္ဇံ ဘဂဝတော ဥပနာမေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။

ဝါတာဟဋ (တိ) [ဝါတ + အာဟဋ] လေသည်ဆောင်အပ်သော၊ လေခတ်၍ဆောင်လာသော-ပုဆိုး-သင်္ကန်း။ (ပံသုကူသင်္ကန်း၂၃-မျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးပါဝင်သည်။) ဝါတာဟဋန္တိ ဝါတေန ပဟရိတွာ ဒူရေ ပါတိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀)။

ဝါတာဟတ (တိ) [ဝါတ + အာဟတ] ဝါတာပဟတ-ကြည့်။ ဝါတာဟတေ ပဒုမိနိပဏ္ဏေ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ကမ္ပိတ္ထ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉၊၃၁၂)။

ဝါတိ (ကြိ) [ဝါ + အ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၇၀။ ဓာတွတ္ထ။ ဝါတိ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ဝါဏ-ပြာ။] (၁) (လေ) တိုက်ခတ်၏။ (၂) (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင် - ၏။ (၃) ဖြစ်၏။ (၄) သွား၏။ (၁) ဝါတိ မာလုတော(ထေရ။၂၃၁)တိ ဥဒကဖုသိတသမ္မိဿတာယ သီတလော ဝါတော ဝါယတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (၂) ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော (ဓမ္မ။၂၁)တိ ပဝရော သေဋ္ဌော ဟုတွာ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သဗ္ဗတ္ထမေဝ ဝါယတိ၊ ဩတ္ထရန္တော ဂစ္ဆတီတိ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ ဝါတိ ဂန္ဓော ဒိသာ သဗ္ဗာ (ဝိမာန။၅၅)တိ တဿာ တေ သိရသ္မိံ ဒိဗ္ဗမာလာယ ဂန္ဓော ဝါယတိ သဗ္ဗာ ဒိသာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃၊၁၉၂၊၃၄၁)။ (၃) သဟ ဝါတိ ပဝတ္တတီတိ သဟဝေါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၈၇။ နာဂေါ ဝိယ ဝါတိ ပဝတ္တတီတိ နာဂဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။ (၄) သီဃံ ဝါတိ ဂစ္ဆတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။

ဝါတိက (တိ) [ဝါတ + ဏိက။ ဝါတိက-သံ။ ဝါဏအ -ပြာ။ ဝါဏယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လေနာ-လေရောဂါ-ရှိသော၊သူ။ (ပု) (၂) လေနာ၊ လေရောဂါ။ (၁) ဝါတော အဿ အာဗာဓော ဝါတိကော။ ကစ္စည်း။၃၅၁။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၆၄။ ဝါတော အဿ အာဗာဓောတိ ဝါတိကော။ ဧဝံ သေမှိကော၊ ပိတ္တိကော။ရူ။၃၇၄။(၂၂၅-နှာ) ပကတိယာ အယံ ပုရိသော ပိတ္တိကော သေမှိကော ဝါတိကော။ ပေဋကော၊၂၄၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၃၇၊၂၈၇)။ (ပု) (၂) ဝါတေန ကတော အာဗာဓော ဝါတိကော။ မောဂ်၊၄။၂၉။ ဝါတေန ကတော ဝါတိကော၊ အာဗာဓော။ နိရုတ္တိ။၄၆၃။

ဝါတိင်္ဂဏ (ပု၊န) [ဝါတ + ဂဏ + အ။ ဝါတဟရတ္တေန ဂဏီယတေတိ ဝါတိင်္ဂဏော။ဓာန်၊ဋီ။၅၈၈။ ဝါတဟရဏတ္တေန ဂဏီယတေတိ ဝါတိင်္ဂဏော။သူစိ။ ဝါတံ ဒေဟဋ္ဌဝါတံ သေဝနတော ဂဏာယတီတိ ဝါတိင်္ဂဏော။ ထောမ။ အပင်ဟောရာ၌ ပုလ္လိင်၊အသီးဟော ရာ၌ နပုလ္လိင်။ ဝါတိံဂဏ-သံ။ ဝါက္ကံဂဏ-ပြာ။] ခရမ်းပင်။ တေန ဟိ ယောဇနမတ္တံ ဝါတိင်္ဂဏံ ဗန္ဓာပေထ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။သံ၊ဋီ။၂။၂၃၇)။

ဝါတိင်္ဂဏကဠီရ (ပု၊န) [ဝါတိင်္ဂဏ + ကဠီရ] ခရမ်းသီးကင်း။ ခါရိကန္တိ ဝါတိင်္ဂဏကဠီရာဒိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။

ဝါတိင်္ဂဏဖလ (န) [ဝါတိင်္ဂဏ + ဖလ] ခရမ်းသီး။ ဝါတိင်္ဂဏဖလဿ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ ဗန္ဓိတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇။သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅။

ဝါတိင်္ဂဏဗဒ္ဓ (တိ) [ဝါတိင်္ဂဏ + ဗဒ္ဓ] ခရမ်းသီး၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော၊ ခရမ်းသီးကို ဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သော။ ဝါတိင်္ဂဏဗဒ္ဓံ ဝါလဿ ကောဋိံ ပဋိဝိဇ္ဈေယျ။သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇။

ဝါတိင်္ဂဏဗဒ္ဓကောဋိ (ထီ) [ဝါတိင်္ဂဏဗဒ္ဓါ + ကောဋိ] ခရမ်းသီးကို ဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သော သာမြီးဖျား။ တံ ဝါတိင်္ဂဏဗဒ္ဓကောဋိံ ပဋိဝိဇ္ဈေယျာတိ အတ္ထော။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။

ဝါတိင်္ဂဏဗန္ဓနဝါလ (ပု၊န) [ဝါတိင်္ဂဏ + ဗန္ဓန + ဝါလ] ခရမ်းသီးကို ဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သော သာမြီး။ ဝါတိင်္ဂဏဗန္ဓနဝါလဿ ကောဋိံ ပဋိဝိဇ္ဈေယျ။သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅။

ဝါတိင်္ဂဏမဇ္ဈ (န) [ဝါတိင်္ဂဏ + မဇ္ဈ] ခရမ်းသီး၏အလယ်။ ဝါတိင်္ဂဏမဇ္ဈေ ဗန္ဓိတွာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂)တိ ဝါတိင်္ဂဏဖလဿ မဇ္ဈေ ဗန္ဓိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅။

ဝါတိင်္ဂဏသညာ (ထီ) [ဝါတိင်္ဂဏ + သညာ] ခရမ်းသီးဟူသော-အမှတ်-သညာ။ ဝါတိင်္ဂဏသညာယ ဝါလံ ဗန္ဓာပေတွာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၂၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၈)။

ဝါတုက္ခိတ္တ (တိ) [ဝါတ + ဥက္ခိတ္တ] လေသည်-ပင့်-မြှောက်-ချီ-အပ်သော။ ဝါတုက္ခိတ္တော ဝိယ ယောကောစိ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။

ဝါတုက္ခိတ္တနာဝါ (ထီ) [ဝါတုက္ခိတ္တာ + နာဝါ] လေသည်-ပင့်-မြှောက်-ချီ-အပ်သော-လှေ-သင်္ဘော။ မဟာသမုဒ္ဒေ ဝါတုက္ခိတ္တနာဝါ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆၉၈။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၁။

ဝါတု(တူ)ပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ဝါတ + ဥပတ္ထဒ္ဓ] (က) လေသည်ထောက်ပံ့အပ်သော။ (ခ) လေ-ဖြင့်-ကြောင့်-တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-သော။ (က) (ခ) တဿ အင်္ဂမင်္ဂါနိ ဝါတု(တူ)ပတ္ထဒ္ဓါနိ ဟောန္တိ။ဝိ၊၁။၄၇-၈။(-သာရတ္ထ၊၂။၁၀၈)

ဝါတု(တူ)ပတ္ထမ္ဘ (ပု) [ဝါတ + ဥပတ္ထမ္ဘ] (က) လေ၏ - ထောက်ပံ့ခြင်း - အထောက်အပံ့။ (ခ) လေ-ဖြင့်-ကြောင့်-တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-ခြင်း။ ဝါတု(တူ)ပတ္ထမ္ဘော မောစေတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။သာရတ္ထ၊၂။၁၀၈)။

ဝါတု(တူ)ပတ္ထမ္ဘဂါဟာပန (န) [ဝါတူပတ္ထမ္ဘ + ဂါဟာပန] လေ၏ - ထောက်ပံ့ခြင်း - အထောက်အပံ့ - ကိုယူစေခြင်း။ တထာ ကရဏံ ပန တထာ ဝါတူပတ္ထမ္ဘဂါဟာပနေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၁။

ဝါတူပစ္ဆေဒ (ပု) [ဝါတ + ဥပစ္ဆေဒ] (ကမ္ဘာဖျက်) လေ၏ ပြတ်စဲခြင်း။ ဝါတူပစ္ဆေဒတော ယာဝ သမ္ပတ္တိမဟာမေဃော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၁။

ဝါတူပနိဿယ¹ (ပု) [ဝါတ + ဥပနိဿယ] (က) လေဟူသော အားကြီးသောမှီရာ။ (ခ) (ယာနဝိညာဉ်၏) ဥပနိဿယဖြစ်သော လေဟူသောအကြောင်း။ ဝါတူပနိဿယ-ဂန္ဓဂေါစရ - ကြည့်။

ဝါတူပနိဿယ² (တိ) [ဝါတ + ဥပနိဿယ။ ဝါတူပနိဿယ + ဏ။] (က) လေဟူသော အာကြီးသော မှီရာရှိသော။ (ခ) (ယာန-ဝိညာဉ်၏) ဥပနိဿယဖြစ်သော လေဟူသောအကြောင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါတူပနိဿယဂန္ဓဂေါစရ (တိ) [ဝါတူပနိဿယ+ဂန္ဓ + ဂေါစရ] (က) လေဟူသော အားကြီးသော မှီရာရှိသော ဂန္ဓာရုံလျှင်အာရုံရှိသော။ (ခ) (ယာနဝိညာဉ်၏) ဥပနိဿယဖြစ်သည့် လေဟူသော အကြောင်းရှိသော ဂန္ဓာရုံလျှင် အာရုံရှိသော။ (က) (ခ) ယာနမ္ပိ အာကာသဇ္ဈာသယံ ဝါတူပနိဿယဂန္ဓ-ဂေါစရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဝါတူပနိဿယော ဂန္ဓော ဂေါစရော ဧတဿာတိ ဝါတူပနိ-ဿယဂန္ဓဂေါစရံ။ ---- အထ ဝါ ဝါတော ဧဝ ဥပနိဿယော ဝါတူပနိဿယော။ ကဿာတိ ? ယာနဝိညာဏဿ။ သော သဟကာရီပစ္စယန္တရဘူတော ဧတဿ အတ္ထီတိ ဝါတူပနိဿယော၊ ဂန္ဓော ပစ္စယော။ မူလဋီ၊၁။၁၄၉။

ဝါတူပလဒ္ဓိ (ထီ) [ဝါတ + ဥပလဒ္ဓိ] ဝင်သက်, ထွက်သက်လေကို ရခြင်း။ ဝါတူပလဒ္ဓိယာ စ ပဘာဝနာ န ဟောတီ (ပဋိသံ။၁၈၃)တိ အဿာသပဿာသဝါတဿ ဥပလဒ္ဓိယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၃)။

ဝါတူပါဒါန (တိ) [ဝါတ + ဥပါဒါန] (၁) လေဟူသောလောင်စာရှိသော။ (၂)လေသည်ယူဆောင်အပ်သော။ (၁) တမဟံ ဝါတူပါဒါနံ ပဇ္ဇောပေမိ။သံ။၂။၅၆၅။ (၂) သေယျထာပိ အာနန္ဒ တူလပိစု ဝါ ---- ဝါတူပါဒါနော အပ္ပကသိရေနေဝ ပထဝိယာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆတိ။သံ၊၃။၂၄၇။(-၃၈၈)။

ဝါတေဟိ (ကြိ) [ဝါတ + ဏေ +တိ။ဝါတယတိ-သံ။] (၁) သွား၏။ (၂) ချမ်းသာစေ၏။ (၃) မှီဝဲ၏။ (၁) (၂) (၃) ဝါတ ဂတိသုခသေဝ-နေသု ---- ဝါတေတိ၊ ဝါတယတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၃၀၉။

ဝါတေရိတ (တိ) [ဝါတ + ဤရိတ။ မောဂ်၊၁။၂၉။ နီရုတ္တိ။၃၆။] (၁) ကမ္မဇလေ - ဖြင့် - ကြောင့်-တုန်လှုပ်သော။ (၂) (ပကတိ) လေ-ဖြင့်-ကြောင့်-တုန်လှုပ်သော၊ (ပကတိ) လေသည်-တိုက်ခတ်-တုန်လှုပ်စေ-အပ်သော။ (၁) ဝါတေရိတာနိ (မ၊၃။၂၂၃) တိ ကမ္မဇ-ယေန ဝါတေန စလိတာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၈။ ဝါတေရိတော (သံ၊၃။၁၁၀။အံ၊၂။၂၀၄) တိ ဝါတေန ဧရိတော ကမ္ပိတော။သံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ (၂) ဝါတေရိတ(ဝိမာန။၅၆)န္တိ ယထာ ပုပ္ဖာနိ ဩကိရန္တိ၊ ဧဝံ ဝါတေန ဤရိတံ စလိတံ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၂။

ဝါတေရိတရတ္တပလ္လဝဝိလာသိ (တိ) [ဝါတေရိတ+ရတ္တပလ္လဝ + ဝိလာသီ။ ထီ-၌ --- ဝိလာ-သိနီ။] လေ - ဖြင့် - ကြောင့် - လှုပ်သော နီသော ရွက်နုတို့ဖြင့် တင့်တယ်ခြင်းရှိသော။ ဝိဇမ္ဘနကာလေ ဝါတေရိတရတ္တပလ္လဝ-ဝိလာသိနီ သုဇာတာ ဘုဇလတာ ဝိယ ဝိရောစတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၈။

ဝါတောပဟဋ္ဌဂတ္တ (တိ) [ဝါတ+ဥပဟဋ္ဌ+ဂတ္တ] လေသည်- တိုက်ခတ်- ညှဉ်းဆဲ- အပ်သော ကိုယ်ရှိသော။ ဝါတောပဟဋ္ဌဂတ္တတာယ ဝါ နေဝ ကာယိကဝေဒနာ။ ဝဇီရ။၈၆။

ဝါတ္တာကီ (ထီ) | ဝါတ္တ + ကရ + ဤ။ ဝါတ္တံ နိရာမယံ ကရောတီတိ ဝါတ္တာကီ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၈၈။ ဝါတ္တာကီ-သံ။ | ခရမ်းကစော့၊ ခရမ်းကြွတ်၊ ခရမ်းဖြူပင်။ ဝါတ္တာကီ ဗြဟတီပုထ။ ဓာန်။၅၈၈။

ဝါဒ¹ (ပု) [ဝဒ + ဏ။နီတိ၊ဓာတု။၃၁၅။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၊၅၈၊၁၄၅၊၂၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၀၊ ၂၁၀။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။သံ၊ဋီ၊၂။၆၈၊၄၂၂။ ဝဒန္တိ တေန ပရိဘာသန္တီတိ ဝါဒေါ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၃။ ဝဒန္တိ နိဂ္ဂဏှန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၁၃။ဝါဒ-သံ။ ဝါဒ၊ ဝါယ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စကားပြောဆိုဘွယ်။ (၂) ပြောဆိုခြင်း။ (၃) အပြစ်ဒေါသ။ (၄) သိစေခြင်း။ (၅) ပြောဆို-သိစေ-ကြောင်းဖြစ်သောစေတနာ။ (၆) ပါဒကဈာန်စသည်။ (၇) အယူဝါဒ၊ လမ်းစဉ်၊ ဝါဒလမ်းစဉ်၊ စကားအစဉ်။ (၈) မိစ္ဆာဉာဏ်။ (၉) ငြင်းခုံသောစကား (ဝိဂ္ဂါ-ဟိကကထာစသည်)။ (၁၀) ကတိကဝတ်။ (၁၁) နှိပ်-ကဲ့ရဲ့-ကျေးဇူးမဲ့ကိုဆို-ဆဲရေး-ခြင်း။ (၁၂) ပြောဆိုတတ်သောသူ။

(၁) စကားပြောဆိုဘွယ်။ ကော ပန ဝါဒေါ ဘိယျော။ ဝိ၊၂။၁၉၀။ (-ဒီ၊၃။၃၇။မ၊ ၃။၂၁၅။သံ၊၁။၃၂၄၊၄၅၆။သံ၊၂။၁၇-၈။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၆။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၇)။ (၂) ပြောဆိုခြင်း။ အာရက္ခာဓိကရဏံ ဒဏ္ဍာဒါနသတ္ထာ-ဒါနကလဟဝိဂ္ဂဟဝိဝါဒတုဝံတုဝံပေသုည-မုသာဝါဒါ။ ဝိ။ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။ ဝိဝါဒေါတိ ဝိရုဒ္ဓဝသေန ဝဒနံ။ "တုဝံ တုဝ" န္တိ အနာဒရဝသေန ဝဒနံ တုဝံတုဝံဝါဒေါ၊ ပေသုညဝသေန ဝဒနံ ပေသုညဝါဒေါ၊ မုသာဝသေန ဝဒနံ မုသာဝါဒေါ။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၈၃။ (-ဝိ၊၄။၈၁။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၆၅)။

(၃) အပြစ်ဒေါသ။ ဝါဒံ အာရောပေ-ဿာမာ(မ၊၁။၂၃၃)တိ ဒေါသံ အာရောပေ-ဿာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဝါဒံ အာရောပေဟိ (မ၊၂။၅၅)တိ ဒေါသံ အာရောပေဟိ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၆။ ဝါဒံ အာရောပေတုကာမာ ဟုတွာ ဧတဒဝေါစုံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဝဒန္တိ နိန္ဒာဝသေန ကထေန္တိ ဧတေနာတိ ဟိ ဝါဒေါ၊ ဒေါသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၃။ (-ဝိ၊၄။၃၆၇။ဒီ၊၁။၈။ဒီ၊ ၃။၉၇။မ၊၁။၂၃၃။မ၊၂။၅၄-၅၊၁၉၆။မ၊၃။၃၂။ သံ၊၂။၁၁။သံ၊၃။၆၆။ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၂၅၄။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၈၇၊၂၈၅၊၃၂၄။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂၊ ၁၇၉။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၊၇၆၊၁၆၄-၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀၊ ၃၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၉-၂၀။သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၁၃၊ ၃၆၈။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၃၊၄၁၆။မ၊ဋီ၊၂။၁၄၅၊ ၂၀၆။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၊၄၇၊၁၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၀၊ ၂၇၄၊၄၂၂)။

(၄) သိစေခြင်း။ (၅) ပြောဆို-သိစေ-ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ။ မုသာဝါဒါ ဝေရမဏီ။ ဝိ၊၃။၁၁၇။ မုသာဝါဒံ ပဟာယ မုသာဝါဒါ ပဋိဝိရတော။ဒီ၊၁။၄။ မုသာဝါဒံ ပဟာယာတိ ဧတ္ထ မုသာတိ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ ---- ကာယပယောဂေါ ဝါ၊ ဝိသံဝါဒနာဓိပ္ပါယေန ပနဿ ပရဝိသံဝါဒ-ကကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ အပရော နယော၊ မုသာတိ အဘူတံ အတစ္ဆံ ဝတ္ထု၊ ဝါဒေါတိ တဿ ဘူတတော တစ္ဆတော ဝိညာပနံ။ လက္ခဏတော ပန အတထံ ဝတ္ထုံ တထတော ပရံ ဝိညာပေတုကာမဿ တထာဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ

မုသာဝါဒေါ။ ဒီ၊၃၊၁။၇၁။ မုသာ ဝဒီယတိ ဝုစ္စတိ တေယာတိ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၂။ (-သံ၊၁။၃၇၇။ပဋိသံ၊၄၃။ကင်္ခါဝိတ်။ ၂၃၈။မဟာနိ။၂၈၊၁၆၉၊၃၇၆။သံ၊၃၊၂။၁၃၅။ အဘိ၊၃၊၁။၁၄၁။ပဋိသံ၊၃၊၁။၂၀၅။ကင်္ခါဝိတ်၊ ၃။၂၂၁။မဟာနိ၊၃။၁၀၀၊၂၈၂။၃၉၅။သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၃၅)။

(၆) ပါဒကစျာန်စသည်။ ဝါဒ² - ကြည့်။ (၇) အယူဝါဒ၊လမ်းစဉ်၊ဝါဒလမ်းစဉ်၊စကား အစဉ်။ သကံယေဝ ဝါဒံ ဒီပေန္တိ (အံ၊၁။ ၁၈၉)တိ အတ္တနောယေဝ လဒ္ဓိံ ကထေန္တိ။ အံ၊၃၊၂။၁၈၁။ ဝါဒါနုပါတော(အံ၊၁။၁၆၁)တိ ဝါဒဿ အနုပါတော။ အံ၊၃၊၂။၁၄၂။ ဝါဒဿာတိ ဝစနဿ။အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။ ကော နိဂ္ဂဏှော စ နိဂ္ဂဏှိ စ ပဉ္စ ပဉ္စ ဝါဒဿတာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဝါဒံ အာရောပေဿာမာတိ ဇမ္ဗုဒီပေ ဝိစရန္တာ။ မ၊၃၊၂။၁၇၀။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ မဂ္ဂေါ၊ ကိံ ဝဒန္တိ? ဥတ္တရံ။မ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ န ခေါ အမ္ဗဋ္ဌ အနုတ္တ-ရာယ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါယ ဇာတိဝါဒေါ ဝါ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊၁။၉၃။ ဇာတိဝါဒေါတိ ဇာတိံ အာရဗ္ဘ ဝါဒေါ။ဒီ၊၃၊၁။၂၃၉။ ဝါဒေါတိ လဒ္ဓိ။ သီ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။ (-မ၊၁။၆၂၊၁၅၅၊၂၈၉။ မ၊၂။၃၇၊၄၇။သံ၊၁။၂၇၀။ ဇာ၊၂။၄၉။ ဒီ၊၃၊၁။ ၂၃၆။မ၊၃၊၁။၂၂၄၊၃၁၇။၃၇၇။မ၊၃၊၂။၁၇၂။ သံ၊၃၊၂။၅၂။မ၊ဋီ၊၂။၁၀၅၈။သံ၊ဋီ၊၂။၆၈)။

(၈) မိစ္ဆာဉာဏ်။ ဝိပ္ပဋိပန္နာနံ ဝါဒံ နိသေဓေတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁၆။ ဝါဒန္တိ မိစ္ဆာ-ဉာဏံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၂၂။ (၉) ငြင်းခုံသော စကား (ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ စသည်)။ ဝါဒဥ္စ ေကာ ပဋိသေနိယန္တိ။ သုတ္တနိ။၃၃၇။ ကင်္ခမေကစ္စေ မောဃပုရိသာ ပရူပဝါဒသဥ္စိတံ နာနာပ္ပကာရံ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဘေဒံ ဝါဒံ ပဋိသေနိယန္တိ ဝိရုဇ္ဈန္တိ။ သုတ္တနိ၊၃၊၂။၁၀၅။

(၁၀) ကတိကဝတ်။ ဧကေန ပရိဗ္ဗာဇကေန သဒ္ဓိံ ဝါဒံ ကတွာ ဝါဒေ ဇယပရာဇယာနု-ဘာဝေန တေနေဝ ပရိဗ္ဗာဇကေန သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ကပ္ပေတွာ။ သံ၊၃၊၁။၂၆၁။ ဝါဒံ ကတွာတိ "ကြမသ္မိံ ဝါဒေ သစေ တေ ပရာဇယော ဟောတိ၊ တွံ မေ ဒါသော ဟောဟိ၊ သစေ မေ ပရာဇယော၊ အဟံ တေ ဘရိယာ"တိ ဧဝံ ကတိကံ ကတွာ။သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၅။

(၁၁) နှိပ်-ကဲ့ရဲ့-ကျေးဇူးမဲ့ကိုဆို-ဆဲရေး-ခြင်း။ ယော ဝါဒံ ဥပေတိ (မဟာနိ။၄၇)တိ ယော ပုဂ္ဂလော ဥပဝါဒံ ဥပေတိ။ မဟာနိ၊ ၃။၁၆၅။ ဝါဒံ အာရောပေတွာ(ဝိ၊၃။၇၅)တိ ---- နိဂ္ဂဟံ အာရောပေတွာ။ဝိမတိ၊၂။၁၀၅။ တေ ဥပါရမ္ဘာနိသံသာ စေဝ ခမ္ဘံ ပရိယာပုဏန္တိ ကတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသာ စ။ ဒီ၊၃၊ ၁။၂၂။ ဝါဒေါတိ ဝါ ဥပဝါဒေါ နိန္ဒာ။သီ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၃။(-မ၊၂။၅၄-၅။သုတ္တနိ။၄၀၁။ဒီ၊၃၊၁။ ၂၂။မ၊၃၊၂။၁၃၊၁၇၉။မ၊၃။။၁။၇၆။သုတ္တနိ၊၃၊ ၂။၂၃၆။မဟာနိ၊၃။၃၀၇။ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁။မ၊ဋီ၊၂။ ၈၇။မ၊ဋီ၊၃။၄၇။)။ (၁၂) ပြောဆိုတတ်သော သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန သစ္စကော ---- ပဏ္ဍိတဝါဒေါ သာဓုသမ္မတော ဗဟု-ဇနဿ။ မ၊၁။၂၈၉။ ပဏ္ဍိတဝါဒေါတိ အဟံ ပဏ္ဍိတောတိ ဧဝံ ဝါဒေါ။မ၊၃၊၂။၁၇၂။

(၁) ဝါဒ, (၂) ဇပ္ပ, (၃) ဝိတဏ္ဍာ-ဟူ၍ ကထာ (=စကား) ၃-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် ဝါဒ = စကားဟူသည် စာပေကျမ်းဂန် အကိုး သာဓက ပမာဏမြောက်သောစကားတို့ဖြင့် အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ဖက် အကြောင်းအရာ တို့ကို တည်စေကြောင်း, မြစ်ပယ်ကြောင်း စကားမျိုးတည်း၊ မိမိဖက် မိမိအဆိုကို

တည်တန့်စေ၍ သူတစ်ပါးစကားကို မြစ်ပယ်ကြောင်း စကားမျိုးတည်း။ အဆိုတစ်ခုမှာ အချင်းချင်းဆန့်ကျင်ဖက်သဘော ၂-မျိုး ပါဝင်သည့် အရာမျိုးဖြစ်သည်။ ဥပမာ-- "သတ္တဝါသည် သေပြီးသည်မှ နောက်ကာလ, နောက်ဘဝမှာ ရှိသည်၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးသည်မှ နောက်ကာလ, နောက်ဘဝမှာ မရှိ" (ဒီ၊၁။၁၆)။ " အသက် လိပ်ပြာရှိသည်၊ အသက် လိပ်ပြာမရှိ" (ဓာသာဘာသာ၊၁။၂၁)။ ဤကဲ့သို့သောအဆိုတစ်ခုတင်သွင်း၍ အကြိတ်အနယ် သူနိုင် ကိုယ်နိုင် ပြိုင်ဆိုင်ပြောဆိုကြရမည့်ပွဲ၌ ကျမ်းဂန်းအကိုးသာခက အနိုင်အမာပြ၍ မိမိစကားနိုင်အောင် ပြောဆိုရသောစကားမျိုးသည် ဝါဒ = ကထာမျိုးဖြစ်ပေသည်။ အနုဋီ၊၃။၅၇။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၄၁၃-၄။

(အယူဝါဒတို့သည် (၁) သာသနာတွင်း၌ဖြစ်သော အယူဝါဒ၊ (၂) သာသနာပ၌ဖြစ်သော အယူဝါဒ-ဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်အားလုံးကိုဖြစ်စေ, တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုဖြစ်စေ စွဲ၍ဖြစ်သော အယူဝါဒသည် သာသနာတွင်း၌ဖြစ်သောအယူဝါဒမည်၏။မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်နှင့် လုံးဝဆက်စပ်မှုမရှိဘဲ တိတ္ထိတို့၏ ကြံစည်တွေးခေါ်မှုကြောင့်ဖြစ်သော အယူဝါဒသည် သာသနာပ၌ဖြစ်သော အယူဝါဒမည်၏။

ထိုတွင် သာသနာတွင်း၌ဖြစ်သော အယူဝါဒသည်လည်း-- (၁) မဟာသံဃိကဝါဒ၊ (၂) ဂေါကုလိကဝါဒ၊ (၃) ဧကဗျောဟာရိကဝါဒ၊ (၄) ပဏ္ဏတ္တိဝါဒ၊ (၅) ဗာဟုလိယဝါဒ၊ (၆) စေတိယဝါဒ၊ (၇) ထေရဝါဒ၊ (၈) မဟိသာသကဝါဒ၊ (၉) ဝဇ္ဇိပုတ္တကဝါဒ၊ (၁၀)ဓမ္မုတ္တရိယဝါဒ၊(၁၁) ဘဒြယာနိကဝါဒ၊ (၁၂) ဆန္နာဂါရိကဝါဒ၊(၁၃) သမိတိယဝါဒ၊ (၁၄) သဗ္ဗတ္ထိဝါဒ၊ (၁၅) ဓမ္မဂုတ္တိကဝါဒ၊ (၁၆) ကဿပိကဝါဒ၊ (၁၇) သင်္ကန္တိကဝါဒ၊ (၁၈) သုတ္တဝါဒ- ဟူ၍ (၁၈) ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုအယူဝါဒ (၁၈) ပါးကိုပင် အာစရိယဝါဒ (၁၈) ပါးဟူ၍လည်းကောင်း, နိကာယ် (၁၈) ပါးဟူ၍လည်းကောင်း, အာစရိယကုလ (၁၈) ပါးဟူ၍လည်းကောင်း အမျိုးမျိုးခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။

ထို (၁၈) ပါးတို့တွင် ထေရဝါဒမှတစ်ပါးသော အယူဝါဒ (၁၇) ပါးတို့သည် မူလသံဂါယနာမှလည်းကောင်း, မူလနိကာယ်မှလည်းကောင်း, အယူအားဖြင့်လည်းကောင်း, သုတ္တန်အားဖြင့်လည်းကောင်း, ဘုရားအစရှိသည်တို့နှင့်မစပ်သော မဥ္စသိရီအစရှိသော နိကာယ်၏ အမည်အားဖြင့်လည်းကောင်း, ဝတ်ခြင်း, ရုံခြင်းအစရှိသောသဏ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းကောင်း, ရပ်ခြင်း, သွားခြင်းအစရှိသော ဣရိယာပုထ်တို့၌ ကိုယ်အင်္ဂါကို ထားခြင်းဟူသော အသွင်အပြင်အားဖြင့်လည်းကောင်း, ဝန်ကိုထမ်းရန် ဆိုင်းအစရှိသော ပရိက္ခရာကို ဆောင်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း မတူထူးခြား ကွဲပြားကြကုန်၏။ ထေရဝါဒသည်သာ မူလသံဂါယနာမှလည်းကောင်း, မူလနိကာယ်မှလည်းကောင်း အယူစသည်အားဖြင့် မကွဲမပြား တစ်သားတည်းဖြစ်ပေသည်။

ထိုအယူဝါဒ (၁၈) ပါးတို့ ဖြစ်ပြီးသည်မှ နောက်ကာလ၌ (၁) ဟေမဝတိကဝါဒ၊ (၂) ရာဇဂိရိကဝါဒ၊ (၃) သိဒ္ဓတ္ထဝါဒ၊ (၄) ပုဗ္ဗသေလိယဝါဒ၊ (၅) အပရသေလိယဝါဒ၊ (၆) ဝါဇိရိယဝါဒ-ဟူ၍လည်း အာစရိယဝါဒ

(၆) ပါး ဖြစ်ထွန်း ပေါ် ပေါက်ကြသေးသည်။ ယခင်(၁၈) ပါးနှင့်ပေါင်းသော် အာစရိယဝါဒ (၂၄) ပါးဖြစ်သည်။ အဘိ၊၌၊၃။၁၀၆-၉။

သာသနာပ၌ဖြစ်သော အယူဝါဒသည်- (၁) သဿတဝါဒ (= ကိုယ်သည်လည်းကောင်း လောကသည်လည်းကောင်း မြဲ၏ ဟူ၍ဖြစ်သောအယူ)။ (၂) ဧကစ္စသဿတဝါဒ (= သတ္တဝါတို့တွင်လည်ကောင်း သင်္ခါရတို့တွင်လည်းကောင်း အချို့သာမြဲ၏ဟူ၍ဖြစ်သောအယူ)။ (၃) အန္တာနန္တဝါဒ (=လောကသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၏ဟူသောအယူ, လောကသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိဟူသောအယူ, လောကသည်အဆုံးအပိုင်းအခြားလည်းရှိ၏၊ အဆုံးအပိုင်းအခြားလည်းမရှိဟူသောအယူ, လောကသည် အဆုံးအပိုင်းခြား ရှိသည်လည်းမဟုတ်, အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသည်လည်းမဟုတ်ဟူသော အယူ)။ (၄) အမရာဝိက္ခေပဝါဒ(=အပိုင်းအခြားကင်းသော အယူဖြင့်လည်းကောင်း, စကားဖြင့်လည်းကောင်း အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် သူတစ်ပါးတို့ကို ပျံ့လွင့်စေတတ်သော အယူ။ (ဝါ) အမရာမည်သော ငါးမျိုးကဲ့သို့ ထိုမှဤမှ ပြေးသွားတတ်သည်ဖြစ်၍ လက်ဆုပ်လက်ကိုင် ဖမ်းယူခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသောအယူ)။ (၅) အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဝါဒ (=ကိုယ်သည်လည်းကောင်း လောကသည်လည်းကောင်း အကြောင်းကင်း၍ အလိုအလျောက်ဖြစ်၏ဟူသောအယူ)။

(၆) သညီဝါဒ (=ကိုယ်ဟူ၍ဆိုအပ်သော အတ္တဘောသည် သညာရှိ၏ဟူသောအယူ)။ (၇) အသညီဝါဒ (=ကိုယ်ဟူ၍ဆိုအပ်သော အတ္တဘောသည် သညာမရှိဟူသောအယူ)။ (၈) နေဝသညီနာသညီဝါဒ (=ကိုယ်ဟူ၍ ဆိုအပ်သော အတ္တဘောသည် သညာရှိသည်လည်းမဟုတ်, သညာမရှိသည်လည်းမဟုတ် ဟူသောအယူ)။ (၉) ဥစ္ဆေဒဝါဒ (=သတ္တဝါသည် သေသည်၏အခြားမဲ့၌ ဘဝဆက်ပြတ်၏၊ နောက်တစ်ဖန် ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းမရှိတော့ ဟူသောအယူ)။ (၁၀) ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ (=သတ္တဝါသည် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အတ္တဘော၌ ဒုက္ခခပ်သိမ်းတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်၏ဟူသောအယူ) အားဖြင့် (၁၀) ပါးအပြားရှိ၏။ဒီ၊၁။၁၂-၃၅။ အဘိ၊၌၊၃။၁၁၀)။

ဝါဒ² (တိ) | ဝါဒ + ဏ | အယူဝါဒ-နှင့်တကွဖြစ်-ရှိ-သော၊ ပါဒကစျာန်စသည်။ ဣဓ ပန အတ္ထမေဝ ဥဒ္ဒရိတွာ တယောပေတေ ဝါဒေ ဝိပဿနာဝ နိယမေတီတိ ဒဿိတံ။ အဘိ၊ ဋ၊၁။၂၇၄။"တေသမ္ပိ ဝါဒေသု အယံ(ပ)ဝိပဿနာဝ နိယမေတီ"တိ ဝဒန္တေန တယောပေတေ ဝါဒေ ဝိပဿနာဝ နိယမေတီတိ ဒဿိတံ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၇။ " တံတံဝါဒေဟိ ပညာပိယမာနာနိ ပါဒကဈာနာဒီနိ ဝါဒသဟစာရိတာယ ' ဝါဒါ 'တိ ဝုစ္စန္တိ " တိ အဓိပ္ပါယေန " တယောပေတေ ဝါဒေ " တိ အာဟ။ ဝဒန္တိ ဧတေဟီတိ ဝါ ဝါဒကရဏဘူတာနိ ပါဒကဈာနာဒီနိ ဝါဒါ။ အနုဋီ၊၁။၁၂၃။

ဝါဒက (တိ) |ဝဒ + ဏွု။ တနည်း ဝဒ + ဏေ+ ဏွု။ ထိ - ၌ ဝါဒိကာ။ ဝါဒက-သံ၊ ဝါယဂ-ပြာ။ | (၁) ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ (၂) တီးမှုတ်တတ်သော၊သူ။ (၁) အနုဝတ္တကာ ဝဂ္ဂဝါဒကာ။ ဝိ၊၁။၂၆၈။ (-ဝိ၊၌၊၂။၁၉၆)။ (၂) ဝီဏာဝါဒကံ တဒ္ဓေသိ။ အဘိ၊၌၊၁။၂၂၅။ သဗ္ဗတာဠာဝစရေတိ သဗ္ဗာနိ တူရိယဘဏ္ဍာနိ၊ တံသဟစရိတေ ဝါ ဝါဒကေ။ဝိမတိ၊ ၁။၃၄။ (-သံ၊၌၊၃။၁၀၇။ဝိမာန၊၌။၂၆၇)။

ဝါဒကဇန (ပု) | ဝါဒက + ဇန | တီးမှုတ်တတ်သော လူ။ အပနေတွာတိ ဝါဒကဇနေ နိသေဓေတွာ။မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၀။

ဝါဒကထာ (ထီ) [ဝါဒ + ကထာ] (၁) အယူဝါဒကို ပြောဆိုခြင်း။ (၂) အယူဝါဒဟူသော စကား၊ ဝါဒစကား။ (၁) တတ္ထ ယုတ္တော ကထာယန္တိ ဝါဒကထာယ ဥဿုက္ကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၆။ (၂) ဧဝံ ဝါဒဇပ္ပဝိတဏ္ဍာပ္ပ- ဘေဒါသု တီသု ကထာသု က္က ဓ ဝါဒကထာ " ကထာ " တိ အဓိပ္ပေတာ။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၅၇။

ဝါဒကရဏ (န) [ဝါဒ + ကရဏ] (၁) အယူဝါဒကို-ပြု-ပြောဆို-ကြောင်း။ (၂) အယူဝါဒကို ပြုခြင်း။ (၁) ဝဒန္တိ ဧတေဟီတိ ဝါ ဝါဒကရ- ဏဘူတာနိ ပါဒကဇ္ဈာနာဒီနိ ဝါဒါ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။၁၂၃။ (၂) ဝါဒကရဏသီလာ လောကံ မုခသတ္တိဟိ ဝိတုဒန္တာ ဝိစရန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၂။

ဝါဒကာမ (တိ) [ဝါဒ + ကမု + ဏ] အယူဝါဒကို - အလိုရှိ - လိုလား - သော၊သူ။ တေ ဝါဒကာမာ ပရိသံ ဝိဂယှ (သုတ္တနိ။၄၀၈။ မဟာနိ။၁၂၆)တိ တေ ဝါဒကာမာတိ တေ ဝါဒကာမာ ဝါဒတ္ထိကာ ဝါဒါဘိပ္ပါယာ ဝါဒပု- ရေက္ခာရာ ဝါဒပရိယေသနံ စရန္တာ။မဟာနိ။ ၁၂၆။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၆)။

ဝါဒက္ခိတ္တ (တိ) [ဝါဒ + ခိတ္တ။ ဝါဒေန, ဝါဒမှိ ဝါ ခိတ္တောတိ ဝါဒက္ခိတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။] (၁) (မိမိ၏) အယူဖြင့် (သူတစ်ပါး၏အထံသို့)- ပစ်-လွှတ်-ပို့-တတ်သော၊သူ။ (၂) အယူ၌ (မိမိ၏စိတ်ဖြင့်) ပျံ့လွင့်သော၊သူ။ (၁) တေန ခေါ ပန သမယေန ဟတ္ထကော သကျ- ပုတ္တော ဝါဒက္ခိတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁။ ဝါဒက္ခိတ္တောတိ " ဝါဒံ ကရိဿာမိ "တိ ဧဝံ ပရိဝိတက္ကိတေန ဝါဒေန ပရဝါဒိသန္တိကံ ခိတ္တော ပက္ခိတ္တော၊ပဟိတော ပေသိတောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ ဝါဒက္ခိတ္တောတိ ဧတ္ထ အဝိသေသေန ဝါဒဇပ္ပဝိတဏ္ဍာသင်္ခါတော တိဝိဓောပိ ကထာမဂ္ဂေါ ဝါဒေါတွေဝ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ဝဇီရ၊၂၈၆။ " ဝါဒ- က္ခိတ္တော" တျာဒိနာ ဝါဒေန ခိတ္တော, ဝါဒမှိ ဝါတိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂။ (၂) ဝါဒမှိ ဝါ သကေန စိတ္တေန ခိတ္တော၊ ယတြ ယတြ ဝါဒေါ, တတြ တတြေဝ သန္ဒိဿတီတိပိ ဝါဒက္ခိတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။

ဝါဒဂုတ္တိ (ပု) [ဝါဒ + ဂုတ္တိ] အယူဝါဒဟူသော- အဖု - အထစ် - အထုံး - အဖွဲ့။ ဆိန္နော တိတ္ထိယာနံ ဝါဒဂုတ္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၃။

ဝါဒဂဝေသီ (တိ) | ဝါဒ + ဂဝေသ + ဏီ။ထီ-၌ ဝါဒဂဝေသိနီ။| အယူဝါဒကို-ရှာမှီး-ရှာဖွေ- လေ့ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ ဝါဒတ္ထိက- ကြည့်။

ဝါဒစ္ဆေဒက (တိ) [ဝါဒ + ဆေဒက] အယူဝါဒကို- ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ မဟာဗြဟ္မုနော မုခတော ဇာတာတိ ဝါဒစ္ဆေဒကဝါဒေါ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၆။

ဝါဒဆိန္ဒန (န) [ဝါဒ + ဆိန္ဒန] အယူဝါဒကိုဖြတ် ခြင်း။ ဆေဒန္တိ ဝါဒဆိန္ဒနံ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

ဝါဒဇာလ (န) [ဝါဒ + ဇာလ] အယူဝါဒဟူသော- ကွန်ရက်-ပိုက်ကွန်။ တံ ပရဿ ဩရောဓနံ ဝါဒဇာလေန ဝိနန္ဓနံ ဝိယ ဟောတိ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၆။

ဝါဒဇ္ဈာသယ (တိ) [ဝါဒ + အဇ္ဈာသယ] ပြောဆို ခြင်း၌-အလို-ဆန္ဒ-ရှိသော၊သူ။ ဝါဒါဘိပ္ပါယ- ကြည့်။

ဝါဒဋ္ဌ(ဋ္ဌ)ပန (ထီ၊န) [ဝါဒ + ဋ္ဌပန] အယူဝါဒကို ထားခြင်း။ က္ကဒါနိ ယထာဿ အနုလောမ- ပဋ္ဌကေ သကဝါဒိနာ ဝါဒဋ္ဌပနံ ကတ္ဓာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂)။

ဝါဒတိ¹ (ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၁၀၀-၁။ ဝါဒတိ-သံ။] ပြောဆို၏။ ဣမေဝ သုဒ္ဓိ ဣတိ ဝါဒယန္တိ။သုတ္တနိ။၄၀၇။မဟာနိ။ ၁၂၄။

ဝါဒတိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၀၀-၁။] တီးမှုတ်-မြည်စေ-၏။ ဥဒီရ-ယန္တု သင်္ခပဏဝါ၊ ဝါဒန္တု ဧကပေါက္ခရာ။ ဇာ၊၂။၁၅၄။ ဝါဒန္တုတိ ဝဇ္ဇန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆။

ဝါဒတ္တယ (နု) [ဝါဒ + တယ] အယူဝါဒ သုံးခုအပေါင်း။ ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ ဝိပဿနာနိယမော ဝိသုံ ဂဟိတောတိ ဝါဒတ္တယာဝိမုရတာဒ-ဿနတ္ထံ။ အနုဋီ၊၂။၇၈။

ဝါဒတ္ထ (ပု) [ဝါဒ + အတ္ထ] အယူဝါဒဟူသောအကျိုး။ သော ကိရ ဝါဒတ္ထာယ သကလဇမ္ဗု-ဒီပံ ဝိစရိတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂)။

ဝါဒတ္ထိက (တိ) [ဝါဒ + အတ္ထိက] အယူဝါဒ-ဖြင့် - ကို - အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝါဒတ္ထိကော ဝါဒဂဝေသီ။ သံ၊၃။၃၈၉။ ဝါဒတ္ထိကာ (မဟာနိ။၁၂၆)တိ ဝါဒေန အတ္ထိကာ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၄၆။

ဝါဒတ္ထိကသုတ္တ (နု) [ဝါဒတ္ထိက + သုတ္တ] ဝါဒ-တ္ထိကသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊မဟာဝဂ္ဂသံ-ယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်။ ၄-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ ဝါဒတ္ထိကသုတ္တ။သံ၊၃။၃၈၉။(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁)။

ဝါဒဒက္ခ (ပု) [ဝါဒ + ဒက္ခ] အယူဝါဒဟူသော-တုတ်-တောင်ဝှေး။ ဝိရုဒ္ဓေန ဝါ ဝါဒဒဏ္ဍေန တာဠေန္တိ ဧတ္ထ ဝါဒိနော ဝိတဏ္ဍော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၆၈။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၄။

ဝါဒဒဿန (နု) [ဝါဒ + ဒဿန] (၁) အယူဝါဒ ကို ပြခြင်း။ (၂)အယူဝါဒကို ပြကြောင်း (စကား)။ (၁) သဿတဘာဝဉာပကတ္ထာယာယ ဧဝ တေသံ ဝါဒဒဿနံ ကတံ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၅၃။ (၂) သံယိကာံ ပနာတိအာဒိ ကေသဉ္စိ ဝါဒဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၃။

ဝါဒဒီပန (တိ) [ဝါဒ + ဒီပန] အယူဝါဒကို-ပြ-တတ် - ကြောင်း - ဖြစ် -သော။ အယဥ္စိဿ ပါဠိယေဝါတိ အယံ မက္ခလိဿ ဝါဒဒီပနာ အတ္ထနာ ရစိတာ ပါဠိယေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၄၂။

ဝါဒဒေါသာနိသံသ (တိ) [ဝါဒ + ဒေါသ + အာနိသံသ] ပြောဆိုခြင်း၌ အပြစ်ဟူသော အကျိုးရှိသော၊ (စကား)။ ဥပါရမ္ဘာနိသံသန္တိ " အယံ ပုစ္ဆာယ ဒေါသော, အယံ ဝိဿဇ္ဇ-နေ" တိ ဧဝံ ဝါဒဒေါသာနိသံသံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၃။

ဝါဒဒွယ (နု) [ဝါဒ + ဒွယ] အယူဝါဒနှစ်ခုအပေါင်း။ သဗ္ဗိရာနံ အနဝသေသပရိယာဒါနံ, ဧကဒေသပရိဂ္ဂဟော စ ဝါဒဒွယဿ ပရိ-ဗျတ္တောယေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၁၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၄။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၇)။

ဝါဒန (နု) [ဝဒ + ဏေ + ယု။ ဝါဒန-သံ။ ဝါယဏ-ပြာ။] (၁) ပြောဆိုခြင်း၊ အပြော အဆို။ (၂) တီးမှုတ်ခြင်း၊ အတီးအမှုတ်။ (၃) တီး-မှုတ်-ခေါက်-အပ်သော တူရိယာ။ (၁) ဝါဒနသီလ - ကြည့်။ (၂) ပရိသာ ဒွိန္နမ္ပိ ဝါဒနေ သမစိတ္တာ အဟောသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ မုခဘေရိကန္တိ မုခသဒ္ဒေန ဘေရိ ဝိယ ဝါဒနံ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၂။ (၃)ဝါဒနတာဠ-ကြည့်။

ဝါဒနကုသလ (တိ) [ဝါဒန + ကုသလ] တီးမှုတ်ခြင်း၌- ကျွမ်းကျင် - လိမ္မာ - သော၊ အတီးအမှုတ်ကောင်းသော၊ သူ။ ကုသလော နာမ ဝီဏာယ ဝါဒနကုသလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ ဝါဒနကုသလောတိ ဝါဒနေ ကုသလော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၃၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄)။

ဝါဒနတာင္ဂ (န) ｜ ဝါဒန + တာင္ဂ ｜ တီး-မှုတ်-ခေါက်-အပ်သော (မောင်း, ကြေနင်းစသည့်) တူရိယာ။ သိလာယ အယောပတ္တေန စ ဝါဒနတာင်္ဂံ သိလာသလာကတာင်္ဂံ။မ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။

ဝါဒနဝိဓိ (ပု) ｜ ဝါဒန + ဝိဓိ ｜ တီးမှုတ်ခြင်း၏-အစီအရင် - အစဉ်အလာ - အစဉ်အဆက်။ မနုဿလောကေ ဝါဒနဝိဓိနာ ဧကေက-ဿေဝ စ သရဿ ဝသေန တယော တယော မုစ္ဆနာ ကတွာ ဧကဝီသတိ မုစ္ဆနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၇။

ဝါဒနသီလ (တိ) [ဝါဒန + သီလ] ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ ပြောဆိုခြင်း၌ အလေ့ရှိသော၊ သူ။ ပိယဝါဒိနိယောတိ ပိယမေဝ ဝစနံ ဝါဒန-သီလာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ မုဒုကံ အတိ ပိယ ဝါဒနသီလာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၇။

ဝါဒနိမ္မထန (တိ) [ဝါဒ + နိမ္မထန] အယူဝါဒကို-ဖျက်ဆီး-ချိုးဖျက်-တတ်သော။ ပရဝါဒမထ-နဿာတိ အညတိတ္ထိယာနံ ဝါဒနိမ္မထနဿ၊ တေသံ ဒိဋ္ဌိဂတဘဉ္ဇနဿာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅။

ဝါဒနိယမ (ပု) ｜ ဝါဒ + နိယမ ｜ အယူဝါဒ၏မြဲခြင်း။ နိယမောတိ ဝါဒနိယမော ပဋိနိယတ-ဝါဒတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၈။

ဝါဒနီယ (တိ) ｜ ဝဒ + ဏျ + အနီယ။ ဝါဒနီယ-သံ။ ｜ မြည်စေ-တီးမှုတ်-အပ်သော၊ (တူရိယာ)။ တန္တိဗဒ္ဓါဒိ ဝါဒနီယဘဏ္ဍာဝါဒိတံ ဝါ ဟောတု ----။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။

ဝါဒန္တရ (န) ｜ ဝါဒ + အန္တရ ｜ အခြား-တစ်ပါး-သော အယူဝါဒ၊ အယူဝါဒတစ်မျိုး။ ဧဝဥ္စ သတိ ဣမဿ ဝါဒဿ ဝါဒန္တရတာ န ဝတ္တဗ္ဗာ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၄)။

ဝါဒန္တု (ကာ၊ကြိ) ｜ ဝဒ + ဏျ + အန္တု ｜ မြည်စေ -တီးမှုတ် -ကုန်လော။ ဝါဒန္တု ဘေရီ သန္နဒ္ဓါ၊ ဝဂ္ဂူ ဝါဒန္တု ဒုန္ဒုဘီ။ ဇာ။၂။၁၅၄။ ဝါဒန္တုတိ ဝဇ္ဇန္တု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆။

ဝါဒပဂ္ဂါဟဏ (န) [ဝါဒ + ပဂ္ဂါဟဏ] အယူဝါဒကိုချီးမြှောက်ခြင်း။ တသ္မာ ဝါဒေဿဿ ဝါဒ-ပဂ္ဂါဟဏတ္ထံ---- အာဟ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

ဝါဒပ(ပ္ပ)ဋိဝါဒ (ပု) ｜ ဝါဒ+ ပဋိဝါဒ ｜ ရှေးဦးစွာ ပြောဆိုအပ်သော စကား၏ အတုံ့စကား၊ အပြန်အလှန် ပြောသောစကား၊ အချေအတင်ပြောသော စကား။ ဝါဒပဋိဝါဒံ ကတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆)တိ “ ဧဝံ နု တေ အမ္ဗဋ္ဌ”တိ-အာဒိနာ မယာ ဝုတ္တဝစနဿ “ ယေ စ ခေါ တေ ဘော ဂေါတမ မုဏ္ဍကာ သမ-ဏကာ” တိအာဒိနာ ပဋိဝစနံ ဒတွာ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၈)။

ဝါဒပဋိဝါဒီ (တိ) ｜ ဝါဒပဋိဝါဒ + ဤ။ ထီ-၌ ဝါဒပဋိဝါဒိနီ။ ｜ ရှေးဦးစွာ ယူအပ်သော အယူနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် အယူရှိသော၊သူ။ ဝါဒိနော(မဟာနိ။၁၀၈)တိ ဝါဒပဋိဝါဒိနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။

ဝါဒပဋိသေဓ (ပု) [ဝါဒ + ပဋိသေဓ] အယူဝါဒကို-တားမြစ်-ပယ်-ခြင်း။ တေသံ ဝါဒပဋိ-သေဓဝသေန သကသကဝါဒါ ပတိဋ္ဌာပိတာ။ ဒီ၊ဋီ။၁။၁၇၅။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၈။

ဝါဒပဋိဟာရ (ပု) [ဝါဒ + ပဋိဟာရ။ ဝါဒေါ ဧဝ ပဋိဟာရော ဝါဒပဋိဟာရော။မ၊ဋီ၊၃။၂၁၃။ ｜ တုံ့ပြန်-ဖြေရှင်း-နိုင်သော အယူဝါဒ၊ (ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အယူဝါဒတို့ကို)-တွန်းလှန် -ပယ်ဖျက် -ဆုတ်နစ်စေ - တတ်သော အယူဝါဒ။စောဒက၏ စောဒနာချက်ကို ပင်ကိုယ်အတိုင်း ပြန်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော

အယူဝါဒ။ ဧဝံ ဝါဒီ ခေါ် အဟံ ဘိက္ခဝေ နိဂဏ္ဌေဟသု န ကဥ္စိ သဟဓမ္မိကံ ဝါဒပဋိဟာရံ သမနုပဿာမိ။ မ၃။၅၇။ ဝါဒပဋိဟာရန္တိ ပစ္စာဂမနကဝါဒံ။ မဋ္ဌ၄။၃။ ပဋိဟာရတိ ပဋိဝတ္တေတီတိ ပဋိဟာရော၊ ဝါဒေါ ဧဝ ပဋိဟာရော ဝါဒပဋိဟာရော၊ တံ ဥတ္တရန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ "ပစ္စာဂမနကဝါဒ" န္တိ၊ ဓောဒနံ ပရိဝတ္တေတွာ ပဋိပါကတိကကရဏန္တိ အတ္ထော။မဋီ၊၃။၂၁၃။

ဝါဒပတိဋ္ဌာပန (တိ) [ဝါဒ + ပတိဋ္ဌာပန] အယူဝါဒကို-တည်စေ-ထား-တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါဒပတိဋ္ဌာပနကာရဏ (န) [ဝါဒပတိဋ္ဌာပန + ကာရဏ] အယူဝါဒကို - တည်စေ-ထား-တတ်သော အကြောင်း။ ဌာနံ နတ္ထီတိ အတ္တနော ဝါဒပတိဋ္ဌာပနကာရဏံ နတ္ထီတိ အတ္ထော။အနုဋီ၊၂။၆၃။

ဝါဒပထ (ပု) [ဝါဒ + ပထ] (၁) အယူဝါဒ၊ ဝါဒလမ်းစဉ်။ (၂) ပြောဆို - အပြစ်ဆို - အပြစ်တင် - ခြင်း၏ အကြောင်း။ (၁) တံ တေ အနာဂတံ ဝါဒပထံ န ဒက္ခတိ။မ၊၊။၂။၂၀၂။ အနာဂတံ ဝါဒပထန္တိ အဇ္ဇ ဌပေတွာ သွေ ဝါ ပုန ဒိဝသေ ဝါ အဍ္ဍမာသေ ဝါ မာသေ ဝါ သံဝစ္ဆရေ ဝါ တဿ တဿ ပဥ္စဿ ဥပရိ အာဂမနဝါဒပထံ။မဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ တဿ တဿ ပဥ္စဿာတိ ယံ ယံ ပဥှံ ပရော အဘိသင်္ခရိတွာ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆတိ၊ တဿ တဿ ပဥ္စဿ ဥပရိ အာဂမနဝါဒပထန္တိ ဝိဿဇ္ဇနေ ကတေ တတော ဥပရိ အာဂစ္ဆနကံ ဝါဒမဂ္ဂံ။မဋီ၊၃။ ၁၁၅။ယေ ကေစိမေ ဝါဒပထာ ပုထုဿိတာ။ အံ၊၁။၃၁၆။ ဝါဒပထာတိ ဝါဒေါယေဝ။အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ (၂) သမူဟတာ ဝါဒပထာပိ သဗ္ဗေ။ သုတ္တနိ။၄၄၁။ စူဠနိ။၁၁၁-၂။ ဝါဒပထာ ဝုစ္စန္တိ ကိလေသာ စ ခန္ဓာ စ အဘိသင်္ခါရာ စ။စူဠနိ။၁၁၂။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉)။ တဿ ဝါဒပထံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ "သက္ကာ ဧဝံ ကာတုံ၊ အတ္ထိ ဧဝရူပေါ ဘိက္ခူ" တိ ဒဿေန္တော "ကဿပေါ ဘိက္ခဝေ "တိ- အာဒိမာဟ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၅၁)။

ဝါဒပထပစ္ဆိန္ဒန (န) [ဝါဒပထ + ပစ္ဆိန္ဒန] ပြောဆို -အပြစ်ဆို -ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဖြတ်ခြင်း။ ဟီနာဓိမုတ္တိကဿ မိစ္ဆာပဋိပန္နဿ ဝါဒပထပစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ မဟာကဿပတ္ထေရံ ဧဝ သက္ခိံ ကတွာ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၂။

ဝါဒပထာတိဝတ္တ (တိ) [ဝါဒပထ + အတိဝတ္တ (= အတိ + ဝတု + တ)] အယူဝါဒကို- ကျော်လွန် - လွန်မြောက် - သော၊ သူ။ တထာဂတံ ပတ္တာန တေ ဘဝန္တိ၊ ဝိသာရဒံ ဝါဒပထာတိဝတ္တံ။အံ၊၁။၃၁၆။

ဝါဒပထာတိဝတ္တိ (တိ) [ဝါဒပထ + အတိဝတ္တိ (=အတိ + ဝတု + ဏီ)] ဝါဒပထာတိဝတ္တ-ကြည့်။ တထာဂတံ ပတ္တာန တေ ဘဝန္တိ၊ ဝိသာရဒံ ဝါဒပထာတိဝတ္တိနံ။ အံ၊၁။၃၁၆။ (သီ-မူ)။

ဝါဒပထောပစ္ဆေဒန (န) [ဝါဒပထ + ဥပစ္ဆေဒန] ဝါဒပထပစ္ဆိန္ဒန-ကြည့်။ နာဂသေနတ္ထေရော ဟိ ပရေသံ ဝါဒပထောပစ္ဆေဒနတ္ထံ ---- မိလိန္ဒရာဇာနံ သညာပေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၄၉။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၄။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၆)။

ဝါဒပ(ပ္ပ)မောက္ခ (ပု) [ဝါဒ + ပမောက္ခ] အပြစ်မှလွတ်ခြင်း။ စရ ဝါဒပ္ပမောက္ခာယ။ ဒီ၊၁။၈၊ ၆၃။ မ၊၂။၁၉၆။ မ၃။၃၂။ သံ၊၂။၁၁။ စရ ဝါဒပ္ပမောက္ခာယာတိ ဒေါသမောစနတ္ထံ စရ ဝိစရ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။မဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။

ဝါဒေါ ဒေါသောတိ ပရိယာယဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၆၈။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၀)။

ဝါဒပရိမောစန (န) | ဝါဒ + ပရိမောစန။ ဝဒန္တိ ဝါဒေါ၊ ဝါဒတော ပရိမောစနံ ဝါဒပရိမောစနံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။သျှ၊သစ်။ | ပြော-ဆို-အပြစ်တင်-ကဲ့ရဲ့-ကျေးဇူးမဲ့ကိုဆို-ခြင်းမှ လွတ်စေခြင်း။ တေသံ ဝါဒပရိမောစနတ္ထဉ္စ စိန္တေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၈)။

ဝါဒပရိယေသနာ (ထီ) | ဝါဒ + ပရိယေသနာ | အယူဝါဒကို - ရှာ - ရှာမှီး - ရှာဖွေ - ခြင်း။ ဝါဒပရိယေသနံ စရန္တာ (မဟာနိ။၁၂၆)တိ ဝါဒမေဝ ဂဝေသနံ စရမာနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။

ဝါဒပ(ပ္ပ)သုတ (တိ) [ဝါဒ + ပသုတ] အယူဝါဒ၌ အလွန်-လေ့လာ-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-သော၊သူ။ ဝါဒပ္ပသုတော ဝိစရန္တော အတ္တနာ သဒိသံ အဒိသွာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၉၀-၁။မ၊ဋီ၊၂။၂၀၁)။

ဝါဒပါသ (ပု) [ဝါဒ + ပါသ] အယူဝါဒဟူသော ကျော့ကွင်း။ ဧဝမေဝံ ခေါ အဟံ ဘန္တေ ဥမ္မုဋ္ဌမာနကောယေဝ ဘဂဝတာ မဟတာ ဝါဒပါသေန ဗဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။၅၀၁။

ဝါဒပုရေက္ခာရ (ပု) | ဝါဒ + ပုရေက္ခာရ | အယူဝါဒကို-ရှေ့သွား-ရှေ့ဆောင်-ပြုသော၊ သူ။ ဝါဒပုရေက္ခာရာ(မဟာနိ။၁၂၆)တိ ဝါဒမေဝ ပုရတော ကတွာ စရမာနာ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။

ဝါဒပ္ပဘေဒ (ပု) | ဝါဒ + ပဘေဒ | အယူဝါဒ-အထူး-အပြား။ သစ္စကော ပန---အတ္တနော ဝါဒပ္ပဘေဒဝသေန ပရေ ဝိမှာပေန္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။

ဝါဒပ္ပမောက္ခတ္ထ (ပု) | ဝါဒပ္ပမောက္ခ + အတ္ထ | အပြစ်တင်ခြင်းမှ လွတ်ခြင်းအကျိုး။ ဘတ္တပုဋ္ဌံ အာဒါယ တံ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝါဒပ္ပမောက္ခတ္ထာယ ဥတ္တရိ ပရိယေသမာနော ဝိစရ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁-၂။

ဝါဒပ္ပဝတ္တန (န) [ဝါဒ + ပဝတ္တန | အယူဝါဒ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဝါဒပ္ပဝတ္တနဿ ဥပါယောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၅။

ဝါဒပ္ပဝတ္တိ (ထီ) | ဝါဒ + ပဝတ္တိ | ဝါဒပ္ပဝတ္တန-ကြည့်။ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝါဒါနုပါတော ဝါဒပ္ပဝတ္တိ ဝိညူဟိ ဂရဟိတဗ္ဗံ ----။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ဝါဒဿ ဝစနဿ အနုပ္ပဝတ္တိ ဝါဒပ္ပဝတ္တိ။သံ၊ဋီ၊၂။၆၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂)။

ဝါဒပ္ပဟာန (န) [ဝါဒ + ပဟာန] အယူဝါဒကို-စွန့် - ပယ် - ခြင်း။ ဝါဒပ္ပဟာနံ ---- အယံ ဉာယော ပရိဒီပိတော ဟောတိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၅၃။

ဝါဒဖလ (န) [ဝါဒ + ဖလ] (မိစ္ဆာအယူကို) ငြင်းခုံခြင်း၏အကျိုး။ ယံ ဧတံ ပသံသာသင်္ခါတံ ဝါဒဖလံ၊ တံ အပ္ပံ၊ ရာဂါဒီနံ သမာယ သမတ္ထံ န ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၀။

ဝါဒဘင်္ဂပရိဟရဏ (န) [ဝါဒ+ဘင်္ဂ+ပရိဟရဏ] အယူဝါဒ ပျက်စီးခြင်းကို - ရှောင်လွှဲ - ဖဲကြဉ်-ခြင်း။ ယွာယံ ဒါရကော အတ္တနော ဝါဒဘင်္ဂပရိဟရဏတ္ထံ ဣမိနာ အင်္ကေ နိသီဒါပိတော။မ၊ဋီ၊၃။၄၈။

ဝါဒဘာသိတ (န) [ဝါဒ + ဘာသိတ] အယူဝါဒကို -ပြော -ဆို -ဟော -ရာဖြစ်သောကျမ်း။ ဝေဒလ္လပိဋကန္တိ ဝေတုလ္လပိဋကံ၊တံ နာဂဘာဝနတော အာနီတန္တိ ဝဒန္တိ။ ဝါဒဘာသိတန္တိ အပရေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။

ဝါဒဘေဒန (န) [ဝါဒ + ဘေဒန] အယူဝါဒကို-ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါဒဘေဒနတ္ထ (ပု) [ဝါဒဘေဒန + အတ္ထ] အယူဝါဒကို -ဖောက်ခွဲ -ဖျက်ဆီး -ခြင်း အကျိုး။ ဣမေ အတ္ထနော ဝါဒဘေဒနတ္ထာယ မမ စမ္မံ အာဒါယ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၉။(-မ၊ဋီ၊၃။၁၁၅)။

ဝါဒမဂ္ဂ (ပု) [ဝါဒ + မဂ္ဂ] ဝါဒလမ်းစဉ်၊ အယူဝါဒဟူသော - ခရီး - လမ်း - အစဉ်။ န ဟိ ထေရော ယတ္တကာ ဇေ္တ ဝါဒမဂ္ဂါ ဒဿိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။မ၊ဋီ၊၂။၂၀၁)။

ဝါဒမဂ္ဂပရိစယ (ပု) [ဝါဒမဂ္ဂ + ပရိစယ] ဝါဒလမ်းစဉ်-၌-ကို-လေ့လာခြင်း၊ အယူဝါဒဟူသော-ခရီး-လမ်း-အစဉ်-၌-ကို-လေ့လာ-လေ့ကျင့်-ဆည်းပူး-ခြင်း။ ဥတ္တရိတရပဒော-တိ ဝါဒမဂ္ဂပရိစယေန မေဓာဝိတာယ စ ယာဒိသာ တာသံ ပညာ၊ တတော ဥတ္တရိ-တရပဒော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။

ဝါဒမဒ္ဒန (န) [ဝါဒ + မဒ္ဒန] အယူဝါဒကို-နှိပ်နင်း-နှိပ်နယ်-မှုန့်မှုန့် ညက်ညက် နင်းချေ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါဒမဒ္ဒနတ္ထ (ပု) [ဝါဒမဒ္ဒန + အတ္ထ] အယူဝါဒကို-နှိပ်နင်း-နှိပ်နယ်-မှုန့်မှုန့် ညက်ညက် နင်းချေ-ခြင်းအကျိုး။ တေသံ ဝါဒမဒ္ဒနတ္ထာယ အဘိဓမ္မေ ဥတ္တရဂ္ဂူဠိကဝါရော နာမ အာဘတော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၇)။

ဝါဒမုခ (န) [ဝါဒ + မုခ] အယူဝါဒ၏-အကြောင်း-အဦး အစ။ တေသံ ဒုတိယေ ဝါဒမုခေ နိဂ္ဂဟစတုက္ကဘာဝေါ ပဋိကမ္မပဉ္စ-ကဘာဝေါ စ အာပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၃။၅၁။ (-မူလဋီ၊၃။၅၆။အနုဋီ၊၃။၇၄)။

ဝါဒမောစန (န) [ဝါဒ + မောစန] ကဲ့ရဲ့ခြင်းမှ လွတ်စေခြင်း။ ဘဂဝါ ---- ဝါဒမောစနတ္ထံ ---- တိက္ခတ္တုံ ပဋိသေဓေတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂)။

ဝါဒယ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏာယ + ဟိ] ဝါဒေဟိ-ကြည့်။ အာစရိယ ဝီဏံ ဝါဒယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။

ဝါဒယတိ[၁] (ကြိ) [ဝဒ + ဏာယ + တိ] ပြောဆို၏။ ဝါဒယန္တိ[၁] -ကြည့်။

ဝါဒယတိ[၂] (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏာယ + တိ။ ဝါဒယတိ-သံ။] မြည်စေ - တီးမှုတ် - ၏။ ဝါဒယန္တိ[၂] - ကြည့်။

ဝါဒယန္တ (တိ) [ဝဒ + ဏာယ + အန္တ] ဝါဒေန္တ-ကြည့်။ အထာဂမာ ပုတ္တဟတာယ ပုတ္တော၊ ခရဿရံ ဒိန္ဒိမံ ဝါဒယန္တော။ဇာ၊၁။၁၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

ဝါဒယန္တိ[၁] (ကြိ) [ဝဒ + ဏာယ + အန္တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၀၀-၁။] ပြောဆိုကုန်၏။ ဣမေဝ သုဒ္ဓိံ ဣတိ ဝါဒယန္တိ။ နာညေသု ဓမ္မေသု ဝိသုဒ္ဓိမာဟု။ သုတ္တနိ။၄၀၇။ မဟာနိ။၁၂၄။ ဣမေဝ သုဒ္ဓိံ ဣတိ ဝါဒယန္တီတိ ဣမေဝ ဝိသုဒ္ဓိံ ပရိသုဒ္ဓိံ, မုတ္တိံ ဝိမုတ္တိံ ပရိမုတ္တိံ ဝဒန္တိ ကထေန္တိ ဘဏန္တိ ဒီပယန္တိ ဝေါဟရန္တိ။ မဟာနိ။၁၂၄။

ဝါဒယန္တိ[၂] (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏာယ + အန္တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၀၀-၁။] မြည်စေ-တီးမှုတ်-ကုန်၏။(ယှဉ်စေကုန်၏)။ ဂါယန္တိ သေဠေန္တိ စ ဝါဒယန္တိ စ၊ဘုဇာနိ ပေါဌေန္တိ စ နစ္စယန္တိ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၂။ ဝါဒယန္တီတိ မဟတိ ဝိပဉ္စိ-ကာမကရမုခါဒယော ဝီဏာ စ တူရိယာနိ စ တထာဂတဿ ပူဇနတ္ထာယ ဝါဒေန္တိ ပယောဇေန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၉။ (-သုတ္တနိ။၃၈၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅)။

ဝါဒယမာန (တိ) [ဝဒ + ဏာယ + မာန] မြည်စေ-တီးမှုတ်-သော၊သူ။ ဧကော ဝီဏံ ဝါဒ-ယမာနော ဂါယန္တော နိသီဒိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၅။

ဝါဒယီသု (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏယ + ဦ] မြည်စေ-တီးမှုတ်-ကုန်ပြီ။ အာဒိတော၀ ဒွေပိ သမသမံ ဝါဒယီသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၂၈)။

ဝါဒယုတ္တိ (ထီ) [ဝါဒ + ယုတ္တိ။ ဝါဒဿ ယုတ္တိ ဝါဒယုတ္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅။] အယူဝါဒ၏အကြောင်း၊ အယူဝါဒ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ စတူသု ပဌေသု ဒွိန္နံ ပဋ္ဌကာနံ ဝသေန အဋ္ဌမုခါ ဝါဒယုတ္တိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ယုတ္တီတိ ဥပါယော၊ ဝါဒဿ ယုတ္တိ၊ ဝါဒပ္ပဝတ္တနဿ ဥပါယောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၅။ သော အဋ္ဌမုခါ နာမ၊ ဝါဒယုတ္တိ ပကာသိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ။၃။၁၀၅)။

ဝါဒယုတ္တိပရိဟာနိ (ထီ) [ဝါဒယုတ္တိ + ပရိဟာနိ] ဝါဒယုတ္တိ-အယူဝါဒ-အယူဝါဒဖြစ်ခြင်း-၏ အကြောင်း-နှင့်-သက်ဆိုင်-ပတ်သက်-သော ဆုတ်ယုတ်-ခြင်း-အမှု။ ဝါဒယုတ္တိပရိဟာနိ။ အဘိ၊က။၆၁။

ဝါဒယုတ္တိပရိဟာနိကထာ (ထီ) [ဝါဒယုတ္တိပရိဟာနိ + ကထာ] ဝါဒယုတ္တိပရိဟာနိကထာ၊ အယူဝါဒဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းနှင့်-သက်ဆိုင်-ပတ်သက်-သော ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကို ဆို - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သည့်စကားရပ်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂-ကထာ၊ ၁-ပရိဟာနိ။အဘိ၊က။၆၁။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁-၂။မူလဋီ၊၃။၆၄။အနုဋီ၊၃။၈၄-၅။

ဝါဒယုဒ္ဓ (န) [ဝါဒ + ယုဒ္ဓ] အယူဝါဒဟူသော စစ်ထိုးခြင်း။ အယောဖ္လို့ ဝါဒယုဒ္ဓေန ယုဖ္လိတွာ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျံ အစလံ နိက္ကမ္ပံ ထိရံ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ (-မဋီ၊၃။၁၂၈)။

ဝါဒဝိက္ခေပ (ပု) [ဝါဒ + ဝိက္ခေပ] အယူဝါဒကို-ပစ်လွှင့်-ပစ်ပယ်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ န မရတိ န ပဋိဇ္ဇတိ ယထာဝုတ္တော ဝါဒဝိက္ခေပေါ တောယာတိ အမရာ။ မဋီ၊၃။၁၁၁။

ဝါဒဝိဓမန (န) [ဝါဒ + ဝိဓမန] အယူဝါဒကို-မှုတ်လွှင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ ဣဒါနိ ဝါဒဝိဓမနေန ဝိနာပိ န ဝိသဟတ္ထိ ဝေ၀။ မဋီ၊၂။၁၄၅။

ဝါဒဝိဓမနဘယ (န) [ဝါဒဝိဓမန + ဘယ] အယူဝါဒကို-မှုတ်လွှင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဇဝံ အတ္တနော ဝါဒဝိဓမန-ဘယေနပိ ပရေ ဘဂဝန္တံ ပဥှံ ပုဋ္ဌိတုံ န ဝိသဟတ္ထိ။ မဋီ၊၂။၁၄၅။

ဝါဒဝိနန္ဓန (န) [ဝါဒ + ဝိနန္ဓန] အယူဝါဒဟူသော-မြှေးယှက်-ဖွဲ့ချည်-ရစ်ပတ်-ကြောင်းတရား။ ဧဝမေဝ ဟတပညတာယ ရိတ္တ-ကုမ္ဘသဒိသံ သမဏံ ဂေါတမံ ဝါဒဝိနန္ဓနေန သမန္တာ ဝိနန္ဓိဿာမ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။

ဝါဒဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝါဒ + ဝိနိစ္ဆယ] အယူဝါဒကိုဆုံးဖြတ်ခြင်း။ တေသံ ဝါဒဝိနိစ္ဆယော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ---ဝုတ္တနယေနေ၀ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။(-သံ၊ဋီ။၂။၄၀၂)။

ဝါဒဝိသောဓန (န) [ဝါဒ + ဝိသောဓန] အယူဝါဒကို-သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-စင်ကြယ်စေ-ခြင်း။ တေ အယုတ္တဝါဒိနောတိ တေသံ ဝါဒဝိသောဓနတ္ထံ အယံ ကထာ အာရဒ္ဓါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။

ဝါဒဝီမံသာ (ထီ) [ဝါဒ+ဝီမံသာ] အယူဝါဒကို-စုံစမ်း-စူးစမ်း-ခြင်း။တိဋ္ဌတေသာ အနဝဋ္ဌိတ-တက္ကာနံ အပ္ပဟီနသမ္မောဟဝိပလ္လာသာနံ ဝါဒဝီမံသာ။ မဋီ၊၃။၃၆၂။ အံ၊ဋီ။၂။၁၁၄။ အနုဋီ၊၃။၁၅၁။

ဝါဒသံယဋ္ဌ (ပု) [ဝါဒ + သံယဋ္ဌ] စကားတည်းဟူသော အချုပ်ခန်း။ စကားတည်းဟူသော-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-ထိုခိုက်-ထိပါး-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - ချုပ်ချယ် - ရာအရပ်၊ (ဝါဒတည်း

ဟူသော-ပေါင်းချုပ်-ပေါင်းချောင်။ သျှ၊သစ်။ ပခုက္ကူ)။ ပဌမံ ယက္ခံ အဒိသွာ သမဏေန ဂေါတမေန ဝါဒသံယဋ္ဌေ ပက္ခိတ္တော ဝ ယက္ခံ ပဿသီတိ ဝဒေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ ဝါဒသံယဋ္ဌေတိ ဝါစာသယဋ္ဌေနေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၆၁။

ဝါဒသင်္ဂဟဏ (န) | ဝါဒ + သင်္ဂဟဏ | အယူဝါဒတို့ကို အကျဉ်းပေါင်း၍ ယူကြောင်းဖြစ်သော-စကား-သဒ္ဒါ။ " သဗ္ဗဝိဋ္ဌိနံ သင်္ဂဟိတတ္တာ "တိ ဧတေန ဝါဒသင်္ဂဟဏေန ပုဂ္ဂလသင်္ဂဟောတိ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၇၀။

ဝါဒသယ်ဋ္ဌ (ပု) [ဝါဒ + သယ်ဋ္ဌ = သံယဋ္ဌ] ဝါဒသံယဋ္ဌ - ကြည့်။ ဝါဒသယ်ဋ္ဌေတိ ဝါစာသယ်ဋ္ဌေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။

ဝါဒသယ်ာဋ္ဌ (ပု) | ဝါဒ + သယ်ာဋ္ဌ | အယူဝါဒအပေါင်း၊ အယူဝါဒတို့၏-အပေါင်း-အစု။ မဟတာသိ ဝါဒသယ်ာဋ္ဌေန ပဋိမုက္ကော အာဂတော။ မ၊၂။၄၆။

ဝါဒသယ်ာတ (ပု) | ဝါဒ + သယ်ာတ | ဝါဒသယ်ာဋ္ဌ - ကြည့်။ ကထံ မဏ္ဍလံ ကရိဿာမိ။ မဟာနိ။၁၂၇။ မဏ္ဍလန္တိ ဝါဒသယ်ာတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

ဝါဒသတ (န) |ဝါဒ + သတ| အယူဝါဒတစ်ရာ၊ အယူဝါဒ - စကားအစဉ် - (၁၀၀) တစ်ရာ၊ တစ်ရာသော အယူဝါဒ။ ပုစ္ဆေ ကိရ ဧကော နိဂဏ္ဌော စ နိဂဏ္ဌီ စ ပဉ္စ ပဉ္စ ဝါဒသတာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ မဂ္ဂေါ၊ ကိံ ဝဒန္တိ ? ဥတ္တရံ၊ ဝါဒါနံ သတာနိ ဝါဒသတာနိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။

ဝါဒသတ္ထ (န) |ဝါဒ + သတ္ထ| အယူ-အယူဝါဒ-ကို ပြဆိုသည့် - ကျမ်း - ကျမ်းဂန်။ အယံ ပဗ္ဗဇိတော မဟာဝါဒီ၊ က္လမဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝါဒသတ္ထံ သိက္ခိဿာမိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။

ဝါဒသတ္ထဝိသာရဒ (တိ) |ဝါဒသတ္ထ + ဝိသာရဒ| အယူ-အယူဝါဒ-ကို ပြဆိုသည့်ကျမ်း၌ ရဲရင့်-ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-သော၊ သူ။ သဗ္ဗဝေဒဝိဒူ ဇာတော၊ ဝါဒသတ္ထဝိသာရဒေါ။အပ၊၂။၁၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၂။

ဝါဒသဟစာရီ (တိ) | ဝါဒ + သဟစာရီ။ ထိ-၌ စာရိနီ။ | အယူဝါဒနှင့်တကွဖြစ်လေ့ရှိသော။ တံတံဝါဒေဟိ ပညာပိယမာနာနိ ပါဒက-ဖွာနာဒီနိ ဝါဒသဟစာရိတာယ "ဝါဒါ" တိ ဝုစ္စန္တိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၂၃။

ဝါဒသဟဿ (န) |ဝါဒ + သဟဿ| အယူဝါဒ (၁၀၀၀) တစ်ထောင်၊ တစ်ထောင်သော အယူဝါဒ။ ဝါဒသဟဿံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝိစရတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆-၇)။

ဝါဒသီလ (တိ) |ဝါဒ + သီလ| အယူ-အယူဝါဒ-ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ အယူဝါဒကို ပြုခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သူ။ ယေ ကေစိမေ တိတ္ထိယာ ဝါဒသီလာ အာဇီဝကာ ဝါ ယဒိ ဝါ နိဂဏ္ဌာ။ သုတ္တနိ။၃၃၆။ မယံ သမ္မာ ပဋိပန္နာ၊ အညေ မိစ္ဆာ ပဋိပန္နာ " တိ ဧဝံ ဝါဒကရဏသီလာ လောကံ မုခသတ္တိဟိ ဝိတုဒန္တာ ဝိစရတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (-မ၊ဋီ၊၃။၄၈)။

ဝါဒသေသက (ပု) | ဝါဒ + သေသက | ကြွင်း-ကျန်-သော အယူဝါဒ၊ဝါဒ-အကြွင်း-အကျန်။ သန္တကာ ဝိယ ရက္ခမ္ဘိ၊ နိဗ္ဗတ္တာ ဝါဒသေသကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

ဝါဒဿာဒ (ပု) |ဝါဒ + အဿာဒ| အယူ-အယူဝါဒ-၌-သာယာ-နှစ်သက်-ခြင်း။ လောကာဟာလဇနာ အာယတန္တိ တွေ့ ဥဿဟန္တိ ဝါဒဿာဒေနာတိ လောကာယတံ။ သီ၊ဋီ၊

သစ်၊၁။၃၆၇။သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၂၄။

ဝါဒါဓိပ္ပါယ (တိ) [ဝါဒ+အဓိပ္ပါယ] အယူဝါဒ၌-အလို-ဆန္ဒ-ရှိသော၊ သူ။ တေ ဝါဒကာမာ ဝါဒတ္ထိကာ ဝါဒါဓိပ္ပါယာ ဝါဒပုရေက္ခာရာ ဝါဒပရိယေသနံ စရန္တာ။ မဟာနိ။၁၂၆။ ဝါဒါဓိပ္ပါယာတိ ဝါဒဇ္ဈာသယာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။

ဝါဒါနုပဝတ္တိ (ထီ) [ဝါဒ + အနုပဝတ္တိ] အပြစ်ဒေါသတို့၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝါဒါနုပါတ(၂) ကြည့်။

ဝါဒါနုပါတ (ပု) [ဝါဒ + အနုပါတ] (၁) အယူဝါဒ-ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-ခြင်း။ (၂) အပြစ်ဒေါသတို့၏ဖြစ်ခြင်း။ (၃) (မြတ်စွာဘုရား၏) အယူဝါဒသို့ အစဉ်လိုက်-ခြင်း-သော အယူဝါဒ။ (၁) သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုပါတော (သံ၊၁။ ၂၇၀) တိ ပရေဟိ ဝုတ္တကာရဏေန သကာရဏော ဟုတွာ သမဏာဿ ဂေါတမဿ ဝါဒနုပါတော ဝါဒပ္ပဝတ္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ (-အံ၊ ၁။၁၆၁၊၃၃၉-၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂၊၂၈၊ ဒီဋ္ဌီ၊ ၃။၈၅)။ (၂) " ဝါဒါနုပါတာ"တိပိ ပါဠော၊ ဝါဒါနုပဝတ္တိယောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။ ဝါဒါနုပဝတ္တိယောတိ ဝါဒါနံ ဒေါသာနံ အနုပဝတ္တိယော။ နေတ္တိဋ္ဌီ။၇၅။ (၃) " ဝါဒါနုပါတော" တိပိ ပါဠော၊ သတ္ထုဝါဒဿ အနုပါတော အနုပတနံ၊ အနုဂမနန္တိ အတ္ထော။ က္ကမိနာပိ ဝါဒံ အနုဂတော ဝါဒေါယေဝ ဒီပိတော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ က္ကမိနာပိ ပါဠန္တရေန ဝါဒေါ ဧဝ ဒီပိတော၊ န တေန ပကာသိတာ ကိရိယာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၀၈။

ဝါဒါနုပ္ပတ္တ (တိ) [ဝါဒ + အနုပ္ပတ္တ] အယူဝါဒသို့ အစဉ်အားဖြင့် ရောက်သော၊ သူ။ " ဝါဒါနုပ္ပတ္တာ ဂါရယှဋ္ဌာနာ" တိပိ ပါဠော။ တဿတ္ထော-- ပရေဟိ ဝုတ္တေန ကာရဏေန သကာရဏော နိဂ္ဂဏှာနံ ဝါဒံ အနုပ္ပတ္တာ တံ ဝါဒံ သောသေန္တာ မိလာပေန္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။

ဝါဒါနုဝါဒ (ပု) [ဝါဒ + အနုဝါဒ] (၁) အယူဝါဒ။ (၂) ဟော-ဆို-အပ်သည်သို့ အတုလိုက်၍ ပြောဆိုခြင်း။ (၃) ဝါဒနှင့် အနုဝါဒ- (က) ဘုရားရှင်၏-- အယူဝါဒ = စကားတော်, (ထိုအား) လျောက်ပတ်သော အယူဝါဒ=စကား။ (ရှေ့ဆိုအပ်သော စကား, နောက်ဆိုအပ်သောစကား။ဝိ၊၄။သျှ။)။ (ခ) နိဂဏ္ဌတို့သည် ပြောဆိုအပ်သော ဝါဒ, (တပည့်သားတို့သည်) အတုလိုက်၍ ပြောဆိုအပ်သောဝါဒ။ (၁) န စ ကောစိ သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုဝါဒေါ ဂါရယှံ ဌာနံ အာဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၃။၉၅။ ဝါဒါနုဝါဒေါတိ ဝါဒေါယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။ (၂) န စ ကောစိ သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုဝါဒေါ ဂါရယှံ ဌာနံ အာဂစ္ဆေယျ။ သံ၊၂။၆။ ဝါဒါနုဝါဒေါတိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တဝါဒဿ အနုဝါဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ (-နေတ္တိ။၄၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၇၅)။ (၃) (က) သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုဝါဒေါ (ဝိ၊၃။၃၃၀) တိ အပရေဟိ ဝုတ္တကာရဏေန သကာရဏော ဟုတွာ တုမှာကံ ဝါဒေါ ဝိညူဂရဟိတဗ္ဗံ ကာရဏံ ကောစိ အပ္ပမတ္တကောပိ ကိံ န အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။ သဟဓမ္မိကော ဝါဒါနုဝါဒေါတိ ပရေဟိ ဝုတ္တကာရဏေန သကာရဏော ဟုတွာ တုမှာကံ ဝါဒေါ ဝါ တတော ပရံ တဿ အနုဝါဒေါ ဝါ ကောစိ အပ္ပမတ္တကောပိ ဝိညူဟိ ဂရဟိတဗ္ဗံ ဌာနံ ကာရဏံ န အာဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၆။ (-ဝိ၊၄။ ၄၉၅။ဒီ၊၁။၁၅၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ဝိမတိ၊၂။၁၈၈-၉။သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၄၆-၇)။ (ခ) သဟဓမ္မိကာ ဝါဒါနုဝါဒါ (မ၊၃။၈) တိ ပရေဟိ ဝုတ္တကာရဏေန သကာရဏာ ဟုတွာ နိဂဏ္ဌာနံ ဝါဒါ

စ အနုဝါဒါ စ ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ နိဂဏ္ဌာနံ ဝါဒါ စ အနုဝါဒါ စာတိ နိဂဏ္ဌောဟိ ဝုစ္စမာနာ သကသကသမယပ္ပဝေဒိကာ ဝါဒါ စေဝ သာဝကေဟိ ဝုစ္စမာနာ တေသံ အနုဝါဒါ စ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။

ဝါဒါနုသယန (န) [ဝါဒ + အနုသယန] အယူဝါဒကို တစ်ဆင့်ကြားခြင်း။ ကိရာတိ ဝါဒါ-နုသယနေ နိပါတော။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၄။

ဝါဒါပန (န) [ဝဒ + ဏာပေ + ယု] တီး-မှုတ်-ခေါက်-စေ-ခိုင်း-ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒေန ဂါယန-ဂါယာပနဝါဒနဝါဒါပနာဒိ သင်္ဂဏှာတိ။ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၂၃။အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၇)။

ဝါဒါပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏာပယ + တိ] ဆို -တီး -မှုတ် -ခေါက် -စေ၏။ ဝါဒါပေတိ၊ ဝါဒါပယတိ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၁၄။

ဝါဒါပရာမဟေတုက (တိ) [ဝါဒ + အပရာမ + ဟေတု + က] အယူဝါဒကို ပြစ်မှားခြင်းဟူသောအကြောင်းရှိသော။ သွာယံ ပန ယသ္မာ ဝါဒါပရာမဟေတုကော။ အနု၊ဋီ၊၃။၆၁။

ဝါဒါပေတိ (ကာ၊ကြိ] [ဝဒ + ဏာပေ + တိ] ဝါဒါပယတိ - ကြည့်။

ဝါဒါပေတုံ (ဗျ) [ဝဒ + ဏာပေ + တုံ] ဆို-တီး-မှုတ်-စေခြင်းငှါ။ ဩနပဟိတုံ ဝါ ဩနပဟာ-ပေတုံ ဝါ ဝါဒေတုံ ဝါ ဝါဒါပေတုံ ဝါ န လဗ္ဘတိယေဝ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁။

ဝါဒါဘိရတ (တိ) [ဝါဒ + အဘိရတ] အယူဝါဒ၌-မွေ့လျော်-ပျော်မွေ့-သော၊ သူ။ ယသ္မာ တုမှေ ဝါဒပသုတာ ဝါဒါဘိရတာ ဓဇံ ပဂ္ဂယှ ဝိစရထ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။

ဝါဒါရောပန (န) [ဝါဒ + အာရောပန] (၁) အပြစ်တင်ခြင်း၊ အပြစ်သို့တင်ခြင်း။(၂)အယူဝါဒသို့တင်ခြင်း။(၁) ဣတိဝါဒေါ ဟောတီတိ ဧဝံ ဣမဿ ဥပရိ ဝါဒါရောပနံ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၂။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၈)။ (၂) တသ္မာ ဣမသ္မိံ လောကဝါဒေ ဌတွာဝ ဣဒံ ဝါဒါရောပနံ ကတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၈။မ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။အနု၊ဋီ၊၂။၈၉)။

ဝါဒါရောပနတ္ထ (ပု) [ဝါဒါရောပန + အတ္ထ] အယူဝါဒသို့ တင်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ သော ဝယပတ္တော ---- သတ္တူ ဝါဒါရောပ-နတ္ထာယ ပေသိတော။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

ဝါဒါရောပနဘယ (န) [ဝါဒါရောပန + ဘယ]-အပြစ်တင်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ယထာ တံ ဝါဒါရောပနဘယေန န အဝဇာနာတိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၈။

ဝါဒါလမ္ဗန (တိ) [ဝါဒ + အာလမ္ဗန] အယူဝါဒကို - ကိုင်စွဲ -အမှီသဟဲပြု -တကဲပြု -ခြင်း။ အညေပိ ဝါဒါလမ္ဗနာ ဝုတ္တနယေန သက္ကာ ဉာတုံ။ဝိမတိ။၁။၁၂၄။

ဝါဒိက (တိ) [ဝဒ + ဏိက။ ဝါဒ + ဣက။ ဝါဒိက-သံ။] ပြောဆို-မြည်တွန်-လေ့ရှိ-ခြင်း ရှိ-သော။ ကုဋ္ဌ ဝါဒိကာ။ ဇာ၊၂။၃၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၁၆။ (သီ၊ သျာ၊ ကမ္ဘ-မူ)။ ပါရာဝါဒိက-မဟာဝံသ။၅၆၀။

ဝါဒိတ (န) [ဝဒ + ဏေ + တ။ ဝါဒယန္တိ ဧနယန္တိ တန္တိ ဝါဒိတံ။ဓာန်၊ဋီ။၁၄၂။ ဝါဒိတ-သံ။ ဝါဒ္ယအ-ပြာ၊ ဝါဒ္ယယ- အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) တီး-မှုတ်-ခြင်း။ (၂) တီး-မှုတ်-အပ်သော ဘဏ္ဍာ (တူရိယာ ၅-မျိုး)။ (၃)စောင်းအစရှိသော ကြိုးတပ်အပ်သော တူရိယာ။ (၁) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ နစ္စံ ဝါ ဂီတံ ဝါ ဝါဒိတံ ဝါ ဒဿနာယ ဂစ္ဆေယျ။ဝိ၊၂။၃၅၀-၁။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ ကွ နစ္စံ၊ ကွ ဂီတံ၊ ကွ ဝါဒိတံ၊ ကွ အက္ခာနံ။ ဒီ၊၃။၁၄၈။ ဝါဒိတန္တိ ဝီဏာ-ဝေဏုမုဒိင်္ဂါဒိဝါဒနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၃။

(၂) အာတောဇ္ဇံ တု စ ဝါဒိတ္တံ၊ ဝါဒိတံ ဝဇ္ဇ-မုစ္စတေ။ဓာန်။၁၄၂။ စတုက္ကံ အာတတာဒီနံ နာမံ။ ဓာန်ဋီ။၁၄၂။ (၃) ပဏဝသဒ္ဒေါ ဂီတသဒ္ဒေါ ဝါဒိတသဒ္ဒေါ သမ္မသဒ္ဒေါ ပါဏိသဒ္ဒေါ။ အဘိ။ဓ။၁၆၄။ ဝုတ္တာဝသေ-သာနံ တန္တိဗဒ္ဓါနံ သဒ္ဒေါ ဝါဒိတသဒ္ဒေါ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၅၅-၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ဝိမတိ၊၂။ ၈၇။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၉။သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၃)။

ဝါဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဝဒ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝါဒိတဗျ-သံ။] တီး-မှုတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။

ဝါဒိတဗ္ဗပဟာရိ (တိ) [ဝါဒိတဗ္ဗ + ပ + ဟရ + ဏီ] တီး -မှုတ် -အပ် -သင့် -ထိုက် -သော တူရိယာကို တီးမှုတ်လေ့ရှိသော။ နဒတော ပရိသာယံ တေ။ ဝါဒိတဗ္ဗပဟာရိနော။အပ၊ ၂။၂၁၁။ထေရီဋ္ဌ။၁၅၂။

ဝါဒိတဘဏ္ဍ (န) [ဝါဒိတ + ဘဏ္ဍ] တီး-မှုတ်-အပ်သောဘဏ္ဍာ၊ (တူရိယာ)။ တဉ္စိ ရုက္ခ-သာရာဒိမယံ အန္တောဆိဒ္ဒံ စတူသု ပဿေသု စမ္မောနဒ္ဓံ ဝါဒိတဘဏ္ဍံ။ဝိမတိ၊၂။၇၈။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၉)။

ဝါဒိတသဒ္ဒ (ပု) [ဝါဒိတ + သဒ္ဒ] (၁) စောင်းအစရှိသော ကြိုးတပ်အပ်သောတူရိယာတို့၏ အသံ။ (၂) တီး-မှုတ်-အပ်သောအသံ။ (၁) ဝါဒိတ (၃) ကြည့်။ (၂) ဘေရိသဒ္ဒါဒီနဉ္စ ဝါဒိတသဒ္ဒတ္တာ " ဝုတ္တာဝသေသာနံ " တိ အာဟ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၀။

ဝါဒိတသရ (ပု) [ဝါဒိတ + သရ] တီးမှုတ်အပ်သောအသံ။ ---- ဝါဒိတသရော ဝဂ္ဂု ရဇ-နီယော နိဋ္ဌေါသော သုယျတိ။ဝိမာနဋ္ဌ၊၃၂။

ဝါဒိတာ (ထီ) [ဝါဒီ + တာ] (၁) ပြောဆို-ဝန်ခံ-ခြင်း အလေ့ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ (၂) အယူဝါဒရှိသော သူ၏အဖြစ်။ (၁) (၂) ဇဝံ ဝါဒိတာယ လဒ္ဓနာမဝသေန နိဂဏ္ဌော။ မဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ဇဝံ ဝါဒိတာယာတိ ဇဝံ ပဋိညတာယ ဇဝံ ဒိဋ္ဌိတာယ ဝါ။ မဋီ၊၂။ ၁၇၉။ ဝါဒိတာယာ(မဋ္ဌ၊၂။၃၀၉)တိ ဝါဒိတ-သီလတာယ။ မဋီ၊၂။၃၁၇။ (-ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၈၄။ အံဋီ၊၃။၂၅၀)။

ဝါဒိတာနုရူပ (တိ) [ဝါဒိတ + အနုရူပ] တီး-မှုတ်-အပ်သော တူရိယာသံအား လျော်သော။ ဝါဒိတာနုရူပံ နစ္စနံ, ဂါယနံ ဝါ ယထာဝဇ္ဇံ။ ဒီဋီ၊၁။၁၂၇။သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၂။

ဝါဒိတုံ (ဗျ) [ဝဒ + ဏေ + တုံ] (၁) မြည်စေ-တီးမှုတ်-ခြင်းငှါ။ (၂) ပြောဆိုခြင်းငှါ။ (၁) ဘိက္ခုနီ သယမ္ပိ နစ္စိတုံ ဝါ ဂါယိတုံ ဝါ ဝါဒိတုံ ဝါ န လဘတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ ဝဇိရ၊ ၃၇၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါဒိတုကာမ (တိ) [ဝါဒိတုံ + ကမု + ဏ] ပြော-ဟော - ဆို - ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ ဓမ္မံ ဝါဒိတုကာမာ တေ။ အပ၊၁။၃၀။ထေရဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၀။

ဝါဒိတ္တ (န) [ဝဒ + ဏိတ္တ။ ကစ္စည်း။၆၅၇။ ရူ။ ၆၆၇။နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၉၇။ ဝဒ+ဏေ+က္တ။ ဓာန်ဋီ။၁၄၂။ ဝါဒိတြ - သံ။ ဝါက္တ္တ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝါဒိတ - ကြည့်။

ဝါဒိတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝဒ+ဏေ +တွာ] မြည်စေ-တီးမှုတ်-ပြီး၍။ ဝီဏံ ဝါဒိတွာ ဂါယိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၈၂။

ဝါဒိပ (ပ္ပ) ဝရ (တိ) [ဝါဒီ + ပဝရ] ဝါဒီဝရ-ကြည့်။ တောသေတွာ ဝါဒိပဝရံ။ အပ၊၂။ ၂၁၆။ထေရီဋ္ဌ။၁၅၇။ (-အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၀၃)။

ဝါဒိမဒ္ဒန (တိ) [ဝါဒီ + မဒ္ဒန] အယူဝါဒရှိသော သူတို့ကို-နှိပ်နင်း-နှိပ်နယ်-နင်းချေ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ နမော တေ ဝါဒိမဒ္ဒန။ အပ၊၂။၁၅၁။ထေရဋ္ဌ၊၂။၅၁၁။

ဝါဒိယန္တု (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + ယ + အန္တု] မြည်အပ်စေကုန်သတည်း။ အာဟညန္တုတိ ဝါဒိယန္တု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၇။

ဝါဒိယမာန (တိ) [ဝဒ+ဏေ+ယ+မာန] မြည်စေ - တီးမှုတ် - အပ်သော။ ပစ္စုသကာလေ ပဗုဒ္ဓေါ ကုသလေန ဝီဏာဝါဒကေန ဝါဒိယမာနာယ မဓုရသဒ္ဒံ သုဏေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၇။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၁၉၃)။

ဝါဒိဝရ (တိ) [ဝါဒီ + ဝရ] ဝါဒီဝရ - ကြည့်။

ဝါဒိသူဒ (တိ) [ဝါဒီ + သူဒ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဧသော ပတ္ထယတေ ဌာနံ၊ ဝါဒိသူဒဿ ဘိက္ခုနော။အပ၊၂။၁၅၂။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၁။

ဝါဒိသူဒန (တိ) [ဝါဒီ + သူဒန] အယူဝါဒကို-ယိုစီးစေ-တင်ရှားအောင်ပြု-တတ်သော၊သူ။ သဗ္ဗဝေဒဝိဒူ ဇာတော၊ ဝါဂီသော ဝါဒိသူဒနော။ အပ၊၂။၁၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၀။ သကတ္ထပရတ္ထဝါဒံ သူဒတိ ပဂ္ဃရာပေတိ ပါကဋံ့ ကရောတီတိ ဝါဒိသူဒနော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၆။

ဝါဒိသူရ (တိ) [ဝါဒီ + သူရ] အယူဝါဒရှိသူတို့ထက် ရဲရင့်သော၊သူ။ အဝေါစံ ဝါဒိသူရဿ၊ ဂတိံ ပပ္ပေါမိ ဘိက္ခုနော။အပ၊၂။၁၅၂။ (သီ၊ သျာ၊ကျော၊မူ)။

ဝါဒိဿရ (တိ) [ဝါဒ + ဣဿရ] စကားကို အစိုးရသော၊ သူ။ ဝါဒိဿရော စိတ္တကထီ။ အပ၊၂။၁၅၂။ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၅၁၂။

ဝါဒီ (တိ) [ဝဒ + ဏီ။ တနည်း - ဝါဒ + ဤ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁။ ဝဒတီတိ ဝါဒီ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါဒိန်-သံ။ ဝါဒ္ဒ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ပြောဆို-ဟော-လေ့ရှိ-တတ်သော၊ သူ။ (ခ) အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ (ဂ) အထူးထူးသော အယူဝါဒရှိသော၊သူ။ (၂) အယူဝါဒကို ဖက်ပြိုင် ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ၊ အတိုက်အခံ ပြုသော၊ သူ။ (၃) စကားတတ်သော၊ သူ။ (၄) ဝါဒီသုတ်။ (၅) ဝါဒတ္ထိကသုတ်။ (၆) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်။

(၁) (က) ပြောဆို-ဟော-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ (ခ) အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ဝါဒီ။ အံ၊၁။၄၅၅။ ကေန ဒုက္ကုလ မန္တေသိ။ "ဟတော သာမော" တိ ဝါဒိနာ။ ဇာ၊၂။၁၇၉။ ကိံဝါဒီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ တတ္ထ ဝါဒိနာတိ "မယာ သာမော ဟတော" တိ ဝဒန္တေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၆-၇။ ဝါဒိတာ - လည်းကြည့်။ (ဂ) ဝါဒီဝရ - ကြည့်။ (၂) အယူဝါဒကို ဖက်ပြိုင်ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ အတိုက်အခံ ပြုသော၊သူ။ ဥဘော ဝါဒိနော မေထုနကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ မဟာနိ။၁၀၈။ ဝါဒိနောတိ ဝါဒပဋိ-ဝါဒိနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ (၃) စကားတတ်သော၊သူ။ နာဟံ ပဋိဗလော တယာ ဝါဒိနာ သဒ္ဓိံ သလ္လပိတုံ။ မိလိန္ဒ။၂၉၊၄၅။ (၄) ဝါဒီသုတ်။ နိကဋ္ဌ ခမ္မ ဝါဒီ စ။ အံ၊၁။၄၅၆။ (၅) ဝါဒတ္ထိကသုတ်။ ဣန္ဒခီလော စ ဝါဒိနော။ သံ၊၃။၃၉၀။ (၆) ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်။ ဝါဒိသ - ကြည့်။

ဝါဒီဝရ (တိ) [ဝါဒီ + ဝရ] (၁) ပြောဆို-ဟောကြား-လေ့ရှိ-တတ်-သောပုဂ္ဂိုလ်။ (၂) အထူးထူးသော အယူဝါဒရှိသော သူတို့ထက် မြတ်သော၊သူ။ (၃) အထူးထူးသော အယူဝါဒရှိသောသူတို့တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ သူ။ (မြတ်သောအယူရှိထသော။ကခ်ါ။သျှ၊ယော။ အယူရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ထက် မြတ်သော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။သျှ၊ဗား။ ကျမ်းဆိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ အလယ်၌ မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။သျှ၊ ပြည်။ ကောင်းမြတ်သော အယူရှိသော

ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထက် မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်တော်မူသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။သျှ။နေရင်း။ ဆိုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။သျှ။ဂူကြီး။)။ (၁) (၂) (၃) ဝါဒီဝရေန မဟာကဝိနာ --- ထေရေန ကတာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၄-၅။ ကခ်ါ။၃၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၇။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၇။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ ကမ္ဗောဇကတဥဒ္ဓေဒ-က္ကသရနိမ္မာနာဒိဝသေန နာနာဝါဒါ ဧတေသန္တိ ဝါဒိနော၊ နာနာဝါဒါ ဇနာ၊ ဝါဒီနံ, ဝါဒီသု ဝါ ဝရော ကမ္ဗကိရိယဝါဒတ္တာတိ ဝါဒိဝရော။ပါစိတ်၊ယော။၆၅၃။ ယော ဝဒတံ ပဝရော မနုဇေသု။ ဝိမာန။၇၆။ ပဝရောတိ သေဋ္ဌော၊ ကထိကာနံ ဥတ္တမော ဝါဒီဝရောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ ဘဂဝါ ပန ဝါဒီ-ဝရော သုခုမာယ အာဏိယာ ထူလံ အာဏိံ နီဟရန္တော ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၈။

ဝါဒီဝရတရ (တိ) [ဝါဒီဝရ + တရ] အယူဝါဒရှိသူတို့ထက်-သာလွန်-အထူးသဖြင့်-မြင့်မြတ်သော၊ သူ။ ဘဂဝါ ပန ရာဇကုမာရတော သဟဿဂုဏေနပိ သတသဟဿဂုဏေနပိ ဝါဒီဝရတရော။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။

ဝါဒီသ (ပု) [ဝါဒီ + ဤသ] ပညာရှိတို့-၏-ကို-အကြီးအမှူးဖြစ်-အစိုးရ-သော၊ သူ (ဝဂ္ဂီသ ထေရ်)။ ဝါဒီနံ ပဏ္ဍိတဇနာနံ ဤသော ပဓာနော ဝါဒီသော။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

ဝါဒီသုတ္တ (န) [ဝါဒီ + သုတ္တ] ဝါဒီသုတ်၊ ပြောဆိုလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အပြားကို ဟောတော်မူ-ရာ-သည့်-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၄-နိပါတ၊၃-ပဏ္ဏာသ၊၄-ဝဂ်၊၁၀-သုတ်။ အံ၊၁။ ၄၅၅-၆။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။

ဝါဒုပါဒါန (န) [ဝါဒ + ဥပါဒါန] (၁) (အတ္တ-ကို - ၏) ပြောဆိုကြောင်း - မြဲစွာစွဲလမ်းကြောင်း-ဖြစ်သော တရား။ (၂) (အတ္တဟူသော)စကားမျှကို (အတ္တဟူ၍) မြဲစွာစွဲလမ်းကြောင်းဖြစ်သော တရား။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ ဥပါဒိယန္တိ ဧတေနာတိ ဥပါဒါနံ။ ကိံ ဝဒန္တိ, ဥပါဒိယန္တိ ဝါ ? အတ္တာနံ။ အတ္တနော ဝါဒုပါဒါနံ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ၊ အတ္တဝါဒမတ္တမေဝ ဝါ အတ္တာတိ ဥပါဒိယတိ ဧတေနာတိ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၄။ အတ္တနော ဝါဒုပါဒါန (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂) န္တိ အတ္တနော ဝါဒဿ ဥပါဒါနံ။ ပဋိသံ၊ဂဏ္ဌိ။၂၃၇။

ဝါဒုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝါဒ + ဥပ္ပတ္တိ] (၁) အယူဝါဒ၏-ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်-ခြင်း။ (၂) အယူဝါဒ-ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်- ရာ (အရပ်)။ (၁) တထာ ဝါဒုပ္ပတ္တိံ ဒဿေတုံ ---- အာရဒ္ဓံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါဒုပ္ပတ္တိဋ္ဌာန (န) [ဝါဒုပ္ပတ္တိ + ဌာန] အယူဝါဒ-ဖြစ် - ဖြစ်ပေါ် - ရာ အရပ်။ သမဏော ဂေါတမော ဝါဒုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ပက္ခံ ဥက္ခိပိတွာ ဂန္ဓာ ပရိသဗလေန ဥပ္ပန္နံ ဝါဒံ မဒ္ဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

ဝါဒေတိ၁ (ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + တိ] ပြောဆို၏။ ဝါဒေတိ၊ ဝါဒယတိ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၁၄။

ဝါဒေတိ၂ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + တိ။ ဝါဒယတိ-သံ။ ဝါဓေ္ဒ-ပြာ။ ဝါယဒ္ဒ-အဒ္ဓ-မာဂဓီ။] မြည်စေ-တီးမှုတ်-၏။ အတိ ဝိယ မဓုရံ ဝါဒေတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၈။

ဝါဒေန္တိ-ဝိ၊၁။၂၇၄။ဝိ၊၂။၃၅၁။ ဝါဒေသိ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဝါဒေမိ - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ ဝါဒေမ-ဝဇိရ၊၃၇၁။ ဝါဒေန္တု-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၅။

ဝါဒေဟိ - ဝိ၊၅၊၃။ ၂၀၁။ ဝါဒေထ - ဝိမာန၊ ၅။၁၂၈။ ဝါဒေယျ - ဇာ၊၅၊၁။၃၀၁။ ဝါဒေယျာသိ - ဇာ၊၅၊၂။ ၂၃၁။ ဝါဒေယျာမ - ဇာ၊၅၊၂။ ၂၃၂။ ဝါဒေသိ -အံ၊၃။၉၁-၂။ ဝါဒေသုံ- အပ၊၁။၃၄။ ဝါဒေဿန္တိ - ဝိ၊၄။ ၂၇။ ဝါဒေဿာမိ - ဇာ၊၅၊၂။ ၂၃၂။

ဝါဒေတုံ (ဗျ) [ဝဒ + ဏေ + တုံ] မြည်စေ- တီး-မှုတ်-ခြင်းငှါ။ န သက္ကာ ဣဒံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဝါဒေတုံ။ သံ၊၅၊၂။ ၂၁၀။

ဝါဒေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝဒ + ဏေ + တွာ။ ဝါဒတိ - မှ။] မြည်စေ - တီးမှုတ် - ပြီး၍။ တူရိယံ တတ္ထ ဝါဒေတွာ၊ ဂန္ဓမာလံ သမော- ကိရိံ။အပ၊၁။၁၆၅။ (-မ၊၅၊၃။ ၂၂၄။ဇာ၊၅၊၁။ ၃၀၁။ဇာ၊၅၊၇။၁၄)။

ဝါဒေထ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + ထ] (သင့် တို့) မြည်စေ-တီးမှုတ်-ကုန်လော့။ တုမှေ ဝိဿတ္ထာ ဝါဒေထ။ဝိမာန၊၅။၁၂၈။

ဝါဒေန္တ (တိ) [ဝဒ + ဏေ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝါဒေန္တာ။ ဝါဒေန္တီ။] မြည်စေ-တီးမှုတ်-သော၊ သူ။ ဝါဒေန္တိယာပိ နစ္စန္တိ။ဝိ၊၁။ ၂၇၄။ဝိ၊၄။ ၂၃။ တံ ဝါဒေန္တော နိစ္စိတ္တံ ပစ္စုပဌပေတွာ။ မ၊၅၊ ၃။၄၉။ ဝဋ္ဋယန္တာတိ ဝါဒေန္တာ။ဗုဒ္ဓဝံ၊၅။၁၁၃။ ဝါဒေန္တော တာလနေန သဒ္ဒံ ကရောန္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃။

ဝါဒေန္တိ¹ (ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + အန္တိ] ပြောဆို ကုန်၏။ ဝိသံ ဝါဒေန္တိ ဧတေနာတိ ဝါသံဝါ- ဒနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၄၇။

ဝါဒေန္တိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + အန္တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၀၀။] မြည်-အသံပြု-အသံထွက်- စေကုန်၏၊ တီးမှုတ်ကုန်၏။ ဝါဒယန္တိ² - လည်းကြည့်။ နစ္စန္တိပိ ဂါယန္တိပိ ဝါဒေန္တိပိ လာသေန္တိပိ။ ဝိ၊၁။ ၂၇၄။ စမ္မနဒ္ဓါနိ ဝါဒေန္တိ၊ ဒိဿွာနစ္ဆေရကံ နဘော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၂။

ဝါဒေန္တီတိ ဝါဒယန္တိ ဒေဝတာ။ဗုဒ္ဓဝံ၊၅။၅၈။

ဝါဒေန္တု (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + အန္တု] မြည် စေ - တီးမှုတ် - ကုန်လော့။ ဝါဒေန္တု ဝဂ္ဂူန္တု သေဌေန္တု။ ဇာ၊၅၊၆။ ၂၄၅။

ဝါဒေမ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + မ] (ငါတို့) မြည်စေ-တီးမှုတ်-ကုန်၏-ကုန်အံ့။ ဗုဒ္ဓဿ ဂါယာမ ဝါဒေမ။ ဝဇီရ။၃၇၁။

ဝါဒေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + မိ] (ငါ) မြည် စေ-တီးမှုတ်-၏။ အတိခရံ ကတွာ ဝါဒေမိ မညော။ ဇာ၊၅၊၂။ ၂၂၈။

ဝါဒေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + ဧယျ] မြည် စေ-တီးမှုတ်-ရာ၏။ ဘေရိံ ဝါဒေယျ နော န ဝါဒေယျ။ဇာ၊၅၊၁။၃၀၁။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ နစ္စေယျ ဝါ ဂါယေယျ ဝါ ဝါဒေယျ ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ဝဇီရ။၇၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆။

ဝါဒေယျာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + ဧယျာမ] (ငါတို့) မြည်စေ-တီးမှုတ်-ကုန်ရာ၏။ မူလံ လဘန္တာ ဝါဒေယျာမ။ ဇာ၊၅၊၂။ ၂၃၁။

ဝါဒေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + ဧယျာသိ] (သင်) မြည်စေ-တီးမှုတ်-ရာ၏။ အပိ စ တွံ ဝီဏံ ဝါဒေန္တော ဧကံ တန္တိံ ဆိန္ဒိတွာ ဆ ဝါဒေယျာသိ။ ဇာ၊၅၊၂။ ၂၃၁။

ဝါဒေသိ¹ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + သိ] (သင်) မြည်စေ-အသံပြုစေ-အသံထွက်စေ-တီးမှုတ် -၏။ ကိံ ပန ဝီဏံ ဝါဒေသိ။ဇာ၊၅၊၂။ ၂၂၈။

ဝါဒေသိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ +ဤ] မြည် စေ-တီးမှုတ်-ပြီ။ ကောစ အဿေရံ ဝါဒေသိ။ အံ၊၃။၉၁-၂။ (-အံ၊၅၊၃။ ၂၃၃။ဇာ၊၅၊၁။၃၀၁။ ဇာ၊၅။။၂။ ၂၂၈)။

ဝါဒေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝဒ + ဏေ + ဦ။ သ- အာဂုံ။] ဝါဒယိံသု - ကြည့်။ ဝါဒေသုံ အစ္ဆရာ တဒါ။ အပ၊၁။၃၄။ ထေရ၊၅၊၂။၄၈၀။

ဝါဒေသုံ ဒိဗ္ဗဝါဒေဟိ ဂီတာ ---- ဝဇ္ဇေသုံ တဒါတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

ဝါဒေသဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) | ဝဒ + ဏေ + သဿန္တိ။ ဝဒ + ဏေ + ဥံ။ ဥံ-ကို သန္တိ-ပြု။ ဝက္ခတိ² ဝက္ခတိ³ - ဒေါင့်ကွင်းကြည့်။ | မြည်စေ-တီးမှုတ်-ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ တေ ----- နစ္စိဿန္တိပိ ဂါယိဿန္တိပိ ဝါဒေဿန္တိပိ လာသေဿန္တိပိ။ ဝိ၊၁။၂၇၇-၈။ ဝိ၊၄။၂၇။

ဝါဒေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) |ဝဒ + ဏေ + ဿာမိ | (ငါ) မြည်စေ - တီးမှုတ် - လတ္တံ့- အံ့။ ဧဝါဟံ ဝါဒေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

ဝါဒေဟိ (ကာ၊ကြိ) | ဝဒ + ဏေ + ဟိ | (သင်) မြည်စေ-တီးမှုတ်-လော့။ အညေ " နစ္စ, ဂါယ, ဝါဒေဟီ"တိ ဝတ္တုမ္ပိ န လဘတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ဝဇိရ၊ ၃၇၁။ တွဲ မုဒိင်္ဂ ဝါဒေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။

ဝါန¹ (န) | ဝေ + ယု။ ဝေ တန္တသန္တာနေ။ ကောတ္တုဘာ။ ဝီ + ယု။ ဝိနတိ သံသိဗ္ဗတီတိ ဝါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၂၂။ ဝါ + ယု။ ဝါ ဂတိယံ ဝါတိ အာရမ္မဏန္တိ ဝါနံ၊ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၁၆၃။ ဝါ + န (အန)။ သတ္တေသု ဝါတိ ပဝတ္တတီတိ ဝါနံ၊ တဏှာ။ ဏွာဒိ။ ၁၀၆။ ဝါယန္တိ ဘဝါဘဝံ ဂစ္ဆန္တိ ဧတေနာတိ ဝါနံ။ နိရုတ္တိ။၅၄၃။ ဝါန -သံ။ ဝါဏ -ပြာ။ | (၁) တဏှာ။ (၂) ကိလေသာ။ (၃) ချုပ်စပ် ခြင်း။ (၄) ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-မြေးရှက်-ထုံးဖွဲ့- ခြင်း။ (၅) သွားရောက်ခြင်း။

(၁) တဏှာ။ သာ ပနေသာ တဏှာ ဘဝေန ဘဝံ, ဖလေန ဝါ သဒ္ဓိံ ကမ္မံ ဝိနတိ သံသိဗ္ဗတီတိ ကတွာ ဝါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀-၁။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၀ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ပဲသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၅။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၇)။

(၂) ကိလေသာ။ ဝါနာ၊ နိဗ္ဗာနမာဂတ(အပ၊ ၁။၁၅၄)န္တိ ဝါနံ ဝုစ္စတိ တဏှာ၊--- ဝါနနာမံ တဏှံ ပဓာနံ ကတွာ သဗ္ဗကိလေသေ ပဟာယ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၁။ (၃) ချုပ်စပ်ခြင်း။ ဝါနဝိစိတ္တန္တိ ဘိတ္တိစိတ္တဒါဒိအာကာရေန ဝါနေန သိဗ္ဗနေန ဝိစိတြံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၃။ (-ပါစိတ်၊ယော။ ၃၃၉)။ (၄) ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-မြေးရှက်-ထုံးဖွဲ့-ခြင်း။ (၅) သွား-ရောက်-ခြင်း။ ဝါနံ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ဝါနန္တိ ဝိနန္ဓနံ ဘဝါဒီနံ ဂမနံ ဝါ ပိယရူပသာတရူ- ပေသု။ မူလဋီ။၂။၁၇၂။ ဝါနံ ဝုစ္စတိ ဂမနံ။ တံ ဧတေဿ အတ္ထီတိ ဝါ ဝါနရော။ သူစိ။ ၄၉၁။

ဝါန² (န) | ဝါန + တ္တ။ ဘာဝလောပ။ မောဂ်၊ ၄။၁၂၃။ | ညှဉ်းဆဲ-သတ်ဖြတ်-တတ်သည် ၏အဖြစ်။ မိဂါနံ ဝါနတော ဟိံသနတော ဗာဓနတော မိဂဝံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။

ဝါန³ (န) |ဝန + ဏ။ ဝနသမူဟတော ဝါနံ။ ကောတ္တုဘာ။ (တိ) ဝါန-သံ။ ဝါဏ-ပြာ။ ဝနေ ဥပ္ပန္နံ၊ ဝနသမ္ဗန္ဓိ-တော၌ဖြစ်-တောနှင့် စပ်သွယ်-သော။ | တောအပေါင်း၊ တော အုပ်။ ဝါနပတ္ထ - ကြည့်။

ဝါနစိတ္တ (တိ) | ဝါန + စိတ္တ | အချုပ်အလုပ်- အချုပ်အစပ်-ဆန်းကြယ်သော၊ ရက်ခြင်း- ချုပ်ခြင်း-ဖြင့်ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော အ ရုပ်ရှိသော။ စိတ္တကောတိ ဝါနစိတ္တံ ဥဏ္ဏာ- မယတ္ထရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ (-ဝိမတိ၊၂။ ၁၈၄)။ (အောက် ၃-ပုဒ်နှင့်တွဲကြည့်)။

ဝါနစိတ္တက (တိ) |ဝါနစိတ္တ + က။ က-အနက် မဲ့။ | ဝါနစိတ္တ-ကြည့်။ စိတ္တကံ ဝါနစိတ္တကံ။ ဓာန်။၃၁၂။ ဝါနေန သံသိဗ္ဗနေန သညာတံ

စိတ္တရူပသောတိ ဝါနစိတ္တကံ။ သကဋ္ဌေကော။ ဓာန်၊ဋီ။

ဝါနစိတြ (တိ) [ဝါန + စိတြ] ဝါနစိတ္တ-ကြည့်။ စိတ္တကာတိ ဝါနစိတြော ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၉၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၄)။

ဝါနစိတြဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏ (ပု) [ဝါနစိတြ + ဥဏ္ဏာမယ + အတ္ထရဏ] (က) ရက်ခြင်း-ချုပ်စပ်ခြင်း-အားဖြင့်ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော အရုပ်ရှိသော-သားမွေးအခင်း-သားမွေးဖြင့်ပြုအပ်သော အခင်း။ (ခ) အချုပ်အလုပ်-အချုပ်အစပ်-အားဖြင့်ဖြစ်သော ဆန်းကြယ်သော အရုပ်ရှိသော-သားမွေးအခင်း-သားမွေးဖြင့် ပြုအပ်သောအခင်း။ (က) (ခ) ဝါနစိတြဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏောတိ ဝါနေန သိဗ္ဗနေန သဉ္ဇတံ စိတြရူပမေတ္ထာတိ ဝါနစိတြံ၊ ဥဏ္ဏာမယနိဗ္ဗတ္တော ဥဏ္ဏာမယော၊ သောယေဝ အတ္ထရဏော ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏော၊ ဝါနစိတြဉ္စ တံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏော စေတိ ဝါနစိတြဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၃၉။

ဝါနန (န) [ဝါနန + တ္တ။ တ - ကျေ။ မောဂ်၊၄။ ၁၂၃။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-သတ်ဖြတ်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ မိဂဝန္တိ မိဂါနံ ဝါနနတော ဟောသနတော တာမနတော "မိဂဝ" န္တိ လဒ္ဓသမည့် မိဂဝံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၉၊၁၆၀။

ဝါနနာမ (တိ) [ဝါန + နာမ] ဝါနဟူသောအမည် ရှိသော။ ဝါန² - ကြည့်။

ဝါနပတ္ထ (ပု) [ဝါနပတ္ထ + ဏ။ ဝနပတ္ထေ ဝနေကဒေသေ, ဒူရဝနေ ဝါ ဘဝေါ ဝါနပတ္ထော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၁၀။ ဝနပတ္ထေ စရတီတိ ဝါနပတ္ထော။ အဘယာ၊ဓာန်၊သျ။ ဝနပတ္ထေ ဇာတော ဝါနပတ္ထော၊ မဓူကရုက္ခော။ မယ်ဇယ်ပင်။ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါနပြဿ-သံ။ ဝါဏပတ္ထ-ပြာ။ ဝါဏပတ္ထ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ ပ-ဒွေဘော်ရှိလျှင် သံ-ပြာတို့နှင့်ညီ၏၊ အဒ္ဓမာဂဓီ-၌ကား ဒွေဘော်မရှိ။] တော၏အစိတ်, ဝေးသောတော၌ဖြစ်သော၊ တော၏အစိတ်, ဝေးသောတော၌ နေလျက် တရားကျင့်သော၊ သူ။ ဝါနပတ္ထဿ သတောဝ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။

ဝါနပ္ပတိ (တိ) [ဝနပ္ပတိ + ဏ။ ဝနပ္ပတိမှိ ဘဝေါ ဝါနပ္ပတျော - ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါနသ္ပတျ - သံ။] တောစိုးသစ်ပင်၌ဖြစ်သော။ ဝနပ္ပတိမှိ ဘဝါ ဝါနပ္ပတယော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၃၉-၄၀။

ဝါနမုတ္တ (တိ) [ဝါန + မုတ္တ] တဏှာမှ-လွတ်-ကင်း-ပြီးသော။ ဝါနမုတ္တာ မဟေသယော။ သင်္ဂဟ။၄၆။ ဝါနတော တဏှာတော မုတ္တ-တ္တာ သဗ္ဗသော အပဂတတ္တာ ဝါနမုတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁၇။

ဝါနရ¹ (ပု) [ဝါ + နရ။ နရော ဣဝ ဝါနရော၊ ဝါသဒ္ဒေါ ဣဝတ္ထေ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၄။ နရော ဝိယာတိ ဝါနရော။သူစိ။ ဝါန + ရာ + ကွိ။ ဝါ ဝိကပ္ပိတော နရော၊ အထ ဝါ ဝါနံ ဝနေ ဘဝံ ဖလာဒိကံ ရာတိ ဂဏှာတီတိ ဝါနရော။ ကောတ္ထုဘာ၊ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါန + ရ။ ဝါနံ ဝုစ္စတိ ဂမနံ။ တံ ဧတဿ အတ္ထီတိ ဝါနရော။သူစိ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၉၃-နှာ။ ထီ-၌ ဝါနရီ-မျောက်မ။ ဝါနရ-သံ။ ဝါဏရ-ပြာ။] (၁) မျောက်၊ မျောက်သတ္တဝါ။ (၂) ဝါနရ-ဇာတ်။ (၁) ဖလမိစ္ဆံဝ ဝနသ္မိံ ဝါနရော။ဓမ္မ။ ၆၁။ သုဟတော ဝါနရော မယာ။ဇာ၊၂။၄၈။ ယထာ ရုက္ခဖလံ ဣစ္ဆန္တော ဝါနရော ဝနသ္မိံ ဓာဝတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ ဝါနရံ ဝိယ လေပေနာ(ထေရ။၂၈၉)တိ ရုက္ခသိလာဒီသု ပက္ခိတ္တေန မက္ကဋလေပေန မက္ကဋံ ဝိယ မိဂလုဒ္ဒေါ အန္ဓပုထုဇ္ဇနံ ဝဋ္ဋေန္တော တာမေန္တိ။

ထေရဂ္ဂ၊၂။၁၂၁။ အထ သာ ဝါနရီ ဂတ္တာသ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ။ ဇာ႒၁။၂၉၈။ (- ဇာ၁။၁၉၄၅။ ဇာ႒၁။၂၉၇။ ဇာ႒၂။ ၆၉။ ဇာ႒၃။၆၈၁၈၅။ ဇာ႒။၄။၃၀၇)။ (၂) ကိန္နရီ၊ ဝါနရ၊ ကူတ္တိနီ။ ဇာ႒၃။၁၄၁။

ဝါနရ၂ (တိ) [ဝါနရ + ဏ] ဝါနရစမ္မ-ကြည့်။

ဝါနရဂဏ (ပု) [ဝါနရ + ဂဏ] မျောက်အုပ်၊ မျောက်အပေါင်း။ သော ဝါနရဂဏဿ ဩဝါဒံ အဒါသိ။ ဇာ႒၁။၁၈၆။ (-ဇာ႒၂။ ၇၀-၂၁၆၉-၇၀။ဇာ႒၃။၃၅၀-၁)။

ဝါနရစမ္မ (န) [ဝါနရ + စမ္မ] မျောက်ရေ၊ မျောက်၏-အရေ-သားရေ။ ဗဟူပကာရော မေ သေ ဝါနရော ---- ဣတိ သော တေသံ ဝါဒေ ဘိန္ဒနတ္ထာယ ဝါနရစမ္မေ ဝါနရဝေါ-ဟာရံ အာရောပေတွာ။ ဇာ႒၅။၂၄၉။

ဝါနရဇာတက (န) [ဝါနရ + ဇာတက] ဝါနရဇာတ်။ ဘုရားလောင်း မျောက်မင်း၏-အကြောင်းအရာ- အတ္ထုပ္ပတ်-ကို ပြဆိုသည့် ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၁။၁၁၅။ ဇာ႒၃။၁၂၁။၃။

ဝါနရဇေဋ္ဌက (ပု) [ဝါနရ + ဇေဋ္ဌက] မျောက်ကြီး၊ မျောက်တို့၏-အကြီးအကဲ-အကြီးအမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်-ဖြစ်သောမျောက်။ သမ္မ ဝါနရဇေဋ္ဌက ဣမံ ဥယျာနံ တုမှာကမ္ပိ ဗဟုပကာရံ။ ဇာ႒၁။၂၆၈။ (-၂၆၉။ဇာ႒၂။၃၁၂-၃)။

ဝါနရပေါတက (ပု) [ဝါနရ + ပေါတက] မျောက်ငယ်၊ မျောက်ပေါက်စ၊ မျောက်ကလေး။ အတ္တာနံ ပရိစ္စ ဇာတာနံ ဝါနရပေါတကာနံ ဗီဇာနိ ဉပ္ပါဋေတိ။ဇာ႒၁။၂၉၈။

ဝါနရမံသ (န) [ဝါနရ + မံသ] မျောက်သား။ သေ့ အမှာနိ စေဝ ဝါနရမံသဉ္စ ခါဒိဿာမိ။ ဇာ႒၃။၃၅၀။

ဝါနရယူထ (ပုန) [ဝါနရ + ယူထ] မျောက်အုပ်၊ မျောက်တို့၏-အစုအဝေး-အပေါင်း။ ဝါနရယူထေန နဋ္ဌေဟိ ဥဒကဿ ပီတဋ္ဌာ-နေ မာပိတတ္တာ။ အံ႒၃။၃၁၈။

ဝါနရယောနိ (ထီ) [ဝါနရ + ယောနိ] မျောက်မျိုး။ မျောက်တို့၏ -ဇာတ် -အမျိုး။ ဗောဓိ-သတ္တော ဝါနရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော။ မ႒၃။ ၁၂၄။ (-အပ႒၂။၉၅။ ဇာ႒၁။၂၉၈။ဇာ႒၂။၇၀၊၁၆၈)။

ဝါနရဝေါဟာရ (ပု) [ဝါနရ + ဝေါဟာရ] မျောက်ဟူသော-အမည်-ပညတ်၊ မျောက်ဟူ၍-ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း။ ဝါနရစမ္မ - ကြည့်။

ဝါနရိန္ဒ (ပု) [ဝါနရ + ဣန္ဒ] မျောက်မင်း၊ မျောက်တို့ကို အစိုးရသောမင်း။ ယဿေ တေ တယော ဓမ္မာ ဝါနရိန္ဒ ယထာ တဝ။ ဇာ၁။၁၄။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော နန္ဒိယော နာမ ဝါနရိန္ဒော အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၉။ (-ဇာ၁။၁၄၊၁၈၂။ မ႒၁။၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ႒။၁၅။ စရိယာ႒။၂၂၁။ဇာ႒၁။၂၉၆-၉)။

ဝါနရိန္ဒဇာတက (န) [ဝါနရိန္ဒ + ဇာတက] ဝါနရိန္ဒဇာတ်၊ ဘုရားလောင်းမျောက်မင်း၏-အကြောင်းအရာ-အတ္ထုပ္ပတ်-ကို ပြဆိုသည့် ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၇-ဇာတ်။ ဇာ၁။၁၄။ဇာ႒၁။ ၂၉၆-၈။

ဝါနဝိစိတ္တ (တိ) [ဝါန + ဝိစိတ္တ] ချုပ်စပ်ခြင်းဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ ဝါနစိတ္တ, ဝါနစိတြ -တို့ လည်းကြည့်။ ဝါနဝိစိတ္တ (ဒီ႒၁။၈၃) န္တိ ဘိတ္တိစ္ဆဒါဒိအာကာရေန ဝါနေန သိဗ္ဗနေန ဝိစိတြံ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၃။(-ဒီဋီ၊၁။၁၂၈)။

ဝါနဝိရဟိတ (တိ) [ဝါန + ဝိရဟိတ] တဏှာ-ကင်း-မရှိ-သော။ နိဗ္ဗာနပဒတ္တန္တိ ဝါနဝိရဟိတံ

ပတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။

ဝါနသညိတ (တိ) [ဝါန + သညိတ] ဝါနဟူ၍-သိ - မှတ် - အပ်သော။ ဝါနသညိတာယ တဏှာယ နိက္ခန္တတ္တာ နိဗ္ဗာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။

ဝါနာဘာဝ (ပု) [ဝါန + အဘာဝ] တဏှာ-မရှိ-ကင်း-ခြင်း။ ဝါနာဘာဝေန နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။

ဝါနီရ (ပု) [ဝါန + ဤရ။ ဝါန သံသိဗ္ဗနေ ဤရော။ ဝါနီရ-သံ။ ဝါဏီရ-ပြာ။] ယင်းရဲပင်။ ကြိမ်ပင်။ ဝါဏီရောပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၃။

ဝါနေယျ (တိ) [ဝန + ဏေယျ။ ဝနေ ဇာတံ ဝါနေယျံ။ရူ၊၂၃၀။ ဝနေ ဘဝေါ ဝါနေယျော။ နိရုတ္တိ။၄၅၉။ မောဂ်၊၄။၂၅။ ဝနေ ပါနီယေ ဇာတံ ဝါနေယျံ၊ ဏေယျော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉၂။ ဝါနေယ-သံ။] (၁) တောဌ်-ဖြစ်-ပေါက်ရောက်-သော။ (န) (၂) နွားမြေရင်းသိမ်။ (မုန်ညင်းတစ်မျိုး)။ (၁) ဝနေ ဇာတတ္တာ ဝါနေယျာနိ ဝနပုပ္ဖာနိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ (န)(၂) ကုဋ္ဌဉ္စ ဗျာဓိ ကထိတော၊ ဝါနေယျန္တု ကုဋန္နဋံ။ ဓာန်။၅၉၂။

ဝါပ[၁] (ကြိ) [ဝပ + ဏာယ + ဟိ။ ဟိဝိဘတ်ကျေ။ (= ဝါပယာဟိ = ဝါပယ = ဝါပ)။] (သင်) စိုက်ပျိုးလော့။ သံယေ စိတ္တံ ပသာ-ဒေတွာ၊ သုဗီဇံ ဝါပ ရောပယ။အပ၊၁။၂၈၄။

ဝါပ[၂] (ပု) [ဝပ + ဏ။ ဝါပ-သံ။ ဝါယ-ပြာ။] (၁) ပယ်၊ လယ်မြေ။ (၂) စိုက်ပျိုးအပ်သောမျိုးစေ့။ (၁) ဝါပေါပျုတြ၊ ဝပ္ပတေ ယသ္မိန္တိ ဝါပေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၄၇။ (၂) ဝါပသမကရဏ၊ ဝါပသမိကရဏ - တို့ကြည့်။

ဝါပက (တိ) [ဝပ + ဏွု။ ထိ - ၌ ဝါပိကာ။ စိုက်ပျိုးရေးသမား၊ စိုက်ပျိုးတတ်သော၊ သူ။ ဝပ ဗီဇနိက္ခေပေ၊ ဗီဇံ ဝပတိ၊ ဝါပကော။ နီတိ၊ဓာတု။၁၂၀။

ဝါပသမ(မိ)ကရဏ (န) [ဝါပ + သမ + ကရဏ] ပျိုးကို ညိုခြင်း၊ ဖုံး-မှန်း-ခြင်း၊ စိုက်ပျိုးအပ်သော မျိုးစေ့ကို - ညီညွတ်အောင်ပြု - ညီအောင်ညိုခြင်း။ "နော စ ခေါ ပဋိဝုတ္တ"န္တိ-အာဒီသု အဋ္ဌဒန္တကာဒီဟိ ဝါပသမ(မိ)-ကရဏော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃။ ကောသောဟာရ ဇိဝတ၊ ဝုတ္တိသု ဝပနေ စ ဝါပသမကရဏော။ ဓာန်။၇၉၆။ ဝါပသမက-ရဏံ ဝပိတဿ ဗီဇဿ သမကရဏံ။ဓာန်၊ဋီ။

ဝါပိ - ဝါပီ (ထိ) [ဝပ + ဣ။ ဝပ + ဏီ။ ကောတ္တုဘာ။ ဝပ ဗီဇနိက္ခေပေ၊ ဝပန္တိ ယာယ ဝါပီ။ဓာန်၊ဋီ။၆၇၈။ ဝပန္တိ ယာယ သာ ဝါပီ။ ဏီ။သူစိ။ ဝပ + ဣဏ်။ ဝပန္တိ ဧတာယာတိ ဝါပိ၊ ဇလာသယော။ ဏွာဒိ။၁၀။ ဝါပိ၊ ဝါပီ၊ ဝါပိကာ-သံ။ ဝါပီ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကန်၊ ရေကန်၊ အိုင်၊ တစ်ဘက်ဆည်ကန်။ (ဓာန်၊ သျှ။ တောင်ပေါက်)။ (၂) ရေကန်-တစ်ဘက်ဆည်ကန်-ကြီး။ (၁) ဧသ နယော "ဝါပိံ တဋ္ဌာကံ အာဝါဋံ ခဏာ"တိအာဒီသုပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ သစေ ပန သုကွေ ဇာတဿရေ ဝါပိံ ဝါ ခဏန္တိ။ ကင်္ခါ။၉၁။ ဝါလိကပါဠိံ ကတွာ ဝါပိံ နာမ ခနန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။သာရတ္ထ၊၂။၁၄၁)။ (၂) သွာယမတ္တော ဝါပိယာ ဒီပေတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ ဝါပိယာတိ မဟာတ-ဠာကေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၆။

ဝါပိကဒ္ဒမ (ပု) [ဝါပိ + ပဝတ္တ + ကဒ္ဒမ။ ပဝတ္တ-ပုဒ်ကျေ။] ရေအိုင်-ရေကန်-၌ဖြစ်သော-ရွှံ့-ညွန်။ ဝါပိကဒ္ဒမော ဝိယ ဟဒယံ ဖလိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

ဝါပိတ (တိ) [ဝပ + တ။ ဝပ - ဗီဇနိက္ခေပေ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၂၀။ ဝါပိတ-သံ။] (၁) ကြဲ-

စိုက်-ပျိုး-အပ်ပြီးသော။ (၂) (ခေါင်း) ရိတ်-ဖြတ်-ချ-အပ်ပြီးသော။ (၁) ဝါပိတံ ခေါ တေ ဘဂိနိ။ ဝိ၊၁။၁၉၁။ ဝါပိတံ ရောပိတံ ဓညံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ ဝါပိတန္တိ ဝပိတ္ဂာ နိပ္ဖန္နံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၀၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။မ၊ဋ္ဌ။၄။၁၇၈။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄၀-၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၊ ၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၊၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂၃)။ (၂) ဝါပိတသိရ - ကြည့်။

ဝါပိတရောပိတဓေညနိဗ္ဗတ္တ (နိဗ္ဗတ္တက) (တိ) [ဝါပိတ + ရောပိတ + ဓေည + နိဗ္ဗတ္တ (နိဗ္ဗတ္တက)] ကြဲ-စိုက်-ပျိုး-အပ်သော စပါးမှ ဖြစ်သော။ ယန္နူနာဟံ ဝါပိတရောပိတ-ဓေညနိဗ္ဗတ္တံ (နိဗ္ဗတ္တကံ) အာဟာရံ ပဇဟိတ္ဂာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။

ဝါပိတသဿ (န) [ဝါပိတ + သဿ] စိုက်-ပျိုး - အပ်သော - ကောက်ပင် - စပါးပင်။ ဝါပိတသဿာနံ ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏကာလေ ကက္က-ဋကော မဟာ အဟောသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။

ဝါပိတသိရ (တိ) [ဝါပိတ + သိရ] ခေါင်းရိတ်-ဆံချ-ပြီးသော၊ ရိတ်-ဖြတ်-ချ-အပ်ပြီးသော-ဦးခေါင်း-ဆံပင်-ရှိသော၊သူ။ ဝါပိတသိရော (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈)တိ သြရောပိတကေသော၊ တမေဝ ဟိ သိရော ဝါပိတန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၈၅။

ဝါမံသ (ပု) [ဝါမ + အံသ] လက်ဝဲပခုံး၊ ဘယ်ဘက်ပခုံး။ ဧကံသန္တိ စ ဝါမံသံ ပါရုပိတ္ဂာ ဋ္ဌိတဿေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၇၊၁၉၄၊ ၃၆၆)။

ဝါမံသကူဋ (ပု၊န) [ဝါမံသ + ကူဋ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက် - ပုခုံးစွန်း။ ဝါမံသကူဋေ အာသတ္တနီလုပ္ပလဝဏ္ဏမတ္တိကာပတ္တော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။သာရတ္ထ၊၃။၁၄၄)။

ဝါမံသဝရ (ပု) [ဝါမံသ + ဝရ] မြတ်သော-လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ပခုံး။

ဝါမံသဝရပ္ပဝတ္တ (တိ) [ဝါမံသဝရ + ပဝတ္တ] မြတ်သော-လက်ဝဲ- ဘယ်ဘက်- ပခုံး၌ ဖြစ်သော။ ဧကံသဝရဂတန္တိ ဝါမံသဝရပ္ပဝတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။

ဝါမ³ (တိ) [ဝါ + မ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၉၄။ ဝါ + မန်။ ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ပဝါယတိ စာတိ ဝါမော။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၂၃၄။ ပဋိလောမဝသေန ဝါတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါမော၊ လာမကဝသေန ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ ဝါ ဝါမော။ ကစ္စည်း။ ၆၂၇။ ဝမ + ဏ။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝါမ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ဖြစ်သော။ (၂) ကောင်းမြတ်, တင့်တယ်, လှပသော။ (၃) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ (၄) မှားယွင်း-မသင့်တင့်-သော။ (၁) ဝါမေန ဟတ္ထေန သံယာဋိံ ဥစ္စာရေတ္ဂာ။ ဝိ၊၄။၃၈၄။ ဝါမေန ဟတ္ထေန ရသ္မိယော ဂဟေတ္ဂာ။ မ၊၁။၁၇၅။ အံ၊၂။၂၃။ ဝါမံ မုဋ္ဌိတ္ဂာ ဒက္ခိဏံ ဂဏှာတိ။ ---- " ဝါမော မဂ္ဂေါ " တိ ခေါ တိဿ အဌင်္ဂိကဿေတံ မိစ္ဆာမဂ္ဂဿ အဓိ-ဝစနံ။ သံ၊၂။၈၈-၉။ (-ဒီ၊၂။၁၄၁။မ၊၂။၅၇။ သံ၊၁။၁၆၉။ သံ၊၂။၃၈၄။ အံ၊၂။၅။ မဟာနိ။ ၂၉၇။ဇာ၊၁။၁၂၅၊၃၀၈။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၇။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၃)။ (၂) ဘဒ္ဒံ ဝါမံ စ ကလျာဏံ။ ဓာန်။၆၉၄။ ဝါမူရှ² - လည်းကြည့်။ (၃) ဝါမတော မံ တွံ ပစ္စေသိ (ပေတ။၁၄၃)တိ ဝိလောမတော မံ တွံ အဓိဂစ္ဆသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၈၂။ (၄) ဝါမတော ဂဏှာတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ ဝါမတောတိ မိစ္ဆာ အယောနိသော ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၃)။

ဝါမ[၂] (တိ) [ဝါမန = ဝါမ] နိမ့်-ပုကွ-သော။ န ဟိ ခုဇ္ဇေန ဝါမေန၊ ဘောတိ သင်္ဂမရဟသိ(ဇာ၊၁။၆၄)တိ က္လမိနာ ဟိ ခုဇ္ဇေန ဝါမနတ္တာ ဝါမေန ဘောတိ တွံ မဟာကုလေ ဇာတာ။ဇာ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၀၉။

ဝါမအံသကူဋ (ပုန) [ဝါမအံသ + ကူဋ] ဝါမံသကူဋ - ကြည့်။ ဝါမအံသကူဋတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ပဋိသံ။၁၂၀။ပုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၄၆။

ဝါမအက္ခိ (နု) [ဝါမ + အက္ခိ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-မျက်စိ။ ဝါမအက္ခိတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၄၆။

ဝါမဉ္စိရု (ပု) [ဝါမ + ဉ္စိရု] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ပေါင်။ ဝါမဉ္စိရုမှိ ပဟရိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၈။

ဝါမက[၁] (တိ) [ဝါမ + က။ ဝါမက-သံ။] (၁) လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ညှပ်ရိုး၊ လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-၌ဖြစ်သော ညှပ်ရိုး။ (၂) စောင့်စည်းခြင်းမရှိသော။ (၁) ပြဟ္မလောကေ စ ဝါမကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၄။ (၂) အပါနုကာတိ ဝါမကာ၊ အသံယတဝုတ္တိတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၅။

ဝါမက[၂] (ပု) [ဝါမ + ကရ + က္ဂိ။ ဝါမန=ဝါမက။ ဝါမံ ကလျာဏဝစနံ ကရောတီတိ ဝါမကော၊ ရဿသရီရတ္တာ ဝါ ဝါမနော၊ သော ဧဝ ဝါမကော, နဿ ကကာရတ္တံ ကတွာ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၀၉။] ဝါမကရသေ့။ (ရှေးဟောင်းဝေဒကျမ်းပြု ရသေ့ ၁၀-ဦးတို့တွင် ဒုတိယရသေ့)။ အဋ္ဌကော ဝါမကော ဝါမဒေဝေါ။ ဝိ၊၃။၃၄၃။ ဒီ၊၁။၉၇၊၂၂၄။ မ၊၂။၃၈၁-၂။ အံ၊၂။၁၉၇။

ဝါမကဏ္ဏ (ပု) [ဝါမ + ကဏ္ဏ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-နား။ တထာ ဝါမကဏ္ဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

ဝါမကဏ္ဏစူဠိကာ (ထီ) [ဝါမကဏ္ဏ + စူဠိကာ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-နားပန်းစွန်း-နားပန်းဆံ။ ဝါမကဏ္ဏစူဠိကာယံ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။

ဝါမကဏ္ဏသောတ (နု) [ဝါမကဏ္ဏ + သောတ] လက်ဝဲ -ဘယ်ဘက် -နားတွင်း -နားပေါက်။ ဝါမကဏ္ဏသောတတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၄၆။

ဝါမကဏ္ဏသောတမူလ (နု) [ဝါမကဏ္ဏသောတ+ မူလ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက် -နားတွင်း -နားပေါက်-အနီး။ ဝါမကဏ္ဏသောတမူလေ ဖဏံ ကတွာ " သုသူ "တိ ကရောန္တော နိပဇ္ဇိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။

ဝါမက္ခိ (နု) [ဝါမ + အက္ခိ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-မျက်စိ-မျက်လုံး။ သော ဝါမက္ခိနာ ဒက္ခိဏက္ခိံ သြလောကေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။

ဝါမဂလဝါဋက (ပု) [ဝါမ + ဂလဝါဋက] လက်ဝဲ - ဘယ်ဘက် - လည်တွင်း - လည်ချိုင့်။ ဝါမဂလဝါဋကတော ပဋ္ဌာယ။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၃၇။

ဝါမဂါမီ (တိ) [ဝါမ + ဂမု + ဏီ] လက်ဝဲ-လမ်းမှား-သို့-သွား-လိုက်-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ ဗဟူ မနုဿာ လောကေ ဝါမဂါမိနော ဝိစက္ခဏာ။ မိလိန္ဒ။၂၈၅။

ဝါမဂါဟီ (တိ) [ဝါမ + ဂဟ + ဏီ] မှားယွင်း-မသင့်မတင့်-သောအားဖြင့် ယူလေ့ရှိသော။ အပ္ပဋိပန္နော ဝါမဂါဟိနော နာမ ဇာတာတိ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဝါမဂေါတ္တ (ပု) [ဝါမ + ဂေါတ္တ] ဝါမဂေါတ္တမင်းသား၊ (စန္ဒကုမာရဇာတ်လာ ဝသဝတ္တီမင်း၏သား၊ စန္ဒကုမာရမင်းသားနှင့် အဖေတူ အမေကွဲ ညီအစ်ကိုတော်သူ)။ သူရဋ္ဌ

ဝါမဂေါတ္တဥ္စ။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ ဇာ႒၊၇။၇၆။ (-ဇာ႒၊၇။၁၀၄)။

ဝါမဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝါမ + ဂါဟ] မှားယွင်း-မသင့်မတင့်-သောအားဖြင့် ယူခြင်း။ ဆိန္နပဋိပတ္တိကတာ ဝါမဂ္ဂါဟော နာမ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။

ဝါမင်္ဂုဋ္ဌ (ပု) [ဝါမ + အင်္ဂုဋ္ဌ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ခြေမ။ ဝါမင်္ဂုဋ္ဌေန ခေါ်ဘေယျံ။ အပ၊၁။၃၆။ ထေရ၊႒၊၂။၄၁၈၅၀၆။

ဝါမဇာတိက (တိ) [ဝါမ + ဇာတိ + က] လက်ဝဲ-ယုတ်နိမ့်သော-ဇာတ်သဘောရှိသော။ မယံ မာတုဂါမာ နာမ ဝါမဇာတိကာ။ သံ၊႒၊၂။ ၁၈၁။အံ၊႒၊၁။၁၄၁။ထေရ၊႒၊၂။၄၄၂။

ဝါမဒေဝ (ပု) [ဝါမ + ဒေဝ။ ဝါမော နာမ ဟရော၊ သော ဒေဝေါ အဿ ဝါမဒေဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၀၉။ ဝါမော ဧဝ ဒေဝေါ ဝါမဒေဝေါ၊ သိဝေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါမဒေဝ - သံ။] (၁) ဝါမဒေဝရသေ့၊ (ရှေးဟောင်း ဝေဒကျမ်းပြုဆရာ ရသေ့ ၁၀ - ဦးတို့တွင် တတိယရသေ့)။ (၂) သိဝနတ် (မဟာဒေဝ)။ (၁) ဝါမက-ကြည့်။ (၂) ဝါမဒေဝေါ မဟာဒေဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၆-၇။

ဝါမန (တိ) [ဝါ + မန။ ဝါ ဂမနေ၊ မနော။ဓာန်၊ဋီ။၇၀၈။ ဝမ + ယု။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝါမန-သံ။ ဝါမဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) နိမ့်-ပုကွ-သောသူ။ (ပု)(၂) ဝါမနမည်သောဆင်။ (၁) န ဘိက္ခဝေ ဝါမနော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၂၆။ ဝါမနောတိ ဇယ်ဝါမနော ဝါ ကဋိဝါမနော ဝါ ဥဘယဝါမနော ဝါ။ ဝိ၊႒၊ ၃။၃၀၉။ (ပု) (၂) ဝါမနော ကုမုဒေါဥ္စနော။ ဓာန်။၃၀။

ဝါမနက (တိ) [ဝါမန + က။ ထီ-၌ ဝါမနကာ, ဝါမနိကာ။ ဝါမနက - သံ။ ဝါမဏဂ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] နိမ့် - ပုကွ-သောသူ။ ခုဇ္ဇာပိ ဝါမနကာပိ ဝေလာသိကာပိ ကောမာရိကာပိ။ ဒီ၊၂။၂၆၆။ သန္တိ ဟိ ဗြာဟ္မဏ နာဂဝနေ ဝါမနိကာ နာမ ဟတ္ထိနိယော မဟာပဒါ။မ၊၁။၂၃၅။ ဝါမနိကာတိ ရဿာ အာယာမတောပိ န ဒီဃာ မဟာကုစ္ဆိ ဟတ္ထိနိယော။ မ၊႒၊၂။၁၀၃။ (-အပ၊႒၊၁။ ၁၄၀။ဇာ၊႒၊၅။၄၅၉)။

ဝါမနာသသောတ (နပ) [ဝါမ + နာသသောတ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-နှာခေါင်း-တွင်း-ပေါက်။ ဝါမနာသသောတေန နိက္ခမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉။ ထေရ၊႒၊၂။၅၀၃။

ဝါမနာသိက(ကာ)သောတ (နပ) [ဝါမ + နာသိက-(ကာ)သောတ] ဝါမနာသသောတ - ကြည့်။ ဝါမနာသိကသောတံ ပဝေသေတိ။ မ၊႒၊၃။ ၂၅၄။ ဝါမနာသိကာသောတတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ဗုဒ္ဓဝံ၊႒။၄၆။

ဝါမန္တ (ပုနပ) [ဝါမ + အန္တ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-အစွန်း။ ဒက္ခိဏန္တေန ဝါ ဖုဋ္ဌောကာသံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဝါမန္တေန အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊႒၊၁။ ၂၇၄။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၀၀)။

ဝါမန္တဋ္ဌာန (နပ) [ဝါမန္တ + ဌာန] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-အစွန်း၏တည်ရာအရပ်။ ဒက္ခိဏန္တေန ဝါ ဝါမန္တဋ္ဌာနံ အတိက္ကန္တမတ္တေ။ဝိ၊႒၊၁။ ၂၈၃။

ဝါမပက္ခ (ပု) [ဝါမ + ပက္ခ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-အတောင်-တောင်ပံ။ တထာ ဝါမပက္ခော။ ဒီ၊႒၊၂။၇၈။ သံ၊႒၊၂။၈၂။

ဝါမပက္ခပရိယန္တ (ပု) [ဝါမပက္ခ + ပရိယန္တ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-အတောင်-တောင်ပံ-အစွန်း-အဖျား။ ဝါမပက္ခပရိယန္တံ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊႒၊၁။ ၂၈၁။

ဝါမပဿ (ပုနပ) [ဝါမ + ပဿ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-နံပါး-နံဘေး။ ဝါမပဿတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊႒။၄၆။

ဘဒ္ဒါ ဝါမပဿေန အဘိရူဟိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။

ဝါမပါဒ (ပု) [ဝါမ + ပါဒ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ခြေထောက်။ ဝါမပါဒတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၇။

ဝါမပါဒကိစ္စ (န) [ဝါမပါဒ + ကိစ္စ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ခြေ၏ ပြုဘွယ်ကိစ္စ။ ဝါမပါဒ-ကိစ္စံ ဒက္ခိဏပါဒေန နိယမိတံ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ မဋီ၊၃။၁၇၇။

ဝါမပါဒစမ္မ (န) [ဝါမပါဒ + စမ္မ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ခြေ၏ အရေ။ တေနေဝ နယေန ဝါမပါဒစမ္မံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။

ဝါမပါဒတလ (န) [ဝါမပါဒ + တလ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ခြေဖဝါးအပြင်။ ဝါမပါဒတလံ ပူရေတွာ ပဒုမလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၇။

ဝါမပါဒတ္တစ (ပု) [ဝါမပါဒ + တစ။ သက္ကတ-၌ တွစ - ဟု ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် တ - ၌ ဒွေဘော်ပြုရသည်။ | ဝါမပါဒစမ္မ - ကြည့်။ အထ ဝါမပါဒတ္တစော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၅။

ဝါမပါဒသန္ဓိ (ပု) [ဝါမပါဒ + သန္ဓိ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ခြေ၏-အဆက်အစပ်-အဆစ်၊ (ခါးဆစ်, ဒူးဆစ်, ဖမျက်ဆစ်)။ တယော ဝါမပါဒသန္ဓီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၉-၈၀။ ကင်္ခါ-ဗဏ္ဏဂေါပ္ပကာနံ ဝသေန ---- တထာ ဝါမပါဒသန္ဓိယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။

ဝါမပါဒါနုသာရ (ပု) [ဝါမပါဒ + အနုသာရ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-ခြေသို့အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ဝါမပါဒါနုသာရေန အဘိရူဟိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၅။

ဝါမဗာဟာ (ထီ) [ဝါမာ+ဗာဟာ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-လက်မောင်း-လက်ရုံး။ ဝါမဗာဟံ ဝိဝရိတွာ စီဝရံ အံသကူဋံ အာရောပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၅။

ဝါမဗာဟု (ထီ၊ပု) [ဝါမ + ဗာဟု] ဝါမဗာဟာ-ကြည့်။ ဝါမဗာဟုံ ဝိဝရိတွာ စီဝရံ အံသ-ကူဋေ အာရောပေတိ။ ကခ်ီ။၂၇၈။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀။စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၆။

ဝါမမဂ္ဂ (ပု) [ဝါမ + မဂ္ဂ] လက်ဝဲ-ဘယ်ဘက်-လမ်း-ခရီး။ အမှာကံ ဝါမမဂ္ဂေါ ဝဋ္ဋတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ အဟံ ဝါမမဂ္ဂံ ဂဏှိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၀။

ဝါမရောဟိနီ (ထီ) [ဝါမ + ရောဟိနီ] ဆင်, မြင်းတို့ကို လက်ဝဲနံပါးဖြင့် တက်စီးသော စစ်တပ်။ လက်ဝဲ, လက်ျာ ချီတက်သော စစ်တပ် (ဝဏ္ဏ၊၂။၆)။ ဝါမရောဟိနီ (ဇာ၊၂။ ၂၀၄)တိ ဟတ္ထိ စ အဿေ စ အာရော-ဟန္တာ ဝါမပဿေန အာရောဟန္တိ။ တေန " ဝါမရောဟိနီ" တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၂။

ဝါမလောစနာ (ထီ) [ဝါမ + လောစနာ။ ဝါမာနိ စာရူနိ လောစနာနိ (စက္ခူနိ) ယဿာ၊ သာ ဝါမာလောစနာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ | ကောင်းမြတ်-တင့်တယ်-လှပ-သည့် မျက်စိရှိသော မိန်းမ။ ဝါမလောစနာ, ဘာဝိနီ (ပ) ဝိသိဋ္ဌနာရီနာ-နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၃၀-၁။

ဝါမဟတ္ထ (ပု) [ဝါမ + ဟတ္ထ] လက်ဝဲ-ဘယ်-ဘယ်ဘက်-လက်။ ဝါမဟတ္ထတော အင်္ဂါကွ-န္တော ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀)။

ဝါမဟတ္ထတလ (န) [ဝါမဟတ္ထ + တလ] လက်ဝဲ-ဘယ်-ဘယ်ဘက်-လက်ဖဝါးပြင်။ ဝါမဟ-တ္ထတလံ ပူရေတွာ ပဒုမလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

ဝါမဟတ္ထပသာ (ပု၊န) [ဝါမဟတ္ထ + ပသာ] လက်ဝဲ-ဘယ်-ဘယ်ဘက်-လက်၏-နံဘေး-နံပါး-အရပ်။ ဝါမဟတ္ထပဿေ မဟာမောဂ္ဂလာန-

ဗ္ဘွေရော နိသီဒတိ။သံ၊၄၁၊ ၂၅၆။

ဝါမဟတ္ထသန္ဓိ (ပု) [ဝါမဟတ္ထ + သန္ဓိ] လက်ဝဲ-ဘယ်-ဘယ်ဘက်-လက်၏-အဆက်-အစပ်-အဆစ် (ပခုံးဆစ်, တတောင်ဆစ်, လက်ကောက်ဝတ်ဆစ်)။ တယော ဝါမဟတ္ထသန္ဓီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၉။ အံသကပ္ပရမဏိဗန္ဓာနံ ဝသေန ---- တထာ ဝါမဟတ္ထသန္ဓယော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၂၀၆-၇။

ဝါမာကာရ (ပု) | ဝါမ + အာကာရ | ကောင်းမြတ်-တင့်တယ်-လှပ-ချောမွေ့-သောအခြင်းအရာ။ ဝါမူရူ-ကြည့်။

ဝါမူရု (ပု) | ဝါမ + ဦရု | လက်ဝဲ-ဘယ်-ဘယ်ဘက်-ပေါင်။ တသ္မာ ဝါမူရုံ ဒက္ခိဏူရုံ သမံ ဌပေတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။

ဝါမူရူ (ထီ) | ဝါမ + ဦရု + ဦ | (၁) ကောင်းမြတ်-တင့်တယ်-လှပ-သော ပေါင်ရှိသော (မိန်းမ)။ (၂) ငှင်ပျောတုံးနှင့်တူသော ပေါင်ရှိသော (မိန်းမ)။ (ရွှေချောင်းနှင့်တူသော ပေါင်ရှိသော (မိန်းမ)ဒီ၊၂။သျှ။နေရင်း)။ ဝါမူရူ (ဒီ၊၂။၂၁၃)တိ ဝါမာကာရေန သဏ္ဌိတဦရူ။ ကဒလိက္ခန္ဓသဒိသဦရူတိ ဝါ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ။၂။၂၉၅။ ဝါမူရူတိ ရုစိရဦရူ။ တေနာဟ " ဝါမာကာရေနာ "တိအာဒိ။ ဝါမဝိကသိ-တရုစိရသုန္ဒရာဘိရူပစာရုသဒ္ဒါ ဟိ ဧကတ္ထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ။၂။၂၄၉။ ဝဏ္ဏာသိ ခေါ် တွံ ဝါမူရုံ။ဇာ၊၁။၉၀။ ဝါမူရူတိ ကဒလိက္ခန္ဓသမာ-နဦရုံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၀၁။ ဝါမူရူ သုန္ဒရဦရုကာ။ ရူပိဋီ။၁၉၄။

ဝါမောရု (ပု) | ဝါမ + ဦရု | လက်ဝဲ-ဘယ်-ဘယ်ဘက်-ပေါင်။ ဝါမောရုဉ္စ ဒက္ခိဏောရုဉ္စ သမံ ဌပေတွာ။ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၂၃။အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၀)။

ဝါမောရူ (ထီ) [ဝါမ + ဦရု + ဦ။ ဝါမာ သုန္ဒရာ ဦရူ ယဿာတိ ဝါမောရူ။ နိရုတ္တိ။ ၈၁။ မောဂ်၊၃။၃၄။ ဝါမောရူ-သံ။] ဝါမူရူ - ကြည့်။

ဝါယ¹ (ပု) | ဝါ + ဏ။ ဝါယနကဝသေန ဝါယော။ အဘိ။ဋ၊၁။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ၊၂။၆၆။ ဝါယတီတိ ဝါယော။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၇၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၆၀။ ဝါယတိ ဒေသန္တရုပ္ပတ္တိဟေတုဘာ-ဝေန ဘူတသင်္ဃာတံ ပါပေတီတိ ဝါယော။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၅။ ဝါတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါယော။ နိရုတ္တိ။၇၈၅။ ဝါယု။ ဝါယ-သံ၊ပြာ၊ အဒ္ဓမာ-ဂဓီ။] (၁) လေ၊ ဝါယောဓာတ်။ (၂) ဝါယမည်သောနတ်၊ ဝါယောကသိုဏ်း၌ပရိကမ်ကိုပြု၍ ဖြစ်သောနတ်။ (၁) ဝါယော ဝါယောကာယံ အနုပေတိ အနုပဂစ္ဆတိ။ဒီ၊၁။၅၂။မ၊၂။၁၈၂။ သံ၊၂။၁၇၀။ ဝါယံ ဝါယတော သဥ္ဇာနာတိ။ မ၊၁။၂။ ဝါယော ဥပလဗ္ဘတီတိ ဝါယဿ ကတ္တာ ကာရေတာ ဥပလဗ္ဘတိ။ အဘိ၊က။ ၄၂။ ယတ္ထ အာပေါ စ ပထဝီ၊ တေဇော ဝါယော န ဂါဓတိ။ ဥဒါန။၈၆။ ဝါယော ဝိညတ္တိံ ဇနေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၅၇။ (-မ၊၂။၈၅။ သံ၊၁။၁၅။ အံ၊၃။၁၈၂)။ (၂) အာပေါ စ ဒေဝါ ပထဝီ၊ တေဇော ဝါယော တဒါဂမုံ(ဒီ၊ ၂။၂၀၇)န္တိ အာပေါကသိဏာဒီသု ပရိကမ္မံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တာ အာပေါတိအာဒိနာမကာ ဒေဝါ အာဂမုံ။ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈၃။

ဝါယ² (ပု) | ဝေ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၇၀။ ဝါယ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) (ရက္ကန်း) ရက်လုပ်သော၊သူ။ (၂) ရက်လုပ်အပ်သော။ (၁) သုတ္တံ ဓာရယိတွာ အမုကဿ တန္တဝါ-ယဿ ဒေဟီ။ဝိ၊၁။၂၇၀။ (၂) ဝါယပုပ္ဖယ-ရက-ကြည့်။

ဝါယကရဏီယ (တိ) [ဝါယ + ကရဏီယ] လေ၏ ပြုဘွယ်ကိစ္စ၊ လေသည်-ပြု-အပ်-သင့်-

ထိုက်-သော ကိစ္စ။ တေန ဝါယေန ဝါယ-ကရဏီယံ ကရောတိ။ အဘိ၊က။၁၀၉။

ဝါယဂရုဟက (တိ) [ဝါယ + ဂရုဟက] ဝါယော ခုတ်ကို - ကဲ့ရဲ့- ရှုတ်ချ - တတ်သော၊သူ။ ဝါယဂရုဟကာ ဝါယဗိဂုစ္ဆကာ။မ၊၁။၄၀၂။

ဝါယဗိဂုစ္ဆက (တိ) [ဝါယ + ဗိဂုစ္ဆက] ဝါယော ခုတ်ကို စက်ဆုပ်တတ်သော၊သူ။ ဝါယဂ-ရုဟက - ကြည့်။

ဝါယတိ[၁] (ကြိ) [ဝါ + အ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၈။ ဝါတိ၊ ဝါယတိ-သံ။ ဝါတိ၊ ဝါအက္က-ပြာ၊ ဝါတိ၊ ဝါယတိ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (လေ) တိုက်ခတ်၏။ (၂) (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-၏။ (၁) သီတော စ ဝေရမ္ဘော ဝါတော ဝါယတိ။ အံ၊၁။၁၃၆။ (-အပ၊၁။၁၇၄။ ဇာ၊၁။၅။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၇။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀)။ (၂) အမာနုသော ဝါယတိ ဂန္ဓော။ပေတ။၂၀၂။ သောပဋ္ဌ ဝါယတိ ဂန္ဓော၊ ခုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၄။ ကုဏပဂန္ဓောပိ န ဝါယတိ။ မိလန္ဒ။၂၆၃။ (-၂၇၅။ဒီဋ္ဌ၊၂။၉။ မဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။သံဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၃)။

ဝါယတိ - အံ၊၁။၁၃၆။ ပေတ။၂၀၂။ ဝါယန္တိ - ဝိ၊၃။၆၁။၇၉၊၈၀။ ဝါယသိ - ပေတ။၁၃၀-၁၁၇၉။ ဝါယထ -အပ၊၂။၁၆၇။ ဝါယာမိ - အပ၊၂။၁၆၇။ ဝါယတေ - အပ၊၁။ ၄၀၆။ ဝါယတု - သံဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဝါယေယျ - သံ၊၂။၄၈၀။ ဝါယိ -သံ၊၂။၄၈၀။ ဝါယိဿန္တိ-ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။

ဝါယတိ[၂] (ကြိ) [ဝီ + အ +တိ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၅၄။ ဏွာဒိ။၆၁၆၆၁၁၃၆။ ဝေ + အ +တိ။ ရူ။၅၆၃၊၆၈၁။ နီတိ၊ဓာတု။၁၇၀။] (ရက္ကန်း) ရက်၏။ ဝါယာပေယျာတိ " စီဝရံ မေ အာဝုသော ဝါယထာ" တိ အကပ္ပိယာယ ဝိညတ္တိယာ ဝါယာပေယျ။ ကင်္ခါ။၁၈၄။

ဝါယထ[၂] -လည်းကြည့်။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၄၂။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၉)။

ဝါယတု (ကြိ) [ဝါ + ယ + တု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၈။] (၁) (လေ) တိုက်ခတ်စေသတည်း။ (၂) (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-စေသတည်း။ (၁) မန္ဒမန္ဒော သီတကဝါတော ဝါယတု။ သံဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၁။ (၂) နိစ္စတ္တနိစ္စတ္တဋ္ဌာနေ မေ ကာယ-တော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတု။သံဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။

ဝါယတေ (ကြိ) [ဝါ + ယ + တေ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၈။] (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-၏။ သမန္တာ တေန ဂန္ဓေန၊ ဝါယတေ မမ အဿမော။ အပ၊၁။၄၀၆။ မိလိန္ဒ။၃၂၉။

ဝါယတ္တ (ပု) [ဝါယ + အတ္တ] ဝါယောခုတ်၏ (ထောက်ကန်ခြင်း) သဘော။ ဝါယဿ ဝါယတ္တေန အနနုဘူတံ။၁။၄၀၅။

ဝါယထ[၁] (ကြိ) [ဝါ + ယ + ထ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၈။] (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-ခဲ့ပြီ။ ဝါယတိ[၁] -လည်းကြည့်။ သာဝတ္ထိ သဗ္ဗဂန္ဓေဟိ၊ ဝါသိတာ ဝိယ ဝါယထ။ အပ၊၂။၁၆၇။

ဝါယထ[၂] (ကြိ) [ဝီ + အ + ထ။ နီတိ၊ဓာတု။ ဏွာဒိ။ ၆၁၆၆၁၁၃၆။ ဝေ + အ + ထ။ ရူ။ ၅၆၃၊၆၈၁။ နီတိ၊ဓာတု။၁၇၀။] (ရက္ကန်း) ရက်ကုန်လော့။ စီဝရံ မေ အာဝုသော ဝါယထ။ ကင်္ခါ၊၁၈၄။

ဝါယန[၁] (နု) [ဝါ + ယ + ယု။ ဝါယန-သံ။] (၁) (လေ) တိုက်ခတ်ခြင်း။ (၂) (အနံ့)ကြိုင်-လှိုင်-ခြင်း။ (၃) ဖြန့်ခြင်း၊ ပြန့်နှံ့ခြင်း။ (၄) ထင်ရှားခြင်း။ (၅) ပြုခြင်း။ (၆) ယပ်လေခတ်ခြင်း။ (၇) ထောက်ကန်-ရွေ့လျား-သွား-ခြင်း။ (၈) ခြောက်သွေ့စေခြင်း။ (၁) (လေ) တိုက်ခတ်ခြင်း။ ဝါတဿ ဝါယနံ အဝါယနံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၅။ (၂) (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-ခြင်း။ ဂန္ဓော အနုဝါတ္တရောတိ ပဋိဝါတံ သဗ္ဗဒိသာသု

ဝါယနတော အနုတ္တရော ဂန္တွာ သဗ္ဗဇနမနောဟရတ္တာ။ ထေရဂ္ဋ၊၂။၂၂၁။ (၃) ဖြန့်ခြင်း၊ ပြန့်နှံ့ခြင်း။ (၄) ထင်ရှားခြင်း။ (၅) ပြုခြင်း။ ဝါယနဋ္ဌ - (၂) (၃) (၄) ကြည့်။ (၆) ယပ်လေခတ်ခြင်း။ ဝါယနံ ဗီဇနံ။ အနုဋီ၊၃။၅၃။ (၇) ထောက်ကန်-ရွေ့လျား-သွား-ခြင်း။ (၈) ခြောက်သွေ့စေခြင်း။ ကိမိဒံ ဝါယနံ နာမ ဝိတ္ထမ္ဘနံ သမုဒီရဏံ ဝါ၊ ဝါယနံ ဂမနန္တိ ဇောဟ။ မဋီ၊၁။၇၈။ (-မူလဋီ၊၂။၄၄။အနုဋီ၊၂။၅၃)။

ဝါယန[၂] (န) [ဝေ + ယု] (၁) (ရက္ကန်း) ရက်ရာဌာန။ (၂) (ရက္ကန်း) ရက်ခြင်း။ (၃) (ရက္ကန်း) ရက်လုပ်ကြောင်း အဆောက်အဦ။ (၁) ဝါယနဋ္ဌာနန္တိ ဝိနဋ္ဌာနံ။ မဋီ၊၃။၄၀၆။ (၂) ဒီယတော ပသာရိတေ တိရိယတော ဟရဏံ ဝါယနံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၂။ (၃) ဝါယနူပကရဏ - ကြည့်။

ဝါယန[၃] (န) [ဝါယန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။] (အနံ့) ကြိုင် -လှိုင် -နံ -စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ပဋိဝါတံ သဗ္ဗဒိသာသု ဝါယနတော အနုတ္တရော ဂန္တွာ သဗ္ဗဇနမနောဟရတ္တာ။ ထေရဂ္ဋ၊၂။၂၂၁။

ဝါယနက (တိ) [ဝါယန + က] မရပ်မနား သွား-တိုက်ခတ်-ကြိုင်-လှိုင်-တတ်သောလေ၊ ဝါယောဓာတ်။ ဝါယနကဝသေန ဝါယော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သင္ဂိပိ ပညာသမ္ပိ ယောဇနာနိ ဝါယနကသေတဝဏ္ဏာစန္ဒနစုဏ္ဏာနိ။ ဒီဋီ၊၂။၁၇၇။

ဝါယနကဝါတ (ပု) [ဝါယနက + ဝါတ] ဝါယန-ဝါတ-ကြည့်။ ပကတိဝါတောတိ ပကတိယာ သဘာဝေန ဝါယနကဝါတော။ သံဋီ၊၂။၂၇၇။

ဝါယနကသေတဝဏ္ဏာစန္ဒနစုဏ္ဏ (န) [ဝါယနက+ သေတဝဏ္ဏ + စန္ဒနစုဏ္ဏ] (အနံ့)မွှေး-ကြိုင်-လှိုင်-၍ ဖြူသောအဆင်းရှိသည့် စန္ဒကူးမှုန့်။ ဝါယနက - ကြည့်။

ဝါယနဋ္ဌ (ပု) [ဝါယန + အတ္ထ] (၁)ထောက်ကန်-ရွေ့လျား-သွား-ခြင်းဟူသော အနက်။ (၂) ဖြန့်ခြင်းဟူသောအနက်။ (၃) ထင်ရှား-ခြင်း-သည်၏အဖြစ်-ဟူသောအနက်။ (၄) ပြုခြင်းဟူသောအနက်။ (၁) ဝါယံ ဝါယတောတိ ဧတ္ထ ဝါယနဋ္ဌေန ဝါယော။ မဋီ၊၁။၇၈။ (၂) (၃) (၄) ဝါယနဋ္ဌေနာတိ(အဘိဋ္ဌ၊၃။၃၀၆)တိ ပသာရဏဋ္ဌေန, ပါကဋ္ဌဘာဝဋ္ဌေန ဝါ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၇။ ဝါယနံ သဝိသယံ ဗျာပေတွာ ပဝတ္တနံ။---- ယသ္မာ ပန သဝိသယဗျာပနံ တတ္ထ ပသဋ္ဌဘာဝေါ ပါကဋ္ဌဘာဝေါ ဝါ ဟောတိ၊ တသ္မာ “ ပသာရဏဋ္ဌေန ပါကဋ္ဌ-ဘာဝဋ္ဌေန ဝါ”တိ ဝုတ္တံ။ အတ္တနော ဝတ္ထုသဿ သူစနံ ဝါ ဝါယနံ။ အနုဋီ၊၃။၁၇၉။

ဝါယနဋ္ဌာန (န) [ဝါယန + ဌာန] (ရက္ကန်း) ရက်ရာ အရပ်။ ဝါယနဋ္ဌာန (မဋ္ဌ၊၄။၂၁၉)န္တိ ဝိနဋ္ဌာနံ။ မဋီ၊၃။၄၀၆။

ဝါယနဒဏ္ဍက (ပု) [ဝါယန + ဒဏ္ဍက။ ဝါယန-တ္ထော ဒဏ္ဍကော ဝါယနဒဏ္ဍကော။ ဓာန်။ ဋီ။၅၂၂။] လက်ခတ်၊ ရက်သွား၊ လွန်း။ ဝေမော ဝါယနဒဏ္ဍကော။ ဓာန်။၅၂၂။

ဝါယနပယောဂ (ပု) [ဝါယန + ပယောဂ] ရက်ခြင်း-လုံ့လ-ပယောဂ။ န တတော ပုဗ္ဗေ ဝါယနပယောဂေသုတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅၈။

ဝါယနဝသ (ပု) [ဝါယန + ဝသ] (၁) အဟုန်နှင့်တကွ-သွား-တိုက်ခတ်-ခြင်း၏ အစွမ်း။ (၂) ရွေ့စေသည်၏ အစွမ်း၊ တွန်းကန်သည်၏ အစွမ်း။

(၁) (၂) ဝါယနဝသေနာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၅)တိ သဝေဂဂမနဝသေန, သမုဒီရဏဝသေန ဝါ။ မူလဋီ၊၂။၄၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၄၃၀။

ဝါယနဝါတ (ပု) [ဝါယန + ဝါတ] တိုက်ခတ်-လာ-သောလေ။ ဝေရမ္ဘဝါတာတိ ယောဇန-နတော ဥပရိ ဝါယနဝါတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ မဋီ၊၁။၇၉။

ဝါယနာကာရ (ပု) [ဝါယန+အာကာရ] (ရက္ကန်း) ရက်သော အခြင်းအရာ။ ဝေမကောဋိ ဂဟေတွာ ဝါယနာကာရံ အကာသိ။ မဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၉။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။သစ်။၃၄၀)။

ဝါယနူပကရဏ (တိ) [ဝါယန + ဥပကရဏ] (ရက္ကန်း) ရက်ခြင်း၏ အဆောက်အဦ၊ ရက်ကြောင်း အဆောက်အဦ။ တုရီတိ ဝါယနူပကရဏော ဧကော ဒဏ္ဍော၊ ဝေမန္တိ ဝါယနူပကရဏော ဧကော ဒဏ္ဍော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၃၃၈။

ဝါယန္တ¹ (တိ) [ဝါ + ယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝါယန္တာ, ဝါယန္တီ။] လာ -တိုက် ခတ် -သော (လေ)။ သေယျထာပိ နာမ မဟာဝါတော ဝါယန္တော တိဏကဋ္ဌပဏ္ဏကသဋံ ဧကတော ဥဿာ-ရေယျ။ ဝိ၊၁။၂၇၁။

ဝါယန္တ² (တိ) [ဝေ + အ + အန္တ] (ရက္ကန်း) ရက်သော၊ သူ၊ ရက္ကန်းသမား၊ ရက္ကန်းသည်။ " သုတ္တမတ္တို၊ ဝါယန္တော နတ္ထိ"တိအာဒိပရိ-ယာယမုခေန ဝါယာပေန္တသ အနာပတ္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၉။

ဝါယန္တ³ (တိ) [ဝါ + ယ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝါယန္တာ, ဝါယန္တီ။] (အနံ့) မွှေး-ကြိုင်-လှိုင်-နံ့-စေတတ်သော။ ဧကော ဘိက္ခု ဝိဿဂန္ဓံ ဝါယန္တော ဝိစရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၁)။

ဝါယန္တိ¹ (ကြိ) [ဝါ + ယ + အန္တိ] (၁) (လေ) လာ-တိုက်ခတ်-ကုန်၏။ (၂) (အနံ့) မွှေး-ကြိုင်-လှိုင်-နံ့-ကုန်၏။ (၁) သစေ ပုရတ္ထိမာ သရဇာ ဝါတာ ဝါယန္တိ။ ဝိ၊၃။၆၁။ (၂)တာသု ပေါက္ခရဏီသု သတတံ ဒိဗ္ဗဂန္ဓာ ဝါယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၀။

ဝါယန္တိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝါ + ယ + ဏေ + အန္တိ] (အနံ့) မွှေး -ကြိုင် -လှိုင် -နံ့ -စေကုန်၏။ ကုသာပိ ပူတိ ဝါယန္တိ။ ဇာ၊၁။၃၃၀။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၃၇။

ဝါယပသံသက (တိ) [ဝါယ + ပသံသက] ဝါယောဓာတ်ကို-ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-တတ်သော၊ သူ။ ဝါယပသံသကာ ဝါယာဘိနန္ဒိနော။ မ၊၁။၄၀၂။

ဝါယပုပ္ဖယရက (န) [ဝါယ + ပုပ္ဖ + ယရက] ရက်အပ်သော ပန်းအိမ်။ " ကွဒံ သုန္ဒရံ၊ ကွဒံ သုန္ဒရတရံ" န္တိ ပါဠိယေတ္တံ သာရမ္ဘေန ဝါယပုပ္ဖယရကာနိ ပုပ္ဖဂဗ္ဘေ စ ပုပ္ဖါသန-ပုပ္ဖသယနာနိ စ ကစ္စိ ကရောထာတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၂၁။

ဝါယမ (ကြိ) [ဝါယမ + ဟိ။ ဝိ + အာ + ယမု + ဟိ] (သင်) အားထုတ်-လုံ့လပြု-[ကြိုးစား-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-လော့။ ဧဟိ ဘန္တေ တွံ ဝါယမ။ ဝိ၊၁။၄၅။

ဝါယမတိ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု၊၁၃၃။ (တစ်နည်း) ဝိ + အာ + ယမု+ အ +တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ဗျာယစ္ဆတိ-သံ။] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-၏။ ဝါယမတိ (ဒီ၊၂။၂၅၀။ ဒီ၊၃။ ၁၈၅။သံ၊၃။၈)တိ ဝါယာမံ ကရောတိ။ ဒီ၊၂။၃၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ ဝါယမတိ (အံ၊၁။ ၄၁။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၁၆)တိ ပယောဂံ ပရက္ကမံ ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။

အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

ဝါယမတိ - ဝိ၊၁။၁၈၁-၃။ဒီ၊၂။၂၅၀။ ဝါယမန္တိ - မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ ဝါယမသိ - မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ ဝါယမထ - မိလိန္ဒ။ ၈၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဝါယမာမိ - ပေတ၊၂၀၉။စူဠနိ။၉၄။ ဝါယ-မာမ - မိလိန္ဒ။၈၆။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဝါယမသေ-ဇာ၊၂။၁၅၉။ ဝါယမ - ဝိ၊၁။၄၅။ ဓမ္မ။၄၈။ ဝါယမာဟိ - အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဝါယမထ - မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ ဝါယမသ္သု - ဇာ၊၂။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၁၈။ ဝါယမေ - ဇာ၊၁။၂၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဝါယမေယျ - ဥဒါန။၁၅၇။က္ကတိဝုတ်။၂၇၀။ ဝါယမေယျုံ -အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ ဝါယမေယျာထ-ဝိ၊၄။၂၁၂။ဒီ၊၃။၂၀၄။ ဝါယမေထ - သံ၊၁။ ၂၁၇။ဇာ၊၁။၁၃။ ဝါယမိ - မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဝါယမသိ - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၃။ ဝါယမိံသု - ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဝါယမိ (ဩ) - ဝိ၊ ၁။၄၅။သာရတ္ထ၊၂။၁၁၆။ ဝါယမိမှာ - သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၂။ ဝါယမိတ္ထ (အာ) - အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ ဝါယမိဿတိ - မ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဝါယမိဿန္တိ - ပေဋကော။၂၈၅။ ဝါယမိ-ဿသိ - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ဝါယမိဿာမိ - ဝိ၊ ၁။၄၅။အံ၊၂။၈၇။ ဝါယမိဿာမ - အံ၊၁။ ၄၆၁။ ဝါယမိဿံ - ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၈။

ဝါယမထ (ကြိ) ‌| ဝါယမ + အ + ထ။ | (၁) (သင်တို့) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်၏။ (၂) (သင်တို့) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်လော့။ (၁) ကိံ ဒိသွာ ဧဝံ ဝါယမထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (၂) ဂစ္ဆထ ယံကိဉ္စိ ကတွာ နံ ဂဏှိတုံ ဝါယမထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

ဝါယမန[၁] (န) [ဝါယမ + ယု။ (တစ်နည်း) ဝိ + အာ + ယမု + ယု] (၁) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ခြင်း။ (၂) အားထုတ် - လုံ့လပြု - ရာ (ကာလ)။ (၃) တည်ခြင်း။ (၁) ဥပသမ္ပန္နတာ တဿ ဒဿနသဝနဝိသယေ ဘိံသာပေတု-ကာမတာယ ဝါယမန္တိ ဣမာနိ ပနေတ္ထ ဒွေ အင်္ဂါနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၈၀။ ဝိမတိ၊၂။၄၃။ (၂) ဝါယမနကာလ-ကြည့်။ (၃) ပဋိ-သန္ဓေါ် ပစ္စတ္ထိကပရိယာယော၊ ဖရဏံ ဝါယမနံ ဣမ တထာဝဋ္ဌာနံ။ မဏိ၊၂။၅၀။

ဝါယမန[၂] (န) | ဝါယမန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။ ၁၂၃။ | အားထုတ်-လုံ့လပြု-သည်၏အဖြစ်။ တတ္ထ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ ဟုတွာ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဝါယမနတော န အလသာတိ အနလသာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဝါယမနကာလ (ပု) [ဝါယမန + ကာလ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ရာကာလ။ တဿ အနုပ္ပါ-ဒါယ ဝါယမနကာလေ ပဌမံ သမ္မပ္ပဓာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၀။

ဝါယမန္တ (တိ) | ဝါယမ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝါယမန္တီ။ | အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-ကြိုးစား-သောသူ။ အာကာသေ ဝါယမန္တဿ အင်္ဂဇာတံ ကမ္မနိယံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၄။ (-ဝိ၊၃။၁၅၅။ သံ၊၂။၄၉၆-၈။ အံ၊၂။၈၂-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂)။

ဝါယမန္တိ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + အန္တိ။ တစ်နည်း- ဝိ + အာ + ယမု + အ + အန္တိ။ | အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်၏။ ဝါယမန္တိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂)တိ အတ္တနော ကိစ္စံ ကရောန္တိစ္စေဝ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၃၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၇)။

ဝါယမမာန (တိ) [ဝါယမ + အ + မာန။ ဝိ + အာ + ယမု + အ + မာန] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-သော၊ သူ။ တတော စေ ဥတ္တရိ ဝါယမမာနော တံ စီဝရံ အဘိနိပ္ဖာဒေယျ။ ဝိ၊၁။၃၂၆။ ဥတ္တရိ ဝါယမမာနော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃)တိ ---- ဥပရိ ဘာဝနာနုယောဂဝသေန သမ္မာဝါယာမံ ကရောန္တော။ ဒီဋီ၊၃။၂၀။ (-မ၊၁။၁၈၈။ သံ၊ ၂။၃၈၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁)။

ဝါယမသိ[1] (ကြိ) [ဝါယမ + အ + သိ။ ဝိ + အာ + ယမု + အ + သိ] (သင်) အားထုတ်-လုံ့လပြု -ကြိုးပမ်း -လုံးပမ်း -ကြိုးစား -၏။ အပဟိနဂုံဋ္ဌေ ဂဏှိတုံ ဝါယမသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၇။

ဝါယမသိ[2] (ကြိ) [ဝါယမ + ဤ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ပြီ။ ဇာတဝေဒံ ပဒဟာသီတိ အဂ္ဂိံ ဂိလိတုံ ဝါယမသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၈၃။

ဝါယမသေ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + သေ] (သင်) အားထုတ် -လုံ့လပြု -ကြိုးပမ်း -လုံးပမ်း- ကြိုးစား-၏။ ကံ တွံ အတ္ထဝသံ ဉတွာ၊ ဇဝံ ဝါယမသေ ဘုသံ။ ဇာ၊၂။၁၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၄။

ဝါယမဿု (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဿု] (သင်) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း- ကြိုးစား-လော့။ ဝါယမဿု စ ကိစ္စေသု၊ နာလသော ဝိန္ဒတေ သုခံ။ ဇာ၊၂။၂။ ဝါယမဿူတိ တာနိ ရဋ္ဌကိစ္စာနိ ကရောန္တော ---- တေသု တေသု ကိစ္စေသု ဝီရိယံ ကရဿု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၂၀။

ဝါယမာမ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + မ] (ငါတို့) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်၏။ မယံ ---- ဘဏ္ဍနာဒီနံ ဝူပသမာယ ဝါယမာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

ဝါယမာမိ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + မိ] (ငါ) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း- လုံးပမ်း- ကြိုးစား-၏။ ဝါယမာမိ (ပေတ။၂၀၉)တိ ဉဿ ခါဒိတုံ ဝါယာမံ ကရောမိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဝါယမာဟိ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဟိ] ဝါယမ-ကြည့်။ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ကာတုံ ဝါယမာဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။

ဝါယမိံသု (ကြိ) [ဝါယမ + ဦ။ ကစ္စည်း။၅၀၄။ ရူ။၄၇၀။] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်ပြီ။ အန္ဓော ပဝိဋ္ဌဘိက္ခူပိ ဝါယမိံသုယေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၃)။

ဝါယမိ[1] (ကြိ) [ဝါယမ + ဤ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း -လုံးပမ်း -ကြိုးစား -ပြီ။ ဇဝံ သမ္မသန္တော အဒ္ဓမာသံ ဝါယမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇)။

ဝါယမိ[2] (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဩ။ ဩ-ကို ဣ - ပြု။ ကစ္စည်း။၅၁၇။ ရူ။၄၈၈။] (သင်) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုး စား-ပြီ။ ဘန္တေ အဟံ ဝါယမိဿာမိ၊ တွံ မာ ဝါယမိ။ ဝိ၊၁။၄၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၆။

ဝါယမိတ (တိ) [ဝါယမ + တ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၃၃။ (တစ်နည်း) ဝိ + အာ + ယမု + တ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၀။ ဝါယာယတ-သံ။] (၁) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-သော၊သူ။ (နှ)(၂)အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ခြင်း။ (၁) အယမ္ပိ ကာယေန ဝါယ-မိတတ္တာ ဒုက္ကဋံ အာပဇ္ဇတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ (နှ) (၂) ကိံ ပဋိကစ္စေဝ ဝါယမိတေန။မိလိန္ဒ။၆၇။

ဝါယမိတဗ္ဗ (တိ) [ဝါယမ + တဗ္ဗ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၁၃၃။ (တစ်နည်း) ဝိ + အာ + ယမု +တဗ္ဗ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။] အာထုတ်-လုံ့လပြု-အပ်-

သင့်-ထိုက်-သော။ ပါပကာနံ အကုသလာနံ မမ္မာနံ ပဟာနာယ ဝါယမိတဗ္ဗံ။ မ၊၁။၁၄။ (-အံ၊၂။၉၃။မိလိန္ဒ။၆၇။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၄။မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၁။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃)။

ဝါယမိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [ဝါယမိတဗ္ဗ + ဋ္ဌာန] အားထုတ်-လုံ့လပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောအရာဋ္ဌာန။

ဝါယမိတဗ္ဗဋ္ဌာနသညိတ (တိ) [ဝါယမိတဗ္ဗဋ္ဌာန+သညိတ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောအရာဋ္ဌာန ဟူ၍-သိ-မှတ်-အပ်သော။ ဝါယမိတဗ္ဗဋ္ဌာနသညိတော အယေဝါ ဣရိယနတော။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၆၇။

ဝါယမိတုံ (ဗျ) [ဝါယမ + တုံ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကေန ဝါယမိတုံ " ကထံ သာဝေယျ" န္တိ။ ဝိ၊၃။၁၅၅။

ဝါယမိတ္ထ (ကြိ) [ဝါယမ + အာ။ အာ-ကို ဣတ္ထ-ပြု။ ကစ္စည်း။၅၁၇။ ရူ။၄၈၈။] အားထုတ်-လုံ့လပြု - ကြိုးပမ်း - လုံးပမ်း- ကြိုးစား-ပြီ။ ဘန္တေ ဇဝံ မာရော မမ သဒ္ဓံ စာလေတုံ ဝါယမိတ္ထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။

ဝါယမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝါယမ + တွာ] အားထုတ်-လုံ့လပြု - ကြိုးပမ်း - လုံးပမ်း -ကြိုးစား-၍။ သေဝနာမိပ္ပါယေန ဝါယမိတွာ ဖဿံ ပဋိဇာနန္တဿ သံယာဒိသေသော။ ကင်္ခါ။၁၂၉။

ဝါယမိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဝါယမ+တွာန] ဝါယမိတွာ ကြည့်။ ဝါယမိတွာန'ယံ ပေါသော၊ သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓသာသနေ။ အပ၊၁။၁၁၂။ (- အပ၊၂။ ၁၂၈)။

ဝါယမိမှာ (ကြိ) [ဝါယမ+မှာ] (ငါတို့) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်ပြီ။ ပကတိယာ ဝိရိယ်တွာ ဋ္ဌိတကဇ္ဈကမေဝ ဥဒ္ဓရိတုံ ဝါယမိမှာ အာဝုသောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၂။

ဝါယမိဿံ (ကြိ) [ဝါယမ + ဿံ] (ငါ) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ယင်္ဂိဿန္တိ ဝါယမိဿံ ဘာဝနံ အနုယုဥ္ဇိဿာမိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၈။

ဝါယမိဿတိ (ကြိ) [ဝါယမ + ဿတိ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ န ဝါယမိဿတီ (မ၊ ၁။၃၀)တိ တတော ဗလဝတရံ ဝါယာမံ ကရိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

ဝါယမိဿန္တိ (ကြိ) [ဝါယမ + ဿန္တိ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တေ ဒိဋ္ဌိပ္ပဟာ-နာယ ဝါယမိဿန္တိ။ပေဋကော။၂၈၅(၃၁၉)။

ဝါယမိဿသိ (ကြိ) [ဝါယမ + ဿသိ] (သင်) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တေဒတ္ထံ ဝါယ-မိဿသီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ဝါယမိဿာမ (ကြိ) [ဝါယမ + ဿာမ] (ငါတို့) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ န ဥဋ္ဌဟိ-ဿာမ န ယဋ္ဌိဿာမ န ဝါယမိဿာမ အနဝညပ္ပဋိလာဘာယ။ အံ၊၁။၄၆၁။

ဝါယမိဿာမိ (ကြိ) [ဝါယမ + ဿာမိ] (ငါ) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဧဟိ ဘန္တေ အဟံ ဝါယမိဿာမိ။ ဝိ၊၁။၄၅။ (-ဇာ၊၂။၁၆၀။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၄၆)။

ဝါယမေ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဧယျ။ ဝိ + အာ+ ယမ + အ + ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။၄၀၈။] အားထုတ်-လုံ့လပြု- ကြိုးပမ်း- လုံးပမ်း- ကြိုးစား- ရာ၏။

န ဝါယမေ အတ္တဇနေသ ဂုတ္တိယာ။ ဇာ၊၁။ ၂၈၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၉၄။

ဝါယမေထ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ထေ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ရာ၏။ ဝါယမေထေဝ ပုရိသော၊ န နိဗ္ဗိန္ဒေယျ ပဏ္ဍိတော။ ဇာ၊၁။၁၃။ ဝါယမေထေဝါတိ ဝါယာမံ ကရောထေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၅။

ဝါယမေယျ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဧယျ] ဝါယမေ-ကြည့်။ န ဝါယမေယျ သဗ္ဗတ္ထ။ ဥဒါန။၁၅၇။ ပဗ္ဗဇိတော န ဝါယမေယျ၊ ဝါယာမံ ဥဿာဟံ န ကရေယျ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၃။

ဝါယမေယျာထ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဧယျာထ] (သင်တို့) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား - ကုန်ရာ၏ - ကုန်လော့။ ပါပကဿ ဝိဝါဒမူလဿ ပဟာနာယ ဝါယ-မေယျာထ။ ဝိ။။၄။ ၂၁၂။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀)။

ဝါယမေယျုံ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဧယျုံ] အားထုတ်-လုံးလပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ကုန်ရာ၏။ဣမေ မယံ ပုတ္တံ ဗဟိ ဆဒ္ဒေတုမ္ပိ ဝါယမေယျုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။

ဝါယဝါရ (ပု) [ဝါယ + ဝါရ] ဝါယဝါရ၊ လေ၏ အလှည့် အကြိမ်။ ဝါယံ ဝါယတောတိ ဣမဿ ဝါယဝါရဿာပိ ယောဇနာနယေ ----။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

ဝါယသ[1] (ပု) [ဝယ + အသဏ် ။ ဝယတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါယသော။ ကာကော။ ဏွာဒိ။ ၂၁၈။ ဝယ + သ။ ဝယ ဂမနေ၊ ဝယော ဧဝ ဝါယသော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၃၈။ ဝါယသ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ ။] (က) ကျီး၊ ကျီးကန်း။ (ခ) မ မည်း-မနက်-သောကျီး၊ ကျီးကန်း (အိမ်ကျီး၊ သုတ္တနိ။ မြန်။ ၃၆၃။) (က) လဒ္ဓါလဒ္ဓေန ယာပေန္တော၊ ထူလော တေနသို့ ဝါယသ။ ဇာ၊၁။၁၅၃။ ဝါယသာတိ ကာကံ အာလပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၅။ ဝါယသော (ဇာ၊ ၂။၅၅)တိ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဧကော ကာကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၇၁။ (-သံ၊၁။၁၂၄-၅။သုတ္တနိ။၃၄၃။ ဇာ၊၁။၃၄။ မိလိန္ဒ။၃၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၆)။ (ခ) ကုလလာ ဝါယသာ စ ဝိတုဒန္တိ။သုတ္တနိ။ ၃၈၄။ ဝါယသာတိ အကဏှကာကာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၂။

ဝါယသ[2] (န) [ဝါယသ + ဏ။ ကစ္စည်း။၃၅၂။ ရူ။၃၇၆။] (၁) ကျီး-ကျီးကန်း-သား။ (၂)ကျီးသံ၊ ကျီးမြည်သံ၊ ကျီးကန်း၏ အသံ။ (၁) ယတော မံ သရတိ ရာဇာ၊ ဝါယသမ္ပိ ပဟေ-တဝေ(ဇာ၊၁။၅၇)တိ ယဒါ ရာဇာ ဝါယသမံသံ လဘိတွာ တမ္ပိ ပဟေတုံ မံ သရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၀။ (၂) ဝါယသဝိဇ္ဇာ - ကြည့်။

ဝါယသဂ်ပဥ (တိ) [ဝါယသ + အဂ် + ပဥ] ကျီး၏အင်္ဂါကိုမေးမြန်း-ခြင်း-သောပြဿနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဥပါဠိ၊ ဩပမ္မကထာပဉ္စ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-ပဉှာ။ မိလိန္ဒ။၃၅၅။

ဝါယသပတ္တ (န) [ဝါယသ + ပတ္တ] ကျီး-ကျီးကန်း-၏-အတောင်-တောင်ပံ။

ဝါယသပတ္တဝဏ္ဏ (တိ) [ဝါယသပတ္တ + ဝဏ္ဏ] ကျီးကန်တောင် အဆင်းရှိသော။ သော ပန မယူရဂီဝါဝဏ္ဏော ဝါ ဝါယသပတ္တဝဏ္ဏော ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၄၅။

ဝါယသမံသ (န) [ဝါယသ + မံသ] ကျီး-ကျီးကန်း-သား။ ဝါယသ[2] (၁)ကြည့်။

ဝါယသဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဝါယသ + ဝိဇ္ဇာ] ကျီး-ကျီးကန်း-မြည်သံ- တွန်သံ - ကို သိသော-အတတ်-အသိပညာ။ ဝါယသဝိဇ္ဇာ (ဒီ၊၁။ ၉)တိ ကာကရုတဉာဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။

ဝါယသာရီ (ပု) | ဝါယသ + အရိ။ ဝါယသာနံ ကာကာနံ အရိ သတ္တု။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၃၈။ | ဇီးကွက်၊ ဒီးဒုတ်၊ ခပ်ပုပ်။ ကောသိယော ဝါယသာရီ စ။ ဓာန်။၆၃၈။

ဝါယသိ (ကြိ) |ဝါ + ယ + ဏော + သိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ဓာတွတ္ထ။ | (သင်) (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-နံ-စေ၏။ ပူတိ ဝါယသိ(ပေတား ၁၃၀)တိ သရီရတော ကုဏပဂန္ဓံ ဝါယသိ။ ပေတာ၊ဋ္ဌ။၃၀။

ဝါယာပန (နှ) |ဝိ + ဏာပေ + ယု။နီတိ၊ဓာတု။ ၂၅၄။ ဏွာဒိ။၆၁၊၆၆၊၁၃၆။ ဝေ + ဏာပေ+ ယု။ ရူ။၅၆၃၊၆၈၁။ နီတိ၊ဓာတု။၁၇၀။ | (၁) ရက္ကန်းရက်စေခြင်း။ (၂) ဝါယာပနကြိယာ ဖြင့် မှတ်အပ်သော မဟာပေသကာရသိက္ခာ ပုဒ်။ (၁) အကပ္ပိယတန္တဝါယေန အကပ္ပိယ- ဝိညတ္တိယာ ဝါယာပနံ။ ကခ်ါ။၁၈၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၄၂)။ (၂) သာမံ ဝါယာပနစ္စေကော၊ သာသကီ သံယိကေန စ။ ဝိ၊၅။၂၁။

ဝါယာပနပစ္စယ (ပု) | ဝါယာပန + ပစ္စယ | (ရက္ကန်း) ရက်စေခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဝါယာပနပစ္စယာ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄။

ဝါယာပနမူလ (နှ) | ဝါယာပန + မူလ | ရက္ကန်းရက်ခ၊ (ရက္ကန်း)ရက်စေခြင်း၏-အဖိုး-အခ။ သစေ ပန ဝါယာပနမူလံ အဒိန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄။

ဝါယာပိတ (တိ) | ဝိ + ဏာပေ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ ဏွာဒိ။ ၆၁၊၆၆၊၁၃၆။ ဝေ + ဏာပေ + တ။ ရူ။၅၆၃၊၆၈၁။ နီတိ၊ဓာတု။ ၁၇၀။ | (ရက္ကန်း) ရက်စေအပ်သော။ ဝါယာပိတေ ဝါယာပိတသညီ၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၁။၃၇၀။

ဝါယာပိတသညာ (ထီ) |ဝါယာပိတ + သညာ | (ရက္ကန်း) ရက်စေအပ်၏ဟုဖြစ်သော-အမှတ်- သညာ။

ဝါယာပိတသညီ (တိ) | ဝါယာပိတသညာ +ဤ။ ထီ- ၌ ဝါယာပိတသညိနီ။ | (ရက္ကန်း) ရက် စေအပ်၏ဟုဖြစ်သော အမှတ်သညာရှိသော။ ဝါယာပိတ - ကြည့်။

ဝါယာပေတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဏာပေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ ဏွာဒိ။ ၆၁၊ ၆၆၊ ၁၃၆။ ဝေ + ဏာပေ + တိ။ ရူ။၅၆၃၊၆၈၁။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၀။ | (ရက္ကန်း) ရက်စေ၏။ ပေသကာရေဟိ ဝါယာပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၀။

ဝါယာပေတိ - ဝိ၊၁။၃၇၀။ ဝါယာပေထ- ဝိ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဝါယာပေမိ - ဝိ၊ ၁။၃၇၃။ ဝါယာပေမ - ဝိ၊၁။၃၆၉။ ဝါယာပေယျ - ဝိ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဝါယာပေသိ - မ၊ ၌၊ ၄။၂၂၀။ ဝါယာပေသုံ - ဝိ၊၁။၃၆၉။ ဝါယာပေဿန္တိ - ဝိ၊၁။၃၆၉။ ဝါယာပေဿထ - ဝိ၊၁။၃၆၉။

ဝါယာပေတုကာမ (တိ) |ဝါယာပေတုံ + ကမု + ဏ။| (ရက္ကန်း) ရက်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ မဟဂ္ဃံ ဝါယာပေတုကာမဿ အပ္ပဂ္ဃံ ဝါယာ- ပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၄။

ဝါယာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) |ဝိ + ဏာပေ +တွာ။ ဝေ + ဏာပေ + တွာ။ | (ရက္ကန်း) ရက်စေ ပြီး၍။ စီဝရံ ဝါယာပေတွာ နိက္ခိပ။ ဝိ၊၁။ ၃၇၁။

ဝါယာပေထ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ၊ + ဏာပေ + ထ။ ဝေ + ဏာပေ + ထ။ | (သင်တို့) (ရက္ကန်း) ရက်စေကုန်၏။ သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ သာမံ သုတ္တံ ဝိညာပေတွာ တန္တဝါယေဟိ စီဝရံ ဝါယာပေထ။ ဝိ။၁။၃၆၉။

ဝါယာပေန္တ (တိ) [ဝိ + ဏာပေ + အန္တ။ ဝေ + ဏာပေ + အန္တ။ ထီ - ၌ ဝါယာပေန္တာ, ဝါယာပေန္တီ။] (ရက္ကန်း)ရက်စေတတ်သော၊သူ။ သာမံ သုတ္တံ ဝိညာပေတွာ တန္တဝါယေဟိ စီဝရံ ဝါယာပေန္တော။ ဝိ၊၅။၆၁။

ဝါယာပေမ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဏာပေ + မ။ ဝေ + ဏာပေ + မ] (ငါတို့) (ရက္ကန်း) ရက်စေကုန်၏။ ဟန္ဒ မယံ အာဝုသော တန္တဝါ-ယေဟိ စီဝရံ ဝါယာပေမ။ ဝိ၊၁။၃၆၉။

ဝါယာပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဏာပေ + မိ။ ဝေ + ဏာပေ + မိ။] (ငါ) (ရက္ကန်း) ရက်စေ၏။ ကီဒိသံ တေ စီဝရံ ဝါယာပေမိ။ ဝိ၊၁။၃၇၃။

ဝါယာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဏာပေ + ဧယျ။ ဝေ + ဏာပေ + ဧယျ။] (ရက္ကန်း) ရက်စေရာ၏။ ယော ပန ဘိက္ခု ---- တန္တဝါယေဟိ စီဝရံ ဝါယာပေယျ။ ဝိ၊၁။၃၆၉။

ဝါယာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဏာပေ + ဤ။ ဝေ + ဏာပေ + ဤ။] (ရက္ကန်း) ရက်စေပြီ။ သိပ္ပိကာနံ အတ္တနော ပရိဘောဂခါဒနီယ-ဘောဇနီယမေဝ ဒတွာ ဝါယာပေသိ။ မဋ္ဌ၊ ၄။၂၂၀။

ဝါယာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဏာပေ + ဥံ။ ဝေ + ဏာပေ + ဥံ။] (ရက္ကန်း) ရက်စေကုန်ပြီ။ တန္တဝါယေဟိ စီဝရံ ဝါယာပေသုံ။ ဝိ၊၁။ ၃၆၉။

ဝါယာပေဿထ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ+ဏာပေ+ဿထ။ ဝေ + ဏာပေ + ဿထ။ ဝိ + ဏာပေ + တ္ထ။ တ္ထ - ကို ဿထ - ပြု။ ဝက္ခတိ^၂ -ဒေါင့်ကွင်း, ဝက္ခတိ^၇ -လက်သည်းကွင်းတို့ကြည့်။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၅၄။ ဏွာဒိ။ ၆၁၊ ၆၆။ ၁၃၆။ ဝေ + ဏာပေ + ဿထ။ ရူ။ ၅၆၃၊ ၆၈၁။ နီတိ၊ဓာတု။၁၇၀။] (ရက္ကန်း) ရက်စေကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ တုမှေ ---- တန္တဝါယေဟိ စီဝရံ ဝါယာပေဿထ။ ဝိ၊၁။၃၆၉။

ဝါယာပေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဏာပေ +ဿန္တိ။ ဝေ + ဏာပေ + ဿန္တိ။ ဝိ + ဏာပေ + ဥံ။ ဝေ + ဏာပေ + ဥံ။ ဥံ - ကို ဿန္တိ - ပြု။ ဝက္ခိ^၂ - ဒေါင့်ကွင်း, ဝက္ခတိ^၇ - လက်သည်းကွင်းတို့ ကြည့်။] (သူတို့) (ရက္ကန်း) ရက်စေကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ သမဏာ ----- တန္တဝါယေဟိ စီဝရံ ဝါယာပေဿန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၃၆၉။

ဝါယာဘိနန္ဒီ (တိ) [ဝါယ + အဘိနန္ဒီ။ ထီ - ၌ ဝါယာဘိနန္ဒိနီ။] ဝါယောဓာတ်ကို အလွန်နှစ်သောသူ။ ဝါယပသံသက - ကြည့်။

ဝါယာမ (ပု) [ဝါယမ + ဏ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၃၃။ ဝိ + အာ + ယမု + ဏ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၈၅။ ဝျာယာမ-သံ။ ဝါယာမ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အားထုတ်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် လွန်စွာအားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လ၊ ဝီရိယ၊ ဝါယာမ။ (၂) ဝီရိယ-လုံ့လ-ကို-အားထုတ်-ပြု-ခြင်း။ (၃) အားထုတ်-လုံ့လပြု-ရာ။ (၄) ဝါယာမသုတ်၊ မိစ္ဆာဝါယာမသုတ်။ (၁) ယော တထာဘူတဿ ဝါယာမော။ မ၊၃။၃၃၇။ အဓိမတ္တော ဆန္ဒော စ ဝါယာမော စ။ သံ၊၃။ ၃၈၅။ဝါယာမော(အံ၊၁။၄၀၅)တိ ပယောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ ဝါယာမော (အံ၊၂။၂၇၂)တိ ပယောဂဝီရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ ယော တသ္မိံ သမယေ စေတသိကော ---- ဝါယာမော ဥဿာဟော။ အဘိ၊၁။၁၉။ (-အံ၊၁။၄၀၅။ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၆။ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၇)။ (၂) တဒ္ဓော ဝါယာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ဝါယာမော်တိ ဝါယာမသီသေန ပယောဂမာဟ။ ဝီရိယပ္ပဓာနာ ဟိ ကာယိကဝါစသိကကိရိယာ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ၊ န ဝါယာမမတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၆။ (၃) ဝါယာမကာလ - ကြည့်။ (၄) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၃ - ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ မစ္ဆရီ ဝဏ္ဏနာ ဣဿာ၊ ဒိဋ္ဌိဝါစာယ ဝါယမာ။ အံ၊ ၂။၁၂၅။

ဝါယာမကရဏ (န) [ဝါယာမ + ကရဏ] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-ကို ပြုခြင်း။ ယဿ အဌာနေ ဝါယာမကရဏဿ မရဏမေဝ နိပ္ဖန္နံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၂)။

ဝါယာမကရဏပဥှ (တိ) | ဝါယာမကရဏ + ပဥှ] အားထုတ်ခြင်း- လုံ့လ- ဝီရိယ- ကိုပြုခြင်းကို မေးမြန်း - ခြင်း - သော ပြဿနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဥှပါဠိ၊ ၂ -မိလိန္ဒပဥှ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-ပဥှ၊ မိလိန္ဒ။၆၇-၈။

ဝါယာမကာလ (ပု) [ဝါယာမ+ကာလ] အားထုတ် -လုံ့လပြု-ရာ-အချိန်အခါ-ကာလ။ အယံ မေ ဝါယာမကာလော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။

ဝါယာမကိစ္စ (န) [ဝါယာမ + ကိစ္စ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ခြင်းအမှု။ ဗလဝတရံ ဝါယာမကိစ္စံ န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။

ဝါယာမဇနိတ (တိ) [ဝါယာမ + ဇနိတ] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-သည် ဖြစ်စေအပ်သော။ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓဿ ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဟိ ဓမ္မဒေသနာဟိ ဇာတတာယ ဩရသပုတ္တော အမှိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၄။

ဝါယာမဇနိတအရိယဇာတိ (ထီ) [ဝါယာမဇနိတာ +အရိယ + ဇာတိ | အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ - သည်ဖြစ်စေအပ်သော ဖြူစင်သော သူတို့၏ - ဇာတ် - အမျိုး အနွယ်။ ဥရေ ဝါယာမဇနိတအရိယဇာတိယာ ဩရသော။ မဋီ၊ ၂။၁၆၅။

ဝါယာမဇနိတဇာတိ (တိ) | ဝါယာမဇနိတာ + ဇာတိ | အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-သည် ဖြစ်စေအပ်သော ဇာတ်ရှိသော။ တဝ ဥရေ ဝါယာမဇနိတဇာတိတာယ ဩရသံ ပုတ္တံ နိဗ္ဗာပကေပ္ပဋ္ဌ ဝန္ဒာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၈။

ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတ (တိ) | ဝါယာမဇနိတ + အဘိဇာတ | အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-သည် ဖြစ်စေအပ်သော ထူးခြားစွာ မွေးဖွားသော၊ သူ။ အရိယသာဝကာ ဘဂဝတော ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတတာယ ----- “ ဩရသာ”တိ ဝတ္တဗ္ဗတမရဟန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၂၀

ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတိ (တိ) [ဝါယာမဇနိတာ + အဘိဇာတိ | အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-သည်ဖြစ်စေအပ်သော ထူးခြားသော ဇာတ်ရှိသော။ အရိယသာဝကာ သတ္ထု ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတိတာယ နိပ္ပရိယာယေန “ဩရသပုတ္တာ”တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

ဝါယာမန္တ (တိ) | ဝါယမ + အ + အန္တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၃။ ဝိ + အာ + ယမု + အ + အန္တ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ထီ-၌ ဝါယမန္တာ, ဝါယမန္တီ။ | ဝါယမန္တ - ကြည့်။ သော ယုဥ္ဇန္တော ယဋေန္တော ဝါယာမန္တော ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဝိသေသံ ပပ္ပေါတိ။ ပေဋကော။၁၈၇။

ဝါယာမပညတ္တိ (ထီ) [ဝါယာမ + ပညတ္တိ] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း။ အယံ ဝါယမပညတ္တိ အပ္ပတ္တဿ ပတ္တိယာ။ နေတ္တိ။၅၃။ ---- ဝါယာမဿ စ ပညာပနတော ဝါယာမပညတ္တိ နာမ။နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉၄။

ဝါယာမပညာ (ထီ) [ဝါယာမ + ပညာ] ဝီရိယ နှင့်ယှဉ်သော ပညာ။ ဗျာနုပ္ပါဒိကာယ ဝါယာမပညာယ အပညဿ ဗျာနံ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။

ဝါယာမဖလ (န) [ဝါယာမ + ဖလ] အားထုတ်ခြင်း - လုံ့လ - ဝီရိယ -၏အကျိုး။ သဗ္ဗေပိ ဟေတေ ဝါယာမဖလဥ္စေဝ ပုညဖလဥ္စ အနုဘဝန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။

ဝါယာမမဟပ္ဖလဒဿန (န) [ဝါယာမ + မဟပ္ဖလ + ဒဿန] အားထုတ်ခြင်း၏ ကြီးသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါ သံကိလိဋ္ဌဝတ္ထေန ဩပမ္မံ အကာသီတိ စေ၊ ဝါယာမမဟပ္ဖလ-ဒဿနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။

ဝါယာမမာန (တိ) [ဝါယမ + အ + မာန။ ဝိ + အာ + ယမု + အ + မာန။] ဝါယမမာန-ကြည့်။ ဒွိန္နံ ဝါယာမမာနာနံ အညတရဿ ဇဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၄။

ဝါယာမသဟဂတ (တိ) [ဝါယာမ + သဟဂတ] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-နှင့်တကွဖြစ်သော။ ယဒါ ကိရ ဘော အယံ သခေါ် နာမ ပုရိသသဟဂတော စ ဟောတိ ဝါယာမသ-ဟဂတော စ။ ဒီ၊၂။၂၆၉။

ဝါယာမသီသ (န) [ဝါယာမ + သီသ] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ -ကို-အဦး- အကြီးအမှူး-ဦးစီး ဦးကိုင်-ပြုခြင်း။ ဝါယာမောတိ ဝါယာမသီသေန ပယောဂမာဟ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၁၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၆။

ဝါယာမာဘာဝ (ပု) [ဝါယာမ + အဘာဝ] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ - ၏ မရှိခြင်း။ န အနာဂတာ အနာဂတေ ဝါယာမာဘာဝ-တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၁။

ဝါယာမာဘာဝဒဿန (န) [ဝါယာမာဘာဝ + ဒဿန] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-၏ မရှိခြင်းကို ပြခြင်း။ တိကာလိကေသုပိ ကိလေသေသု ဝါယာမာဘာဝဒဿနတ္ထံ--- ပါဠိယံ နိဒ္ဒိသိတော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။

ဝါယာမာသမ္ဘဝ (ပု) [ဝါယာမ + အသမ္ဘဝ] အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ဝီရိယ-၏ မဖြစ်ခြင်း။ ဝါယာမာသမ္ဘဝေပိ တံ ပတိ ဝါယာမကရ-ဏာဿ သာတ္ထကတံ ---- ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၈၅။

ဝါယာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝါ + ယ + ဏော + မိ။ နီတိ၊ဓာတု။၂၃၈။ ဓာတွတ္ထ။] (အနဲ့) ကြိုင်-လှိုင်-နံ့-စေ၏။ ပသယှ ဝါယာမိ တဟော တဟိံ တဟိံ။ အပ၊၂။၁၆၇။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။

ဝါယာမေတိ (ကြိ) [ဝါယမ + ဏေ +တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၃၃။ ဝိ + အာ + ယမု +ဏေ +တိ။ အဘိ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း - လုံးပမ်း - ကြိုးစား - ၏။ သမ္မာ ဝါယာမေတိ, သမ္မာ ဝါ တေန ဝါယာမန္တီတိ သမ္မာဝါယာမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဝါယာမေယျ (ကြိ) [ဝါယမ + အ + ဧယျ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၃၃။ဝိ+ အာ + ယမု + အ + ဧယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးပမ်း-လုံးပမ်း-ကြိုးစား-ရာ၏။ ဝါယာမေယျာ (ကခ်ါ။၁၄၁)တိ ဥဿာဟံ ကရေယျ၊ ပဂ္ဂဲ ပရိယေသေယျ၊ ဂဏံ ဗန္ဓေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၀။

ဝါယိ (ကြိ) [ဝါ + ဤ။ ရူ။ ၆၅၂၊၆၇၅။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၀၊၂၃၈။] (၁) (လေ) လာ-တိုက်-ခတ်-ပြီ။ (၂) (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-နံ့-ပြီ။ (၁) သီတကော စ ဝါတော ဝါယိ။ သံ၊၂။ ၄၈၀။ (- မိလိန္ဒ။၁၀၅)။ (၂) သရီရတော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃(အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇)

ဝါယုဘက္ခ (တိ) [ဝါယု + ဘက္ခ] လေကိုသာ စားတတ်သော၊ လေသာလျှင် အစာရှိသော။ သန္တိ ဟိ ကေပဒါနိပိ အဝဓာရဏာနိ ယထာ ဝါယုဘက္ခောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၅။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။ ၂၉၉။

ဝါယုမဏ္ဍလ (န) [ဝါယု + မဏ္ဍလ] လေဝွေ၊ လေ၏အဝန်း အဝိုင်း။ မဟန္တံ ဝါယုမဏ္ဍလံ တာနိ ပေလေန္တံ ပဝတ္တေတိ။ ဝိမာန၊၅။၁၃။

ဝါယုဝေဂ (ပု) [ဝါယု + ဝေဂ] လေ၏-အရှိန်-အဟုန်။ န ဟိ ဝါယုဝေဂေန ပဏ္ဏပဋ္ဌာ-ဒယော ဝိယ ကာယော ဂစ္ဆတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၉။

ဝါယုဝေဂစလိတ (တိ) [ဝါယုဝေဂ + စလိတ] လေ၏အဟုန် - ဖြင့် - ကြောင့်-လှုပ်သော။ ဝါယုဝေဂစလိတဿ ဝလာဟကဿ နဒနံ။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၇၃။

ဝါယုဝေဂသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဝါယုဝေဂ + သမုဋ္ဌိတ] လေ၏အဟုန် - သည်ဖြစ်စေအပ် - ကြောင့်ဖြစ်-သော။ ဝါယုဝေဂသမုဋ္ဌိတဇာလာ-သမိဒ္ဓသုက္ခကဋ္ဌသန္နိပါတေ အဂ္ဂိက္ခန္ဓေ ဝိယ။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၉၁။

ဝါယုဝေဂသမုဒ္ဓုရ (တိ) [ဝါယုဝေဂ + သမုဒ္ဓုရ] လေ၏အဟုန်သည်ကောင်းစွာ-ထုတ်ဆောင်-မြောက်-အပ်သော။ ဝါယုဝေဂသမုဒ္ဓုရာနံ ဇာလသိခါနံ ဝသေန " ဓမ ဓမာ" တိ ဧဝံ ကရောတိ။ စရိယာ၊၅။၁၀၈။

ဝါယုဝေဂသမုပ္ပီဠိတ (တိ) [ဝါယုဝေဂ + သမုပ္ပီ-ဠိတ] လေ၏အဟုန်သည် ပြင်းစွာနှိပ်စက်အပ်သော။ ဥစ္စာရပဿာဝါ ဝါယုဝေဂသမု-ပ္ပီဠိတာ အကာမတာယပိ နိက္ခမန္တိ။ မ၊၅၊၁။ ၂၇၃။ သံ၊၅၊၃။၂၃၂။ အဘိ၊၅၊၂။၃၄၇။

ဝါယုဝေဂါဟတ (တိ) [ဝါယုဝေဂ + အာဟတ] လေ၏ အဟုန်သည် ဆောင်အပ်သော။ ဝလာဟကသင်္ခါတော အဗ္ဘော ဥဋ္ဌိတော နိဗ္ဗတ္တော ဝါယုဝေဂါဟတော ပဋိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၅။၄။၅၀၁။

ဝါယုသခ (ပု) [ဝါယု + သခ။ ဝါယု သခါ အဿ ဝါယုသခေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၄။ ဝါယုနော သခါ ဝါယုသခေါ၊ဝါယုသင်္ခါတော သခါ အဿာတိ ဝါ ဝါယုသခေါ။ နိရုတ္တိ။ ၃၇၇။ ဝါယုသခ၊ ဝါယုသခိ-သံ။] မီး။ တေဇော ဓူမသိခေါ ဝါယု-သခေါ စ ကဏှဝတ္တနီ။ ဓာန်။ ၃၄။

ဝါယုသဒ္ဒ (ပု) [ဝါယု + သဒ္ဒ] လေသံ၊လေ၏ အသံ။ ယဋ္ဌနံ ပန ဝိနာ ဝါယုသဒ္ဒေါပိ နတ္ထိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၅၉။

ဝါယုသမ္ဘဝ (တိ) [ဝါယု + သမ္ဘဝ] လေဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ပတတ္တျဓော သနိယာ-တော၊ ဇာယတေ ဝါယုသမ္ဘဝေါ။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၃၇၃။

ဝါယုသဟဂတ (တိ) [ဝါယု + သဟဂတ] လေ နှင့်-အတူ-တကွ-ဖြစ်သော။ ဝါယာမသဟ-ဂတော စ ဝါယုသဟဂတော စ။ ဒီ၊၂။၂၆၉။

ဝါယုဿဒ (တိ) [ဝါယု + ဥဿဒ] လေ-ဝါယောဓာတ်-ပြော-များ-သော၊ များသော-လေ-ဝါယောဓာတ်-ရှိသော။ ဝါယုဿဒတ္တာ သမ္ဘမတိ။အဘိ၊၅၊၁။၃၄၅။ ကင်္ခါဝိတ်၊၅။၉၅။

ဝါယုဿပုတ္တ (ပု) [ဝါယုဿ + ပုတ္တ။ ဒေဝါနံ-ပိယတိဿ - ကဲ့သို့ အလုတ္တသမာသ်။ ဝါယုပုတြ - သံ။] ဝါယုဿပုတ္တ-ဝါယုပုတ္တ-အမည်ရှိသော ဝိဇ္ဇာဓိုရ်။ ဝါယုဿပုတ္တေန သဟာ(ဇာ၊၁။၁၉၆)တိ ဧဝံနာမကေန ဝိဇ္ဇာ-ဓရေန သဒ္ဓိံ။ ဇာ၊၅၊၃။၅၀၃။

ဝါယေယျ (ကြိ) [ဝါ + ယ + ဧယျ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၈။ ဓာတွတ္ထ။] (လေ) လာ-တိုက်-ခတ်-ရာ၏။ သီတကော စ ဝါတော ဝါယေယျ။ သံ၊၂။၄၈၀။

ဝါယောကသိဏ (န) [ဝါယ + ကသိဏ။ ယ - ၏ အ - ကို ဩ - ပြု။ ကစ္စည်း။၁၈၃။ ရူ။၄၈၊၃၈၆။ ပထဝီကသိဏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၁၇၅။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၈။ မဏိမဥ္ဇူ၊၂။၄၇၈) နှင့်ယှဉ်ကြည့်။ ဝါယုကတ-သံ။] (၁) ဝါယောကသိုဏ်း။ (၂)ဝါယောကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်။ (၃) ဝါယောကသိုဏ်းလျှင်အာရုံရှိသောဈာန်။ (၁) ဝါယောကသိဏမေကော သဥ္ဇာနာတိ။ ဒီ၊၃။ ၂၅၇။မ၊၂။ ၂၀၇။အံ၊၃။ ၂၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၉။ ပထဝီကသိဏံ အာပေါကသိဏံ တေဇောကသိဏံ ဝါယောကသိဏံ။သင်္ဂဟ။ ၅၉။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၀၃)။ (၂) ဣမေကေစွာ အာပေါကသိဏံ။ တေဇောကသိဏံ။ ဝါယောကသိဏံ။ ----- အတ္တတော သမနုပဿတိ။ ပဋိသံ။၁၃၈။ အာပေါကသိဏာဒီနိ အာပါဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပါဒိတကသိဏနိမိတ္တာနေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၅။ (၃) ဝါယောကသိဏံ ဘာဝေတိ။ အံ၊ ၁။၄၃။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ အာပေါကသိဏံ (ပ) ဝါယောကသိဏံ။ အဘိ၊ဓ။၅၅။ ဝါယောကသိဏံ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ။၈။ (-အဘိ၊က။၁၅၁-၄၊၂၃၃။ ပဋိသံ။ ၄၇၊၉၂)။

(ဝါယောကသိုဏ်းသည် --- အပ္ပနာဝဟာကမ္မဋ္ဌာန် , စတုက္ကဇ္ဈာနိကကမ္မဋ္ဌာန်း, အင်္ဂါတိက္ကမကမ္မဋ္ဌာန်း, ဝမ္မနကမ္မဋ္ဌာန်း, ပဋိဘာဂနိမိတ္တာရမ္မဏကမ္မဋ္ဌာန်း, နိမိတ္တာရမ္မဏကမ္မဋ္ဌာန်း, စလိတာရမ္မဏကမ္မဋ္ဌာန်း, ဒိဋ္ဌဖုဋ္ဌဂ္ဂဟဏကမ္မဋ္ဌာန်း, အာဒိကမ္မိကေန ဂဟေတဗ္ဗကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သည်။ ဘုံအားဖြင့် အရူပ ၄-ဘုံမှတစ်ပါး ၂၇-ဘုံတို့၌ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအားဖြင့် အာရုပ္ပ ၄-ပါး, အဘိညာဉ်, သုခဝိဟာရ, ဝိပဿနာ, ဘဝသမ္ပတ္တိတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။

စရိယာနုကူလအားဖြင့် --- ရာဂစရိုက် စသည်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့အား သင့်လျော်၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၇-၁၀။

ဝါယောကသိုဏ်းသည် ကမ္ဘာပျက်ခါနီးသောအခါ၌ ကာမ ၁၁-ဘုံသား သတ္တဝါအားလုံးကို ဗြဟ္မာ့ဘုံသို့ ပို့ဆောင်တတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားဖြစ်ပေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၅)။

ဝါယောကသိုဏ်းကို ရှုမှတ်လိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သင့်လျော်လျောက်ပတ်သောကျောင်း၌ နေလျက် ခေါင်းရိတ်ခြင်း, ခြေသည်း လက်သည်းလှီးခြင်း အစရှိသော ကြောင့်ကြဘွယ် အမှုငယ်များကို ဖြတ်ကာ ဆွမ်းစားပြီး ဆွမ်းကြောင့်ဖြစ်သော ပင်ပန်းခြင်းကို ပယ်ဖျောက်၍ ရဟန်း, ရှင်လူဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ ချမ်းသာစွာထိုင်လျက် မိမိ၏ အရပ်ပမာဏဖြင့်သာ အခက်အရွက်နှင့်ပြည့်စုံသော ကြံပင်ကိုဖြစ်စေ, ဝါးပင်ကိုဖြစ်စေ, လက် ၄-သစ်ပမာဏရှိသော တစ်ခဲနက်ထူသော ဆံပင်ရှိသည့် ယောကျ်ား၏ဦးခေါင်းကိုဖြစ်စေ လေတိုက်ခတ်အပ်သည်ကို ကြည့်ရှု၍ " ဤလေသည် ဤအရပ်၌ တိုက်ခတ်၏" ဟု သတိကိုဖြစ်စေ၍ (တစ်နည်း:)-- လေသောက်ပြူတင်း ကြားဖြင့် သော်၎င်း, နံရံပေါက်ဖြင့်သော်၎င်း ဝင်လာ၍ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းကို တိုက်ခတ်သောလေအစု၌ သတိကိုဖြစ်စေ၍ ဝါတ, မာလုတ, အနိလ-အစရှိသော လေ၏အမည်တို့တွင် ထင်ရှားသော အမည်ဖြင့်သာလျှင် " ဝါတော ဝါတော" (= လေ လေ) ဟူ၍ အားထုတ်-ပွားများ-အပ်၏-ရမည်။

ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မဖြစ်မချင်း အချိန်ကာလ (၁၀၀) တစ်ရာဖြစ်စေ (၁၀၀၀) တစ်ထောင်ဖြစ်စေ ထို့ထက်အလွန်ဖြစ်စေ အချိန်အကန့်အသတ်မရှိဘဲ ပွားများအားထုတ်ရမည်။ ထိုကဲ့သို့ ပွားများ အားထုတ်ဖန်များလျှင် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာလိမ့်မည်။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည် ခုံလောက်မှ ချကာမျှသော နို့ယနာဆွမ်း၏ အခိုးအငွေ့လုံးနှင့်တူစွာ တုန်လှုပ်သည်ဖြစ်၍ ထင်လာ၏။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ မူလတရားအားထုတ်ရာနေရာ၌ မနေသင့်၊ မိမိနေထိုင်ရာကျောင်းသို့ဝင်၍ နေသင့်၏၊ထိုကျောင်း၌ နေလျက် ပွားများအားထုတ်သင့်၏။

ဆက်ဦးအံ့ -- ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ခြေဆေးရမှု သက်သာရန် တစ်လွှာသာရှိသောဘိနပ်, ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်ရန် တောင်ဝှေးကို အလိုရှိအပ်၏၊ ဆောင်ထားအပ်၏။ အကယ်၍ နုသောသမာဓိသည် တစ်စုံတစ်ခုသော မလျော်ကပ်တော်သော အကြောင်းကြောင့် ပျက်စီးခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘိနပ်စီး၍ တောင်ဝှေးကို ယူဆောင်ကာ မူလကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ရာအရပ်သို့ တစ်ဖန်သွား၍ ပျောက်ဆုံးသွားသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို ပြန်ရသည်အထိ အားထုတ်ရမည်။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဖြစ်သောအခါ ယင်းနိမိတ်ကို မပျောက်အောင် ယူဆောင်ခဲ့၍ မိမိနေထိုင်ရာကျောင်း၌ ချမ်းသာစွာ နေထိုင်လျက် ပွားများအပ်၏။ သမ္မာသက်ပ္ပ (=ကောင်းသောအကြံ) ဖြင့် ရှေ့ရှုခေါက်-ထက်ဝန်းကျင်မှခေါက်-အပ်၏ (ခွန်အားနှင့်ပြည့်စုံသော ဝိတက်ရှိသော မနသိကာရကို ဖြစ်စေအပ်၏)။ ဤသို့ပြုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဘာဝနာအစဉ်ဖြင့် နီဝရဏကင်းကွာ၍ ကိလေသာတရားတို့ ငြိမ်ဝပ်ကုန်၏။ ဥပစာရသမာဓိသည် စိတ်ကို အညီအညွတ်ကောင်းစွာထားအပ်၏၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည် ခုံလောက်မှ ချကာမျှသော နို့ယနာဆွမ်း၏ အခိုးအငွေ့နှင့်တူစွာ မတုန်မလှုပ် တည်ငြိမ်၏။

ဥပစာရသမာဓိနှင့်တကွသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ရနိုင်ခဲသောကြောင့် အကယ်၍ တစ်ထိုင်တည်းဖြင့်သာလျှင် ထိုပဋိဘာဂ-နိမိတ်ကို ပွားစေ၍ အပ္ပနာကိုရခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်ဖြစ်အံ့၊ ကောင်း၏၊ အကယ်၍မစွမ်းနိုင်ခဲ့သော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုရရှိပြီးသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မမေ့မလျော့သည်ဖြစ်၍ စကြာမင်းလောင်းကိုယ်ဝန်ကို စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ စောင့်ရှောက်အပ်၏။ ထိုသို့စောင့်ရှောက်ခြင်းကြောင့် ရအပ်ပြီးသော ဥပစာရဈာန်၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း မရှိနိုင်တော့ပြီ။ ဆက်လက်၍ ဝီရိယနှင့်သမာဓိကို မျှစေ၍ ဘာဝနာစိတ်ကို ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ရှေးရှုနှင့်လျှင် (ဆောင်လျှင်) မကြာမြင့်မီပင် အပ္ပနာဟုဆိုအပ်သော ရူပါဝစရပဌမဈာန်ကို ဧကန်ရပေလိမ့်မည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၁၅-၆၃၊၁၆၇။

ဝါယောကသိက္ခာနိဗ္ဗတ္တိတ (တိ) | ဝါယောက-သိက္ခာ + နိဗ္ဗတ္တိတ | ဝါယောကသိုက်ားသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ အသည့သမာပတ္တိန္တိ သညာဝိရာဂဘာဝနာယ ဝါယောကသိက္ခာ-နိဗ္ဗတ္တိတံ စတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိံ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၆-၇။

ဝါယောကသိက္ခာပရိကမ္မ (တိ) |ဝါယောကသိက္ခာ+ ပရိကမ္မ | ဝါယောကသိုက်ား၌ စီးဖြန်းခြင်း ပရိကံရှိသော။ သမာပတ္တိန္တိ အသညီ-ဘဝါဝဟံ ဝါယောကသိက္ခာပရိကမ္မံ -----

ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၇၃။

ဝါယောကသိဏသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝါယောကသိဏ + သမာပတ္တိ] ဝါယောကသိဏဈာန်သမာပတ်၊ ဝါယောကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်။

ဝါယောကသိဏသမာပတ္တိပရမ (တိ) [ဝါယောကသိဏသမာပတ္တိ + ပရမ] ဝါယောကသိဏဈာန်သမာပတ်လျှင် လွန်ကဲမွန်မြတ်သော အဖိုးရှိသော။ ဝါယောကသိဏသမာပတ္တိပရမာ ခေါ ဘဂိနီ။ အံ၊၃။၂၉၄။

ဝါယောကာယ (ပု) [ဝါယော + ကာယ။ ဝါယုကာယ-သံ။ ဝါဥအာယ-ပြာ။] (၁) ဝါယော-လေ-ဓာတ်၊ ဝါယော - လေ - ဓာတ်ဟူသောကိုယ်ခန္ဓာ။ (၂) ဝါယော-လေ-ဓာတ်တို့၏အပေါင်းအစု။ (၁) (၂) ဝါယော ဝါယောကာယံ အနုပေတိ အနုပဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၁။၅၂။ မ၊၂။ ၁၈၂-၃။ သံ၊၂။၁၇၀။ (- ပဋိသံ။၄၀၆)။ ပထဝီကာယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉၊၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၈၊၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁၊၃၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၆၊၅၁။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၀၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၆၊၂၆၉) လည်းကြည့်။

ဝါယောကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဝါယ + ကောဋ္ဌာသ] ဝါယော - လေ - ဓာတ်တို့၏ အဘို့အစု။ သေသေ ဝါယောကောဋ္ဌာသေ အနုဂတာ ဝါတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။

ဝါယောဂတ (တိ) [ဝါယ + ဂတ] (၁) ဝါယောဓာတ်တို့၌ - ဖြစ် - တည် - ပါဝင် - သော (ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏာ)။ (၂) ဝါယောဓာတ်ဟူသော(ဝါယောဓာတ်၏-အဖြစ်-သဘော-သို့) ရောက်တတ်သောတရား၊ သဘောအားဖြင့် ဝါယောဓာတ်အဖြစ်သို့ ရောက်သောတရား။ (၁) တေဇောဂတန္တိ သဗ္ဗတေဇေသု ဂတံ ဥဏှတ္တလက္ခဏံ ---- ပုရိမေ အာပေါဂတေပိ ပစ္ဆိမေ ဝါယောဂတေပိ ဧသေဝ နယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃)။ (၂) ယံ ဝါယော ဝါယောဂတံ ထမ္ဘိတတ္တံ။ အဘိ၊ ၁။၂၀၂။ (- အဘိ၊ ဝိ။ ၈၆)။ ဝါယောဝ ဝါယောဘာဝံ ဂတတ္တာ ဝါယောဂတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဝါယောဂတံ (မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂)န္တိ ဝါယောဝ ဝါယောဂတံ။ သဘာဝေနေဝ ဝါယောဘာဝံ ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၇၉။ အာပေါဂတ (မ၊ ဋီ၊၂။၁၇၃) လည်းကြည့်။

ဝါယောဂဟဏ (န) [ဝါယ + ဂဟဏ] လေကိုယူခြင်း၊ ဝါယောသဒ္ဒါ။ ယထာဝုတ္တအဓိကဘာဝေနေဝ စ ဝါယောဂဟဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။ ၃၀၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၂။

ဝါယောဓာတု (ထီ၊ပု) [ဝါယ + ဓာတု။ ယ-၏ အ-ကို ဩ-ပြု။ ကစ္စည်း။ ၁၈၃။ရူ။၄၈၊၃၈၆။ ဝါယုဓာတု-သံ။] ဝါယောဓာတ်၊ လေဓာတ်၊ ထောက်ကန်-လှုပ်ရှား-တတ်သော သဘော။ (ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယောဟုဆိုအပ်သော ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးတို့တွင် တစ်ပါး ပါဝင်သည်။) ယာ စေဝ ခေါ ပန အဇ္ဈတ္တိကာ ဝါယောဓာတု၊ ယာ စ ဗာဟိရာ ဝါယောဓာတု၊ ဝါယောဓာတုရေဝေသာ။ မ၊၂။၈၅။ အံ၊၁။၁၇၆။ ဝါယောဓာတူတိ ဝိတ္ထမ္ဘနဓာတု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ကတမံ တံ ရူပံ ဝါယောဓာတု--- ဣဒံ တံ ရူပံ ဝါယောဓာတု။ အဘိ၊၁။၂၀၂။တတ္ထ ကတမာ ဝါယောဓာတု၊ ဝါယောဓာတုဒ္ဝယံ အတ္ထိ အဇ္ဈတ္တိကာ၊ အတ္ထိ ဗာဟိရာ။ အဘိ၊ဝိ။၈၆။ ယာ ဝိတ္ထမ္ဘနတာ၊ သာ ဝါယောဓာတု။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၁။

(ဝါယောဓာတ်ဟူသည် လေဖြင့်ပြည့်သော ကြာရိုးအခွံ, ဖားဖိုစသည်တို့၏

ဖောင်းကြွတောင့်တင်းခြင်းကဲ့သို့ ပထဝီအစ ရှိသော အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ခုတို့၏ ဖောင်းကြွတောင့်တင်းခြင်းပင်တည်း။ ထို ဝါယောဓာတ်သည် အတွင်း(အဇ္ဈတ္တ)သန္တာန်, ပြင်ပ (ဗဟိဒ္ဓ)သန္တာန် ၂-ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်လည်းရှိ၏၊ မစွဲယူအပ်သည်လည်း ရှိ၏။ အဘိ၊ဓ။ ၂၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။

အတွင်း (အဇ္ဈတ္တ) သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်ဟူသည် --- ဖျို့ အန်ခြင်း, ကြို့ထိုးခြင်း စသည်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အထက်သို့ဆန်တက်သောလေ, ဝမ်းဗိုက်၏ အတွင်း အူတို့၏ပြင်ပ၌တည်သောလေ, အူတို့၏ အတွင်း၌တည်သောလေ, အကြောတည်းဟူသော ကွန်ရက်ကိုလျှောက်သဖြင့် အလုံးစုံသောကိုယ်၌ အင်္ဂါကြီးငယ်တို့ကို ပြန့်၍တည်သော ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်းစသည်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောလေ, အရိုးဆက်အဖွဲ့တို့ကို ဓားငယ်ဖြင့်ဖြတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သောလေ, သင်းခုန်းဖြင့်ခွဲသကဲ့သို့ နှလုံးသားကို ခွဲတတ်သောလေ, နှလုံးသားကို ထုတ်တတ်သောလေ, ဝင်သက်လေ, ထွက်သက်လေ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးလေတို့တွင် ဝင်သက်လေ, ထွက်သက်လေ ၂ - ပါးသည် စိတ်ကြောင့်သာဖြစ်၍ ထိုမှ ကြွင်းသောလေတို့သည် ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသောအကြောင်း ၄ - ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

ပြင်ပ (= ဗဟိဒ္ဓ) သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်ဟူသည် -- အရှေ့အရပ်မှ လာသောလေ, အနောက်အရပ်မှလာသောလေ, မြောက်အရပ်မှ လာသောလေ, တောင်အရပ်မှ လာသောလေ, မြူနှင့်တကွ လာသောလေ, မြူကင်းသောလေ, အေးသောဥတုကြောင့်ဖြစ်သော အေးသောတိမ်တိုက်အတွင်း၌ ဖြစ်သောလေ, ပူသောဥတုကြောင့်ဖြစ်သေ ပူသောတိမ်တိုက်အတွင်း၌ ဖြစ်သောလေ, ညှင်းညှင်း သာသာတိုက်ခတ်သောလေ, ပြင်းပြင်း ထန်ထန် တိုက်ခတ်သောလေ, မည်းနက်သော တိမ်တိုက်အတွင်း၌ဖြစသောလေ, တစ်ယူဇနာမှ အထက်၌ တိုက်ခတ်သောလေ, အတောင်ရှိသော သတ္တဝါတို့၏ အတောင်ခတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောလေ, ဂဠုန်တို့၏ အတောင်ခတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောလေ, ထန်းရွက်ယပ်ဝန်းမှ ဖြစ်သောလေ, သစ်ရွက်ယပ် (နှီးယပ်။ အဘိ၊ ဝိ။ သျ) မှဖြစ်သောလေ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ အဘိ၊ဝိ။၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆-၇။

ဝါယောဓာတုအဓိက (တိ) [ဝါယောဓာတု + အဓိက] ဝါယောဓာတ် လွန်ကဲသော။ ထမ္ဘနာတိ ဝါယောဓာတုအဓိကာနံ ဘူတာနံ ထမ္ဘနာကာရော ဝိညတ္တီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၅၁။

ဝါယောဓာတုကိစ္စ (န) [ဝါယောဓာတု + ကိစ္စ] ဝါယောဓာတ်၏ (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်း) အမှု - ကိစ္စ။ ဝါယောဓာတုကိစ္စဝသေန ဝိညတ္တိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၁။

ဝါယောဓာတုဂ္ဂဟဏ (န) [ဝါယောဓာတု + ဂဟဏ] ဝါယောဓာတ်ကို ယူခြင်း၊ ဝါယောဓာတုသဒ္ဒါ။ ဗလရူပံ ဝါယောဓာတုဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတမေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။

ဝါယောဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝါယောဓာတု + နိဒ္ဒေသ] ဝါယောဓာတ်ကို အကျယ်ပြကြောင်း-ရာ (စကားရပ်)။

ဝါယောဓာတုနိဒ္ဒေသေ ဝါယနဝသေန ဝါယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

ဝါယောဓာတုနိရောဓ (ပု) [ဝါယောဓာတု + နိရောဓ] ဝါယောဓာတ်၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်-ငြိမ်း-ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ ဝါယောဓာတုနိရောဓံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊၁။၃၈၅။

ဝါယောဓာတုနိရောဓဂါမီ (တိ) [ဝါယောဓာတု-နိရောဓ + ဂမု + ဏီ။ ထိ-၌ ---- ဂါမိနီ။] ဝါယောဓာတ်၏-ကွယ်ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (မဂ္ဂင်အကျင့်)။ ဝါယော-ဓာတုနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊ ၁။၃၈၅။

ဝါယောဓာတုနိဿယ (တိ) [ဝါယောဓာတု + နိဿယ] ဝါယောဓာတ်လျှင် မှီရာရှိသော။ အယံ ဝါယောဓာတုနိဿယော အဿာဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

ဝါယောဓာတုပ(ပ္ပ)ကောပ (ပု) [ဝါယောဓာတု+ ပကောပ] ဝါယောဓာတ်၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း။ ဝါယောဓာတုပ (ပ္ပ) ကောပေန၊ ယဒါ လောကော ဝိနဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၆၄။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉)။

ဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရ (ပု) [ဝါယောဓာတု + ဝိပ္ဖါရ] (၁) ဝါယောဓာတ်၏ ပြန့်နှံ့ခြင်း။ (၂) ဝါယောဓာတ်-ဖြင့်-ကြောင့်-တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၁) အတ္တနော အနိစ္ဆာယ အပယော-ဂေန ဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေနေဝ နိက္ခမတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၆။ (- ဒီ၊ဋီ။၂။၁၁၁)။ (၂) တတ္ထ စိတ္တကိရိယာ စ သာ ဝါယောဓာတုယာ ဝိပ္ဖါရော ဝိပ္ဖန္ဒနန္တိ စိတ္တကိရိယဝါယော-ဓာတုဝိပ္ဖါရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၂။

ဝါယောဓာတုသမုဒယ (ပု) [ဝါယောဓာတု + သမုဒယ] ဝါယောဓာတ်၏ဖြစ်ကြောင်း။ ဝါယောဓာတုသမုဒယံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊၁။ ၃၈၅။

ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတ (တိ) [ဝါယော + ဝိတ္ထမ္ဘိတ] ဝါယောဓာတ်သည် - ထောက်ကန် - ခိုင်မာစေ - အပ်သော။ အာပေါဓာတု ----- ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတာ န ပဂ္ဃရတိ န ပရိဿဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၁။

ဝါယောသံဝဋ္ဋ (ပု) [ဝါယော + သံဝဋ္ဋ] လေ-ဖြင့်-ကြောင့်- (ကမ္ဘာ) ပျက်စီးခြင်း။ တယော သံဝဋ္ဋာ တေဇောသံဝဋ္ဋော အာပေါသံဝဋ္ဋော ဝါယောသံဝဋ္ဋော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၄။ (- ဝဇီရ။၅၁။ အံ၊ဋီ။၂။၃၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၇)။

ဝါယောသညီ (တိ) [ဝါယောသညာ + ဤ။ ထိ-၌ ဝါယောသညိနီ။] လေဟူ၍ဖြစ်သော အမှတ်ရှိသော၊သူ။ န ဝါယသ္မိံ ဝါယောသညီ အဿ။ အံ၊၃။၂၆၂-၃၅၂၂-၃။

ဝါယောသန္နိဿိတ (တိ) [ဝါယ + သန္နိဿိတ] ဝါယောဓာတ်ကိုမှီတတ်သော၊ ဝါယောဓာတ်ဟူသော မှီရာရှိသော။ ဝါယောသန္နိဿိတန္တိ ယာနုဗိလံ ဝါယုမှိ ပဝိသန္တေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မိံ အသတိ နုပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဝါယောသမ (တိ) [ဝါယ + သမ] လေနှင့်တူသော။ ဝါယောသမံ ရာဟုလ ဘာဝနံ ဘာဝေဟိ။ မ၊၂။၈၇။ (-မိလိန္ဒ။၃၃၅)။

ဝါယောသဟဂတ (တိ) [ဝါယ + သဟဂတ] လေနှင့်တကွဖြစ်သော။ ယဒါ သော ဘောကဿပ အယောဂုဠော ---- ဝါယောသဟ-ဂတော စ အာဒိတ္တော သမ္ပဇ္ဇလိတော သဇောတိဘူတော။ဒီ၊၂။၂၆၇။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။

ဝါရ¹ (ပု၊နပုံ) [ဝရ + ဏ။ သူစိ။ ဝရ + ဏေ + အ။ ဝါရ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (ပု) (၁) အလှည့်။ (၂) နေ့။ (၃) အခွင့်။ (၄) အကြိမ်။ (နပုံ) (၅) ဖာလာ၊ခေါင်ရမ်းကြီး။ (ဓာန်။၅၉၁၊ သျှ၊ကျော်)။ ပန်းမ။ (ဓာန်၊ ဋီ၊ ၅၉၁။ သျှ။ ဓာန်။၅၉၁၊သျှ။ အဘယာ)။ (၁) အလှည့်။ နိဒါဃသမယေဝ ဥဒကေ မန္ဒီဘူတေ ဝါရေန ဥဒကံ ဒေန္တိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ (၂) နေ့။ ကုမသို့ ဝါရေ (မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇)တိ ကုမသို့ ပဝါရဏဝါရေ။ မ၊ ဋီ၊၂။၂၈၉။ (၃) အခွင့်။ ဧဝံ သန္တေပိ ယသ္မာ အဘိညာဝါရေ အာ-ရဒ္ဓေ တေသ အန္တရာဝါရော နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၇)။ (၄) အကြိမ်။ ဒန္တကာသာဝါနီတိ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ဝါရေ ရဇိတွာ ဒန္တဝဏ္ဏာနိ ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။ (၅) ဖာလာ၊ခေါင်ရမ်းကြီး၊ပန်းမ။ ဟိရိဝေရ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉)န္တိ ဝါရံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၆။

ဝါရ² (ပု) [ဝိ + အရ + ဏ ။ ဝရ + ဏ။ ဝိဝိဓာ ဝိသိဋ္ဌာ ဝါ အတ္ထာ အရိယန္တိ ဉာယန္တိ ဧတေဟီတိ ဝါရာ။ ဝိသိဋ္ဌာနိ ဝါ ဥတ္တမာနိ သုဂတိနိဗ္ဗာနာနိ အရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတေဟိ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇမာနာတိ ဝါရာ။ ပါဠိ-နယာ။ မဏိဒီပ၊ အဋ္ဌသာ၊ဂဏ္ဌိ၊သစ်။၇၇-မှ။ ဝါရီယတိ ပရိစ္ဆိန္ဒီယတိ ဧတေနာတိ ဝါရော။ အဘိ၊ဓ။သျှ။၂၀-နှာ။] ဝါရ-- (က)ပါဠိနည်း။ (ခ) ပါဠိရပ်၊ ပါဠိအစိတ်။ (ဂ) ပရိစ္ဆေဒ= အပိုင်းအခြား။ (က) ပဉ္စဝါရာ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ မူလဋီ၊၁။၁၃-၄)တိ ပုစ္ဆနဝိဿဇ္ဇနဝသေန ပဝတ္တာ ပါဠိနယာ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၄။ (ခ) ပဉ္စဝါရာတိ ပုစ္ဆနဝိဿဇ္ဇနဝါရာ၊ပါဠိပဒေသာ ဥတ္တရလောပဝသေန။ မဓု၊ ၁။ ၄၈။ (ဂ) တဿ တာဝ နိဒ္ဒေသေ ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရော သင်္ဂဟဝါရော သုညတဝါရောတိ တယော မဟာဝါရာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

ဝါရက¹ (ပု) [ဝါရ + က။ ဝါရက-သံ။ ဝါရဂ၊ ဝါရယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အလှည့်, အကြိမ်။ အပရာနိပိ ဓုရဘတ္တံ ကုဋိဘတ္တံ ဝါရက-ဘတ္တန္တိ တီဏိ ဘတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။

ဝါရက² (တိ) [ဝရ + ဏွု။ ဓာန်၊ဋီ။၄၅၇။] (၁) အိုး (ဝါ - အင်တွဲ။ ဝိ၊၄။၃၂၂။သျှ၊စံ)။ (၂) ခွက်။ (၁) ဝါရကောတိ ဃဋော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၇၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။၄၂၂။ (၂) ပုဋကံ ပူရယိတွာနာတိ ပုဋကံ ဝုစ္စတိ ဝါရကံ, ဃဋံ ဝါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

ဝါရကဘတ္တ (နပုံ) [ဝါရက + ဒါတဗ္ဗ(ဒိန္န)+ဘတ္တ။ ဝါရေန ဒါတဗ္ဗဘတ္တံ ဝါရကဘတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၉၃-၄။] အလှည့်ကျအားဖြင့် - ဆောင်-လှူ - အပ်သော - ဘတ် - ဆွမ်း - ထမင်း။ ဝါရကဘတ္တံ နာမ ဒုဗ္ဘိက္ခသမယေ " ဝါရေန ဘိက္ခူ ဇဂ္ဂိဿာမာ "တိ ဓုရဂေဟတော ပဋ္ဌာယ ဒိန္နံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၈၁။ ဓုရဘတ္တံ ဝါရကဘတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၃။

ဝါရကောဋိသတသဟဿ (နပုံ) [ဝါရ+ ကောဋိ-သတသဟဿ] အကြိမ် ကုဋေတစ်သိန်း။ ဝါရကောဋိသတသဟဿမ္ပိ ဒါနပါရမီ ပူရေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။

ဝါရဂဏန (ထီ၊နပုံ) [ဝါရ + ဂဏန] အကြိမ်ကို ရေတွက်ခြင်း။ တတ္ထ ဝါရဂဏနာ နာမ မာသသံဝစ္ဆရကပ္ပဂဏနာဒိကာ။ အံ၊ ဋီ၊၁။ ၁၃၆။

ဝါရဂါမ (ပု) [ဝါရ + ဂန္တဗ္ဗ + ဂါမ] အလှည့်ကျ အားဖြင့် သွားရမည့်ရွာ။ ဝါရဂါမေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၉)တိ အတိဒူရတ္တာ ဝါရေန ဂန္တဗ္ဗဂါမေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၁။

ဝါရဂါမသလာကာ (ထီ) [ဝါရဂါမ + သလာကာ] အလှည့်ကျအားဖြင့် သွားရမည့်ရွာ -၌-မှ-

ဖြစ်သော စာရေးတံ။ တတ္ထ အညေန ဝါရဂါမသလာကာ လဒ္ဓါ ဟောတိ။ ဝိ၊႒၊၄။ ၁၀၂။

ဝါရစတုက္က (ပုံ၊နု) [ဝါရ + စတုက္က] ဝါရ ၄-ခု အပေါင်း။ စတုက္ကာနန္တိ ဝါရစတုက္ကာနံ ဝါရသောဠသကဿ နယဘာဝတောတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၂။၁၄၁။

ဝါရစုတိသမတာ (ထီ) [ဝါရ + စုတိ + သမတာ] ပစ္စဝေက္ခဏာဝါရနှင့်စုတိတို့၏ တူမျှသည်၏ အဖြစ်။ မူလဋီ၊သျ၊၅။၁၃၀။ ကိလေသပရိယာဒါနဝါရနှင့် ဇီဝိတပရိသမာပနဝါရတို့၏ တူမျှသည်၏အဖြစ်။ တိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊၂။၁၅၈။ မိုင်းခိုင်း။ ဣမာယ ဝါရစုတိသမတာယ---- အပုဗ္ဗာစရိမတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၉။ (- မူလဋီ၊၃။၃၄)။

ဝါရဏ[၁] (ပုံ၊နု) [ဝရ + ဏော + ယု။ ဝါရယတိ ပရဗလံ ဝါရဏော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၃၆၀။ (တိ) ဝါရဏ-သံ၊ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (ပုံ) (၁) ဝါရဏ မည်သော -- (က) နတ်။ (ခ) ရဟန်း။ (၂) ဆင်။ (၃) ရေအုပ်နဲ့ပင်။ (နု) (၄) မြစ်-တား မြစ်-ခြင်း။ (၅) ပိတ်ခြင်း၊ ပိတ်ဆို့ခြင်း။ (၁) ဝါရဏမည်သော --(က) နတ်။ ဝရုဏာ ဝါရဏာ ဒေဝါ။ ဒီ၊၂။၂၀၇။ (ခ) ရဟန်း။ အာယသ္မတော ဝါရဏတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊႒၊၁။၄၅၂။(၂) ဆင်။ ဝါရဏာ ဝဂ္ဂုံသု။ ဥဒါန၊႒။၁၃၂။ အပ၊႒၊၁။၆၂။ ဇာ၊႒၊၁။၆၀။ (၃) ရေအုပ်နဲ့ပင်။ ဝါရဏာ ယဝနာ ရုက္ခာ။ ဇာ၊၂။၃၄၄။ ဝါရဏာ ယဝနာတိ ဝါရဏ- ရုက္ခာ စ ယဝနရုက္ခာ စ။ ဇာ၊႒၊၇။၃၁၂။ (နု) (၄) မြစ် - တားမြစ် - ခြင်း။ ဝါရဏာ ဥပမာဟိ စ။ အဘိ၊႒၊၂။၁၈၅၊၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၁၆၊၂၂၁။ ဝါရဏတ္ထ (ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။ ၂၅၆) ကြည့်။ (၅) ပိတ်ခြင်း၊ ပိတ်ဆို့ခြင်း။ ဣန္ဒြိယသံဝရန္တိ ----သတိကဝါဋေန ဝါရဏံ ထကနံ။ ပဋိသံ၊႒၊၂။၂၆၂။

ဝါရဏ[၂] (ပုံ) [ဝါရဏ + က။ ဝါရဏသဒိသတ္တာ ဝါရဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။၆၃၉။] (က) ဆင်နှင့် တူသောငှက်၊ ငှက်ဆင်။ (ခ) ဆင်နှင့်တူသော ယာဉ်၊ ဆင်ယာဉ်။ (က) ဝါရဏာ နာမ ဟတ္ထိလိင်္ဂသကုဏာ။ ဇာ၊႒၊၅။၄၄၇။ဇာ၊႒၊၇။၃၁၈။ ဝါရဏော ဟတ္ထိလိင်္ဂေါ စ။ ဓာန်။ ၆၃၉။ (ခ) မိတံ ဂစ္ဆတိ ဝါရဏော။ ဝိမာန။ ၅။ ဝါရဏောတိ ဟတ္ထီ။ ဝိမာန၊႒။၃၁။

ဝါရဏ[၃] (နု) [ဝါရဏ + တ္တ။ တ္တ-ကြေ။မောဂ်၊ ၄။၁၂၃။] မြစ်-တားမြစ်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ ပရိဝါရေပိ ဟောတိ အန္တရာယာနံ ပရိ- တော ဝါရဏတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၄။

ဝါရဏတ္ထ (ပုံ) [ဝါရဏ + အတ္ထ] (၁) မြစ်-တား မြစ်-ခြင်းအနက်။ (တိ) (၂) မြစ်-တားမြစ်- ခြင်းအနက်ရှိသော။ (၁) သုခါဝဟောတိ မဟာရာဇ အဟမ္ပိ အမှာကံ ရညော ပစ္စာ- မိတ္တာနံ ဝါရဏတ္ထေန တံ သရပရိတ္တာဏစမ္မံ ဝိယ သုခါဝဟော။ ဇာ၊႒၊၆။၃၀၅။ (တိ) (၂) ဝါရဏတ္ထော ဟိ က္ကမ အလံသဒ္ဒေါ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၂၅၆။

ဝါရဏတ္ထေရ (ပုံ) [ဝါရဏ+ထေရ] ဝါရဏထေရ်၊ ဝါရဏမည်သောထေရ်။ အာယသ္မတော ဝါရဏတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊႒၊၁။၄၅၂။

ဝါရဏထေရ်သည် ရှေးရှေးဘုရားရှင် တို့၌ ပြုအပ်ပြီးသောလွန်ကဲသော ကုသိုလ် ကောင်းမှုရှိသည်ဖြစ်၍ ဘဝကြီးငယ်အသွယ် သွယ်တို့၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို ပြုလုပ် ပြီးလျှင် (၉၂)ကမ္ဘာထက်၌ တိဿဘုရားရှင် မပွင့်မီကပင် ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်၍ ဗြာဟ္မဏ တို့၏ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပအားလုံးတို့၌ ပါရဂူမြောက်

တတ်မြောက်ပြီးနောက် ရသေ့ရဟန်းပြုကာ တပည့်ငါးသောင်းလေးထောင်(၅၄၀၀၀)တို့အား ဝေဒကျမ်းများကို သင်ကြားပို့ချခဲ့သည်။

တိဿဘုရားလောင်း တုသိတာနတ်ပြည်မှ စုတေပြီး မယ်တော်ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ မြေကြီးတုန်လှုပ်ခြင်းကြောင့် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ကြသော လူအပေါင်းကို ဘုရားပွင့်တော်မူခြင်း၏ ရှေ့ပြေးနိမိတ်အဖြစ်ကို ပြောဆိုပြီး သက်သာရာရစေခဲ့သည်၊ ဘုရားရှင်လျှင် အာရုံရှိသော ပီတိကိုလည်း ပြောကြားခဲ့သည်။

ထိုကောင်းမှုကြောင့်ပင် လူ့ပြည်, နတ်ပြည်တို့၌ကျင်လည်ကာ ငါတို့ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ကောသလတိုင်းဝယ် ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ဖြစ်၍ "ဝါရဏ" ဟု အမည်တွင်ခဲ့သည်။

ချိန်တန်၍ယ်ရောက် လူလားမြောက်သောအခါ တောကျောင်းနေ မထေရ်တစ်ပါး၏အထံ၌ တရားတော်ကို နာယူရာ သဒ္ဓါတရားဖြစ်၍ ရဟန်းပြုပြီး ရဟန်းတရားကို အားထုတ်တော်မူသည်။

တနေ့သောအခါ ဘုရားရှင်ထံအသွားလမ်းခရီး၌ မြွေနှင့်မြွေပါတို့ အချင်းချင်းကိုက်သတ်ကြသည်ကိုတွေ့မြင်၍ သံဝေဂဖြစ်နေစဉ် ဘုရားရှင်း၏ ဩဝါဒကိုကြားရပြန်သဖြင့် ဝိပဿနာပွားများ၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိတော်မူသည်။ (ထေရ၊ ၂၆၅။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၄၅၂-၄)။

ဝါရဏတ္ထေဂါထာ (ထီ) [ဝါရဏတ္ထေရ + ဘာသိတာ + ဂါထာ။ ဘာသိတ - ကျေ။] ဝါရဏထေရ် ဟောတော်မူအပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၇-ထေရဂါထာ။ထေရ၊ ၂၆၅။ ဝါရဏတ္ထေရဂါထာ ဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၄၅၅။

ဝါရဏဒေဝတာ (ထီ) [ဝါရဏ+ဒေဝတာ] ဝါရဏမည်သောနတ်၊ ဝါရဏနတ်။ ဝရုဏဒေဝတာ ဝါရဏဒေဝတာ သောမဒေဝတာတိ ဧဝံ နာမကာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။

ဝါရဏပ္ပမာဏ (တိ) [ဝါရဏ + ပမာဏ] ဆင်-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ ဝါရဏ-ပ္ပမာဏမေဝ ကတွာ ကပ္ပိယဘဏ္ဍ အဒါသိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၈၈။

ဝါရဏဗလ (န) [ဝါရဏ + ဗလ] ဆင်၏အား။ ဝါရဏဗလတော လဋ္ဌကိကာယ ဗလံ ခုဒ္ဒကံ ဘဝေယျ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၁၂၈။

ဝါရဏရုက္ခ (ပု) [ဝါရဏ + ရုက္ခ] ရေအုပ်နဲ့ပင်။ ဝါရဏာ ယဝနာတိ ဝါရဏရုက္ခာ စ ယဝနရုက္ခာ စ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၃၁၂။

ဝါရဏလီဠာ (ထီ) [ဝါရဏ + လီဠာ] ဆင်၏ တင့်တယ် စမွယ်ခြင်း။ ဝါရဏလီဠာယ ဂစ္ဆန္တော ဝ သောဘတိ။ မမ္ဘဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

ဝါရဏဝတီ (ထီ) [ဝါရဏ + ဝန္တု + ဤ။ (န) ဝါရဏာဝတ်-သံ။] ဝါရဏဝတီမြို့။ (ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်း၌ ရှိသည်၊ ဟတ္ထိပုရ - မှ ၈-ရက်ခရီးဝေးသည်။ ဝီလျံ)။ ဝါရဏဝတီနဂရေ အနီကရတ္တဿ နာမ ရညော ဒဿာမာတိ သမ္ဗန္ဓော်သုံ။ ထေရီဋ္ဌ။၂၇၈။

ဝါရဏဝတီနဂရ (န) [ဝါရဏဝတီ + နဂရ] ဝါရဏဝတီမြို့။ ဝါရဏဝတီနဂရေ ဒိန္နာ အသိ။ ထေရီဋ္ဌ။၂၈၈။

ဝါရဏသရီရ (န) [ဝါရဏ + သရီရ] ဆင်၏ ကိုယ်၊ ဆင်ကိုယ်။ ပုနပ္ပုနံ ဝါရဏသရီရ-သဒိတံ ဟတ္ထိဗောန္ဒိံ န ပဝေက္ခာမိ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။၅၂၉။

ဝါရဏိန္ဒ (ပု) [ဝါရဏ + ဣန္ဒ] ဆင်မင်း။ ယော ပါဏိနော ဟိံသတိ ဝါရဏိန္ဒ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၅၀။

ဝါရတ္တယ (န) [ဝါရ + တယ] ဝါရ ၃-ခုတို့၏ အပေါင်း။ ဣဒံ ပန ဝါရတ္တယံ သရာဂါဒိဝသေန သောဠသဂုဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။

ဝါရတ္တယဒေသနာ (ထီ) [ဝါရတ္တယ + ဒေသနာ] ဝါရ ၃ - ခုတို့၏အပေါင်းကို ဟောတော်မူခြင်း။ ဝါရတ္တယဒေသနာ ကတာတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတိ။ မဋီ၊၁။၉၈။

ဝါရတ္တယဒေသနာနိဗန္ဓန (န) [ဝါရတ္တယဒေသနာ + နိဗန္ဓန] ဝါရ ၃-ခုတို့၏ အပေါင်းကို ဟောတော်မူခြင်း အကြောင်း။ ဧဝံ ဝိမုတ္တိဝိဘာဂေန ခီဏာသဝဿ ဝိဘာဂံ ဝါရတ္တယဒေသနာနိဗန္ဓနံ ဒဿေတွာ။ မဋီ၊ ၁။၉၈။

ဝါရတ္တိက (တိ) [ဝရတ္တာ + ဏိက။ ဝရတ္တာယ ဗဒ္ဓေါ ဝါရတ္တိကော။ မောဂ်၊၄။၂၉။] သားရေကြိုး-သားရေလွန်-ဖြင့် -ပြီး -ဖွဲ့အပ် -သော (ကျောက္ကင်း) ဆိန္န ဝါရတ္တိကံ ပါသံ။ ဇာ၊၁။ ၁၂၆။

ဝါရတ္ထ (တိ) [ဝါရ + အတ္ထ] အလှည့်-အကြိမ်-ဟူသော အနက်ရှိသော။ ဝါရတ္ထော ပရိယာယသဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ။သစ်၊၂။၃၅၆။

ဝါရဒဿန (န) [ဝါရ + ဒဿန] ဝါရ-အလှည့်-အကြိမ်-ကိုပြခြင်း။ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဝိသေသေန ကေဝလံ ဝါရဒဿနတ္ထံ သမာဒါယ ဝါရာ ဝုတ္တာတိ သဗ္ဗေသု ဂဏ္ဌိပဒေသု လိခိတံ။ ဝဇိရ။ ၄၉၃။

ဝါရဒီဝသ (ပု) [ဝါရ + ဒိဝသ] အလှည့်-ကျရောက်-သောနေ့။ ယာ အတ္တနော ဝါရဒိဝသေ န သက္ကောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၂။

ဝါရဒ္ဒယ (န) [ဝါရ + ဒွယ] ဝါရ ၂-ခုအပေါင်း။ ဥပရိ ဝါရဒ္ဒယေပိ ဧသေဝ နယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၈။

ဝါရဒွယဒေသနုပ္ပါဒက (တိ) [ဝါရဒွယ + ဒေသနာ + ဥပ္ပါဒက။ ထီ - ၌ ဥပ္ပါဒိကာ။] ဝါရ ၂-ခုအပေါင်းကို ဟောခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တေန ဝါရဒွယဒေသနုပ္ပါဒိကာ အနုသယသဒ္ဒတ္ထနိဒ္ဒါရဏာတိ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၈။

ဝါရန္တရ (ပု) [ဝါရ + အန္တရ] ဝါရတစ်ပါး၊ တစ်ပါးသောဝါရ။ ပဋိစ္စဝါရေ ဝါရန္တရေ စ ဟေတုအာဒိပစ္စယာ ဒဿိတာတိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၇၉။

ဝါရန္တရဒေသနာ (ထီ) [ဝါရန္တရ + ဒေသနာ] ဝါရတစ်ပါးကိုဟောခြင်း။ ပဒတ္ထနာနတ္တေန ဝါရန္တရဒေသနာ ဟောတိ။အနုဋီ၊၃။၁၉၇။

ဝါရန္တရသာဓာရဏ (တိ) [ဝါရန္တရ + သာဓာရဏ] ဝါရတစ်ပါးနှင့် ဆက်ဆံသော။ ဣမိနာ နယေနာတိ ဝါရန္တရသာဓာရဏံ အတ္ထံ အတိဒိသတိ။ မဋီ၊ ၂။၁၉၀။

ဝါရပဋိပါဋိ (ထီ) [ဝါရ + ပဋိပါဋိ] အလှည့်အစဉ်။ ဝါရပဋိပါဋိယာ ဝတ္တတ္ထွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။

ဝါရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝါရ + ပရိစ္ဆေဒ] ဝါရအပိုင်းအခြား။ ဧဝံ တာဝ ဒုမူလကေ ဝါရပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ။ဋ္ဌ၊၃။၄၁၈။

ဝါရပေယျာလပ္ပဘေဒ (ပု) [ဝါရ + ပေယျာလ + ပဘေဒ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝါရပေယျာလပ္ပဘေဒေါ စ သဗ္ဗော ဣဓ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။

ဝါရပေယျာလဘေဒ (ပု) [ဝါရပေယျာလ+ဘေဒ] ပေယျာလမြှုပ်အပ်သော ဝါရအပြား။ သဗ္ဗံ ဝါရပေယျာလဘေဒံ ပုဗ္ဗေ အာဂတပဒါနုရူပတော ဝုတ္တနယေနေဝ ဥ တွာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁-၂။

ဝါရပ္ပတ္တ (တိ) [ဝါရ + ပတ္တ] အလှည့်-အကြိမ်-သို့ ရောက်သော၊ အလှည့်ကျသော။ ဝါရပ္ပတ္တော မိဂေါ ဂန္တွာ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာယ ဂီဝံ

ဌပေတွာ နိပဇ္ဇတု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၁။၁၆၇။ (- ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၂။၉၄)။

ဝါရပ္ပဘေဒ (ပု) [ဝါရ + ပဘေဒ] ဝါရအပြား။ တေသံ ဝသေန ဝါရပ္ပဘေဒေါ ဝေဒိ-တဗ္ဗောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

ဝါရဘတ္တ (န) [ဝါရ + ဒါတဗ္ဗ + ဘတ္တ။ ဝါရေန ဒါတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဝါရဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၆။ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၂၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။] ဝါရကဘတ္တ-ကြည့်။ ဝါရဘတ္တံ နာမ ဒုဗ္ဘိက္ခ-သမယေ " ဝါရေန ဘိက္ခူ ဇဂ္ဂိဿာမ "တိ မုရဂေဟတော ပဋ္ဌာယ ဒိန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၄။၁၀၆။ ကုဋ္ဌိဘတ္တံ ဝါရဘတ္တံ ဝိဟာရဘတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၃။ ၁၉၇။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၆)။

ဝါရဘတ္တဘောဇန (န) [ဝါရ + အာဘတ + ဘတ္တ + ဘောဇန] အလှည့်ကျအဖြင့်-ဆောင်-လှူ- အပ်သော-ဆွမ်း- ထမင်း-ကို-စား-သုံးဆောင် - ခြင်း။ ပရိယာယဘတ္တ-ဘောဇနန္တိ ဝါရဘတ္တဘောဇနံ။ ကောဟ-ဝါရေန ---- ဇဝံ ဒိဝသဝါရေန အာဘတံ ဘတ္တဘောဇနံ။ မ၊ဋ္ဌ၁။၃၅၀။

ဝါရဘိက္ခာ (ထီ) [ဝါရ + ဘိက္ခာ] အလှည့်ကျ အားဖြင့် - လှူ - ဆောင် - အပ်သောဆွမ်း။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ တေမာသံ တတ္ထ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဝါရဘိက္ခံ ပဋ္ဌပေသုံ။ မ၊ ဋ္ဌ၄။၂၄၁။

ဝါရဘေဒ (ပု) [ဝါရ + ဘေဒ] ဝါရအပြား။ နယာ တတ္ထ စတုက္ကာနိ၊ဝါရဘေဒဥ္စ ဒီပယေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။

ဝါရမုတ္တ (တိ) [ဝါရ + မုတ္တ] အလှည့် - အ ကြိမ်-မှလွတ်သော။ တုမှေ ပန တယော ဝါရမုတ္တာဝ ဟောထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၄။၃၀၇။

ဝါရယ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + ဟိ။ ဟိလောပ။] တားမြစ်လော့။ ဝီရ ပုညမိဒံ ဌာနံ၊ မာ မံ ကောသိယ ဝါရယ။ဇာ၊၂။၇၈။

ဝါရယတိ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၃၆။ ဝရယတိ၊ ဝါရယတိ - သံ။ ဝါရေက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁)တားမြစ်၏။ (၂) နှိပ်-နှိပ်ကွပ်-၏။ (၃) ယူ-တောင်း-၏။ (၄) အလိုရှိ-လိုချင်-၏။ (၅) အောက်မေ့၏။ (၁)တားမြစ်၏။ ဒဒန္တာနံ ကရောန္တာနံ၊ ဝါရ-ယိဿံ ဗဟုဇ္ဇနံ။ ပေတ၊၂၀၃။ ဝါရယိဿန္တိ ဝါရေဿံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၃၅။ (- ပေတ။၁၈၀။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၉၇၊၁၉၈)။ (၂) နှိပ်-နှိပ်ကွပ်-၏။ ယော ဝေ ဉပ္ပတိတံ ကောဓံ ရထံ ဘန္တံဝ ဝါရယေ။ ဓမ္မ၊၄၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၃။၂၆။ ဝါရယေ နိဂ္ဂဏှေယျ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅)။ (၃) ယူ-တောင်း-၏။ သစေ ပန မနုဿမံသံ န ခါဒိတဗ္ဗန္တိ ပဌမ-မေဝ ဝရံ ဝါရယိဿံ အတိ ဝိယ ကိလမိ-ဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၅၃၇။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁)။ (၄) အလိုရှိ-လိုချင်-၏။ န စ နံ ကောစိ ဝါရေတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၄။၂၁၉။ (၅) အောက်မေ့၏။ ပကာရေဟိ ဒိဋ္ဌာဒီဟိ ဝါရေတိ ကာယ-ကမ္မာဒိကေ သရတိ (သရာပေတိ၊ ဋီကာယံ) ဂါရယေ့ ကရောတိ စောယာတိ ပဝါရဏာ၊ ပဋိပတ္တိဝိသောဓနာယ အတ္တနော အတ္တနော ဝဇ္ဇသောဓနာယ ဩကာသဒါနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၉။

ဝါရယန္တ (တိ) [ဝရ + ဏယ + အန္တ။ ထိ - ဌ ဝါရယန္တီ။] (၁) တောင်းတတ်သော၊ သူ။ (၂) တားမြစ်တတ်သော၊ သူ။ (၁) တံ ဗဟူ ခတ္တိယကုမာရာဒယော ဝါရယန္တာ န လဘန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၇။ (၂) အဘဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဝဋ္ဋေတွာ၊ ဝါရယန္တိ အနာစာရံ။အပ၊၂။၂၃၁။

ဝါရယန္တိ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + အန္တိ] တားမြစ်ကုန်၏။ နိရဝသေသတော ဝါရယန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၄၀၃။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၁။

ဝါရယမာန (တိ) [ဝရ+ ဏယ+ မာန] တားမြစ်တတ်သော။ သန္တိဝါရေန္တောတိ ဝါရယမာနာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၁။ တေ ပန တေသံ မဂ္ဂပရိယုဋ္ဌာနုပ္ပတ္တိံ ဝါရယမာနာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅)။

ဝါရယာမိ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + မိ] (ငါ)တားမြစ်၏။ တဿ ရညော အဟုံ ဘရိယာ၊ ဝါရိတံ ဝါရယာမဟံ။ အပ၊၂။၁၉၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၄၃။

ဝါရယိ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + ဤ။ ဤဝစနဿ က္လကာရော။] တားမြစ်ပြီ။ တံ တေဟိ တံ တုယှံ ကထာဟံ ဝရံ ဒေမိ၊ မာ မံ ဝါရယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၁။

ဝါရယိတုံ (ဗျ) [ဝရ + ဏယ + တုံ] တားမြစ်ခြင်းငှါ။ အရဟာမိ နော ဝါရယိတုံ တတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၊၄၅၆။

ဝါရယိတ္ထ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + တ္ထ] တားမြစ်ကုန်ပြီ။ ကသ္မာ န ဝါရယိတ္ထာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၃။ တာတ တုမှေ ဘိက္ခူ ပက္ကောသာပေတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တာ သယမေဝ ဝါရယိတ္ထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၀။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

ဝါရယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝရ + ဏယ + တွာ] ပယ်လှန်-တားမြစ်-၍။ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဝဇ္ဇေတွာ၊ ဝါရယိတွာ အနာစာရံ။အပ၊၂။ ၂၆၇။

ဝါရယိမှ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + မှာ။ ရဿ-ပြု။] တားမြစ်ကုန်ပြီ။ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဝဇ္ဇေတွာ၊ ဝါရယိမှ အနာစာရံ။ အပ၊၂။၂၇၅။

ဝါရယိဿံ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + ဿံ။] (၁) တားမြစ်-အံ့-လတ္တံ့။ (၂)ယူ-တောင်း-၏။(၁) ဝါရယတိ (၁)ကြည့်။ (၂)ဝါရယတိ (၃)ကြည့်။

ဝါရယီ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + ဤ] တားမြစ်ပြီ။ သုခုမာလောတိ မေ မာတာ၊ ဝါရယီ တံ တဒါ ဝစံ။ အပ၊၂။၁၆၂။

ဝါရယေ (ကြိ) [ဝရ + ဏယ + ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။] နှိပ်-နှိပ်ကွပ်-ရာ၏။ ဝါရယေ (ဓမ္မ၊ ၄၆။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆)တိ နိဂ္ဂဏှေယျ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅)။

ဝါရဝိဘာဝန (ထီ၊န) [ဝါရ + ဝိဘာဝန] ဝါရကို ထင်စွာပြခြင်း။ တတြာယံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဝါရဝိဘာဝနာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၆။

ဝါရဝိသေသ (ပု) [ဝါရ + ဝိသေသ] ဝါရအထူး။ တေ ဝါရဝိသေသေ ဂဏှာတီတိ သဗ္ဗသင်္ဂါ-ဟကောတိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၂။၁၃၃။

ဝါရဝုတ္တိ (ထီ) [ဝါရ + ဝုတ္တိ] ဝါရတို့၏ဖြစ်ခြင်း- (က) ပစ္စဝေက္ခဏာဝါရနှင့် စုတိဝါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) ကိလေသပရိယာဒါနဝါရနှင့် ဇီဝိတပရိသမာပနဝါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ (က) (ခ) ဣမာယ ဝါရဝုတ္တိယာ သမတာယ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၅၆။

ဝါရသင်္ခေပ (ပု) [ဝါရ + သင်္ခေပ] ဝါရကိုချုံးခြင်း။ ဥပရိ ပန ဝါရသင်္ခေပေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၈။

ဝါရသတ (န) [ဝါရ + သတ] (၁) အကြိမ်တစ်ရာ။ (၂) ဝါရတစ်ရာ။ (၁) ဝါရသတံ ---- ဒါနပါရမီ ပူရေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ (၂) စတုစတ္တာလီသာဓိကံ ဝါရသတံ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။

ဝါရသတသဟဿ (န) [ဝါရ + သတသဟဿ] အကြိမ်တစ်သိန်း။ ဝါရသတသဟဿံ ---- ဒါနပါရမီ ပူရေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ။၁။၈၇။

ဝါရသမတာ (ထီ) [ဝါရ + သမတာ] (က) ပစ္စဝေက္ခဏာဝါရ၊ စုတိဝါရတို့၏ တူမျှသည်၏အဖြစ်။(သျှ၊၁။၈၂။ဂူကြီး။) (ခ) ကိလေသ-

ပရိယာဒါနဝါရ, ဇီဝိတပရိသမာပနဝါရတို့၏ တူမျှသည်၏အဖြစ်။ (တီ၊ဝိနိစ္ဆယ။ ၂။၁၅၈။ မိုင်းခိုင်း။) ဣမာယ ဝါရသမတာယ ဣဒံ ဥဘယသီသပရိယာဒါနံ သမံ ဟောတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ အံ၊ဋီ။၃။၁၅၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၃၅၀)။

ဝါရသမဝုတ္တိဒါယက (တိ) [ဝါရ + သမ + ဝုတ္တိ + ဒါယက] ပစ္စဝေက္ခဏာဝါရ, စုတိဝါရ (ကိလေသပရိယာဒါနဝါရ, ဇီဝိတပရိသမာပနဝါရ) တို့၏ ညီမျှသောဖြစ်ခြင်းကို ပေးတတ်သော။ ဝါရသမဝုတ္တိဒါယကေန ဟိ မဂ္ဂစိတ္တေန။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။

ဝါရသမသီသီ (ပု) [ဝါရ + သမသီသီ။ သမသီသီ-ပုဒ်နှင့် ယှဉ်တွဲကြည့်။] ဝါရသမသီသိ ရဟန္တာ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဝါရ, စုတိဝါရတို့၏ ညီမျှသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၏ ဦးခေါင်းသဖွယ် ဖြစ်သည့် ဇီဝိတိန္ဒြေ, ကိလေသာတို့၏ ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာရှိသော၊ သူ။ (ပစ္စဝေက္ခဏာဝါရ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော ပရိနိဗ္ဗာနဝါရ၌ အဝိဇ္ဇာ, ဇီဝိတိန္ဒြေ ၂ -ပါး တစ်ပြိုင်နက် ကုန်ဆုံးသော ရဟန္တာ-ဟု ဆိုလိုသည်)။ သမသီသီတိ ဝါရသမသီသီ ဟုတွာ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဝါရဿ အနန္တရဝါရေ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၆၈။ မူလဋီ၊၂။၁၅၆။

ဝါရသဟဿ (နု) [ဝါရ + သဟဿ] အကြိမ် တစ်ထောင်။ ဝါရသဟဿံ ဒါနပါရမီ ပူရေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။

ဝါရသာမည (နု) [ဝါရ + သာမည] အလှည့်-အကြိမ်-တူသည်၏အဖြစ်။ ဝါရသာမညမေဝ ဝဒတိ၊ န အတ္ထသာမညန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၃။၃၁၃။

ဝါရသောဠသက (တိ) [ဝါရ + သောဠသက] ဝါရ ၁၆ - ခုတို့၏ အပေါင်း။ စတုက္ကာနန္တိ ဝါရစတုက္ကာနံ ဝါရသောဠသကဿ နယ-ဘာဝတောတိ အဓိပ္ပါယော။အနုဋီ၊၂။၁၄၁။

ဝါရာတိက္ကမ (ပု) [ဝါရ + အတိက္ကမ] အလှည့်-အကြိမ် - (ဝါရ) ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ ပရိကမ္မဿ ဝါရာတိက္ကမေန အာလောကေ အန္တရဟိတေ ရူပဂတာနံ အဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၅၉။

ဝါရာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝရ + ဏာပေ + တွာ။ ဝါရေတိ မှ။] တောင်းစေ၍။ သဟာယံ ပေသေတွာ အညတရံ ကုလဓီတရံ ဝါရာ-ပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၈။

ဝါရာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဝရ + ဏာပေ + ဟိ] တားမြစ်စေလော့။ ရညော အာရောစေတွာ ဝါရာပေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ ဝါရာပေဟီတိ ပဋိသေဓေဟိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၂။

ဝါရိ[၁] (နု) [ဝရ + ဣဏ်။ ဝါရေန္တိ ဧတေနာတိ ဝါရိ။ ဏွာဒိ။၁၀။ ဝရ + ဏိ။ ဝါရယတီတိ ဝါရိ။မာန်၊ဋီ။၆၆၁။ ဝါရိ-သံ၊ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ရေ။ (ခ) မိုးရေ။ (၂) မျက်ရည်။ (၁) (က) ပဏ္ဏေ ဝါရိ ယထာ န လိမ္ပတီတိ ပဏ္ဏံ ဝုစ္စတိ ပဒုမပတ္တံ။ ဝါရိ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ။ မဟာနိ။၁၀၄-၅၊၁၅၆။ (ခ) ထလေ ယထာ ဝါရိ ဇနိန္ဒ ဝုဋ္ဌံ။ ဇာ၊၂။၁၄၇။ (၂) ဝါရိဂဏ-ကြည့်။

ဝါရိ[၂] (နု) [(၁) ဝါရိ + ဗိန္ဒု။ (၂) ဝါရိ+နိပါတ။ (၃) ဝါရိ + ပရိဘောဂ။] (၁) ရေပေါက်။ (၂) မိုးရေကျခြင်း။(၃) ရေကို-သုံးဆောင်-ခံစား-ခြင်း။ (၁) ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေဝ၊ အာရဂ္ဂေရိဝ သာသပေါ။ ဓမ္မ။၇၁။ ----- ဥဒကဗိန္ဒု န ဝိလိမ္ပတိ ----။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၀။ (၂) ဝါရိနာဝ ဇောတိ (ထေရ။ ၂၈၆)တိ မဟတာ သလိလဝုဋ္ဌိနိပါတေန အဂ္ဂိခန္ဓော ဝိယ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ (၃) ဝါရိပရိဘောဂ - ကြည့်။

ဝါရိက (တိ) [ဝါရ + ဏိက။ ဝါရိက - သံ။] အလှည့်၌ ယှဉ်သော၊ အလှည့်ကျသော။ ဝိဟာရဝါရိကာ ဝါ ဒွေ တယော ဥပေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၂။ ဝိဟာရဝါရေ နိယုတ္တော ဝိဟာရဝါရိကော၊ ဝါရံ ကတွာ ဝိဟာရရက္ခကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၁။ ဝိဟာရဝါရေ နိယုတ္တာ ဝိဟာရဝါရိကာ၊ ဝါရေန ဝိဟာရရက္ခကာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၇။ ဝါရိကနာဂေါ ပါတောဝ ထေရဿ မုခေါဒကဉ္စ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ ဥပေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၇။

ဝါရိကနာဂ (ပု) [ဝါရိက + နာဂ] အလှည့်၌ ယှဉ်-အလှည့်ကျ-သောဆင်။ ဝါရိကနာဂေါ ပါတောဝ ---- ဝတ္တံ ကရောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။ (-သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၅၉)။

ဝါရိကိဉ္ဇက္ခပူရိတ (တိ) [ဝါရိ + ကိဉ္ဇက္ခ +ပူရိတ] (၁) ကြာဝတ်ဆံတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သောရေဖြင့်ပြည့်သော။(၂) ရေ၏အထက်၌ ကြာဝတ်ဆံတို့ဖြင့်ပြည့်သော။ (၁) ဝါရိကိဉ္ဇက္ခပူရိတာ (ပေတ။ ၁၃၉)တိ ကမလကုဝလယာဒီနံ ကေသရသဉ္ဆန္နေန ဝါရိနာ ပရိပုဏ္ဏာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၇၁။ (၂) ဝါရိကိဉ္ဇက္ခပူရိတာ (ပေတ။ ၁၇၁)တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝါရိမတ္ထကေ ပဒုမုပ္ပလာဒီနံ ကေသရဘာရေဟိ သဉ္ဆာဒိတဝသေန ပူရိတာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။

ဝါရိက္ခန္ဓ (ပု) [ဝါရိ + ခန္ဓ] ရေးလုံး, ရေစု။ အနုမာနေန ဇာနန္တိ၊ ဝါရိက္ခန္ဓော မဟာဂတော။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၉။

ဝါရိဂဏ (ပု) [ဝါရိ + ဂဏ] မျက်ရည်ပေါက်, မျက်ရည်စု။ နေတ္တေဟိ တေ ဝါရိဂဏာ သဝန္တိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၁၆၀၊ ၃၃၈။ ဝါရိဂဏာတိ အဿုဗိန္ဒူနိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၄။ ဝါရိဂဏာတိ အဿုဗိန္ဒုယဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၆၂။

ဝါရိဂမန (န) [ဝါရိ + ဝိယ + ဂမန] ရေစီးသကဲ့သို့သွားခြင်း၊ ရေကဲ့သို့ နိမ့်ရာစီးဆင်းသွားခြင်း။ ဝါရိနော ဝိယ ယထာနိန္နံ ဂမနန္တိ ဝါရိဂမနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၃။

ဝါရိဂေဟ (န) [ဝါရိ + ဂေဟ] ရေတည်းဟူသောအိမ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါရိဂေဟသယ (တိ) [ဝါရိဂေဟ + သယ] ရေတည်းဟူသောအိမ်၌-အိပ်-နေ-လေ့ရှိသော။ ဝါရိဂေဟသယာ နာရီ၊ တာပိ တံ သရဏံ ဂတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၉။ ဝါရိဂေဟသယာတိ ဥဒကစ္ဆဒနံ ဥဒကဂဗ္ဘံ ကတွာ တတ္ထ သယနသီလာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၆၃။

ဝါရိဂေါစရ (တိ) [ဝါရိ + ဂေါစရ။ ဝါရိ ဥဒကံ ဂေါစရော ဧတဿာတိ ဝါရိဂေါစရော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၃။] ရေတည်းဟူသောကျက်စားရာရှိသော၊ ရေ၌ကျက်စားသော။ တတော မစ္ဆေပိ ဇာနာထ၊ ဥဒကေ ဝါရိဂေါစရေ။ မ၊ ၂။ ၄၀၈။ သုတ္တနိ။ ၃၇၄။ (-ဝိမာန။ ၇၃)။

ဝါရိစရ (ပု) [ဝါရိ + စရ + အ] ရေ၌ကျက်စားသော (က) ငါး။ (ခ) လိပ်။ (က) ပရိဝတ္တာပိ ဝါရိဂေါစရောဝ ယမ္မေ။ ပေတ။ ၂၀၉။ ဝါရိစရောဝါတိ မစ္ဆော ဝိယ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၂။ (ခ) အတ္တံ စရေထော မမ ဝါရိစရာတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၉၂။

ဝါရိဇ (တိ) [ဝါရိ + ဇန + ကွိ။ ရူ။ ၅၈၆။ ဝါရိမှိ ဇာယတေတိ ဝါရိဇံ၊ ပဒုမံ၊ ကပ္ပဒ္ဒုမာ။] (၁) ရေ၌ဖြစ်သော (က) ငါး။ (ခ) မိကျောင်း။ (ဂ) ပုစွန်လုံး။ (ဃ) ကြာ။ (၂)သိယ်ပုပ္ဖဇာတ်။ (၁) (က) ဝါရိဇောဝ (ဓမ္မ။ ၁၈)တိ မစ္ဆော ဝိယ။ ဓမ္မ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၃။ (ခ) ဝသံ ဂစ္ဆာမိ

ဝါရိဇ။ ဇာ၊၁။၁၁၅။ ဝါရိဇာတိ သံသုမာရံ အာလပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ (ဂ) တေသံ တွံ ဝါရိဇော သေဋ္ဌော။ ဇာ၊၁။၇၈။ (ဃ) ယမေတံ ဝါရိဇံ ပုပ္ဖံ၊ အဒိန္နံ ဥပသိယ်သိ။ သံ၊၁။၂၀၆။ ဇာ၊၁။၁၅၂။ (၂) အထ ပဥ္စလိ ဝါရိဇ မေဝ္ဗ ပုန။ ဇာ၊၁။၁၅၄။

ဝါရိတ (တိ) [ဝရ + ဏေ + တ။ ဝါရိတ - သံ။ ဝါရိအ-ပြာ။ ဝါရိတ၊ ဝါရိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) တားမြစ်အပ်သော။ (၂) တောင်းရမ်း-စေစပ်-ကြောင်းလမ်း-အပ်ပြီးသော။ (၃)ပယ်အပ်သော (မအပ်သော) အမှု။ (၄)ပယ်ရာပယ်ကြောင်းဖြစ်သော(သိက္ခာပုဒ်)။ (၅) တားမြစ်ရာ (ကာလ)။ (၁) တားမြစ်အပ်သော။ တေသံ သဂ္ဂေါ အဝါရိတော၊ မဂ္ဂေါ ပန ဝါရိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ (၂) တောင်းရမ်း-စေ့စပ် -ကြောင်းလမ်း- အပ်ပြီးသော။ ယာ တယာ ဝါရိတာ စ ဒိန္နသုက်ာစ။ မိလိန္ဒ။၄၈။ (၃) ပယ်အပ်သော (မအပ်သော)အမှု။ ဝါရိတန္တိ ဣဒံ န ကတ္တဗ္ဗန္တိ ပဋိက္ခိတ္တံ အကပ္ပိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂။ (၄) ပယ်ရာပယ်ကြောင်းဖြစ်သော (သိက္ခာပုဒ်)။ ဝါရေတိ ဝါ သတ္တာ ဧတ္ထ, ဧတေန ဝါတိ ဝါရိတံ၊ သိက္ခာ-ပဒံ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂။ (၅)တားမြစ်ရာ(ကာလ)။ ဝါရိတကာလ - ကြည့်။

ဝါရိတကာလ (ပု) [ဝါရိတ + ကာလ] တားမြစ်ရာကာလ။ ဝါရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၊၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၉။

ဝါရိတဋ္ဌာန (န) [ဝါရိတ + ဋ္ဌာန] တားမြစ်အပ်သောအရာ(ဋ္ဌာန)။ န ဟိ ဣဒံ ဋ္ဌာနံ ဋ္ဌပေတွာ တေသံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝါရိတဋ္ဌာနံ အတ္ထိ။ ဝဇိရ။ ၄၂၉။

ဝါရိတပါပ (တိ) [ဝါရိတ + ပါပ] တားမြစ်အပ်သော မကောင်းမှုရှိသော၊ မကောင်းမှုကို တားမြစ်ပြီးသောသူ။ သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ဝါရိတပါပေါ။ မဋ္ဌ၊၃။၄၁။ မဋီ။၃။၃၁။

ဝါရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝရ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝါရိယိတဗျ-သံ။] တားမြစ်အပ်သော။ တတော ဧဝ သဗ္ဗဿ ဝါရိတဗ္ဗဿ အာသဝဿ ဓုန-နကော ဝါရိဓုတော။ မဋီ၊၃။၃၁။

ဝါရိတဝတ (န) [ဝါရိတ + ဝတ] တားမြစ်အပ်သော အလေ့ အကျင့်။ န သသဒ္ဒါရေန သပ္ပယောဂေန ကိလေသေ နိဂ္ဂဟေတွာ ဝါရိတဝတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

ဝါရိတဝတ္တုဂါထာ (ထီ) [ဝါရိတ + ဝတ္တု + ဂါထာ] ဝါရိတဝတ္တုမည်သော ဂါထာ။ ဣဒါနိ ဝါရိတဝတ္တုဂါထာ နာမ စုဒ္ဒသ ဂါထာ အာဟ။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။

ဝါရိတသဗ္ဗဥဒက (တိ) [ဝါရိတ + သဗ္ဗ + ဥဒက] အလုံးစုံသောရေကို ပယ်ပြီးသော၊ ပယ်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသောရေရှိသော၊ ပယ်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသောရေကိုသုံးဆောင်ခြင်းရှိသော။ သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော စာတိ ဝါရိတ-သဗ္ဗဥဒကော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ (ဝါရိပရိဘောဂ, ဝါရိ² (၃) တို့နှင့်ယှဉ်ကြည့်။)

ဝါရိတာကာရဒဿန (န) [ဝါရိတ + အာကာရ + ဒဿန] တားမြစ်ပုံ အခြင်းအရာကို ပြကြောင်း(စကား)။ ဝိပါကော နတ္ထိ ဒါနဿာ-တိအာဒိ ဝါရိတာကာရဒဿနံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။

ဝါရိတာနုရူပ (တိ) [ဝါရိတ + အနုရူပ] တားမြစ်အပ်သည်အားလျော်သော။ တသ္မာ တေ စေ ဥပဇ္ဈာယေန ဝါရိတာနုရူပမေဝ ပဋိ-ပဇ္ဇန္တိ။ ဝဇိရ။၄၂၀။

ဝါရိတ္တ (န) [ဝရ + ဏိတ္တ။ ကစ္စည်း။ ၆၅၇။ နီတိ သုတ္တ။၁၂၉၇။ ဝါရိတ + တာ + အ။ ဝါရိတံ

တာယန္တိ ရက္ခန္တိ တေနာတိ ဝါရိတ္တံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၁။ ဝါရိတတော တေန အတ္တာနံ တာယန္တိ ရက္ခန္တီတိ ဝါရိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၁။ ဝါရေတိ ဝါ သတ္တာ ဧတ္ထ ဧတေန ဝါတိ ဝါရိတံ၊ သိက္ခာပဒံ။ တံ အဝိကောပေန္တော တာယန္တိ တေနာတိ ဝါရိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂။ ဝါရိတံ တာယန္တိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါရိတ္တံ။ရူ။၆၆၇။ ဝါရိတြ-သံ၊ သက္ကတပိဋက။] (မပြုအပ်ဟု) တားမြစ်အပ်-ပယ်အပ်-သောအမှုကို-မပြုခြင်း-မပြုကြောင်း-ရှောင်ကြဉ်ခြင်း-ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း-သီလ (မပြုခြင်း-ရှောင်ကြဉ်ခြင်း-ဖြင့်ဖြည့်ကျင့်အပ်သောသီလ)။စာရိတ္တံ အထ ဝါရိတ္တံ၊ ဣရိယာပထိယံ ပသာဒနိယံ။ ထေရ၊၃၀၆။ ဝါရိတ္တန္တိ ဝိရတိယာ အကရဏေန ပရိပူရေတဗ္ဗသီလံ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ယံ “ ကတ္တဗ္ဗံ န ကတ္တဗ္ဗံ ” န္တိ ပဋိက္ခိတ္တဿ အကရဏံ၊ တံ ဝါရိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁။ ကတ္တဗ္ဗံ န ကတ္တဗ္ဗန္တိ ပဋိက္ခိတ္တဿ အကရဏန္တိ ကတ္တဗ္ဗံ ဒုစ္စရိတံ န ကတ္တဗ္ဗန္တိ ဘဂဝတာ ပဋိက္ခိတ္တဿ အကရဏံ ဝိရမဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂။ တယိဒံ သီလံ ဝါရိတ္တံ စာရိတ္တန္တိ ဒုဝိဓံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၁။

ဝါရိတ္တစာရ (ပု) [ဝါရိတ္တ + စာရ] (မပြုအပ်ဟု) - တားမြစ် - ပယ်- အပ်သောအကျင့်။ ဝါရိတ္တစာရံ ဝဠွေတွာ စာရိတ္တသီလံ အာဒါယ စရဏံ အာစာရော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၁။

ဝါရိတ္တသီလ (န) [ဝါရိတ္တ + သီလ] ဝါရိတ္တသီလ၊ (မပြုအပ်ဟု) တားမြစ်-ပယ်-အပ်သောအမှုကို-မပြုခြင်း-မပြုကြောင်း-ရှောင်ကြဉ်ခြင်း-ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း-သီလ။ ကီဒိသီလောတိ ကီဒိသေန ဝါရိတ္တသီလေန သမန္နာဂတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။သာရတ္ထ၊ ၂။၆၄။ ကင်္ခါဋီ၊သစ်။၁၇၈။ဒီဋီ၊၃။၁၀၆)။

ဝါရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝရ + ဏေ + တွာ] တားမြစ်-ပယ်လှန်-ပြီး၍။ တေန သဗ္ဗဝါရိနာ ပါပံ ဝါရိတွာ ဌိတောတိ သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၀။

ဝါရိဒ (တိ) | ဝါရိ + ဒါ + အ။ ဝါရိံ ဒဒါတီတိ ဝါရိဒေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။၄၀။] ရေကို ပေးတတ်သော။ ဝါရိဒါ ပုရိမာ သာခါ၊ အန္နပါနဉ္စ ဒက္ခိဏာ။ ဇာ၊၁။၂၉၉။ (-အလင်္ကာ။ ၄၀။အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၄၀)။

ဝါရိဓရ (ပု) [ဝါရိ + ဓရ+ အ။ ဝါရိဓရ-သံ။] ရေအိုး၊ရေကို-ဆောင်တတ်-ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သောအိုး။ ယထာ မဟာဝါရိဓရော၊ ကုမ္ဘော သုပရိဏာဟဝါ။ ဇာ၊၁။၃၅၈။ ဝါရိဓရော ကုမ္ဘောတိ ဥဒကဃဋော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄။

ဝါရိမာရာ (ထီ) [ဝါရိ + မာရာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၃၉-၌ကား ထီ၊န - ဟုဆို၏။] ရေအယဉ်။ တမှာဝ ဥဒကရဟဒါ သီတာ ဝါရိမာရာ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ ဒီ၊၁။၇၀၊၁၉၆။ (-ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၉၅)။

ဝါရိနဒီ (ထီ) [ဝါရိ + နဒီ] ရေဖြင့်ပြည့်သောမြစ်၊ ရေရှိသောမြစ်။ မဟာသိန္ဓု နာမ ဝါရိနဒီ အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

ဝါရိပရိဘောဂ (ပု) [ဝါရိ + ပရိဘောဂ] ရေကိုသုံးဆောင်ခြင်း။ ဝါရိသဒ္ဒေန စေတ္ထ ဝါရိပရိဘောဂေါ ဝုတ္တော ယထာ “ရတ္တူပရတော”တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၂။

ဝါရိပီတ (တိ) [ဝါရိ+ပီတ] ရေကိုသောက်သော။ သာယံ သံဝေသနာကာလေ၊ ဝါရိပီတာဝ အစ္ဆရေ။ဇာ၊၂။၃၅၇။ ဝါရိပီတာဝါတိ ယထာ ပိပါသိတာ မိဂပေါတကာ ပါနီယတ္ထာယ ---- နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၀။

ဝါရိဗိန္ဒု (ပု) [ဝါရိ + ဗိန္ဒု] ရေပေါက်၊ရေစက်။ ဘိက္ခု ယထာ ပေါက္ခရေ ဝါရိဗိန္ဒု။ သုတ္တနိ။ ၃၃၇။

ဝါရိမဂ္ဂ (ပု) [ဝါရိ + မဂ္ဂ] ရေမြောင်း၊ရေတံခါး။ ဝါရိမဂ္ဂေါ ပဏာလီ'တ္ထီ။ ဓာန်။၆၈၃။

ဝါရိမဇ္ဈ (တိ) [ဝါရိ + မဇ္ဈ] ရေ၏အလယ်။ ဝါရိမဇ္ဈေ ဌိတော သတ္ထာ၊ ဣမာ ဂါထာ အဘာသထ။ အပ၊၁။၅၆။ (-ဇာ၊၂။၂၇၃)။

ဝါရိမတ္ထက (နှ) [ဝါရိ + မတ္ထက] ရေ၏အထက် အပြင်။ တတ္ထ တတ္ထ ဝါရိမတ္ထကေ ပဒုမုပ္ပ- လာဒီနံ ကေသရဘာရေဟိ သဉ္ဆာဒိတဝသေန ပူရိတာ။ ပေတ၊၌။၁၇၁။

ဝါရိယမာန (တိ) [ဝရ + ယ + မာန] တားမြစ် အပ်သော။ အညာဟိ ဥဒကဟာရိနီဟိ ဝါရိယမာနာပိ---ပါနီယယဋံ ဩတာရေတွာ။ ဝိမာန၊၌။၄၁။

ဝါရိဝဟ (တိ) [ဝါရိ +ဝဟ +အ။ ဝါရိဝဟ-သံ။] ရေကို ဆောင်တတ်သော။ နဒ္ဓော ယထာ ဝါရိဝဟာဝ သာဂရံ။သံ၊၃။၃၄၉။ ဝါရိဝဟော (ဇာ၊၂။၃၄၉)တိ ပဋ္ဌသု မဟာနဒီသု ဥဒက- ဝါဟော။ ဇာ၊၌၊၇။၃၂၁။

ဝါရိဝါဟ (ပု) [ဝါရိ +ဝဟ+ ဏ။ ဝါရိံ ဝဟတီတိ ဝါရိဝါဟော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၇။ (ပု) ဝါရိဝါဟ-သံ၊ ပြာ။] (ရေကိုဆောင်တတ်သော) မိုးတိမ်။ ဝါရိဝါဟော တထာမ္ဗုဒေါ။ ဓာန်။၄၇။

ဝါရိဝါဟက (တိ) [ဝါရိ+ ဝဟ+ ဏွု။ ဝါရိံ ဝဟ- တီတိ ဝါရိဝါဟကော။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၃၄၀။ ဝါရိဝါဟက-သံ။] (ရေကိုဆောင်တတ်သော) မိုးနတ်သား။ ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဝါရိသဒ္ဒ (ပု) [ဝါရိ + သဒ္ဒ] ဝါရိသဒ္ဒါ။ ဝါရိ- ပရိဘောဂ - ကြည့်။

ဝါရိသမ္ဘဝ (တိ) [ဝါရိ + သမ္ဘဝ] ရေ၌ဖြစ်သော (ကြာ)။ ဝါရိဇံ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ ဝါရိသမ္ဘဝံ။ မဟာနိ။၁၅၆။

ဝါရိသယ (တိ) [ဝါရိ +သီ+အ] ရေ၌-နေ-ကိန်း- သော (ပုစွန်)။ အဋ္ဌိတ္တစော ဝါရိသယော အလောမော။ ဇာ၊၁။၇၈၊၁၄၈။

ဝါရိသီတ (တိ) [ဝါရိ + သီတ။ ဝိသေသန- ပရပဒဗဟုဗ္ဗီဟိ။] အေးမြသောရေရှိသော။ နီလဗ္ဘဝဏ္ဏာ ရုစိရာ၊ ဝါရိသီတာ သုစိန္ဓရာ။ ထေရ။၃၅၁။

ဝါရီ (တိ) [ဝရ + ဏီ။ ဝါရီ-သံ၊ပြာ။] တားမြစ် တတ်သော၊သူ။ ယော သဗ္ဗံ ပါပံ အာသဝစ္စ ဝါရေတီတိ သဗ္ဗဝါရီ။ မဋီ၊၃။၃၀။

ဝါရုဏ (ပု) [ဝရုဏ + ဏ။ မောဂ်၊၄။၁၃။ ဝါရုဏ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝရုဏနတ် ရှိသူ၊ ဝရုဏနတ်ကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သော သူ။ ဇဝံ ယာမေ သောမေ ဝါရုဏော။ နိရုတ္တိ။၄၄၆။

ဝါရုဏိ (ပု) [ဝရုဏ + ဏိ။ ကစ္စည်း။၃၄၇။ မောဂ်၊၄။၅။ (ပု) ဝရုဏဿ အပစ္စံ ပုမာ ဝါရုဏိ၊ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] ဝရုဏမည်သောသူ၏ သား။ ဝရုဏဿ အပစ္စံ ဝါရုဏိ။ နိရုတ္တိ။ ၂၉၂-၃။ နှ၁။

ဝါရုဏိဒူသက (တိ) [ဝါရုဏီ + ဒူသက] သေ (သေရည်, အရက်စသည်) ကို ဖျက်ဆီးတတ် သော၊ သူ။ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝါရုဏိဒူသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊၌၊၁။ ၂၆၉-၇၀။

ဝါရုဏိပါယက (တိ) [ဝါရုဏီ + ပါယက] သေ (သေရည်, အရက်စသည်) ကို သောက်တတ် သော၊သူ၊ (မူးယစ်ဆေးဝါး သောက်စားတတ် သူ)။ ဝါရုဏိဝါဏိဇော အာဂန္တွာ ဧကေမ္ပိ အဒိသွာ ဝါရုဏိပါယကာ ကဟံ ဂတာတိ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊၌၊၁။ ၂၆၉။

ဝါရုဏိဝါဏိဇ (ပု) [ဝါရုဏီ + ဝါဏိဇ] သေ အရက်ကုန်သည်၊ သေ အရက်ကို ရောင်း ဝယ်သူ၊ (မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်သူ)။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ သဟာယော

ကောဝ " ဝါရုဏိဝါဏိဝေ တိခိဏံ ဝါရုဏိံ ယောဇေတွာ။ ဇာ၊၄၊၁၊၂၆၉-၇၀။

ဝါရုဏီ[၁] (ထီ) [ဝရ + ဏ္ဍနီ။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၃၆။ ဝရုဏ + ဝီ။ မောဂ်၊၃။၂၇။ ဝရုဏ + ဏီ။ ကစ္စည်း။၂၃၈။ရူ။၁၈၇။] နတ်ဝင်မ၊ နတ်က တော်၊ မှော်ကတော်။ ဝါရုဏိဝါ (ဇာ၊၂။ ၂၃၁)တိ ဒေဝတာပဝိဋ္ဌာ ယက္ခဒါသီ ဝိယ။ ဇာ၊၄၊၇။၂၆၈။

ဝါရုဏီ[၂] (ထီ) [ဝရုဏ + ဏီ။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၀၁။ ဝရုဏ + ဏီ။ ဝရုဏတော ဇာယတီတိ ဝါရုဏီ။ ဝရ + ယု။ (အဿုံ၊ နဒါဒိ) ဓာန်၊ ဋီ။၅၃၃။ ဝရုဏဿ အယံ ဝါရုဏီ၊ သုရာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါရုဏီ-သံ၊ပြာ။] (၁) သေ၊ သေ ရည်၊ ထန်းရည်၊ အရက်၊ မူးယစ်ဆေးဝါး။ (၂) ဝါရုဏီဒူသကဇာတ်။ (၁) မေရယံ ဝါရုဏိ(အံ၊၂။၁၈၇)န္တိ စတုဗ္ဗိဓံ မေရယံ ပဉ္စ-ဝိဓဥ္စ သုရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ (၂) ကပိ ဝါရုဏီ စေတစရာ စ ပုန။ ဇာ၊၁။၁၂။

ဝါရုဏီ[၃] (ထီ) [ဝါရုဏီ + ပါန။ ဝါရုဏီ+ ပါယီ။] (၁) သေ-သေရည်-ကို-သောက်-သုံးဆောင် -ခြင်း၊ (မူးယစ်ဆေးဝါးသောက်သုံးခြင်း)။ (၂) သေ-သေရည်-ကို-သောက်-သုံးဆောင် -လေ့ရှိသူ၊ (မူးယစ်ဆေးဝါးသောက်သုံးလေ့ ရှိသူ)။ (၁) အက္ခိတ္ထိယော ဝါရုဏီ နစ္စဂီတံ။ ဒီ၊၃။၁၅၀။ (၂) ယော ဝါရုဏီ အဒ္ဓနော အကိဉ္စနော။ ဒီ၊၃။၁၅၀။

ဝါရေတဗ္ဗ (တိ) [ဝရ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝါရယိ-တဗ္ဗ-သံ။] (၁) မြစ်-တားမြစ်-အပ်သော။ (၂) နှိပ်-နှိပ်ကွပ်-အပ်သော။ (၃) ပယ်အပ် သော။ (န) (၄) မြစ်-တားမြစ်-အပ်သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ (၁) န ဝါရေတဗ္ဗာ (ကခ်ါ။ ၂၆၃) တိ ---- န နိသေဓေတဗ္ဗာ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊ သစ်။၄၂၆။ (၂) ဘိက္ခု ကောဓော နာမ ဝါရေတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။ (၃) န ဝါရေ-တဗ္ဗော(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁)တိ ---- န ပဋိက္ခိ-ပိတဗ္ဗော။မူလဋီ၊၂။၁၇၃။ (န) (၄) ဣမဿ ပန အရဟတ္တသမာဓိဿ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓသဗ္ဗ-ကိလေသတ္တာ န နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ ဝါရေတဗ္ဗဉ္စ အတ္ထိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁။

ဝါရေတိ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၃၃၆။] ဝါရယတိ - ကြည့်။ စက္ကမ္ပိ ဂေါဏံ ဝါရေတိ။ သံ၊၁။၁၇၈-၉။

ဝါရေတုံ (ဗျ) [ဝရ + ဏေ + တုံ] တားမြစ်ခြင်း ငှါ။ န နေ ဝါရေတုမုဿဟေ။ ဇာ၊၁။၂၇၆။ (- ၃၈၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈)။

ဝါရေတုကာမ (တိ) [ဝါရေတုံ + ကမု + ဏ] တားမြစ်လိုသော၊ တားမြစ်ခြင်းငှါ အလိုရှိ သော။ ဗောဓိသတ္တော တဿ တံ ဗဟုဘာ-ဏိတံ ဝါရေတုကာမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဝါရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝရ + ဏေ + တွာ။ ဝါရယတိ - မှ။] (၁) တောင်း၍၊ (ချိန်းချက်) စကားစေ့စပ် ကြောင်းလမ်း၍(သျှ)။ (၂)တား မြစ်-ပယ်လှန်-၍။ (၁) ယထာ မဟာရာဇ ကောစိဒေဝ ပုရိသော ဒဟရိံ ဒါရိကံ ဝါရေတွာ သုကံ ဒတွာ ပက္ကမေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၇။ အထ ရောဟကဿ မာတာပိတရော တံ ကုမာရိံ ဝါရေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၈၊၁၄၃။ (၂) ဝါရေတွာ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၈။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။

ဝါရေထ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ထ] (သင်တို့) တားမြစ်ကြကုန်လော့။ သော " ဝါရေထ ဝါရေထာ"တိ ဝိရဝန္တော မရတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

ဝါရေန္တ (တိ) [ဝရ+ဏေ+အန္တ။ ထီ-၌ ဝါရေန္တီ။] တားမြစ်တတ်သော။ တေဘူမကဓမ္မေ အာရဗ္ဘ အာသဝုပ္ပတ္တိံ ဝါရေန္တော ---- စိတ္တံ

ရက္ခတိ နာမ။ သံ၊ ဋ၊၃။၂၈၀။ (- ဇာ၊ဋ၊၁။ ၂၄၈)။

ဝါရေန္တိ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + အန္တိ] တားမြစ်ကုန်၏။ တတ္ထ တဥ္စာကေ စ ဥဒကဝါဟကေသု စ မစ္ဆေ ဂဏှန္တေ န ဝါရေန္တိ။ဝိ၊ဋ၊၁။၂၈၇-၈။

ဝါရေမိ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + မိ] (ငါ) တားမြစ်၏၊ တားမြစ်အံ့။ ယော တံ ဟိံသတိ ဝါရေမိ၊ ဘူမိသေနာပတိ အဟံ။ ဒီ၊၂။၁၉၅။ ဇာ၊၁။၂၃၅။

ဝါရေယျ[1] (န) [ဝရ + ဏျေယျ။ (ပုံ၊န) ဝါရိဇ္ဇ-ပြာ။ (ပု) ဝါရိဇ္ဇ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (သတို့ သားအတွက် သတို့သမီးကို) တောင်းရမ်းခြင်း၊ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း။ (က) အာဝါဟ မင်္ဂလာ၊ ဝိဝါဟမင်္ဂလာ၊ သမီးယူ မင်္ဂလာ၊ သမီးပေးမင်္ဂလာ။ (ခ) ဝိဝါဟမင်္ဂလာ၊ သမီး ပေးမင်္ဂလာ၊ ထိမ်မြားလက်ထပ်မှု မင်္ဂလာ။ (ဂ) အာဝါဟမင်္ဂလာ၊ သမီးယူမင်္ဂလာ၊ ထိမ်း မြားလက်ထပ်မှုမင်္ဂလာ။ (၂) နေ့ရက်နက္ခတ် အချိန်အခါ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်မှုကို ပြုခြင်း။ (၁) (က) ဝါရေယျ (ဝိ၊၁။၁၉၇) န္တိ " ဒေထ နော ဒါရကဿ ဒါရိက" န္တိ ယာစနံ။ ဝိ၊ဋ၊ ၂။၁၃၉။ ဝါရေယျ (မဟာနိ။၂၉၈) န္တိ ---- ဝါရေယျသင်္ခါတံ အာဝါဟဝိဝါဟမင်္ဂလံ ကာတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ၊၃၆၆။ ဝါရေယျ (ဝိ၊၃။ ၁၉၆) န္တိ အာဝါဟဝိဝါဟမင်္ဂလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၈၂။ (ခ) ဝါရေယျံ ဝိဝါဟံ ကိဿ ကေန ကာရဏေန ကတ္တုံသာမိ။ ထေရီ၊ ဋ။၂၉၀။ (ဂ) ဝါရေယျတ္ထာယာ (မ၊ဋ၊၃။၄၉) တိ အာ-ဝါဟတ္ထာယ။ မဋီ၊၃။၃၂။ (၂) ဝါရေယျ (ဝိ၊ ၁။၁၉၇) န္တိ----ဒိဝသနက္ခတ္တမုဟုတ္တပရိစ္ဆေ-ဒကရဏံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၁၃၉။

ဝါရေယျ[2] (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ဧယျ] ဝါရယေ-ကြည့်။ နိဝါရေယျာတိ အာရမ္မဏတော ဝါရေယျ။ မဟာနိ၊ဋ၊၃၄၇။

ဝါရေယျတ္ထ (ပု) [ဝါရေယျ + အတ္ထ] သမီးယူ မင်္ဂလာအကျိုး၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်မှု မင်္ဂလာ အကျိုး။ ဝါရေယျတ္ထာယာ (မ၊ဋ၊၃။၄၉)တိ အာဝါဟတ္ထာယ။ မဋီ၊၃။၃၂။

ဝါရေယျဒိဝသ (ပု) [ဝါရေယျ + ဒိဝသ] ထိမ်းမြား လက်ထက်မှု မင်္ဂလာ ပြုရာနေ့။ အဘိရူပနန္ဒာယ ဟိ ဝါရေယျဒိဝသေယေဝ သာမိကော သကျကုမာရော ကာလမ-ကာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။၂၃၃။

ဝါရေသိံ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ဣံ] (ငါ) တား မြစ်ပြီ။ ထူပံ ဟရန္တိယော ဝါရေသိံ၊ တံ ပါပံ ပကတံ မယာ။ ပေတ၊ ဋ။၁၉၇။ ဝါရေသိန္တိ ---- ပဋိက္ခိပိံ။ ပေတ၊ဋ။၁၉၈။

ဝါရေသိ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ဤ] တားမြစ်ပြီ။ မာဝုသော ဒါယပါလ ဘဂဝန္တံ ဝါရေသိ။ ဝိ၊ ၃။၄၉၇။ ရာဇာ ---- မာ ဝေါ ဇောံ ရုစ္စိတိ ဝါရေသိ။ သံ၊ဋ၊၁။၂၉၁။ အလံ ဂမနေနာတိ ဝါရေသိ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၄၅၃။

ဝါရေသုံ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ဥံ] (၁) တောင်း ကုန်ပြီ။(၂)တားမြစ်ကုန်ပြီ။ (၁)တေသံ မိတရံ ဒါရိကံ မာတုလပုတ္တဿတ္ထာယ ဉာတကာ ဝါရေသုံ။ ပေတ၊ ဋ။ ၅၁။ (၂) ဒေဝတာ ထေရဿ တေမနဘယေန ဝသံ ဝါရေသုံ။ ထေရ၊ဋ၊၂။၄၄။ အပ၊ဋ။၂။၂၀၅။

ဝါရေဿန္တိ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ဿန္တိ] တား မြစ်ကုန်လတ္တံ့။ သစေ သမဏော ဂေါတမော ဝါ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ ဝါ အာဂန္တွာ ဝါရေဿန္တိ။ သံ၊ဋ၊၃။၃၁၃။ (-ဇာ၊ ဋ၊၂။၁၅၅။ သာရတ္ထ၊၂။၇၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၄)။

ဝါရေဿာမ (ကြိ) [ဝရ +ဏေ +ဿာမ] (ငါတို့) တားမြစ်ကုန်အံ့။ မယံ န ဝါရေဿာမ။ ဇာ၊ ဋ၊၃။၁၆၉။

ဝါရေယျာမိ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ယျာမိ] (ငါ) တားမြစ်အံ့။ ဝါရေယျာမီတိ ပန ကတွာ " မဟလ္လက မာ ဧဝံ ဘဏာ" တိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ ဝိ၄၊၃။၂၅၉။ (- သံ၄၊၁။၁၀၁။ သုတ္တနိ။၄၊၂။၉၀)။

ဝါရေဟိ (ကြိ) [ဝရ + ဏေ + ဟိ] (သင်) တားမြစ်လော့။ သော မဟာဘယဘီတော " ဝါရေဟိ တာတ သောဏ, ဝါရေဟိ တာတ သောဏာ " တိ အာဟ။ မ၄၊၄။၈၈။

ဝါလ (ပုံ၊န) [ဝါ + အလ။ ဝါ ဂတိဂန္ဓနေသု အလန္တိ ဝါလံ။ ကစ္စည်း။၆၆၅။ ရူ။၆၇၅။နီတိ၊ သုတ္တ။၁၃၀၈။ ဓာန်၊ ဋီ။၆၆၀။ ဝလ + ဏ။ ဓာန်ဋီ။၂၅၆။ ဝရ+ဏ။ ဓာန်ဋီ။၅၉၁။ ဝါလ၊ ဗျာလ၊ ဝါရ်-သံ၊ ဝါလ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သေရည်စစ်သောအိတ်။ (၂) ဆံ၊ဆံပင်၊ ဆံခြည်။ (၃) အမြီး၊ မြီးဆံ၊ မြီးမွေး။ (၄) (သင်ပေါင်းစသော) လျှော်၊ လျှော်-အဝတ်-ပုဆိုး။ (၅) အမွေး။ (၆) ဆံခြည်အစိတ်၊ သားမြီးအစိတ်၊ သားမြီးဖျား၊ သားမြီးဖျား အမျှင်စွန်း။ (၇) ထန်းပင်။ (၈) ဆူး။ (၉) ဝါလမြင်း၊ ဝါလမည်သောမြင်း။ (၁၀) ဝါလသုတ်။ (၁၁) ဖာလာ၊ ပန်းမ။ (၁၂) ရေ။ (၁၃) သားရဲ၊ သားကောင်။

(၁) သေရည်စစ်သော အိတ်။ ဝါလံ ကတ္တော ဂဟေတွာ (မ၊ ၁။၂၉၁)တိ သုရာပရိဿာဝနတ္ထံဝိကံ ဓောဝိတုကာမော ကာသမ္ဗနိစုနနတ္ထံ ဥဒဘောသု ကတ္တောသု ဂဟေတွာ။ မ၄၊၂။၁၇၃။ (၂) ဆံ၊ဆံပင်၊ ဆံခြည်။ ယော ဝါ သတ္တာ ဘိန္ဒသ ဝါလဿ ကောဋိယာ ကောဋိံ ပဋိဝိဇ္ဈေယျ။ သံ၊၃။ ၃၉၅။ သတာ ဘိန္ဒသ ဝါလဿ ကောဋိ-ယာ ကောဋိံ ပဋိဝိဒ္ဓါ။ ဝိ၄၊၂။၁၀၂။ ဒီ၄၊၂။ ၅၇၊၃၉၂။ ဇော် ကေသသခ်ီတံ ဝါလံ သတ္တကွတ္တုံ ဝိဒါလေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇၊ ---- သတ္တာစာ ဖာလိတဿ အမရဝါလ-လောမဿ ----။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။ ဝါလ(သံ၊ ၄၊၃။၃၃၂) န္တိ ကေသံ။ သံဋီ၊၂။၅၄၅။

(၃) အမြီး၊ မြီးဆံ၊ မြီးမွေး။ သစာဟံ ဥဒကံ ဩတရိဿာမိ၊ ဝါလံ တေမိဿာမိ။ မ၄၊၃။၁၁၂။ သံ၄၊၁။၃၃။ (၄) (သင်ပေါင်းစသော) လျှော်၊ လျှော် - အဝတ် - ပုဆိုး။ ဝါလကမ္ဗလ(အံ၊၁။၂၁၀)န္တိ အဿဝါလေဟိ ဝါ မကစိဝါလာဒီဟိ ဝါ ကတံ ကမ္ဗလံ။ အံ၄၊၂။၁၉၆။ ဝါလောဒက - လည်းကြည့်။ (၅) အမွေး။ ဝါလာ (ဒီ၄၊၁။၂၄၅)တိ တေသု ဌာနေသု ဇာယမာနာ လောမာ။ သီဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၇၄။ (၆) ဆံခြည်အစိတ်၊ သားမြီးအစိတ်၊ သားမြီးဖျား။ သားမြီးဖျား အမျှင်စွန်း။ ဝါလဝေဓိ ဝိယ ဝါလံ ---- စရန္တိ။ ဒီ၄၊၁။ ၁၀၈။ မ၄၊၂။၁၀၂။ မဟာနိ၄။၂၆၀။ ဝါလန္တိ အနေကဓာ ဘိန္နဿ ဝါလဿ အံသုသခ်ီတံ ဝါလံ။ မဋီ၊၂။၁၄၅။

(၇) ထန်းပင်။ ဝါလော ဝုစ္စတိ တာလော။ သံဋီ၊၂။၃၇၉။ (၈) ဆူး။ သူကန္တိ သာလိယ-ဝါဒီနံ ဝါလမာဟ။ သံဋီ၊၂။၄၀၂။ (- အံဋီ၊ ၁။၉၆)။ (၉) ဝါလမြင်း၊ ဝါလမည်သောမြင်း။ ရညော ပန ဝါလော, ဝါလဝါဟနော, ပုပ္ဖေါ ပုပ္ဖဝါဟနော သုပတ္တောတိ ပဥ္စ အဿာ ဟောန္တိ။ အပ၄၊၂။၂၂၀။ စာမရီဝါလအဿ-ဝါလာဒီဟိ ကတံ ဝါလကမ္ဗလံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၆၇။ (၁၀) ဝါလသုတ်။ ကူဋံ ဝါလန္တကာရော စ။ သံ၊၃။၃၉၉။ (၁၁) ဖာလာ၊ ပန်းမ။ ဟိရိဝေရံ စ ဝါလံ စ။ ဓာန်။ ၅၉၁။ (၁၂) ရေ။ အမ္ဗော နီရံ ဝနံ ဝါလံ။ ဓာန်။၆၆၀။ (၁၃) သားရဲ၊ သားကောင်။ ဝါလဝိဇ္ဇန - ကြည့်။

ဝိလကမ္ဗလ (ပုံ၊နု) [ဝိလ + ကတ + ကမ္ဗလ] (၁) သားမြီးဖြင့် ရက်အပ်သော ကမ္ဗလာ၊ (စာမရီမည်သော သားကောင်၏အမြီးတို့ဖြင့်ရက်လုပ်အပ်သောကမ္ဗလာ)။ (၂) မြင်းမြီးစသည်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သောကမ္ဗလာ။ (၁) ဝိလကမ္ဗလံ နိဝါသေတွာ။ ဝိ၊၁။၄၃။ ဝါလကမ္ဗလောတိ စမရဝါလေဟိ ဝါယိတွာ ကတကမ္ဗလော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (၂) ဝါတကမ္ဗလ (မ၊၁။၁၁၁။အံ၊၁။၂၄၂) န္တိ အဿဝါလာဒီဟိ ကတကမ္ဗလံ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

ဝိလကာဗျ (ပု) [ဝိလ + ကာဗျ] ဝိလကာဗျမည်သောသူ။ အသုစိပါနေ ပန ဟတ္ထိနိယာတာပသပဿာဝပါနေန ဝါလကာဗျော နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ၊၇၁။

ဝါလကောဋိ (ထီ) [ဝါလ + ကောဋိ] သားမြီးစွန်း-ဖျား။--- ကဏ္ဍဗဒ္ဓါယ ဝါလကောဋိယာဝါတိဂ်ဏဗန္ဓ ဝါလဿ ကောဋိ ပဋိဝိဒ္ဓေယျ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၇။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝါလဂ္ဂ (နု) [ဝါလ + အဂ္ဂ] သားမြီးဖျား၊ မြီးမွေးဖျား။ ဥသဘပ္ပမာဏောပိ ဝါလဂ္ဂံ ဝိဒ္ဓိတုံ သမတ္ထဘာဝေန ကတဟတ္ထော။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ဝါလဂ္ဂန္တိ ဝါလကောဋိ ဝါဠကောဋိ)။ သံဋီ၊၁။၁၅၉။ အံဋီ၊၂။၃၀၂။

ဝါလဂ္ဂကောဋိနိတု(တ္တု)ဒနမတ္တ (တိ) [ဝါလဂ္ဂ + ကောဋိ + နိတုဒန + မတ္တာ] သားမြီးဖျားစွန်းဖြင့်-ထိုး - တို့ - ပြ -(သားမြီးဖျားကျ) လောက်ရုံမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (နု) သားမြီးဖျားဖြင့် ထိုးလောက်ရုံမျှ (သျှ)။ သားမြီးဖျား တစ်တို့စာမျှ (မြန်၊ဆဋ္ဌ)။ နတ္ထိ သောပဒေသော ဝါလဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တော ပိမဟေသက္ခာဟိ အပ္ပုဋ္ဌော။ ဒီ၊၂။ ၁၁၅။ ဝါလဂ္ဂကောဋိနိတ္တုဒနမတ္တ (အံ၊၂။၃၅၃)န္တိ ဝါလဿ အဂ္ဂကောဋိယာ ဒသောတဗ္ဗမတ္တကံ ဝါလဂ္ဂကောဋိနိပါတမတ္တကံ ဝါ။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၄။ (- ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၇၂)။

ဝါလဂ္ဂကောဋိနိပါတမတ္တက (တိ) [ဝါလဂ္ဂကောဋိ + နိပါတ + မတ္တက] ဝါလဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တ - ကြည့်။

ဝါလဂ္ဂနိတု(တ္တု)ဒနမတ္တ (တိ) [ဝါလဂ္ဂ+နိတုဒန+မတ္တာ] ဝါလဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တ - ကြည့်။ အပိ သုဒံ ဘဂဝတော အာသန္နာသန္နဋ္ဌာနေ ဝါလဂ္ဂနိတ္တုဒနမတ္တော ပဒေသော --- အဋ္ဌံသု။ သံဋ္ဌ၊၁။၇၀။ " အပ္ပေဝနာမ ဝါလဂ္ဂနိတုဒနမတ္တမ္ပိဿ ပါပဿမာစာရံ ပဿေယျ " န္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၃၃။

ဝါလဂ္ဂမတ္တ (တိ) [ဝါလဂ္ဂ + မတ္တာ] သားမြီးဖျား-ဆံခြည်ဖျား-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော၊ သားမြီးဖျား-ဆံခြည်ဖျား-မျှလောက်သော။ (နု) သားမြီးဖျားမျှ၊ ဆံခြည်ဖျားမျှ။ ဝါလဂ္ဂမတ္တံ ပါပဿ၊ အဗ္ဘာမတ္တံဝ ခါယတိ။ သံ၊၁။ ၂၀၆။ ထေရ၊ ၃၁၄၊ ၃၄၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဝါလဂ္ဂမတ္တံ ကေသဂ္ဂမတ္တံ ပါပဿ လေသမတ္တမ္ပိ ---- အဗ္ဘမတ္တံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ နတ္ထိ တတ္ထ ဝါလဂ္ဂမတ္တမ္ပိ အဝကာသလိတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁ ။၆၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဝါလဂ္ဂမတ္တမ္ပိတိ ဝါလမိလောမဿ ကောဋိပ္ပမာဏမ္ပိ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

ဝါလဂ္ဂဝေဓ (ပု) [ဝါလဂ္ဂ + ဝေဓ] သားမြီးဖျားကိုထွင်းဖောက်ခြင်း။ ------ ဣဿာသာ ဝါလဂ္ဂဝေဓံ အဝိသဟန္တာ ဝိဂဠန္တိ ပက္ကမန္တိ။ မိလိန္ဒ၊၂၄၄။

ဝါလဏ္ဍုပက (ပု) [ဝါလ + အဏ္ဍုပက] သားမြီးကရွတ်, သင်ပေါင်းလျှော်ခွေ။ ဝါလဏ္ဍုပက (အံ၊၁။၂၁၀)န္တိ အဿဝါလေဟိ ဝါ မကစိဝါလာဒီဟိ ဝါ ကတံ အဏ္ဍုပကံ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဝါလဓိ၁ (ပု) [ဝါလ + ဓာ + ဣ။ ဝါလာနိ ဒဓာတိ တသ္မိန္တိ ဝါလဓိ။ ကစ္စည်း။၅၅၁။ ရူ။ ၅၉၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၃၈။ မောဂ်၊၅။၄၅။ ဝါလော ဓိယျတေ အသ္မိန္တိ ဝါလဓိ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၃၇၁။ ဝါလဓိ-သံ။ ဝါလဟိ-ပြာ။] (က)အမြီး မြီးတံ။ (ခ) မြီးဖျား။ (က) ရက္ခတိ ဝါလဓိံ။ အံ၊၂။၁၄၃။ (ခ) ဝါလဓိ (ဥဒါန။၁၆၁)တိ ဝါလဿ အဂ္ဂပ္ပဒေသော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၁။

ဝါလဓိ၂ (ပု) [ဝါလဓိ + က။ ရူ။၂၃၄။ ဝါလဓိ+ ကန်။ ဥပမတ္ထ ကန်ပစ္စည်းကျေ။ ပါ၊၅။၃။ ၁၀၀။] အမြီးနှင့်တူသောတရား။ ဝိဝေကော တဿ ဝါလဓိ။ အံ၊၂။၃၀၄။ ထေရ၊၃၁၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဝိဝေကောတိ ကာယ-စိတ္တဥပဓိဝိဝေကော ယထာ နာဂဿ ဝါလဓိ မက္ခိကာ ဝါရေတိ၊ ဧဝံ တထာဂတဿ ဝိဝေကော ဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိတေ ဝါရေတိ၊ တသ္မာ သော ဝါလဓီတိ ဝုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁)။

ဝါလဓိလောမ (ပု၊န) [ဝါလဓိ + လောမ] အမြီး မွေး ။ ဝါလဂ္ဂမတ္တ - ကြည့်။

ဝါလဓိသမ္ဗုခဋ္ဌာန (န) [ဝါလဓိ + သမ္ဗုခ + ဌာန] မြီးဖျား၏- ရှေးရှု- တူရှု - ရှေ့တည့် တည့် - အရပ်။ မင်္ဂလဟတ္ထိဋ္ဌာနေ တဿ ဝါလဓိသမ္ဗုခဋ္ဌာနတော နိမိ နိဟရာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၂။

ဝါလပါသ (ပု) [ဝါလ + မယ + ပါသ] သားမြီး ဖျားဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော ကျော့ကွင်း။ ကုသလော ဝါလပါသာန (ဇာ၊၁။၅၆) န္တိ ဝါလမယေသု ပါသေသု ကုသလော အတ္တာနံ ဗန္ဓိတုံ အဒတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ ဝါလပါသာ(ဇာ၊၁။၂၇၆) တိ အဿဝါလာဒိ-ရစ္စုမယပါသာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၈။

ဝါလဗီဇနိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဝါလဗီဇနီ + ဂါဟက] သားမြီး-ယပ်-ယပ်တောင်-ကို ကိုင်စွဲသော၊ သူ။ တတ္ထ ဆတ္တဂ္ဂါဟကော ဝါလဗီဇနိဂ္ဂါဟ-ကော တာလဝဏ္ဋဂ္ဂါဟကောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၉၉။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။

ဝါလဗီဇနီ (ထီ) [ဝါလ + ဗီဇနီ။ ဝါလေန ကတာ ဗီဇနီ ဝါလဗီဇနီ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၅၇။] သားမြီး ယပ်တောင်။ ဥဏှီသံ မဏိံ ဝါလဗီဇနိံ။ ဒီ၊ ၁။၇၆၂။ သေတာယ သုဒ္ဓံ ဝါလဗီဇနိယာ ဗီဇိယတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၆။ ဝါလဗီဇနိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇) တိ စာမရိဝါလံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆)။

ဝါလဘေဒ (ပု) [ဝါလ + ဘေဒ] သားမြီးအထူး။ ယထာ တဿ ဝါလဘေဒဿ ဦကာမတ္တံ လိခါမတ္တံ ဝါ ---- တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋီ။၂။၅၄၅။

ဝါလမယ (တိ) [ဝါလ + မယ။ ဝါလမယ-သံ။] သားမြီးဖြင့်ပြီးသော။ ဝါလပါသ - ကြည့်။

ဝါလယတိ (ကြိ) [ဝလ + ဏာယ + တိ။ ဝလ ဘရဏေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၃။ ဝလယတိ၊ ဝါလယတိ-သံ။ ဝါလေဣ - ပြာ။] မွေးမြူ-ဆောင်ရွက် - ၏။ ဝါလယတိ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၃၄၃။

ဝါလရဇ္ဇု (ထီ) [ဝါလ + ဝဋ္ဋိတ (ကတ) + ရဇ္ဇု။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။] သားမြီးတို့ဖြင့် ကျစ် (လိမ်) အပ်သောကြိုး။ ဝါလရဇ္ဇုယာ (အံ၊၂။ ၄၉၆) တိ အဿဝါလဂေါဝါလေဟိ ဝဋ္ဋိတ-ရဇ္ဇုယာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ ဝါလရဇ္ဇုယာတိ ဝါလေဟိ ကတရဇ္ဇုယာ။ အံ၊ဋီ။၃။၁၉၆။

ဝါလလောမံသု (န) [ဝါလ + လောမ + အံသု] သာမြီးမွေးမျှင်၊ သားမြီးမွေးချောင်း။ ------ အပရဿ ဝါလလောမံသုနော ကောဋိံ ဒူရေ ဌတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။

ဝါလဝါဟန (န) [ဝါလ + ဝါဟန] ဝါလဝါဟန မည်သော မြင်းယာဉ်။ ဝါလ (၉) ကြည့်။

ဝါလဝိဇ္ဈန (န) [ဝါလ + ဝိဇ္ဈန] သားရဲ, သားကောင်ကို-ထိုး-ပစ်-ခြင်း။ သော ဟိ ပစ္စယ- ဝိသေသေဟိ ---- ဝါလဝိဇ္ဈနာဒီသု ဝိယာတိ ဒဠှဖွံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၄၈။ မဋ္ဌီ၊၃။၅၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၉။ (ဝါဠဝိဇ္ဈန - နှင့်တွဲကြည့်)။

ဝါလဝိဇ္ဈနယောဂ္ဂ (တိ) [ဝါလဝိဇ္ဈန + ယောဂ္ဂ] သားကောင်ကို ထိုးပစ်ခြင်း၌ သင့်လျော်သော၊ (သားကောင်၌ စူးဝင်ခြင်း၌-သင့်-ခံ့- သော (မြား) (သျှ)။ နိဝက် ဥဇုံ ဝါလဝိဇ္ဈန- ယောဂ္ဂံ ကရောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။

ဝါလဝေဓ (ပု) [ဝါလ + ဝေဓ] သားမြီးဖျားကို ပစ်ခြင်း။ ဝါလဝေဓေ သမာဂတေ။ ဇာ၊၂။ ၂၁၄။ ယထာ ဟိ သုကုသလော ဓနုဂ္ဂဟော ဝါလဝေဓာယ ကမ္မံ ကုရုမာနော ယသ္မိံ ဝါရေ ဝါလံ ဝိဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၅။

ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသ (တိ) [ဝါလဝေဓီ + ဓနုဂ္ဂဟ + သဒိသ] သားမြီးဖျားကို ထိမှန် အောင်ပစ်နိုင်သော လေးသမားနှင့်တူသော၊ သူ။ ဝါလဝေဓိရူပ - ကြည့်။

ဝါလဝေဓိပတိရူပ (တိ) [ဝါလဝေဓီ + ပတိရူပ] ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသ-ကြည့်။ ဝါလဝေဓိ- ရူပေတိ ဝါလဝေဓိပတိရူပေ။ မဋ္ဌီ၊၂။၁၄၅။

ဝါလဝေဓိရူပ (တိ) [ဝါလဝေဓီ + ရူပ] ဝါလ- ဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသ-ကြည့်။ ဝါလဝေဓိရူပါ (ဒီ၊၁။၂၅၊၁၅၄) တိ ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟ- သဒိသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဝါလဝေဓိရူပေ(မ၊၁။ ၂၃၃) တိ ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသေ။ မဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ (-ထေရဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၃၂)။

ဝါလဝေဓိသမ (တိ) [ဝါလဝေဓီ + သမ] ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသ - ကြည့်။ ဝါလဝေဓိသမာ'ဂတာ (ထေရ။၃၅၃)တိ ယေ မယံ ဝါလဝေဓိဓနုဂ္ဂဟသဒိသာ ---- နာဘိဇာနာမ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။

ဝါလဝေဓီ (ပု) [ဝါလ + ဝိဓ + ဏီ] ဝါလဝေဓိ လေးသမား၊ အကြိမ်များစွာ ခွဲစိတ်အပ်ပြီးသော ဆံခြည်အစွန်း (ဖျား)ကို ထိမှန်အောင် ပစ်မှန်အောင် ပစ်နိုင်သည့်လေးသမား။ ဝါလဝေဓိ ဝိယ ဝါလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ မဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ သတ္တမာ (သတဓာ) ဘိန္နဿ ဝါလဂ္ဂဿ အံသုကောဋိဝေဓကော " ဝါလဝေဓီ " တိ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၆၄။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၃၂။မဋ္ဌီ၊၃။၂၅၉။သံ၊ ဋ္ဌီ။၂။၁၉၁)။

ဝါလသုတ္တ (န) [ဝါလ + သုတ္တ] ဝါလသုတ်၊ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၁၂- သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၃။၃၉၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၄၅)။

ဝါလိကကာယ (ပု) [ဝါလိကာ + ကာယ] သဲ အပေါင်း။ သဲအစု။ စမ္ပကာယော, ဒါရုကာ- ယော, လောဟကာယော, အယောကာယော ဝါလိကကာယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

ဝါလိကတလ (န) [ဝါလိကာ + တလ] သဲအပြင်၊ သဲသောင်ပြင်။ ရမဏီယံ ဝါလိကတလံ ဒိသွာ ဝိဋ္ဌိ ပသာရေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။

ဝါလိကတ္ထလ (န) [ဝါလိကာ + ထလ] သဲကုန်း၊ သဲဖြင့် မြင့်မောက်သော အရပ်။ --------- နဂရဒွါရေ ဝါလိကတ္ထလံ ကတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

ဝါလိကထလ (န) [ဝါလိကာ+ထလ]ဝါလကတ္ထလ -ကြည့်။ တဿ ရဉ္ဇ သဋ္ဌိယောဇနုဗ္ဗေဓေန ဝါလိကထလေန အဝတ္ထာဒိယိတ္ထ။မဋ္ဌ၊၃။၄၈။

ဝါလိကထူပ (ပု) [ဝါလိကာ + ထူပ] သဲပုံစေတီ၊ သဲဖြင့်-ပြု - တည်ထား - အပ်သော စေတီ။

ဝါလိကထူပံ ကတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂) တိ ဝတ္တ-ဝသေန ဝါလိကာယ ထူပံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။ (- သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇)။

ဝါလိကန္တရ (န) [ဝါလိကာ + အန္တရ] သဲအကြား၊ သဲထဲ၊ သဲအတွင်း။ ---- သမုဒ္ဒတီရေ ဝါလိ-ကန္တရေ အဏ္ဍာနိ ဌပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

ဝါလိကပိဋ္ဌိဝိဟာရ (ပု) [ဝါလိကာ+ပိဋ္ဌိ+ဝိဟာရ] သဲ-ပြင်-ကုန်း-ကျောင်း။ ဝါလိကပိဋ္ဌိဝိ-ဟာရေပိ ဟိ အာဘိဓမ္မိကအဘယတ္ထေရော နာမ ---- အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။

ဝါလိကပုဉ္ဇ (ပု၊န) [ဝါလိကာ + ပုဉ္ဇ] သဲပုံ၊ သဲအစု။ သော မဏ္ဍံ ဝါ ဖလကံ ဝါ ကဏ္ဍံ ဝါ ပါသာဏံ ဝါ ဝါလိကပုဉ္ဇံ ဝါ ပညပေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

ဝါလိကမတ္တ (တိ) [ဝါလိကာ + မတ္တ] သဲမျှဖြစ်သော၊ သဲ-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ ကာကပေယျာ သန္ဒမာနာပိ နဒီ ------ ဝါလိကာမတ္တာ ဟုတွာ ပရိဝတ္တတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၈၇။

ဝါလိကမ္ဗဏပတ (န) | ဝါလိကာ + အမ္ဗဏ+ သတ] သဲအမ္ဗဏတစ်ရာ။---ဥဒကဃဋသတံ ဝါ ဝါလိကမ္ဗဏသတံ ဝါ ဒတွာ အာဟရာ-ပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

ဝါလိကရာသိ (ပု) [ဝါလိကာ + ရာသိ] သဲအစု။ မဟန္တော ဝါလိကရာသိမှိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၄။ ဝါလိကရာသိ ပန န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၀။ (- မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ဝဇိရ၊ ၁၉၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၂)။

ဝါလိကဝဿ (ပု၊န) [ဝါလိကာ + ဝဿ] သဲမိုး။ တတော ဝါလိကဝဿံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၀၅။

ဝါလိကဝိဟာရ (ပု) [ဝါလိကာ + ဝိဟာရ] ဝါလိကာ မည်သောကျောင်း၊ သဲကျောင်း။ ------ စေတိယင်္ဂဏံ သမ္မဇ္ဇနဝေလာယ ဝါလိကဝိဟာရံ ပတွာ သမ္မဇ္ဇိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၃။

ဝါလိကသကဋ (ပု၊န) [ဝါလိကာ + သကဋ] သဲလှည်း။ မဟာသတ္တော ဝါလိကသကဋမှိ ပလာလသကဋမှိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀၊ ၂၄၂။

ဝါလိကသတ (န) [ဝါလိကာ + သတ] သဲအရာ၊ (သဲရာပေါင်းများစွာ)။ သာ န သုကရာ သင်္ခါတုံ “ ဧတ္တကာ ဝါလိကာ ” ဣတိ ဝါ၊ “ ဧတ္တကာနိ ဝါလိကသတာနိ ” ဣတိ ဝါ။ သံ၊၁။၃၉၁။

ဝါလိကသတသဟဿ (န) [ဝါလိကာ + သတ-သဟဿ] သဲအသိန်း၊ (သဲသိန်းပေါင်းများစွာ)။“ဧတ္တကာနိ ဝါလိကသဟဿာနိ” ဣတိ ဝါ၊ “ ဧတ္တကာနိ ဝါလိကသတသဟဿာနိ” ဣတိ ဝါ။ သံ၊၁။၃၉၁။

ဝါလိကသဒိသ (တိ) [ဝါလိကာ + သဒိသ] သဲနှင့်တူသော။ ဝါလိကသဒိသာ ဟိ သုဝဏ္ဏ-ခဏ္ဍာ ရုစာ နာမ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၄၆။

ဝါလိကသဟဿ (န) [ဝါလိကာ + သဟဿ] သဲအထောင်၊ (သဲထောင်ပေါင်းများစွာ)။ “ ဧတ္တကာနိ ဝါလိကသတာနိ ” ဣတိ ဝါ၊ ဧတ္တကာနိ ဝါလိကသဟဿာနိ ” ဣတိ ဝါ။ သံ၊၁။၃၉၁။

ဝါလိကာ (ထီ) [ဝလ + ဏွု။ ဝါလုကာ - သံ။ ဝါလုအာ - ပြာ၊ ဝါလုယာ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝါလိကာ - သက္ကတပိဋကေ။] (၁) သဲ။ (၂) ဝါလိကာမည်သော (အာရာမ်-ကျောင်း)။(၃) သဲထဲသို့ အင်္ဂါဇာတ်သွင်းသော ရဟန်း။ (၁) ဝါလိကာ(ဝိ၊၂။၅၀)တိ ဝါလုကာယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁။ (၂) အဃံ ခေါ ဝါလိကာရာမော

ရမဏီယော အပ္ပသဒ္ဒေါ အပ္ပနိဂ္ဃောသော။ ဝိ၊၄။၅၀၅။ ---- ဝါလိကဝိဟာရံ ပတ္တာ သမ္မဒ္ဒိ။ အဘိ။ ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၃။ (၃) ဝါလိကာ ကဒ္ဒမုဿယကော။ ဝိ၊၁။၁၆၅။

ဝါလိကာယဋ္ဌ (ပု) | ဝါလိကာ + ပုဏ္ဏ + ယဋ္ဌ | သဲအိုး (သဲဖြင့်ပြည်သောအိုး)။ ဝါလိကာယဋ္ဌံ ဂီဝါယ ဗန္ဓာပေတွာ ခိပါပေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၃။

ဝါလိကာယဋ္ဌသတ (နု) [ဝါလိကာယဋ္ဌ + သတ] သဲအိုးတစ်ရာ။ ဥဒကယဋ္ဌသတံ ဝါလိကာ-ယဋ္ဌသတံ ဝါ ဒတွာ အာရောပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၁။

ဝါလိကာစုဏ္ဏ (နု) [ဝါလိကာ + စုဏ္ဏ] သဲမှုန့်။ ယထာ ဟိ ရူပရသာဒယော ဝါလိကာ-စုဏ္ဏာနိ ပိယ ဝိဝေစေတုံ။အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၃၄၉။

ဝါလိကာတဋ္ဌ (ပု) [ဝါလိကာ + တဋ္ဌ] သဲကမ်းပါး။ ဣမ ပန ဝါလိကာတဋ္ဌေ ဝိယ ဥဒက-ရဟဒဿ အန္တောယေဝ ဥဋ္ဌိဟိတွာ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၃၈။

ဝါလိကာတလ (နု) [ဝါလိကာ+တလ] သဲသောင်ပြင်၊ သဲအပြင်။ တိဏသန္ထာရေပိ ဥစ္စတရေ ဝါလိကာတလေပိ ဝါ နု နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄)။

ဝါလိကာထူပ (ပု) [ဝါလိကာ+ထူပ]ဝါလိကထူပ-ကြည့်။

ဝါလိကာပိဋ္ဌ (နု) [ဝါလိကာ+ပိဋ္ဌ] သဲသောင်ပြင်၊ သဲအပြင်။ မဇ္ဈ ဂဟေတွာ အမာရေတွာဝ ဝါလိကာပိဋ္ဌေ ခိပိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆-၇။

ဝါလိကာပုဥ္ဇ (ပုံနု) [ဝါလိကာ + ပုဥ္ဇ] ဝါလိက-ပုဥ္ဇ - ကြည့်။ ထောကံ ဂန္တွာ ဝါလိကာပုဥ္ဇံ ပဟာရိတွာ အပ္ပဝတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၅။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၀)။

ဝါလိကာပုလိန (နု) [ဝါလိကာ + ပုလိန] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ရဇတပဋ္ဋဝဏ္ဏော ဝါလိကာပုလိနေ ---- ဣသယော ဝသန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။

ဝါလိကာပုဋ္ဌိန (နု) [ဝါလိကာ + ပုဋ္ဌိန] သဲပြင်၊ သောင်ပြင်၊ သဲသောင်ပြင်၊ သဲစု။ သော ဝါလိကာပုဋ္ဌိနေ ဥတ္တာနော နိပဇ္ဇိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀)။

ဝါလိကာရာမ (ပု) [ဝါလိကာ + အာရာမ] ဝါလိကာမည်သော အာရာမ်၊ ဝါလိကာရုံ။ အယံ ခေါ ဝါလိကာရာမော ရမဏီယော အပ္ပသဒ္ဒေါ အပ္ပနိဂ္ဃောသော။ ဝိ၊ ၄။၅၀၅။ ဝေသာလိယံ ဝါလိကာရာမေ သန္နိပတိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

(ဝါလိကာရာမ, ဝါလုကာရာမ-ဟု ပါဌ် ၂ - မျိုးရှိသည်၊ ၂ - မျိုးလုံးအသင့်ပင်၊ ၎င်း ဝါလိကာရုံကျောင်းတိုက်သည် ဣန္ဒိယပြည် ဝေသာလီမြို့မှာတည်ရှိ၍ ဒုတိယသံဂါယနာ တင်ရာဌာနဖြစ်သည်၊ အရှင်ဒါသက၏ဆရာ ရဟန္တာအရှင်ဥပါလိမထေရ်၏ သီတင်းသုံးရာ ကျောင်းတိုက်လည်း ဖြစ်သည်။ ဝိ၊၄။၄၉၁-၅၀၈၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄-၇။ မဟာဝံ၊ ၄။ ၅၀-၆၃။ မဟာဝံ၊ ၅။ ၁၀၇။ ဒီပဝံ၊၅။၂၉။)

ဝါလိကာသဥ္စယ (ပု) [ဝါလိကာ + သဥ္စယ] သဲစု၊ သဲပုံ။ ဝါလိကာထူပ - ကြည့်။

ဝါလိကာသန္ထတ (တိ) [ဝါလိကာ + သန္ထတ] သဲအခင်း၊ သဲဖြင့်ကောင်းစွာခင်းအပ်သော-မြေ-နေရာ။ ဂဂနတလံ ရဇတပဋ္ဋသဒိသံ ဝါလိကာသန္ထတဥ္စ ဘူမိဘာဂံ ဒိသွာ။သာရတ္ထ၊ ၂။၂၄၈။

ဝါလိကာသမကိရဏ (နု) [ဝါလိကာ + သမ + ကိရဏ] သဲကို-အညီအမျှ-ညီမျှအောင်-ကြဲဖြန့်ခြင်း။ ဝိဟာရင်္ဂဏသမ္မဇ္ဇနံ ကစဝရဆဍ္ဍနံ ဝါလိကာသမကိရဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။၆၂။

ဝါလုကကန္တာရ (ပုံ၊န) [ဝါလုကာ + ကန္တာရ] သဲကန္တာရ၊ (သဲများ၍အသွားအလာခက်ခဲသော ခရီး)။ ဝါလုကကန္တာရံ တာရကသညာယ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဝါလုကကုဋ္ဋ (ပုံ၊န) [ဝါလုကာ + ပုဏ္ဏ + ကုဋ္ဋ] သဲဖြင့်ပြည့်သောအိုး၊ သဲအိုး။ တထာ ဧကံ ဝါလုကကုဋ္ဋံ ဂီဝါယ ဗန္ဓိတွာ သမုဒ္ဒေ ခိပထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၂၇။

ဝါလုကတလ (န) [ဝါလုကာ + တလ] ဝါလိကတလ - ကြည့်။ ရဇတပဋ္ဋသဒိသေ ဝါလုကတလေ သီတစ္ဆာယာယ ဥတ္တာနကော နိပဇ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂၊၂၂၅၊၄၃၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၇)။

ဝါလုကပံသု (ပုံ) [ဝါလုကာ + ပံသု] သဲမှုန့်။ မဟာန္တေဟိ စမ္မပသိဗ္ဗကေဟိ ဝါလုကပံသုံ ဟရိတွာ ဂင်္ဂါယ ပါပေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၈။

ဝါလုကပုဉ္ဇ (ပုံ၊န) [ဝါလုကာ + ပုဉ္ဇ] ဝါလိကပုဉ္ဇ ကြည့်။ ပံသုပုဉ္ဇံ ဝါ ဝါလုကပုဉ္ဇံ ဝါ အညတရံ အန္တရာ ဧကေနိမိတ္တံ ကတွာ သမ္မတာ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၇၉၊၃၉၉။

ဝါလုကပုဋ္ဋ (ပုံ) [ဝါလုကာ + ပုဋ္ဋ] သဲထုပ်၊ သဲဆုပ် (သျ)။ သော နဒိတော ဧကေကံ ဝါလုကပုဋ္ဋံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။

ဝါလုကပုလိ (ဋ္ဌိ) န (န) [ဝါလုကာ + ပုလိန] ဝါလိကာပုလိန - ကြည့်။ ဧကိဿာ နဒိယာ နှုတွာ ဝါလုကပုလိနေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကရိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။ (- သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀)။

ဝါလုကယောတ္တ (န) [ဝါလုကာ + ယောတ္တ] သဲကြိုး၊ (သဲကိုကျစ်ထားသည့်ကြိုး)။ ဧကံ ဝါလုကယောတ္တံ ဝဋ္ဋေတွာ ပေသေန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၈။

ဝါလုကရာသိ (ပုံ) [ဝါလုကာ + ရာသိ] ဝါလိကရာသိ-ကြည့်။ သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဂါမဒွါရေ ဝါလုကရာသိံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။(-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃)။

ဝါလုကရာသိမတ္ထက (န) [ဝါလုကရာသိ + မတ္ထက] သဲအစု - သဲပုံ-၏-အထက်-ထိပ်။ ဝါလုကရာသိမတ္ထကေ နိသိန္နံ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

ဝါလုကသကဋ (ပုံ၊န) [ဝါလုကာ + သကဋ] ဝါလိကသကဋ-ကြည့်။ တတော "ဝါလုကသကဋာနိ" တိ အာဟံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

ဝါလုကသတ (န) [ဝါလုကာ + သတ] ဝါလိကသတ - ကြည့်။ " ဧတ္တကာနိ ဝါလုကသတာနိ " ဣတိ ဝါ။ သံ၊၂။၅၄၅။

ဝါလုကသတသဟဿ (န) [ဝါလုကာ + သတသဟဿ] ဝါလိကသတသဟဿ - ကြည့်။ "ဧတ္တကာနိ ဝါလုကသဟဿာနိ" ဣတိ ဝါ၊ " ဧတ္တကာနိ ဝါလုကသတသဟဿာနိ " ဣတိ ဝါ။ သံ၊၂။၅၄၅။

ဝါလုကသန္ထတ (တိ) [ဝါလုကာ + သန္ထတ] ဝါလိကာသန္ထတ - ကြည့်။ သီတောဒကာ ဝါလုကသန္ထတာ နဒီ။ ဝိမာန။၇၊၈။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၃၆၊၃၉။

ဝါလုကသန္ထရဏ (န) [ဝါလုကာ + သန္ထရဏ] သဲဖြင့်ခင်းခြင်း၊ သဲဖြန့်ခင်းခြင်း။ သုဓာကမ္မဥ္စ ကာရေတွာ ဝါလုကသန္ထရဏံ ဒဒ္ဒမာနံ ရဇတဝိမာနမိဝ ကာရေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။

ဝါလုကသဟဿ (န) [ဝါလုကာ + သဟဿ] ဝါလုကသတ, ဝါလိကသဟဿ-တို့ကြည့်။

ဝါလုကာ (ထီ) [ဝလ + ဏွု။ အ-ကို ဥ-ပြု။ မောန်၊ဋ္ဌီ။၆၆၃။ ဝါလိကာ-ကြည့်။] (၁) သဲ။ (၂) သဲကြိုး၊ (သဲဖြင့်ပြုအပ်သောကြိုး)။ (၁) ယော ပဟောတိ ဂင်္ဂါယ ဝါလုကံ

ဂဏောတုံ။ သံ၊၂။၅၄၅။ ဝါလုကာယာ(အံ၊၁။၂၈၂) တိ သဏ္ဍာယ ဝါလုကာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ ဥရု မရု သိကတာ ဝါလုကာ ဝဏ္ဏု ဝါလိကာဟိ က္လမေ သဒ္ဒါ သမာနတ္ထာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၂။မဋီ၊၂။၁၂၉။အံဋီ၊၂။၂၄၂။(၂) သြဒန်ဝါလုကဍ္ဍာပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၇။ ဝါလုကန္တိ ------ ဧကံ ဝါလုကယောတ္တံ ဝဋ္ဋေတွာ ပေသေန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၈။

ဝါလုကာကန္တာရ (ပုံ၊န) [ဝါလုကာ + ကန္တာရ] ဝါလုကကန္တာရ-ကြည့်။ ကသ္မာ တုမှေ က္ကမံ ဆာယူဒကရဟိတံ ဝါလုကာကန္တာရံ ပဋိပန္နာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။

ဝါလုကာကန္တာရပဝေသန (န) [ဝါလုကာကန္တာရ+ပဝေသန] သဲကန္တာရသို့ဝင်ရာကာလ။ က္လဒ္ဓ ဝါလုကာကန္တာရပဝေသနတော ပုဗ္ဗေ တေသံ ဥပ္ပန္နဘယံ သန္တာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

ဝါလုကာကန္တာရမဇ္ဈ (န) [ဝါလုကာကန္တာရ + မဇ္ဈ] သဲကန္တာရအလယ်။ ဝဏ္ဏုပထဿ (ဝဏ္ဏုပထဿ - ကမ္မ) မဇ္ဈေတိ ဝါလုကာကန္တာရမဇ္ဈေတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

ဝါလုကာကိဏ္ဏ (တိ) [ဝါလုကာ + ကိဏ္ဏ] သဲဖြင့်ရောပြွမ်းသော။ ရတန် ဝါလုကာကိဏ္ဏံ။ အပ၊၂။၂၃၁။

ဝါလုကာတလ (န) [ဝါလုကာ + တလ] ဝါလိကတလ - ကြည့်။ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဝါလုကာတလေ နိပန္နော နိဒ္ဒံ သြက္ကမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁)။

ဝါလုကာထူပ (ပုံ) [ဝါလုကာ + ထူပ] ဝါလိကထူပ-ကြည့်။---ဧကေကာဝ နဂရံ ပဝိသန္တော ဝါလုကာထူပေ ဇမ္ဗုသာခံ ဒိသွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။

ဝါလုကာဒိခိပနကမ္မ (န) [ဝါလုကာ + အာဒိ + ခိပန + ကမ္မ] သဲအစရှိသည်ကို ပစ်ချခြင်းအမှု။ ယံ ပနေတ္ထ အဗ္ဘန္တရမိနနုပမာဏဿ, ဝါလုကာဒိခိပနကမ္မဿ စ ဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၉။

ဝါလုကာဒိဝဿ (ပုံ၊န) [ဝါလုကာဒိ + ဝဿ] သဲအစရှိသောမိုး။ သတိပိ ဝါလုကာဒိဝဿေ အာဝုဓဝဿေနေဝ ဝိနာသော။ သီဋီ၊သစ်။၂။၂၆၃။

ဝါလုကာပိဋ္ဌ (န) [ဝါလုကာ + ပိဋ္ဌ] ဝါလိကာပိဋ္ဌ ကြည့်။ ဝါလုကာပိဋ္ဌေ မတမစ္ဆကော ဝိယ ဟုတွာ ဥတ္တာနော နိပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

ဝါလုကာပုဉ္ဇ (ပုံ၊န) [ဝါလုကာ + ပုဉ္ဇ] ဝါလိကပုဉ္ဇ-ကြည့်။ ပံသုပုဉ္ဇဝါလုကာပုဉ္ဇာန (ကခ်ီ။ ၈၈) န္တိ ပံသုရာသိဝါလုကရာသီနံ မဇ္ဈေ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၆။

ဝါလုကာပုလိန (န) [ဝါလုကာ + ပုလိန] ဝါလိကာပုလိန-ကြည့်။ ဧကစ္စေ အန္တောနဒိယံ ဝါလုကာပုလိနေ နိပဇ္ဇိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅)။

ဝါလုကာမဂ္ဂ (ပုံ) [ဝါလုကာ + မဂ္ဂ] သဲခရီး (လမ်း)။ ဝဏ္ဏု (ဝဏ္ဏု-ကမ္မ) ဝုစ္စတိ ဝါလုကာ၊ ဝါလုကာမဂ္ဂေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။

ဝါလုကာရာသိ (ပုံ) [ဝါလုကာ + ရာသိ] ဝါလိကရာသိ-ကြည့်။ တဿ ဒွါရေ ဝါလုကာရာသိံ ကတွာ တတ္ထ ဇမ္ဗုသာခံ ဌပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄)။

ဝါလုကာရာသိမတ္ထက (န) [ဝါလုကာရာသိ + မတ္ထက] ဝါလုကရာသိမတ္ထက - ကြည့်။ ယမုနာတီရေ ဝါလုကာရာသိမတ္ထကေ ဌပေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။

ဝါလုကာဝဿ (န) [ဝါလုကာ + ဝဿ] ဝါလိက-ဝဿ - ကြည့်။ တတော ဝါလုကာဝဿံ သမုဋ္ဌာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈-၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။

ဝါလုဒက (န) [ဝါလ + ပရိဿာဝိတ + ဥဒက] (သင်ပေါင်းစသော) လျှော်မျှင်တို့ဖြင့် ရက်အပ်သော- ပုဆိုးနွမ်း- အဝတ်နွမ်း - တို့ဖြင့် စစ်အပ်သောရေ။ ဝါလောဒက-ကြည့်။

ဝါလေကဒေသ (ပု) [ဝါလ+ဧကဒေသ] သားမြီးအစိတ်၊ဆံခြည်အစိတ်။ ဝါလေကဒေသော ဟိ ဣမ " ဝါလော " တိ ဂဟိတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၉၁။

ဝါလေတိ (ကြိ) [ဝလ + ဏေ + တိ။ ဝလ ဘရဏော။ နီတိ၊ ဓာတု။၃၄၃။ ဝါလယတိ-ကြည့်။] (၁) မွေးမြူ-ဆောင်ရွက်-၏။ (၂) စောင့်ရှောက်-ဖုံးလွှမ်း-၏။ (၁) ဝါလေတိ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၄၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝါလေန္တ (တိ) [ဝလ + ဏေ + အန္တ] စောင့်ရှောက် - ဖုံးလွှမ်း - တတ်သော။ လောကံ ဝါလေန္တာ သံဝရန္တာ ဆာဒေန္တာ အဟန္တိ ပရိယေသန္တိတိ ဝလာဟာ၊ ဒေဝပုတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၇၇။

ဝါလောဒက (န) [ဝါလ + ဥဒက] ဝါလုဒက-ကြည့်။ မကစိပိလောတိကာဟိ ပရိဿာဝိတတ္တာ " ဝါလောဒက " န္တိ သချံ ဂတံ အပ္ပရသံ နိဟီနံ ပိဝိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ ဝါလောဒက (ဇာ၊၁။၄၇) န္တိ မကစိဝါလေဟိ ပရိဿာဝိတဥဒကံ။ " ဝါလုဒက " န္တိပိ ပါဠော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

ဝါဝဋ (တိ) [ဝိ + အာ + ပရ + တ။ ပ - ကို ဝ - ပြု။ သံဝျာပတ၊ ကောတ္ထုဘ။ ဗျာပတ၊ ဗျာဝတ - သံ။ ဝါဝဋ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အလွန်-ပင်ပန်းစွာ-အားထုတ်တတ်သောသူ။ (ဗျာဝဋ-လည်းကြည့်)။ ဒါနေ ယညဿ ဝါဝဋော (ပေတ။၁၅၉) တိ မဟာယာဂသညိတဿ ယညဿ ဒါနေ ယဇနေ ဝါဝဋော ဥဿုက္ကံ အာပန္နော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (-ဇာ၊၂။ ၂၆၂ (က)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၇။ ဝိဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၃၀)။

ဝါဝတ္တယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ+ အာ+ ဝတု(ဝတ္တ)+ ဏာယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၆၇။ ဓာတွတ္ထ။ ဗျာဝတယတိ-သံ။] (က) ကင်း-ဖဲခွါ-ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-စေ၏။ (ခ) စွန့်-ပယ်-၏။ ဝိဝဋ္ဋယိ, ဝိဝတ္တယိ - တို့လည်းကြည့်။ (က) ဝါဝတ္တယိ သံယောဇနံ။မ၊၁။၁၅။သံ၊၂။၄၀၈။ အံ၊၁။၁၃၃၊၄၈၄။ (-သီ၊ဣ-မူ) ဝါဝတ္တယိ သံယောဇနန္တိ ဒသဝိဓမ္ပိ သံယောဇနံ ဝါဝတ္တယိ နိမ္မူလမကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ (ခ) ဝါဝတ္တယိ သံယောဇန (အံ၊၁။၁၃၃)န္တိ ဒသဝိဓမ္ပိ သံယောဇနံ သမူလကံ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ ဆဍ္ဍေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (-၃၅၂)။

ဝါသ ¹ (ထီ၊ပု) [ဝသ + ဏ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၈၄။ ဓာတွတ္ထ။ ဝါသ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။၃၄၇။ ဝါသ-သံ၊ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (ပု) (၁) နေခြင်း။ (၂) ကျင့်သုံးရာ။ (၃) နေရာ (အိမ်၊ကျောင်း၊ အဆောက်အဦ - စသည်)။ (၄) ကျင့်သုံး-ဆောက်တည် - ခြင်း။ (ထီ) (၅) ဝါသာမည်သောမြို့တော်။ (ပု) (၁) နေခြင်း။ အလံ တေ ဣဓ ဝါသေန။ ဝိ၊၁။၂၈၀။ အံ၊၂။၃၂၂။ (-သုတ္တနိ။၂၈၅။အပ၊၁။၁၀။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅)။ (၂) ကျင့်သုံးရာ။ ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝါသာ။သာရတ္ထ၊၃။၂၁၆။(၃)နေရာ၊ (အိမ်၊ ကျောင်း၊ အဆောက်အဦ-စသည်)။ အာဝသထန္တိ နိဝါသဋ္ဌာနံ ကာရေတွာ အဒါသိ၊ တသ္မာ ဝါသံ အဒါသီတိ ဝါသဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ (၄) ကျင့်သုံး-ဆောက်တည်-ခြင်း။ ဧဝံ သန္တံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယဝါသော ဟောတီ (အံ၊၁။ ၂၅၁)တိ ကမ္မက္ခယကရဿ ဗြဟ္မစရိယဿ ခေပေတဗ္ဗကမ္မသမ္ဘဝတော ဝါသော နာမ ဟောတိ၊ ဝုတ္တံ သုဝုတ္တမေဝ

ဟောတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၃၊၂။၂၂၅ - ၆။ စတုရော အင်္ဂေ အဓိဋ္ဌာယ၊ တတ္ထ ဝါသမ-ကပ္ပယိံ။ စရိယာ။၄၀၆။ ဝါသံ ဥပေသထဝါ-သဝသေန နိဝါသံ အကပ္ပယိံ ကပ္ပေသိံ။ စရိယာ၊၃။၁၇၀။ (ထီ) (၅) ဝါသာမည်သော မြို့တော်။ ဘောဂဝတီ နာမ မန္ဒိရေ၊ ဝါသာ ဟိရညဝတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊၂။၂၇၈။ ဝါသာ ဟိရညဝတီတိ နာဂရာဇဿ ဝသနဋ္ဌာနတ္တာ ဝါသာတိ စ, ကဥ္စနဝတိယာ သုဝဏ္ဏပါကာ-ရေန ပရိက္ခိတ္တတ္တာ ဟိရညဝတီတိ စ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၈။

ဝါသ၂ (ပု) [ဝသ + ဏ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝသတိ ဒုဂ္ဂန္ဓတ္တံ ဝါသော။ သူစိ။ ၄၉၃။ ဝါသ + ဏ။ သူစိ။ ၄၉၃။ ဓာတွတ္ထ။] (၁) ကောင်း-မွေး-သောအနံ့။ (၂) ထုံ-အပ်-ကြောင်းဖြစ်-သော (အမှုန့်) (၃) ဝိပဿနာ။ (၄) ဝတ်ဆင်အပ် သောအဝတ်။(၁) ဝါသဂ္ဂါဟာပနတ္ထံ ဤသကံ မဇ္ဇံ ပက္ခိပိတွာ သုပံ ပစန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ ဝါသဂ္ဂါဟာပနတ္ထန္တိ သုဂန္ဓဘာဝဂ္ဂါဟာပနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၉။ (-ကင်္ခါ။ ၂၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၂၀။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂)။ ဝါသဂန္ဓ - လည်း ကြည့်။ (၂) ဝါသစုဏ္ဏ-ကြည့်။ (၃) ဝါသမုရ ကြည့်။ (၄) အန္တရဝါသက (ဓာန်၊ဋီ။ ၂၉၂) ကြည့်။

ဝါသ၃ (ပု) [ဝဿ + ဝါသ] မိုးလပတ်လုံးနေ ခြင်း၊ ဝါဆို-ဝါကပ်-ခြင်း။ ပုနာပရံ သော နရာသဘော၊ ပဝနေ ဝါသံ ဥပါဂမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၉။ ဝါသန္တိ ဝဿာဝါသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၄။

ဝါသက (ပု) [ဝါသ + က။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၉၂။ သူစိ။] ဝတ်ဆင်အပ်သောအဝတ်။ အန္တရဝါသက-ကြည့်။

ဝါသကရဏတ္ထ (ပု) [ဝါသ + ကရဏ + အတ္ထ] နေခြင်းကို ပြုခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဂါမံ ဝါသကရဏတ္ထာယ သေတုံ အတ္ထရ-ဏတ္ထာယ ---- ဇနပဒေ အနုသညာတုမ္ပိ န သုခံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။

ဝါသကာလ (ပု) [ဝါသ + အာဂတ + ကာလ] နေခြင်းအကျိုးငှါ (အိမ်သို့) လာရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ယသ္မာ ဒါနိ နာဘိနန္ဒိ ကဒါစိ ဒိသ္မာ န'ဟံ အတိထိ, ဝါသကာလေ။ ဇာ၊၁။ ၂၀၉။ ဝါသကာလေတိ ဝသနတ္ထာယ ဂေဟံ အာဂတကာလေ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၁။

ဝါသဂန္ဓ (ပု) [ဝါသ + ဂန္ဓ] ကောင်း-မွေး-ကြိုင်-လှိုင်-သောအနံ့။ တေသံ ဝါသဂန္ဓော သကလနဂရံ ဆာဒေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၅။

ဝါသဂါ (ဂ္ဂါ)ဟာပန (နု) [ဝါသ + ဂါဟာပန] ကောင်း-မွေး-ကြိုင်-လှိုင်-သော အနံ့ကို ယူ စေခြင်း။ ဝါသ၂ (၁) ကြည့်။

ဝါသဂေဟ (နု) [ဝါသ + ဂေဟ။ ဝါသဂဟ၊ ဝါသဂေဟ-သံ။ ဝါသဃရ-ပြာ။] နေရာအိမ်။ သယနီယရန္တိ သယနီယရံ၊ ဝါသဂေဟန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၈။

ဝါသဃရဂ္ဂ (ပု) [ဝါသ +ဃရ +ဂ္ဂ] နေရာအိမ် ၏အခန်း။ တဿ ဟိ ဝသနဋ္ဌာနံ ရညော အလင်္ကတပဋိယတ္တော ဝါသဃရဂ္ဂော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဝါသစုဏ္ဏ (နု) [ဝါသ + စုဏ္ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၀၆။] နံ့သာမှုန့် (အထုံအမှုန့်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။သျှ။မအူ။ အခိုး အထုံ အမှုန့်။ ဝိသုဒ္ဓိ ၊၁။၂၃၃။ သျှ။ ပြည်)။ ဝါသစုဏ္ဏံ ဝါသယောဂေါ။ဓာန်။၃၀၆။ န ကောစိ ---- ကုက်ုမံ ဝါ ကပ္ပူရံ ဝါ ဝါသစုဏ္ဏာဒိံ ဝါ အဏုမတ္တမ္ပိ သုစိဘာဝံ ပဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇)။

ဝါသစုဏ္ဏက (န) | ဝါသစုဏ္ဏ + က | နံ့သာမှုန့်။ ဝါသစုဏ္ဏကေ (ဓာန်။၁၀၂၁) ဝါသယောဂ္ဂ-စုဏ္ဏေ။ ဓာန်၊ဋီ။

ဝါသတ္တ (န) [ဝါသ + တ္တ] ကျင့်သုံးရာ၏အဖြစ်။ အရိယဿ ဝါသတ္တာ အရိယဝါသောတိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။

ဝါသတ္ထ (ပု) | ဝါသ + အတ္ထ | နေခြင်းဟူသော အကျိုး။ ယတ္ထ ဧကောပိ ဘိက္ခု နတ္ထိ၊ တတ္ထ ဝါသတ္ထာယ န ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ (- ၇၁။ ကခ၊ါ။၉၅၊၁၃၅)။

ဝါသဒ္ဒ (ပု) [ဝါ + သဒ္ဒ] ဝါဂ္ဂဟဏ - ကြည့်။ ဧတ္ထ ဟိ ဝါသဒ္ဒေါ ဝိဘာဝနေ နာမ အတ္ထေ " ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ " တိအာဒီသု ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။

ဝါသဒ္ဒဂ္ဂဟဏ (န) [ဝါသဒ္ဒ + ဂဟဏ] ဝါသဒ္ဒါကိုယူခြင်း။ တထာ ဟေတ္ထ ဝါသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ၊ ပိသဒ္ဒဂ္ဂဟဏဉ္စ ကတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၄။

ဝါသဒ္ဒဝိကပ္ပ (ပု) [ဝါသဒ္ဒ + ဝိကပ္ပ] ဝါသဒ္ဒါကို အထူးစီရင်ခြင်း၊ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် အထူးကြံခြင်း။ ဝါသဒ္ဒဝိကပ္ပတော ပန ဝေမဇ္ဈံ ပတ္တန္တိပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။

ဝါသဓုရ (ပု၊န) [ဝါသ + ဓုရ] (ကုသိုလ်တရားတို့ဖြင့် စိတ်ကို) ထုံ -ပွားစေ -ခြင်းဟူသော တာဝန်၊ ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ခြင်းဟူသောတာဝန်၊ ဝိပဿနာဓုရ။ (သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ-ဟု ရှုမှတ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ပြုလုပ်ရမည့် တာဝန် (ကိစ္စ) ကို "ဝါသဓုရ" ဟူ၍လည်းကောင်း " ဝိပဿနာဓုရ " ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုသည်)။ ဣဒါနိ ဂန္ထဓုရံ ပူရေဿာမိ၊ ဝါသဓုရံ ပူရေဿာမိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ ကုသလဓမ္မေဟိ စိတ္တဿ ဝါသနာ ဘာဝနာ ဝါသဓုရံ။မူလဋီ၊ ၃။၄၂။ ဝါသဓုရယုတ္တ - လည်းကြည့်။

ဝါသဓုရဂေါစရ (တိ) | ဝါသဓုရ + ဂေါစရ | ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ခြင်း ဟူသောတာဝန် (ဝိပဿနာဓုရ)လျှင် ကျက်စားရာရှိသော။ နပုံကမ္ဗဂေါစရော ဝါ ဥဒ္ဒေသဂေါစရော ဝါ ဝါသဓုရဂေါစရော ဝါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။

ဝါသဓုရယုတ္တ (တိ) [ဝါသဓုရ+ယုတ္တ] ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ခြင်းဟူသော တာဝန်(ဝိပဿနာဓုရ) နှင့်ယှဉ်သော၊ သူ။ နဝကမ္မယုတ္တော ဝါ ဥဒ္ဒေသယုတ္တော ဝါ ဝါသဓုရယုတ္တော ဝါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၄။ ဝါသဓုရယုတ္တော ဝါတိ ဝိပဿနာဓုရယုတ္တော ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၇။

ဝါသဓုရဝိဟာရီ (တိ) | ဝါသဓုရ + ဝိဟာရီ။ ထိ-၌ ဝါသဓုရဝိဟာရိနီ။] ဝိပဿနာရှုမှတ်ခြင်းဟူသောတာဝန် (ဝိပဿနာဓုရ) ဖြင့် နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ နဝကမ္မဝိဟာရီ ဝါ ဥဒ္ဒေသဝိဟာရီ ဝါ ဝါသဓုရဝိဟာရီ ဝါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

ဝါသဓုရသီလ (တိ) [ဝါသဓုရ+သီလ] ဝိပဿနာ ရှုမှတ်ခြင်းဟူသောတာဝန် (ဝိပဿနာဓုရ)-ကို-ပြုလုပ်-အားထုတ်-ခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိပဿနာ-ရှု-အားထုတ်-လေ့ရှိသော၊ သူ။ နဝကမ္မသီလော ဝါ ဥဒ္ဒေသသီလော ဝါ ဝါသဓုရသီလော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

ဝါသန၁ (န) [ဝသ + ဏ + ယု။ ဝါသန-သံ။ ဝါသဏ-ပြာ။] (၁) ဖုံးလွှမ်း-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော။(၂) ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊သစ်ငုတ်တံတိုင်းကာရံခြင်း။ (၁) (၂) ဝါသနလေပနသမ္ပန္န-ကြည့်။

ဝါသန၂ (ထီ၊န) | ဝသ + ယု။ ဓာန်၊ ဋီ။၇၇၂။ တသ္မိံ တသ္မိံ ကိစ္စေ ဝသတိ ပရိစယံ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတိ ဧတာယာတိ ဝါသနာ။

မဇ္ဈိမဋ္ဌ၊ ၁။၈၁။ ဝါသ + ယု။ ဝါသိယတေ
သန်ရိယတေတိ ဝါသနံ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၀၇။
(-နိရုတ္တိ။၅၅၈-နှာ)။ | (၁) ဝါသနာ၊ ထုံခြင်း-
(က) ကိလေသာထုံခြင်း။ (ခ) ကောင်းမှု၌
ထုံခြင်း။ (ဂ) အကျင့်၌ထုံခြင်း။ (ဃ) တရား
ကို သိခြင်း၌ထုံခြင်း။ (၂) (နံ့သာစသည်ဖြင့်)
ထုံခြင်း။ (၁) (က) ကာ ပနာယံ ဝါသနာ
နာမ ယံ ကိလေသရဟိတဿာပိ သန္တာနေ
---ကိလေသေဟိ အာဟိတံ သာမတ္ထိယမတ္တံ။
ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။၁၇၅။ န ဟိ ဌပေတွာ ဘဂဝန္တံ
အညေ သဟ ဝါသနာယ ကိလေသေ
ပဟာတုံ သက္ကောန္တိ---ကိလေသနိဿိတော
သာမတ္ထိယဝိသေသော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၇။
သဝါသနန္တိ ဧတ္ထ ---- ကိလေသဘာဝနာ
ဝါသနာ နာမ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၆။ (ခ) ကောင်း
မှု၌ ထုံခြင်း။ ဝါသနာဘာဂိယ² - ကြည့်။
(ဂ) အကျင့်၌ ထုံခြင်း။ ဒေသနာ ပနဿ
အာယတိံ ဝါသနာယ ပစ္စယော အဟောသိ။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅။ ဝါသနာယာတိ ကိလေသက္ခ-
ယာဝဟာယ ပဋိပတ္တိယာ ဝါသနာယ။ ဒီ၊ဋီ၊
၃။၁၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ သံ၊ဋီ၊
၁။၂၃၇။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၂၄)။ (ဃ) တရားကို
သိခြင်း၌ ထုံခြင်း။ အာယတိံ ပန နေသံ
ဝါသနာယ ပစ္စယော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။
၂၈။ ဝါသနာယာတိ သစ္စသမ္ပဋိဝေဓဝါသ-
နာယ။ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃။ (၂) (နံ့သာစသည်ဖြင့်)ထုံ
ခြင်း။ သီလပရိဘာဝိတော သမာဓိ မဟပ္ဖ-
လော ဟောတိ မဟာနိသံသော ---- အယံ
ပရိဘာဝနာ နာမ၊ ဝါသနာတိ အတ္ထော။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၈။ ဂန္ဓမာလျာဒိသင်္ခါရော၊
ယော တံ ဝါသန'မုစ္စတေ။ ဓာန်။၃၀၇။
ယော ဂန္ဓမာလျဓူပါဒီဟိ ဝတ္ထတမ္ဗူလာဒီနံ
သင်္ခါရော၊ တံ "ဝါသန" မိတျုစ္စတေ။ဓာန်၊ဋီ။

(ဝါသနာ (= ထုံခြင်း)ဟူသည်-- ကိလေသာ
အစရှိသည်တို့၏ သတ္တိအထူးပင်တည်း။ ထို
ဝါသနာသည် (၁) ကုသိုလ်ဝါသနာ။(၂)အကု
သိုလ်ဝါသနာ။ (၃) အဗျာကတဝါသနာဟူ၍
၃-မျိုးရှိသည်။ ထို့အတူ (၁) မဂ်ဖြင့်ပယ်အပ်
သော ဝါသနာ။ (၂) မဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော
ဝါသနာဟူ၍လည်း ၂- မျိုးရှိပြန်သည်။ ထို
၂-မျိုးတို့တွင် ကုသိုလ်ဝါသနာ, အဗျာကတ
ဝါသနာတို့သည် မဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော
ဝါသနာတို့ မည်ကုန်၏။ အကုသိုလ်ဝါသနာ
သည်ကား အလွန်သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်
ကြောင့် မြတ်စွာဘုရား၏သာလျှင် အရိယာ
မဂ်ဖြင့် ပယ်နိုင်သည်၊ ဘုရားမှတစ်ပါးသော
ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရိယာမဂ်ဖြင့် မပယ်နိုင်ချေ။
ဘုရားမှတစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရိယာ
မဂ်ဖြင့် ဝါသနာကို မပယ်နိုင်လျှင် အရိယာ
ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း အပါယ်သို့ကျရောက်
ရာသည် မဟုတ်လော? ဟူမူ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်
အားလုံး တို့သည်ပင်လျှင် အပါယ်သို့ကျ
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဝါသနာကို ပယ်
အပ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အပါယ်သို့ မကျ
ရောက် နိုင်ကြတော့ပေ။ ထိုစကားမှန်၏
အကုသိုလ် ဝါသနာသည် (၁) ကာယပ-
ယောဂ, ဝစီပယောဂတို့၏ အကြောင်းဖြစ်
သော ဝါသနာ။(၂) အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း၏
အကြောင်းဖြစ်သော ဝါသနာဟူ၍ ၂-ပါး အ
ပြားရှိသည်။ထို ၂-ပါးတို့တွင် ကာယပယောဂ,
ဝစီပယောဂတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော
ဝါသနာကို မြတ်စွာဘုရား၏သာလျှင် အရိ-
ယာမဂ်ဖြင့် ပယ်နိုင်သည်၊ အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်
ကြောင်းဖြစ်သော ဝါသနာကိုကား ပုဂ္ဂိုလ်
အားလုံးတို့၏ အရိယာမဂ်ဖြင့် ပယ်နိုင်သည်။
ထို့ကြောင့် " ဗုဒ္ဓါဝ သဝါသနေ ကိလေသေ

ပဇဟိတုံ သက္ကောန္တိ၊ နာညေ" ဟူ၍ ဆိုအပ်သောစကားသည် ကာယပယောဂ, ဝစီပယောဂ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝါသနာကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝါသနာကိုရည်ရွယ်၍ ဆိုခြင်းမဟုတ် ဟူ၍ ယုံကြည်စွာ မှတ်သားသင့်သည်။ ဓာန်၊ဋီ။၇၇၂။ သူစိ။၄၉၃။)

ဝါသန[၃] (န) [ဝသ + ဏ + ယု] နေစေ-သည်းခံ-တတ်သော၊ နေစေ-သည်းခံ-ခြင်း။ အတ္တနော ဥပရိ အာရောပေတွာ ဝါသနံ " အဓိဝါသန" န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၉။ အံ၊ ဋီ၊၃။၇၆။

ဝါသန[၄] (န) [ဝါသန[၃] + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။] နေစေ - သည်းခံ - တတ်သည်၏ အဖြစ်။ တဿာ သညာယ ဝါသနာတိ တဿာ ဗုဒ္ဓဂတာယ သညာယ ဝါသနတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၃၀။ အဓိဝါသနံ ဝုစ္စတိ ခမနံ။ တံ ဟိ ပရေသံ ဒုက္ကဋံ ဒုရုတ္တဉ္စ ပဋိဝိရောဓာကရဏေန အတ္တနော ဥပရိ အာရောပေတွာ ဝါသနတော " အဓိဝါသန" န္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၆၀။

ဝါသန[၅] (န) [ဝါသန[၂] + အ] ထုံ-အနံ့ကိုယူစေ-ခြင်းနှင့်တူသော သဘော၊ ပွားစေခြင်း။ ကုသလာဒိဘာဝေန အတ္တနာ သဒိသဿ ပယောဂေန ကရဏီယဿ ပုနပ္ပုနံ ကရဏံ ပဝတ္တနံ အာသေဝနဋ္ဌော အတ္တသဒိသသဘာဝတာပါဒနံ ဝါသနံ ဝါ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၂။ ဝါသနံ ဝါသံ ဂါဟာပနံ။ကမ္မ ပန ဝါသနံ ဝိယ ဝါသနံ၊ ဘာဝနန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂။

ဝါသနတ္ထ (ပု) [ဝါသန + အတ္ထ] ဝါသနာ (= ထုံခြင်း) ဟူသောအကျိုး။ ပဒပရမာနံ အနာဂတေ ဝါသနတ္ထာယ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။

ဝါသနပလိဘောဓ (ပု) [ဝါသန + ပလိဘောဓ] (ခေါင်းလျှော်ရန် ကင်ပွန်းသီး, ဆီစသည်တို့ဖြင့်) ထုံခြင်း၌ ကြောင့်ကြခြင်း။ မာလာပလိဘောဓော ဂန္ဓပလိဘောဓော ဝါသနာပလိဘောဓော။ မိလိန္ဒ။၁၁။

ဝါသနလေပနသမ္ပန္န (တိ) [ဝါသန + လေပန + သမ္ပန္န] (၁) (အလုံးစုံသော အပေါက်တို့ကို) ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အင်္ဂတေလိမ်းကျံခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၂) သစ်ငုတ်, တံတိုင်းကာရံခြင်း, အင်္ဂတေလိမ်းကျံခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၁) (၂) ပါကာရော ဟောတိ ဥစ္စော စေဝ ဝိတ္ထတော စ ဝါသနလေပနသမ္ပန္နော စ။ အံ၊၂။၄၇၉။ ဝါသနလေပနသမ္ပန္နောတိ ဝါသနေန သဗ္ဗဝိဝရပဋိစ္ဆာဒနေန သုဓာလေပေန သမ္ပန္နော၊ ဗဟိ ဝါ ခါဏုပါကာရသင်္ခါတေန ဝါသနေန ယနမဋ္ဌေန စ သုဓာလေပေန သမ္ပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။

ဝါသနာနုဂုဏ (တိ) [ဝါသန + အနုဂုဏ] ဝါသနာအားလျော်သော၊ ဝါသနာနှင့်ဂုဏ်ရည်တူဖြစ်သော။ အကုသလာ ဟိ ဝိသယာနုဂုဏံ ဝါသနာနုဂုဏဉ္စ ယထာပစ္စယံ သမုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၃။

ဝါသနာဘာဂ (ပု) [ဝါသနာ + ဘာဂ] (၁) ကောင်းမှု၌ ထုံခြင်း၏အဖို့အစု။(၂)ကောင်းမှု၌-လေ့ကျက်-ထုံ-ခြင်းဟူသော အဖို့အစု။ (၁) ဝါသနာဘာဂိယ (၁)-ကြည့်။(၂) ဝါသနာဘာဂိယ (၄)-ကြည့်။

ဝါသနာဘာဂိယ (တိ) [ဝါသနာဘာဂ + ဣယ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဝါသနာ +ဘဇ +ဏ+ဏျ။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၆။] (၁)ကောင်းမှု၌ထုံခြင်း၏အဖို့အစု၏ အကျိုးစီးပွားဖြစ်သော။ (၂) ကောင်းမှု၌ ထုံခြင်း၏ အဖို့အစု၌-ယှဉ်-ဖြစ်-သော။ (၃) ကောင်းမှု၌ ထုံခြင်းသို့ ဆည်းကပ်စေ

တတ်သော။ (၄) ကောင်းမှု၌-လေ့ကျက်-ထုံ-ခြင်းဟူသော အဖို့၌ဖြစ်သော။ (၁) ဒွေ သုတ္တာနိ ဝါသနာဘာဂိယဉ္စ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယဉ္စ။ နေတ္တိ။၄၂။ (-၁၁၂-၃၊၁၁၆၊၁၁၈-၂၂)။ တတ္ထ ဝါသနာ ပုညဘာဝနာ၊ တဿာ ဘာဂေါ ကောဋ္ဌာသော ဝါသနာဘာဂေါ၊ တဿ ဟိတန္တိ ဝါသနာဘာဂိယံ သုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁ဝ။ (၂) တတ္ထ ဝါသနာဘာဂိယန္တိ ပုညဘာဝနာ ဝါသနာ နာမ၊ ဝါသနာယ ဘာဂေါ ကောဋ္ဌာသော ဝါသနာဘာဂေါ၊ ဝါသနာဘာဂေ ဝါစကဘာဝေန နိယုတ္တံ သုတ္တန္တိ ဝါသနာဘာဂိယံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၇-၈။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၆၆)။ (၃) ဝါသနံ ဘဇာပေတီတိ ဝါ ဝါသနာဘာဂိယံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆။ (၄) အာယတိံ ဝိသေသာဓိဂမနုပါယဘူတာ ပုညကိရိယာသု ပရိစယသင်္ခါတာ ဝါသနာ ဧဝ ဘာဂေါ၊ တသ္မိံ ဥပါယဘာဝေန ပဝတ္တာတိ ဝါသနာဘာဂိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၉၉။

ဝါသနာဘာဂိယဓမ္မ (ပု) [ဝါသနာဘာဂိယ + ဓမ္မ] ကောင်းမှု၌ ထုံခြင်း၏ အဖို့အစု၌ ဖြစ်သောတရား။ ဝါသနာဘာဂိယတရား။ သံကိလေသဓမ္မတော နိဿဋ္ဌဓမ္မာနံ ယေဝ ဝါသနာဘာဂိယဓမ္မတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၉။

ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တ (နပ) [ဝါသနာဘာဂိယ + သုတ္တ] ကောင်းမှု၌ ထုံခြင်း၏ အဖို့အစု၏ အစီးအပွားဖြစ်သောသုတ်၊ ဝါသနာဘာဂိယ သုတ်။ ဝါသနာဘာဂိယတ္တာ ပန ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တေနေဝ သင်္ဂဟော။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၇၁။ (-နေတ္တိ။၁၁၆။ နေတ္တိ ဝိ။၁၆၉)။

(ဝါသနာဘာဂိယသုတ်ဟူသည် ဒါနနှင့် စပ်ဆိုင်သောစကား၊ သီလနှင့်စပ်ဆိုင်သော စကား၊ နတ်ပြည်နှင့် စပ်ဆိုင်သောစကား၊ ကာမဂုဏ်တို့၏အပြစ်၊ ကာမဂုဏ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏အကျိုးကျေးဇူးတို့ကို ဟောရာ ဖြစ်သောသုတ်တည်း။ နေတ္တိ။၄၂။ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်--ဝါသနာဘာဂိယသုတ်ဟူသည် ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာဟုဆိုအပ်သော ပုညကိရိယာဝတ္ထုသုံးပါးတို့ကို ဟောရာဖြစ်သော သုတ်တည်း။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁ဝ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၈။ ဝါသနာဘာဂိယသုတ်များကို ပုံစံအနေအား ဖြင့် နေတ္တိပါဠိတော်၌ (၆ဂ) သုတ် တိတိ ထုတ်ပြထားပေသည်။ နေတ္တိ။၁၁၂-၂၂။)

ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တ + ပဋိဂ္ဂါဟက။ ထီ - ၌ --- ပဋိဂ္ဂါဟိကာ။] ဝါသနာဘာဂိယသုတ်ကို-ခံယူ-သင်ယူ-သော၊ သူ။ သော ဝါသနာ-ဘာဂိယသုတ္တပဋိဂ္ဂါဟကော ပုဂ္ဂလော----- သေဋ္ဌာစာရပူရကော ဘဝတိ။နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၈။

ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တသမ္ပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တ + သမ္ပဋိဂ္ဂါဟက။ ထီ - ၌ ---- သမ္ပဋိဂ္ဂါဟိကာ။] ဝါသနာဘာဂိယ သုတ်ကိုကောင်းစွာ-ခံယူ-သင်ယူ-သော၊သူ။ သောတိ ယော ဝါသနာဘာဂိယသုတ္တသမ္ပဋိဂ္ဂါဟကော၊ သော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဝါသနာဘာဝနာ (ထီ) [ဝါသနာ + ဘာဝနာ] ထုံခြင်း ဟူသော ပွားများခြင်း၊ ထုံခြင်း ဟူသော ဘာဝနာ။ အနိစ္စာဒိတိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝါသနာဘာဝနာယ သတိ-သမ္ပဇညဂန္ဓံ ဂါဟာပေတွာ စ ဘာဝိတာနိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅ဝ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ဝ၅။

ဝါသနာလေသ (ပု) [ဝါသနာ + လေသ] ဝါသနာ အရိပ် အမြွက်၊ အရိပ် အမြွက်ဖြစ်သော ဝါသနာ။ ဝါသနာလေသံ ပန ဥပါဒါယာဟ " ဤသကံ အပ္ပဟီနော ဝိယ ဟောတိ "တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၁။

ဝိသနာဝဟ (တိ) [ဝိသနာ+အာဝဟ] (ကောင်းမှု၌) အလေ့အကျင့် -အထုံ-ဝိသနာ-ကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ ပဒပရမဿေတံ သုတ္တံ အနာဂတေ ဝိသနာ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ ဝိသနာ ဘဝိဿတီတိ ဝိသနာဝဟံ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။

ဝိသနာဟေတု (ပု) [ဝိသနာ + ဟေတု] ကောင်းမှု၌-ထုံခြင်း -လေ့ကျက်ခြင်း -၏အကြောင်း။ အာယတိံ ဝိသနာဟေတုံ ပန သီလစိတ္တံ တေပိ ဒေသေန္တိယေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၃၁။

ဝိသနိဝါသ (ပု) [ဝိသ + နိဝါသ] နေရာဖြစ်သောအိမ်။ ဝိရောစမာနာ ဖလပလ္လဝေဟိ၊ သုသဇ္ဇိတာ ဝိသနိဝါသဘူတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉။

ဝိသပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဝိသ + ပရိဂ္ဂဟ] နေရာကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ ကေကသ္မိံ ပဌမံ ဂန္တွာ ဝိသပရိဂ္ဂဟေ ကတေ တတော အညေဟိ ယထာသုခံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၆၁။

ဝိသဖာသုတာ (ထီ) [ဝိသ + ဖာသုတာ] နေခြင်း - ငှါ - ၌ - ချမ်းသာသည်၏အဖြစ်။ ဝိသဖာသုတာယ ဝသတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။

ဝိသဗြဟ္မလောက (ပု) [ဝိသ + ဗြဟ္မလောက] နေရာဖြစ်သောဗြဟ္မာ့ဘုံ။ သဗ္ဗဟေဋ္ဌိမောတိ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာနံ ဝိသဗြဟ္မလောကမာဟ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။

ဝိသဘ (ထီ၊ပု) [ဝိသဘ + ဏ။ (တိ) ဝိပဘာသံ။] (ပု) (၁) ဝိသဘမည်သောရွာ။ (ထီ) (၂) ဝိသဘာမည်သော ခတ္တိယမျိုးမိဖုရား။ (၁) ဝိသဘဂါမ - ကြည့်။ (၂) ဝိသဘာယ တေ ခတ္တိယာယ ဝိပရိဏာမညထာဘာဝါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ မ၊၂။၃၁၃။ ဝိသဘာယာတိ ဝိသဘာ နာမ ရညော ဧကာ ဒေဝီ။ မဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၈။

ဝိသဘခတ္တိယာ (ထီ) [ဝိသဘာ + ခတ္တိယာ] ဝိသဘမင်းသမီး၊ ဝိသဘခတ္တိယာမည်သော မင်းသမီး။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ စူဠပိတုပုတ္တဿ မဟာနာမဿ သက္ကဿ ဓီတာ ဝိသဘခတ္တိယာ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀)။

ဝိသဘဂါမ (ပု) [ဝိသဘ + ဂါမ] ဝိသဘရွာ၊ ဝိသဘမည်သောရွာ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ကာသီသု ဇနပဒေ ဝိသဘဂါမော နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၄၃၀။ (- ပေတ။၁၆၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၇)။

ဝိသဘဂါမိက (ပု) [ဝိသဘဂါမ + ဏိက] ဝိသဘဂါမိက-မည်သော-ရဟန်း၊ ဝိသဘရွာ၌ - နေထိုင် - သီတင်းသုံး - သော၊ သူ။ အာယသ္မန္တဉ္စ ခုဇ္ဇသောဘိတံ အာယသ္မန္တဉ္စ ဝိသဘဂါမိကံ။ ဝိ၊၄။၅၀၄။

ဝိသဘဂါမိယ (ပု) [ဝိသဘဂါမ + ဏိယ] ဝိသဘဂါမိက - ကြည့်။

ဝိသဘဂါမိယတ္ထေရ (ပု) [ဝိသဘဂါမိယ + ထေရ] ဝိသဘဂါမိယထေရ်။ ဝိသဘဂါမိယတ္ထေရဿ ဥက္ခေပနီယကမ္မံ ကတ္ဂာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၃၃။

ဝိသဘဂါမီ (ပု) [ဝိသဘဂါမ + ဤ] ဝိသဘဂါမိက - ကြည့်။ သုမနော ဝိသဘဂါမီ စ၊ ဥေ ယျာ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

(ဤမထေရ်ကား ဒုတိယသံဂါယနာကို အကြီးအမှူးပြု၍ တင်တော်မူကြသောရဟန်းတော် ၈-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်ပေသည်။ အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်၏ အတူနေ တပည့်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားကို ဖူးမြင်လိုက်ရသော ရဟန္တာမထေရ်ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇)။

ဝါသယတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝသ + ဏာယ + တိ။ ဝသတိ - မှ။ ဝါသယတိ-သံ။ ဝါသယတီတိ ဝါသရော။ အမရဋီ။ | နေစေ၏။ ဝါသယေ- ကြည့်။

ဝါသယိသု[1] (ကာ၊ကြိ) | ဝသ + ဏာယ + ဥံ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၁၈၄။ | နေစေကုန်ပြီ။ " ဇေတ္တ ဝသထာ"တိ ပဋိညံ ကာရေတွာ ဝါသယိသု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဝါသယိသူ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၃) တိ ဝါသာပေသုံ။ ပဋိသံ၊ဂဏ္ဌိ။၃၇၈။

ဝါသယိသု[2] (ကြိ) | ဝသ + ဏာယ + ဥံ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝါသ+ဏာယ+ဥံ။ ဓာတွတ္ထ။ | ထုံ- အနံ့ကောင်းအောင်ပြု-ကုန်ပြီ။ ဝါသယိသု သုဂန္ဓေန။ အပ၊၂။၁၆၇။

ဝါသယိတုံ (ဗျ) | ဝသ + ဏာယ + တုံ | နေခြင်း ငှါ။ သာလံ ဝါသယိတုံ ဂမိ။ အပ၊၁။၁၇၁။

ဝါသယေ (ကာ၊ကြိ) | ဝသ + ဏာယ +ဧယျ။ ဧယျ- ကို ဧ- ပြု။ ကစ္စည်း။၅၁၇။ ရူ။၄၈၈။ မောဂ်၊၆။၇၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၈၈။ | နေ-သီ တင်းသုံး - စေရာ၏။ ဝိဟာရေ ကာရယေ ရမ္မေ၊ ဝါသယေတ္ထ ဗဟုဿုတေ။ ဝိ၊၄။ ၂၉၂ ၃၁၄။ ဝါသယေတ္ထ ဗဟုဿုတေတိ ဇေတ္တ ဝိဟာရေ ---- ဝါသေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။

ဝါသယေမု (ကာ၊ကြိ) |ဝသ + ဏာယ+ ဧယျာမ။ ဧယျာမ-ကို ဧမု-ပြု။ မောဂ်၊၆။၇၈။ | (ငါတို့) နေစေကုန်ရာ၏။ တီဟံ စ တံ ဝါသယေမု အဂါရေ။ ဇာ၊၂။ ၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၀။

ဝါသရ (ပုံ၊န) | ဝါ + သရ။ ဝါသရ-သံ၊ ပြာ။ | နေ့။ ဝါတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါသရော၊ ဒိဝသော။ ဏွာဒိ။၁၅၈။ ဝါသရောတိပိ ဒိနဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆-၇။

ဝါသရဒဏ္ဍက (ပုံ) |ဝါသရ + ဒဏ္ဍ + က| လက် ခတ်ရက်သွား၊ လွန်း။ ဝါသရဒဏ္ဍကောပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၂၂။

ဝါသဝ (ပုံ) | ဝါသ+ဏ။ ဝ-အာဂုမ်။ ဝါသံ အဒါ သီတိ ဝါသဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၇။ ဝသု + ဏ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။ဝသူနိ ရတနာနိ သန္တိယေဿတိ ဝါသဝေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၉။ ဝါသဝ-သံ၊ ပြာ။ | (၁) သိကြား၊ သိကြားမင်း၊ သိကြားနတ်မင်း။ (၂) သက္ကသံယုတ်။ (၁) သက္ကော ဘိက္ခဝေ ဒေဝါနမိန္ဒော ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော အာဝသထံ အဒါသိ၊ တသ္မာ " ဝါသဝေါ "တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၁။ ၂၃၁။ ဝသူနံ ဝါသဝေါ သေဋ္ဌော၊ သက္ကော ပါဂါ ပုရိန္ဒဒေါ (ဒီ၊၂။၂၀၈) တိ ဝသူနံ ဒေဝတာနံ သေဋ္ဌော ဝါသဝေါ ယော သက္ကောတိ စ, ပုရိန္ဒဒေါဟိ စ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ ဝသုဒေဝတာ နာမ ဇောကာ ဒေဝနိကာယော၊ တေသံ ပုဗ္ဗင်္ဂမတ္တာ ဝါသဝေါ၊ သက္ကော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။ သလော- မဟာဗ္ဗော မနုဇိန္ဒော၊ ဝါသဝံ အဝစာ နိမိ။ ဇာ၊၂။၁၈၅။ ဝါသဝံ အဝစာတိ ကုဋ္ဌမာန- သော ဟုတွာ သက္ကံ အဝေါစ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၂။ (၂) ဖြဟ္မာ ဖြာဟ္မဏဝဂ္ဂီသော၊ ဝနယကွေန ဝါသဝေါ။ သံ၊ ၁။ ၂၄၂။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၁၈-၄၂။

ဝါသဝနေသိပရိယောသာန (တိ) |ဝါသဝနေသိ+ ပရိယောသာန | ဝါသဝနေသိမည်သော နတ်မျိုးအဆုံးရှိသော။ ဒသေတေတိ ဇေတေ ဒသ သဟဘူဒေဝါဒယော ဝါသဝနေသိ- ပရိယောသာနာ ဒသ ဒေဝကာယာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၃။

ဝါသဝနေသိ (ပုံ) | ဝါသဝ + နေသိ။ နေသိ= နေသ + ဏီ။ နေသ (= နေပ) = ဉာဏော။ ကောတ္ထုဘာ။ နေသ ဂတိစလနေသု။ ဝိလံ။| ဝါသဝနေသိမည်သော နတ်မျိုး။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဝါသဝနေသီဒေဝ (ပု) [ဝါသဝနေသီ + ဒေဝ] ဝါသဝနေသီမည်သောနတ်။ အာဂုံ ဝါသဝ-နေသိနော(ဒီ၊၂။၂၀၈)တိ ဝါသဝနေသီဒေဝါ နာမ အာဂတာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

ဝါသဝပရိယောသာန (တိ) [ဝါသဝ + ပရိ-ယောသာန] သိကြားနတ်မင်းအဆုံးရှိသော။ ဒသေတေတိ ဧတေ ဝေဏှုဒေဝတာဒယော ဝါသဝပရိယောသာနာ ဒသ ဒေဝကာယာ။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။၂၄၂။

ဝါသဝိ (ပု) [ဝါသဝ + ဏိ။ (ထီ) ဝသုနော အပစ္စံ ဝါသဝိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝါသဝ + ဏိ။ သိကြားမင်း၏သား၊ ဝိလ်ျ။] ဝါသဝမည်သော သူ၏သား။ ဧဝံ ဝါသဝိ သက္ကျပုတ္တိ။ ကစ္စည်း။ ၃၄၇။ ရူ။၃၆၈။

ဝါသာဂါရ (န) [ဝါသ+အဂါရ] နေထိုင်ရန်-အိမ်-ကျောင်း။ ဝါသာဂါရံ ဋ္ဌပေတွာ သဗ္ဗတ္ထာ (ဝိ၊၁။၂၃၆) တိ အတ္ထနော ဝသနတ္ထာယ အဂါရံ ဋ္ဌပေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ (- ကခ်ါ။ ၁၃၅။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၂၄၀)။

ဝါသာဂါရတ္ထ (ပု) [ဝါသာဂါရ + အတ္ထ] နေထိုင်ရန် -အိမ် -ကျောင်း -ဟူသောအကျိုး။ အတ္ထနော ဝါသာဂါရတ္ထာယ ကရောန္တဿေဝ အာပတ္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၃၇)။

ဝါသာတ (ပု) [ဝသာတိ + ဏ။ ဝါသာတ၊ ဝါသတက-သံ။] (က) ဆူဖြိုးသော သားသမင်တို့၏ နေရာအရပ်။ (ခ) ဝသာတိမည် သော မင်းသားတို့၏ နေရာအရပ်။ (မောဂ်၊ သျှ၊၂။ ၅၅ - နှာ။) ထူလမိဂါ ဝသာတိနော နာမ၊ ဝသာတိနံ ဝိသယော ဒေသော ဝါသာ-တော။ ကစ္စည်း။၃၅၂။ရူ။၃၇၆။နိရုတ္တိ။၄၄၈။

ဝါသာဒ (ပု) [ဝသာဒ + ဏ] ကျား (ခြသေ့) တို့၏ နေရာအရပ်။ ဝသာဒါနံ နိဝါသော ဒေသော ဝါသာဒေါ။ နိရုတ္တိ။၄၄၉။

ဝါသာဓိပ္ပါယ (တိ) [ဝါသ + အဓိပ္ပါယ] (၁) နေခြင်း-၌-အလို-ဆန္ဒ-ရှိသော၊ နေလိုသော၊ သူ။ (ပု)(၂) နေခြင်း-၌-ဖြစ်သော-အလို -ဆန္ဒ၊ နေလိုသည့်ဆန္ဒ။ (၁) တိယောဇနံ ဝါသာဓိပ္ပါယော ဂန္တွာ တတော ပရံ ဟရတိ။ ဝိ၊၁။၃၄၁။ (-ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ဝဇိရ။၂၅၁၊၂၅၈)။ (ပု) (၂) " ဝါသတ္ထာယ ဥပဂတဿာ" တိ ဝုတ္တတ္တာ ဝါသာဓိပ္ပါယံ ဝိနာ မဓ္ဓဒေသနပ-ရိတ္တဘာဏနာဒိအတ္ထာယ သုစိရမ္ပိ နိသီဒန္တေန သင်္ဃ အန္တရဃရဝတ္တံ ပူရေန္တေနေဝ နိသီဒိ-တဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၆၁။ ကခ်ါ။၁၇၄။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၅။ (-ကခ်ါ၊ဋီ။၈၁။ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၀)။

ဝါသာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏာပယ +တိ] နေစေ၏။ ဝါသာပေတိ, ဝါသာပယတိ။ ရူ။၃၃၃-နှာ။

ဝါသာပိတ (တိ) [ဝသ + ဏာပေ + တ] နေစေအပ်သော။ မဟာဇနေန စဏ္ဍာလေသု ဝါသာပိတဿ ပိတု ဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ ဒတွာ ပေါသနံ။ စရိယာဋ္ဌ။၆၄။

ဝါသာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏာပေ + တိ] နေစေ၏။ ဝါသာပေသိ - ကြည့်။

ဝါသာပေတွာ (ကာ၊ကြိဝိ) [ဝသ + ဏာပေ+ တွာ] နေစေပြီး၍။ ပဏ္ဏသာလံ ကာရာ-ပေတွာ တံ တတ္ထ ဝါသာပေတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၄၀။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၃၇။

ဝါသာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏာပေ + ဤ] နေစေပြီ။ ဝါသာပေသိ - လည်းကြည့်။ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရေ ဒတွာ တံ တတ္ထေဝ ဝါသာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၁။

ဝါသာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏာပေ + ဥံ] နေစေကုန်ပြီ။ တတ္ထ နံ မနုဿာ ဒိသွာ---- ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တာ ဝါသာပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၂။

ဝါသာပေသာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏာပေ + သာမ] (ငါတို့) နေစေကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တံ စဏ္ဍာလံ ကတွာ ဗဟိနဂရေ ဝါသာပေသာမ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၁။

ဝါသီ[၁] (ကြိ) [ဝါ + အ + သီ။ ဝါယတိ - မှ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၈။ ဓာတွတ္ထ။] (သင်) (အနံ့) ကြိုင်-လှိုင်-နံ့-၏။ ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါသိ (ဇာ၊၁။ ၃၆) တိ အနိဋ္ဌဇေဂုစ္ဆပဋိကူလဂန္ဓော ဟုတွာ ဝါယသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁)။

ဝါသိ[၂] (ထီ) [ဝသ + ဣဏ်။ ဝသန္တိ တောယာတိ ဝါသိ။ ဏွာဒိ။၁၀။ ဝါသိ - သံ၊ ပြာ။ ဝါသီ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပဲခွပ်-- (က) ဒန်ပူ-ဖြာ-ဖြတ်-သောပဲခွပ်။ ဝါသိ = ဒန်ပူဖြာ-ကြံနွေး-မားငယ်။ ဓာန်။၃၉၃။သျှ။ (ခ) မန်း-ဗန်း-စကော-ကြီးခန့်ရှိသောပဲခွပ်။ (က) အညတရော ဘိက္ခု ဟေဋ္ဌာ ဟုတွာ ဝါသိံ ဥစ္စာရေသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၃။ တိစီဝရဥ္စ ပတ္တော စ၊ ဝါသိ သူစိ စ ဗန္ဓနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ ဝါသီတိ ဒန္တကဋ္ဌစ္ဆေဒနဝါသိ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၁။ ဝါသီတိ ဒန္တကဋ္ဌာဒိစ္ဆေဒနဝါသိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၈။ (ခ) တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ ဥဒ္ဓံပါဒံ အဓောသိရံ ဂဟေတွာ ဝါသီဟိ တစ္ဆန္တိ။ မ၊၃။၂၀၄။ ဝါသီဟီတိ မဟာသုပ္ပပမာဏာဟိ ဝါသီဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။

ဝါသိက (တိ) [ဝသ + ဏီ = ဝါသီ + က။ ဝါသိက - သံ၊ ပြာ။] နေသော၊ သူ။ ကတ္ထ ဝါသိကောတိ တာတ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ တတ္ထ ဝါသိကေ ဘိက္ခူ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၈။

ဝါသိကဏ္ဏ (ပု) [ဝါသိ + ကဏ္ဏ] ပဲခွပ်သွား၊ပဲခွပ်၏အသွား။ ဥပမာရဏတ္ထံ ဝါသိကဏ္ဏေန တစ္ဆာပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

ဝါသိကမ္မ (နု) [ဝါသိ + ကတ + ကမ္မ] ပဲခွပ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအမှု။ ဝါသိယာ စေ ကတံ ကမ္မံ၊ "ဝါသိကမ္မ" န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။

ဝါသိကောဏ (ပု) [ဝါသိ + ကောဏ] ပဲခွပ်ဖျား၊ ပဲခွပ်သွား။ မဟီသစမ္မေ ဝါသိကောဏေန ပဟာရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၂။ ဝါသိကောဏေနာတိ တစ္ဆနိကောဋိယာ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၇၁။

ဝါသိဇဋ (ပု) [ဝါသိ + ဇဋာ။ သမာသန္တ အ။] ပဲခွပ်ရိုး။ ဝါသိဇဋေ ဥဒကပုဉ္ဆနိယာ ဥမ္မတ္တကဿ အာဒိကမ္မဿ။ ဝိ၊၂။၂၁၈။ (-သံ၊၂။ ၁၂၆)။ ဝါသိဇဋေတိ ဝါသိဒဏ္ဍကဿ ဂဟဏဋ္ဌာနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ (- ကခ်ါ။၂၆၉)။ ဝါသိဇဋေတိ ဝါသိဒဏ္ဍကေ။ ဝဇိရ။၃၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၁။ဝိမတိ၊၂။၅၆။ကခ်ါ၊ဋီ။၁၀၅။ ဝါသိဇဋေတိ ဝါသိဒဏ္ဍကေ စ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၃၀။

ဝါသိဇဋသုတ္တ (နု) [ဝါသိဇဋ + သုတ္တ] ဝါသိဇဋ သုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၂။၁၂၄။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀-၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၄-၅။

ဝါသိဋ္ဌ (တိ) [ဝသိဋ္ဌ + ဏ။ ထိ - ဌ် ဝါသိဋ္ဌီ။ ဝသိဋ္ဌဿ အပစ္စံ ဝါသိဋ္ဌော။ ကစ္စည်း။၃၄၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၇၇၊ ၇၅၂။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၀၉။ ဝသိဋ္ဌဿ ပုတ္တော ဝါသိဋ္ဌော။ နိရုတ္တိ။၂၉၀-နှာ။ ရူ။၂၁၈-နှာ။ ဝါသေဋ္ဌ - လည်းကြည့်။ ဝါဂိပ၊ ဝါသိပ -သံ၊ ဝါသိဋ္ဌ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝသိဋ္ဌမည်သောသူ၏သား --- (က) ဝါသိဋ္ဌ ရဟန်း၊ ဝါသိဋ္ဌ - မည် - အနွယ်ဖြစ်-သော ရဟန်း။ (ခ) ဝါသိဋ္ဌပုဏ္ဏား၊ ဝါသိဋ္ဌ-မည်-အနွယ်ဖြစ်-သောပုဏ္ဏား။(က)ဝါသိဋ္ဌော ဒိဋ္ဌော ဟောတိ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အဇ္ဈာပဇ္ဇန္တော။ ဝိ၊၁။၂၅၉။ ဂေါတမံ မောဂ္ဂလ္လာနံ ကစ္စာနံ

ဝါသိဋ္ဌံ “ ဂေါတမောသိ မောဂ္ဂလ္လာနောသိ ကစ္စာနောသိ ဝါသိဋ္ဌောသီ ”တိ ဘဏတိ။ ဝိ၊၂။၁၁။ ဝါသိဋ္ဌော နာမ ဥပဋ္ဌာကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၆၅)။ (ခ) ဗြာဟ္မဏာ အာဂတာ၊ ဝါသိဋ္ဌောပိ အာဂတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။ မ၊ဋီ။၂။၁၈၁။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၈၂။

ဝါသိဋ္ဌဂေါတ္တ (န) | ဝါသိဋ္ဌ + ဂေါတ္တ | ဝါသိဋ္ဌ အနွယ်။ ဥက္ကဋ္ဌံ နာမ ဂေါတ္တံ ဂေါတမဂေါတ္တံ ---- ကစ္စာနဂေါတ္တံ ဝါသိဋ္ဌဂေါတ္တံ။ ဝိ၊၂။၈။

ဝါသိဋ္ဌိတ္ထေရီ (ထီ) | ဝါသိဋ္ဌီ + ထေရီ | ဝါသိဋ္ဌီ-ထေရီမ။ အထဿာ ပိတာ ပုတ္တသောကေန အဘိဘူတော တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရန္တော ဝါသိဋ္ဌိတ္ထေရိယာ သမာဂန္ဒာ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။

ဝါသိတ[၁] (တိ) | ဝသ + ဏေ + တ။ ဝါသိတ-သံ။ ဝါသိဒ၊ ဝါသိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။|နေ-သီတင်းသုံး - စေအပ်ပြီးသော။ နနု မယာ ဘန္တေ တုမှေ ဝသံ ဝါသိတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၃။

ဝါသိတ[၂] (တိ) |ဝါသ + ဏေ + တ။ တစ်နည်း-ဝသ + ဏေ + တ။ ဝါသာပေတိ ဂန္ဓံ ဂါဟာပေတိ ယန္တိ ဝါသိတံ၊ ဝသ နိဝါသေ၊ ကမ္မေ တော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၀၇။ | (၁) ထုံအပ်သော (အနံ့ကို ယူစေအပ်သော)။ (၂) ဝါသိတကပိညာက သိက္ခာပုဒ်။ (၁) ဝစ္စံ စုဏ္ဏေန ဝါသိတံ။ ဝိ၊၄။၄၇၉။ ဝါသိတာ ဝိယ ဝါယထ။ အပ၊၂။၁၆၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ပုပ္ဖဂန္ဓဝါသစုဏ္ဏာဒီဟိ ဝါသိတော ဝါသံ ဂါဟာပိတော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၇။ (၂) အလက်ာရံ ဂန္ဓဝါသိတ (ဝိ၊၅။၁၆၁) န္တိ ---- ဝါသိတကေန ပိညာကေန နဟာယေယျာတိ ဝုတ္တသိက္ခာပဒတ္တယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။

ဝါသိတဥဒက (န) | ဝါသိတ + ဥဒက | (အမွှေး အကြိုင်တို့ဖြင့်) ထုံအပ်သော ရေ။ ယက္ခာ စောရရညော ဌပိတံ ဝါသိတဥဒကံ အတ္တနော အာနုဘာဝေန အာဟရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။

ဝါသိတက (တိ) |ဝါသိတ[၂] + က | အနံ့-နံ့သာ-ဖြင့်ထုံအပ်သော။ ဝါသိတကံ နာမ ယံကိဉ္စိ ဂန္ဓဝါသိတကံ။ ဝိ၊၂။၄၅၆။ (-ကင်္ခါ။၃၅၁)။

ဝါသိတကပိညာက (ပု) |ဝါသိတက + ပိညာက| နံ့သာဖြင့်ထုံအပ်သော နှမ်းမုန့်ညက်ဖြင့် ရေချိုးခြင်း။ ဂန္ဓဝဏ္ဏကော ဝါသိတက-ပိညာကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၉။ ကင်္ခါ။၃၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၁။

ဝါသိတကပိညာကသိက္ခာပဒ (န) | ဝါသိတက-ပိညာက + သိက္ခာပဒ | ဝါသိတကပိညာက သိက္ခာပုဒ် (“ ဝါသိတကေန ပိညာကေန နဟာယေယျ ” ဟု ဟောတော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်)။ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၆-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။ ၄၅၆-၇။ ကင်္ခါ။၃၅၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၄။

ဝါသိတစိတ္တ (တိ) | ဝါသိတ + စိတ္တ | ထုံအပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ပုဗ္ဗဝါသနဝါသိတာတိ ပုဗ္ဗေ --- ဂတပစ္စာဂတဝတ္တပူညဝါသနာယ ဝါသိတစိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

ဝါသိတပါနီယ (န) |ဝါသိတ + ပါနီယ| (အမွှေး အကြိုင်ဖြင့်) ထုံအပ်သော သောက်ရေ။ ယက္ခာ စောရရညော ဌပိတံ ဝါသိတပါနီယံ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရေနေဝ သုဝဏ္ဏသရကေနပိ သဒ္ဓိံ အာဟရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၁။၂၈၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၉၃)။

ဝါသိတဝါသန (တိ) | ဝါသိတာ + ဝါသနာ | ထုံအပ်သော ဝါသနာရှိသော၊ သူ။ ယော ပန ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ --- ကတသမဏဓမ္မော

ဝါသိတဝါသနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၉။ (-မိလိန္ဒ။ ၂၅၅)။

ဝါသိဒဏ္ဍ (ပု) [ဝါသိ + ဒဏ္ဍ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝါသိဒဏ္ဍသ ဥဘောသု ပဿေသု။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။

ဝါသိဒဏ္ဍက (ပု) [ဝါသိဒဏ္ဍ + က] ပဲခွပ်ရိုး။ ဝါသိဇဋေတိ ဝါသိဒဏ္ဍကေ။ ဝဇိရ၊၃၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၁။ ဝိမတိ၊၂။၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၀၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၀။

ဝါသိဒါတု (ပု) [ဝါသိ + ဒါတု] ပဲခွပ်ကို-ပေး-လှူ-သောသူ။ ဇဂတီ ဝါသိဒါတာ စ၊ ဂါထာ တိံသ စ အဋ္ဌ စ။ အပ၊၁။၂၄၉။

ဝါသိဒါန (နု) [ဝါသိ + ဒါန] ပဲခွပ်ကို-ပေး-လှူ-ခြင်း၊ ပဲခွပ်ကို-ပေး-လှူ-ကြောင်းစေတနာ။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဝါသိဒါနဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၂၄၉။

ဝါသိဒါယက (တိ) [ဝါသိ + ဒါယက။ ထီ - ၌ ဝါသိဒါယိကာ။] ပဲခွပ်ကို-ပေး-လှူ-သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဝါသိဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၄၉။

ဝါသိဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ဝါသိဒါယက+ ထေရ] ဝါသိဒါယကထေရ်။ ဝါသိဒါယကတ္ထေရဿာပဒါနံ ဒသမံ။ အပ၊၁။၂၄၉။

ဝါသိပဟရဏာကာရ (ပု) [ဝါသိ + ပဟရဏ + အာကာရ] ပဲခွပ်ဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ခုတ်-အံ့သော အခြင်းအရာ။ စီဝရန္တရေန ဟတ္ထံ နီဟရိတွာ ဝါသိပဟရဏာကာရံ အကာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆၅။

ဝါသိဖလ (နု) [ဝါသိ + ဖလ] ပဲခွပ်သွား၊ ပဲခွပ်၏ အသွား။ ဝါသိဖလံ တာပေတွာ ဥဒကံ ဝါ ခီရံ ဝါ ဥဏှာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀)။

ဝါသိသာမိက (ပု) [ဝါသိ + သာမိက] ပဲခွပ်ပိုင်ရှင်။ တတြ ဝါသိသာမိကော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၁၅။

ဝါသီ (တိ) [ဝသ + ဏီ။ ထီ - ၌ ဝါသိနီ။ နိစ္စံ ဝသတီတိ ဝါသီ။ နိရုတ္တိ၊၅၅၂။ ဝါသိန်-သံ၊ ဝါသီ-ပြာ၊ ဝါသ်-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) နေလေ့ရှိ-နေ-သော၊ သူ။ (ထီ) (၂) ပဲခွပ်။ (၁) အဟု ဝါသီ ကလိင်္ဂေသု။ ဇာ၊၂။၃၃၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။ ၂၉၂၊၂၉၄။ အတ္တနော စေဝ ဣမ ဝါသိနံ သေသပါဏီနဉ္စ သောတ္ထိဘာဝံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၂၇။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၆၁)။ (ထီ) (၂) ဝါသီ တု တစ္ဆနိတ္တိယံ။ဓာန်။၃၉၃။ ဝါသိ[၂] လည်းကြည့်။

ဝါသု (ပု) [ဝသ + ဏု။ သဗ္ဗော အတြ ဝသတီတိ ဝါသု၊ နာရာယဏော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] ဗိဿနိုးနတ်။ ဝါသု, နရာယနော, ပုနဗ္ဗသု ---- သုယာမုနောကူစ္စာဒိနို ဗိသဏုနာမာနိ။ ဓာန် ဋီ၊၁၆-၇။

ဝါသုကိ - ဝါသုကီ (ပု) [ဝသု + ဏေ + ကူ။ ဝသုနာ ရတနေန ကာယတီတိ ဝါသုကိ။ ထောမ။ ဝါသုဒိ = ဝါသုဂိ - ပါကတ။ တစ်နည်း- ဝသု + ဏီ။ က-လာ။ ဝသု ရတနံ အဿာတ္ထီတိ ဝါသုကီ၊ ဏီ၊ ကာဂမော။ သူစိ။ ၄၉၄။] ဝါသုကီနဂါးမင်း။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၁၇၀ - ကြည့်။ (ဗာသုကိဥရဂရာဇ -အနာဂတဝင်၊ ပု၊ ကျော။)။

ဝါသုတိ (ထီ) [ဝါ + သုတိ] ဝါ-သဒ္ဒါ။ ဝါသုတိ (ရူ။၄၆) ဝါသဒ္ဒေါ ဒီပေတီတိ ယောဇနာ။ ရူ၊ဋီ၊၃၇။

ဝါသုဒတ္တ (ပု) [ဝါသု + ဒတ္တ] ဝါသုဒတ္တမည်သောနတ်သား။ ဝါသုဒတ္တော ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝတော သန္တိကေ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။ သံ၊၁။၅၂။

ဝါသုဒတ္တသုတ္တ (န) [ဝါသုဒတ္တ + သုတ္တ] ဝါသုဒတ္တသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂ - ဝဂ်၊ ၆ - သုတ်။ သံ၊၁။၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂-၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။

ဝါသုဒေဝ (တိ) [ဝသုဒေဝ + ဏ။ တစ်နည်း-- ဝါသုဒေဝ + ဏ။ ဝသုဒေဝဿ အပစ္စံ ဝါသုဒေဝေါ။ ရူ။၂၁၈။ နိရုတ္တိ။၄၃၂။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၆-၇။ ဝါသုဒေဝဿ အပစ္စံ ဝါသုဒေဝေါ။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၅၂။ ထီ-၌ ဝါသုဒေဝီ။ ဝါသု-ဒေဝ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ဝါသုမည်သောနတ်၊ ဗိဿနိုးနတ်။ (၂) ဝါသုဒေဝမင်း၊ ဝါသုဒေဝမင်းသား။ (၃) စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ထွန်းပြတတ်သော နတ်။ (၁) ဝါသုဒေဝေါ ဟရိ ကဏှော။ဓာန်။၁၆။ ဝါသုဒေဝါယတန-လည်းကြည့်။ (၂) ဒေဝဂဗ္ဘာယ ဇေဋ္ဌပုတ္တော ဝါသုဒေဝေါ နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၁။ ဝါသုဒေ့ဝေါ ဗလဒေဝေါ စန္ဒဒေဝေါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၈။ (-စူဠနိ။၄၉။ ဇာ၊၂။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၃၊၁၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၈)။ (၃) ဝါသုဒေဝေါ (ဇာ၊၂။၇၉) တိ ဝသုဒေဝေါ ဝသုဇောတနော မနေပကာသနောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၇။

ဝါသုဒေဝကုလ (န) [ဝါသုဒေဝ + ကုလ] ဝါသုဒေဝ မင်းမျိုး။ တာယ ဝါသုဒေဝကုလံ နသိဿတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ဝါသုဒေဝကုလဿ နာသိတဘာဝေါ စ ကထေတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၁၉။

ဝါသုဒေဝမဟာရာဇ (ပု) [ဝါသုဒေဝ + မဟာ-ရာဇ] ဝါသုဒေဝမင်း - ကြီး - မြတ်။ တဒါ ဝါသုဒေဝမဟာရာဇဿ ကောေ ပုတ္တော ကာလမကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၈၈)။

ဝါသုဒေဝရာဇ (ပု) [ဝါသုဒေဝ + ရာဇ] ဝါသုဒေဝမင်း။ တသ္မိံ ကာလေ ရောဟိ-ဏေယျော နာမ အမစ္စော ဝါသုဒေဝရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄)။

ဝါသုဒေဝဝတ (ပု၊န) [ဝါသုဒေဝ + ဝတ။ ဝတ-သဒ္ဒါ (ပု၊န)ကို ဓာန်။ ဓာန်၊ဋီ။၄၃၀-ကြည့်။] ဝါသုဒေဝမင်းတို့၏-အမူအရာ-အကျင့်-အလေ့အထ။ ဝါသုဒေဝဝတံ ဝါ ဗလဒေဝဝတံ ဝါ။ မဟာနိ။၇၁၊၂၄၀။

ဝါသုဒေဝဝတိက (တိ) [ဝါသုဒေဝဝတ + ဣက] ဝါသုဒေဝမင်းတို့၏ -အမူအရာ-အကျင့်-အလေ့အထ-ရှိသော၊ ဝါသုဒေဝမင်းတို့-၏ အမူအရာ-အကျင့်- အလေ့အထ- ကိုလိုက်နာကျင့်သုံးသော။ ဝါသုဒေဝဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ။ မဟာနိ။၆၈။ (စူဠနိ။၄၉)

ဝါသုဒေဝါယတန (န) [ဝါသုဒေဝ + အာယတန] ဗိဿနိုး နတ်မင်း၏ နေရာ , အရပ်။ တထာ ဟိ လောကေ " ဣဿရာယတနံ, ဝါသုဒေဝါယတန "န္တိအာဒီသု နိဝါသဋ္ဌာနံ " အာယတန" န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၊၂၅၁။

ဝါသုပေတ (တိ) [ဝါသ+ဥပေတ] နေရာဌာနသို့ ကပ်သော။ "ဝါသုပေတော"တိပိ ပါဠိ၊ ဝါသံ ဥပဂတောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၆။

ဝါသုလ (ပု) [ဝါသ + လာ + အ။ (ထီ)ဝါသုရာ-သံ။ (ထီ) ဝါသုလီ-ပြာ။] ဝါသုလမင်းသား၊ ဝါသုလသတို့သား။ တဿ " ဝါသုလော" တိ နာမမကံသု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၉။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၇)။

ဝါသုလဒတ္တာ (ထီ) [ဝါသုလ + ဒတ္တာ] ဝါသုလ-ဒတ္တာ-မင်းသမီး-မိဖုရား။ စဏ္ဍပဇ္ဇောတဿ ရညော ဓီတာ ဝါသုလဒတ္တာ နာမ ကော

အဂ္ဂမဟေသိ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၃၊၁၂၅၊၁၂၇-၈)။

(ဝါသုလဒတ္တာ ကား-- ဥဇ္ဇေနီပြည့်ရှင် ဘုရင်စဏ္ဍပဇ္ဇောတမင်း၏ သမီးတော်ဖြစ်၍ ကောသမ္ဗီပြည့်ရှင် ဘုရင်ဥတေန (ဥဒေန) မင်း၏ မိဖုရားဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃)။

ဝါသူပဂ (တိ) [ဝါသ + ဥပဂ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဟောတိ သော သုပ္ပဋိစ္ဆန္နော၊ ဒေါသော ဝါသူပဂဿ န။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၁၇၅။ ဝါသူပဂေါ နာမ ရတ္တိံဝါသတ္ထာယ ဥပဂတော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၁၈၇-၈။ (-ဝဇိရ။၃၄၆)။

ဝါသူပဂတ (တိ) [ဝါသ + ဥပဂတ] (၁) နေခြင်းငှါ-နေဘို့ရန်-ကပ်ရောက်ပြီးသော၊ သူ။ (၂) (ဇောမိမဏ္ဍိုင်၌)တစ်ညဉ့်မျှ-နေခြင်းသို့ကပ်ရောက်သော၊ နေဘို့ရန် ချဉ်းကပ်သော၊ သူ။ (၁) အနာပတ္တိ အသဉ္ဇိစ္စ အဿတိယာ အဇာနန္တဿ ဂိလာနဿ ဝါသူပဂတဿ။ ဝိ၊၂။၂၄၀။ ဝါသူပဂတဿာတိ ဝါသတ္ထာယ ဥပဂတဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၇)။(၂) အယ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿိဿ ဇောမိသတ္တဿ ဝါသူပဂတဿ --- ဇဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊၂။၂၆။ ဝါသူပဂတဿာတိ ဇောမိမဏ္ဍေ ဧကရတ္တိဝါသံ ဥပဂတဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ (-မ၊၃။၂၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄)။

ဝါသေဋ္ဌ (တိ) [ဝသိဋ္ဌ + ဏ။ မောဂ်၊၄။၁၂၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၅၁။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၂။ ထိ - ဋ္ဌီ ဝါသေဋ္ဌီ။ ဝါသိဋ္ဌ-ကြည့်။] (၁) ဝသိဋ္ဌအနွယ်ဖြစ်သော၊ ဝါသေဋ္ဌမည်သော၊ သူ -- (က) (ဝေဒကျမ်းပြု တစ်ကိုပ်တွင် ပါဝင်သည့်) ဝါသေဋ္ဌရသေ့။ (ခ) (ပေါက္ခရသာတိပုဏ္ဏား၏တပည့်) ဝါသေဋ္ဌလုလင်၊ ဝါသေဋ္ဌသာမဏေ။ (ဂ) ဝသိဋ္ဌအနွယ်မလ္လမင်း။ (ဃ) ဝါသေဋ္ဌဥပါသကာ။(င) (သေလထေရ်၏ခမည်းတော်)ဝါသေဋ္ဌပုဏ္ဏား။ (စ) (နာရဒဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး) ဝါသေဋ္ဌရဟန်း။ (၂) ဝါသေဋ္ဌသုတ်။ (၁) (က) (ဝေဒကျမ်းပြု တစ်ကိုပ်တွင်ပါဝင်သည့်) ဝါသေဋ္ဌရသေ့။ ဝါသေဋ္ဌော ကဿပေါ ဘဂု။ ဝိ၊၃။ ၃၄၃။ ဒီ၊၁။၉၇၊၂၂၄၊၂၂၈။ မ၊၂။၃၈၁-၂။ အံ၊၂။၁၉၇။ အဋ္ဌကောတိအာဒီနိ တေသံ နာမာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၆။ (ခ) (ပေါက္ခရသာတိပုဏ္ဏား၏တပည့်) ဝါသေဋ္ဌလုလင်၊ ဝါသေဋ္ဌသာမဏေ။ အထ ခေါ ဝါသေဋ္ဌော မာဏဝေါ ဘာရဒွါဇံ မာဏဝံ အာမန္တေသိ။ ဒီ၊၁။၂၂၂။ (- မ၊၂။ ၄၀၇။ သုတ္တနိ။၃၇၃)။ ဝါသေဋ္ဌဘာရဒွါဇာ (ဒီ၊၃။၆၆) တိ ဝါသေဋ္ဌော စ သာမဏေရော ဘာရဒွါဇော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ (ဂ) ဝသိဋ္ဌအနွယ်မလ္လမင်း။ အဇ္ဇ ခေါ ဝါသေဋ္ဌာ ရတ္တိယာ ပစ္ဆိမေ ယာမေ တထာဂတဿ ပရိနိဗ္ဗာနံ ဘဝိဿတိ၊ အဘိက္ကမထ ဝါသေဋ္ဌာ။ ဒီ၊၂။၁၂၁-၂။ (ဃ) ဝါသေဋ္ဌဥပါသကာ။ ဝါသေဋ္ဌော ဥပါသကော။ အံ၊၂။၃၉၂။ (င) (သေလထေရ်၏ ခမည်းတော်) ဝါသေဋ္ဌ-ပုဏ္ဏား။ ဝါသေဋ္ဌော နာမ ဗြာဟ္မဏော။ အပ၊ ၁။၃၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ (စ) (နာရဒဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး) ဝါသေဋ္ဌရဟန်း။ ဝါသေဋ္ဌော နာမုပဋ္ဌာကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၄၂။အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄-၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ (၂) ဝါသေဋ္ဌသုတ်။ ဝါသေဋ္ဌော စာပိ ကောကာလိ။ သုတ္တနိ။၃၉၈။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝါသေဋ္ဌသုတ္တ (န) [ဝါသေဋ္ဌ + သုတ္တ] ဝါသေဋ္ဌ-သုတ်၊ (ပေါက္ခရသာတိပုဏ္ဏား၏တပည့်) ဝါသေဋ္ဌလုလင်အား ဟောအပ်သောသုတ်။

မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅ -ဝဂ်၊ ၈ -သုတ်။ မ၊၂။ ၄၀၆။ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သုတ္တနိ။၃၇၂။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၄-၃၀၂။သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၃-၉၃။ မဋီ၊၃။၁၉၈-၂၀၄။ တိက္ခံ ဗေဒါနံ ပါရဂူ မဇ္ဈိမနိကာယေ ဝါသေဋ္ဌသုတ္တံ သုတွာ သရဏံ ဂတာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၄၄။

ဝါသေဋ္ဌသုတ္တပဒ (န) | ဝါသေဋ္ဌ + သုတ္တပဒ | ဝါသေဋ္ဌသုတ်ပုဒ်။ သုတ္တနိပါတေ စ ဝါသေဋ္ဌသုတ္တပဒေန ဗြာဟ္မဏဇာတိသမု- ဒါဂတာလပနဘာဝံ သမတ္ထေတုံ " ဝုတ္တမ္ပိ စေတ" န္တိအာဒိမာဟ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၆။

ဝါသေဋ္ဌီ (ထီ) |ဝါသေဋ္ဌ + ဤ။ ဝါဂိဋ္ဌီ၊ ဝါသိဋ္ဌီ- သံ။ ဝါသိဋ္ဌာ၊ ဝါသိဋ္ဌီ-ပြာ။ ဝါသိဋ္ဌီ-အဒ္ဓမာ- ဂဓီ။ | (၁) ဝါသေဋ္ဌီပုဏ္ဏေးမ။ (၂) ဝါသေဋ္ဌီ ထေရီမ။ (၁) ဝါသေဋ္ဌီ ဘိက္ခုစရိယာယ ကာလေ။ဇာ၊၁။၃၅၂။ ဝါသေဋ္ဌီတိ ဗြာဟ္မဏိံ အာလပတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၄၈။ (၂) " ပုတ္တသော- ကေနဟံ အဋ္ဋာ"တိအာဒိကာ ဝါသေဋ္ဌိယာ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီဋ္ဌ။၁၂၈။

ဝါသေဋ္ဌီထေရီဂါထာ (ထီ) |ဝါသေဋ္ဌီ + ထေရီ + ဂါထာ | ဝါသေဋ္ဌီထေရီဂါထာ၊ ဝါသေဋ္ဌီ- ထေရီမ-မှတ်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သောဂါထာ။ ထေရီ။၃၉၄-၅။ ထေရီဋ္ဌ။၁၂၈-၃၀။

ဝါသေတဗ္ဗ[၁] (တိ) | ဝသ + ဏေ + တဗ္ဗ | နေ စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ န ဘိက္ခဝေ နဝကမ္မံ ဂဟေတွာ အညော ဝါသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၃၂၅။

ဝါသေတဗ္ဗ[၂] (တိ) | ဝါသ + ဏေ + တဗ္ဗ | ထုံအပ်သော။ တေဟိ ပန ပုပ္ဖေဟိ ပါနီယံ န ဝါသေတဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၀။ (-ဝဇိရ။၂၉၇။သာရတ္ထ၊၃။၂၁။ဝိမတိ၊၂။၁၂)။

ဝါသေတဗ္ဗ[၃] (တိ) |ဝါသေတဗ္ဗ[၂] +တ္တ။ တ္တ-ကျေ။ တစ်နည်း-- ဘာဝပ္ပမာန။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။ | ထုံအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဥပေတောန သမန္နာ- ဂတောန ဟုတွာ ဝသိတဗ္ဗတော သန္တာနေ ဝါသေတဗ္ဗတော ဥပေါသထော၊ သီလံ။ မဋီ၊၃။၂၆၂။

ဝါသေတိ[၁] (ကြိ) |ဝါသ+ဏေ+တိ။ ဝါသယတိ- သံ။ ဝါသက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။| (၁)ထုံ-မွှမ်း- ၏။ (၂) မှိုဝဲဆည်းကပ်၏။ (၁) သိဒ္ဓတ္ထသ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိံ ကာဠာနုသာရိဓူပေန ဓူပေသိ ဝါသေသိန္တိ အတ္ထော။ အပဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၉။ (၂) ဝါသ ဥပသေဝါယံ၊ ဝါသေတိ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၄၇။

ဝါသေတိ[၂] (ကြိ) |ဝသ + ဏေ + တိ| (၁) ဝေတ် ရုံ-ဖုံးလွှမ်း-၏။ (၂) ချစ်-ခင်-၏။ (၃) ဖြတ် ၏၊ (၄) ခိုးယူ၏။ (၁) ဝသ အစ္ဆာဒနေ ဝါသေတိ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၄၉။ (၂) (၃) (၄) ဝသ သိနေဟနဆေဒါဝဟရဏေသု ----- ဝါသေတိ။ နီ၊ဓာတု။၃၄၇။

ဝါသေတိ[၃] (ကာ၊ကြိ) | ဝသ + ဏေ + တိ။ ဝါသယတိ-သံ။| နေစေ၏။ မနုက္ကိတာ နာမ မနေန ကိဏိတွာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ (-ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၄၁)။

ဝါသေတိ - ဝိ၊၁။၂၀၃။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ဝဇိရ။၁၉၀။မဋီ၊၂။၁၇၁။ ဝါသေန္တိ- ဝိ၊၃။၃၃၆။ ဒီ၊၂။၆၃။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၄။ ဝါသေတု - ဝိ၊၃။၃၃၆။ ဝါသေထ- ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဝါသေယျ - ဝိ၊၄။၃၂၅။ ဝိဋ္ဌ၊ ၄။၅၈။သီဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၈။ ဝါသေမ - ဇာဋ္ဌ၊ ၇။၁၉၁။ ဝါသေသိ -သံဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ထေရဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၈။ဒီဋီ၊၂။၁၄၄။ ဝါသေသုံ -ဇာဋ္ဌ၊၃။၁။ ဝါသေသိံ - အပဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဝါသေဿန္တိ- ဒီ၊၂။၆၃။ အံ၊၂။၄၀၈။

ဝါသေတုံ (ဗျ) |ဝါသ +ဏေ +တုံ| (အနံ့) ထုံစိမ့် သောငှါ၊ ထုံခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ

ဝါသေတုံ။ ဝိ၊၄။၂၅၇။ ဝါသေတုန္တိ ဂန္တွေန ဝါသေတုံ။ ဝိ၊၅၊၄။၅၀။

ဝါသေတု (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏေ + တု] နေစေလော့။ တေနဟာနန္ဒ ---- ကပ္ပိယဘူမိံ သမ္မန္နိတွာ တတ္ထ ဝါသေတု။ ဝိ၊၃။၃၃၆။

ဝါသေတွာ¹ (ကြိ၊ဝိ) [ဝါသ + ဏေ + တွာ]ထုံ-မွမ်း-၍။ တိတ္တိရေ အာဒါယ ပရိသောဓေတွာ ဇိရကာဒီဟိ ဝါသေတွာ။ သံ၊၅၊၃။၇၀။ (-ဇာ၊ ၅၊၅။၃၄၁)။

ဝါသေတွာ² (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝသ + ဏေ + တွာ] နေစေပြီး၍။ ဝါသေတွာ (ဝိ၊၅၊၃။၄၂၆) တိ ဝါသာပေတွာ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၉၄။

ဝါသေထ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ+ဏေ+ထ] နေစေကုန်လော့။ တတိယဒိဝသေ တေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဉတွာ ဗဟိ ဝါသေထ။ ဇာ၊၅၊၁။၁၇၈။

ဝါသေန္တ (တိ) [ဝသ + ဏေ + အန္တ] နေစေ-သည်းခံ-သော၊သူ။ အမိဝါသေန္တောတိ ဉပရိ ဝါသေန္တော သဟန္တော ခမန္တော။ ဉဒါန၊၅။ ၁၄၈။

ဝါသေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏေ + အန္တိ] နေစေကုန်၏။ တာနိ ဘိက္ခူ ဗဟိ ဝါသေန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၃၆။ ---- ပဥ္စ ဝါ ဒသ ဝါ ဒိဝသာနိ ဝါသေန္တိယေဝ။ ဝိ၊၅၊၃။၂၆၇။ ဒီ၊၅၊၂။၁၁၀။

ဝါသေမု (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏေ + ယျာမ။ ယျာမ - ကို ဧမု - ပြု။ မောဂ်၊၆။၇၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၇၀။] (ငါတို့) နေစေကုန်ရာ၏။ မယံ တိဏ္ဏံပိ ဒိဝသာနိ အတ္တနော အဂါရေ ဝါသေမု။ ဇာ၊၅၊၇။၁၉၁။

ဝါသေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ+ဏေ+ယျေ] (က) နေစေရာ၏။ (ခ) နေစေငြားအံ့။ (က) ပရိယတ္တိ-ဗဟုဿုတေ စ ပဋိဝေဓဗဟုဿုတေ စ ဝါသေယျ။ ဝိ၊ ၅၊၄။၅၈။ (ခ) ယော ဝါသေယျ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၄။၃၂၅။

ဝါသေသိံ (ကြိ) [ဝါသ + ဏေ + ဤံ] (အခိုး, အထုံဖြင့်) ထုံ-မွမ်း-(ပူဇော်) ပြီ။ ဝါသေတိ¹ (၁) - ကြည့်။

ဝါသေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏေ +ဤ။ သ-အာဂုမ်။] နေစေပြီ။---- သာကေတနဂရေ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဒတွာ ဝါသေသိ။ အံ၊၅၊၁။၃၁၂။ သုတ္တနိ၊၅၊၁။၉၃။

ဝါသေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏေ + ဥံ] နေစေကုန်ပြီ။ တေသံ ဝိဝါဟံ ကာရေတွာ ဒွေပိ ဧကတော ဝါသေသုံ။ ဇာ၊၅၊၃။၁။

ဝါသေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝသ + ဏေ + ဿန္တိ] နေစေကုန်လတ္တံ့။ တာ န ဩက္ကဿ ပသယှ ဝါသေဿန္တိ။ ဒီ၊၂။၆၃။ အံ။၂။၄၀၈။

ဝါဟ¹ (ပု) [ဝဟ + ဏ။ ဝဟတီတိ ဝါဟော။ ဝဟ ပါပုဏနေ၊ ဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၈၄။ ဝဟိတဗ္ဗောတိ ဝါဟော။ ဇာ၊ ၅၊ ၇။၁၆၈။ ဝါဟ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) တစ်ဝါဟ-(က) (ပို့-ဆောင်-သယ်-အပ်သော) ဝန်။ (ခ) လှည်းတစ်စီး- တိုက်- တင်- ဝန် (တင်း ၈၀-ပမာဏရှိသောဝန်)။ (ဂ) လှည်းနှစ်စီး-တိုက်-တင်-ဝန် (တင်း ၁၆၀-ပမာဏရှိသော ဝန်)။ (ဃ) တစ်ကူမှနှင့်လှည်းနှစ်စီး-တိုက်-တင်-ဝန် (၁၈၇ -တင်း ၁ -စိတ် ပမာဏရှိသောဝန်)။ (၂) ရေအလျဉ် (ရေအယဉ်)။ (၃) မြင်း၊ မြင်းယာဉ်။ (၄) အစုအပုံ။ (၅) မောင်းနှင်သော၊ သူ။ (၆) လှည်း။ (၇) ကူးမြောက်စေသော၊ သူ (ဘုရား)။

သက္ကတအနက်--

(ဝါဟ (တိ) [ဝဟ + ဏိစ် + အစ်။ ဝဟ + ယဉ်။] (၁) ယူဆောင်သွားတတ်သော။ (ပု) (၂) ယူဆောင်သွားခြင်း။ (၃) ယာဉ်။(၄) ဝန်ဆောင်တိရစ္ဆာန်။ (၅) မြင်း။ (၆) နွား။ (၇) ကျွဲ။ (၈) လက်ရုံး။ (၉) လေ။ (ကောတ္ထုဘ)

(၁) မုဆိုး။ (၂) လှေသင်္ဘော။ (၃) ရထား-လှည်း-မောင်းသူ၊ (အနက်ထူး - ပါကတ)။ (၁) ကူလီ = အလုပ်သမား။ (၂) ရေအလျဉ်။ (၃) ရှေးဟောင်းယာဉ်တစ်မျိုး (အနက်ထူး ဗြိဟတ်)။ (၄) ဘာရဝေါဏီ။ (= ၁၂-တင်း) သည် ၁-ဝါဟ မည်၏၊ (ကပ္ပဒ္ဒုမ) ဓာတွတ္ထ (ဝဟဓာတ်အရာ) လည်းကြည့်။ ၁-တင်းဝန်သည် ၁ - ဝါဟ မည်၏၊ (ဘာဝပ္ပကာသ)။ ပြည် ၈၀၀- တင်း ၅၀- ဝန်သည် ၁- ဝါဟ မည်၏၊(ပါကတ)။ လှည်း ၁-စီး-တိုက်-တင်-ဝန် စသည်သည်လည်း ၁ - ဝါဟ မည်၏။ ညွှန်းပြီးကျမ်း (ခ - ဂ - ဃ - အမှတ်ကျမ်း) တို့ကြည့်)။

(၁) တစ်ဝါဟ-(က) (ပို့-ဆောင်-သယ်-အပ်သော) ဝန်။ ဒေဝဝါဟဝဟံ ယာန (ဇာ၊ ၂။၂၇၈) န္တိ ဝဟိတဗ္ဗောတိ ဝါဟော၊ ဒေဝ-သခ်ါတံ ဝါဟံ ဝဟတီတိ ဒေဝဝါဟဝဟံ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၁၆၈။ (ခ) လှည်း ၁-စီး-တိုက်-တင်-ဝန် (တင်း ၈၀-ပမာဏရှိသောဝန်)။ တိလ-ဝါဟော (သံ၊ ၁။ ၁၅၃။ အံ၊ ၃။ ၃၉၅) တိ မာဂဓကာနံ သုခုမတိလာနံ တိလသကဋံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ တိလသကဋံ တိလဝါဟောတိ ဝုတ္တော။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၄၈။ (-သုတ္တနိ။၃၈၁။ ပေတ။၁၅၁။ နေတ္တိ။၁၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၉)။ နဝ ဝါဟသဟဿာနိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃)တိ ဧတ္ထ စတဿော မုဋ္ဌိယော ဧကော ကုဍုဝေါ၊ ဝိသတိ ခါရိယော(ဝိသတိ ခါရိကာ) ဧကော ဝါဟော၊ တဒေဝ " ဧကံ သကဋ" န္တိ သုတ္တ-နိပါတဋ္ဌကထာဒိသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၈။ (-ဝဇိရ၊၂၆။ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၈)။

(ဂ) လှည်း ၂ - စီး- တိုက်-တင်-ဝန် (တင်း ၁၆၀-ပမာဏရှိသောဝန်)။ အသီတိ သကဋဝါဟေ (ဝိ၊၃။၂၇၂) တိ ဧတ္ထ ဒွေ သကဋဘာရာ ဧကော ဝါဟောတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၉)။ (ဃ) ၁- ကုမ္ဘနှင့် လှည်း ၂-စီး-တိုက်-တင်-ဝန် (၁၈၇- တင်း ၁-စိတ်ပမာဏရှိသောဝန်)။ ကေစိ ပန " ဝါဟော နာမ ကုမ္ဘာတိရေကဒွေသကဋ" န္တိ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၃၂။(၂) ရေအလျဉ်(ရေအယဉ်)။ ဝါဟာ ဝဟန္တိ ကုဒ္ဒိဋ္ဌိ။ ထေရ၊၃၂၄။ ဝါဟာ မဟာ-ဥဒကဝါဟသဒိသာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ (၃) မြင်း၊ မြင်းယာဉ်။ ဝါဟော အဿော စ သိန္ဓဝေါ။ ဓာန်။၃၆၈။ ဝါဟရူပ-လည်းကြည့်။ (၄) အစုအပုံ။ တိလဝါဟ (မဟာနိ။၆၈) န္တိ တိလသကဋံ တိလရာသိံ ဝါ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။

(တိလဝါဟေ ပက္ခိပေယျ (မဟာနိ။ ၂၇၆)တိ ဒွေ သကဋေ (သကဋေ၊ သီ၊သျာ) တိလရာသိမှိ ခိပေယျ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၃၂။ ဤသို့ အဋ္ဌကထာ ရှေးစကားနှင့်လည်း ကောင်း, တစ်ပါးသော အဋ္ဌကထာများနှင့်လည်းကောင်း ညီညွတ်စေရန် အတ္ထယုတ္တိ လည်းရှိ၍ " တိလသကဋေ တိလရာသိမှိ " ဟု ရှိသင့်သည်။ (၁) (ခ) အမှတ်ကြည့်။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ရှေ့ဝါကျ၌ နောက်ဝါကျ၌ကဲ့သို့ ဝါသဒ္ဒါမရှိမူ တိလရာသိံ - ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ယူက အခြားအဋ္ဌကထာစသည်နှင့် ညီညွတ်၍သင့်မြတ်သည်။)

(၅) မောင်းနှင်သော၊ သူ။ ဧကာဒသ-ယန္တဝါဟာ နိက္ခမိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (၆) လှည်း။ ဝါဟသဿ - ကြည့်။ (၇) ကူး မြောက်စေသော၊ သူ (ဘုရား)။ ဝါဟေတိ (၆) အနက်နှင့် သတ္တဝါဟ - တို့ကြည့်။

ဝါဟ[2] (တိ) | ဝါဟ[1] + က | ရေအယဉ်-နှင့်တူ-သဖွယ်ဖြစ်-သော။ ဝါဟ[1] (၂) ကြည့်။

ဝါဟက (တိ) [ဝဟ + ဏွု။ ထိ - ၌ ဝါဟိကာ။ ဝါဟက-သံ။ ဝါဟယ-ပြာ။ ဝါဟအ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) (ရေ) မြောင်း။ (ခ) (ရေ) မြောင်းကြီး။ (၂) (ရေ) အလျဉ် (အယဉ်)။ (၃) (ရေကို) ဆောင်-သယ်-ခပ်-သော၊ သူ (ကျွန်မ)။ (၁) (က) ဥဒကဝါဟက (ဝိ၄၊၂။ ၂၅၉) န္တိ ဥဒကမာတိကာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၁။ (ခ) ဥဒကဝါဟက (ဝိ၄၊၁။၂၈၇) န္တိ မဟာမာတိကာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၀။ (ဤ၌ ဝါဟကသဒ္ဒါ ပါရှိသေသနည်းအားဖြင့် (ရေ)မြောင်းကြီးကို ဟောသည်။)။ (၂) ဥဒကဝါဟကော (ဝိ၃။၄၁) တိ ဥဒကောဃော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၀၇။ ဝိမတိ၊၂။ ၉၇။ (၃) ဥဒဟာရီ(ထေရီ။၄၀၆)တိ ယဒ္ဓေန ဥဒကံ ဝါဟိကာ။ ထေရီ၌။၂၁၀။

ဝါဟဂေါဏ (ပု) | ဝါဟ + ဂေါဏ | လှည်းဝန်ကိုဆောင်သောနွား၊ လှည်းတိုက်နွား။ (တစ်နည်း)-လှည်းနွား။(ယင်းအဋ္ဌကထာကြည့်။) သောဠသဟိ ဝါဟဂေါဏေဟိ သဒ္ဓိံ ပသတံ ပသတံ သုဝဏ္ဏမာသကေ---ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဇာ၌၅။၁၇၄။

ဝါဟတိ (ကြိ) [ဝါဟု +အ + တိ။ ဝါတရော-သံ။ ဝါဟက္က၊ ဝါတေက္က - ပြာ။ | အားထုတ်၏။ ဝါဟတိ၊ ဝါဟနာ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၉၆။

ဝါဟန (တိ) [ဝါဟု + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၉၆။ ဝဟ+ယု၊ ဝဟ +ဏိစ် +လျုဋ်။ ကောတ္ထု၊ဘ။ ဝါဟန-သံ။ ဝါဟဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အားထုတ် - ဆောင် - ဖြစ်စေ -တတ်သော။ (န) (၂) ယာဉ် -- (က) ဆင်-မြင်း-ရထား-ယာဉ်။ (ခ) ရထား-လှည်း-ယာဉ်။ (ဂ) ဆင်-မြင်း-ကျွဲ-နွား-ယာဉ်။ (ဃ) လူ-ဆင်-မြင်း-ယာဉ်။ (၃) မြည်း (မြဲ)။ (၄) မြင်း။ (၅) ဆင်ဖြူတော် (မင်္ဂလာဆင်)။ (၆) (မြစ်ရေ) အလျဉ် (အယဉ်)။ (၇) ရွက်ဆောင်ခြင်း။ (၈) ကိုယ်တည်းဟူသော ရထား။ (၉) ကူးမြောက်စေခြင်း။ (ပု)(၁၀) ဝါဟနမည်သော ရဟန်း။ (၁၁) ဝါဟနသုတ်၊ ဝါဟနရဟန်း၏ အမေးကို ဖြေကြားသောသုတ်။ (၁) အားထုတ်-ဆောင်-ဖြစ်စေ-တတ်သော။ ဝါဟန၌-ကြည့်။ (န) (၂) ယာဉ် - (က) ဆင်-မြင်း-ရထား-ယာဉ်။ သယောဂ္ဂဗလဝါဟနော (အပ၊၁။၁၀၀)တိ သုဝဏ္ဏသိဝိကာဒီဟိ ယောဂ္ဂေဟိ စ သေနာပတိမဟာမတ္တာဒီဟိ သေဝကေဟိ ဗလေဟိ စ ဟတ္ထိအဿရထသဠိတေဟိ ဝါဟနေဟိ စ သဟိတောတိ အတ္ထော။ အပ၌၊၂။၆၅။

(ခ) ရထား - လှည်း - ယာဉ်။ ကဿ သန္တာနိ ယောဂ္ဂါနိ၊ ကွတော ယောဇေန္တု ဝါဟနံ။ ပေတ။၁၅၇။ ယောဂ္ဂါနီတိ ရထဝါဟနာနိ။ ကွတော ယောဇေန္တု ဝါဟနန္တိ ကွတော ယောဂ္ဂသမူဟတော ယထာရုစိတံ ဂဟေတွာ ဝါဟနံ ယောဇေန္တု။ ပေတ၌။ ၁၁၉။ (ဂ) ဆင်- မြင်း- ကျွဲ- နွား -ယာဉ်။ ဝါဟနေသု ဗလေသု စ။ ဇာ၊၂။၄၊၄၆၊၁၈၄။ ဇာ၌၄။၄၂၂။ ဝါဟနေသု ဗလေသု စာတိ ဟတ္ထိအဿာဒီနံ ဝါဟနာနံ -----။ဇာ၌၅။ ၁၃၁။ ဝါဟန(ဇာ၊၂။၁၅၅)န္တိ ဟတ္ထိအဿာဒိသဗ္ဗံ ဝါဟနံ။ ဇာ၌၆။၂၉။ (ဃ) လူ-ဆင်-မြင်း-ယာဉ်။ ရညော ပန ပဠ ဝါဟနာနိ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၌၁။၁၂၆။

(၃) မြည်း (မြဲ)။ ဇဝံ သု တေ ကုတ္တဝါလေဟိ ဝဋဝါရထေဟိ ဒီဃာဟိ ပတောဒလဋ္ဌီဟိ ဝါဟနေ ဝိတုဒေန္တာ ဝိပရိယာယန္တိ။ ဒီ၊၁။၉၈။ (-မဟာနိ။၆၇။ မဟာနိ၊ ၌။၁၈၈)။ (၄) မြင်း။ ဝါဟနဝရ - ကြည့်။ (၅) ဆင်ဖြူတော် (မင်္ဂလာဆင်) တာဒိသာ

နာမ မန္တပုညာ ဧဝရူပံ ဝါဟနံ လဘိတွာ။ ဇာ၊ ၄၊၁။၄၇၁။ (၆) (မြစ်ရေ)အလျဉ်(အယဉ်)။ ဝါဟနေ (ဇာ၊၁။၂၇၁) တိ ပတိတပတိတေ ဝဟိတုံ သမတ္ထေ ဂင်္ဂါဝဟေ။ ဇာ၊ ၄၊၄။၂၆၀။ (၇) ရွက်ဆောင်ခြင်း။ ပရကမ္မာနံ အာယနေ ကရဏော ဝါဟနေ ဓာရဏော ယုတ္တော ---။ အပ၊ ၄၊၂။၁၆၃။ ဝါဟီ (၁) လည်းကြည့်။ (၈) ကိုယ်တည်းဟူသောရထား။ ရူပေ သဒ္ဒေ ရသေ ဂန္ဓေ၊ ဝါဟနဿ ပမာဝတော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄။ ရူပေတိ ဧတေသု မနာပိယေသု ---- ဓာဝန္တဿ တဝ ကာယရထဿ ----။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။၁၄၉။ (၉) ကူးမြောက်စေခြင်း။ ဝေနေယျ-သတ္တဝါဟနသမတ္ထ-ကြည့်။ (ပု) (၁၀)ဝါဟန မည်သော ရဟန်း။ အထ ခေါ် အာယသ္မာ ဝါဟနော ----။ အံ၊ ၃။ ၃၇၆။ (၁၁) ဝါဟနသုတ်။ ဝါဟနရဟန်း၏ အမေးကို ဖြေကြားသောသုတ်။ ဝါဟနာနန္ဒော ပုဏ္ဏိယော။ အံ၊ ၃။ ၃၉၈။

ဝါဟနက (တိ) [ဝါဟန+က။ ထိ-၌ ဝါဟနိကာ။ (တိ) ဝါပနိက-သံ။] ပို့-ရွက်-ဆောင်-တတ်-နိုင်-သော။ မဂမေသု အင်္ဂေသု စ သတ္တဝါဟာ (ဝိမာန။ ၁၁၇) တိ ---- သတ္တေ သတ္တဿ စ ဝါဟနကာ သတ္တကာ စေဝ သတ္တသာမိကာ စ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၆။ သီမာသမ္ဗန္ဓနေ ပန ဓုဝနာဝါ ---- သဗ္ဗန္တိမေန ပရိစ္ဆေဒေန တိဏ္ဏံ ဝါဟနိကာ ဧဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၉။

ဝါဟနဋ္ဌ (ပု) [ဝါဟန + အတ္ထ] (ဝီရိယကို) အားထုတ်-ဆောင်-ဖြစ်စေ-တတ်သော-အနက်-သဘော။ တဒုပဂဝီရိယဝါဟနဋ္ဌေနာတိ --- ဝီရိယဿ ဝါဟနဘာဝေန။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၃။ တဿ တဒုပဂဝီရိယဿ ဝါဟနဋ္ဌေန ပဝတ္တနဋ္ဌေန။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၀၈။

ဝါဟနဘာဝ (ပု) [ဝါဟန + ဘာဝ] (ဝီရိယကို) အားထုတ် -ဆောင် -ဖြစ်စေ-တတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝါဟနဋ္ဌ - ကြည့်။

ဝါဟနဝရ (တိ) [ဝါဟန + ဝရ] မြတ်သောမြင်း၊ မြင်းမြတ်၊ (ကဏ္ဍကမြင်း)။ ကဏ္ဍကံ ဝါဟန-ဝရံ အာရုယှ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၇၇။

ဝါဟနသမတ္ထ (တိ) [ဝါဟန + သမတ္ထ] (နိဗ္ဗာန်သို့) ပို့ဆောင် -ရောက်စေ -ခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သော။ ဝါဟနသမတ္ထတာယာတိ ----- နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ခေမပ္ပဒေသံ သမ္မာပနသ-မတ္ထတာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။ ၆၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၇)။

ဝါဟနသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝါဟန + သမ္ပတ္တိ] (လှူ-ဆင်-မြင်း) ယာဉ်တို့-၏ -နှင့် -ပြည့်စုံခြင်း။ တာယ ပတ္တနာယ အယံ ဝါဟနသမ္ပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၉။

ဝါဟနသမ္ပန္န (တိ) [ဝါဟန + သမ္ပန္န] (လှူ-ဆင်-မြင်း) ယာဉ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ ယတ္ထ ယတ္ထ နိဗ္ဗတ္တော ပိ ဝါဟနသမ္ပန္နော ဟောမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၉။

ဝါဟနသုတ္တ (န) [ဝါဟန + သုတ္တ] ဝါဟနသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၃၇၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၆-၇။

ဝါဟနာဂါရ (န) [ဝါဟန + အဂါရ] ဆင်-မြင်း-ထားရာအိမ်၊ ဆင်-မြင်း-တင်းကုပ်။ သာဓု ဒေဝေါ ဝါဟနာဂါရေသု စ ဒွါရေသု စ အာဏာပေတု။ ဝိ၊ ၃။ ၃၈၈။

ဝါဟနိကာ (ထီ) [ဝါဟု + ယု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၁၉၆။ (တစ်နည်း) ဝဟ + ယု။ ဓာတွတ္ထ။ အ-ကို ဏ္ဏ-ပြု။] ရွက်-ပို့-ဆောင်နိုင်သော (လှေ)။ ဝါဟနက ကြည့်။

ဝါဟန္တ (တိ) [ဝါဟု + (ဝါဟ) + အ + အန္တ] လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်သော။ ဝါဟန္တေန

ကဠှာ ကသိ---ပါဝိကာ (ဝိပိကာ၊သျာ၊က)။ သံ၊ ဌ၊ ၁။၂၃၅။ (- သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။၁၃၅-၌ ဝိဟောန္တေန-ဟု ပါဌ်ရှိသည်၊သင့်အံ့မထင်)။

ဝိဟာယတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိဟ + ဏာယ + တိ။ (တစ်နည်း) ဝဟ + ဏာယ + တိ။ ဝိဟာယတိ-သံ | (၁) ဖြစ်စေ၏။ (၂) ရွက်ဆောင်စေ-သွားစေ-မောင်းနှင်-၏။ (၃)ပြေးစေ၏။ ဝိဟောတိ -လည်းကြည့်။ (၁) ဝီရိယံ ဝိဟာယတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၄။ မဟာနိ၊ဌ။၁၁၅။ ဝိဟာယတီတိ ပဝတ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၄။ (၂) ပိဋ္ဌိယံ အဘိရုယှပိ နံ ဝိဟာယိံသု။ဇာ၊ဌ၊၇။၁၂၈။(၃) ဝိဟာယိဿာမိ (ဇာ၊၂။၂၁၃) တိ ပလာပေဿာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၉၂။

ဝိဟာယန္တ (တ်) | ဝဟ + ဏာယ + အန္တ | ရွက်ဆောင် - ရုန်း - စေသော။ သာရေန္တော ဝိယာတိ ရထံ ဝိဟာယန္တော ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၇၃။

ဝိဟာယိံသု (ကာ၊ကြိ) | ဝဟ + ဏာယ + ဥံ] ဝိဟာယတိ ၂ - ကြည့်။

ဝိဟာယိဿာမိ (ကာ၊ကြိ) |ဝဟ+ဏာယ+ဿာမိ] ဝိဟာယတိ (၃) ကြည့်။

ဝိဟာရူပ (န) | ဝိဟ + ရူပ | မြင်း၏-အသွင်-သဏ္ဍာန်။ ဝိဟာရူပေန အတ္တာနံ ဒဿေန္တိ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၃။

ဝိဟာသ (ပု) | ဝိဟ + အသ။ ဓာန်၊ ဋီ။၆၅၁။ ဥဟျတေ (ဝဟီယတေ)တိ ဝိဟာသော၊ အဇ-ဂရော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။| စပါးကြီးမြွေ။ ဝိဟာသော ဇဂရော ဘဝေ။ ဓာန်။၆၅၁။

ဝိဟာသတ (န) | ဝိဟ + သတ | ဝိဟတစ်ရာ၊ လှည်းတစ်စီးတင် ဝန်တို့၏ ၁၀၀၊ လှည်းအစီး ၁၀၀-တင်ဝန်၊ တင်း ၈၀၀၀ - ပမာဏရှိသောဝန်။ ဝိဟာသတံ ခေါ မဟာရာဇ ဝီဟီနံ။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။ သံ၊ဌ၊၂။၉၂။ ဝိဟာ၁ (ခ-ဂ-ယ) တို့လည်းကြည့်။

ဝိဟာသဟဿ (န) | ဝိဟ + သဟဿ | လှည်းအစီးအထောင်၊ လှည်းအစီးအထောင်တိုက် (ထင်း)။ ဒမော ဝိဟာသဟဿေဟိ။ ဇာ၊၁။ ၆၇။ ဇာ၊ ဌ၊၂။၂၂၂။ (-ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂၀ - ၌ " ဒါရူနံ သကဋသဟဿေန မဟာပိဂ်လံ ဈာပေတွာ" ဟုဆိုပြီး ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂၁ ၌ကား " သော ရာဇာ ဒါရူနံ ဝိဟာသဟဿေန ဒမော " ဟု ဆိုသည်)။

ဝိဟာသာ (ဗျ) | ကာရဏာ - စသော အနက်ကို ဟောသော နိပါတပဒ။ " ကာရဏာ" တိ ဣမိနာ "ဝိဟာသာ"တိ ပဒဿတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂၂။ | (၁) (က) အကြောင်းကြောင့်။(ခ)အကြောင်းပြု၍။(ဂ)အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်။ (၂) အာနုဘော်-အစွမ်းသတ္တိ-ကြောင့်။ (၁) (က) အယျာနံ ဝိဟာသာ (ဝိ၊၂။၂၀၆) တိ အယျာနံ ကာရဏာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၁၅၁။ (ခ) ဘဝန္တာနံယေဝ ဝိဟာသာ (ဒီ၊ ၂။၁၉၆) တိ ဘဝန္တေ ပစ္စယံ ကတွာ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၆၂။ (ဂ) ဝိဟာသာ (ထေရ၊၃၅၉) တိ ကာရဏဘာဝေန။ ထေရ၊ ဌ၊၂။၄၇၄။ (၂) တေသံ သီလာနံ ဝိဟာသာ အာနုဘာဝေ-နာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၂။၄၁။

ဝိဟာသိ (ကာ၊ကြိ) | ဝဟ + ဏေ + ဤ။ ဏေ ပစ္စည်းကျေ။ | ဖြစ်စေပြီ။ မမ ဝိဟာသိ တံ ဒုက္ခ (စရိယာ။၄၁ရ) န္တိ တံ ဒါရကဿ မာတာပိတုနဥ္စ ဒုက္ခံ မမ ဝိဟာသိ၊ မယှံ သရီရေ ဝိယ မမ ကရဏာယ ဝိဟောသိ။ စရိယာ၊ဌ။၂၃၈။

ဝိဟိနိ (ထိ) |ဝိဟိ+ဣနီ။ ဝိဟိနိ-သံ။ ဝိဟိဏီ-ပြာ။ | စစ်သည်၊ စစ်တပ်။ ဇေတွာ မာရံ သဝိဟိနိ (အံ၊၁။၃၂၃) န္တိ သသေနကံ မာရံ

ဇိနိတွာ ဌိတာ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၀။ ဝါဟိနီ ခဇိနီ သေနာ၊ စမူ စက္ကံ ဗလံ တထာ။ ဓာန်။၃၈၁။

ဝါဟိယ (တိ) [ဝဟ + ဏျ။ ဝါဟျ-သံ။] ဆောင်အပ်သောဝန်။ ဝါဟိယေ (ဇာ၊၁။၃၇၉) တိ ဝဟိတဗ္ဗဘာရေ သတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၅။

ဝါဟိ (ဟီ) ယမာန (တိ) [ဝဟ + ဏာယ + ယ + မာန။ ကာရိတလောပ။] ဆောင်ရွက်စေ-ပို့ဆောင်စေ-မောင်းနှင်-အပ်သော။ ဇဝံ ဝါဟိယမာနဥ္စ (ဝါဟိယမာနံ၀) ဂစ္ဆတိ အနိ၀တ္တန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၃၄။သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၃၅။

ဝါဟီ¹ (တိ) [ဝဟ + ဏီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ ဝါဟ+ ဤ။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၈၁။ ဝါဟိန်-သံ။ ဝါဟိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆောင်လေ့ရှိသော၊ ဆောင်ခြင်း-အလေ့-သဘော-ရှိသော။ (၂) ဆောင်တတ်သော။ (ပု) (၃) သိန္ဓောမြင်း။ (၁) ဝါဟီ (အံ၊၃။၃၂) တိ ဝဟနသဘာဝေါ ဒိန္နောဝါဒပဋိကရော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ (၂) ဘာရံ ဝဟန္တီတိ ဘာရဝါဟိနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၁။ (ပု) (၃) မနော ဒန္တံ ပထံ နေတိ၊ သမဒန္တေဟိ ဝါဟိဘိ (ဇာ၊၂။၂၇၄)တိ ယထာ ရထော နာမ ဝိသမဒန္တေဟိ သိန္ဓဝေဟိ ဥပ္ပထံ ယာတိ၊ သမဒန္တေဟိ သမသိက္ခိတေဟိ ယုတ္တော ဥဇုပထမေဝ အန္ဒေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၄၈။

ဝါဟီ² (တိ) [ဝဟ + ဏေ + ဏီ] (၁) ဖြစ်စေတတ်သော။ (၂) သွား - ရောက် - စေတတ်သော။ (၁) ပညံ ဝါဟေတီတိ ပညာဝါဟီ၊ ပညံ သာတိသယံ ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၈၈။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၅၃။ (-မူလဋီ၊၃။၃၆)။ (၂) ပညာ ဝါ ပုဂ္ဂလံ ဝါဟေတိ နိဗ္ဗာနာဘိမုခံ ဂမေတီတိ ပညာဝါဟီ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၅၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၄)။

ဝါဟီယတိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဝဟ + ဏေ + ယ+ တေ။ ကာရိတလောပ။] (၁) ဖြစ်စေအပ်၏။ (၂) ရွက်-ပို့-ဆောင်စေအပ်၏။ ဝါဟယတိ-လည်းကြည့်။ (၁) ဝီရိယံ ဝါဟီယတိ ပဝတ္တီယတိ။ အနုဋီ၊၁။၉၈။ (၂) တထာ မမ မုရခေရယုံ နိဗ္ဗာနာဘိမုခံ ဝါဟီယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

ဝါဟေတဗ္ဗ (တိ) [ဝဟ + ဏေ + တဗ္ဗ] (က) ရွက်ဆောင်-သွားစေ-လှော်-အပ်သော။ (ခ) ရွက်ဆောင်- မောင်းနှင်- အပ်သော။ (က) အပ္ပမာဒေန မေ အယံ နာဝါ ဝါဟေတဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ၊၃၆၂။ (ခ) ဒွါဒသဟိ ဝါဟေတဗ္ဗာ နာဌိယန္တောပမာ --- ဝုတ္တာ။မူလဋီ၊၁။၁၃၁။

ဝါဟေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝဟ + ဏေ + တိ။ စုရာဒိ ?၊ ဝဟတိ-နှင့် ဝါဟန, ဝုယှတိ- တို့လည်းကြည့်။] (၁) ဖြစ်စေ၏။ (၂) ရောက်စေ၏။ (၃) ဖဲစေ-ဖဲသွားစေ-ဖဲသွားအောင်ပြု-၏။ (၄) ပစ်ချ-ပစ်တင်-၏။ (၅) မျော-မျောစေ-၏။ (၆)ကူးမြောက်စေ၏။ (၇)ငင်-ခပ်-၏။ (၈) ပြာလွင့်-ပြာပစ်-လွင့်ပစ်-နှင်ထုတ်-၏။ (၉) ဆောင်တတ်၏၊ ဝါ - မျော၏။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၀။ သျ - စံ။) (၁) ဆောင်-ရွက်ဆောင်-စေ၏။

(၁) ဖြစ်စေ၏။ ဝီရိယံ ဝါဟေတိ(ပဋိသံ။ ၃၃) တိ ယောဂါဝစရော ဝီရိယံ ပဝတ္တေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ ဝဇိရ။ ၁၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၄။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၈၈။ မူလဋီ၊၃။၃၆)။ (၂) ရောက်စေ၏။ တံ ခိပ္ပညေ၀ (ခိပ္ပမေ၀) တီရံ ဝါဟေတိ။ ဝိ၊၄။ ၄၂၀။ အံ၊၃။၃၉။ ဥဒါန။၁၄၀။ တီရံ ဝါဟေတီတိ တီရတော (တီရံ-သျာ) အပွေတိ။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ တီရံ ဝါဟေတီတိ ဇတ္တေ ဝဟာဓာတုယာ ပါပုဏနတ္ထံ ဒသေန္တော အာဟ

" တီရံ အပေ့တိ" တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၃၁။ (၃) ဖဲစေ-ဖဲသွားစေ-ဖဲသွားအောင်ပြု-၏။ တီရံ ဝါဟေတီတိ တီရံ အပနေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၇၂။ (၂ -အမှတ်ပါဠိ၏ အဖွင့်)။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၇ - ကြည့်။ (၄) ပစ်ချ-ပစ်တင်-၏။ ဝါဟေတီတိ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဝိယ ဝိစိပ္ပဟာရေနေဝ ထလေ ခိပတိ။ (၂-အမှတ်ပါဠိ၏အဖွင့်) သာရတ္ထ၊၃။၄၂၉။ (၅) မျော-မျောစေ-၏။ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဝါဟေန္တိ။ ---- ဝါဟေယျာမ၊ ဝါဟေသုံ။ ဒီ၊ ၃။၇၇။ အင္ဂဝိမုခံ ဝါ ဝါဟေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၁။

(၆) ကူးမြောက်စေ၏။ သတ္တဝါဟန္တိ--- ဝါဟေတိ သံသာရကန္တာရံ ဥတ္တာရေတီတိ ဘဂဝါ သတ္တဝါဟော။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၅။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၂၉)။ (၇) ငင်-ခပ်-၏။ ဘိက္ခူ ဝလ္လိ-ကာယပိ ကာယဗန္ဓနေနပိ ဥဒကံ ဝါဟေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၅၉။ ဝါဟေန္တီတိ ဥဿိဉ္စန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၃၃။ (၈) ပြာလွင့်- ပြာပစ်- လွင့်ပစ်-နှင်ထုတ်-၏။ တတော ပလာပေ ဝါဟေထ။ အံ၊ ၃။၁၈။ သုတ္တနိ။၃၂၂။ မိလိန္ဒ။၄၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ တေ ပလာပေ ဝါဟေထ သြဓုနာထ (သြဓုနာထ-သြဓုနထ) ဝိဓမထ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။၂၀၈။ ဝါဟေထာတိ အပနေထ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၁။ (၉) ဆောင်တတ်၏။ ဝါ - မျော၏။ တံ ခိပ္ပမေဝ တီရံ ဝါဟေတိ။ ဝိ၊၄။၄၂၀။ (ဝိ၊၄။၄၂၀။သျ-စံ)။ (၁၀) ဆောင်-ရွက်ဆောင်-စေ၏။ ဝါဟယတိ ဘာရံ ဒေဝဒတ္တေန။ မောဂ်၊၂။၆။ သာမိကော ဒါသေန ဘာရံ ဝါဟေတိ။ နီရုတ္တိ၊၂၉၅။

ဝါဟေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝဟ + ဏေ + တွာ] မျောစေ-မျော-စစ်-၍။ ဒဓိတော ကဠိယံ ဝါဟေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ ကဋိယံ ဝါဟေတွာတိ ဒဓိမတ္ထုံ ပဝါဟေတွာ၊ ပရိဿာဝေတွာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

ဝါဟေထ (ကာ၊ကြိ) [ဝဟ + ဏေ + ထ] ပြာလွင့်-ပြာပစ်-လွင့်ပစ်-နှင်ထုတ်-ကြကုန်လော့။ ဝါဟေတိ (၈) ကြည့်။

ဝါဟေန္တ (တိ) [ဝဟ + ဏေ + အန္တ] (၁) ငင်-ခပ်-သော။ (၂) ရွက်ဆောင် - မောင်းနှင်-သော။ (၁) ဘိက္ခူ အဒ္ဓောကာသေ ဥဒကံ ဝါဟေန္တာ သီတေနပိ ဥဏှေနပိ ကိလမန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၆၀။ (၂) ယန္တာနိ ဝါဟေန္တာ ဖာဏိ-တာဒီနိ ပစန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၆။

ဝါဟေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝဟ + ဏေ + အန္တိ] (၁) မျော-မျောစေ-ကုန်၏။(၂) ငင်-ခပ်-ကုန်၏။ (၁) ဝါဟေတိ (၅) ကြည့်။ (၂) ဝါဟေတိ (၇) ကြည့်။

ဝါဟေယျာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝဟ + ဏေ + ဧယျာမ] ဝါဟေတိ (၅) ကြည့်။

ဝါဟေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝဟ + ဏေ + ဤ] ဝါဟသိ - ကြည့်။

ဝါဟေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝဟ + ဏေ + ဥံ] ဝါဟေတိ (၅) ကြည့်။

ဝါဠ³ (တိ) [ဝါ + အလ။ ဝါ + ဠ။ ဝါ ပဒဂမနေ အလန္တိ ဝါ ဝါဠော။ ကစ္စည်း။ ၆၆၅။ ဝါတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါဠော။ ဏွာဒိ။၂၂၅။ ဝလ + ဏ။ ဝလန္တုတ္တာနမသ္မာတိ ဝါဠော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၁၃။ ဝိ + အာ + လာ + အ။ ဝိသေသေန အာလာတိ ဂဏှာတိ အာယုန္တိ ဝါဠော။ဓာန်၊ ဋီ။၆၅၄။ ဝါ + အလ။ဓာန်၊ဋီ။၆၅၄။ ဝိသေ-သေန အာ သမန္တာ အလတီတိ ဗျာလော (ဝါဠော)။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဗျာလ-သံ။ ဝါလ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သားရဲ၊ (ခြင်္သေ့, သစ်,

ကျားစသည်)။ (၂) ကြမ်း-ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-သော (ဘီလူး)။ (၃) ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (အနည်းငယ်ဖြင့်သာ-အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-လေ့ရှိသော)။ (၄)ကြမ်းတမ်းသောတရား။ (၅) သားမြီး (စာမရီမြီး, မြင်းမြီးစသည်)။ (၆) မြွေ။

(၁) သားရဲ (ခြင်္သေ့, သစ်, ကျားစသည်)။ တံ ဝါဠာ ဇိဝိတာ ဝေါရောပေသုံ။ဝိ၊၁။၁၀၉။ ဝါဠာန (ဇာ၊၂။၃၁၈) န္တိ ဝါဠမိဂါနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၆၃။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆)။ ဝါဠကန္တာရ, ဝါဠန္တရာယ-တို့လည်းကြည့်။ (၂) ကြမ်း-ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-သော(ဘီလူး)။ သန္တိ ခေါ ပနာရညေ ဝါဠာ အမနုဿာ။ အံ၊၂။၉၀၊၂၃၆။ဝါဠာ အမနုဿာတိ ကက္ခဠာ ဒုဋ္ဌာ ယက္ခာဒယော အမနုဿာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆။ (-ဝိ၊၁။၁၀၉။ အံ၊၁။၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၅)။ (၃) ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (အနည်းငယ်ဖြင့်သာ-အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-လေ့ရှိသော)။ ဝါဠာ (ဇာ၊၂။၁၂၆) တိ ဒုဋ္ဌာ အပ္ပကေနေဝ ကုဇ္ဈ-နသီလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၆။ ဝါဠေဟိ (ဇာ၊၂။၂၇၁)တိ ဒုဋ္ဌေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။ (၄) ကြမ်းတမ်းသောတရား။ ကာယော ဟိ ရာဂါဒီနံ ဝါဠာနံ ဝသနောကာသတော "ဂုဟာ" တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၈။ (၅) သားမြီး (စာမရီမြီး, မြင်းမြီးစသည်)။ ဝါဠဗီဇနိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇) တိ စာမရိဝါလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇။ ဝါဠကမ္ဗလ-လည်းကြည့်။ (-ဝိမာန။ ၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉)။ (၆) မြွေ။ ဒွိဇိဝှေါ ဉရဂေါ ဝါဠော။ ဓာန်။၆၅၄။ ဝါလံ သပ္ပံ ဂဏှန္တသီလတာယ ဝါဠဂါဟီ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၆။ ဝါဠကန္တာရ-လည်းကြည့်။

ဝါဠ[၂] (တိ) [ဝါဠ + ရူပ] သားရဲရုပ်၊ ခြင်္သေ့, သစ်, ကျား စသောအရုပ်။ ပလ္လင်္ကော နာမ အာဟရိမေဟိ ဝါဠေဟိ ကတော ဟောတိ။ ဝိ။၂။၃၉၃။ ဝါဠေ ဘိန္ဒိတွာ ပရိဘုဥ္ဇိတုံ။ ဝိ၊ ၄။၃၂၀။ ဝါဠသယ်ာနေ - လည်းကြည့်။

ဝါဠ[၃] (တိ) [ဝါဠ + ဏ] သားရဲရှိ-ရာဖြစ်-သော။ ဝါဠဝန - ကြည့်။

ဝါဠအမနုဿ (ပု) [ဝါဠ + အမနုဿ] ကြမ်းကြုတ်ခက်ထန်သောဘီလူး။ တေ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၂) တိ ဝါဠအမနုဿာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။

ဝါဠကန္တာရ (ပု) [ဝါဠ + ကန္တာရ] (ကြမ်းတမ်းသော ခြင်္သေ့, သစ်, ကျားစသော) သားရဲ, မြွေတို့-ရှိ -အုပ်စိုး -သော ခရီးခဲ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု အညတရံ ဘိက္ခုံ ဝါဠကန္တာရံ ပါဟေသိ။ ဝိ၊ ၁။၁၀၉။ ယသ္မိံ ကန္တာရေ ဝါဠမိဂါ ဝါ ဒီဃ-ဇာတိကာ ဝါ အတ္ထိ၊ သော ဝါဠကန္တာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ သီဟာဒီဟိ အမိဋ္ဌိတမဂ္ဂေါ ဝါဠ-ကန္တာရံ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ စောရကန္တာရန္တိ စောရေဟိ အမိဋ္ဌိတကန္တာရံ၊ တထာ ဝါဠ-ကန္တာရံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၃။ (- ဝိ၊၂။၁၅၁။ မဟာနိ။၃၅၃။ စူဠနိ။၂၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅)။

ဝါဠကမ္ဗလ (န) [ဝါဠ + ကတ + ကမ္ဗလ] သားမြီး (မြင်းမြီးစသည်) တို့ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော ကမ္ဗလာ။ ဝါဠကမ္ဗလံ နိဝါသေတွာ ။ ပ ။ ဥလူကပက္ခံ နိဝါသေတွာ။ ဝိ၊၃။၄၂၁။ ဝါဠကမ္ဗလမ္ပိ ဓာရေတိ၊ ဥလူကပက္ခိကမ္ပိ ဓာရေတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ဒီ၊၃။၃၄။အဘိ၊ပု။၁၆၄။ ဝါဠကမ္ဗလန္တိ အဿဝါလေဟိ ကတကမ္ဗလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ ဝါဠကမ္ဗလန္တိ အဿဝါဠာဒီဟိ ကတကမ္ဗလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။

ဝါဠကုမ္ဘိလ (ပု) [ဝါဠ + ကုမ္ဘိလ] ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-သော မိကျောင်း။

ဝါဠကုမ္ဘိလဋ္ဌာန (န) [ဝါဠကုမ္ဘိလ + ဋ္ဌာန] ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-သော မိကျောင်းတို့ အုပ်စိုးသောအရပ်ဌာန။ ဝါဠမိဂဋ္ဌာန - လည်းကြည့်။ ဝါဠကုမ္ဘိလဋ္ဌာနေသုယေဝ သြတာ-ရေယျာထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၅၂။

ဝါဠကောဋ္ဌိ (ထီ) [ဝါဠ + ကောဋ္ဌိ] သားမြီး၏-အစွန်း-အဖျား။ ဝါလဂ္ဂ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀) န္တိ ဝါဠကောဋ္ဌိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။

ဝါဠဂဟာကုလ (တိ) [ဝါဠ + ဂဟ + အာကုလ] ကြမ်းတမ်းသော-ညံကောင်-မိကျောင်း-ငါး မန်း-တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ နာဝသဿယော စ ဘဝတိ ဝါဠဂဟာကုလော ဏ္ဏဝ ကမလ-သဏ္ဍော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။

ဝါဠဂါဟီ (တိ) [ဝါဠ + ဂဟ + ဏီ။ ထီ - ၌ ဝါဠဂါဟိနီ။ ဗျာလဂြာဟိန်-သံ။] အလမ္ပာယ်သမား။ ဝါဠဂါဟျာဟိတုဏ္ဍိကော။ ဓာန်။ ၆၅၆။ ဝါဠံ သပ္ပံ ဂဏှနသီလတာယ ဝါဠ-ဂါဟီ။ ဓာန်၊ဋီ။

ဝါဠဂ္ဂ (န) [ဝါဠ + အဂ္ဂ] ဝါဠကောဋ္ဌိ -ကြည့်။

ဝါဠတာ (ထီ) [ဝါဠ + တာ] ကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်။ ကက္ခဠတာယ ဝါဠတာယာတိ ဧတ္ထ ကက္ခဠဿ ဘာဝေါ ကက္ခဠတာ၊ ဝါဠဿ ဘာဝေါ ဝါဠတာတိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေန္တော။ ပါစိတ်၊ယော။၄၄၁။

ဝါဠတိ (ကြိ) [ဝါဠ + အ + တိ။ ဝါဠတေ-သံ။] ရေချိုး၏။ ဝါဠတေ လောကော။ ဓာတွတ္ထ၊ သျှ။ ၃၆၅-ဂါထာ။

ဝါဠတ္တ (န) [ဝါဠ + တ္တ] ဝါဠတာ - ကြည့်။ ကက္ခဠတ္တာယ ဝါဠတ္တာယာ (ဝိ၊၄။ ၂၀၈-၉)တိ ကက္ခဠဘာဝါယ စေဝ ဝါဠဘာဝါယ စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၄၉။ (-ကင်္ခါ။ ၂၉၁-၌ကား ဝါဠတ္တာယ - ဟု ရှိသည်။)

ဝါဠန္တရာယ (ပု) [ဝါဠ + အန္တရာယ] ကျားစသောသားရဲအန္တရာယ်။ မနုဿန္တရာယော အမနုဿန္တရာယော ဝါဠန္တရာယော။ ဝိ၊၃။ ၁၅၂။ (-ဝိ၊၄။၄၂၉)။ ဗျဂ္ဃါဒယော စဏ္ဍမိဂါ အာဂစ္ဆန္တိ။ အယံ ဝါဠန္တရာယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၉။

ဝါဠဗီဇနီ (ထီ) [ဝါဠ + ဗီဇနီ] စာမရီသားမြီး-ယပ်-ခြင်ခတ်။ ရတနမယဆတ္တဉ္စ ပဂ္ဂယှ ဝါဠဗီဇနိံ။ အပ၊ ၁။ ၉၃။ ဝါဠဗီဇနိဉ္စ သေတပဝရစာမရိဉ္စ ပဂ္ဂယှ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၅။ ဝါဠဗီဇနီ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇)တိ စာမရိဝါလံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၇။ (-မဟာနိ။ ၂၉၆။စူဠနိ။ ၂၅၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၅)။

(စာမရီသားမြီးယပ်ကား --- (၁) သန်လျက်။ (၂) ထီးဖြူ။ (၃) သင်းကျစ်။ (၄)ခြေနင်း။ (၅) စာမရီသားမြီးယပ် ဟူသော မင်းမြောက်တန်ဆာ (၅) ပါးတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၈၁-၂။ ဓာန်။ ၃၅၈။)

ဝါဠမစ္ဆ (ပု) [ဝါဠ + မစ္ဆ] ငါးမန်း၊ ကြမ်းသောငါး။ သစေ ပန အန္တရာ ကိဉ္စိ ဥဒကသပ္ပံ ဝါ ဝါဠမစ္ဆံ ဝါ ဒိသွာ ဘီတော ပလာယတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅)။

ဝါဠမစ္ဆပိတ္တ (န) [ဝါဠမစ္ဆ + ပိတ္တ] ငါးမန်းသည်းခြေ (ကြမ်းတမ်းသောငါး၏ သည်းခြေ)။ မစ္ဆပိတ္တ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၅) န္တိ ဝါဠမစ္ဆပိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၈။

ဝါဠမစ္ဆာကုလ (တိ) [ဝါဠမစ္ဆ + အာကုလ] ကြမ်းသော ငါး- ငါးမန်း-တို့ဖြင့် ပြွမ်းသော။ ဝါဠမစ္ဆာကုလာယ နဒိယာ ပါရံ ဂန္တု-ကာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၃။

ဝါဠမစ္ဆောဒက (န) [ဝါဠမစ္ဆ + ဥဒက] မကာရ (မကန်း) စသော ကြမ်းသောငါးရှိသော ရေ။

ဝါဠမစ္ဆောဒက (မဓု၄။၁၇၈) န္တိ မကရာဒိ-ဝါဠမစ္ဆဝန္တံ ဥဒကံ။ မဓုဋီ၃။၃၇၄။

ဝါဠမိဂ (ပု) [ဝါဠ + မိဂ။ ထီ-၌ ဝါဠမိဂီ။] သားရဲ၊ ကြမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ကြမ်းတမ်း-ခက်ထန်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော သားကောင်၊ ခြင်္သေ့, သစ်,ကျားစသောသားရဲတိရစ္ဆာန်။သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟန္တိ၊ တတော ဝါဠမိဂါနိ စ။ ဝိ၄။၂၉၁၊ ၃၁၄။ ဝါဠမိဂါတိ သီဟဗျဂ္ဃအစ္ဆတရစ္ဆာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၃။၃၇၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၅၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။ ၃၆၃။ ဝါဠမိဂေါ (ဇာ၊၂။၁၁၉) တိ ဒုဋ္ဌမိဂေါ။ ဇာဋ္ဌ၅။၄၆၄။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၉၃။ ဒီဋီ၊၁။၃၃၁။သီဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၉။ မဋီ၊ ၃။၁၃။ သံဋီ၊၂။၃၃၈)။

ဝါဠမိဂဂဏ (ပု) [ဝါဠမိဂ + ဂဏ] ကြမ်းသောသားကောင်-သားရဲ-တို့၏ အပေါင်း။ သီဟဗျဂ္ဃါဒီဟိ ဝါဠမိဂဂဏေဟိ စ ဟံသကောဉ္စမယူရာဒိပက္ခိသမူဟေဟိ စ သောဘိတော။ အပဋ္ဌ၁။၁၁၇။

ဝါဠမိဂဋ္ဌာန (န) [ဝါဠမိဂ + ဌာန] ကြမ်းတမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့-စိုးမိုး-အုပ်ချုပ်-ကြီးစိုး-သောအရပ်။ ဝါဠမိဂဋ္ဌာနေ(အံ၊ဋ္ဌ၁။၃၂၃)တိ ဝါဠမိဂေဟိ အဓိဋ္ဌိတဋ္ဌာနေ။ အံဋီ၁။၂၀၈။

ဝါဠမိဂနိသေဝိတ (တိ) [ဝါဠမိဂ + နိသေဝိတ] (၁) ကြမ်းတမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့-လှည့်လည်-ကျက်စား-သွားလာ-သော။ (၂) ကြမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့ မှီဝဲအပ်သော။ (၁) ဝါဠမိဂနိသေဝိတ (ထေရ။ ၃၀၅)န္တိ သီဟဗျဂ္ဃါဒီဟိ ဝါဠမိဂေဟိ စရိတံ။ ထေရဋ္ဌ၂။၂၀၄။ (၂) ဝါဠမိဂနိသေဝိတေ (ထေရ။၃၀၇)တိ သီဟဗျဂ္ဃါဒီဟိ ဝါဠမိဂေဟိ ဥပသေဝိတေ ဝနေ။ ထေရဋ္ဌ၂။၂၁၆။

ဝါဠမိဂပရိပန္ထနိဝါရဏ (န) [ဝါဠမိဂ + ပရိပန္ထ + နိဝါရဏ] ကြမ်းသော သားကောင်ဟူသော ဘေးရန်ကို တားမြစ်ခြင်း။ ရတ္တိံ ဝါဠမိဂပရိပန္ထနိဝါရဏတ္ထံ မဟန္တံ ဒဏ္ဍံ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ။ ဓမ္မဋ္ဌ၁။၃၈။

ဝါဠမိဂဘယ (န) [ဝါဠမိဂ + ဘယ] ကြမ်းသော သားကောင်(သားရဲ)ဟူသော-ဘေး-ကြောက်ဖွယ်။ တေ အတ္တနော ဝါဠမိဂဘယာဘာဝံ ဒဿေတုံ ဂါထမာဟံသု။ ဇာဋ္ဌ၆။၁၁၀။

ဝါဠမိဂရူပမရ (တိ) [ဝါဠမိဂရူပ + မရ + အ] ကြမ်းသော သားကောင် (သားရဲ) တို့၏ အသွင် - ပုံသဏ္ဌာန် - ကို ဆောင်သော။ ဝါဠမိဂရူပမရာဟိ ဒေဝတာဟိ ဥပရုဒ္ဓမဂ္ဂါ။ စရိယာဋ္ဌ။၉၄။

ဝါဠမိဂသံဃသေဝိတ (တိ) [ဝါဠမိဂ + သံဃ + သေဝိတ] ခြင်္သေ့, ကျားစသော ကြမ်းသော သားကောင် (သားရဲ) အပေါင်းသည် မှီဝဲအပ်သော။ ဝါဠမိဂသံဃသေဝိတ (ထေရီ။ ၄၂၁) န္တိ သီဟဗျဂ္ဃါဒိဝါဠမိဂသမူဟေဟိ တတ္ထ တတ္ထ ဥပသေဝိတံ။ ထေရီဋ္ဌ။၂၆၀။

ဝါဠမိဂသမာကုလ (တိ) [ဝါဠမိဂ + သမာကုလ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝါဠမိဂသမာကုလေ (အပ၁။၅၅)တိ ကာဠသီဟာဒီဟိ စဏ္ဍမိဂ-သယေဟိ အာကုလေ သံကိဏ္ဏေတိ အတ္ထော။ အပဋ္ဌ၁။၃၄၁။

ဝါဠမိဂါကိဏ္ဏ (တိ) [ဝါဠမိဂ + အာကိဏ္ဏ] ဝက်ဝံစသော ကြမ်းသောသားကောင် (သားရဲ) တို့ဖြင့်-ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း-သော။ ဝနေ ဝါဠမိဂါကိဏ္ဏေ။ ဇာ၊၂။၇၇၊၃၁၈၊၃၂၅၊၃၃၆။ ၃၄၂၊၃၄၈-၉၊၃၆၃။

ဝါဠမိဂါကုလ (တိ) ဝါဠမိဂ + အာကုလ] ဝါဠ-မိဂါကိဏ္ဏ -ကြည့်။ ဝါဠမိဂါကုလေ အရညေ ဘေသဇ္ဇံ ဝိယ။ မဋ္ဌ၁။၉၉။

ဝါဠမိဂါဂမနနိဝါရဏ (န) [ဝါဠမိဂ + အာဂမန+ နိဝါရဏ] ကြမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့လာခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ " အာဟိတော ဂိနီ"တိ ဘဏန္တော ဝါဠမိဂါဂမနနိဝါရဏံ ဒီပေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

ဝါဠမိဂါဓိဋ္ဌိတ (တိ) [ဝါဠမိဂ + အဓိဋ္ဌိတ] ကြမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့-စိုးမိုး-အုပ်ချုပ်-ကြီးစိုး-သော။ အသုဘံ ဟိ နာမေတံ ဝါဠမိဂါဓိဋ္ဌိတမ္ပိ အမနုဿာဓိဋ္ဌိတမ္ပိ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၄။

ဝါဠမိဂါနုစရိတ (တိ) [ဝါဠမိဂ+အနုစရိတ] ကြမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့-လှည့်လည်-သွားလာ-အပ်သော။ ဝါဠမိဂါနုစရိတော၊ ဝိပ္ပနဋ္ဌောသ္မိ ကာနနေ။ ဇာ၊၁။၃၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၇၂။

ဝါဠမိဂါယုတ (တိ) [ဝါဠမိဂ + အာယုတ] ကြမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့နှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ ကြမ်းသော-သားကောင်-သားရဲ-တို့ဖြင့် ပြွမ်းသော။ အဟံ ဟိ ဝနံ ဂစ္ဆာမိ၊ ယောရံ ဝါဠမိဂါယုတံ။ ဇာ၊၂။၃၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၆၀။

ဝါဠယက္ခ (တိ) [ဝါဠ + ယက္ခ] (၁) ကြမ်းတမ်းသော ဘီလူးရှိသော။ (ပု) (၂) ကြမ်းတမ်းသောဘီလူး။ (၁) ဝါဠယက္ခဝိဟာရ -ကြည့်။ (ပု) (၂) ဧဝံ ဝါဠယက္ခမ္ပိ ဘိက္ခုသန္တိကံ ပေသေန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (-ဝဇိရ၊၁၆၉)။

ဝါဠယက္ခဝတ္ထု (န) [ဝါဠယက္ခ + ဝတ္ထု] ကြမ်းသောဘီလူး၏-ဝတ္ထု-အတ္ထုပ္ပတ္တိ-အကြောင်းအရာ - ဇာတ်ကြောင်း။ ဝါဠယက္ခဝတ္ထုသ္မိံ ဝါဠယက္ခဝိဟာရ (ဝိ၊ ၁။ ၁၀၉) န္တိ ယသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝါဠော စဏ္ဍော ယက္ခော ဝသတိ။ တံ ဝိဟာရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ဝါဠယက္ခဝိဟာရ (ပု) [ဝါဠယက္ခ + ဝိဟာရ] ကြမ်းသော-ဘီလူး-ဘီလူးရဲ-ရှိသောကျောင်း။ ဝါဠယက္ခဝတ္ထု - ကြည့်။

ဝါဠယက္ခသဉ္စရဏ (န) [ဝါဠယက္ခ + သဉ္စရဏ] ကြမ်းသော-ဘီလူး-ဘီလူးရဲ-တို့ လှည့်လည်-ကျက်စား-သွားလာ-ရာဖြစ်သော။ ဝါဠယက္ခ-သဉ္စရဏတ္တာ ရာဇဂဟူပစာရဿ နဂရေ သဟဿဘဏ္ဍိကံ စာရေသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။

ဝါဠယက္ခာနုစရိတ (တိ) [ဝါဠယက္ခ+အနုစရိတ] ဝါဠယက္ခသဉ္စရဏ - ကြည့်။ ဝါဠယက္ခာနု-စရိတော(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈)တိ ကုရူရေဟိ ယက္ခေဟိ အနုဝိစရိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂။

ဝါဠယုတ္တ (တိ) [ဝါဠ + ယုတ္တ] သားရဲရုပ်နှင့် ယှဉ်သော၊ သားရဲရုပ် တပ်ဆင်အပ်သော။ ကေစိ ပန "ဝါဠယုတ္တတ္တာ"တိ ပါဌံ ကပ္ပေတွာ ဝါဠရူပယုတ္တတ္တာတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၇၅။

ဝါဠရဇ္ဇု (ထီ) [ဝါဠ + ကတာ + ရဇ္ဇု] သားမြီးဖြင့် ကျစ်အပ်သော ကြိုး။ သားမြီးကြိုး။ ဝါဠရဇ္ဇုယာ ဇင်္ဃံ ဝေဌေတွာ ဃံသေယျ။ သံ၊ ၁။၄၃၄။ ဝါဠရဇ္ဇုယာတိ သုတ္တာဒိမယာ ရဇ္ဇု မုဒုကာ ဟောတိ၊ ဝါဠရဇ္ဇု ခရာ ဖရုသာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဝါဠရဇ္ဇုယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၂)တိ ဝါဠေဟိ ကတရဇ္ဇုယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၆။

ဝါဠရူပ (န) [ဝါဠ+ရူပ] (ခြင်္သေ့, သစ်, ကျားအစ ရှိသော) ကြမ်းသော သားကောင်တို့၏အရုပ်၊ သားရဲရုပ်။ ပလ္လင်္ကောတိ ပါဒေသု ဝါဠရူပါနိ ဌပေတွာ ကတော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ဝါဠရူပါနီတိ အာဟရိမာနိ ဝါဠရူပါနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။ ဝါဠရူပါနိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃)တိ အာဟရိမာနိ သီဟဗျဂ္ဃာဒိ-ဝါဠရူပါနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၂။ ဝါဠရူပါနီတိ သီဟဗျဂ္ဃာဒိဝါဠရူပါနိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၃၃၉။

ဝါဠုရူပက (နာ) [ဝါဠုရူပ + က] ဝါဠုရူပ -ကြည့်။ ဆတ္တဒဏ္ဍော ဂေဟထမ္ဘေသု ဝိယ ယာနကော ဝါ ဝါဠုရူပကံ ဝါ နံ ဝဍ္ဎတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

ဝါဠုရူပပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဝါဠုရူပ + ပရိက္ခိတ္တ] သားရဲရုပ်တို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ ဝါဠုရူပပရိက္ခိတ္တ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃) န္တိ ဝါဠုရူပေဟိ ပရိဝါရိတံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၉၅။

ဝါဠုရူပယုတ္တ (တိ) [ဝါဠုရူပ + ယုတ္တ] ဝါဠုယုတ္တ- ကြည့်။

ဝါဠုဝန (နာ) [ဝါဠု + ဝန] သားရဲရှိသောတော၊ သားရဲတို့စိုးအုပ်သောတော။ ဝါဠုဝနမနုပ္ပ- ဝိဋ္ဌော ဝိယ ပုရိသော။ မိလိန္ဒ။၂၂။

ဝါဠုဝဏ္ဏ (တိ) [ဝါဠု (ဝါလ?) + ဝဏ္ဏ] သားမြီး- အမြီး-ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော။ ဝါဠီ - ကြည့်။

ဝါဠုဝိဇ္ဈန (နာ) [ဝါဠု +ဝိဇ္ဈန] သားမြီးဖျားကို မြား ဖြင့်ပစ်ခြင်း။ ဤဒိသေ ဌာနေ သမာဓာန- ပတိရူပကိစ္စကရောယေဝ ဝါဠုဝိဇ္ဈနာဒီသု ဝိယာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။

ဝါဠုဝိဟင်္ဂသောဘိတ (တိ) [ဝါဠု + ဝိဟင်္ဂ + သောဘိတ] သားရဲ, ငှက်တို့ဖြင့် တင့်တယ် သော။ ဩလောကမယာ ပဒုမာ၊ ဝါဠုဝိဟင်္ဂ- သောဘိတာ။ အပ၊၁။၂။ သီဟဗျဂ္ဃဒီဟိ ဝါဠုမိဂဂဏေဟိ စ ဟံသကောဉ္စမယူရာဒိ- ပက္ခိသမူဟေဟိ စ သောဘိတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၇။

ဝါဠုဝိဟာရ (ပု) [ဝါဠု + အမိဋ္ဌိတ + ဝိဟာရ] ကြမ်းသော -သားကောင်-သားရဲ-တို့-စိုးမိုး- အုပ်ချုပ်-ကြီးစိုး-သောကျောင်း။ ဝါဠုဝိဟာရ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀) န္တိ စဏ္ဍသတ္တေဟိ အမိဋ္ဌိတ- ဝိဟာရံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆။

ဝါဠုသင်္ဃာဋ (ပု) [ဝါဠု + ကတ + သင်္ဃာဋ] သားရဲရုပ်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သောခေါင် လျှောက်။ ဝါဠုသင်္ဃာဋာဒီသု ကပေါတာဒယော သယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ ဝါဠုသင်္ဃာဋော နာမ ထမ္ဘာနံ ဥပရိ ဝါဠုရူပေဟိ ကတသင်္ဃာဋော ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၈။ဝိမတိ၊၂။၆။ (-ပါစိတ်၊ ယော။၉)။

ဝါဠုသင်္ဃာဋယန္တ (နာ) [ဝါဠု + သင်္ဃာဋ + ယန္တ] တစပ်တည်း ဖွဲ့စပ်အပ်သော သားရဲရုပ်ရှိ သော-ယန္တရား-စက်။ ဝါဠုသင်္ဃာဋယန္တ (ဒီ၊ ဋ္ဌ။၂။၂၀၅) န္တိ ကုက္ကုလံ ပဋိဘယဒဿနံ အညမညပဋိဗဒ္ဓဂမနာဒိတာယ သံဃာဋိတ- ရူပကယန္တံ ယောဇေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၂။

ဝါဠုသင်္ဃာတယန္တ (နာ) [ဝါဠုသင်္ဃာတ + ယန္တ] ဝါဠုသင်္ဃာဋယန္တ - ကြည့်။

ဝါဠုဝါဝါသ (ပု) [ဝါဠု + အာဝါသ] ကြမ်းတမ်း သော-ဘီလူး- ဘုတ်- ပြိတ္တာ- တို့၏နေရာ။ ဣဒမသာ ဝါဠုဝါဝါသံ ဝဒါမိ။ သေယျ- ထာပိ သာ ဘိက္ခဝေ သိဝထိကာ ဝါဠုဝါနံ အမနုဿာနံ အာဝါသော တထူပမံ ဘိက္ခဝေ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ ဝဒါမိ။ အံ၊၂။၂၃၅-၆။

ဝါဠီ (တိ) [ဝါဠု + ဤ။ ထီ-၌ ဝါဠိနီ။ (ဝါလီ၊ ပါကတ)။] မြင်း၊ မြီးဆံရှိသော သတ္တဝါ။ ဝါဠုဝဏ္ဏ - ကြည့်။ ဣမေ စ ဝါဠီ မဏိစန္ဒ- ကပ္ပိကာ။ ဝိမာန။၉၁။ ဝါဠီတိ ဝါဠုဝဏ္ဏော သမ္ပန္နဝါဠမိနော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၈။

ဝါဠုကယဉ္ဇ (ပု) [ဝါဠုကာ + ယဉ္ဇ] သဲအိုး၊ သဲ ဖြင့်ပြည့်သောအိုး။ ဝရမဿ ဝါဠုကယဉ္ဇံ ဂလေ ဗန္ဓိတွာ မရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၆။

ဝါဠုကာ (ထီ) [ဝလ + ဏွု] ဝါလုကာ - ကြည့်။

ဝိ° (ဗျ) [ရူ။၁၂၈-နှာ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၆၇-နှာ။ နိရုတ္တိ။၁၅၈-နှာ။ ဝါ + ဣ။ ဒွိ - ဝိ၊ ဒိ-ချေ။ ကောတ္ထုဘ။] (၁) အထူး၊ ထူးခြားခြင်း၊ လွန်ကဲခြင်း (ဝိသေသ၊ ဝိသိဋ္ဌ၊ အတိသယ)။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား (ဝိဝိဓ)။

(၃) ပြင်းထန် -အားရှိ -အားကောင်း -ခြင်း (ဘုသ၊ဗလဝ)။ (၄) ကင်းခြင်း (ဝိဂတ)။ (၅) မ၊ မဟုတ်၊ မရှိ (အဘာဝ)။ (၆) ဆန့်ကျင်ခြင်း၊ ငြင်းခုံခြင်း (ဝိရုဒ္ဓ၊ ကလဟ)။ (၇) ဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-ခြင်း။ (ဝိရူပတာ)။ (၈) ယိုစီးခြင်း (ဝိဿန္ဒန)။ (၉) ရောနှော ခြင်း (ဝိမိဿိတ)။ (၁၀) ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း (ဝိပရိဏာမ)။ (၁၁) ပျက်စီးခြင်း (ဝိနဿန)။ (၁၂) ဖောက်ပြန်-တိမ်းပါး-ချွတ်ချော်-ပြောင်းပြန်ဖြစ်-ခြင်း (ဝိကာရ)။ (၁၃) စူးစမ်းခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း (ဝိစိနန)။ (၁၄) အသီး အသီး (ဝိသုံ ဝိသုံ)။ (၁၅) အစအမှု (အာဒိကမ္မ)။ (၁၆) ဖြတ်တောက်ခြင်း (ဝိစ္ဆိန္ဒန)။ (၁၇) စိစစ်ခြင်း (ဝိစာရဏာ)။ (၁၈) အလိုမရှိခြင်း (ဝိဝသ)။ (၁၉)ထိုးထွင်း၍သိခြင်း (ပဋိဝိဇ္ဈန)။

(၂၀) ကြည်ခြင်း (ဝိနာ)။ (၂၁) အကျယ် (ဝိတ္ထာရ)။ (၂၂) တခြား၊ တစ်ပါး(အည)။ (၂၃) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ခြင်း (ဝိယောဂ)။ (၂၄) ပွင်းလင်းခြင်း (ဝိဝဋ္ဋ)။ (၂၅) ပစ်ချခြင်း (ဝိက္ခိပန)။ (၂၆) ဝေးကွာ-ကွာလှမ်း-ခြင်း (ဒူရ)။ (၂၇) အထူးသဖြင့် ပြန့်ပြောခြင်း (ဝိပုလတမ)။ (၂၈) ထက်ဝန်းကျင် (သမန္တ)။ (၂၉) ယုတ်ညံ့ခြင်း (နိဟီန)။ (၃၀) မြဲမြန်ခြင်း (ဒဠှ)။ (၃၁) အဖန်ဖန်၊ အထပ်ထပ်(ပုနပ္ပုန)။ (၃၂) နည်းလမ်း၊ အကြောင်း=ဥပါယ် (ဝိဓါနယ၊ဥပါယ)။ (၃၃) ဖီလာ၊ကန့်လန့် (တိရိယ)။ (၃၄) ပြန့်ကြဲ-ကွဲအက်-ခြင်း (ဝိသရဏ)။ (၃၅) ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲခြင်း (ဝိပ္ပကိဏ္ဏ)။ (၃၆) မတူ-အတုမဲ့-အတုမရှိ-ခြင်း (အသဒိသ)။(၃၇) အစိုးရခြင်း (ဣဿရိယ)။ (၃၈) စက်ဆုပ်ခြင်း (ကုစ္ဆန)။ (၃၉) ပင်ပန်းခြင်း (ခေဒ)။ (၄၀) အတူ-တကွ-ဖြစ်ခြင်း (သဟတ္ထ)။ (၄၁) ကုန်လွန်-ကျော်လွန်-ခြင်း (အစ္စယ)။ (၄၂) ထင်စွာ-ထင်ရှား-ဖြစ်ခြင်း (ပါတုဘာဝ)။ (၄၃) မညီညာ-မညီညွတ်-ခြင်း (ဝိသမ)။ (၄၄) ထွက်ခြင်း (ဝိနိဂ္ဂတ)။ (၄၅) ခွဲဝေ-ဝေဘန်-ခြင်း (ဝိဘဇန)။ (၄၆) ကပ်ငြိခြင်း (ဝိသိလေသ)။ (၄၇) ဆန်းကြယ်ခြင်း (ဝိစိတြ)။ (၄၈) ထင်ရှား-တောက်ပ-ခြင်း (ဘာသ)။ (၄၉) ရှေးရှုမဟုတ်ခြင်း (အနဘိမုခ)။ (၅၀) တွေဝေခြင်း (မောဟ)။ (၅၁) မတည်တံ့ခြင်း (အနဝဋ္ဌိတ)။ (၅၂) ပြမာန်းခြင်း (ပမာန)။ (၅၃) လိမ္မာခြင်း (ဒက္ခတာ)။ (၅၄) စင်ကြယ်ခြင်း (ဝိသုဒ္ဓိ)။ (၅၅) ၂-ခုသချာ (ဒွိသဒ္ဒတ္ထ)။ (၅၆) အနက်ထူးမရှိ (ပဒပူရဏ၊ ပဒါလင်္ကာရ)။

(၁) အထူး၊ ထူးခြားခြင်း၊ လွန်ကဲခြင်း (ဝိသေသ၊ ဝိသိဋ္ဌ၊ အတိသယ)။ ဗဟိဒ္ဓါ စ ဝိပဿတိ (ထေရ၊၂၉၂) တိ ယော စ ဝုတ္တနယေန အဇ္ဈတ္တံ န ဇာနာတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ပန သုတာနုသာရေန အာကပ္ပသမ္ပတ္တိအာဒိဥပဓာရဏေန ဝါ ဝိသေသတော ပဿတိ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ တေ အနေကပရိယာယေန ဝိမုတ္တိယာ ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဝိကပ္ပံ အာပဇ္ဇေယျာ (ဝိ၊၁။၃၁၈) တိ ဝိသိဋ္ဌကပ္ပံ အဓိကဝိဓာနံ အာပဇ္ဇေယျ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ကင်္ခါ။၁၆၈။ ဝိကပ္ပန္တိ ဝိသိဋ္ဌော ကပ္ပေါ ဝိကပ္ပေါ၊ ဝိ-သဒ္ဒေါ စေတ္ထ ဝိသိဋ္ဌတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၀၈။ အညမညဝိသိဋ္ဌာနံ ကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၈၄။အယံ ခေါ မဏိ ဝေဠုရိယော သုဘော ဇာတိမာ သုပရိကမ္မကတော အစ္ဆော ဝိပ္ပသန္နော။ ဒီ၊၁။၇၂။ ဝိပ္ပသန္နောတိ သုဋ္ဌု ပသန္နော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဝိမောက္ခော (အံ၊၃။၁၂၆) တိ ကေနဋ္ဌေန ဝိမောက္ခော

အဓိမုစ္စနဒ္ဓေန၊ ကော ပနာယံ အဓိမုစ္စနဒ္ဓော နာမ ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ စ သုဋ္ဌု မုစ္စနဒ္ဓော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၅။ (-ဝိ၊၃။၁၆။သံ၊၃။၁၈၁။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀။ပါစိတ်၊ယော။၁၅၄)။

(၂) အထူး အထူး အပြားပြား (ဝိဝိဓ)။ အဝိကတ္ထိ အကုက္ကုစောတိ ကုမေကေစ္စော ကတ္ထိ ဟောတိ ဝိကတ္ထီ။မဟာနိ။၁၆၆။ ကတ္ထိ ဟောတီတိ အတ္တနော ဝဏ္ဏဘဏနသီလော ဟောတိ။ ဝိကတ္ထီတိ ဝိဝိဓာ နာနပ္ပကာရ-တော ဝဏ္ဏဘဏနသီလော။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၁။ ဝိဝိဓာ ခိတ္တံ ဝိက္ခိတ္တံ၊ ဝိက္ခိတ္တမေဝ ဝိက္ခိတ္တကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝိဝိဓံ ခိတ္တံ ဝိက္ခိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၀၁။ သောဏာသိင်္ဂါ-လာဒီဟိ ဝိဝိဓာကာရေန ခါယိတံ ဝိက္ခာယိတကံ၊ သောဏာသိင်္ဂါလာဒီဟိ ဝိဝိဓာကာရေန ခဏ္ဍိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ခိတ္တံ ဝိက္ခိတ္တကံ ကာကပဒါဒိအာကာရေန သတ္တေန ဟနိတွာ ဝိဝိဓံ ခိတ္တံ ဟတ-ဝိက္ခိတ္တကံ၊ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၈-၉။ ဝိဝိဓေ -- ဝိမတိ၊ ဝိစိတြံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၆၇-နှာ။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၈။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၅၂၅၈၂။)

(၃) ပြင်းထန် -အားရှိ -အားကောင်း-ခြင်း (ဘုသ၊ဗလဝ)။ ယော တသ္မိံ သမယေ တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပေါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ။ အဘိ၊ ၁။၁၈။ ဗလဝတရာ ဝါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ ဟေဌနာ ဝိဟေဌနာ ဟိံသနာ ဝိဟိံသနာ ရောသနာ ဝိရောသနာ။ အဘိ၊ ဝိ။၈၈။ ဟေဌနာတိ ပါဏိပ္ပဟာရာဒီဟိ ဗာဓနာ ဒုက္ခုပ္ပါဒနာ၀ ဗလဝဟေဌနာ ဝိဟေဌနာ။ ဟိံသန္တိ ဧတာ-ယာတိ ဟိံသနာ။ ဗလဝဟိံသနာ ဝိဟိံသနာ။ ရောသနာတိ ယဋ္ဋနာ။ ဝိရောသနာတိ ဗလဝယဋ္ဋနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

(၄) ကင်းခြင်း (ဝိဂတ)။ ကုမသ္မိံ ယေဝ အာသနေ ဝိရဇံ ဝီတမလံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥပ္ပဇ္ဇိ-သဿ။ဒီ၊၁။၈၁။ ဝိရဇန္တိ ရာဂရဇာဒိဝိရဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ သန္တော ဝိဓူမော အနီဃော နိရာသော။ သံ၊ ၁။ ၁၄၃။ ပေတ။ ၁၈၅။ ကောဓဓူမဝိဂမာ ဝိဓူမော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ဝိဓူမောတိ ဝိဂတမိစ္ဆာဝိတက္ကဓူမော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၁၄။ (-ထေရ။၂၉၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃)။ ဝါဓဝါ ပတိသုညာ'ထ။ဓာန်။၂၃၅။ ဝိဂတော ဓဝေါ ဘတ္တာ ယဿာ ဝိဓဝါ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၃၅။ ယံ ကုမိဿာ ပဌဝိယာ ဥက္ကူလဝိက္ကူလံ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ ခါဏုကဏ္ဍကဋ္ဌာနံ ပဗ္ဗတဝိသမံ။မ၊ ၃။၁၄၈။ ဝိဂတံ ကူလန္တိ ဝိက္ကူလံ၊ နီစဋ္ဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၃။ အနုစက်မိဿံ ဝိရဇံ သဗ္ဗသတ္တာနမုတ္တမံ။ ထေရ။၂၉၃။ ဝိရဇန္တိ ဝိဂတရာဂါဒိရဇံ။ ထေရ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ စန္ဒံ၀ ဝိမလံ သုဒ္ဓံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။ ဓမ္မ။ ၇၂။ ဝိမလန္တိ အဗ္ဘာဒိမလရဟိတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၆။ (-မ၊၃။၁၈။ ဇာ၊၂။၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၁။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။နီတိ၊သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ။ ဝိ၊၃။၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇၊၂၅၅၊၂၅၇။ ပါစိတ်၊ယော။၈၄၊၂၁၄၊၂၁၆)။

(၅) မ၊ မဟုတ်၊ မရှိ (အဘာဝ)။ တေ စရန္တိ သုဒ္ဓါ ဝိမလာ။ ဒီ၊၂။၂၀၃။ ဝိမလာတိ နိမ္မလာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ရတ္တိံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ ဝိကာလေ။ ဝိမာန။ ၁၁၇။ ဝိကာလေတိ အကာလေ အဝေလာယံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၃၁၆။ ဧကေပ္ပါဒိတာဒီဟိ ပကာရေဟိ ယုတ္တံ ပယုတ္တံ၊ န ပယုတ္တံ ဝိပ္ပယုတ္တံ။ ဝိသဒ္ဒေါ ဟိ အဘာ-ဝတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၆၂။ (ဝိမလ-- ဝိ၊၃။ ၆။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၀၀။ ဝိတထ-ဓာန်၊ဋီ။၁၂၆။၄၉၉။ ဝိဝသ--ဓာန်၊ဋီ။၇၄၃။)

(၆) ဆန့်ကျင်ခြင်း၊ ငြင်းခုံခြင်း (ဝိရုဒ္ဓ၊ ကလဟ)။ အာရက္ခာဓိကရဏံ ဒဏ္ဍာဒါနံ သတ္ထာဒါနံ ကလဟဝိဂ္ဂဟဝိဝါဒတုံတုံ-ပေသုညမုသာဝါဒါ အနေကေ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၂၀၁။ ပုရိမော ဝိဂ္ဂဟော ပစ္ဆိမော ဝိဝါဒေါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၇၄။ ဝိရုဒ္ဓံ ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝိဝါဒေါ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၃။ ကွတိ သော ဝိဂ္ဂဟဉ္စ ဝိဝါဒဉ္စ ဝိယာတဉ္စ ဝိဟေသဉ္စ အတ္တနိ သမ္ပဿမာနော တဒ္ဓေဝ ဒိဋ္ဌိ ပဇဟတိ။ မ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိဝါဒန္တိ ဝိရုဒ္ဓဝါဒံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁။ အညမညဝိရုဒ္ဓါနံ ကုသလာကု-သလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၃။ ကလဟဘူတော ဝါဒေါ ဝိဝါဒေါ။ ဧတ္ထ ဝိဥပသဂ္ဂေါ ကလဟော။ သုစိ။ ၅၀၆။ (ကေ-က္ခရကောသ။ ၁၀၅၊ သျှ။) အတ္ထံ ဝိဝါဒေါတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၃။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂။ မ၊ ၃။ ၃၂။ အံ၊ ၃။ ၂၀၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၁။ ရူ။ ၁၂၈-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၁၇။ သုစိ။ ၅၀၆။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၈၃)။ (ဝိဂ္ဂဟ -ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၁။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၈၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၀။ ဝိဓ္မ - ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၀၆။ ဝိတဏ္ဍာ-ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၁၂။ ဝိပက္ခ - ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၅။ ဝိပ္ပလာပ - ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၄၂။)။

(၇) ဖောက်ပြန် - အဆင်းမလှ - ခြင်း (ဝိရူပတာ)။ ယာ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဒိဋ္ဌိဂဟနံ ဒိဋ္ဌိကန္တာရံ ဒိဋ္ဌိဝိသူကံ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတံ။ ပဋိသံ၊ ၁၃၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၂။ ကဒါစိ သဿတဿ, ကဒါစိ ဥစ္ဆေဒဿ ဝါ ဂဟဏတော ဝိရူပံ ဖန္ဒိတန္တိ ဝိပ္ဖန္ဒိတံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၁။ အာရက္ခာ-ဓိကရဏံ ဒဏ္ဍာဒါနံ သတ္ထာဒါနံ ကလဟ-ဝိဂ္ဂဟဝိဝါဒတုံတုံပေသုညမုသာဝါဒါ အနေကေ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၂၀၁။ ပုရိမော ဝိဂ္ဂဟော ပစ္ဆိမော ဝိဝါဒေါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၄။ ဝိရုဒ္ဓါနံ ဝ-သေန ဝိရူပံ ဂဏှာတိ ဧတေနာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၃။ ဝါရူပါ အတိ ဝိယ ဇီဘစ္ဆ-ရူပေန သမန္နာဂတာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀။ ဝိရူပရူပေန မထေတ္တိ စိတ္တံ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၇။ ဝိရူပရူပေနာတိ ဝိရူပေန ရူပေန။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ (နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၇-နှာ။)။ ဝါစာ ပလာပေါ ဝိပ္ပလာပေါ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၅။ ဥပမာဘဏ်တအညဘဏ်တာဒိဝသေန ဝိရူပေါ ပလာပေါ ဝိပ္ပလာပေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ဝိရူပေါ ကုစ္ဆိတော ဝါ ယာသော ဝိယာသော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၆၇။ (- ဝိပ္ပလီ - ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၅၉။ ဗျသန-ဓာန်၊ ဋီ။ ၈၉။ ဝိဂစ္ဆ-ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၆၂။ ဝိဂစ္ဆပုရိသ-ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၇၇။ ဝိဓ္မ - ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၈။ ဝိပတ္တိ - ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၈၅။ ဝိပါဒိကာ- ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂၅။ ဝိပ္ပဋိသာရ- ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၆၉။ ဝိမန - ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၃။ ဝိတိက္ကမ-ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၃၀။ ဝေရ - ဓာန်၊ ဋီ။ ၈၄)။

(၈) ယိုစီးခြင်း (ဝိဿန္ဒန)။ ဥဒ္ဓုမာတကံ ဝိနီလကံ ဝိပုဗ္ဗကဇာတကံ။ အံ၊ ၂။ ၂၈၅။ ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေဟိ နဝဟိ ဝါ ဝဏမုခေဟိ ဝိဿန္ဒမာနံ ပုဗ္ဗံ ဝိပုဗ္ဗံ၊ ဝိပုဗ္ဗမေဝ ဝိပုဗ္ဗကံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ (- အဘိ၊ ဓ။ ၆၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂)။ (၉) ရောနှောခြင်း (ဝိမိဿိတ)။ (၁၀) ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း (ဝိပရိဏာမ)။ ဥဒ္ဓုမာတကံ ဝိနီလကံ ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ။ အံ၊ ၂။ ၂၈၅။ ဝိနီလံ ဝုစ္စတိ ဝိပရိဘိန္နဝဏ္ဏံ၊ ဝိနီလမေဝ ဝိနီလကံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃)။ သေတရတ္တေဟိ ဝိပရိဘိန္နံ ဝိမိဿိတံ နီလံ ပုရိမဝဏ္ဏဝိပရိဏာမဘူတံ ဝါ နီလံ ဝိနီလံ၊ ဝိနီလမေဝ ဝိနီလကံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။

(၁၁) ပျက်စီးခြင်း (ဝိနဿန)။ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇာ။ ဝိ၊၁။၆။ ဝိနဿန္တာ ဝါ ဧတ္ထ နိပတန္တိ သမ္ဘိန္န-မာနင်္ဂပစ္စင်္ဂါတိ ဝိနိပါတော။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁၃၅။ ပသယှကာရာ ခါဒိံသု၊ ဖန္ဒမာနံ ဝိပက္ခကံ။ ဇာ၊၂။၅၅။ ဝိပက္ခကန္တိ ဝိဒ္ဓသ္တပက္ခကံ။ ဇာ၊ဋ၊ ၅။၂၇၁။ ဝတ္ထုဝိပန္နံ ဟောတိ (ဝိ၊၅။၃၀၇) တိ အကပ္ပိယဒုဿံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။၂၁၃။ ဝိနာသံ, ဝိကာရံ, ဝါ ပတ္တတိတိ ဝိပန္နံ၊ ဝတ္ထုမေဝ ဝိပန္နံ ဝတ္ထုဝိပန္နံ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၆၁၃။ သာယံ ဝိပက္ခိကာ သေတိ (ဇာ၊၁။ ၂၇) တိ သာ ဧသာ ဝိဟတပက္ခာ ဟုတွာ မဟာမဂ္ဂေ သယတိ။ ဇာ၊ဋ၊၁။၄၅၅။

(၁၂) ဖောက်ပြန်-တိမ်းပါး-ချွတ်ချော်-ပြောင်းပြန်ဖြစ်-ခြင်း (ဝိကာရ)။ ဗျာကာသိ သညံ ပရိသံ ဝိဂယှာ(ဇာ၊၁။၅၆)တိ အထ စ ပန ပရိသံ ဝိဂါဟိတွာ တံ သညံ ဝိအကာသိ ဝိကာရံ အာပါဒေသိ၊ ပရိဝတ္တေသီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ၊၂။၁၅၂။ ဝိသရော မေ ဘဝိဿတီ (ဝိ၊၂။၂၇၄) တိ ဝိရူပေါ မေ သရော ဘဝိဿတိ၊ ဝိပ္ပကာရသဒ္ဒေါ ဘဝိဿတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။၁၇၃-၄။ ဝိတျူပသဂ္ဂေါ ဝိကာရဝါစကော၊ သရသဒ္ဒေါ သဒ္ဒဝါစကောတိ အာဟ " ဝိပ္ပကာရ-သဒ္ဒေါ " တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၂။ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ (ဝိ၊ဋ၊၄။၄၇) တိ ဝိဝိဓံ, ဝိကာရံ ဝါ ကုဗ္ဗနဝသေန ပဝတ္တာ ဣဒ္ဓိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄၅၃-၄။ ဝိဂစ္ဆပုရိသောတိ ဝိကာရံ, ဝိရူပံ ဝါ ဂတပုရိသော။ ပါစိတ်၊ယော။၅၇၇။

(၁၃) စူးစမ်းခြင်း၊ဆင်ခြင်ခြင်း(ဝိစိနန)။ ဣမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သတ္တရိ ကာဓံတိ ဝိစိကိစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၂၁၇။ ဝိစိကိစ္ဆတီတိ ဝိစိနန္တော ကိစ္ဆတိ။ အံ၊ ဋ၊၃။၇၇။ သဘာဝံ ဝိစိနန္တော တာယ ကိစ္ဆတိ ကိလမတီတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၀။ ဝိစိနန္တောတိ ဣမိနာ ဝိသဒ္ဒဿ အတ္ထမာဟ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၁၇၅။ ဝိပဿီ (ဒီ၊၂။၁၈။ ဒီ၊ဋ၊၂။၄၅) လည်းကြည့်။

(၁၄) အသီး အသီး (ဝိသုံ ဝိသုံ)။ စတူသုပိ ဝိကပ္ပေသု သောမနဿရဟိတာ ဟောန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ။၇၉။ ဝိသုံ ဝိသုံ ကပ္ပိယန္တိ ဝိမိယန္တိ ဥပိယန္တိတိ ဟိ ဝိကပ္ပါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၁၇၁။ ဝိသုံ ဝိသုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဝိဝဋ္ဋော။ မာန်၊ ဋီ။၂၉၆။

(၁၅) အစအမှု (အာဒိကမ္မ)။ အတ္တနာ ဝိပ္ပကတံ အတ္တနာ ပရိယောသာပေတိ။ ဝိ၊၁။၂၃၆။ အယံ စရဟိ ထုလ္လနန္ဒာယ ဘိက္ခုနိယာ အန္တရာကထာ ဝိပ္ပကတာ။ ဝိ၊၂။ ၉၂။ ဝိပ္ပကတာတိ ကယိရမာနာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။၇၅။ ပကိရိယိတ္တာတိ ပကတာ၊ န ပကတာ ဝိပ္ပကတာ။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၇-၈။ (ရူ။၁၂၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၆၇-နှာ)။

(၁၆) ဖြတ်တောက်ခြင်း (ဝိစ္ဆိန္ဒန)။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝေရဉ္ဇာယံ ဝိဟရတိ။ ဝိ၊၁။၁။ (- ဒီ၊၁။၄၄။ မ၊၁။၁။ အံ၊၁။၁)။ ဝိဟရတီတိ အဝိသေသေန ဣရိယာပထဒိဗ္ဗဗြဟ္မအရိယဝိဟာရေသု အညတရဝိဟာရသမင်္ဂီ ပရိဒီပနမေတံ ---- သော ဟိ ဧကံ ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ အပရိပတန္တံ အတ္တဘာဝံ ဟရတိ ပဝတ္တေတိ၊ တသ္မာ ဝိဟရတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၈၁။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁၂၂။ မ၊ဋ၊၁။၁၂။ အသို့ ပန ပကွေ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ဝိ-သဒ္ဒေါ ဝိစ္ဆေဒတ္ထဇောတနော၊ ဟရတီတိ နေတိ ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော၊

ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဟရတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၄။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၇။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၄။ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၉)။

(၁၇) စိစစ်ခြင်း (ဝိစာရဏာ)။ ယော စ ကာလေ မိတံ ဘာသေ၊ မတိပုဗ္ဗော ဝိစက္ခဏော။ ဇာ၊၁။၁၀၉။ ဝိစက္ခဏောတိ ဉာဏေန ဝိစာရေတွာ အတ္ထဝိန္ဒနပုဂ္ဂလော ဝိစက္ခဏော နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ (၁၈) အလို မရှိခြင်း (ဝိဝသ)။ တေ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပန္နာ။ ဝိ၊၁။၁၆။ ဝိဝသာ နိပတန္တိ ဧတ္ထ ဒုက္ကရကာရိနောတိ ဝိနိပါတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ (၁၉) ထိုးထွင်း၍သိခြင်း (ပဋိဝိဇ္ဈန)။ ဗဟူနိ ဌာနာနိ ဝိစိန္တယိတွာ။ ဇာ၊၁။၁၆၀။ ဝိစိန္တယိတွာတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ စိန္တာဝသေန ပဝတ္တာပဋိဝေဓာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။

(၂၀) ကြည်ခြင်း (ဝိနာ)။ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ။ မ၊၃။၁၁၈။ အဘိ၊မ။၇၆။ ဝိနာ တေဟိ ရမတီတိ ဝိရတိ။ တတော တတော ပဋိနိဝတ္တာဝ ဟုတွာ တေဟိ ဝိနာ ရမတီတိ ပဋိဝိရတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၉၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၃။ ဝိဝိစ္စထာ(ဝိ၊၂။၃၁၃)တိ ဝိနာ ဟောထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၉။ ဝိဝိစ္စထာတိ ဧတ္ထ ဝိတျူပသဂ္ဂေါ ဝိနာသဒ္ဒတ္ထော၊ ဝိစဓာတု သတ္တတ္ထောတိ အာဟ " ဝိနာ ဟောထာ "တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၅၅။(-၅၅၇)။ ပဒံ ဝိဇံ နိဗ္ဗန္ဓနံ။ ဓာန်။ ၉၁။ ပစ္စယေဟိ ဝိနာ ဇာယတီတိ ဝါ ဝိဇံ ဝိရဟတ္တဓောတကောပိ ဧတ္ထ ဝိကာရော။ သူစိ။၃၇၈။

(၂၁) အကျယ် (ဝိတ္ထာရ)။ ဘဒ္ဒေက-ရတ္တဿ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဥဒ္ဒေသဉ္စ ဝိဘင်္ဂဉ္စ ဒေသေဿာမိ။ မ၊ ၃။ ၂၂၆။ ဥဒ္ဒေသန္တိ မာတိကံ။ ဝိဘင်္ဂန္တိ ဝိတ္ထာရဘာဇနီယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၀။ နေမိန္ဓရော ဝိနတကော။ဓာန်။ ၂၆။ ဝိတ္ထိဏ္ဏာ ဝါ နတာ နဒိယော ဧတ္ထာတိ ဝိနတကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၆။ (၂၂) တခြား၊ တစ်ပါး (အည)။ ဧကောပိ ဝိဒေသံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၄။ ဝိဒေသံ ဂန္တွာတိ ဧတ္ထ ဝိဒေသော မာတာပိတုဝါသတော အညော ဒေသော၊ န ဥပ္ပတ္တိဒေသတော။ ဝဇိရ။၄၂၇။

(၂၃) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ခြင်း(ဝိယောဂ)။ မယေ'ကရတ္တံ ဝိပ္ပဝသိမှ လုဒ္ဒ။ ဇာ၊၁။၃၃၁။ ဝိပ္ပဝသိမှာတိ ဝိပ္ပယုတ္တာ ဟုတွာ ဝသိမှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၄။ ကတိဟိ ဝိပ္ပယုတ္တော (အဘိ၊ ပု။၄၃။ နိကာ၊သုတ္တ။၃၆၇-နှာ။ ရူ။၁၂၈-နှာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၅၉)။

(၂၄) ပွင့်လင်းခြင်း (ဝိဝဋ္ဋ)။ ဣမာ-ဝုသော ဘိက္ခု ကတ္ထိ ဟောတိ ဝိကတ္ထီ အမိဂမေသု။ အံ၊၃။၃၈၂။ ကတ္ထီ ဟောတိ ဝိကတ္ထီတိ ကတ္ထနသီလော ဟောတိ ဝိကတ္ထ-နသီလော၊ ဝိဝဋ္ဋံ ကတွာ ကထေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၅။ ဝိပဿီ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅)လည်းကြည့်။

(၂၅) ပစ်ချခြင်း (ဝိက္ခိပန)။ သော ပတ္တောဒကံ ဆဍ္ဍေတိ နာတိဒူရေ နာစ္စာ-သန္နေ၊ န စ ဝိစ္ဆဍ္ဍယမာနော။ မ၊၂။၃၃၉။ ဝိစ္ဆဍ္ဍယမာနောတိ ဝိကိရန္တော၊ ယထာ ပဋိဂ္ဂါဟကော တေမတိ၊ န ဧဝံ ဆဍ္ဍေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၇။ ဝိဆဍ္ဍယမာနော ဥဒကဿ ဝိက္ခိပနဝသေန ဆဍ္ဍယမာနော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၈။ ဝိဟတ္ထော ဗျာကုလော စ'ထ။ ဓာန်။ ၇၃၆။ ဝိက္ခိတ္တော ဟတ္ထော ယဿ ဝိဟတ္ထော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၃၆။ ဝိ နိဟန္ဓာ အာယာယတီတိ ဗျတ္တော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၁။

(၂၆) ဝေးကွာ-ကွာလှမ်း-ခြင်း (ဒူရ)။ ဟိတွဍ္ဍ သုခဍ္ဍ ဝိယဿတိ ဝိကွိပတီတိ ဗျသနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ ဝိကွိပတီတိ ဝိဒူရတော ခိပတိ အပနေတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။ ယော ပန ဘိက္ခုဟိ ပဗ္ဗာဇိတော သာမဏေရော သမာနော ပိ ဝိဒေသံ ဂန္ဒာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၈။ ဝိဒေသန္တိ အတ္တနော ဒေသတော ဝိယောဂံ ဒေသံ။ ဝိသဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ ဝိယောဂတ္ထဝါစကော။ အထ ဝါ ဝိဒူရံ ဒေသံ။ ဝိသဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ ဒူရတ္ထဝါစကော။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၅၉။ ဒူရော ဒေသောတိ ဝိဒေသော။ သူစိ။၄၉၅။

(၂၇) အထူးသဖြင့် ပြန့်ပြောခြင်း (ဝိပုလတမ)။ အသနိဝိစက္ကန္တိ ဝိစက္ကသဏ္ဍာနာ အသနိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ ဝိစက္ကသဏ္ဍာနာတိ ဝိပုလတမစက္ကသဏ္ဍာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉။ (၂၈)ထက်ဝန်းကျင်(သမန္တ)။ ဝိစရဏဝသေန ဝိစာရော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ သမန္တတော စရဏံ ဝိစရဏံ။ မူလဋီ၊၁။၉၆။ (၂၉) ယုတ်ညံ့ခြင်း (နိဟီန)။ ဟီနဇစ္စကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ အတ္တနေ၊ အတ္တနော ဝိဇာတိတာယ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၈။ဝိဇာတိတာယာတိ နိဟီနဇာတိတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။

(၃၀) မြဲမြံခြင်း (ဒဠှ)။ ဝိဂ္ဂယှ ပရိကမ္မံ ကာရာပေန္တိ (ဝိ၊၄။၂၄၀) တိ အညမညံ သရီရေန သရီရံ ယံသန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၄။ ဝိဂ္ဂယှာတိ အညမညဿ သရီရေ ဒဠှံ ဂဟေတွာတိ ဒဿေန္တော အာဟ "အညမညံ သရီရေန သရီရ" န္တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၅၀။

(၃၁) အဖန်ဖန်၊ အထပ်ထပ် (ပုနပ္ပုန)။ ယာ ကာကဿ ဇမ္ဘနာ ဝိဇမ္ဘနာ အာနမနာ ဝိနမနာ သန္နမနာ ပဏာမနာ ဗျာဓိယကံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဇမ္ဘိတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ ဝိဇမ္ဘိတာနိဒ္ဒေသေ ဇမ္ဘနာတိ ဖန္ဒနာ။ ပုနပ္ပုနံ ဇမ္ဘနာ ဝိဇမ္ဘနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၀။သံ၊ဋီ။၂။၄၃၆။ ပရိယာယော ဝေဝစနံ။ မာန်။၁၂၀။ ဧကော အတ္ထော ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စတိ ယေနာတိ ဝေဝစနံ။ မာန်၊ဋီ။၁၂၀။

(၃၂) နည်းလမ်း အကြောင်း ॰ ဥပါယ် (ဝိဓိ, နယ, ဥပါယ)။ ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၁၇။ ဝိဓိနာ ဝါ နယေန ဥပါယေန ဤရယိတဗ္ဗံ ပဝတ္တယိတဗ္ဗန္တိ ဝီရိယံ။ ------ ဝီရိယမေဝ ဣန္ဒြိယံ ဝီရိယိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၃။ (-ဝိဘာဝိနီ။၁၀၆)။

(၃၃) ဖီလာ၊ ကန့်လန့် (တိရိယ)။ ယာ ကာယဿ အာနမနာ ဝိနမနာ သန္နမနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ ပုရတော နမနာ အာနမနာ။ တိရိယံ နမနာ ဝိနမနာ။ ဝဇိရ။၁၅၁။ (၃၄) ပြန့်ကြဲ-ကွဲအက်-ခြင်း (ဝိသရဏ)။ မုဒ္ဓါပိ တဿ ဝိပတေယျ။ဒီ၊၃။၁၀။ ဝိပတေယျာတိ ဗန္ဓနာ မုတ္တတာလပက္ကံ ဝိယ ဂီဝတော ပတေယျ၊ သတ္တဓာ ဝါ ပန ဖလေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉။ ဝိပတေယျာတိ ဧတ္ထ ဝိသဒ္ဒေါ ပဌမေ ဝိကပ္ပေ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ ဒုတိယေ ပန ဝိသရဏတ္ထောတိ အာဟ "သတ္တဓာ ဝါ ပန ဖလေယျာ" တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈။

(၃၅) ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲခြင်း (ဝိပ္ပကိဏ္ဏ)။ ဒက္ခုဥက္ကာယ အစ္စိ ဝိယ ဧတေသံ သရီရတော အာဘာ ဆိဋ္ဋိတွာ ဆိဋ္ဋိတွာ ပတန္တိ ဝိယ သရတိ ဝိဿရတီတိ အာဘဿရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ သရတီတိ ဓာဝတိ ဝိယ။ ဝိဿရတီတိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ ဝိယ ဓာဝတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၆။ (၃၆) မတူ-အတုမဲ့-အတုမရှိ-ခြင်း (ဝိသဒိသ)။ ဒုလ္လဘံ ဟိ ဝိစရဿ ဒဿန (ဇာ၊၂။၂၇၅) န္တိ အသမစရဿ ဝိစရဿ

ဒဿနမေဝ ဒုလ္လဘံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၆၀။ နာနာဝေရဇ္ဇကာနန္တိ အဂ်မဂဓာဒီဟိ နာနပ္ပကာရေဟိ ဝေရဇ္ဇေဟိ အာဂတာနံ။ မဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၈။ အညမညဝိသိဋ္ဌတ္တာ ဝိသဒိသံ ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ၊ဝိရဇ္ဇတော အာဂတာ, တတ္ထ ဇာတာတိ ဝါ ဝေရဇ္ဇကာ။ မဋ္ဌိ၊၃။၁၈၅။

(၃၇) အစိုးရခြင်း (ဣဿရိယ)။ ဣဿရဘာဝေန ကမ္ဘုဏ္ဍော ရုဋ္ဌတိ (ရုဟတိ) ပသာသတီတိ ဝိရူဠ္ဌကော။ သူစိ။၄၉၅၊၅၀၄။ ဇေကဗ္ဗရကောသ။၁၀၅၊သျှ။ (၃၈) စက်ဆုပ်ခြင်း (ကုစ္ဆန)။ ဝိ ကုစ္ဆိတံ ရူပမဿာတိ ဝိရူပေါ။ သူစိ။၄၉၅။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊၁၀၅၊ သျှ။ ဝိယာသာဒေါ စ ဒမကော။ ဓာန်။ ၄၆၇။ ဝိရူပေါ, ကုစ္ဆိတော ဝါ ယာသော ဝိယာသော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၇။ (၃၉) ပင်ပန်းခြင်း (ခေဒ)။ ဝိသမိတ္ဝာ ခေဒံ သမိတ္ဝာ။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊၁၀၆၊သျှ။

(၄၀) အတူ၊ တကွ (သဟတ္ထ)။ သာသတိ သန္တကဂဟဏ,ကထာဘာသဏာဒီသု နိရာသံကဘာဝေန အဝိမုဋ္ဌတီတိ ဝိဿာသော။သူစိ။၅၀၈။ ဝိသဟတိ နိရာသင်္ကဘာဝေန အညမညံ အမိမုစ္စတီတိ ဝိဿာသော။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊၁၀၆။သျှ။ (၄၁) ကုန်လွန်-ကျော်လွန်-ခြင်း (အစ္စယ)။ တယော စ ရတ္တိယော ဝီတိဝတ္တာ။ ဝိ၊၂။၁၃၉။ (သူစိ။ ၄၉၅။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊၁၀၅၊သျှ။)။

(၄၂) ထင်စွာ-ထင်ရှား-ဖြစ်ခြင်း (ပါတုဘာဝ)။ ပရိပက္ကေ ဂဗ္ဘေ ဝိဇ္ဇာမိတွာ ဝိဇာယိ။ ဝိ၊၂။၂၇၉။ (သူစိ။၄၉၅။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊ ၁၀၅၊သျှ။)။ (၄၃) မညီညာ-မညီညွတ်-ခြင်း (ဝိသမ)။ ဝိကဏ္ဏော ဟောတိ(ဝိ၊၃။၄၁၂)တိ သုတ္တံ အဍ္ဍိတွာ အဍ္ဍိတွာ သိဗ္ဗန္တာနံ ဧကော သယံင်္ဂိကောဏော ဒီဃော ဟောတိ။ ဝိကဏ္ဏောတိ ဧတ္ထ ဝိသမော ကဏ္ဏော-ဝိကဏ္ဏောတိ ကတွာ ကဏ္ဏသဒ္ဒဿ ကောဏာတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၂။

(၄၄) ထွက်ခြင်း (ဝိနိဂ္ဂတ)။ ဒိသာ'ထ ဒက္ခိဏာ'ပါစီ၊ ဝိဒိသာ'နုဒိသာ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၂၉။ ဒိသာဟိ ဝိနိဂ္ဂတာ ဝိဒိသာ။ ဓာန်၊ဋီ။ (၄၅) ခွဲဝေ - ဝေဘန် - ခြင်း (ဝိဘဇန)။ အနိကော ဝါထ ဝိဓ္ဓာသော၊ ဗျူဟော သေနာယ ကထျတေ။ဓာန်။၃၈၁။ ဝိဓ္ဓာသော ဝိဘဇိတွာ ဓျာသန် ၌ပန်။ ဓာန်၊ဋီ။ ဝိဘဇိတွာ ဦဟန် ၌ပန် ဗျူဟော။ ဓာန်၊ဋီ။.

(၄၆) ကပ်ငြိခြင်း (ဝိသိလေသ)။ သမ္ဗုလ္လိတော တု ဝိကစော။ ဓာန်။၅၄၂။ ဝိကစတေ ဝိဒလတိ ဝိသိလိဋ္ဌဒလော ဘဝတီတိ ဝါ ဝိကစော၊ အ။ ဝိသဒ္ဒေါ ဝိသိလေသဇောတကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ (၄၇) ဆန်းကြယ်ခြင်း (ဝိစိတြ)။ ဝိစိတြံ သရတိ အနေန ဝိသာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။၆၇၁။ နာနာရူပေါ စ ဝိဝိဓော။ ဓာန်။၇၁၇။ ဝိစိတ္တာ ဝိဓာ ယဿ ဝိဝိဓော။ ဓာန်၊ဋီ။ (၄၈) ထင်ရှား-တောက်ပ-ခြင်း (ဘာသ)။ တံ ဒိဝသံ တေသံ ကလဟံ ကရောန္တာနံယေဝ ရတ္တိ ဝိဘာတာ။ သံ၊၄၊၂။ ၂၇၉။ (သူစိ။၄၉၅။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊၁၀၅။ သျှ။)။ ယဒါ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပေါ ဝိဝဋ္ဋော တိဋ္ဌတိ။ အံ၊၁။၄၆၀။ သံဝဋ္ဋော သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ ဝိဝဋ္ဋော ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ။ ဝိ၊ ၄၊၁။၁၂၈။ (သူစိ။ ၄၉၅။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊သျှ။)။ (၄၉) ရှေးရှုမဟုတ်ခြင်း (အနဘိမုခ)။ ပရမ္မုခါတိ ဝိမုခဘာဝံ ပါပိတာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၃။ ဣဒ္ဓဟိရောတ္တပ္ပံ အညမညဝိပ္ပယောဂီ ပါပတော ဝိမုခဘူတဥ္စ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၆။ (သူစိ။၄၉၅။ ဇေကဗ္ဗရကောသ၊၁၀၆၊သျှ။)။

(၅၀) တွေဝေခြင်း (မောဟ)။ စုတိယာ

တာဝ ဝိမုဋ္ဌော သဗ္ဗတ္ထ " ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ မရဏ" န္တိ စုတိ အဂဏ္ဍေန္တော သတ္တော မရတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။ (သူစိ။၄၉၅။ ကေက္ခရကော၊၁၀၆။သျ။)။ (၅၁) မတည်တံ့ခြင်း (အနဝဋ္ဌိတိ)။ အထ ခေါ အာယသ္မန္တံ ပုဏ္ဏုသာဟိ ပတ္တစီဝရပရိယေသနံ စရန္တံ ဝိဗ္ဘန္တာ ဂါဝီ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ မ၊၃။ ၂၉၀။ (သူစိ။၄၉၅။ ကေက္ခရကောသ၊၁၀၆။ သျ)။ သဥ္စယော ဗေလဋ္ဌပုတ္တော သန္ဒိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ ပုဋ္ဌော သမာနော ဝိက္ခေပံ ဗျာကာသိ။ ဒီ၊၁။၅၅။ (သူစိ။၄၉၅။ ကေက္ခ-ရကောသ၊၁၀၆။သျ။)။

(၅၂) ပြမာန်းခြင်း (ပမာန)။ အကုပ္ပါမေ ဝိမုတ္တိ။ ဝိ၊၃။၁၆။ (သူစိ။၄၉၅။ ကေက္ခ-ရကောသ၊ ၁၀၆။ သျ။)။ (၅၃) လိမ္မာခြင်း (ဒက္ခတာ)။ ဝိပဿီ ဘိက္ခဝေ ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပါဋလိယာ မူလေ အဘိ-သမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ၂။၃။အဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ကေဂ္ဂေါ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတိ။ ဝိ၊၄။၄၁၇။ (သူစိ။ ၄၉၅။ ကေက္ခရကောသ၊၁၀၆၊သျ။)။ (၅၄) စင်ကြယ်ခြင်း (ဝိသုဒ္ဓ)။ ဝိသုဒ္ဓံ ပဿတီတိ ဝိပဿီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (၅၅) ၂ - ခုသချာ (ဒွိသဒ္ဒတ္ထ)။ ဝိစိဒ္ဓံ ဝုစ္စတိ ဒွိဓာ ဆိန္ဒနေန အပဓာရိတံ၊ ဝိစိဒ္ဓမေဝ ဝိစိဒ္ဓကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၂။ ဇရာယမေဝ မရဏေန စာတိ ဒွေဓာ ပရိဏာမပကတိတာယ ဝိပရိဏာမ-ဓမ္မတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ ယထာ " ဒွိဓာ ဆိဒ္ဒကံ ဝိစိဒ္ဓက " န္တိ ဧတ္ထ ဒွိ-သဒ္ဒဿ အတ္ထေ ဝိ-သဒ္ဒေါ၊ ဧဝမိဓာပီတိ အာဟ " ဒွေဓာ ပရိဏာမပကတိတာယ ဝိပရိဏာ-မဓမ္မတော " တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၇။

(၅၆) အနက်ထူးမရှိ (ပဒပူရဏ၊ ပဒါ-လင်္ကာရ)။မုဒ္ဓါပိ တဿ ဝိပတေယျ။ဒီ၊၃။၁၀။ ဝိပတေယျာတိ ဗန္ဓနာ မုတ္တတာလပက္ကံ ဝိယ ဂီဝတော ပတေယျ၊ သတ္တဓာ ဝါ ပန ဖလေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ ဝိပတေယျာတိ ဧတ္ထ ဝိ-သဒ္ဒေါ ပဒမေ ဝိကပ္ပေ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ ဒုတိယေ ပန ဝိသရဏတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၈။ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ။ မ၊၃။၁၁၈။ အာရတီတိ-အာဒီသု ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရကာ ရမတီတိ အာရတိ၊ ဝိနာ တေဟိ ရမတီတိ ဝိရတိ။ တတော တတော ပဋိနိဝတ္တာဝ ဟုတွာ တေဟိ ဝိနာ ရမတီတိ ပဋိဝိရတိ။ ဥပသဂ္ဂ-ဝသေန ဝါ ပဒံ ဝဍ္ဎိတံ၊ သဗ္ဗမိဒံ ဩရမန-ဘာဝဿေဝ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ (-အဘိ၊ ဓ။၁၈။ အဘိ၊ဝိ။၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇)။

ဤ ဝိ - ဥပသာရပုဒ်သည် အာချာတ် (ကြိယာ) ပုဒ်, နာမ်ပုဒ်တို့၏ရှေ့ဆက်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် တည်၍ (၁) ပုဒ်ရင်း၏ အနက်ကို အထူးပြုသော ဝိသေသကအနက်။ (၂) ပုဒ်ရင်း၏အနက်ကို တားမြစ်လျက် အနက်တစ်မျိုး ပြောင်းသွားစေသော ဗာဓကအနက်။ (၃)ပုဒ်ရင်း၏အနက်သို့ပင် အစဉ်လိုက်၍ ထွန်းပြသော အနုဝတ္တကအနက်၊ ဤ အနက် ၃ - မျိုးကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဟောသည်။

ပုံစံ-- (၁) လောကေတိ = ကြည့်၏။ ဝိလောကေတိ = စောင်း၍-စွေ၍-ကြည့်၏။ ဩလောကန = အောက်သို့ ကြည့်ခြင်း။ ဝိလောကန = ဘေးသို့ကြည့်ခြင်း။ သုဇ္ဈတိ= စင်ကြယ်၏။ ဝိသုဇ္ဈတိ = အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်။ ဟိံသတိ = ညှဉ်းဆဲ၏။ ဝိဟိံသတိ = အားရှိစွာ (အလွန်အမင်း) ညှဉ်းဆဲ၏။ ဟိံသနာ = ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဝိဟိံသနာ = အားရှိစွာ (အလွန်အမင်း) ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (၂)

(၂) ကီဏာတိ=ဝယ်၏။ ဝိက္ကီဏာတိ=ရောင်း၏။ ကယ =ဝယ်ခြင်း။ ဝိက္ကယ=ရောင်းခြင်း။ ဘဝတိ = ဖြစ်၏။ ဝိဘဝတိ = မဖြစ်။ ဘဝန=ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဘဝန=မဖြစ်ခြင်း။ (၃) ဆိန္ဒတိ=ဝိစ္ဆိန္ဒတိ = ဖြတ်၏။ ဇယတိ = ဝိဇယတိ = အောင်၏။ ဇဟတိ = ဝိဇဟတိ = စွန့်၏။

ဤ ဝိ - ဥပသာရပုဒ်ကို အခြားသော ပ, ပရာ, နိ, နီ စသော ရှေ့ဆက်ပုဒ်များနှင့် တွဲဖက်၍ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၌ တွေ့ရသည်။ ပုံစံ-- (၁) ဝိပ္ပမုတ္တ, ဝိပ္ပယုတ္တ၊ ပဝိဝေက, ပဝိဝိတ္တ။ (ဝိ + ပ။ ပ + ဝိ- တွဲပုံ)။ (၂) ဝိပရာဝတ္တ၊ ဝိပရာမာသ (ဝိ+ပရာ တွဲပုံ)။ (၃) ဝိနိမုတ္တ၊ ဝိနိပါတ။ (ဝိ + နိ-တွဲပုံ)။ (၄) ဝိနီဝရဏ (ဝိ + နီ-တွဲပုံ)။ (၅) ဗျုပ္ပတ္တိ = ဝိ + ဥ + ပတ္တိ။ (ဝိ + ဥ-တွဲပုံ)။ (၆) ဝိဒုဂ္ဂ၊ ဒုဝိညာပယ။ (ဝိ + ဒု။ ဒု + ဝိ-တွဲပုံ)။ (၇) ဝိသံဝါဒေတိ၊ ဝိသံဝါဒက၊ ဝိသံယောဇေတိ၊ သံဝိဘာဂ။ (ဝိ +သံ။ သံ +ဝိ-တွဲပုံ)။ (၈) ဝိဝိခ= ဝိ+ဝိ+ခ။ (ဝိ + ဝိ-တွဲပုံ)။

(၉) ဝိဝဒါ = ဝိ + အဝ + ဒါ။ ဝေါဟရတိ = ဝိ + အဝ + ဟရတိ။ ဝေါဒါန = ဝိ+အဝ + ဒါန။ ဝဝတ္ထိတ = ဝ + အဝ+ထိတ။ ဗျဝဿဒ = ဝိ + အဝ + ဆေဒ။ (ဝိ+ အဝ-တွဲပုံ)။ (၁၀) အနုဝိစာရ၊ အနုဝိစိန္တိ၊ အနုဝိဒဓာတိ။ (အနု + ဝိ-တွဲပုံ)။ (၁၁) ဝိပရီတ၊ ဝိပရိဏာမေတိ၊ ပရိဝိတက္ကေတိ၊ ပရိဝိတ္ထိဏ္ဏ (ဝိ +ပရိ။ ပရိ + ဝိ-တွဲပုံ)၊ (၁၂) အဓိဝိမုတ္တ (အဓိ + ဝိ-တွဲပုံ)။ (၁၃) ဗျဘိစာရ = ဝိ + အဘိ + စာရ။ ဗျဘိစရတိ = ဝိ + အဘိ + စရတိ။ (ဝိ+အဘိ-တွဲပုံ)။ (၁၄) ဝိပ္ပဋိသာရ၊ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇတိ၊ ပဋိဝိရတိ။ (ဝိ + ပတိ။ ပတိ + ဝိ-တွဲပုံ)။

(၁၅) သုဝိညာပယ၊ သုဝိဇာနာထ။ သုဝိကပ္ပိတ။ (သု + ဝိ- တွဲပုံ)။ (၁၆) ဝိယာကာသိ = ဝိ + အာ + ကာသိ။ ဗျာချာန = ဝိ + အာ + ချာန။ ဗျာလမ္ဗ = ဝိ + အာ + လမ္ဗ။ ဝါဝတ္တယိ + ဝိ + အာ+ ဝတ္တယိ = (ဝိ + အာ-တွဲပုံ)။

(၁၇) ဝီတိက္ကန္တ = ဝိ + အတိ + ကန္တ။ ဗျတိရေက + ဝိ + အတိ + ရေက။ (ဝိ + အတိ-တွဲပုံ)။ (၁၈) ဝပယန္တိ = ဝိ + အပ + ယန္တိ။ ဗျပေတ = ဝိ + အပ + ဣတ။ ဗျပါနုဒိ + ဝိ + အပ + အနုဒိ။ အပဝိယူဟိတွာ။ (ဝိ + အပ။ အပ + ဝိ - တွဲပုံ)။ (၁၉) ဝူပကဋ္ဌော = ဝိ + ဥပ + ကဋ္ဌော။ ဝူပသန္တော = ဝိ+ဥပ+သန္တော။ ဥပဝိဇညာ = ဥပ +ဝိ +ဇညာ။ (ဝိ + ဥပ၊ ဥပ + ဝိ-တွဲပုံ)။

(ဝိ နှင့် အပိ တွဲပုံကိုကား မတွေ့ရချေ။ ထို့ပြင် " သမ္မာဝိမုတ္တ, အဝိတက္က, အဝိပါက စသည်ဖြင့် နိပါတ်ပုဒ်များနှင့်တွဲလျက်လည်း တွေ့ရသေးသည်။)။

ဤ ဝိ-ဥပသာရပုဒ်ကို သန္ဓိ (ပုဒ်စပ်မှု) အစီအရင်မပါဘဲ သူ့ချည်းသက်သက်လည်းကောင်း, သန္ဓိ (ပုဒ်စပ်မှု) အစီအရင်ပါ၍ ဝ, ဝါ, ဝီ, ဝူ, ဝေ, ဝေါ, ဗ, ဗျ, ဗျာ, ဗျု, ဗျူ, ဗျော-အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း တွေ့ရသည်။

ပုံစံ -- ဝိညာဏ, ဝိပါက၊ ဝဝဿဂ္ဂ, ဝပယန္တိ, ဝါဝတ္တယိ, ဝီတိမိဿ, ဝီတိက္ကန္တ, ဝီစိ, ဝူပကဋ္ဌ, ဝူပသန္တ, ဝေပက္က, ဝေပုရိသ, ဝေါဒါန, ဝေါဟရတိ, အဗ္ဗောဟာရိက,(=အ+ ဝိ + အဝ + ဟာရိက), အဗ္ဗောကိဏ္ဏ(=အ+ ဝိ + အဝ + ကိဏ္ဏ), ဗျဥ္ဇန (=ဝိ + အဥ္ဇန), ဗျန္တ (= ဝိ + အန္တ), ဗျာချာန, ဗျာလမ္ဗ, ဗျုပ္ပတ္တိ, ဗျူဟတိ (= ဝိ+ဦဟတိ), ဗျောသိတ (= ဝိ + အဝ + သိတ)။

ဝိ၂ (ပု) [ဝိ + ကွိ။ ဝိနာတိ ပက္ခန္ဒတီတိ ဝိ၊ သကုဏော။ သူစိ။၄၉၆။ ဝါ + က္လ။ ဝါတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝိ၊ ပက္ခီ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိ - သံ၊ပြာ။] ငှက်။ ဝီတိ ဝါ သကုဏော ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၇၄။ ဝိနော ပက္ခိနော ဟယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝေဟာယသံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆။ ဝိနော ပက္ခိနော ဋက္ကန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိဋင်္ကော။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၂၁။ ဝိနော ပက္ခိနော နမန္တိ ယံ ဝိနတာ။ ဋီ။၆၂၈။ ဝီနံ ပက္ခီနံ နာယကော၊ ဂရုဠော။ အလင်္ကာ၊ ဋီ။၇၁၊၂၉၁။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၇၁။ ဝိနာယကော ပက္ခီနံ နာယကော။ အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၁။

ဝိ၃ (က) ဝိ - ဓာတ်။ (ခ) ဝိ - ပစ္စည်း။ (က) ဝိနာတိ ပက္ခန္ဒတီတိ ဝိ။ သူစိ။၄၉၆။ ဒွယံ ဝီဏာယံ၊ ဝိ ဇနနေ၊ တော, ဤဏာတ္တံ။ဓာန်၊ ဋီ။၁၃၈။ ဝိ ဓာတု ဥပသဂ္ဂေသု၊ ပက္ခိပက္ခန္ဒ- နေသု စ။ သံသိဗ္ဗနေ ဝိနာသာယံ၊ ပဒိဿတိ ပယောဂတော။ ကေကွရကောသ၊ ၁၀၄။ (ခ) ဆာဒယတီတိ ဆဝိ။ ဆဒ သံဝရဏေ၊ ဝိပစ္စယော, ဒ-လောပေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၄။ သေဝန္တိ ယေနာတိ သိဝိ၊ သိ သေဝါယံ၊ ဝိ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၈၄။

(ထိုတွင် ဝိဓာတ်သည် ဝိ, ဝေဟာယသ, ဝိဋင်္က, ဝိနာယက စသည်တို့၌ ပက္ခန္ဒန (ပြေးသွားခြင်း၊ ပျံတက်ခြင်း) အနက်၊ ဝါန, နိဗ္ဗာန စသည်တို့၌ သံသိဗ္ဗန (ချုပ်ခြင်း၊ စပ်ခြင်း) အနက်၊ ဝယ, ဥဒယဗ္ဗယ စသည်တို့၌ ဝိနာသာ(ပျက်စီးခြင်း)အနက်၊ ဝီဏာစသည်၌ ဇနန (ဖြစ်ခြင်း) အနက်တို့၌ ဖြစ်သည်။)

ဝိအကာသိ (ကြိ) [ဝိ + အကာသိ] ဖောက်ပြန်-ချွတ်ချော်-စွာ ပြုလုပ်ပြီ။ တံ သည် ဝိအကာသိ ဝိကာရံ အာပါဒေသိ၊ ပရိဝတ္တေ- သီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

ဝိအဂါ (ကြိ) [ဝိ+ အ + ဂမု + ဤ။ ရူ။၄၇၀။] ကင်းပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ပြီ။ ဗျဂါ မေ အတ္တာ။ ဒီ၊၂။၅၇။ ဗျဂါ မေတိ ဝိအဂါတိ ဗျဂါ။ ဝိဂတော နိရုဒ္ဓေါ မေ အတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။

ဝိအသန (န) [ဝိ + အသု + ယု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၉။] ပျက်စီးခြင်း၊ အထူးသဖြင့်ပစ်ချခြင်း။ ဗျသနန္တိ ဝိအသနံ၊ ဝိနာသောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ ဝိအသနန္တိ ဝိသေ- သေန ခေပနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။

ဝိကဂ်တ (ပု) [ဝိ + ကရ + တ။ ဒွေဘော်ဆောင်၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၉။ သူစိ။ ဝိကင်္တ - သံ။] နရွဲပင်။ သာဒုကဏ္ဋော ဝိကင်္တော။ ဓာန်။၅၅၉။

ဝိကစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကတိ + တွာ] ဖြတ်- လှီး-ပြီး၍။ ကတိ ဆေဒနေ။ ကစ္စ၊ ဝိကစ္စ။ နိရုတ္တိ။၅၀၈-နှာ။

ဝိကဋ (တိ) [ဝိ + ကရ + တ။ ဝိကတ -သံ။ ဝိအဥ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖောက်ပြန်- ပင်ကိုယ်သဘောမဟုတ်-သော။ (၂) ဗီလာ- ကန့်လန့်-သွားလေ့ရှိသော (ခြေခွင်သော)။ (နှ) (၃) (က) ကျင်ကြီး။ (ခ) (ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ်, ပြာ, မြေညက်ဟူသော) မဟာဝိကဋ ဆေး။ (၁) ဝိကဋဘောဇန (၁)အနက်ကြည့်။ (၂) ဝိကဋော စ ဖြဟာ ခရော။ ဇာ၊၂။၃၅၂။ ဝိကဋောတိ ဝိကဋပါဒေါ၊ အဗဒ္ဓသန္ဓိတိပိ ဝုတ္တံ၊"ကဋကဋာတိ" ဝိရဝန္တောဟိ အဋ္ဌသန္ဓိဟိ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၂၉။ ဝိကဋော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၃ ။ ၃၁၂)တိ တိရိယံ ဂမနပါဒေဟိ သမန္နာဂတော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။ (ပါစိတ်၊ ယော။၇၃၂)။ (နှ) (၃) (က) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (ခ) စတ္တာရိ မဟာဝိကဋာနိ ဒါတုံ ဂူထံ မုတ္တံ ဆာရိကံ မတ္တိကံ။ ဝိ၊၃။၂၉၈။

ဝိကဋ္ဋခါဒနသီလ (တိ) [ဝိကဋ္ဋ + ခါဒန + သီလ] ကျင်ကြီးကို ခဲစားခြင်း အလေ့သဘောရှိသော။ ဝေကဋ္ဋိကော (ဒီ၊၁။၁၅၈။မဟာနိ။ ၃၂၈)တိ ဝိကဋ္ဋခါဒနသီလော၊ ဝိကဋ္ဋန္တိ ဂူထံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၈၁။ စတူသု မဟာဝိကဋေသု ဂူထမေဝိဓာဓိပ္ပေ- တန္တိ ဝုတ္တံ "ဂူထံ ဝုစ္စတီ"တိ။ တဉှိ အာသယ- ဝသေန ဝိရူပံ ကဋ္ဋတ္တာ " ဝိကဋ္ဋ" န္တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၃။

ဝိကဋ္ဋပါဒ (တိ) [ဝိကဋ္ဋ + ပါဒ] ဝိကဋ္ဋ (၂) ကြည့်။

ဝိကဋ္ဋဘောဇန (န) [ဝိကဋ္ဋ + ဘောဇန] (၁) ဖောက်ပြန်-ပင်ကိုယ်သဘောမဟုတ်-သော ဆေးကြီးကို-သုံးဆောင်-စား-ခြင်း။(၂) ကျင် ကြီးကို-သုံးဆောင်-စား-ခြင်း။ (၁) မဟာဝိ- ကဋ္ဋဘောဇနေ (မ၊၁။၁၁၃)တိ မဟန္တေ ဝိကဋ္ဋဘောဇနေ၊ အပကတိဘောဇနေတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဝိကဋ္ဋဘောဇနေတိ ဝိကတဘောဇနေ ဝိရူပဘောဇနေ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၃၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိကဋ္ဋဘောဇနာနုယောဂ (ပု) [ဝိကဋ္ဋဘောဇန + အနုယောဂ] ကျင်ကြီးစားခြင်းကို-လုံ့လပြု- အားထုတ်-ခြင်း။ ဝေကဋ္ဋိကောပိ ဟောတိ ဝိကဋ္ဋဘောဇနာနုယောဂမနုယုတ္တော။ ဒီ၊၁။ ၁၅၈။ဒီ၊၃။၃၄။မဟာနိ။၃၂၈။

ဝိကမ္ပန (န) [ဝိ + ကမ္ပ + ယု။ အာကမ္ပန-၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။] တွန်းခြင်း (အခြားတစ် ဘက်သို့ဆွဲငင်ခြင်း)။ အဘိမုခံ ကတ္တာ ကမ္ပနံ အာကမ္ပနံ၊ သေသဒိသာကမ္ပနံ ဝိကမ္ပနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၈။ ပရတော ကမ္ပနံ ဝိကမ္ပနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၆။

ဝိကဏ္ဏ¹ (ပု) [ဝိ + ကဏ္ဏ။ ဝိသမော ကဏ္ဏော ဝိကဏ္ဏော။ပါစိတ်၊ယော။၃၈၂။ဝိကဏ-သံ။] မညီညာသောထောင့်။ ဝိကဏ္ဏော ဟောတိ (ဝိ၊၃။၄၁၂)တိ--ဓကော သဃ်ာဋိကောဏော ဒီဃော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။ ဝိကဏ္ဏံ ဥဒ္ဓရိတု(ဝိ၊၃။၄၁၂)န္တိ ဒီဃကောဏံ ဆိန္ဒိတုံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၀။ " သဃ်ာဋိကောဏော ဒီဃော"တိ ဣမိနာ ဝိကဏ္ဏောတိ ဧတ္ထ ဝိသမော ကဏ္ဏော ဝိကဏ္ဏောတိ ကတ္ဝာ ကဏ္ဏသဒ္ဒဿ ကောဏတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၂။

ဝိကဏ္ဏ² (တိ) [ဝိ + ကဏ္ဏ။ ဝိကဏ္ဏ + ဏ။] မညီညာသော - ထောင့် - အစွန်း-ရှိသော။ စီဝရံ ဝိကဏ္ဏံ ဟောတိ။ ဝိ။၄။၂၅၂။

ဝိကဏ္ဏက (တိ) [ဝိ + ကဏ္ဏ + က] အရွက်- နားရွက်-မရှိသော(အရွက်မတပ်သော)မြား။ ဝိကဏ္ဏကေနာ (ဇာ၊၁။၆၄)တိ ဝိကဏ္ဏက- သလ္လေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဝိကဏ္ဏကသလ္လ (န) [ဝိကဏ္ဏက + သလ္လ] အရွက်- နားရွက်- မရှိ- မတပ်- သောမြား။ ဝိကဏ္ဏက-ကြည့်။

ဝိကဏ္ဏကသလ္လသဒိသ (တိ) [ဝိကဏ္ဏကသလ္လ+ သဒိသ] အရွက်-နားရွက်-မရှိ-မတပ်-သော မြားနှင့်တူသော။ ကာမဂုဏာ နာမေတေ ဘိက္ခု ဝိကဏ္ဏကသလ္လသဒိသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၃။

ဝိကတ (တိ) [ဝိ + ကရ + တ။ ဝိကဋ္ဋ-ကြည့်။] (၁) ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော။ (န)(၂)ဖောက် ပြန်ပျက်စီးခြင်း။ (၃)စက်ဆုပ်ဘွယ်-မလှမပ -ဖြစ်သော။ (ပု)(၄)(ဟိမဝန္တာတောင်အနီးရှိ) ဝိကတ-မည်သော တောင်။ (၅) (လောကီ ကျမ်းလာ)ဝိကတသဒ္ဒါ။ (၁) ဖောက်ပြန်ပျက် စီးသော။ပကတော သဘာဝဘူတော အတ္ထာ အဿာတိ ပကတတ္တော။ န ကမ္မေ ဟိ ဝိကတတ္တောတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၃။

(န) (၂) ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း။ ဝိပါကော ဓဝ ဝေပါကော ယထာ " ဝိကတမေဝ ဝေကတ" န္တိ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။(-အနုဋီ၊၁။၁၀၁)။ (၃) စက်ဆုပ်ဘွယ်- မလှမပ- ဖြစ်သော။ ဝိကတာနန-ကြည့်။ (၄) (ဟိမဝန္တာတောင် အနီးရှိ) ဝိကတ - မည်သော တောင်။ ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ ဝိကတော နာမ ပဗ္ဗတော။ အပ၊၁။၂၅၆။ (၅) (လောကီကျမ်းလာ) ဝိကတသဒ္ဒါ။ ယထာ လောကေ ဝိကတမေဝ ဝေကတံ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၁။ ပါ၊ ၆၊၁။၁၃၅။

ဝိကတတ္တ (တိ) | ဝိကတ + အတ္တ | ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော သဘောရှိသော (ရဟန်း)။ ဝိကတ (၁) ကြည့်။

ဝိကတဘောဇန (န) | ဝိကတ + ဘောဇန | ဝိကဋဘောဇန - ကြည့်။

ဝိကတာနန (တိ) | ဝိကတ + အာနန | ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော မျက်နှာရှိသော။ တတော ဇရာဘိဘူတော သာ၊ ဝိဝဏ္ဏာ ဝိကတာနနာ။ အပ၊၂။၂၂၆။ ထေရီဋ္ဌ၊၁၃၇။

ဝိကတာနန္ဒ (ပု) |ဝိကတ + အာနန္ဒ| ဝိကတာနန္ဒမည်သော စကြဝတေးမင်း။ စတုဝီသတိကပ္ပမှိ၊ ဝိကတာနန္ဒနာမကော။ အပ၊၁။၂၄၄။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။

ဝိကတာနန္ဒနာမက (ပု) | ဝိကတာနန္ဒ + နာမ + က | ဝိကတာနန္ဒ - ကြည့်။

ဝိကတိ (ထီ) | ဝိ + ကရ + တိ။ ဝိကတိ ဝိကာရော၊ ဝိကရဏီယာ ဝိကတိ။ ရူဋီ။၅၆၊ ၉၄။ဝိကရဏံ အညထာ ဘဝနန္တိ ဝိကာရော ဝိကတိ စ။ ဓာန်၊ ဋီ။၇၆၅။ ဝိကတိ - သံ။ ဝိအက္က - ပြာ။ | (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း။ (၂) (ဆင်စွယ်, ငွေ , ရွှေ) အထည်ပစ္စည်း။ (၃) အထူးဝိသေသ။ (၄) လှည့်ပတ်ဖြားယောင်းခြင်း = အထူးအဆန်း (မျက်လှည့်ပညာ)။ (၁) ဒူသသဒ္ဒဿ ဝိကတိယံ ပဋိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၇။ (၂) ဒန္တဝိကတိံ အာကင်္ခေယျ၊ သုဝဏ္ဏဝိကတိံ အာကင်္ခေယျ။ မ၊၂။၂၁၀။ (၃) ကဋ္ဌသာရကာဒိ ဝိကတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၁။ သာလီနံ ဝိကတိ သာလိဝိကတိ။ ဝဇိရ၊၅၆။ (၄) မာယာကာရော ယထာရင်္ဂေ၊ ဒဿေသိ ဝိကတိံ ဗဟုံ။ အပ၊၂။၁၃၅။

ဝိကတိကာ (ထီ) | ဝိကတိ + က။ သီဟဗျဂ္ဃါဒိရူပေဟိ ဝိစိတ္တာကာရေန ကရီယတီတိ ဝိကတိကာ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄၀။ | (ခြင်္သေ့ရုပ်, ကျားရုပ်စသည်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာ ရက်လုပ်အပ်သော) သားမွေးအခင်းကြီး။ တူလိကာ ဝိကတိကာ ဥဒ္ဒလောမိ။ ဝိ၊၄၊ ၃၂၀။ဒီ၊၁။၇။ ဝိကတိကာတိ သီဟဗျဂ္ဃါဒိရူပဝိစိတြော ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၉။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၈၃။

ဝိကတိဘရိတ (တိ) | ဝိကတိ + ဘရိတ | (များစွာသောသစ်သီးစသော) အထူးတို့ဖြင့်ပြည့်သော။ အနေကဖလာဒိဝိကတိဘရိတံ ကာနနံ အာဂမ္မ ဝသေယျ။သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ဝိကတိယုတ (တိ) | ဝိကတိ + ယုတ | ဆန်းကြယ်သော အခင်း - နှင့်ယှဉ် - ရှိ - သော။ မဟာရဟဋ္ဌ သယနံ၊ တူလိကာ ဝိကတိယုတံ။ အပ၊၂။၁၇၄။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။

ဝိကတ္တ (တိ) | ဝိ + ကတိ + တ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၆၇။ ဝိကတ်-သံ။ | လှီး-ခွဲ-ဖြတ်-အပ်သော။ ဝိကတ္တာ (ဇာ၊၂။၁၉၃။သီ၊က္က-မူ)တိ ဆိန္နသီသာ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၁၄၂။

ဝိကတ္တန (ပု၊န) | ဝိ + ကတိ + ယု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၆၇။ (တိ) ဝိကတ်န - သံ။ | (န) (၁) (ဖြတ်-လှီး - ကြောင်း) ဓားငယ်။ (ပု) (၂) နေ။ (န) (၁) ဝိကတ္တန (ဇာ၊၂။၂၁၁။သီ၊က္က-မူ)န္တိ

အညမည် ဝိကတ္ထန္တံ သတ္တံ ဂဏှာမ။ ဇာ၊၄၊ ၆။၂၈၉။ (ပု)(၂) ဝိကတ္ထနော --- သူရိယဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၄။

ဝိကတ္ထက (တိ) [ဝိ + ကတ္ထ + ဏွု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၇၃။]ပလွှား-ဝါကြွား-ရှုတ်ချ-လိမ်လည်-တတ်သော။ ပ ဗ္ဗေပိ ဝိကတ္ထကော၀ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၂၂၈။

ဝိကတ္ထကဘိက္ခု (ပု) [ဝိကတ္ထက + ဘိက္ခု] ပလွှား-ဝါကြွား -ရှုတ်ချ -လိမ်လည် -တတ်သောရဟန်း။ ဧကံ ဝိကတ္ထကဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊၄၊၁။၄၇၇။ (-ဇာ၊၄၊၁။၄၈၀)။

ဝိကတ္ထတိ (ကြိ) [ဝိ + ကတ္ထ + အ + တိ။ ကတ္ထ သိလာဃာယံ၊ ဝိကတ္ထတီတိ ဝိရူပံ ကတ္ထတိ အဝတ္ထုဒီပနတော။ နီတိ၊ဓာတု။၇၃။ ဝိကတ္ထတေ-သံ။] (၁) ကြုံးဝါး၏။ (၂) ပလွှား-ဝါကြွား-၏။ (အထူးထူးချီးမွမ်းပြောဆို၏။မဟုတ်မမှန် ဖောက်ပြန်စွာချီးမွမ်း၏)။ (၃) ရှုတ်ချ-လှည့်ပတ်-လိမ်လည်-ပြောဆို၏။ (၁) သော အာရာမံ ဂန္ဒာ ဘိက္ခုဂဏာဿ မဇ္ဈေ ဝိကတ္ထတိ။ သံ၊၁။၄၂၆။ (၂) သော ကတ္ထတိ ဝိကတ္ထတိ။ မဟာနိ။၅၄။ ဝိကတ္ထတီတိ ဝိဝိဓာ ကထယတိ။ မဟာနိ၊၌။ ၁၇၄။(၃) သော ဗဟုမ္ပိ ဝိကတ္ထေယျ။ ဝမ္ဘန-ဝစနံ ဝဍ္ဎနဝစနံ ဝဒေယျ။ ဇာ၊၄၊၁။၄၈၀။

ဝိကတ္ထန (ထီ၊န) [ဝိ + ကတ္ထ + ယု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၇၃။ (တိ) ဝိကတ္ထန-သံ။] ပလွှား-ဝါကြွား-ခြင်း (မိမိကိုယ်ကို အထူးထူးချီးမွမ်းပြောဆိုခြင်း)။ ကတ္ထနာ ဝိကတ္ထနာ။ နီတိ၊ဓာတု။၇၃။

ဝိကတ္ထနသီလ (တိ) [ဝိကတ္ထန + သီလ] ပလွှား-ဝါကြွား-ခြင်းအလေ့ရှိသော။ ဝိကတ္ထီ-ကြည့်။

ဝိကတ္ထနီ (တိ) [ဝိကတ္ထန + ဤ] ပလွှား-ဝါကြွား- အထူးထူး- လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-ပြောဆိုခြင်း ရှိသော၊ သူ။ ဝါဏိဇော၀ ဝိကတ္ထနီ။ ဇာ၊၂။၁၁၉။ ဇာ၊၄၊၅။၄၅၆။

ဝိကတ္ထမာန (တိ) [ဝိ + ကတ္ထ + အ + မာန] ရှုတ်ချ-လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-ဝါကြွား-ပြောဆိုသော။ လာဘေန ဝိကတ္ထမာနာ (ဇာ၊၁။၂၈၆)တိ လာဘဟေတု ကုဟနကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဇာ၊၄၊၄။၃၁၀။

ဝိကတ္ထိတ (တိ) [ဝိ+ကတ္ထ+တ။ ဝိကတ္ထိတ-သံ။] (၁) ပလွှား -ဝါကြွား -ကြုံးဝါး -ပြောဆိုအပ်သော (စကား)။ (၂) ပလွှား-ဝါကြွား-ကြုံးဝါး-ပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ (၁) ယံ တေ ပဝိကတ္ထိတံ ပုရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိကတ္ထိတံ ဝမ္ဘနဝစနံ ဝုတ္တံ။ဇာ၊၄၊၁။၃၈၀။ (၂) အညတရံ ဝိကတ္ထိတံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊၄၊ ၁။၃၇၇။

ဝိကတ္ထိတဘိက္ခု (ပု) [ဝိကတ္ထိတ + ဘိက္ခု] ပလွှား-ဝါကြွား-ကြုံးဝါး-ပြောဆိုတတ်သောရဟန်း။ တဒါ ဘီမသေနော ဝိကတ္ထိတဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊၄၊၁။၃၈၁။

ဝိကတ္ထိတွာ (ကြိ) [ဝိ + ကတ္ထ + တွာ] ကြုံးဝါးပြီး။ ယံ နု ပုဗ္ဗေ ဝိကတ္ထိတွာ။ ဇာ၊၁။၂၀၇။ ဇာ၊၄၊၄။၂၅။

ဝိကတ္ထိဿံ (ကြိ) [ဝိ + ကတ္ထ+ ဿံ] လှည့်ပတ်-လိမ်လည်-ပြောဆိုပေအံ့(လတ္တံ့)။ဝိကတ္ထိဿ (ဇာ၊၂။၉၁) န္တိ " ကုဟိံ ဟံသရာဇာ " တိ ပုစ္ဆိတော အဟံ ကိန္တိ ကထေဿာမိ။ ဇာ၊၄၊ ၅။၃၈၃။

ဝိကတ္ထီ (တိ) [ဝိ + ကတ္ထ + ဏီ။ ထိ - ၌ ဝိကတ္ထိနီ။ ဝိကတ္ထိန်-သံ။] ပလွှား-ဝါကြွား-ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ (မိမိဂုဏ်ကို ဖွင့်ပြောတတ်သူ၊ အထူးထူးအပြားပြား ချီးမွမ်းပြောဆိုတတ်သူ)။ ကတ္ထီ ဟောတိ ဝိကတ္ထီ (အံ၊၃။၃၈၂-၅) တိ ကတ္ထနသီလော ဟောတိ

ဝိကတ္ထနသီလော၊ ဝိဝဍ္ဎ ကတွာ ကထေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၅။ ဝိကတ္ထီ (မဟာနိ။၁၆၆)တိ ဝိဝိဓာ နာနပ္ပကာရတော ဝဏ္ဏဘာသန-သီလော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၁။

ဝိကတ္ထေန္တ (တိ) [ဝိ + ကတ္ထ + အ + အန္တ] ရှုတ်ချ-လှည့်ပတ်-လိမ်လည်-ပြောဆိုသော။ န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဝိကတ္ထေန္တော ဝိစရတိ။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။

ဝိကတ္ထေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ကတ္ထ + အ + အန္တိ] ဝိကတ္ထတိ - ကြည့်။ ----- သမ္ဘာဝေသီနန္တိ ပတ္ထေန္တိ ဝိကတ္ထေန္တိ ပိဟေန္တိ မာနေန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။

ဝိကတ္ထေယျ (ကြိ) [ဝိ + ကတ္ထ + အ + ဧယျ] ရှုတ်ချ-လှည့်ပတ်-လိမ်လည်-ပြောဆိုရာ၏။ ဓံ န ကတ္ထေယျ န ဝိကတ္ထေယျ။ မဟာနိ။ ၃၀၄။ ဗဟုမ္ပိ သော ဝိကတ္ထေယျ။ ဇာ၊၁။ ၂၉။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။

ဝိကထံကထ (တိ) [ဝိ + ကထံကထာ။ ဝိဂတာ ကထံကထာ အဿာတိ ဝိကထံကထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၄။] သို့လော သို့လောဟု တွေးတော ယုံမှားမှုမရှိသော၊သူ။ (ဝိစိကိစ္ဆာ မရှိသူ)။ အကထံကထီ ဟောတိ နိက္ကထံကထီ ဝိကထံကထော။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၅။

ဝိကန္တ (တိ) [ဝိ + ကတိ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိကတ-သံ။] (၁) လှီး-ခွဲ-ဖြတ်-အပ်သော။ (၂) (အခြားသံ, သတ္တုအားလုံးကို လှီးဖြတ်နိုင်သော) သံအထူး = သံမဏိ (သံရှင်)။ (၁) အညေ ဝိကန္တာ(ဇာ၊၂။၁၉၁)တိ အညေ ပန ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၃၉။ (၂) ဝေကန္တက - ကြည့်။

ဝိကန္တက (န) [ဝိ + ကတိ + ဏ္ဍု] (အခြားသံ, သတ္တုအားလုံးကို လှီးဖြတ်နိုင်သော)သံအထူး = သံမဏိ။ ဝေကန္တက - ကြည့်

ဝိကန္တတိ (ကြိ) [ဝိ + ကတိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၆၇။ ဝိကန္တတိ-သံ။] ဖြတ်-လှီး-၏။ ဝေကန္တက - ကြည့်။

ဝိကန္တန (န) [ဝိ + ကတိ + ယု။ ဝိကတန-သံ။] (ဖြတ်-လှီး-ကြောင်း) ဓားငယ်။ ဝိကန္တန (ဇာ၊၂။၂၂၁-၂)န္တိ အညမညံ ဝိကန္တနံ သတ္တံ ဂဏှာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၉-၉၀။

ဝိကန္တယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +ကတိ+ဏာယ+တွာ။ ဓာတ်ကျမ်း၌ကား ဘူဝါဒိ, ရုဓာဒိ - သာလာ၏။] ဖြတ်-လှီး-ခွဲ-၍။ ပရိပစ္စိတွာ မုဒ္ဒဘာဝမုပဂတံ သတ္တေန ဝိကန္တယိတွာ ဥပဟတိ သလာကာယ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၇။

ဝိကန္တိံသု (ကြိ) [ဝိ + ကတိ + ဥံ] ဖြတ်-လှီး-ကုန်ပြီ။ မာ နော အဇ္ဇ ဝိကန္တိံသု၊ ရညော သူဒါ မဟာနသေ။ ဇာ၊၂။၉၃။ ဝိကန္တိံသူတိ ဆိန္ဒိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၂။

ဝိကန္တိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကတိ + တွာ] ဖြတ်-လှီး-ခွဲ-၍။ ဝိကန္တိတွာ (ဇာ၊၁။၂၄၃)တိ ဆိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။

ဝိကန္တေတိ (ကြိ) [ဝိ + ကတိ + ဏေ + တိ] ဖြတ်-လှီး-၏။----ဘေသဇ္ဇေန အနုလိမ္ပတိ၊ သတ္တေန ဝိကန္တေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၇။

ဝိကန္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +ကတိ +ဏေ + တွာ။ ဝိကန္တေတိ, ဝိကန္တတိ-မှ။] ဝိကန္တိတွာ-ကြည့်။ ဝိကပ္ပေတွာတိ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ " ဝိကန္တေတွာ" တိ ပါဌော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄။

ဝိကန္ဒတိ (ကြိ) [ဝိ + ကဒိ + အ + တိ။ ကဒိ အဝှါနေ ရောဒနေ စ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၁။] အထူးထူး လူးလည်းငိုကြွေး၏။ အောက်ပုဒ် ကြည့်

ဝိကန္ဒန္တ (တိ) [ဝိ + ကဒိ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိကန္ဒန္တီ။]အထူးထူး လူးလည်းငိုကြွေးသော၊ သူ။ ယံ နော ဝိကန္ဒန္တိယော။ ဇာ၊၂။၂၆။

ဝိကပ္ပ (တိ) [ဝိ + ကပ္ပ။ ဝိဝိဓော ကပ္ပေါ ဝိကပ္ပေါ၊ ဝိသိဋ္ဌော ဝါ ကပ္ပေါ ဝိကပ္ပေါ။ ရူ။ ၁၈၉-၉၀။ နျာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၅။ ဝိ + ကပ္ပ + ဏ။ ဝိကလ္ပ - သံ။ ဝိအပ္ပ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူး-အလွန်အကဲ-စီမံ-ခန့်ခွဲခြင်း။ (နု) (၂) ဝိကပ္ပသိက္ခာပုဒ်။ (၃) (အနက်ပြန်ခြင်း - ဘာသာပြန်ခြင်း)= အတ္ထဝိကပ်၊ အစီအရင်။ (၄) အလင်္ကာကျမ်း (ကေဋုဘ=ကိရိယာကပ္ပဝိကပ္ပ-ခေါ် ကဗျာ လင်္ကာရေးသား စီကုံးနည်းကိုပြသော ကျမ်း ဂန်)။ (၅) အထူးထူး အပြားပြား-အသီးသီး- အသီးအခြား - ကြံစည်ခြင်း- ယူခြင်း။ (၆) အထူးထူးကွဲပြားခြင်း၊ ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ (၇) (က) အဖို့အစု။ (ခ) အထူးအပြား။ (၈) အထူးသဖြင့်စီရင်အပ်သော။ (၉) အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်ကြောင်း (စကား)။ (၁၀) အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်အပ်သော။ (၁၁) ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း။

(၁) အထူး-အလွန်အကဲ-စီမံ-ခန့်ခွဲခြင်း။ ဝိကပ္ပံ အာပဇ္ဇေယျာ (ဝိ၊၁။၃၁၈)တိ ဝိသိဋ္ဌ-ကပ္ပံ အဓိကဝိဓာနံ အာပဇ္ဇေယျ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၁။ (နု) (၂) ဝိကပ္ပသိက္ခာပုဒ်။ ဝိကပ္ပံ ရဉော ဝ်ကာလေ။ ဝိ၊၅။၁၆၀။ (၃) (အနက်ပြန်ခြင်း-ဘာသာပြန်ခြင်း)=အတ္ထဝိကပ်၊အစီအရင်။ဣမေသု ဒွိသု ဝိကပ္ပေသု ဥပယော-ဂေနေဝတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ဝိကပ္ပဒွယ-လည်းကြည့်။ (၄) အလင်္ကာကျမ်း(ကေဋုဘ=ကိရိယာကပ္ပဝိကပ္ပ- ခေါ် ကဗျာလင်္ကာရေးသားစီကုံးနည်းကို ပြသောကျမ်းဂန်)။ ဝိဝိဓံ ကပ္ပီယတိ ဧတေနာတိ ဝိကပ္ပေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၂၁။ (၅) အထူးထူး အပြားပြား-အသီးအသီး-အသီးအခြား-ကြံစည်ခြင်း -ယူခြင်း။ အတ္တာနံ ကပ္ပေန္တော ဝိကပ္ပေန္တော ဝိကပ္ပံ အာပဇ္ဇန္တော န တိဋ္ဌေယျ။ မဟာနိ။ ၂၇၃။ ကာမာဝစရစိတ္တေန ဝိကပ္ပေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊၁။၈၃။ ဝိသုံ ကပ္ပနမေဝ အတ္ထော ဝိကပ္ပတ္ထောတိ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၉။ (၆)အထူးထူး ကွဲပြားခြင်း၊ ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ ကပ္ပ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၁)န္တိ ဝိဘာဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၄၄၇။ (၇) (က) အဖို့အစု။ (ခ) အထူးအပြား။ စတုသုပိ ဝိကပ္ပေသု။ ဝိဘာဝိနီ။၇၉။ ဝိသုံ ဝိသုံ ကပ္ပီယန္တိ ဝိမိယန္တိ ဌပိယန္တီတိ ဟိ ဝိကပ္ပါ၊ ကောဋ္ဌာသာ ဘေဒါ ဝါ။ မဏိမဥ္ဇူ။ ၁။၁၇၀။ (၈) အထူးသဖြင့် စီရင်အပ်သော။ သ-ကာရာဒေသဿ ဝိကပ္ပတ္တာ။ သဟ-သဒ္ဒေါဝ ဋ္ဌိတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၇။ (၉) အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်ကြောင်း (စကား) ဝိကပ္ပဝစန-ကြည့်။ (၁၀) အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်အပ်သော။ ဝိကပ္ပသိပ္ပ-ကြည့်။ (၁၁) ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း။ ဝိကပ္ပိယ - ကြည့်။

ဝိကပ္ပဂါ (ဂ္ဂါ)ဟ (ပု) [ဝိကပ္ပ + ဂါဟ] အထူးထူး အပြားပြား-ကြံစည်၍-ကြံစည်ခြင်းကို-ယူခြင်း။ ဝိကပ္ပဂါဟဝသေန ရာဂါဒီဟိ တဗ္ဗိပက္ခေဟိ စ ---- အနုဘဝတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၁။ မူလဋီ၊၁။၆၇။

ဝိကပ္ပဂ္ဂဟဏ (နု) [ဝိကပ္ပ + ဂဟဏ] ဝိကပ္ပ-ဂါဟ-ကြည့်။ ပဋိက္ခေပေါ ပန ဝိကပ္ပဂ္ဂဟဏေ ဧဝ ရုဟတိ။ ဝဇိရ၊ ၂၃၉။

ဝိကပ္ပတ္ထ (တိ) [ဝိကပ္ပ + အတ္ထ] (က) အထူးထူး အပြားပြားကြံစည်ခြင်း အနက်ရှိသော။ (ခ) အသီး အသီး-အသီး အခြား- ကြံစည်ခြင်း အနက်ရှိသော။ (က) (ခ) ဝါသဒ္ဒေါ ဥပရိ " အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယာ "တိအာဒီနိ အပေက္ခိတွာ ဝိကပ္ပတ္ထော ဝုတ္တော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ တတ္ထ သဗ္ဗပဒေသု ဝါသဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀။ဝဇိရ၊၁၉၂)။

ဝကပ္ပဒွယ (န) | ဝိကပ္ပ + ဒွယ။ ဝိသေသတော ကပ္ပါ ဝိကပ္ပါ၊ ဒွိန္နံ သမူဟော ဒွယံ၊ ဝိကပ္ပါနံ ဒွယံ ဝိကပ္ပဒွယံ။ | အတ္ထဝိကပ် (အစီအရင်) ၂ -ခုတို့၏အပေါင်း။ ဝိကပ္ပဒွယေပိ ပုရိမပ- ဒဿ ဥတ္တရပဒေန သမာနဝိဘတ္တိလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ (- ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၁။ ဝိမတိ၊၁။၆၃၊၉၉)။ ဝိကပ္ပဒွယေပီ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၅) တိ ---- ဝုတ္တဝိဓာနဒွယေ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၆၈။

ဝိကပ္ပန (ထီ၊န) | ဝိ + ကပ္ပ + ယု။ (တိ) ဝိကလ္ပန-သံ၊ (ထီ၊န) ဝိအပ္ပဏာ၊ ဝိအပ္ပဏာ- ပြာ။ | (၁) အထူး-အလွန်အကဲ-စီမံ-ခန့်ခွဲ- ခြင်း။ (၂) ဝိကပ္ပနာပြု(ပေး)-ခြင်း။(ဝိကပ္ပနာ ပြုဟူသည် ရဟန်းတော်များ ဝိနည်းကံပြု ခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ " ဣမံ စီဝရံ တုယှံ ဝိကပ္ပေမိ = ဤသင်္ကန်းကို အရှင်ဘုရားအား ဝိကပ္ပနာ ပြုပါ၏ " စသည်ဖြင့် ဆို၍ ပေးရ သည်။ အပေးခံရသူရဟန်းက ပြန်၍ " မယှံ သန္တကံ ပရိဘုဉ္ဇ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေဟိ ဝါ ယထာ- ပစ္စယံ ကရောဟိ = တပည့်တော်၏ ဥစ္စာကို သုံးဆောင်လိုလျှင်လည်း သုံးဆောင်ပါ၊ စွန့်လိုလျှင်လည်း စွန့်ပါ၊ အကြောင်းအား လျော်စွာ ပြုတော်မူပါ " ဟုဆို၍ ပေးသော ရဟန်းအားပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ ပေးရသည်။ ဝိကပ္ပနာပြုပုံ အကျယ်ကို ကင်္ခါ။၂၄၂-၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁၅၈၊ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၆- ကြည့်။)

(၃) အထူးထူး-အသီး အသီး-အသီး အ ခြား-ကြံစည်-ကြံဆ-ခြင်း။ အပိုအမို-ဖြစ်စေ ခြင်း-ယူခြင်း။ (၄) ဝိကပ္ပနာသိက္ခာပုဒ်။ (၁) သုတ္တံ ဝိကပ္ပနေနစာ (ဝိ၊၅။၁၅၉) တိ သုတ္တံ ဝိန္ဒာပေတွာ ----- စီဝရေ ဝိကပ္ပါပဋ္ဋနဥ္။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။ (၂) ဒွေ ဝိကပ္ပနာ သမ္မုခါ ဝိကပ္ပနာ စ ပရမ္မုခါဝိကပ္ပနာ စ။ ဝိ၊၂။၁၆၀။ ကင်္ခါ။၂၄၂။ (၃) သာမညဝိသေသဝိကပ္ပနာ- ဝသေန န ဝိကပ္ပယိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၈။ ဝါသဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပနေ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၇၉။ ဝိဝိဓာ ဝိသုံ ကပ္ပနဿ ဇောတကတ္တာတိ အာဟ " ဝါသဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပနတ္ထော " တိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၀။ ဝါသဒ္ဒေန ဝါ ----- ပစ္စေကမတ္တာနံ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၂၁။ (၄) ဝိကပ္ပနဒွယ - ကြည့်။

ဝိကပ္ပနခေတ္တ (န) | ဝိကပ္ပန+ခေတ္တ | ဝိကပ္ပနာ ပြုရာခေတ် (ကာလ)။ ဝိကပ္ပနခေတ္တေ ဟိ ဝဿိကသာဋိကာဒီနံ ------- အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ၊၂၂၈။ --- ဝိကပ္ပနခေတ္တေ အဓိဋ္ဌာန- သဗ္ဘာဝတော ဒုက္ကဋံ ဇနေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂။၃၉၀။

ဝိကပ္ပနဇောတက (တိ) | ဝိကပ္ပန + ဇောတက | အထူးထူး-အသီးအသီး-ကြံစည်-ကြံဆ-ခြင်း အနက်ကိုထွန်းပြတတ်သော။ ဆန္ဒရာဂပဒါနံ သမာနတ္ထဘာဝေပိ ဝိကပ္ပနဇောတကေန ဝါသဒ္ဒေန ယောဂတ္တာ ---- အာဟ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၃၁။

ဝိကပ္ပနတ္ထ (တိ) | ဝိကပ္ပန + အတ္ထ | (၁) အထူး ထူး-အပြားပြား-ကြံစည်ခြင်းအနက်ရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိကပ္ပနာပြု (ပေး) ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၃) အထူးထူး-အပြားပြား-ကြံစည် ခြင်းအနက်။ (၁) ဝါသဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပနတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ပဋိဟညေ ဝါတိ ဝိကပ္ပနတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၆၊၂၂၀၊ ၃၆၈၊၄၁၈၊၄၈၀။ မူလဋီ၊၁။၁၄၆)။ (ပု) (၂) ဣမံ စီဝရံ ဝိကပ္ပနတ္ထာယ တုယှံ ဒမ္မိ။ ဝိ၊၂။ ၁၆၀။ တုယှံ ဝိကပ္ပနတ္ထာယ ဒမ္မိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။ (၃) အောက်ပုဒ် - ကြည့်။

ဝိကပ္ပနတ္ထနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိကပ္ပနတ္ထ + နိဒ္ဒေသ] အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်ခြင်းအနက်ကို ညွှန်ပြကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ ဝါတိ ဝိကပ္ပနတ္ထ-နိဒ္ဒေသော ယုဇ္ဇတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၂။

ဝိကပ္ပနဒွယ (နံ) [ဝိကပ္ပန + ဒွယ] ဝိကပ္ပနာ သိက္ခာပုဒ် ၂-ခုအပေါင်း။ မဟလ္လက ဝိကပ္ပန-ဒွယဒွေဘာဂ---သိက္ခာပဒေသု ပဋ္ဌတ္တိသေသု ယော ပန ဘိက္ခူတိ နတ္ထိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၄။

ဝိကပ္ပနနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [ဝိကပ္ပန + နိဒ္ဒိဋ္ဌ] အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်ခြင်းအနက်ကို ညွှန်းပြကြောင်းဖြစ်သော။ ဝါတိ ဝိကပ္ပနနိဒ္ဒိဋ္ဌံ နိပါတပဒံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၁။

ဝိကပ္ပနပစ္စယ (ပု) [ဝိကပ္ပန+ပစ္စယ] ဝိကပ္ပနာ ပြုခြင်းဟူသောအကြောင်း ။ ဝိကပ္ပနပစ္စယေ အသတိ ပရိက္ခာရစောဠန္တိ အဓိပ္ပေတိတွာ။ ဝဇိရ၊၂၂၃။

ဝိကပ္ပနပဋိသေဓန (နံ) [ဝိကပ္ပန+ပဋိသေဓန] ဝိကပ္ပနာပြုခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ န ပန သဗ္ဗထာ ဝိကပ္ပနပဋိသေဓနတ္ထန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၈၀။

ဝိကပ္ပနလက္ခဏ (နံ) [ဝိကပ္ပန + လက္ခဏ] ဝိကပ္ပနာ ပြုခြင်း၏ မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ ဝိကပ္ပနလက္ခဏံ ပန သဗ္ဗစီဝရာနံ ဝိကပ္ပန-သိက္ခာပဒေယေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ကင်္ခါ။ ၁၅၅၊၁၇၈။

ဝိကပ္ပနဝစန (နံ) [ဝိကပ္ပန + ဝစန] ဝိကပ္ပနာ ပြုခြင်းကို ဟောတော်မူခြင်း။ ဝိကပ္ပနဝစ-နတော ပန တေသမညတရဿ နဝမတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၅။

ဝိကပ္ပနဝိဓိ (ပု) [ဝိကပ္ပန+ဝိဓိ] ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း၏ အစီအရင်။ ယံ ပနေတ္ထ တိစီဝရဿာပိ ဝိကပ္ပနဝိဓိံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၆။

ဝိကပ္ပနသိက္ခာပဒ (နံ) [ဝိကပ္ပနာ+သိက္ခာပဒ] ဝိကပ္ပနာသိက္ခာပုဒ်။ ဝိကပ္ပနာ ပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၆-ဝဂ်၊ ၉-သိက္ခာပုဒ်။ဝိ၊၂။၁၅၉-၆၁။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁-၂။ ဝဇိရ၊၃၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၈၂။ ဝိမတိ၊၂။၄၄။ ပါစိတ်၊ယော။၁၀၅။ ဝိကပ္ပနသိက္ခာပဒေ-ယေဝ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ကင်္ခါ။၁၅၅။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ။၁၃)။

ဝိကပ္ပနာကာရ (ပု) [ဝိကပ္ပန+အာကာရ] အထူး ထူး အပြားပြား ကြံစည်ခြင်းဟူသော အခြင်း အရာ။ အတ္တနော ဘဝနဿ ဝိကပ္ပနာ-ကာရေန။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၃။

ဝိကပ္ပနာနန္တရံ (ဤ) [ဝိကပ္ပနာ + အနန္တရံ] ဝိကပ္ပနာ(ပြုခြင်း)၏အခြားမဲ့၌။ ဝိကပ္ပနာ-နန္တရမေဝ ပစ္စုဒ္ဓါရော ကာတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၁၆။

ဝိကပ္ပနာနုဇာနန (နံ) [ဝိကပ္ပနာ + အနုဇာနန] ဝိကပ္ပနာပြုခြင်းကို ခွင့်ပြုခြင်း။ ဝိကပ္ပနာ-နုဇာနနမ္ပိ အနုပညတ္တိသမာနန္တိ အနုပညတ္တိ-ဘာဝေန ဂဟေတွာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၈၂။

ဝိကပ္ပနာမ (နံ) [ဝိကပ္ပ + နာမ] ဝိကပ္ပနာမ်၊ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ ကြံစည်အပ် သော အနက်ကိုဟောသောနာမ်။ (ကာယော စသည်)။ သဒါတိ ပူဇနနမဿနကာလ-ဝါစကဝိဂ္ဂဟဝိရဟိတံ ဝိကပ္ပနာမံ၊ သဗ္ဗနာမံ ဝါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇။

ဝိကပ္ပနာရဟ (တိ) [ဝိကပ္ပနာ + အရဟ] (၁) ကြံခြင်းငှါထိုက်သော။(၂) ဝိကပ္ပနာပြုခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ ဝိကပ္ပနာပြုထိုက်သော။ (၁)တမ္ပိ ဝိကပ္ပနာရဟန္တိ --- ဝိကပ္ပိတမေဝ ဟောတိ၊ ဝိမတိ၊၁။၈၃။ (၂) တိစီဝရဝိရဟိတံ ဝိကပ္ပ-နာရဟံ စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၆။

ဝိကပ္ပနုပဂ (တိ) [ဝိကပ္ပန + ဥပ + ဂမု + ကွိ] ဝိကပ္ပနာ၄လောက်သော၊ ဝိကပ္ပနာပြုခြင်းသို့ကပ်ရောက်သော၊ ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း၄ါလျောက်ပတ်သော။ စီဝရံ နာမ ဆန္နံ စီဝရာနံ အညတရံ စီဝရံ ဝိကပ္ပနုပဂံ ပစ္ဆိမံ။ ဝိ၊၁။၂၉၅၊၃၁၁၊၃၆၈။ ဝိ၊၂။၈၄၊၁၆၀။ (-ဝိ၄ြ၊၂။၂၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၁။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်၊၂၈၀၊၃၀၄၊၃၂၆၊၄၀၆)။

ဝိကပ္ပနုပဂစီဝရ (န) [ဝိကပ္ပနုပဂ + စီဝရ] ဝိကပ္ပနာလောက်သောသင်္ကန်း။ ဝိကပ္ပနုပဂစီဝရတာ, ပါရိဝတ္တကာဘာဝေါ။ ကခ်ါ။၁၆၅၊၂၄၄။ (- ဝဇိရ၊၂၈၄)။

ဝိကပ္ပနုပဂစီဝရဒါန (န) [ဝိကပ္ပနုပဂစီဝရ + ဒါန] ဝိကပ္ပနာလောက်သော သင်္ကန်းကို-ပေး-လှူ-ခြင်း။ သံဃေန သဒ္ဓိံ ဝိကပ္ပနုပဂစီဝရဒါနံ။ ကခ်ါ။၂၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၉၆။

ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမ (တိ) [ဝိကပ္ပနုပဂ + ပစ္ဆိမ] ဝိကပ္ပနာလောက်၍ အယုတ်ဆုံးဖြစ်သော။ ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမေန ပန ပစ္ဆိမပရိစ္ဆေဒေါ ဝုတ္တော။ ဝိ၄ြ၊၂။၂၂၈။ (-ဝိ၄ြ၊၂။၃၀၃။ ဝဇိရ၊၂၄၀)။

ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမစီဝရ (န) [ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမ + စီဝရ] ဝိကပ္ပနာလောက်၍-အယုတ်ဆုံးဖြစ်သော သင်္ကန်း။ ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမစီဝရံ ၄ပေတွာ။ ဝိ၄ြ၊၂။၃၀၁။

ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမပ္ပမာဏ (န) [ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမ+ ပမာဏ] ဝိကပ္ပနာလောက်၍ အယုတ်ဆုံးဖြစ်သော ပမာဏ။ ---- ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမပ္ပမာဏတော အညံ ပစ္ဆိမပ္ပမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၄ြ၊၂။၂၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃။

ဝိကပ္ပန္တရ (န) [ဝိကပ္ပ+အန္တရ]။ဝိကပ္ပတော အညံ ဝိကပ္ပန္တရံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။]အတ္ထဝိကပ်အထူး။ အတ္ထဝိကပ်တစ်ပါး။ ----- တဿ ဝစနဿ ဣဒံ ဝိကပ္ပန္တရဉ္စ သမ္ဘဝတိ။ ဝဇိရ၊၂၇၇။ ဝိကပ္ပန္တရံ ဒဿေန္တော အာဟ " သမ္မုတိဒေဝေဟိ ဝါ သဟ မနုဿလောကော" တိ။ ဝိမတိ၊၁။၆၃။

ဝိကပ္ပန္တရကရဏ (န) [ဝိကပ္ပန္တရ + ကရဏ] အတ္ထဝိကပ်တစ်ပါးကို-ပြု-ကြံ-ခြင်း။ ------ ဝိကပ္ပန္တရကရဏံ ယထာဓိပ္ပေတဿ အတ္ထဿ ဉာပကန္တိ ဒဿေတိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၁၇။

ဝိကပ္ပန္တရဂ(ဂ္ဂ)ဟဏ (န) [ဝိကပ္ပန္တရ + ဂဟဏ] အတ္ထဝိကပ်တစ်ပါးကို ယူခြင်း။ " ပုရိမပဒဿေဝ ဝါ "တိ ဝိကပ္ပန္တရဂ္ဂဟဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ (- သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၃)။

ဝိကပ္ပန္တရဒီပန (န) [ဝိကပ္ပန္တရ + ဒီပန] အတ္ထဝိကပ်တစ်ပါးကို ပြကြောင်း (စကား)။ " အန္တရေနာ "တိ ဝစနံ ပန ဝိကပ္ပန္တရဒီပနံ။ သံ၊၄ြ၊၃။၁၉။ ဥဒါန၊၄ြ။၈၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၆။

ဝိကပ္ပန္တရာဘာဝဒီပန (န) [ဝိကပ္ပန္တရ + အဘာဝ + ဒီပန] အတ္ထဝိကပ်အထူး-အတ္ထဝိကပ် တစ်ပါး- မရှိခြင်းကို ပြကြောင်း (စကား)။ အထ ဝါ အန္တရေနာတိ ဝစနံ ပန ဝိကပ္ပန္တရာဘာဝဒီပနံ။ ဥဒါန၊၄ြ။၈၃။

ဝိကပ္ပဘာဝ (ပု) [ဝိကပ္ပ + ဘာဝ] ဝိကပ္ပသဘာဝ - ကြည့်။

ဝိကပ္ပယတိ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏယ + တိ။ (ကာ၊ကြိ) ဝိကလ္ပယတိ-သံ။ ဝိအပ္ပေ့က္ကပြာ။] ဝိကပ္ပေတိ - ကြည့်။

ဝိကပ္ပယန္တ (တိ) [ဝိ+ ကပ္ပ+ ဏယ+ အန္တ] အထူးထူး အပြားပြား-ကြံစည်-ကြံဆ-သော၊ သူ။ နာတုမာနံ ဝိကပ္ပယံ တိဋ္ဌေ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၁။ မဟာနိ။၂၇၃။

ဝိကပ္ပယိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ကပ္ပ+ ဏယ+ တဗ္ဗ။ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗ-ကြည့်။] အထူးထူး-အပို-ကြံစည်-ကြံဆ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တေ န ဝိကပ္ပယိတဗ္ဗာ၊ ဧသော ဟာရော အမိဋ္ဌာ-နေဝ။ နေ့တ္တိ။၄။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၈)။

ဝိကပ္ပယေ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏယ + ဧယျ] အထူးထူး - အပြားပြား - ကြံစည် - ကြံဆ-ရာ၏-အံ့။ ကောမ ဝိဒ္ဓါ ဝိကပ္ပယေ (သံ၊၁။ ၁၅၀။ နေတ္တိ။ ၁၁၁)တိ ကော က္လမ ဝိဒ္ဓါ မေဓာဝီ ဝိကပ္ပေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၈၈)။

ဝိကပ္ပယေယျ (ကြိ) [ဝိ +ကပ္ပ+ဏယ+ ဧယျ] ဝိကပ္ပယေ - ကြည့်။ ကေနိဓ လောကသ္မိံ ဝိကပ္ပယေယျာ(သုတ္တနိ။၄၀၃။မဟာနိ။ ၈၅-၆)တိ ကေန က္လမ လောကေ တဏှာကပ္ပေန ဒိဋ္ဌိကပ္ပေန ဝါ ကောစိ ဝိကပ္ပေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။

ဝိကပ္ပရဟိတ (တိ) [ဝိကပ္ပ + ရဟိတ] အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်ခြင်းမှ ကင်းသော။ ---- ဝိကပ္ပရဟိတံ သဗ္ဗကာလံ ဗုဒ္ဓါနံ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ။ က္လတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၀၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၆၅)။

ဝိကပ္ပဝစန (န) [ဝိကပ္ပ + ဝစန] အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်ကြောင်း (ဖြစ်သော) စကား။ ဇကာံသေနေဝ အဝတွာ ဝိကပ္ပဝစ-နေနေဝ ဌပေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။

ဝိကပ္ပသဘာဝ (ပု) [ဝိကပ္ပ + သဘာဝ] အထူးထူး အပြားပြား-ဝိကပ်အားဖြင့်-ကြံစည်ခြင်း သဘော။ က္လမံ ဝိကပ္ပဘာဝံ သန္ဓာယ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၁)----ယထာဝုတ္တံ က္လမံ ဝိကပ္ပသဘာဝံ သန္ဓာယ က္လဒံ ဝစနံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၆။

ဝိကပ္ပသိပ္ပ (န) [ဝိကပ္ပ + သိပ္ပ] အထူးအထူး အပြားပြား ကြံစည်အပ်သောအတတ်ပညာ။ အတ္တနော ဝိကပ္ပသိပ္ပံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၈။

ဝိကပ္ပါကာရ (ပု) [ဝိကပ္ပ + အာကာရ] အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ တဿ တဿ ဘာဝဿ ဝိကပ္ပါကာရေန ဘိက္ခုဘာဝတော အည-ဘာဝဝိကပ္ပါကာရေနာတိ အမိပ္ပါယော။ ဝဇီရ၊၉၈။ သာရတ္ထ၊၂။၆၆။

ဝိကပ္ပါပဋ္ဌန (န) [ဝိကပ္ပ + အာပဋ္ဌန] အထူး-အလွန်- အကဲ- စီမံ- ခန့်ခွဲ- ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ တန္တဝါယေ ဥပသင်္ကမိတွာ စီဝရေ ဝိကပ္ပါပဋ္ဌနဥ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။

ဝိကပ္ပါပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏာပေ+ တွာ] ဝိကပ္ပနာပြုစေ၍၊ ပရမ္မုခါ-ဝိကပ္ပနာယ ပရေနေဝ ဝိကပ္ပါပေတွာ ပရေနေဝ ပစ္စုဒ္ဓရာပေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၆။

ဝိကပ္ပိတ (တိ) [ဝိ + ကပ္ပ + တ။ ဝိကလ္ပိတ-သံ။ ဝိဂပ္ပိအ - ပြာ၊ ဝိဂပ္ပိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဝိကပ္ပနာပြု - ပေး - အပ်ပြီးသော။ (၂) ဝိကပ္ပနာပြု-ပေး-ပြီးရာ (ကာလ)။ (၃)အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့်-ကြံစည်-ကြံဆ-အပ်ပြီးသော။ (၁) အန္တောဒသာဟံ အမိဋ္ဌိတေ ဝိကပ္ပိတေ ဝိဿဇ္ဇိတေ။ ကင်္ခါ။ ၁၅၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၈၈)။ (၂) ဝိကပ္ပတကာလ-ကြည့်။ (၃) သဗ္ဗံ နာမဂေါတ္တာဒိတော ဝိကပ္ပိတမေဝ။ ဝိမတိ၊၁။၈၃။

ဝိကပ္ပိတကာလ (ပု) [ဝိကပ္ပိတ + ကာလ] ဝိကပ္ပနာပြု-ပေး-ပြီးရာကာလ။ ဝိကပ္ပိတ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟိ နာမိဋ္ဌာတဗ္ဗာနီတိ။ ဝဇီရ၊ ၂၂၆။

ဝိကပ္ပိတတိစီဝရ (တိ) [ဝိကပ္ပိတ + တိစီဝရ] ဝိကပ္ပနာပြု- ပေး- အပ်ပြီးသော တိစီဝရိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဧတေန ဝိကပ္ပိတတိစီဝရော တေစီဝရိကော န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၂။

ဝိကပ္ပိတဝိကပ္ပနာ (ထီ) [ဝိကပ္ပိတ+ဝိကပ္ပနာ] ဝိကပ္ပနာပြုအပ်ပြီးသောသင်္ကန်းကို(တစ်ဖန်ထပ်၍) ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း။ ဝိကပ္ပိတဝိကပ္ပနာ နာမေသာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၄၊၂။၂၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၆။

ဝိကပ္ပိတသညာ (ထီ) [ဝိကပ္ပိတ + သညာ] ဝိကပ္ပနာ ပြုအပ်ပြီးဟူသော အမှတ်သညာ။ အဝိကပ္ပိတေ ဝိကပ္ပိတသညာ။ ဝိ၊၂။၃၁၉။

ဝိကပ္ပိတသညီ (တိ) [ဝိကပ္ပိတသညာ + ဤ] ဝိကပ္ပနာပြုအပ်ပြီးဟူသော အမှတ်သညာရှိသော၊ သူ။ အဝိကပ္ပိတေ ဝိကပ္ပိတသညီ။ ဝိ၊၁။၂၉၆။

ဝိကပ္ပိယ (တိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏျ။ ဝိကပ္ပ + ဣယ။ ဝိကလ္ပျ-သံ။] (၁) ဝိကပ္ပနာပြုအပ်သော၊ ဝိကပ္ပနာလောက်သော။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား -ခွဲခြား -ကြံစည်- ပြုစီရင်-အပ်သော။ (၁) ထဝိကာဒိ ဝိကပ္ပိယံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၄၃ - ဂါထာ။ ဝိကပ္ပဿ ဥပဂံ ဝိကပ္ပိယံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်။၄၃ - ဂါထာ။ (၂) ကဝိဟိ ဝိကပ္ပိယာနံ။ အလင်္ကာ။၃၃၇။ ဝိကပ္ပိယာနံ ပဘေဒိယမာနာနံ။ ဝိကပ္ပိယာနံ အနေကပ္ပကာရတော ကပ္ပိယမာနတ္တာ ပုထုက္ကရိယမာနာနံ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။၃၃၇။

ဝိကပ္ပီ (တိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏီ။ ဝိကလ္ပိန်-သံ။] အထူး-အလွန်အကဲ-စီမံ-ခန့်ခွဲ- တတ်သော၊ သူ။ အနိဿရဝိကပ္ပီ (အံ၊၂။၁၂၀)တိ အနိဿရောဝ သမာနော ---- ဣဿရော ဝိယ ဝိကပ္ပေတိ။ အံ၊၄၊၃။၄၅။

ဝိကပ္ပီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ယ +တေ။ တေ-ကို တိ-ပြု။] အထူးသဖြင့်-အထူးထူး-အပြားပြား -ကြံစည်- ကြံဆ-စဉ်းစား-တွေးတော-အပ်၏။ ဝစီဘေဒါဒိလက္ခဏာ ကိရိယာ ကပ္ပီယတိ ဝိကပ္ပီယတိ ဧတေနာတိ ကိရိယာကပ္ပော။ ဝိမတိ၊၂။၂၇။အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။

ဝိကပ္ပေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝိကလ္ပယိတဝျ-သံ။] (၁) အထူး-အပိုင်-ကြံဆ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) ဝိကပ္ပနာပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) န ပန တတ္ထ ကိဉ္စိ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗာတိ အဓိပ္ပါယော။ နေတ္တိ၊ ၄။၁၂၉။ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗော ကောစိ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။ (၂) တဒဟေဝ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗံ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၅။ (-ဝိ၊၄၊၂။၂၂၇။ ဝိ၊၄၊၃။၁၄၃။ ဝဇိရ။၂၂၅။)။

ဝိကပ္ပေတိ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + တိ။ (ကာ၊ကြိ) ဝိကလ္ပယတိ၊ ဝိကလ္ပတေ - သံ။ ဝိအပ္ပေဣ - ပြာ။] (၁) စီမံ-ခန့်ခွဲ-၏။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်၏။ (၃) ဝိကပ္ပနာပြု၏။ (၄) ဖြတ်-လှီး-၏။ (၅)အပိုင်အမိုး-ဖြစ်စေ-ယူ-၏။ အသီးအခြား ကြံဆ၏။ (၁) စီမံ-ခန့်ခွဲ-၏။ " ဣမံ ဒေထ၊ ဣမံ ဂဏှထာ"တိ ဣဿရော ဝိယ ကပ္ပေတိ။ အံ၊ ၄၊၃။၄၅။ အနိဿရော ဟုတွာ ဝိကပ္ပေတိ သံဝိဒဟတိ သီလေနာတိ အနိဿရဝိကပ္ပီ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၁။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်၏။ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိပပဉ္စေဟိ ------ မညတိ ကပ္ပေတိ ဝိကပ္ပေတိ။ မ၊၄၊၁။၂၇။ (-အဘိ၊၄၊၂။၁၄၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၃၈၅)။ (၃) ဝိကပ္ပနာပြု၏။ အဓိဋ္ဌေတိ ဝိကပ္ပေတိ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ ဝိ၊၁။၂၉၆၊၃၀၅၊ ၃၅၄၊၃၇၆။ ဝိ၊၂။၃၂၀။ (၄) ဖြတ်-လှီး-၏။ ဝိကပ္ပေတွာတိ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄။

(၅) အပိုအမို-ဖြစ်စေ-ယူ-၏။ အသီးအခြား ကြံဆ၏။ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါတိ ဧတ္ထ ဝါသဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပနတ္ထော၊ တေန နဂရမ္ပိ ဝိကပ္ပေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၀၆။ (-၄၁၄။ မူလဋီ၊ ၂။၁၃၄)။

ဝိကပ္ပေတိ - ဝိ၊၁။ ၂၉၆၊၃၀၅၊၃၅၄၊၃၇၆။ ဝိကပ္ပေန္တိ - သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။၃၉။ ဝဇိရ၊ ၂၄၈။ ဝိကပ္ပေမိ - ဝိ၊ ၂။ ၁၆၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိကပ္ပယေ - သံ၊ ၁ ။၁၅၀။ နေတ္တိ။ ၁၁၁။ ဝိကပ္ပယေယျ - သုတ္တနိ။ ၄၀၃။ မဟာနိ။ ၇၃၊၈၅-၆။ဝိကပ္ပေယျ - ဝိ၊၁။၃၀၅။မဟာနိ။ ၈၆။ ဝိကပ္ပေသိ - ဝဇိရ။၃၁၃။ ဝိကပ္ပေသုံ- ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၆၁။ ဝိကပ္ပိယတိ - ဝိမတိ၊၁။ ၂၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၁။

ဝိကပ္ပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + တုံ] (၁) ဝိကပ္ပနာ ပြုစိမ့်သောငှါ။ (၂) အထူးသဖြင့်-အထူးထူးအပြားပြား-ကြံစည်ခြင်းငှါ။ (၁) ဝဿိကသာဋိကံ ဝဿာနံ စာတုမာသံ အဓိဋ္ဌာတုံ တတော ပရံ ဝိကပ္ပေတုံ။ ဝိ၊၃။ ၄၁၁။(၂) ဝိကပ္ပေတုံ ဝိကောပေတုံ(သီ၊သျာ) န သက္ကောန္တိ။ အပ၊၁။၁၈၅။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၁။

ဝိကပ္ပေတုကာမ (တိ) [ဝိကပ္ပေတုံ +ကမု+ဏ] ဝိကပ္ပနာပြုခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ဝိကပ္ပနာပြု လိုသော၊သူ။သမ္မုခါ ဝိကပ္ပေတုကာမော။ ဝဇိရ။၃၁၃။ ဒိတသာ သဟဓမ္မိကဿ ယဿ ဝိကပ္ပေတုကာမော။ ဝဇိရ။၃၁၃။

ဝိကပ္ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + တွာ] (၁) ဝိကပ္ပနာပြု၍။ (၂) အထူးသဖြင့် -အထူးထူး အပြားပြား -ကြံစည်-ကြံဆ-၍။ (၃) စီမံ-ခန့်ခွဲ-၍။ (၄) ဖြတ်-လှီး-၍။ (၁) တေနဟာနန္တ ဝိကပ္ပေတွာ ဂဏှာဟိ။ ဝိ၊၂။ ၁၀၅။ (-၁၀၆၊၁၆၀။ ဝိ၊၅။၃၄)။ (၂) " အနု- သာဝိတာ"န္တိ ပဒဿ အနုသာဝေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထံ ဝိကပ္ပေတ္ဝာ။ ကင်္ခါ။ ၁၀၁။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀)၊ (၃) " ဘုမ္မာနိ ဝါ ယာနိဝ အန္တလိက္ခေ" တိ ဒွိဓာ ဝိကပ္ပေတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၄၀။ (၄) ဝိကပ္ပေတိ (၄) - ကြည့်။

ဝိကပ္ပေန္တ (တိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + အန္တ။ ဝိကလ္ပယတ် - သံ။ ဝိဂပ္ပယံတ - ပြာ။] (၁) အထူးသဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြား-ဖြစ်စေ- ကြံစည် -ကြံဆ - သော၊ သူ။ (၂) ဝိကပ္ပနာ ပြုသော၊ သူ။ (၁) အတ္တာနံ ကပ္ပေန္တော ဝိကပ္ပေန္တော ဝိကပ္ပံ အာပဇ္ဇန္တော။ မဟာနိ။ ၂၇၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၉)။ (၂) ဝိကပ္ပေန္တေန ပန နာမံ အဂ္ဂဟေတွာဝ " ဣမံ စီဝရံ တုယှံ ဝိကပ္ပေမိ "တိ ဝတွာ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၁-၂။ (-ဝဇိရ။ ၂၂၀၊၂၈၀၊၃၁၃)။

ဝိကပ္ပေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + အန္တိ] အထူးသဖြင့် - အထူးထူး အပြားပြား- ကြံ စည်ကုန်၏။ ဝိကပ္ပေတိ - လည်းကြည့်။ တေနေဝ စေတ္ထ အာယာစနတ္ထံ သန္ဓာယ " စရေမသေ"တိပိ ပါဠံ ဝိကပ္ပေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉။ (- ဝဇိရ၊၂၄၈။ အနုဋီ၊ ၃။၂၄၁။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၃၃)။

ဝိကေပ္ပမိ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + မိ] (ငါ) ဝိကပ္ပနာပြု၏။ ဝိကပ္ပေတိ-လည်းကြည့်။ ဣမံ စီဝရံ တုယှံ ဝိကပ္ပေမိ။ ဝိ၊ ၂။၁၆၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀၊ ၂၈၅)။

ဝိကပ္ပေယျ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + ဧယျ] ဝိကပ္ပေတိ -ကြည့်။ နော စေ အဓိဋ္ဌေယျ ဝါ ဝိကပ္ပေယျ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၀၅။

ဝိကပ္ပေသိ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + ဤ] ဝိကပ္ပေတိ-ကြည့်။ ရထိကာယ အညတရဿ ဘိက္ခုနော သန္တိကေ ဝိကပ္ပေသိ။ ဝဇိရ။ ၃၁၃။

ဝိကပ္ပေသုံ (ကြိ) [ဝိ + ကပ္ပ + ဏေ + ဥံ] ဝိကပ္ပေတိ - ကြည့်။ မာတုတ္ထသမ္ဘန္ဓော

ကာလန္တရဝိပဟိတောပိ ပစ္စယော ကာလန္တရေ သာဓု ဟောတီတိ ဝိကပ္ပေသုံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၆၁။

ဝိကမ္မ (ထီ၊န) [ဝိ + ကမ္မ + ဏ။ ဝိသေသေန ကမ္မေါ ယဿာတိ ဝိကမ္မေါ။(တိ)ကောတ္တုဘ ဝိကမ္မ- သံ။ ဝိကံပ - ပြာ။] အထူးသဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဝိကမ္ပါဘာဝကရဏ-ကြည့်။

ဝိကမ္ပတိ (ကြိ) [ဝိ + ကမ္ပ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၃၂၆။ ဝိကမ္ပတေ-သံ။ ဝိကံပက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (က) တုန်လှုပ်၏။ (ခ) အထူးသဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြား -များစွာ-တုန်လှုပ်၏။ (က) သမာဓိ န ဝိကမ္ပတိ (ကွတ်တိ-ဝုတ်။၂၃၉) တိ န စလတိ။ ကွတ်တိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၉။ (ခ) ဝိကမ္ပတိ (ပဋိသံ။၂၉၂)တိ ဩဘာသာဒိကေ အာရမ္မဏေ နာနာကိ-လေသဝသေန ဝိဝိဓာ ကမ္ပတိ ဝေဓတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ဝိကမ္ပတိ -သံ၊၁။၄၂၉။ကွတ်တိဝုတ်။၂၄၅။ ဝိကမ္ပန္တိ-သံ၊၂။၆၉။မဟာနိ။၁၈၈။ ဝိကမ္ပာမိ-ပေတ။၁၉၃။ စရိယာ။၃၉၃။ ဝိကမ္ပတေ -သံ၊ ၂။၂၉၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ ဝိကမ္ပေယျ - ဇာ၊၂။ ၂၉၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။ ဝိကမ္ပေယျံ - ဇာ၊၂။ ၃၁၆။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၈၅။ ဝိကမ္ပိ - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၂၈။

ဝိကမ္ပတေ (ကြိ) [ဝိ + ကမ္ပ + အ + တေ] ဝိကမ္ပတိ-ကြည့်။ ဖုဋ္ဌဿ စိတ္တံ န ဝိကမ္ပတေ ကွစိ (သံ၊၂။၂၉၄)တိ သုခဖဿေန ဝါ ဒုက္ခ-ဖဿေန ဝါ ဖုဋ္ဌဿ ကိဿိဉ္စိ စိတ္တံ န ကမ္ပတိ န ဝေဓတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၁)။

ဝိကမ္ပန (ထီ၊န) [ဝိ +ကမ္ပ+ယု။ ဝိကမ္ပန-သံ။] အထူးသဖြင့် - အထူးထူး အပြားပြား- များစွာ-တုန်လှုပ်ခြင်း။ တံ ဝိကမ္ပနံ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။(-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁)။ ပသန္နာကာရေဟိ န ဝိကမ္ပနာ။အံ၊ဋီ၊၁။၄၂။

ဝိကမ္ပန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ကမ္ပ + အ + အန္တိ] ဝိကမ္ပတိ-ကြည့်။ ဝိဓာသု န ဝိကမ္ပန္တိ (စူဠနိ။ ၆၇)တိ နဝဝိဓမာနကောဋ္ဌာသေသု န စလန္တိ န ဝေဓေန္တိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၈။ (-မဟာနိ။၁၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅)။

ဝိကမ္ပမာန (တိ) [ဝိ + ကမ္ပ + အ + မာန] အထူးသဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-တုန်လှုပ်သော။ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ သဒ္ဒံ သုတွာ ဝိကမ္ပမာနော ပလာယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။

ဝိကမ္ပာဘာဝကရဏ (န) [ဝိကမ္ပ + အဘာဝ + ကရဏ] အထူးသဖြင့် - အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-တုန်လှုပ်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဝိကမ္ပာဘာဝကရဏေန စ သမာဒါနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၂)။

ဝိကမ္ပာမိ (ကြိ) [ဝိ +ကမ္ပ+အ+ မိ] ဝိကမ္ပတိ-ကြည့်။ ဒဒါမိ န ဝိကမ္ပာမိ။ ပေတ။၁၉၃။ စရိယာ။၃၉၃။

ဝိကမ္ပိ (ကြိ) [ဝိ + ကမ္ပ + ဤ] ဝိကမ္ပတိ-ကြည့်။ ဩလောကိတဩလောကိတဋ္ဌာနံ ဝိကမ္ပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၈။

ဝိကမ္ပိတ (တိ) [ဝိ + ကမ္ပ + တ။ ဝိကမ္ပ+က္ကတ။ ဝိကမ္ပိတ-သံ။] (က) တုန်လှုပ်သော၊အထူးသဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြား -များစွာ-တုန်လှုပ်သော။ (ခ) ဖြစ်သောတုန်လှုပ်ခြင်းရှိသော။ (က) (ခ) စိတ္တံ ဝိကမ္ပိတံ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ။၁၆၄။ ဝိကမ္ပိတန္တိ တသ္မိံ အပ္ပတိဋ္ဌာနေနေဝ ဝိကေ္ခပေန ဝိကမ္ပိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၄၁)။

ဝိကမ္ပိ (ကြိ) [ဝိ + ကမ္ပ + ဏီ။ ဝိကမ္ပ + ဤ။ ဝိကမ္ပိန်-သံ။](က)တုန်လှုပ်သော၊အထူးသဖြင့် -အထူးထူးအပြားပြား-များစွာ-တုန်လှုပ်သော

(ခ) တုန်လှုပ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (က) (ခ) ပုစ္ဆိတော အဝိကမ္ပိနံ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၅။

ဝိကမ္ပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကမ္ပ +ဏေ +တိ] (က) တုန်လှုပ်စေ၏၊ အထူးသဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-တုန်လှုပ်စေ၏။(ခ)အလို ၏ပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်၏။ ဝိကမ္ပေတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၆)တိ စာလေတိ၊ ကုစ္ဆာဝိယာတံ ကရောတီတိ အဓိပ္ပါယော။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၀၃။

ဝိကမ္ပေယျံ (ကြိ) [ဝိ + ကမ္ပ + အ + ဧယျံ] ဝိကမ္ပတိ - ကြည့်။ ဒဒေယျံ န ဝိကမ္ပေယျံ။ ဇာ၊၂။၃၁၆၊ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၈။

ဝိကမ္ပေယျ (ကြိ) [ဝိ+ကမ္ပ+အ+ဧယျ]ဝိကမ္ပတိ ကြည့်။ ဒခ္ခိဗ္ဗေသော န ဝိကမ္ပေယျ။ ဇာ၊၂။၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။

ဝိကရောတိ (ကြိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + တိ။ ဝိကုရုတေ၊ ဝိကရောတိ-သံ။] ဝိအကာသိ, ဝိကုဗ္ဗတိ - ကြည့်။

ဝိကလ (တိ) [ဝိ + ကလ + အ။ ဝိကလ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ချို့တဲ့-မပြည့်စုံ-မ လောက်င-ယုတ်လျော့-သော။ (န) (၂) ချို့ တဲ့-မလောက်င-လိုနေ-ခြင်း။ (၃) ထိုထို သို့သောအရပ်၌ ပစ်ချခြင်း။ (၁) ဧညဗီဇံ ဥဒကေန ဝိကလံ မရေယျ။ မိလိန္ဒ။၂၉၅။ ဥပဓကမ္မမ္ပိ မေ ဝိကလံ မာအဟောသီတိ န ကုစ္ဆိ။မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိကလာဝိကလိန္ဒြိယာန (မူလဋီ၊၂။၆၁)န္တိ အပရိပုဏ္ဏာပရိပုဏ္ဏာယတ- နာနံ သတ္တာနံ။ အနုဋီ၊၂။၇၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။ ၁၃၅)။ ဇဟန္တိ မိတ္တာ ဝိကလံ ဝိဒိတွာ(ပေတ။ ၁၈၁)တိ ---- ဇီဝန္တမ္ပိ ဘောဂဝိကလံ ပုရိသံ ဝိဒိတွာ --- မိတ္တာ ပဇဟန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ (န) (၂) ဝိကလ (ဇာ၊၂။၂၆၃) န္တိ ဝေကလ္လံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၁၂၁။ (၃) ဝိဿဋ္ဌေ ဝိကလေ ပရိကြိတော။ ထေရီ။၄၂၃။ ဝိဿဋ္ဌေ ဝိသုံ ကရဏေန အညမညံ ဝိကလေ တဟိံ တဟိံ ခိပနေန။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။

ဝိကလက (တိ) [ဝိကလ + က] (၁) ချို့တဲ့-မပြည့်စုံ -မလောက်င -ယုတ်လျော့ -သော။ (န) (၂) ချို့တဲ့-မပြည့်စုံ-မလောက်င -ယုတ် လျော့-ခြင်း။ (၁) (န) (၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိကလကေ တောသေတွာ ကုသ- ပါတံ ကာတုံ။ ဝိ၊ ၃။၃၉၈။ ဝိကလကေ တောသေတွာတိ စေတ္တ စီဝရဝိကလကံ ပုဂ္ဂ- လဝိကလကန္တိ ဒွေ ဝိကလကာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇။

ဝိကလင်္ဂ (တိ) [ဝိကလ +အင်္ဂ။ ဝိကလာင်္ဂ-သံ။ ဝိကလာနိ အင်္ဂါနိ ယဿာတိ ဝိကလင်္ဂေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] ချို့တဲ့သော အင်္ဂါရှိသော၊ အင်္ဂါ မစုံသော၊သူ။ ဝိကလိန္ဒြိယ - ကြည့်။

ဝိကလာဝယဝ (တိ) [ဝိကလ + အဝယဝ] ဝိကလင်္ဂ - ကြည့်။ ဓေဝံဘူတောတိ ဝိကလာ- ဝယဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၉။

ဝိကလိန္ဒြိယ (တိ) [ဝိကလ + ဣန္ဒြိယ] ချို့တဲ့ သော-ဣန္ဒြေ-အာယတန-ရှိသော၊ ဣန္ဒြေ- အာယတန-ချို့တဲ့သော၊ သူ။ --- ဝိကလင်္ဂါ ဝါ ဝိကလိန္ဒြိယာ ဝါ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၀။ (-အနုဋီ၊၂။၇၀)။

ဝိကသတိ (ကြိ) [ဝိ + ကသ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိကသတိ-သံ၊ ဝိကသဣ-ပြာ။] (က) (ပန်း) ပွင့်၏။ (ခ) (ဘုရား, ရဟန္တာ) ပွင့်-ပေါ်ပေါက် -၏။ (က) ပဒုမံ ပုပ္ဖတိ ဝိကသတိ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဥဒ္ဓမုဒ္ဓံ နီလပဘံ မုဉ္စမာနံ ပုပ္ဖတိ ဝိကသတီတိ ဥမာပုပ္ဖံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ (ခ) ဝိကသိံသု - ကြည့်။

ဝိကသန¹ (တိ) [ဝိ + ကသ + ယု။ ဝိကသန- သံ။] (ထီ၊န) (၁) (ပန်း) ပွင့်ခြင်း။ (၂) ပွင့် တတ်သော။ (ထီ၊န) (၁) ပဒုမာနံ ဒိဝါ ဝိကသနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ (- အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၀)။ (၂) ဝိကသနဋ္ဌ - ကြည့်။

ဝိကသန² (နု) [ဝိကသန + တ္တ။ ဘာဝလောပ။ မောဂ်၊ ၄။၁၂၃။] ပွင့်တတ်သည်၏အဖြစ်။ သဒ္ဒကရဏာဝေလာယံ ဝိကသနတော ဝိရဝံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။

ဝိကသနဋ္ဌ (ပု) [ဝိကသန + အဋ္ဌ] ပွင့်တတ်သောအနက်။ နာနာဂုဏာဝိသဝနတော ပဒုမမိဝ ဝိကသနဋ္ဌေန ဗုဒ္ဓေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ။၅။ ပုပ္ဖနဋ္ဌေန ဝိကသနဋ္ဌေန ပုပ္ဖံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၃။

ဝိကသန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ကသ + အ + အန္တိ] (ပန်း)ပွင့်ကုန်၏။ ပုပ္ဖန္တိ ဝိကသန္တိ ဝေနေယျာ ဧတေနာတိ ပုပ္ဖံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈၊၂၆၀။

ဝိကသမာန (တိ) [ဝိ + ကသ + အ + မာန] (ပန်း) ပွင့်သော။ အထ နံ ဘဂဝါ သူရိယ-ရသ္မိသမ္ဖဿေန ဝိကသမာနံ မဟာပဒုမံ ဝိယ မုခံ ဝိဝရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇)။

ဝိကသမာနပဒုမ (ပုန) [ဝိကသမာန + ပဒုမ] ပွင့်သော ပဒုမာကြာ။ ကောကနဒသခ်ါတံ မဟာပဒုမံ ဝိယ, ဝိကသမာနပဒုမံ ဝိယ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၇။

ဝိကသမာနာဝတ္တ (တိ) [ဝိကသမာနာ + အဝတ္တာ] ပွင့်သော အခိုက်အတန့်ရှိသော။ သဥ္စာတသူစိဘေဒေါ သမ္ဗတိ ဝိကသမာနာ-ဝတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၉။

ဝိကသာ (ထီ) [ဝိ + ကာသ + အ။ ကာသ ဒိတ္တိယံ၊ ကရဏေ အ၊ ရသော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၈၂။ ဝိကသာ-သံ။ ဝိကသတီတိ ဝိကသာ မဉ္ဇိဋ္ဌာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] ထန်းကျင့်၊ နီပါးဆေး၊ (တိန်းညက်-ချွေးကြီး- ပင်။ တောင်ပေါက်၊ သျှ။)။ မဉ္ဇိဋ္ဌာ ဝိကသာ ဘဝေ။ ဓာန်။၅၈၂။

ဝိကသီသု (ကြိ) [ဝိ + ကသ + ဦ] ပွင့်ကုန်ပြီ။ ပဥ္စသတာပိ ပဒုမိနိယံ ပဒုမာနိ ဝိယ ဝိကသီံသု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၆၈။ ဝိကသီံသု ဂုဏာဂုဏာဝိဗောဓနေ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၁။

ဝိကသိတ (တိ) [ဝိ + ကသ + တ။ဝိကသိတ-သံ။ ဝိအသိအ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁)(ပန်း) ပွင့်ပြီးသော။ (၂) (က) (ဘုရား) ပွင့်ပြီးသော။ (ခ) (ဂုဏ်ကျေးဇူး) ပွင့်လင်းသော။ (၃) (အရောင်) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော။ (၄) ပွင့်ရာ (အခါ)။ (၁) ဝိကသိတသောဝ နီလုပ္ပလဿ အတိသုရဘိဂန္ဓော ဝါယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဝိကသိတမိဝ ကမလဝနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၁။ ပညဝန္တာနံ ထောကံ ဝိကသိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၈။ (၂) (က) သမ္မာ သယမေဝ ဝိကသိတော (ဝိဘာဝိနီ။ ၇၁) တိ ဧတေန ဗုဒ္ဓေါ ဝိကသိတောတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိကသိတောတိ ဝါ ဗုဒ္ဓေါ။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။၈၂။ (ခ) ဝိကသိတတာယ ဗုဒ္ဓေါ။ စူဠနိ။ ၁၉၇။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ။၅။ (၃) တာရာနံ မရိစိ ပဘာ၊ တာယ ဝိကသိတံ ဝိဇ္ဈောတိတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၁၉၃-၄။ (၄) ဝိကသိတကာလ-ကြည့်။

ဝိကသိတကမလုပ္ပလ (တိ) [ဝိကသိတ+ကမလ+ ဥပ္ပလ] ပွင့်သောကြာနီ, ကြာညိုရှိသော။ ဘဂဝတော သရီရံ ဝိကသိတကမလုပ္ပလ-မိဝ သရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

ဝိကသိတကမလုပ္ပလပုဏ္ဍရီကပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဝိကသိတ+ကမလုပ္ပလ+ ပုဏ္ဍရီက + ပဋိ-မဏ္ဍိတ] ပွင့်သောကြာနီ, ကြာညို, ကြာပုဏ္ဍရိက်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ ဝိကသိတကမလုပ္ပလပုဏ္ဍရီကပဋိမဏ္ဍိတ-မိဝ သလိလတလံ --- အကာသိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

ဝိကသိတကမလုပ္ပလသရ (ပု၊န) [ဝိကသိတ-ကမလုပ္ပလ + သရ] ပွင့်သောကြာနီ, ကြာညိုရှိသော-ရေကန်-ရေအိုင်-တစ်ဖက်ဆည်ကန်။ ဘဂဝတော သရီရံ ဝိကသိတကမ-လုပ္ပလသရံ ---- သိရိယာ အဝဟသမာနံ ဝိယ ဝိရောစိတ္ထ။ မ၊၄၊၂။၇၃။

ဝိကသိတကာလ (ပု) [ဝိကသိတ+ကာလ] ပွင့်ရာအခါ။ ဝိကသိတကာလတော ပဘုတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂။

ဝိကသိတစိတ္တ (တိ) [ဝိကသိတ + စိတ္တ] ပွင့်သောစိတ်ရှိသော။ သူရိယရသ္မိသမ္ဖုဋ္ဌမိဝ ပဒုမဝနံ ဝိကသိတစိတ္တာ အဟေသုံ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၅၇။

ဝိကသိတနီလုပ္ပလ (န) [ဝိကသိတ + နီလ + ဥပ္ပလ] ပွင့်သော ကြာညို။ တံ တဿာနု-ဘာဝေန ဝိကသိတနီလုပ္ပလံ ဝိယ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာသိ။ စရိယာ၊၄။၇၁။ ဇာ၊၄၊၄။၄၀၈။

ဝိကသိတနေတ္တပက်ဇ (တိ) [ဝိကသိတ+နေတ္တ+ပက်ဇ] ပွင့်သော မျက်လုံး (မျက်စိ) တည်းဟူသော ကြာရှိသော (ဘုရား)။ သမ္ဗုဒ္ဓေါ သုဋ္ဌု ဗုဒ္ဓေါ ---- ဝိကသိတနေတ္တပက်ဇော ပရိနိဗ္ဗုတော။ အပ၊၄၊၂။၃၈။

ဝိကသိတပဒုမ (တိ) [ဝိကသိတ + ပဒုမ] (၁) ပွင့်သော ပဒုမာကြာရှိသော။ (န) (၂) ပွင့်သောပဒုမာကြာ။(၁) ဘဂဝတော ကာယော သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လော ဝိယ ပါရိစ္ဆတ္တကော ဝိကသိတပဒုမံ ဝိယ ကမလဝနံ---အတိဝိယ သောဘတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၅၉။ (န) (၂) ဝိကသိ-တပဒုမံ ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒကာ၊၄။၁၃။ (- အပ၊၄၊၁။၂၅၆)။

ဝိကသိတပဒုမပုဏ္ဍရီကသဿိရိက (တိ) [ဝိကသိတပဒုမ + ပုဏ္ဍရီက + သဿိရိက] ပွင့်သော ပဒုမာကြာ, လပြည့်ဝန်းတို့ကဲ့သို့-ကြက်သရေ-မင်္ဂလာ-တင့်တယ်ခြင်း-ရှိသော။ တတော ပေါရိသာဒေါ ဝိကသိတပဒုမ-ပုဏ္ဍရီကသဿိရိကမေဝဿ မုခံ ဩလော-ကေတွာ။ ဇာ၊၄၊၅။၅၃၂။

ဝိကသိတပဒုမပုပ္ဖဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိကသိတ + ပဒုမပုပ္ဖ +ဝဏ္ဏ] ပွင့်သောပဒုမာကြာပွင့်၏အဆင်းနှင့်တူသောအဆင်းရှိသော။ ---- တံ စီဝရံ ဝိကသိတပဒုမပုပ္ဖဝဏ္ဏေန ပါဏိနာ အန္တရေ ပရာမသန္တော အာဟ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။

ဝိကသိတပဒုမပုပ္ဖသဒိသ (တိ) [ဝိကသိတပဒုမ-ပုပ္ဖ + သဒိသ] ပွင့်သော ပဒုမာကြာနှင့်တူသော။ ဧဝံ ဋ္ဌိတဿ ပန ဘဂဝတော သရီရံ ဝိကသိတပဒုမပုပ္ဖသဒိသံ ----- ဝိရောစိတ္ထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

ဝိကသိတပဒုမသန္နိဘ (တိ) [ဝိကသိတပဒုမ + သန္နိဘ] ပွင့်သော ပဒုမာကြာနှင့်တူသော။ ဝိကသိတပဒုမသန္နိဘေဟိ ဇာလဟတ္ထေဟိ မဏိဝဏ္ဏံ ဥဒကံ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၅။

ဝိကသိတပဒုမသဿိရိက (တိ) [ဝိကသိတ-ပဒုမ + သဿရိက] ပွင့်သော ပဒုမာကြာကဲ့သို့-ကြက်သရေ-မင်္ဂလာ- တင့်တယ်ခြင်း-ရှိသော။ ---- ဝိကသိတပဒုမသဿိရိကာနိ ဘဂဝတော စရဏာနိ တဝ သိရသာ ဝန္ဒာဟိ။ ဥဒါန၊၄။၁၁၀။(-ထေရ၊၄၊၂။၁၉၄)။

ဝိကသိတပဒုမုပ္ပလသဒိသ (တိ) [ဝိကသိတ + ပဒုမ+ဥပ္ပလ+သဒိသ] ပွင့်သောပဒုမာကြာ, ကြာညိုတို့နှင့် တူသော။ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ တံ ခဏံ ဝိကသိတပဒုမုပ္ပလသဒိသော အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၃၇၀။

ဝိကသိတပုဏ္ဍရီကပဒုမသသိရိက (တိ) | ဝိကသိဘ+ပုဏ္ဍရီက+ပဒုမ+သသိရိက | ပွင့်သောပုဏ္ဍရိက်ကြာ, ပဒုမာကြာတို့ကဲ့သို့-ကြက်သရေ-မင်္ဂလာ-တင့်တယ်ခြင်း-ရှိသော။ ဥပါဂတော ပန မဟာသတ္တော ဝိကသိတ-ပုဏ္ဍရီကပဒုမသသိရိကမဿ မုခံ ဒိသွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

ဝိကသိတပုပ္ဖ (တိ) | ဝိကသိတ+ပုပ္ဖ | ပွင့်သော-အပွင့်-ပန်းပွင့်-ရှိသော။ ဝိကသိတပုပ္ဖေါ သာလရုက္ခရာဇာ ဝိယ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။(-ဒီ၊ ဋီ၊၃။၁၀၀)။

ဝိကသိတပုပ္ဖဂစ္ဆ (ပု) | ဝိကသိတ + ပုပ္ဖ + ဂစ္ဆ | ပွင့်သော ပန်းချုံ။ ဟိင်္ဂုဇာလသခ္ခါတေ ဝိကသိတပုပ္ဖဂစ္ဆေ ပဥ္စဝဏ္ဏာ မဓုမက္ခိကာ ---- ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၃။

ဝိကသိတရတ္တပဒုမစာရုပေါက္ခရ (တိ) | ဝိကသိတ + ရတ္တ + ပဒုမ + စာရု + ပေါက္ခရ | ပွင့်ပြီးသော ပဒုမာကြာနီကဲ့သို့ တင့်တယ်သော ကိုယ်ရှိသော။ -------- ဝိကသိတရတ္တပဒုမစာရုပေါက္ခရော ဣန္ဒိမာ ယောဂီ ဝိယ ----- အာဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။

ဝိကသိတရတ္တပဒုမသဒိသ (တိ) | ဝိကသိတ-ရတ္တပဒုမ + သဒိသ | ပွင့်ပြီးသောပဒုမာကြာနီနှင့်တူသော။ ထေရော ဝိကသိတ-ရတ္တပဒုမသဒိသေ ဟတ္ထေ ပသာရေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဝိကသိတဟတ္ထတလ (န) | ဝိကသိတ + ဟတ္ထ+ တလ | ပွင့်-ဖြန့်အပ်-သော လက်ဝါးပြင်။ မုဋ္ဌိံ အကတွာ ဝိကသိတဟတ္ထတလေဟိ ပိဋ္ဌိပရိကမ္မံ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၈။

ဝိကသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ+ကသ+တုံ | ပွင့်ခြင်းငှါ။ ပုပ္ဖိတုံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန ဝိကသိတုံ သမယံ ကာလံ ဒေသာမိ ဂဝေသာမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

ဝိကဿမာန (တိ) | ဝိ +ကသ+ယ+ မာန။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၃။ ဓာတွတ္ထ။ | ဆွဲငင်အပ်သော။ ဝိကဿမာန (ဇာ၊၂။၂၇၀) န္တိ အတ္တာနံ အာကဍ္ဎိယမာနံ တတ္ထ နိရယေ ပဿိဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၉။

ဝိကာမ (တိ) | ဝိ+ကာမ။ ဝိကာမ-ဣစ္ဆာရဟိတ, နိက္ကာမ။ ဗြိဟတ်။ ဝိကာမ - သံ။ | အလို အာသာမှကင်းသော၊ ကာမ (အလိုအာသာ) မရှိသော။

ဝိကာမပါဏာဂမန (တိ) | ဝိကာမ + ပါဏ + အာဂမန | အလိုအာသာမှကင်း-အလိုအာသာမရှိ-သော သတ္တဝါ၏အဖြစ်ဖြင့်လာခြင်းရှိသော။ သုခေန ကောဏာဂမနော ဂတာ-သဝေါ၊ ဝိကာမပါဏာဂမနော မဟေသီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။

ဝိကာရ¹ (ပု) | ဝိ + ကရ + ဏ။ ဝိကရဏံ အညထာ ဘဝနန္တိ ဝိကာရော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၆၅။ ဝိကာရ-သံ။ ဝိအာရ-ပြာ။ ဝိအာရ၊ ဝိကာရ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး-ခြင်း။ (၂) အက္ခရာတစ်မျိုး ပြောင်းလဲခြင်း၊ အက္ခရာ ဖောက်ပြန်ခြင်း။ (၃) ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း။ (၄) (ရွှေ - ငွေ) အထည်ပစ္စည်း။ (၅) (လက်-ခြေ-မျက်နှာ-တို့၏) ဖောက်ပြန်သော-အမူအရာ-အခြင်းအရာ၊အမှတ်နိမိတ် (မျက်စိမှိတ်ခြင်း, လက်ရပ်ခေါ်ခြင်းစသည်)။ (၆) ဝိကာရရုပ် ၅-ခု။ (၇) တိမ်းပါး-ချွတ်ချော်-ပြောင်းပြန်ဖြစ်-ခြင်း။

(၁) ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ခြင်း။ ဣမေသံ ဝိကာရာနံ ဒဿနဝသေန ပါကဋီဘူတာ ပါကဋ္ဌဇရာ ဒဿိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဝိကာရာနံ ဒဿနဝသေနာတိ

ဝိပတ္တိဒဿနဝသေန။ မငျိ၊၁။၃၁၆။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၀)။ (၂) အက္ခရာတစ်မျိုးပြောင်းလဲခြင်း၊ အက္ခရာဖောက်ပြန်ခြင်း။ ပဒဗျဉ္ဇနံ အဝိနာသေတွာ ဝိကာရံ အကတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၄။၄၆။ အညက္ခရဿ အညက္ခရာပဇ္ဇနတာ ဝဏ္ဏဝိကာရော။ မဟာနိ။ဋ္ဌ။ ၂၂၉။ (၃) ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း။ နိကတိဝဉ္စနာယ စာတိ ---- ပတိရူပဒဿနေန ပရေသံ ဝိကာရေန ဝဉ္စနာယ စ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ (၄) (ရွှေ-ငွေ) အထည်ပစ္စည်း။ သုဝဏ္ဏဿ ဝိကာရော သောဝဏ္ဏမယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉။ (၅) (လက်-ခြေ-မျက်နှာ-တို့၏) ဖောက်ပြန်သော-အမူအရာ-အခြင်းအရာ၊ အမှတ်နိမိတ် (မျက်စိမှိတ်ပြခြင်း , လက်ရပ်ခေါ်ခြင်း စသည်)။ ကာယေန ဝိကာရံ ကရောတိ။ ဝိ၊၁။၉၆။ သေဋ္ဌိဘရိယာယ ဝိကာရံ သလ္လက္ခေတွာ။ ဝိ၊၃။၃၈၁။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၀)။ မုခဝိကာရေန ဝိကုဏိကံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၁၆။ (၆) ဝိကာရရုပ် ၅-ခု။ သဒ္ဒါရော ဝိကာရော လက္ခဏံ နိဗ္ဗာနံ ပညတ္တိတိ ပဉ္စဝ နေယျပထာ ဟောန္တိ။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၀။ ဝိကာရရူပ-လည်းကြည့်။ (၇) တိမ်ပါး-ချွတ်ချော်-ပြောင်းပြန်ဖြစ်-ခြင်း။ ပရိသံ ဝိဂါဟိတွာ တံ သညံ ဝိအကာသိ ဝိကာရံ အာပါဒေသိ၊ ပရိဝတ္တေသီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

ဝိကာရ၂ (ပု) [ဝိ + ကာရ။ ရူ။ ၆၈၄-ကြည့်။] ဝိ-သဒ္ဒါ၊ ဝိ-အက္ခရာ။ ဝိကာရဿ ဝေကာရံ ကတွာပိ ဝေရမဏီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

ဝိကာရက (တိ) [ဝိကာရ + က] (လက်, ခြေစသည်တို့၏) ဖောက်ပြန်သော-အမူအရာ-အခြင်းအရာ-ရှိသော။ ဝိကာရကိတ္တိ-ကြည့်။

ဝိကာရကထန (န) [ဝိကာရ + ကထန] ဖောက်ပြန်စွာ ဆိုခြင်း။ တတောပိ အဓိကမတ္တာယုတ္တံ ကတွာ ကထနံ ဝိကာရကထနံ နာမ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၂၈။

ဝိကာရကတ္ထိ (ထီ) [ဝိကာရကာ + ကတ္ထိ] (လက်, ခြေစသည်တို့၏) ဖောက်ပြန်သော-အမူအရာ - အခြင်းအရာ - ရှိသော မိန်းမ။ ဧဝံ စိဉ္စမာဏဝိကာဒီနံ ဝိကာရကိတ္တိနံ ဘဂဝတော အဗ္ဘက္ခာနာဒီနိ ဒုက္ခာနိ ပတ္တာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၉။

ဝိကာရဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိကာရ + ဂဟဏ] ဖောက်ပြန်စွာ-ယူ-သိ-ခြင်း။ န ကေဝလံ ဝိကာရဂ္ဂဟဏမေဝ အဓိပ္ပါယဂ္ဂဟဏဿ ကာရဏံ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၇၉။

ဝိကာရတ္ထ (ပု) [ဝိကာရ + အတ္ထ] (ရွှေ ငွေ) အထည်ပစ္စည်းဟူသော အနက်။ တဒါ သုဝဏ္ဏဿ ဝိကာရော သောဝဏ္ဏမယန္တိ ဝိကာရတ္ထေ မယသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၉။

ဝိကာရဒဿန (န) [ဝိကာရ + ဒဿန] ဖောက်ပြန်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ခဏ္ဍိစ္စာဒိဘာဝေန ဒန္တာဒီသု ဝိကာရဒဿနတော ကွာံ ပါကဋဇရံ သန္တာယ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။ (-ဝဇိရ၊၁၇၈၊ ၄၀၈)။

ဝိကာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိကာရ + နိဒ္ဒေသ] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ခဏ္ဍိစ္စန္တိအာဒိ ဝိကာရနိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၆။

ဝိကာရပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိကာရ + ပုစ္ဆာ] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို မေးခြင်း။ ကတိ ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌာနာနီတိ သမုဒါစာရပုစ္ဆာ ဝိကာရပုစ္ဆာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။

ဝိကာရပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိကာရ + ပတ္တ] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော။ ---- ဆန္ဒရာဂဝသေန မာတု ဝိကာရပ္ပတ္တံ လောဟိတမေဝ ဂဗ္ဘ-သဏ္ဌာနသဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃။

ဝိကာရပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိကာရ + ပတ္တိ] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဝိကာရပ္ပတ္တိယာ ပဒုဿတိ ပရံ ဝါ ပဒူသေတိ ဝိနာသေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။

ဝိကာရဘာဝါပါဒန (န) [ဝိကာရ + ဘာဝ + အာပါဒန] ဖောက်ပြန်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ စိတ္တဿ ဝိကာရဘာဝါ-ပါဒနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဝိကာရမဟတ္တ (န) [ဝိကာရ + မဟတ္တ]ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ - ကြီး- ကြီးမား- များ - သည်၏ အဖြစ်။ အနုပါဒိဏ္ဏာနံ ကပ္ပဝုဋ္ဌာနေ ဝိကာရ-မဟတ္တံ ပါကဋံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၃။

ဝိကာရယုတ္တ (တိ) [ဝိကာရ + ယုတ္တ] ဖောက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ တံ ဒုဝိဓမ္ပိ ကောစိ စီဝရတော ဝိသုံ ပညာပနတ္ထာယ ဝိကာရ-ယုတ္တံ ကရောန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၇။

ဝိကာရရူပ (န) [ဝိကာရ + ရူပ] (၁) ဝိကာရရုပ်။ (ရူပဿလဟုတာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ, ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်ဟူ၍ ဝိကာရရုပ် ၅-ခုရှိ၏။သင်္ဂဟ။၄၀။)။ (၂)ဖောက်ပြန်သော အရုပ်။ (၁)ကာယဝိညတ္တိအာဒိကမ္မညတာ-ပရိယန္တံ ဝိကာရရူပံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၁။ (-မူလဋီ၊၂။၂၄)။ (၂) ယံကိဉ္စိ ဝိကာရရူပံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။

ဝိကာရလက္ခဏ (န) [ဝိကာရ+လက္ခဏ] ဖောက်ပြန်ခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဥပ္ပါဒဝယာ ဝိကာရလက္ခဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ဝိကာရဝဏ္ဏ (ပု) [ဝိကာရ + ဝဏ္ဏ] ဖောက်ပြန်သော-အဆင်း-ရူပါရုံ။ ရောဂဟေတုကဿ ဝိကာရဝဏ္ဏဿ အဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၂။

ဝိကာရဝါစက (တိ) [ဝိကာရ + ဝါစက] ဖောက်ပြန်ခြင်းအနက်ကို ဟောသော။ အဘူတတဗ္ဘာဝေ ကရာသဘူယောဂေ ဝိကာရဝါစကတော ဤပစ္စယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၆၉။

ဝိကာရဝူပသမ (ပု) [ဝိကာရ + ဝူပသမ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ အထူးသဖြင့်ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဟိတဿ ဝိကာရဝူပသမေန။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄။

ဝိကာရသဒ္ဒ (ပု) [ဝိကာရ + သဒ္ဒ] ဝိကာရ-သဒ္ဒါ။ ဧတ္ထ စ ပုရိမပဒေ ဥတ္တရပဒဿ ဝိကာရသဒ္ဒဿ လောပံ ကတွာ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၄၁။

ဝိကာရာကာရ (ပု) [ဝိကာရ + အာကာရ] ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာ။ ---------- ဝါယောဓာတုယာ ဝိကာရာကာရော ဝိသုံ ကာယဝိညတ္တိ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၈၈။

ဝိကာရာနာပတ္တိ (ထီ) [ဝိကာရ + အနာပတ္တိ] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ မရောက်ခြင်း။ -------- သီလပါရမီ အာဝဇ္ဇေတွာ ဝိကာရာနာပတ္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၃)။ ပထဝိယာ ဥပေက္ခနံ နာမ ဝိကာရာနာပတ္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၅။

ဝိကာရာနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိကာရ + အနုပ္ပတ္တိ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ မဖြစ်ခြင်း။ ကတ္တစိပိ ဝိကာရာနုပ္ပတ္တိယာ သမာနစိတ္တတာယ ---- ဟောမိ ဘာဝါမိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။

ဝိကာရာပဇ္ဇန (န) [ဝိကာရ + အာပဇ္ဇန] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ကေနဂရိယာ ဝိယ အသ ဇာတက္ခဏေ ဝိကာရာပဇ္ဇနတော ဇာတိက္ခေတ္တဝေါဟာရော။ ဝိမတိ၊ ၁။၈၀။ (-သံဋီ၊ ၂။၁၇၉)။

ဝိကာရာပတ္တိ (ထီ) [ဝိကာရ + အာပတ္တိ] ဝိကာရုပ္ပတ္တိ - ကြည့်။ ဝိကာရာပတ္တိ စ သီတာဒိသန္နိပါတေ ဝိသဒိသရူပုပ္ပတ္တိယေဝ။ မူလဋီ၊ ၂။၅။ (-အနုဋီ၊ ၂။၉)။

ဝိကာရာပတ္တိဒဿန (န) [ဝိကာရာပတ္တိ+ဒဿန] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကို-ပြ-မြင်-ခြင်း။ ဝိရောဓိပစ္စယသန္နိပါတေ ဝိကာရာပတ္တိဒဿနတော။ ဒီဋီ၊ ၁။၁၆၀။ သီဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၂၆။

ဝိကာရာပတ္တိဒီပက (တိ) [ဝိကာရာပတ္တိ+ဒီပက] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ အနိစ္စသဒ္ဒေန ဝိကာရာပတ္တိဒီပကေန စလသဒ္ဒေန စ----ဒီပေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂၈။

ဝိကာရာပါဒန (န) [ဝိကာရ+အာပါဒန] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေခြင်း။ အတ္တနော သရီရဿ ဝိကာရာပါဒနဝသပဝတ္တာ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဝိကာရာဘာဝ (ပု) [ဝိကာရ+အဘာဝ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ တေန သမာဂမေပိ ဩဿဋ္ဌေပိ စိတ္တဿ ဝိကာရာဘာဝေါ။ စရိယာဋ္ဌ၊၁၇၀။ ဝိကာရာဘာဝတော ဟိ တေသံ သတ္တာနံ့ ကာယာနံ သေါကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတတာ။ မဋီ၊၃။၁၀၉။ (- မဋီ၊၃။ ၂၂၈။ အနုဋီ၊ ၂။၆၂)။

ဝိကာရာဝတ္တ (တိ) [ဝိကာရ+အဝတ္ထာ] ဖောက်ပြန်ခြင်းဟူသော အခိုက်အတန့်ရှိသော။ ဝိရောဓိပစ္စယသမုဋ္ဌာနာ ဓာတူနံ ဝိကာရာဝတ္ထာ, တပ္ပစ္စယာ ဝါ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ။ အံဋီ၊ ၂။၁၄၃။

ဝိကာရိဘူတစိတ္တ (တိ) [ဝိကာရိဘူတ + စိတ္တ။ နီတိ၊သုတ္တ၊၁၃၃၈-ဖြင့် ဣ- လာ။] ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ --- ယထာနုသိဋ္ဌံ အပ္ပဋိပတ္တိယာ စ ဝိမနော ဝိကာရိဘူတစိတ္တော ဟောတိ။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၀။

ဝိကာရီ (တိ) [ဝိကာရ + ဣ။ ထီ-၌ ဝိကာရိနီ။ ဝိကာရော ဧတေသံ အတ္ထီတိ ဝိကာရိနော။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။၃၆၄။ ဝိကာရိန် - သံ။] ဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော၊ ပင်ကိုယ်သဘော အားဖြင့်မဖြစ်သော၊ဆန့်ကျင်သော။ ဝိကာရိသနသတ္တာဒိ၊ ဘယုက္ကံသော ဘယာနကော။ အလင်္ကာ။၃၆၄။ ဝိကာရိ အသဘာဝပ္ပဝတ္တော ဝိရုဒ္ဓေါ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၃၆၄။ (-အလင်္ကာဋီ၊သစ်။၃၆၄)။

ဝိကာရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိကာရ + ဥပ္ပတ္တိ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ယေန ဗျာပါရာဒိဝိကာရပစ္စယန္တရသန္နိဓာနေ စက္ခာဒီနံ ဝိသယေသု ဝိကာရုပ္ပတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၁။ မူလဋီ၊ ၁။၄၉။ ဝိကာရုပ္ပတ္တိ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ။ အနုဋီ၊၁။၅၂။

ဝိကာရုပ္ပါဒန (န) [ဝိကာရုပ္ပါဒန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။၁၂၃။] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိကာရုပ္ပါဒနတော ပန တံ ပရိဟာရိတဗ္ဗံ။ မဋီ၊၃။ ၂၄၉။ (-သံဋီ၊ ၂။၃၂၇)။

ဝိကာလ (ပုန) [ဝိ + ကာလ။ ဝိဂတော ကာလော ဝိကာလော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၉၈။ ကင်္ခါဋီ၊ သစ်။၃၈၈။ ဝိရုဒ္ဓေါ ကာလော ဝိကာလော။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိကာလ-သံ။ ဝိအာလ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) နေမွန်းလွဲသောအခါ-- (က) မွန်းဘည့်ပြီးသည်မှ နေဝင်ချိန်အထိ။

(ခ) မွန်တည့်ပြီးသည်မှ နောက်တစ်နေ့ အရုဏ်တက်ချိန်အထိ။ (၂) နေဝင်သော အခါ၊ အခါမဲ့ ညဥ့်အချိန် (နေဝင်သည်မှ နောက်တစ်နေ့ အရုဏ်တက်ချိန်အထိ)။ (၃) နောက်ကျသောအချိန်။ (န) (၄) ဝိကာလဘောဇနသုတ်။ (၅) ဝိကာလဘောဇနသိက္ခာပုဒ်။ (၁) နေမွန်းလွဲသောအခါ-- (က) မွန်းတည့်ပြီးသည်မှ နေဝင်ချိန်အထိ။ ဝိကာလဘောဇန (ဒီ၊၁။၅။ဒီဋ္ဌ၊၁။၇၅။သီဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၄၆) ကြည့်။ (ခ) မွန်းတည့်ပြီးသည်မှ နောက်တစ်နေ့ အရုဏ်တက်ချိန်အထိ။ ဝိကာလော နာမ မဇ္ဈန္ှိကေ ဝီတိဝတ္တေ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ။ ဝိ၊၂။ ၁၁၅၊ ၂၁၆။ ဝိကာလေတိ ဝိဂတေ ကာလေ၊ မဇ္ဈန္ှိကာတိက္ကမနတော ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာတိ အဓိပ္ပါယော။ ကင်္ခါ။၂၂၅၊ ၂၆၈။

(၂) နေဝင်သောအခါ၊ အခါမဲ့ ညဥ့်အချိန် (နေဝင်သည်မှ နောက်တစ်နေ့ အရုဏ်တက်ချိန်အထိ)။ ဝိကာလေ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၄၅။ ဝိကာလော နာမ အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ။ ဝိ၊၂။၃၆၁။ ရတ္တိံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ ဝိကာလေ။ ဝိမာန။၁၁၇။ ဝိကာလေတိ အကာလေ အဝေလာယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ (၃) နောက်ကျသောအချိန်။ ကိံ အာဝုသော ဝိကာလေ အာဂတောသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၂။ (န) (၄) ဝိကာလဘောဇနသုတ်။ ဗီဇဉ္စ ဝိကာလံ ဂန္ဓံ။ သံ၊၃။၄၀၈။ (၅) ဝိကာလဘောဇနသိက္ခာပုဒ်။ ဝိကာလေ သန္နိဓိ ခီရံ။ ဝိ၊၂။ ၁၂၂။ ဂဏဘောဇနံ ဝိကာလေ စ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅၆။ ဝိကာလေတိ ဝိကာလဘောဇနံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၂။

ဝိကာလဂါမပ္ပဝိသနသိက္ခာပဒ (န) | ဝိကာလ + ဂါမ + ပဝိသန + သိက္ခာပဒ | ဝိကာလဂါမပ္ပဝိသနသိက္ခာပုဒ်၊ နေမွန်းလွဲသောအခါ ရွာတွင်းသို့ဝင်ခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၃-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၂၁၃-၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၃-၄။ ကင်္ခါ။၂၆၈။ ဝဇိရ။၃၄၀။ ဝိကာလဂါမပ္ပဝိသနသိက္ခာပဒံ နိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊၂။ ၂၁၆။ အညထာ ယထာ ဝိကာလဂါမပ္ပဝိသနသိက္ခာပဒေ----ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၇။

ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသန (န) | ဝိကာလ + ဂါမ + ပဝေသန | နေမွန်းလွဲသောအခါ ရွာတွင်းသို့ဝင်ခြင်း။ ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနေပိ အယမေဝ နယော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၁။ (ဝဇိရ။ ၃၅၈)။

ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒ (န) | ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသန + သိက္ခာပဒ | ဝိကာလဂါမပ္ပဝိသနသိက္ခာပဒ-ကြည့်။ ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒေပိ ကတ္တစိ ----- ဒိဿတိ။ ဝဇိရ။၃၅၈။

ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒဋ္ဌကထာ (ထီ) | ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒ + အဋ္ဌကထာ | ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပုဒ်၏ အဋ္ဌကထာ။ တေနေဝ ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒဋ္ဌကထာယံ --- ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၆။

ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနာပတ္တိ (ထီ) | ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသန + အာပတ္တိ | နေမွန်းလွဲသောအခါ ရွာတွင်းသို့ ဝင်ခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ ---------- ပရိက္ခေပါရဟဋ္ဌာနံ အတိက္ကမန္တဿ ဝိကာလဂါမပ္ပဝေသနာပတ္တိ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၆။

ဝိကာလစရိယ (ထီ၊န) | ဝိကာလ + စရိယ | နေမွန်းလွဲသောအခါ ဆွမ်းခံလှည့်လည်ခြင်း။ -------- သေရိဝိဟာရေန ဝိဟရတော

ဝိကာလစရိယာ ဗဟုလီကတာ။ မ၊၂။၁၃၄။ (-ဇာ၊၁။၂၉၅)။

ဝိကာလစာရီ (တိ) | ဝိကာလ + စရ + ဏီ | အခါမဲ့-ညဉ့်အချိန်-၌-လှည့်လည်-သွားလာ-လေ့ရှိသော၊ သူ။ အညသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အသတိ သဇ္ဇံ ဝိကာလစာရိမ္ပိ အာဟရိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။

ဝိကာလပစ္စယ (ပု) | ဝိကာလ+ပစ္စယ | နေမွန်းလွဲခြင်းတည်းဟူသောအကြောင်း။ ယာမကာလိကေသု ဝိကာလပစ္စယာ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၁။(-ကင်္ခါ။၂၂၆)။

ဝိကာလဘောဇန (န) | ဝိကာလ + ဘောဇန + အဇ္ဈောဟရဏ။ အဇ္ဈောဟရဏ-ပုဒ်ကျေ။ ဝိကာလ + ဘောဇန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅။ | (၁) နေလွဲသောခါ၌ ဘောဇဉ်ကို-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-စားသောက်-မျို-ခြင်း။ (၂) နေလွဲသောအခါ၌ (ယာဝကာလိကဝတ္ထုကို)-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-စားသောက်-ခြင်း။ (၁) (၂) ဝိကာလဘောဇနာ ဝေရမဏီ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၇။ ဧကဘတ္တိကော သမဏော ဂေါတမော ရတ္တူပရတော ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ။ ဒီ၊၁။၅။ မ၊၁။၃၃၅။ ယေ ဝိကာလဘောဇနာ ပဋိဝိရတာ။ သံ၊၃။၄၀၈။ ဝိကာလဘောဇနာ ဝေရမဏိသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။ခုဒ္ဒက။၂။ အတိက္ကန္တေ မဇ္ဈန္ဟိကေ ယာဝ သူရိယတ္ထင်္ဂမနာ ဘောဇနံ ဝိကာလဘောဇနံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅)။ ဝိကာလဘောဇနန္တိ မဇ္ဈန္ဟိကဝီတိက္ကမေ ဘောဇနံ။ ဧတဥ္ပိ အနုညာတကာလေ ဝီတိက္ကန္တေ ဘောဇနံ။ တသ္မာ " ဝိကာလဘောဇန" န္တိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၅-၆။ ဘုဥ္ဇိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဘောဇနန္တိ က္ကမ သဇ္ဇံ ယာဝကာလိကံ ဝုစ္စတိ၊ တဿ အဇ္ဈောဟရဏံ က္ကမ ဥတ္တရပဒလောပေန " ဘောဇန" န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိကာလေ ဘောဇနံ (အဇ္ဈောဟရဏံ) ဝိကာလဘောဇနံ၊ ဝိကာလေ ဝါ ယာဝကာလိကဿ ဘောဇနံ အဇ္ဈောဟရဏံ ဝိကာလဘောဇနန္တိပိ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၅။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၅၂-၃။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၆)။

ဝိကာလဘောဇနစ္ဆဋ္ဌ (တိ) | ဝိကာလဘောဇန+ဆဋ္ဌ | ဝိကာလဘောဇနသိက္ခာပုဒ်လျှင် ၆-ခုမြောက်ရှိသော။ ဆသု မမ္မေသူတိ ဝိကာလဘောဇနစ္ဆဋ္ဌေသု သိက္ခာပဒေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၈။

ဝိကာလဘောဇနပစ္စယ (ပု) |ဝိကာလဘောဇန+ပစ္စယ | နေမွန်းလွဲသောအခါ၌-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင် - စားသောက် - ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ပကတိဘောဇနေ သန္နိမိပစ္စယာ စ ဝိကာလဘောဇနပစ္စယာ စ ဒွေ ပါစိတ္တိယာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၁။

ဝိကာလဘောဇနပဋိက္ခေပ (ပု) | ဝိကာလဘောဇန + ပဋိက္ခေပ | နေမွန်းလွဲသောအခါ၌ -ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-စားသောက်-ခြင်းကို ပယ်မြစ်ခြင်း။ ဝိကာလဘောဇနပဋိက္ခေပဝသေန ဝါ ပရိတ္တာဟာရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။

ဝိကာလဘောဇနပါစိတ္တိယ (န) | ဝိကာလဘောဇန + ပါစိတ္တိယ | ဝိကာလဘောဇနပါစိတ်အာပတ်၊ (နေမွန်းလွဲသောအခါ၌-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်- စားသောက်- ခြင်းကြောင့် သင့်သောပါစိတ်အာပတ်)။ ယာဝဇီဝိကမိဿံ ယာဝကာလိကံ ဝိကာလေ ဘုဥ္ဇန္တဿ ဝိကာလဘောဇနပါစိတ္တိယံ န ဘဝေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၅။

ဝိကာလဘောဇနဝိနိစ္ဆယဒဿန (န) [ဝိကာလ-ဘောဇန + ဝိနိစ္ဆယ + ဒဿန] ဝိကာလ ဘောဇနအဆုံးအဖြတ်ကို ပြကြောင်းစကား။ ဘတ္တဂ္ဂါရောတိအာဒိ အဗ္ဗောဟာရိကပ္ပ-သင်္ဂေန ဝိကာလဘောဇနဝိနိစ္ဆယဒဿနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၈။

ဝိကာလဘောနဝိရတိ (ထီ) [ဝိကာလဘောဇန+ ဝိရတိ] နေမွန်းလွဲသောအခါ၌-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်း-စားသောက်-ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဇဝံ ဝုတ္တံ ဝိကာလဘောဇနဝိရတိံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၁။

ဝိကာလဘောဇနဝေရမဏီ (ထီ) [ဝိကာလ-ဘောဇန + ဝေရမဏီ] ဝိကာလဘောဇန ဝိရတိ-ကြည့်။ ဣတရာနိ ဝိကာလဘောဇန-ဝေရမဏီအာဒီနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၇။

ဝိကာလဘောဇနသိက္ခာပဒ (န) [ဝိကာလ-ဘောဇန + သိက္ခာပဒ] ဝိကလာဘောဇန သိက္ခာပုဒ်၊ နေမွန်းလွဲသောအခါ၌-ဘုဉ်းပေး-သုံးဆောင်-စားသောက်-ခြင်းကြောင့်ပညတ် အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊၅-ကဏ္ဍ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၇-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။၁၁၄-၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈-၁၀၃။ ကင်္ခါ။ ၂၂၅။ ဝဇိရ။ ၃၁၉ -၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၆၅-၆။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁-၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၃၈၈။

ဝိကာလဘောဇနသုတ္တ (န) [ဝိကာလဘောဇန+ သုတ္တ] ဝိကာလဘောဇနသုတ်။ သံယုတ္တ-နိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂ -သံယုတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၃။၄၀၈။

ဝိကာလဘောဇနာပတ္တိ (ထီ) [ဝိကာလဘောဇန+ အာပတ္တိ] ဝိကာလဘောဇနအာပတ်။ ဝိကာလဘောဇနပါစိတ္တိယ - လည်းကြည့်။ ဝိကာလဘောဇနာပတ္တိံ ပန ဝိကာလေ အာပဇ္ဇတိ နော ကာလေ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂၁၇၁။

ဝိကာလဝိသိခါစရိယာနုယောဂ (ပု) [ဝိကာလ+ ဝိသိခါ + စရိယ + အနုယောဂ] အခါမဲ့ ခရီးသွားလာခြင်းကို အားထုတ်ခြင်း။ ဝိကာလဝိသိခါစရိယာနုယောဂေါ (ဒီ၊ ၃။ ၁၄၈)တိ အဝေလာယ ဝိသိခါသု စရိယာနု-ယုတ္တတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

ဝိကာလသညာ (ထီ) [ဝိကာလ + သညာ] နေ မွန်းလွဲသောအခါဟူသော-အမှတ်-သညာ။ ကာလေ ဝိကာလသညာယ ဘုဉ္ဇတိ။ ကင်္ခါ။ ၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။

ဝိကာလသညီ (တိ) [ဝိကာလသညာ + ဤ] နေမွန်းလွဲသောအခါဟူ၍ဖြစ်သော-အမှတ်-သညာ-ရှိသော၊သူ။ ဝိကာလေ ဝိကာလသညီ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ခါဒတိ ဝါ ဘုဉ္ဇတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၅-၆၊၂၁၆။ (-ကင်္ခါ။ ၂၂၅။သာရတ္ထ၊၂။၄၉)။

ဝိကာသ (ပု) [ဝိ + ကသ + ဏ။ ဝိကာဂ၊ ဝိကာသ-သံ။ ဝိအာသ - ပြာ။] (၁) တော အုပ်။ (၂) ဆီး။ (၁) ဥဘတော ဝနဝိကာသေ။ ဇာ၊ ၂။၃၁၈။ ဝနဝိကာသေတိ ဝနယဋ္ဌာယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၃။ (၂) ဝိကာသိက - ကြည့်။

ဝိကာသနက (တိ) [ဝိ + ကာသု + ဏေ +ယုး ဝိကာသန + က။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၁-၂။ ဝိကာသန-သံ။ ဝိအာသဂ-ပြာ။] ပွင့်လင်း-ပေါ်လွင်-စေတတ်သော၊ ဖွင့်ပြတတ်သော။ တဿာ ဟိ လီနပဒံ ဝိကာသနကောယမာ-ရမ္ဘော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁။

ဝိကာသိက (န) [ဝိကာသ + ဣက။ ဝိကာသံ ရုန္ဓတီတိ ဝိကာသိကံ၊ ဝေလရုန္ဓနပိလော-တိကံ။ပါစိတ်၊ယော။၃၄၆။ဝိကာသိတ-သံ။] ဆီတား အဝတ်၊ ဆီကို တားဆီး ကွယ်ကာ သည့်အဝတ်၊ (အနာလိမ်းထားသောဆီများ

အောက်သို့ လျှောမကျစေရန် တားထားသော အဝတ်)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိကာသိကံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၈။ ဝိကာသိကန္တိ တေလရုန္ဓနပိလောတိကံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။

ဝိကာသိတု (ပု) [ဝိ+ကသ+တု။ ဝိကသိတု?၊ ဝိ + ကသ + တု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၃။] (လေးကို)ဆွဲ-ငင်-တင်-နိုင်-သော၊ သူ(လေးသမား)။ ဝိကာသိတာ စာပသတာနိ ပဥ္စ။ ဇာ၊၂။၂၃၁။ ဝိကာသိတာတိ အာကမိတာ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၄၈။

ဝိကာသေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကသ + ဏေ + ဤ။ ဝိကာသယတိ-သံ။ ဝိကာသေတိ-မှ။] ပွင့်-ကား-ပြန့်-စေပြီ၊ ဖြန့်ပြီ။ သာပိ "အယံ မမ သသာမိကာသာမိကဘာဝံ ပုစ္ဆတိ "တိ ဉ တွာ ဟတ္ထံ ဝိကာသေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၅။ (သိ-ဣ-မူ)။

ဝိကိဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + ကိရ + တ။ ကစ္စည်း။၅၈၁။ ရူ။၆၁၆။ နီရုတ္တိ။၇၄၅။ ဝိကီဏ-သံ။ဝိက္ကဏ္ဏ၊ ဝိကိဏ္ဏ- ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း -ပြန့်ကြဲ -ပျံ့နှံ့-ဖရိုဖရဲကြဲ -သော။ (၂) အထက်၌-ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း-ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ (၃) အသီး အသီး-ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း -ပြန့်ကြဲ -ပျံ့နှံ့- ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ (၄) အထူးထူး အပြားပြား-ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း-ပြန့်ကြဲ -ပျံ့နှံ့- ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ (၅) မစောင့်စည်း-မစောင့်ရှောက်-အပ်သော။ (၁) ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း-ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ တိရိစ္ဆာနကထာ-ဗဟုလတာယ ဝိကိဏ္ဏာ ဗျာကုလာ ဝါစာ ဧတေသန္တိ ဝိကိဏ္ဏဝါစာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၆။ ဝိကိဏ္ဏဝါစ (ဇာ၊ ၁။၃၈၇) န္တိ ပတ္ထဋ္ဌဝစနံ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၈၁။ (-သံဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အံဋ္ဌ၊၂။၄၅၊ ၂၃၃။ သံဋီ၊၁။၁၅၈။ အံဋီ၊၂။၄၀၊၂၀၅)။ (၂) အထက်၌-ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း -ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့- ဖရိုဖရဲကြဲ - သော။ ဥန္နူရေဟိပိ ဝိဟာရာ ဩကိဏ္ဏဝိကိဏ္ဏာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၃၆၃။ (-ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၁)။ (၃) အသီး အသီး-ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း-ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ ဝိကိဏ္ဏဘာဝေနာ (မူလဋီ၊၃။၄)တိ ခန္ဓဝိဘင်္ဂါဒီသု ဝိသုံ ဝိသုံ ကိဏ္ဏဘာဝေန ဝိသဋ္ဌဘာဝေန။ အနုဋီ၊၃။၄။ (၄) အထူးထူး အပြားပြား-ရှုပ်ထွေး-ရောပြွမ်း -ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-ဖရိုဖရဲကြဲ-သော။ မုခရာ ဝိကိဏ္ဏဝါစာ အဒသ္သနီယာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဝိဝိဓာ ကိဏ္ဏာ ဝါစာ ယဿာတိ ဝိကိဏ္ဏဝါစာ။ သီဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၉၅။ (၅) မစောင့်စည်း-မစောင့်ရှောက်-အပ်သော။ ဝိကိဏ္ဏဝါစာ (မ၊၁။၃၈။သံ၊၁။၆၀။ သံ၊၃။ ၂၃၅။အံ၊၁။၇၀)တိ အသံယတဝစနာ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၈။ အံဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (-အံ၊၁။ ၂၆၉။ အဘိ၊ပု။၁၃၉။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၈၀)။

ဝိကိဏ္ဏကေသ (တိ) [ဝိကိဏ္ဏ + ကေသ] ဖရိုဖရဲကြဲသောဆံပင်ရှိသော။ လောကဗျူဟာ နာမ ကာမာဝစရဒေဝါ မုတ္တသိရာ ဝိကိဏ္ဏကေသာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၃၁၇။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၅၆။

ဝိကိဏ္ဏမုတ္တာဖလ (န) [ဝိကိဏ္ဏ +မုတ္တာ+ဖလ] ဖရိုဖရဲကြဲသော ပုလဲလုံး။

ဝိကိဏ္ဏမုတ္တာဖလသန္နိဘ (တိ) [ဝိကိဏ္ဏမုတ္တာဖလ + သန္နိဘ] ဖရိုဖရဲကြဲသော ပုလဲကုံးနှင့်တူသော။ ဝိကိဏ္ဏမုတ္တာဖလသန္နိဘောဟိ။ ကင်္ခါဋီ၊သစ်။၄၈၈။

ဝိကိဏ္ဏရူပ (တိ) [ဝိကိဏ္ဏ+ရူပ] ဖရိုဖရဲပြန့်ကြဲသောသဘောရှိသော။ မာလုဝပဏ္ဏသန္တတာ ဝိကိဏ္ဏရူပါ ဝါ (ဇာ၊၂။၃၇)တိ တာတ

အယံ တဝ မာလုဝပဏ္ဏသန္ထတာ ------- ပရိဝတ္တန္တေဟိ ဝိကိဏ္ဏာ ဝိယ အာကုလဗျာကုလာ ဇာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၈။

ဝိကိဏ္ဏဝစန (တိ) [ဝိကိဏ္ဏ + ဝစန] ဖရိုဖရဲကြသော စကားရှိသော၊ ပြိန်ဖြင်းသော စကားကိုဆိုလေ့ရှိသော။ ဝိကိဏ္ဏဝစနာ နာမ သမ္ဖပ္ပလာပိနော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။

ဝိကိဏ္ဏဝါစ (တိ) [ဝိကိဏ္ဏာ + ဝါစာ] (၁) ရှုပ်ထွေး-ရောပွမ်း-ရောနှော-ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-ဖရိုဖရဲကြဲ-သောစကားရှိသော၊ သူ။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား -ရှုပ်ထွေး -ရောပွမ်း -ရောနှော-ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-ဖရိုဖရဲကြဲ-သောစကားရှိသော၊သူ။ (၃) မစောင့်စည်း-မစောင့်ရှောက်-အပ်သောစကားရှိသော၊ သူ။ (၄) အကျိုးမဲ့-အကျိုးမရှိ-ပြိန်ဖျင်း-သောစကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဝိကိဏ္ဏ (၁) ကြည့်။ (၂) ဝိကိဏ္ဏ (၄) ကြည့်။ (၃) ဝိကိဏ္ဏ (၅) ကြည့်။ (၄) ဝိကိဏ္ဏဝါစာ နာမ သမ္ဖပ္ပလာပိနောတိ ဝုတ္တံ "အသံယတဝစနာ"တိအာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၃။

ဝိကိဏ္ဏဝါလိက (တိ) [ဝိကိဏ္ဏာ + ဝါလိကာ] ဖရိုဖရဲ ကြဲသော သဲရှိသော။ ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇိတွာတိ ------- ပါဒပ္ပဟာရေဟိ စ ဝိကိဏ္ဏဝါလိကံ ဇာတံ၊ သမ္မဇ္ဇိတဋ္ဌံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

ဝိကိဏ္ဏသရီရ (တိ) [ဝိကိဏ္ဏ + သရီရ] ရောပွမ်း - ပျံ့နှံ့ - သော ကိုယ်ရှိသော။ တိလကာဟတဂတ္တန္တိ သေတတိလကကာဠတိလကေဟိ ဝိကဏ္ဏသရီရံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။

ဝိကိရဏ[၁] (ဃီ၊န) [ဝိ + ကိရ + ယု။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၈။ ဝိကိရဏ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း။ (၂) ဖရိုဖရဲကြဲရာ။ (၃) ပစ်ပယ်တတ်သောမာယာ။ (၄) (ဥစ္စာတို့ကို) အတိုးချဲ့-ဖြန့်ဖြူး-စေခြင်း။ (တိ) (၅) ဖရိုဖရဲကြဲ-ဖျက်ဆီး-ဖြုန်းတီး-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ (၁) ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း။ အနိစ္စုစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသနဓမ္မော အယံ ကာယော။ မိလိန္ဒ။၃၈၁။ ဘဂဝါ ပန ----- ဓာတူနံ ဝိကိရဏံ အဓိဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၅၄)။ (၂) ဖရိုဖရဲ ကြဲရာ။ ဝိကိရဏကာလ - ကြည့်။ (၃) ပစ်ပယ်တတ်သောမာယာ။ ယာ ဧဝရူပါ မာယာ မာယာဝိတာ အစ္စာသရာ ဝဉ္စနာ နိကတိ ဝိကိရဏာ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၇၂။ " နာဟံ ဧဝံ ကရောမိ "တိ ပါပါနံ ဝိက္ခိပနတော ဝိကိရဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။ (၄)(ဥစ္စာတို့ကို) အတိုးချဲ့-ဖြန့်ဖြူး-စေခြင်း။ ဝိကိရဏ (ဒီ၊၁။ ၁၁) န္တိ သစေ ပယောဂဉဒ္ဓါရာဒိဝသေန ဓနံ ပယောဇိတုကာမတ္ထ၊ အဇ္ဇ ပယောဇိတံ ဒိဂုဏစတုဂ္ဂုဏံ ဟောတီတိ ဧဝံ ဓနပယောဇာပနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ (တိ) (၅) ဖရိုဖရဲကြဲ-ဖျက်ဆီး-ဖြုန်းတီး-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ ဝိကရဏီ-ကြည့်။

ဝိကိ (ကီ) ရဏ[၂] (ပု) [ဝိ + ကရ + ယု။ ဝိကရောတီတိ ဝိကိရဏော၊ ယု၊ အဿိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၈၁။ ဝိကိရဏ - သံ။] မရိုးပင်။ အက္ကော ဝိကိရဏော တသ္မိံ။ ဓာန်။၅၈၁။

ဝိကိရဏကာလ (ပု) [ဝိကိရဏ+ကာလ] ဖရိုဖရဲကြဲရာကာလ။ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ သတိသမ္မောသာ ဝိကိရဏကာလော ဝိယ----အသလ္လက္ခဏကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၆၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၈)။

ဝိကိရဏတ္ထ (တိ) [ဝိကိရဏ + အတ္ထ] ဖရိုဖရဲကြဲ-ပစ်လွှင့်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းဟူသောအနက်ရှိသော။ ယထာ ကရဏတ္ထော ကရဏီယသဒ္ဒေါ၊ ဧဝံ ဝိကိရဏတ္ထောပိ ဟောတီတိ

ယထာ စ သုတ္တေန သင်္ဂဟိတာနိ ပုပ္ဖါနိ န ဝိကိရိယန္တိ န ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

ဝိကိရိယမာန (တိ) | ဝိ + ကိရ + ယ + မာန။ ဝိကီယမာဏ-သံ။ ဝိကိရိဇ္ဇမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓ-မာဂဓီ။ | ဖရိုဖရဲဖြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့စေ-အပ်သော။ သဗ္ဗေ ဒိသာဘာဂါ သုဝဏ္ဏစမ္ပကပုပ္ဖေဟိ ဝိကိရိယမာနာ ဝိယ။ ပေဋ္ဌကော။၃၂၇။

ဝိကိရိယတိ (ကြိ) | ဝိ + ကိရ + ယတိ | ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့- အံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ ဝိကိရတိ-လည်းကြည့်။ သစာဟံ ဣမဿ ဥပရိ နာသဝါတံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ၊ ဘသ္မမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိကိရိယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၂။

ဝိကိရိယန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ကိရ + ယန္တိ| စွန့်ကြဲ လှူဒါန်းကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အတ္တနော စ ဓနရာသိ သာသနေ ဝိကိရိယန္တိ။ မဓု၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၈။

ဝိကိရိဿာမိ (ကြိ) | ဝိ + ကိရ + ဿာမိ | (ငါ) စွန့်ကြဲ-လှူဒါန်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အထ ရာဇာ ဣဒံ ဓနံ ဒါနမုခေ ဝိကိရိဿာမီတိ ---- မဟာဒါနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၂။

ဝိကိရီယတု (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ +ကိရ +ယ + တံ] ဖရိုဖရဲပြန့်ကြဲပါစေ၊ လွင့်ပါစေ၊ (ဇာတ်ဝတ္ထု) လွင့်ပါစေ၊ (ဇာတ်၊ သျှ၊ ပြည်)။ (ဖရိုဖရဲဖြန့် အပ်သည် ဖြစ်ပါစေ)။ ကာမံ ရုပ္ပတု ဝါ မာ ဝါ၊ ဘုသံဝ ဝိကိရီယတု။ ဇာ၊၁။၁၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၄၇။ ကာမံ ဘိဇ္ဇတုယံ ကာယော၊ ဣဓေဝ ဝိကိရီယတု။ စရိယာ။၄၀၁။

ဝိကိရီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ +ကိရ+ယ+အန္တေ] ဝိကိရိယန္တိ- ကြည့်။ ယထာ ဧတာနိ ပုပ္ဖါနိ န ဝိကိရီယန္တိ၊ တထာ ကရောဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၂။

ဝိကိရေယျ (ကြိ) [ဝိ+ကိရ+အ+ယျေ] (၁) ဖရိုဖရဲပြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-ပျက်စီး-ရာ၏။ (၂) ဖရိုဖရဲဖြန့်ကြဲ-ပျံ့နှံ့-စေ-ရာ၏။ ဝိကိရတိ -လည်းကြည့်။ (၁) ဝိကိရေယျာ (မိလိန္ဒ။၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၈၃)တိ ဝါတေန ထုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိပ္ပကိရေယျ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၂၉၉။ (၂) ဝိကိရေယျာ (မ၊၁။၁၇၉)တိ ပစ္ဆိယာ ပံသုံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဗီဇာနိ ဝိယ ဝိကိရေယျ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

ဝိကီရတိ (ကြိ) [ဝိ+ကိရ+အ +တိ] ဝိကိရတိ-ကြည့်။

ဝိကီရယိံသု (ကြိ) [ဝိကိရိံသု ? ။ ဝိ + ကိရ + ဏယ+ဦ] ဝိကိရိံသု-ကြည့်။ ကိံသုကဝဏ္ဏာ အင်္ဂါရာ အာကာသေနာဂန္တွာ ဒသဗလဿ ပါဒမူလေ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖါနိ ဟုတွာ ဝိကီရယိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။

ဝိကီဠနိက • ဝိကီဠနိယ (တိ) | ဝိ + ကီဠန= ဝိကီဠန + ဏိက။ က-ကို ယ-ပြု။ | ကစား-မြူးထူး-ပျော်ရွှင်-ခြင်းမှ-ကင်း-ပယ်ခွါ-ကြဉ် ရှောင်-ခြင်း။ ဝိကီဠနိယံ ကရောန္တိ (သံ၊၂။ ၁၅၅)တိ " နိဋ္ဌိတာ ကီဠာ"တိ ဧဝ ဘိန္န-မာနာ ကီဠာဝိဂမံ ကရောန္တိ ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ ကီဠာဝိဂမန္တိ ကီဠာယ အပနယနံ ဩရမဏံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၂။

ဝိကုဇ္ဇေတိ (ကြိ) [ဝိ + ကုဇ္ဇ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၄၉။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိကုဗ္ဗတိ - သံ။ ဝိကုဇ္ဇက္က - ပြာ။ | အောက်သို့မျှက်ပြု-မျက် နှာလွဲ-၏။ သတ္တာ နာသိကံ ပိဓေတွာ မုခမ္ပိ ဝိကုဇ္ဇေန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၅၈။

ဝိကုဏန (န) [ဝိ + ကုဏ + ယု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၃၀၂။ ဝိကုဏေတိ၊ ဝိကုဏယတိ - မှ။ | ရှုံ့တွ-ကွေးကောက်-မဲ့-ရွဲ့-ခြင်း။ ယေန စ တတော ဗလဝတရုပ္ပန္နေန ကေစ္စော မုခဝိ-ကုဏနမတ္တံ ကရောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

ဝိကုဏိတ (တိ) | ဝိ + ကုဏ + တ | ကောက်-ကွေး-မဲ့-ရွဲ့-တွန့်-ရှုံ့-သော။ ကုဏလီကတန္တိ

မုခဝိကာရေန ဝိကုဏိတံ သံကုဏိတံ (သက်ုစိတံ)။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၆-၇။

ဝိကုဏိတမုခ (တိ) [ဝိကုဏိတ + မုခ] ကောက်-ကွေး-မဲ့ရွဲ့-တွန့်-ရှုံ့-သော-မျက်နှာရှိသော။ ဝိကုဏိတမုခေါ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၁)တိ ဇိဂုစ္ဆာဝသေန သက်ုစိတမုခေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၂။

ဝိကုဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + ကုဓ + တ။ ဝိကုဇ္ဈတိ-မှ။] အမျက် - ဒေါသ- မထွက်သော၊ စိတ်မဆိုးသော။ ဝိကုဒ္ဓေါ တျသ္မိ (ဇာ၊၂။၇၂)တိ ဝိကုဒ္ဓေါ နိက္ကောပေါ တေ အသ္မိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၇၂၇။

ဝိကုပ္ပတိ (ကြိ) [ဝိ + ကုပ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၅။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိကုပျတိ - သံ။ ဝိကုပ္ပဧ - ပြာ။] ပျက်-ပျက်စီး-ပျောက်-၏။ နာနာ ဗဒ္ဓံ ဟုတွာ ဋ္ဌိတံ ပတ္တစီဝရံ ဝါ ----- အညံ ဝါ ပန ကိဉ္စိ ပရိက္ခာရဇာတံ၊ တံ ယထာ န ဝိကုပ္ပတိ။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇-၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၈။

ဝိကုဗ္ဗတိ (ကြိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + တိ။ ရူ။ ၅၂၂။ မောဂ်၊ ၅။၁၇၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀၂၆။ ဝိကုဝတိ - သက္ကတပိဋ္ဋက။ ဝိကရောတိ၊ ဝိကုရုတေ-သံ။ ဝိကုဝ္ဝဏ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (တန်ခိုး) ဖန်ဆင်း၏၊ အထူးထူး အပြားပြား-အထူးထူးအထွေထွေ-အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ-ပြု-လုပ်-၏။ (၂) ဖောက်ပြန်-တိမ်းပါး-ချွတ်ချော်-ပြောင်းပြန်ဖြစ်-အောင်-ပြု-လုပ်-၏။ (၃) ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၏။ (၁) အတ္ထိ ကောစိ ဣဒ္ဓိံ ဝိကုဗ္ဗတီတိ ကတွာ။ အဘိ၊ က။၅၀။ ဝိကုဗ္ဗာမိ (အပ၊၁။၃၄)တိ ဝိဝိဓံ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ ကရောမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ (-အပ၊၁။၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁)။ (၂) ဝိကုဗ္ဗတီ (ဇာ၊၁။၁၁၁)တိ ပရိဝတ္တေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။

(၃) ဝိကုဗ္ဗန္တ - ကြည့်။

ဝိကုဗ္ဗန³ (တိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + ယု။ ဝိ + ကုဗ္ဗန။ ဝိဝိဓံ ကုဗ္ဗနံ ဝိကုဗ္ဗနံ။ ဝိကုဗ္ဗတိ ဧတေနာတိ ဝိကုဗ္ဗနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၈၅။ ဝိဝိဓံ ရူပနိမ္မာနသင်္ခါတံ ကုဗ္ဗနံ ဧတိဿာ အတ္ထီတိ ဝိကုဗ္ဗနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။ ဝိကုဝဏ-သံ။ ဝိကုဝ္ဝဏံ (ဏာ) -ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (ထီ၊န) (၁) အထူးထူးအပြားပြား-အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ-ပြုခြင်း-- (က) တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း။ ပကတိရုပ်ဆင်းသဏ္ဌာန်ကိုစွန့်၍ တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြုလုပ်ခြင်း။ (ခ) စျာန်၏စံပယ် ကွန့်မြူးခြင်း။ (၂) အထူးအထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ-ပြု (ဖန်ဆင်း) အပ်သော အရုပ်။ (၃) အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ (ဖန်ဆင်း) ကြောင်းဖြစ်သော (ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ်)။ (၄) အထူးထူးအပြားပြား-အထူးထူး အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ-ရုပ်ဆင်းသဏ္ဌာန် ဖန်ဆင်း ပြုပြင်ခြင်းရှိသော။

(ထီ၊န) (၁) (က) အဟံ ဝိကုဗ္ဗနာသု ကုသလော။ ထေရ၊ ၃၆၅။ အနေကသဟဿိယော ဝိကုဗ္ဗနာနိ (အပ၊၁။၄)---- ဧဝမာဒီနိ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနာနိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ တဿ ဘိက္ခုနော ဝိကုဗ္ဗနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၁။ (- ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄၊၃၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၃၅။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၇၊၄၁၃။ အနု၊ ဋီ၊၃။ ၁၅၁)။ (ခ) အပ္ပနာပ္ပတ္တစိတ္တဿေဝ ဟိ အယံ ဝိကုဗ္ဗနာ သမ္ဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၀၁။ အပ္ပနာပ္ပတ္တစိတ္တဿေဝ န ဥပစာရမတ္တလာဘိနော ------ ဈာနဿ ပဝိဇမ္ဘနာ ဝိကုဗ္ဗနာ ဝိဝိဓာ ကိရိယာတိ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၃။ (၂) အာဒိသဒ္ဒေန ဝိကုဗ္ဗနံ သင်္ဂဟိတံ၊ ကာတဗ္ဗန္တိ ကုဗ္ဗနံ။ ဝိဝိဓံ ကုဗ္ဗနံ,

အတ္တနော ပကတိရူပဝိဇဟနဝသေန ဝါ ပဝတ္တံ ကုဗ္ဗနံ ဝိကုဗ္ဗနံ၊ ကုမာရရူပနာဂရူပါဒိကံ။ မဏိမဥ္ဇူ။ ၂။၂၈၅။ (၃) ဝိကုဗ္ဗတိ ဧတေနာတိ ပန ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏံ ဝိကုဗ္ဗနံ နာမ။ မဏိမဥ္ဇူ။ ၂။၂၈၅။ (၄) အဓိဋ္ဌာနာ ဣဒ္ဓိ၊ ဝိကုဗ္ဗနာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။ ၃၅၆၊ ၃၈၃။ ပကတိဝဏ္ဏဝိဇဟနဝိကာရဝသေန ပဝတ္တတ္တာ ဝိကုဗ္ဗနာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၀)။

ဝိကုဗ္ဗန² (န) [ဝိကုဗ္ဗန+ဝိဓာန။ ဥတ္တရလောပ။] တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း အစီအရင်။ အဓိဋ္ဌာနံ ဝိကုဗ္ဗန (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉) န္တိ အဓိဋ္ဌာနဝိဓာနဉ္စေဝ ဝိကုဗ္ဗနဝိဓာနဉ္စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၈။

ဝိကုဗ္ဗနအဓိဋ္ဌာနပ္ပဘေဒ (တိ) [ဝိကုဗ္ဗန + အဓိဋ္ဌာန + ပဘေဒ] တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း, ဆောက်တည်ခြင်းဟူသော အပြားရှိသော။ ဝိကုဗ္ဗနအဓိဋ္ဌာနပ္ပဘေဒေန ဝါ ပညာဗလေန သမန္နာဂတတ္တာ ပညာဗလံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။

ဝိကုဗ္ဗနကိရိယာ (ထီ) [ဝိကုဗ္ဗန+ကိရိယာ]တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်းကြိယာ၊ တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်းကို ပြုလုပ်ခြင်း။ သုပရိကမ္မကတမတ္တိကာဒယော ဝိယ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏံ ဝိကုဗ္ဗနကိရိယာယ နိဿယဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၂၆၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၆။

ဝိကုဗ္ဗနဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိကုဗ္ဗန + ဂဟဏ] ဝိကုဗ္ဗန-သဒ္ဒါ။ ဝိကုဗ္ဗနဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိမာဟ၊ ဣဒ္ဓိဂ္ဂဟဏေန တဒညံ သဗ္ဗဥ္စ အဘိညာကိစ္စံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။

ဝိကုဗ္ဗနဒဿနသမတ္ထ (တိ) [ဝိကုဗ္ဗန + ဒဿန + သမတ္ထ] အထူးထူးသော အပြား ရှိသော အရုပ်ကို - ပြု - လုပ် - ဖန်ဆင်းခြင်း-ကို ပြခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဝိကုဗ္ဗနဒနဿနသမတ္ထတာယာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇)တိ ဟတ္ထိအဿာဒိဝိဝိဓရူပကရဏံ ဝိကုဗ္ဗနံ၊ တဿ ဒဿနသမတ္ထဘာဝေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၅။

ဝိကုဗ္ဗနပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိကုဗ္ဗန + ပတ္တ] တန်ခိုး အထူး ဖန်ဆင်းခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော။ ဝိကုဗ္ဗနပ္ပတ္တဿာပိ ခိပ္ပနိသန္တိဘာဝေါ နာမ ဘာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄။

ဝိကုဗ္ဗနဝိဓာန (န) [ဝိကုဗ္ဗန + ဝိဓာန] တန်ခိုး အထူး ဖန်ဆင်းခြင်း အစီအရင်။ ဝိကုဗ္ဗန²- ကြည့်။

ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိကုဗ္ဗနာ + ဣဒ္ဓိ] (၁)အထူးထူး အပြားပြား - အထူးထူး အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ-ရုပ်ဆင်းသဏ္ဌာန်ဖန်ဆင်း ပြုပြင်ခြင်း ရှိသောတန်ခိုး။ (၂) အထူးထူး သော အပြားရှိသည်ကို ပြုခြင်း၏ အစွမ်း အားဖြင့်ဖြစ်သော တန်ခိုး။ (၃) ဖောက်ပြန် ခြင်းကို ပြုခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော တန်ခိုး။ (၁) ဝိကုဗ္ဗန³ - ကြည့်။ (၂) (၃) ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇)တိ ဝိဝိဓံ, ဝိကာရံ ဝါ ကုဗ္ဗနဝသေန ပဝတ္တာ ဣဒ္ဓိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၅၃-၄။

(ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ - သည် အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ အစရှိသော တန်ခိုး ၁၀-ပါးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ် သည်၊ မိမိ၏ ပြကတေ့သောရုပ်, အဆင်း, သဏ္ဌာန်ကိုစွန့်၍ ကလေးသူငယ်၏အသွင် သဏ္ဌာန်စသည် ဖန်ဆင်းခြင်း, သမုဒ္ဒရာ, ရေ, မြေ, တော, တောင်၏အသွင်သဏ္ဌာန် စသည် ဖန်ဆင်းခြင်းတို့ကို ပြုစွမ်းနိုင်သည့် တန်ခိုးပင်တည်း။ သိခီဘုရားရှင်၏တပည့် အဘိဘူ အမည်ရှိသော ထေရ်၏ တန်ခိုး,

ဂေါတမဘုရားရှင်၏လက်ထက် ဒေဝဒတ်၏ တန်ခိုး စသည်တို့ကဲ့သို့တည်း။ ဝိ၄။၃၄၁။ ပဋိသံ။၃၈၈။

မိမိ၏ ပြကတေ့သော ရုပ်, အဆင်း, သဏ္ဌာန်ကိုစွန့်၍ အပဉ္စ ဆင်ရုပ်, မြင်းရုပ် အစရှိသည်တို့ကို ပြခြင်းသည်လည်းကောင်း မိမိ၏ ပြကတေ့သောအဆင်းကို မစွန့်သော်လည်း မိမိ၏ ပြကတေ့သောအဆင်းကို သူတစ်ပါးတို့အားမပြမူ၍ အပဉ္စ ဆင်ရုပ်, မြင်းရုပ်အစရှိသည်တို့ကိုသာ ပြခြင်းသည်လည်းကောင်း (ဝါ) မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆင်ရုပ်သဏ္ဌာန်, မြင်းရုပ်သဏ္ဌာန်စသည် ဖန်ဆင်းခြင်းသည်လည်းကောင်း, မိမိ၏ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆင်ရုပ်သဏ္ဌာန်, မြင်းရုပ်သဏ္ဌာန် စသည် မဖန်ဆင်းသော်လည်း မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို သူတစ်ပါးမမြင်အောင် ကွယ်ဖျောက်၍ ဆင်ရုပ်သဏ္ဌာန်စသည်ကို သီးခြားဖန်ဆင်းခြင်းသည်လည်းကောင်း ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိမည်၏။

ထိုသို့ မဟုတ်မူ၍ မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကိုလည်း ပြကတေ့အတိုင်း ထင်ရှားပြ၍ ဆင်ရုပ်သဏ္ဌာန် စသည်ကိုလည်း သီးခြားဖန်ဆင်းလျှင် ထိုကဲ့သို့သော တန်ခိုးသည် ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ မဟုတ်တော့ဘဲ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ ဖြစ်လေသည်။ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ ဖြစ်သောတန်ခိုးပြခြင်းကို လူတို့အား ပြသ၍ အပြစ်မရှိသော်လည်း ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ ဖြစ်သောတန်ခိုး ပြခြင်းကိုကား လူတို့အား မပြသကောင်း၊ ပြသလျှင် ဒုက္ကဋ်အာပတ် သင့်ရောက်လေသည်။ ဝိ၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊ ၅၊၄။ ၄၆-၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၆-၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၅။)

ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိကရဏဝိဓာန (န) ‌| ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ + ကရဏ + ဝိဓာန | ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိကို ပြုခြင်း အစီအရင်၊ အထူးထူး အပြားပြား-အထူးထူး အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ-ပြုခြင်းရှိသော တန်ခိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းအစီအရင်။ ဣဒါနိ တံ ဝတ္ထုံ ဒဿေတွာ အညဿာပိ ဣဒ္ဓိမတော ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိကရဏဝိဓာနံ ဒဿေန္တော ----- အာဟ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ + နိဒ္ဒေသ | ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ ကို အကျယ်ပြ - ရာ - ကြောင်း- ဖြစ်သော စကားရပ်၊ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ။ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိနိဒ္ဒေသေ သိခိဿ ဘဂဝတော သာဝကနိဒဿနံ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိယာ ကာယ- သက္ခိပုဂ္ဂလဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၅။

ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိပဋိက္ခေပက (တိ) | ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ + ပဋိက္ခေပက | အထူးထူးသော အပြားရှိသည်ကို ပြုခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော တန်ခိုးကို - တားမြစ် - ပယ် - တတ်သော။ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိပဋိက္ခေပကံ ဣဒံ သိက္ခာပဒံ ပညပေသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၀။

ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိပါဋိဟာရိယ (န) | ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ + ပါဋိဟာရိယ | အထူးထူးသော အပြားရှိသည်ကို ပြုခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော တန်ခိုး ပြာဋိဟာ။ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယန္တိ ဧတ္ထ ဝိကုဗ္ဗ- နိဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ ပဋိက္ခိတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆-၇။

ဝိကုဗ္ဗနိယ (တိ) | ဝိ + ကရ + ဏြ + အနီယ | အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပြု (တန်ခိုးဖန်ဆင်း) အပ်သော။ ဣဒ္ဓါတိတိ ဝါ ဣဒ္ဓိ၊ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ ဝိကုဗ္ဗနိယဉ္စ ဝတ္ထုံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၈၆။

ဝိကုဗ္ဗန္တ (တိ) | ဝိ + ကရ + ဏြ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိကုဗ္ဗတိ။ | (၁) အထူးထူး အပြားပြား-အထူး ထူး အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ-ပြုလုပ် တတ်သော၊ တန်ခိုးဖန်ဆင်းတတ်သော၊ သူ။

(၂) ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-ရေးခြစ်-တတ်သော၊ သူ။ (၁) ဣဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗန္တိ အနေကရူပါ (ဝိမာန။၁၃)တိ---ဣဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗန္တိ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ-ယော ဝလဋ္ဌေန္တိ အဋ္ဌသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၁။ (၂) မဟိံ ဝိကုဗ္ဗတောတိ ပထဝိံ ပဒါလေန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။ မဟိံ ဝိကုဗ္ဗတောတိ မဟိံ ဒန္တေဟိ ဝိလိခန္တဿ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၆။

ဝိကုဗ္ဗန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + အန္တိ။ ရူ။ ၅၂၂။ မောဂ်၊၅။၁၇၇။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၂၆။] (တန်ခိုး) ဖန်ဆင်းကုန်၏၊ အထူးထူး အပြားပြား-အထူးထူး အထွေထွေ-အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ-ပြု-လုပ်-ကုန်၏။ ဝိကုဗ္ဗတိ - လည်းကြည့်။ ဣဒ္ဓိံ ဝိကုဗ္ဗန္တိ ဗာဟုံ စာလေန္တိ ပါဏိံ စာလေန္တိ။ အဘိ၊က။၂၄၆။

ဝိကုဗ္ဗမာန (တိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + မာန] ဝိကုဗ္ဗန္တ-ကြည့်။ ဥစ္စာဝစံ ဣဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗမာနာ (ဇာ၊၂။၁၉၅)တိ နာနာပ္ပကာရံ ဒေဝိဒ္ဓိံ ဒဿယမာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၇။

ဝိကုဗ္ဗာမိ (ကြိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + မိ] (ငါ) တန်ခိုးဖန်ဆင်း၏။ ဝိကုဗ္ဗာမိ (အပ၊၁။၃၄)တိ ဝိဝိဓံ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ ကရောမိ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

ဝိကုပ္ပိတ (တိ) [ဝိ + ကုပ္ပိတ။ ဝိကုပိတ-သက္ကတပိဋက။ ဝိကတ-သံ။ ဝိကုပ္ပိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိကုပ္ပိအ-ပြာ။] အထူးသဖြင့်-ပြုလုပ်-ပြောဆို-အပ်သော။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါန ဝိကုပ္ပိတာနိ။ အပ၊ ၁။၁၆။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဝိကုပ္ပိတာနိ ဝိသေသေန ကုပ္ပိတာနိ ဘာသိတာနီတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။

ဝိကုဗ္ဗိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + တုံ] (တန်ခိုး) ဖန်ဆင်းခြင်းငှါ။ ဝိကုဗ္ဗတိ-လည်းကြည့်။ ဣဒ္ဓိ ဟုတွာ ဝိကုဗ္ဗိတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။

ဝိကုလာဝ (တိ) [ဝိ + ကုလာဝ] ပျက်စီးသည့်အသိုက်ရှိသော၊ အသိုက်-မရှိ-မဲ့-သော။ မာ မေ ဒိဇ ဝိကုလာဝါ အဟေသု (ဇာ၊၁။၈)န္တိ ဣမေ ပန ဒိဇ ဣမေ ဂရုဠပေါတကာ ဝိဒ္ဓသ္တဝိစုဏ္ဏိတကုလာဝကတာယ ဝိကုလာဝါ မာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။

ဝိကုလာဝက (တိ) [ဝိ + ကုလာဝက] ဝိကုလာဝ - ကြည့်။ ကုလာဝကာ မာတလိ သိမ္ဗလိသ္မိံ၊ မာယိမေ ဒိဇ ဝိကုလာဝကာ အဟေသုံ။ သံ၊၁။၂၂၆။

ဝိကူဇတိ (ကြိ) [ဝိ +ကူဇ+ အ+တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိကူဇတိ-သံ။] အသံပြု၏၊ မြည်-တွန်-၏။ အသာရဒ္ဓကာယဿ ပန နိသီဒတော နေဝ မဋ္ဌပီဌံ ဩနမတိ န ဝိကူဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၄။ ဝိကူဇတီတိ သဒ္ဒံ ကရောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၃၃။

ဝိကူဇန္တ (တိ) [ဝိ + ကူဇ + အ + အန္တ] အသံပြု-မြည်-တွန်-သော။ ကရဝိကသကုဏာ အာဂန္တွာ မဓုရဿရံ ဝိကူဇန္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။

ဝိကူဇန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ကူဇ +အ+ အန္တိ] အသံပြု-မြည်-တွန်-ကုန်၏။ ဝိကူဇတိ-လည်းကြည့်။ ဥပနဒန္တိတိ ဝိကူဇန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

ဝိကူဇမာန (တိ) [ဝိ + ကူဇ + အ + မာန] အသံပြု-မြည်-တွန်-မြည်တမ်း-ညည်းတွား-ယောင်ယမ်း-တတ်သော။ ဝိကူဇမာနာ (ဝိ၊၂။၂၆)တိ ဝိပ္ပလပမာနာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀။ ဝိကူဇမာနာတိ နိတ္ထုနန္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၆။

ဝိကူဇိတ (န) [ဝိ + ကူဇိတ။ ဝိရူပံ ကူဇိတံ ဝိကူဇိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၁၂၈။ ဝိကူဇိတ-သံ။] ဖောက်ပြန်မြည်တမ်းခြင်း၊ ငိုခြင်း၊ ရယ်ခြင်း။ ဝိကူဇိတမတ္တာ (မ၊၂။၂၁၆)တိ ဝိကူဇိတမတ္တံ

ရောဒနဟသိတမတ္တံ ဟောတိ။ မ၊၃၊၃၊၁၈၄။ ဝိကူဇိတမတ္တာတိ ဇေတ္တ ဝိရုပံ ကူဇိတံ ဝိကူဇိတံ ပုဗ္ဗေနိဝါသသန္တိသယံ ဥပယံ။ မ၊ဋီ။၃။၁၂၈။

ဝိကူလ (တိ) | ဝိ + ကူလ။ ဝိဂတံ အပဂတံ ကူလံ ဧတသာတိ ဝိကူလံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။| ကင်းသောကမ်းရှိရာအရပ်၊ နိမ့်သောအရပ်။ ဥက္ကူလဝိကူလ (အံ၊ ၁။ ၃၇)န္တိ ဥက္ကူလဥ္စ ဝိကူလဥ္စ။ တတ္ထ ဥက္ကူလံ ဥန္နတဋ္ဌာနံ၊ ဝိကူလံ နိန္နဋ္ဌာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ ဥဂ္ဂတံ ကူလံ ဥဿိတဘာဝေါ ဧတဿာတိ ဥက္ကူလံ၊ ဝိဂတံ အပဂတံ ကူလံ ဧတဿာတိ ဝိကူလန္တိ အာဟ " ဥန္နတဋ္ဌာနံ နိန္နဋ္ဌာန " န္တိ စ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၈)။

ဝိကူလက (တိ) | ဝိ + ကူလ + က | အလွန် စက်ဆုတ်ဘွယ်ရှိသော။ ကိမိဝ တ'ဟံ ဇာနန္တိ ဝိကူလကံ မံသသောဏိတုပလိတ္တံ။ ထေရီ။ ၄၃၀။ ဝိကူလကန္တိ အတိဝိယ ပဋိက္ကူလံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၉။

ဝိကေသိက (တိ) | (ဝိ + ကေသ)- ဝိကေသ + ဣက။ ထီ-၌ ကိကေသိကာ။ | ဖရိုဖရဲပြန့်ကြဲသော ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ ဝိကေသိက (ဝိ၊၃။၂၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁) န္တိ မုတ္တကေသံ၊ ဝိပ္ပကိဏ္ဏကေသန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၉၃)။

ဝိကောဋိတ (တိ) | ဝိ+ကောဋ+တ။ ဓာတွတ္ထ။ | အထူးသဖြင့် ထောင်း-ထု-ကြိတ်-ချေ-အပ်သော။ သော ဗဟူနိ ဝဿသတသဟဿာနိ ဆိန္နဘိန္နကောဋိတဝိကောဋိတော သတ္တိမုခသမာဟတော သတ္တိယာယေဝ မရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၉၂။

ဝိကောပန (တိ) | ဝိ + ကုပ + ဏေ + ယု။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၃၅။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိကောပန-သံ။ ဝိကောဝဏ-ပြာ။ | (၁) ပျက်စီးစေ-ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ (န) (၂) ပျက်စီးစေ- ဖျောက် -ဖျက်- ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၁) ဝိကောပနာ (ဇာ၊၂။၁၂၈)တိ နာသနတ္ထေန စ ဂရဟတ္ထေန စ ဖြဟ္မစရိယဿ ကော'ပိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၉။ (န) (၂) န မေ ကွာဒံ ဘူတပုဗ္ဗံ၊ ကူရိယဿ ဝိကောပနံ။ အပ၊ ၁။၃၁၅။ ဝိကောပနံ ဝိဒ္ဓံသနံ။ဓာန်၊ဋီ။၈၅၂။ (-ကခ်ါ။၁၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀)။

ဝိကောပနသမတ္ထ (တိ) | ဝိကောပန+သမတ္ထ | ပျက်စီးစေ -ဖျက်ဆီး -ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ သော အရူပိတာ'ယ န ဆေဒနဘေဒနာဒိဝသေန ဝိကောပနသမတ္ထော, နာပိ ဝိကောပနီယော။ ကင်္ခါဝိတ်၊ ၃။ ၂၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၅၃။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၁၂-၃။ (-သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၂၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၆)။

ဝိကောပနီယ (တိ) | ဝိ + ကုပ+ဏေ+အနီယ | ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - အပ် - ထိုက်-သင့်-သော။ ဝိကောပနသမတ္ထ - ကြည့်။

ဝိကောပနေယျ (တိ) | ဝိကောပန + ဧယျ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၇၅။ | ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း၌ထိုက်သော။ န သော ကေနစိ ဝိကောပနေယျောတိ ဝဒတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။

ဝိကောပယမာန (တိ) | ဝိ+ ကုပ + ဏယ + မာန | ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-သော၊ သူ။ ကူရိယာပထံ ဝိကောပယမာနော။ ဝိ၊၁။၅၇။

ဝိကောပယိတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) | ဝိ+ကုပ+ဏယ+တွာ | ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-လှီး-ဖြတ်-၍။ အာဒါယ သတ္ထာနိ ဝိကောပယိတွာ။ ဇာ၊၂။ ၁၇။ ဝိကောပယိတွာတိ ဆန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၇၈။

ဝိကောပါပန (န) [ဝိ+ကုပ+ဏေ+ဏာပေ+ယု။ ကာရိုက်ပစ္စည်း ၂ - ချက်ဆင့်။] ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-စေခြင်း။ ဝိကောပနံ ဝါ, ဝိကောပါပနံ ဝါတိ ဣမာနေတ္တ တီဏိ အင်္ဂါနိ။ ကခ်ါ။၁၉၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၂။(သာရတ္ထ၊ ၃။၂၃)။

ဝိကောပါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ+ ဏာပေ+တိ။ ကာရိုက်ပစ္စည်း၂-ချက်ဆင့်။] ဖျက်ဆီးစေ၏။ ယော ပန ခဏာပေတိ၊ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိကောပါပေတိ။ ကခ်ါ။၁၉၆။ (၁၉၈)။

ဝိကောပိတ (တိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ + တ။] ပျက်စီးစေ -ဖျောက် -ဖျက် -ဖျက်ဆီး -အပ်သော။ တဏ္ဍုလာဒီနံ ကောဗဒ္ဓဘာဝေ ဝိကောပိတေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၆)။

ဝိကောပီ (တိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ + ဏီ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၃၅။] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-အပ်-နိုင် -သော။ အဝိကောပိနော့တိ ဝိကောပေတုံ န သက္ကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၃။

ဝိကောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ + တိ။ ဝိကောပယတိ-သံ၊ သက္ကတပိဋက။] ပျက်စီးစေ-ကွေကွင်းစေ-ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-၏။ ဝိကောပေန္တိ-လည်းကြည့်။ သန္တတိံ ဝိကောပေတိ။ ဝိ၊၁။၉၂။ ဥပေတိ မရဏံ တတ္ထ၊ န ဝိကောပေတိ ဝါလဓိံ။ အပ၊၂။ ၃၁၆။ ဝိကောပေတီတိ ဝိယောဇေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈။ ခဏနဘေဒနဝိလေခနပစနာဒီဟိ ဝိကောပေတိ။ ကခ်ါ။၁၉၆။ (-၁၉၈)။

ဝိကောပေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ+ကုပ+ဏာပေ+ တုံ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ။ ဥဒကေ ပရိယာဒိန္နေ သောဏ္ဍီ သောခေန္တေဟိ တံ ဝိကောပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ (-၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၇)။

ဝိကောပေတုကာမ (တိ) [ဝိကောပေတုံ + ကမု + ဏ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ဝိကောပေတုကာမတာယ သတိ ဒုက္ကဋံ ယုတ္တံ ဝိယ။ ဝဇိရ။၂၉၈။

ဝိကောပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကုပ + ဏာပေ + တွာ] ပျက်စီးစေ-ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-၍။ ဣရိယာပထံ ဝိကောပေတွာ ဂစ္ဆတော ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ နဝနဝမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။၂။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၅။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၀)။

ဝိကောပေန္တ (တိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ+ အန္တ] ပျက်စီးစေ-ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-သော၊သူ။ သန္တတိံ ဝိကောပေန္တော ဟိ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတိ နာမ။ ဝဇိရ။၁၅၆။(-သာရတ္ထ၊ ၃။၆၃။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၉)။

ဝိကောပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ + အန္တိ] ပျက်စီးစေ-ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ မုန့်မုန့် ညက်ညက် ပြုကုန်၏။ ဝိကောပေန္တိ (မဟာနိ။ ၇၆၊ ၂၅၆။ စူဠနိ။ ၈၈) တိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကရောန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၆။

ဝိကောပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ + မိ] (ငါ) ပျက်စီးစေ-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-၏။ " ဝိကောပေမိ "တိ ပန ဇာနာတိ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။၃၅၉။

ဝိကောပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကုပ + ဏေ + ဧယျ] ပျက်စီးစေ-ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-ရာ၏-ငြားအံ့။ ဣရိယာပထံ ဝိကောပေယျ။ ဝိ၊၁။၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂-၃။ ကခ်ါ။၁၁၆။

ဝိကောပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ကုပ + ဏေ + ဿာမိ | (ငါ) ပျက်စီးစေ-ဖျောက်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တာနိ တေန " ဝိကောပေဿာမိ " တိ ဇဝံ သဋ္ဌိစ္စ အဝိကောပိတတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၅၈။

ဝိက္က (ပု) | ဝိက် + ကေ + အ။ ဝိက် က္ကတိ ကာယတိ သဒ္ဒါယတီတိ၊ ကောတ္ထုဘာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ | ဆင်ငယ် (အနှစ် ၂၀- အရွယ် ဆင်၊ ဝီလျံ)။ ဝိက္ကော --- ဟတ္ထိပေါတော။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၂၄-နှာ။

ဝိက္ကန္တ (တိ) | ဝိ + ကမု + တ။ နိရုတ္တိ ။၇၃၃။ ဝိက္ကမတီတိ ဝိက္ကန္တော။ သူစိ။ ဝိ + ကန္တ + အ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၈၀။ ဝိကြာန္တ-သံ။ ဝိက္ကံတ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-စွန့်စား-သော၊ သူ။ (၂) ရဲရင့်သူ၊ (စစ်မြေအရပ်သို့) ဝင်-သွား-ချီတက်-သော၊ သူ။ (၁) ဝိက္ကန္တ (ဇာ၊၁။၂၇၃) န္တိ ဥဒ္ဓရဏတ္ထာယ ကတပရက္ကမံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၇၁။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၄၇။ (-ဇာ၊၁။၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄)။ (၂) ဝိက္ကန္တော (မဟာနိ။ ၁၃၃)တိ သင်္ဂါမံ ပဝိသန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၉။ သူရဝီရာ တု ဝိက္ကန္တော။ ဓာန်။၃၈၀။

ဝိက္ကန္တဂါမီ (တိ) | ဝိက္ကန္တ + ဂါမီ။ ထီ-၌ ဝိက္ကန္တဂါမိနီ။ | လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-စွန့်စား-၍-လှည့်လည်-သွားလာ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ၊ (ရဲရဲရင့်ရင့် သွားလာလေ့ရှိသူ)။ ဝိက္ကန္တစာရိနီ(ဇာ၊၁။၁၆၇)တိ ဝိက္ကမံ ပရက္ကမံ ကတွာ ပရဗလဝိဇယေန ယုဒ္ဓေ ဝိက္ကန္တဂါမိနီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။

ဝိက္ကန္တစာရီ (တိ) | ဝိက္ကန္တ + စာရီ။ ထီ-၌ ဝိက္ကန္တစာရိနီ။ | ဝိက္ကန္တဂါမီ - ကြည့်။ မဟာရာဇသီဟော စတုစရဏော ဝိက္ကန္တစာရီ။ မိလိန္ဒ။ ၃၈၅။

ဝိက္ကန္တပ္ပဟာရီ (တိ) | ဝိက္ကန္တ + ပဟာရီ။ ထီ-၌ ဝိက္ကန္တပ္ပဟာရိနီ။ | လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-စွန့်စား-လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်-၍-ပုတ်ခတ်-တိုက်ခိုက်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ၊ (ရဲရဲရင့်ရင့် - ပုတ်ခတ် - တိုက်ခိုက် -လေ့ရှိသူ)။ ဝိက္ကန္တပ္ပဟာရိနော (ဝိမာန။၈၈)တိ သူရဝီရဘာဝေနေဝ ပဋိသတ္တုဗလံ ဝိက္ကမ္မ ပသယှ ပဟရဏသီလာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

ဝိက္ကန္တိ (ထီ) | ဝိ + ကမု + တိ။ ဝိကြာန္တိ - သံ။ ဝိက္ကံတိ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ရဲရင့်ခြင်း။ ဝိက္ကန္တိ ဝိက္ကမနံ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၃၆။

ဝိက္ကန္ဒတိ (ကြိ) | ဝိ + ကဒိ (ကန္ဒ) + အ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၉၁။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိကြန္ဒတိ - သံ။ သက္ကတပိဋက။ | (က) ကျယ်စွာ-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-၏။ (ခ) ကြွေးကြော်-အော်ဟစ်-၏။ (က) ဝိက္ကန္ဒိ သော (ဇာ၊၂။၃၃၆) တိ သော ဇေရုက္ခံ အာရုယှ မဟန္တေန ရဝေန ကန္ဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၈။ (ခ) ဝိက္ကန္ဒိံသု (ဇာ၊၁။ ၃၄၅) တိ ကုမာရေန ----- ဥပက္ကောသိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၆။

ဝိက္ကန္ဒန္တ (တိ) | ဝိ + ကဒိ (ကန္ဒ) အ + အန္တ။ | ကျယ်စွာ - ငိုကြွေး -မြည်တမ်း -သော၊ သူ။ အထ ခေါ နံ ဝိက္ကန္ဒန္တံယေဝ နိရယေ နိရယပါလာ ပက္ခိပေယျုံ။ မ၊၂။၃၉၇-၉။

ဝိက္ကန္ဒမာန (တိ) | ဝိ + ကဒိ (ကန္ဒ) + အ + မာန | ကျယ်စွာ-လွန်စွာ-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-သော၊သူ။ ဝိက္ကန္ဒမာနာယာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁)တိ အစ္စန္တံ ပရိဒေဝမာနာယ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။

ဝိက္ကန္ဒိံသု (ကြိ) | ဝိ + ကဒိ (ကန္ဒ) + ဦံ။ | (က) ကျယ်စွာ- ငိုကြွေး - မြည်တမ်း - ကြကုန်ပြီ။ (ခ) ကြွေးကြော် - အော်ဟစ် - ကြကုန်ပြီ။

(က) သောကသလ္လပရေတာ တေ၊ ဝိက္ကန္ဒိံသု သမာဂတာ။ အပ၊၂။၆၆။ ထေရ၊ ဋ၁။၃၅၈။
(ခ) ဝိက္ကန္ဒတိ (ခ) - ကြည့်။

ဝိက္ကန္ဒိ (ကြိ) [ဝိ + ကဒိ (ကန္ဒ) + ဤ။] ကျယ်စွာ-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-ပြီ။ ဝိက္ကန္ဒတိ (က) - ကြည့်။

ဝိက္ကန္ဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+ကဒိ (ကန္ဒ)+တဗ္ဗ။] ကျယ်စွာ-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-ပြောဆို-တိုင်ကြား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိက္ကန္ဒိတဗ္ဗ (ဒီ၊၃။ ၁၆၅) န္တိ သဗ္ဗသန္နိပါတံ ယောသာပေတွာ အဋ္ဌဝီသတိ ယက္ခသေနာပတယော ကန္ဒိ-တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၁၅၁။

ဝိက္ကမ¹ (ပု) [ဝိ + ကမု + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၁။ နိရုတ္တိ။ ၅၃။ ရူ။ ၅၆၈။ ဝိက္ကမနံ, ဝိက္ကမတီတိ ဝါ ဝိက္ကမော။ သူစိ။ ဝိကြမ-သံ။ ဝိက္ကမ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အားထုတ်-ကြိုးကုတ်-ကြိုးစား-ရဲရင့်-ခြင်း၊လုံ့လ၊ဝီရိယ။ (၂) ခြေလှမ်း-သွား-ခြင်း။ (၁) ပဿန္တု အင်္ဂမဂဓာ၊ မမ တုယှဉ္စ ဝိက္ကမံ။ ဇာ၊၁။၆၂။ အင်္ဂမဂဓာ မမ တုယှဉ္စ ဝိက္ကမံ ဥဘိန္နမ္ပိ အမှာကံ ပရက္ကမံ ပဿန္တု။ ဇာ၊ဋ၊၂။၁၉၄။ ဝိက္ကမသမ္ပန္န-လည်းကြည့်။ (၂) ကန္တိမတ္တေ စ ဝိက္ကမော။ ဓာန်။၉၅၄။ ဝိက္ကမော၊ နိက္ကမော။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၃၁။

ဝိက္ကမ² (ကြိ) [ဝိ + ကမု + အ + ဟိ။ ဟိ-လောပ။] (က) (သင်) လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-လော့။ (ခ) ဆွဲငင်-ရုန်းကန်-လော့။ (က) (ခ) ဝိက္ကမ ရေ ဟရိပါဒ၊ ဝိက္ကမ ရေ မဟာမိဂ။ ဇာ၊၁။၁၂၆။ ဝိက္ကမာတိ ပရက္ကမ၊ အာကမှာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ၊၃။၁၇၁။

ဝိက္ကမတိ (ကြိ) [ဝိ +ကမု+အ+တိ။ ဝိကြာမတိ-သံ။ ဝိက္ကမဣ - ပြာ။] (၁) လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-စွန့်စား-၏။ (၂) ကြွ-သွား-လှမ်း-၏။ (၁) ဝိက္ကမာမိ န ပါရေမိ။ ဇာ၊၁။၁၂၆။ ဝိက္ကမာမီတိ ဘဒ္ဒေ အဟံ ဝီရိယံ ကရောမိ။ ဇာ၊ဋ၊၃။၁၇၁။ (၂) ဝိက္ကမိ (ဒီ၊ ဋ၁။၆၁။ မ၊ဋ၁။၄၈။ အံ၊ ဋ၁။ ၈၁)တိ အဂမာသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။

ဝိက္ကမပေါရိသ (န) [ဝိက္ကမ¹ + ပေါရိသ] လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-စွန့်စား-ခြင်းဟူသော ယောက်ျား၏အမှုကိစ္စ။ မမ ဝိက္ကမပေါရိသ (ဇာ၊၁။၁၆၇)န္တိ မယာ ကတံ ပုရိသပရက္ကမံ။ ဇာ၊ဋ၊၃။၃၆၅။

ဝိက္ကမသမ္ပန္န (တိ) [ဝိက္ကမ¹ + သမ္ပန္န] လုံ့လ-ဝီရိယ - နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ သူရော ဝိက္ကမသမ္ပန္နော(အပ၊၁။၄၁၅)တိ အဘီတော ဝီရိယသမ္ပန္နော။ အပ၊ ဋ၊၂။၂၀၇။ (-ဇာ၊ဋ၊ ၂။၃၅၇)။

ဝိက္ကမာမိ (ကြိ) [ဝိ + ကမု + အ + မိ] (ငါ) လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-စွန့်စား-၏။ ဝိက္ကမတိ (၁) ကြည့်။

ဝိက္ကမိ (ကြိ) [ဝိ + ကမု + ဤ] ကြွ-သွား-လှမ်း-ပြီ။ ဝိက္ကမတိ (၂) ကြည့်။

ဝိက္ကမ္မ (ကြိဝိ) [ဝိ + ကမု + တွာ။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၉-နှာ။] လုံ့လပြု-အားထုတ်-ကြိုးစား-လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်-၍။ ဝိက္ကန္တပ္ပဟာရီ-ကြည့်။

ဝိက္ကယ (ပု) [ဝိ + ကီ + အ။ နီတိ၊ဓာတု။၂၄၇။ ဝိက္ကယနံ ဝိက္ကယော။ ရူ။ ၅၆၈။ ဝိက္ကိဏာနံ ဝိက္ကယော။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၅။ ဝိကြယ - သံ။ ဝိက္ကအ - ပြာ။ ဝိက္ကယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ရောင်းခြင်း။ (၂) ရောင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (ဘဏ္ဍာ)။ (၃) ရောင်းရာ (အရပ်)။ (၁) ကယဝိက္ကယာ ပဋိဝိရတော သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊၁။၅။ ကယဝိက္ကယ (ဝိ၊၁။ ၃၅၀)န္တိ ကယဥ္စ ဝိက္ကယဥ္စ၊ "က္ကမိနာ က္ကမံ

ဒေဟီ "တိ အာဒိနာ ဟိ နယေန ပရဿ ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဂဏှန္တော ကယံ သမာပဇ္ဇတိ၊ အတ္တနော ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဒေန္တော ဝိက္ကယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဝိက္ကယန္တိ အတ္တနော ဘဏ္ဍဿ ဒါနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၂၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၇။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၃၂၄။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။၃၅၁။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၅၄၉)။ (၂) ဝိက္ကယဘဏ္ဍ-ကြည့်။(၃)ဝိက္ကယဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဝိက္ကယဋ္ဌာန (န) [ဝိက္ကယ + ဋ္ဌာန] ရောင်းရာ အရပ်, ဌာန။ ဂါဝီနံ ဝိက္ကယဋ္ဌာနေ ဥဋ္ဌိတ-ပိလက္ခဿ သန္တိကေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (-အံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၄)။

ဝိက္ကယန (န) [ဝိ +ကီ +ယု။ ဝိကြယဏ-သံ။] ရောင်းခြင်း။ ဝိက္ကယနံ ဝိက္ကယော၊ ပဉ္စမမေဝ အတ္တနော မနဿ ပရေသံ ဒါနန္တိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၅၁။

ဝိက္ကယန္တ (တိ) [ဝိ + ကီ + အ + အန္တ] ဝိက္ကိဏန္တ - ကြည့်။

ဝိက္ကယဘဏ္ဍ (န) [ဝိက္ကယ + ဘဏ္ဍ] ရောင်း-အပ် -သင့် -ထိုက် -သော -ဘဏ္ဍာ -ဥစ္စာ။ ဝါဏိဇဿ မဟာရာဇ ပုဗ္ဗေဝ ဝိက္ကယဘဏ္ဍံ သြလောကေတဗ္ဗံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၉၂။

ဝိက္ကယမာန (တိ) [ဝိ + ကီ + အ + မာန] ရောင်းအပ်သော။ ဧဝံ ဝိက္ကယမာနံ ဇွောက် မူလံ ဘဝိဿတိ။ အံ၊၁။၁၁၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၆)။

ဝိက္ကယိက (တိ) [ဝိက္ကယ + ဣက။ မောဂ်၊၄။ ၂၉။ ဝိက္ကယ + ဏိက။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၇၀။ နိရုတ္တိ။ ၄၆၃။ ဝိကြယိက-သံ။] ရောင်းသော၊ သူ။ ဝိက္ကယိကော တု ဝိက္ကေတာ။ ဓာန်။၄၇၀။

ဝိက္ကယိတ (တိ) [ဝိ + ကီ + တ။ ဝိကြီတ-သံ။] ရောင်းအပ်ပြီးသော။ ယတော ကယိတဥ္စ ဟောတိ ဝိက္ကယိတဥ္စာ (ဝိ၊၁။၃၅၁)တိ ယဒါ---ဝိက္ကိတဥ္စ အတ္တနော ဘဏ္ဍံ ပရဟတ္ထဂတံ ကရောန္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

ဝိက္ကယေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+ကီ+တဗ္ဗ ▪ဝိက္ကယိတဗ္ဗ▪ ဝိက္ကယေတဗ္ဗ။ ဝိကြေတဝျ-သံ။] ရောင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိက္ကာယိကဘဏ္ဍ-ကြည့်။

ဝိက္ကယေတဗ္ဗဘဏ္ဍ (န) [ဝိက္ကယေတဗ္ဗ+ဘဏ္ဍ] ရောင်း-အပ်-သင့် -ထိုက် -သော -ဘဏ္ဍာ-ဥစ္စာ။ ဝိက္ကာယိကဘဏ္ဍ-ကြည့်။

ဝိက္ကာယတိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + အ + တိ။ ပါကတ-ဓာန်၌ ဝိက္ကဓာတ်သည် ကီဓာတ်နှင့် အနက်တူဟုဆိုသည်။ ဝိကြာယတိ-သက္ကတ ပိဋကေ။] ရောင်း၏။ ပတ္တမ္ပိ ဟိ ယတ္ထ ဝိက္ကာယတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၁။

ဝိက္ကာယယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကီ + ဏယ + တိ] ဝိက္ကာယေတိ - ကြည့်။

ဝိက္ကာယာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ+ကီ+ဏာပယ+တိ] ရောင်းစေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိက္ကာယာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +ကီ + ဏာပေ+တိ]ရောင်းစေ၏။ ဝိက္ကိဏန္တံ ပယောဇယတိ ဝိက္ကာယာပေတိ , ဝိက္ကာယာပယတိ။ ရူ။ ၃၃၅-နှာ။

ဝိက္ကာယိက (တိ) [ဝိ + ကီ + ဏွု။ ဝိက္ကာယတိ-ကြည့်။ တစ်နည်း- ဝိ + ကီ + ဏ ▪ ဝိက္ကာယ + ဣက။ ဝိက္ကယိက-ပုဒ်အရာ၌ ကောတ္ထုဘ စသည်ကိုမှီးသည်။] ရောင်း အပ်သော။ ဝိက္ကာယိကံ ဘဏ္ဍံ ကာတုံ။ ဝိ၊ ၁။၃၅၅။ ဝိ၊၂။၂၁၇။ ဝိက္ကာယိကံ မေ ဣကဒံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၉၅)။

ဝိက္ကာယိကဘဏ္ဍ (န) [ဝိက္ကာယိက + ဘဏ္ဍ] ရောင်း-အပ်-သင့်- ထိုက်- သော- ဘဏ္ဍာ-ဥစ္စာ။သစေ ကိဥ္စိ ဝိက္ကာယိကဘဏ္ဍံ ပတ္တံ ဝါ

စီဝရံ ဝါ အာဂစ္ဆတိ ---- ဝတ္တဖွံ့။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝိက္ကာယိကဘဏ္ဍာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆) နှင့် ဝိက္ကယေတဗ္ဗဘဏ္ဍံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၉)။

ဝိက္ကာယိယ (တိ) [ဝိ + ကီ + ဏျ] ရောင်းအပ်သော။ ဝိက္ကာယိယံ ဝိက္ကာယေယျံ။ နိရုတ္တိ။ ၅၃၃-နှာ။

ဝိက္ကာယိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + ဿတိ] ရောင်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကဒါ အမှာကံ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကာယိဿတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၂၄၊၃၂၆။

ဝိက္ကာယေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ကီ + ဏေ + တိ] ရောင်းစေ၏။ ဝိက္ကာယေတိ၊ ဝိက္ကာ-ယယတိ။ နိရုတ္တိ။၄၅၁။

ဝိက္ကာယေယျ (တိ) [ဝိ +ကီ+ဏျ] ဝိက္ကာယိယ-ကြည့်။

ဝိက္ကိဏာထ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ထ] (သင်တို့) ရောင်းကုန်လော့။ တေန ဟိ တံ ဝိက္ကိဏာထ။ မဓ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၀။

ဝိက္ကိ (က္ကိ) ဏန (န) [ဝိ + ကီ + နာ + ယု] (၁) ရောင်းခြင်း။ (၂) ရောင်းရာ (ကာလစသည်)။ (၁) ပုပ္ဖပဏ္ဏဖလာဖလာဒီနံ ဝိက္ကိဏာနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၉)။ (၂) ဝိက္ကဏနကာလ, ဝိက္ကိဏနဋ္ဌာန-တို့ကြည့်။

ဝိက္ကိဏနကာလ (ပု) [ဝိက္ကိဏန + ကာလ] ရောင်းရာ - အခါ - ကာလ။ သကုဏော ဂဟေတွာ ဝိက္ကိဏနကာလေ နိပ္ပက္ခစမ္မေ ----- ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၂။၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိက္ကိဏနဋ္ဌာန (န) [ဝိက္ကိဏန + ဋ္ဌာန] ရောင်းရာ - အရပ် - ဌာန။ တေသံ ဟိ မစ္ဆပစ္ဆိံ ဂဟေတွာ အာဂတာနံ ဝိက္ကိဏနဋ္ဌာနေ ---- ဝေဠုပေါ သဒ္ဒေါ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

ဝိက္ကိဏန္တ (တိ) [ဝိ + ကီ + နာ + အန္တ] ရောင်းသော၊ သူ။ မံသပိဏ္ဍမတ္တေ ကတွာ ဝိက္ကိဏန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅)။

ဝိက္ကိဏန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + အန္တိ] ရောင်းကုန်၏။ မစ္ဆဗန္ဓာ စ မဟန္တံ မစ္ဆံ လဘိတွာ ဖာလေတွာ ဝိက္ကိဏန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၆။

ဝိက္ကိဏမာန (တိ) [ဝိ + ကီ + နာ + မာန။ ဝိက္ကိဏမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝိက္ကိဏန္တ-ကြည့်။ မစ္ဆေ ဝဓိတွာ ဝိက္ကိဏမာနော။ အံ၊ ၂။ ၂၆၆-၇။

ဝိက္ကိဏာတိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + တိ။ ရူ။ ၅၁၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၃၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၇။ ဝိကြိဏီတေ- သံ။ ဝိက္ကိဏက္က- ပြာ၊ အဒ္ဓ-မာဂဓီ။] ရောင်း၏။ ဩပါတံ အညဿ ဝိက္ကိဏာတိ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ ဝိက္ကိဏေယျ ဟနေယျ ဝါ။ ဇာ၊၂။၃၅၀။

ဝိက္ကဏာတိ -ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၅။ ဝိက္ကိဏန္တိ - အံ၊၂။ ၁၉၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၀။ ဝိက္ကိဏာသိ - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅။ ဝိက္ကိဏာမိ -ဇာ၊ ၁။၂၄၉။ ဇာ၊၂။၉၉။ ဝိက္ကိဏာတု - ဇာ၊၂။ ၃၅၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဝိက္ကိဏာဟိ - ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၀။ ဝိက္ကိဏာထ - မဓ္ဈ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဝိက္ကိဏေယျ - ဇာ၊၂။၃၅၀၊၃၆၄။ ဝိက္ကိဏိ - မိလိန္ဒ၊ ၂၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဝိက္ကိဏိံသု - အပ၊ ၂။ ၂၀၃။ ဝိက္ကိဏိံ - နေတ္တိ၊ ၁၂၂။ ဝိက္ကိဏိဿတိ - ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ ဝိက္ကိ-ဏိဿာမိ - အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၀။ မဓ္ဈ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဝိက္ကိဏိဿာမိ - မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဝိက္ကိဏာတု (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + တု။ ရူ။ ၅၁၃။] ရောင်းလော့။ တဒါယံ ဖြာဟ္မဏော

ကာမံ၊ ဝိက္ကိဏာတု ဟနာတု ဝါ။ ဇာ၊၂။ ၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၇-၈။

ဝိက္ကိဏာပေန္တ (တိ) [ဝိ + ကီ+ ဏာပေ+အန္တ] ရောင်းစေသော၊ သူ။ ကဠိင်္ဂံ ကာရေတွာ ဝိက္ကိဏာပေန္တော ဗဟုဓနံ သင်္ခရိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀)။

ဝိက္ကိဏာမိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + မိ] (ငါ) ရောင်း၏။ နေဝ ကိဏာမိ န ပိ ဝိက္ကိဏာမိ။ ဇာ၊၁။၂၄၉။ အဟံ ဂါဝိံ ဝိက္ကိဏာမိ၊ တ္တမေ ဂါဝိံ ဟရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။

ဝိက္ကိဏာသိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + သိ] (သင်) ရောင်း၏။ ပဏ္ဏသိတိ ဝေါဟာရသိ အတ္တာနံ ဝိက္ကိဏာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅။

ဝိက္ကိဏာဟိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ဟိ] (သင်)ရောင်းလော့။ " တ္တမံ ဝိက္ကိဏာဟီ"တိ အန္တေဝါသိကံ ဝတွာ နှာယိတုံ ဂတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။

ဝိက္ကိဏိံ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + တ္တံ] (ငါ) ရောင်းပြီ။ ကမ္ဗလံ ဝိက္ကိဏိံ တတ္ထ။ နေတ္တိ။ ၁၂၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂)။

ဝိက္ကိဏိံသု (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ဥံ] ရောင်းကုန်ပြီ။ ကေဝဋ္ဋာ တံ မစ္ဆံ ------ သေဋ္ဌိဘရိယာယ ဝိက္ကိဏိံသု။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၃။

ဝိက္ကိဏိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ဤ] ရောင်းပြီ။ တတြ တံ မစ္ဆဗန္ဓော ဂဟေတွာ သေဋ္ဌိဘရိယာယ ဝိက္ကိဏိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇။

ဝိက္ကိဏိတ (တိ) [ဝိ + ကီ + နာ + တ။ ဝိကြိတ - သံ။ ဝိက္ကိဏိအ၊ ဝိက္ကိယ - ပြာ။] ရောင်းအပ်သော။ သဗ္ဗံ တုမှေဟိ ဝုတ္တန- ယေန ဝိက္ကိဏိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

ဝိက္ကိဏိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ကီ + နာ + တဗ္ဗ] ရောင်း - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ နေဝ ကေယျော ကေနစိ ဝတ္ထုနာပိ ဝိက္ကိဏိတဗ္ဗော နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅။

ဝိက္ကိဏိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကီ + နာ + တုံ] ရောင်းခြင်းငှါ။ ကေဝဋ္ဋာ တံ ဂဟေတွာ ဝိက္ကိဏိတုံ နဂရံ ပဝိဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။

ဝိက္ကိဏိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကီ + နာ + တွာ] ရောင်း၍။ သွာဟံ ဝိဇာတံ ဝိက္ကိဏိတွာ မူလံ ကရိဿာမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ (-၄၁၃၊ ၄၂၃)။

ဝိက္ကိဏိယ (တိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ဏျ] ဝိက္ကိဏိတဗ္ဗ-ကြည့်။ မဓုအတ္ထာယ ဂတော တံ ဒိသွာ " အမ္ဘော ဝိက္ကိဏိယံ မဓု " န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။

ဝိက္ကိဏိယမံသ (န) [ဝိက္ကိဏိယ + မံသ] ရောင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အသား။ ထောကံ မေ ဝိက္ကိဏိယမံသံ ဒေဟိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။

ဝိက္ကိဏိယမာန (တိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ယ + မာန။ ဝိက္ကိဏာမာဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ရောင်းအပ်သော။ တထာရူပေ ဒေသေ ကာလေ စ ဝိက္ကိဏိယမာနံ ဗဟုံ ဥဒယံ ဝိပုလံ ဖလံ ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၂။

ဝိက္ကိဏိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ဿတိ] ရောင်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သော သစေ မံ စူဠာယံ ဂဟေတွာ ဝိက္ကိဏိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။

ဝိက္ကိ (က္ကိ) ဏိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ဿာမိ] (ငါ) ရောင်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တုမှာကံ မံသဟာရကော ဘဝိဿာမိ၊ မံသဥ္စ ဝိက္ကိဏိဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၆)။

ဝိက္ကိဏေယျ[၁] (တိ) [ဝိ+ ကီ + နာ + ဏျ] ဝိက္ကိဏေယျဘဏ္ဍ - ကြည့်။

ဝိက္ကိဏေယျ၂ (ကြိ) [ဝိ + ကီ + နာ + ဏျေ] ရောင်းရာ၏။ မာရေတွာ ဝါ ဆဋ္ဌေယျ၊ ပစ္စန္တံ နေတွာ ဝါ ဝိက္ကိဏေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၈။

ဝိက္ကိဏေယျဘဏ္ဍ (နု) [ဝိက္ကိဏေယျ + ဘဏ္ဍ] ဝိက္ကိဏေတဗ္ဗဘဏ္ဍ - ကြည့်။ မယံ ဟိ ဝိက္ကိဏေယျဘဏ္ဍံ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။

ဝိက္ကိဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + ကိရ + တ။ နိရုတ္တိ။၇၄၅။ ဝိကီဏ - သံ။ ဝိကိဏ္ဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ရောပြွမ်း-ရောနှော-သော။ အာကိဏ္ဏော ဝိက္ကိဏ္ဏော။ နိရုတ္တိ။ ၇၄၅။

ဝိက္ကိတ (တိ) [ဝိ + ကီ + တ] ဝိက္ကီတ-ကြည့်။

ဝိက္ကိတာဝသေသ (တိ) [ဝိက္ကိတ + အဝသေသ] ရောင်းအပ်သည်မှ- ကြွင်း - ကျန် - သော။ ဝိက္ကိတာဝသေသာ မာရေတွာ ဌပိတာ ပူတိကာ ဘဝိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

ဝိက္ကိယျ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကီ + တွာ] ဝိက္ကိဏိတွာ-ကြည့်။ ဝိက္ကိယျ၊ ဝိက္ကိဏိတွာ။ နိရုတ္တိ။၇၆၂။

ဝိက္ကိရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ကိရ + တွာ] ဖြန့်-ကြဲ-၍။ သာပိ ---- ကေသေ ဝိက္ကိရိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၈။ သီမာမာဠကေ ဝိက္ကိရိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၉။

ဝိက္ကီဏန (နု) [ဝိ + ကီ + နာ + ယု] ဝိက္ကိဏန-ကြည့်။

ဝိက္ကီဏနဋ္ဌာန (နု) [ဝိက္ကီဏန + ဌာန] ရောင်းရာအရပ်။ ဝါဏိဇာနံ ဘဏ္ဍဝိက္ကီဏနဋ္ဌာနံ, ဝသနဋ္ဌာနံ ဝါ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၇။

ဝိက္ကီဏနတ္ထ (ပု) [ဝိက္ကီဏန + အတ္ထ] ရောင်းခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဘဏ္ဍပုဋ္ဌာနံ ဝိက္ကီဏ-နတ္ထာယ မောစနဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၇။

ဝိက္ကီတ (တိ) [ဝိ + ကီ + တ။ ဝိကြီတ - သံ။ ဝိက္ကိယ - ပြာ။] ရောင်းအပ်သော (ဥစ္စာ)။ ဝိက္ကီတဥ္စ အတ္တနော ဘဏ္ဍံ ပရဟတ္ထဂတံ ကရောန္တေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၂၆)။

ဝိက္ကီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ကီ + ယ + တေ။ ရူ။ ၅၁၃။ နိရုတ္တိ။ ၆၇၂။] ရောင်းအပ်၏။ သော သစေ ဘဏ္ဍံ လဟုကံ ဝိက္ကီယတိ၊ (ဝိက္ကိဏာတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၉၆။ ဝိက္ကီယတီတိ ဝိက္ကယံ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၃၁၅။)

ဝိက္ကီဠန (နု) [ဝိ + ကီဠ+ယု။ ဝိကြီဍန-သက္ကတပိဋက။] (က) ကစား-မြူးတူး-ပျော်ပါး-ပျော်ရွှင်-ခြင်း။ (ခ) တင့်တယ်-စမ့်ယ်-ကွန့်မြူး-ခြင်း။

ဝိက္ကီဠနသမူဟဝန္တု (တိ) [ဝိက္ကီဠန + သမူဟ + ဝန္တု] (က) ကစား-မြူးတူး-ပျော်ပါး-ပျော်ရွှင်-ခြင်း-အပေါင်း-ရှိ-၏ တည်ရာဖြစ်-သော။ (ခ) တင့်တယ်-စမ့်ယ်-ကွန့်မြူး-ခြင်း အပေါင်း-ရှိ-၏ တည်ရာဖြစ်-သော။ (က) (ခ) ဝိဇမ္ဘိတသမုဿယဿာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀)တိ ဝိက္ကီဠနသမူဟဝန္တဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၄။

ဝိက္ကီဠိတ (နု) [ဝိ + ကီဠ + တ။ ဝိကြီဍိတ-သံ၊ သက္ကတပိဋက။] တင့်တယ်-စမ့်ယ်-ကွန့်မြူး-ခြင်း။ သီဟဿ ဝိက္ကီဠိတံ ဇောတေတိ သီဟဝိက္ကီဠိတော၊ နယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇-၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၅။

ဝိက္ကုထိတ (တိ) [ဝိ + ကုထ + တ] ကျို-ချက်-ပြုတ်-အပ်ပြီးသော။ ဝိက္ကုထိတဒုဒ္ဓဝဏ္ဏာန္တိပိ ဇောကေ။ (သီ၊မူ)) ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၇။

ဝိက္ကုလ (တိ) [ဝိ + ကုလ] ဝိကုလ - ကြည့်။ ဥက္ကုလဝိက္ကုလ (မ၊ ၃။ ၁၄၈) န္တိ ဥစ္စနီစံ ထလဋ္ဌာနံ နိန္နဋ္ဌာနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀၉။ ဝိဂတံ ကုလန္တိ ဝိက္ကုလံ နီစဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၃။

ဝိက္ကေတဗ္ဗ (ဘိ) | ဝိ + ကီ + တဗ္ဗ။ ဝိကြေတဗျ-သံ။ | ရောင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သူစိဝါဏိဇကော သူစိကာရဿ သန္တိကေ သူစိံ ဝိက္ကေတဗ္ဗံ။ သံ၊၁။၄၁၆။ (-ဇာ၊၁။၁၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇)။

ဝိက္ကေတဗ္ဗဘဏ္ဍ (န) | ဝိက္ကေတဗ္ဗ + ဘဏ္ဍ | ရောင်း- အပ်- သင့်- ထိုက်- သော- ဥစ္စာ- ဘဏ္ဍာ။ ဘဏ္ဍန္တိ ဝိက္ကေတဗ္ဗဘဏ္ဍံ။သာရတ္ထ၊ ၂။၄၂၇။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉)။

ဝိက္ကေတုံ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + ကီ + တုံ | ဝိက္ကိဏိတုံ-ကြည့်။ ဣမေ ဘိက္ခဝေ ပါပဏိကော ကုသလော ဟောတိ ပဏိယံ ကေတုဉ္စ ဝိက္ကေတုဉ္စ။ အံ၊၁။၁၁၄။ (-အဘိ၊ က။ ၂၆၃။ ဇာ၊၁။၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆)။

ဝိက္ကေတု (တိ) | ဝိ + ကီ + တု | ဝိက္ကယိက-ကြည့်။

ဝိက္ကေယျ (တိ) | ဝိ + ကီ + ဏျ | ရောင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိက္ကေယျံ ပဏိယံ တိသု။ ဓာန်။၄၇၁။

ဝိက္ကေယျဘဏ္ဍ (န) | ဝိက္ကေယျ + ဘဏ္ဍ | ဝိက္ကေတ ှဘဏ္ဍ - ကြည့်။ အာစရိယ တွံ အတ္တနာ ဂဟေတွာ ဝိက္ကေယျဘဏ္ဍဿ အဂ္ဃမ္ပိ န ဇာနာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၄-၅။

ဝိက္ကောသတိ (ကြိ) | ဝိ + ကုသ + အ + တိ။ ဝိကြောဂတိ - သံ။ ဝိက္ကောသက္က - ပြာ။ | မြည်-ဟောင်-အူ-၏။ ဝိပုဗ္ဗော ဥစ္စသဒ္ဒေ၊ ဝိက္ကောသတိ ဝိက္ကောသန္တိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၄၂။ ဘေရဏ္ဍကရဝံ ကောသတိ ဝိက္ကောသတီတိ ကောတ္ထု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀။

ဝိက္ကောသမာန (တိ) | ဝိ + ကုသ +အ +မာန | ဟစ်အော်-ကြွေးကြော်-ဆဲရေး-သော၊ သူ။ ဝိက္ကောသမာနာ တိဗ္ဗာဟိ၊ ဟန္တိ နေသံ ဝရံ ဝရံ။ ဇ ၁၊၂။၃၇၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၂)။

ဝိက္ခမ္ဘ[1] (ပု) | ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၂၇။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဋ္ကမ္ဘ-သံ။ ဝိက္ခံဘ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) အဝန်း- (အဝိုင်း-စက်ဝိုင်း-၏) အချင်း၊ အလယ် ဗဟို မျဉ်းကြောင်း။ (၂) တားမြစ်ခြင်း။ (၁) သွာယံ သဟ ဘိတ္တီဟိ ဝိက္ခမ္ဘတော အဋ္ဌရသာဓိက-တိယောဇနသတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၂၈၈။ (၂) ယညဿ ဝိက္ခံပံ ကရောသိ။ ဝိက္ခမ္ဘန္တိပိ ပါဌော။ ပဋိသေဓန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၂။

ဝိက္ခမ္ဘ[2] (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + တွာ| ဖွင့်လှစ်၍။ ဝိက္ခမ္ဘမာဒါယ ဝိဗန္ဓရဇ္ဇုဘိ။ ဇာ၊ ၂။၆၂။ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဝိဝရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉၁။

ဝိက္ခမ္ဘက (တိ) | ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိက္ခမ္ဘိကာ။ ဝိဋ္ကမ္ဘက - သံ။ | ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-တတ်သော။ နီဝရဏာနံ ဝိက္ခမ္ဘကံ ----- ပယောဂဉ္စ ယောဂီ ကထံ သာဓေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၄။ ဝိက္ခမ္ဘိကာ အာနာပါနဿတိ။ မူလဋီ၊၁။၆၈။

ဝိက္ခမ္ဘတိ (ကြိ) | ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + အ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၂၇။ ဝိဋ္က ဘ္ဘာတိ၊ ဝိဋ္က ဘ္ဘာတိ-သံ။ ဝိဋ္ကမ္ဘတေ-သက္ကတပိဋ္ကက။ | (၁) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-၏။ (၂) အထူးသဖြင့် ကြောက်လန့်၏၊ (ကိုယ်ခက်တရော်ရှိ၏)။ (၃) ဖွင့်လှစ်၏။ (၁) နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၂၂။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၂၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၃၉)။ (၂) တဿ သဒ္ဒံ သုဏိတွာန၊ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ ဗဟုဇ္ဇနာ။ အပ၊၁။၅၄။ ဗဟုဇ္ဇနာ ဗဟုသတ္တာ ဝိက္ခမ္ဘန္တိ ဝိသေသေန ခမ္ဘန္တိ ဘာယန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ (၃) ဝိက္ခမ္ဘေတွာ (ဇာ၊ ၂။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၉၁။) ကြည့်။

ဝိက္ခမ္ဘန¹ (ဝ၊) | ဝိ+ခဘိ(ခမ္ဘ)+ယု။ ဝိက္ခမ္ဘေတိ အပနေတီတိ ဝိက္ခမ္ဘနံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၄၇။ အံ၊ ဋီ၊၃။၅၈။ ဝိပ္ပ္ခမ္ဘက - သံ၊ သက္ကတပိဋက။] (၁) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-တတ်သော။ (န) (၂) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-မဖြစ်စေ-ခြင်း။ (၁) ဝိက္ခမ္ဘနနိဿရဏံ တဒင်္ဂ-နိဿရဏံ သမုစ္ဆေဒနိဿရဏန္တိ။ သံ၊၄၃။ ၂၀၉-၁၀။ အံ၊ ၄၃။၆၇။ ဝိက္ခမ္ဘေတိ အပ-နေတီတိ ဝိက္ခမ္ဘနံ၊ ပဋိပက္ခတော နိဿရတိ ဧတေနာတိ နိဿရဏံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၄၇။ အံ၊ ဋီ၊၃။၅၈။ (န) (၂) ယံ ကိလေသေဟိ ဝိက္ခမ္ဘနံ ----- သန္ဒိဿယတာယ ပစ္စယော။ ပေဋကော။၂၇၉။ တံတံဈာနနိကန္တိယာ ဝါ ဝိက္ခမ္ဘနေ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။၂၂၉။ တေန တေန လောကိယသမာဓိနာ နီဝရဏာဒီနံ ပစ္စနီကဓမ္မာနံ ဝိက္ခမ္ဘနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၅။ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေနာ (ဒီ၊ ၄၃၁။၁၈၉) တိ ဧတ္ထ ဝိက္ခမ္ဘနံ အနုပ္ပါဒနံ အပ္ပဝတ္တနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၁၂၅)။

ဝိက္ခမ္ဘန² (န) | ဝိက္ခန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။ | ပယ်ခွါ - ဖျက်ဆီး -ဖယ်ရှား -တတ်သည်၏ အဖြစ်။ သင္ဗေဟိ ဗျာပါဒသမုဒါစာရေဟိ ဝိက္ခမ္ဘနတော ဝိမုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊၄၂။၂။၂၁၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၃-၄)။

ဝိက္ခမ္ဘနအသမတ္ထ (တိ) | ဝိက္ခမ္ဘန+အသမတ္ထ | ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော။ ပရိတ္တံ နာမ ဝိက္ခမ္ဘနအသမတ္ထတ္တာ ကိလေ-သေဟိ ပရိတော ခဏ္ဍိတံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၂။

ဝိက္ခမ္ဘနကိရိယ (န) | ဝိက္ခန + ကိရိယ | ပယ်ခွါ- ဖျက်ဆီး -ဖယ်ရှား-ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဝိပဿနာပညာယ ဝိက္ခမ္ဘနကိရိယတော သာ စ ခေါ ပဒေသိကာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂။

ဝိက္ခမ္ဘနဋ္ဌ (ပု) | ဝိက္ခမ္ဘန + အတ္ထ | ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး -ဖယ်ရှား -တတ်သော -အနက်-သဘော။ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ဝိဒိတ-ကရဏဋ္ဌေန ကိလေသာနံ ဝိက္ခမ္ဘနဋ္ဌေန စ ဝိဇ္ဇာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၅)။

ဝိက္ခမ္ဘနနိဿရဏ (န) | ဝိက္ခမ္ဘန + နိဿရဏ | ပယ်ခွါ - ဖျက်ဆီး - ဖယ်ရှား - တတ်သော (ဆန့်ကျင်ဘက်တရားမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း (ပဌမဈာန်)။ တိဝိဓံ ကာမရာဂဿ နိဿရဏံ ဝိက္ခမ္ဘနနိဿရဏံ တဒင်္ဂနိဿ-ရဏံ သမုစ္ဆေဒနိဿရဏန္တိ။တတ္ထ အသုဘေ ပဌမဇ္ဈာနံ ဝိက္ခမ္ဘနနိဿရဏံ နာမ။ သံ၊၄၃။ ၂၀၉-၁၀။ အံ၊ ၄၃။၆၇။ (-သံ၊ ဋီ၊၂။၄၄၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈)။

ဝိက္ခမ္ဘနပဒါလန (န) | ဝိက္ခမ္ဘန + ပဒါလန | (က) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-သည်ဖြစ်၍ ဖောက်ခွဲတက်သော (ဉာဏ်)။ (ခ) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-သောအားဖြင့် ဖောက်ခွဲတတ်သော (ဉာဏ်)။ ပဒါလနဥ္စ ဒုဝိဓံ ဝိက္ခမ္ဘနပဒါလနံ သမုစ္ဆေဒပဒါလနန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊၂၆၁။

ဝိက္ခမ္ဘနပရိနိဗ္ဗာန (န) | ဝိက္ခမ္ဘန + ပရိနိဗ္ဗာန | (ကိလေသာကို) ပယ်ခွါသောအားဖြင့် ငြိမ်းအေးခြင်း။ တသ္မာ ဝိက္ခမ္ဘနပရိနိဗ္ဗာနံ တဒင်္ဂပရိနိဗ္ဗာနံ သမုစ္ဆေဒပရိနိဗ္ဗာနန္တိပိ ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၂၉၀။

ဝိက္ခမ္ဘနပသာဒ (ပု) | ဝိက္ခမ္ဘန + ပသာဒ | ပယ်ခွါသောအားဖြင့် ကြည်လင်ခြင်း၊ ဝိက္ခမ္ဘနပသာဒ။ သမ္ပတ္တိပသာဒေါ စ ဝိက္ခမ္ဘနပသာဒေါ စ ဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။၂၇၈။

ဝိက္ခမ္ဘနပ (ပ္ပ) ဟာန (န) [ဝိက္ခမ္ဘန + ပဟာန။ ဝိက္ခမ္ဘနငေ်သန ပဟာနံ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၁။ (-မ၊ဋီ၊၁။၆၃)။ ဝိက္ခမ္ဘန-မေဝ ပဟာနံ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၅၀၈။] ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်။ ပယ်ခွါသောအားဖြင့် (နီဝရဏအစရှိသော တရားတို့ကို) စွန့်-ပယ်-ခြင်း။ (မှော်ရှိသောရေ၌ပစ်ချအပ်သောအိုးဖြင့် မှော်၏ကွဲခြင်း, ရှဲခြင်းကဲ့သို့ ထိုထို လောကီသမာဓိဖြင့် နီဝရဏ အစရှိကုန်သော ဆန့်ကျင်ဖက် တရားတို့၏ ကွာခြင်းသည် (ဝါ) ဆန့်ကျင်ဖက်တရားတို့ကို ခွါခြင်း ဝေးကွာအောင် ပြုခြင်းသည် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်မည်၏။)။ ပဋ္ဌ ပဟာနာဒိ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနံ ----- နိဿရဏပ္ပဟာနံ။ ပဋိသံ၊၂၆။ ယံ ပန ဥပစာရပ္ပနာဘေဒေန သမာဓိနာ --- တေသံ တေသံ နီဝရဏာဒိ-ဓမ္မာနံ ပဟာနံ၊ ဧတံ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၃၅။ ကင်္ခါဝိတရဏီ၊ ဋ္ဌ။၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။

ဝိက္ခမ္ဘနမရိယာဒါ (ထီ) [ဝိက္ခမ္ဘန + မရိယာဒါ] ပယ်ခွါခြင်း ဟူသော အပိုင်းအခြား။ အပရာပိ ဒွေ မရိယာဒါ ဝိက္ခမ္ဘနမရိယာဒါ စ သမုစ္ဆေဒမရိယာဒါ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။

ဝိက္ခမ္ဘနဝါရ (ပု) [ဝိက္ခမ္ဘန + ဝါရ] ဝိက္ခမ္ဘနဝါရ၊ (ကိလေသာတို့ကို) ပယ်-ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား - တတ်သော - အလှည့်အကြိမ် - ဝါရ။ တိက္ခတ္တုံ ဝိက္ခမ္ဘနဝါရံ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါတိ ရောစေသုံ အဋ္ဌကထာစရိယာ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၁၂။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၄၄)။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိနယ (ပု) [ဝိက္ခမ္ဘန+ဝိနယ] ဝိက္ခမ္ဘနဝိနည်း၊ ပယ်ခွါ -ဖျက်ဆီး -ဖယ်ရှား -သောအားဖြင့် ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဝိနေယျာတိ တဒင်္ဂဝိနယေန ဝါ ဝိက္ခမ္ဘနဝိနယေန ဝါ ဝိနယိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၆။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ (ထီ) [ဝိက္ခမ္ဘန+ဝိမုတ္တိ] ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ-- (၁) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-သောအားဖြင့် (နီဝရဏတို့မှ) လွတ်မြောက်တတ်သော၊ (သမာပတ် ၈-ပါး)။ (၂) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-သောအားဖြင့် (နီဝရဏတို့မှ) လွတ်မြောက်ခြင်း။ (၁) တတ္ထ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော သယံ ဝိက္ခမ္ဘိတေဟိ နီဝရဏာဒီဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ "ဝိက္ခမ္ဘန-ဝိမုတ္တိ" တိ သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၀)။ (၂) "တဒင်္ဂဝိမုတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘန-ဝိမုတ္တိယာ ----- နိဿရဏဝိမုတ္တိယာ" တိ ကမာဟိ ပဉ္စဟိ ဝိမုတ္တီဟိ ဝိမုတ္တာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ ဝိမုတ္တီတိ တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ ----- ပဉ္စ ဝိမုတ္တိယော ----- ယံ ပန ဥပစာရပ္ပနာဘေဒေန သမာဓိနာ ------- ပစ္စနီကဓမ္မာနံ အနုပ္ပတ္တိသညိတံ ဝိမုစ္စနံ၊ အယံ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ နာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၊၃၀။ (-ကင်္ခါဝိတရဏီ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁)။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိပတ္တ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ+ပတ္တ] ပယ်ခွါသောအားဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ တဒင်္ဂဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒပဋိ-ပဿဒ္ဓိနိဿရဏဝိမုတ္တိပတ္တံ ဝိမုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၀။ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိပတ္တံ မဟဂ္ဂတစိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိသဒ္ဒါဝ (ပု) [ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ + သဒ္ဒါဝ] ပယ်ခွါသောအားဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်း (ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ)၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ အပ္ပိတပ္ပိတသမယေ ဧဝ

ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိသတ္တာဝတော သမယဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၅၀။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခ (ပု) [ဝိက္ခမ္ဘန + ဝိမောက္ခ] ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခ၊ ပယ်ခွါသောအားဖြင့် (နီဝရဏ ဘို့မှ) လွတ်မြောက်သော၊ (သမာပတ်)။ သ႑မာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခေန မဂ္ဂေန သမုစ္ဆေဒဝိမောက္ခေန ဝိမုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၃၊၄၁။ မ၊ ဋီ၊၃။၈၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၉)။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက (ပု) [ဝိက္ခမ္ဘန + ဝိဝေက] ဝိက္ခမ္ဘနဝိ႑ဝက၊ ပယ်ခွါသောအားဖြင့် ကင်းဆိတ်ခြင်း။ (သမာပတ် ၈-ပါးသည် ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက မည်၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။) ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော တဒင်္ဂဝိဝေကော ------ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော စ နီဝရဏာနံ ပဌမဈာနံ ဘာဝယတော။ ပဋိသံ။၃၉၇။ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကောတိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ဒူရီကရဏဝသေန ဝိဝေကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၇။ ဧဝမေတ္ထ " ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ" တိ ဣမိနာ ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော ဝုတ္တော ႑ဟာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၉။ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော နာမ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကနိဿိတ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက+ နိဿိတ] ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက-၌-ကို-မှီသော။ တသ္မာ ဟေသံ မတေန ဧတေသံ ဈာနာနံ ပဝတ္တိက္ခဏေ ကိစ္စတော ဧဝ ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကနိဿိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

ဝိက္ခမ္ဘနဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိက္ခမ္ဘန + ဝိသုဒ္ဓိ] ဝိက္ခမ္ဘနဝိသုဒ္ဓိ၊ ပယ်ခွါသောအားဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း။ ဝိက္ခမ္ဘနဝိသုဒ္ဓိယာ ဝိသုဒ္ဓဿ သမုစ္ဆေဒဝိသုဒ္ဓိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၇။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၅၀)။

ဝိက္ခမ္ဘနဝေါသဂ္ဂ (ပု) [ဝိက္ခမ္ဘန + ဝေါသဂ္ဂ] ပယ်ခွါသောအားဖြင့်-စွန့်လွှတ်-ပယ်-ခြင်း။ ဝိက္ခမ္ဘနဝေါသဂ္ဂေါ တဒင်္ဂဝေါသဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ။ ၃၉၇။

ဝိက္ခမ္ဘနသမတ္ထ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘန + သမတ္ထ] ပယ်ခွါခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ တထာ ဟိ တံ ကိလေသာနံ ဝိက္ခမ္ဘနသမတ္ထတာယ ဒီဃသန္တာနတာယ ဝိပုလဖလတာယ စ " မဟဂ္ဂတ" န္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၂။

ဝိက္ခမ္ဘနသုည (နပ) [ဝိက္ခမ္ဘန + သုည] ဝိက္ခမ္ဘနသုည၊ ပယ်ခွါအပ်သည်ဖြစ်၍ ဆိတ်သုဉ်းခြင်း။ ကတမံ ဝိက္ခမ္ဘနသုညံ ? နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒော ဝိက္ခမ္ဘိတော စေဝ သုညော စ၊ ------ ဣဒံ ဝိက္ခမ္ဘနသုညံ။ ပဋိသံ။၃၆၁။ နေက္ခမ္မာဒိနာ ဝိက္ခမ္ဘနေန သုညံ ဝိက္ခမ္ဘနသုညံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။

ဝိက္ခမ္ဘနီယ (တိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + အနီယ] ပယ်ခွါ-ပိတ်ပင်-တားမြစ်-အပ်-နိုင်-သော။ အက္ခမ္ဘိယောတိ အဝိက္ခမ္ဘနီယော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၄။ အဝိက္ခမ္ဘနီယောတိ န ဝိဇန္ဓနီယော ကေနစိ အပ္ပဋိဟတပဟနီယော ဌာနတော အနိက္ကမနီယော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။

ဝိက္ခမ္ဘိတ (တိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + အ + အန္တ] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-သော။ နီဝရဏံ ဝိက္ခမ္ဘိတ္ထိ တံ နိမိတ္တံ ဒရထံ ပရိဠာဟံ ပဋိပဿမ္ဘေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၆)။

ဝိက္ခမ္ဘိတ္ထိ (ကြိ) [ဝိ + ခဘိ(ခမ္ဘ)+ အ+အန္တိ] (၁) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ကုန်၏။ (၂) အထူးသဖြင့် ကြောက်လန့်ကုန်၏၊ (ကိုယ်ခက်တရော်ရှိကုန်၏)။ (၁) (၂) ဝိက္ခမ္ဘတိ - ကြည့်။

ဝိက္ခမ္ဘယန္တ (တိ) [ဝိ+ခဘိ (ခမ္ဘ)+ဏယ+အန္တ] ဝိက္ခမ္ဘန္တ - ကြည့်။ ဆန္ဒရာဂံ ဝိက္ခမ္ဘယတော သမုစ္ဆိန္ဒန္တဿ စ။ မဋီ၊၃။၁၁၇။

ဝိက္ခမ္ဘယမာန (တိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဏယ + မာန] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-သော၊ သူ။ ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘယမာနာ ဒုက္ခေန ------ ဝိက္ခမ္ဘေတုံ အသက္ကိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၆။

ဝိက္ခမ္ဘယေ (ကြိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဏယ + ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၈၈။] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ရာ၏။ ဝိက္ခမ္ဘယေ တာနိ ပရိဿယာနိ (သုတ္တနိ။ ၄၂၇။ မဟာနိ။ ၃၉၃)တိ တာနိ ပရိဿယာနိ ဝိက္ခမ္ဘေယျ အဘိဘဝေယျ အဇ္ဈောတ္ထရေယျ ပရိယာဒိယေယျ မဒ္ဒေယျ။ မဟာနိ။၃၉၄။

ဝိက္ခမ္ဘိံသု (ကြိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဥံ] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ကုန်ပြီ။ အထဿ တင်္ခဏာယေဝ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

ဝိက္ခမ္ဘိ (ကြိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဤ] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ပြီ။ ထေရော "သာဓု ဘန္တေ" တိ ကမ္မဋ္ဌာနဗလေန နုဒိတွာ တံ ဝိက္ခမ္ဘိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

ဝိက္ခမ္ဘိတ (တိ) [ဝိ+ခဘိ (ခမ္ဘ)+တ။ ဝိပ္ပကမ္ဘိတ- သံ။ ဝိက္ခံဘိအ-ပြာ။] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-အပ်ပြီးသော။ အဗျာပါဒေန ဗျာပါဒေါ ဝိက္ခမ္ဘိတော စေဝ သုညော စ။ ပဋိသံ။၃၆၁။ တဿ ဣဓ သမာဓိဗလေန ကိလေသာ ဝိက္ခမ္ဘိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈)။ ဂန္ဓာ ဝိက္ခမ္ဘိတာ ဟောန္တိ (မဟာနိ။၁၅၉)တိ ဂန္ဓာ ဒူရီကတာ ဘဝန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ ဝိက္ခမ္ဘိတာ (စူဠနိ။၁၀၉)တိ နံ သန္တိကေ ကတာ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၂၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၈၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၅)။

ဝိက္ခမ္ဘိတကာမရာဂ (ပု) [ဝိက္ခမ္ဘိတ+ကာမရာဂ] ပယ်ခွါအပ်ပြီးသော ကာမရာဂ။ ရူပီဗြဟ္မာနံ ပန ဝိက္ခမ္ဘိတကာမရာဂေန --- သုက္ကမာတုပိ နတ္ထေဝ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၃။

ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘိတ+ကိလေသ] (၁) ပယ်ခွါအပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာကို ပယ်ခွါပြီးသော။ (ပု)(၂) ပယ်ခွါအပ်ပြီးသော ကိလေသာ။ (၁) ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသဿ နိစ္စံ ယုတ္တပယုတ္တဿ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈၊၂၆၀)။ (ပု) (၂) တတ္ထ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော သယံ ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တီတိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဓ။၄၃၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉)။

ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘိတ + နီဝရဏ] ပယ်ခွါအပ်ပြီးသော နီဝရဏရှိသော၊နီဝရဏကို ပယ်ခွါပြီးသော။ တတိယစတုက္ကေ ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏာနံ ဝိတက္ကဝိစာရပီတိသုခသမာဓီနံ ဝသေန ပဉ္စင်္ဂိကံ ပဉ္စမံ ဈာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၅၊၂၁၆။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၇၉။ မူလဋီ၊၂။ ၁၅၃)။

ဝိက္ခမ္ဘိတပစ္စနီက (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘိတ + ပစ္စနီက] ပယ်ခွါ အပ်ပြီးသည့် - ဆန့်ကျင်ဘက် - ကိလေသာ-တရားရှိသော၊ ဆန့်ကျင်ဘက်- ကိလေသာ - တရားကို ပယ်ခွါပြီးသော။ ဝိက္ခမ္ဘိတပစ္စနီကတ္တာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၁)တိ ဝိပဿနာယ ပဋိပက္ခဓမ္မာနံ ပဂေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ ကဒါစိပိ ဝိက္ခမ္ဘေတဗ္ဗာ ကိလေသာ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ။ မဋီ၊၃။၂၇၉။

ဝိက္ခမ္ဘိတဗျာပါဒ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘိတ + ဗျာပါဒ] ပယ်ခွါ အပ်ပြီးသော-ဗျာပါဒ - ဒေါသ - ရှိသော၊ ဗျာပါဒ-ဒေါသ-ကို ပယ်ခွါပြီးသော၊ သူ။ တတ္ထ အဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ မေတ္တာဗလေန ဝိက္ခမ္ဘိတဗျာပါဒတာယ ဗျာပါဒေန အဒူသိတစိတ္တော။ ကင်္ခါ၀ိတ်၊ဋ္ဌ။၈၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၀၃။

ဝိက္ခမ္ဘိတရာဂ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘိတ + ရာဂ] ပယ်ခွါ အပ်ပြီးသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂကို ပယ်ခွါပြီးသော၊ သူ။ ဝီတရာဂဿာတိ မဂ္ဂေန ဝါ သမုစ္ဆိန္နရာဂဿ, သမာပတ္တိယာ ဝါ ဝိက္ခမ္ဘိတရာဂဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ ဝိက္ခမ္ဘိတ-ရာဂေါ ဟိ သော။ မ၊ ဋီ၊၁။၉၇။ အံ၊ ဋီ၊၃။ ၁၂၁။ (-မူလဋီ၊၃။၇၁)။

ဝိက္ခမ္ဘိတရူပရာဂ (တိ) [ဝိက္ခမ္ဘိတ + ရူပရာဂ] ပယ်ခွါ အပ်ပြီးသော ရူပရာဂ ရှိသော၊ ရူပရာဂကို ပယ်ခွါပြီးသော၊ သူ။ ယော ပန ပုထုဇ္ဇနော ---- ဝိက္ခမ္ဘိတရူပရာဂေါ ဥပ္ပန္နေ မဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တဘဝါဒီနဝဒဿနဝသေန အနိဝတ္တိတဘဝါဘိလာသော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဝိက္ခမ္ဘိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + တုံ။ ဝိဋ္ကမ္ဘိတုံ-သံ။] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ခြင်းငှါ။ သုခေန ကိလေသေဟိ ဝိက္ခမ္ဘိတုံ သမတ္ထတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၆၂။

ဝိက္ခမ္ဘိယ (တိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဏျ] ဝိက္ခမ္ဘနီယ-ကြည့်။ အဝိက္ခမ္ဘိယော ဟောတိ ကေနစိ မနုဿဘူတေန ပစ္စတ္ထိကေန ပစ္စာမိတ္တေန။ ဒီ၊၃။၁၂၀။ (သီ၊က္ကာ၊မူ)။

ဝိက္ခမ္ဘေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ+ခဘိ (ခမ္ဘ)+ဏေ+တဗ္ဗ] ပယ်ခွါ-ပိတ်ပင်-တားမြစ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိက္ခမ္ဘေတဗ္ဗံ သမုစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗဥ္စ ကောဓံ ဝိနေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၉။ တတိယဇ္ဈာနေန ဝိက္ခမ္ဘေတဗ္ဗာ အဝိဇ္ဇာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၈၉။

ဝိက္ခမ္ဘေတိ (ကြိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဏေ + တိ။ စုရာဒိ။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ စုရာဒိ မရှိ၊ ဖြစ်သင့်၍ ဤ၌ ထုတ်သည်။ ဝိဋ္ကမ္ဘယတိ-သက္ကတပိဋက။] ဝိက္ခမ္ဘတိ - ကြည့်။ ဝိက္ခမ္ဘေတိ ပုထုဇ္ဇနော ကာမရာဂဗျာပါဒန္တိ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၉၂။ သဒ္ဒါ ခေါ မဟာရာဇ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ နီဝရဏေ ဝိက္ခမ္ဘေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃-၄။ ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀)။

ဝိက္ခမ္ဘေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဏေ + တုံ] ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ခြင်းငှါ။---- ဗဟာဒယော ဖြဟ္မာနောပိ ဝိက္ခမ္ဘေတုံ နာသက္ခိံသု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၆)။

ဝိက္ခမ္ဘေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ခဘိ (ခမ္ဘ) + ဏေ + တွာ။ ဝိဋ္ကမ္ဘယိတွာ - သက္ကတပိဋက။] (၁) ပယ်ခွါ-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ဖယ်ရှား-ပြီး၍။ (၂) ဖွင့်လှစ်၍။ (၁) ပုပ္ဖရေဏုံ ယဋ္ဌေန ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဥဒကံ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၉-၂၀။ ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ဒဟရဿ သည်း အဒါသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၀။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၆၄)။ ဝိက္ခမ္ဘေတွာတိ ဝိယူဟိတွာ၊ အပနေတွာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၅။ ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာတိ ယထာ ဥပ္ပန္နံ ဒုက္ခဝေဒနံ ---- တံ ဝိနောဒေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၃၁၉။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇၊၃၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၅၊၂၈၃)။ (၂) ဝိက္ခမ္ဘ-ကြည့်။

ဝိက္ခမ္ဘေန္တ (တိ) [ဝိ +ခဘိ (ခမ္ဘ)+ဏေ + အန္တ] ဝိက္ခမ္ဘယမာန- ကြည့်။ မာရဏန္တိကဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေန္တော ဘဒ္ဒကပ္ပမေင တိဋ္ဌေယျ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၇။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၄)။

ဝိက္ခမ္ဘေယျ (ကြိ) [ဝိ +ခဘိ (ခမ္ဘ)+အ + ဧယျ] ပယ်ခွါ -ဖျက်ဆီး -ဖယ်ရှား-ရာ၏။ တထာ အနုရူပပစ္စဝေက္ခဏာယ နိပတေယျ၊ ဝိက္ခမ္ဘေယျ ဓေဝ သမုစ္ဆိန္ဒေယျ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။ ဝိက္ခမ္ဘယေ-လည်းကြည့်။

ဝိက္ခမ္ဘေသီ (ကြိ) [ဝိ +ခဘိ (ခမ္ဘ) +ဏေ +ဣံ] (ငါ) ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး -ဖယ်ရှား -ပြီ။ မမ သန္တာနံ အာယတိံ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနေန ဝိက္ခမ္ဘေသိန္တိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၆။

ဝိက္ခမ္ဘေသိ (ကြိ) [ဝိ +ခဘိ (ခမ္ဘ)+ ဏေ+ ဤ] ဝိက္ခမ္ဘိ-ကြည့်။ ယထေဝ ဟိ ပေဋ္ဌုဝဂ်ိမကေ ဥပ္ပန္နံ မာရဏန္တိကဝေဒနံ ဒသ မာသေ ဝိက္ခမ္ဘေသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၈၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၃)။

ဝိက္ခလိတ (တိ) [ဝိ + ခလ + တ။ ဝိသ္ခလိတ-သံ။] ချွတ်ချော်-တိမ်းပါး-နှုတ်ဆွဲ-ထစ်အ-သော။ ဒုတ္တာသိတံ ဝိက္ခလိတံ။ အံ၊၁။၁၉၉။ ဝိက္ခလိတန္တိ အပ္ပမတ္တကံ မုခဒေါသခလိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။

ဝိက္ခာယတိ (ကြိ) [ဝိ + ခေ + အ + တိ။ ဝိခါဒတိ - သံ၊ သက္ကတပိဋကေ။ ဤဒအလို-- ဝိ + ခါဒ + အ + တိ။ ဒ - ကို ယ - ပြု။] ခဲ-စား-၏။ တိဏံ ခါယတိ၊ ဝိက္ခာယတိ။ နိရုတ္တိ။၄၀၁-နှာ။

ဝိက္ခာယိတ (တိ) [ဝိ + ခေ + တ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၁၉။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိခါဒိတ-သံ၊ သက္ကတပိဋကေ။ ဒ-ကို ယ-ပြု။] အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ခွေး, မြေခွေးစသည်တို့သည်) ခဲစားအပ်ပြီးသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ကာကော စ ဓင်္ကော စ ဝိဝိဓာကာရေန သောဏသိင်္ဂါလာဒီဟိ ခါဒိတန္တိ ဝိက္ခာယိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၂)။

ဝိက္ခာယိတက (တိ) [ဝိက္ခာယိတ + က။ ဝိခါဒိတက - သံ၊ သက္ကတပိဋကေ။] (၁) ဝိက္ခာယိတက အသုဘ--- (က) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ခွေး, မြေခွေး စသည်တို့သည်) ခဲစားအပ်ပြီးသော (အလောင်းကောင်)။ (ခ) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဖွယ်-အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ခွေး, မြေခွေးစသည်တို့သည်) ခဲစားအပ်ပြီးသော (အလောင်းကောင်)။ (၂) ဝိက္ခာယိတက အသုဘကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်။ (၃) ၎င်းနိမိတ်တို့၌ ရအပ်သော ဝိက္ခာယိတကဈာန်။

(အထူးအားဖြင့် ဝိက္ခာယိတကအသုဘသည် အသားစု, အသားစိုင်၌ တပ်သော ရာဂရှိသောသူအား လျောက်ပတ်သော ရာဂငြိမ်းဆေးဖြစ်၏။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၈။)

(၁) (က) (ခ) ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ ဝိက္ခာယိတကံ။ သင်္ဂဟ။၅၉။ ကာကော စ ဓင်္ကော စ ဝိဝိဓာ-ကာရေန သောဏသိင်္ဂါလာဒီဟိ ခါယိတံ ဝိက္ခာယိတံ၊ ဝိက္ခာယိတမေဝ ဝိက္ခာယိတကံ။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိက္ခာယိတန္တိ ဝိက္ခာယိတကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၇၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၃)။ (၂) (၃) ကမာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတကာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာနမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓဈာနာနမ္ပိ ဓေတာနေဝ နာမာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၇၄။

ဝိက္ခာယိတကပဋိက္ကူလ (တိ) | ဝိက္ခာယိတက + ပဋိက္ကူလ | အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ခွေး, မြေခွေးစသည်တို့သည်) ခဲစားအပ်သ·ည်ဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော။ ဝိက္ခာယိတကပဋိက္ကူလံ ဝိက္ခာယိတကပဋိက္ကူလန္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၅။

ဝိက္ခာယိတကသညာ (ထီ) | ဝိက္ခာယိတက + သညာ။ ဥဒ္ဓုမာတကသညာပုဒ်နှင့် ယှဉ်တွဲကြည့်။ | ဝိက္ခာယိတကသညာ-- (က) ဝိက္ခာယိတကအသုဘနိမိတ်၌ (အပ္ပနာ၏အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်သော သညာ၊ ဝိက္ခာယိတကအသုဘနိမိတ်၌ဖြစ်သော (ပဌမဈာန်နှင့်တကွဖြစ်သော) သညာ၊ ထို သညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း - သောဈာန်၊ ဝိက္ခာယိတကဈာန်။ (ခ) " ဝိက္ခာယိတက ဝိက္ခာယိတက" ဟု ပွါးများသော သူအားဖြစ်သော သညာ၊ ထို သညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း-သော ဥပစာရဈာန်။ (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) ဝိက္ခာယိတကသညာ ဝိက္ခိတ္တကသညာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ အဋ္ဌိကသညာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၈) လည်းကြည့်။

ဝိက္ခာယိတကသညာသဟဂတ (တိ) | ဝိက္ခာယိတကသညာ + သဟဂတ| ဝိက္ခာယိတကသညာနှင့်တကွဖြစ်သော။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ---- ဝိက္ခာယိတကသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ခ။၆၈။

ဝိက္ခာလန (နု) | ဝိ + ခလ + ဏော + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၁။ ဝိက္ခာလန - သံ။ | (၁) ဖွပ်လျှော် - ဆေးကြော - သုတ်သင်- ခြင်း။ (၂) ဖွပ်လျှော် -ဆေးကြော-ကြောင်း (ရေ)။ (၃) ဖွပ်လျှော်-ဆေးကြော-ရာ (အချိန်အခါ)။ (၁) ဝိက္ခာလနေန အံသုအဗ္ဘန္တရဂတေ မလေ ပဝါဟေတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၆။ ပဝါဟေတွာတိ သုဒ္ဓ ဝိက္ခာလနဝသေန အပနေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၃။ (၂) ဝိက္ခာလန-ဇလ-ကြည့်။ (၃) ဝိက္ခာလနကာလ-ကြည့်။

ဝိက္ခာလနကာလ (ပု) | ဝိက္ခာလန + ကာလ | ဆေးကြော-သုတ်သင်-ရာ-အခါ-ကာလ။ မုခံ ဝိက္ခာလနကာလော အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆။

ဝိက္ခာလနဇလ (နု) | ဝိက္ခာလန + ဇလ | ဖွပ်လျှော်-ဆေးကြော-ကြောင်းဖြစ်သော ရေ။ ဣဒံ သီလံ နာမ ဂင်္ဂါဒကာဒီဟိ ဝိသောဓေတုံ အသက္ကုဏေယျဿ ဒေါသမလဿ ဝိက္ခာလနဇလံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၈၅။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၂။

ဝိက္ခာလယီ (ကြိ) | ဝိ + ခလ + ဏယ + ဤ | (ငါ) ဆေးကြော-သုတ်သင်-ပြီ။ ဒေါသေ ဝိက္ခာလယီ အဟံ။ အပ၊၁။၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၈။ ဝိက္ခာလယီ ဝိသောသေန သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနေန သောဓေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

ဝိက္ခာလာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ခလ+ ဏာပေ + တွာ | ဆေးကြော-သုတ်သင်-စေပြီး၍၊ပလုတ်ကျင်းစေပြီး၍။ အန္တမသော ထနပါယိနောပိ ဒါရကေ မုခံ ဝိက္ခာလာပေတွာ။ မမ္ပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ဝိက္ခာလိတ (တိ) | ဝိ + ခလ + ဏေ + တ။ ဝိက္ခာလိတ-သံ။ | (၁)ဖွပ်လျှော်-ဆေးကြော-သုတ်သင်-အပ်ပြီးသော။ (၂) မျက်နှာသစ်-လုတ်ဆေး-အပ်ပြီးသော။ (၁) ဓောတာနိ ဝိက္ခာလိတာနိ ဝိသောဓိတာနိ ရာဂါဒီနိ တီဏိ မလာနိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇။ သုဝိက္ခာလိတန္တိ သုဋ္ဌု ဝိက္ခာလိတံ။ သုဝိသောဓိတံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၆။

(၂) မုခေ ဝိက္ခာလိတေ သယံ ပရိဘုဥ္ဇိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ။၆။၉၃)။

ဝိက္ခာလိတပါပမလ (တိ) [ဝိက္ခာလိတ + ပါပ + မလ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-အပ်ပြီးသောမကောင်းမှု အညစ်အကြေးရှိသော။ အဂ္ဂမဂ္ဂဇလေန သုဋ္ဌု ဝိက္ခာလိတပါပမလံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။

ဝိက္ခာလိတမလ (တိ) [ဝိက္ခာလိတ + မလ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-အပ်ပြီးသော အညစ်အကြေးရှိသော။ တသ္မာ ရတနတ္တယ-ပူဇနေန ဝိက္ခာလိတမလာယ ပညာယ ပါဠိဝသိဒ္ဓိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၃။

ဝိက္ခာလိတသဗ္ဗပါပ (တိ) [ဝိက္ခာလိတ + သဗ္ဗ+ ပါပ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-အပ်ပြီးသည့် အလုံးစုံသော မကောင်းမှုရှိသော၊ အလုံးစုံသော မကောင်းမှုကို-ဆေးကြော-သုတ်သင်-ပြီးသော။ အရိယမဂ္ဂဇလေန ဝိက္ခာလိတ-သဗ္ဗပါပေါ အမှိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၇။

ဝိက္ခာလိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +ခလ +ဏေ +တွာ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-၍။ နု သုဝိက္ခာလိတံ ဝိက္ခာလိတွာ သကဒ္ဒမံ သံခါဒိတွာ အဇ္ဈော-ဟရန္တိ။ ငံ၊၄။၃၆၄။

ဝိက္ခာလေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ခလ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝိက္ခာလိတဗ္ဗ-သံ။] ဖွပ်လျှော်-ဆေးကြော-သုတ်သင်-မျက်နှာသစ်-လုတ်ဆေး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဥဒကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၂။

ဝိက္ခာလေတိ (ကြိ) [ဝိ + ခလ + ဏေ + တိ။ ဝိက္ခာလယတိ - သံ။] (၁) ဖွပ်လျှော်-ဆေးကြော-သုတ်သင်-၏။ (၂) လုတ်ဆေး-မျက်နှာသစ်-ပလုတ်ကျင်း-၏။(၁) အဇ္ဈေ ဥဒကေ ဝိက္ခာလေတိ။ သံ၊၂။၁၀၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇)။ (၂) မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆၉၊၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈၃၊၄၈၄)။

ဝိက္ခာလေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ခလ+ ဏေ+ တုံ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-လုတ်ဆေး-ခြင်းငှါ။ ဥပကဋ္ဌေ ကာလေ မုခံ ဝိက္ခာလေတုံ အာရဘိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂။

ဝိက္ခာလေတုကာမ (တိ) [ဝိက္ခာလေတုံ+ကမု + ဏ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-လုတ်ဆေး-ခြင်းငှါအလိုရှိသော။ မုခံ ဝိက္ခာလေတုကာမော အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ဝိက္ခာလေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ခလ + ဏေ + တွာ] ဝိက္ခာလိတွာ-ကြည့်။ သုဝိက္ခာလိတံ ဝိက္ခာလေတွာ ဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓိတွာ။ ဝိ၊၃။၃၀၈။ ဝိ၊၄။၃၆၄။ ဟတ္ထံ ပန ဥဒကေန ဝိက္ခာ-လေတွာ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆။သာရတ္ထ၊၂။၃၄၀)။

ဝိက္ခာလေန္တ (တိ) [ဝိ + ခလ + ဏေ + အန္တ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိက္ခာလေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ခလ + ဏေ + အန္တိ] မျက်နှာသစ်-လုတ်ဆေး-ကုန်၏။ ယသ္မာ မုခံ ဝိက္ခာလေန္တာ ဟိ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ ဝိက္ခာလေန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၀။

ဝိက္ခာလေမိ (ကြိ) [ဝိ + ခလ + ဏေ + မိ] (ငါ) ဖွပ်လျှော်-ဆေးကြော-သုတ်သင်-၏။ ပဝါဟေမိ အပနေမိ ဝိက္ခာလေမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။

ဝိက္ခာလေသိ (ကြိ) [ဝိ + ခလ + ဏေ + ဤ] လုတ်ဆေးပြီ။ ဝိက္ခာလေတိ - လည်းကြည့်။ သော ဘုတ္တာဘတ္တော မုခံ ဝိက္ခာလေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၅)။

ဝိက္ခာလေသန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ခလ + ဏော + သန္တိ | လုတ်ဆေးကုန်လတ့်။ မုခံ ဝါ ဝိက္ခာလေသန္တိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။

ဝိကိ္ခတ္တ (တိ) | ဝိ + ခိပ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၁။ ဝိဝိဓာ ခိတ္တံ ဝိကိ္ခတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝိဝိဓံ ခိတ္တံ ဝိကိ္ခတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၃။ ဝိကိ္ခပ္တ-သံ။ ဝိကိ္ခတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) (စိတ်) ပျံ့လွင့်သော။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား-ပစ်ချ-စွန့်ပစ်-အပ်သော (ဖရိုဖရဲ ကြဲသော)။ (၃) ဖောက်ပြန်သော။ (န) (၄) ပျံ့လွင့်ခြင်း။ (၁) ဝိကိ္ခတ္တံ ဝါ စိတ္တံ ဝိကိ္ခတ္တံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။၇၅၊၂၀၀။ မ၊ ၁။၄၁၉၉။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၀၄။ န စ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိကိ္ခတ္တော ဘဝိဿတိ။ သံ၊၃။၂၃၃။ ဝိကိ္ခတ္တန္တိ ဥဒ္ဓစ္စ-သဟဂတံ၊ ဧတဉှိ ပသဋ္ဌစိတ္တံ နာမ။ မဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၄။ (၂) အင်္ဂကာနိ အပဂတသမ္ဗန္ဓာနိ ဒိသာ ဝိဒိသာ ဝိကိ္ခတ္တာနိ။ ဒီ၊၂။၂၃၅။ (၃) မိဂရာဇာ ကိစ္စ ပဿတိ ကာယဿ ဝိကိ္ခတ္တံ ဝါ ဝိသဋ္ဌံ ဝါ။ အံ၊၁။၅၆၇။ (န) (၄) ဝိကိ္ခတ္တပ္ပတ္တိ - ကြည့်။

ဝိကိ္ခတ္တက (တိ) | ဝိကိ္ခတ္တ + က။ ဝိကိ္ခပ္တက-သံ၊ သက္ကတပိဋကေ။ | (၁) ဝိကိ္ခတ္တကအသုဘ--- (က) အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့်-ပစ်ချ-စွန့်ပစ်-အပ်ပြီးသော၊ ဖရိုဖရဲ ကြဲသော (အလောင်းကောင်)။ (ခ) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဖွယ် အထူးထူး အပြားပြား-ပစ်ချ-စွန့်ပစ်-အပ်ပြီးသော (အလောင်းကောင်း)။ (၂) ဝိကိ္ခတ္တက အသုဘကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်။ (၃) ၄င်းနိမိတ်တို့၌ ရအပ်သော ဝိကိ္ခတ္တကဈာန်။ (အထူးအားဖြင့် ဝိကိ္ခတ္တကအသုဘသည် အင်္ဂါကြီး, ငယ်တို့၏ တင့်တယ်စမွယ်ခြင်း၌ တပ်သော ရာဂရှိသော သူအား လျော်ကပတ်သော ရာဂငြိမ်းဆေး ဖြစ်၏။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၈။) (၁) (က) (ခ) ဝိကိ္ခတ္တကံ ဟတဝိကိ္ခတ္တကံ။ သင်္ဂဟ။၅၉။ ဝိဝိဓာ ခိတ္တံ ဝိကိ္ခတ္တံ၊ ဝိကိ္ခတ္တမေဝ ဝိကိ္ခတ္တကံ။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိကိ္ခတ္တန္တိ ဝိကိ္ခတ္တကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၃။ (၂) (၃) ဝိက္ခာယိတက - ကြည့်။

ဝိကိ္ခတ္တကပဋိက္ကူလ (တိ) | ဝိကိ္ခတ္တက+ပဋိက္ကူလ| အထူးထူး အပြားပြား - ပစ်ချ - စွန့်ပစ်-အပ်သည်ဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော။ " ဝိကိ္ခတ္တကပဋိက္ကူလံ ဝိကိ္ခတ္တကပဋိက္ကူလ"န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၈၅။

ဝိကိ္ခတ္တကမန (တိ) | ဝိကိ္ခတ္တက + မန | ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိကိ္ခတ္တကမနာနမ္ပိ၊ ပရိယာယကထာ ကတာ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၂၆။

ဝိကိ္ခတ္တကသညာ (ထီ) | ဝိကိ္ခတ္တက + သညာ | ဝိကိ္ခတ္တကသညာ--- (က) ဝိကိ္ခတ္တကအသုဘနိမိတ်၌ (အပ္ပနာ၏အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်သောသညာ။ ဝိကိ္ခတ္တက အသုဘနိမိတ်၌ ဖြစ်သော (ပဌမဈာန်နှင့်တကွဖြစ်သော) သညာ၊ ထို သညာ - အဦးရှိ - ပြဓာန်း-သောဈာန်၊ ဝိကိ္ခတ္တကဈာန်။ (ခ) " ဝိကိ္ခတ္တက, ဝိက္ခတ္တက" ဟု ပွားများသောသူအား ဖြစ်သောသညာ၊ ထိုသညာ-အဦးရှိ -ပြဓာန်း -သော ဥပစာရဈာန်။ (က) ဝိကိ္ခတ္တကသညာသဟဂတ- ကြည့်။ (ခ) ဝိကိ္ခတ္တကသညာ ဟတဝိကိ္ခတ္တ-ကသညာ။ မိလိန္ဒ။၃၁၆။ အင်္ဂုကသညာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၈) လည်းကြည့်။

ဝိကိ္ခတ္တကသညာသဟဂတ (တိ) | ဝိကိ္ခတ္တက-သညာ + သဟဂတ | ဝိကိ္ခတ္တကသညာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ပဌမံ ဈာန် ဥပသမ္ပဇ္ဇ

ဝိဟရတိ ----- ဝိက္ခိတ္တကာသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ ၈၊၆၈။

ဝိက္ခိတ္တကာယ (တိ) [ဝိက္ခိတ္တ + ကာယ] အထူးထူး အပြားပြား-ထိုမှ ဤမှ-ပစ်ချ-စွန့်ပစ်-အပ်သောကိုယ် (အင်္ဂါကြီးငယ်) ရှိသော၊ ဖရိုဖရဲ ပစ်နွဲအပ်သော ကိုယ် (အင်္ဂါကြီးငယ်) ရှိသော။ ဝိက္ခိတ္တကာယော ဗဟုလံ အခေမုခေါ် သယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၀၂။ ဝိက္ခိတ္တကာယောတိ က္လတော စိတော စ ခိတ္တအင်္ဂပစ္စင်္ဂေ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ဋီ၊၁။၁၂၇။

ဝိက္ခိတ္တစိတ္တ (တိ) [ဝိက္ခိတ္တ + စိတ္တ] (၁) ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ပျံ့လွင့်သော၊ သူ။ (နှ) (၂) ပျံ့လွင့်သောစိတ်။ (၁) ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော နေကဂ္ဂေါ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ န ပဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၆။ (-အံ၊၂။၁၄၄)။ အယံ ဇနော သဗ္ဗောပိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ဘန္တမိဂပဋိဘာဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁၊၂၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅၊၁၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ အဘိ၊၂။ ၂၄၅၊၂၇၁)။ (နှ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိက္ခိတ္တစိတ္တသမာဓာန (နှ) [ဝိက္ခိတ္တစိတ္တ + သမာဓာန] ပျံ့လွင့်သောစိတ်ကိုကောင်းစွာ ထားခြင်း။ ဣန္ဒြိယသံဝရမ္ပိ အပရိပူရေန္တဿ ကုတော ဝိက္ခိတ္တစိတ္တသမာဓာနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

ဝိက္ခိတ္တပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိက္ခိတ္တ + ပုဂ္ဂလ] ပျံ့လွင့်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနံ နဝကမ္မာဒိဝသေန ဝိက္ခိတ္တပုဂ္ဂလံ အနာမသိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၈။

ဝိက္ခိတ္တပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိက္ခိတ္တ + ပတ္တိ] ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ အာရမ္မဏေ ဝိက္ခိတ္တပ္ပတ္တိဝသေန စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋီ။၂။၄၂၇။

ဝိက္ခိတ္တပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိက္ခိတ္တ + ပဝတ္တိ] ပျံ့လွင့်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ အာရမ္မဏေ ဝိက္ခိတ္တပ္ပဝတ္တိဝသေန စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၇။

ဝိက္ခိတ္တမန (တိ) [ဝိက္ခိတ္တ + မန] ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော။ ဝိက္ခိတ္တမနာ အနေကစိတ္တာ။ ဇာ၊၁။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၁။

ဝိက္ခိတ္တရူပ (တိ) [ဝိက္ခိတ္တ + ရူပ] ပျံ့လွင့်သော သဘောရှိသော။ သော ဒါနာယံ ဝိက္ခိတ္တရူပေါ ဒါသေ စ ကမ္မကာရေ စ အာဏာပေသိ။ ဝိ၊၄။၃၀၁-၂။

ဝိက္ခိတ္တဝိသဋ္ဌဗျာဒိဏ္ဏကာလ (ပု) [ဝိက္ခိတ္တ + ဝိသဋ္ဌ + ဗျာဒိဏ္ဏ + ကာလ] ပျံ့လွင့်၊ ကျယ်ပြန့်သည်ဖြစ်၍ ထက်ဝန်းကျင်မှ ယူအပ်ရာ အခါ။ ပလာလတိဏာမတ္တိကာဟိ အာဝရဏေ ကတေ ဥဒကဿ ဝိက္ခိတ္တဝိသဋ္ဌဗျာဒိဏ္ဏကာလော ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

ဝိက္ခိတ္တသဘာဝ (တိ) [ဝိက္ခိတ္တ + သဘာဝ] ပျံ့လွင့်သော သဘောရှိသော၊ လည်သော စိတ်ရှိသော။ ဥဒ္ဓစ္စပကတိကာတိ ဝိက္ခိတ္တသဘာဝါ၊ ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၁၃။

ဝိက္ခိတ္တဟဒယ (တိ) [ဝိက္ခိတ္တ + ဟဒယ] ဝိက္ခိတ္တစိတ္တ - ကြည့်။ ---- နေက္ခမ္မပဋိပဒံ အနာရုဠ္ဟပုဗ္ဗာနံ အနေကကိစ္စပသုတာနံ ဝိက္ခိတ္တဟဒယာနံ ပုဂ္ဂလာနံ အာရကာ ပရိစ္စာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၁။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၂၉။

ဝိက္ခိတ္တိန္ဒြိယ (တိ) [ဝိက္ခိတ္တ + ဣန္ဒြိယ] ပျံ့လွင့်သော ဣန္ဒြေရှိသော။ ဝိက္ခိတ္တိန္ဒြိယတာယ ဝါ ပါကဋော ပါကဋိန္ဒြိယောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။

ဝိက္ခိတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) | ဝိက္ခိပေတွာ ? ဝိ + ခိပ+ ဏော + တွာ | ပျံ့လွင့် - တွေဝေ - စေ၍။ တေသံ ဝိက္ခိတွာ နိဿိမံ ဂန္ဓာ ပဝါရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၂၆၀။ တေသံ ဝိက္ခိတွာတိ " ကိလန္တတ္တ မုဟုတ္တံ ဝိဿမထာ "တိအာဒိနာ နယေန သမ္မောဟံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၂။ "သမ္မောဟံ ကတွာ"တိ ဣမိနာ ဝိက္ခိတွာတိ-ပဒဿ ဝိက္ခေပံ ကတွာတိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၂၉-၃၀။

ဝိက္ခိပတိ (ကြိ) | ဝိ + ခိပ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၁။ ဓာတွတ္ထ။ နိရုတ္တိ။ ၆၂၈။ ဝိက္ခိပတိ-သံ။ ဝိက္ခိဝက္က-ပြာ။ | (၁) ပျံ့လွင့်၏။ (၂) (က) ဖရိုဖရဲ ပစ်ချ၏၊ အထူးထူး အပြားပြား ပစ်ပယ်၏၊ ဝေးသောအရပ်သို့ ပစ်ချ၏။ (ခ) ဖျက်ဆီး၏၊ ပယ်၏။ (၃) ယိုစီး၏။ (၄) ချီ -မ -ချီမ - မြှောက် - ၏။ (၁) ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ စိတ္တံ ဝိက္ခိပတိ။ သံ၊ ၃။၁၃၅။ ဝိက္ခိပတိ န ကိလိဿတိ။ ပဋိသံ။၂၉၃။ ဥဒ္ဓစ္စဝိစိကိစ္ဆာဝသေနေဝ ဂစ္ဆန္တံ စိတ္တံ ဝိက္ခိပတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၉)။ (၂) (က) (ခ) ဝိကိရတီတိ ဝိက္ခိပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။သော ဟိ အာရောဂျံ ဗျသတိ ဝိက္ခိပတိ ဝိနာသေတီတိ ဗျသနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။ ဝိက္ခိပတီ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆)တိ ဝိဒူရတော ခိပတိ၊ အပနေတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။ ၁၂၂။ ဝိက္ခိပတိ (ဝိဘာဝိနီ။၁၁၁)တိ အပနေတိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၄၆။(၃)လောဟိတံ ကိရတိ ဝိက္ခိပတိ ဣတောစိတော စ ပဂ္ဃရတီတိ လောဟိတကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄။ (၄) ဝိက္ခိပိတွာ - ကြည့်။

ဝိက္ခိပတေ (ကြိ) | ဝိ + ခိပ + အ + တေ | ဝိက္ခိပတိ - ကြည့်။ န စ ဝိက္ခိပတေ စိတ္တံ န ကိလိဿတိ။ ပဋိသံ။၂၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဝိက္ခိပန[၁] (န) | ဝိ + ခိပ + ယု။ ဝိက္ခေပဏ-သံ။ ဝိက္ခိဝဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ခြင်း။ (၂) ပျံ့လွင့်-အထူးထူးသောအာရုံ၌ဖြစ်-ခြင်း။ (၁) ဝိက္ခိပနာကာရဒဿန-ကြည့်။ (၂) နာနာရမ္မဏေသု စိတ္တဿ ဝိက္ခိပနံ ဝိက္ခေပေါ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၁။ ဝိက္ခိပနံ နာနာရမ္မဏေသု စိတ္တဿ ပဝတ္တနံ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၈။

ဝိက္ခိပန[၂] (န) [ဝိက္ခိပန + ဏ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] အထူးထူး အပြားပြား - ဖရိုဖရဲ- ပစ်ချ - တတ်သည်၏ အဖြစ်။ " နာဟံ ဧဝံ ကရောမိ "တိ ပါပါနံ ဝိက္ခိပနတော ဝိကိရဏော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

ဝိက္ခိပနာကာရဒဿန (န) | ဝိက္ခိပန+အာကာရ+ ဒဿန | အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ခြင်းဟူသောအခြင်းအရာကို ပြကြောင်း (စကား)။ တတ္ထ တတ္ထ ပုဉ္ဇိတာကာရပဋိသေဓနဝသေန ဝိက္ခိပနာကာရဒဿနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။

ဝိက္ခိပန္တ (တိ) | ဝိ + ခိပ + အ + အန္တ။ | (၁) အထူးထူး အပြားပြား-ဖရိုဖရဲ-ပစ်ချတတ်သော။ (၂) ချီ-မ- ချီမ-မြှောက်-သော။ (၁) (၂) ကထံ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခိပန္တောပိ ဟိ " အညေနညံ ပဋိစရတိ"စ္စေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၉၈)။

ဝိက္ခိပန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ခိပ + အ + အန္တိ | ဖရိုဖရဲ - အထူးထူး အပြားပြား - ပစ်ချကုန်၏၊ (ပျံ့လွင့်စေကုန်၏) ဝိက္ခိပတိ- လည်းကြည့်။

ဤဒိသဿ ဘိက္ခုနော ------- ဝနာနိ စိတ္တံ ဝိက္ခိပန္တိ မညေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၃။ ပန္တသေနာသနဝါသိနော စဿ အသပ္ပါယ-ရူပါဒယော စိတ္တံ န ဝိက္ခိပန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။

ဝိက္ခိပိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ခိပ + တဗ္ဗ] ဖရိုဖရဲ ကြဲ-ဖျက်ဆီး -အပ် -သင့်-ထိုက်-သော။ သံယမကရဏီယာနီတိ ကာယဝါစာသံယမ-မတ္တေန ကတ္တဗ္ဗပဋိကမ္မာနိ ဝိက္ခိပိတဗ္ဗာနိ ဝါ။ မူလဋီ၊၂။ ၁၇၉။ ယထာ ကရဏာတ္တော ကရဏီယသဒ္ဒေါ ဧဝံ ဝိကိရဏတ္တောပိ ဟောတီတိ အာဟ " ဝိက္ခိပိတဗ္ဗာနိ "တိ၊ ဝိဒ္ဓံသိတဗ္ဗာနီတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၁၈၀။

ဝိက္ခိပိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ခိပ + တုံ။ ဝိက္ခိပတိ-မှ။] ပျံ့လွင့်-ဖရိုဖရဲကြဲ-ခြင်းငှါ။ ဧဝမေဝ သဟဇာတဓမ္မာနံ ဝိက္ခိပိတုံ ဝိပ္ပကိရိတုံ အပ္ပဒါနတော သမာဓိ အဝိက္ခေပ-လက္ခဏော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၃၀၄)။

ဝိက္ခိပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ခိပ + တွာ] ချီ-မ-ချီမ-မြှောက်-၍။ တဟာ ဝိက္ခိပိတွာ အလင်္ကိဝစနံ ဝဒတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။

ဝိက္ခိပိယမာန (တိ) [ဝိ + ခိပ + ဏော + ယ + မာန] ပျံ့လွင့်စေအပ်သော၊ သူ။ ဝိက္ခိပ္ပ-မာန - ကြည့်။

ဝိက္ခိပီယတိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ခိပ + ဏေ+ ယ + တေ] ပျံ့လွင့်စေအပ်၏။ ဝိက္ခိပ္ပတေ-ကြည့်။

ဝိက္ခိပ္ပတိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ခိပ + ဏေ + ယ + တေ] ဝိက္ခိပီယတိ-ကြည့်။ ဝိက္ခိပ္ပတိ စေဝါ (ပဋိသံ။၂၉၃)တိ တေသု မနူပဉော မမ္မဒ္ဓစ္စသင်္ခါတံ ဝိက္ခေပဥ္စေဝ ပါပုဏီယတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဝိက္ခိပ္ပတေ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ခိပ + ဏေ + ယ + တေ] ဝိက္ခိပ္ပတိ-ကြည့်။ အဿာသေ ဝိက္ခိပ္ပတေ မနော။ ပဋိသံ။ ၁၆၄။ ဝိက္ခိပ္ပ-တေတိ ဝိက္ခိပီယတိ ဝိက္ခေပံ အာပါဒီယတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

ဝိက္ခိပ္ပမာန (တိ) [ဝိ + ခိပ + ဏေ + ယ + မာန] ဝိက္ခိပိယမာန-ကြည့်။ ဝိက္ခိပ္ပမာနဿာ (ပဋိသံ။၁၆၄)တိ ဝိက္ခိပိယမာနဿ ဝိက္ခေပံ အာပါဒိယမာနဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

ဝိက္ခိဏ (တိ) [ဝိ + ခိ + တ။ ကစ္စည်း။၅၈၂။ ရူ။၆၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၈၅။ ဝိက္ခီဏ-သံ။] (၁) ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-ပြီးသော။ (၂) အထူးသဖြင့်-ကုန်ခန်း - ပျက်စီး - ပြီးသော။ (၃) ဖြတ်တောက်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်-ကုန်ခန်း - ပျက်စီး - ပြီးသော။ (၁) ဝိက္ခိဏော (သံ၊၁။၂၀၂) တိ ခီဏော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။ (-ဋီကာတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၅)။ (၂) ဝိက္ခိဏော ဇာတိသံသာရော (ဥဒါန။၁၃၂)တိ ဇာတိ-အာဒိကော ---ဝုတ္တလက္ခဏော သံသာရော ဝိသေသတော ခီဏော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ (၃) ဝိက္ခိဏော (သံ၊၁။ ၂၀၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈)တိ ဝိစ္ဆိန္ဒနဝသေန ခီဏော။ သံဋီ၊၁။၃၀၁။

ဝိက္ခိဏဇာတိသံသာရ (တိ) [ဝိက္ခိဏ + ဇာတိ+ သံသာရ] အထူးသဖြင့်-ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-ပြီးသော ဇာတိအစရှိသည့် သံသရာရှိသော။ ဝိက္ခိဏဇာတိသံသာရတ္တာ ဘဝန္တရူပဂမနာ-ဘာဝတော စ ဋ္ဌိတတ္တော။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

ဝိက္ခိယတိ (ကြိ) [ဝိ + ခိ + အ + တိ။ ဝိက္ခီဏာတိ-သံ။] အထူးသဖြင့်-ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိက္ခိယိသန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ခိ + သန္တိ] အထူးသဖြင့်-ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ခိယိသန္တိ ဝိက္ခိယိသန္တိ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၁၇။

ဝိက္ခေပ¹ (ပု) [ဝိ + ခိပ + ဏ။ ဝိက္ခေပ-သံ။ ဝိက္ခေဝ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးထူး အပြားပြား ပစ်ချတတ်သော။ (၂) ပျံ့လွင့်ကြောင်း (ဥဒ္ဓစ္စသည်)။ (၃) ပျံ့လွင့်-တုန်လှုပ်-ခြင်း။ (၄) အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ကြောင်း။ (၅) အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ဖြစ်သော-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ခြင်း။ (၆) အထူးထူး အပြားပြား-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ခြင်း။ (၇) ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း။ (၈) ဖောက်ပြန်သော-ပစ်လွင့်-ပစ်ချ-ခြင်း (၉) ဖျက်ဆီးခြင်း။

(၁) အထူးထူး အပြားပြား ပစ်ချတတ်သော။ ယံ စိတ္တဿ ဥဒ္ဓစ္စံ အဝူပသမော စေတသော ဝိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ ၈။၂၃၃။ မဟာနိ။၁၆၉။ စေတော ဝိက္ခိပတီတိ စေတသောဝိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ ၄၊၁။၃၀၁-၂။ မဟာနိ၊၄။၂၈၂။ (၂) ပျံ့လွင့်ကြောင်း (ဥဒ္ဓစ္စသည်)။ ဝိက္ခိပတိ တေန စိတ္တန္တိ ဝိက္ခေပေါ၊ ဥဒ္ဓစ္စဿေတံ နာမံ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၃၄။(ပဋိသံ၊ ၄၊၂။၇၂)။ ဝိက္ခေပဿ (အဘိ၊၄၊၁။၁၆၅) ဥဒ္ဓစ္စဿ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၉။ (၃) ပျံ့လွင့်-တုန်လှုပ်-ခြင်း။ စေတသော ဝိက္ခေပဿ ပဟာနာယ အာနာပါနဿတိ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ အံ၊၂။၃၉၀။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတဿ ဝိက္ခေပ-ဝသေန ---- ပဝတ္တိယံ။ အဘိ၊၄၊၁။၄၃၉။ တဿ သန္နိဋ္ဌာနဝိက္ခေပကာလေ ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၄။ ဝိက္ခေပေါ (ပဋိသံ။၂၉၃)တိ --- စိတ္တဿ ဥဒ္ဓတဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၉၆။ နာနာရမ္မဏေသု စိတ္တဿ ဝိက္ခိပနံ ဝိက္ခေပေါ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၁။ ဝိက္ခေပေါ အဝူပသမော၊ ဘန္တတာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၂၂။

(၄) အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ - ပစ်ပယ် - ပယ်ရှား - ကြောင်း။ ဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။ (၅) အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ဖြစ်သော-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ခြင်း။ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ အမရာဝိက္ခေပိကာ။ ဒီ၊၁။၂၃။ သာမညဖလံ ပုဋ္ဌော သမာနော ဝိက္ခေပံ ဗျာကာသိ။ ဒီ၊၁။ ၅၅။ ဝိဝိဓော ခေပေါတိ ဝိက္ခေပေါ။ ဒီ၊၄၊၁။ ၁၀၆။ ဝိဝိဓော နာနာပ္ပကာရော ခေပေါ ပရေသံ ပရဝါဒီနံ ခိပနံ ဝိက္ခေပေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။ ပါစိတ်၊ယော။၆၄)။

(၆) အထူးထူး အပြားပြား-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား - ခြင်း။ ယန္နူနာဟံ ဝိက္ခေပံ ကတွာ ဣမံ ဘိက္ခုံ သတ္ထု သန္တိကံ ယေဝ ပေသေယျံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။၃၂၄။ ဝိက္ခေပန္တိ ဝါစာယ ဝိဝိဓာ ခေပနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၆။ (၇) ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း။ ဝိက္ခေပသီသဉ္စ ဥဒ္ဓစ္စံ။ ပဋိသံ။၉၉။ ဝိက္ခေပေါတိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏတာ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။ ၂၉၂။ (၈) ဖောက်ပြန်သော-ပစ်လွင့်-ပစ်ချ-ခြင်း။ ဗဟိဒ္ဓါ ပုထုတ္တာရမ္မဏေ စေတသော ဝိက္ခေပေါ ပဋိဗာဟိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဝိရူပေါ ခေပေါတိ ဝိက္ခေပေါ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၀၁။ (၉) ဖျက်ဆီးခြင်း။ အထ နော ဥပက္ခရေဿ ယညဿ ကသ္မာ ကရောသိ ဝိက္ခေပံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၅။ ဇာ၊၄၊၇။၈၂။

ဝိက္ခေပ၂ (ပု) [ဝိက္ခေပ + တ္တ] အထူးထူး အပြားပြား-ပစ်ချ-ပစ်ကြဲ-ပစ်လွှင့်-အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ဖရိုဖရဲ ကြဲအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိက္ခေပပ္ပကာသန - ကြည့်။

ဝိက္ခေပကထာ (ထီ) [ဝိက္ခေပ + ကထာ] အထူးထူး အပြားပြား-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ပျံ့လွှင့်-ကြောင်းဖြစ်သောစကား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိက္ခေပကထာပဝတ္တ (တိ) [ဝိက္ခေပကထာ + ပဝတ္တ] အထူးထူး အပြားပြား-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ပျံ့လွှင့်-ကြောင်း-ဖြစ်သောစကား၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော။ -------- ဗဟိဒ္ဓါ ဝိက္ခေပကထာပဝတ္တံ ဝါ ကရဏုတ္တရိယဝါစံ န ဘာသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ ဝိက္ခေပကထာ-ပဝတ္တန္တိ ဝိက္ခေပကထာဝသေန ပဝတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၅။

ဝိက္ခေပကရ (တိ) [ဝိက္ခေပ + ကရ + အ] စိတ်ပျံ့လွှင့်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ သဒ္ဒေါ ကဏ္ဍကောတိ ဝိက္ခေပကရတ္တာ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။

ဝိက္ခေပကရဏ (နှ) [ဝိက္ခေပ + ကရဏ] အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ခြင်းကို ပြုခြင်း။ သဿတာဒီသု ဧကေသ္မိမ္ပိ ပကာရေ အဋ္ဌတွာ ဝိက္ခေပကရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃-၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၁။

ဝိက္ခေပကာရဏ (နှ) [ဝိက္ခေပ + ကာရဏ] ပျံ့လွှင့်ခြင်း၏ အကြောင်း။ တဿ ပန ဝိက္ခေပကာရဏတ္တာ ဝုတ္တံ " အနေကဂ္ဂ-တာကာရော"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၅။

ဝိက္ခေပကိလေသာဘာဝ (ပု) [ဝိက္ခေပ + ကိလေသ + အဘာဝ] ပျံ့လွှင့်ကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာ၏ မရှိခြင်း။ ဝိက္ခေပ-ကိလေသာဘာဝေန ယထာဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဝိက္ခေပကိလေသုပ္ပတ္တိဝိရဟိတ (တိ) [ဝိက္ခေပ-ကိလေသ + ဥပ္ပတ္တိ + ဝိရဟိတ] ပျံ့လွှင့်ကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။ ------ ဝိဂ္ဂဟိတံ မာနသံ ဝိက္ခေပကိလေသုပ္ပတ္တိဝိရဟိတော စတုဗ္ဗော ကုသလော မဟာပညော ------ ဇာနာတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဝိက္ခေပဂတ (တိ) [ဝိက္ခေပ + ဂတ] ပျံ့လွှင့်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဝိက္ခေပဂတဿာ (ပဋိသံ။၇၈)တိ ရူပါရမ္မဏေ ဝိက္ခိတ္တဘာဝံ ဂတဿ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝိက္ခေပဂတ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၇၂)န္တိ ဝိက္ခေပံ ဥပဂတံ၊ ဝိက္ခိတ္တံ အသမာဟိတန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၂။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂၉။ (-မဟာနိ။ ၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၁။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၁)။

ဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိက္ခေပ + ဒိဋ္ဌိ] (မေးသူ၏ စကားကို) အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ကြောင်းဖြစ်သည့် မိစ္ဆာအယူ။ အမရာဝိက္ခေပဒိဋ္ဌိ - လည်းကြည့်။ အမရာ အနုပစ္ဆေဒ၊ အမရမစ္ဆ-သဒိသီ ဝါ ဝိက္ခေပဒိဋ္ဌီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။၁၇၀။

ဝိက္ခေပဓံသန (နှ) [ဝိက္ခေပ + ဓံသန] ပျံ့လွှင့်ကြောင်း (ဥဒ္ဓစ္စ) ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဝိက္ခေပဓံသနံ ရသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၁။

ဝိက္ခေပန (နှ) [ဝိ + ခိပ + ယု။ ဝိက္ခေပဏ-သံ။ ဝိက္ခေဝဏီ-ပြာ။ ဝိက္ခေဝဏာ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးထူး အပြားပြား-ပယ်ရှား-ပစ်ပယ်-ခြင်း။ (၂) ပစ်ချခြင်း။ (၃) ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း၊ အစိတ်အားဖြင့် ဝေဘန်ခြင်း။

(၁) တတ္ထ တတ္ထ ပဋံ ပုဗ္ဗော ပုစ္ဆာယ ဝိက္ခေပနမတ္တံ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။ (၂) သုမ္ဘနံ ဝိက္ခေပနံ။ မဋီ၊၃။ ၂၃။ (၃) တတ္ထ အဝကိရဏံ ဝိက္ခေပနံ သမ္ဘုဟဿ ကေဒေ- သာနံ ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇနံ အဝကာရိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိက္ခေပနံ အဝယဝတော ဝိဘာဂေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝိက္ခေပပက္ခ (ပု) | ဝိက္ခေပ + ပက္ခ | အထူးထူး အပြားပြား - အမျိုးမျိုး - အဖုံဖုံ - ပစ်ပယ်- ပယ်ရှား - ခြင်း၏ - အဖို့ - အသင်းအပင်း။ အညထာ ဝိက္ခေပပက္ခံယေဝ ဘဇေယျ စတုတ္ထဝါဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၁၆၁၊၁၆၅။ (-သီ၊ဋီ၊ သစ်။၁။၄၃၄။ မဋီ၊၃။၁၁၁)။

ဝိက္ခေပပစ္စယ (ပု) | ဝိက္ခေပ + ပစ္စယ | ပျံ့လွင့် ခြင်း၏အကြောင်း။ ----- ဝိက္ခေပပစ္စယော ဗျာပါဒဝိတက္ကော သုနိဂ္ဂဟိတောတိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊၄။၇၆။

ဝိက္ခေပပစ္ဆေဒန (န) | ဝိက္ခေပ + ပစ္ဆေဒန | ပျံ့လွင့်ခြင်းကို ဖြတ်ခြင်း။ ဝိက္ခေပပစ္ဆေဒနတ္ထ (ဒီ၊ ၄၊၁။၁၃၀)န္တိ ဘာဝိနိယာ အတ္တနော ကထာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကဝိက္ခေပနဿ ပစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅။

ဝိက္ခေပပညတ္တိ (ထီ) | ဝိက္ခေပ + ပညတ္တိ | ဝိက္ခေပပညတ်၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းကို အပြားအား ဖြင့် သိစေခြင်း။ ဧဝံ သဗ္ဗေပိ တေ ပဉ္စ နီဝရဏာ ဣမမှိ သုတ္တေ ဝိက္ခေပပညတ္တိယာ ပညတ္တိ။ ပေဋကော။ ၂၇၄။

ဝိက္ခေပပဋိက္ခေပ (ပု) | ဝိက္ခေပ + ပဋိက္ခေပ | ပျံ့လွင့်ကြောင်း "ဥဒ္ဓစ္စ" ကို ပယ်တတ်သော သမာဓိ။ ဝိက္ခေပပဋိက္ခေပေါ, ယေန ဝါ သမ္ပယုတ္တာ အဝိက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၂၅။ ဝိက္ခေပပဋိက္ခေပေါ ဝါ အဝိက္ခေပေါ။ မူလဋီ၊၁။၅၇။

ဝိက္ခေပပ (ပ္ပ) ဋိပက္ခ (ပု) | ဝိက္ခေပ + ပဋိပက္ခ | ပျံ့လွင့်ကြောင်း " ဥဒ္ဓစ္စ " ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် (သမာဓိ)။ ဝိက္ခေပပဋိပက္ခော ယေန ဝါ သမ္ပယုတ္တာ အဝိက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊၁။ ၃၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၂။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၃။

ဝိက္ခေပပဋိဗာဟက (တိ) | ဝိက္ခေပ + ပဋိဗာ- ဟက | ပျံ့လွင့်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ သောတဒွါရေ ဝိက္ခေပပဋိဗာဟကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀။

ဝိက္ခေပပ (ပ္ပ) ဋိဗာဟန (န) | ဝိက္ခေပ + ပဋိဗာဟန | ပျံ့လွင့်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ နာတိသီဃတော နာတိသဏိကတော ဝိက္ခေပပဋိဗာဟနတော ------ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃၊၂၁၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၆)။

ဝိက္ခေပပဋိသံဟရဏ (န) | ဝိက္ခေပ + ပဋိသံ- ဟရဏ | ပျံ့လွင့်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ယံ အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတောတိ ဝိက္ခေပပဋိသံဟရဏာ။ ပေဋကော။ ၂၁၅။

ဝိက္ခေပပဒတ္ထ (ပု) | ဝိက္ခေပ + ပဒ + အတ္ထ | ဝိက္ခေပ - ဟူသော -ပုဒ်၏အနက်။ " သာ ဥမ္မုဇ္ဇနနိမုဇ္ဇနာဒိဝသေနာ ' " တိအာဒိနာ ဝိက္ခေပပဒတ္ထေန ဥပမိတတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၃၀။

ဝိက္ခေပပ္ပကာသန (န) | ဝိက္ခေပ + ပကာသန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။ | အထူးထူး အပြားပြား အားဖြင့် - ပစ်ချ - ပစ်ကြဲ - ပစ်လွှင့် - (ဖရိုဖရဲကြဲ) - အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ် သည်၏အဖြစ်။ ဝိက္ခိတ္တံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဝိက္ခေပပ္ပကာသနတော အင်္ဂပစ္စင်္ဂလီလာ- ရာဂိနော သပ္ပါယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။

ဝိကမ္ပပပွတ္တိ (ထီ) [ဝိကမ္ပ + ပတ္တိ] ပျံ့လွင့်-ဖရိုဖရဲကြဲ-သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အဠ္ဌန္နမ္ပိ ကမ္မာနံ ခေပနေန ဝိကမ္ပပပွတ္တိယာ ကမ္မက္ခယလက္ခဏေန သဗ္ဗေန ပါပဝါရဏေန ဖုဋ္ဌော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

ဝိကမ္ပပပွဝတ္တိ (ထီ) [ဝိကမ္ပ + ပဝတ္တိ] ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဖန္ဒနာ ဒုဗ္ဗလာ ဝိကမ္ပပပွဝတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၉၀။

ဝိကမ္ပပပွဟာန (န) [ဝိကမ္ပ + ပဟာန] ပျံ့လွင့်ခြင်း (ဥဒ္ဓစ္စ) ကို ပယ်ခြင်း။ ဝိကမ္ပပပွဟာနတောပိ မနသိ ကရောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၅၇။

ဝိကမ္ပပဗဟုလ (တိ) [ဝိကမ္ပ + ဗဟုလ] များသောပျံ့လွင့်ခြင်းရှိသော။ ဝိကမ္ပပဗဟုလတာယ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။

ဝိကမ္ပပဗျာကရဏ (န) [ဝိကမ္ပ + ဗျာကရဏ] အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ် - ပယ်ရှား - ခြင်းကို - ပြောဆို - ဖြေကြား - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော (အယူဝါဒ)။ ဖြဟ္မဇာလေ အမရာ-ဝိကမ္ပပဝါဒသံဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယော ဧဝ ဝိကမ္ပပဗျာကရဏဘာဝတော, တထေဝ စေတ္ထ ဝိကမ္ပပဝါဒဿ အာဂတတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၂၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၃။

ဝိကမ္ပပဗျာကုလ (တိ) [ဝိကမ္ပ + ဗျာကုလ] ပျံ့လွင့်ခြင်းဖြင့် နှောက်ကျူသော။ သာ ဟိ ဂိကမ္ပပဗျာကုလတာယ အပ္ပသန္နာ သမာ-ဟိတစိတ္တသန္တတိယာ ဝိသဘာဂသန္တတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၂။

ဝိကမ္ပပမာန (တိ) [ဝိ + ခိပ + အ + မာန ။ ဝိက္ခိပတိ-မှ။] ပျံ့လွင့်သော။

ဝိကမ္ပပမာနစိတ္တ (တိ) [ဝိကမ္ပပမာန + စိတ္တ] ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိကမ္ပပမာနစိတ္တော ဟိ ကောသာဒီသွေဝ ---- အာပဇ္ဇတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၅၇။

ဝိကမ္ပပဝတ္ထု (န) [ဝိကမ္ပ + ဝတ္ထု] ပျံ့လွင့်ခြင်း၏အကြောင်း။ တထာ ဝိကမ္ပပဂတော ဝိကမ္ပပဝတ္ထုသ္မိံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၇။

ဝိကမ္ပပဝါဒ (ပု) [ဝိကမ္ပ + ဝါဒ] ဝိကမ္ပပဝါဒ၊ အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ကြောင်းဖြစ်သည့် အယူဝါဒ။ ပဋိက္ခေပဝသေနေဝ စ ဝိကမ္ပပဝါဒဿ ပဝတ္တနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။

ဝိကမ္ပပဝါဒီ (တိ) [ဝိကမ္ပပဝါဒ + ဤ] အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး -အဖုံဖုံ-ပစ်ပယ်-ပယ်ရှား-ကြောင်းဖြစ်သည့် အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ ဝိကမ္ပပဝါဒီနော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ, ------ သဘာဝဘေဒဝသေနေဝ ဉာတုံ ဉာဏဗလံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃၊၁၆၅။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၀၊၄၃၄)။

ဝိကမ္ပပဝိဂမန (န) [ဝိကမ္ပ + ဝိဂမန] ပျံ့လွင့်ခြင်းမှကင်းခြင်း။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာနေန ဝိကမ္ပပဝိဂမနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၆။

ဝိကမ္ပပဝိဒ္ဓံသန (န) [ဝိကမ္ပ + ဝိဒ္ဓံသန] ဝိကမ္ပပဒ္ဓံသန-ကြည့်။ ဝိကမ္ပပဝိဒ္ဓံသနေန သမ္ပဒေဝ စိတ္တဿ သမာဒဟနသဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၉)။

ဝိကမ္ပပဝိဒ္ဓံသနရသ (တိ) [ဝိကမ္ပပဝိဒ္ဓံသန + ရသ] (၁) ပျံ့လွင့်ခြင်း-ပျံ့လွင့်ကြောင်း-ဥဒ္ဓစ္စ-ကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စရှိသော။ (၂) ပျံ့လွင့်ခြင်း-ပျံ့လွင့်ကြောင်း-ဥဒ္ဓစ္စကို ဖျက်ဆီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြည့်စုံသော။

(၁) (၂) အဝိကမ္ပလက္ခဏော သမာဓိ၊ ဝိကမ္ပဝိဒ္ဓံသနရသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၁။ ဝိကမ္ပံ ဝိဒ္ဓံသေတိ, တထာ ဝါ သမ္ပဇ္ဇတီတိ ဝိကမ္ပဝိဒ္ဓံသနရသော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၀၈။

ဝိကမ္ပဝုဋ္ဌာန (န) | ဝိကမ္ပ + ဝုဋ္ဌာန | ပျံ့လွင့်ခြင်းမှ ထခြင်း။ ဝိကမ္ပဝုဋ္ဌာနံ ဇာနာတိ ဝိသယာဓိမတ္တေသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

ဝိကမ္ပသန္တတိ (ထီ) | ဝိကမ္ပ + သန္တတိ | ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ အစဉ်။ ဝိကမ္ပသန္တတိဝသေန စိတ္တမ္ပိ ---- ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

ဝိကမ္ပသဘာဝ (တိ) | ဝိကမ္ပ + သဘာဝ | ပျံ့လွင့်ခြင်း သဘောရှိသော။ သွာယံ အဝုပသန္တာကာရော ဝိကမ္ပသဘာဝတ္တာ ---- ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စမေဝ။ သံဋီ၊၂။၄၁၇။

ဝိကမ္ပသမန (န) | ဝိကမ္ပသမန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ | ပျံ့လွင့်ခြင်းကို ငြိမ်းစေတတ်သည်၏အဖြစ်။ အညေသု ကိစ္စေသု ဝိကမ္ပသမနတော သမထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။

ဝိကမ္ပသဘ္ဘာဝ (ပု) | ဝိကမ္ပ + သဘ္ဘာဝ | ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝိကမ္ပသဘ္ဘာဝတော နာနာရမ္မဏတ္တာ စ နာနာသဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။

ဝိကမ္ပသမုဋ္ဌာနရူပ (န) | ဝိကမ္ပ + သမုဋ္ဌာန+ ရူပ | ပျံ့လွင့်ခြင်း-ပျံ့လွင့်ကြောင်း-ဥဒ္ဓစ္စ-လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသောရုပ်။ ဝိကမ္ပသမုဋ္ဌာန-ရူပါနံ ဝသေန ရူပကာယောပိ ----ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

ဝိကမ္ပသဟိတ (တိ) | ဝိကမ္ပ + သဟိတ | ပျံ့လွင့်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ မိစ္ဆာဝိတက္ကော ဝိကမ္ပသဟိတော ဇဝါတိ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိဋီ။ ၉၀။

ဝိကမ္ပသီသ (န) | ဝိကမ္ပ + သီသ | (၁) ပျံ့လွင့်မှုဟူသော-ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်-ပြဓာန်း-လွန်ကဲ-သောတရား (ဥဒ္ဓစ္စ)။ (၂) ပျံ့လွင့်မှုတို့တွင် - ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ် - ပြဓာန်း-လွန်ကဲ - သော တရား (ဥဒ္ဓစ္စ)။ (၁) (၂) ဝိကမ္ပသီသဉ္စ ဥဒ္ဓစ္စံ။ ပဋိသံ။၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၈။ ပလိဗောဓသီသ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁-၂) လည်းကြည့်။

ဝိကမ္ပဟေတု (ပု) | ဝိကမ္ပ+ဟေတု | ပျံ့လွင့်ခြင်း၏အကြောင်း။ ----ဝိပက္ခပသဘာဝတ္တာ ဝိကမ္ပဟေတုတာယ စ အတ္တတော ဇတံ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စမေဝ။ သံဋီ၊၂။၄၁၇။

ဝိကမ္ပါကာရဒဿန (န) | ဝိကမ္ပ+အာကာရ+ ဒဿန | ဝိကမ္ပနာကာရဒဿန - ကြည့်။ တတ္ထ တတ္ထ ပုစ္ဆိတာကာရပဋိသေဓနဝသေန ဝိကမ္ပါကာရဒဿနံ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၄။

ဝိကမ္ပါနုဂတ (တိ) | ဝိကမ္ပ + အနုဂတ | (၁) ပျံ့လွင့်ခြင်းသည် အစဉ်လိုက်အပ်သော။ (၂) ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော။ (၁) (၂) ဥဒ္ဓစ္စာနုပတိတန္တိ ဝိကမ္ပါနုဂတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

ဝိကမ္ပါနုပတိတ (တိ) | ဝိကမ္ပ+အနုပတိတ | ဝိကမ္ပါနုဂတ - ကြည့်။ ဝိကမ္ပါနုပတိတ (ပဋိသံ။၁၆၄)န္တိ ဝိကမ္ပေန အနုဂတံ ဝိကမ္ပံ ဝါ သယံ အနုဂဘိတံ အနုဂတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

ဝိကမ္ပါပဇ္ဇန (န) | ဝိကမ္ပ + အာပဇ္ဇန | ပျံ့လွင့်-အထူးထူး အပြားပြား ပယ်ရှား-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဝိကမ္ပါပဇ္ဇနံ အညေနညံ ပဋိစရဏံ။ မဋီ၊၂။၅၀။

ဝိကမ္ပါပတ္တိ (ထီ) | ဝိကမ္ပ+အာပတ္တိ | ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ဇဝံ ပသာဒါဘာဝေန စိတ္တဿ ဝိကမ္ပါပတ္တိ။ သံဋီ၊၂။၅၁၄။

ဝိကွေပါဘာဝ (ပု) [ဝိကွေပ + အဘာဝ] ပျံ့လွင့်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ သတတံ နိစ္စကာလံ နိရန္တရံ ဝိကွေပါဘာဝတော သမာဟိတော ဘိက္ခု။ ဥဒါန၊၄။၁၇၃။ (-ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၃၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၄၊၂၁၁။ မဏီ၊၁။၁၁၀)။

ဝိကွေပါဘာဝဒီပန (န) [ဝိကွေပါဘာဝ+ဒီပန] ပျံ့လွင့်ခြင်း မရှိသည်ကို ပြ-တတ်-ကြောင်း ဖြစ်-သော (ပုဒ်)။ ----- ဣဒံ သုတ္တပဒံ ကထန္တိ ? ဝိကွေပါဘာဝဒီပနပဒမေတံ။ မဏီ၊၃။၉၁။

ဝိကွေပါဝဟ (တိ) [ဝိကွေပ + အာဝဟ] ပျံ့လွင့်ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ တထာ န အဝိကွေပါဝဟော၊ ဝိကွေပါဝဟော ဝါတိ။ ဒီဋီ၊၂။၃၂၈ (-မဏီ၊၁။၂၁၀။ သံဋီ၊၂။၄၃၄)။

ဝိကွေပိက (တိ) [ဝိကွေပ + ဣက။ ဝိကွေပိက-သံ။ ဝိကွေဝိယာ - ပြာ။] အထူးအထူး အပြားပြားဖြစ်သော - ပစ်ပယ် - ပယ်ရှား-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိဝိဓေ ခေပေါတိ ဝိကွေပေါ၊ ---- သော ဧတေသံ အတ္ထီတိ အမရာဝိကွေပိကာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၆။ (အမရာဝိကွေပိက-လည်းကြည့်)။

ဝိကွေပေတိ (ကြိ) [ဝိ + ခိပ + အ + တိ။ ဝိက္ခိပတိ ? ။] အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး - အဖုံဖုံ -ပစ်ပယ် - ပယ်ရှား-၏။ အပနာခေတီတိ ဝိကွေပေတိ။ အံဋီ၊၂။၁၆၉။

ဝိကွေဠ (ပု) [ဝိ + ခေဠ] ယိုစီးသော တံတွေး။

ဝိကွေဠိက (တိ) [ဝိကွေဠ + ဣက] ယိုစီး သော တံတွေးရှိသော၊ သွားရည် ယိုစီးသော၊ အရိ ယိုသော။ ဝိကွေဠိက (ဝိ၊၃။၂၁)န္တိ ဝိဿန္ဒမာနလာလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဝိမတိ၊၂။၉၃။

ဝိကွောဘိတ (တိ) [ဝိ + ခုဘ + တ။ ဝိကွော-ဘိတ-သံ။] တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-သော။ ယထာ မဟာရာဇ နာဝါလဂ္ဂနကံ ဗဟုဦမိ-ဇာလာကုလဝိကွောဘိငျသလိလတလေ မဟတိ မဟာသမုဒ္ဒေ နာဝံ လဂ္ဂေတိ ဌပေတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၆၀။

ဝိကွောဘေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ခုဘ + ဏေ + တိ။ ဝိကွောဘတေ - သံ။] တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-စေ၏။ သမန္တာ ယောဇနသတံ၊ ဝိကွောဘေတိ မဟာသရံ။ အပ၊ ၁။၄၅။ ဝိကွောဘေတိ အာလောဠေတိ။ အပ၊၄၊၁။ ၃၁၅။

ဝိကြုဗ္ဗတိ (ကြိ) [ဝိ + ကရ + ဩ + တိ။ ဩ-ကို ဥ-ပြု၊ ဥ-ကို ဝ-ပြု၊ က-၏ အ-ကို ဥ-ပြု၊ ရ-ကို ချေ၊ ကု-ကို ကြု-ပြု။ ဝ-ဒွေဘော်ပြု၊ ဝွ-ကို ဗ္ဗ-ပြု။ ကစ္စည်း။၄၁၂၊၅၁၁၊၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈၊၅၂၁-၂။ ကရ-ကို ကြု-ပြု၊ ဩ-ကို ဝ-ပြု၊ ဝ-ကို ဝွ-ပြု၊ ဝွ-ကို ဗ္ဗ-ပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၂၆။ ဝိကရောတိ၊ ဝိကုရုတေ - သံ။ ဝိဉဝ္ဝက္က၊ ဝိကုဝ္ဝက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝိကုဗ္ဗတိ - ကြည့်။ မဟာဝရာဟဿ မဟိံ ဝိကြုဗ္ဗတော။ ဝိ၊ ၄။၃၆၄။ မဟိံ ဝိကြုဗ္ဗ-တောတိ မဟိံ ဒန္တေဟိ ဝိလိခန္တဿ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၅၄။

ဝိခဏတိ (ကြိ) [ဝိ + ခနု + အ + တိ။ န-ကို ဏ-ပြု။ ရူ။၄၈၈။ ဝိခနတိ - သံ။] တူး-ဆွ-၏။

ဝိခဏေယျ (ကြိ) [ဝိ + ခနု + အ+ ဧယျ] တူး-ဆွ-ရာ၏။ သော တတြ တတြ ဝိခဏေယျ။ မ၊၁။၁၇၉။

ဝိခါဒန (န) [ဝိ + ခါဒ + ယု။ ဝိခါဒန - သံ။] (သွားတို့ဖြင့်) ကိုက် -ခဲ -ဝါး -စား-အပ်-

သင့်-ထိုက်-သော။ ဒန္တဝိခါဒနံ ဂလဗ္ဘော-ဟရဏီယံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၆၉။ ဒန္တေဟိ ဝိခါဒိတဗ္ဗန္တိ ဒန္တဝိခါဒနံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။

ဝိခါဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ခါဒ + တဗ္ဗ။ ဝိခါဒိတဗျ-သံ။] (သွားတို့ဖြင့်) ကိုက်-ခဲ-ဝါး-စား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိခါဒန - ကြည့်။

ဝိခါယိတ (တိ) [ဝိ+ခေ+တ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၉။ ဓာတွတ္ထ။] ဝိက္ခာယိတ-ကြည့်။ ဝိခါယိတန္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဝိက္ခာယိတန္တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။

ဝိချာတ (တိ) [ဝိ + ချာ + တ။ ဝိသေသေန ချာတော ပသိဒ္ဓေါ။ ထောမ။ ဝိချာတ-သံ။ သက္ကတပိဋက။] (၁) အထူးသဖြင့်-ထင်ရှား-ကျော်စော-သော၊ ပေါ်လွင်သော။ (ပု) (၂) အထူးသဖြင့်-ထင်ရှား-ကျော်စော-ခြင်း။ (၁) အပဒါနံ ဝုစ္စတိ ဝိချာတံ ကမ္မံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၃၅၂။ အံ၊ ဋီ၊၂။၇၆။ လောကေ ဝိချာတမာဒရာ။ အလင်္ကာ။ ၁၀၄။ ဝိချာတံ ပသိဒ္ဓံ အာဗာလဇနာနံ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။၁၀၄။ (-အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၁၀၄)။ (ပု) (၂) အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဝိချာတတ္တ (ပု) [ဝိချာတ + အတ္တ] အထူးသဖြင့်-ထင်ရှား-ကျော်စော-ခြင်းဟူသော အနက်။

ဝိချာတတ္တဝစန (တိ) [ဝိချာတတ္တ + ဝစန] အထူးသဖြင့်-ထင်ရှား-ကျော်စော-ခြင်းဟူသော အနက်ကိုဟောတတ်သော။ ဝိသဒ္ဒေန ဝိနာ ကေဝလောပိ သုတသဒ္ဒေါ ဝိချာတတ္တ-ဝစနော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။

ဝိချာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ+ချာ+ဏာပယ+တိ။ ဝိချာတိ- ဟု ဝီလျံ- ၌ သုဒ္ဓကြိယာပုဒ်တည် သည်။ ဝိချာပယတိ - သံ။] အထူးသဖြင့်-ထင်ရှား-ကျော်စော-စေ၏၊ ပေါ်လွင်စေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိချာပယထ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ+ချာ+ဏာပယ+ထ] အထူးသဖြင့်-ထင်ရှား-ကျော်စော-စေကုန်လော့၊ ပေါ်လွင်စေကုန်လော့။ ကရောန္တာ ဓမ္မဒူတေယ့်၊ ဝိချာပယထ ဘိက္ခဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၂၃။

ဝိဂစ္ဆ (တိ) [ဝိ + ဂေ + ဆ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၅၀။ ဝိ + ဂမု + ဆ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၆၂။] (၁) ဖောက်ပြန်စွာ သိဆိုအပ်သော။ (၂) ဖောက်ပြန်ခြင်း - အဆင်း မလှခြင်း - သို့-ရောက်-ရောက်စေ-သော၊သူ။ (၁) ဝိရူပံ ဂါယိတဗ္ဗန္တိ ဝိဂစ္ဆံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၂၅၈။ (၂) ဝိဂစ္ဆန္တိပိ ပါဌော၊ ဝိရူပံ ဂစ္ဆတိ, ဂမယတိ ဝါ ဝိဂစ္ဆော။ တတ္ထ ပုရိမပါဌောယေဝ မူလပါဌောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၆၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၄- ၌ ဝိဘစ္ဆံ - ဟုရှိသည်။ မောဂ်၊၅။၃-သုတ်၌လည်း ဝိဘစ္ဆာ, ဝိဘစ္ဆတိ-ဟုရှိသည်။ ပါကတ-၌မူ " ဝိဘစ္ဆ, ဝိဘတ္ထ" ဟု ပါဠ် ၂-မျိုးရှိသည်။ သက္ကတ- ၌ကား ဝိဘတ- ဟု ပါဠ်ရှိသည်။)

ဝိဂစ္ဆတိ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၆။ ဝိဂစ္ဆတိ - သံ။ ဝိဂစ္ဆက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓ-မာဂဓီ။] (၁) ကင်း-ပျောက်-ကင်းပျောက်-၏။ (၂) ကုန်-ခန်း-ကုန်ခန်း-၏။ (၃) (က) ပျက်-ပျက်စီး-ချုပ်-၏။ (ခ) (ပန်းအမိုး)ပျက်-ပျက်စီး-ညှိုးနွမ်း-၏။ (ဂ) ပျက်-ပျက်စီး-ကွယ်ပျောက်-၏။ (၄) ကင်းကွာ-ကင်းသွား-ရွေ့ရှား-ဖဲခွါ-၏။ (၅) (အနာရောဂါ) ငြိမ်း-ပျောက်-၏။ (၆) ပယ်ဖျောက်-ရှောင်ကြဉ်-၏။ (၇) ဆုတ်ယုတ်-ယုတ်လျော့-၏။ (၁) ကင်း-ပျောက်-ကင်းပျောက်-၏။ တသ္မိံ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တမတ္တေ သန်သေဝါလပဏက်

ဝိဂစ္ဆေယျ။ မိလိန္ဒ။၃၄။ အဘိ၊ ဋ၁။၁၆၂။ ဥဒကေ ဒဏ္ဍာရာဇိ ဝိယ ခိပ္ပံ ဝိဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ၊ ၂။၂၂။ မ၊ ဋ၄။၁၂၂။ အပ၊ ဋ၁။၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။၃၁၈။ ဇာ၊ဋ၁။၅၈။ (၂) ကုန်-ခန်း-ကုန်ခန်း-၏။ မဟာ ဝတ မေ ဘောဂက္ခန္ဓော ဝိဂစ္ဆတိ။ ------ ဝိဂစ္ဆိဿတိ။ ဒီ၊ ၁။၁၃၁။ (၃) (က) ပျက်-ပျက်စီး-ချုပ်-၏။ ဝေတီတိ ဝိဂစ္ဆတိ နိရုဇ္ဈတိ။ မ ဋ၄။၂၄၅။ ဝိဂစ္ဆတီတိ ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိယာ သဘာဝါဝိဂမေန ဝိဂစ္ဆတိ။ တေနာဟ " နိရုဇ္ဈတိ "တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၄၃၁။ ပဿာဒေါ ပနဿ ဘဝန္တရေပိ န ဝိဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ၊၂။၂၀၄။ ခိပ္ပံ ဟိ ဝေတီတိ သီဃံ ဝိဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ၊၂။၃၀၆။ ဝေတီတိ ဝိဂစ္ဆတိ နိရုဇ္ဈတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၉၄။ (ခ) (ပန်းအမိုး) ပျက်-ပျက်စီး-ညှိုးနွမ်း-၏။ ဗုဒ္ဓဿ အာနုဘာဝေန သတ္တာဟံ န ဝိဂစ္ဆထ။ အပ၊၁။၁၈၃။ ထေရ၊ ဋ၁။၂၂၈။ (ဂ) ပျက်-ပျက်စီး-ကွယ်ပျောက်-၏။ ယာဝ မေ ပဒဝဠဉ္ဇံ ပဿတိ၊ တာဝ မာ ဝိဂစ္ဆတု။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

(၄) ကင်းကွာ-ကင်းသွား-ရွေ့ရှား-ဖဲခွါ-၏။ ဌာနာ စာဝေတီတိ အပေတိ ဝိဂစ္ဆတိ၊ အစေတနောပိ သမာနော ပုညကမ္မယဝသေန အညံ ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၁၈၆။ ဣတရထာ ဆတ္တစီဝရာဒီနိ ဝါ ဝိဂစ္ဆန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၀။ (၅) (အနာရောဂါ) ငြိမ်း-ပျောက်-၏။ သဗ္ဗရောဂါ (ဝူပသမိံသု)၊ အမ္ဗိလေန ဓောတတမ္ဗမလံ ဝိယ ဝိဂစ္ဆိံသု။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။၃၂။ မ၊ ဋ၊ ၄။၁၃၃။ ဝိဂစ္ဆိံသူတိ ဝူပသမိံသု။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။ သယံ ဝိဂစ္ဆိံသု စ သဗ္ဗရောဂါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။၁၀၂။ (၆) ပယ်ဖျောက် - ရှောင်ကြဉ် - ၏။ ဝိဂေတု ဝိဂစ္ဆတု ဝိရမတု။ ဇာ၊ဋ၊၅။၅၀၇။ (၇) ဆုတ်ယုတ်-ယုတ်လျော့-၏။ ----ပဋ္ဌသု ဘိက္ခုသတေသု ဂစ္ဆန္တေသု ဘဂဝတော ပါဒမူလံ ဝိဂစ္ဆိဿတိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၂၂။ ဝိဂစ္ဆိဿတီတိ ဟာယိဿတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၉။

ဝိဂစ္ဆတု (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + အ + တု] (၁)ပယ်ဖျောက်-ရှောင်ကြဉ်-စေချင်ပါ၏၊ တနည်း--ပယ်ဖျောက်-ရှောင်ကြဉ်-တော်မူပါလော့။ (၂) ပျက်-ပျက်စီး-ကွယ်ပျောက်-စေသတည်း-စေသား။ (၁) ဝိဂစ္ဆတိ (၆) ကြည့်။ (၂) ဝိဂစ္ဆတိ (၃) (ဂ) ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆထ (ကြိ) [(၁) ဝိ + ဂမု + အ + တ္ထ။ ဣ-လာ၊ ယင်း ဣ-ကို အ-ပြု၊ တ-ကိုလည်းချေ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၆၉။ (၂) ဝိ + ဂမု +အ + အာ။ အာ-ကို တ္ထ-ပြု။ နိရုတ္တိ။၃၇၂။] ဝိဂစ္ဆတိ-(၃) (ခ) ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆန[1] (တိ) [ဝိ + ဂမု+ ယု] (၁) ကင်း-ကင်းပျောက်-သော။ (န) (၂) ကင်း-ကင်းပျောက်-ခြင်း။ (၃) ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ (၁) ဝိဂစ္ဆန[2] - ကြည့်။ (၂) ဝိပရိဏာမဝိရာဂ-နိရောဓန္တိ ပကတိဝိဇဟနေန ဝိပရိဏာမံ ဝိဂစ္ဆနေန ဝိရာဂံ နိရုဇ္ဈနေန နိရောဓံ။ မ၊ဋ၊ ၄။၁၈၆။ (၃) ဝိရာဂူနန္တိ ဝိဂစ္ဆနသဘာဝံ။ မ၊ဋ၊၄။၆၃။ ဝိဂစ္ဆနသဘာဝန္တိ ဝိနာသဂမန-သဘာဝံ။ မ၊ဋီ။၃။၂၈၂။

ဝိဂစ္ဆန[2] (တိ) [ဝိဂစ္ဆန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။] ကင်း-ကင်းပျောက်-သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ ရတ္တိ အန္တရဓာယတီတိ သိနေရုပစ္ဆာယာ-လက္ခဏာဿ ဝိဂစ္ဆနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

ဝိဂစ္ဆနက (တိ) [ဝိဂစ္ဆန + က။ ဝိဂစ္ဆန + ဏ။ က-လာ။] (၁) ကင်းပျောက်ခြင်းရှိသော (ဆင်းရဲ)။ (န) (၂) ကင်းပျောက်-ဖဲသွား-ခြင်း (သဘော)။ (၁) ဝိဂစ္ဆနကဒုက္ခ-ကြည့်။ (န) (၂) ဝိဂစ္ဆနကသဘာဝ - ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆနကဒုက္ခ (န) [ဝိဂစ္ဆနက+ဒုက္ခ]ကင်းပျောက်ခြင်းရှိသော ဆင်းရဲ။ ဒန္ဓဝိရာဂီတိ ဂရုကံ နခိပ္ပံ သဏိကံ ဝိဂစ္ဆနကဒုက္ခံ။ အံ၄၊၃။၁၃၆။

ဝိဂစ္ဆနကသဘာဝ (တိ) [ဝိဂစ္ဆနက + သဘာဝ] ကင်းပျောက်-ဖဲသွား-ခြင်း သဘောရှိသော (တရား)။ဝယဓမ္မန္တိ ဝိဂစ္ဆနကသဘာဝံ။ သံ၄၊၂။၃၉။ ဝိဂစ္ဆနကသဘာဝန္တိ သကသဘာဝေတော အပဂစ္ဆနကသဘာဝံ။သံဋီ၊၂။၅၁။

ဝိဂစ္ဆနသဘာဝ (တိ) [ဝိဂစ္ဆန + သဘာဝ] (၁) ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသဘောရှိသော (တရား)။ (၂) ကင်းပျောက်ခြင်း သဘောရှိသော (တရား)။ (၁) ဝိဂစ္ဆန^ (၃) ကြည့်။ (၂) ဝိရာဂဓမ္မာတိ အနိစ္စတ္တိ ဟုတ္တာ ဝိဂစ္ဆနသဘာဝါ။ မဟာနိ၊၄။၁၇၅။

ဝိဂစ္ဆနာကာရ (ပု) [ဝိဂစ္ဆန + အာကာရ] ကင်းပျောက်ခြင်း၏အခြင်းအရာ။ သဘာဝဝိဂမာကာရေနာတိ အတ္တနော သဘာဝဿ ဝိဂစ္ဆနာကာရေန။ သံဋီ။၂။၁၄၇။

ဝိဂစ္ဆန္တ (တိ) [ဝိ + ဂမု + အ + အန္တ] ကင်းပျောက်သော(တရား)။ ဝိဂစ္ဆန္တဥ္စ ဘင်္ဂုပ္ပတ္တိယာ နိရုဇ္ဈတိ။ မဋီ၊၃။၃၈၃။

ဝိဂစ္ဆန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + အ + အန္တိ] (၁) ကင်း - ပျောက် - ကင်းပျောက် - ကုန်၏။ (၂) ပျက်-ပျက်စီး-ကုန်၏။ (၃) ကင်းကွာ-ကင်းသွား-ရွေ့ရှား-ဖဲခွါ-ကုန်၏။ (၁) ဝိဂစ္ဆတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဝိဂစ္ဆတိ (၃) ကြည့်။ (၃) ဝိဂစ္ဆတိ (၄) ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆပုရိသ (ပု) [ဝိဂစ္ဆ + ပုရိသ] ဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-ခြင်းသို့ရောက်သောယောက်ျား။ ဝိဂစ္ဆပုရိသော(ဝိ၄၊၄။၁၇၄။က-မူ)တိ ဝိကာရံ ဝိရူပံ ဝါ ဂတပုရိသော ဝိဘစ္ဆပုရိသောတိပိ ပါဌော၊ ဝိသေဿေန သောဘဏံ ဘက္ခပုရိသောတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၅၇၇။

ဝိဂစ္ဆမာန (တိ) [ဝိ + ဂမု + အ + မာန။ ဝိဂစ္ဆမာဏ-ပြာ။] ကင်း-ကင်းပျောက်-ဖဲသွား-သော။ ဝိဂစ္ဆမာနေ အန္တရဓာယမာနေ န သောစေယျ။ မဟာနိ။ ၃၃၈။ (-စူဠနိ။ ၁၉၁)။ ဝိဂစ္ဆမာနေတိ အပဂစ္ဆမာနေ။ မဟာနိ၊၄။၃၈၃။

ဝိဂစ္ဆမာနဥဒက (တိ) [ဝိဂစ္ဆမာန + ဥဒက] ကင်း - ကင်းပျောက် - သော ရေရှိသော။ ဝိဂစ္ဆမာနဥဒကံ ကာယံ ဩလောကယမာနော အဒ္ဒသာသိ။ သံ၄၊၁။၃၈။

ဝိဂစ္ဆိဿု (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + ဥံ] ဝိဂစ္ဆတိ (၅) ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆိ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + ဤ] ဝိဂစ္ဆတိ (၁) ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆိတ (တိ) [ဝိ + ဂမု + တ] (၁) ကင်းပျောက်ပြီးသော။ (၂) ဝေးကွာသော။ (၁) ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝိဂတာတိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိဂစ္ဆိတာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။၃၉၄။ ဝိဂတသဘာဝ-လည်းကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆိတဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိဂစ္ဆိတ + ဝဏ္ဏ] (ရွေးဖြစ်သော အရေအဆင်းမှ) ဝေးကွာသောအရေအဆင်းရှိသော။ ဝိဂစ္ဆိတဝဏ္ဏော (စူဠနိ။ ၁၈၉)တိ ဒူရီဘူတဆဝိဝဏ္ဏော။စူဠနိ၊၄။၇၅။

ဝိဂစ္ဆိတသဘာဝ (တိ) [ဝိဂစ္ဆိတ + သဘာဝ] ကင်းပျောက်ပြီးသော သဘောရှိသော။ ဝိရူပရူပေနာတိ ဝိဂတရူပေန ဝိဂစ္ဆိသဘာဝေန ရူပေန။ ဒီ၄၊၃။၉။

ဝိဂစ္ဆိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + ဿတိ] (၁) ကင်းပျောက်လတ္တံ့။ (၂) ငြိမ်း-ငြိမ်းပျောက်-လတ္တံ့။ (၃) ဆုတ်ယုတ်-ယုတ်လျော့-လတ္တံ့။ (၄) ကုန်-ခန်း-ကုန်ခန်း-လတ္တံ့။

(၁) ဝိဂစ္ဆတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဝိဂစ္ဆတိ (၅) ကြည့်။ (၃) ဝိဂစ္ဆတိ (၇) ကြည့်။ (၄)ဝိဂစ္ဆတိ (၂) ကြည့်။

ဝိဂစ္ဆေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + အ + ဧယျ] ကင်းပျောက်ရာ၏၊ ကင်းပျောက်ပြေးအံ့။ ဝိဂစ္ဆတိ (၁) ကြည့်။

ဝိဂဏဂဏနာ (ထီ) [ဝိ + ဂဏ + ဂဏနာ] (ဂဏန်း သင်္ချာ မပါဘဲ) လက်ဆစ်ချိုး၍ရေတွက်ခြင်း။ (ဒီ၊၁။၁၀။ မ၊၁။၁၂၀-တို့၌လာသော မုဒ္ဒါ, ဂဏနာ, သင်္ခါန ၃-မျိုးတို့တွင် မုဒ္ဒါရေတွက်နည်းတည်း)။ ဂဏနာ နာမ အစ္ဆိန္နဂဏနာ၊ န ဝိဂဏဂဏနာ။ မ၊ ဋီ၊၃။ ၁၀၅။

ဝိဂဏေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဂဏ + ဏေ + တိ။ ဝိဂဏယတိ-သံ။ ဝိဂဏေဣ-ပြာ။] ရေတွက်ခြင်တွယ်-၏။ ဝိဂဏေယျ-ကြည့်။

ဝိဂဏေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +ဂဏ +ဏေ +တွာ] (က) ရေတွက်-သတ်မှတ်-ကြည့်ရှု-၍။ (ခ) ရေတွက်-ခြင်တွယ်-၍။ (က) အထ သင်္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ဥပ္ပတ္တိဒိဝသံ ဝိဂဏေတွာ။ မိလိန္ဒ။၁၃၀။ (ခ) နနု ဝိဂဏေတွာ တဿ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ ဇွေက် မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၃။

ဝိဂဏေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဂဏ + အ + ဧယျ] ရေတွက်-ခြင်တွယ်-ရာ၏။ ဝိဂဏေယျ မဟာရာဇ ကတ္ထိမာ စေတောဝသိပ္ပတ္တော မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ တတြာသယေ စ သတ္တေ။ မိလိန္ဒ။၃၀၃။

ဝိဂတ (တိ) [ဝိ + ဂမု + တ။ တစ်နည်း ဝိ + ဂတ။ အဘိ၌၁။၁၃၉၄။ ဝိဂတ-သံ။ ဝိဂယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ကင်း-ကင်းပျောက်-ပြီးသော။ (ခ) ကင်း-အကြွင်းမဲ့ဖြတ်အပ်-ပြီးသော။(ဂ)ကင်း-ပယ်အပ်ပြီး-သော။ (ဃ) ကင်း-ငြိမ်းအေး-သော။ (င) ကင်း-ကုန်ခန်း-သော။ (စ) ကင်း-ချုပ်-သော။ (၂) ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်-ပျက်စီး-သော။ (၃) ငြိမ်း-ပျောက်-သော။ (၄) ကွယ်ပျောက်သော။ (၅) လွန်-ပျောက်ကွယ်-သော။ (၆) (နေ)ဝင်-ပျောက်ကွယ်သွား-သော။ (၇)လျော့ကျ-ပျက်စီး-သော။ (၈) သေ-ကွယ်လွန်-သော။ (၉) (မိုး) စဲ-မရွာ-တိတ်-သော။ (၁၀) (လေ) မလာ-မတိုက်ခတ်-သော။(၁၁) ကင်း-ငြိမ်း-ရာ။ (၁၂) (ဝိညာဉ်) ချုပ်-သေ-ရာ။ (၁၃) ပဋ္ဌာန်းကျမ်းလာ ဝိဂတပစ္စည်း။ (န) (၁၄) ကင်းခြင်း။ (ပု) (၁၅) ဝိဂတသဒ္ဒါ။

(၁) (က) ကင်း-ကင်းပျောက်-ပြီးသော။ ဇတ္ထ မေ ဝိဂတော ဆန္ဒော။ ဝိ၊ ၃။ ၂၈။ သံ၊၁။၁၁၃။ အနာဂတေသု မေ ကာမေသု ကာမစ္ဆန္ဒော ဝိဂတော။ သံ၊၃။၂၇၄။ ဝိဂတာ ကထံကထာ ဘဂဝတော ပဥဝေယျာကရဏာ သုတွာတိ။ ဒီ၊ ၂။၂၂၀။ ဝိဂတာ ကထံ-ကထာတိ ကထံ ကထံ, ကထံ ကထန္တိ အယမ္ပိ ကထံကထာ ဝိဂတာ။ ဒီ၌၊၂။၃၁၁။ အယမ္ပိ ကထံကထာ ဝိဂတာတိ ကင်္ခါယ ဝိဂတတ္တာ ဇဝ ------ အယမ္ပိ ကထံကထာ ဝိဂတာ အပဂတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။ (ခ) ကင်း-အကြွင်းမဲ့ဖြတ်အပ်-ပြီးသော။ ဝိဂတကထံကထ-ကြည့်။ (ဂ) ကင်း-ပယ်အပ်ပြီး-သော။ ဝိဂတော ဟောတိ။ အံ၊၁။၃၂၁။ က္ကတိဝုတ်။ ၂၇၄။ ဝိဂတော ဟောတီတိ အယဥ္စ အဘိဇ္ဈာ အယဥ္စ ဗျာပါဒေါ ဝိဂတော ဟောတိ အပဂတော၊ ပဟီနော ဟောတီတိ အတ္တော။ က္ကတိဝုတ်၌။၃၃၇။ (-ဒီ၌၊၁။၁၉၄။ ဇာ၊၌၊၂။၂၁၁။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၆၂။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၃၄)။

(ယ) ကင်း-ငြိမ်းအေး-သော။ ဝိဂတဒရထ-ကြည့်။ (င) ကင်း - ကုန်ခန်း - သော။ အဘိက္ကန္တာတိ အတိက္ကန္တာ၊ ဝိဂတာတိ အတ္ထောတိ အာဟ " ခယေ ဒိဿတိ "တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၊၂၁၂။ (စ) ကင်း-ချုပ်-သော။ လောဘော ဝိဂတော ဇဝံ တံ ကမ္မံ ပဟီနံ ဟောတိ။ အံ၊၁။၁၃၄။ လောဘော ဝိဂတောတိ လောဘော အပဂတော နိရုဒ္ဓေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ နိရုဒ္ဓေတိ အရိယမဂ္ဂါ-ဓိဂမေန အနုပ္ပါဒနိ-ရောဓေန နိရုဒ္ဓေ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၉။ ဝိဂတော နိရုဒ္ဓေါ မေ အတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဝိဂတောတိ သဘာဝ-ဝိဂမေန ဝိဂတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။

(၂) ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက် - ပျက်စီး-သော။ တေပဇ္ဇ ဝိဂတာ သဗ္ဗေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆-၌ ဝိဟတာ - ဟု ရှိသည်။ ယင်းကို ဝိနဋ္ဌာ - ဟု ဖွင့်သည်)။ ယေ ဓမ္မာ အတီတာ နိရုဒ္ဓါ ဝိဂတာ ----- ။ အဘိ၊ ၆။ ၂၁၃။ ဝိဂတာတိ ဝိဘဝံ ဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈)။ (၃) ငြိမ်း-ပျောက်-သော။ အာဗာဓော ဝိဂတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၁၁၄။ (ဝိဂစ္ဆတိ (၅) နှင့် ယှဉ်ကြည့်)။ (၄) ကွယ်ပျောက်သော။ သမဏဘာဝေါ ဝိဂတော ဝိယ အဟောသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ (၅)လွန်-ပျောက်ကွယ်-သော။ ဝိဂတော မေ အတ္ထာ (မဟာနိ။၂၀၆)တိ ဝီတိက္ကန္တော မမ အတ္ထာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၁၊ (၆) (နေ) ဝင်-ပျောက်ကွယ်သွား-သော။ သူရိယော ဝါ အတ္ထင်္ဂတောတိ သူရဘာဝံ ဇနယန္တော ဥဋ္ဌိတော သူရိယော ဝိဂတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁-၂။

(၇) လျှောကျ-ပျက်စီး-သော။ ဒိဝါ ဝနသဏ္ဍေတိ ဒိဝါ ဟိမဝိန္ဒျူသု သူရိယာ-တပသမ္ဗဿေန ဝိဂတေသု အဿာသောပိ ဘဝေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ (၈) သေ-ကွယ် လွန်-သော။ ယံ ပနေတံ ပ်တံ ဝိဂတံ မတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ (၉) (မိုး) စဲ-မရွာ-တိတ်-သော။ ဒေဝေါ ပဌမယာမံ ဝဿိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဝိဂတော။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဝဿေ ဝိဂတေ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁၊ ၉၈)။ (၁၀) (လေ) မလာ-မတိုက်ခတ်-သော။ ပုန ဝါတောတိ ဥက္ခေပကဝါတေ တထာ ကတွာ ဝိဂတေ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။ (၁၁) ကင်း-ငြိမ်း-ရာ။ (၁၂) (ဝိညာဉ်) ချုပ်-သေ-ရာ။ ဝိဂတကာလ-ကြည့်။ (၁၃) (ပဋ္ဌာန်းကျမ်းဟာ) ဝိဂတ-ပစ္စည်း။ ဝိဂတေ တီဏိ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၂၈-၉။ ၃၀။ ဝိဂတေ ဇကံ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၃၁။ (နှ) (၁၄) ဝိဂတနိမိတ္တ, ဝိဂတပရိယာယ (၁) ကြည့်။ (ပု) (၁၅) ဝိဂတပရိယာယ (၂) ကြည့်။

ဝိဂတဦမိက (တိ) | ဝိဂတ + ဦမိ + က။ သမာသန္တေ ကော။ | ကင်းသောလှိုင်းတံပိုး ရှိသော။ ပဗ္ဗတသခေ်ပေ ဥဒကရဟာဒေါ နိဝါတော ဝိဂတဦမိကော။ အံ၊၂။၃၄၇။

ဝိဂတကခ် (တိ) | ဝိဂတ + ကခ ် | ယုံမှားခြင်း ကင်းသော၊ ကင်း-အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်အပ်ပြီး-သော-ယုံမှားခြင်းရှိသော၊သူ။ တေနေတရဟိ ဇဝံ ဝိဂတကခေါ် အဇ္ဈတ္တံ ဝူပသန္တစိတ္တော ဇာတောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ (-၅၅)။

ဝိဂတကထံကထ (တိ) | ဝိဂတ+ကထံကထာ | ယုံမှားခြင်း ကင်းသော၊ ကင်း - အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်အပ်ပြီး - သော ယုံမှားခြင်းရှိသော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မော ပတ္တဓမ္မော ----- ဝိဂတကထံ-ကထော။ ဝိ ၊၃။ ၁၇။ ဥဒါန။ ၁၃၅။

(တတော ဧဝ) ပဝတ္တိအာဒီသု " ဧဝံ နု ခေါ, န နု ခေါ "တိ ဧဝံ ပဝတ္တိကာ (ပဝတ္တိတာ) ဝိဂတာ သမုစ္ဆိန္နာ ကထံကထာ ဧတဿာ (အဿ) တိ ဝိဂတကထံကထော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၂။ ဒိဋ္ဌဓမ္မော ပတ္တဓမ္မော ---- ဝိဂတကထံကထော။ ဒီ၊၁။ ၁၀၂။ မ၊၂။၄၃။ အံ၊၃။၃၀။ ဝိဂတာ ကထံကထာ အဿာတိ ဝိဂတကထံကထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ ဝိဂတာ ကထံကထာတိ ပဝတ္တိအာဒီသု " ဧဝံ နု ခေါ, န (ကိံ) နု ခေါ "တိ ဧဝံ ပဝတ္တိကာ ဝိဂတာ သမုစ္ဆိန္နာ ကထံကထာ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၁၂။ မ၊ ဋီ၊၃။၄၀။ အံ၊ ဋီ၊၃။၂၂၅။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၈၁။)။

ဝိဂတကာမပက် (တိ) [ဝိဂတ + ကာမ + ပက်] ကင်းသော ကာမတည်းဟူသော ညွှန်ပျောင်း ရှိသော၊ ကာမတည်းဟူသော ညွှန်ပျောင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ယသ္မာ ပန အနာဂါမီ ဝိဂတကာမပင်္ကတာယ ပရိသုဒ္ဓါယ ပညာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

ဝိဂတကာမသညာ (တိ) [ဝိဂတာ + ကာမ + သညာ] ကင်းသော ကာမသညာရှိသော၊ ကာမသညာ-ကင်း-မရှိ-သော။ ယသ္မာ ပန အနာဂါမီ ဝိဂတကာမသညာယ ပရိသုဒ္ဓါယ ပညာယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။ သဗ္ဗသော သမုစ္ဆိန္နတ္တာ ဝိဂတာ ကာမသညာ ဧတိဿာတိ ဝိဂတကာမသညာ။ သံ၊ ဋီ၊၁။ ၃၂၄။

ဝိဂတကာယစိတ္တဒရထ (တိ) [ဝိဂတ+ကာယ+ စိတ္တ + ဒရထ] ကင်းသော ကိုယ်စိတ်ပူပန် ခြင်းရှိသော၊ ကိုယ်စိတ်ပူပန်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ အပေတဒရထောတိ ဝိဂတကာယ-စိတ္တဒရထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅။

ဝိဂတကာယစိတ္တဒုက္ခ (တိ) [ဝိဂတ + ကာယ + စိတ္တ + ဒုက္ခ] ကင်းသော ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲ ခြင်း ရှိသော၊ ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ တွမ္ပိ ဣမဿ ပုညဿ ဖလေန ဝိဂတကာယစိတ္တဒုက္ခော ဘဝိဿသိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဝိဂတကာလ (ပု) [ဝိဂတ + ကာလ] (၁) ကင်း-ငြိမ်း-ရာ အချိန်, ကာလ။ (၂) (ဝိညာဉ်)ချုပ်-သေ-ရာ အချိန်, ကာလ။ (၁) ဒွိဟတီဟစ္စယေန ကိလမထဿ ဝိဂတကာလံ ဇာနိတွာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၄၄။ (၂) တဒါပိတိ ဘိဇ္ဇိတွာ ဝိဂတကာလေပိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇။

ဝိဂတကာဠက (တိ) [ဝိဂတ + ကာဠက] (၁) (က) ကင်းသော-အမည်း-အနက်-ရှိသော၊ မည်းနက်သော - ဆံပင်အမှိုက် - အညစ်အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော (ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်)။ (ခ) ကင်းသော-အမည်း-အနက်-ရှိသော၊ မည်းနက်သော -အစွန်းအထင်း -အကွက်-အညစ်အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော (အဝတ်အထည်)။ (၂) ကင်းသော မည်းညစ်သည့် တရား (အကုသိုလ်) ရှိသော၊ မည်းညစ်သည့် တရား (အကုသိုလ်)-ကင်း-မရှိ-သော (အခါ)။ (၁) (က) ပဏီတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ပရိယာဒါပေတွာ ပဏ္ဍုပုဋကဿ သာလိနော ဝိဂတကာဠကံ အနေကသူပံ အနေကဗျဉ္ဇနံ။ မ၊၂။၂၄၁။မိလိန္ဒ။၁၆။ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၅။ (-မိလိန္ဒ။၁၆)။ (ခ) အပဂတကာဠကန္တိ ဝိဂတကာဠကံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၉၅။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။ ၇၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉။အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။ (၂) သတ္တာနံ ပါပဇိဂုစ္ဆနေန ဝိဂတကာဠကော --------- ယာဒိသော ကာလော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါရဟော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅။

ဝိဂတကိလမထ (တိ) [ဝိဂတ + ကိလမထ] ကင်းပြီးသော ပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ ပင်ပန်းခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတကိလမထော ထောက် နိဒ္ဒါယိတွာ ဝုဋ္ဌိတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၅-၆။

ဝိဂတကိလေသ (တိ) [ဝိဂတ + ကိလေသ] ကင်း-ပယ်အပ်ပြီး-သော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာ- ကင်း - မရှိ - သော၊ (ဘုရား)။ ဝိရဇောတိ ဝိဂတကိလေသော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၄၄။ (-ဝဇိရ။၁၃)။

ဝိဂတကိလေသဒရထ (တိ) [ဝိဂတ+ကိလေသ+ဒရထ] ကင်း-ပယ်အပ်ပြီး-သောကိလေသာ ဟူသော ပူပန်ခြင်းရှိသော၊ ကိလေသာ ဟူသော ပူပန်ခြင်း - ကင်း - မရှိ - သော။ ဝိဂတဒရထော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅)တိ ဝိဂတကိလေသဒရထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅၄။ မ၊ ဋီ၊၁။၂၂၂။ အံ၊ ဋီ၊၃။ ၂၁၈။(-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၄)။

ဝိဂတကိလေသပရိဠာဟ (တိ) [ဝိဂတ + ကိလေသ + ပရိဠာဟ] ကင်းသော ကိလေသာဟူသော-ပူလောင်-ပူပန်-ခြင်းရှိသော၊ ကိလေသာဟူသော-ပူလောင်-ပူပန်-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိသုဒ္ဓနာမကာယာ ဝိဂတကိလေသပရိဠာဟာ စ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၄၂။

ဝိဂတကိလေသဖေဂ္ဂု (တိ) [ဝိဂတ+ကိလေသ+ဖေဂ္ဂု] ကင်းသော ကိလေသာဟူသော အကာရှိသော၊ ကိလေသာဟူသော အကာ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတကိလေသဖေဂ္ဂု-ဘာဝတော ဝါ ခီဏာသဝေါ "သာရော"တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

ဝိဂတကိလေသမရိယာဒ (တိ) [ဝိဂတ + ကိလေသ + မရိယာဒါ] ကင်းသော ကိလေသာ ဟူသော အပိုင်းအခြားရှိသော၊ ကိလေသာ အပိုင်းအခြား-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိမရိယာဒိကတန္တိ ဝိကုဏ္ဍိတဗ္ဗမရိယာဒဝသေန ဝိဂတကိလေသမရိယာဒံ ကတံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။။၂၆၆-၇။

ဝိဂတကိလေသမလ (တိ) [ဝိဂတ + ကိလေသ+မလ] ကင်းသော ကိလေသာ အညစ်အကြေးရှိသော၊ ကိလေသာ အညစ်အကြေး - ကင်း - မရှိ - သော။ ဝိမလောတိ ဝိဂတကိလေသမလော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၉။

ဝိဂတကိလေသရဇ (တိ) [ဝိဂတ + ကိလေသ+ရဇ] ကင်းသော ကိလေသာ မြူရှိသော၊ ကိလေသာ မြူ- ကင်း -မရှိ-သော။ ဇဝံ ဥပဋ္ဌာနသမ္ပန္နော သော မာတင်္ဂေါ ဝိဂတ-ကိလေသရဇတ္တာ ဝိရဇံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဝိဂတကောဋိ (တိ) [ဝိဂတ + ကောဋိ] ကင်းသော-အစွန်း-အစွန်းအဖျား-အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိသော၊ အစွန်း-အစွန်းအဖျား-အဆုံး-ကင်း-မရှိ-သော။ ဗျန္တိံ ကရိတွာတိ ဝိဂတန္တံ ဝိဂတကောဋိံ ကပ္ပေတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၄။

ဝိဂတကောမန (တိ) [ဝိဂတ + ကောမန] ကင်းသော-အမျက်-ဒေါသ-ရှိသော၊ အမျက်-ဒေါသ - ထွက်လေ့ မရှိသော။ အပ္ပဟီန-ကောမတာယ ဝိဂတကောမနော နာမ န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၃။

ဝိဂတခါဏုကဏ္ဍက (တိ) [ဝိဂတ + ခါဏု + ကဏ္ဍက] ကင်းသော သစ်ငုတ်၊ ခလုတ်၊ ဆူး၊ ငြောင့်ရှိသော၊ သစ်ငုတ်၊ ခလုတ်၊ ဆူး၊ ငြောင့်-ကင်း-မရှိ-သော။ အဋ္ဌဒယာဇနမဂ္ဂ

ဝိဂတခါဏုကဏ္ဍကံ ကတွာ သမံ သုဒ္ဓ- မကံသု။ ခုဒ္ဒကာ၄။၁၆၇။ သုတ္တနိ၄၁။၂၉၆။

ဝိဂတခိလ (တိ) | ဝိဂတ + ခိလ | ကင်း-ပယ် အပ်-ပြီးသော စေတောခိလတရား ၅-ပါးရှိသော၊ စေတောခိလတရား ၅-ပါး-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတခိလော (သုတ္တနိ။၂၈၂။ မိလိန္ဒ။၁၈၅)တိ အပဂတခိလော။ ယေ ဟိ တေ စိတ္တဗန္ဓဘာဝေန ပဉ္စ စေတောခိလာ ဝုတ္တာ ---- တေ စ ဘဂဝတာ ဗောဓိမဏ္ဍေ- ယေဝ သဗ္ဗသော ပဟီနာ၊ တသ္မာ ဘဂဝါ " ဝိဂတခိလောဟမသ္မိ "တိ အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။၂၇-၈။

ဝိဂတဂေဓ (တိ) | ဝိဂတ + ဂေဓ | ကင်းပြီး သော တပ်မက်မောခြင်းရှိသော၊ တပ်မက် မောခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိတဂေဓော ဝိဂတဂေဓော။ မဟာနိ။ ၄၁၊ ၃၀၃၊ ၃၄၉။ စူဠနိ။၃၇။ (-၁၄၇)။ ဝိဂတဂေဓာတိ ဣဒံ အာရမ္မဏေ သာလယဘာဝပရိစ္စဇနဝသေန။ မဟာနိ၄။၁၄၇။

ဝိဂတဃာတ (တိ) | ဝိဂတ + ဃာတ | ကင်း သော (စိတ်)-ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်းရှိသော၊ (စိတ်) -ပင်ပန်း -ဆင်းရဲ -ခြင်း -ကင်း-မရှိ- သော။ ဝိဃာတောတိ ဝိဂတဃာတော။ စိတ္တဿ ဒုက္ခံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ အံ၊၄၁၊၂။၂၇၆။

ဝိဂတစာပလ္လ (တိ) | ဝိဂတ+စာပလ္လ | (သပိတ် ကို တန်ဆာဆင်ခြင်း စသည့်) လျှပ်ပေါ်- လော်လည်-ခြင်း (မှု) -ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတစာပလ္လော(ဒီ၊၁။၁၀၈)တိ "ပတ္တမဏ္ဍနာ စီဝရမဏ္ဍနာ သေနာသနမဏ္ဍနာ ဣမဿ ဝါ ပူတိကာယဿ (ပ) ကေဠနာ ပဠိကေ- ဠနာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တစာပလ္လာ ဝိရဟိတော။ ဒီ၄၁။၂၅၅။

ဝိဂတစိတ္တ (တိ) | ဝိဂတ + စိတ္တ | (က) (မိမိ အကျိုးစီးပွား၊ သူတစ်ပါး အကျိုးစီးပွားမှ) ကင်းသော စိတ်ရှိသော။ (ခ) (ချစ်ခြင်းမှ) ကင်း - ဖောက်ပြန် - သော စိတ်ရှိသော။ (က) ဝိစေတောတိ ဝိဂတစိတ္တော။ သံ၊၄၁၊၃။ ၃၃၂။ ဝိဂတစိတ္တောတိ အတ္တတ္ထပရတ္ထတော အပဂတစိတ္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၄။ (ခ) အပေတစိတ္တေနာတိ ဝိဂတစိတ္တေန ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တေန။ ဇာ၊၄၁၊၂။၁၈၈။

ဝိဂတစိတ္တသံကိလေသ (တိ) | ဝိဂတ + စိတ္တ + သံကိလေသ | ကင်းသော စိတ်ညစ်ညူးခြင်း ရှိသော၊ စိတ်-ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်း-ကင်း- မရှိ-သော။ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ဝိဂတစိတ္တ- သံကိလေသာနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။

ဝိဂတဆ (ဆ)န္ဒ (တိ) | ဝိဂတ + ဆန္ဒ | ကင်း သော အလိုဆန္ဒရှိသော၊ အလိုဆန္ဒ-ကင်း- မရှိ-သော။ ဣမေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာမေ ဝီတရာဂေါ ဟောတိ ဝိဂတစ္ဆန္ဒော။ မ၊၁။ ၁၄၈။ (-သံ၊၂။၇၊၁၀၊၅၅၅။ အံ၊၁။၄၉၄)။

ဝိဂတဆ (ဆ) န္ဒရာဂ (တိ) | ဝိဂတ + ဆန္ဒရာဂ| ကင်းသော ဆန္ဒရာဂရှိသော၊ ဆန္ဒရာဂ- ကင်း-မရှိ-သော။ သိရိမာယ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဘိက္ခု ဝိဂတဆန္ဒရာဂေါ ဟုတွာ။ ဝိမာန၄။ ၇၀။ (-ထေရ၄၁၊၂။၁၀၂၃၆၇။ဇာ၄၁။၁၅၈)။

ဝိဂတဆဝိဏ္ဏ (တိ) | ဝိဂတ + ဆဝိဏ္ဏ | အရေအဆင်း-ကင်း - မရှိ - သော၊ အရေ အဆင်း မလှသော။ ဧဝံ ဥက္ကဏ္ဍိတဘာဝေန ကိသာ မမနိသန္တတဂတ္တာ ------ ဝိဝဏ္ဏာ ဝိဂတဆဝိဏ္ဏာ စ ဟုတွာ။ ထေရီ၄။၈၂။

ဝိဂတဇနဝါတ (တိ) | ဝိဂတ + ဇနဝါတ | ကင်း သော လူတို့ (ဝင်ထွက် သွားလာမှုကြောင့် ဖြစ်သည့်)လေရှိသော၊ လူတို့ (ဝင်ထွက်သွား လာမှုကြောင့်ဖြစ်သည့်) လေမှကင်းသော။

ဝိဇနဝါတာနိ (မ၊၂။၃၂၁)တိ ဝိဂတဇန-ဝါတာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။

ဝိဂတဇီဝိတ (တိ) [ဝိဂတ + ဇီဝိတ] ကင်းသော အသက်ရှိသော၊ အသက်မရှိသော၊ သေသော၊ သူ။ ဂတသတ္တန္တိ ဝိဂတဇီဝိတံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၃၇။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ သံ၊ ဋီ၊၁။ ၁၅၈)။

ဝိဂတတဏှ (တိ) [ဝိဂတာ + တဏှာ] ကင်း တဏှာရှိသော၊ တဏှာ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတပရိဠာဟ - ကြည့်။

ဝိဂတတထ (တိ) [ဝိဂတ + တထ] မှန်ကန်မှု မရှိသော၊ ချွတ်ယွင်းသော။ ဝိတထန္တိ ဝိဂတတထဘာဝံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။

ဝိဂတတပ (တိ) [ဝိဂတ + တပ] ကင်းသော ဥပုသ်သီလရှိသော၊ ဥပုသ်သီလ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိတတပေါ် အဖွုပ္ပတ္တောတိ ဝိဂတတပေါ ဟုတွာ ဥပဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀၈။

ဝိဂတတိဏ (တိ) [ဝိဂတ + တိဏ] ကင်းသော မြက်ရှိသော၊ မြက်-မရှိ-မပေါက်-သော။ တံ ဌာနံ ဝိဂတတိဏံ အဟောသိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၂၇။

ဝိဂတတုဒန (တိ) [ဝိဂတ + တုဒန] ကင်းသော-နှုတ်လုံထိုး-တုန်လှုပ်-ခြင်းရှိသော။ နှုတ်လုံထိုး-တုန်လုပ်-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ နိဗ္ဗိသေဝနန္တိ ဝိဂတတုဒနံ၊မာနဒပ္ပ(ဗ္ဗ)ဝသေန အပဂတပရိနိပ္ဖန္ဒန (ပရိပ္ဖန္ဒန)န္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၇။

ဝိဂတတေဇ (တိ) [ဝိဂတ + တေဇ] ပျက်စီးသော-တန်ခိုးရှိန်စော် အာနုဘော်-စွမ်းရည်-ရှိသော။ ဟတပ္ပဘာတိ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ဝိဂတတေဇာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃။

ဝိဂတတ္တ (န) [ဝိဂတ + တ္တ] (က) ကင်း-ဝေး-သည်၏အဖြစ်။ (ခ) ကင်းပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-သည်၏အဖြစ်။ (ဂ) ကင်းပြီး-ပယ်အပ်ပြီး-သည်၏အဖြစ်။ (က) ဝိဂတတ္တာ (မဟာနိ။ ၅၃)တိ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရာနံ ဝိဂတ-ဘာဝေန ဒူရဘာဝေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၃။ (ခ) ဝိတရာဂတ္တာတိ မဂ္ဂပ (ပ္ပ) ဋိဝေဓေန ရာဂဿ ဝိဂတတ္တာယေဝ (ဧပ) နေက္ခမ္မ-သင်္ခါတံ အရဟတ္တံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၂။ (သာရတ္ထ၊ ၃။၂၉၂-၌ ဝိဟတတ္တာ- ဟုရှိသည်။)။ (-မဋီ၊ ၃။၁၁၈)။ (ဂ) န ဧဝံ ဟောတီတိ ဗောဓိ-ပလ္လင်္ကေယေဝ ဣဿာမစ္ဆေရာနံ ဝိဂတတ္တာ ဧဝံ န ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇-၈။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၈-၌ ဝိဟတတ္တာ-ဟုရှိသည်။)။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅)။

ဝိဂတထိနမိဒ္ဓ (တိ) [ဝိဂတ + ထိနမိဒ္ဓ] ကင်းသော ထိန မိဒ္ဓရှိသော၊ ထိန မိဒ္ဓ-ကင်း-မရှိ-သော (က) ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) စိတ်။ (က) ဝိဂတထိနမိဒ္ဓေါ ခေါ အာဝုသော သာရိပုတ္တ ဘိက္ခုသံယော။ ဝိ၊၄။၃၆၃-၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၆။ ထိနမိဒ္ဓံ ပဟာယ ဝိဂတထိနမိဒ္ဓေါ ဝိဟရတိ (ဝိဟာသိ)။ ဒီ၊၁။၆၈၊၁၉၃။ ဒီ၊၃။၄၀။ မ၊၁။ ၃၄၂။ (ခ) ဣဒံ ပန စိတ္တံ --- ဝိဂတထိနမိဒ္ဓံ အနုဒ္ဓတံ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆန္တိ အတ္ထော။ မဋီ၊၂။ ၁၆၂။ (-ဒီဋီ၊၁။၂၅၈)။

ဝိဂတဒရထ (တိ) [ဝိဂတ + ဒရထ] (က)ကင်း-ပယ်အပ်-ငြိမ်းအေး-သော (ကိလေသာဟူသော) -ပူပန်-ပူလောင်-ခြင်းရှိသော။ (ခ) ကင်း-ကင်းပျောက်-သော-ပင်ပန်းမှု-နွမ်းနယ်မှု-ရှိသော။ (က) အသာရဒ္ဓေါတိ သော စ (ခေါ)---- ဝိဂတဒရထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၈။

အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၄၃။ ဝိဂတဒရထောတိ ဝိဂတကိလေသဒရထော။ ------ ဝူပသန္တဒရထပရိဠာဟော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅၄။ မ၊ ဋီ၊၁။ ၂၂၂။ အံ၊ ဋီ၊၃။ ၂၁၈။ ဝိဂတဒရထော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄)တိ ပဟီနဥဒ္ဒစ္စာဒိကိလေသဒရထော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၂၆၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၁၃၄)။ (ခ) သုဟိတံ ဝိဂတဒရထံ မဟာသတ္တံ ဇေတဒဝေါစ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၁၁။ ရမိတွာ ဝိဂတဒရထာ ပုနပ္ပုနံ ဣမမေဝ ကုဋိံ ပဝိသာမာတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၁၈။

ဝိဂတဒရထပရိဠာဟ (တိ) | ဝိဂတ + ဒရထ + ပရိဠာဟ | ကင်းသော စိုးရိမ် ပူပန်ခြင်းရှိသော၊ စိုးရိမ် ပူပန်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ‘ ဧတံ သန္တံ’ န္တိ ပဿတောတိ ဧတံ နေက္ခမံ သန္တံ ဝိဂတဒရထပရိဠာဟန္တိ ဧဝံ ပဿန္တာနံ ဘိက္ခူနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၉၇)။

ဝိဂတဒိဋ္ဌိက (တိ) | ဝိဂတာ + ဒိဋ္ဌိ။ သမာသ် အဆုံး၌ က-လာ။ | ကင်းသော-ဒိဋ္ဌိ-မိစ္ဆာ အယူ-ရှိသော။ “ကာမေသု ဝီတရာဂေါ ”တိ ဝတ္တဗ္ဗော ဟောတိ။ န ပန “ ဝိဂတ-ဒိဋ္ဌိကော”တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ (-မူလဋီ၊၃။ ၁၀၂-၃)။

ဝိဂတဒိဋ္ဌိယ (တိ) | ဝိဂတာ + ဒိဋ္ဌိ။ က-လာ၊ ၎င်း က-ကို ယ-ပြု။ | ကင်းသောဒိဋ္ဌိရှိသော။ ဝိဂတဒိဋ္ဌိက-ကြည့်။ “ ဝိဂတဒိဋ္ဌိယော”တိ ဝတ္တဗ္ဗောတိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။ ၃၆၇။

ဝိဂတဒုက္ခ (တိ) | ဝိဂတ + ဒုက္ခ | ကင်းသော ဆင်းရဲခြင်းရှိသော၊ ဆင်းရဲကင်းသော။ ဧဝံ ဝိဂတဒုက္ခာနံ ---- အမှာဒိသာနံ ဧတံ ဝစနံ သောဘတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၉၉)။

ဝိဂတဒေါမနဿ (တိ) | ဝိဂတ + ဒေါမနဿ | ကင်းသော - နှလုံးမသာယာ - စိတ်ဆင်းရဲ- စိုးရိမ်-ကြောင့်ကြ-ခြင်းရှိသော၊ နှလုံးမသာယာ-စိတ်ဆင်းရဲ-စိုးရိမ်-ကြောင့်ကြ-ခြင်းကင်းသော။ အဗျာပဇ္ဇာတိ ဝိဂတဒေါမနဿာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ဗျာပဇ္ဇံ ဝုစ္စတိ စိတ္တဒုက္ခံ၊ တဗ္ဗိရဟိတာ အဗျာပဇ္ဈာတိ အာဟ “ ဝိဂတ-ဒေါမနဿာ”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၃)။

ဝိဂတဒေါသ (တိ) | ဝိဂတ + ဒေါသ | ကင်းသော အပြစ်ဒေါသရှိသော၊ အပြစ်ဒေါသ-ကင်း-မရှိ-သော--- (က) သဘာဝနိရုတ္တိ မဟုတ်သော ဘာသာတစ်ပါးနှင့် မရောနှောသော။ (ခ) ဆီးနှင်းစသော အပြစ်ဒေါသမရှိသော။ (ဂ) အစ, အလယ်, အဆုံးသုံးပါးလုံး ကောင်းသော။ (ဃ)အနက်, သဒ္ဒါတို့နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အနက်, သဒ္ဒါချွတ်ယွင်းခြင်း မရှိသော။ (က) အာရောပေန္တော ဝိဂတဒေါသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ဝိဂတဒေါသန္တိ အသဘာဝနိရုတ္တိဘာသန္တရ-ရဟိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆။ မ၊ ဋီ၊၁။၁၇။ သံ၊ ဋီ၊၁။ ၁၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၉။ အသဘာဝနိရုတ္တိ-ဘာသန္တရသံကိဏ္ဏဒေါသဝိရဟိတတာယ ဝိဂတဒေါသာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀။ (ခ) စန္ဒော ယထာ ဒေါသိနပုဏ္ဏမာသိယာတိ ဝိဂတ-ဒေါသာယ ပုဏ္ဏမာယ ----- စန္ဒိမာ ဝိယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၀)။ (ဂ) ယံ ဟိ သဗ္ဗသော ဝိဂတဒေါသံ၊ တံ ပရိပုဏ္ဏ-ဂုဏာမေဝ ဟောတီတိ “ နိဒ္ဒေါသ” န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၀။ (ဃ) နိဒ္ဒေါသာယာတိ အတ္ထတော (စ) ဗျဉ္ဇနတော (စ) ဝိဂတ-ဒေါသာယ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။

ဝိဂတဒေါသမလ (တိ) [ဝိဂတ+ဒေါသ+မလ] ကင်းသော အပြစ်တည်းဟူသော အညစ်အကြေးရှိသော၊ အပြစ်တည်းဟူသော အညစ်အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော။ ပသန္နံ ဝိဂတဒေါသမလတ္တာ ပသာဒနီယတ္တာ စ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၆၂။

ဝိဂတခုရ (တိ) [ဝိဂတ + ခုရ] ကင်းသော-တုဘက်-ပြိုင်ဘက်-ရှိသော၊ ပြိုင်ဘက်-ကင်း-မရှိ-သော၊ အတုမရှိသော၊ သူ။ ဝိခုရော (သုတ္တနိ။ ၄၃၀)တိ ဝိဂတခုရော၊ အပ္ပဋိမောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝိဂတဓူမ (တိ) [ဝိဂတ + ဓူမ] (၁) (က) ကင်းသော(အမျက်ဒေါသဟူသော) အခိုးရှိသော။ (ခ) ကင်းသော (ကိလေသာဟူသော) အခိုး-အပူ-ရှိသော။ (၂) ကင်းသော မီးခိုးရှိသော။ (၁) (က) ဝိဓူမောတိ ကောဓဓူမေန ဝိဂတ-ဓူမော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၄။ ဝိဓူမ (က) လည်းကြည့်။ (ခ) ဝိဓူပေတီတိ ဝဋ္ဋတ္တယသင်္ခါတံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိဂတဓူမံ ဝိဂတသန္တာပံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၉။ (၂) မဟန္တံ အကာသိ စိတကံ၊ ကတွာ အင်္ဂါရဂတ္တကန္တိ ဝီတစ္စိကံ ဝိဂတဓူမံ -------။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၈။ (- ၂၇၆)။

ဝိဂတဓူမင်္ဂါရ (တိ) [ဝိဂတ + ဓူမ + အင်္ဂါရ] ကင်းသောမီးခိုး, မီးကျီးရှိသော၊မီးခိုး, မီးကျီး-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝီတင်္ဂါရာ ဝီတဓူမာတိ ပစိတ္တာ ခါဒိတဗ္ဗာဘာဝတော ဝိဂတဓူမင်္ဂါရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

ဝိဂတဓူမဝလာဟက (တိ) [ဝိဂတ + ဓူမ + ဝလာဟက] ကင်းသော အခိုး, မိုးတိမ်ရှိသော။ ကပ္ပဝိနာသကသူရိယေ ဝတ္တမာနေ ဝိဂတဓူမဝလာဟကံ အာဒါသမဏ္ဍလံ ဝိယ နိမ္မလံ နဘံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၆။

ဝိဂတနန္ဒ (တိ) [ဝိဂတ + နန္ဒ] ကင်းသော-အနှောင်အဖွဲ့ - အမြစ် - အရင်း - ရှိသော၊ အနှောင်အဖွဲ့-အမြစ်-အရင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိနန္ဒီကတာတိ ဝိဂတနန္ဒာ ဝိဂတ-ဗန္ဓနာ ကတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၀။ ဝိနန္ဒီကတာတိ ဝိဂတနန္ဒာ ဝိဂတမူလာ ကတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၈၇။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁)။

ဝိဂတနိကန္တိဘူတ (တိ) [ဝိဂတာ + နိကန္တိ + ဘူတ။ ဝိဂတဝါယ-ကြည့်။] ကင်းသောယုတ်ညံ့သည့် တဏှာရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ တဏှာ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဗျန္တီဘူတန္တိ ဝိဂတနိကန္တိဘူတံ၊ နိတ္တဏှန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဝိဂတနိမိတ္တ (တိ) [ဝိဂတ + နိမိတ္တ] (၁) ကင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ (န) (၂) ကင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း (၁) (၂) ဂေဟာဿိတဒေါမနဿံ နာမ ကာမဂုဏာနံ အပ္ပဋိလာဘနိမိတ္တံ ဝိဂတနိမိတ္တဥ္စ ဥပ္ပန္န-နကဒေါမနဿံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၅။

ဝိဂတနိမိသ (တိ) [ဝိဂတ + နိမိသ] ကင်းသော - မျက်စိမှိတ် - မျက်တောင်ခတ်-ခြင်းရှိသော၊ မျက်စိမှိတ်-မျက်တောင်ခတ်-ခြင်း-ကင်း - မရှိ - သော၊ မျက်စိမမှိတ်သော။ အနိမိသေဟီတိ ဝိဂတနိမိသေဟိ ဥမ္မီလန္တေဟေဝ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂။

ဝိဂတနီဝရဏ (တိ) [ဝိဂတ + နီဝရဏ] ကင်းသော နီဝရဏရှိသော၊ နီဝရဏ-ကင်း-မရှိ-သော။ အာလောကသညီတိ ------ ဝိဂတနီဝရဏာယ ပရိသုဒ္ဓါယ သညာယ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၃။ ဝိဂတနီဝရဏော ဖလသမာပတ္တိံ အပ္ပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။

ဝိဂတနီဝရဏကိလမထ (တိ) [ဝိဂတ + နီဝရဏ + ကိလမထ] ကင်းပြီးသော နီဝရဏ တည်းဟူသော ပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ နီဝရဏ တည်းဟူသော ပင်ပန်းခြင်းကင်း ပြီးသော။ ဣမယာပိ ဥပစာရဇ္ဈာန- သန္တိသယေန ဝိဂတနီဝရဏကိလမထသ ပဌမဇ္ဈာနုဂမနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

ဝိဂတန္တ (တိ) [ဝိဂတ + အန္တ။ ဝိဂတန္တော ကတာတိ ဣဒါနိ ကာတဗ္ဗော အန္တော ဧတေသံ နတ္ထီတိ ဝိဂတန္တာ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၆။ ဝိဂတော အန္တော ဧတေသံ အဘိဇ္ဈာ- ဒေါမနဿာနန္တိ ဝိဂတန္တာ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၆၃။ ဝိဂတန္တ - ၌ အန္တ-သဒ္ဒါ ကောဋ္ဌ- အနက်ကို ဟောသည်။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၄။ မရိယာဒ-အနက်လည်း သင့်သည်။ ထေရ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၉၃။] (၁) (က) (ကာမဝိတက် စသည်၏) ကင်းသော - အပိုင်းအခြား- အစွန်းအမြိတ် - အစအန - ရှိသော၊ အပိုင်း အခြား - အစွန်းအမြိတ် - အစအန-ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန် - မရှိသော။ (ခ) (ကာမ ဝိတက်စသည်၏) ကင်းသော-အပိုင်းအခြား- အစွန်းအမြိတ်-အစအန-ရှိသော၊ အပိုင်းအ ခြား-အစွန်းအမြိတ်-အစအန-အကြွင်းအ ကျန်-မရှိသော။ ဆုတ်နစ်စေ-ထက်ဝန်းကျင် မှပယ်ဖြတ်-အပ်သော။ (ဂ) (အာသဝဋ္ဌာနီယ တရားတို့မှ) ကင်းသော-အပိုင်းအခြား- အစွန်းအမြိတ်-အစအန-ရှိသော၊ အပိုင်း အခြား - အစွန်းအမြိတ် - အစအန - ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်- မရှိသော၊ ထွက်မြောက်- မယှဉ်-သော။ (၂) (ကြွေးမြီ၏) ကင်းသော- အပိုင်းအခြား - အစွန်းအမြိတ် - အစအန- ရှိသော၊ အပိုင်းအခြား - အစွန်းအမြိတ်- အစအန - အကြွင်းအကျန် - မရှိသော၊ လုံး၀-ဆောင်နှင်း-ပေးဆပ်-ပြီးသော။ (၃) ကင်းသော- အယုတ်တဏှာ-.တဏှာယုတ်- ရှိသော၊ တဏှာမရှိသော။ (၄) (သရက်သီး မှည့်၏) ကင်းသော -အပိုင်းအခြား -အစွန်း အမြိတ် - အစအန - ရှိသော၊ ကုန်ပြီးသော သရက်သီးမှည့်ရှိသော။

(၁) (က) (ကာမဝိတက်စသည်၏) ကင်းသော- အပိုင်းအခြား -အစွန်းအမြိတ်- အစအန-ရှိသော၊ အပိုင်းအခြား-အစွန်း အမြိတ်-အစအန - ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန်- မရှိသော။ အထ ခေါ နံ (တေ) ဗုဒ္ဓိ- ကရောတိ ဝိဂတန္တံ ကရောတိ၊ ယထာသ (ယထာ တေသံ) အန္တောပိ နာဝသိဿတိ အန္တမသော ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ၊ တထာ နံ (တေ) ကရောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။

(ခ) (ကာမဝိတက်စသည်၏) ကင်း သော-အပိုင်းအခြား - အစွန်းအမြိတ် - အစ အန-ရှိသော၊ အပိုင်းအခြား-အစွန်းအမြိတ်- အစအန-အကြွင်းအကျန်-မရှိသော၊ ဆုတ် နစ်စေ-ထက်ဝန်းကျင်မှပယ်ဖြတ်-အပ်သော။ ဗျန္တီမေဝ နံ အကာသိန္တိ ဝိဂတန္တံ နိသေသံ ပရိဝဋ္ဋုမံ ပရိစ္ဆိန္နမေဝ နံ အကာသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၅။ (ဂ) (အာသဝဋ္ဌာနီယတရားတို့မှ) ကင်းသော -အပိုင်းအခြား -အစွန်းအမြိတ်- အစအန-ရှိသော၊ အပိုင်းအခြား-အစွန်း အမြိတ် -အစအန -ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန် မရှိသော၊ ထွက်မြောက် - မယှဉ် - သော။ ဗျန္တီဘူတေနာတိ အာသဝဋ္ဌာနီယဓမ္မေဟိ ဝိဂတန္တေန နိဿဋေန ဝိသံယုတ္တေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ အသေသေတွာ အာသဝဋ္ဌာနီယာနဉ္စ ဓမ္မာနံ တတ္ထ ဝိဂတတ္တာ တေသံ ဝသေန ဝိဂတန္တေန။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၆။

(၂) (ကြေးမြီ၏) ကင်းသော-အပိုင်းအခြား-အစွန်းအမြိတ် -အစအန -ရှိသော၊ အပိုင်းအခြား-အစွန်းအမြိတ် -အစအန -အကြွင်းအကျန်-မရှိသော၊ လုံးဝ-ဆောင်နှင်း-ပေးဆပ်-ပြီးသော။ ဗျန္တိ (ဗျန္တိံ) ကရေယျာတိ ဝိဂတန္တာနိ (ဝိဂတန္တံ) ကရေယျ၊ ယထာ တေသံ ကာကဏိကမတ္တောပိ ပရိယန္တော နာမ နာဝသိဿတိ၊ ဧဝံ ကရေယျ၊ သဗ္ဗသော ပဋိနိယျာတေယျာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၉ - ၉၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ တေသန္တိ ဣဏာဝသေန ဂဟိတဓနာနံ။ ပရိယန္တောတိ ဒါတဗ္ဗသေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁၂၅၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၂၇။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၄)။

(၃) ကင်းသော-အယုတ်တဏှာ-တဏှာယုတ်-ရှိသော၊ တဏှာမရှိသော။ အန္တော ဝုစ္စတိ လာမကဋ္ဌေန တဏှာ၊ ဗျန္တံ ဝိဂတန္တံ ဘူတန္တိ ဗျန္တိဘူတန္တိ အာဟ "နိရတိဘူတံ၊ နိတ္တဏှန္တိ အတ္ထော"တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၂၈၅။ (အံ၊ ဋီ၊၃။၂၃၄။) (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆-၌ နိယတိဘူတံ-ဟု ရှိ၍ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄-၌ ဝိဂတဝါယံ - ဟု ရှိသည်။ သျှာ - မူ၌ရှိသော ဝိဂတန္တိဘူတံ၊ နိတ္တဏှန္တိ - ဟူသော ပါဌ်သည် သင့်ဖွယ်ရာ ရှိသည်။) (၄) (သရက်သီးမှည့်၏) ကင်းသော- အပိုင်းအခြား - အစွန်းအမြိတ်-အစအန-ရှိသော၊ ကုန်ပြီးသောသရက်သီးမှည့်ရှိသော။ ဗျန္တိဘူတောတိ တဿ အမ္ဗပက္ကဿ ဝိဂတန္တော ဇာတော၊ ပရိက္ခီဏအမ္ဗပက္ကော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅။

ဝိဂတန္တကရဏ (န) [ဝိဂတန္တ + ကရဏ] ကင်းသော -အပိုင်းအခြား -အစွန်းအမြိတ်-ရှိအောင် ပြုခြင်း၊ အပိုင်းအခြား - အစွန်းအမြိတ်-အကြွင်းအကျန်-မရှိအောင်ပြုခြင်း။ တပဿာ ဗျန္တိဘာဝန္တိ ဒုက္ကရတာပေန ဝိဂတန္တကရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

ဝိဂတန္တဘာဝ (ပု) [ဝိဂတန္တ + ဘာဝ] ကင်းသော-အပိုင်းအခြား-အစွန်းအမြိတ်-ရှိသည်၏အဖြစ်၊ အပိုင်းအခြား-အစွန်းအမြိတ်-အကြွင်းအကျန်-မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ ပယ်ဖြတ်သည် - ဆုတ်နစ်စေသည်၏-အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ဗျန္တိဘာဝန္တိ ဝိဂတန္တဘာဝံ တေသံ ကမ္မာနံ ပရိစ္ဆေဒပရိဝဋုမတာကရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။

ဝိဂတန္တ (န္တိ) ဘူတ (တိ) [ဝိဂတန္တ + ဘူတ။ ဤ - လာသော် ဝိဂတန္တိဘူတ - ဟု ပြီး၍ မလာသော် ဝိဂတန္တဘူတ - ဟုပြီးသည်။] (၁) (အာသဝဋ္ဌာနီယတရားတို့မှ) ကင်းသော-အပိုင်းအခြား-အစွန်းအမြိတ်-ရှိသော၊ အပိုင်းအခြား - အစွန်းအမြိတ် - အကြွင်းအကျန်-မရှိသော၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အားဖြင့်သော်လည်း-မကပ်ငြိ-မယှဉ်-မနှီးနှော-သော။ (၂) ကင်းသော-အယုတ်တဏှာ-တဏှာယုတ် - ရှိသည် - ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ တဏှာမရှိသည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (၁) (၂) ဗျန္တိ (န္တိ) ဘူတန္တိ ဝိဂတန္တ (န္တိ) ဘူတံ၊ ဧကဒေသေနာပိ အနလ္လီနံ ဝိသံယုတ္တံ (ဝိပ္ပမုတ္တံ) ဝိသံသဋ္ဌံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (ဤ၌ ဝိသံယုတ္တံ-ပုဒ်သာ ရှေးပုဒ်, နောက်ပုဒ်တို့အား လျော်သောကြောင့် ကောင်းသည်။) အန္တော ဝုစ္စတိ လာမကဋ္ဌေန တဏှာ၊ ဗျန္တံ ဝိဂတန္တံ ဘူတန္တိ ဗျန္တိဘူတန္တိ အာဟ " ဝိဂတန္တဘူတ "န္တိ ၊ နိတ္တဏှန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၄။

ဝိဂတန္ဓကာရ (တိ) [ဝိဂတ + အန္ဓကာရ] ကင်းသော -အမိုက်မှောင် -အမိုက်တိုက်-ရှိသော၊ အမိုက်မှောင်-အမိုက်တိုက်-ကင်း-မရှိ-သော။ ဩဘဂ္ဂပဒါလီတော ဂဟာနုပ္ပဒေသော ဝိယ ဝိဂတန္ဓကာရော ဝိဘူတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၂။ - ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉)။

ဝိဂတန္ဓကာရာဝရဏ (တိ) [ဝိဂတ+အန္ဓကာရ+အာဝရဏ] ကင်းသော - အမိုက်တိုက်-အမိုက်မှောင် - ဟူသော - အပိတ်အပင်-ရှိသော၊ အမိုက်တိုက်-အမိုက်မှောင်-ဟူသော အပိတ်အပင်-ကင်း-မရှိ-သော။ တသောဝံ ဘာဝယတော ဩဘာသဇာတံ စိတ္တံ ဟောတိ ဝိဂတန္ဓကာရာဝရဏံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၅။

ဝိဂတပက္ခစမ္မ (တိ) [ဝိဂတ + ပက္ခ + စမ္မ] ကင်းသော အတောင် , အရေရှိသော၊ အတောင် , အရေ - ကင်း - မရှိ - သော။ နိပ္ပက္ခစမ္မေတိ ဝိဂတပက္ခစမ္မေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၃။

ဝိဂတပက္ခလောမစမ္မ (တိ) [ဝိဂတ + ပက္ခ + လောမ + စမ္မ] ကင်းသော အတောင်, အမွေး, အရေရှိသော၊ အတောင်, အမွေး, အရေ-ကင်း-မရှိ-သော။ နိပ္ပက္ခစမ္မေတိ ဝိဂတပက္ခလောမစမ္မေ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဝိဂတပစ္စတ္ထိက (တိ) [ဝိဂတ + ပစ္စတ္ထိက] ကင်းသော ရန်သူရှိသော၊ ရန်သူ-ကင်း-မရှိ-သော။ အသပတ္တန္တိ ဝိဂတပစ္စတ္ထိကံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိဂတပစ္စယ (ပု) [ဝိဂတ + ပစ္စယ] (ပဋ္ဌာန်းကျမ်းလာ) ဝိဂတပစ္စည်း။ (ကင်းလည်းကင်း, ကျေးဇူးလည်း ပြုတတ်သော တရား၊ နေရောင်၏ ဝင်ခြင်း, ကင်းခြင်းသည် လရောင်ဖြစ်ခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ မိမိ၏သဘော ကင်းသည်ဖြစ်၍ (ကင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့်) ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား)။ ဝိဂတပစ္စယော အဝိဂတပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁။ ဝိဂတပစ္စ-ယောတိ ------ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓမ္မာနံ ဝိဂတပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၉။ တေ ဧဝ ဝိဂတဘာဝေန ဥပကာရကတ္တာ ဝိဂတပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၂။ သဘာဝဝိ-ဝိဂမေန အပ္ပဝတ္တမာနာနံ သဘာဝဝိဂမေန ဥပကာရကတာ ဝိဂတပစ္စယတာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။ အတ္တနော သဘာဝဝိဂမေနေန အပ္ပဝတ္တမာနာနံ ဝိဂတဘာဝေန ဥပကာ-ရကာယေဝ ဓမ္မာ ဝိဂတပစ္စယော။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၄၅။

ဝိဂတပစ္စယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဂတပစ္စယ + နိဒ္ဒေသ] ဝိဂတပစ္စည်း၏ အကျယ်၊ ဝိဂတပစ္စည်းကို အကျယ်ပြရာစကား။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၉။ ဝိဂတပစ္စယနိဒ္ဒေသေ သမနန္တရဝိဂတာတိ သမနန္တရမေဝ ဝိဂတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၆။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၄။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၃-၄။

ဝိဂတပစ္စယုဒ္ဓါရဏ (နု) [ဝိဂတပစ္စယ + ဥဒ္ဓါရဏ] ဝိဂတပစ္စည်းကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ တေန ဝိဂတပစ္စယုဒ္ဓါရဏေန ဩသာနစတုက္ကံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၇၂။

ဝိဂတပည (တိ) [ဝိဂတာ + ပညာ] ကင်းသော ဉာဏ်ပညာရှိသော တရား၊ ဉာဏ်ပညာ-ကင်း - မရှိ - သော တရား (ဝိစိကိစ္ဆာ-စေတသိက်) ။ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိဂတပညာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃)။

ဝိဂတပဋိဃ (တိ) [ဝိဂတ + ပဋိဃ] ကင်းသောအမျက်ဒေါသရှိသော၊ အမျက်ဒေါသ-ကင်း-မရှိ-သော။ ယော ဧဝံ သဗ္ဗသတ္တေသု

ဝိဂတပဋိယတာယ နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော နေဝ ကဉ္စိ သယံ ဟနတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၂၄၁၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။

ဝိဂတပ (ပွ) ဋိပက္ခ (တိ) [ဝိဂတ + ပဋိပက္ခ] ကင်းသော ဆန့်ကျင်ဘက်ရှိသော၊ ဆန့်ကျင်ဘက်-ကင်း-မရှိ-သော။ တာပိ ဟိ ဝိဂတ-ပဋိပက္ခတာယ ဝိဂတမလာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁။သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၃)။ (မ၊ဋီ၊၁။၁၁။ သံ။ ဋီ၊၁။ ၁၀ - တို့၌ မလပဋိပက္ခတာယ ဂတမလာ - ဟုရှိ၏၊ ထိုပါဌ်ကောင်းသည်။)

ဝိဂတပရိယာယ (ပု) [ဝိဂတ + ပရိယာယ] (၁) ကင်းခြင်းဟူသော - ပရိယာယ် -အကြောင်း။ (၂) ဝိဂတသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်၊ ဝိဂတ-ပရိယာယ်-ဝေဝုစ်။ (၁) တဿ စ တထာ ဝုတ္တတ္တာ ကမ္မံ ဘဝိတ္ဘာ ဝိဂတပရိ-ယာယေန။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။ (၂) ဝိဂတသဒ္ဒဿ ဝိဂတပရိယာယတံ ဒဿေတိ ဝိဂတတ္တာတိ က္ကမိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၅။

ဝိဂတပရိဿမ (တိ) [ဝိဂတ + ပရိဿမ] ကင်းသော ပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ပင်ပန်းခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝီရိယ၀ါ သူရော သော အယံ ပေါသော ဝိဿမိ ဝိဂတပရိဿမော အဟောသိ။ အလင်္ကာ၊ဋီ၊သစ်။၆၅။

ဝိဂတပရိဠာဟ (တိ) [ဝိဂတ+ပရိဠာဟ] ကင်းသော ပူပန်ခြင်းရှိသော၊ ပူပန်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ က္ကမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာမေ ဝီတရာဂေါ ဟောတိ ----- ဝိဂတပိပါသော ဝိဂတပရိဠာဟော ဝိဂတတဏှော။ မ၊၁။ ၁၄၈။ သံ၊၂။၇၊၁၀၊၅၅။ အံ၊၁။၄၉၄။

ဝိဂတပါပ (တိ) [ဝိဂတ + ပါပ] ကင်းသော အကုသိုလ်တရားရှိသော၊ အထူးသဖြင့်တုန်လှုပ်စေ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော အကုသိုလ်တရားရှိသော။ ဝိဂတပါပေါ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃)တိ သဗ္ဗသော သမုစ္ဆိန္နနေန ဝိနိဒ္ဓုတပါပဓမ္မော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၅။

ဝိဂတပိပါသ (တိ) [ဝိဂတ+ပိပါသ]ကင်းသော မွတ်သိပ်ခြင်းရှိသော၊ ဝိဂတပရိဠာဟ-ကြည့်။

ဝိဂတပိလောဟိတ¹ (တိ) [ဝိဂတ+ပိလောတိက] ကင်းသော-အဝတ်-ပုဆိုး-ဟောင်း-ရှိသော။ အဝတ်-ပုဆိုး -ဟောင်း-မှ ကင်းသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဂတပိလောတိက² (တိ) [ဝိဂတပိလောတိက+ဏ] ကင်းသော-အဝတ်-ပုဆိုး-ဟောင်းရှိသူနှင့်တူသော။ (ပိလောတိကသဒ္ဒါ-အဝတ်ပုဆိုး-ငယ်အနက်, အမိုက်ဒေ၊နက်တို့ကိုလည်း ဟောနိုင်သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ယင်းအနက်တို့ အားလျော်စွာ မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်သေး၏)။ ဆိန္နပိလောတိကာဘာဝေန ဝိဂတပိလော-တိကော ဓမ္မော။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၁။

ဝိဂတပေမ (တိ) [ဝိဂတ + ပေမ] ကင်းသော ချစ်ခြင်းရှိသော၊ ချစ်ခြင်း-ချစ်ခင်မှု-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတစ္ဆန္ဒော ဝိဂတပေမော။ မ၊၁။၁၄၈။ အံ၊၁။၄၉၄။ (-သံ၊၂။၇)။

ဝိဂတပ္ပမောဟ (တိ) [ဝိဂတ + ပမောဟ] ကင်းသော - တွေဝေခြင်း -မောဟ-ရှိသော၊ တွေဝေခြင်း - မောဟ - ကင်း -မရှိ-သော။ က္ကဒါနိ တေသု အညေသု စ ဓမ္မေသု ဝိဂတပ္ပမောဟဿ အတ္တနော နိဗ္ဗိဝါဒတံ ဒဿေန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။

ဝိဂတဗန္ဓန (တိ) [ဝိဂတ + ဧန္ဓန] ကင်းသော အနှောင်အဖွဲ့ရှိသော၊ အနှောင်အဖွဲ့-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိနဋ္ဌိကတာတိ ဝိဂတနဋ္ဌာ ဝိဂတဗန္ဓနာ ကတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။

ဝိဂတဗုဒ္ဓါလောက (တိ) [ဝိဂတ + ဗုဒ္ဓါလောက။ (ဗုဒ္ဓ + အာလောက)] ကင်းသောဘုရားဟူသော အရောင်အလင်းရှိသော၊

ဘုရားဟူသော အရောင်အလင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဗုဒ္ဓသုညော ဝိဂတဗုဒ္ဓါလောကော အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဝိဂတဗျာပါဒ (တိ) [ဝိဂတ + ဗျာပါဒ] ကင်းသော - အမျက်ထွက် - နှိပ်စက်ဖျက်ဆီး-မကောင်းကြံစည်-ခြင်းရှိသော၊ အမျက်ထွက်-နှိပ်စက်ဖျက်ဆီး - မကောင်းကြံစည် -ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ သ ခေါ သော ဂါမဏိ (ကာလာမာ ဘိက္ခဝေ) အရိယသာဝကော ဧဝံ ဝိဂတာဘိဇ္ဈော ဝိဂတဗျာပါဒေါ။ သံ၊၂။၅ဝ၆။ အံ၊၁။၁၉၂၊၁၉၇။ အံ၊၃။၅ဝ၃။

ဝိဂတဘယ (တိ) [ဝိဂတ + ဘယ] ကင်းသော ဘေးရန်ရှိသော၊ ဘေးရန်း-ကင်း-မရှိသော။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ တံ ဝိဂဘယ (ဝိ၊ ၄။ ၃၄၁။ ဥဒါန။ ၁ဝဝ) န္တိ တံ ဧဝရူပံ ယထာဝုတ္တဂုဏာသမန္နာဂတံ ခီဏာသဝံ ------- ဘယဟေတုဝိဂမေန ဝိဂတဘယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။

ဝိဂတဘယဘေရဝ(တိ) [ဝိဂတ+ဘယ+ဘေရဝ] ကင်းသော -ကြောက်ရွံ့ခြင်း -ကြောက်ဖွယ် အာရုံ-ရှိသော။ ဝိဂတဘယဘေရဝံ ဝိဂတ-လောမဟံသံ ဝိဂတဘယသာရဇ္ဇံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။ ဧတေ ဟိ တယော သေဋ္ဌာ ဝိဂတ-ဘယဘေရဝါ ဂိရိဂဗ္ဘရေ နိသီဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (ဧတ္ထ ဘယံ စိတ္တုတြာသောပိ အာရမ္မဏမ္ပိ၊ ဘေရဝံ အာရမ္မဏမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။)

ဝိဂတဘယသန္တာသ (တိ) [ဝိဂတ + ဘယ + သန္တာသ] ကင်းသောကြောက်ထိတ်လန့်ခြင်း ရှိသော၊ ကြောက်ထိတ်လန့်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဘန္တေ နာဂသေန ဘာသိတမ္ပေတံ ဘဂဝတာ " ဝိဂတဘယသန္တာသာ အရ-ဟန္တော "တိ။ မိလိန္ဒ။၂ဝ၄။

ဝိဂတဘယသာရဇ္ဇ (တိ) [ဝိဂတ+ဘယ+သာရဇ္ဇ] ကင်းသော ကြောက်ခြင်း, တွန့်ရွံ့-ရွံ့ရှာ-ခြင်း ရှိသော။ ဝိဂတဘယဘေရဝ - ကြည့်။

ဝိဂတဘဝ (တိ) [ဝိဂတ + ဘဝ] ကင်းသော ပွားစီးခြင်းရှိသော။ ဝိဂတဘဝတာယ ဝိဂတ-ဘဝသမ္ဘုတတာယ စ ဝိဘဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ ၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၈။ ဝိဂတဘဝတာ-ယာတိ အပဂတဝဍ္ဎိတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၉၇။

ဝိဂတဘဝဗန္ဓ (တိ) [ဝိဂတ + ဘဝဗန္ဓ] ဘဝ ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့-ကင်း-မရှိ-သော။ အထ ဝိဂတဘဝဗန္ဓော ကကုသန္ဓော သတ္ထာ ---- တဒ္ဓ ဇနသမူဟမဒ္ဒသ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။

ဝိဂတဘာဝ (ပု) [ဝိဂတ + ဘာဝ] (၁) ကင်း ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-သည်၏အဖြစ်။ (၂) ကွာဝေးသည်၏အဖြစ်။ (၁) တေ ဧဝ ဝိဂတ-ဘာဝေန ဥပကာရတ္တာ ဝိဂတပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၂။ (၂) ဝိဂတတ္တာတိ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရာနံ ဝိဂတဘာဝေန ဒူရဘာဝေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။

ဝိဂတဘူတ (တိ) [ဝိဂတ + ဘူတ] အမှန်-ကင်း-မရှိ-သော၊ ချွတ်ယွင်းသော စကားရှိသော။ ဝိဘူတ (သုတ္တနိ။၃၈၂) ဝိဂတဘူတ အလိကဝါဒီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ ဝိဂတဘူတာ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇)တိ ဝိဂတသစ္စ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၁။

ဝိဂတမံသ (တိ) [ဝိဂတ + မံသ] ကင်းသော အသားရှိသော၊ အသား-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတမံသာယ ဟိ အဋ္ဌိသင်္ခလိကာယ ဧကဋ္ဌမ္ပိ ဝါ ကက်လသဒ္ဒေါ နိရုဠှော။ သာရတ္ထ၊၃။၈၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၁။

ဝိဂတမစ္ဆရ (တိ) [ဝိဂတ + မစ္ဆရ] ကင်းသော-ဝန်တို-မှု-ခြင်း-ရှိသော၊ ဝန်တို-မှု-ခြင်း-မရှိ-သော။ သော ဝုစ္စတိ ဝီတမစ္ဆရော

ဝိဂတမစ္ဆရော။ မဟာနိ။၃၅၁။

ဝိဂတမစ္ဆရိယ (တိ) [ဝိဂတ + မစ္ဆရိယ] ဝိဂတမစ္ဆရ - ကြည့်။ ဝိဂတမစ္ဆရိယတာယ ကာရုဏိကတာယ စ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၆။

ဝိဂတမစ္ဆရိယမလ (တိ) [ဝိဂတ + မစ္ဆရိယ + မလ] ကင်းသောဝန်တိုခြင်းဟူသောအညစ်အကြေးရှိသော၊ ဝန်တိုခြင်းဟူသော အညစ်အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေနာတိ ဝိဂတမစ္ဆရိယမလေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ မစ္ဆရိယမေဝ မလံ မစ္ဆရိယမလံ၊ စိတ္တဿ မလိနသဘာဝါပါဒနတော ဝိဂတံ မလမစ္ဆရိယံ ဧတ္ထာတိ ဝိဂတမစ္ဆရိယမလံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။

ဝိဂတမစ္ဆေရ (တိ) [ဝိဂတ + မစ္ဆေရ] ဝိဂတမစ္ဆရ - ကြည့်။ သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓတာယ ပန ဝိဂတမစ္ဆေရတာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၂။၁၂၈။

ဝိဂတမစ္ဆေရမလ (တိ) [ဝိဂတ + မစ္ဆေရမလ] ဝိဂတမစ္ဆရိယမလ - ကြည့်။ ဝိဂတမစ္ဆေရမလေန ပန ပရိသုဒ္ဓေနေဝ စေတသာ ခါဒိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

ဝိဂတမဒ (တိ) [ဝိဂတ + မဒ] (၁) ကင်းသော မာန်ယစ်ခြင်း စသည်ရှိသော၊ မာန်ယစ်ခြင်း စသည်-ကင်း-မရှိ-သော။ (၂) ကင်း-ပြေ-သော သေအရက် ယစ်မူးခြင်းရှိသော၊ သေအရက် ယစ်မူးခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ (၁) ဝိဂတမဒေါ ခေါ ပန သော ဘဂဝါ အာဟာရံ အာဟာရေတိ။ဒီ၊၂။၁၈၀၊၁၈၅။ ဝိဂတမဒေါ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၂)တိ မာနမဒါဒီနံ အဘာဝေန နိမ္မဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၂၄။ (၂) ဝိဂတမဒေါ " ပုတ္တံ မေ အာနေထာ "တိ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

ဝိဂတမနသက်ပ္ပ (တိ) [ဝိဂတ + မနသက်ပ္ပ] ကင်းသော စိတ်အကြံရှိသော။ ယံ ဒိသွာ ဝိမနော အညတရသ္မိံ အာရမ္မဏေ ဝိဂတမနသက်ပ္ပေါ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဝိဂတမရဏဘယ (တိ) [ဝိဂတ +မရဏဘယ] သေဘေးမှ ကြောက်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ သေဘေးကို မကြောက်သော။ အယံ ဝိဂတမရဏဘယော ဟုတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၉။

ဝိဂတမရိယာဒ (တိ) [ဝိဂတာ + မရိယာဒါ] ကင်းသော အပိုင်းအခြားရှိသော။

ဝိဂတမရိယာဒကတ (တိ) [ဝိဂတမရိယာဒ + ကတ] ကင်းသော အပိုင်းအခြားရှိ-သည်ကို -အောင်-ပြု-ပြုကျင့် -အပ်သော။ ဝိဂတမရိယာဒီကတေန စေတသာတိ ဝိဂတမရိယာဒကတေန စိတ္တေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။

ဝိဂတမလ (တိ) [ဝိဂတ + မလ] ကင်းသော-အညစ်အကြေး - အပြစ်ဒေါသ - ရှိသော၊ အညစ်အကြေး -အပြစ်ဒေါသ -ကင်း-မရှိ-သော (က) ဆီးနှင်း၊ မြူ၊ တိမ်စသည့်အညစ်အကြေး မရှိသော။ (ခ) အဝိဇ္ဇာစသည့် အညစ်အကြေး မရှိသော။ (ဂ) ရာဂ၊ ဒေါသ စသည့် အညစ်အကြေး မရှိသော။ (က) ဝိဂတမလော၀ ဘာဏုမာ (သံ၊၁။၁၉၇)တိ ဝိဂတမလော အာဒိစ္စော ဝိယ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ ဝိဂတမလောတိ အဗ္ဘာမဟိကာဒီဟိ ဝိဂတူပက္ကိလေသော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၄-၅။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀)။ (ခ) ဝိမလန္တိ အဝိဇ္ဇာဒီဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတာယ ဝိဂတမလံ။ ထေရီ ဋ္ဌ။၉၇။ (ဂ) ဝိမလာ သန်မုတ္တာဝါတိ ------------ ဝိဂတမလာ ရာဂါဒိမလရဟိတာ။ ထေရီ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ (- ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃)။

ဝိဂတမလမစ္ဆေရ (တိ) [ဝိဂတ+မလ+မစ္ဆေရ] (၁) ဝိဂတမစ္ဆရိယမလ - ကြည့်။ (၂) ကင်းသော ရာဂ, ဒေါသစသော အညစ်အကြေးနှင့် ဝန်တိုခြင်းရှိသော၊ ရာဂ, ဒေါသစသော အညစ်အကြေးနှင့် ဝန်တိုခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ (၁) ဝိဂတမစ္ဆေရေန စေတသာ။ သံ၊ ၁။၂၃၀-၁။ အံ၊ ၁။ ၁၄၉၊ ၂၂၇၊ ၃၇၇။ ဝိဂတမစ္ဆရိယမလ - လည်းကြည့်။ (၂) ဝိဂတမလမစ္ဆေရေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၆)တိ အညေသမ္ပိ ရာဂဒေါသာဒိမလာနဉ္စ မစ္ဆေရဿ စ ဝိဂတတ္တာ ဝိဂတမလ-မစ္ဆေရေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၇။ (မလနှင့် မစ္ဆရိယကို အံ၊ဋ၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၁-တို့၌ အရတူ ဖွင့်၍ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၇။ မဋီ၊၁။၁၄၁-တို့၌ အရကွဲ ဖွင့်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၂၈၃-၌မူ အရတူ, မတူ ၂-မျိုးဖွင့်သည်။)

ဝိဂတမာန (တိ) [ဝိဂတ + မာန] (က) ကင်းသော အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ အတိုင်းအရှည်-ကင်း-မရှိ-သော။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော။ (၂) ကင်းသော မာန်ရှိသော၊ မာန်-ကင်း-မရှိ-သော။(၁) ဝိမာနေ ဝါ ဝိဂတမာနေ အပ္ပမာဏေ မဟန္တေ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၁၉။ (၂) နိမ္မာနေ (ဒီ၊၁။၂၂၉)တိ ဝိဂတမာနေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၄။

ဝိဂတမာနတဏှာဒိဋ္ဌိပပဉ္စ (တိ) [ဝိဂတ + မာနတဏှာဒိဋ္ဌိပပဉ္စ] ကင်းသော မာန, တဏှာ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ပပဉ္စတရား ရှိသော၊ မာန, တဏှာ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ပပဉ္စတရား-ကင်း - မရှိ - သော။ နိပ္ပပဉ္စဿာတိ ဝိဂတမာနတဏှာဒိဋ္ဌိပပဉ္စဿ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၇။

ဝိဂတမာနနာ (ထီ) [ဝိဂတ + မာနနာ] မြတ်နိုးခြင်းမှ ကင်းခြင်း၊ မမြတ်နိုးခြင်း။ ဝိဂတမာနနာ ဝိမာနနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။

ဝိဂတမာနနဉ္စ (တိ) [ဝိဂတ + မာနနဉ္စ။ ဝိဂတမာနနဉ္စ + တ္တ။] (၁) ကင်းသောမာန်ဟူသော ကျူပြင်ရှိသော။ (၂) ကင်းသော မာန်ဟူသော ကျူပြင်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ (၁) (၂) ဝိနဋ္ဌိကတတ္တိ ဝိဂတမာနနဉ္စ ကတံ။ မဋ၊ ၂။၁၆၉။ အန္တောသာရဝိရဟိတော အဗ္ဘုဂ္ဂ-တဋ္ဌေန စ နဉ္စော ဝိယာတိ နဉ္စော၊ မာနောတိ အာဟ "ဝိဂတမာနနဉ္စ ကတ"န္တိ။မဋီ၊၂။၂၀၀။

ဝိဂတမိစ္ဆာဝိတက္ကစူမ (တိ) [ဝိဂတ + မိစ္ဆာဝိတက္ကစူမ။ (မိစ္ဆာ + ဝိတက္က + စူမ)။] ကင်းသော မိစ္ဆာဝိတက်ဟူသော အခိုးရှိသော။ မိစ္ဆာဝိတက်ဟူသော အခိုး-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဓူမောတိ ဝိဂတမိစ္ဆာဝိတက္ကစူမော။ ပေတ၊ဋ။၂၁၄။

ဝိဂတမိဒ္ဓ (တိ) [ဝိဂတ + မိဒ္ဓ] ကင်းသောငိုက်မျည်းခြင်းရှိသော၊ ငိုက်မျည်းခြင်းကင်းသော။ ယာဝတာ ဝိဂတမိဒ္ဓေါ် အဿ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ။ ၂၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။၁၉၀။

ဝိဂတမူလ (တိ) [ဝိဂတ + မူလ။ ဝိဂတမူလ + တ္တ။] (၁) ကင်းသော-အမြစ်-အရင်း-ရှိသော။ (၂) ကင်းသော-အမြစ်-အရင်း-ရှိသည်၏ အဖြစ်။ (၁) (၂) တသ္မာ ဝိနဋ္ဌိကတာတိ ဝိဂတနဉ္စာ, ဝိဂတမူလာ ကတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၇။

ဝိဂတမောဟ (တိ) [ဝိဂတ + မောဟ] ကင်းသော မောဟရှိသော၊ မောဟ-ကင်း-မရှိ-သော (ဘုရား)။ မီရဿ ဝိဂတမောဟဿ --- ဘဂဝတော တဿ သာဝကောဟမသ္မိ။ မ၊၂။၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၇၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၅။

ဝိဂတမောဟပုတ္တ (တိ) [ဝိဂတမောဟ+ပုတ္တ] မောဟကင်းသော ဘုရားရှင်၏သားတော်။ န ဝိဂတမောဟပုတ္တော။ ဝိ၊ဋ၊၁။၂၁၉။

ဝိဂတမောဟုဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဂတမောဟ + ဥဒ္ဒေသ] မောဟကင်းသော ဘုရှင်၏ ဥဒ္ဒေသ၊ (သရုပ်အားဖြင့်-ပြ-ရွတ်ဆို-အပ်သော ပါဠိတော်)။ ဘိက္ခုပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသံ ----- ဝိဂတမောဟုဒ္ဒေသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။

ဝိဂတရဇ (တိ) [ဝိဂတ + ရဇ] (၁) (က) ကင်းသော ရာဂစသောမြူ ရှိသော၊ (ခ) ဖျက်ဆီးအပ်သော ရာဂစသောမြူ ရှိသော။ (၂) ကင်းသော အပြစ်ဒေါသရှိသော၊ အပြစ်ဒေါသ-ကင်း-မရှိ-သော (ဗိမာန်)။ (၃) ကင်းသော အညစ်အကြေး ရှိသော၊ အညစ်အကြေး-ကင်း - မရှိ - သော (မျက်နှာ)။ (၁) (က) ဝိဂတရဇမနင်္ဂဏံ ဝိသုဒ္ဓ (သုတ္တနိ။၃၅၈)န္တိ ရာဂါဒိရဇာနံ ဝိဂမာ အင်္ဂဏာနံ အဘာဝါ မလာနဉ္စ ဝိဂမာ ဝိဂတရဇမနင်္ဂဏံ ဝိသုဒ္ဓံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။ ဗုဒ္ဓံ ဝိဂတရဇံ ဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ။ ဝိမာန။ ၁၁၅။ ပေတ။ ၁၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ ဝိဂတရဇန္တိ ဝိဂတရာဂါဒိရဇံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၈။ (ခ) ဝိရဇန္တိ ဝိဂတရဇံ ဝိဒ္ဓံသိတရဇံ။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၉။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ (၂) ဝိရဇန္တိ ဝိဂတရဇံ နိဒ္ဒေါသံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ဝိရဇန္တိ ဝိဂတရဇံ နိမ္မလံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၁။

ဝိဂတရန္ဓ (တိ) [ဝိဂတ + ရန္ဓ] ကင်းသော-အပြစ် -အပေါက်- ချွတ်ယွင်းချက်- ရှိသော၊ အပြစ်-အပေါက်-ချွတ်ယွင်းချက်-ကင်း-မရှိ-သော။ ပလ္လင်္ကေ နိသိန္နံ ဝိဂတရန္ဓံ ကကုသန္ဓံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၈။

ဝိဂတရာဂ (တိ) [ဝိဂတ + ရာဂ] ကင်းသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂ - ကင်း - မရှိ - သော။ ဝိဂတစ္ဆ(ဆ)န္ဒ - ကြည့်။

ဝိဂတရာဂစိတ္တ (တိ) [ဝိဂတ + ရာဂစိတ္တ] ကင်းသောရာဂစိတ်ရှိသော၊ရာဂစိတ်-ကင်း-မရှိ-သော။ဝိရတ္တစိတ္တာတိ ဝိဂတရာဂစိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။

ဝိဂတရူပ (တိ) [ဝိဂတ + ရူပ] (ပကတိကိုယ်မှ) ကင်းသော သဘောရှိသော၊ သဘောမှကင်းသော။ ဝိရူပရူပေနာ'တိ ဝိဂတရူပေန ဝိဂစ္ဆိတသဘာဝေန ရူပေန။ အတ္တနော ရူပံ ပဟာယ အဒိဿမာနေန ကာယေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉။ ဝိဂတရူပေနာတိ အပဂတသဘာဝေန တေနာဟ " ဝိဂစ္ဆိတသဘာဝေနာ " တိ၊ ဣဒ္ဓိနုဘာဝေန အပနီတသကဘာဝေန၊ တေနာဟ "အတ္တနော"တိအာဒိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈။

ဝိဂတလောဘ (တိ) [ဝိဂတ + လောဘ] (၁) ကင်းသော လောဘရှိသော၊ လောဘ-ကင်း-မရှိ-သော။ (ပု) (၂) ကင်းသောလောဘ။ (၁) ကုဒါဿု နာမာဟံ လောဘံ ဝိနေတွာ ဝိဂတလောဘော ဝိဟရေယျန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။ (ပု) (၂) ဝိဂတလောဘဝန္တု-ကြည့်။

ဝိဂတလောဘဂိဒ္ဓ (တိ) [ဝိဂတ + လောဘ + ဂိဒ္ဓ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ အဓိဂတောတိ ဝိဂတလောဘဂိဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၁၃။ ဂဓိတံ ဝုစ္စတိ ဂိဒ္ဓေါ၊ သော စေတ္ထ အဘိဇ္ဈာလက္ခဏော အဓိပ္ပေတော။ ဂဓိတံ ဧတဿ နတ္ထီတိ အဂဓိတောတိ အာဟ " ဝိဂတလောဘ-ဂိဒ္ဓေါ "တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၀။

ဝိဂတလောဘဂေဓ (တိ) [ဝိဂတ + လောဘ + ဂေဓ] လောဘတဏှာ-ကင်း-မရှိ-သော။ အဂဓိတောတိ ဝိဂတလောဘဂေဓော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။ လောဘောယေဝ အာရမ္မဏေန သဒ္ဓိံ ဂန္ထနဋ္ဌေန ဗန္ဓနဋ္ဌေန ဂေဓော လောဘဂေဓော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅၆။

ဝိဂတလောဘဝန္တု (တိ) [ဝိဂတလောဘ + ဝန္တု] ကင်းသော လောဘရှိသော။

အဂမိတောတိ ဝိဂတလောဘဝဏ္ဏော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၂။

ဝိဂတလောမဟံသ (တိ) [ဝိဂတ+လောမဟံသ] ကင်းသော ကြက်သီး မွေးညှင်း ထခြင်းရှိသော၊ ကြက်သီး မွေးညှင်း ထခြင်းကင်းသော။ န ခေါ ပနာဟံ ---- သေနာသနာနိ ပဋိသေဝါမိ။ ဝိဂတလောမဟံသောဟမသ္မိ။ မ၊၁။၂၃။ (- မဟာနိ။၂၈၉။ စူဠနိ။၁၃၂)။

ဝိဂတဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိဂတ + ဝဏ္ဏ] ကင်းသော အရေ အဆင်း ရှိသော၊ အရေ အဆင်း-ကင်း - မရှိ - သော။ အဆင်းမလှသော။ ဝိဂတဝဏ္ဏော (စူဠနိ။၁၈၉)တိ အပဂတ-ဆဝိဝဏ္ဏော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၅။

ဝိဂတဝယ (တိ) [ဝိဂတ + ဝယ] ကင်းသောအရွယ်ရှိသော၊ အရွယ်လွန်သော။ နိတဝယောတိ ဝိဂတဝယော အတိက္ကန္တ-ဝယော။ မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

ဝိဂတဝလာဟက (တိ) [ဝိဂတ + ဝလာဟက] (၁) ကင်းသော-မိုးတိမ်-တိမ်တိုက်-ရှိသော၊ မိုးတိမ်-တိမ်တိုက်-ကင်းသော။ (၂) ကင်းသော မိုးတိမ် ဆီးနှင်း စသည့် အညစ်အကြေး ရှိသော၊ မိုးတိမ် ဆီးနှင်းစသည့် အညစ် အကြေး-ကင်း-မရှိ-သော။ (၁) ဝိဂတဝလာဟက (ဝိ၊ ၃။ ၄။ ဥဒါန။၈၇)န္တိ အပဂတမေဃံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀။ (၂) စန္ဒော ယထာ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေ (ထေရ၊၃၇၂)တိ ---- အပဂတ-ဝလာဟကေ ဝလာဟကသဒိသေန အညေန စ မဟိကာဒိနာ ဥပက္ကိလေသေန ဝိမုတ္တေ အာကာသေ ----။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၂။

ဝိဂတဝလိက (တိ) [ဝိဂတ + ဝလိ + က] ကင်းသော-အတွန့်-အလိပ်-ရှိသော၊ အတွန့်-အလိပ်-ကင်း-မရှိ-သော။ သေယျထာပိ အာနန္ဒ အာသဘစမ္မံ သင်္ကုသတေန သုဝိဟတံ ဝိဂတဝလိကံ။ မ၊၃။၁၄၈။

ဝိဂတဝလိတပလိတ (တိ) [ဝိဂတ + ဝလိတ + ပလိတ] အရေတွန့်ခြင်း၊ ဆံဖြူခြင်း-ကင်း - မရှိ - သော။ သော တံ ခါဒိတွာ ဝိဂတဝလိတပလိတော အတိ ဝိယ မနော-ဟာရရူပေါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

ဝိဂတဝါတ (တိ) [ဝိဂတ + ဝါတ] ကင်းသော အသံရှိသော။ ဝိဂတဝါတာနိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇)တိ ဝိဂတသဒ္ဒါနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅။

ဝိဂတဝါယ (တိ) [ဝိဂတ+ဝါယ။ဝိဂတန္တဘူတ?] ကင်းသော ယုတ်ညံ့သည့် တဏှာရှိသော၊ တဏှာ - ကင်း - မရှိ - သော။ အထ ဝါ ဗျန္တိဘူတန္တိ ဝိဂတဝါယန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ (အန္တော ဝုစ္စတိ လာမကဋ္ဌေန တဏှာ၊ ဗျန္တံ ဝိဂတန္တံ ဘူတန္တိ ဗျန္တိဘူတန္တိ အာဟ " ဝိဂတန္တဘူတ" န္တိ နိတ္တဏှန္တိ အတ္ထော။အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၄။ ဤဋီကာနှင့်အညီ အဋ္ဌကထာ၌ ဝိဂတန္တဘူတန္တိ အတ္ထော - ဟု ပါဌ်ရှိသင့်သည်။ အဋ္ဌကထာတွင် ဝါယသဒ္ဒါကို ဝါနသဒ္ဒါနှင့် ခတ်ပစ္စည်းကွဲကြ၍ တဏှာ ဟောသော်လည်း ကြံသင့်၏။)

ဝိဂတဝိကမ္ပ (တိ) [ဝိဂတ + ဝိကမ္ပ] ကင်း ပျံ့လွင့်ခြင်းရှိသော၊ ပျံ့လွင့်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ သိက္ခိတာဝ ဝိဂတဝိကမ္ပါ သုသမာဟိတာ စရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။

ဝိဂတဝိဒ္ဓသ္တကိလေသ (တိ) [ဝိဂတ + ဝိဒ္ဓသ္တ + ကိလေသ] ကင်းသော ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသည့် ကိလေသာရှိသော။ အရိယမဂ္ဂါ-မိဂမေန သယံ ဝိဂတဝိဒ္ဓသ္တကိလေသော အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

ဝိဂတပိပါကာဝရဏ (တိ) [ဝိဂတ + ပိပါကာဝရဏ။ (ပိပါက + အာဝရဏ)။] ကင်းသော-ပိပါကာဝရဏ-ပိပါကန္တရာယ်-ရှိသော၊ ပိပါကာဝရဏ-ပိပါကန္တရာယ်-ကင်း-မရှိ-သော။ (ပိပါကာဝရဏဟူသည် အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ, ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေကို ဆိုသည်)။ တသ္မာ ဝိဂတပိပါကာဝရဏောနုပိ ကုလပုတ္တေန ---- ယောဂေါ ကရဏီယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၂။

ဝိဂတဝိလောမ (တိ) [ဝိဂတ + ဝိလောမ] ကင်းသော ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိသော၊ ဆန့်ကျင်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ နိဗ္ဗိသေဝနောတိ ဝိသေဝနရဟိတော ဝိဂတဝိလောမဘာဝေါ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။

ဝိဂတဝိသ (တိ) [ဝိဂတ + ဝိသ] ကင်း-ပြေ-သော အဆိပ်ရှိသော၊ အဆိပ်-ကင်း-မရှိ-ပြေ-သော၊။ ဝိဂတဝိသတ္တာ ပဋိလဒ္ဓသညော သဟသာ ဝုဋ္ဌာသိ။ စရိယာ၊၄။၂၃၈။

ဝိဂတဝိသုကာယိက (တိ) [ဝိဂတ + ဝိသုကာယိက] ကင်းသော-ဆန့်ကျင်ဘက်-ပြောင့်-တံသင်း-ရှိသော။ နိဗ္ဗိသေဝနန္တိ ဝိဂတဝိသုကာယိကံ။ မဋီ၊၃။၁၀၄။

ဝိဂတသံကိလေသ (တိ) [ဝိဂတ+သံကိလေသ] ကင်းသော-ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-ခြင်းရှိသော၊ ညစ်ညူး -ညစ်နွမ်း -ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝဏ္ဏနိဘာယ ဝိဂတသံကိလေသတာယ သမုဇ္ဇလနံ။ ဖဋီ၊၁။၂၇၈။

ဝိဂတသံသယ (တိ) [ဝိဂတ + သံသယ] ကင်းသော ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ ယုံမှား-သံသယ-ကင်း-မရှိ-သော။ အသန္နိဋ္ဌန္တိ နိသ္သန္ဓေဟံ ဝိဂတသံသယံ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၇။ ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓေါ --- ဝိဂတသံသယော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၈။

ဝိဂတသင်္ခါရ (တိ) [ဝိဂတ + သင်္ခါရ] ကင်းသော ပြုပြင်မှု (သင်္ခါရ) ရှိသော၊ ပြုပြင်မှု (သင်္ခါရ)-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိသင်္ခါရဂတန္တိ သင်္ခါရာရမ္မဏံ စဇိတွာ ဝိဂတသင်္ခါရံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏဝသေန ဥပဂတာနံ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၈၈။

ဝိဂတသစ္စ (တိ) [ဝိဂတ + သစ္စ] ဝိဂတဘူတ-ကြည့်။

ဝိဂတသညာဘာဝ (တိ) [ဝိဂတ+အသညာဘာဝ။ ဝိဂတာသညာဘာဝ ? ။ (န + သညာ= အသည + ဘာဝ = အသညာဘာဝ) ။] ကင်း-ပြေ-သော တွေဝေ မိန်းမောခြင်း - ရှိသော၊ တွေဝေ မိန်းမောခြင်း-ပြေ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိမဒေါတိ နိမ္မဒေါ ဝိဂတသညာ-ဘာဝေါ၊ သော ဟိ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဝိသညော သယိတွာ ပစ္ဆာ ပဋိလဒ္ဓသညော ပဗုဇ္ဈိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၆၉။

ဝိဂတသညီ (တိ) [ဝိဂတာ + သညာ = ဝိဂတသညာ + ဤ။] ကင်းသော အမှတ်သညာ ရှိသော၊ အမှတ်သညာ - ကင်း-မရှိ - သော၊ တွေဝေ မိန်းမောသော။ အသညိကဘာဝ (အသညကဘာဝ) န္တိ မုစ္ဆာပတ္တိယာ ကိရိယမယသညာဝသေန ဝိဂတသညိဘာဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၇၄။

ဝိဂတသတိသမ္မောသ (တိ) [ဝိဂတ + သတိ + သမ္မောသ] ကင်းသော သတိမေ့လျော့ခြင်း ရှိသော၊ သတိမေ့လျော့ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတသတိသမ္မောသာ ခေါ မဟာရာဇ အရဟန္တော။ မိလိန္ဒ။၂၅၈။

ဝိဂတသဒ္ဒ (တိ) [ဝိဂတ + သဒ္ဒ] (၁) ကင်းသော အသံရှိသော၊ ဝိဂတဝါတ - ကြည့်။ (ပု) (၂) ဝိဂတ-သဒ္ဒါ။

ဝိဂတသဒ္ဓ (တိ) [ဝိဂတာ + သဒ္ဓါ] ကင်းသော-သဒ္ဓါ-ကြည်ညိုခြင်း-ရှိသော၊ သဒ္ဓါ-ကြည်ညိုခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ ဝိတသဒ္ဓဿ မံ ပတိတိ မမန္တရေ ဝိဂတသဒ္ဓဿ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။၂၄၅။

ဝိဂတသန္တာပ (တိ) [ဝိဂတ + သန္တာပ] ကင်းသော -ပူပန် -ပူလောင် -ခြင်းရှိသော။ ဝိဂတဒူမ (၁) (ခ) - ကြည့်။

ဝိဂတသန္တာသ (တိ) [ဝိဂတ + သန္တာသ] ကင်းသော -ကြောက်-ထိတ်-လန့် -ခြင်း ရှိသော၊ ကြောက်-ထိတ်-လန့်-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတသန္တာသော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။

ဝိဂတသဗ္ဗဒေါသ (တိ) [ဝိဂတ + သဗ္ဗဒေါသ] အပြစ်အားလုံး ကင်းသော၊ အပြစ်လုံးဝ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဥတ္တမ (ပရမ) ရူပသမ္ပန္နာ ဝိဂတသဗ္ဗဒေါသာ (စတုသဋ္ဌိ) ဓာတိယော။ အပ၊၄၊၁။၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၃၂၄။ ဇာ၊၄၊၁။၆၇။

ဝိဂတသမ (တိ) [ဝိဂတ + သမ] ကင်းသောညီညွတ်မှုရှိသော၊ ညီညွတ်မှု-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိသမာနိ (သံ၊၄၊၃။၄၂) တိ ဝိဂတသမာနိ ဒုစ္စရိသဘာဝါနိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။

ဝိဂတသမ္မောဟ (တိ) [ဝိဂတ + သမ္မောဟ] ကင်းသော -တွေဝေခြင်း -မောဟ -ရှိသော၊ တွေဝေခြင်း - မောဟ- ကင်း- မရှိ- သော။ မီရော ဝိဂတသမ္မောဟော.၊ အပ၊ ၁။၃၇၉။ ထေရဂ၊၄၊၁။၂၈၆။

ဝိဂတသမ္မောဟန္ဓကာရ (တိ) [ဝိဂတ + သမ္မောဟ + အန္ဓကာရ] ကင်းသော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ရှိသော၊ မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတသမ္မောဟန္ဓကာရတာယ ဧကောဘာသဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။

ဝိဂတသလ္လ (တိ) [ဝိဂတ + သလ္လ] ကင်းသော (ရာဂစသည့်) ငြောင့် တံသင်းရှိသော၊ (ရာဂ စသည့်) ငြောင့် တံသင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတသလ္လတ္တာ ဝိသလ္လော။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၂၂။

ဝိဂတသလ္လာပ (တိ) [ဝိဂတ + သလ္လာပ] တကွ ပြောဆို- တိုင်ပင်- ဆွေးနွေး - ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ အညမညံ ဝိဂတသလ္လာပါ အန္တမသော ဥက္ကာသိတသဒ္ဒမ္ပိ အကရောန္တာ။ မ၊၄၊၃။၂။

ဝိဂတသာရဇ္ဇ (တိ) [ဝိဂတ + သာရဇ္ဇ] (က) ကင်းသော - ရွံ့ရှာ - မျက်နှာမသာ - ခြင်းရှိသော၊ ရွံ့ရှာ-မျက်နှာမသာ-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ (ခ) ကင်းသော-ရွံ့ရှာ-ကပ်ငြိ-ခြင်းရှိသော၊ ရွံ့ရှာ-ကပ်ငြိ-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ (က) ဝိသာရဒေါတိ ဝိဂတသာရဇ္ဇော။ သံ၊၄၊၁။၂၄၄။ ဝိတသာရဒန္တိ ----- ဝိဂတသာရဇ္ဇံ အပဂတမင်္ကုဘာဝံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၂၄၁။ (ခ) ဝိသာရဒါဝ ဘဂေဿ၊ ဇေတမတ္တံ ဇနေတ္တိ မေတိ ---- ဝိဂတသာရဇ္ဇာ ကတ္တစိ အလဂ္ဂါ အနလ္လီနာဝ ဟုတွာ မယှံ ဒေသိ။ ထေရီ၊၄။၁၇၈။

ဝိဂတသိက္ခ (တိ) [ဝိဂတာ + သိက္ခာ] ကင်းသော-ကျင့်ဝတ်-သိက္ခာ-ရှိသော၊ ကျင့်ဝတ်-သိက္ခာ-ကင်း-မရှိ-သော။ အသိက္ခိတာနန္တိ ကာယဝစီသံယမေန ဝိဂတသိက္ခာနံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၅။

ဝိဂတသီလ (တိ) [ဝိဂတ + သီလ] ကင်းသော သီလ ရှိသော၊ သီလ -ကင်း -မရှိ-သော။ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိဂတသီလဿ ဇီဝတော အာနုဘဝေနမတ္တေန -----။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။

ဝိဂတသုရာပါန (တိ) [ဝိဂတ + သုရာပါန] ကင်းသော သေသောက်ခြင်း ရှိသော၊ သေသောက်ခြင်းကင်းသော။ ဝိဂတသုရာပါနံ

မာလာဂန္ဓာဒိဝိဘူတိသမ္ပန္နံ နက္ခတ္တကီဠံ အနုဘဝမာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၁)။

ဝိဂတသောက (တိ) [ဝိဂတ + သောက] ကင်းသော စိုးရိမ်ခြင်းရှိသော၊ စိုးရိမ်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတသောကော အသ္သုနိ ပုဉ္ဆိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇)။

ဝိဂတသောကသလ္လ (တိ) [ဝိဂတ + သောက + သလ္လ] ကင်းသော သောကဟူသော-မြား -ကြောင့် -ရှိသော၊ သောကဟူသော-မြား-ကြောင့်-ကင်း-မရှိ-သော။ ဓမ္မေ စ ပသန္နမာနသာ ဝိဂတသောကသလ္လာ ဟုတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၅၄။

ဝိဂတသောကသလ္လဟဒယ (တိ) [ဝိဂတသောက-သလ္လ + ဟဒယ] ကင်းသော သောကဟူသော-မြား-ကြောင့်-ရှိသည့် စိတ်နှလုံးရှိသော၊ သောကဟူသော-မြား-ကြောင့်-ကင်းသည့် စိတ်နှလုံးရှိသော။ ဘဂဝါ ပဌမံ တာဝ တာ ဝိဂတသောကသလ္လဟဒယာယော ကတ္ဝာ။ ပဇိ၊ဋ္ဌ။၄၁၀။

ဝိဂတသ္နေဟ (တိ) [ဝိဂတ + သ္နေဟ] ကင်းသော အစေးရှိသော၊ အစေး-ကင်း-မရှိ-သော။ ယထာ ပုရိသော သုက္ခေ ကဋ္ဌေ ဝိဂတသ္နေဟေ----ဇောတိဿ အဓိဂမာယ။ ပေဋ္ဌကော။၁၆၇။

ဝိဂတဟိမဝလာဟက (တိ) [ဝိဂတ + ဟိမ + ဝလာဟက] ကင်းသော ဆီးနှင်း, တိမ်တိုက်ရှိသော၊ ဆီးနှင်း, တိမ်တိုက်-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတဟိမဝလာဟကေ ဝိပ္ပသန္နေ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။

ဝိဂတာနန္ဒ (တိ) [ဝိဂတ+အာနန္ဒ] ကင်းသော-နှစ်လို-နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ခြင်း ရှိသော၊ နှစ်လို -နှစ်သက် -ဝမ်းမြောက်-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ သုနန္ဒော ရာဇာ ဝိဂတာနန္ဒော ဖြာဟွဏော ပရိပုစ္ဆိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၆။

ဝိဂတာဘိဇ္ဈ (တိ) [ဝိဂတာ + အဘိဇ္ဈာ] ကင်းသော အဘိဇ္ဈာ (သူတစ်ပါး စည်းစိမ်ကို ရှေးရှု ကြံခြင်း) ရှိသော၊ အဘိဇ္ဈာ-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတာဘိဇ္ဈေန စေတသာ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၁။၆၇၊၁၉၃။ မ၊ ၁။၂၃၉။ အံ၊ ၁။၅၃၁။ ဝိဂတာဘိဇ္ဈေနာတိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ပဟီနတ္တာ ဝိဂတာဘိဇ္ဈေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။

ဝိဂတာလယ (တိ) [ဝိဂတ + အာလယ] ကင်းသော-အာလယ-ကပ်ငြိ -တပ်စွန်း -ခြင်း-ရှိသော၊ အာလယ-ကင်း-ပြတ်-သော။ အထဿ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဝိဂတာလယဿ ---- မုစ္စိတုကမျတာဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၉။

ဝိဂတာဝသေသ (တိ) [ဝိဂတ + အဝသေသ] ကင်းသော အကြွင်းအကျန်ရှိသော၊ အကြွင်းအကျန်မရှိသော။ ဝိဂတာဝသေသံ ကတန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၉၃။

ဝိဂတာသ (တိ) [ဝိဂတာ + အာသာ] ကင်းသော - တောင့်တ -မျှော်လင့် -ခြင်းရှိသော။ တောင့်တ-မျှော်လင့်-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိဂတာသော (အံ၊၁။၁၁၆)တိ အပဂတာသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဝိဂတာသက် (တိ) [ဝိဂတာ + အာသင်္ကာ] ကင်းသော ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ ယုံမှားခြင်း ကင်းသော။ ဝဒါပေထာတိ တဿ ဣဒ္ဓိယာ ဝိဂတာသင်္ကော်ပိ တံ ဩဝဒန္တော အာဟ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၆။

ဝိဂတာသဝ (တိ) [ဝိဂတ + အာသဝ] ကင်းပြီးသော အာသဝေါရှိသော၊ အာသဝေါ ကင်းပြီးသော၊ သူ။ ဘိက္ခုနီ ဝိဂတာသဝံ။ အပ၊ ၂။ ၂၉၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၂။

ဝိဂတာသဝဒဿန (န) [ဝိဂတာသဝ+ဒဿန] အာသဝေါကင်းပြီးသော ဘုရားစသည်ကို ဖူးမျှော်ခြင်း။ ဝိဂတာသဝဒဿနန္တိ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ယဿ ကဿစိ ဒဿနန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၆။

ဝိဂတိစ္ဆ (တိ) [ဝိဂတာ + ကင်္ခါ] ကင်းသော-အလိုရမက်-တဏှာ-ရှိသော၊ အလိုရမက်-တဏှာ - ကင်းသော (ဘုရား, ရဟန္တာ)။ ဝိဂတိစ္ဆာန နမော ကရောမသေ (ဇာ၊ ၁။ ၆၈) တိ တသ္မာ ယေ ဝိဂတိစ္ဆာ ဗုဒ္ဓါဒယော၊ တေသံ မယံ နမက္ကာရံ ကရောမာတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၆။ (-ဓမ္မ။ ၆၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၄။ ၃၅၆)။

ဝိဂတီဘူတ (တိ) [ဝိဂတ + ဘူတ] ကင်းသည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ကင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ် သော၊ ကင်းသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။

ဝိဂတီဘူတကာဠက (တိ) [ဝိဂတီဘူတ + ကာဠက] ကင်းသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော အမည်းအညစ်ရှိသော။ နီဟဋ္ဌဒေါသန္တိ ဝိဂတီဘူတကာဠကံ။ မဋီ၊ ၃။ ၃၉၉။

ဝိဂတုဒ္ဓစ္စ (တိ) [ဝိဂတ + ဥဒ္ဓစ္စ] ကင်းသော ဥဒ္ဓစ္စ (စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း) ရှိသော၊ ဥဒ္ဓစ္စ(စိတ် ပျံ့လွင့်ခြင်း) ကင်းသော၊ သူ။ ဝိဂတုဒ္ဓစ္စော ဟုတွာ အာဟ "ကစ္စိ ဝေစိကိစ္ဆိ" တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၉။

ဝိဂတု (တူ) ပက္ကိလေသ (တိ) [ဝိဂတ + ဥပက္ကိလေသ] (၁) ကင်းပြီးသော ညစ်ညူး ခြင်းရှိသော-- (က) ကင်းပြီးသော-ပူပန်စေ-နှိပ်စက် - တတ်သည့် ရာဂ, ဒေါသရှိသော (ရှုပစိတ်)။ (ခ) ကင်းပြီးသော-ပူပန်စေ-နှိပ်စက်-တတ်သည့် အဘိဇ္ဈာ, မာနစသည် ရှိသော (ရှုပစိတ်)။ (ဂ) ကင်းပြီးသော-ပူပန် စေ-နှိပ်စက်-တတ်သည့် ကိလေသာရှိသော (ဘုရား)။ (ဃ) ကင်းပြီးသော-ပူပန်စေ-နှိပ်စက်-တတ်သည့် နီဝရဏစသည် ရှိသော (ဥပေက္ခာ)။ (၂) ကင်းသော-ညစ်ညူး-ညစ် နွမ်း-ကြောင်း တိမ်, ဆီးနှင်းစသည် ရှိသော (လ, နေ၊ လရောင်, နေရောင်)။

(၁) (က) (ခ) သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အနင်္ဂဏေ ဝိဂတူပက္ကိလေသေ ----- ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၆။ ဒီ၊ ၁။ ၇၂-၉။ မ၊ ၁။ ၂၆-၈။ အံ၊ ၁။ ၁၆၄-၅၊ ၁၆၇။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၉-၇၀၊ ၁၇၈။ မဟာနိ။ ၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁။ အနင်္ဂဏတ္တာယေဝ (စ) ဝိဂတူပက္ကိလေသေ --------- အဘိဇ္ဈာဒီနံ စိတ္တုပက္ကိလေသာနံ (စိတ္တဿ ဥပက္ကိ-လေသာနံ) ဝိဂမေန ဝိဂတူပက္ကိလေသေ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၄။ တတော ဝိဂတူပက္ကိလေသံ။ နေတ္တိ။ ၇၃။ အနင်္ဂဏတ္တာ ဧဝ ဝိဂတူပက္ကိလေသံ ------ အဘိဇ္ဈာဒီနံ စိတ္တုပက္ကိလေသာနံ ဝိဂမေန ဝိဂတူပက္ကိလေသံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၄၈-၉။ ပုထုဇ္ဇနာနမ္ပိ ဝိဂတူပက္ကိလေသေ အဋ္ဌင်္ဂဏ-သမန္နာဂတေ စိတ္တေ ------ ။ သီဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၂။ (ဂ) ကဒ္ဓိအာဒေသနာနုသာသနိယော စ ဝိဂတူပက္ကိလေသေန ကတာကိစ္စေန (စ) သတ္တဟိတတ္ထံ ပုန ပဝတ္တေတဗ္ဗာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၆။ ဒီဋီ၊ ၁။ ၃၇။ မဋီ၊ ၁။ ၂၇။ သံဋီ၊ ၁။ ၂၃။ အံဋီ၊ ၁။ ၂၆။ အံဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။ (ဃ) နိဒ္ဒန္တသုဝဏ္ဏမိဝ ဝိဂတူပက္ကိလေသန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၃၃။

(၂) မေတ္တာ ဟိ စေတောဝိမုတ္တိ စန္ဒာလော-
ကသန်ိဘာ ဝိဂတူပက္ကိလေသာ ဇုဏှာ ဝိယ
ဒိပ္ပတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၈၆။ ဝိမလောတိ
အဋ္ဌာမဟိကာဒီဟိ ဝိဂတူပက္ကိလေသော။
သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၉၅။

ဝိဂတူပက္ကိလေသစန္ဒိမသူရိယ (ပု) [ဝိဂတူပက္ကိ-
လေသ + စန္ဒိမ + သူရိယ] ကင်းသော-
ညစ်ညူး -ညစ်နွမ်း -ကြောင်း တိမ်, ဆီးနှင်း
ရှိသော လ, နေ။

ဝိဂတူပက္ကကိလေသစန္ဒိမသူရိယသဿိရိက(တိ)
[ဝိဂတူပက္ကိလေသစန္ဒိမသူရိယ +
သဿိရိ + က] ကင်းသော-ညစ်ညူး-
ညစ်နွမ်း-ကြောင်းဖြစ်သည့် တိမ်, ဆီးနှင်း
စသည်ရှိသော လ, နေကဲ့သို့ အသရေရှိ
သော။ သာသနဿ စ ဝိဂတူပက္ကိလေသ-
စန္ဒိမသူရိယသဿိရိကတာယ သံဝတ္တတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၅။

ဝိဂတူမ္မာဒ (တိ) [ဝိဂတ + ဥမ္မာဒ] ကင်းသော
ရူးသွပ်ခြင်းရှိသော၊ ရူးသွပ်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-
သော။ ပုဒ္ဓါနုဘာဝေန ဝိဂတုမ္မာဒါ
ပကတိစိတ္တေ ဋ္ဌိတာ စိန္တေသိ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

ဝိဂတုသ္မ (တိ) [ဝိဂတာ + ဥသ္မာ] ကင်းသော-
အပူငွေ့-ကိုယ်ငွေ့-ရှိသော၊ အပူငွေ့-ကိုယ်
ငွေ့-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝူပသန္တတေဇန္တိ
ဝိဂတုသ္မံ --- န မတော ဝိယ ဝိဂတုသ္မော။
ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၃-၄။

ဝိဂတုဿာဟ (တိ) [ဝိဂတ + ဥဿာဟ] ကင်း
သော-အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ရှိသော၊ အား
ထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ကင်း-မရှိ-သော။ အဇ္ဈ
ဒါနို ပဌာယ ဝိဂတုဿာဟော ဟောဟိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၇။

ဝိဂတူပက္လေသ (တိ) [ဝိဂတ + ဥပကိလေသ။
နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၉-ဖြင့် စီရင်၍ ဥပက္လေသ-
ပြီးသည်။] ဝိဂတူပက္ကိလေသ - ကြည့်။
ဣဒ္ဓိအာဒေသနာနုသာသနိယော ဟိ ဝိဂတူ-
ပက္လေသေန ကတကိစ္စေန စ သတ္တဟိတတ္ထံ
ပုန ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၄၅။

ဝိဂတူပမိ (တိ) [ဝိဂတ + ဥပမိ] ကင်းသော
(ဒုက္ခ၏တည်ရာ) ဥပမိရှိသော၊ ဥပမိ-
ကင်း-မရှိ-သော။ နိရူပမီနန္တိ ဝိဂတူပမီနံ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၈။

ဝိဂမ (ပု) [ဝိ + ဂမု + ဏ (အ)။ (ပု) ဝိဂမ-သံ၊
ပြာ။] (၁) (ရာဂစသည်တို့၏) ကင်း-ကင်း
ပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၂) (က)
ကင်း-ကင်းပျောက်-မရှိ-ခြင်း။ (ခ) ကင်း-
ကင်းပျောက် - ပျက်စီး - ခြင်း။ (ဂ) ကင်း-
ကင်းပျောက်-ပယ်-ခြင်း။ (ဃ) ကုန်းဆုံး-ငြိမ်း
ပျောက်-ခြင်း။ (၄) ကင်းကွာ-ဖဲခွါသွား-
ထွက်သွား-ခြင်း။ (၁) (ရာဂစသည်တို့၏)
ကင်း-ကင်းပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ (နိဗ္ဗာန်)။
အတ္တနော ဝိရာဂံ ရာဂါဒိဝိဂမံ နိဗ္ဗာနံ
ပတ္တေန္တော အာကခ်မာနော ဘိက္ခု။ ခမ္မ၊ ဋ္ဌ၊
၂။၃၃၄။ (၂) (က) ကင်း-ကင်းပျောက်-မရှိ-
ခြင်း။ ဇာတိနိရောဓာတိ ဇာတိဝိဂမာ၊
ဇာတိအဘာဝါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။
ဣမေသံ ပန စတုန္နံ ဒေါသာနံ ဝိဂမာ-----
အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၄-၅။ (ခ) ကင်း-ကင်းပျောက်-
ပျက်စီး-ခြင်း။ ဝိရာဂါယာတိ ---- ရာဂါဒီနံ
ဝါ ကိလေသာနံ ဝိရဇ္ဇနာယ ဝိဂမာယ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ ဝိရဇ္ဇနာယာတိ ပလုဇ္ဇနာယ၊
တေနေဝါဟ " ဝိဂမာယာ"တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၂။
(-ဝိမတိ၊၂။၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၄)။ (ဂ) ကင်း-
ကင်းပျောက်-ပယ်-ခြင်း။ ပဋိပန္နဿ သော

အဘိဏှာဒီနံ ဝိဂမော ပဟာနံ သမ္မာဝတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄၃။ (၃) ကုန်ဆုံး-ငြိမ်းပျောက်-ခြင်း။ အမိဋ္ဌာနုဝိဇဟနေသု စ ဝသာနမာသအာဘာဓာနံ ဝိဂမေန ဝိဇဟနံ မာတိကာဋ္ဌကထာယမ္ပိ န ဥဒ္ဓဋံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၁၄။ (ဝိဂမေန - ကား ပဒိပနည်းစသည်တည်း။ ရှေးပုဒ်ထောက်)။ (၄) ကင်းကွာ-ဖဲခွါသွား-ထွက်သွား-ခြင်း။ သော ပန ဟေဋ္ဌိမန္တေန ဒွိန္နမ္ပိ ဣဋ္ဌကာနံ ဝိဂမေန ဇဝံ ဝုစ္စတီတိ အာဟ " ဒွိန္နံ ဣဋ္ဌကာနံ အပဂတဋ္ဌာန "န္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၆၁။ သံ၊ ဋီ၊၂။ ၄၇၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၀။

ဝိဂမတိ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + အ + တိ။] ဝိဂစ္ဆတိ-ကြည့်။ (ဤပုဒ်ကို ပါဠိစသည်တို့၌ မတွေ့ရစေကာမူ ဝိဂမေတိ, ဝိဂမိဿတိ, ဝိဂမေတွာ-စသောပုဒ်များကို တွေ့ရ၍ထုတ်ပြပေသည်။)

ဝိဂမန (န) [ဝိ + ဂမု + ယု] (က) ကင်း-ကုန်ဆုံး-ခြင်း။ (ခ) ကင်း-ပျက်စီး-ခြင်း။ (ဂ) ကင်း-ကင်းဝေး-သော။ (ဃ) ကင်း-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ (င) ကင်း-မရှိ-ခြင်း။ (စ) ကင်း-ပယ်-ခြင်း။ (က) ကင်း-ကုန်ဆုံး-ခြင်း။ ရတ္တာဝိဝသာနေတိ ရတ္တိဘာဂဿ ဝိဂမနေ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇-၈။ (ခ) ကင်း-ပျက်စီး-ခြင်း။ ဝိရဇ္ဇနံ ဝိဂမနံ ဝိရာဂေါ။ ဝိမတိ၊၂။၉၁။ ဝိဂမနပကတိက-လည်းကြည့်။ (ဂ) ကင်း-ကင်းဝေး-သော။ ကေန္တသာဝဇ္ဇေ အာစယဂါမိလက္ခဏေ သမုဒယသစ္စေ ဂဟိတေ သာဝဇ္ဇာ ဝိဂမနံ အပစယဂါမိလက္ခဏံ မဂ္ဂသစ္စံ -------- ။ မဋီ၊၁။၃၀၇။ (ဃ) ကင်း-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာတိ ဝိပရိဏာမနေန ဝိဂမနေန ဒုက္ခာ၊ န နိရောဓကောနေန။ မ၊ ဋီ၊၂။၂၈၆။ (င) ကင်း-မရှိ-ခြင်း။ ဝေသာရဇ္ဇေနာတိ သာရဇ္ဇကရာနံ ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာဒိပါပဓမ္မာနံ ဝိဂမနတော ဝေသာရဇ္ဇေန၊ သာရဇ္ဇရဟိ-တေနာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၂၆။ (စ) ကင်း-ပယ်-ခြင်း။ ဘာဝနာယ အာရမ္မဏာဿ ဝိဂမနံ အပနယနံ ဝိဘာဝနာ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၁၇။

ဝိဂမနပကတိက (တိ) [ဝိဂမန + ပကတိ+က] ကင်းပျောက် - ပျက်စီး - ခြင်းဟူသော ပင်ကိုယ်သဘောရှိသော။ ကေဝလံ ဝိဂမန-ပကတိကံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၃၃။

ဝိဂမာဝတ္တဗ္ဗတာ (ထီ) [ဝိဂမ + အဝတ္တဗ္ဗ + တာ] (အဝတ်အဖြစ်၏) ကင်းပျောက်-ကုန်ခန်း ပျက်စီး-ခြင်း၏ မဆို -အပ်-သင့်-သည်၏အဖြစ်။ ဝိဂမာဝတ္တဗ္ဗတာ (မူလဋီ၊ ၃။၆၈)တိ ဝိဂမဿ ဝတ္တဗ္ဗဘာဝါပဂမဿ အဝတ္တဗ္ဗတာ။ အနုဋီ၊၃။၉၁။

ဝိဂမိတ ¹ (တိ) [ဝိ + ဂမု + တ] ဖြစ်-ရောက်-သော။ ကမ္မဝိဝဋ္ဋေနာတိ ကမ္မဿ ဝိဝဋ္ဋနေန၊ ပစ္စယလာဘေန လဒ္ဓါဝသရေန ဝိဝဋ္ဋေတွာ ဝိဂမိတေန ကမ္မေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။

ဝိဂမိတ ² (တိ) [ဝိ + ဂမု + ဏေ + တ] ဖြစ်-ရောက်-စေအပ်သော။ အပ္ပိတာတိ ဂမိတာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဂမိတာတိ ဝိဂမိတာ။ အနုဋီ၊၂။၁၅၇။

ဝိဂမိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + ဿန္တိ] ဝိဂစ္ဆတိ (၃) (က) အနက်ကြည့်။ သဒ္ဓါရာ ဝိဂမိဿန္တိ (ထေရ၊၃၂၀)တိ ------ တေ စ ခေါ ဝိဂမိဿန္တိ ဝိနဿိဿန္တိ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇိဿန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။

ဝိဂမေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဂမု + ဏော + တဗ္ဗ] ကင်းပျောက်-ကုန်ခန်း -စေ - အပ် - သင့်-ထိုက်-သော၊ ပယ်ခွါအပ်သော။ ဧတေန ဝိဝဋ္ဋယိတဗ္ဗော ဝိဂမေတဗ္ဗောတိ ဝိဝဋ္ဋော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၃။

ဝိဂမေတိ ¹ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + ဏ + တိ။ ဏ - ကို ဧ - ပြု။ ကစ္စည်း။ ၅၁၀။] ကင်းပျောက်၏။ ဝိဂမေတိ ဝိဂမေန္တိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၁၄-နှာ။

ဝိဂမေတိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +ဂမု + ဏော + တိ] ကင်းစေ၏။ ဝိဂတံ ဝိဂမေတိ။ အဘိ၊က။ ၄၁၇။ ပဋိသံ။၃၉၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။ ဝိဂမေတီတိ အပဂမယတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။

ဝိဂမေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဂမု+ဏော+တွာ] ကင်းစေ၍။ ဝိဝဋ္ဋေတွာတိ ဝိဂမေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၄၃)။

ဝိဂမေသံ (ကြိ) [ဝိ + ဂမု +သံ။ က္က-အာဂုံကို ဧ-ပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၇၆။ ပုရိသဝိပလ္လာသ တည်း။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၉၉။] ဝိဂစ္ဆတိ (၁) အနက်ကြည့်။ ဧဝံ ခေါ ပုန ဈာနဿ အဿာဒေါ---ဝိဂမေဿမိဒံ ဈာနပ္ပဟာနာ။ ပေဋကော။၂၆၈။

ဝိဂယှ¹ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဂဟ + တွာ။ ဝိဂယှ ² - လည်းကြည့်။ ဝိဂဟျ - သံ။] ဝိဂ္ဂယှ (၂) အနက်ကြည့်။ ဝိဂယှ မလ္လကော ကဏ္ဍ။ ဝိ၊၄။ ၂၈၅။

ဝိဂယှ² (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဂါဟု + တွာ။ ကစ္စည်း ၆၀၀။ ရူ။၆၄၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၀၀။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၇။ ဝိဂါဟျ - သံ။] ဝင်၍၊ သက်ဝင်၍။ ဝိဂယှာ (ခုဒ္ဒက။ ၅။ သုတ္တနိ။ ၃၁၃) တိ အာရမ္မဏဝသေန ဝိဂါဟိတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။ တေ ဝါဒကာမာ ပရိသံ ဝိဂယှ။ သုတ္တနိ။၄၀၈။ မဟာနိ။၁၂၆။ ပရိသံ ဝိဂယှာတိ ------ ဝိဂယှ ဩဂယှ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ပဝိသိတွာ။ မဟာနိ။၁၂၆။ ဝိဂယှာတိ ပဝိသိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

ဝိဂယှိတ (တိ) [ဝိ + ဂဟ(ဂါ၊ဟု)+ ယ + တ။] (၁) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်ယူ-မမှန်မကန်ယူ-လွှမ်းမိုး-အပ်သော။ (၂) သက်ဝင်-လွှမ်းမိုး-အပ်သော။ (၁) (၂) တထာဘူတဥ္စ စိတ္တံ တာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိဂယှိတံ အဇ္ဈောတ္ထဋဥ္စ နာမ ဟောတိ။ မဋီ၊၃။၆၇။

ဝိဂရဟဏာ (န) [ဝိ + ဂရဟ + ယု။ ဝိဂဟဏာ-သံ။] အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ အပိ စ ခေါ ပန ပုထုဇ္ဇနဘာဝဿ ဝိဂရဟဏတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၉။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။

ဝိဂရဟဏီယ (တိ) [ဝိ + ဂရဟ + အနီယ။ ဝိဂဟဏီယ-သံ။] အထူးထူးအပြားပြား-များစွာ-ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ ဝိဂရဟဏီယတာယ, အဝမိအာဝဟနတာယ, ဒုယဝတ္ထုတာယ စ အယတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။

ဝိဂရဟတိ (ကြိ) [ဝိ+ ဂရဟ + အ + တိ။ ဝိဂဟတေ-သံ။ ဝိဂရဟက္က-ပြာ။] အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ - ကဲ့ရဲ့၏။ သော အနေကပရိယာယေန ပါဏာတိပါတံ ဂရဟတိ ဝိဂရဟတိ အဒိန္နာဒါနံ ဂရဟတိ ဝိဂရဟတိ။ သံ၊၂။၅၀၅-၆။

ဝိဂရဟန္တ (တိ) [ဝိ + ဂရဟ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဂရဟန္တီ။] အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-ကဲ့ရဲ့သော၊ သူ။ ယေ ကေစိ အရိယံ ဓမ္မံ ဝိဂရဟန္တာ စရန္တိ ဒုမ္မေဓာ။ သံ၊ ၁။ ၂၇။

ဝိဂရဟန္တာတိ "ဟီနက္ခရပဒဗျဥ္ဇနော "တိ ဝါ " အနိယျာနိကော" တိ ဝါ ဓဝံ ဂရဟန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။

ဝိဂရဟာ (ထီ) | ဝိ + ဂရဟ + အ။ (ထီ၊ ပု) ဝိဂဟ၊ ဝိဂဟာ - သံ။ | အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ သာ ပန တေသံ ဝိဂရဟာ ဒုမ္မေဓတာယ မဟာနတ္ထာဝဟာဝ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။

ဝိဂရဟိ (ကြိ) | ဝိ+ ဂရဟ + ဤ | ဝိဂရဟတိ-ကြည့်။ ဝိဂရဟိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ။ ဝိ၊၁။၂၃၊၂၆၊ ၅၄၊၅၆။ ဝိဂရဟိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝိဂရဟိ နိန္ဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ (- ဝိ၊၂။၂၇၊၂၀၊၂၅၊၂၇။ ဝိ၊၃။၅၇၊၆၈။ ဝိ၊၄။၂၁၄၊၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဝဇိရ။၃၇၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၇)။

ဝိဂရဟိတ (တိ) | ဝိ + ဂရဟ + တ။ ဝိဂဟိတ-သံ။ | အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ ယဒိ ပါပံ က္ကဒါနိ ပရိသံ နိဿာယ ဘဂဝတာ ဝိဂရဟိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဝိဂရဟိတဗ္ဗ¹ (တိ) | ဝိ + ဂရဟ + တဗ္ဗ | အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-ကဲ့ရဲ့-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အယန္တိ ပါပံ ဝိယ အရိယဇနေဟိ ဝိဂရဟိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။ ၃၉၅။

ဝိဂရဟိတဗ္ဗ² (တိ) | ဝိဂရဟိတဗ္ဗ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။၁၂၃။ | အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ-ကဲ့ရဲ့ -အပ် -သင့် -ထိုက် -သည်၏အဖြစ်။ ဝိဂရဟိတဗ္ဗတော အဝဓိအာဘာဓနတော စ အယန္တိ စ ဝဓန္တိ စ ဝိပဿ ယောနိသော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၁။

ဝိဂရဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + ဂရဟ + တွာ | အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ - ကဲ့ရဲ့၍။ အထ ခေါ တေ ဘိက္ခူ အာယသ္မန္တံ သုဒိန္နံ အနေကပရိယာယေန ဝိဂရဟိတွာ။ ဝိ၊၁။ ၂၃။(-ဝိ၊၂၊၂၆၊၇၊၂၀။ ဝိ၊၃။၅၇၊၆၈။ဝိ၊၄။၂၁၄၊ ၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၊၇၄၊၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၅၊၂၅၃၊၃၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆)။

ဝိဂလိတ (တိ) | ဝိ + ဂလ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၅။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဂလတိ - မှ။ ဝိဂလိတ-သက္ကတပိဋ္ဋက။ | (၁) လျောကျသော။ (၂) ယိုစီးသော။ (၁) ဧကစ္စေ ပဒုမာ ဩပုပ္ဖါ ဝိဂလိတပတ္တကေသရာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။(၂) ဝိဂလိတပုဗ္ဗလောဟိတာ ဝလိတဂတ္တာ အတိဝိယ ဇေဂုစ္ဆဗီဘစ္ဆဒဿနာ တေ အနုဗန္ဓိံသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၂။

ဝိဂလိတပတ္တကေသရ (တိ) | ဝိဂလိတ + ပတ္တ+ ကေသရ | လျောကျသော ပွင့်ချပ်, ဝတ်ဆံ ရှိသော။ ဝိဂလိတ (၁) ကြည့်။

ဝိဂလိတပုဗ္ဗလောဟိတ (တိ) | ဝိဂလိတ + ပုဗ္ဗ+ လောဟိတ | ယိုစီးသော ပြည်, သွေးရှိသော။ ဝိဂလိတ (၂) ကြည့်။

ဝိဂဠတိ (ကြိ) | ဝိ + ဂလ + အ + တိ။ လ-ကို ဠ - ပြု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၅။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဂလတိ-သံ။ | လျောကျ၏။ က္ကဿာသာ ဝါလဂ္ဂဝေဓံ အဝိသဟန္တာ ဝိဂဠန္တိ ပက္ကမန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၄။

ဝိဂဠိတွာ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + ဂလ + တွာ | လျောကျ၍။ ဇိနသာသနာ ဝိဂဠိတွာ ပက္ကမိတွာ။ မိလိန္ဒ။၂၄၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂)။

ဝိဂါဟတိ (ကြိ) | ဝိ + ဂါဟု + အ + တိ။ ဝိဂါဟတေ-သံ။ | (၁) သက်ဝင်၏။ (၂) ပျံ့သွား၏။ (၁) ဥဒကမိဝ က္ကဏံ ဝိဂါဟတိ (ဒီ၊ ၃။၁၅၀)တိ ပါသာဏော ဥဒကံ ဝိယ သံသီဒန္တော က္ကဏံ ဝိဂါဟတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။

(-အံ၊ ၂။၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၄)။ (၂) ဝိဂါဟိသု (ဇာ၊ ၂။၉၈)န္တိ အာကာသံ ပက္ခန္ဒိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၀၆။

ဝိဂါဟန္တ (တိ) [ဝိ + ဂါဟု + အ + အန္တ။ ထိ - ၌ ဝိဂါဟန္တိ ။] သက်ဝင်သော၊ သူ။ ပသန္နလာခါရသံ ဝိဂါဟန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

ဝိဂါဟယ (ကြိ) [ဝိ + ဂါဟု + ဏာယ + ဟိ] သက်ဝင်လေလော။ ဝနသဏ္ဍံ ဝိဂါဟယ။ ဇာ၊ ၂။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၈၉။

ဝိဂါဟိတ (တိ) [ဝိ + ဂါဟု + တ။ ဝိဂါဝ-သံ] ပျံသွားသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဂါဟိတသကုန္တ (ပု) [ဝိဂါဟိတ + သကုန္တ] ပျံသွားသော ငှက်။ မဟတာ ဝါယာမေန ဝိဒူရမာကာသံ ဝိဂါဟိတသကုန္တော ဝိယ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၁။ သိ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၂၈၈။

ဝိဂါဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဂါဟု + တွာ] သက်ဝင်၍။ အပရန္တံ ဝိဂါဟိတွာ၊ ယောနကော ဓမ္မရက္ခိတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ဝိဂယှ - လည်း ကြည့်။

ဝိဂါဟိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဂါဟု + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၉။ ရူ။ ၆၄၁။] ဝိဂါဟိတွာ - ကြည့်။ သုညံ အရညံ ဝိဇနံ ဝိဂါဟိယ။ သံ၊၁။၁၈၂။ ဝိဂါဟိယာတိ အနုပဝိသိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။

ဝိဂါဟိသုံ (ကြိ) [ဝိ + ဂါဟု + ဥံ။ ဥံ-ကို ဣံသု-ပြု။ နိဂ္ဂဟိတ်ကို သု - ထက်သို့ပြောင်းရွှေ့။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၆၈၊၁၀၁၆။] ဝိဂါဟတိ (၂) ကြည့်။

ဝိဂါဟေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဂါဟု + တွာ။ ဣ-အာဂုံကို ဧ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀၇၆။] ဝိဂါဟိတွာ-ကြည့်။ ကရိဿာမိ ဝိဂါဟေတွာ၊ ပေါရာဏဉ္စ ကထာနယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁။

ဝိဂါဠှ (တိ) [ဝိ + ဂါဟု + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၉။ ရူ။ ၆၂၁။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၄။ ဝိဂါဝ - သံ။] သက်ဝင်အပ်သော။ ဝရာဟဏေယျဝိဂါဠှ- သေဝိတေ (ထေရ။ ၁၆၀)တိ ဝရာဟေဟိ စေဝ ဧဏေယျေဟိ စ ဩဂါဟေတွာ သေဝိတေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၆။

ဝိဂုဏ (တိ) [ဝိ + ဂုဏ ။ ဝိပရီတော ဂုဏော ယဿ ဝိဂုဏော၊ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဂုဏ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကောင်းသောဂုဏ်ရှိသော၊ ဂုဏ်- ကောင်း-မရှိ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဂုဏခလုင်က (ပု) [ဝိဂုဏ + ခလုင် + က] ဂုဏ်ကောင်း-ဂုဏ်မရှိ-သော-မြင်းယုတ်-မြင်း ကြမ်း။ မာသံ ခါဒိတွာ ယထာ တထာ ဝိဂုဏခလုင်ကာနံ။ မဋီ၊၃။၇၄။

ဝိဂေတု (ကြိ) [ဝိ + ဂမု + အ + တု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀၉၅။ ကစ္စည်း။၅၁၀။] (က) တပ် ခြင်း ကင်းလော့။ (ခ) ရှောင်ကြဉ်လော့။ (က) (ခ) ဣဒံ တေ သုတွာန ဝိဂေတု ဆန္ဒော။ ဇာ၊ ၂။၁၃၃။ မနုဿမံသံ ခါဒနစ္ဆန္ဒော ဝိဂေတု ဝိဂစ္ဆတု ဝိရမတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၃။

ဝိဂ္ဂယှတိ • ဝိဂ္ဂယှာတိ (ကြိ) [ဝိ + ဂဟ + ယှာ + တိ။ ရူ။၅၁၈။ ဝိဂၛှာတိ၊ ဝိဂၛှတေ- သံ။] (၁) (တီး, မှုတ်, ကခုန်သောအခါ စီးကိုက်, ဝါးကိုက် လက်, ခြေတို့ကို) အထူး ထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ယူ၏။ (၂) မြဲမြံစွာ-ယူ-ကိုင်-၏။ (၃) ကိုင်တွယ်-သုံး သပ်-၏။ (၄) ဆန့်ကျင်ဘက်ယူ-ငြင်းခုံ-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဂ္ဂယှ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +ဂဟ +တွာ။ ကစ္စည်း။၆၀၀။ ရူ။၆၄၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၂၀၅။ ဝိဂဟျ-သံ။] (၁) (တီး, မှုတ်, ကခုန်သောအခါ စီးကိုက်, လက်, ခြေတို့ကို) အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ယူ၍။ (၂) မြဲမြံစွာ-ယူ-ကိုင်-၍။ (၃) ကိုင်တွယ်-သုံးသပ်-၍။ (၄) ဆန့်ကျင်ဘက်ယူ-ငြင်းခုံ-၍။ (၁) ဟတ္ထေ ပါဒေ စ ဝိဂ္ဂယှာ (ဝိမာန။၆၉) တိ ဟတ္ထေ စ ပါဒေ စ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဂဟေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ (၂) ဝိဂ္ဂယှ ပရိကမ္မံ ကာရာပေန္တိ (ဝိ၊၄။၂၄၀)တိ အညမညံ သရီရေန သရီရံ ဃံသန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၄။ ဝိဂ္ဂယှာတိ အညမညဿ သရီရေ ဒဠှံ ဂဟေတွာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၅၀။ (၃) ဓေဝမှိ ဝိဂ္ဂယှ ဝိဝါဒယန္တီတိ ဓဝံ ဂဟေတွာ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဂဏှိတွာ ပရာမသိတွာ အဘိနိဝိသိတွာ ဝိဝါဒယန္တိ။ မဟာနိ။ ၂၄၇။ (၄) န ကေနစိ လောကေ ဝိဂ္ဂယှ တိဋ္ဌတိ။ လောကေ ကေနစိ သဒ္ဓိံ ဝိဂ္ဂါဟိကကထံ န ကရောတိ န ဝိဝဒတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ (-ဥဒါန။၁၆၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၁၂)။

ဝိဂ္ဂယှသဿတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဂဟ + ယ + ဿတေ] ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ယူအပ်- ချုတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ န ဝိဂ္ဂယှဿတိ (အံ၊၃။၅၂၄)တိ န ဝိရုဇ္ဈိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။

ဝိဂ္ဂဟ (ပု၊န) [ဝိ + ဂဟ + အ။ ဝိရူပံ, ဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဂဟဏံ ဝိဂ္ဂဟော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၇၃။ ဝိရုဒ္ဓဿ ဂဟဏံ ဝိဂ္ဂဟော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၃၆၈။ ဝိရုဒ္ဓဂ္ဂဟဏံ ဝိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၂၆။ ဝိရုဇ္ဈနဝသေန ဝိရူပံ ဂဏှာတိ ဧတေနာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။၂၉၃။ ဝိဝိဓံ ဂဏှာတိ ဧတ္ထာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၅၁။ ဂိဂ္ဂယှန္တိ ယုဇ္ဈန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀၀။ (ပု) ဝိဂြဟ - သံ။ (ပု) ဝိဂ္ဂဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်အယူကို ယူ-ငြင်းခုံ-ဆန့်ကျင်-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်-ဖောက်ပြန်စွာ-ယူခြင်း။ (၂) ခန္ဓာကိုယ်။ (၃) ဖောက်ပြန်စွာယူကြောင်း ဖြစ်သော (စကား)။ (၄) (ပုဒ်, ဓာတ်, ပစ္စည်းတို့ဖြင့်ခွဲခြမ်း၍ သဒ္ဒါ၏) အနက်ကို အထူးအားဖြင့် ယူကြောင်းဖြစ်သော-ပုဒ်-ဝါကျ၊ ဝိဂြိုဟ်၊ ဝစနတ္တ။(၅) ရုပ်ပုံ၊ ရုပ်တု၊ ဆင်းတု။ (၆) အသွင်အပြင်။ (၇) အထူးအားဖြင့် ယူအပ်သော (ယောက်ျား)။

(၁) ဆန့်ကျင်ဘက်အယူကိုယူ-ငြင်းခုံ-ဆန့်ကျင်-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်-ဖောက်ပြန်စွာ-ယူခြင်း။ ဝိဂ္ဂဟော ဝါ ဝိဝါဒေါ ဝါ ဘဝိဿတိ၊ ဝိ၊၂။၅၆။ (-ဝိ၊ ၄။၂၁၂။ ဝိ၊၅။၂၀၂။ ဒီ၊၁။၂၃၃။သံ၊၁။၂၂၆)။ ဝိဂ္ဂဟော ဝိဝါဒေါတိအာဒီသု ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိကော ဝိဂ္ဂဟော၊ အပရဘာဂေ ဝိဝါဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၈၀)။ ဝိဂ္ဂဟော (မ၊၂။ ၁၆၆)တိ ကလဟော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ ဝိဂ္ဂဟော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၁၈၁)တိ ဝိရုဒ္ဓဝသေန ဂဟဏံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၈၃။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၇၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၈)။ (၂) ခန္ဓာကိုယ်။ သေယျထာပိ ဘန္တေ သောဝဏ္ဏော ဝိဂ္ဂဟော မာနုသံ ဝိဂ္ဂဟံ အတိရောစတိ။ ဒီ၊၂။၁၇၀။ (-၁၈၂။ ကခ်ီ။၁၂၀)။ (၃) ဖောက်ပြန်စွာယူကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ ပုရိမော ပုရိမော ဝိရောဓော ဝိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဝိရုဇ္ဈနဝသေန ဝိရူပံ ဂဏှာတိ ဧတေနာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၉။ (၄) (ပုဒ်, ဓာတ်, ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ခွဲခြမ်း၍သဒ္ဒါ၏)အနက်ကို အထူးအားဖြင့်ယူကြောင်းဖြစ်သော-ပုဒ်-ဝါကျ၊

ဝိဂြိုဟ်၊ ဝစနတ္ထ။ တတ္ထ ဝိဂ္ဂဟော နာပိ အဿ ဉာဏေန ကတော ဗန္ဓု အတ္ထီတိ နပိ ဉာဏဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ ၄၅။၃၂၅။ (-ဝဇီရ။ ၄၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄။)။ (၅) ရုပ်ပုံ၊ ရုပ်တု၊ ဆင်းတု။ ကသိဏနိမိတ္တံ ဝိယ သညာဏံ ဝိယ သဝိဂ္ဂဟံ ဝိယ စ သုဒ္ဓ ဥပလက္ခေ- တဗ္ဗာကာရံ " နိမိတ္တ" န္တိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၅၇။ သဝိဂ္ဂဟံ သဗိမ္ဗကံ။ အနုဋီ၊၁။၆၄။ (- မဋီ၊၂။၂၇၆)။ (၆) အသွင်အပြင်။ ပုရိသဝိဂ္ဂဟ (၉၂၉) န္တိ မနုဿပုရိသဝေသံ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၁။၉၂၉။ (၇) အထူးအားဖြင့် ယူအပ်သော (ယောက်ျား)။ ဝိညုနာ ပုရိသဝိဂ္ဂဟေနာ (ဝိ၊၂။၃၄)တိ ဝိညုနာ ပုရိသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဝိသေသေန ဂဟေ- တွောတိ ပ်ဂ္ဂဟော၊ ပုရိသောယေဝ ဝိဂ္ဂဟော ပုရိသဝိဂ္ဂဟော။ ဝိ၊၂။သျ။၂၀။

ဝိဂ္ဂဟကထာ (ထီ) [ဝိဂ္ဂဟ + ကထာ] ဆန့် ကျင်ဘက် စကား၊ ချုတ်ချယ်သော စကား။ ဝိဂ္ဂါဟိကကထ (မဋ္ဌ၊၁။၃၇၈)န္တိ ဝိဂ္ဂဟကထံ၊ သာရမ္ဘကထန္တိ အတ္ထော။ မဋီ၊၂။၅၉။

ဝိဂ္ဂဟနာနတ္တ (န) [ဝိဂ္ဂဟ + နာနတ္တ] ဝိဂြိုဟ်- ဝစနတ္ထ-၏ ထူးသည်၏အဖြစ်။ ဣဒါနိ သတ္တပရိယာယဿ ဂတ္တ-သဒ္ဒဿ ဝသေန ဝိဂ္ဂဟနာနတ္တံ ဒဿေန္တော။ အံဋီ၊၃။၂၁၄။

ဝိဂ္ဂဟပဒ (န) [ဝိဂ္ဂဟ + ပဒ] ဝိဂ္ဂဟ-ဟူသော ပုဒ်။ ဝိဂ္ဂဟပဒေန မနုဿဝိဂ္ဂဟံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၂။

ဝိဂ္ဂဟဝါကျ (န) [ဝိဂ္ဂဟ + ဝါကျ] ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၊ (ပုဒ်, ဓာတ်, ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ခွဲခြမ်း၍ သဒ္ဒါ၏) အနက်ကို အထူးအားဖြင့် ယူကြောင်း ဖြစ်သော - ဝါကျ - ပုဒ်တို့၏ အပေါင်း - စကားစု။ သေသံ မေထုနဓမ္မသမာပတ္တိတေန ကာမေနာတိအာဒိ ဝိဂ္ဂဟဝါကျံ

အက္ခရစိဝရဏမတ္တတော ဖျဉ္ဇနမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄။ (- ဝိမတိ၊၁။၂၆၆)။

ဝိဂ္ဂဟဝိရဟိတ (တိ) [ဝိဂ္ဂဟ + ဝိရဟိတ] ဝိဂြိုဟ်မှ ကင်းသော။ ဝိဂ္ဂဟဝိရဟိတံ အာချာတပဒံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၈။

ဝိဂ္ဂဟသံဝတ္တနိက (တိ) [ဝိဂ္ဂဟ + သံဝတ္တနိက] ဆန့်ကျင်ဘက် အယူကို ယူ-ငြင်းခုံ-ဆန့် ကျင် - ခိုက်ရန်ဖြစ် - ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ် သော။ ဝိဂ္ဂဟသံဝတ္တနိကာ ကထာ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄။

ဝိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဝိ+ ဂဟ+ တ။ ဝိဂဟီတ-သံ။] (၁) အထူးသဖြင့် -ကောင်းစွာ -ယူအပ်- ဖြစ်စေ-အပ်သော။ (၂) ဖောက်ပြန်စွာယူ- ဆန့်ကျင်ခြင်းသို့ ရောက်စေ-အပ်သော။ (၁) ဓမ္မုဒ္ဒစ္စဝိဂ္ဂဟိတ (အံ၊၁။၄၇၅) န္တိ --------- ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတံ၊ သုဂ္ဂဟိတန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၆။ (၂) ဓမ္မုဒ္ဒစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတံ ဝိရူပဂ္ဂဟိတံ ဝိရောဓမာပါဒိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၇။ (-အံဋီ၊၂။၃၄၄)။

ဝိဂ္ဂဟိတမာနသ (တိ) [ဝိဂ္ဂဟိတ + မာနသ] (၁) ဖောက်ပြန်စွာယူ-ဆန့်ကျင်စေ-အပ် သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (န) (၂) ဖောက် ပြန်စွာယူ-ဆန့်ကျင်စေ-အပ်သောစိတ်။ (၁) တေန ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတမာနသော (ပဋိသံ။ ၂၉၁)တိ ------ ဝိရောဓိတစိတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၉)။ (၂) ကထံ ဓမ္မုဒ္ဒစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၉။တေန ဓမ္မုဒ္ဒစ္စေန ဝိပဿနာဝီထိတော ဥဂ္ဂမနေန (ဥက္ကမနေန) ဝိရူပံ ဂဟိတံ ပဝတ္တိတံ မာနသံ ဓမ္မုဒ္ဒစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသံ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၇။ (အံဋီ၊၂။၃၄၄ -၌ ပဝတ္တိယမာနံ - ဟုရှိ၏၊ " ပဝတ္တိယမာနသံ " ဟု ရှိသင့်သည်)။

ဝိဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝိ + ဂဟ + ဏ။ ဝိဂြာဟ-သံ။] ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူခြင်း၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဂ္ဂါဟသံဝတ္တနိက (တိ) [ဝိဂ္ဂါဟ+သံဝတ္တနိက] ဝိဂ္ဂဟသံဝတ္တနိက-ကြည့်။ ဝိဂ္ဂါဟသံဝတ္တနိကံ သာရမ္ဘကထံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။

ဝိဂ္ဂါဟိက (တိ) [ဝိဂ္ဂ (ဂ္ဂါ) ဟ + ဏိက။ ဝိဂ္ဂဟံ ကလဟံ ဇနေတီတိ ဝိဂ္ဂါဟိကံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၈၅။ ဝိရုဒ္ဓံ ဂါဟံ သံဝတ္တေတီတိ ဝိဂ္ဂါဟိကံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၀၁။ ဝိ + ဂဟ + ဏွု။ ဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဂဏှာတိ တေယာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ။ ဝိဂ္ဂဟ + ဣက။ ဝိရုဒ္ဓသ ဂဟဏံ ဝိဂ္ဂဟော၊ သော ယေသန္တိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။ ဝိဂြာဟိက- သက္ကတပိဋ္ဌက။ ဝဲဂြဟိက -သံ။ ဝိဂ္ဂဟိယ - ပြာ။ ဝိဂ္ဂဟိအ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဆန့်ကျင်ဘက်အယူကိုယူ-ငြင်းခုံ-ဆန့်ကျင်-ခိုက်ရန်ဖြစ် - ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၂) ဆန့်ကျင်ခြင်း - ဆန့်ကျင်ဘက် - ကိုယူကြောင်းဖြစ်သော။ (၃) ဆန့်ကျင်ခြင်း-ဆန့်ကျင်ဘက်-ကို ယူခြင်းရှိသော။ (၄) ဝိဂ္ဂါဟိကကထာသုတ်။ (၁) ဝိဂ္ဂါဟိက (ဝိ၊၅။၂၇၉)န္တိ န တွံ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ အာဇာနာသီတိအာဒိနယပ္ပဝတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၀။ ဝိဂ္ဂါဟိကပိသုဏဖရုသဝစနာနီ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃)တိ ဝိဂ္ဂဟံ ကလဟံ ဇနေတီတိ ဝိဂ္ဂါဟိကံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၈၅။ ဝိရုဒ္ဓံ ဂါဟံ သံဝတ္တေတီတိ ဝိဂ္ဂါဟိကံ၊ " န တွံ " န္တိ-အာဒိနာ ဏိကပစ္စယဿ သရူပံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၆၀၁။ ဝိဂ္ဂဟသံဝတ္တနိကဝစနံ ဝိဂ္ဂါဟိကံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၀၂။ (၂) (၃) ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ (၂) (၃) ကြည့်။ (၄) စိန္တာ ဝိဂ္ဂါဟိကာ ကထာ။ သံ၊၃။၃၆၈။

ဝိဂ္ဂဟိကကထာ (ထီ) [ဝိဂ္ဂါပ်ကာ + ကထာ] (၁) ဆန့်ကျင်ဘက် အယူကိုယူ-ငြင်းခုံ-ဆန့်ကျင်-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ချုတ်ချယ်-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော စကား။ (၂) ဆန့်ကျင်ခြင်း-ဆန့်ကျင်ဘက် - ကို ယူခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကား။ (၃) ဆန့်ကျင်ခြင်း-ဆန့်ကျင်ဘက်-ကို ယူကြောင်းဖြစ်သော စကား။ (၁) ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ (ဒီ၊၁။၈)တိ ဝိဂ္ဂဟကထာ သာရမ္ဘကထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဝိဂ္ဂါဟိကကထ (အံ၊၂။၄၆၃) န္တိ ------ အာဒိနယပ္ပဝတ္တာ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၄။ ဝိဂ္ဂါဟိကကထ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈)န္တိ ဝိဂ္ဂဟကထံ၊ သာရမ္ဘကထန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅၉။ ဝိဂ္ဂါဟိကကထ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉) န္တိ ဝိဂ္ဂါဟ-သံဝတ္တနိကံ သာရမ္ဘကထံ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၃။ (၂) (၃) ဝိရုဒ္ဓသ ဂဟဏံ ဝိဂ္ဂဟော၊ သော ယေသန္တိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ၊ တေသံ (ကထာ) တထာ၊ ဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ဂဏှာတိ တေယာတိ ဝိဂ္ဂါဟိကာ၊ သာယေဝ ကထာ တထာ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။ (ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ ဟူသည်-သင်သည်ဤ ဓမ္မ, ဝိနယကို မသိ၊ ငါသည်ဤ ဓမ္မ, ဝိနယကို သိ၏။ သင်သည် ဤ ဓမ္မ, ဝိနယကို အဘယ်မှာ သိလတ္တံ့နည်း၊ သင်သည် မှားသောအားဖြင့် ကျင့်၏၊ ငါသည် မှန်သောအားဖြင့် ကျင့်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သောစကား ပင်တည်း။ (ဒီ၊၁။၈))။

ဝိဂ္ဂါဟိကကထာနုယောဂ (ပု) [ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ+အနုယောဂ] ဆန့်ကျင်ဘက် အယူကိုယူခြင်း-ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း-ကို ဖြစ်စေတတ်သော စကားကို - အားထုတ် - ပြောဆို - ခြင်း။ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာနုယောဂဝသေန ဝိဂ္ဂယှ ဝိဝဒန္တိ ဝိဝါဒံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၁၂။

ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဘေဒ (ပု) [ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ + ဘေဒ] ဆန့်ကျင်ဘက်အယူကို ယူခြင်း-ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း - ကို ဖြစ်စေတတ်သော စကား၏ အထူးအပြား။ ----- နာနပ္ပကာရံ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာဘေဒံ ဝါဒံ ပဋိသေနိယန္တိ ဝိရုဇ္ဈန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဝိဂ္ဂါဟိကကထာသုတ္တ (န) [ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ + သုတ္တ] ဝိဂ္ဂါဟိကကထာသုတ်။ သံယုတ္တ-နိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၃။၃၆၇။

ဝိဃာဋ္ဋ (ပု) [ဝိ + ဟန + ဏ။ ဝိဃာတ-ဖြစ်သင့်သည်။] ကိုယ်-စိတ်-ပင်ပန်းခြင်း။ မာ ပစ္ဆာ ဝိဟညသိ ပစ္ဆာ ဝိဃာဋ္ဋံ အာပဒိ။ ထေရီဋ္ဌ။ ၂၉၇။

ဝိဃာဋ္ဋန (တိ) [ဝိ + ဃဋ္ဋ + ဏော + ယု။ ဝိဃာဋ္ဋန - သက္ကတပိဋ္ဋက။ ဝိဃဋ္ဋန - သံ။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ ကမ္မယန္တဝိဃာဋ္ဋနော (ထေရ။ ၂၈၆)တိ ကမ္မ-ဃဋ္ဋိတဿ အတ္တဘာဝယန္တဿ ဝိဒ္ဓံသနော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဝိဃာဋ္ဋေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဃဋ္ဋ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၇။ ဝိဃာဋ္ဋယတိ - သက္ကတပိဋ္ဋက။ (ကာ၊ကြိ) ဝိဃဋ္ဋယတိ-သံ။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဃာဋ္ဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +ဃဋ္ဋ +ဏော +တွာ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ပြီး၍။ ဒိဋ္ဌိဇာလံ ဝိဃာဋ္ဋေတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၈။

ဝိဃာတ[1] (ပု) [ဝိ +ဟန +ဏ။ကစ္စည်း။၅၉၁။ ရူ။၅၄၄။ နီရုတ္တိ။၇၈၆။ ဝိဟနတိ ဗာဓတီတိ ဝိဃာတော။ မ၊ ဋီ၊၃။၂၂။ (သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။) ဝိဟညတိ စိတ္တံ ဧတေနာတိ ဝိဃာတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၀။ ဝိဟညနံ ဝိဃာတော။ နီရုတ္တိ။ ၇၈၆။ ဝိဃာတ - သံ။ ဝိဃာယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကိုယ်-စိတ်-ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။ (၂) (ကိုယ်-စိတ်-)ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-သော။ (၃) ဆင်းရဲကင်းခြင်း။ (၄) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ပယ်ဖျောက်-ခြင်း။ (၁) သော မမဿ ဝိဃာတော။ ဒီ၊၁။ ၂၄။ဝိဃာတံ အာပဇ္ဇေယျာ (သံ၊ ၂။ ၂၄၈)တိ ဒုက္ခံ အာပဇ္ဇေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၅။ (-ဒီ၊၃။၁၉၉။ သံ၊၃။၃၀၁။ အံ၊၁။ ၂၈၄၊ ၃၉၂၊၅၁၈။ အံ၊၂။ ၂၁၄၊၃၁၆။ အပ၊၁။၃၂)။ ဝိဃာတော ဝိဟေသာ ကာယိကဒုက္ခံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၀။ ဝိဃာတ(မ၊ ၂။၁၆၆)န္တိ ဝိရောဓဟေတုကံ စိတ္တဝိဃာတံ။ မ၊ ဋီ၊၃။ ၁၀၁။ (၂) ဝိဃာတ[2] - နှင့် ဝိဃာတဂ္ဂတ-ကြည့်။ (၃) ဝိဃာတော (အံ၊ ၁။ ၃၃၅) တိ ဝိဂတဃာတော။ စိတ္တဿ ဒုက္ခံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ (၄) ဝိဃာတ (သုတ္တနိ။၄၀၆။မဟာနိ။၁၀၇)န္တိ ဥပဃာတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ ဝိဃာတန္တိ ဥပဃာတံ ပီဠနံ ဃဋ္ဋနံ ဥပဒ္ဒဝံ ဥပသဂ္ဂံ။ မဟာနိ။၁၀၈။ ဝိဃာတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၂)တိ ဝိနာသော၊ ပဟာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉)။

ဝိဃာတ[2] (တိ) [ဝိဃာတ + ဏ] (၁) ကိုယ်-စိတ်-ပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ (၂) ကင်းသောခွန်အားဗလရှိသော၊ (ခွန်အား ဗလမရှိသော)။ (၁) (၂) ဝိဃာတော (ပေတ။၂၀၉)တိ ဝိဃာတဝါ ဝိဟတဗလော ဝါ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဝိဃာတက (တိ) [ဝိ + ဟန + ဏ္ဍု။ ကစ္စည်း။ ၅၉၁။ ဝိဃာတက-သံ။ ဝိဃာယဂ - ပြာ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ (၁) တေသံ ဈာနင်္ဂါနေဝ ပဋိပက္ခာနိ ဝိဒ္ဓံသကာနိ

ဝိဃာတကာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဃာတကပဋိဘာဂ (ပု) [ဝိဃာတက + ပဋိဘာဂ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော အဘို့၊ ဆန့်ကျင်ဘက် အဘို့။ ဝိသဘာဂပဋိဘာဂေါ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈) တိ အန္ဓကာရဿ ဝိယ အာလောကော ဝိဃာတကပဋိဘာဂေါ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၈၉-၉၀။

ဝိဃာတကရ (တိ) [ဝိဃာတ + ကရ + အ] (၁) စိတ်၏ ပင်ပန်းခြင်းကို ပြုတတ်သော။ (၂) ကိုယ်, စိတ်တို့၏ ဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) (၂) ဝိဃာတကရာ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၇)တိ စိတ္တဝိဃာတကရာ, ကာယစိတ္တ-ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကာ ဝါ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၅-၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇)။

ဝိဃာတဂတ္တ (တိ) [ဝိဃာတ + ဂတ္တ] ပင်ပန်းသော ကိုယ်ဝန်ရှိသော (မိန်းမ)။ အဒ္ဒသာ ခေါ အာယသ္မာ ------- ကုတ္ထိံ မူဠ္ဟဂတ္တံ ဝိဃာတဂတ္တံ။ မ၊ ၂။ ၃၀၅-၆။

ဝိဃာတဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိဃာတ + ဂဟဏ] ဝိဃာတ-သဒ္ဒါ။ တတ္ထ ဝိဃာတဂ္ဂဟဏေန ကိလေသဒုက္ခဉ္စ ဝိပါကဒုက္ခဉ္စ ဂဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉။

ဝိဃာတပက္ခိက (တိ) [(ဝိဃာတ + ပက္ခ)= ဝိဃာတပက္ခ + ဣက] (၁) ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်း၏ အဖို့အစု၌ ဖြစ်သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် -ခြင်း၏ အဖို့အစု၌ ဖြစ်သော။ (၁) ဝိဃာတပက္ခိကော (မ၊ ၁။ ၁၆၂)တိ ဒုက္ခ-ကောဋ္ဌာသိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၅။ ဝိဟညတိ စိတ္တံ ဧတေနာတိ ဝိဃာတော၊ ဧတေ ဒုက္ခံ၊ တပ္ပက္ခိကော ဝိဃာတပက္ခိကော။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၇၀။ (-အံ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၈။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၅)။

(၂) ဝိဃာတပက္ခိက (မဟာနိ။ ၃၆၁) န္တိ ပီဠာကောဋ္ဌာသိကံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၉။

ဝိဃာတပက္ခိယ (တိ) [ဝိဃာတပက္ခ + ဣယ] ဝိဃာတပက္ခိက-ကြည့်။ ဝိဃာတပက္ခိယာ (သံ၊ ၃။ ၈၆)တိ ဒုက္ခပက္ခိကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။ ဝိဟနတိ ဝိဗာဓတီတိ ဝိဃာတော၊ ဒုက္ခန္တိ အာဟ “ ဝိဃာတပက္ခိယာတိ ဒုက္ခပက္ခိကာ” တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၂၈။

ဝိဃာတပစ္စယ (ပု) [ဝိဃာတ + ပစ္စယ] ပင်ပန်းခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိဃာတပစ္စယတ္တာ သဝိဃာတကံ။ ဝိဇ၊ ၄၂၇။

ဝိဃာတပရိဠာဟ (ပု) [ဝိဃာတ + ပရိဠာဟ] (၁) ပင်ပန်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော-ပူပန်-ပူလောင်-ခြင်း၊ ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်းကို-ပြု-ဖြစ်စေ-တတ်သော-ပူပန်-ပူလောင်-ခြင်း။ (၂) ဆင်းရဲခြင်း, ပူပန်ခြင်း။ (၁) အာသဝါ ဝိဃာတပရိဠာဟာ (မ၊ ၁။ ၁၂)တိ စတ္တာရော အာသဝါ စ အညေ စ ဝိဃာတကရာ ကိလေသပရိဠာဟာ ဝိပါကပရိဠာဟာ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၇။ (၂) ဝိဃာတ-ပရိဠာဟာ (မ၊ ၂။ ၂၄)တိ ဝိဃာတာ စ ပရိဠာဟာ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈။ ဝိဃာတပရိဠာဟာ (အံ၊ ၁။ ၅၁၈)တိ ဧတ္ထ ဝိဃာတောတိ ဒုက္ခံ။ ပရိဠာဟောတိ ကာယိကစေတသိကော ပရိဠာဟော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဝိဃာတပရိဠာဟဝေဒနာ (ထီ) [ဝိဃာတ-ပရိဠာဟ + ဝေဒနာ] ပင်ပန်းခြင်း ပူပန်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ။ သော တံ ကာမဝေဒနံ ဝိဃာတပရိဠာဟဝေဒနဉ္စ န ဝေဒယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၅။

ဝိဃာတပတ္တ (တိ) [ဝိဃာတ + ပတ္တ] ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်းသို့ရောက်သော၊ သူ။ အတ္တနော မနောရထံ သမ္ပာဒေတုံ အသက္ကောန္တာ

လဒ္ဓနိဂ္ဂဟာ ဝိယာတပ္ပတ္တာ ------- ဝိစရန္တိ ဝိ၊၄၊၂။၁၈၃။

ဝိယာတပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိယာတ + ပတ္တိ | ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ အလာဘပရိတ္တာသေန ဝိယာတပ္ပတ္တိယာ န ပရိတ္တာသံ အာပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။

ဝိယာတဗျသန (န) | ဝိယာတ + ဗျသန | ပင်ပန်း -ဆင်းရဲ-ခြင်းဟူသော ပျက်စီးခြင်း။ အညဒတ္ထု သယမေဝ ဝိယာတဗျသနံ ပါပုဏိံသု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။

ဝိယာတဘူမိ (ထီ) | ဝိယာတ + ဘူမိ | ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ - ခြင်း၏ - ဖြစ်ရာ - တည်ရာ (ဘုံ)။ ယာ ဥန္နင်္ဂါ၊ သာ'ဿ ဝိယာတဘူမိ။သုတ္တနိ။ ၄၀၈။ မဟာနိ။၁၃၂-၃။ ဧသော ပန တံ ဥဏ္ဏတိံ " ဝိယာတဘူမိ"တိ အဗုဇ္ဈမာနော မာနဥ္စ အတိမာနဥ္စ ဝဒတိယေဝ။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၂၅၆။ မဟာနိ။၄။၂၄၉။

ဝိယာတမယ (တိ) | ဝိယာတ + မယ | ပင်ပန်း ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ယံ ဝိယာတမယံ ဒုက္ခံ၊ သတ္တာနံ ဣမ ဇာယတိ။ အဘိ၊ ၄၊၂။ ၁၀၂။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၅။

ဝိယာတလက္ခဏ (တိ) | ဝိယာတ + လက္ခဏ | စိတ်၏ ပင်ပန်းခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဝိယာတလက္ခဏော ဥပါယာသော။ အဘိ၊ ၄။၂။၄၈၈။

ဝိယာတဝန္တု (တိ) | ဝိယာတ + ဝန္တု။ ထီ-၌ ဝိယာတဝန္တီ။ | ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်းရှိသော။ ဝိယာတဝါ (မ၊ ၃။ ၂၇၀။ သံ၊ ၂။ ၁၄) တိ သဝိယာတော သဒုက္ခော။ မ၊ ၄၊ ၄။၁၉၁။ သံ၊၄၊၂။၂၄၂။ ဝိယာတဝါ (အံ၊၂။၃၇၈)တိ မဟိစ္ဆတံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နေန လောဘဒုက္ခေန ဒုက္ခိတော။ အံ၊၄၊၃။၁၄၀။

ဝိယာတဝါ (ကွတိဝုတ်။၂၅၆)တိ ပဒုဋ္ဌမန- သင်္ကပ္ပတာယ သတ္တေသု အာယာတဝသေန -------- ဝိယာတဝါ။ ကွတိဝုတ်၊၄။၂၈၀။

ဝိယာတာပဇ္ဇန (န) | ဝိယာတ + အာပဇ္ဇန | ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ တံ ကိဿ ဟေတုတိ ဝိယာတာပဇ္ဇနံ ကေန ဟေတုနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၆။

ဝိယာတာပတ္တိ (တိ) | ဝိယာတ + အာပတ္တိ | (၁) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းရှိသော။ (ထီ) (၂) ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ (၁) ဣဒါနိ ဝိယာတာပတ္တိတံ ကာရဏံဝိဘာဝနေန ဒဿေန္တိ " မယံ ဟိ" တိအာဒိမာဟ။ ထေရီ၊၄၊၂။၂၆၄။ (၂) ဝိယာတပ္ပတ္တိ-ကြည့်။

ဝိယာတာဝဟ (တိ) | ဝိယာတ + အာဝဟ | စိတ်၏ ပင်ပန်းခြင်းကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ ဧဝရူပါ ပဋိပတ္တိ နိရတ္ထကာ ဝိယာတာဝဟာ ဧဝ။ ထေရ၊၄၊၂။၄၉၀။

ဝိယာတုဒယ (တိ) | ဝိယာတ + ဥဒယ | စိတ် ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းကိုတိုးပွားစေတတ်သော။ တဿ တံ ကမ္မံ ဝိယာတုဒယံ စိတ္တဝိယာ- တာဝဟမေဝ သိယာ။ ထေရ၊၄၊၂။၄၉၀။

ဝိယာတုပ္ပါဒန (န) | ဝိယာတ + ဥပ္ပါဒန | ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ အဒါနံ ပန ပုဗ္ဗေ ဒန္တာနံ အဿဝါနမ္ပိ ဝိယာတုပ္ပါဒနေန စိတ္တံ ဒူသေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၂)။

ဝိယာသ (ပုံ န) | ဝိ + ယာသ။ ဝိရူပေါ့ ကုစ္ဆိတော ဝါ ယာသော ဝိယာသော။ ဓာန်၊ ဋီ။၄၆၇။ ဝိရူပေါ ယာသော ဝိယာသော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀။ (ပုံန) ဝိယာသ-သံ။ | စားကြွင်း၊ စားကျန် (-စားဖတ်၊ ဝါးဖတ်၊ အရိုး၊ လုပ် ဆေးရေ၊ ဒန်ပူစသည်)။ ဝိယာသံ နာမ

စလကာနိ ဝါ အင်္ဂကာနိ ဖါ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကံ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၃၄၈။ ဝိဃာသန္တိ ယံကိဉ္စိ ပရိဘုတ္တာဝသေသံ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကမ္ပိ ဒန္တကဋ္ဌမ္ပိ၊ အင်္ဂကစလကေသု ပန ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ ကင်္ခါ။၃၁၆။ ဝိဃာသ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄)န္တိ ခါဒိတာဝသေသံ ဥစ္ဆိဋ္ဌံ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၆၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀)။

ဝိဃာသတိဏ (န) [ဝိဃာသ + တိဏ] စားကြွင်း , စားကျန် ဖြစ်သော မြက်။ ခါဒိတာဝသေသံ ဝိဃာသတိဏသင်္ခါတံ ပရိယာသံ ဘုဥ္ဇိတွာ ဝမိတော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။

ဝိဃာသနိမိတ္တ (န) [ဝိဃာသ + နိမိတ္တ] စားကြွင်း, စားကျန် ဟူသော အကြောင်း။ တသ္မိံ ဝိဃာသေ၊ ဝိဃာသနိမိတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀။

ဝိဃာသမံသ (န) [ဝိဃာသ + မံသ] စားကြွင်း, စားကျန်ဖြစ်သော အသား။ ဝိဃာသမံသံ အာဒါယ ပစိတွာ ခါဒတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။

ဝိဃာသဝတ္ထု (န) [ဝိဃာသ + ဝတ္ထု] စားကြွင်းဝတ္ထု၊ စားကြွင်း၏ အကြောင်းအရာ။ ပဥ္စသု ဝိဃာသဝတ္ထူသု တေ ဘိက္ခူ အနုပသမ္ပန္နေန ကပ္ပိယံ ကာရာပေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

ဝိဃာသသံဝဍ္ဎ (တိ) [ဝိဃာသ + သံဝဍ္ဎ] စားကြွင်း စားကျန်ဖြင့် ကြီးပွားသော။--------- ဝိဃာသသံဝဍ္ဎော ဇရသိင်္ဂါလော ဒိတ္တော စေဝ ဗလဝါ စ။ ဒီ၊၃။၁၉။ ဝိဃာသသံ- ဝဍ္ဎောတိ ဝိဃာသေန သံဝဍ္ဎော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

ဝိဃာသသိက္ခာပဒ (န) [ဝိဃာသ+သိက္ခာပဒ] ဝိဃာသသိက္ခာပုဒ်၊ စားကြွင်းကို နံရံ၏ တစ်ဖက်၈သည့်၌ မဆင်မခြင် စွန့်ပစ်ခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော (ဘိက္ခုနီဝိဘင်း လသုဏဝဂ်၊ အဋ္ဌမနှင့် နဝမ) သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၁- ဝဂ်၊ ၈-၉-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၃၄၇-၅၀။

ဝိဃာသာဒ (ပု) [ဝိဃာသ + အဒ + အ။ ဝိဃာသံ အဒတီတိ ဝိဃာသာဒေါ။ မာန်၊ဋီ။ ၄၆၇။ ဝိဃာသာဂ-သံ။] စားကြွင်းစား၊ (စားကြွင်း, စားကျန်စားသူ)။ (က)သူတောင်းစား၊ (ခ) လင်းတငှက်။ (က) တေန ဟာနန္ဒ ဝိဃာသာဒါနံ ပူဝံ ဒေဟီတိ။ ဝိ၊၂။၁၂၂။ ယော ပန ဝိဃာသာဒေါ ဝါ အညော ဝါ ကောစိ --- နိဒ္ဒါယန္တော ဝါ ဝိဟရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ (ခ) ဝိဃာသာဒါ (ဇာ၊၂။၃၄၆)တိ ဧတေ ဂိဇ္ဈာ သကုဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆။

ဝိဃာသာဒဇာတက (န) [ဝိဃာသာဒ+ဇာတက] ဝိဃာသာဒဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၂ - ဝဂ်၊ ၈ - ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၁-၃။

ဝိဃာသာဒပုရိသ (ပု) [ဝိဃာသာဒ + ပုရိသ] စားကြွင်းစား ယောကျ်ား။ အညတရောပိ ဝိဃာသာဒပုရိသော ----- ဧကမန္တေ ဝသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။

ဝိဃာသာဒသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဃာသာဒ + သဒ္ဒ] စားကြွင်းစားတို့၏အသံ။ " ဝိဃာသာဒသဒ္ဒေါ ဘန္တေ" တိ ဝုတ္တေ --- ဥန္နဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။

ဝိဃာသာဒီ (တိ) [ဝိဃာသ + အဒ + ဏီ။ ဝိဃာသာဂိန်-သံ။] စားကြွင်းကို စားလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဃာသာဒိနော (ဇာ၊၁။၁၅၂)တိ ဘုတ္တာတိရေကံ ဘုဥ္ဇန္တေ သန္ဓာယာဟ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၂။

ဝိစက္က¹ (တိ) [ဝိ + စက္က] (၁) ဘီးမရှိ-ဘီးမပါ- သော (လှည်း)။ (ထီ၊န) အထူးသဖြင့်-ကျယ် ပြန့်သော မိုးကြိုး စက်ဝန်း။ (၁) သကဋာနိ ဝိစက္ကာနိ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ (ထီ၊န) (၂) နဝဝိဓာ ဟိ အသနိယော အသညာ

ဝိစက္ကာ ---- သုက္ခာ(သုက္ကာ)သနီတိ ------ ဝိစက္ကာ ကေစက္ကံ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ ဝိစက္ကသဏ္ဍာန-လည်းကြည့်။

ဝိစက္က[၂] (တိ) | ဝိစက္က + ဏ | အထူးသဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော မိုးကြိုး စက်ဝန်းနှင့်တူသော၊ (လာဘ်, ပူဇော်သက္ကာရစသည်)။ ကံ ဘိက္ခဝေ အသနိဝိစက္က (သံ၊၁။၄၂၆)န္တိ ---------- သုက္ကာသနိစက္ကံ အာဂစ္ဆတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

ဝိစက္ကသဏ္ဍာန (တိ) | ဝိစက္က + သဏ္ဍာန | အထူးသဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော မိုးကြိုးစက်ဝန်း သဏ္ဍာန်ရှိသော။ အသနိဝိစက္က (ဒီ၊၃။၃၆)န္တိ ဝိစက္ကသဏ္ဍာနာ အသနိယော၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ ဝိစက္ကသဏ္ဍာနာတိ ဝိပုလတမစက္က- သဏ္ဍာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉။

ဝိစက္ခဏ (တိ) | ဝိ + စက္ခ + ယု။ ဝိသေသေန အတ္ထံ စက္ခတိ အာစိက္ခတီတိ ဝိစက္ခဏော။ သူစိ။ ၄၉၇ - နှာ။ ဝိဝိဓံ အတ္ထံ စက္ခတိ ပဿတီတိ ဝိစက္ခဏော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၁၅။ ဝိ+စရ+ယု။ ဝိစာရေတီတိ ဝါ ဝိစက္ခဏော။ မာန်၊ ဋီ။ ၂၂၈။ (တိ) ဝိစက္ခဏ - သံ။ | (၁) ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-သော။ (၂) ပညာရှိ သော။ (၃) ဝိစက္ခဏမည်သော နတ်။ (၁) ဝိစက္ခဏော (ဝိမာန။၁၂၁)တိ တတ္ထ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗတာယ ကုသလော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၆။ ဝိစက္ခဏာ (ထေရ။၂၂၀)တိ ဝိပဿနာ- ဘာဝနာယ ဆေကာ ကုသလာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၈။ (-ဇာ၊၁။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၅။ အံ၊ ဋီ၊၁။ ၁၆၁)။ (၂) ဝိစက္ခဏော (ဇာ၊၁။၁၀၉)တိ ဉာဏေန ဝိစာရေတွာ အတ္ထဝိန္ဒနပုဂ္ဂလော ဝိစက္ခဏော နာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ (-ဇာ၊၁။ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၉၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။ ၂၁၁။)။ (၃) အာဂုံ ဒေဝါ ဝိစက္ခဏာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဝိစက္ခဏာ နာမ ဒေဝါ အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၄။

ဝိစက္ခု (တိ) | ဝိ + စက္ခု။ ဝိဂတံ ပစ္စက္ခီတေပိ ဝတ္ထုနိ ဗျာပဂတံ စက္ခု ယဿ ဝိစက္ခု။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိစက္ခုသ် - သံ။ ဝိစက္ခု - ပြာ။ | (ပညာ)မျက်စိ-မရှိ-ကန်း-သော။ ဝိစက္ခုကမ္မ- ကြည့်။

ဝိစက္ခုက (တိ) | ဝိစက္ခု + က။ ဝိစက္ခုပ္က -သံ။ | ဝိစက္ခု - ကြည့်။ ဝါမဂါမိနော ဝိစက္ခုကာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၅။ ကာမန္ဓာတိ ဝတ္ထုကာမေသု ကိလေသကာမေန အန္ဓာ ဝိစက္ခုကာ ကတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၃။

ဝိစက္ခုကမ္မ (န) | ဝိစက္ခု+ကမ္မ | (ပညာ)မျက်စိ- မရှိ-ကန်း-အောင်ပြုခြင်း။ ဝိစက္ခုကမ္မာယာ (သံ၊၁။၁၁၁)တိ ပရိသာယ ပညာစက္ခုံ ဝိနာသေတုကာမျတာယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဝိစက္ခုကမ္မာယာတိ ဝိစက္ခုဘာဝကာမတာယ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၉။

ဝိစက္ခုဘာဝကာမ (တိ) | ဝိစက္ခု + ဘာဝ + ကာမ | မျက်စိ-မရှိ-ကန်း-သည်၏အဖြစ်ကို အလိုရှိသော။ ဝိစက္ခုကမ္မ - ကြည့်။

ဝိစယ (ပု) | ဝိ + စိ + အ။ ဝိစနတီတိ ဝိစယော။ နေတ္တိ။၁၀။ အနိစ္စာဒိနိ ဝိစိနာတီတိ ဝိစယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၂။ ဝိစိယန္တိ ဧတေန ဧတ္ထ ဝါတိ ဝိစယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၊၂၀။ ဝိစယ-သံ။ | (၁) စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်- စစ်ဆေး -တတ်-နိုင်-သော ပညာ, ဉာဏ်။ (၂) (နေတ္တိကျမ်းလာ ပဒ, ပဉှာစသည်တို့ကို စိစစ်-တတ်- ရာ-ကြောင်း) ဝိစယဟာရ။ (၃) စိစစ်-စူးစမ်း -ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး -ခြင်း။ (၄) စိစစ် - စူးစမ်း - ဆင်ခြင် - စစ်ဆေး- အပ်သော။ (၅) ဝိစယမည်သော သူကြွယ်။

(၁) စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-တတ်-နိုင်-သောပညာ, ဉာဏ်။ ပညာ ပဇာနနာ ဝိစယော ပဝိစယော။ အဘိ၊ ဓ။၁၉။ အဘိ၊ ပု။၁၂၈။ အဘိ၊ က။၄၂၉။ ဝိစယသော (သံ၊၂။၇၈)တိ ဝိစယေန၊ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သဘာဝဝိစိနနသမတ္ထေန ဉာဏေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ (ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်)။ (၂) (နေတ္တိကျမ်းလာ ပဒ, ပဒ္ဓာစသည်တို့ကို စိစစ် -တတ် -ရာ -ကြောင်း) ဝိစယဟာရ။ ဒေသနာ ဝိစယော ယုတ္တိ။ နေတ္တိ။၁၂။ (ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်)။ (၃) စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ခြင်း။ ဝိစယော ဥပပရိက္ခာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။ (၄) စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင် - စစ်ဆေး -အပ်သော။ တေသံ ဝိဘင်္ဂ ဝိစယ(ဇာ၊၁။၃၀၂)န္တိ ---ဝိစိတဘာဝံ ဝိတ္ထာရေန သုဏောဟိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၆၆။ (၅) ဝိစယ-မည်သော သူကြွယ်။ ဝိစယော ဂဟပတိ။ အံ၊၂။၃၉၂။

ဝိစယန (နု) [ဝိ + စိ + ယု။ ဝိစယန - သံ။] စိစစ် - စူးစမ်း - ဆင်ခြင် -စစ်ဆေး -ခြင်း။ ဗျဉ္ဇနသော စ ဝိစယနံ ပဒဝိစယော ------ ပုဗ္ဗာဝိစယနံ ပုဗ္ဗာဝိစယော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၄၈၁။

ဝိစယနဝိဓိ (ပု) [ဝိစယန + ဝိဓိ] စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ခြင်း-၏ -၌ -အစီအရင်။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမ္ပိ ဝိစေတဗ္ဗာကာရပ္ပတ္တဿ ကာယသင်္ခါရဿ ဝိစယနဝိဓိ ဒဿေတုံ အာနီတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၈။

ဝိစယဗဟုလ (တိ) [ဝိစယ + ဗဟုလ] များသော-စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ခြင်း ရှိသော၊ သူ။ (တရားသဘောကို) စိစစ်-စူးစမ်း- ဆင်ခြင် - စစ်ဆး - နိုင်သော ပညာ, ဉာဏ်များသော၊ သူ။ ပညာဓိပတေယျော ဝိစယဗဟုလော ပဝိစယဗဟုလော။ ပဋိသံ။ ၃၇၇။ မဟာနိ။၃၉၃။ စူဠနိ။၂၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၄။ ဓမ္မသဘာဝဝိစိနနံ ဗဟုလမဿာတိ ဝိစယဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ ဝိစယဗဟုလောတိ ပရိဝီမံသနဗဟုလော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၆။ ပညာသင်္ခါတော ဝိစယော, ဓမ္မသဘာဝဝိစိနနံ ဝါ ဗဟုလံ ဧတဿာတိ ဝိစယဗဟုလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

ဝိစယမာန (တိ) [ဝိစိယမာန ?] ဝိစိယမာန-ကြည့်။ တတ္ထ သုတ္တဿ ယံ ပုစ္ဆိတဉ္စ ယာ ပုစ္ဆာ ဝိစယမာနာ စ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉။

ဝိစယလက္ခဏ (တိ) [ဝိစယ + လက္ခဏ] (၁) စိစစ်-စစ်ဆေး-ခြင်း-နိုင်သော ပညာ,ဉာဏ်-လျှင် မှတ်ကြောင်း ရှိသော။ (၂) စိစစ်ခြင်း လျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ (၁) သော ပန ဝိစယလက္ခဏော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။(၂) ဝိစယလက္ခဏော " ဝိစယော ဟာရော" တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄။

ဝိစယသဒ္ဒ (ပု) [ဝိစယ + သဒ္ဒ] ဝိစယသဒ္ဒါ။ " ဝိစိနတိ " တိ ဧတေန ဝိစယသဒ္ဒဿ ကတ္တုနိဒ္ဒေသတံ ဒဿေတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၁။

ဝိစယဟာရ (ပု) [ဝိစယ + ဟာရ] ဝိစယဟာရ၊ ပဒ, ပဉှာ စသည်တို့ကို စိစစ် -တတ် -ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်-သောဟာရ၊ ပဒ, ပဉှာစသည် တို့ကို စိစစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာအထူး၊ (နေတ္တိကျမ်းလာ ဟာရ ၁၆-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်)။ ဒေသနာ ဝိစယော ယုတ္တိ။ နေတ္တိ။ ၂။(-နေတ္တိ။ ၃၊၁၀-၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၊၂၂၆၁-၈၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၀-၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၅။)။

ဝိစယဟာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိစယဟာရ+နိဒ္ဒေသ] ဝိစယဟာရနိဒ္ဒေသ၊ ဝိစယဟာရကို အကျယ် ပြရာ-ပြကြောင်း-စကား။

သေသံ ဝိစယဟာရနိဒ္ဒေသေ သုဝိညေ-ယျမေဝ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၂၈။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၃၁)။

ဝိစယဟာရပဒတ္ထ (ပု) | ဝိစယဟာရ + ပဒတ္ထ | ဝိစယဟာရ၏ ပုဒ်, အနက်။ သေသော ဝိစယဟာရပဒတ္ထော သင်္ဂဟိတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။ ၂၈-၉။၇၁၊၁၀၆။

ဝိစယဟာရဝိဘင်္ဂ (ပု) | ဝိစယဟာရ + ဝိဘင်္ဂ | ဝိစယဟာရဝိဘင်း၊ ဝိစယဟာရကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဖန်-ရာ,-ကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဝိစယဟာရဝိဘင်္ဂ။ နေတ္တိ။၁၀-၉။ တတ္ထ ကတမော ဝိစယော ဟာရောတိအာဒိ ဝိစယဟာရဝိဘင်္ဂေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၁။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၄၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။၈၃)။

ဝိစယဟာရသမ္ပာတ (ပု) [ဝိစယဟာရ+သမ္ပာတ] ဝိစယဟာရသမ္ပာတ၊ ဝိစယဟာရ၏-စုဝေး-ကျရောက်-ပေါင်းဆုံ-ဖြစ်-ရာ(နည်း, စကား, ဝါရ)။ နေတ္တိ။၇၃။ ကတမော ဝိစယဟာရ-သမ္ပာတော ဒသေယျာသော်။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၇။ (-၁၇၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂၈၊၂၃၇)။

ဝိစယဟာရာနုလ္လာရံ (ဗျ) | ဝိစယဟာရ+အနုလ္လာရံ | ဝိစယဟာရ၏အခြားမဲ့၌။ ဝိစယာနန္တရန္တိ ဝိစယဟာရာနန္တရံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၃၇။

ဝိစယာကာရ (ပု) | ဝိစယ + အာကာရ | စိစစ်-စူးစမ်း -ဆင်ခြင် - စစ်ဆေး - ခြင်း၏ အခြင်းအရာ။

ဝိစယာကာရဒဿန (န) | ဝိစယာကာရ + ဒဿန | စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ခြင်း၏ အခြင်းအရာကို ပြခြင်း။ " ယာနိ သောတာနိ "တိအာဒိဂါထာယ ဝိစယာ-ကာရဒဿနာနန္တရံ " ပညာ စေဝ သတိ စာ "တိအာဒိမာဟ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၉၇။

ဝိစယာနန္တရံ (ဗျ) | ဝိစယ + ဟာရ + အနန္တရံ။ ဟာရ-ပုဒ်ကျေ။ |ဝါဝိစယဟာရာနန္တရံ-ကြည့်။

ဝိစယိတ (တိ) | ဝိ + စိ + တ။ ဝိစိတ-သံ။ | ဝေဖန်-စိစစ်-စူးစမ်း-စစ်ဆေး-အပ်ပြီးသော။ တထာဂတဗလံ အာစရိယေန ဝိစယိတံ ဝိဘတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၉။

ဝိစယိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + စိ + တဗ္ဗ။ ဝိစေတဝျ-သံ။ | စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အယံ ဓမ္မော ယေန သံဝဏ္ဏနာဝိသေသေန ဝိစယိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၂၈။ (-၂၄၀)။

ဝိစယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + စိ + တွာ | ရွေးချယ်-စိစစ် - စူးစမ်း - ဆင်ခြင် - စစ်ဆေး - ၍။ အယံ မာနော အကုသလောတိ ဝိစယိတွာ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂၉။

ဝိစရ (ကြိ) | ဝိ + စရ + အ + ဟိ။ ဟိ-ဝိဘတ် ကျေ။ | လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ပါလော့။ ဥဋ္ဌေဟိ ဝီရ ဝိဇိတသင်္ဂါမ၊ သတ္ထဝါဟ အဏဏ ဝိစရ လောကေ။ ဝိ၊၃။၇၉။ ဒီ၊၂။၃၃။ မ၊ ၁။၂၂၅။ မ၊၂။၂၉၂။ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁)။

ဝိစရဏ[၁] (နပ) | ဝိ + စရ + ယု။ (နပ) ဝိစရဏ-သံ။ | (၁) အဖန်ဖန်သွားခြင်း၊ လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရစ်ဝဲ-ခြင်း။ (၂) ထက်ဝန်းကျင်မှ-လှည့်ပတ်-ရစ်ဝဲ-သွားလာ-ခြင်း။ (၃) လှည့်လည်- သွားလာ - ကျက်စား-ရာ (ဌာန၊ ကာလ)။ (၁) အန္တရဝီထိယံ သုဂန္ဓ-ဂန္ဓိနော ဝိစရဏံ ဝိယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၀။ ဝိစရဏံ ဝါ ဝိစာရော၊ အနုသဉ္စရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၈။ (၂) သမန္တတော စရဏံ ဝိစရဏံ။ မူလဋီ၊၁။၉၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။ (၃) ဝိစရဏကာလ, ဝိစရဏဌာန-တို့ကြည့်။

ဝိစရဏ[၂] (တိ) [ဝိ + စရ + ယု] (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော။ (၂) စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-တတ်သော။ (၃) (ယူဆောင်၍) လှည့်လည်ပြသအပ်သော (ပန်းချီကား)။ (၄) လှည့်လည် ပြောဟောအပ်သော (တရား ဘဏ္ဍာ)။ (၁) ဒွိဟိ ပါဒေဟိ ဝိစရဏမက္ကဋံ ဝတ္ထုဝိဋ္ဋာစရိယဝေသံ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာ၄။၂။၂၇၁။ (၂) ဝိစရဏ-ပညာ - ကြည့်။ (၃) ဝိစရဏစိတ္တ-ကြည့်။ (၄) ဝိစရဏဘဏ္ဍာ-ကြည့်။

ဝိစရဏက (တိ) [ဝိစရဏ[၂] + က] (၁) လှည့်လည်- သွားလာ - ကျက်စား - တတ်သော။ (၂) လှည့်လည် -သွားလာ -ကျက်စား -ရာ။ (၁) တမေဝ နိဝါသနဋ္ဌာနံ ကတွာ ဝိစရဏကော။ ထေရ၄၊၂။၂၁၆။ (-ထေရီ၊ ၄။၂၃၃။ ဒီဋီ၊၁။၂၂၄။ မဋီ၊၃။၁၁၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။၄၃၆)။ (၂) ဝိစရဏကပ္ပဒေသ - ကြည့်။

ဝိစရဏကခုဒ္ဒကပေတ (ပု) [ဝိစရဏက+ခုဒ္ဒက+ပေတ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော ပြိတ္တာငယ်။ သက်ာရကုဋ္ဌာဒီသု ဝိစရဏကခုဒ္ဒကပေတမိွ န ပဿာမ။ ဥဒါန၄။၂၂၄။

ဝိစရဏကဇနသမူဟ (ပု) [ဝိစရဏက + ဇန + သမူဟ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော လူအပေါင်း။ ဝါဏိဇ္ဇဝသေန ဒေသန္တရာဒီသု ဝိစရဏကဇနသမူဟော။ သံဋီ၊၁။၁၂၉။

ဝိစရဏကပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [ဝိစရဏက + ပရိဗ္ဗာဇက] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော ပရိဗိုဇ်။ သေတဝတ္ထေန ဟိရိကောပိနံ ဆာဒေတွာ ဝိစရဏက-ပရိဗ္ဗာဇကဿ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၀။

ဝိစရဏကပ္ပဒေသ (ပု) [ဝိစရဏက + ပဒေသ] ဝိစရဏပ္ပဒေသ-ကြည့်။ တေ ဝိစရဏ-ကပ္ပဒေသေ ဌပေတွာ။ အံဋီ၊၃။၂၉၀။

ဝိစရဏကဘိက္ခု (ပု) [ဝိစရဏက + ဘိက္ခု] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော ရဟန်း။ ------ ဝါယန္တော ဝိစရဏကဘိက္ခု နာမ အတ္ထိ။ ဝိ၄၊၁။၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၅၈။

ဝိစရဏကယန္တဝါဟ (တိ) [ဝိစရဏက + ယန္တဝါဟ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော (ကြံညှစ်) ယန္တရားကို-ဆောင်ရွက်-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-တတ်မြောက်-သော၊ သူ။ ကောဒသ ဝိစရဏကယန္တဝါဟာ ဝိယ ကောဒသ ဝိပါကစိတ္တာနိ။ အဘိ၄၊၁။၃၁၅။

ဝိစရဏကဝိမာန (န) [ဝိစရဏက + ဝိမာန] လှည့်လည်-သွားလာ-တတ်သော ဘုံဗိမာန်။ အာကာသဋ္ဌ ဟုတွာ ဒိသာသု ဝိစရဏက-ဝိမာနံ။ ဒီဋီ၊၂။၃၅၈။

ဝိစရဏကသပ္ပ (ပု) [ဝိစရဏက + သပ္ပ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော မြွေ။ သာခဝဏ္ဏော ရုက္ခဂ္ဂါဒီသု ဝိစရဏကသပ္ပေါ။ သံဋီ၊၂။၃၂၅။

ဝိစရဏကာရဏ (န) [ဝိစရဏ + ကာရဏ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ခြင်း၏ အကြောင်း။ နဋ္ဌေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရဏကာရဏံ။ ဓမ္မ၄၊၂။၃၄၄။

ဝိစရဏကာလ (ပု) [ဝိစရဏ + ကာလ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ အချိန် အခါ။ ဝိစရဏကာလေ ကာယံ ပရိဟရတိ ပေါသေတိ။ အံ၄၊၂။၃၈၀။(-သံ၄၃။၁၀၆)။

ဝိစရဏကိစ္စ (န) [ဝိစရဏ + ကိစ္စ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ခြင်း အမှု(ကိစ္စ)။ ကိဉ္စိဒေဝ ဩလောကေတုံ ဝိစရဏကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၄၊၂။၄၄၂။

ဝိစရဏစိတ္တ (နှ) [ဝိစရဏ + စိတ္တ] (ယူဆောင်၍) လှည့်လည် ပြသအပ်သော ဆန်းကြယ်သည့် ပန်းချီကားချပ်။ စရဏံ နာမ စိတ္တန္တိ ဝိစရဏစိတ္တံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဝိစရဏစိတ္တန္တိ ဂဟေတွာ ဝိစရဏဝသေန ဝိစရဏစိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိစရဏစာရ (ပု) [ဝိစရဏ + စာရ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သောသူခိုး။ ဂဏ္ဍာဗန္ဓဝသေန ဝိစရဏစာရာဘာဝေါ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။

ဝိစရဏဋ္ဌာန (နှ) [ဝိစရဏ + ဌာန] လှည့်လည်-သွားလာ - ကျက်စား - ရာ - အရပ် -ဌာန။ ဥရေန ပရိသက္ကိတွာ ဝိစရဏဋ္ဌာနမေတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉၊ ၂၈၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၆။ မမ္ပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁)။

ဝိစရဏပညာ (ထီ) [ဝိစရဏာ + ပညာ။ ဝိစာရဏပညာ-ရှိလျှင် ကောင်း၏။] စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-တတ်သောပညာ။ သပ္ပညာ ဝိစရဏပညာယ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၇။

ဝိစရဏပ္ပဒေသ (ပု) [ဝိစရဏ + ပဒေသ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ အရပ်။ တေသံ ပ်စရဏပ္ပဒေသေ ဌပေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၁၅၇။

ဝိစရဏဘဏ္ဍ (နှ) [ဝိစရဏ + ဘဏ္ဍ] လှည့်လည် ပြောဟောအပ်သော (တရားတည်းဟူသော) ဥစ္စာ-ဘဏ္ဍာ။ ဝိစရဏဘဏ္ဍသဿ အဋ္ဌံ န ဇာနာသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၅။

ဝိစရဏမက္ကဋ (ပု) [ဝိစရဏ + မက္ကဋ] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - တတ်သော မျောက်။ တသ္မိံ ဝနေ ဝိစရဏမက္ကဋော ဝိယ အာရမ္မဏာဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇနကစိတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁)။

ဝိစရဏမဂ္ဂ (ပု) [ဝိစရဏ + မဂ္ဂ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ ခရီး။ နနု အယံ တော ဝိစရဏမဂ္ဂေါ။ မမ္ပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။။၅၄။ (-မမ္ပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃)။

ဝိစရဏဝန (နှ) [ဝိစရဏ + ဝန] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာတော။ ဟတ္ထိနာဂါနံ ဝိစရဏဝနေ တေသံ ဂဟဏတ္ထံ ဝသနကော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၄။

ဝိစရဏသီလ (တိ) [ဝိစရဏ + သီလ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-လေ့ရှိသော၊ သူ။ " ကိံ ကရောမ ကိံ ကရောမာ " တိ မုခံ ဩလောကေတွာ ဝိစရဏသီလာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉။

ဝိစရဏသုဝက (ပု) [ဝိစရဏ + သုဝက] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-တတ်သော-ကျေးငှက်-ကျေးသား။ ကောကိလေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရဏသုဝကာ စေဝ ကောကိလာ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၈။

ဝိစရတိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၄၆-၇။ဝိစရတိ-သံ။ ဝိအရဏ္ဍ-ပြာ။] (၁) (က) အဖန်ဖန်-ထိုမှဤမှ-ထက်ဝန်းကျင်မှ-သွားလာ၏။ (ခ) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၏။ (၂) ကျင့်ကြံ-အားထုတ်-၏။ (၃) စား၏။ (၄) (လျှပ်စစ်ရောင်)ထွက်-လက်-ပြက်-၏။ (၅) လှည့်လည်-နေထိုင်-ဣရိယာပုတ်ကို ဖြစ်စေ - စောင့်ရှောက်-မျှ-မျှစေ-၏။ (၆) ဖြစ်၏၊ အထူးထူး အပြားပြား ဖြစ်၏။

(၁) (က) အဖန်ဖန်-ထိုမှဤမှ-ထက်ဝန်းကျင်မှ-သွားလာ-၏။ (ခ) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၏။ စောဘ ဘိက္ခု ဝိဿဂန္ဓံ ဝါယန္တော ဝိစရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂)။ ဂါမာ ဂါမံ ဝိစရန္တိ။ ပေတ။ ၁၆၆။

အာရမ္မဏေ တေန စိတ္တံ ဝိစရတီတိ ဝိစာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဝိဘာဝိနီ။၉၁။ ဝိစရတီတိ အနုဝိစရတိ။ မဏိမဥ္ဇူ။၁။၂၄၀။ (ဝိစရဏ° (၃) အနက်လည်းကြည့်)။ (၂) ကျင့်ကြံ-အားထုတ်-၏။ ဝိစရေယျ-ကြည့်။ (၃) စား၏။ စရ ဂတိဘက္ခနေသု။ စရတိ ဝိစရတိ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၄၇။ (၄) (လျှပ်စစ်ရောင်) ထွက်-လက်-ပြက်-၏။ ဝိစရန္တ (၂) ကြည့်။ (၅) လှည့်လည်-နေထိုင်-ဣရိယာပုတ်ကို ဖြစ်စေ-စောင့်ရှောက်-မျှ-မျှစေ-၏။ ဝိစရန္တိ (၁) ကြည့်။ (၆) ဖြစ်၏၊ အထူးထူး အပြားပြားဖြစ်၏။ ဝိစရန္တိ (၂) ကြည့်။

ဝိစရတု (ကြိ) | ဝိ + စရ + အ + တု | (သု) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ပါလော့-ပါစေသတည်း-ပါစေသား။ ဣဒါနိပိ ခတ္တိယပရိဝါရော ဝ ဝိစရတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၃။

ဝိစရထ (ကြိ) | ဝိ + စရ + အ + ထ | (၁) (သင်တို့) ကျင့်ကြံကုန်၏။ (၂) (သင်တို့) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကြကုန်၏။ (ဝတ္တမာန်)။ (၃) (သင်တို့) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကြကုန်လော့။ (ပဉ္စမီ)။ (၁) တုမှေ့ တုမှေ့ အသာရေ ဝိစရထ။ မမ္ဘ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ (၂) ကိံ ကရောန္တာ ပိတာပုတ္တာ အရညေ ဝိစရထ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၆၉။ (၃) သတ္တာ ဘိက္ခူ အာဏာပေသိ ----- တတ္ထ တတ္ထ ကထေန္တာ ဝိစရထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

ဝိစရန္တ (တိ) | ဝိ + စရ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိစရန္တီ ။ | (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-သော။ (၂) (လျှပ်စစ်ရောင်) ထွက်-လက်-ပြက်-သော။ (၁) ဝိပိနေ ဝိစရံ တဒါ။ အပ၊ ၂။၈ ၂။ ဝိစရန္တာ (ထေရ။၂၂၈)တိ ---- ဇနပဒစာရိကံ စရန္တာ။ ထေရ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၇။ အဟံ ရမ္မေ ဝိစရန္တော။ ဇာ၊၁။၂၆၄။ (၂) နိစ္ဆရန္တီသူတိ ဝိစရန္တီသု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၀။ ဝိစရန္တိယော မေဃဂဗ္ဘတော နိစ္ဆရန္တိယော ဝိယ ဟောန္တီတိ ဝုတ္တံ " နိစ္ဆရန္တီသူတိ ဝိစရန္တီသု" တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။

ဝိစရန္တိ (ကြိ) | ဝိ + စရ + အ + အန္တိ | (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကြကုန်၏။ နေ - ဣရိယာပုတ်ကို - ဖြစ်စေ - လည်စေ-စောင့်ရှောက်-မျှ-မျှစေ-ကုန်၏။ (၂) ဖြစ်ကုန်၏၊ အထူးထူး အပြားပြား ဖြစ်ကုန်၏။ (၁) ယေ ဝေဒဇာတာ ဝိစရန္တိ လောကေ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၄။ ယေ စာပိ လောဘာ ဝိစရန္တိ လောကေ။ သုတ္တနိ။၄၁၃။ မဟာနိ။ ၂၀၀။ ဝိစရန္တီတိ ဝိစရန္တိ ဝိဟရန္တိ ဣရိယန္တိ ဝတ္တန္တိ ပါလေန္တိ ယပေန္တိ ယာပေန္တိ။ မဟာနိ။၂၀၁-၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၉)။ (၂) အဝိဇ္ဇာပစ္စေန ဝိစရန္တိ (နေတ္တိ။၉၃)တိ အဝိဇ္ဇာပစ္စေန ---- အာရမ္မဏေ ပဝတ္တန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၃။ ဝိစရန္တိ ဝိဝိဓာ စရန္တိ ပဝတ္တန္တိ။နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၅၆။

ဝိစရယိဿာမိ ⁃ ဝိစာရယိဿာမိ (ကြိ) | ဝိ + စရ + ဏာယ + ဿာမိ | (ငါ) စိစစ်-စီရင်-အံ့။ န တံ ဣမေ ဝိစာရယိဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇။ ဇတံ သဗ္ဗံ ဣမေ အဋ္ဌကထာယ န ဝိစာရယိဿာမိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃။ ဝိစရယိဿာမီတိ စ ဂါထာဘာဝတော န ဝုဒ္ဓိဘာဝေါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇-တို့၌ " ဝိစာရယိဿာမိ" ဟုရှိ၍ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃-၌ " ဝိစရယိဿာမိ" ရှိရမည်ဟု မိန့်၏။ ' န တံ ' ဟုရှိလျှင် ' ဝိစာရယိဿာမိ ' သင့်၍ ' နေတံ ' ဟုရှိလျှင် ' ဝိစရယိဿာမိ ' သင့်၏။)

ဝိစရသိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ + သိ] (သင်) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၏။ ကသ္မာ တွံ့ ဆာယာ ဝိယ ဘဂဝန္တံ့ အဝိဇဟန္တော ဒီယရတ္တံ ဝိစရသိ။ အံ၊ ၆၊၁။ ၂၃၀။

ဝိစရာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စရ+ ဏာပေ+ တွာ] လှည့်လည် -သွားလာ - ကျက်စား-စေ၍။ ရထိကာယ ရထိကံ သိယ်ာဋ္ဌကေန သိယ်ာဋ္ဌကံ ဝိစရာပေတွာ။ ပေတ၊ ၆၊ ၄။ (-ဇာ၊၆၊၇။၁၇၄)။

ဝိစရာမ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ + မ] (ငါတို့) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကြကုန်၏-ကြကုန်အံ့။ ယံ မယံ ပရိယေသမာနာ ဝိစရာမ။ ဝိ၊၆၊၃။ ၂၅၆။ (-ဇာ၊၂။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ၆၊၇။၉၈)။

ဝိစရာမိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ + မိ] (ငါ) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၏။ အဟံ " ဝါဒံ အာရောပေဿာမိ " တိ ဇမ္ဗုဒီပေ ဝိစရာမိ။ မ၊၆၊၂။၁၇၀။

ဝိစရာဟိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ + ဟိ] (သင်) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား -လော့။ အဟံ ဝိယ အာကာသေ ဝိစရာဟိ။ ဇာ၊ ၆၊ ၄။၃၂၈။

ဝိစရိံ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဣံ] (ငါ) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ပြီ။ ဝီထိယာ ဝီထိံ ဝိစရိံ အဟံ။ ထေရီ၊၆။၁၂၉။ (-၉၂)။

ဝိစရိံသု (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဥံ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကြကုန်ပြီ။ ဣမေ စ အဝသေသာ ဘိက္ခူ ဂိဟိကာလေပိ မယ့်ံ ပုတ္တာမေဝ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရိံသု။ ဒီ၊၆၊၂။၆၅။

ဝိစရိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဤ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ပြီး။ ဧကဒါ နာဂသမာလော ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝိစရိ။ ဒီ၊ ၆၊ ၂။၁၂။ (-ဇာ၊၆၊၄။၄၃၉)။

ဝိစရိတ¹ (တိ) [ဝိ + စရ + တ။ ဝိစရိတ-သံ။ ဝိအရိယ-ပြာ။] (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အပ်ပြီးသော။ (၂) လှည့်လည်-သွားလာ - ကျက်စား - ရာ (ဌာန)။ (၁) အယမဿကရာဇေန၊ ဒေသော ဝိစရိတော မယာ။ ဇာ၊၁။၅၅။ ဇာ၊၆၊၂။၁၄၄။ (-ဝိမာန၊ ၆။၁၄၈)။ (၂) ဝိစရိတဋ္ဌာန - ကြည့်။

ဝိစရိတ² (တိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + တ] (က) အထူးသဖြင့် -လေ့လာ -လေ့ကျက်-ဆည်းပူး-စေအပ်ပြီးသော။ (ခ) ကောင်းစွာ-လေ့လာ -လေ့ကျက် -ဆည်းပူး -စေအပ်ပြီးသော။ (က) (ခ) ဝေါစရိတာတိ ဝိစရိတာ၊ (ဝိရောစိတာ၊ သီ။ မူကွဲ)။ မ၊ ၆၊၃။၁၃၃။ ဝိစရိတာ ဝိသေသေန စရိတာ၊ တေသု တေန ပဉ္ဉာ သုဋ္ဌု စရာပိတာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၈၉။

ဝိစရိတဋ္ဌာန (နံ) [ဝိစရိတ + ဋ္ဌာန] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ အရပ်, ဌာန။ တာယ ဧကေရတ္တိယံ ဝိစရိတဋ္ဌာနံ ပရိဂ္ဂဏှန္တီ ပန္ထရဿယောဇနမတ္တံ အဟောသိ။ စရိယာ၊ ၆။၉၄။ (-ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၂၁၂။ ဇာ၊၆၊၇။၃၄၉-၅၀)။

ဝိစရိတပစ္စယ (ပုံ) [ဝိစရိတ + ပစ္စယ] လှည့်လည် -သွားလာ -ကျက်စား -ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ န တဿ ပုပ္ဖါရာမေ ဝိစရိတပစ္စယာ ပုပ္ဖံ ဝါ ဝဏ္ဏဂန္ဓံ ဝါဿ ဝိဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊၆၊၁။ ၂၃၇။

ဝိစရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + စရ + တဗ္ဗ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ န အာသနာ ဝုဋ္ဌာယ သန္ဓိပါတမဏ္ဍလေ ဝိစရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၆၊ ၄။ ၂၀၆။ (-မ၊ ၆၊ ၃။၁၂၉။ ဇာ၊၆၊၂။၃၈၀)။

ဝိစရိတမဂ္ဂ (ပု) [ဝိစရိတ + မဂ္ဂ] လှည့်လည်-သွားလာ - ကျက်စား - အပ်ပြီးသော ခရီး။ အတ္တနော ဝိစရိတမဂ္ဂံ အာရဗ္ဘ မဂ္ဂကထံ ကထေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

ဝိစရိတဝန (နု) [ဝိစရိတ + ဝန] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အပ်ရာဖြစ်သောတော။ သီဟေန ဝိစရိတဝနေ သံဝဍ္ဍတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁။

ဝိစရိတုံ (ဤ) [ဝိ + စရ + တုံ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ခြင်းငှါ။ န သက္ကာ စတုမာသံ ဝိစရိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။

ဝိစရိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ထ္ထ] (သင်တို့) လှည့်လည် -သွားလာ -ကျက်စား -ကုန်ပြီ။ မာ သုရာသောဏ္ဍာ ဝိယ ပမတ္တာ ဝိစရိတ္ထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။

ဝိစရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စရ + တွာ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၍။ ဝိစရိတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃)တိ ဓမ္မတာယ စောဒိယမာနော ဝိစရိတွာ (ပရိစရိတွာ) ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၉၁။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၅။

ဝိစရိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စရ + တွာန] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ပြီး၍။ ဘိက္ခာယ ဝိစရိတွာန၊ အလဘိ တေလမတ္တကံ။ အပ၊ ၂။၂၅၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၅။

ဝိစရိမှ (ကြိ) [ဝိ + စရ + မှာ။ ဣ-လာ၊ မှာ-၌ အာ-ကို အ-ပြု။] (ငါတို့) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကုန်ပြီ။ ပုဗ္ဗေ မယံ ဧဝံ ဝိစိတြေဟိ ယာနေဟိ ဝိစရိမှ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၅။

ဝိစရိသံ (ကြိ) [ဝိ + စရ + သံ] (ငါ) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အံ့။ ရဋ္ဌာ ရဋ္ဌံ ဝိစရိသံ၊ သုတ္တနိ။၃၄၃။

ဝိစရိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဿတိ] လှည့်လည် -သွားလာ -ကျက်စား - လတ္တံ့။ သစေ ပဗ္ဗဇိဿတိ ပဉ္စဟိ သမဏသတေဟိ ပရိဝုတော ဝိစရိဿတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

ဝိစရိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဿန္တိ] လှည့်လည် -သွားလာ -ကျက်စား -ကြကုန်လတ္တံ့။ တေ ကိရ ဧကံ ကာသာဝကဏ္ဍံ ဟတ္ထေ ဝါ ဂီဝါယ ဝါ ဗန္ဓိတွာ ဝိစရိဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၅။(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄)။

ဝိစရိဿသိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဿသိ] (သင်) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား-ရလတ္တံ့။ ဧဝမေဝံ တွမ္ပိ ----- လောကေ ဝိစရိဿသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။

ဝိစရိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဿာမိ] (ငါ) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အံ့။ သော အဟံ ဝိစရိဿာမိ။ သံ၊ ၁။၂၁၇။ သုတ္တနိ။၃၀၇။ အပ၊၁။၅၂၄၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။

ဝိစရီ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဤ] ဝိစရိ-ကြည့်။ ဝဂ္ဂုံ သီလံ ဂဟေတွာန၊ ဝိစရီ (ဝိစရိ-(ဣ) မူကွဲ) ပဗ္ဗတေ ကပိ။ ဇာ၊၁။၃၈၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၇၂။

ဝိစရေ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ+ ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-လတ္တံ့-အံ့။ ကော ဝိစရေ (ဇာ၊၂။၂၇၁)တိ ကော ဥဒ္ဒါရံ သောဓေန္တော ဝိစရိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။

ဝိစရေယျ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ+ ဧယျ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ၏။ ဝိဝိတ္တော ဝိစရေယျာ (သုတ္တနိ။၄၁၁။ မဟာနိ။၁၅၅)တိ ရိတ္တော စရေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၁။

ဝိစရေယျာထ (ကြိ) [ဝိ+စရ+အ+ဧယျာထ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကုန်ရာ၏။

ပရိစရေယျာထာတိ သကလဒိဝသံ ဂဟေတွာ ဝိစရေယျာထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၃။

ဝိစရေယျံ (ကြိ) [ဝိ + စရ + အ + ဧယျံ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကုန်ရာ၏။ ဩတာရံ ဂဝေသမာနာ ဝိစရေယျံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ (-ဝဇီရ။၁၄၂)။

ဝိစလန (န) [ဝိ + စလ + ယု။ ဝိစလတိ-မှ။ ဝိစလန-သံ။] အထူးထူး အပြားပြား-တုန် လှုပ်-လှုပ်ရှား-ခြင်း။

ဝိစလနယုတ္တ (တိ) [ဝိစလန + ယုတ္တ] အထူး ထူး အပြားပြား-တုန်လှုပ်-လှုပ်ရှား-ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ ဝိပ္ဖါရဝါတိ ဝိစလနယုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၈၈။

ဝိစလိတ (န) [ဝိ + စလ + တ။ ဝိစလိတ-သံ။ ဝိစလ္လိယ-ပြာ။] ဖောက်ပြန်စွာ တုန်လှုပ်ခြင်း။ အနဝဋ္ဌိတသဘာဝတာယ ဝိစလိတံ ဝိပ္ဖန္ဒိတံ။ မဋီ၊၁။၁၅၈။

ဝိစာရ (ပု) [ဝိ + စရ + ဏ။ အာရမ္မဏေ တေန စိတ္တံ ဝိစရတီတိ ဝိစာရော၊ ဝိစရဏံ ဝါ ဝိစာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၅။ ဝိစာရ-သံ။ ဝိအာရ-ပြာ။] ဝိစာရ စေတသိက်--- (က) (စိတ်၏) အာရုံ၌-ထိုမှ ဤမှ လှည့်လည်-သုံးသပ်-ကြောင်း(တရား)။ (ခ) အာရုံ၌ ထိုမှဤမှ လှည့်လည်-အဖန်ဖန် ဆင်ခြင် သုံးသပ် - လှည့်လည် - ကျက်စား- ခြင်း (သဘော)။ (က) (ခ) ဝိစာရော ဟောတိ။ အဘိ၊မ။၁၇။ ကတမော တသ္မိံ သမယေ ဝိစာရော ဟောတိ ------- အယံ တသ္မိံ သမယေ ဝိစာရော ဟောတိ။ အဘိ၊ မ။၁၈။ အာရမ္မဏေ တေန စိတ္တံ ဝိစရတီတိ ဝိစာရော၊ ဝိစရဏံ ဝါ ဝိစာရော၊ အနုသဥ္စ- ရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။

(ဝိစာရ၏ သဘာဝနှင့်လက္ခဏာ စသည်--- အာရုံ၌ စိတ်၏သုံးသပ်ကြောင်း, လှည့်လည် သွားလာကြောင်းဖြစ်သော သဘောတရား သည် " ဝိစာရ" မည်၏။ တစ်နည်း--စိတ်၏ အာရုံ၌ လှည့်လည်, သွားလာခြင်း, ဆင်ခြင် သုံးသပ်ခြင်း, အစဉ်မပြတ်သွားလာခြင်း, ထက်ဝန်းကျင်မှ လှည့်လည်ခြင်း, လျှောက် ခြင်း, နောက်၌ အဖန်တစ်လဲလဲ ကျက်စား ခြင်းသဘောတရားသည် " ဝိစာရ" မည်၏။

ထိုဝိစာရသည် အာရုံကို အဖန်တစ်လဲလဲ သုံးသပ်ခြင်း- အာရုံ၌ စိတ်၏ သုံးသပ်ခြင်း- လျှင်မှတ်ကြောင်း-မှတ်အပ်သော-လက္ခဏာ ရှိ၏။ ထိုအာရုံ၌ သဟဇာတ်တရားတို့ကို- ယှဉ်စေ-ပေါင်းစပ်-ခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ စိတ်ကို အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ်ဖွဲ့ခြင်း-စိတ်၏ အာရုံ၌ အစဉ်မပြတ် သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း-လျှင်ထင် သော အခြင်းအရာရှိ၏။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈) သမ္ပယုတ်တရားလျှင် နီးစွာသောအကြောင်း ရှိ၏။ ဝိဘ္ဘောဒနီ။၁၇)။

ဝိတက်နှင့်ဝိစာရ အထူး--- ဝိတက်နှင့် ဝိစာရတို့သည် အချို့သော ပဌမစျာန်စိတ်, ကာမာဝစရစိတ်တို့၌ မကွေမကွာ ယှဉ်ကြ သော်လည်း ရှေးဦးစွာအာရုံ၌ ကျသော ဝိတက်သည် ဝိစာရထက် ရုန်းရင်းကြမ်း ထမ်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း, ဝိစာရ၏ ရှေ့သွားဖြစ်သောကြောင့်လည်း ကောင်း၊ အာရုံသို့ ယှဉ်ဘက်သမ္ပယုတ်တရား တို့ကို ရှေးရှုတင်တတ်သော အနက်သဘော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုးအပ်, တီးခတ် အပ်သော ကြေးစည်, ခေါင်းလောင်း၏ ရှေး ဦးစွာ ထွက်ပေါ်လာသော အသံနှင့်တူ၏။ စိတ်ကို အစဉ်မပြတ်ဖွဲ့တတ်သော၊ တစ်နည်း အာရုံ၌ စိတ်၏ အစဉ်မပြတ်သကဲ့သို့

ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ' ဝိစာရ ' သည် ' ဝိတက် ' အောက် သိမ်မွေ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာရုံကို အဖန်တစ်လဲလဲ သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော သဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကြေးစည်, ခေါင်းလောင်း၏ နောက်ထပ်-မြည်-မြည်ဟည်း-သော အသံနှင့်တူ၏။

ထို့ပြင် ' ဝိတက် ' သည် တုန်လှုပ်ခြင်းရှိ၏။ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ရာကာလ၌ စိတ်၏ တုန်လှုပ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်၏၊ ဥပမာ---- ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်လိုသော ငှက်၏ အတောင်ခတ်ခြင်းကဲ့သို့၄င်း, အနံ့ဖြင့်ဖွဲ့အပ်, အနံ့ကို တပ်မက်သော စိတ်ရှိသည့် ပျားပိတုန်း၏ အနံ့ရှိရာ ပဒုမာကြာတောသို့ ရှေးရှုကျခြင်းကဲ့သို့၄င်း ဖြစ်၏။ ' ဝိစာရ ' ကား -- ငြိမ်သက်သောဖြစ်ခြင်းရှိ၏၊ စိတ်၏ မတုန်လှုပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်၏။ ဥပမာ --- ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ပြီးသောငှက်၏ အတောင်မခတ်တော့ဘဲ ငြိမ်သက်စွာ အတောင်ကို ဖြန့်ရုံမျှ ဖြန့်ထားသကဲ့သို့၄င်း, ပဒုမာကြာတောသို့ ကျရောက်ပြီးသောပျားပိတုန်း၏ ရုတ်တရက်လိုရာကြာပန်း၏အပေါ်၌ မနားသေးပဲ ကြာတော၏အပေါ်၌ ရစ်ဝဲပျံသန်းနေသကဲ့သို့၄င်းဖြစ်၏။

တစ်နည်း -- ဒုကနိပါတ်အဋ္ဌကထာ၌ " ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်သော ငှက်ကြီးသည် အတောင်နှစ်ဘက်တို့ဖြင့် လေအဟုန်ကိုယူပြီး၍ အရှိန်ရသောအခါ အတောင်မခတ်တော့ပဲပျံသန်းသွားသကဲ့သို့ အာရုံ၌စိတ်ကို ရှေးရှုတင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော သဘောကား ' ဝိတက် ' တည်း။ မှန်၏- ယင်း ' ဝိတက် ' သည် အာရုံတစ်ခုတည်းကိုသာ ယူသည်ဖြစ်၍ အာရုံသို့ ဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထိုငှက်ကြီး၏ လေအဟုန်ကို ယူခြင်း၄ါ အတောင်ခတ်လျက် ပျံတက်ခြင်းကဲ့သို့ အာရုံကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်သော အားဖြင့်ဖြစ်သော သဘောကား ' ဝိစာရ'တည်း၊ မှန်၏--- ယင်း ' ဝိစာရ' သည် အာရုံကို အဖန်တစ်လဲလဲ သုံးသပ်တတ်၏ " ဟုဆို၏။ ယင်း အဋ္ဌကထာ၌ လာသော စကားကား ဥပစာရ, အပ္ပနာတို့၌ ရှေ့နောက်အစဉ်အားဖြင့်ဖြစ်ရာ အလွန်ပင် သင့်လျော်လှ၏၊ ထို ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ဆိုအပ်ပြီးသော အထူးသည် ပဋ္ဌမစျာန်, (ပဥ္စကနည်း) ဒုတိယစျာန်တို့၌ ထင်ရှား၏။

တစ်နည်း-- ' ဝိတက်' ကား -- အညစ်အကြေးကပ်နေသည့် ကြေးခွက်ကို လက်တစ်ဖက်ဖြင့် မြဲစွာကိုင်၍ အခြားတစ်ဖက်ဖြင့် ဆပ်ပြာမှုန့်, သားမြီး သွားပွတ်တန်ဖြင့် ပွတ်တိုက်သူ၏ မြဲစွာကိုင်သော လက်နှင့်တူ၏။ ' ဝိစာရ' ကား --- ပွတ်တိုက်သော ယက်နှင့်တူ၏။တစ်နည်း-- 'ဝိတက်' ကား-- တုတ်ဖြင့်ခတ်၍ အိုးထိန်းစက်ကိုလှည့်သော အိုးလုပ်သမား၏ မြေစိုင်ကိုဖိနှိပ်သော လက်နှင့်တူ၏။ ' ဝိစာရ' ကား-- ထိုထို ဤဤ ပတ်ပတ်လည်၍ မြေစိုင်ကို သုံးသပ်သော လက်နှင့်တူ၏။

တစ်နည်း--- စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေ့ရှုတင်တတ်သော ' ဝိတက်' ကား-- အရေးအဝန်းအဝိုင်းတစ်ခုကို ပြုလုပ်သူ၏အလယ်၌ စိုက်ထားအပ်သည့် ငုတ်, တံသင်းနှင့်တူ၏။ အာရုံကို သုံးသပ်တတ်သော ' ဝိစာရ' ကား--- အပြင်ဘက်၌ ပတ်ပတ်လည်သော ငုတ်, တံသင်းနှင့်တူ၏။ (မိလိန္ဒ။၆၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈-၉။)

ဝိစာရက (တိ) [ဝိ + စရ + ဏွု။ ဝိစာရက-သံ။ ဝိအာရယ-ပြာ။] (၁) စီမံ-စီရင်-ခန့်ခွဲ-တတ်သော၊ သူ။ (၂) စိစစ်-စူးစမ်း-ရှာဖွေ-ဆင်ခြင်- စစ်ဆေး- ဆုံးဖြတ်- တတ်သော၊ သူ။ (၁) ဝိစာရကံ ဝါ န လဘတိ၊ သူစိအာဒိသု ဝါဿ ကိဉ္စိ န သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၂။ (၂) ဝီမံသကောတိ ဝိစာရကော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝိစာရက္ခောဘဝိဂမ (ပု) [ဝိစာရ + ခေါဘ + ဝိဂမ] ဝိစာရ၏ ချောက်ချားခြင်းမှ-ကင်းပျောက် - ကုန်ခန်း - ပျက်စီး - ခြင်း။ ကိလေသကာလုသိယာပဂမနေန တဿ ဝိစာရက္ခောဘဝိဂမေန ဝါ စေတသော သမ္ပဒေဝ ပါသာဒိကဘာဝေန။ မဋီ၊၃။ ၂၇၉။

ဝိစာရဋ္ဌ (ပု) [ဝိစာရ + အတ္ထ] အထူးထူးအပြားပြား-စိစစ် -စူးစမ်း -ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ ပဝိစယဋ္ဌောတိ ဝိစာရဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

ဝိစာရဏ (တိ) [ဝိ + စရ + ယု။ ဝိစရန္တိ ဧတေဟီတိ ဝိစာရဏာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။ ဝိစာရယတေ ဧတာယာတိ ဝိစာရဏာ။ ခေန်၊ဋီ။၁၅၄။ ဝိစာရဏ-သံ။ ဝိအာရဏ-ပြာ။] (၁) ခြေ၊ ခြေထောက်။ (၂) စီမံ-စီရင်-ခန့်ခွဲ-ခြင်း၊ အစီအရင်။ (၃) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ်-ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ (၄)စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ်-ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၅) ထိုမှ ဤမှ-သွားလာ-လှည့်လည်-ကျက်စား-ကြောင်း။ (၁) ခြေ၊ ခြေထောက်။ ဝိစာရဏ (သံ၊၁။၃၇)န္တိ ဝိစာရဏာ ပါဒါနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။ ဝိစရန္တိ ဧတေဟီတိ ဝိစာရဏာ၊ ပါဒါ။သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ (၂) စီမံ- စီရင်- ခန့်ခွဲ- ခြင်း၊ အစီအရင်။ ပုဗ္ဗကရဏံ သတ္တဟိ ဓမ္မေဟိ သင်္ဂဟိတံ ဓောဝနေန ဝိစာရဏေန ဆေဒနေန ဗန္ဓနေန သိဗ္ဗနေန ရဇနေန ကပ္ပကရဏေန။ ဝိ၊၅။၃၀၆။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃)။ တတြာယံ ဝိစာရဏာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁)။ (၃) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ်-ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ ဝိစာရဏာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉)တိ ဝီမံသနာ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၃။ (၄) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ်-ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ်-ကြောင်းဖြစ်သော။ ဝိစာရဏပညာ - ကြည့်။ (၅) ထိုမှဤမှ-သွားလာ -လှည့်လည် -ကျက်စား-ကြောင်း။ ကိံသု တဿ ဝိစာရဏ (သုတ္တနိ။၄၄၆။စူဠနိ။ ၁၅၉)န္တိ ကိံသု တဿ စာရဏံ ဝိစာရဏံ ပဋိဝိစာရဏံ။ စူဠနိ။၁၆၀။ ဝိစာရဏန္တိ ဝိစာရဏကာရဏံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၄၅။

ဝိစာရဏကာရဏ (န) [ဝိစာရဏ + ကာရဏ] ထိုမှ ဤမှ-သွားလာ-လှည့်လည်-ကျက်စား-ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိစာရဏ (၅)-ကြည့်။

ဝိစာရဏက္ကမ (ပု) [ဝိစာရဏ + ကမ] စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ် -ဆင်ခြင် -ဆုံးဖြတ် -ခြင်း၏ အစဉ်။ ဝိစာရဏက္ကမော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇)န္တိ ဝီမံသနာနုက္ကမော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၆၇။

ဝိစာရဏက္ခမ (တိ) [ဝိစာရဏ + ခမ] စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ် -ဆင်ခြင် -ဆုံးဖြတ် -ခြင်းငှါ ခံ့သော၊ အစစ်အဆေး-မှတ်ကျောက်တင်-ခံနိုင်သော။ သဒ္ဒတော ပနေသ အဇာနန္တော ဧဝံ ဝဒတီတိ န ဝိစာရဏက္ခမံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၄။

ဝိစာရဏဋ္ဌာန (န) [ဝိစာရဏ + ဌာန] စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-ရာ-အရပ်ဌာန။ " က္ကတော ဟတ္ထီ ဟောန္တု၊ က္ကတော အဿာ ဟောန္တု "တိ-အာဒိနာ --- သေနာယ ဒေသဝိသေသေသု ဝိစာရဏဋ္ဌာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၀။

ဝိစာရဏတ္ထ (ပု) [ဝိစာရဏ + အတ္ထ] (၁) စုံစမ်း- စစ်ဆေး- စိစစ်- ဆင်ခြင်- ဆုံးဖြတ်-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၂) စီမံ-စီရင်-ခန့်ခွဲ-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (တိ) (၃) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ်- ဆင်ခြင် - ဆုံးဖြတ် - ခြင်းဟူသော အနက်ရှိသော။ (၁) ပညာ နာမ နပစိတ္တာ ခါဒနတ္ထာယ ကတာ၊ အထ ခေါ ဝိစာရဏတ္ထာယ ကတာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၅။ (၂) သန္ဓာဂါရေတိ ရာဇကိစ္စသံ သန္ဓာရဏတ္ထာယ နိဗ္ဗိဒ္ဒံ ကတ္တာ ဝိစာရဏတ္ထာယ ကတမဟာသဘာယ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၈၈။ (တိ) (၃) ဝိစာရဏတ္ထောပိ ဟိ ဟောတိ ဇာနာတိ-သဒ္ဒေါ ယထာ " အာယသ္မာ ဇာနာတိ "တိ။ မဏိ၊၃။၄။

ဝိစာရဏန္တရ (ပု) [ဝိစာရဏ + အန္တရ] စိစစ် - စစ်ဆေး - ဆုံးဖြတ် - ခြင်း အထူး။ နနု ပဋ္ဌာနဝိစာရော နယဝိစာရော ဝိယ ဟာရေဟိ အသမ္မိဿော ဝိစာရဏန္တရော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၅။

ဝိစာရဏပညာ (ထီ) [ဝိစာရဏာ + ပညာ] စုံစမ်း -စစ်ဆေး -စိစစ် -ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ်-ကြောင်းဖြစ်သောပညာ။ ဝိစာရဏပညာယ ပညဝါ ဝေနကုသလောပိ အဝတ္တဗ္ဗော မူဂေါ ဝိယ ဘဝေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၈)။

ဝိစာရဏပညာရဟိတ (တိ) [ဝိစာရဏပညာ + ရဟိတ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ အဝိစက္ခဏောတိ ဝိစာရဏပညာရဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၈။ (- မူလဋီ၊၁။၁၃၇။ အနုဋီ၊၁။ ၁၄၃)။

ဝိစာရဏပညာဝိရဟိတ (တိ) [ဝိစာရဏပညာ+ ဝိရဟိတ] စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ်-ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ် - ကြောင်းဖြစ်သော ပညာမှကင်းသော။ ဣဒံ ပန စိတ္တံ ဝိစာရဏပညာ-ဝိရဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

ဝိစာရဏပညာသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိစာရဏပညာ + သမ္ဘဝ] စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ်-ဆင်ခြင်-ဆုံးဖြတ်-ကြောင်းဖြစ်သော ပညာ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိစာရဏပညာသမ္ဘဝေန ဝိစက္ခဏော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

ဝိစာရဏလက္ခဏ (တိ) [ဝိစာရဏ + လက္ခဏ] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သုတ္တေ အာဂတမဗ္ဗာနံ -------- ဝိစာရဏလက္ခဏော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော ပဒဋ္ဌာနော ဟာရော။ နေ-ဋ္ဌ၊ဝိ။၂၀။

ဝိစာရဏလောပ (ပု) [ဝိစာရဏ + လောပ] ဝိစာရဏသဒ္ဒါ၏ - ကြေ -ပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်း။ သုတ္တေ အာဂတမဗ္ဗာနံ ပဒဋ္ဌာနံ ဝိစာရီယတိ ဧတေယာတိ ပဒဋ္ဌာနာ၊ ဝိသေသသံဝဏ္ဏနာ၊ ဝိစာရဏလောပေါ၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၀။

ဝိစာရဏသမတ္ထ (တိ) [ဝိစာရဏ + သမတ္ထ] စိစစ်-ဆင်ခြင် -စစ်ဆေး -ဆုံးဖြတ် -ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဝိစာရဏသမတ္ထတာယ မတိမာ ဟုတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။ သော ဟိ --- ဝိစာရဏသမတ္ထေန ပညာစက္ခုနာ သမန္နာ-ဂတတ္တာ " သဟဿက္ခော "တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

ဝိစာရဏာဂဟဏ (န) [ဝိစာရဏာ + ဂဟဏ] စိစစ် - စစ်ဆေး -ဆုံးဖြတ် -တိုင်ပင် -ဆွေးနွေး-ခြင်းကို ယူခြင်း၊ အလိုကို ယူခြင်း။ မန္တဂ္ဂဟဏန္တိ တေသံ ဝိစာရဏာဂဟဏံ၊ ----------- အဓိပ္ပါယဂဟဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၇။

ဝိစာရဏာစာရဝေပုလ္လ (န) [ဝိစာရဏ + အာစာရ + ဝေပုလ္လ] စိစစ်-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ခြင်းဟူသောအကျင့်၏ ပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ်။ တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ ဝိစာရဏာစာရဝေပုလ္လတော။ မါဋီ၊၂။၂၅၉။

ဝိစာရဏာပညာဟေတုက (တိ) [ဝိစာရဏာ-ပညာ + ဟေတု + က] စုံစမ်း-စစ်ဆေး-စိစစ် - ဆင်ခြင် - ဆုံးဖြတ် - ကြောင်းဖြစ်သော ပညာလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝိစာရဏာပညာဟေတုကတ္တာ မန္တသဳမံသာသဒိသတာ သုဝိညေယျာ ဝါတိ န ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ။ အနုဋီ၊၂။၁၆၆။

ဝိစာရဏာရဟ (တိ) [ဝိစာရဏ + အရဟ] စီမံ-စီရင်-ခန့်ခွဲ-ခြင်း-ငှါ- (ကို) ထိုက်သော။ အထဿ သဗ္ဗသေနာနီနံ ဝိစာရဏာရဟံ ဘဏ္ဍာဂါရိကဋ္ဌာနံ နာမ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂။

ဝိစာရဏီယ (တိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + အနီယ။ ဝိစာရဏီယ-သံ။] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ယုတ္တိယာ ဝိစာရဏာ ဝိစာရဏီယဘာဝေန သဟာစရဏာတော ဝါ ယုတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋိ။၂၀။

ဝိစာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိစာရ + နိဒ္ဒေသ] ဝိစာရနိဒ္ဒေသ၊ ဝိစာရစေတသိက်ကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ ဝိစာရနိဒ္ဒေသေ အာရမ္မဏေ စရဏကဝသေန စာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။

ဝိစာရပ(ပ္ပ)ဝတ္တန (န) [ဝိစာရ + ပဝတ္တန] ဝိစာရ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဥပဝိစရတီတိ တတ္ထ ဝိစာရပဝတ္တနေန ဥပဝိစရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၉။

ဝိစာရပ္ပဟာန (န) [ဝိစာရ + ပဟာန] ဝိစာရကိုပယ်ခြင်း။ ဝိစာရပ္ပဟာနေန အဝိစာရံ။ အနုဋီ၊၁။၁၁၀။

ဝိစာရဖလ (န) [ဝိစာရ + ဖလ] ဝိစာရ၏ အား, အစွမ်း။ ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီယတိ ဓမ္မန္ဒယ-ဝိစာရာဟိတဖလေန ဝိစာရဖလေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။

ဝိစာရမတ္တ (တိ) [ဝိစာရ + မတ္တာ။ ဝိစာရောဝ မတ္တာ ပမာဏံ ဧတေသန္တိ ဝိစာရမတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၈၅။ ဝိစာရ + မတ္တ။ မူလဋီ၊ ၁။၄၀။] (၁) ဝိစာရသာလျှင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဝိစာရထက်အလွန် ဝိတက်နှင့်တကွ ယှဉ်ခြင်းသို့ မရောက်သော။ (၂) ဝိစာရမျှသာ ရှိသော။ (၃) ဝိစာရဟူသော အပိုင်းအခြားရှိသော။ (၄) စဉ်းငယ်-အနည်းငယ်-သော ဝိစာရရှိသော။ (၁) (၂) (၃) (၄) ဝိတက္ကဝိစာရမတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၂။ ဝိတက္ကဝိစာရေသု ဝိစာရောဝ မတ္တာ ပမာဏံ ဧတေသန္တိ ဝိစာရမတ္တာ။ ဝိစာရတော ဥတ္တရိ ဝိတက္ကေန သဒ္ဓိံ သမ္ပယောဂံ န ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၈၅။ မတ္တာတိ ပမာဏဝါစကံ ဧကံ ပဒန္တိ ဂဟေတွာ " ဝိစာရောဝ မတ္တာ ဧတေသ"န္တိ အတ္ထော ဝုတ္တော။ အယမပရော အတ္ထော-- မတ္တာသဒ္ဒေါ ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထော၊ သဝိတက္ကသဝိစာရမဓ္မာ ဟိ ဝိတက္ကဝိသိဋ္ဌေန ဝိစာရေန သဝိစာရာ၊ ဧတေ ပန ဝိစာရ-မတ္တေန ဝိတက္ကသင်္ခါတဝိသေသရဟိတေန၊ တသ္မာ " ဝိစာရမတ္တာ" တိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဝိစာရ-မတ္တဝန္တောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၀။ " သီလမတ္တကံ၊ ပရံ ဝိယ မတ္တာယာ" တိ-အာဒီသု မတ္တာသဒ္ဒေါ ပမာဏဝါစကတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မရိယာဒဝါစကော ဝါ မတ္တာသဒ္ဒေါ

ဝိစာရော ဟောတ္တ ဈာနင်္ဂေသု ဟေဋ္ဌိမ-မရိယာဒေါ၊ န ပဌမဇ္ဈာနဥပစာရဇ္ဈာနေသု ဝိယ ဝိတက္ကော။--- အထ ဝါ ဤသဒ္ဒတ္တော မတ္တာသဒ္ဒေါ "မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါ" တိ-အာဒီသု ဝိယ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဝိစာရမတ္တဝစန (န) [ဝိစာရမတ္တ + ဝစန] ဝိစာရမတ္တ-သဒ္ဒါ။ ဝိစာရမတ္တဝစနေန အဝိတက္ကတ္တေ သိဒ္ဓေ အဝိတက္ကာနံ ------- အတ္ထိဘာဝဇောတနတ္ထံ။ မူလဋီ၊၁။၄၀။

ဝိစာရမတ္တဝန္တု (တိ) [ဝိစာရမတ္တ + ဝန္တု] ဝိစာရမျှသာရှိသော။ ဝိစာရမတ္တ - ကြည့်။

ဝိစာရမတ္တာဝိတက္က (တိ) [ဝိစာရမတ္တ + အဝိတက္က] ဝိစာရမျှသာရှိ၍ ဝိတက်မရှိသော။ ဧဝံ သတိ ဝိစာရမတ္တာ ဝိသေသနံ၊ အဝိတက္ကာ ဝိသေသိတဗ္ဗာတိ ဝိစာရမတ္တာ-ဝိတက္ကာတိ ဝတ္တဗ္ဗန္တိ စောဒနံ မနသိ ကတွာ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဝိစာရမရိယာဒ (တိ) [ဝိစာရ + မရိယာဒါ] ဝိစာရလျှင် အပိုင်းအခြားရှိသော။ သာ ပန ဝိစာရမရိယာဒတာ ဝိတက္ကာဘာဝေန ဧတေသံ ဇာတာတိ အဝိတက္ကဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဝိစာရမရိယာဒဈာနင်္ဂ (န) [ဝိစာရမရိယာဒ + ဈာနင်္ဂ] ဝိစာရလျှင် အပိုင်းအခြားရှိသော-ဈာန်အင်္ဂါ-ဈာနင်။ အဝိတက္ကာ ဟုတွာ ဝိစာရမရိယာဒဈာနင်္ဂေသု ဝိစာရဟေဋ္ဌိမ-ကောဋိကာတိ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဝိစာရယတိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏယ + တိ။ (ကာ၊ကြိ) ဝိစာရယတိ-သံ။] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-၏။ ဝိစာရယိဿာမ - ကြည့်။

ဝိစာရယန္တ (တိ) [ဝိ + စရ + ဏယ + အန္တ] စိစစ် -စစ်ဆေး -ဆုံးဖြတ် -ဆင်ခြင် -တတ်သော။ ဝိစာရယတော (ပဋိသံ။၄၀၂)တိ ဝိတက္ကသမ္ပယုတ္တေနေဝ ဝိစာရေန ဝိစာရေန္တဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

ဝိစာရယိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏယ + ဿာမ] (ငါတို့) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ကုန် - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ တသ္မာ သုတ္တန္တိကေပ်ဝ တာဝ ဝိစာရယိဿာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

ဝိစာရလက္ခဏပဉှ (တိ) [ဝိစာရလက္ခဏ + ပဉှ] ဝိစာရ၏ လက္ခဏာကို မေးမြန်းခြင်း။ ဝိစာရလက္ခဏပဉှော စုဒ္ဒသမော။မိလိန္ဒ၊၆၄။

ဝိစာရဝဂ္ဂ (ပု) [ဝိစာရ + ဝဂ္ဂ] ဝိစာရဝဂ်၊ ဝိစာရဖြင့် မှတ်အပ်သော - အမေး - ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ- ၁၄ (တစ်ဆယ့်လေး) ခုတို့၏ အပေါင်း။ ဝိစာရဝဂ္ဂေါ တတိယော။ မိလိန္ဒ၊၆၄။

ဝိစာရဝဍ္ဎ (တိ) [ဝိစာရ + ပဍ္ဎ] ဝိစာရသည် ကြည်အပ် - ဝိစာရကို ကြည်တတ် - သော။ တတိယေန တတော ဝိစာရဝဍ္ဎာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၇။

ဝိစာရဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိစာရ + ဝိပ္ပယုတ္တ] ဝိစာရနှင့်မယှဉ်သော။ ဝိစာရဝိပ္ပယုတ္တာ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၆။

ဝိစာရဝူပသမ (ပု) [ဝိစာရ + ဝူပသမ] ဝိစာရ၏-ငြိမ်း-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း၊ ဝိစာရကို-ငြိမ်းစေ-လွန်မြောက် - ခြင်း။ ဝိတက္ကဝူပသမာ ဝိစာရဝူပသမာ အဝိတက္ကတ္တာ အဝိစာရတ္တာ စ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၄။ (-အနုဋီ၊၁။၁၁၁)။

ဝိစာရသမတိက္ကမ (ပု) [ဝိစာရ + သမတိက္ကမ] ဝိစာရကို -ကျော်လွန် -လွန်မြောက် -ခြင်း။ တေန သဒ္ဓိံယေဝ ပံစာရသမတိက္ကမံ ဒဿေတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၁၄။

ဝိစာရသမ္ပန္န (တိ) [ဝိစာရ + သမ္ပန္န] ဝိစာရနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဝိတက္ကသမ္ပန္နဉ္စ ဟောတိ ဝိစာရသမ္ပန္နဉ္စ။ ပဋိသံ။၁၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

ဝိစာရသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိစာရ + သမ္ပယုတ္တ] ဝိစာရနှင့် အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ တံသမ္ပယုတ္တာနန္တိ ဝိစာရသမ္ပယုတ္တာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။

ဝိစာရဟေဋ္ဌိမကောဋိက (တိ) [ဝိစာရ + ဟေဋ္ဌိမ + ကောဋိ + က] ဝိစာရဟူသော အောက်ထစ်ဆုံး အပိုင်းအခြားရှိသော။ ဝိစာရမရိယာဒဈာနင်္ဂ - ကြည့်။

ဝိစာရာနုပတိတ (တိ) [ဝိစာရ + အနုပတိတ] ဝိစာရသို့ အစဉ်လိုက်၍ ကျရောက်တတ်သော၊ ဝိစာရ၏ ကျရာဖြစ်သော။ သဗ္ဗံ စိတ္တံ ဝိစာရာနုပတိတံ။ အဘိ၊က။၃၀၃။

ဝိစာရာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏာပေ + ဤ။ ဝိစရတိ-မှ။] စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-စေ-ပြီ။ ရဇ္ဇံ ဝိစာရေသိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃)တိ ရဇ္ဇံ ဝိစာရေတုံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ------ ရဇ္ဇံ ဝိစာရာပေသီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၅။

ဝိစာရာရမ္မဏ (တိ) [ဝိစာရ + အာရမ္မဏ] ဝိစာရလျှင် အာရုံရှိသော။ တတော ဒွေ ဘဝင်္ဂါနိ၊ တတော ပုန ဝိစာရာရမ္မဏံ အာဝဇ္ဇနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၂။ (-ပေဋကော။၂၆၃)။

ဝိစာရိတ (တိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + တ။ ဝိစာရိတ-သံ။ ဝိအာရိအ-ပြာ။ ဝိစာရိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-အပ်ပြီးသော။ (၂) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ်ပြီးသော။ (၃) (က) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အပ်ပြီးသော။ (ခ) အဖန်ဖန်-သုံးသပ်-ဆင်ခြင် -ကြံစည် -စဉ်းစား -အပ်ပြီးသော။ (၄) ဝိစာရစေတသိက်။ (၁) ရာဇကုဋုမ္ဗံ မယာ ဝိစာရိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၄)။ (၂) အဋ္ဌကထာသု ပန ဓေတံ န ဝိစာရိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဝိစာရိတံ ဟောတ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈)န္တိ ဓေတံ ပဋ္ဌမဿ ယုတ္တတ္တံ ဝိစာရိတံ ------------ ဝဂ္ဂမာနနယေန ဝိနိစ္ဆိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၂။ (၃) (က) (ခ) ဝိစာရိတံ မနသာနုစိန္တိတံ။ နေတ္တိ။ ၃၄။ ဝိစာရိတံ အနုမဇ္ဇနဝသေန အာလမ္ဗိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၅၂။ (၄) ဝိစာရိတ (ဒီ ၊၁။ ၃၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၃)န္တိ အနုမဇ္ဇနဝသေန ပဝတ္တော ဝိစာရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၈၈။ ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကိတံ၊ တံ ပနတ္ထတော ဝိတက္ကောဝ၊ တထာ ဝိစာရိတန္တိ ဧတ္ထာပိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၆)။

ဝိစာရိတဓမ္မ (ပု) [ဝိစာရိတ + ဓမ္မ] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ်ပြီးသော တရား။ တတ္ထ ဝိစာရိတဓမ္မေ ဥဒ္ဒေသဝသေန ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂)။

ဝိစာရိတနယ (ပု) [ဝိစာရိတ + နယ] စိစစ်-စစ်ဆေး - ဆုံးဖြတ် - အပ်ပြီးသော နည်း။ ဣဒံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်္ဂေ ဝိစာရိတနယေန ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၂၄၇။ အနုဋီ၊၃။၃၂

ဝိစာရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + တဗ္ဗ] ဝိစာရေတဗ္ဗ (၂) အနက်ကြည့်။ အထံ သဗ္ဗောပေသော ကမေ ဝိစာရိတဗ္ဗောယေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃။

ဝိစာရိတုံ (ဗျ) [ဝိ + စရ + ဏေ + တုံ] စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-ခြင်းငှါ။ ဂေဟံ ဝိစာရိတုံ သမတ္ထော နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၀။

ဝိစာရိတု (ထိ၊ပု) [ဝိ + စရ + ဏေ + တု] (က) စီရင်- စီမံ- ခန့်ခွဲ- တတ်သော၊ သူ။ (ခ) ယှဉ်စေတတ်သော၊ သူ။ (က) (ခ) နာဘိဇာနာမိ သပြဟ္မစာရိန့် စီဝရကမ္မေ ဝိစာရိတာ။ မ၊ ၃။ ၁၆၇။ ဝိစာရိတာတိ ပယောဇိတာ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။

ဝိစာရိယမာန (တိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ယ + မာန] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ်သော။ ဝိစာရိယမာနော ပုဗ္ဗေကတဝါဒေါ အကိရိယဝါဒေါ ဧဝ သမ္ပဇ္ဇတိ။ အံဋီ၊၂။၁၄၃။

ဝိစာရိယတိ (ကမ္မုကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ယ+တေ] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ်၏။ ယုတ္တာယုတ္တံ ဝိစာရီယတိ ဧတာယာတိ ယုတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၀။

ဝိစာရေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + တဗ္ဗ] (၁) စီရင်- စီမံ- ခန့်ခွဲ- အပ်- သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တေန ပရူပရောဓပဋိသံယုတ္တာ ကမ္မန္တာ န ဝိစာရေတဗ္ဗာ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ (၂) ဧဝံ ပန ဝိစာရေတဗ္ဗံ၊ " သံယတ္တေရသ ဝသနဋ္ဌာနေ ဒေထာ "တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။ (-မူလဋီ၊ ၂။၉၅။ အနုဋီ၊၂။၁၀၂)။

ဝိစာရေတဗ္ဗကာရဏ (န) [ဝိစာရေတဗ္ဗ + ကာရဏ] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အကြောင်း။ ကိစ္စေတ္ထ ဝိစာရေတဗ္ဗကာရဏံ အတ္ထိ သယမေဝ ဝိစာရိတတ္တာ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၇။

ဝိစာရေတဗ္ဗဘေဒ (တိ) [ဝိစာရေတဗ္ဗ+ဘေဒ] စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အပြားရှိသော။ သန္နိဋ္ဌာနတ္ထိကေဟေဝ၊ ဝိစာရေတဗ္ဗဘေဒတော။ ဝဇိရ။၃၂၆။ ကခါ၊ ဋီ။၉၅။

ဝိစာရေတိ[၁] (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၃၃၅။] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-၏။ (၂) စီမံ-အုပ်ချုပ်-ဆုံးမ-၏။ (၃) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-၏။ (၁) ယော စီဝရံ ဝိစာရေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၀။ ဝိစာရေတီတိ ပဉ္စခဏ္ဍာဒိဝသေန သံဝိဓဟတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၅၅။ (-ပါစိတ်၊ ယော။၆၂)။ (၂) ယံ ဇနပဒံ မာတုဂါမော ဝိစာရေတိ အနုသာသတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ (၃) တဒါ ပန သော ဗြာဟ္မဏော " မဟာဇနဿ စိတ္တံ ဂဏှိဿာမိ "တိ ဂင်္ဂံ ပိဒဟန္တော ဝိယ ဝိနိစ္ဆယံ ဝိစာရေတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၆၀။

ဝိစာရေတိ[၂] (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ +တိ] (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အဖန်ဖန်စုံစမ်း-အဖန်ဖန်ကြံစည်-ဖြစ်စေ-၏။ (၂) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-စေ၏။ (၁) အနုပါလတိ ဝိတက္ကေတိ ဝိစရတိ ဝိစာရေတိ။ ပေဋကော။၂၆၂။ န စ ဝိတက္ကေတိ န စ ဝိစာရေတိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉)တိ ကိလေသသဟဂတေ ဝိတက္ကဝိစာရေ န ပဝတ္တေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၃။ ဝိစာရေန္တဿ မာနသ (အဘိ၊ ဝတာရ။ ၁၃၉)န္တိ ဘာဝနာစိတ္တံ ပဝတ္တေန္တဿ။ အဘိ၊ ဝတာရ ဋီ၊ သစ်၊၂။ ၂၅၉။ (၂) ဝိစာရေသိ (ဝိဋ္ဌ၊၁။၇၃။သာရတ္ထ၊ ၁။၁၈၅) ကြည့်။

ဝိစာရေတုံ (ဗျ) [ဝိ + စရ + ဏေ + တုံ] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-ခြင်းငှါ။ (၂) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ခြင်းငှါ။ (၁) ဘိက္ခု က္ကမာနိ ဒွေ ဌာနာနိ ဝိစာရေတုံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၆)။ (၂) ဧတေသု ဗလဝံ ဒုဗ္ဗလဥ္စ ဝိစာရေတုံ " တတ္ထ သဗ္ဗေပိ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာ "တိအာဒိမာဟ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၂၇။ (-၁၅၅)။

ဝိစာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စရ + ဏေ +တွာ] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-၍။ (၂) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ဆုံးဖြတ်-၍။ (၁) ဣတိ သော ရာဇာ ဂဇ္ဇိတွာ သေနံ ဝိစာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁)။ (၂) ပုဗ္ဗေ ခေါ ဂဟပတိ ဝိတက္ကေတွာ ဝိစာရေတွာ ပစ္ဆာ ဝါစံ ဘိန္ဒတိ။သံ၊၂။၄၈၃။ ဝိစာရေတွာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၇)တိ " ကေသို့ အဒ္ဒကေ ယုတ္တ "န္တိအာဒိနာ ဝိစာရေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၅။

ဝိစာရေထ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ထ] (သင်တို့) စီရင် - စီမံ - ခန့်ခွဲ - ကုန်လော့။ ဘန္တေ မမ္ပဿဝနံ ကာရေဿာမ၊ မမ္ပကထိကာနံ ဝိစာရေထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၃)။

ဝိစာရေန္တ (တိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + အန္တ] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-တတ်သော၊ သူ။ (၂) စိစစ်- စစ်ဆေး- ဆုံးဖြတ်- တတ်သော၊ သူ။ (၃) ဖြစ်စေတတ်သော။(၁) သော ရတ္တိဥ္စေဝ သူကရေ စရာပေတွာ ယုဒ္ဓံ ဝိစာရေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁)။ (၂) အယံ တတ္ထ အန္တရန္တရာ ယုတ္တာယုတ္တံ ဝိစာရေန္တော ဝိစရတိ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ (၃)ဝိစာရေန္တဿ မာနသ(အဘိ၊ဝတာရ။၁၃၉)န္တိ ဘာဝနာစိတ္တံ ပဝတ္တေန္တဿ။ အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၅၉။

ဝိစာရေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + အန္တိ] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-ကုန်၏။ (၂) စုံစမ်း-စိစစ်-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ကုန်၏။ (၁) တတ္ထ ဟိ နိသီဒိတွာ လိစ္ဆဝိရာဇာနော ရဇ္ဇကိစ္စံ သန္တရန္တိ ကရောန္တိ ဝိစာရေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၈။ (၂) ယေပိ အတ္တံ ဝိစာရေန္တိ၊ တေ သတ္တယောဂေန သတ္တာတိ ဣစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၀၃။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၅၀။ န ဥပပရိက္ခန္တိတိ န ဝိစာရေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁။ ဝီမံသန္တိတိ တဿ အတ္တံ ဝိစာရေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၈။

ဝိစာရေမိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + မိ] (ငါ) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-၏။အဟံ လောကံ ပါလေမိ ဝိစာရေမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၇)။

ဝိစာရေယိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ဤ] (ငါ) စုံစမ်း-စိစစ်-ဆင်ခြင်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ပြီ။ " ဗုဒ္ဓေါ နု ခေါ နု ဝါ ဗုဒ္ဓေါ "တိ ဥပမာရယိ ဝိစာရေယိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

ဝိစာရေယိ¹ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + သိ] (သင်) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-၏။ တုယှံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နဒါရကဂတ္တိနိယာ မယှံ လသုဏာမရိစာဒီနိ န ဝိစာရေသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅)။

ဝိစာရေသိ² (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ဤ] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-ပြီ။ (၂) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ပြီ။ (၁) မဟာသတ္တော ပဏ္ဏာသာလာယော ဝိစာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၆။(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၄)။ (၂) " ဉာတကော တေ ဥပနန္ဒ အညာတကော "တိ ဉာတကအညာတကဘာဝံယေဝ ဝိစာရေသိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၂။

ဝိစာရေသိ³ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ +ဤ] စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-စေပြီ။ ဝိစာရာပေသိ-ကြည့်။

ဝိစာရေသုံ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ဥံ] စီရင် - စီမံ - ခန့်ခွဲ- ကုန်ပြီ။ မနုဿာ "ကာဠကဏ္ဏိနာ တွေ ဘဝိတဗ္ဗ" န္တိ သလာကံ ဝိစာရေသုံ။မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃)။

ဝိစာရေသတိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ဿတိ] (၁) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-လတ္တံ့။ (၂) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-လတ္တံ့။ (၁) ဣဒံ အသုကော နာမ ဝိစာရေဿတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၇။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉)။

(၂) တတ္ထ ဒေဝတာရောစနပဒံ သုတ္တန္တ-ပရိယောသာနေ ဒေဝစာရိကကောလာဟလံ ဒဿေန္တော ဝိစာရေသတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈)။

ဝိစာရေသန္တိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + သန္တိ] စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-ကုန်လတ္တံ့။ ဣမ ပနိမေ ဒါသကမ္မကာရာ မယာ အဝုတ္တာ န ဝိစာရေသန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။

ဝိစာရေသာမ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + သာမ] (ငါတို့) စိစစ်-စစ်ဆေး-ဆုံးဖြတ်-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့။ တသ္မာ သုတ္တနိကွေပံ တာဝ ဝိစာရေသာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ကင်္ခါ၀ိတ်၊ ဋ္ဌ။၃၂။

ဝိစာရေဟိ (ကြိ) [ဝိ + စရ + ဏေ + ဟိ] (သင်) စီရင်-စီမံ-ခန့်ခွဲ-လော့။ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ သဗ္ဗံ တွံယေဝ ဝိစာရေဟိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄၃။

ဝိစာလယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + စလ + ဏယ + တိ။ ဝိစာလယတိ-သံ။] အထူးထူး အပြားပြား တုန်လှုပ်စေနိုင်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစာလယေ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + စလ + ဏယ + ဧယျ။ ကစ္စည်း။၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၈၈။] အထူးထူး အပြားပြား တုန်လှုပ်စေနိုင်ရာ၏။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ၊ သမာဂတံ ဝိစာလယေ။ ပေဋကော။၂၀၇။

ဝိစာလေန္တ (တိ) [ဝိ + စလ + ဏေ + အန္တ] အထူးထူး အပြားပြား တုန်လှုပ် စေတတ်သော။ ဝိဓုနန္တာတိ ဝိဘိန္ဒန္တာ၊ ဝိစာလေန္တာ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၇။

ဝိစိကိစ္ဆ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဏ။ ဝိစိကိတ္ဈ-သံ။ ဝိစိကိတက - သက္ကတပိဋက။] ယုံမှား-တွေးတော - မဆုံးဖြတ်နိုင် - သံသယဖြစ်-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိစိကိစ္ဆော ကထံကထီ။ ဒီ၊၂။၂၂၉။ (-အံ၊၃။၃၂၉၊၃၈၈)။

ဝိစိကိစ္ဆဆိန္န (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဆိန္န] ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသည့်-ယုံမှား -တွေးတော-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းရှိသော၊ ယုံမှား-တွေးတော-ခြင်းကို-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ နိတိဏ္ဏာဩဃံ ဝိစိကိစ္ဆဆိန္နံ၊ ဗုဒ္ဓံ နမဿာမ ဇိနံ ဇနိန္ဒံ။ ဒီ၊ ၂။၂၁၉။ အဘိ၊ က။ ၁၄၄။ ဝိစိကိစ္ဆဆိန္နန္တိ ဆိန္နဝိစိကိစ္ဆံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာန (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဌာန] ဝိစိကိစ္ဆာ၏-တည်ရာ-အကြောင်း ဖြစ်သော (သျှ၊ မြန်မာပြန်)။ ယေ ကေစိ ဂန္ထာ ဣဓ မောဟမဂ္ဂါ၊ အညာဏပက္ခာ ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာနာ။ သုတ္တနိ။၃၃၀။ ထေရ။၃၇၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၁။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၅)။

ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာနီယ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဌာနီယ] ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယ - ကြည့်။

ဝိစိကိစ္ဆတိ (ကြိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၂။ ရူ။ ၄၆၇၊ ၅၂၈၊ ၅၃၁။ ဝိစိကိတတိ - သံ၊ သက္ကတပိဋက။ ဝိတိဂိဆတ္တ - ပြာ။] သို့လော သို့လော တွေးတောယုံမှား၏၊ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) ဆုံးဖြတ်သော် ဆင်းရဲပင်ပန်း၏။ ဒွီသု မဟာပုရိသလက္ခဏေသု ကင်္ခတိ ဝိစိကိစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၉။ သတ္ထရိ ကင်္ခတိ ဝိစိကိစ္ဆတိ။ မ၊ ၁။၁၄၅။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၀၈။ ဝိစိကိစ္ဆတီတိ အာရမ္မဏံ နိစ္ဆေတုံ အသက္ကောန္တော ကိစ္ဆတိ ကိလမတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂)။

ဝိစိကိစ္ဆထ (ကြိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + ထ] (သင်တို့) သို့လော သို့လော တွေးတော ယုံမှား-ကုန်၏၊ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) ဆုံးဖြတ်သော် ဆင်းရဲ ပင်ပန်း ကုန်၏။ သမ္ပေဟိ ကိံသုကော ဒိဌ္ဌော၊ ကိံ နွေတ္ထ ဝိစိကိစ္ဆထ။ ဇာ၊၄၊၁။၆၉။ ဇာ၊၄၊၂။၂၄၃။

ဝိစိကိစ္ဆန (န) [ဝိ + ကိတ + ဆ + ယု။ မောဂ်၊၅။၂။ ဝိစိကိတန-သံ။] ယုံမှား-တွေး တော-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်း။ သို့လောသို့လော သံသယ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိစိကိစ္ဆနဖန္ဒနဘာဝ-ဝသေန ပဝတ္တိယံ အဇ္ဈတ္တာဒိအာရမ္မဏတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊၄၊၁။၄၄၉။

ဝိစိကိစ္ဆန္တ (တိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိစိကိစ္ဆန္တီ။] သို့လော သို့လော တွေး တော ယုံမှားသော၊ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်း နိုင်၍) ဆုံးဖြတ်သော် ဆင်းရဲ ပင်ပန်းသော၊ သူ။ သော ဝိစိကိစ္ဆန္တော နာဘိသဒ္ဒဟတိ။ နေတ္တိ။၁၁။ ဝိစိကိစ္ဆန္တော (မ၊၄၊၂။၂၁၉)တိ သံသယန္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။

ဝိစိကိစ္ဆသိ (ကြိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + သိ] (သင်) သို့လောသို့လော တွေးတောယုံမှား၏၊ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) ဆုံးဖြတ်သော် ဆင်းရဲပင်ပန်း၏။ ကွဒါနိ တွံ ကိံ ဝိစိကိစ္ဆသိ။ ဇာ၊၄၊၄။၂၇၃။

ဝိစိကိစ္ဆသေ (ကြိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + သေ။] ဝိစိကိစ္ဆသိ - ကြည့်။ စာပေ သန္တံ ကိံ ဝိစိကိစ္ဆသေ တုဝံ။ ဇာ၊ ၁။၂၇၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၇၂။

ဝိစိကိစ္ဆာ (ထီ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + အာ။ မောဂ်၊ ၅။၂။ ရူ။ ၄၆၇၊ ၅၂၈၊ ၅၃၁။ ဝိ + စိကိစ္ဆာ။ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သဘာဝံ ဝါ ဝိစိနန္တော ဧတာယ ကိစ္ဆတိ ကိလမတီတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။၃၀၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၀၊၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၀၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၃၊ ၃၇၉။ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာ အဿာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ သဘာဝံ ဝိစိနန္တော တာယ ကိစ္ဆတီတိ ဝါ ဝိစိကိစ္ဆာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၈။ (-ဝိဘာဝိနီ။၈၀)။ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာ ဉာဏပ္ပဋိကာရော ဧတာယာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ မာန်၊ဋီ။၁၇၀။ (-ဝိဘာဝိနီ။၈၀)။ တိကိစ္ဆနံ တိကိစ္ဆာ၊ ဝိဂတာ တိကိစ္ဆာ ဧတိဿာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ နိရုတ္တိ။၈၀၁။ ဝိစိကိတာ - သံ။ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဝိတိဂိဆာ၊ ဝိတိဂိစ္ဆာ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ယုံမှား-တွေးတော-မဆုံးဖြတ် နိုင်- သို့လော သို့လော သံသယဖြစ် - ခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက် (နာမ်တရား)။ ဝိစိကိစ္ဆံ ပဟာယ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၈။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ သီလဗ္ဗတ-ပရာမာသော။ မ၊ ၁။၁၂။ တဿ မယှံ ဘန္တေ အဟုဒေဝ ကင်္ခါ၊ အဟု ဝိစိကိစ္ဆာ။ သံ၊၂။ ၅၂၇။ (-အံ၊ ၁။ ၃။ ပဋိသံ။၇၀။ က္ကတိဝုတ်။၂၇၄။ မဟာနိ။၇၇။ စူဠနိ။၁၁၄။ နေတ္တိ။၁၁)။ တတ္ထ ကတမာ ဝိစိကိစ္ဆာ။ သတ္ထရိ ကင်္ခတိ ဝိစိကိစ္ဆတိ --- အယံ ဝုစ္စတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ အဘိ၊၆။၂၀၈။ သောတာပန္နဿ ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟီနာ။ အဘိ၊ က။၆၈။ (-အဘိ၊ ၄၊၁။၃၀၁။အဘိ၊၄၊၂။၃၇)။

(ဝိစိကိစ္ဆာသည် " ဟိုဟာ ဖြစ်လေသလား။ ဒီဟာ ဖြစ်လေသလား။ ဟုတ်မှ ဟုတ် ပါ့မလား၊ အဟုတ်ဘဲများ ဖြစ်နေမလား " ဟု ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ အာရုံ၌ ယုံမှား တွေးတောခြင်း သဘောပင်တည်း။ ယင်း ယုံမှား တွေးတောခြင်းသည် အ ကြောင်းအာရုံကိုလိုက်၍ ၈-ပါး၊ (တစ်နည်း) ၁၆-ပါး အပြားရှိသည်။

၈-ပါးဟူသော်ကား ----- (၁) မြတ်စွာဘုရား၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၂) တရားတော်၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၃) သံဃာတော်၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၄) အကျင့်သိက္ခာ၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၅) ရှေ့အဘို့ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်, အတိတ်ဘဝ)၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၆) နောက်အဘို့ (ဖြစ်လတ့ံသော ခန္ဓာစသည်, အနာဂတ်ဘဝ)၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၇) ရှေ့အဘို့ နောက်အဘို့ (ဖြစ်ပြီး, ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်, အတိတ်ဘဝ, အနာဂတ်ဘဝ)၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၈) (ဇာတိစသော) အကြောင်းတရား, ထိုအကြောင်းတရားကို စွဲ၍ဖြစ်သော (ဇရာ, မရဏစသော) အကျိုးတရားတို့၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်းဟူ၍ ၈-ပါးရှိသည်။ အကျယ်ကို အဘိ၊ဓ။၂၀၈၊ ၂၂၅။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၈၈-၉။ ကြည့်။

(တစ်နည်း) ၈-ပါးဟူသော်ကား ------ (၁) ဒုက္ခသစ္စာ၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၂) သမုဒယသစ္စာ၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၃) နိရောဓသစ္စာ၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၄) မဂ္ဂသစ္စာ၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၅) ရှေ့အဘို့ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်, အတိတ်ဘဝ)၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၆) နောက်အဘို့ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်, အနာဂတ်ဘဝ) ၌ ယုံမှား တွေးတောခြင်း။ (၇) ရှေ့အဘို့, နောက်အဘို့ (ဖြစ်ပြီး, ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်, အတိတ်ဘဝ, အနာဂတ်ဘဝ) ၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ (၈) (ဇာတိစသော) အကြောင်းတရား, ထိုအကြောင်းတရားကို စွဲ၍ဖြစ်သော (ဇရာ, မရဏစသော)အကျိုးတရားတို့၌ ယုံမှားတွေးတောခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ မဟာနိ။၃၂၅။

၁၆-ပါး ဟူသော်ကား ----- အတိတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာစသည်ကို အကြောင်းပြု၍ (၁) ငါသည် လွန်လေပြီးသောကာလ၌ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသလော။ (၂) ငါသည် လွန်လေပြီးသောကာလ၌ မဖြစ်ခဲ့ဘူးသလော။ (၃) ငါသည် လွန်လေပြီးသောကာလ၌ အဘယ်သို့သောသူ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသနည်း။ (၄) ငါသည်လွန်လေပြီးသောကာလ၌ အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခဲ့ဘူးသနည်း။ (၅) ငါသည် လွန်လေပြီးသောကာလ၌ အဘယ်သို့သောသူ ဖြစ်ပြီး၍ အဘယ်သို့သောသူ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသနည်း-ဟူ၍ ယုံမှားခြင်း ၅-ပါးဖြစ်သတည်း။

ထို့အတူ အနာဂတ်ဖြစ်သောခန္ဓာစသည်ကို အကြောင်းပြု၍ (၁) ငါသည် အနာဂတ်ဖြစ်သောကာလ၌ ဖြစ်ရလတ္တံ့လော။ (၂) ငါသည် အနာဂတ်ဖြစ်သောကာလ၌ မဖြစ်ရလတ္တံ့လော။ (၃) ငါသည် အနာဂတ်ဖြစ်သောကာလ၌ အဘယ်သို့သောသူ ဖြစ်ရလတ္တံ့နည်း။ (၄) ငါသည် အနာဂတ်ဖြစ်သောကာလ၌ အဘယ်သို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ရလတ္တံ့နည်း။ (၅) ငါသည် အနာဂတ်ဖြစ်သောကာလ၌ အဘယ်သို့သောသူ ဖြစ်ပြီး၍ အဘယ်သို့သောသူ ဖြစ်ရလတ္တံ့နည်း-ဟူ၍ ယုံမှားခြင်း ၅-ပါး ဖြစ်သတည်း။

ထိုမှတစ်ပါး ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ခန္ဓာစသည်ကို အကြောင်းပြု၍ (၁) ငါသည် ဖြစ်ဆဲဟုတ်ပါ၏လော။ (၂) ငါသည် ဖြစ်ဆဲမဟုတ်လေသလော။ (၃) ငါသည် မင်းမျိုးစသည်တို့တွင် အဘယ်သို့သောသူ ဖြစ်သနည်း။ (၄) ငါသည် အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်နေပါသနည်း။ (၅) ငါသည် အဘယ်ဘဝမှ လာခဲ့သနည်း။

(၆) ငါသည် အဘယ်ဘဝသို့ လားရောက်ရလတ္တံ့နည်း- ဟူ၍ ယုံမှားခြင်း ၆ - ပါး ဖြစ်သတည်း။ ကာလ (၃) ပါး၌ဖြစ်သောယုံမှားခြင်းတို့ကိုပေါင်းသော် (၅+ ၅+ ၆=) ၁၆-ပါး ဖြစ်သတည်း။ မ၊၁။၁၀။သံ၊၁။ ၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဝိစိကိစ္ဆာ၏ လက္ခဏာစသည် -------- ဝိစိကိစ္ဆာသည် (၁) ယုံမှားခြင်း (ဝါ) ဤသို့ ဟုတ်လေသလော၊ ဤသို့ မဟုတ်လေသလော စသည်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ရှေ့သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ (၂) အထူးထူးသောအာရုံ၌ စိတ်၏တုန်လှုပ်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ (၃) မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းဟူသော နှလုံးနှစ်ခွကို ဖြစ်စေတတ်၏။ (တစ်နည်း) အာရုံ၌ ဧကန်မဟုတ် အထူးထူးသောသဘောကို ယူသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။ (၄) မသင့်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၃၊၃၇၉။

ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်သည် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် ၁- ခုတည်း၌သာ ယှဉ်၏။ သင်္ဂဟ။၁၀။ ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်တို့၏ အထူး-- ဥဒ္ဓစ္စစေတသိက်သည် တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၌သာလျှင် တုန်လှုပ်၏၊ ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်သည်ကား အထူးထူးသောအာရုံ၌ တုန်လှုပ်၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၁၅၃။ ဝိစိကိစ္ဆာသည်---နီဝရဏစသည်တို့တွင် ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏ, ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ, ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်, ဝိစိကိစ္ဆာကိလေသာ မည်၏။ သင်္ဂဟ။၄၇။ ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏ၏ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောဈာနင်ကား ဝိစာရဈာနင်ဖြစ်သည်။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ ဝိဘာဝိနီ။၉၃။ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယသည် အလုံးစုံသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၌ အကျုံးဝင်သော တရားဖြစ်ကုန်သော ကာမ ၁၁ -ဘုံဟုဆိုအပ်သော ကာမဓာတ်, ရူပ ၁၆ - ဘုံဟုဆိုအပ်သော ရူပဓာတ်, အရူပ ၄-ဘုံဟုဆိုအပ်သော အရူပဓာတ်, သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ, အားဖြင့် ဓာတ် ၃-ပါး, ဝေဒနာ ၃-ပါး, ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ကိန်း၏။ ယမက၊ ၂။၅၅၊၆၁။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။

ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် အကြွင်းမရှိသောအားဖြင့်ပယ်၏။ အဘိ၊ဓ။ ၂၄၉။ ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်နိုင်ကြောင်းတရား ၆-ပါး---- (၁) ဗဟုဿုတတာ=များသောအကြားအမြင် ရှိသည်၏အဖြစ်။ (၂) ပရိပုစ္ဆကတာ = အဖန်ဖန် မေးတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၃) ဝိနယေပကတညုတာ= ဝိနည်း၌ ကျွမ်းကျင် လိမ္မာသည်၏ အဖြစ်။ (၄) အဓိမောက္ခဗဟုလတာ = ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းများသည်၏အဖြစ်။ (၅) ကလျာဏမိတ္တတာ= ကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသည်၏အဖြစ်။ (၆) သပ္ပါယကထာ = လျောက်ပတ်သည်ကို ပြောဆိုခြင်း ဟူ၍ ၆-ပါးရှိကုန်၏။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၃၂-၃။)

ဝိစိကိစ္ဆာကထံကထာသလ္လ (ပုံန) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ကထံကထာသလ္လ] ဝိစိကိစ္ဆာ-ယုံမှားတွေးတောခြင်း-ဟူသော-ငြောင့်-တံသင်း-ငုတ်။ ဝိစိကိစ္ဆာကထံကထာသလ္လ (ဒီ၊၃။ ၂၀၇။ အံ၊ ၂။ ၂၅၉) နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာဘူတံ ကထံကထာသလ္လံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။

ဝိစိကိစ္ဆာကိလေသ (ပုံ) [ဝိစိကိစ္ဆာ+ကိလေသ] ဝိစိကိစ္ဆာကိလေသာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော-ပူပန်စေတတ် - နှိပ်စက်တတ် - ညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်-သောတရား။

သေသဒိဋ္ဌိကိလေသော စ ဝိစိကိစ္ဆာကိလေသော စ ပဟာနေကဋ္ဌဝသေန ပဟီယန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။

ဝိစိကိစ္ဆာစရိယာ (ထီ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + စရိယာ] ဝိစိကိစ္ဆာစရိုက်၊ ယုံမှား-တွေးတော-မဆုံးဖြတ်နိုင်- ခြင်းဟူသော - အကျင့် - စရိုက်။ အနိဋ္ဌဂ်တဿ ဝိစိကိစ္ဆာစရိယာ သာဟသာစရိယာ။ မဟာနိ။၃၃၇။

ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တ (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + သမ္ပယုတ္တ + စိတ္တ] ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်။ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ စိတ္တေ စာတိ စတုဒ္ဒသ။ သင်္ဂဟ။၂၅။ (-ဝိဘာဝိနီ။၁၁၅။ မဏိမဥ္ဇူ၊၁။၃၅၅)။

ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တ + သမ္ပယုတ္တ] ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်နှင့် အညီအညွတ် အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်သော။ တထာ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တသမ္ပယုတ္တော အဝိဇ္ဇာသဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။

ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာ (ဋ္ဌာ) န (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဌာန] ဝိစိကိစ္ဆာ၏-အရာ-တည်ရာ-ဌာန။ ဣဓ မမ္ဗုဒ္ဓေသေ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနေ " ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ ဟောတီ "တိ အာဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာ (ဋ္ဌာ) နိယ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဌာနိယ] (၁) ဝိစိကိစ္ဆာ၏-တည်ရာ-ဖြစ်ရာ-အကြောင်း-အာရုံ။ (၂) တည်-ဖြစ်-တတ်-သော ဝိစိကိစ္ဆာရှိသော။ (၃) တည်-ဖြစ်စေ-အပ်သော ဝိစိကိစ္ဆာရှိသော။ (၄) ဝိစိကိစ္ဆာ ဟူသော-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ-အာရုံ။ (၁) (၂) (၃) (၄) ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ (သံ၊၃။၅၉)တိ ဝိစိကိစ္ဆာယ အာရမ္မဏဓမ္မာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၈။ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ ဓမ္မာ နာမ ပုနပ္ပုနံ ဝိစိကိစ္ဆာယ ကာရဏတ္တာ ဝိစိကိစ္ဆာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁-၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ အဘိ ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၄၂။ တိဋ္ဌတိ ပဝတ္တတိ ဧတ္ထာတိ ဌာနီယာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဌာနီယာ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ ကာရဏဘူတာ ဓမ္မာ။ တိဋ္ဌတီတိ ဝါ ဌာနီယာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဌာနီယာ ဧတိဿာတိ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ၊ အတ္ထတော ဝိစိကိစ္ဆာ ဧဝ။ သာ ဟိ ပုရိမုပ္ပန္နာ ပရတော ဥပ္ပဇ္ဇနကဝိစိကိစ္ဆာယ သဘာဂဟေတုတာယ အသာဓာရဏံ (အသာဓာရဏကာရဏံ)။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။မ၊ဋီ၊၁။၃၇၆။ ယဿာ ပုရိမုပ္ပန္နာ ဝိစိကိစ္ဆာ ပစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပစ္စယော ဟောတိ၊ တဿာ ဝိစိကိစ္ဆာပိ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော--- တိဋ္ဌန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတ္ထာတိ ဌာနီယာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ဧဝ ဌာနီယာ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၇။ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဌာနီယာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဌာနီယာ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ။ ဌာတဗ္ဗာတိ ဝါ ဌာနီယာ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ဌာနီယာ ဧတေသူတိ ဝိစိကိစ္ဆာဋ္ဌာနီယာ။ မူလဋီ၊၂။၁၆၀။ (-အနုဋီ။၂။၁၅၉)။

ဝိစိကိစ္ဆာတမဝိဓမန (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + တမ + ဝိဓမန] ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အမိုက်မှောင်ကို-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ သုတဿ ပရိယောဒါပနံ နာမ ---- ဝိစိကိစ္ဆာတမဝိဓမနေန ဝိသောဓနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။

ဝိစိကိစ္ဆာဓမ္မ (ပု) [ဝိစိကစ္ဆာ + ဓမ္မ] ဝိစိကိစ္ဆာတရား။ တိဋ္ဌတိ အနုပ္ပန္နာ ဝိစိကိစ္ဆာ ဧတေသု ---- ဝိစိကိစ္ဆာဓမ္မေသု။ အနုဋီ၊၂။၁၅၉။

ဝိစိကိစ္ဆာဓိကရဏ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ+အဓိကရဏ] ယုံမှား - တွေးတော - မဆုံးဖြတ်နိုင် - ခြင်း (ဝိစိကိစ္ဆာ) လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝိစိကိစ္ဆာဓိကရဏဥ္စ ပန မေ သမာဓိ စဝိ။ မ၊၃။၁၉၆။ ဝဇိရ၊၅၂။

ဝိစိကိစ္ဆာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + နိဒ္ဒေသ] ဝိစိကိစ္ဆာနိဒ္ဒေသ၊ ဝိစိကိစ္ဆာကို အကျယ်ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဝိစိကိစ္ဆာနိဒ္ဒေသေ ကင်္ခနဝသေန ကင်္ခါ။ အဘိ။ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

ဝိစိကိစ္ဆာနီဝတ္တန (နု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + နိဝတ္တန] ဝိစိကိစ္ဆာကို-နစ်စေ-တားမြစ်-ပိတ်ပင်-ခြင်း။ တတော ပန ဝိစိကိစ္ဆာနိဝတ္တနတ္ထံ တာနိ ရူပါနိ အမနသိကရောတော အမနသိ-ကရောန္တဿ ထိနမိဒ္ဓံ ဥပ္ပန္နံ။ ဝိမတိ၊၁။၈၁။

ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏ (နု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + နီဝရဏ] ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏ၊ (ကုသိုလ်စိတ်ကို) တားမြစ်- ပိတ်ပင် - ကာဆီး - တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ။ (ဝိစိကိစ္ဆာ - ပုဒ်လည်းကြည့်)။ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏံ ဗျာပါဒနီဝရဏံ -------- ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏံ အဝိဇ္ဇာနီဝရဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၁။ အဘိ၊ ၆။ ၂၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ (-သံ၊၃။၅၆။ အံ၊၂။၅၇။ အံ၊၃။၂၅၀။ အဘိ၊ က။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၆)။

ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + အနုသယ] ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ၊ သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌-ကိန်း- တည်နေ- အဖန်ဖန်ဖြစ်- တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ။ (မဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်ရသေးသည့် ဖြစ်ပြီး, ဖြစ်ဆဲ, ဖြစ်လတ္တံ့ သော ဝိစိကိစ္ဆာကိုလေသာ)။ သတ္တာနုသယာ--- ကာမရာဂါနုသယော--- ဝိစိကိစ္ဆာနုသယော ဘဝရာဂါနုသယော အဝိဇ္ဇာနုသယော။ ယမက၊၂။၅၅။ ဧတေ ဟိ အပ္ပဟီနဋ္ဌေန တဿ တဿ သန္တာနေ အနုသေန္တိ နာမ၊ တသ္မာ အနုသယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၉။

ဝိစိကိစ္ဆာနုသယမူလက (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ+ မူလ + က] ဝိစိကိစ္ဆာနုသယဟူသော မူလရှိသော။ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယမူလကာနိ ဒွေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈။

ဝိစိကိစ္ဆာပဥှ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ပဥှာ] ဝိစိကိစ္ဆာကို မေးမြန်းခြင်း။ ဝိစိကိစ္ဆာပဥှေပိ ဧသေဝ နယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

ဝိစိကိစ္ဆာပဋိ (တိ) ရူပက (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ပဋိရူပက] ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်တူသော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၏အတုအယောင် ဖြစ်သော။ ဆိန္ဒ နော ဝိစိကိစ္ဆန္တိ ဝိစိကိစ္ဆာပဋိရူပကံ တံ ပရိဝိတက္ကံ သန္ဓာယာဟ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃၄။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၈၁)။

ဝိစိကိစ္ဆာပနယနဉာဏ (နု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + အပနယန + ဉာဏ] ဝိစိကိစ္ဆာကို-ပယ်-ဖယ်ရှား-ဖျက်ဆီး-တတ်သော-ဉာဏ်။ ဧဝံ အတီတာနာဂတေသုပီတိ တီသုပိ ကာလေသု ဝိစိကိစ္ဆာပနယနဉာဏေန။ မဋီ၊ ၁။၆၄။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅)။

ဝိစိကိစ္ဆာပရိယုဋ္ဌာန (နု) [ဝိစိကိစ္ဆာ+ပရိယုဋ္ဌာန] ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော (ကုသိုလ်စိတ်ကို) လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်-ခိုးယူလုယက်-တတ်သော တရား၊ (ကုသိုလ်စိတ်ကို) လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်-ခိုးယူ လုယက် - တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ။ ပရိယုဋ္ဌာန (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆၊ ၃၉၈) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ အတ္ထိ အရဟတော ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာပရိယုဋ္ဌာနံ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇနံ ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၁၄၀။ (ပေဋကော။ ၂၇၃)။

ဝိစိကိစ္ဆာပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ+ပရိယုဋ္ဌိတ] ဝိစိကိစ္ဆာသည်-ဖမ်းယူ-လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်-အပ်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာဖြင့်ထကြွသောင်းကျန်းသော။

ကာမရာဂပရိယုဋ္ဌိတ (သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀၉။ အံ၊ ၄၊၃။၆၇) သက္ကာယဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌိတ (မ၊ ၄၊၃။ ၁၀၁) တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိစိကိစ္ဆာပရိယုဋ္ဌိတော ဟောတိ။ မ၊၁။၃၉၈။ (-မ၊၂။၉၇။ သံ၊ ၃။၁၀၈။ အံ၊၂။ ၂၀၄၊၂၈၁)။

ဝိစိကိစ္ဆာပရေတ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ပရေတ] ဝိစိကိစ္ဆာသည် အစဉ်လိုက်အပ်သော။ ကာမရာဂပရေတ (သံ၊၄၊၃။ ၂၀၉။ အံ၊၄၊၃။ ၆၇) သက္ကာယဒိဋ္ဌိပရေတ (မ၊ ၄၊၃။၁၀၁) တို့နှင့်ယှဉ်ကြည့်။ ပုန စပရံ ဗြာဟ္မဏ ယသ္မိံ သမယေ ဝိစိကိစ္ဆာပရိယုဋ္ဌိတေန စေတသာ ဝိဟရတိ ဝိစိကိစ္ဆာပရေတေန။ သံ၊၃။၁၀၈။ အံ၊၂။ ၂၀၄။ (-မ၊၂။၉၇။ အံ၊၂။ ၂၈၁)။

ဝိစိကိစ္ဆာပဟာန (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ပဟာန] ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်ခြင်း။ ပဇဟ ဝိစိကိစ္ဆံ တိဿ ကမ္မဋ္ဌာနေ ကမ္မဋ္ဌာနဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာ- ဝသေန ဝိစိကိစ္ဆာပဟာနံ ကထိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉။ (-မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃)။

ဝိစိကိစ္ဆာပါရ (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ပါရ] ဝိစိကိစ္ဆာ၏-တစ်ဘက်ကမ်း-ဟိုမှာဘက်ကမ်း-ကမ်း တစ်ဘက်။ ပါရင်္ဂတောတိ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆာဘာဝ- သင်္ခါတံ ဝိစိကိစ္ဆာပါရံ ဂတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၄။

ဝိစိကိစ္ဆာမိ (ကြိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + မိ။ မောဂ်၊၅။၂။ ရူ။၄၆၇၊ ၅၂၈။] (ငါ) သို့လော သို့လော တွေးတော ယုံမှား၏။ (ဆုံးဖြတ် ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) ဆုံးဖြတ်သော် ဆင်းရဲ ပင်ပန်း၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစိကိစ္ဆာဘာဝ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + အဘာဝ] ယုံမှားခြင်း-၏-မရှိ-မဖြစ်-ခြင်း။ န ခွါဟံ အာဝုသော ဝိစိကိစ္ဆာမိ (သံ၊ ၁။ ၂၈၃)တိ ကင်္ခါဝိနာ ထေရော တတ္ထ ဝိစိကိစ္ဆာဘာဝံ ဒီပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

ဝိစိကိစ္ဆာဘိဘူတ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ+အဘိဘူတ] ဝိစိကိစ္ဆာသည်-လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-အပ်သော။ ဝိစိကိစ္ဆာဘိဘူတေန ဂဟပတိ စေတသာ ဝိဟရန္တော အကိစ္စံ ကရောတိ။ အံ၊၁။၃၇၈။

ဝိစိကိစ္ဆာမဟောဃ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ+မဟောဃ] ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော ကြီးစွာသော ရေအယဉ်။ ကင်္ခါသောတံ ဝိစိကိစ္ဆာမဟောဃံ တရန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

ဝိစိကိစ္ဆာယုတ္တမနောဓာတု (ထီ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ယုတ္တာ + မနောဓာတု] ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်ယှဉ် သော မနောဓာတ်။ ဝိစိကိစ္ဆာယုတ္တမနော- ဓာတုအာဒီသု စိတ္တေကဂ္ဂတာယ သမာနာ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၂။ (-အနုဋီ၊၃။၂၆၁)။

ဝိစိကိစ္ဆာဝန္တု (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဝန္တု။ ထီ-၌ ဝိစိကိစ္ဆာဝတီ, ဝိစိကိစ္ဆာဝန္တီ။] ယုံမှား- တွေးတော-မဆုံးဖြတ်နိုင်-သို့လော သို့လော- သံသယဖြစ်-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ကထံကထီ ပုဂ္ဂလောတိ ဝိစိကိစ္ဆာဝန္တော ပုဂ္ဂလော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၂။

ဝိစိကိစ္ဆာဝမန (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဝမန] ဝိစိကိစ္ဆာကို - ပျို့အန် - ထွေးအန် - ခြင်း။ ဝိစိကိစ္ဆာဝမနံ ကာရေတိ။ မိလိန္ဒ။၃၁၉။

ဝိစိကိစ္ဆာဝါရ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဝါရ] ဝိစိကိစ္ဆာဝါရ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၏-အလှည့်-အကြိမ်။ သေသံ ဝိစိကိစ္ဆာဝါရေ ဝုတ္တနယမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။

ဝိစိကိစ္ဆာဝိဂမ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဝိဂမ] ဝိစိကိစ္ဆာ၏-ကင်းပျောက်-ကုန်ခန်း-ပျက်စီး- ခြင်း။ ပသန္နစိတ္တတ္တိ ဝိစိကိစ္ဆာဝိဂမေန သမ္မာပဋိပတ္တိယာ အဓိမုတ္တစိတ္တံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၅။ မဋီ၊၃။၃၉။

ဝိစိကိစ္ဆာဝိနွေဒ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဝိနွေဒ] ဝိစိကိစ္ဆာ၏ပြတ်ခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာကိုဖြတ်ခြင်း။ ဝိစိကိစ္ဆာဝိနွေဒသဿ ကတတ္တာ။မူလဋီ၊၁။၂၃။

ဝိစိကိစ္ဆာဝိတာရဏ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဝိတာရဏ] ဝိစိကိစ္ဆာကို-ကူးမြောက်-လွန်မြောက်-စေတတ်သော။ ယဒါ စ ဗုဒ္ဓမဒ္ဒက္ခိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာဝိတာရဏံ။ ဒီ၊၂။၂၂၉။

ဝိစိကိစ္ဆာဝိနောဒန (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ+ ဝိနောဒန] ဝိစိကိစ္ဆာကို -ပယ်ဖျောက် -ဖျက်ဆီး -ခြင်း။ ------- ဝိစိကိစ္ဆာဝိနောဒနာယ ဝါယမတိ။ စရိယာ၊၄။၃၀၄။

ဝိစိကိစ္ဆာဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဝိပ္ပယုတ္တ] ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် မယှဉ်သော။ ဝိစိကိစ္ဆာဝိပ္ပယုတ္တာ စရတီတိ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။၇၈။

ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇန (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + သံယောဇန] ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်၊ ယုံမှား-တွေးတော - မဆုံးဖြတ်နိုင် - ခြင်းဟူသော နှောင်ဖွဲ့တတ်သည့်တရား၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော ဝိစိကိစ္ဆာ။ နတ္ထိ အရဟတော ------- ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇနံ ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏံ။ အဘိ၊က။၁၄၀။ (-အံ၊၂။ ၄၀၀။ ဒီ၊၄၊၂။၃၇၄)။

ဝိစိကိစ္ဆာသင်္ခါရ (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + သင်္ခါရ] ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော သင်္ခါရတရား။ ကထံ ဝိစိကိစ္ဆာသင်္ခါရော တဏှာတော ဇာယတီတိ ? အပ္ပဟီနတ္တာ။ သံ၊၄၊၂။၂၈၀။

ဝိစိကိစ္ဆာသညောဇန (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + သညောဇန] ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇန- ကြည့်။ မာနသညောဇနံ ဝိစိကိစ္ဆာသညောဇနံ။ ပဋိသံ။၁၃၅။ (-စူဠနိ။၂၈၃)။

ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ+သမ္ပယုတ္တ] ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် အညီအညွတ် ကေပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်သော။ ယသ္မိံ သမယေ အကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ ဥပေက္ခာသဟဂတံ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တံ။ အဘိ၊ ၁။၁၀၂။ ဝိစိကိစ္ဆာယ သမ္ပယုတ္တန္တိ ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ္တံ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၀၀။

ဝိစိကိစ္ဆာသလ္လ (ပု၊န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + သလ္လ] ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော -မြား -ငြောင့်- တံသင်း-ငုတ်။ အဗ္ဗူဠှံ ဝိစိကိစ္ဆာသလ္လံ။ ဝိ၊၄၊၃။၂၇၆။ (-စူဠနိ၊၄။၂၆)။

ဝိစိကိစ္ဆာသလ္လသမုဒ္ဓရဏ (န) [ဝိစိကိစ္ဆာသလ္လ+ သမုဒ္ဓရဏ] ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော-မြား-ငြောင့် - တံသင်း - ငုတ် - ကို ကောင်းစွာ-ထုတ် - နုတ် - ခြင်း။ သဗ္ဗဒေဝမနုဿာနံ ဝိစိကိစ္ဆာသလ္လသမုဒ္ဓရဏတ္ထံ အာဟ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၉။

ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ+သဟဂတ] ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် - အတူ - တကွ - ဖြစ်သော။ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဝေ္တပ္ပန္နံ မောဟံ ဥပေတ္တာ။ အဘိ၊၁။၂၆၉။ (-အဘိ၊ ၄၊၃။၄၂၀။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၉။ မဟာနိ။၄။၂၀၆)။

ဝိစိကိစ္ဆာသီသ (န) [ဝိစိကိစ္ဆာ + သီသ] ဝိစိကိစ္ဆာကို -အဦး -အစ -ပဓာန -ပြုခြင်း။ ဝိစိကိစ္ဆာသီသေန ဒိဋ္ဌာသဝံ ဒဿေတုံ အယံ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ မ၊၄၊၁။၇၃။ (-မ၊ ဋီ၊၁။၁၅၅)။

ဝိစိကိစ္ဆာဟေတု (ပု) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဟေတု] ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အကြောင်း။ ဝိဝိစ္ဆာတိ ဝိစိကိစ္ဆာဟေတု။ နေတ္တိ၊၄။၆၄။

ဝိစိကိစ္ဆိတ (န) [ဝိ + ကိတ + ဆ + တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၂။ တနည်း ဝိ + စိကိစ္ဆိတ။ ခုဒ္ဒကၚ္ဌ။၁၅၈။ ဝိစိကိတိ - သက္ကတပိဋက။ ဝိတိဂိစ္ဆိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ယုံမှား-တွေးတော-ခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ (ပညာတည်းဟူသောကုစားခြင်းမှ ကင်းသောတရား)။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆိတဉ္စ။ ခုဒ္ဒက။ ၆။ သုတ္တနိ။ ၃၁၃။ သဗ္ဗကိလေသဗျာဓိဝူပသမနတော ပညာ " စိကိစ္ဆိတ "န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ပညာစိကိစ္ဆိတံ က္ကတော ဝိဂတံ၊ တတော ဝါ ပညာစိကိစ္ဆိတာ က္ကာဒံ ဝိဂတန္တိ ဝိစိကိစ္ဆိတံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။၁၅၈။ သုတ္တနိၚ္ဌ၊၁။၂၈၆။ (-ထေရ၊၃၂၄။ ထေရၚ္ဌ၊ ၂။၂၈၅)။

ဝိစိကိစ္ဆိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + တဗ္ဗ။ မောဂ်၊၅။၂။] ယုံမှား-တွေးတော-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ယံ ဝါ န သက္ကာ သုတ္တံ နိဒ္ဒိသိတုံ နေဝ သုတ္တံ ဝိစိကိစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ပေဋကော။၂၁၉။

ဝိစိကိစ္ဆိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + တုံ။ မောဂ်၊၅။၂။] သို့လော သို့လော တွေးတော ယုံမှားခြင်းငှါ။ အလံ ဟိ ဝေါ ကာလာမာ ကင်္ခိတုံ အလံ ဝိစိကိစ္ဆိတုံ။ အံ၊ ၁။ ၁၈၉။ (-သံ၊ ၂။၅၂၇)။

ဝိစိကိစ္ဆီ (တိ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဤ။ ထီ - ၌ ဝိစိကိစ္ဆိနီ။] ယုံမှား-တွေးတော-မဆုံးဖြတ်နိုင်-သို့လော သို့လော သံသယဖြစ်-ခြင်းရှိသော။ ပရေ ဝိစိကိစ္ဆီ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊၁။၅၁။ ဝိစိနန္တာ ကိစ္ဆန္တိ န သက္ကောန္တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကာတုန္တိ ဝိစိကိစ္ဆီ။ မၚ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ဝိစိကိစ္ဆီ (အံ၊၁။၄၉၄)တိ ဝိစိကိစ္ဆာယ သမန္နာဂတော သာသနသဒ္ဓမ္မေ -- နိဋ္ဌံ ဂန္တုံ န သက္ကောတိ။ အံၚ္ဌ၊ ၂။၃၅၉။

ဝိစိကိစ္ဆုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိစိကိစ္ဆာ + ဥပ္ပတ္တိ] ဝိစိကိစ္ဆာ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ဝိစိကိစ္ဆုပ္ပတ္တိ နိယာမန္တရုပ္ပတ္တိ စ အစ္စန္တနိယာမနိဝတ္တကာ ဝိစာရေတ္ဗာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၁။

ဝိစိကိစ္ဆေယျ (ကြိ) [ဝိ + ကိတ + ဆ + ဧယျ။ ဝိစိကိစ္ဆတိ-မှ။] သို့လော သို့လော တွေးတော ယုံမှားရာ၏။ န သော တထာဂတေ ဝါ တထာဂတသာသနေ ဝါ ကင်္ခေယျ ဝါ ဝိစိကိစ္ဆေယျ ဝါ။ သံ၊၃။၁၇၇။

ဝိစိကောဋိ (ထီ) [ဝိစိတ + ဩလီ။ ဩလီ• ကုလာစာရ။ ပါကတ၊ ဓာန်။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိစိကောဋိ နာမ နာရီ၊ အဗြဖော ပုညဝမ္မနော။ ဗုဒ္ဓံ။၃၅၆။

ဝိစိကောဋိဒေဝီ (ထီ) [ဝိစိကောဋိ + ဒေဝီ] (ဓမ္မဒဿီဘုရားလောင်း၏ အဂ္ဂမဟေသီ) ဝိစိကောဋိမည်သော မိဖုရား။ ဝိစိကောဋိ-ဒေဝီ နာမဿ အဂ္ဂမဟေသီ။ ဗုဒ္ဓဝံၚ္ဌ။၂၆၂။ (-၂၅၉)။

ဝိစိကောဋိဒေဝိပ္ပမုခ (တိ) [ဝိစိကောဋိဒေဝီ + ပမုခ] ဝိစိကောဋိမိဖုရား အကြီးအမှူးရှိသော။ ဝိစိကောဋိဒေဝိပ္ပမုခါနံ ကုတ္တိနံ ဝီသတိသဟဿာနိကံ သတသဟဿံ အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံၚ္ဌ။၂၅၉။

ဝိစိတ¹ (တိ) [ဝိ + စိ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၇။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိစိတ-သံ။ ဝိစိအ-ပြာ။] (၁) ရွေးချယ်-ရွေးထုတ်-ရွေးပစ်-ဖယ်ရှား-အပ်ပြီးသော။ (၂) (ပညာ) ဖြင့် စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-အပ်ပြီးသော။ (၃) ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော။ (၁) ဝိစိတကာဠက - ကြည့်။ (၂) ကတ္ထ ဝိစိတော၊ ကဒါ ဝိစိတော။ ကေန ဝိစိတော။ အဘိၚ္ဌ၊၁။၃၂။ (၃) ဝိစိတော-ပစိတပါရမိတာသမ္ဘူတေန။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၁။ ဝိစိယိတ္တာတိ ဝိစိတာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၇၈။

ဝိစိတ၂ (တိ) [ဝိစိတ + ဏ] ရွေး-ရွေးချယ်-ရွေးထုတ်-အပ်ပြီးသော ဆန်တို့ဖြင့်-ပြု-ချက်-အပ်သော။ သာလိနံ ဝိစိတံ ဘတ္တံ၊ သုစိံ မံသူပသေစနံ။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ ဝိစိတန္တိ အပဂတခဏ္ဍကာဠကေဟိ ဝိစိတတဏ္ဍု-လေဟိ ကတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၃။

ဝိစိတကာဠက (တိ) [ဝိစိတ + ကာဠ + က] ရွေး-ရွေးချယ်-ရွေးထုတ်-ရွေးပစ်-ဖယ်ရှား-အပ်ပြီးသော ဆန်မည်းရှိသော၊ ဆန်မည်းကို-ရွေး-ရွေးချယ်-ရွေးထုတ်-ရွေးပစ်-ဖယ်ရှား-ပြီးသော (သလေးထမင်း)။ သာလီနံ ဩဒနံ ------ ဝိစိတကာဠကံ အနေကသူပံ အနေကဗျဉ္ဇနံ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၈။ ဝိစိတကာဠကန္တိ ဝိစိနိတွာ အပနီတကာဠကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝိစိတကာဠက (မ၊၁။၄၆)န္တိ အပနီတကာဠကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (-မ၊၁။၃၇၊ ၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅)။

ဝိစိတဂ္ဂ (တိ) [ဝိစိတ + အဂ္ဂ] ရွေး-ရွေးချယ်-ဖယ်ရှား-သုတ်သင်-ဖြေရှင်း-အပ်ပြီးသော အဖျားရှိသော (ဆံပင်)။ ကေသဇဋ္ဌာ-ဝိဇဋ္ဌေနေ ဝိစိတဂ္ဂံ ဟုတွာ သောဘိတံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၈။

ဝိစိတတဏ္ဍုလ (ပု) [ဝိစိတ + တဏ္ဍုလ] ရွေး-ရွေးချယ်-ရွေးထုတ်-ရွေးပစ်-ဖယ်ရှား-အပ်ပြီးသော ဆန်၊ လက်ရွေးစင်ဆန်။ ဝိစိတ၂ - ကြည့်။

ဝိစိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + စိ + တဗ္ဗ။ဝိစေတဗ္ဗ-သံ] ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အနုက္ကမေန ဝိစိတဗ္ဗတံ ပတ္တာရမ္မဏာဿ ပရမသုခုမတံ သန္ဓာယာဟ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။

ဝိစိတိ (ထီ) [ဝိ + စိ + တိ။ ဝိစိတိ-သံ။] (ပဒ၊ ပဉ္စ စသည်တို့ကို) ရွေးချယ်, စိစစ်ခြင်း။ ဝိစိယန္တိ ဧတေန, ဧတ္ထ ဝါ ပဒပဉ္စာဒယောတိ ဝိစယော၊ဝိစိတိ ဧဝ ဝါ တေသန္တိ ဝိစယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၅။

ဝိစိတ္တ (တိ) [ဝိ + စိန္တ + တ။ ကစ္စည်း။၆၅၆။ ရူ။ ၆၆၆။ မဏိမဉ္ဇူ ၁။၂၁။ ဝိစိန္တိတဗ္ဗန္တိ ဝိစိတ္တံ။ ဏွာဒိ။၁၄၆။ ဝိ + စိတ္တ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၅။ ဝိစိတြ-သံ။ ဝိစိတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆန်းကြယ်သော။ (၂) အထူးထူး အပြားပြားရှိသော။ (၃) အံ့သြဘွယ်ကောင်းသော။ (ထီ) (၄) ဝိစိတ္တာမည်သော မိန်းမ(ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်၏ မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဥပါသိကာမ)။ (၁) ဝိစိတ္တံ ယဋ္ဌမာဒါယာ (အပ၊၁။၁၁၈)တိ အနေကေဟိ စိတ္တကမ္မ-သုဝဏ္ဏကမ္မေဟိ ဝိစိတ္တံ သောဘမာနံ ဂန္ဓောဒကပုဏ္ဏံ ယဋ္ဌံ ဂဟေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၀-၁။ (-အပ၊၁။၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၂)။ (၂) (၃) ဝိစိတ္တ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၂)န္တိ ဝိဝိဓံ အစ္ဆရိယံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ (၄) ဟဋ္ဌာ စေဝ ဝိစိတ္တာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၅။

ဝိစိတ္တအာဘရဏ (နု) [ဝိစိတ္တ + အာဘရဏ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ်ကောင်း-သော ဝတ်စားတန်ဆာ။ တသ္မာ ပဉ္စဝီသတိသုဝဏ္ဏသာရိယာ ဝိစိတ္တ-အာဘရဏံ ဣမ " နိက္ခ" န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။

ဝိစိတ္တက (တိ) [ဝိစိတ္တ + က။ ထီ-၌ ဝိစိတ္တိကာ။ ဝိစိတြက-သံ။ ဝိစိတ္တက-သက္ကတပိဋ္ဋက။] ဝိစိတ္တ-ကြည့်။ ဝိစိတ္တကေ သန္ထရေ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၈၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၉)။

ဝိစိတ္တကတ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ကတ] ဆန်းဆန်းကြယ်ကြယ်-အဆန်းတကြယ်-ပြုအပ်သော။ ဧဝရူပံ နာမ ရူပံ ------ အလင်္ကာရေဟိ ဝိစိတ္တကတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၀။

ဝိစိတ္တကထိက (တိ) [ဝိစိတ္တ + ကထိက။ စိတ္တ-ကထိက (အံ၊၄၊၁။၂၂၀) နှင့်ယှဉ်ကြည့်။] ဆန်းကြယ်စွာ - ဆန်းဆန်း ကြယ်ကြယ်-(တရားတော်ကို)ပြော-ဟော-တတ်သော၊သူ။ ဝိစိတ္တကထိကာနဂ္ဂံ၊ ဝဏ္ဏာယန္တံ မဟာဇနေ။ အပ၊၂။၁၂၅၊၂၈၈။ (- ထေရ၊ ၄၊ ၁။၄၁၃။ ထေရီ၄။၆၀။ ဇာ၊၄၊၇။၁၆၈)။

ဝိစိတ္တကထိကတ္တန (န) [ဝိစိတ္တကထိက+တ္တန] ဆန်းဆန်း ကြယ်ကြယ် -ပြော-ဟော-တတ် သောသူ၏အဖြစ်။ ဧသ ပတ္တေတိ တံ ဌာနံ၊ ဝိစိတ္တကထိကတ္တနံ။ အပ၊၂။၁၂၅။ ထေရ၊၄၊ ၁။၄၁၄။

ဝိစိတ္တကထိ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ကထ + ဏီ။ ဝိစိတ္တကထာ + ဤ။ ထိ-၌ ဝိစိတ္တကထိနီ။] စိတ္တကထီ-ကြည့်။ ကဝိတောတိ ဝိစိတ္တ-ကထီအာဒိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။

ဝိစိတ္တကမ္မ (န) [ဝိစိတ္တ + ကမ္မ] (၁) ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ် ကောင်း-သော ပန်းချီဆေးရေးအမှု။ (တိ) (၂) ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ်ကောင်း-သော ပန်းချီဆေးရေးအမှု ရှိသော (အရုပ်)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) ယန္တပယောဂေန ဝါ ဝိစိတ္တကမ္မာ ပဋိမာယ သဒိသာ ယန္တရူပကာ ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၅၈။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၅၅)။

ဝိစိတ္တကမ္မကတ (တိ) [ဝိစိတ္တကမ္မ + ကတ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ်ကောင်း-သောပန်းချီဆေးရေးအမှုဖြင့် ပြုအပ်သော။ သကုဏယဋ္ဌိယံ နာနပ္ပကာရာ မိဂပက္ခိနော ဝိစိတ္တကမ္မကတာ ဝိယ ခါယန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။

ဝိစိတ္တကရဏ (န) [ဝိစိတ္တ + ကရဏ] (၁)ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီဆေးရေး အစရှိသော အမှုကို ပြုတတ်သော။(၂) ဆန်းကြယ်သော ဂတိအစရှိသည်ကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော။ (တိ) (၃) ဆန်းကြယ်သော ပြုခြင်းရှိသော။ (၁) (၂) (တိ) (၃) ဝိစိတ္တကရဏာ စိတ္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။၇၄။ ဝိစိတ္တံ ကရောတိ, ဝိစိတ္တဿ ဝါ ကရဏန္တိ ဝိစိတ္တကရဏံ။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၄-၅။ ဝိစိတ္တံ ကရဏမဿာတိ ဝါ ဝိစိတ္တကရဏံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၂၉။

ဝိစိတ္တကရဏဋ္ဌ (ပု) [ဝိစိတ္တကရဏ + အတ္ထ] ဆန်းကြယ်သော ဂတိအစရှိသည်ကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော အနက်။ သာသဝကုသ-လာကုသလံ ဝါ ------ ဝိစိတ္တကရဏဋ္ဌေန စိတ္တံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၂၉။

ဝိစိတ္တယဋ္ဌ (ထီ၊ပု) [ဝိစိတ္တ + ယဋ္ဌ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ်ကောင်း-သော အိုး။ ဝိစိတ္တယဋ္ဌေ စန္ဒနကပ္ပူရာဂရု-အာဒိမိဿကသုဂန္ဓောဒကေန ပူရေတွာ။ အပ၊၄၊၂။၈၀။

ဝိစိတ္တဋ္ဌ (ပု) [ဝိစိတ္တ + အတ္ထ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ်ကောင်း-သော အနက်။ ဝိစိတ္တတ္ထ - လည်းကြည့်။ ဝိစိတ္တဋ္ဌေန ဝါ စိတ္တာ။ အဘိ၊၄၊၁။၉၂။

ဝိစိတ္တတိတ္ထ (န) [ဝိစိတ္တ + တိတ္ထ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ်ကောင်း-သော ရေဆိပ်။ ဝိစိတ္တတိတ္ထေဟိ အလင်္ကတာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၃၂။

ဝိစိတ္တတ္ထ (တိ) [ဝိစိတ္တ + အတ္ထ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အံ့သြဘွယ်ကောင်း-သော အနက်ရှိသော။ ဝိစိတ္တတ္ထော ဟေတ္ထ စိတ္တသဒ္ဒေါ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၇။

ဝိစိတ္တတ္ထရ (ပု) [ဝိစိတ္တ + အတ္ထရ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူး အပြားပြားရှိ-အုံးပြဘွယ်ကောင်း-သော အခင်း။ ဝိစိတ္တတ္ထရေ ပေဌံ ဌပေတွာ နိသီဒိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၁။

ဝိစိတ္တတ္ထရဏ (န) [ဝိစိတ္တ + အတ္ထရဏ] (၁) ဆန်းကြယ်သော အခင်း။ (တိ) (၂) (များစွာသော) အခင်း, အရုံ, ခြုံထည်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ (၁) ပေဌဋ္ဌာ ဘူမိံ ဝိစိတ္တတ္ထရဏေဟိ သန္ထရာပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၀။(အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂)။ (တိ)(၂) ဝိစိတ္တတ္ထရဏံ (အပ၊၁။၃) အနေကေဟိ အတ္ထရဏေဟိ ပါဝုရဏေဟိ စ ဝိစိတ္တံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

ဝိစိတ္တတ္ထရဏဝဏ္ဏ¹ (ပု) [ဝိစိတ္တတ္ထရဏ+ဝဏ္ဏ] ဆန်းကြယ်သောအခင်း၏ အဆင်း။

ဝိစိတ္တတ္ထရဏဝဏ္ဏ² (တိ) [ဝိစိတ္တတ္ထရဏဝဏ္ဏ + ဝဏ္ဏ] ဆန်းကြယ်သောအခင်း၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ဝိစိတ္တတ္ထ-ရဏဝဏ္ဏော ဗိဒလမဥ္စကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ဝိစိတ္တထမ္ဘ¹ (ပု) [ဝိစိတ္တ + ထမ္ဘ] ဆန်းကြယ်သော တိုင်။

ဝိစိတ္တထမ္ဘ² (တိ) [ဝိစိတ္တထမ္ဘ + ဏ] ဆန်းကြယ်သော တိုင်တို့ဖြင့်-ပြု-စိုက်ထူ-အပ်သော (ပြာသာဒ်)။ ဝိစိတ္တထမ္ဘံ သုကတံ။ အပ၊၁။၂။ ဝိစိတ္တေဟိ အနေကေဟိ မသာရ-ဂလ္လာဒိဝဏ္ဏေဟိ ထမ္ဘေဟိ ဥဿာပိတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ဝိစိတ္တဒုဿ (န) [ဝိစိတ္တ + ဒုဿ] ဆန်းကြယ်သော-အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး။ ဝိစိတ္တဒုဿေ လဂေတွာ။ အပ၊၁။၁၀၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ ဝိစိတ္တဒုဿေ အနေကဝဏ္ဏေဟိ ဝိသမေန ဝိသဒိသေန စိတ္တေန (ဝိသမေ ဝိသဒိသေ စိတ္တေ ?) မနောဟရေ စိနပဋ္ဋသောမာရ-ပဋ္ဋာဒိကေ ဒုဿေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅-၆။

ဝိစိတ္တဒေသန (တိ) [ဝိစိတ္တာ + ဒေသနာ] (ထီ) (၁) ဆန်းကြယ်သော-ဒေသနာ-ပြောဟောခြင်း။ (၂) ဆန်းကြယ်သော-ဒေသနာ-ပြောဟောခြင်း-ရှိသော။ (ထီ) (၁) (၂) အနန္တနယော သမန္တဘဒ္ဒကော ဝိမဒ္ဒက္ခမော ဝိစိတ္တဒေသနော စ သဒ္ဓမ္မော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၈။

ဝိစိတ္တဓမ္မကထိက (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဓမ္မကထိက] ဆန်းကြယ်စွာ - ဆန်းဆန်း ကြယ်ကြယ်-တရားတော်ကို ပြောဟောတတ်သော၊ သူ။ ဝိစိတ္တကထိက-လည်းကြည့်။ ဝိစိတ္တကထီတိ ဝိစိတ္တဓမ္မကထိကာ။ ------ နာနာနယေဟိ ပရေသံ အဇ္ဈာသယာနုရူပံ ဓမ္မဿ ကထနသီလာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၁။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂)။

ဝိစိတ္တနယ (တိ) [ဝိစိတ္တ + နယ] (ပု) (၁) ဆန်းကြယ်သောနည်း။ (၂) ဆန်းကြယ်သော နည်းရှိသော။ (ပု) (၁) (၂) ထိနမိဒ္ဓါဘိ-ဘူတော ဘိက္ခု ဝိစိတ္တနယေပိ ဓမ္မဿဝနေ ဝတ္တမာနေ နေဝ တဿ အာဒိံ ------- ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅)။

ဝိစိတ္တနယဒေသနာ (ထီ) [ဝိစိတ္တနယာ + ဒေသနာ] ဆန်းကြယ်သော နည်းရှိသော-ဒေသနာ-ပြောဟောခြင်း။ ဝိစိတ္တနယဒေသနံ ပဝတ္တေသိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၇၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၁။

ဝိစိတ္တနာနာဒုမသဏ္ဍာမဏ္ဍိတ (တိ) [ဝိစိတ္တ + နာနာ + ဒုမ + သဏ္ဍာ + မဏ္ဍိတ] ဆန်းကြယ်သော အထူးထူးသော သစ်ပင် အပေါင်းဖြင့် တန်ဆာဆင် အပ်သော။

သုသဇ္ဇိတံ နန္ဒနကာနနံဝ၊ ဝိစိတ္တနာနာဒုမသဏ္ဍမဏ္ဍိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၊၃၃။

ဝိစိတ္တပ(ပ္ပ)ဋိဘာန (တိ) [ဝိစိတ္တ + ပဋိဘာန] (၁) ဆန်းကြယ်သော-ပညာ-အသိဉာဏ်-ရှိသော၊ သူ။ (န) (၂) ဆန်းကြယ်သော-ပညာ-အသိဉာဏ်။ (၁) ဝိစိတ္တပဋိဘာနေဟိ၊ တောသိတော တေန တာဒိနာ။ အပ၊၂။ ၁၅၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၁၂။ (-အပ၊၂။၁၆၀)။ (န) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစိတ္တပ(ပ္ပ)ဋိဘာနဇနန (တိ) [ဝိစိတ္တပဋိဘာန+ဇနန] ဆန်းကြယ်သော-ပညာ-အသိဉာဏ်-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်ဝိစိတ္တပဋိဘာနဇနနသဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆)။

ဝိစိတ္တပဋိဘာနဝန္တု (တိ) [ဝိစိတ္တပဋိဘာန + ဝန္တု] ဆန်းကြယ်သော-ပညာ-အသိဉာဏ်-ရှိသော၊ သူ။ အဟောသိံ ဓမ္မကထိကော၊ ဝိစိတ္တပဋိဘာနဝါ။ အပ၊၂။၁၀၉၊၁၁၁။

ဝိစိတ္တပတ္တ (န) [ဝိစိတ္တ + ပတ္တ] ဆန်းကြယ်သော-အတောင်-တောင်ပံ။ သုဝါဒိကာ နေကဒိဇာ မနုညာ၊ ဝိစိတ္တပတ္တေဟိ ဝိရာဇမာနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁။

ဝိစိတ္တပဘာသံသဂ္ဂ (ပု) [ဝိစိတ္တ + ပဘာ + သံသဂ္ဂ] ဆန်းကြယ်သော အရောင်တို့နှင့်-နှီးနှော-ပေါင်းစပ်-ပေါင်းဆုံ-ပေါင်းဘက်-ခြင်း။ ဣမဿိံ စိတ္တလတာဝနေ ဝိစိတ္တပဘာသံသဂ္ဂေန ------ ဝိစိတြာကာရာ ဟောန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၅။

ဝိစိတ္တပရိခါ (ထီ) [ဝိစိတ္တာ + ပရိခါ] ဆန်းကြယ် - အံ့ဩဘွယ်ကောင်း - သောကျုံး။ ဝိစိတ္တပရိခါဟိ ပုရံ သုရမ္မံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၆။

ဝိစိတ္တပါကာရ (ပု) [ဝိစိတ္တ + ပါကာရ] (၁) ကြယ်သော-မြို့ရိုး-တံတိုင်း။ (တိ) (၂) ဆန်းကြယ်သော -မြို့ရိုး -တံတိုင်း -ရှိသော။ (၁) (တိ) (၂) ဝိစိတ္တပါကာရဉ္စ တောရဏာဉ္စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၇။

ဝိစိတ္တပါဋိဟာရိယဒဿနတ္ထ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ပါဋိဟာရိယ +ဒဿန +အတ္ထ] ဆန်းကြယ်သော - တန်ခိုး ပြာဋိဟာကို ပြခြင်းအကျိုးရှိသော။ ဝိစိတ္တပါဋိဟာရိယဒဿနတ္ထာဝသာ ပရိယေသနာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၇။

ဝိစိတ္တပိဉ္ဆ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ပိဉ္ဆ] ဆန်းကြယ်သော -အတောင် -တောင်ပံ -ရှိသောငှက်။ ဝိစိတ္တပိဉ္ဆာ စ ဒိဇာ သမန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၆။

ဝိစိတ္တ(တြ)ပုပ္ဖ (တိ) [ဝိစိတ္တ (တြ) + ပုပ္ဖ] (၁) ဆန်းကြယ်သောပန်းပွင့်ရှိသော။ (န)(၂) ဆန်းကြယ်သောပန်းပွင့်။(၁) ဝိစိတ္တ(တြ)ပုပ္ဖံ သရဘိံဝ မာလံ၊ ဂန္ဓဉ္စ ဇေတံ ပါဋိကင်္ခမဘန္တေ။ ဇာ၊၂။၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၅။၁၄၆။ (- ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆)။ (န) (၂) ဝိစိတ္တပုပ္ဖါ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃)တိ ဝိစိတြာနိ နာနာဂန္ဓဝဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖါနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။

ဝိစိတ္တပုပ္ဖရာသိ (ပု) [ဝိစိတ္တပုပ္ဖ + ရာသိ] ဆန်းကြယ်သော ပန်း-အစု-အပုံ။ သော ဘဂဝါ ဝိစိတ္တပုပ္ဖရာသိ ဝိယ အနန္တဂုဏော အပ္ပမေယျဂုဏော။ မိလိန္ဒ။၃၂၉။

ဝိစိတ္တပုပ္ဖသန္တတ (တိ) [ဝိစိတ္တပုပ္ဖ + သန္တတ] ဆန်းကြယ်သည်ဖြစ်၍ ပန်းပွင့်တို့ဖြင့်ကောင်းစွာခင်းအပ်သော။ ဝိစိတ္တပုပ္ဖသန္တတာ (ဇာ၊၂။၃၄၄)တိ ဝိစိတ္တာ ဟုတ္ဝာ ပုပ္ဖေဟိ သန္တတာ သဒါ သုရဘိ သမ္ပဝါယန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၃၁၁။

ဝိစိတ္တဗဒ္ဓ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဗဒ္ဓ] ဆန်းကြယ်သော-သားရေလွန်-သားရေကြိုး-သည်းကြိုး-ရှိသော (ဖိနပ်)။ တိတ္တိရပတ္တသဒိသာ ဝိစိတ္တဗဒ္ဓါ။ ဝိ၊၄၊၃၊၃၆၇။

ဝိစိတ္တဗိဇနီ (ထီ) [ဝိစိတ္တာ + ဗီဇနီ] ဆန်းကြယ်သော-ယပ်-ယပ်တောင်။ ဘဂဝါပိ ဟိ ဓမ္မကထိကာနံ ဓမ္မတာဒဿနတ္ထမေဝ ဝိစိတ္တဗီဇနိံ ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊၁၊၆၀။

ဝိစိတ္တဘိတ္တိ (ထီ) [ဝိစိတ္တာ + ဘိတ္တိ] ဆန်းကြယ်သော နံရံ။

ဝိစိတ္တဘိတ္တိဝိရစန (တိ) [ဝိစိတ္တဘိတ္တိ + ဝိရစန] ဆန်းကြယ်သော နံရံ၌ စီရင်အပ်သော၊စီရင်အပ်သော ဆန်းကြယ်သည့် နံရံရှိသော။ ဝိစိတ္တဘိတ္တိဝိရစနေဟိ ရတ္တသုဝဏ္ဏမယေဟိ ဥဘောဟိ ပဿေဟိ ပဋိစ္ဆာဒိတဗ္ဗန္ဓရတာယ စေဝ ----- သုဝဏ္ဏစ္ဆဒနံ။ ဝိမာန၊၄၊၃၆။

ဝိစိတ္တဘေဒ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဘေဒ] ဆန်းကြယ်သော အပြားရှိသော။ ဝိစိတ္တဘေဒေ တထမေဝ ဒဿနံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၇။ က္ကတိဝုတ်၊၄၊၁၃၃။

ဝိစိတ္တမလျဝိတတ (တိ) [ဝိစိတ္တ + မလျ + ဝိတတ] ဆန်းကြယ်သည်ဖြစ်၍ ပန်းဆိုင်း-ပန်းကုံး-တို့ဖြင့်-ဖြန့်စီ-ဖြန့်ကြဲ-အပ်သော။ ဝိစိတ္တမလျဝိတတာ၊ သဗ္ဗေ ဓာရေန္တု မတ္ထကေ။ အပ၊၁၊၄။ ဝိစိတ္တာ အနေကဝဏ္ဏာ မလျဝိတတာ ပုပ္ဖပတ္တဋ္ဌာ။ အပ၊၄၊၁၊၁၂၁။

ဝိစိတ္တမာလ (တိ) [ဝိစိတ္တာ + မာလာ] ဆန်းကြယ်သော - အပွင့် - ပန်းပွင့် - ရှိသော။ ဝိစိတ္တမာလာ သုစိပလ္လဝေဟိ၊ ------ ရုက္ခာ ဝိရောစန္တိ ဥဘောသု ပဿေသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄၊၂၉။

ဝိစိတ္တရုက္ခ (ပု) [ဝိစိတ္တ + ရုက္ခ] ဆန်းကြယ်သော သစ်ပင်။ ဝိစိ တ္တရုက္ခာ ဥဘတောဝကာသေ ။ ခုဒ္ဒံ ပိပါသမ္ပိ ဝိနောဒယန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄၊၂၉။

ဝိစိတ္တရူပ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ရူပ] (၁) ဆန်းကြယ်သော သဘောရှိသော။ (န) (၂) ဆန်းကြယ်သော-အရုပ်-ရုပ်ပုံ-ရုပ်တု။(၁) အနေကစိတ္တ (ပေတ၊၁၆၂) န္တိ နာနာဝိစိတ္တကမ္မံ, အနေကေဟိ ဝါ မုတ္တာမဏိအာဒိဟိ ရတနေဟိ ဝိစိတ္တရူပံ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၇။ (- အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၈)။ (န) (၂) တတော စရဏာသဝါတေ စိတ္တေ အညတရံ ဝိစိတ္တရူပံ နိပ္ဖဇ္ဇတိ။ အဘိ၊၄၊၁၊၁၀၆။

ဝိစိတ္တဝစန (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဝစန] ဆန်းကြယ်သော အနက်ကို ဟောတတ်သော။ စိတ္တသဒ္ဒဿ ပနေတ္ထ ဝိစိတ္တဝစနတာ ----- ဒဿေန္တေန ဝိဘာဝိတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၉။

ဝိစိတ္တဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဝဏ္ဏ] ဆန်းကြယ်သော အဆင်းရှိသော။ တတ္ထ စ အညာသံ ဒေဝတာနံ ပဘာ --- ဝိစိတ္တဝဏ္ဏာ ဟောတိ။ ဝိမာန၊၄၊၁၅၄။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၄၊၃၂)။

ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဝဏ္ဏ + သဏ္ဌာန] ဆန်းကြယ်သော အဆင်း, သဏ္ဌာန်ရှိသော။ တာနိ --------- ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာနိ သောဘာတိသယယောဂေန ဝိသေသတော မာနနီယတာယ စ "ဝိမာနာနီ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာန၊၄၊၂။

ဝိစိတ္တဝဏ္ဏသေတကမလ (တိ) [ဝိစိတ္တဝဏ္ဏ + သေတ + ကမလ] ဆန်းကြယ်သော အဆင်းရှိသည့် ကြာဖြူ (ပုဏ္ဍရိက်ကြာ) ရှိသော (ဝိမာန်)။ ဗဟုပဒုမဝိစိတြပုဏ္ဍရီက (ဝိမာန။ ၇၇) န္တိ ဗဟုဝိရတ္တကမလခွေဝ ဝိစိ ဇ္ဇဝဏ္ဏသေတကမလဥ္စ။ ဝိမာန၊၄၊၂၁၈။

ဝိစိတ္တဝတ္ထာဘရဏ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဝတ္ထ + အာဘရဏ] ဆန်းကြယ်သော အဝတ်, တန်ဆာရှိသော။ ဝိစိတ္တဝတ္ထာဘရဏာ (အပ၊၁။၄၃)တိ ဝိစိတ္တေဟိ အနေကရူပေဟိ ဝတ္ထေဟိ အာဘရဏေဟိ စ သမန္နာဂတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

ဝိစိတ္တဝါနေယျဝဏ္ဍသက (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဝါနေယျ + ဝဏ္ဍသက] ဆန်းကြယ်သော တော၌ဖြစ်သည့်-ဦးဆောက်ပန်း-ဦးစိုက်ပန်း-ဦးခေါင်း၌ ပန်ဆင်အပ်သောပန်း-ရှိသော (မြစ်)။ ဝိစိတ္တဝါနေယျဝဏ္ဍသကာန (ထေရ။ ၂၉၈) န္တိ ဝနေ ဇာတတ္တာ ဝါနေယျာနိ ဝနပုပ္ဖါနိ၊ဝိစိတ္တာနိ ဝါနေယျာနိ ဝဏ္ဍသကာနိ ဧတာသန္တိ ဝိစိတ္တဝါနေယျဝဏ္ဍသကာ၊ နဒိယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။

ဝိစိတ္တဝိသယပတ္ထနာကာရပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိစိတ္တ+ ဝိသယ + ပတ္ထနာကာရ + ပဝတ္တိ] ဆန်းကြယ်သောအာရုံကို တောင့်တသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဝိစိတ္တဝိသယပတ္ထနာကာရပ္ပဝတ္တိယာ တဏှာဒုက္ခဝိစိတ္တတာယ ပမာနကာရဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၄၉။

ဝိစိတ္တဝုတ္တိ (တိ) [ဝိစိတ္တာ + ဝုတ္တိ] ဆန်းကြယ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ အာသေဝနပစ္စယဝတာယ, ဝိစိတ္တဝုတ္တိတာယ စ ဝိကပ္ပေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။

ဝိစိတ္တဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဝိစိတ္တာ + ဝေဒိကာ + ပရိက္ခိတ္တ] ဆန်းကြယ်သော-ဝရံတာ-လက်ရန်း-တို့ဖြင့် ကာရံအပ်သော။ တဿ ကမ္မာနုဘာဝသံသူစကံ နာနာရတနရံသိဇာလသမုဇ္ဇလံ ဝိစိတ္တဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တံ ---- ဝိမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၈၃။

ဝိစိတ္တဝေသသောဘ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဝေသ + သောဘာ] ဆန်းကြယ်သော အသွင်အပြင်ဖြင့် တင့်တယ်ခြင်းရှိသော။ ဝိစိတ္တဝေသသောဘေန မဟတာ ဗလကာယေန။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၁။

ဝိစိတ္တသက်ပ္ပ (တိ) [ဝိစိတ္တ + သက်ပ္ပ] ဆန်းကြယ်သော - အစီအရင် - စီရင်ခြင်း (သညာ, စေတနာ, အလို) - ရှိသော၊ သူ။ စိတ္တသက်ပ္ပေါတိ ဝိစိတ္တသက်ပ္ပေါ။ ဧတ္ထာပိ ဣတိ-သဒ္ဒေါ အာဟရိတဗ္ဗော၊"သက်ပ္ပေါ"တိ စ သံဝိဒဟနမတ္တသေဿ နာမံ။ နဝိတက္ကသောဝ။ ကင်္ခါ။၁၂၂။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၁၇)။

ဝိစိတ္တသညာ (ထီ) [ဝိစိတ္တာ + သညာ] ဆန်းကြယ်သော-အမှတ်-သညာ။ ဝိစိတ္တသညာယ သညိတံ အာရမ္မဏံ အဂ္ဂဟေတွာ။ မူလဋီ၊ ၁။၅၄။ (-အနုဋီ၊၁။၁၉၄)။

ဝိစိတ္တသန္နိဝေသ (တိ) [ဝိစိတ္တ + သန္နိဝေသ] ဆန်းကြယ်သော-အသွင်-သဏ္ဌာန်-ရှိသော။ ဝိဝိဝဏ္ဏာနံ ဝိစိတ္တသန္နိဝေသာနဉ္စ တလာနံ ဘူမိနံ ဝသေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၅။

ဝိစိတ္တသဗ္ဗလက္ခဏ (တိ) [ဝိစိတ္တ+သဗ္ဗလက္ခဏ] ဆန်းကြယ်သော အလုံးစုံသော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော (ဘုရား)။ အနန္တဝဏ္ဏော အမိတယသော ဝိစိတ္တသဗ္ဗလက္ခဏော။ အပ၊၁။၃၇၃။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

ဝိစိတ္တသဘာဝ (တိ) [ဝိစိတ္တ + သဘာဝ] ဆန်းကြယ်သော သဘောရှိသော။ သတ္တပကတိ ဝိစိတ္တသဘာဝါတိ အမိပ္ပါယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၀။

ဝိစိတ္တသာဏီ (ထီ) [ဝိစိတ္တာ + သာဏီ] ဆန်းကြယ်သော -တင်းတိမ် -ကန့်လန့်ကာ-

လိုက်ကာ။ ဧကေသို့ ပသေဿ ဝိစိတ္တသာဏီ ပရိက္ခိပိတွာ။ ဇာ၊႒၊၂။၂၆၄။

ဝိစိတ္တသာသပ (ပု) [ဝိစိတ္တ + သာသပ] ဆန်းကြယ်သော မုန်ညင်းစေ့။ အန္တော ပန သဗ္ဗသော ဝိစိတ္တသာသပေဟိ ဧဝ ပုဏ္ဏံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။

ဝိစိတ္တဟတ္ထာဘရဏ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဟတ္ထာဘရဏ] ဆန်းကြယ်သော လက်ဝတ်တန်ဆာရှိသော၊သူ။ ဝိစိတ္တဟတ္ထာဘရဏာ (ဇာ၊၂။၁၃)တိ ဝိစိတ္တေဟိ ဟတ္ထာဘရဏေဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊႒၊၅။၁၆၆။

ဝိစိတ္တာကာရ (တိ) [ဝိစိတ္တ + အာကာရ] (၁) ဆန်းကြယ်သော အခြင်းအရာရှိသော။ (ပု)(၂) ဆန်းကြယ်သော အခြင်းအရာ။ (၁) မိဂပက္ခီနံ ဝိစိတ္တာကာရတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၂၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀။ (ပု) (၂) တတ္ထ လောကီယတိ ဝိစိတ္တာကာရတော ဒိဿတိ။ ဥဒါန၊ ႒။၁၈၇။ (- ဝိမာန၊ ႒။၁၄၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၄၀)။

ဝိစိတ္တာကာရက္ခရ (တိ) [ဝိစိတ္တာကာရ + အက္ခရ] ဆန်းကြယ်သော အခြင်းအရာရှိသည့်အက္ခရာရှိသော(သုတ်)။ ဝိစိတြက္ခရာ (အံ၊ ႒၊ ၂။ ၄၈)တိ ဝိစိတ္တာကာရက္ခရာ ဝိညာပနီယာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၂။ ဝိစိတြာကာရ-အက္ခရ-လည်းကြည့်။

ဝိစိတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိဝိဘာဝိနီ (ထီ) [ဝိစိတ္တာ-ကာရပ္ပဝတ္တိ + ဝိဘာဝိနီ] ဆန်းကြယ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ထင်စွာပြတတ်သော။ သာ နေတ္တိ ဝိသေသတော ယထာနုလောမသာသနသန္နိဿယာ တဿ စ ဝိစိတ္တာကာရပ္ပဝတ္တိဝိဘာဝိနီ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၂။

ဝိစိတ္တိတ (တိ) [ဝိစိတ္တ + ဣတ။ မောဂ်၊၄။၄၅။ ဝိစိတြိတ-သံ။ ဝိစိတြိယ-ပြာ။] ဖြစ်သော အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်ခြင်းရှိသော၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ ကပ္ပနာယ စေဝ အရဟာရုပေန အလင်္ကာရာဒိနာ စ စိတ္တိတတ္တေဝ ဝိစိတ္တိတဥ္စ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။

ဝိစိတြ (တိ) [ဝိ + စိတ္တ + တြဏ်။ ကစ္စည်း။ ၆၅၆။ ရူ။ ၆၆၆။] ဝိစိတ္တ-ကြည့်။ ဝိစိတြာနိ ပဥ္စပဋိဘာနာနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဝိစိတြံ အနုမောဒနံ အကာသိ။ ဇာ၊ ႒၊ ၃။ ၁၀၆။ (-အဘိ၊႒၊၁။၁၀၈)။

ဝိစိတြအက္ခရ (တိ) [ဝိစိတြ + အက္ခရ] ဆန်းကြယ်သော အက္ခရာရှိသော။ ဝိစိတ္တာ-ကာရက္ခရ - ကြည့်။

ဝိစိတြအာရာမသုပေါက္ခရိနီ (ထီ) [ဝိစိတြ-အာရာမ + သုပေါက္ခရိနီ] ဆန်းကြယ်သော အရာမ်ဥယျာဉ်ရှိသော တင့်တယ်သော ရေကန်။ ဝိစိတြအာရာမသုပေါက္ခရညော၊ ဝိစိတြ-နာနာပဒုမေဟိ ဆန္နာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊႒၊၃၃။

ဝိစိတြဥယျာနဝရ (တိ) [ဝိစိတြ + ဥယျာနဝရ] ဆန်းကြယ်သော မြတ်သောဥယျာဉ်ရှိသော။ ဝိစိတြဥယျာနဝရံ ဗဟွန္နပါနံ ဒေဝနဂရ-သဒိသံ။ သံ၊႒၊၃။၅၇။

ဝိစိတြကတ (တိ) [ဝိစိတြ + ကတ] ဆန်းကြယ်စွာ ပြုအပ်သော။

ဝိစိတြကတဋ္ဌ (ပု) [ဝိစိတြကတ + အတ္ထ] ဆန်းကြယ်စွာ ပြုအပ်သော - အနက် - သဘော။ ကေစိ ပန " ဝိစိတြကတဋ္ဌေန စိတ္တိကတ"န္တိ ဘဏန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝိစိတြကထာ (ထီ) [ဝိစိတြာ + ကထာ] ဆန်းကြယ်သော (တရား) စကား။ န စ တေသံ ဝိစိတြကထာ။ သုတ္တနိ၊႒၊၊။၉၈။ အပ၊ ႒၊၁။ ၂၀၆။

ဝိစိတြကထိက (တိ) [ဝိစိတြ + ကထိက] ဝိစိတ္တကထိက - ကြည့်။ ဘာသိတမွေတံ မဟာရာဇ ထေရေန ကုမာရကဿပေန ဝိစိတြကထိကေန။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၄။

ဝိစိတြကုသုမမာလဓရ (တိ) [(ဝိစိတြ+ကုသုမ+ မာလာ) ဝိစိတြကုသုမမာလာ + ဓရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။၅၆၈။] ဆန်းကြယ်သော ပန်းကုံးကို-ဆောင်-ပန်ဆင်-တတ်သော၊သူ။ မာလဓာရီ (ဇာ၊၁။ ၂၁၇)တိ ဝိစိတြကုသုမ-မာလဓရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။

ဝိစိတြတ္ထရဏ (နံ) [ဝိစိတြ + အတ္ထရဏ] ဆန်းကြယ်သော အခင်း။

ဝိစိတြတ္ထရဏတ္ထတ (တိ) [ဝိစိတြတ္ထရဏ + အတ္ထတ] ဆန်းကြယ်သော အခင်းတို့ဖြင့် ခင်းအပ်သော။ နာနာဝိဓရာဂရတ္တေဟိ ဝတ္ထေဟိ ဝိစိတြရဏတ္ထတေဟိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။

ဝိစိတြဒေသန (တိ) [ဝိစိတြာ + ဒေသနာ] ဝိစိတ္တဒေသန - ကြည့်။ ဝိစိတြဒေသနာ ဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၁။

ဝိစိတြဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [ဝိစိတြ + ဓမ္မ + ဒေသနာ] ဆန်းကြယ်သော တရားဒေသနာ၊ ဆန်းကြယ်သော တရားကို ဟောကြားခြင်း။ သပ္ပါဋိဟာရိယံ ဝိစိတြဓမ္မဒေသနံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၈)။

ဝိစိတြနယ (တိ) [ဝိစိတြ + နယ] ဝိစိတ္တနယ- ကြည့်။ ဟန္ဒ နေသံ သန္တိကေ ဝိစိတြနယံ သဒ္ဓမ္မဒေသနံ သောဿာမိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၉၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ မ၊ ဋီ၊၁။၁၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၀)။

ဝိစိတြနယဂမ္ဘီရတ္ထ (တိ) [ဝိစိတြနယ+ဂမ္ဘီရတ္ထ] ဆန်းကြယ်သောနည်း နက်နဲသောအနက် ရှိသော။ဝိနယပိဋကဿ ဝိစိတြနယဂမ္ဘီရတ္ထတံ သလ္လက္ခေတွာ။ ဝဇီရ။၅၈၄။

ဝိစိတြနယဒေသနာ (ထီ) [ဝိစိတြနယာ + ဒေသနာ] ဝိစိတ္တနယဒေသနာ - ကြည့်။ သပဒါနံ အပဒါနံ၊ ဝိစိတြနယဒေသနံ။ အပ၊ ဋ္ဌ ၊၁။ ၁၁၅။ ဘဂဝါ --------ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပံ ဝိစိတြနယဒေသနံ ပဝတ္တေသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၆။

ဝိစိတြနယဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [ဝိစိတြနယ + ဓမ္မ + ဒေသနာ] ဆန်းကြယ်သော နည်းရှိသောတရားကိုဟောပြောခြင်း။ ဟန္ဒ နေသံ သန္တိကေ ဝိစိတြနယဓမ္မဒေသနံ သောဿာမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။

ဝိစိတြနာဝါ (ထီ) [ဝိစိတြာ + နာဝါ] ဆန်းကြယ် - အံ့ဩဖွယ်ကောင်း -သော -လှေ- သင်္ဘော။ ဝိစိတြနာဝံ နိမ္မိနိတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။

ဝိစိတြနီလစ္ဆဒန (နံ) [ဝိစိတြ + နီလ + ဆဒန] ဆန်းကြယ်သော - စိမ်းညိုသည့် - အရွက်- သစ်ရွက်။ ဝိစိတြနီလဋ္ဌဒနေန'လင်္ကတာ၊ မနုညရုက္ခာ ဥဘတောဝကာသေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၃။

ဝိစိတြနီလဗ္ဘ (တိ) [ဝိစိတြ + နီလ + အဗ္ဘ] (၁) ဆန်းကြယ်သော- ညို - ပြာ - သောမိုးတိမ်။ (နံ) (၂) ဆန်းကြယ်သော-ညို-ပြာ-သော ကောင်းကင်။ (၁) (နံ) (၂) ဝိစိတြ-နီလဗ္ဘမိဝါယတံ ဝနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃။ (-ဓာန်။ ၄၅၊၄၈-တို့ကိုလည်းကြည့်)။

ဝိစိတြပစ္စတ္ထရဏူပမာန (တိ) [ဝိစိတြ + ပစ္စတ္ထရဏ + ဥပမာန] ဆန်းကြယ်သော အခင်း, ခေါင်းအုံးရှိသော။ ----- ပညတ္တေ ဝိစိတြပစ္စတ္ထရဏူပမာနေ မဟာရဟေ

သယနေ သတိ ဥပဋ္ဌပေတွာ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၄။

ဝိစိတြပဋ (တိ) [ဝိစိတြ + ပဋ။ ပဋဓာတ် ဝေဌန-အနက်ဟော။ကပ္ပဒ္ဒုမ။ဒုဂ္ဂါဒါသ၊ဋီ။] (၁) ဆန်းကြယ်စွာ-ချုပ်-ချုပ်စပ်-အပ်သော။ (ပု)(၂) ဆန်းကြယ်သောပုဆိုး။ (၁) ဝိစိတြာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇)တိ သဏ္ဍာနတော ဝိစိတြပဋာ အဓိပ္ပေတာ၊ န ဝဏ္ဏတော။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၃။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစိတြပဋပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဝိစိတြပဋ+ပရိက္ခိတ္တ] ဆန်းကြယ်သော -အဝတ်-အထည် -ပုဆိုး- တို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ ကာရံအပ်သော။ သုဝဏ္ဏရသသိဥ္စနာနိ ဝိယ ဝိစိတြပဋ- ပရိက္ခိတ္တာနိ ဝိယ စ ပါသာဒကူဋာဂါရာဒီနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၆)။

ဝိစိတြပဋိဘာန (တိ) [ဝိစိတြ + ပဋိဘာန] ဝိစိတ္တပဋိဘာန - ကြည့်။ ယော ဇဝံ ဝိစိတြပဋိဘာနံ ဘဂဝတော မမ္မဒေသနံ န သုဏာတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ (-၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁၊၃၁၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၆)။

ဝိစိတြပဝန (နု) [ဝိစိတြ + ပဝန] ဆန်းကြယ် သော တောကြီး။ အပရေ "ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာနိ ဝိစိတြပဝနေ"တိ ပဌန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

ဝိစိတြပုပ္ဖ (တိ) [ဝိစိတြ + ပုပ္ဖ] ဝိစိတ္တပုပ္ဖ- ကြည့်။

ဝိစိတြပုပ္ဖသန္ထတ (တိ) [ဝိစိတြပုပ္ဖ + သန္ထတ] ဝိစိတ္တပုပ္ဖသန္ထတ-ကြည့်။ပုပ္ဖဝိစိတြသန္ထတာတိ ဝိစိတြပုပ္ဖသန္ထတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၄။

ဝိစိတြပေခုဏပက္ခိ (တိ) [ဝိစိတြ + ပေခုဏ + ပက္ခိ။ ထိ-၌ ဝိစိတြပေခုဏပက္ခိနီ။] ဆန်း ကြယ်သော-အတောင်-တောင်ပံ-ရှိသော (ငှက်)။ စိတြဆဒါ ဝိဟင်္ဂမာ ဝိစိတြပေခု- ဏပက္ခိနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။

ဝိစိတြဖုလ္လ (တိ) [ဝိစိတြ + ဖုလ္လ] ဆန်းကြယ် သော အဆင်းရှိသော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့်ပွင့်လင်း သာယာသော။ ဝိစိတြဖုလ္လံ ဟိ ဝနံ သုတံ မယာ။ ဇာ၊၂။၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၅။

ဝိစိတြဗဒ္ဓ (တိ) [ဝိစိတြ + ဗဒ္ဓ] ဝိစိတ္တဗဒ္ဓ- ကြည့်။ တိတ္တိရပတ္တသဒိသာ ဝိစိတြဗဒ္ဓါ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၅။

ဝိစိတြဗိဇနိ (ထီ) [ဝိစိတြာ+ဗိဇနီ] ဝိစိတ္တဗိဇနီ- ကြည့်။ ဝိစိတြဗိဇနိံ အာဒါယ။ ကင်္ခါဝိတ်၊ ဋ္ဌ။၂၈။

ဝိစိတြမာလာ (ထီ) [ဝိစိတြာ + မာလာ] ဆန်း ကြယ်သော ပန်းကုံး။ -------- ဧကတော ဝဏ္ဏိကာဒိဘေဒံ ဝိစိတြမာလံ ဂန္ထေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။

ဝိစိတြမာလာဂန္ထန (နု) [ဝိစိတြမာလာ+ ဂန္ထန] ဆန်းကြယ်သော ပန်းကုံးကို-သီ-ကုံး-ခြင်း။ မာလာကာရသ ဝိစိတြမာလာဂန္ထနံ ဝိယ ဂဟပတိနော တထာဂတဿ ဝိစိတြဝဏ္ဏ- ဂန္ထနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။

ဝိစိတြယာဂုခဇ္ဇကပရိဝါရ (တိ) [ဝိစိတြ + ယာဂု + ခဇ္ဇက + ပရိဝါရ] ဆန်းကြယ် သောယာဂု, ခဲဘွယ်ဟူသော အခြံအရံရှိသော။ ဘဂဝတော ဝိစိတြယာဂုခဇ္ဇကပရိဝါရံ ---- ဂန္ဓသာလိဘောဇနံ ဒတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။

ဝိစိတြရူပ (တိ) [ဝိစိတြ + ရူပ] ဝိစိတ္တရူပ- ကြည့်။ ဥဒါဟု ဝိစိတြရူပါ သဗ္ဗတ္ထသာဓကော မန္တာ တေ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၀။

ဝိစိတြဝဋ္ဋံလိက (တိ) [ဝိစိတြ+ဝဋ္ဋံလိ+က္ကက] ဆန်းကြယ်သော လုံးဝန်းသည့် လက်ချောင်း ရှိသော။ ဝိစိတြဝဋ္ဋံလိကာဿ သောဘရေ (ဇာ၊၂။၃၆)တိ ဟတ္ထာပိဿ ဝရလက္ခဏ- ဝိစိတြာဟိ ပဝါလင်္ကုရသဒိသာဟိ ဝဋ္ဋံလီဟိ သမန္နာဂတာ သောဘန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၇။

ဝိစိတြဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိစိတြ + ဝဏ္ဏ] (၁) ဆန်းကြယ်သော အဆင်းရှိသော။ (ပု) (၂) ဆန်းကြယ်သော - ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ (၁) ဧကံ ပေါတ္ထကံ ဝိစိတြဝဏ္ဏေ အာဓာရကေ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၁။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစိတြဝဏ္ဏဂန္ထန (န) [ဝိစိတြ + ဝဏ္ဏဂန္ထန] ဆန်းကြယ်သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-တို့ကို-သီ-ကုံး-ခြင်း။ ဝိစိတြမာလာဂန္ထန - ကြည့်။

ဝိစိတြဝတ္ထာဘရဏ (တိ) [ဝိစိတြ + ဝတ္ထ + အာဘရဏ] ဆန်းကြယ်သော အဝတ် အထည်, လက်ဝတ်တန်ဆာ ရှိသော၊ သူ။ ဝိစိတြဝတ္ထာဘရဏာ၊ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဇာ၊ ၂။ ၅၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၅၁။

ဝိစိတြဝါစက (တိ) [ဝိစိတြ + ဝါစက။ ထီ-၌ ဝိစိတြဝါစိကာ။] ဆန်းကြယ်ခြင်းဟူသော အနက်ကို ဟောတတ်သော (သဒ္ဒါ)။ တတ္ထ စိတ္တသဒ္ဒေါ ဝိစိတြဝါစကတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝိစိတြဝုတ္တိ (တိ) [ဝိစိတြာ+ဝုတ္တိ] ဝိစိတ္တဝုတ္တိ-ကြည့်။ တဒ္ဓိတဝသေန ဝါ ဏိယပစ္စယဿ ဝိစိတြဝုတ္တိတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၈။

ဝိစိတြဝေါဟာရ (ပု) [ဝိစိတြ + ဝေါဟာရ] ဆန်းကြယ်-အထူးထူးသော အပြားရှိ-သော ဘေးရန်။ ဝေါဟာရော (ဇာ၊ ၂။ ၅၈)တိ ဝိစိတြဝေါဟာရော ဟေဋ္ဌာကဓုနကော ဝါဠမစ္ဆော ဝါ ဥဒကရက္ခသော ဝါ အာဝဋ္ဋော ဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၇၆။

ဝိစိတြသံဝန (န) [ဝိစိတြ + သံဝန] ဆန်းကြယ်သော ဥယျာဉ်၊ (စိတ္တလတာဥယျာဉ်)။ ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာနိ ဝိစိတြသံဝနေ။ ဝိမာန။ ၉၂။ စိတြလတာဝနေ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တာနံ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယာနိ ဝိယ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။

ဝိစိတြသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိစိတြ + သဏ္ဌာန] ဆန်းကြယ်သော ပုံသဏ္ဌာန် ရှိသော။ ဂဏ္ဍုပ္ပဒေသေ ဝိစိတြသဏ္ဌာနံ ဝိသေသကံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၉။

ဝိစိတြသာဏိ (ထီ) [ဝိစိတြာ + သာဏိ] ဝိစိတ္တသာဏီ-ကြည့်။ ဝိစိတြသာဏိယာ ပရိက္ခိပါပေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၃)။

ဝိစိတြာကာရ (တိ) [ဝိစိတြ + အာကာရ] ဝိစိတ္တာကာရ - ကြည့်။ စိတြာ ဟောန္တိ (ဝိမာန။ ၅၄)တိ--- ဝိစိတြာကာရာ ဟောန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။

ဝိစိတြာကာရအက္ခရ (တိ) [ဝိစိတြာကာရ + အက္ခရ] ဝိစိတ္တာကာရက္ခရ - ကြည့်။ စိတ္တက္ခရာ (သံ၊ ၁။ ၄၅၇)တိ ဝိစိတြာကာရ-အက္ခရာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၁။

ဝိစိန (န) [ဝိ + စိ + ယု] (၁) ဂုဏ်ဖြင့်-မစိစစ်-မစစ်ဆေး-မရွေးချယ်-ခြင်း၊ ဂုဏ်-ကင်း-မဲ့-မရှိ-ခြင်း။ (၂) ဝိစိနမည်သော-တော-တောအုပ်-ကြီး။ (၁) (၂) ဝိစိန (အံ၊ ၃။ ၃၈၀)န္တိ ဂုဏဝိစိနတံ နိဂ္ဂုဏဘာဝံ။ အထ ဝါ ဣရိဏာသင်္ခါတံ အရညံ ဝိစိနသင်္ခါတံ မဟာဂဟနဉ္စ အာပန္နော ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၅။

ဝိစိနန (န) [ဝိ + စိ + နာ + ယု။ စိနနံ အာစိနနံ ဝိစိနနံ။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၈။] စူးစမ်း-စုံစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-ရွေးချယ်-ခြင်း။ (၂) (အနိစ္စ စသည်၏အစွမ်းဖြင့်) သုံးသပ်ခြင်း။ (၁) ဒွေ ဝိစိနနာ ဒက္ခိဏာဝိစိနနံ ဒက္ခိဏေယျဝိစိနနဉ္စ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိစိနနဘူတံ ကုက္ကုစ္စသဒ္ဒိသံ ပနေတံ ဝိမံသနမတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၃။

(၂) ဝိစိနနေ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၅၆)တိ အနိစ္စာဒိဝသေန သမ္မသနေပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။

ဝိစိနနာကာရ (ပု) [ဝိစိနန + အာကာရ] စိစစ်-စစ်ဆေး-သော အခြင်းအရာ။ တဿ ဝိစိနနာကာရံ ဒဿေန္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉။

ဝိစိနန္တ (တိ) [ဝိ + စိ + နာ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိစိနန္တီ။] (၁) စူးစမ်း-စုံစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-နှိုင်းချိန်-ကူးမြောက်-ထင်ရှားပြု-ထင်စွာပြု-သော။ (၂) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-သော။ (၃) ရှာ-ရှာဖွေ-သော။ (၄) ဆုံးဖြတ်သော။ (၅) ကြဲစည်သော။ ဝိစိနာတိ-လည်းကြည့်။ (၁) စူးစမ်း-စုံစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-နှိုင်းချိန်-ကူးမြောက်-ထင်စွာပြု-ထင်စွာပြု-သော။ ဝိစိနန္တိ ဝိစိနန္တော ပဝိစိနန္တော တုလယန္တော တီရယန္တော ဝိဘာဝယန္တော ဝိဘူတံ ကရောန္တော။ မဟာနိ။၃၁၂။ ဝိစိနန္တော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀)တိ ဓမ္မသဘာဝံ ဝီမံသန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။ (၂) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-သော။ သတ္တာဟံ ရတနဃရေ ဓမ္မံ ဝိစိနန္တော နိသီဒိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိစိနံ ဥပပရိက္ခန္တော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (၃) ရှာ-ရှာဖွေ-သော။ အထ ဝိစိနန္တော ဧကစ္စေ န ပဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။ (- သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆)။ ဝိစိန (သုတ္တနိ။၂၈၀)န္တိ ပညာယ ဂဝေသန္တော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈။ (၄) ဆုံးဖြတ်သော။ ဝိစိနန္တာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃)တိ ------- ယံကိဉ္စိ သဘာဝံ ဝိနိစ္ဆိနန္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။ (၅) ကြဲစည်သော။ ဝိစိနန္တာန (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇)န္တိ စိနန္တာနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၈၄။

ဝိစိနန္တိ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + အန္တိ] ဝိစိနာတိ-ကြည့်။ တေ ဝေမတိကာ ဝိစိနန္တိ ဝိစိနိတွာ န ပဿန္တိ။ဝိ၊၃။၁၈၅။(-အပ၊၁။၆၁)။

ဝိစိနမာန (တိ) [ဝိ + စိ + နာ + မာန] စူးစမ်း - ဆင်ခြင် - သော။ သာမုဒ္ဒပရိယန္တံ မဟာပထဝိံ အနုယာယတိ ကလျာဏ-ပါပကာနိ ဝိစိနမာနော။ မိလိန္ဒ။၃၇၅။

ဝိစိနာတိ • ဝိစိနတိ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ+တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၂၄၇။ ဝိစိနောတိ-သံ။ ဝိစိဏ္ဏာက္က-ပြာ။] (၁) (က) အထူးသဖြင့်-ဆည်းပူး-စုဆောင်း-ပွားစေ-၏။ (ခ) ရှာ-ရှာမှီး-ရှာဖွေ-၏။ (၂) (က) စူးစမ်း-စုံစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-၏။ (ခ) ရွေးချယ်၏။ (၃) ကြည့်-ရှု-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-၏။ (၄) အထူးသဖြင့်-ထိုးထွင်း၍-သိ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏။ (၅) ဆွတ်ယူ-ခူး-၏။ (၆) ဆုံးဖြတ်၏။ (၇) ကြဲစည်၏။ (၈) ရုံးစု-စုရုံး-၏။ (၁) (က) အထူးသဖြင့် - ဆည်းပူး -စုဆောင်း -ပွားစေ-၏။ ဝိစိနာတိ (သုတ္တနိ။၃၈၁။ နေတ္တိ။၁၁၁)တိ ဥပစိနာတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၈၉။ ဝိစိနာတိ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀)တိ အာစိနောတိ ပဿဝတိ။ အံ၊ ဋီ၊၂။ ၂၂၂။ ဝိစိနာတီတိ ဝိသေသတော စိနာတိ ပဿဝတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၁။ (ခ) ရှာ-ရှာမှီး-ရှာဖွေ-၏။ တေန ဟိ ဘဏေ ဇီဝကံ ဝေဇ္ဇံ ဝိစိနထ။ ဝိ၊၃။၃၈၈။ (-ဝိ၊၂။၂၁၃။ ဝိ၊၃။၁၈၅။ ကင်္ခါ။၂၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၉)။ ဝိစိနေယျ ဝနံ သဗ္ဗံ။ အပ၊၁။၂၆။ ဝိစိန-လည်းကြည့်။

(၂) (က) စူးစမ်း-စုံစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-၏။ ကိံ ဝိစိနတိ၊ ပဒံ ဝိစိနတိ၊ ပဉ္စ ဝိစိနတိ ----- သဗ္ဗေ နဝသုတ္တန္တေ ဝိစိနတိ။ နေတ္တိ။၁၀။ မယ္ဟံ အဓမ္မိကဘာဝံ ဝိစိနထ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ သစေ မေ

အဓမ္မိကဘာဝေါ အတ္ထို၊ တံ ဝိစိနထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၃။ ဝိစိနာတိ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇)တိ "တယိဒံ ဒုက္ခ" န္တိအာဒိနာ ဝိမံသတိ။ မ၊ ဋီ၊၁။၁၇၅။ (ခ) ရွေးချယ်၏။ ဘောဇနံ ပဋိလဘိတွာ န ဝိစိနာတိ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈၀။ ဘူမိဘာဂံ ဒါနိ ဝိစိနာထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ (၃) ကြည့်-ရှု-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-၏။ ဂမ္ဘီရံ နိပုဏံ အတ္ထံ၊ ဉာဏေန ဝိစိနိံသုတိ။ အပ၊၁။၉၇။ (- ၁၄၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၂)။ အနိစ္စာဒီနိ ဝိစိနာတီတိ ဝိစယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၁။ အနိစ္စာဒိဝသေန ပဝိစိနတိ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀၁)တိ အနိစ္စာဒိပ္ပကာရေဟိ ဝိစိနတိ ပဿတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၄။ (၄) အထူးသဖြင့်-ထိုးထွင်း၍ - သိ၏၊ မျက်မှောက်ပြု၏။ ဝိစေဿတိ(ဓမ္မ။၁၉)တိ အတ္တနော ဉာဏေန ဝိစိနိဿတိ ဝိဇာနိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ၊ သစ္ဆိကရိဿတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇)။ (၅) ဆွတ်ယူ-ခူး-၏။ ဝိစိနိတုကာမ - ကြည့်။ (၆) ဆုံးဖြတ်၏။ ဝိစိနန္တ (မ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၁) ကြည့်။ (၇) ကြံစည်၏။ ဝိစိနန္တ (သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၁။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၄) ကြည့်။ (၈) ရုံးစု-စုရုံး-၏။ ဝိစိနိတွာ (ဝိ၊၃။၆၀။ ဝိ၊ ၄။၃၇၅) ကြည့်။

ဝိစိနာထ • ဝိစိနထ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ +ထ] (၁) (က) စူးစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-ကြကုန်လော့။ (ခ) ရွေးချယ်ကြကုန်လော့။ (၂) ရှာ-ရှာဖွေ-ကြကုန်လော့။ (၁) (က) ဘူမိဘာဂံ ဒါနိ ဝိစိနာထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၆၂။ (ခ) အန္တောဂါမတော နိက္ခမန္တေ ဝိစိနာထာတိ အာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆။ (၂) ဝိစိနာပေသိ - ကြည့်။

ဝိစိနာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဏာပေ + တွာ] စုံစမ်း-ရှာဖွေ-စေ၍။ တသ္မိံ အတိစိရာယန္တေ သရံ ဝိစိနာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၇။

ဝိစိနာပေန္တ (တိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဏာပေ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိစိနာပေန္တီ။] စုံစမ်း-ရှာဖွေ-စေသော။ နဂရံ ဝိစိနာပေ ့န္တာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

ဝိစိနာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဏာပေ + ဤ] စုံစမ်း-ရှာဖွေ-စေပြီ။ ဝိစိနာတိ - လည်းကြည့်။ "နဒီတီရံ ဂန္တွာ ဝိစိနထာ"တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစိနာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဝိစိနာမိ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + မိ] (၁) (ငါ) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-၏။ (၂) (ငါ) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-အံ့။ (၁) သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု ဝိစိနာမိတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၂၅။ (၂) ဝိစိနာမိ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၅)တိ ဝိစိနိဿာမိ၊ ဝိမံသိဿာမိ ဥပပရိက္ခိဿာမီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅၃)။

ဝိစိနာဟိ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဟိ] ရှာ-ရှာဖွေ-လော့။ " ဝိစိနာဟိ အာဝုသော"တိ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဝိ၊၂။၂၁၃။ (-ကင်္ခါ။၂၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၇၉)။

ဝိစိနိံ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဤံ] ရှာ-ရှာမှီး-ရှာဖွေ-ပြီ။ ဝိစိနိံ အဒ္ဓမာသက (ပေတ။ ၁၇၅)န္တိ ------- အဒ္ဓမာသကမတ္တမ္ပိ ဝိစိနိံ ဂဝေသိံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။

ဝိစိနိ • ဝိစိနီ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဤ] (၁) စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ပြီ။ (၂) ရွေးချယ်-စိစစ်-ပြီ။ (၁) တေန ဝိစိနိ သင်္ခါရေ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၁)တိ တေန ဝိပဿနာဉာဏေန ရူပါဒိကေ သင်္ခါရေ ဝိစိနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၁၉။ (၂) ဝိစိနီ (ထေရ။၃၃၆)တိ သေန္တော ဝ----- ပံသုကူလုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနေ ဝိစိနီ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။

ဝိစိနိတ (တိ) [ဝိ +စိ + နာ+ တ။ ဝိစိတ-သံ။] (၁) စိစစ်-စစ်ဆေး-ရွေးချယ်-ရွေးကောက်-အပ်ပြီးသော။ (၂) ဆင်ခြင်အပ်ပြီးသော။ (၁) ဝိစိနိတာဝသေသံ ဂဏှန္တဿာပိ အဝဟာရော နတ္ထေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ (၂) ဖဝမေတေသံ ခေတ္တာနံ ဝိဇိတတ္တာ ဝိစိနိတတ္တာ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဝိစိနိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + စိ + နာ + တဗ္ဗ။ ဝိစေတဝျ-သံ။] (က) စိစစ်-စစ်ဆေး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ) ရွေးချယ်-ရွေးကောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (က) တံ ဝိစယံ ဝိစိနိတဗ္ဗံ ပုစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၈၃။ (-၈၅)။ (ခ) န ကုလာနိ ဝိစိနိတဗ္ဗာနိ၊ န ပုဗ္ဗဂေဟံ ဟိတွာ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗာနိ၊ န ဘောဇနံ ဝိစိနိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၈၅။

ဝိစိနိတုံ (ဗျ) [ဝိ + စိ + နာ + တုံ။ နိရုတ္တိ။ ၅၁၃-နှာ။] (၁) (က) စူးစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-ခြင်းငှါ။ (ခ) ရွေးချယ်ခြင်းငှါ။ (၂) ဆွတ်ယူ-ခူး-ခြင်းငှါ။ (၁) (က) အာရမ္မဏံ ဟိ ဝိတက္ကေနာဟဋ္ဌံ ပညာ ဝိစိနိတုံ သက္ကောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ ယံ သုတ္တံ ဝိစိနိတုံ နိဒ္ဒိရိတံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၆။ (ခ) သော ရတနံ ဝိစိနိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။ (၂) လတ္တာ ပထဝီ ----- ဩစိနိတုံ ဝိစိနိတုံ။ အဘိ၊က။၂၆၃။

ဝိစိနိတုကာမ (တိ) [ဝိစိနိတုံ + ကမု + ဏ] (ပဒုမ္မာကြာကို) ဆွတ်ယူ-ခူး-လိုသော။ တံ ပဒုမံ ဒိသွာ ဝိစိနိတုကာမာ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၅။

ဝိစိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စိ + နာ + တွာ။ နိရုတ္တိ၊၅၁၂-နှာ။] (၁) (က) စူးစမ်း-စုံစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-၍။ (ခ) ရွေးချယ်၍။ (၂) ရှာ-ရှာဖွေ-၍။ (၃) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-၍။ (၄) ရုံးစု-စုရုံး-၍။ (၁) (က) ဝိစယေန ဟာရေန ဝိစိနိတွာ ယုတ္တိဟာရေန ယောဇေတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ။၂၂။ (ခ) တတြာဝါ-သိကဿ ဝိစိနိတွာ ဂဟိတာဝသေသံ ဣတရံ ဂဏှတော အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉-၁၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄)။ (၂) တေန ဟိ ဘဏေ ဝိစိနိတွာ အာစိက္ခ။ ဝိ၊၂။၂၉၁။ ကင်္ခါ။၁၁၉။ (- ဝိ၊ ၃။ ၁၈၅။ ဥဒါန။၁၂၉)။ ဝိစိနိတွာ (မဟာနိ။၅၈)တိ ပရိယေသိတွာ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ (၃) ဝိစေယျ ဝိစေယျ ပဿတီတိ ဝိပဿီ၊ ဝိစိနိတွာ ဝိစိနိတွာ ပဿတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဝိစိနိတွာ ကစ္စာနသုတ္တံ အဒ္ဒသ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁၊ ၁၅၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၁)။ (၄) သက်ာရံ ဝိစိနိတွာ ဧကမန္တံ ဆဍ္ဍေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၆၀။ ဝိ၊ ၄။၃၇၅။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၆)။

ဝိစိနိမှ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + မှ။ ဣ-လာ။] ရှာ-ရှာမှီး-ကုန်ပြီ။ အနာဝဍ္ဎေသု တိတ္ထေသု၊ ဝိစိနိမှ'ဒ္ဓမာသကံ။ ပေတ။၂၁၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၃။

ဝိစိနိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ+ စိ+ နာ+ ယ+တေ] စိစစ်-ရွေးချယ်-အပ်၏။ ဖဝံ အာရမ္မဏံ အနုသယေ ဝိညာဏမိတိ ဝိစိနိယတိ။ ပေဋကော။၃၁၃။

ဝိစိနိဿတိ (ကြိ) [ဝိ+စိ+နာ+ဿတိ။ဣ-လာ။] စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-လတ္တံ့။ ဂမ္ဘီရံ နိပုဏံ အတ္ထံ၊ ဉာဏေန ဝိစိနိဿတိ။ အပ၊၁။၉၇။

ဝိစိနိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဿာမ။ ဣ-လာ။] စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-ကုန်အံ့၊ ရှာ-ရှာဖွေ-ရှာမှီး-ကုန်အံ့။ (သျ)။ "ပါရမိယော ဝိစိနိဿာမ" တိ နိသိန္နကာလေ ယာနိ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ပညာယန္တိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။

ဝိစိနိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + သာမိ] ဝိစိနာမိ - ကြည့်။

ဝိစိနေ¹ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + တိ] စူးစမ်း- ဆင်ခြင်-၏။ ယောနိသော ဝိစိနေ ဓမ္မံ (အံ၊၂။၃၉၇) န္တိ ဥပါယေန စတုသစ္စဓမ္မံ ဝိစိနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။

ဝိစိနေ² - ဝိစိနေယျ (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + ယျ] စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-ပွားများ-ရာ၏။ ယောနိသော ဝိစိနေ ဓမ္မံ (မ၊၃။၃၀၆။ သံ၊၂။ ၃၁) န္တိ ဥပါယေန ပဉ္စက္ခန္ဓ ဓမ္မံ ဝိစိနေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဝိစိနေယျာတိ ဝီမံသေယျ၊ ဘာဝေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၁၉။

ဝိစိနောတိ (ကြိ) [ဝိ + စိ + ဏု + တိ။ ကစ္စည်း။၄၄၈။ ဝိစိနာတိ-ကြည့်။] ဝိစိနာတိ- ကြည့်။ ပစ္စာ မဟာကိရိယစိတ္တေဟိ တံ တံ အတ္ထံ ဝိစိနောတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၄၄။

ဝိစိန္တက (တိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိစိန္တိကာ။ ဝိစိန္တက - သက္ကတပိဋ္ဌက။] အထူးသဖြင့်- ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်းစား-ဆင်ခြင်-တတ် သော၊ သူ။ လဟုံ အတ္ထံ ဝိစိန္တိကာ (ဇာ၊၁။ ၁၇၈)တိ လဟုံ ခိပ္ပံ အတ္ထံ ဝိစိန္တိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၁၆။

ဝိစိန္တန (နှ) [ဝိ + စိန္တ + ယု။ တစ်နည်း- ဝိစိန္တန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။ ဝိစိန္တန-သံ။ ဝိစိံတဏ-ပြာ။] (က) အထူးသဖြင့်-ကြံ စည်-တွေးတော -စဉ်းစား -ဆင်ခြင် -ခြင်း။ (ခ) အထူးသဖြင့်-ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်း စား-ဆင်ခြင်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (က)(ခ) တသော၀ ဓမ္မဿ ပုနပ္ပုနံ ဝိစိန္တနတာယ ဓမ္မံ အနုဝိစိန္တယံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၅။ (-က္ခတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၇)။

ဝိစိန္တယန္တ (တိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိစိန္တယန္တီ။] ကြံစည်-တွေးတော- စဉ်းစား-ဆင်ခြင်-သော၊ သူ။ သော တတ္ထ ဂန္ဒာန ဝိစိန္တယန္တော။ ဇာ၊၂။၉၇။ ပရမတ္ထံ ဝိစိန္တယ (စရိယာ။၄၁၅) န္တိ တံ ခေါ ပန ပရမတ္ထံ သစ္စံ အဝိပရိတသဘာဝံ ကတွာ စိန္တယန္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။

ဝိစိန္တယိ (ကြိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏယ + ဤ] ကြံစည်ပြီ။ ဣစ္စေဝံ ဘန္တေ တဒါ ဝိစိန္တယိံ။ ဝိမာန။၁၀၈။ ဝိစိန္တယိ (စရိယာ။၃၈၆)န္တိ တဒါ သမ်ဗြာဟ္မဏဘူတော စိန္တေသိန္တိ သတ္တာ ဝဒတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉။

ဝိစိန္တယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စိန္တ +ဏယ +တွာ။ ဝိစိန္တေတိ - မှ။] ကြံစည်-ထိုးထွင်းသိ-၍။ ဝိစိန္တယိတွာ (ဇာ၊၁။၁၆၀)တိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ စိန္တာဝသေန ပဝတ္တပဋိဝေဓော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။

ဝိစိန္တိတ (တိ) [ဝိ + စိန္တ + တ။ ဝိစိန္တိတ-သံ။ ဝိစိံတိအ-ပြာ။] အထူးသဖြင့်-ကြံစည်-တွေး တော-စဉ်းစား-ဆင်ခြင်-အပ်သော။ ယထာ ယထာ မေ မနသာ ဝိစိန္တိတံ။ နေတ္တိ။၁၂၁။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၅)။

ဝိစိန္တေတိ (ကြိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏေ + တိ။ ဝိစိန္တယတိ-သံ။ဝိစိံတေဣ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထူးသဖြင့်-ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်းစား- ဆင်ခြင်-ကြံဆ-တတ်၏။ ဝိစိန္တေတိ ဇနော သဗ္ဗော။ သုတ္တနိ။၄၃၃။ စူဠနိ။၅။ က္ခတိ တာလော ဝိစိန္တေတိ။ ဓမ္မ။၅၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၉)။

ဝိစိန္တေတုံ (ဗျ) [ဝိ + စိန္တ + ဏေ + တုံ] ကြံ စည်ခြင်းငှါ။ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ အတ္ထံ ဟိတံ ဝိစိန္တေတုံ သမတ္ထံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၇။

ဝိစိန္တေန္တ (တိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏေ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိစိန္တေန္တီ။] အထူးသဖြင့်-ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်းစား-ဆင်ခြင်-ကြံဆ -တတ်သော၊ သူ။ စိတ္တေန ဒိဋ္ဌိ စိန္တေန္တော ဝိစိန္တေန္တော။ မဟာနိ။၁၃၇။

ဝိစိန္တေမိ (ကြိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏေ + မိ] ဝိစိန္တေတိ - ကြည့်။ အဟမ္ပိ ကောကိနီ ဝိစိန္တေမိ။ ထေရီ။၄၂၇။ ထေရီဋ္ဌ။၂၇၀။

ဝိစိန္တေသိ (ကြိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏေ + ဣ] ဝိစိန္တေတိ - ကြည့်။ ဒိသွာနေဝံ ဝိစိန္တေသိ။ အပ၊၂။၂၂၆။ ထေရီဋ္ဌ။၁၃၆။ တတ္ထ ဌတွာ ဝိစိန္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ အဘိဋ္ဌ၁။၄၂။

ဝိစိန္တေသုံ (ကြိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏေ + ဥံ] ဝိစိန္တေတိ - ကြည့်။ ဇရဂ္ဂဝေါ ဝိစိန္တေသုံ၊ ဝရမှာကံ ဘုသာမိဝ။ ဇာ၁။၈၆။ ဇာဋ္ဌ၁။၂၇၈။

ဝိစိန္တေဟိ (ကြိ) [ဝိ + စိန္တ + ဏေ + ဟိ] ဝိစိန္တေတိ - ကြည့်။ တဒေဝ တွံ ဝိစိန္တေဟိ။ ဇာ၂။၃၇၂။ ဇာဋ္ဌ၇။၃၇၂-၃။

ဝိစိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + စိ + ယ + တေ။ ဝိစိနာတိ-မှ။] စိစစ်-ရွေးချယ်-အပ်၏။ ကိံ ကေန ဝိစိယတီတိ ဝိစာရဏာယံ အာဟ။ နေတ္တိဋ္ဌ။ ၁၁။

ဝိစိယန္တ (တိ) [ဝိ + စိ + ယ + မာန။ မာန-ကို အန္တ-ပြု။] ဝိစိယမာန-ကြည့်။ ဝိစိယန္တံ ယုဇ္ဇတိ။ ပေဋ္ဋကော။၁၁၃။

ဝိစိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + စိ + ယ + အန္တေ။ ဝိစိနာတိ-မှ။] စိစစ်-ရွေးချယ်-အပ်ကုန်၏။ ဝိစိယန္တိ ဧတေန တွေ ဝါ ပဒပဉှာဒယော ------------ ဝိစယော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၅။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၊၂၉)။

ဝိစိယမာန (တိ) [ဝိ + စိ + ယ + မာန] စိစစ် - ရွေးချယ် - အပ်သော (သုတ်ပုဒ်)။ ဝိစိယမာနသဿ သုတ္တပဒဿ အနုရူပတော သုတ္တန္တရပဒါနိပိ ------------ အာနေတွာ ဝိစေတဗ္ဗာနိ။ နေတ္တိဋ္ဌ၂။ (-နေတ္တိဋီ။၄၈)။

ဝိစိရတိ (ကြိ) [ဝိ + စိရ + အ + တိ။ စိရ ဝိကိရဏေ - ဟု ဓာတ်နက်ကြားသင့်၏။ ဘူဝါဒိ။ ခီရတရင်္ဂိနီ , ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ-တို့၌ ကား စိရ (စိရ္) ဟိံသာယံ-ဟု သွာဒိဂိုဏ်း၌ သာ လာ၏။] ဖြန့်ဖြူး၏၊ အလျှုပေး၏။ ပကိရေတီတိ ဒါနဝေ ဝိစိရတိ ပကိရန္တော ဝိယ ဝါ ဒါနံ ဒေတိ။ သံဋ္ဌ၁။၁၅၃။

ဝိစုဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + စုဏ္ဏ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၀၂။ ဝိစူဏ - သံ။] (၁) အထူးသဖြင့် မုန့်မုန့် ညက်ညက် ပြုအပ်သော။ (၂) အထူး သဖြင့် မုန့်မုန့် ညက်ညက် ကြေသော။ (၁) ဂါမနိဂမေ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏေ ကာတုံ သမတ္ထာပိ။ အပဋ္ဌ၁။၈၆။ ဇာဋ္ဌ၁။၈၄။ (၂) ဥစ္ဆုရသေ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကတွာ ဋ္ဌိတကသင်္ဍ သန္နာယ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၃။

ဝိစုဏ္ဏယတိ (ကြိ) [ဝိ + စုဏ္ဏ + ဏယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၀၂။ ဝိစူဏယတိ - သံ။] အထူးသဖြင့် မုန့်မုန့် ညက်ညက် ပြုအပ်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစုဏ္ဏယိံသု (ကြိ) [ဝိ + စုဏ္ဏ + ဏယ + ဥံ] အထူးသဖြင့် မုန့်မုန့် ညက်ညက် ပြုအပ် ကုန်ပြီ။ “ အမှာကံ ဝေရီ ”တိ ဝိစုဏ္ဏယိံသု။ အံဋ္ဌ၁။၁၈။

ဝိစုဏ္ဏိက (တိ) [ဝိစုဏ္ဏ + ဣက] အထူးသဖြင့် မုန့်မုန့် ညက်ညက် ရှိသော။ ပိစုဏ္ဏိကံ ကတွာ ထောကံ အာကဖိတွာ တီရေ ခိပိ။ အံဋ္ဌ၁။၁၈။

ဝိစုဏ္ဏိတ (တိ) [ဝိ + စုဏ္ဏ + တ။ ဝိစူဏိတ-သံ။] အထူးသဖြင့်-မုန့်မုန့် ညက်ညက်ပြု-ကြိတ်ချေ-အပ်သော။ ဒတ္တကော ဒိဇော

ရထဝေဂေန ဝိစုဏ္ဏိတော မာ နဿိ။ မဓ္ဓူ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈)။

ဝိစုဏ္ဏိတမက္ခိတ (တိ) [ဝိစုဏ္ဏိတ + မက္ခိတ] အထူးသဖြင့် - မုန့် မုန့် ညက်ညက် ပြု-ကြိတ်ချေ-အပ်သည်ဖြစ်၍ (တံတွေးစသည်တို့ဖြင့်) လိမ်းကျံအပ်သော။ သော ဇဝံ ဝိစုဏ္ဏိတမက္ခိတော ----- ပရမဇေဂုစ္ဆဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၉။

ဝိစုဏ္ဏိယမာန (တိ) [ဝိ + စုဏ္ဏ + ယ + မာန] အထူးသဖြင့်-မုန့် မုန့် ညက်ညက်ပြု-ကြိတ်ချေ-အပ်သော။ နရကသတ္တဿ ဝိယ စ သယ်ာင္ကု (တ) ပဗ္ဗတေ ဝိစုဏ္ဏိယမာနဿ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၆၁။

ဝိစုဏ္ဏေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စုဏ္ဏ + ဏေ + တွာ] အထူးသဖြင့်-မုန့်မုန့် ညက်ညက်ပြု-ကြိတ်ချေ-၍။ ပရဂုဏေ နိပိသိတွာ ဝိစုဏ္ဏေတွာ ဇသာ လာဘမဂ္ဂနာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉။

ဝိစေတ (တိ) [ဝိ + စေတ။ ဝိစေတသ်-သံ။] (၁) (မိမိအကျိုးစီးပွား, သူတစ်ပါးအကျိုးစီးပွားမှ) ကင်းသော-စိတ်-အကြံ-ရှိသော၊ အကြံအစည်မရှိသော။ (၂) ပျံ့လွင့်သောစိတ်ရှိသော၊ စိတ်ပျံ့လွင့်သော၊ သူ။ (၁) (၂) ဇဝံ ခွါဟံ ဘန္တေ ဥမ္မတ္တော၊ ဇဝံ ဝိစေတော။ သံ၊ ၃။၃၉၀။ ဝိစေတောတိ ဝိဂတစိတ္တော ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ဝါ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။(ဒီ၊၂။၂၇၅)။

ဝိစေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ +စိ+တဗ္ဗ။ ဝိစေတဝျ-သံ။] စုံစမ်း-စိစစ်-စစ်ဆေး-ရွေးချယ်- အပ်သော။ ပဥ္စ ပုစ္ဆိတေန ကတိ ပဒါနိ ပဥ္စေဟိ ပဒသော ပရိယောဂါဟိတဗ္ဗံ ဝိစေတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ။၂၀။ ဝိစေတဗ္ဗံ ဝီမံသိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၁၉။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂)။

ဝိစေတုံ (ဗျ) [ဝိ + စိ + တုံ။ ဝိစိနာဘိ-မှ။] စိစစ် - ရွေးချယ် - ခြင်းငှါ။ ပဿိတဗ္ဗံ နိဒ္ဒါရေတွာ ဝိစေတုံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉။

ဝိစေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စိ + တွာ] စိစစ်-ရွေးချယ်-၍။ ယုတ္တိတော ဝိစေတွာ အညာတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၀။

ဝိစေယျ[1] (တိ) [ဝိ + စိ + ဏျ။ ဝိစေယ-သံ။] စိစစ်-ရွေးချယ်-အပ်သော။ ဝိစိနိတဗ္ဗန္တိ ဝိစေယျံ။ နီရုတ္တိ။၅၃၃။

ဝိစေယျ[2] (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + စိ + တွာ] (၁) စိစစ်-စစ်ဆေး-ရွေးချယ်-၍။ (၂) ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-၍။ (၃) စွေစောင်း-မျက်စောင်းထိုး-၍။ (၁) ဝိစေယျဒါန - ကြည့်။ (၂) ဝိစေယျာ (သုတ္တနိ။၃၅၈)တိ အနိစ္စာဒိဘာဝေန သမ္မသိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ ဝိစေယျာ (ပေတ။၁၆၀)တိ ဝိစိနိတွာ၊ ပုညက္ခေတ္တံ ပညာယ ဥပပရိက္ခိတွာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၃၁။ (၃) ဝိစေယျပေက္ခိတာ-ကြည့်။

ဝိစေယျ[3] (ကြိ) [ဝိ + စိ + နာ + ဇယျ။ နာ-ချေ။] ဆင်ခြင်-သိ-ရာ၏။ ဝေဒါနိ ဝိစေယျ ကေဝလာနိ။ မဟာနိ။၇၂။ မဂ္ဂဘာဝနာယ ကိစ္စတော အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိစေယျ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

ဝိစေယျဒါန (န) [ဝိစေယျ + ဒါန] စိစစ်-ရွေးချယ် - ၍ ပေးလှူအပ်သော အလှူ။ ဝိစေယျဒါန (သံ၊၁။၂၀)န္တိ ဝိစိနိတွာ ဒိန္နဒါနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ (ယင်းပုဒ်ကို ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၆၁-တို့၌ သမာသ်ပုဒ်အနေဖြင့် တွေ့ရှိရသောကြောင့်လည်းကောင်း, နီတိ၊သုတ္တ။ ၆၇၉-ကိုထောက်၍လည်းကောင်း သမာသ်ပုဒ်ယူ၍ မြန်မာပြန်ဆိုပါသည်။)။

ဝိစေယျပေက္ခိတု (ပု) | ဝိစေယျ + ပ + ဣက္ခ + တု | ခွေစောင်း-မျက်စောင်းထိုး-၍ ကြည့်သော၊ သူ။ (အမျက်ဖြင့် တစိမ်းစိမ်း ကြည့်တတ်သည်။ နေရင်း၊သျှ။)။ န စ ပန ဝိစေယျပေက္ခိတာ (ဒီ၁၊၁၃၆)တိ ဝိစေယျပေက္ခိတာ နာမ ယော ကုဇ္ဈိတွာ ယဒါ နံ ပရော ဩလောကေတိ၊ တဒါ နိမ္မီလေတိ၊ န ဩလောကေတိ၊ ပုန ဂစ္ဆန္တံ ကုဇ္ဈိတွာ ဩလောကေတိ၊ ဧဝရူပေါ နာဟောသိ။ ဒီဋ္ဌ၁၊၁၁၉။ ဝိစေယျပေက္ခိတာတိ ဥဇုကံ အနောလောကေတွာ ဒိဋ္ဌိပါတံ ဝိစာရေတွာ ဩလောကေတွာ၊ တေနာဟ " ယော ကုဇ္ဈိတွာ" တိအာဒိ။ ဒီဋီ၁၊၁၂၁။

ဝိစေသာတိ • ဝိစ္စေသာတိ (ကြိ) | ဝိ + စိ + နာ + သာတိ | အထူးသဖြင့်-ထိုးထွင်း၍-သိလတ္တံ့၊ မျက်မှောက်ပြုလတ္တံ့။ ဝိစိနာတိ (၄) ကြည့်။

ဝိစ္စုတ (တိ) | ဝိ + စု + ဏေ + တ။ ဝိစုတ-သံ။ သက္ကတ အလို စု ဓာတ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် စ-၌ ဒွေဘော်ပြုရသည်။ | ရွေ့လျော-ကင်းကွာ-စေအပ်သော။ ပုန ဝိစ္စုတာ တယာ(ဇာ၂၊၄၃၀)တိ ပုန တယာ ဝိယုတ္တာ သာဝတ္ထဒုက္ခဝိပါကာနေတာနိ န ကတ္တဗ္ဗာနိ။ ဇာဋ္ဌ၅၊၄၃၀။

ဝိစ္စေသာတိ (ကြိ) | ဝိ + စိ + နာ + သာတိ | ဝိစေသာတိ - ကြည့်။

ဝိစ္စောဇသ (ပု) | ဝိဥ + ဩဇ + အ။ သ-လာ။ ဝိဉောဇ-ကြည့်။ | သိကြား နတ်မင်း။ ကေစိ " ဣန္ဒ အာဂစ္ဆ "တိအာဒိနာ ဝိစ္စောဇသံ အဝှါယန္တိ။ (သျှ၊မူ) ဥဒါနဋ္ဌ၊၆၈။

ဝိစ္ဆဒ္ဓယတိ • ဝိစ္ဆဒ္ဒေတိ (ကြိ) | ဝိ + ဆဒ္ဒ + ဏယ + တိ။ ဝိ + ဆဒ္ဒ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၉။ ဝိစ္ဆဒယတိ - သံ။ ဝိစ္ဆဒ္ဒေက္က-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ၊ | ဖရိုဖရဲ ပစ်ချသည်၏အစွမ်းဖြင့် စွန့်ပစ်၏၊ ဖရိုဖရဲဖြန့်ကျဲ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစ္ဆ (ဆ) ဍ္ဍယမာန (တိ) | ဝိ + ဆဍ္ဍ + ဏယ+ မာန | ဖရိုဖရဲ ပစ်ချသည်၏အစွမ်းဖြင့် စွန့်ပစ်-ဖရိုဖရဲဖြန့်ကျဲ-သော။ ဝိစ္ဆဍ္ဍယမာနော (မ၂၊၃၃၉)တိ ဝိကိရန္တော။ မဋ္ဌ၃၊၂၆၇။ ဝိဆဍ္ဍယမာနော ဥဒကဿ ဝိက္ခိပနဝသေန ဆဍ္ဍယမာနော။ မဋီ၃၊၁၇၈။

ဝိစ္ဆတိ (ကြိ) | ဝိစ္ဆ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၉။ ဝိစ္ဆယတိ-သံ။ | (၁) သွား၏။ (၂) ဖြတ်၏။ (၁) ဝိစ္ဆ ဂတိယံ ဝိစ္ဆတိ။ နီတိ၊ ဓာတု၊၃၉။ (၂) ဝိစ္ဆော ဆေဒဂတျံ။ဓာတွတ္ထ။

ဝိစ္ဆဒ (ပု) | ဝိ + ဆဒ။ ဝိစ္ဆဒ-သံ။ | ဖုံးလွှမ်း-ပိတ်ပင်- တားမြစ်- ဖြေးယှက်- တတ်သော အကုသိုလ်တရားတို့မှ ကင်းသော (ဘုရား)။ အထ ဝါ ဝိဝဋ္ဋော စ ဝိစ္ဆဒေါ စာတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ၊ ဝဋ္ဋရဟိတော ဆဒနရဟိတော စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၁၊၂၂၃။ မဋ္ဌ၃၊ ၂၅၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ၂၊၁၇၁။ (- သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂၊ ၂၄၃။ မဋီ၃၊၁၆၉)။

ဝိစ္ဆန္ဒ (ပု) | ဝိ + ဆန္ဒ။ ဝိစ္ဆန္ဒ-သံ။ | တပ်မက်-တပ်နှစ်သက် - မှုကင်းခြင်း။ ကာယေ ဝိစ္ဆန္ဒော ကာယဝိစ္ဆန္ဒော၊ ကာယဝိစ္ဆန္ဒံ ဥပ္ပါဒေတီတိ ကာယဝိစ္ဆန္ဒနိယာ။ ပါရာ၊ ယော။ ၁၈၄-၅။

ဝိစ္ဆန္ဒန (ပု) | ဝိ + ဆန္ဒ + ယု။ ဆန္ဒ ဣစ္ဆာယံ။ ပါကတ၊ ဓာန်။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိစ္ဆန္ဒနာ -သက္ကတ ပိဋ္ဌက။ | တပ်မက်-တပ်နှစ်သက်-မှုကင်းခြင်း။ ဝိစ္ဆန္ဒနုပ္ပါဒနကထာ-ကြည့်။

ဝိစ္ဆန္ဒနိယ (တိ) | ဝိစ္ဆန္ဒန + ဣယ၊ ပါ ဝိစ္ဆန္ဒ +ဣယ။ န - အက္ခရာလာ။ ပါရာ၊ ယော။၁၈၄-၅။ | တပ်မက် - တပ်နှစ်သက် - မှုကင်းခြင်းကို

ဖြစ်စေတတ်သော။ ကာယဝိဿဇ္ဇနိယကထ (ဝိ၊၅၊၂။၂။ သံ၊၅၊၃။၂၉၆) န္တိ ------------- ကရဇကာယေ ဝိဿဇ္ဇနုပ္ပါဒနကထံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၉။ ကာယဝိဿဇ္ဇနိယ-ကထန္တိ ကာရဇကာယေ ဝိရာဂုပ္ပါဒနကထံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၆။

ဝိဿဇ္ဇနုပ္ပါဒနကထာ (ထီ) [ဝိဿဇ္ဇန + ဥပ္ပါဒန + ကထာ] တပ်နှစ်သက်မှု ကင်းခြင်းကိုဖြစ် စေတတ်သော တရားစကား။ ဝိဿဇ္ဇနိယ-ကြည့်။

ဝိဿယတိ (ကြိ) [ဝိ ဿ + ဏယ + တိ။ ဝိဿယတိ-သံ။] (၁) ပြောဆို၏။ (၂) ထွန်း တောက်ပ၏။ (၁) ဝိဿ ဘာသာယံ။ ဝိဿေတိ။ ဝိဿယတိ။ နီ၊တိ၊ဓာတု။၂၉၄။ (၂) ဝိဿယတိ။ ဓာတွတ္ထ။

ဝိဿာ[၁] (ထီ) [ဝိ + ကုဿာ။ ဗျာပိတုမိဿာ ဝိဿာ။ ရှု။၃၇၁-နှာ။ ဝိပါ-သံ။ ဝိ + အာပ် + သန်။ ဤ- ပြု။ အ - ရဿပြု။ အာပစ္စည်းသက်။ ကောတ္ထုဘာ။] (ကွဲပြားသော အနက်တို့ကို နှံ့စေခြင်းငှါ) ၂-ကြိမ်, ၃-ကြိမ် ရွတ်ဆိုခြင်း။ ဂါမေ ဂါမေ ဇလံ အတ္ထိ - စသည်တည်း။ နာနာဓိကရဏာနံ တု၊ ဝတ္တုမေကက္ခဏာမှိ ယာ။ ကုဿတော ဗျာပိတုံ ကုဿာ၊ သာ ဝိဿာတိ ပကိတ္တိတာ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၅၄။ ဗျာပေတဗ္ဗသ ဟိ ဗျာပကေန ဂုဏကိရိ-ယာဒဗ္ဗေန ဗျာပနိဿာယ ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ ဝစနံ ဝိဿာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၇။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၆၅)။

ဝိဿာ[၂] (ထီ) [ဝိသ + ဆ + အာ] ဝင်ခြင်း။ ဝိသနံ ဝိဿာ။ ကစ္စည်း။ ၆၃၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၅၀။

ဝိဿာလောပဝစန (နပ) [ဝိဿာ + လောပ + ဝစန] ဝိဿာပုဒ်ကျေသော သဒ္ဒါ။ အတ္တနောတိ ဟေတံ ဝိဿာလောပဝစနံ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၀။

ဝိဿာဝစန (နပ) [ဝိဿာ + ဝစန] ဝိဿာသဒ္ဒါ။ ဗျာပိတဘာဝဒဿနတ္ထဉ္စိ ဝိဿာဝစနံ ကတံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၄။

ဝိဿာသမာသ (ပု) [ဝိဿာ + သမာသ] ဝိဿာ-သမာသ် ။ န ဟိ ဝိဿာသမာသော လောကိ-ကေဟိ အဘိမတောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၂။

ဝိဿိက (ထီ၊ပု) [ဝိဿ + ဏကွ။ ဓာန်၊ ဋီ။၆၂၁။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၉။ ဝိဿ + ကိက။ ဝိဿတိ ယာတီတိ ဝိဿိကော။ ဏွာဒိ။၂၁။ (ပု) ဝဂိက-သံ။ ဝိဿူ၊ ဝိဿူအ၊ ဝိဿုအ၊ ဝိဿိအ၊ ဝိဿုအ-ပြာ။ (ပု) ဝိဿူ၊ ဝိဿူက - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကင်းမြီးကောက်၊ ကင်းပုဇွန်။ (၂) ၁၂- ရာ သီတွင် ဗြိဿာရာသီ။ (၁) ဗဟုပ္ပဒံ နာမ ဝိဿိကာ သတပဒီ ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာ။ ဝိ၊ ၁။၆၅။ (-ဝိ၊၃။၂၈၈။ ဝိ၊၄။၂၄၅၊၂၉၂)။ ဝိဿိကော ဝါ မံ ဍံသေယျ။ အံ၊၂။၈၉။ (၂) အာဒိနာ ဥသဘ (ပ) ဝိဿိကဓနုမကရ-ကုမ္ဘမီနေ သင်္ဂဏှာတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁။

ဝိဿိကင်္ဂပဋ (တိ) [ဝိဿိက + အင်္ဂ + ပဋ] ကင်းမြီးကောက်၏ အင်္ဂါနှင့်သက်ဆိုင်သော ပြဿနာ၊ ကင်းမြီးကောက်၏ အင်္ဂါပြဿနာ။ ဝိဿိကင်္ဂပဋ။ မိလိန္ဒ။၃၇၈။

ဝိဿိကနင်္ဂုဋ္ဌသဏ္ဌာန (နပ) [ဝိဿိက + နင်္ဂုဋ္ဌ + သဏ္ဌာန] ကင်းမြီးကောက်၏ အမြီးပုံ သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဝိဿိကာဠိက-ကြည့်။

ဝိဿိကနဋ (ပု) [ဝိဿိက + နဋ] ကင်းမြီးကောက် လက်မ။ ဝိဿိကနဋောပိ ကက္ကဋကနဋောပိ၊ သော ရတ္တဝဏ္ဏော ဟောတိ။ ဇာ၊၅၊၄။၁၄၄။

ဝိဿိကဝဏ္ဏ (ပု) [ဝိဿိက + ဝဏ္ဏ] ကင်းမြီး ကောက်၏-အသွင်-သဏ္ဌာန်။ ဝိဿိကဝဏ္ဏေန ဝါ ဒိဿတိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၃။

ဝိစ္ဆိကဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဝိစ္ဆိကာ + ဝိဇ္ဇာ] ကင်းမြီးကောက်-ခဲ-ထိုး-သောအနာကို ဆေးကုသောအတတ်။ ဝိစ္ဆိကဝိဇ္ဇာ (ဒီ၊၁၊၉)တိ ဝိစ္ဆိက-ဒဋ္ဌတိကိစ္ဆနဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၈။

ဝိစ္ဆိကဝိသပဋိဃာတ (ပု) [ဝိစ္ဆိက + ဝိသ + ပဋိဃာတ] ကင်းမြီးကောက် အဆိပ်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဝိစ္ဆိကဝိသပဋိဃာတာယ စ သပ္ပိ ဘေသဇ္ဇံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၉၉။

ဝိစ္ဆိကာဠ (ပု) [ဝိစ္ဆိကာ + အဠ] ကင်းမြီးကောက်အမြီး။ ဝိစ္ဆိကာဠိကာ - ဒေါင်ကွင်းကြည့်။

ဝိစ္ဆိကာဠိက (တိ) [ဝိစ္ဆိကာ + အဠ၊ ဝိစ္ဆိကာဠ+ ဣက] ကင်းမြီးကောက်အမြီးနှင့်တူသော သဲကြိုး-ရှိ-တပ်-သော၊ ကင်းမြီးကောက်အမြီး ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသည့် သဲကြိုးတပ်သော (ဘိနပ်)။ ဝိစ္ဆိကာဠိကာ ဥပါဟနာယော မာရေန္တို၊ဝိ၊၃၊၂၇၃၊ ဝိစ္ဆိကာဠိကာပိ တတ္ထေဝ ဝိစ္ဆိကနင်္ဂုဋ္ဌသဏ္ဌာနေ ဝဒ္ဓေ ယောဇေတွာ ကတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊၃၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၅။ ဝိစ္ဆိကာယ အဠော ဝိစ္ဆိကာဠော၊ သော ဝိယ ဝဒ္ဓိကာ ဧတာသန္တိ ဝိစ္ဆိကာဠိကာတိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ အဠသဒ္ဒေါ "အဠစ္ဆိန္နော" တိအာဒီသု အင်္ဂုဋ္ဌဝါစကော၊ ဣဓ ပန နင်္ဂုဋ္ဌဝါစကော၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ " နင်္ဂုဋ္ဌသဏ္ဌာနေ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၃၃၇။

ဝိစ္ဆိဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဆိဒိ + တွာ။ ဝိစ္ဆိဒျ-သံ။] ပြတ်၍။ အန္တရန္တရာ ဝိစ္ဆိဇ္ဇ ပဝတ္တိယမာနာ ပရိဘာသာ ပရိပုဏ္ဏာ နာမ န ဟောတိ ခဏ္ဍာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၃၇။

ဝိစ္ဆိဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၂၆။] ပြတ်၏။ ဇီဝိတိန္ဒြိယဝိစ္ဆေဒေန သောပိ ဝိစ္ဆိဇ္ဇတီတိ န ပါဏာတိပါတဿ အသမ္မဝေါ။ ဋီကာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၂၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။ အနုဋီ၊၂။၂၀၉)။

ဝိစ္ဆိဇ္ဇမာန (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ယ + မာန] ပြတ်သော။ ဝိစ္ဆိဇ္ဇမာနမ္ပိ ဂဟေတွာ ပဝေဏီတိ ဝုစ္စမာနေ။ အနုဋီ၊၂။၂၇။

ဝိစ္ဆိတ (တိ) [ဝိစ္ဆ + တ။ ဝိစ္ဆ ဝိနာသေ မရဏေ စ။ ပါကတ၊ဓာန်။] ပျက်စီး-သေလုမျောပါး ဖြစ် - သော။ သော ဧကံ သေနိ္ဒပုတ္တံ ရောဂေန ဝိစ္ဆိတံ တိကိစ္ဆန္တော။ အပ ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝိစ္ဆိတ္တိ (ထီ) [ဝိ + ဆိဒိ + တိ။ ဝိစ္ဆိတ္တိ-သံ၊ ပြာ။] တန်ဆာဆင်ခြင်း, လိမ်းကျံခြင်း အစရှိသည် တို့ကို တားမြစ်ခြင်း၊ (မိန်းမတို့) စံပယ်ခြင်း၊ အသွင်အပြင် ပြုပြင်စီရင်ခြင်း။ လီလာ ဝိလာသော ဝိစ္ဆိတ္တိ။ --------- အာဘရဏာဝိလေပနာဒီနံ --------- သခီနံ ပယတနေ ဝါရဏံ ဝိစ္ဆိတ္တိ။ ဓာန်ဋီ။၁၃၃-နှာ။

ဝိစ္ဆိဒ္ဒ (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ဒ။ နီတိ၊ဓာတု။၂၂၆။ ဏွာဒိ။ ၉၅။ ဝိစ္ဆိဒြ - သက္ကတပိဋက။] ဓား လက်နက်တို့ဖြင့်-နှစ်ဖြာ-နှစ်ပိုင်း -ဖြတ်အပ်သော (သူသေကောင်)။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒက (၁)ကြည့်။

ဝိစ္ဆိဒ္ဒက (တိ) [ဝိစ္ဆိဒ္ဒ + က] (၁) ဝိစ္ဆိဒ္ဒက-အသုဘ-- (က) (ဓားလက်နက်တို့ဖြင့်) နှစ်ဖြာ-နှစ်ပိုင်း-ဖြတ်အပ်သော (သူသေကောင်)။ (ခ) စက်ဆုပ်ဖွယ်-နှစ်ဖြာ-နှစ်ပိုင်း-ဖြတ်အပ်သော (သူသေကောင်)၊ (၂) ဝိစ္ဆိဒ္ဒကအသုဘကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်။ (၃) ယင်းဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့၌ ရအပ်သော ဝိစ္ဆိဒ္ဒက ဈာန်။ (န) (၄) ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသုတ်။ (အထူးအားဖြင့် ဝိစ္ဆိဒ္ဒကအသုဘသည် ခန္ဓာကိုယ်၌ အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ အပေါက်အခေါင်းမရှိ၊ တစ်လုံးတစ်ခဲတည်းဟု စွဲမှတ်၍ တပ်မက်သော

ရာဂရှိသောသူအား လျော်ကပ်သော ရာဂ ငြိမ်းဆေးဖြစ်၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄)။ (၁) (က) (ခ) ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ဓ၊။၆၈။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒံ ဝုစ္စတိ ဒွိဓာ ဆိန္ဒနေန အပမာရိတံ၊ ဝိစ္ဆိဒ္ဒမေဝ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိစ္ဆိဒ္ဒန္တိ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၃။ (၂) (၃) ဣမာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတ- ကာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာနမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓဈာနာနမ္ပိ ဧတာနေဝ နာမာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄။ (၄) သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂ - သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၃။၁၁၅။

ဝိစ္ဆိဒ္ဒကပဋိကူလ (တိ) [ဝိစ္ဆိဒ္ဒက + ပဋိကူလ] (ဓားလက်နက်တို့ဖြင့်) နှစ်ဖြာ-နှစ်ပိုင်း-ဖြတ် အပ်သည်ဖြစ်၍ စက်ဆုပ် ရွံရှာဖွယ်ရှိသော။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကပဋိကူလံ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကပဋိကူလန္တိ မနသိ- ကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၅။

ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာ (ထီ) [ဝိစ္ဆိဒ္ဒက + သညာ။ ဥဒ္ဓုမာတကသညာနှင့် ယှဉ်ကြည့်။] (က) ဝိစ္ဆိဒ္ဒကအသုဘနိမိတ်၌ (အပ္ပနာ၏အစွမ်း ဖြင့်) ဖြင်သော သညာ။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကအသုဘ နိမိတ်၌ ဖြစ်သော (ပဋ္ဌမဈာန်နှင့်တကွဖြစ် သော) သညာ၊ ထိုသညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း- သော ဈာန်၊ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကဈာန်။ (ခ) “ ဝိစ္ဆိဒ္ဒက, ဝိစ္ဆိဒ္ဒက” ဟု ပွားများသောသူအားဖြစ်သော သညာ၊ ထိုသညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း-သော ဥပစာရဈာန်။ (က)ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညံ ဥဒ္ဓုမာတ- ကသညံ။ ဒီ၊၃။၁၈၉။ အဋ္ဌိကသညာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၃), အသုဘသညာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈) , ဥဒ္ဓုမာတကသညာသဟဂတ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃) တို့လည်းကြည့်။ (ခ) ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ။ သံ၊၃။၁၁၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၄၈)။

ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာသဟဂတ (တိ) [ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာ+ သဟဂတ] ဝိစ္ဆိဒ္ဒကအသုဘနိမိတ်၌ အပ္ပနာ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော သညာ- ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာ - နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ဓ၊။၆၈။

ဝိစ္ဆိန္ဒ (ပု) [ဝိ + ဆိဒိ + အ။ ဝိစ္ဆေဒ - သံ။ ဝိစ္ဆေအ-ပြာ။] ပြတ်-ဖြတ်-ခြင်း။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစ္ဆိန္ဒဇနန (နံ) [ဝိစ္ဆိန္ဒ + ဇနန] (ရတနာသုံး ပါး၌ဖြစ်သော သဒ္ဓါတရား၏) ပြတ်-ဖြတ်- ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဝိစ္ဆိန္ဒဇနနတ္ထံ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၈) န္တိ ရတနတ္တယသ ဒ္ဓါယ ဝိစ္ဆိန္ဒဿ ဥပ္ပါဒနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၀။

ဝိစ္ဆိန္ဒတိ (ကြိ) [ဝိ + ဆိဒိ + အ + တိ။ ဝိစ္ဆိန္ဒတိ - သံ။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒဣ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (အပိုင်းအပိုင်း) ဖြတ်၏။ (၂) ဖြတ်၏။ (၃) ဖျက်ဆီး-ပယ်ဖျောက်-၏။ (၄) စွန့်၏၊ ကင်းအောင် ပြု၏။ (၅) မပြောမဆို။ (၁) (အပိုင်းအပိုင်း) ဖြတ်၏။ ယထာ နံ သော ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဝိစ္ဆိန္ဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၂။ (-ဝဇိရ၊ ၄၆၂။ ဝိမတိ ၊ ၂။၁၂၇)။ (၂) ဖြတ်၏။ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ (၂) ကြည့်။ (၃) ဖျက်ဆီး-ပယ် ဖျောက်-၏။ ဆိန္ဒတီတိ ဝိစ္ဆိန္ဒတိ၊ ပဝတ္တိတုံ အဒေန္တော ပဋိဟနတီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၈။ (-မဟာနိ။ ၂၄၁)။ (၄) စွန့်၏၊ ကင်းအောင်ပြု၏။ ဝိစ္ဆိန္ဒေတိ-ကြည့်။ (၅) မပြောမဆို။ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ (၄) ကြည့်။

ဝိစ္ဆိန္ဒန[၁] (နံ) [ဝိ + ဆိဒိ + ယု။ ဝိစ္ဆေဒန-သံ။ ဝိစ္ဆေအဏ-ပြာ။] (၁) ပယ်-ဖြတ်-ခြင်း။ (၂) ပယ်-ဖြတ်-ရာ(အချိန်)။ (၁) ဝိစ္ဆိန္ဒနီယ- ကြည့်။ (၂) ဝိစ္ဆိန္ဒနကာလ-ကြည့်။

ဝိစ္ဆိန္ဒန၂ (ထိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ဏေ + ယု] စွန့်-ဖြတ်-စေခြင်း။ ပရိဝိစ္ဆိန္ဒနာယာ (မဟာနိ။ ၅၈)တိ ပရေဟိ ဝိဿဇ္ဇာပနေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၈။

ဝိစ္ဆိန္ဒနကရ (တိ) [ဝိစ္ဆိန္ဒန + ကရ + အ] ပယ်-ဖြတ်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဝိစ္ဆိန္ဒနိယ-ကြည့်။

ဝိစ္ဆိန္ဒနကာလ (ပု) [ဝိစ္ဆိန္ဒန + ကာလ] ပယ်-ဖြတ်-ရာ-အချိန်-အခါ။ ဝိစ္ဆိန္ဒနကာလေ ဆိဋ္ဌမာနံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၄။

ဝိစ္ဆိန္ဒနတ္ထ (ပု) [ဝိစ္ဆိန္ဒန + အတ္ထ] ပယ်-ဖြတ်-ခြင်းဟူသောအနက်။ ဝိ-သဒ္ဒေါ ဝိစ္ဆိန္ဒနတ္ထော။ သီ၊ဋီသစ်၊၁။၃၂၉။

ဝိစ္ဆိန္ဒနိ (နီ) ယ (တိ) [ဝိစ္ဆိန္ဒန + ဣယ။ ဝိစ္ဆေဒနိယ-သံ။] (ကိုယ်၌တပ်နှစ်သက်မှုကို) ပယ်-ဖြတ်-တတ်သော၊ ဝိစ္ဆိန္ဒနိယ-လည်းကြည့်။ ကာယဝိစ္ဆိန္ဒနိယကထာဒီဟိ ဝါ ပန တေ ဝိတက္ကေ နိဂ္ဂဏှိသတီတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ ကာယဝိစ္ဆိန္ဒနိယကထန္တိ ----- ဝိစ္ဆိန္ဒနကရံ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ဝဇိရ။၁၄၅။

ဝိစ္ဆိန္ဒန္တ (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + အ + အန္တ] ဖြတ်တတ်သော၊ သူ။ မာရံ ဝိစ္ဆိန္ဒန္တဿ ပန ပယောဂေ ပယောဂေ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ (-ကခ်ါ။၂၀၈)။

ဝိစ္ဆိန္ဒမာန (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + အ + မာန] ဖြတ်သော။ ဘဝင်္ဂံ ဝိစ္ဆိန္ဒမာနာ ဝိယ အာဝဋ္ဋနကိစ္စံ သာဓယမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၈။

ဝိစ္ဆိန္ဒိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဆိဒိ + တုံ] ဖျက်ဆီး-ပယ်ဖျောက်-ခြင်းငှါ။

ဝိစ္ဆိန္ဒိတုကာမ (တိ) [ဝိစ္ဆိန္ဒိတုံ + ကမု + ဏ] ဖျက်ဆီး-ပယ်ဖျောက်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဖျက်ဆီး - ပယ်ဖျောက် - လိုသော၊ သူ။ သေနကော နာမ ဧကော ပုရိသော တံ အတိဒါနတော ဝိစ္ဆိန္ဒိတုကာမော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၁။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၉)။

ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဆိဒိ + တွာ] (၁) ဖြတ်၍။ (၂) ဖြတ်၍။ (၃) ဖျက်ဆီး-ပယ်ဖျောက်-၍။(၄) မပြော-မဆို-မူ၍။ (၁)သောဟိ ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာ-ပထေန ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ ဝိ။ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၉၄။ ဘဝင်္ဂံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ "ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ" တိ ဧဝံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ မကာရန္တာနိ ဝါ ကတွာ ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၀၃)။ (၂) အတ္တနော သရီရတော ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ပတတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၈။ (၃) ကာယာဒီနံ ဝါ ဇိမှပ္ပဝတ္တိံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဥဇုကံ နယနတောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၆၄။ သံ၊ဋီ။၂။၂၀၄။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၈)။ (၄) ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၆)တိ "ဘတ္တံ ဂဏှထာ"တိ ပဒံ အဝတွာ။ ဝဇိရ။၅၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၀။

ဝိစ္ဆိန္ဒိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဆိဒိ + တွာ] ဖြတ်၍။ ဝိစ္ဆိန္ဒိယ။ နိရုတ္တိ၊နှာ-၅၀၈။

ဝိစ္ဆိန္ဒိယမာန (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ဏေ + ယ + မာန] စွန့်-ပယ်-စေအပ်သော။ ဧဝံ ဝိစ္ဆိန္ဒိယမာနော သတ္တာရံ နိဿရတိ။ မဟာနိ။၅၈။

ဝိစ္ဆိန္ဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ဏေ + တိ] စွန့်-ဖြတ်-စေ၏၊ ယှဉ်ခြင်းကင်းသည်ကို ပြု၏။ ပရော ဝိစ္ဆိန္ဒေတိ (မဟာနိ။၅၈)တိ အညော ဝိယောဂံ ကရောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၈။

ဝိစ္ဆိန္ဒေန္တ (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိစ္ဆိန္ဒေန္တီ။] စွန့်-ပယ်-ဖြတ်-စေလိုသော။ တံ တတ္ထ ဝိစ္ဆိန္ဒေန္တီ "ကိံ တေ ကုမာ"တိ ဂါထာမာဟ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဝိစ္ဆိန္ဒေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဆိဒိ + အ + ဧယျ] ဖြတ်ရာ၏။ သန္တာနဝိစ္ဆေဒေန ဝိစ္ဆိန္ဒေယျ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။

ဝိစ္ဆိန္န (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + တ။ ကစ္စည်း။၅၈၂။ ဝိစ္ဆိန္န-သံ။ ဝိစ္ဆိဏ္ဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပြတ်သော။ (၂) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြတ်ခြင်း။ (၃) ချုပ်ပျက်ခြင်း။ (၄) ပြတ်ရာ (ဌာန)။ (၁) ဒွိဓာ ဟုတွာ ဝိစ္ဆိန္နေ ပန ဘာဂဒွယေ ကထန္တိ ? နာယံ ဒေါသော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၃၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇)။ (၂) န စ တာဝ ဆိန္နဝိစ္ဆိန္နကရဏော ဟောတီ (မဟာနိ။၁၆၅)တိ ဒဏ္ဍသတ္ထာဒီ-ဟိ ပနေန ပရသရီရံ ဒွိဓာကရဏော စ ဝိဝိဓာကာရေန ဆေဒကရဏော စ န တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၈၀။ (၃) ဝိစ္ဆိန္နံ ဝိရုဠှန္တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၇၅။ (၄) ဝိစ္ဆိန္နေ ဌာနေ တဿ ဖလဘူတံ ပဋိဗိမ္ဗရူပံ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၃။

ဝိစ္ဆိန္နက (တိ) [ဝိစ္ဆိန္န + က] ပြတ်သော။ သပ္ပိနိယာ ဝိစ္ဆိန္နကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၆။

ဝိစ္ဆိန္နဒေသ (ပု) [ဝိစ္ဆိန္န + ဒေသ] (၁) ပြတ်-ကင်း-ရာအရပ်။ (တိ) (၂) ပြတ်-ကင်း-ရာ အရပ်ရှိသော။ (၁) တေ ကတ္ထစိ ပစ္စယ-ဝသေန ဝိစ္ဆိန္နဒေသေ ပါတုဘဝန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၈၄။ အနုဋီ၊၃။၁၂၂။နေတ္တိ၊ဋီ။၆၇။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစ္ဆိန္နဒေသတာ (ထီ) [ဝိစ္ဆိန္နဒေသ + တာ] ပြတ် - ကင်း - ရာ အရပ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဟေတုဖလာနံ ဝိစ္ဆိန္နဒေသတာ ဝိဘာ-ဝနတော။ အနုဋီ၊၃။၁၂၃။

ဝိစ္ဆိန္နဒေသုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိစ္ဆိန္နဒေသ + ဥပ္ပတ္တိ] ပြတ်-ကင်း-ရာအရပ်၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဓမ္မာနံ ဝိစ္ဆိန္နဒေသုပ္ပတ္တိ န ယုတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၃။

ဝိစ္ဆုရိတ (တိ) [ဝိ + ဆုရ + တ။ ဆုရ၊ ဆေဒနေ။ ဘူဝါဒိ။ လေပနေ။ တုဒါဒိ။ ပါကတ၊ ဓာန်။ ဝိစ္ဆုရိတ-သံ။ ဝိစ္ဆုရိအ-ပြာ။] လိမ်းကျံအပ်သော။ စန္ဒနသာရဝေါသိတာတိ သာရဘူတေန ဒိဗ္ဗစန္ဒနေန ဥလ္လိတ္တာ ဝိစ္ဆုရိတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

ဝိစ္ဆေတိ (ကြိ) [ဝိစ္ဆ + ဏေ + တိ] ဝိစ္ဆယတိ-ကြည့်။

ဝိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိ + ဆိဒိ + ဏ။ နီတိ၊ဓာတု။၂၁၅။ ဝိစ္ဆေဒ-သံ။ ဝိစ္ဆေအ-ပြာ။] (၁) ပြတ်ခြင်း။ (၂) ဖြတ်ခြင်း။ (၁) ဝိဘဝံ ဝိစ္ဆေဒံ နာဘိနန္ဒတိ န ပတ္ထေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၉၄။ ဝိစ္ဆေဒ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆) န္တိ ဗြဟ္မစရိယဿ ဝိရောဓိပစ္စယသမုပ္ပတ္တိယာ ဥစ္ဆေဒံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၃၀၉။ (-အံ၊ ဋီ၊၁။၂၇၃)။ (၂) ဝိစ္ဆေဒံ ကတွာပိ ပါဠေဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဒါနေပိ ယထာဝုတ္တဌာနေ ဧဝ ဝိစ္ဆေဒေါ။ ဝဇိရ။၄၁၂။

ဝိစ္ဆေဒက (တိ) [ဝိ + ဆိဒိ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိစ္ဆေဒိကာ။ ဝိစ္ဆေဒက-သံ။ဝိစ္ဆေအယ-ပြာ။] ဖြတ်တောက်တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိစ္ဆေဒကပစ္စယုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိစ္ဆေဒက + ပစ္စယ + ဥပ္ပတ္တိ] ဖြတ်တောက်တတ်သော အကြောင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ----- သမာနံ ဖလံ ဝိစ္ဆေဒကပစ္စယုပ္ပတ္တိယာ ဝိစ္ဆိဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋီ၊၃။ ၃၇၄။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄)။

ဝိစ္ဆေဒကရ (တိ) [ဝိစ္ဆေဒ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။၅၆၈။] ဖြတ်-ပြတ်-ခြင်းကိုပြု တတ်သော၊ သူ။ တဿ ဩဃဿ ဝိစ္ဆေဒကရံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ------- ဥပဂစ္ဆိံ။ ထေရအ၊၂။၃၃-၄။

ဝိစ္ဆေဒတ္ထ (ပု) [ဝိစ္ဆေဒ + အတ္ထ] ဖြတ်ခြင်း ဟူသောအနက်။

ဝိစ္ဆေဒတ္ထဇောတန (တိ) [ဝိစ္ဆေဒတ္ထ +ဇောတန] ဖြတ်ခြင်းဟူသော အနက်ကို ထွန်းပြတတ် သော။ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ဝိ-သဒ္ဒေါ ဝိစ္ဆေဒတ္ထဇောတနော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၄။ ဒီဋီ၊၁။၂၀၉။ အံဋီ၊၁။၁၀၇။

ဝိစ္ဆေဒန (န) [ဝိ + ဆိဒိ + ယု။ (တိ) ဝိစ္ဆေဒန-သံ။ (န) ဝိစ္ဆေအဏ-ပြာ။] ဖြတ်ခြင်း။

ဝိစ္ဆေဒနတ္ထဇောတက (တိ) [ဝိစ္ဆေဒန + အတ္ထ+ ဇောတက။ ထီ-၌ ဝိစ္ဆေဒနတ္ထဇောတိကာ။] ဖြတ်ခြင်းဟူသောအနက်ကို ထွန်းပြတတ် သော။ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ဝိ-သဒ္ဒေါ ဝိစ္ဆေဒနတ္ထဇောတကော။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၄။

ဝိစ္ဆေဒနယနာကာရ (ပု) [ဝိစ္ဆေဒ + နယန + အာကာရ] ဖြတ်ခြင်းကို ဖြစ်စေသော အခြင်းအရာ။ " ဟရတီ "တိ တေဿ စ နေတိ ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထောတိ ဉာပေတိ " ဋ္ဌိတောပိ " တိအာဒိနာ ဝိစ္ဆေဒနယနာ- ကာရေန ဝုတ္တတ္တာ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၄။

ဝိစ္ဆေဒနီ (ထီ) [ဝိ + ဆိဒိ + ယု ဝိစ္ဆေဒန + ဤ။] ဖြတ်တောက် ပယ်ရှား - တတ်- ကြောင်းဖြစ်-သော (စကား)။ တဒ္ဒဘယဿ ဝိစ္ဆေဒနီ အပနယနီ ကထာ။ အံဋီ၊၃။၉။

ဝိစ္ဆေဒပစ္စယ (ပု) [ဝိစ္ဆေဒ + ပစ္စယ] ပြတ်ခြင်း ၏အကြောင်း။ ဧဝံ တဏှာသောတော--- အသတိ ဝိစ္ဆေဒပစ္စယေ အဝိစ္ဆိန္နမာနော ------ ပဝတ္တတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၂၇။

ဝိစ္ဆေဒပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိစ္ဆေဒ + ပဝတ္တိ] ပြတ်ခြင်း သို့ရောက်ခြင်း။ သဗ္ဗသော ဝိစ္ဆေဒပဝတ္တိယာ န သန္တိဋ္ဌတိ။ မဋီ၊၃။၃၉၇။

ဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိစ္ဆေဒ + ပဝတ္တိ] ပြတ်သောအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ န စုတိပဋိသန္ဓိ- နိဿယပဝတ္တိနံ ဝိယ ဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၁၈။

ဝိစ္ဆေဒါဘာဝ (ပု) [ဝိစ္ဆေဒ + အဘာဝ] ပြတ် ခြင်း၏မရှိခြင်း။ပဗန္ဓဿ ဝိစ္ဆေဒါဘာဝတော ဂဂ်ါသောတသဒိသံ။ အံဋီ၊၂။၂၄၇။

ဝိဆန္ဒ (တိ) [ဝိ + ဆန္ဒ။ ဝိစ္ဆန္ဒ-သံ။] ကင်း သော အလိုဆန္ဒရှိသော၊ အလိုဆန္ဒ-ကင်း- မရှိ-သော။ တာဝ ဂန္တွာ ဓမ္မဒေသနာယံ ဝိဆန္ဒံ ကရိဿာမိ။ မဌ၊၂။၃၀၂။ ဝိဆန္ဒန္တိ ဆန္ဒဝိဂမံ။ မဋီ၊၂။၃၁၂။

ဝိဆန္န (တိ) [ဝိ + ဆဒ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၂။ ကစ္စည်း။၅၈၂။] ပိတ်-ဖုံး-အပ်သော။ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရေဟိ ဆန္နော ဝိဆန္နော။ မဟာနိ။၁၈။

ဝိဇညံ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဧယျံ] (ငါ)သိ ရာ၏။ ဝိဇည (သုတ္တနိ။၃၅၀)န္တိ ဇာနေယျံ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ (-ဇာ၊၁။၁၆၃။ ဇာဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၉)။

ဝိဇည (တိ) [ဝိ + ဇည (- ဉာ + နာ + ဏျ)။ (တိ) ဝိဇ-သံ။ ဝိဏ္ဏု၊ ဝိဏ္ဏု-ပြာ။] အထူး အားဖြင့် သိတတ်သော။ ဝိဇညာ (အပ၊၁။ ၁၅)တိ ဝိသေသေန ဇညာ၊ ဇာနန္တာတိ အတ္ထော။ အပဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။

ဝိဇညာ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဧယျ။ ရူ။ ၅၁၄-၆။] သိရာ၏။ ဝိဇညာ (ဇာ၊၂။၁၄၅)တိ ဝိဇာနေယျ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၅၄၃။ (-သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။ ၆၂၂၈၉။ မဟာနိဋ္ဌ။၄၀၄။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၂၁၉)။

ဝိဇ္ဇက (တိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏော + ဏွု။ ထိ-၌ ဝိဇ္ဇိကာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၃။] (အရှပ်-အထုံး-အဖွဲ့-အပေါင်း-အစု-ကို) ဖြေရှင်းတတ်သော။ ဇ္ဇောဝိဇ္ဇကဿ ဟိ ပတိဋ္ဌာ-ဒဿနတ္ထမေတ္တ သီလံ ကထိတံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။

ဝိဇ္ဇန (န) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏော + ယု] (အရှပ်-အထုံး - အဖွဲ့- ကို) ဖြေရှင်း-ပယ်-ခြင်း။ ဝိဇ္ဇနဋ္ဌေတ္တ သမုစ္ဆေဒဝသေန ပဟာနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၄။

ဝိဇ္ဇနပလိဗောဓ (ပု) [ဝိဇ္ဇန + ပလိဗောဓ] (ဆံပင်စသည်ကို) ဖြေရှင်းရခြင်းဟူသော ကြောင့်ကြခြင်း။ ----- ဝိဇ္ဇနပလိဗောဓော ဦကာပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။၁၁။

ဝိဇ္ဇနောကာသ (ပု) [ဝိဇ္ဇန + ဩကာသ] (အရှပ်-အထုံး-အဖွဲ့-ကို) ဖြေရှင်းခြင်း၏ တည်ရာ။ --- ပုန ဇ္ဇောယ ဝိဇ္ဇနောကာသံ ဒဿေန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၉၄)။

ဝိဇ္ဇယေ (ကြိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာယ + ဧယျ] (အရှပ်-အထုံး-အဖွဲ့-အပေါင်း-အစု-ကို) ဖြေရှင်းနိုင်ရာ၏။ ကော ဣမံ ဝိဇ္ဇယေ ဇ္ဇ (သံ၊၁။၁၃၊၁၆၇)န္တိ ဣမံ ဇဋံ ကော ဝိဇဋေယျ။ ဝိဇ္ဇေတုံ ကော သမတ္ထောတိ ပုစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။ ဝိဇ္ဇေတုံ ကော သမတ္ထောတိ ဣမိနာ " ဝိဇ္ဇယေ " တိ ပဒံ သတ္တိအတ္ထံ၊ န ဝိဓိအတ္ထန္တိ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၉၂။ (-ပေဋကော။၁၉၇။ မိလိန္ဒ။၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၃-၄။ သီ၊ဋီ။သစ်၊၁။ ၃၁၈၊၂၃၄၊၃၈၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၇)။

ဝိဇ္ဇာပန (န) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာပေ + ယု] ဖြေရှင်းစေခြင်း။ အကတဘဏ္ဍာဿ သုဒ္ဓလောမဿ ဝိဇ္ဇာပနံ ဣတော ဝါ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၂၅၉။

ဝိဇ္ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာပေ + တိ။ ဝိဇ္ဇာပယတိ - သဒ္ဒတာပိဋက။] ဖြေရှင်းစေ၏။ ဧဠကလောမာနိ ဓောဝါပေတိ ဝိဇ္ဇာပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၄၃-၄။ (-ဝဇိရ။၂၅၉)။

ဝိဇ္ဇာပေထ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာပေ + ထ] (သင်တို့)ဖြေရှင်းစေကုန်၏။ ဧဠကလောမာနိ --------- ရဇာပေထပိ ဝိဇ္ဇာပေထပိ။ ဝိ၊၁။၃၄၂။

ဝိဇ္ဇာပေန္တ (တိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာပေ+ အန္တ] ဖြေရှင်းစေတတ်သော၊ သူ။ သိဒ္ဓံ ပရိဘုတ္တံ ဝိဇ္ဇာပေန္တဿ အာပတ္တိ ဇဝ။ ဝဇိရ။၂၅၉။

ဝိဇ္ဇာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာပေ + အန္တိ] ဖြေရှင်းစေကုန်၏။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနီဟိ ဧဠကလောမာနိ ------ ဝိဇ္ဇာပေန္တိပိ။ ဝိ၊၁။၃၄၂။

ဝိဇ္ဇာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာပေ+ ဧယျ] ဖြေရှင်းစေရာ၏။ ယော ပန ဘိက္ခု ------- ရဇာပေယျ ဝါ ဝိဇ္ဇာပေယျ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၄၂။

ဝိဇ္ဇာပေဿထ (ကာ၊ ကြိ), [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏာပေ + ဿထ] (သင်တို့) ဖြေရှင်းစေကုန်ပြီ။ တတ္ထ နာမ တုမှေ ---------- ရဇာပေဿထပိ ဝိဇ္ဇာပေဿထပိ။ ဝိ၊၁။ ၃၄၂။ (နာမသဒ္ဒါ၏အယှဉ် ဿထ-ဝိဘတ် အတိတ်အနက်၌ ဖြစ်သည်။ မောဂ်၊ ၆။ ၃-သုတ်ကြည့်)။

ဝိဇ္ဇိ (ကြိ) [ဝိ + ဇ္ဇ + ဏော + ဤ ။ ဝိဇ္ဇေတိ-မှ။] ခွဲပြီ။ မာ တေ ဝိဇ္ဇိ မတ္ထက (ထေရ။၃၆၄)န္တိ တဝ မတ္ထကံ ----- သတ္တဓာ မာ ဖလိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။

ဝိဇဋိတ (တိ) [ဝိ + ဇဋ + ဏေ + တ] (အရှုပ်-အထုံး-အဖွဲ့-ကို) ဖြေရှင်းအပ်ပြီးသော။ ဝိဇဋိတာနိ နိဿဂ္ဂိယာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၄၃။ (-သံ၊၁။၁၃။ မိလိန္ဒ။၁၃၃)။

ဝိဇဋိတကိလေသဇာလဝတ္ထု (တိ) [ဝိဇဋိတ + ကိလေသ + ဇာလ + ဝတ္ထု] ဖြေရှင်းအပ်ပြီးသော ကိလေသာဟူသော ကွန်ယက်လျှင် တည်ရာရှိသော။ ဝိဇဋိတကိလေသဝတ္ထု။ မိလိန္ဒ။၃၄၂။

ဝိဇဋိတဇဋ (တိ) [ဝိဇဋိတာ + ဇဋာ] ဖြေရှင်းအပ်ပြီးသည့် တဏှာဟူသော အရှုပ်အထွေးရှိသော၊ တဏှာဟူသော အရှုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်းပြီးသော။ ဖလကာ္ခဏေ ဝိဇဋိတဇဋော သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၃။ (-ဒီ၊၃၊၃။၁၅၅။ မ၊၃၊၃။၁၅။ သံ၊ ၃၊၃။၈၉။ ဥဒါန၊ ၃။၃၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၀၉)။

ဝိဇဋိတတူလ (န) [ဝိဇဋိတ + တူလ] ဖြေရှင်းအပ်ပြီးသော-လဲ-မှို့။ တာနိ ဝိဇဋိတတူလာနိ အဉ္စော ပက္ခိပိတွာ ဗိမ္ဗောဟနံ ကာတုံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၅။

ဝိဇဋိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဇဋ + ဏေ + တုံ ။ ဝိဇဋေတိ-မှ။] ဖြေရှင်းခြင်းငှါ။ ဇဋံ ဝိဇဋယေ ဝိဇဋိတုံ သမတ္ထေယျ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၄။

ဝိဇဋိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ+ ဇဋ + ဏေ + ယ + တေ] ဖြေရှင်းအပ်၏။ ယတ္ထ ပန သာ ဝိဇဋိယတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၄။

ဝိဇဋေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇဋ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၅၃။ ဇဋ သံဃာတေ။ (= သမူဟေ, သံဟနနေ စ။) ထောမ။ နီတိ၊ ဓာတု။၌ ကာရိုက်ရှုပ်ဟုဆိုသည်။ ဝိ၊၁။၃၄၂။ စသည်၌ သုဒ္ဓရှုပ် ထင်သည်။] (အရှုပ်-အထုံး-အဖွဲ့-အပေါင်း-အစု-ကို) ပြေစေ၏-- (က) ဖြေရှင်း၏။ (ခ) ခွဲ၏။ (ဂ) ဖျက်ဆီး၏။ (ဃ) စွန့်လွှတ်၏။ (င) ဖြတ်တောက်-ထိုးဖောက်နှုတ်ပစ်-၏။ (စ) ကင်းစေ-ခွဲခြား-၏။ (က) ဖြေရှင်း၏။ သေယျထာပိ နာမ ပုရိသော ----- မဟန္တံ ဝေဠုဂုမ္ဗံ ဝိဇဋေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ (ခ) ခွဲ၏။ ဝိဇဋိ- ကြည့်။ (ဂ) ဖျက်ဆီး၏။ ဝိဇဋေတွာ - (ဂ) ကြည့်။ (ဃ) စွန့်လွှတ်၏။ ဝိဇဋေတွာ (ဃ) ကြည့်။ (င) ဖြတ်တောက်-ထိုးဖောက်နှုတ်ပစ်-၏။ သဗ္ဗံ တံ အတ္တနော သန္တာနေ ပတိတံ တဏှာဇဋံ ဝိဇဋေယျ သဉ္ဆိန္ဒေယျ သမ္ဘိန္ဒေယျ သမ္ဘဒါ-လေယျ။ သံ၊ ၌၁။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၄၉။ (စ) ကင်းစေ-ခွဲခြား-၏။ ဝိဇဋေတွာ (င) ကြည့်။

ဝိဇဋေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဇဋ + ဏေ + တုံ] ဖြေရှင်းခြင်းငှါ။ ဣမိနာ ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတံ သဗ္ဗံ ပဉ္စပဋိဘာနံ ဝိဇဋေတုံ နိဗ္ဗေဌေတုံ သမတ္ထော ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။၃။ (-သံ၊၌၁။ ၄၈။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။သံ၊ဋီ၊၁။၉၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇)။

ဝိဇဋေတု (ထိ၊ပု) [ဝိ + ဇဋ + ဏေ + တု] ဖြေရှင်း-ဖြတ်တောက်-ထိုးဖောက်နှုတ်ပစ်-တတ်-နိုင်-သူ။ ဇဋံ ဝိဇဋေတာ (ပဋိ၊သံ။ ၁၂၂)တိ ----- ဇဋံ ဝိဇဋေတာ သံဆိန္ဒိကာ သမ္ဘိဒါလယိတာ။ ပဋိ၊သံ၊၌၊၂။၁၈။

ဝိဇဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇဋ + ဏေ + တွာ] ပြေစေ၍ -- (က) ဖြေရှင်း၍။ (ခ) ခွဲ၍။ (ဂ) ဖျက်ဆီး၍။ (ဃ) စွန့်လွှတ်၍။ (င) ကင်းစေ-ခွဲခြား-၍။ (က) ဝိဇဋေတွာ ဝါသန္တရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၃၉။ ဝိဇဋေတွာတိ ဇဋံ နိဗ္ဗေဌေတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၅။ (-အပ၊၌၊ ၁။၃၁၉။ ဝိမတိ၊၂။၇၇)။ (ခ) ဝိဇဋေတွာ မဟာဇဋ (အပ၊၂။၁၃၄။ထေရ၊၂၈၀)န္တိ ---

ဝိဇမ္ဘေတွာ ပဒါလေတွာ ဖာလေတွာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ (ဂ) ဝိဇမ္ဘေတွာ (ကခ်ါ။၁၇၄)တိ ဝိဒ္ဓံသေတွာ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၁၉။ (ဃ) ဝိဇမ္ဘေတွာ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၁)တိ ပဋိဝိဿဇ္ဇေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ (င) ဝိဇမ္ဘေတွာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀)တိ ဝိယောဇေတွာ၊ ဝိသုံ ဝိသုံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၂။ ဝိဇမ္ဘေတွာတိ ဧကေကဿ ပဟောနကပ္ပမာဏေန ဝိယောဇေတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။

ဝိဇမ္ဘေန္တ (တိ) [ဝိ + ဇမ္ဘ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဇမ္ဘေန္တီ။] ပြေစေ-ဖြေရှင်း-တတ်သော၊ သူ။ ဘိက္ခုနိယော ဧဠကလောမာနိ ---- ဝိဇမ္ဘေန္တိယော ရိဉ္စန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၇၃။ (-နေတ္တိ။၇၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၅)။

ဝိဇမ္ဘေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဇမ္ဘ +ဏေ +အန္တိ] ဖြေရှင်း-ခွဲခြား-ကုန်၏။ တတ္ထ အပကဿန္တိတိ ပရိသံ အာကမန္တိ ဝိဇမ္ဘေန္တိ ဧကမန္တံ ဉဿာရေန္တိ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၀)။

ဝိဇမ္ဘေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဇမ္ဘ + ဏေ + ဧယျ] ဝိဇမ္ဘယေ-ကြည့်။ ဝိဇမ္ဘေယျာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄)တိ ဝိဇမ္ဘေတုံ သက္ကုဏေယျ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၃၄)။

ဝိဇမ္ဘေဟိ (ကြိ) [ဝိ +ဇမ္ဘ +ဏေ + ဟိ] (သင်) ဖြေလော့။ ဝိဇမ္ဘေဟီတိ အာဏာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဝိဇမ္ဘေဟိ ဇတံ မဟာဇဋံ။ မိလိန္ဒ။၁၁၄။

ဝိဇန (တိ) [ဝိ + ဇန ။ ဝိဂတော ဇနော အသ္မာတိ ဝိဇနော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၃။ ဝိဇန-သံ။ ဝိအဏ၊ ဝိဇဏ-ပြာ။] ဆိတ်ငြိမ်-ဆိတ်ကွယ်-ကင်းဆိတ် - ရာဖြစ်သော၊ လူသူ-ကင်းဆိတ်-မရှိ-သော။ သုညံ အရညံ ဝိဇနံ ဝိဂါဟိယ။ သံ၊၁။၁၈၂။ ရဟိတန္တိ ဇနရဟိတံ ဝိဇနံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ ဝိဇနေ ပန္တသေယျမှိ (အပ၊ ၁။ ၅၅)တိ ဇနသမ္ဗာဓရဟိတေ ဒူရာရညသေနာသနေတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၁။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၄)။

ဝိဇနပဒေသ (ပု) [ဝိဇန + ပဒေသ] ဆိတ်ငြိမ်-ဆိတ်ကွယ်-ရာအရပ်၊ လူသူ-ကင်းဆိတ်-မရှိ-ရာအရပ်။ ဣမေဝ ပန ဝိဇနပဒေသေ သုတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၆။

ဝိဇနပါတ (တိ) [ဝိ + ဇနပါတ] လူတို့-လှည့်လည်-သွားလာ-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇနဝါတ (တိ) [ဝိ + ဇနဝါတ] ကင်းသော လူတို့၏-လေ-အနံ့အသက်-ရှိသော။ လှည့်လည်သွားလာသော လူတို့၏ (ကိုယ်ခန္ဓာမှ ဖြစ်သော) လေ-အနံ့အသက်-ကင်း-မရှိ-သော။ ရတ္တိံ အပ္ပသဒ္ဒံ အပ္ပနိဂ္ဃောသံ ဝိဇနဝါတံ။ ဝိ၊၃။၄၉-၅၀။ ဝိဇနဝါတန္တိ အနုသဉ္စရဏဇနဿ သရီရဝါတေန ဝိရဟိတံ။ ဝိဇနဝါဒန္တိပိ ပါဠော၊ အန္တော ဇနဝါဒေန ရဟိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိဇနပါတန္တိပိ ပါဠော၊ ဇနသဉ္စာရရဟိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။ ဇနဿ ဝါတော ဇနဝါတော၊ တေန ဝိရဟိတံ ဝိဇနဝါတန္တိ ဝိကပ္ပံ ဒဿေတိ။ ဒုတိယေန ဇနဿ ဝါဒေါ ဇနဝါဒေါ၊ တေန ဝိရဟိတံ ဝိဇနဝါဒန္တိ ဝိကပ္ပံ ဒဿေတိ။ တတိယေန ဇနဿ ပါတော သဉ္စရဏံ ဇနပါတော၊ တေန ဝိရဟိတံ ဝိဇနပါတန္တိ ဝိကပ္ပံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၁၄။ (-ဒီ၊၃။၃၁။ မ၊၂။၃၂။ သံ၊၂။၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၁)။

ဝိဇနဝါဒ (တိ) [ဝိ + ဇနဝါဒ] ကင်းသောလူ တို့၏ စကားသံရှိသော၊ (အတွင်း၌နေသော) လူတို့၏ စကားသံ - ကင်း - မရှိ - သော။ ဝိဇနဝါတ-ကြည့်။

ဝိဇနယတိ • ဝိဇနေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဇန + ဏာယ (ဏေ) + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၃။ ဝိဇနယတိ-သံ။] ဖြစ်စေ၏။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိဇနယိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဇန + ဏာယ + ဤ။ ဝိဇနယတိ = ဝိဇနေတိ-မှ။] (ငါ) ဖြစ်စေ ခဲ့ပြီ။ စတုရော စ ဖလေ သဗ္ဗေ ဓမ္မေဝံ ဝိဇနယိ အဟံ။ အပ၊၁။၄၆။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၈-၌ကား " ဓမ္မေဝံ ဝိဇဋယိ အဟန္တိ အဟံ ဧဝံ သဗ္ဗဓမ္မေ ဇဋံ ဂဟန့ ဝိဇဋယိ ဝိဒ္ဓံသေသိန္တိ အတ္ထော " ဟု ပါဠိရှိ၏)။

ဝိဇပ္ပတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇပ္ပ + အ + တိ။] ဇလ္ပ-(သံ) ဗျတ္တာယံ ဝါစာယံ။ ခီရတရင်္ဂိနီ ။ ဇပ္ပ-ကထနေ။ ပါကတ၊ ဓာန်။ ဝိဇလ္ပတိ-သံ။ ဝိ + ဇပ္ပက္က - ပြာ။] အထူးထူး အပြားပြား များစွာ-မြည်တမ်း-ပြောဆို-၏။ ဝိဇပ္ပန္တော ဝိလပန္တော တဟိံ တဟိံ အာဟိဏ္ဍတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၄၃။

ဝိဇပ္ပန္တ (တိ) [ဝိ + ဇပ္ပ + အ + အန္တ] အထူးထူး အပြားပြား-များစွာ - မြည်တမ်း-ပြောဆို-သော၊ သူ။ ဝိဇပ္ပတိ-ကြည့်။

ဝိဇမ္ဘက (တိ) [ဝိ + ဇဘိ + ဏွု။ ထိ-၌ ဝိဇမ္ဘိကာ။ ဝိဇမ္ဘက-သံ။ ဝိ + ဇံဘဂ-ပြာ။] တင့်တယ်-စမ္မယ်-ကွန့်မြူး-တတ်သော၊ သူ။ အထေကဒိဝသံ မိလိန္ဒော ရာဇာ ------- ဝိဇမ္ဘကော သူရိယံ ဩလောကေတွာ အမစ္စေ အာမန္တေသိ။ မိလိန္ဒ။၄။

ဝိဇမ္ဘတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇဘိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၂၇။ ဝိဇမ္ဘတေ-သံ။] (၁) ကိုယ်လက် ဆန့်တန်း-သမ်းဝေ-၏။ (၂) တင့်တယ်-စမ္မယ်-ကွန့်မြူး-၏။ (၁) ဝိဇမ္ဘတိ ဝိနမတိ ဝိလသတိ။ ဇာ။ ၂။၁၂၁။ ဝိဇမ္ဘတီတိ ----- သာမိကဿ ပဿေ ဌိတာဝ ဝိဇမ္ဘတိ ဝိဇမ္ဘနံ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၅။၄၇၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၉)။ (၂) သီဟော ဘိက္ခဝေ ------ အာသယာ နိက္ခမိတွာ ဝိဇမ္ဘတိ။ သံ၊ ၂။၇၀။ အံ၊၁။၃၄၂။ အံ၊ ၂။၁၀၆။ အံ၊၃။ ၂၈၂။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁)။

ဝိဇမ္ဘတိ-သံ၊ ၂။၇၀။ ဝိဇမ္ဘန္တိ-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဝိဇမ္ဘေ-နီတိ၊ပဒ။၂၂၂။ ဝိဇမ္ဘေယျ-ဒီ၊၃။၁၉၊ ၂၀။ ဝိဇမ္ဘိ-ဒီ၊၃။၁၉။ ဝိဇမ္ဘိသာမိ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၇၀။ ဝိဇမ္ဘိသံ-ဇာ၊၁။၂၂၁။

ဝိဇမ္ဘန ² (ထီ၊န) [ဝိ + ဇဘိ + ယု။ (န) ဝိဇမ္ဘဏ-သံ။] (၁) အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၂) ကိုယ်လက်ဆန့်တန်း-သမ်းဝေ-ခြင်း။ (၃) ပျံ့နှံ့ခြင်း။ (၄) တင့် တယ်-စမ္မယ်-ကွန့်မြူး-ခြင်း။ (၅) တင့်တယ်-စမ္မယ်-ကွန့်မြူး-ရာ (အချိန်, ကာလစသည်)။ (၁) အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-တုန်လှုပ်ခြင်း။ ယာ ကာယဿ ဇမ္ဘနာ ဝိဇမ္ဘနာ အာနမနာ ဝိနမနာ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၆၅။ ဇမ္ဘနာတိ ဖန္ဒနာ။ ပုနပ္ပုနံ ဇမ္ဘနာ ဝိဇမ္ဘနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၇)။ (၂) ကိုယ်လက်ဆန့်တန်း-သမ်းဝေ-ခြင်း။ သရီရခေဒေန နိတ္ထုနနံ, ဝိဇမ္ဘနံ, ဣတော စိတော စ ဝိပရိဝတ္တနဉ္စ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၆၈။ (၃) ပျံ့နှံ့ခြင်း။ နာဝကာသော ဝိဇမ္ဘနေ။ အလင်္ကာ။ ၉၅။ ဝိဇမ္ဘနေ ဗျာပနေ။ အလင်္ကာ၊ဋီ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ (၄) တင့် တယ်-စမ္မယ်-ကွန့်မြူး-ခြင်း။ ဝိဇမ္ဘနံ ဝိယ

မ္ဗသဘံ ဥပသင်္ကမနကာလေဿ။ အံ၊ ၄၊၂။ ၂၉၅။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၉)။ (၅) တင့်တယ်-စမ္ပယ်-ကွန့်မြူး-ရာ (အချိန်, ကာလစသည်)။ ဝိဇမ္ဘနကာလ, ဝိဇမ္ဘနဘူမိ-တို့ကြည့်။

ဝိဇမ္ဘန² (တိ) [ဝိ + ဇဘိ + ဏော + ယု] (ဒေသနာတော်ကို) တင့်တယ်-စမ္ပယ်-ကွန့်မြူး-စေတတ်သော။ ဒေသနာဝိလာသော ဒေသနာယ ဝိဇမ္ဘနံ၊ တဥ္စ ဒေသနာကိစ္စနိပ္ဖါဒကံ သဗ္ဗညုတဉာဏမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၇၂။

ဝိဇမ္ဘနကာလ (ပု) [ဝိဇမ္ဘန + ကာလ] တင့်တယ်-စမ္ပယ်-ကွန့်မြူး-ရာ ကာလ။ ဝယသဇမ္ဘကေ မမ ဝိဇမ္ဘနကာလေ အဝိဒူရေ ဌတွာ။ ဒီ၊၌၊၃။၁၂။ (-သံ၊၌၊၂။၂၆၄။ အံ၊၌၊၂။၂၉၄။ ဇာ၊၌၊၆။၃၀၈)။

ဝိဇမ္ဘနဘူမိ (ထီ) [ဝိဇမ္ဘန + ဘူမိ] တင့်တယ်-စမ္ပယ်-ကွန့်မြူး-ရာအရပ်, ဌာန။ ဝိဇမ္ဘနဘူမိံ ဩတိဏ္ဏော ဒွေ ဗျဂ္ဃါ ဝိယ။ မ၊ ၌၊၂။၆၁။ ဥဒါန၊၌။၂၂၂။(-သံ၊၌၊၂။၂၆၁။အံ၊၌၊၂။၂၉၁)။

ဝိဇမ္ဘိတ္တ (တိ) [ဝိ + ဇဘိ + အ + အန္တ] (၁) ကိုယ်လက်-ဆန့်တန်း-တဆန့်ငင်ငင်ဖြစ်-သမ်းဝေ-သော။ (၂) တင့်တယ်-စမ္ပယ်-ကွန့်မြူး-သော။ (၁) အဒ္ဒေ နိတ္ထုနန္တော ဝိဇမ္ဘန္တော သမ္ပရိဝတ္တန္တော ဒုက္ခံ ပဋိဗုဇ္ဈန္တိ။ ပဋိ၊သံ၊၌၊၂။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၈၂။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၈။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၈)။ (၂) တဥ္စ တတ္ထ ဝိဇမ္ဘန္တံ အပေ္ပါဠေန္တံ ------ ဣတ္ထိယော ဥဒက္ခိံသု။ ဇာ၊၌၊၅။၃၂၈။

ဝိဇမ္ဘတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇဘိ + အ + အန္တိ။ ဝိဇမ္ဘတိ-မှ။] ကိုယ်လက်ဆန့်တန်းကုန်၏။ ငြီးငွေ့သည်၏အစွမ်းဖြင့် ကိုယ်တဆန့်ဆန့်ရှိကုန်၏။ (တား၊သျှ)။ ဝိဘမ္ဘတိ-လည်းကြည့်။

မရဏကာလေ ပန နိဿသန္တိ ဝိဇမ္ဘန္တိ။ ဒီ၊၌၊၂။၂၁။ မ၊၌၊၄။၁၂၂။ ဝိဇမ္ဘန္တိတိ အနဘိရတိဝသေန ဝိဇမ္ဘနံ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂။

ဝိဇမ္ဘမာန (တိ) [ဝိ + ဇဘိ + အ + မာန] တင့်တယ် - စမ္ပယ် - ကွန့်မြူး - သော။ ဝိဇမ္ဘမာနော သီဟော ဝိယ တံ အလက်တပဋိယတ္တံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ အပ၊ ၌၊ ၁။၁၆။ (-အံ၊၌၊၃။၃၄၅)။

ဝိဇမ္ဘဝတ္ထု (နု) [ဝိဇမ္ဘ + ဝတ္ထု] " ဝိဇမ္ဘဝတ္ထု " မည်သော နေရာ။ (ဝတ္တနီယကျောင်းတွင်းရှိ နေရာတစ်နေရာ၊ ၄င်းနေရာ၌ ရောဟဏထေရ်သည် ရှင်နာဂသိန်အလောင်း သူငယ်ကို ခေါ်ဆောင်၍ တစ်ညနေသွားသည်။)။ ယေန ဝိဇမ္ဘဝတ္ထု တေနုပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝိဇမ္ဘဝတ္ထုသ္မိံ သေနာသနေ ဧကရတ္တံ ဝသိတွာ။ မိလိန္ဒ။၁၂။

ဝိဇမ္ဘိ (ကြိ) [ဝိ + ဇဘိ + ဤ။ ဝိဇမ္ဘတိ-မှ။] တင့်တယ်-စမ္ပယ်-ကွန့်မြူး-ပြီ။ အာသယာ နိက္ခမိတွာ ဝိဇမ္ဘိ ဒီ၊၃။၁၉။

ဝိဇမ္ဘိကာ (ထီ) [ဝိ + ဇဘိ + ဏွု] ပျင်းရိ-သမ်းဝေ-ခြင်း။ ဝိဇမ္ဘိကာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉)တိ ဝိဇမ္ဘနသင်္ခါတဿ ကာယဒုဋ္ဌုလ္လဿ ကာရဏဘူတာ သံကိလေသပ္ပဝတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၅၀။

ဝိဇမ္ဘိတ (တိ) [ဝိ + ဇဘိ + တ။ ဝိဇမ္ဘိတ-သံ။] (၁) ကိုယ်လက် ဆန့်တန်းခြင်း၊ ကိုယ်တဆန့်ကျင်ကျင်ရှိခြင်း။ (ပြည်၊သျှ)။ (၂) ပျင်းရိ-သမ်းဝေ-ခြင်း။ (၃) လှပတင့်တယ်-စမ္ပယ်-ကွန့်မြူး-ခြင်း။ (၄) ကိုယ်လက်ဆန့်တန်းတတ်သော။ (၁) (၂) နိဒ္ဒါတန္ဒီ ဝိဇမ္ဘိတာ။ သံ၊၁။၇။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အရတိ တန္ဒီ ဝိဇမ္ဘိတာ။ သံ၊ ၃။ ၅၉၊ ၉၁။ ဝိဇမ္ဘိတာတိ

ကာယဝိဇမ္ဘနာ။ သံ၊၄၊၁၊၃၄။ ဝိဇမ္ဘိတာတိ ကိလေသဝသေန ကာယဝိနမနာ။ သံ၊၄၊၃။ ၁၇၈။ အစ္စသနာဒီဟိ ဥပ္ပန္နခေတုကွောဘနိမိတ္တံ အာလသိယံ ဝိဇမ္ဘိတာ။ မူလဋီ၊၂။ ၂၁၉။ (-အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ဒီ၊၄၊၂။၃၇၀။ မ၊၄၊၁။ ၂၈၈။အံ၊၄၊၁။၂၆။အဘိ၊၄၊၂။၂၅၉။ဣတိဝုတ်၄။၃၄၀)။ (၃) ဥသဘသောဝ တေ ခန္ဓော၊ သီဟသောဝ ဝိဇမ္ဘိတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၉။ (၄) တထာပိ ဝိဇမ္ဘိတတ္တာ အာပတ္တိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၇။

ဝိဇမ္ဘိတသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဇမ္ဘိတ + ဣတိ + သဒ္ဒ] ဝိဇမ္ဘိတ-သဒ္ဒါ။ ဝိဇမ္ဘိတသဒ္ဒေန စေတသ သမ္ပန္နော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၄။

ဝိဇမ္ဘိတသမုဿယ (တိ) [ဝိဇမ္ဘိတ + သမုဿယ + ဏ] လှုပ်တင့်တယ်-စမွယ်-ကွန့်မြူး - ခြင်းတို့၏ အပေါင်းရှိသော။ ဝိဇမ္ဘိတသမုဿယဿာ (ဒီ၊ ၄၊၁။၅၀။ မ၊ ၄၊၁။၁၆။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၃၁)တိ ဝိက္ကီဠနသမုဟဝန္တဿ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၄။ (-ပဋိသံ၊ဂဏ္ဌိ။၂၉၀)။

ဝိဇမ္ဘိတာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဇမ္ဘိတာ + နိဒ္ဒေသ] ဝိဇမ္ဘိတာနိဒ္ဒေသ၊ ဝိဇမ္ဘိတာ-ပုဒ်ကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ ဝိဇမ္ဘိတာနိဒ္ဒေသေ ဇမ္ဘနာတိ ဖန္ဒနာ။ အဘိ၊၄၊၂။၄၆၀။

ဝိဇမ္ဘိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇဘိ + တွာ] တင့်တယ်-စမွယ်-ကွန့်မြူး-၍။ ဝိဇမ္ဘိတွာ သမန္တာ စတုဒ္ဒိသာ အနုဝိလောကေယျံ။ ဒီ၊၃။၁၉၊၂၀။

ဝိဇမ္ဘိဿံ (ကြိ) [ဝိ +ဇဘိ +ဿံ။ ဝိဇမ္ဘတိ-မှ။] (ငါ) တင့်တယ် - စမွယ် - ကွန့်မြူး-အံ့။ ဝိဇမ္ဘိဿံ သီဟဝိဇမ္ဘိတာနိ။ ဇာ၊၁။၂၂၁။

ဝိဇမ္ဘိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဇဘိ + ဿာမိ] ဝိဇမ္ဘိဿံ - ကြည့်။ အဟံ တံ ဒိသွာ ဝိဇမ္ဘိဿာမိ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၇၀-၁။

ဝိဇမ္ဘေ (ကြိ) [ဝိ + ဇဘိ + အ + ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။] တင့်တယ်-စမွယ်-ကွန့်မြူး-ရာ၏။ တဿ ဝေါဟာရဘောဒေသု၊ ဝိဇမ္ဘေ ဉာဏမုတ္တမံ။ နီတိ၊ ပဒ။၂၂၂။

ဝိဇမ္ဘေန္တ (တိ) [ဝိ + ဇဘိ + ဏေ + အန္တ] (ကိုယ်, လက်တို့ကို) ဆန့်သော၊ သူ။ ကာယံ ထမ္ဘေန္တေဿာ (ဝိ၊၁။၁၆၉)တိ ---------- အာလသိယဝိမောစနတ္ထံ ဝိဇမ္ဘေန္တဿ။ ဝိ၊၄၊၂။၁၁၈။

ဝိဇမ္ဘေယျံ (ကြိ) [ဝိ + ဇဘိ + ဧယျံ။] (ငါ) တင့်တယ် - စမွယ် - ကွန့်မြူး-အံ့။ အာသယာ နိက္ခမိတွာ ဝိဇမ္ဘေယျံ။ ဒီ၊၃။၁၉၊ ၂၀။

ဝိဇယ (ပု) [ဝိ + ဇိ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။၄၂။ ဝိဇယနံ ဝိဇယော။ ရူ။၅၆၈။ ဝိ + ဇိ + ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀၂။ ဝိဇယ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အောင်နိုင်-လွှမ်းမိုး-ခြင်း။ (၂) (အလုံးစုံသော ပုထုဇဉ်တို့ကို) အောင်နိုင်-ပြီး-ဆဲ-လတ့်-ဖြစ်သော မစ္စု, ကိလေသ, ဒေဝပုတ္တမာရ်များ။ (၃) အောင်နိုင်-အောင်မြင်-ရာ။ (၄) အောင်နိုင်-အောင်မြင်-ကြောင်း။ (၅) (သီဟိုဠ်ကျွန်း၏ အစပဌမဘုရင်)ဝိဇယမင်း။ (၆) (တရားဏာသီပြည်၌ စိုးစံသော) ဝိဇယမင်း။ (၇) (တောဒေယျထေရ်၏အလောင်း) ဝိဇယမင်း။ (၈) (ဝိဒေဟရာဇ်တိုင်း, မိထိလာပြည်၌ စိုးစံသော အင်္ဂတိမင်းကြီး၏)ဝိဇယအမတ်။ (၉) (ဝိဇယမင်း၏) ဝိဇယအမတ်။ (၁၀) ဝိဇယသတို့သား၊ ဝိဇယထေရ်။ (၁၁) (အရိမေတ္တေယျ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး) ဝိဇယ။ (၁၂) ဝိဇယသုတ်။

(၁) အောင်နိုင်-လွှမ်းမိုး-ခြင်း။ တေနေဝ အာသိ ဝိဇယော အဿကာနံ။ ဇာ၊၁။၉၃။ တေနေဝ ကာရဏေန အဿကာနံ

ဇယော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ (၂) (အလုံးစုံသော ပုထုဇဉ်တို့ကို) အောင်နိုင်-ပြီး-ဆဲ-လတ္တံ့-ဖြစ်သော မစ္စု, ကိလေသ, ဒေဝပုတ္တ-မာရ်များ။ သဗ္ဗပုထုဇ္ဇနေ ဝိဇိနိံသု ဝိဇိနန္တိ ဝိဇိနိဿန္တိ ဝါတိ ဝိဇယာ။ ကေ တေ? မစ္စုမာရကိလေသမာရဒေဝပုတ္တမာရာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၇၄)။ (၃) အောင်နိုင်-အောင်မြင်-ရာ။ ဝိဇယပလ္လင်-ကြည့်။ (၄) အောင်နိုင် - အောင်မြင် - ကြောင်း။ ဝိဇယသုတ္တ , ဝိဇယုတ္တရ - ပုဒ်တို့ကြည့်။ (၅) (သီဟိုဠ်ကျွန်း၏ အစပဌမဘုရင်) ဝိဇယမင်း။ ဇမ္ဗုဒီပေ ဥဒယဘဒ္ဒဿ စုဒ္ဒသမေ ဝဿေ ဣဓ ဝိဇယော ကာလ-မကာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (၆) (တာရာဏသီပြည်၌စိုးစံသော) ဝိဇယမင်း။ တေသံ ပစ္ဆိမကော ရာဇာ၊ ဝိဇယော နာမ မဟိဿရော။ ဒီပဝံ၊ ၃။၃၉။ (၇) (တောဒေယျထေရ်၏ အလောင်း) ဝိဇယမင်း။ ရာဇာသိ ဝိဇယော နာမာ (အပ၊၁။၄၁၅)တိ ဝိဇယော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

(၈) (ဝိဒေဟရာဇ်တိုင်း, မိထိလာပြည်၌စိုးစံသော အင်္ဂတိမင်းကြီး၏) ဝိဇယအမတ်။ ဝိဇယော စ သုနာမော စ၊ သေနာပတိ အလာတကော။ ဇာ၊၂။၂၆၂။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၀၆)။ (၉) (ဝိဇယမင်းကြီး၏) ဝိဇယအမတ်။ ဝိဇယော စ ဝိဇိတော စာပိ၊ နာမံ အနုကွေန စ။ ဒီပဝံ။၉၊၃၂။ (၁၀) ဝိဇယသတို့သား၊ ဝိဇယထေရ်။ ဝိဇယောတိဿ နာမံ အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ (၁၁) (အရိမေတ္တေယျ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး) ဝိဇယ။ ဇာတိမိတ္တော စ ဝိဇယော စ၊ ယုဂါ အမိတဗုဒ္ဓိနော။ အနာဂတဝင်၊ ပေါ၊ဝမ်း။၄။ (၁၂)ဝိဇယသုတ်။ ဝိဇယော စ တထာ မုနိ။ သုတ္တနိ။၃၁၁။ ဝိဇယသုတ္တ-လည်းကြည့်။

ဝိဇယကုမာရ (ပု) [ဝိဇယ + ကုမာရ] ဝိဇယအမည်ရှိသော-သူငယ်-သတို့သား-မင်းသား။ ဝိဇယကုမာရော ဣမံ ဒီပမာဂန္တွာ မနုဿာဝါသံ အကာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

ဝိဇယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၄၂။ ဝိဇယတေ-သံ။ ဝိဇယတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-၏။ ဝိဇယန္တိ - ကြည့်။

ဝိဇယတ္ထေရ (ပု) [ဝိဇယ + ထေရ] ဝိဇယ-ထေရ်။ ယဿာယသ္မတော ပရိက္ခိတ္တာတိ အာယသ္မတော ဝိဇယတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

(ဝိဇယထေရ်သည် ပိယဒဿီဘုရားရှင်လက်ထက် ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးသော ဘုရားရှင်၏ စေတီတော်ကို ရတနာတို့ဖြင့်စီချယ်အပ်သော ပွတ်လုံး, ပွတ်တိုင်ကို ပြုလုပ်ပြီးပူဇော်ခဲ့သည်၊ ထိုကောင်းမှုကြောင့် ဘဝများစွာတို့၌ ပတ္တမြားရောင်ဖြင့် လှည့်လည်ခဲ့ရလေသည်၊ ဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ကား သာဝတ္ထိပြည် ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်ပြီး၍ “ ဝိဇယ ” ဟု အမည်တွင်ခဲ့သည်၊ ချိန်တန်ရွယ်ရောက် လူလားမြောက်သောအခါ ဗြာဟ္မဏအတတ်ပညာတို့၌ ပါရဂူမြောက် ပြီးဆုံးအောင်တတ်မြောက်လေသည်၊ ထို့နောက် ရသေ့ရဟန်းပြု၍ ဈာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကာ ဘုရားပွင့်တော်မူသည်ကိုကြား၍ ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုပြီး မကြာမီ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ ထေရ၊၂၄၀။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂-၃)။

ဝိဇယတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဝိဇယတ္ထေရ + ဝုတ္တာ+ + ဂါထာ] ဝိဇယတ္ထေရဂါထာ၊ဝိဇယထေရ်သည်-ရွတ်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော ဂါထာ။

ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၀ - ဝဂ်၊ ၂ - သုတ်။ ဝိဇယတ္ထေရဂါထာ။ ထေရ၊၂၄၀။ (-ထေရဋ္ဌ၊၁။၂၄၃)။

ဝိဇယန္တ¹ (ပု) [ဝိဇယ + အန္တ] အောင်နိုင်-အောင်မြင် - လွှမ်းမိုး - ခြင်း၏ အဆုံး။ ဝေဇယန္တ - ကြည့်။

ဝိဇယန္တ² (တိ) [ဝိ + ဇိ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိဇယန္တီ။] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-သော၊ သူ။ ဇယန္တန္တိ မဇ္ဈေရစိတ္တံ ဝိဇယန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၀။

ဝိဇယန္တီ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + အ + အန္တိ။ ဝိဇယတိ-မှ။] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ကုန်၏။ သဗ္ဗပုထုဇ္ဇနေ ဝိဇိနိံသု ဝိဇယန္တိ ဝိဇိနိံသန္တိ စာတိ ဝိဇယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၇၄။

ဝိဇယပလ္လင်္က (ပု) [ဝိဇယ + ပလ္လင်္က] ဝိဇယပလ္လင်၊ (မာရ် ၅-ပါးကို) အောင်နိုင်-အောင်မြင် - ရာ ပလ္လင်။ အယံ မေ ပလ္လင်္ကော ဝိဇယပလ္လင်္ကော မင်္ဂလပလ္လင်္ကော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။

ဝိဇယပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိဇယ + ပတ္တ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဇိတာဝိနီတိ ဝိဇယပ္ပတ္တာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၃၅။

ဝိဇယဘေရီ (ထီ) [ဝိဇယ + ဘေရီ] အောင်စည်၊ အောင်နိုင်-အောင်မြင်-ပြီ-ဟူ၍ တီးခတ်အပ်သော စည်။ ယုဒ္ဓဝတ္တုသ္မိံ နန္ဒိ စရတီတိ ဝိဇယဘေရီ အာဟိဏ္ဍတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

ဝိဇယယုတ္တ (တိ) [ဝိဇယ + ယုတ္တ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ဇယသံဝဍ္ဍနေတိ ဝိဇယယုတ္တေ သံဝဍ္ဍနေ။ ဝိမတိ၊၂။၃၂။

ဝိဇယလာဘ (ပု) [ဝိဇယ + လာဘ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-မှုကို ရခြင်း၊ အောင်ပွဲရခြင်း။ သော ပန ဝိဇယလာဘော ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။

ဝိဇယသမတ္ထတာ (ထီ) [ဝိဇယ + သမတ္ထ = ဝိဇယသမတ္ထ + တာ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-ခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။

ဝိဇယသမတ္ထတာယောဂ (ပု) [ဝိဇယသမတ္ထတာ+ယောဂ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဝိဇယသမတ္ထတာယောဂေန ပစ္စတ္ထိကေ ဝိဇေတုံ ဣစ္ဆန္တိ။ မဋီ၊၃၊၂၁၁။မူလဋီ၊၃။၁၆၅။

ဝိဇယမာဟိက (ပု) [ဝိဇယမဟ + ဏိက ?] ဝိဇယမာဟိကသူကြွယ်။ (ဤသူကြွယ်သည် ဘုရား၌ သက်ဝင်ယုံကြည်မှုစသော ဂုဏ်အင်္ဂါ ၆-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ် ၂-ကျိပ်တို့တွင် တစ်ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်၏)။ ဝိဇယမာဟိကော ဂဟပတိ။ အံ၊၂။၃၉၂။

ဝိဇယသုတ္တ (နပ) [ဝိဇယ + သုတ္တ] ဝိဇယသုတ်၊ ခန္ဓာကိုယ်၌ တပ်မက်စွဲလမ်းမှု ဆန္ဒရာဂ (= တဏှာ, လောဘ) ကို - အောင်နိုင်-အောင်မြင် - ကြောင်းဖြစ်သော သုတ်၊ ခန္ဓာကိုယ်၌ တပ်မက်စွဲလမ်းမှု ဆန္ဒရာဂကို-အောင်နိုင်-အောင်မြင်-ဘို့ရန် ဟောကြားတော်မူအပ်သော သုတ်။

(ဤသုတ်ကို နန္ဒသုတ် - ဟူ၍လည်းကောင်း ကာယဝိစ္ဆန္ဒနိကသုတ် - ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုသေး၏။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်၊ ဝိဇယ-သုတ္တ။ သုတ္တနိ။၃၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃)။

(ဘုရားရှင်သည် မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို တပ်မက်တွယ်တာမှု ဆန္ဒရာဂအားကြီးသူ, တစ်ပါးသူ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို တပ်မက်တွယ်တာမှု

ဆန္ဒရာဂ အားကြီးသူတို့အား ဤသုတ်ကို ဟောတော်မူ၏။

ဘုရားရှင်သည် ဤဝိဇယသုတ်ကို ၂-ကြိမ်ဟောတော်မူရာ ပဌမအကြိမ် သာဝတ္ထိ ပြည်၌ ဇနပဒကလျာဏီ = နန္ဒာထေရီမ ကို အကြောင်းပြုဟောတော်မူ၍ ဒုတိယအကြိမ် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် သိရီမာ ပြည့်တန်ဆာမကို အကြောင်းပြု ဟောတောမူသည်။

ပဌမအကြိမ် ဟောတော်မူသည့် အဆုံး၌ ဇနပဒကလျာဏီ = နန္ဒာထေရီမ သည် ပြင်းစွာထိတ်လန့်ခြင်းသို့ ရောက်၍ ဤသုတ်ကို အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်းလျက် ထို သုညတကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းခြင်းဖြင့်ပင် ၂-ရက်, ၃-ရက်အတွင်း၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်၍ ရဟန္တာမဖြစ်လေသည်။

ဒုတိယအကြိမ် ဟောတော်မူသည့် အဆုံး၌ သိရီမာပြည့်တန်ဆာမ၏ ဈာပနပွဲ လာ ပရိသတ်ပေါင်း (၈၄၀၀၀) ရှစ်သောင်း လေးထောင် ကျွတ်တမ်းဝင်ကြကာ သိရီမာ နတ်မိဖုရား အနာဂါမ်တည်၍ သိရီမာကို တပ်မက်စွဲလမ်းနေသောရဟန်း သောတာပန် တည်သည်။ အကျယ်ကို-- သုတ္တနိ။၃၀၇-၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃-၄၄။ တို့ကြည့်)။

ဝိဇယာရာမဝိဟာရ (ပု) [ဝိဇယ + အာရာမ + ဝိဟာရ] ဝိဇယာရာမကျောင်းတိုက်။

ဝိဇယာရာမဝိဟာရဝါသီ (တိ) [ဝိဇယာရာမ-ဝိဟာရ + ဝသ + ဏီ] ဝိဇယာရာမ ကျောင်းတိုက်၌-သီတင်းသုံး-နေထိုင်-လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဇယာရာမဝိဟာရဝါသီ ကိရေကော ခီဏာသဝတ္ထေရော ဒွိန္နံ ဘိက္ခူနံ သုတ္တံ အာဟရိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။

ဝိဇယာ (ထီ) [ဝိ + ဇိ + အ + အာ] (၁) ဝိဇယာဘိက္ခုနီ။ (၂) ဝိဇယာသုတ်။ (၃) ဝိဇယာမိဖုရား။ (၁) အထ ခေါ ဝိဇယာ ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ။ သံ၊၁။ ၁၃၁။ (-ထေရီ။၃၉၇-၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၄)။ (၂) အာဠဝိကာ စ သောမာ စ၊ ဂေါတမိ ဝိဇယာ သဟ။ သံ၊၁။၁၃၇။ (၃) ဝိဇယမ္ပိ မယှံ မဟေသိံ၊ ဧရာဝတိံ ကေသိနိံ သုနန္ဒဥ။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၇။

ဝိဇယာထေရီဂါထာ (ထီ) [ဝိဇယာ + ထေရီ + ဂါထာ] ဝိဇယာထေရီဂါထာ၊ ဝိဇယာထေရီမသည်- သီဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီဂါထာပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၆-ထေရီဂါထာ။ ထေရီ။၃၉၇-၈။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၄-၆)။

ဝိဇယာသုတ္တ (န) [ဝိဇယာ + သုတ္တ] ဝိဇယာ သုတ်၊ မာရ်နတ်က ဝိဇယာဘိက္ခုနီမကို ကာမဂုဏ်ဖြင့် လှည့်ပတ်ဖြားယောင်းရာ ဝိဇယာဘိက္ခုနီမက ယင်းကာမဂုဏ်တရား ၅-ပါးကို မာရ်နတ်အား ပြန်လည်အပ်နှင်းကာ 'တဏှာ' ကို ပယ်နှုတ်၍ 'မောဟ' ကို ပယ်ပြီးကြောင်း ဟောကြားသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊- ၅ - သံယုတ်၊ ၄ - သုတ်။ ဝိဇယာသုတ္တ။ သံ၊၁။၁၃၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၅)။

ဝိဇယိစ္ဆာ (ထီ) [ဝိဇယ + ဣစ္ဆာ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-ခြင်း၌အလို၊ အောင်နိုင် -အောင်မြင်- လွှမ်းမိုး- လိုခြင်း။ -------- တဿ ဝိဇယိစ္ဆာ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၆။

ဝိဇယီ (တိ) [ဝိ + ဇိ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဇယိနီ။ ဝိဇယိန်-သံ။] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-တတ်သော၊ သူ။ ယထာ ဟိ ရာဇာ

ဝိဇိတသင်္ဂါမော သင်္ဂါမေ ဝိဇယိနော ယောဓေ ဉစ္စဠာနေ ဌပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

ဝိဇယီ၊ (= ဝိဇယိ) (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + ဤ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီ။ အရိဂဏာသ ဝိဇယီ၊ ဝိဇိနိတွာ ဠိတောတိ အတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄)။

ဝိဇယုတ္တရ (ပု) [ဝိဇယ + ဥတ္တရ] ဝိဇယုတ္တရ မည်သော (ခရုသင်း)၊ မြတ်သည်ဖြစ်၍-အောင်နိုင် -အောင်မြင် -ကြောင်းဖြစ် -စေ တတ်-သော (ခရုသင်း)။ တသ္မိံ သမယေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိဇယုတ္တရံ နာမ သင်္ခံ ဓမမာနော အဋ္ဌာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၃၇။

ဝိဇယုတ္တရသင်္ခ (ပု) [ဝိဇယုတ္တရ + သင်္ခ] ဝိဇယုတ္တရ ခရုသင်း၊ ဝိဇယုတ္တရအမည် ရှိသောခရုသင်း။ (ယင်းခရုသင်းကား-- အတောင် ၁၂၀-ရှည်လျား၍ တစ်ကြိမ်မှုတ် လျှင် ၄-လကြာမှ အသံစဲ၏။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄)။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိဇယုတ္တရသင်္ခံ ဓမမာနော အဋ္ဌာသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၃၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၀၄)။

ဝိဇဟတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၅၈ - ၆၀၊ ၄၆၄။ ရူ။ ၄၆၁ - ၂ ၅၀၄၊၅၀၆။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၉၀။ ဝိဇဟာတိ၊ ဝိဇဟတိ -သံ။ ဝိဇဟက္က - ပြာ၊ ဝိဇဟာက္က-အဒ္ဓမာဂဓီ။] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-၏။ ဝိဇဟေယျ ပါဏာ (ပေတ။၁၈၂)န္တိ အတ္တနော ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇေယျ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀၆။ အာပဒါသု န ဝိဇဟတိ။ ဒီ၊၃။၁၅၂။ အထ ခေါ မဟာရာဇ ယဋ္ဌိကာရံ ကုမ္ဘကာရံ အမမာသံ ပီတိသုခံ န ဝိဇဟတိ။ မ၊၂။ ၂၄၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀၊၂၃၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၊ ၃၇၁။ ဝဇိရ။၂၂၅)။

ဝိဇဟိတွာ (အပ၊၁။၄၉)တိ ဝိသေသေန ဇဟိတွာ ဆဍ္ဍေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ (အပ၊ ၁။၂၅၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉)။

ဝိဇဟတေ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + တေ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ဖျက်ဆီး-ကုန် ခန်း-စေ-၏။ ယသ္မာ ယံ ယံ ဝိဇဟတေ ရတ္တိံ ----- (ထေရ၊၂၈၉) အယံ သတ္တော ယံ ယံ ရတ္တိံ ဝိဇဟတိ နာသေတိ ခေပေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ဝိဇဟန (န) [ဝိ + ဟာ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၀။ ဝိဟာန-သံ။ ဝိဇဟဏ-ပြာ၊ ဝိဇဟန၊ ဝိဇဟနာ-သက္ကတပိဋက။] (၁) စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ခြင်း။ (၂) စွန့်-ပယ်-စွန့် ပစ်-စွန့်လွှတ်-ရာ (အချိန်အခါ)။ (၁) တသ ဝိဇဟနေ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၂၇၉။ (-ဝဇိရ။၅၉)။ (၂) ဝိဇဟနကာလ - ကြည့်။

ဝိဇဟနကာလ (ပု) [ဝိဇဟန + ကာလ] စွန့် -ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ရာအခါ။ ဗောဓိသတ္တသ စက္ခုပထံ ဝိဇဟန-ကာလေယေဝ ----- ဖလိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဝိဇဟနဂ္ဂဟဏတ္ထ (ပု) [ဝိဇဟန + ဂဟဏ + အတ္ထ] စွန့်ခြင်း ယူခြင်းဟူသောအကျိုး။ အဂ္ဂဟေတဗ္ဗဂဟေတဗ္ဗာနံ အတ္ထာနံ ဝိဇဟနဂ္ဂဟဏတ္ထာယ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၅၅။

ဝိဇဟနဋ္ဌာန (န) [ဝိဇဟန + ဌာန] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ရာ - အရပ် - ဌာန။ ဒဿနဝိသယံ ဝိဇဟနဋ္ဌာနေ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

ဝိဇဟန္တ (တိ) [ဝိ + ဟာ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဇဟန္တာ၊ ဝိဇဟန္တီ။] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့် လွှတ်-သော၊ သူ။ ဒဿနူပစာရံ ဝါ ------ ဝိဇဟန္တဿ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၁၂၅။

သရီရံ ဝိဇဟံ နာဂေါ၊ ပရိနိဗ္ဗိဿတိ အနာသဝေါ။ အံ၊ ၂။၃၀၅။

ဝိဇဟန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + အန္တိ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ကုန်၏။ ယံ ကိဉ္စိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဒုဗ္ဗလံ ဂိလာနကံ ပဠမ မမှာ န ဝိဇဟန္တိ။ အံ၊ ၂။၁၂၆။

ဝိဇဟာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ဏာပေ+ တိ။ဝိဇဟယတိ-သက္ကတပိဋ္ဌက။] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-စေ၏။ ဝိဇဟာပေတွာ-ကြည့်။

ဝိဇဟာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဟာ + ဏာပေ + တုံ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-စေခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇဟာပေတုကာမ (တိ) [ဝိဇဟာပေတုံ + ကမု + ဏ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ တံ ဝိဇာပေတုကာမေန --- ဝုတ္တံ။ မဋ္ဌီ၊၃။၄၁၇။

ဝိဇဟာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဟာ + ဏာပေ + တွာ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-စေပြီး၍။ ဟတ္ထပါသံ ဝိဇဟာပေတွာ ဥတ္တိဒုတိယကမ္မေန ဥက္ခိပ္ပိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄၊ ၄။၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၂။

ဝိဇဟာမ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + မ] (ငါတို့) စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ကြကုန်၏။ အဝီတရာဂါ ဝိဇဟာမ ဇီဝိတံ။ ဇာ၊၁။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၃။

ဝိဇဟာမသေ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + မ။ သေ - ကား အာဂုမ်။] ဝိဇဟာမ - ကြည့်။ ဩကံ န ဝိဇဟာမသေ။ ဇာ၊ ၁။၁၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။

ဝိဇဟာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + မိ] (ငါ) စွန့်-ပယ် စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-၏။ ပုရာ တေ ပါဏံ ဝိဇဟာမိ အဿမေ။ ဇာ၊ ၂။၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၅။

ဝိဇဟိဿံ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ဥံ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ကြကုန်ပြီ။ ပက္ခိနော အာကာသဂမနံ ဝိဇဟိဿံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၃၂။ က္ကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

ဝိဇဟိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ဤ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ပြီ။ ဇနာဓိပ မာ ဝိဇဟိ ကုဒါစနံ။ ဇာ၊၁။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။

ဝိဇဟိတ (တိ) [ဝိ +ဟာ +တ။ မောဂ်၊၅။၇၀။]
(၁) စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ပြီးသော။ (၂) စွန့် -ပယ် -စွန့်ပစ် -စွန့်လွှတ် -အပ်ပြီးသော။ (၁) ကပ္ပတိ ဘန္တေ ယံ တံ ခီရံ ခီရဘာဝံ ဝိဇဟိတံ အသမ္ပတ္တံ ဒဓိဘာဝံ။ ဝိ၊ ၄။၄၉၉၊ ၅၀၇။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၂၅)။ (၂) ဝိဟာရောပိ န ဝိဇဟိတောဃေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။၁၆။

ဝိဇဟိတပဋိဂ္ဂဟဏ (တိ) [ဝိဇဟိတ + ပဋိဂ္ဂဟဏ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ် -စွန့်လွှတ် -အပ်ပြီးသော -ခံယူ -အကပ်ခံ-ခြင်းရှိသော။ ဝိဇဟိတပဋိဂ္ဂဟဏံ ပရိစ္စတ္တမေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၆၇။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၃)။

ဝိဇဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဟာ + တဗ္ဗ။ မောဂ်၊၅။၇၀။] စွန့်-ပယ်-ၣွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဟတ္ထပါသာ ဝါ န ဝိဇဟိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၂၉၉၊၃၀၂။ ယောနိသော မနသိကာရော န ဝိဇဟိတဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၅။ ဝိဇဟိတဗ္ဗ (စူဠနိ၊၁၄၅) တွိ စဇိတဗ္ဗံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁။

ဝိဇဟိတဗ္ဗမဂ္ဂ (ပု) [ဝိဇဟိတဗ္ဗ + မဂ္ဂ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော လမ်းခရီး။ ဝိဇဟိတဗ္ဗမဂ္ဂေါ ဝိယ ဟိ

ပဋမံ ဘာလာ န သေဝိတဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၅။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၁။

ဝိဇဟိတဝါဒ (တိ) [ဝိဇဟိတ + ဝါဒ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-အပ်ပြီးသော-အယူ-ဝါဒ-ရှိသော၊ အယူ -ဝါဒ -ကို-စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ပြီးသော၊ သူ။ တဒါ ဘဝိဿတိ ဝိဇဟိတဝါဒေါ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ ပတိဋ္ဌိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။

ဝိဇဟိတာဘိဋ္ဌာန (တိ) [ဝိဇဟိတ + အဘိဋ္ဌာန] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်ပြီးသော အဘိဋ္ဌာန်ရှိသော၊ အဘိဋ္ဌာန်စွန့်ပြီးသော(ဝတ္ထု)။ ဝိဇဟိတာဘိဋ္ဌာနံ ဝါ ပဏ္ဏာ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၀။

ဝိဇဟိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဟာ + တုံ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ခြင်းငှါ။ အတ္တနော ဌာနံ ပန ဝိဇဟိတုံ နာသက္ခိ။ အံ၊၄၊၁။၂၃၆။

ဝိဇဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဟာ + တွာ] (က) စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ပြီး၍။ (ခ)အထူးအားဖြင့်-ဎွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ပြီး၍။ (က) ဝိဇဟိတွာ ဒေဝဝဏ္ဏံ (အပ၊၁။၂၅၅)န္တိ ဒေဝတာသရီရံ ဝိဇဟိတွာ ဆဋ္ဍေတွာ မနုဿသရီရံ နိမ္မိနိတွာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊၂။၁၈၉။ (ခ) တံ ဇာတိံ တံ ကုလံ တံ ယောနိံ ဝိဇဟိတွာ ဝိသေသေန ဇဟိတွာ ဆဋ္ဍေတွာ။ အပ၊၄၊၁။၃၂၅။ (-အပ၊၁။၄၉)။

ဝိဇဟိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဟာ + တွာန] ဝိဇဟိတွာ-ကြည့်။ ဝိဇဟိတွာန တံ ဇာတိံ ပုတ္တော ဇာတော မဟေသိနော။ အပ၊၁။၄၉။

ဝိဇဟိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ဿတိ] စွန့်- ပယ်- စွန့်ပစ်- စွန့်လွှတ်- အံ့- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သာတတသဟဂတာ စ မေ ကာယဂတာသတိ န ဝိဇဟိဿတိ။ သံ၊၁။ ၄၂၀။ ကခါ၊ဋီ၊ သစ်။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၃။

ဝိဇဟိဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ဿသိ] (သင်) စွန့်- ပယ်- စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-အံ့-လတ္တံ့- လိမ်မည်။ ဇီဝိတံ ဝိဇဟိဿသိ။ ပေတ။၁၄၉။ ဇာ၁။၂၂၄။ ပေတ၊၄။၉၀။ဇာ၊ ၄၊၄။၈၆။

ဝိဇဟိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + ဿာမိ] (ငါ) စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ နေဝ နံ ဝိဇဟိဿာမိ။ ဇာ၊၁။ ၃၂၆။ဇာ၊၂။၈၄။ဇာ၊၄၊၄။၄၂၄။ဇာ၊၄၊၅။၃၆၂။

ဝိဇဟီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ +ဟာ + ယ +တေ] စွန့် - ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်၏။ ပဟီယတိ ဇဟီယတိ ဝိဇဟီယတိ အန္တရဓာယတိ ဝိပ္ပလုဇ္ဇတိ။ မဟာနိ။၉၅၉၈။

ဝိဇဟောမု (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + ဧယျာမ ။ ဧယျာမ-ကို ဧမု-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀၇၀။] (ငါတို့) စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ကုန်ရာ၏။ ယံ ဘောဂဟေတု ဝိဇဟောမု သဒ္ဓံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဝိဇဟောမု ပရိစ္စဇေယျာမ။ ဇာ၊၄၊၃။၁၂၀။

ဝိဇဟေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဟာ + အ + ဧယျ] စွန့်-ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ရာ၏။ ဝိဇဟေယျ ပါဌာ (ပေတ။၁၈၂) န္တိ အတ္တနော ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇေယျ။ ပေတ၊၄။၂၀၆။

ဝိဇာတ (တိ) [ဝိ + ဇန + တ။ မောဂ်၊၅။ ၁၁၆။ ဝိ + ဇနီ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၄၃။ ဝိဇာယိတ္ထာတိ ဝိဇာတာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၃၅။ ဝိဇာတ-သံ။] (၁) မွေးဖွား-ဥ-ပြီး-သော၊ သူ။ (၂) (ရွက်ညွန့်) ပေါက်-ထွက်-ပြီး-သော။ (၃) မွေးဖွား-ဥ-ပြီးရာ (ဌာန၊ကာလ)။ (န) (၄) မွေးဖွား-ဥ-ခြင်း။ (၁) သုန္ဒရီနန္ဒာ ခေါ အယျေ အစိရဝုဋ္ဌိတာ ဝိဇာတာ။ ဝိ၊၂။၂၇၉။ မလ္လိကာ ဒေဝ ဒေဝီ မီတရံ

ဝိဇာတာ။ သံ၊၁။၈၆။ (- ပေတ။၁၄၀-၁။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၇၃)။ (၂) ဝိဇာနိ စ တာနိ ဝိဇာတာနိ စ ပသူတာနိ နိဗ္ဗတ္တပဏ္ဏ-မူလာနီတိ ဝိဇာတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (၃) ဝိဇာတကာလ-ကြည့်။ (န) (၄) ဝိဇာတဒုက္ခ-ကြည့်။

ဝိဇာတကာလ (ပု) [ဝိဇာတ + ကာလ] မွေးဖွား -ဉ-ပြီးရာ - အချိန် -အခါ-ကာလ။ ဝိဇာတကာလေ မာတု ထည် ဆိဝ္ဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁)။

ဝိဇာတက္ခဏ (ပု) [ဝိဇာတ + ခဏ] (က) မွေးဖွား-ဉ-ခြင်း၏ ခဏ။ (ခ) မွေးဖွား-ဉ-ပြီးရာ ခဏ။ (က) (ခ) တဿ ပန ဒီပင်္ကရကုမာရဿ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေပိ ဝိဇာတက္ခဏေပိ ------- ပါဋိဟာရိယာနိ ပါတုရဟေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

ဝိဇာတဃရ (န) [ဝိဇာတ + ဃရ] မွေးဖွား-ဉ-ရာ အိမ်။ ယောပိ ဝိဇာတဃရေ မရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၉၀။

ဝိဇာတဋ္ဌာန (န) [ဝိဇာတ + ဌာန] မွေးဖွား-ဉ-ပြီးရာ အရပ်, ဌာန။ ကုက္ကုဋိယာ ဝိဇာတဋ္ဌာနတော ဇေတ် အဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။

ဝိဇာတဒိဝသ (ပု) [ဝိဇာတ + ဒိဝသ] မွေးဖွား - ဉ -သော- (ပြီးရာ) -နေ့-ရက်။ ဝိဇာတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ ဝိဇာတဒိဝသေ ယက္ခိနီ အာဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၂။

ဝိဇာတဒုက္ခ (န) [ဝိဇာတ + ဒုက္ခ] မွေးဖွား-ဉ-ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ၊ သားဖွားရခြင်း ဆင်းရဲ။ တဒါ ဝိဇာတဒုက္ခေန၊ အနာထာ ကပဏာ အဟံ။ အပ၊၂။၂၃၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၈။

ဝိဇာတပ (ပ္ပ) စ္စယ (ပု) [ဝိဇာတ + ပစ္စယ] မွေးဖွားခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ယထာဝုတ္တအာယုပရိက္ခယေနေဝ ကာလံ ကရောန္တိ၊ န ဝိဇာတပစ္စယာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ (-မဋီ၊၃။၃၃၈)။

ဝိဇာတပရိယာယ (ပု) [ဝိဇာတ + ပရိယာယ] ဝိဇာတ-သဒ္ဒါ၏ စကားလှယ်, ပရိယာယ်။ ဇာတသဒ္ဒေါ ဧတ္ထ ဝိဇာတပရိယာယော။ ဝိမတိ၊၂။၁၁။

ဝိဇာတပရိဟာရ (ပု) [ဝိဇာတ + ပရိဟာရ] မွေးဖွားခြင်း၏ အစောင့်အရှောက်၊ မွေးဖွားခြင်းကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဝဋ္ဋဝါယ ဝိဇာတပရိဟာရံ ကာရာပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။

ဝိဇာတပိလက္ခ (ပု) [ဝိဇာတ + ပိလက္ခ] (ရွက်ညွန့်) ပေါက်-ထွက်-ပြီးသော ညောင်ကြတ်ပင်။ မက္ကဋ္ဌထနသဒိသဖလော ဝိဇာတပိလက္ခော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။

ဝိဇာတပုတ္တ (တိ) [ဝိဇာတ + ပုတ္တ] ဖွားမြင်ပြီးသော သားရှိသော၊ သားဖွားပြီးသော။ အပဂတဂဗ္ဘာတိ ဝိဇာတပုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၃၅။

ဝိဇာတဘာဝပစ္စယ (ပု) [ဝိဇာတ + ဘာဝ + ပစ္စယ] မွေးဖွားပြီးသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း။ န ဝိဇာတဘာဝပစ္စယာ, အာယုပရိက္ခယေနေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၀။

ဝိဇာတမာတု (ထီ) [ဝိဇာတာ + မာတု] မွေးဖွားသော-အမိ-မိခင်-မယ်တော်၊ မွေးမိခင်၊ အမိအရင်း။ ဝိဇာတမာတရာ စ ဇနက-ပိတရာ စ။ ကင်္ခါ။၃၄၇။ ဝိဇာတမာတုယာပိ စိတ္တံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၉)။

ဝိဇာတဝဏ္ဏ (ပု) [ဝိဇာတာ + ဝဏ္ဏ] မွေးဖွား ပြီးသော မိန်းမ၏အသွင်။ သတ္တာ ----- တဿာ ဣတ္ထိယာ သကိံ ဝိဇာတဝဏ္ဏံ ---- ဒဿေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၁)။

ဝိဇာတဝိဇာတကာလ (ပု) [ဝိဇာတ+ ဝိဇာတ+ ကာလ] ဥတိုင်း ဥတိုင်းသော-အခါ-ကာလ။ ကုက္ကုဋိ ဝိဇာတဝိဇာတကာလေ တံ အတ္တနော အဏ္ဍာနိ ဂဟေတွာ ခါဒန္တိံ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။

ဝိဇာတဝေသ (ပု) [ဝိဇာတ + ဝေသ] မွေးဖွား-ဥ-ပြီးသောသူ၏ -အသွင် -သဏ္ဌာန် -အမူအရာ။ မာတုကုစ္ဆိတော ဝိဇာတဝေသေနေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅။

ဝိဇာတသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဇာတ + ဣတိ + သဒ္ဒ] ဝိဇာတသဒ္ဒါ။ ဝိဇာတသဒ္ဒေါ ဣမ ဝိသဒ္ဒလောပံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀။

ဝိဇာတိ[၁] (ထီ) [ဝိ + ဇန + တိ။ မောဂ်၊၅။ ၁၁၆။ ဝိ + ဇာတိ။] မွေးဖွားခြင်း။ ဇာတိယာတိ ပဋိသန္ဓိယာ၊ ဝိဇာတိယာတိပိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁။

ဝိဇာတိ[၂] (တိ) [ဝိ + ဇာတိ] (၁) (က) ဖောက်ပြန်သော ဇာတ်ရှိသော။ (ခ)ယုတ်ညံ့သော ဇာတ်ရှိသော။ (ဂ) ဇာတ်နိမ့်သော၊ (အမျိုးယုတ်သော၊ နေရင်းသျှ)။ (၂) နာဂနာသိက ခေါ် ပထယ်သံ (သျှ) = သံရိုင်း = ခဲ။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) အတ္တနော ဝိဇာတိတာယ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဝိဇာတိတာယာတိ နိဟီနဇာတိတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၉။ မ၊ ဋီ၊၂။၁၅၁။ အံ၊ ဋီ၊၂။၃၇၀။ ဝိဇာတိတာယာတိ ဝိပရီတဇာတိတာယ၊ ဟီနဇာတိတာယာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၇၄။ (၂) နာဂနာသိကလောဟံ ဝိဇာတိလောဟံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ မ၊ဋီ၊၁။၆၉။

ဝိဇာတိက-ဝိဇာတိယ (တိ) [ဝိ + ဇာတိ + က။ ဝိဇာတိယ-သံ။ ဝိဘိန္နံ ဇာတိ အရဟာတီတိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] (၁) မတူ-ကွဲပြား-သောဇာတ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) မတူသော သဘောရှိသော၊ သူ။ (၁) န တထာ ဝိဇာတိကဿ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၂။(-မ၊ဋီ၊၂။၁၂၁)။ (၂) ဝိဇာတိယံ ဟိ ပဋ္ဌမံ ဂဟိတဒဿနံ အပ္ပဟာယ ဝိဇာတိယဿ ဂဟဏံ န သမ္ဘဝတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၉။

ဝိဇာတိရာဇ (ပု) [ဝိဇာတိ + ရာဇ] ယုတ်ညံ့သော ဇာတ်ရှိ - ဇာတ်နိမ့် - သော မင်း။ အနာဂတသ္မိံ အဓမ္မိကာ ဝိဇာတရာဇာနော ------- ယသံ န ဒဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၅။

ဝိဇာတိလောဟ (နု) [ဝိဇာတိ + လောဟ] ဝိဇာတိ[၂] (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိဇာန (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဟိ။ ဝိဇာနာတိ - မှ။] (သင်) သိလော့။ သုတွာန တွံ ဧတမတ္ထံ ဝိဇာန။ ပေတ။၂၁၀။ ဝိဇာနာတိ ဝိဇာနာဟိ။ ပေ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။

ဝိဇာနတံ[၁] (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + တံ။] သိလော့၊ သိပါစေသား။ ဝိဇာနတံ။ ရူ။ ၃၁၄-နှာ။

ဝိဇာနတံ[၂] (တိ) [ဝိဇာနန္တ + နံ။ ဝိဇာနန္တ-မှ။] သိသောသူတို့-အား-၏။ ကာ ဥဿူယာ ဝိဇာနတံ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၅။ ဖြဟွာ သက္ကော ဝိဇာနတံ။ မ၊၂။၄၁၂။

ဝိဇာနထ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ထ] ဝိဇာနာထ - ကြည့်။ နယတော တံ

ဝိဇာနထာတိ။ ဝိ၊၃။၁၃၇။ (-ဝိ၊၅။ ၂၃၆၊ ၂၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂)။

ဝိဇာနန³ (ထီ၊န) [ဝိ + ဉာ + နာ + ယု။ ဉာ အဝဗောဓနေ။ ဝိ + ဉာ + ယု။ ကစ္စည်း။ ၆၄၁။ ဝိဇာန-သံ။ ဝိဇာနန-သက္ကတပိဋက။ ဝိအာဏဏ - ပြာ။] (၁) အထူးသိခြင်း၊ အာရုံကို ရခြင်း။ (၂) အထူးသိရာ (အရပ်, ဌာန)။ (၃) စိတ်။ (တိ) (၄) သိ-အထူးအား ဖြင့်သိ-တတ်သော။ (၁) ဝိဇာနနမ္ပိ နိယမိ-တာနိယမိတဝသေန ဒုဝိဓံ။ ကခီ၊၁၀၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၆၈။သာရတ္ထ၊၃။၅။ဝိမတိ၊၂။၄)။ ဝိဇာနနံ အာရမ္မဏူပလဒ္ဓိ။ မ၊ ဋီ၊၃။ ၂၈၃။ (-မူလဋီ၊၁။၈၇)။ (၂) ဝိဇာနနကာလ-ကြည့်။ (၃) မနိန္ဒြိယံ မနောဓာတု မနာယတနံ ဝိဇာနနာတိ မနသောဿတ ဝေဝစနံ။ နေတ္တိ။ ၄၆၈။ (တိ) (၄) ဝိဇာနနဋ္ဌ - ကြည့်။

ဝိဇာနန² (န) [ဝိဇာနန + တ္တ။မောဂ်၊၄။၁၂၃။] သိ-အထူးသဖြင့်သိ-တတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိဇာနနတော ဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

ဝိဇာနနက (တိ) [ဝိဇာနန + က။ ဝိ+ဉာ+ဏွု။ ရူ။၅၇၂။ ဝိဇာနက-သံ။ ဝိအာဏဂ-ပြာ။] သိ-အထူးသိ-တတ်သော။ တံ ဝိဇာနနကံ စိတ္တံ ဝိညာဏဓာတု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။

ဝိဇာနနကာရဏ (န) [ဝိဇာနန + ကာရဏ] သိ - အထူးသိ - ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဧဝံ-သဒ္ဒေန ဝိဇာနနကာရဏဘူတေ နယေ။ မူလဋီ၊၂။၅၉။

ဝိဇာနနကာလ (ပု) [ဝိဇာနန + ကာလ] သိ-အထူးသိ-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ပဌ္ဌာ အန္ဓကာလေ ဇာတေ ဝိဇာနနကာလေ ဝါ ဂဏှိဿာမိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၉။

ဝိဇာနနကိစ္စ (န) [ဝိဇာနန + ကိစ္စ] (၁)အာရုံကိုအထူးသဖြင့်သိခြင်းကိစ္စ။(တိ)(၂)အာရုံကို အထူးသဖြင့်သိခြင်းကိစ္စရှိသော။ (၁) တေသု ဝိညာဏံယေဝ ဝိဇာနနကိစ္စံ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ (-မူလဋီ၊ ၁။၆၁)။ (တိ) (၂) ဝိညာဏံ ဝိဇာနနကိစ္စံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။

ဝိဇာနနကိရိယာ (ထီ) [ဝိဇာနန + ကိရိယာ] သိ-အထူးသိ - ခြင်းဟူသော - အမူအရာ-ကြိယာ။ " ဝိဒိတွာ "တိ ဧတ္ထ ပကတိယတ္ထ-ဘူတာ ဝိဇာနနကိရိယာ သာမညေန အဘေဒတော်ပိ သမာနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၀၅။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။ ၂၃)။

ဝိဇာနနက္ကမ (ပု) [ဝိဇာနန + ကမ] သိ-အထူးသိ-ခြင်း၏ အစဉ်။ က္ကတိ-သဒ္ဒေန ဝိဇာနနက္ကမံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၂။၅၉။

ဝိဇာနနစရိတ (တိ) [ဝိဇာနန + စရိတ] ဝိညာဏ် - သိခြင်း - စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်း-ဖြင့် - လှည့်လည် - ကျက်စား - သော။ ဝိညာဏစရိတ - ကြည့်

ဝိဇာနနဋ္ဌ (ပု) [ဝိဇာနန + အတ္ထ] (၁) သိ-အထူးသိ -တတ်သော -အနက် -သဘော။ (၂) သိ-အထူးသိ-ခြင်းဟူသော အနက်-သဘော။ (၁) ဝိဇာနနဋ္ဌေန ဝိညာဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ ဝိဇာနနဋ္ဌေနာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁)တိ ဗုဒ္ဓနဋ္ဌေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ (၂) ဝိဇာနနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၇။ ဝိဇာနနဋ္ဌော (ပဋိသံ။၇၇)တိ --------- အာရမ္မဏဿ ဝိဇာနနမေဝ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။

ဝိဇာနနဋ္ဌာန (န) [ဝိဇာနန + ယောဂျ + ဌာန။ ယောဂျ- ကျေ။] အထူးသိခြင်းငှါ (လျောက်ပတ်သော) အရပ်။ ဝိညတ္တိပထေတိ ဝိဇာနနဋ္ဌာနေ။ ဝဇိရ၊၁၇၃။

ဝိဇာနနတ္ထ (တိ) [ဝိဇာနန + အတ္ထ] (၁) သိ-အထူးသိ - ခြင်း အကျိုးရှိသော။ (ပု) (၂) သိ-အထူးသိ-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဝိဇာနနဋ္ဌ-လည်းကြည့်။ (၁) မနော ဝိဇာနနတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၃။ ဒေသနာ ဒေသိတာနိ စ ယာဝဒေဝ ဝိဇာနနတ္ထာနိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၂၃။ (ပု) (၂) ဝိဇာနနတ္ထာယာ (ပဋိသံ။၇၇)တိ ဓမ္မာရမ္မဏာသ စေဝ ရူပါဒိအာရမ္မဏသ စ ဝိဇာနနတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ န အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေန္တိတိ ဝိဇာနနတ္ထာယ စိတ္တံ န ဥပဋ္ဌပေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၈။ ဧဝံ ဝိဇာနနတ္ထာယာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇)တိ ဣဒါနိ ဝုစ္စမာနာကာရေန ဝိမံသနတ္ထာယ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၉၈။

ဝိဇာနနမာတု (ထီ၊ပု) [ဝိဇာနန + မာတု] အာရုံကို-သိ-အထူးသိ-ရ-ခြင်း (မှုဖြစ်သော)-မာတ် - သဘော။ ဝိညာဏမာတူတိ ဝိဇာနနမာတု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ဝိဇာနနံ အာရမ္မဏူပလဒ္ဓိ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊၃။၂၈၃။ သဥ္စနနဝိဓုရာ အာရမ္မဏူပလဒ္ဓိ ဝိဇာနနမာတု။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၅။

ဝိဇာနနနိမိတ္တ (နု) [ဝိဇာနန + နိမိတ္တ] အာရုံကို-ရ-သိ-အထူးအားဖြင့်သိ-ခြင်း-ဟူသော အကြောင်း။ ဝိညာဏသ ဝိဇာနနာကာရေ ဝိဇာနနလိင်္ဂေ ဝိဇာနနနိမိတ္တေ ဝိညာဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

ဝိဇာနနနိယမ (ပု) [ဝိဇာနန + နိယမ] အထူးအားဖြင့် သိခြင်းကိုမှတ်ခြင်း။ ဝိညာပေတီတိ ဣမိနာ ဝိဇာနနနိယမံ ဒဿေတိ။ ဝဇိရ၊ ၉၈။ သာရတ္ထ၊၂။၆၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၆။

ဝိဇာနနနိယမာသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိဇာနနနိယမ + အသမ္ဘဝ] အထူးအားဖြင့် သိခြင်းကိုမှတ်ခြင်း၏ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ အရိယကေန မိလက္ခဿ သန္တိကေ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာတီတိ-အာဒီဟိ ---ဝိဇာနနနိယမာသမ္ဘဝံ ဒဿေတိ။ ဝိဇရ၊၉၈။ သာရတ္ထ၊၂။၆၆။

ဝိဇာနနပရိဝါရ (ပု) [ဝိဇာနန + ပရိဝါရ။ ပရိဝါရန္တိ စ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ကတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။] အာရုံကို-သိခြင်း-ရခြင်း-ကိစ္စအားဖြင့် (အနညာတညဿာ-မီတိန္ဒြေ၏) အခြံအရံ။ မနိန္ဒြိယံ ဝိဇာနနပရိဝါရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၁၁၊၂၂၆။

ဝိဇာနနဘာဝ (ပု) [ဝိဇာနန + ဘာဝ] သိ-အထူးအားဖြင့် သိ-တတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိညုတာ ဝိဇာနနဘာဝံ ပတ္တောသို့။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၂၃၀။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၁)။

ဝိဇာနနဘာဝဝိသေသ (တိ) [ဝိဇာနနဘာဝ + ဝိသေသ] သိ - အထူးအားဖြင့်သိ-တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အထူးရှိသော။ ဝိညာဏသ စိတ္တဝိစိတ္တတာ ဝိဇာနနဘာဝ-ဝိသေသာ ဧဝ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၀၆။

ဝိဇာနနဘေဒ (ပု) [ဝိဇာနန + ဘေဒ] သိခြင်း အထူး အပြား။ နိယမိတာနိယမိတဝသေန ဝိဇာနနဘေဒံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၄။

ဝိဇာနနလက္ခဏ (တိ) [ဝိဇာနန + လက္ခဏ] (၁) အာရုံကို - သိ -အထူးအားဖြင့်သိ-ရ-ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော။ (နု) (၂) အာရုံကို-သိ-အထူးအားဖြင့်သိ-ရ-ခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ (၁) ဝိဇာနနလက္ခဏံ မဟာရာဇ ဝိညာဏံ။ မိလိန္ဒ။၆၃။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅၊၁၈၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂)။ (နု) (၂) ဝိညာဏသ ဝိဇာနန-လက္ခဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

ဝိဇာနနလိင်္ဂ (နု) [ဝိဇာနန + လိင်္ဂ] အာရုံကို-သိ - အထူးအားဖြင့်သိ - ရ - ခြင်းဟူသော အသွင်အပြင်။ ဝိဇာနနနိမိတ္တ - ကြည့်။

ဝိဇာနနဝိသေသရဟိတ (တိ) [ဝိဇာနန + ဝိသေသ + ရဟိတ] အာရုံကို-သိ-ရ-ခြင်း ဟူသော အထူးမှကင်းသော။ အပုဗ္ဗနိဿယပဝတ္တိနီ ဝိဇာနနဝိသေသရဟိတာ စ မနောဓာတု ဣဋ္ဌာဒိဘာဂဂ္ဂဟဏေ န သမတ္ထာ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၇။

ဝိဇာနနဝိသေသဝိရဟ (ပု) [ဝိဇာနနဝိသေသ+ ဝိရဟ] အာရုံကို-သိ-ရ-ခြင်းဟူသောအထူး မှကင်းခြင်း။ မနောဓာတုယာ ဝိဇာနနဝိသေသဝိရဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၁၂၆။

ဝိဇာနနသဘာဝ (တိ) [ဝိဇာနန + သဘာဝ] သိ-ရ-ခြင်း သဘောရှိသော။ သဏ္ဌိ ဟိ သတ္တာ ဝိဇာနနသဘာဝေ ဝိညာဏေ ဇီဝသညိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

ဝိဇာနနသမတ္ထ (တိ) [ဝိဇာနန + သမတ္ထ] သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ကေဿာပိ ဝိဇာနနသမတ္ထံ ဓမ္မန္တယမတ္တမ္ပိ နာမ ---- န ဘဝိဿတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂)။

ဝိဇာနနသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိဇာနန + သမ္ဘဝ] သိခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ နိယမိတဿ ပန နိယမိတဝသေန ဝိဇာနနသမ္ဘဝတော သိက္ခာပစ္စက္ခာနံ ဟောတိယေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၇၀။

ဝိဇာနနာကာရ (ပု) [ဝိဇာနန + အာကာရ] အာရုံကို - သိ - ရ - ခြင်း၏ အခြင်းအရာ။ ဝိဇာနနနိမိတ္တ - ကြည့်။

ဝိဇာနန္တ (တိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + အန္တ] (က) သိသော။ (ခ) အထူးအားဖြင့်သိသော။ (ဂ) များသောအပြားဖြင့် သိသော။ (က) ကေစိဿ တံ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝိဇာနန္တံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဝိညာဏံ ပါကဋံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ (ခ) ဝိဇာနန္တ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄) န္တိ ပရိစ္ဆိန္ဒနဝသေန ဝိသေသတော ဇာနန္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၆၀။ (ဂ) ဝိဇာနန္တော (မဟာနိ။၆၄)တိ အနေကဝိဓေန ဇာနမာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၆။

ဝိဇာနန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + အန္တိ] သိကုန်၏။ ယေ စ တတ္ထ ဝိဇာနန္တိ။ မ၊၃။ ၁၉၂။ ဓမ္မ။၁၄။ မဋ္ဌ၊၄။၁၄၆။

ဝိဇာနမာန (တိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + မာန] သိ-အထူးအားဖြင့်သိ-သော။ ဝိဇာနမာနံ ဝိညာဏမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ တံ ဟံ ပဋိစ္စ ဝိဇာနမာနော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၈၆။ (-မဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂ - တို့၌ကား ဝိဇာနနမာန - ဟု ပါဠိရှိ၏)။

ဝိဇာနာတိ - ဝိဇာနတိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၉။ ဝိဇာနာတိ - သံ။ ဝိယာဏက္က-ပြ။ ဝိအာဏက္က၊ ဝိယာဏက္က-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပိုင်းခြားအပ်သောအာရုံကို ရသည်၏အစွမ်းဖြင့် သိ၏။ (သညာ, ပညာတို့မှ) အထူးသိ၏။ (၂) သိ၏။ (၃) ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ (၄) အထူးထူး အပြားပြား များစွာသိ၏။ (၅) ကောင်းစွာသိ၏။ (၁) ပိုင်ခြားအပ်သောအာရုံကို ရသည်၏အစွမ်းဖြင့် သိ၏။ ဝိဇာနာတိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၅)တိ ပရိစ္ဆိန္နောပလဒ္ဓိဝသေန ဇာနာတိ၊ န သညာပညာ ဝိယ သဉ္ဇာနနပဋိဝိဇ္ဈန-ဝသေန။ မူလဋီ၊၁။၉၀။ (၂) သိ၏။ နာယံ ကိဉ္စိ ဝိဇာနာတိ (ဇာ၊၁။၇၃)တိ တသ္မာ အယံ ဝါနရော န ကိဉ္စိ ဇာနာတီတိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (၃) ထိုးထွင်း၍သိ၏။ ဝိဇာနေယျ (၂)-ကြည့်။ (၄) အထူးထူး အပြားပြားများစွာသိ၏။ ဝိဇာနေယျာမ-ကြည့်။

(၅) ကောင်းစွာသိ၏။ ဝိဇာနိယ (ထေရဂ္ဂ၊ ၁။၂၃၀) ကြည့်။

ဝိဇာနာထ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ထ] (၁) သိကုန်၏။ (၂) သိကုန်လော။ (၁) နာသဿ သီလံ ဝိဇာနာထ။ ဇာ၊ ၁။၄၄။ (၂) ဒသဓာ တံ ဝိဇာနာထ။ ဝိ၊၄။၄၄၀။ တေ ဝိဇာနာထ ဘိက္ခဝေါ (ဒီ၊၂။၂၀၄-၅)တိ တေ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝိဇာနာထ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။

ဝိဇာနာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဏာပေ + တဗ္ဗ] အထူးသဖြင့်သိစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဘိက္ခုဿ ----- နိပန္နောကာသံ ဝါ အာဂန္တွာ မနုဿေဟိ ဥက္ကာသိတဗ္ဗံ ဝိဇာနာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၁၉၈။

ဝိဇာနာပေတု (ထိ၊ပု) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဏာပေ + တု] (တစ်ပါးသူကို) အထူးသဖြင့်သိစေတတ်သော၊ သူ။ ဝိညာပေတာတိ ပရံ ဝိဇာနာပေတာ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။

ဝိဇာနာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဏာပေ + ယျ] အထူးသဖြင့်သိစေရာ၏။ နော စေ ဥက္ကာသေယျ ဝါ ဝိဇာနာပေယျ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၉၈။

ဝိဇာနာမ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + မ] (ငါတို့) သိကုန်၏။ ဣတိ ဟေတံ ဝိဇာနာမ။ သံ၊၁။၃၁။ (-အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၈)။

ဝိဇာနာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + မိ] (၁) (ငါ) သိ၏။ (၂) အထူးပြု၍သိ၏။ (၁) အဟမေတံ ဝိဇာနာမိ။ ဇာ၊၁။၁၇၁-၂။ (၂) ဧဝံ အာဇာ-နာမိ ဧဝံ ဝိဇာနာမိ။ မဟာနိ၊၁၄၈။

ဝိဇာနာသိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + သိ] (သင်) သိ၏။ သစေ ဝိဇာနာသိ ဝဒေဟိ ယက္ခာတိ။ သံ၊၁။၁၁။ (-သံ၊၂။၂၉၅။ ဇာ၊၁။၃၄)။

ဝိဇာနာဟိ • ဝိဇာနဟိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဟိ] ဝိဇာန - ကြည့်။ နိဋ္ဌိတန္တိ နိဇာနာဟိ။ အပ၊၁။၃၅၃။ ဝိဇာနဟိ (ဇာ၊၁။၁၄၆)တိ အဟမေဝ တာလောတိ ဧဝံ ဇာနာဟိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။

ဝိဇာနိတတ္တ (နံ) [ဝိ + ဉာ + နာ + တ • ဝိဇာနိတ + တ္တ။ ဝိဇာတ-သံ။ ဝိအာဏိအ-ပြာ။] အထူးသိတတ်သည်၏အဖြစ်။ စိတ္တံ မနော ဝိညာဏံ --- ဝိဇာနနာ ဝိဇာနိတတ္တံ။ နေတ္တိ။၈၈။

ဝိဇာနိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + တဗ္ဗ။ ဝိဇာနိတဗ္ဗ + တ္တ။ တ္တ-ပစ္စည်းချေ။ မောဂ်၊ ၄။၁၂၃။ ဝိဇာတဗျ-သံ။] (၁) အထူးသိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) အထူးသိ-အပ်-သင့်-ထိုက်သည်၏အဖြစ်။ (၁) စက္ခုနာပိ ဓမ္မယေဝ ဝိဇာနိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊ ၅၆။ အဝိညာတံ ဝိဇာနိတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇။ (-မဟာနိဋ္ဌ၊၁၀)။ (၂) သတ္တာယတနာနိ ဝိညာတံ နာမ ဧကဝလံ ၊ နောဝိညာဏေန ဝိဇာနိတဗ္ဗတော။ သံဋီ၊၂။၂၆၄။

ဝိဇာနိတုံ (ဓါ) [ဝိ + ဉာ + နာ + တုံ] သိခြင်းငှါ။ န သက္ကာ ဧတေ ဝိဇာနိတုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၅။ (-အဘိဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ၊၇၁)။

ဝိဇာနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + တွာ] သိ၍။ အယံ သတ္တော ဣမသ္မိံ ခဏေ ဣဒံ နာမ ဓမ္မာရမ္မဏံ ဝိဇာနိတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၉၈။ အံဋ္ဌ၊၂။၆၉။

ဝိဇာနိယ° (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + တွာ] (၁) သိ၍။ (၂) ကောင်းစွာသိ၍၊ ခံစား၍။ (၁) ဝိဇာနိယာ(ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၀)တိ သုတမယေန တာဝ ဉာဏေန ဝိဇာနိတွာ။ ဒီဋီ၊၂။၁၁၅။ (၂) ပဝိဝေကရသံ ဝိဇာနိယာ (ထေရ၊ ၂၃၈)တိ --------- စိတ္တဝိဝေကဿ ရသံ

သဥ္ဇာနိတွာ၊ ဝိဝေကသုခံ အနုဘဝိတွာတိ အတ္ထော။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။
ဝိဇာနိယ ၂ (တိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဏျ။ ဝိဇာနီယ - သံ။ ဝိဇာဏိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သိအပ်သော။ (န) (၂) သိခြင်း။ (၁)(၂) ဝိဇာနိယံ။ နိရုတ္တိ။၅၃၂။
ဝိဇာနိယာ၁ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဃျေ] (သူ)သိရာ၏။ ဝိဇာနိယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂)တိ ဝိဇာနေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၈၅။
ဝိဇာနိယာ၂ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဃျာသိ] (သင်) သိရာ၏။ ဝိဇာနိယာ (ဇာ၊၂။၄၀)တိ သမ္မ သစေ ဟိ တွံ ------ ဇာနေယျာသိ။ ဇာဋ္ဌ၅။၂၅၀။
ဝိဇာနိသံ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဣံ။ ဣံ-ကို က္လသံ-ပြု။ ဆန်းကြောင့် သ-တစ်လုံးကျေ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၁၀၃။ ဝိ + ဉာ + နာ + သံ။ က္လ-လာ။ ရူ။၄၇၃။] ထိုးထွင်း၍ သိပြီ။ ဝိဇာနိသ (ဝိမာန။၅၈)န္တိ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိံ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၁၆၇။
ဝိဇာနိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဿတိ] သိလတ္တံ့။ အတ္တနော ဉာဏေန ဝိစိနိဿတိ ဝိဇာနိဿတိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။
ဝိဇာနိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဿန္တိ] သိကုန်လတ္တံ့။ က္လတရေ ခီဏာသဝါ နာဂါ ဝိဇာနိဿန္တိ။ အံဋ္ဌ၃။၁၁၃။ (-ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၆၂)။
ဝိဇာနိဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဿသိ] (သင်) သိလတ္တံ့။ အပိ စ တွံ ဗြာဟ္မဏ ဂစ္ဆ ဂန္တွာ ဝိဇာနိဿသီတိ။ သံ၊၁။၁၆၂။
ဝိဇာနိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဿာမ] (ငါတို့) သိကုန်-လတ္တံ့-အံ့။ တဿ ရာဂစိတ္တံ ဥပ္ပန္နန္တိ ဝိဇာနိဿာမ။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။

ဝိဇာနေမု (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ယျာမ။ ယျာမ - ဝိဘတ်ကို ဧမု -ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇၀။] သိကုန်ရာ၏၊ သိကုန်အံ့။ ကထံ ဝိဇာနေမု ဂတိ (ဇာ၊၁။၃၇၂) န္တိ မယံ ကထံ တဿ နာဂရာဇဿ ဂတိံ ဝိဇာနိဿာမ။ ဇာဋ္ဌ၅။၄၅။

ဝိဇာနေယံ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ယေံ] (၁) (ငါ) သိရာ၏။ (၂) (ငါ) ထိုးထွင်း၍ သိရာ၏။ (၁) န စ တေ ဟောတိ ဝိဇာနေယန္တိ။ သံ၊၂။၂၉၅။ (-သုတ္တနိ။၃၅၀၊၄၄၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၃၈၊၃၁၃)။ (၂) ဇာနေယံ ဝိဇာနေယံ ပဋိဝိဇာနေယံ။ စူဠနိ။၁၃၂။
ဝိဇာနေယျ၁ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဃျေ။ ဝိဇာနာတိ-မှ။] (၁) သိ-ဆင်ခြင်၍သိ-ရာ၏။ (၂) ထိုးထွင်း၍ သိရာ၏။ (၁) ဝိဇာနေယျ သကံ အတ္ထ (ထေရ၊၃၀၆)န္တိ ဝိညူဇာတိကော ပုရိသော အတ္တနော အတ္တံ ယာထာဝတော ဝိစာရေတွာ ဇာနေယျ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (၂) က္လမာနိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဝိဇာနေယျ ပဋိဝိဇ္ဈေယျ။ ထေရီဋ္ဌ။ ၁၈၄။

ဝိဇာနေယျ၂ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဏျ (ယျဏ်)။ ဉ်-အာဂုံကို ဧ-ပြု။ ကစ္စည်း။၅၄၁။ နိရုတ္တိ။ ၅၃၂ - နှာ။ ဝိဇာနီယ - ကြည့်။] (၁) သိအပ်သော။ (န) (၂) သိခြင်း။ (၁)(၂) ဝိဇာနေယံ။ နိရုတ္တိ။၅၃၂။
ဝိဇာနေယျာမ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ယျာမ] အထူးထူး အပြားပြား များစွာ-သိကုန်-အံ့-ရာ၏။ ဝိဇာနေယျာမာ (မဟာနိ၊၂၁၆)တိ အနေကဝိဓေန ဇာနိဿာမ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၃။

ဝိဇာနေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + နာ + ဧယျ] သိကုန်ရာ၏။ ကိန္တိ မေ ဒိပ္ပံ ဝိဇာနေယျ။ ဒီ၊၃။၁၂၇။ (-အပ၊၁။၃၈၀။ က္ကတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄၈)။

ဝိဇာယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + (ဇန) + ယ +တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၃။ ကစ္စည်း။ ၅၈၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၆၄။ ဓာတွန် န-ကို အာ-ပြု။ ဝိဇာယတေ-သံ။ ဝိယာယက္က - ပြာ။] (၁) (က) မွေးဖွား-ဖွားမြင်-၏။ (ခ) ဖြစ်စေ၏။ (၂) (အဥတို့ကို) ဥ၏။ (၃) အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-၏။ (၁) (က) ဒသေဝ မာသာနိ ဓောမိသတ္တံ ဓောမိသတ္တမာတာ ကုစ္ဆိနာ ပရိဟရိတွာ ဝိဇာယတိ။ ဒီ၊၂။၁၂။ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ (ဝိ၊၁။၂၂)တိ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗ-သဒိသံ ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တံ ဇနေသိ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၁၈၀။ (ခ) က္ကန္ဒံ ဝိဇာယထ (ဇာ၊၁။၁၆) ဇနေသိ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဇာ၊ ၄၊၁။၃၂၄။ (၂) ကုက္ကုဋိ န စိရဿေဝ အဏ္ဍာနိ ဝိဇာယိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၃၁။ (-ဓမ္မ၊၄၊၂။၂၈၁)။ (၃)ဝိဇာယန္တိ ဝိရူဟန္တိ ဧတေဟီတိ ဗီဇာနိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၄၅။

ဝိဇာယတု (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + တု] မွေးဖွား-ဖွားမြင်-စေသတည်း။ သုပ္ပဝါသာ ကောလိယဓီတာ အရောဂါ အရောဂံ ပုတ္တံ ဝိဇာယတု။ ဥဒါန။၉၄။ (-အံ၊၄၊၁။၁၉၂)။

ဝိဇာယထ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + အာ။ အာ-ကို ထ-ပြု။] ဖြစ်စေပြီ။ ဝိဇာယတိ (၁) အနက် ကြည့်။

ဝိဇာယန (တိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ယု။ ဝိဇာယတိ-ကြည့်။ ဝိဇနန-သံ။] (န) (၁) မွေးဖွား-ဖွားမြင်-သားဖွား- (အဥ) ဥ-ခြင်း။ (၂) မွေးဖွား-ဖွားမြင်-သားဖွား-(အဥ) ဥ-ရာ။ (၃) မွေးဖွား-ဖွားမြင်- (အဥ)ဥ-တတ်သော။ (၁)မေထုနသမာပတ္တိယာ စ ဝိဇာယနဿ စ။ အံ၊၁။၇၇။ က္ကတ္တိ မေထုနဓမ္မေန အလက်ာ-ရေန ဝိဇာယနေနာတိ က္ကမေဟိ တီဟိ န တပ္ပတိ။ ဇာ၊၄၊၃။၃၂၂။ (၂) ဝိဇာယန-ကာလ, ဝိဇာယနယရ-တို့ကြည့်။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇာယနက (တိ) [ဝိဇာယန + က] ဝိဇာယန (၃) အနက်ကြည့်။ ကူမ္မဇင္ဃလော ပုရိသော ဝိဇာယနကော (ဝိဇာယန္တော သီမူကွဲ) နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊၄၊၄။၈၈။

ဝိဇာယနကာလ (ပု) [ဝိဇာယန + ကာလ] မွေးဖွား - ဖွားမြင် - ရာ - အချိန် - အခါ။ ဝိဇာယနကာလေ ကမ္မဇဝါတေဟိ သဉ္စာ-လေတွာ။ ဥဒါန၊၄။၁၀၈။ (-ဇာ၊၄၊၄။၄၉၅)။

ဝိဇာယနယရ (န) [ဝိဇာယန + ယရ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ရာအိမ်၊ သားဖွား ဆောင်၊ သားဖွားရုံ။ သာ သမ္မာ ဂရိဟာရိ-ယမာနာ ဂဗ္ဘပရိပါကကာလေ ဝိဇာယနယရံ ပါဝိသိ။ မ၊ ၄၊၁။၃၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၃၃။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၂၆၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၀။

ဝိဇာယနဌာန (န) [ဝိဇာယန + ဌာန] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ကေသို့ အနာထာန ံ က္ကတ္တိနံ ဝိဇာယနဌာနံ။ ဇာ၊၄၊၆။၁၆၆။

ဝိဇာယနတ္တ (ပု) [ဝိဇာယန + အတ္တ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ခြင်း အကျိုး။ ဝိဇာယ-နတ္ထာယ ကုလယရံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊၄၊၄။၃၈။

ဝိဇာယနဒုက္ခ (န) [ဝိဇာယန + ဒုက္ခ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ရခြင်း (ကြောင့် ဖြစ်သော) ဆင်းရဲ။ ပဌမဂဗ္ဘေ ဝိဇာယနဒုက္ခံ အသဟန္တိယော။ ထေရီ၊၄။၁၈၅။

ဝိဇာယနနိမိတ္တ (န) [ဝိဇာယန + နိမိတ္တ] မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။

ဘောဓိသတ္တမာတု ပန ဘောဓိသတ္တေ ကုစ္ဆိဂတေ တဿ ဝိဇာယနနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။

ဝိဇာယနပရိက္ကိလေသ (ပု) [ဝိဇာယန + ပရိက္ကိလေသ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်ခြင်း (ကြောင့်ဖြစ်သော) ပင်ပန်း-ဆင်းရဲခြင်း။ မဟာန္တေန ဇီဝိတသံသယေနာတိ ဝိဇာယနပရိက္ကိလေသေန ----- ဂရုတရေန သံသယေန။ မဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။

ဝိဇာယနမူလက (တိ) [ဝိဇာယန + မူလ +က] မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ရခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ယံ ဝိဇာယမာနာယ မာတုယာ ------- ဝိစုဏ္ဏိယမာနဿ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ က္ကဒံ ဝိဇာယနမူလကံ ဒုက္ခံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၁။

ဝိဇာယနုပါယ (ပု) [ဝိဇာယန + ဥပါယ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ခြင်း၏-အံ့သောအကြောင်း-ဥပါယ်။ ပဋိသရဏံ မေ ဟောတိ၊ ဝိဇာယနုပါယမဿ ကရောဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၇။

ဝိဇာယန္တ (တိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဇာယန္တီ။] မွေးဖွား - ဖွားမြင် - သော။ ပုရိသာ နာမ ဝိဇာယန္တာ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၇။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၂)။

ဝိဇာယန္တီ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + အန္တိ] (၁) မွေးဖွား-ဖွားမြင်- (အဥ) ဥ-ကုန်၏။ (၂) အပင်ပေါက် - စည်ပင်ပေါက်ရောက်ကုန်၏။ (၁) ဂတ္တံ ကုစ္ဆိနာ ပရိဟရိတွာ ဝိဇာယန္တိ။ မ၃။၁၆၃။ န ဂတ္တိနိယော ဝိဇာယန္တိ။ သံ၊၂။၁၆၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀)။ (၂) ဝိဇာယတိ (၃) အနက်ကြည့်။

ဝိဇာယမာန (တိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + မာန] မွေးဖွား - ဖွားမြင် - သော၊ သားဖွားသော။ ဒိဿန္တိ ခေါ ပန ဝါသေဋ္ဌ ဗြာဟ္မဏာနံ ဗြာဟ္မဏိယော ဥတုနိယောပိ ဂဗ္ဘိနိယောပိ ဝိဇာယမာနာပိ။ ဒီ၊၃။၆၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၀)။

ဝိဇာယသု (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + သု] (သင်) မွေးဖွား-ဖွားမြင်-လော့။ ပရိပက္ကော တေ ဂဗ္ဘော၊ ကုစ္ဆိဂတော ကလ္လယံ တွံ ဝိဇာယသု။ ဇာ၊၂။၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၃။

ဝိဇာယာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဏာပေ + တွာ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-စေ၍။ ဇေတံ ဝိဇာယာပေတွာ သဝစ္ဆကံ ပေသေထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၇။

ဝိဇာယာပေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဏာပေ + ဿန္တိ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-စေနိုင်ကုန်လတ္တံ့။ အထ ကသ္မာ ပါစီနယဝမဇ္ဈကဂါမဝါသိနော ကထံ မင်္ဂလဥသဘံ ဝိဇာယာပေဿန္တိ'' ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၈။

ဝိဇာယာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + မိ။ ယာဝ - နိပါတ်အယှဉ် အနာဂတ်ကာလ၌ ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၇၄။ ဝိဇာယတိ - မှ။] (ငါ) မွေးဖွား-ဖွားမြင်လတ္တံ့။ ဂတော ယာဝ နံ ဝိဇာယာမိ။ ဇာ၊၂။၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၃။

ဝိဇာယိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဥံ] မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ကုန်ပြီ။ တာ ဥဘောပိ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တေ ဝိဇာယိံသု။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

ဝိဇာယိ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဤ] (၁) မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ပြီ။ (၂) (အဥတို့ကို) ဥပြီ။ (၁) သာ ဘိက္ခုနီ သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗသဒိသံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။ (၂) ဝိဇာယတိ (၂) ကြည့်။

ဝိဇာယိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + တုံ] မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ခြင်းငှါ။ သာ ဂဗ္ဘံ ------ ဝိဇာယိတုံ န သက္ကောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဝိဇာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + တွာ] မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ပြီး၍။ ဒသ ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာ။ ထေရီ။၃၉၁။

ဝိဇာယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + တွာန] ဝိဇာယိတွာ-ကြည့်။ ဝိဇာယိတွာနာ (ပေတ။၁၃၀)တိ ဒိဝသေ ဒသ ဒသ ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာ။ ပေတာ၌။၃၁။ (-ထေရီ။၄၀၃။ ထေရီ၌။၁၈၅)။

ဝိဇာယိနီ (ထိ) [ဝိ + ဇနီ +ယ + ဏီ = ဝိဇာယိ + ဤနီ] (၁) သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-တတ်သော မိန်းမ။ (၂) သားဖွား-မွေးဖွား -ဖွားမြင် -ချင် -လို -သော မိန်းမ။ (၃) ဝိဇာယိနီဝတ္ထု၊ သားဖွားသော မိန်းမဝတ္ထု။ (၁) ဧကာ ဝဥ္ဈာ ဧကာ ဝိဇာယိနီ။ ဝိ၊၁။၁၀၇-၈။ ဣဒါနိ အညံ ဝိဇာယိနီ ဣတ္ထိံ အာနေတွာ။ မမ္ဘ၌၊၁။၃၀။ (၂) အညတရာ ဝိဇာယိနီ ဣတ္ထီ ကုလူပကံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဝေါစ။ ဝိ၊၁။၁၉၆။ (၃) ဥဘော န မီယျရေ မဒ္ဒိ၊ တာပံ ဝဥ္ဈာ ဝိဇာယိနီ။ ဝိ၊၁။၁၀၀။

ဝိဇာယိသံ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဣံ။ ဣံ-ကို ဣသံ-ပြု။ ဝိ + ဇနီ + ယ + သံ။ ဣ-လာ။ ရူ။၄၇၃။] (ငါ) သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ခဲ့ပြီ။ ယံ တံ အဟံ ဝိဇာယိသံ။ ဇာ၊၂။၂၅။ ဇာ၌၅။၁၉၀။

ဝိဇာယိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဿတိ] သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-လတ္တံ့။ ဣတော ကိရ သတ္တမေ ဒိဝသေ ပုတ္တံ ဝိဇာယိဿတိ။ ဇာ၌၊၂။၁၉။

ဝိဇာယိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဿန္တိ] သားဖွား - မွေးဖွား - ဖွားမြင် - ကုန်လတ္တံ့။ ဥဘိန္နံ ပန ဝေါ သံဝါသမန္ဝာယ ပုတ္တာ ဝိဇာယိဿန္တိ။ မမ္ဘ၌၊၁။၈၀။

ဝိဇာယိဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဿသိ] (သင်) သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-လတ္တံ့။ တွံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိဿသိ။ စရိယာ၌။ ၁၅၁။ ဇာ၌၄။၃၇၈။

ဝိဇာယိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဿာမ] (ငါတို့) သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-ကုန်အံ့။ သစေ မယံ ဣမ ဝိဇာယိဿာမ။ သံ၌၃။၁၇၂။

ဝိဇာယိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဿာမိ] (ငါ) သားဖွား-မွေးဖွား-ဖွားမြင်-အံ့။ ဣဒါနိ မမ ကုလဂေဟံ ဂန္တွာ ဝိဇာယိဿာမိ။ မမ္ဘ၌၊၁။၃၂။

ဝိဇာယေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + ဇနီ + ယ + ဧယျုံ] (ငါ) သားဖွား - မွေးဖွား - ဖွားမြင် -ရာ၏။ ယေနာဟံ န ဝိဇာယေယျုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၈။ (-၁၉၆။) ကင်္ခါ၌ီ၊သစ်။၂၁၈။

ဝိဇိဂီသတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + သ + တိ။ ဝိဇိဂီပတေ-သံ။] အောင်-နိုင်-ခြင်းငါအလိုရှိ၏။ ဝိဇေတုမိစ္ဆတိ ဝိဇိဂီသတိ။ ရူ။၅၃၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။၉၁၀။

ဝိဇိဂီသန္တ (တိ) [ဝိ + ဇိ + သ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဇိဂီသန္တီ။] အောင်-နိုင်-ခြင်းငါ အလိုရှိသော။ ဝိဇေတုံ ဣစ္ဆတီတိ ဝိဇိဂီသန္တော။ နိရုတ္တိ။၅၃၁-နှာ။

ဝိဇိဂီသာ (ထိ) [ဝိ + ဇိ +သ + အ + အာ။ (တိ) ဝိဇိဂီပ-သံ။] အောင်-နိုင်-လိုခြင်း။ ဝိဇိဂီသာ။ မောဂ်၊၅။၁၀၂။ နိရုတ္တိ။၅၅၆-နှာ။

ဝိဇိဂုစ္ဆတိ (ကြိ) [ဝိ + ဂုပ + ဆ + တိ။ကစ္စည်း။ ၄၃၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။၉၀၇။ ဝိဇုဂုပတေ-သံ။ ဝိဇိဂုပတိ-သက္ကတပိဋက။] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ငြီးငွေ့-၏။ ဝိဇိဂုစ္ဆသေ (ဇာ၊၁။၃၂၈)တိ ------ စောရကမ္မံ ဇိဂုစ္ဆသိ။ ဇာ၌၄။၄၃၄။ ဝိဇိဂုစ္ဆန္တ -လည်းကြည့်။

ဝိဇိဂုစ္ဆထ (ကြိ) [ဝိ + ဂုပ + ဆ +အာ။ အာ-ကို ထ-ပြု။ နိရုတ္တိ။၃၇၂-နှာ။] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ငြီးငွေ့-ခဲ့ပြီ။ သွာသု တာယေဝ သညာယ ကာမေဟိ ဝိဇိဂုစ္ဆထ။ ဇာ၊၁။၃၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၃။

ဝိဇိဂုစ္ဆန္တ (တိ) [ဝိ + ဂုပ + ဆ + အန္တ] စက်ဆုပ်-ငြီးငွေ့-သော၊ သူ။ ဝိဇိဂုစ္ဆတော (သုတ္တနိ။၄၂၆။ မဟာနိ။၃၇၀-၁)တိ ဇာတိ-အာဒီဟိ အဋ္ဋီယတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၂။

ဝိဇိဂုစ္ဆမာန (တိ) [ဝိ + ဂုပ + ဆ + မာန] ကဲ့ရဲ့-ငြီးငွေ့-ရွံရှာ-စက်ဆုပ်-တတ်သော။ ဟိရိံ တရန္တံ ဝိဇိဂုစ္ဆမာနံ။ သုတ္တနိ၊ ၃၁၈။ ဇာ၊ ၁။၁၂၈။ ဝိဇိဂုစ္ဆမာနန္တိ အသုစိမိဝ ပဿမာနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၂)။

ဝိဇိဂုစ္ဆသေ (ကြိ) [ဝိ + ဂုပ + ဆ + သေ] (သင်) ကဲ့ရဲ့-ငြီးငွေ့-ရွံရှာ-စက်ဆုပ်-၏။ ကိန္နု တွံ ဝိဇိဂုစ္ဆသေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၈။ ဝိဇိဂုစ္ဆသေတိ ------ စောရကမ္မံ ဇိဂုစ္ဆသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၄။

ဝိဇိဂုစ္ဆိံ (ကြိ) [ဝိ + ဂုပ + ဆ + ဣံ] (ငါ) ကဲ့ရဲ့-ငြီးငွေ့-ရွံ့ရှာ-စက်ဆုပ်-ခဲ့ပြီ။ တေန ပစ္ဆာ ဝိဇိဂုစ္ဆိံ၊ တံ ပါပံ ပကတံ မယာ။ ဇာ၊၁။၂၃၄-၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈-၉။

ဝိဇိတ (တိ) [ဝိ + ဇိ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၂။ ဝိ + ဇိတ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၈။ ဝိဇိတ-သံ။ ဝိဇိအ - ပြာ။ ဝိဇိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော။ (၂) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-တတ်သော။ (၃) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ရာ (အရပ်)။ (ပု) (၄) ဝိဇိတအမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၅)(သီဟိုဠ်ကျွန်းဝိဇယမင်း၏) ဝိဇိတအမည်ရှိသော အမတ်။ (၆) ဝိဇိတ အမည်ရှိသော ပြာသာဒ်။ (နပ) (၇) တိုင်းပြည်၊ နိုင်ငံ၊ မင်းတစ်ပါး၏ အာဏာနှံ့ရာ အရပ်။ (ထီ) (၈) ဝိဇိတာအမည်ရှိသော မင်းသမီး။

(၁) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော။ တုမှေဟိ အာနန္ဒ သပ္ပုရိသေဟိ ဝိဇိတံ။ ဝိ၊၁။၇။ ဒုဇ္ဇိကံ ဝိဇိတံ အဘိဘူတံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ (၂) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-တတ်သော၊ သူ။ ကိလေသသင်္ဂါမဿ စ ဝိဇိတတ္တာ ------ သင်္ဂါမဝိဇယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၈။ ဝိဇိတတ္တာ ဝိသေသေန ဇိနနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။ ဝိဇေတဗ္ဗဿ သဗ္ဗဿပိ သံကိလေသပက္ခဿ ဝိဇိတတ္တာ ဝိဓမိတတ္တာ ဝိဇိတာဝီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅၊၃၂၁။ ဝဇိရ။၃၉၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၇)။

(၃) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ရာ (အရပ်)။ ဝိဇိတဌာန-ကြည့်။ (ပု) (၄) ဝိဇိတ အမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ကာဠူပကာဠာ ဝိဇိတော ဇိတော စ။ မ၊၃။၁၁၅။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၃)။ (၅) (သီဟိုဠ်ကျွန်း ဝိဇယမင်း၏) ဝိဇိတအမည်ရှိသော အမတ်။ ဝိဇယော ဝိဇိတော စာပိ၊ နာမံ အနုရဓ္ဓေန စ။ ဒီပဝံ၊ ၉။၃၂။ (၆) ဝိဇိတအမည်ရှိသော ပြာသာဒ်။ ဝိဇိတော ဝိဇိတာဝီ ဝိဇိတာဘိရာမောတိ တယော ပါသာဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၂၄။ (နပ) (၇) တိုင်းပြည်၊ နိုင်ငံ၊ မင်းတစ်ပါး၏ အာဏာနှံ့ရာအရပ်။ ကထံ ဟိ နာမ မာဒိသော သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ ဝိဇိတေ ဝသန္တံ ဟာနေယျ ဝါ ဗန္ဓေယျ ဝါ။ ဝိ၊၁။၅၄။ ဝိဇိတေ (ဒီ၊၁။၄၉)တိ အာဏာပဝတ္တိဒေသေ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။

ဝိဇိတသို့ (ပေတ။၁၃၉)၌ ရှေ့။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၇၁။ (-ဝိမာန။၁၁၁၊၂၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၇)။ (ထီ) (၈) ဝိဇိတာ အမည်ရှိသော မင်းသမီး။ ပဥ္စ ဓီတရော ပိယာ သုပ္ပိယာ အာနန္ဒာ ဝိဇိတာ ဝိဇိတသေနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

ဝိဇိတကမ္မ (န) | ဝိဇိတ + ကမ္မ | အောင်-နိုင်-အပ်ပြီးသော အမှု။

ဝိဇိတကမ္မသူရ (တိ) | ဝိဇိတကမ္မ + သူရ | အောင်-နိုင်-အပ်ပြီးသောအမှု၌ ရဲရင့်သော၊ သူ။ ------- ဝိဇိတကမ္မသူရာ ဝါ သဗ္ဗေ တေ ရာဇာနမုပဂစ္ဆုံ။ မိလိန္ဒ။၁၉၀။

ဝိဇိတကိလေသ (တိ) | ဝိဇိတ + ကိလေသ | အောင် - နိုင် - အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာကို-အောင်-နိုင်-ပြီးသော၊ သူ။ သံသုဒ္ဓေန အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဝိဇိတ-ကိလေသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၂၅။ဝိမတိ၊၁။၂၀၆)။

ဝိဇိတကိလေသသင်္ဂါမ (တိ) | ဝိဇိတ + ကိလေသသင်္ဂါမ | အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော ကိလေသာဟူသော စစ်သည်ရှိသော၊ ကိလေသာဟူသော စစ်သည်ကို အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော။ သူ။ ဝိဇိတသင်္ဂါမ (ထေရ။၃၇၁)၌ ဝိဇိတကိလေသသင်္ဂါမတ္တာ ဝိဇိတမာရ-ဗလတ္တာ ဝိဇိတသင်္ဂါမံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၉။

ဝိဇိတဇယ (တိ) | ဝိဇိတ + ဇယ | အောင်အပ်ပြီးသော (အခြားသူတို့ကို) အောင်မြင်သူရှိ ရှိသော၊ (အခြားသူတို့ကို) အောင်မြင်သူကို အောင်တတ်သော၊ သူ။ ဝိဇိတဝိဇယ-လည်းကြည့်။ ဝိဇိတဇယေဟိ အာဂန္တွာ နက္ခတ္တယုတ္တံ အာဂမေန္တေဟိ နိသီဒိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ။ မ၀ို၊၃။၃၁။

ဝိဇိတဋ္ဌာန (န) | ဝိဇိတ + ဌာန | အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ရာ အရပ်။ ရညော ဝိဇိတဋ္ဌာနေ ---- မနုဿဘူတာ အရောဂါ အဟေသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀)။

ဝိဇိတဒေသပစ္စဝေက္ခဏ (န) |ဝိဇိတ + ဒေသ+ ပစ္စဝေက္ခဏ | အောင်-နိုင်-လွှမ်းမို-ရာအရပ် ဒေသကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ပဋိဝိဒ္ဓသ ----- မနသိကရဏံ ပန ဝိဇိတဒေသပစ္စဝေက္ခဏံ ဝိယ။ ဝဇိရ။၃၉၄။

ဝိဇိတပါပဓမ္မ (တိ) | ဝိဇိတ + ပါပဓမ္မ | အောင်-နိုင်-အပ်ပြီးသော ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားရှိသော၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားကို-အောင်-နိုင်-ပြီးသော၊ သူ။ " ဝိဇိတပါပဓမ္မော ဧသ ဘဂဝါ " တိ ဧဝံ သုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။

ဝိဇိတဖလကာယ (ပု) | ဝိဇိတ + ဖလကာယ | အောင်-နိုင်-ပြီးသော-စစ်သည်-စစ်သား-တို့၏ အပေါင်း။ ဝိဇိတဖလကာယဿ သက္ကာရော ကာတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဝိဇိတဘူမိပဒေသ (တိ) | ဝိဇိတ+ဘူမိပဒေသ | အောင်-နိုင်-အပ်ပြီးသော (စစ်) မြေအရပ်ရှိ သော။ (စစ်) မြေအရပ်ကို အောင်ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဇိတဘူမိပဒေသော ရာဇာ ဣဒံ ရဇ္ဇံ နာမ မဟန္တံ ပမာဒဋ္ဌာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။

ဝိဇိတမနောဘူ (တိ) | ဝိဇိတ + မနောဘူ | အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော-မာရ်နတ်-ကာမဒေဝနတ်-ရှိသော၊ မာရ်နတ်-ကာမဒေဝနတ်-ကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော၊ သူ။ တဒါ ဝိဇိတမနောဘူ ------ ဝေဿဘူ နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။

ဝိဇိတမာရ (တိ) [ဝိဇိတ + မာရ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော မာရ် ၅-ပါးရှိသော၊ မာရ် ၅-ပါးကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော၊ သူ။ ဧကော ဝိဇိတမာရော --- ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဝိဇိတမာရဗလ (တိ) [ဝိဇိတ + မာရဗလ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော မာရ်စစ်သည် ရှိသော၊ မာရ်စစ်သည်ကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဇိတကိလေသသင်္ဂါမ - ကြည့်။

ဝိဇိတမိတ္တ (ပု) [ဝိဇိတ + မိတ္တ] ဝိဇိတမိတ္တ-ပုဏ္ဏား။ ဘဒ္ဒသာလော စ ဝိဇိတမိတ္တော စ ဒွေ ဗြာဟ္မဏာသဟာယကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။

ဝိဇိတရဋ္ဌ (န) [ဝိဇိတ + ရဋ္ဌ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး - နှိမ်နင်း - အုပ်စိုး - အပ်ပြီးသော-တိုင်းပြည်-နိုင်ငံ။ အတ္တနော ဝိဇိတရဋ္ဌံ ---- ပဟာယ ဧကကာ ဝိစရိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။

ဝိဇိတရာဂဒေါသမောဟသင်္ဂါမ (တိ) [ဝိဇိတ + ရာဂဒေါသမောဟသင်္ဂါမ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသောရာဂ, ဒေါသ, မောဟဟူသော မာရ်စစ်သည်ရှိသော၊ ရာဂ, ဒေါသ, မောဟဟူသော မာရ်စစ်သည်ကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဇိတသင်္ဂါမန္တိ ဝိဇိတရာဂဒေါသမောဟ-သင်္ဂါမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၁)။

ဝိဇိတဝန္တု (တိ) [ဝိ + ဇိ + တဝန္တု ။ ထိ-၌ ဝိဇိတဝန္တီ။ ကစ္စည်း။ ၅၅၅။ ဝိဇိတဝန္တ-သက္ကတပိဋ္ကေ။] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဇိတာဝီ သဗ္ဗံ ပစ္စတ္ထိကံ ဝိဇိတဝန္တော ----- စက္ကဝတ္တိရာဇာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၉။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅)။

ဝိဇိတဝါသုဒေဝ (ပု) [ဝိဇိတ + ဝါသုဒေဝ] ဝိဇိတဝါသုဒေဝ မည်သောမင်း။ ဝိဇိတ-ဝါသုဒေဝဿ နရဒေဝဿ သုဒေဝဿ နာဝမ ရညော ကုလေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

ဝိဇိတဝိဇယ (ပု) [ဝိဇိတ + ဝိဇယ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း -အပ်ပြီးေသော မာရ် ၅-ပါးရှိသော၊ မာရ် ၅-ပါးကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော (မြတ်စွာဘုရား)။ ပဘိန္နခိလဿ ဝိဇိတဝိဇယဿ။ မ၊၂။၄၈။ သဗ္ဗပုထုဇ္ဇနေ ဝိဇိနိံသု ဝိဇိနန္တိ ဝိဇိနိဿန္တိ ဝါတိ ဝိဇယာ။ ကေ တေ ? မစ္စုမာရ-ကိလေသမာရဒေဝပုတ္တမာရာတိ။ တေ ဝိဇိတာ ဝိဇယာ ဧတေနာတိ ဝိဇိတဝိဇယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၂)။

ဝိဇိတဝိဇယပုတ္တ (ပု) [ဝိဇိတဝိဇယ + ပုတ္တ] မာရ် ၅-ပါးကို - အောင် - နိုင် - လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း - ပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၏ သား။ န ဝိဇိတဝိဇယပုတ္တောတိ မံ ဓာရေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၉။

ဝိဇိတဝိဇယုဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဇိတဝိဇယ+ဥဒ္ဒေသ] မာရ် ၅-ပါးကို - အောင် - နိုင် - လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော မြတ်စွာ ဘုရား၏-ဥဒ္ဒေသ-သရုပ်အားဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော ပါဠိ။ ဝိဇိတဝိဇယုဒ္ဒေသံ ပစ္စက္ခာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

ဝိဇိတဝှယ (တိ) [ဝိဇတ + အဝှယ] ဝိဇိတ ဟူသောအမည်ရှိသော။ ဥပေစ္စ ရမ္မံ ဝိဇိတဝှယံ ဝနံ။ အပ၊၂။၁၂၉။

ဝိဇိတသင်္ဂါမ (တိ) [ဝိဇိတ + သင်္ဂါမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၅။ ဝဇိရ။၃၉၇။] (၁) (က) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော (ဒေဝပုတ္တ, မစ္စု, ကိလေသ, အဘိသင်္ခါရ) မာရ်စစ်သည် ရှိသော၊ (ဒေဝပုတ္တ, မစ္စု, ကိလေသ,

အဘိသင်္ခါရ) မာရ်စစ်သည်ကို အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (ခ) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော (ဒေဝပုတ္တ, မစ္စု, ကိလေသ) မာရ်စစ်သည် ရှိသော၊ (ဒေဝပုတ္တ, မစ္စု, ကိလေသ) မာရ်စစ်သည်ကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (ဂ) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော (ကိလေသ, ဒေဝပုတ္တ) မာရ်စစ်သည် ရှိသော၊ (ကိလေသ, ဒေဝပုတ္တ) မာရ်စစ်သည်ကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (ဃ) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း -အပ်ပြီးသော ကိလေသ မာရ်စစ်သည် ရှိသော၊ ကိလေသမာရ်စစ်သည်ကို -အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း-ပြီးသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (၂) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော (မာရ် ၅-ပါးတို့နှင့်) စစ်ထိုး - စစ်တိုက် - ခြင်း ရှိသော၊ (မာရ် ၅-ပါးတို့နှင့်) - စစ်ထိုး-စစ်တိုက်-ခြင်းကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော၊ (မြတ်စွာဘုရား)။ (၃) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အပ်ပြီးသော-စစ်မြေပြင်-စစ်ပွဲ-ရှိသော၊ စစ်မြေပြင်-စစ်ပွဲ-ကို-အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော (သိကြားမင်း)။

(၁) (က) ဥဒ္ဒေဟိ ဝီရ ဝိဇိတသင်္ဂါမ။ ဝိ၊၃။၈၊၃၁၉။ ဒေဝပုတ္တမစ္စုကိလေသာ-ဘိသင်္ခါရာနံ ဝိဇိတတ္တာ ဝိဇိတသင်္ဂါမော။ ဝိ၊၄၊၃။ ၂၄၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၇။ (ခ) ဥဒ္ဒေဟိ ဝီရ ဝိဇိတသင်္ဂါမ။ ဒီ၊ ၂။၃၃။ မ၊၁။ ၂၂၅။ ဒေဝပုတ္တမစ္စုကိလေသမာရာနံ ဝိဇိတတ္တာ ဝိဇိတသင်္ဂါမော။ ဒီ၊ ၄၊၂။၆၂။ မ ၄၊၂။၈၄။ ဇဝံ ဝိဇိတသင်္ဂါမံ။ သံ၊၁။၁၉၃။ (ဂ) ဥဒ္ဒေဟိ ဝီရ ဝိဇိတသင်္ဂါမ။သံ၊၁။၂၃၅။(-ထေရ၊၃၇၁)။ ဝိဇိတသင်္ဂါမန္တိ ဝိဇိတရာဂဒေါသမောဟ-သင်္ဂါမံ၊ မာရဗလဿ ဝိဇိတတ္တာပိ ဝိဇိတသင်္ဂါမံ။သံ၊၄၊၁။ ၂၅၅။ ဝိဇိတသင်္ဂါမာတိ ရာဂါဒီနဉ္စေဝ ဒွါဒသယောဇနိကဿ စ မာရဗလဿ ဇိတတ္တာ ဘဂဝန္တံ ဇဝံ အာလပတိ။ သံ၊၄၊၁။၃၂၁။ (-ထေရ၊၄၊၂။ ၅၂၉)။ (ဃ) သဗ္ဗကိလေသသင်္ဂါမာနံ ဝိဇိတတ္တာ ဝိဇိတသင်္ဂါမ။ ဝဇိရ၊၃၉၇။ (၂) ဝိဇိတော မာရေဟိ သံဂါမော အနေနာတိ ဝိဇိတသင်္ဂါမော။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၀၀။ (၃) သော ခေါ အဟံ မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန တံ သင်္ဂါမံ အဘိဝိဇိနိတွာ ဝိဇိတသင်္ဂါမော။ မ၊၁။၃၁၉။

ဝိဇိတသင်္ဂါမက (တိ) [ဝိဇိတသင်္ဂါမ + က] ဝိဇိတသင်္ဂါမက အမည်ရှိသော၊ သူ။ သာယန္ဟသမယေ ဝိဇိတသင်္ဂါမကေန နာမ ယဝပါလေန ဥပနီတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၆၈။

ဝိဇိတသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဇိတ + သဒ္ဒ] ဝိဇိတ-သဒ္ဒါ။ ---------- ဝိဇိတသဒ္ဒေါ ရဋ္ဌေ ပဝတ္တတိ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၁။

ဝိဇိတသဗ္ဗကပ္ပ (တိ) [ဝိဇိတ + သဗ္ဗ + ကပ္ပ] (၁) အလုံးစုံသော မကောင်းသော အကြံအစည်(မိစ္ဆာဝိတက်)ကို အောင်နိုင်ပြီးသော။ (၂) အလုံးစုံသော တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့ကို အောင်နိုင်ပြီးသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (၁) (၂) ဝိဇိတသဗ္ဗကပ္ပေါ ပရဟိတနိရတသက်ပ္ပေါ ---သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၇၇။

ဝိဇိတသဗ္ဗကိလေသပဋိပက္ခ (တိ) [ဝိဇိတ + သဗ္ဗ + ကိလေသ + ပဋိပက္ခ] အောင်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော ကိလေသာဟူသော-ဆန့်ကျင်ဘက်-ရန်သူ-ရှိသော၊ အလုံးစုံသော

ကိလေသာဟူသော-ဆန့်ကျင်ဘက်-ရန်သူ-ကို အောင်ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဇိတာဝိနောတိ ဝိဇိတသဗ္ဗကိလေသပဋိပက္ခတ္တာ ဝိဇိတ-ဝန္တော။ ဝိမတိ၊၁၊၂၄။

ဝိဇိတသဗ္ဗသတ္တု (တိ) [ဝိဇိတ+ သဗ္ဗ+ သတ္တု] အောင်-နိုင်-အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသောရန်သူရှိသော၊ အလုံးစုံသောရန်သူကို-အောင်-နိုင်-ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဇိတသဗ္ဗသတ္တုနာ အဇာတသတ္တုနာ မဂဓမဟာရာဇေန ဓမ္မသင်္ဂါယနတ္တံ ----- အယံ ဂါထာ ဝုတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃။

ဝိဇိတသေန (ထီ၊ပု) [ဝိဇိတာ + သေနာ] (ပု) (၁) ကောဏ္ဍညဘုရားလောင်း၏ သားတော် ဝိဇိတသေန အမည်ရှိသော မင်းသား။ (၂) ကဿပဘုရားလောင်း၏ သားတော် ဝိဇိတသေန အမည်ရှိသော မင်းသား။ (၃) ကောသလတိုင်း ဆင်ဆရာ၏သား ဝိဇိတသေန အမည်ရှိသော လုလင်။ (ထီ) (၄) နာရဒဘုရားလောင်း၏ ကြင်ယာတော် ဝိဇိတသေနာ အမည်ရှိသော မိဖုယား။ (၅) ကဿပဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေး ဝိဇိတသေနာ အမည်ရှိသော ဉပါသိကာမ။ (၆) တတိယ ဩက္ကာကမင်းကြီး၏ သမီးတော် ဝိဇိတသေနာ အမည်ရှိသော မင်းသမီး။

(ပု) (၁) ကောဏ္ဍညဘုရားလောင်း၏ သားတော် ဝိဇိတသေန အမည်ရှိသော မင်းသား။ ရုစိဒေဝီ နာမ နာရီ၊ ဝိဇိတသေနော အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၀၊ ၁၆၉)။ (၂) ကဿပဘုရားလောင်း၏ သားတော် ဝိဇိတသေန အမည်ရှိသော မင်းသား။ သုနန္ဒာ နာမ သာ နာရီ၊ ဝိဇိတသေနော နာမ အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၇၊ ၃၁၂)။ (၃) ကောသလတိုင်း ဆင်ဆရာ၏သား ဝိဇိတသေန အမည်ရှိသော လုလင်။ ကောသလရဋ္ဌေ ဟတ္ထာစရိ-ယကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိဇိတသေနောတိ လဒ္ဓနာမော ဝိညုတံ ပါပုဏိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၆၄။ (ထီ) (၄) နာရဒဘုရားလောင်း၏ ကြင်ယာတော် ဝိဇိတသေနာ အမည်ရှိသော မိဖုယား။ ဝိဇိတသေနာ နာမ နာရီ၊ နန္ဒုတ္တရော နာမ အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၄)။ (၅) ကဿပဘုရားရှင်၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေး ဝိဇိတသေနာ အမည်ရှိသောဉပါသိကာမ။ ဝိဇိတသေနာ ဘဒ္ဒါ စ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၈။ (၆) တတိယ ဩက္ကာကမင်းကြီး၏ သမီးတော် ဝိဇိတသေနာ အမည်ရှိသော မင်းသမီး။ ပဉ္စ ဓီတရော ပိယာ သုပ္ပိယာ အာနန္ဒာ ဝိဇိတာ ဝိဇိတသေနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

ဝိဇိတသေနတ္ထေရ (ပု) [ဝိဇိတသေန + ထေရ] ဝိဇိတသေနထေရ်၊ ဝိဇိတသေန အမည်ရှိသောထေရ်။ ဩလဂ္ဂေဿာမိတိအာဒိကာ အာယသ္မတော ဝိဇိတသေနတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

ဝိဇိတသေနတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဝိဇိတ-သေနတ္ထေရ + ဂါထာ] ဝိဇိတသေနတ္ထေရ-ဂါထာ၊ ဝိဇိတသေနထေရ်သည် ရွတ်ဆိုအပ်သော ဂါထာ။ ထေရဂါထာပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၉-ဂါထာ။ ထေရ။၂၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။

ဝိဇိတာဘိရာမ (ပု) [ဝိဇိတ + အဘိရာမ] ဝိဇိတာဘိရာမပြာသာဒ်။(ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၂-၌ကား ဇိတပြာသာဒ်, ဝိဇိတပြာသာဒ်, အဘိရာမ ပြာသာဒ် - ဟူ၍ ၃ - ဆောင်လာရှိ၏)။ ဝိဇိတော ဝိဇိတာဝီ ဝိဇိတာဘိရာမောတိ တယော ပါသာဒါ အဟေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

ဝိဇိတာရိရာဇ (တိ) [ဝိဇိတ + အရိရာဇ] အောင် - နိုင် - အပ်ပြီးသော ရန်သူမင်းရှိသော၊ ရန်သူမင်းကို-အောင်-နိုင်-ပြီးသော။ လက်္ခိသရော ယော ဝိဇိတာရိရာဇော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၇။

ဝိဇိတာဝီ (တိ) [ဝိ + ဇိ + တာဝီ။ ကစ္စည်း။ ၅၅၅။ ရူ။၆၁၂။ ဝိသေသေန ကိလေသခန္ဓမာရာဒယော မာရေ ဇိတဝါတိ ဝိဇိတာဝီ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၂၂၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၁)။ ထီ-၌ ဝိဇိတာဝိနီ။ ဝိဇိတာဝိန်-သဒ္ဒတပိရှိက။] (၁) (ရန်သူတို့ကို) အောင် -နိုင် -လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း -ပြီးသော- (က) ပဒေသရာဇ်မင်း။ (ခ) စကြဝတေးမင်း။ (၂) (ကိလေသာရန်သူတို့ကို) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော--(က)ဘုရား။ (ခ) ရဟန္တာ။ (၃) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ (၄) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသောပဒေသရာဇ်မင်း။ (၅) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသော ပြာသာဒ်။ (၆) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။

(၁) (ရန်သူတို့ကို) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော-- (က) ပဒေသရာဇ်မင်း။ ဇဝံ ဟေတံ ဘိက္ခဝေ ဟောတိ ဝိဇိတာဝီနံ။ အံ၊၂။၁၃၄။ ဝိဇိတာဝီနန္တိ ဝိဇိတဝိဇယာနံ၊ မဟန္တေန ဝါ ဝိဇယေန သမန္နာဂတာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (ခ) စကြဝတေးမင်း။ ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တိ ----- ဝိဇိတာဝီ။ ဒီ၊၁။ ၈၃။ ဒီ၊၂။၁၄။ မ၊၂။၃၃၅။ အဘိ၊ က။၂၁၅။ အဇ္ဈတ္တံ ကောပါဒိပစ္စတ္ထိကေ ဗဟိဒ္ဓါ စ သဗ္ဗရာဇာနော ဝိဇေတီတိ ဝိဇိတာဝီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဝိဇေတီတိ တံကာလာပေက္ခာယ ဝတ္တမာနဝစနံ၊ ဝိဇိတဝါတိ အတ္ထော။ သဒ္ဒဝိဒူ ဟိ အတီတေ တာဝီသဒ္ဒမိစ္ဆန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၄။ ဝိဇိတာဝီတိ ဝိဇိတဝါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၈။ (-ကင်္ခါဝိတ်။၂၀၅။ သုတ္တနိ။၃၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ကင်္ခါဝိတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀)။

(၂) (ကိလေသာရန်သူတို့ကို) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီးသော--(က) ဘုရား။ ဝိဇိတာဝီ နု မညသိ။ သံ၊၁။၁၁၁။ မဟေသိံ ဝိဇိတာဝီနံ။ မ၊၂။၄၁၂။ သုတ္တနိ။၃၇၈။ အပ၊ ၁။၁၂၆။ ဝိဇိတာဝီနန္တိ ဝိဇိတဝိဇယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၀။ တိဏ္ဏံ မာရာနံ ဝိဇိတတ္တာ ဝိဇိတာဝီနံ။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဝိသေသေန ကိလေသ-ခန္ဓမာရာဒယော မာရေ ဇိတဝါတိ ဝိဇိတာဝီ၊ တံ ဝိဇိတာဝီနံ သမ္မုဒ္ဓံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၁။ (ခ) ရဟန္တာ။ ဝိဇိတာဝီ အပေတ-ဘေရဝေါ ဟိ။ ထေရ။၂၂၀။ ဝိဇိတာဝီတိ ပုရိသာဇာနီယေန ဝိဇေတဗ္ဗဿ သဗ္ဗဿပိ သံကိလေသပက္ခဿ ဝိဇိတတ္တာ ဝိဓမိတတ္တာ ဝိဇိတာဝီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ တေ လောကေ ဝိဇိတာဝီနော တ (မဟာနိ။၁၈၈)ဟိ တေ အရဟန္တော သတ္တလောကေ ဝိဇိတဝိဇယာ ဝိဇိတဝန္တော နာမ ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

(၃) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသော စကြဝတေးမင်း။ တဒါ ဇောမိသတ္တော ဝိဇိတာဝီ နာမ စက္ကဝတ္တိ ဟုတွာ ----- မကာဒါနံ အဒါသိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၅၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၅)။ (၄) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသော ပဒေသရာဇ်မင်း။ တဒါ ဇောမိသတ္တော ဝိဇိတာဝီ နာမ ခတ္တိယော ဟုတွာ ------ မဟာဇနဿ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၅)။ (၅) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသော ပြာသာဒ်။ ဝိဇိတာဘိရာမ-ကြည့်။ (၆) ဝိဇိတာဝီအမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အနာဂတေ ပန ဝိဇိတာဝီ နာမ

ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။

ဝိဇိတိ (ထီ) [ဝိ + ဇိ + တိ။ ဝိဇိတိ-သံ။] အောင် - နိုင် - လွှမ်းမိုး - နှိမ်နင်း - ခြင်း။ ဝိဇယနံ ဝိဇိတိ။ နိရုတ္တိ။၅၅၈-နှာ။

ဝိဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇိ + တွာ] ဝိဇိနိတွာ- ကြည့်။ ရာဇာ ပသယှ ပထဝိံ ဝိဇိတွာ။ မ၊၂။၂၆၀။ ဇာ၊၁။၂၄၆။ (-ဇာ၊၂။၇၃၊၂၃၂၊ ၂၄၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈)။

ဝိဇိနထ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + ထ] (သင်တို့) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ကြကုန်လော့။ တုမှေ ပထဝိံယေဝ ဝိဇိနထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၈။

ဝိဇိနန (န) [ဝိ + ဇိ + နာ + ယု] အောင်- နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ခြင်း။ ဝိဇိနနတ္ထာယာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၆)တိ အဘိဘဝနတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၉။

ဝိဇိနနတ္ထ (ပု) [ဝိဇိနန + အတ္ထ] အောင်- နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ခြင်း ဟူသောအကျိုး။ ဝိဇိနန - ကြည့်။

ဝိဇိနန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + အန္တိ] အောင်- နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ကုန်၏။ ဝိဇယ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိဇိနာတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၄၈။] ဝိဇယတိ - ကြည့်။ သင်္ဂါမံ ဝိဇိနာတိ ဧတေနာတိ သင်္ဂါမဝိဇယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။

ဝိဇိနိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + ဥံ] အောင်- နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ကုန်ပြီ။ ဝိဇိနန္တိ-ကြည့်။

ဝိဇိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + တွာ] အထူး အားဖြင့် -အောင် -နိုင် -လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း- ပြီး၍။ အဇ္ဈာဝသံ ဝိဇိနိတွာ။ ဇာ၊၂။၁၂၇။ အဒဏ္ဍေန အသတ္ထေန ဓမ္မေနေဝ ဝိဇိနိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈)။

ဝိဇိနိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + တွာန] ဝိဇိနိတွာ - ကြည့်။ ဝိဇိနိတွာန သင်္ဂါမ (အပ၊ ၁။၄၇)န္တိ သင်္ဂါမံ ပရသေနာယ သမာဂမံ ယုဒ္ဓံ ဝိဇိနိတွာ ဝိသေသေန ဇိနိတွာ ဇယံ ပတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

ဝိဇိနိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + ဿန္တိ] အောင်-နိုင် -လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း -ကုန် -အံ့- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိဇိနန္တိ - ကြည့်။

ဝိဇိနိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + နာ + ဿာမိ] (ငါ) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-အံ့- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဇာတိအာဒိသံသာရဘယံ ဝိဇိနိဿာမိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၁။

ဝိဇိမှ (တိ) [ဝိ + ဇိမှ] ဖောက်ပြန်စွာ- ကောက် -စောင်း -သော၊ မျက်စောင်းထိုး သော။ ဝိသာစိတိ ဝိရူပံ သာစိတကံ၊ ဝိဇိမှန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။

ဝိဇိရိတ (တိ) [ဝိ + ဇိရိတ။ (ဇရ + ဏ။ ဇရဓာတ်ကို ဇိရိဒ-ပြု၍ ဇိရိဒန္တိ-ပြီးသကဲ့သို့ ဇရဓာတ်ကို ဇိရိတ-ပြု။] (၁) ကင်းသော ပျက်စီးယိုယွင်းခြင်းရှိသော၊ ပျက်စီးယိုယွင်း ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ (၂) တိုင်း၊ နိုင်ငံ။ (မြန်မာပြန်ကြည့်)။ (၁) (၂) ခေမံ ဝိဇိရိတံ ကတွာ။ အပ၊၂။၁၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

ဝိဇေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဇိ + တဗ္ဗ။ ဝိဇေတဝျ-သံ။ ဝိဇေတဗ္ဗ-ပြာ။] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ် နင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိဇေတဗ္ဗံ ကိလေသဂဏံ ဝိဇိတွာ ဌိတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၈။

ဝိဇေတဗ္ဗဝိဇယ (ပု) [ဝိဇေတဗ္ဗ+ဝိဇယ] အောင်- နိုင် -လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း -အပ် -သင့် -ထိုက်- သည်ကို အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ခြင်း။ ဧဝံ ဝိဇေတဗ္ဗဝိဇယေန သီဟနာဒံ ဒဿေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။

ဝိဇေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၄၂။ ဝိဇယတိ-ကြည့်။] (၁) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ခဲ့ပြီ။ (၂) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-၏။ (၁) ရာဇာ ပဟောတိ စက္ကဝတ္တီ ဓမ္မိကော ဓမ္မရာဇာ စာတုရန္တော ဝိဇိတာဝီ။ ဒီ၊၁။၈၃။ အဖ္ဖုတ္တံ ကောပါဒိ-ပစ္စတ္ထိကေ ဗဟိဒ္ဓါ စ သဗ္ဗရာဇာနော ဝိဇေတီတိ ဝိဇိတာဝီ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဝိဇေတီတိ တံကာလာပေက္ခာယ ဝတ္တမာန-ဝစနံ၊ ဝိဇိတဝါတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၂၃၄။ (၂) အနုတ္တရော သင်္ဂါမဝိဇယောတိ အနုတ္တရဘာဝတော ကိလေသသင်္ဂါမ-ဝိဇယော " ဝိဇေတိ ဧတေနာ " တိ ကတွာ။ မဋီ၊၃။၃၀၃။

ဝိဇေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဇိ + တုံ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး - နှိမ်နင်း - ခြင်းငှါ။ ပတ္တုမိစ္ဆာမိ ဝိဇေတု (ဇာ၊၁။၃၇၆)န္တိ ဣမံ ပထဝိံ ဓမ္မေန အဘိဘဝိတုံ အဇ္ဈောတ္ထရိတုံ ဣစ္ဆာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈)။

ဝိဇေတုကာမ (တိ) [ဝိဇေတုံ + ကမု + ဏ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ခြင်းငှါ အလို ရှိသော၊ သူ။ ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒပရိယန္တံ ဇမ္ဗုဒီပံ ဝိဇေတုကာမော ----- ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။

ဝိဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇိ + တွာ] (၁)အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-၍။ (၂) လုယက်-လုယူ-ဖျက်ဆီး-၍။ (၁) ဝိဇေတွာ (အံ၊၃။၂)တိ အဒက္ခော အသတ္တော ဓမ္မေနေဝ ဝိဇိနိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ (၂) ဝိဇေတွာ (ဇာ၊၁။၁၉၅)တိ ယထာ သူရော ဝီရယောဓော သင်္ဂါမမုခံ ဝိဇေတွာ ဝိလုမ္ပိတွာ ပရိဘုဥ္ဇတိ၊ တထာ ဝိလုမ္ပိတွာ ပရိဘုဥ္ဇာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၇။

ဝိဇေယျ¹ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + ဧယျ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ရာ၏။ သယမေဝ သော သတ္တုသယံ ဝိဇေယျ။ ဇာ၊၂။၂၄၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၆)။

ဝိဇေယျ² (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇိ + တွာ] ဝိဇိနိတွာ-ကြည့်။ တာနိ ဝိဇေယျ ဝိဇေတွာ အဘိဘဝိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဝိဇေသိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + ဤ] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-နှိမ်နင်း-ပြီ၊ ပြီးစေပြီ။ သတ္ထာ ဟိ ဝိဇေသိ မဂ္ဂမေတ (ထေရ၊။၂၈၅)န္တိ ယံ သာဓေတုံ ------ တုယှံ သတ္ထာ ဝိဇေသိ သာဓေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ကထာဝတ္ထု၊ဋ္ဌ။၇၃)။

ဝိဇေဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ဇိ + ဿသိ] (သင်) အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး -နှိမ်နင်း -အံ့ -လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဓမ္မော အဓမ္မံ တွံ ကထံ ဝိဇေဿသိ။ ဇာ၊၁။၂၃၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

ဝိဇောတန္တ (တိ) [ဝိ + ဇုတ + အ + အန္တ] ဝိဇ္ဇောတန္တ-ကြည့်။ တပတ႟န္တိ ဝိဇ္ဇောတန္တာနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၁။

ဝိဇ္ဇ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၃၇၀။ ရူ။၄၀၅။ ဝဲဒျ-သံ။ ဝိဇ္ဇ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (အာသဝက္ခယဉာဏ်ဟူသော) ဝိဇ္ဇာ-ရှိ-နှင့် ပြည့်စုံ-သော၊ သူ။ ဝိဇ္ဇ (ဇာ၊၂။၁၇၁)န္တိ အာသဝက္ခယဉာဏဝိဇ္ဇာယ သမန္နာဂတံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၄။

ဝိဇ္ဇဋ္ဌာန (နု) [ဝိဇ္ဇာ + ဌာန] အသက်မွေးခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ဆေးကျမ်းအတတ် စသည့် အတတ်ပညာ (အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သက်ကြည့်ဗေဒင်, မြွေဆိပ်ချမန္တန် စသော ဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၈။ သျှ၊ ပြည်)။ အင္ဂာရသန္တ့ ဝိဇ္ဇဋ္ဌာနာနံ

နိပ္ဖတ္တိံ ပါပုဏာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ (-၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၉၀)။

ဝိဇ္ဇတိ ၁ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၇။ ဝိဒျတေ-သံ။ ဝိဇ္ဇက္က-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ရှိ-ထင်ရှားရှိ-၏။ (၂) ရ၏။ (၃) ထင်စွာပြ၏။ (၄) ဖြစ်၏။ (၁) န မေ အာစရိယော အတ္ထိ၊ သဒိသော မေ န ဝိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၃။၁၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။ ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဘိက္ခဝေ ဝိဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၁။၁၇။ တံ ဝတ မာ ပလုဇ္ဇိတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၂။ ၉၉။ (-ဝိ၊၄။၃၅၄၊၄၈၀။ မ၊၁။၃၂။ သံ၊၁။၈၊ ၁၄။ အံ၊၁။၇၊၂၁၃)။ ဂန္ထာ တဿ န ဝိဇ္ဇန္တီတိ ဂန္ထာ တဿ နတ္ထိ န သန္တိ န သံဝိဇ္ဇန္တိ နုပလဗ္ဘန္တိ။ မဟာနိ။၁၉၀။(-သုတ္တနိ။ ၄၁၂။ မဟာနိ။၁၉၁)။ (၂) (၃) ဝိဇ္ဇတီတိ ဝိဇ္ဇာ (ပဋိသံ။၄၁၆)တိ -------- အထ ဝါ အတ္တနာ ဝိန္ဒိတဗ္ဗံ ဘူမိံ ဝိန္ဒတိ လဘတီတိ ဝိဇ္ဇာ နာမာတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ သဘာဝ-ဒဿနဟေတုတ္တာ သဘာဝံ ဝိဒိတံ ကရောတီတိ ဝိဇ္ဇာ နာမာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (၄) ဝိဇ္ဇထ၁ - ကြည့်။

ဝိဇ္ဇတိ၂ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိဒ + ယ + တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၀၃၊ ၂၁၅။] (၁) သိအပ်၏။ (၂) ရအပ်၏။ (၁) (၂) ဝိဇ္ဇတီတိ ဝိဇ္ဇာ (ပဋိသံ။ ၄၁၆)တိ ----- အထ ဝါ သဘာဝဇာနနတ္ထံ ပဋိပန္နေဟိ ယောဂီဟိ သဘာဝံ ဝေဒီယတိ ဇာနီယတီတိ ဝိဇ္ဇာ နာမာတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဝိသေသလာဘတ္ထံ ပဋိပန္နေဟိ ယောဂီဟိ ဝေဒီယတိ ပဋိလာဘီယတီတိ ဝိဇ္ဇာ နာမာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ အညံ ကုလံ န ဝိဇ္ဇတိ န ဥပလဗ္ဘတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၂၃။ န ဝိဇ္ဇတိ ပုမော (စရိယာ။၄၁၂)တိ ပုတ္တော န ဥပလဗ္ဘတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၀၉။

ဝိဇ္ဇတေ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + တေ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၂၇။] ဝိဇ္ဇတိ၁ -ကြည့်။ ကိန္နု တုယှံ ဖလံ အတ္ထိ၊ ကိံ သိပ္ပံ ဝိဇ္ဇတေ တဝ။ ဇာ၊၂။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃)။

ဝိဇ္ဇတ္တယ (န) [ဝိဇ္ဇာ + တယ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး အပေါင်း။ ဝိဇ္ဇတ္တယမေဝေတ္ထ တေသံ ဘိက္ခူနံ အဓိဂမဒဿနဝသေန ဥဒ္ဓဋံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၆၄။ (-ဝဇိရ။ ၄၈၊၅၀၊ ၄၁၅)။

ဝိဇ္ဇတ္တယပကာသက (တိ) [ဝိဇ္ဇတ္တယ + ပကာသက။ ထီ-၌ ဝိဇ္ဇတ္တယပကာသိကာ။] ဝိဇ္ဇာ ၃ - ပါး အပေါင်းကို ပြတတ်သော။ အတ္တနော အရိယာယ ဇာတိယာ ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌဘာဝေ ဝိဇ္ဇတ္တယပကာသိကာယ ဓမ္မဒေသနာယ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။

ဝိဇ္ဇတ္တယပဋိလာဘမတ္တပ္ပသင်္ဂ (ပု) [ဝိဇ္ဇတ္တယ + ပဋိလာဘ + မတ္တ + ပသင်္ဂ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး အပေါင်းကို ရခြင်းမျှ၌-ကပ်ငြိ--လျှဉ်းပါး-ခြင်း။ အညထာ ဝိဇ္ဇတ္တယပဋိလာဘ-မတ္တပ္ပသင်္ဂေါ သိယာ။ ဝဇိရ။၄၈။

ဝိဇ္ဇတ္တယပရိယောသာန (တိ) [ဝိဇ္ဇတ္တယ + ပရိယောသာန] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးအပေါင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဝိဇ္ဇတ္တယပရိယောသာနံ ဝိသေသံ ဒဿေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။

ဝိဇ္ဇတ္တယာဓိဂမ (ပု) [ဝိဇ္ဇတ္တယ + အဓိဂမ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးအပေါင်းကို ရခြင်း။ ဝိဇ္ဇတ္တယာ-ဓိဂမေန တေဝိဇ္ဇော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။

ဝိဇ္ဇတ္တယူပနိဿယ (ပု) [ဝိဇ္ဇတ္တယ + ဥပနိဿယ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးအပေါင်း၏ အားကြီးသောမှီရာ အကြောင်း။ တဿာ ဝိဇ္ဇတ္တယူပနိဿယတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၆။

ဝိဇ္ဇထ[1] (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + ထ] ရှိကုန်၏။ ဝိဇ္ဇတိ-လည်းကြည့်။ ကစ္စိတ္ထာတိ ကစ္စိ ဟောထ ဘာဝထ ဝိဇ္ဇထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၂။

ဝိဇ္ဇထ[2] (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + အာ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။၄၈၈။] ထင်ရှားရှိပြီ။ ယံ မေ ဝေဟာမို ဝိဇ္ဇထ။ နေတ္တိ။၁၂၂။ မေ ဝေဟာသို့ ယံ မုဝဘတ္တံ ဝိဇ္ဇထ ဝိဇ္ဇိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၆။

ဝိဇ္ဇန (တိ) [ဝိဒ + ယ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၇။ ဝိဇ္ဇန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။] ထင်ရှားအောင် ပြုတတ်သော (ပညာ)၊ ထင်ရှားအောင်ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆-လည်းကြည့်။ ကိလေသဝိဒါရဏတော, ဝိဇ္ဇနတော စ ဝိဇ္ဇာ။ ဝဇိရ။၄၀၄။

ဝိဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိဒ + ယ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိဇ္ဇန္တီ။] ရှိ-ထင်ရှားရှိ-သော။ ယထာပိ ဒုက္ခေ ဝိဇ္ဇန္တေ သုခံ နာမပိ ဝိဇ္ဇတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

ဝိဇ္ဇန္တရိကာ (ထီ) [ဝိဇ္ဇု + အန္တရိကာ] လျှပ်စစ်၏-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ပြက်-လက်-ဖြစ်-ရာ-ခဏ-အခိုက်အတန့်။ ဝိဇ္ဇန္တရိကာယာ (မ၊၂။၁၁၂)တိ ဝိဇ္ဇုဝိဇ္ဇောတနက္ခဏေ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၀)။

ဝိဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + အန္တိ] ထင်ရှားရှိကုန်၏။ ဝိဇ္ဇတိ[2] -လည်းကြည့်။ ကဿစ္စယာန ဝိဇ္ဇန္တိ၊ တဿ နတ္ထိ အပါဂတံ။ သံ၊ ၁။၂၃။ ဂန္ထာ တေသံ န ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဓမ္မ။၄၄။ သဘာဂါပတ္တိယော စ န ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။ ယဿ စေ တေ န ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇)။

ဝိဇ္ဇမာန (တိ) [ဝိဒ + ယ + မာန။ ဝိဒျမာနသံ။ ဝိဇ္ဇမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝိဇ္ဇန္တ-ကြည့်။ ဖဝံ ဘဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ ဝိဘဝေါပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ ကိလေသာ-ဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကမ္မံ အာယတိံ အပ္ပဋိသန္ဓိကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ ဝိဇ္ဇမာနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၀)တိ သတိ ပရမတ္ထတော ဥပလဗ္ဘမာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။

ဝိဇ္ဇမာနက (တိ) [ဝိဇ္ဇမာန + က] ထင်ရှားရှိသော။ တသ္မိံ ယမယေ ဝိဇ္ဇမာနကံ ဥပါဒါရူပံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅)။

ဝိဇ္ဇမာနကမ္မ (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ကမ္မ] ထင်ရှားရှိသောကံ။ ဘူတသ္မာ သဘာဝတော ဝိဇ္ဇမာနကမ္မာ သတ္တဿ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။

ဝိဇ္ဇမာနကဝတ္ထု (န) [ဝိဇ္ဇမာနက + ဝတ္ထု] ထင်ရှားရှိသော (စည်အစရှိသော) ဝတ္ထုပစ္စည်း။ ဝိဇ္ဇမာနကဝတ္ထုံ အာရဗ္ဘ ဝဏ္ဏာဒါနံ ဒဿာမိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ဝိဇ္ဇမာနကဝတ္ထုနာ့ ဘေရိအာဒိဝတ္ထုံ။ မူလဋီ၊၁။၇၁။

ဝိဇ္ဇမာနကာလ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ကာလ] ထင်ရှား ရှိရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။ ဝိဇ္ဇမာနကာလေပိ ပစ္စယာယတ္တဝုတ္တိတာယ ထိရဿ ကဿစိ အဘာဝတော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၆၇။

ဝိဇ္ဇမာနကိစ္စ (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ကိစ္စ] ထင်ရှားရှိသော အမှုကိစ္စ။

ဝိဇ္ဇမာနကိစ္စကရဏ (န) [ဝိဇ္ဇမာနကိစ္စ + ကရဏ] ထင်ရှားရှိသော အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ခြင်း။ သတိ ပစ္စယေ ဝိဇ္ဇမာနကိစ္စကရဏတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။ (-အံ၊ ဋီ၊၁။ ၂၄၂)။

ဝိဇ္ဇမာနက္ခဏ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ခဏ] ထင်ရှားရှိရာ ခဏ။ ကုဒ္ဒြိယပစ္စယော ဟိ အတ္တနော ဝိဇ္ဇမာနက္ခဏေ အဝိနိဗ္ဘုတ္တမမ္မာနံ

ကုန္ဒြိယပစ္စယတံ အဖရန္တော နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။ (-မ၀ဋ္ဌိ၊၂။၆၃။ မူလဋ္ဌိ၊၂။ ၃၇။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၉၀)။

ဝိဋ္ဋမာနက္ခရ (ပုန) [ဝိဋ္ဋမာန + အက္ခရ] ထင်ရှား ရှိသော - အက္ခရာ - စာလုံး။ ဝိဋ္ဋမာနက္ခရာနံ ဟေဋ္ဌုပရိယဝသေန ပရိဝတ္တနံ ဝဏ္ဏဝိပရိယာယော နာမ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၉။ (-သီ၀ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၂၃)။

ဝိဋ္ဋမာနက္ခရဝိနာသ (ပု) [ဝိဋ္ဋမာနက္ခရ + ဝိနာသ] ထင်ရှားရှိသော အက္ခရာ၏ ပျက်စီးခြင်း။ ဝိဋ္ဋမာနက္ခရဝိနာသော ဝဏ္ဏဝိနာသော နာမ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၉။ သီ၀ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၂၃။

ဝိဋ္ဋမာနဂတ္တ (တိ) [ဝိဋ္ဋမာန + ဂတ္တ] ထင်ရှားရှိသော အနက်အတွင်းငုတ်သော။ "သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဖြဟ္မဿရော"တိအာဒိကာ ဝိဋ္ဋမာနဂတ္တာ ဝိဋ္ဋမာနေန အဝိဋ္ဋမာနပညတ္တိ ဘဇန္တိ။ အနု၀ဋ္ဌိ၊၃။၃၉။

ဝိဋ္ဋမာနဂုဏ (ပု) [ဝိဋ္ဋမာန + ဂုဏ] ထင်ရှား ရှိသောဂုဏ်။ အညေပိ စ ဝိဋ္ဋမာနဂုဏေပိ သမ္ပဟံသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ ကင်္ခါ။၁၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆)။

ဝိဋ္ဋမာနဂုဏကထန (န) [ဝိဋ္ဋမာနဂုဏ + ကထန] ထင်ရှားရှိသောဂုဏ်ကို-ချီးမွမ်း- ပြောဆို-ခြင်း။ တဿ ယောဂျဘာဝ- ဒဿနေန ဝိဋ္ဋမာနဂုဏကထနံ။ ဒီ၀ဋ္ဌိ၊၁။၂၃။ (-အနု၀ဋ္ဌိ၊၃။၅၄)။

ဝိဋ္ဋမာနဂုဏပရိဒ်ံသန (န) [ဝိဋ္ဋမာနဂုဏ + ပရိဒ်ံသန] ထင်ရှားရှိသောဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ပသံသိယနိန္ဒာ ဝိဋ္ဋမာနဂုဏ- ပရိဒ်ံသနဝသေန ပဝတ္တာ။ သံ၀ဋ္ဌိ၊၁။၂၄၆။

ဝိဋ္ဋမာနဂုဏမက္ခီ (တိ) [ဝိဋ္ဋမာနဂုဏ + မက္ခီ။ ထီ-၌ ဝိဋ္ဋမာနဂုဏမက္ခိနီ။] ထင်ရှားရှိသော- ဂုဏ်- ကျေးဇူး- ကို- ချေ- ဖျက်- ဖျက်ဆီး- တတ်သော။ အယံ ဝိဋ္ဋမာနဂုဏမက္ခီ အရိယဂုဏဃာတနကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဝိဋ္ဋမာနဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိဋ္ဋမာန + ဂဟဏ] ဝိဋ္ဋမာနဟူသော သဒ္ဒါ။ ဝိဋ္ဋမာနဂ္ဂဟဏေန အတီတာနာဂတံ နိဝတ္တေတိ။ သံ၀ဋ္ဌိ၊၂။၄၂၉။

ဝိဋ္ဋမာနစ္ဆာယ (တိ) [ဝိဋ္ဋမာနာ + ဆာယာ] ထင်ရှားရှိသော အရိပ်ရှိသော။ ဆာယာဝါတိ ဝိဋ္ဋမာနစ္ဆာယော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

ဝိဋ္ဋမာနဆဝိ (တိ) [ဝိဋ္ဋမာနာ + ဆဝိ] ပကတိ အရေကဲ့သို့ ထင်ရှားသော အရေရှိသော။ ဝိဋ္ဋမာနဆဝီ ကာရေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၂။

ဝိဋ္ဋမာနဉာတိကောဋ္ဌ (ထီ) [ဝိဋ္ဋမာနာ + ဉာတိကောဋ္ဌ] ထင်ရှားရှိသော ဆွေမျိုးတို့၏အဆက်အနွယ်။ ဝိဋ္ဋမာနဉာတိကောဋ္ဌီ ယမ္မေတွာပိ ဇိနိတဗ္ဗာဇေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။

ဝိဋ္ဋမာနတ္ထ (ပု) [ဝိဋ္ဋမာန + အတ္ထ] ထင်ရှားရှိသော အနက်သဘော။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိတိ ဝိဋ္ဋမာနတ္ထေန သတိ ခန္ဓပဉ္စကသင်္ခါတေ ကာယေ ----- ဒိဋ္ဌိတိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

ဝိဋ္ဋမာနဋ္ဌာန (န) [ဝိဋ္ဋမာန + ဌာန] ထင်ရှား ရှိသော-နေရာ-အရပ်။ အပ္ပဟောနကဋ္ဌာနေ ပန ဝိဋ္ဋမာနဋ္ဌာနမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၇၀။

ဝိဋ္ဋမာနတာ (ထီ) [ဝိဋ္ဋမာန + တာ] ထင်ရှား ရှိသည်၏အဖြစ်။ ပရိယတ္တိနံ အတ္တနိ ဝိဋ္ဋမာနတံ သန္ဓာယ ဘာသိတံ။ မိလိန္ဒ။၂၁၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅)။

ဝိဋ္ဋမာနတာဒဿန (န) [ဝိဋ္ဋမာနတာ + ဒဿန] ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ တဒါ အတ္တနိ မနုဿဂုဏာနံ ဝိဋ္ဋမာနတာ- ဒဿနတ္ထံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉။

ဝိဇ္ဇမာနတာပဋိဇာနန (န) [ဝိဇ္ဇမာနတာ + ပဋိဇာနန] ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဝန်ခံခြင်း။ အပိ စ နိစ္စာနိစ္စနဝတ္တဗ္ဗရူပေါ် အတ္တာ လောကော စ ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနတာပဋိဇာနနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။

ဝိဇ္ဇမာနတာပယုတ္တ (တိ) [ဝိဇ္ဇမာနတာ + ပယုတ္တ] ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော။ ဝိဇ္ဇမာနတာပယုတ္တော စေသ ဒိဋ္ဌိဂတိကဝါဒဝိသယော သတ္တောယေဝ ဣစ္ဆ အဓိပ္ပေတော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၄၅။

ဝိဇ္ဇမာနတာပုဗ္ဗက (တိ) [ဝိဇ္ဇမာနတာ + ပုဗ္ဗ + က] ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်လျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ အဘာဝဝစနေန မဗ္ဗေ ဝိဇ္ဇမာနတာပုဗ္ဗကံ။ မူလဋီ၊၂။၃၇။

ဝိဇ္ဇမာနတာဝိစီ (တိ) [ဝိဇ္ဇမာနတာ + ဝစ + ဏီ။] ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကို-ဟော-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ ဝိဇ္ဇမာနတာဝိစီ ဟောတိ-သဒ္ဒေါ။ အနုဋီ၊၁။၉၃။

ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ (တိ) [ဝိဇ္ဇမာန + အတ္ထ] (၁) ထင်ရှားရှိခြင်းဟူသော အနက်ရှိသော။ (ပု) (၂) ထင်ရှားရှိသော အနက်။ (၁) သံ-သဒ္ဒေါ ဝိဇ္ဇမာနတ္တော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။ ၂၂၅။ (ပု) (၂) ဝိဇ္ဇမာနတ္ထသောဝ စ ဥပသဂ္ဂနိပါတာနံ ဇောတကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၆။

ဝိဇ္ဇမာနတ္ထဝါစက (တိ) [ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ + ဝါစက] ထင်ရှားရှိခြင်းဟူသော အနက်ကို ဟောတတ်သော။ သဟ-သဒ္ဒေါ စေတ္ထ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထဝါစကော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။

ဝိဇ္ဇမာနတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာနတ္ထ + သမ္ဘဝ] ထင်ရှားရှိသော အနက်၏ -ဖြစ် -ဖြစ်သင့်-ခြင်း။ န စ ဝိဇ္ဇမာနတ္ထသမ္ဘဝါ ဣတိ-သဒ္ဒေါ သဗ္ဗတ္ထ ပယုဇ္ဇန္တိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၉။

ဝိဇ္ဇမာနဒဿန (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ဒဿန] ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ န ဝဏ္ဏာဒီနံ ဝိယ အတ္တနော ဝိဇ္ဇမာနဒဿနတ္ထံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၇။

ဝိဇ္ဇမာနဒေါသ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ဒေါသ] ထင်ရှားရှိသော အပြစ်။ ဝိဇ္ဇမာနဒေါသံ ဒဿေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (-သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၃)။

ဝိဇ္ဇမာနဒေါသပဋိစ္ဆာဒန (န) [ဝိဇ္ဇမာနဒေါသ + ပဋိစ္ဆာဒန + တ္တ] ထင်ရှားရှိသောအပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိဇ္ဇမာန-ဒေါသပဋိစ္ဆာဒနတော စက္ခုမောဟနမာယာ ဝိယာတိ မာယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၄။

ဝိဇ္ဇမာနဒေါသပဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏ (တိ) [ဝိဇ္ဇမာနဒေါသပဋိစ္ဆာဒန + လက္ခဏ] ထင်ရှားရှိသော အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်းဟူသော - အမှတ်အသား - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ-ရှိသော။ မာယာဝီတိ အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနဒေါသပဋိစ္ဆာဒနလက္ခဏာယ မာယာယ သမန္နာဂတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉-၆၀။

ဝိဇ္ဇမာနမန (န) [ဝိဇ္ဇမာန + မန] ထင်ရှားရှိသော ဥစ္စာ။ ဂေဟေ ဝိဇ္ဇမာနမနေနာပိ ခညမေဝ ဂဟေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။

ဝိဇ္ဇမာနဓမ္မဒဿန (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ဓမ္မ + ဒဿန] ထင်ရှားရှိသောတရားကို ပြခြင်း။ ဣတရဋ္ဌ တသ္မိံ သမယေ ဝိဇ္ဇမာနဓမ္မ-ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၈၇။

ဝိဇ္ဇမာနဓမ္မသမူဟ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာနဓမ္မ + သမူဟ] ထင်ရှားရှိသော တရားအပေါင်း။ တေ ဟိ ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနဓမ္မသမူဟတာယ " သက္ကာယာ "တိ ဝုစ္စန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။

ဝိဇ္ဇမာနပက္ခ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ပက္ခ] ထင်ရှားရှိသော အဘို့ပက္ခ။ ယဿ ပနာတိ ဝိဇ္ဇမာနပက္ခော ဝုတ္တနယာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၉။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၁၅၅)။

ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇမာနာ + ပညတ္တိ] ဝိဇ္ဇမာနပညတ်--- (က) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော (ရုပ်, ဝေဒနာ အစရှိသော) အနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေကြောင်း ဖြစ်သော နာမပညတ်။ (ခ) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော တရားကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း။ ကုသလာကုသလဿေဝ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထဝသေန ဝိဇ္ဇမာနဿ သတော သမ္ဘူတဿ ဓမ္မဿ ပညာပနာ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ သာ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ -------- တတ္ထ ယဒါ ပန ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနံ ရူပဝေဒနာဒိံ ဧတာယ ပညာပေန္တိ၊ တဒါယံ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ။ သင်္ဂဟ။၅၇-၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆)။

ဝိဇ္ဇမာနပဒ (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ပဒ] ထင်ရှားရှိသော ပုဒ်။ တဒယုတ္တမေဝ ဝိဇ္ဇမာနပဒံ ဆဋ္ဌေတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၄။

ဝိဇ္ဇမာနပမာန (တိ) [ဝိဇ္ဇမာန + ပမာန] ထင်ရှားရှိသော သတ္တ (သတွ) ရဇ, တမ-ဟု ဆိုအပ်သော ဂုဏ်တို့၏ တူညီမျှသည်၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော အခိုက်အတန့်ရှိသော။ ဣမိနာ ဟိ ဘေဒါနံ သတ္တာဒီနံ ဝိဇ္ဇမာနပမာနတာ ပဋိညာတာ။ အနုဋီ၊ ၃။၆၃။

ဝိဇ္ဇမာနပရိယာယကထန (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ပရိယာယ + ကထန] ထင်ရှားရှိသော- ပရိယာယ်-ဝေဝုစ် - စကားလှယ် - ကိုဟော ကြောင်းဖြစ်သော-စကား- သဒ္ဒါ။ ဒေသနာ- ဝိလာသော စ ယထာဝုတ္တဝဝတ္ထာနဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော ဝေနေယျဇ္ဈာသယဝသေန ဝိဇ္ဇမာနပရိယာယကထနဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။

ဝိဇ္ဇမာနပရိယာယကထာ (ထီ) [ဝိဇ္ဇမာန- ပရိယာယ + ကထာ] ဝိဇ္ဇမာနပရိယာယ- ကထန-ကြည့်။ ဒေသနာဝိလာသော စ ယထာဝုတ္တဝဝတ္ထာနဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော ဝေနေယျဇ္ဈာသယဝသေန ဝိဇ္ဇမာနပရိ- ယာယကထာဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၈။

ဝိဇ္ဇမာနပီတိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇမာနာ + ပီတိ] ထင်ရှားရှိသော - ပီတိ - နှစ်သက်ခြင်း။ ဝိဇ္ဇမာနပီတိတောပိ သုခမေဝ ပါကဋတရန္တိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၇၂။

ဝိဇ္ဇမာနပ္ပကာရ (တိ) [ဝိဇ္ဇမာန + ပကာရ] ထင်ရှားရှိသော အထူးအပြား ရှိသော။ မဂ္ဂကိစ္စဘာဝေန ဝိဇ္ဇမာနပ္ပကာရေန ပဟာနေန ဝဋ္ဋိတာ။ အနုဋီ၊၃။၂၀၆။

ဝိဇ္ဇမာနဘာဝဒဿန (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ဘာဝ + ဒဿန] ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဧဝံ တဒါ အညာယပိ ပရိသာယ ဝိဇ္ဇမာနဘာဝဒဿနတ္ထံ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၉၇။

ဝိဇ္ဇမာနဘေဒ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ဘေဒ] ထင်ရှားရှိသော အပြား။ ဝိဇ္ဇမာနဘေဒံ သန္ဓာယာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆။

ဝိဇ္ဇမာနဘောဇန (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ဘောဇန] ထင်ရှားရှိသောဘောဇဉ်။ ဝိဇ္ဇမာနဘောဇနံ သစေ အနဇ္ဈောဟရိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။

ဝိဇ္ဇမာနရတန (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ရတန] ထင်ရှားရှိသော ရတနာ။ လောကေ ဝိဇ္ဇမာနရတနေဟိ အသဒိသံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၆။

ဝိဇ္ဇမာနရသ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ရသ] ထင်ရှားရှိသော အရသာ။ သကလလောကေ ဝိဇ္ဇမာနရသံ ဒေဝတာ ပက္ခိပိံသု။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၃၉။

ဝိဇ္ဇမာနဝဏ္ဏ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ဝဏ္ဏ] ထင်ရှားရှိသော အဆင်း-ရူပါရုံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇ္ဇမာနဝဏ္ဏာရမ္မဏ (တိ) [ဝိဇ္ဇမာနဝဏ္ဏ + အာရမ္မဏ] ထင်ရှားရှိသော-အဆင်း-ရူပါရုံ-လျှင်အာရုံရှိသော။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏစတုက္ကံ ဝိဇ္ဇမာနဝဏ္ဏာရမ္မဏတ္တာ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၇။

ဝိဇ္ဇမာနဝတ္ထု (န) [ဝိဇ္ဇမာန + ဝတ္ထု] ထင်ရှားရှိသော - ဝတ္ထု - ပစ္စည်း။ ဝိဇ္ဇမာနဝတ္ထုသ္မိံ စိန္တနကာလတော ပဋ္ဌာယ ဒါနံ အာရဒ္ဓံ။ မူလဋီ၊၁။၇၁။

ဝိဇ္ဇမာနဝတ္ထုပရိစ္စာဂ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာနဝတ္ထု + ပရိစ္စာဂ] ထင်ရှားရှိသော-ဝတ္ထု-ပစ္စည်း-ကို-စွန့်ကြဲ-စွန့်လွှတ်-ခြင်း။ တဿ စိန္တနံ ဝိဇ္ဇမာနဝတ္ထုပရိစ္စာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၇၁။

ဝိဇ္ဇမာနဝါစက (တိ) [ဝိဇ္ဇမာန + ဝါစက] ထင်ရှားရှိခြင်း ဟူသော အနက်ကိုဟောတတ်သော။ ဝိဇ္ဇမာနဝါစကေန သန္တ-သဒ္ဒေန " သတော " တိ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၄၄၅။

ဝိဇ္ဇမာနဝိဘတ္တိဘေဒ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာနဝိဘတ္တိ + ဘေဒ] ထင်ရှားရှိသော ဝိဘတ်တို့၏အပြား။ ဝိဇ္ဇမာနဝိဘတ္တိဘေဒံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၄၉။

ဝိဇ္ဇမာနဝိဘဝ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ဝိဘဝ] ထင်ရှားရှိသော စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇ္ဇမာနဝိဘဝါနုရူပ (တိ) [ဝိဇ္ဇမာနဝိဘဝ + အနုရူပ] ထင်ရှားရှိသော စည်းစိမ်ဥစ္စာအား-လျော်-လျောက်ပတ်-သင့်လျော်-သော။ တဒါ မမ ဝိဇ္ဇမာနဝိဘဝါနုရူပန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁။

ဝိဇ္ဇမာနဝိနာဘာဝ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ဝိနာဘာဝ] ထင်ရှားရှိ-ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေ-သော-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်း။ ဝိနာဘာဝသန္တမေဝိဒ (သုတ္တနိ။၄၀၅)န္တိ သန္တဝိနာဘာဝံ ဝိဇ္ဇမာနဝိနာဘာဝမေဝ ဣဒံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။

ဝိဇ္ဇမာနဝိသေသပဋိက္ခေပ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + ဝိသေသ + ပဋိက္ခေပ] ထင်ရှားရှိသော အထူးကို ပယ်ခြင်း။ ဘာဝနာယ ---- ဝိဇ္ဇမာနဝိသေသပဋိက္ခေပေါ ဆလံ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၃၃။

ဝိဇ္ဇမာနသတ္ထ (န) [ဝိဇ္ဇမာန + သတ္ထ] ထင်ရှားရှိသော-ကျမ်းဂန်-ကျမ်းစာ။ မုဒ္ဓဗောဓဗျာကရဏ --- စန္ဒြဗျာကရဏာဒိ အဓုနာပိ ဝိဇ္ဇမာနသတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၄။

ဝိဇ္ဇမာနသဘာဝတာနိဝတ္တန (န) [ဝိဇ္ဇမာန-သဘာဝတာ + နိဝတ္တန] ထင်ရှားရှိသော သဘောတရား၏ အဖြစ်မှ နစ်စေခြင်း။ မတ္တဂ္ဂဟဏံ တဿ ပညတ္တိဝတ္ထုဿ န ကေဝလံ ဝိဇ္ဇမာနသဘာဝတာနိဝတ္တနတ္ထမေဝ။ အနုဋီ၊၃။၃၈။

ဝိဇ္ဇမာနသီလမတ္တပဋိသံယုတ္တဋ္ဌာန (န) [ဝိဇ္ဇမာန+ သီလမတ္တပဋိသံယုတ္တဋ္ဌာန] ထင်ရှားရှိသော သီလမျှနှင့် စပ်ယှဉ်သော - အရာ-နေရာ-ဌာန။ အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနသီလမတ္တပဋိသံယုတ္တဋ္ဌာနေ " မယမ္ပိ စရဏသမ္ပန္နာ" တိ လဂ္ဂေယျ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၆။

ဝိဇ္ဇမာနာကာရနိပ္ဖာဒက (တိ) [ဝိဇ္ဇမာန + အာကာရ + နိပ္ဖာဒက။ ထီ - ၌ ------ နိပ္ဖါဒိကာ။] ထင်ရှားရှိသော အခြင်းအရာကိုပြီးစေတတ်သော။ ဧဝံ တာဝ ပုရိမစိတ္တေ ဝိဇ္ဇမာနာကာရနိပ္ဖာဒိကာ ---- အာဂမန-ဝသေန ပဋိပဒါဝိသုဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၄။

ဝိဇ္ဇမာနာနိသံသ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန + အာနိသံသ] ထင်ရှားရှိသော အကျိုးအာနိသင်။ ဝိဇ္ဇမာနာ-နိသံသံ ဝတွာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၈။

ဝိဇ္ဇမာနာဗျာကတ (ပု) [ဝိဇ္ဇမာန+အဗျာကတ] ထင်ရှားရှိသော အဗျာကတတရား။ ဝိပါကာဗျာကတန္တိ တသ္မိံ ခဏေ ဝိဇ္ဇမာနာ-ဗျာကတဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၂။

ဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇမာနေန+အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ] ဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာန-ပညတ်၊ (ပရမတ္ထအားဖြင့်) ထင်ရှားရှိသော အနက်ဖြင့် (ပရမတ္ထအားဖြင့်) ထင်ရှားမရှိသောအနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေကြောင်းဖြစ်သော နာမပညတ်။

(တေဝိဇ္ဇော = ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဆဠဘိညော = အဘိညာဉ် ၆-ပါးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် စသော ပုံစံတို့၌ ဝိဇ္ဇာ ၃ - ပါး, အဘိညာဉ် ၆-ပါးတို့ကား ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၍ ဝိဇ္ဇာ ၃ - ပါးရှိသောပုဂ္ဂိုလ်, အဘိညာဉ် ၆ - ပါးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိကြပေ၊ ဤသို့ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, အဘိညာဉ် ၆-ပါးဟူသော အနက်ဖြင့် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးရှိသောပုဂ္ဂိုလ်, အဘိညာဉ် ၆-ပါးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောအနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေကြောင်း (ဖော်ပြကြောင်း) ဖြစ်သောကြောင့် တေဝိဇ္ဇော, ဆဠဘိညော-စသော သဒ္ဒပညတ် နာမပညတ်တို့သည် ဝိဇ္ဇမာနေန-အဝိဇ္ဇမာနပညတ်တို့မည်ကုန်၏)။

တေဝိဇ္ဇော ဆဠဘိညောတိအာဒီသု ဟိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာ စ ဝိဇ္ဇမာနာ၊ ပုဂ္ဂလော အဝိဇ္ဇမာနော၊ တသ္မာ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အဿာတိ တေဝိဇ္ဇော၊ ဆ ဠဘိညာ အဿာတိ ဆဠဘိညောတိ ဧဝံ ဝိဇ္ဇမာနေန-အဝိဇ္ဇမာနဿ ပညာပနတော ဝေဒိတဗ္ဗာ ဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ (-သင်္ဂဟ။၅၈)။

ဝိဇ္ဇမာနေနဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇမာနေန + ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ] ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာန-ပညတ်၊ (ပရမတ္ထအားဖြင့်) ထင်ရှားရှိသော အနက်ဖြင့် (ပရမတ္ထအားဖြင့်) ထင်ရှားရှိသောအနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေကြောင်းဖြစ်သော နာမပညတ်။

(စက္ခုသမ္ဖဿော =စက္ခုပသာဒ၌မှီသော သမ္ဖဿ, သောတသမ္ဖဿော = သောတပသာဒ၌မှီသော သမ္ဖဿ - စသောပုံစံတို့၌ စက္ခုပသာဒ, သောတပသာဒတို့သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၍ သမ္ဖဿသည်လည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏။ ဤသို့ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော စက္ခုပသာဒ, သောတပသာဒ ဟူသော အနက်ဖြင့် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော သမ္ဖဿဟူသောအနက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေကြောင်း (ဖော်ပြကြောင်း) ဖြစ်သောကြောင့်စက္ခုသမ္ဖဿော, သောတသမ္ဖဿော စသော သဒ္ဒပညတ်, နာမပညတ်တို့သည် ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်တို့မည်ကုန်၏)။

စက္ခုသမ္ဖဿော သောတသမ္ဖဿောတိ-အာဒီသု စက္ခုသောတာဒယောပိ ဖဿောပိ

ဝိဇ္ဇမာနေဝါယေဝ၊ တသ္မာ စက္ခုမ္ပိ သမ္ဘဝေါ, စက္ခုတော ဇာတော သမ္ဘဝေါ, စက္ခုဿ ဝါ ဖလဘူတော သမ္ဘဝေါ စက္ခုသမ္ဘဝေါတိ ဧဝံ ဝိဇ္ဇမာနေနဝိဇ္ဇမာနဿ ပညာပနတော ဧဝရူပါ ဝိဇ္ဇမာနေနဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆။ (-သင်္ဂဟ။၅၈)။

ဝိဇ္ဇရေ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + အန္တိ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၄။ ဝိဇ္ဇတိ-ကြည့်။] ထင်ရှားရှိကုန်၏။ န ဝိဇ္ဇရေ (သုတ္တနိ။၂၈၂)တိ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မိတ္တာ မစ္စာ စ ဝိဇ္ဇရေ သုဟဒါ (ဇာ၊၁။ ၁၂၅)တိ ---- အမစ္စာ ဝါ မုဒုဟဒယတာယ သုဟဒါ ဝါ ကေစိ န ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။

ဝိဇ္ဇလတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇလ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၆၆။ ဝိဇလတိ-သံ။ ဝိဇ္ဇလဏ္ဍ-ပြာ။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-၏။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိဇ္ဇလန္တ (တိ) [ဝိ + ဇလ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဇ္ဇလန္တီ။] (ပညာရောင်ဖြင့်) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော၊ သူ။ ဒီပါ ပရတ္ထက္ကမ ဝိဇ္ဇလန္တာ (အပ၊၁။၁၅)တိ ----------- ဝိဇ္ဇလန္တာ ဒီပါ ပဒီပသဒိသာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (-မငို၊၃။၁၈၅)။

ဝိဇ္ဇဝန္တု (တ်) [ဝိဇ္ဇာ + ဝန္တု။ ထီ-၌ ဝိဇ္ဇဝတီ, ဝိဇ္ဇဝန္တီ။ ပစ္စယေ ပရေ ဒီဃာနံ ကွစိ ရဿတ္တံ။ နိရုတ္တိ။၃၀၈-နှာ။ ဝိဒျာဝတ်-သံ။ ဝိဇ္ဇာမံတ-ပြာ။] အတတ်-ပညာ-ဉာဏ်-ရှိသော၊ သူ။ ဝိဇ္ဇာယ ဝိဇ္ဇဝါတိ။ စူဠနိ။၄၂။ ကောဗ ဝိဇ္ဇဝါ။ မိလိန္ဒ။၂၁၁။

ဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဝိဒ + ဏျ + အာ။ ကစ္စည်း။ ၅၄၁။ ရူ။ ၅၅၂။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃၊ ၂၁၅၊ ၂၂၇၊၃၆၇။ ဝိဇာနနံ, ဝိဒတီတိ ဝါ ဝိဇ္ဇာ။ ရူ။၆၆၀။ စတုသစ္စာဒိကံ ဝိဇာနာတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ မဏိမဥ္ဇူ ၂။၃၃၅။ ဝိဒတိ ဇာနာတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၅၃။ သဘာဝတော ဝိဇ္ဇတိ အတ္ထိ ဥပလဗ္ဘတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၉။ ဝိဇာနာတိ ဧတာယာတိ ဝိဇ္ဇာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၅။ ဝိနိဝိဒ္ဓိတွာ ဧတာယ ဇာနာတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဝေဒီယတိ ဇာနီယတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ ဝေဒီယတိ ပဋိလာဘီယတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၂)။ ဝိဒိ + ဏျ + အာ။ ကစ္စည်း။ ၅၄၁။ ရူ။ ၅၅၂။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၅၊ ၃၆၇။ ဝိန္ဒိတဗ္ဗံ ဘူမိံ ဝိန္ဒတိ လဘတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ ဝိန္ဒိတဗ္ဗမေဝ ဝိဇ္ဇာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇။ ဝိန္ဒိယံ ဝိန္ဒတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဝိန္ဒိယံ မဂ္ဂါနံ သလက္ခဏံ, သာမညလက္ခဏဉ္စ ဝိန္ဒတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊၈၉။ ဝိန္ဒတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၂။ မဏိမဥ္ဇူ ၊၂။ ၃၃၆။ ဝိဒတိ, ဝိန္ဒတီတိ ဝါ ဝိဇ္ဇာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၉၄။ ဝိဓ + ဏျ + အာ။ တမံ ဝိဇ္ဈတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈၊ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၂၃၂။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉)။ အတ္တနော ပဋိပက္ခံ ဝိဇ္ဈတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၆၇။ ဝိဒိတ + ကရ + အ။ ဝိဒိတံ ကရောတီတိ ဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉၊ ဝိမတိ၊ ၁။၅၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၆၇။ မဏိမဉ္ဇူ ၊၂။ ၃၃၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၂။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၉)။ ဝိဇ္ဇမာန + ဇဝါ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၃၅။ " ဝိဇ္ဇမာနဇဝါ " ဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် စီရင်သည်။ မဏိမဥ္ဇူ ၊၂။ ၃၃၆။ ဝိဒျာ - သံ။ ဝိဇ္ဇာ -ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။]

(၁) ယောဂ်ျာတို့အတတ် ၁၈-ရပ်။ (၂) (က) ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး၊ (ခ) ဝိဇ္ဇာ ၆-ပါး၊ (ဂ) ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး။ (၃) အဘိညာဉ် ၅-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး။ (၄) မဂ်ဉာဏ်၊ မဂ်ပညာ။ (၅) ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ပညာ။ (၆) အရဟတ္တဖိုလ်၌ရှိသော (သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ပညာ - ဟုဆိုအပ်သော) ဣန္ဒြေ ၅-ပါး။ (၇) ကမ္မဿကတာဉာဏ်။ (၈) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ကောင်းသော အမြင်။ (၉) သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပ = ကောင်းသော အမြင်၊ ကောင်းသော အကြံ။ (၁၀) အတတ်ပညာ, ကျမ်းဂန်။ (က) မန္တန်အတတ် ပညာ၊ (ခ) မန္တန်ကျမ်း၊ (ဂ) (ဣရု, ယဇု, သာမ-ဟူသော) ဝေဒကျမ်း ၃-ကျမ်း၊ (ဃ) မြွေခဲသည်ကို ဆေးကုသော အတတ်စသည်၊ (င) ဆင်အတတ်, မြင်းအတတ်စသည်။ (၁၁) ဝိဇ္ဇာသုတ် ၄-သုတ်။

(၁) ယောဂ်ျားတို့ အတတ် ၁၈-ရပ်။ တမ္မာက ဝိဇ္ဇဋ္ဌ သုတဋ္ဌ အာဒိယ။ ဇာ၊၁။၆၄။ ဝိဇ္ဇန္တိ အဋ္ဌာရသသု ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနေသု ယံကိဉ္စိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄-၅။

(ယောဂ်ျားတို့အတတ် (၁၈)ရပ်ကား-- (၁) သုတိ = ဣရု, ယဇု, သာမ-ဟူသော ဗေဒင်ကျမ်းအတတ်။ (၂) သမ္မုတိ = မနုဓမ္မသတ်စသော ဓမ္မသတ်ကျမ်းအတတ်။ (၃) သင်္ချာ = " သင်္ချာဒဿနကျမ်း " စသော အရေအတွက်သင်္ချာကို ပြသောသင်္ချာကျမ်းအတတ်။ (၄) ယောဂ = ရာဇဥပါယ်ကို ပြသော ပါတဉ္စလိယောဂဒဿနကျမ်း, လက်မှုပညာကိုပြသော ဟတ္ထဒီပကကျမ်းစသော ယောဂကျမ်းအတတ်။ (၅) နီတိ=နီတိကျမ်းအတတ်။ (၆) ဝိသေသိကာ = "ကာဏာဒကျမ်း"စသော ဝိသေသိကဒဿနကျမ်းအတတ်။ (၇)ဂဏိကာ=သုဘာသုဘကို ဟောပြောကြောင်းဖြစ်သော" ဗြိဟတ်ကျမ်း" စသော ဂဏိကကျမ်းအတတ်။ (၈) ဂန္ဓဗ္ဗာ= စည်, စောင်း, ကဗျာ, လင်္ကာစသည်ကို တီးဆိုကြောင်းဖြစ်သော " သင်္ဂီတိမူလကျမ်း " စသော ဂန္ဓဗ္ဗကျမ်းအတတ်။ (၉) တိကိစ္ဆာ = ဆေးကျမ်းအတတ်။ (၁၀) စတုဗ္ဗေဒ=ဗေဒင်လေးပုံအတတ်။ (ဓနုဗ္ဗေဒ = လေးကိုင်မြားပစ်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော ဓနုဗ္ဗေဒကျမ်းအတတ်။) (၁၁) ပုရာဏ = ဗြဟ္မပုရာဏ် စသော ပုရာဏ်ကျမ်း အတတ်။ (၁၂) ဣတိဟာသာ = ရှေးဖြစ် ထုံးဟောင်းကို ပြတတ်ပြတတ်သော " ဘာရတကျမ်း " စသော သမိုင်းကျမ်း = ဣတိဟာသ ကျမ်းအတတ်။ (၁၃) ဇောတိသာ = ဂြိုဟ်, နက္ခတ်တို့၏ အသွားအလာကိုပြသော ဇောတိသကျမ်းအတတ်။ (၁၄) မာယာ = မျက်လှည့်အတတ်ကိုပြတတ်သော " ဣန္ဒြဇာလကျမ်း " စသော မာယာကျမ်းအတတ်။ (၁၅) ကေတု= ကိတ်အမျိုးမျိုးတို့၏ အကျိုးအပြစ်ကို ပြသော ကေတုကျမ်းအတတ်။ (၁၆) မန္တနာ = ဂါထာမန္တန်တို့၏ အသံအထူးကို ပြတတ်သော တန္တြကျမ်းစသော မန္တန်ကျမ်းအတတ်။ (၁၇) ယုဒ္ဓါ = သေနင်္ဗျူဟာ စသည်ကို ပြတတ်သော ယုဒ္ဓကျမ်းအတတ်။ (၁၈) ဆန္ဒသာ = ဝုတ္တောဒယနာကရ-စသော ဆန်းကျမ်းအတတ်တို့ဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒ။၄)။

(၂) (က) ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး။ အယံ ခေါ မေ ဗြာဟ္မဏ ရတ္တိယာ ပဌမေ ယာမေ ပဌမာ ဝိဇ္ဇာ အဓိဂတာ။ ------- အယံ ခေါ မေ ဗြာဟ္မဏ ရတ္တိယာ မဇ္ဈိမေ ယာမေ ဒုတိယာ ဝိဇ္ဇာ အဓိဂတာ--- အယံ ခေါ မေ ဗြာဟ္မဏ ရတ္တိယာ ပစ္ဆိမေ ယာမေ တတိယာ ဝိဇ္ဇာ

အဓိဂတာ။ ဝိ၊၁။၅၆။ မ၊၁။၂၇-၈။ ဝိဇ္ဇာတိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏံ ဝိဇ္ဇာ၊ သတ္တာနံ စုတူပပါတေ ဉာဏံ ဝိဇ္ဇာ၊ အာသဝါနံ ခယေ ဉာဏံ ဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊၃။၁၈၄။ အဘိ၊၈။၂၆၅။ ဝိဇ္ဇာတိ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေန ဝိဇ္ဇာ။ ကိံ ဝိဒိတံ ကရောတိ ? ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ---- ဝိဇ္ဇာတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဝိဇ္ဇာ ---ဝိဇ္ဇာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏဝိဇ္ဇာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁-၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀-၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆-၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၉၉၊၃၀၁။ဝိဇ္ဇာ(ဒီ၊၃။၁၈၀။ပဋိသံ။၃၄)တိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆-၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆-၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၉၉-၃၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄-၅၊၅၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၅။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၂၈၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉)။ (ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး ဟူသော်ကား-- ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်, ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်, အာသဝက္ခယဉာဏ် (=အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်) အားဖြင့် (၃) ပါးဖြစ်သည်။ ဝိ၊၁။၅၆။ မ၊၁။၂၇-၈ စသည်တို့ကြည့်)။

(ခ) ဝိဇ္ဇာ ၆-ပါး။ ဆပိ ဝိဇ္ဇာ ဆဠဘိညာဝသေန။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၅၁။ (ဝိဇ္ဇာ ၆-ပါး ဟူသော်ကား-- ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ်, ဒိဗ္ဗသောတဉာဏ်, စေတောပရိယဉာဏ်, ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်, ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်, အာသဝက္ခယဉာဏ် အားဖြင့် ၆-ပါးဖြစ်သည်။ ယင်း ၆-ပါးကိုပင် အဘိညာဉ် ၆ - ပါးဟု ခေါ်ဆိုသေး၏။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၁)။

(ဂ) ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး။ ဝိဇ္ဇာ (ဝိ၊၁။၁)တိ --- အဋ္ဌပိ ဝိဇ္ဇာ ---- အဋ္ဌ ဝိဇ္ဇာ အမ္ဗဋ္ဌသုတ္တေ။ တတြ ဟိ ဝိပဿနာဉာဏေန မနောမယိဒ္ဓိယာ စ သဟ ဆ အဘိညာ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အဋ္ဌ ဝိဇ္ဇာ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၆။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၁)။ ဝိပဿနာ-ဉာဏတော ပန ပဋ္ဌာယ အဋ္ဌဝိဓာပိ ပညာ " ဝိဇ္ဇာ " တိ နိယျာတိတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါးဟူသော်ကား-- ဝိပဿနာ ဉာဏ်, မနောမယိဒ္ဓိဉာဏ်, ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ်, ဒိဗ္ဗသောတဉာဏ်, စေတောပရိယဉာဏ်, ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်, ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်, အာသဝက္ခယဉာဏ် (= အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်) အားဖြင့် ၈-ပါး ဖြစ်သည်။ ဒီ၊၁။၇၂- ၈၀၊ ၉၄။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၀။ စသည်တို့ကြည့်)။

(၃) အဘိညာဉ် ၅-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး။ ဝိဇ္ဇ (ဇာ၊၂။၁၇၁)န္တိ ပဉ္စအဘိည-အဋ္ဌသမာပတ္တိဉာဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၃။ (၄) မဂ် ဉာဏ်၊ မဂ်ပညာ။ ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခုံ ဥဒပါဒိ၊ ---- အာလောကော ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊၃။၁၅။ သံ၊၁။၂၅၀။ စက္ခုန္တိ- အာဒီနိ ဉာဏဝေဝစနာနေဝ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၉။ (-ဝိ၊၃။၁၅။ ပဋိသံ။၃၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၃။ ဝဇိရ။ ၄၀၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၁)။ ဝိဇ္ဇာ (မ၊၃။၃၀၆)တိ မဂ္ဂပညာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁။ စတုန္နံ အရိယ-သစ္စာနံ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေန ကိလေသာနံ ဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန စ ဝိဇ္ဇာ၊ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိတိ အာဟ " ဝိဇ္ဇာတိ မဂ္ဂပညာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊၃။၄၁၈။ ဝိဇ္ဇာ (သံ၊၁။၃၁၀)တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ ဝိဇ္ဇာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန။ သံ၊ ဋီ၊၂။၉၃။ ဝိဇ္ဇာဝိ-မုတ္တိပါရိပူရိယာ မူလဘာဝေနာပိ စဿာ မဟာနိသံသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၈၃။ ဝိဇ္ဇာ နာမ မဂ္ဂေါ။ ဝိမုတ္တိ ဖလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၄၅။(-ဒီ၊၂။၁၇၄။ မ၊၁။၅၈။သံ၊၁။၃၉၊၂၀၀။ သံ၊၂။၃၉၊၂၅၉။ အံ၊ ၁။ ၇၄၄-၅၁၃၅၅၇၀။

သုတ္တနိ။ ၃၉၂။ ပဋိသံ။ ၃၉၃။ ထေရ။ ၂၈၄။ နေတ္တိ။ ၁၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၄၊၉၂၊၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂၊၂၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄၁၀-၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅၊၃၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂၊၃၀၀)။

(၅) ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ပညာ။ ဝိဇ္ဇာ (အံ၊၁။၂၂)တိ ဖလေ ဉာဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ (-အံ၊၁။၈၂။ အံ၊၃။၃၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇)။ (၆) အရဟတ္တဖိုလ်၌ရှိသော ဣန္ဒြေ ၅-ပါး။ တာနိယေဝ အသေက္ခာနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဝိဇ္ဇာ။ နေတ္တိ။၅၄။ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဝိဇ္ဇာတိ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ဝိယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဥပကာရကတ္တာ ပညာက္ခန္ဓေ သင်္ဂဟိတာနိ စတ္တာရိ ဣန္ဒြိယာနိ ဝိဇ္ဇာယ ဥပကာရကတ္တာ သင်္ဂဟေ့နဝသေန ဝုတ္တာနိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (-နေတ္တိ။ ၈၈။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉၇၊၂၅၂)။

(၇) ကမ္မဿကတာဉာဏ်။ ဝိဇ္ဇာ (သံ၊၃။၂)တိ ကမ္မဿကတာဉာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ (၈) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ကောင်းသော အမြင်။ ဝိဇ္ဇာ (ပဋိသံ။၃၂၇)တိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၁)။ (၉) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ ကောင်းသော အမြင်၊ ကောင်းသော အကြံ။ အထ ဝါ ဝိဇ္ဇာ (မ၊၃။၃၀၆။ သံ၊ ၁။၃၁။ နေတ္တိ။၁၂၃)တိ ဒိဋ္ဌိသင်္ကပ္ပါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂။မ၊ဋီ၊၃။၄၁၈။သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၄)။

(၁၀) အတတ်ပညာ, ကျမ်းဂန်။ (က) မန္တန်အတတ်ပညာ။ ဝိဇ္ဇံ ပရိဝတ္တေတွာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂) တိ ဂန္ဓာရ (ရီ)-ဝိဇ္ဇာဒိကံ အတ္တနော ဝိဇ္ဇံ ကတုပစာရံ ပရိဇပ္ပိတွာ မန္တပဋ္ဌနက္ကမေန ပဋ္ဌိတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၅)။ (ခ) မန္တန်ကျမ်း။ ဇီဝိကတ္ထံ, သတ္တာနံ ဥပကာရတ္ထဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗမ္မေန ဝိဇ္ဇာ၊ မန္တသတ္ထာဒိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၂။ (ဂ) ဝေဒကျမ်း ၃-ကျမ်း။ ဝိဇ္ဇာ (သံ၊၁။၁၆၇)တိ တယော ဝေဒါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဝိဇ္ဇ (ဇာ၊၁။၂၂၂)န္တိ ဝေဒံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၅။ ဝိဇ္ဇာစရဏေနာ (ဇာ၊၂။၁၀၅)တိ ဝေဒတ္တယ-သင်္ခါတာယ ဝိဇ္ဇာယ စေဝ သီလေန စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉)။ (ဃ) မြွေခဲသည်ကို ဆေးကုသော အတတ်စသည်။ ဝိဇ္ဇာ(ဒီ၊၃။၁၂၇)တိ အဟိဝိဇ္ဇာဒိအနေကဝိဓာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ (င) ဆင်အဝ ၊တ်, မြင်းအတတ်စသည်။ ဝိဇ္ဇ (ဇာ၊၁။၆၆)န္တိ နာနပ္ပကာရကံ ဟတ္ထိသိပ္ပါဒိကံ သိပ္ပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄။ (၁၁) ဝိဇ္ဇာသုတ် ၄-သုတ်။ ဝိဇ္ဇာ သင်္ကာသနာ တထာ။ သံ၊၃။၃၇၇။ (-၂၆၇။ အံ၊၃။ ၂၆၇။ ၄၂၉၊၄၃၆)။

ဝိဇ္ဇာကရဏ္ဍက (ပု) | ဝိဇ္ဇာ + ကရဏ္ဍက | ဝိဇ္ဇာကရဏ္ဍက - အမည်ရှိသော ကျမ်း၊ အတတ် ပညာ၊ ထည့်စရာ-ကြုတ်-ပချုပ်-သဖွယ်ဖြစ်သော ကျမ်း။ တိသော ပန သင်္ဂီတိယော အနာရုဠှံ ဓာတုကထာ အာရမ္မဏကထာ အသုဘကထာ ဉာဏ-ဝတ္ထုကထာ ဝိဇ္ဇာကရဏ္ဍကော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၆။

ဝိဇ္ဇာကိစ္စ (န) [ဝိဇ္ဇာ + ကိစ္စ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးဟူသော ပြုဘွယ်ကိစ္စ။ တံ ပန သမညာမတ္တံ ဝေဒေသု ဝိဇ္ဇာကိစ္စဿ အဘာဝတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၂။

ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ကောဋ္ဌာသ] ဝိဇ္ဇာတို့၏ - အဖို့ - အစု။ ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၅-၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၈။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၀၆။ (-မူလဋီ၊၁။၅၆)။

ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသိက (တိ) [ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသ + ဏိက] ဝိဇ္ဇာတို့၏-အဖို့-အစု-၌ ဖြစ်သော။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယ (သံ၊၃။၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈) ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသိယ (တိ) [ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသ + ဏိက] ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ (အံ၊၁။၄၅)တိ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသိယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။

ဝိဇ္ဇာဂတ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + ဂတ] (၁) (ကမ္မသာ-ကတာဉာဏ်) ဝိဇ္ဇာနှင့်ပြည့်စုံသော။ (၂) အထူးသဖြင့်သိသော အဖြစ်သို့ရောက်သော။ (၃) (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်) ဝိဇ္ဇာဖြင့် (ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီး၍) သွားတတ်သော။ (၁) ဝိဇ္ဇာဂတဿာ (သံ၊၃။၂)တိ ဝိဇ္ဇာယ ဥပဂတဿ သမန္နာဂတဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ (၂) ဝိဇ္ဇာဂတော (မဟာနိ။၇၁)တိ ဝိဇာနနဘာဝံ ဂတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။(၃) ဝိဇ္ဇာဂတာ စ ယေ သတ္တာ(သုတ္တနိ။၃၉၂)တိ ယေ စ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ ကိလေသေ ဝိဇ္ဈိတွာ ဂတာ ခီဏာသဝသတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။

ဝိဇ္ဇာဂ (ဂ္ဂ) ဟဏ (န) [ဝိဇ္ဇာ + ဂဟဏ] ဝိဇ္ဇာ-သဒ္ဒါ။ ဖလံ ကထိတမေဝါတိ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော ဝိဇ္ဇာဂ္ဂဟဏေန တဒညဿ သင်္ဂဟိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။(-မ၊ဋီ၊၃။၃၁၅)။

ဝိဇ္ဇာစရဏဓမ္မ (ပု) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + ဓမ္မ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး, စရဏ ၁၅-ပါး ဟုဆိုအပ်သော တရား။ ဝိသေသတော စေတ္ထ မဂ္ဂပရိယာပန္နာ ဧဝ ဝိဇ္ဇာစရဏဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉။

ဝိဇ္ဇာစရဏပရိဒီပနီ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + ပရိဒီပနီ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး, စရဏ ၁၅-ပါးတို့ကို ပြ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော။ ဧဝမယံ ဝိဇ္ဇာစရဏပရိဒီပနီ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဘဝိဿတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၅။

ဝိဇ္ဇာစရဏပရိယေဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + ပရိယေဋ္ဌိ] မန္တန်, အကျင့်သီလတို့ကို ရှာမှီးခြင်း၊မန္တန်ကို သရဇ္ဈာယ်ခြင်း, သီလကိုစောင့်စည်းခြင်း။ ဝိဇ္ဇာစရဏပရိယေဋ္ဌိ ၊ အစရုံ ဗြာဟ္မဏာ ပုရေ။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ ဝိဇ္ဇာပရိ-ယေဋ္ဌိတိ မန္တဇ္ဈေနံ (ပ) စရဏပရိယေဋ္ဌိတိ သီလရက္ခဏံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

ဝိဇ္ဇာစရဏပရိယေဋ္ဌု (ဗျ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + ပရိယေဋ္ဌုံ - ပရိ + ဧသ + တုံ။] မန္တန်, အကျင့်သီလတို့ကို ရှာမှီးခြင်းငှါ။ " ဝိဇ္ဇာစရ-ဏပရိယေဋ္ဌု "န္တိပိ ပါဌော၊ ဝိဇ္ဇာစရဏံ ပရိယေသိတုံ အစရုန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

ဝိဇ္ဇာစရဏဝိပက္ခ (တိ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + ဝိပက္ခ] ဝိဇ္ဇာ, စရဏတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဒဿနဂမနန္တရာယ ကရဏတော ဝါ ဝိဇ္ဇာစရဏဝိပက္ခတော ဒွယံ ဒွိဓာ ဝုတ္တံ။ က္ကတိဝုတ်။ဋ္ဌ။၅၆။

ဝိဇ္ဇာစရဏဝိပန္န (တိ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + ဝိပန္န] ဝိဇ္ဇာ, စရဏတို့မှ ချို့တဲ့သော၊ ဝိဇ္ဇာစရဏ တို့နှင့် မပြည့်စုံသော။ ဝိဇ္ဇာစရဏဝိပန္နာနဉ္ဇိ သာဝကာ အတ္တန္တပါဒယော ဝိယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၅။

ဝိဇ္ဇာစရဏဝိသေသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + ဝိသေသ] (က) ဝိဇ္ဇာ, စရဏအထူး၊

ဝိဇ္ဇာအထူး, စရဏအထူး။ (ခ) ဝိဇ္ဇာစရဏတို့၏အထူး။ (က) ဝိသေသောတိ ဝိဇ္ဇာစရဏဝိသေသတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၃၁၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၉၅။ (ခ)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာစရဏဝိသေသဒီပက (တိ) [ဝိဇ္ဇာစရဏဝိသေသ + ဒီပက] ဝိဇ္ဇာ, စရဏတို့၏ အထူးကိုပြတတ်သော။ ယထာဓိပ္ပေတဿ ဟိ ဝိဇ္ဇာစရဏဝိသေသဒီပကဿ " ကတမံ ပန တံ ဗြာဟ္မဏ သီလံ၊ ကတမာ သာ ပညာ " တိအာဒိဝစနဿ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။ ၂၉၅။

ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ+သမ္ပတ္တိ] ဝိဇ္ဇာ, စရဏတို့ - နှင့် - ၏ - ပြည့်စုံခြင်း။ အတန္တိတာတိ ဣဒံ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပတ္တိံ အမိဂမုပါယဒဿနံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၆၆)။

ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + သမ္ပဒါ] ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပတ္တိ - ကြည့်။ န ခေါ အမ္ဗဋ္ဌ အနုတ္တရာယ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါယ ဇာတိဝါဒေါ ဝါ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊၁။၉၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃)။

ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္န (တိ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + သမ္ပန္န] (၁) ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး, စရဏ ၁၅-ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (စရဏ ၁၅-ပါးကို စရဏ (၁)-ကြည့်)။ (၂) ဗေဒင် ၃-ပုံဟူသော ဝိဇ္ဇာ, အနွယ်ဟူသော စရဏတို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၁) ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော။ ဝိ၊၁။၁။ ဝိ၊၃။၄၅။ ဒီ၊ ၁။၄၆။ ဒီ၊ ၂။ ၈၀။ ဒီ၊ ၃။၃။ မ၊၁။၄၅။ မ၊၂။၁၈။ အံ၊၂။၂။ (-မ၊၂။၇။ သံ၊၁။၁၆၇။ အံ၊၁။၁၆၉။ အဘိ၊ ပု။၁၆၅)။ ဝိဇ္ဇာဟိ ပန စရဏေန စ သမ္ပန္နတ္တာ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၉၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁၊ ၂၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃)။ (၂) ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော (သံ၊၁။၁၆၇)တိ ဧတ္ထ ဝိဇ္ဇာတိ တယော ဝေဒါ။ စရဏန္တိ ဂေါတ္တစရဏံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ ဂေါတ္တစရဏန္တိ ဂေါတ္တသမ်ါတံ စရဏံ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၈။

ဝိဇ္ဇာစရဏသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာစရဏ + သိဒ္ဓိ] ဝိဇ္ဇာ, စရဏတို့၏ - ပြီး - ပြည့်စုံ - ခြင်း။ ဝိဇ္ဇာစရဏသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၂။

ဝိဇ္ဇာဇပ္ပန (န) [ဝိဇ္ဇာ + ဇပ္ပန] မန္တန်ကို-စုတ် - ရွတ် - ဖတ် - သရဇ္ဈာယ် - ခြင်း။ ပယောဂဝသေနာတိ ဝိဇ္ဇာဇပ္ပနာဒိ-ပယောဂဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၃။

ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာန (န) [ဝိဇ္ဇာ + ဌာန] အတတ်ပညာ။ ဝိဇ္ဇဋ္ဌာန-လည်းကြည့်။ သိပ္ပါယတနေန ဝါ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနေန ဝါ။ မဟာနိ။၅၂။ (-မိလိန္ဒ။၈၃)။ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနေန ဝါတိ အဋ္ဌာရသဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနေန ဝါ ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၂။ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနေသု ကမ္မဿကတံ ဝါ သစ္စာနုလောမိကံ ဝါ ရူပံ အနိစ္စန္တိ ဝါ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၃၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၉။ ဝိဇ္ဇာဝ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၇၈။ (-မူလဋီ၊၁။၇၀)။

ဝိဇ္ဇာတ္တယ (န) [ဝိဇ္ဇာ + တယ] ဝိဇ္ဇတ္တယ-ကြည့်။ တံ သုတွာ ထေရော --------- ဝိဇ္ဇာတ္တယံ သစ္ဆာကာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆-၇။

ဝိဇ္ဇာတ္တယပကာသက (တိ) [ဝိဇ္ဇာတ္တယ + ပကာသက] ဝိဇ္ဇတ္တယပကာသက - ကြည့်။ ဝိဇ္ဇာတ္တယပကာသိကာယ ဓမ္မဒေသနာယ ဝုတ္တေ ပီတိဝိပ္ဖါရပရိပုဏ္ဏဂတ္တစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၇။

ဝိဇ္ဇာတ္တယပရိယောသာန (တိ) [ဝိဇ္ဇာတ္တယ + ပရိယောသာန] ဝိဇ္ဇတ္တယပရိယောသာန-ကြည့်။ ဝိဇ္ဇာတ္တယပရိယောသာနံ ဝိသေသံ ဒသေသန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။

ဝိဇ္ဇာတ္တယဝိဘာဝနာပဒေသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာတ္တယ + ဝိဘာဝနာ + အပဒေသ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး အပေါင်းကို ထင်စွာပြခြင်း, ငဲ့ညွှန်းခြင်း။ ဝိဇ္ဇာတ္တယဝိဘာဝနာပဒေသေန အတ္တနော သဗ္ဗညုဂုဏဝိဘာဝနပရိယာယေဟိ စ ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။

ဝိဇ္ဇာတ္တယသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာတ္တယ + သိဒ္ဓိ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး အပေါင်း၏-ပြီးစီး-ပြည့်စုံ-ခြင်း။ တထာပိ တထာ ပရိကမ္မကရဏံ နတ္ထိ ဝိဇ္ဇာတ္တယသိဒ္ဓိယာ သိဇ္ဈနတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၉။

ဝိဇ္ဇာတ္တယာနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာတ္တယ+အနုပ္ပတ္တိ] ဝိဇ္ဇာ ၃ - ပါးအပေါင်းသို့ အစဉ်အားဖြင့် ရောက်ခြင်း။ ဣမိနာ ယထာဝုတ္တံ ဝိဇ္ဇာတ္တယာနုပ္ပတ္တိမေဝ ----- ပကာသေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။

ဝိဇ္ဇာဒွယ (န) [ဝိဇ္ဇာ + ဒွယ] ဝိဇ္ဇာ ၂-ပါး အပေါင်း။ ဟေဋ္ဌာ ဝိဇ္ဇာဒွယံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၄။

ဝိဇ္ဇာဓမ္မ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ဓမ္မ] ဝိဇ္ဇာဟူသော တရား။ ဝိဇ္ဇာဓမ္မော ပဋိဝေဓဋ္ဌော အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

ဝိဇ္ဇာစရ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + စရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။၅၆၈။ ဣဇ္ဈနာကာရံ ဂန္ဓာရီဝိဇ္ဇံ ဝါ ဥပစာရသိဒ္ဓံ ပတ္တိတသိဒ္ဓံ အညံ ဝါ ဝိဇ္ဇံ မာရေန္တီတိ ဝိဇ္ဇာစရော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၂။ ဝိဇ္ဇံ မန္တာဒိကံ စရတီတိ ဝိဇ္ဇာစရော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဒ္ဓါစရ - သံ။ ဝိဇ္ဇာဟရ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဝိဇ္ဇာဓိုရ်၊ ဂန္ဓာရီ-စသော ဝိဇ္ဇာ-အတတ်ပညာ-မန္တန်-ကို ဆောင်တတ်သော၊ သူ။ (၂) ပညာရှင်၊ အသိ-အတတ်-ပညာရှင်။ (၁) ဝိဇ္ဇာစရော ဝိဇ္ဇံ ပရိဇပ္ပေတွာ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၄၁။ ဝိဇ္ဇာစရော ဒေဝတာ စ၊ နာဂဂန္ဓဗ္ဗရက္ခသာ။ အပ၊၁။၂၀။ ဝိဇ္ဇာစရော တဒါ အာသိံ၊ အန္တလိက္ခစရော အဟံ။ အပ၊၂။၁၇၄။ (-အပ၊၁။၃၃၁။ ဇာ၊၁။၃၅၆။ မိလိန္ဒ။၁၅၄၊ ၁၉၈၊ ၂၅၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁၊၂၁၂၊ ၂၉၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅၊၅၀၃)။ (၂) ဝိဇ္ဇာစရသမာကုလ-ကြည့်။

(အတတ်ပညာ-မန္တန်-ကို ဆောင်သောသူကို " ဝိဇ္ဇာဓိုရ် " ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း ဝိဇ္ဇာဓိုရ်တို့သည် အတတ်ပညာ- မန္တန်- ကို ရွတ်ဖက်-စုတ်-၍ ကောင်းကင်သို့ သွားနိုင်သည်၊ ကောင်းကင်၌ ဆင်, မြင်း, ရထား, ခြေသည်ဟူသော အထူးထူး အပြားပြားသော ရဲမက်, ဗိုလ်ပါအပေါင်းကို ဖန်ဆင်းပြသနိုင်သည်။ ပဋိသံ။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၁။ ဂန္ဓာရီမည်သောဝိဇ္ဇာဖြင့် များသောအပြားရှိသော တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်းကို ပြီးစေနိုင်သည်၊ တစ်ယောက်တည်းဖြစ်လျက် အများဖြစ်အောင်, အများဖြစ်လျက် တစ်ယောက်တည်းဖြစ်အောင် ဖန်ဆင်းနိုင်သည်၊ ကိုယ်ထင်ရှား ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ကိုယ်ပျောက်စေနိုင်၏။ တိုက်နံရံ မြားရာအရပ်သို့လည်းကောင်း, တံတိုင်းခြားရာ အရပ်သို့လည်းကောင်း, တောင်ခြားဆီးရာအရပ်သို့လည်းကောင်း ကောင်းကင်ပြင်၌ကဲ့သို့ မငြိတွယ်ဘဲ လျှောက်သွားနိုင်သည်၊ မြေအပြင်၌လည်း ရေ၌ကဲ့သို့ ငုတ်ခြင်း, ပေါ်ခြင်းကို ပြုနိုင်သည်၊ ရေ၌သော်လည်း မြေအပြင်၌

ကဲ့သို့ မကွဲပြတ်စေဘဲ သွားနိုင်သည်၊ ကောင်းကင်ပြင်၌လည်း ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ပလ္လင်ဖွေဖြင့် အတောင်ရှိသောငှက်ကဲ့သို့ ပျံသန်းနိုင်သည်၊ တန်ခိုး, အာနုဘော်ကြီးသောလ, နေတို့ကို လက်ဖြင့်သုံးသပ်, ဆုပ်နယ်နိုင်သည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည် တိုင်အောင်သော်လည်း ကိုယ်ဖြင့် မိမိအလိုသို့လိုက်စေ, ပါစေနိုင်သည်။ ဒီ၊၁။၂၀၆။ မန္တန်ကြောင့်လည်းကောင်း, ဆေးကြောင့်လည်းကောင်း, အနည်းနည်းကြောင့်လည်းကောင်း လူသားဖြစ်လျက် ကောင်းကင်သို့ ပျံနိုင်ကြကုန်သည်။ တန်ခိုးဖန်ဆင်းနိုင်ကြကုန်၏၊ ယင်းဝိဇ္ဇာမိုရ်တို့သည် ဟိမဝန္တာတောင်၌ အနေများကုန်၏၊ တစ်ခါတစ်ရံသာ လူတို့နေထိုင်ရာ အရပ်သို့ရောက်လာကြကုန်၏။ သမန္တစက္ခုဒီပနီ၊၂။၆၂-၈။ (ဝိဇ္ဇာမိုရ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဇာ၊၁။၃၅၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅-၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၃။ စသည်တို့၌လည်းကြည့်)။

ဝိဇ္ဇာဓရက္ခန္ဓိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာဓရ + က္ခန္ဓိ] ဝိဇ္ဇာမိုရ်တို့၏တန်ခိုး။ ဝိဇ္ဇာဓရက္ခန္ဓိယာ က္ခန္ဓိမာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁။

ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရ (ပု) [ဝိဇ္ဇာဓရ + ကုမာရ] ဝိဇ္ဇာမိုရ် - သတို့သား - သူငယ် -လုလင်ပျို။ ဝိဇ္ဇာဓရတရုဏာ ဝိယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆)တိ ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။

ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရက (ပု) [ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရ + က] ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရ-ကြည့်။ ဝိဇ္ဇာဓရတရုဏာ ဝိယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆)တိ မန္တာနုဘာဝေန ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိသမ္ပန္နာ ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရကာ ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃။

ဝိဇ္ဇာဓရဇာတက (န) [ဝိဇ္ဇာဓရ + ဇာတက] ဝိဇ္ဇာဓရဇာတ်။ ဝိဇ္ဇာမိုရ်တစ်ယောက်က တရားဏာသီပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏မိဖုရားနှင့် လွန်ကျူးသည်ကို မင်းကြီးက ရဟန်းတို့အပေါ် အထင်မှား မမြင်မှားဖြစ်ကာ တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်သောကြောင့် ဘုရားအလောင်းသိကြားမင်းက ဗြဟ္မဒတ်မင်းအား တရားပြ၍ အမြင်မှန် ရစေသောဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၅၀-၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅-၈။

ဝိဇ္ဇာဓရတရုဏ (ပု) [ဝိဇ္ဇာဓရ + တရုဏ] ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရ-ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာဓရပရိသာ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာဓရ + ပရိသာ] ဝိဇ္ဇာမိုရ် ပရိသတ်။ စက္ကဝတ္တိပရိသာ နာမ ဝိဇ္ဇာဓရပရိသာ ဝိယ ------- ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅-၆။

ဝိဇ္ဇာဓရပုရိသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာဓရ + ပုရိသ] ဝိဇ္ဇာမိုရ်ယောက်ျား။ စက္ကဝတ္တိပရိသာ နာမ ဝိဇ္ဇာဓရပုရိသာ ဝိယ --------- ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

ဝိဇ္ဇာဓရယောနိ (တိ) [ဝိဇ္ဇာဓရ + ယောနိ] ဝိဇ္ဇာမိုရ်-မျိုး-ဇာတ်-ရှိသော၊ သူ။ ဝိဇ္ဇာဓရော တဒါ အာသိ (အပ၊၂။၁၇၄)န္တိ -------- ဝိဇ္ဇာဓရယောနိ အာသိံ အဟောသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။

ဝိဇ္ဇာဓရသမာကုလ (တိ) [ဝိဇ္ဇာဓရ+သမာကုလ] အသိပညာ-အတတ်ပညာ-ရှင်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော၊ ပညာသည်တို့ဖြင့်ရောပြွမ်းသော၊ (မြန်မာပြန်)။ ဒသသဒ္ဒဝိစိတ္တံ တံ၊ ဝိဇ္ဇာဓရ-သမာကုလံ။ အပ၊၁၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

ဝိဇ္ဇာဓရသိဒ္ဓသမဏတာပသဂဏာဓိဝုဍ္ဍ (တိ) [ဝိဇ္ဇာဓရ + သိဒ္ဓ + သမဏ + တာပသ + ဂဏ + အဓိဝုဍ္ဍ] ဝိဇ္ဇာမိုရ်, သိဒ္ဓနတ်, ရဟန်း, ရသေ့တို့၏ အပေါင်းတို့သည် အုပ်စိုးအပ်သော။ ဝိဇ္ဇာဓရသိဒ္ဓသမဏတာပသ-ဂဏာဓိဝုဍ္ဍေ --- ဝနသဏ္ဍေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၉။

ဝိဇ္ဇာဓိကာရ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + အဓိကာရ] ဝိဇ္ဇာ-အသိဉာဏ်-ပညာ-၏အရာ။ ကိမတ္ထံ ပနေတ္ထ အနုဿတိ ဝုတ္တာ၊ နနု ဧသ ဝိဇ္ဇာဓိကာရော။ ဝဇီရ။၅၀။

ဝိဇ္ဇာဓိမုတ္တိဝသီဘာဝ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + အဓိမုတ္တိ + ဝသီဘာဝ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး တို့၌ - လေ့လာခြင်းရှိ - စွမ်းနိုင် - သည်၏ အဖြစ်။ (ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာဝ - လည်း ကြည့်)။ "ဥဠွိန္နဘာဝနေတ္တိကော"တိအာဒိနာ ဘဂဝတော ပဟာနသမ္ပတ္တိ ဝိဇ္ဇာဓိမုတ္တိ-ဝသီဘာဝေါ -------- ဒဿိတာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၉)။

ဝိဇ္ဇာနိဒဿန (န) [ဝိဇ္ဇာ + နိဒဿန] အတတ်ပညာကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဝိဇ္ဇာဟူသော ဥဒါဟရဏ်။ (သျှ။ဆင်တဲ)။ တသ္မာ ဝိဇ္ဇာ-နိဒဿနံ ကတ္ဂ အနိဒဿနံ သာသနေ ဝတ္တုဝိဇ္ဇာဒိနံ ဝိဇ္ဇာဝိဓာနာဘာဝါ။ဝဇီရ။၁၇၁။

ဝိဇ္ဇာနိမိတ္တ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + နိမိတ္တ] (မဟာဂန္ဓာရ) ဝိဇ္ဇာလျှင်အကြောင်းရှိသော။ တေသံ ကာရ-ဏာဘူတံ ဝိဇ္ဇာနိမိတ္တံ ဘဂဝတော သန္တိကေ အာဂမနံ ပသံသန္တော။ ထေရဂ၊၁။၆၅။

ဝိဇ္ဇာနုဘာဝ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + အာနုဘာဝ] အတတ် ပညာ၏ - တန်ခိုး - အာနုဘော်။ ဆဝသရီရံ အနုပဝိသိတ္ဂာ သတန္တံ ကရောတိ ဝိဇ္ဇာနုဘာဝေန။ မဋီ၊၂။၃၁၂။

ဝိဇ္ဇာပကာသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ပကာသ] အသိ ဉာဏ်- ပညာ- ဟုဆိုအပ်သော- အရောင်-အလင်း။ အသမ္မောဟော ဝိဇ္ဇာပကာသော အာလောကော။ ပေဋကော။၂၅၁။

ဝိဇ္ဇာပဋိပက္ခ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + ပဋိပက္ခ] ဝိဇ္ဇာ-အသိဉာဏ် - ပညာ - ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဝိဇ္ဇာပဋိပက္ခာတိ ဝါ အဝိဇ္ဇာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၅။

ဝိဇ္ဇာပဒ (န) [ဝိဇ္ဇာ + ပဒ] အတတ်ပညာ၊ အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဗေဒင် ၃-ပုံ။ ဝိဇ္ဇာပဒေသု နိပ္ဖတ္တိံ ဂန္ဒာ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။

ဝိဇ္ဇာပရိဇပ္ပန (န) [ဝိဇ္ဇာ + ပရိဇပ္ပန] မန္တန်ကို-စုတ်-ရွတ်-ဘတ်-သရဇ္ဈာယ်-ခြင်း။ ဝိဇ္ဇာပရိဇပ္ပန (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀)န္တိ မန္တပရိဇပ္ပနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၆။ (-ကင်္ခါ။၁၂၂။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၅)။

ဝိဇ္ဇာပရိယာပုဏန (န) [ဝိဇ္ဇာ + ပရိယာပုဏန] ဗေဒင် - အတတ်ပညာ - ကို သင်ကြားခြင်း။ ဗာလသရီရေ ကတံ ဝိဇ္ဇာပရိယာပုဏနံ---- န ဝုဍ္ဎသရီရံ ဂစ္ဆတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၃။

ဝိဇ္ဇာပရိယေဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာ + ပရိယေဋ္ဌိ] မန္တန်ကို -ရှာမှီး -သင်-ရွတ်-အံ- သရဇ္ဈာယ်-ခြင်း။ ဝိဇ္ဇာပရိယေဋ္ဌိ (သုတ္တနိ။၃၂၃)တိ မန္တဧသနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

ဝိဇ္ဇာပါရဂူ (န) [ဝိဇ္ဇာ + ပါရဂူ] ဗေဒင်အတတ် စသည်တို့၏ ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်၊ ဗေဒင် အတတ် စသည်တို့၌-တတ်သိ-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သည်၏အဖြစ်။ အထ စ တံ နိမိတ္တံ ဝိဇ္ဇာပါရဂုံ သိပ္ပဇာနနံ အနာမယတာ စ ဝုဍ္ဎသရီရေ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၃။

ဝိဇ္ဇာဗလ (န) [ဝိဇ္ဇာ + ဗလ] မန္တန်-အတတ် ပညာ-၏အစွမ်း။ ဝိဇ္ဇာဗလေန ရာဇာနံ တာသေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၃၀၃။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၆၂။

ဝိဇ္ဇာဘာဂ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ဘာဂ] ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး ၏-အဖို့-အစု။ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသ-ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာဘာဂိယ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + ဘဇ + ဏျ။ ဣ - အာဂုမ်။ ဝိဇ္ဇာဘာဂ + ဣယ။] (၁) ဝိဇ္ဇာ ၈ - ပါးသို့ ဆည်းကပ် တတ်သော။ (၂) ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး၏-အဖို့-အစု-၌ ဖြစ်သော။

(၁) (၂) ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ (မ၊၃။၁၃၆)တိ ဧတ္ထ သမ္ပယောဂဝသေန ဝိဇ္ဇံ ဘဇန္တီတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ။ ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တန္တီတိပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယေ (သံ၊၃။၃၀၀)တိ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသိကေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ (-မ၊ဋီ၊ ၃။၃၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၀၆)။

ဝိဇ္ဇာဘာဂိယသုတ္တ (နပ) [ဝိဇ္ဇာဘာဂိယ + သုတ္တ] ဝိဇ္ဇာဘာဂိယသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက။ ၄-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊၂။၂၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။

ဝိဇ္ဇာဘာဂီ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + ဘဇ + ဏီ။ ဝိဇ္ဇာဘာဂ + ဤ။ ထီ - ၌ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနီ။] (၁) ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါးသို့ ဆည်းကပ်တတ်သော။ (၂) ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး၏ -အဖို့ -အစု -ရှိ -၌ဖြစ်- သော။ (၁) (၂) ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ။၁၃။ (-၂၅၅)။ သမ္ပယောဂဝသေန ဝိဇ္ဇံ ဘဇန္တီတိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော၊ ဝိဇ္ဇာဘာဂေ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တန္တီတိပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။

ဝိဇ္ဇာဘာဝ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ဘာဝ] ဝိဇ္ဇာ၏အဖြစ်။ တတ္ထ သမ္မာသင်္ကပ္ပဿ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဥပကာရဘာဝေန ဝိဇ္ဇာဘာဝေါ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၄။ (-မူလဋီ၊၂။၇၄)။

ဝိဇ္ဇာဘာဝသာမည (နပ) [ဝိဇ္ဇာဘာဝ+သာမည] ဝိဇ္ဇာ၏အဖြစ်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဝိဇ္ဇာဘာဝသာမညတော ဘူတဝိဇ္ဇာ ဣတရ- ဝိဇ္ဇာပိ ဧကဇ္ဈံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋီ။၂။၂၃၃။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၃)။

ဝိဇ္ဇာဘိညာဒိဂုဏဝိသေသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာဘိညာဒိ+ ဂုဏ + ဝိသေသ] ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, အဘိညာဉ် ၆-ပါး အစရှိသော ဂုဏ်အထူး။ ဝိဇ္ဇာဘိညာဒိဂုဏဝိသေသံ အာဝဟတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊ ၄၉၁။

ဝိဇ္ဇာဘိသမယ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + အဘိသမယ] မဂ်ဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍ သိ ကြောင်းဖြစ်သော တရား။ ပဋိဝေဓဋ္ဌေန ဝိဇ္ဇာဘိသမယော။ ပဋိသံ။ ၃၉၃။ ဝိဇ္ဇာတိ မဂ္ဂဉာဏမေဝ။ ဝိမုတ္တီတိ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ။ နိဗ္ဗာနံ အဘိသမိယတီတိ အဘိသမယော၊ သေသာ အဘိသမေန္တိ ဧတေဟီတိ အဘိ- သမယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။

ဝိဇ္ဇာမယ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + မယ။ ကစ္စည်း။၃၇၂။ ရူ။၃၈၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၉၈။] ဝိဇ္ဇာ-မန္တန်- အာထဗ္ဗနအတတ်-ဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-သော၊ ဝိဇ္ဇာ-မန္တန်-အာထဗ္ဗနအတတ်-ကြောင့်ဖြစ် သော (အာထဗ္ဗနကျမ်းလာ ဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘာ)။ ကတမာ ဝိဇ္ဇာမယာ ဣဒ္ဓိ? ဝိဇ္ဇာဓရာ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇပ္ပိတွာ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တိ ----- အယံ ဝိဇ္ဇာမယာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။ ၃၉၁။ ဝိဇ္ဇာယ ဇာတော ဝိသေသော ဝိဇ္ဇာမယာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀။ ကင်္ခါ။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၄၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၄၊၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ အနု၊ဋီ၊၁။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀)။

ဝိဇ္ဇာမယပယောဂ (ပု) [ဝိဇ္ဇာမယ + ပယောဂ] ဝိဇ္ဇာ - မန္တန် - အာထဗ္ဗန အတတ် - ဖြင့် ပြီးသောလုံ့လ။ တထာ ဝိဇ္ဇာမယပယောဂေ။ ဝဇိရ။၁၅၇။

ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာမယ + ဣဒ္ဓိ] ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိ၊ ဝိဇ္ဇာ -မန္တန် -အာထဗ္ဗန အတတ် -ဖြင့်-ပြီး- ပြုအပ် - သော တန်ခိုး။ ကမ္မဝိပါကဇိဒ္ဓိ, ပုညဝတော ဣဒ္ဓိ, ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃-၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၇၊ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၇၈။

ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိ + နိဒ္ဒေသ] ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ၊ ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိကို အကျယ်ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သောစကားရပ်။ ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိနိဒ္ဒေသေ ------ ဝိဇ္ဇံ မာရေန္တီတိ ဝိဇ္ဇာဓရာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၂။

ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိသမ္ပန္န (တိ) [ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိ + သမ္ပန္န] ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ မန္တာနုဘာဝေန ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိသမ္ပန္နာ ဝိဇ္ဇာဓရကုမာရကာဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၃။

ဝိဇ္ဇာရာသန္တောဂဓဓမ္မ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ရာသိ + အန္တောဂဓ + ဓမ္မ] ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး အစု၌-အတွင်းဝင် - အကျုံးဝင် - သောတရား။ ဝိဇ္ဇာရာသန္တောဂဓမ္မာ --------- ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၆။

ဝိဇ္ဇာလောက (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + အာလောက] ဝိဇ္ဇာပကာသ - ကြည့်။ ဝိဇ္ဇာလောကော စ အာသိ မေ။ အပ၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝိဇ္ဇာဝတသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာ + ဝတ + သမ္ပတ္တိ] ဗေဒင် ၃-ပုံအတတ်, အကျင့်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိဇ္ဇာဝတသမ္ပတ္တိယာ သေဋ္ဌေ ----- ဗြာဟ္မဏကုလေ အဟံ ဥပ္ပဇ္ဇိံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၂။

ဝိဇ္ဇာဝိဓာန (နပ) [ဝိဇ္ဇာ + ဝိဓာန] ဝိဇ္ဇာ၏အဖြစ်ဖြင့် စီရင်ခြင်း၊ ဝိဇ္ဇာသဒ္ဒါဖြင့် စီရင်ခြင်း။ ဝိဇ္ဇာနိဒဿန - ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာ + ဝိမုတ္တိ] ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ- (၁) မင်္ဂဉာဏ်နှင့် သမ္ပယုတ်တရား။ (၂) ဖိုလ်ဉာဏ်နှင့် သမ္ပယုတ်တရား။ (၃) မင်္ဂနှင့် ဖိုလ်။ (၄) ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, ဖိုလ်။ (၅) အနာဂါမိမင်္ဂဉာဏ်နှင့် အနာဂါမိဖိုလ်ဉာဏ်။ (၆) အရဟတ္တမင်္ဂဉာဏ်နှင့် သမ္ပယုတ်သမာဓိ။ (၇) ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်, သာမညဖိုလ်။ (၈) ဝိဇ္ဇာဟူသော ဝိမုတ္တိ။

(၁) မင်္ဂဉာဏ်နှင့် သမ္ပယုတ်တရား။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ (၃) အနက်ကြည့်။ (၂) ဖိုလ်ဉာဏ်နှင့်သမ္ပယုတ်တရား။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ (အံ၊၃။၃၄၇)၌ ဖလဉာဏသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ (-အံ၊၁။ ၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃)။ (၃) မင်္ဂနှင့်ဖိုလ်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပါရိပူရိယာ မူလဘာဝေနာပိ စသော မဟာနိသံသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၃။ ဝိဇ္ဇာ နာမ မဂ္ဂေါ၊ ဝိမုတ္တိ ဖလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၅။ (၄) ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, ဖိုလ်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပစ္စေသ (ထေရ။ ၂၃၃)၌ ------ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဖလဝိမုတ္တိံ စ ပစ္စေသန္တော ဂဝေသန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။ (၅) အနာဂါမိမင်္ဂဉာဏ်နှင့် အနာဂါမိဖိုလ်ဉာဏ်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပူရက-ကြည့်။ (၆) အရဟတ္တမင်္ဂဉာဏ်နှင့် သမ္ပယုတ်သမာဓိ။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-ဖလသစ္ဆိကိရိယာ (၁) အနက်ကြည့်။ (၇) ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်, သာမညဖိုလ်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ (၃) အနက်ကြည့်။ (၈) ဝိဇ္ဇာဟူသောဝိမုတ္တိ။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ (ပဋိသံ။၄၁၅)တိ ဝိဇ္ဇာယေဝ ဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။ ၂။၃၁၉။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပဒ (နပ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ + ပဒ] ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-ဟူသောပုဒ်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပဒေန ဟိ ဣမေ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလနိဗ္ဗာနံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပါရိပူရိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ+ ပါရိပူရိ] ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ (- မင်္ဂ, ဖိုလ်) တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ (၃) အနက်ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပူရက (တိ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ + ပူရက။ ထီ-၌ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပူရိကာ။] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (အနာဂါမိမင်္ဂဉာဏ်, အနာဂါမိဖိုလ်) တို့ကို

ပြည့်စေတတ်သော။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိပူရကာ (သံ၊၅၊၃။၃၀၆)တိ တတိယဝိဇ္ဇာယ တဿ ဖလဿ စ ပရိပူရဏဝသေန ပဝတ္တာ ဓောဇ္ဈင်္ဂါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၆။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ (န) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ + ဖလ] (၁) ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သမ္မာယုတ်သမာဓိ)တို့၏-အကျိုးတရား-ဖိုလ်(အရဟတ္တဖိုလ်)။ (၂) ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိဖိုလ် (ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်, သာမညဖိုလ်)။ (၃) ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (မဂ်ဉာဏ်နှင့်သမ္မာယုတ်တရား) တို့၏-အကျိုးတရား-ဖိုလ် (အရဟတ္တဖိုလ်)။ (၄) ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (မဂ်, ဖိုလ်) တို့၏ အကျိုး (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ (၁) အနက်ကြည့်။ (၂) ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ (၂) အနက်ကြည့်။ (၃) ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ (၃) အနက်ကြည့်။ (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလနိဗ္ဗာန (န) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ + နိဗ္ဗာန] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (= မဂ်, ဖိုလ်) တို့၏ အကျိုးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလနိဗ္ဗာန (မ၊၅၊၄။၁၀၂)န္တိ ဝိမုတ္တိနံ ဖလဘူတံ တေဟိယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ၊ အမတမဟာနိဗ္ဗာနမေဝ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိနံ အဓိဂမေန အဓိဂန္တဗ္ဗတာယ တထာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၄။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ + သစ္ဆိကိရိယာ] (၁) ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်, သမ္မာယုတ်သမာဓိ) တို့၏-အကျိုးတရား-ဖိုလ် (အရဟတ္တဖိုလ်) ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (၂) ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ, ဖိုလ် (ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်, သာမညဖိုလ်) တို့ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (၃) ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (မဂ်ဉာဏ်နှင့် သမ္မာယုတ်တရား) တို့၏-အကျိုးတရား-ဖိုလ် (အရဟတ္တဖိုလ်) ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (၁) ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယတ္ထံ ခေါ အာဝုသော။ သံ၊၃။၂၂။ ဣတိ ဣမသ္မိံ ပေယျာလေ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလေန အရဟတ္တံ ကထိတံ။ သံ၊ ၅၊၃။၁၆၉။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယတ္ထန္တိ ဧတ္ထ ဝိဇ္ဇာတိ အဂ္ဂမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ၊ ဝိမုတ္တီတိ အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဓိ အဓိပ္ပေတော၊ တေသံ ဖလံ အညာတိ အာဟ " ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလေန အရဟတ္တံ ကထိတ "န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၈-၉။ (၂) ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယာ (အံ၊၁။၄၄)တိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ စိတ္တဿ အဓိမုတ္တိ နိဗ္ဗာနံ ဇတ္တာရိ သာမညဖလာနီတိ ဧတေသံ ပစ္စက္ခကရဏာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၇)။ ဝိမုတ္တီတိ ဒွေ ဝိမုတ္တိယော။ စိတ္တဿ အဓိမုတ္တိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ အဘိ၊ ဓ။၂၆၅။ တတ္ထ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော သယံ ဝိက္ခမ္ဘိတကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တီတိ ဝုတ္တာ၊ နိဗ္ဗာနံ ပန သဗ္ဗကိလေသေဟိ အစ္စန္တံ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တီတိ။ အဘိ၊ ၅၊ ၁။၄၃၅။ (၃) ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလသစ္ဆိကိရိယာယာ (အံ၊၁။၄၄)တိ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိနံ ဖလဿ ပစ္စက္ခကရဏတ္ထာယ။ ဧတ္ထ စ ဝိဇ္ဇာတိ မဂ္ဂပညာ၊ ဝိမုတ္တီတိ တံသမ္ပယုတ္တာ သေသဓမ္မာ။ တေသံ ဖလံ နာမ အရဟတ္တဖလံ၊ တဿ သစ္ဆိကိရိယာယာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလာနိသံသ (တိ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ+ အာနိသံသ] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (=အရဟတ္တဖိုလ်) ဟူသော - အကျိုး - ကျေးဇူး - အာနိသင်- ရှိသော။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ - လည်းကြည့်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလာနိသံသော ခေါ ကုဏ္ဍလိယ တထာဂတော ဝိဟရတိ။ သံ၊၃။၆၆။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိမူလက (တိ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ + မူလ + က] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (= မဂ်, ဖိုလ်) တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဓောဇ္ဈင်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-လည်းကြည့်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိမူလကာ (သံ၊၄၊၃။၁၈၅)တိ " သတ္တ ခေါ ကုဏ္ဍလိယ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ "တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ လောကုတ္တရာဝ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-သဟဂတဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၂၄။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာဝ (ပု) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ + ဝသီဘာဝ] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (= ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်) တို့၌-လေ့လာ-နိုင်နင်း -ကျွမ်းကျင် -ခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ - လည်းကြည့်။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-ဝသီဘာဝေါ သမ္ပမေတေန လဗ္ဘတိ။ ခုဒ္ဒက။ ၁၀။ ဝိဇာနာတိ တေယာတိ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိမုစ္စတိ တေယ, သယံ ဝါ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိယော၊ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တီသု ဝသီဘာဝေါ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာဝေါ။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၉၅။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-ဝသီဘာဝ + ပတ္တ] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (= ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်) တို့၌-လေ့လာ-နိုင်နင်း-ကျွမ်းကျင်-ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာ-ဝပ္ပတ္တာ တေဝိဇ္ဇာ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာပိ သဗ္ဗေ ပဋိသမ္ဘိဒါဒိဂုဏာဝိဘူတိံ လဘန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၉၆။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာဝသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-ဝသီဘာဝ + သမ္ပဒါ] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (= ဝိဇ္ဇာ၃-ပါး, သမာပတ် ၈-ပါး, နိဗ္ဗာန်) တို့၌-လေ့လာ- နိုင်နင်း- ကျွမ်းကျင်- ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဝသီဘာဝသမ္ပဒါ ဒဿိတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ + သမ္ပဒါ] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (= မဂ်, ဖိုလ်) တို့-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ-လည်းကြည့်။ ဣမာယ ပန ဂါထာယ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိသမ္ပဒါဒီဟိ ------ သဒ္ဒမ္မံ ထောမေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉။

ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိသဟဂတ (တိ) [ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိ + သဟဂတ] ဝိဇ္ဇာ, ဝိမုတ္တိ (=မဂ်, ဖိုလ်)တို့နှင့်-အတူ-တကွ-ဖြစ်သော။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိမူလက-ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာဝိသေသ (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ဝိသေသ] ထူးသော အတတ်ပညာ၊ အတတ်ပညာ အထူး။ တဝ ဝိဇ္ဇာဝိသေသေန၊ သစေ သက္ကောတိ ဝါရေယံ။ အပ၊၂။၁၅၃။ ထေရ၊၄၊၂။၅၁၂။

ဝိဇ္ဇာသဘာဂ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + သဘာဂ] ဝိဇ္ဇာနှင့် တူသော အဘို့ရှိသော။ ဝိဇ္ဇာသဘာဂတာယ တဒေကဒေသေ ဝိဇ္ဇာကောဋ္ဌာသေ ဝတ္တန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၆။ (-မူလဋီ၊၁။၅၆။ အနုဋီ၊၁။၆၂)။

ဝိဇ္ဇာသမဏ (ပု) [ဝိဇ္ဇ + သမဏ။ အ-ကို အာဒီယပြု။] (အာသဝက္ခယဉာဏ်) ဝိဇ္ဇာရှိသော-ရဟန်း-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ရထေသဘ မဟာရာဇ န ဟိ ကပ္ပသမဏ ဝါ ဝိဇ္ဇာသမဏ ဝါ ပစ္စက္ခာယ ------ သက္ကာ။ ဇာ၊၄၊၆။၇၄။

ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာ + သမ္ပတ္တိ] (၁) ဝိဇ္ဇာ၏ပြည့်စုံခြင်း။ (၂) အတတ်ပညာ-မန္တန်-၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (၁) ဣဒါနိ ယာယ ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိယာ စ ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိယာ စ အဘာဝေန--- ပရိဝတ္တတိ။ ထေရ၊၄၊၂။၂၃။ (၂) ----- ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိယာ ဥဂ္ဂတတရော, ဥဋ္ဌာရော ဝါ ဗြာဟ္မဏော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၈၃။

ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိဒဿန (န) [ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိ + ဒဿန] ဝိဇ္ဇာတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ပြ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော (ပုဒ်)။ " ယထာဓိမုတ္တာ သပ္ပညာ"တိ ဣဒံ နေသံ ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိဒဿနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

ဝိဇ္ဇာသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝိဇ္ဇာ + သမ္ပဒါ] ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိ - ကြည့်။ ဣမာယ စ အမ္ဗဋ္ဌ ဝိဇ္ဇာသမ္ပဒါယ -------- ဥတ္တရိတရာ ဝါ ပဏီတတရာ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊၁။၉၄။

ဝိဇ္ဇာသမ္ပန္န (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + သမ္ပန္န] ဝိဇ္ဇာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အယံ ဝုစ္စတိ အမ္ဗဋ္ဌ ဘိက္ခု " ဝိဇ္ဇာသမ္ပန္နော " ဣတိပိ။ ဒီ၊၁။၉၄။ (-မ၊၂။၂၁။မဋ္ဌ၊၃။၂၃)။

ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိဇ္ဇာ + သမ္ပယုတ္တ] ဝိဇ္ဇာနှင့် (အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသောအပြားတို့ဖြင့်) ယှဉ်သော။ ယာယ ဟိ ဝိဇ္ဇာယ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တာနံ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယတာ။ မဋီ၊၃။၃၁၆။

ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တ + ဓမ္မ] ဝိဇ္ဇာနှင့် (အညီအညွတ် ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့်) ယှဉ်သော တရား။ ဧဝံ ဝိဇ္ဇာပိ ဝိဇ္ဇာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာပိ ဝိဇ္ဇာဘာဂိယာတေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။ (-မဋီ၊၃။၃၃၀)။

ဝိဇ္ဇာသာမည (န) [ဝိဇ္ဇာ + သာမည] အသိ-ဉာဏ် - ပညာ - တို့၏ တူသည်၏ အဖြစ်။ သာ အယံ ဝိဇ္ဇာသာမညတာ ဝိဇ္ဇာယ ဧကတ္တတာ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၀၄။

ဝိဇ္ဇာသီသ (န) [ဝိဇ္ဇာ + သီသ] ဝိဇ္ဇာတို့ကို-အဦး-အစ-ပဓာန-ပြုခြင်း။ ဝိဇ္ဇာသီသေန ပဒဘာဇနံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (-ဝဇိရ၊၁၇၁)။

ဝိဇ္ဇာသုတ္တ (န) [ဝိဇ္ဇာ + သုတ္တ] ဝိဇ္ဇာသုတ်၊ ဝိဇ္ဇာ၏သရုပ်ကို ဖော်ထုတ်၍ ဟောကြားရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁ - သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၂။ ၁၃၂။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၃။၂၆၆။ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊၃။၄၂၉။ (ဝိဇ္ဇာသုတ်သည်-- (၁) သံ၊၂။၁၃၂။ ၌လာသော ဝိဇ္ဇာသုတ်။ (၂) အံ၊၃။၂၆၆-၇။ ၌လာသော ဝိဇ္ဇာသုတ်။ (၃) အံ၊၃။၄၂၉-၃၀။ ၌လာသော ဝိဇ္ဇာသုတ်ဟူ၍ ၃-သုတ်ရှိ၏)။

ဝိဇ္ဇိဿု¹ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + ဦ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၇။] ထင်ရှားရှိကုန်ပြီ။ ယေ မေ ဝိဇ္ဇိဿု (နေတ္တိ။၁၂၂)တိ ယေ မေ ပုဗ္ဗေ ဝိဇ္ဇမာနာ အဟေသုံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။

ဝိဇ္ဇိဿု² (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိဒ + ယ + ဦ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၀၃၊၂၁၅။] ရအပ်ကုန်ပြီ။ အဇ္ဈတ္တဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ စ၊ ယေ မေ ဝိဇ္ဇိဿု အာသဝါ။ ထေရ။၂၇၇။ အာသဝါ ယေ မယှံ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမတော ပုဗ္ဗေ ဝိဇ္ဇိဿု ဥပလဗ္ဘိံသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

ဝိဇ္ဇိ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + ဤ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၂၇။] ထင်ရှားရှိပြီ။ ယံ မုဝဘတ္တံ ဝိဇ္ဇထ ဝိဇ္ဇိ တေန မုဝဘတ္တေန နိမန္တေသိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၆။

ဝိဇ္ဇိတ္ထ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + အ။ ရူ။၂၇၈-နှာ။ မောဂ်၊၆။၃၈။] ရှိ-ဖြစ်-ပြီ။ မာ တေ ဝိဇ္ဇိတ္ထာ (သုတ္တနိ။၄၄၅။ စူဠနိ။၁၆၁၄၅)တိ မာ တေ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၁။

ဝိဇ္ဇိဿတိ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + ဿတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၂၇။] ရှိ-ဖြစ်-လတ္တံ့။ လဇ္ဇိဿတီတိ လဇ္ဇာ ဝိယ ဘဝိဿတိ၊ ဝိဇ္ဇိဿတီတိ အတ္ထော။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၅။

ဝိဏ္ဏ (ထီ) [ဝိ + ဧု + ဏွိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၄၂။ ဝိရူပံ ဟုတွာ ဧဝတီတိ ဝိဏ္ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၇-၈။ (- သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၃)။ ဝိသေသေန ဧောတတေတိ ဝိဏ္ဏ။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိဒျုတ်-သံ။ ဝိဏ္ဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လျှပ်စစ်။ (၂)လျှပ်စစ်နွယ်။ (၁) ဝိဏ္ဏုသဋ္ဌရတိ ထနယတိ ဒေဝေါ။ သံ၊၁။၁၅၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂)။ (၂) ဝိဏ္ဏုရိဝါ (ဝိမာန။၁)တိ ဝိဏ္ဏုလတာ ဝိယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁။ (-ဝိမာန။၉၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၉)။

ဝိဏ္ဏုအာလောက (ပု) [ဝိဏ္ဏု + အာလောက] လျှပ်စစ်၏-အရောင်-အလင်း။ ဝိဏ္ဏုအာ-လောကေန ဝိဏ္ဏုနသမတ္ထာ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၀၂။

ဝိဏ္ဏုဩဘာသ (ပု) [ဝိဏ္ဏု + ဩဘာသ] ဝိဏ္ဏုအာလောက-ကြည့်။ အစ္ဆရာသံယာတ-မတ္တမေဝ ဝိဏ္ဏုဩဘာသော ဝိယ နိစ္ဆရိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။

ဝိဏ္ဏုက (န) [ဝိဏ္ဏု + က။ ဝိဏ္ဏုအာ-ပြာ။ ဝိဏ္ဏုယာ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] လျှပ်စစ် ပြက်သန်းခြင်း၊ လျှပ်စစ်-လျှပ်စီး-လက်ခြင်း။ လဟုကဒဿ-နေနာတိ ပရိတ္တဒဿနေန ဝိဏ္ဏုကေန ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၃။

ဝိဏ္ဏုကလာပ (ပု) [ဝိဏ္ဏု + ကလာပ] လျှပ်စစ်တို့၏ - အပေါင်း - အစု၊ လျှပ်စစ်နွယ်။ အယဿ ကာယတော မေဃမုခေဟိ ဝိဏ္ဏုကလာပါ ဝိယ ရသ္မိယော နိက္ခမိတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၈။

ဝိဏ္ဏုယန (ပု) [ဝိဏ္ဏု + ယန] လျှပ်စစ်တို့၏-အစိုင်အခဲ-အလုံးအခဲ၊ လျှပ်စစ်နွယ်။ ဝိဏ္ဏုံ ဝါ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၄)တိ ဝိဏ္ဏုယနံ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၇။

ဝိဏ္ဏုဇောတသဒိသ (တိ) [ဝိဏ္ဏု + ဇောတ + သဒိသ] လျှပ်စစ်၏ - ပြက် - လက်-ထွန်းလင်း - တောက်ပ - ခြင်းနှင့်တူသော။ ဝိဏ္ဏုဇောတသဒိသာယ ဇိဝှါယ ကေဝလကပ္ပံ နလာဋမဏ္ဍလံ ပဋိစ္ဆာဒေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၄။

ဝိဏ္ဏုတာ (ထီ) [ဝိ + ဧုတ + အ + အာ။ နီတိ၊ ဓာတု။၆၆။ ဝိဇ္ဇောတတီတိ ဝိဏ္ဏုတာ။ ဓာန်၊ ဋီ။၄၇-၈။ ဝိဒျုတာ - သံ။ ဝိဏ္ဏုအာ - ပြာ၊ ဝိဏ္ဏုယာ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လျှပ်စစ်။ (၂) လျှပ်စစ်နွယ်။ (၁) ဝိဏ္ဏုတာ (ထေရ။ ၂၂၉)တိ သတေရတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (-၁၅၄)။ (၂) ဝိဏ္ဏုတာ အာဂု (ဇာ၊၂။၃၆၃)န္တိ အကာလဝိဏ္ဏုလတာ ဟိမဝန္တပဒေသေ သမန္တာ နိစ္ဆရိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၃။

ဝိဏ္ဏုတောဘာသ (ပု) [ဝိဏ္ဏုတာ + ဩဘာသ] ဝိဏ္ဏုအာလောက - ကြည့်။ ဣတရေသဉ္စ ဝိဏ္ဏုတောဘာသေန ဝိယ တမဿ သမုဒ္ဓေဒေါ ဒဿဝ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-အနုဋီ၊၁။၁၁၈-၉။)။

ဝိဏ္ဏုနိစ္ဆရဏကခဏ (ပု) [ဝိဏ္ဏု + နိစ္ဆရဏ + ခဏ] ဝိဇ္ဇုန္တရိကာ - ကြည့်။ " အဒ္ဒသာ ခေါ မံ ဘန္တေ အညတရာ ဣတ္ထိ ဝိဇ္ဇန္တရိကာယ ဘာဇနံ ဓောဝန္တီ " တိအာဒိသု ခဏေ၊ ဝိဏ္ဏုနိစ္ဆရဏကခဏေတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၁။၄၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၈၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂)။

ဝိဏ္ဏုပဋလ (န) [ဝိဏ္ဏု + ပဋလ] လျှပ်စစ်၏-အထပ်-အလွှာ။ ဝိဏ္ဏုပဋလာဒိပရိပုဏ္ဏာ ဝိယ စ ဝိရောစန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

ဝိဏ္ဏုပဘာသဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိဏ္ဏုပဘာ + သဝဏ္ဏ (= သမာန + ဝဏ္ဏ)။] လျှပ်စစ်ရောင်နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။

က္ကမာဂမာ ဝိဗ္ဗပဘာသဝဏ္ဏာ၊ ကောကနဒါ ပဗ္ဗုန္နသ မီတာ။ သံ၊၁။၂၈။

ဝိဗ္ဗပါတ (ပု) [ဝိဗ္ဗ + ပါတ။ ဝိဗျတ်ပါတ-သံ။] လျှပ်စစ်-ပြက်-လက်-ခြင်း။ ဝိဗ္ဗပါတံဝ ဒဿေတွာ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၆)တိ ဝိဗ္ဗပါတံ ဝိယ ဒဿယိတွာ။ " ဝိဗ္ဗုပ္ပါတံ ဝါ "တိပိ ပါဌော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ဝိဗ္ဗုပ္ပတ္တိက္ခဏ (ပု) [ဝိဗ္ဗ + ဥပ္ပတ္တိ + ခဏ] လျှပ်စစ်-ဖြစ်ပေါ် -ပြက် -လက် -ရာ-ခဏ-အခိုက်အတန့်။ ဝိဇ္ဇုန္တရိတာယာတိ ဝိဗ္ဗုပ္ပတ္တိက္ခဏော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၃။၆၂။

ဝိဗ္ဗုပ္ပဘာ (ထီ) [ဝိဗ္ဗ + ပဘာ] ဝိဗ္ဗုအာလောက-ကြည့်။ ဝိဗ္ဗုပ္ပဘာယ ဩဘာသိတနစ္စ-ဒဿနသုခံ ဝိယ က္ကတ္တရံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

ဝိဗ္ဗုပ္ပဘာဝိနဒ္ဓန္ဓကာရဝိသဋ္ဋကူဋ (တိ) ဝိဗ္ဗုပ္ပဘာ + ဝိနဒ္ဓ + အန္ဓကာရ + ဝိသဋ္ဋ + ကူဋ] လျှပ်စစ်အရောင်-ဖြင့်-သည်-ဖွဲ့-ယှက်-မြေးယှက် -မြေးရစ် -အပ်သည်ဖြစ်၍ အမိုက်မှောင်ဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော အတွင့်ရှိသော။ ဝိဗ္ဗုပ္ပဘာဝိနဒ္ဓန္ဓကာရဝိသဋ္ဋကူဋော ဂဠဂဠာယန္တော ---မဟာမေဃော ဝုဋ္ဌာသိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

ဝိဗ္ဗုပ္ပါတ (ပု) [ဝိဗ္ဗ + ဥပ္ပါတ။ ဝိဗျတ်ပါတ-သံ။ သက္ကတ - ၌ တ် - သံယုတ်ရှိ၍ ပါ - ၌ ဒွေဘော်ပြု။] ဝိဗ္ဗပါတ - ကြည့်။

ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒ[၁] (ပု) [ဝိဗ္ဗ + ဥပ္ပါဒ] လျှပ်စစ်၏-တောက်ပ-ပြက်-လက်-ခြင်း။ ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒေါဝ အာကာသေ(မဟာနိ။၃၃)တိ ဝိဝဋ္ဋာကာသေ ဝိဗ္ဗုလတာနိစ္ဆရဏံ ဝိယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၁၂)။

ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒ[၂] (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ဥပ္ပါဒ] ဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ခြင်း-- (က) မဂ်ဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း။(ဂ) အရဟတ္တ ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော သဒ္ဓါစသော က္ကန္ဒြေ ၅-ပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ (က) ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒါ (အံ၊၁။ ၅၁၇)တိ မဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ ဥပ္ပါဒေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၇။ (ခ) ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒါ (မ၊၁။၃၆၈)တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ ဥပ္ပါဒေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၃)။ (ဂ) တာနိယေဝ အသေက္ခာနိ ပဋ္ဌိန္ဒြိယာနိ ဝိဇ္ဇာ၊ ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒါ အဝိဇ္ဇာနိရောဓော။ နေတ္တိ။ ၅၄။ (-၈၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၉၇-၈၊ ၂၅၂)။

ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒသဒိသ (တိ) [ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒ + သဒိသ] လျှပ်စစ်၏-တောက်ပ-ပြက်-လက်- ခြင်းနှင့် တူသော။ ခဏိကာပီတိ ခဏေ ခဏေ ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒသဒိသာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒဟေတု (ပု) [ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒ + ဟေတု] ဝိဇ္ဇာ (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်) ဖြစ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒါ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂)တိ ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒဟေတု။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၃။

ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒဟေတုက (တိ) [ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒ + ဟေတု + က] ဝိဇ္ဇာ (အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်) ဖြစ်ခြင်း လျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဇဝံ ဝိဗ္ဗုပ္ပါဒ-ဟေတုကော အဝိဇ္ဇာနိရောဓော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၄။

ဝိဗ္ဗုဘာသ (ပု) [ဝိဗ္ဗ + ဩဘာသ] ဝိဗ္ဗုဩဘာသ - ကြည့်။ အစ္ဆရာသယ်ာတ-မတ္တမေဝ ဝိဗ္ဗုဘာသော ဝိယ နိစ္ဆရိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၄။၁၂၇။

ဝိဋ္ဌမန္တ (တိ) [ဝိဋ္ဌ + မန္တု။ ထီ-၌ ဝိဋ္ဌမတီ, ဝိဋ္ဌမန္တီ။ ဝိဒျုတ်မတီ - သံ။ ဝိဋ္ဌမအီ - ပြာ။ ဝိဋ္ဌမတီ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] လျှပ်စစ်ရှိသော။ ဘာဏုမာ ခါဏုမာ ဝိဋ္ဌမာ ဣစ္စာဒယော။ ရူ။၁၀၅။ ခါဏုမာ ဘာဏုမာ ဂေါမာ၊ ဝိဋ္ဌမာ ပသုမာဒယော။ နီတိ၊ ပဒ။၁၉၂။

ဝိဋ္ဌမာလိ (တိ) [ဝိဋ္ဌမာလာ + ဣ။ ထီ-၌ ဝိဋ္ဌမာလိနီ။ ဝိဒျုန်မာလိန်-သံ။ ဝိဋ္ဌမာလိ-ပြာ။] လျှပ်စစ်နွယ်ဟူသောပန်း-ပန်းနှင့်တူသော လျှပ်စစ်နွယ်-ရှိသော။ ဝိဋ္ဌမာလီ (သံ၊၁။၁၀၀။ အံ၊၂။၂၈)တိ မာလာသဒိသာယ ခေယမုခေ စရန္တိယာ ဝိဋ္ဌလတာယ သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။

ဝိဋ္ဌမ္မာလ (တိ) [ဝိဋ္ဌ + မာလာ။ ဝိဒျုန်မာလ-သံ။ ဝိဋ္ဌုမာလာ-ပြာ။ သဒ္ဒဟ-၌ န် - ကို ပရရုပ် မ - ပြု၍ မ္မာ -ဟု ရုပ်ပြီးသည်။] (ထီ) (၁) လျှပ်စစ်ပန်း၊ ပန်းနှင့်တူသော လျှပ်စစ်။ (၂) ဝိဋ္ဌမ္မာလာဂါထာ၊ လျှပ်စစ်နွယ်နှင့်တူသော ဂိုဏ်းအစဉ်ရှိသော(ဂါထာ)။ (ထီ) (၁) သော ဂဇ္ဇန္တော ဝိဋ္ဌမ္မာလံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ပဝဿတိ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၉၈။ (၂) မော မော ဂေါ ဂေါ ဝိဋ္ဌမ္မာလာ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၄၉။ ဒီဃသရယောဂတ္တာ ဒီဃရံသိ ဝိဋ္ဌ ဝိယ မာလာ ကမာ, ဝိဋ္ဌုယာ ဝါ ရုစိ မာလာ ဝိယ မာလာ ကမာ ဇောတိသာတိ ဝိဋ္ဌမ္မာလာ။ ဝစနတ္ထ-ဇောတိကာ။ ၄၉။

ဝိဋ္ဌလဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိဋ္ဌ + လဋ္ဌိ] လျှပ်စစ်နွယ်။ ဝိဋ္ဌလဋ္ဌိ ဝါ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၈)တိ ယနဘာဝေန သဏ္ဌိတာ ဝိဋ္ဌလတာ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၁၃။

ဝိဋ္ဌလ (လ္လ) တာ (ထီ၊န) [ဝိဋ္ဌ + လတာ။ ဝိဒျုလ္လတာ-သံ။ ဝိဒျုတ် - သက္ကတ၌ တ်-ကို ပရရုပ် လ်-ပြု၍ လ္လတာ -ဟုရုပ်ပြီးသည်။] ဝိဋ္ဌလဋ္ဌိ - ကြည့်။ သေယျထာပိ နာမ ဒေဝေ ဂဋ္ဋဂဋ္ဋာယန္တေ ဝိဋ္ဌလ္လတာ နိစ္ဆရန္တိ။ သံ၊၁။၁၀၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈)။

ဝိဋ္ဌလတာဇာလ (န) [ဝိဋ္ဌလတာ + ဇာလ] လျှပ်စစ်နွယ်ဟူသော - ပိုက်ကွန် -ကွန်ရက်။ စိတ္တကူဋပဗ္ဗတမတ္ထကံ ဝိဋ္ဌလတာဇာလေန ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၈။

ဝိဋ္ဌလတာနိစ္ဆရဏ (န) [ဝိဋ္ဌလတာ + နိစ္ဆရဏ] (၁) လျှပ်စစ် -လျှပ်စီး -လက် -ပြက် -ခြင်း။ (၂) လျှပ်စီး - ပြက် - လက် - ရာ (ကာလ)။ (၁) ဝိဋ္ဌပ္ပါဒ (၁) - ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဋ္ဌလတာနိစ္ဆရဏကာလ (ပု) [ဝိဋ္ဌလတာ-နိစ္ဆရဏ + ကာလ] လျှပ်စစ်-လျှပ်စီး-ပြက်-လက်-ရာ-အခါ-ကာလ။ သမ္မသန္တာတိ ဝိဋ္ဌလတာနိစ္ဆရဏကာလေ ပဿန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၄၄။

ဝိဋ္ဌလတာပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဝိဋ္ဌလတာ + ပရိက္ခိတ္တ] လျှပ်စစ်နွယ်-ခြံရံ-ရစ်ပတ်-အပ်သော။ ဝိဋ္ဌလတာပရိက္ခိတ္တော ကနက-ပဗ္ဗတော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၁။

ဝိဋ္ဌလတာလောက (ပု) [ဝိဋ္ဌလတာ + အာလောက] လျှပ်စစ်-လျှပ်စစ်နွယ်-ရောင်။ ဣတော စိတော စ သဥ္စရန္တံ ဝိဋ္ဌလတာ-လောကေန ဒိဿာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ (-သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၀၆)။

ဝိပ္ပလတာဝိနဒ္ဓ (တိ) [ဝိပ္ပလတာ + ဝိနဒ္ဓ] လျှပ်စစ်နွယ် -ဖြင့် -သည် -မြေးယှက် -မြေးရစ်-အပ်သော။ ဝိပ္ပလတာဝိနဒ္ဓမိဝ စကနကသိခရံ --- သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ---- ဒိသွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

ဝိပ္ပလ (လ္လ) တာဝိနဒ္ဓသရဒကာလသေတဝလာဟကရာသိသဿိရီ (ရိ)က (တိ) [ဝိပ္ပလတာဝိနဒ္ဓ + သရဒကာလ + သေတဝလာဟကရာသိ + သဿိရိက] လျှပ်စစ်နွယ် -ဖြင့် -သည် -မြေးယှက် -မြေးရစ် အပ်သော သရဒဥတုအခါ - မိုးတိမ်ဖြူအစု-တိမ်ဖြူအစု-ကဲ့သို့ အသရေရှိသော။ ဝိပ္ပလတာဝိနဒ္ဓသရဒကာလသေတဝလာဟကရာသိသဿိရိကော ရတ္တပါဒေါ ရတ္တတုဏ္ဍော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀)။

ဝိပ္ပလ (လ္လ) တာသဒိသ (တိ) [ဝိပ္ပလတာ + သဒိသ] လျှပ်စစ်နွယ်နှင့်တူသော၊ လျှပ်စစ်နွယ်အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။သျ)။ ဘဂဝါ တံ နိဝါသေတွာ ဝိပ္ပလတာသဒိသံ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၀)။

ဝိပ္ပလ (လ္လ) တာသဿိရိက (တိ) [ဝိပ္ပလတာ+သဿိရိက] လျှပ်စစ်နွယ်ကဲ့သို့-အသရေကြက်သရေ-ရှိသော။ ဝိပ္ပလတာသဿိရိကံ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၈။

ဝိပ္ပလ (လ္လ) တောဘာသ (ပု) [ဝိပ္ပလတာ + ဩဘာသ] ဝိပ္ပလတာလောက - ကြည့်။ ရတ္တန္တကာရတိမိသာယ ဝိပ္ပလ္လတောဘာသေန ဝိဇ္ဇုန္တာ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈)။

ဝိပ္ပလတောဘာသိတ (တိ) [ဝိပ္ပလတာ + ဩဘာသိတ] လျှပ်စစ်နွယ်သည်-ထွန်းလင်း - တောက်ပ - စေအပ်သော။ ဝိပ္ပလတောဘာသိတံ အဗ္ဘကူဋံ ဝိယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁။

ဝိပ္ပလ္လတာဘူသိတ (တိ) [ဝိပ္ပလ္လတာ+ဘူသိတ] လျှပ်စစ်နွယ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ သမုဿိတကဥ္စနပဗ္ဗတံ ဝိယ ဥပရိ ဣန္ဒနီလရတနဝိတတသိခံ ဝိပ္ပလ္လတာဘူသိတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၀။

ဝိပ္ပဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိပ္ပဝဏ္ဏ + ဝဏ္ဏ။ ဝဏ္ဏ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေ။ ရူ။၂၀၆ - နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၃၇။ ဝိပ္ပ + ဝဏ္ဏ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၃၇။] လျှပ်စစ်နွယ် အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ကဥ္စနမယေန ဝိပ္ပဝဏ္ဏေန ဥဏှီသပဋ္ဋေန နလာဋန္တေ ပရိက္ခိတ္တောတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၂။

ဝိပ္ပဝဏ္ဏီ (တိ) [ဝိပ္ပဝဏ္ဏ + ဝဏ္ဏ + ဤ။ ဝဏ္ဏ-နောက်ပုဒ်ကျေ။ ထီ-၌ ဝိပ္ပဝဏ္ဏိနီ။] ဝိပ္ပဝဏ္ဏ - ကြည့်။ ကဿ ကဥ္စနပဋ္ဋေန၊ ပုထုနာ ဝိပ္ပဝဏ္ဏိနာ။ ဇာ၊၂။၇၆၊၂၄၀။

ဝိပ္ပဝိဇ္ဇောတနက္ခဏ (ပု) [ဝိပ္ပ + ဝိဇ္ဇောတန + ခဏ] လျှပ်စစ်၏-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက် - ရာ - ခဏ။ ဝိဇ္ဇုန္တရိကာယာတိ ဝိပ္ပဝိဇ္ဇောတနက္ခဏေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။

ဝိပ္ပသဥ္စရဏ (န) [ဝိပ္ပ + သဥ္စရဏ] လျှပ်စစ်-လျှပ်စီး-ပြက်-လက်-ခြင်း။ ဝိပ္ပသဥ္စရဏံ ဝိယ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏာသ ဥပ္ပတ္တိကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။

ဝိပ္ပသဒိသစိတ္တ (တိ) [ဝိပ္ပသဒိသ + စိတ္တ] လျှပ်စစ်နှင့်တူသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိပ္ပူပမစိတ္တ-ကြည့်။

ဝိဠူပမ (တိ) [ဝိဠူ + ဥပမာ။ ဝိဠူ ဥပမာ ဧတေသန္တိ ဝိဠူပမာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၃။] လျှပ်စစ်လျှင် ဥပမာရှိသော၊ လျှပ်စစ်နှင့်တူသော။ ဝိဠူပမော မဟာဝီရော။ အပ၊၁။ ၃၇၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ ဝိဠူပမစိတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဝိဠူပမစိတ္တ (တိ) [ဝိဠူပမ + စိတ္တ] လျှပ်စစ်နှင့်တူသောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိဠူပမစိတ္တော (အံ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ပု။၁၀၆)တိ ဣတ္တရ-ကာလောဘာသနေန ဝိဠူသဒိသစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂)။

ဝိဠူပမဉာဏ (န) [ဝိဠူပမ + ဉာဏ] လျှပ်စစ်လျှင် ဥပမာရှိ-လျှပ်စစ်နှင့်တူ-သော ဉာဏ်။ ဝိဠူပမဉာဏသော ပစ္စယဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၃-၄။

ဝိဠူပမဒုက (ပုံန) [ဝိဠူပမ + ဒုက] ဝိဠူပမ-ဒုက်၊ ဝိဠူပမ-ဟူသော အစပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသော ပုဒ် ၂-ခု အပေါင်း။ ဝိဠူပမဒုကေ တာဝ စက္ခုမာ ကိရ ပုရိသော ---- မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၈။

ဝိဠူပမ (မာ) ဘာဝ (ပု) [ဝိဠူပမ (မာ) + ဘာဝ] လျှပ်စစ်လျှင် ဥပမာရှိသည်၏အဖြစ်။ ယတော တာနိ ဉာဏာနိ ဝိဠူပမာဘာဝေန ဝုတ္တာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၄။

ဝိဠူရ (ပု) [ဝိဒ + ယ + ဦရ] မရအပ်၊ ရခြင်းငှါမထိုက်။ (ရှူသျှ၊ဗုမ်)။ ဝိဒူရော၊ ဝိဠူရော ဝါ။ ရှူ။၆၈၀။

ဝိဇ္ဇေထ (ကြိ) [ဝိဒ + ယ + ဧထ] ထင်ရှားရှိ-ဖြစ်-ရာ၏။ အစ္စယော စေ န ဝိဇ္ဇေထာ (သံ၊၁။၂၃)တိ သစေ အစ္စာယိကကမ္မံ န ဘဝေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

ဝိဇ္ဇောတတိ (ကြိ) [ဝိ + ဇုတ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၆။ ဝိဒျောတတေ - သံ။] (၁) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - လက် - ၏။ (၂) တင့်တယ်၏။ (၁) သဗ္ဗာသု ဒိသာသု ဝိဇ္ဇောတတေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၃။ ၁၆၄။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၀၀။ (၂) ဝိရောစတီတိ ဝိဇ္ဇောတတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။

ဝိဇ္ဇောတတေ (ကြိ) [ဝိ + ဇုတ + အ + တေ] ဝိဇ္ဇောတတိ (၁) အနက်ကြည့်။

ဝိဇ္ဇောတန (န) [ဝိ + ဇုတ + ယု။ (တိ) ဝိဒျောတန-သံ။] (၁) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-ခြင်း။ (၂) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-ရာ။ (၁) ဝိဇ္ဇောတနမေဝ ဟိ ဝိဠူလ္လတာနံ ပဝတ္တိ နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (၂) ဝိဠူဝိဇ္ဇောတနကၡဏ - ကြည့်။

ဝိဇ္ဇောတနသမတ္ထ (တိ) [ဝိဇ္ဇောတန + သမတ္ထ] ထွန်းလင်း -တောက်ပ -လက် -ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဝိဇ္ဇောတနသမတ္ထံ မဟာဖြဟ္မုနော ပဘာသမုဒယံ အဘိဝိဟစ္စ။ မ၊ဋီ၊၂။၂။

ဝိဇ္ဇောတန္တ (တိ) [ဝိ + ဇုတ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိဇ္ဇောတန္တီ။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-သော။ ဧကစ္စော ဟိ မေဃော ----- ဝိဇ္ဇောတန္တော ဧကံ ဥဒကဗိန္ဒုမ္ပိ အပါတေတွာ ဝိဂစ္ဆတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဝိဇ္ဇောတန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဇုတ + အ + အန္တိ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-ကုန်၏။ တဝ ပါသာဒါ နာဂကညာဟိ ပူရာ ဝိဇ္ဇောတန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈။

ဝိဇ္ဇောတမာန (တိ) [ဝိ + ဇုတ + အ + မာန။ ဝိဒျောတမာန-သံ။] ဝိဇ္ဇောတန္တ - ကြည့်။ ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဇ္ဇောတမာနာ

ဝိပ္ဖန္ဒမာနာ ဝိဓာဝန္တိ။ ဒီ၊ ၃၊၃။၁၅၄။ (-မ၊၃၊၃။ ၁၅။ မ၊၃၊၄။၅၁)။

ဝိဇ္ဇောတမာနပုညိဒ္ဓိက (တိ) | ဝိဇ္ဇောတမာန + ပုည + ဣဒ္ဓိ + က | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော ကောင်းမှုကံကြောင့်ဖြစ်သော တန်ခိုးရှိသော၊ သူ။ ဇလိတာနုဘာဝါတိ သဗ္ဗသော ဝိဇ္ဇောတမာနပုညိဒ္ဓိကာ။ ဝိမာန၊၃။၁၇။

ဝိဇ္ဇောတမာနမုခမဏ္ဍလ (တိ) | ဝိဇ္ဇောတမာန + မုခ + မဏ္ဍလ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော မျက်နှာ -အဝန်း -အဝိုင်း -ရှိတော်မူသော (ဘုရားရှင်)။ ဝိဇ္ဇောတမာနသူရိယ-မဏ္ဍလံ ဝိယ ဝိဇ္ဇောတမာနမုခမဏ္ဍလံ။ အပ၊၃၊၂။၂၃၇။

ဝိဇ္ဇောတမာနသရီရ (တိ) | ဝိဇ္ဇောတမာန + သရီရ | ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော ကိုယ် (ခန္ဓာ) ရှိတော်မူသော (ဘုရားရှင်)။ ပတာပဝါတိ ဝိဇ္ဇောတမာနသရီရော။ ဗုဒ္ဓ၀၊ ၃။၂၃၅။

ဝိဇ္ဇောတမာနသူရိယမဏ္ဍလ (န) | ဝိဇ္ဇောတ-မာန + သူရိယ + မဏ္ဍလ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ -သော နေ၏ -အဝန်း -အဝိုင်း။ ဝိဇ္ဇောတမာနမုခမဏ္ဍလ - ကြည့်။

ဝိဇ္ဇောတယတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဇုတ + ဏယ+ တိ ။ ဝိဇ္ဇောတယတိ - သံ။ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ - လက် - စေ၏။ သဗ္ဗာ ဝါ ဒိသာ ဩဘာသယတော၊ ဝိဇ္ဇောတယတီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊၃။၁၁၁။

ဝိဇ္ဇောတယန္တ (တိ) | ဝိ + ဇုတ + ဏယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဇ္ဇောတယန္တီ။ | (၁) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော။ (၂) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေတတ်သော။ (၁) ဥက္ကာသု ဝိဇ္ဇောတယန္တီသု ဌိတာ ပတိဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၉။ သီ၊ ဋီ ၊သစ်၊၂။၂၁၀။ (၂) တသ္သ ဝိဇ္ဇောတယန္တဿ ဇာတကဿတ္တဝဏ္ဏနာ။ ဇာ၊၃၊၁။၂။ (-ဝိမာန၊၃။၁၁)။

ဝိဇ္ဇောတယန္တိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဇုတ + ဏယ + အန္တိ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-စေကုန်၏။ ဒသပိ ဒိသာ ကေဝလံ ဩဘာသယန္တိ ဝိဇ္ဇောတယန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊၃။၂၆၂။

ဝိဇ္ဇောတယမာန (တိ) | ဝိ + ဇုတ + ဏယ + မာန | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေသော။ သဗ္ဗာ ဒသ ဒိသာ အတ္တနော သရီရပ္ပဘာဟိ --- ဝိဇ္ဇောတယမာနာ။ ပေတ၊၃။၅၂။

ဝိဇ္ဇောတယသိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဇုတ + ဏယ+ သိ | (သင်) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-စေ၏။ ကမ္မံ သကလမ္ပိ ဘူမိပဒေသံ ဘာသယသိ ဝိဇ္ဇောတယသိ။ ဝိမာန၊၃။၁၅၃။

ဝိဇ္ဇောတလတိ (ကြိ) | ဝိ + ဇုတ + အလ + တိ။ ကစ္စည်း။၄၃၉။ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-၏။ သေယျော စာရော ဂစ္ဆတိ။ အသိဿ ဝိဇ္ဇောတလတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၀။ ဝိဇ္ဇောတလတီတိ ဝိဇ္ဇောတတိ။ ဝိ၊၃၊၄။၅၃၊ ဝိဇ္ဇောတလတီတိ ဧတ္ထ အလပစ္စယော ရူပသိဒ္ဓိမတ္တော၀။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၆၀။

ဝိဇ္ဇောတလန္တ (တိ) | ဝိ + ဇုတ + အလ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိဇ္ဇောတလန္တီ။ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-သော၊ (တောက်ပသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) တပြောင်းပြန်ပြန် ဖြစ်သော။ ဝိဇ္ဇောတလန္တေသု (မ၊ ၁။၁၂၁)တိ ပရိဝ-တ္တန္တေသု။ မ၊၃၊၁။၃၆၂။ ဝိဇ္ဇောတလန္တေသူတိ နိသိတပီတဖလတာယ ဝိဇ္ဇောတနဝသေန ပရိဝတ္တမာနေသု။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၄၃။ (-စူဠနိ။ ၂၆၃။ စူဠနိ၊၃။၁၂၁။ မ၊ဋီ၊၁။၄၃)။

ဝိဇ္ဇောတသိ (ကြိ) | ဝိ + ဇုတ + အ + သိ | (သင်) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-၏။ ဩဘာသသီတိ ဝိဇ္ဇောတသိ။ ဝိမာန၊၃။၁၁။

ဝိဇ္ဇောတိတ (တိ) [ဝိ + ဇုတ + တ။ ဝိဒျောတိတ-သံ။ ဝိဇ္ဇောတ္တ ယ၊ ဝိဇ္ဇောဝိယ-ပြာ။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-သော။ တာရာနံ မရီစိ ပဘာ၊ တာယ ဝိကသိတံ ဝိဇ္ဇောတိတံ တထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃-၄။

ဝိဇ္ဇောတေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဇုတ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၆၆။ ဝိဒျောတယတိ-သံ။] ဝိဇ္ဇောတယတိ - ကြည့်။ သဗ္ဗာ ဒိသာ ဩဘာသေတိ ဝိဇ္ဇောတေတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉။

ဝိဇ္ဇောတေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဇုတ + ဏေ+ တွာ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-လက်-စေ၍။ ဣမံ ပထဝိံ ဝိဇ္ဇောတေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

ဝိဇ္ဇောဘာသ[၁] (ပု) [ဝိဇ္ဇု + ဩဘာသ] ဝိဇ္ဇုအာလောက-ကြည့်။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတ-မတ္တမေဝ ဝိဇ္ဇောဘာသော ဝိယ နိစ္ဆရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

ဝိဇ္ဇောဘာသ[၂] (ပု) [ဝိဇ္ဇာ + ဩဘာသ] အသိဉာဏ်-ပညာ-ဝိဇ္ဇာ-ဟူသော-အရောင်-အလင်း။ ဝိဇ္ဇောဘာသံ ဇနေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၈-၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

ဝိဇ္ဈ[၁] (ပု) [ဝိဓ + ယ။ ဝိဥ္ဈ - ကြည့်။] ဝိဇ္ဈ-မည်သော (တောင်)။ ဝိဇ္ဈံ နာမ တိရစ္ဆာန-ပဗ္ဗတံ ပပာရိတွာ။ (သီ၊သျာ၊က-မူ)။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဝိဇ္ဈ[၂] (ကြိ) [ဝိဓ + ယ +ဟိ။ ဝိဇ္ဈတိ-မှ။] ပစ်လော။ ဧဝံ ဝိဇ္ဈ၊ ဧဝံ ပဟရ၊ ဧဝံ ယာတေဟိ။ ဝိ၊ ၁။၉၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဧဝံ ဝိဇ္ဈာတိ ဧဝံ ဓနုံ ကမ္မေတွာ ဝိဇ္ဈ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၆၂။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉)။

ဝိဇ္ဈ[၃] (ကြိ၊ဝိ) [ဝိဓ + ယ + တွာ] ပုတ်ခတ်-ထိုး-ပစ်-၍။ ဝိဓ တာဠနေ၊ ဝိဇ္ဈ၊ ဝိဇ္ဈိယ။ နိရုတ္တိ။၅၁၉-နှာ။

ဝိဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဝိ ဓ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ ဝိဓျတိ - သက္ကတပိဋက။ ဝိဓျတိ-သံ။ ဝိဇ္ဈတ္တ-ပြာ။] (၁) ထိုး-ပစ်-၏၊ (ထိုး၏။ ဝိ၊၁။၉၄။ သျ-စသည်)။ (၂) ထွင်း-ဖောက်-၏။ (၃) ထိုး-စူး-၏။ (၄) ထိုး-ခုတ်-လှီး-၏။ (၅) ဖောက်ခွဲ- (အကြွင်းမဲ့) ဖြတ်-၏။ (၆) ဖျက်ဆီး-ပယ်-၏။ (၁) ပစ်၏။ (ထိုး၏။ ဝိ၊ ၁။၉၄။ သျ-စသည်)။ ဝိဇ္ဈ[၂] - ကြည့်။ (၂) ထွင်း-ဖောက်-၏။ ဝဇိရံ အတိတိ-ခိဏတာယ ဝိဇ္ဈတိ မဏိမုတ္တာဖလိကံ။ မိလိန္ဒ။၂၇၀။ ---- ဒဓပရမ္ပိ တထာရူပမေဝ တဿာ ကောသကံ ကတွာ ပါသေ ဝိဇ္ဈိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ (၃) ထိုး-စူး-၏။ ယထာ အပဿယန္တံ ဝိဇ္ဈတိ ဝါ ဆိန္ဒတိ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၊၃၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅)။ (၄) ထိုး-ခုတ်-လှီး-၏။ “ ဥဇ္ဈံ ကပ္ပိယံ ကရိဿာမိ ”တိ ဒါရုံ ဝိဇ္ဈတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂-၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၈၂။ (-ကင်္ခါ။၁၉၈)။ (၅) ဖောက်ခွဲ - (အကြွင်းမဲ့) ဖြတ်-၏။ လောကုတ္တရမဂ္ဂသမာဓိ ပဋိပက္ခပစ္စနီကဓမ္မေ ဝိဇ္ဈတိ ဘိန္ဒတိ သမုစ္ဆိန္ဒတီတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ (၆) ဖျက်ဆီး-ပယ်-၏။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏဥ္စ ------ တမံ ဝိဇ္ဈတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ ဝိဇ္ဈတီတိ ဝိဟနတိ ပဇဟတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅)။

ဝိဇ္ဈတု (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + တု] ထိုး-ဖောက်-စူးဝင်-လော။ ကံ ဘိက္ခဝေ ဒိဒ္ဓဂတေန ဝိသလ္လေန ဝိဇ္ဈတု။ သံ၊၁။၄၂၇။ သူလေန ဝါ ဝိဇ္ဈတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉။

ဝိဇ္ဈထ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ထ] ပစ်ကုန်လော။ တထာ တေ ပရိက္ခိပိတွာ ဝိဇ္ဈထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၇)။

ဝိဗ္ဘန် (န) [ဝိဓ + ယ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ ဗျဲနေ-သံ။] (၁) ထိုးဖောက်-ပစ်ခွင်း-ခြင်း။ (၂) ထိုးကျင့်သော အနာ၊ ဝမ်းလျော-ဝမ်းကျ-နာ။ (၃) ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ (၄) ထိုးကြောင်းဖြစ်သော။ (၅) ထိုး-ထိုးဆွ-ရာ (ကာလ)။ (တိ) (၆) နှိပ်စက်တတ်သော။ (၇) ဖောက်ခွဲတတ်သော။ (၈) ဖျက်ဆီး-ပယ်-တတ်သော။ (၉) ပစ်ခွင်းတတ်သော။ (၁၀) ထိုးတတ်သော။ (၁၁)စူးဝင်တတ်သော။

(၁) ထိုးဖောက် - ပစ်ခွင်း - ခြင်း။ ကိရိယာဝိသေသောတိ ဝိဗ္ဘနံ ဝါ ဆေဒနံ ပါ ဘေဒနံ ါ --- ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဝိဗ္ဘနန္တိ ဥသုသတ္တိအာဒီဟိ ဝိဗ္ဘနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၂၆။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၆၂)။ (၂) ထိုးကျင့်သော အနာ၊ ဝမ်းလျော - ဝမ်းကျ - နာ။ ဝိသူစိကန္တိ ဝိဗ္ဘနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၄။ (၃)ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ လက္ခဏပဋိဝေဓေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄)တိ အနိစ္စာဒိကဿ လက္ခဏဿ ပဋိ ပဋိ ဝိဗ္ဘနေန ခဏေ ခဏေ အဝဗောဓေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၄။ (၄) ထိုးကြောင်းဖြစ်သော။ ဝိဗ္ဘနအယဒဏ္ဍက-ကြည့်။ (၅) ထိုး - ထိုးဆွ - ရာ (ကာလ)။ ဝိဗ္ဘနကာလ - ကြည့်။ (တိ) (၆) နှိပ်စက်တတ်သော။ ဝိဗ္ဘနဋ္ဌ (၂) - ကြည့်။ (၇) ဖောက်ခွဲတတ်သော။ ဝိဗ္ဘနဋ္ဌ (၄) - ကြည့်။

(၈) ဖျက်ဆီး - ပယ် - တတ်သော။ ဝိဗ္ဘနဋ္ဌ (၃) ကြည့်။ (၉) ပစ်ခွင်းတတ်သော။ ဥသုနာ ဝိဗ္ဘနဘာဝေါယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (၁၀) ထိုးတတ်သော။ တဿ ပတောဒသူစိယာ ဝိဗ္ဘနဘာဝေါယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (၁၁) စူးဝင်တတ်သော။ ဝိဗ္ဘနဋ္ဌ (၁)-ကြည့်။

ဝိဗ္ဘန်[2] (န) [ဝိဗ္ဘန + တ္တ။ တ္တ-ကျေ။ တစ်နည်း-ဘာဝပစ္စာန။] (၁) စူးဝင်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၂) ပစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၃) ထိုးနှက်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) မနွိတော ကာမဒဏ္ဍကောတိ ယေန သတ္တာနံ ဝိဗ္ဘနတော ---- ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ (၂) ---- အက္ခဏဝေဓိနော တတော သီယတရံ ဝိဗ္ဘနတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၉၁။ (၃) တံ ဟိ ကုသလဿ ဝိဗ္ဘနတော ---- ဝိသာဏံ ဝိယ ထိရတ္တာ စ သိင်္ဂံ ဝိယာတိ သိင်္ဂံ။ အံ၊ ဋီ၊၂။ ၂၆၁။ မူလဋီ၊၂။၂၁၈။

ဝိဗ္ဘနအယဒဏ္ဍက (ပု) [ဝိဗ္ဘန + အယ + ဒဏ္ဍက] ထိုးကြောင်းဖြစ်သော-သံချွန်-ရှိ-(တပ်) သောတုတ်-သံတုတ်။ ဟတ္ထံ ဝုစ္စင ကဏ္ဍမူလေ ဝိဗ္ဘနအယဒဏ္ဍကော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၄။

ဝိဗ္ဘနက (တိ) [ဝိဗ္ဘန + က] ထိုးတတ်သော။ တဿ သတ္တိယာ ဝိဗ္ဘနကဘာဝေါယေဝ နိမိတ္တံ အဟောသိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

ဝိဗ္ဘနကာလ (ပု) [ဝိဗ္ဘန + ကာလ] ထိုးရာဖြစ်သော-အချိန်-အခါ-ကာလ။ သူစိယာ ဝိဗ္ဘနကာလော ဝိယ ဟောတိ။ မဇ္ဈ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၄။

ဝိဗ္ဘနကုဋိလကဏ္ဍက (ပု) [ဝိဗ္ဘန + ကုဋိလ + ကဏ္ဍက] ထိုးကြောင်းဖြစ်သော ကောက်သော ဆူး (ချွန်း)။ (သျှဟား)။ အင်္ကုသောတိ မတ္ထကေ ဝိဗ္ဘနကုဋိလကဏ္ဍကော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၄။

ဝိဗ္ဘနဋ္ဌ (ပု) [ဝိဗ္ဘန + အတ္ထ] (၁) စူးဝင် ထိုးဖောက်- တတ်သော- အနက်-သဘော။ (၂) နှိပ်စက်တတ်သော -အနက်-သဘော။ (၃) ပယ်တတ်သော - အနက် - သဘော။ (၄) ဖောက်ခွဲတတ်သော-အနက်-သဘော။

(၁) ဝိညာဏဋ္ဌေန ကဏ္ဍကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၄။ (၂) ဂါမဝါသိနံ ဝိညာဏဋ္ဌေနာ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၀)တိ ---- ပီဠနဋ္ဌေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။ (-၃၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၈-၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃)။ (၃) ဝိဇ္ဈာတိ ပဋိပက္ခမေဝ ဝိညာဏဋ္ဌေန -------- ဝိဇ္ဈာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇။ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေန ကိလေသာနံ ဝိညာဏဋ္ဌေန စ ဝိဇ္ဈာ။ သံ၊ ဋီ၊၁။ ၁၂၄။ (၄) ------ လောဘက္ခန္ဓာဒီနိ ဝါ ဝိညာဏဋ္ဌေန ဝိဇ္ဈာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉။ (မှတ်ချက်-- နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃-၄။ တို့၌ “ ဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိဇ္ဈာ ” ဟုရှိရာ ၊ ဋီသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၉။ တို့ကိုထောက်၍ အသဒိသဒွေဘော်ဖြင့် “ ဝိညာဏဋ္ဌေန ” သာ သင့်သည်)။

ဝိညာဏဋ္ဌာန (နံ) [ဝိညာဏ + ဌာန] ထိုးရာအရပ်။ မုချတော ပန အင်္ဂေ ဝိညာဏဋ္ဌာနေ ဥဒ္ဓရော အသတိ အန္တော ပဝိသတီတိ အင်္ကုသော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၄၄။

ဝိညာဏတ္ထ (ပု) [ဝိညာဏ + အတ္ထ] ပစ်ခြင်းအကျိုး။ သော ဟဿာ ဝိညာဏတ္ထာယ ဓနုံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။

ဝိညာဏဒဏ္ဍတောမရ (ပု) [ဝိညာဏ + ဒဏ္ဍ + တောမရ] ထိုးကြောင်းဖြစ်သော အရိုးရှိသည့် - ခက်ရင်း - လှံ - မှိန်း။ တောမရန္တိ ပါဒါဒီသု ဝိညာဏဒဏ္ဍတောမရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

ဝိညာဏပ္ပကာရသိက္ခာပနမုခ (နံ) [ဝိညာဏ + ပကာရ + သိက္ခာပန + မုခ] ထိုး-ပစ်-ပုံ အခြင်းအရာ (ထိုးပစ်ပုံ ထိုးပစ်နည်း) ကို သင်စေခြင်းကို အဦးပြုခြင်း။ ဓဝံ ဝိဇ္ဈာတိ ----------- ဝိညာဏပ္ပကာရသိက္ခာပနမုခေန အာဏာပေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၆။

ဝိညာဏဘယ (နံ) [ဝိညာဏ + ဘယ] ထိုးဆွခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဘေး။ ယထာ စ ပါစနံ ဗလိဗဒ္ဒါနံ ဝိညာဏဘယံ ဒဿေန္တံ သံသီဒိတုံ န ဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။

ဝိညာဏဝါတ (ပု) [ဝိညာဏ + ဝါတ] ထိုးကျင့်သောလေ၊ လေထိုး-လေထ-လေအောင့်-ခြင်း။ ဣမိဿာ သရီရေ ဝိညာဏဝါတာနံ ပရိယန္တော န ပညာယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၈။

ဝိညာဏဝိဓိ (ပု) [ဝိညာဏ + ဝိဓိ] ထိုး-ပစ်-ခြင်း အပဲ အရင်။ လက္ခဏာဿ သရဝေဓံ အဝိရဒ္ဓိတ္တာန ဝိညာဏဝိဓိံ ဇာနန္တိတိ ဝေဓပညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၇။

ဝိညာဏသမတ္ထ (တိ) [ဝိညာဏ + သမတ္ထ] (လေး) ပစ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ၊ ဝိဇ္ဈအာလောကေန ဝိညာဏသမတ္ထာ ဝ်၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၂။

ဝိညာဏသူစိသဒိသ (တိ) [ဝိညာဏ + သူစိ + သဒိသ] ထိုးကြောင်းဖြစ်သော တံကျင်နှင့်တူသော (ခံတွင်း)။ ကက္ကဋကေ ဂဏှိတုံ တဿ ဗိလပရိယန္တဿ ဝိညာဏသူစိသဒိသံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၄။

ဝိညာဏုပါယ (ပု) [ဝိညာဏ + ဥပါယ] ဖောက်ထွင်းခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒူရေ ဌိတဿာပိ ဝိညာဏုပါယတာယ တဏှာဝ ဓနု သမုပ တိဋ္ဌတိ ဥပမ္ဗတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

ဝိညတ္တ (တိ) [ဝိဓ + ယ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိညတ္တိ။] ထိုး - ဖောက် - သော၊ သူ။ စိုင်းနှင်သော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျှ။ ပြည်)။ ပတောဒေန ဝိညန္တော အာနေတွာ ယောဇေတွာ။ ဝိ။ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၊ (-မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၊ ၂၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈)။

ဝိညတ္တိ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + အန္တိ] ထိုး-ပစ်-ကုန်၏။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်းကြည့်။ တေ တတ္ထ

ဥသုဟိပိ ဝိဇ္ဈန္တိ၊ သတ္တိယာပိ ဝိဇ္ဈန္တိ။ မ၊၁။၁၂၁။ ပါဏကာ ဝိဇ္ဈန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ အဂ္ဂိနိ မေ အာဝုသော ဝါတာ ဝိဇ္ဈန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၈)။

ဝိဇ္ဈန္တ (ကြိ) | ဝိဓ + ယ + အန္တ | ပစ်ကုန်လော။ ----- ဣတော ပဥ္စာယ မာ ကဥ္စေန မိဂေ ဝိဇ္ဈန္တ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၇)။

ဝိဇ္ဈမာန (တိ) | ဝိဓ + ယ + မာန | ထိုးသော၊ သူ။ ခဒိရရုက္ခကဏ္ဍကေဟိ ဝိဇ္ဈမာနာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉)။

ဝိဇ္ဈသ (ပု) | ဝိ + ဈသ + အ | နဂါး။ နာဂါ (ထေရီ။၄၀၆)တိ ဝိဇ္ဈသာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။

ဝိဇ္ဈသိ (ကြိ) | ဝိဓ + ယ + သိ | (သင်) ပစ်၏။ ဝိဇ္ဈသိ ဝနမူလသ္မိံ၊ သောယံ ဝိဒ္ဓေါ ဆမာ သေတိ။ ဇာ၊၁။၂၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၅၁။

ဝိဇ္ဈာ (ထီ) | ဝိ + ဈေ + အ။ ဝိဂတံ အဂ္ဂိနော ဈာယနမေတ္ထာတိ ဝိဇ္ဈာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၇။ ဝိ + ဈာ။ ဈာယနံ ဈာ၊ ဈေ ဒဟနေ၊ ကွိ။ ဝိဂတာ ဈာ ဧတ္ထာတိ ဝိဇ္ဈာ။ ကၤ၊ ယော။၃၆။ ဝိဇ္ဈ-ကြည့်။ | ဝိဇ္ဈာတော အုပ် (မီး ငြိမ်းလောင်ရာဖြစ်သည့် တောအုပ်)။ ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိသဒိသ-ကြည့်။

ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိ (ဝီ) (ထီ) | ဝိဇ္ဈာ + အင္ဂဝီ။ (အင်္ဂဝိ, အင်္ဂဝီ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၃၆)။ ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိ-ကြည့်။ | ဝိဇ္ဈာမည်သော တောအုပ်၊ ဝိဇ္ဈာင္ဂဝီ-တော အုပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိသဒိသ (တိ) | ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိ + သဒိသ | ဝိဇ္ဈာမည်သော တောအုပ် (ဝိဇ္ဈာင္ဂဝီတော အုပ်နှင့်) တူသော။ ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိသဒိသေတိ ဝိဂတံ ဒ ဂ္ဂိနော ဈာယနမေတ္ထာတိ ဝိဇ္ဈာ၊ စောရာဒယော မနုဿေ အာဘုသော ငွဝန္တိ ပီဠယန္တိ ဧတ္ထာတိ အင်္ဂဝိ။ ဝိဇ္ဈာ စ သာ အင်္ဂဝိ စေတိ ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိ၊ တာယ သဒိသေ ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိသဒိသေ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၇။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ တို့၌ " ဝိဇ္ဈာင္ဂဝိသဒိသေ ဟုရှိ၏)။

ဝိဇ္ဈာတ (တိ) | ဝိ + ဈေ (ဈာ) + တ။ ဈာယနံ ဒဟနံ ဈာတံ၊ ဝိဂတံ ဈာတံ ဣမသ္မာ-လာတသ္မာတိ ဝိဇ္ဈာတံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၀၃။ ဝိဇ္ဈာတ-သံ။ ဝိဇ္ဈာအ-ပြာ။ | ငြိမ်း-ချုပ်-ပြီးသော (မီးစ၊ မီးရှူးစသည်)။ ဝိဇ္ဈာတံ ပုန ဇာလေန္တဿ ပါစိတ္တိယမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၀။ ဝိဇ္ဈာတန္တိ ဝိဇ္ဈာတံ အလာတံ ------။ ဝိမတိ၊၂။၄၃။ အနုပဋ္ဌိတုပသန္တဿ (ဥဒါန။၁၉၃)တိ အနုက္ကမေန ဥပသန္တဿ ဝိဇ္ဈာတဿ နိရုဒ္ဓဿ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၉၁။ (-ကၤ၊၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၆)။

ဝိဇ္ဈာတဒီပသိခါ (ထီ) | ဝိဇ္ဈာတ + ဒီပ + သိခါ | ငြိမ်းပြီးသော ဆီမီးလျှံ။ ဝိဇ္ဈာတဒီပသိခါ ဝိယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆)တိ နိဗ္ဗုတဒီပသိခါ ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၉။

ဝိဇ္ဈာပိတ (တိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + တ။ ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + တ။ ဝိဇ္ဈာပေတိ-ကြည့်။ ဝိဇ္ဈာပိတ - သံ။ ဝိဇ္ဈဝိအ - ပြာ။ သက္ကတ၌ ဈဲ = ဈေ - ဓာတ်ကြံသည်။ | ငြိမ်းစေ အပ်ပြီးသော (မီးရှူး - ဆီမီး - ကိလေသာ စသည်)။ ဝိဇ္ဈာပိတောပိ ပဒီပေ လေခံ န ဝိနဿယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၂။ ဝိဇ္ဈာပိတာပိ ကိလေသာ န ပုန သမ္ဘဝန္တိ၊ မိလိန္ဒ။၄၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၃)။

ဝိဇ္ဈာပိယန္တိ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + ယ + အန္တေ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + အန္တေ။ | ငြိမ်းစေအပ် ကုန်၏။ ဧဝံ ပဋိဒ္ဓိယေ ကိလေသာ ဝိဇ္ဈာပိယန္တိ။ မိလိန္ဒ။၄၃။

ဝိဇ္ဈာပီယတိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ+ ယ + တေ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + တေ | ငြိမ်းစေအပ်၏။ ယထာ ပဥ္စဟိ ဥဒကယန္တေဟိ အဂ္ဂိ ဝိဇ္ဈာပီယတိ။ မိလိန္ဒ။၄၃။

ဝိဇ္ဈာပေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + တဗ္ဗ | ငြိမ်းစေအပ်သော။ န ပဒီပေါ ဝိဇ္ဈာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၃၈၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၀။

ဝိဇ္ဈာပေတိ¹ (ကာ၊ကြိ) | ဝိဓ + ယ + ဏာပေ+ တိ | (၁) ပစ်စေ၏။ (၂) ဖောက်-ခုတ်-လှီး-ထိုး-စေ၏။ (၁) ဝိဇ္ဈာပေန္တိ¹ - ကြည့်။ (၂) ဇာနိတွာ ဝါ အဇာနိတွာ ဝါ ဝိဇ္ဈတိ ဝါ ဝိဇ္ဈာပေတိ ဝါ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၀။

ဝိဇ္ဈာပေတိ² (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၃၂၃။ ပါ။ ၁၃၂၅။ ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + တိ။ နိရုတ္တိ ။ ၄၀၂။ | (မီးကို) ငြိမ်းစေ၏။ လိခိတော ပန လေခေ ပဒီပံ ဝိဇ္ဈာပေယျ။ မိလိန္ဒ။၄၂။

ဝိဇ္ဈာပေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + တုံ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + တုံ | ငြိမ်းစေခြင်းငှါ။ န သက္ကောန္တိ အဂ္ဂိံ ဝိဇ္ဈာပေတုံ။ ဝိ၊ ၃။၄၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ (-မိလိန္ဒ။၇၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၀)။

ဝိဇ္ဈာပေတွာ¹ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) | ဝိဓ + ယ + ဏာပေ + တွာ | ပစ်ဖောက်စေ၍။ အဟံ --- သောနုတ္တရံ နာမ နေသာဒံ ပေသေတွာ ဝိသပီတသလ္လေန ဝိဇ္ဈာပေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၄၀။

ဝိဇ္ဈာပေတွာ² (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + တွာ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + တွာ | ငြိမ်းစေပြီး၍။ အဂ္ဂိံ ဝိဇ္ဈာပေတွာ ဒွါရံ ထကေတွာ ပက္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၉၀။ (-ဝိ၊၄။ ၄၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၃)။

ဝိဇ္ဈာပေန္တ (တိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + အန္တ | ငြိမ်းစေသော၊ သူ။ ဧတေနုပါယေန ဗဒ္ဓံ ဗဒ္ဓံ ဝိဇ္ဈာပေန္တဿေဝဿ အမုရတ္တော ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၁။

ဝိဇ္ဈာပေန္တိ¹ (ကာ၊ကြိ) | ဝိဓ + ယ + ဏာပေ + အန္တိ | ပစ်စေကုန်၏။ ရာဇာနော စ နာမ အနေကမာယာ ကုသလေဟိ ဓနုဂ္ဂဟေဟိ ဝိဇ္ဈာပေန္တိ။ အာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။

ဝိဇ္ဈာပေန္တိ² (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + အန္တိ ။ ဝိ + ဈေ + ဏာပေ + အန္တိ | ဝိဇ္ဈာပေတိ² - ကြည့်။

ဝိဇ္ဈာပေယျ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + ဧယျ | ငြိမ်းစေရာ၏။ ဝိဇ္ဈာပေတိ² -ကြည့်။

ဝိဇ္ဈာပေသိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဈပ + ဏေ + ဤ | ငြိမ်းစေပြီ။ ပုန သော ဥက္ကံ ဝိဇ္ဈာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၁။

ဝိဇ္ဈာပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိဓ + ယ+ ဏာပေ+ ဿာမိ | ထိုးစေ-လတ္တံ့-အံ့။ ဝေဓယိဿာမိ (ဇာ၊၂။၂၁၆) တိ ဝိဇ္ဈာပေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၄။

ဝိဇ္ဈာယတိ (ကြိ) | ဝိ + ဈေ + အ + တိ | (၁) ငြိမ်း၏။ (၂) ကွယ်-ကွယ်ပျောက်-၏။ (၁) တတော အဂ္ဂိ ဝိဇ္ဈာယတိ။ မိလိန္ဒ။၄၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၃။ သုတ္တနိ။ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၁)။ (၂) ဝါတာပဟတဒီပသိခါ ဝိယ ဝိဇ္ဈာယန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ယေ ပန အဒိဿမာနဝိကာရေ သဟသာ အန္တရဓာယန္တိ၊ တေ သန္ဓာယ " ဒီပသိခါ ဝိယ ဝိဇ္ဈာယန္တိ " တိ။ သံ၊ ဋီ၊၁။ ၇၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄)။

ဝိဇ္ဈာယန (န) | ဝိ + ဈေ + ယု | ငြိမ်းခြင်း၊ ငြိမ်းရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာယနက္ခဏ (ပု) [ဝိဇ္ဇာယန + ခဏ] ငြိမ်းခြင်း၏ ခဏ၊ ငြိမ်းရာ ခဏ။ ဒုက္ခတရာ ဟောတိ ပဒီပဿ ဝိဇ္ဇာယနက္ခဏေ မဟာနိဒ္ဒေသ၊ဝေါ ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။

ဝိဇ္ဇာယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဈေ + အ + အန္တိ] (၁) ငြိမ်းကုန်၏။ (၂) ကွယ်ကုန်၏။ (၁)(၂) ဝိဇ္ဇာယတိ - ကြည့်။

ဝိဇ္ဇာယန္တု (ကြိ) [ဝိ + ဈေ + အ + အန္တု] ငြိမ်းစေကုန်လော (ငြိမ်းစေကုန်သတည်း)။ ဝိဇ္ဇာယန္တု ကဿပ အဂ္ဂိ။ ဝိ၊၃။၄၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄)။

ဝိဇ္ဇာယိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဈေ + ဥံ] ငြိမ်းကုန်ပြီ။ သကိဒေဝ ပဉ္စ အဂ္ဂိသတာနိ ဝိဇ္ဇာယိံသု။ ဝိ၊ ၃။၄၁၄၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄၊ ၂၈၆။ (-မမ္ဗု၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄)။

ဝိဇ္ဇာယိ (ကြိ) [ဝိ + ဈေ + ဤ] ငြိမ်းပြီ။ တဿ သာ တိဏုက္ကာ ဝိဇ္ဇာယိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၅၈။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂)။

ဝိဇ္ဇာယိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဈေ + ဿန္တိ] ငြိမ်းကုန်ပြီ။ (ယတြ ဟိ နာမ - အယုဉ်နှ အတိတ်ကာလ)။ ယတြ ဟိ နာမ အဂ္ဂိပိ ဝိဇ္ဇာယိဿန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

ဝိဇ္ဇိံ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဣံ] ထိုးပြီ။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်းကြည့်။ အဟံ ပန အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဟဒယေ ဝိဇ္ဇိံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၉)

ဝိဇ္ဇိံသု (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဥံ] ထိုး-ဆွ-ကုန်ပြီ။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်းကြည့်။ ဒွိသု တီသု ဌာနေသု သူလေဟိ ဝိဇ္ဇိံသု။ မမ္ဗု၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၉၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၁)။

ဝိဇ္ဇိ ¹ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဤ] ထိုး-ဖောက်-ပြီ။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်းကြည့်။ တမေနံ လုဒ္ဒေါ ပပတာယ ဝိဇ္ဇိ ။ သံ၊ ၁။၄၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။ မမ္ဗု၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁)။

ဝိဇ္ဇိ ² (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဤ။ ဤ-ကို ဣ-ပြု။ နိရုတ္တိ။၅၉၁။] (သင်) ပစ်ပြီ။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်း ကြည့်။ အာဂမေဟိ မဟာရာဇ မာ မံ ဝိဇ္ဇိ ရထေသဘ။ ဇာ၊၁။၂၇၁။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၄၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၉)။

ဝိဇ္ဇိတ (တိ) [ဝိ ဓ + ယ + တ] ထိ-စပ်-ထိုး-ဖောက်-သော။ ပဋိဝိဇ္ဇိတ္ဗာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈)တိ တံ တံ ပဗ္ဗာနံ သမာန-ဒေသတာယ အင်္ဂုလီနံ ပသာရိတကာလေ အညမညံ ဝိဇ္ဇိတာနိ ဝိယ ဖုသိတ္ဗာ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။

ဝိဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိဓ + ယ + တဗ္ဗ] (၁) ဖောက်-ထွင်း-အပ်သော။ (၂) ချုတ်ချယ် · ထိပါး-ပုတ်ခတ်-ပြောဆိုအပ်သော၊ (ရှုတ်ချ-အပြစ်တင်-အပ်သော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ သျ၊ ဘား)။ (၃) ထိုး-ထိုးဆွ-အပ်သော။ (၁) တသ္မာ ဟေဋ္ဌာ ဝိဇ္ဇိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၃၂၇။ (၂) ဂါဠှံ ဝိဇ္ဇိတဗ္ဗာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉)ငေ၊ ဂါဠှတရံ ယဋ္ဌေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၅၂။ (၃) တိဝင်္ဂုလမတ္တေ ပန သတ္တဝါရေ ဝိဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂။

ဝိဇ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဝိဓ + ယ + တုံ] ပစ်ခြင်းငှါ။ ဒူရေပါတီ အက္ခဏဝေဓိနောပိ၊ န မစ္ဆုနော ဝိဇ္ဇိတုမုဿဟန္တိ။ ဇာ၊၁။၃၅၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄)။

ဝိဇ္ဇိတုကာမ (တိ) [ဝိဇ္ဇိတုံ + ကမု + ဏ] ပစ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ တာတ စူဠနန္ဒိယ ဧသော မေ ပုရိသော မာတရံ ဝိဇ္ဇိတုကာမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။

ဝိဇ္ဇိတ္တော (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + တွော] (သင်) ပစ်၍။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်းကြည့်။ ရုက္ခံ နိသာယ ဝိဇ္ဇိတ္တော၊ ဧဏေယျံ ပါတုမာဂတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဇာ:ဋ၊၇။၄၅။

ဝိဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိဓ + ယ + တွာ] ထိုး- ပစ်-ဖောက်-၍။ အာဟစ္စပါဒကော နာမ မဇ္ဈော အင်္ဂေ ဝိဇ္ဇိတွာ ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၇။ တသ္မ မိဂဿ သမီပံ အာဂတာဂတေ မိဂေ သတ္တိယာ ဝိဇ္ဇိတွာ မာရေသိ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၉၈။ (-မ၊ဋ၊၃။၇၇၊၂၂၈။ အဘိ၊ဋ၊၁။၂၄၈၊ ၄၂၅)။

ဝိဇ္ဇိမှာ (ကြိ) [ဝိဓ +ယ + မှာ] ပစ်ကုန်ပြီ။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်းကြည့်။ တာတ သောမဒတ္တ က္လမသို့ ဌာနေ မိဂံ ဝိဇ္ဇိမှာ, က္လမသို့ သူကရံ။ ဇာ၊ဋ၊၇။ ၂၁။

ဝိဇ္ဇိ (ဇ္ဈိ) ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ယ + တေ ။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၄။ လည်းကြည့်။] စူးဝင်အပ်၏။ သိယ်ာ္ဓကသဏ္ဍာနာယ ခရဝါလိကာယ ကဏ္ဍကေဟိ ဝိဇ္ဇိယတိ။ မ၊ဋ၊၄။၁၆၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅)။

ဝိဇ္ဇိယန္တော (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ယ + မာန။ မာန - ကို အန္တ - ပြု။] ထိုးအပ်သော၊ သူ။ အထိုးခံရသော၊သူ။ သူလေဟိပိ ဝိဇ္ဇိယန္တော။ အဘိ၊ဋ၊၁။၇၃။ ဇာ၊ဋ၊၁။၅၄။

ဝိဇ္ဇိယမာန (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ယ + မာန] ထွင်း-ဖောက်-ပစ်-အပ်သော။ မုခဝဋ္ဋိသမီပေ ပန ပတ္တဝေဓကေန ဝိဇ္ဇိယမာနော ကပါလဿ ဗဟလတ္တာ ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၀။ (-အဘိ၊ ဋ၊၂။ ၂၁၈။ ဇာ၊ဋ၊၄။၂၃၅)။

ဝိဇ္ဇိသတိ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဿတိ] ထိုး- စူး -ဖောက်-ထွင်း -ထုတ်ချင်းထွင်း -လတ္တံ့။ ဝိဇ္ဈတိ-လည်းကြည့်။ တော် ဝိဇ္ဇိတွာ မမ ပိတရံ ဝိဇ္ဇိဿတိ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၁၊၂၁၃။

ဝိဇ္ဇိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဿန္တိ] ထိုးကုန်လတ္တံ့။ မံ မုခသတ္တီဟိ ဝိဇ္ဇိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ၊၁။၄၁၅။

ဝိဇ္ဇိဿာမ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဿာမ] ပစ် ကုန်-လတ္တံ့-အံ့။ ဒေဝ " ပလာယနမက္ကဋေ ဝိဇ္ဇိဿာမာ"တိ ရုက္ခံ ပရိဝါရေတွာ ဓနုဂ္ဂဟာ ဌိတာ။ ဇာ၊ဋ၊၃။၃၅၀။ (-ဇာ၊ဋ၊၅။၁၃၇)။

ဝိဇ္ဇိဿာမိ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဿာမိ] ထိုး - ပစ် - လတ္တံ့။ ဟာသမုပ္ပါဒေတိ " ဝိဇ္ဇိဿာမိ "တိ။ မိလိန္ဒ။၄၀၅။ " မိဂသူ ကရာဒယော ဝိဇ္ဇိဿာမိ "တိ သရံ ခိပိတွာ။ အံ၊ဋ၊၃။၆၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၀၇။ ဇာ၊ ဋ၊၃။ ၂၅၇)။

ဝိဇ္ဇိ (ဇ္ဈိ) ယတေ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ယ+ တေ] ဝိဇ္ဇိယတိ - ကြည့်။ ဝိဇ္ဇိယတေတိ ဝိဒ္ဓေါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၆။

ဝိဇ္ဇေ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + တိ။ တိ-ကို ဧ-ပြု။] ပစ်၏။ ဥသုပါတေ ဖလကသတံ၊ အပေက္ခ- မာနော ယထာ ဝိဇ္ဇေ။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၂၆။

ဝိဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဝိဓ+ ယ + ဧယျ] ပစ်ရာ၏။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသံ သလ္လေန ဝိဇ္ဇေယျ။ သံ၊၂။၄၁၀။ ---------- ဟေဋ္ဌာ ကဏ္ဍကေန ဝိဇ္ဇေယျ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၅။ (-သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။၉၁။ ဇာ၊ဋ၊၅။ ၁၀၇)။

ဝိဇ္ဇေယျုံ (ကြိ) [ဝိဓ + ယ + ဧယျုံ] ထိုး-စူး- ပစ်-ကုန်ရာ၏။ တဿ ကုသကဏ္ဍကာ စေဝ ပါဒေ ဝိဇ္ဇေယျုံ။ သံ၊၂။၄၀၁။ (သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၂)။

ဝိဥ္ဈ (ပု) [ဝိဓ + ယ = ဝိဓျ။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ ဝိဥ္ဈ - ပြီးသည်။ ဝိ + ဈေ + အ။ အာဒိစ္စ-ဂမနဝိရောဓနေ ဝိရုဒ္ဓံ ဈာယတီတိ ဝိဥ္ဈော။ မာန်၊ ဋီ။၆၀၆။ ဝန + ဈက်။ ဏွာဒိ။ ၄၈။ ဝိန္ဓျ - သံ။ ဝိံဈ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိရုဒ္ဓံ ဈာယတိ, အထ ဝါ ဝိ ကူဋ္ဌတေတိ ဝိဥ္ဈော။ နောက်နည်း အလို-- ဝိ + ကူဋ္ဌဓာတ်၊ ဒိတ္တိယံ။ အမရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃။] ဝိဥ္ဈတောင်၊ တောင်ဖီလာ။

(၎င်းတောင်သည် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်း၏ တောင်ဖက်၌ရှိ၍ အိန္ဒိယပြည်တောင်ပိုင်းနှင့် မဇ္ဈိမဒေသခေါ် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းအရပ်ကို ခွဲခြားထားသော အရှေ့ အနောက်တည်ရှိသည့် တောင်တန်းကြီး ဖြစ်သည်၊ အိန္ဒိယပြည်ရှိ တောင်တန်းကြီး ၇-ခုအနက် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်ပေသည်)။ ဝိဥ္ဈံ နာမ တိရစ္ဆာနပဗ္ဗတံ ပဟာရိတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၇။ ဝိဥ္ဈာဋဝိ-လည်းကြည့်။

ဝိဥ္ဈပဗ္ဗတပဿ (ပု၊န) [ဝိဥ္ဈ + ပဗ္ဗတ + ပဿ] ဝိဥ္ဈတောင်၏ နံပါး။ ဝိဥ္ဈပဗ္ဗတပဿေ ဂါမာနံ အနိဝိဋ္ဌတ္တာ တိံသယောဇနမတ္တံ ဌာနံ အဋဝီ နာမ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၂။

ဝိဥ္ဈာဋဝိ (ဝီ) (ထီ) [ဝိဥ္ဈ + အဋဝိ (ဝီ)] ဝိဥ္ဈာဋဝီ-တော-တောအုပ်။ ဝိဥ္ဈတောင်တန်း၌တည်သော - တောအုပ် - တော အထူး။ ဝိဥ္ဈာအမည်ရှိသော တောအုပ် (မအူ၊သျှ)။ နဂရတော နိက္ခမိတွာ ဝိဥ္ဈာဋဝိံ သမတိက္ကမ္မ ------ အနုပ္ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၀၊၁၇၇)။

ဝိဥ္ဈာဋဝိသဒိသ (တိ) [ဝိဥ္ဈာဋဝီ + သဒိသ] ဝိဥ္ဈာဋဝီ တောအုပ်နှင့်တူသော။ ဝိဥ္ဈာဋဝိသဒိသေ အရညေ ဘိက္ခု ဝသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။ ၁၄၅။

ဝိညတ္တ (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တ၊ နိတိ၊ ဓာတု။ ၅၀။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဇ္ဇပ္တ - သံ။ ဝိဏ္ဏတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] တောင်း-သိစေ-အပ်သော။ ယံ ပဌမံ ဝိညတ္တံ၊ တံ ထောကံ နပ္ပဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ (-ကင်္ခါ။၁၈၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၃)။

ဝိညတ္တပုဂ္ဂလဂဏနာ (ထီ) [ဝိညတ္တ + ပုဂ္ဂလ + ဂဏနာ] တောင်း-သိစေ-အပ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အရေအတွက်။ ဝိညတ္တပုဂ္ဂလဂဏနာယ အာပတ္တိဂဏနာ။ ဝဇိရ။၂၄၆။(-ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၉)။

ဝိညတ္တမနုဿ (ပု) [ဝိညတ္တ + မနုဿ] တောင်း-သိစေ-အပ်သော လူ။ ယာနိ စ နေသံ တေ ဝါ ဝိညတ္တမနုဿာ ---- ဘိက္ခူ။ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၂၃။

ဝိညတ္တာဝိညတ္တပုဂ္ဂလဂဏနာ (ထီ) [ဝိညတ္တ + အဝိညတ္တ + ပုဂ္ဂလ + ဂဏနာ] တောင်းအပ်, မတောင်းအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရေအတွက်။ အာဒိသဒ္ဒေန ပန အနေကေ အညာတိကာ ဝိညတ္တာဝိညတ္တပုဂ္ဂလဂဏနာယ ဒုက္ကဋံ။ဝဇိရ။၂၄၆။

ဝိညတ္တိ (ထီ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဝိဘာဝိနီ။၂၀၀။ ဝိ + ဉာ + တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆၊၃၆၀-၁။ အဘိ၊ ဝတာရ။ ၉၄၊၂၀၀။ ဝိဇ္ဇပ္တိ-သံ။ ဝိဏ္ဏတ္တိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အကြောင်း ဥဒါဟရုဏ် ထုံးပုံစသော -အထူးထူး အပြားပြား -အမျိုးမျိုး-သော နည်းတို့ဖြင့် သိစေခြင်း။ (၂) သိစေ-တောင်း-ခြင်း။ (၃) သိခြင်း။(၄) ဝိညတ်ရုပ် (က) မိမိ၏ အလိုဆန္ဒအကြံအစည်ကို-

(သူတစ်ပါးတို့အား) သိစေ-ထင်စွာပြ-တတ်သော သဘော။ (ခ) သူတစ်ပါးတို့သည် သိအပ်သော သဘော။ (ဂ) သိအပ်ကြောင်း ဖြစ်သော သဘော။ (ဃ) သိရာ (အရပ်)။ (၆) သူပေါဒနဝိညတ္တိသိက္ခာပုဒ်။ (၇) အညာတကဝိညတ္တိသိက္ခာပုဒ်။ (၈) အညဝိညာပနသိက္ခာပုဒ်။ (၁) အကြောင်း ဥဒါဟရဏ် ထုံးပုံစသော-အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-သောနည်းတို့ဖြင့်သိစေခြင်း။ ဝိညတ္တိဗဟုလာ (၂) အနက်ကြည့်။ (၂) သိစေ-တောင်း-ခြင်း။ ပါဏာနံ အမနာပါ ဘဝိဿတိ ယာစနာ အမနာပ ဝိညတ္တိ။ ဝိ၊၁။ ၂၂၂-၃။ ဝိညတ္တီတိ " ဣမိနာ နော အတ္ထော " တိ ဝိညာပနာ။ ဝဇိရ၊၁၉၁။ နဝေါ နာမ ပတ္တော ဝိညတ္တိ ဥပါဒါယ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၇။ ဝိညတ္တီတိ ယာစနာ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈၊ ၂၉၈-၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉)။

(၃) သိခြင်း။ ဝတ္ထုသဝိညတ္တိလက္ခဏံ ဝိညာဏံ။ ပေဋကော။ ၂၄၇။ (၄) ဝိညတ်ရုပ် (က) မိမိ၏ အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်ကို (သူတစ်ပါးတို့အား) သိစေ-ထင်စွာပြ-တတ်သော သဘော။ (ခ) သူတစ်ပါးတို့သည် သိအပ်သော သဘော။ အတ္ထိ ရူပံ ဝိညတ္တိ၊ အတ္ထိ ရူပံ န ဝိညတ္တိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဝိညာပနတ္တာ ပနေသာ ဝိညတ္တီတိ ဝုစ္စတိ ------ န ကေဝလဉ္စေသာ ဝိညာပနတောဝ ဝိညတ္တိ နာမ၊ ဝိညေယျတောပိ ပန ဝိညတ္တိယေဝ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၅-၆။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀-၁။ အဘိ၊ ဝတာရ။ ၉၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၀။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၂။ ၁၃၉)။ (ဂ) သိအပ်ကြောင်းဖြစ်သော သဘော။ ကာယဝိညတ္တိနိဒ္ဒေသေ ကာယဝိညတ္တီတိ ဧတ္ထ ------- ကာယဂဟဏာနုသာရေန ဂဟိတာယ ဧတာယ ဘာဝေါ ဝိညာယတီတိ ဝိညတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ (-၃၆၁)

(မိမိ၏ အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်ကို သူတစ်ပါးတို့အား သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမူအရာ, နှုတ်အမူအရာ, သူတစ်ပါးတို့က သိအပ်သော ကိုယ်အမူအရာ, နှုတ်အမူအရာ, သိကြောင်း ကိုယ်အမူအရာ, နှုတ်အမူအရာအထူးကို ဝိညတ်ရုပ်ဟုခေါ်သည်။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅၊၃၆၀-၁။ အဘိ၊ ဝတာရ။ ၉၄-၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၀။ အဘိ၊ ဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။၁၄၂-၃)။ ဝိညတ်ရုပ်သည်-- (၁) မိမိ အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်ကို လှုပ်ရှားသော ကိုယ်အမူအရာဖြင့်သိစေမှု " ကာယဝိညတ် " ။ (၂) မိမိ အလိုဆန္ဒ အကြံအစည်ကို နှုတ်မြွက်ပြောဆိုခြင်းဖြင့် သိစေမှု " ဝစီဝိညတ် " ဟု ၂-ပါး အပြားရှိ၏။ (အဘိ၊ ၁။၁၆၈၊ ၁၇၂)။ ဝိညတ်ရုပ်သည် ပရမတ္ထရုပ် အစစ်မဟုတ်။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ မူလဋီ၊၁။၇၂) စိတ္တက္ခဏတစ်ချက်ခန့်သာ အသက်ရှည်သောကြောင့် စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဓမ္မ - တို့၌ ပါဝင်၍ စိတ်နှင့် ပြိုင်တူဖြစ်၍ ပြိုင်တူချုပ်သည်။ (ဝိဘာဝိနီ။ ၁၄၀)။ (ကာယဝိညတ္တိ, ဝစီဝိညတ္တိပုဒ်တို့ လည်းကြည့်)။

(၅) သိရာ (အရပ်)။ ဝိညတ္တိပထေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၁)တိ ဝိဇာနနဋ္ဌာနေ။ ဝဇိရ။၁၇၃။ (၆) သူပေါဒနဝိညတ္တိသိက္ခာပုဒ်။ ထူပကတော ပဋ္ဌစ္စစ္ဆန္နံ၊ ဝိညတ္တုဇ္ဈာနသညိနာ။ ဝိ၊ ၅။ ၅၄။ ဝိညတ္တိယ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆) န္တိ သူပေါဒန-ဝိညတ္တိသိက္ခာပဒံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၆၃။ (၇) အညာတကဝိညတ္တိသိက္ခာပုဒ်။ ဝိညတ္တုဇ္ဈာနသညိနာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၅၉) န္တိ

အညာတကံ ဂဟပတိ စီဝရဝိညာပနံ----။ ဝိ၄၊၄။၁၄၅။ အညာတကဝိညတ္တိသိက္ခာပဒ-လည်းကြည့်။ (၈) အညဝိညာပနသိက္ခာပုဒ်။ ဝသိကာ စ သုဂတေန၊ ဝိညတ္တိ အညံ စေတာပနာ။ ဝိ၅။၁၅၉။

ဝိညတ္တိအာကာရတာ (ထီ) [ဝိညတ္တိ+ အာကာရ + တာ] ဝိညတ်ဟူသော အခြင်းအရာရှိသည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ ဘူတာနံ ဝိညတ္တိအာကာရတာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၅၁။

ဝိညတ္တိကတ (တိ) [ဝိညတ္တိ + ကတ] ပြုအပ်သော ကောင်းခြင်းရှိသော။ ဝိညတ္တိကတဉ္စ အကတဉ္စ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ------- ဘုဥ္ဇတိ။ ကင်္ခါဋီ။၁၀၇။

ဝိညတ္တိကာယ (ပု) [ဝိညတ္တိ + ကာယ] ဝိညတ်ဖြစ်သော ကာယ၊ ကာယဝိညတ်။ သော ဟိ ပသာဒကာယမ္ပိ ဝိညတ္တိကာယမ္ပိ ကာယိန္ဒြိယဉ္စေဝ ဣစ္ဆတိ။ အဘိ၊၄၊၃။၂၃၀။

ဝိညတ္တိက္ခေတ္တ (ပု) [ဝိညတ္တိ + ခေတ္တ] တောင်းရာ ခေတ္တ၊ တောင်းသော ခေတ္တ။ အာဟာရာပေက္ခဿ ဒုက္ကဋန္တိ ဝိညတ္တိက္ခေတ္တေ ဝိညတ္တိပစ္စယာ ---- ဒုက္ကဋံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၃။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၈၆၃)။

ဝိညတ္တိဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [ဝိညတ္တိ + ဂဟဏ] ဝိညတ်ရုပ်ကိုယူခြင်း။ ဝိပ္ဖန္ဒမာနဝဏ္ဏဂ္ဂဟဏာနန္တရံ ဝိညတ္တိဂ္ဂဟဏဿ ဣစ္ဆိတတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။၇၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၉၉)။

ဝိညတ္တိဃဋ္ဋန (ထီ၊နပုံ) [ဝိညတ္တိ + ဃဋ္ဋန] (၁) ဝိညတ်လျှင် အကြောင်းရှိသော ဘုတ်တို့၏ ထိခိုက်ခြင်း၊ ဝစီဝိညတ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့် (စိတ္တဇပထဝီဓာတ်၏ ကမ္မဇပထဝီဓာတ်ကို) ထိခိုက်ခြင်း၊ (၂) ဝစီဝိညတ်ဟူသော - ဃဋ္ဋနာ - ထိခိုက်ခြင်း။ (၁) (၂) တသ္မာ ဝိနာ ဝိညတ္တိဃဋ္ဋနာယ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော အသောတဝိညေယျော ဝိတက္ကဝိပ္ဖာရသဒ္ဒေါ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ၄၊၁။ ၁၂၈။ဝိညတ္တိပစ္စယာ ဃဋ္ဋနာ ဝိညတ္တိဃဋ္ဋနာ၊ ဝိညတ္တိ ဧဝ ဝါ ဃဋ္ဋနာကာရပ္ပဝတ္တဘူတ-ဝိကာရော ဟိ ဃဋ္ဋနာတိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၁။၇၆။

ဝိညတ္တိဇနက (တိ) [ဝိညတ္တိ + ဇနက။ ထီ-၌ --- ဇနိကာ။] ဝိညတ် (ရုပ်) ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ယံ ပန စိတ္တံ ဝိညတ္တိဇနကံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၀၁။

ဝိညတ္တိတာ (ထီ) [ဝိညတ္တိ + တာ] ဝိကာရ-ဟူသော ဝိညတ်၏အဖြစ် (ပြည်၊ သျှ ၊ ဝိညတ္တိတာယာ (အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၅) ဝါ ဝိညတ္တိဝိကာရတာယ။ မူလဋီ၊၁။၇၂။

ဝိညတ္တိဒုက (ပုံ၊နပုံ) [ဝိညတ္တိ+ဒုက] ဝိညတ္တိဒုက်။ အဘိမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ ၂-ကဏ္ဍ။ အဘိ၊၈။၁၄၆-၇။ ဝိညတ္တိဒုကော စ ယောဇနံ န ဂစ္ဆတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၂။ (-အနုဋီ၊၁။၁၄၉)။

ဝိညတ္တိဒုက္ကဋ (နပုံ) [ဝိညတ္တိ + ဒုက္ကဋ] ဝိညတ္တိ ဒုက္ကဋ်၊ တောင်းခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဒုက္ကဋ်အာပတ်။ " တော် ဒေဟိ " တိ ဝဒန္တဿ ဝိညတ္တိဒုက္ကဋန္တိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၈၇။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၂၇၃)။

ဝိညတ္တိဒွယ (နပုံ) [ဝိညတ္တိ + ဒွယ] ဝိညတ်ရုပ် ၂-ခုအပေါင်း။ ဝိညတ္တိဒွယံ ဒွါရံ န ဝတ္တုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၂။

ဝိညတ္တိဒွယဇနက (တိ) [ဝိညတ္တိဒွယ + ဇနက ၊ ထီ - ၌ ------ ဇနိကာ။] ဝိညတ်ရုပ် ၂ - ခု အပေါင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိညတ္တိဒွယဇနကဿေဝ ပဉ္စပနပဋိက္ခေပေန ဒုဗ္ဗလဿ မနောကမ္မဿ အနုညာတတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။ ၂၀၁။

ဝိညတ္တိဒွယဝဇ္ဇိတ (တိ) [ဝိညတ္တိဒွယ + ဝဇ္ဇိတ] ဝိညတ်ရုပ် ၂-ခုအပေါင်း ၊ သည်ကြဉ်အပ်-ကိုကြဉ်တတ်-သော။ ဝိညတ္တိဒွယဝဇ္ဇိတဿ ရူပဿ အစိတ္တသဟဘုဘာဝတော စ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၃၉။

ဝိညတ္တိနိဗ္ဗတ္တနကိစ္စ (န) [ဝိညတ္တိ + နိဗ္ဗတ္တန + ကိစ္စ] (ကာယ) ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေခြင်းကိစ္စ။ အပရေ အဘိညာစိတ္တဿ ဝိညတ္တိနိဗ္ဗတ္တန-ကိစ္စံ နတ္ထီတိ ဝဒန္တိ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၁၀။

ဝိညတ္တိပစ္စယ (ပု) [ဝိညတ္တိ + ပစ္စယ] (၁) တောင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၂) (ဝစီ) ဝိညတ်ဟူသော အကြောင်း။ (၁) ဝိညတ္တိ-ပစ္စယာ ဒေါသော နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ ကင်္ခါ။ ၁၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၅။ (၂) ဝိညတ္တိယင္ဂန-ကြည့်။

ဝိညတ္တိပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဝိညတ္တိ + ပဋိဗဒ္ဓ] ဝိညတ်ရုပ်နှင့်စပ်သော။ တဿာ စိတ္တဥ္စ နာမ ဝိညတ္တိပဋိဗဒ္ဓံ ဇဝ။ ဝဇိရ။ ၂၀၆။

ဝိညတ္တိပထ (ပု) [ဝိညတ္တိ + ပထ] ဝိညတ်တို့ကို ယူခြင်း၏ လျောက်ပတ်သော အရပ်၊ ပကတိမျက်စိ, နားတို့ဖြင့် - မြင်လောက် - ကြားလောက် - သိလောက် - ရာ အရပ်။ ဝိညတ္တိပထေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁)တိ ကာယဝစီ-ဝိညတ္တီနံ ဂဟဏယောဂ္ဂေ ပဒေသေ၊ ပကတိစက္ခုနာ ပကတိသောတေန စ ဒဋ္ဌုံ သောတုဥ္စ အရဟဋ္ဌာနေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။ (- ဝဇိရ။၁၇၃။ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၆)။

ဝိညတ္တိပရိဟာရ (ပု) [ဝိညတ္တိ + ပရိဟာရ] တောင်းခြင်း-ကိုကြဉ်-မှစောင့်ရှောက်-ခြင်း။ ဣဒဥ္စ ပါဏာတိပါတဒေါသပရိဟာရာယ ဒုက္ကဋံ ဝုတ္တံ၊ န ဝိညတ္တိပရိဟာရာယ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၇၂။

ဝိညတ္တိဖလ (န) [ဝိညတ္တိ + ဖလ] ဝိညတ်၏ အကျိုး။ အဘိက္ကမာဒယော ဟိ ဝိညတ္တိ-ဝသေန ပဝတ္တတ္တာ ဝိညတ္တိဖလံ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။

ဝိညတ္တိဗဟုလ (တိ) [ဝိညတ္တိ + ဗဟုလာ] (၁) အတောင်းအရမ်းများသော၊ များသော-သိစေ-တောင်း-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၂) များ ၊ သော အကြောင်း ဥဒါဟရုဏ် ထုံးပုံစသော-အထူးထူး အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-သော နည်းတို့ဖြင့် သိစေခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၁) တေ ယာစနဗဟုလာ ဝိညတ္တိဗဟုလာ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၂၁၈။ (-၂၁၉-၂၀၊၃၃၃-၄)။ ယာစနာ ဧဝ ဗဟုလာ ဧတေသံ, မန္ဒံ အညံ ကမ္မန္တံ ယာစနဗဟုလာ၊ ဧဝံ ဝိညတ္တိဗဟုလာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အတ္တတော ပနေတ္ထ နာနာ-ကရဏံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ (၂) ယာ ဣမာ သညတ္တိဗဟုလာ ဝိညတ္တိဗဟုလာ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၂။၃၈၁၊၃၈၄။ ဝိညတ္တိ ဗဟုလာ တောသန္တိ ဝိညတ္တိဗဟုလာ။ ဝိညတ္တီတိ ဟေတုဒါ-ဟရဏာဒီဟိ ဝိဝိဓေဟိ နယေဟိ ဉာပနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ န ယာစနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၉။

ဝိညတ္တိမနေသနဇိဂုစ္ဆက (တိ) [ဝိညတ္တိ အနေသနာ + ဇိဂုစ္ဆက။ ထိ-၌ ဇိဂုစ္ဆိကာ။] တောင်းခြင်း, မအပ်သော ရှာမှီးခြင်းတို့ကို စက်ဆုပ်တတ်သော၊ သူ။ ယေ ပန တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခူ ---- ဝိညတ္တိမနေသန-ဇိဂုစ္ဆကာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၆။

ဝိညတ္တိရဟိတ (တိ) [ဝိညတ္တိ + ရဟိတ] ဝိညတ်ရုပ်မှ ကင်းသော၊ ဝိညတ်ရုပ်-မပါ-မရှိ-သော။ န ဟိ ဝိညတ္တိရဟိတေသု ရုက္ခစလနာဒိသု " ဣဒမေသ ကာရေတီ"တိ ဝိဇာနနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၇၂။ (-အနုဋီ၊ ၁။၁၃၂)။

ဝိညတ္တိရူပ (န) | ဝိညတ္တိ + ရူပ | ဝိညတ်ရုပ်။ တသ္မာ ဝိညတ္တိရူပံ ကုတာရုံ စိတ္တဇရူပံ ဝိယ ဇနကစိတ္တေန ဝိနာ န တိဋ္ဌတိ။ ဝဇိရ။၁၀၆။ ကင်္ခါ။ဋီ၊၂၇။

ဝိညတ္တိဝါစာ (ထီ) | ဝိညတ္တိ + ဝါစာ | (ဝစီ) ဝိညတ်ဟူသော - ဝါစာ - စကား။ သာ စေတနာဝါစာ ဝိညတ္တိဝါစာ ဝိယ ------ န အဓိပ္ပေတာ။ သံ၊ဋီ။၁။၂၈၅။

ဝိညတ္တိဝိကာရ (ပု) | ဝိညတ္တိ + ဝိကာရ | ဝိညတ်ဟူသော-ဖောက်ပြန်ခြင်း-အမူအရာ အထူး၊ ဝိကာရဟူသော ဝိညတ် (ပြည်၊သျှ)။

ဝိညတ္တိဝိကာရဇနက (တိ) | ဝိညတ္တိဝိကာရ + ဇနက။ ထီ-၌ --- ဇနိကာ။ | ဝိညတ်ဟူသော-ဖောက်ပြန်ခြင်း-အမူအရာအထူး-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ န သဗ္ဗံ ရူပသမုဋ္ဌာပကံ စိတ္တံ ---- ဝိညတ္တိဝိကာရဇနကဉ္စ ဟောတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၀၉။

ဝိညတ္တိဝိကာရတာ (ထီ) | ဝိညတ္တိဝိကာရ+တာ | ဝိညတ္တိတာ - ကြည့်။

ဝိညတ္တိဝိကာရရဟိတ (တိ) | ဝိညတ္တိဝိကာရ + ရဟိတ | ဝိညတ်ဟူသော-ဖောက်ပြန်ခြင်း-အမူအရာအထူး - မှ ကင်းသော။ တေံ ဝိညတ္တိဝိကာရရဟိတေသု ရုက္ခစလနာဒီသု န ဒိဋ္ဌံ။ အနုဋီ၊၁။၇၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၉၈)။

ဝိညတ္တိဝိကာရသဟိတ (တိ) | ဝိညတ္တိဝိကာရ + သဟိတ | ဝိညတ်ဟူသော-ဖောက်ပြန်ခြင်း-အမူအရာ အထူး - နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ "ဝိညတ္တိဂိကာရသဟိတော သဒ္ဒေါ ဧဝါ "တိ အပရေ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။

ဝိညတ္တိဝိကာရုပ္ပါဒက (တိ) | ဝိညတ္တိဝိကာရ + ဥပ္ပါဒက ။ ထီ - ၌ ------ ဥပ္ပါဒိကာ ။ | ဝိညတ္တိဝိကာရဇနက - ကြည့် ။ န သဗ္ဗံ ရူပသမုဋ္ဌာပကစိတ္တံ ---- ဝိညတ္တိဝိကာရုပ္ပါဒကဉ္စ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၁၁။

ဝိညတ္တိဝိနိစ္ဆယကထာ (ထီ) | ဝိညတ္တိ +ဝိနိစ္ဆယ+ ကထာ | ဝိညတ္တိဝိနိစ္ဆယကထာ၊ ဝေါဟာရ ခြင်း၌ အဆုံးအဖြတ်ကို-ဆို-ရာ-ကြောင်း- ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅ - ၇။ (-ဝိ၊ လင်္ကာရဋီ၊၁။၆၅)။

ဝိညတ္တိဝိသေသ (ပု) | ဝိညတ္တိ + ဝိသေသ | ဝိညတ်အထူး၊ ထူးသောဝိညတ်။ ပသာဒ- ဝိသေသေ ဝိယ ဝိညတ္တိဝိသေသေပိ ကာယဝေါဟာရပ္ပဝတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၆၄။

ဝိညတ္တိသံစောပန (န) | ဝိညတ္တိ + သံစောပန | (ကာယ) ဝိညတ်ကို - လှုပ် - လှုပ်ရှား- ဖြစ် - စေခြင်း။ စောပနဝသေနာတိ ဝိညတ္တိသံစောပနဝသေန၊ ကာယဝိညတ္တိယာ သမုဋ္ဌာပနဝသေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉။

ဝိညတ္တိသဒိသ (တိ) | ဝိညတ္တိ + သဒိသ | သိစေ-တောင်း-ခြင်းနှင့်တူသော။ အပရမ္ပိ ဘာဂံ ဒေဟီတိ "ဂဟိတံ ဝိညတ္တိသဒိသတ္တာ နေဝ ဘဏ္ဍာဒေယျံ န ပါရာဇိက "န္တိ လိခိတံ" ဝဇိရ။၁၄၃။

ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက (တိ) | ဝိညတ္တိ+သမုဋ္ဌာပက။ ထီ - ၌ ---- သမုဋ္ဌာပိကာ ။ | ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။

ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကစိတ္တ (န) | ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာ- ပက + စိတ္တ | ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်။ ကုဒါနိ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကစိတ္တေသု အသမ္မောဟတ္ထံ ------- ကုဒံ ပကိဏ္ဏကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ (-ဝဇိရ။၁၉၉)။

ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကဝစန (န) [ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပက + ကတိ + ဝစန] ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်ဟု ဆိုခြင်း။ ဧဝဉ္စ ကတွာ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနဿာပိ ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပကဝစနံ သုဋ္ဌု ယုဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၉။

ဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပန (န) [ဝိညတ္တိ + သမုဋ္ဌာပန] ဝိညတ် (ရုပ်) ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဧကန္တတိရောက္ခကဿ မနောကမ္မဿ သမ္ဘူခတာ နာမ ဝိည·တ္တိသမုဋ္ဌာပနဝသေနေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၆-၇။

ဝိညတ္တိသဟဇ (တိ) [ဝိညတ္တိ + သဟဇ] ဝိညတ် (ရုပ်) နှင့်တကွဖြစ်သော။ တာဒိသဉှိ သန္ဓာယ ဝိညတ္တိသဟဇမေဝ ---------- အာနန္ဒာစရိယော အဝေါစ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၆၇။ (-မူလဋီ၊၁။၇၅)။

ဝိညတ္တိသဟိတ (တိ) [ဝိညတ္တိ + သဟိတ] ဝိညတ္တိသဟဇ - ကြည့်။ အဋ္ဌ စေကေ ဝိညတ္တိသဟိတာ စေတနာ ကထိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

ဝိညတ္တိသီလင်္ဂကထာ (ထီ) [ဝိညတ္တိ + သီလံ+ ကတိ + ကထာ] (ကာယ, ဝစီ) ဝိညတ်သည် သီလမည်၏ဟူသော ပြဿနာကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၀- ဝဂ်. ၁၀ - ကထာ။ အဘိ၊ကာ။၃၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။

ဝိညတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဉာ + ဏော + တွာ] တောင်း၍။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ အာမကဓညံ ဝိညတွာ ဝါ ဝိညာပေတွာ ဝါ။ ဝိ၊၂။၃၄၆။ ဝိညတွာတိ အညမသော မာတရမ္ပိ ယာစိတွာ။ ကင်္ခါ။၃၁၅။

ဝိညဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဿန္တိ] သိကုန်လတ္တံ့။ ဝိညဿန္တိ မဟာနာဂါ၊ နာဂံ နာဂေန ဒေသိတံ (အံ၊၂။၃၀၅) န္တိ ------- ကတရေ ခီဏာသဝါ နာဂါ ဝိဇာနိဿန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၃။

ဝိညာဏ³ (န) [ဝိ + ဉာ + ယု။ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၈။ ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၊၂၅၂။သာရတ္ထ၊၃။၁၃၆။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၄၁၃။ ဝိညာတဗ္ဗန္တိ ဝိညာဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၅။ ဝိဇာန - သံ။ ဝိဇ္ဇာဏ - ပြာ။ ဝိဇ္ဇာဏ၊ ဝိန္နာန အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သိခြင်း။ (၂) ဝိညာဉ်၊ စိတ်၊ (အာရုံကို) အထူးသဖြင့် သိတတ်သော သဘောတရား -- (က) ဝိညာဉ်-စိတ်-တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်။ (ခ) ကမ္မဝိညာဉ်၊ အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ်။ (ဂ) ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်-ဝိညာဉ်-စိတ်-စသည်။ (ဃ) ဇော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ (င) (ရာဂနှင့်ယှဉ်သော) မရဏာသန္နဇော - ဝိညာဉ် - စိတ်။ (စ) ပဋိသန္ဓေ-ဝိညာဉ်-စိတ်။ (ဆ) နိကန္တိတဏှာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်၊ လောဘမူစိတ်။ (ဇ) ပဋိသန္ဓေ -ဝိညာဉ် -စိတ် -နှင့် ကြွင်းသော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ (ဈ) ကမ္မဝိညာဉ်နှင့် အလုံးစုံသော ဝိညာဉ်, ဇောဝိညာဉ်။ (ည) အလုံးစုံသောဝိပါက် -ဝိညာဉ် -စိတ်။ (ဋ) လောကီဝိပါက်-ဝိညာဉ်-စိတ်။ (ဌ) ဝိပါက်, ကြိယာ ဝိညာဉ်-စိတ်။ (ဍ) ပဋိသန္ဓေ-ဝိညာဉ်-စိတ် နှင့် (ပဝတ္တိအခါ) လောကီဝိပါက်-ဝိညာဉ်-စိတ်။ (ဎ) နောက်ဆုံး - ဝိညာဉ် - စိတ် (ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်) နှင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ်။ (ဏ) စက္ခုဝိညာဉ်။ (တ) ပဉ္စမာရုပ္ပဝိညာဉ်။ (ထ) ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော-ဝိညာဉ်-စိတ်။

(၃) ဝိညာဉ်၊ တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်သော-အတ္တ, အသက်, လိပ်ပြာ, ဝိညာဉ်ကောင်။ (၄) နိဗ္ဗာန်-- (က) ထူးသောဉာဏ်ဖြင့်သိအပ်သော၊ သဘောတရား။ (ခ) မဂ်, ဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်တို့ဖြင့် အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့ထက် ထူးသည်၏အဖြစ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောတရား။ (၅) စုံစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ (၆) ဝိညာဏသုတ် ၅-သုတ်။ (၇) ဝိညာဏဋ္ဌာယတနပဥ္စာသုတ်။

(၁) သိခြင်း။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝါ နော ဝါ ဣတိ ဝိညာဏာယ။ မ၊၁။၃၉၂။ ဣတိ ဝိညာဏာယာတိ ဧဝံ ဝိဇာနနတ္ထာယ။ မဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (၂) ဝိညာဉ်၊ စိတ်၊ (အာရုံကို) အထူးသဖြင့် သိတတ်သောသဘောတရား-(က) ဝိညာဉ်-စိတ်- တစ်ခုယုတ် ကိုးဆယ်။ ဝိညာဏံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိ ? အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ဝိ၊၃။၁၉။ မ၊၁။၁၉၁။ သံ၊၁။၃၄၄။ သံ၊၂။၅၆။ ဝိညာဏံ အနတ္တာ၊ ဝိညာဏဥ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ န ယိဒံ ဝိညာဏံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ။ သံ၊ ၂။ ၅၅။ ဝိညာဏံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ ယမက၊ ၁။ ၁၇။ ဝိညာဏ (မ၊၁။၅၉) န္တိ ယံကိဉ္စိ စိတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဝိညာဏ (သံ၊ ၁။ ၂၅၃) န္တိ စိတ္တံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ (-ဒီ၊၁။၇၂။ မ၊၁။၇၈၊ ၁၉၁။ မ၊၂။၈၄၊၁၅၃။ မ၊၃။၆၇။ သံ၊၁။၂၅၃၊ ၃၁၉။သံ၊၂။၄၊၁၅၊၃၅။ အဘိ၊ မ။၁၈၊၂၀၇၃၊၉၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀-၃။ အဘိ၊ က။ ၁၁ -၂၊ ၁၄၊ ၁၆။ ပဋိသံ။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁)။

(ခ) ကမ္မဝိညာဉ်၊ အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ်။ ဝိညာဏဿ ဌိတိယာ (သံ၊ ၁။၂၉၅) တိ ကမ္မဝိညာဏဿ ဌိတတ္ထံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆၅။ ဝိညာဏံ ဗီဇ (အံ၊၁။၂၂၄) န္တိ သဟဇာတံ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏံ ဝိရုဟနဋ္ဌေန ဗီဇံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (-သံ၊၂။၄၃-၄၊၃၂၁၊၃၇၇။ သုတ္တနိ။၄၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅၊၂၅၀-၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၊၅၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ သံ၊ ဋီ၊၂။၈၃)။ (ဂ) ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်-ဝိညာဉ်-စိတ်-စသည်။ ဝိညာဏ (ဣတိဝုတ်။၂၄၂)န္တိ တေဘူမက ကုသလာဒိစိတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၁။ (ဃ) ဇော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဝိညာဏ (မဟာနိ။၂၅) န္တိ ဇဝနစိတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ (င) (ရာဂနှင့်ယှဉ်သော) မရဏာသန္နဇော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဝိညာဏ (ဝိဘာဝိနီ။၁၈၈) န္တိ ရာဂသမ္ပယုတ္တမရဏာသန္နဇဝနဝိညာဏံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၈၇။(စ)ပဋိသန္ဓေ-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဝိညာဏံ သမန္ဒေသတီ (သံ၊ ၁။၁၂၃) တိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ပရိယေသတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉၊ (-ဝိ၊၁။၉၂။ ဝိ၊၃။၁၂၉။ သံ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂)။

(ဆ) နိကန္တိတဏှာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်၊ လောဘမူစိတ်။ ဝိညာဏ (မ၊၃။၂၃၆)န္တိ နိကန္တိဝိညာဏံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ နိကန္တိ-ဝိညာဏန္တိ နိကန္တိတဏှာယ သမ္ပယုတ္တံ ဝိညာဏံ။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၇၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၆၆)။ (ဇ) ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဉ်- စိတ်- နှင့်ကြွင်းသော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဝိညာဏံ မဇ္ဈေ (အံ၊၂။၃၅၀)န္တိ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏမ္ပိ သေသဝိညာဏမ္ပိ ---- နာမရူပါနံ မဇ္ဈေ နာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ (ဈ) ကမ္မဝိညာဉ်နှင့် အလုံးစုံသော ဝိညာဉ်, ဇောဝိညာဉ်။ ဝိညာဏံ မဇ္ဈေ (အံ၊၂။၃၅၀) န္တိ ကမ္မဝိညာဏံ မဇ္ဈေ၊ ----- အဇ္ဈတ္တိကာယတနေသု ဝါ ---ဇဝနဝိညာဏံ မဇ္ဈေ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

(ည) အလုံးစုံသော ဝိပါက်-ဝိညာဉ်-စိတ်။ သဗ္ဗဝိရပစ္စယာ ဝိညာဏ (အဘိ၊ပု။ ၁၂) န္တိ ပဋိသန္ဓိယံ ပဝတ္တေ စ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိပါကဝိညာဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ (-ဝိ၊၃။၁။ ဒီ၊ ၂။၂၇။ မ၊၂။၆၁။ သံ၊၁။၂၄၃။ သံ၊၂။၁၁၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၄၂။ ဥဒါန။၇၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ။၂။ ၅၁၊ ၃၆၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၇၇။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။ ၂၁၆)။ (ဋ္ဌ) လောကီဝိပါက်-ဝိညာဉ် - စိတ်။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ။ ဥဒါန။ ၇၇။ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ။ တံ လောကိယဝိပါကဝိညာဏဝသေန ဒွတ္တိံသဝိဓံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၈။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၆။ ဝိမတိ၊၂။၈၄)။ (ဌ) ဝိပါက်, ကြိယာ-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဝိညာဏံ အတ္တမာဂမာ (ဥဒါန။၁၉၂) တိ ဝိညာဏမ္ပိ ဝိပါကကိရိယပ္ပဘေဒံ သဗ္ဗံ ------ ဝိနာသံ ဥစ္ဆေဒံ အဂမာ အဂစ္ဆိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉၀။

(၃) ပဋိသန္ဓေ -ဝိညာဉ် -စိတ် - နှင့် (ပဝတ္တိအခါ) လောကီဝိပါက်-ဝိညာဉ်-စိတ်။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ။ သင်္ဂဟ။၁၃၁။ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဧကူနဝီသတိဝိဓံ, ပဝတ္တိ-ဝသေန ဒွတ္တိံသဝိဓံ ဝိပါကစိတ္တံ ဝိညာဏံ နာမ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၃၅။ (-ဝိဘာဝိနီ။၂၃၇။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။ ၃၄၆)။ (ပ) နောက်ဆုံး-ဝိညာဉ်-စိတ် (ရဟန္တာတို့၏စုတိစိတ်)နှင့် အဘိသင်္ခါရ ဝိညာဉ်။ ဝိညာဏဿ နိရောဓေန၊ ဧတ္ထေတံ ဥပရုဇ္ဈတိ။ ဒီ၊၁။ ၂၁၃။ တတ္ထ ဝိညာဏန္တိ စရိမကဝိညာဏမ္ပိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏမ္ပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ စရိမကဝိညာဏန္တိ အရဟတော စုတိစိတ္တံ သင်္ခါတံ ပရိနိဗ္ဗာနစိတ္တံ။ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏန္တိ ပုညာဒိအဘိသင်္ခါရ-စိတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၄)။

(ဏ) စက္ခုဝိညာဉ်။ ဝိညာဏဿ (ဝိဘာဝိနီ။၁၄၂) တိ စက္ခုဝိညာဏဿ သမ္ပဋိစ္ဆနဘူတဿ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၄၅၄။ (တ) ပဉ္စမာရုပ္ပဝိညာဉ်။ "အနန္တံ ဝိညာဏ"န္တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ (ဝိဟရေယျံ)။ မ၊၂။၁၅။ သံ၊၁။၄၁၃။ သံ၊၃။ ၂၇၇။ အံ၊၁။၄၃။ အာကာသဖုဋ္ဌေ ဝိညာဏေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅)တိ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသံ ဖရိတွာ ပဝတ္တေ ပဉ္စမာရုပ္ပဝိညာဏေ အာရမ္မဏဘူတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၄၀၀။ (ထ) ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ " ဝိညာဏံ ဝိညာဏ "န္တိ အာဝုသော ဝုစ္စတိ။ မ၊၁။၃၆၆။ ဝိညာဏံ ဝိညာဏန္တိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ ? ယေန ဝိညာဏေန သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ သော ပညဝါ နာမ ဇာတော၊ တဿ အာဂမနဝိပဿနာဝိညာဏံ ကမ္မကာရကစိတ္တံ ပုစ္ဆာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၉။ (-မ ၊၁။၃၆၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၉)။

(၃) ဝိညာဉ်၊ တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်သော အတ္တ - အသက် -လိပ်ပြာ - ဝိညာဉ်ကောင်။ ယထာ တဒေဝိဒံ ဝိညာဏံ သန္ဓာဝတိ သံသရတိ အနညံ။ မ၊၁။၃၂၃။ အထဿ ဧတဒဟောသိ " ဣမေ ရူပဝေဒနာသညာ-သင်္ခါရာ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ဝိညာဏံ ပန ဣမလောကတော ပရလောကံ, ပရလောကတော ဣမံ လောကံ သန္ဓာဝတိ သံသရတိ " တိ သဿတဒဿနံ ဥပ္ပန္နံ။ တေနာဟ " တဒေဝိဒံ ဝိညာဏံ သန္ဓာဝတိ သံသရတိ အနည "န္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဝိညာဏံ ပန အတိန္နသဘာဝံ အနညန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၂။

(၄) နိဗ္ဗာန်-- (က) ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောတရား။ (ခ) မဂ်, ဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သောသဘောတရား။ ဝိညာဏံ အနိဒဿနံ၊ အနန္တံ သဗ္ဗတောပဘံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၃။ မ၊ ၁။ ၄၀၅။ ဝိညာတဗ္ဗန္တိ ဝိညာဏံ၊ နိဗ္ဗာနဿေတံ နာမံ။ ဒီ၊ ဋ၊၁။၃၂၅။ ဝိညာတဗ္ဗန္တိ ဝိသိဋ္ဌေန ဉာတဗ္ဗံ၊ ဉာဏုတ္တမေန အရိယမဂ္ဂဉာဏေန ပစ္စက္ခတော ဇာနိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ "နိဗ္ဗာနဿေတံ နာမ" န္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၉၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၁၈။ (-မ၊ဋ၊၂။၃၁၀။ မ၊ဋ၊၄။ ၁၈။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၈)။ (၅) စုံစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ ဝိညာဏစရိတ - ကြည့်။

(ဝိညာဉ်သည်--- (၁) စက္ခုဝိညာဉ် (၂) သောတဝိညာဉ် (၃) ဃာနဝိညာဉ် (၄) ဇိဝှါဝိညာဉ် (၅) ကာယဝိညာဉ် (၆) မနောဝိညာဉ် ဟူ၍ ၆-ပါး အပြားရှိ၏။ (ဒီ၊၃။ ၂၀၂။ မ၊၁။၆၆။ မ၊၃။ ၂၅၉။ သံ၊၁။ ၂၄၅။ သံ၊ ၂။၅၃။ အဘိ၊ ဝိ။၁၀။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၁၉၅)။ ထိုတွင် စက္ခုဝိညာဉ်သည် စက္ခုပသာဒနှင့် ရူပါရုံကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (တစ်နည်း) စက္ခုဝိညာဉ်သည် (၁) စက္ခု-ပသာဒ၏ မပျက်စီးခြင်း။ (၂) အရောင်အလင်းဟူသော အမှီသဟဲကိုရခြင်း၊ (၃) ရူပါရုံ၏ထင်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း၊ (၄) နှလုံးသွင်းခြင်း ဟူသော အကြောင်း ၄ - ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ထို့အတူ သောတဝိညာဉ်သည် သောတပသာဒနှင့် သဒ္ဒါရုံကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (တစ်နည်း) သောတဝိညာဉ်သည် (၁) သောတပသာဒ၏ မပျက်စီးခြင်း၊ အာကာသဓာတ်ဟူသော အမှီသဟဲကို ရခြင်း၊ (၃) သဒ္ဒါရုံ၏ထင်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း၊ (၄) နှလုံးသွင်းခြင်း ဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဃာနဝိညာဉ်သည် ဃာနပသာဒနှင့် ဂန္ဓာရုံကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (တစ်နည်း) ဃာနဝိညာဉ်သည် (၁) ဃာန-ပသာဒ၏ မပျက်စီးခြင်း၊ (၂) ဝါယောဓာတ်ဟူသော အမှီသဟဲကိုရခြင်း၊ (၃) ဂန္ဓာရုံ၏ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၊ (၄) နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄ - ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဇိဝှါဝိညာဉ်သည် ဇိဝှါပသာဒနှင့်ရသာရုံကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (တစ်နည်း) ဇိဝှါဝိညာဉ်သည် (၁) ဇိဝှါပသာဒ၏ မပျက်စီးခြင်း၊ (၂) အာပေါဓာတ်ဟူသော အမှီသဟဲကိုရခြင်း၊ (၃) ရသာရုံ၏ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၊ (၄) နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄ - ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ကာယဝိညာဉ်သည် ကာယပသာဒနှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (တစ်နည်း) ကာယဝိညာဉ်သည် (၁) ကာယ-ပသာဒ၏ မပျက်စီးးခြင်း၊ (၂) ပထဝီဓာတ်ဟူသော အမှီသဟဲကိုရခြင်း၊ (၃) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၏ ထင်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း၊ (၄) နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

မနောဝိညာဉ်သည် အာဝဇ္ဇန်းနှင့်တကွသော ဘဝင်စိတ်, တေဘူမကမမ္မတို့ကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ (မ၊၁။၃၂၆။ မ၊၃။ ၃၂၈။ သံ၊၂။ ၂၆၁။ မ၊ ဋ၊၂။ ၂၀၇။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။၃၂၂။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၄၂)။

ဝိညာဉ်၏ လက္ခဏာစသည်--- ဝိညာဉ်သည် အာရုံကိုအထူးသဖြင့်သိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ နာမ်ရုပ်တို့၏ ရှေ့သွားအဖြစ်ဟူသောကိစ္စရှိ၏။ ရှေးဘဝနှင့်တကွ စပ်တတ်သောတရားဟူ၍ ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်တတ်၏။ သင်္ခါရလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ (ဝါ) ဝတ္ထု, အာရုံလျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိ၏။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉)။

" သညာ, ဝိညာဉ်, ပညာ အထူး "

ကလေးသူငယ်သည် ရွှေအသပြာကို မြင်သောအခါ ရွှေအသပြာ၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်, အလွန်ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ် စသည်ကိုသာသိ၍ လူတို့၏ အသုံးအသုံးအဆောင် ရတနာ၏အဖြစ်ကို မသိသကဲ့သို့၊ ထို့အတူ သညာသည် ဤအရာဝတ္ထုကား အညို, ဤအရာဝတ္ထုကား အရွှေဤသို့စသည်ဖြင့် အာရုံကို အမှတ်ပြု၍ သိကာမျှသာ ဖြစ်သည်၊ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍မသိနိုင်။

ရွှေပန်းတိမ် မတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ရွှေအသပြာကို မြင်သောအခါ ရွှေအသပြာ၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်, အလွန်ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ် စသည်ကိုလည်းကောင်း, လူတို့၏ အသုံးအဆောင်ရတနာ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်းသိ၍ ရွှေအသပြာ၏ အတု, အစစ်ကို မသိသကဲ့သို့၊ ထို့ အတူ ဝိညာဉ်သည် အညို, အရွှေစသောအာရုံကိုလည်းကောင်း, အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း သိနိုင်၏။ သို့သော် အားထုတ်၍ မဂ်တရားထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသို့ကား မရောက်စေနိုင်။

ရွှေပန်းတိမ်သည်သည် ရွှေအသပြာကို မြင်သောအခါ ရွှေအသပြာ၏ ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်, အလွန်ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ် စသည်ကိုလည်းကောင်း, လူတို့၏ အသုံးအဆောင် ရတနာ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း, ရွှေအသပြာ၏ အတု, အစစ်ကိုလည်းကောင်း သိသကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ပညာသည် အညို, အရွှေစသော အာရုံကိုလည်းကောင်း, အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တလက္ခဏာ ကိုလည်းကောင်း သိနိုင်၏၊ အားထုတ်၍ မဂ်တရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသို့လည်း ရောက်စေနိုင်၏။ ဤသို့ သညာ, ဝိညာဉ်, ပညာတို့ ထူးကြသည်။

တရားကိုယ်အားဖြင့်လည်း သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ၌ အကျုံးဝင်သော တရားဖြစ်၍ ဝိညာဉ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ အကျုံးဝင်သောတရား, ပညာသည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ အကျုံးဝင်သော တရားဖြစ်သည်။ ဤသို့ တရားကိုယ်အားဖြင့်လည်း ထူးကြသည်။ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၆၆-၇။ သဂ်ဟ။၁၂၈။ ဝိဘာဝိနီ။၁၁၂)။

ဝိညာဉ်, ပညာ, ဇီဝအထူး-- ဝိညာဉ်သည်အာရုံကို သိနိုင်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိ၍ ပညာသည် ခွဲခြား၍သိခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ ဇီဝ-ကို ခန္ဓာကိုယ်၌ မရအပ်, မရနိုင်။ ဤသို့ထူးသည်။ မိလိန္ဒ။၉၃။

ဝိညာဏ^၂ (န) [ဝိညာဏ + ရာဂ။ နောက်ပုဒ်ကျေ ။] ဝိညာဉ်၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ ပရိမုစ္စတိ ဝိညာဏမှာ (နေတ္တိ။ ၁၄၄) ဝိညာဏမှာ ဝိညာဏရာဂမှာ ပရိမုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၃။

ဝိညာဏအညာဏသုတ္တ (န) [ဝိညာဏ + အညာဏ + သုတ္တ] ဝိညာဏအညာဏသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်။ ၅-သုတ်။ သံ၊၂။၂၂၀။

ဝိညာဏအပ္ပစ္စက္ခကမ္မသုတ္တ (န) [ဝိညာဏ + အပ္ပစ္စက္ခကမ္မ + သုတ္တ] ဝိညာဏ-အပ္ပစ္စက္ခကမ္မသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၁၂-သံယုတ်၊ ၅၅-သုတ်။ သံ၊၂။၂၂၃။

ဝိညာဏက (တိ) [ဝိညာဏ + က။ ဝိဇာနိက-သံ။ ဝိဇာနက-သက္ကတပိဋက။] စိတ်-ဝိညာဉ်-ရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိညာဏကကာယ (ပု) [ဝိညာဏက+ ကာယ] စိတ် - ဝိညာဉ် - ရှိသော ခန္ဓာကိုယ်။ ပရသမုဒ္ဒဝါသိတ္ထေရော ပန အတ္တနော စ ပရဿ စ ဝိညာဏကကာယံ ဧကမေဝ ကတွာ -----။ မဋ္ဌ၊၄။၆၄။

ဝိညာဏကသိဏ (န) [ဝိညာဏ + ကသိဏ] (၁) ဝိညာဏကသိုဏ်း (အာကာသကသိုဏ်း သည်ကြဉ်အပ်သော ကသိုဏ် ၉-ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို ခွါ၍ရအပ်သော ကောင်းကင် ပညတ်၌ ဖြစ်သော) ဝိညာဉ်၊ ပဌမာရုပ္ပ-ဝိညာဉ်။ (၂) (က) အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိညာဉ်၊ (ခ) ထိုလျှင် အာရုံရှိသောဈာန်၊ ဒုတိယာရုပ္ပဈာန်၊ ဒုတိယာရုပ္ပဝိညာဉ်။ (၁) ဝိညာဏကသိဏမေကော သဉ္ဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၃။၂၂၃၊၂၅၇။ မ၊၂။၂၀၇။ အံ၊၃။၂၉၃၊၃၀၄။ ဝိညာဏကသိဏန္တိ စေတ္ထ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမ-မာကာသေ ပဝတ္တဝိညာဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ မဋ္ဌ၊၃။၁၇၉-၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၄၊၁။၁၂၀။ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသေ ပဝတ္တဝိညာဏံ ဖရဏအပ္ပမာဏဝသေန "ဝိညာဏကသိဏ" န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၁။ (၂) ဝိညာဏကသိဏ (ပဋိသံ။၈)န္တိ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏံ၊ တဒါရမ္မ-ဏဉ္စ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁)။ ဝိညာဏကသိဏ (နေတ္တိ။၇၅) န္တိ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏာရမ္မဏံ ဒုတိယာရုပ္ပဈာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၃။

ဝိညာဏကသိဏသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝိညာဏ-ကသိဏ + သမာပတ္တိ] ဝိညာဏကသိုဏ်း လျှင်အာရုံရှိသော သမာပတ်၊ ဝိညာဏ ကသိုဏ်း သမာပတ်။

ဝိညာဏကသိဏသမာပတ္တိပရမ (တိ) [ဝိညာဏကသိဏသမာပတ္တိ + ပရမ] ဝိညာဏကသိုဏ်း သမာပတ်လျှင်-အလွန် အမြတ်-လွန်ကဲမွန်မြတ်သောအဖို့-ရှိသော။ ဝိညာဏကသိဏသမာပတ္တိပရမာ ခေါ ဘဂိနိ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ အတ္တောတိ အဘိနိဗ္ဗတ္တေသုံ။ အံ၊၃။၂၉၄။

ဝိညာဏကာယ (ပု) [ဝိညာဏ + ကာယ] (၁)ဝိညာဉ်-စိတ်-တို့၏အပေါင်း။(၂)ဝိညာဉ်-စိတ်-ဟူသောအပေါင်း။ (၁) ဝိညာဏ-ကာယာ (ဒီ၊၃။၂၀၂)တိ ဝိညာဏသမူဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ (-မ၊၁။၆၆။ မ၊၃။၂၅၈-၉။ သံ၊ ၁။၂၄၅။ သံ၊၂။၅၀၊၅၃။ မဋ္ဌ၊၄။၂၄၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၃-၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ ကင်္ခါဝိတ၊ ဋ္ဌ။၉၆)။ (၂) ဝိညာဏကာယာ (ပဋိသံ။ ၃၆၃)တိ အာဒီသု စေတ္ထ ကာယဝစနေန ဝိညာဏာဒီနိယေဝ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၄။

ဝိညာဏကိစ္စ (န) [ဝိညာဏ+ကိစ္စ] ဝိညာဉ်၏ ကိစ္စ။ ဝိညာဏကိစ္စဉ္စ တတ္ထေဝ သမောဒ-ဟိတဗ္ဗန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃။ ကင်္ခါဝိတ၊ဋ္ဌ။၂၃။

ဝိညာဏကိစ္စနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိညာဏကိစ္စ + နိဒ္ဒေသ] ဝိညာဉ်၏ကိစ္စကို ညွှန်ပြကြောင်း ဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ သုတန္တိ ဝိညာဏကိစ္စ-နိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မဋ္ဌ၊၁။၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

ဝိညာဏကောဋ္ဌာသ (ပု) | ဝိညာဏ + ကောဋ္ဌာသ | ဝိညာဉ်ဟူသော-အဖို့-အစု။ ကသ္မာ ကောဋ္ဌာသဋ္ဌေန ဝိညာဏကောဋ္ဌာသောတိပိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ (ဝိညာဏဘာဂ-လည်းကြည့်)။

ဝိညာဏက္ခန္ဓ (ပု) | ဝိညာဏ + ခန္ဓ။ ဝိဇာနနက္ခန္ဓ-သံ။ | ဝိညာဏက္ခန္ဓာ --- (က) ဝိညာဉ်-စိတ် -ဟူသော -အဖို့ -အစု -အပုံ-အပေါင်း။ (ခ) ဝိညာဉ်-စိတ်-တို့၏-အဖို့-အစု-အပုံ-အပေါင်း။ (က) (ခ) ယံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ မနော ------ ဝိညာဏံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ဓ။၁၈။ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ရူပက္ခန္ဓော ဝေဒနာက္ခန္ဓော --------- ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁။ သင်္ဂဟ၊ သမုစ္စည်းပိုင်း။ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏမေဝ ခန္ဓော ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၊ ၂၅၂။ တတ္ထ ကတမော ဝိညာဏက္ခန္ဓော၊ ယံ ကိဉ္စိ ဝိညာဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟီနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ တဒေကဇ္ဈံ အဘိသညူဟိတွာ အဘိသင်္ခိ-ပိတွာ အယံ ဝုစ္စတိ ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ ဝိ။၁၀။ ဝေဒနာက္ခန္ဓောတိ ဝေဒနာ-ရာသိ ဝေဒနာကောဋ္ဌာသောတိ ဣမိနာ နယေန သညာက္ခန္ဓာဒီနံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂။ ယသ္မာ ပန ရာသဋ္ဌောယေဝ ခန္ဓဋ္ဌော န ဟောတိ။ ကောဋ္ဌာသောပိ ခန္ဓဋ္ဌောယေဝ၊ တသ္မာ ကောဋ္ဌာသဋ္ဌေန ဝိညာဏကောဋ္ဌာသောတိပိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ (-မ၊၃။၆၇။ သံ၊ ၂။၃၉၊၈၃။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၀၊ ၂၆၊၃၄-၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၃၊၄၉၊၁၅၀-၂။ အဘိ၊ ပု။၃၊၅။ အဘိ၊ က။၂၅၂-၃။ ယမက၊၁။၁၇-၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅)။ ရူပက္ခန္ဓ (ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ဋီ။၃၁၈) လည်းကြည့်။ (အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်စသော - ဝိညာဉ် - စိတ် - အစုကို “ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ” ဟုခေါ်ဆိုသည်။ (အဘိ၊ ဝိ။၁၀။ မ၊၃။၆၇။ သံ၊ ၂။၃၉၊၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀)။ စိတ် ၈၉-ပါးမှ လွတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာမည်သည် မရှိ။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆)။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ဖြစ်ရာသည် --- (၁) ပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) ဘုံ ဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) ဝိညာဏက္ခန္ဓာဖြစ်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်၊ (၃) ဝိညာဏက္ခန္ဓာဖြစ်လတ္တံ့ ပုဂ္ဂိုလ် ဟူ၍ ၃-ပါး အပြားရှိ၏။

ထိုတွင် (၁) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် စတုဝေါကာရ ၂ဥပပဇ္ဇန္တဖြစ်သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်, အောက် ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်, ပဉ္စဝေါကာရ ဥပပဇ္ဇန္တဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃ - ယောက် တို့တည်း။

(၂) ဝိညာဏက္ခန္ဓာဖြစ်ပြီးပုဂ္ဂိုလ် ဟူသည်-- ခပ်သိမ်းသော ဥပပဇ္ဇန္တ, စဝန္တဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, ဖလဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့တည်း။

(၃) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဖြစ်လတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသည်--- ပစ္ဆိမဘဝိကမှတပါး ခပ်သိမ်း သော ဥပပဇ္ဇန္တ, စဝန္တဖြစ်သော ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်တို့တည်း။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ဖြစ်ရာဘုံဟူသည်---- ကာမ ၁၁-ဘုံ, အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ ၁၅-ဘုံ, အရူပ ၄-ဘုံအားဖြင့် ၃၀-သော ဘုံတို့တည်း။ ထို့အတူ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ ချုပ်ရာသည်လည်း--- (၁) ပုဂ္ဂိုလ် (၂) ဘုံ ဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိ၏။

ထိုတွင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်--(၁) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ချုပ်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) ဝိညာဏက္ခန္ဓာချုပ်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်၊ (၃) ဝိညာဏက္ခန္ဓာချုပ်လတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ် ဟူ၍ ၃-ပါးအပြားရှိ၏။

ထိုတွင် (၁) ဝိညာဏက္ခန္ဓာချုပ်ဆဲပုဂ္ဂိုလ် ဟူသည်-- စတုဝေါကာရစဝန္တဖြစ်သော တိဟိတ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, ပဉ္စဝေါကာရစဝန္တဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့တည်း။

(၂) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ချုပ်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်--- ခပ်သိမ်းသောဥပပဇ္ဇန္တ, စဝန္တဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့တည်း။

(၃) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ချုပ်လတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသည်--- ပရိနိဗ္ဗန္တမှတပါး ခပ်သိမ်းသော ဥပပဇ္ဇန္တ, စဝန္တဖြစ်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက် တို့တည်း။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ ချုပ်ရာဘုံဟူသည်--- ကာမ ၁၁-ဘုံ, အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ ၁၅-ဘုံ, အရူပ ၄-ဘုံအားဖြင့် ၃၀-သော ဘုံတို့တည်း။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍သိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်--- (၁) ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍သိဆဲပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍ သိပြီးပုဂ္ဂိုလ် (၃)ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍ သိလတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ် ဟူ၍ ၃-ပါး အပြားရှိ၏။

ထိုတွင် (၁) ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍ သိဆဲပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်--- အရဟတ္တ မဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ (၂) ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ပိုင်းခြား၍ သိပြီးပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် အရဟတ္တ ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ (၃) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ကို ပိုင်းခြား၍ သိလတ္တံ့ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ကျွတ်ထိုက်သော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်, အောက် မဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်, အောက်ဖလဋ္ဌာန် ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်တို့တည်း။ (ယမက၊၁။ ၃၁-၅၊ ၄၄-၈၊ ၆၈-၉။ ယမိုက်အရကောက်)။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အကျယ်ကို အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၀-၃၊ ၄၉၊ ၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂-၉၀။ တို့၌ ကြည့်)။

ဝိညာဏက္ခန္ဓဂဏနာ (ထီ) | ဝိညာဏက္ခန္ဓ + ဂဏနာ | (က) ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟူ၍ရေတွက် ခြင်း။ (ခ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အဖြစ်ဟူသော ရေတွက်ကြောင်း။ (ဂ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အဖြစ်ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ (က) (ခ) (ဂ) ဝိညာဏက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတီတိ။ ဟဒ္ဒိ မနောဝိညာဏံ ဝိညာဏက္ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၅၂။

ဝိညာဏက္ခန္ဓနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိညာဏက္ခန္ဓ + နိဒ္ဒေသ | ဝိညာဏက္ခန္ဓနိဒ္ဒေသ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း- ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ၁-ဝိဘင်း၊ အဘိ၊ ဝိ။၁၀။ အဘိ၊ ဋ၊၂။၂၀။

ဝိညာဏက္ခန္ဓပရိဂ္ဂဟ (ပု) | ဝိညာဏက္ခန္ဓ + ပရိဂ္ဂဟ | ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို သိမ်းဆည်း ခြင်း။ စိတ္တာနုပဿနာယ ဝိညာဏက္ခန္ဓ- ပရိဂ္ဂဟောဝ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၃၆၇။

ဝိညာဏဂတ (န) [ဝိညာဏ + ဂတ။ ဂတ-အနက်မရှိ။] ဝိညာဉ်။ သော ယဒေဝ တတ္ထ ဟောတိ ရူပဂတံ ဝေဒနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရဂတံ ဝိညာဏဂတံ။ မ၊ ၂။ ၉၉၊ ၁၀၀။ အံ၊ ၁။ ၄၄၃။ ရူပမေဝ ရူပဂတံ။ သေသပဒေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၃။ ရူပဂတ (မဟာနိ။၉၅) န္တိ ရူပမေဝ ရူပဂတံ။ ဝေဒနာဂတန္တိအာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၈။ (-မ၊ ၃။ ၃၂၅-၇။ သံ၊ ၂။၃၂၄-၅၊ ၅၅၃)။

ဝိညာဏဂတိက (တိ) [ဝိညာဏ + ဂတိ + က။ ဂတိ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကို ချေ။ ရူ။ ၂၀၆-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၃၇။ ဝိညာဏ +ဂတိ +က။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၃၇။] ဝိညာဉ်-စိတ်-၏အလားကဲ့သို့သော အလား ရှိသော။ အရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ ပနေတ္ထ ဝိညာဏဂတိကမေဝ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝိညာဏဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိညာဏ + ဂဟဏ] (၁) ဝိညာဉ်ကိုယူခြင်း။ (၂) ဝိညာဏ-သဒ္ဒါ။ (၁)ဝိညာဏာနံ ပရိဂ္ဂဟေတိ ကာမဘဝါဒီသု ယထာသကကမ္မုနာ ဝိညာဏဂ္ဂဟဏေ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ (၂) ဝိညာဏဂ္ဂဟဏေနေဝေတ္ထ ဝေဒနာဒယောပိ ဂဟိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၊ ၄၄၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၂)။

ဝိညာဏဂ္ဂဟဏပရိစိတ (တိ) [ဝိညာဏဂ္ဂဟဏ+ ပရိစိတ] ဝိညာဉ်ကို ယူခြင်း၌-လေ့လာ-လေ့ကျက်-ဆည်းပူး-သော။ ဝိညာဏဂ္ဂဟဏပရိစိတ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉) န္တိ ဝုတ္တနယေန ဝိညာဏဂ္ဂဟဏေ ပရိစိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၄၄၇။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၃၈၉)။

ဝိညာဏင်္ကုရ (ပု) [ဝိညာဏ + အင်္ကုရ] ဝိညာဉ်ဟူသော - အညွန့် - အညှောက်။ အသတိ စ ကမ္မဗီဇေ တံနိမိတ္တော ဝိညာဏင်္ကုရော, ဝိညာဏင်္ကုရနိမိတ္တာ စ နာမရူပသဠာယတနပတ္တသာခါဒယော န နိဗ္ဗတ္တိဿန္တိယေဝ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၇။

ဝိညာဏင်္ကုရနိမိတ္တ (တိ) [ဝိညာဏင်္ကုရ + နိမိတ္တ] ဝိညာဉ်ဟူသော - အညွန့်-အညှောက် - လျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝိညာဏင်္ကုရ-ကြည့်။

ဝိညာဏစရိတ (တိ) [ဝိညာဏ + စရိတ] ဝိညာဉ် -သိခြင်း -စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း -ဖြင့်-လှည့်လည်-ကျက်စား-သော၊ ဝိညာဉ်-စုံစမ်းခြင်း-စရိုက်ရှိသော။ ဝိညာဏစရိတော (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉)တိ ဝိဇာနနစရိတော ဝီမံသနစရိတော တေပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ ဝိစာရဏာစာရဝေပုလ္လတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။

ဝိညာဏစရိယာ (ထီ) [ဝိညာဏ + စရိယာ] (၁) ဝိညာဉ်သည်သာလျှင် (အာရုံ၌) -ဖြစ်-ကျက်စား-တတ်သော တရား။ (၂) (ဝိညာဉ်ဖြင့်) သိအပ်သော အာရုံ၌-ဖြစ်-ကျက်စား-တတ်သော တရား။ (၃) ဝိညာဉ်၏(အာရုံ၌) ဖြစ်-ကျက်စား-ခြင်း။ (၁) ဝိညာဏစရိယာ (ပဋိသံ။ ၇၇) တိအာဒီသု အာရမ္မဏေ စရတီတိ စရိယာ၊ ဝိညာဏမေဝ စရိယာ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။ (၂) ဝိညာတေ စရတီတိ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။ ၇၈။ ဝိညာဏေ စရတီတိ ဝိညာဏေန ဝိညာယမာနံ အာရမ္မဏံ ဝိညာတံ နာမ၊ တသ္မိံ ဝိညာတေ အာရမ္မဏေ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ? နီလဝဏ္ဏယောဂတော နီလဝတ္ထံ ဝိယ ဝိညာဏယောဂတော ဝိညာတံ ဝိညာဏံ နာမ ဟောတိ။ တသ္မိံ ဝိညာဏေ စရတီတိ ဝိညာဏစရိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။

(၃) ဝိညာဏသ္မ ဓေရှပါ စရိယာ ဟောတီတိ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။၇၈။ ဝိညာဏသ္မ ဓေရှပါ စရိယာ ဟောတီတိ ဝုတ္တပ္ပကာရသ္မ ဝိညာဏသ္မ ဝုတ္တပ္ပကာရာ စရိယာ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၆။ (- စူဠနိ။ ၂၃၃။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၉၂)။

ဝိညာဏဇာတိက (တိ) | ဝိညာဏ + ဇာတိ + က | ဝိညာဉ်လျှင် ဇာစ်မြစ်ရှိသော၊ ဝိညာဉ် ဟူသော - ဖြစ် - ကြောင်း - ရာ - ရှိသော။ နာမရူပံ ဝိညာဏနိဒါနံ ဝိညာဏသမုဒယံ ဝိညာဏဇာတိကံ ဝိညာဏပဘဝံ။ မ၊၁။၉၆၊ ၃၂၈။ သံ၊၁။၂၅၃။ နိဒါနာဒီနိ သဗ္ဗာနေဝ ကာရဏဝေဝစနာနိ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆။ (-ပဋိသံ။၃၀၀-၁)။

ဝိညာဏဉ္စ (န) [ဝိညာဏ + အာနဉ္စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၆။ (ဝိညာဏ + အနန္တ = ဝိညာဏာနန္တ + ဏျ။ ရူ။ ၂၃၉-နှာ။ ဝိဘာဝိနီ။၉၅။ မဏိမဉ္ဇူ ၊၁။ ၂၆၃-၄။ ဝိညာဏ + အဉ္စ။ ဝိဘာဝိနီ။၉၅။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၁။ ၂၆၄။ ဝိဇာနာနန္တျ - သံ။ | (၁) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဉ်။ (၂) (ဒုတိယာရုပ္ပ) ဝိညာဉ်သည်- ရောက် - အာရုံပြု - အပ်သော တရား။ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်။ (၁) " အနန္တ " န္တိ မနသိကာတဗ္ဗဝသေန နာသ္မ အန္တောတိ အနန္တံ၊ အနန္တမေဝ အာနဉ္စံ၊ ဝိညာဏံ အာနဉ္စံ " ဝိညာဏာနဉ္စ " န္တိ အဝတွာ " ဝိညာဏဉ္စ " န္တိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၆။ ဝိဘာဝိနီ။ ၉၅။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၁။ ၂၆၃-၄)။ (၂) ဒုတိယာ- ရုပ္ပဝိညာဏေန ဝါ အဉ္စိတဗ္ဗံ ပါပုဏိတဗ္ဗန္တိ ဝိညာဏဉ္စံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၉၅။ " ဝိညာဏ- သဒ္ဒူပသဒ္ဒေါ အဉ္စု ပါပုဏနေ " တိ သောပပဒဓာတုဝသေန တပ္ပုရိသသမာသံ ဒဿေန္တော အာဟ " ဒုတိယာ " တိအာဒိ။ ဝိညာဏေန အဉ္စံ ဝိညာဏဉ္စန္တိ သခ်ေ- ပတ္တော။ မဏိမဉ္ဇူ ၊၁။ ၂၆၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၁)။

ဝိညာဏဉ္စသဒ္ဒ (ပု) | ဝိညာဏဉ္စ + သဒ္ဒ | ဝိညာဏဉ္စ-ဟူသောသဒ္ဒါ။ " ရုဠ္ဟီသဒ္ဒေါ "တိ က္ကမိနာ " ဝိညာဏာနဉ္စ " န္တိ ဧတသ္မ ပဒသ္မ အတ္ထေ ဝိညာဏဉ္စ-သဒ္ဒေါ နိရုဠှောတိ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။

ဝိညာဏဉ္စာယတန (နှ) | ဝိညာဏဉ္စ + အာယတန။ ဝိဇာနာနန္တျာယတန - သက္ကတ ပိဋက။ | (၁) ဝိညာဏဉ္စာယတနအာရုံ၊ အဆုံး အပိုင်း အခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဉ်ဟူသော တည်ရာအာရုံ။ (၂) ဝိညာ- ဏဉ္စာယတနစျာန်၊ အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိ သော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်လျှင် တည်ရာအာရုံ ရှိသော ဒုတိယာရုပ္ပစျာန်။ (၁) (၂) တဒေဝ ဝိညာဏဉ္စံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန က္ကမာယ သညာယ အာယတနန္တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မာ (အဘိ၊ဓ။ ၆၈)တိ ဧတ္ထာပိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိညာဏဉ္စံ အာယတနမသ္မ အဓိဋ္ဌာန- ဋ္ဌေနာတိ စျာနမ္ပိ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ။ ဝုတ္တနယေနေဝ စ အာရမ္မဏမ္ပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။ (- ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဝိဘာဝိနီ။၉၅။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၁။၂၆၄)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနကိရိယ (ထိ၊န) | ဝိညာဏဉ္စာ- ယတန + ကိရိယ | ဝိညာဏဉ္စာယတနမှု ကြိယာစိတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနကိရိယံ ဝိညာဏဉ္စာယတနကိရိယသ္မ အာရမ္မဏ- ပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၃။ မူလဋီ၊ ၁။၁၉၉။

ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသလ (န) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + ကုသလ] ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတန-ကုသလံ ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသလဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။ ၁၃၃။ မူလဋီ၊၁။၁၉၉။

ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ္တ (န) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + သမ္ပယုတ္တ + စိတ္တ] ဝိညာဏဉ္စာ-ယတနစျာန်စိတ်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်။ အာကာသဖုဋ္ဌေ ဝိညာဏေ ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၃၈၉)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန (န) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + ဈာန] ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာနစက္က (န) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတနဈာန + စက္က] ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ဟူသော မျက်စိ။ ဝိညာဏဉ္စာ-ယတနဈာနစက္ကုနာ ပဿန္တော ဝိဟရိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၇။ (- ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၄၀၂)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဓာတု (ထီ၊ပု) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + ဓာတု] ဝိညာဏဉ္စာယတနဓာတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနဓာတု ဝိညာဏဉ္စာ-ယတနဓာတု။ သံ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊ ၅၊၂။၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၇။

ဝိညာဏဉ္စာယတနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + နိဒ္ဒေသ] ဝိညာဏဉ္စာယတန-နိဒ္ဒေသ၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ကို အကျယ်ပြ - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော စကားရပ်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ၁၂ - ဝိဘင်း။ အဘိ၊ဝိ။၂၇၃။ မူလဋီ၊၂။၁၈၅။

ဝိညာဏဉ္စာယတနနိဿိတ (တိ) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + နိဿိတ] ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန် (ခန္ဓာ) ကို မှီသော။ အတ္ထိ ဝိညာဏဉ္စာ-ယတနနိဿိတာ။ မ၊၃။၂၆၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၆)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနပရမ (တိ) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + ပရမ] ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်သမာပတ်လျှင် - အလွန်အကဲ - အထွဋ်အမြတ်-ရှိသော။ ဝိညာဏဉ္စာယတနပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ မုဒိတာ စေတောဝိမုတ္တိံ ဝဒါမိ။ သံ၊၃။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၈)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဘဝ (ပု) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + ဘဝ] ဝိညာဏဉ္စာယတနပြဟ္မာ့-ပြည်-ဘုံ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂ-ကြည့်။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိညာဏ (န) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + ဝိညာဏ] ဝိညာဏဉ္စာယတန-ဝိညာဉ်-စိတ်။ တံယေဝ အာကာသံ ဖုဋ္ဌံ ဝိညာဏံ ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိညာဏေန မနသိကရောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၄၀၁။ (-အနုဋီ၊၂။၁၈၆)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါက (ပု) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + ဝိပါက] ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါက်စိတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနကုသလံ ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါကဿ စ ကိရိယဿ စ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။၁၃၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာ (ထီ) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန + သညာ] (၁) ဝိညာဏဉ္စာယတန-သညာ၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်၌ ဖြစ်သော သညာ။ (၂) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်ဟူသော တည်ရာအာရုံဟု ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။

(၁) အာကိဉ္စညာယတနံ သမာပန္နဿ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညာ နိရုဒ္ဓါ ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၂၂၁၊၂၅၅။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။
(၂) ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညီ - ကြည့်။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညာသဟဂတ (တိ) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညာ + သဟဂတ] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညာသဟဂတ (အဘိ၊ ၈။ ၆၈၊ ၇၁၊ ၁၁၇၊ ၁၄၃) ဣတိ ဧတ္ထ ပန ------- တသ္မိံ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနေ ပဝတ္တာယ သညာယ သဟဂတန္တိ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညာသဟဂတံ၊ အာကာသေ ပဝတ္တဝိညာဏာရမ္မဏဿ ဈာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညီ (တိ) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညာ + ဤ။ ထိ-၌ -- သညိနီ။] အဆုံး အပိုင်း အခြားမရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်ဟူသော တည်ရာအာရုံဟု အမှတ်သညာရှိသော၊ သူ။ န ဝိညာဏဋ္ဌာယတနေ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသညီ အဿ။ အံ၊ ၃။ ၂၆၂-၃၊ ၅၂၂-၃။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသမာပတ္တာဓိမုတ္တ (တိ) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသမာပတ္တိ+ အဓိမုတ္တ] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဈာန် သမာပတ်-သို့-၌-ညွတ်သော။ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသမာပတ္တာဓိမုတ္တော -----။ စူဠနိ။၁၇၀။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတန + သမာပတ္တိ] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဈာန် သမာပတ်။ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ အာကိဉ္စညာယတနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊၂။၁၂၈။ (-မ၊၂။၁၅။ မ၊၃။၉၂။ ပဋိသံ။၉၊၂၁၊၂၄)။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသဟဂတ (တိ) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတန + သဟဂတ။ ကာမသဟဂတ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၀-ကြည့်။] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဈာန်ကို မှီသော၊ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဈာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ တဿ စေ အာဝုသော ဘိက္ခုနော ---- ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသဟဂတာ သညာ မနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ။ အံ၊၃။၂၁၅။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသုခုမသစ္စသညာ (ထီ) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတန + သုခုမသစ္စသညာ] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဈာန်နှင့်ယှဉ်သော သိမ်မွေ့ - မှန်ကန် - ထင်ရှား - သော သညာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသုခုမသစ္စသညီ (တိ) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသုခုမသစ္စသညာ+ဤ။ ထိ - ၌ --- သညိနီ။] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဈာန်နှင့်ယှဉ်သော သိမ်မွေ့-မှန်ကန် -ထင်ရှား-သော သညာရှိသော။ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသုခုမသစ္စသညာ တသ္မိံ သမယေ ဟောတိ၊ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသုခုမသစ္စသညီယေဝ တသ္မိံ သမယေ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၇၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆)။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသုတ္တ (နု) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတန + သုတ္တ] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၂။၁၉၉။

ဝိညာဏဋ္ဌာယတနာနေဥ (နု) [ဝိညာဏဋ္ဌာယတန + အာနေဥ] ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဈာန်ဟူသောမတုန်လှုပ်သော အာနေဥသမာပတ်။ အာနေဥ္စံ သမာပဇ္ဇတီတိ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနာနေဥ္စံ သမာပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂။

ဝိညာဏဉ္စာယတနာရမ္မဏ (န) [ဝိညာဏဉ္စာယ-တန+အာရမ္မဏ] ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်၏ အာရုံ။ ဝိညာဏဉ္စာယတနာရမ္မဏာဘူတဿ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏဿ အဘာဝေါ ------- မနသိကာတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၇။

ဝိညာဏဉ္စာယတနူ (နု) ပဂ (တိ) [ဝိညာဏဉ္စာ-ယတန+ဥပ +ဂမု +ကွိ။] ဝိညာဏဉ္စာယတန ဖြဟ္မာ့ - ပြည် - ဘုံ - သို့ကပ်ရောက်သော။ ------------ " အနန္တံ ဝိညာဏ " န္တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၂။ ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂါ (စူဠနိ။၁၆၈)တိ --- ဝိညာဏဉ္စာယတနဘဝံ ဥပဂတာ ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂါ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၅၉။

ဝိညာဏဋ္ဌာန (န) [ဝိညာဏ + ဌာန] (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဉ်၏ တည်ရာ ဌာန။ မာရောပိ တဿ ဝိညာဏဋ္ဌာနံ ဒဋ္ဌုံ အသက္ကောန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။

ဝိညာဏဋ္ဌိတိ (ထီ) [ဝိညာဏ + ဌိတိ။ ဝိညာဏံ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၄၃။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၂၃)။ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဌိတိ၊ ဝိညာဏဿ ဌိတိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၀၃။] (က) ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်၏ တည်ရာ (ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇-ပါး)။ (ခ) ကမ္မဝိညာဉ်-အဘိသင်္ခါရဝိညာဉ်-၏ တည်ရာ (ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၄-ပါး)။ (က) သတ္တ ခေါ အာနန္ဒ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ ဒီ၊၂။၅၈-၉။ ဝိညာဏံ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ ဝိညာဏ-ပတိဋ္ဌာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဝိညာဏပတိဋ္ဌာနဿာတိ ပဋိသန္ဓိဝိညာ-ဏဿ ဧတရဟိ ပတိဋ္ဌာနကာရဏဿ။ အတ္ထတော ဝုတ္တဝိသေသဝိသိဋ္ဌာ ပဉ္စဝေါကာရေ ရူပဝေဒနာသညာသင်္ခါ-ရက္ခန္ဓာ၊ စတုဝေါကာရေ ဝေဒနာဒယော တယော ခန္ဓာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၁၄။ (- ဒီ၊၃။၂၀၉-၁၀၊ ၂၄၁။ အံ၊၂။၄၂၇။ အံ၊၃။၂၉၉။ ပဋိသံ။၂၃၊ ၁၁၇၊ ၃၃၀။ စူဠနိ။၂၀၇။ ဝိဘင်္ဂ၊၁။၉၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၉၊၈၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃ - ၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၃)။

(ခ) စတဿော ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ ဒီ၊၃။၁၉၀။ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယောတိ ဝိညာဏံ ဧတာသု တိဋ္ဌတီတိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော။ အယရမ္မဏဋ္ဌိတိဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ (-သံ၊၂။၄၄။ နေတ္တိ။၉၄၊၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၃)။

(ဝိညာဏဋ္ဌိတိ-ဟူသည် တရားကိုယ် အားဖြင့် - ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်နှင့်တကွ ခန္ဓာ ၅-ပါး။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၅၃။ တစ်နည်း-- ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ-ဟုဆိုအပ်သော ခန္ဓာ ၄-ပါး။ စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ ဟုဆိုအပ်သော ခန္ဓာ ၃-ပါးကို ဆိုလိုသည်။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။

ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၇-ပါးတို့ကား--- (၁)နာနတ္တကာယ နာနတ္တသညီ၊(၂) နာနတ္တ-ကာယ ဧကတ္တသညီ၊ (၃) ဧကတ္တကာယ နာနတ္တသညီ၊ (၄) ဧကတ္တကာယ ဧကတ္တ-သညီ၊ (၅) အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂ၊ (၆) ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂ၊ (၇) အာကိဉ္စ-ညာယတနူပဂ-တို့တည်း။

ထိုတွင်-- လူ, ကာမာဝစရနတ်, အပါယ် ၄-ဘုံမှ လွတ်သော ဥတ္တရမာတာ, ပိယင်္ကရ မာတာ - စသော အချို့သော ဝေမာနိက ပြိတ္တာတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်၏ အသွင်အပြင် အမူအရာ စသည် ကွဲပြားကြသောကြောင့်

နာနတ္တကာယ- တိဟိတ်, ဒွိဟိတ်, အဟိတ် ဟူသော ပဋိသန္ဓေသညာ ကွဲပြားကြသော ကြောင့် နာနာတ္တသညီ မည်ကုန်၏။

ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ, ဗြဟ္မပုရောဟိတာ, မဟာဗြဟ္မာ - ဟူသော ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာတို့ သည် အကြီး, အငယ်စသော အထူးထူး သော ကိုယ်သဏ္ဌာန် ရှိကြသောကြောင့် နာနာတ္တကာယ - ပဌမဈာန်ဝိပါက်ဟူသော တူသော ပဋိသန္ဓေသညာရှိ ကြသောကြောင့် ဧကတ္တသညီ-မည်ကုန်၏။

ထို့အတူ ငရဲ, တိရစ္ဆာန်, ပြိတ္တာ, အသုရကာယ်ဟုဆိုအပ်သော အပါယ် ၄-ဘုံ သားတို့သည်လည်း အကြီး, အငယ်စသော အထူးထူးသော ကိုယ်သဏ္ဌာန် ရှိကြသော ကြောင့် နာနတ္တကာယ- အကုသလဝိပါက် ဟူသော ပဋိသန္ဓေသညာတူကြသောကြောင့် ဧကတ္တသညီ-မည်ကုန်၏။

ပရိတ္တာဘာ, အပ္ပမာဏာဘာ, အာဘဿရာ ဟူသော ဒုတိယဈာန် ဗြဟ္မာတို့သည် တူညီ သော ကိုယ်သဏ္ဌာန် ရှိကြသောကြောင့် ဧကတ္တကာယ- အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တ, အဝိတက္က အဝိစာရ - ဟူသော ပဋိသန္ဓေ သညာကွဲပြားကြသောကြောင့် နာနတ္တသညီ- မည်ကုန်၏။

ပရိတ္တသုဘာ, အပ္ပမာဏသုဘာ, သုဘ- ကိဏှာဟူသော တတိယဈာန်ဗြဟ္မာတို့သည် တူညီသော ကိုယ်သဏ္ဌာန်ရှိကြသောကြောင့် ဧကတ္တကာယ- စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယဈာန် ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေ သညာ, ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန် ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေသညာ တူညီ ကြသောကြောင့် ဧကတ္တသညီ-မည်ကုန်၏။

ထို့အတူ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဗြဟ္မာ, သုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာတို့သည်လည်း တူညီသော ကိုယ် သဏ္ဌာန်ရှိ ကြသောကြောင့် ဧကတ္တကာယ- စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန် ဝိပါက်ပဋိသန္ဓေသညာ, ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန် ဝိပါက် ပဋိသန္ဓေသညာ တူညီကြသောကြောင့် ဧကတ္တသညီ-မည် ကုန်၏။

အာကာသာနဉ္စာယတန ဗြဟ္မာတို့သည် အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂဝိညာဏဋ္ဌိတိ- မည်ကုန်၏၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနဗြဟ္မာတို့ သည် ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂဝိညာဏဋ္ဌိတိ- မည်ကုန်၏။ အာကိဉ္စညာယတနဗြဟ္မာတို့ သည် အာကိဉ္စာယတနူပဂဝိညာဏဋ္ဌိတိ- မည်ကုန်၏။ (-ဒီ၊၂။၅၈-၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉၊၁၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄-၆)။

တစ်နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ၄-ပါး ကား-- (၁) ရုပ် (၂) ဝေဒနာ (၃) သညာ (၄) သင်္ခါရ အားဖြင့် ၄-ပါးတို့တည်း။ (ဒီ၊၃။ ၁၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၃)။

ဝိညာဏဋ္ဌိတိသချာ (ထီ) [ဝိညာဏဋ္ဌိတိ + သချာ] ဝိညာဏဋ္ဌိတိ ဟူ၍-ရေတွက်- ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း။ အသညသတ္တာ ဝိညာဏာဘာဝေန ဝိညာဏဋ္ဌိတိသချံ န ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၅၃။

ဝိညာဏတ္တ (တိ) [ဝိညာဏ + အတ္တ] ဝိညာဉ်ဟူသော အတ္တရှိသော၊ ဝိညာဉ်ကို- အတ္တ-ကိုယ်-ဟုယူဆသော။(ရူပတ္တ-ကြည့်)။ ဝိညာဏတ္တာယံ ပုရိသပုဂ္ဂလော ဝိညာဏေ ပတိဋ္ဌာယ ပုညံ ဝါ အပုညံ ဝါ ပသဝတိ။ မ၊၁။၂၉၂။ (-မဋီ၊၂။၂၀၅)။

ဝိညာဏတ္တ၂ (န) [ဝိညာဏ + တ္တ] ဝိညာဉ်၏ အဖြစ်။ ဝိညာဏံ ဝိညာဏတ္တာယ သင်္ခတ- မဘိသင်္ခရောန္တိ။ သံ၊ ၂။၇၂။

ဝိညာဏတ္ထ (ပု) [ဝိညာဏ + အတ္ထ] စိတ်- ဝိညာဉ်-ဟူသော အနက်။ စိတ္တသဒ္ဒဿ အတ္ထဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တောတိ စိတ္တ-သဒ္ဒဿ ------- ဝိညာဏတ္ထံ နိယမေတုံ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၅။

ဝိညာဏဒွါရ (န) [ဝိညာဏ + ဒွါရ] ဝိညာဉ်၏ ဒွါရ၊ ဝိညာဉ်၏ဖြစ်ရာ တံခါး။ ယထာ ဟိ ဝိညာဏာဒီနံ ဥပ္ပဇ္ဇနဋ္ဌာနာနိ ဝိညာဏဒွါရံ ဖဿဒွါရံ အသံဝရဒွါရံ သံဝရဒွါရန္တိ နာမံ လဘန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ (-၁၂၃၊၁၃၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၇။မူလဋီ၊၁။၇၉။အနုဋီ၊၃။၂၂၀)။

ဝိညာဏဓမ္မ (ပု) [ဝိညာဏ + ဓမ္မ] ဝိညာဉ် ဖြစ်သောတရား။ တေဟိပိ ဝိညာဏဓမ္မေဟိ တေ ရူပဓမ္မာ၀ တီဟိ သင်္ဂဟေဟိ အသင်္ဂဟိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ (-မူလဋီ၊ ၃။၁၇)။

ဝိညာဏဓာတု (ထီ) [ဝိညာဏ + ဓာတု] ဝိညာဏဓာတ်၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊ (အာရုံကို) အထူးသိ-ခြင်း-မှု-သဘော၊ သညာ, ပညာ တို့၏ သိပုံမှ- တစ်မျိုး, တစ်ဖုံ- ထူးထူးခြား ခြား-သိတတ်သောဓာတ်။ ဝိညာဏဓာတု (ဒီ၊၃။၂၀၅။ မ၊၃။၈၁။ အံ၊၁။၁၇၆။ အဘိ၊ ဝိ။၈၄)တိ ဝိဇာနနဓာတု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ (- မ၊၃။၁၀၇၊၂၈၂-၃။ သံ၊ ၁။ ၄၄၂၊၄၄၄။ သံ၊ ၂။၉၁၁၂။ အဘိ၊ ပု။ ၆၄၊၈၃။ ပဋိသံ။ ၈၊ ၁၃၀)။

ဝိညာဏဓာတ်သည်--- သုတ္တန်နည်း အားဖြင့် (၁) မြင်သိစိတ် သဘာဝ 'စက္ခု- ဝိညာဏ' ဓာတ်၊ (၂) ကြားသိစိတ် သဘာဝ 'သောတဝိညာဏ' ဓာတ်၊ (၃) နံသိစိတ် သဘာဝ 'ဃာနဝိညာဏ' ဓာတ်၊ (၄) လျက် သိစိတ် သဘာဝ 'ဇိဝှါဝိညာဏ' ဓာတ်၊ (၅) ထိသိစိတ် သဘာဝ 'ကာယဝိညာဏ' ဓာတ်၊ (၆) ကြံသိစိတ် သဘာဝ 'မနော- ဝိညာဏ' ဓာတ် ဟူ၍ ၆-ပါးအပြားရှိ၏။ (အဘိ၊ ဝိ။၈၇)။

အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့်ကား --- ၎င်း ဓာတ် ၆-ပါး၌ အာရုံကိုသိကာမျှ သဘာဝ 'မနောဓာတ်' ကိုထည့်၍ ၇-ပါးရှိ၏။ (အဘိ၊ ပု။ ၆၄၊၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈)။

ဝိညာဏဓာတ်သည် အာရုံကို အထူးသိ ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅)။ ယင်း ဝိညာဏဓာတ်သည် ဓာတ် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၆-ပါးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၉-၆၀။

ဝိညာဏဓာတုဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိညာဏဓာတု + ဂဟဏ] ဝိညာဏဓာတ်ကိုယူခြင်း၊ ဝိညာဏ- ဓာတု-သဒ္ဒါ။ ဝိညာဏဓာတုဂ္ဂဟဏေန ------ မနောဓာတု ဂဟိတာ၀ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၈။ မူလဋီ၊ ၂။၄၆။

ဝိညာဏဓာတုဓမ္မ (ပု) [ဝိညာဏဓာတု + ဓမ္မ] ဝိညာဏဓာတ်တရား။ သေသာ ဆ ဝိညာဏဓာတုဓမ္မာ ရူပံ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈။

ဝိညာဏဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိညာဏဓာတု + နိဒ္ဒေသ] ဝိညာဏဓာတုနိဒ္ဒေသ၊ ဝိညာဏ ဓာတ်ကို-အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ၃-ဝိဘင်္ဂ။ ၁ - သုတ္တန္တဘာဇနိယ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၇။

ဝိညာဏဓာတုနိဒ္ဒေသေ စက္ခုဝိညာဏ- သဠိတာ ဓာတု စက္ခုဝိညာဏဓာတု။ အဘိ၊၄၊၂။၆၈။

ဝိညာဏဓာတုနိဿယ (ပု) [ဝိညာဏဓာတု + နိဿယ] ဝိညာဏဓာတ်၏မှီရာ။ ဝိညာဏဓာတုနိဿယဘူတေဟိ ဝါ အညံ " ဗဟိဒ္ဓါ "တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၅။

ဝိညာဏဓာတုနိဿိတ (တိ) [ဝိညာဏဓာတု + နိဿိတ] ဝိညာဏဓာတ်ကိုမှီသော။ န စ ဝိညာဏဓာတုနိဿိတံ အတ္တာနံ။ မ၊၃။၈၁။

ဝိညာဏဓာတုပဉှ (တိ) [ဝိညာဏဓာတု + ပဉှ] ဝိညာဏဓာတ် -ပြဿနာ -ကို မေးမြန်းခြင်း။ ဝိညာဏဓာတုပဉှေ တေ ဓမ္မာ န ကေဟိစိတိ ---- ရူပံ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ အဘိ၊၄၊၃။၁၈။

ဝိညာဏဓာတုရာဂဝိနိဗဒ္ဓ (ဗန္ဓ) (တိ) [ဝိညာဏဓာတု + ရာဂဝိနိဗဒ္ဓ] ဝိညာဏဓာတ်၌ ရာဂဖြင့် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ ဝိညာဏဓာတုရာဂဝိနိဗဒ္ဓ (ဗန္ဓ)ဉ္စ ဝိညာဏံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။

ဝိညာဏဓာတုသတ္တက (ပု၊န) [ဝိညာဏဓာတု+ သတ္တက] ဝိညာဏဓာတ် ၇-ခု အပေါင်း။ တံယေဝ ဝိညာဏဓာတုသတ္တကံ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၃။

ဝိညာဏနာနတ္တ (န) [ဝိညာဏ + နာနတ္တ] ဝိညာဉ်တို့၏ ထူးသည်၏အဖြစ်၊ ဝိညာဉ်တို့၏ ထူးခြားခြင်း။ ဝိညာဏနာနတ္တေန စ ဝိညာတဗ္ဗံ ဘိန္ဒိတွာ အယံ ဒုကော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၅၁။ (-အနုဋီ၊၁။၅၆-၇)။

ဝိညာဏနာနတ္တပဉှ (တိ) [ဝိညာဏနာနတ္တ + ပဉှ] ဝိညာဉ်, ပညာ, ဇီဝ-ဟူသော တရား ၃-ပါးတို့၏ ထူးသောအနက်ရှိသည်၏အဖြစ်ကို မေးမြန်းခြင်း။ ဝိညာဏနာနတ္တပဉှော ပန္နရသမော။ မိလိန္ဒ။၉၃။

ဝိညာဏနိဒါန (တိ) [ဝိညာဏ + နိဒါန] ဝိညာဉ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဝိညာဏ- ဇာတိက - ကြည့်။

ဝိညာဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိညာဏ + နိဒ္ဒေသ] ဝိညာဏနိဒ္ဒေသ၊ ဝိညာဉ်ကို အကျယ်ပြ- ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ ဝိညာဏနိဒ္ဒေသေ စက္ခုဝိညာဏန္တိ စက္ခုမှိ ဝိညာဏံ ------- စက္ခုဝိညာဏံ။ သံ၊၄၊၂။၁၆။

ဝိညာဏနိမိတ္တ (န) [ဝိညာဏ + နိမိတ္တ] ဝိညာဉ်ဟူသော-အာရုံ-နိမိတ်။ သဠိရနိမိတ္တံ ဝိညာဏနိမိတ္တံ။ ပဋိသံ။၉၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၉၉)။

ဝိညာဏနိရပေက္ခ (တိ) [ဝိညာဏ +နိရပေက္ခ] ဝိညာဉ်ကို ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသော၊ ဝိညာဉ်ကို မငဲ့ကွက်သော။ ပုဂ္ဂလဝါဒိနောပိ ဟိ သဝနကိရိယာ ဝိညာဏနိရပေက္ခာ န ဟောတိ။ ဥဒါန၊၄။၁၃။ ကထာဝတ်၊၄။၂၃။

ဝိညာဏနိရောဓ (ပု) [ဝိညာဏ + နိရောဓ] (၁) ဝိညာဉ်၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၂) ဝိညာဉ်၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) သဠိရနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော။ ဝိ၊၃။၁။ (-ဒီ၊၂။၂၉။ မ၊ ၁။၆၆၊၃၃၀-၁။ မ၊ ၃။၁၀၉။ အံ၊၁။၁၇၈။ ဥဒါန။၇၈)။ (၂) ယဒိဒံ နာမရူပနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော။ ဒီ၊၂။ ၃၀။ ဧတ္ထ စ ဝိညာဏနိရောဓောတိ ပစ္စတ္တပဒေဟိ နိဗ္ဗာနမေဝ ကထိတံ။ ဒီ၊၄၊၂။၅၂။ နိဗ္ဗာနမေဝ ကထိတံ ဝိညာဏာဒိ နိရုဇ္ဈတိ ဧတ္ထာတိ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ။ ၂။၅၂။ (-မ၊၁။၆၆။ သံ၊၂။၄၁။ ပဋိသံ။၃၀၁)။

ဝိညာဏနိရောဓဂါမိ (တိ) [ဝိညာဏနိရောဓ + ဂမု + ဏီ။ ထိ - ၌ -- ဂါမိနီ။] ဝိညာဉ်၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (အကျင့်)။ ဝိညာဏနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒဉ္စ

ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၆၆။ ပဋိသံ။၃၀၁။ (-သံ။ ၂။၄၁-၂)။

ဝိညာဏနိဿယ (ပု) | ဝိညာဏ + နိဿယ | ဝိညာဉ်၏မှီရာ။ ဣဒါနိ ဝိညာဏနိဿယေ ပဥ္စ ပသာဒေ ပုစ္ဆန္တော။ မ၊ ဋ၊၂။ ၂၄၈။ (-မဋီ၊ ၂။ ၂၇၁)။

ဝိညာဏနိဿယဘာဝူပဂမန (န) | ဝိညာဏ-နိဿယဘာဝ + ဥပဂမန | ဝိညာဉ်၏ မှီရာ၏အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ စက္ခုမေဝ ရူပံ ပဿတီတိ ဝိညာဏနိဿယဘာဝူပ-ဂမနမေဝ စက္ခုဿ ဒဿနံ နာမ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၆၀။

ဝိညာဏနိဿိတ (တိ) | ဝိညာဏ + နိဿိတ | ဝိညာဉ်ကိုမှီသော။ န စ မေ ဝိညာဏနိဿိတံ ဝိညာဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊၃။၃၀၄။

ဝိညာဏန္တရ (န) | ဝိညာဏ + အန္တရ | ဝိညာဉ် တစ်ပါး၊ တစ်ပါး -အခြား -သော ဝိညာဉ်။ ယော စ ရူပါဒိကောတိ ဣဒံ ဝိညာဏန္တရဿ သာဓာရဏာရမ္မဏဝသေန ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၆။

ဝိညာဏပစ္စယ (တိ) | ဝိညာဏ + ပစ္စယ | (၁) ဝိညာဉ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိညာဉ်ဟူသော အကြောင်း။ (၃) ဝိညာဉ်၏အကြောင်း။ (၁) ဣမသ္မိမ္ပိ သုတ္တေ ပဋိသန္ဓိနာမရူပဿ ဝိညာဏပစ္စယတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၉။ (-အနုဋီ၊ ၂။၁၂၉)။ (ပု) (၂) ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ။ ဝိ၊၃။ ၁၂။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇-၈။ မ၊၁။၃၂၈-၉။ မ၊၃။၁၀၉။ အဘိ၊ ဝိ။၁၄၂။ (၃) သာပိ ဝိညာဏ-ပစ္စယဘာဝေ ယဒိ အပနေတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၂။၉၇။ (-အနုဋီ၊၁။၁၃၁။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀၆)။

ဝိညာဏပဇာနန (န) | ဝိညာဏ + ပဇာနန | ဝိညာဉ်ကို အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ ပုရိသဿ ဝိညာဏပဇာနနံ ပနေတ္ထ အသမ္မောဟဝသေန ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီဋီ၊၁။၇၁။

ဝိညာဏပဉ္စက (န) | ဝိညာဏ + ပဉ္စက | (စက္ခုဝိညာဉ်စသော)ဝိညာဉ် ၅-ခုအပေါင်း။ ဝိညာဏပဉ္စကံ ဟေတ္ထ နိယတာရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၅။ (-အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၅၇)။

ဝိညာဏပဋိဗဒ္ဓ (တိ) | ဝိညာဏ + ပဋိဗဒ္ဓ | ဝိညာဉ်နှင့်-စပ်-ဆက်စပ်-သော။ ဥဿာပဋိ-ဗဒ္ဓဥ္စ ဝိညာဏပဋိဗဒ္ဓဥ္စ။ သုတ္တနိ၊ဋ၊ ၂။၁၇၈။

ဝိညာဏပတိဋ္ဌာန (န) | ဝိညာဏ + ပတိဋ္ဌာန | ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ် တည်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ - ကြည့်။

ဝိညာဏပဒ (န) | ဝိညာဏ + ပဒ | (၁)သောတ ဝိညာဉ်၏-အဖို့-အစု။ (၂) ဝိညာဏဟူသော ပုဒ်။ (၁) ပဒဝိညာဏန္တိ ဝိညာဏပဒံ၊ သောတဝိညာဏကောဋ္ဌာသံ အပါ-ပုဏာတိတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။၇၁-၂။ (၂) ဝိညာဏပဒနိဒ္ဒေသ-ကြည့်။

ဝိညာဏပဒဋ္ဌာန (တိ) | ဝိညာဏ + ပဒဋ္ဌာန | ဝိညာဉ်လျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိသော။ အဝိနိဗ္ဘောဂပစ္စုပဋ္ဌာနံ ဝိညာဏပဒဋ္ဌာနံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၉။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၅၉။ဥဒါနဋ္ဌ။၉၃။

ဝိညာဏပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိညာဏပဒ + နိဒ္ဒေသ | ဝိညာဏပဒနိဒ္ဒေသ၊ ဝိညာဏဟူသောပုဒ်ကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ-ပဒနိဒ္ဒေသေ ----။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။

ဝိညာဏပ (ပ္ပ) ဘဝ (တိ) | ဝိညာဏ+ ပဘဝ | ဝိညာဉ်လျှင် အမွန်အစရှိသော။ ဝိညာဏဇာတိက - ကြည့်။

ဝိညာဏပမာဏ (န) | ဝိညာဏ + ပမာဏ | ဝိညာဉ်၏ - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ။

ဝိညာဏပမာဏံ နတ္ထိ န အတ္ထိ န သံဝိဇ္ဇတိ။ စူဠနိ။၁၁၁။

ဝိညာဏပရိယာယ (ပု) [ဝိညာဏ+ပရိယာယ] ဝိညာဏသဒ္ဒါ၏- ပရိယာယ်- စကားလှယ်- ဝေဝုစ်။ ဝိညာဏပရိယာယေန စေတော-သဒ္ဒေန ဝုတ္တယောဇနာ န သမ္ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၅။

ဝိညာဏပရိယောသာန (တိ) [ဝိညာဏ + ပရိယောသာန] ဝိညာဏပုဒ်လျှင် အဆုံးရှိသော။ ဝိညာဏပရိယောသာနာနိ နဝ ပဒါနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၉။

ဝိညာဏပါတုဘာဝ (ပု) [ဝိညာဏ + ပါတုဘာဝ] ဝိညာဉ်၏ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ တေန ဝုတ္တပ္ပကာရံ ပဋမံ ဝိညာဏပါတုဘာဝံ ပစ္စာမသတိ။ အနုဋီ၊၂။၆၉။

ဝိညာဏပ္ပဗန္ဓ (ပု) [ဝိညာဏ + ပဗန္ဓ] ဝိညာဉ်အစဉ်။ တသ္မိဥ္စ ဝိညာဏပ္ပဗန္ဓေ ပုဂ္ဂလ-ဝေါဟာရောတိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၁-၂။

ဝိညာဏပ္ပဝတ္တ (န) [ဝိညာဏ + ပဝတ္တ] ဝိညာဉ်၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝိညာဏပ္ပဝတ္တေ (မဋ္ဌ၊၂။၂၀၇)တိ ဝိညာဏပ္ပဝတ္တိယံ။ မဋီ၊၂။၂၂၄။

ဝိညာဏပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိညာဏ + ပဝတ္တိ] (၁) ဝိညာဉ်၏ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဝိညာဉ်၏ဖြစ်ရာ။ (၁)ဇဝံ ပဝတ္တိယံ ဝိညာဏပ္ပဝတ္တိံ ဒဿေတွာ။ မူလဋီ၊၂။၁၀၄။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၃၉။ မဋီ၊၂။၂၂၄။ သံဋီ၊၂။၆၇)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိညာဏပ္ပဝတ္တိဋ္ဌာန (န) [ဝိညာဏပ္ပဝတ္တိ + ဌာန] ဝိညာဉ်၏ဖြစ်ရာအရပ်။ န ကတ္ထစိ ဝိညာဏပ္ပဝတ္တိဋ္ဌာနေ န ပဝတ္တတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

ဝိညာဏဗဒ္ဓ (တိ) [ဝိညာဏ + ဗဒ္ဓ] ဝိညာဉ်နှင့်-စပ်ယှဉ်-ဆက်စပ်-သော၊ သူ။ ယေ တေ သတ္တာ ဝိညာဏဗဒ္ဓါ။ မိလိန္ဒ။၁၉၇။

ဝိညာဏဗန္ဓနဗဒ္ဓ (တိ) [ဝိညာဏ +ဗန္ဓ +ဗဒ္ဓ] ဝိညာဉ်ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့-သည်-ဖြင့်-နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ ဝိညာဉ်အနှောင်အဖွဲ့ဖြင့် အနှောင်အဖွဲ့ခံရသော၊ သူ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော ဝိညာဏဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ ----။ သံ၊၂။၁၃၄။

ဝိညာဏဗီဇ (န) [ဝိညာဏ + ဗီဇ] (၁) (အဘိသင်္ခါရ) ဝိညာဉ်ဟူသော မျိုးစေ့။ (၂) ဝိညာဉ်၏မျိုးစေ့ (သျှ)။ (၁) တဒေဝ ဝိညာဏဗီဇံ ဘဝတိ။ ပေဋကော။၂၄၂။ ပုရိမတရသိဒ္ဓါယ ပထဝိယာ ဗီဇပတိဋ္ဌာနံ ဝိယ ------- ဝိညာဏဗီဇဿ ပတိဋ္ဌာနံ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၉။ (၂) အဝိဇ္ဇာ ဝိညာဏဗီဇံ ဘဝတိ။ ပေဋကော။၂၄၂။

ဝိညာဏဗျာပါရ (ပု) [ဝိညာဏ + ဗျာပါရ] ဝိညာဉ် -စိတ် -၏ -အားထုတ် -ကြောင့်ကြစိုက်-မှု။ ဝိသေသတော ဝိညာဏဗျာပါရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၄)။

ဝိညာဏဘာဂ (ပု) [ဝိညာဏ+ဘာဂ] ဝိညာဉ်ဟူသော-အဖို့-အစု။ ဝိညာဏဘာဂဿာ (မ၊၁။၂၄၈-၉)တိ ဝိညာဏကောဋ္ဌာသဿ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

ဝိညာဏဘေဒ (ပု) [ဝိညာဏ + ဘေဒ] ဝိညာဉ်၏ အထူးအပြား။

ဝိညာဏဘေဒါနုသာရီ (တိ) [ဝိညာဏဘေဒ + အနု + သရ + ဏီ] ဝိညာဉ်၏ အထူးအပြားသို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော။ အပိ စ ဒုကဇဟုကာ အာပဇ္ဇတိ၊ သာ စ ခေါ ဝိညာဏဘေဒါနုသာရိနီ။ အနုဋီ၊၁။၅၆။

ဝိညာဏမတ္တ (န) [ဝိညာဏ + မတ္တ] ဝိညာဉ်-မျှ-သက်သက်။ ဝိညာဏမတ္တမေဝ ဝါ

အတ္တာတိ ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ဝိညာဏမတ္တမေဝါတိ " ဝိညာဏမယော အတ္တာ "တိ ဧဝံဝါဒီ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။ (-ထေရဋ္ဌ၊၂။၃၅၄)။

ဝိညာဏမယ (တိ) [ဝိညာဏ + မယ] ဝိညာဉ်ဖြင့်-ပြီး-ပြအပ်-သော။ အာနန္ဒမယော ဝိညာဏမယော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၅၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၅)။

ဝိညာဏမုခ (န) [ဝိညာဏ + မုခ] ဝိညာဉ်ကို-အဦးမူ-ပဓာနပြု-ခြင်း။ ဝိညာဏမုခေန စ ပဉ္စပိ ခန္ဓာ ဝုတ္တာ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၆၁။

ဝိညာဏမူလက (တိ) [ဝိညာဏ + မူလ + က] ဝိညာဏမူလရှိသော၊ ဝိညာဏပုဒ် အရင်းခံရှိသော။ ယထာ စေတ္ထ၊ ဧဝံ ဝိညာဏမူလကာဒီသုပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။

ဝိညာဏယောဂ (ပု) [ဝိညာဏ + ယောဂ] ဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိညာဏယောဂတော ဝိညာတံ ဝိညာဏံ နာမ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ (-ပဋိသံ၊ဂဏ္ဌိ။၁၉၀-၁)။

ဝိညာဏရတ (တိ) [ဝိညာဏ + ရတ] ဝိညာဉ်၌ - မွေ့လျော် - ပျော်ပိုက် - သော။ ဝိညာဏရာမဿ ခေါ် အာဝုသော ဝိညာဏရတဿ ဝိညာဏသမ္မုဒိတဿ။ သံ၊၂။၅၅၆။

ဝိညာဏရာဂ (ပု) [ဝိညာဏ + ရာဂ] ဝိညာဉ်၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ ဝိညာဏရာဂမှာ ပရိမုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၃။

ဝိညာဏလက္ခဏ (န) [ဝိညာဏ + လက္ခဏ] ဝိညာဉ်၏ - အမှတ်အသား - လက္ခဏာ။ ------------ သညာပညာဝိညာဏာနန္တိ သညာပညာကိစ္စဝိသိဋ္ဌလက္ခဏတာယ ဝိညာဏလက္ခမာဟ။ အနုဋီ၊၁။၇၁။

ဝိညာဏလက္ခဏပဉှ (တိ) [ဝိညာဏလက္ခဏ+ ပဉှ] ဝိညာဉ်၏ လက္ခဏာ ပြဿနာ၊ ဝိညာဉ်၏ -အမှတ်အသား -လက္ခဏာ -ကို မေးမြန်းခြင်း။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဉှပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၂-ပဉှ၊ မိလိန္ဒ။၆၃-၄။

ဝိညာဏဝစန (တိ) [ဝိညာဏ + ဝစန] (၁) ဝိညာဉ်-စိတ်-ဟူသော အနက်ကိုဟောတတ်သော။ (န) (၂) ဝိညာဏဟူ၍ဟောတော်မူခြင်း၊ ဝိညာဏသဒ္ဒါ။ (၁) နာယံ စိတ္တသဒ္ဒေါ " စိတ္တသက်ပ္ပေါ "တိအာဒီသု ဝိယ ဝိစိတ္တာဒိအတ္ထော၊ အထ ခေါ ဝိညာဏဝစနော။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။၂၁၆။ (န) (၂) ဝိညာဏဋ္ဌာယတနဿ နိဝတ္တနတ္ထံ ဝိညာဏဝစနံ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၉။

ဝိညာဏဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိညာဏ + ဝဏ္ဏ] ဝိညာဏက္ခန္ဓာ - သည် ကြဉ်အပ် - ကိုကြဉ်တတ်-သော။ ဒုတိယေ စတူဟိ ခန္ဓေဟီတိ ဝိညာဏဝဇ္ဇေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

ဝိညာဏဝတ္ထု (န) [ဝိညာဏ + ဝတ္ထု] (စက္ခုစသော)ဝိညာဏဝတ္ထု၊ဝိညာဉ်၏-တည်ရာ-မှီရာ (က) စက္ခုစသော ၆-ပါးသော ဝတ္ထုရုပ်။ (ခ) ဟဒယဝတ္ထု။ ဝိညာဏဝတ္ထု ဝိညတ္တိက္ကန္ဒြိယာန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၅) န္တိ စက္ခာဒီနံ ဆန္နံ ဝိညာဏဝတ္ထူနံ --------- ။ ယေ ပန " ဝိညာဏဝတ္ထူတိ ဟဒယဝတ္ထု ဂဟိတ " န္တိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၄။

ဝိညာဏဝတ္ထုက (တိ) [ဝိညာဏ + ဝတ္ထု + က] ဝိညာဉ်လျှင်-တည်ရာ-မှီရာ-ရှိသော။ အယံ ပဌမာ ဝိညာဏဝတ္ထုကာ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။၁၄၅။ (-၁၄၆)။

ဝိညာဏဝန္တု (တိ) [ဝိညာဏ + ဝန္တု။ ထီ- ၌ ဝိညာဏဝတီ, ဝိညာဏဝန္တီ။ ဝိဇာနဝတ်-သံ။] ဝိညာဉ်ရှိသော (အတ္တ)။ ဝိညာဏံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ ဝိညာဏဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ။ မ၊၁။၃၇၄။ မ၊၃။၆၈။ သံ၊၂။၄။

ဝိညာဏဝါဒ (ပု) [ဝိညာဏ + ဝါဒ] ဝိညာဏဝါဒ၊ ဝိညာဉ်အယူဝါဒ၊ ဝိညာဉ်သည် အာရုံနှင့်ကင်း၍ သူ့အလိုလို ဖြစ်၏ဟူသော-အယူ-ဝါဒ။ " အာရမ္မဏေန ဝိနာ သယမေဝ နီလာဒိအာဘာသံ စိတ္တံ ပဝတ္တတိ " တိ ဧဝံ ပဝတ္တိတံ ဝိညာဏဝါဒံ ပဋိသေဓေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၅၆။

ဝိညာဏဝါဒီ (တိ) [ဝိညာဏဝါဒ + ဣ။ ဝိညာဏ + ဝဒ + ဏီ။ ထီ-၌ --- ဝါဒိနီ။ ဝိဇာနဝါဒိန်-သက္ကတပိဋက။] ဝိညာဏဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်-- (က)ဝိညာဉ်သည် အာရုံနှင့်ကင်း၍ သူ့အလိုလို ဖြစ်၏ဟူသော အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ (ခ) ဝိညာဉ်သည် အာရုံနှင့် ကင်း၍ သူ့အလိုလိုဖြစ်၏ဟူ၍ ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ ကေစ္စေ ထေရာတိ အန္ဓကာဒိကေ, ဝိညာဏဝါဒိနော စ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၃၆၀။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၂။

ဝိညာဏဝါရ (ပု) [ဝိညာဏ + ဝါရ] ဝိညာဏဝါရ၊ ဝိညာဉ်၏ အလှည့်အကြိမ်။ ဝိညာဏဝါရေ စက္ခုဝိညာဏန္တိ စက္ခုမှိ ဝိညာဏံ --- စက္ခုဝိညာဏံ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

ဝိညာဏဝိဇာနန (နု) [ဝိညာဏ + ဝိဇာနန] ဝိညာဉ်ဖြင့် အထူးသိခြင်း။ ဧဝံ ဝိညာဏဝိဇာနနဝသေနဝါယံ အနုရူပဝသေနေဝ ပဝတ္တတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၈။

ဝိညာဏဝိနိဗ္ဘောဂ (ပု) [ဝိညာဏ + ဝိနိဗ္ဘောဂ] ဝိညာဉ်-စိတ်-ဖြင့်-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ ဝိနိဗ္ဘုဇိတ္វာတိ ဝိညာဏဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ။ ထေရီဋ္ဌ။ ၂၈၉။

ဝိညာဏဝိပရိဏာမညထာဘာဝ (ပု) [ဝိညာဏ+ ဝိပရိဏာမ + အညထာဘာဝ] ဝိညာဉ်၏-ဖောက်ပြန်-တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားအားဖြင့်ဖြစ်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိညာဏဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တ(တ္တိ) (တိ) [ဝိညာဏဝိပရိဏာမ +အနု + ပရိ+ ဝတု+ တ (ဏီ)] ဝိညာဉ်၏ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့-အစဉ်-လျှောက်-လိုက်-သော။ တဿ ဝိညာဏဝိပရိဏာမညထာဘာဝါ ဝိညာဏ-ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိ ဝိညာဏံ ဟောတိ။ မ၊၃။၂၇၀။ သံ၊၂။၁၅။

ဝိညာဏဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တ(တ္တိ)ဇ (တိ) [ဝိညာဏဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တ(တ္တိ)+ဇန + ကွိ] ဝိညာဉ်၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသို့ အစဉ်လျှောက်သော စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ တဿ ဝိညာဏဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တ(တ္တိ)ဇာ ပရိတဿနာ ဓမ္မသမုပ္ပါဒါ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ ၃။၂၇၀။ သံ၊၂။၁၅-၆။

ဝိညာဏဝိရဟိတ (တိ) [ဝိညာဏ + ဝိရဟိတ] ဝိညာဉ်မှကင်းသော။ သုဒ္ဓံ နာမရူပမေဝါတိ ဝိညာဏဝိရဟိတံ ကေဝလံ နာမရူပမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။

ဝိညာဏဝိသေသပတ္ထနာ (ထီ) [ဝိညာဏ + ဝိသေသ + ပတ္ထနာ] ဝိညာဉ်အထူးကို တောင့်တခြင်း။ ဧဝံ ဝိညာဏောတိ ပန ဣမိ ဝိသယမုခေန ဝိညာဏဝိသေသပတ္ထနံ ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။

ဝိညာဏဝီထိ (ထီ) [ဝိညာဏ + ဝီထိ] ဝိညာဏဝီထိ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ အစဉ်။ သောတဒွါရာနုသာရေန ပဝတ္တာယ ဝိညာဏဝီထိယာ ----------- အာရမ္မဏေ ပဝတ္တိဘာဝပ္ပကာသနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မဋ္ဌ၊၁။ ၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

ဝိညာဏဝီထိဘေဒါယတ္တ (တိ) [ဝိညာဏဝီထိ+ဘေဒ + အာယတ္တ] ဝိညာဏဝီထိ အထူးနှင့်စပ်သော။ --------------- တဿ စ ဝိညာဏဝီထိဘေဒါယတ္တတ္တာ ဝီထိဘေဒေန စ ဘဝိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၂။၁၀၃။ (-အနုဋီ၊၂။ ၁၁၃)။

ဝိညာဏသံခယ (ပု) [ဝိညာဏ + သံခယ] ဝိညာဉ်၏-ကုန်ခန်း -ပျက်စီး -ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ ဝိညာဏသံခယေ ဝိမုတ္တော။ နေတ္တိ။၅၇။ (ရူပသံခယ- နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၇-လည်းကြည့်)။

ဝိညာဏသံခယဝိမုတ္တ (တိ) [ဝိညာဏသံခယ+ဝိမုတ္တ] ဝိညာဉ်၏-ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-ရာ (ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်) ၌ (အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကိလေသာတို့မှ) လွတ်သော စိတ်ရှိသော။ ဝိညာဏသံခယဝိမုတ္တော ခေါဝစ္ဆ တထာဂတော ဂမ္ဘီရော။ မ၊၂။၁၅၆။ (ရူပသင်္ခါယဝိမုတ္တော (သံ၊၂။၅၄၆)တိ ----ရူပပဏ္ဏတ္တိယာပိ ဝိမုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀-ကိုထောက်၍ “ ဝိညာဏသင်္ခါဝိမုတ္တော ” (သို့မဟုတ်) “ ဝိညာဏသင်္ခါယဝိမုတ္တော ” ဟူ ပါဠိရှိမှ သင့်အံ့ထင်သည်)။

ဝိညာဏသင်္ခါ (ထီ) [ဝိညာဏ + သင်္ခါ] ဝိညာဉ်ဖြင့် သတ္တဝါဟု -ခေါ်ဝေါ်- ပညတ်-အပြားအားဖြင့် သိစေ-ခြင်း။ ရူပသင်္ခါ-လည်းကြည့်။ ဝိညာဏသင်္ခါယ ဝိမုတ္တော ခေါ မဟာရာဇ တထာဂတော ဂမ္ဘီရော။ သံ၊၂။၅၄၇။

ဝိညာဏသင်္ခါဝိမုတ္တ (တိ) [ဝိညာဏသင်္ခါ + ဝိမုတ္တ] ဝိညာဉ်ဖြင့် သတ္တဝါဟု-ခေါ်ဝေါ်- ပညတ် - ခြင်းမှ လွတ်သော၊ သူ။ ဝိညာဏသင်္ခါဝိမုတ္တော ခေါ ဝစ္ဆ တထာဂတော ဂမ္ဘီရော။ မ၊၂။၁၅၅။ (သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဣ)။

ဝိညာဏသစ္စ (နပ) [ဝိညာဏ + သစ္စ] ဝိညာဏသစ္စာ။ တတ္ထ ယံ မညေ ဒုက္ခေန သဟ နာမရူပံ ဝိညာဏသစ္စတ္တိ အင်္ဂေန ကုသလမူလံ ပဟီယတိ၊ ပေဋကော။၂၇၇။

ဝိညာဏသန္တာန (နပ) [ဝိညာဏ + သန္တာန] ဝိညာဉ်အစဉ်။ အာပါထဂတံ ရူပါရမ္မဏံ စက္ခုဒွါရိကေန ဝိညာဏသန္တာနေန ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။

ဝိညာဏသန္နိဿယ (တိ) [ဝိညာဏ+သန္နိဿယ] ဝိညာဉ်ဟူသော မှီရာရှိသော၊ ဝိညာဉ်၏ မှီရာဖြစ်သော။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ သျာ။ နေရင်း)။ နာမရူပံ ဝိညာဏသန္နိဿယတော ကမ္မပစ္စယတော စ ဧကဝိဓံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၀။

ဝိညာဏသန္နိဿိတ (တိ) [ဝိညာဏ+သန္နိဿိတ] ဝိညာဉ်-၌-ကို-မှီသော။ ဝိညာဏသန္နိဿိတာ ဣဋ္ဌာနုဘဝနာဒယော တဿိံ သတိ သဏ္ဌာဝတော။ အနုဋီ၊၂။၁၂၉။

ဝိညာဏသမုဒယ (ပု) [ဝိညာဏ + သမုဒယ] (၁) ဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဝိညာဉ်၏ ဖြစ် ကြောင်း။ (တိ) (၃) ဝိညာဉ်-လျှင်-ဟူသော-ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ (၁) ဝိညာဏ-သမုဒယာ နာမရူပသမုဒယော။ မ၊၁။၆၆။ (၂) ဝိညာဏသမုဒယဉ္စ ပဇာနာတိ။မ၊၁။၆၆။ (တိ) (၃) ဝိညာဏနိဒါန - ကြည့်။

ဝိညာဏသမုဒါယ (ပု) [ဝိညာဏ + သမုဒါယ] ဝိညာဉ်တို့၏ အပေါင်း။ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တေ ဝိညာဏသမုဒါယေ နိရုဠှော။ အနုဋီ၊၂။၇။

ဝိညာဏသမူဟ (ပု) [ဝိညာဏ + သမူဟ] ဝိညာဏသမုဒါယ - ကြည့်။ ဝိညာဏ-ကာယာတိ ဝိညာဏသမူဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိညာဏ+သမ္ပယုတ္တ] ဝိညာဉ်နှင့် အညီအညွတ် (ကေုပ္ပါဒတာ အစရှိသော) အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမံ ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တံ။ အဘိ၊ဋီ။၁၄၇၊၁၅၉-၆၁။

ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တက (တိ) [ဝိညာဏသမ္ပတ္တ + က] ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ-ကြည့်။ ဇွေ့ စ စက္ခုသမ္ပဿေန ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာ ဂဟိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။

ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ+ ဓမ္မ] ဝိညာဉ်နှင့်အညီအညွတ်(ကေုပ္ပါဒတာ အစရှိသော) အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်သောတရား။ တေန ဘူတရူပါနိ ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ စ သင်္ဂဏှာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၇။

ဝိညာဏသမ္ပိဿ (တိ) [ဝိညာဏ + သမ္ပိဿ] ဝိညာဉ်နှင့်ရောနှောသော။ ဝိညာဏသမ္ပိဿံ ဓမ္မာယတနေကဒေသံ ဒီပေန္တောနိ ဣဒ္ဓိပါဒါ-ဒိပဒါနိ။ မူလဋီ၊၃။၁၅။

ဝိညာဏသမ္မုဒိတ (တိ) [ဝိညာဏ + သမ္မုဒိတ။ ရူပသမ္မုဒိတ-ကြည့်။] ဝိညာဉ်၌-နှစ်ခြိုက်-ဝမ်းမြောက်-သော။ ဝိညာဏရတ-ကြည့်။

ဝိညာဏသဟဂတ (တိ) [ဝိညာဏ+သဟဂတ] ဝိညာဉ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ ဥသ္မာသ-ဟဂတော စ ဝိညာဏသဟဂတော စ။ ဒီ၊၂။၂၆၇၊၂၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။

ဝိညာဏသဟိတ (တိ) [ဝိညာဏ + သဟိတ] ဝိညာဏသဟဂတ - ကြည့်။ မင်္ဂေါပိ ဝိညာဏသဟိတောဝ, န ကေဝလော။ မဋီ၊၂။၂၆၀။ (-မဋီ၊၃။၂၆၄)။

ဝိညာဏသာမည (န) [ဝိညာဏ + သာမည] ဝိညာဉ်၏ အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဉ် - သာမည - သာမန်။ အဿာတိ ဝိညာဏဿ၊ တဒ္ဓ ခေါ ဝိညာဏသာမညေဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီဋီ၊၂။၁၀၃။

ဝိညာဏသီသ (န) [ဝိညာဏ + သီသ] ဝိညာဉ်ကို-အဦးမူ-ပဓာနပြု-ခေါင်းတပ်-ခြင်း။ ဝိညာဏသီသေန အတ္တနာ ဂဟိတံ အတ္တာနံ ဝိဘာဝေန္တော။ မဋီ။၂။၂၂၃။

ဝိညာဏသုတ္တ (န) [ဝိညာဏ + သုတ္တ] ဝိညာဏသုတ်၊ (၄-သုတ်)။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၁။၃၁၇။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၂။ ၁၈၇။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၅ - သံယုတ်၊ ၃ - သုတ်။ သံ၊၂။၁၉၁။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၂။၁၉၄။

ဝိညာဏသောတ (ပု၊န) [ဝိညာဏ + သောတ] (က) ဝိညာဉ်၊ စိတ်၊ ရေအယဉ်နှင့်တူသော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ (ခ) ဝိညာဉ်-စိတ်-အစဉ်။ (က) (ခ) ပုရိသဿ စ ဝိညာဏသောတံ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊၃။၈၇။ ဝိညာဏသောတန္တိ ဝိညာဏမေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ အဝိစ္ဆေဒေန ပဝတ္တိယာ သောတသဒိသတာယ ဝိညာဏမေဝ ဝိညာဏသောတံ -------- တသ္မာ အဋ္ဌကထာယံ " ဝိညာဏသောတန္တိ ဝိညာဏမေဝါ " တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၇၀။ သောတသဒ္ဒေါ အနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ ----- " ပုရိသဿ စ ဝိညာဏသောတံ ပဇာနာတိ ---ပတိဋ္ဌိတဥ္စ"တိအာဒီသု စိတ္တသန္တတိယံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ဝိညာဏဟေတု (ပု) [ဝိညာဏ + ဟေတု] ဝိညာဉ် (ဖြစ်ခြင်း) ၏အကြောင်း။ တေသု စက္ခုသောတာနိ အသမ္ပတ္တဝိသယဂ္ဂါဟကာနိ ------- ဝိညာဏဟေတုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။

ဝိညာဏဟေတုက (တိ) [ဝိညာဏဟေတု+က] ဝိညာဉ်-လျှင်-ဟူသော-အကြောင်းရှိသော။ ဝိညာဏပစ္စယာ နာမံ ဝိညာဏဟေတုကံ။ အဘိ၊ ဝိ။၁၄၆၊၁၅၄-၅။ (-နေတ္တိ။၁၆။ အဘိ၊ ဋ၊၂။၁၉၆။ နေတ္တိ၊ဋ။၇၃)။

ဝိညာဏာဒိနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဝိညာဏ + အာဒိ + နိဗ္ဗတ္တိ] (အဘိသင်္ခါရ) ဝိညာဉ်အစရှိသည်တို့၏ဖြစ်ခြင်း။ အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဝိညာဏာဒိနိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၉။

ဝိညာဏာဒိပစ္စယ (ပု) [ဝိညာဏာဒိ + ပစ္စယ] ဝိညာဉ်အစရှိသောအကြောင်း။ ဝိညာဏာဒိပစ္စယာ နာမရူပါဒီတိ ဧဝမေတေသံ အင်္ဂါနံ ပုဗ္ဗာပရသမ္ဗန္ဓော ဒဿိတော။ အနုဋီ၊၂။၉၈။

ဝိညာဏာဒိပဒ (န) [ဝိညာဏာဒိ + ပဒ] ဝိညာဏ အစရှိသောပုဒ်။ တေသန္တိ ဝိညာဏာဒိပဒါနံ။ အနုဋီ၊၃။၁၁။

ဝိညာဏာဒိဖလ (န) [ဝိညာဏာဒိ + ဖလ] ဝိညာဉ်အရှိသော အကျိုး။ အဝိဇ္ဇာဒိဟေတု, ဝိညာဏာဒိဖလ, တဏှာဒိဟေတု, ဇာတိဖလဝသေန။ အနုဋီ၊၂။၁၃၆။

ဝိညာဏာဒိဘဝပရိယန္တ (တိ) [ဝိညာဏာဒိ + ဘဝပရိယန္တ] ဝိညာဉ်အစ ဘဝအဆုံးရှိသော။ ဝိညာဏာဒိဘဝပရိယန္တော ပစ္စုပ္ပန္နော စ အဒ္ဓါ။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၂။၉၇။

ဝိညာဏာဒိဝဋ္ဋ (န) [ဝိညာဏာဒိ + ဝဋ္ဋ] ဝိညာဉ်အစရှိသော ဝဋ်တရား။ ဝိညာဏာဒိဝဋ္ဋံ ပူရေတွာ ဌိတကာလော။ သံ၊ဋ၊၂။၅၁။ (- သံ၊ဋီ၊၂။၆၇)။

ဝိညာဏာဒိဝေဒနာဝသာန (န) [ဝိညာဏာဒိ + ဝေဒနာဝသာန] ဝိညာဉ်အစ ဝေဒနာအဆုံးရှိသော။ ဣဒါနိ ဖလပဉ္စကန္တိ ဝိညာဏာဒိဝေဒနာဝသာနံ ပါဠိယံ အာဂတမေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၁၅။

ဝိညာဏာဓိဋ္ဌိတ (တိ) [ဝိညာဏ + အဓိဋ္ဌိတ] ဝိညာဉ်၏ တည်ရာဖြစ်သော။ ယထာ ဝိညာဏာဓိဋ္ဌိတမေဝ စက္ခု ရူပံ ပဿတိ။ မဋီ။၂၊၂၇၁။ (-အနုဋီ၊၁။၇၁။ အနုဋီ၊၂။၃၉)။

ဝိညာဏာနိစ္စတာ (ထီ) [ဝိညာဏ+အနိစ္စတာ] ဝိညာဉ်၏ မမြဲသည်၏အဖြစ်။ ဝိညာဏာနိစ္စတဉ္စ ယထာဘူတံ သမနုပဿထ။ သံ၊၂။၄၃။

ဝိညာဏာပဂမ (ပု) [ဝိညာဏ + အပဂမ] (ပဋ္ဌာနရှုပ္ပ) ဝိညာဉ်၏ -ကင်း -မရှိ -ခြင်း (နတ္ထိဘောပညတ်)။ အာကိဉ္စညာယတနံ ဝိညာဏာပဂမေ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၄၁။ ဝိညာဏာပဂမော ဝိညာဏဿ အဘာဝမတ္တတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၉။

ဝိညာဏာဘာဝ (ပု) [ဝိညာဏ + အဘာဝ] (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဉ်၏ မရှိခြင်း။ ဝိညာဏာဘာဝါ တွေ့ သင်္ဂဟံ န ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၁၀၁။ အံ၊ဋ၊၃။၁၆၅။

ဝိညာဏာဘာဝဒဿန (န) [ဝိညာဏာဘာဝ + ဒဿန] ဝိညာဉ်၏ မရှိခြင်းကို-ရှု-မြင်-ခြင်း။ ဝိညာဏာဘာဝဒဿနေန " နတ္ထိ ကိဉ္စီ" တိ ပဿတော။ စူဠနိ၊ဋ။၅၁။

ဝိညာဏာဘာဝဝိပဿန (ထီ၊န) [ဝိညာဏာဘာဝ + ဝိပဿန] ဝိညာဉ်၏မရှိခြင်းကို အထူးသဖြင့်-ရှု-မြင်-ခြင်း။ ဝိညာဏာဘာဝဝိပဿနေန " နတ္ထိ ကိဉ္စိ " တိ ပဿတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊၂။၃၁၆။

ဝိညာဏာယတန (န) [ဝိညာဏ + အာယတန] (၁)(ပဋ္ဌာနရှုပ္ပ)ဝိညာဉ်-လျှင်-ဟူသော-တည်ရာ အာရုံရှိသောဈာန်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်။ (၂) ဝိညာဉ်ဟူသော (သမ္ပယုတ်တရားတို့၏) တည်ရာ-- (က) ပဥ္စဒွါရိကစိတ်။

(ခ) ဇောစိတ်၊ တဒါရုံစိတ်။ (၁) အာကာသာယတနဉ္စေဝ၊ ဝိညာဏာယတနံ တထာ။ အပ၊၂။၂၁၈။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၅၉။ (၂) (က) ဝိညာဏာယတနေန သဗ္ဗာနိပိ စက္ခုဒွါရေ ဥပ္ပန္နာနိ အာဝဇ္ဇနာဒိဝိညာဏာနိ --------- သောတဒွါရာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ (-သံ၊ ဋီ၊၁။၂၁၂)။ (ခ) ဝိညာဏာယတနန္တိ ဇဝနစိတ္တံ တဒါရမ္မဏမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၃)။

ဝိညာဏာရမ္မဏ (တိ) [ဝိညာဏ+အာရမ္မဏ] ဝိညာဉ်လျှင် အာရုံရှိသော။ ဣမိနာ ဝိညာဏာရမ္မဏာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော ကထိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ (-မ၊ဋီ၊၂။၉၀)။

ဝိညာဏာရမ္မဏတာ (ထီ) [ဝိညာဏာရမ္မဏ + တာ] (၁) ဝိညာဉ်လျှင် အာရုံရှိသော။ (တာပစ္စည်း အနက်မရှိ)။ (၂) ဝိညာဉ်လျှင် အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်။ (၁) (၂) သင်္ခါရာရမ္မဏတာ။ ဝိညာဏာရမ္မဏတာ။ ပဋိသံ။ ၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၈။ ရူပါရမ္မဏတာ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၄၀) လည်းကြည့်။

ဝိညာဏာရာမ (တိ) [ဝိညာဏ + အာရာမ] ဝိညာဉ်-လျှင်-ဟူသော-မွေ့လျော်ရာရှိသော။ ဝိညာဏရတ - ကြည့်။

ဝိညာဏာဟရဏ (န) [ဝိညာဏ+အာဟရဏ] (ဝိပါက်) ဝိညာဉ်ကို-ဆောင်-ဖြစ်စေ-ခြင်း။ ဝိညာဏာဟရဏ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၄) န္တိ ဝိပါကဝိညာဏနိဗ္ဗတ္တနံ။ အနုဋီ၊၂။၁၄၂။

ဝိညာဏာဟာရ (ပု) [ဝိညာဏ + အာဟာရ။ ဝိဇာနာဟာရ-သက္ကတပိဋ္ဌက။] ဝိညာဏာဟာရ၊ ပဋိသန္ဓေနာမ်ရုပ်ကို (ဝါ) သဟဇာတ် ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်တို့ကို ဆောင်တတ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်ဟုဆိုသော ဆောင်တတ်သောတရား။ ဖဿာဟာရော မနောသဉ္စေတနာဟာရော ဝိညာဏာဟာရော။ အဘိ၊ ဓ။၂၈။ (-၃၆။ အဘိ၊ ဝိ။၄၂၀-၁၊၄၂၃၊၄၃၄-၅)။ ဝိညာဏာဟာရော (သံ၊၁။၂၅၄)တိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ (ဝိညာဏာဟာရသည်-- အာဟာရတရား ၃-ပါးတွင် ပါဝင်သည်။ အဘိ၊ ဓ။၂၈၊ ၃၆။ အဘိ၊ ဝိ။၄၂၀-၁၊ ၄၂၃၊ ၄၃၄-၅)။ တစ်နည်း-- အာဟာရတရား ၄-ပါးတွင် ပါဝင်သည်။ (သံ၊၁။၂၅၄၊ ၃၂၂။ အဘိ၊ ဝိ။၄၁၆၊၄၁၈၊၄၃၂။ ပေဋကော။၃၃၀)။ ဝိညာဏာဟာရနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို သံ၊၁။ ၂၅၃-၄၊၃၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၄၁၅-တို့ကြည့်။

ဝိညာဏာဟာရပစ္စယ (ပု) [ဝိညာဏာဟာရ + ပစ္စယ] ဝိညာဏာဟာရ-ဟူသော အကြောင်း။ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဣဒန္တိ ဣမဿ ဝိညာဏာဟာရပစ္စယာ ဣဒံ နာမရူပံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄။

ဝိညာဏုပယ (တိ) [ဝိညာဏ + ဥပယ] ဝိညာဉ်သို့ကပ်ရောက်သော၊ သူ။ ဝိညာဏုပယန္တိ ပဒဿ အဂ္ဂဟဏေ ကာရဏံ ဝုတ္တမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓ (ပု) [ဝိညာဏ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓ] ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဉ်ဟုဆိုအပ် - ဝိညာဉ်သာလျှင်ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဉ်ဟုဆိုအပ်သော ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာ။ သညုပါဒါနက္ခန္ဓော သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓော ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓော။ ဒီ၊၂။၂၄၆။ မ၊၁။၈၄။ သံ၊ ၂။ ၂၁။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၆။ ပဋိသံ။၃၈။

ဂိလာနူပမော ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓော ဝေဒနာဂေလညေန အပရိမုတ္တတ္တာ။ အဘိ၊ ၄၊၂။၃၀။

ဝိညာဏုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိညာဏ + ဥပ္ပတ္တိ] ဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဣတရော ပန အန္တောမာတုကုစ္ဆိဂတဿ ဝိညာဏုပ္ပတ္တိ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊၄၊၃။၂၈၂-၃။

ဝိညာဏုပ္ပတ္တိကာရဏ[1] (န) [ဝိညာဏုပ္ပတ္တိ + ကာရဏ] ဝိညာဉ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိညာဏုပ္ပတ္တိကာရဏဝဝတ္ထာနတော (အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၄) တိ စက္ခုဝိညာဏာဒီနံ ဥပ္ပတ္တိကာရဏဿ ဝဝတ္ထိတဘာဝတော သဝိဘတ္တိဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၇၄။ (-မူလဋီ၊၂။၃၆)။

ဝိညာဏုပ္ပတ္တိကာရဏ[2] (န) [ဝိညာဏုပ္ပတ္တိကာရဏ + တ္တ] ဝိညာဉ်ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း၏အဖြစ်။ ဖုသိတ္တာ ဝိညာဏုပ္ပတ္တိကာရဏတော မုတံ နာမာတိပိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၇၃။

ဝိညာဏုပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ဝိညာဏုပ္ပတ္တိ + ဟေတု] ဝိညာဉ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ကေယော ဝိညာဏုပ္ပတ္တိဟေတု ဟောတီတိ အယံ ဝိစာရော ဒဿိတော။ အနုဋီ၊၁။၁၆၇။

ဝိညာဏုပ္ပါဒန (န) [ဝိညာဏ + ဥပ္ပါဒန] ဝိညာဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ န စ တာနိ ဝိညာဏုပ္ပါဒနတ္ထံ ဒွါရဘာဝေန ---------- ဤဟန္တိ။ အဘိ၊၄၊၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၅။

ဝိညာဏူပနိဗဒ္ဓ (န္ဓ) (တိ) [ဝိညာဏ + ဥပနိဗဒ္ဓ (န္ဓ)] (ဘဝင်) ဝိညာဉ်နှင့်စပ်သော။ ဝိညာဏူပနိဗန္ဓ (မဟာနိ။၃၃) န္တိ ဘဝင်-ဝိညာဏူပနိဗန္ဓံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။

ဝိညာဏူပနိသ (တိ) [ဝိညာဏ + ဥပနိသာ] ဝိညာဉ်လျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝိညာဏူပနိသံ နာမရူပံ။ သံ၊၁။၂၆၉။

ဝိညာဏူပနိဿယ (တိ) [ဝိညာဏ+ဥပနိဿယ] ဝိညာဉ်လျှင် အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းရှိသော။ " ဝိညာဏူပနိသံ နာမရူပ " န္တိ ရူပဿ စ ဝိညာဏူပနိဿယတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၂၀။

ဝိညာဏူပသမ (ပု) [ဝိညာဏ + ဥပသမ] ဝိညာဉ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ ဝိညာဏူပသမာ ဘိက္ခု ၊ နိစ္ဆာတော ပရိနိဗ္ဗုတော။ သုတ္တနိ။ ၃၉၃။

ဝိညာဏူပါယ (တိ) [ဝိညာဏ + ဥပါယ] ဝိညာဉ်သို့ ချဉ်းကပ်တတ်သော။ စတုက္က-ဝသေန ပန ဒေသနာယ အာဂတတ္တာ ဝိညာဏူပါယန္တိ န ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။

ဝိညာဏေကဒေသ (ပု) [ဝိညာဏ+ဧကဒေသ] ဝိညာဉ်၏-တစ်စိတ်-တစ်ပိုင်း-တစ်ဒေသ။ ဝိညာဏေကဒေသဋ္ဌ အညေန အသမ္မိဿံ ဒီပေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

ဝိညာတ (တိ) [ဝိ + ဉာ + တ။ ဝိဇာတ-သံ။ ဝိဏ္ဏာယ - ပြာ။ ဝိဏ္ဏာတ၊ ဝိန္နာယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သိ-မှတ်-အပ်သော။ (၂) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော။ (န) (၃) (က) သိ-ဆင်ခြင်-ခြင်း (အာဝဇ္ဇန်း)။ (ခ)သိ-ဆင်ခြင်-တတ်သော အာဝဇ္ဇန်း။ (၄) ထင်ရှားသော။ (၁) သိ-မှတ်-အပ်သော။ ဝိညာတံ နာမ မနသာ ဝိညာတံ။ ဝိ၊၂။၂။ ဝိညာတေ ဝိညာတဝါဒိတော။ ဒီ၊၃။၁၉၄။ မ၊၃။၇၉။ ဒိဋ္ဌ သုတံ မုတံ ဝိညာတံ ပတ္တံ ပရိယေသိတံ အနုဝိစရိတံ မနသာ။ ဒီ၊၃။၁၁၁။ ဝိညာတ (ဒီ၊ ၄၊၃။၉၈) န္တိ ဝိဇာနိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၉၅။

ဝိညာတ (မ၁။၄။ မဟာနိ။၁၀၆) န္တိ မနသာ ဝိညာတံ။ မ၊ ဋ္ဌ၁။၃၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၅။ ဝိညာတေ ဝိညာတမတ္တော (မဟာနိ၊၁၈၇)တိ မနောဝိညာဏေန ဉာတေ ဉာတမတ္တော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၄။ ဝိညာတေ စရတိ (ပဋိသံ။၈၇) တိ ဝိညာဏေန ဝိညာယမာနံ အာရမ္မဏံ ဝိညာတံ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၁။၂၆၆။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၁။၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၁၅၅)။ (၂) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော။ ဝိညာတသဒ္ဓမ္မ, ဝိညာတသာသန-တို့ကြည့်။ (န) (၃) (က) သိ-ဆင်ခြင်-ခြင်း (အာဝဇ္ဇန်း)။ (ခ) သိ-ဆင်ခြင်-တတ်သော အာဝဇ္ဇန်း။ ဝိညာတမတ္တ (သံ၊၂။၂၉၅။ ဥဒါန။၈၅)န္တိ အာဝဇ္ဇနပမာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၃။၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၂။ ဝိညာတမတ္တ(မူလဋီ၊၂။၁၈၁)န္တိ အာဝဇ္ဇနပ္ပမာဏံ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၂။ (၄) ထင်ရှားသော။ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကသဒ္ဒတ္ထ-ဘာဝေန ဝိညာတာ လက္ခဏာန္တိ ယုတ္တမေတံ။ မူလဋီ၊၁။၃၁။ ဝိညာတဂုဏ-လည်းကြည့်။

ဝိညာတဂုဏ (ပု) | ဝိညာတ + ဂုဏ | (လောက၌) ထင်ရှားသောဂုဏ်။ ---- တေန တေန လောကေ ဝိညာတဂုဏေန သမ္ပိ သမာနံ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၉။

ဝိညာတဓမ္မ (တိ) | ဝိညာတ + ဓမ္မ | (၁) သိ-ထိုးထွင်း၍သိ-အပ်ပြီးသော တရားရှိသော၊ တရားကို-သိ-ထိုးထွင်း၍သိ-ပြီးသော၊ သူ။ (ပု) (၂) သိအပ်ပြီးသော ပရိယတ္တိတရား။ (၁) ဝိညာတဓမ္မေသု ဝသေနာယံ အတ္ထုဒ္ဓါရဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။ ဝိညာတဓမ္မေသု ပုဂ္ဂလေသုာတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၁။၂၀၆။

ဝိညာတဓမ္မာ (ဝိမာန။၆၁) တိ ဝိညာတ-သာသနဓမ္မာ၊ ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စဓမ္မာတိ အတ္တော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိညာတဓမ္မဓရ (ပု) | ဝိညာတဓမ္မ + ဓရ + အ| သိအပ်ပြီးသော ပရိယတ္တိတရားကို ဆောင်သော။ သောတဒွါရာနုသာရေန မနော-ဝိညာဏေန ဝိညာတဓမ္မဓရော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၄၉။

ဝိညာတပရပ္ပဝါဒ (တိ) | ဝိညာတ + ပရပ္ပဝါဒ | သိအပ်ပြီးသော သူတစ်ပါးတို့၏ အယူဝါဒ ရှိသော၊ သူတစ်ပါးတို့၏ အယူဝါဒကို သိပြီးသော၊ သူ။ ကတပရပ္ပဝါဒါတိ ဝိညာတပရပ္ပဝါဒါ ဓေဝ ပရေဟိ သဒ္ဓိံ ကတဝါဒပရိစယာ စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁)။

ဝိညာတပိတိကဒဿန (န) | ဝိညာတ + ပိတိက (ပိတု + က) + ဒဿန | ထင်ရှား သောအဖကို ပြခြင်း။ " ဇာတော ပဏ္ဍရကေတုနာ " တိ ဣမိနာ ဝိညာတ-ပိတိကဒဿနေန ပရဝမ္ဘနံ အပနေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၁။၁၈၄။

ဝိညာတဗုဒ္ဓဂုဏ (တိ) | ဝိညာတ + ဗုဒ္ဓ + ဂုဏ | သိအပ်ပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်(ကျေးဇူး)တော်ရှိသော၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ် (ကျေးဇူး) တော်ကို သိပြီးသော၊ သူ။ ဝိညာတဗုဒ္ဓဂုဏော ------- အနေကက္ခတ္တုံ ဝန္ဒန္တော့ပိ အတိတ္တောယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၁၄၃။

ဝိညာတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဉာ + တဗ္ဗ။ ဝိဇာတဗ္ဗ-သံ။ | (၁) သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော။ (၃) သိတတ်သော ပဥ္စဝိညာဉ်။(၁) ဝိညတ္တာ ဝိညာတဗ္ဗံ ဝိညာတံ န မညတိ။ အံ၊၁။၃၃၄။

ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။ အဘိ၊ ဋ၊၃။၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၇။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ။၁၃။ (၂) ဝိညာတဗ္ဗ (ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၅) န္တိ ဝိသိဋ္ဌေန ဉာတဗ္ဗံ၊ ဉာဏုတ္တမေန အရိယမဂ္ဂဉာဏေန ပစ္စက္ခတော ဇာနိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၃၉၃။ (၃) ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗသင်္ခါရ-မတ္တေန။ မ၊၃။၂၁။ ဇ္ဈေ စ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ၊၄။၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၈။ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတဗ္ဗမတ္တေနာ (မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၃)တိ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာဏပ္ပမာဏေနာတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေနာဟ " ပဋ္ဌဒ္ဒါရိက-သညာပဝတ္တိမတ္တေနာ" တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၆။

ဝိညာတဗ္ဗ² (န) | ဝိညာတဗ္ဗ + တ္တ | သိအပ်သည်၏အဖြစ်။ မနသာ ဝိညာတဗ္ဗတော။ မ၊ဋီ၊၂။၉၀။

ဝိညာတယောဂ (ပု) | ဝိညာတ + ယောဂ | သိအပ်သည်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိညာတယောဂေန ဓမ္မာယတနံ ဒသေယတိ။ စူဋနီ။၁၇။

ဝိညာတလဒ္ဓိ (ထီ) | ဝိညာတာ + လဒ္ဓိ | ထင်ရှားသော အယူ။ ဝိညာတလဒ္ဓိဝသေန စ ပညာတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။

ဝိညာတဝါဒိတာ (ထီ) | ဝိညာတဝါဒီ+ တာ | သိအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ အဝိညာတေ ဝိညာတဝါဒိတာ။ ဝိ၊၅။၂၂၄။ ဒီ၊၃။၁၉၃။

ဝိညာတဝါဒီ (တိ) | ဝိညာတ + ဝဒ + ဏီ။ ထိ-ဋ္ဌ--ဝါဒိနီ။ဝိဇာနဝါဒိန်-သက္ကတပိဋက။ | သိအပ်၏ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိညာတေ ဝိညာတဝါဒီ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၄၉။

ဝိညာတသတ္ထုသာသန (တိ) | ဝိညာတ + သတ္ထုသာသန | ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ (သာသနာ) တော်ရှိသော၊ ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ(သာသနာ) တော်ကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော၊ သူ။ ဝိညာတသာသန-လည်းကြည့်။ ယေ တေ မဟာရာဇ သောတာပန္နာ ပိဟိတာပါယာ ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တာ ဝိညာတသတ္ထုသာသနာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၉။

ဝိညာတသဒ္ဓမ္မ (တိ) | ဝိညာတ + သဒ္ဓမ္မ | ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော-သူတော်ကောင်းတရား-အရိယသစ္စာတရား-ရှိသော၊ သူတော်ကောင်းတရား-အရိယသစ္စာတရား-ကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော၊ သူ။ ဝိညာတသဒ္ဓမ္မာ (ထေရီ။၄၁၄) တိ ပဋိဝိဒ္ဓအရိယသစ္စဓမ္မာ။ ထေရီ၊ဋ။၂၄၁။(-ထေရီ။၃၉၆။အပ၊၂။၂၄၆)။

ဝိညာတသမာဓိသာရ (တိ) | ဝိညာတ + သမာဓိသာရ | သိအပ်ပြီးသော (တရားတို့၌) ကောင်းစွာထားမှု သမာဓိဟူသော အနှစ်သာရ ရှိသော။ သုတဥ္စ ဝိညာတ-သမာဓိသာရံ။ သုတ္တနိ။၃၂၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ၊ ၂။၆၈)။

ဝိညာတသာရ (တိ) | ဝိညာတ + သာရ | သိအပ်ပြီးသော (သုတမယဉာဏ်ဟူသော) အနှစ်သာရ ရှိသော၊ (သုတမယဉာဏ်ဟူသော) အနှစ်သာရကို သိပြီးသော။ ဝိညာတသာရာနိ သုဘာသိတာနိ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ၊ ၂။၆၈)။

ဝိညာတသာသန (တိ) | ဝိညာတ + သာသန | ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော (သိက္ခာ ၃-ပါးဟူသော) သာသနာတော်ရှိသော၊ (သိက္ခာ ၃-ပါးဟူသော) သာသနာတော်ကို ထိုးထွင်း၍သိပြီးသော၊ သူ။ သဒ္ဓေယျဝစသာ နာမ အာဂတဖလာ အဘိသမေတာဝိနီ ဝိညာတသာသနာ။ ဝိ၊၁။၂၈၇။

ဝိညာတံ သိက္ခတ္တယသာသနံ ဧတာယာတိ ဝိညာတသာသနာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။ အရိယသာဝကော အာဂတဖလော ဝိညာတသာသနော။ အံ၊ ၂။ ၂၅၁။ သိက္ခတ္တယသာသနံ ဧတေန ဝိညာတန္တိ ဝိညာတသာသနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ (-မဟာနိ။ ၄၄။ မိလိန္ဒ။၁၆၃၊၃၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၃၊၃၄၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၇)။

ဝိညာတသာသနဓမ္မ (တိ) | ဝိညာတ+သာသန+ဓမ္မ | ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသော သစ္စာ ၄-ပါး တရားရှိသော၊ သူ။ ဝိညာတဓမ္မ (၁)-ကြည့်။

ဝိညာတာရမ္မဏ (န) | ဝိညာတ + အာရမ္မဏ | သိအပ်ပြီးသော အာရုံ။ ဝိညာတံ နာမ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနေန ဝိညာတာရမ္မဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၂)။

ဝိညာတိ (ကြိ) | ဝိ + ဉာ + အ + တိ။ ဉာတိတိ ဇာနာတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၀-၁။ နိရုတ္တိ။ ၆၇၈- အလိုမူ ဝိညာတိ - ၌ နာပစ္စည်းကို ချေသည်။ | သိ-နားလည်-သဘောပေါက်-၏။ ဝိညသ္သန္တိ မဟာနာဂါ၊ နာဂံ နာဂေန ဒေသိတ (အံ၊၂။၃၀၅) န္တိ ----- ဣတရေ ခီဏာသဝါ နာဂါ ဝိဇာနိဿန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၃။

ဝိညာတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဉာ + တုံ | သိခြင်းငှါ။ ဘဝေ့ဘ မမံ ဝိညာတု (ဥဒါန။ ၁၃၅) န္တိ မဂ္ဂဖလမမံ အဓိဂန္တုံ သမတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၅။ (-သံ၊၂။၁၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ။၁။၄)။

ဝိညာတု (ထိ၊ပု) | ဝိ + ဉာ + တု။ ဝိဇ္ဇာတု-သံ။ ဝိဏ္ဏာဥ၊ ဝိန္နာဥ - ပြာ။ | သိ-နားလည်-သဘောပေါက်-သော၊ သူ။ ဝိညာတာ စ ဝိညာပေတာ စ။ ဝိ၊၄။၃၆၄-၅။ အံ၊၃။၃၇။ ဝိညာတာတိ အတ္ထာနတ္ထသာ အတ္ထံ ဇာနိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ ----- ဝိညာတာ ပုဂ္ဂလော ဒုလ္လဘော လောကသ္မိံ။ အံ၊၂။ ၁၄၉။ (-ဒီ၊၁။၅၃။ မ၊၂။၁၈၆။ ပဋိသံ၊၂၇၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၂)။

ဝိညာတုကာမ (တိ) | ဝိညာတုံ + ကမု + ဏ | သိ-နားလည်-လိုသော။ ဣမဿ အသ္မိမာနံ ဝိတ္ထာရတော ဝိညာတုကာမေန ခန္ဓိယဝဂ္ဂေ ခေမကသုတ္တံ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။

ဝိညာပက (တိ) | ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဏ္ဍု။ ထီ-၌ ဝိညာပိကာ။ ဝိဇ္ဇာပက-သံ။ | (၁) သိစေတတ်သော၊ သူ။ (၂) တောင်းသော၊ သူ။ (၁) ထေရော ပန တာနိ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ ဝိညာပေတီတိ ဝိညာပကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ဝိညာပကော (သံ၊၃။၁၄၀) တိ ဓမ္မကထာ-ကာလေ အတ္ထဉ္စ ကာရဏဉ္စ ဝိညာပေတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ (-ဣတိဝုတ်။၂၆၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၀)။ (၂) ----- ဝိညာပကဿ အတ္တာနံ ဥဒ္ဒိဿ အဝိညာပိတတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၆။

ဝိညာပန[၁] (တိ) | ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ယု။ ထီ-၌ ဝိညာပနာ, ဝိညာပနီ။ ဝိဇ္ဇာပန - သံ။ ဝိဏ္ဏဝဏာ၊ ဝိန္နဝနာ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) သိစေတတ်သော (တရား)။ (ထီ၊န) (၂) သိစေခြင်း။ (၃) ဖြစ်စေခြင်း။ (၄) သိစေ-တောင်း-ခြင်း။ (၅) သိစေကြောင်းစေတနာ။ (၆) ဝယ်-လဲလှယ်-ခြင်း။

(၁) သိစေတတ်သော (တရား)။ ဝေဒနာနံ ဝိညာဏနော။ ထေရ၊ ၂၈၆။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၃၊ ၁၀၅။ (ထီ၊န) (၂) သိစေခြင်း။ အတ္ထာသ ဝိညာဏနာယ။ မ၊ ၁။ ၂၁၀။ ဝိညတ္တိ ဝိညာဏနာ ဝိညာပိတတ္တံ။ အဘိ၊ ၈။၁၆၈။ ဝိညာဏနာတိ ဝိညာဏနာကာရော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၀။ (၃) ဖြစ်စေခြင်း။ ပဝတ္တနာပိ ဟိ ကာယဝိညတ္တိစောပနတော ဝိညာဏနာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (၄) သိစေ-တောင်း-ခြင်း။ သတ္တန္နံ ဉာနံ အညတရဿ ဝိညာဏနံ ဝါ ------ ။ ကင်္ခါ။၃၁၆။ ကြမိနာ နော အတ္ထောတိ ဝိညာဏနာ၊ ယာစနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊၁။၆၅။ (- ဝဇိရ။၃၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၀၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၂၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၇၇)။ (၅) သိစေကြောင်း စေတနာ။ ဝါဒေါတိ တဿ ဘူတတော တစ္ဆတော ဝိညာဏနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဝိညာဏစေတနာ-လည်းကြည့်။ (၆) ဝယ်-လဲလှယ်-ခြင်း။ အတ္တနော မနေန ဟိ ဝိညာဏနံ နာမ ပရိဝတ္တနမေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၀၃။

ဝိညာဏ[၂] (တိ) [ဝိညာဏ + တ္တ။ တစ်နည်း- ဘာဝပ္ပဓာန။] သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်။ န ကေဝလဥ္စသော ဝိညာဏတော ဝ ဝိညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၈၀။ အနု၊ဋီ၊၁။၈၀)။

ဝိညာဏကာရဏ (န) [ဝိညာဏ + ကာရဏ] သိစေခြင်း၏အကြောင်း။ အတ္တဥ္စ ဗျဥ္ဇနဥ္စ ဝိညာဏကာရဏမေဝါ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉) တိ အဓိပ္ပါယတ္တာသ သဒ္ဒဿ စ ဗုဒ္ဓန- ဟေတုတာယ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၉။

ဝိညာဏကိစ္စ (န) [ဝိညာဏ + ကိစ္စ] သိစေ- တောင်း-ခြင်း-အမှု-ကိစ္စ။ ဝိညာဏကိစ္စံ နတ္ထိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၈) တိ ဝိနာ ဝိညတ္တိယာ ဒီယမာနတ္တာ ဝိညာပေတွာ ဂိဏှ ကရိယာဘာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၀၃။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၅)။

ဝိညာဏစေတနာ (ထီ) [ဝိညာဏ+စေတနာ] သိစေကြောင်း (ဖြစ်သော) စေတနာ။ တဿ ဝါဒေါ အဘူတတံ ဥတွာဝ ဘူတတော ဝိညာဏစေတနာ မုသာဝါဒေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၅။

ဝိညာဏတ္ထ (ပု) [ဝိညာဏ + အတ္ထ] သိစေ ခြင်း အကျိုး။ အတ္ထော ဝိညာဏတ္ထာယ။ ဝိ၊၅။ ၂၈၈။ ကြမဿ စတ္တဿ ဝိညာဏတ္ထံ ဗုဒ္ဓိတာ သစ္စာနီတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။

ဝိညာဏပ (ပ္ပ) ယောဂ (ပု) [ဝိညာဏ + ပယောဂ] (၁) (က) သိစေခြင်းဟူသော- လုံ့လ-ပယောဂ။ (ခ) သိစေ-တတ်-ကြောင်း ဖြစ်-သော-အားထုတ်မှု-လုံ့လ-ပယောဂ။ (၂) သိစေ-တောင်း-ခြင်းဟူသော-အားထုတ် မှု-လုံ့လ-ပယောဂ။ (၁) (က) (ခ) တဿ ပုဂ္ဂလဿ ဝိညာဏပယောဂေါ။ ကင်္ခါ။ ၁၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။ (၂) အညသို့ ဝိညာဏပ္ပယောဂေ ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၁၆၆။

ဝိညာဏဝစန (န) [ဝိညာဏ + ဝစန] သိစေ တတ်သော စကား။ နိမန္တနဝစနေနာတိ ဝိညာဏဝစနေန။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၉။

ဝိညာဏဝတ္ထု (န) [ဝိညာဏ + ဝတ္ထု] သိစေ- တောင်း - ခြင်း (ဟူသော) - အကြောင်း။ ယသ္မာ ပနိဒံ သိက္ခာပဒံ အညဿတ္တာယ ဝိညာဏဝတ္ထုသို့ယေဝ ပညတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။ ကင်္ခါ။၁၈၀။

ဝိညာဏသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိညာဏ + သမင်္ဂီ] သိစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ အတ္ထာသ

ဝိညာပနိယာတိ ------- ဘာသိတတ္တာသ ဝိညာပနသမတ္ထာယ။ မ၄၊၃။၂၈၆။ သံ၊၄၊၁။ ၂၅၂။

ဝိညာပနာကာရ (ပု) [ဝိညာပန + အာကာရ] သိစေသော အမူအရာကြိယာ။ ဝိညာပန (၂) ကြည့်။

ဝိညာပနိကာ (ထီ) [ဝိညာပန + ဏ္ဏက ။ ဝိညာပနီ + က။] သိစေတတ်သော။ ဝိညာပနီတိ အတ္ထဝိညာပနိကာ။ မ၄၊၃။၂၉၉။

ဝိညာပနီ (ထီ) [ဝိညာပန + ဤ] သိစေ-ထင်စွာပြ-တတ်သော။ အတ္ထဿာယံ ဝိညာပနီ (အံ၊၂။၃၀၅။ ထေရ။၃၁၉)တိ သတ္တု ဂုဏ-သင်္ခါတဿ ဥပသမေယျတ္တာသ ဝိညာပနီ ပကာသနီ အယံ နာဂူပမာ။ ထေရ၄၊၂။ ၂၆၅။

ဝိညာပနိယ (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + အနီယ။ ဝိဇာပနိယ-သံ။] သိခြင်းငှါစွမ်းနိုင်-သိလွယ်-ထင်ရှား-သော။ ဝိညေယျ³ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိညာပယ (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပယ + အ။ ဝိဇာပျ-သံ။] သုဝိညာပယ-ကြည့်။

ဝိညာပယမာန (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပယ + မာန] သိစေတတ်သော။ တဋ္ဌော စ ဝါယာမော, ပရဝိသံဝါဒနဥ္စ ဝိညာပယမာနာ ဝိညတ္တိ ပဝတ္တတိ။ ခုဒ္ဒကာ၄။၂၁။

ဝိညာပယိ (ယီ) (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပယ + ဤ] သိစေပြီ။ သော စ ဝိညာပယိ ထေရံ။ ပေတ။၁၆၉။ ပေတ၊၄။ ၁၆၆။

ဝိညာပါပန (နု) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဏာပေ+ယု] တောင်းစေဘို့ရန်စေခိုင်းခြင်း။ သတ္တန္နံ ဉာတံ အညတရဿ ဝိညာပနံ ဝိညာပါပနံ ဝါ ----- ။ ကင်္ခါ။၃၁၆။

ဝိညာပိတ (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တ။ ဝိဇာပိတ-သံ။ ဝိန္နပိယ-ပြာ။] (၁) တောင်းအပ်သော။ (၂) သိစေအပ်သော။ (၃) သိစေတတ်သော။ (၁) ---- တတုတ္တရိ ဝိညာပိတံ နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊၁။၃၁၇။ (-ဝိ၊၂။၃၂၅။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၃)။ (၂) --- ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရတာယ ဝိညာပိတေပိ မုသာဝါဒေါ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂။ ----- ဧဝမတ္တန္တရံ ဝိညာပိတံ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၀။ (၃) ဝိညာပိတတ္တ - ကြည့်။

ဝိညာပိတတန္တဝါယ (ပု) [ဝိညာပိတ+တန္တဝါယ] တောင်း -ခိုင်း -အပ်သော -ရက္ကန်း -သည်-သမား။ ဝိညာပိတသုတ္တံ ဝိညာပိတ-တန္တဝါယေန ဝါယာပေန္တဿ --- ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခါ။၁၈၅။

ဝိညာပိတတ္တ (နု) [ဝိညာပိတ + တ္တ] သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိညတ္တိ ဝိညာပနာ ဝိညာပိတတ္တံ။ အဘိ၊ ဓ။၁၆၈။ ဝိညာပိတ-ဘာဝေါ ဝိညာပိတတ္တံ။ အဘိ၄၊၁။၃၆၀။

ဝိညာပိတတ္ထ (တိ) [ဝိညာပိတ + အတ္ထ] သိစေအပ်သော အနက်ရှိသော၊ အနက်ကို သိစေသော။ ဝိညာပိတတ္ထာ စဿ ဟောန္တိ သာဝကာ သဒ္ဓမ္မေ။ ဒီ၊၃။၁၀၁။

ဝိညာပိတသုတ္တ (နု) [ဝိညာပိတ + သုတ္တ] တောင်းအပ်သောချည်။ဝိညာပိတတန္တဝါယ-ကြည့်။

ဝိညာပိတသုတ္တမယ (တိ) [ဝိညာပိတသုတ္တ + မယ] တောင်းအပ်သော ချည်ဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-သော။ အကပ္ပိယသုတ္တမယေဟိ ဝိညာပိတသုတ္တမယေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၈။

ဝိညာပိယမာန (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ယ + မာန။ ဝိဇ္ဉာပျ-သံ။] သိစေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိညာပိယမာနတ္ထန္တရ (န) [ဝိညာပိယမာန + အတ္ထန္တရ] သိစေအပ်သော-အနက်ထူး-အနက်တစ်ပါး။ ဝိညာပိယမာနတ္ထန္တရေန စ သဟာစရဏာတော ဉာပနေဝ ဝဋ္ဋတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၇၉။

ဝိညာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တဗ္ဗ။ နိရုတ္တိ။ ၅၁၂ - နှာ။ ဝိဇ္ဉာပျ- သံ။] (၁) သိစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) တောင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) အယံ အတ္ထော ကာယေန ဝါ -- ဝိညာပေတဗ္ဗော။ ကင်္ခါ။၉၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၀၁။ တေန ဝိသုံ ဝိညာပေတဗ္ဗဿ အဓိပ္ပါယဿ အဘာဝါ --- ။ ဝိမတိ၊၁။၈၈။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၃၀။ မဋီ၊ ၁။၃၀၂)။ (၂) န ဘိက္ခဝေ ပတ္တော ဝိညာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၃၅၅။ ထေရေဟိ နေဝ တာဝ စီဝရံ ဝိညာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၆-၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၂၃။

ဝိညာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တိ။ ဝိဇ္ဉာပယတိ - သံ။ ဝိဏ္ဏဝဣ - ပြာ။ ဝိဏ္ဏဝေဣ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သိစေ၏။ (၂) (က) သိစေ၏။ (ခ) တောင်း၏။ (၁) ----- ယံနူနာဟံ ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခေယျန္တိ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊၁။၂၉၊၃၃။ ဝိညာပေတီတိ ------ တံ ဝိညာပေတိ ဇာနာပေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၂။ (၂) (က) (ခ) အညတြ သမယာ စီဝရံ ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၅။ (-၃၁၃။ ဝိ၊၂။၁၁၈)။

ဝိညာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တုံ] သိစေ-တောင်း-ခြင်းငှါ။ " အညာတကံ ဂဟပတိံ ဝါ ဂဟပတာနိံ ဝါ စီဝရံ ဝိညာပေတုံ " န္တိ ကုက္ကုစ္စာယန္တာ န ဝိညာပေသုံ။ ဝိ၊၁။၃၁၃-၅။ မာတရမ္ပိ ဝိညာပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၂။

ဝိညာပေတု (ထီ၊ ပု) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တု။ နိရုတ္တိ။၁၉၂။] သိစေတတ်သော၊ သူ။ ဝိညာပေတာ (အံ၊၃။၃၇)တိ ပရံ ဝိဇာနာပေတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ (-ဝိ၊၄။၃၆၄-၅။ ဒီ၊ ၁။၅၃။ မ၊၂။၁၈၆)။

ဝိညာပေတုကာမ (တိ) [ဝိညာပေတုံ + ကမု + ဏ] သိစေခြင်းငှါ အလိုရှိ-သိစေလို-သော၊ သူ။ ပရံ ဝိညာပေတုကာမဿ တထာဝိညတ္တိသမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာ မုသာဝါဒေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။

ဝိညာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ+ တွာ။ ဝိညာပေတိ-မှ။] သိစေ-တောင်း-ပြီး၍။ ယော ပန ဘိက္ခု သာမံ သုတ္တံ ဝိညာပေတွာ။ ဝိ၊၁။၃၆၉-၇၀။ ဝိညာပေတွာ (ဝိ၊၂။၃၂၄)တိ ဇာနာပေတွာ၊ ဣဒံ နာမ အာဟရာတိ ယာစိတွာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။

ဝိညာပေတွာန (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + တွာန] ဝိညာပေတွာ-ကြည့်။ သဗ္ဗေသံ ဝိညာပေတွာန။ အပ၊ ၁။ ၄၀။ ဝိညာပေတွာန ဗောဓေတွာန။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၈။

ဝိညာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ထ] (သင်တို့) သိစေ-တောင်း-ကုန်၏။ ဝိညာပေထ အာဝုသော စီဝရံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၅-၆။

ဝိညာပေန္တ (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိညာပေန္တီ။] သိစေ-တောင်း-တတ်သော၊ သူ။ အညာတကံ ဂဟပတိံ ဝါ

ဂဟပတာနီ ဝါ စိဝရံ ဝိညာပေန္တော။ ဝိ၊၅။ ၅၈-၉၊၆၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈)။

ဝိညာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + အန္တိ] သိစေ-တောင်း-ကုန်၏။ ဘိက္ခူ န မတ္တံ ဇာနိတွာ ဗဟူ ပတ္တေ ဝိညာပေန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၅၅-၆။ ဝဇိရ။၂၆၈။

ဝိညာပေမ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ +ဏာပေ +မ] (ငါတို့) သိစေ - တောင်း - ကုန်၏။ မယံ အာယသ္မန္တာနံ ဝိညာပေမ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၅။ (-ဝိ၊ ၂။၁၁၈)။

ဝိညာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +ဉာ + ဏာပေ + ဧယျ] သိစေ-တောင်း-ငြားအံ့။ ယော ပန ဘိက္ခု အညာတကံ ဂဟပတိံ ဝါ ဂဟပတာနိံ ဝါ စိဝရံ ဝိညာပေယျ။ ဝိ၊၁။၃၁-၄။

ဝိညာပေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဧယျာသိ] သိစေရာ၏။ သဟာယိလောကမာတုံ သရေန ဝိညာ-ပေယျာသိ။ သံ၊၁။၁၅၈။

ဝိညာပေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဧယျုံ] သိစေ - တောင်း - ကုန်ရာ၏။ " အမှာကံ စတုန္နမ္ပိ ဘတ္တံ ဒေဟီ " တိ ဝါ ဝိညာပေယျုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၁၄။

ဝိညာပေသိ¹ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + သိ] (သင်) သိစေ-တောင်း-၏။ သစ္စံ ကိရ တွံ ဥပနန္ဒ သေဋ္ဌိပုတ္တံ စီဝရံ ဝိညာပေသိ။ ဝိ၊၁။၃၁၃။

ဝိညာပေသိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဤ] (သူ) သိစေ-တောင်း-ပြီ။ အာယသ္မာ ဥပနန္ဒော သကျပုတ္တော အညာတကံ သေဋ္ဌိပုတ္တံ စီဝရံ ဝိညာပေသိ။ ဝိ၊၅။ ၁၆။ (-အံ၊၁။ ၂၂၈။ ပဋိသံ၊၃၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇)။

ဝိညာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဥံ] သိစေ-တောင်း-ကုန်ပြီ။ အထ ခေါ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတာ ပဋိက္ခိတ္တံ ------ ကုက္ကုစ္စာယန္တာ န ဝိညာပေသုံ။ ဝိ၊၁။၃၁၃။ (-ဝိ၊၅။၁၆၊၁၉၊၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁)။

ဝိညာပေသတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +ဉာ + ဏာပေ+ သတိ။ မောဂ်၊ ၆၊ ၃။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဤ။ ဤဝိဘတ်ကို သတိ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၈၉၃-၄။] သိစေ-တောင်း-ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ အာယသ္မာ ဥပနန္ဒော သကျပုတ္တော သေဋ္ဌိပုတ္တံ စီဝရံ ဝိညာပေသတိ။ ဝိ၊၁။၃၁၃။ (-ဝိ၊၂။၃၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၅)။

ဝိညာပေသထ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +ဉာ + ဏာပေ+ သထ။ မောဂ်၊ ၆။ ၃။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဏာပေ + တ္ထ။ တ္ထ-ကို သထ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၈၉၃-၄။] သိစေ-တောင်း-ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ တုမှေ မောဃပုရိသာ ---- ဗဟုံ စီဝရံ ဝိညာပေသထ။ ဝိ၊၁။၃၁၆၊၃၅၆။

ဝိညာပေသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ+ သန္တိ။ မောဂ်၊ ၆။၃။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + ဥံ။ ဥံ-ကို သန္တိ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၈၉၃-၄။] သိစေ-တောင်း-ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ--- ဗဟုံ စီဝရံ ဝိညာပေသန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၁၅-၆။

ဝိညာပေသသိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + သသိ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဉာ + ဏာပေ + သိ။] (သင်) သိစေ-တောင်း-ပြီ။ တတ္ထ နာမ တွံ မောဃပုရိသ အညာတကံ သေဋ္ဌိပုတ္တံ စီဝရံ ဝိညာပေသသိ။ဝိ၊၁။၃၁၃။

ဝိညာပေသာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဏာပေ+ သာမိ] (ငါ) သိစေ-တောင်း-အံ့။ တဒါ ဝိညာပေသာမိ။ ဝိ၊၂။၁၃၇။

ဝိညာယ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +ဉာ +တွာ။ ဝိဇာယ-သံ။] သိ၍။ ဣတိ ဝိညာယ (မမ္ဗ။၄၁)တိ ဧဝမေတေ ကာမေ ဇာနိတွာ။ မမ္ဗ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၆။ (-ဒီ၊၁။၆၆။ ဒီ၊၃။၂၂၄၊၂၃၉။ အံ၊၁။ ၁၁၁။ မ၊၂။၉။ သံ၊၂။၂၉၉။ ပဋိသံ။၃၉၁)။

ဝိညာယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ယ + တေ။ ဝိဇာယတေ-သံ။] သိအပ်၏။ န စေကဿ ဘာသိတဿ အတ္ထော ဝိညာယတိ။ ဝိ၊၄။ ၂၂၃၊ ၅၀၄။ သယံ ကာယဂဟဏာနာ-နုသာရေန ဝိညာယတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၆။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၇)။

ဝိညာယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ယ +အန္တေ] သိအပ်ကုန်၏။ ယေန တေန ိ သုတမယေန ဉာဏေန ဝိညာယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

ဝိညာယမာန (တိ) [ဝိ + ဉာ + ယ + မာန] သိအပ်သော။ အယံ ပန ဟာရော ----- ယထာရုတဝသေနေဝ ဝိညာယမာနော ဒေသနာယ သဟ စရတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၄)။

ဝိညာယမာနတ္ထ (တိ) [ဝိညာယမာန + အတ္ထ] သိအပ်သော အနက်ရှိသော။ ---------- ဝိညာယမာနတ္ထဿ စ-သဒ္ဒဿ ပယောဂေ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇။

ဝိညာယမာနသမုဒါယ (ပု) [ဝိညာယမာန + သမုဒါယ] သိအပ်သော အပေါင်း။ အဝိညာယမာနသမုဒါယံ ပန ဝိညာယ-မာနသမုဒါယေန ဝိသေသိတုမရဟတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂။

ဝိညာယေယျ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ယ + ဧထ။ ဧယျ-ပြု။] သိအပ်ရာ၏။ ယေဟိ ကေဟိစိ ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ သုဇာတတာ ဝိညာယေယျ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။

ဝိညိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဉာ + ဿန္တိ] သိကုန်လတ္တံ့။ ဝိညိဿန္တိ (ထေရ။၃၁၉)တိအာဒီသု ကာရဏဝစနံ ----------- ဝိဇာနိဿန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

ဝိညုကာလ (ပု) [ဝိညူ + ပတ္တ + ကာလ] သိကြား -လိမ္မာ- သောသူ၏ ဖြစ်ရာ-အခါ-ကာလ။ အဝိညူပိ ဟိ ဝိညုကာလေ ယထာ-ကာမံ ကရောန္တော အဒဏ္ဍာရဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။

ဝိညုဂရဟာန (ဏ ?) (န) [ဝိညူ + ဂရဟာန။ ဂရဟဏ ?] ပညာရှိတို့၏ ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ တေန သံကိလိဋ္ဌဘာဝေန စ ဝိညုဂရဟနေနာပိ စ တော် ဣတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။

ဝိညု (ညူ) ဂရဟိတ (တိ) [ဝိညူ + ဂရဟိတ] ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ ဝိညုဂရဟိတာ။ အံ၊၁။၁၉၄။ (-ဒီ၊၃။၆၇-၈။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ မဟာနိ။၃၁၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၇)။

ဝိညုဂရဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိညူ + ဂရဟိတဗ္ဗ] ပညာရှိတို့ ကဲ့ရဲ့-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တုမှာကံ ဝါဒေါ ဝိညုဂရဟိတဗ္ဗံ ကာရဏံ ---- နံ အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။

ဝိညုဇန (ပု) [ဝိညူ + ဇန] ပညာရှိသော လူအပေါင်း။ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတေန ဝိညုဇနေန ------ ပုစ္ဆိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄)။

ဝိညု(ညူ)ဇာတိက (တိ) [ဝိညူ + ဇာတိ +က] လိမ္မာ - ပညာရှိ - သော သဘောရှိသော၊ ပညာရှိတို့၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော။ တဿ ဝတ္တမနုသိက္ခန္တာ၊ ဣမေကေ ဝိညုဇာတိကာ။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ တေ ဟိ ဝိညုဇာတိကာ ပဏ္ဍိတာ ---- အနုသိက္ခန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၄)။

ဝိညုတပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိညုတာ + ပတ္တ] သိ-သိကြားလိမ္မာ-သူ၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ အထ နံ မဟာသတ္တော ဝိညုတပ္ပတ္တံ ပဗ္ဗဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၂။

ဝိညုတပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိညုတာ + ပတ္တိ] သိ - သိကြား လိမ္မာ - သူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ------ မယှံ ကာယဝစီကမ္မာနံ အနုဿရဏသမတ္ထတာ ဝိညုတပ္ပတ္တိ ဧဝ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။

ဝိညုတာ (ထီ) [ဝိညူ + တာ။ ကွစာဒိနာ တာပစ္စယေ ရဿတ္တံ။ ရူ။၃၈၇။] သိ-သိကြားလိမ္မာ-သူ၏အဖြစ်။ ယတော ပဋ္ဌာယသို့ ဝိညုတ (စရိယာ။၄၁၆) န္တိ ယတော ပဋ္ဌာယ တာသု တာသု ဣတိကတ္တဗ္ဗတာသု ဝိညုတံ ဝိဇာနနဘာဝံ ပတ္တောသ္မိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ (-ဝိ၊၄။၄၇၃။ အပ၊၁။၃၆၇)။

ဝိညုဒေသိတ (တိ) [ဝိညူ + ဒေသိတ] ပညာရှိတို့-ဟော-ညွှန်ပြ-အပ်သော။ ဝိနိစ္ဆယံ မေ ပါဒါသိ၊ ဝိနယေ ဝိညုဒေသိတံ။ အပ၊၁။၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၁။

ဝိညုပဋိကုဋ္ဌ (တိ) [ဝိညူ+ပဋိကုဋ္ဌ] ပညာရှိတို့-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-အပ်သော။ ဝိညုပဋိကုဋ္ဌံ ကာယဒုစ္စရိတံ ဝါ ------- န ဉပ္ပန္နပုဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

ဝိညု (ညူ) ပ (ပ္ပ) သတ္ထ (တိ) [ဝိညူ+ပသတ္ထ] (ဘုရားအစရှိသော) ပညာရှိ - သူတော်ကောင်း-တို့ ချီးမွမ်းအပ်သော။ ယာနိ တာနိ သီလာနိ ------ ဝိညုပသတ္ထာနိ အပရာမဋ္ဌာနိ သမာဓိသံဝတ္တနိကာနိ။ ဝိ၊၅။ ၁၆၈။ ဒီ၊ ၂။ ၆၈။ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝိညူဟိ ပသတ္ထတ္တာ ဝိညုပသတ္ထာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ သုပရိသုဒ္ဓဘာဝေန ပါသံသတ္တာ ဝိညု-ပသတ္ထာနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၄။

ဝိညု (ညူ) ပုရိသ (ပု) [ဝိညူ + ပုရိသ] ပညာရှိ-သိကြားလိမ္မာ-သောယောကျ်ား။ တမေနံ အညော ဝိညုပုရိသော ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

ဝိညုပ္ပသတ္ထ (တိ) [ဝိညူ + ပသတ္ထ] ဝိညုပ(ပ္ပ)သတ္ထ-ကြည့်။ အရိယကန္တေဟိ သီလေဟိ ----- ဝိညုပ္ပသတ္ထေဟိ အပရာ-မဋ္ဌေဟိ သမာဓိသံဝတ္တနိကေဟိ။ နေတ္တိ။ ၁၄၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈)။

ဝိညုဝဏ္ဏိတ (တိ) [ဝိညူ + ဝဏ္ဏိတ] ဝိညုပသတ္ထ-ကြည့်။ ဓမ္မစက္ကံ မေ ဋ္ဌပိတံ၊ သုကတံ ဝိညုဝဏ္ဏိတံ။ အပ၊၁။၁၀၀။

ဝိညူ (ပု) [ဝိ + ဉာ + ရူ။ ဝိဇာနိတုံ သီလံ ယဿ, ဝိဇာနနသီလောတိ ဝါ ဝိညူ။ ရူ။ ၅၉၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၁၉။ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညူ။ ရူ၊ဋီ။၅၂-နှာ။ ဝိ + ဉာ + ကူ။ မောဂ်၊ ၅။၃၉။ ဝိဇ-သံ။ ဝိဇ္ဇ-သက္ကတပိဋက။ ဝိဏ္ဏု၊ ဝိဏ္ဏူ - ပြာ။ ဝိဏ္ဏူ၊ ဝိန္နူ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပညာရှိ၊ သိကြားလိမ္မာသူ -- (က) ဘာသာစကားကို သိနားလည်သူ။ (ခ) ကောင်း, မကောင်းသော စကား, ရှုန့်ရင်း, မရှုန့်ရင်းသောစကားတို့ကို သိနားလည်သူ။ (အကျိုးရှိ, မရှိ-သူယုတ်မာ, သူတော်ကောင်းတို့၏ အကျင့်နှင့်စပ်-သောစကားကို သိနိုင်သူ)။ (ဂ) ရှာသူအကျင့်ဖြင့် ဖျက်ဆီးနိုင်သူ။ (ဃ) ကိုယ်, လက်နှီးနှောခြင်းသို့ ရောက်နိုင်သူ။ (င) ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားကို သိနားလည်သူ။ (စ) ပညာရှိ-သုခမိန် (နတ်လူ)။ (ဆ) သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို သိပြီးသူ။ (ဇ) ဘုရားအစရှိသော - ပညာရှိ - သူတော်ကောင်း။ (ဈ) ပညာရှိသော ကာဠုဒါယီမထေရ်။

(က) ဘာသာစကားကို သိနားလည်သူ။ ဝိညူသဿ န သာဝေတိ (ဝိ၊ ၁။ ၃၄) တိ ပဏ္ဍိတဿ ဉာတုံ သမတ္ထဿ န သာဝေတိ။ ဝိ။၊၁။၂၂၂။ (ခ) ကောင်း, မကောင်းသော စကား, ရုန့်ရင်း, မရုန့်ရင်းသော စကားတို့ကို သိနားလည်သူ။ (အကျိုးရှိ, မရှိ-သူယုတ် မာ, သူတော်ကောင်းတို့၏ အကျင့်နှင့်စပ်-သောစကားကို သိနိုင်သူ)။ ဝိညူ ပဋိဗလာ သုဘာသိတဒုဗ္ဘာသိတံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဒုဋ္ဌုလ္လံ အာဇာနိတု (ဝိ၊၁။၁၈၈) န္တိ ယာ ပဏ္ဍိတာ သာတ္ထကနိရတ္ထကကထံ, အသဒ္ဓမ္မသဒ္ဓမ္မ-ပဋိသံယုတ္တကထဉ္စ ဇာနိတုံ ပဋိဗလာ၊ အယံ ဣမ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိ။၊၂။၁၃၃။(-ဝိ၊၂။၃၄)။ (ဂ) ရှာသူအကျင့်ဖြင့် ဖျက်ဆီးနိုင်သူ။ ပုရိသော နာမ မနုဿပုရိသော ------- န တိရစ္ဆာနဂတော ဝိညူ ပဋိဗလော ဒူသေတုံ။ ဝိ၊၂။၄၁၆။ (ဃ) ကိုယ်, လက်နှီးနှောခြင်းသို့ ရောက်နိုင်သူ။ ပုရိသပုဂ္ဂလော နာမ မနုဿပုရိသော ------ ဝိညူ ပဋိဗလော ကာယသံသဂ္ဂံ သမာပဇ္ဇိတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၅။

(င) ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားကို သိနားလည်သူ။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ---- ဝိညူဿ မနုဿဇာတိကဿ အာရောစေယျ။ ကခ်ါ။ ၁၂၄။ (စ) ပညာရှိ-သူခမိန် (နတ်လူ)။ အနုဝိစ္စာပိ မံ ဝိညူ ဂရဟေယျု (မ၊၂။၂၄)န္တိ ------ ဝိညူ ပဏ္ဍိတာ ဂရဟေယျုံ။ မ။၊၃။ ၂၈။ မုဟုတ္တမပိ စေ ဝိညူ။ ဓမ္မ။၂၂။ ဝိညူ ပဏ္ဍိတပုရိသော။ ဓမ္မ။၊၁။၃၀၂။ ဝိညူ စ ဂရဟေယျုံ မ (စရိယာ။၄၀၃) န္တိ ပဏ္ဍိတာ စ ဒေဝမနုဿာ မံ ဂရဟေယျုံ။ စရိယာ။။ ၁၄၀။ (-သံ၊ ၁။၁၉၀။ အံ၊ ၁။၅၉၊၁၇၆။ က္ကတိဝုတ်။ ၂၆၁။ သုတ္တနိ။ ၃၄၄။ ထေရ။ ၃၁၅။ သံ၊ ။၊၁။၂၄၉။ အံ၊ ။၊ ၂။ ၂၄၊ ၁၅၉။ က္ကတိဝုတ်။။၂၉၆။ သုတ္တနိ။၊၁။၇၄။သုတ္တနိ။၊၂။၁၂၃။ထေရ။၊၂။၂၄၈။ အပ၊။၊၁။၁၈၄)။ (ဆ) သစ္စာ ၄ - ပါးတရားကို သိပြီးသူ။ ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ။ သံ၊ ၁။ ၉။ သဗ္ဗေဟိ ဥဃ္ဃဋိတညူအာဒီဟိ ဝိညူဟိ ---- အတ္တနိ အတ္တနိ ဝေဒိတဗ္ဗောတိ ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟီတိ။ သံ၊ ။၊ ၁။ ၄၂။ ဝိညူဟီတိ ဝိဒူဟိ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စေဟိ။ သံ။၊၁။ ၈၅။ (-ထေရ။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၀။ ထေရ။၊၂။၂၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။၊၁။၂၇၇)။ (ဇ) ဘုရားအစရှိသော - ပညာရှိ - သူတော်ကောင်း။ တဥ္စေ ဝိညူ ပသံသရေ။ ထေရ။ ၃၅၂။ ဝိညူ ဗုဒ္ဓါဒယော ပဏ္ဍိတာ ပသံသရေ ဝဏ္ဏေန္တိ။ ထေရ။၊၂။၄၅၄။ ဝိညူဟိ (ဝိ။၊၄။၁၅၄)တိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ သပ္ပုရိသေဟိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၆၂။ (-ဒီ။၊၃။၄၇။ မ။၊၁။၁၉၂။ ဒီ၊ ဋီ။၃။၃၉။ မဋီ၊၁။၂၈၉)။ (ဈ) ပညာရှိသော ကာဠုဒါယိမထေရ်။ ဝိညူဟိ ဒေသိတာ (အံ၊၂။၃၀၅)တိ ဣမ ပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တော ကာဠုဒါယိတ္ထေရောဝ ဝိညူ ပဏ္ဍိတော။ အံ။၊၃။၁၁၃။

ဝိညူဂရဟာ (ထိ) [ဝိညူ + ဂရဟာ] (အရိယာ) ပညာရှိတို့၏-ကဲ့ရဲ-အပြစ်တင်-ခြင်း။ ဝိညူဂရဟာဒိဒေါသာဘာဝေန ဝါ အနဝဇ္ဇတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၂။ (-ထေရ။၊၁။ ၃၃၀။ ထေရ။၊၂။၁၁၄၊၂၄၈)။

ဝိညူဂဟဏ (န) [ဝိညူ + ဂဟဏ] ဝိညူသဒ္ဒါ။ အဝိညူနံ ပသံသာယ အပ္ပမာဏဘာဝတော ဝိညူဂဟဏံ ကတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၄။

ဝိညူပရိသာ (ထိ) [ဝိညူ + ပရိသာ] ပညာရှိတို့၏ ပရိသတ်။ ရဋ္ဌေတိ ဝိညူပရိသံ ဝိစက္ခဏော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၀၉။ ဝိညူပရိသန္တိ ဝိညူနံ ပရိသံ။ ဝိ။၊၃။၄၃၆။

ဝိညေယျ¹ (တိ) [ဝိ + ဉာ + ဏျ။ ဝိဇေယ- သံ။ ဝိဏ္ဏေယ-ပြာ။ ဝိန္နေအ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (အနက်ကို) သိစေတတ်သော။ (၂) သိလွယ် -သိစွမ်းနိုင် -ထင်ရှား -သော။ (၃) သိအပ်သော။ (၁) အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော သရော ဟောတိ ဝိဿဋ္ဌော စ ဝိညေယျော စ -------- ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဝိညေယျောတိ အတ္ထဝိညာပနော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၃။ ဝိညာပေတီတိ ဝိညေယျော၊ အန္တော- ဂဓဟေတုအတ္ထော ကတ္တုသာဓနော ဧသ ဝိညေယျသဒ္ဒေါတိ အာဟ " အတ္ထဝိညာ- ပနော "တိ။ ဒီဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။ (၂) ဝိညေယျော (မ၊ ၂။၃၄၀) တိ ဝိညာပနီယော ပါကဋော၊ ဝိဿဋ္ဌတ္တာယေဝ စေသ ဝိညေယျော ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။ ဝိညေယျောတိ သုပရိဗျတ္တတာယ အက္ခရတော စ ဗျဉ္ဇနတော စ ဝိညာတုံ သက္ကုဏေယျော။ တေနာဟ " ပါကဋော " တိ။ မဋီ၊၃။၁၇၉။ ဝိညေယျော စာ (မဟာနိ။၃၅၃)တိ သုဝိဇာ- နေယျော စ။ မဟာနိ။ဋ္ဌ။၃၈၇။ (-မ၊၃။ ၂၇၇)။ (၃) ကေနစိ ဝိညေယျာ (အဘိ၊ဓ။၅) တိ တေနေဝ စက္ခုဝိညာဏေန ဝါ --------- န ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ (-အဘိ၊ဓ။ ၁၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀၊ ၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၊၁၁၊၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၅၉၊၂၁၀။ ဒီဋီ၊ ၃။၉၅။ အံဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။ မူလဋီ၊၁။၅၁)။

ဝိညေယျ² (တိ) [ဝိညေယျ + တ္တ] သိအပ် သည်၏အဖြစ်။ ဝိညေယျတောပိ ပန ဝိညတ္တိယေဝ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။

ဝိညေယျပဒ (န) [ဝိညေယျ + ပဒ] ဝိညေယျ- ဟူသောပုဒ်။ ဝိညေယျပဒေ လဗ္ဘမာနာ ဝိဇာနနကိရိယာ။ နေတ္တိဋီ။ ၂၃။

ဝိညေယျရူပ (န) [ဝိညေယျ + ရူပ] သိအပ် သောရုပ်။ " စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ " တိ ပနေတ္ထ ဝိညေယျရူပံ ဝိဇာနန္တဿ ဥါရဘူတံ စက္ခုံ။ မဋီ၊၃။၄၂၂။

ဝိညေယျသဘာဝ (တိ) [ဝိညေယျ + သဘာဝ] သိအပ်သောသဘောရှိသော။ အတ္ထိ ဟိ ရူပံ ---ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယျသဘာဝံ န ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၃။ (-အနုဋီ၊၁။၁၅၂)။

ဝိညေယျသုဘ (တိ) [ဝိညေယျ + သုဘ။ (ဘာဝပ္ပဓာန)။] တင့်တယ်-ကောင်းမြတ်- သိလွယ် - သော အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်။ သဒ္ဒလက္ခဏတော, ဝိနိစ္ဆယသုဘတော, ဝိညေယျသုဘတော စ သုဘံ။ ကခ်၊ ဋီ။ ၂။ (-ကခ်ါဋီ၊သစ်။၁၂၄)။

ဝိညေယျေကဒေသ (ပု) [ဝိညေယျ+ဧကဒေသ] သိအပ်သောတရား၏-တစ်စိတ်-တစ်ဒေသ။ ဝိညေယျေကဒေသေနာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၁။၅၆။

ဝိဋ္ဋက် (ပု၊န) [ဝိ + ဋ္ဋကိ = ဋ္ဋက် + ဏ။ ဝိနော ပက္ခိနော ဋ္ဋက်န္တိ ဧတ္ထာတိ ဝိဋ္ဋကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၁။ ဝိသေသေန ဋ္ဋကီယန္တေ အတြာတိ ဝိဋ္ဋကီ။ ကပေါတပါလိကာ။ အမရ၊ ဋီ၊ ၂။၃၊ ၁၅။ ဝိဋ္ဋက်-သံ။ ဝိဋံ့က-ပြာ။ ဝိဍံ့ဂ-ပြာ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ခိုအိမ်၊ ခိုစင်။ ကပေါတ- ပါလိကာယံ တု၊ ဝိဋ္ဋကော နိတ္ထိယံ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၂၂၁။ (-ဓာန်၊ဋီ။)။

ဝိဋ္ဋမျူဘ (ပု) [ဝိဍူဍဘ - နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၀၃။ နီတိ၊ဓာတု။ ၃၇၂။ သီ (အနိ၊ ပါဠိ)သျာ-မူ။] ဝိဋ္ဋမျူဘ မည်သော-မင်းသား-စစ်သူကြီး- မင်း။ တံ ကိံ မညသိ မဟာရာဇ၊ ပိယော တေ ဝိဋ္ဋမျူဘော သေနာပတီတိ။ မ၊ ၂။၃၁၃။ (-၃၃၁)။ တသ္မိံ ပန ပဝိဋ္ဌမတ္တေယေဝ ---- ဝိဋ္ဋမျူဘံ အာမန္တေသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၂။

သဗ္ဗေ သက္ကာ စ ဟညိံသု၊ တဒါ ဟနိ ဝိဋူဍဘော။ အပ၊၁။၃၄၉။ ဥဒါန၊ ၄။၂၄၁။ အပဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။

(ဝိဋူဍဘသည် ပသေနဒီကောသလမင်းကြီးနှင့် ဝါသဘခတ္တိယာ မိဖုရားတို့၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ ကောသလမင်းကြီးသည် ရဟန်းသံဃာနှင့်အကျွမ်းဝင် ရင်းနှီးမှု ရှိရန် သာကီဝင်မင်းသမီးတစ်ယောက်ကို မိဖုရားမြှောက်လို၍ သာကီဝင်မင်းမျိုးတို့ထံ သမီးတစ်ယောက် ဆက်သရမည်ဟု သဝဏ်လွှာကို ပေးပို့စေခဲ့သည်။ ထိုအခါ သာကီဝင်မင်းတို့သည် အညီအညွတ်စည်းဝေးတိုင်ပင်၍ မဟာနာမသာကီဝင်မင်း၏ နာဂမုဏ္ဍာမည်သောကျွန်မမှ မွေးဖွားသော ဝါသဘ-ခတ္တိယာကို " သာကီဝင်မင်းသမီး "ဟု လိမ်လည်လှည့်ဖြား၍ ကောသလမင်းကြီးအား ဆက်သခဲ့ကြ၏။

ဝါသဘခတ္တိယာ မိဖုရားသည် များမကြာမီသားတစ်ယောက် ဖွားမြင်သည်၊ ထိုမင်းသားလေး၏အမည်ကို မဟာနာမသာကီဝင်မင်းကြီးထံတောင်းခံစေရာ မဟာနာမသာကီဝင်မင်းကြီးက (ငါ့သမီး) ဝါသဘခတ္တိယာသည် သားမဖွားမီကပင် သူခပ်သိမ်းကိုလွှမ်းမိုးအုပ်စိုးရသူဖြစ်၏၊ ယခုမူကား သားတော်ဖွားမြင်သည့်အတွက် ကောသလမင်းကြီး၏ အလွန့်အလွန် အကျွမ်းဝင်သူ " ဝလ္လဘာ " ဖြစ်ချေတော့မည်ဟု ပြောဆို လေ၏။ ထိုအခါ နားလေးသော အမတ်သည် အကျွမ်းဝင်သူ "ဝလ္လဘာ"ဟူသောစကားကို " ဝိဋူဍဘ " ဟု မှတ်ယူ၍ ကောသလမင်းကြီးထံ ပြန်လည် သံတော်ဦး တင်သည့်အခါ " အရှင်မင်းကြီး မင်းသား၏အမည်ကို "ဝိဋူဍဘ" ဟု မှည့်ခေါ်ကြပါကုန်လော"ဟု သံတော်ဦး တင်လေသည်၊ ထိုအခါမှစ၍ ကောသလမင်းကြီးသည် မင်းသား၏အမည်ကို " ဝိဋူဍဘ " ဟု မှည့်ခေါ်တော်မူသည်။

ကောသလမင်းကြီးသည် သားတော် ဝိဋူဍဘအား အသက်အရွယ် ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် စစ်သေနာပတိ ရာထူးကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဝိဋူဍဘ မင်းသားသည် ၁၆-နှစ်မြောက် အရွယ်ရောက်သောအခါ ဆွေးမျိုးများရှိရာ ကပိလဝတ်ပြည်သို့ အလည်အပတ်သွားလို၍ မယ်တော်, ခမည်းတော်တို့အား ပန်ကြား လျှောက်ထားကာ များစွာသော စစ်သည်ဗိုလ်ပါအခြံအရံဖြင့် သာဝတ္ထိပြည်မှ ထွက်ခဲ့လေသည်။ သာကီဝင်မင်းတို့သည် ဝိဋူဍဘ လာကြောင်း သိရှိကြ၍ " ငါတို့သည် ကျွန်မသား ဝိဋူဍဘကို ရှိမခိုးနိုင် " ဟု ဝိဋူဍဘအောက် အသက်အရွယ်နုနယ်သောမင်းသားတို့ကို ဇာေစာကပင် ဇနပုဒ်သို့ စေလွှတ်ထားကြသည်၊ ဝိဋူဍဘရောက်လာသည့်အခါ မင်းကွန်း (ဗိုလ်တဲ) ၌များစွာသော ကျွေးမွေးဘွယ်တို့ဖြင့် ကျွေးမွေးဧည့်ခံကြသည်။

ဝိဋူဍဘ မင်းသားသည်လည်း ၂-ရက် ၃-ရက်မျှနေထိုင်၍ ပြန်လည်ထွက်ခွါသွားခဲ့သည်၊ ထိုအခါ ကျွန်မတစ်ယောက်သည် ဗိုလ်တဲ၌ မင်းသားနေထိုင်သွားသည့် နေရာကို " ဤနေရာကား ဝိဋူဍဘနေထိုင်သွားသည့်နေရာ "ဟု ဆဲရေးပြီး နို့ရည်ဖြင့် ဆေးကြောလေ၏။ ထိုအခါ မင်းချင်းယောက်ျားတစ်ယောက်သည် ဝိဋူဍဘ မင်းသားအား ဆဲရေးသံကိုကြား၍ မေးမြန်းရာ ဝါသဘခတ္တိယာ၏မျိုးရိုးဇာတိကို ကြားသိရသဖြင့် မိမိ၏ ရဲမက်ဗိုလ်ပါ အပေါင်းအား ထိုအကြောင်းကို ပြောကြားလေသည်၊

ထိုအကြောင်းကို ဝိဋူဍ္ဍဘ ကြားသောအခါ " ဤသာကီဝင်မင်းတို့သည် ငါနေထိုင်သည့်နေရာ (ပျဉ်ချပ်) ကို နို့ရည်ဖြင့်ဆေးနှင့်ကြဦး၊ ငါမင်းဖြစ်သည့်အခါ သာကီဝင်မင်းတို့၏ လည်ချောင်းသွေးဖြင့် ဆေးကြောမည် " ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခဲ့လေ၏။

ဝိဋူဍ္ဍဘ သာဝတ္ထိပြည်သို့ ပြန်ရောက်သည့်အခါ မှူးမတ်တို့က ဖြစ်ပျက်ပုံအလုံးစုံကို ကောသလမင်းကြီးအား လျှောက်ထားကြသည်၊ ကောသလမင်းကြီးသည် " ငါ့အား ကျွန်မသမီးကို ဆက်သရကောင်းလား " ဟု သာကီဝင်မင်းတို့အား အမျက်တော်ရှကာ ဝါသဘခတ္တိယာနှင့်ဝိဋူဍ္ဍဘတို့အား ခန့်အပ်ထားသောရာထူးနှင့် အဆောင်အယောင်အားလုံးကို ရုပ်သိမ်း၍ ကျွန်ယောကျ်ား, ကျွန်မိန်းမတို့ ရသင့်ရထိုက်သည့် အသုံးအဆောင်မျှကိုသာပေးစေ၏၊ ထို့နောက် ဘုရားရှင်သည် နန်းတော်သို့ကြွတော်မူ၍ " အမိ၏အမျိုးအနွယ်ကား ပမာဏမဟုတ်, အဖ၏အမျိုးအနွယ်သာလျှင် ပမာဏဖြစ်၏ " ဟု မိန့်တော်မူ၍ ရှေးပညာရှိမင်းတို့က ထင်းခွေသည်သူဆင်းရဲမအား အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီးရာထူးကို ပေးခဲ့ဘူးကြောင်း (ကဋ္ဌဟာရီဇာတ် ▪ ကဋ္ဌဝါဟနဇာတ်) ကိုဟောတော်မူသည်၊ ထိုအခါ မင်းကြီးသည် နှစ်သက်ကျေနပ်မှုရသဖြင့် ဝါသဘခတ္တိယာနှင့် ဝိဋူဍ္ဍဘတို့အား မူလခန့်အပ်ထားသော ရာထူးနှင့်အဆောင်အယောင်အားလုံးကို ပြန်လည်ပေးအပ်စေခဲ့သည်။

ကောသလမင်းကြီးသည် အပြစ်မရှိပါဘဲလျက် ဗန္ဓုလစစ်သူကြီးကို ကွပ်မျက်၍ ထိုစစ်သူကြီး၏တူ " ဒီဃကာရာယန" ကို စစ်သူကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်၊ သို့သော် ဒီဃကာရာယနသည် " ငါ၏ဦးကြီးတော်ကို အပြစ်မဲ့ သတ်ခဲ့လေပြီ " ဟု ကောသလမင်းကြီးအား လက်စားချေရန် အခွင့်ကိုသာရှာလျက်နေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် သာကီဝင်မင်းတို့၏ မေဒါလုပ (မေဠု)နိဂုမ်းရွာ၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏၊ မင်းကြီးသည် နိဂုမ်းရွာသို့သွားရောက်၍ ဘုရားရှင်ကျောင်းတော်မှ မနီးမဝေးအရပ်၌ သစ်တပ် (ခံတပ်) ကိုနေစေ၍ (တပ်စခန်းချ၍) မင်းမြောက်တန်ဆာ ၅-ပါးကို ဒီဃကာရာယနစစ်သူကြီးအား ခေတ္တပေးအပ်ခဲ့ပြီး ဘုရားရှင်ကျောင်းတော်သို့ ကိုယ်တော်တစ်ပါးတည်း ဝင်တော်မူသည်၊ ထိုအခါ ဒီဃကာရာယနသည် မင်းမြောက်တန်ဆာ ၅-ပါးကို ဝိဋူဍ္ဍဘအားပေးအပ်၍ မင်းမြောက်လေသည်။

ဝိဋူဍ္ဍဘသည် မင်းအဖြစ်ကို ရရှိပြီးနောက် ရှေးကဖွဲ့ခဲ့ဘူးသည့် ရန်ငြိုးကို အမှတ်ရကာ သာကီဝင်အားလုံးကို သတ်ဖြတ်ရန် များစွာသော စစ်သည်ဗိုလ်ပါအပေါင်းဖြင့် သာဝတ္ထိပြည်မှ ထွက်ခဲ့လေ၏၊ ဘုရားရှင်သည် ထိုနေ့နံနက်မိုးသောက်သောအခါ သတ္တလောကကို ကြည့်ရှုတော်မူလတ်သော် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့၏ ပျက်စီးအံ့သော အကြောင်းကိုမြင်တော်မူ၏၊ ထိုနေ့ညချမ်းအခါ ဆွေတော်မျိုးတော်တို့အား ချီးမြှောက်ရန် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကပိလဝတ်ပြည်သို့ ကြွတော်မူ၍ ကပိလဝတ်ပြည်၏အနီး အရိပ်ကျဲသော တစ်ခုသော သစ်ပင်ရင်း၌ ထိုင်နေတော်မူသည်။ ဝိဋူဍ္ဍဘမင်းသည်လည်း " ဆွေမျိုးတို့ကို စောင့်ရှောက်ရန် မြတ်စွာဘုရား ကြွတော်မူသည် ဖြစ်လတ္တံ့ " ဟု သိ၍ မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုး၍ မိမိစစ်တပ်ကိုရုပ်သိမ်းကာ သာဝတ္ထိပြည်သို့

ပြန်လေသည်၊ ဤနည်းဖြင့် ၃-ကြိမ်းတိုင်အောင် သာကီဝင်မင်းတို့အား သတ်ဖြတ်ရန် သွားရောက်သော်လည်း ၃-ကြိမ်လုံးပင် ဘုရားရှင်နှင့်တွေ့၍ ပြန်ခဲ့ရလေသည်။ ၄-ကြိမ်မြောက် ဝိဋူဋဘမင်းထွက်သောအခါ ဘုရားရှင်သည် သာကီဝင်မင်းတို့၏ ရှေးကံဟောင်းကို ကြည့်ရှုတော်မူသည်၊ ထိုသာကီဝင်မင်းတို့၏ မြစ် (= ချောင်း) ၌ အဆိပ်ခပ်ဘူးသော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံ၏ မတားမြစ်နိုင်သောအဖြစ်ကို သိမြင်တော်မူ၍ ၄-ကြိမ်မြောက်၌ကား ကြွတော်မမူခဲ့ပေ၊ ဝိဋူဋဘမင်းသည် မဟာနာမသာကီဝင်မင်းကိုချန်၍ ကြွင်းသောသာကီဝင်တို့ကို နို့စို့ကလေးငယ်များမှအစ အားလုံးသတ်ဖြတ်၍ သာကီဝင်မင်းတို့၏ လည်ချောင်းသွေးဖြင့် မိမိနေရာ (ပျဉ်ချပ်) ကိုဆေးကြော၍ ပြန်လာရာ ညအချိန် အစိရဝတီမြစ်သို့ရောက်၍ ထိုမြစ်ကမ်းနား၌ပင် ယာယီသစ်ခက်တဲနန်းထိုး၍ နေကြလေသည်၊ ထိုအခါ ဝိဋူဋဘမင်းသည် သဲသောင်ပြင်၌အိပ်နေစဉ် မိုးကြီးရွာချ၍ မြစ်ရေဖြင့် သမုဒ္ဒရာထဲသို့ မျောပါသွားခဲ့လေသည်။ (အကျယ်ကို ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉-၂၅-၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၄။၁၄၈-၅၅။ ကြည့်)။

ဝိဋူဋဘကုမာရ (ပု) [ဝိဋူဋဘ + ကုမာရ] ဝိဋူဋဘမင်းသား။ ဝိဋူဋဘကုမာရဿ အက္ကောသနသဒ္ဒံ သုတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၁။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။

ဝိဋူဋဘရာဇ (ပု) [ဝိဋူဋဘ + ရာဇ] ဝိဋူဋဘမင်း။ ဝိဋူဋဘရာဇာ ဒီဃပါယနေ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေ သာကိယေ ယာတေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။

ဝိဋူဋဘဝတ္ထု (န) [ဝိဋူဋဘ + ဝတ္ထု] ဝိဋူဋဘမင်း၏ - အကြောင်းအရာ - ဝတ္ထု။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၃-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၁။၂၁၄-၂၉။

ဝိဋပ (ပု) [ဝိဋ + အပ။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၄၇။ ဝဋ + အပ။ ဝဋတိ ဝေဌတိ ဧတေနာတိ ဝိဋပေါ။ ဏွာဒိ။ ၁၁၉။ ဝေဋတိ သဒ္ဒါယတီတိ ဝိဋပေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဋ + အပ + အ။ ဝိဋံ အညမညဝေဌနံ အပတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝိဋပေါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၂၁။ ဝိဋပ-သံ။ ဝိဋဝ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အခွ၊ သစ်ခွ၊ သစ်ပင်၏ခွဆုံ။ သစေ သာခါယ ဝါ ဝိဋပေ ဝါ ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၄။

ဝိဋပဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိဋပ + ဂဟဏ] အခွ-သစ်ခွ-ကို ယူခြင်း၊ ဝိဋပ-သဒ္ဒါ။ တံ ဒဿေတုံ ဝိဋပဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၈။

ဝိဋပန္တရ (န) [ဝိဋပ + အန္တရ] သစ်ခွ-ကြား-အလယ်။ ဥဇုကာယ သာခါယ အာရုယှ ဝိဋပန္တရေန သီသံ နီဟရိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၀၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၁။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၃။၁၉၅)။

ဝိဋပပိဋ္ဌ (န) [ဝိဋပ + ပိဋ္ဌ] အခွ-သစ်ခွ-ပြင်၊ (သစ်ပင်၏ခွဆုံ - အပြင် - မျက်နှာပြင်)။ ဟတ္ထသတုဗ္ဗေဓံ ပနဿ ရုက္ခံ အာရုယှ ဝိဋပပိဋ္ဌေ နိသီဒိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၃။၁၁၂။

ဝိဋပဗ္ဘန္တရ (န) [ဝိဋပ + အဗ္ဘန္တရ] အခွ-သစ်ခွ-တွင်း၊ (သစ်ပင်၏ ခွဆုံအတွင်း)။ ဝိဋပဗ္ဘန္တရေ ဌပေတွာ အာဂတမဂ္ဂံ ဩလောကေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၁။၁၀၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၃။၁၈၈)။

ဝိဋပမတ္တ (န) [ဝိဋပ + မတ္တ] အခွ-သစ်ခွ - သစ်ပင်၏ခွဆုံ - မျှ - သက်သက်။ ရုက္ခဝိဋပဘိယာတိ ဧတ္ထာပိ သုဒ္ဓေ ဝိဋပမတ္တေ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၃။၃၅၄။

ဝိဋပယောဂ (ပု) [ဝိဋပ + ယောဂ] အခွ-သစ်ခွ-နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိဋပီ - ကြည့်။

ဝိဋပသမ္ဘန္န (တိ) [ဝိဋပ + သမ္ဘန္န] အခွ-သစ်ခွ-နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဇကော ဝိဋပသမ္ဘန္နော မဟာနိဂြောဓော အတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၃။

ဝိဋပိသမ (တိ) [ဝိဋပီ + သမ] သစ်ပင်နှင့်တူသော။ ဝိဋပိသမော သယိဿ (ထေရ။ ၃၆၀) န္တိ ဂာရုသဒိသော အပရိဂ္ဂဟော ဟုတ္ဝာ နိပဇ္ဇိဿံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၆။

ဝိဋပီ (ပု) [ဝိဋပ + ဤ။ ဝိဋပေါ သာခါဒိ အဿ အတ္ထီတိ ဝိဋပီ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဋပိန်-သံ။ ဝိဋဝိ-ပြာ။] သစ်ပင်။ ပါဒပေါ ဝိဋပီ ရုက္ခော၊ အဂေါ သာလော မဟီရုဟော။ ဓာန်။ ၅၃၉။ ဝိဋပယောဂါ ဝိဋပီ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ဝိဋပိသမ-လည်းကြည့်။

ဝိဋဘိမဂ္ဂ (နု) [ဝိဋဘိ + မဂ္ဂ] ဝိဋပမဂ္ဂ-ကြည့်။ " န ဘိက္ခဝေ ရုက္ခဝိဋဘိယာ "တိ-အာဒိဝစနတော သုဒ္ဓေ ဝိဋဘိမဂ္ဂေ ဥပဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၅။

ဝိဋဘီ (ထီ) [ဝိဋ + အပ + ဤ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၄၇။ သူစိ။ ၄၉၉-နှာ။ ဝဋ + အပ + ဤ။ သူစိ။ ၄၉၉-နှာ။ ဝိဋ + အပ + အ + ဤ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၂၁။ ဝိဋပိန်-သံ။ ဝိဋဝိ-ပြာ။ ဝိဋပီ-ကြည့်။] (၁) အခွ။ သစ်ခွ။ သစ်ပင်၏ ခွဆုံ။ (၂) ကွန်ရက်- ထီး -၏ -အသွင်သဏ္ဌာန်-ပုံ။ (၁) ဥစ္စေ ဝိဋဘိမာရုယှ (ဇာ၊ ၁။ ၄၈)တိ --- ဇကံ ဝိဋပံ အဘိရုဟိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ ဝိဋပေါ ဝိဋဘိတ္ထိယံ။ ဓာန်။ ၅၄၇။ (-ပ်ါ၃။ ၂၁၉)။ (၂) ဝိဋဘီ ကရေယျာ (မ၊ ၁။ ၃၈၁) တိ သာခါနံ ဥပရိ ဆတ္တာကာ-ရေန တိဋ္ဌေယျ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဝိဋဘီ ကရေယျာ(မ၊ ၁။ ၃၈၁) တိ အာတာနဝိတာန-ဝသေန ဇဋ္ဌေန္တိ ဇဋ္ဌေန္တိ ဇာလံ ကရေယျ။ တထာဘူတာ စ ယနပတ္တသဉ္ဆန္နတာယ ဆတ္တသဒိသီ ဟောတီတိ အာဟ " ဆတ္တာ-ကာရေန တိဋ္ဌေယျာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၂။

ဝိဋ္ဋျ (ပု) [အနိ ၊ ပါဋိ] ဝိဋ္ဋျ-မည်သောနတ်။ ဝိဋ္ဋျ စ ဝိဋ္ဋျဋ္ဌော သဟ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ (သျာ-မူ)။

ဝိဋ္ဋျစ္စ (ပု) [အနိ ၊ ပါဋိ] ဝိဋ္ဋျစ္စ-မည်သောနတ်။ မာယာ ကုဋဏ္ဍု ဝိဋဏ္ဍု၊ ဝိဋ္ဋျစ္စ ဝိဋ္ဋျဋ္ဌော သဟ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဇကော ဝိဋ္ဋျစ္စ နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။

ဝိဋ္ဋျဋ္ဌ (ပု) [အနိ ၊ ပါဋိ] ဝိဋ္ဋျဋ္ဌ-မည်သောနတ်။ ဇကော ဝိဋ္ဋျဋ္ဌော နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဝိဋ္ဋျစ္စ-လည်းကြည့်။

ဝိဋဏ္ဍု (ပု) [အနိ ၊ ပါဋိ] ဝိဋဏ္ဍု-မည်သောနတ်။ ဇကော ဝိဋဏ္ဍု နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဝိဋ္ဋျစ္စ-လည်းကြည့်။

ဝိဋူဍဘ (ပု) [အနိ ၊ ပါဋိ ။ ဝိဋ္ဋူဍဘ-ကြည့်။] ဝိဋူဍဘ မည်သောမင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀-စသည်တို့၌ ဝိဋ္ဋူဍဘ-ဟုရှိ၍ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၀၃။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၇၂-တို့၌ကား ဝိဍူ (ဍူ) ဍဘ-ဟုရှိသည်)။

ဝိဋူဍဘသင်္ဂါမ (ပု) [ဝိဋူဍဘ + သင်္ဂါမ] ဝိဋူဍဘမင်းနှင့် စစ်ထိုးခြင်း။ တေ စ သကျရာဇာနော -------- ဝိဋူဍဘသင်္ဂါမေ သဗ္ဗေ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။

ဝိဠယှတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ဒဟ + ယ + တေ။ ဒ-ကို ဍ-ပြု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၅။ ဍဟတိ-မှ။ ဝိဒဟျတေ-သံ။] ပူလောင်-လောင်မြိုက်-အပ်၏။ ဝိဠယှသေ (ဇာ၊ ၁။ ၆၃)တိ တွံ ဗာလံ ကေဝလံ ရာဂဒေါသမောဟမာနပရိဠာဟေန ဝိဠယှသိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိဋ္ဌဟတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒဟ + အ + တိ။ ဒ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၉၅။ နိရုတ္တိ။၅၂၈-နှာ။ ဝိဒဟတိ-သံ။] ပူလောင်-လောင်မြိုက်-၏။

ဝိဍ္ဍောဇ (ပု) [ဝိဋ္ဌ + ဩဇ။ ဝိဋ္ဌံ ဗျာပကံ ဩဇော ယဿ။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိဋ္ဌံ ဗျာပကံ ဩဇော ဧတဿ ဝိဍ္ဍောဇော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၀။ သူစိ။ ၄၉၉ - နှာ။] သိကြား နတ်မင်း။ ဝိဍ္ဍောဇော'ထ သုဇာ တဿ၊ ဘရိယာ'ထ ပုရံ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၂၀။ ဓာန်၊ ဋီ။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၆၈-၌ D. P. P. N - အလို ဝိဍ္ဍောဇ-ဟု ဟု ရှိသင့်၏။ ယခုမူ၌ မရှိ၊ ဝိဋ္ဌောဇသ-ဟု သျှာ-မူ၌ ရှိ၏။ ဝိဍ္ဍောဇသ်-သံ)။

ဝိဏှိ (ပု) [ဝိသ + ဏိ။ ပါဏိနီ၊ ဥဏာဒိ၊၄။ ၄၉-ဖြင့် ဏိပစ္စည်းသက်။ ဝဠ္ဌိ -သံ။ ဝဏှိ၊ ဝိဏှိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝိသ-အမည်ရှိ သောသူ၏သား။ မောဂ်၊သျှ၊၁။ ၂၇၆-နှာ။

ဝိတက္က (ပု) [ဝိ + တက္က + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၁။ ဝိတက္ကေန္တိ ဧတေန, သယံ ဝါ ဝိတက္ကေတိ, ဝိတက္ကနမတ္တမေဝ ဝါတိ ဝိတက္ကော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၇။ ဝိတက္ကေတီတိ ဝိဘက္ကော၊ ဝိတက္ကနံ ဝါ ဝိတက္ကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇၊၇၅။ အာရမ္မဏံ ဝိတက္ကေတိ သမ္ပယုတ္တ- ဓမ္မေ အဘိနိရောပေတီတိ ဝိတက္ကော။ ဝိဘာဝိနီ။၉၀။မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၂၃၇။ ဝိတက-သံ။ ဝိအက္က - ပြာ၊ ဝိယက္က - အဒ္ဓမာဂဓီ ။] (၁) ဝိတက်--- (က) အာရုံကို ကြံကြောင်း ဖြစ်သော တရား။ (ခ) အာရုံကို ကြံတတ် သော တရား။ (ဂ) အာရုံကို ကြံခြင်းမျှ ဖြစ် သောတရား။ (ဃ) သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေ့ရှု တင်ပေးတတ်သော တရား။ (င) ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိတက်။ (၂) ဝိတက်, ဝိစာရ။ (၃) ဝိတက္ကသုတ် ၃-သုတ်။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) သော ယေ တေ ဝိတက္ကာ ဟီနာ ဂမ္မာ။ မ၊၃။၁၅၅။ ဝိတက္ကာ ဥပဓာဝန္တိ။ သံ၊၁။၁၈၇။ ဝိတက္ကော စ အဝူပသန္တော ဟောတိ။ သံ၊ ၃။ ၁၁။ ဝိဒိတာ ဝိတက္ကာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၄၂၂။ ဝိတက္ကော ဟောတိ၊ ဝိစာရော ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၁၇။ ဝိတက္ကောပိ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနံ။ ပဋိသံ။ ၁၃၂။ ဒွေ ဝိတက္ကာ ဗဟုလံ သမုဒါစရန္တိ။ ဣတိဝုတ်။၂၁၆။ ဒေါင့်ကွင်းလည်းကြည့်။ (-ဒီ၊၃။၈၆။ အံ၊၁။၃၄၅။ အဘိ၊ဓ။၂၀၊၃၀-၁။ အဘိ၊ ဝိ။၈၈-၉၊၁၁၂၊၁၁၆၊၃၇၇-၈။ အဘိ၊ က။၃၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇၊ ၂၉၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၊ ၈၅၊၂၁၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၂၊ ၄၇၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၊ ၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၈၊၁၃၇-၉။)။ (င) ဝိတက္ကနိဒါန-ကြည့်။ (၂) ဝိတက္ကေသူ (အံ၊၃။၂၃၅) တိ ဝိတက္ကဝိစာရေသု။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၃။ ဝိတက္ကဂ္ဂဟဏေနေဝ တံသဟာစရိတော ဝိစာရောပိ ဂဟိတော။ တေနေဝေတ္ထ ဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသော ကတောတိ အာဟ " ဝိတက္ကေသူတိ ဝိတက္ကဝိစာရေသူ " တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၄။ (၃) သမဏဗြာဟ္မဏာ ဝိတက္ကံ၊ စိန္တာ ဝိဂ္ဂါဟိကာ ကထာ။ သံ၊ ၃။ ၃၆၈။ ရာဂဒုစ္စရိတဝိတက္က၊ သညာ ဓာတူတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၉၁။ ဝိတက္ကာ ဒေသနာ ဝိဇ္ဇာ၊ ပညာ ဓမ္မေန ပဉ္စမံ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၅။

(ဝိတက်၏ လက္ခဏာစသည် ---- ဝိတက်သည် အာရုံ၌ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေး ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိ၏။ အာရုံကို အစမှခေါက်ခြင်း, ရှေးရှုခေါက်ခြင်း,

ထက်ဝန်းကျင် ခေါက်ခြင်း, လှည့်လည်၍ ခေါက်ခြင်း, ပြန်လှန်၍ခေါက်ခြင်း, ဟူသော ကိစ္စရှိ၏။ အာရုံ၌ စိတ်ကို ရှေးရှုဆောင်တတ်, ဆွဲငင်တတ်သော တရားဟူ၍ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်၏။ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်သောအာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏။ အဘိ၊ ဋ၊၁။ ၁၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၄၇-၈။

ဝိတက်သည် -- (၁) ခေမဝိတက်= ဘေးကင်းခြင်းကို ပြုတတ်သော ကြံစည်ခြင်း။ (၂) ပဝိဝေကဝိတက် = ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော ကြံစည်ခြင်း ဟူ၍ ၂-ပါး အပြားရှိ၏။ (ဣတိဝုတ်။ ၂၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။၁၃၇-၄၁)။

တစ်နည်း --- ဝိတက်သည် အကုသိုလ် (မိစ္ဆာ) ဝိတက် ၃-ပါး, ကုသိုလ် (သမ္မာ) ဝိတက် ၃-ပါး အားဖြင့် ၆-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အကုသိုလ် (မိစ္ဆာ) ဝိတက် ၃-ပါး ဟူသော်ကား-- (၁) ကာမဝိတက် = ဝတ္ထုကာမ, ကိလေသာကာမတို့နှင့် စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း။ (၂) ဗျာပါဒဝိတက် = စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်, ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်သော (ဒေါသ) တရားနှင့်စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း။ (၃) ဝိဟိံသာဝိတက် = သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲကြောင်းဖြစ်သော တရားနှင့်စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်းဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။

ကုသိုလ် (သမ္မာ) ဝိတက် ၃-ပါးဟူသော်ကား--- (၁) နေက္ခမ္မဝိတက် = အလောဘစေတသိက်, ပဉ္စမဈာန်, ကုသိုလ်စိတ် ၂၁-ပါး, နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော ထွက်မြောက်တတ်သောတရားနှင့် စပ်ယှဉ်သောကြံစည်ခြင်း။ (၂)အဗျာပါဒဝိတက်=မေတ္တာ(အဒေါသ)-နှင့် စပ်ယှဉ်သောကြံစည်းခြင်း။ (၃) အဝိဟိံသာဝိတက် = ကရုဏာနှင့် စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း ဟူ၍ ၃-ပါး ရှိ၏။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၀။ မ၊၁။၁၆၁-၂။ မ၊၃။၁၅၅။ အံ၊၂။၃၈၈။ ဒီ၊ဋ၊၃။၁၆၈။ မ၊ ဋ၊ ၁။၃၈၃။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၁၈၅-၆။ မ၊ ဋီ၊၂။၆၇။ (-ဥဒါန်။၁၁၈-၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၁။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၇)။

တစ်နည်း --- ဝိတက်သည် (၁) ကာမဝိတက်။ (၂) ဗျာပါဒဝိတက်။ (၃) ဝိဟိံသာဝိတက်။ (၄) ဉာတိဝိတက် = အဆွေအမျိုးတို့နှင့်စပ်ယှဉ်သောကြံစည်ခြင်း။ (၅) ဇနပဒဝိတက် = တိုင်းပြည်, နိုင်ငံ, ဇနပုဒ်တို့နှင့် စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း။ (၆) အမရာဝိတက် = မသေခြင်းအကျိုးငှါ ကြံစည်ခြင်း (ဝါ) သေခြင်းကင်းကွာ ချမ်းသာဖို့အကျိုးငှါ ဟု ယူဆ၍ ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ ကျင့်အပ်သော အကျင့်နှင့်စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း (ဝါ) နတ်ချစ်ခြင်းအကျိုးငှါ ကြံစည်ခြင်း (ဝါ) နတ်ချစ်ခြင်းအကျိုးငှါဟု ယူဆ၍ ပင်ပန်ဆင်းရဲစွာ ကျင့်အပ်သော အကျင့်နှင့်စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း (ဝါ) (တစ်ဖက်ဖက်၌ မရပ်တည်နိုင်သဖြင့်) မပြတ်သားသော- အမရမည်သော ငါးကဲ့သို့ ရှောင်လွှဲတတ်, ငြင်းပယ်တတ်သော ကြံစည်ခြင်း။ (၇) ပရာနုဒ္ဒယတာပဋိသံယုတ္တဝိတက် = သူတစ်ပါးတို့အား သနားတတ်သည်၏အဖြစ်နှင့် စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း။ (၈) လာဘ- သက္ကာရသိလောကပဋိသံယုတ္တဝိတက် = ပစ္စည်းဥစ္စာ, အရိုအသေပြုခြင်း, ကျော်စောခြင်းတို့နှင့် စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း။ (၉) အနဝညတ္တိပဋိသံယုတ္တဝိတက် = မိမိကို သူတစ်ပါးတို့က-မထီမဲ့မြင် မပြုစေလိုခြင်း- အထင်အမြင် မသေးစေလိုခြင်း - နှင့်

စပ်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း ဟူ၍ ၉-ပါး အပြားရှိ၏။ သုတ္တနိ။၂၈၀။မဟာနိ။၃၀၁-၂။ စူဠနိ။၁၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀)။

ဝိတက္ကဂတိက (ကိ) [ဝိတက္ကဂဟိ + ဂတိ + က။ ဂတိ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကိုချေ၊ ရူ။ ၂၀၆-နှာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၃၇။ ဝိတက္က + ဂတိ+က။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၃၇။] ဝိတက်၏အလား-ကဲ့သို့ - နှင့်တူ - သော အလားရှိသော။ အထ ခေါ ဝိတက္ကဂတိကေန န ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

ဝိတက္ကဂမန (န) [ဝိတက္က + ဂမန] ကြံစည်ခြင်း " ဝိတက် " ဟူသော-သွား-ဖြစ်-ခြင်း။ သက်ပ္ပဂမနေန ဝိတက္ကဂမနေန --------- ဝဇာမိ ဂစ္ဆာမိ။ စူဠနိ။၂၂၀။

ဝိတက္ကဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိတက္က + ဂဟဏ] ဝိတက်ကိုယူခြင်း၊ ဝိတက္က-သဒ္ဒါ။ ဝိတက္က (၂) ကြည့်။

ဝိတက္ကင်္ဂ (န) [ဝိတက္က + အင်္ဂ] ဝိတက်ဟူသော အင်္ဂါ၊ ဝိတက္ကသမ္ပန္နတ္တိ ဝိတက္ကင်္ဂေန သုန္ဒရဘာဝမုပဂတံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၈။

ဝိတက္ကစရိတ (တိ) [ဝိတက္က + စရိတ] (၁) ကြံစည်ခြင်း " ဝိတက် " ဟူသော-စရိုက်-အလေ့အလာ-ဝါသနာ-ပင်ကိုယ်သဘော။ (၂) ကြံစည်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် အာရုံ၌-ဖြစ်-လှည့်လည်-ခြင်းရှိသူ၊ ကြံစည်ခြင်း " ဝိတက် " ဟူသော-စရိုက်-အလေ့အလာ - ဝါသနာ -ပင်ကိုယ်သဘော-ရှိသူ။ (၃) ကြံစည်ခြင်း " ဝိတက် " နှင့်တကွဖြစ်သော - စရိုက် - အလေ့အလာ - ဝါသနာ-ပင်ကိုယ် သဘော - ရှိသူ။ (၄) ဝိတက်-ကြံစည်ခြင်း - သည်ဖြစ်စေအပ်သော၊ သူ။ (၁) သဒ္ဓါစရိတာ ဗုဒ္ဓိစရိတာ ဝိတက္ကစရိတာ။ သင်္ဂဟ။ ၅၉။ ရာဂေါ ဝ စရိတာ ပကတီတိ ရာဂစရိတာ။ ဧဝံ ဒေါသစရိတာဒယောပိ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၆။ (၂) အယံ ဝိတက္ကစရိတော, အယံ သဒ္ဓါစရိတော, အယံ ဉာဏစရိတော။ မဟာနိ။၂၇၉။ ဝိတက္ကနဝသေန ဦဟန-ဝသေန အာရမ္မဏေ စရဏံ ဧတဿ အတ္ထီတိ ဝိတက္ကစရိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၈။ (-ဝိဘာဝိနီ။၂၆၀)။ (၃) (၄) ရာဂစရိတ-နေတ္တိ။၁၆၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၃-ကြည့်။

ဝိတက္ကစရိယာ (ထီ) [ဝိတက္က + စရိယာ] ဝိတက္ကစရိတ(၁)အနက်ကြည့်။သဒ္ဓါစရိယာ, ဗုဒ္ဓိစရိယာ, ဝိတက္ကစရိယာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၈။

ဝိတက္ကစာရ (ပု) [ဝိတက္က + စာရ] ဝိတက် (= ကြံစည်ခြင်း) ၏ဖြစ်ခြင်း၊ ဝိတက်ဟူသော ဖြစ်ခြင်း (သျ)။ ဝိတက္ကာနံ မူလမူလံ ဂစ္ဆန္တဿ ဝိတက္ကစာရော သိတိလော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ မဋီ၊၂။၇၆။

ဝိတက္ကစာရိက (တိ) [ဝိတက္ကစာရ + ဏိက။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၈၄။ ဝိတက္က + စရ + ဏ္က။ က-အာဂုမ်။ ကစ္စည်း။ ၆၆၉။ ရူ။ ၆၇၉။ ဝိတက္ကေန စရတီတိ ဝိတက္ကစာရိကော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂။ ဝိတက္က + စရ + ဏီ။ က-အာဂုမ်။ ဤ-ကို က္ကရဿ-ပြု။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။၅၉၀။] (၁) ဝိတက်ဖြင့်ဖြစ်-တတ်-လေ့ရှိ-သော၊ သူ။ (၂) ဝိတက်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၌-ယှဉ်-အားထုတ်-လုံ့လပြု-တတ်သော၊သူ။ (၁) အညော ဝိတက္ကစာရိကော ဘိက္ခု အာဂန္တွာ သေနာသနံ ယာစတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၉၀။ ---- ဝိတက္ကေန စရတီတိ ဝိတက္ကစာရိကော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂။ (၂) ဝိတက္ကစာရိကောတိ " ကတ္ထ နု ခေါ

ဝသိဿာမိ "တိအာဒိနာ ဝိတက္ကေန စရဏော အနုယုတ္တော။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၈၄။

ဝိတက္ကဇနိတ (တိ) [ဝိတက္က + ဇနိတ] ဝိတက်သည်ဖြစ်စေအပ်သော။ ဣတိ ဝိတက္ကဇနိတံ စေတသိကံ သုခံ။ ပေဋကော။ ၂၆၃။

ဝိတက္ကဇာတိက (တိ) [ဝိတက္က + ဇာတိ + က] ဆုံးဖြတ်ကြောင်း " ဝိတက် " လျှင် ဖြစ်ကြောင်း သဘောရှိသော။ ဝိတက္ကနိဒါနော ဝိတက္ကသမုဒယော ဝိတက္ကဇာတိကော ဝိတက္ကပဘဝေါ။ ဒီ၊၂။၂၂၁။

ဝိတက္ကတ္တိက (ပုံ၊န) [ဝိတက္က + တိက] ဝိတက်တိက်၊ ဝိတက္က-ဟူသော အစပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိသောတိက်။ ဝိတက္ကတ္တိကေ သမ္ပယောဂဂသေန ပဝတ္တမာနေန သဟ ဝိတက္ကေန သဝိတက္ကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။

ဝိတက္ကန (န) [ဝိ+တက္က+ယု။ ဝိတကဏ-သံ။] (၁) ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်းစား-ရော်ရမ်း-မှန်းဆ-ခြင်း။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား (အာရုံကို) - ဆွဲငင် - ဆောင်ယူ - ခြင်း။ (၁) ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော၊ ဦဟနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၄။ ဝိတက္ကနန္တိ ဟိ ဝိတက္ကနကိရိယာ၊ သာ စ ဝိတက္ကဿ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ ပဝတ္တိမတ္တမေဝ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၈။ ဝိတက္ကနံ နာမ အာရမ္မဏပရိကပ္ပနံ။ ဝိမတိ၊၁။၇၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၁-၂။ အနုဋီ၊ ၁။၉၄)။ (၂) " ဝေဠေဝဝေဠ ဘဝိတဗ္ဗ "န္တိ ဝိဝိဓံ တက္ကနံ ကူပေ ဝိယ ဥဒကဿ အာရမ္မဏဿ အာကမ္ဓနံ ငိတက္ကနံ။ မူလဋီ၊၁။၉၆။

ဝိတက္ကနကိရိယ (ထီ၊န) [ဝိတက္ကန + ကိရိယ] ကြံစည် -တွေးတော -စဉ်းစား - ရော်ရမ်း-မှန်းဆ-ခြင်းဟူသော-အပြုအမူ-အမူအရာ။ ဝိတက္ကန (၁) ကြည့်။

ဝိတက္ကနမာဠက (တိ) [ဝိတက္ကန + မာဠက] ဝိတက္ကမာဠက-ကြည့်။

ဝိတက္ကနိဂ္ဂဏှန (န) [ဝိတက္က + နိဂ္ဂဏှန] ဝိတက်ကို နှိပ်ခြင်း။ အာရဘန္တော ဝေ ဝိတက္ကနိဂ္ဂဏှနတ္ထံ သံယုတ္တနိကာယ-သဠာယနံ ဝစီကမ္မံ။ မဋီ၊၂။၇၆-၇။

ဝိတက္ကနိဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိတက္က + နိဂ္ဂဟဏ] (၁) ဝိတက်ကို နှိပ်ခြင်း။ (၂) ဝိတက်ကို နှိပ်ရာ (ကာလ)။ (၁) အသတိ ပဗ္ဗ နာမ အသတိယာ ဝိတက္ကနိဂ္ဂဟဏဝိဘာဝနတော။ မဋီ၊၁။၇၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတက္ကနိဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [ဝိတက္ကနိဂ္ဂဟဏ + ကာလ] (၁) ဝိတက်ကို နှိပ်ခြင်း၏ ကာလ။ (၂) ဝိတက်ကို နှိပ်ရာကာလ။ (၁) (၂) ကမ္မိနာ ဓာဓိသတ္တဿ ဝိတက္ကနိဂ္ဂဟဏ-ကာလော ကထိတော။ မဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။

ဝိတက္ကနိဒါန (တိ) [ဝိတက္က + နိဒါန] ဆုံးဖြတ်ကြောင်း " ဝိတက် " လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။ ဝိတက္ကနိဒါနော (ဒီ၊၂။၂၂၁) တိ ဧတ္ထ " လာဘံ ပဋိစ္စ ဝိနိစ္ဆယော " ဘိ ဧဝံ ဝုတ္တော ဝိနိစ္ဆယဝိတက္ကော ဝိတက္ကော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။

ဝိတက္ကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိတက္က + နိဒ္ဒေသ] ဝိတက္ကနိဒ္ဒေသ၊ ဝိတက်ကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ ဝိတက္ကနိဒ္ဒေသေ တက္ကဝသေန တက္ကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။

ဝိတက္ကနိပ္ဖါဒိတ (တိ) [ဝိတက္က + နိပ္ဖါဒိတ] ဝိတက်သည် ပြီးစေအပ်သော။ ပုနပ္ပုနံ ပရိဝိတက္ကနေန တဒတ္ထံ ဝိတက္ကနိပ္ဖါဒိတံ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။

ဝိတက္ကနိရောဓ (ပု) [ဝိတက္က + နိရောဓ] ဝိတက်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ " အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ

ဝိတက္ကနိရောဓော " တိ ပစ္စယနိရောဓေန္နေန ဝိတက္ကာနံ အတ္ထင်္ဂမော ဝိဒိတော ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၇၈။

ဝိတက္ကနိသိတ (တိ) [ဝိတက္က + ပါသာဏ + နိသိတ] ဝိတက်ဟူသော ကျောက်၌ သွေးအပ်သော။ ဝိတက္ကနိသိတေန စာ (ဇာ၊၁။၇၁) တိ တေနေဝ ရာဂေါဒကေန ဝိတက္ကပါသာဏေ နိသိတေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

ဝိတက္ကပစ္စယ (ပု) [ဝိတက္က + ပစ္စယ] ဝိတက်ဟူသော အကြောင်း။ ဝိတက္ကပစ္စယာပိ ဝေဒယိတံ။ သံ၊၃။၁၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇)။

ဝိတက္ကပစ္ဆိမက (တိ) [ဝိတက္က + ပစ္ဆိမ + က] ဝိတက်လျှင်- အယုတ်ဆုံး - နောက်ဆုံး - ရှိသော။ ပဥ္စဝိညာဏသဟဂတာ ဒွေဘွာ ဝိတက္ကပစ္ဆိမကတ္တာ ဈာနင်္ဂါနံ။အနုဋီ၊၃။၂၃၅။

ဝိတက္ကပညတ္တိ (ထီ) [ဝိတက္က + ပညတ္တိ] ဝိတက်ဟူ၍-ပညတ်-အပြားအားဖြင့်သိစေ-ခြင်း။သညာပညတ္တိယာ သတိ ဝိတက္ကပညတ္တိ ပညာပေယျတိ။ မ၊၁။၁၅၈-၉။

ဝိတက္ကပထ (ပု) [ဝိတက္က + ပထ] ဝိတက်၊ ဝိတက်ဟူသော အကြောင်း။ ဝိတက္ကပထေ (အံ၊၁။၃၄၅) တိ ဧတ္ထ ဝိတက္ကောယေဝ ဝိတက္ကပထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။

ဝိတက္ကပဒ (န) [ဝိတက္က + ပဒ] ဝိတက္က-ဟူသောပုဒ်။ ဝိတက္ကပဒါဒီသု ပန လဗ္ဘမာနာပိ က္ကမ ပဋိနိဒ္ဒိတ္တာ န ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။

ဝိတက္ကပဘဝ (တိ) [ဝိတက္က + ပဘဝ] ကြံစည်ခြင်း " ဝိတက် " လျှင်-အမွန်အစဖြစ်ရာ-အကြောင်း-ရှိသော။ ဝိတက္ကဇာတိက-ကြည့်။

ဝိတက္ကပရိယာယပထ (ပု) [ဝိတက္က + ပရိယာယ + ပထ] ဝိတက်တို့၏ အလှည့်ကျဖြစ်ရာ - လမ်း - ခရီး။ ဝိတက္ကဝါရပထ-ကြည့်။

ဝိတက္ကပရိယာဟတ (တိ) [ဝိတက္က + ပရိယာဟတ] ဝိတက်-ဖြင့်-သည်-ထက်ဝန်းကျင် ခေါက်အပ်သော။ ဝိတက္ကာဟတံ ဝိတက္ကပရိယာဟတံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။

ဝိတက္ကပရိယောသာန (တိ) [ဝိတက္က + ပရိယောသာန] ဝိတက်လျှင်အဆုံးရှိသော။ ဝိတက္ကပရိယောသာနာ တဏှာသင္ခေဟေန ဇာတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

ဝိတက္ကပ (ဗ္ဗ) ဟာန (န) [ဝိတက္က + ပဟာန] ဝိတက်ကို - ပယ် - စွန့် - ခြင်း။ က္ကတိ ဝိတက္ကပဟာနေန ဒွေ မဂ္ဂေ ကထေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၆။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၈၃)။

ဝိတက္ကပါသာဏ (ပု) [ဝိတက္က + ပါသာဏ] ဝိတက်ဟူသော ကျောက်။ ဝိတက္ကနိသိတ-ကြည့်။

ဝိတက္ကပုဗ္ဗဘာဂ (တိ) [ဝိတက္က + ပုဗ္ဗဘာဂ] (၁) ဝိတက် (စိတ်အကြံ) ဟူသော ရှေးအဘို့ရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိတက်ဟူသောရှေးအဘို့။ (၁) ဝိတက္ကပုဗ္ဗဘာဂါ ပုစ္ဆာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ (ပု) (၂) ဝိတက္ကပုဗ္ဗဘာဂေ ဓာယံ နုကာရော နိပါတမတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။

ဝိတက္ကဗလ (န) [ဝိတက္က + ဗလ] ဝိတက်၏-အား-အစွမ်းသတ္တိ။ ဝိတက္ကဗလေနေဝ စိတ္တံ ကောဂ္ဂံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၄၄။

ဝိတက္ကဗဟုလ (တိ) [ဝိတက္က + ဗဟုလ] ဝိတက်များသော၊ များသော-ဝိတက်-ကြံစည်ခြင်း-အကြံအစည်-ရှိသော။ ဒေသိတော ဝိတက္ကဗဟုလော။ အံ၊၂။၇၇ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၃။ မူလဋီ၊၂။၂၁၁)။

ဝိတက္ကဗျာပါရ (ပု) [ဝိတက္က + ဗျာပါရ] ဝိတက်၏ ကြောင့်ကြစိုက်မှု၊ ဝိတက်၏-ကြောင့်ကြ - ဗျာပါရ - ကိစ္စ - အလုပ်။ " ဥပဝိစရတ်ံ " စွေ၀ ကသ္မာ ဝုတ္တံ၊ နနု တတ္ထ ဝိတက္ကဗျာပါရောပိ အတ္ထိတိ။ မဋီ၊၃။ ၃၈၂။

ဝိတက္ကမထိတ (တိ) [ဝိတက္က + မထိတ] ဝိတက်သည်-မွှေနှောက်-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ ဝိတက္ကမထိတဿာ (ဓမ္မ။၆၃)တိ ကာမဝိတက္ကာဒီဟိ ဝိတက္ကေဟိ နိမ္မထိတဿ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။

ဝိတက္ကမာဠ (ပု) [ဝိတက္က + မာဠ] (တရားကို) ကြံစည် - တွေးတော - စဉ်းစား - ရာ -တန်ဆောင်း - တန်ဆောင်းဝန်း။ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဝိတက္ကမာဠံ ဥပဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဋီ၊၂။ ၂၀၈။

ဝိတက္ကမာဠက (ပု) [ဝိတက္က + မာဠက] ဝိတက္ကမာဠ - ကြည့်။ ဝိတက္ကမာဠကေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၇) တိ " ကတ္ထ နု ခေါ အဇ္ဇ ဘိက္ခာယ စရိတဗ္ဗ " န္တိအာဒိနာ ဝိတက္ကန-မာဠကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၈။

ဝိတက္ကမူလ (န) [ဝိတက္က + မူလ။ တစ်နည်း-- ဝိတက္ကမူလ + တမ္ဗူလ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] (၁) ဝိတက်တို့၏အကြောင်းရင်း။ (၂) ဝိတက်တို့၏ အကြောင်းရင်း, ထိုအကြောင်း၏ အကြောင်းရင်း။ (၁) (၂) ဝိတက္ကမူလဘေဒ-ကြည့်။

ဝိတက္ကမူလက (တိ) [ဝိတက္က + မူလ + က] ဝိတက် - ဟူသော - လျှင် - အကြောင်းရင်း-မူလ - ရှိသော။ သက်ပ္ပဝသိဘာဝေန ဝိတက္ကမူလကတ္တာ ဝါစာယ ဝစီသမာ-စာရသုဒ္ဓိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။

ဝိတက္ကမူလဘေဒ (ပု) [ဝိတက္က + မူလ + ဘေဒ + ဝိဘာဝန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဝိတက်တို့၏ အကြောင်းရင်း, ထိုအကြောင်း၏အကြောင်းရင်းတို့၏ အထူးကို ထင်စွာပြတတ်သော။ ဝိတက္ကမူလဘေဒံ ပဗ္ဗံ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃ ၉၅) န္တိ ဝိတက္ကမူလဿ တမ္ဗူလဿပိ ဘေဒဝိဘာဝနံ ဝိတက္က-မူလဘေဒံ ပဗ္ဗံ။ မဋီ၊၂။၇၆။

ဝိတက္ကယတိ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ +တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၁။ ဝိတကယတိ - သံ။ ဝိအက္ကေက္က-ပြာ။ ဝိတက္ကေက္က-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝိတက္ကေတိ - ကြည့်။ ဝိတက္ကယတိ ဝိတက္ကေတိ။ ပေဋကော။ ၂၆၂။ တယော ဝိတက္ကေ ကုသလေ ဝိတက္ကယေ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၁။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၀)။

ဝိတက္ကယန္တ (တိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိတက္ကယန္တီ။] ဝိတက္ကေန္တ - ကြည့်။ အပိ စ ခေါ ဝိတက္ကယတော ဝိစာရယတော ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒံ သုတွာ အာဒိသတိ။ ဒီ၊၃။၈၅-၆။

ဝိတက္ကယမာန (တိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + မာန] ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်းစား-တတ်သော။ ဝိတက္ကယမာနံ နံ ဘိက္ခုန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၁၂။

ဝိတက္ကယိံသု (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ +ဥံ] ကြံစည် - တွေးတော - စဉ်းစား - ကုန်ပြီ။ ပဥ္စသတာ ဘိက္ခူ -------- ကာမဝိတက္ကံ ဝိတက္ကယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။

ဝိတက္ကယိ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + ဤ။ ကစ္စည်း။၅၁၇။ ရူ။၄၈၈။] (သင်) ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်စား-ပြီ။ သမ္မ တွံ ` အဠ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောမှိ " တိ မာ ဝိတက္ကယိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၈-၉။

ဝိတက္ကယိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + တဗ္ဗ] ကြံစည်-တွေးတော- စဉ်းစာ- အပ်-သင့် -ထိုက် -သော။ ဝိတက္ကယိတဗ္ဗဘာဝံ ပါပုဏာ်သု၊ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၃)။

ဝိတက္ကယိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + တ္ထ] (သင်တို့) ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်းစား-ကုန်ပြီ။ မာ ဇဝံ ဝိတက္ကယိတ္ထ။ ဝိ၊၁။၉၉။ ဒီ၊၁။၂၀၇။ အံ၊၁။၁၇၁။

ဝိတက္ကယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + တွာ] ဝိတက္ကေတွာ-ကြည့်။ တက္ကံ ဝိတက္ကံ -------- ဝိတက္ကယိတွာ သက်ပ္ပယိတွာ။ မဟာနိ၊၂၂၈။

ဝိတက္ကယိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + ဿတိ] ကြံစည်-တွေးတော-စဉ်းစား-လတ္တံ့။ ဣမဿ စိတ္တဿ အနန္တရာ အမုကံ နာမ ဝိတက္ကံ ဝိကတ္ကယိဿတိ။ ပဋိသံ၊၄၀၂။

ဝိတ္ကယေ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏာယ + ဧယျ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။] ကြံစည်-တွေးတော- စဉ်းစား -ရာ၏။ ဝိတက္ကယေ (ကုတိဝုဘ်။ ၂၅၁) တိ ဝိတက္ကေယျ။ ကုတိဝုတ်။ဋ္ဌ။၂၆၀။

ဝိတက္ကရဟိတ (တိ) [ဝိတက္က + ရဟိတ] ဝိတက်-ကင်း-မရှိ-သော။ ဝိတက္ကရဟိတေသု ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိသမာဓိသု စ အပ္ပနာတိ အဋ္ဌကထာဝေါဟာရော။ မူလဋီ၊၁။၁၀၁။

ဝိတက္ကလက္ခဏပဉှ (တိ) [ဝိတက္က+ လက္ခဏ+ ပဉှ] ဝိတက္ကလက္ခဏာ ပြဿနာ၊ ဝိတက်၏ လက္ခဏာကို မေးမြန်းခြင်း။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဉှပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်။ ၁၃-ပဉှ။ မိလိန္ဒ။ ၆၄။

ဝိတက္ကဝဇ္ဇ (တိ) [ဝိတက္က + ဝဇ္ဇ] (က)ဝိတက်သည် ကြဉ်အပ်သော။ (ခ) ဝိတက်ကို ကြဉ်တတ်သော။ (က) (ခ) ဒုတိယေန တတော ဝိတက္ကဝဇ္ဇာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၇။

ဝိတက္ကဝဍ္ဎန (တိ) [ဝိတက္က + ဝဍ္ဎန] ဝိတက်တို့ကို -တိုးပွား- အဖန်ဖန်တလဲလဲဖြစ် -စေတတ်သော။ ဝိတက္ကဝဍ္ဎန (စူဠနိ။၁၂၅) ၌ ကာမဝိတက္ကာဒိဝိတက္ကာနံ ဥပ္ပါဒနံ ပုနပ္ပုနံ ပဝတ္တနံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၁။

ဝိတက္ကဝတ္ထု (န) [ဝိဟက္က + ဝတ္ထု] ကာမဝိတက်ကို ကြံစည်ခြင်းကြောင့် သုတ်လွှတ်သော ရဟန်း၏ -အကြောင်းအရာ -အဖြစ်အပျက်-အတ္ထုပ္ပတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိနယ-ပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၂-ကဏ္ဍ။ ဝိ၊၁။၁၆၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇)။

ဝိတက္ကဝသ (ပု) [ဝိတက္က + ဝသ] (၁) ဝိတက်၏အလို။ (၂) ဝိတက်၏ အစွမ်းသတ္တိ။ (၁)အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ၌ ဝိတက္ကဝသေန ပဝတ္တတိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၁။

ဝိတက္ကဝသဂ (တိ) [ဝိတက္ကဝသ + ဂမု + ကွိ] ဝိတက်၏ အလိုသို့လိုက်သော။ ယဒါ စ ယောဗ္ဗနုပေတာ၊ ဝိတက္ကဝသဂါ အဟံ။ အပ၊၂။၂၃၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

ဝိတက္ကဝသိက (တိ) [ဝိတက္ကဝသ + ဏိက] ဝိတက်၏အလို-၌ဖြစ်-သို့လိုက်-တတ်သော။ ဝိတက္ကဝသိကော ဟုတွာ။ အပ၊ ၂။ ၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။

ဝိတက္ကဝါရ (ပု) [ဝိတက္က + ဝါရ] ဝိတက္ကဝါရ၊ ဝိတက်၏-အလှည့်-အကြိမ်။ ဝိတက္ကဝါရေသု အဝိတက္ကနဿ စ ဝိတက္ကနဿ စ ------- သမ္ပဇာနတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။

ဝိတက္ကဝါရပထ (ပု) [ဝိတက္ကဝါရ + ပထ] ဝိတက်၏-အလှည့် -အကြိမ် -အားဖြင့် ဖြစ်ရာ-လမ်း-ခရီး။ ဝသီ ဝိတက္ကပရိယာယ-ပထေသူ(မ၊၁။၁၇၁)တိ ဝိတက္ကဝါရပထေသု စိတ္တဝသီ ပဂုဏဝသီတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၈။ ဝိတက္ကာနံ ဝါရေန ပဝတ္တနမဂ္ဂေသု။ မဋီ၊၂။၇၇။

ဝိတက္ကဝိက္ခေပါဒိပဟုလ (တိ) [ဝိတက္က + ဝိက္ခေပ + အာဒိ + ဗဟုလ] များသော ကြံစည်ခြင်း ပျံ့လွင့်ခြင်း စသည်ရှိသော၊သူ။ ဧကေသ ပန ဝိတက္ကဝိက္ခေပါဒိဗဟုလဿ သုဒ္ဓသီလဿပိ စိတ္တံ န သမာဓိယတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၆။

ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘ (ပု) [ဝိတက္က + ဝိစာရ + ခေါဘ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏-ချောက်ချား-မငြိမ်သက်-လောက်လက်ခတ်-ခြင်း။ အဒုံ ဟိ ပဌမဇ္ဈာနံ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘေန ------ န သုပ္ပသန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅၂။

ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟ (ပု) [ဝိတက္က-ဝိစာရက္ခောဘ +ဝိရဟ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟေန အတိ ဝိယ အစလတ္တာ သုပ္ပသန္နတ္တာ စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅၃။

ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟိတ (တိ) [ဝိတက္က-ဝိစာရက္ခောဘ + ဝိရဟိတ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ - ချောက်ချား - မငြိမ်သက်-လောက်လက်ခတ် - ခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝိရဟိတေန ဟိ စတုက္ကနယဝိဘင်္ဂေ ဒုတိယဇ္ဈာနေ။ သီဋီ၊ သစ်၊၂။၃၉၅။

ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝူပသမန (န) [ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘ + ဝူပသမန] မငြိမ်မသက်သော ဝိတက်, ဝိစာရတို့ကို ငြိမ်းစေခြင်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျှ၊ ပြည်)။ မငြိမ်မသက်လောက်လက်ချောက်ချား မြူးစားတတ်သော ဝိတက်, ဝိစာရတို့ကို ငြိမ်းစေခြင်း။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ သျှ၊ ပြည်)။ ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ချောက်ချားခြင်းမှ ငြိမ်းခြင်း။ (မအူ၊ သျှ) ဝိတက္ကဝိစာရက္ခောဘဝူပသမနေန စေတော သမ္ပသာဒယတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။

ဝိတက္ကဝိစာရဒွယ (န) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ဒွယ] ဝိတက်, ဝိစာရနှစ်ပါးအပေါင်း။ ဝိတက္က-ဝိစာရဒွယဿေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။

ဝိတက္ကဝိစာရဓူမ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ဓူမ] ဝိတက်, ဝိစာရတည်းဟူသော-အခိုး-မီးခိုး-အငွေ့ ၊ အခိုး-အငွေ့-နှင့်တူသော ဝိတက်, ဝိစာရ။ ဝိတက္ကဝိစာရဓူမံ ဝူပသမေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ (-မဋီ၊၁။၁၀၂)။

ဝိတက္ကဝိစာရပ(ပ္ပ)စ္စယ (တိ) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ပစ္စယ] ဝိတက်, ဝိစာရဟူသော-အကြောင်း - အထောက်အပံ့ - ရှိသော။ ယသ္မာ ဇော် ဝိတက္ကဝိစာရပစ္စယေပိ ကာယကိလမထေ, စိတ္တုပဃာတေ စ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃)။

ဝိတက္ကဝိစာရပလိဗောဓာဘာဝ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ပလိဗောဓ + အဘာဝ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ နှောက်ယှက်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ဣမသ္မိံ ပန ဈာနေ ဝိတက္ကဝိစာရ-ပလိဗောဓာဘာဝေန လဒ္ဓေါကာသာ ဗလဝတီ သဒ္ဓါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။

ဝိတက္ကဝိစာရပါဒ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ပါဒ] ဝိတက်, ဝိစာရဟူသော- ခြေ- ခြေထောက်။ မနောပဝိစာရာတိ ဝိတက္ကဝိစာရပါဒေဟိ အဋ္ဌာရသသု ဌာနေသု မနသာ ဥပဝိစာရာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

ဝိတက္ကဝိစာရဗ္ဗာဟတ (တိ) [ဝိတက္ကဝိစာရ + အဗ္ဗာဟတ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့သည် ပြင်းစွာ - နှိပ်စက် - ပုတ်ခတ် - အပ်သော။ ဗဟုလီကရောတီတိ ပုနပ္ပုနံ သတိသမ္ပယုတ္တံ ဝိတက္ကဝိစာရဗ္ဗာဟတံ ကရောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၅၆။

ဝိတက္ကဝိစာရဘာဝ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ဘာဝ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ တတ္ထ ဝိတက္ကဝိစာရဘာဝေယေဝ ဥပ္ပန္နတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၇၇။

ဝိတက္ကဝိစာရရဟိတ (တိ) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ရဟိတ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့မှ ကင်းသော။ ဝိတက္ကဝိစာရရဟိတေ ပန ဒုတိယဇ္ဈာနက္ခဏေ ----- ကာတုံ။ ဝိမတိ၊၁။၇၇။

ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ဝိရဟ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့မှ ကင်းခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟတော ဝါ ခေါ အသဟာယော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။

ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟိတ (တိ) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ဝိရဟိတ] ဝိတက္ကဝိစာရရဟိတ - ကြည့်။ ဝိတက္ကဝိစာရဝိရဟိတော ဝါ ခေါ အသဟာယော ဟုတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ဝူပသမ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ငြိမ်းခြင်း။ သော ဟိ ဝူပသမံ ဝါ သမ္ပိဏ္ဍေတိ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမံ ဝါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။ ၂၁၅။

ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမဝစန (န) [ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမ + ဝစန] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ငြိမ်းခြင်းကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကား။ အထ ဝါ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမဝစနေနေဝ ----------- တဿ တံဒီပကတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၂။

ဝိတက္ကဝိစာရသမ္ပယောဂ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + သမ္ပယောဂ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရသမ္ပယောဂေါ ပုရိမေန န ဝါရိတော သိယာတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။

ဝိတက္ကဝိစာရသဟဂတ (တိ) [ဝိတက္ကဝိစာရ + သဟဂတ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့နှင့်-အတူ-တကွ-ဖြစ်သော။ ဒုတိယံ ဈာနံ သမာပန္နဿ သတော ဝိတက္ကဝိစာရသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ။ နေတ္တိ။၂၃။

ဝိတက္ကဝိစာရာတိက္ကမ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + အတိက္ကမ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့ကို လွန်မြောက်ခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရာတိက္ကမေန တတိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၆။

ဝိတက္ကဝိစာရာဘာဝ (ပု) [ဝိတက္ကဝိစာရ + အဘာဝ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ မရှိခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရာဘာဝေန နေဝ ဥပ္ပန္နတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။

ဝိတက္ကဝိစာရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိတက္ကဝိစာရ + ဥပ္ပတ္တိ] ဝိတက်, ဝိစာရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရုပ္ပတ္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁၅။

ဝိတက္ကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝိတက္က + ဝိနိစ္ဆယ] (က) ဝိတက်ဟူသော ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ (ခ) ဝိတက်ဟူသော ဆုံးဖြတ်တတ်သောတရား။ (ဂ) ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိတက်။ (ဃ) ဝိတက်ဖြင့် (အာရုံကို) ဆုံးဖြတ်ခြင်း။

(က) (ခ) (ဂ) -------- ဇတ္တက် ပရဿ ဒဿာမိတိ ဝဝတ္ထာန် ဝိတက္ကဝိနိစ္ဆယေန ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

ဝိတက္ကဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိတက္က + ဝိပ္ပယုတ္တ] ဝိတက်နှင့် မယှဉ်သော။ ဝိတက္ကဝိပ္ပယုတ္တ-စိတ္တသမ္ဘာဝတော ပန န သဗ္ဗံ စိတ္တံ ဝိတက္ကာနုပတိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရ (ပု) [ဝိတက္က + ဝိပ္ဖါရ] (၁) ဝိတက်၏ပျံ့နှံ့ခြင်း။ (၂) ဝိတက်၏-အရှိန်-အဟုန်။ (၁) သဗ္ဗသော ဝိတက္ကယတော ဝိစာရယတော ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရော သဒ္ဒေါတိ။ အဘိ၊ က။၃၀၄။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆-၇)။ (၂) ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒ (၂) ကြည့်။

ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရမတ္တ (န) [ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရ + မတ္တ] ဝိတက်၏-ပျံ့နှံ့-ဖြစ်-ခြင်းမျှ။ ဝိတက္က-ဝိပ္ဖါရမတ္တ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆) န္တိ ဝိတက္ကဿ ပဝတ္တိမတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၃။၉၂။

ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒ (ပု) [ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရ + သဒ္ဒ] (၁) ဝိတက်ပျံ့နှံ့ခြင်း - ၏အစွမ်းအားဖြင့်-ကြောင့်-ဖြစ်သော အသံ။ (၂) ဝိတက်၏-အရှိန် - အဟုန် - ကြောင့်ဖြစ်သော အသံ။ (၁)ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒ(ဒီ၃။၈၅။အံ၊၁။၁၇၁)န္တိ ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဝိပ္ပလပန္တာနံ သုတ္တပမတ္တာဒီနံ သဒ္ဒံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရဝသေ-နာတိ ဝိပ္ဖါရိကဘာဝေန ပဝတ္တဝိတက္ကဿ ဝသေန၊ ဥပ္ပန္နံ တတော သမုဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၇။ (၂) ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒံ သုတွာ (ပဋိသံ။၄၁၂) တိ ဝိတက္ကဝေဂဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဝိပ္ပလပန္တာနံ သုတ္တပ္ပမတ္တာဒီနံ ကူဇနသဒ္ဒံ သုတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒကထာ (ထီ) [ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရ-သဒ္ဒ + ကထာ] ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသဒ္ဒကထာ၊ ဝိတက် ပျံ့နှံ့ခြင်း - ၏အစွမ်းအားဖြင့်-ကြောင့် - ဖြစ်သော အသံကို ဆိုရာစကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၈-ကထာ။ အဘိ၊ က။၃၀၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၆။ မူလဋီ၊၃။၉၂)။

ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရ + သမုဋ္ဌိတ] ဝိတက်၏ ပျံ့နှံ့ခြင်းသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ န ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရသမုဋ္ဌိတံ သုတ္တပမတ္တာနံ သဒ္ဒံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆-၇။

ဝိတက္ကဝိရဟိတ (တိ) [ဝိတက္က + ဝိရဟိတ] ဝိတက်မှ ကင်းသော။ ဝိတက္ကဝိရဟိတံ ဒုတိယာဒိဈာနံ သမာပန္နော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၂။

ဝိတက္ကဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဝိတက္က + ဝိသိဋ္ဌ] ဝိတက်သည် အထူးပြုအပ်သော။ ဝိတက္ကဝိသိဋ္ဌေန ဝိစာရေန သဝိစာရာ။ မူလဋီ၊၁။၄၀။

ဝိတက္ကဝိသေသရဟိတ (တိ) [ဝိတက္က + ဝိသေသ + ရဟိတ] ဝိတက်ဟူသော တရားအထူးမှ ကင်းသော။ ယဒိ ဝိတက္က-ဝိသေသရဟိတာ ဝိစာရမတ္တာ ဇဝံ သန္တေ့ အဝိတက္ကဝစနံ ကိမတ္ထိယံ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဝိတက္ကဝိသေသဝိရဟသင်္ခါတ (တိ) [ဝိတက္ကဝိသေသဝိရဟ + သင်္ခါတ] ဝိတက်ဟူသော တရားအထူးမှ ကင်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော။ ဝိတက္ကဝိသေသဝိရဟသင်္ခါတေ အဝိတက္ကသဒ္ဒေါ သန္နိဋ္ဌာပိတော။ အနုဋီ၊ ၁။၄၄။

ဝိတက္ကူပသမ (ပု) [ဝိတက္က+ ဥပသမ] ဝိတက်၏-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း။ ဝိတက္ကူပသမာ ဝိစာရူပသမာ အဝိတက္ကတ္တာ အဝိစာရတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၄။

ဝိတက္ကူပသမန (န) [ဝိတက္က + ဥပသမန] အကြံအစည်-စဉ်းစားခြင်း-တွေးတောခြင်း-ကို - ငြိမ်း - ငြိမ်းအေး - စေခြင်း။ တာသံ ဝိတက္ကူပသမနတ္ထံ ဝေဟာသံ အဇ္ဈဂ္ဂန္ဓာ။ အဘိ၊၄၊၁။၁၃။

ဝိတက္ကူပသမပစ္စယ (ပု) [ဝိတက္ကူပသမ + ပစ္စယ] ဝိတက်၏-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဝိတက္ကူပသမပစ္စယာပိ ဝေဒယိတံ။ သံ၊၃။၁၁။ ပဋိသံ။၁၀၃။ (-သံ၊ ၄၊၂။၁၆၇၊ ပဋိသံ၊၄၊၁။၃၀၀)။

ဝိတက္ကူပသမာပဒေသ (ပု) [ဝိတက္ကူပသမ + အပဒေသ] ဝိတက်၏-ငြိမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်းကို ညွှန်းခြင်း။ ဝိတက္ကူပသမာပဒေသေန ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနမဓိဂမမာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဝိတက္ကဝေဂ (ပု) [ဝိတက္က + ဝေဂ] ဝိတက်၏-အရှိန်-အဟုန်။ သဒ္ဒနိမိတ္တေသု အတ္တနော ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရဝသေန ဝိတက္ကဝေဂဝသေန။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၄၇။

ဝိတက္ကသင်္ခါရ (ပု) [ဝိတက္က + သင်္ခါရ] ဝိတက်ကိုပြုပြင်စီရင်တတ်သော အကြောင်းတရား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတက္ကသင်္ခါရသဏ္ဌာန (န) [ဝိတက္ကသင်္ခါရ + သဏ္ဌာန] ဝိတက်ကို ပြုပြင်စီရင်တတ်သော အကြောင်းတရား၏ တည်ရာ။ ဝိတက္ကသင်္ခါရသဏ္ဌာနံ မနသိကာတဗ္ဗ (မ၊၁။၁၆၉) န္တိ သင်္ခရောတီတိ သင်္ခါရော၊ ပစ္စယော၊ ကာရဏံ မူလန္တိ အတ္ထော။ သန္တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ သဏ္ဌာနံ။ ဝိတက္ကသင်္ခါရဿ သဏ္ဌာနံ ဝိတက္ကသင်္ခါရသဏ္ဌာနံ၊ တံ မနသိကာတဗ္ဗန္တိ။ မ၊ ၄၊၁။၃၉၅။ ဝိတက္ကံ သင်္ခရောတီတိ ဝိတက္ကသင်္ခါရော၊ ဝိတက္က-ပစ္စယော သုဘနိမိတ္တာဒီသုပိ သုဘာဒိနာ အယောနိသော မနသိကာရော၊ သော ပန ဝိတက္ကသင်္ခါရော သံတိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဝိတက္ကသင်္ခါရသဏ္ဌာနံ၊ အသုဘေ သုဘန္တိ-အာဒိ သညာဝိပလ္လာသော။ မဋီ၊၂။၇၆။

ဝိတက္ကသဏ္ဌာနသုတ္တ (န) [ဝိတက္ကသဏ္ဌာန + သုတ္တ] ဝိတက္ကသဏ္ဌာနသုတ်၊ ဝိတက်၏-တည်ရာ-အကြောင်း-ကို ဟောရာဖြစ်သော သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။မ၊၁။၁၆၇။မ၊၄၊၁။၃၉၁-၈။ မဋီ၊၁။၇၂-၇။

ဝိတက္ကသန္တာပ (ပု) [ဝိတက္က + သန္တာပ] ဝိတက်တည်းဟူသော - ပူပန် - ပူလောင်-စေတတ်သော တရား။ ဝူမာယန္တောတိ ဝိတက္ကသန္တာပေန သံတပေပ္ပန္တော။မဋီ၊၂။၁၀၅။

ဝိတက္ကသန္တောသ (ပု) [ဝိတက္က + သန္တောသ] ကြံ - ကြံစည် - ခြင်းဖြင့် ရောင့်ရဲခြင်း။ က္ကတိ မာသမ္မာသမတ္တံ ဝိတက္ကနံ ဝိတက္က-သန္တောသော။ ဒီ၊၄၊၃။၁၉၃။ အံ၊ ၄၊၂။ ၂၇၈။ စူဠနိ၊၄။၁၁၀။(-ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၅။အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၈)။

ဝိတက္ကသမတိက္ကမ (ပု) [ဝိတက္က+သမတိက္ကမ] ဝိတက်ကို လွန်မြောက်ခြင်း။ ဝိတက္က-ဗလေနေဝေတ္ထ စိတ္တေကဂ္ဂတာ ဇာယတိ၊ န ဝိတက္ကသမတိက္ကမေန။ အဘိ၊၄၊၂။ ၂၃၇။

ဝိတက္ကသမန (န) [ဝိတက္က + သမန] ကာမဝိတက်ကို -ငြိမ်း -ငြိမ်းအေး -စေခြင်း။ " ဥပ္ပန္နံ ကာမဝိတက္ကံ နာဓိဝါသေတိ "တိ-အာဒိနာ နယေန ဝိတက္ကသမနံ သမာ။ ဒီ၊၄၊၃။ ၂၀၄။

ဝိတက္ကသမနန္တရ (တိ) [ဝိတက္က + သမနန္တရ] ကြံစည်ရာကာလ၏အခြားမဲ့ကာလ၊ ကြံစည်ခြင်း၏အခြားမဲ့ကာလ။ ဝိတက္ကသမနန္တရ-မေဝ စဿ ကုလာလစက္ကံ ဝိယ သော ဘူမိပ္ပဒေသော ပရိဝတ္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၃၃၂။

ဝိတက္ကသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဝိတက္က + သမုဋ္ဌာန] ဝိတက်လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။ ဝိတက္ကသမုဋ္ဌာနာ ဝါစာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ။ အဘိ၊ က။၁၅၄။

ဝိတက္ကသမုဒယ (တိ) [ဝိတက္က + သမုဒယ] (၁) ဝိတက်လျှင်အကြောင်းရှိသော။ (ပု)(၂) ဝိတက်၏ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ဆန္ဒော ခေါ် ဒေဝါ-နမိန္ဒ ဝိတက္ကနိဒါနော ဝိတက္ကသမုဒယော ဒီ၊၂။၂၂၁။ (ပု) (၂) တဏှာသမုဒယာ ဝိတက္ကသမုဒယော။ ပဋိသံ၊၁၇၇။

ဝိတက္ကသမုဒါစာရ (ပု) [ဝိတက္က+သမုဒါစာရ] ဝိတက်-အကြံအစည်-၏ဖြစ်ခြင်း။ န တဿ ရုက္ခဿ " မယှံ သန္တကံ ဧတေ ဟရန္တိ " တိ ဝိတက္ကသမုဒါစာရော ဟောတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၈၅။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၇၅။

ဝိတက္ကသမ္ပန္န (တိ) [ဝိတက္က + သမ္ပန္န] ဝိတက်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဝိတက်ဖြင့် ကောင်းသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဝိတက္ကသမ္ပန္န (ပဋိသံ။၁၆၉။ ဝိ၊၄၊၂။၄) န္တိ ကိလေသကျွော-ဘဝိရဟိတတ္တာ ဝိတက္ကေန သုန္ဒရဘာဝံ ပန္နံ ဂတံ။ (သုန္ဒရဘာဝမုပဂတံ)။ ပဋိသံ၊၄၊ ၂။၇၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၈။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၀၈)။

ဝိတက္ကသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိတက္က + သမ္ပယုတ္တ] ဝိတက်နှင့် အညီအညွတ် ကေပွါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော။ ဝိစာရယတောတိ ဝိတက္ကသမ္ပယုတ္တေနေဝ ဝိစာရေန ဝိစာရေန္တဿ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၃၁၀။

ဝိတက္ကသဟဂတ (တိ) [ဝိတက္က + သဟဂတ] (၁) (က) ဝိတက်လျှင် အာရုံရှိသော။ (ခ) အာရုံဖြစ်သော ဝိတက်နှင့် -အတူ -တကွ-ဖြစ်သော။ (၂) ဝိတက်ကိုမှီသော။

(၁) (က) (ခ) ဝိတက္ကသဟဂတာ (သံ၊၁။ ၄၆၂) တိ ဝိတက္ကာရမ္မဏာ။ သံ၊၄၊၂။၂၁၄။ အာရမ္မဏဘူတေန ဝိတက္ကေန သဟဂတာ ပဝတ္တာတိ ဝိတက္ကသဟဂတာတိ အာဟ " ဝိတက္ကာရမ္မဏာ " တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၉၄။ ဝိတက္ကသဟဂတာ (ပဋိသံ။ ၃၅) တိ ဝိတက္ကဝသေန ပဋ္ဌမဇ္ဈာနာရမ္မဏာ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၁၃၀။ (၂) ဝိတက္ကသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၂၁၃။ ကာမသဟဂတာ (အံ၊၃။၂၁၃) တိ ကာမနိဿိတာ။ -------- ဧဝံ သဗ္ဗဝါရေသု အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊၄၊၃။၂၇၇။

ဝိတက္ကသဟဇာတ (တိ) [ဝိတက္က+သဟဇာတ] ဝိတက်နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဝိတက္ကသဟ-ဇာတေန ဝိစာရေန သဒ္ဓိံ။ အဘိ၊၄၊၁။၁၃၈၂။

ဝိတက္ကသုတ္တ (နပ) [ဝိတက္က + သုတ္တ] ဝိတက္ကသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၆-နိပါတ်၊ တိကဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊၂။၃၈၈။

ဝိတက္ကာဒိပစ္စနီက (တိ) [ဝိတက္က + အာဒိ + ပစ္စနီက] ဝိတက်အစရှိသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရား။ သာဓေယ နီဝရဏေဟိ စေဝ ဝိတက္ကာဒိပစ္စနီကေဟိ စ ဝိမုတ္တတ္တာ လဟုသညာ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၄၇။

ဝိတက္ကာနုပတိတ (တိ) [ဝိတက္က+အနုပတိတ] (က) ဝိတက်သို့ အစဉ်လိုက်သော။(ခ)ဝိတက်၏ကျရာဖြစ်သော။ (က) (ခ) သဗ္ဗံ စိတ္တံ ဝိတက္ကာနုပတိတန္တိ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၃၀၃။ (-အဘိ၊၄၊၃။၂၁၆)။

ဝိတက္ကာနုပတိတကထာ (ထီ) [ဝိတက္ကာနု-ပတိတ+ကထာ] ဝိတက္ကာနုပတိတကထာ- (က) ဝိတက်သို့ အစဉ်လိုက်သော စိတ်ကို ဆိုရာဖြစ်သောစကား။ (ခ) ဝိတက်၏ကျရာ ဖြစ်သော စိတ်ကိုဆိုရာစကား။

အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၉ - ဝဂ်၊ ၇-ကထာ။ အဘိ၊ က။၃၀၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၆)။

ဝိတက္ကာဘာဝ (ပု) [ဝိတက္က+အဘာဝ] ဝိတက်၏မရှိခြင်း။ အထ ဝါ ဝိတက္ကာဘာဝေန ဧကော ဝိစာရမတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၄၁။

ဝိတက္ကာရမ္မဏ (တိ) [ဝိတက္က + အာရမ္မဏ] ဝိတက်လျှင် အာရုံရှိသော။ ဝိတက္ကာရမ္မဏောနေဝ ----- ဇဝနာနိ ဇဝန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၄၉။ ဝိတက္ကသဟဂတ-လည်းကြည့်။

ဝိတက္ကာသယ (ပု) [ဝိတက္က + အာသယ] (ကာမသက်ပွ အစရှိသော) မိစ္ဆာဝိတက်၊ မိစ္ဆာဝိတက်ဟူသော အလိုဆန္ဒ၊ အလိုဆန္ဒ-အာသယ-သို့အစဉ်လိုက်သော မိစ္ဆာဝိတက်။ ဝိတက္ကာသယာ (က္ကတိဝုတ်။ ၂၅၀) တိ ကာမသက်ပ္ပါဒိမိစ္ဆာဝိတက္ကာ ။ တေ ဟိ အပ္ပဟီနာ အာသယာနုဂတာ ----------- ဝိတက္ကာသယာတိ ဝုတ္တာ။ က္ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၄။

ဝိတက္ကာဟတ (တိ) [ဝိတက္က + အာဟတ] (က) ဝိတက်ဖြင့်-ရှေးရှုခေါက်-ထက်ဝန်းကျင်ခေါက်-အပ်သော။ (ခ) ဝိတက်သည် ပြီးစေအပ်သော။ (က) ယောဂါဝစရော အာရမ္မဏံ ဝိတက္ကာဟတံ ------- ကရောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ (ခ) ဝိတက္ကာဟတံ ကရောတီ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁) တိ ပုနပ္ပုနံ ပရိဝိတက္ကနေန တဒတ္ထံ ဝိတက္ကနိပ္ဖါဒိတံ ကရောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၄၂၀။

ဝိတက္ကိတ (တိ) [ဝိ + တက္က + တ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၈၁။ ဝိတကီတ-သံ၊ ဝိအက္ကိယ-ပြာ။] (န) (၁) ဝိတက်၊ အကြံအစည်၊ (အာရုံကို ကြံခြင်း)။ (၂) ကြံစည်အပ်သော၊ ကြံစည်သည်၏အစွမ်းဖြင့် အာရုံပြုအပ်သော(ဝတ္ထု)။ (၃) ကြံစည်ရာ (အချိန်, အခါ)။ (န) (၁) ဝိတက္ကိတ (ဒီ၊၁။၃၄) န္တိ အဘိနိရောပနဝသေန ပဝတ္တော ဝိတက္ကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကိတံ၊ တံ ပန အဘိနိရောပနသဘာဝေါ ဝိတက္ကောယေဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၁၇၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၁)။ (၂) ဝိတက္ကိတံ ဝိစာရိတ (နေတ္တိ။၃၄) န္တိ ဝိတက္ကနဝသေန အနုမဇ္ဇနဝသေန စ အာလမ္ဗိတံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၃။ ယံ ဝတ္ထု ဝိတက္ကိတံ ဝိတက္ကနဝသေန အာလမ္ဗိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၂။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတက္ကိတကာလ (ပု) [ဝိတက္က + ကာလ] ကြံစည်ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဝိတက္ကမာဠကေ ဌတွာ ဝိတက္ကိတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။

ဝိတက္ကိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + တက္က + တဗ္ဗ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၈၁။] ကြံစည်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သမဏေန နာမ ဧဝရူပေါ ဝိတက္ကော န ဝိတက္ကိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။

ဝိတက္ကိတုံ (ဗျ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + တုံ] ကြံစည်ခြင်းငှါ။ ကေမာသမတ္တံ ဝိတက္ကိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဝိတက္ကိတု (ထီ၊ ပု) [ဝိ + တက္က + ကု။ ဝိတက္ကေတီတိ ဝိတက္ကိတာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၁။] ကြံစည်တတ်သော၊ သူ။ အဝိတက္ကိတာ (ဇာ၊၂။၁၆၀) တိ အဝိတက္ကိတာရော အစိန္တိတာရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃။

ဝိတက္ကု (က္ကူ) ပစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိတက္က + ဥပစ္ဆေဒ] မိစ္ဆာဝိတက်တို့ကို-ဖြတ်တောက်-ပယ်-ခြင်း။ ဝိတက္ကုပစ္ဆေဒါယာ (အံ၊ ၃။ ၁၆၅။ ဥဒါန။ ၁၂၀)တိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဥပ္ပန္နာနံ ဝိတက္ကာနံ ဥပစ္ဆေဒနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။ ဥဒါန။၂၁၄။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၂)။

ဝိတက္ကုပစ္ဆေဒသမတ္ထ (တိ) | ဝိတက္ကုပစ္ဆေဒ + သမတ္ထ | မိစ္ဆာဝိတက်တို့ကို-ဖြတ်တောက်-ပယ်-ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော။ သန္တဘာဝါဒိ-ဝသေနာပိ မဟာနိသံသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ, ဝိတက္ကုပစ္ဆေဒသမတ္ထတာယပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၂။

ဝိတက္ကုပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိတက္က + ဥပ္ပတ္တိ | ဝိတက်-အကြံအစည်-ဖြစ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတက္ကုပ္ပတ္တိကာရဏ (နံ) | ဝိတက္ကုပ္ပတ္တိ + ကာရဏ | ဝိတက်-အကြံအစည်-ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိတက္ကုပ္ပတ္တိကာရဏတ္တာ သင်္ခါရနိမိတ္တတ္တာ စ နိမိတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၄၈။

ဝိတက္ကုပ္ပါဒ (ပုံ) | ဝိတက္က + ဥပ္ပါဒ | ဝိတက္ကုပ္ပတ္တိ-ကြည့်။ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သိက္ခာပဒပဋိသံယုတ္တံ ဝိတက္ကုပ္ပါဒံ ဒဿေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

ဝိတက္ကုပ္ပါဒက (တိ) | ဝိတက္က + ဥပ္ပါဒက။ ထီ-၌ ဝိတက္ကုပ္ပါဒိကာ။ | ဝိတက်-ကြံစည်ခြင်း-အကြံအစည်-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိတက္ကုပ္ပါဒကံ ဟိ မနော ဣဓ " မနော "တိ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၅။

ဝိတက္ကုပ္ပါဒန (နံ) | ဝိတက္က + ဥပ္ပါဒန | ဝိတက္ကုပ္ပတ္တိ - ကြည့်။ တံ အတ္တနော ဝိတက္ကုပ္ပါဒနံ ဘဂဝတော အာရောစေန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅၁။

ဝိတက္ကူပသမ (ပုံ) | ဝိတက္က + ဥပသမ | (၁) မိစ္ဆာဝိတက်တို့၏ငြိမ်းရာ-- (က) ပဥ္စမ ဈာန်။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်။ (ဂ) နိဗ္ဗာန်။ (၂) မိစ္ဆာဝိတက်တို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော။ (၁) (က) ဝိတက္ကူပသမေ (ဓမ္မ။၆၄) တိ မိစ္ဆာဝိတက္ကာဒီနံ ဝူပသမသင်္ခါတေ ဒသသု အသုဘေသု ပဌမဈာနေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၇။ (ခ) (ဂ) ဝိတက္ကူပသမေ ရတော (ကင်္ခါဝိတ်။ ၂၇၄) တိ နဝန္နမ္ပိ မဟာဝိတက္ကာနံ အစ္စန္တ-ဝူပသမဘူတေ အရဟတ္တေ နိဗ္ဗာနေ ဧဝ ဝါ အဓိုာသယေန ရတော အဘိရတော။ ကင်္ခါဝိတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ (-အံ၊၁။၃၂၁။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၃၃)။ (၂) ဝိတက္ကူပသမေန စေတသာ (ကင်္ခါဝိတ်။၂၅၁) သဗ္ဗေသံ မိစ္ဆာဝိတက္ကာနံ ဥပသမနတော ဝိတက္ကူပသမေန အရိယ-မဂ္ဂစိတ္တေန။ ကင်္ခါဝိတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

ဝိတက္ကူပသမန (နံ) | ဝိတက္က + ဥပသမန | ဝိတက် - ကြံစည်ခြင်း - အကြံအစည် - ကို ငြိမ်းစေခြင်း။ တာသံ ဝိတက္ကူပသမနတ္ထံ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္ဒွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။

ဝိတက္ကေကဂ် (နံ) | ဝိတက္က + ဧက + အင်္ဂ | ဝိတက်ဟူသော တစ်ခုသော ဈာန်အင်္ဂါ။

ဝိတက္ကေကင်္ဂပ္ပဟာယက (တိ) | ဝိတက္ကေကင်္ဂ + ပဟာယက | ဝိတက်ဟူသော တစ်ခုသော ဈာန်အင်္ဂါကို ပယ်တတ်သော (စတုက္ကနည်း၌ဒုတိယဈာန်)။ တဥ္စ သကလင်္ကောဘကရ-ဓမ္မဝိဂမေန ဝိတက္ကေကင်္ဂပ္ပဟာယိကတော (ဝိတက္ကေင်္ဂပ္ပဟာယကတော ?) သာတိ-သယတ္တာ " မုဒ္ဒဘူတ "န္တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၉၄။

ဝိတက္ကေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + တ က္က + ဏော + တဗ္ဗ | ဝိတက္ကိတဗ္ဗ-ကြည့်။ ဧကစာရိကေန ဝိတက္ကမာဠကေ ဌတွာ ဝိတက္ကေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။

ဝိတက္ကေတိ (ကြိ) | ဝိ + တက္က + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၈၁။ ဝိတက္ကယတိ-ကြည့်။ | (၁) ကြံစည် - တွေးတော - စဥ်းစား - ၏။ (၂) ဖြစ်စေ၏။ (၁) ဧဝံ ဝိတက္ကေထ၊ မာ ဧဝံ ဝိတက္ကယိတ္ထ။ ဝိ၊၁။၉။ ဒီ၊၁။ ၂၀၇။ ယံ သဥ္စာနာတိ။ တံ ဝိတက္ကေတိ။ မ၊၁။၁၅၈။

အကုသလေ ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေတိ။ သံ၊၁။ ၂၀၄။ ကာမဝိတက္ကမ္ပိ ဝိတက္ကေတိ။ အံ၊၁။ ၂၇၈။ (-သံ၊၃။၁၃၆။ အဘိ၊ က။၂၃၇၊၂၅၇၊ ၃၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၊၇၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄)။ (၂) ဝိတက္ကေဿတိ (ဒီ၊၃။ ၈၆) တိ ဝိတက္ကယိဿတိ ပဝတ္တေဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ (-အံ၊၁။၁၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃)။

ဝိတက္ကေတုံ (ဗျ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + တုံ] ဝိတက္ကိတုံ - ကြည့်။ သော ယံ ဝိတက္ကံ အာကင်္ခတိ ဝိတက္ကေတုံ။ အံ၊၁။၃၄၅။

ဝိတက္ကေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + တွာ] ကြံစည်၍။သတ္တ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။

ဝိတက္ကေထ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + ထ] (သင်တို့) ကြံစည်-ဖြစ်စေ-ကုန်လော။ ဧဝံ ဝိတက္ကေထာ (ဝိ၊၁။၉) တိ နေက္ခမ္မဝိတက္ကာ-ဒယော တယော ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ (-ဒီ၊၁။၂၀၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၁)။

ဝိတက္ကေန္တ (တိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိတက္ကေန္တီ။] ဝိတက္ကယန္တ - ကြည့်။ တက္ကေန္တော ဝိတက္ကေန္တော သင်္ကပ္ပေန္တော ------ ဘဝိဿတိ။ မဟာနိ။၁၃၆။

ဝိတက္ကေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + အန္တိ] ကြံစည်-ဖြစ်စေ-ကုန်၏။ ကာမဝိတက္ကာ-ဒယော ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၃။

ဝိတက္ကေယျံ (ကြိ) [ဝိ + တက္က +ဏေ +ဧယျံ] (ငါ) ကြံစည်-ဖြစ်စေ-ရာ၏။ အဟာန္ခေဝ -------- ကာမဝိတက္ကံ ဝါ ဝိတက္ကေယျံ။ အံ၊၁။၁၄၆။

ဝိတက္ကေယျ (ကြိ) [ဝိ + တက္က+ ဏေ+ ဧယျ] ကြံစည်-ဖြစ်စေ-ရာ၏။ န တွေဝ တထာရူပေ ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေယျ။ သံ၊၂။ ၃၇၈။ (-မိလိန္ဒ။၂၉၉)။

ဝိတက္ကေယျာထ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + ဧယျာထ] ကြံစည်-ဖြစ်စေ-ကုန်ရာ၏။ မာ ဘိက္ခဝေ ပါပကေ အကုသလေ ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေယျာထ။ သံ၊၃။၃၆၆။

ဝိတက္ကေသိ¹ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + သိ] (သင်) ကြံစည်-ဖြစ်စေ-၏။ မာ စ ကာမူပသံဟိတံ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေသိ။ မ၊၃။၁၇၅။

ဝိတက္ကေသိ² (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + ဤ] ကြံစည်-ဖြစ်စေ-ပြီ။ ဣမံ ပါပကံ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

ဝိတက္ကေသုံ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + ဥံ] ကြံစည်-ဖြစ်စေ-ကုန်ပြီ။ ပဉ္စသတာ ဂိဟိသဟာယကာ -------- ကာမဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။

ဝိတက္ကေဿတိ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + ဿတိ] ကြံစည်-ဖြစ်စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိတက္ကေတိ (၂) ကြည့်။

ဝိတက္ကေဿသိ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + ဿသိ] (သင်) ကြံစည်-ဖြစ်စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဣမေ အဋ္ဌ မဟာပုရိသဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေဿသိ။ အံ၊၃။၆၃-၅။

ဝိတက္ကေဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + တက္က + ဏေ + ဿာမိ] (ငါ) ကြံစည်-ဖြစ်စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဣတိ ဧဝရူပေ ဝိတက္ကေ ဝိတက္ကေဿာမိ။ မ၊၃။၁၅၅။

ဝိတစ (တိ) [ဝိ + တစ] ပျက်စီး-စုတ်ပြတ်-သော အသားအရေရှိသော။ ဝိတစ (ဇာ၊၂။၂၇၂) န္တိ စမ္မမံသာနံ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ ဆိန္နတာယ ကောဝိဠာရပုပ္ဖံ ဝိယ ကိံသုကပုပ္ဖံ ဝိယ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၃။

ဝိတစ္ဆိကာ (ထီ) [ဝိ + တစ္ဆ + ဏွု။ ဝိသေသေန တစ္ဆတိ ကာယန္တိ ဝိတစ္ဆိကာ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၂၇။ ဝိစစိကာ-သံ။ ဝိစစ္စိယာ-ပြာ။] (၁) ခြေ-လက်-ဖဝါးကွဲနာ။ (၂) ယားနာ၊ ပွေးနာ။ (၁) ဝိတစ္ဆိကာ (မဟာနိ။၁၀) တိ ဟတ္ထ-တလပါဒတလေသု ဟီရံ ဟီရံ ကတွာ ဖာလေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇနကရောဂေါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၅၁။ (- အပ၊၁။၃၁၀။ အပ၊၂။၁)။ (၂) ကစ္ဆု (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀) တိ ဝိတစ္ဆိကာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၅၈။ ပါမံ ဝိတစ္ဆိကာ ကစ္ဆု။ ဓာန်။ ၃၂၇။

ဝိတစ္ဆိတ (တိ) [ဝိ + တစ္ဆ + တ။ ဝိတပ-သံ။ ဝိ + တစ္ဆိအ (+ တဠ)-ပြာ။] ဖြိုး (ဖီး) အပ်သော။ သုဝိတစ္ဆိတ (ဝိ၊၁။၃၇၁) န္တိ ကောစ္ဆေန သုဋ္ဌု ဝိတစ္ဆိတံ သုနိဒ္ဓေါတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ (-ကင်္ခါ။၁၈၆)။

ဝိတစ္ဆေတိ (ကြိ) [ဝိ + တစ္ဆ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၁။ ဝိ + တက္ခတိ-သံ။ ဝိ + တစ္ဆက္က-ပြာ။] (က) (ခွေးသကဲ့သို့) ပယ်နုတ်၏။ အထူးထူး အပြားပြားခွေ၏။ (ဝိ၊၁။ သျှ၊ သစ်။)။ (ခ) (ထိုးဆိတ်၍) ခွေ၏။ (က) ဝိတစ္ဆေန္တိ (ဝိ၊၁။၁၄၅) တိ တုစ္ဆေဟိ တစ္ဆေန္တော ဝိယ လုဥ္စန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၄၈။ (ခ) ဝိတစ္ဆေယျု (မ၊၂။၂၈)န္တိ မုခတုဏ္ဍကေန ခုံသန္တာ တစ္ဆေယျုံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၇)။

ဝိတဇ္ဇေတိ (ကြိ) [ဝိ + တဇ္ဇ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၉၅။ ဝိ + တဇတိ(တဇေတိ)-သံ။ ဝိ + တဇ္ဇက္က (တဇ္ဇေက္က)-ပြာ။] ပုတ်ခတ် -ရိုက်နှက် -ရေရွတ် -ခြိမ်းခြောက်-၏။ ကသာဒဏ္ဍကေဟိပိ ဝိတဇ္ဇေန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၁။

ဝိတဇ္ဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တဇ္ဇ+ ဏေ+ တွာ] ပုတ်ခတ်-ရိုက်နှက်-ရေရွတ်-ခြိမ်းခြောက်-၍။ ----- အပ္ပမတ္တကေနာပိ အသုဘာနိမိတ္တေန ဝိတဇ္ဇေတွာ ကာလာကာလံ အဂဏေတွာ။ ဝဇီရ။၄၀၈။

ဝိတဏ္ဍာ (ထီ၊ပု) [ဝိ + တဍိ + (တဏ္ဍ) + က။ ဝိသေသေန တဏ္ဍတိ တာလေတိ ပရေသံ ဝိညူနံ ဟဒယံ ကမ္ပေတီတိ ဝိတဏ္ဍော။ ကစ္စည်း။ ၆၆၃။ ရူ။ ၆၇၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၀၅။ ဝိ + တနု + ဍ။ အညမညဝိရုဒ္ဓံ သဂ္ဂမောက္ခဝိရုဒ္ဓံ ဝါ တနောန္တိ ဇတ္တာတိ ဝိတဏ္ဍော၊ ဝိရုဒ္ဓေန ဝါ ဝါဒဒဏ္ဍေန တာဠေန္တိ ဇတ္ထ ဝါဒိနောတိ ဝိတဏ္ဍော။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၁၂။ ဝိတဏ္ဍိယတေ ဝိဟညတေ ပရပက္ခော ဣမာယာတိ ဝိတဏ္ဍာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိတဏ္ဍာ-သံ။] (ထီ) (၁) ဝိတဏ္ဍာမည်သော စကား၊ ဆန့်ကျင်ဘက် စကား၊ သူတစ်ပါး စကားကို ချိုးဖဲ့ ပယ်မြစ်တတ်သော စကား၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပယ်ဖျက် နှိပ်နင်းရန် အားထုတ်ကြောင်း စကား၊ အပြစ်ရှာလျက် ဖိနှိပ် ဝေဖန်ရေး စကား။ (ပု) (၂) ဝိတဏ္ဍာ ကျမ်း၊ ဝိတဏ္ဍာမည်သောကျမ်း၊(အချင်းချင်း-နတ်ရှာ, နိဗ္ဗာန်နှင့် - ဆန့်ကျင်သည်ကို ချဲ့ထွင်ရာ ဖြစ်သောကျမ်း။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၁၂။ စသည်လည်းကြည့်)။ (၃) ဝိတဏ္ဍာအယူ၊ ပညာရှိတို့ စိတ်နှလုံးကို အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ် စေကြောင်းဖြစ်သော အယူ။

(၄) ပညာရှိတို့ စိတ်နှလုံးကို တုန်လှုပ် စေတတ်သော (သူ)။ (၁) ကထာနန္တိ တိသော ကထာ ဝါဒေါ ဇပ္ပေါ ဝိတဏ္ဍာတိ ------- ယာဝယ ပန ဆလဇာတိနိဂ္ဂဟဋ္ဌာနေဟိ ပဋိပက္ခပဋိက္ခေပါယ ဝါယမန္တိ၊ သာ ဝိတဏ္ဍာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၁၄-နှာ။ နျာယဒဿန။ ၁၊ ၂၊ ၃။ (၂) (၃) ဝိတဏ္ဍဝါဒသတ္တ-ကြည့်။ (၄) သော ရာဇာ ဘဿပ္ပဝါဒကော လောကာယတဝိတဏ္ဍ-ဇနသလ္လပပ္ပ ဝစိတ္တကောတူဟလော -----။ မိလိန္ဒ။၄။ (ဝိတဏ္ဍ (ပု) (၁) ဆင်။ (၂)သော့ ခလောက်။ (ဗြိဟတ်)။ ဝိတဏ္ဍာ (ထီ) (၁) တစ်ဖက်ကို နှိပ်နင်း၍ မိမိ၏အယူဝါဒကို တည်စေခြင်းဟူသော စကားအထူး။ (၂) ရေကင္ဗန်းရှက်။ (ထောမ)။ (၁) အချည်းနှီး ငြင်းခုံခြင်း။ (၂) ယောက်ချို။ (၃) ကျောက်သွေး။ (ကောတ္ထုဘ)။

ဝိတဏ္ဍမာန (တိ) [ဝိ + တဍိ (တဏ္ဍ) + အ + မာန] တုန်လှုပ်စေ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော။ ----------- ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဋ္ဌောတမာနာ ဝိတဏ္ဍမာနာ ဝိဓာဝန္တိ။ ပေဋကော။၃၂၇။

ဝိတဏ္ဍဝါဒ (ပု) [ဝိတဏ္ဍ + ဝါဒ + ဏ။ ဝိတဏ္ဍ + ဝါဒ] (၁) ဝိတဏ္ဍအယူ။ (၂) (က) ဝိတဏ္ဍအယူ-ဆန့်ကျင်ဘက်စကား-ကိုပြောဆိုတတ်သူ။ (ခ) ဝိတဏ္ဍအယူရှိသူ။ (၁) ဝိတဏ္ဍဝါဒီ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတဏ္ဍဝါဒသတ္တ (နု) [ဝိတဏ္ဍဝါဒ + သတ္တ] ဝိတဏ္ဍဝါဒကို ပြသောကျမ်း။ ဝိတဏ္ဍဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ကျမ်း၊ သာသနာတော်နှင့်ဆန့်ကျင်သောစကားကို ဆိုသောကျမ်း။ အထူးသဖြင့် ပညာရှိတို့၏ စိတ်နှလုံးကို တုန်လှုပ်စေတတ်သော စကားကို ပြောဆိုတတ်သော သူတို့၏-ကျမ်း-ကျမ်းဂန်။ လောကာယတံ ဝုစ္စတိ ဝိတဏ္ဍဝါဒသတ္ထံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၉။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃။ အညမညဝိရုဒ္ဓံ, သဂ္ဂမောက္ခဝိရုဒ္ဓံ ဝါ တနောန္တိ ဇတ္တာတိ ဝိတဏ္ဍော၊ -------- ဝိရုဒ္ဓေန ဝါဒဒဏ္ဍေန တာဠေန္တိ ဝါဒိနော ဇတ္တာတိ ဝိတဏ္ဍော၊ ------- ဝိသေသေန ဝါ ပဏ္ဍိတာနံ မနံ တဍေန္တိ တာလေန္တိ ဇေတေနာတိ ဝိတဏ္ဍော၊ တံ ဝဒန္တိ, သော ဝါဒေါ ဝါ ဇေတေသန္တိ ဝိတဏ္ဍဝါဒေါ၊ တေသံ သတ္တံ တထာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။ ၂၂၄-၅။

ဝိတဏ္ဍဝါဒီမတ (နု) [ဝိတဏ္ဍဝါဒီ + မတ] ဝိတဏ္ဍဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ - အယူ - ဝါဒ။ " ကာယဝစီဒွါရာန " န္တိ ဇေတေန ဝိတဏ္ဍ-ဝါဒီမတံ မနောဒွါရေ ပဝတ္တာယ ဝမကစေတနာယ ပါဏာတိပါတဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၂။

ဝိတဏ္ဍဝါဒီဝါဒ (ပု) [ဝိတဏ္ဍဝါဒီ + ဝါဒ] ဝိတဏ္ဍဝါဒီမတ-ကြည့်။ ဧဝံ ဝိတဏ္ဍဝါဒီဝါဒံ ဘိန္ဒိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။

ဝိတဏ္ဍဝါဒီ (ထိ) [ဝိတဏ္ဍ + ဝဒ + ဏီ။ ဝိတဏ္ဍဝါဒ + ဤ] (က) ဆန့်ကျင်ဘက်စကား - အပြစ်ရှာလျက် ဖိနှိပ်ဝေဖန်ရေးစကား - ကိုပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ (ခ) ဝိတဏ္ဍအယူရှိသော၊ ပညာရှိတို့၏ စိတ်နှလုံးကိုအထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်စေကြောင်းဖြစ်သည့်အယူရှိသော၊သူ။ (က) (ခ) ဝိတဏ္ဍဝါဒီ ဒုရာသဒေါ ဒုပ္ပသဟော ပုထုတိတ္ထကရာနံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၄၊ ၆။ ဝိတဏ္ဍဝါဒီ ပနာဟ " တေနေဝ မမ္မရာဂေနာတိ

ဝဓနတော အကုသလေ သုဒ္ဓါဝါသေ နိဗ္ဗတ္တိ "တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၊၁၄၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၊၁၃၃-၅၊၂၈၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၂)။

ဝိတဏ္ဍသတ္တ (န) | ဝိတဏ္ဍ + သတ္တ | ဝိတဏ္ဍ ကျမ်း၊ ဝိတဏ္ဍမည်သောကျမ်း (အချင်းချင်း- နတ်ရှာ, နိဗ္ဗာန်နှင့် - ဆန့်ကျင်သည်ကို ချဲ့ ထွင်ရာဖြစ်သော ကျမ်း)။ ဝိတဏ္ဍသတ္တေ လောကာယတေ ကတပရိစယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၀။ လောကာယတံ ဝုစ္စတိ ဝိတဏ္ဍသတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိတဏ္ဍဝါဒသတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဝိတဏ္ဍသတ္တသိပ္ပ (န) [ဝိတဏ္ဍသတ္တ + သိပ္ပ] ဝိတဏ္ဍကျမ်း၌လာသော အတတ်ပညာ။ --- ဧဝမာဒိနယပ္ပဝတ္တံ ပရလောကနိဗ္ဗာနာနံ ပဋိသေဓကံ ဝိတဏ္ဍသတ္တသိပ္ပံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၅။

ဝိတဏ္ဍသလ္လာပ (ပု) | ဝိတဏ္ဍ + သလ္လာပ | အချင်းချင်း -နတ်ရှာ, နိဗ္ဗာန်နှင့် -ဆန့်ကျင် သည်ကို ချဲ့ထွင်တတ်သော စကား၊ အပြစ် ရှာလျက် ဖိနှိပ်ဝေဖန်၍ ပြောဆိုအပ်သော စကား။ (သံသရာကို ချဲ့တတ်သော စကား ရှိသောကျမ်း (သျ)။ အနတ္ထနိဿိတံ သဂ္ဂမဂ္ဂါနံ အဒါယကံ အနိယျာနိကံ ဝိတဏ္ဍသလ္လာပံ လောကာယတိကဝါဒံ န သေဝေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၉။

ဝိတဏ္ဍသလ္လာပကထာ (ထီ) | ဝိတဏ္ဍသလ္လာပ+ ကထာ | ဝိတဏ္ဍမည်သော စကား၊ အပြစ် ရှာလျက် ဖိနှိပ်ဝေဖန်၍ ပြောဆိုအပ်သော စကား။ ဝိတဏ္ဍသလ္လာပကထာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၉)တိ " အဋ္ဌီနံ သေတတ္တာ သေတောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော၊ ပတ္တာနံ ကာဠတ္တာ ကာဠောတိ ပန ဝတ္တဗ္ဗော " တိ ဧဝမာဒိကာ။ အံ၊ ဋီ၊၃။ ၃၃၉။

ဝိတတ³ (တိ) [ဝိ + တနု + တ။ ဝိသေသေန သဒ္ဒံ တနောတီတိ ဝိတတံ။ မာန်၊ ဋီ။၁၄၁။ ဝိတတ - သံ၊ ပြာ။ ဝိတတ၊ ဝိတယ- အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) အောက်, အထက်ဖြန့် လျက် နွယ်ယှက်သော။ (၂) ဖြန့်စီအပ် သော။ (၃) ပြွမ်းသော။ (၄) (ကြေ့ကွင်း) ထောင်အပ်သော။ (၅) ကျယ်ပြန့်သော။ (၆) တွန့်လိပ်သော။ (န) (၇) ဝိတတစည်၊ နှစ်ဖက်ပိတ်စည်၊ မျက်နှာဝ-မျက်နှာပြင်-နှစ် ဖက်ရှိသော စည်။ (၈) ဖောက်ပြန်-ချွတ် ယွင်း-သော။

(၁) အောက်, အထက်ဖြန့်လျက် နွယ် ယှက်သော။ မာလုဝါ ဝိတတာ ဝနေ (သံ၊ ၁။၂၀၉) တိ ယထာ ဝနေ မာလုဝါ လတာယံ ရုက္ခံ နိဿာယ ဇာယတိ၊ တံ မူလတော ယာဝ အဂ္ဂါ, အဂ္ဂတော ယာဝ မူလာ ပုနပ္ပုနံ သံသိဗ္ဗိတွာ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဩတတဝိတတာ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၀၂)။ (၂) ဖြန့်စီအပ်သော။ မလျဝိတတာ ပုပ္ဖပတ္တဋ္ဌာ သဗ္ဗေ အနေက- ဝိတာနာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ (၃) ပြွမ်းသော။ ဝိတတာ ပရိကိဏ္ဏာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။ (၄) (ကြေ့ကွင်း) ထောင်အပ်သော။ တတာ (ဇာ၊၂။၈၅) တိ ဝိတတာ ဩဍ္ဍိတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၃၆၄။ (၅) ကျယ်ပြန့်သော။ တံ ဝိတတံ ဟိ ယထာ မဟိကာယော (သုတ္တနိ။ ၃၈၃) တိ တဉ္စ အန္ဓတိမိသံ မဟိကာယော ဝိယ ဝိတတံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ဝိတတန္တရံသော (ဇာ၊၂။၂၂၂)တိ ပုထုလအန္တရံသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅။ (၆) တွန့် လိပ်သော။ သော ဝလီဟိ သုခုမာဟိ ဩတတော (ထေရီ၊၄၁၀) တိ သော မမ ကာယော ဣဒါနိ သုခုမာဟိ ဝလီဟိ တဟိံ

တဟိံ ဝိတတော ဝလိတ္တစတံ အာပန္နော။ ထေရီ၊ ဠ။၂၂၀။ (န) (၇) ဝိတတစည်၊ နှစ်ဖက်ပိတ် စည်၊ မျက်နှာဝ-မျက်နှာပြင်-နှစ်ဖက်ရှိသောစည်။ ပဥ္စင်္ဂိကဿာတိ အာတတံ ဝိတတံ အာတတဝိတတံ သုသိရံ ဃနံ ------- ဝိတတံ နာမ ဥဘယတလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၂၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။၂၂၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆)။ (၈) ဖောက်ပြန်-ချွတ်ယွင်း-သော။ ------ သတ္တာနံ စိတ္တဿ တထာ န ဝိတတတာ (ဝိတထတာ ?)။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉။

ဝိတတ၂ (တိ) [ဝိ + တနု + တ။ ဝိတတ + ဏ။ ဝိတတ + သရီရ။] ကျယ်ပြန့်-ကြီး - သော၊ ကြီးသော ကိုယ်ရှိသော။ ဝိတတာ (ဇာ၊၂။၂၂၁) တိ ဝိတတသရီရာ မဟာသရီရာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉။

ဝိတတဇလ (တိ) [ဝိတတ + ဇလ] ကျယ်ပြန့်သော ရေရှိသော။ ---- သုဋ္ဌု ဖုဿဝိတဇလာ ဝိတတဇလာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၇။

ဝိတတန္တရံသ (တိ) [ဝိတတ + အန္တရံသ (အန္တရ + အံသ)။] ကျယ်ပြန့်သော-ရင်ဝ-ပခုံးကြား - ရှိသော။ ဝိတတန္တရံသော (ဇာ၊ ၂။ ၂၂၂) တိ ပုထုလအန္တရံသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅။

ဝိတတသရီရ (တိ) [ဝိတတ + သရီရ] ကြီးသော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိတတ (၂) ကြည့်။

ဝိတထ (တိ) [ဝိ + တထ။ နတ္ထိ တထံ သစ္စမတြာတိ ဝိတထံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၁၂၆။ သူစိ။ ဝိတထာ + ဏ။ ဝိဂတံ တထာသစ္စံ ယသ္မာတိ ဝိတထံ၊ မိဏ္ဍာ။ အမရဋီ၊ ၁၊၂၁။ ဝိတထ - သံ။ ဝိတထ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ချွတ်ယွင်း-ဖောက်ပြန်-မဟုတ်-မမှန်-မှားယွင်း-သော။ (၂) ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-သော။ (၃) ဟုတ်မှန်သော သဘော-မှကင်း-မရှိ-သော။ (၄) ချွတ်ယွင်း-ဖောက်ပြန်-မဟုတ်-မမှန်-မှားယွင်း-ခြင်း။ (၁) န ဟိ တထာဂတာ ဝိတထံ ဘဏန္တိ။ ဒီ၊၂။၆၁။ မ၊၂။၃၁၀။ အံ၊၂။၄၀၉။ ဝိတထံ နတ္ထိ ဗုဒ္ဓါနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၁၁၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ဝိရဒ္ဓိတွာ ဂဟဏတော ဝါ ဝိတထာ ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃၉။ (-မိလိန္ဒ။၁၀၆၊၂၀၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၅၀)။ (၂) မုသာတိ ဝိတထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ ဝိတထန္တိ နဋ္ဌံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၄၀၂။ (၃) ဝိတထ (သုတ္တနိ။၂၈၀) န္တိ ဝိဂတတထဘာဝံ၊ နိစ္စန္တိ ဝါ သုခန္တိ ဝါ သုဘန္တိ ဝါ အတ္တာတိ ဝါ ယထာ ယထာ ကိလေသဝသေန ဗာလဇနေဟိ ဂယှတိ၊ တထာတထာဘာဝတော ဝိတထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (၄) န တတ္ထ ဝိတထံ အတ္ထိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။

ဝိတထပဥ္စ (တိ) [ဝိတထ + ပဥ္စ] ချွတ်ယွင်း-ဖောက်ပြန် - မဟုတ် - မမှန် - မှားယွင်း-သော - အမေးပုစ္ဆာ - ပြဿနာ - ရှိသော။ ဝိတထပဥ္စော ဟိ " ပုစ္ဆာမုဠ္ဌော " တိ ဝုစ္စတိ ယထာ " မဂ္ဂမူဠ္ဌော" တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၇။

ဝိတထဝတ္ထု (န) [ဝိတထ + ဝတ္ထု] ချွတ်ယွင်း-ဖောက်ပြန်-မဟုတ်-မမှန်-မှားယွင်း-သော ဝတ္ထု။ တထာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝတ္ထု၊ ဝိတထဝတ္ထု၊ သခ်ိရဝသေနေဝ သုရာမေရယဝတ္ထု ----။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၂။

ဝိတထသညီ (တိ) [(ဝိတထာ + သညာ॰) ဝိတထသညာ + ဤ] ချွတ်ယွင်း-ဖောက်ပြန်-မဟုတ်-မမှန်-မှားယွင်း-သော အမှတ်-သညာ-ရှိသော။ ဝိတထသညီ ဧဝံ ဝိတထန္တိ ဇာနန္တော ဧဝံ မာ ဘဏိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။

ဝိတနုတ္တ (တိ) [ဝိ + တနု + အ + အတ္တ] ချဲ့တတ်သော။ ဝိတာနယတိ - ကြည့်။

ဝိတနိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တနု + တွာန။ ဝိတနောတိ-မှ။] (သားရေ) ဖြန့်-ကြက်-၍။ ဧဝံ တံ ဝိတနိတွာန၊ ဝေဓယိဿာမိ သတ္တိယာ။ ဇာ၊၂။၂၁၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၃-၅။

ဝိတနိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + တနု + ယ + တေ။ ဝိတနောတိ-မှ။] ဖြန့်-ကြက်-အပ်၏။ ယထာပိ အာသဘံ စမ္မံပထဗျာ ဝိတနိယျတိ။ ဇာ၊၂။၂၁၆။

ဝိတနီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + တနု + ယ + တေ] ဝိတနိယျတိ - ကြည့်။ ယထာပိ အာသဘံ စမ္မံ၊ ပထဗျာ ဝိတနီယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၃။

ဝိတနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တနု + တွာ။ ဝိတနောတိ-မှ။] ဖြန့်-ကြက်-၍။ ကသနဋ္ဌာနံ သဗ္ဗသော ဝိတနေတွာ ပတ္တရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

ဝိတနောတိ (ကြိ) [ဝိ + တနု + ဩ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၆၁ - ၂။ ဝိတနောတိ၊ ဝိတနုတေ-သံ။] (က) ချဲ့၏။ (ခ)(သားရေ) ဖြန့်-ကြက်-၏။ (က) ဝလာဟကမာလာ ---- နဘံ ဆာဒေန္တီ ဝိတနောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (ခ) ဝိတနိယျတိ - ကြည့်။

ဝိတရဏ (တိ) [ဝိ + တရ + ယု။ဝိတရဏ-သံ။ ဝိအရဏ-ပြာ။] (၁) လွန်မြောက်-တတ်-ကြောင်း-ဖြစ်-သော။ (န) (၂) လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ခြင်း။(၃)ပေးကမ်း-စွန့်ကြဲ-ခြင်း။

(၁) ယဋ္ဌ ယထာဘူတံ ဉာဏံ ယဋ္ဌ သမ္မာဒဿနံ ယာ စ ကင်္ခါဝိတရဏာ။ ပဋိသံ။၂၅၈။ ကင်္ခါဝိတရဏော မုနိ ------- ကင်္ခံ ဝေမတိကံ အာနန္ဒ ထေရံ ဧတံ အဗြဝိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၂။ (န) (၂) တေသံ တထာ ဝိတရဏံ ဥပါဒါယ တိတ္တန္တိ ဝေါဟရီယတိ။ မဋ္ဌိ၊၃။၁၁၃။ (၃)ဝိဿာဇနံ ဝိတရဏံ။ ဓာန်။၄၂၀။

ဝိတရဏီ (ထီ) [ဝိတရဏ + ဤ] လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ဝတ္တယိဿာမိ နာမေန၊ ကင်္ခါဝိတရဏိံ သုဘံ။ ကင်္ခါ။ ၈၃။ ကင်္ခါဝိတရန္တိ ဧတာယာတိ ကင်္ခါဝိတရဏီ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁၂၄။

ဝိတရတိ (ကြိ) [ဝိ + တရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၀။ ဝိတရတိ-သံ။ (ဝိအရ) ဝိယရဣ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ပယ်ဖျောက်၏။ (ခ) လွန်မြောက်-ပယ်စွန့်-၏။ (၂) စွမ်းနိုင်၏။ (၁) (က) ကင်္ခံ ဝိတရာ (နေတ္တိ။၁၁၇) တိ ဝိမတိံ ဝိနောဒေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၃၁။ (ခ) ---- ကင်္ခံ ဝိတရတိ။ အံ၊၂။၂၁၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၊၂၇၈။ ကင်္ခံ ဝိတရတီတိ ----- ဝိစိကိစ္ဆံ အတိက္ကမတိ ပဇဟတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၇။ သည် ပရိညာ ဝိတရေယျ ဩဃံ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၀။ ဝိတရေယျ ဩဃန္တိ ကာမောဃံ ------ တရေယျ ဥတ္တရေယျ ပတရေယျ သမတိက္ကမေယျ ဝီတိဝတ္တေယျ။ မဟာနိ။ ၄၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၈)။ (၂) ဗုဘုက္ခိတော နော ဝိတရာမိ ဘောတ္တုံ (ဇာ၊၁။၃၇) န္တိ ---- ဘက္ခိတုံ န သက္ကောမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

ဝိတရန္တ (တိ) [ဝိ + တရ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိတရန္တိ။] လွန်မြောက်သော။ တီသုပိ အဒ္ဓါသု သတ္တကခ်ီမလံ ဝိတရန္တော ဝိသုဇ္ဈတိ။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၁၁၉။

ဝိတရန္တိ (ကြိ) [ဝိ + တရ + အ + အန္တိ] လွန်မြောက်ကုန်၏။ ကထံ နု မိရာ ဝိတရန္တိ ဩဃံ ----- သောကဋ္ဌ ပရိဒေဝဋ္ဌ တရန္တိ ဥတ္တရန္တိ ပတရန္တိ သမတိက္ကမန္တိ ဝီတိဝတ္တန္တိ။ စူဠနိ။၇၂-၃။ (အဘိ၊၌၊၃။၁၆၁။ ၌ ဝိတရန္တိ-ပါဌ် မသင့်၊ ဝိတာရေန္တိ - သာ အသင့်။ ဝိတာရေန္တိ - ကြည့်။)

ဝိတရာသိ (ကြိ) [ဝိ + တရ + အ + သိ။ (ဆန္ဒာနုရက္ခနတ္ထံ ဒီဃော)။] စွမ်းနိုင်၏။ ဗုဘုက္ခိတော နော ဝိတရာသိ ဘောတ္တုံ။ ဇာ၊၁။၃၇။ ဇာ၊၌၊၂။၁၃။

ဝိတရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တရ + တွာ။ ဝိတရတိ-မှ။] လွန်မြောက်ပြီး၍။ တီသု ကာလေသု ကခ်ံ ဝိတရိတွာ။ အံ၊၌၊၂။၁၆၀။ ဝိတရိတွာ (ပေတ။၁၆၉) တိ ဝီတိဏ္ဏော ဟုတွာ။ ပေတ၊၌။၁၆၇။

ဝိတရေမု (ကြိ) [ဝိ + တရ + ဧယျာမ။ ဧယျာမ - ကို ဧမု - ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၄၅၂။] လွန်မြောက် ကုန်ရာ၏။ ဝိတရေမူ (ဇာ၊၁။၂၀၃)တိ ဝိရေယျာမ။ ဇာ၊၌၊၇။၁၅၆။

ဝိတရေယျ[1] (ကြိ) [ဝိ + တရ + အ + ဧယျ] လွန်မြောက်နိုင်ရာ၏။ ဝိတရေယျ ဩဃန္တိ ----- တရေယျ ဥတ္တရေယျ ပတရေယျ သမတိက္ကမေယျ ဝီတိဝတ္တေယျ။ မဟာနိ။ ၄၃။ (-သုတ္တနိ၊၌၊၂။၂၃၄။ မဟာနိ၊၌။၁၄၈)။

ဝိတရေယျ[2] (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တရ + တွာ] လွန်မြောက်ပြီး၍။ ဝိတရေယျာ (သုတ္တနိ။ ၃၅၃) တိ ဝိတရိတွာ။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၁၄၁။

ဝိတရေယျာမ (ကြိ) [ဝိ +တရ +အ+ ဧယျာမ] ဝိတရေမု - ကြည့်။

ဝိတာန (ပု၊န) [ဝိ + တနု + ဏ။ စန္ဒာတပေ ဝိတနျတေတိ ဝိတာနံ။ ဝိတနောတိ အဝယဝေတိ ဝိတာနံ။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၉၉၆၃၁။ ဝိတာန-သံ။ ဝိအာဏ-ပြာ။] (၁) ဇိတာန်၊ မျက်နှာကြက်။ (၂) အပေါင်း။ (၃) ကျယ်ပြန့်ခြင်း။ (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိတာနံ။ ဝိ၊၄။၂၉၈။ (-ဝိ၊၁။၃၃၀။ ဝိ၊၂။၂၂၂။ ဝိ၊၌၊၂။၂၄၁။ ဒီ၊၌၊၁။၄၆။ သံ၊ ၌၊၁။၂၂၄။ အံ၊ ၌၊၁။၄၈။ ခုဒ္ဒ၊၌၊၁။၃၀၇)။ (၂) ဗျူဟော ဝိတာနံ ဂုမ္ဗာ စ။ ဓာန်။ ၆၃၁။ (၃) ဥလ္လောစေ ဟု စ ဝိတ္ထာရေ၊ ဝိတာနံ ပုန္နပုံသကော။ ဓာန်။၉၇၅။

ဝိတာနကိစ္စနိပ္ဖာဒက (တိ) [ဝိတာန + ကိစ္စ + နိပ္ဖာဒက] ဇိတာန်-မျက်နှာကြက်- (ပြုလုပ်ခြင်း) - အမှု - ကိစ္စ-ကို ပြီးစေတတ်သော။ ဝိတာနံ ဟုတွာ တိဋ္ဌန္တိ ----------- ဝိတာနကိစ္စနိပ္ဖာဒကတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိတာနမတ္ထက (န) [ဝိတာန + မတ္ထက] ဇိတာန်-မျက်နှာကြက်-၏-အထက်-အပေါ်။ တထာ ကတွာ တဿ ဝိတာနမတ္ထကေနေဝ ------ - တာဝတိံသဒေဝလောကာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈။

ဝိတာနယတိ • ဝိတာနေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + တနု + ဏယ (ဏေ) + တိ။ ဝိတာနာယတေ - သံ။] ချဲ့စေတတ်၏။ ဝိတနန္တံ ပယောဇယတိ ဝိတာနေတိ ဝိတာနယတိ။ ရူ။ ၃၅၅-နှာ။

ဝိတာနသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိတာန + သဏ္ဌာန] ဇိတာန်-မျက်နှာကြက်-မှိုင်း-သဏ္ဌာန်ရှိသော။

ဝိတာနုသဏ္ဌာနော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၈၉) တိ အဟိစ္ဆတ္တကသဏ္ဌာနော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၆။

ဝိတာရဏ (တိ) [ဝိ + တရ + ဏေ + ယု။ ဝိတာရဏ-သံ။] (၁) လွန်မြောက်စေတတ်သော။ (ထီ) (၂) ကူးမြောက်စေ-သိစေ-ပြောကြား-ခြင်း။ (၁) ယဒါ စ ဗုဒ္ဓမဒ္ဒက္ခိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာဝိတာရဏံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၉။ (ထီ) (၂) အတ္ထံ အရဟတော ပရဝိတာရဏာ။ အဘိ၊ က။၁၄၅-၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၉၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝိတာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + တရ + ဏေ + တိ။ ဝိတာရယတိ-သံ။] (က) ကူးမြောက်-သိ - စေ၏။ (ခ) ပြ - ပြောကြား - ၏။ (က) (ခ) ယသ္မာ နေသံ တာနိ ဝတ္ထူနိ ပရေ ဝိတာရေန္တိ ပကာသေန္တိ အာစိက္ခန္တိ၊ တသ္မာ နေသံ အတ္ထံ ပရဝိတာရဏာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။၉၀)။

ဝိတာရေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + တရ + ဏေ + ယျုံ] သိစေ - ပြောကြား - ကုန်ရာ၏။ နာမဂေါတ္တံ ပရေ ဝိတာရေယျုံ။ အဘိ၊ က။ ၁၄၉။

ဝိတာလ (ပု) [ဝိ + တလ + ဏ] အထူးထူး အပြားပြား တီးမှုတ် ရိုက်ခတ်ခြင်း။ ဝေတာလိက-ကြည့်။

ဝိတိဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + တရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၁။ ဝိတီဏ-သံ။ ဝိက္ကဏ္ဏ-ပြာ၊ ဝိတိဏ္ဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ (၂) ဝိတိဏ္ဏဒါယကာ၊ ဝိတိဏ္ဏမည်သော ဒါယကာ။ (၃) စွန့်အပ်သော။ (၄) (က) လွန်မြောက်ပြီးသော။ (ခ) လွန်မြောက်-ပယ် - အပ်ပြီးသော။ (ဂ) ကင်းသော။ (၁) ဝိတိဏ္ဏာ အာပဒါသု မေ။ အံ၊၁။၃၈၀။ အံ၊ ၂။၄၀။(၂) ဝိတိဏ္ဏော စေဝ တိသော စ၊ အပဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၅။ (၃) ဝိတိဏ္ဏောသိ(ဇာ၊၁။၃၃၄) တိ ပရိစ္စတ္တောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၅၀။ (၄) (က) တရိတ္တာတိ တိဏ္ဏော ------ ဝိတိဏ္ဏော ဩတိဏ္ဏော။ နိရုတ္တိ။၇၄၆။ (ခ) (ဂ) ဝိတိဏ္ဏကင်္ခ-ကြည့်။

ဝိတိဏ္ဏကင်္ခ (တိ) [ဝိတိဏ္ဏ + ကင်္ခါ] (က) လွန်မြောက်-ပယ်-အပ်ပြီးသော ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ ယုံမှားခြင်းကို-လွန်မြောက်-ပယ်-ပြီးသော၊ သူ။ (ခ) ကင်းသော ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ သူ။ (က) ပရိနိဋ္ဌာနဂတော ဝိတိဏ္ဏကင်္ခေါ။ သုတ္တနိ။၃၅၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၁)။ (ခ) ဝိတိဏ္ဏကင်္ခ (ဝိမာန။၁၁၅) န္တိ သဗ္ဗသော သံသယာနံ သမုစ္ဆိန္နတ္တာ တိဏ္ဏ-ဝိစိကိစ္ဆံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၃၀၈။ ဝိတိဏ္ဏကင်္ခေါ (ထေရ။၂၂၀) တိ ------ ပဋ္ဌမမဂ္ဂေနေဝ သမုဂ္ဃါဋိတတ္တာ ဝိဂတကင်္ခေါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၅၅။

ဝိတိဏ္ဏပရလောက (တိ) [ဝိတိဏ္ဏ+ပရလောက] လွန်မြောက် - စွန့်လွှတ် - အပ်ပြီးသော တမလွန်လောကရှိသော၊ တမလွန်လောကကို - လွန်မြောက် - စွန့်လွှတ် - ပြီးသော။ ဝိတိဏ္ဏပရလောကဿ (ဓမ္မ။ ၃၉) တိ ဝိဿဋ္ဌပရလောကဿ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၃။ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂)။

ဝိတုဇ္ဇ (နု) [ဝိ + တုဒ + ယ] ထိုးကျင့်-ထိုးဆွ-ခြင်း။ ဝိတုဒိတဗ္ဗန္တိ ဝိတုဇ္ဇံ။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၀။

ဝိတုဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဝိ + တုဒ + ယ + တိ။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဘူဝါဒိသာ ဆိုသည်။ ဝိ + တုဒတိ - သံ။ ဝိ + တုအက္က - ပြာ။]

စူးဝင်-ထိုးကျင့်-ထိုးဆွ-ကျင်နာ-ပင်ပန်း-၏။ သတ္တာနံ ဟဒယံ သောကော၊ သလ္လံ ဝိယ ဝိတုဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၉၇။ မဟာနိ၊ဌ။၆၃။

ဝိတုဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိ + တုဒ + ယ + အန္တ] (နှုတ်လှံတို့ဖြင့်) ထိုး -ဆိတ် -ဆွ -ထိုးကျင့်-သော။ ဝိတုဒန္တ-ကြည့်။

ဝိတုဇ္ဇန္တီ (ကြိ) [ဝိ + တုဒ + ယ + အန္တီ] ဝိတုဇ္ဇတိ-ကြည့်။ သောကသလ္လသမပ္ပိတာ ဝိတုဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၆။

ဝိတုဇ္ဇမာန (တိ) [ဝိ + တုဒ + ယ + မာန။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၀၅။] စူးဝင်-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-အပ်သော။ --- ဥဘယေသမ္ပိ ဗန္ဓနစ္ဆေဒနာ-ဒိဝသေန ဝိတုဇ္ဇမာနံ အနပ္ပကံ သရီရဒုက္ခံ ----- ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၅။

ဝိတုဇ္ဇမာနမမ္မ (တိ) [ဝိတုဇ္ဇမာန + မမ္မ။ ဝိတုဇ္ဇ-မာနံ ဟဒယာဒိကံ မမ္မံ (မမ္မံ) ယေသံ တေ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ယော။၆၀၀။] စူးဝင်-ထိုးကျင့်-ထိုးဆွ - အပ်သော (အသည်းနှလုံးစသည့်) သေကွင်းအရပ်ရှိသော။ ဝိတုဇ္ဇမာနမမ္မာန (အဘိ၊ဌ၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၃) န္တိ သန္ဓိဗန္ဓ-နာဝစ္ဆေဒကဝါယုနာ ဝိဇ္ဈိယမာနမမ္မဋ္ဌာနာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။

ဝိတုဍတိ (ကြိ) [ဝိ + တုဍ + အ + တိ။ ပါ။ ၁၃၈၇။ ခီရ။ ၆။ ၈၈။] ထိုးဆိတ်-ထိုးဆိတ်၍ ထိုးဆိတ်၍ ပျံသွား-၏။ ဝိတုဍေန္တိ (ဝိ၊၁။၁၄၄) တိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၇။ ဝိတုဍေန္တီတိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဍေန္တိ------ လောဟတုဏ္ဍေဟိ ဝိဇ္ဈိတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ကူတောစိတော စ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ တေနာဟ " ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂစ္ဆန္တိ " တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၃။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၄၈)။

ဝိတုဒတိ - ဝိတုဒေတိ (ကြိ) [ဝိ + တုဒ + အ+ တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၁၀၅။ ဝိတုဒတိ (တေ)-သံ။ ဝိ + တုအက္က (တုဒဧ)-ပြာ။] (၁) နှုတ်လှံ ထိုး၏။ (၂) (က) ထိုးဆိတ်၏။ (ခ) ထိုး ဆိတ်၏၊ ထိုးဆိတ်၍ ထိုးဆိတ်၍ပျံသွား၏။ (၁) အယံ ခေါ အာယသ္မာ ဓမ္မိကော အာဂန္တုကော ဘိက္ခူ အက္ကောသတိ ------ ဝိတုဒတိ။ အံ၊၂။၃၂၁။ ဝိတုဒတီတိ ဝိဇ္ဈတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။၁၂၀။ (၂) (က) ယထာ အယံ ဓက်သေနာ ------- တုဏ္ဍေဟိ ဝိတုဒန္တိ မဟာဝိနာသံ ပါပေန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၉၁။ (ခ) ဝိတုဒေန္တီတိ ပါဠော --- လောဟတုဏ္ဍေဟိ ဝိဇ္ဈတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ၊၂။၉၇။ ဝိတုဒေန္တိ (သံ၊၁။၄၄၇) တိ ------ လေဟတုဏ္ဍကေဟိ ဝိဇ္ဈိတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ကူတောစိတော စ စရန္တိ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဋ၊၂။၂၀၀။

ဝိတုဒတေ (ကြိ) [ဝိ + တုဒ + အ + တေ။ ဝိတုဒတေ-သံ။] နှုတ်လှံထိုး၏။ သော တံ ဝိတုဒတေ ဇန (ဇာ၊၁။၅၉) န္တိ ----------- မုခသတ္တီဟိ ဝိတုဒတိ။ ဇာ၊ဋ၊၂။၁၇၀။

ဝိတုဒန (န) [ဝိ + တုဒ + ယု] ဖောက်ထွင်း-ထိုးဆွ-ခြင်း။ ဝိနိဝိဇ္ဈနံ ဝိတုဒနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၈။

ဝိတုဒန္တ (တိ) [ဝိ + တုဒ + အ + အန္တ] (က) ထိုးဆွ-နှုတ်လှံထိုး-သော။ (ခ) ထိုး ဖောက် - ထွင်းဖောက် - ထိုးဆိတ် - သော။ (က) ဘိက္ခူ ------- အညမညံ မုခသတ္တီဟိ ဝိတုဒန္တာ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၃။၄၈၆။ ဒီ၊ ၃။၉၇။ မ၊ ၁။ ၃၉၅။ အံ၊ ၁။ ၇၁။ ဥဒါန။ ၁၅၉။ ဝိတုဒန္တာတိ ဝိဇ္ဈန္တာ။ ဒီ၊ ဌ၊၃။၈၉။ မ၊ ဌ၊၂။ ၂၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၈။ (ခ) ဝိတုဒံ ဝနာနိ (ဇာ၊၁။၅၆)တိ နိဿာရသိမ္ပလိပါလိဘဒ္ဒက-ဝနာနိ ဝိတုဒန္တော ဝိဇ္ဈန္တော။ ဇာ၊ဋ၊၂။၁၄၉။

ဝိတုဒန္တိ (ကြိ) [ဝိ + တုဒ + အ + အန္တိ] ထိုးဆွ - ထိုးဆိတ် - ကုန်၏။ ကုလလာ ဝါယသာ စ ဝိတုဒန္တိ။ သုတ္တနိ။၃၄၈။

ဝိတုဒိယမာန (တိ) [ဝိ + တုဒ + ယ + မာန] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-အပ်သော။ ဝိတုဒိယမာနာ ရောသိယမာနာ ဝါစာယ ပတ္တမန္တိ။ အံ၊၂။၃၂၁။

ဝိတုဒေန္တ (တိ) [ဝိ + တုဒ + အ + အန္တ] ထိုးဆွသော။ ဝိတုဒန္တ - လည်းကြည့်။ ပတောဒလဋ္ဌီဟိ ဝါဟနေ ဝိတုဒေန္တာ ဝိပရိယာယန္တိ။ ဒီ၊၁။၉၈။

ဝိတုန္န (တိ) [ဝိ + တုဒ + တ။ ဝိ + တုန္န။ ဝိတုန္န-သံ။] (၁) ထိုးဆွအပ်-ထိုးကျင့်ခံရ-(ဝေ့အပ်) သော။ (န) (၂) မှော်ချဉ်။ (မာန်၊ သျှ။ စံထား) မှိုနတိုချို (မာန်၊ သျှ။ သစ်)။ (၁) တမဒ္ဒသံ ကာမမဟေတု ဝိတုန္နံ။ ဇာ၊၁။ ၁၆၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၉။ (န) (၂) ဝိတုန္နံ သုနိသဏ္ဏကံ။ မာန်။၅၉၆။

ဝိတုရတိ (ကြိ) [ဝိ + တရ + အ + တိ။ ဝိ + တုရ + အ + တိ။] အဆောတလျင်-လျင်စွာ-ပြု၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတုရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + တုရ + တွာ။ ရူ။ ၆၁၆။ ဝိ + တရ + တွာ။ မာန်၊ ဋီ။ ၄၀၀။] အဆောတလျင်၊ လျင်လျင်မြန်မြန်။ ဝိတုရိတွာတိ ဝါ ပါဌော၊ တုရတော ဟုတွာ၊ တရမာနရူပေါ ဟုတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၇။

ဝိတုရိယတိ (ကြိ) [ဝိ + တူရိ + ယ + တိ။ တူရီ၊ ဒိဝါဒိ။ ပါ။၁၁၅၂။ ဝိတူရီယတိ ? ။] ချိန်ဆ-စူးစမ်း-၏။ --- သတ္တ မဟာပဗ္ဗတေ ဝိတုရိယတိ, တသ္မိံ ကာလေ တုလေတိ တီရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉။

ဝိတေယျ (ဗျ) [ဝိ + တိရိယ = ဝိတေယျ။ သုတ်ကြိုးဖြင့် စီရင်။] ဖောက်ပြန်စွာ-ဖီလာကန့်လန့်-ဧွစောင်းလျက်, မျက်စောင်းထိုးလျက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတေယျပေက္ခိတု (ထိ၊ပု) [ဝိတေယျ+ပေက္ခိတု] ဖောက်ပြန်စွာ - ဖီလာကန့်လန့် -ဧွစောင်းလျက် - မျက်စောင်းထိုးလျက်-ကြည့်ရှုတတ်သော၊ သူ။ ဝိတေယျပေက္ခိတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၉။ (သျှ၊ က-မူ)။ ဝိတေယျာတိ ဝိရူပံ တိရိယံ၊ ဝိညူနံ ဩလောကနက္ကမံ ဝီတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။

ဝိတောသိတ (တိ) [ဝိ + တုသ + ဏေ + တ။ ဝိတု-သံ။] အထူးထူး အပြားပြား-နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက် - စေအပ်သော (ပုဏ္ဏား)။ တောသိတာတိ တောသိတာ ဝိတောသိတာ -----။ စူဠနိ။၁၉၉။

ဝိတောသေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + တုသ + ဏေ+ တိ။ နီတိ၊ဓာတု။၂၄၀။ ဝိတောပယာတိ-သံ။] အထူးထူးအပြားပြား-နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေ၏။ ဝိတောသေတိ (စူဠနိ။၁၉၉) တိ ဝိဝိဓာ တေသံ သောမနဿံ ဥပ္ပါဒေသိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၇။

ဝိတ္တ¹ (တိ) [ဝိဒ + တ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ မာန်၊ ဋီ။၄၈၅။ ဝိဒ + တက်။ ဝိန္ဒတိ ပီတိမနေနာတိ ဝိတ္တံ။ ဏွာဒိ။ ၈၃။ ဝိတ္တ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) နှစ်သက်-နှစ်လို-ကြည်ညို- ဝမ်းမြောက်-သော။ (၂) နှစ်သက်ဖွယ် -ချိုမြိန် -ကောင်းမြတ်-သော။ (န) (၃) (က) ဥစ္စာ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ (ခ) အဝတ်တန်ဆာ စသော အဆောက်အဦ။ (၄) သဒ္ဓါတရား။ (၅) နှစ်သက်ကြောင်းဖြစ်သော (နှလုံးသား)။ (၆) နှစ်သက် - နှစ်လို - ဝမ်းမြောက် - ခြင်း။

(၇) ခွက်။ (၁) နှစ်သက်-နှစ်လို-ကြည်ညို-ဝမ်းမြောက်-သော။ ဝိတ္တော (ဝိမာန။၆၁)တိ တုဋ္ဌော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ ဝိတ္တာ စဟံ အဥ္စလိကံ အကာသိ (ဝိမာန။၆၈) န္တိ တုဋ္ဌာ သောမနဿဇာတာ အဟံ ဝန္ဒိံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၀။ ဝိတ္တေနာ (ဇာ၊၂။၃၆၆) တိ တုဋ္ဌေန ပသန္နေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၂။

(၂) နှစ်သက်ဖွယ်-ချိုမြိန်-ကောင်းမြတ်-သော။ ဝိတ္တေ (ပေတ။၂၀၂) တိ ဝိတ္တိဇနနေ မဓုရေ မနုညေ ------။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၄။ (န) (၃) (က) ဥစ္စာ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ စည်းစိမ် ဥစ္စာ။ ကိံသူဓ ဝိတ္တံ ပုရိသဿ သေဋ္ဌံ။ သံ၊ ၁။၃၉၊ ၂၁၆။ သုတ္တနိ။ ၃၀၆။ ဝိတ္တန္တိ ဝိဒတိ ပီတိံ ကရောတီတိ ဝိတ္တံ၊ မနသောတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-သံ၊ ၁။၄၀။ သံ၊၂။ ၃၃၅။ ဇာ၊၁။၁၆၁)။ (ခ) အဝတ်တန်ဆာ စသော အဆောက်အဦ။ အထ ဝါ ဝိတ္တန္တိ ဝိတ္တိကာရဏဘူတမေဝ အာဘရဏာဒိ ဥပကရဏံ၊ ယံ " ပဟူတဝိတ္တူပကရဏော " တိအာဒီသု အာဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ (၄) သဒ္ဒါတရား။ ယသ္မာ ပန တေသံ သဒ္ဒါဝိတ္တံ အနုဂါမိကံ -----။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ (၅) နှစ်သက်ကြောင်းဖြစ်သော (နှလုံးသား)။ ဧတေန ဝိတ္တေနာ (ဇာ၊၂။၂၇၇) တိ ဧတေန တုဋ္ဌိကာရဏေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၅။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၄)။ (၆) နှစ်သက်-နှစ်လို-ဝမ်းမြောက်-ခြင်း။ အတ္တူတဝိတ္တဇာတာတိ အဘူတပုဗ္ဗာယ တုဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝိတ္တံ ဝိတ္တီတိ စ တုဋ္ဌိပရိယာယာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၈။ တေ သဗ္ဗေ အတ္တနော ဝိတ္တံ ပါတုကရောန္တု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၂၃၉။ (၇) ခွက် ဝိတ္တန္တိ သဥ္စာနန္တိ။ မ၊ ၃။၂၇၈။ ပိဋ္ဌန္တိ (သျာ၊ ကံ၊ မူကွဲ)။

ဝိတ္တ[၂] (တိ) [ဝိတ္တ + ဏ] အလွန်-နှစ်သက်ခြင်း - အလို - ရှိသော၊ ကျူးသော၊ သူ။ အာသီဝိသေန ဝိတ္တောတိ၊ ဝေဇ္ဇော ဗြာဟ္မဏ မံ ဝိဒူ။ ဇာ၊၂။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆။ မံ ဝိဒူတိ မံ " ဧသ အာသီဝိသေန ဝိတ္တကော အလမ္ပါယနော နာမ ဝေဇ္ဇော" တိ ဇာနန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆။

ဝိတ္တ[၃] (တိ) [ဝိတ္တ + ဝိတ္တ။ နောက်ပုဒ်ချေ။] နှစ်သက်-နှစ်လို-အားရ-ဝမ်းမြောက်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိတ္တော သုမနော တုဋ္ဌစိတ္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၃။ ဝိတ္တာ တုဋ္ဌစိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။

ဝိတ္တ[၄] (န) [ဝိတ္တိ + ဏ] ဥစ္စာ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ ယံကိဥ္စိ ဝိတ္တံ ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ။ ခုဒ္ဒက။ ၅။ ဝိတ္တန္တိ ဓနံ။ တဥှိ ဝိတ္တိံ ဇနေတီတိ ဝိတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

ဝိတ္တက (တိ) [ဝိတ္တ + က။ ဝိတ္တက-သံ။] (၁) ဝိတ္တ[၂] -ကြည့်။ (၂) တတ်သိ-နားလည်-သော၊ သူ။ (၂) ဂေါသုတ္တဝိတ္တက။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ အံ၊ဋီ။၂။၁၆၂။ ကြည့်။

ဝိတ္တကောသဒါန (န) [ဝိတ္တ + ကောသ + ဒါန] ဘဏ္ဍာတိုက်ကို လှူခြင်း၊ ဥစ္စာထားရာ-တိုက်-အိမ်-ကို လှူခြင်း။ သဒ္ဓမ္မကောသာဓိဂမာယ ဝိတ္တကောသဒါနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၆။

ဝိတ္တဇာတ (တိ) [ဝိတ္တ + ဇာတ] ဖြစ်သော စည်းစိမ် ဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ ----------- ဝိတ္တဇာတတာယ ဝိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။

ဝိတ္တပရာဇိတ (တိ) [ဝိတ္တ + ပရာဇိတ] ပစ္စည်း ဥစ္စာ ဆုံးရှုံးသော၊ သူ။ ဇိတော ဝိတ္တပရာဇိတော အသိ နု။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။

ဝိတ္တပရိက္ခယ (တိ) [ဝိတ္တ + ပရိက္ခယ] ပစ္စည်း ဥစ္စာ ကုန်ခန်းသော၊ ကုန်ခန်းသော ပစ္စည်း

ဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ ဇီဝိတေ ဝါပိ သပ္ပဉော၊ အပိ ဝိတ္တပရိက္ခယော (ထေရ။ ၃၀၂) တိ ပရိက္ခီဏဓနော‌ပိ သပ္ပညဇာတိကော ----- ဇီဝိကာယ ဇီဝတိယေဝ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။၁၄၉။

ဝိတ္တလာဘ (ပု) [ဝိတ္တ + လာဘ] စည်းစိမ်ဥစ္စာကိုရခြင်း။ ဝိတ္တလာဘ (က္ကတိပုတ်။ ၂၄၁) န္တိ ဓနလာဘံ၊ ဘောဂုပ္ပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ က္ကတိပုတ်၊ဋ။ ၂၂၉။ ဝိတ္တိလာဘ-လည်းကြည့်။

ဝိတ္တဝန္တု (တိ) [ဝိတ္တ + ဝန္တု။ ထီ-၌ ဝိတ္တဝတီ, ဝိတ္တဝန္တီ။ ဝိတ္တဝတ် - သံ။ ဝိတ္တမ - ပြာ။] ပစ္စည်း ဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ ပညာယ စ အလာဘေန၊ ဝိတ္တဝါပိ န ဇီဝတိ။ ထေရ။ ၃၀၂။ ထေရဋ၊ ၂။၁၄၈၊၁၈၄။

ဝိတ္တသတိ (ကြိ) [ဝိ + တသိ + အ + တိ။ ခီရတရင်္ဂိနီ။ ၄၊၉။ တြသီ-ဥဗ္ဗေဂေ။ ပါဏိနီ၊ ဓာတု။၁၁၁၇။ ဝိတသတိ-သံ။ ဝိတ္တာသဧ-ပြာ။] အထူးထူး အပြားပြား-ပြင်းစွာ-ထိတ်လန့်-ကြောက်ရွံ့-၏။ တေ " အပ္ပမတ္တကမ္ပိ တိဏသဒ္ဒံ ဝါ ပဏ္ဏသဒ္ဒံ ဝါ သုတွာ က္ကဒါနိမှာ နဋ္ဌာ " တိ တသန္တိ ဝိတ္တသန္တိ။ မ၊ဋ၊၁။၁၁၇။

ဝိတ္တသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိတ္တ + သမ္ပတ္တိ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဥတ္တမဗြာဟ္မဏောတိ အဘိဇနသမ္ပတ္တိယာ ဝိတ္တသမ္ပတ္တိယာ ----- ဥဠာရော ဝါ ဗြာဟ္မဏော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၈၃။

ဝိတ္တသုတ္တ (န) [ဝိတ္တ + သုတ္တ] ဝိတ္တသုတ်။ (ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ၏ အမွန်မြတ်ဆုံး ' သဒ္ဓါ ' ဥစ္စာ, ချမ်းသာကို ဆောင်ရွက်တတ်သော ' သုစရိုက် ' တရား, အကောင်းမြတ်ဆုံး သစ္စာအရသာ, အထက်တန်း အကျဆုံး ' ပညာ ' ဖြင့် အသက်မွေးမှုကို ဘုရားရှင် ညွှန်ပြ ဟောကြားတော်မူသော သုတ်)။

သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၃၆။

ဝိတ္တိ[၁] (ထီ) [ဝိဒ + တိ။ ဝိန္ဒတိ သုခံ တောယာတိ ဝိတ္တိ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၈၇-၈။ " ဝိဒ လာဘေ " တိ ဓာတွတ္ထတော ဝိတ္တိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၀၉၅။ ဝိတ္တိ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) နှစ်သက်ခြင်း။ (၂) ဥစ္စာ။ (၃) ခံစားခြင်း။ (၁) တေန စ ဝိတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ (အံ၊၁။ ၂၇၀) တိ တေန ဈာနေန တုဋ္ဌိံ အာပဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ သုစာရုရူပံ ဒိသွာန၊ ဝိတ္တိ မေ ဥဒပဇ္ဇထ။ အပ၊ ၁။၅၇။ ဝိတ္တီတိ တုဋ္ဌိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၇။ ဝိတ္တံ ဝိတ္တီတိ စ တုဋ္ဌိပရိယာယာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၈။ ဝိတ္တိန္တိ တုဋ္ဌိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၈၃။ (-မ၊၃။၄၁။ အံ၊ ၂။ ၄၃၈။ အပ၊ ၁။၁၅၄၊ ၂၈၉။ အပ၊ ၂။၃၅။ မဟာနိ။ ၂၆)။ (၂) ဝိတ္တီတိ ဝိတ္တံ၊ ဓနသေယတံ နာမံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၆။ (၃) ဝိတ္တိ တောသေ ဝေဒနာယံ။ ဓာန်။ ၁၀၅၈။ ဝိတ္တီတိ အနုဘဝနံ, ဝေဒနာ ဝါ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၅။ (၁) သိခြင်း။ (၂) ရခြင်း။ စဉ်းစား ဆင်ခြင်ခြင်း။ (ထောမ)။

ဝိတ္တိ[၂] (ထီ) [ဝိတ္တိ + က] ဥစ္စာနှင့်တူသော တရား၊ (နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ကြောင်းပီတိ)။ ယာ တသ္မိံ သမယေ ပီတိ ----- ဝိတ္တိ ဩဒဂျံ အတ္တမနတာ စိတ္တဿ။ အဘိ၊ဓ။၁၈။ ပဋိသံ။၁၈၅။ အယံ ပန သောမနဿ-ပစ္စယတ္တာ ဝိတ္တိသရိက္ခတာယ ဝိတ္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၆။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၉၊ ၂၆၇။ စူဠနိ။ ၂၁၉)။

ဝိတ္တိကရဏ (န) [ဝိတ္တိ + ကရဏ] နှစ်လို-ဝမ်းမြောက်-ခြင်းကိုပြုခြင်း။တသ္မာ ဝိတ္တန္တိ ယသ္မာ ဝိတ္တိကရဏတော ဝိတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊၁။ ၃၂၀-၁။

ဝိတ္တိကာရ (တိ) [ဝိတ္တိ + ကရ + ဏ] နှစ်သက်-နှစ်လို-ဝမ်းမြောက်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ နာဂဝိတ္တောဒါတိ နာဂါနံ ဝိတ္တိကာရေန (ဝိတ္တကရေန၊ ဋ္ဌ-မူကွဲ) မနသ၁ါတေန ဝါ ဥဒကေန သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆။

ဝိတ္တိကာရဏ (န) [ဝိတ္တိ + ကာရဏ] နှစ်သက် - နှစ်လို -ဝမ်းမြောက် -ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိတ္တံ မနန္တိ ဇာတရူပါဒိရတနမေဝ ဝိတ္တိကာရဏတော ဝိတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

ဝိတ္တိဇနန (တိ) [ဝိတ္တိ + ဇနန] နှစ်သက်-နှစ်လို-ဝမ်းမြောက်-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိတ္တ (၂) ကြည့်။

ဝိတ္တိလာဘ (ပု) [ဝိတ္တိ + လာဘ] နှစ်သက်-နှစ်လို - ဝမ်းမြောက် - ခြင်းကို ရခြင်း။ ဝိတ္တိလာဘ (ထေရ။၃၀၉) န္တိ တုဋ္ဌိလာဘံ၊ " ဝိတ္တလာဘ " န္တိ စ ပဌန္တိ၊ မနလာဘန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

ဝိတ္တိသဉ္ဇနန (တိ) [ဝိတ္တိ + သဉ္ဇနန] နှစ်သက်-နှစ်လို - ဝမ်းမြောက် - ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။ ဝိတ္တိသဉ္ဇနနော (အံ၊၂။၆၉) တိ တုဋ္ဌိဇနနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ဝိတ္တိသန္တက (တိ) [ဝိတ္တိ + သန္တက] နှစ်သက်-နှစ်လို-ဝမ်းမြောက်-ခြင်းလျှင် ဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ ဝိတ္တိသန္တကော ဝိယ ဟောမိ တုဋ္ဌိယာ အတိဘူတတ္တာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၇။

ဝိတ္တိသရိက္ခ (တိ) [ဝိတ္တိ + သရိက္ခ] ဥစ္စာနှင့် တူသော။ ဝိတ္တိ (၂) ကြည့်။

ဝိတ္တု (တ္တူ) ပကရဏ (န) [ဝိတ္တိ + ဥပကရဏ] ဥစ္စာအသုံးအဆောင်၊ နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဥစ္စာအသုံးအဆောင်။ ပဟူတဝိတ္တူပကရဏော ပဟူတမနမဉ္ဇော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝိတ္တီတိ တုဋ္ဌိ၊ ဝိတ္တိယာ ဥပကရဏံ ဝိတ္တူပကရဏံ၊ တုဋ္ဌိကာရဏန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဥပကရဏသဒ္ဒေါ စေတ္ထ ကာရဏ-ပရိယာယော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၂။ အပေါဝတ ယံ ပရဿ ဝိတ္တူပကရဏံ၊ န တံ မမဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

ဝိတ္ထ (န) [ဝိ + ထာ + အ။ ဝိတ္ထ ?။ မ၊၃။ ၂၇၈။ ကြည့်။] ခွက်။ တေသုပိ စာရေသု သုရာပါနေ သုရံ ပိဝန္တေသု ဇကော ဇကေဿ ဝိတ္ထံ ပဟရိတွာ ပါတေသိ။ မမ္မ၊-ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃။ (သီ-မူ)။

ဝိတ္ထက (န) [ဝိတ္ထ + က] ခွက်, ပန်းတောင်း, ပန်းကပ်, ပန်းကလပ်, ပန်းကြုတ် စသည်။ အာသေဝနဝိတ္ထကံ နာမ ယံကိဉ္စိ ပါတိ-စင်္ကောဋကာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ (သုရာဝိတ္ထက-(သီ၊ဋ္ဌ။) ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၉။ လည်းကြည့်)။

ဝိတ္ထတ (တိ) [ဝိ + ထရ + တ။ ဝိသ္ထတ-သံ။ ဝိတ္ထာရ၊ ဝိတ္ထယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပျံ့နှံ့-ပြန့်ပြော - ကြီးကျယ် - သော။ အယမ္ပိ သဏှဋ္ဌေန, ဝိတ္ထတဋ္ဌေန စ ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ။ တေန ဝုတ္တံ " ဘူရိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တာယ ပထဝီသမာယ ဝိတ္ထတာယ ဝိပုလာယ ပညာယ သမန္နာဂတောတိ ဘူရိပညော"တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅။ မ၊ဋီ။၂။၁၂၄)။

ဝိတ္ထတဋ္ဌ (ပု) [ဝိတ္ထတ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇-သုတ်ဖြင့် ထ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] ပျံ့နှံ့-ကြီးကျယ် - သော အနက်သဘော။ ဝိတ္ထတ-ကြည့်။

ဝိတ္ထတရ (တိ) [ဝိတ္ထတ + တရ] အထူးသဖြင့်-သာ၍-ကျယ်သော။ သော အညော ဝါ တံ ဝိတ္ထတရံ ဂမ္ဘီရတရံ ဝါ ကရောတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၁။

ဝိတ္ထတ[၁] (တိ) [ဝိ + တနု + တ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၄၅-၆။ တစ်နည်း-- ဝိ + ထရ + တ။ နိရုတ္တိ။ ဝိတ္ထရ - ကြည့်။] (၁) ကျယ်ပြန့်သော။ (၂) ပျံ့နှံ့သော။ (၃) ပြန့်သော။ (၄) ကြီးသော။ (၅) အနံအပြန့်။ (၆) (၆) ဝိတ္ထတသုတ် ၂-သုတ်။ (၇) ဝိတ္ထတမနေသုတ်။ (၈) ပြန့်ရာ။ (ထိ) (၉) ဝိတ္ထတာမည်သောမြစ်။ (၁) ကျယ်ပြန့်သော။ သော ပသေယျ နာဂဝနေ မဟာန္တံ ဟတ္ထိပဒံ ----- ဟိရိယဥ္စ ဝိတ္ထတံ။ မ၊၁။ ၂၃၃။ ---- ပရိက္ခာ ဟောတိ ဂမ္ဘီရာ စေဝ ဝိတ္ထတာ စ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၆)။ (၂) ပျံ့နှံ့သော။ တာယ ပထဝီသမာယ ဝိတ္ထတာယ ------ ။ ပဋိသံ။ ၃၇၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၄။ ဝိတ္ထတာယာတိ ပဇာနိတဗ္ဗေ ဝိသယေ ပတ္ထဋာယ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ (-မဟာနိ။၇၊၁၉၁။ စူဠနိ။၇၆၊၁၀၀၊ ၁၂၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃)။ (၃) ပြန့်သော။ တဿ ဝစနေန အာယတံ ဝါ ဝိတ္ထတံ ဝါ --------- စေတာပေတိ။ ဝိ၊၁။ ၃၁၉။ အသင်္ခတာ နိဗ္ဗာနဓာတု ဒီယာ----ဝိတ္ထတာ ဝိသာလာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၉။ (-နေတ္တိ။ ၁၄၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၇)။ (၄) ကြီးသော။ အထ ဝါ တိရိယဥ္စ တိရိယတော ဝိတ္ထတံ မဟန္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၆။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇)။

(၅) အနံအပြန့်။ တာဝ အစ္စုဂ္ဂတော နေရု အာယတော ဝိတ္ထတော စ သော။ အပ၊၁။ ၂၃။ တဿ ဟေဋ္ဌာ သဋ္ဌိယောဇ-နာယာမာ ပဏ္ဏာသယောဇနဝိတ္ထတာ----- ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၁။ (၆) (၆) ဝိတ္ထတသုတ် ၂-သုတ်။ သံခိတ္တံ ဝိတ္ထတံ ဒုက္ခာ။ အံ၊ ၂။၈။ သံခိတ္တံ ဝိတ္ထတေန စ။ အံ၊ ၂။ ၁၂။ (၇) ဝိတ္ထတမနေသုတ်။ သံခိတ္တဝဂ္ဂေ ဝိတ္ထတံ။ အံ၊ ၂။၄၀၁။ (၈) ပြန့်ရာ။ ဝိတ္ထတဋ္ဌာန- ကြည့်။ (ထိ) (၉) ဝိတ္ထတာမည်သောမြစ်။ ဝိတ္ထတာယ နာမ ဂင်္ဂါယ သမီပေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၆။

ဝိတ္ထတ[၂] (တိ) [ဝိ + ထေ + တ။ မဟာဝိသယ သုတ်ဖြင့် စီရင်။] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်- ကြမ်း -ကြမ်တမ်း -ခက်ထန် -ခိုင်မာ -သော ကိုယ်ရှိ-ကိုယ်ခက်ထရောရှိ- ကြက်သေသေ- ယို့တီးယို့တို့ရှိ - ရွံ့ရှာ-ကြောက်ရွံ့-ရှိုးတိုးရှန့် တန့်ဖြစ်-သော။ အထ မဟာဇနကာယော အာဂန္တွာ တဿာ နဒိယာ ဥတ္တာနတံ ဝါ ဂမ္ဘီရတံ ဝါ အဇာနန္တော ဘီတော ဝိတ္ထတော တီရေ တိဋ္ဌေယျ။ မိလိန္ဒ။၃၅။ (-၃၂၈)။

ဝိတ္ထတဋ္ဌ (ပု) [ဝိတ္ထတ + အတ္ထ] ဝိတ္ထရဋ္ဌ- ကြည့်။ ရူပါဒီသု ဝိတ္ထတဋ္ဌေန ဝိသဋာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၃။ အယမ္ပိ သဏ္ဍာဋ္ဌေန, ဝိတ္ထတ္ထဋ္ဌေန စ ဘူရိ ဝိယာတိ ဘူရိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၃။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၂။ ဒွါဒသာယတနာနိ ဝိတ္ထတဋ္ဌေန ရဋ္ဌသ- ဒိသတ္တာ ရဋ္ဌံ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၂။ ဝိတ္ထတဋ္ဌေနာတိ ----- ဝိတ္ထာရဋ္ဌေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၂။

ဝိတ္ထတဋ္ဌာန (န) [ဝိတ္ထတ + ဌာန] ပြန့်သော- အရပ်-ဌာန။---တာယ ဝေဏိယာ ဥဘောသု ပသေသု ဝိတ္ထတဋ္ဌာနေသု ဗဟုံ ဝေဌေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၇။

ဝိတ္ထတတရ (တိ) [ဝိတ္ထတ + တရ] အထူးသ ဖြင့် - သာ၍ - ကျယ်သော။ တံ ဩပါတံ ဂမ္ဘီရတရံ ဝါ ဥတ္တာနတရံ ဝါ --- ဝိတ္ထတတရံ ဝါ သမ္ဗာဓတရံ ဝါ ကရောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၄။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၅)။

ဝိတ္ထတခနေ (န) [ဝိတ္ထတ + ခနေ] ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သောဥစ္စာ၊ (ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါစသော သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ ၇-ပါး)။

ဝိတ္ထတခနေသုတ္တ (န) [ဝိတ္ထတခနေ + သုတ္တ] ဝိတ္ထတခနေသုတ်၊ ကြီးကျယ် ပြန့်ပြောသော ဥစ္စာ (သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ ၇-ပါး) ကို ဟောကြားတော်မူသည့် သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၁ - ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ။ ၂။၃၉၈။

ဝိတ္ထတပ္ပမာဏ (န) [ဝိတ္ထတ + ပမာဏ] အနံ အပြန့်-အပြန့်အကျယ်-ပမာဏ။ စုဒ္ဒသ ဟတ္ထာ ဝိတ္ထတပ္ပမာဏဘာဝေန ယဿာတိ စုဒ္ဒသဟတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၄၁။

ဝိတ္ထတဗလ (န) [ဝိတ္ထတ + ဗလ] ကြီးသော ခွန်အား။ (ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါစသော ဗိုလ် (အား) ၇-ပါး)။

ဝိတ္ထတဗလသုတ္တ (န) [ဝိတ္ထတဗလ + သုတ္တ] ဝိတ္ထတဗလသုတ်၊ ကြီးသော ဗိုလ် (အား) ၇ - ပါးကို ဟောကြားတော်မူသည့် သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်၊ အံ၊၂။၃၉၇။

ဝိတ္ထတမက္ကဋကသုတ္တ (န) [ဝိတ္ထတ+မက္ကဋက+ သုတ္တ] ပြန့်သော ပင့်ကူချည်။ ကဿစိ ဝိတ္ထတမက္ကဋကသုတ္တံ ဝိယ ----- ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

ဝိတ္ထတဝိပုလဋ္ဌ (ပု) [ဝိတ္ထတ + ဝိပုလ+ အတ္ထ] ပြန့်ကျယ် ပြန့်ပြောသော အနက်သဘော။ ပထဝီသမာယာတိ ဝိတ္ထတဝိပုလဋ္ဌေနေဝ ပထဝီသမာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၈၃။

ဝိတ္ထတသုတ္တ (န) [ဝိတ္ထတ + သုတ္တ] ဝိတ္ထတသုတ်၊ (ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါစသော ဗိုလ် (အား) ၅ - မျိုးကို ဟောကြားတော်မူသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊၂။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။

ဝိတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + ထဘိ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၇။ ထမ္ဘ ထဒ္ဓကရဏေ စ။ ကောတ္ထုဘာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၇။ ဝိပဗ္ဗ-သံ။] ဖောက်ပြန်သဖြင့် - တောင့်တင်း - ခိုင်မာ - သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတ္ထဒ္ဓဂတ္တ (တိ) [ဝိတ္ထဒ္ဓ + ဂတ္တ] ဖောက်ပြန်သဖြင့် -တောင့်တင်း- ခိုင်မာ- သော ကိုယ်ရှိသော။ ခက်ထရော်သော ကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ခက်ထရော်ရှိသော၊ သူ။ ဝိတ္ထာယန္တီတိ ဝိတ္ထဒ္ဓဂတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။

ဝိတ္ထမ္ဘတိ (ကြိ) [ဝိ + ထဘိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၇။ ထမ္ဘ တဒ္ဓကရဏေ စ။ ကောတ္ထုဘာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၇။ ဝိပဗ္ဘောတိ၊ ဝိပဘ္ဘာတိ-သံ။ ဝိဋ္ဌဘက္က-ပြာ။] တောင့်တင်း - ခိုင်မာ - ၏။ ဝိတ္ထုနတီတိ ဝိတ္ထမ္ဘတိ၊ နိတ္ထုနတိ ဝါ သန္တိဋ္ဌတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၅။

ဝိတ္ထမ္ဘန (တိ) [ဝိ + ထဘိ + ဏ + ယု] (၁) တောင့်တင်း-ထောက်ကန်-ခိုင်မာ-စေတတ်သော။ (န) (၂) တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-စေခြင်း၊ ထောက်ကန် - ထောက်ပံ့ -ခြင်း။ (၁) ဝိတ္ထမ္ဘေတိ - ကြည့်။ (န) (၂) ကိမိဒံ ဝါယနံ နာမ ? ဝိတ္ထမ္ဘနံ, သမုဒီရဏံ ဝါ။ မဋ္ဌီ၊၁။၇၇၈။ ဝိတ္ထမ္ဘနံ သေသဘူတတ္တယသန္ဓာရိတတာပါဒနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၈)။

ဝိတ္ထမ္ဘနကရ (တိ) [ဝိတ္ထမ္ဘန + ကရ + အ] တောင့်တင်း-ထောက်ကန် -ခိုင်မာ -ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ယံ ပန ဆသု ဝိတ္ထမ္ဘနကရံ ဝါယောဂတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။

ဝိတ္ထမ္ဘနဓာတု (ထီ) [ဝိတ္ထမ္ဘန + ဓာတု] (သဟဇာတ်ရုပ်တရားတို့ကို) တောင့်တင်း- ခိုင်မာ-စေတတ်သော ဓာတ်၊ ထောက်ကန်- ထောက်ပံ့-တတ်သော ဓာတ်။ (သဟဇာတ် ဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့ကို ဖူးရောင်စေ တတ်သော ဓာတ်)။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။ တား၊ သျ)။ ဝါယောဓာတူတိ ဝိတ္ထမ္ဘနဓာတု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂။ ဝိတ္ထမ္ဘနဓာတူတိ ဒုတိယော ဝိယ သဟဇာတဓမ္မာနံ ဝိတ္ထမ္ဘနဘူတာ ဓာတု။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၈၂)။

ဝိတ္ထမ္ဘနဘာဝ (ပု) [ဝိတ္ထမ္ဘန + ဘာဝ] တောင့်တင်း - ခိုင်မာ - စေခြင်း သဘော၊ ထောက်ကန် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း သဘော။ ယော ဆသု ကောဋ္ဌာသေသု ဝိတ္ထမ္ဘန- ဘာဝေါ၊ အယံ ဝါယောဓာတု။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၇)။

ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏ (တိ) [ဝိတ္ထမ္ဘန + လက္ခဏ] (၁) တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-စေခြင်း (ထောက် ပံ့ခြင်း) - လျှင် - ဟူသော - မှတ်ကြောင်း- လက္ခဏာ-ရှိသော။ (န) (၂) တောင့်တင်း- ထောက်ကန်- ခိုင်မာ - စေခြင်း (ထောက်ပံ့ ခြင်း) ဟူသော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ။ (၁) ဝါယောဓာတု ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅)။ (န) (၂) ဝါယောဓာတုယာ ဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၉)။

ဝိတ္ထမ္ဘနသဘာဝ (တိ) [ဝိတ္ထမ္ဘန + သဘာဝ] တောင့်တင်း - ခိုင်မာ - စေ (ထောက်ပံ့) တတ်သော သဘောရှိသော။ ဝိတ္ထမ္ဘနသဘာဝတာယ ဝါယောဓာတုယာ ထမ္ဘနံ " ဝါယောဓာတုကိစ္စ " န္တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၄။

ဝိတ္ထမ္ဘနာကာရ (တိ) [ဝိတ္ထမ္ဘန + အာကာရ] (၁) တောင့်တင်း - ခိုင်မာ - စေတတ်သော အခြင်းအရာရှိသော။ (ပု) (၂) တောင့်တင်း- ခိုင်မာ - စေတတ်သော အခြင်းအရာ။ (၁) ------- ဝိတ္ထမ္ဘနာကာရော ဝါယောဓာတု။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၉။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉)။ (ပု) (၂) ဆသု ကောဋ္ဌာသေသု ဝိတ္ထမ္ဘနာကာရံ ဝါယောဓာတူတိ ဝဝတ္ထပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၈။

ဝိတ္ထမ္ဘိတ (တိ) [ဝိ +ထဘိ +တ။ ဝိပမ္ဘိတ-သံ။] တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-စေအပ်သော၊ ထောက် ပံ့အပ်သော။ တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-ခြင်းသို့ ရောက်စေအပ်သော။ --- ဝါယောဓာတုယာ ဝိတ္ထမ္ဘိတာ န ဝိကိရီယတိ န ဝိဒ္ဓံသိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဝိတ္ထမ္ဘိတာတိ သယ်ာတ- ဝါယုနာ အတိ ဝိယ ဝိတ္ထမ္ဘံ ပါပိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၄၇။

ဝိတ္ထမ္ဘေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထဘိ + ဏေ + တိ။ ဝိပမ္ဘယတိ၊ ------ တေ - သံ။] တောင့်တင်း- ခိုင်မာ- စေ၏။ ထောက်ပံ့၏။ တဦ မူလဖလာဒိ ဩဒနကုမ္မာသာဒိ ဝါ အဇ္ဈောဟဋံ ကုစ္ဆိံ ဝိတ္ထမ္ဘေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၆။ သေသဘူတတ္တယံ ဝိတ္ထမ္ဘေတီတိ ဝိတ္ထမ္ဘံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၂။

ဝိတ္ထရဏ (ထီ၊ န) [ဝိ + ထရ + ယု။ ဝိသ္တရဏ-သံ။ ဝိတ္ထရဏ-ပြာ။] ဝိတ္ထာရဏ- ကြည့်။ ဝိတ္ထရဏံ ပဋိနိဒ္ဒိသနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၆၀။

ဝိတ္ထရတိ (ကြိ) [ဝိ + ထရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၈။ ဝိသ္တရတိ - သက္ကတပိဋက။ ဝိသ္တဏောတိ။ ဝိသ္တဏာတိ-သံ။ ဝိသ္တရက္က-ပြာ။] ကျယ်ပြန့်-အကျယ်ချဲ့-၏။ ဝိတ္ထရတိ ပတ္ထရတိ ဝိတ္ထိဏ္ဏာ ဟောတီတိ ဝိတ္ထတာ။ အပ၊၄၊၂။၁၄၇။

ဝိတ္ထရီယတေ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + ယ + တေ] ကျယ်ပြန့်စေ-အကျယ်ချဲ့-အပ်၏။ ဝိပဉ္စီယတေ ဝိတ္ထရီယတေ အတ္တောတိ ဝိပဉ္စိကော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၅။

ဝိတ္ထဝတိ (ကြိ) [ဝိ + ထု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၈။ ဝိ + သ္တော်တိ။ သ္တဝတေ-သံ။ ဝိ + သ္တဝတိ - သက္ကတပိဋက။] အထူးသဖြင့်-ချီးကျူး-ချီးမွမ်း-၏။ တဿ တဿ တထေဝ သမိဒ္ဓဘာဝံ ဝိတ္ထဝတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။ ၂၀၁။

ဝိတ္ထာယတိ (ကြိ) [ဝိ + ထေ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၀၉။ သဒ္ဒါ ဓိရတာရဂ်ီနီ။ ဝိ + ထာ + အ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၃၈၅-နှာ။ ဝိတ္ထာယ (နာမဓာတု) + အ + တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၇။ ဝိ + သ္တျာယတိ - သံ။] ရွံ့တီး - ရွံ့တွံ့ - ရှိုးတိုး ရှန့်တန့် - ဖြစ်၏။ (ဖောက်ပြန်သဖြင့် - တောင့်တင်း -ခက်မာ-သော ကိုယ်ရှိ၏)။ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ ဝိတ္ထာယန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၀။ ဝိတ္ထာယန္တီတိ ဝိတ္ထဒ္ဓဂတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊၃။၃၁၅။ ယောပိ ကထေန္တော တတ္ထ တတ္ထ ဝိတ္ထာယတိ။ မ၊ ဋ၊ ၂။၁၅၅။ ဝိတ္ထာယတီတိ အပ္ပဋိဘာနတ-မာပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋီ၊၂။၁၈၉။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၂။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၇၇)။

ဝိတ္ထာယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ထေ + အ + အန္တိ။ ဝိ + ထာ + အ + အန္တိ။ ဝိတ္ထာယ (နာမ ဓာတ်) + အ + အန္တိ။] ဝိတ္ထာယတိ-ကြည့်။

ဝိတ္ထာယိ (ကြိ) [ဝိ + ထေ + ဤ။ ဝိ + ထာ + ဤ] ဝိတ္ထာယတိ-ကြည့်။ မာ ခေါ ဝိတ္ထာယိ၊ မာ ခေါ မင်္ကု အဟောသိ။ ဝိ၊၃။၁၃၁။

ဝိတ္ထာယိတ (တိ) [ဝိ + ထေ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၀၉။ ဝိ + ထာ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၃၈၅-နှာ။ ဝိတ္ထာယ (နာမဓာတ်) + တ။] (၁) (က) (ကိုယ်, လက်) ခက်ထရော်-တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-သော၊ သူ။ (ခ) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့် - ရွံ့ရှာ - သော၊ ရွံ့တီး ရွံ့တွံ့ရှိသော၊ သူ။ (န) (၂) ရွံ့တီး ရွံ့တွံ့-ရှိုးတိုးရှန့်တန့် - ဖြစ်ခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ (၁) (က) (ခ) ဝိတ္ထာယိတတ္တ (ဒီ၊၁။၂၃၃) န္တိ ယထာ သုခုမံ အတ္ထဇာတံ သဟသာ ပုဋ္ဌိတဿ ကဿစိ သရီရံ ထဒ္ဓဘာဝံ ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ တဒ္ဓဘာဝဂဟဏံ။ ဒီ၊ ဋ၊၁။၃၃၆။ ဝိတ္ထာယိ-တတ္တန္တိ သာရဇ္ဇိတတ္တံ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဝိတ္ထာယိတတ္တံ နာမ ထမ္ဘိတတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယေန " ထဒ္ဓဘာဝဂ္ဂဟဏ " န္တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၃၂။ (-မ၊၂။၄၂၂။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၀၆။ မ။ ဋ၊ ၄။၂၁၂။ မဋီ၊၃။၂၀၇။ ဒီဋီ၊၁။ ၄၀၄)။ (န) (၂) နတ္ထိ ဝေဝါယိတံ၊ နတ္ထိ ဝိတ္ထာယိတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၉။ (-မဋီ၊၃။၂၀၇)။

ဝိတ္ထာယေယျ (ကြိ) [ဝိ + ထေ + အ + ဧယျ။ ဝိ + ထာ + အ + ဧယျ။ ဝိတ္ထာယ (နာမ ဓာတ်)+ အ + ဧယျ။] ဝိတ္ထာယတိ-ကြည့်။ တေန သော ဒန္ဓာယေယျ ဝါ ဝိတ္ထာယေယျ ဝါ။ မ၊ဋ၊၃။၃၀၆။

ဝိတ္ထာရ (ပု) [ဝိ + ထရ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၈။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၆၈။ ဝိသ္တာရ - သံ။ ဝိတ္ထာရ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အကျယ်၊ အကျယ်ချဲ့ခြင်း။ (၂) အကျယ်ချဲ့အပ်သော။ (၃) အကျယ်ချဲ့-ဝေဘန်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၄) အနံ၊ အပြန့်။ (၅) အာဒိ = အဦး၊ အစ။

(၁) အကျယ်၊ အကျယ်ချဲ့ခြင်း။ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ အဝိဘဇိတွာ။ မ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိတ္ထာရော ပန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ ဝိတ္ထာရေနပိ (သံ၊၁။၁၉၁) တိ " ကတမံ အာဝုသော ဒုက္ခံ အရိယသစ္စ "န္တိအာဒိနာ နယေန တာနေဝ ဝိဘဇန္တော ဝိတ္ထာရေနပိ ဘာသတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဝိတ္ထာရော (ကင်္ခါ။၁၄၇) တိ ပပဉ္စော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၆၃။ (-ဝိ၊ ၂။၇၄။ ဝိ၊၃။၅၁။ ဝိ၊၄။ ၂၂၃။ ဒီ၊ ၂။၁၉၂။ မ၊၁။၃၅၅။ မ၊ ၂။၅၁၅၇။ မ၊၃။ ၂၃၄။ သံ၊ ၁။၉၁၁။ သံ၊ ၂။၁၁။ အံ၊ ၁။ ၂၄၊ ၁၃၂။ အံ၊ ၂။၁၈၊ ၁၅၆။ အဘိ၊ ပု။၁၄၇။ အဘိ၊ က။ ၄၀၇။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ကင်္ခါ။၁၂၈။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၄၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၀)။

(၂) အကျယ်ချဲ့အပ်သော။ ဝိတ္ထာရတ္ထ-နှင့် ဝိတ္ထာရဝါကျ-ကြည့်။ (၃) အကျယ်ချဲ့-ဝေဘန် - ကြောင်းဖြစ်သော။ ဝိတ္ထာရော (ဝိဋ္ဌ၊၄။၃၆) တိ ဝိဘင်္ဂေါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၃၇။ ဝိတ္ထာရော (ကင်္ခါ။၈၄) တိ ဥဘတော-ဝိဘင်္ဂေန သဒ္ဓိံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၆။ ဝိတ္ထာရဝါကျ - လည်းကြည့်။ (၄) အနံ၊ အပြန့်။ အာယာမတော ဝါ ဝိတ္ထာရတော ဝါ အန္တမသော ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ အတိက္ကာမေတွာ ကရောတိ။ ဝိ၊ ၁။၂၂၇။ သတ္တယောဇနာနိ ဝိတ္ထာရေန။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဝိတ္ထာရေနာ (အပ၊၁။၆၀) တိ တိရိယတော စတုဒ္ဒသ-ယောဇနံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၃၉၊၁၄၈။ သံ၊ ၁။၃၅၂။ ၃၈၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ သံဋီ၊၁။ ၃၃၀)။ (၅) အာဒိ = အဦး၊ အစ။ " ယထာ မဟာရာဇ ----- က္ကမေ စတ္တာရော သတိ-ပဋ္ဌာနာ " တိ ဝိတ္ထာရော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈-၉။ ဝိတ္ထာရသဒ္ဒေါ အာဒိသဒ္ဒတ္တော။ တေန " က္ကမေ စတ္တာရော ဓမ္မာ သမ္မပ္ပဓာနာ ---- အပိလာပနလက္ခဏာ သတိ " တိ က္ကမံ ပါဠိသေသံ သင်္ဂဏှာတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။ (-မ ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁၊၁၁၂။၁၈၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၈၊ ၁၉၄။ က္ကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇)။

ဝိတ္ထာရကထန (န) [ဝိတ္ထာရ + ကထန] (က) အကျယ် - ပြော - ဟော - ဆို - မိန့်-မြွက်-ခြင်း။ (ခ) အကျယ်ကို-ပြော-ဟော-ဆို - မိန့်-မြွက် - ကြောင်းဖြစ်သည့် စကား။ (က) (ခ) ဇတ္တာဝတာ စ က္ကမိနာ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော အပဒါနာနုသာရေန ဝိတ္ထာရကထနေန ------- သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓဘာဝံ ပကာသေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၇၀။

ဝိတ္ထာရကထာ (ထီ) [ဝိတ္ထာရ + ဝတ္တဗ္ဗာ + ကထာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၂၁၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉။ ဝိတ္ထာရ + ကထာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၇။] (၁) အကျယ်အားဖြင့်ဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော စကား။ (၂) အကျယ်အားဖြင့် (အနက်ကို) ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကား။ (၁) ဝိတ္ထာရ-ကထာနယော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇) တိ ------- ဝိတ္ထာရတော ဝတ္တဗ္ဗာယ ကထာယ နယမတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၁၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၉။ (၂) ဝိတ္ထာရကထာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆) တိ ဝိတ္ထာရတော အဋ္ဌကထာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဝိတ္ထာရက္ခမ (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ခမ] အကျယ် ချဲ့-ခြင်းငှါခံ့-နိုင်-သော။ ဇတေန အတိ ဝိယ ဝိတ္ထာရက္ခမော သုဂတဓမ္မောတိ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။

ဝိတ္ထာရဂတ (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ဂတ] ကျယ် သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်-ကျယ်သောတရား၏ အဖြစ်သို့ရောက်-သော။ တီသု ဉာဏေသု

ဂေါစရကိစ္စာဒိဝသေန ဝိတ္ထာရဂတံ ဉာဏံ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၈။

ဝိတ္ထာရဇောတက (တိ) | ဝိတ္ထာရ + အတ္ထ + ဇောတက။ ဝိတ္ထာရမတ္ထံ ဇောတေတီတိ ဝိတ္ထာရဇောတကော။ ဝါကျမဏ္ဍနီ။ ၁။ ထီ - ၌ ဝိတ္ထာရဇောတိကာ။ | အကျယ် ဖြစ်သော အနက်ကို ထွန်းပြတတ်သော။ ကိရ-သဒ္ဒေါ ဟေတ္ထ ဝိတ္ထာရဇောတကော-ယေဝ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၂။

ဝိတ္ထာရဋ္ဌာန (နု) | ဝိတ္ထာရ + ဌာန | ဝိတ္ထာရ အရာ။ ယထာဝိတ္ထာရိတဿ အတ္ထဿ အတိဒေသောပိ ဝိတ္ထာရဋ္ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၅။

ဝိတ္ထာရဏ (ထီ၊ နု) | ဝိ + ထရ + ယု။ ဝိသ္ထာရဏ - သံ။ ဝိတ္ထာရဏ - ပြာ။ | (၁) အကျယ်ချဲ့ခြင်း။ (၂) ပြသခြင်း။ (၃)အကျယ် ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ကြောင်း။ (၁) သင်္ခိပနံ ဝိတ္ထာရဏံ ဂမ္ဘီရကရဏံ ဥတ္တာနီကရဏံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅၁။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၅၁)။ (၂) ဝိတ္ထာရဏံ ဝါ ရူပ-သဒ္ဒဿ အတ္ထော၊ ဝိတ္ထာရဏဥ္စ ပကာသနမေဝ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၄။ (၃) ဝိတ္ထာရဏာ (နေတ္တိ၊၉)တိ ဝိတ္ထာရဏကိစ္စသာမိကာ ဒေသနာ ပရိယောသာနဒေသနာ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၇၉။ ဝိတ္ထာရဝါကျ - လည်းကြည့်။

ဝိတ္ထာရဏကိစ္စသာမက (တိ) | ဝိတ္ထာရဏ + ကိစ္စ + သာမက။ ထီ -၌ ---- သာမိကာ။ | အကျယ်ချဲ့ခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သော။ ဝိတ္ထာရဏ (၃) ကြည့်။

ဝိတ္ထာရတယ (တိ) | ဝိတ္ထာရ + အယ။ တ-အာဂုမ်။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၂။ သက္ကရောပမာယ-ကဲ့သို့ ဝိတ္ထာရတာ + နာ = ဝိတ္ထာရတာယ = ဝိတ္ထာရတာယာ - ဟု ဖြစ်သင့်၏။ | အကျယ် အားဖြင့် ဖြစ်တတ်သော။ ဇာတေသဥ္စဝ ဘဝတိ၊ ဝိတ္ထာရတာယာ နယဝိဘတ္တိ။ နေတ္တိ။ ၂။ အယတိ ပဝတ္တတိ နယဝိဘတ္တီတိ အယာ၊ ဝိတ္ထာရေန အယာတိ ဝိတ္ထာရတာယာ၊ တ-ကာရော မိဿကဒေါသာပဂမတ္ထာယ အာဂတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂။

ဝိတ္ထာရတရ (တိ) | ဝိတ္ထာရ + တရ | အထူး သဖြင့် -သာလွန်၍ -ကျယ်ဝန်း -ကျယ်ပြန့်-သော။ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ဝိတ္ထာရတရေန ဒဿေတုံ " ဇ္ဈေ ပနာ " တိအာဒိမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝိတ္ထာရတရဝစန (နု) | ဝိတ္ထာရတရ + ဝစန | အထူးသဖြင့် - သာလွန်၍ - ကျယ်ဝန်း- ကျယ်ပြန့် -စွာဆိုအပ်သော- စကား- သဒ္ဒါ။ ပဋ္ဌပနာတိ တေသံယေဝ နိဒ္ဒိဋ္ဌဿ နိဒ္ဒေသဿ ပဋိနိဒ္ဒေသဝသေန ဝိတ္ထာရ-တရဝစနေန ပညာပနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၂။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၇)။

ဝိတ္ထာရတရာဘိဓာန (နု) | ဝိတ္ထာရတရ + အဘိဓာန | အထူးသဖြင့် - သာလွန်၍- ကျယ်ဝန်း- ကျယ်ပြန့်-စွာ- ဟောကြား-ပြော ဆို-ခြင်း။ ဝိဝဋသ ဝိတ္ထာရတရာဘိဓာနံ ဝိဘတ္တဿ စ ပကာရေဟိ ဉာပနံ ဥတ္တာနီ-ကရဏာပညတ္တိယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၅။

ဝိတ္ထာရတ္ထ (ပု) | ဝိတ္ထာရ + အတ္ထ | (၁) အကျယ် ဖြစ်သော အနက်။ (၂) အကျယ်ချဲ့ခြင်း ဟူသော အကျိုး။ (၁) ဝိတ္ထာရတ္ထော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၅) ဝိတ္ထာရဘူတော အတ္ထော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၆)။ ဝိတ္ထာရဏံ, ဝိတ္ထာရီယတီတိ ဝါ ဝိတ္ထာရော၊

ဝိတ္ထာရော အတ္တော ဝိတ္ထာရတ္တော။ ဝါကျမဏ္ဍနီ။၁။ (၂)-- အတ္ထဝဏ္ဏနာပပဉ္စော ကေဝလံ ဝိတ္ထာရတ္ထာယ။ မငြီ၊၁။၁၉၆။

ဝိတ္ထာရတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိတ္ထာရတ္ထ + သမ္ဘဝ] အကျယ်ဖြစ်သော အနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ယထာပရိညာတာယ ဒေသနာယ ပရိဗျတ္တ- ဘာဝတော ဝိတ္ထာရတ္ထသမ္ဘဝတော စ " ဘာသိဿာမိ " တိ ဝုတ္တံ။ မငြီ၊၁။၁၂၂။

ဝိတ္ထာရဒဿန (နု) [ဝိတ္ထာရ + ဒဿန] အောက်ပုဒ်ကြည့်၊ " ကထဉ္စာ " တိအာဒိ ဝိတ္ထာရဒဿနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၃၀၄၊ ၄၂၂။

ဝိတ္ထာရဒီပန (နု) [ဝိတ္ထာရ + ဒီပန] အကျယ် ချဲ့-ပြခြင်း-ပြကြောင်းသဒ္ဒါ။ ဒေသေဿာမိတိ ဟိ သံခိတ္တဒီပနံ ဟောတိ။ ဘာသိဿာမိတိ ဝိတ္ထာရဒီပနံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၅၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၄)။

ဝိတ္ထာရဒေသနာ (ထီ) [ဝိတ္ထာရ + ဒေသနာ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိတ္ထာရဒေသနာယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၉) န္တိ ဝိတ္ထာရဝသေန ပဝတ္တ- ဒေသနာယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၂၈၅။

ဝိတ္ထာရဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [ဝိတ္ထာရ + ပဝတ္တ + ဓမ္မဒေသနာ] အကျယ်အားဖြင့် ဖြစ်သော တရား ဒေသနာ။ သံခိတ္တဓမ္မဒေသနာ ဝိတ္ထာရဓမ္မဒေသနာ စာတိ ဒွေယေဝ ဓမ္မဒေသနာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁။

ဝိတ္ထာရနယ (ပု) [ဝိတ္ထာရ + နယ] အကျယ် ဖြစ်သောနည်း၊ အကျယ်နည်း။ တတြာယံ ဝိတ္ထာရနယော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၄၀။ ဝိ၊ ဌ၊၃။၂၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၇။ ဝိတ္ထာရနယံ ပနေတ္ထ အယမေဝ ပကာသယိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၅။

ဝိတ္ထာရနယဒဿန (နု) [ဝိတ္ထာရနယ + ဒဿန] အကျယ်ဖြစ်သောနည်းကိုပြခြင်း။ တေနဿ ဝိတ္ထာရနယဒဿနတ္ထံ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဌ၊၂။ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၀။

ဝိတ္ထာရပ္ပကာသန (နု) [ဝိတ္ထာရ + ပကာသန] အကျယ်ကို ထင်ရှားပြခြင်း။ ယတ္ထ စ ဝိတ္ထာရပ္ပကာသနံ ကတံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၇)။

ဝိတ္ထာရပ္ပမာဏ (နု) [ဝိတ္ထာရ + ပမာဏ] အနံ -အပြန့် -အားဖြင့်ဖြစ်သော - အတိုင်း အရှည် - ပမာဏ။ တဿ စ မုဋ္ဌိရတနံ ဝိတ္ထာရပ္ပမာဏန္တိ ဒဿေန္တော " ဝိတ္ထာရ- တော " တိအာဒိမာဟ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဝိတ္ထာရဗျာကရဏ (နု) [ဝိတ္ထာရ + ဗျာကရဏ] အကျယ်အားဖြင့် ဖြေဆိုခြင်း။ ဝိတ္ထာရ- ဗျာကရဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ ၊ ဌ၊၁။ ၄၉၈။

ဝိတ္ထာရဘာဇန (နု) [ဝိတ္ထာရ + ဘာဇန] အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ခြင်း။ ဝိပဉ္စိတညူ မာတိကာယ ဝိတ္ထာရဘာဇနေန။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။၃၂၄)။

ဝိတ္ထာရဘာဇနိ (နီ) ယ (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ဘာဇ + အနီယ] အကျယ်အားဖြင့်- ခွဲဝေ - ဝေဘန် - ကြောင်းဖြစ်သော (တရား ဒေသနာ)။ တေနာဟ "ဝိတ္ထာရဘာဇနီယ " (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၀) န္တိ " ယထာဥဒ္ဒိဋ္ဌမတ္ထံ ဝိတ္ထာရတော ဘာဇေတိ ဝိဘဇတိ ဧတေနာ " တိ ကတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၆။

ဝိတ္ထာရမဂ္ဂ (ပု) [ဝိတ္ထာရ + မဂ္ဂ] အကျယ် ဖြစ်သော စကား လမ်းစဉ်။ ဝိတ္ထာရမဂ္ဂဉ္စ သမာသယိတွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈)။

ဝိတ္ထာရမနသိကာရ (ပု) [ဝိတ္ထာရ+မနသိကာရ] အကျယ်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဖာလန့် ဝိယ ဒွေစတ္တာလီသာယ ကောဋ္ဌာသေသု ဝိတ္ထာရမသိကာရော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၇၈။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၁၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၂)။

ဝိတ္ထာရယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏာယ + တိ] ကျယ်ပြန့်စေ - ချဲ့ - အကျယ်ချဲ့ - ၏။ ဝိတ္ထာရေတိ - ကြည့်။

ဝိတ္ထာရယာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏာယ + မ။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၅၈။ ဝိသ္ထာရယတိ-သံ။] (ငါတို့) ကျယ်ပြန့်စေ - ချဲ့ - အကျယ်ချဲ့-ကုန်၏-ကုန်အံ့။ တသ္မာ တံ န ဝိတ္ထာရယာမ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂)။

ဝိတ္ထာရယိဿု (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏာယ + ဥံ] ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့-အကျယ်ချဲ့-ကုန်ပြီ။ ကေစိ တာနိ ဝိတ္ထာရယိံသု။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၄။

ဝိတ္ထာရယိမှ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏာယ + မှာ။ မှာ-၌ အာ-ကို ရဿပြု။] (ငါတို့) ကျယ်ပြန့်စေ - ချဲ့ - အကျယ်ချဲ့ - ကုန်ပြီ။ တသ္မာ ဝဏ္ဏနံ န ဝိတ္ထာရယိမှ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၀။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၆)။

ဝိတ္ထာရယိဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏာယ + ဿာမ] (ငါတို့) ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့-အကျယ်ချဲ့-ကုန် -အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ တသ္မာ မယမ္ပိ တတ္ထေဝ နံ အတ္ထတော ဝိတ္ထာရယိဿာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိတ္ထာရယိဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏာယ + ဿာမိ] (ငါ) ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့ - အကျယ်ချဲ့ - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ အဋ္ဌကထာယံ ဝိတ္ထာရတော ဝုတ္တာတိ န ဝိတ္ထာရယိဿာမိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၅၂။

ဝိတ္ထာရရုစိ (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ရုစိ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ တထာ သံခိတ္တရုစိနော ဝိတ္ထာရရုစိနော နာတိသင်္ခေပဝိတ္ထာရရုစိနော အနုဋ္ဌီ၊ ၂။ ၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၂။ ၈၅)။

ဝိတ္ထာရရုစိက (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ရုစိ + က] အကျယ်ကို-နှစ်သက်ခြင်းရှိ-နှစ်သက်တတ်-သော၊ သူ။ ဗဟူ ဘိက္ခူ တေ စ ဝိတ္ထာရရုစိကာ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၁၁။

ဝိတ္ထာရဝစန (နု) [ဝိတ္ထာရ + ဝစန] အကျယ်ဖြစ်သော စကား။ ဣမ ဝါ ဟုရံ ဝါတိ ဣဒံ ပန " ကုဟိဉ္စိ လောကေ " တိ ဣမဿ ဝိတ္ထာရဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဝိတ္ထာရဝါကျ (နု) [ဝိတ္ထာရ + ဝါကျ] ဝိတ္ထာရဝါကျ (က) အကျယ်-ချဲ့-ဖွင့်ပြ-အပ်သော ဝါကျ။ (ခ) အကျယ် - ချဲ့-ဖွင့်ပြ-ကြောင်းဖြစ်သော ဝါကျ။

ဝိတ္ထာရဝါကျပုံစံ --- အယဉ္စ " သုခဿ စ ပဟာနာ " တိအာဒိသု သုခဝေဒနာယံ ဒိဿတိ ------------ " နိဗ္ဗာနံ ပရမံ သုခ " န္တိအာဒိသု နိဗ္ဗာနေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

(က) (ခ) အယံ ဟိ သုခဿ စာတိ၊ ဝိတ္ထာရော ဝိတ္ထာရဏံ။ ဂန္ထာဘရဏ။ ၂၅ - ဂါထာ။ အယံ ဟိ သုခဿ စ (ပ) နိဗ္ဗာနေတိ ပဋ္ဌမဝါကျံ ဝိတ္ထာရီယတေတိ အတ္ထေန, ဝိတ္ထာရီယတေ အနေနာတိ အတ္ထေန စ ဝိတ္ထာရဏံ နာမ။ ဂန္ထာဘရဏ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅ - ဂါထာ။ ဝိတ္ထာရေန္တိ အတ္ထံ, ဝိတ္ထာရီယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ ဝါ ဝိတ္ထာရံ၊ ဝိတ္ထာရဘူတံ ဝါကျံ ဝိတ္ထာရဝါကျံ။ ဝါကျမဉ္ဇူနီ။ တလိုင်းကုန်း။

ဝိတ္ထာရဝါစက (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ဝါစက။ ထိ-၌ -- ဝါစိကာ။] အကျယ် (ဟူသောအနက်) ကို ဟောတတ်သော။ ဥဒ္ဒေသ-သဒ္ဒေါ ဝိတ္ထာရဝါစကော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၂၄၂။

ဝိတ္ထာရဝါရ (ပု) [ဝိတ္ထာရ + ဝါရ] ဝိတ္ထာရဝါရ၊ အကျယ် ဖြစ်သော - အလှည့် - အကြိမ်။ ဝိတ္ထာရဝါရေ ပနဿ ကာယသင်္ခါရောတိ ကာယတော ပဝတ္တသင်္ခါရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

ဝိတ္ထာရဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝိတ္ထာရ + ဝိနိစ္ဆယ] အကျယ်ဖြစ်သော အဆုံးအဖြတ်။ ဝိတ္ထာရ-ဝိနိစ္ဆယဿ တတ္ထာဂတတ္တာ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၇၉။

ဝိတ္ထာရသံဝဏ္ဏနာဝိသေသ (ပု) [ဝိတ္ထာရ + သံဝဏ္ဏနာ + ဝိသေသ] အကျယ်ဖြစ်သော-သံဝဏ္ဏနာ - အဖွင့်- အထူး။ ဝိတ္ထာရသံဝဏ္ဏ-နာဝိသေသော ဒေသနာဟာရဝိဘင်္ဂေါ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၅၂။

ဝိတ္ထာရသဒိသ (တိ) [ဝိတ္ထာရ + သဒိသ] အကျယ် (ဖြစ်သော ဒေသနာ) နှင့်တူသော။ ကမ္မမထဝသေန သံခိတ္တာ ဝိတ္ထာရသဒိသာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၉။ (- မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၅)။

ဝိတ္ထာရာဘိဓာန (န) [ဝိတ္ထာရ + အဘိဓာန] အကျယ်အားဖြင့် - ဟောကြား - ပြောဆို-ခြင်း။ သင်္ခိတ္တဿ ဝိတ္ထာရာဘိဓာနံ သကိံ ဝုတ္တဿ စ ပုနပိ အဘိဓာနံ ဝိဝရဏံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄။

ဝိတ္ထာရိက (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ဣက။ ဝိသ္တာရိက-သက္ကတပိဋကေ။] ပြန့်ပွား-ပျံ့နှံ့- ကျယ်ပြန့်-ခြင်းရှိသော၊ ပြန့်ပွား - ပျံ့နှံ့ - ကျယ်ပြန့်-သော။ ဝိတ္ထာရိက (ဒီ၊ ၂။၈၉။ သံ၊ ၃။၂၂၉။ အံ။၃။ ၁၃၁) န္တိ ဝိတ္ထတံ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ ပတိဋ္ဌိတဝသေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ ၊ ၂။ ၁၄၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။ ဝိတ္ထာရိက (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၁) န္တိ ဝိတ္ထာရဘူတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၄။ (-ဥဒါန၊ ၁၅၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၉၇)။

ဝိတ္ထာရိကတရ (တိ) [ဝိတ္ထာရိက + တရ] အထူးသဖြင့် - သာလွန် - ပြန့်ပွား - ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-ခြင်းရှိသော၊ အထူးသဖြင့် - သာလွန်၍ - ပြန့်ပွား - ပျံ့နှံ့- ကျယ်ပြန့်-သော။ စိန္တေတွာ မန္တေတွာ ကရောန္တဿ ပန ဝိတ္ထာရိကတရော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

ဝိတ္ထာရိကပည (တိ) [ဝိတ္ထာရိကာ + ပညာ] ပြန့်ပွား - ပျံ့နှံ့ - ကျယ်ပြန့် - သောပညာရှိသော၊ သူ။ ပုထုပညော (အံ၊၁။၁၂၈) တိ ဝိတ္ထာရိကပညော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၉၇။ (- အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၅)။

ဝိတ္ထာရိကဝိပဿနာ (ထီ) [ဝိတ္ထာရိကာ + ဝိပဿနာ] ပြန့်ပွား-ပျံ့နှံ့-ကျယ်ပြန့်-ခြင်း ရှိသော ဝိပဿနာ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ --------- တတောပိ ဝိတ္ထာရိကဝိပဿနံ ကရောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၅။

ဝိတ္ထာရိတ (တိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + တ။ ဝိတ္ထာရ + ဣတ။ ဝိသ္တာရိတ-သံ။ ဝိသ္တာရိယ-ပြာ။] (၁) (က) အကျယ်ချဲ့ အပ်သော။ (ခ) အကျယ်ချဲ့အပ်ပြီးသော။ (၂) ကျယ်ပြန့်-ပြန့်ပွား-ပျံ့နှံ့-ထင်ရှား-ကျော်ကြား-ကျော်စော-သော။ (၃) ဖြန့်အပ်သော။ (၁) (က) ယောဇနာနယေ နာနံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ န ဝိတ္ထာရိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ (ခ) သဗ္ဗံ ဝတ္ထု ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၇။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၂၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၈)။ (၂) ဝိတ္ထာရိတံ ဗဟုဇညံ ပုထုဘူတံ။ သံ၊၃။ ၂၂၉။ ဝိတ္ထာရိတေ ပါဝစနေ (အပ၊၁။၆၀)တိ

ပါဝစနေ ပိဋကတ္တယေ ဝိတ္ထာရိတေ ပတ္တဋ္ဌေ ပါကဋ္ဌေတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဌ၊၂။၂။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတ္ထာရိတကနကပဋ္ဋ (ပု၊ န) [ဝိတ္ထာရိတ + ကနက + ပဋ္ဋ] ဖြန့်အပ်သော-ရွှေဖြင့်ရက်လုပ်အပ်သော ပုဆိုး-ရွှေပုဆိုး -ရွှေအဝတ်။ ဟရိတတိဏစမ္မကဝနာဒိဝသေနာ (မ၊ ဌ၊၄။ ၂၄၉) တိ ဟရိတကမ္ဗလာဒိသဒိသတိဏာဒိဝသေန ဝိတ္ထာရိတကနကပဋ္ဋာဒိသဒိသဝိကသိတစမ္ပကဝနာဒိဝသေန။ မဋီ၊၃။၄၃၆။

ဝိတ္ထာရိတနယ (ပု) [ဝိတ္ထာရိတ+နယ] အကျယ်ချဲ့အပ်ပြီးသော နည်း။ ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တေ ဝိတ္ထာရိတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆။ (- ၁၀၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။၃။ သံ၊ဌ၊၁။၃။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃)။

ဝိတ္ထာရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + တဗ္ဗ] ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗ - ကြည့်။ စူဠပလောဘနေ ဝုတ္တနယေနေဝ အတီတဝတ္ထု ဝိတ္ထာရိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၇၂။

ဝိတ္ထာရိတသုတ္တ (န) [ဝိတ္ထာရိတ + သုတ္တ] အကျယ်ချဲ့အပ်သော သုတ်။ အာနန္ဒတ္ထေရာဒီဟိ ဝိတ္ထာရိတသုတ္တေသုပိ ဧသေဝ နယော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။

ဝိတ္ထာရိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + တုံ] အကျယ်ချဲ့ခြင်းငှါ။ ပါတုံ ရက္ခိတုံ, ဝိတ္ထာရိတုံ ဝါ အလန္တိ ဟိ ပေယျာလံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၆။

ဝိတ္ထာရိတုကာမ (တိ) [ဝိတ္ထာရိတုံ + ကမု + ဏ] အကျယ်ချဲ့လိုသော၊ အကျယ်ချဲ့ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ သော ဣမသ္မိံ သုတ္တေ နိရယဒုက္ခံ ဝိတ္ထာရိတုကာမော။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၆၄။

ဝိတ္ထာရိ (ရီ) ယန္တ (တိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + ယ + မာန] ချဲ့အပ်သော။ တစ်ဖန်-ညွှန်ပြ - ချဲ့ - အပ်သော။ ဝိတ္ထာရီယန္တော (နေတ္တိ၊၉) တိ ပဋိနိဒ္ဒိသိယမာနော။ နေတ္တိ၊ ဌ၊၆၀။ ဝိတ္ထာရိယန္တော ပဋိနိဒ္ဒိသိယမာနော။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၇၉။

ဝိတ္ထာရိ (ရီ) ယမာန (တိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + ယ + မာန] အကျယ် ချဲ့အပ်သော။ ဝိတ္ထာရိယမာနံ ပန အနန္တမပရိမာဏံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။၆၇။ (-မ၊ဌ၊၁။၂၀၂)။

ဝိတ္ထာရိကတ (တိ) [ဝိတ္ထာရ + ကတ] အကျယ်ချဲ့တတ်သော၊ ကျယ်ပြန့်အောင် ပြုတတ်သော၊ သူ။ ဝိတ္ထာရိကတာ ဣမသ္မိံ ဟိမဝန္တေ ယတ္တကာ ဣသယော ဝသန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၇၆။

ဝိတ္ထာရိယတိ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + ယ + တေ] ကျယ်ပြန့်စေ - ချဲ့-အကျယ်ချဲ့-အပ်၏။ သွာယံ အာနိသံသော ဣစ ပါဠိယံ နာနပ္ပကာရေန ဝိတ္ထာရိယတိ။ မ၊ ဋီ၊၁။၂၅၅။ (-မဋီ၊၃။၃၅၅။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၆)။

ဝိတ္ထာရိယန္တိ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + ယ + အန္တေ] ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့-အပ်ကုန်၏။ ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယော ပရတော ဝိတ္ထာရိယန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဝိတ္ထာရုဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိတ္ထာရ + ဥဒ္ဒေသ] ဝိတ္ထာရုဒ္ဒေသ၊ အကျယ်သရုပ်အားဖြင့် ရွတ်ဆို - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော နည်း။ နိဒါနုဒ္ဒေသော ---- ဝိတ္ထာရုဒ္ဒေသော။ ကင်္ခါ၊ ၈၄။ ဥဒ္ဒိသီယတိ သရူပေန ကထီယတိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ ဥဒ္ဒေသော ---------- ဝတ္ထာရေဝ ဥဒ္ဒေသော ဝိတ္ထာရုဒ္ဒေသော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၇။

ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + တဗ္ဗ] ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့-အကျယ်ချဲ့-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ယထာ ဘိက္ခုပစ္စတ္တိကာ ဝိတ္ထာရိတာ၊ ဧဝံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁။ (-သံ၊ ၁။ ၃၅၀။ သံ၊ ၃။၅၄)။

ဝိတ္ထာရေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + တိ။ ဝိသ္ထာရယတိ-သံ။] (က) ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့- အကျယ်ချဲ့၍ဟော - ၏။ (ခ) တစ်ဖန်ညွှန်ပြ-တစ်ဖန်ချဲ့-၏။ (ဂ) ချဲ့-ဖြန့်-ထင်ရှားအောင်ပြု-ဖြစ်စေ-၏။(ဃ) ဖြန့်-ပျံ့နှံ့အောင်ပြု-၏။ (က) (ခ) အထ အာကာသဓာတုံ ကသ္မာ ဝိတ္ထာရေသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၉၇။ နိရုတ္တိံပဟိ စ နိဒ္ဒေသေဟိ စ ဝိတ္ထာရေတိ။ နေတ္တိ။၉။ ဝိတ္ထာရေတီတိ ဝိတ္ထာရံ ကရောတိ၊ ဝိတ္ထာရံ ကတွာ အာစိက္ခတိ ဝါ၊ ပဋိနိဒ္ဒိသတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၆၀။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၀၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၄)။ (ဂ) ဝိတ္ထာရေန္တိ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၂)တိ ပုဗ္ဗေ အနုပ္ပန္နတ္တာ လီနာနိ အပါကဋာနိ ပုဗ္ဗန္တတော ဥဒ္ဓံ ပသာရေန္တိ (ပတ္ထရေန္တိ) ပါကဋာနိ ကရောန္တိ၊ ဥပ္ပါဒေန္တီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၇၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၂၉။မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၀၅)။(ဃ) ဝိပါစေန္တီတိ တတ္ထ တတ္ထ ကထေန္တိ ဝိတ္ထာရေန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၉။ ဝိတ္ထာရေန္တီတိ ဝုတ္တမတ္ထံ ဝိတ္ထာရိကံ ကရောန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။၃၃၈။

ဝိတ္ထာရေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + တုံ] ကျယ်ပြန့်စေ - ချဲ့ - အကျယ်ချဲ့ - ခြင်းငှါ။ တံ နိဒ္ဒါနံ အာဒိတော ပဘုတိ ဝိတ္ထာရေတုံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။

ဝိတ္ထာရေတုကမျ (န) [ဝိတ္ထာရေတုကာမ+ဏျ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိတ္ထာရေတုကမျတာ (ထီ) [ဝိတ္ထာရေတုကမျ + တာ] ကျယ်ပြန့်စေ - ချဲ့ - အကျယ်ချဲ့ - ခြင်းငှါ အလိုရှိသော သူ၏အဖြစ်။ ဝိတ္ထာရေတုကမျတာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅) တိ ဝိတ္ထာရေတုကာမတာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၆။

ဝိတ္ထာရေတုကမျတာပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိတ္ထာရေတု-ကမျတာ + ပုစ္ဆာ] အကျယ်ချဲ့လိုသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော အမေး ပုစ္ဆာ၊ ချဲ့-အကျယ်ချဲ့ - ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် မေးကြောင်းဖြစ်သော ပုစ္ဆာ။ ကထေန္တိ အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနံ နာနပ္ပကာရတော ဝိတ္ထာရေတုကမျတာပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၁၈၅)။

ဝိတ္ထာရေတုကာမ (တိ) [ဝိတ္ထာရေတုံ + ကမု + ဏ] ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့-အကျယ်ချဲ့-လိုသော၊ ချဲ့-အကျယ်ချဲ့-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။

ဝိတ္ထာရေတုကာမတာ (ထီ) [ဝိတ္ထာရေတုကာမ+တာ] ဝိတ္ထာရေတုကမျတာ - ကြည့်။

ဝိတ္ထာရေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + တွာ] ကျယ်ပြန့်စေ - ချဲ့- အကျယ်ချဲ့- ၍။ တသ္မာ ပရတော ဝိသုံ ဝိတ္ထာရေတွာ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ ၊၃။ ၃၉၄။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၅)။

ဝိတ္ထာရေန္တ (တိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + အန္တ] (က) ကျယ်ပြန့်စေ-ချဲ့- အကျယ်ချဲ့- သော၊ သူ။ (ခ) ကျယ်ပြန့်စေ-ဖြန့်-ပျံ့နှံ့အောင်ပြု-သော၊ သူ။ (ဂ) ဖြန့်သော၊ သူ။ (က) ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဝိတ္ထာရေန္တော "ဣဓ ဘိက္ခဝေ" တိ-အာဒိမာဟ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၇)။ (ခ) "အပဂတာ ဣမေ သာမညာ" တိအာဒီနိ တတ္ထ တတ္ထ

ဝိတ္ထာရေန္တော ဝိပါစေန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၇။ (ဂ) အကာသံ ဝိတ္ထာရေန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ ၄၊၂။ ၁၇၆။ သံ၊ ၄၊၂။ ၁၂၉။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၅၂။ (-သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၃)။

ဝိတ္ထာရေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + အန္တိ] ဝိတ္ထာရေတိ - ကြည့်။

ဝိတ္ထာရေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + ဉ] ဝိတ္ထာရေတိ - ကြည့်။

ဝိတ္ထာရေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ထရ + ဏေ + ဿတိ] ဝိတ္ထာရေတိ - ကြည့်။

ဝိတ္ထိဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + ထရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၁။ ရူ။ ၆၁၆။ နီရုတ္တိ။ ၇၄၆။ ဝိ + တနု + တ။ မာန်၊ ဋီ။ ၇၀၁။ ဝိသ္တီဏ-သံ။ ဝိတ္ထိဏ္ဏ (ဝိတ္ထိန္န)-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပျံ့နှံ့သော။ (၂) ကြီးကျယ်-ကျယ်ပြန့်-ကျယ်ဝန်း-သော။ (၃) အကျယ်ချဲ့အပ်သော။ (၁) ဝိတ္ထာရိကန္တိ ဝိတ္ထိဏ္ဏံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၀။ (၂) ယထာ မဟာရာဇ ဝံသနာဠဿ ဝိတ္ထတဿ ဝိသာလဿ ဝိတ္ထိဏ္ဏဿ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၉။ (-၂၉၉၊ ၃၆၅။ ဇာ၊၄၊၂။၁၄၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၃)။ (၃) ယံ ဟိ ဝိသုဒ္ဓိသု သံခိတ္တံ၊ တံ ကထာဝတ္ထုသု ဝိတ္ထိဏ္ဏံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄။

ဝိတ္ထိဏ္ဏအဏ္ဏဝ (ပု) [ဝိတ္ထိဏ္ဏ + အဏ္ဏဝ] ကြီးကျယ် - ကျယ်ပြန့် - ကျယ်ဝန်း -သော-ပင်လယ်-သမုဒ္ဒရာ။ ဥဒဓိမိဝ အဏ္ဏဝါန (စူဠနိ။၂၀၉) န္တိ ဝိတ္ထိဏ္ဏအဏ္ဏဝါနံ အန္တရေ သမုဒ္ဒံ ဝိယ အဓိဂစ္ဆိံ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၈၃။

ဝိတ္ထိဏ္ဏပရလောက (တိ) [ဝိတ္ထိဏ္ဏ + ပရလောက] ကျယ်ပြန့်သော တမလွန်လောကရှိသော၊ သူ။ ဝိတ္ထိဏ္ဏပရလောကာ ------ ပဗ္ဗဇိတာ ဗာလပုဂ္ဂလာ အသန္တော နာမ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၄။

ဝိတ္ထိဏ္ဏသာခ (တိ) [ဝိတ္ထိဏ္ဏ + သာခါ] ကျယ်ပြန့်သော -အကိုင်း -အခက် -ရှိသော (သစ်ပင်)။ ဝိတ္ထိဏ္ဏသာခေါ အဝိရဠော၊ သန္ဒစ္ဆာယော မနောရမော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၅၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၄၄)။

ဝိတ္ထိဏ္ဏာကိတ္တိ (တိ) [ဝိတ္ထိဏ္ဏ + အကိတ္တိ] ကျယ်ပြန့်- ပျံ့နှံ့- သော-မကျော်စောခြင်းရှိသော၊ အနည်းငယ် ကျော်စောသော၊ သူ။ ပတ္ထဋာကိတ္တိနော (အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၄၉) တိ ဝိတ္ထိဏ္ဏာကိတ္တိနော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဝိတ္ထိဏ္ဏောဒက (တိ) [ဝိတ္ထိဏ္ဏ + ဥဒက] ကျယ်ပြန့်သော ရေရှိသော။ အနေကာနိ ယောဇနသဟဿာနိ ဝိတ္ထဏ္ဏောဒကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၃။

ဝိတ္ထိန္န (တိ) [ဝိ + ထရ + တ။ ဝိတ္ထိန္န-ပြာ။] ဝိတ္ထိဏ္ဏ - ကြည့်။

ဝိတ္ထိန္နသမတလ (တိ) [ဝိတ္ထိန္န + သမ +တလ] ကျယ်ပြန့် ညီညာသော အပြင်ရှိသော။ ဝိတ္ထိန္နသမတလဿ ဝါဒိတဿ ဇော အဓိဝစနံ။ ဝဇိရ၊ ၄၀၈။

ဝိတ္ထုနတိ - ဝိတ္ထုနာတိ (ကြိ) [ဝိ + ထု + နာ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၉။ ဝိသ္တုနတိ - သံ၊ ဝိ + ထုဏက္က-ပြာ။] (၁) ညည်းညူ-ညည်းတွား-၏။ (၂) (ကိုယ်, လက်) တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-၏။ (၃) တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-၏။ (ရပ်တည်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်)။ (၁) ဝိတ္ထုနတိ (ဝိ၊၄၊၁။၂၀၀) တိ အတ္ထံ အဒိသွာ နိတ္ထုနတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၈။ (၂)ဝိတ္ထုနတိ(ဝိ၊၄၊၁။၂၀၀)တိ ဝိတ္ထမ္ဘတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၅။ (၃) ပဋ္ဌိယမာနော ဝိတ္ထုနတိ ဝိပ္ဖန္ဒတိ။ သဏ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။၁၉၈။

ဝိတ္ထေတိ (ကြိ) [ဝိ + ထေ + အ + တိ] ဝိတ္ထာယတိ-ကြည့်။ အနနုသိဋ္ဌာ ဝိတ္ထေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၈။

ဝိဒံသက (တိ) [ဝိ + ဒံသ + ဏ္ဍု။ ထီ-ဌ် ဝိဒံသိကာ။ ဝိဒဂက - သံ။ ဝိဒံသယ - ပြာ။ ဝိဒံသအ၊ ဝိဒံသဂ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပြသ-ဖော်ပြ-တတ်သော။ ဒန္တဝိဒံသကဟသိတ (အံ၊ ၁။ ၂၆၃) န္တိ ဒန္တေ ဒဿေတွာ ပါကဋံ ပဟာရန္တာနံ မဟာသဒ္ဒေန ဟသိတံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ (- ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၈)။

ဝိဒံသန (န) [ဝိ + ဒံသ + ယု။ ဝိဒဂန-သံ။ ဝိဒံသဏ - ပြာ။] ပြသ - ဖော်ပြ - ခြင်း။ နာနာရူပါနံ ဝိဒံသနေန အနေကရူပါ ကမ္မာနုဘာဝသိဒ္ဓါ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၅၁။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၇၈)။

ဝိဒံသယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒံသ (ဒသိ) + ဏာယ+ တိ။ ဝိဒံသေတိ - ကြည့်။

ဒိဒံသယန္တ (တိ) [ဝိ + ဒံသ (ဒသိ) + ဏာယ + အန္တ။ ထီ-ဌ် ဝိဒံသယန္တီ။] ပြသ-ဖော်ပြ-တတ်သော။ ဝိဒံသယန္တီ (ဇာ၊ ၂။ ၃၁) တိ ဒဿေန္တီ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀၆။ (- ဇာ၊ ၂။ ၄၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၅)။

ဝိဒံသိတ (တိ) [ဝိ +ဒံသ + တ။ ဝိဒဂတ-သံ။] ပြသ-ဖော်ပြ-အပ်သော။ ဂုယှံ ဝိဒံသိတံ၊ ဂဏ္ဍိ ဘိန္နော။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၉။

ဝိဒံသေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒံသ (ဒသိ) + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၉၊၃၄၆။ ဝိဒဂယတေ-သံ။ ဝိ + ဒံသက္က-ပြာ။] ပြသ-ဖော်ပြ-၏။ ဉာဏာလောကံ ဝိဒံသေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၈။ ပါတုကရောန္တော စ န အညေ ဝိယ ဒန္တေ ဝိဒံသေတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉)။

ဝိဒံသေန္တ (တိ) [ဝိ + ဒံသ(ဒသိ) +ဏေ +အန္တ။ ထီ-ဌ် ဝိဒံသေန္တီ။] ပြသ-ဖော်ပြ-သော။ ပိဋ္ဌနန္တနံ ဝိဒံသေန္တီ၊ ဂုယှံ ပကာသိကံ ဗဟု (ထေရီ။ ၃၈၈) န္တိ ဦရုဇဃနထနဒဿနာဒိကံ ---- အာဘရဏံ ဒဿေန္တီ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၀။

ဝိဒံသေယျ (ကြိ) [ဝိ+ဒံသ(ဒသိ)+ဏေ+ ယျ] ပြသ-ဖော်ပြ-ရာ၏။ မာယာကာရန္တေဝါသီ ဝါ စတုမဟာပထေ မာယံ ဝိဒံသေယျ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဝိဒဍ္ဎ (တိ) [ဝိ + ဒဟ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၅၊ ၁၉၉။ ကစ္စည်း။ ၅၇၆၊၆၁၂။ ရူ။ ၆၀၇၊ ၆၁၅။] (၁)(မီးသည်)လောင်မြိုက်အပ်သော။ (၂) ညည်းဆဲအပ်သော။ (၁) ဒဍ္ဎဝိဒဍ္ဎဂတ္တော အဂ္ဂိနာယေဝ မရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၂။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဒဍ္ဎကာယ (တိ) [ဝိဒဍ္ဎ + ကာယ] ညည်းဆဲအပ်သော ကိုယ်ရှိသော။ ဝိဒဍ္ဎကာယ (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂) န္တိ ဝိဟိံသိတကာယံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၃။

ဝိဒတိ (ကြိ) [ဝိဒ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃။ ဝေတ္တိ-သံ။ ဝိအဏ္ဏ၊ ဝိဒဏ္ဏ၊ ဝိယသိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] သိ-သိမြင်-နားလည်-၏။ ယော ဝေဒိတိ ယော ဝိဒတိ ဇာနာတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ န ဝိဒတိ ဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝံ န ဝိဇာနာတီတိ အဝိဇ္ဇာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၄၅၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၄)။

ဝိဒတ္ထာဓိက (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + အဓိက] ၁-(တစ်ထွာ) ဖြင့် ပိုလွန်သော။

ဝိဒတ္ထာဓိကသတ္တဟတ္ထုဗ္ဗေဓ (တိ) [ဝိဒတ္ထာဓိက+ သတ္တ + ဟတ္ထ + ဥဗ္ဗေဓ] ၁- (တစ်ထွာ) ဖြင့်ပိုလွန်သော ၇-တောင် (၇-တောင်ထွာ)- အစောက်-အမြင့်-ရှိသော။ ပုရိမပါဒတော

ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကုမ္ဘာ ဝိဒတ္ထာမိကာသတ္တ-ဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝိဒတ္ထိ (ထီ) [ဝိ + တနု + တိ။ ဝိတနောတီတိ ဝိတတ္ထိ၊ ဝတတ္ထိ ဧဝ ဝိဒတ္ထိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၆၇။ ဝိ + တသု + တိ။ တသု ဥပက္ခယေ ဥဒ္ဒံ ခေပနေ။ ဗျာချာသုဓာ၊ ဋီ။ ဝိတသ္တိ-သံ။ ဝိဟတ္ထိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထွာ၊ တစ်ထွာ။ (ဖြန့်အပ်သော လက်မနှင့် လက်သန်းတို့၏ အကြား၌ရှိသော အကွာအဝေး၊ လက်သန်း ထွာ (၁၂ - သစ်)။ ဒီယသော ဒွါဒသ ဝိဒတ္ထိယော သုဂတဝိဒတ္ထိယာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၄။ အဘိဇာနာသိ နု တွံ မဟာရာဇ ကွမိသာ ပထဝိယာ ဝိဒတ္ထိ ဝါ ရတနံ ဝါ လယိတာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၁။ ဒီယတော ဧကာဒသ ဝိဒတ္ထိယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ တေနင်္ဂုလေန ဒွါဒသင်္ဂုလာနိ ဝိဒတ္ထိ။ ဒွေ ဝိဒတ္ထိယော ရတနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၈။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၅။ ကင်္ခါ။ ၁၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။ ဝဇိရ။ ၃၄၂)။

ဝိဒတ္ထိက (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + က] ၁-ထွာ (တစ်ထွာ) အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဥပရိမဏ္ဍေန ဝိဒတ္ထိကံ ရက္ခဂစ္ဆလတာဒီသု ယဿ ကဿစိ ဧကံ မူလံ ဂဟေတွာ။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၃၁။

ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + စတုရင်္ဂုလ] ၁ - ထွာ လက် ၄ - သစ်ရှိသော။ တစ်ထွာ လက်လေးသစ် ရှိသော။ ဒွိန္နံ အန္တရံ ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလံ ဟောတိ (ကင်္ခါ။ ၂၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉) တိ ဒွိန္နံ ကောဏာနံ အန္တရံ မိနိယမာနံ ဝိဒတ္ထိ စေဝ စတုရင်္ဂုလဉ္စ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၄၁။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၁)။

ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလဆာယာ (ထီ) [ဝိဒတ္ထိ-စတုရင်္ဂုလာ + ဆာယာ] ၁-ထွာ ၄-သစ် (တစ်ထွာလေးသစ်) ရှိသော အရိပ်၊ သော မနုဂ္ဂဟော တံ ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလဆာယံ သီယမေဝ အတိက္ကာမေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၇။

ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလပါဒက (တိ) [ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလ+ ပါဒ + က] ၁-ထွာ ၄-သစ် (တစ်ထွာလေး သစ်)အခြေရှိသော။ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလပါဒကေ သုအတ္ထတေ ပီဌေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလပ္ပမာဏ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ-စတုရင်္ဂုလ + ပမာဏ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ စမ္မေ ဝါ ပဋ္ဋေ ဝါ ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလပ္ပမာဏံ။ ဆိဒ္ဒံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလမတ္တ (တိ) [ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလ + မတ္တာ] ၁-ထွာ ၄-သစ် (တစ်ထွာလေးသစ်) အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလမတ္တံ ဆိဒ္ဒံ ------ အာကာသဓာတူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၈။

ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလဝိတ္ထာရ (တိ) [ဝိဒတ္ထိစတု-ရင်္ဂုလ + ဝိတ္ထာရ] အချင်း ၁-ထွာ ၄-သစ် အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ ၁ - ထွာ ၄ - သစ် (တစ်ထွာ လေးသစ်) အကျယ်အဝန်း ရှိသော။ အရဏဝဏ္ဏာယ မတ္တိကာယ ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလဝိတ္ထာရံ ဝဋ္ဋံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဝိဒတ္ထိပ္ပမာဏ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + ပမာဏ] ၁-ထွာ (တစ်ထွာ) အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ ဒီယန္တတော ဝိဒတ္ထိပ္ပမာဏဿ ---------- ပဒေသဿ ဩရတော ဆိဒ္ဒံ အဓိဋ္ဌာနံ ဘိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ ကင်္ခါ။ ၁၅၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၅။

ဝိဒတ္ထိဗဟလ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + ဗဟလ] ၁-ထွာ - ထုထဲ - ထုထပ် - သော (တစ်ထွာ ထုသော)။ ဝိဒတ္ထိဗဟလံ ဥဒုမ္ဗရဖလက် ဝိနိဝိဠိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇-၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၆။

ဝိဒတ္ထိမတ္တ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + မတ္တာ] ၁-ထွာ အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ ဂဟိတဋ္ဌာနံ ယထာ ဝိဒတ္ထိမတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၆။ ကခ်ါ။ ၁၇၃-၄။

ဝိဒတ္ထိမတ္တပဒေသ (ပု) [ဝိဒတ္ထိမတ္တ + ပဒေသ] ၁-ထွာ အတိုင်းအရှည်ရှိသောအရပ်။ ကေသိဂ္ဂံ အန္တေ သုဂတဝိဒတ္ထိယာ ဝိဒတ္ထိမတ္တပဒေသေ --------- တိသော ဒသာ ကရီယန္တိ။ ဝဇိရ။ ၂၅၄။

ဝိဒတ္ထိမတ္တပုထုလ (တိ) [ဝိဒတ္ထိမတ္တ + ပုထုလ] (က) ၁-ထွာ မျှလောက် ကျယ်ဝန်းသော။ (ခ) ၁-ထွာ အတိုင်းအရှည်ရှိသည့် အကျယ်အဝန်းရှိသော။ (ဂ) အကျယ်အဝန်းအားဖြင့် ၁-ထွာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတုရတနာယာမံ ဝိဒတ္ထိမတ္တပုထုလံ ---- သုဝဏ္ဏပဋ္ဋံ ကာရာပေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၈။

ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထတ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + ဝိတ္ထတ] (က) ၁-ထွာ အနံရှိသော။ (ခ) အနံ ၁-ထွာ ရှိသော။ (ဂ) ၁-ထွာ-ကျယ်ဝန်း-ကျယ်ပြန့်-သော။ တံ မနုဿာ ရတနာယာမာဟိ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထတာဟိ ဒွင်္ဂုလဗဟလာဟိ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာဟိ -------- ယောဇနပ္ပမာဏံ ဥဋ္ဌပေသုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂)။

ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထာရ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + ဝိတ္ထာရ] ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထတ - ကြည့်။ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထာရာ အဍ္ဍင်္ဂုလုဗ္ဗေဓာ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာ ကာရေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထိဏ္ဏ (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + ဝိတ္ထိဏ္ဏ] ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထတ - ကြည့်။ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကံ ကာရေသိ ရတနာယတံ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထိဏ္ဏံ စတုရင်္ဂုလုဗ္ဗေဓံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထိန္န (တိ) [ဝိဒတ္ထိ + ဝိတ္ထိန္န] ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထတ - ကြည့်။ သုဝဏ္ဏကဋ္ဌကံ ကာရေသိ ရတနာယတံ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထိန္နံ စတုရင်္ဂုလုဗ္ဗေဓံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။

ဝိဒဓာတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၅-၆။ ကစ္စည်း။ ၄၅၈-၆၁။ ရူ။ ၄၆၁-၂။ ၄၆၄၊ ၅၀၆။ ဝိဒဓာတိ။ ဝိဓတ္တ-သံ။ ဝိဟိဇ္ဇက္က - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပြုပြင်-စီရင်-၏။ နသိပ္ပမေတံ (နိသိပ္ပမေတံ) ဝိဒဓာတိ ဘောဂံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၉၇။

ဝိဒန (န) [ဝိဒ + ယု။ ဝိဒန + တ္တ။ မောဂ်။ ၄။ ၁၂၃။ ဝေဒန-သံ။ ဝိအဏ-ပြာ။] သိခြင်း၊ သိတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဣတိ ဝိဒနတော တေ ပဏ္ဍိတာ ဝိဒူ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉။

ဝိဒန္တိ (ကြိ) [ဝိဒ + အ + အန္တိ။ ဝိဒတိ-မှ။] သိ - သိမြင် - နားလည် - ကုန်၏။ ဝိဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိဒန္တီတိ ဇာနန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၀။

ဝိဒဗ္ဘ (ပု) [ဝိ + ဒဗ္ဘ။ ဝိဂတာ ဒဗ္ဘာ ကုလာ ယတ္ထ။ ဝိဒဘ-သံ။ ဝိဒဗ္ဘ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အက်ပတေး၊ ဓာန်။ (ယခုခေတ် ဣန္ဒိယပြည် ဘီရာ=berar နယ်ဟုခေါ်သော) ဝိဒဗ္ဘတိုင်း၊ ဝေဒဗ္ဘ၊ ဝေဒဗ္ဘ - ကြည့်။

ဝိဒရတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒရ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၈။ ဝိဒဏာတိ-သံ။] ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၏။ သုခံ ဟိတဍ္ဎ ဖလတိ ဝိဒရတိ ဝိနာသေတီတိ သမ္ဘံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။

ဝိဒလ (နု) [ဝိ + ဒလ + အ။ ဒွိဒလ-သံ။ ဝိဒလ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ထက်ခြမ်း၊ ခွဲခြမ်း၊ ပဲနောက်၊ (ပဲ) အခြမ်း အစိတ်။ (၂) (ကုတင်၏ ကပ်အိပ်ရာခင်းသော) အကန့်၊ ကပ်ဖောက်၊ ဝါးခြမ်း၊ နှီး (ဝါး=ဝံသ။ ပါကတ၊ ဓာန်။ ဝါး - ကြိမ် - နွယ်။ ဝီလျံ။) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝိဒလေဟိ ဝါ ရဇ္ဇုကေဟိ ဝါ ဝေဟိ ဝီတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၇။

ဝိဒလသူပိ (ထီ) [ဝိဒလ + သူပိ] ပဲနောက် ဟင်း။ ဝိဒလသူပိယော (ဇာ၊ ၁။ ၂၉၈)တိ မုဂ္ဂသူပါဒယော။ ဇာ။ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၅၃။

ဝိဒဟတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + တိ။ နီတိ။ ဓ ၁တု။ ၁၀၆။ ကစ္စည်း။ ၄၅၈-၆၁။ ၅၁၇။ ရူ။၄၆၁-၂။၄၆၄၊၅၀၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၅။ နိရုတ္တိ။ ၆၁၂။ ဝိဒဓာတိ-သံ။ ဝိ + ဓာက္က၊ ဓာအက္က၊ ဓာအဇ - ပြာ။ ဝိဟိဇ္ဇက္က- အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပြုလုပ်-ပြုပြင်-စီရင်-ထုတ် လုပ်-ပြည့်စုံစေ-၏။ (၂) ဖြစ်စေ-ထား-၏။ (၃) ဖြစ် - ရောက် - စေ၏။ (၄) ပြောဆို- ပြသ-၏။ (၅) ကျင့်-ဆောက်တည်-၏။ (၆) သင်ယူ၏။ (၇) ဆောင်ယူ-မှတ်သား-၏။ (၈) ယှဉ်စေ၏။

(၁) ပြုလုပ် -ပြုပြင်- စီရင်- ထုတ်လုပ်- ပြည့်စုံစေ-၏။ ကပ္ပေယျာတိ ဝိဒဟေယျ သမ္မာဒေယျ။ ကင်္ခါ။ ၁၉၃။ ဝိဒဟေယျာတိ ကရေယျ၊ တဋ္ဌ ခေါ် အတ္ထတော သမ္မာဒနန္တိ အာဟ “ သမ္မာဒေယျာ ” တိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၃၅၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉၊၈၇)။ (၂) ဖြစ်စေ- ထား-၏။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ သုဋ္ဌု ဝိဒဟတိ ပဝတ္တေတိ ဌပေတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂၃၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၅။ မူလဋီ၊၂။၄၅၊ ၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၆)

(၃) ဖြစ် -ရောက် -စေ၏။ သော ဟိ ယသ္မာ တံ တံ ဝိဒဟတိ ပဝတ္တေတိ စေဝ ပါပေတိ စ၊ တသ္မာ ဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၀။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊၁။ ၃။ (၄) ပြောဆို- ပြသ-၏။ သစ္စံ နု ဒေဝါ ဝိဒဟု ကုရူနံ၊ ဓမ္မေ ဌိတံ ဝိဓုရံ နာမ, မစ္စ (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၆) န္တိ ------ ဒေဝါ ဝိဒဟူ ဝိဒဟန္တိ ကထေန္တိ ပကာသေန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၁၈၅-၆။ (၅) ကျင့်- ဆောက်တည် - ၏။ (၆) သင်ယူ၏။ (၇) ဆောင်ယူ-မှတ်သား -၏။ (၈) ယှဉ်စေ၏။ အာထဗ္ဗဏံ သုပိနံ လက္ခဏံ၊ နော ဝိဒဟေ အထောပိ နက္ခတ္တန္တိ ----- နော ဝိဒဟေယျ န စရေယျ န သမာစရေယျ န သမာဒါယ ဝတ္တေယျ။ အထ ဝါ န ဂဏှေယျ န ဥဂ္ဂဏှေယျ န ဓာရေယျ န ဥပဓာရေယျ န ဥပလက္ခေယျ နပ္ပယောဇေယျ။ မဟာနိ။ ၂၉၈။ (-သုတ္တနိ။၄၂၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၀)။

ဝိဒဟန ² (နု) [ဝိ + ဓာ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၆။ ကစ္စည်း။ ၄၅၈-၆၁၊၅၁၇။ ရူ။၄၆၁-၂။ ၄၆၄၊ ၅၀၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၅။ နိရုတ္တိ။ ၆၁၂။ ဝိဓာန-သံ။ဝိဟာဏ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ခြင်း။ (၂) ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း။ (၃) ပြု ပြင်-စီရင်-တတ်သော။ (၄) ထားတတ်သော။ (၅) ထားအပ်သော။ (၆) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆောင်တတ်သော။

(၁) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ခြင်း။ သဒ္ဒတ္ထတော ပန ဝိဒဟနံ ဝိသိဋ္ဌာကာရေန အဝဋ္ဌာနံ ဝိဓာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။ (၂) ပြုပြင်- စီရင်- ခြင်း။ ဟတ္ထိံ မိနေန္တိ သမ္မာ ဝိဒဟနေန ဟိံသန္တီတိ ဝါ

ဟတ္ထိမေဏ္ဍာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၂။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၈)။ (၃) ပြုပြင်-စီရင်-တတ်သော။ ဝိဒဟန၂ (၁) ကြည့်။ (၄) ထားတတ်သော။ ဝိဒဟန၂ (၂) ကြည့်။ (၅) ထားအပ်သော။ ဝိဒဟန၂ (၃) ကြည့်။ (၆) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆောင်တတ်သော။ ဝိဒဟန၂ (၄) ကြည့်။

ဝိဒဟန၂ (န) [ဝိဒဟန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] (၁) ပြုပြင် - စီရင် - တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ထားတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၃) ထားအပ်သည်၏အဖြစ်။ (၄) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆောင်တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၁) ဓမ္မဿဝနေ နိယောဇေဟိ " သုဏာထာ " တိ ဝိဒဟနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။ (- ဝိသုဒ္ဓိ ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄၅)။ (၂) (၃) တထာ တထာ ဝိဒဟနတောတိ " သေယျောဟမသ္မီ " တိအာဒိနာ တေန တေနာကာရေန ဝိဒဟနတော ဌပနတော, ဌပေတဗ္ဗတော ဝါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၉။ (၄) ဝိဒဟနတော ဟီနာဒိဝသေန ဝိဝိဓေနာကာရေန ဒဟနတော ဥပဓာရဏတော ဝိဓာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။

ဝိဒဟနသမ္ပန္န (တိ) [ဝိဒဟန + သမ္ပန္န] ပြုပြင် - စီရင် - ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိဓာနဝါတိ ဝိဒဟနသမ္ပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။

ဝိဒဟန္တ (တိ) [ဝိ + ဓာ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိဒဟန္တိ။] ပြုပြင်-စီရင်-တတ်သော။ တဉ္စ သမ္မယုတ္တေသု ဝိဒဟန္တိ သဒ္ဓါ အကာလုသိယ-ယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၅။

ဝိဒဟန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + အန္တိ] (၁) ပြုပြင်-စီရင်-ကုန်၏။ (၂) ပြောဆို-ပြသ-တတ်ကုန်၏။ (၁) လောကိယာ ဟိ ဓာတုယော---အနေကပ္ပကာရံ သံသာရဒုက္ခံ ဝိဒဟန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၇၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (၂) ဝိဒဟတိ (၄) ကြည့်။

ဝိဒဟန္သု (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + အန္သု] ပြုပြင် - စီရင် - ကုန်လော။ တိဗ္ဗဥ္စ ရက္ခံ ဝိဒဟန္သု ရဋ္ဌေ။ ဇာ၊ ၂။၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၈။

ဝိဒဟမာန (တိ) [ဝိ + ဓာ + အ + မာန] ပြောဆို - ပြသ - တတ်သော (နတ်)။ ဇဝံ ဝိဒဟမာနာ တေ ဒေဝါ သစ္စံ နု ဝိဒဟန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၈၆။

ဝိဒဟာတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + တိ] ဝိဒဟတိ - ကြည့်။ ဝိဒဟာတိ၊ နိဒဟာတိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၁၂။

ဝိဒဟိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + ဥံ] ပြုပြင်-စီရင်-ကုန်ပြီ။ နု ယိမဿ ရက္ခံ ဝိဒဟိံသု ကေစိ။ ပေတ။ ၁၇၄။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၁။

ဝိဒဟိ (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + ဤ] ပြုပြင်-စီရင်-ပြီ။ ကိံ ကာရဏာ သဗ္ဗလောကေ ဒုက္ခံ ဝိဒဟိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၅၈။

ဝိဒဟိတ (တိ) [ဝိ + ဓာ + တ] ပြုပြင်-စီရင်-အပ်သော။ ဝိဒဟိတော၊ နိဒဟိတော။ နိရုတ္တိ။ ၇၂၇။

ဝိဒဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဓာ + တဗ္ဗ] ပြုပြင်-စီရင်-အပ် -သင့် -ထိုက် -သော။ ဝိဓာတဗ္ဗံ၊ ဝိဒဟိတဗ္ဗံ။ နိရုတ္တိ။ ၅၁၂-နှာ။

ဝိဒဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဓာ + တွာ] ပြုပြင်-စီရင် - တိုင်ပင် - ၍။ သမံ ဇကီ ဟုတွာ ဝိဒဟိတွာ မန္တေတွာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။၂၀၁။

ဝိဒဟူ (ကြိ) [ဝိ + ဓေ + အ + ဦ] ပြောဆို-ပြသ-ကုန်ပြီ။ ဝိဒဟတိ (၄) ကြည့်။

ဝိဒဟေ (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + ဧယျ] (၁) ယှဉ်စေရာ၏။ (၂) ပြုပြင်-စီရင်-ပြည့်စုံစေ-ရာ၏။ (၁) နော ဝိဒဟေ (သုတ္တနိ။၄၂၃။ မဟာနိ။၂၉၇) တိ နပ္ပယောဇေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၆၄။ (၂) ဝိဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဝိဒဟေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဓာ + အ + ဧယျ] ဝိဒဟေ - ကြည့်။ ဝိဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဝိဒါရ (ပု) [ဝိ + ဒရ + ဏ။ ဒရ ဝိဒါရဏေ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၅၉။ နီတိ၊ဓာတု။၁၅၈။ ဝိဒါရ-သံ။] ခွဲ -ခွဲစိတ် -ခြင်း၊ ပေါက်ကွဲစေခြင်း။ ဘေဒါ ဝိဒါရော ဖုဋ္ဌနံ။ ဓာန်။ ၇၅၉။

ဝိဒါရဏ (န) [ဝိ + ဒရ + ဏေ + ယု။ ဘူ၊ စု။ ဓာတွတ္ထ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၈။ ဝိဒါရဏ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ (တိ) ဝိဒါရဏ၊ ဝိဒါရဏ-သံ။] (၁) ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-ခုတ်-ထစ်-ခြင်း။ (၂) နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၁) --------- ရုက္ခာနံ ဝိဒါရဏသင်္ခါတေ ဝေခေ ဒိန္နေ ဝေခပလေန အနိယမတာ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၈။ (၂) တထာ ဝိယာတကဘာဝေန ကာယစိတ္တာနံ ဝိဒါရဏတော ဒါရုဏော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆။

ဝိဒါရယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒရ + ဏယ + တိ။ (ကာ၊ကြိ) ဝိဒါရယတိ - သံ။] ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၏။

ဝိဒါရယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဒရ + ဏယ + တွာ။ ဝိဒါရယတိ - မှ။] ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၍။ ကေန ဥဒကေန ဝိဒါရယိတွာ ဂတပဒေသောတိ ကတွာ ကန္ဒရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၆။

ဝိဒါရေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒရ + ဏေ + တိ] ဝိဒါရယတိ - ကြည့်။

ဝိဒါလန (န) [ဝိ + ဒလ + ဏေ + ယု။ ဒလ ဝိဒါရဏေ။ နီတိ၊ ဓာတု။၃၄၃။ ဝိဒါလန+တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။ ဝိဒါရဏ-သံ။ ဝိဒါလဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖောက်ခွဲ-ခွဲခြမ်း-ဖြတ်တောက်-ခြင်း။ (၂) ဖောက်ခွဲ-ခွဲခြမ်း-ဖြတ်တောက်-တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၃) နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး - တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ကု ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တံ ဝိဒါလနေ ပဒါလနေ ဆိန္ဒနေ အလန္တိ ကုဒ္ဒါလံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ (၂) ကု ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တဿာ ဒါလနတော ဝိဒါလနတော အယောမယော ဥပကရဏ-ဝိသေသော ကုဒ္ဒါလံ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၇။ (၃) တထာ ဝိယာတကဘာဝေန ကာယစိတ္တာနံ ဝိဒါလနတော ဒါရုဏော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၀။

ဝိဒါလယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဒလ ဏယ + အန္တိ] ဝိဒါလေတိ - ကြည့်။

ဝိဒါလိတ (တိ) [ဝိ + ဒလ + ဏေ + တ။ ဝိဒလိတ၊ ဝိဒါရိတ - သံ။ ဝိဒလိအ - ပြာ။ ဝိဒါလိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး - အပ်သော။ ထူဏိကာ စ ဝိဒါလိတာ (ထေရ၊ ၂၅၆) တိ ------ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါတာ ကိဏ္ဏိကာ စ ဘိန္နာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။ သဗ္ဗေပိ ဘဝါ အရိယမဂ္ဂသတ္တေန ဝိဒါလိတာ ဝိဒ္ဓံသိတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄။

ဝိဒါလိတဂတ္တ (တိ) [ဝိဒါလိတ + ဂတ္တ] ဖောက်ခွဲ - ဖျက်ဆီး -အပ်ပြီးသော ကိုယ်ရှိသော၊ ပေါက်ကွဲ - ပျက်စီး - သောကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ သမ္ပရိဘိန္နဂတ္တောတိ သူလေန အဗ္ဘုန္တရေ ဝိဒါလိတဂတ္တော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။

ဝိဒါလေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒလ + ဏေ + တိ] ဒလ ဝိဒါရဏေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၃။ ဝိဒါလယတိ-သံ။] (၁) ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-ခွဲခြမ်း-၏။ (၂) ကွဲပြက်-စုတ်ပြဲ-၏။ (၁) ကဋ္ဌ ဖာလေန္တိ မာဏဝါတိ ----- တရုဏမနုဿာ ကဋ္ဌာနိ ဖာလေန္တိ ဝိဒါလေန္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၆။ (-၁၇၁)။ (၂) သံယာဋ္ဌိယော စာပိ ဝိဒါလယန္တိ။ ပေတ။ ၁၈၇။ ဝိဒါလယန္တီတိ ဝိဖာလယန္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၄။

ဝိဒါလေတွာ (ကြိဝိ) [ဝိ + ဒလ +ဏေ + တွာ။ ဝိဒါလေတိ - မှ။] ဖောက်ခွဲ-ဖျက်ဆီး-၍။ ဧကော ကေသသခ်ါတံ ဝါလံ သတဓာ္ဓတ္တံ ဝိဒါလေတွာ ------။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝိဒါလေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဒလ + ဏေ + ဧယျ] ကွဲရာ၏။ ဝိဒါလေတိ - လည်းကြည့်။ ဖလေယျာတိ ဝိဒါလေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။

ဝိဒါဟ (ပု) [ဝိ +ဒဟ +ဏ။ ဝိဒါဟ-သံ။] အထူး-ပူလောင်-ပူပန်-ခြင်း။ န ပဋိသဏ္ဌာတီတိ ဝိဒါဟဝသေန အာသယေ န တိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ ၁။ ၂၀၂။

ဝိဒိစ္စ (ကြိဝိ) [ဝိဒ + တွာ။ တွာ-ကို ရစ္စ-ပြု။] ရ၍။ ယေ တေ ဝိဒိစ္စ အမိဂမ္မ ဘောဂေ (ပေတ။ ၁၃၆) တိ ----- ဘောဂေ ဝိန္ဒိတွာ ပဋိလဘိတွာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၅၅။

ဝိဒိတ (တိ) [ဝိဒ + က္တ။ က-အနုဗန်ချေ။ ဝိဒိတဗ္ဗော ဉာတဗ္ဗောတိ ဝိဒိတော။ ကစ္စည်း။ ၂၉၉-နှာ။ ဝိဒ ဉာဏေ။ ဘူဝါဒိ၊ ဝိဒ သတ္တာယံ၊ ဒိဝါဒိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃၊ ၂၂၇။ ဝိဒ လာဘေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၅။ ဝိဒ ဉာဏေ ဝိဒိတော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၄။ ဝိဒိတ-သံ။ဝိအက္က-ပြာ။ဝိဒိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) သိအပ်သော။ (ခ) ထင်စွာသိအပ်သော။ (၂) (ပညာဖြင့်) နှိုင်းချိန်အပ်ပြီးသော။ (၃) ရအပ်သော။ (၄) သိတတ်သော။ (၅) ထင်ရှားသော။ (၆) ထင်စွာပြအပ်သော။ (၇) သိအပ်ရာ (ဌာန)။ (၈) ထင်ရှားရာ (အခါ)။ (၁) (က) သိအပ်သော။ ဝိဒိတာ နာမ အညေဟိ မနုဿေဟိ ဉာတာ ဟောတိ " ဝဏ္ဏာ သော "တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၂။ (-ဒီ၊၁။၁၆။ မ၊ ၂။ ၂၈။ သံ၊၁။ ၂၈၄။ အံ၊ ၂။ ၃၅၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၀၇)။ (ခ) ထင်စွာသိသော။ ဝိဒိတ (အံ၊ ၁။ ၃၃၃) န္တိ ပါကဋ္ဋံ ကတွာ ဉာတံ။ အံ ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။

(၂) (ပညာဖြင့်) နှိုင်းချိန်အပ်ပြီးသော။ ဝိဒိတဓမ္မ (၃) ကြည့်။ (၃) ရအပ်သော။ ဝိဒိတ (ပဋိသံ။ ၁၇၁) န္တိ တဒေဝ ဒွယံ သန္တာနေ ဥပ္ပါဒနေန အာရမ္မဏကရဏေန စ ပဋိလဒ္ဓံ။ ပဋိသံ။ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃။ ဝိဒိတော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၃) တိ ဝိဒ္ဓေါ ပဋိလဒ္ဓေါ၊ အမိဂတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၁။ (၄) သိတတ်သော။ ဝိဒိတတ္တာ ဝေဒဂူ ဟောတိ။ အံ။ ၂။၅၀၉။ (၅) ထင်ရှားသော။ ပုဂ္ဂလဝေမတ္တတာ ဝိဒိတာ (ဒီ၊၁။၁၆၅)တိ ပုဂ္ဂလနာနတ္တံ ဝိဒိတံ ----- ဏ္ဍာဒံ မယှံ ပါကဋ္ဌန္တိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။ တဿာယ ဓမ္မာ ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိဒိတာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ဝိဒိတာ အဗ္ဘတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၃။၇၅။ ဝိဒိတာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဝိဒိတာ ပါကဋ္ဋာဝ ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၆၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၆)။ (၆) ထင်စွာပြအပ်သော။ သာဓံ ဝိဒိတ (မ၊ ၁။ ၃၃၂) န္တိ သယံ ဝိဘာဝိတံ ပါကဋံ ကတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ (၇) သိအပ်ရာ (ဌာန)။ ဝိဒိတဋ္ဌာန-ကြည့်။ (၈) ထင်ရှားရာ (အခါ)။ ဝိဒိတဝေလာ - ကြည့်။

ဝိဒိတကရဏ (န) [ဝိဒိတ + ကရဏ] သိအပ်သည်ကို ပြုခြင်း။ (အောက်ပုဒ်အနက် လည်းကြည့်)။ ဝိသေသညာတဘာဝါပါဒန် ဟိ ဝိဒိတကရဏံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။

ဝိဒိတကရဏဋ္ဌ (ပု) [ဝိဒိတကရဏ + အတ္ထ] (က) သိအပ်သည်ကို ပြုတတ်သော အနက် သဘော။ (ခ) ထင်ရှားသည်ကို ပြုတတ် သော အနက်သဘော။ (က) ဝိဇ္ဇာတိ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေန ဝိဇ္ဇာ။ ကိံ ဝိဒိတံ ကရောတိ ? ပုဗ္ဗေနိဝါသံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။ (- ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၄)။ (ခ) တံ တမံ ဝိဇ္ဈိတွာ တေ ခန္ဓေ ဝိဒိတေ ပါကဋေ ကရောတီတိ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေနာပိ ဝိဇ္ဇာ ------ တံ တမံ ဝိဇ္ဈိတွာ သတ္တာနံ စုတိပဋိ- သန္ဓိယော ဝိဒိတာ ပါကဋာ ကရောတီတိ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေနာပိ ဝိဇ္ဇာ ----- တံ တမံ ဝိဇ္ဈိတွာ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဝိဒိတာနိ ပါကဋာနိ ကရောတီတိ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေနာပိ ဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေနာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၅) တိ ပစ္စက္ခေန ယထာဓိဋ္ဌာနံ မဂ္ဂဖလာနံ ပါကဋကရဏဋ္ဌေန။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၉။ (-၄၁၈)။

ဝိဒိတကာရဏ (န) [ဝိဒိတ + ကာရဏ] ထင်ရှားသောအကြောင်း။ "ပုဗ္ဗေနိဝါသံ (ပ) ပဝုစ္စတိ " တိ ဣမိနာ ပုဗ္ဗေနိဝါသသဿ ဝိဒိတကာရဏံ ဝုတ္တန္တိ အာဟ။ မဋီ၊၃။၁၈၀။

ဝိဒိတညာဏ (တိ) [ဝိဒိတ + ညာဏ] သိအပ်ပြီး သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော (မြတ်စွာဘုရား)။ ဝိဒိတဝေဒဿာတိ ဝိဒိတညာဏဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၉။

ဝိဒိတဋ္ဌ (ပု) [ဝိဒိတ + အတ္ထ] (၁) ထင်ရှား သော အနက်သဘော။ (၂) သိအပ်သော အနက်သဘော။ (၁) (၂) ဝိဒိတဋ္ဌေန စ အဝိဒိတဋ္ဌေန စာ (ပဋိသံ။ ၆၁) တိ ဧတ္ထ ပုထုဇ္ဇနသေက္ခာနံ သုဝိဒိတဋ္ဌောပိ ဝီတ- ရာဂဿ အစ္စန္တသုဝိဒိတဋ္ဌောပိ ဝိဒိတဋ္ဌော၀ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဝိဒိတဋ္ဌာန (န) [ဝိဒိတ + ဌာန] သိအပ်ရာ ဌာန၊ သိအပ်သောအရာ, ဌာန။ ကိံ သော အတ္တနော ဝိဒိတဋ္ဌာနေ ပဋိက္ခေပံ ကရောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၃။ ၆၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၆)။

ဝိဒိတဓမ္မ (တိ) [ဝိဒိတ + ဓမ္မ] (၁) သိအပ်ပြီး သော သစ္စာ ၄-ပါး တရားရှိသော၊ သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို သိပြီးသော၊ သူ။ (၂) ထင် စွာပြု အပ်ပြီးသော သစ္စာ ၄-ပါး တရားရှိ သော၊ သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို ထင်စွာပြုပြီး သော၊ သူ။ (၃) (ဉာဏ်ပညာဖြင့်) နှိုင်းချိန် အပ်ပြီးသော ခန္ဓာ ၄-ပါး တရားရှိသော၊ ခန္ဓာ ၄-ပါးတရားကို နှိုင်းချိန်ပြီးသော၊ သူ။ (၁) အထ ခေါ် အာယသ္မာ အညာသိ- ကောဏ္ဍညော ဒိဋ္ဌဓမ္မော ---- ဝိဒိတဓမ္မော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇။ (- ၁၈၊ ၂၃၊ ၂၅၊ ၄၇၊ ၂၆၇)။ (၂) ဝိဒိတေနာတိ မဂ္ဂဉာဏေန စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဝိဒိတာနိ ပါကဋာနိ ကတာနိ၊ တသ္မာ တံ ဓမ္မံ ဝိဒိတံ နာမ ဟောတိ၊ တေန ဝိဒိတဓမ္မေန။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၈။ (၃) သင်္ခါတဓမ္မဿာတိ ဝိဒိတဓမ္မဿ တုလိတဓမ္မဿ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆)။

ဝိဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိဒ + တဗ္ဗ။ ဝိဒ ဉာဏေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃။] သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။

" ဒုက္ခ " န္တိ သင်္ခါတဗ္ဗော, ဝိဒိတဗ္ဗော စ ဒုက္ခသဘာဝေါ ဓမ္မော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဝိဒိတမန (တိ) [ဝိဒိတ + မန] စိတ်ကိုသိပြီးသော၊ သိအပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ တံ ယထာသတ္တိ ဝိဒိတမနော တဿ ဥတ္တရိ ဝတ္တုံ သက္ကောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဝိဒိတလောက (တိ) [ဝိဒိတ + လောက] လောကကို သိပြီးသော၊ သိအပ်ပြီးသော လောကရှိသော (မြတ်စွာဘုရား)။ သဗ္ဗထာ ဝိဒိတလောကတ္တာ ပန လောကဝိဒူ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁ ။ ၈၉၊ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၈၊ ၂၀၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၉)။

ဝိဒိတဝန္တု (ပု) [ဝိဒ + တဝန္တု။ ဝိဒ ဉာဏေ။] သိတတ်သော (ပညာရှိ)။ ဧတေ အဝိဒ္ဒါတိ ဧတေ အာမဂန္ဓေ အဟံ အဝိဒ္ဒါ၊ န ဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ အဝိဒ္ဒါတိ န ဝိဒိတဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉)။

ဝိဒိတဝေဒ (တိ) [ဝိဒိတ + ဝေဒ] ဝိဒိတဉာဏ- ကြည့်။ ပဿဒ္ဓဿ ဝိဒိတဝေဒဿ။ မ၊ ၂။ ၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၃။ ဝိဒိတဝေဒဿာတိ ဝိဒိတဉာဏဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၉။

ဝိဒိတဝေလာ (ထီ) [ဝိဒိတာ + ဝေလာ] (၁) သိ-နှလုံးသွင်း- အပ်ရာ- အချိန်- အခါ၊ သိ-နှလုံးသွင်း - အပ်သော အချိန် - အခါ။ (၂) ထင်ရှားရာ-အချိန်-အခါ၊ ထင်းရှားသော အချိန်-အခါ။ (၁) တာယံ ဝေလာယန္တိ တာယံ တဿ အတ္တဿ ဝိဒိတဝေလာယံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၆၊ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၄၀။ ဝိဒိတဝေ- လာယန္တိ မနသိကတဝေလာယန္တိ အတ္ထော။ ဝဇိရ၊ ၃၉၅။ (၂) ဝိဒိတဝေလာယန္တိ ပါကဋဝေလာယံ ပသိဒ္ဓကာလေတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈၈။

ဝိဒိတသင်္ခါရာဒီနဝ (တိ) [ဝိဒိတ + သင်္ခါရ + အာဒီနဝ] သင်္ခါရတို့၏ အပြစ်ကိုသိသော၊ သိအပ်သော သင်္ခါရတို့၏ အပြစ်ရှိသော။ ဉာဏေနာဘာသေန ဝိဒိတသင်္ခါရာဒီနဝတ္တာ သင်္ခါရပဝတ္တိယံ သံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိဒိတသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဒိတ + သဒ္ဒ] ဝိဒိတသဒ္ဒါ။ ဝိဒိတသဒ္ဒေါ် အနာမဋ္ဌကာလဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ ဋီ၊၁။ ၁၃၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၄)။

ဝိဒိတသဗ္ဗစတုဘူမကဓမ္မ (တိ) [ဝိဒိတ + သဗ္ဗစတုဘူမကဓမ္မ] သိအပ်ပြီးသောအလုံးစုံသော စတုဘူမက တရားရှိသော၊ အလုံးစုံသော စတုဘူမကတရားကို သိပြီးသော၊ (မြတ်စွာဘုရား)။ သဗ္ဗဝိဒူတိ ဝိဒိတသဗ္ဗ- စတုဘူမကဓမ္မော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။

ဝိဒိတသဗ္ဗဓမ္မ (တိ) [ဝိဒိတ + သဗ္ဗဓမ္မ] သိအပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော တေဘူမကတရားရှိသော၊ အလုံးစုံသော တေဘူမက တရားကို သိပြီးသော၊ သူ။ ဧဝံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဝိဒိတသဗ္ဗဓမ္မဿ သတ္တာကာရေန နာမရူပဿ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏံ ထာမဂတံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃)။

ဝိဒိတာကာရဒဿန (န) [ဝိဒိတ +အာကာရ + ဒဿန] သိအပ်ပြီးသော - သိပုံ - အခြင်း အရာကို ပြကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ အသာရကာတိအာဒိ တေသံ ဝိဒိတာ- ကာရဒဿနံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၂။

ဝိဒိတာနိသံသ (တိ) [ဝိဒိတ + အာနိသံသ] သိအပ်ပြီးသော-အကျိုး-အာနိသင်-ရှိသော။

ဝိဒိတာနိသံသာယ စ ခန္တိယာ သံယောဇ-နတ္ထာယ မေတ္တာဘာဝနာ အာရဘိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိဒိတာနုဘာဝ (တိ) [ဝိဒိတ + အာနုဘာဝ] ထင်ရှားသော-အစွမ်း-အာနုဘော်- ရှိသော၊ သူ။ ဝိဒိတာနုဘာဝေါ (ဝိ၄၊၁။၁၆၀-၁) တိ ပါကဋာနုဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၅၀။

ဝိဒိတာဘိဓမ္မသာမညတ္ထ (တိ) [ဝိဒိတ + အဘိဓမ္မ + သာမည + အတ္ထ] သိအပ်ပြီးသော အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏- သာမည- ဆက်ဆံသော - အနက်ရှိသော၊ အဘိဓမ္မသဒ္ဒါ၏- သာမည - ဆက်ဆံသော - အနက်ကိုသိပြီးသော၊ သူ။ ဝစနတ္ထဝိဇာနနေန ဝိဒိတာ-ဘိဓမ္မသာမညတ္ထဿ အဘိဓမ္မကထာ ----- တဒတ္ထံ ပုစ္ဆတိ " တတ္ထ ကေနဋ္ဌေန အဘိဓမ္မော " တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂။

ဝိဒိတိန္ဒြိယ (တိ) [ဝိဒိတ + ဣန္ဒြိယ] သိအပ်-ထင်ရှား - ပြီးသော ဣန္ဒြေ ၆-ပါး ရှိသော၊ ဣန္ဒြေ ၆-ပါးကို -သိ -ထင်ရှားပြု -ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဒိတိန္ဒြိယော စရေ (သုတ္တနိ။၃၁၇) တိ ဉာတပရိညာယ ဆဠိန္ဒြိယာနိ ဝိဒိတွာ ပါကဋာနိ ကတွာ စရေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။

ဝိဒိတုံ (ဗျ) [ဝိဒ + တုံ] သိ-မြင်-ခြင်းငှါ။ တတ္ထ န ကိဉ္စိ ပါဠိအနုသာရေန န သက္ကာ ဝိဒိတုံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၀။

ဝိဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိဒ+တွာ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိဒိတွာ (ဒီ၊ ၁။ ၂) တိ သဗ္ဗညုတဉာဏေန ဇာနိတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဝိဒိတွာ (သုတ္တနိ။ ၃၃၁) တိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃၆။

ဝိဒိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဝိဒ + တွာန] သိ-မြင်-ထိုး ထွင်းသိ-၍။ ယော ဥဘောန္တေ ဝိဒိတွာန၊ မဇ္ဈေ မန္တာ န လိပ္ပတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၄၉။ ဝိဒိတွာန ---- ဇာနိတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၃၂။

ဝိဒိတွာသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဒိတွာ + သဒ္ဒ] ဝိဒိတွာ-ဟူသော-သဒ္ဒါ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဝိဒိတွာတိ ဧတ္ထာပိ ဟေတုအတ္ထေ ဝိဒိတွာသဒ္ဒေ ယထာ ဝုတ္တာ အတ္ထယောဇနာ ယုဇ္ဇတေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝိဒိသာ (ထီ) [ဝိ + ဒိသာ။ ဒိသာဟိ ဝိနိဂ္ဂတာ ဝိဒိသာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၉။ ဝိဒိဂ်-သံ။ ဝိဒိသာ (ဝိဒိသီ)-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထောင့်အရပ်၊ ထောင့်အရပ်။ ဝိဒိသာ (ထေရ။ ၃၆၀) တိ ပုရတ္ထိမဒက္ခိဏာဒယော စတဿော အနုဒိသာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၄)။

ဝိဒိသာဘိမုခ (တိ) [ဝိဒိသာ + အဘိမုခ] အထောင့်အရပ်တို့ကို ကြည့်ရှုသော၊ သူ။ ဝိဒိသာဘိမုခေါ (သံ၊၂။၂၀၀)တိ စတဿော ဝိဒိသာ ဩလောကေန္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိဒိသာလောကန (န) [ဝိဒိသာ+အာလောကန] အထောင့်အရပ်တို့ကို ကြည့်ရှုခြင်း။ တသ္မာ တဒနုဂတံ ဝိဒိသာလောကနံ ဝိလောကိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၀။

ဝိဒုဂ္ဂ (တိ) [ဝိ + ဒု + ဂမု + ကွိ။ ဝိဒုဂ-သံ။ ဝိဒုဂ္ဂ-ပြာ။] (၁) အသွားခက်-ကူးခပ်နိုင်ခဲ-ထုတ်နိုင်ခဲ - သော (သံသရာစသည်)။ (၂) သက်ဝင်နိုင်ခဲသော။ (၁) တဿ နတ္ထညော ကောစိ ဝိဒုဂ္ဂါ ဥဒ္ဓတာ အညတြ မယာ။ ပဋိသံ။ ၁၂၃။ သံသာရောယေဝ ဟိ ဒုဂ္ဂမနဋ္ဌေန ဝိဒုဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ နဒီဝိဒုဂ္ဂ (သံ၊ ၁။ ၄၀၂) န္တိ နဒိယာ ဝိဒုဂ္ဂံ ဆိန္နတဋဋ္ဌာနံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ ယော တံ

ဝိဒုဂ္ဂါ နရကာ သမုဒ္ဓရိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃။ (-ဇာ၊ ၂။၁၈၇၊ ၂၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၂)။ (၂) မနောဝိဒုဂ္ဂေါတိ မနသာ ဝိဒုဂ္ဂေါ ဒုပ္ပဝေသော ဝိသမော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။

ဝိဒုဂ္ဂနဒီနိဝတ္တနပဒေသ (ပု) [ဝိဒုဂ္ဂ + နဒီ + နိဝတ္တန + ပဒေသ] အသွား-အကူး-ခက်သောမြစ် (မြစ်ရေ) ၏ - ဆုတ်နစ် - ကွေ့ကောက်-ရာ အရပ်။ တံ ကန္ဒရန္တိ အပဗ္ဗတပဒေသေပိ ဝိဒုဂ္ဂနဒီနိဝတ္တနပဒေသံ ကန္ဒရန္တိ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၂)။

ဝိဒုဂ္ဂပဒေသ (ပု) [ဝိဒုဂ္ဂ + ပဒေသ] အသွားခက်သောအရပ်။ နဒီယာ နိက္ခမနဥဒကေန ပုန နိဝတ္တိတွာ ဂတော ဝိဒုဂ္ဂပဒေသော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၂။

ဝိဒုရ (ပု) [ဝိဒ + ဥရ။ ဝိဒ ဉာဏေ၊ ဥရော၊ ဝိဒုရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၉။ တစ်နည်း--- ဝိဒနသီလော ဝိဒုရော။ အမရ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁။ ၁၆၂-ပါ သုတ်ဖြင့် ကုရစ်-ပစ္စည်းသက်။ (တိ) ဝိဒုရ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပညာရှိ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဒုရာနုပါတိ (တိ) [ဝိဒုရ + အနုပါတီ။ ထီ-၌ ဝိဒုရာနုပါတိနီ။] ပညာရှိကို - နှိပ်ချ - ပုတ်ခတ်-ညှဉ်းဆဲ-တတ်သည့်-အလေ့-အကျင့်-ရှိသော၊ သူ။ ဝိဒုရာနုပါတိနိ (ဇာ၊ ၂။၁၀၅)န္တိ ပဏ္ဍိတာနုပါတိနိံ ပဏ္ဍိတေ ပါတေတွာ ပေါထေတွာ ဝိဟေဌေတွာ စရမာနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၆။

ဝိဒုဝိမတိတမောပဟာရီ (တိ) [(ဝိဒူ + ဝိမတိ + တမ) ဝိဒုဝိမတိတမ + ပ + ဟရ + ဏီ။ ထီ-၌ --ပဟာရိနီ။] ပညာရှိတို့၏ ယုံမှားခြင်းဟူသော -အမိုက်တိုက် -အမိုက်မှောင် -ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော။ ဝိဒုရဝိမတိတမောပဟာရိံ ရဝိံ။ နိတိ၊ ပဒ။ ၃၅၁။

ဝိဒုသမ္ဘဝဏ္ဏိတ (တိ) [ဝိဒူ၁ + သမ္ဘဝဏ္ဏိတ] (ဘုရားအစရှိသော) ပညာရှိတို့သည် ချီးမွမ်းအပ်သော။ ဝိဒုသမ္ဘဝဏ္ဏိတ (ဇာ၊ ၂။၁၀၄) န္တိ ဝိဒူဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝဏ္ဏိတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၄။

ဝိဒူ၁ (ပု) [ဝိဒ + ကွိ။ ကစ္စည်း။ ၆၁၆-သုတ်ဖြင့် ဦ-လာ။ တစ်နည်း-- ဝိဒ + ကူ။ ဝိဒတိ သီလေနာတိ ဝိဒူ။ နိရုတ္တိ။၇၉၇။ တစ်နည်း- ဝိဒ + ရူ။ ဝိဒ ဉာဏေ ----- ရူပစ္စယေ ဝိဒူ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၉။ ထီ-၌ ဝိဒုနီ။ ဝိဒု-သံ။ ဝိဥ၊ ဝိဒု-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ၎င်းတို့အလို ဥကာရန္တတည်း။] (၁) ပညာရှိ။ (၂) သိတတ်-လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် - သော၊ သူ။ (၁) ဝိဒူဟိ (နေတ္တိ။ ၁) တိ ယထာသဘာဝတော ကမ္မကမ္မဖလာနိ ကုသလာဒိဘေဒေ စ ဓမ္မေ ဝိဒန္တီတိ ဝိဒူ။ ပဏ္ဍိတမနုဿာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ဝိဒူနံ သက္ကတောတိ ဝိဒူဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ သက္ကတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၇။ (- ထေရ။ ၂၉၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉)။ ဝိညူဟီတိ ဝိဒူဟိ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စေဟိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၅။ ဝိဒန္တီတိ ဝိဒူ ---- တေ ပဏ္ဍိတာ ဝိဒူ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉။ ဝိဒူတိ ပဏ္ဍိတမနုဿော။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃။ (၂) သမတ္တံ သာမ တံ ဝိဒူ။ ဇာ၊ ၂။ ၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၃၂။

ဝိဒူ၂ (ကြိ) [ဝိဒ + အန္တိ။ နိပါတန-သုတ်ဖြင့် အန္တိ-ဝိဘတ်ကို ဉူ (ဦ) ပြု။] သိကုန်၏။ ကဿပေ၊ က္ကတိ မံ ဝိဒူ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝိဒူတိ ဂေါတ္တေန မံ “ ကဿဒပါ ” တိ ဇာနန္တိ။ ဇာ။ ဋ္ဌ၊ ၆း ၇၂။ (-ပေတ။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၂။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၅)။

ဝိဒူ[၃] (ကြိ) [ဝိဒ + ဧယျ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၂။ နိပါတန - သုတ်ဖြင့် ဧယျ - ဝိဘတ်ကို ဠူ (ဦ) ပြု။] ပြောကြားရာ၏။ ကော မေ ဝေဿန္တရံ ဝိဒူ (ဇာ၊ ၂။ ၃၃၇) တိ ကော မယှံ ဝေဿန္တရံ အာစိက္ခေယျာတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၀။

ဝိဒူ[၄] (ကြိ) [ဝိဒ + ဧယျုံ။ နိပါတန-သုတ်ဖြင့် ဧယျုံ-ဝိဘတ်ကို ဠူ (ဦ) ပြု။] သိကုန်ရာ၏။ ယဒါ ဝိဒူ (က္ခတိဝုတ်။ ၂၄၈) တိ ယသ္မိံ ကာလေ ဒေဝါ ဒေဝံ စဝန္တံ ဝိဒူ ဝိဇာနေယျုံ။ က္ခတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၈။

ဝိဒူရ (တိ) [ဝိဒ + ဦရ။ ကစ္စည်း။ ၆၇၀။ ရူ။ ၆၈၀။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဒူရ။ ဝိသေသေန ဒူရော။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိသိဋ္ဌံ ဒူရံ ယဿာတိ ဝိဒူရော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] (၁) ဝေးသော။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား ဝေးသော။ (၃) အထူးသဖြင့် ဝေးသော၊ အထူးဝေးသော။ (၁)သုဝိဒူရဝိဒူရာနီတိ ကေနစိ ပရိယာယေန အနာသန္နာနိ ဟုတွာ သုဝိဒူရာနေဝ ဝိဒူရာနိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ (၂) ဝိဒူရေ (မဟာနိ။ ၂၁) တိ ဝိဝိဓေ ဒူရေ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၉။ (၃) ဝိဒူရေ (ပဋိသံ။ ၃၇၅)တိ ဝိသေသေန ဝိပ္ပကဋ္ဌေ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဝိဒူရဘူတ (တိ) [ဝိဒူရ +ဘူတ] ဝေးသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ သုဝိဒူရဝိဒူရေတိ အရိယဿ ဝိနယေ ဝေါဟာရသမုစ္ဆေဒတော သုဋ္ဌု ဝိဒူရဘူတေ ဧဝ ဝိဒူရေ အဟံ ဌိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄။

ဝိဒူရိကတ (တိ) [ဝိဒူရ + ကတ] ဝေးသည်ကို ပြုအပ်သော၊ ဝေးအောင် ပြုအပ်သော။ ----------- လောဘာဒေါသမောဟဝိဂမေန ဝိဒူရိကတမစ္ဆရိယာဒိ ဗောဓိသမ္ဘာရ-ပဋိပက္ခော မဟာပုရိသော ------------။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၉။

ဝိဒူသန (န) [ဝိ + ဒူသ + ယု။ ဝိဒူသေတိ-ကြည့်။ တစ်နည်း-- ဝိဒူသန+တ္တ။ တ္တ-ကျေ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ ဝိဒူပဏ-သံ။] (၁) (က) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (ခ) ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်။ (တိ) (၂) ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (၁) (က) သီလဿ ဝိဒူသနေန အဟိတာ-ဝဟတ္တာ မိစ္ဆာဇီဝဝသေန ဥပ္ပန္နံ့ အသပ္ပါယံ။ မ၊ ဋီ၊၁။၃၆၁။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၆၅။ (ခ) သတ္တာနံ ဟိတဿ သုခဿ စ ဝိဒူသနတော ------။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၄)။ (တိ) (၂) ဝဏ္ဏဝိဒူသန။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၆ - ကြည့်။

ဝိဒူသိတ (တိ) [ဝိ + ဒူသ + တ။ ဝိဒူသေတိ-ကြည့်။ ဝိဒူပိတ-သံ။] ဖျက်ဆီးအပ်သော။ ဒသဟိ ကိလေသဝတ္ထူဟိ ဝိတာမိတံ, ဥပတာပိတံ ဝါ တေဟိ ဝိဒူသိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၅၃။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၂)။

ဝိဒူသေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒူသ + ဏေ + တိ။ ဒူသ နာသေ။ ဓာတွတ္ထ။ ဒူသ ဝဲကြိတျော။ ဝဲကြိတျုံ ရူပဘင်္ဂေါ။ ခီရတရင်္ဂိနီ။ (ကြိ) ဝိဒုပျတိ(=ဝိဒုဿတိ)။ (ကာ၊ကြိ)ဝိဒူပယတိ-သံ။ ဝီလျုံ။] ဖျက်ဆီး-ပျက်စီးစေ-၏။ ကမ္မံ ဝိဒူသေန္တိ ဗဟူ အဇာနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၂၃။ ဗဟူ ဇနာ အဇာနန္တာ ကမ္မံ ဝိဒူသေန္တာ ကမ္မဖလမ္ပိ ဝိဒူသေန္တိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၂၄။

ဝိဒူသေန္တ (တိ) [ဝိ + ဒူသ + ဏေ +အန္တ] ဖျက်ဆီး-ပျက်စီးစေ-၏။ ဝိဒူသေတိ-ကြည့်။

ဝိဒေသ (ပု) [ဝိ + ဒေသ။ ဝိယောဂေါ, ဝိဒူရော ဝါ ဒေသော ဝိဒေသော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၅၉။ ဝိပ္ပကဋ္ဌော ဒေသော ဝိဒေသော။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိဒေဂ-သံ။ ဝိဒေသ၊ ဝိဒေသ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (က) အရပ် - တိုင်း - နိုင်ငံ- တစ်ပါး၊ နိုင်ငံခြား။ (ခ) အရပ်ဒေသ မဟုတ်သော၊ (သမုဒ္ဒရာ၌) မလေ့ကျက်ဘူးသော- အရပ်-ဌာန။ (က) ယထာ ဟိ သဒေသတော အညော ဝိဒေသော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၇။----- အညတရော သာဝတ္ထိဝါသီ ဥပါသကော ------- ဝိဒေသံ ဂန္တွာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ ဝိဒေသံ ဂန္တွာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၄) တိ စေတ္ထ ဝိဒေသော နာမ မာတာပိတုဝါသတော အညော ဒေသော၊ န ဥပ္ပတ္တိဒေသတော။ ဝဇိရ၊ ၄၂၇။ ဝိဒေသ (ကင်္ခါ။ ၁၀၅) န္တိ ပရဒေသံ။ ကင်္ခါ။ဋီ၊သစ်။၁၆၉။ (ခ) ဝိဒေသ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၅) န္တိ အဒေသံ သမုဒ္ဒေ အပရိစိတဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၀။

ဝိဒေသဂတ (တိ) [ဝိဒေသ + ဂတ] အရပ်- တိုင်း - နိုင်ငံ-တစ်ပါးသို့ -သွားသော၊ နိုင်ငံခြားသို့ သွားသော။ ဝိဒေသဂတေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇) တိ အညံ စီဝရံ အလဘိတွာ ဝိဒေသဂတေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၃။

ဝိဒေသဂမန (န) [ဝိဒေသ + ဂမန] အရပ်- တိုင်း-နိုင်ငံ-တစ်ပါးသို့ သွားခြင်း၊ နိုင်ငံခြားသို့ သွားခြင်း။ ဝိဒေသဂမနာဒိဝသေန ပုတ္တေသု နဋ္ဌေသုပိ --------- သောစတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀-၁။

ဝိဒေသပက္ခန္ဒ (တိ) [ဝိဒေသ + ပက္ခန္ဒ] အရပ်- တိုင်း - နိုင်ငံ - တစ်ပါးသို့ - ပြေးသွား - ဝင် ရောက်-သော။ ယထာ မဟာရာဇ ပုရိသော ဝိပ္ပနဋ္ဌော ဝိဒေသပက္ခန္ဒော နိဗ္ဗာဟနမဂ္ဂံ ဒိသွာ တတ္ထ ပက္ခန္ဒတိ ------။ မိလိန္ဒ။၃၁၁။ ဝိဒေသပက္ခန္ဒာ နာဝါ သုပဋ္ဋနံ ပါပုဏိံသု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။

ဝိဒေသပက္ခန္ဒနာဝါ (ထီ) [ဝိဒေသပက္ခန္ဒာ + နာဝါ] အရပ်-တိုင်း-နိုင်ငံ-တစ်ပါးသို့-ပြေးသွား - ဝင်ရောက် -သော -လှေ -သင်္ဘော။ ဝိဒေသပက္ခန္ဒနာဝါနံ သုပဋ္ဋနသမ္ပာပုဏနံ စတုပဋိသမ္ဘိဒါဓိဂမဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၄။

ဝိဒေသပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိဒေသ + ပတ္တ] အရပ်- တိုင်း-နိုင်ငံ-တစ်ပါးသို့ ရောက်သော၊ နိုင်ငံခြားသို့ ရောက်သော၊ သူ။ ---- ဣဒံ ယသ္မာ ဝိဒေသပ္ပတ္တော နာမ လောကသင်္ကေတနာပိ မာတာပိတုဝါသတော မုတ္တော သေရိ- ဝိဟာရီတိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ၊ ၄၂၇။

ဝိဒေသယာတ (တိ) [ဝိဒေသ + ယာတ] အရပ် -တိုင်း -နိုင်ငံ -တစ်ပါးသို့ သွားသော၊ နိုင်ငံခြားသို့ သွားသော။ ဝိဒေသယာတာ သယမေဝ နာဝါ၊ သပဋ္ဋနံ သီဃမုပါဂမိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၂။

ဝိဒေသဝါသ (ပု) [ဝိဒေသ + ဝါသ] အရပ်- တိုင်း-နိုင်ငံ-တစ်ပါး၌ နေခြင်း၊ နိုင်ငံခြား၌ နေခြင်း။ ဝိဒေသဝါသံ ဝသတော၊ ဇာတ- ဝေဒသမေနပိ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၆။

ဝိဒေသဝါသိက (တိ) [ဝိဒေသဝါသ + ဏိက။ ဝိဒေသဝါသီ + က။] အရပ်-တိုင်း-နိုင်ငံ- တစ်ပါး၌နေသော၊ နိုင်ငံခြား၌နေသော၊ သူ။ ----- ဝေရဉ္ဇကေ ဝိဒေသဝါသိကေ မနုဿေ ပေက္ခမာနာ ဂစ္ဆထ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၇။

ဝိဒေဿ (တိ) [ဝိ + ဒိသီ + ဏျ။ ဒိသီ အပ္ပီတိယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၇။ ဝိဒ္ဒေသ- ကြည့်။] (ပု)(၁)မချစ်-မနှစ်သက်-မုန်း-ခြင်း။ (၂) မချစ်-မနှစ်သက်-မုန်း-အပ်သော၊ သူ။

(၁) မာ မေ ဝိဒေသဃနာ အဟူ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၀) တိ သစေ ဟိ အဟံ ယာစေယျမေဝ၊ တဝ ဝိဒေသော ဘဝေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၂။ (၂) မာ မေ ဝိဒေသဃနာ အဟူ (ဝိ၊ ၁။ ၂၂၃) တိ ---- အဟံ ဝါ တဝ တွံ ဝါ မမ ဝိဒေသော အပွိယော မာ အဟောသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဝိဒေသဃတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသီ + တိ။ ဒိသီ အပ္ပီတိယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၇။ ဝိဒ္ဒေသဃတိ-ကြည့်။] မချစ်၊ မနှစ်သက်၊ မုန်း၏။ န ဝိဒေသဃန္တိ သပ္ပညာ၊ ဒိသွာ ယာစကမာဂတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂။ (က-ဋ္ဌ၊ မူ)။

ဝိဒေသဃနာ (ထီ) [ဝိ + ဒိသီ + ယု။ ဒိသီ အပ္ပီတိယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၇။] မချစ်-မနှစ်သက်-မုန်း-ခြင်း။ ဝိဒေသဃ (၁) ကြည့်။

ဝိဒေသဃန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသီ + အန္တိ ။ ဝိဒေသဃတိ-မှ။] မချစ်ကုန်၊ မနှစ်သက်ကုန်၊ မုန်းကုန်၏။ ဝိဒေသဃတိ - ကြည့်။

ဝိဒေဟ (ပု) [ဝိ + ဒေဟ။ ဝိသိဋ္ဌာနိ ဒေဟာနိ ယေသံ ဝိဒေဟာ၊ ပုဗ္ဗဝိဒေဟဒီပတော အာဂတတ္တာ ဝါ ဝိဒေဟာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၈၅။ ဝိဂတော ဒေဟော ဒေဟသမ္ဗန္ဓော ယဿ။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိဒေဟ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဝိဒေဟတိုင်း။ (၂) (က) (ဝိနီလဇာတ်လာ) ဝိဒေဟမင်း။ (ခ) (ဂန္ဓာရဇာတ်လာ) ဝိဒေဟမင်း။ (ဂ) (မဟောသဓဇာတ်လာ) ဝိဒေဟမင်း။ (၃) ဝိဒေဟတိုင်းသူ ပြည်သား။ (၄) ဝိဒေဟသေဋ္ဌေး။ (၅) ဝိဒေဟရသေ့။ (၆) အရှေ့ကျွန်း = ပုဗ္ဗဝိဒေဟကျွန်း။

(၁) ဝိဒေဟတိုင်း။ မာ ဝိဒေဟံ ပစ္စဂမာ၊ ကိံ ဝိဒေဟော ကရိဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဂင်္ဂါယ ဒြရိမေ တီရေ မဂဓရဋ္ဌံ၊ ပါရိမေ တီရေ ဝိဒေဟရဋ္ဌံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ (၂) (က) (ဝိနီလဇာတ်လာ) ဝိဒေဟမင်း။ အတီတေ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယံ ဝိဒေဟရာဇေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ------။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ (ခ) (ဂန္ဓာရဇာတ်လာ) ဝိဒေဟမင်း။ မၛ္ဈိမပဒေသေပိ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ ဝိဒေဟော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။ (ဂ) (မဟောသဓဇာတ်လာ) ဝိဒေဟမင်း။ မဟာရာဇ ဝိဒေဟရာဇာနံ ကိလေသေန ပလောဘေတွာ ဉာဏေန္တွာ သဒ္ဓိံ ဂဟပတိပုတ္တေန မာရေဿာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၅၅။ (၃) ဝိဒေဟတိုင်းသူ ပြည်သား။ လာဘာ ဝတ ဝိဒေဟာနံ၊ ယဿိမေ ဒိသာ ပဏ္ဍိတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ (၄) ဝိဒေဟသေဋ္ဌေး။ တဒါဟု ဟံသာဝတိယံ၊ ဝိဒေဟော နာမ နာမတော။ အပ၊ ၂။ ၂၅၉။ (၅) ဝိဒေဟရသေ့။ ဝိဒေဟတာပသော " ကိံ နု ခေါ စန္ဒသဘာ နဋ္ဌာ"တိ ဒြလောကေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၅။ (၆) အရှေ့ကျွန်း = ပုဗ္ဗဝိဒေဟကျွန်း။ ဝိဒေဟေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၃) တိ ပုဗ္ဗဝိဒေဟဒီပံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၇၉။

(ဝိဒေဟတိုင်းကား-- မၛ္ဈိမဒေသအရပ်၌ တည်ရှိ၏။ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄)။ အလောင်းတော် မန္ဓာတုစကြာမင်းဖြစ်စဉ်က စကြာရတနာဖြင့် လေးကျွန်းလုံးကို လှည့်လည်ရာ၌ အတူလိုက်ပါလာကြသည့် အရှေ့ကျွန်း၊ အနောက်ကျွန်း၊ မြောက်ကျွန်းသားတို့သည် ဤဇမ္ဗူဒိပ်သို့ ရောက်သောအခါ မိမိတို့ကျွန်းသို့ မပြန်နိုင်ကြသဖြင့် အသီးသီးနေရာတောင်း၍ နေထိုင်ကြရ၏။ အရှေ့ကျွန်းမှ လိုက်ပါလာသူတို့၏ နေထိုင်ရာအရပ်ကို " ဝိဒေဟရဋ္ဌ-ဝိဒေဟတိုင်း " ဟုခေါ်သည်။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၁)။

ဝိဒေဟတိုင်းသည်--- ပထဝီဝင် အနေအထားအားဖြင့် မြေမျက်နှာပြင် ချောမောပြေပြစ် ရှုစဖွယ်ရှိ၍ နှလုံးမွေ့လျော်ဘွယ်ရာကောင်းသော တော, တောင်စသည်ဖြင့်လည်း ချမ်းမြေ့ ပျော်ရွှင်ဖွယ်ရာ ကောင်းလှ၏။ (မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၉၉)။

မဂဓတိုင်းက ဂင်္ဂါမြစ် တောင်ဘက်ကမ်းမှာတည်ရှိ၍ ဝိဒေဟတိုင်းကား မြောက်ဘက်ကမ်းမှာ တည်ရှိသည်။ (မ၊ ၁။ ၂၈၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇)။ ရှေးအခါက ဝိဒေဟတိုင်းသည်--- အလွန်ကြီးကျယ် စည်ကားသောတိုင်းဖြစ်၍ အဝန်းယူဇနာသုံးရာ (၃၀၀) ရှိ၍ ရွာပေါင်း တစ်သောင်းခြောက်ထောင် (၁၆၀၀၀) ရှိသည်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄၊ ၃၄၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၁၆။ မဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၀၀)။

ယင်း ဝိဒေဟတိုင်းကြီးကို စွန့်ခွာပြီး တောထွက်လာပါလျက် ဆားအနည်းငယ်မျှကို သိုမှီး သိမ်းဆည်းထားခြင်းကြောင့် အရှင်အာနန္ဒာအလောင်း ဝိဒေဟရသေ့အား ဘုရားလောင်းဂန္ဓာရရသေ့က ဆိုဆုံးမခဲ့ဘူးသည်။ (ဇာ၊ ၁၊ ၁၆၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၆)။

ဝိဒေဟတိုင်းသည်-- ဦးခေါင်း၌ ဆံဖြူတစ်ချောင်း မြင်ကာမျှဖြင့် အရေးတကြီး သေဘေးနီးလှပြီဟု ခွေးဒီးဒီးကျကာ သံဝေဂရလျက် ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို စွန့်လွှတ်၍ တောထွက်တော်မူသော အလောင်းတော် မဃဒေဝမင်း, (မ၊ ၂။ ၂၆၂-၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၄-၅) အလောင်းတော် မဟာဇနကမင်း, (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၉) နေမိမင်း, (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၁၉) မဟောသဓသုခမိန် (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၆၃-၄) တို့၏ နေရာဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။

ဝိဒေဟတိုင်း၏ အလယ်ဗဟိုချက်မ၌ ပဗ္ဗတမည်သော တိုင်းငယ်တစ်ခုရှိ၍ ယင်း၏ မြို့တော်ကား-- ဓမ္မကောရဏ္ဏ(ဓမ္မကောဏ္ဏသီ၊ မူ) ဖြစ်သည်။ (သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄)။ ဝိဒေဟတိုင်း၌ ဘုရားရှင်၏အသုံးအဆောင် ရေစစ်တော် ကျန်ရှိခဲ့သည်။ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၈၄)။ ယခုခေတ်၌ကား---- ဝိဒေဟတိုင်းသည် ဗိဟာ (ရ်) နယ် မြောက်ပိုင်း ကောသိကီ = ကုဝီမြစ်၏ အနောက်ဘက် ဒရဘင်္ဂါ စော်ဘွားပိုင် တေရဟုတ်နယ် အရှေ့ပိုင်း၌ တည်ရှိသည်။ (ဗုဒ္ဓသာသနိက ပထဝီဝင်)။ ဝိဒေဟတိုင်း၏ မြို့တော်ကား--- မိထိလာ ဖြစ်သည်၊ ရှေးအခါက အလွန်ကြီးကျယ် စည်ကား၍ အကျယ်အဝန်း ၇-ယူဇနာရှိသည်။ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၄၀)။ ယင်းမြို့တော်ကို ယခုခေတ်၌ " တိရဟုတ = တေရဟုတ် " ဟု ခေါ်တွင်၍ ဟိန္ဒူလူမျိုးတို့က " ဇနကပုရ " ဟု ခေါ်ကြသည်။ (ဗုဒ္ဓသာသနိက ပထဝီဝင်)။

ဝိဒေဟတာပသ (ပု) [ဝိဒေဟ + တာပသ] ဝိဒေဟရသေ့။ တဒါ ဝိဒေဟတာပသော ဂန္ဓာရတာပသဿ ဥပဋ္ဌာနံ ကရောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။ (-၃၄၅၊ ၃၄၇)။

ဝိဒေဟနရိန္ဒ (ပု) [ဝိဒေဟ + နရိန္ဒ] ဝိဒေဟမင်း။ ဝေရူပံ ဣတ္ထိရတနံ အလဘန္တဿ ဝိဒေဟနရိန္ဒဿ ကိံ ရဇ္ဇေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၅၅။

ဝိဒေဟပုတ္တ (ပု) [ဝိဒေဟ + ပုတ္တ] ဝိဒေဟတိုင်းသူတို့၏ သား၊ ဝိဒေဟတိုင်းသား။ ဝိဒေဟပုတ္တာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၇) တိ ဝိဒေဟရဋ္ဌဝါသိတာယ အာဠာရံ အာလပိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၇၈။

ဝိဒေဟရဋ္ဌ (န) [ဝိဒေဟ + ရဋ္ဌ] ဝိဒေဟမင်း အဖြစ်၊ ဝိဒေဟတိုင်းပြည် (သျ)။ အာစရိယ မိထိလာယံ ဝိဒေဟရဋ္ဌံ ဂဏှာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၃၈။

ဝိဒေဟရဋ္ဌ (နု) | ဝိဒေဟ + ရဋ္ဌ | ဝိဒေဟ-တိုင်း - နိုင်ငံ။ အတီတေ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယံ မဃဒေဝေါ နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။

ဝိဒေဟရဋ္ဌမဇ္ဈ (နု) | ဝိဒေဟရဋ္ဌ + မဇ္ဈ | ဝိဒေဟတိုင်း၏ - အလယ် - ဗဟို။ ------- ဝိဒေဟရဋ္ဌမဇ္ဈေ ပဗ္ဗတရဋ္ဌံ နာမ အတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။

ဝိဒေဟရဋ္ဌဝါသိက (တိ) | ဝိဒေဟရဋ္ဌဝါသီ + က | အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝေဒေဟိကာတိ ဝိဒေဟရဋ္ဌဝါသိကဿ ဓီတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။

ဝိဒေဟရဋ္ဌဝါသီ (တိ) | ဝိဒေဟရဋ္ဌ + ဝသ + ဏီ | ဝိဒေဟတိုင်း၌ နေသော၊ သူ။ (ဝိဒေဟ တိုင်းသား)။ ဝိဒေဟရဋ္ဌဝါသီနံ ပန ပုတ္တာ ဒီဃာဝု အတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၇၆။

ဝိဒေဟရဋ္ဌသာမိက (ပု) | ဝိဒေဟရဋ္ဌ + သာမိက | ဝိဒေဟ-တိုင်း-နိုင်ငံ-၏-အရှင်-သခင်။ ဝေဒေဟန္တိ ဝိဒေဟရဋ္ဌသာမိကံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅။

ဝိဒေဟရာဇ (ပု) | ဝိဒေဟ + ရာဇ | ဝိဒေဟ-မင်း - ဘုရင်။ အတီတေ ဝိဒေဟရဋ္ဌေ မိထိလာယံ ဝိဒေဟရာဇေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ။ ဇာ ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ (-၃၅-၆)။

ဝိဒေဟရာဇပုတ္တ (ပု) | ဝိဒေဟရာဇ + ပုတ္တ | ဝိဒေဟမင်းသား၊ ဝိဒေဟ-မင်း-ဘုရင်-၏ သား။ သော စ ဝိဒေဟရာဇပုတ္တော မမ ဓီတာ သမုဒ္ဒဇာ စာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၈။

ဝိဒေဟသေဋ္ဌ (ပု) | ဝိဒေဟ + သေဋ္ဌ | ဝိဒေဟ မင်းမြတ်၊ ဝိဒေဟတိုင်းသူတို့ထက် မြတ်သောမင်း။ ပါသာဒဝရဂတော ဝိဒေဟ-သေဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၉၃။

ဝိဒေဟာဓိပတိ (ပု) | ဝိဒေဟ + အဓိပတိ | ဝိဒေဟ-တိုင်း-နိုင်ငံ - ကို အစိုးရသော၊ သူ။ ဝိဒေဟ - တိုင်း - နိုင်ငံ - ၏ အရှင်သခင်-အကြီးအမှူး။ တထာ ဘဝေ ဘမန္တောဟံ၊ ဝိဒေဟာဓိပတိ အဟုံ။ အပ၊ ၂။ ၁၃၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၁။

ဝိဒေဟိဿရ (ပု) | ဝိဒေဟ + ဣဿရ | ဝိဒေဟ -တိုင်း -နိုင်ငံ -ကို အစိုးရသော၊ သူ။ ဝိဒေဟိဿရဿ ပိတု သန္တိကံ ဂမိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၂၀။

ဝိဒေါမနဿ (တိ) | ဝိ + ဒေါမနဿ | နှလုံးမသာယာ - စိတ်ဆင်းရဲ -ခြင်း -ကင်း -မရှိ-သော၊ သူ (ဘုရား, ရဟန္တာ)။ ဝိဒေါမနဿာ တတော အာဟု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။ ဝိဒေါမနဿာတိ ဝိဂတဒေါမနဿာ ဗုဒ္ဓါဒယော။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ၊ ၁၂၅။

ဝိဒ္ဒဓိ (ပု) | ဝိ + ဓာ + ဣ။ ဝိ + ဒဓ + ဣ။ ဝိဒ္ဒံ ဒီယတေ အဿန္တိ ဝိဒ္ဒဓိ။ အဘိ၊ ဋီ။ ဝိဒြဓိ - သံ။ | သက်တန့်နာ။ ရောဂါအထူး။ ဝိဒ္ဒဓိ, အသ္မရိ, မုတ္တကိစ္ဆာဒယောပျနေကာ ရောဂဘေဒါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၂၈-၉။

ဝိဒ္ဒဝ (ပု) | ဝိ + ဒု + ဏ။ ဝိဒြဝ-သံ။ | (စစ်ရှုံး၍) ထွက်ပြေး-တိမ်းရှောင်-ဖဲသွား-ခြင်း။ ပဒါဝေါ, ဒါဝေါ, သန္ဒာဝေါ, ဝိဒ္ဒဝေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၀၂။

ဝိဒ္ဒသု (ပု) | ဝိဒ + ဒသု။ ဝိဒတိ ဇာနာတီတိ ဝိဒ္ဒသု။ ဏွာဒိ။ ၂၂၀။ ဝိဒ ဉာဏေ ဒသု။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၉။ ဝိဒ္ဒသ် - သံ။ | ပညာရှိ။ ဝိဇ္ဇာဂတဿ ဘိက္ခုဝေ ဝိဒ္ဒသုနော သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပဟောတိ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ဝိဒ္ဒသုနောတိ ဝိဒုနော ပဏ္ဍိတဿ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ ဝိဒ္ဒသူတိ စ သပ္ပညပရိယာယောတိ အာဟ "ဝိဒ္ဒသုနောတိ ဝိဒုနော" တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၄။

ဝိဒ္ဒုမ (ပု) [ဝိ + ဒု + မ။ ဒု ဂမနေ၊ ဒု ဥပတာပေ ဝါ၊ မော၊ ဒွိတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉၁။ ဝိဒြုမ-သံ။ ဝိဒ္ဒုမ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] သန္တာ (ကျောက်ရတနာ)။ ဝံသဝဏ္ဏော ဝေဠုရိယံ၊ ပဝါဠံ ဝါ စ ဝိဒ္ဒုမော။ ဓာန်။ ၄၉၁။ ပဝါဠံ ဝိဒ္ဒုမော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိ + ဒိသ +ဏ။ ဒိသ အပ္ပီတိယံ၊ ဝိဒ္ဒေသနံ ဝိဒ္ဒေသော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၆၄။ ဝိဒ္ဒွေပ-သံ။ ဝိဒ္ဒေသ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အမျက်ဒေါသ။ ဝေရံ ဝိရောဓော ဝိဒ္ဒေသော၊ ဒေါသော စ ပဋိဃဥ္စ ဝါ။ ဓာန်။ ၁၆၄။

ဝိဒ္ဒေသနကမ္မ (န) [ဝိဒ္ဒေသနာ + ကမ္မ] မုန်း - မနှစ်သက် - ခြင်းအမှု။ တဿံ ဣဿာပကတာ သာမိနော တဿာ ဝိဒ္ဒေသနကမ္မံ အကာသိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၇။ (-၂၇၆-၇)။

ဝိဒ္ဒေသနာ (ထီ) [ဝိ +ဒိသီ +ယု] ဝိဒေဿနာ-ကြည့်။ တဿာဟံ ဝိဒ္ဒေသနမကာသိ (ထေရီ။ ၄၂၈) န္တိ တဿ ဘတ္တုနော တံ ဘရိယံ သပတ္တိံ ဝိဒ္ဒေသနကမ္မံ အကာသိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၆။

ဝိဒ္ဒေသီ (တိ) [ဝိ + ဒိသီ (ဒိသ, ဒုသ) + ဏီ။ ဒိသ ဒုသ အပ္ပီတိယံ၊ ဒိဝါဒိ။ ဝိဒုဿန-သီလတာယ ဝိဒ္ဒေသီ၊ ဒွိတ္တံ၊ ဣသ္သေတ္တံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၄-၅။ ဝိဒ္ဒွေပိန်-သံ။ ဝိဒ္ဒေသိ-ပြာ။] ရန်သူ၊ မုန်း-မချစ်-မနှစ်သက်-တတ်သော၊ သူ။ ဝိဒ္ဒေသိနော (ထေရ။၃၀၂) တိ အမိတ္တာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။

ဝိဒ္ဒေသဿ (တိ) [ဝိ + ဒိသီ + ဏျ] ဝိဒေဿ-ကြည့်။ ဝိဒ္ဒေဿတိ - လည်းကြည့်။

ဝိဒ္ဒေဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသီ + တိ။ ဒိသီ အပ္ပီတိယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၇။ ဝိဒ္ဒွေပတိ• ဝိ + ဒွိပ + တိ။ အဒါဒိ။ ပါ၊ ၁၀၁၃။ ကောတ္ထုဘာ။ အဒါဒိဂိုဏ်းဖြစ်၍ ကြိ - ၌ ဝိဒ္ဒေဿတိ၊ ဏ၊ ဏီပစ္စည်း၌ ဝိဒ္ဒေသ၊ ဝိဒ္ဒေသီ၊ ယု - ၌ ဝိဒ္ဒေသနာ၊ ဏျ - ၌ ဝိဒ္ဒေဿပုဒ် = များမှန်သည်၊ ကျန်ပုဒ်များ ရှိတိုင်းသာ ညွှန်းသည်။] ဝိဒေဿတိ-ကြည့်။ ယံ မံ ဝိဒ္ဒေဿတေ ဘတ္တာ (ထေရီ။၄၂၆) တိ ယဿာ အကာရဏေနေဝ ဘတ္တာ မယှံ ဝိဒ္ဒေဿတေ ဝိဒ္ဒေသံ စိတ္တံပွကောပံ ကရောတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၃။

ဝိဒ္ဒေဿတေ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသီ + တေ။ ဝိဒ္ဒေဿတိ-မှ။] ဝိဒ္ဒေဿတိ - ကြည့်။

ဝိဒ္ဓံသ (ပု) [ဝိ + ဓံသ + ဏ။ ဝိဓွံသ-သံ။ ဝိဒ္ဓံသ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပျက်စီးခြင်း။ ဝိဒ္ဓံသဘာဝေါ အပရန္တော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိဒ္ဓံသက (တိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏော + ဏွု။ ထီ - ၌ ဝိဒ္ဓံသိကာ။] ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ တေသံ ဈာနင်္ဂါနေဝ ပဋိပက္ခာနိ၊ ဝိဒ္ဓံသကာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၀။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၉)။

ဝိဒ္ဓံသတိ¹ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၃။ ဝိဓွံသတိ = ဝိ + ဓွံသ် + တိ။ ကောတ္ထုဘာ။ ဓွနု အဝသံသနေ ဂတိမှိ စ။ ပါဏိနီ။ ၇၅၅။ ဝိဓွံသတေ (တိ) - သံ။ ဝိဒ္ဓံသဣ = ပြာ။ ဝိဒ္ဓံသေဣ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အောက်သို့ လျှောကျ၏။ (၂) ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲ၏။ (၁) ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေ ဝိကိရတိ ဝိဓမေတိ ဝိဒ္ဓံသတိ န သဏ္ဌာတိ န ဥပလိမ္ပတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၀။ (၂) ဝိဒ္ဓသန္တိ-ကြည့်။

ဝိဒ္ဓံသတိ² (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။] (၁) ပျက်စီး၏။ (၂) ဖျက်ဆီး၏။ (၁) ဝေဟပ္ဖလတော ဟေဋ္ဌာ ဝါတေန

ဝိဒ္ဓံသတိ။ အံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၄။
စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁။ (၂) တေ တပေ အဿိ
နိရဿိ ပဟာသိ ဝိဒ္ဓံသိတိ တပဿီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၀၂။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၈)။
ဝိဒ္ဓံသတု (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တု။
ဓာတွတ္ထ။] ပျက်စီးလော၊ ပျက်စီးပါစေ
သတည်း။ မာ ဝါတေန ဝိဒ္ဓံသတု။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၈။
ဝိဒ္ဓံသန[၁] (န) [ဝိ + ဓံသု + ယု။ ဓာတွတ္ထ။]
ဝိဓ္ဓံသန-သံ။ ဝိဒ္ဓံသဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။]
ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲခြင်း။ အနိစ္စုစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒန-
ဘေဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မော။ ဒီ၊၁။၇၂။ မ၊၁။၁၉၇။
(-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ နေရင်း၊ သျှ။ ၂၁၆-၇)။

ဝိဒ္ဓံသန[၂] (န) [ဝိ + ဓံသ + ယု။ ဓာတွတ္ထ။]
(၁) ပျက်စီးခြင်း။ (၂) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၁)
ဝိဒ္ဓံသန (ဇာ၊၁။၃၅၉) နှင့် ဘင်္ဂ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။၀။
ဝိဒ္ဓံသနဓမ္မ - လည်းကြည့်။ (၂) ပဘင်္ဂုနန္တိ
ပဘဥ္ဇနံ ကိလေသာနံ ဝိဒ္ဓံသနံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၈၄။ ဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထ - လည်းကြည့်။
ဝိဒ္ဓံသန[၃] (န) [ဝိဒ္ဓံသန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။]
ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ကုဋ္ဌိတာနံ ဝါ
ပါပဓမ္မာနံ သလနတော ဝိဒ္ဓံသနတော ----
ကုသလာနိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၅၇)။
ဝိဒ္ဓံသနကရ (တိ) [ဝိဒ္ဓံသန + ကရ + အ]
ဖျက်ဆီးခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ နိစ္စံ
ဝိဒ္ဓံသနကရံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈။
ဝိဒ္ဓံသနဓမ္မ (တိ) [ဝိဒ္ဓံသန + ဓမ္မ] ပျက်စီးခြင်း
သဘောရှိသော။ စဝနပရိဘေဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။ ဘေဒနဓမ္မော ဝိဒ္ဓံသနဓမ္မော။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၄။
ဝိဒ္ဓံသနသမတ္ထ (တိ) [ဝိဒ္ဓံသန + သမတ္ထ]
ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ -----------
ဥပစ္ဆေဒကဿ ဝါ ကမ္မဿ ဝိဒ္ဓံသန-
သမတ္ထော ပုညာတိသယော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃။
ဝိဒ္ဓံသန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသု + အ + အန္တိ။
ဓာတွတ္ထ။] အောက်သို့ လျှောကျကုန်၏။
တေ သဗ္ဗေ သမာဓိံ အာသဇ္ဇ ဝိကိရန္တိ
ဝိဓမန္တိ ဝိဒ္ဓံသန္တိ န သဏ္ဌန္တိ န ဥပလိမ္ပန္တိ။
မိလိန္ဒ။ ၃၂၀။
ဝိဒ္ဓံသန္တု (ကြိ) [ဝိ + ဓံသု + အ + အန္တု] ဖရို
ဖရဲ ကြဲကုန်လော။ ဣမိနာ ဒဠှမရက္ကမေန
ဣမဿ ကာယာ မံသပေသိယော ------
ဣတော စိတော ဝိဒ္ဓံသန္တု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄။
ဝိဒ္ဓံသဘာဝဗောဓက (တိ) [ဝိဒ္ဓံသဘာဝ +
ဗောဓက။ ထိ - ၌ --- ဗောဓိကာ။] ပျက်စီး
တတ်သည်၏အဖြစ်-ပျက်စီးခြင်းသဘော-ကို
သိစေတတ်သော။ ဝိဒ္ဓံသဘာဝဗောဓကော
ဟိ ဓမ္မာနံ ဝိဂမာနတော ဝယော။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၈။
ဝိဒ္ဓံသဘာဝူပါဓိက (ပု) [ဝိဒ္ဓံသဘာဝ+ဥပါဓိက]
ပျက်စီးသည်၏အဖြစ်ဟူသော ထူးခြားသော
လက္ခဏာ။ (ဥပါဓိ = ထူးသောလက္ခဏာ။
ဗြိဟတ်။ ကောတ္ထုဘ)။ ဓမ္မာနဉ္စ ပါကဘာဝူ-
ပါဓိကံ ပတ္တဗ္ဗံ ဥဒယော၊ ဝိဒ္ဓံသဘာဝူပါဓိကံ
ဝယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၂။
ဝိဒ္ဓံသမာန (တိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + မာန။
ဓာတွတ္ထ။] ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ဇဝံ ပန
ဝိဒ္ဓံသမာနော သော တံ ------ အတ္တနော
ပရိနိဗ္ဗာနကာလံ ကင်္ခိ အာဂမေဟိ။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။
ဝိဒ္ဓံသယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ+ ဏယ + တိ။
ဓာတွတ္ထ။ ဝိဒ္ဓံသေဣ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ သက္ကတ
အလို ကာရိုက်ပုဒ်။] ဖျက်ဆီးတတ်၏။
အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယံ ဝိဒ္ဓံသယတိ သဗ္ဗသော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၀။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၇)။

ဝိဒ္ဓံသယန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ဓံသ + ဏယ + အန္တိ | ဖျက်ဆီးတတ်ကုန်၏။ အဠဝိယော သမုပ္ပန္နာ၊ ရဋ္ဌံ ဝိဒ္ဓံသယန္တိ တံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ စောရာ ဝိဒ္ဓံသယန္တိ နံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၀၄။

ဝိဒ္ဓံသယမာန (တိ) | ဝိ + ဓံသ + ဏယ + မာန | ဝိဒ္ဓံသမာန-ကြည့်။ တေန စိတ်စိတ် ဣဋ္ဌကံ ဝိဒ္ဓံသယမာနော ပုရိသော ဝိယ ------။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၄)။

ဝိဒ္ဓံသယုံ (ကြိ) | ဝိ + ဓံသ + ဏယ + ဥံ | ဖျက်ဆီးကုန်ပြီ။ သြတာရာ တုဏ္ဍိကာ စေဝ၊ ရဋ္ဌံ ဝိဒ္ဓံသယုံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၄၁၅။

ဝိဒ္ဓံသာပေတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဓံသ + ဏာပေ+ တိ | ဖျက်ဆီးစေ၏။ ကုမိနံ ဝိဒ္ဓံသာပေတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၇။

ဝိဒ္ဓံသာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဓံသ + ဏာပေ + တွာ | ဖျက်ဆီး စေပြီး၍။ ယညာဝါဋံ ဝိဒ္ဓံသာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၉၃။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၁၉)။

ဝိဒ္ဓံသာပေသိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဓံသ + ဏာပေ+ ဤ | ဖျက်ဆီးစေပြီ။ ရာဇာ ----- မနုဿေ ပေသေတွာ တိတ္ထိယာရာမံ ဝိဒ္ဓံသာပေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၈။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၅)။

ဝိဒ္ဓံသာဘာဝ (ပု) | ဝိဒ္ဓံသာ + ဘာဝ။ ဝိဒ္ဓံသဘာဝ ?။ | ပျက်စီးခြင်းသဘော။ ပျက်စီးတတ်သည်၏အဖြစ်။ ပါကဘာဝေါ ဟိ သဘာဝဓမ္မာနံ ပုဗ္ဗန္တော၊ ဝိဒ္ဓံသာဘာဝေါ အပရန္တော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိဒ္ဓံသိ (ကြိ) | ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ဤ | ဖျက်ဆီးပြီ။ ဝိဒ္ဓံသတိ၂ (၂) - ကြည့်။

ဝိဒ္ဓံသိတ (တိ) | ဝိ + ဓံသ + တ။ ဝိဓွံသိတ-သံ။ ဝိဒ္ဓံသိတ - ပြာ။ | (၁) ပယ်-ပယ်ဖျက်- ဖျက်ဆီး - အပ်သော။ (၂) ပယ် - ပယ် ဖျက် - ဖျက်ဆီး - အပ်ရာ။ (၁) ယောနိ ဝိဒ္ဓံသိတာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၈။ (-အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၁)။ ဝိဒ္ဓံသိတာနိ (မဟာနိ။ ၇၄) တိ ဋ္ဌိတဋ္ဌာနတော အပဟတာနိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဒ္ဓံသိတကာလ (ပု) | ဝိဒ္ဓံသိတ + ကာလ | ဖျက်ဆီးအပ်ရာ - အချိန် - အခါ။ ဝိဇ္ဇုယာ နိစ္ဆရိတွာ အန္ဓကာရဿ ဝိဒ္ဓံသိတကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁၈။

ဝိဒ္ဓံသိတစမ္မ (တိ) | ဝိဒ္ဓံသိတ + စမ္မ | ဖျက်ဆီး အပ်သော အရေရှိသော။ အရေကို ဖျက်ဆီး ပြီးသော။ ဣမံ သရီရံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဒ္ဓံသိတစမ္မံ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၆၃။

ဝိဒ္ဓံသိတပါပ (တိ) | ဝိဒ္ဓံသိတ + ပါပ | ဖျက်ဆီး အပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော၊ မကောင်း မှုကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ သူ။ သီလသမာဓိ- ပညာဒိဂုဏပရိဝါရမဟန္တတာယ သမိတ- ပါပတ္တာ ဝိဒ္ဓံသိတပါပတ္တာ စ --------- ကထေယာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၇။

ဝိဒ္ဓံသိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဓံသု + တဗ္ဗ | ဖရိုဖရဲ ပစ်ချအပ်သော။ ဝိကိရဏတ္တောပိ ဟောတီတိ အာဟ " ဝိကိဒ္ဓိပိတဗ္ဗာနိ " တိ၊ ဝိဒ္ဓံသိတဗ္ဗာနီတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၀။

ဝိဒ္ဓံသိတမောဟ (တိ) | ဝိဒ္ဓံသိတ + မောဟ | ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော-မောဟ-အမိုက်မှောင်- ရှိသော၊ သူ။ ဝိသေသေန ဟတတမော ဝိဒ္ဓံသိတမောဟော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝိဒ္ဓံသိတရဇ (တိ) | ဝိဒ္ဓံသိတ + ရဇ | ဖျက်ဆီး အပ်ပြီးသော (ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ တည်းဟူသော) မြူရှိသော၊ (ရာဂ, ဒေါသ,

မောဟ တည်းဟူသော) မြူကို ဖျက်ဆီးပြီးသော။ ဝိဂတရဇံ ဝိဒ္ဓံသိတရဇံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄။

ဝိဒ္ဓံသိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တုံ] ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ။ ဝဓာယာတိ ဝိဒ္ဓံသိတုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။

ဝိဒ္ဓံသိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ +ဓံသ +ဏေ +ယ +တေ] ဖျက်ဆီးအပ်၏။ ဝေဟပ္ပလတော ဟေဌ္ဌာ ဝါတေန ဝိဒ္ဓံသိယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၉၈။ (-ပေဋကော။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၆၁)။

ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ယ + အန္တေ] ဖျက်ဆီးအပ်ကုန်၏။ သုတ္တေန သင်္ဂဟိတာနိ ပုပ္ဖါနိ န ဝိကိရိယန္တိ န ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။၁၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈။

ဝိဒ္ဓံသိယမာန (တိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ယ + မာန] ဖျပ်ဆီးအပ်သော။ သူရိယေ ဥဋ္ဌိတေ အန္ဓကာရော ဝိဒ္ဓံသိယမာနော ဝိဟတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၄။

ဝိဒ္ဓံသိယေထ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ယ + ဧထ] ဖျက်ဆီးအပ်ရာ၏။ အညထာ အတ္တနော ဒေယျဓမ္မော အဌာနေ ဝိဒ္ဓံသိယေထ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၁၈။

ဝိဒ္ဓံသိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ယ + တေ] ဝိဒ္ဓံသိယတိ - ကြည့်။ ------- ဝါတေန ဝိဓမိယျတိ ဝိဒ္ဓံသိယျတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိဒ္ဓံသိသာတိ (ကြိ) [ဝိ +ဓံသ +ဏေ +သာတိ] ဖျက်စီးလတ္တံ့ (ချပ်လတ္တံ့)။ ဣမသ္မိံယေဝ ဘဝေ ဝိဒ္ဓံသိသာတိ၊ စရိမကစိတ္တနိရောဓေနေ နိရုဇ္ဈိသာတီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၃၉၃။

ဝိဒ္ဓံသိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ+ ဓံသ+ ဏေ+ ယ+ တေ] ဝိဒ္ဓံသိယတိ-ကြည့်။ ဝေဟပ္ပလတော ဟေဌ္ဌာ ဝါတေန ဝိဒ္ဓံသိယတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။

ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ယ + အန္တေ] ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ-ကြည့်။ သုတ္တေန သင်္ဂဟိတာနိ ပုပ္ဖါနိ န ဝိကိရိယန္တိ န ဝိဒ္ဓံသိယန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၃။

ဝိဒ္ဓံသေတဗ္ဗ[1] (တိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တဗ္ဗ] ဖျက်ဆီး- အပ် -သင့် -ထိုက် -သော။ အပစိနိတဗ္ဗာတိ ဝိဒ္ဓံသေတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၈)။

ဝိဒ္ဓံသေတဗ္ဗ[2] (န) [ဝိဒ္ဓံသေတဗ္ဗ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဖျက်ဆီးအပ်သည်၏အဖြစ်။ အဗလမေဝ တံ ပညာဗလေန ဝိဒ္ဓံသေတဗ္ဗတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဝိဒ္ဓံသေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဒ္ဓံသတိ = ဝိ + ဓွံသ် + တိ။ ကောတ္ထုဘာ။ ခွန္လွ - ပါ။ ၇၅၅။ ဝိဒ္ဓံသေဣ- အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖျက်ဆီး၏။ (၂) ပယ်ပယ်ထုတ်-၏။(၁)ဝိဒ္ဓံသေတီ(သံ၊၂။၅၀၉)တိ နာသေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။ ဝိဒ္ဓံသေတီ (မဟာနိ။၄) တိ နာသေတိ အဒဿနံ ဂမေတိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၄။ (၂) ဝိဒ္ဓံသေတီ (ဝိ၊ ၁။ ၉) တိ ဌိတဌာနတော အပနေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။၁၅၆။

ဝိဒ္ဓံသေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တုံ] ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ။ န ဝလာဟကေ ဝိဒ္ဓံသေတုံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဝိဒ္ဓံသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တွာ] ဖျက်ဆီး၍။ ဝိဒ္ဓံသေတွာ တဃော ဘဝေ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၆) တိ တိဘဝူပဂံ ကမ္မံ ------- ဝိဒ္ဓံသေတွာ၊ အဘာဝံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၀၆။

ဝိဒ္ဓံသေထ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ထ] ဖျက်ဆီးကုန်လော။ ရူပံ ဝိကိရထ ဝိဓမထ ဝိဒ္ဓံသေထ ဝိကိဋ္ဌနိယံ ကရောထ။ သံ၊ ၂။ ၁၅၅။ နေတ္တိ။ ၅၀။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆)။

ဝိဒ္ဓံသေန္တ (တိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + အန္တ] ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ဝုတ္တပ္ပကာရံ မာရသေနံ ဝိဓူပယန္တော ဝိဓမေန္တော ဝိဒ္ဓံသေန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၇။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈)။

ဝိဒ္ဓံသေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + အန္တိ] (၁) ဖျက်ဆီးကုန်၏။ (၂) ကင်းစေ-ဖဲခွါစေ-ပယ်-ကုန်၏။ (၁) --- ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ဝိကိရန္တိ ဝိဓမန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ ဝိကိဋ္ဌနိယံ ကရောန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၁၅၅။ ကုသလာ ပါပကေ ဓမ္မေ သလယန္တိ စလယန္တိ ကမ္ပေန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တီတိ ကုသလာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၁။ (၂) ကုသလာ ပါပဓမ္မေ သလယန္တိ ကမ္ပေန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ အပဂမေန္တီတိ ဝါ ကုသလာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၉။ ဝိဒ္ဓံသေန္တီတိ ဣဒံ ကမ္ပေန္တီတိ ဣမဿ၊ အပဂမေန္တီတိ ဣဒံ ဝိဒ္ဓံသေန္တီတိ ဣမဿ။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဝိဒ္ဓံသေမ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + မ] ဖျက်ဆီးကုန်၏။ ဓုနာမာတိ နိဒ္ဓုနာမ ဝိဒ္ဓံသေမ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။

ဝိဒ္ဓံသေမိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + မိ] (ငါ) ဖျက်ဆီး၏။ "အဟောသိ နု ခေါ အဟမတီတမဒ္ဓါန" န္တိအာဒိကံ ကာလတ္တယံ ---- သဗ္ဗသော ဝိဒ္ဓံသေမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။

ဝိဒ္ဓံသေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသု + ဧယျ] ပျက်စီး - အောက်သို့ကျ - ဖရိုဖရဲပြန့်ကြဲ - ရာ၏။ ဝိဒ္ဓံသေတိ - လည်းကြည့်။ နာယံ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဓာရေယျ၊ စလေယျ -------- ဝိဓမေယျ ဝိဒ္ဓံသေယျ၊ န ဌာနမုပဂစ္ဆေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ ဝိဒ္ဓံသေယျာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၀)တိ သဗ္ဗသော ဝိဒ္ဓဿ ဘဝေယျ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၈။

ဝိဒ္ဓံသေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဓံသု + ဏေ + ဧယျုံ] အောက်သို့ကျစေ - ဖရိုဖရဲဖြန့်ကြဲ-ကုန်ရာ၏။ ဒေဝတာ ခဏေနေဝ တံ ဘသ္မမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိဒ္ဓံသေယျုံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၃။

ဝိဒ္ဓံသေသိံ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ဣံ] (ငါ) ဖျက်ဆီး - ခဲ့ - ပြီး - ပြီ။ အဟံ ဧဝံ သဗ္ဗမေဝ ဇဋံ ဂဟနံ ဝိဇဋယိံ ဝိဒ္ဓံသေသိံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။

ဝိဒ္ဓံသေသိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ဤ] ဖျက်ဆီး-ခဲ့-ပြီး-ပြီ။ သံသာရစက္ကဿ အရေ ဟနိ ဝိဟနိ ဝိဒ္ဓံသေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၇။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၆)။

ဝိဒ္ဓံသေဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ဿတိ] ဖျက်ဆီး - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ အဝဿံ မေ ဘဂဝါ လဒ္ဓိံ ဝိဒ္ဓံသေဿတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၆။

ဝိဒ္ဓံသေဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ဿာမိ] (ငါ) ဖျက်ဆီး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ်မည်။ ---- နဠဝနံ ဝိဒ္ဓံသေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။

ဝိဒ္ဓံသေဟိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + ဟိ] (သင်) ဖျက်ဆီးလော။ နိဒ္ဓုနာဟိ ဝိဓမေဟိ ဝိဒ္ဓံသေဟိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိဒ္ဓ¹ (တိ) [ဝိဓ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ ဝိဇ္ဈိယတေတိ ဝိဒ္ဓေါ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၅၆။ ဝိဒ္ဓ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပစ်ဖောက် - ထိုးဖောက်-ပုတ်ခတ်- စူးဝင်- စူးမှန်- အပေါက်ဖောက် - အပ်သော။ (၂) ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-အပ်သော။ (၃) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော။

(၄) စူး-ဝင်-မှန်-ရာ။ (၅) အပေါက်။ (၁) ပစ်ဖောက်-ထိုးဖောက်- ပုတ်ခတ်-စူးဝင်-စူးမှန်-အပေါက်ဖောက်-အပ်သော။ သေယျထာပိ မာလုကျပုတ္တ ပုရိသော သလ္လေန ဝိဒ္ဓေါ အသဿ သဝိသေန ဂါဠှပလေပနေန။ မ၊ ၂။ ၉၂။ (-မ၊ ၃။ ၃။ အံ၊ ၂။ ၄၈-၉။ အဘိ၊ က။ ၈၆-၇)။ ဝိဒ္ဓေါ (မဟာနိ။၄) တိ ဝုတ္တပ္ပကာရ-သလ္လာနံ အညတရညတရေန ပဟဋော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄။ ဝိဒ္ဓေါ (မဟာနိ။၃၂၆) တိ သလ္လေန လဒ္ဓပ္ပဟာရော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၉။ ကာမရာဂေန ဝိဒ္ဓေါ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀) တိ ရာဂသလ္လေန ဟဒယေ အပ္ပိတော အနွော အနုဝိဒ္ဓေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၂။ (၂) ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-အပ်သော။ ပဓာနာဘိတုန္နသာတိ ပဓာနေန အဘိတုန္နဿ၊ ဝိဒ္ဓဿ သတောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။ ဝိဒ္ဓဿာတိ တုဒဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၄။ (၃) ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော။ ဝိဒ္ဓေါ တဒါ သနွော (ထေရ။ ၃၂၇) တိ ---- ဝိဒ္ဓေါ ဝါ စတ္တာရိ သစ္စာနိ၊ ပဋိဝိဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ (၄) စူး-ဝင်-မှန်-ရာ။ ဝိဒ္ဓကာလ, ဝိဒ္ဓဋ္ဌာန-တို့ကြည့်။ (၅) အပေါက်။ ဥဗ္ဗိဒ္ဓန္တိ ဥဒ္ဓံ ဆိဒ္ဒံ။ ဝိဒ္ဓဆိဒ္ဒသဒ္ဒါ ဟိ ပရိယာယာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၁၉၄။

ဝိဒ္ဓ၂ (တိ) | ဝိ + ဗျဓ + တ။ ဝိ + ဗျဓ္ဓ + ကြန်။ ဝိသေသေန ဗျဓ္ဓတေ ဒိပ္ပတေတိ ဝိဗြော၊ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိဗြ-သံ။ | (၁) သန့်ရှင်း ကြည်လင်သော၊ (မိုးတိမ်မှ) ကင်းဝေးသော။ (၂) ဝေးကွာသော (မွဲပြာရောင်-ပြာလွဲ့လွဲ့-အဆင်းရှိသော)။ (၁) ဝိဒ္ဓ (ဝိ၊၃။၄)န္တိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓံ၊ မေဃဝိဂမေန ဒူရီဘူတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။ ဝိဒ္ဓေ (ဒီ၊၂။ ၁၅၀။ မ၊၁။ ၃၉၁။ မ၊ ၂။ ၂၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၀၈) တိ ဥဗ္ဗိဒ္ဓေ မေဃဝိဂမေန ဒူရီဘူတေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၆။ (၂) ဝိဒ္ဓေတိ ဒူရီဘူတေ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဒူရီဘူတေ-၌ "ဒူသရီဘူတေ" ဟုရှိလျှင် မွဲပြာရောင်-ပြာလွဲ့လွဲ့-အဆင်းရှိသော - ဟု ပေးလေ။

ဝိဒ္ဓ၃ (တိ) [ဝိဒ္ဓ + ဏ] (အတွင်း၌ ဖောက်ထွင်း အပ်သော) အပေါက်ရှိသော။ ဝိဒ္ဓ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၁) န္တိ အနွောဝိနိဝိဒ္ဓဆိဒ္ဒံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဝိဒ္ဓကဏ္ဏ (တိ) [ဝိဒ္ဓ + ကဏ္ဏ] နားဖောက်ပြီးသော၊ ထိုးဖောက်အပ်သော နားရှိသော။ တံ ပန ကုဟကံ ဧကော ဝိဒ္ဓကဏ္ဏော ဥပတ္ထာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅၈။ အထ သော ဝိဒ္ဓကဏ္ဏော ဆိဒ္ဒကဏ္ဏောတိ လမ္ဗကဏ္ဏတံ သန္ဓာယာဟ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝိဒ္ဓကာရဏ (န) | ဝိဒ္ဓ + ကာရဏ | စူးဝင်ခြင်း - စူးဝင်အပ်သည်၏အဖြစ် - ဟူသော အကြောင်း။ ခါဏုနာ ဝိဒ္ဓကာရဏဥ္စ ----- သဗ္ဗံ အာရောစေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၁၂။

ဝိဒ္ဓကာလ (ပု) [ဝိဒ္ဓ + ကာလ | စူး-ဝင်-မှန်-ရာ-အခါ။ သလ္လေန ဝိဒ္ဓဿ ဝိဒ္ဓကာလေ ဝေဒနာယ ပါကဋကာလော ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂)။

ဝိဒ္ဓကုမ္ဘ (ပု) [ဝိဒ္ဓ + ကုမ္ဘ | ထိုးဖောက်-အပ်-ခံရ-သောလိပ်။ သော ကုမ္ဘောတိ သော ဝိဒ္ဓကုမ္ဘော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။

ဝိဒ္ဓဋ္ဌာန (န) | ဝိဒ္ဓ + ဋ္ဌာန | စူး-ဝင်-မှန်-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ခါဏုကေန ဝိဒ္ဓဋ္ဌာနေ ဝဏော ရုဟာနွော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၁-၂)။

ဝိဒ္ဓတ္ထေရ (ပု) [ဝိဒ္ဓ + ထေရ] (ဆူးသည်) စူးဝင် - ထိုးဖောက် - အပ်သော ထေရ်။ ကဏ္ဍကေန ဝိဒ္ဓတ္ထေရော ဝိယ စ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝိဒ္ဓဒဏ္ဍ (တိ) [ဝိဒ္ဓ + ဒဏ္ဍ] ဖောက်ထွင်းအပ်သော အရိုးရှိသော (လေးအထူး) ဒူးလေး။ ကောဒဏ္ဍောတိ ဝိဒ္ဓဒဏ္ဍော မနုဝိကတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၅။

ဝိဒ္ဓသရီရ (တိ) [ဝိဒ္ဓ + သရီရ] ထိုးဖောက်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော။ တေ ဇဝံ သူလေသု ဝိဒ္ဓသရီရာ စိရရတ္တာ သယန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၃။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၃၁)။

ဝိဒ္ဓသသ (ပု) [ဝိဒ္ဓ + သသ] ပစ်ဖောက်အပ်သောယုန်။ ကုစ္ဆိယံ ဝိဒ္ဓသသော ဝိယ ကမ္ပန္တော ဝိစရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။

ဝိဒ္ဓံသ္တ (တိ) [ဝိ + ဓံသ + တ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၅၃၃။ ဝိဓွံသ္တ-သံ။ ဝိဒ္ဓတ္တ = (ဒွိသိယ) - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပျက်စီးသော။ (၂) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ (၁) တေပိ အာယုက္ခယံ ပတ္တာ၊ ဝိဒ္ဓံသ္တာ သသဿတီသမာ။ ဝိမာန။ ၈၈။ ဝိဒ္ဓံသ္တာတိ ဝိနဋ္ဌာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၆။ (၂) ဆိန္နံ ပါပိမတော သောတံ၊ ဝိဒ္ဓံသ္တံ ဝိနဠီကတံ။ မ၊ ၁။ ၂၈၉။ ဝိဒ္ဓံသ္တ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃) န္တိ ဝိနာသိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၃။ ဝိဒ္ဓံသ္တာ (အံ၊၁။၃၄၈) တိ ဝိဓမိတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။

ဝိဒ္ဓံသ္တပက္ခက (တိ) [ဝိဒ္ဓံသ္တ + ပက္ခ + က] ပျက်စီးသော အတောင်ရှိသော။ ဝိပက္ခကန္တိ ဝိဒ္ဓံသ္တပက္ခကံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၇၁။

ဝိဒ္ဓံသ္တဘဝ (ပု) [ဝိဒ္ဓံသ္တ + ဘဝ] ဖျက်ဆီးအပ်သော-ဘုံ-ဘဝ။ အတ္တနော ကာရဏေန ဝိဒ္ဓံသ္တဘဝံ ဖလသမ္ဘာဒိဋ္ဌိ ပဋိဗာဟတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဝိဒ္ဓံသ္တဘဝဗန္ဓန (တိ) [ဝိဒ္ဓံသ္တဘဝ+ဗန္ဓန] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ဘဝတည်းဟူသောအနှောင်အဖွဲ့ရှိသော၊ ဘဝတည်းဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ကို ဖျက်ဆီးပြီးသော။ ကကုသန္ဓဿ ဝိဒ္ဓံသ္တဘဝဗန္ဓနဿ ဧကောဝ သာဝက-သန္နိပါတော အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၈။

ဝိဒ္ဓံသ္တဝိစုဏ္ဏိတကုလာဝက (တိ) [ဝိဒ္ဓံသ္တ + ဝိစုဏ္ဏိတ + ကုလာဝက] ဖျက်ဆီးအပ်, မုန့်မုန့်ညက်ညက် ပြုအပ်သော အသိုက်ရှိသော။ ကူမေ ဂရုဠပေါတကာ ဝိဒ္ဓံသ္တ-ဝိစုဏ္ဏိတကုလာဝကတာယ ဝိကုလာ ဝါ မာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။

ဝိဒ္ဓံသ္တဝိပက္ခ (တိ) [ဝိဒ္ဓံသ္တ + ဝိပက္ခ] ဖျက်ဆီးအပ်သော -ဆန့်ကျင်ဘက် -ရန်သူ-ရှိသော။ "အဋ္ဌန္နမ္ပိ သမူဟ" န္တိ ဧတေန ဝိဒ္ဓံသ္တဝိပက္ခေ သေက္ခာသေက္ခဓမ္မေ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆။

ဝိဒ္ဓံသ္တသမ္မောဟ (တိ) [ဝိဒ္ဓံသ္တ + သမ္မောဟ] ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းရှိသော။ စတူသု အရိယသစ္စေသု ဝိဒ္ဓံသ္တ-သမ္မောဟတ္တာ အတ္တာနမ္ပိ ယာထာဝတော ဥ တွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၁။

ဝိဒ္ဓံသ္တသဝါသနကိလေသ (တိ) [ဝိဒ္ဓံသ္တ + သဝါသန+ကိလေသ] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ဝါသနာနှင့်တကွဖြစ်သော ကိလေသာရှိသော၊ ဝါသနာနှင့်တကွဖြစ်သောကိလေသာကိုဖျက်ဆီးပြီးသော။ ကုသလသီလေနာတိ အနဝဇ္ဇေနေဝ ဝိဒ္ဓံသ္တသဝါသနကိလေသေန သီလေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၀။

ဝိဒ္ဓသ္တသေနဝါဟန (တိ) [ဝိဒ္ဓသ္တ + သေနာ + ဝါဟန] ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော စစ်သည်နှင့် ယာဉ် ရထားရှိသော။ ပစ္စတ္ထိကေဟိ အတိပီဠိတာ ဝိလုတ္တသာပတေယျာ ဝိဒ္ဓသ္တသေနဝါဟနာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၅။ ၄၂၈။

ဝိဒ္ဓသ္တာဟံကာရ (တိ) [ဝိဒ္ဓသ္တ + အဟံကာရ] ငါတည်းဟူသော မာန်ကို ဖျက်ဆီးပြီးသော၊ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ငါတည်းဟူသောမာန် ရှိသော။ အဟံကာရဝတ္ထုမှိ ဝိဒ္ဓသ္တာဟံကာရေ --- အတ္တနော ကာယေ ဥပဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၆။

ဝိဒ္ဓါ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိဓ + တွာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၆။ ဝိဇ္ဈတိ - မှ။] ပစ်-ထွင်း-ဖောက်-၍။ ကော မံ ဝိဒ္ဓါ နိလီယသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဝိဒ္ဓါတိ ဝိဇ္ဈိတွာ။ ဇာ၊ ၅၊ ၆။ ၉၄။

ဝိဒ္ဓါန (ကြိ၊ဝိ) [ဝိဓ + တွာန] ဝိဒ္ဓါ - ကြည့်။

ဝိဒ္ဓေယျ (တိ) [ဝိဓ + တေယျ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၂၆။] ပစ်ခတ်-စူးဝင်-ထိုးဖောက်-အပ်သော။ ဝိဒ္ဓေယျံ မံ အမညထ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၄-၅။ ဝိဒ္ဓေယျန္တိ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၅၊၆။၉၆။

ဝိဒ္ဒသု (ပု) [ဝိဒ + ဝန္တု။ ဉာဏသဒ္ဒါတော ဝေဒေါ (ဝိဒေါ ?) အဿ အတ္ထီတိ ဝိဒ္ဒါ၊ ပဏ္ဍိတော။ နီတိ၊ ပဒ။ ၁၉၅။ ဝိဒွန် - သံ။] (၁) ပညာရှိ။ (၂) တတ်သိ -လိမ္မာ -ကျွမ်းကျင် - သော။ (၁) ဝိဒ္ဒါ ဝိဇ္ဇာဂတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၃၈၆။ တံ ဝိဒ္ဒါ (မ၊ ၃။ ၂၂၆) ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၀။ ဝိဒ္ဒါ (မဟာနိ။၇၁) တိ မေဓာဝီ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၁။ (၂) ဣတိ ဝိဒ္ဒါ သမံ စရေတိ ဧဝံ ဇာနန္တော ပုရိသော ------- စရေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၄။

ဝိဒ္ဒူ - ဝိဒ္ဒါ[၁] (ပု) [ဝိဒ + ကွ။ ဝိဒတိ ဇာနာတီတိ ဝိဒ္ဒါ၊ ဝိဒ္ဒူ။ ဏွာဒိ။ ၂၀၅။ ဝိဒ ဉာဏေ၊ ဝေါ၊ သိဿာ။ မာန်၊ ဋီ။ ၂၂၈။ ဏွာဒိ-အလို အာကာရန္တပုလ္လိင်၊ မာန်၊ ဋီ-အလို ရာဇာဒိဂိုဏ်း။ ဝိဒ ဉာဏေ၊ ၃၊ ၂။ ၁၂၄-ပါသုတ်ဖြင့် သက်။ အမရ၊ ဋီ။ ၄င်း အလို ဝိဒ္ဒသ်-ပုဒ်ရင်း, ပညာဒိဂိုဏ်း။ ပါ၊ ၅၊ ၄။ ၃၈။] ဝိဒ္ဒသု - ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဒ္ဒါ[၂] (ကြိ) [ဝိဒ + အ + မိ။ အ-ပစ္စည်းကို ဝ-ပြု။ မိ-ကို အာ-ပြု။] (ငါ) သိ၏။ ဧတေ အဝိဒ္ဒါတိ ဧတေ အာမဂန္ဓေ အဟံ အဝိဒ္ဒါ၊ န ဇာနာမိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈)။

ဝိဒ္ဒါ[၃] (ကြိ) [ဝိဒ + အ + အာ] သိပြီ။ အဝိဒ္ဒါ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၃) ကြည့်။

ဝိဓံသ (ပု) [ဝိ + ဓံသ + အ။ ဝိဒ္ဓံသ-ကြည့်။] ဖျက်ဆီးခြင်း။ နိစ္စဝိဓံသကာရိန (ဇာ၊ ၁။ ၂၁၆) န္တိ နိစ္စံ ဝိဓံသနကရံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈။

ဝိဓံသန (န) [ဝိ + ဓံသ + ယု] ဝိဒ္ဓံသန, ဝိဓံသ - တို့ကြည့်။

ဝိဓံသယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏယ + အန္တိ] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ကုန်၏။ ဝိဓံသယန္တီ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆) တိ ဝိဟေဌယန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိဓံသိတ (တိ) [ဝိဓံသ + တ။ ဝိဒ္ဓံသိတ-ကြည့်။] ဖျက်စီးသော။ သဗ္ဗာ သာ သမ္ပတ္တိ အနိစ္စတာယ ဝိပရိဏတာ ဝိဓံသိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဝိဓံသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဓံသ + တွာ] ဖျက်ဆီး၍။ ဒဏ္ဍေဟိ မုခါနံ ဝိဓံသိတွာ။ အံ၊ ၃။ ၃၄၊ ၃၆။

ဝိဓံသေတိ¹ (ကြိ) [ဝိ + ဓံသု + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဒ္ဓံသေတိ-ကြည့်။] အောက်သို့ လျှောကျ၏။ ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေ ဝိကိရတိ ဝိဓမတိ ဝိဓံသေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၃။

ဝိဓံသေတိ² (ကြိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။] (၁) ဖျက်ဆီး၏။ (၂) ညှဥ်းဆဲ-နှိပ်စက်-၏။ (၁) ဝဇိရံ ---- ပါသာဏမဏိံ အဘိမတ္ထတိ ဝိဓံသေတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၀။ (၂) ဝိဓံသယန္တိ - ကြည့်။

ဝိဓံသေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + တုံ] (က) ညှဥ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်းငှါ။ (ခ) (တိုင်းပြည်မှ) ထုတ်ဆောင် - နှင်ထုတ် - ခြင်းငှါ။ (က) (ခ) ဝိဓံသေတု (ဇာ၊ ၂။ ၃၃၁) န္တိ ရဋ္ဌတော နီဟရိတုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၈၇။

ဝိဓံသေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဓံသု + အ + တွာ။ ဓံသု ယာယနေ အဓောပတနေ စ။ ဓာတွတ္ထ။] အောက်သို့လျှောကျ၍။ တေ ----- န စိရဿေဝ ဝိကိရိတွာ ဝိဓမိတွာ ဝိဓံသေတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၃။

ဝိဓံသေန္တ (တိ) [ဝိ + ဓံသ + ဏေ + အန္တ] ဖျက်ဆီးသော။ ဒါရကာ ---- ဂမနကာလေ သဗ္ဗံ တံ ဝိဓံသေန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဝိဓ (ထီ၊ပု) [ဝိ + ဓာ + အ။ (ဝိ + ဓမ + ကွိ) နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၆။ ဝိဓ - သံ။ ဝိဟ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အခြင်းအရာ၊ သဏ္ဌာန်၊ အမျိုးအစား။ (၂) အပြား၊ အထူးအပြား။ (၃) အတူ။ (၄) အဖို့အစု။ (၅) မာန်၊ မာန။ (၆) ခါးပန်းဘိ = ခါးပန်းကွင်း။ (၇) ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ (၈) ထမ်းပိုး။ (၉) (ဆင်မြင်းတို့၏) အစား အစာ။ (၁၀) ပြုပြင် စီရင်အပ်သော ဟင်း၏ အဆောက်အဦ = ဟင်းခတ်ပစ္စည်း။ (၁၁) (က) မာနအဖို့အစု၊ (ခ) မာနထားခြင်း။ (၁) အခြင်းအရာ၊ သဏ္ဌာန်၊ အမျိုးအစား။ ကထံ ဝိဓံ သီလဝန္တံ ဝဒန္တိ၊ ကထံ ဝိဓံ ပညဝန္တံ ဝဒန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၅၁။ " ကထံ ဝိဓံ သီလဝန္တံ ဝဒန္တိ၊ ကထံ ဝိဓံ ပညဝန္တံ ဝဒန္တိ " တိအာဒီသု အာကာရ-သဏ္ဌာနံ ဝိဓာ နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၃)။ (၂) အပြား၊ အထူးအပြား။ " ကထံ ဝိဓံ သီလဝန္တံ ဝဒန္တိ၊ ကထံ ဝိဓံ ပညဝန္တံ ဝဒန္တိ " တိအာဒီသု ပကာရော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၃။ (၃) အတူ။ စတ္တာရော ဝိဓာ ပကာရာ အဿာတိ စတုဗ္ဗိဓံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၆။ ဝိဓသဒ္ဒဿ မာနကောဋ္ဌာ-သတ္တေသုပိ ပဝတ္တနတော တေ နိဝတ္တေတုံ " ဝိဓာ ပကာရာ " တိ ဝုတ္တံ။ ပကာရသဒ္ဒေါ စ တုလျဘေဒေသု ဝတ္တတိ၊ ဣဓ ပန တုလျေတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၃၉။ (၄) အဖို့အစု။ ကေဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထုံ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၂၃။ ဒုဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထုံ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၂၄။ ကေဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထုံ၊ ဒုဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထုံတိအာဒီသု ကောဋ္ဌာသော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၃။

(၅) မာန်၊ မာန။ "သေယျောဟမသ္မီ"တိ ဝိဓာ၊ " သဒိသောဟမသ္မီ " တိ ဝိဓာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၈၁။ " သေယျောဟမသ္မီတိ ဝိဓာ " တိအာဒီသု မာနော ဝိဓာ နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၉၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၃)။ (၆) ခါးပန်းဘိ = ခါးပန်းကွင်း။ ဝိဓော အဍ္ဎနီ · အဍ္ဎနီသလာကာ ဥဒကပုဉ္ဆနီတိ ဣဒံ သဗ္ဗံ ဘာဇနီယမေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၃)။ (၇) ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ တိဝိဓ (ဒီ၊ ၁။ ၁၂၁) န္တိ ဧတ္ထ ဝိဓာ ဝုစ္စတိ ဌပနာ၊ တိဋ္ဌပနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဝိဓာတိ ဝိပ္ပဋိသာရဝိနောဒနာ

ဝိမာ ဝုစ္စန္တိ ဝိပ္ပဋိသာရဝိနောဒနာ။ တာဝေ ပုညာဘိသန္ဒံ အဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဌပေန္တီတိ " ဌပနာ " တိ စ ဝုတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၁။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂)။ (၈) ထမ်းပိုး။ ခါရိဝိမောဒါယာ (ဒီ၊၁။၉၅) တိ ဧတ္ထ ခါရိတိ အရဏိကမဏ္ဍလုသုဇာဒယော တာပသ-ပရိက္ခာရာ။ ဝိမော်တိ ကာဇော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂)။ (၉) (ဆင်မြင်းတို့၏) အစား အစာ။ ယာဝ ဒဒ္ဓု ဟတ္ထိနံ၊ အဿာနံ ဒိဂုဏံ ဝိမံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ ယာဝ ပဟောတိ၊ တာဝ ဟတ္ထီနဥ္စ အဿာနဥ္စ ယဝဂေါဓုမာဒိဝိမံ ဒေထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၁၄။ (၁၀) ပြုပြင် စီရင်အပ်သော ဟင်း၏ အဆောက်အဦ = ဟင်းခတ်ပစ္စည်း။ ဝိမာ (ပေတ။ ၁၅၉) တိ ဝိမာတဗ္ဗာနိ ဘောဇန-ယောဂ္ဂါနိ ကဋုကဘဏ္ဍာနိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (၁၁) (က) မာနအဖို့ အစု။ (ခ) မာနထားခြင်း။ (က) (ခ) ဝိမာ (သံ၊ ၃။ ၅၂) တိ မာနကောဋ္ဌာသာ မာနဌပနာ ဝါ ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၄။ သေယျောဟမသ္မီတိအာဒိနာ တံတံဝိဘာဂေန မီယန္တိ ဝိမီယန္တီတိ ဝိမာ၊ မာနကောဋ္ဌာသာ, မာနဌပနာ ဝါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၂။

ဝိမက (ပု) [ဝိမ + က။ ဝိမ - ကြည့်။] ခါးပန်းဘိ = ခါးပန်းကွင်း။ ဝိမကဿ ဥဘောသု အန္တေသု ထိရကရဏတ္ထာယ ယဋ္ဌကံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိမေတိ ကာယဗန္ဓနဿ ဝိမကေ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၆၈။

ဝိမဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိမ + ဂဟဏ] ဝိမ-ကို ယူခြင်း၊ ဝိမ-သဒ္ဒါ။ ဝိမဂ္ဂဟဏံ တံတံပရိတ္တာ-ဒီပါနမ္ပိ သင်္ဂဟတ္ထံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၃။

ဝိမတ္ထ (တိ) [ဝိမ + အတ္ထ] ဝိမ-သဒ္ဒါ၏ အနက် (အတူ ဟူသောအနက်) ရှိသော။ ဝိမတ္ထော စေတ္ထ ဂတသဒ္ဒေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၁။

ဝိမမက (တိ) [ဝိ + မမ + ဏ္ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၂။ ထီ - ၌ ဝိမမိကာ။] မှုတ်လွှင့်-ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ ယေ ပန တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခူ ------ ကိလေသမလဒုဂ္ဂန္ဓဝိမမကာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၇။

ဝိမမတိ (ကြိ) [ဝိ + မမ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၂။ ဝိမမတိ-သံ။] (၁) မှုတ်လွှင့်-ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ၏။ (၂) လွှင့်-ပျောက်-ပျက်စီး-၏။ (၁) ဝိမမတိ(ဝိ၊၁။၉)တိ ဌာနန္တရံ နေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၆။ ဝိမမတိ (သံ၊ ၂။၅၀၉) တိ ဓမေန္တော ဝိယ နာသေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။ ဝိမမတိ (မဟာနိ။၄) တိ ဝိယောဂံ ကရောတိ၊ ဒူရေ ခိပတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄။ (၂) ယထာ မဟာရာဇ ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေ ဝိကိရတိ ဝိမမတိ ဝိဒ္ဓံသတိ န သဏ္ဌာတိ န ဥပလိမ္ပတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၀။

ဝိမမထ (ကြိ) [ဝိ + မမ + အ + ထ] မှုတ်လွှင့် -ပယ်ဖျောက် -ဖျက်ဆီး-ကြကုန်လော။ ဧဝမေဝ ခေါ ရာဇ တုမှေပိ ရူပံ ဝိကိရထ ဝိမမထ ဝိဒ္ဓံသေထ ဝိကီဠနိယံ ကရောထ။ သံ၊ ၂။ ၁၅၅။ နေတ္တိ။ ၅၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၄)။

ဝိမမန³ (န) [ဝိ + မမ + ယု။ (တိ) ဝိမမန-သံ။ သက္ကတပိဋက။] (၁) မှုတ်လွှင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၂) လွှင့်-ပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်း။ (၁) ပဒီပေါ အန္ဓကာရဝိမမနာယ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၇။ (၂) ကိလေသာနံ ဝိမမနမ္ပိ ပညာယ ဧဝ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၀။

ဝိဓမန၂ (န) [ဝိဓမန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။၁၂၃။] မှုတ်လွင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သည်၏အဖြစ်။ ကောဓဿ ဝိဓမနတော ဂုဏာသမ္ဘာဒနေ သာဓူနမပ္ပဋိဟတမာယုဓံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၀။

ဝိဓမနတ္ထ (ပု) [ဝိဓမန + အတ္ထ] မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ အန္ဓကာရဿ ဝိဓမနတ္ထာယ ကိံ ကာရဏာ ဉာဏပ္ပဒီပံ --- န ကရောထ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။

ဝိဓမနသမတ္ထ (တိ) [ဝိဓမန + သမတ္ထ] မှုတ်လွင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ပဋိပက္ခဓမ္မာနံ ဝိဓမနသမတ္ထံ ပဋ္ဌပဋ္ဌတရာဒိဘာဝပ္ပတ္တံ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၈။

ဝိဓမနီယ (တိ) [ဝိ +ဓမ+အနီယ] မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက် -ဖျက်ဆီး -အပ် -သင့် -ထိုက်-သော။ ဉာဏာလောကဿ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရာဝိယ ဝိဓမနီယဘာဝေ သဗ္ဗေသမ္ပိ ကုသလဓမ္မာနံ ---- သမုဋ္ဌိန္ဒနီယတာ သိဒ္ဓါဝ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၇။

ဝိဓမန္တ (တိ) [ဝိ + ဓမ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိဓမန္တီ။] မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-သော။ အထ ဒက္ခထ မေ ဝေဂံ၊ ဝိဓမန္တဿ သတ္တဝေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆)။

ဝိဓမန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဓမ + အ + အန္တိ] (၁) မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ (၂) လွင့်-ပျောက်-ပျက်စီး-ကုန်၏။ (၁) အထ ခေါ တာနိ ပံသွာဂါရကာနိ ---- ဝိကိရန္တိ ဝိဓမန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ ဝိကီဠနိယံ ကရောန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၁၅၅။ (၂) တေ သဗ္ဗေ သမာဓိအာသဇ္ဇ ဝိကိရန္တိ ဝိဓမန္တိ ဝိဒ္ဓံသန္တိ န သဏ္ဌန္တိ န ဥပလိမ္ပန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၀။

ဝိဓမယိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဓမ + ဏာယ + တဗ္ဗ] မှုတ်လွင့်-ပျောက်စေ-ပျက်စီးစေ-အပ်သော။ သဗ္ဗံ ဒုစ္စရိတတမံ ဝိဓမယိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၇၃။

ဝိဓမာန (ပု) [ဝိဓ + မာန] ဝိဓမည်သော-မာန်-မာန။ နဝ ဝိဓမာနာ (ဝိ၊ ၅။ ၂၄၅) တိ သေယျဿ သေယျောဟမသ္မီတိ မာနာဒယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၁။

ဝိဓမာမသေ (ကြိ) [ဝိ + ဓမ + အာမသေ] (ငါတို့) မှုတ်လွင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး-ကြကုန်၏။ ဥဘော နံ ဝိဓမာမသေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဝိဓမိတ (တိ) [ဝိ + ဓမ + တ။ ဝိဓမတိ-မှ။] မှုတ်လွင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး -အပ်ပြီးသော။ ဝိဓမိတ (စူဠနိ။၅၉) န္တိ နာသိတံ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ဋ္ဌ. ၂။ ၃၀၀)။

ဝိဓမိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဓမ + တုံ] မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ။ သမ္ပတ္တဘယံ ဝိဓမိတုံ ဇာနနပညာယ သမ္ပယုတ္တဥတ္တမ-ဝီရိယဿေတံ နာမံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။

ဝိဓမိတုကာမ (တိ) [ဝိဓမိတုံ + ကမု + ဏ] မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ သူ။ အထ ထေရော လောကဿ အဝုဋ္ဌိကဘယံ ဝိဓမိတုကာမော --------- ဂါထမာဟ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅-၆။

ဝိဓမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဓမ + တွာ] (၁) မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီး၍။ (၂) လွင့်-ပျောက် -ပျက်စီး -ပြီး၍။ (၁) တမန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ (အပ၊ ၁။ ၄၇) တိ တမသင်္ခါတံ မောဟန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ ဝိဒ္ဓံသေတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၁-၂။ (၂) န စိရဿေဝ ဝိကိရိတွာ ဝိဓမိတွာ ဝိစံသေတွာ -------- ဟီနာယာဝတ္တန္တိ။ လိမိန္ဒ။ ၂၄၃။

ဝိဓမိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) | ဝိ + ဓမ +ယ +တေ] မှုတ်လွင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး -အပ်၏။ မန္ဒပဘော ပဒီပေါ --- ဝါတေန ဝိဓမိယျတိ ဝိဒ္ဓံသိယျတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိဓမိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + ဓမ + ဿတိ | လွင့်-ပျောက်-ပျက်စီး - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ တတော ဧဝ က္ခဓေဝ ဝိဓမိဿတိ (ထေရ။ ၂၅၆) က္ခမသိုင်္ယေဝ ဘဝေ ဝိဒ္ဓံသိဿတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ သမ္ပုဏ္ဏံ ရဋ္ဌံ မေ သဗ္ဗံ ဝိဓမိဿတိ (အပ၊ ၁။ ၅၀) ဝိနဿိဿတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။

ဝိဓမိဿာမ (ကြိ) | ဝိ + ဓမ + ဿာမ] (ငါတို့) မှုတ်လွင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ မယံ စောရေ ဝိဓမိဿာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၁။

ဝိဓမိ (ကြိ) | ဝိ + ဓမ + ဤ | မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခဲ့-ပြီး-ပြီ။ တေ တာတော ဝိဓမိ ဓမ (ဇာ၊၁။၁၄) န္တိ တေ သဒ်ံ ဓမိတွာ လဒ္ဓဘောဂေ --------- ဝိဓမိ ဝိဒ္ဓံသေသိ ဝိနာသေသီတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။

ဝိဓမေတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဓမ + ဏေ + တိ။ ဝိဓမာပယတိ-သံ။ | လွင့်-ပျောက်-ပျက်စီး-စေ၏။ ပညာ ---- အဝိဇ္ဇန္ဓကာရံ ဝိဓမေတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈။

ဝိဓမေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + ဓမ + ဏေ + တွာ | လွင့် - ပျောက် - ပျက်စီး - စေပြီး၍။ မာရံ သသေနကံ နမုစိ ကဏှံ ပမတ္တဗန္ဓုံ ဝိဓမေတွာ။ စူဠနိ၊ ၂၃၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။

ဝိဓမေန္တ (တိ) | ဝိ + ဓမ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-ဦ ဝိဓမေန္တီ။ | လွင့်-ပျောက်-ပျက်စီး-စေသော။ မာရသေနံ ဝိဓူပယန္တော ဝိဓမေန္တော ဝိဒ္ဓံသေန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၄၆။

ဝိဓမေယျ (ကြိ) | ဝိ + ဓမ + ဧယျ | (၁) မှုတ်လွင့် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး-ရာ၏။ (၂) လွင့် -ပျောက် -ပျက်စီး -ရာ၏။ (၁) အဓိဝါသေတွာ စ ဘာဝနာဗလေန မာရဗလံ ဝိဓမေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆၀။ (၂) ဝိနမေယျ ဝိကိရေယျ ဝိဓမေယျ ဝိဒ္ဓံသေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၃၁။ ဝိဓမေယျာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၅) တိ ဝိနဿေယျ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၈၄။

ဝိဓမေဟိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + ဓမ + ဏေ + ဟိ | (သင်) လွင့် - ပျောက် - ပျက်စီး -စေလော။ နိဒ္ဒနာဟိ ဝိဓမေဟိ ဝိဒ္ဓံသေဟိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိဓမ္မ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + ဓမ + တွာ (ယ) = ဝိဓမျ= ဝိဓမ္မ။ ဝိဓ္မာယ-သံ။ | မှုတ်လွင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပြီး၍။ ဝိဓမ္မ ပုတ္တေ စဇိ ဉာတကေ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဝိဓမ္မာတိ ဝိဓမေတွာ ဝိနာသေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၀၂-၃။

ဝိဓဝပုတ္တ (ပု) | ဝိဓဝါ + ပုတ္တ | မုဆိုးမသား။ ကတိပယေ အတ္တနာ သဒိသေ ဝိဓဝပုတ္တေ မဟာခုတ္တေ ဂဟေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။

ဝိဓဝဝါသ (ပု) | ဝိဓဝါ + ဝါသ | မုဆိုးမ၏ နေခြင်း။ ဝိဓဝဝါသံ ဝသန္တိ ဒုက္ခိတာ ဘာဝိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၂။

ဝိဓဝါ (ထီ) | ဝိ + ဓဝ + အာ။ ဝိဂတော ဓဝေါ ဘတ္တာ ယဿာ ဝိဓဝါ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၃၅။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဂတော ဓဝေါ ပတိ ဧတိဿာတိ ဝိဓဝါ။ ရူ။ ၃၇၂။ ဝိဓဝါ - သံ၊ ပြာ။ ဝိဟဝါ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | မုဆိုးမ (လင်သေသော မိန်းမ၊ လင်နှင့် ကွဲကွာနေသော မိန်းမ)။ ဝိဓဝါ (သံ၊ ၁။ ၁၇၂-၃။ အံ၊ ၂။ ၁၁၂) တိ မတပတိကာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဝိဓဝါ ဝုစ္စတိ မတပတိကာ ဝါ ပဝုတ္ထပတိကာ ဝါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉၉။

ဝိမဝါဂေါစရ (တိ) [ဝိမဝါ + ဂေါစရ] မုဆိုးမလျှင် ကျက်စားရာ အရပ်ရှိသော။ ဝိမဝါဂေါစရော ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၀။ အံ၊ ၂။ ၁၁၂။ မဟာနိ။ ၃၇၇။

ဝိမဝါပုတ္တ (ပု) [ဝိမဝါ + ပုတ္တ] ဝိမဝပုတ္တ-ကြည့်။ ---- ကတိပယေ အတ္တနာ သဒိသေ ဝိမဝါပုတ္တေ မဟာစုတ္တေ ဂဟေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၄၂)။

ဝိမဝိတ္ထိကာမ (တိ) [(ဝိမဝါ+ဣတ္ထီ-) ဝိမဝိတ္ထိ+ ကမု + ဏ] မုဆိုးမကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝေဓဝေရာတိ ဝိမဝိတ္ထိကာမာ ပုရိသာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၇၈။

ဝိမသဒ္ဒ (ပု) [ဝိမ + သဒ္ဒ] ဝိမ - သဒ္ဒါ။ ဝိမသဒ္ဒေါ ကောဋ္ဌာသပရိယာယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝိမသဒ္ဒပရိယာယ (ပု) [ဝိမသဒ္ဒ + ပရိယာယ] ဝိမ-သဒ္ဒါ၏-ပရိယာယ်-ဝေဝုစ်-စကားလှယ်။ ဝိဟိတ-သဒ္ဒေါ ဝိမသဒ္ဒပရိယာယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၉။

ဝိမာတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + မာ + တဗ္ဗ။ ဝိမာတဗျ-သံ။] (၁) ပြုပြင်-စီရင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) ပြုပြင်-စီရင်-ညွှန်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-နိုင်-သော၊ ဆိုဆုံးမလွယ်-နားထောင်လွယ်-သော၊ သူ။ (၁) ဝိမာတိ ဝိမာတဗ္ဗာနိ ဘောဇနယောဂ္ဂါနိ ကမ္ဗုကာဘဏ္ဍာနိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၆။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၄)။ (၂) ဘဝတိ ပရိဇနဿဝေါ ဝိဓေယျော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၆။ ဝိဓေယျောတိ ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗေသု ယထာရုစိ ဝိမာတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။ ဝိမာတဗ္ဗောတိ ဝိမာတုံ သန္ဒိသိတုံ သက္ကုဏေယျော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၁။

ဝိမာတုံ (ဗျ) [ဝိ + မာ + တုံ] ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်းငှါ။ ဝိမာတဗ္ဗ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၁)ကြည့်။

ဝိမာတု (ထီ၊ ပု) [ဝိ + မာ + တု။ ဝိဒဟတိ သံဝိမာနံ ကရောတီတိ ဝိမာတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝိဒဓာတီတိ ဝိမာတာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိမာတ - သံ။ ဝိဟာဥ - ပြာ။] (၁) ပြုပြင်-စီရင်-တတ်သော၊ သူ။ (၂) အစီးအပွားကို စီမံဖန်တီးတတ်သူ၊ အရှင်သခင်။ (၃) ဝိမာတုမည်သော နတ်မင်း။ (၁) မာတာ ဝိမာတာ စသိ ကာမပါလော (ဇာ၊ ၂။၄၅) တိ ------- ဣဿရိယသုခဿ ဝိဒဟနတော ဝိမာတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၃၈။ (၂) ဟိတဿ စ ဝိမာတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆။ လောကဿ သုခဿ ဒါတာ ဟိတဿ ဝိမာတာ ကောစိ ဣဿရော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။ (၃) မာတာ ဝိမာတာ ဝရုဏော ကုဝေရော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဧတေ မာတာဒယော ဒေဝရာဇာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၈။

ဝိမာန (န) [ဝိ + မာ + ယု။ ဝိမာန - သံ။ ဝိမာဏ - ပြာ။ ဝိဟာဏ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း။ (၂) အစီအရင်, နည်းလမ်း။ (၃) အဖွဲ့အစု။ (၄) သံဝိမာန သိက္ခာပုဒ်။ (၅) ဝိမာနတန္တယုတ္တိ (တန္တယုတ္တိ ၃၂-ပါးတို့တွင် ၂၁-မြောက်)။ (၁) ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း။ အဝိသေသေန ပန ဝိဒဟတိ, မိယတေ, ဝိမာနံ ----- ဧတ္ထ ဝါ မိယတီတိ မာတု။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၂။ အကပ္ပိယ-ဝေါဟာရေန ဝိမာနဿ အယုတ္တတ္တာ " ကပ္ပိယဝသေနာ " တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၅။ (၂) အစီအရင်, နည်းလမ်း။ ယေန ပနေသ ဝိမာနေန ပဋိပန္နော --------

ဘာဝနာဝိဓာနံ သဋ္ဌံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ ပံသုကူလိကေန စီဝရံ ပရိဘုဥ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဣဒမေတ္ထ ဝိဓာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄)။ (၃) အဖွဲ့ အစု။ ဝိဓာန (ဇာ၊ ၁။၆၁) န္တိ ကောဋ္ဌာသော ဝါ သံဝိဒဟနံ ဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။ (၄) သံဝိဓာနသိက္ခာပုဒ်။ ဒဒေ သိဗ္ဗေ ဝိဓာနေန၊ နာဝါ ဘုဥ္ဇေယျ ဧကတော။ ဝိ၊ ၅။ ၄၁။ (၅) ဝိဓာနတန္တယုတ္တိ (တန္တယုတ္တိ ၃၂-ပါး တို့တွင် ၂၁ - မြောက်)။ ပကရဏာနုပုဗ္ဗံ ဝိဓာနံ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၄၁၇-နှာ။

ဝိဓာနဒဿန (န) | ဝိဓာန + ဒဿန | အစီအရင် - နည်းလမ်း - ကိုညွှန်ပြခြင်း။ ဧဝံ သရူပေနေဝ အာဘတာယ ပညာဘာဝနာယ ဝိဓာနဒဿနတ္ထံ ယံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၉။

ဝိဓာနန္တရဒဿန (န) | ဝိဓာန + အန္တရ + ဒဿန | အစီအရင်-နည်းလမ်း-တစ်ပါးကို ညွှန်ပြခြင်း။ ---- ဝိဓာနန္တရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊ ၂၆၃။

ဝိဓာနဝတ္ထု (န) | ဝိဓာန + ဝတ္ထု | ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း၏အကြောင်း (ဝတ္ထု)။ သောပိ အဝကရဏမုခေန ဝိဓာနဝတ္ထုနာ ပဂ္ဂဏှနဝသေနေဝ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။

ဝိဓာနဝန္တု (တိ) | ဝိဓာန + ဝန္တု။ ထီ - ၌ ဝိဓာနဝတီ။ | ပြုပြင်-စီရင်-စီမံ-ခြင်းရှိသော။ ဝိဓာနဝါ (အံ၊၃။၁၁၀) တိ ဝိဒဟနသမ္ပန္နော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။ ဝိဓာနဝါ (ဇာ၊ ၂။၂၂၈)တိ ----------- သဗ္ဗကိစ္စေသု ဝိဓာနသမ္ပန္နော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၈၉။

ဝိဓာနဝိဓိကောဝိဒ (တိ) | ဝိဓာန + ဝိဓိ + ကောဝိဒ | စီရင်ခြင်း၏ အဖွဲ့အစုတို့၌ လိမ္မာသော။ ဝိဓာနဝိဓိကောဝိဒေါ (ဇာ၊၂။၂၉၃)တိ နာနာပ္ပကာရေသု ဒါသကမ္မကရပေါရိသာဒီနံ သံဝိဒဟနကောဋ္ဌာသေသု ဆေကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၀၁။

ဝိဓာနသမ္ပန္န (တိ) | ဝိဓာန + သမ္ပန္န | ပြုပြင်-စီရင် - ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဝိဓာနဝန္တု (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၈၉) ကြည့်။

ဝိဓာနသာမတ္ထိယ (န) | ဝိဓာန + သာမတ္ထိယ | စီရင်းခြင်း၏ အစွမ်းသတ္တိ။ တာသဥ္စ ဒွိန္နံ အန္တရာ သီမန္တရိကာယ ပါဠိအဋ္ဌကထာသုပိ ဝိဓာနသာမတ္ထိယတော ---------- သိဒ္ဓေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဝိဓာနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိဓာ + နိဒ္ဒေသ | မာန် - မာန - ကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ ဝိဓာနိဒ္ဒေသေ --------- အာကာရသဏ္ဌာနံ ဝိဓာ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၇။

ဝိဓာနုဝါဒသမညာ (ထီ) | ဝိဓိ + အနုဝါဒ + သမညာ | ဝိဓိအနုဝါဒ - ဟူသော အမည်။ ဝိသေသနဝိသေသျာနံ ဝါ ဝိဓာနုဝါဒသမညာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝိဓာယ (ကြိဝိ) | ဝိ + ဓာ+တွာ။ ဝိဒဓာတိ-မှ။ | ပြုပြင် - စီရင် - ပြီး၍။ ကာမဒေါသပ္ပဟာနံ ဝိဓာယ ဒေသနာဒီပနတော စာတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၁။

ဝိဓာယက (တိ) | ဝိ + ဓာ + ယ + ဏွု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၂။ ထီ - ၌ ဝိဓာယိကာ။ ဝိဓာယက-သံ။ | ပြုပြင်-စီရင်-တတ်သော။ ရောဂါဒိအနတ္ထာနံ ဝိဓာယကဿ -------- ကမ္မဿ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃။

ဝိဓာယကဝစနဖလ (န) | ဝိဓာယက + ဝစန + ဖလ | ပြုပြင် -စီရင် -တတ်သော စကား၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ----- သံယာဒိသေသာဒိနော ဝိဓာယကဝစနဖလေန။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၂။

ဝိဓာယကာဓိန (တိ) [ဝိဓာယက + အဓိန] ပြုပြင် - စီရင် - တတ်သောသူနှင့် - စပ်-စပ်သွယ်-သော။ ဧဝံ ဝေါဟာရပရမတ္ထဝိဓာနာဒိ စ ဝိဓာယကာဓိနာနီတိ ---------- ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၂။

ဝိဓာယန္တ (တိ) [ဝိ + ဓာ + ယ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိဓာယန္တီ။] ပြုပြင်-စီရင်-တတ်သော၊ သူ။ တံ ဟတ္ထိဿ ပယောဂံ ဝိဓာယန္တာနံ သဗ္ဗေသမ္ပေတေသံ ဂဟဏံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၀)။

ဝိဓာရေန္တ ~ (တိ) [ဝိ + ဓရ + ဏေ + အန္တ။ ထိ - ၌ ဝိဓာရေန္တီ။] မဆောင်-မထိမ်း-နိုင်သော။ ပစ္စတာဌေသီတိ ---- ဝေဂေန ဂန္တွာ ပဟရဏတော ဝိဓာရေန္တီ ပတာဌေသိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆။

ဝိဓာဝတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓာဝု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၁။ ဝိဓာဝတိ-သံ။] (၁) အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် ပြေး၏။ (၂) ဖြစ်၏။ (၃) အထူးအားဖြင့် ပြေး၏။ (၄) (က) ထိုမှ ဤမှ ပြေး၏။ (ခ) အထူးထူးသဘောရှိသည် ဖြစ်၍ ပြေးသွား၏။ (အလိုရှိတိုင်းဖြစ်၏)။ (၅) (ဈာန်, သမာပတ်) ဝင်စား၏။

(၁) အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် ပြေး၏။ ဝိဓာဝတိ (ဝိ၊၌၊၁။၃၂၉) တိ ဝိဝိဓာ နာနပ္ပကာရေန ဓာဝတိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၆၀။ (- ဒီ၊ ၌၊ ၁။ ၄၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၃)။ (၂) ဖြစ်၏။ ဝိဓာဝတိ (အဘိ၊၌၊၁။၃၉၆) နိဗ္ဗတ္တတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။ (၃) အထူးအားဖြင့်ပြေး၏။ စိတ္တံ နာမ ပုထုဇ္ဇနာနံ ----- သန္ဓာဝတိ ဝိဓာဝတိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၂၉။ ဝိသေသတော ဓာဝတီတိ ဝိဓာဝတိ။ ဝိဇ၊ ၁၄၁။ (၄) (က) ထိုမှ ဤမှ ပြေး၏။ ဝိဓာဝတိ (သံ၊ ၁။ ၃၄) တိ ပရသမုဒ္ဒါဒိဂမန-ဝသေန ဣတောစိတော စ ဝိဓာဝတိ။ သံ၊၌၊၁။၈၈။ (ခ) အထူးထူး သဘောရှိသည် ဖြစ်၍ ပြေးသွား၏။ (အလိုရှိတိုင်း ဖြစ်၏)။ ဝိဓာဝတိ (သံ၊ ၁။ ၃၄) တိ ဝိဝိဓံ ရူပံ ပဓာဝတိ၊ ယထာကာမံ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၂၉။ (၅) (ဈာန်, သမာပတ်) ဝင်စား၏။ အဒ္ဒ ဒိသာ ဝိဓာဝတိ (မ၊၃။၂၆၅)တိ --- အဒ္ဒ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇတိယေဝ။ မ၊ ၌၊ ၄။ ၁၉၀။ ဝိဓာဝနဒ္ဓေတ္တ ဈာနသမာ-ပဇ္ဇနဝသေန ---- ဇဝနစိတ္တပဝတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၈။

ဝိဓာဝန (န) [ဝိ + ဓာဝု + ယု။ ဝိဓာဝန-သံ။] (၁) ထိုမှ ဤမှ ပြေးသွားခြင်း။ (၂) (ဈာန်, သမာပတ်) ဝင်စားခြင်း။ (၁) ဣတောစိဂတာ စိတ္တဿ ဝိဓာဝနံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၇)။ (၂) ဝိဓာဝန (မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၈)-ကြည့်။

ဝိဓာဝနကီဠိကာ (ထီ) [ဝိဓာဝန + ကီဠိကာ] ထိုမှ ဤမှ ပြေးလွှား ကစားခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဓာဝနိကာ (ထီ) [ဝိဓာဝန + ဣက + အာ] ထိုမှဤမှ ပြေးလွှားကစားခြင်း။ ဧထ ဘော, ဝိဓာဝနိကံ ကရိဿာမ။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၁၇၆။ ဝိဓာဝနိကန္တိ ဝိဓာဝနကီဠိကံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။

ဝိဓာဝန္တ (တိ) [ဝိ + ဓာဝု + အ + အန္တ။ ထိ - ၌ ဝိဓာဝန္တီ။] အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် ပြေးသွားတတ်သော။ ဝိဓာဝန္တ (ဇာ၊၂။၂၇၁) န္တိ ဝိဝိဓာ ဓာဝန္တံ။ ဇာ၊ ၌၊ ၇။ ၁၄၁။ စိရပရိစယေန ကမ္မဋ္ဌာနတော ဗဟိဒ္ဓါ ဝိဓာဝန္တံ စိတ္တံ ဆေကော ဟတ္ထာစရိယော ဝိယ။ ထေရ၊ ၌၊ ၁။ ၂၁၄။

ဝိဓာဝန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဓာဝု + အ + အန္တိ] ဝိဓာဝတိ - ကြည့်။

ဝိဓာဝန္သု (ကြိ) [ဝိ + ဓာဝု + အ + အန္သု] ပြေးသွားကုန်လော။ ဒူတာ ဝိဓာဝန္သု ဒိသာ စတဿော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀၀။

ဝိဓာဝမာန (တိ) [ဝိ + ဓာဝု + အ + မာန] ပြေးသွားတတ်သော။ ဣတောစိတော စ ဝိဓာဝမာနာ ဝိပ္ဖန္ဒမာနာ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရသ္မိယော မုဥ္စမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။

ဝိဓာဝိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဓာဝု + ဥံ] ပြေးသွားကုန်ပြီ။ မနုဿာ " ကဟံ ဒေဝ ကဟံ ဒေဝါ " တိ ဣတောစိတော စ ဝိဓာဝိံသု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။

ဝိဓာဝိတု (ထိ၊ပု) [ဝိ + ဓာဝု + တု] ဖောက်ပြန်စွာ ပြေးသွား - ပြီးဆုံး - သော - သူ။ ဝိဓာဝိတာ (ထေရ၊၃၃၉) တိ ဝိရူပံ ဓာဝိတာ အသာရုပ္ပဝသေန ပဋိပန္နော --- ဝိဓာဝိတာ ဝေါသိတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၃။

ဝိဓာဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဓာဝု + တွာ] ထိုမှ ဤမှ ပြေးသွား၍။ အာဓာဝိတွာ ဝိဓာဝိတွာ ကီဠနကာလေ -- ဒါရကံ ဩလောကေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။

ဝိဓာဝုံ (ကြိ) [ဝိ + ဓာဝု + ဥံ] ထိုမှ ဤမှ ပြေးသွားကုန်ပြီ။ ယေ တေ နာဂါ အဠှ ဒိသာ ဝိဓာဝုံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၄။

ဝိဓာသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဓာ + သဒ္ဒ] ဝိဓာ-သဒ္ဒါ။ ဝိဓာသဒ္ဒေါ မာနသဏ္ဌာနကောဋ္ဌာသေသု ဒိဿတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၃။

ဝိဓာသမတိက္ကန္တ (တိ) [ဝိဓာ + သမတိက္ကန္တ] မာနကိုလွန်မြောက်သော။ ဝိဓာသမတိက္ကန္တ (အံ၊၂။၄၃၇) န္တိ တိဿော ဝိဓာ အတိက္ကန္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၇။

ဝိဓာသုတ္တ (န) [ဝိဓာ + သုတ္တ] ဝိဓာသုတ်၊ (၂-သုတ်)။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၅၂ ၈၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၄၊ ၁၈၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၂၊ ၄၂၉။

ဝိဓိ (ပု) [ဝိ + ဓာ + ဣ။ ဝိဓီယတိ, ဝိဒဓာတိ, ဝိဓာနံ ဝါ ဝိဓိ။ ရူ။ ၅၉၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၃၈။ သုဘာသုဘဖလံ ဝိဒဓာတီတိ ဝိဓိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၉၀။ ဝိဒဓာတိ ဝိဝိဓံ သဗ္ဗံ ဣတိ ဝိဓိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဓိ - သံ။ ဝိဟိ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အကြောင်း၊ ဥပါယ်၊ နည်းလမ်း။ (၂) အစီအရင်။ (၃) အစဉ်အဆက်၊ အစဉ်အလာ။ (၄) (ရှေးဦးစွာဆိုအပ်သောစကား) အကျဉ်းစကား။ (၅) (ရှေး) ဘုန်းကံ = ကုသိုလ်။ (၆) အဖို့အစု။

(၁) အကြောင်း၊ ဥပါယ်၊ နည်းလမ်း။ ဝိဓိနာ ဝါ နယေန ဥပါယေန ဤရယိတဗ္ဗံ ပဝတ္တယိတဗ္ဗန္တိ ဝီရိယံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၄)။ (၂) အစီအရင်။ ဝိဓိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၉) န္တိ ဝိဓာနံ။ " ဇဟိ ပဿာ "တိ ဧဝံ ပဝတ္တဝိဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ဝဇိရ၊ ၁၁၅၊ ၃၆၀)။ (၃) အစဉ်အဆက်၊ အစဉ်အလာ။ ဝိဓိ (ဇာ၊ ၁။ ၆၁) တိ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတေဟိ ဌပိတပဝေဏီ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၂။ (၄) (ရှေးဦးစွာဆိုအပ်သောစကား) အကျဉ်းစကား။ ဝိဓိအနုဝါဒေါ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇။ အနုဝါဒဝိဓယောတိ ပဋ္ဌမဝစနံ ဝိဓိ၊ တဒါဝိကရဏဝသေန ပစ္ဆာ

ဝစနံ အနုဝါဒေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၁။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၈။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၅၁)။ (၅) (ရှေး) ဘုန်းကံ ၊ ကုသိုလ်။ တံ ကိရ မန္တံ အညံ ဝိဓိရဟိတံ သာဝေတုံ န သက္ကာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။ (သီ - က္က - မူ)။ (၆) အဖို့ အစု။ ဝိဓာနဝိဓိကောဝိဒ - ကြည့်။

ဝိဓိအတ္ထ (တိ) [ဝိဓိ + အတ္ထ] စီရင်ခြင်း ဟူသော အနက်ရှိသော။ ဣမိနာ " ဝိဇ္ဈေယေ " တိ ပဒံ သတ္တိအတ္ထံ န ဝိဓိအတ္ထန္တိ ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၂။

ဝိဓိအနုဝါဒသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဝိဓိ + အနုဝါဒ + သံဝဏ္ဏနာ] ဝိဓိ, အနုဝါဒတို့ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်း စကား။ ပဒတ္ထသံဝဏ္ဏနာ ဝိဓိအနုဝါဒသံဝဏ္ဏနာ နိဂမနသံဝဏ္ဏနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၅၁။

ဝိဓိပဋိပန္န (တိ) [ဝိဓိ + ပဋိပန္န] အစီအရင်အားဖြင့် ကျင့်အပ်သော။ စိန္တနန္တိ ဣမိနာ -----၊ ပဂေဝ ဝိဓိပဋိပန္နာ ဘာဝနာတိ ဒဿေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၆။

ဝိဓိပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိဓိ + ပုစ္ဆာ] အစီအရင်ကို မေးခြင်း။ ပရိကပ္ပပုစ္ဆာတိ ဝိဓိပုစ္ဆာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၉။ ပရိကပ္ပနံ ဝိဒဟနန္တိ ကတွာ အာဟ " ပရိကပ္ပပုစ္ဆာတိ ဝိဓိပုစ္ဆာ " တိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၈။

ဝိဓိမုခ (န) [ဝိဓိ + မုခ] အစီအရင်ကို-အဦး-ပဓာန - ပြုခြင်း။ အဘိက္ကမထာတိ ပဒံ အဘိမုခဘာဝေန ဝိဓိမုခေန ဝဒတီတိ အာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဝိဓိယမာန (တိ) [ဝိ + ဓာ + ယ + မာန] ပြုပြင် - စီရင် - အပ်သော။ ပရိကပ္ပေတွာ ဝိဓိယမာနဿ မစ္ဆုတရဏဿ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၂။

ဝိဓိဝစန (န) [ဝိဓိ + ဝစန] အစီအရင်ကို ဆိုကြောင်း စကား။ သိယာတိ ဧတံ ဝိဓိဝစနမေဝ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၈)။

ဝိဓိဝိဓာနညူ (တိ) [ဝိဓိ + ဝိဓာန၊) ဝိဓိဝိဓာန+ ဉာ + ရူ] ရှေးထုံးအစဉ်အလာနှင့် အစီအရင်ကိုသိသော၊ သူ။ ဓီရော စ ဝိဓိဝိဓာနညူ ၊ ပရေသံ ဝိဝရာနုဂူ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတေဟိ ဌပိတဿ ပဝေဏိသင်္ခါတဿ ဝိဓိနော ကောဋ္ဌာသ-သင်္ခါတံ ဝိဓာနံ ဝါ တဿ ဝါ ဝိဓိနော ဝိဓာနံ သံဝိဒဟနံ အနုဋ္ဌာနံ ဇာနာတိ၊ သော ဝိဓိဝိဓာနညူ ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။

ဝိဓီယတိ (ကမ္မုကြိ) [ဝိ + ဓာ + ယ + တေ။ တေ-ကို တိ-ပြု။] (၁) ပြုပြင်-စီရင်-အပ်၏။ (၂) မတူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထားအပ်၏။ (၁) ပဝါရဏံ ကာတုံ အနုဇာနိကာနံ ပဝါရဏာ က္ကမ ဝိဓီယတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၄။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၄၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၁)။ (၂) ဝိဓီယတိ ဝိသဒိသာကာရေန ဌပီယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။

ဝိဓီယတေ (ကမ္မုကြိ) [ဝိ + ဓာ + ယ + တေ] ဝိဓီယတိ (၁) ကြည့်။ ဝိဓီယတေ, တောယ ဧတ္ထ ဝါ ဓီယတီတိ ဓာတု။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိဓီယန္တိ (ကမ္မုကြိ) [ဝိ + ဓာ + ယ + အန္တေ] ပြုပြင်-စီရင်-အပ်ကုန်၏။ သေယျောဟ-မသ္မီတိအာဒိနာ တံတံဝိဘာဂေန ဓီယန္တိ ဝိဓီယန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၂။

ဝိဓု (ပု) [ဝိဓ + ဥ။ ၁၊ ၂၈-ပါဏိနီ ဥဏာဒိ-ဖြင့် ဥ-ပစ္စည်း။ ဝိဇ္ဈတိ ဝိရဟိဏာန္တိ ဝိဓု၊ စန္ဒော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဓု - သံ။ ဝိဟု - ပြာ။]

(၁) ထိုးဖောက်တတ်သော၊ (၂) လ = စန္ဒ။ (၃) ဗိသုကာ = ဝိဇ္ဇာ။ (၄) ဗြဟ္မာ။ (၅) မဟာဒေဝ နတ်မင်း။ (၆) လေ = ဝါယု။ (၇) ပရုပ် = ကပ္ပူရ။ (၁) ဝိဓ ဝိဇ္ဈနေ ---- ဝိဓု၊ ဝိဇ္ဈနကော။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ (၂-၇) ပြာ - အဘိဓာန်။

ဝိဓုတ (တိ) [ဝိ + ဓု + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၉။ ဝိဓုတ - သံ။ ဝိဟုအ - ပြာ။ ဝိဓုအ- အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လှုပ်-ခါ-ခါတွက်-အပ်ပြီးသော။ (၂) ပယ်စွန့်-ပယ်သတ်-ပယ်ခွါ-အပ်ပြီးသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) တတ္ထ ဝိဓူပေါ်ဒို့တောတိ ဝိဓုတော၊ မဂ္ဂဉာဏေန ပဋိနိဿဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉။

ဝိဓုတကေသ (တိ) [ဝိဓုတ + ကေသ] လှုပ်- ခါ- ခါတွက်-အပ်ပြီးသော ဆံရှိသော။ ဝိဓုတကေသတာယ ပကိဏ္ဏကေသီ၊ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၉။

ဝိဓုတပါပ (တိ) [ဝိဓုတ + ပါပ] ပယ်စွန့်အပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော၊ မကောင်းမှုကို ပယ်စွန့်ပြီးသော။ ဓုတပါပပေါ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁)တိ သဗ္ဗေန နိဒ္ဓရလက္ခဏေန ပါပဝါရဏေန ဝိဓုတပါပေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၂၃၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။ ၅၂။

ဝိဓုတမိစ္ဆာဒဿန (တိ) [ဝိဓုတ+မိစ္ဆာဒဿန] ပယ်စွန့်အပ်ပြီးသော မှားသောဉာဏ်အမြင်ရှိသော၊ မှားသော ဉာဏ်အမြင်ကို ပယ်စွန့်ပြီးသော။ ဝိဓုတမိစ္ဆာဒဿနော -------- သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတွာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၆။

ဝိဓုတလတာသင်္ခါတတဏှာ (တိ) [ဝိဓုတ + လတာသင်္ခါတ + တဏှာ] ပယ်သတ်အပ်ပြီးသောနွယ်ဟုဆိုအပ်သော တဏှာရှိသော၊ နွယ်ဟုဆိုအပ်သော တဏှာကို ပယ်သတ်ပြီးသော။ အဟံ ဝိဓုတလတာသင်္ခါတတဏှာ ဟုတွာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၅။

ဝိဓုတသဗ္ဗကိဗ္ဗိသ (တိ) [ဝိဓုတ + သဗ္ဗ + ကိဗ္ဗိသ] ပယ်သတ်အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော မကောင်းမှုရှိသော၊ အလုံးစုံသော မကောင်းမှုကို ပယ်သတ်ပြီးသော။ အပိစ ရတနတ္တယပ္ပဏာမေန ဝိဓုတသဗ္ဗကိဗ္ဗိသေ စိတ္တသန္တာနေ -----။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၀။

ဝိဓုတိကာ (ထီ) [ဝိဓူတိကာ - ကြည့်။] ပန်းလက်ကောက်။ ဝိဓုတိကံ ကရောန္တိပိ ကာရာပေန္တိပိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃။ (သျှာ - မူ)။

ဝိဓုနတိ • ဝိဓုနာတိ (ကြိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၉။ ဝိဓုနောတိ - သံ။ ဝိဟုဏဣ-ပြာ။] (၁) ခါ-ခါတွက်-လှုပ်-၏။ (၂) (အရေ) ဆုတ် - ခွါ - ဖယ်ရှား - ၏။ (၁) ဗြာဟ္မဏာ ဟတ္ထေ ဝိဓုနိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။ (၂) ဝိဓုနိတွာ (၂) ကြည့်။

ဝိဓုနထ (ကြိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + ထ] (သင်တို့) ခါ-ခါတွက်-လှုပ်-ကုန်၏။ ကဿ ဟတ္ထေ ဝိဓုနထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။

ဝိဓုနန (န) [ဝိ + ဓူ + နာ + ယု။ ဝိဓုနန-သံ။ ဝိဟုဏဏ - ပြာ။] ခါ-ခါတွက်-လှုပ်-မှော-ခြင်း။ ဝိဓုနနံ ပပ္ဖောဋနံ၊ ပဝါဟနန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။၁၈၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝိဓုနနတ္ထ (တိ) [ဝိဓုနန + အတ္ထ] ခါ-ခါတွက်-လှုပ် - မှော - ခြင်း ဟူသော အနက်ရှိသော၊ သဒ္ဒါ။ ဝါသဒ္ဒေါ ဝိဓုနနတ္ထောပိ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။ ၁၇၉။

ဝိဓုနန္တ (တိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + အန္တ] (၁) ခါ-လှုပ်-သော၊ သူ။ (၂) (က) ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-သော၊ သူ။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား လှုပ်စေသော၊ သူ။ (၁) ကုက္ကုစ္စပေါတကာ

ပကေ္ခ ဝိဓုနန္တာ ----- နိက္ခမန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၀၉။ ပကေ္ခ ဝိဓုနန္တာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၃) တိ
ပတ္တေ စာလေန္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၅။ (၂) (က)
(ခ) နခပတ္တတုဏ္ဍာဒီဟိ တဿ ဖလာနိ
ဝိဒ္ဓံသေန္တာ ဝိဓုနန္တာ ခါဒန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။
ဝိဓုနန္တာတိ ဝိဘိန္ဒန္တာ၊ ဝိစာလေန္တာ ဝါ။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၇။

ဝိဓုနန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + အန္တိ] ခါ-ခါတွက် - ကုန်၏။ ဓုနန္တီတိ စာမရဘာရံ ကေသရဘာရံ ဝါလဓိဥ္စ ဝိဓုနန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၃၅)။

ဝိဓုနမာန (တိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + မာန] ဝိဓုနန္တ - ကြည့်။ ဓုနမာနောတိ ဝါကစီရာနိ ဝိဓုနမာနော၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၁။

ဝိဓုနိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + ဥံ] ခါ-ခါတွက် -လှုပ် -ကုန်ပြီ။ ဗြဟ္မဏာ ဟတ္ထေ ဝိဓုနိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃ ၅၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁။

ဝိဓုနိ (ကြိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + ဤ] ခါ-ခါတွက်-လှုပ်-ပြီ။ တံ ဒိသွာ မဟာဇနော အင်္ဂုလိယော ဝိဓုနိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။

ဝိဓုနိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဓူ + နာ + တုံ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဓုနိတုကာမ (တိ) [ဝိဓုနိတုံ + ကမု + ဏ] ခါ - ခါတွက် - ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ ဒေါသေ ဝိဓုနိတုကာမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၉။

ဝိဓုနိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဓူ + နာ + တွာ] (၁) ခါ-ခါတွက်-လှုပ်-၍။ (၂) (အရေကို) ဆုတ်-ခွါ-ဖယ်ရှား-၍။ (၁) သီဟဝိဇမ္ဘိတံ ဝိဇမ္ဘိတွာ ကေသရဘာရံ ဝိဓုနိတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။ (၂) အထ ခေါ သော ပါပုပါသကော တံ ဝဏ္ဏကံ ဝဓိတွာ စမ္မံ ဝိဓုနိတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၈၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇)။

ဝိဓုရ (တိ) [ဝိ + ဓုရ။ ဝိဂတော ဓုရော ဘာရော ယသ္မာတိ ဝိဓုရော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ၊ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိဂတော ဓုရော သဒိသ-ဘာဝေါ ယသ္မာတိ ဝိဓုရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၆၅။ ဝိဓ + ဥရ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၆၅။ ဝေဓတိ ဟိံသတီတိ ဝါ ဝိဓုရံ။ သူစိ။ ၅၀၁ - နှာ။ ဏွာဒိ။ ၁၄၈။ ဝိဓုရ-သံ၊ ပြာ။ ဝိဟုရ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ထူးမြတ်သော လုံ့လရှိသော၊ သူ။ (၂) ကင်းသော-တုဘက်-ပြိုင်ဘက် - ရှိသော၊ တုဘက်-ပြိုင်ဘက်-ကင်းသော၊ (= အတုမရှိသော) သူ။ (၃) မတူ-ထူးခြား-သော။ (၄) ဆန့်ကျင်သော။ (န) (၅) စင်စစ် ကွေကွင်းခြင်း၊ ဝေးကွာခြင်း၊ ငြင်းခုံခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ (၆) ဝိဓုရအမည်ရှိသောသူ--- (က) သဗ္ဗဒါဋ္ဌဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၆၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂-၅) လာ ဗာရာဏသီမင်း၏ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား၊ (ဂေါတမဘုရားအလောင်း)။ (ခ) စတုပေါသထိယဇာတ်, (ဇာ၊ ၁။ ၂၀၃-၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅) ဝိဓုရဇာတ် (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅၊ ၃၁၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၁၊ ၂၄၀) တို့၌လာသော အမတ်။ (ဂ) ဒသဗြာဟ္မဏဇာတ်, (ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂-၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၆၁-၉) ဓူမကာရိဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀-၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၈-၈၁) တို့လာ ကုရုတိုင်း ဣန္ဒပတ္ထမြို့ ဓနဥ္စယကောရဗျမင်း၏ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား။ (ဃ) သမ္ဘဝဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၆ - ၈၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၈၊ ၆၉) လာ ဗာရာဏသီမင်း၏ ပုရောဟိတ် ပုဏ္ဏား (ရှင်မဟာကဿပအလောင်း)။ (င) ကကုသန်ဘုရားရှင်၏ လက်ျာရံ အဂ္ဂသာဝကထေရ်။

(၁) ထူးမြတ်သော လွန်လရှိသော၊ သူ။ ဝိဓုရော (အံ၊ ၁။ ၁၁၄) တိ ဝိသိဋ္ဌဓုရော ဥတ္တမဓုရော ဉာဏသမ္ပယုတ္တေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၆။ (၂) ကင်းသော-တုဘက်-ပြိုင်ဘက်-ရှိသော၊ တုဘက်-ပြိုင်ဘက်-ကင်းသော (အတုမရှိသော) သူ။ ဝိဓုရော (သုတ္တနိ။ ၄၇၀) တိ ဝိဂတဓုရော၊ အပ္ပဋိမောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ (၃) မတူ - ထူးခြား - သော။ ဝိဓုရော (မ၊ ၁။ ၄၀၉) တိ ဝိဂတဓုရော အညေဟိ သဒ္ဓိံ အသဒိသောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ အညဿ ဝါ ဝေသမံ ဓုရော ဝိဓုရော။ တေနာဟ " အညေဟိ သဒ္ဓိံ အသဒိသော " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၀။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၄။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၃)။ (၄) ဆန့်ကျင်သော။ ဝိဓုရတာဒဿန - ကြည့်။ (န) (၅) စင်စစ်ကွေကွင်းခြင်း၊ ဝေးကွာခြင်း၊ ငြင်းခုံခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ပဝိသိလေသော ဝိဓုရံ။ ဓာန်။ ၇၆၅။

(၆) ဝိဓုရအမည်ရှိသောသူ--- (က) သဗ္ဗဒါဠိဇာတ်လာ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား။ တဒါ တောမိသတ္တော ဝိဓုရော နာမ ပဏ္ဍိတော အဟောသိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၀၀။ (ခ) စတုပေါ-သထိယဇာတ်, ဝိဓုရဇာတ်တို့လာ အမတ်။ ဒုလ္လဘာ ဟိ ဝိဓုရဿ ဒဿန (ဇာ၊၂။၂၇၅)န္တိ အသမဓုရဿ ဝိဓုရဿ ဒဿနမေဝ ဒုလ္လဘံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၁၆၀။ (ဂ) ဒသဗြာဟ္မဏ ဇာတ်, မှုမကာရီဇာတ်တို့လာ ပုရောဟိတ် ပုဏ္ဏား။ တဿ ဝိဓုရော နာမ အမစ္စော အတ္ထဓမ္မ မနုသာသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၁။ ဝိဓုရပဏ္ဍိတောတိဿ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၉။ (ဃ) သမ္ဘဝဇာတ်လာ ပုဏ္ဏား။ ဇာရာဏသိရညော ပန ပုရောဟိတော ဝိဓုရော နာမ ဗြာဟ္မဏော အတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၉။ (င) ကကုသန်ဘုရားရှင်၏ လက်ျာရံ အဂ္ဂသာဝကထေရ်။ ဝိဓုရော စ သဉ္ဇီဝေါ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၂။ ဝိဓုရံ သာဝက (ထေ၇။၃၆၅) န္တိ ဝိဓုရံ နာမ ကကုသန္ဓဿ ဘဂဝတော အဂ္ဂသာဝကံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၄။ မ၊ ၁။၄၀၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၅၁)။

ဝိဓုရကာလ (ပု) [ဝိဓုရ + ကာလ]
ဝိဓုရသုခမိန်၏ -ဖြစ်ရာကာလ-လက်ထက်။ တထာ ဟိ အဟံ ဝိဓုရကာလေ သဋ္ဌိယောဇနုဗ္ဗေဓေ ကာဠပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ----။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၁။

ဝိဓုရဇာတက (န) [ဝိဓုရ + ဇာတက]
ဝိဓုရဇာတ်။ ဝိဓုရအမတ်၏ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော အကြောင်းအရာကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော-စကားရပ်-ပါဠိ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ဇာတကပါဠိ၊ ၂၂-မဟာနိပါတ၊ ၉-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅။ (ပုဏ္ဏကဇာတ် ဟူ၍လည်းကောင်း, ဝိဓုရ ဇာတ်ဟူ၍လည်းကောင်း အမည် ၂-မျိုးတို့ဖြင့်ခေါ်ဆိုအပ်သော ဤဝိဓုရဇာတ်ကို ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် မိမိ၏ပညာပါရမီကို အကြောင်းပြု၍ဟောတော်မူသည်။ ထိုဇာတ်သည် မဟာနိပါတ်ခေါ် ဇာတ်တော်ကြီး (၁၀) ဖွဲ့တို့တွင် (၉) ခုမြောက်ဖြစ်၍ ဂါထာပေါင်း (၃၀၉) ဂါထာတို့ဖြင့် စီကုံးဖွဲ့ဆိုအပ်သော ဇာတ်တော်ဖြစ်လေသည်။

ထိုဇာတ်၌ ဝိဓုရအမတ်၏ မယားကြီးကား ယသောဓရာအလောင်း, ဝိဓုရအမတ်၏ သားကြီးကား ရာဟုလာအလောင်း,

ဝရုဏနာဂါးမင်း၏ မိဖုရား ဝိမလာကား ဥပ္ပလဝဏ်အလောင်း, ဝရုဏနာဂါးမင်းကား ရှင်သာရိပုတ္တရာအလောင်း, ဂဠုန်မင်းကား ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်အလောင်း, သိကြားမင်းကား ရှင်အနုရုဒ္ဓါအလောင်း, ဓနဉ္စယကောရဗျ မင်းကား ရှင်အာနန္ဒာအလောင်း, ပုဏ္ဏက ဘီလူးကား ဆန္နအလောင်း, ဝိဓုရအမတ် ကား ဂေါတမဘုရားအလောင်း ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၁၊ ၂၄၀)။

ဝိဓုရတာ (ထီ) [ဝိဓုရ + တာ] (၁) မတူ-ထူး ခြား-သည်၏အဖြစ်။ (၂) ဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) အလောဘာဒေါသာမောဟာနံ ဝိဓုရတာယ ပဋိပက္ခဘာဝေန စ လဒ္ဓမာနော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဓုရတာဒဿန (န) [ဝိဓုရတာ + ဒဿန] ဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ " အတ္ထသံဟိတံ န ဟောတီ " တိ ဣမိနာ ဥဘယတ္ထ ဝိဓုရတာဒဿနေန နိရတ္ထက- ဝိပ္ပလာပတံ တဿ ဝါဒဿ ဝိဘာဝေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၆။

ဝိဓုရပဏ္ဍိတ (ပု) [ဝိဓုရ + ပဏ္ဍိတ] ဝိဓုရ ပညာရှိ၊ ပညာရှိသော ဝိဓုရ၊ ဝိဓုရသုခမိန်။ (က) ဓုမကာရီဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀-၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၈-၈၁) လာ ကုရုတိုင်း ဣန္ဒပတ္ထ မြို့ ဓနဉ္စယကောရဗျမင်း၏ အမတ်။ (ခ) ဒသဗြာဟ္မဏဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂-၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၆၁-၉) လာ ကုရုတိုင်း ဣန္ဒပတ္ထမြို့ ဓနဉ္စယကောရဗျမင်း၏ အမတ်။ (ဂ) ဝိဓုရ ဇာတ်(ဇာ၊၂။၂၇၅၊၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၁၊၂၄၀) လာ ကုရုတိုင်း ဣန္ဒပတ္ထမြို့ ဓနဉ္စယကောရဗျ မင်း၏အမတ်။ (က) ဝိဓုရပဏ္ဍိတောတိဿ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၉။ (ခ) ဝိဓုရ- ပဏ္ဍိတောန သဒ္ဓိံ မန္တယိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၆၁။ (ဂ) ဝိဓုရပဏ္ဍိတော နာမ အမစ္စော တဿ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၅)။

ဝိဓုရပဏ္ဍိတကာလ (ပု) [ဝိဓုရပဏ္ဍိတ+ကာလ] ဝိဓူရပညာရှိ - ဖြစ်ရာကာလ - လက်ထက်။ ဝိဓုရပဏ္ဍိတကာလေ ပညာပါရမိတာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆။

ဝိဓူတ (တိ) [ဝိ + ဓူ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၇။ ဝိဓူတ - သံ။ ဝိဟူအ - ပြာ၊ ဝိဟူယ- အဒ္ဓမာဂဓီ။] လှုပ်-ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-ဖြတ် တောက်-အပ်ပြီးသော။ ဝိဓူတလတ-ကြည့်။

ဝိဓူတတဏှာလတ (တိ) [ဝိဓူတာ + တဏှာလတာ] လှုပ် - ခါတွက် - ဖျက်ဆီး- ဖြတ်တောက်-အပ်ပြီးသော တဏှာဟူသော နွယ်ရှိသော၊ တဏှာဟူသော နွယ်ကို-လှုပ်- ခါတွက် -ဖျက်ဆီး -ဖြတ်တောက် -ပြီးသော။ ဝိဓူတလတ - ကြည့်။

ဝိဓူတမိစ္ဆာဒဿန (တိ) [ဝိဓူတ+မိစ္ဆာဒဿန] လှုပ်-ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-ဖြတ်တောက် -အပ် ပြီးသော မှားသောအမြင်ရှိသော၊ မှားသော အမြင်ကို -လှုပ် - ခါတွက် - ဖျက်ဆီး -ဖြတ် တောက်-ပြီးသော။ သမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေက္ခာရောတိ သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါစရတာယ ဝိဓူတမိစ္ဆာ- ဒဿနော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၈။

ဝိဓူတလတ (တိ) [ဝိဓူတာ + လတာ] ဝိဓူတတဏှာလတ - ကြည့်။ ဝိဓူတလတော (နေတ္တိ။ ၁၂၀) တိ ဝိဓူတတဏှာလတော၊ သမုစ္ဆိန္နတဏှောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၁။

ဝိမူတိကာ (ထီ) [ဝိဓ + ဦတိက။ တစ်နည်း-- ဝိမူတ + က္ကက။ ဝိဖျိတွာ ကတာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၁။ သုတ်ကြီးဖြင့် စီရင်။ ဝိမူတိက- သက္ကတပိဋကေ။] ပန်းလက်ကောက်၊ပန်းကုံး။ ဝိမူတိကံ ကရောန္တိပိ ကာရာပေန္တိပိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃။ ဝိမူတိကာတိ သူစိယာ ဝါ သလာကာယ ဝါ သိန္ဓုဝါရပုပ္ဖါဒီနိ ဝိဖျိတွာ ကတာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိမူတေန ကတာ ဝိမူတိကာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ သျ-၅၈၂။ (မအူမူ)။

ဝိမူပတိ (ကြိ) [ဝိ + မူပ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၂။ ပါဏိနီ၊ ဓာတု။ ၃၉၆။ (ဝိ) မူပတိ-သံ။] ငြိမ်းအေး၏။ ဝိမူပေတိ² - ကြည့်။

ဝိမူပန¹ (န) [ဝိ + မူပ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၂။] (၁) (လေးထောင့်) ယပ်၊ ယပ်တောင်။ (၂) (အမှတ်မရှိ၊ သာမန်) ယပ်၊ ယပ်တောင်။ (၁) ဝိမူပန (ဝိ၊ ၄။ ၂၆၈) န္တိ ဗီဇနိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၅၂။ ဗီဇနီတိ စတုရဿဗီဇနီ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၆၀။ ဝိမူပန (ဝိမာန။ ၄၇။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၃) န္တိ စတုရဿဗီဇနီ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၃၄။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄။ (၂) ဝိမူပနံ နာမ ယာကာစိ ဗီဇနီ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဝိမူပနေနာတိ ယာယ ကာယစိ ဗီဇနိယာ။ ကင်္ခါ။ ၃၁၅။

ဝိမူပန² (တိ) [ဝိ + မူပ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၂။] အထူးသဖြင့် -ပူစေ -ပြုတ် -ဖျော- ကျို - ချက် - အပ်သော။ အလောဏကံ ဝိမူပနံ ဥဒကမတ္တသိတ္တံ ကာရပဏ္ဏံ ခါဒမာနာပိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၇၇။

ဝိမူပနတာလဝဏ္ဍ (န) [ဝိမူပန + တာလဝဏ္ဍ] ထန်း၍ကျက်ယပ်တောင်။ အညာသံ ပန ----- မောရပိဉ္ဆမယဗီဇနီနံ, ဝိမူပနတာလဝဏ္ဍာနဥ္စ ကပ္ပိယတ္တာ တဿာယေဝ ဂဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၆။

ဝိမူပနဒါယက (တိ) [ဝိမူပန + ဒါယက။ ထီ-၌ ဝိမူပနဒါယိကာ။] (ရတနာ ၇-ပါးဖြင့် ပြီးသော) ယပ်-ယပ်တောင်-ကို ပေးလှူတတ် သော၊ သူ။ အာယသ္မာ ဝိမူပနဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝိမူပနဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ဝိမူပနဒါယက + ထေရ] ဝိမူပနဒါယကထေရ်၊ (ရတနာ ၇-ပါးဖြင့်ပြီးသော) ယပ် - ယပ်တောင် - ကို ပေးလှူတတ်သော ထေရ်။ ဝိမူပနဒါယ- ကတ္ထေရဿာပဒါနံ ပဌမံ။ အပ၊ ၁။ ၁၁၅။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၇၇)။

ဝိမူပနဒါယကတ္ထေရအပဒါန (န) [ဝိမူပနဒါယ- ကတ္ထေရ + အပဒါန] ဝိမူပနဒါယကထေရ်၏-အပဒါန်- အကြောင်းအရာ- အတ္ထုပ္ပတ္တိ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၆ - ဝဂ်၊ ၁-အပဒါန်။ အပ၊ ၁။၁၁၅။ အပ၊ ဋ၊ ၂။၇၈။

ဝိမူပနီယ (တိ) [ဝိ + မူပ + အနီယ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၂၇။] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး- အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အရိယမဂ္ဂေါ ဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော သုရိယပါတုဘာဝေါ ဝိယ တေန ဝိမူပနီယန္ဓကာရဝိဓမနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၉။

ဝိမူပယန္တ¹ (တိ) [ဝိ + မူပ + ဏယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိမူပယန္တာ, ဝိမူပယန္တီ။] ပယ်ဖျောက်- ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ ဝိမူပတိ-လည်းကြည့်။ ဝိမူပယံ တိဋ္ဌတိ မာရသေနံ (ဝိ၊ ၃။ ၂။ ဥဒါန။၇၉) ----- မာရသေနံ ဝိမူပယန္တော

ဝိဓမေန္တော ဝိဒ္ဓံသေန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၄၆။ "ဝိဓမေန္တော" တိ- က္ကမိနာ ဝိဓူပယန္တိ ဧတ္ထ ဓူပဓာတုယာ ဝိဓမနတ္ထံ ဒဿေတိ လိမ္ပနတ္ထာဒယော နိဝတ္တေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၉၀။

ဝိဓူပယမာန (တိ) [ဝိ + ဓူပ + ယ + မာန။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၂။] (လေ) တိုက်ခတ်အပ်သော။ အာဝုတန္တိ မန္ဒေန မာလုတေန သဏိကသဏိကံ ဝိဓူပယမာနံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၂။

ဝိဓူပိတ (တိ) [ဝိ + ဓူပ + ဏေ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၂၊ ၃၂၇။ (ဝိ) ဓူပိတ-သံ။] (၁) ပူပန် - ပူလောင် - စေအပ်သော။ (၂) လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - အပ်သော။ (၃) ဖြတ်တောက်အပ်သော။ (၄) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (၁) ဝိဓူပိတာ (သံ၊ ၁။ ၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၀) တိ သန္တာပိတာ ဉာဏဂ္ဂိနာ ဒၶာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၅။ (၂) ဝိဓူပိတာ (အံ၊ ၁။ ၃၁၂) တိ ဝိဒ္ဓံသိတာ ဈာပိတာ ဝါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဝိဓူပိတာ (သုတ္တနိ။၃၄၈)တိ ဒၶာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။ (၃) ဝိဓူပိတာ (ဥဒါန။၁၆၆) တိ --- သဗ္ဗေပိ မိစ္ဆာဝိတက္ကာ ဝိဓူပိတာ အရိယမဂ္ဂဉာဏေန သန္တာပိတာ သမုစ္ဆိန္နာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၇။ (၄) ဝိဓူပိတာ (အံ၊ ၃။ ၇) တိ ဝိဓမိတာ ဝိဒ္ဓံသိတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၆။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၅၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁)။

ဝိဓူပေတိ¹ (ကြိ) [ဝိ + ဓူပ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၂၇။ ပါဏိနီ၊ ဓာတု။ ၁၇၇၃။ (ဝိ) ဓူပယတိ-သံ။] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၏။ ဝိဓူပယန္တိ² - ကြည့်။

ဝိဓူပေတိ² (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ဓူပ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၂။ ဝိဓူပတိ-မှ။] (၁) ငြိမ်းအေးစေတတ်၏။ (၂) (အနံ့ကို) ကြိုင်-လှိုင်-စေတတ်၏။ (၁) ဝိဓူပေန္တိ (ပဋိသံ။၃၅၀) တိ နိဗ္ဗာပေန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဝိဓူပေတိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃) တိ ဝဋ္ဋတ္တယသင်္ခါတံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိဂတဓူမံ ဝိဂတသန္တာပံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၉။ (မဟာနိ။ ၁၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၆)။ (၂) တံ သမန္တာ ဝိဓူပေတိ အဘိဗျာပေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၅။

ဝိဓူပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + ဓူပ + ဏေ + တွာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၂။] ငြိမ်းအေးစေပြီး၍။ ဝိဓူပေတိ-တို့လည်းကြည့်။ ဝိဓူပေတွာ ဌိတော (မဟာနိ။ ၁၇) တိ တံ နိဗ္ဗာပေတွာ ဌိတော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၆။

ဝိဓူမ (တိ) [ဝိ + ဓူမ။ ဝိဓူမ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အခိုး - မရှိ - ကင်း - သော (က) အမျက်ဒေါသဟူသော အခိုးမှ ကင်းသော။ (ခ) မိစ္ဆာဝိတက်ဟူသော အခိုးမှ ကင်းသော။ (ဂ) ကာယဒုစရိုက်စသော အခိုးမှ ကင်းသော။ (က) သတော ဝိဓူမော အနီဃော နိရာသော။ သံ၊၁။၁၄၃။ (သုတ္တနိ။ ၃၄၆)။ ကောဓဓူမဝိဂမာ ဝိဓူမော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ ဝိဓူမော (အံ။ ၁။ ၃၅၄) တိ ကောဓဓူမေန ဝိဂတဓူမော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ ကောဓဓူမဝိဂမေန ဝိဓူမံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ (ခ) ဝိဓူမော (ပေတ။ ၁၈၅) တိ ဝိဂတမိစ္ဆာဝိတက္ကဓူမော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၄။ (ဂ) ဝိဓူမော (အံ၊ ၁။ ၁၃၂။ သုတ္တနိ။ ၄၃၆။ စူဠနိ။၈)တိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဓူမဝိရဟိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄။

ဝိဓူမိတ (တိ) | ဝိဓူမ + တ။ နာမဓာတ်။ | အခိုးကင်းသည်ကို ပြုအပ်ပြီးသော၊ အခိုးကင်းအောင်ပြုအပ်ပြီးသော။ ကာယဒုစ္စရိတံ ဝိဓူမိတ (စူဠနိ။၅၉) န္တိ ဝိဓမိတကာယဒုစ္စရိတံ ဝိဓူမံ ကတံ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄။

ဝိဓူယမာန (တိ) | ဝိ + ဓု + ယ + မာန။ ဝိဓုနာတိ-မှ။ | အထူးထူး အပြားပြားလှုပ်ခါအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဓူယမာနကေသ (တိ) | ဝိဓူယမာန+ကေသ | အထူးထူး အပြားပြား လှုပ်ခါအပ်သော ဆံပင်ရှိသော။ ဣတော စိတော စ ဝိဓူယမာနကေသတာယ ဝိကိဏ္ဏကေသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁။

ဝိဓေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဓာ + တဗ္ဗ။ ဝိဓာတဗျ - သံ။ | ဝိဓာတဗ္ဗ (၁) ကြည့်။ တထာ တထာ ဝိဓေတဗ္ဗဘာဝေါ ဣတိ-ကတ္တဗ္ဗတာ၊ တာယ ယုတ္တော ဣတိ (ပ) ယုတ္တော၊ တဿ ဝိဓေတဗ္ဗဿာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၅-၆။

ဝိဓေတိ (ကြိ) | ဝိ + ဓာ + ဧ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၃၈၇ - နှာ။ ဝိဒဓာတိ - သံ။ ဝိဟေက္က၊ ဝိဟေတိ - ပြာ။ | ပြုပြင်-စီရင်-ထား-၏။ န သဗ္ဗဘူတေသု ဝိဓေန္တိ ရက္ခံ။ ဇာ၊၁။၄၀၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၁၂။

ဝိဓေန္တု (ကြိ) | ဝိ + ဓာ + ဧ + အန္တု။ | ပြုပြင် - စီရင် - ထား - (အနီး၌တည်စေ) ကုန်လော။ ဝိဓေန္တု မေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၆၂) တိ နိစ္စံ မယှံ ကာမေ သံဝိဒဟန္တု ဥပဋ္ဌပေန္တု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၁၈။

ဝိဓေယျ (တိ) | ဝိ + ဓာ + ဏျ။ ဝိဓာတုံ အရဟတီတိ ဝိဓေယျံ။ နိရုတ္တိ။ ၇၇၈။ တစ်နည်း- ဝိ +ဓာ +ဣယျ။ ပဝတ္တိနိဝတ္တိသု ဝိဓာတုံ သက္ကာ ဝိဓေယျော၊ ဣယျော။ မာန်၊ ဋီ။ ၇၃၀။ သုစိ။ ၅၀၁။ ဝိဓေယ - သံ။ ဝိဟေယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိဟေအ - ပြာ။ | (က) ပြုပြင်-စီရင်-ညွှန်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-နိုင်-သော၊သူ။ (ခ) ဆိုဆုံးမလွယ်-နားထောင်လွယ်-သော၊ သူ။ (က) (ခ) ဝိဓေယျော (ဒီ၊ ၃။ ၁၂၆) တိ ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗေသု ယထာရုစိ ဝိဓာတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။ ဝိဓာတဗ္ဗောတိ ဝိဓာတုံ သန္နိသိတုံ သက္ကုဏေယျော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၉၄။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၂၇၄)။ သောဏ္ဏော မတ္တော ဝိဓေယျော တု၊ အဿဝေါ သုဗ္ဗစော သမာ။ မာန်။ ၇၃၀။

ဝိနက (န) | ? | ဝိနက-မည်သောတိုင်း။ (ယင်းကား တိဂုမ္ဗ - စသော ၂၄-တိုင်းတွင် ၂၃-ခုမြောက် တိုင်းဖြစ်သည်။ ပုရာဏ်မြေပုံ စသည်၌ မတွေ့ရ)။ ဝိနကံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၁၂၀။ တိဂုမ္ဗံ ဂစ္ဆတိတိအာဒီနိ မူလပဒံ ဂစ္ဆတီတိပရိယောသာနာနိ စတုဝီသတိ ပဒါနိ ရဋ္ဌနာမေန ဝုတ္တာနိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၂။

ဝိနဋ္ဌ (တိ) | ဝိ + နသ + တ။ နသ အဒဿနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။ နိရုတ္တိ။ ၄၉၂ - နှာ။ ဝိနဋ္ဋ - သံ။ ဝိဏဋ္ဌ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ပျောက်ကွယ်-ကင်းပျောက်-ပျောက်ပျက် - ကင်းလွတ် - ပျက်စီး -သော။ တသ္မိံ ပန ဝိနဿန္တေ ဇာတိကေဝတ္တမ္ပိ ဝိနဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ တဿ မေ အဓိဂတဝိဇ္ဇဿ အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ၊ ဝိနဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဝိနဋ္ဌော (စူဠနိ။ ၁၁၀) တိ ဝိနာသံ ပတ္တော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉။ ဝိနဋ္ဌာနိ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄) တိ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတံ အာပန္နာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၇။

ဝိနဋ္ဌ[၂] (တိ) [ဝိ + နသ + ဏ + တ] ခဲစား - ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - အပ်သော။ နိဋ္ဌိတစီဝရသ္မိံ ဘိက္ခုနော စီဝရေ ကတေ ဝါ ဟောတိ နဋ္ဌေ ဝါ ဝိနဋ္ဌေ ဝါ ဒဍ္ဎေ ဝါ စီဝရာသာ ဝါ ဥပစ္ဆိန္နာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၅၊ ၃၀၄။ ဝိနဋ္ဌန္တိ ဥပစိကာဒီဟိ ခါယိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၀။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၇၃)။

ဝိနဋ္ဌကာယပ္ပသာဒ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ကာယ + ပသာဒ] ပျက်စီးသော ကာယပသာဒရှိသော၊ ကာယပသာဒ ပျက်စီးသော၊ သူ။ ဝါတပိတ္တာဒိဒေါသေဟိ --------------- ဒူသိတကာယပ္ပသာဒေါ၊ န ပန ဝိနဋ္ဌကာယပ္ပသာဒေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဝိနဋ္ဌကုဋုမ္ဗ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ကုဋုမ္ဗ] ပျက်စီးသော ဥစ္စာရှိသော၊ ဥစ္စာပျက်စီးသော၊ သူ။ ဝိနဋ္ဌကုဋုမ္ဗဿ စ ဒလိဒ္ဒဿ ရာဇဝသတိ နာမ န သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၀၂။

ဝိနဋ္ဌကုလဝံသ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ကုလ + ဝံသ] ပျက်စီးသော အမျိုးအနွယ်ရှိသော၊ အမျိုးအနွယ်ပျက်စီးသော၊ သူ။ ဟတကုလိကာတိ ဝိနဋ္ဌကုလဝံသာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၆။

ဝိနဋ္ဌစက္ခုက (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + စက္ခု + က] ပျက်စီးသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိပျက်စီးသော၊ သူ။ ဟတနေတ္တောတိ ဝိနဋ္ဌစက္ခုကော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဝိနဋ္ဌစ္ဆဒန (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ဆဒန။ ပါဏိနီ၊ ၆၊ ၁၊ ၇၂-ဖြင့် စ်-လာ၍ စ္ဆ-ဖြစ်သည်။] ပျက်စီးသော အမိုးရှိသော၊ အမိုးပျက်စီးသော။ ပုရာဏသေနာသနံ ဟောတိ အစ္ဆဒနံ ဝါ ဝိနဋ္ဌစ္ဆဒနံ ဝါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၆။ (-ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၅၁)။

ဝိနဋ္ဌဋ္ဌ (ပု) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + အတ္ထ။ တ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] ပျက်စီးသော အနက်သဘော။ ------ တတ္ထ ပဝိဋ္ဌဿ တေလာဒိနော ဝိနဋ္ဌဋ္ဌေန ဂဟဏကာရဏေ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝိနဋ္ဌဒေါမနဿ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ဒေါမနဿ] ပျောက်ကွယ်-ပျက်စီး-သော နှလုံးမသာယာခြင်းရှိသော၊ စိတ်နှလုံး ချမ်းမြေ့သော၊ သူ။ ဆေတွာ ဝမိတွာ ဝမန္တော ကောမဝိနာသေန ဝိနဋ္ဌဒေါမနဿော ဟုတွာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၉။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၅)။

ဝိနဋ္ဌနေတ္တက (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + နေတ္တ + က] ပျက်စီးသော (ပညာ) မျက်စိရှိသော၊ (ပညာ) မျက်စိပျက်စီးသော၊ သူ။ ဟတနေတ္တောတိ နယနဋ္ဌေန နေတ္တန္တိ သခ်ံ ဂတာယ ပညာယ အဘာဝတောယေဝ ဝိနဋ္ဌနေတ္တကော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။

ဝိနဋ္ဌပါဘတ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ပါဘတ] ပျက်စီးသော-ဥစ္စာရင်း-အရင်းအနှီး-ရှိသော၊ အရင်းဥစ္စာ -အရင်းအနှီး -ပျက်စီး -ဆုံးရှုံး-သော၊ သူ။ ဇိနာဓနော ဇန္တိ ဝိနဋ္ဌပါဘတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၇။

ဝိနဋ္ဌပုရိမဆ (စ္ဆ) ဝိဏ္ဏ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ပုရိမ + ဆဝိ + ဝဏ္ဏ] ပျက်စီးသော ရှေး၌ဖြစ်သည့် အရေအဆင်းရှိသော၊ ရှေး၌ဖြစ်သည့် အရေအဆင်းပျက်စီးသော။ သောကိရ ပြာပတ္တော --- ဝိနဋ္ဌပုရိမဆဝိဝဏ္ဏော စ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၄။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၈)။

ဝိနဋ္ဌဗိဇသာမတ္ထိယ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၂] + ဗိဇ + သာမတ္ထိယ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော မျိုးစေ့၏ အစွမ်းသတ္တိရှိသော။ ဝါတာတပ-ဟတာနီတိ ဝါတေန စ အာတပေန စ ဝိနဋ္ဌဗိဇသာမတ္ထိယာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဝိနဋ္ဌမဂ္ဂ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ + မဂ္ဂ] ပျောက်သော လမ်းခရီးရှိသော၊ လမ်းခရီးပျောက်ဆုံးသော၊ လမ်းမှားသော၊သူ။ ဝိပ္ပနဋ္ဌောတိ ဝိနဋ္ဌမဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၉၈။

ဝိနဋ္ဌမာန (တိ) [ဝိနဋ္ဌ + မာန] ပျောက်ကွယ်-ပျက်စီး - သော - မာန် - မာန - ရှိသော၊ မာန် -မာန -ကင်းပျောက် -ပျက်စီး -သော၊ မာန် - မာန - မရှိသော၊ သူ။ အဟံ ဝိဟတာရမ္ဘော ဝိနဋ္ဌသာရမ္ဘော၊ ဝိနဋ္ဌမာနော နိမ္မဒေါ ဟုတွာ --------- အာရောစေသိံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဝိနဋ္ဌရူပ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ရူပ] ပျက်စီးသော သဘောရှိသော၊ သူ။ ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ သျ)။ ဝိနဋ္ဌရူပေါ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁) တိ သမ္မာဝနာယ ဝိနာသေန, လာဘဿ ဝိနာသေန စ ဝိနဋ္ဌသဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉။

ဝိနဋ္ဌဝါသ (ပု) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + ဝါသ] ပျက်စီးသော နေခြင်း။ (သျ၊ ထာ၊ ဝမ်း)။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိနဋ္ဌ-ဝါသော န စ ပဋိသေဓကော ဟောတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝဇိရ၊ ၅၂၉။

ဝိနဋ္ဌသံဝရ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + သံဝရ] ပျက်စီးသော စောင့်စည်းခြင်းရှိသော၊ စောင့်စည်းခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ ဝိနဋ္ဌသံဝရော သံဝရရဟိတောတိ ဟိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၉။

ဝိနဋ္ဌသည (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + သညာ] ဝိနဋ္ဌသညီ-နှင့် အနက်တူ။ အဝိနဋ္ဌေ ဝိနဋ္ဌသညာ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝိနဋ္ဌသညာ (ထီ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + သညာ] ပျက်စီး၏ ဟူသော အမှတ်သညာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနဋ္ဌသညီ (တိ) [ဝိနဋ္ဌသညာ + ဤ။ ထိ-၌ ဝိနဋ္ဌသညိနီ။] ပျက်စီး၏ဟု အမှတ်သညာ ရှိသော၊ သူ။ အဝိနဋ္ဌေ ဝိနဋ္ဌသညီ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆၊ ၃၀၂။

ဝိနဋ္ဌသဘာဝ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + သဘာဝ] ဝိနဋ္ဌရူပ-ကြည့်။

ဝိနဋ္ဌသမ္မာဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + သမ္မာဒိဋ္ဌိ] ပျက်စီးသော-သမ္မာဒိဋ္ဌိ-အယူမှန်-အမြင်မှန်-ရှိသော၊ အယူပျက်စီးသော၊ သူ။ ဝိပန္နဒိဋ္ဌီတိ ဝိနဋ္ဌသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။

ဝိနဋ္ဌသာရမ္ဘ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] သာရမ္ဘ] ကင်းပျောက် -ပျက်စီး- သော-ညှဉ်းဆဲ -နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းရှိသော၊ မညှဉ်းဆဲ-မနှိပ်စက်-မဖျက်ဆီး-သော၊ သူ။ ဝိနဋ္ဌမာန-ကြည့်။

ဝိနဋ္ဌသေသစိဝရ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ[၁] + သေသစိဝရ] (၁) ပျောက်ပျက်-ပျက်စီး-သည်မှ ကြွင်းကျန်သော သင်္ကန်းရှိသော။ (န) (၂) ပျောက်ပျက် - ပျက်စီး - သည်မှ ကြွင်းကျန်သော သင်္ကန်း။ (၁) ယဿ ဇေ၀ံယေ၀ ဟောတိ အညေန ကေနစိ ကာရဏေန ဝိနဋ္ဌသေသ-စီဝရတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ သစ်။ ၃၀၇။ (န) (၂) ယဿ ဇေ၀ံယေ၀ ဟောတီတိ အညေန ကေနစိ ကာရဏေန ဝိနဋ္ဌသေသစိဝရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၅။

ဝိနဋ္ဌသောဘ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ² + သောဘာ] ပျက်စီးသော တင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊ တင့်တယ်ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ သမ္ဘိန္နသောဘေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၉) တိ သဗ္ဗသော ဝိနဋ္ဌသောဘေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၂၀။

ဝိနဋ္ဌသတိ (တိ) [ဝိနဋ္ဌ² + သတိ] ပျက်စီး - ကင်းလွတ် - သော သတိရှိသော၊ သတိ-ကင်း-ချို့ယွင်း - ပျက်စီး -မေ့လျော့-သော၊ သူ။ မုဋ္ဌသတိဿာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈) တိ ဝိနဋ္ဌသတိဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၈။ မုဋ္ဌသတိနော (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၅) တိ ဝိနဋ္ဌသတိနော၊ သတိဝိရဟိတေနာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၇။

ဝိနတ (တိ) [ဝိ + နမု + တ။ ဝိနတ - သံ။ ဝိဏာယ-ပြာ။ ဝိဏာတ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) အထက်သို့ ကော့သော။ (ခ) အောက်သို့-ကိုင်း -ညွတ် -သော။ (၂) ကောက်သော။ (၃) ရိုသေ - ကိုင်းရှိုင်း - ဦးညွတ် -ဦးခိုက်-သော။ (၁) (က) ဩနတဝိနတာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၉) တိ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ စ ဩနတာ ဝိနတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၄။ (ခ) ဝိနာမိတ² - ကြည့်။ (၂) ဝိနတော (ဇာ၊ ၂။ ၃၅၂) တိ ကဋိယံ ပိဋ္ဌိယံ ခန္ဓေတိ တီသု ဌာနေသု ဝင်္ကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၂၉။ (၃) ဝိနတံ ပါဒမူလေ မေ ကမလောဒရသပ္ပဘံ။ အပ၊ ၂။ ၁၃၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။ (-အပ၊ ၂။ ၁၄၈)။

ဝိနတက (ပု) [ဝိနတာ + က။ ဝိနတာ နာမ သုပဏ္ဏမာတာ၊ တဿာ နိဝါသဋ္ဌာနတ္တာ ဝိနတကောတိ။ စိန္တာမဏိဋီကာ။ ဝိတ္ထိဏ္ဏာ ဝါ နတာ နဒိယော ဧတ္ထာတိ ဝိနတကော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၂၆။ ဝိနတက - သက္ကတပိဋကာ။] (၁) ဝိနတက-မည်သောတောင် (တောင်စဉ် ၇- ထပ်တို့တွင် ၆- ထပ်မြောက် တောင်)။ (၂) ဝိနတက-မည်သောမြင်း။ (၁) နေမိန္ဓရော ဝိနတကော၊ အဿကဏ္ဏော ဂိရီ ဗြဟာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၁။ (၂) အဿရတနမ္ပိ ကေသိ၊ သုရာမုခံ ပုဏ္ဏကံ ဝိနတကဉ္စ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၇၈။

ဝိနတာ (ထီ) [ဝိ + န + တ။ ဝိနော ပက္ခိနော နမတိ ယံ ဝိနတာ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၆၂၈။ ဝိနတာ-သံ။ ဝိနယာ-ပြာ။] (၁) ဂဠုန်တို့၏ အမိ။ (ဝေနတေယျ - ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၆- ကြည့်)။ (၂) ဝိနတာ-မည်သော မြစ်။ (၃) ဝိနတာ - မည်သော မိဖုရား။ (၁) သုပဏ္ဏမာတာ ဝိနတာ။ ဓာန်။ ၆၂၈။ ဒွယံ ဂရုဠာနံ မာတရိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ဝိနတာ နာမ သုပဏ္ဏမာတာ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဝိနတာယ နာမ ဒေဝိယာ အပစ္စံ ဝေနတေယျော။ နိရုတ္တိ။ ၂၉၁။

ဝိနတာနဒီ (ထီ) [ဝိနတာ + နဒီ] ဝိနတာ-မည်သော မြစ်၊ ဝိနတာမြစ်။ ဝိနတာနဒိယာ တီရေ ဝိဟာသိ ပုရိသုတ္တမော။ အပ၊ ၁။ ၃၄၂။ အပ၊ ၂။ ၉၄။ (-အပ၊ ၁။ ၁၈၀။ အပ၊ ၂။ ၆၇)။

ဝိနတိ (ကြိ) [ဝိ + နာ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ ဝိနာတိ-ဟု နီတိ-၌ရှိ၏။ ဝယတိ-သံ။ ဝဏ္ဏ-ပြာ။] (၁) ချုပ်-စပ်-၏။ (၂) (ရက်ကန်း) ရက်၏။ (၁) သာ ပနေသာ တဏှာ ဘဝေန ဘဝံ, ဖလေန ဝါ သဒ္ဓိံ ကမ္မံ ဝိနတိ သံသိဗ္ဗတီတိ ကတ္វာ ဝါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၀-၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။ (၂) ဝိနန္တိ-ကြည့်။

ဝိနတုဂ္ဂဂ္ဂ (တိ) [ဝိနတ + ဥဂ္ဂ + အဂ္ဂ] အထက်သို့ ကောက်တက်သော အဖျားရှိသော။ သာဒရာ ဝိနတုဂ္ဂဂ္ဂါ၊ ဂန္ဓကာလော မဟာယသာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ (-၂၆၁)။

ဝိနဒတိ (ကြိ) [ဝိ + နဒ + အ + တိ။ နဒ အဗျတ္တသဒ္ဒေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၈၄။ ဝိနဒတိ-သံ။] (၁) အော်ဟစ်-ကြွေးကြော်-မောင်းမဲ-၏။ (၂) မြည်ဟီး၏။ (၁) ဝိနဒန္တိ ဂဇာ မတ္တာ။ အပ၊ ၂။ ၄၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅၀။ ကာမံ ပိသာစာ ဝိနဒန္တု သဗ္ဗေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။ (၂) သာဂရော စ သသောကောဝ၊ ဝိနဒီ ကရုဏံ ဂိရံ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၄။

ဝိနဒန္တ (တိ) [ဝိ + နဒ + အ + အန္တ] အော်ဟစ်- ကြွေးကြော်-မိန့်မြွက်-မြည်တွန်-ကျူးရင့်-သော။ သီဟနာဒံ ဝိနဒန္တံ၊ ကော ဒိသွာ န ပသီဒတိ။ အပ၊ ၂။ ၄၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅၀။

ဝိနဒန္တု (ကြိ) [ဝိ + နဒ + အ + အန္တု။] အော်ဟစ်-ကြွေးကြော်-မောင်းမဲ-ကုန်လော။ ဝိနဒတိ (၁) ကြည့်။

ဝိနဒိတ (တိ) [ဝိ + နဒ + တ။ တစ်နည်း-- ဝိ + နဒ + က္တ။ ဝိနာဒိတ-သံ။] အော်ဟစ်-ကြွေးကြော်-မောင်းမဲ-သော၊ အော်ဟစ်-ကြွေးကြော်-မောင်းမဲ-သံရှိသော။ ဝိနာဒိတ-ကြည့်။

ဝိနဒီ (ကြိ) [ဝိ + နဒ + ဤ။ ဝိနဒတိ-မှ။] မြည်ဟီးပြီ။ ဝိနဒတိ (၂) ကြည့်။

ဝိနဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + နဟ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။ ဝိနဒ္ဓ-သံ။] (၁) ချုပ်စပ်အပ်သော။ (၂) ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးရှက်-မြေးရစ်-အပ်သော။ (၃) ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-အပ်သော။ (၁) ဧဝံ တာယ တဏှာဇဋာယ ----- ပဇာ ဇဋိတာ ဝိနဒ္ဓါ၊ သံသိဗ္ဗိတာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၁)။ (၂) စမ္မဝိနဒ္ဓာနိ သကလသရီရံ ပရိယောနန္ဓိတွာ ----- တေန စမ္မေန ဝိနဒ္ဓံ ပရိယောနဒ္ဓံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၃။ (၃) တတ္ထ ယထာ ဝလ္လီဟိ ဝိနဒ္ဓေသု ကုဋ္ဌဒါရူသု န ကုဋ္ဌဒါရူနိ ဇာနန္တိ "မယံ ဝလ္လီဟိ ဝိနဒ္ဓါနိ" တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၀။

ဝိနဒ္ဓဆတ္တ (န) [ဝိနဒ္ဓ + ဆတ္တ] ထက်ဝန်းကျင်မှ -မြေးရှက် -မြေးရစ် -အပ်သော ထီး။ ယံ ပန ပဉ္စဝဏ္ဏသုတ္တေဟိ ဝိနဒ္ဓဆတ္တာဒိကံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဝိနဒ္ဓတိဏစ္ဆန္နဂေဟ (ပု၊န) [ဝိနဒ္ဓ + တိဏ + ဆန္န + ဂေဟ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးရှက်-မြေးရစ် - အပ်သည်ဖြစ်၍ မြက်တို့ဖြင့် - ဖုံးလွှမ်း- မိုးကာ- အပ်သော အိမ်။ နဠာဂါရန္တိ နဠေဟိ ဝိနဒ္ဓတိဏစ္ဆန္နဂေဟံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၀။

ဝိနဒ္ဓန (န) [ဝိ + နဒ္ဓ + ယု။ ဝိနန္ဓန ?] ဝိနန္ဓန - ကြည့်။ အာရောပိတစမ္မန္တိ ဘေရိအာဒီနံ ဝိနဒ္ဓနတ္ထာယ မုခဝဋ္ဋိယံ အာရောပိတစမ္မံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဝိနဒ္ဓပဋိမဏ္ဍိတပဒေသ (ပု) [ဝိနဒ္ဓ+ပဋိမဏ္ဍိတ+ပဒေသ] ထက်ဝန်းကျင်မှ -မြေးရှက်-မြေးရစ်-အပ်သည်ဖြစ်၍ တန်ဆာဆင်အပ်သော အရပ်။ ---အနေကေဟိ ဝဏ္ဏမာတုရာသီဟိ ဝိနဒ္ဓပဋိမဏ္ဍိတပဒေသော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄၇။

ဝိနဒ္ဓမာန (တိ) [ဝိ +နဒ္ဓ+မာန။ ဝိနန္ဓမာန ?။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၅ - ကြည့်။] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-မြေးရှက်-ထုံးဖွဲ့-သော။ ပဉ္စ မဟာနှာရူ

သရီရံ ဝိနဒ္ဓမာနာ ဟဒယဿ ပုရိမပဿေန ဩတိဏ္ဏာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၅။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉)။

ဝိနဒ္ဓိတ (တိ) [ဝိ + နဒ္ဓ + တ။ ဝိနန္ဓိတ ?။] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-မြေးရှက်-ထုံးဖွဲ့-အပ်ပြီးသော။ ဂန္ထနိယဘာဝေန ဝိနဒ္ဓိတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ဝိနယ[၁] (နု) [ဝိ + နီ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ ဝိနတိ-မှ။ ဝိနယ-သံ။] (၁) ရစ်ပတ်-ချုပ်စပ် - နှောင်ဖွဲ့ - ခြင်း။ (၂) (အဝတ်စသည်ကို) ရက်လုပ်ခြင်း။ (၁) တဏှာဝကမ္ပကိလေသဝိပါကာနံ ဝိနယနေန သံသိဗ္ဗနေန ဝါနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၁။ (၂) တန္တံ ဝုစ္စတိ ဝတ္ထဝိနယတ္ထံ တန္တဝါယေဟိ ဒဏ္ဍကေ အာသိဉ္စိတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။

ဝိနယ[၂] (နု) [ဝိနယ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] (၁) ရစ်ပတ်-ချုပ်စပ်-နှောင်ဖွဲ့-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) (အဝတ်စသည်ကို) ရက်လုပ်တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၁)ဝိနယတော အာဗန္ဓနတော သံသိဗ္ဗနတော ဝါနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၄။ (- ဝိဘာဝိနီ။ ၇၅။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၃၇)။ (၂) ဝိနယတော " ကုလာ " တိ ဣတ္ထိလိင်-ဝသေန လဒ္ဓနာမဿ တန္တဝါယဿ ဂဏ္ဌိတံ နာမ ---- ခလိတန္တသုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၀။

ဝိနယဋ္ဌ (ပု) [ဝိနယ + အတ္ထ။ ဏ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ရစ်ပတ် - ချုပ်စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်းဟူသော - အနက် - သဘော။ ဝိနယ[၁] (၁) ကြည့်။

ဝိနန္တ (တိ) [ဝိ + နာ + အန္တ ။ ထိ-၌ ဝိနန္တိ။] (ရက်ကန်း - အဝတ် - အထည်) ရက်တတ်သော၊ သူ။ ပသာရိတတန္တံ ဝိနန္တော ဝိယ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၈။

ဝိနန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နာ + အန္တိ။ ဝိနတိ၊ ဝိနာတိ - မှ။] (ရက်ကန်း-အဝတ်-အထည်) ရက်ကုန်၏။ သစေ ဒွေပိ ဝေမံ ဂဟေတွာ ဧကတော ဝိနန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၃၉။

ဝိနန္ဓတိ (ကြိ) [ဝိ + နန္ဓ + အ + တိ။ နန္ဓ ဗန္ဓနေ။ ဓာတွတ္ထ။] (၁) ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-၏။ (၂) မြေးရှက်- မြေးရစ်-၏။ (၃) (ဆံပင်) ထုံးဖွဲ့၏။ (၁) တိဏာဟီရာဒိကေ အာနေတွာ တထာ ဝိနန္ဓတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။ (၂) ဧကေကံ ဇာလံ ဝိနန္ဓတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၀၉။ (၃) ကေသဝဋ္ဋိဟိ ဝိနန္ဓိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝိနန္ဓန (ထိ၊န) [ဝိ + နန္ဓ + ယု။ ဝိသေသေန နဟိယတိ ဗန္ဓိယတိ ဧတာယာတိ ဝိနန္ဓနာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၅၇။] (၁) ထုံး-ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ခြင်း။ (၂)ထုံး-ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ကြောင်း (ကြိုး)။ (၁) တံ ပရဿ ဩရောစနံ ဝါဒဇာလေန ဝိနန္ဓနံ ဝိယ ဟောတိ။ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၂)။ (၂) ဝိနန္ဓနရဇ္ဇု (ခ) အနက်ကြည့်။

ဝိနန္ဓနရဇ္ဇု (ထီ) [ဝိနန္ဓနာ + ရဇ္ဇု] (က) ထုံး-ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ခြင်းငှါ ပြုအပ်သောကြိုး။ ထုံး-ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-စရာကြိုး။ (ခ) ထုံး-ဖွဲ့-ရစ်ပတ် -ချည်နှောင် -ကြောင်းဖြစ်သည့် ကြိုး။ (က) (ခ) ဝိနန္ဓနရဇ္ဇု (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂) န္တိ ---- ဝိနန္ဓိတုံ ရဇ္ဇုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၉။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၅၇)။

ဝိနန္ဓနသုတ္တ (နု) [ဝိနန္ဓန + သုတ္တ] (က) ထုံး-ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ခြင်းငှါ ပြုအပ်သောချည်၊ ထုံး - ဖွဲ့ - ချည်နှောင် - စရာချည်။

(ခ) ထုံး-ဖွဲ့-ရစ်ပတ် -ချည်နှောင် -ကြောင်း ဖြစ်သည့် ချည်။ (က) (ခ) ဝိနန္ဒနသုတ္တ (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂) နှိ ခုဒ္ဒကနိဿေဂ္ဂိယာ စီဝရံ ဝိနန္ဓိတုံ သုတ္တကံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၄၉။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၅၇)။

ဝိနန္ဒနသုတ္တက (န) [ဝိနန္ဒနသုတ္တ + က] ဝိနန္ဒနသုတ္တ-ကြည့်။ တေန သုတ္တကေနာတိ ဝိနန္ဒနသုတ္တကေန။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၅၇။

ဝိနန္ဓနိယ (တိ) [ဝိ + နန္ဓ + အနီယ] မြေးရှက် - မြေးရစ် - ရစ်ပတ် - ချည်နှောင်- နှောင်ဖွဲ့ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ပူရိတယမ္ဗော ဟိ က္လတော စိတော စ ပရိဝတ္တေတွာ န သုဝိနန္ဓနိယော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈။

ဝိနန္ဓန္တ (တိ) [ဝိ + နန္ဓ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိနန္ဓန္တိ။] ထုံး - ဖွဲ့ - ရစ်ပတ် - မြေးရှက်- ချည်နှောင်-တတ်သော။ သာ ပန ပဇာတိ ---- ပုနပ္ပုနံ တံ ဇင္ဃေနှိ ဝိနန္ဓန္တီ ပဝတ္တတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၂။

ဝိနန္ဓန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နန္ဓ + အ + အန္တိ။] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ကုန်၏။ ဝိနန္ဓတိ-လည်း ကြည့်။ ဒဠှပဋ္ဋရံ ကတွာ သုတ္တေဟိ ဝိနန္ဓန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၈)။

ဝိနန္ဓမာန (တိ) [ဝိ + နန္ဓ + မာန] ထုံး-ဖွဲ့- ရစ်ပတ် -မြေးရှက်-ချည်နှောင် -တတ်သော။ အထ နံ ရုက္ခံ မူလတော ပဋ္ဌာယ ဝိနန္ဓမာနာ သဗ္ဗဝိဋပါနိ သဉ္ဆာဒေတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၅)။

ဝိနန္ဓာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + နန္ဓ + ဏာပေ + တုံ] ထုံး- ဖွဲ့-ရစ်ပတ် - ချည်နှောင် - စေခြင်းငှါ။ သြနဟာပေတုံ ဝါတိ တထေဝ အညေဟိ ဝိနန္ဓာပေတုံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။

ဝိနန္ဓိ (ကြိ) [ဝိ + နန္ဓ + ဤ] မြေးရှက်-မြေး ရစ်-ပြီ။ ဝိနန္ဓတိ-လည်းကြည့်။ မက္ကဋကော ပဋ္ဌဇာလာနိ ဝိနန္ဓိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၅၀၉။

ဝိနန္ဓိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နန္ဓ + တုံ] ထုံး-ဖွဲ့-ရစ် ပတ်-ချည်နှောင်-ခြင်းငှါ။ ဆတ္တဒဏ္ဍဂ္ဂါဟကံ သလာကပဉ္စရံ ဝါ ဝိနန္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅။

ဝိနန္ဓိတွာ (ကြိဝိ) [ဝိ + နန္ဓ + တွာ] ထုံး-ဖွဲ့- ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-၍။ ဝိနန္ဓိတွာ စီဝရံ သိဗ္ဗိတု (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂) နှိ တေန သုတ္တကေန တတ္ထ စီဝရံ ဝိနန္ဓိတွာ သိဗ္ဗိတုံ။ ဝိ၊ ဋ၊၄။၄၉။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၅။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၁)။

ဝိနန္ဓိယမာန (တိ) [ဝိ + နန္ဓ + ယ + မာန] ထုံး-ဖွဲ့- ရစ်ပတ် - ချည်နှောင် - အပ်သော။ ဧကေဝဏ္ဏသုတ္တေန ဝိနန္ဓိယမာနံ ယဒိ ဝဏ္ဏမဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဝိနန္ဓိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + နန္ဓ + ဿာမ] (ငါတို့) မြေးရှက် - မြေးရစ် - ရစ်ပတ် -ချည် နှောင်-နှောင်ဖွဲ့-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ ဝိနန္ဓတိ - လည်းကြည့်။ သမဏံ ဂေါတမံ ဝါဒဝိနန္ဓနေန သမန္တာ ဝိနန္ဓိဿာမာတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈။

ဝိနန္ဓေယျာမ (ကြိ) [ဝိ + နန္ဓ + ဧယျာမ] (ငါတို့) မြေးရှက် - မြေးရစ် - ရစ်ပတ်-ချည် နှောင်-နှောင်ဖွဲ့-ကုန်ရာ၏။ ဝိနန္ဓတိ-လည်း ကြည့်။ သြရောဓေယျာမာတိ ဝိနန္ဓေယျာမ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆)။

ဝိနမတိ (ကြိ) [ဝိ +နမု +အ +တိ။ နမု နမနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၃။ ဝိနမတိ (တေ) - သံ။ ဝိဏာမဏ္ဏ-ပြာ။] (၁) ကုန်း-ကိုင်း-ညွတ်-၏။ ကုန်း၍ ကျောကိုပြ၏။ (မိန်းမဟာယာ ၄၀- တွင် ဒုတိယမာယာ)။ (၂) အထူးထူး

အပြားပြား - ဖီလာ - အားဖြင့် ညွတ်၏။ (၁) ဝိနမတိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁) တိ ကိဉ္စိဒေဝ ဘူမိယံ ပါတေတွာ တံ ဥက္ခိပန္တိ ဝိယ ဩနမိတွာ ပိဠိ ဒသေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၇၁။ (၂) ဝါယန္တိ ဩနမန္တိ ဥန္နမန္တိ ဝိနမန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

ဝိနမနာ (ထီ) [ဝိ + နမု + ယု + အာ။ (န) ဝိနမန-သံ။] (၁) ဖီလာ-ကန့်လန့်-အားဖြင့်-ညွတ်-ကိုင်း-ခြင်း။ (၂) အသီးသီး ဘေးတိုက် အားဖြင့်-နံပါး ၂-ဖက်သို့-ညွတ်-ကိုင်း-ခြင်း။ (၃) နောက်သို့-ညွတ် -ကိုင်း -ကော့ -ခြင်း။ (၁) တိရိယံ နမနာ ဝိနမနာ။ ဝဇိရ။ ၁၅၁။ (၂) ဝိနမနာ (ပဋ္ဌိသံ။ ၁၈၃) တိ ဥဘယ-ပဿတော နမနာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဝိနမနာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၈)တိ ဝိသုံ ဝိသုံ ပဿတော နမနာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၅။ (၃) ဝိနမနာ (အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆) တိ ပစ္ဆတော နမနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၇။

ဝိနမန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နမု + အ + အန္တိ] အထူးထူးအပြားပြား-ဖီလာ-အားဖြင့် ညွတ်ကုန်၏။ ဝိနမတိ (၂) ကြည့်။

ဝိနမမာန (တိ) [ဝိ + နမု + အ + မာန] အထူးထူး အပြားပြား - ထိုမှ ဤမှ -ညွတ်-ကိုင်း - တတ်သော။ ပရိဝတ္တတိ သိနေရုဂိရိကူဋ္ဌသေလသိခရော ဝိနမမာနော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

ဝိနမိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + နမု + ယ + တေ။ တေ-ကို တိ-ပြု၊ ဤ-လာ။] ဝိနမျတေ-ကြည့်။

ဝိနမေယျ (ကြိ) [ဝိ + နမု + အ + ဧယျ] အထူးထူး အပြားပြား - ထိုမှ ဤမှ - ညွတ်-ကိုင်း-ရာ၏။ ဝိနမေယျာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၀) တိ ဝိဝိဓာ (ဝိဝိဓံ) ကတွာ ဓိတော စ နမေယျ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၉။ အံ၊ ဋီ၊၁။ ၂၁၈။

ဝိနမျတေ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝိ + နမု + ယ + တေ] (က) အထူးထူးအပြားပြား-ထိုမှဤမှ-ညွတ်-ကိုင်း-အပ်၏။ (ခ) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်၏။ (က)(ခ) ဝိနမျတေ (ထေရ၊ ၂၈၆)တိ ဝိနမိယတိ အပနိယျတိ။ လတာဝါတိ ဝလ္လိ ဝိယ။ ကွဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ယထာ ဝဋ္ဋိအာဒိပစ္စယဝေကလ္လေန ပရိတ္တရုံသော မန္ဒပဘော ပဒီပေါ အပ္ပိကာ လတာ ဝါ ဝါတေန ဝိဓမိယျတိ ဝိဒ္ဓံသိယျတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိနယ¹ (ပု) [ဝိ + နီ + အ။ ကာယဝါစာနံ ဝိနယနတော ဝိနယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၂။ ဝိနယတီတိ ဝိနယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဝိနယတိ ဝိနာသေတီတိ ဝိနယော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ ဝိသိဋ္ဌံ ဝါ နယတီတိ ဝိနယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓံ ဝါ နယတီတိ ဝိနယော။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဝိနေတီတိ ဝိနယော။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။ ရာဂါဒယော ဝိနေတီတိ ဝိနယော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၂၂။ ကာယံ ဝါစံ ဝိနေတီတိ ဝိနယော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၂၂။ သံကိလေ-သပက္ခံ ဝိနေတီတိ ဝိနယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၆။ ဝိနေတိ ဧတေနာတိ ဝိနယော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။၄၄၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။ ဝိနေတိ သတ္တေ ဧတေနာတိ ဝိနယော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝိနေတိ ဧတေန ကိလေသေတိ ဝိနယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၆။ ပရမ္မုခံ ဝိနေတိ ဝိနာသေတီတိ ဝိနယော။ ပရမ္မုခံ ဝိနေတိ ဝိနာသေတိ အနေနာတိ ဝါ ဝိနယော။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၃၈။ စောဒနာဒိအသာရုပ္ပေ ဝိနေတိ ဝိနာသေတီတိ ဝိနယော။ ဝိနေတိ ဝိနာသေတိ အနေနာတိ ဝါ ဝိနယော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၃၉။ စောဒကာဿ ကထံ ဝိနေတိ ဝိနာသေတီတိ ဝိနယော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၃၉။ ဝိနီယန္တိ ရာဂါဒယော ဧတေနာတိ ဝိနယော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၆။ ဝိနေတိ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝါ ဝိနယော။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ဝိနေတိ သတ္တေ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝါ ဝိနယော။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၂။ ဝိနေတိ တေန, တသ္မိံ ဝါတိ ဝိနယော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၉။ ဝိနေတိ, ဝိနေသိ, ဝိနေဿတိ ဧတေန, ဧတ္ထာတိ ဝါ ဝိနယော။ ရူ။ ၅၆၈။ ဝိနယနံ ဝိနယော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၄၈။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၁၃။ ဝိ + နယ။ ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ ဝိနယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅။ ဝိဝိဓာ နယာ ဧတ္ထာတိ ဝိနယော။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။ အထ ဝါ ဝိသေသာ နယာ ဧတ္ထာတိ ဝိနယော။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။ အကျယ်ကို ဝိနယပိဋကာ - ကြည့်။]

(၁) နှိမ်နင်း-နှိပ်ကွပ်-ဆုံးမ-ခြင်း။ (၂) ပယ်ဖျောက် -ဖျက်ဆီး -ငြိမ်းအေးစေ -ခြင်း။ (၃) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ (၄) အဆုံး အမ၊ သာသနာ။ (၅) ဝိနယသဒ္ဒါ။ (၆) (ကိလေသာတို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၏) အကြောင်း။ (၇) အထူးထူး-ထူးခြား-သော နည်းရှိသော၊ ဆုံးမ -တတ် -ကြောင်း -ရာ-ဖြစ်သော---- (က) ဝိနည်း၊ ဝိနည်းပိဋကာ။ (ခ) ဥဘတောဝိဘင်း (ဘိက္ခုဝိဘင်း, ဘိက္ခုနီဝိဘင်း)။ (ဂ) ခန္ဓက ၂၂-ပါးနှင့် ပရိဝါရ။ (ဃ) ခန္ဓက ၂၂-ပါး။ (င) ဥဘတောဝိဘင်းနှင့် ခန္ဓက ၂၂-ပါး။ (စ) စောဒနာခြင်း, အောက်မေ့စေခြင်း။ (ဆ)(ထိုထိုအဓိကရုဏ်းကို ငြိမ်းစေခြင်း၌ မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူအပ်သော) အစီအရင်။ (ဇ) (ဂါသီလ, ဝတ္တလိဝတ အစရှိသော) ဝိနည်း-အတု-အယောင်။ (ဈ) ဝိနည်းပါဠိ, ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ။ (ဉ) အကျင့်၊ သီလ၊ စည်ကမ်း၊ ဥပဒေ။ (၉) (သုတ္တ, သုတ္တာနုလောမ, အာစရိယဝါဒ, အတ္တနောမတိ - ဟုဆိုအပ်သော) ဝိနည်း ၄-မျိုး။ (၁၀) သံဝရဝိနည်းနှင့် ပဟာနဝိနည်း။ (၁၁) (သံဝရ, ပဟာန, သမထ, ပညတ္တိ- ဟုဆိုအပ်သော) ဝိနည်း ၄-မျိုး။ (၁၂) ဝါရိတ္တသီလ။

(၁) နှိမ်နင်း-နှိပ်ကွပ်-ဆုံးမ-ခြင်း။ ဝိနယံ ဝါ အရဟာတိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁) တိ ဧတ္ထ ဝိနယနံ ဝိနယော၊ နိဂ္ဂဏှနန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ "နိဂ္ဂဟံ အရဟာတီ" တိ ဝုတ္တံ ဟောတီ " တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၃။ (- ခုဒ္ဒက။ ၄။ သုတ္တနိ။ ၃၁၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။ ၁၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈)။ (၂) ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး -ငြိမ်းအေးစေ-ခြင်း။ အဟံ ဟိ ဗြာဟ္မဏ ဝိနယာယ ဓမ္မံ ဒေသေမိ ရာဂဿ ဒေါသဿ မောဟဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ဘဂဝါ ပန ယသ္မာ ရာဂါဒီနံ ဝိနယာယ ဝူပသမာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၁)။

(၃) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ ဝိနယတီတိ ဝိနယော၊ ဝိနာသေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃)။ (၄) အဆုံး အမ၊ သာသနာ။ " ကမ္မာ " တိ ကမ္မိဿာ ဒိဋ္ဌိယာ ----- ကမ္မသ္မိံ ဓမ္မေ ကမ္မသ္မိံ ဝိနယေ ကမ္မသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ ----------- ကမ္မသ္မိံ သတ္ထုသာသနေ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၄။ ပဋိသံ။ ၁၇၄။ (- မဟာနိ။ ၃၁)။ ကမ္မိဿာ ဒိဋ္ဌိယာတိအာဒီဟိ ဒသဟိ ပဒေဟိ သိက္ခတ္တယသင်္ခါတံ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓသာသနမေဝ ကထိတံ။ တဉှိ ဗုဒ္ဓေန ဘဂဝတာ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဒိဋ္ဌီတိ ဝုစ္စတိ --- သိက္ခိတဗ္ဗတ္တေန ဝိနယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁-၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၈၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၃)။

(၅) ဝိနယ-သဒ္ဒါ။ ဝိနယတ္ထဝိဒူ-ကြည့်။

(၆) (ကလေသာတို့ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၏) အကြောင်း။ တိဏ္ဏံ ပိဋကာနံ သုတ္တံ ဝိနယော ပန ကာရဏံ ------ ဝိနယေတိ ဧတသ္မိံ ရာဂါဒိဝိနယကာရဏေ သံသန္ဒေ-တဗ္ဗာနီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆-၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၇။ ဝိနေတိ ဧတေန ကိလေသေတိ ဝိနယော၊ ကိလေသဝိနယ-နူပါယော၊ သော ဧဝ စ နံ ကရောတီတိ ကာရဏန္တိ အာဟ " ဝိနယော ပန ကာရဏ " န္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၁။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၅၆)။

(၇) အထူးထူး -ထူးခြား -သော နည်းရှိသော၊ (ကိုယ်, နှုတ်တို့ကို) ဆုံးမ - တတ်-ကြောင်း -ရာ - ဖြစ်သော---- (က) ဝိနည်း၊ ဝိနည်းပိဋက။ ယံ နူန မယံ ------ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သင်္ဂါယေယျာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၁။ အဟံ ဥပါလိံ ဝိနယံ ပုစ္ဆေယျံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၂။ ဝိနယေ ပါရမိံ ပတ္တော။ အပ၊ ၁။ ၄၆။ သုတ္တန္တံ အဘိဓမ္မဉ္စ၊ ဝိနယဉ္စာပိ ကေဝလံ။ အပ၊ ၁။ ၄၈။ ဝိနယေ အဂ္ဂနိက္ခိတ္တော၊ ဥပါလိ သတ္ထုဝဏ္ဏိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၄။ ဝိနယော နာမ ဗုဒ္ဓသာသနဿ အာယု၊ ဝိနယေ ဋ္ဌိတေ သာသနံ ဋ္ဌိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၈၂။ ဝိနယပိဋကံ ဝိနယော၊ အဝသေသံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဓမ္မော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆။ ဝိနယ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၅) န္တိ ဝိနယပိဋကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၈၊ ၃၂၄၊ ၃၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၄၉)။

(ခ) ဥဘတောဝိဘင်း (ဘိက္ခုဝိဘင်း, ဘိက္ခုနီဝိဘင်း)။ ဝိနယောတိ ဥဘတော-ဝိဘင်္ဂါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၆။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၈၊ ၃၂၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၈-၉)။ (ဂ) ခန္ဓက ၂၂-ပါးနှင့် ပရိဝါရ။ ဝိနယံ န ဇာနာတိ (ဝိ၊ ၅။ ၃၂၃) တိ ခန္ဓကပရိဝါရံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၈။ ဝိနယံ န ဇာနာတီတိ ဧတ္ထ ဝိနယသဒ္ဒဿ သကလေ ဝိနယပိဋကေ ဝတ္တမာနဿာပိ သုတ္တန္တိ ဧတ္ထ ဥဘတော ဝိဘင်္ဂဿ ဂဟိတတ္တာ ကမေ ခန္ဓကပရိဝါရာဝ ဂဟေ-တဗ္ဗာတိ အာဟ " ခန္ဓကပရိဝါရံ န ဇာနာတိ " တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၁၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅)။

(ယ) ခန္ဓက ၂၂-ပါး။ ဝိနယော (ဒီ၊ ၂။ ၁၀၃။ အံ၊ ၁။ ၄၈၇) တိ ခန္ဓကော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၆။ ဝိဝိဓနယတ္တာ ဝိသိဋ္ဌနယတ္တာ စ ဝိနယော၊ ခန္ဓကပါဠော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၀)။ (င) ဉဘတောဝိဘင်းနှင့် ခန္ဓက ၂၂-ပါး။ ဝိနယော (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၃) တိ ဝိဘင်္ဂခန္ဓကာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။ (စ) စောဒနာခြင်း, အောက်မေ့စေခြင်း။ ဝိနယော (ဝိ၊ ၃။ ၄၃၆။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၊ ၁၈၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆) တိ စောဒနာ စ သာရဏာ စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၉။

(ဆ) (ထိုထို အမိကရုဏ်းကို ငြိမ်းစေခြင်းငှါ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်သော) အစီအရင်။ ဝိနေတိ ဧတေနာတိ ဝိနယော၊ တသ္မ တသ္မ အဓိကရဏဿ ဝူပသမနာယ ဘဂဝတာ ဝုတ္တဝိဓိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၄၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။ (ဇ) (ဂေါသီလ, ဝဂ္ဂုလိဝတ အစရှိသော) ဝိနည်း - အတု - အယောင်။ ဝိနယေ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉) တိ ဝိနယပတိ-ရူပကေ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂။ (ဈ) ဝိနည်းပါဠိ, ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ။ အကုသလော စ ဟောတိ ဝိနယေ (ဝိ၊ ၅။ ၃၂၃) တိ ဝိနယ-ပါဠိယဉ္စ အဋ္ဌကထာယဉ္စ အကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၇။ ဝိနယေတိ ဧတ္ထ န ကေဝလံ ပါဠိယေဝ၊ အထ ခေါ အဋ္ဌကထာယံပီတိ အာဟ " ဝိနယပါဠိ-ယဉ္စေဝ အဋ္ဌကထာယဉ္စာ " တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၁၇။

(ဉ) အကျင့်၊ သီလ၊ စည်းကမ်း၊ ဥပဒေ။ ဝိနယ (ဇာ၊ ၁။ ၂၆၇) န္တိ " ဧဝံ အဘိက္ကမိ-တဗ္ဗ" န္တိအာဒိကံ အာစာရဝိနယံ န ဇာနာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၂၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃၀)။ (ဉ) (သုတ္တ, သုတ္တာနုလောမ, အာစရိယဝါဒ, အတ္တနောမတိ - ဟု ဆိုအပ်သော) ဝိနည်း ၄-မျိုး။ စတုဗ္ဗိဓံ ဟိ ဝိနယံ၊ မဟာထေရာ မဟိဒ္ဓိကာ။ ကတမံ စတုဗ္ဗိဓံ ? သုတ္တံ, သုတ္တာနုလောမံ, အာစရိယဝါဒံ, အတ္တနောမတိန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၅-၆။ (၁၀) သံဝရဝိနည်းနှင့် ပဟာနဝိနည်း။ ဒုဝိဓော ဝိနယော နာမ၊ ဧကမေကေတ္ထ ပဉ္စဓာ။----- အယဉ္ဟိ သံဝရဝိနယော ပဟာနဝိနယောတိ ဒုဝိဓော ဝိနယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၈)။ (၁၁) (သံဝရ, ပဟာန, သမထ, ပညတ္တိ- ဟုဆိုအပ်သော) ဝိနည်း ၄-မျိုး။ ဝိနယာနုဂ္ဂဟာယာ (အံ၊ ၃။၃၁၁)တိ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ ဟိ သတိ သံဝရ-ဝိနယော ပဟာနဝိနယော သမထဝိနယော ပညတ္တိဝိနယောတိ စတုဗ္ဗိဓော ဝိနယော အနုဂ္ဂဟိတော ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၀-၁)။ (၁၂) ဝါရိတ္တသီလ။ ဝိနယာစာရယုတ္တောနာ (ကင်္ခါ။ ၈၃) တိ ဝါရိတ္တစာရိတ္တသီလသမ္ပန္နေန။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၃။

(ဝိနည်းသည်-- (၁) အဂါရိကဝိနည်း= အိမ်၌နေသူ လူတို့၏ဝိနည်း, (၂) အနဂါရိက ဝိနည်း = အိမ်၌မနေသူ ရဟန်းတို့၏ဝိနည်း ဟူ၍ ၂-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အဂါရိက ဝိနည်းဟူသည် အကုသလကမ္မပထတရား ၁၀ - ပါးတို့မှ ကြဉ်ရှောင်ခြင်းတည်း။ အနဂါရိကဝိနည်းဟူသည်-- ပါရာဇိက,

သံဃာဒိသိသ်, ထုလ္လစ္စဉ်း, ပါစိတ်, ပါဋိ-ဒေသနီ, ဒုက္ကဋ်, ဒုဗ္ဘာသိတ-ဟုဆိုအပ်သော အာပတ် ၇ - ပုံသို့ မရောက်ခြင်းတည်း။ (ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၁၃-၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉)။

(ဝိနည်းသည် မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၏ အသက်သဖွယ်ဖြစ်သည်။ ဝိနည်းတည်သည်ရှိသော် သာသနာတော် ၃-ရပ်လည်း မကွယ်မပျောက် တည်သည်ပင်မည်၏၊ ထိုကဲ့သို့ သာသနာတော်၏ အသက်သဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့်ပင်လျှင် ပဌမမဟာ-သင်္ဂါယနာတင်စဉ်အခါ၌ ရှင်မဟာကဿပ အမှူးရှိသော ရဟန္တာ (၅၀၀) တို့သည် ဝိနည်းပိဋကကိုရှေးဦးအစထား၍ သင်္ဂါယနာတင်တော်မူကြလေသည်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၈၂။)

ဝိနည်းကို ကျင့်ကြံလိုက်နာသောရဟန်းသည် သီလ၏ပြည့်စုံခြင်းကို အမှီပြု၍ ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။) ဝိနည်းကို ကျူးကျော် ဖောက်ဖျက်သော ရဟန်းသည် မာတုဂါမ အတွေ့စသည်၌ အပြစ်မရှိဟု အမှတ်ရှိသည့်အတွက် ဒုသီလပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဟူသော အပြစ်ကိုရရှိတတ်သည်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂-၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅။)

ဝိနည်းကို သင်ရခြင်း၏အကျိုး---

ဝိနည်းကို သင်ယူခြင်းဖြင့် ဝိနည်း၌ လိမ္မာသောပုဂ္ဂိုလ်သည် သာသနာတော်၌ ယုံကြည်သော အမျိုးသားတို့၏ အမိ, အဖ အရာ၌တည်ခြင်းဟူသော အကျိုးတရားကို ရရှိလေသည်။ ထိုစကားမှန်၏ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ရှင်ပြုခြင်း, ရဟန်းခံခြင်း, ဝတ်ကြီး, ဝတ်ငယ် ဖြည့်ကျင့်ခြင်းနှင့် ရဟန်းတို့၏-အကျင့် - ကျက်စားရာ၌ လိမ္မာခြင်းသည် ထိုဝိနည်းပရိယတ်၌ လိမ္မာသောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဆက်စပ်နေလေသည်။

တစ်နည်း--- ဝိနည်းကို သင်ယူသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိနည်းကို သင်ယူခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ (၁) မိမိ၏သီလဂုဏ်ကို ကောင်းစွာလုံခြုံစေနိုင်, စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း။ (၂) ဝိနယကုက္ကုစ္စသည် နှိပ်စက်အပ်သော ရဟန်းတို့၏ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်ခြင်း။ (၃) သံဃာ၏အလယ်၌ မကြောက်မရွံ့ပြောဆိုနိုင်ခြင်း။ (၄) မိမိရန်သူ, သာသနာ့ရန်သူတို့ကို အကြောင်းနှင့်တကွ ကောင်းစွာနှိပ်ကွပ်နိုင်ခြင်း။ (၅) ပရိယတ္တိ, ပဋိပတ္တိ, ပဋိဝေဓ-ဟူသော သဒ္ဓမ္မ ၃-ဖြာ သာသနာတော်၏ တည်ခြင်းငှါ ကျင့်စွမ်းနိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးတရား ၅ - ပါးကိုရရှိလေသည်။

တစ်နည်း--- ဝိနည်းကိုဆောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိုယ်, နှုတ်တို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော နှလုံးသာရွှင်ခြင်းအစ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်အဆုံးရှိသော တရားတို့၏ အမွေခံ ဖြစ်ရခြင်းဟူသော အကျိုးတရားတို့ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ (ဝိ၊ ၅။ ၂၃၆၊ ၂၈၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။)

ဝိနယ၂ (ပု) [ဝိနယ + အာဂတ] (၁) ဝိနည်း၌လာသောအကျင့်။ (၂) ဝိနည်းကို သင်ယူခြင်း။ (၃) ဝိနည်း၌လာသော သိက္ခာပုဒ်။ (၁) ဝိနယဝသေန (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉) တိ ဝိနယာဂတာစာရဝသေန။ ဝိနယာဂတာ-စာရော ဟိ ဥတ္တရလောပေန "ဝိနယော" တိ

ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၆။ (၂) (၃) ဝိနယော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃) တိ ဝိနယပရိယတ္တိ၊ တတ္ထ ဝါ အာဂတသိက္ခာပဒါနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄။

ဝိနယ² (ပု) | ဝိနယ + ပရိယာပုဏန | ဝိနည်းကို သင်ယူခြင်း။ ဝိနယော သံဝရတ္ထာယာ (ဝိ၊ ၅၊ ၁။ ၇၇) တိအာဒီသု ဝိနယောတိ ဝိနယဿ ပရိယာပုဏနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၈)။

ဝိနယ⁵ (ပု) [ဝိနယ + က။ က-ကျေသည်။] ဝိနည်းသဖွယ်ဖြစ်သော သီလ - သမာဓိ-ကျေးဇူး။ ခန္တတ္တယံ သိက္ခိတဗ္ဗတ္တိ ဝိနယော ဝိယာတိ ဝိနယောတိ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဝိနယ³ (ကြိ) | ဝိ + နီ + အ + ဟိ။ ဝိနယတိ-ကြည့်။ | ပယ်ဖျောက်လော့။ ကင်္ခံ ဝိနယ နော ဣသေ။ စူဠနိ၊ ၅။

ဝိနယအဋ္ဌကထာ (ထီ) | ဝိနယ + အဋ္ဌကထာ | ဝိနယဋ္ဌကထာ-ကြည့်။

ဝိနယအတ္ထ (ပု) | ဝိနယ + အတ္ထ | ဝိနည်း၏ အနက်။ အတ္ထေသု ဇာတေသု (ဝိ၊၃။၅၀၉)တိ ဝိနယအတ္ထေသု ဥပ္ပန္နေသု။ ဝိ၊ ၅၊ ၃။ ၄၃၅။

ဝိနယဥပါယဘူတနိဂ္ဂဟ (ပု) | ဝိနယ + ဥပါယဘူတ + နိဂ္ဂဟ | ဆုံးမခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော နှိပ်ကွပ်ခြင်း။ နိဂ္ဂဟမုခေနာတိ ဝိနေယျာနံ ဝိနယဥပါယဘူတနိဂ္ဂဟဝသေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၆။

ဝိနယကထာ (ထီ) | ဝိနယ + ကထာ။ ဝိနယ+ပဋိသံယုတ္တ + ကထာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၄။ | (၁) ဝိနည်းကို-ဟော-ပြော-သင်အံ-ပို့ချ - ရာ (ကာလ)။ (၂) ဝိနည်း၌ စပ်ယှဉ်သောစကား။(၁) ဝိနယကထာကာလ-ကြည့်။

(၂) ဝိနယကထံ ကထေတိ (ဝိ၊ ၂။၁၈၈) တိ ဝိနယကထာ နာမ ကပ္ပိယာကပ္ပိယ-အာပတ္တာနာပတ္တိသံဝရပဟာနပဋိသံယုတ္တ-ကထာ၊ တံ ကထေတိ။ ဝိ၊ ၅၊ ၃။ ၁၄၁။ ဝိနယေ ပဋိသံယုတ္တာ ကထာ ဝိနယ-ကထာတိ ဒဿေန္တော အာဟ " ဝိနယကထာ နာမာ " တိအာဒိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၄။

ဝိနယကထာကာလ (ပု) | ဝိနယကထာ + ကာလ | ဝိနည်းကို-ဟော-ပြော-သင်အံ-ပို့ချ-ရာ-အခါ-ကာလ။ ဝိနယဓရေတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဝိနယကထာကာလေ မရိစံ ဝါ ဟရီတကခဏ္ဍံ ဝါ မုခေ ဌပေတွာ။ သံ၊ ၅၊ ၃။ ၇၉။

ဝိနယကပ္ပ (ပု) [ဝိနယ + ကပ္ပ] ဝိနည်း၌ လာသော-ကပ္ပဗိန္ဒု-ကပ္ပဗိန္ဒုထိုးခြင်း။ ကပ္ပေါ နဋ္ဌော ဟောတိ ကပ္ပကတောကာသော ဇိဏ္ဏော ဟောတီတိ ဧတ္ထ ဝိနယကပ္ပေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅။ ၈၆။

ဝိနယကမ္မ (န) | ဝိနယ + ကမ္မ | ဝိနည်းကံ၊ ဝိနည်းနှင့်ညီသော အမှု (ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း စသော အမှု)။ ဓမ္မကမ္မဥ္စ ဟောတိ ဝိနယ-ကမ္မဥ္စ သုဝူပသန္တဥ္စ။ ဝိ၊ ၄။ ၇၊ ၁၆-၈၊ ၃၀။ ဝိနယကမ္မာနိ ပဝတ္တန္တိ။ အံ၊၁။၇၄။ ဝိနယကမ္မံ ကတွာ ဘိက္ခုနိနံ သန္တိကေ ဝုဋ္ဌာတုံ အနုဇာနာမိ။ ဝိ၊ ၅၊ ၁။ ၂၃၈။ (-ကင်္ခါ၊၁၅၅၊ ၂၄၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၊ ၁၈၄။ ဝဇီရ၊ ၇၀၊ ၁၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၃၊ ၃၉၃)။

ဝိနယကမ္မကတ (တိ) | ဝိနယကမ္မ + ကတ | (စွန့်ခြင်းဟူသော) ဝိနည်းကံဖြင့် ပြုပြီးသော၊ ပြုအပ်ပြီးသော (စွန့်ခြင်းဟူသော) ဝိနည်းကံ ရှိသော။ နိဿဋ္ဌ ပဋိလဘိတွာတိ ဝိနယ-ကမ္မကတံ ပဋိလဘိတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၅၊ ၂။ ၂၆၈။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၂၀)။

ဝိနယကမ္မဝစန (န) [ဝိနယကမ္မ + ဝစန] ဝိနည်းကံကို ဟောတော်မူခြင်း။ ဗဟိဂါမေ ဋ္ဌိတဿာပိ ဝိနယကမ္မဝစနတော ပရမ္မုခါပိ ဋ္ဌိတံ ဝိဿဇ္ဇိတုံ --- ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂၀။

ဝိနယကမ္မာကာရ (ပု) [ဝိနယကမ္မ + အာကာရ] ဝိနည်းကံဟုဆိုအပ်သောအခြင်းအရာ။ ဝိနယကမ္မာကာရေဟိ အကတံ ဝါ ဂိလာနဿ အနမိကံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၉၅။ ကင်္ခါ။ ၂၂၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၀။

ဝိနယကိရိယ (ထီ၊န) [ဝိနယ + ကိရိယ] ဝိနည်းကံပြုခြင်း၊ ဝိနည်း၌လာသော-ကပ္ပဗိန္ဒု-ပြုလုပ် - ထိုး - ခြင်းအမှု။ " ကပ္ပကတေန အကပ္ပကတံ သံသိဗ္ဗိတံ ဟောတိ " တိ-အာဒီသု ဝိနယကိရိယာယံ။ စရိယာ၊ဋ။ ၁၀။

ဝိနယကုက္ကုစ္စ (န) [ဝိနယ + အာဂတ (ဥပ္ပန္န)+ ကုက္ကုစ္စ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၁၄။ (အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၂၀၈)။] ဝိနယကုက္ကုစ္စ၊ ဝိနည်း၌-လာ-ဖြစ်-သော-ကုက္ကုစ္စ၊ " အပ်သလော၊ မအပ်သလော " ဟု -ယုံမှား -သံသယဖြစ်-ဆင်ခြင်-သုံးသပ်-ခြင်း။

(ယင်း ဝိနယကုက္ကုစ္စကား-- အကုသိုလ် ကုက္ကုစ္စစေတသိက် (= ကုက္ကုစ္စနီဝရဏ) မဟုတ်၊ နီဝရဏ အတုအယောင်မျှသာ၊ တရားကိုယ်အားဖြင့်ကား-- " အပ်သလော၊ မအပ်သလော " ဟု စူးစမ်းဆင်ခြင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဉာဏ်ပြဓာန်းသည့် မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သာဖြစ်သည်။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၁၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။ ၁၄၂။

အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်အား " နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ညှော်သည်တို့တည်းခိုသော စရပ်၌ ဝတ်တည်အပ်သောဆွမ်းကိုဘုဉ်းပေးသုံးဆောင်လို့ အပ်မှအပ်ပါ့မလား = သင့်မှသင့်ပါ့မလား " ဟု ဝိနယကုက္ကုစ္စ, ဝိနယ-သံသယဖြစ်ဘူး၏။ (ဝိ၊ ၂။ ၉၆။ အဘိ၊ ဋ၊၁။ ၄၁၄)။ ထို့အတူ ကင်္ခါရေဝတမထေရ်အားလည်း " နေလွဲသောအခါ တင်လဲ (ထန်းလျက်, ကြံသကာ) ကို ဘုဉ်းပေးသုံးဆောင်လို့ အပ်မှအပ်ပါ့မလား = သင့်မှသင့်ပါ့မလား " ဟု ဝိနယကုက္ကုစ္စ, ဝိနယသံသယ ဖြစ်ဘူး၏။ (ဝိ၊ ၃။ ၃၀၃။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၈၆)။ ဝိပ္ပဋိသာရကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ၊ န ဝိနယ-ကုက္ကုစ္စံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၇။ နီဝရဏပတိရူပကံ ပနေတံ " ကပ္ပတိ န ကပ္ပတိ "တိ ဝီမံသန-သင်္ခါတံ ဝိနယကုက္ကုစ္စံ နာမ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၁၄။ " ကပ္ပတိ န ကပ္ပတိ " တိ ပဝတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ စ ဝိနယကုက္ကုစ္စံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၃။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။၁၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆)။

ဝိနယကုသလ (တိ) [ဝိနယ + ကုသလ] ဝိနည်း၌ - လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် - သော၊ သူ။ အာဘိဓမ္မိကဂေါဒတ္တတ္ထေရော နာမ ဝိနယကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၅။

ဝိနယကောဝိဒ (တိ) [ဝိနယ + ကောဝိဒ] ဝိနယကုသလ - ကြည့်။ ဘိက္ခူ ဝိနယညူ ဝိနယကောဝိဒါ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၆။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၉၉)။

ဝိနယက္ကမ (ပု) [ဝိနယ + ကမ] ဝိနည်းအစဉ်၊ ဝိနည်းပိဋကေ။ ဝိနယက္ကမေ (ကင်္ခါ။ ၈၃) တိ ဝိနယပိဋကေ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁။

ဝိနယက္ကမကောဝိဒ (တိ) [ဝိနယက္ကမ + ကောဝိဒ] ဝိနည်းအစဉ်-ဝိနည်းပိဋကတ်-၌-လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် - သော၊ သူ။ ယံ ဝါ ဝိနယက္ကမကောဝိဒါ အနုဇာနန္တိ။ ဝဇိရ၊ ၃၆၆။

ဝိနယက္ကမည (တိ) [ဝိနယကမ္မ + ဉာ + အ] ဝိနည်းအစဉ်-ဝိနည်းပိဋကတ်-ကိုသိတတ်သော၊ သူ။ မမ္မသင်္ဂါဟကာ တေ ဝိနယက္ကမညာ။ ဝဇိရ၊ ၃၉၈။

ဝိနယက္ကမညူ (ပု) [ဝိနယက္ကမ + ဉာ + ရူ] ဝိနယက္ကမည - ကြည့်။ နိဒါနနိဋ္ဌာနမကံသု မမ္မသင်္ဂါဟကာ တေ ဝိနယက္ကမညူ။ ဝဇိရ၊ ၄၁၆။

ဝိနယက္ကမသိဒ္ဓ (တိ) [ဝိနယက္ကမ + သိဒ္ဓ] ဝိနည်းအစဉ်-ဝိနည်းပိဋကတ်-၌ ထင်ရှားသော။ သမဏကပ္ပေဟီတိ ဝိနယက္ကမသိဒ္ဓေဟိ သမဏဝေါဟာရေဟိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၉။

ဝိနယခန္ဓက (ပု) [ဝိနယ + ခန္ဓက] ဝိနယ-ခန္ဓက၊ ဝိနည်းမဟာဝါ, စူဠဝါခန္ဓက။ တံ ဝိနယခန္ဓကေ အာဂတမေဝ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။

(ဝိနယခန္ဓကသည်-- (၁) မဟာခန္ဓက၊ (၂) ဥပေါသထက္ခန္ဓက၊ (၃) ဝဿူပနာယိကက္ခန္ဓက၊ (၄) ပဝါရဏာခန္ဓက၊ (၅) စမ္မက္ခန္ဓက၊ (၆) ဘေသဇ္ဇက္ခန္ဓက။ (၇) ကထိနက္ခန္ဓက၊ (၈) စီဝရက္ခန္ဓက၊ (၉) စမ္ပေယျက္ခန္ဓက၊ (၁၀) ကောသမ္ဗကက္ခန္ဓက၊ (၁၁) ကမ္မက္ခန္ဓက၊ (၁၂) ပါရိဝါသိကက္ခန္ဓက၊ (၁၃) သမုစ္စယက္ခန္ဓက၊ (၁၄) သမထက္ခန္ဓက၊ (၁၅) ခုဒ္ဒကဝတ္ထုက္ခန္ဓက၊ (၁၆) သေနာသနက္ခန္ဓက၊ (၁၇) သံဃဘေဒကက္ခန္ဓက၊ (၁၈) ဝတ္တက္ခန္ဓက၊ (၁၉) ပါတိမောက္ခဋ္ဌပနက္ခန္ဓက၊ (၂၀) ဘိက္ခုနိက္ခန္ဓက၊ (၂၁) ပဉ္စသတိကက္ခန္ဓက၊ (၂၂) သတ္တသတိကက္ခန္ဓက-အားဖြင့် ၂၂-ပါးရှိ၏။ (ဝိ၊ ၃။ ၁-၅၁၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁-၅၀၈။)

ဝိနယဂဏ္ဌိပဒ (န) [ဝိနယ + ဂဏ္ဌိ + ပဒ] ဝိနယဂဏ္ဌိပုဒ်၊ ဝိနည်း၌-အဖုအထစ်နှင့်တူသော- ခက်ရာခက်ဆစ် ဖြစ်သည့်-ပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ပြရာဖြစ်သော ကျမ်း။ ဝိနယဂဏ္ဌိပဒေ လိခိတံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၄၂။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၁၅)။

ဝိနယဂဏ္ဌိပဒကာရ (ပု) [ဝိနယဂဏ္ဌိပဒ + ကရ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ ရူ။ ၅၆၁။] ဝိနယဂဏ္ဌိပုဒ်-ဝိနယဂဏ္ဌိပဒ -ကျမ်းကို-ရေးသား-ပြုစု-သော၊ သူ။ ဣမ ပန ဝိနယဂဏ္ဌိပဒကာရာဒီနံ သဒ္ဒဝါဒီနံ မတေန --- တန္တိ မမ္မော နာမ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝိနယဂမ္ဘိရ (တိ) [ဝိနယ + ဂမ္ဘီရ] (၁) ဝိနည်း၌-နက်နဲ-ခက်ခဲ-သော။ (၂) (ကိလေသာတို့ကို) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းကြောင့် နက်နဲသော။ (၁) (၂) ဝိနယဂမ္ဘိရ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇) န္တိ ဝိနယေ ဂမ္ဘီရဋ္ဌ ကေဒေသံ ဆဠေတွာတိ အတ္ထော။ ကိလေသဝိနယေန ဝါ ဂမ္ဘီရံ ကေဒေသံ သုတ္တံ ဆဠေတွာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၈။

ဝိနယဂရုက (တိ) [ဝိနယ + ဂရု +က] (၁) ဝိနည်း -၌-ကို -အလေးပြု-လေးစား-သော၊ သူ။ (၂) ဝိနည်း၌ ကြီးလေးသောအာပတ် (ပါရာဇိက, သံဃာဒိသိသ်အာပတ်)။ (၁) ဧဝံ ဝိနယဂရုကာနံ ဘိက္ခူနံ ကာလေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၉။ (၂) ဝိနယဂရုကာ ဒွေ ဝုတ္တာ (ဝိ၊ ၅။ ၃၆၄) တိ ပါရာဇိကဉ္စေဝ သံဃာဒိသေသဉ္စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၇။ ဝိနယေ ဂရုကာ ဝိနယဂရုကာ။ ဝဇိရ၊ ၅၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၀။

ဝိနယဂရုကတာဗျာပန (န) [ဝိနယဂရုကတာ+ ဗျာပန] ဝိနည်း-၌-ကို-အလေးပြုသောသူ၏ အဖြစ်ကို ပြန့်နှံ့စေခြင်း။ ဝိနယဂရုကတာ-ဗျာပနတ္ထဉ္စ ဝိနယဂရုကော ယေဝေတ္ထ ဝိနယသဒ္ဒေန ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိနယဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိနယ + ဂဟဏ] ဝိနည်းကိုယူခြင်း။ ဝိနယ-သဒ္ဒါ။ ဝိနယဂ္ဂဟဏေန တော် အသင်္ဂဏှိတွာ ဝိနယော သင်္ဂဟေ-တဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၁၉။

ဝိနယဂ္ဂါဟီ (တိ) [ဝိနယ + ဂဟ + ဏီ] ဆိုဆုံးမလွယ်-နားထောင်လွယ်- သော၊ သူ။ ဝိနယံ ဝိမိပဋိသေဓဝစနံ ဂဟေတုံ သီလော ဝိနယဂ္ဂါဟီ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၃၀။

ဝိနယညုက (ပု) [ဝိနယညူ + က] ဝိနည်းမှိုရ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဝိနည်းကို-တတ်-သိ-နားလည်-သော၊ သူ။ ဝိနယညုကသ္မိ (ဉ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၃၆၃-နှာ) န္တိ ဝိနယဓရေ ပုဂ္ဂလေ။ ဝိ၊ ဉ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈၃။

ဝိနယညူ (ပု) [ဝိနယ + ဉာ + ရူ] ဝိနည်းကို-တတ်သိ-နားလည်-သော၊ သူ။ ဧတေ နာဂါ မဟာပညာ၊ ဝိနယညူ မဂ္ဂကောဝိဒါ။ ဝိ၊ ၅။ ၄၊ ၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၁၊ ၂၅၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၆)။

ဝိနယဋီကာ (ထီ) [ဝိနယ + ဋီကာ။ ဋီကိယတိ ဇာနိယတိ သံဝဏ္ဏနာယ အတ္ထော ဧတာယာတိ ဋီကာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇။] ဝိနည်းဋီကာကျမ်း၊ ဝိနည်း (အဋ္ဌကထာ၏ အနက်) ကို -သိ -ဖွင့်ပြ -ကြောင်းဖြစ်သော ကျမ်း။ သာရတ္ထဒီပနိယာ ဝိနယဋီကာယပိ အယမေဝ ပါဌော လိခိတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၆။ (-၄၈၊ ၁၁၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၈)။

(ဝိနည်းဋီကာသည်- (၁) ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ၊ (၂) သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ (၃) ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ - ဟူ၍ အရင်းခံ ဋီကာကျမ်းကြီး ၃-ကျမ်းရှိသည်။ ထိုတွင် ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာကို သာသနာသက္ကရာဇ် (၁၇၀၇) ခု၊ ခရစ်သက္ကရာဇ် အေဒီ - ၁၁၆၃-ခန့် မတိုင်မီ အချိန်၌ သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ တောင်ဘက် မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော သီဟိုဠ် (သီရိလင်္ကာ) နိုင်ငံသား ဝဇိရဗုဒ္ဓိ-အမည်ရှိသော ရဟန်းတော်တစ်ပါး ရေးသားခဲ့သည်။ ထိုကျမ်းသည် ဝိနည်းဂဏ္ဌိခေတ်မှ ဝိနည်းဋီကာခေတ်ကို စတင်ဆန်းသစ်စေသော ရှေးအကျဆုံးဝိနည်းဋီကာကျမ်းဖြစ်သည်။ ကျမ်းပြုဆရာကိုအစွဲပြု၍ " ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ " ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ရေးသားကြသည်။ သို့သော် ကျမ်းပြုဆရာ ကိုယ်တိုင်ကမူ ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနဝိကာသနာ (ဝဇိရ၊ ၅၈၄) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဂဏ္ဌိပဒါမိပ္ပါ-ယပ္ပကာသနာ (ဝဇိရ၊ ၅၈၅) ဟူ၍လည်းကောင်း အမည်ပေးခဲ့လေသည်။ ထိုကျမ်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာ (၅၈၅) ရှိ၍ တစ်အုပ်တည်းဖြင့် အပြီးရိုက်နှိပ်ထားသည်။

သာရတ္ထဒီပနီဋီကာကျမ်းကို သာသနာ သက္ကရာဇ် (၁၇၀၇) ခု၊ ခရစ်သက္ကရာဇ် အေဒီ-၁၁၆၃- ခန့်တွင် သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ) နိုင်ငံ၌ နန်းတက်သော ပရက္ကမဗာဟုမင်း လက်ထက်တွင် ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ၊ အင်္ဂုတ္တရဋီကာကျမ်းတို့ကို ပြုစုသော မဟာ-ဝိဟာရကျောင်းတိုက်နေ ရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ ရှင်သာရိတနုဇ၊ ရှင်မဟာသာမိပါဒ ၃-မည် ရသော သီဟိုဠ်နိုင်ငံသားရဟန်းတော်တစ်ပါး စီရင်သည်။ ထိုကျမ်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာ

မှုဖြင့် ၃-တွဲရှိသည်။ ထိုတွင် ပဌမတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း (၄၆၀) တိတိ ပါဝင်၍ ဂန္ထာရမ္ဘကထာမှ ဝေရဥ္စကဏ္ဍအထိ ဖွင့်ပြထားသည်။ ဒုတိယတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း (၄၄၈) တိတိပါဝင်၍ ပါရာဇိကကဏ္ဍမှ နိဿဂ္ဂိယကဏ္ဍအထိ ဖွင့်ပြထားသည်။ တတိယတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း (၄၉၆) တိတိ ပါဝင်၍ ပါစိတ္တိယကဏ္ဍမှ ပရိဝါရအဋ္ဌကထာ အထိ ဖွင့်ပြထားသည်။

ရှေးအခါက ယင်းဋီကာကျမ်းကိုပင် ဂန္ထာရမ္ဘကထာမှ ပါရာဇိကကဏ္ဍအထိအဖွင့်ဋီကာကို "သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ" ဟုခေါ်ဝေါ်၍ သံဃာဒိသေသကဏ္ဍမှ ပရိဝါရအဋ္ဌကထာ အထိ အဖွင့်ဋီကာကို "တေရသကဏ်ဋီကာ" ဟု အမည် ၂-မျိုးခွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုအခါက သာရတ္ထဒီပနီဋီကာသည် ပဌမအုပ်, ဒုတိယအုပ်ဟူ၍ ၂-တွဲရှိ၏။ ထိုတွင် (မန္တလေးမြို့ ပိဋကတော်ပြန့်ပွားရေးမှု) သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ ပဌမအုပ်၌ ဂန္ထာရမ္ဘကထာမှ ဝေရဥ္စကဏ္ဍအဖွင့်အထိ ပါဝင်၍ စာမျက်နှာအားဖြင့် (၄၃၇) တိတိရှိသည်။ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ ဒုတိယအုပ်၌ ပဌမပါရာဇိက သုဒိန္နဘာဏဝါရမှ စတုတ္ထပါရာဇိကအဖွင့်အထိ ပါဝင်၍ စာမျက်နှာအားဖြင့် (၂၇၈) မျက်နှာရှိသည်။

တေရသကဏ်ဋီကာသည်လည်း ပဌမအုပ်, ဒုတိယအုပ်ဟူ၍ ၂-တွဲပင်ရှိ၏။ ထိုတွင် (ရန်ကုန်မြို့၊ ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေမှု) တေရသကဏ်ဋီကာ ပဌမအုပ်၌ သံဃာဒိသေသကဏ္ဍမှ ဘိက္ခုနီဝိဘင်းအထိပါဝင်၍ စာမျက်နှာအားဖြင့် (၂၄၆) တိတိရှိသည်။ တေရသကဏ်ဋီကာ ဒုတိယ အုပ်၌ မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာမှ ပရိဝါရအဋ္ဌကထာ အထိပါဝင်၍ စာမျက်နှာအားဖြင့် (၃၀၈) တိတိရှိသည်။

"တေရသကဏ်ဋီကာ" ဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၏အကြောင်းကား " တေရသကဿာ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၅) တိ တေရသသိက္ခာပဒါနိ ပရိမာဏာနိ အဿ ကဏ္ဍဿာတိ တေရသကံ၊ တဿ တေရသကဿ ကဏ္ဍဿာတိ အတ္ထော " ဟူသော သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂-တို့နှင့်အညီ ၁၃-ပါးသောသိက္ခာပုဒ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော ကြောင့် သံဃာဒိသေသကဏ္ဍသည် တေရသကကဏ္ဍမည်၏။ ထို တေရသကကဏ္ဍကို ဖွင့်ပြသည့်ဋီကာဖြစ်သောကြောင့် " တေရသကဏ်ဋီကာ " ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သည်။ ထိုမှတစ်ပါး အနိယတကဏ္ဍစသည်တို့ကိုဖွင့်ပြသည့်ဋီကာတို့ကိုလည်း အာဒိလဒ္ဓနာမအားဖြင့် " တေရသကဏ်ဋီကာ " ဟူ၍ ပင်ခေါ်ဝေါ်ရလေသည်။

ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာကျမ်းကို သာသနာသက္ကရာဇ် (၁၇၀၀-၁၈၀၀) အတွင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်း (ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း တောင်ပိုင်း) တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော စောဠတိုင်းသားရှင်မဟာကဿပ-အမည်ရှိသော ရဟန်းတော်တစ်ပါး စီရင်သည်။ ထိုကျမ်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမှုဖြင့် ၂-တွဲရှိသည်။ ထိုတွင် ပဌမတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း (၃၆၂) တိတိရှိ၍ ဂန္ထာရမ္ဘကထာမှ နိဿဂ္ဂိယကဏ္ဍအထိ ဖွင့်ပြထားသည်။ ဒုတိယတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း (၃၂၂) တိတိရှိ၍ ပါစိတ္တိယကဏ္ဍမှ ပရိဝါရအဋ္ဌကထာ ပြီးဆုံးသည်တိုင်အောင် ဖွင့်ပြထားသည်။

ထိုမှတစ်ပါး (၁) (က) ကင်္ခါအဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် ကင်္ခါဋီကာဟောင်း (ခ) ကင်္ခါဋီကာသစ်၊ (၂) ဝိနယဝိနိစ္ဆယ, ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ တို့၏အဖွင့် ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ၊ (၃) ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ၊ (၄) (က) ခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်း၏အဖွင့် ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာဟောင်း၊ (ခ) ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာသစ်၊ (၅) မူလသိက္ခာကျမ်း၏အဖွင့် မူလသိက္ခာဋီကာစသည်ဖြင့် ဝိနည်းဋီကာများရှိကြသေးသည်။

ထိုတွင်-- (၁) (က) ကင်္ခါဋီကာဟောင်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အနုရာဓမြို့နေ အမည်မသိသော ရဟန်းတော်တစ်ပါး စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၁၁၇) တိတိရှိသည်။ (ခ) ကင်္ခါဋီကာသစ်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အနုရာဓမြို့တောင်ဘက်၊ မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်နေ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာကျမ်းပြု ရှင်သာရိပုတ္တရာ၏တပည့်၊ ရှင်ဗုဒ္ဓနာဂအမည်ရှိသောရဟန်းတော်တစ်ပါး စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၃၇၁) မျက်နှာတိတိရှိသည်၊ ကင်္ခါဋီကာဟောင်း, ကင်္ခါဋီကာသစ်တွဲ၍ တစ်အုပ်တည်းရိုက်နှိပ်ထားသည်။

(၂) ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ ပရက္ကမဗာဟုမင်းလက်ထက်တွင် သာရတ္ထဒီပနီကာကျမ်းပြု ရှင်သာရိပုတ္တရာပြုစုသည်၊ (ပိဋကတ်တော်သမိုင်း)။ (တစ်နည်း) ၎င်း၏တပည့် ရှင်ဝါစိဿရ ပြုစုသည်၊ (ပခုက္ကူသာသနာဝင်ကျမ်း)။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် ၂-တွဲရှိ၍ ပဌမတွဲတွင် စာမျက်နှာပေါင်း (၅၇၁) တိတိပါဝင်သည်။ ဒုတိယတွဲတွင် စာမျက်နှာပေါင်း (၅၂၉) တိတိပါဝင်သည်။

(၃) ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာကို မြန်မာနိုင်ငံ သာလွန်မင်းကြီးလက်ထက် တောင်ဖီလာတောင်၌ သီတင်းသုံးသော "တိပိဋကာလင်္ကာရရာဇဂုရု " ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ တောင်ဖီလာဆရာတော် စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် ၂-တွဲရှိ၍ ပဌမတွဲတွင် စာမျက်နှာပေါင်း (၄၂၄) တိတိရှိသည်။ ဒုတိယတွဲတွင် စာမျက်နှာပေါင်း (၄၃၄) တိတိရှိသည်။

(၄) (က) ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာဟောင်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အနုရာဓမြို့နေ၊ ရှင်ရေဝတ ပြုစီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၁၇၇) တိတိရှိသည်။ (ခ) ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာသစ်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ ဥဒုမ္ဗရဂိရိကျောင်းနေ၊ သုဗောဓာလင်္ကာရကျမ်းပြု ရှင်သံဃရက္ခိတမဟာသာမိထေရ် ပြုစီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၂၀၅) တိတိရှိသည်။

(၅) မူလသိက္ခာဋီကာကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အနုရာဓမြို့နေ၊ ရှင်ဝိမလသာရ ပြုစီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၄၂) မျက်နှာတိတိရှိ၍ ခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်း, ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာဟောင်း, ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာသစ်, မူလသိက္ခာကျမ်း, မူလသိက္ခာဋီကာ ၄-အုပ်တွဲ၍ တစ်အုပ်တည်း ရိုက်နှိပ်ထားသည်။)

ဝိနယဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဝိနယ + အဋ္ဌကထာ] ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၊ ဝိနည်းပါဠိတော်၏ အဖွင့်၊ ဝိနည်းပါဠိတော်၏အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကားအစဉ်။ တယော ဗဟုဿုတာ သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိနယဋ္ဌကထာယ ဩဝါဒဝဂ္ဂေ ဝုတ္တနယေန ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၀)။

ဝိနည်းအဋ္ဌကထာကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမထေရ် စီရင်ရေးသားသည်။ ယင်း ဝိနည်းအဋ္ဌကထာသည် (၁) ပါရာဇိကကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ ပဌမအုပ်၊ (၂) ပါရာဇိကကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ ဒုတိယအုပ်၊ (၃) ပါစိတျာဒိ အဋ္ဌကထာ၊ (၄) စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ-ဟု ၄ - အုပ်ရှိသည်။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၁၃၅၉) ခန့်ရှိသည်။ ဂန္ထပမာဏအားဖြင့်သော်ကား ဂန္ထပေါင်း (၂၇၀၀၀) ခန့်မျှရှိလေသည်။ ယင်းဝိနည်း အဋ္ဌကထာကို ထက်ဝန်းကျင်မှ ကြည်ညို ခြင်းကို- ဆောင်-ဖြစ်စေ-တတ်သောကြောင့် " သမန္တပါသာဒိကာ " ဟူ၍ ကျမ်းပြုဆရာ ရှင်ဗုဒ္ဓဃောသမထေရ်မြတ်က နာမပညတ် သတ်မှတ်ခဲ့လေသည်။

ထို့မှတစ်ပါး (၁) ဘိက္ခုပါတိမောက် ပါဠိ, ဘိက္ခုနီပါတိမောက်ပါဠိတို့၏အဖွင့် ကင်္ခါအဋ္ဌကထာ = မာတိကဋ္ဌကထာ၊ (၂) ပါဠိမုတ္တကဝိနိစ္ဆယတို့ကို တစ်စုတစ်ပေါင်း ဖွင့်ပြသော ဝိနယသင်္ဂဟဋ္ဌကထာ၊ (၃) အဋ္ဌကထာနှင့်တကွသော ပါရာဇိကပါဠိ, ပါစိတ္တိယပါဠိ, မဟာဝဂ္ဂပါဠိ, စူဠဝဂ္ဂပါဠိ တို့၌လာသော ဝိနိစ္ဆယတို့ကို ပေါင်းစု၍ ရေးသားအပ်သော ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋ္ဌကထာ၊ (၄) အဋ္ဌကထာနှင့်တကွသော ပရိဝါရပါဠိ၌ လာသော ဝိနိစ္ဆယတို့ကို ပေါင်းစု၍ရေးသား အပ်သော ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယအဋ္ဌကထာ (၅) အဋ္ဌကထာနှင့်တကွသော ဝိနည်းပိဋကကို အကျဉ်းချုပ်၍ စီရင်အပ်သော ခုဒ္ဒသိက္ခာ အဋ္ဌကထာ၊ (၆) အဋ္ဌကထာနှင့်တကွသော ဝိနည်းပိဋကကို အကျဉ်းချုပ်၍ စီရင်အပ် သော မူလသိက္ခာအဋ္ဌကထာ စသည်ဖြင့် ဝိနည်းအဋ္ဌကထာများရှိသေးသည်။

ထိုတွင်-- (၁) ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ ကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသထေရ်စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာ ပေါင်း (၃၅၇) မျက်နှာရှိသည်။ ဘာဏဝါရ အားဖြင့် ၂၂- ဘာဏဝါရ (တစ်ဘာဏဝါရ လျှင်ဂါထာပေါင်း ၂၅၀၊ အက္ခရာလုံးရေအား ဖြင့် ၈၀၀၀-ရှိသည်) အတိုင်းအရှည်ရှိသည်။

(၂) ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာကို သာရတ္ထဒီပနီဋီကာကျမ်းပြု ရှင်သာရိပုတ္တရာ စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ အားဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၄၆၈) မျက်နှာ ရှိသည်။ (၃) ဝိနယဝိနိစ္ဆယအဋ္ဌကထာကို ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း တောင်ပိုင်း စောဠတိုင်း ကာဝေရီမြစ်၏ တောင်ဘက်ကမ်းပေါ်ရှိ " ဥရဂပုရ " မြို့၌ဖွားမြင်သော ရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ အားဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၁၀၄) မျက်နှာ ရှိ၍ အစအဆုံး ဂါထာတို့ဖြင့်သာစီကုံးထား ပေသည်။ အက္ခရာလုံးရေ (၃၂) ရှိသော ဂါထာတို့ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ဂါထာပေါင်း (၄၀၈၀) ရှိပေသည်။

(၄) ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယအဋ္ဌကထာကို ရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည်ပင် စီရင်သည်၊ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၉၁) မျက်နှာရှိ၍ ဝိနယဝိနိစ္ဆယကျမ်းကဲ့သို့ပင် အစအဆုံး ဂါထာတို့ဖြင့်သာ စီကုံးထားပေသည်၊ အက္ခရာလုံးရေ (၃၂) ရှိဂါထာတို့ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ဂါထာပေါင်း (၉၅၀) ရှိပေသည်။ ၎င်း အဋ္ဌကထာ ၂-ကျမ်းကို တစ်အုပ်တည်း ရိုက်နှိပ်ထားသည်။ (၅) ခုဒ္ဒသိက္ခာအဋ္ဌကထာကို သီဟိုဠ်နိုင်ငံသား ရှင်ဓမ္မသိရိမထေရ်စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူအားဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၅၇) မျက်နှာရှိ၍ ယေဘုယျအားဖြင့် ဂါထာတို့ဖြင့် စီကုံးထားခဲ့ပေသည်။ (၆) မူလသိက္ခာအဋ္ဌကထာကို သီဟိုဠ်နိုင်ငံသား မဟာသာမိ အမည်ရှိသောမထေရ် စီရင်သည်။ ၎င်းသည် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် စာမျက်နှာပေါင်း (၁၄) မျက်နှာရှိ၍ ခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်းကဲ့သို့ပင် ယေဘုယျအားဖြင့် ဂါထာတို့ဖြင့် စီကုံးထားပေသည်)။

ဝိယနဋ္ဌကထာနယ (ပု) [ဝိနယဋ္ဌကထာ + အာဂတ + နယ] ဝိနည်းအဋ္ဌကထာနည်း၊ ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌လာသောနည်း။ အယံ ပန ဝိနယဋ္ဌကထာနယော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိနယဋ္ဌာန (န) [ဝိနယ + ဌာန] ဝိနည်း၏ တည်ရာ။ ဝိနယဋ္ဌာနေသု ကတပရိစယာနံ အာစရိယာနံ ---- ပဝေဏီ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၂။

ဝိနယဋ္ဌိတိ (ထီ) [ဝိနယ + ဋ္ဌိတိ] ဝိနည်း၏ တည်ခြင်း။

ဝိနယဋ္ဌိတိကာမ (တိ) [ဝိနယဋ္ဌိတိ + ကမု + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ ရူ။ ၅၆၁။] ဝိနည်း တည်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝိနယဋ္ဌိတိကာမေန၊ သုမေဓေနာဘိယာစိတော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၈၈။

ဝိနယတဏှနာ (ထီ) [ဝိနယ + တဏှနာ] ဝိနည်း ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း။ ဓမ္မံ ဝိနယံ တဇ္ဇေန္တိ၊ ပုန ဝိနယတဏှနာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၁။

ဝိနယတန္တိ (ထီ) [ဝိနယ + တန္တိ] ဝိနည်း၏ အစဉ်၊ ဝိနည်းပါဠိ။ အာယသ္မာ ဟိ ဥပါလိ ဣမံ ဝိနယဝံသံ ဝိနယတန္တိံ ဝိနယပဝေဏိံ ---------- ဥဂ္ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂)။

ဝိနယတန္တိဝိဓုရ (တိ) [ဝိနယတန္တိ + ဝိဓုရ] (က) ဝိနည်းပါဠိနှင့် ဆန့်ကျင်သော၊ (ခ) ဝိနည်းပါဠိနှင့်မတူသော။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (က) (ခ) ဘိန္နာဓိကရဏာဘာဝေန ပယုတ္တော ဓမ္မ-သဒ္ဒေါ ဝိနယတန္တိဝိဓုရံ တန္တိံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၂၄။

ဝိနယတန္တိဝိပရိတ (တိ) [ဝိနယတန္တိ + ဝိပရိတ] ဝိနည်းပါဠိမှပြန်သော၊ ဝိနည်း ပါဠိမှ - အပြန် - ပြောင်းပြန် - ဖြစ်သော။ ဝိနယသဒ္ဒသန္နိဓာန-ကြည့်။

ဝိနယတန္တိဝိရဟိတ (တိ) [ဝိနယတန္တိ + ဝိရဟိတ] ဝိနည်းပါဠိမှကင်းသော။ ဝိနယသဒ္ဒသန္နိဓာန - ကြည့်။

ဝိနယတန္တိသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဝိနယတန္တိ + သင်္ဂဟိတ] ဝိနည်းပါဠိဖြင့်-သိမ်းယူ-ပေါင်းယူ-သိမ်းကျုံး၍ယူ-အပ်သော။ ဝိနယတန္တိ-သင်္ဂဟိတဿ ဟိ အတ္ထဿ အတိသဇ္ဇနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃)။

ဝိနယတိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + တိ။ ရူ။ ၅၆၈။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၂။ ဝိနယတိ (တေ)-သံ။ ဝိဏေက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆုံးမ၏။ (၂) ဖျက်ဆီး၏။ (၃) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-၏၊ (၄) နှင်ထုတ်၏။ ဝိနေတိ-လည်းကြည့်။ (၁) ဧဝရူပေန ဓမ္မဒေသနေန ကေစ္စေသု ဌာနေသု ကေစ္စာနံ ဝေနေယျာနံ ဝိနယတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅။ (၂) ဝိနယတီတိ ဝိနယော၊ ဝိနာသေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃)။ (၃) ဆန္ဒရာဂေါ ဝိနယတိ (ဝိနီယတိ) ပဟီယတိ ဧတ္ထာတိ ဆန္ဒရာဂဝိနယော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၇)။ (၄) ဝိနယန္တ (၂) ကြည့်။

ဝိနယတိစီဝရိက (တိ) [ဝိနယ + အာဂတ + တိစီဝရိက] ဝိနည်း တိစီဝရိတ်ကိုဆောင်သောရဟန်း၊ ဝိနည်း၌လာသော သင်္ကန်း ၃- ထည် - ရှိ - ဆောင် - သော ရဟန်း။ တိစီဝရိကေနာ ဝါ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉) တိ ဝိနယတိစီဝရိကေန။ ဝဇိရ၊ ၂၄၃။ ဝိနယ-တေစီဝရိက။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ဋီ။ ၂။ ၁၁၃။

ဝိနယတ္ထ (ပု) [ဝိနယ + အတ္ထ] ဝိနယသဒ္ဒါ၏ အနက်။

ဝိနယယတ္ထယုတ္တပဒ (န) [ဝိနယတ္ထ + ယုတ္တ+ ပဒ] ဝိနယသဒ္ဒါ၏အနက်နှင့်ယှဉ်သောပုဒ်။ က္လတော ပရံ စေ ဝိနယတ္ထယုတ္တပဒါနိ ဝီမံသနမေဝ ဥေ ယျံ။ ဝဇိရ၊ ၄၁၆။

ဝိနယတ္ထဝိဒူ (တိ) [ဝိနယတ္ထ + ဝိဒူ။ ထိ-၌ ဝိနယတ္ထဝိဒုနီ။] ဝိနယသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို သိသော၊ သူ။ ဝိနယတ္ထဝိဒူဟိ အယံ၊ ဝိနယော ဝိနယောတိ အက္ခာတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၊၂၀။

ဝိနယဒဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဝိနယ + ဒဏ္ဍ] ဝိနည်း၌ လာသော - အပြစ် - ဒဏ်၊ (ဥက္ခေပနီယ စသောကံ)။ အနာဂါရိကဿ ဝိနယဒဏ္ဍံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇနကဘယံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၄၈။ ဥက္ခေပနီယာဒိကမ္မံ ဝိနယဒဏ္ဍံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိနယဒ္ဓ (န) [ဝိနယ + ဒ္ဓ] ဝိနည်းဒြဗ်၊ ဝိနည်းတရားဟုဆိုပ်သော ဒြဗ်။ တထာ စ သတိ ဝိနယနတာဂုဏာသမင်္ဂီနာ ဝိနယ-ဒဗ္ဗေနေဝ ----- ဝိနယောတိ အက္ခာတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၉။ (-၉၅)။

ဝိနယဒုက္ကဋ (န) [ဝိနယ + ပညတ္တ + ဒုက္ကဋ။ ဝိနယေ ပညတ္တံ ဒုက္ကဋံ ဝိနယဒုက္ကဋံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၉၄။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၂။ ပါစိတ်၊ ယော။၈၈။] ဝိနယဒုက္ကဋ်၊ ဝိနည်း၌ ပညတ်အပ်သောဒုက္ကဋ် (အာပတ်)။ အဋ္ဌဝိဓံ ဟောတံ ဒုက္ကဋံ နာမ ----- ဝိနယဒုက္ကဋံ ဉာတဒုက္ကဋံ ဥ တ္တိဒုက္ကဋံ ပဋိဿဝဒုက္ကဋန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဝိနယဒုက္ကဋပရိဟာရ (ပု) [ဝိနယဒုက္ကဋ + ပရိဟာရ] ဝိနယဒုက္ကဋ်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဝိနယဒုက္ကဋပရိဟာရာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၆။

ဝိနယဒေသနာ (ထီ) [ဝိနယ + ဒေသနာ] ဝိနည်းဒေသနာ၊ ဝိနည်းတရားတော်။ က္လမိဿာ ပန ဝိနယဒေသနာယ ------- ကရုဏာပ္ပဓာနမေဝ ထောမနံ အာရဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆)။

ဝိနယဓမ္မတာ (ထီ) [ဝိနယ + ဓမ္မတာ] (၁) ဝိနည်း၌-အလေးပြု-လေးစား-သောသူတို့၏-ထုံးစံ - ပင်ကိုယ်သဘော - ဖြစ်မြဲသဘော။

(၂) ဝိနည်း၏- ထုံးစံ - ပင်ကိုယ်သဘော- ဖြစ်မြဲသဘော။ (၃) ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ကြောင်း၌- ထုံးစံ- ပင်ကိုယ်သဘော -ဖြစ်မြဲသဘော။ (၁) (၂) ဝိနယဓမ္မတာ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၆) တိ ဝိနယဂရုကာနံ ဓမ္မတာ။ ဝိနယဂရုကာ ဟိ ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ အာဂတေ ဂရုကေ တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိနယဂရုကတာဗျာပနတ္ထဉ္စ ဝိနယဂရုကောယေဝေတ္တ ဝိနသယဒ္ဓေန ဝုတ္တော၊ ဝိနယဿ ဝါ ဧသော ဓမ္မတာ တေသံ ဂရုဂါရဝဋ္ဌာနဿ ဝိနယဝိသယတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။ (၃) ဝိနယဓမ္မတာ (ဝိဋ၊၁။ ၂၇၆) တိ အမိကကာရဏာလာဘေ ဝိနယဝိနိစ္ဆယဓမ္မတာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝိနယဓရ (တိ) [ဝိနယ + ဓရ + အ။ ဝိနယံ ဓာရေတီတိ ဝိနယဓရော။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ၃၊ ၂။ ၄၂၆။ နိရုတ္တိ၊ ၂၂၄။ ထီ-၌ ဝိနယဓရာ, ဝိနယဓရီ။ ကစ္စည်း ၅၂၇။ ရူ၊ ၅၆၈။ (ပု) ဝိနယဓရ-သက္ကပိဋက။] (၁) ဝိနည်းမိုရ်-- (က) ဝိနည်းပိဋကကို ဆောင်သောသူ။ (ခ) ကမ္မဝါစာဆရာ၊ ကမ္မဝါစာကို ရွတ်ဖတ်သူ။ (၂) ဝိနယဓရသုတ် ၄-သုတ်။ (၁) (က) ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ဥပါလိ (အံ၊ ၁။ ၂၅) တိ ဝိနယဓရာနံ ဘိက္ခူနံ ဥပါလိတ္ထေရော အဂ္ဂေါ။ အံ၊ ဋ၊၁။ ၂၄၁။ ဝိနယဓရော (အံ၊ ၁။ ၁၁၅။ အံ၊ ၂။ ၃၁၇) တိ ဝိနယပိဋကဓရော။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၈၇။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၁၉။ (ခ) ဝိနယဓရပဉ္စမ - ကြည့်။ (၂) စတုရော ဝိနယဓရာ၊ စတုရောစေဝ သောဘဏာ။ အံ၊ ၂။ ၅၀၈။ (ဝိနည်းမိုရ်မထေရ်တို့၏ စာရင်းကို - ဝိ၊ ၅။ ၂-၃။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၆-၇- ကြည့်)။

ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာသည် (၁) ပါဠိတော်၌လာသောလက္ခဏာ၊ (၂) အဋ္ဌကထာ၌လာသောလက္ခဏာဟူ၍ ၂-ပါးရှိ၏။ ထိုတွင် ပါဠိတော်၌လာသော ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာသည် ပဌမနည်း, ဒုတိယနည်း, တတိယနည်း, စတုတ္ထနည်း, ပဉ္စမနည်းတို့၌ ၇-ပါးစီ လာရှိ၏။

ပဌမနည်းလာ ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာ ၇-ပါး--(၁) အာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၂) အာပတ် မဟုတ်သည်ကို သိခြင်း။ (၃) ပေါ့သော အာပတ်ကို သိခြင်း။ (၄) ကြီးလေးသော အာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၅) သီလရှိခြင်း။ (၆) ဈာန်လေးပါးတို့ကို မငြိုမငြင် မပင်ပန်းဘဲ ရခြင်း။ (၇) ယခုဘဝ ပစ္စက္ခ၌ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့် အရဟတ္တဖိုလ် ဉာဏ်တို့ကို ရရှိခြင်း, မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခြင်း ဟူ၍ ၇-ပါးရှိ၏။ (ဝိ၊၅။၂၄၀။ အံ၊၂။၅၀၄)။

ဒုတိယနည်းလာ ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာ ၇-ပါး--(၁) အာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၂) အာပတ် မဟုတ်သည်ကို သိခြင်း။ (၃) ပေါ့သော အာပတ်ကို သိခြင်း။ (၄) ကြီးလေးသော အာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၅) ဘိက္ခုပါတိမောက်, ဘိက္ခုနီပါတိမောက်တို့ကို ကောင်းစွာနှုတ်၌ ဆောင်နိုင်ခြင်း၊ ဝိဘင်းအားဖြင့်လည်း ကောင်း, ခန္ဓကပရိဝါရအားဖြင့်လည်း ကောင်း ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း။ (၆) ဈာန်လေးပါးတို့ကို မငြိုမငြင် မပင်ပန်းဘဲ ရခြင်း။ (၇) ယခုဘဝ၌ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်တို့ကို ရရှိခြင်း, မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခြင်းဟူ၍ ၇-ပါး ရှိ၏။ (ဝိ၊ ၅။ ၂၄၀-၁။ အံ၊ ၂။ ၅၀၅။)

တတိယနည်းလာ ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာ ၇-ပါး -- (၁) အာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၂) အာပတ်မဟုတ်သည်ကိုသိခြင်း။ (၃) ပေါ့သောအာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၄) ကြီးလေးသောအာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၅) ဝိနည်း၏လက္ခဏာ၌ တည်သည်ဖြစ်၍ ယိုယွင်းမှုမရှိခြင်း။ (၆) ဈာန်လေးပါးတို့ကို မငြိုမငြင် မပင်မပန်းဘဲ ရရှိခြင်း။ (၇) ယခုဘဝပစ္စက္ခ၌ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့်အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်တို့ကိုရခြင်း, မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခြင်းဟူ၍ ၇-ပါးရှိ၏။ (အံ၊ ၂။ ၅၀၅။)

စတုတ္ထနည်းလာ ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာ ၇-ပါး--(၁) အာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၂) အာပတ်မဟုတ်သည်ကို သိခြင်း။ (၃) ပေါ့သောအာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၄) ကြီးလေးသောအာပတ်ကိုသိခြင်း။(၅) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ်ကိုရခြင်း။ (၆) ဒိဗ္ဗစက္ခု-အဘိညာဉ်ကိုရခြင်း။ (၇) ယခုဘဝပစ္စက္ခ၌ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့်အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်တို့ကိုရရှိခြင်း, မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခြင်းဟူ၍ ၇-ပါးရှိ၏။ (ဝိ၊ ၅။ ၂၄၁။ အံ၊ ၂။ ၅၀၅-၆။)

ပဉ္စမနည်းလာ ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာ ၇-ပါး--(၁) အာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၂) အာပတ်မဟုတ်သည်ကိုသိခြင်း။ (၃) ပေါ့သောအာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၄) ကြီးလေးသောအာပတ်ကိုသိခြင်း။ (၅) ဗဟုဿုတပြည့်စုံကြွယ်ဝခြင်း။ (၆) ဈာန်လေးပါးတို့ကို မငြိုမငြင် မပင်ပန်းဘဲရခြင်း။ (၇) ယခုဘဝပစ္စက္ခ၌ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့်အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်တို့ကို ရရှိခြင်း, မျက်မှောက်ပြုနိုင်ခြင်းဟူ၍ ၇-ပါးရှိ၏။ (ဝိ၊ ၅။ ၂၄၀။)

ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌လာသော ဝိနည်းမိုရ်လက္ခဏာသည်-- (၁) အလုံးစုံသောဝိနည်းပိဋကပါဠိတော်ကို ကောင်းစွာနှုတ်၌ဆောင်နိုင်ခြင်း၊ ဝိနည်းပါဠိတော်အားဖြင့်လည်းကောင်း, ထေရဝါဒအားဖြင့်လည်းကောင်း, အဋ္ဌကထာအားဖြင့်လည်းကောင်း, ကောင်းစွာဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း။ (၂) ဝိနည်း၌ လဇ္ဇီပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်ဖြင့်တည်၍ ယိုယွင်းမှုမရှိခြင်း။ (၃) မိမိ၏ဆရာစဉ်ဆက်ကို ကောင်းစွာသင်ယူခဲ့ခြင်း ကောင်းစွာသိရှိခြင်း(အာစရိယဝံသကို နားလည်ခြင်း) ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။ (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၉။)

ဝိနည်းမိုရ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်-- ၅-ပါး, ၆-ပါး, ၇-ပါး, ၈-ပါး, ၉-ပါး, ၁၀-ပါး, ၁၁-ပါးသော အကျိုးအာနိသင်တို့ကို ရရှိနိုင်သည်။

ဝိနည်းမိုရ်၏အကျိုးအာနိသင် ၅-ပါး--- (၁) မိမိ၏သီလကျေးဇူးကို ကောင်းစွာလုံခြုံစေနိုင် စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း။ (၂) အလို့လို့ (ကုက္ကုစ္စ) နှိပ်စက်အပ်သောရဟန်းတို့၏ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်ခြင်း။ (၃) သံဃာ့အလယ်၌ ရဲရင့်စွာ ပြောဆိုနိုင်ခြင်း။ (၄) ရန်သူတို့ကို အကြောင်းနှင့်တကွ ကောင်းစွာနှိပ်နင်းနိုင်ခြင်း။ (၅) သူတော်ကောင်းတို့၏တရားတည်ခြင်းငှါ ကျင့်ပြီးဖြစ်ခြင်း, သူတော်ကောင်းတို့၏တရားကို မပျောက်မပျက်တည်စေနိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်၏။ (ဝိ၊ ၅။ ၂၃၆။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၁။)။

ဝိနည်းမိုရ်၏ အကျိုးအာနိသင် ၆-ပါး-- (၁) မိမိ၏သီလကျေးဇူးကို ကောင်းစွာလုံခြုံစေနိုင်, စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း။ (၂) အလို့လို့ (ကုက္ကုစ္စ) နှိပ်စက်အပ်သော ရဟန်းတို့၏ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်ခြင်း။ (၃) သံဃာ့အလယ်၌

ရဲရင့်စွာ ပြောဆိုနိုင်ခြင်း။ (၄) ရန်သူတို့ကို အကြောင်းနှင့်တကွ ကောင်းစွာနှိပ်နင်းနိုင်ခြင်း။ (၅) သူတော်ကောင်းတို့၏တရား တည်ခြင်းငှါ ကျင့်ပြီးဖြစ်ခြင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့၏တရားကို မပျောက်မပျက် တည်စေနိုင်ခြင်း။ (၆) ဥပုသ်နှင့်စပ်ဆိုင်ရာ၊ ဥပုသ်ကို အစိုးရခြင်းတို့ဖြစ်၏။ (ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၄၄-၅။)

ဝိနည်းမိုရ်၏အကျိုးအာနိသင် ၇-ပါး -- ယခင်အကျိုး ၆-ပါး၌ ပဝါရဏာနှင့်စပ်ဆိုင်ခြင်း၊ ပဝါရဏာကို အစိုးရခြင်းထည့်၍ ၇-ပါးဖြစ်၏။

ဝိနည်းမိုရ်၏အကျိုးအာနိသင် ၈-ပါး -- ယခင် ၇-ပါး၌ သံဃာ့ကံနှင့်စပ်ဆိုင်ခြင်း၊ သံဃာ့ကံကို အစိုးရခြင်းထည့်၍ ၈-ပါးဖြစ်၏။

ဝိနည်းမိုရ်၏အကျိုးအာနိသင် ၉-ပါး--- ယခင် ၈-ပါး၌ ရှင်ပြုခြင်းနှင့်စပ်ဆိုင်ခြင်း၊ ရှင်ပြုခြင်းကို အစိုးရခြင်းထည့်၍ ၉-ပါးဖြစ်၏။

ဝိနည်းမိုရ်၏အကျိုးအာနိသင် ၁၀-ပါး- ယခင် ၉-ပါး၌ ရဟန်းခံခြင်းနှင့်စပ်ဆိုင်ခြင်း၊ ရဟန်းခံခြင်းကို အစိုးရခြင်းထည့်၍ ၁၀-ပါးဖြစ်၏။

ဝိနည်းမိုရ်၏အကျိုးအာနိသင် ၁၁-ပါး- ယခင် ၁၀-ပါး၌ နိဿယည်းကိုပေးနိုင်ခြင်း, သာမဏေကို လုပ်ကျွေးစေနိုင်ခြင်း ထည့်၍ ၁၁-ပါးဖြစ်၏။ (ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၁၄၄-၅။)

ဝိနယဓရဥပတိဿတ္ထေရ (ပု) [ဝိနယဓရ + ဥပတိဿတ္ထေရ] ဝိနည်းမိုရ် ဥပတိဿမထေရ်။ ဝိနယဓရဥပတိဿတ္ထေရော ပန ဗိမ္ဗောဟနံ ----------- ဝဋ္ဋတီတိ အာဟ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၁။

ဝိနယဓရဥပါလိတ္ထေရ (ပု) [ဝိနယဓရ + ဥပါလိတ္ထေရ] ဝိနည်းမိုရ် ဥပါလိမထေရ်။ ဝိနယဓရဥပါလိတ္ထေရဿ ရဟောဂတဿ ဧဝံ ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၁၄။

ဝိနယဓရတ္ထေရ (ပု) [ဝိနယဓရ + ထေရ] ဝိနည်းမိုရ်မထေရ်။ ဝိနယဓရတ္ထေရော အဝဟာရံ သညာပေသုံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၅။

ဝိနယဓရတ္ထေရီ (ထီ) [ဝိနယဓရာ + ထေရီ] ဝိနည်းမိုရ်ထေရီမ။ အဟမ္ပိ တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ဝိနယဓရတ္ထေရီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘေယျံ။ ဓမ္မ၊ ၌၊ ၁။ ၄၄၀။

ဝိနယဓရပဉ္စမ (တိ) [ဝိနယဓရ+ပဉ္စမ] ဝိနည်းမိုရ်ပုဂ္ဂိုလ် (ကမ္မဝါစာဆရာ) လျှင် ၅-ယောက်မြောက်ရှိသော၊ ဂိုဏ်း။ ဝိနယဓရပဉ္စမေနာ (ဝိ၊၃။ ၂၈၇)တိ အနုဿာဝနာစရိယပဉ္စမေန။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၃၇၁။ (-ကင်္ခါ။ ၁၁၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၇)။

ဝိနယဓရပါမောက္ခ (တိ) [ဝိနယဓရ + ပါမောက္ခ] ဝိနည်းမိုရ်တို့၏ အကြီးအမှူး၊ ဝိနည်းမိုရ်တို့ထက် မြတ်သူ။ ကရဝိကတိဿတ္ထေရော ကိရ ဝိနယဓရပါမောက္ခော မဟာသီဝတ္ထေရဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၃၈၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၂။

ဝိနယဓရပါမောက္ခထေရ (ပု) [ဝိနယဓရပါမောက္ခ + ထေရ] ဝိနည်းမိုရ်တို့၏အကြီးအမှူးမထေရ်။ သမ္ဗဟုလာ ထေရာတိ ဝိနယဓရပါမောက္ခထေရာ။ ဝိ၊ ၌၊ ၃။ ၄၁၂။

ဝိနယဓရဘိက္ခု (ပု) [ဝိနယဓရ + ဘိက္ခု] ဝိနည်းမိုရ်ရဟန်း၊ ဝိနည်းကိုဆောင်သော ရဟန်း။ ဝိနယဓရဘိက္ခုနဉ္စ ဝိနယတန္တိံ ပစ္စဝေက္ခန္တာနံ -----။ အဘိ၊ ၌၊ ၁။ ၁၂။

ဝိနယဓရမာနီ (တိ) [ဝိနယဓရ + မန + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ ဝိနယဓရ-မာနိနီ။] (မိမိကိုယ်ကို) ဝိနည်းမိုရ်ဟူ၍မှတ်ထင်သော၊ သူ။ ကေစိ ဝိနယဓရမာနိနော ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ၊ ၃၁၆။

ဝိနယဓရသုတ္တ (န) [ဝိနယဓရ + သုတ္တ] ဝိနယဓရသုတ် ၄-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၈-ဝဂ်၊ ၁-၂-၃-၄-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၅၀၄-၅။

ဝိနယဓရသောဘဏသုတ္တ (န) [ဝိနယဓရ + သောဘဏ + သုတ္တ] ဝိနယဓရသောဘဏသုတ် ၄-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၈-ဝဂ်၊ ၅ - ၆ - ၇ - ၈ - သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၅၀၆-၇။

ဝိနယဓရာယတ္တ (တိ) [ဝိနယဓရ + အာယတ္တ] ဝိနည်းမိုရ်နှင့်- စပ်ဆိုင်- သက်ဆိုင်- သော။ သဗ္ဗေ တေ ဝိနယဓရာယတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။

ဝိနယစာရဏ (တိ) [ဝိနယ + စာရဏ] (၁) ဝိနည်းကိုဆောင်တတ်သော။ (န) (၂) ဝိနည်းကို ဆောင်ခြင်း။ (၁) လဇ္ဇိနော ဝိနယစာရဏာယ အလဇ္ဇိအညာဏတာဒီဟိ ဆဟိ အာကာရေဟိ အာပတ္တိယာ အနာပဇ္ဇနတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၇။ (န) (၂) ဝိနယစာရဏေန ဝိနယဓရော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၆။

ဝိနယစာရီ¹ (ထီ) [ဝိနယဓရ + ဤ။ ဂါထာ အရာဖြစ်၍ ဒီဃရောက်သည်။] ဝိနည်းကို ဆောင်သောမိန်းမ (ဘိက္ခုနီမ)။ တတော ဝိနယစာရိနံ၊ အင်္ဂ ဝဏ္ဏေသိ နာယကော။ အပ၊ ၂။ ၂၃၆။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၆။

ဝိနယစာရီ² (တိ) [ဝိနယ + ဓရ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိနယစာရိနီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။] ဝိနည်းကိုဆောင်-လေ့ရှိ -တတ် -သော၊ သူ။ ဝိနယစာရိတာယ မေ မယာ သမသမော သမာနော အညော န အတ္ထိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။

ဝိနယန¹ (န) [ဝိ + နီ + ယု။ (တိ) ဝိနယန-သံ။ (န) ဝိဏာယဏာ-ပြာ။ ဝိနယနာ (ထီ)-သက္ကတပိဋက။] (၁) ဆုံးမခြင်း။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၃) (ကိုယ်, နှုတ် စိတ်တို့၏ ကောက်ကွေ့စွာ ဖြစ်ခြင်းကို) ဖြတ်၍ (ဖြောင့်မတ်စွာ) ဆောင်ခြင်း။ (၁) သတ္ထာ ဒေါဏာဿ နာဂရာဇဿ ဝိနယနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၀။ အနုသာသနံ ဝိနယနံ သာသနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၃-၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၆)။ (၂) ရာဂါဒိပရိဠာဟဿ ဝိနယနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၅။ (၃) တေသံ ဝါ ဇိမ္ဟပ္ပဝတ္တိံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဥဇုကနယနံ ဝိနယနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝိနယန² (န) [ဝိနယန +တ္တ။ မောဂ်၊၄။၁၂၃။] (၁) ဆုံးမတတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၁) ဝိနယနတော စေဝ ကာယဝါစာနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉-၂၀။ ဝိနယနတော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇) တိ ဝိနယနဘာဝတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၉။ (၂) ဝိနယနတော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄) တိ ကာယဝါစာစိတ္တာနံ ဝိရူပပ္ပဝတ္တိယာ ဝိနယ-နတော အပနယနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။

ဝိနယနကိရိယာ (ထီ၊န) [ဝိနယန + ကိရိယာ] ဆုံးမခြင်းဟူသော - အပြုအမူ - အမူအရာ-ကိရိယာ။ ဘဂဝတော ဝိနယနကိရိယတ္တာ ဝိနယော သိက္ခတ္တယံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဝိနယနဋ္ဌ (ပု) [ဝိနယန + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းဟူသော အနက်-သဘော။ သဗ္ဗမ္ပိ စေတံ ပဟာနံ ယသ္မာ တဒင်္ဂဝိနယနိ ပဟာနံ၊ ဝိနယနဋ္ဌေန ဝိနယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၉)။

ဝိနယနတာဂုဏ (ပု) [ဝိနယနတာ + ဂုဏ] ဆုံးမတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်။ ဝိနယဒဗ္ဗ - ကြည့်။

ဝိနယနတာဂုဏသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိနယနတာဂုဏ+ သမင်္ဂီ။ ထိ-၌ ---သမင်္ဂိနီ။] ဆုံးမတတ်သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိနယဒဗ္ဗ - ကြည့်။

ဝိနယနတ္ထ (တိ) [ဝိနယန + အတ္ထ] (၁) ဆုံးမခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။ (ပု) (၂) ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း၏အကြောင်း။ (၁) ဝေနေယျာနံ ဝိနယနတ္ထော စ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃။ (ပု) (၂) ရာဂါဒိဝိနယေ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇) တိ ရာဂါဒီနံ ဝိနယနတ္ထေ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝိနယနယ (ပု) [ဝိနယ + အာဂတ + နယ] ဝိနည်း၌လာသော နည်း။ ဝိနယနယေနေဝ ပရိပုစ္ဆကတာဒယော နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။

ဝိနယနရသ (တိ) [ဝိနယန + ရသ] ဝိနယရသ-ကြည့်။

ဝိနယနာနုကူလ (တိ) [ဝိနယန + အနုကူလ] ဆုံးမခြင်းငှါ-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ တေသံ တေသံ ဝေနေယျာနံ ဝိနယနာနုကူလံ ဘဂဝတော ဥပသင်္ကမဒဿနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိနယနာနုရူပ (တိ) [ဝိနယန + အနုရူပ] ဝိနယနာနုကူလ - ကြည့်။

ဝိနယနာနုရူပပဋိပတ္တိ (ထိ) [ဝိနယနာနုရူပါ + ပဋိပတ္တိ] ဆုံးမခြင်းငှါ-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော အကျင့်။ တေသံ တေသံ ဝေနေယျာနံ ဝိနယနာနုရူပပဋိပတ္တိဒဿနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၆။

ဝိနယနိဒါန (န) [ဝိနယ + နိဒါန] ဝိနည်း၏-နိဒါန်း - အကြောင်းအရာ။ ဝိနယနိဒါနံ အာဘာသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆။ (-ဝဇိ၇။ ၃၀၊၄၈)။

ဝိနယနိဒါနနိမိတ္တ (န) [ဝိနယနိဒါန + နိမိတ္တ] ဝိနည်းနိဒါန်းဟူသော -အကြောင်း -နိမိတ်။ ဝိနည်းနိဒါန်း၏ အကြောင်းနိမိတ် (သျှ)။ ဝိနယ နိဒါနနိမိတ္တံ၊ ဝေရဉ္စနိဝါသကပ္ပနံ။ ဝဇိရ။ ၄၈။

ဝိနယနိဒါနာနန္တရံ (ဗျ) [ဝိနယနိဒါန + အနန္တရံ] ဝိနည်းနိဒါန်း၏ အခြားမဲ့၌။ ဝိနယနိဒါနာနန္တရံ ပဌမပါရာဇိကမေဝ ဒဿေတုကာမော။ ဝဇိရ။ ၆၆။

ဝိနယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိနယ + နိဒ္ဒေသ] ဝိနယနိဒ္ဒေသ၊ (၁) ဝိနည်းကို အကျယ်ပြ-ရာ- ကြောင်း- ဖြစ်သော စကားရပ်၊ (ဘိက္ခုဝိဘင်း, ဘိက္ခုနီဝိဘင်း)။ (၂) ဝိနည်း၌လာသော နိဒ္ဒေသ။ (၁) ဝိနယနိဒ္ဒေသေန ပါရာဇိကံ --------- ဒုဋ္ဌာသိတန္တိ ဣမာ သတ္တ အာပတ္တိယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၃။ ဝိနယနိဒ္ဒေသေနာတိ ဝိဘင်္ဂသင်္ခါတဝိနယ-နိဒ္ဒေသေန။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၂၁၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနယနိဒ္ဒေသပရိယာယ (ပု) [ဝိနယနိဒ္ဒေသ + ပရိယာယ] (၁) ဝိနယနိဒ္ဒေသ၌လာသော အကြောင်း။ (၂) ဝိနည်း၌လာသော နိဒ္ဒေသ တို့၏အစဉ်။ (၁) (၂) ဝိနယနိဒ္ဒေသပရိ-ယာယေနာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၄) ဝိနယနိဒ္ဒေသေ

အာဂတေန ကာရဏေန၊ ဝိနယေ ဝါ အာဂတနိဒ္ဒေသာနုက္ကမေန။ မ၊ ဋီ၊၃။ ၂၈၅။

ဝိနယနိဿိတ (တိ) [ဝိနယ + နိဿိတ] ဝိနည်း-၌-ကို-မှီသော။ ဝိနယနိဿိတံ ပဥ္စမံ ပုစ္ဆတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိနယနု (နူ) ပါယ (ပု) [ဝိနယန + ဥပါယ] (၁) ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း၏ အကြောင်း။ (၂) ဆုံးမခြင်း၏-အကြောင်း-ဥပါယ်တမျည်။ (၁) ဠိတံ ကောစံ ဝိနယနု-ပါယေသု တဒင်္ဂဝိနယာဒီသု ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဝိနေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၂)။ (၂) ဝိစိတြေဟိ ဝိနယနုပါယေဟိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၁။ နာယံ ဒေါသော တေသံ ဝိနယနု-ပါယဿ သာဝကေသု ဌပိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၇)။

ဝိနယန္တ (တိ) [ဝိ + နီ + အ + အန္တ] (၁) ဆုံးမတတ်သော။ (၂) နှင်ထုတ်တတ်သော။ (၁) ဝိနယန္တော စ ဝေနေယျေ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၅။ ရဋ္ဌာရဋ္ဌံ ဝိစရိယံ၊ သာဝကေ ဝိနယံ ပုထူ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ (၂) သိဝိနံ ဝိနယံ ဓဇံ (ဇာ၊ ၂။ ၃၂၀) ဘဒ္ဒေ အဟံ သိဝိနံ ဓဇံ ဝေဿန္တရံ ကုမာရံ ဝိနယန္တော ပဗ္ဗာဇေန္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၆၅။

ဝိနယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + အန္တိ] မှုတ်လွှင့်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်ကုန်၏။ ဝိနယန္တိ (ထေရ။ ၂၂၀) ဒေသနာနုဘာဝေန အနုဝသေသတော ဝိဓမန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃။

ဝိနယပညတ္တိ (ထီ) [ဝိနယ + ပညတ္တိ] (၁) ဝိနည်းပညတ်၊ ဝိနည်းဟူသောပညတ်။ (၂)ဝိနည်းကို ပညတ်ခြင်း။ (၁) ဝိနယပညတ္တိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၇) န္တိ ဝိနယဘူတံ ပညတ္တိံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၅။ (၂) ဝိနယပဏ္ဏတ္တိ-ကြည့်။

ဝိနယပညတ္တိယာစန (နု) [ဝိနယပညတ္တိ + ယာစန] ဝိနည်းပညတ်ကို - တောင်းပန်-တောင်းခံ-ခြင်း။

ဝိနယပညတ္တိယာစနဟေတု (ပု) [ဝိနယ-ပညတ္တိယာစန+ဟေတု] ဝိနည်းပညတ်ကို-တောင်းပန် -တောင်းခံ -ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိနယပညတ္တိယာစနဟေတုဘူတော အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ပရိဝိတက္ကော သိဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ (-ဝဇိရ။ ၆၂)။

ဝိနယပညတ္တိယာစနာကာသ (ပု) [ဝိနယ-ပညတ္တိယာစန + ဩကာသ] ဝိနည်းပညတ်ကို-တောင်းပန် - တောင်းခံ - ခြင်း၏အခွင့်။ ဝိနယပညတ္တိယာစနောကာသံ ပါပေတုံ ပုန ဘဂဝန္တံ " ကော ပန ဘန္တေ ဟေတူ " တိ ပုစ္ဆိ။ ဝဇိရ။ ၅၈။

ဝိနယပဉ္စ (တိ) [ဝိနယ + ပဥှ] ဝိနည်းကို မေးမြန်းခြင်း၊ ဝိနည်းနှင့်စပ်သော-အမေး-ပြဿနာ။ ဝိနယပဉှော န သာကစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၆။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆)။

ဝိနယပဋိဗဒ္ဓမန္တနာ (ထီ) [ဝိနယ + ပဋိဗဒ္ဓ + မန္တနာ] ဝိနည်းနှင့်စပ်သော - တိုင်ပင်-နှီးနှော-ခြင်း။ ဘိက္ခုနံ " ဧဝံ ကရိဿာမ၊ ဧဝံ န ကရိဿာမ " တိ ဝိနယပဋိဗဒ္ဓမန္တနာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၈။

ဝိနယပဏ္ဏတ္တိ (ထီ) [ဝိနယ + ပညတ္တိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၉။] ဝိနယပညတ္တိ-နှင့်အနက်တူ။ ဝိနယပညတ္တိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄) န္တိ ဝိနယဿ

ပညာပနံ။ ည-ကာရဿ ပန ဏ္ဏ-ကာရေ ကတေ ဝိနယပဏ္ဏတ္တိန္တိပိ ပါဌော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၆။

ဝိနယပတိဋ္ဌာပန (န) [ဝိနယ + ပတိဋ္ဌာပန] ဝိနည်ကိုတည်စေခြင်း။ ဝိနယပတိဋ္ဌာပနတ္ထံ --- ဘိက္ခုနာ ဝိနယော ပရိယာပုဏိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။

ဝိနတပတိရူပက (တိ) [ဝိနယ + ပတိရူပက] ဝိနည်း - တု - ယောင်၊ ဝိနည်းအတု အပ။ ဝိနယေ (မဋ္ဌ၁။၃၁၉)တိ ဝိနယပတိရူပကေ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၂။

ဝိနယပဒေသ (ပု) [ဝိနယ + ပဒေသ] ဝိနည်း၏ - အစိတ်အပိုင်း - တစ်စိတ် တစ်ဒေသ။ ဘိက္ခုနော သန္တိကေ ဝိသုံ ဝိသုံ ဥဂ္ဂဟိတံ ဝိနယပဒေသံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိနယပရိယတ္တိ (ထီ) [ဝိနယ + ပရိယတ္တိ။ ပရိယာပုဏနံ ပရိယတ္တိ၊ ဝိနယဿ ပရိယတ္တိ ဝိနယပရိယတ္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၄။] ဝိနည်းပရိယတ် (က) ဝိနည်းကိုသင်ယူခြင်း။ (ခ) ဝိနည်းဟုဆိုအပ်သော ပရိယတ်။ (က)(ခ) ဝိနယပရိယတ္တိယာ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၁။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၄)။ ဝိနယပရိယတ္တိံ နိဿာယာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇) တိ ဝိနယပရိယာပုဏနံ နိဿာယ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၇။

ဝိနယပရိယတ္တိကုသလ (တိ) [ဝိနယပရိယတ္တိ+ ကုသလ] ဝိနည်းပရိယတ်၌လိမ္မာသော၊သူ။ ဝိနယပရိယတ္တိကုသလော ဟိ ပုဂ္ဂလော သာသနေ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓါနံ ကုလပုတ္တာနံ မာတာပိတုဋ္ဌာနိယော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။

ဝိနယပရိယတ္တိမူလက (တိ) [ဝိနယပရိယတ္တိ + မူလ + က] ဝိနည်းကို သင်ယူခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝိနယဓရော ဟိ ဝိနယပရိယတ္တိမူလကေ ပဉ္စာနိသံသေ ----- လဘတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၁။ ဝိနယပရိယတ္တိသင်္ခါတံ မူလမဿ ဝဏ္ဏဿာတိ ဝိနယပရိယတ္တိမူလကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၄။

ဝိနယပရိယတ္တိသာသန (န) [ဝိနယပရိယတ္တိ + သာသန] ဝိနည်းပရိယတ္တိသာသနာ၊ ဝိနည်းပရိယတ်ဟုဆိုအပ်သော သာသနာ။ ဘဂဝတော ဝိနယပရိယတ္တိသာသနေ ခန္ဓကာနံ အနန္တရံ ပရိဝါရော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝိနယပရိယာပန္န (တိ) [ဝိနယ + ပရိယာပန္န] ဝိနည်း၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ ယသ္မာ စ အယံ ဝိနယပရိယာပန္နာ ဧဝ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။

ဝိနယပရိယာပုဏန (န) [ဝိနယ + ပရိယာပုဏန] ဝိနည်းကိုသင်ယူခြင်း။ ဝိနယော သံဝရတ္ထာယာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇) တိအာဒီသု ဝိနယပရိယာပုဏနံ ဝိနယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၈။

ဝိနယပရိယာယ (ပု) [ဝိနယ + ပရိယာယ] ဝိနည်းဒေသနာ။ သမ္ဗဟုလာတိ ဝိနယပရိယာယေန တယော ဇနာ သမ္ဗဟုလာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂ ၄၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၁။

ဝိနယပရိယာယိက (တိ) [ဝိနယပရိယာယ + ဏိက] ဝိနည်းဒေသနာအားဖြင့် (အဒိန္နဒါနံ ပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်၌) လာသော။ န ဟိ သော ဝိနယပရိယာယိကေ အရညေ

ဝသနတော " အာရည္ဍကောပန္တသေနာ-
သနော " တိ သုတ္တေ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၇။

ဝိနယပဝေဏီ (ထီ) [ဝိနယ + ပဝေဏီ] ဝိနည်း (ပါဠိတော်) ၏ အစဉ်အဆက်။ ဝိနယတန္တိ-ကြည့်။

ဝိနယပါဠိ (ထီ) [ဝိနယ + ပါဠိ] ဝိနည်းပါဠိ။ ဝိနယပါဠိယဉ္စ အဋ္ဌကထာယဉ္စ အကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉)။

ဝိနယပါဠိဓမ္မ (ပု) [ဝိနယပါဠိ + ဓမ္မ] ဝိနည်းပါဠိတရား၊ ဝိနည်းပါဠိဟု ဆိုအပ်သော တရား။ ဝိနယပါဠိဓမ္မဿ အနုလောမံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၀။

ဝိနယပါဠိပဒ (နု) [ဝိနယပါဠိ + ပဒ] ဝိနည်းပါဠိတော်ပုဒ်၊ ဝိနည်းပါဠိတော်ဖြစ်သော ပုဒ်။ ဝိနယပါဠိပဒေ ဟေတုအတ္ထသ္မေ၀ သာတိသယံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝိနယပိဋက (နု) [ဝိနယ + ပိဋက။ ဝိနယော စ သော ပိဋကဉ္စာတိ ဝိနယပိဋကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။] ဝိနည်းပိဋက-- (က) ဝိနည်းဟူသော သင်အပ်သော ပါဠိ။ (ခ) ဝိနည်းဟူသော (ထိုထိုအနက်၏) တည်ရာ။ (က) (ခ) ဝိနယပိဋကံ သုတ္တန္တပိဋကံ အဘိဓမ္မပိဋကန္တိ တိပ္ပဘေဒမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁)။

(ဝိနည်းပိဋကသည်-- သရုပ်အားဖြင့် ဘိက္ခုပါတိမောက်, ဘိက္ခုနီပါတိမောက် အားဖြင့် ပါတိမောက် ၂-ပါး, ဘိက္ခုဝိဘင်း, ဘိက္ခုနီဝိဘင်းဟူသော ဝိဘင်း ၂-ပါး, ခန္ဓက ၂၂-ပါး, ပရိဝါရ ၁၆-ပါးတို့ဖြစ်သည်။

ဝိနည်းသည် ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ အသက်ဖြစ်၏၊ ဝိနည်းတည်သည်ရှိသော် သာသနာ တည်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိနယပိဋကကိုရှေးဦးစွာ သံဂါယနာတင်သည်။ ယင်းကို သံဂါယနာ တင်သောအခါ ရှင်မဟာကဿပမထေရ်က မေးတော်မူ၍ ရှင်ဥပါလိမထေရ်က ဖြေဆိုတော်မူသည်။ ဝိနည်းပိဋကသည် မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစနမည်၏။ ကျမ်းအားဖြင့်--(၁) ပါရာဇိကပါဠိ, (၂) ပါစိတ္တိယပါဠိ, (၃) မဟာဝဂ္ဂပါဠိ, (၄) စူဠဝဂ္ဂပါဠိ, (၅) ပရိဝါရပါဠိ ဟူ၍ ၅-ကျမ်းရှိ၏။ နိကာယ်အားဖြင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌ပါဝင်သည်။ ဒေသနာအားဖြင့် အာဏာဒေသနာမည်၏။ သာသနာအားဖြင့် ယထာပရာဓသာသနာမည်၏။ ကထာအားဖြင့် သံဝရာသံဝရကထာမည်၏။ အထူးအားဖြင့် ဝိနယပိဋက၌ အဓိသီလသိက္ခာကို ဟောတော်မူသည်။

ထို့ပြင် ဝီတိက္ကမပ္ပဟာန်, တဒင်္ဂပ္ပဟာန်, ဒုစ္စရိတသံကိလေသပ္ပဟာန် တို့ကိုလည်း ဟောတော်မူသည်။ ဓမ္မဂမ္ဘီရ-ဓမ္မ၏နက်နဲခြင်း, အတ္ထဂမ္ဘီရ - အတ္ထ၏နက်နဲခြင်း, ဒေသနာဂမ္ဘီရ - ဒေသနာ၏ နက်နဲခြင်း, ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရ- ပဋိဝေဓ၏နက်နဲခြင်းအားဖြင့် ဂမ္ဘီရ-နက်နဲခြင်း ၄-ပါးရှိသည်။ သင်ယူခြင်းအားဖြင့်--- အလဂဒ္ဒူပမာ သင်ယူခြင်း, နိဿရဏတ္ထသင်ယူခြင်း, ဘဏ္ဍာဂါရိက၏ သင်ယူခြင်းအားဖြင့် ၃-မျိုးရှိသည်။ သုတ္တ, ဂေယျ-စသောအင်္ဂါ ၉-ပါးတို့တွင် သုတ္တ၌ ပါဝင်သည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁-၂၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂-၂၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈-၂၇။)

ဝိနယပိဋကဒေသနာ (ထီ) [ဝိနယပိဋက + ဒေသနာ] ဝိနည်းပိဋကဟူသော ဒေသနာတော်။ ဝိနယပိဋကဒေသနာယ မဟာကရုဏာသဉ္စောဒိတမာနသော မဟာပရိသမဇ္ဈေ အဘာသိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃။

ဝိနယပိဋကဓရ (တိ) [ဝိနယပိဋက + ဓရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] ဝိနည်းပိဋကကိုဆောင်သော၊ သူ။ ဝိနယဓရောတိ ဝိနယပိဋကဓရော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၇။

ဝိနယပိဋကပရိယာပန္န (တိ) [ဝိနယပိဋက + ပရိယာပန္န] ဝိနည်းပိဋက၌ အကျုံးဝင်သော။ ဝိနယပိဋကပရိယာပန္နံ သိက္ခာပဒသီလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၈။ ကခ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၆။

ဝိနယပိဋကပရိယာပုဏန (နာ) [ဝိနယပိဋက + ပရိယာပုဏန] ဝိနည်းပိဋကကို သင်ယူခြင်း။ ဝိနယပရိယတ္တိံ နိဿာယာတိ ဝိနယပိဋကပရိယာပုဏနံ နိဿာယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၇။

ဝိနယပိဋကပေါတ္ထက (ပု၊ နာ) [ဝိနယပိဋက + ပေါတ္ထက] ဝိနည်းပိဋကဟုဆိုအပ်သော-ပေစာ-ပရပိုက်-စာအုပ်။ ဝိနယပိဋကပေါတ္ထကံ ဒိသွာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကတဝေဒိပြာဟ္မဏာ ဝိယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။

ဝိနယပိဋကဝိသယ (တိ) [ဝိနယပိဋက + ဝိသယ] ဝိနည်းပိဋကလျှင် အရာရှိသော။ တဿ စ ဝိနယပိဋကဝိသယော ကရုဏာပုဗ္ဗင်္ဂမော စ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃။

ဝိနယပိဋကသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဝိနယပိဋက + သင်္ဂဟိတ] ဝိနည်းပိဋကဖြင့် - ပေါင်းရုံး-သိမ်းကျုံး - ယူအပ်သော။ ဝိနယပိဋကသင်္ဂဟိတဿ ဝိနယဿ စ အတိသဇ္ဇနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁။

ဝိနယပိဋကသဇ္ဈာယန (နာ) [ဝိနယပိဋက + သဇ္ဈာယန] ဝိနည်းပိဋကကို-သရဇ္ဈာယ်-ရွတ်အံ-ရွတ်ဆို-ခြင်း။ မဟာအရိဋ္ဌတ္ထေရဿ ဝိနယပိဋကသဇ္ဈာယနေတိ ဧဝမာဒိသု သာသနဿ မူလာနိ ဩတိဏ္ဏာနိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၄။

ဝိနယပိဋကသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ဝိနယပိဋက+သမ္ဗန္ဓ] ဝိနည်းပိဋကနှင့် - ဆက်စပ် - ဆက်သွယ်-သော။ ဣဒမ္ပိ ဝိနယပိဋကသမ္ဗန္ဓံယေဝ ကတွာ မာတိကံ ဌပေသိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉။

ဝိနယပိဋကာဝသာန (နာ) [ဝိနယပိဋက + အဝသာန] ဝိနည်းပိဋက၏အဆုံး၊ ဝိနည်းပိဋကကို သင်္ဂါယနာတင်ပြီးသည်၏ အဆုံး။ ဝိနယပိဋကာဝသာနေပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပထဝီကမ္ပော အဟောသိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၁။

ဝိနယပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိနယ + ပုစ္ဆာ] (အာပတ်တို့ကို) ပယ်ဖျောက်ခြင်းကို မေးမြန်းခြင်း။ ဝိနီတဝတ္ထုနိတိ တာသံ အာပတ္တီနံ ဝိနယ-ပုစ္ဆာ။ ဝိနီတံ ဝိနယော ဝူပသမောတိ ဣဒဉ္စ အတ္ထတော ဧကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၁။

ဝိနယပုရေက္ခာရတာ (ထီ) [ဝိနယ + ပုရေက္ခာရတာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၂၄။] ဝိနည်းကို ရှေ့သွားပြုသည်၏ အဖြစ်၊ ဝိနည်းကို ရှေ့သွားပြုခြင်း။ ကာရုညတာ ဟိတေသိတာ ------ ဝိနယပုရေက္ခာရတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၃၉။ ဝတ္ထုံ စောဒေတွာ သာရေတွာ ပဋိညံ အာရောပေတွာ ယထာ ပဋိညာယ ကမ္မကရဏံ ဝိနယပုရေက္ခာရတာ နာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၈။

ဝိနယပေယျာလ (န) [ဝိနယ + ပေယျာလ] ဝိနယပေယျာလ-- (က) ဝိနယဟူသော ပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ပေယျာလ (=သင်္ခေပ စကားရပ်, အကျဉ်းစကားရပ်)။ (ခ) ဝိနယ- ဝိနယဟူသောပုဒ် - ၌ ဟောအပ်သော ပေယျာလ (= သင်္ခေပစကားရပ်, အကျဉ်း စကားရပ်)။ အံ၊ ၁။ ၉၇-၈။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၅-၆။

ဝိနယပ္ပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဝိနယ + ပဋိပတ္တိ] ဝိနည်းပဋိပတ်၊ ဝိနည်းအကျင့်။ ဧဝံ ဝိနယပ္ပဋိပတ္တိယာ အယထာဝိဓိပ္ပဝေဒနံ အဓမ္မံ ဓမ္မောတိ ဒီပနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝိနယပ္ပဓာန (တိ) [ဝိနယ + ပဓာန] ဝိနည်း လျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ ဝိနယပ္ပဓာနာ သင်္ဂီတိ ဝိနယသင်္ဂီတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၁။

ဝိနယဗျာကရဏ (န) [ဝိနယ + ဗျာကရဏ] ဝိနည်း - ပြဿနာ - အမေး -၌ ဖြေဆိုခြင်း။ ပဉ္စမေ ဥပါလိ ဓမ္မိကာ ဝိနယဗျာကရဏာ။ ဝိ၊၅။၃၅၅။ ဝိနယဗျာကရဏာတိ ဝိနယပဥှေ ဝိဿဇ္ဇနာ။ ဝိ၊ ၄၊၄။ ၂၂၄။

ဝိနယမန္တနာ (ထီ) [ဝိနယ + မန္တနာ] ဝိနည်း ကို - တိုင်ပင် - ဆွေးနွေး - နှီးနှော - ခြင်း။ မန္တနာတိ ဝိနယမန္တနာ ဧဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀၈။

ဝိနယမဟာပဒေသ (ပု) [ဝိနယ+မဟာပဒေသ] ဝိနယမဟာပဒေသ--- (က) ဝိနည်း၌ ကြီးသော - တည်ရာ - ထောက်တည်ရာ။ (ခ) ဝိနည်း၌ ကြီးသောအကြောင်း၊ ကြီး သောဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ (က) (ခ) တတ္ထ ယသ္မာ ဌာနံ ဩကာသော ပဒေသောတိ ကာရဏဝေဝစနာနိ --------၊ တသ္မာ မဟာပဒေသာတိ မဟာကာရ- ဏာနီတိ အတ္ထော။ ------- တေ ဒုဝိဓာ ဝိနယမဟာပဒေသာ သုတ္တန္တိကမဟာ- ပဒေသာ စာတိ။ ဝဇိရ၊ ၈၆။ မဟာပဒေသ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၁) လည်း ကြည့်။

ဝိနယမာတိကာ (ထီ) [ဝိနယ + မာတိကာ] ဝိနည်း၏-ခေါင်းစဉ်-မာတိကာ။ ပါရာဇိ- ကုဒ္ဒေသာဒိဝသေန ဝိနယမာတိကံ ကတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဝိနယမာတိကာပါဠိ (ထီ) [ဝိနယမာတိကာ + ပါဠိ] ဝိနည်း၏-ခေါင်းစဉ်-မာတိကာ-ပါဠိ။ ဥပေါသထက္ခန္ဓကမတ္တ (အံ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉) န္တိ ဝိနယမာတိကာပါဠိမာဟ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။

ဝိနယမာန (တိ) [ဝိ + နီ + အ + မာန] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ ရာဂံ ဝိနယမာနာ ပရိယောသာပေတိ (သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၈)တိ သဗ္ဗမ္ပိ ရာဂံ သမုစ္ဆေဒဝိနယဝသေန ဝိနေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၆။

ဝိနယမူလ (တိ) [ဝိနယ + မူလ] ဝိနည်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝိနယမူလပသီ- ကြည့်။

ဝိနယမူလက (တိ) [ဝိနယ + မူလ + က] ဝိနယမူလ-ကြည့်။ ဝိနယမူလကတ္တာ တေသံ ဓမ္မာနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၇။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၄)။

ဝိနယမူလပသီ (တိ) [ဝိနယမူလ + ဒိသ + ဏီ။ ထီ-၌ ----ပသီနီ။] ဝိနည်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိ၏ဟူ၍-ရှု-ရှုလေ့ရှိ-သော၊ သူ။ ဝိနယောဂဓံ တံ သဗ္ဗံ၊ ဝိနယမူလ- ပသီနော။ အပ၊ ၁။ ၄၈။ ဝိနယမူလကံ ဣစ္ဆေဝံ ပဿိနော ပဿန္တသ္သ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိနယယုတ္တိ (ထီ) | ဝိနယ+ယုတ္တိ | ဝိနယယုတ္တိ၊ ဝိနည်းဟုဆိုအပ်သော အသင့်ယုတ္တိ။ မဟာအဋ္ဌကထာနယေန, ဝိနယယုတ္တိယာ ဝါ ယုတ္တမတ္ထံ။ ဝဇိရ။ ၁၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၊ ၁၉၆)။

ဝိနယယောဂ (ပု) | ဝိနယ + ယောဂ | ဝိနည်းနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိနယယောဂတော, ပရေသဥ္စ ဝိနယနတော ဝိနယံ ဝဒတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၃။

ဝိနယရသ (တိ) | ဝိနယ + ရသ | ပယ်ဖျောက်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ ဝိနယရသော (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၁) တိ ဝိနယနရသော။ မူလဋီ၊၁။၉၁။

ဝိနယလက္ခဏ (နု) | ဝိနယ + လက္ခဏ | (က) ဝိနည်း၏လက္ခဏာ၊ ဝိနည်းကိုဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ (ခ) ဝိနည်းကိုဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာ၏ အရာ။ (က) ဂရုကလဟုကေသု ဂရုကေ ဌာတဗ္ဗန္တိ ဇတံ ဝိနယလက္ခဏံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၉။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၈)။ (ခ) ဝိနယလက္ခဏေ တန္တိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၇)န္တိ ဝိနယဝိနိစ္ဆယလက္ခဏဝိသယေ အာဂမံ ဌပေန္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိနယဝံသ (ပု၊ နု) | ဝိနယ + ဝံသ | ဝိနည်း၏- အနွယ်-အဆက်၊ ဝိနည်းပါဠိ။ ဝိနယဝံသ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅) န္တိအာဒိဟိ တီဟိ ဝိနယ- ပါဠိယေဝ ကထိတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။

ဝိနယဝဂ္ဂ (ပု) | ဝိနယ + ဝဂ္ဂ | ဝိနယဝဂ်၊ ဝိနယရေသုတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော သုတ် ၁၀ - ခုတို့၏အပေါင်း။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၈-ဝဂ်။ အံ၊ ၂။ ၅၀၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။

ဝိနယဝဏ္ဏနာ (ထီ) | ဝိနယ + ဝဏ္ဏနာ | ဝိနည်းကို -ဖွင့်ပြ -ရာ -ကြောင်း -ဖြစ်သည့် စကားရပ်၊ ဝိနည်းအဖွင့်၊ (ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ, ဋီကာ)။ ယာ ဥဒ္ဒိသိတွာ အာရဒ္ဓါ၊ ဣဒ္ဓါ ဝိနယဝဏ္ဏနာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၄။ (-ဝဇိရ။ ၃၁)။

ဝိနယဝတ္ထု (နု) | ဝိနယ + ဝတ္ထု | ဝိနည်းဝတ္ထု၊ ဝိနည်း၏ - အကြောင်းအရာ - အတ္ထုပ္ပတ်။ ကတ္ထ ပဋိက္ခိတ္တန္တိ စမ္မေယျကေ ဝိနယ- ဝတ္ထုသ္မိန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၆။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၅။ ဝဇိရ။ ၅၇၆)။

ဝိနယဝါဒီ (တိ) | ဝိနယ + ဝဒ + ဏီ။ သံဝရာဒိဝိနယံ ဝဒတီတိ ဝိနယဝါဒီ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၀။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ ဝိနယဝါဒိနီ။ | (၁) ဝိနည်းကိုသာပြောဆို- လေ့ရှိ -တတ် -သော၊ ဝိနည်း (အဆုံးအမ) နှင့် စပ်သည်ကိုသာ ပြောဆို-လေ့ရှိ-တတ်- သော၊ သူ။ (၂) ငြိမ်းအေးခြင်းကိုသာ ပြော ဆို-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ (၁) ဝိနယ- ဝါဒိနော ဒုဗ္ဗလာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၁၊ ၄၉၉။ ကာလဝါဒီ ဘူတဝါဒီ အတ္ထဝါဒီ ဓမ္မဝါဒီ ဝိနယဝါဒီ။ ဒီ၊ ၁။ ၄။ မ၊ ၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ၁။ ၅၃၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၇။ မဟာနိ။ ၁၆၉။ စူဠနိ။ ၁၆၈။ သံဝရဝိနယပဟာနဝိနယ- သန္နိဿိတံ ကတွာ ဝဒတီတိ ဝိနယဝါဒီ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ (၂) ဝိနယဝါဒီ (ကခ်ါ။ ၅) တိ ဝူပသမဝါဒီ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅၄။

ဝိနယဝါရ (ပု) | ဝိနယ + ဝါရ | ဝိနည်း- ဝိနည်းကိုဆိုခြင်း - ၏ - အလှည့်- အကြိမ်။ ဝိနယဝါရော နိဋ္ဌိတော ဒွါဒသမော။ ဝိ၊ ၅။ ၁၉၀။ (-ဝဇိရ။ ၅၄၉)။

ဝိနယဝါရိတ္တ (န) [ဝိနယ + ဝါရိတ္တ] ဝိနယဝါရိတ္တသီလ၊ ဝိနည်း၌ (မပြုအပ်ဟု) -တားမြစ်-ပယ် -အပ်သောအမှုကို - မပြု (ရှောင်ကြဉ်) ခြင်း - မပြု (ရှောင်ကြဉ်) ကြောင်း-သီလ။ ဝိနယဝါရိတ္တာဒိဂုဏေန ဟီနာ ဓမ္မဝိနယေ အပ္ပကတညုနော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၃။

ဝိနယဝိညူ (ပု) [ဝိနယ + ဝိ + ဉာ + ရူ။] ဝိနည်းကိုသိ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဂန္ထေ ဝိနယဝိညူဟိ။ ဝဇိရ။ ၂၀၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၅၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅၀။

ဝိနယဝိဓိ (ပု) [ဝိနယ + ဝိဓိ] ဝိနည်းအစီအရင်၊ ဝိနည်း၏-ဝိနည်း၌လာသော-အစီအရင်။ အတ္တနာ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ပက္ခိပိတဗ္ဗံ ဝိနယဝိဓိံ အကတွာ ဒုက္ကဋံ။ ဝဇိရ။ ၃၂၄။

ဝိနယဝိဓိဒဿန (န) [ဝိနယဝိဓိ + ဒဿန] ဝိနည်းအစီအရင်ကို ပြခြင်း။ ရဇိတွာတိ-အာဒိနာ ပန ဝိနယဝိဓိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၂၃၈။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယ (တိ) [ဝိနယ + ဝိနိစ္ဆယ] (၁) ဝိနည်းဟူသော - တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ် - တရားရုံးတော် - ရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော အစီအရင်။ (၃) ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်။ (၄) ဝိနယဝိနိစ္ဆယ (အဋ္ဌကထာ) ကျမ်း၊ ဝိနည်းကိုဆုံးဖြတ်-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောကျမ်း။ (၅) ဝိနည်း၌ ဟောအပ်သော အကြောင်းအရာ (ထေယျ-သံဝါသက) ကိုဆုံးဖြတ်ခြင်း။ (၁) ဝိနည်းဟူသော -တရားဆုံးဖြတ်ရာအရပ်- တရားရုံးတော်-ရှိသော။ ဘဂဝတော ခေါ မဟာရာဇဓမ္မနဂရံ သီလပါကာရံ ----- ဝိနယဝိနိစ္ဆယံ သတိပဋ္ဌာနဝီထိကံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ (ပု) (၂) ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော အစီအရင်။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ ဟိ အာဂတေ ဂရုကေ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀)။

(၃) ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်။ သကလေ စ ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ ကောသလ္လံ ပတ္ထယန္တေန စတုဗ္ဗိဓော ဝိနယော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၅။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၉)။ (၄) ဝိနယဝိနိစ္ဆယ (အဋ္ဌကထာ) ကျမ်း၊ ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောကျမ်း။ ဝုတ္တံ ဟေတံ ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ " အဋ္ဌ ဓမ္မကောဝိဒေါ ဘိက္ခု ကထိနတ္ထာရမရဟတိ " တိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၇၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၄)။

(ဝိနယဝိနိစ္ဆယ (အဋ္ဌကထာ) ကျမ်းကို ဇမ္ဗူဒိပ်တောင်ပိုင်း စောဠတိုင်း ကာဝေရီမြစ် တောင်ဘက်ကမ်း ယခုအခါ " ဥရိုက်ပုရ် " ( ) ဟူ၍ ထင်ရှားသော " ဥရဂပုရ " ၌မွေးဖွား၍ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ရံဖန်ရံခါ ကာဝေရီသင်္ဘောဆိပ်၌ သီတင်းသုံးလေ့ရှိသော " ဗုဒ္ဓဒတ္တ " အမည်ရှိသော ထေရ် ရေးသားစီရင်သည်။ အဋ္ဌကထာနှင့်တကွသော (၁) ပါရာဇိကပါဠိ။ (၂) ပါစိတ္တိယပါဠိ။ (၃) မဟာဝဂ္ဂပါဠိ။ (၄) စူဠဝဂ္ဂပါဠိ တို့၌လာသော အနှစ်ဖြစ်သောအဆုံးအဖြတ် ကို ထုတ်နုတ်စုစည်း၍ ဂါထာဗန္ဓတို့ဖြင့်သာ ရေးသားပြုစုသည်။ ယင်း အဋ္ဌကထာသည်-ကထာပရိစ္ဆေဒအားဖြင့် (၃၇) ခု၊ ဂါထာ ပရိစ္ဆေဒအားဖြင့် (၄၀၈၀) ဂါထာ၊ စာမျက်နှာအားဖြင့် (၁၀၄) မျက်နှာတိတိ ရှိသည်။

ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယအဋ္ဌကထာနှင့် တွဲဖက်၍ တစ်အုပ်တည်းအဖြစ် ရိုက်နှိပ်ထားသည်။)
(၅) ဝိနည်း၌ ဟောအပ်သောအကြောင်း အရာ (ထေယျသံဝါသက) ကိုဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယေ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၉) တိ ဝိနယေ ဝုတ္တဿ ထေယျသံဝါသကဿ ဝိနိစ္ဆယေ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၆၁။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယကရဏ (န) [ဝိနယဝိနိစ္ဆယ + ကရဏ] ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်ကို ပြုခြင်း။ ဝိနယေ ဝိနယပိဋ္ဋကေ ဝိနယဝိနိစ္ဆယကရဏေ ဝါ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယကာရဏ (န) [ဝိနယဝိနိစ္ဆယ + ကာရဏ] ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ မဟန္တာနိ ဝိနယဝိနိစ္ဆယကာရဏာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယဒဿန (န) [ဝိနယဝိနိစ္ဆယ + ဒဿန] ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်ကို သိမြင်ခြင်း။ သာသနေ ပါဝစနေ အဟံ ရူပဒက္ခေ ရူပဒဿနေ ဝိနယဝိနိစ္ဆယဒဿနေ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယဓမ္မတာ (ထီ) [ဝိနယဝိနိစ္ဆယ + ဓမ္မတာ] ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ကြောင်း၌ ထုံးစံ - ပင်ကိုယ်သဘော - ဖြစ်မြဲသဘော။ ဝိနယဓမ္မတာ (၃) ကြည့်။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယလက္ခဏ (န) [ဝိနယဝိနိစ္ဆယ + လက္ခဏ] ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏-အမှတ် အသား - လက္ခဏာ။ ပဋိညာတကရဏံ ယေဝ ဒဠှံ ကတွာ ဝိနယဝိနိစ္ဆယလက္ခဏံ ဋ္ဌပိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၃။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယလက္ခဏဝိသယ (ပု) [ဝိနယဝိနိစ္ဆယလက္ခဏ + ဝိသယ] ဝိနည်းကိုဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာ၏အရာ။ ဝိနယလက္ခဏ- ကြည့်။

ဝိနယဝိရောဓ (ပု) [ဝိနယ + ဝိရောဓ] ဝိနည်းနှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်း။ ဝိနယဝိရောဓေ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၂။

ဝိနယဝိဝဏ္ဏန (န) [ဝိနယ + ဝိဝဏ္ဏန] ဝိနည်း ကို-ကဲ့ရဲ့ - ရှုတ်ချ - ခြင်း။ အနုပသမ္ပန္နဿ ဝိဝဏ္ဏနေဟိ ----- တသ္မိံ ဝိမတိံ ဥပ္ပါဒေတုံ ဝိနယဝိဝဏ္ဏနေ။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၄၁၄။

ဝိနယဝိဝဏ္ဏနဝတ္ထု (န) [ဝိနယဝိဝဏ္ဏန+ဝတ္ထု] ဝိနည်းကို - ကဲ့ရဲ့ - ရှုတ်ချ - ခြင်းဟူသော- အကြောင်း - ဝတ္ထု။ ဝိနယဝိဝဏ္ဏနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၂။

ဝိနယဝိသယ (တိ) [ဝိနယ + ဝိသယ] ဝိနည်း လျှင်အရာရှိသော။ တေသံ ဂရုဂါရဝဋ္ဌာနဿ ဝိနယဝိသယတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိနယဝေဝစန (န) [ဝိနယ + ဝေဝစန] ဝိနယ- သဒ္ဒါ၏ - ဝေဝုစ် -ပရိယာယ် -စကားလှယ်။ ဝိနယဝေဝစနာနိ ဝါ ပါတိမောက္ခဝေဝစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၇)။

ဝိနယသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ဝိနယ + သံဝဏ္ဏနာ] (၁) ဝိနည်းအဖွင့်၊ ဝိနည်း - အဋ္ဌကထာ- ဋီကာ၊ ဝိနည်းကိုဖွင့်ပြ - ရာ -ကြောင်း -ဖြစ် သောစကားရပ်။ (၂) ဝိနည်းကို ဖွင့်ပြခြင်း။ (၁) သမန္တပါသာဒိကာယ ဝိနယသံဝဏ္ဏနာယ ဝေရဉ္စကဏ္ဍဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၆)။ (၂) ဝိနယသံဝဏ္ဏနတ္ထံ မာတိကာ ဋ္ဌပိတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈။

ဝိနယသံဝဏ္ဏနာဓိကာရ (ပု) [ဝိနယသံဝဏ္ဏနာ+ အဓိကာရ] ဝိနည်းကို ဖွင့်ပြရာဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ -ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ -၏ အရာ။ ဣမသ္မိံ ဝိနယသံဝဏ္ဏနာဓိကာရေ သာရုပ္ပါယ ထုတိယာ ထောမေန္တော အာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆။

ဝိနယသံဝဏ္ဏနာရမ္ဘ (ပု) [ဝိနယသံဝဏ္ဏနာ + အာရမ္ဘ] ဝိနည်းကို ဖွင့်ပြရာဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ - ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ - ၏အစ။ ဝိနယသံဝဏ္ဏနာရမ္ဘေ ဗုဒ္ဓဂုဏပဋိ-သံယုတ္တာယ ဓမ္မိယာ ကထာယ ---- ဝဏ္ဏနံ ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁)။

ဝိနယသံဝရ (ပု) [ဝိနယ + သံဝရ] (၁) ဝိနည်းကို-စောင့်ရှောက်-စောင့်စည်း-ခြင်း။ (၂) ဝိနည်းပိဋက။ (၁) ဝိနယသံဝရံ အနုပါလေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။ (၂) ဝိနယသံဝရေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၄) တိ ဝိနယပိဋကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅။

ဝိနယသံသယ (ပု) [ဝိနယ + သံသယ] ဝိနည်း၌ - ယုံမှား - တွေးတော - ခြင်း။ ကုက္ကုစ္စေတိ ဝိနယသံသယေ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၀။

ဝိနယသင်္ဂဟ (ပု) [ဝိနယ + သင်္ဂဟ] (၁) ပါဠိမုတ္တကဝိနိစ္ဆယတို့ကို ပေါင်းရုံး၍ ဖွင့်ပြရာဖြစ်သော ကျမ်း၊ ဝိနယသင်္ဂဟ-အဋ္ဌကထာ။ (၂) ဝိနည်းကို သံဂါယနာ တင်ရာ (ကာလ)။ (၁) ဝိနယသင်္ဂဟံ သာရံ၊ အကာသိ ယောဂိနံ ဟိတံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၈။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနယသင်္ဂဟာဝသာန (န) [ဝိနယသင်္ဂဟ + အဝသာန] ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်ရာ ကာလ၏အဆုံး။ ဝိနယသင်္ဂဟာဝသာနေ ဥပါလိတ္ထေရော ဒန္တခစိတံ ဗီဇနိံ နိက္ခိပိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။

ဝိနယသင်္ဂီတိ (ထီ) [ဝိနယ + သင်္ဂီတိ] ဝိနည်းကို-သံဂါယနာတင်-စုပေါင်း၍ရွတ်ဆို-ခြင်း။ ဝိနယသင်္ဂီတိယာ ပဥ္စဘိက္ခုသတာနိ ------ အဟေသုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆)။

ဝိနယသညီ (တိ) [ဝိနယသညာ + ဤ။ ထီ-၌ ဝိနယသညိနီ။] ဝိနည်းဟူ၍ အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ တေ ဓမ္မသညိနော ဝိနယသညိနော ---- ဥပေါသထံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇၃-၇။

ဝိနယသဒ္ဒ (ပု) [ဝိနယ + သဒ္ဒ] ဝိနယ-သဒ္ဒါ။ ဝိနယဂရုကောယေဝေတ္ထ ဝိနယ-သဒ္ဒေန ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၀)။

ဝိနယသဒ္ဒသန္နိဓာန (တိ) [ဝိနယသဒ္ဒ + သန္နိဓာန] (၁) ဝိနယသဒ္ဒါ၏ အနီး၌တည်သော။ (န) (၂) ဝိနယသဒ္ဒါ၏ အနီး၌တည်ခြင်း။ (၁) ဝိနယသဒ္ဒသန္နိဓာနော -------- ဓမ္မသဒ္ဒေါ ဝိနယတန္တိဝိပရိတံ တန္တိံ ဒီပေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅။ (န) (၂) တထာပိ ဝိနယသဒ္ဒသန္နိဓာနေန --------- ဓမ္မသဒ္ဒေါ ဝိနယတန္တိဝိရဟိတံ တန္တိံ ဒီပေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၁။ ၂၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။၈၅)။

ဝိနယသန္ဓေါသ (ပု) [ဝိနယ + သန္ဓေါသ] ဝိနည်း၏ပျက်စီးခြင်း။ ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မသန္ဓေါသာ ဝိနယသန္ဓေါသော။ အံ၊ ၂။ ၉၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆-၇)။

ဝိနယသမ္မုခတာ (ထီ) [ဝိနယ + သမ္မုခတာ] ဝိနည်း၏ မျက်မှောက်အဖြစ်၊ ထိုထိုအဓိကရဏ်းကို ငြိမ်းစေခြင်းငှါ ဟောတ်စွာဘုရားသည်

ဟောအပ်သော အစီအရင်၏ မျက်မှောက်အဖြစ်။ ဝိနယသမ္မုခတာ ပုဂ္ဂလသမ္မုခတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၅။ ကင်္ခါ။ ၂၈၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ ဝိနေတိ ဧတေနာတိ ဝိနယော၊ တဿ တဿ အဓိကရဏဿ ဝူပသမနာယ ဘဂဝတာ ဝုတ္တဝိဓိ၊ တဿ ဝိနယဿ သမ္မုခတာ ဝိနယသမ္မုခတာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၄၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။

ဝိနယသာသန (န) [ဝိနယ + သာသန] ဝိနည်းသာသနာ၊ ဝိနည်းဟုဆိုအပ်သော သာသနာ။

ဝိနယသာသနပစ္စတ္ထိက (ပု) [ဝိနယသာသန + ပစ္စတ္ထိက] ဝိနည်းသာသနာ၏ - ဆန့်ကျင်ဘက်-ရန်သူ။ တေ ဟိ ဝိနယသာသန-ပစ္စတ္ထိကာ။ ဝဇိရ၊ ၃၃၅။

ဝိနယသိဒ္ဓ (တိ) [ဝိနယ + သိဒ္ဓ] ဝိနည်း-ဖြင့်-၌-ပြီးစီး-ပြီးမြောက်-သော (အနက်)။ ဒွေ ဝေနယိကာတိ ဒွေ အတ္ထာ ဝိနယသိဒ္ဓါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၀။ ဝိနယေ သိဒ္ဓါ ဝိနယသိဒ္ဓါ။ ဝဇိရ၊ ၅၅၇။ ဒွေ ဝေနယိကာတိ တ္ထေ ဝိနယေန သိဒ္ဓါ ဝေနယိကာတိ ဒသေယန္တော အာဟ " ဝိနယသိဒ္ဓါ " တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၆၉။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၇)။

ဝိနယဿု (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဿု။ ဝိနယတိ-မှ။] ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-လော့။ ဝိနယဿု မယိ ကင်္ခံ။ မ၊ ၂။ ၃၅၂။ ထေရ၊ ၃၃၁။ ဝိနယဿုတိ ဝိနေဟိ ဆိန္ဒ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၀။ (-သံ၊ ၁။ ၁၉၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၇)။

ဝိနယာဂတ (တိ) [ဝိနယ + အာဂတ] ဝိနည်း၌လာသော။ ဝိနယာဂတာနိ သဗ္ဗာနိ ဝတ္တာနိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၆။

ဝိနယာဂတာစာရ (ပု) [ဝိနယာဂတ + အာစာရ] ဝိနည်း၌ လာသောအကျင့်။ ဝိနယာဂတာစာရော ဟိ ဥတ္တရလောပေန " ဝိနယော " တိ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၈။

ဝိနယာစရိယ (ပု) [ဝိနယ + အာစရိယ] ဝိနည်းကိုဆောင်သောဆရာ။

ဝိနယာစရိယပါမောက္ခ (ပု) [ဝိနယာစရိယ + ပါမောက္ခ] ဝိနည်းကို ဆောင်သောဆရာတို့၏ အကြီးအမှူး။ စူဠသမနတ္ထေရော နာမ သဗ္ဗပရိယတ္တိဓရော ဝိနယာစရိယ-ပါမောက္ခော မဟာဝိဟာရေ ပဋိဝသတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝိနယာစာရ (ပု) [ဝိနယ + အာဂတ + အာစာရ] ဝိနည်းအကျင့်၊ဝိနည်း၌လာသော အကျင့်။ ဝိနယာစာရံ အကောပေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဝိနယာစာရယုတ္တ (တိ) [ဝိနယာစာရ + ယုတ္တ] ဝိနည်းအကျင့် (စာရိတ္တသီလ, ဝါရိတ္တသီလ) နှင့်-ယှဉ်-ပြည့်စုံ-သော။ ဝိနယာစာရယုတ္တေန စာရိတ္တဝါရိတ္တေဟိ ယုတ္တေန။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၂။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၃)။

ဝိနယာစာရသမ္ပန္န (တိ) [ဝိနယာစာရ+သမ္ပန္န] ဝိနည်းအကျင့် (စာရိတ္တသီလ, ဝါရိတ္တသီလ) နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိနယာစာရသမ္ပန္နေန ဝုတ္တပ္ပကာရမာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၄)။

ဝိနယာတိသာရ (ပု) [ဝိနယ + အတိသာရ] ဝိနည်းကို - လွန်ကျူး - ကျော်လွန် - ခြင်း။ ဝိနယာတိသာရေ ဒုက္ကဋ (ဝိ၊ ၄။ ၅၀၆) န္တိ ဝိနယဿ အတိသာရေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၅။ အတိသရဏံ အတိသာရော၊

အတိက္ကမော။ ဝိနယဿ အတိသာရော ဝိနယာတိသာရော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၄။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၉)။

ဝိနယာတိသာရဒုက္ကဋ (န) [ဝိနယာတိသာရ + ဒုက္ကဋ] ဝိနည်းကို-လွန်ကျူး-ကျော်လွန်-ခြင်း ကြောင့် သင့်ရောက်သော ဒုက္ကဋ်အာပတ်။ က္ကမ န ကပ္ပန္တိတိ ဝဒန္တော ဝိနယာတိသာရဒုက္ကဋံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ၊ ၅၅၉။

ဝိနယာဓိကာရ (ပု) [ဝိနယ + အဓိကာရ] ဝိနည်း၏အရာ။ ဧဝံ သန္တေသုပိ ဝိနယာဓိကာရော ဣဓာဓိပ္ပေတော။ ဝဇိရ၊ ၇။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၈)။

ဝိနယာဓိမုတ္တ (တိ) [ဝိနယ + အဓိမုတ္တ] ဝိနည်းကို နှလုံးသွင်းသော၊ သူ။ သုတ္တန္တာဓိမုတ္တော ဝိနယာဓိမုတ္တော။ စူဠနိ။ ၁၇၀။

ဝိနယာနုဂ္ဂဟ (ပု) [ဝိနယ + အနုဂ္ဂဟ] ဝိနည်းကို - ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း။ တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူနံ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမိ ------- ဝိနယာနုဂ္ဂဟာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၈။ ဝိနယာနုဂ္ဂဟာယာ (အံ၊ ၁။ ၉၈) တိ ပဥ္စဝိဓဿာပိ ဝိနယဿ အနုဂ္ဂဏှနတ္ထာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁)။

ဝိနယာနုရူပ (တိ) [ဝိနယ + အနုရူပ] ဝိနည်းအား -လျော် -လျောက်ပတ် -သော။ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကော အာစရိယော ဝိနယာနုရူပေန ဝိဓိနာ ဥပဂန္တဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၉။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆)။

ဝိနယာနုလောမ (တိ) [ဝိနယ + အနုလောမ] ဝိနယာနုရူပ-ကြည့်။ ဝိနယာနုလောမံ န ဇာနာတိ (ဝိ၊ ၅။ ၃၂၃-၄၊ ၃၃၃၊ ၃၄၄) တိ စတ္တာရော မဟာပဒေသေယေဝ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၇)။

ဝိနယာဘာဝ (ပု) [ဝိနယ + အဘာဝ] ဝိနည်း မဟုတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဝိနည်းမဟုတ်ခြင်း။ ဝိနယာဘာဝတော ဧဝံ၊ အဇ္ဈာစာရော ဘဝိဿတိ။ ဝဇိရ၊ ၆၇။

ဝိနယိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဤ။ ဝိနယတိ-မှ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။] ဝိနယိ (၁) ကြည့်။ ပရိနိဗ္ဗုဝိနေယျဘာဝေ သတ္တေ ဝိနယိ။ ဝဇိရ၊ ၆။

ဝိနယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နီ + အ + တွာ] (၁) ဆုံးမတော်မူ၍။ (၂) ပယ်ဖျောက်၍။ (၁) ဝိနေယျေ ဝိနယိတွာဝ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂။ (၂) ဟဒယနိဿိတံ ဒရထံ ဝိနယိတွာ ဝူပသမေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။

ဝိနယိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နီ + အ + တွာန] ဝိနယိတွာ-ကြည့်။ ဝိနယိတွာန ဝေနေယျေ။ အပ၊ ၂။ ၁ ၄၄။ ဘကုဋိံ ဝိနယိတွာန။ သုတ္တနိ။ ၃၅၀။

ဝိနယိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဿတိ] (သူ) ပယ်ဖျောက်-အံ့-လတ္တံ့-နိုင်လိမ့်မည်။ ကြမံ မေ ဒေါမနဿံ သတ္ထာ ဝိနယိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၁။

ဝိနယိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဤ] (၁) ဆုံးမ တော်မူပြီ။ (၂) ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီ။ (၁) ဝိနယိ ဉာတကေ မုနိ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၂။ (၂) သဗ္ဗံ တံ ဝိနယိ ဗုဒ္ဓေါ။ အပ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိနယေ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဧယျ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။] ပယ်ဖျောက်ရာ၏။ ယော နဇ္ဇ ဝိနယေ ကင်္ခံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၈။

ဝိနယေထ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဧထ] ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-စွန့်ပစ်-ကင်းအောင်ပြု-ရာ၏။ အာဒါနတဏှံ ဝိနယေထ သဗ္ဗန္တိ သဗ္ဗံ အာဒါနတဏှံ ဝိနယေယျ ပဋိဝိနယေယျ ပဇဟေယျ ဝိနောဒေယျ ဗျန္တီကရေယျ အနဘာဝံ ဂမေယျ။ စူဠနိ။ ၁၅၁။

ဝိနယူပဂ (တိ) [ဝိနယ + ဥပဂ] အဆုံးအမသို့-ကပ်-ရောက်-သော၊ ဆုံးမခြင်းငှါ သင့်လျော်သော။ ဝိနယူပဂါ ဝေနေယျာ ဉာဏာဿ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝိနယောဂဓ (တိ) [ဝိနယ + ဩဂဓ] ဝိနည်း၌-အတွင်း-အကျုံး-ဝင်သော။ ဝိနယောဂဓံ တံ သဗ္ဗံ။ အပ၊ ၁။ ၄၈။ ဝိနယောဂဓံ တံ ဝိနယေ အန္တောပဝိဋ္ဌံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိနယောပါယကောဝိဒ (တိ) [ဝိနယ+ ဥပါယ+ ကောဝိဒ] ဆုံးမခြင်း၏ အကြောင်း၌ လိမ္မာသော။ မဟာကာရုဏိကော ဝီရော၊ ဝိနယောပါယကောဝိဒေါ။ အပ၊ ၂။ ၁၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဝိနလီကတ (တိ) [ဝိ + နလ + ကတ] ဝိနဠီကတ-ကြည့်။ ဝိဒ္ဓဿာ ဝိနလီကတာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။

ဝိနသာ (ကြိ) [ဝိ + နသ + အာ] ပျက်စီးပါစေသတည်း။ မာ တေတံ ဝိနသာ ဓန (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀) န္တိ မာ တေ ဧတံ ဓနံ ဝိနဿတု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၆၈။

ဝိနသုံ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + ဥံ။ ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဝိနသုံ-ဟုရှိသည်။ သက္ကတ-၌ကား ဝိနဂတိ-ဟု ဘူဝါဒိလည်းရှိ။] ပျက်စီးကုန်ပြီ။ တဿ တာ ဝိနသု (ဇာ၊၁။၁၇၁) န္တိ တဿ တာ ------- ဝိနဿိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၀။

ဝိနဿ[၁] (န) [ဝိ + နသ + ယ + အ] ပျက်စီးခြင်း။ ဝိနဿဓမ္မ-ကြည့်။

ဝိနဿ[၂] (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + တု (ဟိ)။ ကစ္စည်း ၄၇၉။ ရူ။ ၄၅၂။] (၁) ပျက်စီးစေသတည်း။ (၂) ပျောက်ကွယ်လော့။ (၁) မာ ဝေါ သကံ ဝိနဿာ (ဝိ၊ ၁။ ၃၂၆-၇) တိ တုမှာကံ သန္တကံ မာ ဝိနဿတု။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ကခ်ါ။ ၁၇၁။ (၂) စရ ပိရေ ဝိနဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၃-၄။ ဝိနဿာတိ နဿ၊ ယတ္ထ တေ န ပဿာမ၊ တတ္ထ ဂစ္ဆာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၀။ (-ကခ်ါ။ ၂၅၀)။

ဝိနဿက (တိ) [ဝိ + နသ + ယ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိနဿိကာ။] ပျက်စီး-ပျောက်ပျက်-သော။ ဝိနဿကဘာဝေန ဋ္ဌိတံ ဂရုဘဏ္ဍံ န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၇။ (-အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၃၁)။

ဝိနဿတိ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။ ဝိနဂတိ၊ ဝိနဂျတိ-သံ။ ဝိဏာသက္က - ပြာ။] (၁) (က) ပျက်စီး၏။ (ခ) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပျက်စီး၏။ (၂) ပျောက်ကွယ်၏၊ (ပြတ်၏)။ (၃) ကင်းငြိမ်း၏။ (၁) (က) ဝိကပ္ပေတိ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ နဿတိ၊ ဝိနဿတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆၊ ၃၀၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၉)။ (ခ) ဝိနဿဓမ္မ - ကြည့်။ (၂) ----- ကာယဿ ဘေဒါ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၀-၃။ (-မ၊ ၂။၁၈၂။ ဇာ၊ ၂။၄၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၂-၃)။ (၃) ဝိနဿတီ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၄) တိ ဝိဂစ္ဆတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၆။

ဝိနဿတု (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + တု] ပျက်စီး - ပျောက်ပျက် - စေလော၊ ပျက်စီး-ပျောက်ပျက်-ပါစေ။ ဝိနဿ[၂] (၁) အနက်ကြည့်။

ဝိနသယထ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + ထ] ပျက်စီးစေကုန်လော။ မာ ဝိနသယထ အပါယေသု မဟာဒုက္ခံ မာနုဘဝထ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀၄။

ဝိနသယဓမ္မ (တိ) [ဝိနသယ + ဓမ္မ] ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသော။ ဣတ္တရတ္တိ ဂမနဓမ္မံ၊ ဝိနသယဓမ္မတ္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဝိနသယန[၁] (တိ) [ဝိ + နသ + ယ + ယု။ ဝိနဂန-သံ။] (၁) ပျက်စီး-ပျောက်ကွယ်-တတ်သော။ (န) (၂) ပျက်စီး-ပျောက်ကွယ်-ခြင်း။ (၁) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (န) (၂) သံဝဋ္ဋန္တိ ဝိနသယန္တိ သံဝဋ္ဋော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။

ဝိနသယန[၂] (န) [ဝိနသယန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ပျက်စီး-ပျောက်ကွယ်-တတ်သည်၏ အဖြစ်။ ယာ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ တတ္ထ တတ္ထေဝ သတ္တာနံ ဥစ္ဆိဇ္ဇနတော ဝိနသယနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၇၊ ၂၄၈)။

ဝိနသယနက (တိ) [ဝိနသယန + က] ပျက်စီး-ပျောက်ကွယ် - တတ်သော။ အရက္ခိယ-အဂေါပိယဌာနေ ဝိနသယနကဘာဝေ စ ဌိတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊ ၁၄၄။

ဝိနသယနဇောတန (န) [ဝိနသယန+ဇောတန] ပျက်စီးခြင်းကိုထွန်းပြခြင်း။ ရုပ္ပနာဒိသဘာဝါနံ ဓမ္မာနံ ဝိနသယနဇောတနာဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၈။

ဝိနသယနဋ္ဌ (ပု) [ဝိနသယန + အတ္ထ] ပျက်စီး-ပျောက်ကွယ်-ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ အဘာဝဋ္ဌေနာတိ တဒနန္တရမေဝ ဝိနသယနဋ္ဌေန။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၇။

ဝိနသယနဓမ္မ (တိ) [ဝိနသယန + ဓမ္မ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ယသ္မိံ ဌာနေ ----ဝိနသယနဓမ္မာနိ တိဏာနိ နတ္ထိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၇။

ဝိနသယနသဘာဝ (တိ) [ဝိနသယန + သဘာဝ] ပျက်စီး-ပျောက်ကွယ်-ခြင်းသဘောရှိသော။ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနောတိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝိနသယန-သဘာဝါ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၃၀)။

ဝိနသယန္တ (တိ) [ဝိ + နသ + ယ + အန္တ] ပျက်စီးသော။ ဝိနသယန္တဥ္စ ဧကတောဝ ဝိနသယတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။

ဝိနသယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + အန္တိ] (၁) ပျက်စီးကုန်၏။ (၂)ပျောက်ကွယ်ကုန်၏။ (၁) မဒ္ဒါ နိမ္မဒ္ဒါ အမဒ္ဒါ ဟောန္တိ ဝိနသယန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၃။ (၂) တာလေ စ ပဏ္ဏိတေ စ ကာယသ္မ ဘေဒါ ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တိ ဝိနသယန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၂။

ဝိနသယန္တု (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + အန္တု] ပျက်စီး - ပျောက်ပျက် - စေကုန်လော။ ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တု ဝါ ဝိနသယန္တု ဝါ မာ ဝါ အဟေသုန္တိ။ မ၊ ၁။ ၃၅၆။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၁)။

ဝိနသယမာန (တိ) [ဝိ + နသ + ယ + မာန] ပျက်စီးသော။ ဝိပရိဏာတသို့ ဝါတိ ဝိနသယ-မာနေ ဝတ္ထုမှိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၁။

ဝိနသယမာနက (တိ) [ဝိနသယမာန + က] ဝိနသယမာန-ကြည့်။ ဩလီယမာနကောတိ ပါဋိတော အတ္ထတော စ ဝိနသယမာနကော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၄။

ဝိနသယသု (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + သု] (သင်) ပျက်စီးစေသတည်း၊ ပျက်စီးပါလော။ တွဥ္စ ဇမ္မ ဝိနသယသု။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၀၆။

ဝိနဿာမ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + မ] (ငါတို့) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပျက်စီးကုန်၏။ ပုရာ သဗ္ဗေ ဝိနဿာမာ (အပ၊ ၁။ ၅၀) တိ ------ မယံ ဝိနဿာမ ဝိဝိဓေနာကာရေန နဿာမ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။

ဝိနဿိံသု (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + ဥံ] ပျက်စီးကုန်ပြီ။ မာ သကျာ ဝိနဿိံသု။ အပ၊ ၂။ ၂၉၁။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၀)။

ဝိနဿိ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + ဤ] ပျက်စီးပြီ။ တမ္ပိ နဂရံ တထေဝ ဝိနဿိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၄။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉)။

ဝိနဿိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နသ + ယ + တုံ] ပျက်စီးခြင်းငှါ။ နာသ္သ ဓဝံ ဝိနဿိတုံ ဒဒေယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝိနဿိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + အာ။ အာ - ကို တ္ထ - ပြု။] ပျက်စီးပြီ။ သော စ ကပ္ပေါ ဝိနဿိတ္ထ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။

ဝိနဿိတွာ (ကြိဝိ) [ဝိ + နသ + ယ + တွာ] ပျက်စီး၍။ ပစ္ဆာ ဝိနဿိတွာ ဘူမိမတ္တော ဋ္ဌိတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၂)။

ဝိနဿိမှ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + မှာ] (ငါတို့) ပျက်စီးကုန်ပြီ။ မာ သဗ္ဗေဝ တယော ဝိနဿိမှ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၅)။

ဝိနဿိဿတိ (ကြိ) [ဝိ +နသ +ယ +ဿတိ] ပျက်စီး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သစေပိ ဟိ သွေဝ ကပ္ပေါ ဝိနဿိဿတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၉။

ဝိနဿိဿထ (ကြိ) [ဝိ +နသ +ယ + ဿထ] ပျက်စီးကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အန္တရာ စ ဝိနဿိဿထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၃။

ဝိနဿိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နသ + ယ + ဿန္တိ] ပျက်စီးကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အယဉ္စ ပထဝီ သိနေရု စ ----- ဝိနဿိဿန္တိ န ဘဝိဿန္တိ။ အံ။၂။ ၄၇၆။ ကမ္မာနိ စိဝရာနိ ကမ္မေ ဝိနဿိဿန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၀။

ဝိနဿိဿာမ (ကြိ) [ဝိ +နသ +ယ +ဿာမ] (ငါတို့) ပျက်စီးကုန် -အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဥဘော ကာယဿ ဘေဒါ ဥဇ္ဈိဋ္ဌိဿာမ ဝိနဿိဿာမ။ န ဘဝိဿာမ ပရံ မရဏာ။ မ၊ ၂။၁၈၃။

ဝိနဿိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ +နသ +ယ+ ဿာမိ] (ငါ) ပျက်စီး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အဟဉ္စ ဝိနဿိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၀။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄)။

ဝိနဿေယျ (ကြိ) [ဝိ + နသ +ယ + ဧယျ] ပျက်စီးရာ၏။ န ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗော "ကထာယံ ပတ္တော နဿေယျ ဝါ ဝိနဿေယျ ဝါ ဘိဇ္ဇေယျ ဝါ" တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၈။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၀။ သံ၊ ၁။ ၃၉၂)။

ဝိနဋ္ဌကတ (တိ) [ဝိ + နဋ္ဌ + ကတ] (၁) ကင်းသော မာနဟူသော ကျူးရိုးရှိသည်ကိုပြုအပ်သော၊ မာနဟူသော ကျူရိုးကို-ကင်းအောင်ပြု-ဖြတ်တောက်-ပြီးသော။ (၂) ကင်းသော အနှောင်အဖွဲ့ရှိသည်ကို ပြုအပ်သော၊ အနှောင်အဖွဲ့-ကင်း-မရှိ-အောင်ပြုပြီးသော။ (၃) အရွက်ကင်းသည့် ရိုးတံကျန်အောင် ပြုအပ်သော။ (၄) အမြစ်အရင်းမရှိအောင် ပြုအပ်သော။ (၁) ဝိနဋ္ဌကတ (မ၊၁။၂၈၉) န္တိ ဝိဂတမာနနဠံ ကတံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။

အန္တော့သာရဝိရဟာတော အဇ္ဈဂ္ဂတဒွေနေ စ နဋ္ဌော ဝိယာတိ နဋ္ဌော၊ မာနောတိ အာဟ " ဝိဂတမာနနဋ္ဌံ ကတ "န္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဝိနဋ္ဌကတာ (သုတ္တနိ။ ၃၆၂) တိ ဝိဂတနဋ္ဌာ ကတာ၊ ဉဏ္ဍိန္နာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ (၂) ဝိနဋ္ဌကတာ (အံ၊၁။၃၄၈) တိ ဝိဂတနဋ္ဌာ ဝိဂတဗန္ဓနာ ကတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ (၃) ဝိနဋ္ဌကတ (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၂) န္တိ နိပတ္တနဋ္ဌံ ကတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၇၅။ (၄) သံသာရာ ဝိနဋ္ဌကတာ (ထေရ၊ ၂၆၁) တိ --- ကမ္မကိလေသာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန သမုစ္ဆိန္နတ္တာ ဝိဂတနဋ္ဌာ နိမ္မူလာ ကတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၇)။

ဝိနာ (ဗျ) [ဝိနာ ရိတေ ရဟိတာ ဣစ္စေတေ ဝိပ္ပယောဂေ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၈၇ - ပိဋ္ဌေ။ (မာန်။ ၁၁၃၇။ မာန်၊ ဋီ။) ဝိနာ - သံ။ ဝိဏာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (ကို) ကြဉ်၍။ (၂) (နှင့်-မှ) ကင်း၍။ (မပါဘဲ-မရှိဘဲ)။ (၃) ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-သော။ (၁) အဂိလာနော နာမ ယဿ ဝိနာ ပဏီတဘောဇနာနိ ဖာသု ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၉။ ယာနာဒီသု ဌပိတေ တဿ ပယောဂံ ဝိနာယေဝ။ ဝဇိရ။ ၁၃၃။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၇။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၄၃)။ (၂) သံယော သဟ ဝါ ဂဝေန ဝိနာ ဝါ ဂဝေန ဉပေါ်သထံ ကရိဿတိ။ ဝိ၊ ၃။၁၆၆။ တာသံ ပုရိသေဟိ ဝိနာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တီနံ ဉက္ကဏ္ဌာ အဟေသုံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။ မယှဥ္စ ဝိနာ သန္တတာ န ဖာသု ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဉာတိသံယာ ဝိနာ ဟောတိ။ သုတ္တနိ။ ၃၇၂။ (-ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၂၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၈)။

(၃) မရဏေနပိ မယံ တေ အကာမကာ ဝိနာ ဘဝိဿာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၁)။ ကထံ ဣမေ နာနာ အဿု ဝိနာ အဿု။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၅။ (ဤ ဝိနာ-သဒ္ဒါ၏ အသုံးအနှုန်းကို ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ ဒုတိယာ, တတိယာ, ပဉ္စမီဝိဘတ် ၃-သွယ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲ၍ တွေ့ရသည်။ ယှဉ်တွဲရာ၌လည်း ဝိနာ-ကိုရှေ့ထား၍ ၃-မျိုး၊ ဝိနာ-ကိုနောက်ထား၍ ၃-မျိုး ပေါင်း ၆-မျိုးတွေ့ရသည်။ (၁) (၂) ပုံစံအစဉ်အတိုင်းကြည့်ပါ။ ၎င်းပြင် နာမဝိသေသန အနေဖြင့်လည်းကောင်း, ဒုတိယာ, တတိယာ, ပဉ္စမီဝိဘတ်များနှင့် မယှဉ်ဘဲလည်းကောင်း တွေ့ရသည်။ (၃) ပုံစံကို ကြည့်ပါ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၅၆၆။ မောဂ်၊ ၂။ ၃၀-တို့ကိုလည်းကြည့်။)

ဝိနာတိ (ကြိ) [ဝီ + နာ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ ဝေ + အ + တိ = ဝါယတိ - သံ။] (၁) (ရက်ကန်း) ရက်၏။ (၂) (ရက်ကန်း) ရက်ဟန်ဆောင်၏။ (၁) ဣမိနာ သုတ္တေန စီဝရံ ဝိနာဟိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃)။ (၂) တန္တံ ဝိနာတီ (ဉဒါန။ ၁၁၀) တိ ပသာရိတတန္တံ ဝိနန္တော ဝိယ ဟောတိ။ ဉဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၈။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀)။

ဝိနာဒိတ (တိ) [ဝိနာဒ + ဣတ] အော်ဟစ်-ကြွေးကြော်-သံရှိသော။ ဝိဝိဓာ ဝိနာဒိတာ ဝဒန္တိ (ဇာ၊ ၁။ ၆၃) တိ ဝရဝါရဏေဟိ သဒ္ဒိံ ဝိဝိဓာ ဝိနဒိတာ ဘဝထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဝိနာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝီ + နာ + ဏာပေ + တိ။ ဝါယယတိ-သံ။] (ရက်ကန်း)ရက်စေ၏။ ဝါယာပေယျာတိ ဝိနာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၃။

ဝိနာဘာဝ (ပု) | ဝိနာ + ဘာဝ | (၁) သေသော အားဖြင့် ကင်း၍ဖြစ်ခြင်း၊ ကွဲကွာခြင်း၊ သေကွဲ ကွဲခြင်း။ (၂) ကင်း၍ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ဝိနာဘာဝေါ (မဟာနိ။၉၄)တိ မရဏေန ဝိယောဂဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၈၀။ ဒီ၊ ၂။ ၉၉။ သံ၊ ၃။ ၁၄၁။ အံ၊ ၂။ ၆၃။ အံ၊ ၃။၃၂၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၇)။ (၂)။ ခဏာဿ အသမ္ဘဝေါ တေန ဝိနာဘာဝေါ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၆၇။ (-သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၉၁)။

ဝိနာဘာဝကာရဏ (န) [ဝိနာဘာဝ+ကာရဏ] ကင်း၍ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ယံ ပန အဠကထာယံ ဥဒ္ဓစ္စဿ ကုက္ကုစ္စေန ဝိနာဘာဝကာရဏံ ဝုတ္တံ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၈၈။

ဝိနာဘာဝဋ္ဌ (ပု) [ဝိနာဘာဝ + အတ္ထ] ကင်း၍ ဖြစ်ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ ဝိဝေကဋ္ဌော၊ ဝိနာဘာဝဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။

ဝိနာဘာဝဒီပန (န) [ဝိနာဘာဝ + ဒီပန] ကင်း၍ ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ ------------- ဝိနာဘာဝဒီပနတော ကေဝလံ န ပုန ဥပရျှာ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။ ၁၁၃။

ဝိနာဘာဝသန္တ (န) [ဝိနာဘာဝ + သန္တ] ထင်ရှားရှိ -ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေ -သော-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်း။ ဝိနာဘာဝသန္တမေဝိဒ (သုတ္တနိ။ ၄၀၅) န္တိ သန္တဝိနာဘာဝံ ဝိဇ္ဇမာန-ဝိနာဘာဝမေဝ ဣဒံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၈။

ဝိနာဘူတ (တိ) | ဝိနာ + ဘူတ | ကင်းသည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သာဟံ တေဟိ ဝိနာဘူတာ၊ သုတဝိရေဟိ သောကိနီ။ အပ၊ ၂။ ၂၃၄။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၈)။

ဝိနာမ (ပု) | ဝိ + နမု + ဏ | ညွတ်-ကိုင်း ညွတ်-ခြင်း။ (ပဒတ္ထမဉ္ဇူသာ)။

ဝိနာမနာ (ထီ) | ဝိ + နမု + ဏေ + ယု။ ဝိနမန - သံ။ | ကိုင်း - ညွတ် - စေခြင်း။ ကာယဝိဇမ္ဘနာတိ ကာယဿ ဝိနာမနာ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၇၉။

ဝိနာမိတ¹ (တိ) | ဝိနာမ + ဣတ | ညွတ်-ကိုင်းညွတ်-သော၊ ညွတ်-ကိုင်းညွတ်-ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဘဂ္ဂါ ဝိနာမိတာ (ထေရီ။ ၄၀၉) တိ ------- ဘဂ္ဂါ ဟုတ္ဝာ ဝိနတာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၉။ (သျှ-၌ ဝိနာမတာ=ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်၏။ မြန်မာပြန်၌ ဝိနာမိတာ= ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်၏ - ဟုပြန်ဆိုကြ၏။)

ဝိနာမိတ² (တိ) | ဝိ + နမု + ဏေ + တ။ ဝိနာမိတ-သံ။ | ကိုင်း - ညွတ် - စေအပ်ပြီးသော။ သန္တာနေ ဟိ ဝိနာမိတေ တဒေက-ဒေသဘူတံ ပဋိသန္ဓိစိတ္တမ္ပိ ဝိနာမိတမေဝ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၅။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၅)။

ဝိနာမေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + နမု + ဏေ+ တွာ | (က) အထူးထူး အပြားပြား - ထိုမှ ဤမှ-ညွတ်-ကိုင်း-စေ၍။ (ခ) ပယ်ခွါ-ဖွင့်လှစ်-၍။ သိဗ္ဗိနိံ ဝိနာမေတွာ (ဝိ၊၃။၃၈၄)တိ သိဗ္ဗိနိံ ဝိဝရိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၉။

ဝိနာယက (တိ) | ဝိ + နီ + ဏွု။ ဝိ+နာယက။ ဝိနာယက-သံ။ ဝိဏာယဂ-ပြာ။ | (၁) ဘုရားသခင်-- (က) သတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ (ဂ) အထူးသဖြင့် (သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်သို့) ပို့ဆောင်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (ဃ) သတ္တဝါတို့ကို ထူးသောနိဗ္ဗာန်သို့

ပို့ဆောင်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (၂) ရှေ့ဆောင်၊ ခေါင်းဆောင်၊ အကြီးအမှူး၊ ဆုံးမ-သင်ပြ-တတ်သောဆရာ။ (၃) ဂဠုန်။

(၁) ဘုရားသခင်-- (က) သတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ရှေ့သွားခေါင်းဆောင် မရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ ဗုဒ္ဓေါ စ မေက္ကသိနိသဘော ဝိနာယကော။ ဝိမာန။ ၁၉။ မဟာပွဘံ ဂဏာစရိယံ၊ အဂ္ဂပတ္တံ ဝိနာယကံ။ ထေရ။ ၂၇၁။ ဝေနေယျသတ္တေ ဝိနေတီတိ ဝိနာယကော၊ နာယကဝိရဟိတောတိ ဝါ ဝိနာယကော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၇၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၄၈။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀။ အဌသာ၊ ယော။ ၅)။ (ဂ) အထူးသဖြင့် (သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်သို့) ပို့ဆောင်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ လောကဇေဋ္ဌ-ဝိနာယက (အပ၊ ၁။ ၅၂) န္တိ --- ဝိသေသေန ဝေနေယျသတ္တေ သံသာရသာဂရဿ ပရတီရံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ နေတိ သမ္ပာပေတီတိ ဝိနာယကော၊ တံ ဝိနာယကံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၆။ (ဃ) သတ္တဝါတို့ကို ထူးသောနိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ မဟေသိ စ ဝိနာယကော။ ဓာန်။ ၂။ ဝိသိဋ္ဌံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ သတ္တေ နေတီတိ ဝိနာယကော။ ဓာန်၊ ဋီ။

(၂) ရှေ့ဆောင်၊ ခေါင်းဆောင်း၊ အကြီးအမှူး၊ ဆုံးမ - သင်ပြ - တတ်သော ဆရာ။ တေသု ဥရုဝေလကဿပေါ ဇဋိလော ပဉ္စန္နံ ဇဋိလသတာနံ နာယကော ဟောတိ ဝိနာယကော။ ဝိ၊ ၃။ ၃၁-၂။ သာမံ ဝိနေတိ အတ္တနော လဒ္ဓိံ သိက္ခာပေတီတိ ဝိနာယကော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၄။ ကိံ စိရေန နု ခေါ ဘန္တေ ဘိက္ခူ တထာဂတံ ဝိနာယကံ လဘာမာနော။ မ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဝိနာယကေ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၈)တိ အာစရိယသ္မိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၉၃။ (၃) ဂဠုန်။ ဝိနာယကောပိ နာဂေါသိ၊ ဂေါတမောပိ မဟာမတိ။ အလင်္ကာ။ ၇၁။ ဝိနံ ပက္ခီနံ နာယကော၊ ဂရုဠော။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ဝိနာယ-ကောပိ ဂရုဠောပိ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ။ သစ်။

ဝိနာရူပဘာဝ (ပု) [ဝိနာ + ရူပ + ဘာဝ] ရုပ်နှင့်ကင်း၍ ဖြစ်သည်၏၏အဖြစ်၊ ရုပ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း။ ရူပဗ္ဗန္ဓရဂမနံ သဟရူပ-ဘာဝေါ၊ ဗဟိဒ္ဓါ နိက္ခမနံ ဝိနာရူပဘာဝေါ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆၂။ သဟရူပဘာဝေါ ရူပေန သမင်္ဂိတာ၊ ဝိနာရူပဘာဝေါ တတော ဝိနိဿဋ္ဌတာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၈၂။

ဝိနာသ (ပု) [ဝိ + နသ + ဏ။ ဝိနဿန္တိ ဧတေဟီတိ ဝိနာသော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၃။ ဝိ + နာသ။ ဝိသေသေန နာသော ဝိနာသော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၉။ ဝိနာဂ - သံ။ ဝိဏာသ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-မမြင်ကွယ်ပျောက်-ခြင်း။ (၂) စုတေ-သေလွန်-ခြင်း။ (၃) (လုယက်) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၄) ပျက်စီးကြောင်းတရား။ (၅) ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ရာ-အခါ။ (တိ) (၆) ဖျက်ဆီးတတ်သော။

(၁) ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-မမြင် ကွယ်ပျောက်-ခြင်း။ ဝိနာသ (ဒီ၊ ၁။ ၃၀) န္တိ အဒဿနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ ဝိသေသေန နာသော ဝိနာသော၊ အဘာဝေါ။ သော ပန မံသစက္ခု-ပညာစက္ခူနံ ဒဿနပထာတိက္ကမောယေဝ ဟောတီတိ အာဟ "အဒဿနန္တိ အဒဿနေ ဟိ နာသ-သဒ္ဒေါ လောကေ နိရုဠှော" တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၉ - ၂၀။

(-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၆)။ အသနံ ဗျသနံ ဝိကေ္ခပေါ ဝိဒ္ဓံသနံ ဝိနာသောတိ သဗ္ဗမေတံ ဧကတ္ထံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၃)။ (၂) စုတေ-သေလွန်-ခြင်း။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန ---- ဝိနာသံ သံသာရဘယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိသမံ သမ္ပိဋ္ဌိတံ ဒိသွာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၁။ (၃) (လုယက်) ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဝိလုမ္ပန္တီတိ ဝိနာသံ အစ္ဆိန္ဒနံ ကရောန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။ (၄) ပျက်စီးကြောင်းတရား။ ဝိနာသ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇) န္တိ ဝိနာသနဟေတုံ။ ဝိနဿန္တိ ဧတေဟီတိ ဝိနာသော၊ လောဘ-ဒေါသာ တဒေကဋ္ဌာ စ ပါပဓမ္မာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၃။ (၅) ပျက်စီး - ဆုံးရှုံး - ရာ - အခါ။ ဝိနာသကာလ-ကြည့်။ (တိ) (၆) ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ဝိနာသမေဃ - ကြည့်။

ဝိနာသက (တိ) [ဝိ + နသ + ဏ္ဏု။ ထီ-၌ ဝိနာသိကာ။ ဝိနာဂ္ဂက-သံ။ ဝိနာသဂ-ပြာ။] ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ အတ္တနော သီလံ ဝိနာသကော သော ပဗ္ဗဇိတော နာမ န ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆၉။ စောရာ လောကဿ ဝိနာသကာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၇၂)။

ဝိနာသကပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိနာသက + ပုဂ္ဂလ] ဖျက်ဆီးတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ကုသလဿ အင်္ဂါရသဒိသော ဝိနာသကပုဂ္ဂလော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။

ဝိနာသကမ္မ (နု) [ဝိနာသ + ကမ္မ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းဟူသော အမှု။ ------- ဗဟူနံ သတ္တာနံ ဝိနာသကမ္မံ မာ ကရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄ဝ၈။

ဝိနာသကရ (တိ) [ဝိနာသ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] အောက်ပုဒ် ကြည့်။ ဟန္တာရံ ဝိနာသကရံ ------ ဓမ္မန္တိ သမ္မန္နော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁)။

ဝိနာသကာရက (တိ) [ဝိနာသ + ကာရက။ ထီ-၌ --- ကာရိကာ။] ပျက်စီးခြင်းကိုပြု တတ်သော။ တာဝ ဧဝရူပံ ဝိနာသကာရကံ သုရံ နာမ န ပိဝိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၇-၈။

ဝိနာသကာရဏ (နု) [ဝိနာသ + ကာရဏ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်း၏အကြောင်း။ အဗ္ဗုဒန္တိ ဝိနာသကာရဏံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉)။

ဝိနာသကာလ (ပု) [ဝိနာသ + ကာလ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ရာ-အခါ-ကာလ။ တာပသော ဒသဘာတိကရာဇူနံ ဝိနာသကာလေ ပတ္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၈။

ဝိနာသဂမန (နု) [ဝိနာသ + ဂမန] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဝိဘဝဂတိ ဝိနာသဂမနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၈။

ဝိနာသဂ္ဂဟဏလက္ခဏ (တိ) [ဝိနာသ + ဂဟဏ + လက္ခဏ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းကို ယူခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ သခ်တာနံ ဓမ္မာနံ ဝိနာသဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ အနိစ္စသညာ။ ပေဋကော။ ၂၅၃။

ဝိနာသစိတ္တ (နု) [ဝိနာသ + စိတ္တ] ဖျက်ဆီး တတ်သောစိတ်။ ဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ ဝိနာသ-စိတ္တေန ပဒုဋ္ဌစိတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။

ဝိနာသစိန္တန (ထီ၊ နု) [ဝိနာသ + စိန္တန] ပျက်စီးခြင်းကို ကြံစည်ခြင်း။ "အဟော ဝတာ "တိ က္လမိနာ ပရဿ အစ္စန္တာယ ဝိနာသစိန္တနံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၉။

ဝိနာသစိန္တာ (ထီ) [ဝိနာသ + စိန္တာ] ဝိနာသစိန္တန-ကြည့်။ တဿ ဒွေ သမ္ဘာရာ ပရသတ္တော စ, တဿ ဝိနာသစိန္တာ စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဝိနာသဇောတန (တိ) [ဝိနာသ + ဇောတန] ပျက်စီးခြင်းကို ထွန်းပြတတ်သော။ ပဗ္ဗဝသေန ပဝတ္တမာနဿ ဓမ္မသမူဟဿ ဝိနာသဇောတနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၈။

ဝိနာသတ္ထ (ပု) [ဝိနာသ + အတ္ထ] ပျက်စီးခြင်းဟူသောအနက်။ သံ-သဒ္ဒေန ယုတ္တတ္တာ တာဒတ္ထသမ္ဘန္ဓေန ဝိနာသတ္ထော လဗ္ဘတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄။

ဝိနာသဒဿန (နပ) [ဝိနာသ + ဒဿန] ပျက်စီးခြင်းကိုပြခြင်း။ ဥဒ္ဒေဒဒိဋ္ဌိ ကထိတာ ရူပါဒီနံ ဝိနာသဒဿနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၃)။

ဝိနာသဒွါရ (နပ) [ဝိနာသ + ဒွါရ] ဝိနာသ-ကာရဏ-ကြည့်။ ဘောဂါနံ ဝိနာသဒွါရာနိ န သေဝတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၀။

ဝိနာသမာရိ (တိ) [ဝိနာသ + မရ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိနာသမာရိနီ။] ပျက်စီး ဆုံးရှုံးခြင်းကိုဆောင်သော။ န မာဒိသာ ဟောန္တိ ဝိနာသမာရိနော။ ထေရ၊ ၃၅၉။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၄၊ ၄၇၅)။

ဝိနာသန[1] (တိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ယု။ (တိ) ဝိနာဂန။ ထီ - ၌ ဝိနာဂနီ - သံ။ ဝိဏာသဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (၂) ပျက်စီးတတ်သော။ (နပ) (၃) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၄) ပျက်စီးခြင်း။ (၅) ဖျက်ဆီးကြောင်း။ (၁) ဖျက်ဆီးတတ်သော။ တဿ သော သုကတတကရဏဝိနာသနော မဂ္ဂော ဟုတွာ စိတ္တံ ဒူသေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၄။ ဂုဏဿ ဝိနာသနော ဥဒကပုဋ္ဌနိယာ ဝိယ သရီရာနုဂတံ ဥဒကံ ပုဋ္ဌန္တော မဂ္ဂော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၂။ (၂) ပျက်စီးတတ်သော။ ဝိနာသနဋ္ဌ-ကြည့်။ (နပ) (၃) ဖျက်ဆီးခြင်း။ နာသနံ ဝိနာသနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃။ ဩလောကန ကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဝိနာသနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၉။ (- ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၈၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၅။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။)။ (၄) ပျက်ဆီးခြင်း။ ယာဝ " အဟောဝတာယံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ ဝိနဿေယျာတိ " တဿ ဝိနာသနံ န စိန္တေသိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ (၅) ဖျက်ဆီးကြောင်း။ ဝိနာသနဘာဝ-ကြည့်။

ဝိနာသန[2] (နပ) [ဝိနာသန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏အဖြစ်။ တေသံ သဗ္ဗေသံ မနာဒီနံ ဝိနာသနတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝိနာသနဋ္ဌ (ပု) [ဝိနာသန + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ပျက်စီးတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဝိဘဝေါ နာမ ဥစ္ဆေဒေါ ဝိနာသနဋ္ဌေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။

ဝိနာသနတ္ထ (ပု) [ဝိနာသန + အတ္ထ] ဖျက်ဆီးတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဣဓလောက-ပရလောကေသု သတ္တာနံ အကုသလကမ္မံ ဝိနာသနတ္ထေန မလံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆)။

ဝိနာသနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဝိနာသန+ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဖျက်ဆီးတတ်သောတရားဟု ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်တတ်သော။ သပရသန္တာနဿ ဝိနာသနပစ္စုပဋ္ဌာနော လဒ္ဓေါကာသော ဝိယ သပတ္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၉။

ဝိနာသနဘယ (န) | ဝိနာသ်န + ဘယ | ဖျက်ဆီးခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဒေဝဂုတ္တာ ပုတ္တဿ ဝိနာသနဘယေန ပုတ္တံ နန္ဒိဂေါပါယ ရဟဿေန ပေသေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၁။

ဝိနာသနဘာဝ (ပု) | ဝိနာသန + ဘာဝ | ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - ကြောင်း၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗမ္ပိ အဝသေသံ ဥပကရဏံ သတ္တာနံ ဝိနာသနဘာဝတော သတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၆။

ဝိနာသနယန (န) | ဝိနာသ + နယန | ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းသို့-ပို့-ပို့ဆောင်-ရောက်စေ-ခြင်း။ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ ဝိနာသနယနံ ဝါ ဝိနယော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝိနာသနရသ (တိ) | ဝိနာသန+ရသ | ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စရှိသော။ ပရဂုဏမက္ခနလက္ခဏော မက္ခော၊ တေသံ ဝိနာသနရသော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၄။ ကင်္ခါဝိတ်၊ ဋ္ဌ။ ၄၇)။

ဝိနာသနဝစန (န) | ဝိနာသန + ဝစန | ဖျက်ဆီးခြင်းကို ဟောတော်မူခြင်း။ တေသံ သန္တကဿပိ သေနာသနဿပိ ဝိနာသန-ဝစနတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဝိနာသနဟေတု (ပု) | ဝိနာသန + ဟေတု | ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိနာသနန္တိ ဝိနာသနဟေတုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၃။

ဝိနာသနာကာရ (ပု) | ဝိနာသန + အာကာရ | ပျက်စီးသော အခြင်းအရာ။ ဘောဂါနံ ဝိနာသနာကာရံ ဒဿေတုံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၃။

ဝိနာသနိမိတ္တ (န) | ဝိနာသ + နိမိတ္တ | ဝိနာသကာရဏ - ကြည့်။ ဝိနာသနိမိတ္တဉ္စ သောကာဒိအနေကဝိဟိတဗျသနာဝဟ-ံတော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၇၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၀။

ဝိနာသနုပါယ (ပု) | ဝိနာသန + ဥပါယ | ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်း။ အပါယေ ဝိနာသနုပါယေ နိယုတ္တော အာပါယိကော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝိနာသန္တ (တိ) | ဝိနာသ + အန္တ | ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဟာ ဇိဝိတံ ဝိနာသန္တံ ကုစ္ဆာသိ ပရိဒေဝနာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၈။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၉။

ဝိနာသပစ္စယ (ပု) | ဝိနာသ + ပစ္စယ | ဝိနာသကာရဏ - ကြည့်။ အညေသဉ္စ ဝိနာသပစ္စယော ဇာတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၄။

ဝိနာသပတ္တိ (ထီ) | ဝိနာသ + ပတ္တိ | ပျက်စီး - ဆုံးရှုံး - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ပရိဿဝဘာဝါပတ္တိ စေဝ ဝိနာသပတ္တိ စ ဧကန္တိကာတိ အတ္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၃။

ဝိနာသပ္ပတ္တ (တိ) | ဝိနာသ + ပတ္တ | ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဇာမိသတ္တော ---- တံ ဝိနာသပ္ပတ္တံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။

ဝိနာသဗဟုလ (တိ) | ဝိနာသ + ဗဟုလ | များသော-ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းရှိသော၊ ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး - ခြင်းများသော။ အပ္ပသိဒ္ဓိကန္တိ မန္ဒသိဒ္ဓိ ဝိနာသဗဟုလံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅။

ဝိနာသဘာဝ (တိ) | ဝိနာသ + ဘာဝ | (၁) ပျက်းစီး - ဆုံးရှုံး -ခြင်းသဘောရှိသော။ (ပု) (၂) ပျက်စီး - ဆုံးရှုံး - ခြင်းသဘော။ (၁) မရဏဓမ္မော ဝိနာသဘာဝေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၂။ (ပု)(၂) စိရမ္ပိ ဌတွာ ဝိနာသဘာဝေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။ စိရံ ဌတွာပိ ဒီဃမဒ္ဓါနံ ဌတွာပိ ဝိနာသဘာဝေါဝ နိယတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၉၂။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄)။

ဝိနာသဘာဝါပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိနာသဘာဝ + အပ္ပတ္တ] ပျက်စီး - ဆုံးရှုံး -ခြင်းသဘောသို့ မရောက်သော။ ---- ယဋ္ဌိကာရမဟာဗြဟ္မာ ကော် ဗုဒ္ဓန္တရံ ဝိနာသဘာဝါပ္ပတ္တောန မိတ္တဘာဝေန စိရဋ္ဌေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၃။

ဝိနာသမုခ (န) [ဝိနာသ + မုခ] (၁) ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်း၏အကြောင်း။ (၂) ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၁) (၂) အပါယမုခါနီတိ ဝိနာသမုခါနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၆။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂)။ အပါယာနံ အပါယာ ဝေ ဝါ မုခါနိ ဒွါရာနီတိ အပါယမုခါနိ။ ဝိနာသမုခါနီတိ ဇတ္တောပိ ဝေသဝ နယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈။

ဝိနာသမူလ (န) [ဝိနာသ + မူလ] ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်း။ ကလဟော ဝိနာသ-မူလမေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။

ဝိနာသမေဃ (ပု) [ဝိနာသ + မေဃ] ကမ္ဘာပျက်မိုး၊ (ကမ္ဘာကို) ဖျက်ဆီးတတ်သောမိုး၊ ဝိနာသမေဃေနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၂) တိ ကပ္ပဝိနာသကမေဃေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၈။

ဝိနာသယ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ + ဟိ] ပျက်စီးစေလော၊ ဖျက်ဆီးလော။ မာ နော ရဋ္ဌံ ဝိနာသယ။ အပ၊ ၁။ ၅၀။ မာ ဝိနာသယ မာ ဝိနာသေဟိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၈။

ဝိနာသယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ + တိ။ ဝိနာဂယတိ-သံ။] ပျက်စီးစေ၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ ဝိနာသယတိ အသဒ္ဓံ၊ သဒ္ဓံ ဝဓေတိ သာသနေ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။

ဝိနာသယန္တ (တိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိနာသယန္တီ။] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ အတ္တနော ဇီဝိတံ ဝိနာသယန္တေသုပိ မာ မနံ ပဒေါသယိတ္ထ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆)။

ဝိနာသယန္တီ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ + အန္တိ] ပျက်စီးစေကုန်၏၊ ဖျက်ဆီးကုန်၏။ ယတ္ထ ဝိနာသယန္တိ (ဇာ၊၁။၃၆၃) တိ --- ဇဝံ ဗဟုမ္ပိ ဓနဓညာဒိသာပတေယျံ နာသယန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀။

ဝိနာသယမာန (တိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ + မာန] ဝိနာသယန္တ-ကြည့်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝိနာသယမာနာ ဉပ္ပန္နာ ဒိဋ္ဌိ ဇေဝ ဗျသနံ ဒိဋ္ဌိဗျသနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။

ဝိနာသယိသု (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ + ဦ] ပျက်စီးစေကုန်ပြီ။ လောကိယာ ပန ဣလသယော မနံ ပဒေါသေတွာ ဝိနာသယိသု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂။

ဝိနာသယိတ္ထ[၁] (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ+ တ္ထ] (သင်တို့)ပျက်စီးစေကုန်ပြီ၊ ဖျက်ဆီးကုန်ပြီ။ မာ မေ ဘော ဇာလကေ ဝိနာသယိတ္ထ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။

ဝိနာသယိတ္ထ[၂] (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ+ အာ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၃၈။] (သူ) ပျက်စီးစေပြီ၊ ဖျက်ဆီးပြီ။ မာနာတိမာနေန ဝိနာသယိတ္ထ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၅။

ဝိနာသယိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +နသ +ဏာယ +ဤ] ပျက်စီးစေပြီ၊ ဖျက်ဆီးပြီ။ ဝိနာသယိ အလိကံ ဘာသမာနော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၇။

ဝိနာသယုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ +ဏာယ +ဦ] ပျက်စီးစေကုန်ပြီ၊ ဖျက်ဆီးကုန်ပြီ။ ဗျဉ္ဇနစ္ဆာယာယ တေ ဘိက္ခူ ဗဟုံ အတ္ထံ ဝိနာသယုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ မူလဋီ၊၃။၄၈။

ဝိနာသယေ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏာယ + ယေျ] ပျက်စီးစေရာ၏၊ ဖျက်ဆီးရာ၏။ သမူလဥ္စ ဝိနာသယေ။ အပ၊ ၁။ ၄၅။ သမူလဥ္စ ------- ဝိနာသယေ ဝိဒ္ဓံသေယျ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၄။

ဝိနာသယောဂ (ပု) [ဝိနာသ + ယောဂ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ကေနစိ ပစ္စယေန ဝိနာသယောဂေပိ စိတ္တသန္တာနေ ကိလေသဝိရုဒ္ဓအရိယမဂ္ဂကုဏ္ဍာပွါဒနမေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၅။

ဝိနာသဝါစီ (တိ) [ဝိနာသ + ဝစ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ --ဝါစိနီ။] ပျက်စီးခြင်း (ဟူသောအနက်) ကိုဟော-လေ့ ရှိ-တတ်-သော (သဒ္ဒါ)။ အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ သံ-သဒ္ဒေန ယုတ္တော ဝဋ္ဋ-သဒ္ဒေါ ဝိနာသဝါစီ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄-၅)။

ဝိနာသသဘာဝ (တိ) [ဝိနာသ + သဘာဝ] ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ မရဏသဘာဝန္တိ ဝိနာသသဘာဝံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝိနာသဟေတု (ပု) [ဝိနာသ + ဟေတု] ဝိနာသကာရဏ-ကြည့်။ သော ဧတေသံ အတ္ထိ ဝိနာသဟေတုဘူတောတိ မနော-ပဒေါသိကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၇။

ဝိနာသာတိက္ကန္တ (တိ) [ဝိနာသ + အတိက္ကန္တ] ပျက်စီး -ဆုံးရှုံး -ခြင်းကို - ကျော်လွန် -လွန်မြောက်-သော။ တံ သဗ္ဗေသံ ဝိနာသာတိက္ကန္တံ နိစ္စန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၃၀။

ဝိနာသာဓိပ္ပါယ (တိ) [ဝိနာသ + အဓိပ္ပါယ] ဖျက်ဆီးလိုသော၊ ဖျက်ဆီးခြင်းကို အလိုရှိသော။ န အဝဟရဏာဓိပ္ပါယော နာပိ ဝိနာသာဓိပ္ပါယောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ။ ၂၁၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၈)။

ဝိနာသာပတ္တိ (ထီ) [ဝိနာသ + အာပတ္တိ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။

ဝိနာသာပတ္တိဘယ (န) [ဝိနာသာပတ္တိ+ဘယ] ပျက်စီး - ဆုံးရှုံး - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ " ရူပသိုံ ပုဂ္ဂလော" တိ ဧတ္ထ နိဿယဝိနာသေ ဝိနာသာပတ္တိဘယေန ပဋိက္ခိပတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၇။

ဝိနာသာပဒေသ (ပု) [ဝိနာသ + အပဒေသ] ပျက်စီး - ဆုံးရှုံး - ခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဝိနာသာပဒေသေန စေတ္ထ သန္တာနေ ဝိသဒိသုပ္ပါဒမေဝ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉။

ဝိနာသာဘာဝ (ပု) [ဝိနာသ + အဘာဝ] ပျက်စီး -ဆုံးရှုံး -ခြင်း၏ -မရှိ -မဖြစ်-ခြင်း။ ဥဘယေနပိ တေသံ ဝိနာသာဘာဝံ ဒီပေတိ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၉။

ဝိနာသာဘိမုခ (တိ) [ဝိနာသ + အဘိမုခ] ပျက်စီး - ဆုံးရှုံး - ခြင်းသို့ ရှေးရှုသော။ ပစ္ဆုပ္ပန္နေသု စ သင်္ခါရာနံ ------ ဝိနာသာ-ဘိမုခေသု နိပ္ပယောဇနော ပယောဂေါ သိယာ။ က္ကတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိနာသာဝဟ (ပု) [ဝိနာသ + အာဝဟ] ပျက်စီ - ဆုံးရှုံး - ခြင်းကို ရွက်ဆောင်ခြင်း။ သော ဟိဿ ဝိနာသာဝဟေန မလဒ္ဓာ-နိယတ္တာ မလံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၇။

ဝိနာသာဝဟန (န) [ဝိနာသ + အာဝဟန] ဝိနာသာဝဟ - ကြည့်။ သော ဟိဿ ဝိနာသာဝဟနေန မလဒ္ဓာနိယတ္တာ မလံ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၂။

ဝိနာသာသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိနာသ + အသမ္ဘဝ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်း၏မဖြစ်ခြင်း။ အသတော ဝိနာသာသမ္ဘဝတော အတ္ထိဘာဝနိဗန္ဓနော ဥစ္ဆေဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိနာသာဟရဏ (န) [ဝိနာသ + အာဟရဏ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်းကိုဆောင်ခြင်း။ သောဟိဿ ဝိနာသာဟရဏေန မလဋ္ဌာနိယတ္တာ မလံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ (သျှာ-မူ)။

ဝိနာသိတ (တိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + တ။ ဝိနာသ + က္တ။ ဝိနာဂိတ - သံ။ ဝိဏာသိအ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (ခ) ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သော။ (၂) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ရာ (အချိန်-အခါ-ကာလ)။ (၁) (က) (ခ) ဗဟုံ ဝိနာသိတံ ဝိတ္တံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၃။ တံ မနောပဒေါသံ အသဟမာနာဟိ ဒေဝတာဟိ တာနိ ရဋ္ဌာနိ ဝိနာသိတာနိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနာသိတကာလ (ပု) [ဝိနာသိတ + ကာလ] ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ရာ (ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရာ) - အချိန် - အခါ - ကာလ။ မတ္တိကာပိဏ္ဍံ ဝါ အာဒိံ ကတွာ ဝိနာသိတ-ကာလေ ဇဟိတဝတ္ထုကာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၁။

ဝိနာသိတဗီဇ (တိ) [ဝိနာသိတ + ဗီဇ] ပျက်သီးစေ - ဖျက်ဆီး - အပ်သော မျိုးစေ့ရှိသော(အရပ်)။ ပဋိဝုတ္တံ နာမ --- ပါဏကေဟိ ဝိနာသိတဗီဇေ ဝါ ဩကာသေ ပုန ဗီဇံ ပတိဋ္ဌပေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိနာသိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝိနာယိတဝျ - သံ။ ဝိဏာသိယဝွ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး-အပ် -သင့် -ထိုက် -သော။ ယံသိတဗ္ဗေတိ ယဋ္ဌယိတဗ္ဗေ၊ ဝိနာသိတဗ္ဗေတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။

ဝိနာသိတဘဏ္ဍ (န) [ဝိနာသိတ + ဘဏ္ဍ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော (ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သော)-ဥစ္စာ-ဘဏ္ဍာ။ န တပ္ပစ္စယာ သကလံ သဿံ တေန ဝိနာသိတဘဏ္ဍ-ဿေဝ ဘဏ္ဍဒေယျတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိနာသိယမာန (တိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ယ + မာန] ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - အပ်သော။ နဝဝိဓေန ဝဿေန သကလရဋ္ဌေ ဝိနာသိယမာနေ မာတာပိတူနံ ဂုဏံ သရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၀။

ဝိနာသုပ္ပါဒ (ပု) [ဝိနာသ + ဥပ္ပါဒ] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်း၏ဖြစ်ခြင်း။

ဝိနာသုပ္ပါဒဒဿန (န) [ဝိနာသုပ္ပါဒ+ဒဿန] ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ဖလဿ ဝိနာသုပ္ပါဒဒဿနေန ကာရဏဿပိ ဝိနာသုပ္ပါဒါ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၁။

ဝိနာသေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နသ +ဏေ +တဗ္ဗ] ဝိနာသိတဗ္ဗ-ကြည့်။ က္ကဒံ မက္ကဋကုလံ နာမ ကတံ ကတံ ဒူသေတဗ္ဗံ ဝိနာသေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝိနာသေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + တိ။ ဝိနာဂယတိ-သံ။ ဝိဏာသေဣ-ပြာ။] ပျက်စီးစေ-ကွယ်ပျောက်စေ-၏၊ ဖျက်ဆီး-ပယ်ဖျောက်-၏။ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဝိနာသေတိ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၆။ ဝိတ္တံ ဝိနာသေတိ ဒုက္ခေန သမ္ဘတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၂။ အယံ က္ကဒံ လောကဇေဋ္ဌကကမ္မံ ဝိနေတိ ဝိနာသေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၆။ ပရူဋ္ဌ ဒူသေတိ ဝိနာသေတိ။ ကင်္ခါ။ ၁၃၆။ ကုသလစိတ္တံ ဝိဒ္ဓံသေတိ။

ဝိနာသေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။ ပရံ ဝါ ပဒူသေတိ ဝိနာသေတီတိ ပဒေါသော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။ ရောဂေါ ဟိ အာရောဂျံ ဗျသတိ ဝိနာသေတီတိ ဗျသနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ပစ္စနီကဓမ္မေ သမေတိ ဝိနာသေတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဝိနာသေတိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၀)တိ တတော ဇဝ သဗ္ဗသော အဒဿနံ ပါပေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၈)။

ဝိနာသေတုံ (ဗျ) [ဝိ + နသ + ဏေ + တုံ။ ဝိနဂိတုံ၊ ဝိနပံ-သံ။] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ။ ကိံ တေ သီလာဒီနိ ဝိနာသေတုံ သက္ခိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၉။

ဝိနာသေတုကမျတာ (ထီ) [ဝိနာသေတုကာမ+ ဏျ = ဝိနာသေတုကမျ + တာ။] ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏အဖြစ်။ ပရိသာယ ပညာစက္ခုံ ဝိနာသေတုကမျတာယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။

ဝိနာသေတုကာမ (တိ) [ဝိနာသေတုံ + ကမု + ဏ] ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဖျက်ဆီးလိုသော၊ သူ။ ကုဒ္ဓါ ဟိ ဒေဝတာ ဥပါယေန ဝိနာသေတုကာမာ ဝိပရိတမ္ပိ ကတွာ ဒဿေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၀။

ဝိနာသေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နသ + ဏေ+ တွာ] ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး -၍။ သစေ ကုဒါလံ ဂဟေတွာ ကာရိတံ ဝိနာသေတွာ ဖာလံ ကရောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၈။ နဒိံ ဝိနာသေတွာ တဠာကံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။

ဝိနာသေထ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ထ။ ဝိနာသေတိ - ကြည့်။] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး - ကုန်လော။ သော အဝေါစ ဝိနာသေထ၊ ပါပိကာ ဘိက္ခုနိ ဣမံ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၅။

ဝိနာသေန္တ (တိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိနာသေန္တီ။] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ ပုပ္ဖဒါနာဒီဟိ မနုဿာနံ သဒ္ဓံ ဝိနာသေန္တော ကုလာနိ ဒူသေတီတိ ကုလဒူသကော။ ကခ်ါ။ ၁၄၃။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅၅)။

ဝိနာသေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + အန္တိ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ------- နိဟရန္တာ ရညော သုကံ ဟနန္တိ ဝိနာသေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၄၊ ၃၄၀။

ဝိနာသေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +နသ +ဏေ + မိ] (ငါ) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။ ဥဒကပိန္ဒုမ္ပိ န ဟနာမိ န ဝိနာသေမိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၁။

ဝိနာသေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ဧယျံ] (ငါ) ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ရာ၏။ သီလံ ပန သမာဒိန္နံ ဧကမ္ပိ နေဝ ဆိန္ဒေယျံ န ဝိနာသေယျံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၂၊ ၁၆၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၃)။

ဝိနာသေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ဧယျ] (သူ) ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ရာ၏။ ဣမံ ခနံ ဝိနာသေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၁။

ဝိနာသေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ဧယျုံ] (သူတို့) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်ရာ၏။ --- ဧဝံ ပါပဘိက္ခူ လဒ္ဓိမ္ပိ ဝိနာသေယျုံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝိနာသေသိံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ဣံ] (ငါ) ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ခဲ့ပြီ။ ပပါယော စ ဝိနာသေသိံ။ ပေတ။ ၁၅၁။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၉၅။

ဝိနာသေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + နသ+ ဏေ + ဤ] (သူ) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခဲ့ပြီ။ သာ အတ္တာနံ စေဝ ဇီဝိတဥ္စ ဂဗ္ဘဥ္စ သာပတေယျဥ္စ ဝိနာသေသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃)။

ဝိနာသေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ဥံ] (သူတို့) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခဲ့ကုန်ပြီ။ တံ တဒေဝ ဂဟေတွာ သေသံ ဝိနာသေသုံ အဒဿနံ နယိံသု။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၃)။

ဝိနာသေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ+ ဿတိ။ ဝိနာဂယိဿတိ - သံ၊ ဝိနာသိဇ္ဇတ္က-ပြာ။] ပျက်စီးစေ -ဖျက်ဆီး -အံ့ -လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိနာသေဿတိ နော။ မဇ္ဈ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၄၇)။

ဝိနာသေဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ+ ဿာမ] (ငါတို့) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိနာသေဿာမာတိ ဥဿာဟမကံသု။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀။

ဝိနာသေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ+ ဿာမိ] (ငါ) ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး -ပယ်ဖျောက် -ကွယ်ပျောက်စေ -အံ့- လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိနာသေဿာမိ (ဒီ၊ ၂။ ၆၁-၂)တိ နာသေဿာမိ၊ အဒဿနံ ပါပေဿာမိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဝိနာသေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နသ + ဏေ + ဟိ] ပျက်စီးစေ -ဖျက်ဆီး -လော။ မယှံ ဘာဂံ မာ ဝိနာသေဟိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၈။

ဝိနာဟိ (ကြိ) [ဝီ + နာ + ဟိ။ ဝိနာတိ-မှ။] (ရက်ကန်း) ရက်လော။ ဝိနာတိ-ကြည့်။

ဝိနိက္ခန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ကမု + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၄။ ရူ။ ၆၁၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၇။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၃။ ဝိနိဝိကြာန္တ-သံ။ ဝိဏိက္ခန္တ-ပြာ။] ထွက်သော။ ဩကာသတော ဂလကဝါဋကာ ဝိနိက္ခန္တေန ဧကမူလေန ထောကံ ဂန္တွာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၄၁။

ဝိနိက္ခေပ (ပု) [ဝိ + နိ + ခိပ + ဏ။ ဝိနိက္ခေပ-သံ။] အသီးသီးထား-ခွဲထား-ပစ်လွှင့်-လွှင့်စင်-ခြင်း။ တေသံယေဝ ကဋ္ဌာနံ နာနာဘာဝါ ဝိနိက္ခေပါ ယာ တတ္ထ ဥသ္မာ။ သံ၊ ၂။ ၄၁၇။

ဝိနိဂဠတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဂလ + အ + တိ။ ဝိနိဂလတိ - သံ။] အထူးထူး အပြားပြား-လျောကျ - သက်ဆင်း - ၏။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိနိဂဠိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + ဂလ + တွာ။ လ-ကို ဠ-ပြု။] အထူးထူး အပြားပြား-လျောကျ-သက်ဆင်း-၍။ သဗ္ဗံ တံ တတော ဝိနိဂဠိတွာ မဟောဒဓိံ သာဂရံ သမော-သရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၀။

ဝိနိဂူဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + ဂုဟ (ဂုဟူ) + တဗ္ဗ။ ဝိနိဂူဟိတဝျ-သံ။] အထူးသဖြင့်လျှို့ဝှက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဧဝံ ဘဂဝတာ လောကာနုကမ္ပေန -------- ဝိနိဂူဟိတဗ္ဗေပိ ------- မမ္မဒေသနာယ ဝုတ္တေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈-၉။

ဝိနိဂ္ဂစ္ဆိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဂမု + အ + ဤ] အထူးအားဖြင့် - ထွက် - ပန်းထွက် - ပြီ။ ဒီရမာရာ ဝိနိဂ္ဂစ္ဆိ။ အပ၊ ၂။ ၂၃၀။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၀။

ဝိနိဂ္ဂဏှာတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဂဟ + ဏှာ + တိ] အထူး-နှိပ်ကွပ်-ထိန်းချုပ်-ချုပ်ကိုင်-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဂ္ဂဏှိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နိ + ဂဟ + ဏှာ + တွာ။ ဝိနိဂ္ဂဏှာတိ-မှ။ နိဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။] အထူး -နှိပ်ကွပ် -ထိန်းချုပ် -ချုပ်ကိုင်-၍။ တံ ဝိနိဂ္ဂဏှိတွာ ဥဒ္ဒစ္စံ ပဇဟတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၆၆။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄)။

ဝိနိဂ္ဂတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဂမု + တ။ ဝိနိဂတ-သံ။ ဝိဏိဂ္ဂယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (အပြင်သို့) ထွက်-ပြူးထွက်-သော၊ ပြူးပြူးထွက်သော။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ သျှ၊ ဇား။) ဟတ္ထိမူသိ-ကာဒီနံ အက္ခိသဒိသေဟိ ဝိနိဂ္ဂတေဟိပိ ဂမ္ဘီရေဟိပိ အက္ခီဟိ သမန္နာဂတာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၄။

ဝိနိဂ္ဂတရသ္မိ (ထီ) [ဝိနိဂ္ဂတ + ရသ္မိ] ထွက်သော-အရောင်-ရောင်ခြည်။ စတူဟိ ဒါဌာဟိ ဝိနိဂ္ဂတရသ္မိယာ ဘယာနကံ ကတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၃။

ဝိနိဂ္ဂမ (ပု) [ဝိ + နိ + ဂမု+ အ။ ဝိနိဂမ-သံ။] (၁) ထွက်-ကျွတ်လွတ်-ခြင်း။ (၂) ထွက်ရာ-ကျွတ်လွတ်ရာ (အရပ်)။ (၁) သတိ စ အနုပ္ပဝေသေ တတော ဝိနိဂ္ဂမောပိ သမ္ဘဝတိ ဧဝ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၈။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဂ္ဂမဋ္ဌာန (န) [ဝိနိဂ္ဂမ + ဌာန] ထွက်ရာ-ကျွတ်လွတ်ရာ-အရပ်။ တဿာ ဝိနိဂ္ဂမ-ဋ္ဌာနတာယ ဒွါရံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄။

ဝိနိဂ္ဂလန္တ (တိ) [ဝိ + နိ +ဂလ +အ + အန္တ] အန်ထုတ် - ထွက်စေ - တတ်သော၊ အန်-ထွက် - စေတတ်သော။ (လျောကျသော။ မအူ၊ သျှ။) (ပြိုးပြိုးပြက် ထွက်စေတတ်သော။ ဂူကြီး၊ သျှ။)။ မဏ္ဍပံ ကာရာပေတွာ ------- ဝိနိဂ္ဂလန္တစာရုဝိတာနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ ဝိနိဂ္ဂလန္တံ ဝမေန္တံ နိက္ခာမေန္တမိဝ စာရုသောဘဏံ ဝိတာနံ ဧတ္ထာတိ -------- ဝိနိဂ္ဂလန္တစာရုဝိတာန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆။

ဝိနိဂ္ဂဟ (ပု) [ဝိ + နိ + ဂဟ + အ။ ဝိနိဂြဟ-သံ။ ဝိဏိဂ္ဂဟ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] နှိပ်ကွပ်-ထိန်းချုပ်-ချုပ်ကိုင်-ခြင်း။ ဥဒ္ဒတသ္မိံ ဝိနိဂ္ဂဟော (မဟာနိ။ ၄၀၈) တိ ---- နိဂ္ဂဟော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၁၈။

ဝိနိဂ္ဂဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + ဂဟ+ တွာ] ဝိနိဂ္ဂဏှိတွာ - ကြည့်။ သတိန္ဒြိယသမာ-ဓိန္ဒြိယေဟိ ဝိနိဂ္ဂဟေတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂)။

ဝိနိဂ္ဂါမ (ပု) [ဝိ + နိ + ဂမု + ဏ] ဝိနိဂ္ဂမ (၁) ကြည့်။ သတိ အနုပ္ပဝေသေ တတော ဝိနိဂ္ဂါမော သိယာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၈။

ဝိနိဂ္ဂိလတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဂိလ + အ + တိ။ ဝိနိဂရတိ-သံ။ ဝိဏိဂ္ဂိလက္က-ပြာ။] ဝိနိဂ္ဂလန္တ-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆိုသ (ပု) [ဝိ + နိ + ဃုသ + ဏ။ ဝိ + နိဃောပ-သံ။ ဝိဏိဗ္ဘိုသ-ပြာ၊ ဝိနိစ္ဆိုသ + က (ပစ္စည်းကျေ)။] အလွန်အကျူး မြည်ဟီးသံ၊ အလွန်အကျူး မြည်ဟီးသံနှင့်တူသော။ ကပ္ပဝုဋ္ဌာနမဟာဝါတမဏ္ဍလိကာယ ဝိနိစ္ဆိုသံ ပုထုဇ္ဇနာနံ ဟဒယံ ဖာလေန္တံ ဝိယ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၆၀-၁။

ဝိနိယာတိ (တိ) [ဝိ + နိ + ဟန + ဏ= ဝိနိယာတ + ဤ။ ဝိ + နိ + ဟန + ဏီ။ ဝိနိယာတ-သံ။ ဝိဏိယာတ-ပြာ။] အထူးထူးအပြားပြားပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ အထူးထူးအပြားပြားပင်ပန်းသော။ ပသံသမိစ္ဆံ ဝိနိယာတိ ဟောတိ (သုတ္တနိ။ ၄၀၈။ မဟာနိ။ ၁၂၇)တိ

အတ္တနော ပသံသံ ဣစ္ဆန္တော ------- ပုဗ္ဗေဝ သလ္လာပါ (ဝါဒါ) ကထံကထီ ဝိနိယာတီ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၆။

ဝိနိစ္ဆနိယ (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + အနိယ] ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗ၊ ဝိနိစ္ဆနိယံ။ ရူ။ ၅၅၄။

ဝိနိစ္ဆယ¹ (ပု) [ဝိ +နိ +စိ + အ။ ဝိနိစ္ဆိယတေ အနေန, ဝိနိစ္ဆယနံ ဝါ ဝိနိစ္ဆယော။ ရူ။ ၅၆၈။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ နိစ္ဆိယတီတိ ဝိနိစ္ဆယော ---- အထ ဝါ ဝိနိစ္ဆိနောတီတိ ဝိနိစ္ဆယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။ ဝိဝိဓံ နိန္နဘာဝေ စိနောတိ အာရောပေတီတိ ဝိနိစ္ဆယော ။ --------- ဝိနိစ္ဆိနတိ ဧတေနာတိ ဝိနိစ္ဆယော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။ (-မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၈၆)။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ နိစ္ဆိနောတီတိ ဝိနိစ္ဆယော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၆။ ဝနိဂ္ဂယ-သံ။ ဝိဏိစ္ဆယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆုံးဖြတ်တတ်သော-- (က) ဉာဏ်။ (ခ) တရားသူကြီး။ (ဂ) ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ (၂) အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာသို့ တင်တတ်သော- (က) တဏှာ။ (ခ) ဒိဋ္ဌိ။ (၃) ဆုံးဖြတ်အပ်သော-- (က) ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ (ခ) အနက် (အဆုံးအဖြတ်)။ (ဂ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာအယူ။ (ဃ) ချမ်းသာ၊ သုခ။ (၄) အထူးအားဖြင့်- အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် - ဝေဘန်အပ်သော၊ ကျမ်းဂန်။ (၅) ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော-- (က) ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။(ခ)အဋ္ဌကထာ။(ဂ)ဉာဏ်။ (ဃ) တဏှာ။ (င) ဒိဋ္ဌိ။ (စ) ဝိတက်။ (ဆ) တရားဥပဒေ၊ စည်းကမ်း။ (ဇ) တရား၊ တရားတဘောင်၊ အမှုအခင်း၊ အဓိကရုဏ်း။ (၆) တရားရုံး၊ (တရား) ဆုံးဖြတ်-စီရင်-ရာဌာန။ (၇) (က) (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ (ခ) (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်းသို့ ရောက်စေခြင်း။ (၈) တရားစွဲခြင်း၊ အမှုအခင်းကို တိုင်ကြားခြင်း။ (၉) စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။

(၁) ဆုံးဖြတ်တတ်သော-- (က) ဉာဏ်။ အထ ဝါ ဝိနိစ္ဆိနောတီတိ ဝိနိစ္ဆယော၊ ယထာဝုတ္တဝိသယံ ဉာဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။ (ခ) တရားသူကြီး။ ဝိနိစ္ဆယံ ပါပုဏာမ၊ ပုစ္ဆိဿာမ ဝိနိစ္ဆယေ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၄။ (ဂ) ဝိမတိဒေစ္ဆဒကထာ။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ နိစ္ဆိနောတီတိ ဝိနိစ္ဆယော၊ အတ္ထာနံ ဝိနိစ္ဆယော အတ္ထနိစ္ဆယော၊ ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနဘူတေသု အတ္ထေသု ခိလမဒ္ဒနာကာရေန ပဝတ္တာ ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၆။

(၂) အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာသို့တင်တတ်သော-- (က) တဏှာ၊ (ခ) ဒိဋ္ဌိ။ " သုတံ သုခ " န္တိ အာဒိကံ အာရမ္မဏာ အဘူတာကာရံ ဝိဝိဓံ နိန္နဘာဝေန စိနောတိ အာရောပေတီတိ ဝိနိစ္ဆယော။ အဿာဒါနုပဿနာ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိယာပိ ဧဝမေဝ ဝိနိစ္ဆယဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။

(၃) ဆုံးဖြတ်အပ်သော--(က) ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ နိစ္ဆိယတီတိ ဝိနိစ္ဆယော၊ ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနေသု ခိလမဒ္ဒနာကာရေန ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။

(ခ) အနက် (အဆုံးအဖြတ်)။ ဝိနိစ္ဆယော အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တော၊ ယော ယုတ္တမတ္တံ အပရိစ္စဇန္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ အသက်ရတော စေတ္တ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၅၊ ၂၈၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉)။ (ဂ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာအယူ။ ဝိနိစ္ဆယာ ယာနိ ပကပ္ပိတာနိ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၀။ မဟာနိ။ ၁၄၃။ ယာနိမာနိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ တေဟိ တေဟိ သတ္တေဟိ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ ဂဟိတတ္တာ ဝိနိစ္ဆယာတိ စ --- ပကပ္ပိတာနီတိ စ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၈၊ ၃၂၀)။ (ဃ) ချမ်းသာ၊ သုခ။ သုခဝိနိစ္ဆယ (မ၊ ၃။ ၂၇၃) န္တိ ဝိနိစ္ဆိတသုခံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၀)။

(၄) အထူးအားဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် - ဝေဘန်အပ်သော၊ ကျမ်းဂန်။ ဝိနိစ္ဆယန္တိ ဝိသေသေန, ဝိဝိဓေန ဝါ အာကာရေန ဝိပ္ပဋိပတ္တိနီဟရဏဝသေန စီယတိ ဝိဘဇီယတီတိ " ဝိနိစ္ဆယော "တိ လဒ္ဓနာမံ ဝိဘဇနံ၊ ဝိနယဝိနိစ္ဆယံ နာမ ပကရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။

(၅) ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော-- (က) ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ သဗ္ဗသတ္တာနံ စုတိစိတ္တသ္မ ရူပသမုဋ္ဌာပနံ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ ဧတေနာတိ ဝိနိစ္ဆယော၊ ဒီလမဒ္ဒနာကာရေန ပဝတ္တာ ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၈၆။ (ဝိနိစ္ဆယကထာ - လည်းကြည့်)။ (ခ) အဋ္ဌကထာ။ ဝိနိစ္ဆယ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၈)န္တိ အဋ္ဌကထာဝိနိစ္ဆယံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၄။

(ဂ) ဉာဏ်။ (ဃ) တဏှာ။ (င) ဒိဋ္ဌိ။ (စ) ဝိတက်။ ဝိနိစ္ဆယော ပန ဉာဏတဏှာဒိဋ္ဌိဝိတက္ကဝသေန စတုဗ္ဗိဓော၊ တတ္ထ --- ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ ဣဓ ဝိနိစ္ဆယောတိ ဝုတ္တော ဝိတက္ကောယေဝ အာဂတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိနိစ္ဆယော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၁) တိ ဉာဏတဏှာဒိဋ္ဌိဝိတက္ကဝသေန စတုဗ္ဗိဓော ဝိနိစ္ဆယော။ စတုဗ္ဗိဓော ဟိ ဓမ္မော " ဧတ္တကံ မယ္ဟံ ဘဝိဿတိ " တိအာဒိနာ ဝိနိစ္ဆိနတိ အနေနာတိ ဝိနိစ္ဆယောတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၈၃။ ဝိတက္ကေနေဝ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၄) တိ ဧတေန " ဝိနိစ္ဆိနတိ ဧတေနာတိ ဝိနိစ္ဆယော " တိ ဝိနိစ္ဆယသဒ္ဒဿ ကရဏသာဓနမာဟ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၃။ ၂၀၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈။ နေတ္တိ၊ ၆၈)။

(ဝိနိစ္ဆယသည်-- (၁) တဏှာဝိနိစ္ဆယ။ (၂) ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယ-ဟူ၍ ၂-ပါးရှိ၏။ တစ်နည်း- (၁) ဉာဏဝိနိစ္ဆယ။ (၂) တဏှာဝိနိစ္ဆယ။ (၃) ဒိဋ္ဌိဝိနိစ္ဆယ။ (၄) ဝိတက္ကဝိနိစ္ဆယ- ဟူ၍ ၄-ပါးရှိ၏။ (မဟာနိ။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၃-၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၀)။ (ဆ)တရားဥပဒေ၊ စည်းကမ်း။ မဟာသတ္တော ------ ဝိနိစ္ဆယေ ပေါတ္ထကေ လိခါပေတွာ " ဣမံ ပေါတ္ထကံ ဩလောကေတွာ အဍ္ဍံ တီရေယျာထာ " တိ ဝတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၅။ (ဇ) တရား၊ တရားတဘောင်၊ အမှုအခင်း၊ အမိကရုဏ်း။ အဍ္ဍောတိ ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယော ဝုစ္စတိ၊ ယံ ပဗ္ဗဇိတာ " အဓိကရဏ " န္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၇)။

(၆) တရားရုံး၊ (တရား) ဆုံးဖြတ်-စီရင်-ရာဌာန။ ရညော ဟတ္ထေ ဂဟေတွာန၊ အဂမာသိ ဝိနိစ္ဆယံ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၄။ ဝိနိစ္ဆယေ နိသီဒိတွာ အဍ္ဍေ တီရေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။ (ဝိနိစ္ဆာဌာန - လည်းကြည့်)။ (၇) (က) (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ (ခ) (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်းသို့ရောက်စေခြင်း၊ အဆုံးအဖြတ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ (က) ဘိက္ခူ ဩဝါဒံ ဌပေတွာ ဝိနိစ္ဆယံ န ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၅၄။ အနိဋ္ဌိတေ ဝိနိစ္ဆယေ သာမိကေနပိ ခုရနိက္ခေပေ အကတေ ------- ပုပ္ဖံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ ဝိနိစ္ဆယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄) န္တိ သံသယဆေဒကသန္နိဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၀။ (ခ) ပလိဗောဓော ဝိနိစ္ဆယတ္ထာယာ (ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈) တိ ဝိနိစ္ဆယံ ပါပနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၇။

(၈) တရားစွဲခြင်း၊ အမှုအခင်းကို တိုင်ကြားခြင်း။ ဓမ္မံ စရန္တော (ဝိ၊ ၁။ ၆၁) တိ ဘိက္ခုသံဃေ ဝါ ရာဇကုလေ ဝါ ဝိနိစ္ဆယံ ကရောန္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (၉) စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ ဝိနိစ္ဆယံ သမာပန္နော၊ ကထာဟံ ကုမံ မုဠှိသ (စရိယာ။ ၄၁၂) န္တိ ကထံ နု ခေါ အဟံ ကုမံ ရဋ္ဌံ ကာဠကဏ္ဏိံ မုဋ္ဌေယျန္တိ ဧဝံ ဝိစာရဏံ အာပန္နော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၁။

ဝိနိစ္ဆယ၂ (ပု) ‌| ဝိနိစ္ဆယ + ကရဏ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။ | အဆုံးအဖြတ်ကိုပြုခြင်း။ ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာ ဝိနိစ္ဆယရဟိတတ္တာ ------- နေဝ အဓိဂမော အတ္ထိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၃။ ကုသလေဟိ သဟ စောဒနာပရိဟရဏဝသေန ဝိနိစ္ဆယကရဏံ ဝိနိစ္ဆယော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၁။ (သံ၊ ဋီ၊၂။ ၁၀၅-၌ ဝိနိစ္ဆယသ ကရဏံ-ဟု စာပျက်နေသည်။)

ဝိနိစ္ဆယအမစ္စ (ပု) | ဝိနိစ္ဆယ + အမစ္စ | တရား- စီရင်- ဆုံးဖြတ်-တတ်သောအမတ်။ ဝိနိစ္ဆယအမစ္စာနံ ကူဋဍ္ဍကရဏံ တသ အာရောစေသုံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဝိနိစ္ဆယကထာ (ထီ) | ဝိနိစ္ဆယ + ကထာ။ (ဝိနိစ္ဆယ + သဟိတ, အာဝဟ, ပဝတ္တ) + ကထာ | (၁) ဆုံးဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်သော စကား၊ အဆုံးအဖြတ်စကား။ (၂) အဆုံးအဖြတ်နှင့်တကွဖြစ်သော-စကား-အနက်၏ အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ (၃) ဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဉာဏ်ကို ဆောင်တတ်သော စကား။ (၄) ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော-စကား-အနက်၏အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ (၁) ယော ပန ဘိက္ခု သံဃေ ဝိနိစ္ဆယကထာယ ဝတ္တမာနာယ ဆန္ဒံ အဒတွာ ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၀။ (-ဝိ၊၅။၃၈၊ ၇၀။ ကင်္ခါ။ ၂၅၊ ၂၅၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၃)။ (၂) ဝိနိစ္ဆယကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၀) တိ ဝိနိစ္ဆယသဟိတာ အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၇။ (၃) ဝိနိစ္ဆယကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁ ။ ၁၆) တိ တတ္ထ သံသယဝိဓမနေန ဝိနိစ္ဆယာဝဟာ ကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁ ။၃၈။ (၄) ဝိနိစ္ဆယကထာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁) တိ ဝိနိစ္ဆယဝသေန ပဝတ္တာ အဋ္ဌကထာ ကထိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဝိနိစ္ဆယကထာမုခ (နပ) | ဝိနိစ္ဆယကထာ + မုခ | အဆုံးအဖြတ်နှင့်တကွဖြစ်သော စကား၏-အရိပ် - အမြွက်။ " ကွာဒံ ပရိဝတ္တဗ္ဗ " န္တိ ပဒဿ ဝိနိစ္ဆယကထာမုခံ။ ကင်္ခါ။ ၁၄၈။

ဝိနိစ္ဆယကမ္မ (န) [ဝိနိစ္ဆယ + ကမ္မ] ဆုံးဖြတ်ခြင်းအမှု။ ကမ္မံ သင်္ဂဏှိတွာ ဝိနိစ္ဆယကမ္မံ ကာရေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၅)။

ဝိနိစ္ဆယကရဏ (န) [ဝိနိစ္ဆယ + ကရဏ] (၁)ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။(၂) ဆုံးဖြတ်ခြင်းကိုပြုရာ(ကာလ)။ (၁) သယံ ဝိနိစ္ဆယကရဏံ တုလံ ဆဋ္ဋေတွာ ဟတ္ထေန တုလနသဒိသံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ (၂) ဝိနိစ္ဆယကရဏကာလံ, ဇနပဒစာရိကာကာလဉ္စ ဇာနာတိ။ အံ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇။

ဝိနိစ္ဆယကာရက (တိ) [ဝိနိစ္ဆယ + ကာရက] ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ တရားသူကြီး။ အဂတိဂမနံ ပဟာယ ဓမ္မေန ဝိနိစ္ဆယကာရကန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၁။

ဝိနိစ္ဆယကာရဏ (န) [ဝိနိစ္ဆယ + ကာရဏ] ဆုံးဖြတ်ခြင်း၌ အကြောင်း။ သုတ္တဝိနယေဟိ သံသန္ဒနံ " ဓမ္မော "တိ, အသံသန္ဒနံ " အဓမ္မော " တိ ဝိနိစ္ဆယကာရဏံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၆။ (-နေတ္တိ။ ဝိ။ ၁၁၈)။

ဝိနိစ္ဆယကုသလ (တိ) [ဝိနိစ္ဆယ + ကုသလ] အဆုံးအဖြတ်၌-ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-သော၊ သူ။ အာပတ္တိယာ န ဝိနိစ္ဆယကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၂၀၊ ၃၄၅။ ဝိနိစ္ဆယကုသလာန (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁) န္တိ ----------- တံတံပဉှာနံ ဝိနိစ္ဆယေ ကုသလာနံ ဆေကာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၇)။

ဝိနိစ္ဆယဇနနီ (ထီ) [ဝိနိစ္ဆယ + ဇနနီ] အဆုံးအဖြတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သောပညာ။ ပညာ နာမေသာ သုတဿ ဝိနိစ္ဆယိနီ၊ ယထာသုတေ သောတပထမာဂတေ အတ္ထေ ----- ဝိနိစ္ဆယဇနနီ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိနိစ္ဆယဇာတ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + ဇာတ။ ဇာတ-အနက်မရှိ။] အဆုံးအဖြတ်။ သဗ္ဗပဒေသု ဝိနိစ္ဆယဇာတံ သင်္ခိပိတွာ။ ဝဇိရ။ ၅၈၄။

ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာန (န) [ဝိနိစ္ဆယ + ဌာန] (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ရာ-အရပ်-ဌာန၊ တရားရုံး။ တံ ကိရ ဇပ္ပိတွာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ ယံ ဂစ္ဆတိ တံ ဘဏာတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေတိ အဍ္ဍဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။ ၃၇၆။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀)။

ဝိနိစ္ဆယတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + အ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၁၆။ ဝိနိစ္စိနောတိ-သံ။ ဝိဏိစ္ဆက္က-ပြာ။] (တရား) စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ၏။ ယေသု ပတိဋ္ဌာပိတော ဝိနယော ဝိနိစ္ဆယတိ အသန္ဒေဟတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။

ဝိနိစ္ဆယတ္ထ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ+အတ္ထ] (၁) (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ် -ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၂) အဆုံးအဖြတ်သို့ ရောက်စေခြင်းဟူသောအကျိုး။ (၁) အမစ္စာ ---- ကိဉ္စိ ဝိနိစ္ဆယတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တံ အဒိသွာ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကမန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ (၂) ပလိဗောဓော ဝိနိစ္ဆယတ္ထာယာ (ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈) တိ ဝိနိစ္ဆယံ ပါပနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၇။

ဝိနိစ္ဆယဒါန (န) [ဝိနိစ္ဆယ + ဒါန] (တရား) အဆုံးအဖြတ်ကိုပေးခြင်း။ ဝိနိစ္ဆယဒါနံ နတ္ထိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၁။ ဝိနိစ္ဆယဒါနေန ကင်္ခံ ပဋိဝိနောဒေန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၇။

ဝိနိစ္ဆယဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိနိစ္ဆယ + ဒိဋ္ဌိ] ဆုံးဖြတ်၍ ယူအပ်သော-ဒိဋ္ဌိ-အယူ။ ဝိနိစ္ဆယဒိဋ္ဌိယာ ဌတွာ (မဟာနိ။ ၂၂၉) တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ ဂဟိတဒိဋ္ဌိယာ ဌတွာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၈။

ဝိနိစ္ဆယဓမ္မ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + ဓမ္မ] စီရင်-ဆုံးဖြတ် - ကြောင်းဖြစ်သော တရားဥပဒေ၊ တရားစီရင်ထုံး၊ အဆုံးအဖြတ်တရား။ အယံ ပန မဇ္ဈိမော ခဏ္ဍော မမ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မေ ဋ္ဌိတဿ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂ ။ ၈၉။ မဟာသတ္တော --------- " ဧဝံ ဝိနိစ္ဆယံ ပဝတ္တေယျာထာ " တိ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မံ သုဝဏ္ဏ-ပဋ္ဋေ လိခါပေတွာ အရည္ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၃၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀၀)။

ဝိနိစ္ဆယန (နု) [ဝိ + နိ + စိ + ယု] စီရင်-ဆုံးဖြတ် - ခြင်း။ " အယံ ဓမ္မော အယံ ဝိနယော ဣဒံ သတ္ထုသာသန" န္တိ ဝိနိစ္ဆယနေ မဟာပဒေသာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ အာရမ္ဘဏော ဝိနိစ္ဆယနံ အဓိမုစ္စနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၃။

ဝိနိစ္ဆယနယ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + နယ] အဆုံးအဖြတ်၌နည်း၊ အဆုံးအဖြတ်နည်း။ တတြာယံ ဝိနိစ္ဆယနယော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၃။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၁)။ ဝိနိစ္ဆယနယောတိ ဝိနိစ္ဆယေ နယမတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၂၆၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။

ဝိနိစ္ဆယနာကာရ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယန + အာကာရ] ဆုံးဖြတ်ပုံအခြင်းအရာ။ " ဧတ္တက " န္တိအာဒိ ဝိနိစ္ဆယနာကာရဒဿနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။

ဝိနိစ္ဆယန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိနိစ္ဆယန္တီ။] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-တတ်သော၊ သူ။ အတ္ထဥ္စ ဝိနိစ္ဆယန္တေန သုဝိနိစ္ဆိတော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၁။

ဝိနိစ္ဆယပဋိပါဋိ (ထီ) [ဝိနိစ္ဆယ + ပဋိပါဋိ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၏အစဉ်။ ထေရဝါဒဂ်န္တိ ထေရဝါဒပဋိပါဋိ၊ တေသံ ဝိနိစ္ဆယပဋိပါဋိန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိနိစ္ဆယပဋိဝေဓ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + ပဋိဝေဓ] အဆုံးအဖြတ်ကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ ဝိနိစ္ဆယပဋိဝေဓမေဝ သလ္လက္ခေန္တေန ------ ပရိတုလယန္တေန နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၆။

ဝိနိစ္ဆယပရမ္ပရာ (ထီ) [ဝိနိစ္ဆယ + ပရမ္ပရာ] အဆုံးအဖြတ်၏-အဆင့်ဆင့်-အဆက်ဆက်-အစဉ်အဆက်။ အာစရိယပရမ္ပရာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၉) တိ အာစရိယာနံ ဝိနိစ္ဆယပရမ္ပရာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိနိစ္ဆယပရိဂ္ဂဟဏ (နု) [ဝိနိစ္ဆယ+ပရိဂ္ဂဟဏ] အဆုံးအဖြတ်ကို-သိမ်းဆည်း -စူးစမ်း -ဆင်ခြင်-၍ယူခြင်း။ သံယော ပရိဂ္ဂဟတ္ထာယာတိ တတ္ထ သန္နိပတိတော သံဃော ဝိနိစ္ဆယ-ပရိဂ္ဂဟဏတ္ထာယ၊ ဓမ္မာဓမ္မံ တုလနတ္ထာယ သုဝိနိစ္ဆိတဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတံ ဇာနနတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။ ပရိဂ္ဂဟဏတ္ထာယာတိ ပရိဝီမံသိတွာ ဂဟဏတ္ထာယ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၀၀။

ဝိနိစ္ဆယပရိယောသာပန (နု) [ဝိနိစ္ဆယ + ပရိယောသာပန] အဆုံးအဖြတ်ကို ပြီးဆုံးစေခြင်း။ ဝိနိစ္ဆယသန္နိဋ္ဌာပန-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆယပါပုဏန (နု) [ဝိနိစ္ဆယ+ပါပုဏန] အဆုံးအဖြတ်သို့ရောက်ခြင်း။ အဓိကရဏကာ-ရကာတိ ဝိနိစ္ဆယပါပုဏနဝိသေသကာရဏံ ကရောန္တာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၇။

ဝိနိစ္ဆယပ္ပဒါန (နု) [ဝိနိစ္ဆယ + ပဒါန] အဆုံးအဖြတ်ကိုပေးခြင်း။ ယာထာဝတော ဝိနိစ္ဆယပ္ပဒါနေန ကဉ္စိ ပဋိဝိနောဒေန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၆။

ဝိနိစ္ဆယပ္ပသုတ (တိ) [ဝိနိစ္ဆယ+ပသုတ] အဆုံးအဖြတ်၌ -လေ့ကျက် - လေ့လာ -ဆည်းပူး-ယှဉ်-သော၊ သူ။ ဝိနိစ္ဆယပ္ပသုတ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅)န္တိ ဝိနိစ္ဆယေ နိယုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၃။

ဝိနိစ္ဆယဘေဒ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + ဘေဒ] အဆုံးအဖြတ်၏-အထူး-အပြား။ သဗ္ဗာပိ ဝိနိစ္ဆယဘေဒါ နိရုတ္တကာ ဧဝ သိယုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝိနိစ္ဆယမဟာမစ္စ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + မဟာမစ္စ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ အထေကဒိဝသံ နဂရာ ------ ဝိနိစ္ဆယမဟာမစ္စာနံ သန္တိကံ နယိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၂)။

ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + မဟာမတ္တ] တရား - စီရင် - ဆုံးဖြတ် - တတ်သော အမတ်ကြီး။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ဝဇ္ဇိရာဇာနော ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တာနံ ဒေန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ နီတိသတ္ထဝိဟိတေ ဝိနိစ္ဆယေ ဌပိတာ မဟာမတ္တာ ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၃။

ဝိနိစ္ဆယမာန (တိ) [ဝိ+ နိ+ စိ +ယ + မာန] စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း - အပ်သော။ ဝေါဟာရေသု ဓမ္မေန ဝိနိစ္ဆယမာနေသု (ဝိနိစ္ဆိယမာနေသု - သင့်) ကူဋ္ဋကာရကာ နာမ နာဟေသုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။

ဝိနိစ္ဆယလက္ခဏ (တိ) [ဝိနိစ္ဆယ + လက္ခဏ] (၁) ဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (န) (၂) ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သည့် အမှတ်လက္ခဏာ။ (၁) တက္ကောတိ အာကောဋနလက္ခဏော ဝိနိစ္ဆယလက္ခဏော ဝါ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနဘူတော ဝိတက္ကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၉။ (န) (၂) န ဟိ ဥဒ္ဒိနဂါထာယံ ကိဉ္စိပိ ဝိနိစ္ဆယလက္ခဏံ ဒိဿတိ။ ဝဇိရ၊ ၁၁၂။

ဝိနိစ္ဆယဝါဒ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + ဝါဒ] အဆုံးအဖြတ်ဖြစ်သောစကား။ ထေရသလ္လာပေါတိ ထေရာနံ သလ္လာပသဒိသော ဝိနိစ္ဆယဝါဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၃။

ဝိနိစ္ဆယဝိတက္က (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + ဝိတက္က] ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော - ဝိတက် - အကြံ အစည်။ " လာဘံ ပဋိစ္စ ဝိနိစ္ဆယော " တိ ဧဝံ ဝုတ္တော ဝိနိစ္ဆယဝိတက္ကော ဝိတက္ကော နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၇)။

ဝိနိစ္ဆယဝိသာရဒ (တိ) [ဝိနိစ္ဆယ + ဝိသာရဒ] (တရားကို) စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ခြင်း၌ -ကျွမ်း ကျင်-ရဲရင့်-သော။ ပဿထေတံ မဟာမတ္တံ ဝိနိစ္ဆယဝိသာရဒံ။ အပ၊ ၂။ ၁၁၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။

ဝိနိစ္ဆယဝေါဟာရ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + ဝေါဟာရ] (၁) (တရား) စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ကြောင်းဖြစ် သော နီတိကျမ်း (ဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သည့် ကျမ်းဂန်)။ (၂) ဆုံးဖြတ်အပ်သော-တရား-စကား။ (၁) ဘိက္ခုဘာဝတော ပုရာဏေ ဂိဟိကာလေ ဝိနိစ္ဆယဝေါဟာရေ နိယုတ္တတ္တာ " ဝေါဟာရိကော "တိ သင်္ခံ ဂတော မဟာအမစ္စော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ (၂) ဧတေသံ-ယေဝ ဟိ ပဉ္စန္နံ ပတ္တစီဝရာဒီနံ အတ္ထာယ ဝိနိစ္ဆယဝေါဟာရော " အဓိကရဏ " န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၂။ ဝိနိစ္ဆယဝေါဟာရောတိ ဝိနိစ္ဆယဝစနံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၂၈။

ဝိနိစ္ဆယသဒ္ဒ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + သဒ္ဒ] ဝိနိစ္ဆယ-သဒ္ဒါ။ ဝိနိစ္ဆယသဒ္ဒဿ ကရဏသာဓနမာဟ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၂။

ဝိနိစ္ဆယသန္နိဋ္ဌာပန (န) [ဝိနိစ္ဆယ+သန္နိဋ္ဌာပန] အဆုံးအဖြတ်ကို ပြီးဆုံးစေခြင်း။ ပါဠေကံ့ ဝိနိစ္ဆယသန္နိဋ္ဌာပနတ္ထ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၀) န္တိ တေသံ ပစ္စေကံ ---- ဝိနိစ္ဆယပရိယောသာ-ပနတ္ထန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝိနိစ္ဆယသဘာ (ထီ) [ဝိနိစ္ဆယ + သဘာ] တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ရာ-သဘင်-အစည်းအဝေး-တရားရုံး။ ဝိနိစ္ဆယသဘာယံ ရညော စ မဟာမတ္တာနဉ္စ ဣဒံ ကထေသာမိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။ (-၃၂၁)။

ဝိနိစ္ဆယသမထ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + သမထ] အဆုံးအဖြတ်၏ ငြိမ်းခြင်း။ ဝိနိစ္ဆယသမထံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၇။

ဝိနိစ္ဆယသမ္ပဋိဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [ဝိနိစ္ဆယ + သမ္ပဋိဂ္ဂဟဏ] အဆုံးအဖြတ်ကို ခံယူခြင်း။ သံယော သမ္ပရိဂ္ဂဟသမ္ပဋိစ္ဆနတ္ထာယာတိ ဝိနိစ္ဆယသမ္ပဋိဂ္ဂဟဏတ္ထာယ စ သုဝိနိစ္ဆိတ-ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတဘာဝဇာနနတ္ထာယ စာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၇။

ဝိနိစ္ဆယသာမိက (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + သာမိက] တရားပိုင်ရှင်၊ (တရား) စီရင် - ဆုံးဖြတ်-တတ်သော - အရှင် - သခင်၊ တရားသူကြီး။ ခဏ္ဍော မမ္ဗဋ္ဌသ ဝိနိစ္ဆယသာမိကဿ မယှံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၅။

ဝိနိစ္ဆယသာလာ (ထီ) [ဝိနိစ္ဆယ + သာလာ] တရား-စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ရာ-စရပ်-ခန်းမ-ရုံး၊ တရားရုံး။ တေ သမ္ပုခါဂတံ ဝိနိစ္ဆယသာလံ ပဝိသိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၄)။

ဝိနိစ္ဆယသုတ္တ (နပုံ) [ဝိနိစ္ဆယ + သုတ္တ] ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော - သုတ် - တရားဥပဒေ။ ဝိနိစ္ဆယသုတ္တမဿ သုပဝတ္တိတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။

ဝိနိစ္ဆယသုဘ (နပုံ) [ဝိနိစ္ဆယ+သုဘ=ဝိနိစ္ဆယသုဘ+တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] တင့်တယ်-ကောင်းမြတ်-သော အဆုံးအဖြတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဒ္ဒလက္ခဏသုဘတော, ဝိနိစ္ဆယသုဘတော, ဝိညေယျသုဘတော စ သုဘံ။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၂။ (-ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၄)။

ဝိနိစ္ဆယာစရိယ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + အာစရိယ] အဆုံးအဖြတ်၌-ကျွမ်းကျင်-လိမ္မာ-သော ဆရာ၊ တရားသူကြီး။ ဝိနိစ္ဆယာစရိယဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။

ဝိနိစ္ဆယာဓိပစ္စ (နပုံ) [ဝိနိစ္ဆယ + အာဓိပစ္စ] ဆုံးဖြတ် - တရားစီရင် - ခြင်း၌ အစိုးရသောသူ၏အဖြစ်၊ တရားသူကြီး၏ရာထူး။ ရာဇာ အမိကရဏံ ဝိနိစ္ဆယာဓိပစ္စံ ဒေတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။

ဝိနိစ္ဆယာနုလောမ (တိ) [ဝိနိစ္ဆယ+အနုလောမ] အဆုံးအဖြတ်-အား-နှင့်-လျော်-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ ဝိနိတဝတ္ထုသခ်ါတေန ဝိနိစ္ဆယာနုလောမေနေဝ ဝဒန္တော ဝိနိစ္ဆယာ-နုလောမသန္ဓိဝသေန ဝတ္တုံ န ဇာနာတီတိ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၀။

ဝိနိစ္ဆယာနုလောမသန္ဓိ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယာနုလောမ+သန္ဓိ] အဆုံးအဖြတ် - အား - နှင့် -လျော်-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-စွာ ဆက်စပ်ခြင်း။ ဝိနိစ္ဆယာနုလောမ-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓိ (ပု) [ဝိနိစ္ဆယ + အနုသန္ဓိ] (၁) (အာပတ်သင့်, မသင့်) အဆုံးအဖြတ်-အား- နှင့်- လျော်စွာ- ဆက်စပ်- စပ်သွယ်-သော။ (၂) (အာပတ်သင့်, မသင့်) အဆုံးအဖြတ်နှင့်စပ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၄) တိ အနုဝိဇ္ဇကေန ကတဿ အာပတ္တာနာပတ္တိ-ဝိနိစ္ဆယဿ အနုသန္ဓိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၀၄။

ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓိဝစန (န) | ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓိ + ဝစန | (အာပတ်သင့်, မသင့်) အဆုံးအဖြတ်-အား- နှင့် - လျော်စွာ - ဆက်စပ်-စပ်သွယ်-သောစကား။ ကထာနုသန္ဓိဝစနံ, ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓိဝစနဉ္စ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၅၊ ၄။ ၂၀၁။ ဝိနိစ္ဆယာနုသန္ဓိဝစနဉ္စာတိ အနုဝိဇ္ဇကေန ကတဿ အာပတ္တာနာပတ္တိ-ဝိနိစ္ဆယဿ အနုဂုဏံ သမ္ဗန္ဓဝစနဉ္စ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၇။

ဝိနိစ္ဆယာနုသာရ (ပု) | ဝိနိစ္ဆယ + အနုသာရ | အဆုံး အဖြတ်ကို အစဉ်လျှောက်ခြင်း။ ဥက္ကိတ္တကဿ ဒါတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ ဝိနိစ္ဆယာ-နုသာရေန။ ဝဇိရ၊ ၄၄၅။

ဝိနိစ္ဆယာမစ္စ (ပု) | ဝိနိစ္ဆယ + အမစ္စ | ဝိနိစ္ဆယအမစ္စ - ကြည့်။ ဝိနိစ္ဆယာမစ္စော (ဝိ၊ ၅၊ ၂။ ၉၉။ သံ၊ ၅၊ ၂။ ၂၀၃) တိ ရညော အဋ္ဌကရဏေ ဌပိတော ဝိနိစ္ဆယမဟာ-မတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၄။

ဝိနိစ္ဆယီသု (ကြိ) | ဝိ + နိ + စိ + အ + ဦ။ ဝိနိစ္ဆိနာတိ။ ဝိနိစ္ဆယတိ-မှ။ | စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ကြကုန်ပြီ။ အပိ စ အတီတေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဣမံ ပဉှံ ဝိနိစ္ဆယိံသု။ သံ၊ ၅၊ ၂။ ၁၁၂။

ဝိနိစ္ဆယိက (တိ) | ဝိနိစ္ဆယ + ဏိက | ဝိနည်းမှု၏ ရဟန်း၊ တရားသူကြီး၊ (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၌ယှဉ်သော၊ သူ။ ဝိနိစ္ဆယိကာနံ ဥက္ကောစံ ဒတ္တွာ။ ဝိ၊ ၅၊၁။ ၂၉၅။

ဝိနိစ္ဆယီ (တိ) | ဝိနိစ္ဆယ+ဤ။ ထိ-၌ ဝိနိစ္ဆယိနီ။ ဝိနိစ္ဆာယိန်-သံ။ | ဆုံးဖြတ်ခြင်းရှိသော၊ ဆုံးဖြတ်တတ်သော။ ပညာသုတဝိနိစ္ဆိနီတိ ပညာ နာမေသာ သုတဿ ဝိနိစ္ဆယိနီ။ ထေရ၊ ၅၊ ၂ ၁၈၇။

ဝိနိစ္ဆရတိ (ကြိ) | ဝိ + နိ + စရ + အ + တိ။ ဝိလုံ။ ကောတ္ထုဘာ။ နိရုတ္တိ။ ၃၄ - နှာ၌ သရ-ဓာတ်။ ဝိနိဝ္စရတိ - သံ။ | အထူးထူး အပြားပြား-ထွက်-ဖြာထွက်-၏။ ဝိနိစ္ဆရိံသု-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆရန္တ (တိ) | ဝိ + နိ + စရ (သရ) + အ + အန္တ | အထူးထူးအပြားပြား-ထွက်-ဖြာထွက်-သော။ မုခတော ဝိနိစ္ဆရန္တာယ အင်္ဂီရသာယ ပရိဠယှမာနသရီရေ ---------- ဘုဉ္ဇိတုံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။ ၁၇၃။

ဝိနိစ္ဆရိံသု (ကြိ) | ဝိ + နိ + စရ (သရ) ဦ။ ဝိနိစ္ဆရတိ - မှ။ | အထူးထူး အပြားပြား-ထွက် - ဖြာထွက် - ကုန်ပြီ။ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော အာဝေဠာဝေဠာ ယမလာယမလာ ဟုတွာ ---- ပဘဿရာ ဝိနိစ္ဆရိံသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၂။

ဝိနိစ္ဆိတ (တိ) | ဝိ + နိ + စိ + တ။ ဝိနိဝ္စိတ-သံ။ ဝိဏိစ္ဆိအ-ပြာ။ ဝိဏိစ္ဆိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ |
(၁) စီရင် -ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း - အပ်သော။
(၂) စီရင် -ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း -ရာ (အခါ)။
(၁) ဣဒံ ပဥှံ ဝတ္ထု သံယေန ဝိနိစ္ဆိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၅-၈။ ကိဿ ဘန္တေ တုမှေဟိ ဧဝံ ဝိနိစ္ဆိတံ အဓိကရဏံ။ ဝိ၊ ၅၊ ၄။ ၁၉၇။
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆိတကာလ (ပု) | ဝိနိစ္ဆိတ + ကာလ | စီရင်-ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း -ရာ -အချိန်-အခါ။ သမ္မာ ဝိနိစ္ဆိတကာလေ ပါဒုကာ နိဿဒ္ဒါ သန္နိသီဒန္တိ။ ဇာ၊ ၅၊ ၄။ ၁၃၃။

ဝိနိစ္ဆိတတ္ထ (ပု) | ဝိနိစ္ဆိတ + အတ္ထ | ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်သော အနက်။

ဝိနိစ္ဆိတတ္ထပရိစ္ဆေဒ (တိ) [ဝိနိစ္ဆိတတ္ထ + ပရိစ္ဆေဒ] ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်သောအနက် အပိုင်းအခြားရှိသော။ သုတ္တန္တမာတိကာယ် --- ဝိနိစ္ဆိတတ္ထပရိစ္ဆေဒါယေဝ အဝိဇ္ဇာဒယော ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၅၅။

ဝိနိစ္ဆိတပါဠ (ပု) [ဝိနိစ္ဆိတ + ပါဠ] ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်သော-ပါဠ်-ပါဠိ။ အဝသာနေ ဂါထာဒွယမေဝ ပန မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဝိနိစ္ဆိတပါဠေ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + တဗ္ဗ။ ဝိနိစ္ဆိနာတိ - မှ။] ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ပုန ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁)။

ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗဝေါဟာရ (ပု) [ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗ+ဝေါဟာရ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော-တရား-စကား (တရားအဆုံးအဖြတ်)။ တတ္ထ ပစ္စတ္ထိကာ ဒုက္ခာယန္တိ စေတေနာတိ အဍ္ဍော၊ ဝိနိစ္ဆိတဝေါဟာရော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိနိစ္ဆိတဝတ္ထု (န) [ဝိနိစ္ဆိတ + ဝတ္ထု] စီရင်-ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း -အပ်သော -ဝတ္ထု -အမှုအခင်း - အကြောင်းအရာ - အဖြစ်အပျက်။ တထာပိ ဘဂဝတာ သယံ ဝိနိစ္ဆိတဝတ္ထု-ဘာဝတော ----- ဝိနီတဝတ္ထူသု ပက္ခိတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၉။

ဝိနိစ္ဆိတသဒိသ (တိ) [ဝိနိစ္ဆိတ + သဒိသ] စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း - အပ်သည်နှင့် တူသော။ ဗုဒ္ဓေန သယံ နိယိဒိတ္တာ ဝိနိစ္ဆိတသဒသော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၅။

ဝိနိစ္ဆိတသုခ (န) [ဝိနိစ္ဆိတ + သုခ] ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်ပြီးသောချမ်းသာ။ သုခဝိနိစ္ဆယ (မ၊ ၃။ ၂၇၃) န္တိ ဝိနိစ္ဆိတသုခံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၂။ ဝိနိစ္ဆိတသုခန္တိ " အဇ္ဈတ္တံ အနဝဇ္ဇ "န္တိ-အာဒိနာ ဝိသေသတော ဝိနိစ္ဆိတသုခါယ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၀။

ဝိနိစ္ဆိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + စိ + တုံ။ ဝိနိစ္ဆိနာတိ-မှ။] စီရင် -ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း-ခြင်းငှါ။ အမစ္စေသု ဝိနိစ္ဆိတုံ အသက္ကောန္တေသု ရညော သန္တိကံ အဂမံသု။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၀၊ ၂၂၁)။

ဝိနိစ္ဆိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နိ + စိ + တွာ။ ဝိနိစ္ဆိနာတိ - မှ။] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ပြီး၍။ သော ------- တံ အဓိကရဏံ ဝိနိစ္ဆိတွာ သာသနံ ပဂ္ဂဏှိဿတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈။

ဝိနိစ္ဆိနတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + တိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၂၉။ ရူ။ ၅၁၈။ ဂဏှာတိ- ကဲ့သို့ အာ-ကို အ-ပြု။] ဝိနိစ္ဆိနာတိ-ကြည့်။ ------- ကေပဒေ ငှိတောဝ ဝိနိစ္ဆိနတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။

ဝိနိစ္ဆိနထ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ထ] စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်းကြကုန်လော။ ဝိနိစ္ဆိနထ တာဝ ဘန္တေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၁။

ဝိနိစ္ဆိနန၁ (န) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ယု] (၁)စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ခြင်း။ (၂) စီရင်ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ရာ (အခါ)။ (၁) ဝိနိစ္ဆိနနံ နာမ တာယ သမ္ပတ္တိကဗျူဟိ ဝိနိစ္ဆိနနမေဝ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၉။ (၂) ဝိနိစ္ဆိနနကာလ-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆိနန၂ (န) [ဝိနိစ္ဆိနန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း - တတ်သည်၏ အဖြစ်။ တဏှာယ ဝသေန ---အာရမ္မဏာဿ ဝိနိစ္ဆိနနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၈။

ဝိနိစ္ဆိနနကာလ (ပု) [ဝိနိစ္ဆိနန + ကာလ] ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း - ရာ - အချိန် - အခါ။ ဗောဓိပရိတ္တာဇကဿ ဝိနိစ္ဆိနနကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၂။

ဝိနိစ္ဆိနနီယ (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + အနီယ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗံ ဝိနိစ္ဆိနနီယံ။ ရူ။ ၅၅၄။

ဝိနိစ္ဆိနန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိနိစ္ဆိနန္တီ။ စ-ကို ဆ-ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၅၂၆-နှာ။] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-တတ်သော၊ သူ။ ပရိသာယ ဝိနိစ္ဆိနန္တော "ပုရေ လဒ္ဓေါ ဂဏ္ဍော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အရောဂါ" တိ အာဟ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။

ဝိနိစ္ဆိနန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + အန္တိ] စီရင် - ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း -ကုန်၏။ ဂရုကံ ဌာနံ သယံ န ဝိနိစ္ဆိနန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဝိနိစ္ဆိနမာန (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + မာန] စီရင် -ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း -တတ်သော၊ သူ။ ဝိနိစ္ဆိနမာနော၊ ဝိနိစ္ဆိယမာနော။ ရူ။ ၄၀၀-နှာ။

ဝိနိစ္ဆိနာတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + တိ။ စ - ကို ဆ - ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၅၂၆ - နှာ။ ဝိနိၐ္စိနောတိ-သံ။ ဝိဏိစ္ဆဏဣ-ပြာ။] (တရား) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-၏။ ပစ္ဆာ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇိတွာဝ ဝိနိစ္ဆိနာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ပဉှံ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဝိနိစ္ဆိနာထ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ထ] ဝိနိစ္ဆိနထ-ကြည့်။ တံ ဝိနိစ္ဆိနာထ။ ဓမ္ပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။

ဝိနိစ္ဆိနာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဏာပေ + ဟိ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-စေလော။ "အဟံ အာဝုသော ဝိနိစ္ဆိနိတုံ အနနုစ္ဆဝိကော၊ အညေန ဝိနိစ္ဆိနာပေဟိ "တိ အာဟ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၂။

ဝိနိစ္ဆိနာဟိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဟိ] စီရင် - ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း -လော။ တွမေဝ အဍ္ဍကရဏော ဝိနိစ္ဆယံ ဝိနိစ္ဆိနာဟိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။

ဝိနိစ္ဆိနိံသု (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဥံ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ကုန်ပြီ။ ဣမေ ပန ထေရာ နေဝ ဝတ္ထုံ ဝိနိစ္ဆိနိံသု။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝိနိစ္ဆိနိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဤ] စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း - ပြီ။ တဿာ ဥပါလိတ္ထေရော --- ဣဒံ ဝတ္ထုံ နယဂ္ဂါဟေန ဝိနိစ္ဆိနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။

ဝိနိစ္ဆိနိတ (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + တ] ဝိနိစ္ဆိတ-ကြည့်။ ------ ဘဂဝတာ ဝိနိစ္ဆိနိတံ သဗ္ဗမ္ပိ ---- ပါဠိယံ အာရောပိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၁။

ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗ[1] (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + တဗ္ဗ] ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗ-ကြည့်။ ဝုတ္တလက္ခဏံ သာမုက်ံ သလ္လက္ခေတွာ --- ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။

ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗ[2] (တိ) [ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်သည်၏ အဖြစ်။--- တသ္မိံ တသ္မိံ အတ္ထေ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိဝိသေသဿ ဝိနိစ္ဆိနိတဗ္ဗတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၄။

ဝိနိစ္ဆိနိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + တုံ] စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း - ခြင်းငှါ။ ဝိနိစ္ဆိနာပေဟိ-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆိနိတုကာမ (တိ) [ဝိနိစ္ဆိနိတုံ + ကမု + ဏ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း - လိုသော၊ သူ။ အထ ခေါ သံယော တံ အဓိကရဏံ ဝိနိစ္ဆိနိတုကာမော သန္နိပတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၂၊ ၅၀၄-၅။

ဝိနိစ္ဆိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + စိ+ နာ+ တွာ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ပြီး၍။ အမစ္စေဟိ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ ကတေ အဍ္ဍပရိယောသာနေပိ အနာပတ္တိယေဝ။ ဝိ၊ ၃၊ ၃။ ၁၈၁၊ ၃၆၁။ (-မဟာနိ။ ၅၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅၊ ၁၀၉)။

ဝိနိစ္ဆိနိမှာ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + မှာ] (ငါတို့) စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း- ကုန်ပြီ။ ကီဒိသံ ကုမာရ သုဋ္ဌု အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနိမှာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။

ဝိနိစ္ဆိနိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဿတိ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သစေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဓမ္မေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။

ဝိနိစ္ဆိနိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဿန္တိ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တေ အညမညံ ဝိနယံ ဝိနိစ္ဆိနိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၃။

ဝိနိစ္ဆိနိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဿာမ] (ငါတို့) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ---- တတ္ထ ဂန္တွာ ဝိနိစ္ဆိနိဿာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၅။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၄၄၆။

ဝိနိစ္ဆိနိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဿာမိ] (ငါ) စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ တမဟံ ဝိနိစ္ဆိနိဿာမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၆-၇။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၀)။

ဝိနိစ္ဆိနီ (ထီ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ +အ +ဤ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-တတ်သော (ပညာ)။ ပညာဝ သုတံ ဝိနိစ္ဆိနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၇။

ဝိနိစ္ဆိနီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ+ ယ + တေ] စီရင်း - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း- အပ်၏။ ------ သရူပတော အဒိဿမာနံ ကထံ တန္တိ န ဝိနိစ္ဆိနီယတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၈။

ဝိနိစ္ဆိနေယျာထ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + နာ + ဧယျာထ] စီရင် - ဆုံးဖြတ် - ဖြေရှင်း- ကုန်ရာ၏။ -------- ဓမ္မေန သမေန အဍ္ဍံ ဝိနိစ္ဆိနေယျာထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။

ဝိနိစ္ဆိနောတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + ဏု + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၂၉။ ဝိနိဂ္ဂိနောတိ - သံ။] ဝိနိစ္ဆယတိ - ကြည့်။ ဘဂဝါပိ အာပတ္တိံ တွန္တိအာဒိနာ တေသံ ပါရာဇိကတ္တံ ဝိနိစ္ဆိနောတိ ဧဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၊ ၁၁၃)။

ဝိနိစ္ဆိ (စ္ဆိ) ယမာန (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + ယ + မာန။ ရူ။ ၄၀၀-နှာ။] စီရင် - ဆုံးဖြတ်- ဖြေရှင်း-အပ်သော။ တေဟိ စေ ဘိက္ခုဝေ ဘိက္ခူဟိ တသ္မိံ အဓိကရဏေ ဝိနိစ္ဆိယမာနေ အနန္တာနိ စေဝ ဘဿာနိ ဇာယန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၃။ (-၄၅၂၊ ၅၀၄)။

ဝိနိစ္ဆီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + ယ + တေ] စီရင် -ဆုံးဖြတ် -ဖြေရှင်း -အပ်၏။ ဝိနိစ္ဆီယတိ ဧတေနာတိ ဝိနိစ္ဆယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈။ (-၁၆၈)။

ဝိနိစ္ဆေတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + အ + တိ] ဝိနိစ္ဆယတိ - ကြည့်။ ဝိနိစ္ဆေတိ၊ ဝိနိစ္ဆေန္တိ။ နီရုတ္တိ။ ၆၁၆။

ဝိနိစ္ဆေတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + စိ + တုံ။ ဝိနိဇ္ဇေတုံ-သံ။] ဝိနိစ္ဆယ်တုံ-ကြည့်။ ဝိနိစ္ဆေတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဝိနိစ္ဆေယျ¹ (တိ) [ဝိ + နိ + စိ + ဏျ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-အပ်သော။ ဝိနိစ္ဆေယျံ၊ ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ရူ။ ၅၅၄။

ဝိနိစ္ဆေယျ² (ကြိ) [ဝိ + နိ + စိ + အ + ဧယျ] စီရင်-ဆုံးဖြတ်-ဖြေရှင်း-ရာ၏။ ဆန္ဒာဒီသု ပတိဋ္ဌိတော သာဟသေန မုသာဝါဒေန ဝိနိစ္ဆေယျ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။

ဝိနိဇ္ဇိတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဇိ + တ။ ဝိနိဇိတ-သံ။ ဝိဇိတဇိတ-ပြာ။] အောင်-နိုင်-လွှမ်းမိုး-အပ်သော။ ၈ အ၂ - နှင့် သဒ္ဒမှာပါယန၊ ၃၁၈-နှာ။

ဝိနိဓ္ဓာပေတု (ထိပု) [ဝိ + နိ + ဓေ + ဏာပေ+တု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၉။] အထူးသဖြင့်-ရှု-ဆင်ခြင်-စေတတ်သော၊ သူ။ ပညာပေတာ ဝိနိဓ္ဓာပေတာ ပေက္ခေတာ ပသာဒေတာ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၈၀။ (ပဋိသံ။ ၃၇၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄-တို့၌ " ဝိဇ္ဈာပေတာ " ဟုရှိ၏)။

ဝိနိဒဓာတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဓာ + အ + တိ] ထား-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-မဟုတ်မမှန်ပြု-၏။ ဝိနိဓာယ - ကြည့်။

ဝိနိဒ္ဒိသတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဒိသ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၉။ ဝိနိဒိဂတိ - သံ။] အထူးသဖြင့်-ညွှန်ပြ-အကျယ်ပြ-၏။

ဝိနိဒ္ဒိသေ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဒိသ + ဧယျ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။] အထူးသဖြင့်-ညွှန်ပြ - အကျယ်ပြ - ရာ၏။ ကာရဏာဋ္ဌ ဝိနိဒ္ဒိသေ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၃။ (-သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၃၉)။

ဝိနိဒ္ဓတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဓရ + တ။ ဝိနိဒ္ဒုတ္တ၊ ဝိနိဒ္ဓုတ - ရှိသင့်၏။] ထုတ်-ပယ်-အပ်ပြီးသော။ ဝိနိဒ္ဓတအဟေတုဝိသမဟေတုဝါဒေါ ---------- လဒ္ဓပတိဋ္ဌော နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၈၅။

ဝိနိဒ္ဓုတ္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဓမ + တ] ဝိနိဒ္ဓတ-ကြည့်။

ဝိနိဒ္ဓုတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဓူ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၇၊ ၂၄၉။ ဝိနိဓုတ၊ ဝိနိဓူတ-သံ။] အထူးသဖြင့်-လှုပ်-ခါ-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော။

ဝိနိဒ္ဓုတကိဗ္ဗိသ (တိ) [ဝိနိဒ္ဓုတ + ကိဗ္ဗိသ] အထူးသဖြင့်-လှုပ်-ခါ-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော-မကောင်းမှု- အပြစ်-ရှိသော၊ မကောင်းမှု-အပြစ်-ကို-အထူးသဖြင့်-လှုပ်-ခါ-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ က္ကသိနံ စီဝရဝါတေန စေဝ ----- ပဋိဝါတာနိ ပဝါယိတာနိ ဝိနိဒ္ဓုတကိဗ္ဗိသာနိ ဝါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။

ဝိနိဒ္ဓုတပါပဓမ္မ (တိ) [ဝိနိဒ္ဓုတ + ပါပဓမ္မ] အထူးသဖြင့်-လှုပ်-ခါ-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားရှိသော၊ အကုသိုလ်တရားကို အထူးသဖြင့်-လှုပ်-ခါ-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော။ ဝိဂတပါပေါတိ သဗ္ဗသော သမုစ္ဆိန္ဒနေန ဝိနိဒ္ဓုတပါပဓမ္မော။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၂၅။

ဝိနိဒ္ဓုနက (တိ) [ဝိ + နိ + ဓူ + ယု + က] အထူးသဖြင့်-လှုပ်-ခါ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ မိစ္ဆာသတိဝိနိဒ္ဓုနကော ---- အသမ္မောသော သမ္မာသတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။

ဝိနိဓာန (န) [ဝိ + နိ + ဓာ + ယု] ထား-ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - မဟုတ်မမှန်ပြု - ခြင်း။ ဒုဗ္ဗလဒုဗ္ဗလာနံ ဝိနိဓာနဝသေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၀။

ဝိနိဓာယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နိ + ဓာ + တွာ။ ဝိနိဒဓာတိ - မှ။] ထား-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-မဟုတ်မမှန်ပြု-၍။ ဘဏိတဿ ဟောတိ " မုသာ မယာ ဘဏိတ " န္တိ၊ ဝိနိဓာယ ဒိဋ္ဌိံ

ဝိနိမာယ ခန္တိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၇၀)။ ဒိဋ္ဌိခန္တိရုစီဟိ သဒ္ဓိံ ဘာဝံ ဝါ။ ဝိနိမာယ နိက္ခိပိတွာ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ အဘူတံ ကတွာ ဘဏတိ ------ ဧတ္ထ စ ဝိနိမာယ ဒိဋ္ဌိန္တိ ဗလဝဓမ္မဝိနိမာနဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉-၉၀။ ဝိနိမာယ ဒိဋ္ဌိန္တိ -------- တံ ဝိနိမာယ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ----- ဝိပရိတတော ပကာသေတွာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၇။ (-ဝဇိရ၊ ၅၃၄)။

ဝိနိန္ဒတိ (ကြိ) [ဝိ + နိန္ဒ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၈၉။ ဝိနိန္ဒတိ-သံ။] အထူးသဖြင့်-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-၏။ ဝိနိန္ဒသိ-ကြည့်။

ဝိနိန္ဒမာန (တိ) [ဝိ + နိန္ဒ + အ + မာန။] အထူးသဖြင့်-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင် -သော၊ သူ။ တဒင်္ဂရယှံ ဟိ ဝိနိန္ဒမာနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၁။ တဒင်္ဂရယှန္တိ တသ္မာ အင်္ဂါရယှံ ဗြာဟ္မဏံ ဝိနိန္ဒမာနော မနုဋ္ဌ ------ ဇဟာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၄၇။

ဝိနိန္ဒသိ (ကြိ) [ဝိ + နိန္ဒ + အ + သိ] (သင်) အထူးသဖြင့်-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-၏။ ဝေမေဝ တုဝံ ပြဟေ့ အနညာယ ဝိနိန္ဒသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၈။

ဝိနိန္ဒာမိ (ကြိ) [ဝိ + နိန္ဒ + အ + မိ] (ငါ) အထူးသဖြင့်-ကဲ့ရဲ့-အပြစ်တင်-၏။ နာဟံ တုမှေ ဝိနိန္ဒာမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၈။

ဝိနိပတတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ပတ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၃။ ဝိနိပတတိ - သံ။] အလိုမရှိဘဲ - ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍-ကျ၏။ ဝိနိပတန္တိ - ကြည့်။

ဝိနိပတန (န) [ဝိ + နိ + ပတ + ယု] ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ ကျခြင်း။ ဝိနိပါတ (၁) ကြည့်။

ဝိနိပတန္တိ (ကြိ) [ဝိ +နိ +ပတ + အ + အန္တိ] အလိုမရှိဘဲ - ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ - ကျကုန်၏။ ဝိနိပတန္တိ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၂) တိ ဝိဝသာ, ဝိရူပံ ဝါ နိပတန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁။

ဝိနိပတိတ (တိ) [ဝိ + နိ + ပတ + တ။ ဝိနိပတိတ - သံ။ ဝိဏိဝဍိအ - ပြာ။] (၁) ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး ၍ကျတတ်သော။ (၂) ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ ကျရာဖြစ်သော။ (၁) သုခသမုဿယတော ဝိနိပတိတတ္တာ ဝိနိပါတိကာတိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၃။ (၂) ဝိနိပတိတတ္တာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၆) တိ ဝိရူပံ နိပတိတတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၄)။

ဝိနိပတိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + ပတ + တုံ] အလိုမရှိဘဲ-ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍-ကျခြင်းငှါ။ အဝဿယောတိ ဝိနိပတိတုံ အဒေန္တော နိဿယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၇။

ဝိနိပါတ (ပု) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏ။ ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + ဏ။ ဝိနိပါတ - သံ။ ဝိဏိဝါယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိဏိဝါဒ၊ ဝိဏိဝါယ-ပြာ။] (၁) ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ကျခြင်း။ (၂) အလိုမရှိဘဲ - ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ ကျရာ (အပါယ်ဘုံ)။ (၃) (က) ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ ကျကြောင်းဖြစ်သော (အကျင့်၊ အကုသိုလ်ကံ)။ (ခ) ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ ကျစေတတ်သော။ (၄) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၅) ဝိနိပါတ-သဒ္ဒါ။ (၁) ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍ ကျခြင်း။ အဝိနိပါတဓမ္မောတိ ဝိနိပတနံ ဝိနိပါတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂)။ (၂) အလိုမရှိဘဲ - ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍- ကျရာဖြစ်သော (အပါယ်ဘုံ)။ တေ -----

အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပန္နာ။ ဝိ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ၁။ ၇၈။ မ၊ ၁။ ၂၇။ သံ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၅။ (-အံ၊ ၁။ ၈၊ ၃၁။ အဘိ၊ ပု။ ၁၅၉။ အဘိ၊ က။ ၄၅၁။ ဥဒါန်။ ၁၈၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉)။ ဝိဝသာ နိပတန္တိ ဧတ္ထ ဒုက္ကဋကာရိနောတိ ဝိနိပါတော၊ ဝိနဿန္တာ ဝါ ဧတ္ထ နိပတန္တိ သမ္ဘိန္နမာနင်္ဂပစ္စင်္ဂါတိ ဝိနိပါတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၅။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၆၃။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၄။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၈၇)။ (၃) (က) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျကြောင်းဖြစ်သော (အကျင့်, အကုသိုလ်ကံ)။ ယာ ဝုတ္တိ ဝိနိပါတေန၊ အဓမ္မစရဏေန ဝါ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၆။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၉-တို့ကြည့်)။ (ခ) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျစေတတ်သော။ ဝိနိပါတေတီတိ ဝိနိပါတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ (-မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၆၅။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၈၇)။ ဝိနိပါတိက - ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၆-လည်းကြည့်။ (၄) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ယာ ဝုတ္တိ ဝိနိပါတေန၊ အဓမ္မစရဏေန ဝါ။ ဇာ၊၁။၈၆။ ဝိနိပါတေနာတိ အတ္တနော ဝိနိပါတေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၀။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄၇)။ (၅) ဝိနိပါတ-သဒ္ဒါ။ ဝိနိပါတဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

ဝိနိပါတကမ္မ (န) [ဝိနိပါတ + ကမ္မ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ - ကျကြောင်းဖြစ်- ကျစေတတ် - သောကံ။ ယာ ဝုတ္တိ ဝိနိပါတေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉၃) တိ နရကေ ဝိနိပါတကမ္မေန ယာ စ ဇီဝိတဝုတ္တိ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၀။

ဝိနိပါတဂတ (တိ) [ဝိနိပါတ + ဂတ] (ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ကျရာ) အပါယ်ဘုံသို့ ရောက်သော၊ သူ။ ဘိက္ခဝေ မနုဿတ္တံ ဝဒါမိ သတိံ ဝိနိပါတဂတေန ဗာလေန။ မ၊ ၃။ ၂၀၇။ (-သံ၊ ၃။ ၃၉၇။ ထေရီ။ ၄၂၉)။

ဝိနိပါတဂတိ (ထီ) [ဝိနိပါတ + ဂတိ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ကျရာဖြစ်သော-ဂတိ-ဘုံ-ဘဝ။ ဣမေ စတ္တာရော သုခသမုဿယတော ဝိနိပါတဂတိယော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၇။

ဝိနိပါတဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိနပါတ + ဂဟဏ] ဝိနိပါတ-သဒ္ဒါ။ ဝိနိပါတဂ္ဂဟဏေန အသုရ-ကာယံ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဝိနိပါတဓမ္မ[1] (ပု) [ဝိနိပါတ + ဓမ္မ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျခြင်းသဘော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိပါတဓမ္မ[2] (တိ) [ဝိနိပါတဓမ္မ + ဏ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျခြင်းသဘောရှိသော။ အပါယေသု ဥပ္ပဇ္ဇနသဘာဝေါ ဝိနိပါတဓမ္မော ဧတဿာတိ ဝိနိပါတဓမ္မော။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၈၅။

ဝိနိပါတန (န) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + ယု။ ဝိနိပါတန-သံ။ ဝိဏိပါယဏ-ပြာ။] (၁) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ကျခြင်း။ (၂) ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (တိ) (၃) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျစေတတ်သော။ (၁) အာယတိံ အပါယေသု ဝိနိပါတနဟေတုနာ သမ္ဘတိ စ အဓမ္မစရဏေန ဝုတ္တိ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။ ဝိနိပါတနဟေတုနာတိ ဝိနိပါတနဿ ဟေတုဘာဝေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၉။ (၂) ဣမံ ဂဏှာဟီတိ ဝဒတော သဒ္ဒါဒေယျဝိနိပါတနံ န ဟောတိ။ ဝိ၊ လင်္ကာရ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၉၄။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိနိပါတနသဘာဝ (ပု) [ဝိနိပါတန+သဘာဝ] (၁) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျစေတတ်သောသဘော။ (၂) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျခြင်းသဘော။ (၁) (၂) ဝိနိပါတေတီတိ ဝိနိပါတော ----၊ န အတ္တာနံ အပါယေသု ဝိနိပါတနသဘာဝေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ ----- ဝိနိပါတနံ ဝါ ဝိနိပါတော ----- အပါယေသု ဝိနိပါတနသဘာဝေါ အဿ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝိနိပါတနဟေတု (ပု) [ဝိနိပါတန + ဟေတု] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ကျခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိနိပါတန - ကြည့်။

ဝိနိပါတဘယ (န) [ဝိနိပါတ + ဘယ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျရာဖြစ်သော အပါယ်ဘေး။ ဝိနိပါတဘယ (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅) န္တိ ဒုဂ္ဂတိဘယံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၉၉။

ဝိနိပါတသဘာဝ (တိ) [ဝိနိပါတ + သဘာဝ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျခြင်းဟူသော သဘောရှိသော၊ သူ။ အဝိနိပါတဓမ္မောတိ န ဝိနိပါတသဘာဝေါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၈။

ဝိနိပါတဟေတု (ပု) [ဝိနိပါတ + ဟေတု] ဝိနိပါတနဟေတု - ကြည့်။ သမ္ပရာယေ အပါယေသု ဝိနိပါတဟေတု ဟုတွာ ပဝတ္တတိ။ ဝဇိရ၊ ၃၄၉။

ဝိနိပါတာဘာဝ (ပု) [ဝိနိပါတ + အဘာဝ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ကျခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ပုန ဝိနိပါတာဘာဝတော သမ္ဗောဓဥဂ္ဂတတ္တာ သမုဂ္ဂတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၅။

ဝိနိပါတိက (တိ) [ဝိနိပါတ + ဣက။ ဝိ + နိပါတ = ဝိနိပါတ + ဏိက။ သုခသမုဿယတော ဝိနိပါတော စေတေသံ အတ္ထီတိ ဝိနိပါတိကာ၊ အပါယေသု ဝါ ဂတော နတ္ထိ နိပါတော စေတေသန္တိ ဝိနိပါတိကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၇။ ဝိနိပါတိက - သံ။ ဝိဏိပါတ္တက - ပြာ။] (၁) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျခြင်းရှိသော (အပါယ်ဘုံသား)။ (၂) (မိမိကိုယ်ကိုအပါယ်ဘုံ၌) ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ကျစေတတ်သော (ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်)။ (၃) (အပါယ်၌) ဖြစ် - ကျ - ခြင်းမရှိသော (စာတုမဟာရာဇ်နတ်အမျိုးအစား ဝေမာနိကပြိတ္တာ)။ (၁) ကေဝူနသတသဟဿံ၊ ကပ္ပံ န ဝိနိပါတိကော။ အပ၊ ၁။ ၁၉၇။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဝိနိပါတိကာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၂) တိ အပါယိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၈။ (၂) ဒုဿီလော ဝိနိပါတိကော (ဇာ၊ ၂။ ၃) တိ ဒုဿီလော ဟိ မဟာရာဇ အတ္တာနံ နိရယေ ဝိနိပါတေန္တော ဝိနိပါတိကော နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၆။ (၃) ကေစ္စေ စ ဝိနိပါတိကာ (ဒီ၊ ၂။ ၅၉။ အံ၊ ၁။ ၁၂၁။ အဘိ၊ က။ ၃၇၉) တိ စတုအပါယဝိနိမုတ္တာ အညေ စ ဝေမာနိကာ ပေတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။ သဗ္ဗေ ဝိနိပါတိကာ အဝေရာ --- ပရိဟာရန္တု။ ပဋိသံ။ ၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၂။ ဝိနိပါတိကေသု ဝေမာနိကပေတာနံ ကာလေန သုခံ ကာလေန ဒုက္ခံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၄။

(ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည် ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံ ၂-ပါးတို့တွင် ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်ကား လူတို့ကဲ့သို့ပင် အဟိတ်ပဋိသန္ဓေရှိသူ, ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေရှိသူ, တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေရှိသူ ဟူ၍ အမျိုးမျိုးကွဲပြားကြသည်၊ အဆင်းအားဖြင့်လည်း အချို့ကား ရွှေသောအဆင်းရှိ၍ အချို့ကား ဖြူသောအဆင်း, အချို့ကား မည်းနက်သောအဆင်း, အချို့ကား ငါးခူ၏

ကျောက်ကုန်းရေကဲ့သို့ ညိုသောအဆင်းရှိကုန်၏။ ကိုယ်သဏ္ဌာန်အားဖြင့် အချို့ကား ကြုံလှီသောသဏ္ဌာန်ရှိ၍ အချို့ကား ဝဖြိုးသောသဏ္ဌာန်, အချို့ကား ပုတိုသောသဏ္ဌာန်, အချို့ကား ရှည်လျားသောသဏ္ဌာန်ရှိကုန်၏။

ထို ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည် ကောင်းကင်၌သွားလာနိုင်ကြသော်လည်း နတ်တို့ကဲ့သို့ တန်ခိုးမကြီးကုန်၊ အထီးကျန်သောလူတို့ကဲ့သို့ နည်းသောတန်ခိုးရှိကုန်၏။ ဝတ်စားတန်ဆာရှားပါး၍ ဆင်းရဲဒုက္ခခံစားကြရကုန်၏။ အချို့သော ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည် လဆုတ်ပက္ခ၌ ဆင်းရဲဒုက္ခကိုခံစား၍ လဆန်းပက္ခ၌ ချမ်းသာသုခကို ခံစားကြရကုန်၏။ အချို့သော တိဟိတ်ဝေမာနိကပြိတ္တာတို့သည်ကား မဂ်တရား, ဖိုလ်တရားတို့ကိုပင် ရရှိနိုင်ကြ၏၊ သောတာပန်ဖြစ်သော ပိယင်္ကရမာတာဘီလူးမ, ဥတ္တရမာတာဘီလူးမတို့ကို ထောက်လေ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၀။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၆၃။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄)။

ဝိနိပါတိကဒေဝတာ (ထီ) [ဝိနိပါတိက + ဒေဝတာ] ဝိနိပါတိက (ဝေမာနိက) နတ်။ ဝေမာနိကပေတာ ဟိ -- ဝိနိပါတိကဒေဝတာ ဝိယ သုတ္တေန ကမ္မုနာ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။

ဝိနိပါတေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + တဗ္ဗ] ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျစေ-ဖျက်ဆီး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိနိပါတေယျ-ကြည့်။

ဝိနိပါတေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + တိ။ ဝိနိပါတယတိ-သံ။ ဝိနိဝါတ္တေ-ပြာ။] အလိုမရှိဘဲ-ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ ကျစေ၏၊ ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ၏။ သဒ္ဓါဒေယျံ ဝိနိပါတေတိ (အံ၊ ၂။ ၁၂၃) တိ ပရေဟိ သဒ္ဓါယ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတတော အဂ္ဂံ အဂ္ဂဟေတွာ ပရဿ ဒေတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၆။ ဝိနိပါတေတိ (အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၃) ဝိနာသေတိ အဋ္ဌာနဝိနိယောဂေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဝိနိပါတေတိယေဝါ (ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၁၀) တိ ဝိနဿန္တော နိပါတေတိယေဝ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၈၂။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၃။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၉၈။ အဘိ၊ဋ၊ ၁။ ၄၀၅)။

ဝိနိပါတေတုံ (ဗျ) [ဝိ +နိ +ပတ +ဏေ +တုံ] အလိုမရှိဘဲ-ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍-ကျစေခြင်းငှါ၊ ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး - ခြင်းငှါ။ ဒေယျဓမ္မံ နာမ ဝိနိပါတေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅။ (-ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၉၂)။

ဝိနိပါတေတွာ (ကာ၊ကြိဝိ) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + တွာ] အလိုမရှိဘဲ - ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍-ကျစေ၍၊ ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၍။ အတ္တာနံ ဝိနိပါတေတွာ အဓမ္မံ စရိတွာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၈၀။

ဝိနိပါတေန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + အန္တ] အလိုမရှိဘဲ-ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍-ကျစေတတ်သော၊ ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ ဝိနိပါတိက (၂) ကြည့်။

ဝိနိပါတေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + အန္တိ] အလိုမရှိဘဲ-ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍-ကျစေကုန်၏၊ ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ န ဟိ အရိယသာဝကာ အတ္တာနံ ဝိနိပါတေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၀။

ဝိနိပါတေယျ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + ယျ] အလိုမရှိဘဲ - ဖောက်ပြန်, ပျက်စီး၍ - ကျစေရာ၏၊ ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ရာ၏။ န စ ဘိက္ခဝေ သဒ္ဓါဒေယျံ

ဝိနိပါတေတဗ္ဗံ ယော ဝိနိပါတေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၂။

ဝိနိပါတေသာတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နိ + ပတ + ဏေ + သာတိ] အလိုမရှိဘဲ-ဖောက်ပြန်၊ ပျက်စီး၍-ကျစေ - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်၊ ပျက်စီးစေ -ဖျက်ဆီး-အံ့ -လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ ကွတ္တော တသာ ဒိန္နေန လဒ္ဓါပိ ဝိနိပါ-တေသာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝိနိဗဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + နိ + ဗဒ္ဓ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၈။ ဝိနိဗဒ္ဓ - သက္ကတပိဋက။] (၁) အထူးသဖြင့်-ဖွဲ့စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ချည်တုပ်-အပ်သော။ (၂) အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် -ဖွဲ့စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ချည်တုပ် - အပ်သော။ (၃) အထူးထူးသော အာရုံ၌ ဖွဲ့စပ်သော။ (၄) ဖွဲ့အပ်သောမာနဖြင့် ခက်ထန်သော စိတ်ရှိသော။ (၅) ဖောက်ပြန်စွာ-ဖွဲ့စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ချည်တုပ်-အပ်သော။ (၆) (က) ဖောက်ပြန်စွာ-ဖွဲ့စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ချည်တုပ် - အပ်သော။ (ခ) လွတ်ခြင်းငှါ မပေးခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သား၍ - ဖွဲ့စပ် - နှောင်ဖွဲ့- ချည်တုပ်-အပ်သော။ (၇) ဖွဲ့-စပ်-သော။

(၁) အထူးသဖြင့်-ဖွဲ့စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ချည်တုပ်-အပ်သော။ ဝိနိဗဒ္ဓေါ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၇)တိ အဟံကာရေန ဝိသေသတော နိဗန္ဓနတော မာနဝတ္ထုသ္မိံ ဗန္ဓိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၁။ (၂) အထူးထူးအပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် -ဖွဲ့စပ် -နှောင်ဖွဲ့ -ချည်တုပ် -အပ်သော။ ဝိနိဗဒ္ဓါ (ထေရီ။ ၄၂၃) တိ ဝိဝိဓေနာကာရေန ဗဒ္ဓါ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၄။ (၃) အထူးထူးသောအာရုံ၌ ဖွဲ့စပ်သော။ ဝိနိဗဒ္ဓေါ မာနဝသေနာ (မဟာနိ။ ၁၈) တိ ----- နာနာဝိဓေ အာရမ္မဏေ ဗဒ္ဓေါ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၁။ (၄) ဖွဲ့အပ်သော မာနဖြင့် ခက်ထန်သော စိတ်ရှိသော။ ဝိနိဗဒ္ဓေါ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၇)တိ မာနေန ပတ္ထဒ္ဓစိတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၉။ ဝိနိဗဒ္ဓဝတ္ထု - လည်းကြည့်။ (၅) ဖောက်ပြန်စွာ-ဖွဲ့စပ် -နှောင်ဖွဲ့ -ချည်တုပ် -အပ်သော။ ဝိနိဗဒ္ဓေါ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၅) တိ မာန-သံယောဇနေန ဝိရူပံ နိဗန္ဓိတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၃။ (၆) (က) ဖောက်ပြန်စွာ-ဖွဲ့စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ချည်တုပ်-အပ်သော။ (ခ) လွတ်ခြင်းငှါ မပေးခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သား၍-ဖွဲ့စပ်-နှောင်ဖွဲ့-ချည်တုပ်-အပ်သော။ ဝိနိဗဒ္ဓေါ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂) တိ ဝိရူပံ ဝိမုစ္စိတုံ ဝါ အပ္ပဒါနဝသေန နိယမေတွာ ဗဒ္ဓေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈။ (ဋ္ဌ - ၌ ဝိနိဗန္ဓ-ဟု ရှိ၏)။ (၇) ဖွဲ့- စပ် - သော။ ဇာတိဝါဒေ ဝိနိဗဒ္ဓါ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉) တိ ဇာတိသန္နိဿိ-တဝါဒေ ပဋိဗဒ္ဓါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၅။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၉)။

ဝိနိဗဒ္ဓတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဗဒ္ဓ + အ + တိ] ဖွဲ့စပ်၏။ ဝိနိဗဒ္ဓတိ၊ ဝိနိဗဒ္ဓါ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၈။

ဝိနိဗဒ္ဓတ္တယ (န) [ဝိနိဗဒ္ဓ + တယ] ဖွဲ့စပ်ခြင်း သုံးခုတို့၏အပေါင်း။ ယေ ဟိ ဝိနိဗဒ္ဓတ္တယ-ဝသေန ---- ဇဝံ ပဝတ္တနကာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၅။

ဝိနိဗဒ္ဓဝတ္ထု (န) [ဝိနိဗဒ္ဓ + ဝတ္ထု] ဖွဲ့စပ်အပ်သောဝတ္ထု။ ဝိနိဗဒ္ဓဝတ္ထုဘာဝေန ယထာ ဝိသုံ အတ္တနော ကာယော ဂဟိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။

ဝိနိဗန္ဓ (တိ) [ဝိ + နိ + ဗန္ဓ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၉။ (ပု) ဝိနိဗန္ဓ-သံ။] (၁) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော။ (၂) နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ (၃) နှောင်ဖွဲ့ကြောင်းဖြစ်သော။ (၄) ဝိနိဗန္ဓသုတ်။ (၁) စေတသော ဝိနိဗန္ဓာ (အံ၊ ၂။ ၂၁၈) တိ စိတ္တံ ဝိနိဗန္ဓိတွာ မုဋ္ဌိယံ ကတွာ ဝိယ ဂဏှန္တီတိ စေတသော ဝိနိဗန္ဓာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၇။ ကုသလစိတ္တံ ဝိနိဗန္ဓန္တီတိ စေတသော ဝိနိဗန္ဓာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈)။ ဝိနိဗန္ဓဿာ (ပဋိသံ။ ၇၈) တိ ဥန္နတိဝသေန ဝိနိဗန္ဓိတွာ ဌိတဿ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ (၂) ဥပယုပါဒါနာဘိနိဝေသဝိနိဗန္ဓော (သံ၊ ၁။ ၂၅၇) တိ -------- အဘိနိဝေသောတိ စ ဝိနိဗန္ဓော ----- တာဟိ စာယံ လောကော ဝိနိဗန္ဓော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁-၂။ (၃) ဘိက္ခုဿ ဝိနိဗန္ဓံ ကဋိသုတ္တကံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ၊ ၅၃၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂)။ (၄) ဝိနိဗန္ဓံ ယာဂုကဉ္စ၊ ဂိတံ မုဋ္ဌဿတိနာ စာတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၂၀။

ဝိနိဗန္ဓတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဗန္ဓ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၉။ ဝိနိဗန္ဓတိ-သံ။] နှောင်ဖွဲ့-ချည်နှောင်-၏။ အထူးသဖြင့်-ဖောက်ပြန်စွာ-နှောင်ဖွဲ့၏။ ဝိနိဗန္ဓန္တိ-ကြည့်။

ဝိနိဗန္ဓန[၁] (တိ) [ဝိ + နိ + ဗန္ဓ + ယု။ ဝိနိဗန္ဓန-သက္ကတပိဋက။] (၁) နှောင်ဖွဲ့-ဖွဲ့ချည်-တတ်သော။ (န) (၂) အနှောင်အဖွဲ့။ (၁) ဥဘယေနပိ ဟိ ကိလေသာနံ ပတ္ထဋ္ဌ-ဘာဝေါ စ ဝိနိဗန္ဓနဘာဝေါ စ ဝုတ္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။ (န) (၂) ဝိနိဗန္ဓနသီသဉ္စ မာနော။ ပဋိသံ။ ၉၉။ ဝိနိဗန္ဓနန္တိ ဥန္နတိဝသေန သံသာရေ ဗန္ဓနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။

ဝိနိဗန္ဓန[၂] (န) [ဝိနိဗန္ဓန + တ္တ] နှောင်ဖွဲ့-ဖွဲ့ချည်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ မဟဂ္ဂတဂါမိကမ္မာယူဟနဿ ဝိနိဗန္ဓနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဝိနိဗန္ဓနသီသ (န) [ဝိနိဗန္ဓန + သီသ] (က) အနှောင်အဖွဲ့ဟူသော-ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်-ပြဓာန်း- လွန်ကဲ- သောတရား (မာန)။ (ခ) အနှောင်အဖွဲ့တို့တွင်-ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်-ပြဓာန်း-လွန်ကဲ-သောတရား (မာန)။ (က) (ခ) ဝိနိဗန္ဓနသီသဉ္စ မာနော။ ပဋိသံ။ ၉၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈။ ပလိဗောဓသီသ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁-၂) လည်းကြည့်။

ဝိနိဗန္ဓန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဗန္ဓ + အ + အန္တ] ချည်နှောင်တတ်သော၊ အထူးသဖြင့်-ဖောက်ပြန်စွာ-နှောင်ဖွဲ့တတ်သော။ တံ ပန ဝိနိဗန္ဓန္တာ မုဋ္ဌိဂါဟံ ဂဏှန္တိ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၇)။

ဝိနိဗန္ဓန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဗန္ဓ + အ + အန္တိ] နှောင်ဖွဲ့-ချည်နှောင်-ကုန်၏။ အထူးသဖြင့်-ဖောက်ပြန်စွာ-နှောင်ဖွဲ့ကုန်၏။ ပဝတ္တိတုံ အပ္ပဒါနဝသေန ကုသလစိတ္တံ ဝိနိဗန္ဓန္တီတိ ----- ဝိနိဗန္ဓာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၇၇။

ဝိနိဗန္ဓနိမ္မဒ္ဒန (န) [ဝိနိဗန္ဓ + နိမ္မဒ္ဒန] (ကာမစ္ဆန္ဒ စသော) အနှောင်အဖွဲ့တို့ကို-နှိပ်နင်း-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ဝိနိဗန္ဓနိမ္မဒ္ဒနေန သုခပ္ပဝတ္တိဟေတုတာယ ပသာဒနီယဝတ္ထူသု ပသာဒါဝဟာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဝိနိဗန္ဓပ္ပဟာန (န) [ဝိနိဗန္ဓ + ပဟာန] အနှောင်အဖွဲ့တို့ကို ပယ်ခြင်း။ ပဉ္စ ဝိနိဗန္ဓပ္ပဟာနာနိ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။

ဝိနိဗန္ဓသုတ္တ (န) [ဝိနိဗန္ဓ + သုတ္တ] ဝိနိဗန္ဓ-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၅ - နိပါတ်၊ ၅-ပဏ္ဏာသက၊ ၆-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဝိနိဗန္ဓာဘိနိဝေသ (တိ) [ဝိနိဗန္ဓ+အဘိနိဝေသ] အနှောင်အဖွဲ့တို့ကို -နှလုံးသွင်းခြင်း -မြဲမြံ စွာစွဲလမ်းခြင်း-ရှိသော။ ကွမေ ပန သတ္တာ --------- ဝိနိဗန္ဓာဘိနိဝေသာ အဟေသုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝိနိဗန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + ဗန္ဓ + တွာ] နှောင်ဖွဲ့၍၊ အထူးသဖြင့် - နှောင်ဖွဲ့-ဖွဲ့ချည်-၍။ ဝိနိဗန္ဓ (၁) ကြည့်။

ဝိနိဗုဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဗုဓ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၈။] အထူးသဖြင့် အကြွင်း မရှိ သိ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဗုဇ္ဈရေ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဗုဓ + ယ + အန္တိ] အထူးသဖြင့် အကြွင်းမရှိ သိကုန်၏။ ပညာယ ဝိနိဗုဇ္ဈရေ (အပ၊၁။၄) ဝိသေသေန နိရဝသေသတော ဗုဇ္ဈန္တိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဇ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + တွာ] ထုတ်ချင်းထွင်း-ထွင်းဖောက်-၍။ မဟာပထဝီံ ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဇ ဥဒကံ ဒွိဓာ ဘိန္ဒိတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၅။

ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + တိ] ထုတ်ချင်းထွင်း-ထွင်းဖောက်-၏။ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ-ကြည့်။

ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + တွာ] ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဇ-ကြည့်။ အညမညံ ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဈိတွာ ဂတေ နဒီစတုက္ကေပိ ဧသေဝနယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၁။ (-၃၃၅)။

ဝိနိဗ္ဘိဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။] ထုတ်ချင်းထွင်း-ထွင်းဖောက်-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဗ္ဘိဒ္ဓဆိဒ္ဒ (န) [ဝိနိဗ္ဘိဒ္ဓ + ဆိဒ္ဒ] ထုတ်ချင်းထွင်း - ထွင်းဖောက် - အပ်သော အပေါက်။ ဆိဒ္ဒဠ ဝိနိဗ္ဘိဒ္ဓဆိဒ္ဒမေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။

ဝိနိဗ္ဗေဌေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ဏေ + တဗ္ဗ] ဖြေရှင်း -အပ် -သင့် -ထိုက် -သော။ ဝိနိဗ္ဗေဌေတဗ္ဗာယ ဒိဋ္ဌိယာ ကထနံ သတိ ဝါစာဝတ္ထုသို့ ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၇။

ဝိနိဗ္ဗေဌေတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + အ + တိ။ အ - ကို ဧ - ပြု။] ဖြေရှင်း၏။ ဝိနိဝေဌေတိ-ကြည့်။

ဝိနိဗ္ဗေဌေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ +နိ + ဝေဌ+ တွာ] ဖြေရှင်း - လွတ်စေ - ၍။ ဝိနိဗ္ဗေဌေတွာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅) တိ ဂဟိတဂ္ဂဟဏံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။၂ ၉။

ဝိနိဗ္ဗေဌေန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + အ + အန္တ] ဖြေရှင်း - စွန့်လွှတ် - တတ်သော။ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂဟနာနိ စ ဝိနိဗ္ဗေဌေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၇)။

ဝိနိဗ္ဗေဓ (ပု) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ဏ] (စက်ဝိုင်း၏) အချဉ်းမျဉ်း။ ဖီလာကန့်လန့် ထိုးဖောက်-ထုတ်ချင်းထွင်း-ခြင်း။ တတ္ထ ယော ဝိနိဗ္ဗေဓေန ဒွါဒသယောဇနာယ ပရိက္ခေပတော ဆတ္တိံသ ယောဇနာယ ----- ရမဏီယော ဘူမိဘာဂေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၆။ ဝိနိဗ္ဗေဓေနာတိ တိရိယံ ဝိနိဝိဇ္ဈနဝသေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ (ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ ?) (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + ဘိဒ + ယ + တွာ] ဝိနိဗ္ဘုဇိတွာ - ကြည့်။ ဝိနိဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄။

ဝိနိဗ္ဗုဇက (တိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိနိဗ္ဗုဇိကာ။] ဝိနိဗ္ဗုဇနက-ကြည့်။ ကဒလိက္ခန္ဓပတ္တဝဋ္ဋိဝိနိဗ္ဗုဇကော ဝိယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။

ဝိနိဗ္ဗုဇတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဝိနိဘုဇ္ဇတိ-သံ။ သက္ကတ-၌ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းရှိ၏။] (၁) အသီးအသီး-တကွဲတပြားစီ - ပြု၏၊ ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၏။ (၂) (အလိန်-အကျစ်-အခွေ-အလိပ်-စသည်ကို) ဖြေ၏။ (၃) (ငှက်ပျောပတ်အရစ်ကို) ခွါ၏။ (၁) (၂) ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ (မ၊ ၁။ ၃၆၆) တိ ဝိသုံ ဝိသုံ ကတွာ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာတိ အညမညတော ဝိဝေစေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၄၇) တိ အနေကက္ခတ္တုံ ဝိနိဝေဌေတွာ။ အထ ဝါ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာတိ ပစ္စေကံ အဋ္ဌိ-အာဒီနံ အန္တရာနုသာရိနာ ဉာဏဟတ္ထေန ဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၇။ (၃) အဂ္ဂေ ဆေတွာ ပတ္တဝဋ္ဋိံ ဝိနိဗ္ဗုဇေယျ။ မ၊ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိနိဗ္ဗုဇန (န) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယု] အသီးအသီးပြု - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - သီးသန့်ခြားနားစေ - ခြင်း။ : ဝိနိဗ္ဗုဇ - လည်းကြည့်။ သန္တတိသမူဟကိစ္စယနာနံ ဝိနိဗ္ဗုဇနံ ဝိဝေစနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိနိဗ္ဗုဇနက (တိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယု + က] (ငှက်ပျောပတ် အရစ်ကို) ခွါတတ်သော။ ဝိနိဗ္ဗုဇတိ-လည်းကြည့်။ ကဒလိက္ခန္ဓပတ္တဝဋ္ဋိဝိနိဗ္ဗုဇနကော ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။ ၌ ဝိနိဗ္ဗုဇက-ဟုရှိ၏)။

ဝိနိဗ္ဗုဇန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + အ + အန္တ] ခွါတတ်သော၊ သူ။ ဝိနိဗ္ဗုဇတိ-လည်းကြည့်။ သော တတ္တ ပတ္တဝဋ္ဋိံ ဝိနိဗ္ဗုဇန္တော ဖေဂ္ဂုံပိ နာဓိဂစ္ဆေယျ။ မ၊ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိနိဗ္ဗုဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + တွာ] (၁) အသီးအသီး - တကွဲတပြားစီ - ပြု၍၊ ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍။ (၂) (အလိန်-အကျစ်-အခွေ-အလိပ်-စသည်ကို) ဖြေ၍။ (၁) (၂) ဝိနိဗ္ဗုဇတိ (၁) ကြည့်။

ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယ + တိ။ ဝိနိဘုဇ္ဇတိ-သံ။] ဝိနိဗ္ဗုဇတိ - ကြည့်။

ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယ + အန္တ။ သက္ကတ - ၌ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းရှိ၏။] ဝိနိဗ္ဗုဇန္တ - ကြည့်။ ကေသာဒိကေ စ ဘုတုပါဒါယရူပေဟိ ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇန္တော " တထာ န ကာယေ " တိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇမာန (တိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယ + မာန] အသီးအသီးပြု-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော။ ဝဏ္ဏာဒယော အဋ္ဌ ဓမ္မာ ပညာယ ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇမာနာ ---- ပရမတ္ထတော ဥပလဗ္ဘန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄၅။

ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယ + တဗ္ဗ] အသီးအသီးပြု-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သဘာဝေန ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇိတဗ္ဗတော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၇၆။

ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယ + တုံ] အသီးအသီးပြု - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းငှါ။ သဗ္ဗဒါ ဥပ္ပိဋ္ဌနေန ဝိနိဗ္ဗုဇ္ဇိတုံ အသက္ကုဏေယျာနံ ကလာပန္တရရူပါနံ သဗ္ဘာဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။

ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယ + တွာ | အသီးအသီးပြု-ခွဲမြမ်း-ဝေဘန်-၍။ ဉာဏစက္ခုနာ ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ ဝိသုံ ဝိသုံ ပဿတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၅။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁)။

ဝိနိဗ္ဘုတ္တ (တိ) | ဝိ + နိ + ဘုဇ + တ | အသီးအသီးပြု-ခွဲခြမ်း -ဝေဘန် -သီးသန့် ခြားနားစေ-အပ်သော။ လက္ခဏေန ပန ဝိနိဗ္ဘုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိနိဗ္ဘောဂ (ပု) | ဝိ + နိ + ဘုဇ + ဏ။ ဝိ + နိ + ဘောဂ။ ဘုဇနံ ပဝတ္တနံ ဘောဂေါ၊ သောယေဝ နိဗ္ဘောဂေါ၊ ဝိသုံ ဝိသုံ နိဗ္ဘောဂေါ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဝိနိဘောဂ - သံ။ | (၁) အသီးအသီးပြု-ခွဲခြမ်း -ဝေဘန် -သီးသန့် ခြားနားစေ-ခြင်း။ (၂) အသီးအသီးဖြစ်ခြင်း၊ အတူတကွမဖြစ်ခြင်း။ (၁) " ဧတ္တကံ မာတိတော နိဗ္ဗတ္တံ၊ ဧတ္တကံ ပိတိတော " တိ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ ဝိဝေစနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဣမေသဉ္စ ပန ဖဿပဉ္စမကာနံ ဓမ္မာနံ ပါဋိယေက္ကံ ဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၆။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၂)။ (၂) နာမရူပါနံ အသဟဝတ္တနတော အညမညံ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆။ နာမဿ ရူပေန, ရူပဿ စ နာမေန အသမ္ပယောဂတော ဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၀။ အသဟဝုတ္တိ ဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။ (-ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၆။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၇၁)။

ဝိနိဗ္ဘောဂဒဿန (န) | ဝိနိဗ္ဘောဂ + ဒဿန | အသီးအသီးပြု-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-သီသန့် ခြားနားစေ-ခြင်းကိုညွှန်ပြခြင်း။ ဟေဋ္ဌာ ပန ဆန္နံ ဆက္ကာနံ ဝသေန ဝိနိဗ္ဘောဂဒဿနမတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၁။

ဝိနိဘိန္ဒတိ (ကြိ) | ဝိ + နိ + ဘိဒိ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၄။ ဝိနိဘိဒျတိ - သံ။ သက္ကတ-၌ ဒိဝါဒိဂိုဏ်း-ရှိ၏ | ဖောက်ထွင်း-ဖောက်ခွဲ-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဘိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ + ဘိဒိ + တွာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၄။ | ဖောက်ထွင်း-ဖောက်ခွဲ-၍။ သေဒဖုသိတာနိ နလာတာ မုတ္တာနိ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ဝိနိဘိန္ဒိတွာ။ မ၊ ၁။ ၂၉၆။

ဝိနိဘုဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ +ဘုဇ +ယ + တွာ | ဝိနိဘုဇ္ဇိတွာ-ကြည့်။ ယနဂ္ဂဟဏံ ဝိနိဘုဇ္ဇ ယာထာဝတော ဇာနနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၈)။

ဝိနိဘုဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ + ဘုဇ + ယ + တွာ။ သက္ကတ - ၌ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းရှိ၏။ | ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ-ကြည့်။ တသ္မာ န စ လဗ္ဘာ ဝိနိဘုဇ္ဇိတွာ နာနာကရဏံ ကာတုံ။ ဝဇိရ။ ၅၅၀။

ဝိနိဘုဉ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + နိ + ဘုဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ | (၁) သုံးဆောင်-ခံစား-၏။ (၂) သုံးစွဲ-အသုံးပြု - ၏။ (၃) အသီးအသီးပြု-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၏။ (၁) ယေ ဒေဝါ စန္ဒိမသူရိယာနံ အာဘာ အနုဘောန္တိ ဝိနိဘုဉ္ဇန္တိ ဝဠဉ္ဇန္တိ စ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၁။ (၂) ဧကေန ကောဋ္ဌာသေန ဘောဂေ ဘုဉ္ဇေယျ ဝိနိဘုဉ္ဇေယျ ဝါတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၄။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဘုဉ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ + ဘုဇ + တွာ | အသီးအသီးပြု -ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - သီးသန့် ခြားနားစေ-၍။ ဝိနိဘုဉ္ဇတိ - လည်းကြည့်။

အဝိနိဗ္ဘောဂသဒ္ဒန္တိ ဝိနိဘုဉ္ဇိတွာ ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျသဒ္ဒံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၈။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၅)။

ဝိနိဘုတ္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဘုဇ + တ။ ဝိနိဗ္ဘုတ္တ - ဖြစ်သင့်၏။ | ဝိနိဗ္ဘုတ္တ - ကြည့်။ ဝိနိဘုတ္တေသု ပဉ္စ နိဿဂ္ဂိယာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝိနိဘုတ္တရူပ (တိ) [ဝိနိဘုတ္တ + ရူပ] အသီး အသီးပြု-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-သီးသန့် ခြားနား စေ- အပ်သော သဘောရှိသော (ဓာတ်)။ လက္ခဏဝိသေသတော ဝိနိဘုတ္တရူပါပိ တော အနိဋ္ဌိသိတဗ္ဗဋ္ဌာနတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၄၄၃။

ဝိနိမယ (ပု) [ဝိ + နိ + မီ + ဏ။ ဝိနိမယ - သံ။ ဝိဏိမယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] လဲလှယ် - ဖလှယ် - ခြင်း။ နိမိမှသေတိ ဝိနိမယဝသေန ဂဏှိမှ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၃။

ဝိနိမယာကာရဒဿန (နု) [ဝိနိမယ + အာကာရ + ဒဿန] လဲလှယ်-ဖလှယ်-သော အခြင်းအရာကို ပြခြင်း။ တိဋ္ဌတေ သောတိအာဒိ ဝိနိမယာကာရဒဿနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၇။

ဝိနိမိလေတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + မီလ + ဏေ+ တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၂။ ဝိနိမီလတိ-သံ။] မျက်စိမှိတ်၏။ သဒ္ဒမ္မောပါယ။ ၁၈၉။ စ အ၂ ။

ဝိနိမုစ္စတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + မုစ + ယ + တိ။ ဝိနိမုစျတိ-သံ။ ဝိနိမုစတိ-သက္ကတပိဋက။] လွတ် - လွတ်မြောက် - ကင်းလွတ် - ၏။ ဝိနိမောစေတိ - ကြည့်။

ဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဝိ + နိ + မုစ + တ။ ဝိနိမုက္တ - သံ။ ဝိဏိမ္မုက္က၊ ဝိဏိမုက္က - ပြာ။ ဝိဏိမ္မုက္က - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လွတ်- လွတ်မြောက် - ကင်းလွတ် - သော။ (၂) လွတ် -လွတ်မြောက် -ကင်းလွတ် -ရာ။ (၃) လွတ်ပြီးသော။ (၄) လွတ်အပ်ပြီးသော။ (၁) နှ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ ဝိနိမုတ္တော အညော မဂ္ဂေါ နာမ အတ္ထိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) (၄) ဝိနိမုတ္တ- သင်္ခါရ - ကြည့်။

ဝိနိမုတ္တဋ္ဌာန (နု) [ဝိနိမုတ္တ + ဌာန] လွတ်- လွတ်မြောက်-ကင်းလွတ်-ရာအရပ်။ ကေသာဒီနံ ဝိနိမုတ္တဋ္ဌာနေ သဗ္ဗတ္ထာတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝိနိမုတ္တသင်္ခါရ (တိ) [ဝိနိမုတ္တ + သင်္ခါရ] (က) လွတ်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရရှိသော။ (ခ) သင်္ခါရတို့မှ - လွတ် -လွတ်မြောက် -ပြီး သော၊သူ။ (က)(ခ) အဓိပစ္စယဘူတေ စ တမှိ ပရမဿာသဘာဝေန ဝိနိမုတ္တသင်္ခါရဿ စ ဂတိဘာဝေန ပတိဋ္ဌာနဘူတေ ပတိဋ္ဌာယ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၀။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇)။

ဝိနိမုတ္တိ (ထီ) [ဝိ + နိ + မုစ + တိ။ ဝိနိမုက္တိ - သံ။] လွတ်-လွတ်မြောက်-ကင်း လွတ်-ခြင်း။ သမ္မုတ္တနိယာမောက္ကမနေန ဟိ အပါယဝိနိမုတ္တိသမ္ဘဝေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၂။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆-၌ အပါယဝိနိမုတ္တ - ဟု ရှိသည်။)

ဝိနိမောစန (နု) [ဝိ + နိ + မုစ + ဏေ + ယု။ ဝိနိမောက္ခန-သက္ကတပိဋက။] လွတ်-လွတ် မြောက်-ကင်းလွတ်-စေခြင်း။ မုတ္တန္တိ ဣဒံ သန္တတိတော ဝိနိမောစနဝသေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၄၇။

ဝိနိမောစေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နိ + မုစ + ဏေ + တိ။] လွတ်-လွတ်မြောက်-ကင်း လွတ်-စေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိမောစေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + မုစ + ဏေ + တွာ] လွတ် - လွတ်မြောက်ကင်းလွတ် - စေ၍။ သော မာတုဂါမေန အဘိနိသီဒယမာနော ------ ဝိနိဝေဌေတွာ ဝိနိမောစေတွာ ယေန ကာမံ ပက္ကမတိ။ အံ။ ၂။ ၈၁။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၈။ ဝိနိဝေဌေတွာ ဝိနိမောစေတွာတိ ဂဟိတဋ္ဌာနတော တဿာ (တဿ) ဟတ္ထံ ဝိနိဗ္ဗေဌေတွာ စေဝ မောစေတွာ စ။ အံ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၉။

ဝိနိယုဇ္ဇတိ[၁] (ကြိ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + ယ + တိ။ ဝိနိယုဇ္ဇတေ - သံ။ ကံ ဟောပါဒ်၌ ယုဇဓာတ် ရုဓာဒိ, ဒိဝါဒိ ၂-ဂိုဏ်းရှိ၏။] ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-သုံးဆောင်-၏။ တဝ ဟတ္ထေန မမ ဟတ္ထေ တယာ ဒိန္နံ န မယ္ဟံ ဥပကပ္ပတိ န ဝိနိယုဇ္ဇတိ၊ ဥပဘောဂယောဂ္ဂံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၄၆။

ဝိနိယုဇ္ဇတိ[၂] (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + ယ + တေ] ယှဉ်စပ်အပ်၏။ မဂ္ဂဖလဉာဏစရိယာ ----- နိရောဓသမာပဇ္ဇနေ သရူပေန န ဝိနိယုဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၅။

ဝိနိယုဇ္ဇမာန (တိ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + ယ + မာန] ယှဉ်စပ်-သုံးစွဲ-အပ်သော။ ဝိနိယုဇ္ဇတိ-လည်းကြည့်။ မယာ ----- ကာယေ ပရေသံ ဥပကာရာယ ဝိနိယုဇ္ဇမာနေ အဏုမတ္တောပိ မိစ္ဆာဝိတက္ကော န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၂။

ဝိနိယုဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + ယ + တဗ္ဗ။ ဝိနိယောက္တဗျ - သံ။] ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ် - သုံးဆောင် -သုံးစွဲ - အသုံးပြု-အပ်သော။ တသ္မာ အတ္တနော နာဝမေန အမိဋ္ဌဟိတွာ နိဒဟိတွာ ပရိက္ခာရစောဠံ ဝိယ ယထာ တထာ ဝိနိယုဇ္ဇိတဗ္ဗမေဝါတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၄။

ဝိနိယုဉ္ဇတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃ ။ ဝိနိယုနက္တိ-သံ။ ဝိဏိဇုံဇက္က - ပြာ။] ဝိနိယုဇ္ဇတိ - ကြည့်။ ဥပကပ္ပတီတိ နိဝါသဋ္ဌာနဘာဝေန ဝိနိယုဉ္ဇတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဝိနိယုဉ္ဇန (န) [ဝိ + နိ + ယုဇ + ယု။ ဝိနိယောဇန - သက္ကတပိဋက။] ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-သုံးဆောင်-သုံးစွဲ-အသုံးပြု-ခြင်း။ " ပရိဘုဉ္ဇိဿာမိ " တိ တသ္မိံ တသ္မိံ ကိစ္စေ ဝိနိယုဉ္ဇနဝသေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၂)။

ဝိနိယုဉ္ဇိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + တုံ] ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-အသုံးပြု-ခံစား-ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိယုဉ္ဇိတုကာမ (တနိ) [ဝိနိယုဉ္ဇိတုံ + ကမု + ဏ] ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-အသုံးပြု-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ သာမိကာနံ ရုက္ခေ ဌတွာ ကမ္မေ ဝိနိယုဉ္ဇိတုကာမာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၀။

ဝိနိယုဉ္ဇိယမာန (တိ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + ယ + မာန] ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-အသုံးပြု-ဒ႑ပ်သော။ မာလာဂန္ဓာဒီသု ပူဇနတ္ထံ ဝိနိယုဉ္ဇိယမာနေသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၁။

ဝိနိယုတ္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ယုဇ + တ။ ဝိနိယုက္တ-သံ။] ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-သုံးဆောင်-သုံးစွဲ-အသုံးပြု-အပ်သော။ ကတန္တိ ကာရဝသေန သက္ကာရဝသေန အာယတနေ ဝိနိယုတ္တံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ ဇဂံ ပန နေသဇ္ဇိကင်္ဂ န ကတ္တစိ ဝိနိယုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၀။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁)။

ဝိနိယောဂ (ပု) | ဝိ + နိ + ယုဇ + ဏ။ ဝိနိယောဂ-သံ။ | (၁) ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-သုံးဆောင်-သုံးစွဲ-အသုံးပြု-ခြင်း။ (၂) ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ် -သုံးဆောင် -သုံးစွဲ -အသုံးပြု-ရာ (အခါ)။ (၃) ယှဉ်စပ်-ဆက်သွယ်-သုံးဆောင် - သုံးစွဲ - အသုံးပြု - အပ်သော။ (၁) ဣမိဿာ ဝသေန သဗ္ဗမိဒံ ------ အမှာကံ ဝိနိယောဂံ ဂမိဿတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၃။ ဒက္ခိဏာ တဿ ပေတဿ ယဿာ ဥပကပ္ပတိ၊ ဝိနိယောဂံ အဂမာသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။ စတဿော ဝဇိရနာဠိယော ------- အပ္ပေတဗ္ဗဋ္ဌာနေ အပ္ပနဝသေန ဝိနိယောဂံ အဂမံသု။ သာရတ္ထ ၊၃။၉၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဘုဇော နာမ အတ္တနော ယထာသုခံ ဝိနိယောဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၉။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅)။

ဝိနိယောဂကာလ (ပု) | ဝိနိယောဂ + ကာလ | ယှဉ်စပ် - ဆက်သွယ် - သုံးဆောင် - သုံးစွဲ-အသုံးပြု-ရာ-အခါ-ကာလ။ အာရာမိကာ-ဒယော စေ သယမေဝ ဂေါပေတွာ ဝိနိယောဂကာလေ အာနေတွာ ပဋိနေန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဝိနိယောဂက္ခမ (တိ) | ဝိနိယောဂ + ခမ | ယှဉ်စပ် - ဆက်သွယ် - သုံးဆောင် - သုံးစွဲ-အသုံးပြု - ခြင်းငှါ - ခံ့ - သင့်တော် -သော၊ သုံးဆောင် - သုံးစွဲ - ရန်လွယ်ကူသော။ သုပရိကမ္မကတသုဝဏ္ဏံ ဝိယ တတ္ထ တတ္ထ ဝိနိယောဂက္ခမော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၁။

ဝိနိယောဇက (တိ) | ဝိ + နိ + ယုဇ + ဏေ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိနိယောဇိကာ။ | ယှဉ်စေ-တိုက်တွန်း-တတ်သော။ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဝါ ဟိတေ ဝိနိယောဇကော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၅။

ဝိနိယောဇိတ (တိ) | ဝိ + နိ + ယုဇ + ဏေ + တ။ ဝိနိယောဇိတ-သံ။ | (၁) မယှဉ်စေ-စွန့်လွှတ်-ရောင်း-အပ်ပြီးသော။ (၂) (တိုက်တွန်းအပ်) တိုက်တွန်းခြင်း။ (၁) ဝိဿဇ္ဇိတန္တိ ဝိက္ကိဏနဝသေန ဝိနိယောဇိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၃။ (၂) တထာရူပမမ္မပဋိဂ္ဂါဟကေဟိ စ ဝိနိယောဇိတေန သတ္တရိ ဓမ္မေ စ ------ ဝိပဟိတန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂။

ဝိနိလ - ဝိနီလ (တိ) | ဝိ + နီလ | ဝိနီလက-ကြည့်။ ဥဒ္ဓုမာတံ ဝိနီလဥ္စ၊ ပုဗ္ဗဥ္စာပိ သရီရကံ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၅။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၇။

ဝိနိလန (နု) | ဝိရိဠ + ယု | ရှက်-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ သံဝေဂန္တိ ဝိနိလနံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၆။ (ရှက်ခြင်း, ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း အနက်ဟော ဝိနိလန-သဒ္ဒါကို ဓာတ်, ပစ္စည်းစသည်ဖြင့်ရုပ်ပြီးရန် မလွယ်ကူလှပေ။ ထို့ကြောင့် ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ ၃၇၁-အလို ဝိရဠ + ယု= ဝီရဠန - ဟုဖြစ်၏။ သို့သော် " ဝိရိဠ လဇ္ဇာယံ ဓာဒနေ စ။ ဝိရိဠိတော လဇ္ဇာဝ-သေန အတ္တော ပသိဒ္ဓေါ, န ဓာဒနာဝသေန။ တထာဟိ " ဝိရိဠိတောတိ လဇ္ဇိတော " တိ အတ္ထသံဝဏ္ဏကာ ဂရူ ဝဒန္တိ " လဇ္ဇနာကာ-ရပ္ပတ္တော "တိ စ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၁။ ပြိဠ ဓာဒနေ လဇ္ဇာယံ စ။ ပါဏိနိ၊ ဓာတု။ ၁၁၂၆ - တို့ကိုထောက်၍ " ပြိဠန-ဝိရိဠန " သာ ပါဌ်မှန်ဖြစ်သင့်၏။ နိတိ၊ ဓာတု။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ-တို့၌လာသော ဝိရိဠ-ဓာတ်, ဝီရလဓာတ်တို့သည် သက္ကတဓာတ်ကျမ်းလာ လဇ္ဇာအနက်ဟော ပြိဠဓာတ်မှ မိမိတို့ကြိုက်သလို ပြန်ထားသောဓာတ်များဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။

ဟြီ = ဟိရီ။ ဟြီ = သိရီ။ ဟြီတ = ဟိရီတ ပြန်သကဲ့သို့ သရဘတ္တိနည်းအားဖြင့် ဣသရ ထည့်သွင်း၍ " ဗြိဒ္ဓ = ဝိရိဒ္ဓ = ဝိရိဋ္ဌ " ဖြစ် သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် သက္ကတမှ ပါဠိ ပြန်ရာတွင် ရသံယုတ်နှင့်တကွသော ဝ-ကို ရသံယုတ်မပါဘဲ ဖြဇ-ကို ဝဇ, ဖြဏ-ကို ဝဏ, ဖြတ-ကို ဝတ, ဟြီဟိ-ကို ဝီဟိ- စသည်ပြန်သကဲ့သို့ ဗြိဒ္ဓ-၌လည်း ဗြိ-ကို ဝိ, ဒ္ဓ-ကို ဋ္ဌ-ပြန်လျှင် ဝိဋ္ဌ-ဖြစ်၏။ ၎င်း ဝိဋ္ဌ- ဓာတ်နောင် ယုပစ္စည်းသက်၍ " ဝိဋ္ဌန " ပြီးသည်ဟု ကြံဆလျှင်လည်း သင့်မည်ထင် ၏။)

ဝိနိဝဋ္ဋ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝဋ္ဋ + အ] ဝိနိဝတ္တ (၁) အနက်ကြည့်။

ဝိနိဝဋ္ဋိတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝဋ္ဋ + တ] ဝိနိဝတ္တိတ (၃) အနက်ကြည့်။

ဝိနိဝဋ္ဋေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ+ တိ။] ဝိနိဝဋ္ဋေတိ (၄) အနက်ကြည့်။

ဝိနိဝဍ္ဍ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ + အ။ ဝိနိဝုတ္တ- သံ။ ဝိဏိယတ္တ-ပြာ။] ဖွင့်လှစ်-ပယ်ခွါ-အပ် ပြီးသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဝဍ္ဍစ္ဆဒန (တိ) [ဝိနိဝဍ္ဍ + ဆဒန] ဖွင့်လှစ်- ပယ်ခွါ-အပ်ပြီးသော (ကိလေသာဟူသော) အမိုးရှိသော၊ (ကိလေသာဟူသော) အမိုးကို- ဖွင့်လှစ်-ပယ်ခွါ-ပြီးသော၊ သူ။ ဝိဝဍ္ဍစ္ဆဒသော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၁) တိ ဝိနိဝဍ္ဍစ္ဆဒနသော ပဟီနကိလေသသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။

ဝိနိဝဍ္ဍတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ + အ + တိ။ ဝိနိဝတတေ - သံ။ ဝိဏိဝဍ္ဍက္က - ပြာ။] ဝိနိဝတ္တတိ-ကြည့်။

ဝိနိဝဍ္ဍန[၁] (ထီ၊န) [ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ + ယု။ ဝိနိဝတန-သံ။ ဝိဏိယဍ္ဍဏ။ ဝိဏိဝဍ္ဍဏ- ပြာ။] ပြန်လည်-ဆုစ်နစ်-လျှောကျ-ခြင်း။ ပဝတ္တတော နိမိတ္တတော စ ဝိနိဝဍ္ဍနတော ဝိနိဝဍ္ဍနာ မဂ္ဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၆-၇၊ ၃၂၇)။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၀- တို့၌ ဝိဝဍ္ဍနာ-ဟုရှိ၏)။

ဝိနိဝဍ္ဍန[၂] (န) [ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ + ဏေ + ယု] ပြီးဆုံးစေ - အဆုံးသတ် - ခြင်း။ ဣဒံ စတုသစ္စကထာယ ဝိနိဝဍ္ဍနံ နာမ သဗ္ဗဇာ- တကေသုပိ အတ္ထိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိနိဝဍ္ဍိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ + တွာ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-ဖဲခွါ-၍။ ဝိနိဝဍ္ဍတိ- လည်းကြည့်။ ဝိဝဍ္ဍိတွာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၈) တိ ဝိနိဝဍ္ဍိတွာ အပသက္ကိတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၇။

ဝိနိဝဍ္ဍေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ + ဏေ + တဗ္ဗ] ပြီးဆုံးစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အရိယိဒ္ဓိယာ စ ဒဿိတတ္တာ ဒေသနာ ဝိနိဝဍ္ဍေတဗ္ဗာ သိယာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၈။ ဝိနိဝဍ္ဍေတဗ္ဗာ ပရိယောသာပေတဗ္ဗာ သိယာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၆။

ဝိနိဝဍ္ဍေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ + ဏေ+ တိ။ ဝိနိတတေ - သံ။ ဝိဏိဝဍ္ဍက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပြီးဆုံးစေ၏။ (၂)ပြေစေ- ဖြေ-၏။ (၃) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-သီးသန့်ပြု-၏။ ဝိနိဝဍ္ဍတိ, ဝိနိဝတ္တတိ - တို့လည်းကြည့်။ (၁) ဝိနိဝဍ္ဍေသာမိ-ကြည့်။ (၂) ဝိနိဝဍ္ဍေတွာ[၂] (၂) ကြည့်။ (၃) ဝိနိဝဍ္ဍေတွာ[၂] (၃) ကြည့်။ (၂ - ၃-အနက်တို့၌ ဝိ + နိ + ဝဍ္ဍ။ ဝဍ္ဍ- ဝိဘာဇနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၇။ ပါ၊ ဓာတုပါဌ။ ၁၉၂၀ - ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, " ဝဍ္ဍ ဝေဌနေ ဘာဂေ စ အဒါဒိစုရာဒိ။ ဝဍ္ဍ ဝေဌနေ ဘွာဒိ။ ဝဍ္ဍ ဝိဘာဇနေ ဝါ စုရာဒိ" ဟု သဒ္ဒဓောမမဟာနိမိ-၌ ဆိုသော

ကြောင့်လည်းကောင်း " ဝိနိဝဋ္ဋေတိ " ဟုရှိသင့်သည်။(သို့မဟုတ်) ဝိ, နိဥပသာရကြောင့် အနက်ထူးဟော၏ဟု မှတ်ယူသင့်၏။)

ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ[1] (ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ + ဝဋ္ဋ + တွာ | ဆုတ်နစ် - လိန့်လည် - လျောကျ - ၍။ ပဒုမပတ္တေ ဥက္ခိတ္တဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဥဒကံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၁။

ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ[2] (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + တွာ | (၁) ပြီးဆုံးစေ၍။ (၂) ပြေစေ-ဖြေ-၍။ (၃) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-သီးသန့်ပြု-၍။ (၁) ဒေသနံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ အရဟတ္တ-နိကူဋေန နိဋ္ဌာပေသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။ (၂) ဩဝဋ္ဋိကံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ (မ၊ ၂။ ၂၃၈) တိ နာဂဗလော ဗောဓိသတ္တော " အပေဟိ သမ္မာ " တိ ဤသကံ ပရိဝတ္တမာနော ဝေတေန ဂဟိတဂဟဏံ ဝိသဇ္ဇာပေတွာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။ (၃) ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀) တိ အညမညတော ဝိဝေစေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။

ဝိနိဝဋ္ဋေန္တ (တိ) | ဝိ + နိ+ ဝဋ္ဋ+ ဏေ+ အန္တ | (၁) လည်- ဆုတ်နစ်- နစ်- စေတတ်သော။ (၂) ပြီးဆုံးစေတတ်သော။ ဝိနိဝဋ္ဋေတိ-လည်းကြည့်။ (၁) သမတ္တိံသပါရမိယော ဝေလယန္တံ ဝိနိဝဋ္ဋေန္တော ဝိယ ------ သမ္ပဿတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဝိဝဋ္ဋေန္တော (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇)တိ ဝိနိဝဋ္ဋေန္တော အပ္ပဝတ္တိံ ကရောန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၂။ (၂) ဣတိ ဣမေဟိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ ထေရေ ဒေသနံ ဝိနိဝဋ္ဋေန္တေ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၂။ (-၃၆၆၊ ၃၇၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၁)။

ဝိနိဝဋ္ဋေသာမိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + နိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + သာမိ | (ငါ) ပြီးဆုံးစေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိနိဝဋ္ဋေတိ-လည်းကြည့်။ ဧကဿ ကုလပုတ္တဿ နိက္ခမနဒေသနံ အရဟတ္တေန ဝိနိဝဋ္ဋေသာမိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၃)။

ဝိနိဝတ္တ[1] (တိ) | ဝိ + နိ + ဝတု + ဏ။ ၃-အနက်၌ ဝိ + နိ + ဝဋ္ဋ။ ဝဋ္ဋ ဝိဘဇနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၇။ ပါ၊ ဓာတုပါဌ။ ၁၉၂၀-ရှိသောကြောင့် " ဝိနိဝဋ္ဋ " ဟုရှိသင့်၏။ ဝိနိဝတ္တ-သံ။ ဝိဏိယဋ္ဋ။ ဝိဏိယတ္တ၊ ဝိနိဝဋ္ဋ-ပြာ။ | (၁) ချာချာလည်သော။ (၂) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-ဖယ်ခွါ-ကင်းဝေး-ကင်းစင် - သော။ (၃) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခွဲဝေ-အပ်သော။ (၁) ဝိနိဝတ္တအာဝဋ္ဋ - ကြည့်။ (၂) တဒင်္ဂေဝ ကိလေသာနံ ဝိနိဝတ္တတ္တာ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ဝိနိတာ သံယတကာယ-ဝါစာစိတ္တာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၇။ အတ္တနော စိတ္တံ ------- အညာရမ္မဏတော ဝိနိဝတ္တံ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၃။ (-မူလဋီ၊၁။ ၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၂)။ (၃) ဝိနိဝတ္တသဘာဝ-ကြည့်။

ဝိနိဝတ္တ[2] (တိ) | ဝိ + နိ + ဝတု + ဏေ + ဏ| (၁) (ဝေဒနာစသည်ကို) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ် - နစ် - စေတတ်သော။ (၂) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေအပ်သော။ (ခန္ဓသဒ္ဒါသည်) နစ်စေအပ်သော။ (သျှ)။ (၁) ယတော ဝိနိဝတ္တံ ရူပံ ခန္ဓဝိသေသနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၁။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၇၁)။ ယတောတိ ရူပက္ခန္ဓတော ဝိနိဝတ္တန္တိ ဝေဒနာဒိဝိနိဝတ္တကံ။ မဝု။ ၂။ ၁၈၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဝတ္တအညဇာတိ (ထိ) [ဝိနိဝတ္တ+အညဇာတိ] ပြန်လည် - ဆုတ်နစ် - နစ် - စေအပ်သော တစ်ပါးသောဇာတ်။ ဝိနိဝတ္တအညဇာတီသု ဝတ္တမာနာ တယော ဒွေ စ ဓမ္မသဒ္ဒါ ------- အာပဇ္ဇတီတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၃။

ဝိနိဝတ္တအညဇာတိယက (တိ) [ဝိနိဝတ္တအည-ဇာတိ + ယ + က] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေအပ်သော တစ်ပါးသောဇာတ်ရှိသော။ အပိ စ ခေါ နေသံ ကာလဒေသာဒိ-ဘေဒဘိန္နာနံ ဝိနိဝတ္တအညဇာတိယကော သဇာတိယသာဓာရဏော -------------- သာမညာကာရော ဝစနီယော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။

ဝိနိဝတ္တအာဝဋ္ဋ (ပု) [ဝိနိဝတ္တ + အာဝဋ္ဋ] ချာချာလည်သော ရေဝဲ။ သုဝဏ္ဏာဝဋ္ဋ ဝိယာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၆) တိ အဋ္ဌေ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ ဝိနိဝတ္တအာဝဋ္ဋ ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၉။

ဝိနိဝတ္တက (တိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဏော + ဏွု။ ဝိနိဝတက-သံ။] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေတတ်သော။ သန္တာနဝိနိဝတ္တကေတိ ဘဝင်္ဂသန္တာနသ္သ ဝိနိဝတ္တနကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝိနိဝတ္တစိတ္တ (တိ) [ဝိနိဝတ္တ + စိတ္တ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-သောစိတ်ရှိသော။ ဥဋ္ဌာရေဟိ ကုတ္တာရေဟိ စ ကာမေဟိ ဝိနိဝတ္တစိတ္တေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၆။

ဝိနိဝတ္တတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + အ + တိ။ ဝိနိဝတတေ-သံ။] (၁) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-၏။ (၂) ပြီးဆုံး၏။ (၃) လျော့ကျ၏။ (၁) တတ္ထ တသ္မိံ အရိယမဂ္ဂေ မယှံ မနောနိရတော အဘိရတော၊ န တတော ဝိနိဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၁)။ ဝိနိဝတ္တယန္တိ-လည်း ကြည့်။ (၂) ဝိနိဝတ္တေသိ - ကြည့်။ (၃) ဝိနိဝိတ္တိ-ကြည့်။

ဝိနိဝတ္တမာန (တိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + အ + မာန] ပြန်လည် - ဆုတ်နစ် - နစ် - သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဝတ္တမာနရူပ (တိ) [ဝိနိဝတ္တမာန + ရူပ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-တတ်သောသဘော ရှိသော။ တတော ဝိနိဝတ္တမာနရူပေန အဇ္ဈုပေက္ခနာကာရေန ဗြဟ္မဝိဟာရုပေက္ခာ ပဝတ္တတီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၇။

ဝိနိဝတ္တမာနသ (တိ) [ဝိနိဝတ္တ + မာနသ] ဝိနိဝတ္တစိတ္တ - ကြည့်။ ဘဂဝါ သဗ္ဗသော ကာမေဟိ ဝိနိဝတ္တမာနသောပိ ---- ဤဒိသံ ကထံ ကထေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဝိနိဝတ္တယန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ +နိ + ဝတု+ ဏာယ+ အန္တိ။ ဝိနိဝတယတိ - သံ။] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ် - နစ် - စေကုန်၏။ ဝိနိဝတ္တယန္တိ သောကမှာ၊ သုဇာတော ပိတရံ ယထာ။ ပေတ။ ၁၃၃။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၆)။

ဝိနိဝတ္တယိံ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဏာယ + ဤံ] (ငါ) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေပြီ။ ပဋ္ဌိမေ ဘဝေ သမ္ဘတ္တော၊ မာနသံ ဝိနိဝတ္တယိံ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိနိဝတ္တယိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဏာယ + ဤ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေပြီ။ မာနသံ ဝိနိဝတ္တယိ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၄) တိ စိတ္တံ ပရိဝတ္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၁။

ဝိနိဝတ္တယုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဏယ + ဉံ] (က) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေကုန်ပြီ။ (ခ) (ဝဋ်မှ) ကျွတ်လွတ်-လွတ်မြောက်-ကုန်ပြီ။ ဝိနိဝတ္တယိ, ဝိနိဝတ္တယိံ-တို့လည်းကြည့်။ (က) (ခ) ဧကေတော သံသရိတွာန, ဧကေတော ဝိနိဝတ္တယုံ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၆။

ဝိနိဝတ္တသဘာဝ (တိ) [ဝိနိဝတ္တ + သဘာဝ။ ဝိနိဝဋ္ဋသဘာဝ - ဖြစ်သင့်၏။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော သဘောရှိသော။ ယထာ ကုသလာဒီနိ အကုသလာဒိသဘာဝတော --- ဝိနိဝတ္တသဘာဝါနိ ဝိဇ္ဇန္တိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၈။ ဝိနိဝတ္တသဘာဝါနီတိ ဝိဘတ္တသဘာဝါနိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၈။

ဝိနိဝတ္တိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဤ] လျှောကျပြီ။ ဝိနိဝတ္တတိ - လည်းကြည့်။ ပါသဝန္တော ဂီဝတော မုဉ္စိတွာ ဝိနိဝတ္တိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၂။

ဝိနိဝတ္တိတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဏေ + တ။ ဝိနိဝတိတ-သံ။] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-ဖဲခွါ-စေအပ်သော။ ဝိနိဝတ္တိတေ ဟိ သာမညေ ယံ ရူပံ -------- သမုဋ္ဌာတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။ တတော ဝိနိဝတ္တိတမေဝ သန္တောသဿ သရူပံ ဒဿေန္တော " လဘန္တောပိ န ဂဏှာတီ " တိ အာဟ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၄။ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၂ - ၌ " တတောပိ နိဝတ္တမေဝ " ဟုရှိ၍ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၅-၌ကား " တတော ဝိနိဝေဝိတမေဝ " ဟုရှိ၏။ အဋ္ဌကထာ စာသွားကြည့်လျှင် " ဝိနိဝတ္တိတ " ဟုရှိသော ပါဌ်သာသင့်၏)။

ဝိနိဝတ္တိတတေလ (တိ) [ဝိနိဝတ္တိတ + တေလ] (က) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-ဖဲခွါ-ထွက်-စေအပ်သော ဆီရှိသော။ (ခ) ထုတ်အပ်သောဆီရှိသော၊ ဆီပြန်ချက်အပ်သော။ (က) (ခ) နိဗ္ဗတ္တတေလက (အံ၊ ၂။ ၄၃) နှင့် ဝိနိဝတ္တိတတေလံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃။

ဝိနိဝတ္တိတမာနသ (တိ) [ဝိနိဝတ္တိတ+မာနသ] ပြန်လည်- ဆုတ်နစ်- နစ်-ဖဲခွါ-စေအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗသော ကာမေဟိ ဝိနိဝတ္တိတမာနသော အဟံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃)။

ဝိနိဝတ္တိတဝိသညိတ (တိ) [ဝိနိဝတ္တိတာ + ဝိသညိတာ + အ] (က) ဆုတ်နစ်-နစ်-ဖဲခွါ-စေအပ်ပြီးသော-တွေဝေ-မိန်းမော-ခြင်းရှိသော။ (ခ) တွေဝေ-မိန်းမော-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော၊ သူ။ တပ္ပဋိပက္ခေန စ ဝိနိဝတ္တိတဝိသညိတော အညဒတ္ထု နိဗ္ဗာနနိန္နော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။

ဝိနိဝတ္တိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဏေ + တုံ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေခြင်းငှါ။ ရာဇာ ဝိနိဝတ္တိတုံ အလဘန္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈။ ဝိနိဝတ္တိတုန္တိ ပဋိညာယ နိဝတ္တိတုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၈။

ဝိနိဝတ္တိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + တွာ] လျှောကျ၍။ ဝိနိဝတ္တတိ - လည်းကြည့်။ ပေါက္ခရပတ္တေ ပတိတဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဝိနိဝတ္တိတွာ ပရဂလမေဝ ယာတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၈။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၆၊ ၂၃၄)။

ဝိနိဝတ္တိယမာန (တိ) [ဝိ + နိ + ဝတု + ဏေ+ ယ + မာန] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေအပ်သော၊ သူ။ ဧဝံ ပန သဗ္ဗသော ဘဝေဟိ ဝိနိဝတ္တိယမာနဿ ------ လေသောပိ န သမ္ဘဝတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၉။

ဝိနိဝေဋ္ဌေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + နိ + ဝဋု + ဏေ + တဗ္ဗ | ပြီးဆုံး-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ကော် ကတ္ဘာ ဒသောနွေနာပိ ပဥ္စကန္ဓ-ဝသေနေဝ ဝိနိဝေဋ္ဌေတဗ္ဗာနိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၆။

ဝိနိဝေဋ္ဌေတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + နိ + ဝဋု + ဏေ + တိ။ ဝိနိဝတယတိ - သံ။ | ပြန်လည် -ဆုတ်နစ် -နစ် -စေ၏။ ဝိနိဝေ့ေတိ-လည်းကြည့်။ သဗ္ဗောပိ စာယံ ပသာဒေါ ပရမ္မရာယ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ဝိနိဝေဋ္ဌေတိယေဝ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၈။

ဝိနိဝေဋ္ဌေတုံ (ဗျ) | ဝိ + နိ + ဝဋု + ဏေ + တုံ | ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေခြင်းငှါ။ လောကုတ္တရဝသေနေဝ ဝိနိဝေဋ္ဌေတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၈။

ဝိနိဝေဋ္ဌေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) | ဝိ + နိ + ဝဋု + ဏေ + တွာ | ပြန်လည် - ဆုတ်နစ် - နစ်-စေ၍၊ ထုတ်ဆောင်၍။ ဝိနိဝတ္တတိ-လည်းကြည့်။ သုတ္တန္တံ ဝိနိဝေဋ္ဌေတွာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆)တိ ----- အဂ္ဂညသုတ္တံ " သတ္တန္နံ ဇောမိပက္ခိ-ယာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနမန္ဒာယာ "တိအာဒိနာ တတော ဝိနိဝေဋ္ဌေတွာ နိဟရိတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၁။

ဝိနိဝေဋ္ဌေန္တ (တိ) | ဝိ + နိ + ဝဋု + ဏေ + အန္တ | (က) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေတတ်သော၊ သူ။ (ခ) တစ်ဖန်ထုတ်ဆောင်တတ်သော၊ သူ။ (က) (ခ) ဒေသနံ ဝါ ဝိနိဝေဋ္ဌေန္တော ဧကံ ဒိဏ္ဏာသဝဗြာဟ္မဏံ ဒဿေတုမ္ပိ ဝေမာဟ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၇။ ဝိနိဝေဋ္ဌေန္တောတိ ပဋိသံဟရန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၆။

ဝိနိဝေဋ္ဌေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + နိ + ဝဋု + ဏေ + အန္တိ | ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-နစ်-စေကုန်၏။ ဝိနိဝေဋ္ဌေန္တိ သောကမှာ၊ သုဇာတော ပိတရံ ယထာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၆။

ဝိနိဝေဋ္ဌေသိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + နိ + ဝဋု + ဏေ + ဤ | (၁) ပြီးဆုံးစေပြီ။ (၂) ပြန်လည် -ဆုတ်နစ် -နစ် -စေပြီ။ (၁) ဘဂဝါ စတုသစ္စဝသေန ဒေသနံ ဝိနိဝေဋ္ဌေသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ (၂) အတ္တနော ပိတရံ သောကတော ဝိနိဝေဋ္ဌေသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉။

ဝိနိဝိဇ္ဈ[1] (တိ) | ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ (ဝိဇ္ဈိ +) ဝိဇ္ဈ - ပြာ။ | ထုတ်ချင်း -ထိုး -ဖောက် -ထွင်း-အပ်သော။ ဥရဂေနပိ ဒုဗ္ဗိနိဝိဇ္ဈံ ယနဝနဂဟနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၇။

ဝိနိဝိဇ္ဈ[2] (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + နိ + ဝိဓ + တွာ | ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-၍။ ကိံ ပန တာ ထေရံ ဝိနိဝိဇ္ဈ ပဿိတုံ န သက္ကောန္တိတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝိနိဝိဇ္ဈတိ (ကြိ) | ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၀။ (ဝိဇ္ဈိ +) ဝိဇ္ဈက္က-ပြာ။ | ထုတ်ချင်း - ထိုး - ဖောက် - ထွင်း - ၏။ မိစ္ဆာဒဿနညိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ သမ္မာဒဿနံ ဝိနိဝိဇ္ဈတိစေဝ ဝိလောမေတိ စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ တတ္ထ အဥ္ဇောစမ္မကာယပဒါလနော မဟိံသစမ္မံ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၃။

ဝိနိဝိဇ္ဈန[1] (န) | ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + ယု | (၁) ထုတ်ချင်း -ထိုး-ဖောက်- ထွင်း-စူးဝင်-ခြင်း။ (၂) ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-ရာ-အရပ်။ (တိ) (၃) ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-စူးဝင်-တတ်သော။

(၁) ဝိနိဝိဇ္ဈနကရ-ကြည့်။ (၂) ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌာန-ကြည့်။ (တိ)(၃) သကဏ္ဍကော ဝိနိဝိဇ္ဈနတ္ထာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌ-လည်းကြည့်။

ဝိနိဝိဇ္ဈန၂ (န) [ဝိနိဝိဇ္ဈန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ တဿ သတ္တဿ ဝိနိဝိဇ္ဈနတော ------ သူလံ ဝိယ စ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၆၇။

ဝိနိဝိဇ္ဈနက (တိ) [ဝိနိဝိဇ္ဈန + က] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက် - ထွင်း - စူးဝင် - တတ်သော။ ဝိနိဝိဇ္ဈနကရစ္ဆာ-ကြည့်။

ဝိနိဝိဇ္ဈနကရ (တိ) [ဝိနိဝိဇ္ဈန + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] ထုတ်ချင်း-ထိုး- ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင် -ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ပဋိကဏ္ဍကကရာတိ ဝိနိဝိဇ္ဈနကရာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။

ဝိနိဝိဇ္ဈနကရစ္ဆာ (ထီ) [ဝိနိဝိဇ္ဈနကာ + ရစ္ဆာ] ထုတ်ချင်းထွင်းသောလမ်းခရီး။ ဝီထိတိ ဟိ ဝိနိဝိဇ္ဈနကရစ္ဆာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၅။

ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌ (ပု) [ဝိနိဝိဇ္ဈန + အတ္ထ] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း -တတ်သော-အနက်-သဘော။ သတ္တိသူလူပမာ ကာမာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန။ မဟာနိ။၅။ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေနာတိ နိပတေတွာ ဂမနဋ္ဌေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝိလောမနဋ္ဌေန စ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိကံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ သတ္တိသူလူပမာ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ အဝဏ္ဏေ ဝဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ အန္တော အနုပဝိသနသဘာဝတာယ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၈။ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌေနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄) တိ ဟဒယံ ဝိနိဝိဒ္ဓေန ဟဒယမ္ပိ ဝိဇ္ဈိတွာ ဒုက္ခုပ္ပါဒနေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌာန (န) [ဝိနိဝိဇ္ဈန + ဌာန] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်- ထွင်း- စူးဝင်- ရာအရပ်။ စတုန္နံ မဟာပထာနံ တာယ ဧဝ ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌာနတာယ ဝေမဇ္ဈသဒိသတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၈။

ဝိနိဝိဇ္ဈနတ္ထ (ပု) [ဝိနိဝိဇ္ဈန + အတ္ထ] ဝိနိဝိဇ္ဈနဋ္ဌ - ကြည့်။ သတ္တိသူလူပမာတိ ဝိနိဝိဇ္ဈနတ္ထေန သတ္တိသူလသဒိသာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝိနိဝိဇ္ဈန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + အန္တ] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-တတ် သော။ သူလေဟိ ဝိနိဝိဇ္ဈန္တော ကောဋ္ဋယန္တောပိ သတ္တိဘိ။ စရိယာ။ ၄၀၇။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၁၆၇)။

ဝိနိဝိဇ္ဈာမိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + မိ] (ငါ) ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-နိုင်၏။ စက္ကဝါဠသတသဟဿံ ခဏေန ဝိနိဝိဇ္ဈာမိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၂)။

ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ (ဗျ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + တုံ] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-ခြင်းငှါ။ အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တဗဟလံ အယောပဋ္ဋံ ကဏ္ဍေန ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။

ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + တွာ] ဝိနိဝိဇ္ဈ၂ -ကြည့်။ ဒုမေသု ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ၊ ယန္တံ ယောဇိယတံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၃၈။ မဟာရုက္ခေ စ ဂစ္ဆေ စ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဝါ ဝေဌေတွာ ဝါ ဂတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၆)။

ဝိနိဝိဇ္ဈိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + ယ + ဿာမိ] (ငါ) ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း- စူးဝင်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကာယူပဂတံ ဆုရိကာယ ဝိနိဝိဇ္ဈိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၂။

ဝိနိဝိဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝိသ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၃။ ရူ။ ၆၂၆။ ဝိနိဝိပ-သံ။ ဝိဏိဝိဋ္ဌ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] သက်ဝင်-နှလုံးသွင်း-သော။ ယေ ဝိရုဒ္ဓါ သလ္လပန္တိ၊ ဝိနိဝိဋ္ဌာ သမုဿိတာ။ အံ၊ ၁။ ၁၉၉။ ဝိနိဝိဋ္ဌာတိ အဘိနိဝိဋ္ဌာ ဟုတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိနိဝိဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝိဓ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၆၊ ၆၁၁။ ရူ။ ၆၀၇-၈။] (၁) ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူဝင်း-အပ်သော။ (၂) ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-ရာ-(အခါ)။ (၁) ယတ္ထ ပတတိ၊ တံ ဝိနိဝိဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၉။ တာလက္ခန္ဓ-ပရိမာဏေဟိ အယသူလေဟိ ဝိနိဝိဒ္ဓေါ။ က္ခတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၆၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနိဝိဒ္ဓကာလ (ပု) [ဝိနိဝိဒ္ဓ + ကာလ] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-ရာ-အခါ-ကာလ။ တတ္တဖာလေန ဝိနိဝိဒ္ဓကာလော ဝိယ ဝေဒနာ ဝတ္တတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝိနိဝိဒ္ဓင် (တိ) [ဝိနိဝိဒ္ဓ + အင်္ဂ။ အင်္ဂသဒ္ဒေါ သရီရဝါစကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၇၃။] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-အပ်သော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော။ ဝိနိဝိဒ္ဓင်္ဂါ (ဇာ၊၂။ ၆၄)တိ --- တေ ဇဝံ သူလေသု ဝိဒ္ဓသရီရာ စိရရတ္တာ သယန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၃။

ဝိနိဝိဒ္ဓဆိဒ္ဒ (န) [ဝိနိဝိဒ္ဓ + ဆိဒ္ဒ] ထုတ်ချင်း-ထိုး - ဖောက် - ထွင်း - စူးဝင် - အပ်သော အပေါက်။ ဆိဒ္ဒဥ္စ ဝိနိဝိဒ္ဓဆိဒ္ဒမေဝ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၅။

ဝိနိဝိဒ္ဓသရီရ (တိ) [ဝိနိဝိဒ္ဓ + သရီရ] ဝိနိဝိဒ္ဓင် - ကြည့်။ ဝိနိဝိဒ္ဓသရီရာ ဇလန္တာ ပစ္စန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၈၉။

ဝိနိဝိဒ္ဓသာဋက (ပု) [ဝိနိဝိဒ္ဓ + သာဋက] ထုတ်ချင်း-ထိုး-ဖောက်-ထွင်း-စူးဝင်-အပ်သော-ပုဆိုး-အဝတ်အထည်။ တာနိ မဇ္ဈေ ဝိနိဝိဒ္ဓသာဋကော ဝိယ န ဆိဒ္ဒါနီတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဝိနိဝေဓဝသေန ဆိန္နသာဋကော ဝိနိဝိဒ္ဓသာဋကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိနိဝေဓိတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝိစ + ဏေ + တ] အသီးအခြားဖြစ်သော။ ဝိနိဝတ္တိတ-လည်း ကြည့်။ တတော ဝိနိဝေဓိတမေဝ (ဝိနိဝတ္တိတ ?) သန္တောသသဿ သရူပံ ဒဿေန္တော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝိနိဝေဌန (ထီ၊ န) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ယု] (၁) (အနှောင်အဖွဲ့, အရှုပ်အထွေးစသည်ကို) ဖြေ-ဖြေရှင်း-ခြင်း။ (၂) ဆုတ်နစ်စေခြင်း။ (တိ) (၃) ဖြေ-ဖြေရှင်း-တတ်သော။ (၁) ဒုဗ္ဗိနိဝေဌယာ (မဟာနိ။ ၂၂) တိ ဝိနိဝေဌနံ မောစနံ ကာတုံ န သက္ကာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၉။ (၂) ဒိဋ္ဌိသံယာဋ္ဌေသ ဝိနိဝေဌနတ္ထိ ------- တဿ ဒိဋ္ဌိသံယာဋ္ဌေသ နိဝတ္တနံ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂။ (နိဝဋ္ဌနံ-ရှိသင့်၏၊ ထိုးဖောက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၂-ကြည့်)။ (တိ) (၃) ဇဝံ ပဝတ္တာယ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝေဌနော ------ သေဌ္ဌစ္ဆေဒနဝါဒေါ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂။

ဝိနိဝေဌနတ္ထ (ပု) [ဝိနိဝေဌန + အတ္ထ] ဖြေ-ဖြေရှင်း-ခြင်းအကျိုး။ ဇဝံ ပဝတ္တာယ လဒ္ဓိယာ ဝိနိဝေဌနတ္ထံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၆)။

ဝိနိဝေဌယ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ဏျ] ဖြေ- ဖြေရှင်း -အပ် - နိုင် - ထိုက် - သော။ ဒုဗ္ဗိနိဝေဌယာ (မဟာနိ။ ၂၂) တိ ဝိနိဝေဌနံ မောစနံ ကာတုံ န သက္ကာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၈၉။

ဝိနိဝေဌိတ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + တ] ဖြေ - ဖြေရှင်း - အပ်ပြီးသော။ ဝိနိဝေဌိတံ ဒိဋ္ဌိဇာလံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၅။

ဝိနိဝေဌိယတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ယ + တိ] (ကထိန်ကို) ဖြေ၏။ ကထိနံ ဝိနိဝေဌိယတိ (ဝိနိဝေဌယတိ ?)။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄။ (ဝိဝေဌယတိ = ပြည်ခွဲပြန်၏။ ဝိ၊ ၄။ သျ။)

ဝိနိဝေဌေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ဏေ+ တဗ္ဗ] ဖြေ-ဖြေရှင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သံဝရာသံဝရနာမဍ္ဍပါနံ ဝိယ ဝိနိဝေဌေ-တဗ္ဗာယ ဒိဋ္ဌိယာပိ ကထနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၄။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၂။

ဝိနိဝေဌေတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ဏေ + တိ။ ဝေဌေတိ-နှင့်တွဲစပ်ကြည့်။ ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ဘူဝါဒိ-သာရှိ၏။ ဝိနိဗ္ဗေဌေတိ-ရှိလျှင် ပိုကောင်းသည်။ (ဝိ) နိဝေပယတိ-သံ။ (ဝိ) ဏိဗ္ဗေဋ္ဌေက္က-ပြာ။] (၁) (အခွေအလိပ် စသည်တို့ကို) ဖြေ-ဖယ်ရှား-၏။ (၂) (အရှုပ် အထွေးကို) ဖြေ-ဖြေရှင်း-၏။ (၃) စွန့်လွှတ်၏။ (၁) ဘဂဝတော ကာယာ ဘောဂေ ဝိနိဝေဌေတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၄။ ဥဒါန။ ၈၇။ ဝိနိဝေဌေတွာတိ အပနေတွာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၉။ ဝိနိဝေဌေတွာ ဝိနိမောစေတွာ (အံ၊ ၂။ ၈၁။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၈) တိ ဂဟိတဋ္ဌာနတော တဿာ ဟတ္ထံ ဝိနိဗ္ဗေဌေတွာစေဝ မောစေတွာ စ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၉။ (-မာဟာနိ၊ ဌ။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၈)။ (၂) ဥဘတော ဝိနိဝေဌေတွာ (အပ၊ ၁။၄၆)တိ ဝိနယတော ခန္ဓကတော စာတိ ဥဘယတော နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဝိဇဋေတွာ နယံ အာဟရိတွာ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။ ဝိနိဝေဌေတုံ-လည်းကြည့်။ (၃) တံ တံ အရိယသာဝကော အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ ဂဏှန္တော တံ ဂါဟံ ဝိနိဝေဌေတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၆။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၈)။ တံ ဂါဟံ တံ ဒိဋ္ဌိ ဝိနိဝေဌေတိ ဝိဿဇ္ဇေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၃။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၁၂)။

ဝိနိဝေဌေတုံ (ဗျ) [ဝိ +နိ+ ဝေဌ+ ဏေ+ တုံ] ဖြေ-ဖြေရှင်း-ခြင်းငှါ။ န ယိမံ ပဉှံ သမတ္ထော အညော ဧဝံ ဝိနိဝေဌေတုံ အညတြ တဝါဒိသေန ဗုဒ္ဓိမတာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၅။

ဝိနိဝေဌေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ဏေ + တွာ] ဖြေ-ဖယ်ရှား-၍။ ဝိနိဝေဌေတိ (၁) ကြည့်။

ဝိနိဝေဌေန္တ (တိ) [ဝိ + နိ + ဝေဌ + ဏေ + အန္တ] ဖြေတတ်သော။ ဝိနိဝေဌေတိ-လည်းကြည့်။ ဝါရဏဿ ပါဒတော အင္ဂေ ဝိနိဝေဌေန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၀။

ဝိနိဝေဓ (ပု) [ဝိ + နိ + ဝေဓ + ဏ] ဝိနိဗ္ဗေဓ - ကြည့်။ ဝိနိဝေဓဝသေန ဆိန္ဒသာဠကော ဝိနိဝိဒ္ဓသာဠကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိနိဝေသ (ပု) [ဝိ + နိ + ဝိသ + ဏ။ ဝိနိဝေဂ-သံ။ ဝိဏိဝေသ-ပြာ။ ဝိနိဝိဋ္ဌ-နှင့်တွဲကြည့်။] သက်ဝင် - နှလုံးသွင်း - ခြင်း။ ကာမရာဂဝိနိဝေသဝိနိဗန္ဓပလိဂေဓပရိ-ယုဋ္ဌာနဇ္ဈောသာနဟေတု ခေါ ဗြာဟ္မဏ ခတ္တိယာပိ ခတ္တိယေဟိ ဝိဝဒန္တိ။ (သီ၊ သျာ၊ ကံ၊ ဣ-မူ) အံ၊ ၁။ ၆၇။

ဝိနိဿဇ (ကြိ) [ဝိ + နိ + သဇ + အ + ဟိ။ ဝိနိဿဇ္ဇ-ရှိသင့်၏။] စွန့်လွှတ်-ဖဲခွါ-လော။ ပဋိနိဿဇ အဒ္ဒုဝေ ကာမေတိ အဒ္ဒုဝေဟိ အနိစ္စေဟိ ကာမေဟိ ဝိနိဿဇ အပေဟီတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၉၇။

ဝိနိဿဇတိ (ကြိ) [ဝိ + နိ + သဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ (ဝိ) နိသဇတိ-သံ။ ဝိနိဿဇ္ဇတိ-ရှိသင့်၏။] စွန့်လွှတ်-ဖဲခွါ-၏။ ဝိနိဿဇ-ကြည့်။

ဝိနိဿဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + နိ + သရ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၄၆။ ဝိနိသတ-သံ။ ဝိဏိဿရိယ-ပြာ။] ထွက်မြောက်-ကျွတ်လွတ်-သော။ ယူထာ ဝိနဿဋ္ဌော သန္တော။ အပ၊ ၁။ ၇၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။ ဝိဇ္ဇုဝဏ္ဏာယနာ ဝိနိဿဋ္ဌာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၉) တိ အဗ္ဘာယနဝလာဟကန္တ-ရတော နိဿဋ္ဌာ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၆၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၃။၂ ၃၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၇)။

ဝိနိဿတ (တိ) [ဝိ + နိ + သရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၇။ ရူ။ ၆၃၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၉၁။] ဝိနိဿဋ္ဌ-ကြည့်။

ဝိနိဿတဇာတိဟိင်္ဂုလိကရသူပသောဘိတ (တိ) [ဝိနိဿတ + ဇာတိဟိင်္ဂုလိကရသ + ဥပသောဘိတ] ထွက်သောဟသ်ပြဒါးစစ်၏ အရည်ဖြင့် တင့်တယ်သော။ တဟံ တဟံ ဝိနိဿတဇာတိဟိင်္ဂုလိကရသူပသောဘိတံ ---- ကနကဂိရိသိခရံ ဝိရောစိတ္ထ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။

ဝိနိဿိတ (တိ) [ဝိ + နိ + သိ + တ] မှီသော။ အဋ္ဌကထာယ ဝိဇာနထ၊ သံယုတ္တဝိနိဿိတံ အတ္ထံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။

ဝိနီတ[၁] (တိ) [ဝိ + နီ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၀။ ဝိနီတ-သံ။ ဝိဏီအ-ပြာ။ ဝိဏီယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁)ဆုံးမအပ်-သင်ပြအပ်-ယဉ်ကျေး-ပြီးသော။ (၂) ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော။ (၃) (ကိလေသာတို့ကို) ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ (၄) ပယ် - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး -အပ်ပြီးသော။ (၅) (က) (အာပတ်တို့ကို) ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ငြိမ်းစေ-ခြင်း။ (ခ) (အာပတ်တို့မှ) စောင်းစည့်-စောင့်ရှောက်-ကြဉ်ရှောင်-ခြင်း။ (န) (၆) ကျင့်ဝတ်။ (၁) ဆုံးမအပ်-သင်ပြအပ်-ယဉ်ကျေး-ပြီးသော။ အမနုဿပုရိသာပိ ------- ဒမိတာ ဝိနီတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃။ သတ္ထာရာ ဝိနီတာ ပဗ္ဗဇိတာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။ (၂) ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော။ ဝိနီတဝတ္ထု (၁) ကြည့်။ (၃) (ကိလေသာတို့ကို) ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ ယာဝ မေ ဘိက္ခူ န သာဝကာ ဘဝိဿန္တိ ဝိယတ္တာ ဝိနီတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၇။ သံ၊ ၃။ ၂၂၈။ တတ္ထ ဝိယတ္တာတိ မဂ္ဂဝသေန ဝိယတ္တာ တထေဝ ဝိနီတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။ တထေဝ ဝိနီတာတိ မဂ္ဂဝသေန ကိလေသာနံ သမုစ္ဆေဒဝိနယနေန ဝိနီတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၆။ ဝိယတ္တာ ဝိနီတာ ------ သံယံ သောဘေန္တိ။ အံ။ ၁။ ၃၁၄။ ဝိနီတာတိ ဝိနယံ ဥပေတာ သုဝိနီတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။ ဝိနယံ ဥပေတာတိ တဒင်္ဂါဒိဝသေန ကိလေသာနံ ဝိနယံ ဥပေတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။ (၄) ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော။ ဝိနီတဆန္ဒ-ရာဂ-ကြည့်။ (၅) (က) (အာပတ်တို့ကို) ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ငြိမ်းစေ-ခြင်း။ ဝိနီတဝတ္ထု (၂) (က) ကြည့်။ (ခ)(အာပတ်တို့မှ) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ကြဉ်ရှောင်-ခြင်း။ ဝိနီတဝတ္ထု (၂) (ခ) ကြည့်။ (န) (၆) ကျင့်ဝတ်။ ဝိနီတဝတ္ထု - ကြည့်။

ဝိနီတ[၂] (တိ) [ဝိနီတ + ဏ] ကျင့်ဝတ်ရှိသော၊ ကျင့်ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဝိနီတော (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၂) တိ အာစာရသမ္ပန္နော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၀၀။

ဝိနီတအဿသရထ (ပု) [ဝိနီတ + အဿ + ရထ] ဆုံးမ - သင်ပြ - အပ်ပြီးသောမြင်း, ရထား။ အာဇညရထောတိ ဝိနီတအဿရထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁။

ဝိနီတကထာ (ထီ) [ဝိနီတ + ဝတ္ထု + ကထာ] ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော အကြောင်းအရွပ္ပတ်ကိုပြဆိုတတ်သော စကား။ ဝိနီတကထာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၈) တိ ဝိနီတဝတ္ထုကထာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဝိနီတကထာမတ္တမေဝါ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၈) တိ ဝိနီတဝတ္ထုပကာသကံ ကထာမတ္တမေဝ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၀။

ဝိနီတဂါထာ (ထီ) [ဝိနီတ + ဂါထာ] ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော အကြောင်းအရွပ္ပတ်ကို ပြတတ်သောဂါထာ။ (ဝတ္ထုဂါထာ - လည်းကြည့်)။ " သံယံ ဘန္တေ ပဝါရေမိ " တိအာဒိ ပဝါရဏာကထာ နာမ ဝိနီတဂါထာသု ဝိယ။ ဝဇိရ၊ ၅၆၂။

ဝိနီတဆန္ဒရာဂ (တိ) [ဝိနီတ + ဆန္ဒရာဂ] ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော ဆန္ဒ, ရာဂရှိသော။ (ဆန္ဒ, ရာဂကို ပယ်ပြီးသော ရဟန္တာ)။ သော ဝိနီတဆန္ဒရာဂေါ တေသု ဥပမိသု န သာရမေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅။

ဝိနီတပရိသ (တိ) [ဝိနီတာ + ပရိသာ] ဆုံးမ အပ် - သင်ပြအပ် - ယဉ်ကျေး - ပြီးသော ပရိသတ်ရှိသော၊ သူ။ မေဓာဝိနီ ရူပဝတီ၊ ဝိနီတပရိသာပိ စ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၃။

ဝိနီတပရိသာ (ထီ) [ဝိနီတာ + ပရိသာ] ဆုံးမအပ် - သင်ပြအပ် - ယဉ်ကျေး - ပြီးသော ပရိသတ်။ ယာဝတာ ဝိနီတာ (အံ၊ ၁။ ၂၈၉) တိ ပမာဏဝသေန ဝိနီတာ၊ ပမာဏံ ဥတ္တာ ဝိနီတပရိသာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၆)။

ဝိနီတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နီ + တဗ္ဗ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနီတဗ္ဗသတ္တ (ပု) [ဝိနီတဗ္ဗ + သတ္တ] ဆုံးမ-အပ် - သင့် - ထိုက် - သော သတ္တဝါ။ ဝိနီတဗ္ဗသတ္တာနံ ဉာဏပရိပါကကာလာ-ဂမနဥ္စ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄။

ဝိနီတဘာဝဒဿန (နပ) [ဝိနီတ + ဘာဝ + ဒဿန] ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဣမာပိ တေသံ ဝတ္ထူနံ ဘဂဝတာ ဝိနီတဘာဝဒဿနတ္ထံ ဇဝံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၄။

ဝိနီတဝတ္ထု (နပ) [ဝိနီတ + ဝတ္ထု] (၁) ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော အကြောင်းအရွပ္ပတ်။ (၂) (က) (အာပတ်တို့ကို) ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ငြိမ်းစေ-ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (ခ) (အာပတ်တို့မှ) စောင့်စည်း-စောင့်ရှောက်-ကြဉ်ရှောင်-ခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ (၁) ဝိနီတဝတ္ထုဥဒ္ဒါန-ဂါထာ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁။ ဣမာ ဝိနီတဝတ္ထူနံ ဘဂဝတာ သယံ ဝိနိစ္ဆိတာနံ တေသံ တေသံ ဝတ္ထူနံ ဥဒ္ဒါနဂါထာ နာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဝိနီတာနိ ဝိနိစ္ဆိတာနိ ဝတ္ထူနိ ဝိနီတဝတ္ထူနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိနီတာနိ ---- ဘဂဝတာ ဝိနိစ္ဆိတာနိ ဝတ္ထူနိ ဝိနီတဝတ္ထူနိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၃။ (၂) (က) ဝိနီတဝတ္ထူနိ (ဝိ၊၅။၁၆၄)တိ တာသံ အာပတ္တီနံ ဝိနယပုစ္ဆာ။ ဝိနီတံ ဝိနယော ဝူပသမောတိ ဣဒဉ္စ အတ္ထတော ဧကံ။ ဝိနီတာနိယေဝ ဝိနီတဝတ္ထူနီတိ အယမေတ္ထ ပဒတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၁။ (ခ) ပဉ္စဟိ အာပတ္တိက္ခန္ဓေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ----- ဣမာနိ ပဉ္စ ဝိနီတဝတ္ထူနိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၄။ အာပတ္တိက္ခန္ဓေဟိ ဝိနီတာနိ

သံဝရာနီတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၅၄၆။ ဝိနီတာနိယေဝ ဝိနီတဝတ္ထူနိ(ဝိ၊၄၊၄။၁၅၁)တိ အာပတ္တိတော ဝိရမဏာနိ ဧဝ အဝိပ္ပဋိသာရပါမောဇ္ဇာဒိမ္ဟာနံ ကာရဏတ္တာ ဝိတ္ထူနီတိ ဝိနီတဝတ္ထူနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅။

ဝိနီတဝတ္ထုကထာ (ထီ) [ဝိနီတဝတ္ထု+ကထာ] ဝိနီတဝတ္ထု-ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသောအကြောင်းအဌုပ္ပတ်-ကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သောစကား။ ဝိနီတကထာ-လည်းကြည့်။ ဝိနီတဝတ္ထုကထာသု ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု အနုပညတ္တိယံ ဝုတ္တမေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။၃၂၉။

ဝိနီတဝတ္ထုပရိယောသာန (န) [ဝိနီတဝတ္ထု + ပရိယောသာန] ဝိနီတဝတ္ထု၏ အဆုံး၊ ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော အကြောင်းအဌုပ္ပတ်၏ အဆုံး။ နိဒါနတော ပဘုတိ ဝိနီတဝတ္ထုပရယောသာနာ အန္တရန္တရာ ဝုတ္တံ အာပတ္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိနီတဝတ္ထုပါဠိ (ထီ) [ဝိနီတဝတ္ထု + ပါဠိ] ဝိနီတဝတ္ထုပါဠိ၊ ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသော အကြောင်းအဌုပ္ပတ်ကို ပြတတ်သောပါဠိ။ ဝတ္ထုဂါထာ-ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနီတဝတ္ထုသိက္ခာပဒ (န) [ဝိနီတဝတ္ထု + သိက္ခာပဒ] (က) ဝိနီတဝတ္ထု-ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသောအကြောင်းအဌုပ္ပတ်-နှင့် (စပ်သော) သိက္ခာပုဒ်။ (ခ) ဝိနီတဝတ္ထုဟူသော သိက္ခာပုဒ်။ (က) (ခ) " အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒိဝါ ပဋိသလ္လီယန္တေန ဒွါရံ သံဝရိတွာ ပဋိသလ္လီယိတု " န္တိ ဧဝမာဒိကာ ဝိနီတဝတ္ထုသိက္ခာပဒံ နာမ။ ဝဇိရ။ ၇၀။ (-ကခါ၊ဋီ။၁၅)။

ဝိနီတဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိနီတ + ဝဏ္ဏ။ ထီ - ဌ ဝိနီတဝတီ, ဝိနီတဝဏ္ဏိ။] ကျင့်ဝတ်ရှိသော၊ ကျင့်ဝတ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဝိနီတဝဏ္ဏ (ဇာ၊ ၂။ ၁၁၁) န္တိ ဝိနီတေန အာစာရဝတ္တေန သမန္နာဂတံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၃၇-၈။

ဝိနီတဝိနယ (တိ) [ဝိနီတ + ဝိနယ] ဆုံးမ-သင်ပြ - အပ်ပြီးသော ဝိနည်းရှိသော၊ သူ။ တသ္မာ ဝိနီတဝိနယာ၊ စရန္တိ သုသမာဟိတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၅။ အတ္တနော အတ္တနော အနုရူပေန ဝိနယေန ဝိနီတတ္တာ ဝိနီတဝိနယာ ---- ဟုတွာ စရန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၈။

ဝိနီလ (တိ) [ဝိ + နီလ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဝိနီလ-သံ။ ဝိဏီလ-ပြာ။] (၁) (အဖြူ, အနီတို့ဖြင့်) ပျက်စီး-ရောနှော-သော (များသောအားဖြင့်) ညိုညို မည်းမည်း အဆင်းရှိသောသူသေကောင်။ (၂) (ရှေးအဆင်းမှ) ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ ညိုမည်းသော အဆင်းရှိသောသူသေကောင်။ (၃) ဝိနီလဇာတ်။ (၄) ဝိနီလမည်သော ကျီးငှက်။ (၁) (၂) ဝိနီလက (၁) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) - ကြည့်။ (၃) သုဟနုမောရ ဝိနီလံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆။ (၄) ဝိနီလံ ဒုဂ္ဂံ ဘဇသိ၊ အဘူမိံ တာဝ သေဝသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉။ ဝိနီလာတိ တံ နာမေနာလပတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅။

ဝိနီလက (တိ) [ဝိနီလ+က။ (န) ဝိနီလက-သံ၊ သက္ကတပိဋ္ဌက။] (၁) ဝိနီလကအသုဘ-- (က) (အဖြူ, အနီတို့ဖြင့်) ပျက်စီး-ရောနှော-သော (များသောအားဖြင့်) ညိုညို မည်းမည်း အဆင်းရှိသော သူသေကောင်။ (ခ) (ရှေးအဆင်းမှ) ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ ညိုမည်းသောအဆင်းရှိသော သူသေကောင်။ (ဂ) ဆက်ဆုပ် -ရွံရှာ -ဖွယ် (အဖြူ, အနီတို့ဖြင့်) ပျက်စီး-ရောနှော-သော (များသောအားဖြင့်)

ညိုညို မည်းမည်း အဆင်းရှိသော သူသေကောင်။ (ဃ) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဖွယ် (ရေးအဆင်းမှ) ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ ညိုမည်းသော အဆင်းရှိသော သူသေကောင်။(၂) ဝိနီလကအသုဘကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ (၃) ယင်း ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့၌ရအပ်သော ဝိနီလကဈာန်၊ (အထူးအားဖြင့် ဝိနီလကအသုဘသည် ကိုယ်၏အရောင်အဆင်း၌ တပ်မက်သောရာဂရှိသောသူအား လျောက်ပတ်သော ရာဂငြိမ်းဆေးဖြစ်၏။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၈။) (၄) ဝိနီလကမည်သော ကျီးငှက် (၅) ဝိနီလကသုတ်။

(၁) ဝိနီလကအသုဘ-- (က) (အဖြူ, အနီတို့ဖြင့်) ပျက်စီး-ရောနှော-သော (များသောအားဖြင့်) ညိုညို မည်းမည်း အဆင်းရှိသော သူသေကောင်။ (ခ) (ရေးအဆင်းမှ) ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ ညိုမည်းသော အဆင်းရှိသော သူသေကောင်။ (ဂ) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဖွယ် (အဖြူ, အနီတို့ဖြင့်) ပျက်စီး-ရောနှော-သော (များသောအားဖြင့်) ညိုညိုမည်းမည်းအဆင်းရှိသော သူသေကောင်။ (ဃ) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဖွယ် (ရေးအဆင်းမှ) ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ ညိုမည်းသော အဆင်းရှိသော သူသေကောင်။ ဥဒ္ဓုမာတကံ ဝိနီလကံ။ သင်္ဂဟ။ ၁၄၈။ ဝိနီလံ ဝုစ္စတိ ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏံ၊ ဝိနီလမေဝ ဝိနီလကံ။ ပဋိက္ကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိနီလန္တိ ဝိနီလကံ -------- ဆဝသရီရဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁-၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။၂၇၁။ သေတရတ္တေဟိ ဝိပရိဘိန္နံ ဝိမိဿိတံ နီလံ ဝိနီလံ၊ ပုရိမဝဏ္ဏဝိပရိဏာမဘူတံ ဝါ နီလံ ဝိနီလံ။ ဝိနီလမေဝ ဝိနီလကန္တိ ကုစ္ဆနတ္တော ဝါ အယံ က-ကာရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၅၈)။

(၂) ဝိနီလကအသုဘကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်။ (၃) ယင်းဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်တို့၌ ရအပ်သော ဝိနီလကဈာန်။ ကမ္မာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတကာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာနမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓဈာနာနမ္ပိ ဧတာနေဝ နာမာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄။ (၄) ဝိနီလကမည်သော ကျီးငှက်။ တာတာ ကောယ မေ ကာကိယာ သဒ္ဒိံ သံဝါသမန္ဝာယ ကော ပုတ္တော ဇာတော " ဝိနီလကော " တိဿ နာမံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ (၅) ဝိနီလကသုတ်။ အဋ္ဌိကပုဠဝကံ ဝိနီလကံ၊ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ ဥဒ္ဓုမာတေန ပဉ္စမံ။ သံ၊ ၃။ ၁၁၆။

ဝိနီလကဇာတက (န) [ဝိနီလက + ဇာတက] ဝိနီလကဇာတ်၊ ဝိနီလကမည်သော ကျီးငှက်၏အဖြစ်အပျက်ကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ် ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။

ဝိနီလကဓာတုက (တိ) [ဝိနီလက + ဓာတု + က] မညို-မရွှေ-အရောင်အဆင်း ဓာတ်ရှိသော၊ သူ။ အထဿ ဝိနီလကဓာတုကတ္တာ " ဝိနီလကော " တွေဝ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။

ဝိနီလကပဋိက္ကူလ (တိ) [ဝိနီလက + ပဋိက္ကူလ] အဖြူ, အနီစသည်နှင့်ရောလျက် များသောအားဖြင့် ညိုမည်းသော အဆင်းရှိသည်ဖြစ်၍

စက်ဆုပ်ဖွယ်ရှိသော။ တာဒိသေ တာဒိသေ ဥဒ္ဓုမာတကပဋိက္ကူလံ ဝိနီလကပဋိက္ကူလန္တိ ဇဝံ နိမိတ္တံ ဂဏှိတဗ္ဗမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၄)။

ဝိနီလကသညာ (ထီ) [ဝိနီလက + သညာ] (က) ဝိနီလကအသုဘနိမိတ်၌ (အပ္ပနာ၏ အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်သောသညာ၊ ဝိနီလက-အသုဘနိမိတ်၌ဖြစ်သော (ပဌမဈာန်နှင့် တကွဖြစ်သော) သညာ။ ထိုသညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း - သောဈာန်၊ ဝိနီလကဈာန်။ (ခ) " ဝိနီလက, ဝိနီလက " ဟု ပွါးများသော သူအားဖြစ်သောသညာ၊ ထို သညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း-သော ဥပစာရဈာန်။

(က) ဝိနီလကသညံ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညံ ဥဒ္ဓုမာတကသညံ။ ဒီ၊၃။၁၈၉။ အဋ္ဌိကသညာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၃)၊ အသုဘသညာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၈)၊ ဥဒ္ဓုမာတသညာသဟဂတ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃) - တို့လည်းကြည့်။ (ခ) ဝိနီလကသညာ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ မဟတော ဖာသုဝိဟာရာယ သံဝတ္တတိ။ သံ၊ ၃။ ၁၁၅။ (-အံ၊ ၁။ ၄၃)။ ပုဠဝကသညာတိ ပုဠဝံ ပုဠဝန္တိ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ ဝိနီလကသညာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၁။ ဥပ္ပန္နသညာတိ သညာသီသေန ဥပစာရဈ္ဈာနံ ဝဒတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၈။

ဝိနီလကသညာသဟဂတ (တိ) [ဝိနီလက-သညာ + သဟဂတ] ဝိနီလကသညာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ဝိနီလကသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ ၁။ ၆၈။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃)။

ဝိနီဝရဏ (တိ) [ဝိ + နီဝရဏ။ ဝိဂတာနိ နီဝရဏာနိ ယဿ ယသ္မာ ဝါ တာနိ ယဿာတိ ဝိနီဝရဏံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၄၀။ ဝိနီဝရဏ-သံ။] (၁) ကင်းသော နီဝရဏရှိသော၊ နီဝရဏ-ကင်း-မရှိ-သော (စိတ်)။ (၂) နီဝရဏကင်းရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ရာဂါ စ မေ စိတ္တံ ဝိနီဝရဏံ။ ဝိ၊၁။၁၂၇-၉၊ ၁၃၁-၂။ (၂) ဝိနီဝရဏဒဿာဝီ-ကြည့်။

ဝိနီဝရဏစိတ္တ (တိ) [ဝိနီဝရဏ + စိတ္တ] နီဝရဏကင်းသည့် စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ယဒါ ဘဂဝါ အညာသိ ယသံ ကုလပုတ္တံ ကလ္လစိတ္တံ မုဒုစိတ္တံ ဝိနီဝရဏစိတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂။

ဝိနီဝရဏဒဿာဝီ (တိ) [ဝိနီဝရဏ + ဒိသ + အာဝီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ - ၌ --- ဒဿာဝိနီ။] နီဝရဏကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို ရှုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိနီဝရဏဒဿာဝီ (အံ။ ၁။ ၃၈၃) တိ ဝိဝဋ္ဋဒဿာဝီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။

ဝိနီဝရဏသင်္ကပ္ပ (တိ) [ဝိနီဝရဏ + သင်္ကပ္ပ] နီဝရဏကင်းသည့် အကြံအစည်ရှိသော။ ဝိနီဝရဏသင်္ကပ္ပေ၊ သဗ္ဗသတ္တဟိတာသယေ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝိနီဟရတိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + ဟရ + အ + တိ။ ဝိနိဟရတိ (တေ) - သံ။] (အပသို့) ထုတ်ဆောင်-ပြောင်းရွှေ့-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနီဟရုံ (ကြိ) [ဝိ + နီ + ဟရ + ဥံ] (အပသို့) ထုတ်ဆောင်-ပြောင်းရွှေ့-ကုန်ပြီ။ ဥပေါသထမှိ ဒိဝသေ၊ သောဏ္ဍာထူပံ ဝိနီဟရုံ။ အပ၊ ၂။ ၈၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဝိနေတဗ္ဗ [၁] (တိ) [ဝိ +နီ+တဗ္ဗ။ ဝိနေတဝျ-သံ။] (၁) ဆုံးမ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၂) သွန်သင်- ပြသ-သင်ယူစေ-အပ်သော။

(၃) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-အပ်သော။ (၄) နှိပ်ကွပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၅) အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့် သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တသ္မိံ ကိရ အနမာသေ ဝိနေတဗ္ဗော သတ္တော နာဟောသိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၆၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၃)။ (၂) သွန်သင်-ပြသ-သင်ယူစေ-အပ်သော။ နိဝါသနပါရုပနာဒီသု အာဘိသမာစာရိကေသု ဝိနေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၀။ (၃) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-အပ်သော။ ဝိနေတဗ္ဗာနဥ္စ ကာယဒုစ္စရိတာဒီနံ သံဝရဏတော ------။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၃။ (၄) နှိပ်ကွပ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တသ္မာ အယံ ဝိနေတဗ္ဗော နိဂ္ဂဏှိတဗ္ဗောတိ မညမာနော " ဘဂဝန္တံ ဝေနယိကော " တိ အာဟ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၁။ (၅) အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့် သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိနေတဗ္ဗော (စူဠနိ။ ၁၆၆) တိ နာနာဝိဓေန ဉာတဗ္ဗော။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၅၃။

ဝိနေတဗ္ဗ၂ (န) [ဝိနေတဗ္ဗ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ပယ်ဖျောက် - ပယ်ခွါ - အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏အဖြစ်။ ဇဝံ ဝိဓသ ဝိနေတဗ္ဗတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၇။

ဝိနေတဗ္ဗဇနသမူဟ (ပု) [ဝိနေတဗ္ဗ + ဇန + သမူဟ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော လူအပေါင်း။ ဝေနေယျသတ္တ - ကြည့်။

ဝိနေတဗ္ဗပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိနေတဗ္ဗ + ပုဂ္ဂလ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်။ အဇ္ဇ ဘဂဝါ ------- ကဥ္စိ ဧဝ ဝိနေတဗ္ဗပုဂ္ဂလံ အဒ္ဒသ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၇။

ဝိနေတဗ္ဗပုဂ္ဂလာပေက္ခ (တိ) [ဝိနေတဗ္ဗပုဂ္ဂလ+အပေက္ခ] ဆုံးမ-အပ် - သင့် - ထိုက်-သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ငဲ့ကွက်ခြင်းရှိသော။ တယာ ဝိနေတဗ္ဗပုဂ္ဂလာပေက္ခန္တိ သာသိတဗ္ဗပုဂ္ဂလ-ဝသေန သာသနံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၂)။

ဝိနေတဗ္ဗဝေနေယျ (တိ) [ဝိနေတဗ္ဗ + ဝေနေယျ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ဝေနေယျ။ ဒေသနာဝိလာသေန ပန တထာ ဝိနေတဗ္ဗဝေနေယျဝသေန ဝါ အယံ ဒုကော ဝုတ္တော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၂။

ဝိနေတဗ္ဗဝေနေယျာပေက္ခ (တိ) [ဝိနေတဗ္ဗ-ဝေနေယျ + အပေက္ခ] ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ဝေနေယျတို့ကို ငဲ့ကွက်ခြင်းရှိသော။ ဣစ္ဆာ စဿ တတ္ထ ဂန္ဒာ ဝိနေတဗ္ဗ-ဝေနေယျာပေက္ခာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝိနေတဗ္ဗသတ္တ (ပု) [ဝိနေတဗ္ဗ + သတ္တ] ဆုံးမ-အပ်- သင့် - ထိုက် - သော သတ္တဝါ။ ဝေနေယျသတ္တ - ကြည့်။

ဝိနေတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [ဝိနေတဗ္ဗ + အဘာဝ] (၁) ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသူ၏မရှိခြင်း။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-အပ်သော တရား၏မရှိခြင်း။ (၁) ဧဝံ တေဟိ --- သဒ္ဓိံ ဧကေဝိဟာရေ ဝါသံ ဝိနေတဗ္ဗာဘာဝတော -----။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၂၅။ (၂) ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပ္ပ-ဟာနကာလေ ပန ဝိနေတဗ္ဗာဘာဝတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၉။

ဝိနေတိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ+ တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၀။ ဝိနယတိ (တေ)-သံ။ ဝိဏေဣ-ပြာ။] (၁) (က) ဆုံးမ၏။ (ခ) သင်ပြ-သင်ယူစေ-၏။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-၏။ (၃) ပြည့်စေ၏။ (၄) အထူးသဖြင့်ဆောင်၏။ (၅)ဖျက်ဆီး၏။ (၆) ပယ်-စွန့်-၏။ (၁) (က) ဆုံးမ၏။

ကထံ တွံ့ ဥပသေန ပရိသံ ဝိနေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၇။ ယေန ဘဂဝါ သာဝကေ ဝိနေတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၃၂။ ၄၃။ ဝေနေယျသတ္တေ ဝိနေတီတိ ဝိနာယကော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀။ အယံ ဓမ္မဝိနယော နေယျံ ပုဂ္ဂလံ ဝိနေတိ ဝိနယန္တံ ဇနေတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၈၀။ (ခ) သင်ပြ-သင်ယူစေ-၏။ ဘဂဝါ သာဝကေ ဝိနေတိ။ မ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဝိနေတီတိ ကထံ ဝိနေတိ ကထံ သိက္ခာပေတီတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-၏။ သော တံ ပေက္ခရဏိ အာဂမ္မ ဝိနေယျ ဥဒကပိပါသံ။ မ၊ ၁။ ၃၅၂။ ဝိနေယျ မစ္ဆေရမလ (ဣတိဝုတ်။ ၂၀၈) တိ မစ္ဆရိယမလံ အပနေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၈၄။ သမူလံ ဝိနေယျ ဝိနယိတွာ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၂။ (၃) ပြည့်စေ၏။ ဝိနေတိ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄)တိ အတ္တနော သရီရပ္ပဘာယ အဿမပဒံ ဧကောဘာသံ ဝိယ ဝိနေတိ ပူရေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၁၆။ (၄) အထူးသဖြင့် ဆောင်၏။ ပါနီယေန ဝါ ဝိနေတုန္တိ သီတေန ဝါရိနာ ဟရိတုံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ (၅) ဖျက်ဆီး၏။ အယံ ဣဒံ လောကဇေဋ္ဌကကမ္မံ ဝိနေတိ ဝိနာသေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၃၈)။ (၆) ပယ်စွန့်၏။ ဣဒံ ယော ဆန္ဒရာဂံ ဝိနေတိ ပဇဟတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၂)။

ဝိနေတုံ (ဗျ) [ဝိ + နီ + တုံ] (၁) (က) ဆုံးမခြင်းငှါ။ (ခ) သင်ကြားစေ-သင်ပြ-ထင်ရှားပြ-ခြင်းငှါ။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-ခြင်းငှါ။ (၃) ဆောင်ခြင်းငှါ။ (၁)(က) န တံ သာဝကာ ဝိနေတုံ သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀)။ (ခ) ပရိသံ အဘိဝိနယေ ဝိနေတုံ ဒွေ ဝိဘင်္ဂါ ပဂုဏာ ဝါစုဂ္ဂတာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၄။ ဝိနေတုန္တိ သိက္ခာပေတုံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀။ ဝိနေတုန္တိ သိက္ခာပေတုံ ပကာသေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၈)။ (၂) ပဟော ဘဝံ ကင်္ခမိမံ ဝိနေတုံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀၈။ ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနာဒိနာ ဘေသဇ္ဇကမ္မေန ဝိနေတုံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ (၃) ဝိနေတိ (၅) ကြည့်။

ဝိနေတု[၁] (ထီ၊ပု) [ဝိ + နီ + တု။ ဝိနေတု-သံ။ ဝိဏေက္ကတ္တု၊ ဝိဏိက္ကတ္တု-ပြာ။] (၁) ဆုံးမ-သင်ပြ-တတ်သော သူ။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-ဖယ်ရှား-တတ်သောသူ။ (၃) အထူးအားဖြင့် ဆောင်တတ်သောသူ။ (၄) အထူးထူးသော အကြောင်းတို့ကိုပြ၍-ဆွဲဆောင်-ဦးဆောင် - တတ်သောသူ။ (၁) နေတာ ဝိနေတာ အနုနေတာ။ ပဋိသံ။ ၃၇၅။ မဟာနိ။ ၁၃၈၊ ၂၇၇၊ ၃၅၃။ စူဠနိ။ ၂၂၆။ နယနကာလေ ဇဝ သံဝရဝိနယပဟာန-ဝိနယဝသေန ဝေနေယျေ ဝိနေတာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၈၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၁၉၊ ၃၂၀)။ (၂) ဝိနေတာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃) တိ အသေဝိတဗ္ဗဓမ္မေ ဝိနေယျသန္တာနတော အပနေတာ၊ တဒင်္ဂ-ဝိနယာဒိဝသေန ဝါ ဝိနေတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၉)။ (၃) ဝိနေတာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇) တိ ယထာ အလမရိယ-ဉာဏဒဿနဝိသေသော ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝိသေသတော နေတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၉) (၄) နေတာ ဝိနေတာ အနုနေတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၆။

ဝိဝိဓာနိ ကာရဏာနိ ဒဿေန္တော နေတီတိ ဝိနေတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၁။

ဝိနေတု² (ကြိ) [ဝိ + နီ + တု။ ဝိနေတိ-မှ။] ပယ်ဖျောက်စေသတည်း၊ ပယ်ဖျောက်စေလော။ ဟန္ဒ အယံ ပရိသတု မံ အဂါရကံ၊ ဝိနေတု သီတံ ဒရထဉ္စ ကေဝလံ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဝိနေတုကာမ (တိ) [ဝိနေတုံ + ကမု + ဏ] ဆုံးမခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ဆုံးမလိုသော၊သူ။ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဝိနေတုကာမတာယ ကိရ ဘဂဝါ တထာ အကာသိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝိနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + နီ + တွာ] (၁) ဆုံးမပြီး၍။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ငြိမ်းစေ-ပြီး၍။ (၁) ဣသိဝှယံ ဂမိတွာန၊ ဝိနေတွာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၈။ (-မိလိန္ဒ။ ၂၄၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅)။ (၂) ရာဂံ ဝိနေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ ဝိနေယျ ဆန္ဒန္တိ ဆန္ဒရာဂံ ဝိနေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တ-ဒေါမနဿဉ္စ ဝိနေတွာ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၂။ တဏှာသင်္ခါတံ ဆန္ဒံ သဗ္ဗသော ဝိရာဇေတွာ ဝိနေတွာ ဝိဒ္ဓံသေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈။ ဝိစိကိစ္ဆံ ဝိနေတွာ ဝိနာသေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ ဝိနေယျ သာရမ္ဘန္တိ ---------- ဝိနေတွာ ဝူပသမေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဝိနေတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နီ + တွာန] ပယ်ဖျောက် - ပယ်ခွါ - ဖျက်ဆီး - စွန့် -၍။ ဝိနေတွာန ဆန္ဒံ ကုလိတ္ထိယာသုပိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝိနေထ (ကြိ) [ဝိ +နီ +အ +ထ။ ဝိနေတိ-မှ။] (သင်တို့) ပယ်ဖျောက်ကြကုန်လော။ တမ္ဟိ စ ဝိနေထ ဆန္ဒံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၄၀။

ဝိနေန္တ (တိ) [ဝိ + နီ + အ + အန္တ။ ထီ- ၌ ဝိနေန္တာ, ဝိနေန္တီ။] (၁) ဆုံးမသော၊ သူ။ (၂) ပယ်ဖျောက် - ပယ်ခွါ - သော၊ သူ။ (၁) ဝိနယပိဋကံ ဝိနေန္တော၊ ဝိနေယျံ ယံ ဇိနော အာဟ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၂၆၃။ (၂) သီလသံဝရေန ကာယဝစီဒုစ္စရိတာနိ ဝိနေန္တောပိ ဟိ တံသမ္ပယုတ္တံ ကောဓံ ဝိနေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။

ဝိနေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + အန္တိ။] သွန်သင်-ဆုံးမ-ကုန်၏။ သုဝိနီတံ ဝိနေန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၁)။

ဝိနေမိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + မိ။] (ငါ) သွန်သင်-ဆုံးမ-၏။ ယေနာဟံ သာဝကေ ဝိနေမိ။ ဒီ၊ ၃။ ၄၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၃၃၇။ အံ၊ ၁။ ၄၂၇)။

ဝိနေယျံ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဧယျံ] (၁) (ငါ) ပို့ဆောင်ရာ၏။ (၂) (ငါ) သင်ကြား-ပြသ-ရာ၏။ ဝိနေတိ-လည်းကြည့်။ (၁) ယံနူနာဟံ ရာဟုလံ ဥတ္တရိံ အာသဝါနံ ခယေ ဝိနေယျံ။ မ၊ ၃။ ၃၂၅။ သံ၊ ၂။ ၃၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃။ (၂) ကိမှိ နု ခေါဟံ နာဂသေနံ ဝိနေယျံ ပဌမံ ဝိနယေ ဝါ သုတ္တန္တေ ဝါ အဘိဓမ္မေ ဝါ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။

ဝိနေယျ¹ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဧယျ] ပယ်ဖျောက်ရာ၏။ ဝိနေယျ ဥဒကပိပါသံ။ မ၊ ၁။ ၃၅၂။ ဩသဓေဟိ ခိပ္ပမေဝ ဝိနေယျ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇။

ဝိနေယျ² (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နီ + တွာ] ပယ်ဖျောက်- ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး- ငြိမ်းစေ- ၍။ ဝိနေယျာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၃၁) တိ တဒင်္ဂဝိနယေန ဝါ ဝိက္ခမ္ဘနဝိနယေန ဝါ ဝိနယိတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။)။

ဝိနေယျ² (တိ) [ဝိ + နီ + ဏျ။ ရူ။ ၃၄၃-နှာ။ ဝိနေယ-သံ။ ဝိဏေအ - ပြာ။ ဝိဏေယ- အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်- ထိုက်-သော။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ- အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) ဝိနေယျေ ဝိနယိတွာဝ၊ နိဗ္ဗုတော သော သသာဝကော။ အပ၊ ၂။ ၁၂၃။ (၂) အာသယာနုရူပံ ဝိနေယျာနံ ဝိနယနတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၅၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁)။

ဝိနေယျကမလာကရ (ပု) [ဝိနေယျ + ကမလာကရ] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်- ထိုက် - သော သတ္တဝါအပေါင်းဟူသော ကြာရုံ။ သဒ္ဓမ္မရံသိမာလီယော၊ ဝိနေယျ- ကမလာကရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။

ဝိနေယျဇန (ပု) [ဝိနေယျ + ဇန] ဆုံးမ- သင်ပြ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော သူ။ ဝိနေယျဇနဿ ဝိနယနေန နိရဝသေသံ ဗုဒ္ဓကိစ္စံ နိဋ္ဌပေသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၈။

ဝိနေယျဇနဝိနယန (နပုံ) [ဝိနေယျဇန + ဝိနယန] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်- သောသူကို ဆုံးမခြင်း။ ဣဒ္ဓဥ ယာဝဒေဝ ဝိနေယျဇနဝိနယနတ္ထံ သတ္ထု ပါဠိဟာရိယန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။ ၂၀၆။

ဝိနေယျဇနသမူဟ (ပု) [ဝိနေယျဇန + သမူဟ] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်- သောသူအပေါင်း။ အနုသာသိတဗ္ဗောတိ ဝိနေယျဇနသမူဟော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၈။

ဝိနေယျဇနာနုရောမ (ပု) [ဝိနေယျဇန + အနုရောမ (အနုပရောမ)] ဆုံးမ- သင်ပြ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောသူနှင့် မဆန့်ကျင်ခြင်း။ ဝိနေယျဇနာနုရောမေန (ဝိနေယျဇနာနုပရောမေန) ဗုဒ္ဓါနံ ပါဠိဟာ- ရိယဝိဇမ္ဘနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂။

ဝိနေယျဇနောပသင်္ကမန (နပုံ) [ဝိနေယျဇန + ဥပသင်္ကမန] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်- ထိုက်-သောသူတို့သို့-ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်- ခြင်း။ ကာယဂမနမ္ပိ ဝိနေယျဇနောပသင်္ကမနံ, ပကတိဂမနဥ္စာတိ ဒုဝိဓံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂။

ဝိနေယျဇ္ဈာသယ (ပု) [ဝိနေယျ+အဇ္ဈာသယ] ဆုံးမ - သင်ပြ - အပ် - သင့် - ထိုက်- သောသူတို့၏ - အလိုဆန္ဒ - အဇ္ဈာသယ။ ဝိနေယျဇ္ဈာသယေ ဆေက၊ မဟာမတိ မဟာဒယံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁။

ဝိနေယျဇ္ဈာသယဂတ (တိ) [ဝိနေယျဇ္ဈာသယ+ ဂတ] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော သူတို့၏- အလိုဆန္ဒ-အဇ္ဈာသယ-သို့ရောက် သော။ ဝိနေယျဇ္ဈာသယဂတံ သံသယံ ဒသောန္တော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၅၉။

ဝိနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပ (တိ) [ဝိနေယျဇ္ဈာသယ+ အနုရူပ] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်- သောသူတို့၏-အလိုဆန္ဒ-အဇ္ဈာသယ-အား- သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ ---------- သမောဓာနေတွာ ဝိနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပံ ပကာသနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄)။

ဝိနေယျဇ္ဈာသယာနုရောမ (ပု) [ဝိနေယျဇ္ဈာသယ + အနုရောမ] ဆုံးမ- သင်ပြ- အပ်- သင့် -ထိုက် -သောသူတို့၏- အလိုဆန္ဒ-အဇ္ဈာသယ-နှင့် မဆန့်ကျင်ခြင်း။ ဝိနေယျဇ္ဈာသယာနုရောမေန နယဒဿန- ဝသေန ပါဠိ ဂတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၀။

ဝိနေယျဒမနကုသလ (တိ) [ဝိနေယျ + ဒမန + ကုသလ] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသူတို့ကို ဆုံးမခြင်း၌ - လိမ္မာ - ကျွမ်းကျင် - သော၊ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဓဝံ ဝိနေယျဒမနကုသလော ဘဂဝါ ဥဿန္နရာဂံ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဒေဝစ္ဆရာယော ဒဿေတွာ။ ဥဒါန်၊ ၄။ ၁၅၄။

ဝိနေယျဒမ္မကုသလ (တိ) [ဝိနေယျ + ဒမ္မ + ကုသလ] ဝိနေယျဒမနကုသလ - ကြည့်။ ဣတိ ဝိနေယျဒမ္မကုသလဿ သတ္ထု ဝေနေယျဇ္ဈာသယဝသေန တထာ တထာ ဒေသနာ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၉။

ဝိနေယျပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိနေယျ + ပုဂ္ဂလ] ဆုံးမ-သင်ပြ - အပ် -သင့် -ထိုက် -သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဝိနေယျပုဂ္ဂလဝသေန အာဒိတော သမ္မုတိ-ကထံ ကထေန္တော်ပိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၉။

ဝိနေယျပေက္ခိတု (ထိ၊ပု) [ဝိနေယျ +ပေက္ခိတု] ဆုံးမး-သင်ပြ -အပ် -သင့် -ထိုက် -သောသူတို့ကို ကြည့်ရှုတတ်သော၊ သူ။ " ဝိနေယျ-ပေက္ခိတာ " တိပိ ပါဠော၊ အယမေဝတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၁၉။

ဝိနေယျဘာဝနိပ္ဖါဒနပညာဗီဇ (နု) [ဝိနေယျ + ဘာဝ + နိပ္ဖါဒန + ပညာ + ဗီဇ] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေကြောင်းဖြစ်သော ပညာမျိုးစေ့။ သတ္တာနံ ဝိနေယျဘာဝနိပ္ဖါဒနပညာဗီဇာနိ ဝပိ။ ဝဇိရ၊ ၆။

ဝိနေယျလောက (ပု) [ဝိနေယျ + လောက] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော-လူ-သတ္တဝါ-ပုဂ္ဂိုလ်။ ဝိနေယျလောကံ နိပါတိ ရက္ခတီတိ နိပကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၂။

ဝိနေယျသတ္တ (ပု) [ဝိနေယျ + သတ္တ] ဝိနေယျလောက-ကြည့်။ ဝိနေယျသတ္တာတိ စ တာရိကာယ ဝိနေတဗ္ဗသတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၅၃။

ဝိနေယျသတ္တလောက (ပု) [ဝိနေယျ + သတ္တလောက] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက် - သော - သတ္တလောက - သတ္တဝါအပေါင်း။ ဝိနေယျသတ္တလောကံ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ ဝေါလောကေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၆။

ဝိနေယျသန္တာန (ပု) [ဝိနေယျ + သန္တာန] ဆုံးမ- သင်ပြ- အပ်- သင့်- ထိုက်- သောသူတို့၏ - သန္တာန် - ခန္ဓာအစဉ်။ တဿေဝ ပကာရတော ဉာပနံ ဝိနေယျသန္တာနေ ဌပနံ ပညာပနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၅)။

ဝိနေယျသန္တာနဂတ (တိ) [ဝိနေယျသန္တာန + ဂတ] ဆုံးမ-သင်ပြ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသူတို့၏- သန္တာန်- ခန္ဓာအစဉ်- ၌ဖြစ်သော။ ဒေသနာပိ ဝိနေယျသန္တာနဂတံ အဝိဇ္ဇန္ဓ-ကာရံ ပဟရတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆)။

ဝိနေသိ¹ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + သိ။ ဝိနေတိ-မှ။] (သင်) သွန်သင်-ဆုံးမ-၏။ ကထံ တွံ ဥပသေန ပရိသံ ဝိနေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၇။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၁။ (-အံ၊ ၁။ ၄၂၇)။

ဝိနေသိ² (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဤ] (၁) ဆုံးမပြီ။ (၂) သင်ကြား - ပြသ - ပြီ။ (၁) တတော ဝိနေသိ ဘဂဝါ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၈။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၉၇)။ (၂) ပဌမံ အဘိဓမ္မေ ဝိနေသိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂။

ဝိနေသုံ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဥံ] ဆုံးမ-သင်ပြ - ကုန်ပြီ။ တံ သတ္တိဂုမ္ဗံ စောရာ စောရကမ္မေန ---- ဝိနေသုံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၄၃၇။

ဝိနေယသတိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + သတိ] (၁) ဆုံးမ-သင်ပြ-သင်ယူစေ-ကျင့်စေ-လတ္တံ့။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ပယ်ခွါ-လတ္တံ့။ (၁) ပရံ ဒမေဿတိ ဝိနေဿတိ ပရိနိဗ္ဗာပေဿတိ။ မ၊ ၁။ ၅၅။ မဟာနိ။ ၂၄။ စူဠနိ။ ၉၅။ အဠ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ ရာဟုလံ ဥတ္တရိံ အာသဝါနံ ခယေ ဝိနေဿတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၂၄။ အံ။ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၃။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၁။ မ၊ ဋီ၊၃။၄၂၉)။ (၂) တံ ဒေဝ ပယိရုပါသေမု၊ သော နော ကင်္ခံ ဝိနေဿတိ။ ဇာ၊၂။၂၅၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၈။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၅၃။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၃၁)။

ဝိနေဟိ (ကြိ) [ဝိ + နီ + အ + ဟိ] (သင်) ပယ်ဖျောက်လော။ ဇတ္ထ ဆန္ဒံ ဝိနေဟိ၊ မာ အပေက္ခံ အကာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀၈)။

ဝိနောဒံ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + အ။ ကွစိဓာတု-သုတ်ဖြင့် အ-ကို အံ-ပြု။] ပယ်ဖျောက်ပြီး။ ဝိနောဒမေ ဝါ (မ၊ ၁။၁၆၂) တိ နီဟရိမေဝ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၅။

ဝိနောဒက (တိ) [ဝိ + နုဒ + ဏွု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၅။ နိရုတ္တိ။ ၄၀၆-နှာ။ ဝိနောဒက-သံ။ ဝိဏောယက၊ ဝိဏောယဂ - ပြာ။] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ ဧကေသိံ ဟိ က္လရိယာပထေ ဥပ္ပန္နဿ ဒုက္ခဿ ဝိနောဒကံ ----- ပဋိစ္ဆာဒကံ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝိနောဒတိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၅။ ဝိနုဒတိ-သံ။ ဝိဏောဏေ-ပြာ။] ဝိနောဒေတိ-ကြည့်။ နိသဇ္ဇာဝသေန ကာယကိလမထံ န ဝိနောဒတိယေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၈။

ဝိနောဒန (တိ) [ဝိ + နုဒ + ယု။ ဝိနောဒန-သံ။ ဝိဏောယဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ (န) (၂) ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ပစ်လွှတ် - ခြင်း။ (၃) စွန့်ပစ်-ကင်းအောင်ပြု-ခြင်း။ (၄) (အပသို့) ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ (၅) ထုတ်ဆောင်-ပယ်ဖျောက်-ကြောင်း (ဝီရိယ)။ (၆) ထိုးဆွကြောင်း (ဝီရိယ)။ (၁) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ သောကဝိနောဒနံ မမ္ပကထံ ကတ္ဝာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆။ (န) (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ပစ်လွှတ်-ခြင်း။ အယံ ခေါ ကာလော အရတိစိတ္တဿ ဝိနောဒနာယ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၆။ (၃) စွန့်ပယ် - ကင်းအောင် ပြု-ခြင်း။ တံ ပနဿ ပဟာနံ ဝိနောဒနံ ဗျန္တိကရဏံ အနဘာဝဂမနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၁-၂။ (၄) (အပသို့) ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ဝိနောဒနဋ္ဌေန သန္တာနတော နီဟရဏံ ဗဟိကရဏံ သဗ္ဗသော ပဟာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၀။ (၅) ထုတ်ဆောင် - ပယ်ဖျောက်-ကြောင်း (ဝီရိယ)။ ကာမဝိတက္ကာဒိကေ ဝိနောဒေတိ အတ္တနော သန္တာနတော နီဟရတိ ဧတေနာတိ ဝိနောဒနံ၊ ဝီရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၁ - ၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၂။ (၆) ထိုးဆွကြောင်း (ဝီရိယ)။ ကာမဝိတက္ကာဒိကေ ဝိနောဒေတိ ဝိတုဒတိ ဧတေနာတိ ဝိနောဒနံ၊ ကုသလဝီရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိနောဒနဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိနောဒန + ဂဟဏ] ဝိနောဒန - သဒ္ဒါ။ ဝိနောဒနဂ္ဂဟဏေန မဂ္ဂသစ္စံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၀။

ဝိနောဒနတ္ထ (ပု) [ဝိနောဒန + အတ္ထ] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်းဟူသော အကျိုး။

တဿ ဖလဿ ဝိနောဒနတ္တာယ ကာမ-ဘဝါဒိဘဝစ္စ န ပတ္တေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၇၉။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၄၇။

ဝိနောဒနဟေတု (ပု) | ဝိနောဒန + ဟေတု | ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိနောဒနဟေတု ဥပ္ပန္နကု-ဂုဏာနံ အာမာရာဒိဘာဝတော သီလဋ္ဌေန သီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇။

ဝိနောဒနာ (န) ပဟာတဗ္ဗ (တိ) | ဝိနောဒန + ပဟာတဗ္ဗ။ ဝိနောဒနပဟာတဗ္ဗ ? | ထုတ်ဆောင်-ပယ်ဖျောက်-ကြောင်း ဝီရိယသည် ပယ်အပ်သော။ ကတမေ စ ဘိက္ခဝေ အာသဝါ ဝိနောဒနာပဟာတဗ္ဗာ။ မ၊ ၁။ ၁၄။ (-ပေဋကော။ ၂၂၁။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၅)။

ဝိနောဒယ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာယ + ဟိ | ဝိနောဒေဟိ - ကြည့်။ ဇတ္တ ဝိနောဒယ ဆန္ဒမနေလော (သံ၊၁။၁၈၈။ ထေရ၊၃၆၈)တိ -------- ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝိနောဒေဟိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၂၃။

ဝိနောဒယတိ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာယ + တိ | ဝိနောဒေတိ (၁) ကြည့်။

ဝိနောဒယန္တ (တိ) | ဝိ + နုဒ +ဏာယ + အန္တ။ | ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော၊ သူ။ သမ္မုဒ္ဓေါ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပရိဠာဟံ သတ္တာနံ ဥပ္ပန္နဒါဟံ ဝိနောဒယံ ဝိနောဒယန္တော ----- ဥဂ္ဂစ္ဆိ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဝိနောဒယန္တိ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ+ ဏာယ+ အန္တိ | ဝိနောဒေန္တိ (၁) ကြည့်။ ခုဒ္ဒံ ပိပါသမ္ပိ ဝိနောဒယန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ၊ ၂၉။

ဝိနောဒယိံ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာယ + ဣံ | (ငါ) ပယ်ဖျောက်ပြီ။ တမံ သဗ္ဗံ ဝိနောဒယိံ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၇။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၉)။

ဝိနောဒယိတ္ထ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ +ဏာယ + တ္ထ | (သင်တို့) ပယ်ဖျောက်ကုန်ပြီ။ သောကသလ္လံ မေ ဝိနောဒယိတ္ထ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဝိနောဒယိဿာမ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာယ + ဿာမ | ဝိနောဒေဿာမ - ကြည့်။ ဝိနောဒယိဿာမာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၃) တိ ဝိနောဒေဿာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။ ၆၅။

ဝိနောဒယိ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာယ + ဤ | ပယ်နုတ်ပြီ။ ဒိဋ္ဌိဝိသူကာနိ ဝိနောဒယိ မေ။ ဝိမာန။၁၁၉။ ပေတ။ ၁၉၇။ ဝိမာန၊ဋ။ ၃၂၁။

ဝိနောဒယေ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာယ + ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။ | (၁) ပယ်ဖျောက်ရာ၏။ (၂) ထုတ်ဆောင်ရာ၏။ (၁) မနောရမေ ရာဂပထံ ဝိနောဒယေ။ သံ။ ၂။ ၂၉၃။ (၂) ဝိနောဒယေ (နေတ္တိ။ ၁၂၄) တိ အတ္တနော သန္တာနတော နီဟရေယျ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၃၄။

ဝိနောဒယေယျ (ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာယ + ဧယျ | ဝိနောဒေယျ - ကြည့်။ ကဏှသာ ပက္ခောတိ ဝိနောဒယေယျ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၇။ မဟာနိ။ ၃၉၁။

ဝိနောဒါပေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာပေ + တဗ္ဗ | ပယ်ဖျေက်-ဖျက်ဆီး-စေအပ်သော။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကေန ဝိနောဒေတဗ္ဗံ ဝိနောဒါ-ပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၆။

ဝိနောဒါပေတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ +နုဒ +ဏာပေ + တိ | ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - စေ၏။ ဝိနောဒေဿာမိ - ကြည့်။

ဝိနောဒါပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိ + နုဒ + ဏာပေ + ဿာမိ | (ငါ) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး - စေ - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ ဝိနောဒေဿာမိ-ကြည့်။

ဝိနောဒိတ (တိ) [ဝိ + နုဒ + တ။ ဝိနောဒိတ-သံ။ ဝိဏောဒ္ဒအ-ပြာ။] (၁) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး -စွန့် -ထုတ်ဆောင် -ထိုးဆွ -အပ်သော။ (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-စွန့်-ထုတ်ဆောင်-ထိုးဆွ-အပ်ရာ (အခါ)။ (၁) ဧဝံ တိဟိ အနုလောမေဟိ သစ္စပဋိစ္စာဒကတမေ ဝိနောဒိတေ တဒနန္တရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဂေါတြဘု-ဉာဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိနောဒိတကာလ (ပု) [ဝိနောဒိတ + ကာလ] ပယ်အပ်သောကာလ၊ (ပြည်၊ သျှ)။ ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-စွန့်-ထုတ်ဆောင်-ထိုးဆွ-အပ်ရာ - အခါ။ သစ္စစ္ဆာဒကတမဿ ဝိနောဒိတကာလေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၉။

ဝိနောဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + တဗ္ဗ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-စွန့်-ထုတ်ဆောင်-ထိုးဆွ-ကင်းအောင်ပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိနောဒိတဗ္ဗံ ဗျန္တီကာတဗ္ဗံ အနဘာဝံ ဂမေတဗ္ဗံ။ စူဠနိ။ ၁၄၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၆)။

ဝိနောဒိတာဃာတ (တိ) [ဝိနောဒိတ + အာဃာတ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-စွန့်-ထုတ်ဆောင် -အပ်သောအမျက် (ဒေါသ) ရှိသော၊ သူ။ ပဋိသင်္ခါနဗလေန ဝိနောဒိတာ-ဃာတဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၂။

ဝိနောဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ +တဗ္ဗ] ဝိနောဒိတဗ္ဗ-ကြည့်။ ကဒါ ဝိနောဒေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅။

ဝိနောဒေတိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၅။ ဝိနောဒတိ - ကြည့်။] (၁)ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၏။(၂) ပစ်ပယ်၏။ (၃) စွန့်ပစ်-ကင်းအောင်ပြု-၏။ (၄) ထုတ်ဆောင်၏။ (၅) ဝေးအောင်ပြု၏။ (၆) ထိုးဆွ၏။ (၁) ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ၏။ ဝိနောဒေန္တိ မဟာတမ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၆) န္တိ တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟာတဗ္ဗံ မောဟတမံ ဝိနောဒေန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ (၂) ပစ်ပယ်၏။ ဝိနောဒေတိ (ပဋိသံ။ ၃၈၀) တိ ခိပတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ (-အံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆)။ (၃) စွန့်ပစ်-ကင်းအောင်ပြု-၏။ ဝိနောဒေန္တိ ပဇဟန္တိ ဗျန္တီကရောန္တိ စ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁။ (၄) ထုတ်ဆောင်၏။ ဝိနောဒယေ (နေတ္တိ။ ၁၂၄) တိ အတ္တနော သန္တာနတော နီဟရေယျ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၈)။ (၅) ဝေးအောင်ပြု၏။ ဝိနောဒေတိ (စူဠနိ။ ၇၉) တိ ဒူရံ ကရောတိ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄။ (၆) ထိုးဆွ၏။ အပိ စ ခေါ နံ ဝိနောဒေတိ တုဒတိ ဝိဇ္ဈတိ နီဟရတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၆)။

ဝိနောဒေတုံ (ဗျ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + တုံ။] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ။ ဥပ္ပန္နံ ကုက္ကုစ္စံ မမ္ပတော ဝိနောဒေတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၉၂၊ ၉၆။

ဝိနောဒေတုကာမ (တိ) [ဝိနောဒေတုံ + ကမု+ ဏ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ ဘဂဝါ နန္ဒဿ အနဘိရတိံ ဝိနောဒေတုကာမော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၅၉။

ဝိနောဒေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + တွာ] (၁) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၍။ (၂) ထိုးဆွ-ထုတ်ဆောင်-၍။ (၁) --- အတ္တနော အနဘိရတိံ ဝိနောဒေတွာ အဘိရတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ သံ။ ၁။ ၁၈၇-၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅)။ (၂) အပိ စ ခေါ တံ ဝိနောဒေတွာ တရိတွာ (တုဒိတွာ) ဝိဇ္ဈိတွာ နီဟရိတွာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၉။

ဝိနောဒေန္တ (တိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + အန္တ] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော၊ သူ။ တဿ ဒိဋ္ဌိ ဝိနောဒေန္တော သတ္ထာ ဓမ္မမဒေသယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၁။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၅။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀)။

ဝိနောဒေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + အန္တိ] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး - ကုန်၏။ တတ္ထ အဍ္ဍကထာထေရာ အတ္တနော ကင်္ခံ ဝိနောဒေန္တိ အာဝုသောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၀။ ဝိနောဒေန္တိ မဟာတမန္တိ ----- မောဟတမံ ဝိနောဒေန္တိ၊ ဝိဒ္ဓံသေန္တီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၇၅။

ဝိနောဒေမိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + မိ] (ငါ) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၏။ မုဟုတ္တံ တာဝ နိပဇ္ဇိတွာ မဂ္ဂဒရထံ ဝိနောဒေမိ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀၅။ သဗ္ဗံ ကင်္ခံ သကလံ သံသယံ ဝိနောဒေမိ ဝိနာသေမီတိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၉။

ဝိနောဒေယျ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဧယျ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ရာ၏။ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိကုက္ကုစ္စံ ဝိနောဒေယျ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၆။

ဝိနောဒေယျာသိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဧယျာသိ] (သင်) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ရာ၏။ ယဒိ သက္ကောသိ တံ ဒုက္ခံ ဝိနောဒေယျာသိ ခတ္တိယ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၃။

ဝိနောဒေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဧယျုံ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်ရာ၏။ ပဇဟေယျုံ ဒုက္ခန္တိ ဇာတိဒုက္ခံ --------- ပဇဟေယျုံ ဝိနောဒေယျုံ။ စူဠနိ၊ ၈၂။

ဝိနောဒေသိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဤ] (၁) ပယ်ဖျောက်ပြီ။ (၂) ဝေးအောင်ပြုပြီ။ (၁) ပရိဠာဟံ ဝိနောဒေသိ။ အပ၊ ၁။ ၅၁။ (၂) ------- ဝိနောဒေသိ ဒူရိ အကာသိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၉။

ဝိနောဒေဿတိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဿတိ] ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သော နော ကင်္ခံ ဝိနောဒေဿတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၅၅။

ဝိနောဒေဿသိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဿသိ] (သင်) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အံ့-လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ -------- အဘိနိဝေသံ ပဇဟိဿသိ ဝိနောဒေဿသိ ဗျန္တီကရိဿသိ။ စူဠနိ။ ၁၄၆။

ဝိနောဒေဿာမ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဿာမ] (ငါတို့) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဝိနောဒယိဿာမာတိ ဝိနောဒေဿာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆၅။

ဝိနောဒေဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဿာမိ] (ငါ) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကုက္ကုစ္စံ ဝိနောဒေဿာမိ ဝါ ဝိနောဒါပေဿာမိ ဝါ ဓမ္မကထံ ဝါဿ ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၉။

ဝိနောဒေဟိ (ကြိ) [ဝိ + နုဒ + ဏေ + ဟိ] ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး -ပါးအောင်ပြု -ဝေးအောင်ပြု-လော။ ပရိဠာဟံ ဝိနောဒေဟိ တနုံ ကရောဟိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၈။ ဝိနောဒေဟီ (စူဠနိ။၁၄၅)တိ ဒူရံ ကရောဟိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၄။

ဝိန္ဒ (ပု) [ဝိ + ဣန္ဒ။ ဝိ + ဣန္ဒြ = ဝိန္ဒြ-သံ။] ဂဠုန်မင်း။ ဝီနံ ဣန္ဒောတိ ဝိန္ဒော။ ပက္ခိဇာတိယာ ဇာတာနံ သုပဏ္ဏာနံ ရာဇာတိ အတ္ထော။ နီတိ၊ ပဒ။ ၃၁၆။

ဝိန္ဒ² (ကြိ) [ဝိဒ (ဝိဒ) + အ + ဟိ။ ဟိ-ကို ချေ။] ရလော။ ဝိန္ဒ မံ အရိယေန ဝေဒေန။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၄။ ဝိန္ဒ မန္တံ ပဋိလာဘ မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။

ဝိန္ဒက (ပု) [ဝိဒိ + ဏ္ဍု (အက)။ ဝိဒ + ဏ္ဍု (အက)။ နိရုတ္တိ။ ၇၉၁။ ဝိန္ဒက - သံ။] ရတတ်သောသူ။ ဝိန္ဒတိ ပဋိလာဘတီတိ ဝိန္ဒကော။ နိရုတ္တိ။ ၅၄၈-နှာ။

ဝိန္ဒတိ (ကြိ) [ဝိဒိ + အ + တိ။ တစ်နည်း-- ဝိဒ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၃၊ ၁၀၅၊ ၃၁၂။ ဝိန္ဒတိ-သံ။ ဝိဒ္ဒက္က-ပြာ။] (၁) သိ၏။ (၂) ထိုးထွင်း၍သိ၏။ (၃) ရ၏။ (၄) ခံစား၏။ (၁) န ဝိန္ဒတီ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈) တိ န ဇာနာတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၄)။ (၂) ဝိန္ဒတီ (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၂) တိ ဥပလဘတိ၊ ပဋိဝိဇ္ဈတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၄။ (- နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၀၄)။ (၃) ယံ ကတ္တိယာ ဝိန္ဒတိ သာမိကော မနေ (အံ။ ၂။ ၄၆၇) န္တိ ကတ္တိယာ သာမိကော ယံ မနံ လဘတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၇၊ ၃၃၃။ ဝိန္ဒတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၃။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၂) တိ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၃။ (၄) သောမနဿံ " ဝေဒေါ " တိ ဝုစ္စတိ။ အာရမ္မဏရသံ ဝိန္ဒတိ အနုဘဝတီတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆။

ဝိန္ဒတေ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + တေ] ရ၏။ ဝိန္ဒတိ - လည်းကြည့်။ ဝိန္ဒတေ မန (နေတ္တိ။၁၂၆) န္တိ လောကိယလောကုတ္တရမနံ အဓိဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀၁။

ဝိန္ဒထ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + အာ။ အာ-ကို ထ-ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၃၇၂-နှာ။] ရပြီ။ ယေန နံ ဝိန္ဒထ သေဋ္ဌိ (ထေရီ။ ၄၂၆) တိ ယေန သုကေန မံ ပဌမံ သေဋ္ဌိ ဝိန္ဒထ ပဋိလဘိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၄။

ဝိန္ဒန (နု) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။၁၀၅၊ ၃၁၂။] (၁) ရခြင်း။ (၂) ခံစားခြင်း။ (၁) ဖုဿတီတိ ဧတ္ထ ဖုသနံ နာမ ဝိန္ဒနံ ပဋိလဒ္ဓိတိ ဒဿေတိ " ဝိန္ဒတိ ပဋိလဘတီ " တိ ဣမိနာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၀)။ (၂) ဝေဒယိတန္တိ ဝိန္ဒနံ၊ ဝေဒနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။

ဝိန္ဒနဋ္ဌ (ပု) [ဝိန္ဒန + အတ္ထ] ရခြင်းဟူသော သဘော။ ဖဿနဋ္ဌောတိ ဖုသနဋ္ဌော ဝိန္ဒနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇)။

ဝိန္ဒနသဘာဝ (တိ) [ဝိန္ဒန + သဘာဝ] ရခြင်းသဘောရှိသော၊ ဉာဏ်။ ဖဿနဋ္ဌေန ဉာဏန္တိ တဒုဘယဝသေနေဝ ဝိန္ဒနသဘာဝံ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃။

ဝိန္ဒန္တ (တိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိန္ဒန္တီ။] ရသော၊ သူ။ တေသံ ကမ္မာနံ ဝိပါကံ ဝိန္ဒန္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၈။

ဝိန္ဒန္တိ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + အန္တိ] (၁) ရကုန်၏။ (၂) ခံစားကုန်၏။ (၁) ဓနံ ဝိန္ဒန္တိ မာဏဝါ။ ထေရီ။ ၃၉၂၊ ၃၉၉။ သုခမေဓန္တီတိ သုခံ ဝိန္ဒန္တိ လဘန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၉။ (၂) နာနုဘောန္တီတိ န ဝိန္ဒန္တိ။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂)။

ဝိန္ဒယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + ဏယ + တိ။ ဝေဒယတိ-သံ။ ဝေဇ္ဇေ၊ ဝေဒေဇ္ဇ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ရစေ၏။ ဝိန္ဒေတိ - ကြည့်။

ဝိန္ဒရေ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ)+ အ + အန္တိ။ အန္တိ-ကို ရေ-ပြု။] ရကုန်၏။ ဝိန္ဒန္တိ - လည်းကြည့်။

ဒါယာဒါ ဝိန္ဒရေ ဓနံ။ သံ၊ ၁။ ၆၉။ ဒါယာဒါ ဝိန္ဒရေ ဓနန္တိ တဿ ဒါယာဒါပိ ဓနံ န ဝိန္ဒန္တိ။ သံ။ ဋ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဝိန္ဒာပယတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ)+ ဏာပယ+ တိ | ရစေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိန္ဒာပေတိ (ကာ၊ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + ဏာပေ + တိ | ရစေ၏။ ဝိန္ဒာပေတိ၊ ဝိန္ဒာပယတိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၆၀။

ဝိန္ဒာမိ (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + မိ | (ငါ) ရ၏။ မဓုရံ သုခံ န ဝိန္ဒာမိ န လဘာမိ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၃၊ ၃၂၆။

ဝိန္ဒာဟိ (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဟိ | ဝိန္ဒ၂- ကြည့်။ အဇ္ဇ ဒါနိ တဿ ဖလံ ဝိန္ဒာဟိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဝိန္ဒိံ (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဣံ | (ငါ) ရပြီ။ နာဟံ ------ သုခံ ဝိန္ဒိံ သုဒုက္ခိတာ (ထေရီ။ ၃၈၉) တိ ------ သမဏသုခံ န ပဋိလဘိံ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၈၃။

ဝိန္ဒိံသု (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဥံ | ရကုန်ပြီ။ အညံ ဘတ္တာရံ ဝိန္ဒိံသု။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၄။ ယေ တေသံ အာယတနာနံ သံဝရံ ဝိန္ဒိံသု ပဋိလဘိံသု။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၇။

ဝိန္ဒိ (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဤ | ရပြီ။ ယဒဂ္ဂါဂိတိ ယံ အဂ္ဂါဂိ ဝိန္ဒိ ပဋိလဘိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၁၅၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၀။

ဝိန္ဒိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + တဗ္ဗ။ ဝိန္ဒတိ- ကြည့်။ | သိ-ရ-ခံစား -အပ်- သင့်- ထိုက်- သော။ အတ္တရသော ဝိန္ဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀၅။ အထ ဝါ အတ္တနာ ဝိန္ဒိတဗ္ဗံ ဘူမိံ ဝိန္ဒတိ လဘတီတိ ဝိဇ္ဇာ နာမ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၉။ အဝိန္ဒိယျာတိ န ဝိန္ဒိတဗ္ဗော၊ ဒုဝိညေယျောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၇။

ဝိန္ဒိတဗ္ဗ (ပု) | ဝိန္ဒိတဗ္ဗ + အတ္ထ | သိ-ရ- ခံစား- အပ်- သင့်- ထိုက်- သော- အနက်- သဘော။ ဝိဇ္ဇာတိ ပဋိပက္ခမေဝ -------- ဝိန္ဒိတဗ္ဗဋ္ဌေန စ ဝိဇ္ဇာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။ ၁၇။

ဝိန္ဒိတုံ (ဗျ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + တုံ | ရခြင်းငှါ။ ဣမိနာ အဋ္ဌ သမဏသုခါနိ ဝိန္ဒိတုံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၈။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၉။

ဝိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + တွာ | ရ၍။ လဘိတွာ ပဋိလဘိတွာ အဓိဂန္တွာ ဝိန္ဒိတွာ။ မဟာနိ။ ၃။ ---------- ဘောဂေ ဝိန္ဒိတွာ ပဋိလဘိတွာ။ ပေတ၊ ဋ။ ၅၅။

ဝိန္ဒိယ - ဝိန္ဒေယျ (တိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + ဏျ။ ဝိန္ဒတိ-ကြည့်။ | ဝိန္ဒိတဗ္ဗ-ကြည့်။ တံ ဝိန္ဒိယံ န ဝိန္ဒတီတိ အဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၇။ အဝိန္ဒေယျောတိ န ဝိန္ဒိတဗ္ဗော၊ ဒုဝိညေယျောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၇။

ဝိန္ဒိဿသိ (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဿသိ | (သင်) သိ -ရ-ခံစား -အံ့-လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ ကဏှ မာရ ဒုက္ခံ ဝိန္ဒိဿသိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၉၅။

ဝိန္ဒိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ)+ ယ + တေ | ရအပ်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိန္ဒိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + ယ + အန္တေ | ရအပ်ကုန်၏။ ဝိန္ဒိယတိ ဝိန္ဒိယန္တိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၆၀။

ဝိန္ဒေ၁ (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + တိ။ ဝိန္ဒတိ- မှ။ | ဝိန္ဒတိ (၁) ကြည့်။ ဝိန္ဒေ ဟဒယဿ သန္တိံ (ဇာ၊ ၁။ ၁) န္တိ ---- အရိယမဂ္ဂံ ဝိန္ဒန္တိ ပဋိလဘတိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိန္ဒေ၂ (ကြိ) | ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + မိ။ မိ-ကို ဧ - ပြု။ | ဝိန္ဒတိ (၁) ကြည့်။ န ဝိန္ဒေ (ပေတ။၂၁၀)တိ န လဘာမိ။ ပေတ၊ဋ။၂၄၂။

ဝိန္ဒေ² (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဧယျ။ ဧယျ-ကို ဧ-ပြု။] ရရာ၏။ မဝံ့ မဝိုတ္တိကော ဝိန္ဒေ၊ သော ဟိ တသာ ဒုမုတ္တမော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၀၅။

ဝိန္ဒေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + ဧော + တိ] ရစေ၏။ ဝိန္ဒေတိ၊ ဝိန္ဒယတိ။ နိရုတ္တိ။ ၆၆။

ဝိန္ဒေမ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဧယျာမ။ ဧယျာမ - ကို ဧမ - ပြု။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၅။ တစ်နည်း အလယ်၌ ယျာ-ကိုချေ။ နိရုတ္တိ။ ၃၆၉-နှာ။] ရကုန်ရာ၏။ အပေတ္ထ မုဒုံ ဝိန္ဒေမ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၄။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ ဝိန္ဒေမာတိ အဓိဂစ္ဆေယျာမ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝိန္ဒေမု (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဧယျာမ။ ဧယျာမ - ကို ဧမု - ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၅၈၃။] ရကုန်ရာ၏။ သက္က ဝိန္ဒေမု ယံ သုခံ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၉-၂၀။

ဝိန္ဒေယျ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဧယျ] ဝိန္ဒေ (၃) ကြည့်။ န ဝိန္ဒေယျ ခဏ္ဍာသော ကတေ (ထေရီ၊ ၄၂၃) တိ ---- န ဝိန္ဒေယျ န ဥပလဘေယျ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၄။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၅)။

ဝိန္ဒေယျာမ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ)+ အ + ဧယျာမ] ဝိန္ဒေမု-ကြည့်။ မုဒုန္တိ မုဒုမဓုရသံ ဝိန္ဒေယျာမ ပဋိလဘေယျာမ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဝိန္ဒေယျုံ (ကြိ) [ဝိဒိ (ဝိဒ) + အ + ဧယျုံ] ခံစားကုန်ရာ၏ (ရကုန်ရာ၏)။ မယိ အနန္တဇာနန္တေ ကာမေ ကာမံ ဒုက္ခံ န ဝိန္ဒေယျုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၈။

ဝိနျာသ (ပု) [ဝိ + နိ + အာသ + အ။ ဝိနျာသ-သံ။ ဝိဏ္ဏာသ - ပြာ။] စီစဉ်ချထားခြင်း။ အနိကော ဝါထ ဝိနျာသော။ မာန်။ ၃၈၁။ သေနာယ ဝါ ဝ္ထော ဗျူဟာနံ ဝိနျာသောတိ သေနာဗျူဟော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၀။ (-မာန်၊ ဋီ။ ၃၈၁)။

ဝိပကဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + ပ + ကသ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၃။ ရူ။ ၆၂၆။ ဝိပြကပ-သံ။ ဝိပ္ပကိဋ္ဌ-ပြာ။ (ဝိပ္ပကဋ္ဌ ?)။] ဖဲခွါ-ကင်းဆိတ်-ကင်းဝေး-ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ကပ် - သော။ ဝူပကဋ္ဌော (ဝိ၊ ၃။ ၅၀၀) တိ ဝိပကဋ္ဌော ဒူရီဘူတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၁။

ဝိပက္က¹ (တိ) [ဝိ + ပစ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၃။ ရူ။ ၆၁၇။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၆။ ဝိပက္ဝ-သံ။ ဝိပက္က-ပြာ။] (၁) ဖြစ်ပြီးသော။ (၂) ကြေကျက်ပြီးသော အစာ။ (၃) ဖြစ်-ရင့်ကျက်-သော။ (၄) အထူးသဖြင့်-ပြီး - ပြည့်စုံ- သော။ (၅) ချက်အပ်သော။ (၆) ရင့်-ထက်-သော။ (၇) ရင့်ကျက်-အကျိုးပေး-ပြီးသော၊ ရင့်စေ-ဖြစ်စေ-အပ်ပြီးသော။ (နု) (၈) ဖြစ်-ရင့်ကျက်-ခြင်း။ (၁) ဖြစ်ပြီးသော။ ကေစိ ပန " ဝိပက္က "န္တိပိ ပဌန္တိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။။ ၇။ (၂) ကြေကျက်ပြီးသော အစာ။ ယေနာတိ ယေန ဝိဝရေန သဗ္ဗမေ္ဗတံ ဝိပက္ကံ ကသဋဘာဝံ အာပန္နံ နိက္ခမတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၈။ (၃) ဖြစ်-ရင့်ကျက် - သော။ ယထာ ဟိ သာလိဗီဇာဒီနံ ဖလာနိ တံသဒိသာနိ ဝိပက္ကာနိ နာမ ဟောန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၃။ (၄) အထူးသဖြင့်-ပြီး-ပြည့်စုံ-သော။ ဝိပက္ကဗြဟ္မစရိယောသို့ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၈) တိ ဝိသေသေန နိပ္ဖန္နပဏီတဗြှာသယော ပရိပုဏ္ဏာဥဋ္ဌာရမနောရထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄။ (- ဇာ၊ ၁။ ၁၅၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၉)။ (၅) ချက်အပ်သော။ ဝိပက္ကဘတ္တ - ကြည့်။

(၆) ရင့် - ထက် - သော။ ဝိပက္ကဘာဝ (၂) ကြည့်။ (၇) ရင့်ကျက်-အကျိုးပေး-ပြီးသော။ န ပုန ဖလာဝဟာ ဟောန္တိ ဝိပက္ကဝိပါကတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၆။ ဝိပက္ကဝိပါကတ္တာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၂) တိ အတ္တနော ဖလာနုရူပံ ဒါတဗ္ဗဝိပါကဿ ဒိန္နတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၇။ (န) (၈) ဖြစ် - ရင့်ကျက် - ခြင်း။ ဝိပက္ကဘာဝမာပန္နာနံ အရူပမမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၃၈။ မဏိဒီပ)။

ဝိပက္က၂ (န) ဝိပါက + ဏျ] ဝိပါက်၏အဖြစ်။ ဝိပက္ကဘာဝ (၃) (၄) တို့ကြည့်။

ဝိပက္ကဂဟဏိက (တိ) [ဝိပက္က + ဂဟဏီ + က] အထူးသဖြင့် အစာကို ကြေကျက်စေတတ်သော-ဝမ်းမီး-ပါစကတေဇော-ရှိသော၊ သူ။ ဝိပက္ကဂဟဏိကော (ဝိပန္နဂဟဏိကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၄) တိ ဝိသေသေန ပါစာပနဂဟဏိကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၄၇။

ဝိပက္ကဗြဟ္မစရိယ (တိ) [ဝိပက္က + ဗြဟ္မစရိယ] (၁) ရင့်ကျက် - အကျိုးပေး -ပြီးသော မြတ်သောအကျင့် (သင်္ဂဟဝတ္ထု ၄-ပါး) ရှိသော။ (၂) အထူးသဖြင့်-ပြီး-ပြည့်စုံ-သောမြတ်သောအလိုဆန္ဒရှိသော။ (၁)ဝိပက္ကဗြဟ္မစရိယောသိ (ဇာ၊ ၁။ ၃) တိ ဇတ္တ စတ္တာရိ သင်္ဂဟဝတ္ထူနိ သေဋ္ဌစရိယတ္တာ ဗြဟ္မစရိယံ နာမ၊ တဥ္စ တမ္ဟုလိကာယ ယသသမ္ပတ္တိယာ ပဋိလဒ္ဓတ္တာ ဝိပက္ကံ နာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ (၂) ဝိပက္က³ (၄) ကြည့်။

ဝိပက္ကဘတ္တ (န) [ဝိပက္က + ဘတ္တ] ချက်အပ်သောထမင်း။ ----------- သကုဏ္ဍောဟိ တဏ္ဍုလေဟိပိ သဒ္ဓိံ ဝိပက္ကဘတ္တံ ဥတ္တဏ္ဍုလမေဝ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၇။

ဝိပက္ကဘာဝ (ပု) [ဝိပက္က + ဘာဝ] (၁) ကြေကျက်- ချက်အပ် -ပြီးသော အစာ၏အဖြစ်။ (၂) ရင့်-ထက်-သည်၏အဖြစ်။ (၃) ဝိပါက်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သဘော။ (၄) ဖြစ်-ရင့်-ခြင်းဟူသောသဘော။ (၁) ပရိပက္ကတော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၀) တိ ယထာဘုတ္တဿ အာဟာရဿ ဝိပက္ကဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၇။ (၂) ထဒ္ဓဘာဝန္တိ ဝိပက္ကဘာဝံ၊ တိက္ခဘာဝန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။ (၃) (၄) ဝိပက္ကဘာဝ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄) န္တိ ဧတ္ထ ဝိပစ္စန္တီတိ ဝိပက္ကာ၊ ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဒါ တသ္မာတိ ဘာဝေါ၊ ဝိပက္ကာနံ ဘာဝေါ ဝိပက္ကဘာဝေါတိ အယမတ္ထော နာမိပ္ပေတော၊ အထ ခေါ ဝိပစ္စန္တီတိ ဝိပါကာ၊ တေသံ ဘာဝေါ ဝိပက္ကံ၊ ကွစာဒိနာ အာကာရဿ ရဿတ္တံ, ယဝတမိစ္စာဒိမှိ ကာရဂ္ဂဟဏေန ကျဿ စ ကာဒေသော ကဿ စ ဒွိတ္တံ။ ဝိပစ္စနံ ဝါ ဝိပက္ကံ၊ သုသပစာဒိနာ တပစ္စယဿ က္ကာဒေသော, ဓာတွန္တလောပေါ စ၊ ဘာဝဝသေန ဝိပါကဘာဝိယန္တိ ပကာသိယန္တိ ဧတေနာတိ ဘာဝေါ၊ ဝိပက္ကဥ္စ တံ ဘာဝေါ စာတိ ဝိပက္ကဘာဝေါတိ အယမတ္ထောဝ အဓိပ္ပေတော။ မဏိဒီပ။

ဝိပက္ကမတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကမု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၁။ ဝိပြကြမတိ - သံ။ (ဝိပ္ပက္ကမတိ ?)] ဖဲသွား၏။ ဝိပက္ကမန္တိ-ကြည့်။

ဝိပက္ကမန္တ (တိ) [ဝိ + ပ + ကမု + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပက္ကမန္တီ။] ဖဲသွားတတ်သော။

တာသံ တတော ဝိပက္ကမန္တိနံ ဝဏ္ဏနာနုတ္တခ္ခေဝ ပညာယတိ အာဘာနာနုတ္တဿ။ မ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဝိပက္ကမန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကမု + အ + အန္တိ] ဖဲသွားကုန်၏။ ယာ တာ ဒေဝတာ တတော ဝိပက္ကမန္တိ။ မ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဝိပက္ကမိံသု (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကမု + ဥံ] ဖဲခွါ-ထွက်ခွါ- ပြန်- သွားကုန်ပြီ၊ အထူးထူးသောအပြားရှိသော အရပ်သို့ ဖဲသွားကုန်ပြီ။ ဘိက္ခုနိယော န တာဝ ဝီဝရံ ဘာဇိယိံသုတိတိ ဝိပက္ကမိံသု။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၃။ (သျှာ၊မူ)။ "ဝိပက္ကမိံသု" တိ ဧတ္ထ ဝိဝိဓံ ဌာနံ ပက္ကမိံသုတိ ဒဿေန္တော အာဟ "တတ္ထ တတ္ထ အဂမံသု" တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၆၈။

ဝိပက္ကဝိပါက (တိ) [ဝိပက္က + ဝိပါက] (၁) ရင့်ကျက်-အကျိုးပေး-ပြီးသော အကျိုးဝိပါက်၊ ရင့်စေ - ဖြစ်စေ - အပ်ပြီးသော အကျိုး ဝိပါက်။ (၂) ရင့်ကျက်-အကျိုးပေး-ပြီးသော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော၊ ရင့်စေ-ဖြစ်စေ-အပ်ပြီးသော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော။ (၁) အတီတဘဝေသု ကတဿ ကမ္မဿ အတီတဘဝေသုယေဝ ဝိပက္ကဝိပါကံ ဂဟေတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၄-၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။ (၂) အတီတာ ဝိပက္ကဝိပါကာ ဓမ္မာ တေ နတ္ထိ။ အဘိ၊ က။ ၁၁၉။ ဝိပက္ကဝိပါကာတိ ဣဒံ ယေသံ သော နတ္ထိတံ ဣစ္ဆတိ၊ တေသံ ဝသေန စောဒေတုံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၇။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၃။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၅)။

ဝိပက္ကသဘာဝ (ပု) [ဝိပက္က + သဘာဝ] (၁) ဝိပါက်၏အဖြစ်တည်းဟူသောသဘော။ (၂) ဖြစ်-ရင့်ကျက်-ခြင်းဟူသော သဘော။ ဝိပက္ကဘာဝ - လည်းကြည့်။ (၁) (၂) ဝိပက္ကဘာဝ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄) န္တိ ဧတ္ထ ဘာဝ-သဒ္ဒေန သဘာဝေါ ဧဝ ဝုတ္တော။ တံ ယထာဝုတ္တံ ဝိပက္ကသဘာဝံ ဒုတိယဿ ဝုတ္တံ ဝိပစ္စနသဘာဝဥ္စ ဂဟေတွာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၈။

ဝိပက္ခ (တိ) [ဝိ + ပက္ခ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၄-၅။ ဝိပက္ခ-သံ။ ဝိပက္ခ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိရုဒ္ဓေါ ပက္ခော ယဿ ဝိပက္ခော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။] (၁) ဆန့်ကျင် - ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - သော (က) နိဗ္ဗာန်။ (ခ) နာမကာယ (နာမ်တရားအပေါင်း)။ (ဂ) စကား။ (ဃ) မိစ္ဆာဝါစာ။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောသူ၊ ရန်သူ။ သူ့အသင်းအပင်း။ (၁) (က) "ဇာနိတဗ္ဗ-တော" တိ ဟေတုနော ဝိပက္ခေပိ နိဗ္ဗာနေ ဝတ္တနတော ----------။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁။ မရိစိမာယာအတ္တာနံ ဝိပက္ခော ဘာဝေါ တစ္ဆာဝိပရီတဘူတဘာဝေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၃။ (ခ) ဝိပက္ခေပိ ဘာဝတော အနေကန္တိကတ္တာ ရူပတ္တာသာကေတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။ (ဂ) ပထဝီဓာတု ဥပလဗ္ဘတီတိ ပုဂ္ဂလာဘာဝေ ဝိပက္ခဝသေန နိဒဿနမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။ (ဃ) ပဋိပက္ခတော (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆)တိ ဝိပက္ခတော။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၃၂။ (၂) န ဘိက္ခဝေ အယံ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဝိပက္ခံ သေဝတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉)။

ဝိပက္ခက (တိ) [ဝိပက္ခ + က။ ထိ-၌ ဝိပက္ခိကာ။ ဝိပက္ခိက - သက္ကတပိဋ္ကက။] ပျက်စီးသော အတောင်ရှိ - အတောင်ပျက်စီး - အတောင်ကျိုး-သော၊ ငှက်။ ပသယှကာရာ ခါဒိံသု၊

ဖန္ဒမာနံ ဝိပက္ခကံ။ ဇာ၊ ၂။ ၅၅။ ဝိပက္ခကန္တိ ဝိဒ္ဓသ္တပက္ခကံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၇၁။

ဝိပက္ခဓမ္မ (ပု) [ဝိပက္ခ + ဓမ္မ] ဆန့်ကျင်-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောတရား။ ဝိပက္ခဓမ္မေဟိ အနန္တရိတတ္တာ အဝိစ္ဆိန္နသဿ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝိပက္ခပဋိပက္ခ (ပု) [ဝိပက္ခ + ပဋိပက္ခ] ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဝိပက္ခပဋိပက္ခဝသေန ဥဘယံ သမာသေတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ ဥပ္ပါဒါဒီနံ နိဗ္ဗာနတော ဝိသုံ ပက္ခတ္တာ, နိဗ္ဗာနဿ စ တံ ဝိဒ္ဓံသကတ္တာ အာဟ " ဝိပက္ခပဋိပက္ခဝသေနာ " တိ။ ပဋိသံ၊ ဂဏ္ဌိ။ ၁၇၆။

ဝိပက္ခဝိဂမ (ပု) [ဝိပက္ခ + ဝိဂမ] ဆန့်ကျင်ဘက်မှ ကင်းခြင်း။ ဇာတိသမ္ပန္နဿ ခတ္တိယကုမာရဿ ဝိပက္ခဝိဂမေန ပက္ခသင်္ဂဟေန ------။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။

ဝိပက္ခဝိဓုန (န) [ဝိပက္ခ + ဝိဓုန] ဆန့်ကျင်ဘက်- ရန်သူ- ကိုကြဉ်ရှောင်ခြင်း။ ဝိသောဓေန္တောတိ ဝိပက္ခဝိဓုနသပက္ခဝိသေဝနသရိက္ခူပနိဿယသင်္ဂဟနလက္ခဏေဟိ တီဟိ ကာရဏေဟိ ဝိသောဓနဝသေန သောဓေန္တော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၇။

ဝိပက္ခသေဝက (တိ) [ဝိပက္ခ + သေဝက။ ထီ-၌ ဝိပက္ခသေဝိကာ။] ဆန့်ကျင်ဘက်-ရန်သူ-ကို-ပေါင်းဖော်-မှီဝဲ-တတ်သော၊ သူ။ အညတရံ ဝိပက္ခသေဝကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉၊ ၉၀)။

ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခု (ပု) [ဝိပက္ခသေဝက + ဘိက္ခု] ဆန့်ကျင်ဘက် - ရန်သူ - ကို-ပေါင်းဖော် - မှီဝဲ - တတ်သော ရဟန်း။ တဒါ မဟိဠာမုခေါ ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။

ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု (န) [ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခု + ဝတ္ထု] ဆန့်ကျင်ဘက်-ရန်သူ-ကို-ပေါင်းဖော်-မှီဝဲ-တတ်သောရဟန်း၏-အဖြစ်အပျက်-အကြောင်းအရာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၂၅-ဘိက္ခုဝဂ်၊ ၅-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။၆၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆-၇။

ဝိပက္ခသေဝီ (တိ) [ဝိပက္ခ + သေဝ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၁။ ထီ-၌ ဝိပက္ခသေဝိနီ။] ဆန့်ကျင်ဘက် -ရန်သူ -ကို -ပေါင်းဖော် -မှီဝဲ -လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဧကံ ဝိပက္ခသေဝိံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁၃။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉၊ ၉၂)။

ဝိပစ္စ[၁] (န) [ဝိ + ပတ + ဏျ။ ဝိကာရဘာဝေန ပတတိ ပဝတ္တတီတိ ဝိပစ္စံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၂။] စိတ်၏ဆင်းရဲခြင်း။ ဝိပစ္စတာယ ဝေါဟာရော (ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂) တိ စိတ္တဒုက္ခတ္ထံ ဝေါဟာရော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၉။ ဝိပစ္စတာယာတိ ဧတ္ထ ဝိကာရဘာဝေန ပတတိ ပဝတ္တတီတိ ဝိပစ္စံ၊ စိတ္တဒုက္ခံ၊ တဒေဝ ဝိပစ္စတာ၊ တဒတ္ထာယာတိ ဒဿေန္တော အာဟ " စိတ္တဒုက္ခတ္ထ " န္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၂။

ဝိပစ္စ[၂] (န) [ဝိ + ပစ + ယ + အ] အကျိုးမပေးခြင်း။ ဝိပစ္စယန္တိ - ကြည့်။

ဝိပစ္စ[၃] (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပစ + တွာ။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၈-နှာ။] ရင့်-ကျက်-၍။ ဝိပစ္စ၊ ပရိပစ္စ၊ ဝိမုစ္စ၊ အဓိမုစ္စ။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၈-နှာ။

ဝိပစ္စဂါ (ကြိ) [ဝိ + ပတိ + ဂမု + အာ။ ဂမိဿ ဂတ္တံ ယထာတန္တိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၉၅။] ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ လားရပြီ။ သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ၊ ယထာရူပီ ဝိပစ္စဂါ။ ပေဋကော။ ၂၀၁။

ဝိပစ္စတံ (ကြိ) [ဝိ + ပစ + ယ + တံ] ဝိပစ္စတု-ကြည့်။

ဝိပစ္စတာ (ထီ) [ဝိပစ္စ + တာ။ (ပစ္စည်းအနက်မရှိ)] ဝိပစ္စ² - ကြည့်။

ဝိပစ္စတိ (ကြိ) [ဝိ + ပစ + ယ + တိ။ (ကမ္မကြိ) ဝိပစတေ-သံ။] (၁) အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏၊ အကျိုးပေး၏။ (၂) ပြည့်စုံ၏။ (၃) လောင်ကျွမ်း-ကုန်ခန်း-၏။ (၄) ရင့်ကျက် - အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ် - ၏။ (၅) (ကုသိုလ်ကြောင့်) ရင့်ကျက်-ဖြစ်-တတ်၏။ (၁) အကျိုးကိုဖြစ်စေ၏၊ အကျိုးပေး၏။ ကိန္နု မညသိ ပါပိမ၊ န မေ ပါပံ ဝိပစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၄၁၅။ ယတ္ထဿ အတ္တဘာဝေါ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တတ္ထ တံ ကမ္မံ ဝိပစ္စတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၃၃။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄)။ အလဒ္ဓါ တာဒိသံ ဟေတုံ၊ အဘိညာ န ဝိပစ္စတိ။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ။ ၄၇၄။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၈၅။ အလဒ္ဓါ အလဗ္ဘနတော ဒုဗ္ဗလတ္တာ န ဝိပစ္စတိ၊ ဝိပါကံ န ဒေတီတိ အတ္ထော။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၂။ ၇၆။ ယဒိ ဟိ တံ ကမ္မံ ကတောကာသံ ယဿ တဒပဒေသေန ဖလံ ဝိပစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၁။ (၂) ပြည့်စုံ၏။ သမ္မဒတ္ထော ဝိပစ္စတိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၅၁) တိ သမ္မာ ဥပါယေန ကာရဏေန ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၉။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၉)။ (၃) လောင်ကျွမ်း - ကုန်ခန်း-၏။ ယဿာ ဟိ မဂ္ဂစေတနာယ ကမ္မံ ပစ္စတိ ဝိပစ္စတိ ဍယှတိ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။ (၄) ရင့်ကျက် - အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ် - ၏။ ကုသလဝိပါကစက္ခုဝိညာဏဥ္စ ------ ဒဿနကိစ္စံ သာဓယမာနံ စက္ခုဒွါရေ ဌတွာ ဝိပစ္စတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ (၅) (ကုသိုလ်ကြောင့်) ရင့်-ကျက်-ဖြစ်-တတ်၏။ ဖလတိ ဝိပစ္စတီတိ ဖလံ။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇။

ဝိပစ္စတု (ကြိ) [ဝိ + ပစ + ယ + တု] အကျိုးကိုပေးလော၊ အကျိုးကို ပေးပါစေ။ တယာ သဒ္ဓိံ ဝိပစ္စတ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃) န္တိ သဒ္ဓိံ တယာ သဒ္ဓိမေဝ ဝိပါကံ ဒေတု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ ----- ကမ္မံ ဝိပစ္စတု၊ တယာ သဟေဝ တဿ ကမ္မဿ ဖလံ အနုဘဝေယျန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဝိပစ္စတေ (ကြိ) [ဝိ + ပစ + ယ + တေ] အကျိုးပေး၏။ ဂတိကာလာဒိပစ္စယန္တရသမဝါယေ သတိ ဝိပစ္စတေ ဇေါတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၃။

ဝိပစ္စန² (နု) [ဝိ + ပစ + ယ + ယု။ ဝိ + ပစ္စန-သံ။] (၁) (အစာကို) ကြေ-ကျက်-စေခြင်း။ (၂) အကျိုးပေးခြင်း။ (၃) အကျိုး။ (၄) ဖြစ်စေခြင်း။ (၅) အကျိုးပေးရာ (ကာလ)။ (တိ) (၆) အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) (အစာကို) ကြေ-ကျက်-စေခြင်း။ ဝိပစ္စနံ ဝိပါကော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။ (၂) အကျိုးပေးခြင်း။ ---------- ပုညသမ္ဘာရဿ ဥဠာရတမတ္တာ ဝိပစ္စနဿ ပရိယန္တဂတတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၉။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၂၂၁)။ (၃) အကျိုး။ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇနေန ဝိပစ္စနေန စ နိပ္ဖန္နာ နာမ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၆။ (၄) ဖြစ်စေခြင်း။ တေန ကုသလာကုသလာနံ သာမညေ ဝိပါကဓမ္မာဘာဝေ သုခဝိပါက-ဝိပစ္စနသဘာဝံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၁။ (၅) အကျိုးပေးရာ (ကာလ)။ ဝိပစ္စနကာလ-ကြည့်။ (တိ) (၆) အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိပစ္စနကမ္မ-ကြည့်။

ဝိပစ္စန² (န) | ဝိပစ္စန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ တစ်နည်း- ဘာဝပ္ပစ္စာန်။ | ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဒုက္ခဿေဝ ဝိပစ္စနတော ဒုက္ခဝိပါကံ။ ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။ ၁၄၆။

ဝိပစ္စနက (တိ) | ဝိပစ္စန + က။ ဝိ + ပစ္စနိက-သံ။ | အကျိုးကို - ပေးတတ် - ပေးလတ္တံ့-ဖြစ်စေတတ်-သော။ ကာမဓာတုဝေပက္ကန္တိ ကာမဓာတုယာ ဝိပစ္စနကံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ ---- ဝိပစ္စနကံ ဝိပါကဒါယကံ ကုသလကမ္မံ ကရောဟိ ပသဝေယျာသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈)။

ဝိပစ္စနကကမ္မ (န) | ဝိပစ္စနက + ကမ္မ | အကျိုးကို - ပေးတတ် - ပေးလတ္တံ့- ဖြစ်စေတတ်-သောကံ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယန္တိ ဣမသ္မိံ-ယေဝတ္တဘာဝေ ဝိပစ္စနကကမ္မံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၆)။

ဝိပစ္စနကမ္မ (န) | ဝိပစ္စန + ကမ္မ | အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သောကံ။ ဥပမိမ္ဟိ ယထာနိဗ္ဗတ္တေ အတ္တဘာဝေ ဝိပစ္စနကမ္မံ ဧတိဿာတိ ဥပမိဝေပက္ကာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၉။

ဝိပစ္စနကရဏ (န) | ဝိပစ္စန + ကရဏ | အကျိုးပေးခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဥ္စာ (မဟာနိ။ ၂၀၈) တိ ဒိဋ္ဌေ ပစ္စက္ခေ အတ္တဘာဝေ ဝိပစ္စနကရဏံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၈။

ဝိပစ္စနကာလ (ပု) | ဝိပစ္စန + ကာလ | အကျိုးပေးရာ-အချိန် -အခါ -ကာလ။ အညော ဝိပကစ္စနကာလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၊ ၃၁၂)။

ဝိပစ္စနဋ္ဌာန (န) | ဝိပစ္စန + ဋ္ဌာန | အကျိုးပေးရာ-အရပ်-ဌာန။ ဣဒါနိ ဣမေသံ အဋ္ဌန္နံ မဟာဝိပါကစိတ္တာနံ ဝိပစ္စနဋ္ဌာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၀၇။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၉)။

ဝိပစ္စနတ္ထ (ပု) | ဝိပစ္စန + အတ္ထ | အကျိုးပေးခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဝတ္တု၊ အညံ န ဝိဇ္ဇတီတိ တဿ ကမ္မဿ ဝိပစ္စနတ္ထာယ အညံ ဝတ္ထု နတ္ထိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိပစ္စနပကတိ (တိ) | ဝိပစ္စန + ပကတိ | အကျိုးကို-ဖြစ်စေ-ပေး-ခြင်းသဘောရှိသော။ ဝိပါကာရဟန္တိ ဒုတိယဘဝါဒီသု ဝိပစ္စန-ပကတိတံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဝိပစ္စနပကတိက (တိ) | ဝိပစ္စနပကတိ + က | ဝိပစ္စနပကတိ - ကြည့်။ ဝိပါကပကတိကာ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄) တိ ဝိပစ္စနပကတိကာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၈။

ဝိပစ္စနပဝတ္တိ (ထီ) | ဝိပစ္စန + ပဝတ္တိ | အကျိုးပေးခြင်း၏ဖြစ်ရာ-အချိန်-အခါ။ ပစ္ဆာ စာတိ ဝိပစ္စနပဝတ္တိတော ပစ္ဆာ စ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဝိပစ္စနဝိဘာဂ (ပု) | ဝိပစ္စန + ဝိဘာဂ | အကျိုးပေးခြင်းကို - ဝေဘန် -ခွဲခြမ်း -ခြင်း။ ပါကာတိ "ဣဒမေတ္ထ ဝိပစ္စတိ၊ ဣဒံ န ဝိပစ္စတီ" တိ ဝိပစ္စနဝိဘာဂတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၃။

ဝိပစ္စနသဘာဝ (တိ) | ဝိပစ္စန + သဘာဝ | (၁) အကျိုးကို-ဖြစ်စေ-ပေး-ခြင်း သဘောရှိသော။ (ပု) (၂) ဖြစ်-ရင့်ကျက်-ခြင်းဟူသော သဘော။ (၁) သတ္တမေ ဒိဝသေ ဝိပစ္စန-သဘာဝံ ဇာတံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅။ (ပု) (၂) ဝိပက္ကသဘာဝ-ကြည့်။

ဝိပစ္စနသမတ္ထ (တိ) | ဝိပစ္စန + သမတ္ထ | အကျိုးကို-ဖြစ်စေ-ပေး-ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ တံ ပန စိရရတ္တံ ဝိပစ္စနသမတ္ထံ ဒါရုဏံ ဖရုသံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၀၂။

ဝိပစ္စနာရဟ (တိ) [ဝိပစ္စန + အရဟ] အကျိုးပေးခြင်းငှါထိုက်သော။ ဝိပါကာရဟတ္တိ ဒုတိယဘဝါဒိသု ဝိပစ္စနာရဟံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဝိပစ္စနာရဟကာလ (ပု) [ဝိပစ္စနာရဟ + ကာလ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ ထိုက်တန်-သော-ရာ-အခါ-ကာလ။ ကာလောတိ ကမ္မဿ ဝိပစ္စနာရဟကာလော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၁၊ ၃၁၄။

ဝိပစ္စနီက (တိ) [ဝိ + ပစ္စနီက။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၅။ ဝိပြတျနီက-သံ။] (၁) ဆန့်ကျင်-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သော။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုယူခြင်း။ (၃) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြုခြင်း။ (၁) တဿိမေ ဓမ္မာ အညမညံ ဝိပစ္စနီကာ ဂဟိတာ။ အံ၊ ၂။ ၄၇၀။ ဝိပစ္စနီကော တဝ ဒေဝဓမ္မော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၂။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၁။ မူလဋီ၊၁။၁၀၁)။ (၂) ဝိပစ္စနီကသာတ (၁) အနက်ကြည့်။ (၃) ဝိပစ္စနီကသာတ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိပစ္စနီကကာရီ (တိ) [ဝိပစ္စနီက + ကရ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ - ၌ ဝိပစ္စနီကကာရိနီ။] ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ တုယှံ ဟိတေသိမ္ပိ ဝိပစ္စနီကကာရိနိံ ကတွာ မံ ဂဏှာသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၈၂။

ဝိပစ္စနီကဂါဟ (ပု) [ဝိပစ္စနီက + ဂါဟ] ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူတတ်သော။ ဒုက္ခံဝစော ဧတေသု ဝိပ္ပဋိကူလဂ္ဂါဟိတာယ ဝိပစ္စနီကဂါဟောသူတိ ဒုဗ္ဗစာ။ မ၊ ဋီ၊၁။ ၂၉၁။

ဝိ◌ံစ္စနီကဝါဒ (တိ) [ဝိပစ္စနီက + ဝါဒ] (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော -အယူ -ဝါဒ- ရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ဆိုခြင်း၊ ငြင်းခုံခြင်း။ (၁) ဥဘိန္နံ အညမညံ ဝိပစ္စနီကဝါဒါနံ ကော သစ္စံ အာဟ ကော မုသာ။ အံ၊ ၃။ ၂၂၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၃)။ (ပု) (၂) ဝိဝါဒေါ (ကင်္ခါ။ ၂၈၉) တိ ဝိပစ္စနီကဝါဒေါ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၄၅။

ဝိပစ္စနီကသာတ (တိ) [ဝိပစ္စနီက + သာတ] (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုယူခြင်းဖြင့် သာယာခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြုခြင်းဖြင့် သာယာခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၃) (ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ်အား) ဆန့်ကျင်သည့် မကောင်းသော အကျင့်ဟုဆိုအပ်သော သာယာဖွယ်ရှိသော။ (၁) ဝိလောမဂဟဏ-သင်္ခါတေန ဝိပစ္စနီကေန သာတံ အဿာတိ ဝိပစ္စနီကသာတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၂။ (၂) ဝိပစ္စနီကသာတတာ (အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၅)တိ ဝိပစ္စနီကေန ပဋိဝိရုဒ္ဓကရဏေန သုခါယနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၉။ (၃) ဝိပစ္စနီကံ ဒုပ္ပဋိပတ္တိ သာတံ ဣဋ္ဌံ ဧတဿာတိ ဝိပစ္စနီကသာတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၃-၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၁)။

ဝိပစ္စနောကာသ (ပု) [ဝိပစ္စန + ဩကာသ] အကျိုးပေးခွင့်။ တာဒိသေ ဌာနေ အကုသလဿ ဝိပစ္စနောကာသော နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၇)။

ဝိပစ္စတ္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပစ + ယ + အန္တိ] (၁) အကျိုးပေးကုန်၏။ (၂) ရင့်ကျက်-အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ် - ကုန်၏။ (၁) အဘ္ဘောကစ္စာနိ ပါပကာနိ ဂတိသမ္ပတ္တိပဋိ-ဗာဠှာနိ န ဝိပစ္စန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။ (၂) သောတဝိညာဏာဒီနိ ------ သောတဒွါရာဒီသု ဌတွာ ဝိပစ္စန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။

ဝိပစ္စမာန (တိ) [ဝိ + ပစ + ယ + မာန။ ဝိပစမာန-သံ။ ဝိပစ္စမာဏ-ပြာ။] (၁) အကျိုးကို-ဖြစ်စေ-ပေး-တတ်သော။ (၂) ရင့်ကျက်-အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်-တတ်သော။ (၁) ယံ တေန ပါပကမ္မံ ကတံ၊ တံ ဝိပစ္စမာနံ အတိဝိယ ဒုက္ခဝိပါကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဝဇီရ။ ၄၀၂)။ (၂) အတီတသေဿ ကမ္မဿ ---- ဝိပစ္စမာနံ ဝိပါကံ ဂဟေတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇-၈။

ဝိပစ္စမာနက (တိ) [ဝိပစ္စမာန + က] အကျိုးကို-ဖြစ်စေ-ပေး-တတ်သော။ ပုဗ္ဗေ ကတူပစိတဿ တေရဟိ ဝိပစ္စမာနကဿ ပုညမေဿ ------။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၁။

ဝိပစ္စမာနောကာသကရ (တိ) [ဝိပစ္စမာန + ဩကာသ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] အကျိုးပေးခွင့်ကို ပြုတတ်သော။ ကမ္မဿ ဝိပစ္စမာနောကာသကရတာယ ဝိနာ တာဒိသာယ ဥစ္စနိစကုလနိဗ္ဗတ္တိယာ အဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၃။

ဝိပစ္စယတာ (ထီ) [ဝိပစ္စယ + တာ။ ဝိပစ္စယ-ပုဒ်ကို ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၉-၌ ကိစ္စယ-ပုဒ်ကဲ့သို့ (ဝိ + ပစ + ယ + ယ) ဟုကြံသင့်၏။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၆ - ၌ကား " ဝိပစ္စတာယ " ဟုရှိ၏။] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် အကျိုးဖြစ်ခြင်း၊ အချင်းချင်း ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေခြင်း။ ပါဠိယံ ဝိပစ္စယတာယ ဝေါဟာရောတိ ဝိရူပ-ဝိပါကာယ အညမညံ ဒုက္ခုပ္ပါဒနာယ ကာယဝစီဝေါဟာရော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဝိပစ္စယတိ (ကြိ) [ဝိပစ္စ + ဏာယ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၃၉။] ရင့်ကျက်-ကျွမ်း-သွား၏၊ (အကျိုးမပေး)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပစ္စယန္တိ (ကြိ) [ဝိပစ္စ + ဏာယ + အန္တိ] ရင့်ကျက် - ကျွမ်း - သွားကုန်၏၊ (အကျိုးမပေးကုန်)။ ကမ္မာနိ ကုသလာဒီနိ ဝိပစ္စယန္တိ အပစ္စယန္တိ တေယာတိ ကမ္မဝိပါကော။ အပစ္စယဘာဝေါ နာမ အရိယမဂ္ဂစေတ-နာယာတိ အာဟ " မဂ္ဂစေတနာယာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၈။ (ဝိပစ္စယန္တိ-ကား နာမဓာတ် ဖြင့်ပြီးသော ပုဒ်ဖြစ်သည်၊ အပစ္စယန္တိ-ဖြင့် ဝိပစ္စယန္တိ-၌ ဝိသဒ္ဒါ၏ ပဋိသေဓအနက်, ပစဓာတ်၏ အကျိုးပေးခြင်း အနက်ကို ပြသည်။)

ဝိပစ္စိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ပစ + ယ + တဗ္ဗ။ ဝိပက္တဝျ-သံ။] ဖြစ်စေ - အကျိုးပေး - အပ်လတ္တံ့သော။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယန္တိ တသ္မိံ ကမ္မေယေဝ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝိပစ္စိတဗ္ဗံ ဝိပါကဝါရံ လဘန္တံ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅)။

ဝိပစ္စိတဗ္ဗဝိပါက (ပု) [ဝိပစ္စိတဗ္ဗ + ဝိပါက] ဖြစ်စေ-အကျိုးပေး-အပ်လတ္တံ့သော-ဝိပါက်-အကျိုး။ အနာဂတဘဝေ ဝိပစ္စိတဗ္ဗဝိပါကံ ဂဟေတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈။

ဝိပစ္စိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပစ + ယ + တုံ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ။ ဝိပစ္စိတုံ န သက္ကောန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိပစ္စိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ပစ + ယ + ဿတိ] အကျိုးကို-ဖြစ်စေ-ပေး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ကဒါ ဇေတံ ဝိပစ္စိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ (-ပေဋကော။ ၁၉၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၈)။

ဝိပစ္စိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပစ + ယ + ဿန္တိ] အကျိုးကို -ဖြစ်စေ -ပေး -ကုန် -အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ နနု အတီတာ အဝိပက္ကဝိပါကာ ဓမ္မာ ဝိပစ္စိဿန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၁၂၀။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၅)။

ဝိပစ္စေတိ (ကြိ) | ဝိ + ပတိ + က္က + အ + တိ။ ဝိ + ပြတျေတိ-သံ။ | (၁) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယုံကြည်၏၊ ယုံမှား-သံသယရှိ-၏။ (၂) ဖောက်ပြန်သောအယူကိုယူ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပစ္စေထ (ကြိ) | ဝိ + ပတိ + က္က + အ + ထ | (၁) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယုံကြည်ကုန်၏။ (၂) ဖောက်ပြန်သောအယူကို ယူကုန်၏။ (၁) (၂) အဝိဇ္ဇာ အညာဏာ သမ္မောဟာ ဝိပစ္စေထ။ မ၊၃။၆။ ဝိပစ္စေထာတိ ဝိပရီတတော သဒ္ဒဟထ၊ ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟံ ဝါ ဂဏှထာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃။

ဝိပစ္စေန္တ (တိ) | ဝိ + ပစ + ယ + ဏော + အန္တ | ဖြစ် - ရင့်ကျက် - စေသော၊ သူ။ ဘာဝေန္တော ဥပ္ပါဒေန္တော ဝိပစ္စေန္တော ဝဍ္ဎေန္တော စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈။

ဝိပစ္စေယျ (ကြိ) | ဝိ + ပစ + ယ + ဧယျ | အကျိုးပေးရာ၏။ ယဒိ ဝိပစ္စေယျ၊ န ကောစိ ပါပကမ္မံ ကာတုံ ဝိသဟေယျ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဝိပစ္စေယျုံ (ကြိ) | ဝိ + ပစ + ယ + ဧယျုံ | အကျိုးပေးကုန်ရာ၏။ တာနိ ဂတိဝိပတ္တိယံ ဌိတဿ ဝိပစ္စေယျုံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၁-၆။

ဝိပဇ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + ပဒ + ယ + တိ။ ဝိပဒျတေ-သံ။ | (၁) ပျက်စီး၏။ (၂) မပြည့်စုံ၊ (အံ၊ ၃။ ၄၃၃-သျှ။ ဗား)။ (၃) အထူးထူးအပြားပြားရောက်၏။ (၁) ဝိပဇ္ဇန္တိ-ကြည့်။ (၂) ဧဝံ ဘိက္ခဝေ ဝိရေစနံ သမ္မဇ္ဇတိပိ ဝိပဇ္ဇတိပိ။ အံ၊ ၃။ ၄၃၃။ (၃) သမ္ပတ္တိ စ ဝိပတျန္တာ၊ နာနာဘာဝေါ ဝိပဇ္ဇတိ။ ထေရ၊ ၃၀၄။ သော ကဒါစိ ဝိပ္ပယုဥ္စကဿ ဝသေန, ကဒါစိ ဝိပ္ပယုဥ္ဇိတဗ္ဗဿ ဝသေနာတိ ဝိဝိဓံ ပဇ္ဇတိ ပါပုဏီယတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိပဇ္ဇတေ (ကြိ) | ဝိ + ပဒ + ယ + တေ | (၁) ပျက်စီး၏။ (၂) မပြည့်စုံ။ ဝိပဇ္ဇတိ-လည်းကြည့်။ (၁) (၂) ယေသု ဘာဝနာ န သမ္ပဇ္ဇတိ အညဒတ္ထု ဝိပဇ္ဇတေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၀။

ဝိပဇ္ဇန (န) | ဝိ + ပဒ + ယ + ယု | ပျက်-ပျက်စီး-ခြင်း။ အတိသီတေန အဘိဘူတဿ ကာယဿ ဝိပဇ္ဇနံ ------ ဒီပေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂။

ဝိပဇ္ဇနာကာရဒဿန (န) | (ဝိပဇ္ဇန+အာကာရ) ဝိပဇ္ဇနာကာရ + ဒဿန | ပျက်စီးပုံအခြင်းအရာကို-ပြခြင်း-ပြကြောင်းစကား။ သီလေသု အပရပူရကာရိနောတိအာဒိ တဿ ဝိပဇ္ဇနာကာရဒဿနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၅။

ဝိပဇ္ဇန္တ (တိ) | ဝိ + ပဒ + ယ + အန္တ | (၁) ပျက်စီးသော။ (၂) မပြည့်စုံသော။ (၁) (၂) တသ္မိံ သမ္ပဇ္ဇန္တေပိ ဝုဒ္ဓိ နတ္ထိ ဝိပဇ္ဇန္တေပိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၂။

ဝိပဇ္ဇန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ပဒ + ယ + အန္တိ | ပျက်စီးကုန်၏။ ဝိပဇ္ဇတိ - လည်းကြည့်။ က္ကမာနိ စတ္တာရိ ကမ္မာနိ ကတီဟာကာရေဟိ ဝိပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၀-၃။ ဝိပဇ္ဇန္တိ (သံ၊ ၃။ ၅၀၉) တိ နဿန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။

ဝိပဇ္ဇမာန (တိ) | ဝိ + ပဒ + ယ + မာန | (၁) ပျက်စီးသော။ (၂) မပြည့်စုံသော။ (၁) (၂) ဝိပဇ္ဇမာန (မ၊ ၂။ ၄၁၄) န္တိ အဝုဍ္ဎိအတိဝုဍ္ဎိအာဒီဟိ ကသိကမ္မံ, မဏိသုဝဏ္ဏာဒီသု အဋ္ဌေကတာဒီဟိ စ ဝဏိဇ္ဇကမ္မံ အပ္ပဖလံ ဟောတိ၊ မူလစ္ဆေဒမ္ပိ ပါပုဏာတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။

ဝိပဇ္ဇိသု (ကြိ) | ဝိ + ပဒ + ယ + ဦ | သေကြေ ပျက်စီးကုန်ပြီ။ တေ ထေရေ စက်မန္တေ ယေဘုယျေန ဝိပဇ္ဇိသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃။

ဝိပဇ္ဇေယျ (ကြိ) | ဝိ + ပဒ + ယ + ဧယျ | ပျက်စီးရာ၏။ ဝိပဇ္ဇေယျာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၉) တိ ဝိပတ္တိံ ဂစ္ဆေယျ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၉။

ဝိပဥ္စန (ထိ၊န) | ဝိ + ပစိ + ယု | (၁) ချဲ့-အကျယ်ပြု - ခြင်း။ (၂) ချဲ့- အကျယ်ပြု-ကြောင်းဖြစ်သော (နည်း)။ (၃) သိခြင်း။ (၁) တထာ ဝိပဥ္စနံ နိဒ္ဒိသနံ ဝိတ္ထာရဏံ ပဋိနိဒ္ဒိသနံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၀။ (- နေတ္တိ။ ၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၉)။ (၂) ဝိပဥ္စနနယ-ကြည့်။ (၃) ယေန သုတ္တတ္ထေန ဝိပဥ္စိတညုနော စိတ္တသန္တာနဿ ဗောဓနေကိရိယာသင်္ခါတဿ ဝိပဥ္စနကမ္မဿ နိဗ္ဗတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၄၇။

ဝိပဥ္စနကမ္မ (န) | ဝိပဥ္စန + ကမ္မ | သိခြင်းဟူသောအမှု။ ဝိပဥ္စန (၃) ကြည့်။

ဝိပဥ္စနကိစ္စ (န) | ဝိပဥ္စန + ကိစ္စ | ချဲ့-အကျယ်ပြု-ခြင်းကိစ္စ။

ဝိပဥ္စနကိစ္စသာဓက (တိ) | ဝိပဥ္စနကိစ္စ + သာဓက။ ထိ-၌ --- သာဓိကာ။ | ချဲ့-အကျယ်ပြု - ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သော။ ဝိပဥ္စနာ (နေတ္တိ။၉) တိ ဝိပဥ္စနကိစ္စသာဓိကာ ဒေသနာ မဖွေ ဒေသနာ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၉။

ဝိပဥ္စနနယ (ပု၊ န) | ဝိပဥ္စန + နယ | ချဲ့ - အကျယ်ပြု - ကြောင်းဖြစ်သော နည်း။ ဥဂ္ဃဋိတညူနာဒီဟိ အာဒိသဒ္ဒေန ဝိပဥ္စနနယာနိ သင်္ဂဏှာတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၃၆။

ဝိပဥ္စယတိ (ကြိ) | ဝိ + ပစိ + ဏယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၂။ ဝိပဥ္စယတိ-သံ။ | ချဲ့-အကျယ်ပြု-၏။ ဝိပဥ္စေတွာ - ကြည့်။

ဝိပဥ္စိကာ (ထိ) | ဝိ + ပစိ + ဏွု။ ဝိပဥ္စိကာ-သံ။ ဝိပံစိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ဝိပဥ္စိကာမည်သော စောင်း။ ဝါဒယန္တိတိ မဟတိ ဝိပဥ္စိကာမကရ-မုခါဒယော ဝီဏာ စ တူရိယာနိ စ -------- ဝါဒန္တေ ပယောဇေန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။

ဝိပဥ္စိတ (တိ) | ဝိ + ပစိ + တ။ ဝိပဥ္စိယတေ ဝိတ္ထာရိယတေ အတ္ထောတိ ဝိပဥ္စိတော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၆၅။ ဝိပဥ္စိတ - သက္ကတပိဋ္ဌက။ | (၁) ချဲ့-အကျယ်ပြု-အပ်သော။ (၂) ဖြည်းညှင်းနှေးကွေးသော။ (၁) (၂) ဝိပဥ္စိတညူ-ကြည့်။

ဝိပဥ္စိတညုနိဿိတ (တိ) | ဝိပဥ္စိတညူ + နိဿိတ | ဝိပဥ္စိတညူပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီတတ်သော။ တန္နိဿိတော ဝါ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၈၉)တိ ဝိပဥ္စိတညုနိဿိတော ဝ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။

ဝိပဥ္စိတညုပုဂ္ဂလ (ပု) | ဝိပဥ္စိတညူ + ပုဂ္ဂလ | ဝိပဥ္စိတညူပုဂ္ဂလ - ကြည့်။ ဝိပဥ္စိယန္တော နိဒ္ဒိသိယမာနော--- သော အယံ ဓမ္မဝိနယော ဝိပဥ္စိတညုပုဂ္ဂလံ ဝိနေတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၉။

ဝိပဥ္စိတညုဝိနယန (န) | ဝိပဥ္စိတညူ+ဝိနယန | ဝိပဥ္စိတညူပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆုံးမခြင်း။ ဝိပဥ္စိတညု-ဝိနယနေန မဖွေကလျာဏံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၂။

ဝိပဥ္စိတညူ (တိ) | ဝိပဥ္စိတ + ဉာ + ရူ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၅။ ရူ။ ၅၉၃။ ဝိပဥ္စိတံ ဝိတ္ထာရိ-တမေဝ အတ္ထံ ဇာနာတီတိ ဝိပဥ္စိတညူ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၃။ ဝိပဥ္စိတံ ဝိတ္ထာရိတံ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ ဇာနာတီတိ ဝိပဥ္စိတညူ။ ဝိပဥ္စိတံ ဝါ မန္ဒံ သဏိကံ ဓမ္မံ ဇာနာတီတိ ဝိပဥ္စိတညူ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၆။ ဝိပဥ္စိယတေ ဝိတ္ထာရိယတေ အတ္ထောတိ ဝိပဥ္စိတော၊ တံ ဇာနာတီတိ

ဝိပဉ္စိတညူ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၆၅။ ဝိပဉ္စိတဇ-သက္ကတပိဋကေ။ | ဝိပဉ္စိတညုပုဂ္ဂိုလ်---(က) ချဲ့- အကျယ်ပြ - အပ်သောအနက်ကို သိတတ်သော၊ သူ။ (ခ) ဖြည်းညှင်း - နှေး ကွေး-စွာ (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားကိုသိတတ်သော၊ သူ။ (အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောအပ်သော တရားဒေသနာတော်၏ အနက်ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဖန်အပ်သည်ရှိသော် (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားကိုထိုးထွင်း၍သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ကို " ဝိပဉ္စိတညုပုဂ္ဂိုလ်" ဟုခေါ်သည်။ အံ၊ ၁။ ၄၅၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၀၇၊ ၁၄၇။ နေတ္တိ။ ၁၀၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉၊ ၆၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၄-၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၈။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၆-၇၊ ၅၅)။ (က) ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထေ ဝိဘဇီ-မာနေ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဝိပဉ္စိတညူ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၄၇။ ဝိပဉ္စိတံ ဝိတ္ထာရိတမေဝ အတ္ထံ ဇာနာတီတိ ဝိပဉ္စိတညူ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၃။ (ခ) ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဝိပဉ္စိတညုပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိပဉ္စိတညူ + ပုဂ္ဂလ] ဝိပဉ္စိတညုပုဂ္ဂိုလ်-- (က) ချဲ့-အကျယ်ပြ-အပ်သောအနက်ကို သိသောပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ဖြည်းညှင်း-နှေးကွေး-စွာ (သစ္စာ၄-ပါး)တရားကို သိသောပုဂ္ဂိုလ်။ (က) (ခ) ဝိပဉ္စိယန္တော ဝိပဉ္စိတညုပုဂ္ဂလံ ဝိနေတိ။ နေတ္တိ။ ၉။

ဝိပဉ္စိယန္တ (တိ) [ဝိ + ပစိ + ယ + မာန] ချဲ့-အကျယ်ပြ-အပ်သော။ ဝိပဉ္စိတညုပုဂ္ဂလ-ကြည့်။

ဝိပဉ္စိယမာန (တိ) [ဝိ + ပစိ + ယ + မာန] ချဲ့-အကျယ်ပြ-အပ်သော။ ဝေဋ္ဌာယံ ဓမ္မော ---- ဝိပဉ္စိယမာနော ဝိပဉ္စိတညုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဝိပဉ္စီ (ထိ) [ဝိ + ပစိ + အ + ဤ]။ ဝိပဉ္စိကာ-ကြည့်။] စောင်း။ ဝိပဉ္စီတိပိ ဝီဏာယ နာမံ။ ဝိပဉ္စီယတီတိ ဝိပဉ္စီ။ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၃၈။

ဝိပဉ္စီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ပစိ +ယ +တေ] ချဲ့- အကျယ်ပြ - အပ်၏။ " သနရာမရ-လောကဂရု " န္တိအာဒိနာ ဝိပဉ္စီယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆။

ဝိပဉ္စီယတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ +ပစိ +ယ +တေ] ဝိပဉ္စီယတိ-ကြည့်။ ဝိပဉ္စီယတေ ဝိတ္ထာရီယတေ အတ္တောတိ ဝိပဉ္စိတော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၆၅။

ဝိပဉ္စီယန္တ (တိ) [ဝိ + ပစိ + ယ + မာန] ဝိပဉ္စီယန္တ-ကြည့်။ ဝိပဉ္စီယန္တော (နေတ္တိ။ ၉)တိ နိဒ္ဒိသိယမာနော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၀။

ဝိပဇ္ဇေတိ (ကြိ) [ဝိ + ပစိ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၂။] ချဲ့- အကျယ်ပြ-၏။ ဝိပဇ္ဇေတွာ-ကြည့်။

ဝိပဇ္ဇေတွာ (ကြိဝိ) [ဝိ + ပစိ + ဏေ + တွာ] ချဲ့-အကျယ်ပြ-၍။ ဗျဥ္ဇနေဟိ ဝိပဇ္ဇေတွာ အာကာရေဟိ ဝိနေတိ ဝိပဉ္စိတညုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဝိပဏေတိ (ကြိ) [ဝိ + ပဏ + ဏေ + တိ။ ဝိပဏတိ - သံ။] ရောင်း၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပဏေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပဏ + ဏေ + အန္တိ] ရောင်းကုန်၏။ ဥစ္စာဝစာနိ ပဏိယာနိ၊ ဝိပဏေန္တိ ဇနာဓိပ။ ဇာ၊၁။၃၀၄။ ဝိပဏေန္တီတိ ဝိက္ကိဏန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၆၇။

ဝိပန္နာ (တိ) | ဝိ + ပဒ + တ။ ဝိပန္န-သံ။ ဝိပန္နာ၊ ဝိဝန္နာ - ပြာ။ | ဝိပန္န - ကြည့်။ အဝိပန္နာ-သဘာဝတော ဥဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော စ ဣဏံ ဂဏှန္တော သံသီဒန္တော၀ ဣဏံ ဝိဂါယတိ နာမ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၄။

ဝိပတတိ (ကြိ) | ဝိ + ပတ + အ + တိ။ ဝိပတတိ - သံ။ ဝိပဉ္စတ္က - အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) တလွဲလွဲယပ်၏။ (၂) ကျ၏။ (၃) (ခုနစ်စိတ်) ကွဲ၏။ (၁) သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝိပတန္တိ စာမရာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၂။ (၂) (၃) ဝိပတေယျာ(ဒီ၊ ၃။ ၁၀) တိ ဗန္ဓနာ မုတ္တတာလပက္ကံ ဝိယ ဂိဝတော ပတေယျ၊ သတ္တဓာ ဝါ ပန ဖလေယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉။ ဝိ-သဒ္ဒေါ ပဌမေ ဝိကပ္ပေ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ ဒုတိယေ ပန ဝိသရဏတ္ထောတိ အာဟ " သတ္တဓာ ဝါ ပန ဖလေယျာ "တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈။

ဝိပတန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ပတ + အ + အန္တိ | တလွဲလွဲယပ်ကုန်၏။ ဝိပတတိ (၁) ကြည့်။

ဝိပတိတ (တိ) | ဝိ + ပတ + တ။ ဝိပတိတ-သံ။ ဝိဝဍိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | လဲ-ကျ-သော။ ယေဟိ ရက္ခာ အဇ္ဈာရုဠှာ သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ ဝိပတိတာ သေန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၈၅။

ဝိပတေယျ (ကြိ) | ဝိ + ပတ + အ + ဧယျ | (၁) ကျရာ၏။ (၂) (ခုနစ်စိတ်) ကွဲရာ၏။ (၁) (၂) ဝိပတတိ (၂) (၃) ကြည့်။

ဝိပတ္တိ (ထီ) | ဝိ + ပဒ + တိ။ ဝိရူပံ ပဇ္ဇတီတိ ဝိပတ္တိ။ ဝိရူပံ ပဇ္ဇနံ ဝါ ဝိပတ္တိ။ မာန်၊ ဋီ၊ ၃၈၅။ ဝိပတ္တိ-သံ။ ဝိဝတ္တိ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ပျက်စီး-ဖောက်ပြန်-ခြင်း။ (၂) ဝိပတ္တိ-စတုက္က။ (၃) ဝိပတ္တိသုတ်။ (၄) အပါယ်ခန္ဓာ။ (၅) (ကံတို့၏) ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်သော။ (၆) ပျက်စီး - ဖောက်ပြန် - ရာ (ကာလ)။ (၁) ပျက်စီး - ဖောက်ပြန် - ခြင်း။ စတုန္နံ ဝိပတ္တီနံ ကတမာ ဝိပတ္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၊ ၅၊ ၁၁။ (၂) ဝိပတ္တိစတုက္က။ မဟာဝိကဋ္ဌကမ္မာနိ၊ ပုန ကမ္မေ ဝိပတ္တိယော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၉။ (၃) ဝိပတ္တိသုတ်။ ဗောဓိသညာ ဒွေ စ ဟာနိ၊ ဝိပတ္တိ စ ပရာဘဝေါ။ အံ၊ ၂။ ၄၁၈။ (၄) အပါယ်ခန္ဓာ။ ဝိပတ္တိဘဝလောက-ကြည့်။ (၅) (ကံတို့၏) ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်သော။ ဝိပတ္တိသိမာ - ကြည့်။ (၆) ပျက်စီး-ဖောက်ပြန် - ရာ (ကာလ)။ ကာလဝိပတ္တိ (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၁) တိ ဒုရာဇဒုမနုဿ-ကာလသင်္ခါတော ဝိပန္နကာလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၀။

(ဝိပတ္တိသည်-- သီလဝိပတ္တိ, စိတ္တဝိပတ္တိ, ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ-ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။ အံ၊ ၁။၂၇၁-၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ တစ်နည်း-- ကမ္မန္တဝိပတ္တိ, အာဇီဝဝိပတ္တိ, ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ-ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။ အံ၊ ၁။ ၂၇၄။ တစ်နည်း-- သီလဝိပတ္တိ, ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ, အာစာရဝိပတ္တိ-ဟူ၍ ၃-ပါးရှိ၏။ နေတ္တိ။ ၁၀၅။

ဝိပတ္တိသည်-- သီလဝိပတ္တိ, အာစာရ-ဝိပတ္တိ, ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ, အာဇီဝဝိပတ္တိ-ဟူ၍ ၄-ပါး ရှိ၏။ ထိုတွင်-- ပါရာဇိက, သံဃာဒိသိသ်-အာပတ် ၂-ပုံသည် သီလဝိပတ္တိ၊ ထုလ္လစ္စည်း, ပါစိတ်, ပါဋိဒေသနီ, ဒုက္ကဋ်, ဒုဗ္ဘာသိတ-အာပတ် ၅-ပုံသည် အာစာရဝိပတ္တိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, အန္တဂ္ဂါဟိကဒိဋ္ဌိ-တို့သည် ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ၊ အာဇီဝဟူသောအကြောင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော ၆-ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့သည် အာဇီဝဝိပတ္တိမည်၏။ ဝိ၊ ၅။ ၁၇၈၊ ၂၅၇-၈။ ကင်္ခါ။ ၁၁၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂။

ဝိပတ္တိတရားသည်--- ဂတိဝိပတ္တိ, ဥပဓိဝိပတ္တိ, ကာလဝိပတ္တိ, ပယောဂဝိပတ္တိ-ဟူ၍ ၄-ပါးရှိ၏။ ထိုတွင် -- အပါယ် ၄-ဘုံတို့သည် ဂတိဝိပတ္တိ၊ ရုပ်အဆင်းအင်္ဂါချို့ယွင်းခြင်းသည် ဥပဓိဝိပတ္တိ၊ ယုတ်မာသောသူတို့ အုပ်စိုးရာကာလ, ခေတ်ပျက် အခါပျက်သည် ကာလဝိပတ္တိ၊ မကောင်းသောလုံ့လဝီရိယသည် ပယောဂဝိပတ္တိမည်၏။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။)

ဝိပတ္တိကထာ (ထီ) [ဝိပတ္တိ + ကထာ] သီလဝိပတ္တိစသည်ကို ဆိုရာဖြစ်သောစကား။ ဣတိ ဝိပတ္တိကထာ ဣမေဝ နိဋ္ဌိတာတိ၊ န နံ ဣတော ပရံ ဝိတ္ထာရယိဿာမ။ ကင်္ခါ။ ၁၅၇။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၈၈)။

ဝိပတ္တိကရဏမဟာမေဃ (ပု) [ဝိပတ္တိ + ကရဏ + မဟာမေဃ] ပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သော မိုးကြီး။ မဟာပယောဂေါ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈) တိ မဟာကိရိယော ဝိပတ္တိကရဏမဟာမေဃဋ္ဌာနာကာရဝိနာ-သော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၃၄။

ဝိပတ္တိကရမဟာမေဃသမုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိပတ္တိကရမဟာမေဃ + သမုပ္ပတ္တိ] ပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သော မိုးကြီး၏-ပြင်းစွာ-သည်းထန်စွာ - ရွာသွန်း - ခြင်း - ရာအခါ။ ဝိပတ္တိကရမဟာမေဃသမုပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ ဟိ ယာဝ အဏ္ဏသဟဂတောပိ သင်္ခါရော န ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄။

ဝိပတ္တိကရမေဃာဘိဝုဋ္ဌ (တိ) [ဝိပတ္တိကရမေဃ+ အဘိဝုဋ္ဌ] ပျက်စီးခြင်းကို ပြုတတ်သော မိုးသည် ရွာသွန်းအပ်သော။ ဝိလီယတီတိ ဝိတ္တိကရမေဃာဘိဝုဋ္ဌေန ခါရုဒကေန လဝဏံ ဝိယ ဝိလယံ ဂစ္ဆတိ ဝိဒ္ဓံသတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၁။

ဝိပတ္တိကာလ (ပု) [ဝိပတ္တိ + ကာလ] ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး - ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော - အခါ-ကာလ။ ဝိပတ္တိကာလေ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၉) တိ သတ္တအသပ္ပါယာဒိဝိပတ္တိယုတ္တကာလေ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၆။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။၂၉)။

ဝိပတ္တိစောဒနာ (ထီ) [ဝိပတ္တိ + စောဒနာ] သီလဝိပတ္တိစသည်ဖြင့်-စောဒနာ-စွပ်စွဲ-ခြင်း။ အနုသမ္ပဝင်္ကတာတိ ဝိပတ္တိစောဒနာယ အနုအနု သံယုဇ္ဇနဝသေန နိန္နတာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဝိပတ္တိဒဿန (န) [ဝိပတ္တိ + ဒဿန] (၁) ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ခြင်းကိုပြခြင်း။ (၂) ပျက်စီးခြင်းကို ရှုခြင်း။ (၁) ပုဂ္ဂလာဒိဝသေန ဝိပတ္တိဒဿနတ္ထံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပတ္တိဒဿနသဘာဂ (တိ) [ဝိပတ္တိဒဿန + သဘာဂ] ပျက်စီးခြင်းကို ရှုခြင်းသဘောတူသော။ ဂေဟဿိတံ ဒေါမနဿံ ဝိပတ္တိ-ဒဿနသဘာဂတာယ အာသန္နပစ္စတ္ထိကံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၂။

ဝိပတ္တိပစ္စယဝါရ (ပု) [ဝိပတ္တိ+ ပစ္စယ + ဝါရ] ဝိပတ္တိပစ္စယဝါရ၊ ဝိပတ္တိပစ္စယ - ဟူသော ပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဝါရ။ ဝိနယပိဋကေ၊ ပရိဝါရပါဠိ၊ အန္တရပေယျာလ၊ ၄-ဝါရ။ ဝိ၊၅။ ၁၇၇-၈။ ဝိပတ္တိပစ္စယဝါရော နိဋ္ဌိတော စတုတ္ထော။ ဝိ၊ ၅။ ၁၇၉။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၇)။

ဝိပတ္တိပရိယောသာန (တိ) [ဝိပတ္တိ + ပရိယောသာန] ပျက်စီးခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဧဝံ ဝိပတ္တိပရိယောသာနောဝေသ ဘဒ္ဒေ ဇီဝလောကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၃။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၁၈)။

ဝိပတ္တိပရိဟာရ (ပု) [ဝိပတ္တိ + ပရိဟာရ] ပျက်စီးခြင်းမှ စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဒူရတောပိ ဝိပတ္တိပရိဟာရတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၄။

ဝိပတ္တိပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိပတ္တိ + ပုစ္ဆာ] (သီလစသည်) ပျက်စီးခြင်းကို မေးမြန်းခြင်း။ ဝိပတ္တိပုစ္ဆာတိ သီလဝိပတ္တိပုစ္ဆာ ---------- အာဇီဝဝိပတ္တိပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၀၀။

ဝိပတ္တိဘဝ (ပု) [ဝိပတ္တိ + ဘဝ] ပျက်စီးသောဘဝ၊ အပါယ်လောက၊ အပါယ်ဘုံ။

ဝိပတ္တိဘဝလောက (ပု) [ဝိပတ္တိဘဝ+လောက] ဝိပတ္တိဘဝ - ကြည့်။ ဝိပတ္တိဘဝလောကော (ပဋိသံ။ ၁၁၇) တိ အပါယလောကော။ သော ဟိ အနိဋ္ဌဖလတ္တာ ဝိရူပေါ လာဘောတိ ဝိပတ္တိ၊ ဘဝတီတိ ဘဝေါ၊ ဝိပတ္တိ ဧဝ ဘဝေါ ဝိပတ္တိဘဝေါ၊ ဝိပတ္တိဘဝေါ ဧဝ လောကော ဝိပတ္တိဘဝလောကော။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃။

ဝိပတ္တိဘာဝပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိပတ္တိဘာဝ + ပုစ္ဆာ] ဝိပတ္တိ (သီလဝိပတ္တိစသည်) ၏ အဖြစ်ကို မေးခြင်း။ " ကတိ ဝိပတ္တိယော " တိ အယံ အာပတ္တီနံ ဝိပတ္တိဘာဝပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၁။ ဝိပတ္တိဘာဝပုစ္ဆာတိ ဝိပတ္တိဘာဝဿ ပုစ္ဆာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၇။

ဝိပတ္တိမူလ (နု) [ဝိပတ္တိ + မူလ] ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်း။ တဏှာ ဟိ နာမေသာ ဝိပတ္တိမူလာ (ဝိပတ္တိမူလံ)။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၇။

ဝိပတ္တိဝါရ (ပု) [ဝိပတ္တိ + ဝါရ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၁။] ဝိပတ္တိဝါရ၊ ဝိပတ္တိ-ဟူသော ပုဒ်ဖြင့်မှတ်အပ်သော ဝါရ။ ဝိနယပိဋက၊ ပရိဝါရပါဠိ၊ ဘိက္ခုဝိဘင်း။ ၃-ဝါရ၊ ဝိ၊ ၅။ ၇၉၊ ၈၀။ ဝိပတ္တိဝါရော နိဋ္ဌိတော တတိယော။ ဝိ၊ ၅။ ၈၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၈)။

ဝိပတ္တိဝိဂတ (တိ) [ဝိပတ္တိ + ဝိဂတ] ဂတိဝိပတ္တိမှကင်းသော။ ဝိပတ္တိဝိဂတော သုခုမာလော။ အပ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိပတ္တိဝိစာရဏာ (ထီ) [ဝိပတ္တိ + ဝိစာရဏာ] ဝိပတ္တိ (သီလဝိပတ္တိစသည်) ကို-စိစစ်-စစ်ဆေး-ခြင်း။ ဝိပတ္တိဝိစာရဏာ ဝုတ္တာယေဝ။ ကင်္ခါ။ ၂၇၇။

ဝိပတ္တိဝိရဟိတ (တိ) [ဝိပတ္တိ + ဝိရဟိတ] ပျက်စီးခြင်း (ဝိပတ္တိ) မှကင်းသော။ ဝိပတ္တိဝိရဟိတာနံ ကမ္မာနံ ဌာနပဘေဒဂမနတ္ထံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၃။

ဝိပတ္တိသင်္ကမန (နု) [ဝိပတ္တိ + သင်္ကမန] ပျက်စီးခြင်း (ဝိပတ္တိ) တစ်ပါးသို့-ကူးပြောင်း-ပြောင်းရွှေ့-ခြင်း။ ဝိပတ္တိတော ဝိပတ္တိသင်္ကမနံ ---- ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၀။

ဝိပတ္တိသင်္ကာ (ထီ) [ဝိပတ္တိ + သင်္ကာ] ပျက်စီးခြင်း၌-လျှဉ်းပါး-ယုံမှား-တွေးတော-ခြင်း။ နနု ခေါတိ သီမာယ ဝိပတ္တိသင်္ကာ ဘဝေယျ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဝိပတ္တိသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိပတ္တိ + သမ္ဘဝ] ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်း (အပါယ်သို့လားစေတတ်သောကံ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပတ္တိသမ္ဘဝလောက (ပု) [ဝိပတ္တိသမ္ဘဝ + လောက] ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော လောက (အပါယ်သို့ လားစေတတ်သောကံ)။

ဝိပတ္တိသမ္ဘဝေါ လောကော (ပဋိသံ။၁၁၇)တိ အပါယူပဂံ ကမ္မံ။ တံ ဟိ သမ္ဘဝတိ ဧတသ္မာ ဖလန္တိ သမ္ဘဝေါ၊ ဝိပတ္တိယာ သမ္ဘဝေါ ဝိပတ္တိသမ္ဘဝေါ၊ ဝိပတ္တိသမ္ဘဝေါ ဧဝ လောကော ဝိပတ္တိသမ္ဘဝလောကော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃။

ဝိပတ္တိသီမာ (ထီ) | ဝိပတ္တိ + သီမာ | (ကံတို့၏) ပျက်စီးကြောင်းဖြစ်သော သိမ်၊ ဝိပတ္တိသိမ်၊ သိမ်ပျက်။ ဣမာ ဟိ "ဧကာဒသဟိ အာကာရေဟိ သီမတော ကမ္မာနိ ဝိပဇ္ဇန္တိ" တိ ဝစနတော ဧကာဒသ ဝိပတ္တိသီမာယော နာမ။ ကင်္ခါ။ ၈၇။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၈)။

(ဝိပတ္တိသိမ်တို့သည်-- (၁) အလွန်ငယ်လွန်းသောသိမ် (၂) အလွန်ကြီးလွန်းသောသိမ် (၃) ကျိုးသောနိမိတ်ရှိသောသိမ် (၄) အရိပ်လျှင် နိမိတ်ရှိသောသိမ် (၅) နိမိတ်မရှိသောသိမ် (၆) သိမ်၏အပ၌တည်လျက်သမုတ်အပ်သောသိမ် (၇) မြစ်၌သမုတ်အပ်သောသိမ် (၈) သမုဒ္ဒရာ၌ သမုတ်အပ်သောသိမ် (၉) ဇာတဿရအိုင်၌ သမုတ်အပ်သောသိမ် (၁၀) သိမ်အချင်းချင်းဆက်စပ်သဖြင့် သမုတ်အပ်သောသိမ် (၁၁) သိမ်အချင်းချင်းလွှမ်းမိုးသဖြင့် သမုတ်အပ်သောသိမ် ဟူ၍ ၁၁ - မျိုး = ၁၁ - လုံးရှိကုန်၏။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၁။ ကင်္ခါ။ ၈၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၇၈။)

ဝိပတ္တိသီမာလက္ခဏ (န) | ဝိပတ္တိသီမာ + လက္ခဏ | ဝိပတ္တိသိမ် - သိမ်ပျက် - ၏ လက္ခဏာ။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ ဝိပတ္တိသီမာလက္ခဏံ သမတိက္ကန္တာယ -------- အကုပ္ပံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ။ ၁၀၆။

ဝိပတ္တိသုတ္တ (န) | ဝိပတ္တိ + သုတ္တ | ဝိပတ္တိသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၁၇။

ဝိပတ္တိဟေတု (ပု) | ဝိပတ္တိ + ဟေတု | ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်း။ ပရာဇိကာယ သတ္တာ ဝိပတ္တိဟေတုတာယ သာသနဿ အနိယျာနဘာဝေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅။

ဝိပတျန္တ (တိ) | ဝိပတ္တိ + အန္တ | ဝိပတ္တိပရိယောသာန-ကြည့်။ သမ္ပတ္တိ စ ဝိပတျန္တာ (ထေရ။ ၃၀၄) တိ ယာ ဧတ္ထ သမ္ပတ္တိ၊ သာ ဝိပတ္တိပရိယောသာနာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိပထ (ပု) | ဝိ + ပထ။ (ပု၊ န) ဝိပထ-သံ။ | (၁) လမ်းခရီးမဟုတ်၊ လမ်းဘေး၊ လမ်းအနီး။ (၂) ဆန့်ကျင်-ဖောက်ပြန်-မညီညွတ်-သော လမ်းခရီး၊ လမ်းလွဲ၊ လမ်းမှား-- (က) အကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါး။(ခ) မိစ္ဆာအယူ။ (၁) ဝိပထေ (ဝိမာန။ ၇၀) တိ အပထေ၊ မဂ္ဂတော အပက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၆။ (၂) (က) ဒသ အကုသလကမ္မပထာ သုဂတိဂမနပဋိပက္ခတ္တာ အပါယဂမနပထတ္တာ ဝိပထံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၂။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပထပက္ခန္ဒ (တိ) | ဝိပထ + ပက္ခန္ဒ | ဖောက်ပြန်-မညီညွတ်-သော ခရီး (မိစ္ဆာအယူ) သို့-ပြေးဝင်-ပြေးသွား-သော၊သူ။ ဝိပထပက္ခန္ဒော (ပဋိသံ။ ၁၂၄) တိ ဝိပရီတော, ဝိသမော ဝါ ပထော ဝိပထော၊ တံ ဝိပထံ ပက္ခန္ဒော ပဝိဋ္ဌော ပဋိပန္နောတိ ဝိပထပက္ခန္ဒော၊ မိစ္ဆာပထသင်္ခါတံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။

ဝိပထာနုသာရီ (တိ) | ဝိပထ + အနုသာရီ။ ထီ - ၌ ဝိပထာနုသာရိနီ။ | ခရီးမှား-လမ်းမှား-ကို- အစဉ်လျှောက်- သွား- လေ့ရှိသော၊ သူ။ ပညာယ ဆေတွာ ဝိပထာနုသာရိန (ထေရ။ ၃၆၁) န္တိ ဥပ္ပထဂါမိနံ

အာယတနသမုဒယံ ယာထာဝတော ဒိသွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၈။

ဝိပန္ထ (ပု) [ဝိ + ပန္ထ] ဖောက်ပြန်-မညီ မညွတ်-သောလမ်း ခရီး၊ လမ်းလွဲ၊လမ်းမှား။

ဝိပန္ထပဋိပန္န (တိ) [ဝိပန္ထ + ပဋိပန္န] ဖောက်ပြန်- မညီမညွတ်-သော လမ်းခရီးကို-သွား-ရောက်-သော၊ သူ။ ဝိပန္ထပဋိပန္နံ ဒေဝဒတ္တံ ပန္ထေ ပဋိပါဒေသိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၈။

ဝိပန္န[၁] (တိ) [ဝိ + ပဒ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၂-နှာ။ ဝိနာသံ ဝိကာရံ ဝါ ပဇ္ဇတီတိ ဝိပန္နံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၁၇။ ဝိပန္န - သံ၊ ဝိဝဏ္ဏ၊ ဝိဝန္န-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပျက်စီး-ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်-သော။ (၂) (က) ဖောက်ပြန်-ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်-သော။ (ခ) ဖောက်ပြန်-ပုပ်သိုး-သော။ (၃) ဖောက်ပြန်-ချို့တဲ့ - မပြည့်စုံ - သော။ (၄) ကင်းသော။ (၅) ပျက်စီးရာ (ကာလ)။ (၆) လွတ်-ကင်း-မေ့ပျောက်-သော။ (၁) ပျက်စီး - ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက် - သော။ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော (ပဋိသံ။ ၁၃၄) တိ ဝိပန္နာ ဝိနဋ္ဌာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အဿာတိ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော၊ ဝိပန္နဒိဋ္ဌီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဝါ ဝိပန္နော ဝိနဋ္ဌောတိ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။ (၂) (က) ဖောက်ပြန် - ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်-သော။ ယံ တထာဂတဿ ------ အပ္ပဋိသမဿ ဆဝကံ လာမကံ ပရိတ္တံ ပါပံ အနရိယံ ဝိပန္နံ မာရော လာဘန္တရာယမကာသိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၇။ ဝိရူပဘာဝံ ပန္နာ ဂတာ ဒိဋ္ဌိ ဧတေသန္တိ ဝိပန္နဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅။ (ခ) ဖောက်ပြန်- ပုပ်သိုး -သော။ ဝိပန္နစိတ္တ (၁) အနက်ကြည့်။ (၃) ဖောက်ပြန်-ချို့တဲ့-မပြည်စုံ-သော။ န ဗြာဟ္မဏ ဝိပန္နေ ဒေါမနဿံ သမ္ပန္နေ စ သောမနဿံ ကာတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ (၄) ကင်းသော။ ဥဘယဝိပန္နာတိ ဥဘယေဟိ ဒေသနာပမာဏေဟိ ဝိပန္နာ ဝိရဟိတာ ဥဘယဝိပန္နာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၀။ (၅) ပျက်စီးရာ (ကာလ)။ ဝိပန္နကာလ-ကြည့်။ (၆) လွတ် - ကင်း - မေ့ပျောက် - သော။ ဝိပန္နသတိ-ကြည့်။

ဝိပန္န[၂] (တိ) [ဝိ + ပဒ + ဏေ + တ] ဖောက်ပြန်စေအပ်-ပုပ်သိုး-သော။ ဝိပန္နစိတ္တ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိပန္နကာလ (ပု) [ဝိပန္န[၁] + ကာလ] ပျက်စီးရာဖြစ်သော -အချိန် -အခါ-ကာလ။ ကာလဝိပတ္တိ (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၁) တိ ဒုရာဇ-ဒုမနုဿကာလသင်္ခါတော ဝိပန္နကာလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဝိပန္နဂတိ (တိ) [ဝိပန္န[၁] + ဂတိ] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး -မပြည့်စုံသော -ဂတိ (အပါယ် လေးဘုံ)။ ဂတိဝိပတ္တီတိ ဝိပန္နဂတိ စတ္တာရော အပါယာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဝိပန္နဂဟဏိက (တိ) [ဝိပန္န[၁] + ဂဟဏီ။ သမာသန္တေ ကော။] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီးသော ဝမ်းမီး (ပါစကတေဇောဓာတ်) ရှိသော၊ သူ။ ဒုဋ္ဌဂဟဏိကော (ဝိ၊ ၃။ ၂၉၉)တိ ဝိပန္နဂဟဏိကော၊ ကိစ္ဆေန ဥစ္စာရော နိက္ခမတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၄။

ဝိပန္နစိတ္တ (တိ) [ဝိပန္န + စိတ္တ] (၁) ဖောက်ပြန် - ပုပ်သိုး - သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) ဖောက်ပြန်စေအပ် - ပုပ်သိုး - ပုပ်ရိ -သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဗျာပန္နစိတ္တာတိ ပကတိဘာဝဝိဇဟနေန ဝိပန္နစိတ္တာ။ ကိလေသာနုဂတဉ္စိ စိတ္တံ ပကတိဘာဝံ

ဝိဇဟတိ၊ ပုရာဏဘာတ္တဖျဥ္စနံ ဝိယ ပူတိကံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဝိပန္နစိတ္တာတိ ကိလေသာသုစိဒူသိတတာယ ကုထိတ-စိတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၄။ (၂) ဝိပန္နစိတ္တော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂) တိ ဗျာပါဒေန ဝိပတ္တိံ အာပါဒိတစိတ္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။

ဝိပန္နဇ္ဈာသယ (တိ) [ဝိပန္န² + အဇ္ဈာသယ] ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး - သော အလိုရှိသော။ ဝိပန္နဇ္ဈာသယောပိ မာယာယ သာဌေယျေန စ ပဋိစ္ဆာဒိတသဘာဝေါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၄။

ဝိပန္နဉာဏ (တိ) [ဝိပန္န² + ဉာဏ] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ချို့တဲ့-သော-အသိ-ဉာဏ်-ရှိသော၊ အသိဉာဏ် - ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး-သော။ တံ ပုဂ္ဂလံ ဝိပန္နဉာဏတာယ ------ ရာဂနိဿိတာ သက်ပ္ပါ ဝဟန္တီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၃။

ဝိပန္နဋ္ဌ¹ (တိ) [ဝိ + ပ + နသ + ဏော + တ။ ဝိပ္ပနဋ္ဌ ဝိပြနပ - သံ၊ ဝိပ္ပကဋ္ဌ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထူးအထူး အပြားပြား အားဖြင့် -ပျက်စီးစေ -ဖျက်ဆီး -အပ်သော။ ဝိပန္နဋ္ဌာ (ဝိပ္ပနဋ္ဌ-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆) တိ ဝိဝိဓေန နာသိတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၄၆၈။

ဝိပန္နဋ္ဌ² (တိ) [ဝိ + ပ + နသ + တ။ ဝိပ္ပနဋ္ဌ။ တစ်နည်း- ဝိပန္န + ဋ္ဌ။ မအူ၊ သျှ။ ၃။၄၁၃။] (၁) ပျောက်ကွယ်သော။ (၂) ပျက်စီးသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပန္နဋ္ဌနာဝါ (ထီ) [ဝိပန္နဋ္ဌာ + နာဝါ။ ဝိပ္ပနဋ္ဌနာဝါ။] (၁) ပျောက်ကွယ်သောလှေ။ (၂) ပျက်စီးသောလှေ။ (၁) (၂) ဝိပန္နဋ္ဌနာဝါ (ဝိပ္ပနဋ္ဌာ နာဝါ- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၉) တိ ဝိသမဝါတေဟိ ဒေသန္တရံ ပလာတာ, ဘိဇ္ဇိတွာ ဝါ ဝိနာသံ ပတွာ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတွာ ----- အပရိစ္စတ္တာလယာ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၁)။

ဝိပန္နဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဝိပန္န² + ဒိဋ္ဌိ] (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက် -ဖောက်ပြန် -သော မိစ္ဆာအယူရှိသော၊ သူ။ (၂) ပျက်စီးသော သမ္မာအယူရှိသော၊ သူ။ (ထီ) (၃) ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက် - ဖောက်ပြန် - သော မိစ္ဆာအယူ။ (၁) (၂) ဝိပန္နဒိဋ္ဌိ (သုတ္တနိ။ ၂၉၈) တိ ဝိနဋ္ဌသမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဝိပန္နာယ ဝါ ဝိရူပံ ဂတာယ ဒသဝတ္ထုကာယ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ (-ပဋိသံ။ ၁၅၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅)။ (ထီ) (၃) တိဿန္နံ ဝိပန္နဒိဋ္ဌီနံ ဝိဘာဂဉ္စ ------ ပဋိတွာ ဝိဿဇ္ဇနံ ကတံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။

ဝိပန္နဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဝိပန္န² + ဒိဋ္ဌိ။ သမာသန္တေ ကော။] ဝိပန္နဒိဋ္ဌိ - ကြည့်။ ပုတ္တကာ နော ဝိပန္နဒိဋ္ဌိကာ ဇာတာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၇။

ဝိပန္နသီလ (တိ) [ဝိပန္န² + သီလ] ကျိုးပျက်-ပျက်စီး - သော သီလရှိသော၊ သီလ - ကျိုးပျက် - ပျက်စီး - သော၊ သူ။ ဝိပန္နသီလော (ထေရ၊ ၃၄၂) တိ ဘိန္နသီလော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၉)။

ဝိပန္နသောဘ (တိ) [ဝိပန္န² + သောဘ] ပျက်စီးသော တင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊ တင့်တယ်မှု-မရှိ-ကင်း-သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေန ပန ဝိသေသတော ဝိပန္နသောဘာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၉။

ဝိပန္နသတိ (တိ) [ဝိပန္န² + သတိ] လွတ်-ကင်း-မေ့ပျောက်-သော သတိရှိသော၊ သူ။ ဝိပန္နသတိ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၇) တိ မုဋ္ဌသတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။၂ ၄၈။

ဝိပန္နာကာရ (ပု) ‌‌| ဝိပန္န + အာကာရ | (၁) ဖောက်ပြန်-ချို့တဲ့-မပြည့်စုံ-သောအခြင်းအရာ။ (၂) ပျက်စီးသော အခြင်းအရာ။ (၁) အတ္တဝိပတ္တိ (အံ။ ၃။ ၉) န္တိ အတ္တနော ဝိပတ္တိံ ဝိပန္နာကာရံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၆။ (၂) သီလဝိပတ္တိ (အံ၊ ၁။ ၂၇၁) တိ သီလဿ ဝိပန္နာကာရော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဝိပန္နာစာရဒိဋ္ဌိ (တိ) | ဝိပန္န + အာစာရ + ဒိဋ္ဌိ | ပျက်စီးသောအကျင့်, ပျက်စီးသော အယူရှိသော။ ဝိပန္နာစာရဒိဋ္ဌိတာယ ပကာသနီယကမ္မကရဏတော ------- ဝိသုံ ဘူတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဝိပန္နောပသမ္ပဒ (တိ) | ဝိပန္နာ + ဥပသမ္ပဒါ | ပျက်စီးသော ရဟန်းပဥ္စင်းအဖြစ်ရှိသော၊ ရဟန်း ပဥ္စင်းမဖြစ်သော၊ သူ။ ဝတ္ထာဒိ- ဒေါသေန ဝိပန္နောပသမ္ပဒေါ ဝါ သံယံ ဘိန္နတ္တောပိ အနန္တရိယံ န ဖုသတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဝိပရက္ကမ္မ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ပရာ + ကမု + တွာ။ ဝိပရိကြမျ - သံ။ | အလွန်အားထုတ်၍။ ဝိပရက္ကမ္မာ (သုတ္တနိ။ ၃၄၁) တိ အတိဝ ပရက္ကမိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။

ဝိပရာမောသ (ပု) | (၁) ဝိ + ပရိ + အာ (ဝိ + ပရာ) + မုသ + ဏ။ (၂) ဝိ + ပရိ + အာ + မုသ + ဏေ + ဏ။ ဝိပရာမုသက္က- ကြိယာပုဒ်။ ပြာ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ဆီးနှင်း, ချုံစသည်တို့ဖြင့် ဖုံးကွယ်၍ (ခရီးသွားသူကို) လုယက်ခြင်း၊ ဓားပြတိုက်ခြင်း။ (၂) (က) အထူးအားဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ ပြင်းစွာတွေ့ ဝေစေခြင်း။ (ခ) ခိုးယူခြင်း။ (၁) ဝိပရာ- မောသော(ဒီ၊၁။၅) တိ ဟိမဝိပရာမောသော ဂုမ္ဗဝိပရာမောသောတိ ဒုဝိဓော။ ယံ ဟိမပါတသမယေ ဟိမေန ပဋိစ္ဆန္နာ ဟုတွာ မဂ္ဂပဋိပန္နံ ဇနံ မုသန္တိ၊ အယံ ဟိမဝိပရာ- မောသော။ ယံ ဂုမ္ဗာဒီဟိ ပဋိစ္ဆန္နာ မုသန္တိ၊ အယံ ဂုမ္ဗဝိပရာမောသော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၁။ (၂) (က) (ခ) ဝိပရာ- မောသော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈) တိ ဝိသေသေန သမန္တတော ဘုသံ မောသာပနံ မုယှနကရဏံ၊ ထေနနံ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၄။

ဝိပရာဝတ္တ[1] (တိ) | ဝိ + ပရာ + ဝတု + အ (တ)။ | (၁) (က) ဖောက်ပြန်-ဖောက်ပြန်၍ တည်-သော။ (ခ) ဆုတ်နစ်သော။ (၂) တုံ့ ပြန်သော။ (၁) (က) အမိစိတ္တံ တေ ဝိပရာဝတ္တ (ဒီ၊ ၁။ ၆၃။ မ၊ ၂။ ၁၉၆) န္တိ ---- တံ မယှံ ဧကဝစနေနေဝ ဝိပရိဝတ္တိတွာ ဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။ (ခ) အမိစိတ္တံ တေ ဝိပရာဝတ္တ (ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၂) န္တိ ယံ တဝ အမိစိတ္တံ စိရကာ- လာသေဝနဝသေန ပဂုဏံ၊ တံ မမ ဝါဒံ အာဂမ္မ နိဝတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁။ (၂) ဝိပရာဝတ္တမန္တနပညာ-ကြည့်။

ဝိပရာဝတ္တ[2] (တိ) | ဝိ + ပရာ + ဝတု + ဏေ+ အ (တ) | ဖောက်ပြန်စေ - ဖျက်ဆီး - အပ်သော။ ဝိပရာဝတ္တ (ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၂)န္တိ ဝိရောဓဒဿနဝသေန ပရာဝတ္တိတံ၊ ပရာဝတ္တံ ဒူသိတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။

ဝိပရာဝတ္တမန္တနပညာ (ထီ) | ဝိပရာဝတ္တ + မန္တန + ပညာ | တုံ့ပြန်-ပြန်လှန်-၍-တိုင်ပင်- ပြောဆိုနိုင်-သောပညာ။ ပဋိမန္တနပညာယာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၉) တိ သဗ္ဗပရပ္ပဝါဒါနံ ဝိပရာ- ဝတ္တမန္တနပညာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂။

ဝိပရာဝတ္တိ (ထီ) [ဝိ + ပရာ + ဝတု + တိ] ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ပုဗ္ဗပုဗ္ဗနပစ္စယဝိပတ္တိ (ပစ္စုပ္ပန္နပစ္စယဝိပတ္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၂) တိ ပဌမပုဗ္ဗနပစ္စယဝသေန ဝိပရာဝတ္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၇။

ဝိပရိဏတ (တိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + တ။ ဝိပရိဏတ-သံ၊ ဝိပရိဏယ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ဖောက်ပြန်သော။ (ခ) ပျက်စီးသော။ (၂) ဖောက်ပြန်၍လည်သော၊ ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် လည်၍တည်သော။ (၃) သဘောမှကင်းသော။ (၁) (က) ဝိပရိဏတေနာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၇၃) တိ ပရိသုဒ္ဓဘဝင်္ဂသန္တတိသင်္ခါတံ ပကတိံ ဝိဇဟိတွာ အညထာ ပဝတ္တေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂ဝ။ ကင်္ခါ။ ၁၂၈။ (ခ) ဝိပရိဏတ (သံ၊ ၂။ ၅၉) န္တိ ဝိပရိဏာမံ ဂတံ ဝိနဋ္ဌံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဝိပရိဏတ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁) န္တိ အညထတ္တံ ဂတံ ဝိနဋ္ဌံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၉။ (၂) ဝိပရိဏတေနာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၇၃) န္တိ ------ ဝိရူပံ ဝါ ပရိဏတေန ဝိရူပံ ပရိဝတ္တေန၊ ယထာ ပရိဝတ္တမာနံ ဝိရူပံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ပရိဝတ္တိတွာ ဋ္ဌိတေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂ဝ။ ကင်္ခါ။ ၁၂၈။ (၃) ဝိပရိဏတ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၂) န္တိ သဘာဝဝိဂမေန ဝိဂတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂ဝ၂)။

ဝိပရိဏတစိတ္တ (တိ) [ဝိပရိဏတ + စိတ္တ] ဖောက်ပြန်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ တတိယေ ဩတိဏ္ဏတာ စ ဝိပရိဏတစိတ္တတာ စ ဒုဋ္ဌုလ္လဝါစဿာဒရာဂဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ။ ၁၂၉။

ဝိပရိဏတဘာဝါပါဒန (နု) [(ဝိပရိဏတ + ဘာဝ+အာပါဒန) ဝိပရိဏတဘာဝါပါဒန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ နု လောဘဝိသေသာ ဧဝ စိတ္တဿ ဝိပရိဏတ-ဘာဝါပါဒနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁-၂။

ဝိပရိဏတမာနသ (တိ) [ဝိပရိဏတ + မာနသ] ဝိပရိဏတစိတ္တ-ကြည့်။ အထ ခေါ မိလိန္ဒော ရာဇာ --- ဘန္တစိတ္တော ဝိပရိဏတမာနသော။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။

ဝိပရိဏာမတိ (ကြိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + အ + တိ။ ဝိပရိဏမျတေ-သံ၊ ဝိပရိဏမက္က-ပြာ။] ဖောက်ပြန်၏။ နု ဝိပရိဏာမန္တိ (နု ဝိပရိ-ဏာမေန္တိ- ဒီ၊ ၁။၅၃) တိ ပကတိံ နု ဇဟန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄)။

ဝိပရိဏာမန (နု) [ဝိ + ပရိ + နမု + ယု။ ဝိပရိဏာမန - သံ။] ဖောက်ပြန်ခြင်း (ကင်းခြင်း)။ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆)တိ ဝိပရိဏာမနေန ဝိဂမနေန ဒုက္ခာ နု နိရောဓကွဏောန။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။

ဝိပရိဏာမနသဘာဝ (တိ) [ဝိပရိဏာမန + သဘာဝ] ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဝိပရိဏာမဓမ္မ (မ၊ ၁။ ၁၉၁) န္တိ ဇရာယ မရဏေန စ ဝိပရိဏာမနသဘာဝံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၃။

ဝိပရိဏာမန္တ (တိ) [ဝိ+ ပရိ+ နမု+ အ+ အန္တ] ဖောက်ပြန်သော။ ---- ဝိပရိဏာမန္တံ ဝိနာသံ ပဋိပီဠ ပါပုဏာတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၇၉။

ဝိပရိဏာမန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပရိ+ နမု+ အ+ အန္တိ] ဖောက်ပြန်ကုန်၏။ တေ နု ကူဋဋ္ဌိ၊ နု ဝိပရိဏာမန္တိ။ မ၊ ၂။ ၁၈၅။

ဝိပရိဏာမ[၁] (ပု) [ဝိ + ပရိ + နမု + ဏ။ ဝိပရိဏာမ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း-- (က) ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ် တရားတို့၏ ဘင်။ (ခ) ရုပ်တရား၏ ဘင်။ (ဂ) အခိုက်အတန့် - အထူး - တစ်မျိုး-သို့ ရောက်ခြင်း။ (ဃ) သဘောမှ ကင်းခြင်း။ (င) မိမိသဘော - ကိုစွန့် - ဘင်သို့ရောက်-ခြင်း။ (စ) ရင့်-ပျက်-ခြင်းတို့ဖြင့်-ဥပါဒ်-ဌီ- အခိုက်အတန့်မှ ပြန်ခြင်း။ (ဆ) အစဉ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ (ဇ)သေခြင်း။ (ဈ) ပျက်စီးခြင်း။(၂) ဖောက်ပြန်ရာ(အခါ)။ (၁) (က) ခန္ဓာငါးပါးရုပ်နာမ်တရားတို့၏ဘင်။ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနံ ဝိပရိဏာမာနုပဿနေ ပညာ (ပဋိသံ။ ၁) တိ ------ ပစ္စုပ္ပန္နဓမ္မာနံ ဝိပရိဏာမဒဿနေ ဘင်္ဂဒဿနေ ပညာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ (ခ) ရုပ်တရားတို့၏ ဘင်။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏာ - ကြည့်။ (ဂ) အခိုက် အတန့်- အထူး - တစ်မျိုး - သို့ရောက်ခြင်း။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာယ ရုပ္ပည်။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ အဝတ္ထာဝိသေသာပတ္တိ ဝိပရိဏာမော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။ (ဃ) သဘောမှ ကင်းခြင်း။ ဥပ္ပါဒဝယဝတ္တိတော ဝိပရိဏာမ-တာဝကာလိကနိစ္စပဋိက္ခေပဋ္ဌေန ဝါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉။ သဘာဝဝိဂမော ဣဓ ဝိပရိဏာမော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၃။ (င) မိမိသဘောကိုစွန့်-ဘင်သို့ရောက်-ခြင်း။ (စ) ရင့်-ပျက်-ခြင်း တို့ဖြင့်- ဥပါဒ်-ဌီ- အခိုက်အတန့်မှ ပြန်ခြင်း။ (ဆ) အစဉ်၏ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ သဘာဝဝိဇဟာနံ ဝိပရိဏာမော၊ ဇရာဘင်္ဂေဟိ ဝါ ပရိဝတ္တနံ၊ သန္တာနဝိကာရာပတ္တိ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၇။ သဘာဝဝိဇဟန (မူလဋီ၊ ၂။ ၃၇) န္တိ ဘင်္ဂပ္ပတ္တိမာဟ။ ဝိပရိဝတ္တနံ ဥပ္ပါဒဇရာဝတ္ထာဟိ သန္တာနံ ဝိနာ န ဝိကာရာပတ္တီတိ အာဟ " သန္တာနဝိကာ-ရာပတ္တိ ဝါ "တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၁ -၂။ (ဇ) သေခြင်း။ အတ္တိ ဝိပရိဏာမော (အံ၊ ၃။ ၃၀၃) တိ မရဏမ္ပိ အတ္ထိယေဝ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။ (-သံ၊ ၂။ ၇၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၅)။ (ဈ) ပျက်စီးခြင်း။ ဝိပရိဏာမော (သံ၊ ၂။ ၇၅) တိ ဝိနာသော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၅။ (၂) ဖောက်ပြန်ရာ (အခါ)။ ဝိပရိဏာမကာလ - ကြည့်။

ဝိပရိဏာမ[၂] (ပု) [ဝိပရိဏာမ + တ္တ။ တစ်နည်း-ဘာဝပ္ပမာန။] ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိပရိဏာမော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀) တိ ဇရာယ မရဏေန စာတိ ဒွိဓာ ဝိပရိဏာမေ-တဗ္ဗတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၇-၈)။

ဝိပရိဏာမကရ (တိ) [ဝိပရိဏာမ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] ဖောက်ပြန်ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ စိတ္တဿ ဝိပရိဏာမ-ကရေန ဆန္ဒရာဂေန ရတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၂)။

ဝိပရိဏာမကရဏ (တိ) [ဝိပရိဏာမ + ကရ + ယု] ဝိပရိဏာမကရ-ကြည့်။ ----- စိတ္တဿ ဝိပရိဏာမကရဏေန ဆန္ဒရာဂေန ရတ္တာ သာရတ္တာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၁။

ဝိပရိဏာမကာရဏ (န) [ဝိပရိဏာမ + ကာရဏ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိပရိဏာမကာရဏံ ရာဂါဒယော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၈။

ဝိပရိဏာမကာလ (ပု) [ဝိပရိဏာမ + ကာလ] ဖောက်ပြန်ရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။ သုခဝေဒနာ ဟိ ----- ဝိပရိဏာမကာလေ ဒုက္ခာယေဝ ဟောတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၉။

ဝိပရိဏာမကောဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိပရိဏာမ+ကောဋ္ဌိ] ဖောက်ပြန်ခြင်းဟူသော - အစွန်း - အစွန်အဖျား-အဆုံး-အပိုင်းအခြား။ ဝိပရိဏာမကောဋ္ဌိယာ ပန သဗ္ဗာဝ ဒုက္ခာ နာမ ဇာတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၈။

ဝိပရိဏာမဂ္ဂဟဏ (နု) [ဝိပရိဏာမ+ဂဟဏ] ဝိပရိဏာမ-သဒ္ဒါ။ ဝိပရိဏာမဂ္ဂဟဏေန ဒုက္ခဘာဝေါ တဿ အညထတ္တဒီပနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၂။

ဝိပရိဏာမညထတ္တ (နု) [ဝိပရိဏာမ + အညထတ္တ] ဖောက်ပြန်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော တစ်ပါးသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဝိပရိဏာမော (မ၊ ၂။ ၁၂၁) တိ ပဿာဒညထတ္တေန ဝိဘ္ဘမန္တာနံ ဝိပရိဏာမညထတ္တံ ဘဝေယျ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၂။ ပဿာဒညထတ္တန္တိ အပ္ပသာဒဿ ဝိပရိဏာမော ဟီနာယာဝတ္တနသင်္ခါတံ ပရိဝတ္တနံ။ တေနာဟ " ဝိဗ္ဘမန္တာနံ ဝိပရိဏာမညထတ္တ " န္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၉။

ဝိပရိဏာမညထာဘာဝ (ပု) [ဝိပရိဏာမ + အညထာဘာဝ] (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော တစ်ပါသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော။ (၃) သေဆုံးခြင်း, တစ်ပါးသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ (= ကွေကွင်း - ကွဲကွာ-ခြင်း)။ (၁) တေသံ ဝိပရိဏာမညထာဘာဝါ (ဒီ၊ ၁။ ၃၃။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၃) တိ တေသံ ကာမာနံ ဝိပရိဏာမသင်္ခါတာ အညထာဘာဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။ (၂) ဝိပရိဏာမညထာဘာဝါ (မဟာနိ။၄)တိ ပကတိဘာဝံ ဇဟိတွာ အညထာဘာဝံ ဥပနီတေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။ (-မဟာနိ။ ၉၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၇)။ (၃) ဝိပရိဏာမညထာဘာဝါ (မ၊၂။၃၁၂) တိ ဇတ္တ မရဏဝသေန ဝိပရိဏာမော, ကေနစိ သဒ္ဓိံ ပလာယိတွာ ဂမနဝသေန အညထာဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၈။

ဝိပရိဏာမဋ္ဌ (ပု) ဝိပရိဏာမ + အတ္ထ။ ဌာ-ကို ဋ္ဌ - ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက်-သဘော။ ဇရာယ, မရဏေန စာတိ ဒွိဓာ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗော ဝိပရိဏာမဋ္ဌော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၇-၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၀)။

ဝိပရိဏာမဒဿန (နု) [ဝိပရိဏာမ + ဒဿန] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ခြင်း (ဘင်) ကိုရှုခြင်း။ ဝိပရိဏာမ° (၁) (က) အနက်ကြည့်။

ဝိပရိဏာမဒဿနဉာဏ (နု) [ဝိပရိဏာမဒဿန+ဉာဏ] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ခြင်းကိုရှုခြင်း၌ (ဖြစ်သော) ဉာဏ်။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ-ကြည့်။

ဝိပရိဏာမဒုက္ခ (နု) [ဝိပရိဏာမ + ဒုက္ခ] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ကင်းကွာ-ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ၊ ဖောက်ပြန်သော ဆင်းရဲ၊ (သုခဝေဒနာ)။ (သုခဝေဒနာသည် ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဆင်းရဲဒုက္ခဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ဝိပရိဏာမဒုက္ခ မည်၏။) ဒုက္ခဒုက္ခံ, ဝိပရိဏာမဒုက္ခံ ------ သုခါဝေဒနာ ဝိပရိဏာမေန ဒုက္ခုပ္ပတ္တိ-ဟေတုတော ဝိပရိဏာမဒုက္ခံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၀။ ဝိပရိဏာမဝန္တတာယ သုခံ

အနိဋ္ဌမေဝ ဟောတီတိ ဒုက္ခံ နာမ ဇာတံ။ တေနေဝါဟ " ဒုက္ခုပ္ပတ္တိဟေတုတော " တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၀။ (၂) ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ (မ၊ ၁။ ၃၇၇) တိအာဒီသု သုခါယ ဝေဒနာယ အတ္ထိဘာဝေါ သုခံ၊ နတ္ထိဘာဝေါ ဒုက္ခံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ (မ၊ ၁။ ၃၇၇) တိ ဝိပရိဏာမနေန ဝိဂမနေန ဒုက္ခာ, န နိရောဓကေ္ခဏေန။ တေနာဟ " နတ္ထိဘာဝေါ ဒုက္ခ " န္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၈၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၄)။

ဝိပရိဏာမဒုက္ခပရိညာ (ထီ) [ဝိပရိဏာမဒုက္ခ+ ပရိညာ] ဖောက်ပြန်သော ဆင်းရဲကို ပိုင်ခြား၍ သိခြင်း။ ပဥ္စမေန ဝါ ဝိပရိဏာမဒုက္ခပရိညာ။ က္ကတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၅။

ဝိပရိဏာမဒုက္ခုပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ဝိပရိဏာမ + ဒုက္ခုပ္ပတ္တိဟေတု (ဒုက္ခ + ဥပ္ပတ္တိ+ ဟေတု)] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ သုခါဝေဒနာ ဝိပရိဏာမဒုက္ခုပ္ပတ္တိဟေတုတော (ဝိပရိဏာမေန ဒုက္ခုပ္ပတ္တိဟေတုတော) ဝိပရိဏာမဒုက္ခံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၂။

ဝိပရိဏာမဓမ္မ (တိ) [ဝိပရိဏာမ + ဓမ္မ] (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော။ (၂) ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏အဖြစ် (ဖောက်ပြန်စေခြင်း) ဟူသော သဘောရှိသော။ (၁) ကာမာ ဟိ ဘော အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ ဒီ၊၁။၃၃။ ပကတိဇဟနဋ္ဌေန ဝိပရိဏာမဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ (- မ၊ ၁။ ၁၉၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉)။ (၂) ဝိပရိဏာမဓမ္မ (ပဋိသံ။ ၇၃) န္တိ ဇရာယစေဝ မရဏေန စာတိ ဒွေဓာ ဝိပရိဏာမပကတိကံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။ ယံ ဝေဒနာ ----- ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ သံ၊ ၂။ ၂၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဇရာယ မရဏေန စာတိ ဒွိဓာ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗဋ္ဌေန ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၉။

ဝိပရိဏာမန (န) [ဝိ + ပရိ + နမု + ဏော + ယု။ ဝိပရိဏာမန-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဖောက်ပြန်စေခြင်း။ ရဥ္စနံ ဝတ္တသာ ဝိယ ရင်္ဂဇာတေန စိတ္တဿ ဝိပရိဏာမနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၄။

ဝိပရိဏာမနသဘာဝ (တိ) [ဝိပရိဏာမန + သဘာဝ] ဖောက်ပြန်စေခြင်း သဘောရှိသော။ ဇရာယ မရဏေန စာတိ ဒွိဓာ ဝိပရိဏာမနသဘာဝတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၈။

ဝိပရိဏာမန္တ (တိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + အန္တ။ ဝိပရိဏမန္တ ?။] ဖောက်ပြန်သော။ ဝိပရိဏာမန္တေပိ (မဟာနိ။ ၃၇) တိ ဝိပရိဝတ္တနကာလေပိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉)။

ဝိပရိဏာမပကတိက (တိ) [ဝိပရိဏာမ + ပကတိ + က] ဝိပရိဏာမဓမ္မ (၂) အနက် ကြည့်။

ဝိပရိဏာမဘာဝ (ပု) [ဝိပရိဏာမ + ဘာဝ] ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗေ တေ ဝုတ္တပ္ပကာရာ ဘဝါ ----------- ဝိပရိဏာမဘာဝတော ဝိပရိဏာမဓမ္မာ အဟေသုံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၃။

ဝိပရိဏာမရဟိတ (တိ) [ဝိပရိဏာမ+ရဟိတ] ဖောက်ပြန်ခြင်းမှ ကင်းသော။ တထန္တိ ဝိပရိဏာမရဟိတံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဝိပရိဏာမလက္ခဏ (န) [ဝိပရိဏာမ+လက္ခဏ] ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး - ခြင်းဟူသော လက္ခဏာ။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏ(ပဋိသံ၊၅၃)န္တိ

အဒ္ဓါသန္တတိခဏဝသေန ရူပဿ ဘင်္ဂ၊ ဘင်္ဂေါယေဝ သင်္ခတလက္ခဏတ္တာ လက္ခဏန္တိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၈)။

ဝိပရိဏာမဝန္တတာ (ထီ) ‌‌| ဝိပရိဏာမဝန္တု + တာ | ဖောက်ပြန်ခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝိပရိဏာမဝန္တတာယ ဝိပရိဏာမကောဋ္ဌိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၀)။

ဝိပရိဏာမဝန္တု (တိ) | ဝိပရိဏာမ + ဝန္တု။ ထီ-၌ ဝိပရိဏာမဝန္တီ။ | ဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော။ သဗ္ဗေပိ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ခန္ဓာ ဝိပရိဏာမဝန္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။

ဝိပရိဏာမဝါဒ (ပု) | ဝိပရိဏာမ + ဝါဒ | ဖောက်ပြန်သော - အယူ - ဝါဒ။ ကမ္မံ ဝိပရိဏာမဝါဒံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဝိပရိဏာမသင်္ကီ (တိ) | ဝိပရိဏာမ + သင်္ကီ (သံကီ)။ | ဖောက်ပြန်၍ တစ်ပါးတစ်ခြားဖြစ်အံ့ဟု - ယုံမှား - သင်္ကာ - ရှိသော သူ။ ဝိပရိဏာမသင်္ကီနောပိ သောစန္တိ။ မဟာနိ။ ၉၄။ ဝိပရိဏာမသံကိနောပီတိ (မဟာနိ။ ၃၇) တိ ပရိဝတ္တေတွာ အညထာဘာဝေန အာသံကိနောပိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

ဝိပရိဏာမသဘာဝ (ပု) | ဝိပရိဏာမ+သဘာဝ | ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်။ ဇရာဘင်္ဂဝသေန ဝိရူပံ ပရိဏာမံ ပတ္တဥ္စ ဝတ္တမာနဿေဝ ဝိပရိဏာမသဘာဝတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။

ဝိပရိဏာမသဘာဝ (တိ) | ဝိပရိဏာမ+သဘာဝ| ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော။ ဝိပရိဏာမဓမ္မ (ဝိ၊၃။၁၉)န္တိ ဇာရာယ မရဏေန စ ဝိပရိဏာမသဘာဝံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၄။

ဝိပရိဏာမသုခ (တိ) | ဝိပရိဏာမ + သုခ | ဖောက်ပြန်-ကင်းကွာ-ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဌိတိဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမသုခါ။ မ၊ ၁။ ၃၇၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။

ဝိပရိဏာမသုည (နပ) | ဝိပရိဏာမ + သုည | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်-ဆိတ်-သုဉ်း-ခြင်း။ သုညသုညံ၊ သင်္ခါရသုညံ၊ ဝိပရိဏာမသုညံ။ ပဋိသံ။ ၃၅၉။ ဇရာဘင်္ဂဝသေန ဝိရူပေါ ပရိဏာမော ဝိပရိဏာမော၊ တေန ဝိပရိဏာမေန သုညံ ဝိပရိဏာမသုညံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။

ဝိပရိဏာမာကာရ (တိ) | ဝိပရိဏာမ+အာကာရ| ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာရှိသော။ ရတ္တောတိ----စိတ္တဿ ဝိပရိဏာမာကာရေန ဆန္ဒရာဂေန ရတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၂၂။

ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တ (နပ) | ဝိပရိဏာမ + အနုပရိဝတ္တ | ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တဇ (တိ) | ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တ + ဇန + ကွိ။ ကစ္စည်း။ ၆၁၅။ ရူ။ ၅၈၆။ | ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဖောက်ပြန်သောတရားလျှင်အာရုံရှိသော စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တဇာ (မ၊ ၃။ ၂၇၀) တိ ဝိပရိဏာမဿ အနုပရိဝတ္တနတော ဝိပရိဏာမာရမ္မဏစိတ္တတော ဇာတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၁။ ဝိပရိဏာမံ အနုဂန္တွာ ဝိပရိဝတ္တနတံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တံ ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တံ၊ တတော သမုပ္ပန္နာ ပရိတဿနာ ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တဇာ ပရိတဿနာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၉-၉၀။

ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိ (ထီ) [ဝိပရိဏာမ + အနုပရိဝတ္တိ] ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တ-ကြည့်။

ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိဇ (တိ) [ဝိပရိဏာမာ-နုပရိဝတ္တိ + ဇန + ကွိ။ ကစ္စည်း။ ၆၁၅။ ရူ။ ၅၈၆။] ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တဇ-ကြည့်။ ဝိပရိဏာမာနုပရိဝတ္တိဇာ (သံ၊ ၂။ ၁၄) တိ ဝိပရိဏာမဿ အနုပရိဝတ္တိတော ဝိပရိဏာ-မာရမ္မဏစိတ္တတော ဇာတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁-၂။

ဝိပရိဏာမာနုပဿနတ္တ (ပု) [ဝိပရိဏာမ + အနုပဿနာ + အတ္တ] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို အဖန်တလဲလဲရှုခြင်းဟူသောအကျိုး။ ------ ဝိပရိဏာမာနုပဿနတ္တာယ။ ပဋိသံ။ ၈၀။

ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ (ထီ) [ဝိပရိဏာမ + အနုပဿနာ] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို - အဖန် တလဲလဲ - ရှုခြင်း - ရှုတတ်သော ဉာဏ်။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ (ပဋိသံ။ ၂၁) တိ --- သင်္ခတံ ဝိပရိဏာမဒဿနဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။

ဝိပရိဏာမာရမ္မဏ (တိ) [ဝိပရိဏာမ + အာရမ္မဏ] ဖောက်ပြန်သောတရားလျှင် အာရုံရှိသော၊ ဖောက်ပြန်သောတရားကို အာရုံပြုသော။ ဝိပရိဏာမာရမ္မဏံ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိသဟဂတံ ဝိညာဏံ တဒနုဝတ္တိ စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိပရိဏာမာဝတ္ထာ (ထီ) [ဝိပရိဏာမ+အဝတ္ထာ] ဖောက်ပြန်သော အခိုက်အတန့်။ ဝိပရိဏာ-မာဝတ္ထာ စ ဉဒယာဝတ္ထံ ဝိနာ န ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၅။

ဝိပရိဏာမိတ (တိ) [ဝိပရိဏာမ + ဣတ။ ဝိပရိဏာမိတ - သံ။ ဝိပရိဏာမိယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ပရိ + နမု + ဏေ + တ] (၁) ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့်ဖြစ်သော၊ ဖောက်ပြန်သော။ (၂) ညွှတ်စေအပ်သော။ (၁) စိတ္တံ ဝိပရိဏာမိတ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃) န္တိ ပကတိံ ဇဟိတွာ ဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ (၂) ဝဂ်ံ နာမ ဝိယဂ်ံ ဝိပရိဏာမိတမဂ်ံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝိပရိဏာမီ (တိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + ဏီ။ ထီ - ၌ ဝိပရိဏာမီ, ဝိပရိဏာမိနီ။ ဝိပရိဏာမိန် - သံ။] (၁) ဖောက်ပြန်တတ်သော။ (၂) ဖောက်ပြန်ခြင်း - အလေ့-ပြကတေ့ - ပင်ကိုယ် - သဘော - ရှိသော။ (၁) (၂) စက္ခုံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ ဝိပရိဏာမိ အညထာဘာဝိ။ သံ၊ ၂။ ၁၈၆။ (- ၁၈၇-၈၊ ၂၉၁-၂)။

ဝိပရိဏာမုပဋ္ဌာန (နပ) [ဝိပရိဏာမ + ဥပဋ္ဌာန] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ထင်ခြင်း။

ဝိပရိဏာမုပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [ဝိပရိဏာမု-ပဋ္ဌာန + ကုသလ] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ ထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသော။ ဝိပရိဏာမုပဋ္ဌာန-ကုသလော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂၂၄။

ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗ¹ (တိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + ဏေ + တဗ္ဗ] (၁) ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁)အတ္တဝသေန ဝိဘတ္တိ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗာ။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၇။ အထ ဝါ သွာဂတန္တိ သုဋ္ဌု အာဂတံ၊ မယာတိ ဝိဘတ္တိ ဝိပရိဏာ-မေတဗ္ဗာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၃။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀၂)။ (၂) ဇရာယ, မရဏေန စာတိ ဒွိဓာ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၇။

ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗ² (တိ) [ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗ + တ္တ။ တစ်နည်း-- ဘာဝပစ္စယန္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။

ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ ကြည့်။ ဝိပရိဏာမဝိရာဂ-နိရောဓန္တိ ဇရာယ, မရဏေန စာတိ ဒွေဓာ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗဋ္ဌေဝ၊ တတော ဧဝ ပလောကိတံ ဘဂ်ဂ္ဂ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၂။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၆)။

ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗ² + အတ္ထ။ ထ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] ဖောက်ပြန်စေအပ်သောအနက်သဘော။ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗဋ္ဌေန ဝိပရိဏာမမမ္ဗ။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၉။

ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗဘာဝ (ပု) [ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗ² + ဘာဝ] ဖောက်ပြန်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဇရာယ မရဏေန စာတိ ဒွေဓာ ဝိပရိဏာ-မေတဗ္ဗဘာဝေါ စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။

ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗသဘာဝ (တိ) [ဝိပရိဏာ-မေတဗ္ဗ² + သဘာဝ] ဖောက်ပြန်စေအပ်သောသဘောရှိသော။ ဇရာယ မရဏေန စာတိ ဒွိဓာ ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗသဘာဝတာယ ပကတိဝိဇဟနဋ္ဌေန ဝိပရိဏာမမမ္ဗ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၁။

ဝိပရိဏာမေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + ဏေ + တိ။ ဝိပရိဏမယတိ - သံ။ ဝိပရိဏာမေတ္တ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဖောက်ပြန်စေ၏။ ------- ဒုစ္စရိတာနိ သုစရိတံ ကတွာ ဝိပရိဏာမေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၃)။

ဝိပရိဏာမေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + ဏေ + တွာ] ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-စေ၍။ ဝိဘတ္တိံ ဝိပရိဏာမေတွာ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၄။

ဝိပရိဏာမေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပရိ + နမု + အ + အန္တိ။ ဝိပရိဏမန္တိ ?။] ဝိပရိဏမန္တိ - ကြည့်။ တေ န ဣဥ္စန္တိ န ဝိပရိဏာမေန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၃။

ဝိပရိတက္ကိတ (တိ) [ဝိ + ပရိ + တက္က + တ။ ဝိပရိဝတိတ - သံ။] အထူးထူး အပြားပြား ကြံစည်အပ်သော (အာရုံ)။ စိတ္တေန အနုသဉ္စရိတန္တိ ----- စိတ္တေနေဝ အနု အနု သဉ္စရိတံ၊ ဝိပရိတက္ကိတန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။

ဝိပရိဖ (ပ္ဖ) န္ဒတိ (ကြိ) [ဝိ + ပရိ + ဖဒိ + အ + တိ။ ဖဒိ ကိဥ္စိစလနေ။ ရူ။ ၅၉၁။] အထူးထူး အပြားပြား တုန်လှုပ်၏။ ------- သသာသတာဒိဂါဟော စ ဝိပရိဖန္ဒတီတိ ယုဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။ (-သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၃)။

ဝိပရိဘိန္န (တိ) [ဝိ + ပရိ + ဘိဒိ + တ] (၁) ပျက်စီးသော။ (၂) ရောနှောသော။ (၃) ဖောက်ပြန်သော။ (၁) ဝိပရိဘိန္နာနိ (သံ၊ ၂။ ၄၈၄) တိ ဥပဟတာနိ ဝိနဋ္ဌာနိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ (၂) (၃) သေတရတ္တေဟိ ဝိပရိဘိန္နံ ဝိမိဿိတံ နီလံ ဝိနီလံ။ ပုရိမဝဏ္ဏဝိပရိဏာမဘူတံ ဝါ နီလံ ဝိနီလံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိပရိဘိန္န + နီလ + ဝဏ္ဏ] (၁) (အဖြူ, အနီတို့ဖြင့်) ရောနှောသော ညိုမည်းသည့် အဆင်းရှိသော။ (၂) (ရှေးအဆင်းမှ) ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-သော ညိုမည်းသည့်အဆင်းရှိသော၊ (သူသေကောင်)။ (၁) (၂) ဝိနီလံ ဝုစ္စတိ ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဝိပရိဘိန္နဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိပရိဘိန္န + နီလ + ဝဏ္ဏ။ မဇ္ဈေလောပ။] ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏ - ကြည့်။ ဝိနီလံ ဝုစ္စတိ ဝိပရိဘိန္နဝဏ္ဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၁-၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈။ ဝိပရိဘိန္နဝဏ္ဏော (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉)တိ ဝိပရိဘိန္နနီလဝဏ္ဏော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဝိပရိမဋ္ဌ (တိ) | ဝိ + ပရိ + မသ + တ | အထူးထူး အပြားပြား သုံးသပ်အပ်သော။ အသမ္ဘုဋ္ဌဓာတူ (မ၊ ဋ၊၄။၆၃) တိ အသမ္ဘုသိ-တဘာဝေါ တေသံ ဝိပရိမဋ္ဌတာဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၃။

ဝိပရိယတ္တ • ဝိပရိယတ္တ (တိ) | ဝိ + ပရိ + အယ + တ။ (သုတ်ကြီးဖြင့် ဓာတွန် ယ-ကို တ-ပြု၊ ယ-လော။) ဝိ + ပရိ + အသ (အသု)+ ထ။ ကစ္စည်း။ ၆၆၀။ ရူ။ ၆၇၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၀၁။ ဝိပယသ္တ - သံ။ | ဖောက်ပြန်သော။ ဝိပရိယတ္တ (ဇာ၊ ၂။ ၉၄) န္တိ ဝိပလ္လတ္ထံ။ ဝိပရိယတ္ထ (ဇာ၊၂။ ၉၄။ ဋ္ဌ-မူ) န္တိ ဝိပလ္လတ္ထံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၉၆။

ဝိပရိယယ (ပု) | ဝိ + ပရိ + အယ + ဏ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၇၆။ ဝိပယယ - သံ။ | ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ဝိပလ္လာသော'ညထာဘာဝေါ၊ ဗျတ္တယော ဝိပရိယယော။ ဓာန်။ ၇၇၆။

ဝိပရိယာယ (ပု) | ဝိ + ပရိ + အယ (ဣ) + ဏ။ ဝိပယာယ-သံ။ | (၁) (က) ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း။ (ခ) ပြန်ခြင်း၊ ပြောင်းပြန်ပြန်ခြင်း။ (၂) ပြန်သော၊ ပြောင်းပြန်ပြန်သော။ (၁) (က) အပိ စ အဟမေဝ ဥမ္မာဒံ ပါပုဏိံ စေတသော ဝိပရိယာယံ။ အံ၊ ၃။ ၃၈၄။ (ခ) ဝိပရိယာယေန ဘူတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၄။ (-၁၅၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၁၄၉)။ (၂) တေသ ဝိပရိယာယော သယမေဝ ယောဇိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၀။

ဝိပရိယာယတိ (ကြိ) | ဝိ + ပရိ + ယာ + ယ + တိ | လှည့်လည် - သွားလာ - ၏။ ---- ပတောဒလဋ္ဌိဟိ ဝါဟနေ ဝိတုဒေန္တာ ဝိပရိယာယန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိပရိယာယဝိရဟိတ (တိ) | ဝိပရိယာယ + ဝိရဟိတ | ဖောက်ပြန်ခြင်းမှ ကင်းသော။ အဝိတထာနီတိ ဝုတ္တသဘာဝေ ဝိပရိယာယ-ဝိရဟိတာနိ။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိပရိယာယာဘာဝ (ပု) | ဝိပရိယာယ+အဘာဝ| ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ - မရှိ - မဟုတ် - ခြင်း။ ဝုတ္တသဘာဝေ ဝိပရိယာယာဘာဝတော အဝိတထံ။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝိပရိယာသ (ပု) | ဝိ + ပရိ + အသု (အသ) + ဏ။ အသု ခေပနေ ဝိပရိယာသော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၇၆။ အနိစ္စာဒီနိ ဝတ္ထူနိ နိစ္စန္တိအာဒိနာ နယေန ဝိပရီတတော ဧသန္တီတိ (အသန္တီတိ) ဝိပရိယာသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၃။ ဝိပရိယာသ, ဝိပရိယေသ, ဝိပလ္လာသ - သဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်သဒ္ဒါများ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိပယာသ-သံ။ ဝိပရိယာသ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ဝိပရိယေသ-လည်းကြည့်။ အဟံ ခေါ် အာဝုသော ဥမ္မာဒံ ပါပုဏိံ၊ စေတသော ဝိပရိယာသံ။ မ၊ ၃။ ၃၆။ တတ္ထ ကတမေ စတ္တာရော ဝိပရိယာသာ ------ ဣမေ စတ္တာရော ဝိပရိယာသာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၀။ (ဝိပရိယာသတရားတို့သည်-- (၁) အနိစ္စ၌ သညာဝိပရိယာသ, စိတ္တဝိပရိယာသ, ဒိဋ္ဌိဝိပရိယာသ၊ (၂) ဒုက္ခ၌ သညာဝိပရိ-ယာသ, စိတ္တဝိပရိယာသ, ဒိဋ္ဌိဝိပရိယာသ၊ (၃) အနတ္တ၌ သညာဝိပရိယာသ, စိတ္တဝိပ-ရိယာသ, ဒိဋ္ဌိဝိပရိယာသ၊ (၄) အသုဘ၌ သညာဝိပရိယာသ, စိတ္တဝိပရိယာသ, ဒိဋ္ဌိ-ဝိပရိယာသ-ဟု ၄-ပါးရှိကုန်၏။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၉၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၃။)

ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟ (ပု) | ဝိပရိယာသ + ဂါဟ | ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟ-ကြည့်။ ----- မိစ္ဆာပထော

မိစ္ဆတ္တံ တိတ္ထာယတနံ ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟော။ ဝိပရိယေသဂါဟော (က - မူကွဲ) အဘိ၊ ဓ။ ၉၃၊ ၉၅၊ ၂၂၂၊ ၂၄၁။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅- ၌ကား " ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော " ဟုရှိ၏)။ ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟော (ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀)တိ အဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ " သုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ " တိ ဝိပရီတဂ္ဂါဟော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၀။

ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟီ (တိ) [ဝိပရိယာသ + ဂဟ + ဏီ] ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟီ - ကြည့်။ ဒုတိယော အသုခေ " သုခ "န္တိ ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟီ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။၁၃၉။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀)။

ဝိပရိယေသ (ပု) [ဝိ + ပရိ + ဣသ (ဧသ) + ဏ။ ဝိပရီတတော ဧသန္တိ ဝိပရိယေသော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၀၅။] ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း။ ဝိပရိယေသော (သံ၊ ၁။ ၁၈၉) တိ ဝိပလ္လာသေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝိပရိယေသာ (ထေရ၊ ၃၇၀) တိ ဝိပလ္လာသေန အသုဘေ သုဘန္တိ ပဝတ္တေန ဝိပရီတဂ္ဂါဟေန။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂၅-၆။

ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝိပရိယေသ + ဂါဟ] (၁) ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော-ယူ-ဖမ်းယူ-စွဲလမ်း-ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော -ယူ-ဖမ်းယူ -စွဲလမ်း -တတ်သော (တရား)။ (၂) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်- ယူ-ဖမ်းယူ-စွဲလမ်း -ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့် -ယူ- ဖမ်းယူ -စွဲလမ်း -တတ်သော (တရား)။ (၁) (၂) ဝိပရိယေသဘူတော ဂါဟော, ဝိပရိယေသတော ဝါ ဂါဟောတိ ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၂)။

ဝိပရိယေသဂ္ဂါ (ဂါ) ဟီ (တိ) [ဝိပရိယေသ + ဂဟ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။] ဖောက်ပြန် - မှားယွင်း - သောအားဖြင့်-ယူ လေ့ရှိ - ယူတတ် - သော၊ သူ။ " အသုဘေ သုဘ" န္တိ ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟီ ကိလေသကာမေန ဝတ္ထုကာမေ ဒဠှံ ဂဏှာတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၉၊ ၂၀၀။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄)။

ဝိပရိယေသန (န) [ဝိ + ပရိ + ဣသ (ဧသ)+ ယု] ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ အပြန်-ပြောင်းပြန်-အားဖြင့်-ပြောကြား -ပြသ -ခြင်း။ သုတ္တန္တနယေ ယထာစောဒနာ သံကိလေသဓမ္မာနံ ဝိပရိယေသနံ, တံတံဓမ္မကောဋ္ဌာသာနဉ္စ ဦနတော အဓိကတော စ ပဝေဒနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝိပရိယေသာဘိနိဝေသ (ပု) [ဝိပရိယေသ + အဘိနိဝေသ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း။ မာနဇပ္ပနာ ဝိပရိယေသာဘိနိဝေသော သံကိလေသော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဝိပရိယေသိတ (တိ) [ဝိ + ပရိ + ဣသ (ဧသ) + တ။ တစ်နည်း-- ဝိပရိယေသ + ဣတ] ဖောက်ပြန် - မှားယွင်း - သော၊ ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း-ခြင်းသို့ ရောက်သော။ အဘာဝပက္ခော န ပညာယတီတိ တဒေဝေတန္တိ ဂဟဏဝသေန ပစုရဇနေဟ ဝိပရိယေသိတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၆။

ဝိပရိဝတ္တ (တိ) [ဝိ + ပရိ + ဝတု + အ] (၁) ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-တတ်သော။ (၂) (ချာချာ) လည်သော။ (၁) ဝိပရိဝတ္တာယော (ဇာ၊ ၂။ ၁၁၉) တိ ယထာ ဣသိမိဂဿ သိင်္ဂီ ပရိဝတ္တိတွာ ဌိတာ၊ ဧဝံ လဟုစိတ္တတာယ ဝိပရိဝတ္တာယောဝ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၆၅။

(၂) သော အက္ခိဟိ ဝိပရိဝတ္တေဟိ ခေဠေန ပဃ္ဃရန္တေန ဘူမိယံ ဝိပ္ဖန္ဒတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိပရိဝတ္တတိ (ကြိ) | ဝိ + ပရိ + ဝတု + အ + တိ။ ဝိပယာဝတတေ-သံ။ | (၁) ဖောက်ပြန်၏၊ ပြောင်းလဲ၏။ (၂) လည်-ပြန်လည်-၏။ (၁) ကိံ နု ခေါ၊ ကထံ နု ခေါ၊ သာဂရော ဝိပရိဝတ္တတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။ အကလျာဏ-မိတ္တသံသဂ္ဂေန ဝိပရိဝတ္တတိ အညထတ္တံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၆။ (၂) အဝဏ္ဏံ ဝဒန္တဿ မုခမ္ပိ ဝိပရိဝတ္တေယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဝိပရိဝတ္တန (ထီ၊ န) | ဝိ + ပရိ + ဝတု + ယု | (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း။ (၂) ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ (၃) လည်ခြင်း။ (၄) ထက်ဝန်းကျင်မှ-လူးလည်း-လှိမ့် - ခြင်း။ (၅) ဖောက်ပြန်ရာ (ကာလ)။ (၆) ပြန် - ပြောင်းပြန်ပြန် - ရာ (ကာလ)။ (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ဝိပရိဝတ္တ-နာကာရ - ကြည့်။ (၂) ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ ဂရုကာပတ္တိယာ ဟိ ဝိပရိဝတ္တနာ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊ ၁၆၆။ (၃) လည်ခြင်း။ ဝိပဇ္ဇမာနေသာ ပန ဝိပရိဝတ္တနဝသေန ယောနိမဂ္ဂံ ပိဒဟိတွာ တိရိယံ နိပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၆။ (၄) ထက်ဝန်းကျင်မှ-လူးလည်း - လှိမ့် - ခြင်း။ နိဒ္ဒါကာလေ သုခံ အလဘိတွာ ------- ဣတော စိတော စ ဝိပရိဝတ္တနဥ္စ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၈။ (၅) ဖောက်ပြန်ရာ (ကာလ)။ ဝိပရိဝတ္တန-ကာလ (၁) အနက်ကြည့်။ (၆) ပြန်-ပြောင်း ပြန်ပြန် - ရာ (ကာလ)။ ဝိပရိဝတ္တနကာလ (၂) အနက်ကြည့်။

ဝိပရိဝတ္တနကာလ (ပု) | ဝိပရိဝတ္တန + ကာလ | (၁) ဖောက်ပြန်ရာ - အခါ - ကာလ။ (၂) ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-ရာ ကာလ။ (၁) ဝိပရိဏာမန္တေပီတိ ဝိပရိဝတ္တနကာလေပိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။ (၂) ဣမေသဥ္စ နိပ္ပတ္တိ နာမ လောကဿ ဝိပရိဝတ္တနကာလေ ---- ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိပရိဝတ္တနာကာရ (ပု) | ဝိပရိဝတ္တန+အာကာရ| ဖောက်ပြန်သော-အခြင်းအရာ-အမူအရာ။ စိတ္တဿ ဝိပန္နတာ ဝိပရိဝတ္တနာကာရော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉။

ဝိပရိဝတ္တန္တ (တိ) | ဝိ + ပရိ + ဝတု + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပရိဝတ္တန္တီ။ | ဖောက်ပြန်သော၊ ပြောင်းလဲသော၊ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော။ လောကေ ဝိပရိဝတ္တန္တေယေဝ ဝိပါကော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၀)။

ဝိပရိဝတ္တမာန (တိ) | ဝိ + ပရိ + ဝတု + အ + မာန | ဝိပရိဝတ္တန္တ - ကြည့်။ သာ ကိရ အဂ္ဂိရစိတကေ နိပန္နာ ---- ဝိပရိဝတ္တမာနာ ပစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဝိပရိဝတ္တိတ (တိ) | ဝိ + ပရိ + ဝတု + တ | ဖောက်ပြန် - ထက်အောက် ပြောင်းပြန်ဖြစ်-သော။ ဝိပရိဏတေပီ (မဟာနိ။ ၃၇) တိ ဝိပရိဝတ္တိတေပိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

ဝိပရိဝတ္တိတဝလိကာ (ထီ) | ဝိပရိဝတ္တိတာ + ဝလိကာ | ဖောက်ပြန် - (ထက်အောက် ပြောင်းပြန်ဖြစ်) သော သဲ။ ဟေဋ္ဌုပရိယ-ဝလိကာတိ ဝိပရိဝတ္တိတဝလိကာ ဟုတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၂။

ဝိပရိဝတ္တိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ပရိ + ဝတု + တွာ | (၁) ဖောက်ပြန်၍။ (၂) (ပြန်) လည်-လိမ့်-၍၊ (ပက်လက်လန်၍။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂)။ (၁) အမိစိဏ္ဏံ တေ ဝိပရာဝတ္တ (မ၊ ၂။၁၉၆) န္တိ --- တံ မယံ့ ဧကဝစနေနေဝ

ဝိပရာဝတ္တံ ဝိပရိဝတ္တိတွာ ဌိတံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။ (၂) ဝါဝဋ္ဋာ ဝိပရိဝတ္တိတွာ လောက-သန္ထာရကဥဒကေ ပတန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။ ဝိပရိဝတ္တိတွာတိ ဝိဝတ္တိတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆။ ဝိပရိဝတ္တိတွာတိ ဝိဝဋ္ဋိတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဝိပရိဝတ္တိယတိ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ပရိ + ဝတု + ဏေ + ယ + တေ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-စေအပ်၏။ သဥတ္တရဍ္ဎိ ဝစနံ တေန ဥတ္တရဝစနေန ပဋိဟရီယတိ ဝိပရိဝတ္တိယတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၄။

ဝိပရိဝတ္တေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ပရိ + ဝတု + ဏေ + တဗ္ဗ] ဖောက်ပြန် - ပြောင်းလဲ-စေ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ကတံ အနုဋ္ဌိကကမ္မံ ကတမေဝ၊ န တံ ပုန ဝိပရိဝတ္တေတဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၃။

ဝိပရိဝတ္တေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ပရိ + ဝတု + ဏေ + တိ] ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-စေ၏။ ဘဂဝါ ဟိ ------- နိဂဏ္ဌဿ အဓိပ္ပါယံ ဝိပရိဝတ္တေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၈။

ဝိပရိဝတ္တေန္တ (တိ) [ဝိ + ပရိ + ဝတု + ဏေ+ အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပရိဝတ္တေန္တီ။] (၁) ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-စေသော (၂) ဆုတ်နစ်စေသော။ (၁) (၂) ထေရော တေသံ အဇ္ဈာသယံ ဝိပရိဝတ္တေန္တော အာကာသေ ဌတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅။

ဝိပရိဝတ္တေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပရိ + ဝတု + ဏေ + တွာ] (၁) ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ - စေ၍။ (၂) ဆုတ်နစ်စေ၍။ (၁) (၂) ပလောဘနကမ္မံ ကာတုံ အာရဒ္ဓေ တဿာဓိပ္ပါယံ ဝိပရိဝတ္တေတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅)။

ဝိပရိဝတ္တေယျ (ကြိ) [ဝိ + ပရိ + ဝတု + အ + ဧယျ] လည်- (ပြန်) လည်-ရာ၏။ အဝဏ္ဏံ ဝဒန္တဿ မုခမ္ပိ ဝိပရိဝတ္တေယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

ဝိပရီတ (တိ) [ဝိ +ပရိ + ဣ+တ။ ဝိပရီတ-သံ။ ဝိပရီအ၊ ဝိဝရီအ-ပြာ။ ဝိဝရီယ-အဒ္ဓမာဂဓီ] (၁) ဖောက်ပြန် -မှားယွင်း -သော၊ ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း-သော သညာ (စိတ်) ရှိသော။ (၂) ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-သော။ (၃) ဝိပရိတ် (သဒ္ဒါသုံး)။ (၁) ဝိပရီတော (ဒီ၊ ၃။ ၂၈) တိ ဝိပရီတသညော ဝိပရီတစိတ္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။ ပထဝီကသိဏံ သမာပတ္တိံ သမာပန္နဿ ဝိပရီတေ ဉာဏန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၂၂၉-၃၁။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၅)။ (၂) အယံ အကာလော၊ ဝိပရီတော ကာလော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၄။ ဝိပရီတ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၇) န္တိ တဒုဘယတော ဝိပရီတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၉၈။ (၃) တဿ ဩကာရဿ ဝိပရီတော ဟောတိ။ ကစ္စည်း။ ၇၉။(ရူ။၄၆)။ (ဝိပရိတ်သည်-- (၁) အာအက္ခရာ၏ ဝိပရိတ်၊ (၂) ဤအက္ခရာ, ဧအက္ခရာတို့၏ ဝိပရိတ်၊ (၃) ဩအက္ခရာ၏ ဝိပရိတ်ဟူ၍ ၃-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အအက္ခရာသည် အာအက္ခရာ၏ ဝိပရိတ်မည်၏။ ဣအက္ခရာသည် ဤအက္ခရာ, ဧအက္ခရာတို့၏ ဝိပရိတ်မည်၏။ ဥအက္ခရာသည် ဩအက္ခရာ၏ ဝိပရိတ်မည်၏။ ချာသ။ ၇၉။ နိဒ္ဒေသ။ ၇၉။ နိရုတ္တိမဉ္ဇူသာ၊ ဋီ။ ၇၉။)

ဝိပရီတကထာ (ထီ) [ဝိပရီတ + ကထာ] ဝိပရီတကထာ၊ ဖောက်ပြန်သော ဉာဏ်ကို

ဆိုရာဖြစ်သော စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၂၃၁။ အဘိ၊ ဋ၊၃။၁၈၄။ မူလဋီ၊ ၃။ ၈၀။

ဝိပရီတကိစ္စ (န) ‌| ဝိပရီတ + ကိစ္စ | ဖောက်ပြန်သော-အမှု-ကိစ္စ။ ဝိပ္ပကာရန္တိ အပကာရံ ဝိပရီတကိစ္စံ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၇။

ဝိပရီတကောဋ္ဌာသ (တိ) | ဝိပရီတ + ကောဋ္ဌာသ | ဖောက်ပြန်သော အဘို့အစုရှိသော(ဆင်းရဲ)။ ဝိဓန္တိ ခဏ္ဍိတ္တွပါလိတ္တွာဒိဝသေန ဝိပရီတကောဋ္ဌာသံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။

ဝိပရီတဂါဟ (ပု) | ဝိပရီတ + ဂါဟ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း၊ ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်ယူခြင်း။ ဝိပရီတဂါဟမ္ပိ သတ္တာသမ္ပာပုဏေယျုံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၁။

ဝိပရီတဂါဟီ (တိ) | ဝိပရီတ + ဂဟ + ဏီ။ ကစ္စည်း။၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ -- ဂါဟိနီ။ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဝိပရီတဂါဟိနံ အနိဿရဏော နိဿရဏာဒိဋ္ဌီနံ ကုတော ဘဝဝိမောက္ခော။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၁၉၁-၂။

ဝိပရီတဂ္ဂဟဏ (န) | ဝိပရီတ + ဂဟဏ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း။ အမောဟေန အဝိပရီတံ မုဋ္ဌဿ ဝိပရီတဂ္ဂဟဏတော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၁။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၁၅၁။

ဝိပရီတဂ္ဂဟဏလက္ခဏ (တိ) | ဝိပရီတဂ္ဂဟဏ+လက္ခဏ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဝိပလ္လာသာနံ " ဝိပရီတဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ " အာဒိနာ ---- တံတံအဿာဒတ္တဝိသေသနိဒ္ဒါရဏံ အဿာဒဝိစယော။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၃။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀။

ဝိပရီတဂ္ဂါဟ (ပု) | ဝိပရီတ + ဂါဟ | ဝိပရီတဂါဟ - ကြည့်။ ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော ဝိပရီတဂ္ဂါဟော ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟော။ မဟာနိ။ ၃၇။

ဝိပရီတဂ္ဂါဟက (တိ) | ဝိပရီတ + ဂါဟက။ ထီ-၌ ဝိပရီတဂ္ဂါဟိကာ။ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်ယူတတ်သော။ န ဒိဋ္ဌိအာဒီဟိ ဝိပရီတဂ္ဂါဟကေဟိ ဥေ ယောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဝိပရီတဂ္ဂါဟလက္ခဏ (တိ) | ဝိပရီတဂ္ဂါဟ + လက္ခဏ | ဝိပရီတဂ္ဂဟဏလက္ခဏ-ကြည့်။ ဝိပရီတဂ္ဂါဟလက္ခဏော ဝိပလ္လာသော။ နေတ္တိ။ ၇၁။ နေတ္တိ၊ ဋ၊ ၁၄၂။

ဝိပရီတစိတ္တ (တိ) | ဝိပရီတ + စိတ္တ | ဖောက်ပြန်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ယံ ဝိပရီတစိတ္တော ဝိဇာနာတိ အယံ စိတ္တဝိပလ္လာသော။ ပေဋကော။ ၂၄၁ - ၈။ ဝိပရီတောတိ ဝိပရီတသညော ဝိပရီတစိတ္တော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅။

ဝိပရီတစေတ (တိ) | ဝိပရီတ + စေတ | ဝိပရီတစိတ္တ - ကြည့်။ ဝိပရီတစေတာ (နေတ္တိ။ ၉၁) တိ မိစ္ဆာဘိနိဝိဋ္ဌစေတာ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၉၄။

ဝိပရီတဇာတိ (တိ) | ဝိပရီတာ + ဇာတိ | ဖောက်ပြန် - ယုတ်ညံ့ -သော အမျိုးဇာတ်ရှိသော။ ဝိဇာတိတာယာ (ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၂) တိ ဝိပရီတဇာတိတာယ၊ ဟီနဇာတိတာယာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၄။

ဝိပရီတဇ္ဈာသယ (တိ) | ဝိပရီတ+အဇ္ဈာသယ | ဖောက်ပြန်သော - အလို - ဆန္ဒ - ရှိသော။ ပုရိမော ဟိ ဝိပရီတဇ္ဈာသယော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။

ဝိပရီတဉာဏ (န) [ဝိပရီတ + ဉာဏ] ဖောက်ပြန်-မမှန်-သော အသိဉာဏ်။ မိစ္ဆာဉာဏန္တိ ဝိပရီတဉာဏံ အယာထာဝဉာဏံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၈။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၈၀)။

ဝိပရီတတ္ထ (တိ) [ဝိပရီတ + အတ္ထ] (၁) ဖောက်ပြန်သော အနက်ရှိသော။ (ပုံ) (၂) ဖောက်ပြန်သောအနက်။ (၁) ဗဟုံ ဝိပရီတတ္ထနယံ ကဗ္ဗာကာရဿ ကဝိနော ဥပဒိသိတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၇။ (ပုံ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပရီတတ္ထသာမက (တိ) [ဝိပရီတတ္ထ + သာမက] ဖောက်ပြန်သော အနက်ကိုပြီး စေတတ်သော။ ပရဝါဒိနာ အဓိပ္ပေတဟေ-တုနော ဝိပရီတတ္ထသာမကတ္တံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၆၀။

ဝိပရီတဒဿန (တိ) [ဝိပရီတ + ဒဿန] ဝိပရီတံ ဒဿနမေတေသန္တိ ဝိပရီတဒဿနာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၅။ | (၁) ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း-သော-ဉာဏ်အမြင်-အယူ-ရှိသော၊သူ။ (၂) ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် မြင်တတ်သော။ (န) (၃) ဖောက်ပြန်သော ဉာဏ်အမြင်။ (၁) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ခေါ ပန ဟောတိ ဝိပရီတဒဿနော။ မ၊ ၁။ ၃၅၆။ အံ၊ ၁။ ၃၅။ ဝိပရီတဒဿနောတိ ဝိပလ္လတ္ထဒဿနော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၂။ (၂) ဝိပရီတဒဿနတ္တာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂။ (န) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပရီတဒဿနထမ္ဘ (ပုံ) [ဝိပရီတဒဿန + ထမ္ဘ] ဖောက်ပြန် - မှားယွင်း - သော-ဉာဏ်အမြင် -အယူ -ဟုဆိုအပ်သော တိုင်။ တေ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ---- ဝိပရီတဒဿနထမ္ဘေ တဏှာပဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉၂။

ဝိပရီတဒဿနလက္ခဏ (တိ) [ဝိပရီတဒဿန+ လက္ခဏ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်-ယူ-မြင်-ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ သာ " နတ္ထိ ဒိန္န " န္တိအာဒိနာ နယေန ဝိပရီတဒဿန-လက္ခဏာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၂။

ဝိပရီတဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိပရီတာ + ဒိဋ္ဌိ] ဖောက်ပြန်-မှား-သော အယူ၊ မိစ္ဆာအယူ။ ဝိပရီတဒိဋ္ဌိ ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅၈။

ဝိပရီတဓမ္မ (ပုံ) [ဝိပရီတ + ဓမ္မ] ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း - သော တရား။ ပဋိပက္ခေ ဝိပရီတဓမ္မေ ယေန သံဝဏ္ဏနာဝိသေသေန ပရိဝတ္တေတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၅။

ဝိပရီတပညတ္တိ (ထီ) [ဝိပရီတ + ပညတ္တိ] ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်လာသောတရားကို-ပညတ်-အပြားအားဖြင့် သိစေ-ခြင်း။ ဝိပရီတပညတ္တိ (နေတ္တိ။၅၃)တိ ဝိပရီတာကာရေန ဥပဋ္ဌဟမာနဿ ပညာပနာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၂၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉၅)။

ဝိပရီတပ္ပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဝိပရီတာ + ပဋိပတ္တိ] ဖောက်ပြန် - မှားယွင်း - သော - အကျင့်-ကျင့်ဝတ်။ အညထာဘာဝီ ဘဝသတ္တောတိ ---------- ဝိပရီတပ္ပဋိပတ္တိယာ တတော အညထာဘာဝီ --------- ဝိယာတံယေဝ ပါပုဏာတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈၉။

ဝိပရီတမနသိကာရ (ပုံ) [ဝိပရီတ + မနသိကာရ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်နှလုံးသွင်းခြင်း။ အနိစ္စာဒီသု နိစ္စာဒိဝသေန ဝိပရီတမနသိကာရော ဣမ အယောနိသော-မနသိကာရော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅။

ဝိပရီတယောဇနာ (ထီ) [ဝိပရီတ+ယောဇနာ] ပြန်သောအားဖြင့် - ပြောင်းပြန် - ယှဉ်စေခြင်း။ " အမဟဂ္ဂတဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာယ

မဟဂ္ဂတအဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာ " တိအာဒီသု ပန ဝိပရီတယောဇနာ န ကာတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၀။

ဝိပရီတရူပသညာန (န) | ဝိပရီတ + ရူပ + သဏ္ဌာန | ဖောက်ပြန်သောရုပ်ဆင်း, သဏ္ဌာန်။ ဝိရူပရူပ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆) န္တိ ဝိပရီတရူပသဏ္ဌာနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၁။

ဝိပရီတဝစန (နု) [ဝိပရီတ + ဝစန] ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-သော စကား။ ဧဝံ သဗ္ဗေသု ဝိပရီတဝစနေသု နယော နေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၀၃။

ဝိပရီတဝဒန္တ (တိ) [ဝိပရီတ + ဝဒန္တ] ဖောက်ပြန်စွာ - ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် - ပြော-ဆို-တတ်သော။ သာဝသေသံ ဝဒန္တာပိ ဝိပရီတဝဒန္တာ ဝိယ သမ္မာ ဝဒန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၂။

ဝိပရီတဝိဗ္ဘန္တစိတ္တ (တိ) | ဝိပရီတ + ဝိဗ္ဘန္တ + စိတ္တ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် လည်သော စိတ်ရှိသော။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ပုရိသော ---ဝိပရီတဝိဗ္ဘန္တစိတ္တော ဝါယာမေန တတော မုဉ္စတ္တာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၀။

ဝိပရီတဝုတ္တိ (ထီ) | ဝိပရီတ + ဝုတ္တိ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ကုသလာကုသလကမ္မေသု ဝိပရီတဝုတ္တိယာ ----- တေသံ ပစ္စက္ခံ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၈။

ဝိပရီတဝုတ္တိက (တိ) | ဝိပရီတဝုတ္တိ + က] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဝိပရီတဝုတ္တိကတာယ ယာထာဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၁။

ဝိပရီတသည (တိ) | ဝိပရီတာ + သညာ | ဖောက်ပြန်သော-အမှတ် -သညာ -ရှိသော။ ဝိပရီတသညော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅) တိ အယာထာဝသညော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂။

ဝိပရီတသညာ (ထီ) | ဝိပရီတာ + သညာ | ဖောက်ပြန်သော-အမှတ်-သညာ။ တိဿော ဝိပရီတသညာ နိစ္စသညာ သုခသညာ အတ္တသညာ။ နေတ္တိ။ ၁၀၅။ သော တံ ပထဝိံ ဧဝံ ဝိပရီတသညာယ သဉ္ဇာနိတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇။

ဝိပရီတသညီ (တိ) | ဝိပရီတသညာ + ဤ။ ထီ-ဦ --- သညိနီ။ | ဖောက်ပြန်သော-အမှတ် - သညာ - ရှိသော။ ယတ္ထာယံ လောကော ဝိပရီတသညီ။ ပဋိသံ။ ၁၅၉။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃)။

ဝိပရီတသဘာဝ (တိ) | ဝိပရီတ + သဘာဝ | (၁) ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိသော။ (ပု) (၂) ဖောက်ပြန်သော သဘော။ (၁) ဝိပရီတသဘာဝေန အာရမ္မဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၆၇။ (ပု) (၂) ဝိပရီတသဘာဝေန ပဝတ္တာယ ပညာယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၉။

ဝိပရီတသဘာဝါပတ္တိ (ထီ) | ဝိပရီတသဘာဝ + အာပတ္တိ | ဖောက်ပြန်သော သဘောသို့ ရောက်ခြင်း။ ဝိပရီဏာမော စ ဝိပရီတ-သဘာဝါပတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဝိပရီတာကာရ (ပု) | ဝိပရီတ + အာကာရ | ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာ။ ဝိပရီတ-ပညတ္တိ - ကြည့်။

ဝိပရီတာနုယောဂ (ပု) | ဝိပရီတ+အနုယောဂ] ပြန်-ပြောင်းပြန်ပြန်-ပြန်လှန်-သောအားဖြင့်-မေးမြန်း-စိစစ်-ခြင်း။ အထဿ သကဝါဒီ အယုတ္တဝါဒိတံ ဒီပေတုံ နိယတဿာတိ ဝိပရီတာနုယောဂမာဟ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၆။

ဝိပရီတာဘိနိဝေသ (ပု) [ဝိပရီတ + အဘိနိဝေသ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း။ ယသ္မာ ပန ဝိပရီတာဘိနိဝေသော မောဟဿ ဗလဝဘာဝေ ဧဝ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၆။

ဝိပလမ္ဗ (ပု) [ဝိ + ပ + လဗိ + ဏ] နှောက်ဆွဲ -အချိန်ဆွဲ -ဆိုင်းတွ -လေးနှေး-ငံ့လင့်-ခြင်း။ ဝိပလမ္ဗံ အကတွာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဝိပလာယတိ (ကြိ) [ဝိ + ပရိ + အယ (ဣ) + အ + တိ။ ဝိပလာယတိ-သံ၊ ဝိပ္ပလာအဣ-ပြာ၊ ဝိပ္ပလာယဣ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထူးထူး အပြားပြားပြေး၏၊ ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပလာယိံသု (ကြိ) [ဝိ + ပရိ + အယ (ဣ) + အ + ဦ] (သူတို့) အထူးထူး အပြားပြား ပြေးကြကုန်ပြီ၊ ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ကုန်ပြီ။ ဝိပလာယိံသူ (ဇာ၊ ၂။ ၇၃) တိ သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တာ ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တာ ဘိဝိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၂၉။

ဝိပလ္လဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + ပရိ + အသ (အသု) + ထ။ ဝိပယသ္တ-သံ ။ (ဝိပလ္လတ္ထ - ပါဠိသင့်) ဝိဝလှတ္ထ-ပြာ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ကိဥ္စာပိ သော ဖြဟ္မာ --- သတ္တနိမ္မာနေန ဝိပလ္လဋ္ဌော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၀)။

ဝိပလ္လတ္ထ - ဝိပလ္လတ္ထ (တိ) [ဝိ + ပရိ + အသ (အသု) + ထ။ ကစ္စည်း။ ၆၆၀။ ရူ။ ၆၇၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၊ ၁၃၀၁။] ဖောက်ပြန်သော။ န မေ ဒေဝ စိတ္တံ ဝိပလ္လတ္ထံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၉၆။ (-ဝဇိရ၊ ၁၇၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၄)။

ဝိပလ္လတ္ထဂါဟ (ပု) [ဝိပလ္လတ္ထ + ဂါဟ] (၁) ဖောက်ပြန်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော-ယူ-ဖမ်းယူ -စွဲလမ်း -ခြင်း -တတ်သော တရား။ (၂) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် -ယူ-ဖမ်းယူ-စွဲလမ်း - ခြင်း - တတ်သော တရား။ (၁) (၂) ဝိပရိယေသဘူတော ဂါဟောတိ ဝိပရိယေသဂ္ဂါဟော၊ ဝိပလ္လတ္ထဂါဟောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ (က-မူ)။

ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တ (တိ) [ဝိပလ္လတ္ထ + စိတ္တ] (၁) ဖောက်ပြန်သောစိတ်ရှိသော။ (န)(၂) ဖောက်ပြန်သောစိတ်။ (၁) ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တာနံ ဘိက္ခုနံ ဩဝါဒဒါနဝသေန ဝုတ္တာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၀။ (န) (၂) ကေဟိစိ ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တေဟိ ပုန ဥက္ခိတ္တသိရံ ဇာတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝိပလ္လတ္ထဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဝိပလ္လတ္ထာ + ဒိဋ္ဌိ။ ဝိပလ္လတ္ထဒိဋ္ဌိက-လည်းကြည့်။] ဖောက်ပြန်သော အယူရှိသော။ တေသု ပဌမော အသုဘေ " သုဘ " န္တိ ဝိပလ္လတ္ထဒိဋ္ဌိ ------ ဩက္ကမတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိပလ္လတ္ထဂါဟ (ပု) [ဝိပလ္လတ္ထ + ဂါဟ] ဝိပလ္လတ္တဂါဟ-ကြည့်။ ဝိပလ္လတ္ထဂါဟောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (-မူလဋီ၊၁။၁၆၁)။

ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တ (တိ) [ဝိပလ္လတ္ထ + စိတ္တ] ဝိပလ္လတ္တစိတ္တ-ကြည့်။ (၁) ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တော (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀) တိ ယက္ခုမ္မာဒေန, ပိတ္တုမ္မာဒေန ဝါ ဝိပရီတစိတ္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။ (န) (၂) အပေတစိတ္တေနာတိ ဝိဂတ-စိတ္တေန ဝိပလ္လတ္ထစိတ္တေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝိပလ္လတ္ထဒဿန (တိ) [ဝိပလ္လတ္ထ + ဒဿန] ဖောက်ပြန်သော- အမြင် - အယူ - ရှိသော။ ဝိပရီတဒဿနောတိ ဝိပလ္လတ္ထဒဿနော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဝိပလ္လတ္ထဒဿနောတိ ဓမ္မတာယ ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟီ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၂၅၀။

ဝိပလ္လတ္ထဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဝိပလ္လတ္ထာ + ဒိဋ္ဌိ + က] ဖောက်ပြန်သော အယူရှိသော။ တေသု ပဉ္စမော အသုဘေ “ သုဘ ” န္တိ ဝိပလ္လတ္ထဒိဋ္ဌိကော --- ဩက္ကမတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၄၉၉။

ဝိပလ္လတ္ထသည (တိ) [ဝိပလ္လတ္ထာ + သညာ] (၁) ဖောက်ပြန်သောသညာရှိသော။(ထီ)(၂) ဖောက်ပြန်သောသညာ။ (၁) ဝိပလ္လတ္ထသညာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဆဍ္ဍေတွာ အသာရုပ္ပါစာရံ စရန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။၁၉၃။ (ထီ) (၂) ---------- ဝိပလ္လတ္ထသညာယ ကုက္ကုစ္စာယန္တာနံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၉၆။

ဝိပလ္လတ္ထသညီ (တိ) [ဝိပလ္လတ္ထသညာ + ဤ။ ထီ-၌ ဝိပလ္လတ္ထသညိနီ။] ဖောက်ပြန်သော သညာရှိသော။ ဝိပလ္လတ္ထသညိဿ စ ------ သံသာရဿ အနုပစ္ဆေဒေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈။

ဝိပလ္လာသ (ပု) [ဝိ + ပရိ + အသု (အသ) + ဏ။ ဝိပယာသ-သံ။] (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း (ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း)။ ဝိပရိယေသ - လည်းကြည့်။ (၂) ပြန်-ပြောင်းလဲ - ခြင်း။ (၃) ပြန် - ပြောင်းလဲ-သော။ (၄) ဖောက်ပြန်သော အမှတ်သညာ။ (၅) ဝိပလ္လာသကထာ။ (၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း (ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း)။ ဝိပလ္လာသမ္ပိ သတ္တာ ပဋိလဘေယျုံ (ဝိ၊ ၁။ ၉၈) န္တိ ဝိပရီတဂါဟမ္ပိ သတ္တာ သမ္မာပုဏေယျုံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ ဣမေ စတ္တာရော ဝိပလ္လာသာ ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နဿ ပုဂ္ဂလဿ ပဟီနာ အပ္ပဟီနာတိ။ ပဋိသံ၊ ၂၃၄။ (၂) ပြန် - ပြောင်းလဲ - ခြင်း။ ပုလ္လိင်္ဂဝသေန ဝတ္တဗ္ဗေ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန ဝိပလ္လာသော လိင်္ဂဝိပရိယာယော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃။ (၃) ပြန်-ပြောင်းလဲ-သော။ ဣတ္ထိလိင်္ဂ ဝိပလ္လာသံ ကတွာ နပုံသကလိင်္ဂ, ပုရိသလိင်္ဂ ဝါ ကတွာ။ ဝဇိရ၊ ၅၇။ ဝိပရီတဋ္ဌေနာ ဝိပလ္လာသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ (၄) ဖောက်ပြန်သောအမှတ်သညာ။ တေသံ အာသိ ဝိပလ္လာသော။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၄။ ဝိပလ္လာသောတိ ဝိပရီတသညာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄။ (၅) ဝိပလ္လာသကထာ။ ဂတိကမ္မဝိပလ္လာသာ၊ မဂ္ဂေါ မဏ္ဍေန တေ ဒသာတိ။ ပဋိသံ။ ၂၈၂။

ဝိပလ္လာသကထာ (ထီ) [ဝိပလ္လာသ + ကထာ] ဝိပလ္လာသကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သော စကား။ ၁-ဝဂ်၊ ၉-ကထာ။ ပဋိသံ။ ၂၇၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၇-၈။

ဝိပလ္လာသဂတ (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ဂတ] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ။ ဇယံ ဝိပလ္လာသဂတဿ အကုသလစ္စ ပဝဍ္ဍေတိ။ ပေဋကော။ ၁၈၂။

ဝိပလ္လာသဂဟိတ (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ဂဟိတ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူအပ်သော။ ဝိပလ္လာသဂဟိတာနိ ဝါဒမူလူပနိဿယာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၅၁။

ဝိပလ္လာသဂါ (ဂ္ဂါ) ဟ (ပု) [ဝိပလ္လာသ + ဂါဟ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း။ ယာ ဇဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ----------- ဝိပရီတဂ္ဂါဟော ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟော။ မဟာနိ၊ ၃၇။ စူဠနိ။၄၅။ “ အနိစ္စေ နိစ္စ ” န္တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တဝသေန ပရိဝတ္တေတွာ ဂါဟော ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၀။

ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟီ (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ဂဟ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟိနီ။] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်ယူ - လေ့ရှိ - တတ် - သော။ တတိယော အနိစ္စေ “နိစ္စ” န္တိ ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟီ ----- သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။

ဝိပလ္လာသဒွယ (န) [ဝိပလ္လာသ + ဒွယ] ဝိပလ္လာသ -ဖောက်ပြန်ခြင်း -တို့၏ နှစ်ခုအပေါင်း။ " အနိစ္စေ နိစ္စံ, အနတ္တနိ အတ္တာ"တိ ပဝတ္တမ္ပိ ဝိပလ္လာသဒွယံ သန္ဓာယာဟ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၃။

ဝိပလ္လာသပညတ္တိ (ထီ) [ဝိပလ္လာသ + ပညတ္တိ] ဝိပလ္လာသပညတ်၊ ဝိပလ္လာသ (ဖောက်ပြန်ခြင်း) ကို- ပညတ်- အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း။ ဝိဘာဝဒိဋ္ဌိယာ ဝိပလ္လာသပညတ္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၇။

ဝိပလ္လာသပ (ပ္ပ) ဟာန (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ပဟာန] (၁)ဝိပလ္လာသ-ဖောက်ပြန်ခြင်း-ကို ပယ်တတ်သော။ (န) (၂) ဝိပလ္လာသ-ဖောက်ပြန်ခြင်း - ကိုပယ်ခြင်း။ (၁) ဝိပလ္လာသပ္ပဟာနာ ကာယပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ --------- ကာယာနုပဿနာ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိပလ္လာသပ္ပဟာနံ ဓမ္မံ ဇောတေန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ (န) (၂) ဝိပလ္လာသပ္ပဟာနေန စ ပဋိစ္ဆန္နဝိဝရဏာသဒိသော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄)။

ဝိပလ္လာသမုခ (န) [ဝိပလ္လာသ + မုခ] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို - အစ - အဦး - မူခြင်း။ ဝိပလ္လာသမုခေနေဝ ဒေသနာယ နိဒ္ဒါရိယမာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၇။

ဝိပလ္လာသယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ပရိ + အသု (အသ)+ဏယ+တိ။ ဝိပယာသယတိ-သံ။] ဖောက်ပြန်စေ၏။ သော ကိ ဝိပလ္လာသယတိ။ နေတ္တိ။ ၇၁။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၂။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၂၁-၂)။

ဝိပလ္လာသယောဇနာ (ထီ) [ဝိပလ္လာသ + ယောဇနာ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်ယှဉ်စပ်ခြင်း။ ဝိပလ္လာသယောဇနာယ ပန တထာဒဿေတိ။ မူလဋီ၃။ ၂၁၂။ (-အနုဋီ၃။ ၂၈၄)။

ဝိပလ္လာသလက္ခဏာဘာဝ (ပု) [ဝိပလ္လာသ + လက္ခဏ + အဘာဝ] ဖောက်ပြန်သောလက္ခဏာ၏မရှိခြင်း။ ဣတရော ဝိပလ္လာသလက္ခဏာဘာဝံ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၅။

ဝိပလ္လာသလေသဂ္ဂဟဏနိမိတ္တကိစ္စ (န) [ဝိပလ္လာသ +လေသ +ဂဟဏ + နိမိတ္တ + ကိစ္စ] ဖောက်ပြန်သော အမြွက်အားဖြင့်ယူခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော -အမှု-ကိစ္စ။ ပစ္ဆိမာနံ ဝိပလ္လာသလေသဂ္ဂဟဏနိမိတ္တကိစ္စံ န ကတ္တဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဝိပလ္လာသဝဍ္ဎိတ (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ဝဍ္ဎိတ] ဝိပလ္လာသ- (ဖောက်ပြန်ခြင်း) သည်ကြည်အပ်-ကိုကြည်တတ်-သော။ ဝိပလ္လာသဝဍ္ဎိတံ သကစိတ္တံ ပဋိလဘိတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဝိပလ္လာသဝတ္ထန္တရ (န) [ဝိပလ္လာသဝတ္ထု + အန္တရ] ဝိပလ္လာသ (ဖောက်ပြန်ခြင်း) ၏ တည်ရာအာရုံတစ်ပါး။ ဝိသုံ ဝိပလ္လာသဝတ္ထန္တရဘာဝေန ဂဟိတတ္တာ စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၁။

ဝိပလ္လာသဝတ္ထု (န) [ဝိပလ္လာသ + ဝတ္ထု] ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ - တည်ရာ - မှီရာ - အာရုံ။ ပဌမံ ဝိပလ္လာသဝတ္ထု ရူပံ " အသုဘေ သုဘ " န္တိ (နေတ္တိ။ ၇၂) ဇဝံ ပဝတ္တမာနဿ ဝိပလ္လာသဿ ဝတ္ထု ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၂၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၁)။

ဝိပလ္လာသဝန္တု (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ဝန္တု] ဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော။ ဝိပလ္လာသဝန္တေဟိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကေဟိ ဘာယိတဗ္ဗတော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၇။

ဝိပလ္လာသသညာ (တိ) [ဝိပလ္လာသ + သညာ] (၁) ဖောက်ပြန်သော အမှတ်သညာရှိသော။ (ထီ) (၂) ဖောက်ပြန်သော အမှတ်သညာ။ (၁) အဘိနိဝေသပစ္စေ တာဝ အယံ ဒိဋ္ဌိဂတိကော --------- ဝိပလ္လာသသညော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၂။ (ထီ) (၂) ဝိပလ္လာသသညာယာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၄။

ဝိပလ္လာသသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိပလ္လာသ + သမင်္ဂီ ။ ထီ-၌ ---- သမင်္ဂိနီ။] ဖောက်ပြန်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိပလ္လာသသမင်္ဂီ ပုဂ္ဂလော မာရဿ ဝသံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၂၀။

ဝိပလ္လာသသာမည (န) [ဝိပလ္လာသ+သာမည] ဝိပလ္လာသ၏အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗံ ဝိပလ္လာသသာမညေန ဂဟေတွာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၂။

ဝိပလ္လာသသုတ္တ (န) [ဝိပလ္လာသ + သုတ္တ] ဝိပလ္လာသသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၆၀။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၄)။

ဝိပလ္လာသဟေတု (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ဟေတု] (၁) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ (ပု)(၂)ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့် ယူခြင်း၏အကြောင်း။ (၁) ဒသန္နမ္ပိ ကိလေသာနံ ဝိပလ္လာသဟေတုဘာဝတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၈။ ဝိပလ္လာသဟေတုဘာဝ- တောတိ သုဘသညာဒိဝိပလ္လာသဟေတုက- ဘာဝတော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၀။ (ပု) (၂) ဖဿဂ္ဂဟဏေန သညာသင်္ခါရဝိညာဏာနံ သင်္ဂဟော ဝိပလ္လာသဟေတုဘာဝေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝိပလ္လာသိတ (တိ) [ဝိပလ္လာသ + ဣတ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်ဖြစ်သော။ ယေန ပဋိပက္ခေန ဝိပလ္လာသိတံ ဂဏှာတိ။ ပေဋကော။ ၂၄၈။

ဝိပလ္လာသီယတိ (က၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ပရိ + အသု (အသ) + ဏေ + ယ + တေ] ဖောက်ပြန်စေအပ်၏။ တဏှာနိဝုတံ စိတ္တံ ဒိဋ္ဌိဟိ ဝိပလ္လာသေဟိ ဝိပလ္လာသီယတိ။ နေတ္တိ။ ၇၂။ (-ပေဋကော။ ၁၈၂)။

ဝိပလ္လာသူပနိဿယ (ပု) [ဝိပလ္လာသ + ဥပနိဿယ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ယူခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာအကြောင်း။ ဝိပလ္လာသူပနိဿယေန အယောနိသော- မနသိကာရေန ပရိက္ခိတ္တာနိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝိပလ္လာသေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ပရိ + အသု (အသ) + ဏေ + တဗ္ဗ] ဖောက်ပြန်စေ အပ်သော။ ဝိပလ္လာသေတဗ္ဗာနံ တိဝိဓတ္တာ ဝိပလ္လာသာပိ တိဝိဓာ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၂၁။

ဝိပဿ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + ဟိ။ ဝိပဿတိ-မှ။] ရှု-သုံးသပ်-လော။ အနိစ္စံ ဒုက္ခန္တိ ဝိပဿ ယောနိသော။ ထေရ။ ၃၅၇။

ဝိပဿက (တိ) [ဝိ + ဒိသ + ဏ္ဏု။ ထီ-၌ ဝိပဿိကာ။ ဝိပဂျက - သက္ကတကပိဋ္ဋက။] (၁) ဝိပဿနာရှုသော၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ကို-စီးဖြန်း - အားထုတ် - သော၊ သူ။ (၂) (ဘင်္ဂါနုပဿနာမှစ၍ အနုပဿနာသုံးပါး တို့ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို) ရှု - သုံးသပ်- သော၊ သူ။ (၃) ဝိပဿနာရှုရာအခါ။ (၄) ဝိပဿကမည်သော၊ သူ။ (၁) ဝိပဿကာ ကုသလာနံ ဓမ္မာန (ဝိ၊၁။ ၂၇) န္တိ ---- တေသံ ဝိပဿကာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ သော ပဋ္ဌာ

ပဗ္ဗဇိတွာန၊ ယုတ္တယောဂေါ ဝိပဿကော။ အပ၊ ၁။ ၅၆။ တထေဝါယံ ဗုဒ္ဓပုတ္တော၊ ယုတ္တယောဂေါ ဝိပဿကော။ မိလန္ဒ။ ၃၅၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၂။ (၂) ဝိပဿကာန (ပဋိသံ။၁၆၇) န္တိ ဘင်္ဂါနုပဿနတော ပဋ္ဌာယ တီဟိ အနုပဿနာဟိ သင်္ခါရေ ဝိပဿန္တာနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ (၃) တေ ဟိ ဒွေ ပဗ္ဗဇိတာ ဝိပဿကတော ပဋ္ဌာယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၉။ (၄) ဝိပဿမာနော ပန ဝိပဿကော ----- ပဿတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဝိပဿကပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိပဿက + ပုဂ္ဂလ] ဝိပဿနာရှု-ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်း, အားထုတ်-သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝိပဿနာယ သဒ္ဓိံ ဝိပဿကပုဂ္ဂလော ကထိတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၃။

ဝိပဿကဘိက္ခု (ပု) [ဝိပဿက + ဘိက္ခု] ဝိပဿနာရှု-ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်း, အားထုတ် - သော ရဟန်း။ မဂ္ဂံ ဂဏှန္တာ သဋ္ဌိမတ္တာ ဝိပဿကဘိက္ခူ စေတ္ထ အရဟတ္တံ ပတ္တာ နိဒဿနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဝိပဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + တိ။ ပဿ ဒက္ခနေ။ ပါကတ-မာန်။ ဝိပဂျတိ-သံ။ ဝိ + ပဿက္က - ပြာ။] (၁) (က) အထူးသဖြင့်-မြင်-သိ-၏။ (ခ) ဖောက်ထွင်း၍-မြင်-သိ-၏။ (၂) ရှု-ကြည့်-၏။ (၃) ရှု-သုံးသပ်-၏၊ (အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့်-အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့်-ရှု-သုံးသပ်-၏)။ (၁) (က) သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၇။ ဗဟိဒ္ဓါ စ ဝိပဿတိ (ထေရ။ ၂၉၂) တိ ----------- ဝိသေသတော ပဿတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ (ခ) ပညာယတ္ထံ ဝိပဿတိ (အံ၊ ၁။၃၃၁)တိ ----- စတုန္နံ သစ္စာနံ အတ္ထံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ပဿတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ (၂) ဥမ္မုဇ္ဇိတွာ ဝိပဿတိ ဝိလောကေတိ (အံ၊ ၂။ ၄၀၃) တိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဂန္တဗ္ဗဒိသံ ဝိပဿတိ ဝိလောကေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၈။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀)။ (၃) ဝိပဿတိ (မ၊ ၃။ ၇၅) တိ ------- “ ဣတိပိ ဒုက္ခာ ”တိအာဒိနာ သမ္မသတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၄။ ဝိပဿတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၃) တိ တံ တံ ကောဋ္ဌာသံ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿတိ သမ္မသတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၄၀၆။ ဝိပဿတိ (ပဋိသံ။ ၆၀) တိ -------- အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိဝိဓာ ပဿတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဝိပဿိသု (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၉) န္တိ ------------ ဝိဝိဓာကာရေန ပဿိံသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၂။

ဝိပဿထ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + ထ] ရှု - သုံးသပ် - ကုန်လော။ လက္ခဏတ္တယံ ဝိပဿထ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၈။

ဝိပဿန[2] (တိ) [ဝိ + ဒိသ + ယု။ အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိဝိဓေန အာကာရေန ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅၊ ၁၉၂။ (န) ဝိပဂျန-သံ။] (၁) ဝိပဿနာရှုတတ်သော၊ သူ။ (န) (၂) အထူးသဖြင့်ရှုခြင်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ။ သျှ။ ပြည်။) (ထီ) (၃) (က) (သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသော သဘောအားဖြင့်သိမ်းဆည်းတတ်သော) ဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်။ (ခ) အနိစ္စာနုပဿနာ။ (ဂ) အနိစ္စာနုပဿနာ စသော အနုပဿနာ ၇-ပါး။ (ဃ) (အနိမိတ္တမည်သော) ဝိပဿနာ။ (င) (ရုပ်စသော အာရုံကိုသိ၍ ဘင်ကိုရှုသော) ဝိပဿနာ။

(စ) (ပျက်ခြင်းလက္ခဏာကိုရှုသော) ဝိပဿနာ။ (ဆ) (လွန်ကဲသောပညာဟု ဆိုအပ်သော) ဝိပဿနာ။ (၄) မဂ်ဉာဏ်။ (၁) ဝိပဿနာရှုတတ်သော၊သူ။ ဝိပဿနကကြည့်။ (န) (၂) အထူးသဖြင့်ရှုခြင်း။ ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ ဝိပဿနေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၇။ (ထီ) (၃) (က) (သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ-စသောသဘော အားဖြင့် သိမ်းဆည်းတတ်သော) ဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်။ သမထော စ ဝိပဿနာ စ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ အံ၊ ၁။ ၉၄။ အဘိ၊ ၈။ ၁၅။ သမထော သမာဓိ။ ဝိပဿနာ ပညာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ ဝိပဿနာ (အံ၊ ၁။ ၆၂။ ၉၄) တိ သင်္ခါရပရိဂ္ဂါဟကဉာဏံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂)။ (ခ) အနိစ္စာနုပဿနာ။ ဝိပဿနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၆) တိ အနိစ္စာနုပဿနာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၆။

(ဂ) အနိစ္စာနုပဿနာ-စသော အနုပဿနာ ၇ - ပါး။ ဝိပဿနာယ သမန္နာဂတော(မ၊ ၁။၃၉။ မဟာနိ။ ၂၉၂) တိ သတ္တဝိဓာယ အနုပဿနာယ ယုတ္တော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၇။ (-ပဋိသံ။ ၅၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၇)။ (ဃ) (အနိမိတ္တမည်သော) ဝိပဿနာ။ အနိမိတ္တဥ္စ ဘာဝေဟီတိ ----- ဝိပဿနံ ဘာဝေဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိပဿနာ ဟိ ---------- အနိမိတ္တဝေါဟာရံ လဘတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆-၇။ (င) (ရုပ်စသော အာရုံကိုသိ၍ ဘင်ကိုရှုသော) ဝိပဿနာ။ ပဋိသင်္ခါ ဝိပဿနာ (ပဋိသံ။ ၅၆) တိ သော အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ ဘင်္ဂါနုပဿနာ နာမ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀-၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၈)။

(စ) (ပျက်ခြင်းလက္ခဏာကို ရှုသော) ဝိပဿနာ။ နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ၊ ဝယလက္ခဏာဝိပဿနာ။ ပဋိသံ။ ၅၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀ - ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၈။ (ဆ) (လွန်ကဲသော ပညာဟုဆိုအပ်သော) ဝိပဿနာ။ သုညတော ဥပဋ္ဌာနံ၊ အဓိပညာ ဝိပဿနာ။ ပဋိသံ။ ၅၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၈။ (၄) မဂ်ဉာဏ်။ မဂ္ဂဉာဏမေဝ နိဗ္ဗာနာနုပဿနဋ္ဌေန ဝိပဿနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဝိပဿနာ (မဟာနိ။ ၇၁) တိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ ဝိဝိဓာကာရေန ပဿနာ ပညာဝ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၁။

ဝိပဿနာသည်-- (၁) အနိစ္စဟုအဖန် တလဲလဲရှုမှတ်သောဝိပဿနာ၊ (၂) ဒုက္ခဟု အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာ၊ (၃) အနတ္တဟု အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်သော ဝိပဿနာဟု ၃-ပါး အပြားရှိ၏။ ပဋိသံ။ ၂၈၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၁၁။

တစ်နည်း ဝိပဿနာသည်--(၁) သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှနကဝိပဿနာ = သင်္ခါရတရားတို့ကိုသိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာ၊ (၂) ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ = ဖလသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သောဝိပဿနာ၊ (၃) နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာ = နိရောဓသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သော ဝိပဿနာဟု ၃-ပါး အပြားရှိ၏။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၆။

တစ်နည်း ဝိပဿနာသည် --- (၁) မဟာဗောဓိ လောင်းလျာတို့၏ (စိန္တာမယ ဉာဏ်ဖြင့်ကောင်းစွာ ပွားစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) သယမ္ဘူဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော ဝိပဿနာ၊ (၂) ထို့အတူ ပစ္စေကဗောဓိ

လောင်းလျာတို့၏ သယမ္ဘုဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော ဝိပဿနာ၊ (၃) သာဝကဗောဓိလောင်းလျာတို့၏ (သုတမယဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပွားစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) ပရောပဒေသ- ဟုဆိုအပ်သော ဝိပဿနာအားဖြင့် ၃-ပါး အပြားရှိ၏။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၄။

မဟာဝိပဿနာ (၁၈) ပါး---
(၁) အနိစ္စာနုပဿနာ၊ (၂) ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ (၃) အနတ္တာနုပဿနာ၊ (၄) နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ၊ (၅) ဝိရာဂါနုပဿနာ။ (၆) နိရောဓာနုပဿနာ၊ (၇) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ၊ (၈) ခယာနုပဿနာ၊ (၉) ဝယာနုပဿနာ၊ (၁၀) ဝိပရိဏာမာနုပဿနာ၊ (၁၁) အနိမိတ္တာနုပဿနာ၊ (၁၂) အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ၊ (၁၃) သုညတာနုပဿနာ၊ (၁၄) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ၊ (၁၅) ယထာဘူတဉာဏဒဿန၊(၁၆) အာဒီနဝါနုပဿနာ၊ (၁၇) ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ (၁၈) ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနာဟု ၁၈-ပါး အပြားရှိ၏။ ပဋိသံ။ ၂၁။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၇။

ဝိပဿနာသည် မဂ်၏နီးသော အနန္တရပစ္စည်းဖြစ်၍ ဖိုလ်၏ဝေးသောအနန္တရပစ္စည်းဖြစ်၏။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄-၅။ ဝိပဿနာ၏ ပဒဋ္ဌာန်ကား-- သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ (နေတ္တိ။ ၈၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၄၂-၃။) သဒ္ဓါ, ပညာ။ (ပေဋကော။ ၂၈၁။) စတုတ္ထဈာန်စိတ်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၇။)

ဝိပဿနာကို ပွားများအားထုတ်သည်ရှိသော် မဂ်ပညာ (မဂ်တရား) ကိုရရှိနိုင်သည်။ (အံ၊ ၁။ ၆၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။) ဝိပဿနာကို ဥပစာရသမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိတို့ဖြင့် စိတ်တည်ကြည်နေသည့်အခါ ပွားများရမည်။ (မဟာနိ။ ၄၀၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၁၇။)

ဝိပဿနာပွားများ အားထုတ်နည်း ----
ဝိပဿနာပွားများအားထုတ်လိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာပညာ၏ ဖြစ်ရာဘုံဟုဆိုအပ်သော ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, ဣန္ဒြေ, သစ္စာ, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စသည် အပြားရှိသောတရားတို့၌ နှုတ်တက်သင်ခြင်း, မေးမြန်းခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် လေ့ကျက်ခြင်းကိုပြု၍ ဝိပဿနာပညာ၏ အခြေခံဖြစ်သော သီလဝိသုဒ္ဓိ (အလွန်စင်ကြယ်သော ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ အစရှိသောသီလ) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (ဥပစာရဈာန်နှင့် တကွဖြစ်သော သမာပတ် ၈-ပါး) ဟု ဆိုအပ်သော ဝိသုဒ္ဓိ ၂-ပါးကို ပြည့်စုံစေရမည်။

ထို့နောက် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ (နာမ်, ရုပ်တို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ မဖောက်မပြန်ဟုတ်မှန်တိုင်းသောသဘောကို သိမြင်သည့်ဉာဏ်) ဖြစ်ပေါ်ရန် ဤခန္ဓာကိုယ်၌ ၄-ပါးသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော မဟာဘုတ် ၄-ပါး, ထိုမဟာဘုတ် ၄-ပါးကို မှီသော ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ, ဩဇာ, ပသာဒရုပ် ၅-ပါး, ဟဒယဝတ္ထု, ဘာဝရုပ် ၂-ပါး ဇီဝိတိန္ဒြေ, သဒ္ဒရုပ်အားဖြင့် ၁၈-ပါးသောရုပ်တို့သည် နိပ္ဖန္နရုပ်မည်ကုန်၏။ ကာယဝိညတ်, ဝစီဝိညတ်, အာကာသဓာတ်, ရူပဿလဟုတာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ, ဥပစယ, သန္တတိ, ဇရတာ, အနိစ္စတာအားဖြင့် ၁၀-ပါးသောရုပ်တို့သည် အနိပ္ဖန္နရုပ်မည်ကုန်၏။

ဤနည်းအားဖြင့် အလုံးစုံသောရုပ် ၂၈-ပါးသည် ရူပက္ခန္ဓာ, (လောကီစိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရတို့သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, လောကီစိတ် ၈၁-ပါးသည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာမည်၏၊ ဤသို့ ရူပက္ခန္ဓာသည် ရုပ်မည်၏၊ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး သည် နာမ်မည်၏ဟူ၍ နာမ်, ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သား -အပ်၏-ရမည်။ ဤသို့ နာမ်, ရုပ်တို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သား ဆုံးဖြတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အစမထင်သံသရာ ကာလပတ်လုံးထုံအပ်သော ခန္ဓာပဥ္စကဌ် "အတ္တ" ဟူ၍စွဲလမ်းသော အမှတ်သညာကို ပယ်ခွါနိုင်ပြီဖြစ်၍ ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။

ထို့နောက် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ (နာမ်, ရုပ်၏အကြောင်းကိုသိမ်းဆည်းခြင်းကြောင့် ကာလ ၃-ပါး၌ ယုံမှားခြင်းကို လွန်၍တည်သောဉာဏ်) ဖြစ်ပေါ်ရန် နာမ်, ရုပ်၏ ဟေတု, ပစ္စယ အကြောင်း ၂-ပါးကို သိမ်းဆည်း-အပ်၏-ရမည်။

ထိုတွင် ဤရူပကာယ၏ ဟေတု, ပစ္စယ အကြောင်း ၂-ပါးကို သိမ်းဆည်းပုံကား--- ဤရူပကာယ ဖြစ်သည်ရှိသော် ဥပ္ပလကြာ, ပဒုမ္မာကြာ, ပုဏ္ဍရိက်ကြာ, ကြာနားဆောင်း စသည်တို့၏အတွင်း၌ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ပတ္တမြား, ပုလဲသွယ်စသည်တို့၏ အတွင်း၌လည်းဖြစ်သည်မဟုတ်၊ စင်စစ်သော်ကား အစာသစ်အိမ်, အစာဟောင်းအိမ်တို့၏အတွင်း၌ ဝမ်းရေလွှာကိုနောက်မှီပြု၍ ကျောက်ဆူးရိုးကို ရှေ့မှီပြု၍ အူမ, အူသိမ်တို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သည်ဖြစ်၍ မိမိသည်လည်း မကောင်းသောအနံ့တို့ဖြင့် စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ဖြစ်လျက် မကောင်းသောအနံ့တို့ဖြင့် စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ဖြစ်သော အလွန်ကျဉ်းမြောင်းသောအရပ်၌ ငါးပုပ်, မုယောမုန့်ပုပ်, ညွှန်နှင့်တကွ လုပ်ဆေးရေ, ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေးတို့၏သွန်ရာ, ယိုစီးရာ, ကျင်းအိုင်အရပ်, ညွှန်စီးရွံ့ပုပ်ရှိသော တံစီးအိုင်အရပ်အစရှိသည်တို့၌ဖြစ်သော ပိုးလောက်တို့ကဲ့သို့ဖြစ်၏၊ ဤသို့ဖြစ်သော ထိုရူပကာယ၏ ဟေတုအကြောင်းကား အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကံအားဖြင့် ၄-ပါးတို့တည်း။ ပစ္စယအကြောင်းကား အာဟာရတည်း၊ ဤသို့ ရူပကာယ၏အကြောင်းဖြစ်သော ၅-ပါးသော တရားကို သိမ်းဆည်းခြင်းကိုပြု၍ တစ်ဖန် "စက္ခုပသာဒ ရူပါရုံကိုစွဲ၍ စက္ခုဝိညာဉ်, သောတပသာဒ သဒ္ဒါရုံကိုစွဲ၍ သောတဝိညာဉ်, ဃာနပသာဒ ဂန္ဓာကိုစွဲ၍ ဃာနဝိညာဉ်, ဇိဝှါပသာဒ ရသာရုံကိုစွဲ၍ ဇိဝှါဝိညာဉ်, ကာယပသာဒ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုစွဲ၍ ကာယဝိညာဉ်ဖြစ်၏၊ စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံကိုစွဲ၍ မနောဝိညာဉ်ဖြစ်၏" ဟု နာမကာယ၏အကြောင်းဖြစ်သော စက္ခု, ရူပအစရှိသော ဓမ္မတို့ကို သိမ်းဆည်း-အပ်၏-ရမည်။

ထို နာမ်, ရုပ်အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းသောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် "အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ နာမ်, ရုပ်၏ဖြစ်ခြင်းကိုမြင်၍ ဤ နာမ်, ရုပ်သည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အတိတ်ကာလ၌လည်း အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ အနာဂတ်ကာလ၌လည်း အဝိဇ္ဇာစသောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်လတ္တံ့" ဟု အဖန်တလဲလဲရှုမှတ်ရမည်။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် အဖန်တလဲလဲရှုမှတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ်ဖြစ်သော ခန္ဓပဗန္ဓကောဋ္ဌာသကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်း ၅-မျိုး, အနာဂတ်ဖြစ်သော ခန္ဓပဗန္ဓကောဋ္ဌာသကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်း ၅-မျိုး, ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ခန္ဓပဗန္ဓကောဋ္ဌာသကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်း ၆-မျိုး တို့ကို ဝိက္ခမ္ဘနအားဖြင့် ပယ်နိုင်၏၊ သတ္ထရိကင်္ခတိ-အစရှိသောနည်းဖြင့်ဖြစ်သော ၈-ပါးသောယုံမှားခြင်းကိုလည်း ပယ်နိုင်၏၊ ၆၂-ပါးသော မိစ္ဆာအယူတို့သည်လည်း ကင်းကွာကုန်၏။ ဤကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ (ယထာဘူတဉာဏ်) နှင့်ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုရားရှင်သာသနာတော်၌ ရအပ်သော-သက်သာရာ-တည်ရာ-ရှိ၏၊ မြဲသောဂတိရှိ၏၊ စူဠသောတာပန်လည်းမည်၏။

ထို့နောက် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (= အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော လမ်းမှန် လမ်းရိုးကိုလည်းကောင်း, လမ်းမှန် လမ်းရိုးမဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း မဖောက်မပြန်သောအားဖြင့် နားလည်ပိုင်းခြား ကောင်းစွာမှတ်သား၍ တည်သောဉာဏ်)ဖြစ်ပေါ်ရန်--(၁) ကလာပသမ္မသနနည်း၊ (၂) အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်း၊(၃) သန္တတိသမ္မသနနည်း၊(၄) ခဏသမ္မသနနည်းတို့တွင် ကလာပသမ္မသနနည်း (အတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သောရုပ်စသည်ဖြင့် မခွဲခြားဘဲ, ရူပက္ခန္ဓာအားလုံး, ဝေဒနာက္ခန္ဓာအားလုံးစသည်ဖြင့် ခန္ဓာတစ်ခုတစ်ခုကို အပေါင်းပြု၍ သုံးသပ်သောနည်း) ဖြင့် တေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့ကို " ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန၊ ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန၊ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန = အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်အားလုံးသည် ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် မမြဲပါတကား၊ ကြောက်မက်ဖွယ် သဘောရှိသောကြောင့် ဆင်းရဲချည်းပါတကား၊ အနှစ်သာရမရှိသောကြောင့် အတ္တမဟုတ်ပါတကား"ဟု ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရမည်။ ထိုသို့ ဆင်ခြင်သုံးသပ်တတ်သောဉာဏ်ကို " သမ္မသနဉာဏ် " ဟုခေါ်သည်။

သမ္မသနဉာဏ်ရင့်သန်ပြီးနောက် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု, ပျက်မှုကိုသိတတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရင့်သန်တိုးပွါးစေလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်-- စောင်းသံသည် မတီးမီကအထင်အရှား ရှိမနေမူ၍ စောင်းကိုလည်းကောင်း, စောင်းကြက်သောသားရေကိုလည်းကောင်း, စောင်းသမား၏တီးခတ်ခြင်းလုံ့လကိုလည်ကောင်း အကြောင်းပြု၍ ရုတ်တရက်ဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက် ကာလကြာမြင့်စွာမတည်ဘဲ ချက်ချင်းချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသကဲ့သို့ ထိုအတူ " အလုံးစုံသောရုပ်နာမ်တရားတို့သည်လည်း ရှေးကမရှိမူ၍ ယခုမှဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏၊ ဖြစ်ပြီးနောက် အရှည်မမြဲပြိုကွဲ ပျက်စီးကြကုန်၏ " ဟု နှလုံးသွင်းရှုမှတ်ပြီး " အဝိဇ္ဇာ တဏှာ, ကံတို့၏ ရှေးဘဝ၌ဖြစ်ပြီးခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း, ကဗဠီကာရအာဟာရ၏ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်သည်ဖြစ်၏ " ဟု အကြောင်းထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမှတ်ရမည်။ " အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း, ကဗဠီကာရအာဟာရဟူသော

ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်၏ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏ " ဟု အကြောင်းချုပ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ချုပ်ခြင်းကို ရှုမှတ်ရမည်။

ထိုမှတစ်ပါး " အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံတို့၏ ရှေးဘဝ၌ ဖြစ်ပြီးခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း, ဖဿ၏ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏ " ဟု အကြောင်းထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့၏ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမှတ်ရမည်။ " အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း, ဖဿဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ချုပ်ခြင်းဖြစ်၏" ဟု အကြောင်းချုပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့၏ချုပ်ခြင်းကို ရှုမှတ်ရမည်။

" အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံတို့၏ ရှေးဘဝ၌ ဖြစ်ပြီးခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း, နာမ်, ရုပ်၏ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဝိညာဉ်သည်ဖြစ်၏ " ဟု အကြောင်း၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ဖြစ်ခြင်းကို ရှုမှတ်ရမည်။ " အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ, ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း, နာမ်, ရုပ်ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏ " ဟု အကြောင်းချုပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ချုပ်ခြင်းကို ရှုမှတ်ရမည်။

ထိုသို့ ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ ဖြစ်မှု, ပျက်မှုကို ရှုဖန်များသောအခါ-- (၁) ဩဘာသ = ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ပြိုးပြိုးပြက်ထွက်သောအရောင်, ဥတုသမုဋ္ဌာန်ကြောင့်ဖြစ်သော ပြိုးပြိုးပြက်ထွက်သောအရောင်၊ (၂) ဉာဏ = ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃) ပီတိ = ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ပီတိ၊ (၄) ပဿဒ္ဓိ=ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ပဿဒ္ဓိ။ (၅) သုခ = ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိကသုခ၊ (၆) အဓိမောက္ခ = သဒ္ဓါတရား၊ (၇) ပဂ္ဂဟ = ဝီရိယ၊ (၈) ဥပဋ္ဌာန = သတိ၊ (၉) ဥပေက္ခာ = သင်္ခါရတို့ကို စိစစ်ခြင်း၌ လျစ်လျူ၍ အဖြစ်ဖြင့်တည်သော ဝိပဿနုပေက္ခာ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့်ယှဉ်သော စေတနာဟူသော အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ၊ (၁၀) နိကန္တိ = ဝိပဿနာ၌ နှစ်သက်တပ်မက်သော နိကန္တိ-ဟုဆိုအပ်သော ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်းတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်။

ထို ဩဘာသအစရှိသောတရား ၁၀-ပါးတို့သည် အရိယမဂ်၏ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ် မဟုတ်ကုန်၊ (ဝါ) အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော လမ်းမှန်လမ်းရိုး မဟုတ်ကုန်၊ ဥပက္ကိလေသမှ လွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာခရီးမှန်သွားသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်မည်၏၊ (ဝါ) အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော လမ်းမှန်လမ်းရိုးမည်၏၊ ဤသို့ အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော လမ်းမှန်လမ်းရိုးကိုလည်းကောင်း, လမ်းမှန်လမ်းရိုး မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း ပိုင်းခြားမှတ်သားရမည်။

ထိုယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပက္ကိလေသမှလွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ၏အစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာခရီးမှန်သွားသော ဤဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်မည်၏၊ ဤ ဥပက္ကိလေသသည် အရိယမဂ်၏ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်မဟုတ် ဟု အရိယမဂ်၏ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ် ဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း, အရိယမဂ်၏ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ် မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း သိ၍တည်သောဉာဏ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏၊

ထို မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်ပြီးသောအခါ၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်လည်း အလွန်ရင့်သန်ထက်မြက်တော့သည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အလွန်ရင့်သန်ထက်မြက်သောအခါ၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်စီးမှုကိုသိသော ဘင်ဂဉာဏ်, သင်္ခါရတရားတို့၏ ကြောက်မက်ဖွယ်အဖြစ်ကိုသိသော ဘယဉာဏ်, သင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်ကိုသိသော အာဒီနဝဉာဏ်, သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့သော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်, သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသော မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ်, သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ-ဟုထပ်မံ၍ရှုသော ပဋိသင်္ခါဉာဏ်, သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူရှုနိုင်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်, အထက်ဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့အားလည်းကောင်း, အောက်ဖြစ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသောဉာဏ် ၈-ပါးတို့အားလည်းကောင်း လျော်သော အနုလောမဉာဏ်များလည်း အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာကြပေလိမ့်မည်။

ဤသို့ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် အဆင့်ဆင့်တိုးတက်လာသည့် ဝိပဿနာဉာဏ် ၉-ပါးတို့သည် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပြီးနောက် မဂ်၏အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌တည်သော ဂေါတြဘူစိတ်တစ်ကြိမ်ဖြစ်လေသည်၊ ထိုဂေါတြဘူစိတ်ကား ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်၊ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်းမသက်ဝင်၊ ထို ဝိသုဒ္ဓိ ၂-ပါးတို့၏အလယ်၌ ဝေါဟာရမဲ့သောတရား တစ်မျိုးသာတည်း။ ထိုသို့ဝေါဟာရမဲ့သော တရားဖြစ်သော်လည်း ဝိပဿနာအလျဉ်၌ ကျသည်၏အဖြစ်ကြောင့် " ဝိပဿနာ " ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်းသို့ရောက်၏ (ဝါ) ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၌ သွင်းယူရေတွက်အပ်၏။ ထိုဂေါတြဘူစိတ်၏အခြားမဲ့၌ " ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ " ဟုခေါ်သော မဂ် ၄-ပါးတို့ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်၍ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အသင်းဝင်တစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး အသက်၏အဆုံး၌ အနုပါဒိသေသပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံ၍ ဘဝ၏အဆုံးသို့ရောက်လေတော့သတည်း။ (ဝိပဿနာပွါးများအားထုတ်နည်းအကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၂-၃၁၂-ကြည့်)။

ဝိပဿန[2] (တိ) [ဝိပဿန + တ္တ။ တစ်နည်း-ဘာဝပ္ပစ္စာန။] အထူးသဖြင့် - ကြည့်ရှု-ဖူးမျှော် - ထိုက် - သင့် - သည်၏အဖြစ်။ သုန္ဒရသဏ္ဍာနတာယ သုဋ္ဌု ဘာဝနတော ဝိပဿနတော စ သောဘဏာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၄။

ဝိပဿနက[1] (တိ) [ဝိပဿန + က] ဝိပဿနာရှုတတ်သော၊ သူ။ ဝိပဿိဿာ (မ၊ ၂။၄၉)တိ ဝိပဿနကဿ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၉။

ဝိပဿနက[2] (တိ) [ဝိပဿနာ + က] မဂ်ဉာဏ် - ရှိ - နှင့်ပြည့်စုံ - သော၊ သူ။ စတုန္နမ္ပိ ဟိ သစ္စာနံ ဝိသေသေန ဒဿနတော မဂ္ဂပညာ သာတိသယံ

" ဝိပဿနာ " တိ ဝတ္တဗ္ဗာ၊ တံသမင်္ဂီ စ အရိယော ဝိပဿနကောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၇။

ဝိပဿနကပုဂ္ဂလ (ပု) [ဝိပဿနက + ပုဂ္ဂလ] ဝိပဿနာရှုတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝိပဿနာ စ တိဝိဓာ ဝိပဿနကပုဂ္ဂလဘေဒေန။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဝိပဿနင်္ဂ (န) [ဝိပဿနာ + အင်္ဂ] ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သော-အကြောင်း-အင်္ဂါ။ ဝိပဿနင်္ဂေနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇) တိ ဝိပဿ-နာသင်္ခါတေန ကာရဏေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝိပဿနတ္တယဝိဟာရ (ပု) [(ဝိပဿနာ + တယ) ဝိပဿနတ္တယ + ဝိဟာရ] ဝိပဿနာသုံးပါး အပေါင်းဖြင့်နေခြင်း။ သုညတဝိဟာရေနာ-တိအာဒီသု ------ ဝိပဿနတ္တယဝိဟာရော အပ္ပဏိဟိတဝိဟာရော နာမ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဝိပဿနတ္ထ (တိ) [ဝိပဿနာ + အတ္ထ] (၁) ဝိပဿနာဟူသော အကျိုးရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၁) အာနာပါနဿတိ မရဏဿတိ ကာယဂတာသတီတိ ကမ္မာနိ တီဏိ ဝိပဿနတ္ထာနေဝ ဟောန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၈။ (ပု) (၂) အနိစ္စာဒိတော ဝိပဿနတ္ထံ ဝုတ္တဿ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနဉာဏဿ နိဒ္ဒေသေ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။

ဝိပဿနတ္ထိက (တိ) [ဝိပဿနာ + အတ္ထိက] ဝိပဿနာရှုခြင်း - ဖြင့် - ကို - အလိုရှိသော၊ ဝိပဿနာရှုလိုသော၊ သူ။ တသ္မာ ဝိပဿ-နတ္ထိကေန ဣဒ္ဓိပလိဗောဓော ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၃။

ဝိပဿနာအာစိက္ခနဝိဓိ (ပု) [ဝိပဿနာ + အာစိက္ခန + ဝိဓိ] ဝိပဿနာရှုခြင်းကို ပြောကြားခြင်းအစီအရင်။ တတြာယံ ဧတဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ သင်္ခေပေန ဝိပဿနာ-အာစိက္ခနဝိဓိံ ဒဿေတွာ ဂမိဿာမ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၃။

ဝိပဿနာကထာ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ကထာ] ဝိပဿနာကထာ၊ ဝိပဿနာကို ဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောစကား။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ။ ၃ - ဝဂ်၊ ၉ - ကထာ။ ပဋိသံ။ ၄၀၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄-၈။

ဝိပဿနာကထာန္တရ (ဗျ) [ဝိပဿနာကထာ + အန္တရ] ဝိပဿနာကို-ဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောစကား၏ အခြားမဲ့၌။ ဝိပဿနာကထာ၏ အခြားမဲ့၌။ မဟာထေရော ဝိပဿနာကထာနန္တရံ သကလေ ပဋိသမ္ဘိဒါ-မဂ္ဂေ ---- ကထေသိ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။

ဝိပဿနာကမ္မ (န) [ဝိပဿနာ + ကမ္မ] ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော-အမှု-အလုပ်-ကိစ္စ။ လဒ္ဓူပသာဒါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနာကမ္မံ ကရောန္တာ -------- အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဝိပဿနာ+ကမ္မဋ္ဌာန] ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း။ တေဘူမကသင်္ခါရ တရားတို့ကို " အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ " ဟု ရှုမှတ်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်း။ (ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ပွါးများအားထုတ်နည်းကို ဝိပဿန°-ကြည့်)။ တတ္ထ မာတုဝသေန ကထိတံ ဝိပဿနာ-ကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၅။ ဧကဿ ယောဂါဝစရဿ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ သဇ္ဈာယန္တဿ ဓမ္မယောသံ သုတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [ဝိပဿနာ-ကမ္မဋ္ဌာန+ဏိက] ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ယှဉ်သော၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွါးများအား ထုတ်သော၊ သူ။ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနိကော

စေ၊ တဿ သင်္ခါရာ ပါကဋာ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။

ဝိပဿနာကမ္မိက (တိ) [ဝိပဿနာကမ္မ + ဏိက] ဝိပဿနာရှုခြင်းအမှု - ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း-၌ယှဉ်သော၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကိုပွါးများအားထုတ်သော၊ သူ။ ဝိပဿနာ-ကမ္မိကဿ ပညာ ဗလဝတီ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဝိပဿနာကရဏ (န) [ဝိပဿနာ + ကရဏ] (က) ဝိပဿနာကို - ပြုလုပ် - ရှု - ခြင်း၊ (ခ) ဝိပဿနာကို -ပြုလုပ်-ရှု-ရာ (ကာလ)။

ဝိပဿနာကရဏကာလ (ပု) [ဝိပဿနာကရဏ+ကာလ] (က) ဝိပဿနာကို-ပြုလုပ်-ရှု-ခြင်း၏ကာလ။ (ခ) ဝိပဿနာကို-ပြုလုပ်-ရှု-ရာ ကာလ။ (က) (ခ) ယဒါ ဝိပဿနာ-ကရဏကာလေ ပညာယ ဝိပဿနာပညာယ ပဿတိ အနိစ္စတာဒိကံ ပဿတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၂၃။

ဝိပဿနာကာလ (ပု) [ဝိပဿနာ + ကာလ] (က) ဝိပဿနာရှုခြင်း၏ ကာလ။ (ခ) ဝိပဿနာရှုရာကာလ။ (က) (ခ) ပဇဟန္တာ စ ဝိပဿနာကာလေ သဗ္ဗသင်္ခါရေ သုညတော ဒိသွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။

ဝိပဿနာကိစ္စ (န) [ဝိပဿနာ + ကိစ္စ] ဝိပဿနာကမ္မ-ကြည့်။ အထ ဝိပဿနာကိစ္စံ သာဓေတုံ နာသက္ခိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉။

ဝိပဿနာကိစ္စပါရိပူရိ (တိ) [ဝိပဿနာကိစ္စ + ပါရိပူရိ] ဝိပဿနာရှုခြင်း အမှုကိစ္စ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သာ ဟိ သင်္ခါရာနံ အနိစ္စတာဒိ အဂ္ဂဏှန္တီပိ ဝိပဿနာကိစ္စပါရိပူရိယာ ----- ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉။

ဝိပဿနာကုသလ (တိ) [ဝိပဿနာ+ကုသလ] (၁) ဝိပဿနာ၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊သူ။ (န) (၂) အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် - ရှုတတ် - ရှုကြောင်း ဖြစ် - သော ကုသိုလ်၊ ဝိပဿနာကုသိုလ်။ (၁) မဟာပညော ဝိပဿနာကုသလတာယ သညာဝိဝဋ္ဋကုသလော နာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၅။ (န) (၂) ဝိပဿနာကုသလံ ပန ကာမာဝစရမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၅။

ဝိပဿနာကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဝိပဿနာ + ကောဋ္ဌာသ] (ဝေဘန်အပ်သော) ဝိပဿနာ-အဘို့-အစု။ ဝိပဿနာကောဋ္ဌာသ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၉) န္တိ ----- ဝိဘတ္တဝိပဿနာဘာဂံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၇။

ဝိပဿနာကောသလ္လ (န) [ဝိပဿနာ + ကောသလ္လ] ဝိပဿနာ၌ လိမ္မာသည်၏ အဖြစ် (ဉာဏ်)။ ဇဝံ သော သမထေ ဋ္ဌိတော ဝိပဿနာကောသလ္လယောဂတော ကုသလော စ ဇဟာတိ ပါပကံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၇။

ဝိပဿနာက္ကမ (ပု) [ဝိပဿနာ + ကမ] ဝိပဿနာ၏အစဉ်။ တသ္မိံ စိတ္တေ ဝိပဿနာက္ကမေန ဇာတေ ဝိပဿနာဘိမုခံ ပေသေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝိဿနာက္ခဏ (ပု) [ဝိပဿနာ + ခဏ] (၁) (ဝိပဿနာပညာဖြင့်) အာရုံအားဖြင့် ရှုရာဖြစ်သောခဏ။ (၂) (ချုပ်ခြင်း, ပျက်ခြင်းကို) အဖန်တလဲလဲ ရှုရာဖြစ်သောခဏ။ (၃) (ဝိပဿနာပညာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော မဂ်ပညာဖြင့်) အထူးအားဖြင့် ရှုရာဖြစ်သော ခဏ။ (၁) ဝိပဿနာက္ခဏေ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၉) တိ ဝိပဿနာပညာယ

တိက္ခဝိသဒပဝတ္တာယ ဝိသယတော ဒဿနက္ခဏော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၈။ (၂) ဝိပဿနာက္ခဏော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄)တိ ဘင်္ဂါနုပဿနာက္ခဏော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၃။ (၃) ဝိပဿနာက္ခဏော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၀) တိ ဝိပဿနာပညာ- ပုဗ္ဗင်္ဂမာယ မဂ္ဂပညာယ ဝိသေသတော ဒဿနာက္ခဏော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၂။

ဝိပဿနာဂတ (တိ) | ဝိပဿနာ + ဂတ | ဝိပဿနာသို့ ရောက်သော။ လောကိယ- သမထဘာဝနာယ ဟိ ဝိပဿနာဂတာယ -------- သရိက္ခကဖလော စေတောဝိမုတ္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၇။

ဝိပဿနာဂတိက (တိ) | ဝိပဿနာ+ဂတိ+က | ဝိပဿနာ၏ အလားကဲ့သို့ အလားရှိသော၊ ဝိပဿနာနှင့်အလားတူသော။ ဂေါတြဘု ပန အနုလောမဝီထိပရိယာပန္နတ္တာ ဝိပဿနာ- ဂတိကံ ဝါ သိယာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝိပဿနာဂဗ္ဘ (ပု) | ဝိပဿနာ + ဂဗ္ဘ | ဝိပဿနာဟူသော - တိုက်ခန်း - ကိုယ်ဝန်- ပဋိသန္ဓေ။ ဝိပဿနာယ အာဂတဋ္ဌာနေ ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ န ဂါဟာပေဿန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၈)။

ဝိပဿနာဂဗ္ဘဂဟဏ (နု) | ဝိပဿနာဂဗ္ဘ + ဂဟဏ | ဝိပဿနာဟူသော - တိုက်ခန်း- ကိုယ်ဝန်-ပဋိသန္ဓေ-ကိုယူခြင်း။ ထေရဿ ဝိပဿနာဂဗ္ဘဂဟဏတ္ထံ ----- ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၉။

ဝိပဿနာဂမန (နု) | ဝိပဿနာ + အာဂမန | ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော ဖြစ်ကြောင်း၊ မဂ် ဖိုလ်ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းဖြစ်သည့် ဝိပဿနာ ဉာဏ်။ တံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ဝိပဿနာဂမနံ, မဂ္ဂါဂမနန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၆-၇၊ ၃၂၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၆၊ ၃၀၇။ သင်္ဂဟ။ ၁၆၃။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၅။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၂။ ၅၆၅)။

ဝိပဿနာဂါဠှ (တိ) | ဝိပဿနာ + ဂါဠှ | ဝိပဿနာ - ဖြင့် - ကြောင့် - မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့- သော။ ဧကော သမာဓိဂါဠှော၊ ဧကော ဝိပဿနာဂါဠှော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၅။

ဝိပဿနာဂုဏ (ပု) | ဝိပဿနာ + ဂုဏ | ဝိပဿနာဟူသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ ထေရဿ ဓုတင်္ဂဂုဏာ ဝိပဿနာဂုဏာ စတ္တာရော မဂ္ဂါ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။

ဝိပဿနာဂေါစရ (ပု) | ဝိပဿနာ + ဂေါစရ | ဝိပဿနာ၏အာရုံ။ ဝိပဿနာဂေါစရေ ခန္ဓေ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။

ဝိပဿနာဂေါတြဘုဉာဏ (နု) | ဝိပဿနာ + ဂေါတြဘု + ဉာဏ | ဝိပဿနာ၏အစွမ်း ဖြင့်ဖြစ်သော ဂေါတြဘုဉာဏ်၊ ဝိပဿနာ ဂေါတြဘုဉာဏ်။ နိရာမိသန္တိ ဒသဝိဓံ ဝိပဿနာဂေါတြဘုဉာဏံ အနိကန္တိကတ္တာ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၄-၅။

ဝိပဿနာဂ္ဂဟဏ (နု) | ဝိပဿနာ + ဂဟဏ | ဝိပဿနာ - သဒ္ဒါ။ ဝိပဿနာဂ္ဂဟဏေန အဝိဇ္ဇာ နိဒ္ဒါရေတွာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၂။

ဝိပဿနာစာရ (ပု) | ဝိပဿနာ + အာစာရ | (၁) ဝိပဿနာအကျင့်။ (၂) ဝိပဿနာ၏- ဖြစ် - ကျက်စား - ရာ (တေဘူမကတရား)။ (၃) ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ အစဉ်။ (၁) သံယုတ္တကေ ပန ရာဟုလောဝါဒေပိ အင်္ဂုတ္တရေ ရာဟုလောဝါဒေပိ ထေရဿ ဝိပဿနာစာရောယေဝ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။

ကလျာဏမိတ္တသ သန္တိကေ ဝိပဿနာစာရံ ဥဂ္ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၈)။ (၂) ဝိပဿနာစာရသ အဓိပ္ပေတတ္တာ တေဘူမကဂ္ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၃)။ (၃) သမထာစာရော နာမ သမထဘာဝနာက္ကမော။ တထာ ဝိပဿနာစာရော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၉။

ဝိပဿနာစိက္ခန (န) [ဝိပဿနာ + အာစိက္ခန] ဝိပဿနာကို ပြောကြားခြင်း။ ဘဂဝတော အရဟတ္တမဂ္ဂသ ဝိပဿနာစိက္ခနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၉။

ဝိပဿနာစိတ္တ (န) [ဝိပဿနာ + စိတ္တ] ဝိပဿနာစိတ်၊ ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်။ ဝိပဿနာစိတ္တံ အဘိနီဟရိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။

ဝိပဿနာစိတ္တဘာဝနာ (ထီ) [ဝိပဿနာစိတ္တ+ ဘာဝနာ] ဝိပဿနာစိတ်ကို ပွါးစေခြင်း။ တဿ မန္ဒပညဿ ဝိပဿနာစိတ္တဘာဝနာ -------- ပဋိပက္ခာဝိဟတတ္တာ စဝတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၅-၆။

ဝိပဿနာစိတ္တသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဝိပဿနာစိတ္တ+ သမုဋ္ဌိတ] ဝိပဿနာစိတ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ သော စ ဝိပဿနာစိတ္တသမုဋ္ဌိတံ သန္တတိပတိတံ ဥတုသမုဋ္ဌာနဉ္စ ပဘဿရရူပံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၈)။

ဝိပဿနာစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိပဿနာစိတ္တ+ သမ္ပယုတ္တ] ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဝိပဿနာစိတ္တသမ္ပယုတ္တော သမာဓိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၇။

ဝိပဿနာစိတ္တသဟဇာတ (တိ) [ဝိပဿနာစိတ္တ+ သဟဇာတ] ဝိပဿနာစိတ်နှင့် - အတူ-တကွ-ဖြစ်သော။ ပဿဒ္ဓိတိ ဝိပဿနာစိတ္တ-သဟဇာတာနံ ကာယစိတ္တာနံ ---- ပဿဒ္ဓိ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၀။

ဝိပဿနာစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဝိပဿနာ+စိတ္တုပ္ပါဒ] ဝိပဿနာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်။ ---- တဒါ ဝိပဿနာစိတ္တုပ္ပါဒဿ ပဝတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၀။

ဝိပဿနာစေတနာ (ထီ) [ဝိပဿနာ + စေတနာ] ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော စေတနာ။ ဝိပဿနာစေတနာပိ ပဋိသန္ဓိဇနကာ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၃။

ဝိပဿနာစေတိယင်္ဂဏ (န) [ဝိပဿနာ + စေတိယင်္ဂဏ] ဝိပဿနာဟူသော စေတီရင်ပြင်။ မဟာဇနဿ ဝိပဿနာစေတိယင်္ဂဏေ ဌိတဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၆။

ဝိပဿနာဇဝန (န) [ဝိပဿနာ + ဇဝန] ဝိပဿနာဇော၊ ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော ဇော။ ဝိပဿနာဇဝနာနံ ဝိစိကိစ္ဆုဒ္ဓစ္စါနဉ္စ ပရိယောသာနေ တဒါရမ္မဏံ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၈၆။

ဝိပဿနာဇဝနဝီထိ (ထီ) [ဝိပဿနာဇဝန + ဝီထိ] ဝိပဿနာဇော၏ဝီထိ၊ ဝိပဿနာဇော အစဉ်။ ကုသလေ နိရုဒ္ဓေတိ ဝိပဿနာဇဝန-ဝီထိယာ ပစ္ဆိန္နာယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။

ဝိပဿနာဈာန (န) [ဝိပဿနာ + ဈာန] ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သော လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်။ ဝိပဿနာဈာနေနေဝ ဈာယန္တော ------- နိဗ္ဗာနသုခံ ဖလသုခဉ္စ အဓိဂစ္ဆေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။

ဝိပဿနာဉာဏ (န) [ဝိပဿနာ + ဉာဏ] ဝိပဿနာဉာဏ်။ ဝိပဿနာ - လည်းကြည့်။ တတြ ဟိ ဝိပဿနာဉာဏေန မနောမယိဒ္ဓိယာ စ သဟ ဆ အဘိညာ ပရိဂ္ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၈။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၇-၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၇)။

ဝိပဿနာဉာဏ် (၁၀)ပါး-- (၁) သမ္မသနဉာဏ် = ခန္ဓာအစရှိသည်တို့ကို အပေါင်းအစည်းအားဖြင့် သုံးသပ်သော အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်၊ (၂)ဉဒယဗ္ဗယဉာဏ်=အဖြစ်အပျက်ကို ရှုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်၊ (၃) ဘင်ဉာဏ်=ဖြစ်ခြင်းကိုလွှတ်၍ ပျက်ခြင်း၌ဖြစ်သောဉာဏ်၊ (၄) ဘယဉာဏ် = သင်္ခါရတရားတို့ကို ဘေးအားဖြင့်ရှုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်၊ (၅) အာဒီနဝဉာဏ် = မြင်အပ်သော ဘေးရှိကုန်သောသင်္ခါရတရားတို့ကို အပြစ်အားဖြင့် ရှုခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်၊ (၆) နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် = မြင်အပ်သောအပြစ်ရှိကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဉာဏ်၊ (၇) မုစ္စိတုကမျတာဉာဏ် = သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်၊ (၈) ပဋိသင်္ခါဉာဏ် = လွတ်ခြင်း၏အကြောင်း ပြည့်စုံစေခြင်းငှါ တဖန်သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်၊(၉) သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် = တဖ` ရှုဆင်ခြင်အပ်သော သင်္ခါရတရားဟုံ၌ မုန်းခြင်း, ချစ်ခြင်း, ကြောက်ခြင်း, နှစ်သက်ခြင်းကို ကြဉ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် လျစ်လျူရှု၍ ဖြစ်သောဉာဏ်၊ (၁၀) အနုလောမဉာဏ် = ရှေးဖြစ်ကုန်သော ၉ - ပါးသောဉာဏ်တို့၏ ကိစ္စပြီးစီးခြင်း အားလည်းကောင်း, အထက်ဖြစ်သော မဂ်ခဏ၌ ၃၇ - ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့အားလည်းကောင်း လျော်သောဉာဏ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၁ -၂၇၆၊ ၃၀၈။ သင်္ဂဟ။ ၁၅၇။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၆၈။

ဝိပဿနာဉာဏ် (၇၂) ပါး--(၁) ရှည်စွာဟုဟောအပ်သောဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂) ဒုက္ခ= ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃) အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄) ရှည်စွာဟု ဟောအပ်သော ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၇) တိုစွာဟုဟောအပ်သော ဝင်သက်ကို အနိစ္စ= မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၈) ဒုက္ခ= ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၉) အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၀) တိုစွာဟု ဟောအပ်သော ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၁) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၂) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၃) အစ, အလယ်, အဆုံး အလုံးစုံသော ဝင်သက်အပေါင်းကို ထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၄) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၅) အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၆) အစ, အလယ်, အဆုံး အလုံးစုံသော ထွက်သက်အပေါင်းကို ထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသော

ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၇) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၁၈) အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၁၉)အရှုပြင်း၍ ရှန့်ရင်းသော ဝင်သက်ဟူသောကာယသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၀) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၁) အနတ္တ= အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၂) အရှိုက်ပြင်း၍ ရှန့်ရင်းသောထွက်သက်ဟူသော ကာယသင်္ခါရကိုငြိမ်းစေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၃) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၄) အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၂၅) ပီတိကို ထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၆) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၇) အနတ္တ= အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၈) ပီတိကို ထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = အမြဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၂၉) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၀) အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၃၁) သုခကိုထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၂) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၃) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၄) သုခကိုထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၅) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၆) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၃၇) သညာ, ဝေဒနာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရကို ထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၈) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၃၉) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၀) သညာ, ဝေဒနာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရကို ထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၁) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၂) အနတ္တ= အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၄၃) ရှန့်ရင်းသော စိတ္တသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၄) ဒုက္ခ= ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၅) အနတ္တ=အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၆) ရှန့်ရင်းသော စိတ္တသင်္ခါရကို ငြိမ်းစေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ= မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၇) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၄၈) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၄၉) စိတ်ကိုထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၀) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၁) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၂) စိတ်ကိုထင်ရှားစေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၅၃) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၄) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၅၅) စိတ်ကိုရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၆) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၇) အနတ္တ= အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၈) စိတ်ကိုရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၅၉) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၀) အနတ္တ= အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၆၁) စိတ်ကိုအာရုံ၌ အညီအညွတ် ကောင်းစွာထားသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၂) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၃) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၄) စိတ်ကို အာရုံ၌ အညီအညွတ် ကောင်းစွာထားသည် ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၅) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၆) အနတ္တ= အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊

(၆၇) စိတ်ကိုလွတ်စေသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၈) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၆၉) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၇၀) စိတ်ကိုလွတ်စေသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်ကို အနိစ္စ = မမြဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၇၁) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်၊ (၇၂) အနတ္တ = အတ္တမဟုတ်ဟူ၍ ရှုသောဝိပဿနာဉာဏ်။ (ပဋိသံ။ ၁၉၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။)

ဝိပဿနာဉာဏဝတ္ထု (ပု) [ဝိပဿနာဉာဏ + ဝတ္ထု] ဝိပဿနာဉာဏ်တည်းဟူသော-တိုက်ခန်း - ကိုယ်ဝန်။ တဿ ဘိက္ခုနော ဝိပဿနာဉာဏဝတ္ထုံ ဂဏှာပေတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၇။

ဝိပဿနာဉာဏင်္ဂ (နု) [ဝိပဿနာဉာဏ + အင်္ဂ] ဝိပဿနာဉာဏ်တည်းဟူသော-အကြောင်း-အင်္ဂါ။ တဒင်္ဂဝိဝေကောတိ တေန တေန ဝိပဿနာဉာဏင်္ဂေန ဝိဝေကော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။

ဝိပဿနဉာဏသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဝိပဿနာဉာဏ+ သမုဋ္ဌိတ] (က) ဝိပဿနာဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော။ (ခ) ဝိပဿနာဉာဏ်သည်ဖြစ်စေအပ်သော။ ဝိပဿနာဉာဏသမုဋ္ဌိတေဟိ ပီတိပါမောဇ္ဇေဟိ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅၅။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၉၅။

ဝိပဿနာဉာဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိပဿနာဉာဏ + သမ္ပယုတ္တ] ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော။ ဝိပဿနာဉာဏသမ္ပယုတ္တာ ဥပေက္ခာ နေက္ခမ္မသိတဥပေက္ခာ နာမ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၄။

ဝိပဿနာဉာဏသမ္ပယောဂ (ပု) [ဝိပဿနာဉာဏ + သမ္ပယောဂ] ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဧတေန တဿ၊ ဝီရိယဿ ဝိပဿနာဉာဏသမ္ပယောဂံ ဒီပေန္တော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။

ဝိပဿနာညာဏာဓိဂမ (ပု) [ဝိပဿနာညာဏ + အဓိဂမ] ဝိပဿနာညာဏ်ကိုရခြင်း။ ညာဏဒဿနပ္ပဋိလာဘာယာတိ ဝိပဿနာညာဏာဓိဂမာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၅။

ဝိပဿနာညာဏာနုဘာဝ (ပု) [ဝိပဿနာညာဏ+ အာနုဘာ၀] ဝိပဿနာညာဏ်၏ - အစွမ်းသတ္တိ - တန်ခိုး - အာနုဘော်။ ---------- မနသိကာရကုသလော ဝိပဿနာညာဏာနုဘာဝေန ပကတိယာဝ ဩဘာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။

ဝိပဿနာညာဏာဘိမုခ (တိ) [ဝိပဿနာညာဏ+ အဘိမုခ] ဝိပဿနာညာဏ်သို့ ရှေးရှုဖြစ်သော။ ဝိပဿနာညာဏာဘိမုခံ စိတ္တံ နီဟရိတွာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိပဿနာညာဏောဘာသ (ပု) [ဝိပဿနာညာဏ+ ဩဘာသ] ဝိပဿနာညာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အရောင်အလင်း။ ဘဂဝတော ဝိပဿနာညာဏောဘာသပ္ပဝတ္တိံ သန္ဓာယ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၄၄။

ဝိပဿနာတေဇ (ပု) [ဝိပဿနာ + တေဇ] ဝိပဿနာညာဏ်၏တန်ခိုး။ ပညာတေဇေနာတိ သမာဓိနာ လဒ္ဓပတိဋ္ဌေန ဝိပဿနာတေဇေန။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။

ဝိပဿနာတ္ထိက (တိ) [ဝိပဿနာ + အတ္ထိက] ဝိပဿနာ - ဖြင့် - ကို - အလိုရှိသော၊ သူ။ တသ္မာ ဝိပဿနတ္ထိကေန ဣဒ္ဓိပလိဗောဓော ဥပစ္ဆိန္ဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဝိပဿနာဒဿန (နပုံ) [ဝိပဿနာ + ဒဿန] ဝိပဿနာညာဏ်ကို မြင်ခြင်း။ ဝိပဿနာဒဿနတော ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာဒဿန- မက္ခမေဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၅။

ဝိပဿနာဓမ္မ (ပု) [ဝိပဿနာ + ဓမ္မ] ဝိပဿနာတရား။ အရိယံမဂ္ဂသဿ အနုဓမ္မဘူတံ ဝိပဿနာဓမ္မံ ပဋိပန္နာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိပဿနာဓိကာရ (ပု) [ဝိပဿနာ+အဓိကာရ] ဝိပဿနာ၏-အရာ-ဌာန။ ဧတ္တာဝတိ ဧတသ္မိံ ဝိပဿနာဓိကာရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၄။

ဝိပဿနာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဝိပဿနာ+အဓိဋ္ဌာန] ဝိပဿနာလျှင် တည်ရာရှိသော။ တံ ဝိပဿနာဓိဋ္ဌာနံ သမာပတ္တိံ ဝသေန ကထိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၁)။

ဝိပဿနာဓုရ (ပု) [ဝိပဿနာ + ဓုရ] ဝိပဿနာဟူသော-ဝန်-တာဝန်။ တေ ကိရ သာသနေ ဝိပဿနာဓုရဉ္စ ဂန္ထဓုရဉ္စာတိ ဒွေပိ ဓုရာနိ ဆဍ္ဍေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၊၂၄၂၊၃၈၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။၈၆)။

ဝိပဿနာဓုရယုတ္တ (တိ) [ဝိပဿနာဓုရ + ယုတ္တ] ဝိပဿနာဟူသော-ဝန်-တာဝန်- ၌- နှင့် -ယှဉ်သော၊ သူ။ ဝါသဓုရယုတ္တော ဝါတိ ဝိပဿနာဓုရယုတ္တော ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၇။

ဝိပဿနာနန္တရ (တိ) [ဝိပဿနာ + အနန္တရ] ဝိပဿနာ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော။ ဣမေ ပန ဝိပဿနာနန္တရော မဂ္ဂေါ --- အာနန္တရိကော စေတောသမာဓီတိ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၁။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၉)။

ဝိပဿနာနယ (ပု) [ဝိပဿနာ + နယ] ဝိပဿနာကို သိကြောင်းဖြစ်သောနည်း၊ ဝိပဿနာရှုနည်း။ အယမေဿ ဝိပဿနာ- နယော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၆၀။(-သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၅)။

ဝိပဿနာနိကန္တိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + နိကန္တိ] ဝိပဿနာ၌ - နှစ်သက် - တပ်မက် - ခြင်း။ ဝိပဿနာနိကန္တိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၃) တိ ဝိပဿနာယ နိကာမနာ အပေက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၂။

ဝိပဿနာနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + နိဗ္ဗတ္တိ] ဝိပဿနာ၏ဖြစ်ခြင်း။ တဿ ဝိပဿနာ-နိဗ္ဗတ္တိံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၇။

ဝိပဿနာနိမိတ္တ (န) [ဝိပဿနာ + နိမိတ္တ] ဝိပဿနာ၏ - အာရုံ - အကြောင်း - နိမိတ်။ တံ သမထနိမိတ္တံ ဝိပဿနာနိမိတ္တံ ----- ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၈။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၃၃)။

ဝိပဿနာနိယမ (ပု) [ဝိပဿနာ + နိယမ] ဝိပဿနာဟူသော မှတ်ကြောင်း။ ဝိပဿနာနိယမေန ဟိ သုက္ခဝိပဿကဿ ဥပ္ပန္နမဂ္ဂေါပိ --- ပဌမဇ္ဈာနိကော ဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၅-၆)။

ဝိပဿနာနိယာမ (ပု) [ဝိပဿနာ + နိယာမ] ဝိပဿနာနိယမ-ကြည့်။ ဝိပဿနာနိယာမံ ဓုရံ ကတွာ အာဟ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၇။

ဝိပဿနာနိသံသ (တိ) [ဝိပဿနာ+အာနိသံသ] (၁) ဝိပဿနာဟူသော-အကျိုး-အာနိသင်-ရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိပဿနာ-ဝိပဿနာရှုခြင်း-၏-အကျိုး-အာနိသင်။ (၁) အပ္ပနာ-သမာဓိဘာဝနာပိ ----- ဝိပဿနာနိသံသာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၈။ (ပု) (၂) ဣမာယ ဥပမာယ ဝိပဿနာနိသံသော ဒီပိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၈။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၅)။

ဝိပဿနာနိဿန္ဒ (ပု) [ဝိပဿနာ + နိဿန္ဒ] ဝိပဿနာ၏ အကျိုးဆက်။ ဝိပဿနာ-နိဿန္ဒော မဂ္ဂေါ နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၅။

ဝိပဿနာနိဿိတ (တိ) [ဝိပဿနာ+နိဿိတ] ဝိပဿနာကို မှီတတ်သော။ ဝိညာဏံ ဝိပဿနာနိဿိတံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၄။

ဝိပဿနာနုက္ကမ (ပု) [ဝိပဿနာ + အနုက္ကမ] ဝိပဿနာ - ဝိပဿနာရှုခြင်း - ၏ အစဉ်။ ဝိပဿနာနုက္ကမေန အရိယမဂ္ဂံ ပတွာ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၇)။

ဝိပဿနာနုဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဝိပဿနာ + အနုဂ္ဂဟိတ] ဝိပဿနာသည် - ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-အပ်သော။ သမထာနုဂ္ဂဟိတာ စ ဟောတိ၊ ဝိပဿနာနုဂ္ဂဟိတာ စ ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၃၆၈။ အံ၊ ၂။ ၁၇။

ဝိပဿနာနုပုဗ္ဗ (တိ) [ဝိပဿနာ + အနုပုဗ္ဗ] ဝိပဿနာ၏အစဉ်။ ဝိပဿနာနုပုဗ္ဗေန မဂ္ဂါနုပုဗ္ဗေန စ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၃။

ဝိပဿနာနုဘာဝ (ပု) [ဝိပဿနာ + အာနုဘာဝ] ဝိပဿနာ၏ - အာနုဘော်-အစွမ်းသတ္တိ။ ဝိပဿနာနုဘာဝေန လဒ္ဓဗ္ဗတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၄။

ဝိပဿနာနုယောဂ (ပု) [ဝိပဿနာ + အနုယောဂ] ဝိပဿနာကို အားထုတ်ခြင်း။ တေန ဝိပဿနာနုယောဂံ ဒဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၁၊ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၂)။

ဝိပဿနာနုသာရ (ပု) [ဝိပဿနာ+အနုသာရ] ဝိပဿနာကို-အစဉ်မှီး-အစဉ်လျှောက်-ခြင်း။ ဝိပဿနာနုသာရေန သွာက္ခာတဓမ္မတာ သိဒ္ဓါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဝိပဿနာပက္ခ (ပု) [ဝိပဿနာ + ပက္ခ] ဝိပဿနာ၏ - အဘို့ - အသင်း အပင်း။ ဝိပဿနာပက္ခေ ပန ယော ရူပါရူပမုခေန ဝိပဿနံ အဘိနိဝိသန္တော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၀။

ဝိပဿနာပက္ခိက (တိ) [ဝိပဿနာပက္ခ + ဏိက] ဝိပဿနာ၏ - အဘို့ - အသင်း အပင်း-၌ဖြစ်သော။ ဝိပဿနာပက္ခိကာ ဧဝ ပနေတ္ထ စတသော ပဋိပဒါ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၀။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈၃)။

ဝိပဿနာပက္ခိယ (တိ) [ဝိပဿနာပက္ခ + ဣယ] ဝိပဿနာပက္ခိက - ကြည့်။ ဝိပဿနာပက္ခိယာနဥ္စ အနိစ္စသညာဒီနံ ဝသေန ကုသလပက္ခော နေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၈။

ဝိပဿနာပစ္စယ (ပု) [ဝိပဿနာ + ပစ္စယ] ဝိပဿနာဟူသော အကြောင်း။ ---------- ဝိပဿကဿ ဝိပဿနာပစ္စယာ ပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝိပဿနာပစ္စဝေက္ခဏာဗဟုလ (တိ) [ဝိပဿနာ + ပစ္စဝေက္ခဏာ + ဗဟုလ] ဝိပဿနာဖြင့် ဆင်ခြင်ခြင်းများသော၊ သူ။ ဝိပဿနာဝိဟာရေ သတိ ဝိပဿနာပစ္စဝေက္ခဏာဗဟုလော။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝိပဿနာပဉ္စမက (တိ) [ဝိပဿနာ+ပဉ္စမ+က] ဝိပဿနာလျှင် ၅ - ခုမြောက် ရှိသော။ ပဉ္စိန္ဒြိယာနီတိ ဝိပဿနာပဉ္စမကာနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၃။

ဝိပဿနာပညာ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ပညာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၇။] (၁) ဝိပဿနာပညာ။ (၂) အထူးသဖြင့် - ရှု - မြင် - တတ်သော အရိယမဂ်ပညာ။ (၁) ဝိပဿနာပညာ ပညာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈၊၃၉၆)။ (၂) ဝိပဿနာပညာယာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၇)တိ အရိယမဂ္ဂပညာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။

ဝိပဿနာပညာပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဝိပဿနာပညာ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဝိပဿနာပညာလျှင်-ရှေ့သွား-ပြ မာန်းခြင်း - ရှိသော။ ဝိပဿနာပညာပုဗ္ဗင်္ဂမာယ မဂ္ဂပညာယ ------- ပဇဟန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၄၁။

ဝိပဿနာပညာသတ္တ (နု) [ဝိပဿနာပညာ + သတ္တ] ဝိပဿနာပညာဟူသော လက်နက်။ ဧဝမေဝံ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ သမာဓိသိလာယံ သုနိသိတံ ဝိပဿနာပညာသတ္တံ -------- ဥက္ခိပိတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄။

ဝိပဿနာပညာသဟိတ (တိ) [ဝိပဿနာပညာ+ သဟိတ] ဝိပဿနာပညာနှင့် တကွ ဖြစ်သော။ ပညာယာတိ ဝိပဿနာပညာသဟိတာယ မဂ္ဂပညာယ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။

ဝိပဿနာပဋိက္ခေပ (ပု) [ဝိပဿနာ + ပဋိက္ခေပ] ဝိပဿနာကို-တားမြစ်-ပယ်မြစ်-ခြင်း။ ဝိပဿနာပဋိက္ခေပဝသေန " ကထဉ္စ (ပ) ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ " တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၈။

ဝိပဿနာပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဝိပဿနာ+ပဋိပတ္တိ] ဝိပဿနာအကျင့်။ ဣမာယ ဝိပဿနာပဋိပတ္တိယာ ဖလသမာပတ္တိဝသေန စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၇)။

ဝိပဿနာပဋိပတ္တိသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝိပဿနာပဋိပတ္တိ+သမ္ပဒါ] ဝိပဿနာအကျင့်၏-ပြည့်စုံ-ပြီးစီး-ခြင်း။ ဥဒယဗ္ဗယာဒိပကာသနိယာ

ဓမ္မကထာယ ဝိပဿနာပဋိပတ္တိသမ္ဘဝံ ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝိပဿနာပဋိပါဋိ (ထီ) | ဝိပဿနာ + ပဋိပါဋိ | ဝိပဿနာက္ကမ-ကြည့်။ ဝိပဿနာပဋိပါဋိယာ " အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ " တိ သမ္မသန္တော ဝိစရတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၊ ၂၄၂)။

ဝိပဿနာပဋိလာဘ (ပု) | ဝိပဿနာ + ပဋိလာဘ | ဝိပဿနာကိုရခြင်း။ တထာ သစ္စိကိရိယာ စဿ ဝိပဿနာပဋိလာဘော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာ (ထီ) | ဝိပဿနာ + ပဋိဝိပဿနာ | (၁) ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တဖန်ဝိပဿနာရှုခြင်း (ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တဖန်ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရှုခြင်း။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ နေရင်း၊ သျှ။) (၂) ရှုခြင်း, တဖန်ရှုခြင်း။ (၁) က္ကမသ္မိံ သုတ္တေ ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာ ကထိတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။ သတ္တက္ခတ္တုံ ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာ ကထိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၄။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၆)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာဒဿန (နပ) | ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာ + ဒဿန | ရှုခြင်း, တဖန်ရှုခြင်းကို ပြခြင်း။ အသံဟီရံ အကုပ္ပန္တိ က္ကဒံ ဝိပဿနာပဋိဝိပဿနာဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃ ၃၆၇)။

ဝိပဿနာပဋိသံယုတ္တ (တိ) | ဝိပဿနာ + ပဋိသံယုတ္တ | ဝိပဿနာနှင့် - ယှဉ် - စပ်-သော။ က္ကဒါနိ ဝိပဿနာပဋိသံယုတ္တာယ သတိပဋ္ဌာနကထာယ အနန္တရံ ---------- အပုဗ္ဗတ္ထာနုဝဏ္ဏနာ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဝိပဿနာပဋ္ဌပနကာလ (ပု) | ဝိပဿနာ + ပဋ္ဌပန + ကာလ | ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေရာ - အခါ - ကာလ။ ဇတ္တာဝတာ ဇောဓိသတ္တဿ --ဝိပဿနာပဋ္ဌပနကာလော ကထိတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၇-၈။

ဝိပဿနာပဒဋ္ဌာန (တိ) | ဝိပဿနာ+ပဒဋ္ဌာန | ဝိပဿနာဉာဏ်-လျှင်-ဟူသော- နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ တဿ ဝိပဿနာ-ပဒဋ္ဌာနတံ ဟာဒယေ ဋ္ဌပေတွာ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဝိပဿနာပမာန (တိ) | ဝိပဿနာ + ပမာန | ဝိပဿနာ ပြမာန်းခြင်းရှိသော။ ပုဗ္ဗဘာဂ-ပဋိပဒါ ---- ဝိပဿနာပမာနာ စေ ပညာ မုရံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၀။

ဝိပဿနာပဘေဒ (ပု) | ဝိပဿနာ + ပဘေဒ | ဝိပဿနာဉာဏ်၏ - အထူး - အပြား။ သတိပဋ္ဌာနကထာယ အနန္တရံ ဝိပဿနာ-ပဘေဒံ ဒဿေန္တေန။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။

ဝိပဿနာပယောဂ (ပု) | ဝိပဿနာ + ပယောဂ | ဝိပဿနာဟူသော-အားထုတ်ခြင်း-လုံ့လ-ပယောဂ။ သပ္ပယောဂေနာတိ -------- သဟ ဝိပဿနာပယောဂေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၀။

ဝိပဿနာပရမ္ပရာ (ထီ) | ဝိပဿနာ+ပရမ္ပရာ | ဝိပဿနာ အဆက်ဆက်၊ အဆက်ဆက် ဖြစ်သော ဝိပဿနာ။ ဝိပဿနာပရမ္ပရ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၃) န္တိ ပဋိပါဋိယာ ဝိပဿနမာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၄။

ဝိပဿနာပရိယာပန္န (တိ) | ဝိပဿနာ + ပရိယာပန္န | ဝိပဿနာ၌ - အကျုံးဝင်-ပါဝင် - သော။ တိဿော အနုပဿနာ

ပုဗ္ဗဘာဂါယေဝ ဝိပဿနာပရိယာယပန္နတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၇။

ဝိပဿနာပရိယာယ (ပု) [ဝိပဿနာ+ပရိယာယ] ဝိပဿနာဟူသော - ပရိယာယ် - ဝေဝုစ်- စကားလှယ်။ ဝိပဿနာပရိယာယောပိ တဿာ လဗ္ဘတေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။

ဝိပဿနာပရိယောသာန (တိ) [ဝိပဿနာ + ပရိယောသာန] ဝိပဿနာ အဆုံးရှိသော။ ဝိပဿနာပရိယောသာနာ အာနာပါနဿ- တိသမာဓိဘာဝနာ စ သမတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဝိပဿနာပရိဝါသ (တိ) [ဝိပဿနာ+ပရိဝါသ] (၁) ဝိပဿနာဖြင့်ထုံအပ်သော။ (ပု) (၂) ဝိပဿနာဖြင့် နေခြင်း။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (ပု) (၂) ဝိပဿနာပရိဝါသံ ဝသန္တော စိရေန မဂ္ဂပါတုဘာဝံ ပါပုဏာတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀-၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၅)။

ဝိပဿနာပရိဝါသပညာ (ထီ) [ဝိပဿနာပရိဝါသာ + ပညာ] ဝိပဿနာ ဖြင့်ထုံအပ်သော ပညာ။ အယံ -------- ဝိပဿနာပရိဝါသပညာယ စ ဒန္ဓတ္တာ ---- ဒန္ဓာဘိညာ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၅။

ဝိပဿနာပဝိသန (နု) [ဝိပဿနာ + ပဝိသန] ဝိပဿနာသို့ ဝင်ခြင်း။ အတ္တဘာဝေ အာဒီနဝံ သဥ္ဇာနိတွာ ဝိပဿနာပဝိသန- ဝသေန ပရမပုရိသော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၆။

ဝိပဿနာပဿဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ပဿဒ္ဓိ] ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ငြိမ်းအေးခြင်း။ ပဿဒ္ဓိတိ ဝိပဿနာပဿဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝိပဿနာပါဒ (ပု) [ဝိပဿနာ + ပါဒ] ဝိပဿနာ၏-အခြေ-အခြေခံ။ ဣမေ ပန စတ္တာရော ဖြဟ္မဝိဟာရာ ----------- ဝိပဿနာပါဒါ ဟောန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၂။

ဝိပဿနာပါဒက (တိ) [ဝိပဿနာ + ပါဒက] ဝိပဿနာ၏ အခြေခံဖြစ်သော။ ဣမဲ ဝိဿနာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဝိပဿနာ- ပါဒကန္တိ ဝိဿနာရမ္ဘေ ဝိပဿနာယ ပါဒကံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၃။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၁။ ဝဇိရ၊ ၄၈၊ ၅၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၃)။

ဝိပဿနာပါဒကဈာန (နု) [ဝိပဿနာပါဒက + ဈာန] ဝိပဿနာ၏ အခြေခံဖြစ်သောဈာန်။ ဝိပဿနာပါဒကဈာနံ အဓိစိတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆။

ဝိပဿနာပါဒကသမာဓိ (ပု) [ဝိပဿနာပါဒက+ သမာဓိ] ဝိပဿနာ၏ အခြေခံဖြစ်သော သမာဓိ။ အဓိစိတ္တန္တိ ဝိပဿနာပါဒကသမာဓိ၊ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။

ဝိပဿနာပါရိပူရိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ပါရိပူရိ] ဝိပဿနာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိပဿနာပါရိ- ပူရိယာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃) တိ ဝိပဿနာယ ပရိပုဏ္ဏတာယ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဘာဝပ္ပတ္တိယာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၄။

ဝိပဿနာပါရိပန္ထက (တိ) [ဝိပဿနာ + ပါရိပန္ထက။ ထီ-၌ --- ပါရိပန္ထိကာ။] ဝိပဿနာကို ထက်ဝန်းကျင်မှ နှောင်ဖွဲ့ တတ်သော၊ ဝိပဿနာ၏ ဘေးရန်ဖြစ်သော။ ဝိပဿနာပါရိပန္ထကာ စ ဓမ္မာ န သုဝိက္ခမ္ဘိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃။

ဝိပဿနာပီတိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ပီတိ] ဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ပီတိ။ ဝိပဿနာပီတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၂) တိ ဝိပဿနာစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ပီတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၀။

ဝိပဿနာပုဗ္ဗက (တိ) [ဝိပဿနာ + ပုဗ္ဗ+က] ဝိပဿနာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ ဝိပဿနာပုဗ္ဗကာ စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ ကထိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၅။

ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဝိပဿနာ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဝိပဿနာလျှင် - ရှေ့သွား - ပြဓာန်းခြင်း- ရှိသော။ ပုန စ ပရံ အာဝုသော ဘိက္ခု ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၇၅။ ပဋိသံ။ ၂၈၃။ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ ဝိပဿနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ သမထံ ဘာဝေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမပ္ပဟာန (န) [ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမ+ ပဟာန] ဝိပဿနာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော ပယ်ခြင်း၊ ဝိပဿနာကို ရှေ့သွားပြု၍ (ဖြစ်သော ကိလေသာကို) ပယ်ခြင်း။ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမပ္ပဟာနေ (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၃)တိ ဝိပဿနံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ ပဝတ္တ- ကိလေသပ္ပဟာနေ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၄။

ဝိပဿနာပုဗ္ဗဘာဂ (ပု) [ဝိပဿနာ+ပုဗ္ဗဘာဂ] ဝိပဿနာ၏ ရှေးအဘို့။ ဧတ္တာဝတာ ဝိပဿနာပုဗ္ဗဘာဂေ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဒဿိတံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။

ဝိပဿနာဖလ (န) [ဝိပဿနာ + ဖလ] ဝိပဿနာ၏ အကျိုး။ ဝိပဿနာဖလံ ပညာဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၁။

ဝိပဿနာဗလ (န) [ဝိပဿနာ + ဗလ] ဝိပဿနာဟူသော - အား - စွမ်းအား။ ဝိပဿနာဗလ (ပဋိသံ။ ၉၅) န္တိ အနိစ္စာဒိ- ဝသေန ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဓမ္မေ ပဿတီတိ ဝိပဿနာ၊ သာယေဝ အကမ္ပနိယဋ္ဌေန ဗလံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၁-၂)။

ဝိပဿနာဗဟုလ (တိ) [ဝိပဿနာ + ဗဟုလ] များသောဝိပဿနာရှိသော။ တေ ဝိပဿနာ- ဗဟုလာ မန္တဇ္ဈောသာနာ။ ပေဋကော။ ၃၂၈။ ဝိပဿနာပဓာနာ, ဝိပဿနာဗဟုလာ စ သတိပဋ္ဌာနဒေသနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၃။

ဝိပဿနာဗောဇ္ဈင်္ဂ (ပု) [ဝိပဿနာ+ဗောဇ္ဈင်္ဂ] ဝိပဿနာဗောဇ္ဈင်၊ ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သော ဗောဇ္ဈင်။ ဝိပဿနာဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ ဝါ ဗုဇ္ဈနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။

ဝိပဿနာဗ္ဘန္တရ (တိ) [ဝိပဿနာ + အဗ္ဘန္တရ] ဝိပဿနာ၏အတွင်း။ ဝိပဿနာဗ္ဘန္တရံ ပဋိသန္ဓာနာနံ အဘာဝါ --- သုက္ခဝိပဿကာ နာမ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄၅။

ဝိပဿနာဗျာပါရ (ပု) [ဝိပဿနာ + ဗျာပါရ] ဝိပဿနာဟူသော - ကြောင့်ကြ - လုံ့လ- ဗျာပါရ။ ပရိဒေယျတာ ပန တတ္ထ နတ္ထီတိ န ဝိပဿနာဗျာပါရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၅။

ဝိပဿနာဘာဝနာ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ဘာဝနာ] ဝိပဿနာဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာကို ပွါးစေခြင်း။ အဝိမုတ္တာတန္တိ မဂ္ဂါ ဝိပဿနာ- ဘာဝနာစေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ ၊ ၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂)။

ဝိပဿနာဘာဝနာပါရိပူရီ (ထီ) [ဝိပဿနာ- ဘာဝနာ + ပါရိပူရီ] ဝိပဿနာဘာဝနာ၏

ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိပဿနာ ဝိပဿနာဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၀။

ဝိပဿနာဘာဝနာသဟိတ (တိ) [ဝိပဿနာဘာဝနာ + သဟိတ] ဝိပဿနာဘာဝနာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ------ ဝိပဿနာဘာဝနာသဟိတံ မဂ္ဂဘာဝနံ ဘာဝေတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။

ဝိပဿနာဘာဝနုပက္ကိလေသ (ပု) [ဝိပဿနာဘာဝနာ + ဥပက္ကိလေသ] ဝိပဿနာဘာဝနာကို ညစ်ညူးစေတတ်သော တရား။ ဝိပဿနာဘာဝနုပက္ကိလေသာ ဟိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဿ ဥပက္ကိလေသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၈။

ဝိပဿနာဘိနိဝေသ (ပု) [ဝိပဿနာ + အဘိနိဝေသ] ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဧကော ဝိပဿနာဘိနိဝေသေန (အဘိနိဝိသတိ)။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄။ စတုဓာတုမုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိပဿနာဘိနီဟရဏကာလ (ပု) [ဝိပဿနာ + အဘိနီဟရဏ + ကာလ] ဝိပဿနာသို့ ရှေးရှုဆောင်ရာ ကာလ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဝိပဿနာဘိနီဟရဏကာလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၅။

ဝိပဿနာဘိနီဟာရ (ပု) [ဝိပဿနာ + အဘိနီဟာရ] ဝိပဿနာသို့ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ ဝိပဿနာဘိနီဟာရေန ပဌမဘူမိယာဒယော ဝိယ ပဝတ္တိဝိသယာတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၃။

ဝိပဿနာဘိမုခ (တိ) [ဝိပဿနာ + အဘိမုခ] ဝိပဿနာသို့ -ရှေးရှု-မျက်မှောက်ပြု -သော။ အဘိနီဟရတီတိ ဝိပဿနာဘိမုခံ စိတ္တံ --- နီဟရတိဗ္ဗာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိပဿနာဘိယောဂ (ပု) [ဝိပဿနာ + အဘိယောဂ] ဝိပဿနာကို-ကြိုးစား-အားထုတ်-ခြင်း။ တေန ဝိပဿနာဘိယောဂေါ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏဿ ဝိသေသကာရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅။

ဝိပဿနာဘိရတိ (ထီ) [ဝိပဿနာ+အဘိရတိ] ဝိပဿနာ၌ အလွန်မွေ့လျော်ခြင်း။ သာ ဝိပဿနာဘိရတိအာကာရေန ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၈။

ဝိပဿနာဘိသမယ (ပု) [ဝိပဿနာ + အဘိသမယ] ဝိပဿနာဟူသော ထိုးထွင်း၍သိတတ်သောတရား။ ဒဿနာဘိသမယလည်းကြည့်။ အနုပဿနဋ္ဌေန ဝိပဿနာဘိသမယော။ ပဋိသံ။ ၃၉၃။

ဝိပဿနာဘူမိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ဘူမိ] ဝိပဿနာ၏-ဖြစ်ရာ-ဘုံ-အာရုံ။ ဧတ္တာဝတာ တရုဏဝိပဿနာပရိယောသာနာ ဝိပဿနာဘူမိ ဒဿိတာ။ ကင်္ခါဝိတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၀)။

ဝိပဿနာမဂ္ဂ (ပု) [ဝိပဿနာ + မဂ္ဂ] (၁) ဝိပဿနာမဂ်၊ ဝိပဿနာဟူသောမဂ်။ (၂) ဝိပဿနာတရား, မဂ်တရား။ (၁) မဂ္ဂေါ (ဒီ၊ ၂။ ၃၀) တိ ဝိပဿနာမဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၂)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပဿနာမဂ္ဂပရိယာပန္န (တိ) [ဝိပဿနာမဂ္ဂ+ပရိယာပန္န] ဝိပဿနာတရား, မဂ်တရားတို့၌ အကျုံးဝင်သော။ ဝိပဿနာမဂ္ဂပရိယာပန္နာနဉ္စ သဒ္ဓါဒီနံ ဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၀။

ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလက္ခဏ (ပု) [ဝိပဿနာ-မဂ္ဂဖလ + ခဏ] ဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်တို့၏ ခဏ (ဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်တို့၏ ဥပါဒ်ခဏ, ဌီခဏ, ဘင်ခဏ)။ တေန ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလက္ခဏေသု သမထ-ဝိပဿနာနံ ယုဂနဒ္ဓတာ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀-၁။

ဝိပဿနာမဂ္ဂမူလက (တိ) [ဝိပဿနာမဂ္ဂ + မူလ + က] ဝိပဿနာဟူသော မဂ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝိပဿနာမဂ္ဂ-မူလကော ဟိ အရိယမဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂။

ဝိပဿနာမတ (န) [ဝိဿနာ + အမတ] ဝိပဿနာဟူသော မသေကြောင်းအမြိုက်အရသာ။ ဧတ္ထ စ ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဥဒယဗ္ဗယ-ဝသေန သမ္မသန္တော ဝိပဿနာမတံ လဒ္ဓါ --- သတ္ထိကရောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၆၉။

ဝိပဿနာမနသိကာရ (ပု) [ဝိပဿနာ + မနသိကာရ] ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဝိပဿနာမနသိကာရေန အမောဃံ အဝဥ္ဇံ ဒိဝသံ ကရေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိပဿနာမယ (တိ) [ဝိပဿနာ + မယ] ဝိပဿနာဖြင့်ပြီးသော။ ဧဝံ ဝိပဿနာမယံ ပီတိပါမောဇ္ဇမတံ ဝုတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၆၂။

ဝိပဿနာမိဿက (တိ) [ဝိပဿနာ + မိဿက] ဝိပဿနာနှင့် ရောနှောသော။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ဝိပဿနာမိဿကပဌမ-မနသိကာရမေဝ မနသိကရောန္တဿ ဘိက္ခုနော ----- ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၄)။

ဝိပဿနာမုခ (တိ) [ဝိပဿနာ + မုခ] ဝိပဿနာလျှင်-အဦး-အစ-ရှိသော(တရား)။ ထေရော တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ သမ်ပေန ဝိပဿနာမုခံ အာစိက္ခိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၂။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉)။

ဝိပဿနာယာန (န) [ဝိပဿနာ + ယာန။ ယန္တိ ဧတေန နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ ယာနံ။ ဝိပဿနာဝ ယာနံ ဝိပဿနာယာနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၄။] ဝိပဿနာဟူသော ယာဉ်၊ (နိဗ္ဗာန်သို့-သွား-ရောက်-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် ဝိပဿနာယာဉ်)။ တထာ တေသံ ဒွိန္နံ ဝိပဿနာယာနေန ဣတရေသံ သမထ-ယာနေန သင်္ဂဟိတတ္တာ သမထော စေဝ ဝိပဿနာ စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။

ဝိပဿနာယာနိက (တိ) [ဝိပဿနာယာန + ဣက] ဝိပဿနာ ယာဉ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိပဿနာယာနိကဿ မန္ဒဿ နာတိပ္ပ-ဘေဒဂတာရုမ္မဏံ တတိယံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၄၊ ၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၊ ၁၁၉)။

ဝိပဿနာယုတ္တ (တိ) [ဝိပဿနာ + ယုတ္တ] ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော။ ဝိပဿနာယုတ္တာ ကုသလာနံ ပမ္မာနံ ဂတိယော သမန္နေ-သမာနာ သတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃။

ဝိပဿနာယောဂ (ပု) [ဝိပဿနာ + ယောဂ] ဝိပဿနာကို - စီးဖြန်း - အားထုတ် - ခြင်း။ အနိစ္စာဘိဘူတဘာဝေန အသာရဿ ဇီဝိတဿ အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိပဿနာ-ယောဂေါ သာရော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၈)။

ဝိပဿနာရတိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ရတိ] ဝိပဿနာ၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ တတော ဝိပဿနာရတိတော ---- ဥတ္တမတရံ ရတိံ န ဝိန္ဒတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဝိပဿနာရမ္ဘ (ပု) [ဝိပဿနာ + အာရမ္ဘ] ဝိပဿနာကို အားထုတ်ခြင်း။ အရိယသာဝကဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂတ္ထာယ ဝိပဿနာရမ္ဘော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၈-၉။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅)။

ဝိပဿနာရမ္မဏ (န) [ဝိပဿနာ+အာရမ္မဏ] ဝိပဿနာ၏အာရုံ။ သတိပိ အာဟာရာနံ အပ္ပဟာတဗ္ဗဘာဝေ ဝိပဿနာရမ္မဏတ္တာ ---- ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၈။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၆)။

ဝိပဿနာလက္ခဏ (တိ) [ဝိပဿနာ + လက္ခဏ] (၁) ဝိပဿနာလျှင် - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။ (န) (၂) မှတ်အပ်သောဝိပဿနာ၊ ဝိပဿနာဟူသောသဘော - လက္ခဏာ၊ ဝိပဿနာလက္ခဏာ။ (၁) တသ္မိံ သမ္ပသာဒေ သတိတိ တေသ္မိံ ဝိပဿနာလက္ခဏေ, ဥပစာရဇ္ဈာနေ ဝါ အဓိမောက္ခသမ္ပသာဒေ သတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၃။ (န) (၂) အရဟတ္တဿ ပဒဋ္ဌာနဘူတံ အစ္စန္တသုညတံ ဝိပဿနာလက္ခဏမေဝ အာစိက္ခိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၇။ ဝိပဿနာလက္ခဏံ ပန သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝိဘူတံ ပါကဋံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ လက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌေန သမာဓိ ဧဝ သမာဓိလက္ခဏံ၊ ဧဝံ ဝိပဿနာလက္ခဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၅။ ဝိပဿနာလက္ခဏေ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅)တိ သတ္တအနုပဿနာအဋ္ဌရသမဟာဝိပဿနာဒိဝိပဿနာသဘာဝေ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဝိပဿနာလာဘီ (တိ) [ဝိပဿနာ + လာဘ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ - ၌ -- လာဘိနီ။] ဝိပဿနာကို-ရလေ့ရှိ-ရသော၊ သူ။ စက္ခုမာ ပုရိသော ဝိယ ဝိပဿနာလာဘီ ဘိက္ခု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။

ဝိပဿနာဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိပဿနာ + ဝဏ္ဏ။ ထီ-၌ ဝိပဿနာဝတီ, ဝိပဿနာဝန္တီ။] ဝိပဿနာ ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ သမထဝန္တော ဝိပဿနာဝန္တော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၅၂။

ဝိပဿနာဝသာန (တိ) [ဝိပဿနာ + အဝသာန] ဝိပဿနာအဆုံးရှိသော။ သီတပဋိယာတာဒယော ဝိပဿနာဝသာနာ တေရသ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၂)။

ဝိပဿနာဝဟန္တ (တိ) [ဝိပဿနာ+အာဝဟန္တ။ ထီ-၌ ဝိပဿနာဝဟတီ, ဝိပဿနာဝဟန္တီ။] ဝိပဿနာကို-ဆောင် - ရွက်ဆောင် - တတ်သော။ သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ ဉာဏာဓိကဿ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဝိပဿနာဝဟန္တီ ဟုတွာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇၆။

ဝိပဿနာဝါရ (ပု၊ န) [ဝိပဿနာ + ဝါရ] ဝိပဿနာ၏-အလှည့်-အကြိမ်။ ဧတေန ဝိပဿနာဝါရော ကထိတော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၅။

ဝိပဿနာဝိက္ခမ္ဘိတ (တိ) [ဝိပဿနာ + ဝိက္ခမ္ဘိတ] ဝိပဿနာ - သည်- ဖြင့်-ပယ်ခွါ - ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော။ တဿ ဟိ သမထဝိက္ခမ္ဘိတာနံ ဝါ ဝိပဿနာဝိက္ခမ္ဘိတာနံ ဝါ ကိလေသာနံ သမုဒါစာရံ ---အဓိမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။

ဝိပဿနာဝိညာဏ (န) [ဝိပဿနာ + ဝိညာဏ] ဝိပဿနာဝိညာဉ်၊ ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဉ်။ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏမ္ပိ ဝိပဿနာဝိညာဏမ္ပိ။သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝိပဿနာဝိညာဏဂတိက (တိ) [ဝိပဿနာ-ဝိညာဏ + ဂတိ + က] ဝိပဿနာဝိညာဉ်၏ အလားကဲ့သို့သော အလားရှိသော။ ဧဝဉ္စိ တေသံ ဝိပဿနာဝိညာဏဂတိကတ္တာ ---- အဝိရောဓိတံ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိပဿနာဝိဓိ (ပု) [ဝိပဿနာ + ဝိဓိ] ဝိပဿနာ၏အစီအရင်။ ဧဝံ ဝိပဿနာဝိဓိ ဒဿေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၅၅။

ဝိပဿနာဝိမုတ္တ (တိ) [ဝိပဿနာ + ဝိမုတ္တ] ဝိပဿနာမှ အထူးသဖြင့်-လွတ်-လွတ်ကင်း-လွတ်မြောက် - ပြီးသော။ အညေန နိဟာရေနာတိ ဝိပဿနာဝိမုတ္တေန စိတ္တာ-ဘိနီဟာရေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၈။

ဝိပဿနာဝိသယ (တိ) [ဝိပဿနာ + ဝိသယ] (၁) ဝိပဿနာလျှင် အာရုံရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိပဿနာ၏ အာရုံ။ (၁) ဥဘယေနာပိ ဝိပဿနာဝိသယံ အဓိမာနမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၅။ ဝိပဿနာဝိသယံ ဘဂ္ဂါနု-ပဿနမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၀။ (ပု) (၂) သက္ကာယသဌ္ဌံ ဟိ သန္ဓာယ ဣဓ " သဗ္ဗေ ဓမ္မာ " တိ ဝုတ္တံ ဝိပဿနာဝိသယဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၂၁။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၃။)

ဝိပဿနာဝိသေသ (ပု) [ဝိပဿနာ+ဝိသေသ] ဝိပဿနာ အထူး၊ ထူးသော ဝိပဿနာ။ အပဂုဏပါဒကဇ္ဈာနံ --------- အဓိပ္ပေတံ ဝိပဿနာဝိသေသဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၇။

ဝိပဿနာဝိဟာရ (ပု) [ဝိပဿနာ + ဝိဟာရ] ဝိပဿနာဖြင့်နေခြင်း။ ဝိပဿနာဝိဟာ-ရေနေဝ ဝိဟရိတုကာမဿ အရဟတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဝိပဿနာဝိဟာရဗဟုလ (တိ) [ဝိပဿနာ-ဝိဟာရ + ဗဟုလ] ဝိပဿနာဖြင့်-နေခြင်း-အနေ-များသော၊ သူ။ ဝိဟာရဗဟုလောတိ ဝိပဿနာဝိဟာရဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝိပဿနာဝီထိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ဝီထိ] ဝိပဿနာဝီထိ၊ ဝိပဿနာဟူသော လမ်းခရီး၊ ဝိပဿနာအစဉ်၊ အစဉ်အားဖြင့်ဖြစ်သော ဝိပဿနာ။ ယသ္မိံ သမယေ တံ ဝိပဿနာဝီထိံ ဩက္ကမိတွာ ပဝတ္တံ စိတ္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆-၇။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဝိပဿနာဝီထိ ဥက္ကန္တာ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝိပဿနာဝီထိ နာမ ပဋိပါဋိယာ ပဝတ္တမာနာ ဝိပဿနာဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၉။

ဝိပဿနာဝုဓ (နု) [ဝိပဿနာ + အာဝုဓ] ဝိပဿနာဟူသော လက်နက်၊ ဝိပဿနာ လက်နက်။ ဧဝံ ယောဂိနောပိ ဣဓ ဝုတ္တံ ဝိပဿနာဝုဓံ ဂဟေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၉။

ဝိပဿနာဝေါဟာရ (ပု) [ဝိပဿနာ+ ဝေါဟာရ] ဝိပဿနာဟူသော-အမည်-ဝေါဟာရ။ ဝိပဿနာဟူသော ခေါ်ဝေါ်ပြော ဆိုခြင်း။ မဂ္ဂဿ ပန အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနိယတ္တာ န ဝိပဿနာဝေါဟာရံ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉။

ဝိပဿနာသတိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + သတိ] ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော သတိ။ သတိန္တိ ဝိပဿနာသတိယာ သဒ္ဓိံ အရိယမဂ္ဂသတိံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝိပဿနာသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိပဿနာ + သမင်္ဂီ။ ထီ-၌ -- သမင်္ဂိနီ။] ဝိပဿနာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ တဒုဘယသမင်္ဂီတိ ဝိပဿနာ-သမင်္ဂီ မဂ္ဂသမင်္ဂီ စ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၀။

ဝိပဿနာသမညာ (ထီ) [ဝိပဿနာ+သမညာ] ဝိပဿနာဟူသော - အမည် - သညာ။ န နိပ္ပရိယာယေန ဝိပဿနာသမညံ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၇။

ဝိပဿနာသမာဓိ (ပု) [ဝိပဿနာ + သမာဓိ] ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ အနိမိတ္တံ ဝါ သမာဓိန္တိ ဝိပဿနာသမာဓိံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-သံ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၇)။

ဝိပဿနာသမာရမ္ဘ (ပု) [ဝိပဿနာ+သမာရမ္ဘ] ဝိပဿနာကို ကောင်းစွာအားထုတ်ခြင်း။ ဒသဟိ သညာဟိ ဝိပဿနာသမာရမ္ဘော ကထိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၉။

ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိပဿနာ + သမ္ပယုတ္တ] ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉) န္တိ ဝိပဿနာသင်္ခါတဉာဏသမ္ပယုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၉။

ဝိပဿနာသမ္မောဇ္ဈင် (ပု) [ဝိပဿနာ + သမ္မောဇ္ဈင်] ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မောဇ္ဈင်။ ကေစိတ္တကင်္ဂကိကာ နာနာရသလက္ခဏာ ဝိပဿနာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂါ နာမ ကထိတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၁။

ဝိပဿနာသမ္ဘာရ (ပု) [ဝိပဿနာ + သမ္ဘာရ] ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆောက်အဦ။ ဝိပဿနာသမ္ဘာရော ဟိ ပရိပူရော ကမ္မသိဒ္ဓိံ ဌာနေ အာဂတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂)။

ဝိပဿနာသမ္မသန (နု) [ဝိပဿနာ+သမ္မသန] ဝိပဿနာဖြင့် - သုံးသပ် - ဆင်ခြင် - ခြင်း။ ဝိပဿနာသမ္မသနံ ပန ဘဂဝတော ဝိသာခပုဏ္ဏမာယံ ဧဝ နိပ္ဖန္နံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၃-၄။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၄)။

ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိပဿနာ + သမ္မာဒိဋ္ဌိ] (က) ဝိပဿနာဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော မှန်ကန်သောအမြင်။ (ခ) မဖောက်မပြန် - မှန်မှန်ကန်ကန် - သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်။ (က) (ခ) ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ စ မဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ စ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဝိပဿနာဉာဏံ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၅။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၊ ၇၊ ၄၄၊ ၁၃၇)။

ဝိပဿနာသဟဂတ (တိ) [ဝိပဿနာ + သဟဂတ] ဝိပဿနာနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဝိပဿနာသဟဂတာ ဧဝ ဝါ သတိပဋ္ဌာနာဒယော ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝိပဿနာသဟဇာတ (တိ) [ဝိပဿနာ + သဟဇာတ] ဝိပဿနာသဟဂတ - ကြည့်။ ဝိပဿနာသဟဇာတာ သုခုမာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိပဿနာသဟိတ (တိ) [ဝိပဿနာ+သဟိတ] ဝိပဿနာသဟဂတ-ကြည့်။ သမ္မာ ဉာယေန ဝိပဿနာသဟိတာယ မဂ္ဂပညာယ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၄၊ ၃၂၁။

ဝိပဿနာသာတ (နု) [ဝိပဿနာ + သာတ] သာယာအပ် - အလိုရှိအပ် - ကောင်းမြတ်သော ဝိပဿနာ။ ဈာနသုခံ ဝါ ဝိပဿနာသာတံ ဝါ လဘန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၂။

ဝိပဿနာသိခ (တိ) [ဝိပဿနာ + သိခါ] ဝိပဿနာဟူသော - အထွဋ်အထိပ် - ဦးစွန်းရှိသော။ ဘင်္ဂါနုပဿနာယ ဧဝ ဝိပဿနာသိခံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။

ဝိပဿနာသုခ (နု) [ဝိပဿနာ + သုခ] (၁) ဝိပဿနာကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာ၊

ဝိပဿနာချမ်းသာ၊ (ဝမ်းမြောက်ခြင်း, နှစ်သက်ခြင်း, ငြိမ်းအေးခြင်းစသည်) (၂) ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာ၊ ဝိပဿနာချမ်းသာ။ (၃) ဝိပဿနာရှုခြင်း၌-ချမ်းသာ-လွယ်ကူ-ခြင်း။ (၁) အပိစ ယသ္မာ ဝိပဿနာသုခံ နာမေတံ မဂ္ဂဖလသုခ-သမ္ဘာဒကံ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဝိပဿနာယ ပဝတ္တံ ပါမောဇ္ဇပီတိပဿဒ္ဓိပရမ္ပရာဂတသုခံ ဝိပဿနာသုခံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၈။ (၂) ဈာနသုခတော ဝိပဿနာသုခံ, ဝိပဿနာသုခတော မဂ္ဂသုခံ။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၁။ ဝိပဿနာသုခေန မဂ္ဂသုခံ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၀။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၂)။ ဝိပဿနာသုခ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၂) န္တိ ဝိပဿနာစိတ္တသမ္ပယုတ္တံ စေတသိကသုခံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၁။ (၃) ယေဘုယျေန ဟိ ဈာနလာဘီ သမထယာနိကော ၀ ဟောတိ ဝိပဿနာသုခတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။

ဝိပဿနာသောတ (ပု၊ န) [ဝိပဿနာ + သောတ] ဝိပဿနာဟူသော အယဉ်၊ ဝိပဿနာအယဉ်။ ဝိပဿနာသောတေ ပတိတတ္တာ ပန ဝိပဿနာတိ သင်္ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၂။ (-စူဠနိ၊ ဋ။ ၁၀၀)။

ဝိပဿနာသောပါန (ပု၊ န) [ဝိပဿနာ + သောပါန] ဝိပဿနာဟုဆိုအပ်သော-စောင်းတန်း-လှေကား၊ ဝိပဿနာ-စောင်းတန်း-လှေကား။ တေန ဝိပဿနာသောပါနေန ------- သတိပဋ္ဌာနပါသာဒံ အာရုဟိတွာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၇။

ဝိပဿနာဟိတ (န) [ဝိပဿနာ + ဟိတ] ဝိပဿနာ၏အစီးအပွါး။ ဝိပဿနာဟိတာယ ဥပရူပရိဝိသေသာဝဟတ္တာ ဝဖမာနာယ ပုဗ္ဗဘာဂသီလာဒိပဋိပဒါယ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈။

ဝိပဿနိန္ဒြိယ (န) [ဝိပဿနာ + ဣန္ဒြိယ] ဝိပဿနာဟူသော ဣန္ဒြေ။ ပဋိန္ဒြိယာနိ အရဟတ္တမဂ္ဂဿ ဝိပဿနိန္ဒြိယာနိ နာမ ဟောန္တိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၆၆၊ ၂၆၈-၇၀။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၄၅။

ဝိပဿနုတ္တရ (တိ) [ဝိပဿနာ + ဥတ္တရ] ထူး - မြတ် - သော ဝိပဿနာရှိသော။ မဟာသတိပဋ္ဌာနံ ပန ဝိပဿနုတ္တရံ နာမ ကထိတံ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉။

ဝိပဿနုပက္ကိလေသ (ပု) [ဝိပဿနာ + ဥပ + ကိလိသ + ဏော + ဏ] ဝိပဿနာကို-ညစ်ညူး -ညစ်နွမ်း- စေတတ်သော တရား။ ဝိပဿန° (၃)အနက်လည်းကြည့်။ အာရဒ္ဓ-ဝိပဿကဿ ဒသ ဝိပဿနုပက္ကိလေသာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၉။ ဒိဋ္ဌိဂါဟာဒိဝတ္ထု-ဘာဝေန ဝိပဿနံ ဥပက္ကိလေသေန္တီတိ ဝိပဿနုပက္ကိလေသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၇။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၂။ ၅၅၃။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၈)။

ဝိပဿနုပက္ကိလေသောဘာသ (ပု) [ဝိပဿနု-ပက္ကိလေသ + ဩဘာသ] ဝိပဿနာကို-ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေတတ်သော အရောင်။ ကောလောကာ ဟောတီတိ ဝိပဿနုပက္ကိ-လေသောဘာသံ သန္ဓာယ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၉။

ဝိပဿနု (နူ) ပဂ (တိ) [ဝိပဿနာ + ဥပဂ] ဝိပပဿနာရှုခြင်း၌ - လျော် - လျောက်ပတ်-သော။ ဧဝံ သန္တေပိ ပန ဝိပဿနုပဂံ လောကိယခန္ဓာယတနဓာတုပ္ပဘေဒံ သဗ္ဗတ-မေဝ ဣဓာဓိပ္ပေတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၃၅။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၄)။

ဝိပဿနုပဂဓမ္မ (ပု) [ဝိပဿနုပဂ + ဓမ္မ] ဝိပဿနာရှုခြင်း၌ - လျော် - လျောက်ပတ်- သောတရား။ တတ္ထာပိ ဣမေ ဝိပဿနုပဂ- ဓမ္မာဝ ဂဟေတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဝိပဿနုပလက္ခဏ (န) [ဝိပဿနာ + ဥပလက္ခဏ] ဝိပဿနာဖြင့် ရှုမှတ်အပ် သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပစ္စာန)။ တေ ဟိ ဝိပဿနုပလက္ခဏတော -- ပရိဇာနနဝသေန ဝိပဿိတဗ္ဗာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။

ဝိပဿနုပေက္ခာ (ထီ) [ဝိပဿနာ + ဥပေက္ခာ] (၁) ဝိပဿနာဟူသော ဥပေက္ခာ၊ (သင်္ခါရ တရားတို့၏ လက္ခဏာကိုစိစစ်ခြင်း၌ လျစ် လျူ ရှုသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝိပဿနာပညာသည် ဝိပဿနုပေက္ခာ မည်၏)။ (၂) ဝိပဿနာနှင့်ယှဉ်သော တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ။ (၁) ဝေဒနုပေက္ခာ ဝိပဿနုပေက္ခာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၆-၈။ ပဋိသံ။ ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၅-၇။ ဝိပဿနုပေက္ခာ (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၅၁)တိ ------- မဇ္ဈတ္တဘူတာ ဝိပဿနာသင်္ခါတာ ဥပေက္ခာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၉ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၃)။ (၂) ဝိပဿနုပေက္ခာတိ စေတ္ထ " ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာ တတြမဇ္ဈတ္တု- ပေက္ခာ " တိ အာစရိယာ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ။ ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝိပဿနုဿာဟန (န) [ဝိပဿနာ + ဥဿာဟန] ဝိပဿနာကို-အားထုတ်-လုံ့လ ပြု-ခြင်း။ ဝါယာမေနာ (မူလဋီ၊ ၃။ ၆၄) တိ ဝိပဿနုဿာဟနေန။ အနုဋီ၊ ၃။ ၈၅။

ဝိပဿနေယျ (တိ) [ဝိပဿန + ဧယျ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၇၅။] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူး သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှု-အပ်-သင့်- ထိုက်-နိုင်-သော။ ဧဝံ သုခုမတ္တံ ဂတာ ယထာ ဓမ္မသေနာပတိနာပိ နာမ အနုပဒံ န ဝိပဿနေယျာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၇။

ဝိပဿနောဘာသ (ပု) [ဝိပဿနာ+ဩဘာသ] ဝိပဿနာကြောင့်ဖြစ်သော အရောင်၊ ဝိပဿနာအရောင်။ ဝိပဿနောဘာသော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၀) တိ ဝိပဿနာစိတ္တသမုဋ္ဌိတံ သသန္တတိပတိတံ ဥတုသမုဋ္ဌာနဉ္စ ဘာသုရံ ရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၈။

ဝိပဿန္တ (တိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပဿန္တီ။] အထူးထူးအပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် -ရှု -သုံးသပ် - တတ် သော။ ဒုက္ခမူလိကံ သဒ္ဓံ နိဿာယ ဝိပဿန္တော အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။၄၉။

ဝိပဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + အန္တိ] အထူးထူးအပြားပြားသော အခြင်းအရာအား ဖြင့်-ရှု-သုံးသပ်-ကုန်၏။ ဝိပဿတိ-လည်း ကြည့်။ ဝိပဿန္တိ (ပဋ္ဌာန။ ၁။ ၁၃၃-၅) တိ ဥပရူပရိမဂ္ဂတ္ထာယ ဝိပဿန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄၃။

ဝိပဿမာန (တိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + မာန] ဝိပဿန္တ-ကြည့်။ ဝိပဿမာနော ဇာနာတိ။ အံ။ ၁။ ၃၈၁။ သော ဧဝံ တီဟိ အနုပဿနာဟိ ဝိပဿမာနော ဘိက္ခု။ ပဋိသံ။ ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝိပဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + မ] (ငါတို့) အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်း အရာအားဖြင့် ရှုကုန်၏။ သမာဟိတေန စိတ္တေန ဝိပဿာမ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁။

ဝိပဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + အ + မိ] (ငါ) အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှု၏။ " အဟံ

ဝိပဿာမိ မမ ဝိပဿနာ " တိ ဂဏှာတော ဟိ ဒိဋ္ဌိသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေန နာမ န ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၃။

ဝိပဿီသု (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ဦ] ဝိပဿိသုံ-ကြည့်။ ဝိပဿီသု နမဿန္တိတိ ဝါ ယောဇနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၂။

ဝိပဿိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ဤ] (သူ) အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုပြီ။ တဒေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုလောမပဋိလောမံ ဝိပဿိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၇။

ဝိပဿိကုမာရ (ပု) [ဝိပဿီ + ကုမာရ] ဝိပဿီမည်သော မင်းသား၊ ဝိပဿီမင်းသား။ (ဝိပဿီမင်းသားကား ဝိပဿီဘုရားရှင်၏ အလောင်းတည်း)။ တေ ပါတောဝ ဝိပဿိကုမာရဿ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂန္ဒွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉။

ဝိပဿိတ (တိ) [ဝိ + ဒိသ + တ] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုအပ်သော။ ဝိပဿိတကုသလံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။

ဝိပဿိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဒိသ + တဗ္ဗ] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှု-အပ-သင့်-ထိုက်-သော။ ကထံ သင်္ခါရာ ဝိပဿိတဗ္ဗာ။ အံ။ ၁။ ၄၀၆။

ဝိပဿိတဗ္ဗာကာရ (ပု) [ဝိပဿိတဗ္ဗ + အာကာရ] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှု - အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အခြင်းအရာ။ ဣဒါနိ တေသံ ဝိပဿိတဗ္ဗာကာရံ ဒဿေတုံ စက္ခုံ အနိစ္စန္တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။

ဝိပဿိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဒိသ + တုံ] အနိစ္စအစရှိသော အခြင်းအရာအားဖြင့်-ရှု-သုံးသပ်-ခြင်းငှါ။ လေဏတ္ထဉ္စ သုခတ္ထဉ္စ၊ ဈာယိတုဉ္စ ဝိပဿိတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၂၊ ၃၁၄၊ ၃၃၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၃။ ဝိပဿိတုန္တိ အနိစ္စာဒိတော သင်္ခါရေ သမ္မသိတုံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၈။

ဝိပဿိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဒိသ + တွာ] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်-ရှု-သုံးသပ်-၍။ ဝိပဿတိ ၃ - ကြည့်။ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပဿိတွာ။ ထေရ။ ၂၁၉။ ဝိပဿိတွာ သမ္မသိတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈။ တဉ္စ ဝိပဿနံ ဝိပဿိတွာ အဓိဂတော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၁။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၅)။

ဝိပဿိဒသဗလ (ပု) [ဝိပဿီ + ဒသဗလ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိပဿိဒသဗလဿ ကာလသ္မိံဥိ မဟာဇေကသာဋကဗြာဟ္မဏော နာမ အဟောသိ။ မမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁။

ဝိပဿိဗုဒ္ဓ (ပု) [ဝိပဿီ + ဗုဒ္ဓ] ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား။ ယဉ္စ ဝိပဿိဗုဒ္ဓကာလေ ----- သဟဿဂ္ဃနကံ ဂုဠဒါမံ ဒတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၄။

ဝိပဿိယမာန (တိ) [ဝိ + ဒိသ + ယ +မာန] ရှု-သုံးသပ်-အပ်သော။ အရိယကရဓမ္မာ --- ဝိပဿိယမာနာ အနိစ္စာဒယော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။

ဝိပဿိသံ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ဿံ။ သ-အက္ခရာတစ်လုံးကိုချေ။ နိရုတ္တိ။ ၆၀၂။] (၁) (ငါ) ကောင်းစွာ-ရှု-မြင်-ခဲ့ပြီ။ (၂) (ငါ) ကောင်းစွာသုံးသပ်ခဲ့ပြီ။ (၁) (၂) ဓဝါဟံ

စိန္တယိတွာန၊ ယထာဘူတံ ဝိပဿိသံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိပဿိသန္တိ သမ္ပဿိံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၃။ ဝိပဿသန္တိ သမ္ပဿိံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဝိပဿိသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ (ပု) [ဝိပဿီ + သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ] ဝိပဿီဗုဒ္ဓ-ကြည့်။ ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဝိပဿိသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ဗန္ဓုမတိံ (ဗန္ဓုမတီနဂရံ) နိဿာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၃။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၄၄)။

ဝိပဿိသုံ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ဥံ။ နိရုတ္တိ။ ၅၉၄။] အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် - မြင် - သိ - ကုန်ပြီ။ ယထာဘူတံ ဝိပဿိံသု (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၉) န္တိ --- ဝိဝိဓေနာကာရေန ပဿိံသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၂။

ဝိပဿိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ဿတိ] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် - ရှု - အံ့- လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ “ ဣမံ ဈာယိဿတိ ဝိပဿိဿတိ ” တိ ဒဒတော ဝိဟာဒါနံ သံယယာ အဂ္ဂံ ဗုဒ္ဓေန ဝဏ္ဏိတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၈။

ဝိပဿိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ဿန္တိ] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုကုန် - အံ့- လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ ဣမေ ဈာယိဿန္တိ ဝိပဿိဿန္တိတိ ---- ဝဏ္ဏိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈။

ဝိပဿိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ဿာမ] (ငါတို့) အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ သမာဟိတေန စိတ္တေန ဝိပဿိဿာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၈။

ဝိပဿီ (တိ) [ဝိ + ဒိသ + ဏီ။ (ပါကတဓာန်-အလိုမူ ဝိ + ပဿ + ဏီ-ဟု ထားရာ၏)။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၂၉။ အန္တရန္တရာ နိမိလဇနိတန္ဓ-ကာရဝိရဟေန ဝိသုဒ္ဓံ ပဿတိ, ဝိဝဋ္ဋေဟိ စ အက္ခိဟိ ပဿတီတိ ဝိပဿီ။ ဝိစေယျ ဝိစေယျ ပဿတီတိ ဝိပဿီ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။ ဝိဝိဓံ ပဿတီတိ ဝိပဿီ၊ ဝိဝိစ္စ ပဿတီတိ ဝါ ဝိပဿီ၊ ဝိဝိဓေ အတ္တတ္ထပရတ္ထာဒိဘေဒေ အတ္ထေ ပဿတီတိ ဝါ ဝိပဿီ၊ ဝိဝိဓေ ဝေါဟာရပရမတ္ထာဒိဘေဒေ ပဿတီတိ ဝါ ဝိပဿီ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ ဝိသေသံ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ပဿတီတိ ဝိပဿီ။ ဝိဝိဓေ သတိပဋ္ဌာနာဒယော သတ္တတိံသဗောဓိ-ပက္ခိယဓမ္မေ ပဿတီတိ ဝါ ဝိပဿီ၊ ဝိဝိဓေ အနေကပ္ပကာရေ ဗောဓနေယျသတ္တေ ဝိသုံ ဝိသုံ ပဿတီတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၈-၉။ ဝိသေသေန, ဝိဝိဓံ ဝါ ပဿတီတိ ဝိပဿီ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဝိပဂ္ဂိန်-သက္ကတပိဋကာ။ ဝိပဿီ-ပြာ။] (၁) (က) ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား။ (ခ) ဝိပဿီဘုရားလောင်း။ (၂) အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးအပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုတတ်သော၊ ဝိပဿနာ ရှုတတ်သော၊ သူ။ (၃) ဝိပဿီ သုတ်။ (၁) (က) ဘဂဝါ စ သာရိပုတ္တ ဝိပဿီ ဘဂဝါ ---- သာဝကာနံ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေတုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၉။ ဣတော သော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ယံ ဝိပဿီ ဘဂဝါ ------ လောကေ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ ဝိပဿီ နာမ ဘဂဝါ၊ လောကဇေဋ္ဌော နရာသဘော။ အပ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဒိဝါဝိဟာရာ နိက္ခန္တော၊ ဝိပဿီ လောကနာယကော။ အပ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဝိပဿီ နာမ နာမေန၊

လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ စက္ခုမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၃။ (ခ) အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿီ ဗောဓိသတ္တော -----။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃။ (၂) ဇဝံ ဒိန္နာနိ ဒါနာနိ၊ ဝဏ္ဏယန္တိ ဝိပဿိနော။ အံ။ ၃။ ၇၄။ ဝိပဿိဿာ (မ၊ ၂။ ၄၉) တိ ဝိပဿနကဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၉။ တံ လောဘံ သမ္မ ဒညာယ၊ ပဇဟန္တိ ဝိပဿိနော (ဣတိဝုတ်။ ၁၉၅) တိ --------- ရူပါဒိကေ ပဥ္စုပါဒါနက္ခန္ဓေ အနိစ္စာဒီဟိ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ပဿနတော ဝိပဿိနော --- ပဇဟန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၄၁။ (၃) ဝိပဿီ သိခီ စ ဝေဿဘူ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၂။

(ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရားသည် ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသည်ရှိသော် ၉၁-ခုမြောက်ကမ္ဘာ၌ ပွင့်တော်မူသည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။ ဒီပင်္ကရာစသော ဘုရား ၂၄-ဆူ တို့တွင် ၁၉-ဆူမြောက်ဖြစ်၏။ (မဓု၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။) ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရားသည် မင်းမျိုး-ကောဏ္ဍညအနွယ်ဖြစ်၏။ (ဒီ၊ ၂။ ၂၊ ၃၊ ၉၊ ၄၄။)။ ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား၏ ဖွားတော်မူရာမြို့တော်မှာ ဗန္ဓုမတီနေပြည်တော်ဖြစ်၍ ခမည်းတော်မှာ ဗန္ဓုမမင်းကြီး, မယ်တော်မှာ ဗန္ဓုမတီမိဖုရားကြီးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဒီ၊ ၂။ ၆၊ ၁၀၊ ၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃)။

ထီးနန်းအုပ်ချုပ် မင်းလုပ်သောနှစ်ပေါင်းမှာ (၈၀၀၀) ရှစ်ထောင်ဖြစ်၍ ရွှေနန်းတော်တို့မှာ နန္ဒရွှေနန်းဆောင်, သုနန္ဒရွှေနန်းဆောင်, သိရိမာရွှေနန်းဆောင်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။)။

အင်္ဂဒေဝီ မဟေသီမိဖုရားမှာ မောင်းမပေါင်း(၁၂၀၀၀) တစ်သိန်း နှစ်သောင်းအခြံအရံရှိသည့် သုဒဿနာဒေဝီ (သုတနုဒေဝီ) မိဖုရားကြီးဖြစ်၍ သားတော်မှာ သမဝဋ္ဋက္ခန္ဓမင်းသားဖြစ်၏။ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၈၃)

နိမိတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို မြင်တော်မူ၍ တောထွက်မူသောယာဉ်မှာ အာဇာနည်းမြင်းကသောရထားယာဉ်ဖြစ်၍၊ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇-၈၃။) ရှစ်လကြာ ဒုက္ကရ-စရိယာ ကျင့်တော်မူရ၏။ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။)။ အဂ္ဂသာဝကအစုံမှာ ခဏ္ဍမထေရ်နှင့် တိဿမထေရ်တို့ဖြစ်ကြ၏။ (ဒီ၊ ၂။ ၄၊ ၁၀၊ ၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။)။ အလုပ်အကျွေးထေရ်မှာ အသောကထေရ်ဖြစ်၏။ (ဒီ၊ ၂။ ၅၊ ၁၀၊ ၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။)။

အဂ္ဂသာဝိကာအစုံမှာ စန္ဒာထေရီမနှင့် စန္ဒမိတ္တာထေရီမတို့ဖြစ်ကြ၍၊ ပွင့်တော်မူရာ ဗောဓိမှာ သခွတ်ပင်ဗောဓိ ဖြစ်လေသည်။ (ဒီ၊ ၂။ ၁၀၊ ၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇-၈၊ ၂၈၃။)။ မြတ်သောအလုပ်အကျွေး ဒါယကာတို့မှာ ပုနဗ္ဗသုမိတ္တသူဌေးနှင့် နာဂသူဌေးတို့ဖြစ်ကြ၍၊ မြတ်သောအလုပ်အကျွေးဒါယိကာမတို့မှာ သိရိမာဥပါသိကာမနှင့်ဥတ္တရာဥပါသိကာမတို့ဖြစ်ကြ၏။ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၅။)။

ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား၏ အရပ်တော်မှာ အတောင် (၈၀) ရှစ်ဆယ်မြင့်၍ ကိုယ်၏-အရောင်-ရောင်ခြည်တော် (ပကတိကိုယ်တောင်ရောင်) သည် ထက်ဝန်းကျင် အခါခပ်သိမ်း (၇) ယူဇနာပြန့်နှံ့၍ တည်လေ၏။ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။)။ ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူရာ အသက်တန်းမှာ အနှစ် (၈၀၀၀၀) ရှစ်သောင်းတန်းဖြစ်၏။ ဒီ၊၂။၉၊၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၇၊၂၈၃။

သိမှတ်ဖွယ်အကျယ်ကို ဒီ၊ ၂။ ၄၊ ၁၀၊ ၁၇၊ ၂၆-၇၊ ၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၃-၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃-၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇-၈၄-တို့ကြည့်။)

ဝိပဿီဒသဗလ (ပု) [ဝိပဿီ + ဒသဗလ] ဝိပဿီဒသဗလ-ကြည့်။ ဝိပဿီဒသဗလဿ နိဗ္ဗတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဗန္ဓုမတိနဂရေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၀)။

ဝိပဿီဗုဒ္ဓကာလ (ပု) [ဝိပဿီ + ဗုဒ္ဓ + ကာလ] ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား လက်ထက်၊ ဝိပဿီမြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူရာအခါ။ ဝိပဿီဗုဒ္ဓကာလေ ------ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဝိပဿီဗောဓိသတ္တ (ပု) [ဝိပဿီ+ဗောဓိသတ္တ] ဝိပဿီဘုရားလောင်း။ တသ္မိံ သမယေ ဝိပဿီဗောဓိသတ္တော တုသိတပုရာ စဝိတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၂၇၇။

ဝိပဿီသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ (ပု) [ဝိပဿီ + သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ] ဝိပဿီဗုဒ္ဓ - ကြည့်။ ဝိပဿီသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ သတ္တမေ သတ္တမေ သံဝစ္ဆရေ ဥပေါသထံ အကာသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၁)။

ဝိပဿီသုတ္တ (န) [ဝိပဿီ + သုတ္တ] ဝိပဿီသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၄၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉-၂၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂-၄။

ဝိပဿေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဒိသ + ယျေ] အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးအပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုရာ၏။ ပစ္စုပ္ပန္နဉ္စ ယော ဓမ္မံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပဿတိ ... ပဉ္စက္ခန္ဓေ ဝိပဿေယျ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိပါက^၁ (တိ) [ဝိ + ပစ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၉။ ရူ။ ၅၈၀။ ဝိ + ပါက။ အညမည-ဝိသိဋ္ဌာနံ ကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ ဝိသိဋ္ဌော ပါကောတိ ဝိပါကော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၁။ အညမညဝိရုဒ္ဓါနံ ကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၃။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၃၆။ ဝိပါက-သံ။ ဝိဝါဂ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။]
(၁) (ကံနှင့်) တူသောအကျိုး။ (၂) အချင်းချင်းထူးကုန်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး၊ ဝိပါက်- စိတ်- ဝိညာဉ်- နာမက္ခန္ဓာ။ (၃) အကျိုးဖြစ်သော (က) အတ္တဘော၊ (ခ) ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊ (ဂ) ကောင်း-မကောင်း-သော အရာ၊ (ဃ) စိုးရိမ်ပူပန်, ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်းစသည်။ (င) နတ်-လူ-နိဗ္ဗာန်-၌ဖြစ်သောစည်းစိမ်။ (၄) ပြီးခြင်း။ (၅) အကျိုးရင်း, အကျိုးဆက်, တူသော အကျိုးဟုဆိုအပ်သော ၃-ပါးသော အကျိုး။
(၁) (ကံနှင့်) တူသောအကျိုး။ နတ္ထိ သုကတဒုက္ကဋာနံ ကမ္မာနံ ဖလံ ဝိပါကော။ ဒီ၊ ၁။ ၅၁။ မ၊ ၁။ ၃၅၆။ သံ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝိပါကော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄) တိ သဒိသဖလံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀-၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။ (၂) အချင်းချင်း ထူးကုန်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး၊ ဝိပါက်-စိတ်-ဝိညာဉ်-နာမက္ခန္ဓာ။ ဝိပါကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ အညမညဝိသိဋ္ဌာနံ ကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ၊ ဝိပက္ကဘာဝမာပန္နာနံ အရူပဓမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၃၈)။

(၃) အကျိုးဖြစ်သော (က) အတ္တဘော။ ကာမာနံ ဝိပါကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၂။ ၃၅၈။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ကာမာနံ ဝိပါကော (အံ၊ ၂။ ၃၆၀) တိ အယံ ဒုဝိဓောပိ အတ္တဘာဝေါ ကာမပဋ္ဌနံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နတ္တာ ကာမာနံ ဝိပါကောတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။ (ခ) ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း။ သညာနံ ဝိပါကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၂။ ၁၃၈။ ကတမော စ ဘိက္ခဝေ သညာနံ ဝိပါကော ဝေါဟာရဝေပက္ကန္တိ ဘိက္ခဝေ သညံ ဝဒါမိ။ အံ၊ ၂။ ၃၆၁။ အပိစေတ္ထ ဝေါဟာရဝေပက္ကန္တိ ဝေါဟာရဝိပါကံ။ ကထာသမ္ဗိတော ဟိ ဝေါဟာရော သညာယ ဝိပါကော နာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။

(ဂ) ကောင်း-မကောင်း-သော အရာ။ ကမ္မာနံ ဝိပါကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၂။ ၃၅၉။ (ဃ) စိုးရိမ် ပူပန်, ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်း စသည်။ ဒုက္ခဿ ဝိပါကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၂။ ၃၅၉။ (-၃၆၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၆)။ (င) နတ်-လူ-နိဗ္ဗာန်-၌ဖြစ်သော စည်းစိမ်။ အစိန္တိယေ ပသန္နာနံ၊ ဝိပါကော ဟောတိ အစိန္တိယော။ အပ၊ ၁။ ၇။ ပသန္နာနံ ဒေဝမနုဿာနံ ဝိပါကော ဒေဝမနုဿသမ္ပတ္တိနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိသင်္ခါတော စိန္တေတုံ အသက္ကုဏေယျော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။

(၄) ပြီးစီးခြင်း။ ဘေသဇ္ဇဿေဝ ဝေဘင်္ဂေါ၊ ဝိပါကော ဟောတိ ပါပကော။ ဇာ၊ ၁။၃၃၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ ဝေဘင်္ဂေါတိ ဝိပတ္တိ၊ ဝိပါကောတိ နိပ္ဖတ္တိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၈။(၅) အကျိုးရင်း, အကျိုးဆက်, တူသော အကျိုးဟုဆိုအပ်သော ၃-ပါးသောအကျိုး။ ဝိပါက (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀) န္တိ စ အာနိသံသ-နိဿန္ဒသဒိသဖလဝသေန တိဝိဓမ္ပိ ဝိပါကံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇။

ဝိပါက² (ပု) [ဝိ + ပစ + ဏော + ဏ။ ဝိပစ္စာပနံ ဝိပါကော။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၁။ ၂၂၃။] (၁) အကျိုးကို -ရင့် -ကျက် -ဖြစ် -စေခြင်း၊ အကျိုးပေးခြင်း။ (၂) (အစာကို) ကျက်-ကြေ-စေခြင်း။ (၃) အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော။ (၄) အကျိုးကိုဖြစ်စေရာ၊ အကျိုးပေးရာ။ (၁) ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ (အဘိ၊ ၁။ ၁)တိ ဝိပါကသဘာဝဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ ကထံ တေ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၁)။ ဝိပါကသဒ္ဒေါ စ ဣဒ္ဓိသု အတ္ထေသု ဝတ္တတိ ကတ္တစိ ဝိပက္က-ဘာဝမာပန္နေသု အရူပဓမ္မေသု, ကတ္တစိ ဝိပါကုပ္ပါဒနသဘာဝေ။ တထာ ဟေသ "ဝိပါကဓမ္မာ" တိအာဒီသု ဝိပက္ကဘာဝ-မာပန္နေသု အရူပဓမ္မေသု ပဝတ္တတိ။ "ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ" တိအာဒီသု ဝိပါကုပ္ပါဒန-သဘာဝေ။ မဏိမဉ္ဇူ ၊ ၁။ ၂၂၄။ (၂) ဝိပစ္စနံ ဝိပါကော၊ သော ဧဝ ဝေပါကော၊ သမော ဝေပါကော တေဿာ အတ္ထီတိ သမဝေပါကိနီ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။ (၃) ဝိပါကကမ္မ-ကြည့်။ (၄) ဝိပါကကာလ-ကြည့်။

ဝိပါက³ (တိ) [ဝိပါက + ဏ] ဝိပါက်ရှိ-ဝိပါက်ကိုပြု - သော (သုတ်, ပါဠိ)။ ကမ္မံ ဝိပါကော ကမ္မဥ္စ ဝိပါကော။ နေတ္တိ၊ ၁၃၉။ ဝိပါကော အဿ ပါဌဿ အတ္ထီတိ ဝိပါကော။ သေသေသုပိ အဿတ္တိအတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၇-၈။

ဝိပါကကထာ (ထီ) [ဝိပါက + ကထာ] (၁) ဝိပါက်-အကျိုး-ကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သော စကား။ (၂) ဝိပါက်-အကျိုး-၌ ဆိုအပ်သော စကား။ (၁) တတ္ထာတိ ဝိပါကကထာယံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈)။ (၂) ဝိပါကကထာယေဝ နတ္ထီတိ ဝိပါကေ ကထာယေဝ နတ္ထိ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၃။

ဝိပါကကမ္မ (န) [ဝိပါက + ကမ္မ] (၁) အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော ကံ။ (၂) ဝိပါကကမ္မသုတ်။ (၁) ----- အနေကေဟိ ပကာရေဟိ အနာဒိမတိသံသာရေ ယံ မယာ ကတံ ဥပစိတံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိတံ ဝိပါကကမ္မံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ (၂) ဝိပါကကမ္မံ၊ န ဝိပါကကမ္မံ။ ပေဋကော။ ၁၈၃။

ဝိပါကကာလ (ပု) [ဝိပါက + ကာလ] အကျိုးပေးရာ - အခါ - ကာလ။ ---------- ဝိပါကကာလေ အနိဋ္ဌာကန္တဝိပါကတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၄။

ဝိပါကက္ခဏ (ပု) [ဝိပါက + ခဏ] အကျိုးပေးရာခဏ။ ဝိပါကသမင်္ဂီတာ ဝိပါကက္ခဏေယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၄။

ဝိပါကက္ခန္ဓ (ပု) [ဝိပါက + ခန္ဓ] ဝိပါက်ခန္ဓာ၊ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ။ ဝတ္ထုရူပံ ဝိပါကက္ခန္ဓာနံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၆။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉)။

ဝိပါကက္ခန္ဓစတုက္က (န) [ဝိပါကက္ခန္ဓ+စတုက္က] ဝိပါက်ခန္ဓာတို့၏ ၄-ခုအပေါင်း။ ဥပါဒိယတိ ဝိပါကက္ခန္ဓစတုက္ကကဋတ္တာရူပသင်္ခါတံ ခန္ဓပဉ္စကန္တိ ဥပါဒိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၁။

ဝိပါကက္ခန္ဓပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိပါကက္ခန္ဓ + ပဝတ္တိ] ဝိပါက်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိပါကက္ခန္ဓပဝတ္တိယံ ဝေဒကဝေါဟာရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝိပါကဂ္ဃ (ပု) [ဝိပါက + အဂ္ဃ] အကျိုးဝိပါက်ဟူသော-အဖိုး-တန်ဖိုး။ အပ္ပဂ္ဃတာယာတိ ဝိပါကဂ္ဃေန အပ္ပဂ္ဃတာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိပါကဃဋန (ထီ၊ န) [ဝိပါက + ဃဋန] ဝိပါကဃဋနာ၊ ဝိပါကပစ္စည်းဖြင့် မှတ်အပ်သော ပစ္စည်းအပေါင်း။ ယေ တတ္ထ ဝိပါကာ၊ တေ ဝိပါကဃဋနေသု ယေ အဝိပါကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆၂။ (-ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၇၄၊ ၂၄၀)။

ဝိပါကစိတ္တ (န) [ဝိပါက + စိတ္တ] ဝိပါက်စိတ်၊ (ဝိပါက်စိတ်သည် ကာမဝိပါက်စိတ် ၂၃-ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉-ပါး၊ လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးအားဖြင့် ပေါင်း (၃၆) ပါး ရှိ၏။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။ စိတ်ပိုင်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၆။) နနု အရဟာ ဝိပါကစိတ္တေ ဌိတော ပရိနိဗ္ဗာယတီတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၄၄၄။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇၊ ၃၁၀-၁)။

ဝိပါကစိတ္တက္ခဏ (ပု) [ဝိပါကစိတ္တ + ခဏ] ဝိပါက်စိတ်တို့၏ ခဏ။ အနုသယာ စ အကုသလစိတ္တက္ခဏေ ဥပ္ပန္နာတိ၊ န ဝိပါကစိတ္တက္ခဏေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၀။

ဝိပါကစိတ္တပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိပါကစိတ္တ + ပဝတ္တိ] (၁) ဝိပါက်စိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဝိပါက်စိတ်တို့၏ဖြစ်ရာ။ (၁) ဝိပါကစိတ္တပ္ပဝတ္တိံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၃။ (၂) ကမ္မဝိညာဏပ္ပစ္စယာ ဝိပါကစိတ္တပဝတ္တိကာလေ ဝိပါကနာမသ္သ --- ဝသေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဝိပါကစိတ္တယုတ္တ (တိ) [ဝိပါကစိတ္တ + ယုတ္တ] ဝိပါက်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဝိပါကစိတ္တယုတ္တာဝ အဓိပ္ပေတာတိ ဘာသိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိပါကစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိပါကစိတ္တ + သမင်္ဂီ။ ထီ-၌ -- သမင်္ဂိနီ။] ဝိပါက်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ စေတောပရိယဉာဏေန ဝိပါကစိတ္တသမင်္ဂိဿ စိတ္တံ ဇာနန္တိ။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။၃၆၄။

ဝိပါကစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဝိပါကစိတ္တ + သမုဋ္ဌာန] ဝိပါက်စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနန္တိ ဝိပါကစိတ္တ-သမုဋ္ဌာနမေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၂၆)။

ဝိပါကစေတနာ (ထီ) [ဝိပါက + စေတနာ] ဝိပါက်စေတနာ၊ ဝိပါက်စိတ်-၌ - နှင့် - ယှဉ်သော စေတနာ။ စတူသု စေတနာသု ဝိပါကစေတနာယေဝ သမ္ပိဏ္ဍိတ္ထန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၉။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၅၊ ၄၂၁)။

ဝိပါကဆဋ္ဌာယတန (န) [ဝိပါက + ဆဋ္ဌာယတန] ဝိပါက်ဟူသော ခြောက်ခုမြောက်ဖြစ်သော အာယတန။ သုတ္တန္တ-ဘာဇနီယေ ပန ဝိပါကဆဋ္ဌာယတနမေဝ ဂဟိတန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၈။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂။ ၁၃၀။

ဝိပါကဇနက (တိ) [ဝိပါက + ဇနက။ ထီ-၌ --- ဇနိကာ။] အကျိုး -ဝိပါက် -ကိုဖြစ်စေတတ်သော (တရား)။ ယော ကောစိ ဝိပါကဇနကော ဓမ္မော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၅။

ဝိပါကဇနကဋ္ဌ (ပု) [ဝိပါကဇနက + အတ္ထ] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက်-စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ ဇဝံ ဝိပါကဇနကဋ္ဌေန ဝိပါကသဘာဝါ ဝိပါကပကတိကာ ဓမ္မာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။

ဝိပါကဇာနန (န) [ဝိပါက + ဇာနန] အကျိုး-ဝိပါက် - ကို သိခြင်း။ အတီတာနာဂတ-ပစ္စုပန္နာနံ ----- ဟေတုသော ယထာဘူတံ ဝိပါကဇာနနံ ဧကံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိပါကဇိန (တိ) [ဝိပါက + ဇိန] (က) အောင်အပ်ပြီးသော အကျိုးဝိပါက်ရှိသော၊ (ခ) အကျိုးဝိပါက်ကို အောင်ပြီးသော (ရဟန္တာ)။ (က) (ခ) အယတိံ ဝိပါကံ ဇိနိတွာ ဋ္ဌိတတ္တာ ခီဏာသဝေါဝ ဝိပါကဇိနော နာမ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၇။

ဝိပါကဈာန (န) [ဝိပါက + ဈာန] ဝိပါက်ဈာန်၊ ဝိပါက်စိတ် - ၌ - နှင့် - ယှဉ်သော ဈာန်။ ဒုတိယေန ဝိပါကဈာနံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၈။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၉)။

ဝိပါကဉာဏ (န) [ဝိပါက + ဉာဏ] ဝိပါက်စိတ်-၌- နှင့် - ယှဉ်သော - ဉာဏ် - ပညာ။ ကုသလဉာဏံ ဝိပါကဉာဏံ ကိရိယဉာဏဉ္စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၈။

ဝိပါကဋ္ဌာန (န) [ဝိပါက + ဌာန] ဝိပါက်၏-အရာ - နေရာ - ဌာန။ ကုသလာကုသလံ အတ္တနော ဝိပါကဋ္ဌာနေ ဥတ္တမံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။

ဝိပါကတ္တိက (ပု၊ န) [ဝိပါက + တိက] ဝိပါကတိက်။ ဝိပါကတ္တိကေ အညမညဝိသိဋ္ဌာနံ ကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၈၆-၇။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၄၀-၁)။

ဝိပါကဒဿန (န) [ဝိပါက + ဒဿန] အကျိုးကိုပြခြင်း။ ဣမ ပန ဝဍ္ဎဂါမိကုသလဿ

ဝိပါကဒဿနတ္ထံ ----- ဒေသနံ အာရဘိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။

ဝိပါကဒါန (န) [ဝိပါက + ဒါန] (၁) အကျိုးကိုပေးခြင်း။ (၂) အကျိုးပေးရာ။ (၁) ကုသလာကုသလံ အတ္တနော အတ္တနော ဝိပါကဒါနေ ဥတ္တမပဟေတု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၂။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၇)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပါကဒါနဋ္ဌာန (န) [ဝိပါကဒါန + ဋ္ဌာန] အကျိုးပေးရာ - အရပ် - ဌာန။ "တေသံ တေသံ ဇနာနံ ပုညာသ ဝိပါကဒါနဋ္ဌာနံ ဇတေ" န္တိ ဥတ္တာ။ မမ္ဘ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၈။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၃)။

ဝိပါကဒါနယောဂျ (တိ) [ဝိပါကဒါန+ယောဂျ] အကျိုး ပေးခြင်းငှါ - သင့်လျော် - လျောက်ပတ်-သော။ ဝိပါကဒါနယောဂျမေဝ သင်္ခါရံ ဂဏှန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝိပါကဒါနသမတ္ထ (တိ) [ဝိပါကဒါန + သမတ္ထ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဝိပါကဒါနသမတ္ထံ ကမ္မံ ဝဿဂဏနာယ ပရိစ္ဆိန္ဒတီတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၉၆။

ဝိပါကဒါနသာမတ္ထိယ (န) [ဝိပါကဒါန + သာမတ္ထိယ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ - စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ် - စွမ်းနိုင်ခြင်း။ ႑တသံ ဝိပါကဒါနသာမတ္ထိယံ အနုပဂတံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။

ဝိပါကဒါနာဘာဝ (ပု) [ဝိပါကဒါန + အဘာဝ] အကျိုးပေးခြင်း၏ -မရှိ -မဖြစ် -ခြင်း။ ဇဝံ သတိ ကထံ နေသံ အာနန္တရိယတာ စုတိအနန္တရံ ဝိပါကဒါနာဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၄။

ဝိပါကဒါနာဘိမုခ (တိ) [ဝိပါကဒါန + အဘိမုခ] အကျိုးပေးခြင်းသို့ ရှေ့ရှုသော။ ဝိပါကာဘိမုခ-ကြည့်။

ဝိပါကဒါနောကာသ (ပု) [ဝိပါကဒါန + ဩကာသ] အကျိုးပေးခြင်း၏ အခွင့်၊ အကျိုးပေးခွင့်။ ဩကာသံ ဂဟေတွာတိ ဝိပါကဒါနောကာသံ ဂဟေတွာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၄။

ဝိပါကဒါယက (တိ) [ဝိပါက + ဒါယက။ ထီ-၌ -- ဒါယိကာ။] အကျိုးကိုပေးတတ်သောက်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယန္တိ ကမ္မသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကဒါယကံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၃။ (-အံ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၆)။

ဝိပါကဒါယီ (တိ) [ဝိပါက + ဒါ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ --ဒါယိနီ။] အကျိုးကိုပေး-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ သာ ဟိ သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ -------- ဝိပါကဒါယိနီ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကမ္မံ နာမ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၇။

ဝိပါကဒုက္ခ (န) [ဝိပါက + ဒုက္ခ] အကျိုးဖြစ်သော ဆင်းရဲ၊ ဆင်းရဲသော အကျိုးတရား။ ဝိပါကဒုက္ခသင်္ခါတာန (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၀) န္တိ ပါဏာတိပါတာဒီနံ ဝိပါကဘူတာနံ ဒုက္ခ-သင်္ခါတာနံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၄၆။

ဝိပါကဒုက္ခဝိဝိတ္တ (တိ) [ဝိပါကဒုက္ခ + ဝိဝိတ္တ] အကျိုးဖြစ်သောဆင်းရဲမှ ကင်းဆိတ်သော။ " သောဓေတိ အပုညဖလတော " တိ ကမ္မိနာ ပုညသ ဝိပါကဒုက္ခဝိဝိတ္တတံ အာဟ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၉။

ဝိပါကဒုက္ခဝေဒနာ (ထီ) [ဝိပါက+ဒုက္ခဝေဒနာ] ဝိပါက်ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဝိပါက်စိတ်-၌-နှင့်-ယှဉ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ။ ပဉ္စယသံသန္ဒနေ ပန

သဟေတုတာယ ဝိပါကဒုက္ခဝေဒနာယ အဘာဝတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၈၂။

ဝိပါကဒွါရ (န) [ဝိပါက + ဒွါရ] ဝိပါက်ဖြစ်သောဒွါရ၊ မနောဒွါရ (ဘဝင်္ဂပစ္စေဒ ၁၉-ခု)။ မနောဒွါရေပိ ဝိပါကဒွါရံ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။ ဝိပါကဒွါရန္တိ ဘဝင်္ဂမနံ ဝဒတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၉၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၃၄)။

ဝိပါကဓမ္မ (တိ) [ဝိပါက + ဓမ္မ] (၁) အကျိုးကို-ရင့်-ကျက်-ဖြစ်-စေခြင်းသဘောရှိသော။ (ပု) (၂) ဝိပါက်-အကျိုး-ဖြစ်သော တရား။ (၁) တေန အဘိညာဒိကုသလာနံ ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗာဒိအကုသလာနဉ္စ ဝိပါကာနုပ္ပါဒနေပိ ဝိပါကဓမ္မတာ သိဒ္ဓါ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၅၊ ၂၃၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၅)။ (ပု)(၂) နိရုဿာဟသန္တဘာဝေန နိရုဿာဟသန္တဘာဝါယ ဥပကာရကော ဝိပါကဓမ္မော ဝိပါကပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၀။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉)။

ဝိပါကဓမ္မတာပဋိသေဓ (ပု) [ဝိပါကဓမ္မတာ + ပဋိသေဓ] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက်-စေခြင်း သဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်း။ ဝိပါကဓမ္မတာပဋိသေဓဝသေန အဗျာကတာနံ အဝိပါကလက္ခဏာတိ လက္ခဏံ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၂။

ဝိပါကဓမ္မတာဝိစီ (တိ) [ဝိပါကဓမ္မတာ + ဝစ + ဏီ။ ထီ-၌ -- ဝါဝိနီ။] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက်-စေခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကိုဟော-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ (သဒ္ဒါ)။ ကမ္မ-သဒ္ဒေါ ဝိယ ဝိပါကဓမ္မတာဝါဝိနော န မူလကန္တသဒ္ဒါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၃။

ဝိပါကဓမ္မဓမ္မ (ပု) [ဝိပါကဓမ္မ + ဓမ္မ] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက်-စေခြင်း သဘောရှိသော တရား။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ (အဘိ၊ ၁။ ၁) တိ ဝိပါကသဘာဝဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (-အဘိ၊ ၁။ ၁၊ ၂၀၆၊ ၂၆၇။ အဘိ၊ ပု။ ၁၅၊ ၄၈၊ ၉၂။ အဘိ၊ က။ ၂၆၇-၈။ ပဋ္ဌာန၊ ၅။ ၂၅-၆)။

ဝိပါကဓမ္မဓမ္မစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိပါကဓမ္မဓမ္မ + စိတ္တ + သမင်္ဂီ။ ထီ-၌ -- သမင်္ဂိနီ။] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက် -စေခြင်းသဘောရှိသော တရားဟုဆိုအပ်သော စိတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ စေတောပရိယဉာဏေန ဝိပါကဓမ္မဓမ္မစိတ္တသမင်္ဂီဿ စိတ္တံ ဇာနန္တိ။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိပါကဓမ္မဓမ္မတာသရိက္ခ (တိ) [ဝိပါကဓမ္မဓမ္မတာ + သရိက္ခ] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက် - စေခြင်းသဘောရှိသော တရား၏ အဖြစ်ဖြင့်တူသော။ အဝိဇ္ဇာဒိကိလေသဝဋ္ဋမ္ပိ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မသရိက္ခတာယ ကမ္မ ကမ္မ-ဝဋ္ဋမေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။

ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာဓိပတိ (ပု) [ဝိပါကဓမ္မဓမ္မ + အဓိပတိ] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက်-စေခြင်းသဘောရှိသော တရားဟုဆိုအပ်သော-အဓိပတိ-အကြီးအမှူး။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာဓိပတိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၃၆၇။

ဝိပါကဓမ္မမူလက (တိ) [ဝိပါကဓမ္မ + မူလ + က] အကျိုး-ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ-တရားလျှင်-အမြစ်အရင်း - အကြောင်းရင်း - ရှိသော။ န တထာ ဝိပါကဓမ္မမူလကေသု -------။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။

ဝိပါကဓမ္မဝစန (န) [ဝိပါကဓမ္မ + ဝစန] ဝိပါကဓမ္မ-သဒ္ဒါ။ န ဟိ ဝိပါကေတိ ဝစနံ ဝိပါကဓမ္မဝစနံ ဝိယ ဝိပါကာရဟတံ ဒဒတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိပါကဓမ္မဝိညာဏ (န) [ဝိပါကဓမ္မ+ဝိညာဏ] ဝိပါက်-အကျိုး-တရားဟူသော-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဝိပါကဓမ္မဝိညာဏံ ဉပဂတံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇-၈။

ဝိပါကဓမ္မသဒိသ (တိ) [ဝိပါကဓမ္မ + သဒိသ] ဝိပါကဓမ္မနှင့် တူသော။ ပရိတ္တာရမ္မဏံ ဝိပါကဓမ္မသဒိသံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၂၅

ဝိပါကဓမ္မသဘာဝ (ပု) [ဝိပါကဓမ္မ+သဘာဝ] ဝိပါကဓမ္မတို့၏ သဘော၊ အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက်-စေခြင်းသဘောရှိသော ကုသိုလ်တို့၏သဘော။ ရူပူပပတ္တိဇနကသဘာဝေါ ဝိပါကဓမ္မသဘာဝေါ ဝိယ ----- မဂ္ဂသဒ္ဒေန ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဝိပါကနယ (ပု) [ဝိပါက + နယ] ဝိပါက်၌ ဟောအပ်သောနည်း၊ ဝိပါက်ဖြစ်သောနည်း။ တေသုပိ ဇောဠဂ်ဒဿနတ္ထံ ---------- ဝိပါကနယော အာရဒ္ဓေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။

ဝိပါကနာနတ္တ (န) [ဝိပါက + နာနတ္တ] ဝိပါက်၏ထူးသည်၏အဖြစ်။ အာရမ္မဏနာနတ္တာ ဝိပါကနာနတ္တာ စ နာနတ္တဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဝိပါကနာမ (န) [ဝိပါက + နာမ] ဝိပါက်ဖြစ်သောနာမ်တရား။ တံ ဝိပါကနာမံ ဟဒယဝတ္ထုနော သဟာယ ဟုတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝိပါကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိပါက + နိဒ္ဒေသ] ဝိပါကနိဒ္ဒေသ၊ ဝိပါက်ကို အကျယ်-ပြရာ-ပြကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဇဝံ ဣမသ္မိံ ဝိပါကနိဒ္ဒေသေ --------- ဝိပါကစိတ္တာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃)။

ဝိပါကနိဗ္ဗတ္တန (န) [ဝိပါက + နိဗ္ဗတ္တန] အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း။ ပရိဒ္ဒေဒါတိက္ကမေန ဝိပါကနိဗ္ဗတ္တနေ သမတ္ထံ န ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝိပါကနိဗ္ဗတ္တနက (တိ) [ဝိပါကနိဗ္ဗတ္တန + က] အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိပါက-နိဗ္ဗတ္တနကံ ---- ဗဟုံ ပါပကမ္မံ ---- ကတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄။

ဝိပါကနိယမဒဿန (န) [ဝိပါက + နိယမ + ဒဿန] ဝိပါက်ကို မှတ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ ------ အာရမ္မဏေန ဝိပါကနိယမဒဿနံ အာရမ္မဏနိယမဒဿနတ္ထမေဝ ကတန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅။

ဝိပါကနိရုတ္တိ (ထီ) [ဝိပါက + နိရုတ္တိ] အကျိုး-ဝိပါက်-ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း။ ဝိပါကနိရုတ္တိဥ လဘန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၈။

ဝိပါကနိရောဓနိမိတ္တ (န) [ဝိပါက + နိရောဓ + နိမိတ္တ] အကျိုး - ဝိပါက် - ချုပ်ခြင်း၏အကြောင်း။ " ကမ္မဖလပ္ပတ္တိယာ ပကတိယာ အပ္ပဝတ္တိ နိရုရောဓော " တိ ဝစနတော ဝိပါက-နိရောဓနိမိတ္တံ နိရုရောဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၁။

ဝိပါကနိဝါရဏ (န) [ဝိပါက + နိဝါရဏ] အကျိုး-ဝိပါက်-ကို-တားမြစ်-ပိတ်ပင်-ခြင်း။ --------- အဗျာကတာနံ ဇရာမရဏဿ ဝိပါကနိဝါရဏတ္ထံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၈၆။

ဝိပါကန္တ (ပု၊ န) [ဝိပါက + အန္တ] အကျိုးဟုဆိုအပ်သော-အဆုံး-အစွန်း၊အကျိုးဖြစ်သောကာလဟူသော-အဆုံး-အစွန်း (ဇာတ်ဝတ္ထု)။ ဝိပါကန္တေ ဟနန္တိ နံ၊ ကိံပက္ကမိဝ ဘိက္ခိတန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀။ ဝိပါကန္တေ ဟနန္တိ နန္တိ တေကာမာ တံ ပုရိသံ အတ္တနော ဝိပါကသင်္ခါတေ အန္တေ ----။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၀။ (-၄၀၂)။

ဝိပါကန္တရ (န) [ဝိပါက + အန္တရ] (၁) ဝိပါက်တစ်ပါး၊ အခြား-တစ်ပါး-သောဝိပါက်။ (၂) ဝိပါက်၏ (ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ်၊ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ် အစရှိသော) အထူး-အပြား။ (၁) တေ ဟိ ဓမ္မကထံ ကထေန္တာ ကမ္မန္တရံ ဝိပါကန္တရံ ---- အာလောဠေန္တွာ ကထေန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀။ (၂) ဝိပါကန္တရ (ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၇) န္တိ ဝိပါကဝိသေသော၊ တဿ ဟီနပဏီတတာဒိဘေဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဝိပါကန္တရဇာနန (န) [ဝိပါကန္တရ + ဇာနန] ဝိပါက်၏ - အထူး - အပြား - ကိုသိခြင်း။ -------- အနဝသေသတော ယထာဘူတံ ဝိပါကန္တရဇာနနံ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၃၁။ ဣတိဝုတ်။ ဌ။ ၁၂၇။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၄)။

ဝိပါကန္တရာယိက (တိ) [ဝိပါက+အန္တရာယိက] (က) ပဋိသမ္ဘေဒ ဝိပါက်ဟူသော (မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၏) အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သောတရား။ (ခ) (မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၏) အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သော (အဟိတ်၊ ဒွိဟိတ်) ပဋိသန္ဓေဝိပါက်။ (က) (ခ) ပဏ္ဍကတိရစ္ဆာနဂတဥဘတောဗျဉ္ဇနကာနံ ပဋိသန္ဓိမေွာ ဝိပါကန္တရာယိကာ နာမ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၈။ သဗ္ဗာပိ ဒုဟေတုကာဟေတုကပဋိသန္ဓိယော ဝိပါကန္တရာယိကာဝ ဒုဟေတုကာနမ္ပိ မဂ္ဂါနုပ္ပတ္တိတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၈။ တေပိ မောက္ခဿေဝ အန္တရာယံ ကရောန္တိ၊ န သဂ္ဂဿ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၁။ (-ဝဇိရ။ ၃၃၄)။

ဝိပါကပကတိက (တိ) [ဝိပါက+ ပကတိ+ က] အကျိုးကို-ဖြစ်-ကျက်-စေခြင်း -သဘော-ပြကတေ့-ရှိသော။ ဧဝံ ဝိပါကဇနကဋ္ဌေန ဝိပါကသဘာဝါ ဝိပါကပကတိကာ ဓမ္မာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄။

ဝိပါကပစ္စယ (ပု) [ဝိပါက + ပစ္စယ] ဝိပါက်-အကျိုး - ဖြစ်၍ (ဝိပါက်-အကျိုး-၏အဖြစ်ဖြင့်) ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ချမ်းအေးသောလေသည် ချမ်းအေးသောအရိပ်၌ နေသောသူအား ချမ်းငြိမ်းစေခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရား၊ (ပဋ္ဌာန်းကျမ်းလာ ၁၄-ခုမြောက်) ဝိပါကပစ္စည်း။ ဝိပါကပစ္စယောတိ ဝိပါကာ စတ္တာရော ခန္ဓာ အရူပိနော အညမညံ ဝိပါကပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၇။ နိရုဿာဟသန္တဘာဝေန နိရုဿာဟသန္တဘာဝါယ ဥပကာရကော ဝိပါကဓမ္မော ဝိပါကပစ္စယော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၉။ အတ္တနော နိရုဿာဟသန္တဘာဝေန သဟဇာတနာမရူပါနံ နိရုဿာဟသန္တဘာဝါယ ဥပကာရကာ ဝိပါကစိတ္တစေတသိကာ ဝိပါကပစ္စယော။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၄၄။

ဝိပါကပစ္စယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိပါကပစ္စယ + နိဒ္ဒေသ] ဝိပါကပစ္စည်း၏ အကျယ်၊ ဝိပါကပစ္စည်းကိုအကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့်စကားရပ်။ ဝိပါကပစ္စယနိဒ္ဒေသေ ဝိပါကာ

စတ္တာရော ခန္ဓာတိ --- " ဝိပါကာ " တိ ဝတွာ " စတ္တာရော ခန္ဓာ " တိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၆။

ဝိပါကပစ္စယလာဘီ (တိ) [ဝိပါကပစ္စယ + လာဘ + ဏီ။ ထီ- -- လာဘိနီ။] ဝိပါကပစ္စည်းကိုရ-လေ့ရှိ- တတ်-သော။ တေသံ ဝိပါကပစ္စယလာဘီနံ ဝိပါကက္ခန္ဓာနံ ဝသေန။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅၇။

ဝိပါကပစ္စယဝဍ္ဎ (တိ) [ဝိပါကပစ္စယ + ဝဍ္ဎ] ဝိပါကပစ္စည်းသည် ကြွဲအပ်သော။ ------- ပစ္စယေသု ဝိပါကပစ္စယဝဍ္ဎေဟိ ဆဟိ ပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဝိပါကပစ္စယဝန္တု (တိ) [ဝိပါကပစ္စယ + ဝန္တု။ ထီ-၌ --- ပစ္စယဝတီ၊ --- ဝန္တီ။] ဝိပါကပစ္စည်းရှိသော၊ ဝိပါကပစ္စည်းသည် ကျေးဇူးပြုအပ်သော။ တပ္ပစ္စယဝတန္တိ ဝိပါကပစ္စယဝန္တာနံ၊ ဝိပါကပစ္စယေန ဥပကတ္တဗ္ဗာနန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။

ဝိပါကပညတ္တိ (ထီ) [ဝိပါက + ပညတ္တိ] ဝိပါကပညတ်၊ ဝိပါက်-အကျိုး-ဟူ၍ ပညတ်ခြင်း။ သော ပုဂ္ဂလော ဝိပါကပညတ္တိယာ ပညာပီယတိ။ ပေဋကော။ ၃၀၇။

ဝိပါကပညာ (ထီ) [ဝိပါက + ပညာ] ဝိပါက် ပညာ၊ ဝိပါက်စိတ်၌ ယှဉ်သောပညာ။ ဝိပါကပညာပိ ဟိ သန္တာနဝိသေသနေန---။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄။

ဝိပါကပဋိက္ခေပနိဝတ္တန (န) [ဝိပါက + ပဋိက္ခေပ + နိဝတ္တန] ဝိပါက်-အကျိုး-ကို ပယ်ခြင်းကို နစ်စေခြင်း။ ဣဒံ အဝဓာရဏံ ဝိပါကပဋိက္ခေပနိဝတ္တနတ္ထံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈။

ဝိပါကပဋိဗာဟက (တိ) [ဝိပါက + ပဋိဗာဟက။ ထီ-၌ --- ဗာဟိကာ။] ဝိပါက် - အကျိုး - ကို တားမြစ်တတ်သော။ တဿာ ဝိပါကပဋိဗာဟကတ္တာ နတ္ထိကဝါဒါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇။

ဝိပါကပ (ပ္ပ) ဋိဗာဟန (န) [ဝိပါက + ပဋိဗာဟန] ဝိပါက်-အကျိုး-ကို-တားမြစ်-ပိတ်ပင် - တားဆီး - ခြင်း။ ယော ဟိ ဝိပါကပဋိဗာဟနေန နတ္ထိကဒိဋ္ဌိကော ဥစ္ဆေဒဝါဒီ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇။

ဝိပါကပဋိဗာဟနသမတ္ထ (တိ) [ဝိပါက-ပဋိဗာဟန + သမတ္ထ] ဝိပါက်-အကျိုး-ကို တားမြစ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ အသတိပိ မဟဂ္ဂတကမ္မုနော ဝိပါကပဋိဗာဟနသမတ္ထေ ပရိတ္တကမ္မေ --- ဝိပါကောကာသံ ကရောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၄။

ဝိပါကပဋိလာဘ (ပု) [ဝိပါက + ပဋိလာဘ] ဝိပါက် - အကျိုး - ကိုရခြင်း။ ----- ပစ္ဆာ ဝိပါကပဋိလာဘာယ ကမ္မံ ကရောန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၂၆၃။

ဝိပါကပဋိသံဝေဒက (တိ) [ဝိပါက + ပဋိသံဝေဒက။ ထီ-၌ --ဝေဒိကာ။] ဝိပါက်-အကျိုး - ကို ခံစားတတ်သော၊ သူ။ တဿ ပဋိသံဝေဒီ (အဘိ၊ က။ ၄၃) တိ တဿ ဝိပါကပဋိသံဝေဒကဿ ပဋိသံဝေဒီ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၁၃၄။

ဝိပါကပဋိသံဝေဒန (န) [ဝိပါက + ပဋိသံဝေဒန] (၁) ဝိပါက်-အကျိုး-ကို-ခံစား - ထင်စွာသိစေ -ခြင်း။ (၂) ဝိပါက်-အကျိုး-ကို-ခံစား-ထင်စွာသိစေ-ရာ(ကာလ)။ (၁)ဒိဋ္ဌဓမ္မာဒိသု ဝိပါကပဋိသေဝဒနံ သန္ဓာယ

ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၁။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၉)။ (၂) ဝိပါကပဋိသံဝေဒနကာလေ စ သောယေဝါတိ ပဋိဇာနာတီတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆၀။

ဝိပါကပဋိသံဝေဒီ (တိ) [ဝိပါက + ပတိ + သံ + ဝိဒ + ဏီ။ ထီ - ၌ --- ဝေဒိနီ။] ဝိပါက် -အကျိုး - ကိုခံစား - လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ကလျာဏပါပကာနံ ကမ္မာနံ ဝိပါကပဋိသံဝေဒီ ဥပလဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ က။ ၄၃-၄။ (-၄၇-၉)။

ဝိပါကပ (ပ္ပ) ဗန္ဓ (ပု) [ဝိပါက + ပဗန္ဓ] ဝိပါက်-အကျိုးတရား-တို့၏ အစဉ်။ ------ ဝိပါကပဗန္ဓဿ ဋ္ဌိတိကာလနိယာမော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၀)။

ဝိပါကပရာယဏ (တိ) [ဝိပါက + ပရာယဏ] (ပဝတ္တိအားဖြင့်) ဝိပါက်ဟူသော - လည်းလျောင်း - မှီခို - ပုန်းအောင်း - ရာရှိသော။ ----- ဝိပါကပရာယဏံ ကမ္မဂရုကံ ပဋိသန္ဓိဂရုကံ။ စူဠနိ။ ၁၇၁။ ဝိပါကပရာယဏန္တိ ပဝတ္တိဝသေန။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၄။

ဝိပါကပရိယောသိတဘာဝ (ပု) [ဝိပါက + ပရိယောသိတ +ဘာဝ] ဝိပါက်-အကျိုး-၏ ပြီးဆုံးသည်၏အဖြစ်။ ဝိပါကပရိယောသိတဘာဝံ ဇာနိဿန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂။

ဝိပါကပရိဠာဟ (ပု) [ဝိပါက + ပရိဠာဟ] ဝိပါက်-အကျိုး -ဟူသော- ပူပန်- ပူလောင်-ခြင်း။ အဉ္ဉေ စ ဝိယာတကရာကိလေသပရိဠာဟာ ဝိပါကပရိဠာဟာ စ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀။ အံ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၇။ ယထာဝုတ္တကိလေသဟေတုကာ ဒါဟာ-နုဗန္ဓာ ဝိပါကာ ဧဝ ဝိပါကပရိဠာဟာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၁)။

ဝိပါကပ (ပ္ပ) ဝတ္တ (တိ) [ဝိပါက + ပဝတ္တ] ဝိပါက်ဟူသော အဆင့်ဆင့်အားဖြင့်ဖြစ်တတ်သောတရား၊ ဝိပါက်အယဉ်။ ဒွိသု ဝိပါကော ဝိပါကပဝတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇)။

ဝိပါကပ (ပ္ပ) ဝတ္တိ (ထီ) [ဝိပါက + ပဝတ္တိ] ဝိပါက်၏ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ခြင်း။ ဝိပါက-ပဝတ္တိတော အညဿ ဝေဒကဿ အဘာဝါ ----။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၇)။

ဝိပါကပုည (နု) [ဝိပါက + ပုညဖလ။ ဖလ-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဝိပါက်ဟုဆိုအပ်သော - ကောင်းမှု - ကုသိုလ် - ၏ အကျိုး။ ဝိပါကပုညေနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၇၂)တိ ဝိပါကသင်္ခါတေန။ ပုညဖလမ္ပိ ဟိ ဥတ္တရပဒ-လောပေန " ပုည "န္တိ ဝုစ္စတိ " ဧဝမိဒံ ပုညံ ပဝဍ္ဎတီ "တိအာဒီသု ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၂။

ဝိပါကပ္ပဓာန (တိ) [ဝိပါက + ပဓာန] ဝိပါက် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော၊ ဝိပါက်ပြဓာန်းသော။ " ဝိပါကဝဋ္ဋ "န္တိ ဝုတ္တံ ဝိပါကပ္ပဓာနံ ဝဋ္ဋံ၊ ဝိပါကဗဟုလံ ဝါ ဝဋ္ဋန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။

ဝိပါကဖန္ဒန (နု) [ဝိပါက + ဖန္ဒန] ဝိပါက်-အကျိုး-ဟူသော တုန်လှုပ်ခြင်း။ ---------- ပယောဂဖန္ဒနာယ ဖန္ဒမာနံ ဝိပါကဖန္ဒနာယ ဖန္ဒမာနံ။ မဟာနိ။ ၃၅၊ ၃၁၉။

ဝိပါကဖလ (နု) [ဝိပါက + ဖလ] (က) (အကြောင်းကံနှင့်) တူသောအကျိုး။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ သျှ၊ တား)။ (ခ) ဝိပါက်ဖြစ်သော အကျိုး။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ပြည်၊ သျှ)။ (က) နု မဟပ္ဖလောတိ ဝိပါကဖလေန နု မဟပ္ဖလော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။

ဝိပါကဖလေနာတိ သဒိသဖလေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။ (ခ) တေသံ့ သံယရတနေ ဒိန္နဿ ဝိပါကဖလံ အတ္ထိ နု ခေါ နတ္ထီတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၉။

ဝိပါကဖဿ (ပု) [ဝိပါက + ဖဿ] (၁) အကျိုးဖြစ်သော ဖဿ (ဝိပါကဝဋ်)။ (၂) ဝိပါက်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿ။ (၁) သဗ္ဗာဝဗ္ဗာ ဖဿာ ဖုသန္တီတိ သဒ္ဒက္ခာ ဝိပါကဖဿာ ဖုသန္တိ၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။ ဝိပါကဖဿာတိ ဖဿသီသေန တတ္ထ ဝိပါကဝတ္တမာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၈။ (၂) စက္ခုသမ္ဖဿောတိအာဒယော သဗ္ဗေ ဝိပါကဖဿာယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၉၁။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၃)။

ဝိပါကဖုသနာ (ထီ) [ဝိပါက + ဖုသနာ] (က) အကျိုးဖြင့် - တွေ့ထိ - ရောက်-ခြင်း။ (ခ) အကျိုးဟူသော-တွေ့ထိ-ရောက်-ခြင်း။ (က) (ခ) ဖုသန္တီတိ ဧတ္ထ ဒွေ ဖုသနာ ဉာဏဖုသနာ စ ဝိပါကဖုသနာ စ။ တတ္ထ စတ္တာရော မဂ္ဂါ ဉာဏဖုသနာ နာမ၊ စတ္တာရိ ဖလာနိ ဝိပါကဖုသနာ နာမ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝိပါကဗဟုလ (တိ) [ဝိပါက + ဗဟုလ] များသော ဝိပါက်ရှိသော၊ ဝိပါက်များသော။ ဝိပါကပ္ပမာန - ကြည့်။

ဝိပါကဘဝ (ပု) [ဝိပါက + ဘဝ] ဝိပါကဘဝ၊ ဝိပါက် = နာမက္ခန္ဓာဟူသော ဘဝ၊ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ။ ဒွိသု ဌာနေသု ဝိပါကော ဝိပါကဘဝေါတိ သင္ခမေ့တံကမ္မဘဝေါ စေဝ ဝိပါကဘဝေါ စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဘဝေါတိ ဝိပါကဘဝေါ ခန္ဓပါတုဘာဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝိပါကဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိပါက + ဘာဝ + ပတ္တ] ဝိပါက်-အကျိုးတရား-၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဝိပါကဉ္စ ကမ္မဝသေန ဝိပါကဘာဝပ္ပတ္တံ ----- နိရုဿာဟံ ဒုဗ္ဗလံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၃၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၀)။

ဝိပါကဘေဒ (ပု) [ဝိပါက + ဘေဒ] ဝိပါက်-အကျိုးပေးမှု-တို့၏-အထူး-အပြား။ ယသ္မာ ဓမ္မာဓမ္မာနံ အယံ ယထာဝုတ္တော ဝိပါကဘေဒေါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈။

ဝိပါကမန (ပု၊န) [ဝိပါက + မန] ဝိပါကစိတ္တ-ကြည့်။ ဝိပါကမနံ ပဋ္ဋိန္ဒိယပက္ခိကံ ကတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဝိပါကမနာယတန (န) [ဝိပါက +မနာယတန] ဝိပါက်ဖြစ်သော မနာယတန။ တတော ပရံ ဧကံ ဝိပါကမနာယတနံ အနေကဘေဒဿ ဝိပါကမနောသမ္ဖဿဿ --------- နဝဓာ ပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၀။

ဝိပါကမနောဓာတု (ထီ) [ဝိပါက+မနောဓာတု] ဝိပါက်ဖြစ်သော မနောဓာတ် (သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေး)။ ဒုက္ခသဟဂတံ ကာယဝိညာဏံ ဝိပါကမနောဓာတုယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၃၁၂။ (-၃၁၃၊ ၃၆၈)။

ဝိပါကမနောဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိပါက-မနောဓာတု + နိဒ္ဒေသ] ဝိပါက်ဖြစ်သော မနောဓာတ်ကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ သေသံ သဗ္ဗံ ဝိပါကမနောဓာတုနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။

ဝိပါကမနောဝိညာဏ (နု) [ဝိပါက + မနော-ဝိညာဏ] ဝိပါက်ဖြစ်သော မနောဝိညာဉ်။ ဝိပါကမနောဓာတု ဝိပါကမနောဝိညာဏဿ အနန္တရာဒိနာပိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၅။

ပိဋကမနောဝိညာဏဓာတု (ထီ) [ပိဋက + မနောဝိညာဏဓာတု] ပိဋကဖြစ်သော မနောဝိညာဏဓာတ်။ သုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ပိဋကမနောဝိညာဏဓာတု ကိရိယမနောဝိညာဏဓာတုယာ အနန္တရ- ပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၃၁၂။ (-၃၁၃။ ပဋ္ဌာန၊ ၂။ ၁၂၀-၂)။

ပိဋကမနောသမ္ဘဿ (ပု) [ပိဋက + မနောသမ္ဘဿ] ပိဋကဖြစ်သော မနော- သမ္ဘဿ။ ပိဋကမနာယတန - ကြည့်။

ပိဋကမဟန္တတာ (ထီ) [(ပိဋက + မဟန္တ) ပိဋကမဟန္တ + တာ] ကြီးကျယ်-များ- မြတ် - သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်။ ကေဿ မေတ္တာစိတ္တဿ ပိဋကမဟန္တတာယ သောဠသိံ ကလံ န အဂ္ဃန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၅။

ပိဋကမုခ (န) [ပိဋက + မုခ] ပိဋက်- အကျိုး -ကို -အဦး -အစ -ပဓာန -ပြုခြင်း။ ပိဋကမုခေန ဝါ ကမ္မန္တရမာနဿ ကာရဏ- ဘာဝတော ဝိမာနဝတ္ထူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂။

ပိဋကမူလက (တိ) [ပိဋက + မူလ + က] ပိဋကပစ္စည်းလျှင်-အကြောင်းရင်း-မူလ-ရှိ သော။ ပိဋကမူလကေ အာသေဝနံ နတ္ထိ။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။၃၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၉)။

ပိဋကမောဒန (န) [ပိဋက + မောဒန] (ကံ၏) အကျိုးကို ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ ပေစ္စ ပိဋကမောဒနေန မောဒတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅။

ပိဋကယုတ္တ (တိ) [ပိဋက + ယုတ္တ] ပိဋက်နှင့်ယှဉ်သော။ တတော ပရာနိ ပိဋကယုတ္တာနိ ပဥ္စ ဝုတ္တနယာနေဝ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၄၅၄။

ပိဋကယောဂျ (န) [ပိဋက + ယောဂျ] အကျိုးကို ပေးခြင်းငှါ - စွမ်းနိုင်-သင့်လျော်- လျောက်ပတ် - သော။ ကမ္မဝိညာဏံ အဘိရုစိတံ ဟုတွာ ပိဋကယောဂျံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၇။

ပိဋကရာသိ (ပု) [ပိဋက + ရာသိ] ပိဋက် -အကျိုးတရား -တို့၏ -အစု -အပုံ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ------ ဒွေ စ ပိဋကရာသိ အဒ္ဒသ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၄။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆-၇)။

ပိဋကဝဏ္ဏ (တိ) [ပိဋက + ဝဏ္ဏ] (၁) ပိဋက် သည်ကြည်အပ်သော။ (၂) ပိဋက်ကိုကြည် တတ်သော။ (န) (၃) ပိဋက်၏ (အပယ်၌ဖြစ် ခြင်းဟူသော) အပြစ်။ (၁) (၂) ပိဋကဝဏ္ဏာနိ သေသဒသရူပါဝစရာနိ ---------- ရူပံ, ဣတိယာပထဥ္စ ဇနယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၀။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၁)။ (န) (၃) ပိဋကဝဏ္ဏဝသေန(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁)တိ ပိဋကဿ အပါယသံဝတ္တနိကဝဏ္ဏဝသေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၀။

ပိဋကဝဏ္ဏ (တိ) [ပိဋက + ဝဏ္ဏ] ပိဋက်သည် သတ်အပ်သော။ ပိဋကဝဏ္ဏံ ကမ္မံ ပိဋက- ဖဿေန ဖုသိတွာ ဖုသိတွာ ခယံ ဂမေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။

ပိဋကဝဏ္ဏ (န) [ပိဋက + ဝဏ္ဏ။ ပိဋကပဓာန + ဝဏ္ဏ။ ပိဋကဗဟုလ + ဝဏ္ဏ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။] ပိဋကဝဏ်၊ အဖန်တလဲလဲ လိမ့်လည်တတ် သော အကျိုးပိဋက် (နာမ်, ရုပ်)။ ဣတိမေ ပဥ္စ ဓမ္မာ အာယတိံ ပိဋကဝဏ္ဏံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၁။ ဒွိသု ဌာနေသု ပိဋကော ပိဋကဝဏ္ဏန္တိ သဗ္ဗမ္ပိတံ ကမ္မဝဏ္ဏေဝ ပိဋကဝဏ္ဏဉ္စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဝိညာဏာဒယော ပဥ္စ ဓောရုတိ

ဝိပါကဝဋ္ဋံ ----- ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ အာယတိံ ဝိပါကဝဋ္ဋံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဝိပါကာ ဓမ္မာတိအာဒီသု ကမ္မဇအရူပက္ခန္ဓာနမေဝ ဝိပါကသဒ္ဒဝစနီယတ္တေပိ နာမရူပါဒိပဒေသု ရူပမိဿမ္ပိ ဖလပဉ္စကံ အရူပပ္ပဓာနတာယ စ တပ္ဗဟုလတာယ စ " ဝိပါကဝဋ္ဋ " န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိပါကပ္ပဓာနံ ဝဋ္ဋံ၊ ဝိပါကဗဟုလံ ဝါ ဝဋ္ဋန္တိ အတ္ထော။ ကမ္မဇပရိယာယော ဝါ ဧတ္ထ ဝိပါကသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။

(ဝိပါကဝဋ်ဟူသည်-- ဝိညာဉ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ-ဟူသော တရား ၅-ပါးတို့တည်း။ ထိုဝိပါကဝဋ်သည် ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၌ဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ်, အနာဂတ်ကာလ၌ဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ်ဟူ၍ ၂-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ပစ္စုပ္ပန်အစု (သင်္ခေပ) ၌ပါဝင်သော ဝိညာဉ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ-ဟူသော တရား ၅-ပါးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော၌ ဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ်မည်၏။ အနာဂတ်အစု (သင်္ခေပ) ၌ပါဝင်သော ဇာတိ, ဇရာ, မရဏ တို့ကိုယူသဖြင့် အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ယူအပ်သော ဝိညာဉ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ-ဟူသော တရား ၅-ပါး တို့သည် အနာဂတ်ကာလ၌ဖြစ်သော ဝိပါက ဝဋ်မည်၏။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈၊ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃-၄။)

ဝိပါကဝဋ္ဋနိမိတ္တ (န) | ဝိပါကဝဋ္ဋ + နိမိတ္တ | ဝိပါကဝဋ်၏အကြောင်း။ ဝိပါကဝဋ္ဋနိမိတ္တဿ ကမ္မဝဋ္ဋဿ ကာရဏဘူတမ္ပိ ကိလေသဝဋ္ဋံ အဝိဇ္ဇာမူလကံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၁။

ဝိပါကဝဋ္ဋပဟာန (န) | ဝိပါကဝဋ္ဋ + ပဟာန | ဝိပါကဝဋ်ကို ပယ်ခြင်း။ ဧဝမဿ ဝိပါကဝဋ္ဋ-ပဟာနံ ဒဿေတွာ-----။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိပါကဝဋ္ဋသမုဒါယ (ပုံ) | ဝိပါကဝဋ္ဋ + သမုဒါယ | ဝိပါကဝဋ်တို့၏အပေါင်း။ ----- ဝိပါကဝဋ္ဋသမုဒါယေ တဒေကဒေသဘာဝေန ဇာတံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၈။

ဝိပါကဝဋ္ဋဟေတု (ပုံ) | ဝိပါကဝဋ္ဋ + ဟေတု | ဝိပါကဝဋ်၏ အကြောင်း။ ဝဋ္ဋဟေတုနော (မူလဋီ၊ ၂။ ၈၇) တိ ဝိပါကဝဋ္ဋဟေတုနော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၄။

ဝိပါကဝါရ (ပုံ) | ဝိပါက + ဝါရ | အကျိုးပေး ခြင်း၏ - အလှည့် -အကြိမ် -အခွင့် -အခါ။ ယဒါ ကမ္မံ ဝိပါကဝါရံ လဘတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိပါကဝါရ (အံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၃) န္တိ ဝိပစ္စနာဝသရံ ဝိပါကဝါရံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဝိပါကဝါရပဋိလာဘ (ပုံ) | ဝိပါကဝါရ + ပဋိလာဘ | အကျိုးပေးခြင်း၏-အလှည့်-အကြိမ် - အခွင့် - အခါ - ကို ရခြင်း။ သရဿ အဝိရဠှိတွာ မိဂဝိဇ္ဈနံ ဝိယ ဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယဿ ကမ္မဿ ဝိပါကဝါရ-ပဋိလာဘော။ အံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဝိပါကဝိညာဏ (န) | ဝိပါက + ဝိညာဏ | ဝိပါက်-ဝိညာဉ်-စိတ်။ ဣဒဉ္စ ကေဝလံ ဝိသတိ-ဝိဓမ္ပိ ဝိပါကဝိညာဏံ ပဋိသန္ဓိမှိ ပဝတ္တမာနံ ဒွိဓာ ကမ္မေန ဝတ္တတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝိပါကဝိဓိ (ပုံ) | ဝိပါက + ဝိဓိ | ဝိပါက်ကို စီရင်ခြင်း၊ ဝိပါက်အစီအရင်။ ဝိပါကဝိဓိံ နာမရူပေန သင်္ခိပိတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ ဝိပါကဝိဓိန္တိ သဠာယတနာဒိကံ ဝေဒနာ-ဝသာနံ ဝိပါကဝိဓိံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဝိပါကဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိပါက + ဝိပ္ပယုတ္တ] ဝိပါက်နှင့်မယှဉ်သော။ ဝိပါကဝိပ္ပယုတ္တာနံ သင်္ဟာသင်္ဟာ ဝိဿဋ္ဌိတာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝိပါကဝိပ္ဖါရ (ပု) [ဝိပါက + ဝိပ္ဖါရ] ဝိပါက်-(တူသောအကျိုး) -၏- စည်ပင် - ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွား - ပျံ့နှံ့ - ခြင်း။ ဝိပါကဝိပ္ဖါရဿာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄) တိ ဝိပါကဝေပုလ္လဿ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆)။

ဝိပါကဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဝိပါက + ဝိဘင်္ဂ] ဝိပါက ဝိဘင်း။ ဝိပါက်ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ရာအခန်း။ ဝိပါကဝိဘင်္ဂေ နဝ ပဉှာ။ ပဋ္ဌာန်၊ ၃။ ၁၄။

ဝိပါကဝိသ (ပု၊ န) [ဝိပါက + ဝိသ] ဝိပါက်-(အကျိုးတားရား)-ဟူသောအဆိပ်အတောက်။ မဟာဝိသေတိ သမ္ပယုတ္တကိလေသဝိသဿ စေဝ ဝိပါကဝိသဿ စ မဟန္တာယ မဟာဝိသေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၇။

ဝိပါကဝိသေသ (ပု) [ဝိပါက+ဝိသေသ] ဝိပါက်၏(ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ်, မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ် အစရှိသော) အထူး။ ဝိပါကန္တရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၇) န္တိ ဝိပါကဝိသေသော၊ တဿ ဟီနပဏီတတာဒိဘေဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၉။ (ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၉)။

ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒနာ (ထီ) [ဝိပါကဝုဋ္ဌာနာ + ဝေဒနာ] ဝိပါက်မှ ထတတ်သောဝေဒနာ၊ (ဝိပါက်၏ အဆုံးဖြစ်သော ဝေဒနာ)။ ဝုဋ္ဌာနိမန္တိ ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ ဝိဋ္ဌာနိမန္တိ ဝုဋ္ဌာနေ ဘဝံ၊ အန္တိမန္တိ အတ္ထော တေနာဟ "ဝိပါကဝုဋ္ဌာနဝေဒန"န္တိ၊ ဝိပါကဿ ပရိယောသာနံ ဝေဒနန္တိ အတ္ထော။ ၊၊ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၃။

ဝိပါကဝေဒနာ (ထီ) [ဝိပါက + ဝေဒနာ] ဝိပါက်ဝေဒနာ၊ ဝိပါက်စိတ်၌ယှဉ်သော ဝေဒနာ။ ဝိပါကဝေဒနာ တဏှာယ ဥပနိဿယကောဋိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။

ဝိပါကဝေဒနာပစ္စယ (ပု) [ဝိပါကဝေဒနာ + ပစ္စယ] ဝိပါက်ဝေဒနာဟူသော အကြောင်း။ တဏှာတိ ဝိပါကဝေဒနာပစ္စယာ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပန္နတဏှာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၀။

ဝိပါကဝေဒနာပရိယောသာန (တိ) [ဝိပါကဝေဒနာ + ပရိယောသာန] ဝိပါက် ဝေဒနာလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဝိညာဏာဒီဟိ နာမရူပါဒီနိ ဝိပါကဝေဒနာပရိယောသာနာနိ ----။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၇။

ဝိပါကဝေဒယိတ (န) [ဝိပါက + ဝေဒယိတ] ဝိပါကဝေဒနာ-ကြည့်။ ဝေဒယိတံ ဝေဒနာ (ပဋိသံ။ ၅၀) တိ ----- ဖဿေန သဟုပ္ပန္နံ ဝိပါကဝေဒယိတံ၊ သာ ဝေဒနာတိ ဝေမတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဝိပါကဝေပုလ္လ (န) [ဝိပါက + ဝေပုလ္လ] ဝိပါကဝိပ္ဖါရ-ကြည့်။

ဝိပါကဝေမတ္တတာဉာဏ (န) [ဝိပါက + ဝေမတ္တတာ + ဉာဏ] (က) ဝိပါက်-အကျိုး-တို့၏-မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြားနား-ခြင်း၌ ဖြစ်သောဉာဏ်။ (ခ) ဝိပါက်-အကျိုး-တို့၏-မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြားနား-သည်၏အဖြစ် ကိုသိသောဉာဏ်။ ဝိပါကဝေမတ္တတာဉာဏ (နေတ္တိ။ ၈၂) န္တိ ဝိပါကဝေမတ္တတာယ ဝိပါကဝိသေသေ ဉာဏံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ ဝိပါကာနံ နာနတ္တဇာနနဉာဏံ ဝိပါက-ဝေမတ္တတာဉာဏံ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၃၉။

ဝိပါကသင်္ခေပ (ပု) [ဝိပါက + သင်္ခေပ] (၁) ဝိပါက်ဟူသော (ဝိညာဉ်စသည်တို့ကို)-ချုံးရာ-အထပ်အလွှာ။ (၂) ဝိပါက်ဟူ၍ ချုံးအပ်သောတရား။ (၃) ဝိပါက်ဟူသော-အဖို့-အစု။ (၁) (၂) (၃) ဒွိသု ဌာနေသု ဝိပါကော ဝိပါကသင်္ခေပေါတိ သဗ္ဗမ္ပေတံ ကမ္မသင်္ခေပေါ စေဝ ဝိပါကသင်္ခေပေါ စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၀)။

ဝိပါကသညာ (ထီ) [ဝိပါက + သညာ] ဝိပါက်ဟူသော-အမည်-သညာ။ ဝိပါကသညာဝသေန ဥပပန္နဂ္ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၇။

ဝိပါကသညိတ (တိ) [ဝိပါက + သညိတ] ဝိပါက်ဟူ၍ကောင်းစွာ-သိ-မှတ်-အပ်သော။ ဝိပါကသညိတံ အတိသယေန မဟန္တံ သဒိသဖလံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၃၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၁၅။

ဝိပါကသဒ္ဒ (ပု) [ဝိပါက +သဒ္ဒ] ဝိပါကသဒ္ဒါ။ ကမ္မဇပရိယာယော ဝါ ဧတ္ထ ဝိပါကသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၃၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၁-၂)။

ဝိပါကသန္တတိ (ထီ) [ဝိပါက + သန္တတိ] ဝိပါက်အစဉ်၊ ဝိပါက်ဟူသော (ဟေတုဖလအဖြစ်ဖြင့်စပ်သော) အစဉ်၊ ကမ္မသန္တတိ စေဝ ဝိပါကသန္တတိ စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈)။

ဝိပါကသန္တာန (နပုံ) [ဝိပါက + သန္တာန] ဝိပါကသန္တတိ - ကြည့်။ ပဋိသန္ဓိယာ အနန္တရပစ္စယဘာဝိနော ဝိပါကသန္တာနဿ -----။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၀)။

ဝိပါကသန္နိဿိတ (တိ) [ဝိပါက+သန္နိဿိတ] ဝိပါက်ကို မှီသော။ ဝိပါကသန္နိဿိတံ ကမ္မံ။ စူဠနိ။ ၆၇၊ ၆၉။ --- ကုသလာကုသလံ ကမ္မံ ဝိပါကဿ ဩကာသံ ကတွာ ဌိတတ္တာ ဝိပါကသန္နိဿိတံ ကမ္မန္တိ ဝုစ္စတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃။

ဝိပါကသဏ္ဌာဝဝါစက (တိ) [ဝိပါကသဏ္ဌာဝ + ဝါစက။ ထီ-၌ --- ဝါစိကာ။] ဝိပါက်၏ ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ကို ဟောတတ်သော။ အထ ခေါ ဝိပါကသဏ္ဌာဝဝါစကောတိ အာဟ " ဝိစာရေတဗ္ဗ " န္တိ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၂။

ဝိပါကသဘာဂ (တိ) [ဝိပါက + သဘာဂ] ဝိပါကသဘာဂ၊ ဝိပါကပစ္စည်းနှင့် သဘောတူသော။ ပဋ္ဌာန။ ၁၇၃၊ ၃၂၅။ သဗ္ဗေပိ ဝိပါကသဘာဂေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒနေ ကေမေဝ ဝိသဇ္ဇနံ လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၄၅၃။

ဝိပါကသဘာဝ (တိ) [ဝိပါက + သဘာဝ] (၁) အကျိုးကို -ဖြစ် -ရင့် -ကျက် -စေခြင်းဟူသော သဘောရှိသော။ (၂) အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်တူသော သဘောရှိသော။ (၁) ဧဝံ ဝိပါကဇနကဋ္ဌေန ဝိပါကသဘာဝါ ဝိပါကပကတိကာ ဓမ္မာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (၂) ဖလဓမ္မသဟစရိတတာယ ဝိပါကသဘာဝတာယ စ ဖလန္တိ လဒ္ဓနာမေ ဖလသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၉။

ဝိပါကသဘာဝဓမ္မ (ပု) [ဝိပါကသဘာဝ+ဓမ္မ] အကျိုးကို-ဖြစ်-ရင့်-ကျက်-စေခြင်း သဘောရှိသောတရား။ ဝိပါကဓမ္မဓမ္မာတိ ဝိပါကသဘာဝဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။

ဝိပါကသမင်္ဂီတာ (ထီ) [ဝိပါကသမင်္ဂီ+ တာ] ဝိပါက် - အကျိုး-နှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်။ ကမ္မသမင်္ဂီတာ ဝိပါကသမင်္ဂီတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၉။ ကမ္မေ ပန ဝိပစ္စိတုံ အာရဒ္ဓေ ဝိပါကပ္ပဝတ္တိဝသေန ဝိပါကသမင်္ဂီတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဝိပါကသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိပါက + သမင်္ဂီ။ ထီ-၌ --- သမင်္ဂိနီ။] ဝိပါက်-အကျိုး-နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဝိပါကသမင်္ဂိတာ-ကြည့်။

ဝိပါကသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိပါက + သမ္ပတ္တိ] အကျိုး၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဧဝရူပံ ဝိပါကသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝေယျ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။

ဝိပါကသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိပါက + သမ္ပယုတ္တ] ဝိပါက်နှင့်ယှဉ်သော။ ဣတော ပရေသုပိ ဝိပါကသမ္ပယုတ္တေသု ဧသေဝ နယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၇။

ဝိပါကသမ္ဘဿ (ပု) [ဝိပါက + သမ္ဘဿ] ဝိပါကဖဿ - ကြည့်။ ဆန္နံ ဝိပါက- သမ္ဘဿာနံယေဝ ဂဟဏံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၇။

ဝိပါကသမ္ဗန္ဓ (ပု) [ဝိပါက + သမ္ဗန္ဓ] ဝိပါက်နှင့်စပ်ခြင်း။ ပုန ကမ္မဿ ဝိပါကသမ္ဗန္ဓော ဝုတ္တနယတ္တာ န ဂဟိတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဝိပါကသဟဇာတရူပ (န) [ဝိပါက + သဟဇာတ + ရူပ] သဟိတ်ဝိပါက်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော ရုပ်၊ (သဟိတ်စိတ္တဇ ရုပ်, သဟိတ်ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်)။ တတ္ထ သဗ္ဗေပိ သဟဇာတဝိပါကာ စေဝ ဝိပါကသဟဇာတရူပါ စ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၄။

ဝိပါကသုခ (န) [ဝိပါက + သုခ] ဝိပါက်- အကျိုး - ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ ကာယိက- စေတသိကံ ဝိပါကသုခံ အနုဂစ္ဆတိ။ မမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၆)။

ဝိပါကသုခဝေဒနာ (ထီ) [ဝိပါက+သုခဝေဒနာ] ဝိပါက်နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာ၊ ဝိပါက် ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ။ ယသ္မာ စေတ္ထ အဓိပ္ပေတာ၊ ဝိပါကသုခဝေဒနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝိပါကသုခါနုဘဝန (န) [ဝိပါကသုခ + အနုဘဝန] အကျိုးဖြစ်သော ချမ်းသာကို ခံစားခြင်း။ မဟာဖြပေဟွသု ဝါ ဝိပါက- သုခါနုဘဝနဿ လဗ္ဘနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၈။

ဝိပါကသောစန (န) [ဝိပါက + သောစန] ဝိပါက်-အကျိုး-ကြောင့်ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်း၊ စိုးရိမ်ဘွယ်ရှိသောအကျိုး (သျ)။ ဣဒမဿ ပရလောကေ ဝိပါကသောစနံ။ မမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၃။

ဝိပါကဟာန (န) [ဝိပါက + ဟာန] အကျိုး၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ တဿ ဝိပါကဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ။ ပေဋ္ဋကော။ ၂၇၁။

ဝိပါကဟေတု (ပု) [ဝိပါက + ဟေတု] ဝိပါကဟိတ်၊ ဝိပါက်နှင့်ယှဉ်သော ဟိတ်။ အလောဘော ဝိပါကဟေတု အဒေါသော --- ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ၆။ ၂၇၄။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၇။ ပဋ္ဌာနံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁)။

ဝိပါကာဇနကကမ္မသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဝိပါက + အဇနက + ကမ္မ + သမုဋ္ဌာန] ဝိပါက်- အကျိုးရင်း - ကို မဖြစ်စေတတ်သော ကံ။ အကျိုးဆက်မျှကိုသာ ပေးတတ်သောကံလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ (ရုပ်)။ အာဒိ-သဒ္ဒေန ------ ဝိပါကစိတ္တကမ္မဇာပိ ဝိပါကာဇနက- ကမ္မသမုဋ္ဌာနံ သင်္ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဝိပါကဿ အဇနကံ

ဝိပါကာဇနကံ၊ နိဿန္ဒဖလမတ္တာဒါယကကမ္မံ၊ တံ သမုဋ္ဌာနံ ဧတေသာတိ ဝိပါကာဇနကကမ္မသမုဋ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဝိပါကာဒိဘေဒဘိန္နတာ (ထီ) [ဝိပါကာဒိဘေဒ+ဘိန္န + တာ] ဝိပါက်အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ပြားသည်၏အဖြစ်။ ဣဒါနိ သုခသမ္ပယုတ္တာဒီနံ---ဝိပါကာဒိဘေဒဘိန္နတံ ဒဿေတုံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၁။

ဝိပါကာဓိပတိ (ပု) [ဝိပါက + အဓိပတိ] ဝိပါက်ဖြစ်သော အဓိပတိ၊ (ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝီမံသ)။ ဝိပါကာဓိပတိ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၃၆၇။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၆)။

ဝိပါကာနိသံသ (ပု) [ဝိပါက + အာနိသံသ] ဝိပါက်ဟူသော -ထပ်ဆင့် တိုးပွားလာသော အကျိုး-အကျိုးဆက်။ ဝိပါကာနိသံသေနာ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄) တိ ဥဒြယဖလေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။

ဝိပါကာနုကူလ (တိ) [ဝိပါက + အနုကူလ။ ဝိပါကာနုကူလ - ဖြစ်သင့်။] ဝိပါက်အား-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ ဧတေန တပ္ပစ္စယဝတံ အဝိပါကာနမ္ပိ ဝိပါကာနုကူလံ ပဝတ္တိံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဝိပါကာနုကူလံ ပဝတ္တိန္တိ သန္တသဘာဝံ ပစ္စယဘာဝမာဟ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။

ဝိပါကာနုပ္ပါဒန (နု) [ဝိပါက + အနုပ္ပါဒန] ဝိပါက်-အကျိုး-ကို မဖြစ်စေခြင်း။ တေန အဘိညာဒိကုသလာနံ -- ဝိပါကာနုပ္ပါဒနေပိ ဝိပါကမ္မတာ သိဒ္ဓါ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၈။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၄၁၊ ၁၃၁)။

ဝိပါကာနုဘဝန (ထီ၊နု) [ဝိပါက + အနုဘဝန] ဝိပါက် -အကျိုး -ကို သုံးဆောင် ခံစားခြင်း။ ယသ္မာ စ ဇဝံ သန္တေ တေန ကမ္မာယူဟနဥ္စေဝ ဝိပါကာနုဘဝနာ စ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိပါကာနုရူပ (တိ) [ဝိပါက + အနုရူပ] ဝိပါက်-အကျိုး -အား-သင့်လျော် -လျောက်ပတ်-သော။ ဝိပါကာနုရူပါနံ ပစ္စယော ဟောန္တော ကေသဉ္စိယေဝ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅၇။

ဝိပါကာနေဠ (နု) [ဝိပါက + အာနေဠဖလ။ ဖလ-ဟူသောနောက်ပုဒ်ကျေ။ ဝိပါကပုည-နှင့်တွဲစပ်ကြည့်။] ဝိပါက်ဟုဆိုအပ်သော အရှုပကုသိုလ်၏ အကျိုး။ ဝိပါကာနေဠေန ဝိပါကဝိညာဏံ ဥပဂတံ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၂။

ဝိပါကာဗျာကတ (ပု) [ဝိပါက+အဗျာကတ] ဝိပါက်အဗျာကတ။ ဝိပါကာဗျာကတံ ကိရိယာဗျာကတံ ဇော် ခန္ဓ ပဋိစ္စ။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၉။

ဝိပါကာဗျာကတစိတ္တ (နု) [ဝိပါကာဗျာကတ + စိတ္တ] ဝိပါက်အဗျာကတစိတ်။ ဝိပါကာဗျာကတစိတ္တေန သဟ ဝါ သေယျံ ကပ္ပေယျ။ ဝဇိရ၊ ၃၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁၀၀။

ဝိပါကာဗျာကတစေတနာ (ထီ) [ဝိပါကာဗျာကတာ + စေတနာ] ဝိပါက်အဗျာကတ စေတနာ။ တသ္မိံ ခဏေ ဇာတစေတနာယာတိ ဝိပါကာဗျာကတစေတနာယ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဝိပါကာဗျာကတသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိပါကာဗျာကတ+သမင်္ဂီ၊ ထိ-ဌ --သမင်္ဂီနီ။] ဝိပါက်အဗျာကတ တရားနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အာပတ္တိက္ခဏေ

ဝိပါကာဗျာကတသမင်္ဂီတာဝသေန ဝါ "တိစိတ္တ" န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။ ၃၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၇။

ဝိပါကာဘာဝ (ပု) [ဝိပါက + အဘာဝ] ဝိပါက်၏-မရှိ-မဟုတ်-မဖြစ်-ခြင်း။ ကထံ ပနေတံ ဇာနိတဗ္ဗံ ---- ဥပစိတကမ္မာဘာဝေ ဝိပါကာဘာဝတော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၇။ မဟာဋီ၊ ဋ။ ၁၉၅။

ဝိပါကာဘိမုခ (တိ) [ဝိပါက + အဘိမုခ] အကျိုးပေးခြင်းသို့ ရှေးရှုသော။ အတ္ထနော ဝိပါကာဘိမုခံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဝိပါကာဘိမုခန္တိ ဝိပါကဒါနာဘိမုခံ ကတောကာသံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဝိပါကာမောဟ (ပု) [ဝိပါက + အမောဟ] ဝိပါက်အမောဟ၊ ဝိပါက်စိတ်၌ယှဉ်သော အမောဟ။ ပစ္ဆိမာနိ ပဉ္စ ဝိပါကာမောဟဝသေန။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၅၄။

ဝိပါကာရမ္မဏာဓိပတိ (ပု) [ဝိပါက + အာရမ္မဏာဓိပတိ] ဝိပါက်ဖြစ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိ။ ဝိပါကာရမ္မဏာဓိပတိ လောဘသဟဂတာကုသလဿေဝ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆၂။

ဝိပါကာရဟ (တိ) [ဝိပါက + အရဟ] အကျိုးပေးခြင်းငှါထိုက်သော။ ဥပစိတံ ဝိပါကာရဟံ ကမ္မံ သန္ဓာယ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၈၇။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆၄။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၁၉။ ဝိပါကာရဟန္တိ ဒုတိယဘဝါဒီသု ဝိပစ္စနာရဟံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဝိပါကာရဟသဘာဝ (တိ) [ဝိပါကာရဟ + သဘာဝ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ ထိုက်သော သဘောရှိသော။ ဝိပါကာရဟသဘာဝါ ကုသလာကုသလာတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝိပါကာဝရဏ (နံ) [ဝိပါက + အာဝရဏ] (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်-တားဆီး-တားမြစ်-တတ်သော ဝိပါက် (အဟိတ်ပဋိသန္ဓေ၊ ဒွိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ)။ ယေ တေ သတ္တာ --------- န ဝိပါကာဝရဏေန သမန္နာဂတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၆။ ပဋိသံ။ ၁၁၉။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၈၆။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိပါကာဝရဏေနာတိ အဟေတုကပဋိသန္ဓိယာ ယသ္မာ ပန ဒုဟေတုကာနမ္ပိ အရိယမဂ္ဂပဋိဝေဓော နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဒုဟေတုကပဋိသန္ဓိပ ဝိပါကာဝရဏမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၄၂။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၇။

ဝိပါကာဝရဏသမင်္ဂီ (တိ) [ဝိပါကာဝရဏ + သမင်္ဂီ။ ထိ-၌ -- သမင်္ဂီနီ။] (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင် - တားဆီး - တားမြစ်-တတ်သော-ဝိပါက်- ပဋိသန္ဓေ-နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိပါကာဝရဏသမင်္ဂီနော ပိ ပရိဟီနာ။ ကင်္ခါဝိတ်၊ ဋ။ ၁၄၈။

ဝိပါကာဝရဏာဘာဝ (ပု) [ဝိပါကာဝရဏ + အဘာဝ] (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင် - တားဆီး -တားမြစ် -တတ်သော- ဝိပါက်-ပဋိသန္ဓေ-၏မရှိခြင်း။ အထ နေသံ ကမ္မဝိပါကဉာဏေန ဝိပါကာဝရဏာဘာဝံ ပဿတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၈၄။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝိပါကာဝသေသ (ပု) [ဝိပါက + အဝသေသ] အကျိုး-ဝိပါက်-အကြွင်း-အကျန်၊ ကြွင်းကျန်သော-အကျိုး-ဝိပါက်။ တဿေဝ ကမ္မဿ

ဝိပါကာဝသေသေန ဧဝရူပံ အတ္တဘာဝပ္ပဋိလာဘံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၅။ သံ၊ ၁။ ၄၄၇။

(အပရာပရိယကံကို အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာအမျိုးမျိုးတို့တွင် တစ်ခုသောစေတနာသည် ဘဝတစ်ခု၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးပြီး၍ ထိုစေတနာ၏အကျိုးကုန်သည်ရှိသော် ထိုစေတနာမှကြွင်းသော စေတနာဟူသောကံကိုဖြစ်စေ, ကမ္မနိမိတ်ကိုဖြစ်စေ အာရုံပြု၍ နောက်ထပ်တစ်ဖန် ဘဝသစ်တစ်ခု၌ ပဋိသန္ဓေ - ဖြစ် - နေ - ပြန်၏။ ထိုပဋိသန္ဓေကို ကံနှင့်တူသောအဖို့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, အာရုံနှင့်တူသောအဖို့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း "ကြွင်းကျန်သော အကျိုးဝိပါက်" ဟူ၍ ခေါ်သည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။)

ဝိပါကာဝိပါကသာဓာရဏ (တိ) [ဝိပါကာဝိပါက + သာဓာရဏ] ဝိပါက, အဝိပါကတို့နှင့်ဆက်ဆံသော။ တတော ပရာနိ တီဏိ ယဋ္ဌနာနိ ဝိပါကာဝိပါကသာဓာရဏာနိ --- ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၆။

ဝိပါကာဟေတုကမနောဝိညာဏဓာတု (ထီ) ဝိပါကာဟေတုက + မနောဝိညာဏဓာတု] ဝိပါက်အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္တီရဏစိတ် ၃-ခု)။ တတော ဝိပါကာဟေတုကမနောဝိညာဏဓာတု သန္တီရဏကိစ္စံ၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁။

ဝိပါကိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိပါက + ဣဒ္ဓိ] အကျိုးဖြစ်သော တန်ခိုး။ ဣဒ္ဓိန္တိ ဝိပါကိဒ္ဓိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။

ဝိပါကိန္ဒြိယ (နု) [ဝိပါက + ဣန္ဒြိယ] ဝိပါက်ဖြစ်သော ဣန္ဒြေ။ သတ္တ ရူပိန္ဒြိယာနိ တီဏိ စ ဝိပါကိန္ဒြိယာနိ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။

ဝိပါကိန္ဒြိယပစ္စယ (ပု) [ဝိပါက+ဣန္ဒြိယပစ္စယ] ဝိပါက်ဖြစ်သော ဣန္ဒြိယပစ္စည်း။ စတုဘူမကော ဝိပါကိန္ဒြိယပစ္စယော ------- သမ္ပယုတ္တကာနံ ဣန္ဒြိယပစ္စယေန ပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၉။

ဝိပါကီ (တိ) [ဝိပါက + ဤ။ ထီ-၌ ဝိပါကိနီ။] အကျိုးရှိသော၊ များသော အကျိုးရှိသော။ တဿ ပန အကုသလကမ္မဿ ဝိပါကိနော ဗလဝဘာဝတော ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၃၈။

ဝိပါကုဒ္ဒါရ (ပု) [ဝိပါက + ဥဒ္ဒါရ] ဝိပါက်တို့ကို ထုတ်ပြရာ (စကားရပ်)။ တေနဿ ဝိပါကုဒ္ဒါရေ ဒွါဒသကမဂ္ဂေါ နာမ ဇာတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဝိပါကုဒ္ဒါရကထာ (ထီ) [ဝိပါကုဒ္ဒါရ + ကထာ] ဝိပါကုဒ္ဒါရကထာ၊ ဝိပါက်တို့ကို ထုတ်ပြရာဖြစ်သော စကားရပ်။ ဣဒါနိ ဝိပါကုဒ္ဒါရကထာယ မာတိကာ (ဌပေတွာ) ဌပေတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၅)။

ဝိပါကုဒ္ဒါရဌာန (နု) [ဝိပါကုဒ္ဒါရ + ဌာန] ဝိပါက်တို့ကို ထုတ်ပြရာဌာန။ ဣမသ္မိံ ဝိပါကုဒ္ဒါရဌာနေ ---------- သာကေတပဉှံ ဂဏှိံသု။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဝိပါကုဒ္ဒါရမာတိကာ (ထီ) [ဝိပါကုဒ္ဒါရ + မာတိကာ] ဝိပါကုဒ္ဒါရကထာ၏-မာတိကာခေါင်းစဉ်။ ဣမာတိ ဝိပါကုဒ္ဒါရမာတိကာယံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဝိပါကုပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိပါက + ဥပ္ပတ္တိ | ဝိပါက်-အကျိုး - ၏ဖြစ်ခြင်း။ ပယောဂေါတိ ဝိပါကုပ္ပတ္တိယာ ပစ္စယဘူတာ ကိရိယာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။

ဝိပါကုပ္ပတ္တိဖလဒါနသမတ္ထ (တိ) | ဝိပါကုပ္ပတ္တိ + ဖလ + ဒါန + သမတ္ထ | ဝိပါက်၏ ဖြစ်ခြင်း ဟူသော အကျိုးကို ပေးခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သော။ ကမ္မတော ဝိပါကုပ္ပတ္တိဖလဒါနသမတ္ထ-ဘာဝေန ကမ္မဿ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၀၂။

ဝိပါကုပ္ပါဒ (ပု) | ဝိပါက + ဥပ္ပါဒ | (၁) ဝိပါက်-အကျိုး-၏ဖြစ်ရာ (ကာလ)။ (၂) ဝိပါက်-အကျိုး-၏ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ဝိပါကုပ္ပါဒါ ကမ္မုပစယော တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။ (၂) ဝိပါကေနေဝါ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃) တိ ဣမိနာ ဝိပါကုပ္ပါဒေနေဝ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဝိပါကုပ္ပါဒန (နု) | ဝိပါက + ဥပ္ပါဒန | ဝိပါက်-အကျိုး - ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဝိပါကုပ္ပါဒနေ ဒွါရပိဓာနေန ပိဓီယတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၀။

ဝိပါကုပ္ပါဒနဝစန (နု) | ဝိပါကုပ္ပါဒန + ဝစန | အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းကိုဆိုခြင်း။ တသ္မာ တဿ တာဒိသဿေဝ သတိ သဟာယေ ဝိပါကုပ္ပါဒနဝစနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဝိပါကုပ္ပါဒနသမတ္ထ (တိ) | ဝိပါကုပ္ပါဒန + သမတ္ထ | အကျိုးကို ဖြစ်ခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သော။ သဝိပါကံ ကမ္မန္တိ ပစ္စယန္တရသမဝါယေ ဝိပါကုပ္ပါဒနသမတ္ထံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၄။

ဝိပါကူပဃာတ (ပု) | ဝိပါက + ဥပဃာတ | ဝိပါက်-အကျိုး-ဟူသော ကပ်၍ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဝိပါကူပဃာတကိလေသူပဃာတေဟေဝ သဥပဃာတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၂။

ဝိပါကူပဘောဂီ (တိ) | ဝိပါက + ဥပ + ဘုဇ + ဏီ။ ထီ-၌ -- ဘောဂိနီ။ | အကျိုးကို-သုံးဆောင်-ခံစား -လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဒိဿန္တိ ကလျာဏပါပကာနံ ကမ္မာနံ ဝိပါကူပဘောဂိနော သတ္တာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၉။

ဝိပါကေကဒေသ (ပု) | ဝိပါက + ဧကဒေသ | ဝိပါက်၏ - တစ်စိတ် - တစ်ဒေသ။ ဣတရံ ဝိပါကေကဒေသဿ လဒ္ဓေါကာသန္တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၂။

ဝိပါကောကာသ (ပု) | ဝိပါက + ဩကာသ | အကျိုးပေးခြင်း၏-အခွင့်-အခါ။ အပရာ-ပရိယဝေဒနီယာနံ ယဒါ ဝိပါကောကာသံ လဘန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၅။

ဝိပါကောဘာသ (ပု) | ဝိပါက + ဩဘာသ | ဝိပါက်ဟူသော - အရောင် - အလင်း။ ဝိပါကောဘာသေန န မဟာဩဘာသော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃)။

ဝိပါစန (နု) | ဝိ + ပစ + ဏော + ယု။ (တိ) ဝိပါစန-သက္ကတပိဋက။ | (အစာကို) ကျက်-ကြေ-စေခြင်း။ အာဟာရဿ ဝိပါစနဝသေန ဂဏှနတော ----- ဂဟဏီ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၄။

ဝိပါစေတိ (ကြိ) | ဝိ + ဝစ + ဏော + တိ။ ဝ-ကို ပ-ပြု။ တစ်နည်း- ဝိ + ပစိ + ဏော + တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၆၊ သျှ၊ မအူ။ ဝိပါစယတိ-ဝိပစ္စယတိ - သံ။ | (၁) အကျယ်ချဲ့-အဖန်တလဲလဲ-ဖရိုဖရဲ - ပြောဆို၏၊ ကျေးဇူးမဲ့ကို ရပ်ထိုထို၌ ဖရိုဖရဲ လွှင့်ကြဲအနှံ့ဖြန့်၏။ (၂) အကျိုးပေး၏။ (၁) ဝိပါစေန္တိ (ဝိ၊ ၁။ ၅၄)တိ ဝိတ္ထာရိကံ ကရောန္တိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ပတ္ထရန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဝိပါစေန္တိ (သံ၊ ၁။ ၁၅၇) တိ ဝိတ္ထာရယန္တာ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဝိပါစေန္တိ (သံ၊ ၁။ ၂၃၃) န္တိ တတ္ထ

တတ္တ ကထေန္တိ ဝိတ္တာရေန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၉။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပါစေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ပစ + ဏေ + တုံ] အကျိုးပေးခြင်းငှါ။ (ဝိပါစေတိ-လည်းကြည့်)။ အာသန္နေ ဘဝန္တရေ ဝိပါစေတုံ န သက္ကာ, ပဂေဝ ဒူရေ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၃။

ဝိပါစေန္တ (တိ) [ဝိ + ဝစ + ဏေ + အ + အန္တ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ပစိ + ဏေ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပါစေန္တီ။] အကျယ်ချဲ့-အဖန်တလဲလဲ-ဖရိုဖရဲ-ပြောဆိုသော၊ ကျေးဇူးမဲ့ကို ရပ်ထိုထို၌ လွှင့်ကြဲအနှံ့ ဖြန့်သော၊ သူ။ အသောသုံ ခေါ ဘိက္ခု တသာ ဉပါသကဿ ဉဗ္ဗာယန္တဿ ခိယျန္တဿ ဝိပါစေန္တဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၁။ (-ဝိ၊ ၂။ ၆၈၊ ၃၂၄၊ ၄၀၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၇၊ ၂၆၉၊ ၃၀၈၊ ၃၁၅)။

ဝိပါတယန္တ (တိ) [ဝိ + ပတ + ဏာယ + အန္တ။ ထီ - ၌ ဝိပါတယန္တီ။ ဝိပါတယတိ - သံ။] ကျစေ - ဖျက်ဆီး - တတ်သော။ ဝိပါတယ (ဓမ္မ။ ၂၃) န္တိ ဝိဒ္ဓံသယမာနံ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၆။

ဝိပါတေန္တ (တိ) [ဝိ + ပတ + ဏေ + အန္တ။ ထီ - ၌ ဝိပါတေန္တီ။ ဝိပါတယန္တ - ကြည့်။ ဝိပါတေန္တံ ဝိဒ္ဓံသေန္တမေဝ ဟန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၆။

ဝိပါပ (တိ) [ဝိ + ပါပ။ ဝိပါပ-သံ။] ကင်းသော မကောင်းမှုရှိသော၊ မကောင်းမှုမှ ကင်းသော၊ အထူးသဖြင့် - လှုပ် - ခါ - ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော။ ဝိပါပေါ (ဒီ၊၃။၁၄၅) တိ ဝိဂတပါပေါ။ ဒီ၊ ၄၊၃။၁၂၃။ ဝိဂတပါပေါတိ သဗ္ဗသော သမုစ္ဆိန္နနေန ဝိနိဒ္ဓုတပါပဓမ္မော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၅။

ဝိပိဋ္ဌိကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဝိပိဋ္ဌိက + တွာ။ ဝိပိဋ္ဌိ + ကတွာ။] ဝိပိဋ္ဌိကတွာန - ကြည့်။ ဒုက္ခဒေါမနဿသုခါနိ ဝိပိဋ္ဌိကတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၈။

ဝိပိဋ္ဌိကတွာဂါထာ (ထီ) [ဝိပိဋ္ဌိကတွာ + ဂါထာ] ဝိပိဋ္ဌိကတွာဂါထာ၊ ဝိပိဋ္ဌိကတွာ ဟူသော ပုဒ်ဖြင့်မှတ် - ဝိပိဋ္ဌိကတွာ ပုဒ်ကို အစထား၍ ဟော-အပ်သောဂါထာ။ ဝိပိဋ္ဌကတွာဂါထာ-ဝဏ္ဏနာ သမတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၈။

ဝိပိဋ္ဌိကတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိပိဋ္ဌိက + တွာန။ ဝိပိဋ္ဌိ + ကတွာန။] (အထူးအားဖြင့် နောက်၌ဖြစ်သည်ကိုပြု၍) နောက်၌ပြု - နောက်ကျောခိုင်း-စွန့်-ပယ်-ပြီး၍။ ဝိပိဋ္ဌိကတွာန သုခံ ဒုက္ခဥ္စ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၉။ စူဠနိ။ ၂၉၅-၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀။ ဝိပိဋ္ဌိကတွာနာတိ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ၊ ဆဍ္ဍေတွာ ဇဟိတွာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၃၃။ (ဝိပိဋ္ဌိကတွာ, ဝိပိဋ္ဌိကတွာန ၂-ပုဒ်တို့သည် သင်္ဂဟ။၂၆-၌ တမနန္တရိတွာ ဘဝဂ်ပါတောဝ ဟောတိ-ပုဒ်ကဲ့သို့ ဝိပိဋ္ဌိက-ဟူသော နာမဓာတ်နောင် တွာ, တွာန - ပစ္စည်းသက်၍ ပြီးသည်။ တစ်နည်း- သက္ကတပိဋ္ဌကာ၌ ဝိပပိကရောတိ၊ ဝိပိဋ္ဌိကရောတိ၊ ဝိပိဋ္ဌိဘဝတိ - ပုဒ်များထုတ်ပြ၍ ပါဠိ၌ ဝိပိဋ္ဌိကတွာန-နှင့် နှိုင်းယှဉ်ထုတ်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် ၎င်းအလို ဝိပိဋ္ဌိ + ကတွာ (ကတွာန) ဟု ပုဒ်ခွဲရမည်။)

ဝိပိဋ္ဌိဂါထာ (ထီ) [ဝိပိဋ္ဌိ + ဂါထာ] ဝိပိဋ္ဌိဂါထာ၊ ဝိပိဋ္ဌိပုဒ်ဖြင့်မှတ် - ဝိပိဋ္ဌိပုဒ်ကို အစထား၍ ဟော-အပ်သောဂါထာ။ ဝိပိဋ္ဌိဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄။

ဝိပိန (န) [ဝပ + ဣန။ အ-ကို ဣ-ပြု။ ဝပန္တိ တတ္ထာတိ ဝိပိနံ၊ ဝနံ။ ဏွာဒိ။ ၁၀၃။

မာန်၊ ဋီ။ ၅၃၇။ ဝိပိနဝသံ။ ဝိဝိဏ-ပြာ။] (က) တော။ (ခ) အင်ကြင်းတော။ (ဂ) ဝေဠု ဝန်ဥယျာဉ်။ (က) ပတ္တာရံ သောဓယန္တဿ၊ ဝိပိနေ ပဗ္ဗတုတ္တမေ။ အပ၊ ၁။ ၇၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။ (ခ) သာလပုပ္ဖေဟိ သဥ္ဆန္နော၊ ဝသာမိ ဝိပိနေ တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၇၀။ (ဂ) ဤဒိသေ ဝိပိနေ ရမ္မေ၊ ဋ္ဌိတောယံ နဝ ယောဗ္ဗနေ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၅။ ထေရီ ဌ။ ၁၃၆။

ဝိပိနကာနန (န) [ဝိပိန + ကာနန] မျိုးစေ့တို့ ကိုစိုက်ပျိုးရာဖြစ်သောတော။ ဝိပိနကာနနေ (စရိယာ။ ၃၈၆) တိ ဝိပိနဘူတေ ကာနနေ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၁။

ဝိပိနဂ္ဂ (န) [ဝိပိန + အဂ္ဂ] တော၏-ထိပ်ဖျား-အထက်။ ဝိပိနဂ္ဂေန နိယျာသိ၊ ဟံသရာဇာဝ အမ္ဗရေ။ အပ၊ ၁။ ၁၈၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။

ဝိပိနစာရီ (တိ) [ဝိပိန + စရ + ဏီ။ ထိ-၌ -- စာရိနီ။] တော၌-လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကျင်လည်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဝိပိနစာရီ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ရုက္ခမူလေ ဝသီ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၂၅၈။

ဝိပိနဘူတ (တိ) [ဝိပိန + ဘူတ] မျိုးစေ့တို့ကို စိုက်ပျိုးရာဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ဝိပိနကာနန-ကြည့်။

ဝိပုတ္တ (တိ) [ဝိ + ပုတ္တ။ ဝိပုတြ - သံ။] (၁) သားမှကင်းသော၊ သားမရှိသော၊ ပျက်စီး-သေ-သော သားရှိသော၊ သား-ပျက်စီး-သေ-သော။ (၂) သားနှင့်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-သော။ (၁) (၂) ဇဝံ ကန္ဒတု ပဉ္စာလော၊ ဝိပုတ္တော ဝိပ္ပသုက္ခတု။ ယထာယံ ကပဏာ ဂါဠိ၊ ဝိပုတ္တာ ပရိဓာဝတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၁၀။

ဝိပုဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ပုဗ္ဗ] (၁) ယိုစီးသော ပြည် ရှိသော သူသေကောင်။ (၂) ဝိ (ဥပသာရ) ရှေးရှိသော။ (၁) ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေသု ဝိဿန္ဒမာနံ ပုဗ္ဗံ (ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗံ-သာသင့်) ဝိပုဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၃)။ (၂) အနေကတ္ထတ္တာ ဟိ ဓာတူနံ အရဟတ္တော ဝိပုဗ္ဗော သုသဒ္ဒေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၇၊ ၃၆၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈)။

ဝိပုဗ္ဗက (တိ) [ဝိပုဗ္ဗ + က။ ဝိပူယက-သတ္တတပိဋက။] (၁) ဝိပုဗ္ဗကအသုဘ-- (က) ယိုစီးသောပြည်ရှိသော သူသေကောင်။ (ခ) စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဖွယ် ယိုစီးသော ပြည်ရှိ သောသူသေကောင်။ (၂) ဝိပုဗ္ဗကအသုဘကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်။ (၃) ၎င်း နိမိတ်တို့၌ ရအပ် သော ဝိပုဗ္ဗကဈာန်။ (၁) ပရိဘိန္နဋ္ဌာနေဟိ နဝဟိ ဝါ ဝဏမုခေဟိ ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗံ ဝိပုဗ္ဗံ၊ ဝိပုဗ္ဗမေဝ ဝိပုဗ္ဗကံ။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ ဝိပုဗ္ဗန္တိ ဝိပုဗ္ဗကံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၂။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂)။ (၂) (၃) ဣမာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတကာဒီနိ နိဿာယ ဉပ္ပန္နနိမိတ္တာနမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓဈာနာနမ္ပိ ဧတာနေဝ နာမာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄။ (ဝိပုဗ္ဗကအသုဘသည် ကိုယ်ဟူ သောအိုင်းအမာကြီး၌ စပ်မှီသော အနုံ့မ ကောင်းသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပန်း, နံ့သာစသည်တို့၏

အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော ကိုယ်၏မွေး ကြိုင်သောအနံ့၌ တပ်မက်မှု ရာဂရှိသော သူအား လျော့ပတ်သော ရာဂငြိမ်းဆေး ဖြစ်၏။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၄။)

ဝိပုဗ္ဗကဇာတ (တိ) [ဝိပုဗ္ဗက + ဇာတ] ယိုစီး သောပြည်ရှိသော၊ ယိုစီးသော ပြည်ရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၅။ မ၊ ၁။ ၇၃။ ဝိပုဗ္ဗကံ ဇာတံ တထာဘာဝံ ဂတန္တိ ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၆၂။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၇။ တထာဘာဝန္တိ ဝိဿန္ဒမာနပုဗ္ဗဘာဝံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။

ဝိပုဗ္ဗကပဋိက္ကူလ (တိ) [ဝိပုဗ္ဗက + ပဋိက္ကူလ] ယိုစီးသော ပြည်ရှိသည်ဖြစ်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ် ရှိသော။ ဝိပုဗ္ဗကေ " ဝိပုဗ္ဗကပဋိက္ကူလံ ဝိပုဗ္ဗကပဋိက္ကူလ "န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၄။

ဝိပုဗ္ဗကသညာ (ထီ) [ဝိပုဗ္ဗက + သညာ] (က) ဝိပုဗ္ဗက အသုဘနိမိတ်၌ (အပ္ပနာ၏ အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်သောသညာ၊ ဝိပုဗ္ဗကအသုဘ နိမိတ်၌ (ပဌမဈာန်နှင့် တကွဖြစ်သော) သညာ၊ ထိုသညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း-သော ဈာန်၊ ဝိပုဗ္ဗကဈာန်။ (ခ) " ဝိပုဗ္ဗက, ဝိပုဗ္ဗက" ဟုပွားများသောသူအား ဖြစ်သောသညာ၊ ထိုသညာ-အဦးရှိ-ပြဓာန်း-သော ဥပစာရ ဈာန်။ (က) ဝိပုဗ္ဗကသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၆၈။ အဋ္ဌိကသညာ (ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၃) ကြည့်။ (ခ) ဝိနီလကသညာ ဝိပုဗ္ဗကသညာ။ အံ၊ ၃။ ၅၁၂။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ ပုဠုဝကသညာ (သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၁၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၈) လည်းကြည့်။

ဝိပုဗ္ဗကသညာသဟဂတ (တိ) [ဝိပုဗ္ဗကသညာ+ သဟဂတ] ဝိပုဗ္ဗကသညာနှင့် တကွဖြစ် သော။ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ ---- ဝိပုဗ္ဗကသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၆၈။

ဝိပုရိသ (ပု) [ဝိ + ပုရိသ။ ဝိပုရုပ - သံ။] ယောကျ်ားမဟုတ်သော၊ ယောကျ်ားနှင့်တူ သော၊ သူ (နပုံး ပဏ္ဍုက်)။ အောက် ၂-ပုဒ် ကြည့်။

ဝိပုရိသာမိဝစန (န) [ဝိပုရိသ + အမိဝစန] နပုံး ပဏ္ဍုက်ဟူသော အနက်ကိုဟောသော သဒ္ဒါ။ ဝိပုရိသာမိဝစနေန သဗ္ဗံ ယထာသုတ္တံ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ ပေဋကော။ ၂၃၁။

ဝိပုရိသာမိဝစနကုသလ (တိ) [ဝိပုရိသာမိ- ဝစန + ကုသလ] နပုံး ပဏ္ဍုက်ဟူသော အနက်ကိုဟောသောသဒ္ဒါ၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ဝိပုရိသာမိဝစနကုသလော စ။ ပေဋကော။ ၂၃၁။

ဝိပုရိသိကာ (ထီ) [ဝိ + ပုရိသိက (• ပုရိသ + က) + အာ] တစ်ပါးသော မိန်းမတို့နှင့်- မတူ - ထူး - သော မိန်းမ၊ ယောကျ်ားလျှာ (ယောကျ်ားရှာ)၊ ယောကျ်ားစိတ်ပေါက်သော မိန်းမ။ ပုရိသော ဝိယာတိ ပုရိသိကာ၊ အညာဟိ ဣတ္ထီဟိ ဝိသေသာ, ဝိသဒိသာ ဝါ ပုရိသိကာတိ ဝိပုရိသိကာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၉။ ဒုဋ္ဌုလ္လဝါစာသိက္ခာပုဒ်၊ သျှ။ ၁၈၉။

ဝိပုလ² (တိ) [ဝိ + ပုလ + အ။ ပုလ မဟတ္တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၈။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၆၉၉-၇၀၁။ ဝိပုဗ္ဗော ပုလ မဟတ္တေ အ။ ဝိသေသေန ပုလတီတိ ဝိပုလံ။ သူစိ။ ဝိပုလ-သံ၊ ဝိဥလ၊ ဝိပုလ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) များသော။ (၂) ကြီးကျယ် -ကျယ်ပြန့်-သော၊ ကြီးမား သော။ (၃) အလွန်များ-မရေမတွက်နိုင်- သော။ (၄) လွန်ကဲသော။ (၅) အတိုင်းအ ရှည်မရှိသော၊ မနိုင်းယှဉ်နိုင်သော။ (၆) များ စွာအဖိုး-ထိုက်-တန်-သော (ပစ္စည်းဥစ္စာ)။

(၇) မြတ်သော။ (၈) အလွန်မြတ်သော။ (အလွန်များသော။ စူဠနိ၊ သျှ။ ၄၉၁)။ (၉) ပျံ့နှံ့သော။ (၁၀) ပြန့်ပြော-ကြီးမား-ခြင်း။ (ပု) (၁၁) ဝေပုလ္လတောင်။ (၁၂) (ရေဝတဘုရားရှင်၏ ခမည်းတော်) ဝိပုလမင်း။ (ထီ) (၁၃) (ရေဝတဘုရားရှင်၏ မယ်တော်) ဝိပုလာ မိဖုရား။ (၁၄) ဝိပုလသညာသုတ်။ (၁၅) ဝိပုလာဂါထာ။

(၁) များသော။ ဝိပုလ (ဝိ၊ ၁။ ၂၂၂) ၌ ဗဟုလံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဝိပုလ (ဇာ၊ ၁။ ၇၁) ၌ ဗဟု။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၉။ ဝိပုလေနာ (မ၊ ၁။ ၁၇၈) တိ အနေက-သတ္တာရမ္မဏေန။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၆။ ဝိပုလေနာတိ မဟာဇနာရမ္မဏေန။ မဟန္တပရိယာသော ဟိ ဝိပုလသဒ္ဒေါ၊ မဟတ္တဉ္စေတ္ထ ဗဟုကဘာဝေါ။ တေနာဟ "အနေကသတ္တာရမ္မဏေနာ" တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၆၁)။ (၂) ကြီးကျယ်-ကျယ်ပြန့်-သော၊ ကြီးမားသော။ ဝိပုလံ ဩကာသ (ပဋိသံ။ ၁၅၁) ၌ ခလမဏ္ဍလမတ္တာဒိဝသေန မဟန္တံ ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၈။ ဝိသာလေ မာဋကေ ဋ္ဌိတောတိ ပရိသုဒ္ဓပဏ္ဍရပုလိနတလာဘိ-ရာမေ ဝိပုလေ မာဋကေ ဋ္ဌိတော။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၉။ ဝိပုလာ (သံ၊ ၁။ ၁၀၂၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၅) တိ မဟန္တာ အနေကယောဇနာယာမ-ဝိတ္ထာရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၀။

(၃) အလွန်များ-မရေမတွက်နိုင်-သော။ ဝိပုလံ အသင်္ချေယျံ ပဒေသရဇ္ဇံ ကာရယိဿတိ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၅၁။ ယညာ ယိဋ္ဌာ ယေ ဝိပုလာ ပသတ္ထာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၀။ အတိဝိပုလာ ပဏ္ဏိတေဟိ ပသတ္ထာ ယညာပိ ယိဋ္ဌာ ပဝတ္တိတာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၅၃၄။ (၄) လွန်ကဲသော။ ပသာဒေါ ဝိပုလော အဟူ (အပ၊ ၁။ ၂၇၇) တိ ရောဂပီဠိတဿ မယှံ စိတ္တပ္ပသာဒေါ ဝိပုလော အတိရေကော ဗုဒ္ဓါနုဿရဏေန အဟု အဟောသိ။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၅။ (၅) အတိုင်းအရှည် မရှိသော၊ မနှိုင်းယှဉ်နိုင်သော။ ဝိပုလာ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၀)၌ အပ္ပမာဏာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ၊ ၄၅။ (၆) များစွာ အဖိုး -ထိုက် -တန် -သော၊ (ပစ္စည်း, ဥစ္စာ)။ ပရိတ္တေန ဝါ ဝိပုလ (ဝိ၊ ၁။ ၃၁၁) ၌ အပ္ပဂ္ဃစီဝရေန ဝါ ဥပါဟနတ္ထဝိကပတ္တတ္ထ-ဝိကအံသဗဒ္ဓကကာယဗန္ဓနာဒိနာ ဝါ မဟဂ္ဃံ စေတာပေတွာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၄။

(၇) မြတ်သော။ ဥဠာရန္တိ ဝိပုလံ မဟန္တံ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၁၈၀။ ဝိပုလေန မဟဂ္ဂတေန စေတသာ ဝိဟရေယျံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၅။ (၈) အလွန်မြတ်သော၊ (အလွန်များသော။ စူဠနိ၊ သျှ။ ၄၉၁)။ ဝိပုလ (စူဠနိ။ ၂၀၉) ၌ အတိမဟန္တံ။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၃၈။ (၉) ပျံ့နှံ့သော။ ဝိပုလ (သုတ္တနိ။ ၂၈၅။ အပ၊ ၁။ ၁၀။ စူဠနိ။ ၂၄၆) ၌ ယာဝ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ ဌာနေန သကလတ္တဘာဝဗျာပကံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၆။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၅။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၁၀၇။ (၁၀) ပြန့်ပြော-ကြီးမား-ခြင်း။ သော ပဋ္ဌာ ဉာဏေ ဝိပုလံ ဂစ္ဆန္တေ အနဝသေသတော မမံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၅။ (ပု) (၁၁) ဝေပုလ္လတောင်။ ကေကပ္ပမဋ္ဌိနံ သဥ္ဆယံ ဝိပုလေန သမ (ထေရီ။ ၄၇၃) ၌ --------- ဝေပုလ္လပဗ္ဗတေန သမံ ဥပနီတံ သရံ။ ထေရီ၊ ဋ။ ၂၉၄။ (-သံ၊ ၁။ ၆၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈)။ (၁၂) (ရေဝတဘုရားရှင်၏ ခမည်းတော်) ဝိပုလမင်း။ နဂရံ သုဓညဝတီ

နာမ၊ ဝိပုလော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၇။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂)။

(ထီ) (၁၃) (ရေဝတဘုရားရှင်၏ မယ်တော်) ဝိပုလာ မိဖုရား။ ဝိပုလာ နာမ ဇနိကာ၊ ရေဝတဿ မဟေသိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၇။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂)။ (၁၄) ဝိပုလသညာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၃၆၀။ (၁၅) ဝိပုလာဂါထာ။ သမေ လော သတ္တမော ယဿာ၊ ဝိပုလာ ပိင်္ဂလဿ သာ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၁၉၉။

ဝိပုလ၂ (တိ) [ဝိပုလ + ဖလ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] (၁) ကြီးသော-များသော-အကျိုးရှိသော။ (၂) မြတ်သော အကျိုးရှိသော (မြတ်သော အစွမ်းသတ္တိ - အာနုဘော် - ရှိသော)။ (၁) ဝိပုလာ ဟောတိ ဒက္ခိဏာ (အံ။ ၂။ ၁၈၈) တိ ဇဝံ ဒိန္နဒါနံ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၃။ ဝိပုလော (ထေရီ။ ၄၁၂) တိ ဝိပုလဖလော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၈။ (၂) ဝိပုလ (ဝိမာန။၇၉) န္တိ ဥဠာရဖလံ ဝိပုလာနုဘာဝံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၃။

ဝိပုလကသိဏ (န) [ဝိပုလ + ကသိဏ] (က) ဝိပုလကသိုဏ်း၊ ပြန့်ပြော-ကျယ်ဝန်း-သော ကသိုဏ်း။ (ခ) ဝိပုလကသိဏစျာန်။ (က) ဝိပုလကသိဏဝသေန အပ္ပမာဏ-သညီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁)။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပုလကသိဏလာဘီ (တိ) [ဝိပုလကသိဏ + လာဘ + ဏီ။ ထီ-၌ -- လာဘိနီ။] ဝိပုလကသိဏစျာန်ကို - ရ - ရလေ့ရှိ -သော၊ သူ။ (ကျယ်သောကသိုဏ်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုရသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။သျှ။) ဝိပုလကသိဏလာဘိနော ပန တသ္မိံ ကသိဏေ သမာပန္နဿ ----။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၂။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။

ဝိပုလကိတ္တိဃောသ (တိ) [ဝိပုလ + ကိတ္တိဃောသ] ပြန့်ပြောသော ကျော်စောသံရှိသော။ မဟာယသောတိ မဟာပရိဝါရော၊ ဝိပုလကိတ္တိဃောသော စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၉။

ဝိပုလကုစ္ဆိ (တိ) [ဝိပုလ + ကုစ္ဆိ] ကြီးကျယ်သော - ဝမ်း - ဝမ်းဗိုက် - ရှိသော၊ သူ။ မဟောဒရာတိ ဝိပုလကုစ္ဆိ၊ ယေဘုယျေန ဟိ လကုဏ္ဍကာ သတ္တာ ရဿဂီဝါ ပုထုလ-ကုစ္ဆိကာဝ ဟောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၄။

ဝိပုလကုလ (န) [ဝိပုလ + ကုလ] ကြီးကျယ်သော အမျိုး။ မဟာကုလာတိ ဝိပုလကုလာ ဥပါဒိတော ဒိတ ကု လ သမ္ဘ ဝတ္တိ ကာ တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၆။

ဝိပုလဂမ္ဘီရ (တိ) [ဝိပုလ + ဂမ္ဘီရ] ပြန့်ပြော၍ နက်သော။ ဘေသဇ္ဇာတိ ဝိပုလဘာဝေန ဂမ္ဘီရဘာဝေန စ ဘိံသာပေန္တော ဝိယ။ ဝိပုလဂမ္ဘီရောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၉)။

ဝိပုလဇာလ (တိ) [ဝိပုလ + ဇာလ] ပြန့်ပြော-ကျယ်ပြန့်-သော-အပေါက်-ကွန်ရက်ပေါက်-ရှိသော။ ဒွါရဝါတပါနာနိ ပနေတ္ထ ဗဟူနိ ဝိပုလဇာလာနိ ဘဝန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၉။ ဝိပုလဇာလာနီတိ ပုထုလဆိဒ္ဒါနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၅။

(ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၁ - တို့၌ ဝိပုလဇာတာနိ-ဟု စာပျက်နေသည်။)

ဝိပုလဉာဏ (တိ) [ဝိပုလ + ဉာဏ] ပြန့်ပြော သော ဉာဏ်ပညာရှိသော။ ဝိပဿနံ ဝိတ္ထာရိကံ ကာတုံ သက္ကောန္တိ ဝိပုလဉာဏတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၅။

ဝိပုလဋ္ဌ (ပု) [ဝိပုလ + အတ္ထ။ တ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] ကြီးကျယ် - ပြန့်ပြော - သော - အနက်သဘော။ အယံ ဟိ ဣန္ဒြိ နာမ -------- ဝိပုလဋ္ဌေန စ ဟိမဝန္တသဒိသာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀)။

ဝိပုလတမ (တိ) [ဝိပုလ + တမ] အထူး သဖြင့် - သာလွန်၍ - ကျယ်ပြန့်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပုလတမစက္ကသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိပုလတမ + စက္က + သဏ္ဌာန] အထူးသဖြင့်-သာလွန် ၍ - ကျယ်ပြန့်သော စက်ဝန်းသဏ္ဌာန်ရှိ သော။ ဝိစက္ကသဏ္ဌာနာတိ ဝိပုလတမစက္က-သဏ္ဌာနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉။

ဝိပုလတရ (တိ) [ဝိပုလ + တရ] (၁) အထူး သဖြင့် မွန်မြတ်သော။ (၂) အထူးသဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော။ (၃) အထူးသဖြင့် ပျံ့နှံ့ သော။ (၄) အထူးသဖြင့် ကြီးသော။ (၁) ဝိပုလတရံ ဥဠာရတရမေဝ ဖလံ ဟောတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၃။ (၂) ဝိပလတရေ ဝဍ္ဎတီတိ ဧကော။ ဝဇိရ၊ ၃၇၈။ (၃) တထာပဝတ္တ-ပတ္ထနာနုရူပံ ဝိပုလံ, ဝိပုလတရဉ္စ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၆။ (၄) ဝိပ္ပါရိကတရောတိ ဖြဟ္မပါရိသဇ္ဇေဟိ ပမာဏတော ဝိပုလ-တရော သဘာဝတော ဥဠာရတရော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိပုလတ္ထ (ပု) [ဝိပုလ + အတ္ထ] ပြန့်ပြော သော-အကျိုး (အနက်သဘော)။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပုလတ္ထစိန္တီ (တိ) [ဝိပုလတ္ထ + (စိန္တ) စိတိ + ဏီ။ ထိ-၌ --- စိန္တိနီ။] ပြန့်ပြောသော-အကျိုး- (အနက်သဘော) ကို-ကြံစည်-စဉ်း စား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-လေ့ရှိ-နိုင်-သော၊သူ။ ပဟူ သမာနော ဝိပုလတ္ထစိန္တီ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၁၇။

ဝိပုလဒီဃပါသဏ္ဍိက (တိ) [ဝိပုလဒီဃပါသဏ္ဍိ+ က] ပြန့်ပြော-ဖွံ့ဖြိုး-ကြီးမား-၍ ရှည်လျား သော ဖနောင့်တော် ရှိသော။ ဘဝတိ ဝိပုလဒီဃပါသဏ္ဍိကော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၃။

ဝိပုလဒုက္ခ (တိ) [ဝိပုလ + ဒုက္ခ] (၁) များ သောဆင်းရဲခြင်းရှိသော။ (န) (၂) များသော ဆင်းရဲခြင်း။ (၁) ဧတရဟိ အာယတိဉ္စ ဝိပုလဒုက္ခတာယ ဗဟုဝိဃာတာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၇။ (န) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပုလဒုက္ခာနုဗန္ဓ (တိ) [ဝိပုလဒုက္ခ + အနုဗန္ဓ] (၁) များစွာသော ဆင်းရဲတို့သို့ အစဉ်လိုက် သော။ (၂) များစွာသော ဆင်းရဲတို့သည် အစဉ်လိုက်အပ်သော။ (၁) (၂) ဗဟုဒုက္ခာတိ မဟာဒုက္ခာ သမ္ဘတိ, အာယတိဉ္စ ဝိပုလ-ဒုက္ခာနုဗန္ဓတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉။

ဝိပုလန္နပါန (တိ) [ဝိပုလ + အန္နပါန] များသော ထမင်းအဖျော်ရှိသော။ ယာ နာရီ ဝိပုလန္နပါနေ ယရေ ဧကိကာဝ အသပတ္တိ သမာနာ ---။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၁။

ဝိပုလပက္ခ (တိ) [ဝိပုလ + ပက္ခ] ပြန့်ပြော အဖွဲ့အစုရှိသော။ ဝိပ္ပါရဝန္တ ဟောတိ ဝိပုလပက္ခတာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၀။

ဝိပုလပည (တိ) [ဝိပုလာ + ပညာ] (၁) ပြန့် ပြော-ကြီး-သော ပညာရှိသော၊ သူ။ (ထိ) (၂) ပြန့်ပြော-ကြီး-သော ပညာ။ (၁) ဝိပုလ-ပညတာယ သံဝတ္တန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၃၆၀။ အံ။ ၁။ ၄၆။ ပဋိသံ။ ၃၇၁။ ဘူရိမေဓသောတိ

ဝိပုလပဉ္ဉော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။ (ထိ) (၂) ဝိရာဂါနုပဿနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ ဝိပုလပဉ်ံ ပရိပူရေတိ။ ပဋိသံ။ ၃၆၇၊ ၃၆၉။

ဝိပုလပဗ္ဗတ (ပု) | ဝိပုလ + ပဗ္ဗတ | ဝေပုလ္လ တောင်၊ ပြန့်ပြော-ကြီးကျယ်-သော တောင်။ ဝိပုလပဗ္ဗတဗ္ဘန္တရေဃေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၂။

ဝိပုလပမောဒ (တိ) | ဝိပုလ + ပမောဒ | ပြန့်ပြော-များ-သော နှစ်သက်ခြင်းရှိသော။ မဟန္တတုဋ္ဌိနော့တိ ဝိပုလပမောဒါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၂။

ဝိပုလပရိကမ္မ (နု) | ဝိပုလ + ပရိကမ္မ | ပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ်ဖြင့် - စီးဖြန်း - ပွားများ-ခြင်း-ပရိကံ။ ဝိပုလပရိကမ္မ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃) န္တိ ဝိပုလဘာဝေန ပရိကမ္မံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၈။

ဝိပုလပရိစ္စာဂ (တိ) | ဝိပုလ + ပရိစ္စာဂ | များသော-စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-မှုရှိသော၊ သူ။ ဝိသာခါ ပန မဟာဥပါသိကာ ဝိပုလပရိစ္စာဂတာယ သုနိမ္မိတဒေဝရာဇဿ အဂ္ဂမဟေသိဘာဝံ သမ္ပာပုဏိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၂။

ဝိပုလပေမ (ပု၊ နု) | ဝိပုလ + ပေမ | ပြန့်ပြောသော ချစ်ခင်ခြင်း။ တဒါ ဝိပုလပေမေန၊ ဥပါသိတွာ ဇိနုတြဇံ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဝိပုလပ္ပမာဏ (တိ) | ဝိပုလ + ပမာဏ | ပြန့်ပြောသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဝမ္မိတပ္ပမာဏာနီတိ ဝိပုလပ္ပမာဏာနီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၇။

ဝိပုလပ္ပယောဇနတ္ထ (တိ) | ဝိပုလပယောဇန-ဒဿန + အတ္ထ။ ဒဿန-ဟူသော နောက်ပုဒ်ကျေသည်။ | ပြန့်ပြော-များပြား-သော အကျိုးကို ပြခြင်းဟူသောအကျိုးရှိသော။ ဇဝံ ဝိပုလပ္ပယောဇနတ္ထော ပဒဒွယပရိဂ္ဂဟော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၁။

ဝိပုလဖ (ပ္ဖ) လ (တိ) | ဝိပုလ + ဖလ | (၁) (က) ပြန့်ပြော-များမြတ်-သော-အကျိုး-ပွားစီးမှု-တိုးပွားမှု-ရှိသော။ (ခ) ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော အကျိုးရှိသော။ (နု) (၂) ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သောအကျိုး။ (၃) ကြီးကျယ် - ပြန့်ပြော - အသီး အနှံ။ (၁) (က) ဝိပုလောတိ ဝိပုလဖလော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၈။ ဝိပုလဖလူပလဗ္ဘတီ (ပေတ။ ၁၆၂) တိ ဝိပုလဖလော ဥဠာရဥဒယော မဟာဥဒယော ------။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၇။ (ခ) တံ ဝေ ဒါနံ ဝိပုလပ္ဖလန္တိ ဗြူမိ။ မ၊ ၃။ ၃၀၀။ ဝိပုလဖလ-တာယ, ဒီဃသန္တာနတာယ စ မဟန္တဘာဝံ ဂတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၇။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉)။ (နု) (၂) " ဝိပုလံ ဖလံ ဝိပုလဖလ " န္တိ ဇဝံ ပန အတ္ထော ဂယှမာနေ ဝိပါကေသုပိ ဝိပုလဖလတာ လဗ္ဘတေဝ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၈။ (၃) ဝိပုလဖလာဂမ-ကြည့်။

ဝိပုလဖလဒါယီ (တိ) | ဝိပုလဖလ + ဒါ + ဏီ။ ထိ-၌ -- ဒါယိနီ။| ပြန့်ပြောသော အကျိုးကို ပေး - လေ့ရှိ - တတ် - သော။ မဟာရာဇ ယောဂိနာ --- ဝိပုလဖလဒါယိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၄၀၃။

ဝိပုလဖလပ (ပ္ပ) ဋိလာဘကရဏ (နု) | ဝိပုလဖလ + ပဋိလာဘ + ကရဏ | ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော -များပြား -သော အကျိုးကို ရခြင်းကို ပြုခြင်း။ အပ္ပကာနမ္ပိ ကာရာနံ ဝိပုလဖလပဋိလာဘကရဏေန သံယောဂ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။

ဝိပုလဖလဘာဝကရဏ (န) [ဝိပုလဖလဘာဝ+ ကရဏ] ကြီးကျယ် - ပြန့်ပြော - များပြား- သော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ဒက္ခိဏာယ ဝိပုလဖလဘာဝကရဏေန ဝိပုလံ ဒိသွာန။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁။

ဝိပုလဖလာဂမ (ပု) [ဝိပုလဖလ + အာဂမ] ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-များပြား-သော အသီး အနှံတို့၏ - ပေါက်ရောက် - ဖြစ်ထွန်း -ရာ။ မဟာဂမန္တိ ဝိပုလဖလာဂမံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀။ (ဆဋ္ဌမူ ပါဠိတော်၌ မဟာဂမံ-ဟုရှိ၍ နိသျ၌ မဟာရာမံ-ဟုရှိသည်)။

ဝိပုလဖ (ပ္ဖ) လေသီ (တိ) [ဝိပုလဖ (ပ္ဖ) လ + ဣသ + ဏီ။ ထိ-၌ -- ဖလေသိနီ။] ကြီး ကျယ်-ပြန့်ပြော-များပြား-သော (ကုသိုလ်၏) အကျိုးကို - အလိုရှိ - ရှာမှီး - သော၊ သူ။ ပုညတ္ထိကာနံ ဝိပုလဖ (ပ္ဖ) လေသီနံ။ အဘိ၊ ကာ။ ၄၀၃။ ဝိမာန။ ၉၅။ ပုညေန အတ္ထိကာနံ ဝိပုလံ မဟန္တံ ပုညဖလံ ဣစ္ဆန္တာနံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၆၅။

ဝိပုလဗလဝီရိယ (န) [ဝိပုလ + ဗလ + ဝီရိယ] ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော-သော စွမ်းအား, လုံ့လ။ ဣမေ တယော ဧကမနာ ဝိယ အဟေသုံ မဟာဒါနနိဿန္ဒေန ဝိပုလဗလဝီရိယေန။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

ဝိပုလဗုဒ္ဓိ (တိ) [ဝိပုလာ + ဗုဒ္ဓိ] ပြန့်ပြောသော ဉာဏ် ပညာရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ ဆဗ္ဗိဓာစရိယ- ဂုဏယောဂတော ဝိပုလဗုဒ္ဓိနာမ။ ဝဇိရ၊ ၅၈၃။

ဝိပုလဘယ (န) [ဝိပုလ + ဘယ] ကြီးကျယ်- ပြန့်ပြော-သောဘေး။ မဟဗ္ဘယံ ဝိပုလဘယံ အာဒီနဝံ ဒေါသံ ဝိဒိတွာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၉။

ဝိပုလမုဒုကဏ္ဏ (တိ) [ဝိပုလ + မုဒု + ကဏ္ဏ] ပြန့်ပြော-ကျယ်ပြန့်-သည်ဖြစ်၍-နူးညံ့သော- နား-နားရွက်-ရှိသော။ ဝိပုလမုဒုကဏ္ဏံ ---- ဧရာဝဏဝါရဏမိဝ အရိဝါရဏံ ဝရဝါရဏံ ဒတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၈၈။

ဝိပုလယသ (တိ) [ဝိပုလ + ယသ] များစွာ ကျော်စောခြင်း ရှိသော (ခပ်သိမ်းသော အရပ်၌ ကျော်စောထင်ရှားသော)။ ယသဝိပုလောတိ ဝိပုလယသော၊ သဗ္ဗ- လောကဝိချာတော အတ္တနော သမ္ဘတ္တိယာ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဋော ဝိဿုတောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၁၉။

ဝိပုလရဋ္ဌ (တိ) [ဝိပုလ + ရဋ္ဌ] ကြီးကျယ်- ပြန့်ပြော - သော တိုင်း နိုင်ငံရှိသော၊ သူ။ မဟာရဋ္ဌောတိ ဝိပုလရဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၁၈။

ဝိပုလရုစိရဒန္တဝန္တ (တိ) [ဝိပုလ + ရုစိရ + ဒန္တ + ဝန္တု။ ထိ-၌ -- ဒန္တဝန္တီ။] ကြီးမား တင့်တယ်သော အစွယ်ရှိသော။ ဒန္တိန္တိ ဝိပုလရုစိရဒန္တဝန္တံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃၅။

ဝိပုလလာဘ (ပု) [ဝိပုလ + လာဘ] ပြန့်ပြော သော လာဘ်။ လာဘီ ဝိပုလလာဘာနံ၊ ယထာ ဘိက္ခု သုဒဿနော။ အပ၊ ၂။ ၁၄၈။

ဝိပုလလာဘီ (တိ) [ဝိပုလ + လာဘ + ဏီ] (က) ပြန့်ပြော-များပြား-စွာ-အတိုင်းအရှည် မရှိ-ရလေ့ရှိ-ရ-သော။ လေ့လာအပ်သော ဈာန်ရှိသော၊ သူ။ (ပြန့်ပြောသော ဈာန်ကို ရသည်။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ သျှ။ ဗား။) (ခ) ပြန့်ပြော- များပြား-စွာ-ရလေ့ရှိ-ရ-သော၊ မွန်မြတ်-မွန် မြတ်သည်ထက် မွန်မြတ်-သည်တို့ကိုသာ-ရ လေ့ရှိ-ရ-သော၊သူ။ (က) အကသိရလာဘီတိ ဝိပုလလာဘီ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၈၁။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂။

မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၄။ ဝိပုလလာဘီတိ ဣမိနာ ပဂုဏတံ တပ္ပမာဏဒသိတဘာဝ- ဒီပနတော။ မဋီ၊၃။၁၈။ အကသိရလာဘီတိ ယထာပရိစ္စေဒေန ဝုဋ္ဌာနသမတ္ထတာယ ဝိပုလလာဘီ၊ ပဂုဏဗ္လာနော်တိ အတ္ထော။ သံ ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝိပုလလာဘီတိ အပ္ပမာဏလာဘီ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။ (ခ) အကသိရလာဘီတိ ဝိပုလလာဘီ မဟန္တလာဘီ၊ ဥဠာရုဠာရာနေဝ လဘတိ မညေတိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဝိပုလလာဘီတိ ဥဠာရလာဘီ၊ ကသိရန္တိ ဟိ ပရိတ္တံ ဝုစ္စတိ၊ တပ္ပဋိက္ခေပေန အကသိရံ ဥဠာရံ။ တေနာဟ "မဟန္တလာဘီ"တိအာဒိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဝိပုလလုဒ္ဒ (တိ) [ဝိပုလ + လုဒ္ဒ] များသော မကောင်းမှုရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပုလဝရလက္ခဏ (တိ) [ဝိပုလ + ဝရ + လက္ခဏ] ပြန့်ပြော-များပြား-၍ မွန်မြတ်သော လက္ခဏာရှိသော။ အာကိဏ္ဏဝရ- လက္ခဏောတိ --- ဝိပုလဝရလက္ခဏော ဝါ။ ဝိပုလမ္ပိ ဟိ " အာကိဏ္ဏ " န္တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ " အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါ ပုရိသော၊ ဓာတိစေလံဝ မက္ခိတော"တိ။ ဝိပုလလုဒ္ဒေါတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝိပုလဝရသမ္ပတ္တိကာမ (တိ) [ဝိပုလဝရာ + သမ္ပတ္တိ + ကမု + ဏ] ပြန့်ပြော များမြတ်သော စည်းစိမ်ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဝိပုလဝရသမ္ပတ္တိကာမာနံ မဂ္ဂဖလဝရတ္ထ- သာဓနော။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၂။

ဝိပုလဝါလိက (ဝါလုက) ပုဠိန (တိ) [ဝိပုလာ + ဝါလိကာ(ဝါလုကာ)+ ပုဠိန] များစွာသောသဲ- အစု-အပုံ-ရှိသော။ ဝိပုလဝါလိကပုဠိနတာယ (ဝါလုကပုဠိနတာယ) မဟန္တော ဝေလာတဋော ဝိယာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၂။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂။

ဝိပုလဝိတ္ထတ (တိ) [ဝိပုလ + ဝိတ္ထတ] ကြီး ကျယ်-ပြန့်ပြော-သော၊ ရှည်လျား ပြန့်ကျယ်သော။ ဝိပုလဝိတ္ထတ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၉) န္တိ အာယာမတော စ ဝိတ္ထာရတော စ ပုထုလဝိတ္ထတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၇။

ဝိပုလဝိတ္ထတပည (တိ) [ဝိပုလဝိတ္ထတာ + ပညာ] ကြီးကျယ်-ပြန့်ပြော - သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ သူ။ ဘူရိပညေနာတိ သဏှပညေန စေဝ ဝိပုလဝိတ္ထတပညေန စ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဝိပုလဝိတ္ထာရဘာဝ (ပု) [ဝိပုလ + ဝိတ္ထာရ + ဘာဝ] များပြား ကျယ်ဝန်းသည်၏အဖြစ်။ သင်္ဂဟံ နာရောဟတိ ဝိပုလဝိတ္ထာရ- ဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။

ဝိပုလဝိသယ (တိ) [ဝိပုလ + ဝိသယ] ပြန့် ပြော-ကျယ်ပြန့်-သောအာရုံရှိသော။ တေသံ ဝိသယေသု တေဘူမကဓမ္မေသု သတ္တာ ဝိပုလဝိသယတာယ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၂။

ဝိပုလဝိသုဒ္ဓဗုဒ္ဓိ (တိ) [ဝိပုလာ + ဝိသုဒ္ဓါ၊ ဝိပုလဝိသုဒ္ဓါ + ဗုဒ္ဓိ] ပြန့်ပြောစင်ကြယ်သော ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ သူ။ ဝံသာလင်္ကာရ- ဘူတေန ဝိပုလဝိသုဒ္ဓဗုဒ္ဓိနာ -----။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၅။ ကခ်ါ။ ၃၅၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၃။ ဝိပုလာ စ သာ ဝိသုဒ္ဓါ စေတိ ဝိပုလဝိသုဒ္ဓါ၊ ဝိသေသနောဘယပဒေါ၊ ဝိပုလဝိသုဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓိ ဝိပုလဝိသုဒ္ဓဗုဒ္ဓိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၅၃။

ဝိပုလသတိ (တိ) [ဝိပုလာ + သတိ] ပြန့်ပြောသောသတိ။ သမထက္ခန္ဓကေ ခီဏာသဝဿ ဝိပုလသတိ နိဿာယ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၂။

ဝိပုလသဒ္ဒ (ပု) [ဝိပုလ + သဒ္ဒ] ဝိပုလသဒ္ဒါ။ မဟန္တပရိယာယော ဟိ ဝိပုလသဒ္ဒေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၀။

ဝိပုလသရီရ (တိ) [ဝိပုလ + သရီရ] ကြီး-ကြီးမား-ကြီးထွား-သော ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော။ မဟန္တောတိ ဝိပုလသရီရော။ ဟတ္ထိကလဘပ္ပမာဏော ကိရ တဒါ ဗောဓိသတ္တဿ ကာယော ဟောတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၈။

ဝိပုလာဓိဂမ (တိ) [ဝိပုလ + ဖလ + အဓိဂမ။ မဇ္ဈေလောပ။] မြတ်သောအကျိုးကို-ရ-သိ-တတ်သော (အရိယမဂ်)။ မဟာဓိဂမော စ ဝိပုလာဓိဂမော စ ဟောတိ။ နေတ္တိ။ ၇၆။ တေသံယေဝ ဝိပုလဖလာနံ အဓိဂမနတော ဝိပုလာဓိဂမော စ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။

ဝိပုလာနတ္တသဉ္စိတ (တိ) [ဝိပုလ + အနတ္ထ + သဉ္စိတ] များစွာသော အကျိုးစီးပွားမဲ့နှင့်-တကွဖြစ် - စပ်ယှဉ် - သော၊ များစွာသော အကျိုးစီးပွားမဲ့ကိုမှီသော။ တဏှာ ပန ---- သတ္တေ ဝိပုလာနတ္ထသဉ္စိတေ အနရိယေ သုခေ နိယောဇေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၄။

ဝိပုလာနတ္ထာနုဗန္ဓ (တိ) [ဝိပုလာနတ္ထ + အနုဗန္ဓ] (၁) များစွာသော အကျိုးစီးပွားမဲ့တို့သို့ အစဉ်လိုက်သော။ (၂) များစွာသော အကျိုးစီးပွားမဲ့တို့သည် အစဉ်လိုက်အပ်သော ။ (၁) (၂) အဝလိယှမာနာ ပရိတ္တဿာဒါ ဝိပုလာနတ္ထာနုဗန္ဓာတိ စ ---။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၃)။

ဝိပုလာနိသံသ (တိ) [ဝိပုလ + အာနိသံသ] များသော - အကျိုး - အာနိသင် - ရှိသော။ မဟာနိသံသန္တိ ဝိပုလာနိသံသံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၅။

ဝိပုလာနုဘာဝ (တိ) [ဝိပုလ + အာနုဘာဝ] ပြန့်ပြော-မွန်မြတ်-သည့်-အစွမ်းသတ္တိ-အာနုဘော် - ရှိသော။ ဝိပုလန္တိ ဥဠာရဖလံ ဝိပုလာနုဘာဝံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၃။

ဝိပုလာဘသနာမက (တိ) [(ဝိပုလာ+အာဘာ) ဝိပုလာဘာ + သမာန + နာမ။ သမာသန္တေ ကော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၅။] ဝိပုလာဘ အမည်ရှိသော၊ ပြန့်ပြော - မြတ် - သော အရောင်အလင်းနှင့်တူသော အမည်ရှိသော။ ဇေကူနတိံသကပ္ပမှိ၊ ဝိပုလာဘသနာမကော။ အပ၊ ၁။ ၁၈၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။

ဝိပုလုတ္တမ (တိ) [ဝိပုလ + ဥတ္တမ] များမြတ်သော။ တတော တေသံ ဝိသေသေန၊ ကမ္မာနံ ဝိပုလုတ္တမံ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၀။

ဝိပုလုဒြယလာဘ (ပု) [ဝိပုလ + ဥဒြယ + လာဘ] ပြန့်ပြော-ကြီးမား-များပြား-သော အမြတ်, အစွန်းကိုရခြင်း။ ယထာ ဥဠာရာတိ ဝိပုလုဒြယလာဘေန ဝိသောဓိတံ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၁။ (ဥဒ္ဒါရာဒိ (သီမူ)ဥဠာရာတိ-ကား ပမာဒလေခ။(သျှ)။)

ဝိပုလောကာသသန္နိဝါသဋ္ဌာန (န) [ဝိပုလ + ဩကာသ + သန္နိဝါသ + ဌာန] ကြီးကျယ်-ကျယ်ပြန့်-သောအရပ်ဟု ဆိုအပ်သောနေရာ ဌာန။ သမန္တတော ပဒေသဝန္တံ ဝိပုလောကာသသန္နိဝါသဋ္ဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။

ဝိပုလောဒါရ (တိ) [ဝိပုလ + ဥဒါရ] ပြန့်ပြော မြင့်မြတ်သော။ ------- ဝိပုလောဒါရတာယ အပရိမေယျေန စ အတ္တေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၅။

ဝိပုလောဠာရဂုဏဝိသေသာဝဟ (တိ) | ဝိပုလ+ ဥဠာရ + ဂုဏ + ဝိသေသ + အာဝဟ | ပြန့်ပြော, မွန်မြတ်သော ဂုဏ်အထူးကို ဆောင်တတ်သော။ ဝိပုလောဠာရဂုဏဝိသေသာဝဟာယ ပရမဂမ္ဘီရာယ။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၁၉။

ဝိပုလ္လတ္ထ (တိ) | ဝိပုလ + အတ္ထ။ ဝိပုလတ္ထ-ဖြစ်သင့်၏။ | ပြန့်ပြော-များပြား-ခြင်းဟူသော အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ)။ ဗဟု-သဒ္ဒေါ ဝိပုလ္လတ္ထော (ဝိပုလတ္ထော) " အနန္တပါရံ ဗဟု ဝေဒိတဗ္ဗမိတျ " တြေဝ။ ဝဇိရ၊ ၂၂။

ဝိပေက္ခတိ (ကြိ) | ဝိ + ပ + ဣက္ခ + အ + တိ။ ဝိပြေက္ခတေ-သံ။ | ထိုထိုဤဤ ကြည့်ရှု၏။ ယော တွံ ----အကာလေန ဝိပေက္ခသိ။ ဇာ၊ ၁။၁၉၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၅၀၈။

ဝိပေက္ခသိ (ကြိ) | ဝိ ပ + ဣက္ခ + အ + သိ။ ဝိပေက္ခတိ-မှ။ | ဝိပေက္ခတိ-ကြည့်။

ဝိပေက္ခမာန (တိ) | ဝိ + ပ + ဣက္ခ + အ + မာန | ထိုထို ဤဤ ကြည့်ရှုသော၊ သူ။ ဒိသာဝိဒိသံ ဝိပေက္ခမာနော ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၂၈၅။ စူဠနိ။ ၂၈၄။

ဝိပေက္ခေယျ (ကြိ) | ဝိ + ပ + ဣက္ခ + အ + ဧယျ | ဝိပေက္ခတိ-ကြည့်။

ဝိပ္ပ³ (ပု) | ဝပ + ပက်။ ဝိဇ္ဇံ ဝပတီတိ ဝိပ္ပေါ။ ဏွာဒိ။ ၁၁၇။ သူစိ။ ဝပ + ပ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၀၈။ ဝိ + ပါ + ဏ။ ဝိပ္ပေတိ ပူရေတိ ဝိသိဋ္ဌေန ဝေဒ့စ္စာရဏာဒိနာ အတ္တနော ဗြာဟ္မဏကမ္မေန လောကဿ အဇ္ဈာသယံ အတ္တနော စ ဟဒယေ ဝေဒါဒိနီတိ ဝိပ္ပေါ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၁၈။ (-သူစိ)။ ဝိပြ-သံ။ ဝိပ္ပ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ပုဏ္ဏား။ သမဏော တာပသော ဝိပ္ပေါ၊ ပရိဗ္ဗဇော တထေဝဟံ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝိပ္ပ² (တိ) | ဝိ + ပကတ | ပြု၍ မပြီးသေးသော၊ ပြုလုပ်ဆဲဖြစ်သော။ ဩသိတေ အကတံ ဝိပ္ပံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၄။

ဝိပ္ပကဋ္ဌ (တိ) | ဝိ + ပ + ကသ + တ။ ဝိပြကပ-သံ။ ဝိပ္ပဂိဋ္ဌ-ပြာ။ | ဝေးသော။ ဒူရေတိ ဝိပ္ပကဋ္ဌေ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။ အထ ဝါ အတ္တနော ဖလပ္ပဒါနေ ဝိပ္ပကဋ္ဌော ဒူရော ကာလော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၆။

ဝိပ္ပကဋ္ဌက (တိ) | ဝိပ္ပကဋ္ဌ + က။ ဝိပြကပက-သံ။ | ဝိပ္ပကဋ္ဌ-ကြည့်။ ဒူရံ တု ဝိပ္ပကဋ္ဌကံ။ ဓာန်။ ၇၀၆။ ဝိပပုဗ္ဗော ကဋ္ဌသဒ္ဒေါ ဒူရေ၊ သကတ္ထေ ကော၊ ဝိပ္ပကဋ္ဌကံ။ ဓာန်၊ ဋီ။

ဝိပ္ပကတ¹ (တိ) | ဝိ + ပ + ကရ + တ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၅။ ဝိ + ပကတ။ ပကာရေန ကရဏံ ပကတော၊ တတော ဝိဂတာ ဝိဂတံ ဝါ ပကတံ ယဿာတိ ဝိပ္ပကတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၃။ ပကတာ ဟုတွာ ဝိစ္ဆိန္နာ ဝိပ္ပကတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇။ ပကိရိယိတ္တ, ပကိရိယိဿတေ ဝါ ပကတံ၊ န ပကတံ ဝိပ္ပကတံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၇၅။ ဝိပြကတ-သံ။ | (ပြောဆို-ပြုလုပ်-၍) မပြီးဆုံးသေးသော၊ ပြောဆို - ပြုလုပ် - ဆဲဖြစ်သော။ သော စေ ဝိပ္ပကတေ အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၄။ ဝိပ္ပကတေတိ အနိဋ္ဌိတေ ကုဋိကမ္မေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ ဝိပ္ပကတာ (ဝိ၊ ၂။ ၉၂) တိ ကယိရမာနာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၅။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ဒီ၊ ၃။ ၃၂။ မ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဥဒါန။ ၈၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၂)။

ဝိပ္ပကတ² (တိ) | ဝိ + ပ + ကရ + ဏေ + တ | မပြီးစေ-မဆုံးဖြတ်-အပ်သေးသော။ ပါရာဇိကကထာ ဝိပ္ပကတာ ဟောတိ (အံ၊ ၃။ ၃၁၂) တိ " အသုကပုဂ္ဂလော

ပါရာဇိကံ အာပန္နော နု ခေါ၊ နော " တိ ဇဝံ ကထာ အာရဘိတွာ အနိဋ္ဌာပိတာ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၀၉-၁၀။

ဝိပ္ပကတကာလ (ပု) [ဝိပ္ပကတ + ကာလ] ပြုလုပ်၍ မပြီးသေးသော ကာလ။ ပဝိဋ္ဌ နာမ ယာဝ မူလာ ပဝေသေန္တဿ ဝိပ္ပကတ-ကာလေ ဝါယာမကာလော။ ဝဇီရ၊ ၁၀၃။

ဝိပ္ပကတစီဝရ (နု) [ဝိပ္ပကတ + စီဝရ] ပြုလုပ် - ချုပ်-၍ မပြီးသေးသော သင်္ကန်း။ ဝိပ္ပကတစီဝရံ အာဒါယ ပက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၅၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၇။

ဝိပ္ပကတစီဝရဝါရ (ပု) [ဝိပ္ပကတစီဝရ + ဝါရ] ပြုလုပ်-ချုပ်-၍ မပြီးသေးသော သင်္ကန်း၏-ဝါရ-အလှည့်အကြိမ်။ တေနေဝ ဝိပ္ပကတ-စီဝရဝါရေ ဆဋ္ဌေဝ ဥဒ္ဒါရာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိပ္ပကတတစ္ဆနကမ္မ (တိ) [ဝိပ္ပကတ + တစ္ဆနကမ္မ] မပြီးသေးသော ရွေခြင်းအမှုရှိသော၊ ရွေခြင်းအမှုကိစ္စ မပြီးဆုံးသေးသော။ ဇတေသု ယံကိဉ္စိ ဝိပ္ပကတတစ္ဆနကမ္မံ အနိဋ္ဌိတမေဝ ဘာဇနီယံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၈၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၈။

ဝိပ္ပကတနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိပ္ပကတ + နိဒ္ဒေသ] မပြီးသေးသော ကိရိယာကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော (သဒ္ဒါ)။ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိပ္ပကတနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၁။ ဝိပ္ပကတနိဒ္ဒေသေ (မူလဋီ၊ ၃။ ၇၅) တိ ဝိမုစ္စနကိရိယာယ အပရိယောသိတတာ-နိဒ္ဒေသေ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဝိပ္ပကတပစ္စတ္တ (နု) [ဝိပ္ပကတ + ပစ္စတ္တ] ပြု၍မပြီးသေးသော ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာ။ " ဒေတိ, ကရောတီ " တိအာဒိဘေဒံ ဝိပ္ပကတပစ္စတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၂၉။ ဝိပ္ပကတပစ္စတ္တန္တိ ဝိပ္ပကတံ ပစ္စတ္တံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၂၆။

ဝိပ္ပကတပရိယောသာပနနယ (ပု) [ဝိပ္ပကတ+ ပရိယောသာပန + နယ] ပြု၍မပြီးသေးသည်ကို ပြီးစေသောနည်း။ အတ္တနာ ဝိပ္ပကတပရိယောသာပနနယေန စတုတ္ထေ ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခါ။ ၁၇၂။

ဝိပ္ပကတဖြဟ္မစရိယ (တိ) [ဝိပ္ပကတ + ဗြဟ္မစရိယ] မပြီးဆုံးသေးသည့် အကျင့်မြတ်ရှိသော၊ အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်၍မပြီးသေးသော။ ပရိစရန္တိ ဝိပ္ပကတဗြဟ္မစရိယတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။

ဝိပ္ပကတဗြဟ္မစရိယဝါသ (တိ) [ဝိပ္ပကတ + ဗြဟ္မစရိယဝါသ] မပြီးဆုံးသေးသော အကျင့်မြတ်ဖြင့် နေခြင်းရှိသော၊ မပြီးဆုံးသေးသော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းရှိသော၊ အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သုံး၍ မပြီးသေးသော၊ သူ။ ပရိစရန္တိ နာမ ဝိပ္ပကတဗြဟ္မစရိယဝါသတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၇။

ဝိပ္ပကတဘောဇန (တိ) [ဝိပ္ပကတ+ဘောဇန] (၁) မပြီးသေးသော ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စရှိသော၊ ဆွမ်းစား၍ မပြီးသေးသော။ (နု) (၂) မပြီးသေးသော ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စ။ (၁) အာယသ္မာ ဥပနန္ဒော ---- ဝိပ္ပကတဘောဇနံ အာနန္တရိကံ ဘိက္ခုံ ဝုဋ္ဌာပေသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၅။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၆၄၊ ၁၇၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၄-၅)။ (နု) (၂) အသနံ ပညာယတီတိအာဒီသု ဝိပ္ပကတဘောဇနံ ဒိဿတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၈။ ကင်္ခါ။ ၂၁၉။

ဝိပ္ပကတမေထုန (တိ) [ဝိပ္ပကတ + မေထုန] မပြီးသေးသော မေထုန်မှီဝဲခြင်းရှိသော၊

မေထုတ်မှိုဝဲ၍ မပြီးသေးသော၊ မေထုန်မှီဝဲနေဆဲဖြစ်သော။ ဝိပ္ပကတမေထုနံ ဣတ္ထိပုရိသရူပမကာသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၇၁။

ဝိပ္ပကတလောဟဘဏ္ဍ (န) [ဝိပ္ပကတ + လောဟ + ဘဏ္ဍ] ပြု၍မပြီးဆုံးသေးသော - သံ - ကြေး - ဘဏ္ဍာ။ အညမ္ပိ ဝိပ္ပကတလောဟဘဏ္ဍံ ဘာဇနီယံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၈၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၅။

ဝိပ္ပကတဝစန (န) [ဝိပ္ပကတ + ဝစန] မပြီးသေးသော အနက်ကိုဟောကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဣဒံ ပန ဥဘယမ္ပိ ဝိပ္ပကတဝစနမေဝ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိပ္ပကတဝါရ (ပု) [ဝိပ္ပကတ + ဝါရ] မပြီးသေးသော သက်နိုး (ကိုဆိုးခြင်း) ၏-အလှည့်-အကြိမ်။ ဝိပ္ပကတဝါရေ --- ဒွေ ဆက္ကဝါရာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိပ္ပကတဝိပါက (တိ) [ဝိပ္ပကတ + ဝိပါက] မပြီးသေးသော အကျိုးပေးခြင်းရှိသော၊ အကျိုးပေးခြင်းကိစ္စ မပြီးဆုံးသေးသော။ အတီတာ ကေဒေသံ ဝိပက္ကဝိပါကာ, ကေဒေသံ အဝိပက္ကဝိပါကာတိ ဝိပ္ပကတဝိပါကာ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၀)။

ဝိပ္ပကတဝိဘူသိတ (တိ) [ဝိပ္ပကတ+ဝိဘူသိတ] မပြီးသေးသော-တန်ဆာဆင်-လိမ်းကျံ-ခြင်းရှိသော၊ တန်ဆာဆင်-လိမ်းကျံ-၍မပြီးသေးသော။ ဝိပ္ပကတဝိဘူသိတောဝ ဒုဿပဋ္ဋေန သီသံ ဝေဌေတွာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၇။

ဝိပ္ပကတဝိမုတ္တိတာ (ထီ) [ဝိပ္ပကတ + ဝိမုတ္တိ= ဝိပ္ပကတဝိမုတ္တိ + တာ] မပြီးသေးသော (အာသဝမှ) လွတ်ခြင်း-လွတ်မြောက်ခြင်း-ရှိသည်၏အဖြစ်၊ အာသဝမှ မလွတ်မြောက်သေးသည်၏အဖြစ်။ ယထာ တေ ဝိပ္ပကတဝိမုတ္တိတာယ ဝိမုစ္စမာနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၁။

ဝိပ္ပကတုဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိပ္ပကတ + ဥဒ္ဒေသ] မပြီးဆုံးသေးသော ဥဒ္ဒေသ၊ ပြ-ရွတ်ဆို-၍မပြီးဆုံးသေးသော (နိဒါနုဒ္ဒေသ စသည့်) ဥဒ္ဒေသ။ တေန သဒ္ဓိန္တိ ဝိပ္ပကတုဒ္ဒေသေန သဒ္ဓိံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၉။

ဝိပ္ပကတုလ္လိခိတ (တိ) [ဝိပ္ပကတ + ဥလ္လိခိတ] မပြီးသေးသော (ဘီးဖြင့်) ဖြီးခြင်း ကိစ္စရှိသော၊ (ဘီးဖြင့်) ဖြီး၍ မပြီးသေးသော၊ (ဆံပင်)။ ဝိပ္ပကတုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ ဥပလက္ခိတာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၃။

ဝိပ္ပကရောတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကရ + ဩ + တိ။ ဝိပြကရောတိ-သံ။] ဖောက်ပြန်၍-ပြု-ကျင့်-၏၊ မသင့် မတင့်-မတော် မတရား-ပြု-ကျင့်-၏။ အယံ မံ ဘိက္ခု ဝိပ္ပကရောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၃။

ဝိပ္ပကသတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကသ + အ + တိ] အထူးထူး အပြားပြား တောက်ပ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပကသန္တ (တိ) [ဝိ + ပ + ကသ + အန္တ] အထူးထူး အပြားပြား တောက်ပသော။ သဗ္ဗေ ဒိသာဘာဂါ သုဝဏ္ဏစမ္ပကပုပ္ဖေဟိ ဝိကိရိယမာနာ ဝိယ ------ ဝိပ္ပကသန္တိ (ဝိပ္ပကာသန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၄ - ကြည့်။) ပေဋကော။ ၃၂၇။

ဝိပ္ပကာရ (ပု) [ဝိ + ပ + ကရ + ဏ။ ဝိပြကာရ-သံ။] (၁) ဖောက်ပြန်သော-အမှု-ကိစ္စ-အခြင်းအရာ-အမူအရာ။ (၂) ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ (၃) ပြစ်မှား-ကျေးဇူး မပြု-ခြင်း။ (၄) အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း။

(၅) ပျက်စီးခြင်း။ (၆) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၁) ဖောက်ပြန်သော-အမူ - ကိစ္စ - အခြင်းအရာ-အမူအရာ။ ဣမံ ဧဝရူပံ ဝိပ္ပကာရ (ဥဒါန။ ၈၃) န္တိ ဣမံ ဧဝံ ဝိပ္ပကာရံ အကော်ပုတ္တဋ္ဌပနသင်္ခါတံ ဝိရူပကိရိယံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။ ဝိပ္ပကာရ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄) န္တိ ------ ဝိပရီတကိစ္စံ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆)။ (၂) ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ သော စ ပဋိဗုဒ္ဓိတ္ဝာ အတ္တနော တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၁။ (၃) ပြစ်မှား-ကျေးဇူးမပြု-ခြင်း။ ဝိပ္ပကာရ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄) န္တိ အပကာရံ အနုပကာရံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇။ (၄) အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း။ ဝိပ္ပကာရ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၁) န္တိ --- ဝိရူပတံ သာပရာဓတံ သာဝဇ္ဇတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။ (၅) ပျက်စီးခြင်း။ ပဿထာဝုသော ကာကေန ပတ္တံ ဝိပ္ပကာရံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။ (၆) ဖျက်ဆီးခြင်း။ နိဂ္ဂဟိတဗ္ဗမ္ပိ တံ အတ္တနော ဝိပ္ပကာရံ ပကာသေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၆)။

ဝိပ္ပကာရကရဏဝေလာ (ထီ) [ဝိပ္ပကာရ + ကရဏ + ဝေလာ] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ပြုရာဖြစ်သော - အချိန် - အခါ။ တာယံ ဝေလာယန္တိ တဿံ ဝိပ္ပကာရကရဏ-ဝေလာယံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၆၂။

ဝိပ္ပကာရပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိပ္ပကာရ + ပုစ္ဆာ] ဖောက်ပြန်ခြင်းကို မေးခြင်း။ အာကာရပုစ္ဆာ၊ ဝိပ္ပကာရပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၀၀။

ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိပ္ပကာရ + ပတ္တ] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တံ နံ ကရိဿာမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။ (-၂၁၀)။

ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိပ္ပကာရ + ပတ္တိ] ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဘတ္တဿ ပူတိဘာဝေန ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တိ ဝိယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၆။

ဝိပ္ပကာရသဒ္ဒ (ပု) [ဝိပ္ပကာရ + သဒ္ဒ] ဖောက်ပြန်သောအသံ။ ဝိပ္ပကာရသဒ္ဒေါ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၄။

ဝိပ္ပကာရသဘာဝဋ္ဌာန (န) [ဝိပ္ပကာရ + သဘာဝ + ဌာန] ဖောက်ပြန်သော သဘောဟူသောအကြောင်း။ ပါပဓမ္မာနံ ဝါ ဝိပ္ပကာရသဘာဝဋ္ဌာနံ ဇာနနကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၀-၁။

ဝိပ္ပကာသတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကာသု + အ + တိ။ ကာသု ဘာသု ဒိတ္တိယံ။ ဒိတ္တိတိ ပါကဋတာ, ဝိရာဇနတာ ဝါ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၁။ ဝိပြကာပကတိ - သံ။] အထူးထူး အပြားပြား-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ထင်ရှား-လှပ-တင့်တယ်-၏။ သဗ္ဗေ ဒိသာဘာဂါ သုဝဏ္ဏစမ္ပကပုပ္ဖေဟိ ဝိကိရိယမာနာ ဝိယ --- ဝိပ္ပကာသန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏ (တိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၁။ ရူ။ ၆၁၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၄။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၂။ နိရုတ္တိ။ ၇၄၆။ ဝိပြကီရ္ဏ - သံ။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏ-ပြာ၊ ဝိပ္ပကိဏ္ဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖရိုဖရဲကြဲသော။ (၂) ဖရိုဖရဲ ကြဲအပ်သော။ (၃) ကြဲဖြန့်အပ်သော။ တစ်နည်း-- ပွမ်းသော (ဝိမာန။ မြန်)။ (၁) ဗန္ဓနေ ဆိန္နေ ကဋ္ဌာနိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ အဂမံသု။ ဝိ၊ ၁။ ၇၉၊ ၈၀။ (၂) မဟာသေဋ္ဌိ တယာ ----- ဗဟုံ ဓနံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈။ (၃) တဿ ပါဒံ သန္ဓာရေန္တေဟိ မဟန္တေဟိ ပဒုမေဟိ အနုသဉ္ဆံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏအလာဗု (ထီ၊နှ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ+အလာဗု] ဖရိုဖရဲ ကြဲသော ဗူးသီး။ သရဒကာလေ ဝါတာတပပဟတာနိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပ္ပကိဏ္ဏ-အလာဗူနိ ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၁။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏကဏိကာရကိင်္ကိဏိကပုပ္ဖ (နှ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ကဏိကာရ + ကိင်္ကိဏိက + ပုပ္ဖ] ဖရိုဖရဲကြဲသော မဟာလှေခါးပန်း, ဆည်းလည်းပန်း။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏကဏိကာရ-ကိင်္ကိဏိကပုပ္ဖမိဝ ------ တံ ဌာနံ ပဝနဥ္စ သမ္မာ ဖရန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၅။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏကေသ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ကေသ] (၁) ဖရိုဖရဲ ကြဲသော ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ (၂) ဖရိုဖရဲ ကြဲအပ်သော ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဝိကေသိတန္တိ မုတ္တကေသံ။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏ-ကေသန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၃)။ (၂) ဟဋ္ဌဟဋ္ဌကေသောတိ ပုရိမကေသေ ပစ္ဆတော --- ဖရိတွာ ဖရိတွာ ဝိပ္ပကိဏ္ဏကေသော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏခါဒနီယဘောဇနီယ (နှ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ခါဒနီယ + ဘောဇနီယ] ဖရိုဖရဲ ကြဲအပ်သော ခဲဘွယ်, စားဘွယ်၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပ္ပကိဏ္ဏခါဒနီယဘောဇနီယဥ္စ ----- ဒိသွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၆။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏဆာရိက (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ+ဆာရိကာ] ဖရိုဖရဲ ကြဲသော ပြာရှိသော (စရပ်)။ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဆာရိကာယ --------- ကုမ္ဘကာရသာလာယ တိဏသန္ထာရံ သန္ထရိတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၅။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏတာရကာ (ထီ၊ နှ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ + တာရကာ] ဖရိုဖရဲ ကြဲသော-ကြယ်-တာရာ။ သကလနဂရံ ဒီပမာလာဟိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏ-တာရကံ ဝိယ ကတွာ။ ပေဋကော။ ၃၂၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏ] ဖရို ဖရဲကြဲသော ၃၂-ပါးသော ယောကျ်ားမြတ်တို့၏ လက္ခဏာရှိသော။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏ-ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏော ------------ အနဝဇ္ဇအတ္တဘာဝေ အဝဏ္ဏံ ဝဒန္တသ မုခမ္ပိ ဝိပရိဝတ္တေယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏမုတ္တာဇာလသဒိသ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + မုတ္တာဇာလ + သဒိသ] ဖရို ဖရဲကြဲသော ပုလဲကွန်ရက်နှင့်တူသော။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏမုတ္တာဇာ-လသဒိသဝါလိကာကိဏ္ဏပဏ္ဍရဘူမိဘာဂံ တိတ္ထံ ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏမုတ္တာတလသဒိသ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + မုတ္တာတလ + သဒိသ] ဖရိုဖရဲကြဲသောပုလဲ-ပြင်-အပြင်-နှင့်တူသော။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏမုတ္တာတ-လသဒိသဝါလိကာကိဏ္ဏပဏ္ဍရဘူမိဘာဂံ တိတ္ထံ ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ။ ၁။ ၁၆။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏရဇတပဋ္ဋသဒိသဝါလိက (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ+ရဇတပဋ္ဋ+သဒိသာ+ဝါလိကာ] ဖရိုဖရဲကြဲသော ငွေပြားနှင့်တူသည့် သဲရှိသော။ နှာနတိတ္ထာနိ ဟောန္တိ ရမဏီယာနိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏရဇတပဋ္ဋသဒိသဝါလုကာနိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၂။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏရတနသဒိသ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ရတန + သဒိသ] ဖရိုဖရဲ ဖြန့်ကြဲသည့် ရတနာနှင့်တူသော။ စက္ကဝတ္တိပရိသာ နာမ ---- ဣန္ဒနီလမဏိတလေ ဝိပ္ပကိဏ္ဏရတန-သဒိသာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၅-၆။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ + လာဇာ] (၁) ဖရိုဖရဲကြဲ - ဖြန့်ကြဲ - အပ်သော ပေါက်ပေါက်ရှိသော။ (ထီ) (၂) ဖရိုဖရဲ ဖြန့်ကြဲအပ်သော ပေါက်ပေါက်။ (၁) သဗ္ဗဂေဟံ

ဟရိတုပလိတ္တံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၈။ (ထီ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇကုသုမမဏ္ဍိတတလ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇ + ကုသုမ + မဏ္ဍိတ + တလ] ဖရိုဖရဲကြဲအပ်သောပေါက်ပေါက်ပန်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သည့်အပြင်ရှိသော။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏလာဇကုသုမမဏ္ဍိတတလေသု အလင်္ကတမဏ္ဍပေသု နိသီဒိတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၀။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါစ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ဝါစာ] ဖရိုဖရဲကြဲသော စကားရှိသော။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါစာ ဟုတွာ ဝတ္တန္တိ စရန္တိ ဝိစရန္တိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၈။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈၀)။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါလိက (ဝါလုက) (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ+ ဝါလိကာ (ဝါလုကာ)] ဖရိုဖရဲကြဲသော သဲရှိသော။ ရဇတပဋ္ဋသဒိသံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါလိကံ ပဟူတမစ္ဆကစ္ဆပံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၉။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝါလုကေ သမတလေ ဘူမိဘာဂေ ေကကော ဟုတွာ ဌိတာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝိဝိဓဝဏ္ဏမုတ္တပုပ္ဖ (န) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ဝိဝိဓ + ဝဏ္ဏ + မုတ္တ + ပုပ္ဖ] ဖရိုဖရဲကြဲသည်ဖြစ်၍ အထူးထူး အပြားပြားသော အညာမှ - လွတ် - ကြွေကျ - သည့်ပန်း။ ဣတော စိတော ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝိဝိဓဝဏ္ဏမုတ္တပုပ္ဖေဟိ စ သမ္ဗဒေဝ ဥဇ္ဇလံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝိသယ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + ဝိသယ] ဖရိုဖရဲကြဲသော အနက်လျှင် အရာရှိသော။ ယသ္မာတံ ဟာရဝိဘင်္ဂဝါရော နပ္ပယောဇေတိ၊ ဝိပ္ပကိဏ္ဏဝိသယတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၄၁။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၁၉)။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏသဘာဝါကရဏ (န) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ + သဘာဝ + အကရဏ] ဖရိုဖရဲ ကြဲသော သဘောရှိသည်၏အဖြစ်ကို မပြုခြင်း။ ဝိပ္ပကိဏ္ဏသဘာဝါကရဏေန စ သမောဓာနံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၀။

ဝိပ္ပကိဏ္ဏသုဝဏ္ဏစုဏ္ဏမဏ္ဍဂတ (တိ) [ဝိပ္ပကိဏ္ဏ+ သုဝဏ္ဏ + စုဏ္ဏ + မဏ္ဍ + ဂတ] ဖရိုဖရဲကြဲသည့် ရွှေမှုန့်တို့၏ အလယ်သို့ရောက်သော။ သောဘတိ ဘဂဝါ ----- ဝိပ္ပကိဏ္ဏသုဝဏ္ဏစုဏ္ဏမဏ္ဍဂတော ဝိယ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၉၂။

ဝိပ္ပကိရတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + အ + တိ။ ဝိပြကိရတိ-သံ။ ဝိပ္ပက္ကရက္က-ပြာ။] (၁) ဖရိုဖရဲကြဲ၏ (အသီး အသီးသွား၏)။ (၂) ကြဲဖြန့်၏။ (၃) ပြွမ်း၏။(၄) စွန့်ကြဲ-လှူဒါန်း-၏။ (၁) အထာပိ သတ္တော ----- ကေသိ ဂါမေ တိဋ္ဌတိ ဝါ ဝိပ္ပကိရတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၃။ ဝိပ္ပကိရတီတိ ဝိသုံ ဝိသုံ ဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၈၃။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၂၁။ (၂) ဝိပ္ပကိရိံသု-(၂) ကြည့်။ (၃) ဝိပ္ပကိရိံသု (၃) ကြည့်။ (၄) ဝိပ္ပကိရိတွာ (၁) အနက်ကြည့်။

ဝိပ္ပကိရန္တ (တိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပ္ပကိရန္တီ။] ဖရိုဖရဲ ကြဲသော၊ သူ။ စေတိယင်္ဂဏေ ဂေါမယံ ဝိပ္ပကိရန္တော ဂတော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၇၄။

ဝိပ္ပကိရိံသု (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ဦ] (၁) ဖရိုဖရဲကြဲကုန်ပြီ။ (၂) ကြဲဖြန့်ကုန်ပြီ။ (၃)ပြွမ်းကုန်ပြီ။ (၁) ဣမာ သတ္တ မာတုယော န ဝိပ္ပကိရိံသု။ ဒီ၊၄၊၂။၁၉၆။ န ဝိပ္ပကိရိံသူတိ သရူပေနေဝ ဌိတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉။ (၂) နာဂရာ ------ လာဇပဉ္စမကာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝိပ္ပကိရိံသု။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ (၃) ဝေရမ္ဘဝါတသမုဋ္ဌိတကိံသုကကဏိကာရ-ပုပ္ဖစုဏ္ဏသမောကိဏ္ဏာ ဝိယ ဝိပ္ပကိရိံသု။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅။

ဝိပ္ပကိရိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ဤ] ဖရိဖရဲကြဲဖြန့်ပြီ။ ဝိပ္ပကိရတိ-ကြည့်။

ဝိပ္ပကိရိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ပ + ကိရ + တုံ] ဖရိဖရဲကြဲခြင်းငှါ။ ဧဝမေဝ သဟဇာတဓမ္မာနံ ဝိက္ခိပိတုံ ဝိပ္ပကိရိတုံ အပ္ပဒါနတော ----- ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၁။

ဝိပ္ပကိရိတုကာမ (တိ) [ဝိပ္ပကိရိတုံ + ကမု + ဏ] စွန့်ကြဲ-လှူဒါန်း-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ အသီတိကောဋိမတ္တံ ဓနံ သာသနေ ဝိပ္ပကိရတုကာမော ဇာတော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၃။

ဝိပ္ပကိရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + တွာ] (၁) စွန့်ကြဲ-လှူဒါန်း-ပြီး၍။ (၂) ကြဲဖြန့်ပြီး၍။ (၁) အသီတိကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိပ္ပကိရိတွာ သဂ္ဂမဂ္ဂံ အာရောဟတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၉။ (၂) အဟံ ကေသေ ---- မုဋ္ဌိတွာ၊ ဝိပ္ပကိရိတွာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၁၁၃။

ဝိပ္ပကိရိ (ရီ) ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ယ + တေ] ဖရိဖရဲ ကြဲ၏၊ ပြိုကွဲ၏။ ဝိပ္ပကိရိယိဿတိ - ကြည့်။ အဓိဋ္ဌာနာနုဘာဝေန ဝိပ္ပကိရိ (ရီ) ယတိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈။ (-သံ၊ ၄၊ ၃။ ၅၃)။

ဝိပ္ပကိရိ (ရီ) ယတု (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ယ + တံ] ဖရိဖရဲကြဲ-ပြိုကွဲ-ပါစေသတည်း။ အယံ ပါသာဒေါ ဝိပ္ပကိရိယတု။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၄၁။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၉)။

ဝိပ္ပကိရိယမာန (တိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ယ + မာန] ဖရိဖရဲ - ကြဲ - လွင့် - အပ်သော။ သုခုမရဇသေဝ ဝိပ္ပကိရိယမာနဿ ----- သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိပဝတ္တနိမိတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝိပ္ပကိရိယိံသု (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ယ + ဦ] ဖရိဖရဲ ကြဲကုန်ပြီ။ တဿာ ရထိကာယ သုတ္တကေ ဆိန္နေ ဝိပ္ပကိရိယိံသု။ ဝိ၊ ၂။ ၄၅၃။ ဝိပ္ပကိရိယိံသုတိ မဏယော ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၇။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၇၉)။

ဝိပ္ပကိရိယိဿတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ+ ယ + ဿတေ] ဖရိဖရဲ ကြဲလတ္တံ့။ (ဤ ဝိပ္ပကိရိယိဿတိ - ပုဒ်ကား ကမ္မရုပ် ဖြစ်လျက် အနက်ကား " ကုသူလော ဘိဇ္ဇတိ" ကဲ့သို့ ကတ္တားဖြစ်သည်။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၃)။ ဥန္ဒြိယိဿတီတိ ဘိဇ္ဇိဿတိ၊ ထုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိပ္ပကိရိယိဿတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၈။ ဥန္ဒြိယိဿတီတိ ဝိပ္ပကိရိယိဿတိ၊ တေနာဟ " ဘိဇ္ဇိဿတီ " တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၄။

ဝိပ္ပကိရိဿတိ (ကြိ) [ဝိ+ ပ+ ကိရ+ ဿတိ] (၁) ဖရိဖရဲကြဲ- အံ့- လတ္တံ့- လိမ့်မည်။ (၂) ကြဲဖြန့်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) သော ခဏ္ဍာခဏ္ဍသော ဝိပ္ပကိရိဿတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၄၁။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၆၊ ၁ ၂၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၅၉)။ (၂) ကတရသ္မိံ ဌာနေ ဝိပ္ပကိရိဿတိ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၄။

ဝိပ္ပကိရေထ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ဧ + ထ] (သင်တို့) ဖရိဖရဲကြဲစေကုန်၏။ ဧဝံ ဝိဒ္ဓံ သေထာ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၆) တိ ကာမရာဂဘဝတဏှာဒိဝသေန လောဘံ ကသ္မာ ဧဝံ ဝိပ္ပကိရေထ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။

ဝိပ္ပကိရေယျ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ကိရ + ဧယျ] ဖရိဖရဲကြဲရာ၏။ ဝိကိရေယျာ (ဒီ၊၄၊၃။၈၅)တိ ဝါတေန ဘုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိပ္ပကိရေယျ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၄။

ဝိပ္ပကုလ (န) [ဝိပ္ပ + ကုလ] ပုဏ္ဏားမျိုး။ ဇာတော ဝိပ္ပကုလေ အဟံ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၂၊ ၁၆၆။

ဝိပ္ပဇဟတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + အ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၆၄။ ရူ။ ၅၀၄။ မောဂ်၊ ၅။ ၇၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၄၅။ ဝိပြဇဟာတိ - သံ။ ဝိပ္ပဇဟက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] စွန့်-ပယ်-ပယ်ဖျောက်-၏။ ယော ဟိ မေထုနံ န ဝိပ္ပဇဟတိ (န ဝိပ္ပဇဟာတိ)။ သုတ္တနိ၊ ၠ။ ၂။ ၂၅၁။ မဟာနိ၊ ၠ။ ၂၇၇။

ဝိပ္ပဇဟန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + အ+ အန္တိ] စွန့်-ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ကုန်၏။ ဥဠုယှတေ န ရမတိ၊ ဘောဂါ ဝိပ္ပဇဟန္တိ တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၆။

ဝိပ္ပဇဟိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + တွာ] စွန့်-ပယ်-ပယ်ဖျောက်-ပြီး၍။ ဇေတံ ရဇံ ဝိပ္ပဇဟိတွာ ပဏ္ဍိတာ။ မဟာနိ။ ၄၀၆။ စူဠနိ။ ၁၅၄။

ဝိပ္ပဇဟိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ +ပ +ဟာ +တွာန] ဝိပ္ပဇဟိတွာ-ကြည့်။ ခိဍ္ဍံ ရတိံ ဝိပ္ပဇဟိတွာန သဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဝိပ္ပဇဟေ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + ဧယျ] စွန့် - ပယ် - ပယ်ဖျောက် - ရာ၏။ မေထုနံ ဝိပ္ပဇဟေ သဝိဘူသံ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ မဟာနိ။ ၂၉၄၊ ၂၉၆။

ဝိပ္ပဇဟေယျ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + ဧယျ] ဝိပ္ပဇဟေ-ကြည့်။ ကောဓံ ဇဟေ ဝိပ္ပဇဟေယျ မာနံ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၊ ၂၄။ ဓမ္မ၊ ၄၆။

ဝိပ္ပဋိကူလ (တိ) [ဝိ + ပဋိ + ကုလ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၃။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၁၉။ ဝိပြတိကူလ-သံ။] အပြန်-ပြောင်းပြန်-ဆန့်ကျင်ဘက်-ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပဋိကူလဂါ (ဂ္ဂါ) ဟီ (တိ) [ဝိပ္ပဋိကူလ + ဂဟ + ဏီ။ ထိ-၌ -- ဂါဟိနီ။] အပြန်-ပြောင်းပြန် - ဆန့်ကျင်ဘက် - ကို ယူလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဒုက္ခံ ဝဓော ဇေတသ္မိံ ဝိပ္ပဋိကူလဂါဟိမှိ ဝိပစ္စနီကသာတေ အနာဒရေ ပုဂ္ဂလေတိ ဒုဗ္ဗစော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၁။ ဝိပ္ပဋိကူလဂါဟိမှိတိ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ ဝိလောမဂါဟကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၁၇၃။ (- အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၉)။

ဝိပ္ပဋိကူလဂ္ဂါဟ (တိ) [ဝိပ္ပဋိကူလ + ဂဟ + ဏ] အပြန်-ပြောင်းပြန်-ဆန့်ကျင်ဘက်-ကို ယူတတ်သော၊ သူ။ ဒုက္ခံ ဝဓော ဇေတသ္မိံ ဝိပ္ပဋိကူလဂ္ဂါဟေ ----- ပုဂ္ဂလေတိ ဒုဗ္ဗစော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀)။

ဝိပ္ပဋိသ္သာရ (တိ) [ဝိ + ပတိ + ဆဒ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၂။ ရူ။ ၆၃၁။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၅။] ဖောက်ပြန်သော တရား - ဖြင့် - သည် - ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကာယေ သုဘာဓိမုတ္တဿ စ ဝိပ္ပဋိသ္သာရာ အသုဘသညာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ ပေဋကော။ ၂၅၃။

ဝိပ္ပဋိဇာနာတိ (ကြိ) [ဝိ + ပတိ + ဉာ + နာ + တိ။ ကစ္စည်း ၄၇၀။ ရူ။ ၅၁၄။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၂၀။] မှားသောအားဖြင့် ဝန်ခံ၏၊ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် သိ၏။ သော အာယသ္မာ ဣမသ္မိံ ဝိပ္ပဋိဇာနာတိ။ ပေဋကော။ ၂၉၄။

ဝိပ္ပဋိဇာနိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပတိ + ဉာ + နာ + တွာ] မှားသောအားဖြင့် ဝန်ခံ၍။ အရဟတ္တံ ဝါ အသန္တံ "အတ္ထိ" တိ ဝိပ္ပဋိဇာနိတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၉။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + ယ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၄၄၄။ ရူ။ ၅၁၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၉၂၄။ ဝိပြတိပဒျတေ-သံ။] ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့်-မသင့်မတင့်- မဖွယ်မရာ-ကျင့်၏။ ဘိက္ခု သုတ္တာဘိက္ခုမှိ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန (နု) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + ယ + ယု] ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့် - မသင့်မတင့်- မဖွယ်မရာ-ကျင့်ခြင်း။ တဒါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇနဝသေန ပဝတ္တာ။ ဥဒါ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၅။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + ယ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန္တီ။] ဖောက်ပြန်သော အားဖြင့်-မသင့်မတင့်-မဖွယ်မရာ-ကျင့်တတ် သော။ အဒ္ဒသံသု ဆဂ္ဂလကံ အဇိကာယ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃ဝ၆)။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပတိ+ ပဒ+ ယ+ အန္တိ] ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇတိ - ကြည့်။ နု စ သတ္တေသု ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၇၃-၄။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇမာန (တိ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + ယ + မာန] ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန္တ - ကြည့်။ တေသု ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇမာနာ ပုတ္တာ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇာမိ (ကြိ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + ယ + မိ] ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇတိ-ကြည့်။ သတ္တံ အဝဟရာမိ၊ သတ္တေ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇာမိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉ဝ။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိ (ကြိ) [ဝိ + ပတိ +ပဒ + ယ + ဤ] ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇတိ - ကြည့်။ သုတ္တမှိ မယိ ဧသော ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၃။

ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + ယ + တွာ] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်- မသင့်မတင့်-မဖွယ်မရာ-ကျင့်ပြီး၍။ သော မာတရိ တေ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၈။

ဝိပ္ပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၆၅၈။ ရူ။ ၆၆၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၉၈။ ဝိပြတိပတ္တိ-သံ။ ဝိပ္ပဍိဝတ္တိ-ပြာ။] (၁) ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်-မသင့်မတင့်- မဖွယ်မရာ-ကျင့်ခြင်း။ (၂) ဖောက်ပြန်-မှားယွင်း - သော အကျင့်။ (၃) ပျက်စီးခြင်း။ (၁) အဗြဟ္မစရိယေ တီသု မဂ္ဂေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝိပ္ပဋိပတ္တိယာ ------ အဿမဏော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၆။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၅၆)။ (၂) ဒုက္ခဉာဏံ ဝါ ------ ဖလေ ဝိပ္ပဋိပတ္တီ (နိဝတ္တေတိ)။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပဋိပတ္တိပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိပ္ပဋိပတ္တိ + ပုစ္ဆာ] ပျက်စီးခြင်းကို မေးခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းကို မေးမြန်းသော ပုစ္ဆာ။ ကာလဝိပတ္တိတိ တဒုဘယေသံ ဝိပ္ပဋိပတ္တိပုစ္ဆာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝိပ္ပဋိပန္န (တိ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၂။ ရူ။ ၆၃၁။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅ဝ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၅။ ဝိပြတိပန္န - သံ။ ဝိပ္ပဍိဝဏ္ဏ - ပြာ။ ဝိပ္ပဍိဝဏ္ဏ (ဝိပ္ပဍိဝန္န)- အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖောက်ပြန်စွာ-မှားယွင်း သောအားဖြင့်-ကျင့်သော၊ သူ။ (၂) ဖောက် ပြန်၍ကျင့်သော၊ ဆွေမျိုးတို့၏ အကျင့်ကို လွန်၍ကျင့်သော။ (၃) မှားသောအသိဖြင့် သိသော၊ သူ။ (၄) ဖောက်ပြန်စွာ-မှားသော အားဖြင့်-ပြုကျင့်ရာ(ကာလ)။

(၁) ဝိပ္ပဋိပန္နော (ပဋိသံ။ ၁၂၄) တိ ဝိရုပ္ပံ ပဋိပန္နော၊ မိစ္ဆာပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ ဝိပ္ပဋိပန္နစိတ္တ - လည်း ကြည့်။ (၂) ယထာ ဟိ ဝိပ္ပဋိပန္နံ ပုတ္တံ

မာတာပိတရော ---- ပရိတာဟိရံ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဝိပ္ပဋိပန္နတ္တိ ဇာတိဓမ္မကုလဓမ္မာဒိ-လယ်နေန အသမ္မာပဋိပန္နံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၇။ (၃) ဝိပ္ပဋိပန္နာန (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၆) န္တိ မိစ္ဆာဉာဏေန ဇာနန္တာနံ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၂၂။ (၄) ဝိပ္ပဋိပန္နကာလ-ကြည့်။

ဝိပ္ပဋိပန္နက (တိ) | ဝိပ္ပဋိပန္န + က | ပျက်သော အကျင့်ရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော အကျင့်ရှိသော။ ဝိပ္ပဋိပန္နကသဿ စ နိက္ခိတ္တကမ္မဋ္ဌာနဿ ကုသိတပုဂ္ဂလဿ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၉။ ဝိပ္ပဋိပန္နကဿာတိ သီလဝိပတ္တိ-အာဒိဝသေန ယထာ တထာ ဝိပ္ပဋိပန္နကဿ။ တဿ ပန ပဋိပတ္တိယာ ဂရဟိတဗ္ဗတံ ဒဿေန္တော " ဝိပ္ပဋိပန္နကဿာ " တိ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၇။

ဝိပ္ပဋိပန္နကာလ (ပု) [ဝိပ္ပဋိပန္န + ကာလ] ဖောက်ပြန်စွာ-မှားသောအားဖြင့်-ပြုကျင့်ရာ ကာလ။ မမ သာမိမှိ ဝိပ္ပဋိပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ မယိပိ သော န လဂ္ဂိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၅၀။

ဝိပ္ပဋိပန္နစိတ္တ (တိ) [ဝိပ္ပဋိပန္န + စိတ္တ] ဖောက်ပြန် - မှားယွင်း - သော စိတ်ရှိသော၊ ဖောက်ပြန် - မှားယွင်း - သော အကျင့်ကို ကျင့်သော၊ မှားသောအားဖြင့် ကျင့်လိုသော သဘောရှိသော။ ဝိပ္ပဋိပန္နစိတ္တော (ပေတ။ ၁၈၉) တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ပဋိပန္နမာနသော၊ ဓမ္မိယံ ပဋိပဒံ ပဟာယ အဓမ္မိယံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။

ဝိပ္ပဋိပါဒေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ပတိ + ပဒ + ဏေ + တိ။ ဝိပြတိပါဒယတိ - သံ။] ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် - မသင့်မတင့်-မဖွယ်မရာ - ကျင့်စေ၏။ ယေ တဿ သောတဗ္ဗံ မညန္တိ၊ တေပိ ဝိပ္ပဋိပါဒေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဝိပ္ပဋိပါဒေသုံ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ပတိ + ပဒ + ဏေ + ဉံ | ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်-မသင့်မတင့် - မဖွယ်မရာ - ကျင့်စေကုန်ပြီ။ ဝေသာလိယံ လိစ္ဆဝိကုမာရကာ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ ဘိက္ခုနိယာ ဝိပ္ပဋိပါဒေသုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၉၊ ၅၀။

ဝိပ္ပဋိသာရ (ပု) [ဝိ + ပတိ + သရ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၄၉။ ကတံ အဗ္ဗာစာရံ ပဋိစ္စ အနုသောစနဝသေန ဝိရူပံ သရဏံ စိန္တနံ ဝိပ္ပဋိသာရော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။ ဝိရူပေန ပတိ ပုနပ္ပုနံ သရတိ စိတ္တမေတေနာတိ ဝိပ္ပဋိသာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၆၉။ ဒုစ္စရိတ-သုစရိတဿ အနုသောစနဝသေန ဝိရူပံ ပဋိသရဏံ ဝိပ္ပဋိသာရော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဝိပြတိသာရ - သံ။] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ဖောက်ပြန်စွာ ကြံစည်-ခြင်း။ အထ ခေါ် အယသ္မတော သုဒိန္နဿ အဟုဒေဝ ကုက္ကုစ္စံ၊ အဟု ဝိပ္ပဋိသာရော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂။ ဝိပ္ပဋိသာရော န ကရဏီယော (ဒီ၊ ၁။ ၁၃၁) တိ " ဘောဂါနံ ဝိဂမဟေတုကော ပစ္ဆာနုတာပေါ န ကတ္တဗ္ဗော၊ ----- မဟပ္ဖလံ ဟောတီ " တိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ စုန္ဒဿ အာနန္ဒ ကမ္မာရပုတ္တဿ ကောစိ ဝိပ္ပဋိသာရော ပဋိဝိ-နေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၂။ သိယာ ကုက္ကုစ္စံ သိယာ ဝိပ္ပဋိသာရော (မ၊ ၂။ ၁၀၁) တိ ဧဝံ ဘုဉ္ဇန္တော --- ဝိပ္ပဋိသာရကုက္ကုစ္စံ ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ စေတသော

ဝိပ္ပဋိသာရော (အဘိ၊ ဓ။ ၂၃၃) တိ ဇွတ္တ ကတာကတသ ဿာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇဿ ဝါ အဘိမုခဂမနံ ဝိပ္ပဋိသာရော နာမ။ ------ တသ္မာ ဝိရူပေါ, ကုစ္ဆိတော ဝါ ပဋိသာရောတိ ဝိပ္ပဋိသာရော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၄။

ဝိပ္ပဋိသာရကုက္ကုစ္စ (န) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ကုက္ကုစ္စ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်းဟူသော ကုက္ကုစ္စ။ ဝိပ္ပဋိသာရကုက္ကုစ္စံ အဟောသိ၊ န ဝိနယကုက္ကုစ္စံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၊ ၇။

ဝိပ္ပဋိသာရဂ္ဂိ (ပု) [ဝိပ္ပဋိသာရ + အဂ္ဂိ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်းဟူသော မီး။ ဝိပ္ပဋိသာရဂ္ဂိနာ ဍယှတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၆။

ဝိပ္ပဋိသာရဇ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ဇန + ကွိ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော (အာသဝေါတရား)။ ဝိပ္ပဋိသာရဇာ (အံ၊ ၂။ ၁၄၇။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၃) တိ ဝိပ္ပဋိ-သာရတော ဇာတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၆။

ဝိပ္ပဋိသာရဇနန (န) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ဇနန] နှလုံးမသာယာ - နောင်တပူပန် - ခြင်းကို-ဖြစ်စေခြင်း - ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ အာဒီနဝဒဿာဝီတိ ကမ္မ နိန္ဒာဝဟနတော ------ ဝိပ္ပဋိသာရဇနနတော စ ------- အာဒီနဝတော ဒဿနသီလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၈။

ဝိပ္ပဋိသာရနိန္န (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + နိန္န] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန် - ခြင်းသို့ -ညွတ်-ကိုင်း-ရှိုင်း-သော။ တဿ ဟိ ဝိပ္ပဋိသာရ-နိန္နတာယ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဝိပ္ပဋိသာရနိမိတ္တ (န) [ဝိပ္ပဋိသာရ + နိမိတ္တ] နှလုံးမသာယာ - နောင်တပူပန် - ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ အနဝဇ္ဇတာယ ဝိပ္ပဋိသာရနိမိတ္တံ အညာဏုပေက္ခံ န ဇနယန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၈။

ဝိပ္ပဋိသာရနိရောဓ (ပု) [ဝိပ္ပဋိသာရ+နိရောဓ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်း၏ချုပ်ငြိမ်းရာ (နိဗ္ဗာန်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပဋိသာရနိရောဓဂါမီ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရနိရောဓ+ ဂမု + ဏီ။ ထီ - ၌ ---ဂါမိနီ။] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ရောက်ကြောင်း (အကျင့်)။ သုတဝါ စ ခေါ ဘိက္ခု အရိယသာဝကော --------- ဝိပ္ပဋိသာရနိရောဓံ ပဇာနာတိ၊ ဝိပ္ပဋိသာရနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒံ ပဇာနာတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၉။

ဝိပ္ပဋိသာရပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] စိတ်နှလုံး ပူပန်လျက် အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ နှလုံးမသာယာခြင်းလျှင် ရှေးရှုထင်ခြင်း ရှိသော၊ နှလုံးမသာယာသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော။ တံ (ကုက္ကုစ္စံ) ပဋ္ဌာနုတာပလက္ခဏံ---ဝိပ္ပဋိသာရပစ္စုပဋ္ဌာနံ၊ ကတာကတပဒဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဝိပ္ပဋိသာရပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ပတ္တ] နှလုံးမသာယာ - နောင်တပူပန် - ခြင်းသို့ ရောက်သော။ " တံ ဓာတုဝိဝဏ္ဏနပါပံ ကတံ သမာစရိတံ မယာ " တိ ဝိပ္ပဋိသာရပ္ပတ္တော ဝဒတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၈။

ဝိပ္ပဋိသာရဗဟုလ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ဗဟုလ] များသော နှလုံးမသာယာခြင်းရှိသော၊ နှလုံးမသာယာခြင်းများသော။ -----ယေ ဝိနယေ

အပကတညုနော ---- ဝိပ္ပဋိသာရဗဟုလာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝိပ္ပဋိသာရမုခ (န) [ဝိပ္ပဋိသာရ + မုခ] နှလုံးမသာယာ- နောင်တပူပန် - ခြင်းကို အဦးပြုခြင်း။ ဝိပ္ပဋိသာရမုခေန မာရေတဗ္ဗော။ ဝဇိရ၊ ၅၃၆။

ဝိပ္ပဋိသာရမူလက (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + မူလ + က] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်း လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝိပ္ပဋိသာရမူလကေန ဝိက္ခေပေန အန္တရန္တရာ ခဏ္ဍံ အဒသေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဝိပ္ပဋိသာရလေသ (ပု) [ဝိပ္ပဋိသာရ + လေသ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်းဟူသော အရိပ်အမြွက်။ ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပဇ္ဇိ ဝိပ္ပဋိသာရလေသဿပိ အသမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၃။

ဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထု (န) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ဝတ္ထု] (၁) ဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထု၊ " နှလုံးမသာယာခြင်း ရှိသော ရဟန်းသည် ကြောက်ရာ၏ " ဟု ပြောသောရဟန်း၏-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ။ (ဝိ၊ ၁။ ၁၄၁)။ (၂) နှလုံးမသာယာ-နောင် တပူပန်-ခြင်း၏အကြောင်း။ (၁) ဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထုသ္မိံ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၉၄။ (၂) ဝိပ္ပဋိသာရဝတ္ထုတာယ (ကင်္ခါ။၁၀၃)တိ ဝိပ္ပဋိသာရော နာမ ပစ္ဆာနုတာပဝသေန စိတ္တဝိပ္ပဋိသာရော၊ တဿ ကာရဏတာယာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၃။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀)။

ဝိပ္ပဋိသာရဝိနောဒန (ထီ၊ န) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ဝိနောဒန] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်းကို-ပယ်ဖျောက်ခြင်း- ပယ်ဖျောက်တတ်သော အစီအရင်။ သမုတ္တေဇေသီတိ ဝိပ္ပဋိသာရဝိနောဒနေန'ဿ စိတ္တံ ဝေါဒါပေသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။ တဿ (ဥပက္ကိလေသဿ) ဝိဓမနတော နီဝါရဏတော နိရောဓနတော ဝိဓာ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၁။ (-၃၁၃)။

ဝိပ္ပဋိသာရသမုဒယ (ပု) [ဝိပ္ပဋိသာရ + သမုဒယ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်- ခြင်း၏ အကြောင်း (သမုဒယသစ္စာ)။ ဝိပ္ပဋိသာရသမုဒယံ နပ္ပဇာနာတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၉။

ဝိပ္ပဋိသာရာနုပ္ပါဒန (န) [ဝိပ္ပဋိသာရ + အနုပ္ပါဒန] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်- ခြင်းကို မဖြစ်စေခြင်း။ တတိယံ ကာရဏန္တိ ဣမိနာ ဘိက္ခုသု ဝိပ္ပဋိသာရာနုပ္ပါဒနမာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၃။

ဝိပ္ပဋိသာရာဘာဝ (ပု) [ဝိပ္ပဋိသာရ+အဘာဝ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်း၏-မရှိ- မဖြစ် - ခြင်း။ ဝိပ္ပဋိသာရာဘာဝတော အဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ပရိယတ္တိံ ဝိသာရဒေါ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၆။

ဝိပ္ပဋိသာရာဘာဝါဝဟ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရာဘာဝ+ အာဝဟ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်- ခြင်း၏-မရှိ -မဖြစ် -ခြင်းကို -ဆောင်-ရွက် ဆောင်-တတ်သော။ ဝိပ္ပဋိသာရာဘာဝါဝဟေန စ ကာယဝစီပယောဂေန အဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ပရိယတ္တိံ ဝိသာရဒေါ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၀။

ဝိပ္ပဋိသာရာဘိဘူတ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + အဘိဘူတ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်- ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ ပိတာ ပန ဝိပ္ပဋိသာရာဘိဘူတော ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၁။

ဝိပ္ပဋိသာရာဝဟ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ+အာဝဟ] နှလုံးမသာယာ - နောင်တပူပန် - ခြင်းကို- ဆောင် - ရွက်ဆောင် - တတ်သော။ ဝိပ္ပဋိသာရာဝဟတ္တာ အဝိပ္ပဋိသာရဿ ပတိဋ္ဌာ န ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။

ဝိပ္ပဋိသာရိယ (နု) [ဝိ + ပတိ + သရ + ဏျ] ဝိပ္ပဋိသာရ-ကြည့်။ နနု တံ ကမ္မံ ပယုတ္တံ ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပါဒိတံ ဝိပ္ပဋိသာရိယံ ဇနိတန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၃၄၇-၈။

ဝိပ္ပဋိသာရီ (တိ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ဤ။ ထိ-၌ --- သာရိနီ။ ဝိပြတိသာရိန် - သံ။] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိပ္ပဋိသာရီ (အံ၊ ၂။ ၂၂၂) တိ မင်္ကုဘာဝေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၀။

ဝိပ္ပဋိသာရိဝတ္ထု (နု) [ဝိပ္ပဋိသာရီ + ဝတ္ထု] နှလုံးမသာယာခြင်းရှိသော ရဟန်း၏-ဝတ္ထု- အကြောင်းအရာ။ ယထာ ဆုပနမတ္တေ ဝိပ္ပဋိသာရိဝတ္ထုသ္မိံ ကာယသံသဂ္ဂရာဂသမ္ဘဝါ။ ဝဇိရ၊ ၁၉၆။

ဝိပ္ပဋိသာရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိပ္ပဋိသာရ + ဥပ္ပတ္တိ] နှလုံးမသာယာ-နောင်တပူပန်-ခြင်း၏ဖြစ် ခြင်း။ ဝိပ္ပဋိသာရုပ္ပတ္တိယာ မမ ဝိယာတော အဿ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။

ဝိပ္ပဋိဝေဓ (ပု) [ဝိ + ပတိ + ဝိဓ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၈။ ဝိပြတိဝေဓ - သံ။] အထူးအားဖြင့် တားမြစ်ခြင်း။ ပစ္စာသတ္တိ- ဉာယေန အနန္တရဿ ဟိ ဝိပ္ပဋိဝေဓော ဝါ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၈။

ဝိပ္ပတစ္ဆတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + တစ္ဆ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၁။ ပါ၊ တကတစ္ဆနေ (သံဝရဏေ အာယာတနေ) ၆၆၅။] အထူးထူး အပြားပြား - ကုတ်ဖဲ့ - အယား ဖျောက်-ဆိတ်ဆွ-၏။ နခေဟိ ဝဏမုခါနိ ဝိပ္ပတစ္ဆမာနော အင်္ဂါရကာသုယာ ပရိတာ- ပေယျ။ မ၊ ၂။ ၁၇၃။

ဝိပ္ပတစ္ဆန (နု) [ဝိ + ပ + တစ္ဆ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၁။ ဝိပ္ပတစ္ဆတိ-ကြည့်။] အထူးထူး အပြားပြား-ကုတ်ဖဲ့-အယားဖျောက်-ဆိတ် ဆွ-ခြင်း။ နခေဟိ ဝိပ္ပတစ္ဆနအင်္ဂပရိတာ ပနေဟိ အတိနိပ္ဖိဋ္ဌနကာလေ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၆။

ဝိပ္ပတိတ (တိ) [ဝိ + ပတ + တ။ ဝိပတိတ-သံ။ ဝိပတိတ - ရှိသင့်၏။] အထူးထူးသော အခြင်းအရာဖြင့် စွန့်ပစ်အပ်သော။ အပဝိဒ္ဓန္တိ ဆဍ္ဍိတံ ဝိပ္ပတိတံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၂။

ဝိပ္ပနဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + ပ + နသ + တ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ပ + နသ + ဏော + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၀။ ဝိပနပ-သံ။ ဝိပ္ပဏဋ္ဌ- ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးထူး အပြား ပြား ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော၊ မျက်စိလည် လမ်းမှားသော၊ သူ။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက် လေတို့ကြောင့် ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သော။ (ပျက်သော တည်ရာရှိသော။ သီ၊ ဂဏ္ဌိ။ မအူ၊ သျှ။) (၃) အထူးထူး အပြားပြား အားဖြင့် -ပျက်စီးစေ -ဖျက်ဆီး -အပ်သော။ (၁) ဝိပ္ပနဋ္ဌော (ဇာ၊ ၁။ ၇၂) တိ မဂ္ဂမူဠှော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၇၅။ ဝိပ္ပနဋ္ဌာ မဂ္ဂမူဠှာ မဟာအရညေ အန္ဓာ၀ ---- ဝိစရန္တိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဝိပ္ပနဋ္ဌော (ဇာ၊ ၂။ ၃၃၆) တိ ဝိနဋ္ဌမဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၉၈။ (၂) ဝိပ္ပနဋ္ဌာ နာဝါ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၉) တိ ဝိသမဝါတာဒီဟိ ဝိနာသံ ပတ္တာ ---- မဇ္ဈေ ဋ္ဌိတံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၁။ (၃) ဝိပ္ပနဋ္ဌာတိ

ဝိဝိဓေန နာသိတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄ ၆၈။ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆-၌ ဝိပ္ပနဋ္ဌ-ဟုရှိ၍ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၈-၌ ဝိပနဋ္ဌ-ဟု ရှိသည်)။

ဝိပ္ပနဋ္ဌနာဝါ (ထီ) [ဝိပ္ပနဋ္ဌာ + နာဝါ] အထူးထူးအပြားပြား ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသောလှေ။ ဝါတဝေဂါဘိဃာတေန ဝိပ္ပနဋ္ဌနာဝါ ဝိယ ---- အာဝဋ္ဋပရိဝဋ္ဋံ ကရောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၇။

ဝိပ္ပဘာတ (န) [ဝိ + ပဘာတ] မိုးမလင်းမီ၊ မိုမလင်းသေးသော အချိန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပဘာတသယနနိသဇ္ဇာ (ထီ) [ဝိပ္ပဘာတ + သယနနိသဇ္ဇာ] မိုးမလင်းမီ အချိန်၌ အိပ်ခြင်း, ထိုင်ခြင်း။ ဘိက္ခုသံဃေပိ စ ဝိပ္ပဘာတသယနနိသဇ္ဇာယ ဩကာသော လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၇၈။

ဝိပ္ပဘာသတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဘာသု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၁။] အထူးထူးအပြားပြားအရောင်တောက်ပ၏။ သဗ္ဗဒိသာဘာဂါ သုဝဏ္ဏစမ္ပကပုပ္ဖေဟိ ဝိကိရိယမာနာ ဝိယ --- ဝိပ္ပဘာသိံသု။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၀။

ဝိပ္ပမဟာကုလ (န) [ဝိပ္ပ + မဟာကုလ] မြတ်သော ပုဏ္ဏားမျိုး။ တာရာဏာသိယံ ဖီတာယံ၊ ဇာတော ဝိပ္ပမဟာကုလေ။ အပ၊ ၂။ ၁၃၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၁။

ဝိပ္ပမုစ္စတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + မုစ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ ဝိပြမုစ္စတိ - သံ။ ဝိပ္ပမုံစက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] လွတ်-လွတ်မြောက်-၏၊ အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့်-လွတ်-လွတ်မြောက်-၏။ သံယောဇနေဟိ စိတ္တံ ဝိပ္ပမုစ္စတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။

ဝိပ္ပမုစ္စိံ (ကြိ) [ဝိ + ပ + မုစ + ယ + အန္တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။] အထူးထူးအပြားပြားအားဖြင့် - လွတ် - လွတ်မြောက် - ကုန်၏။ သံယောဇနပ္ပဟာနာ၊ ဇရာမရဏာ ဝိပ္ပမုစ္စန္တိ။ နေတ္တိ။ ၁၃၈။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၅)။

ဝိပ္ပမုဉ္စတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + မုစ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။] စွန့်-လွှတ်-၏ (လွတ်မြောက်စေ၏)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပမုဉ္စထ (ကြိ) [ဝိ + ပ + မုစ + ထ] စွန့်-လွှတ်-ကုန်လော။ ဇဝံ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ၊ ဝိပ္ပမုဉ္စထ ဘိက္ခဝေါ။ ဓမ္မ၊ ၆၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။

ဝိပ္ပမုတ္တ (တိ) [ဝိ + ပ + မုစ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၅၅။ ရူ ။ ၆၁၂။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ ဝိပြမုတ္တ-သံ။ ဝိပ္ပမုက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကောင်းစွာ-လွတ်-လွတ်မြောက်-သော။ (၂) ခပ်သိမ်းသော အပြားအားဖြင့်-လွတ်-လွတ်မြောက်-သော။ (၃) အထူးအားဖြင့်-လွတ် - လွတ်မြောက် - သော။ (၄) အထူးအားဖြင့် အပြားတို့ဖြင့်-လွတ်-လွတ်မြောက်-သော။ (၅) လွတ် - လွတ်မြောက် - သော။ (၆) မစပ်ယှဉ်သော။ (၇) နှလုံးမသွင်းသော။ (၁) ကောင်းစွာ-လွတ်-လွတ်မြောက်-သော။ ဝိပ္ပမုတ္တော (မဟာနိ။ ၄၂) တိ သုဋ္ဌု မုတ္တော။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၄၈။ ဝိပ္ပမုတ္တာ (ဝိမာန။၃၄)တိ တတော ဒုက္ခတော သုဋ္ဌု မုတ္တာ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၁၂။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၀၅။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၈)။ (၂) ခပ်သိမ်းသော အပြားအားဖြင့်-လွတ်-လွတ်မြောက် - သော။ ဝိပ္ပမုတ္တော (ဥဒါန။ ၁၇၀) တိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိယာ အပရဘာဂေ သမုစ္ဆေဒပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တီဟိ သဗ္ဗပ္ပကာရေန ဝိမုတ္တော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၂၈။ (၃) အထူးအားဖြင့် - လွတ်- လွတ်မြောက်-သော။ ဝိပ္ပမုတ္တ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄) န္တိ ဝိသေသတော ပမုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။

(၄) အထူးအားဖြင့်အပြားတို့ဖြင့်-လွတ်-လွတ်မြောက်-သော။ ဝိပ္ပမုတ္တော (ဒီ၊ ဋ၊ ၂။၅၄)တိ ဝိသေသတော ပကာရေဟိ မုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆။ (၅) လွတ်-လွတ်မြောက်-သော။ ဝိပ္ပမုတ္တော (စူဠနိ။၆၆) တိ သဗ္ဗာရမ္မဏတော မုတ္တော။ စူဠနိ၊ ဋ၊ ၁၈။ (၆) မစပ်ယှဉ်သော။ ဝိပ္ပမုတ္တောသိ သဗ္ဗဓိ (ထေရ၊ ၂၃၀) တိ --- ဝိပ္ပမုတ္တော ဝိသံယုတ္တော အသိ ဘဝသိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၉။ (-သံ၊ ၁။ ၄။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁)။ (၇) နှလုံးမသွင်းသော။ ဝိပ္ပမုတ္တာ (သံ၊ ၂။ ၂၄၅) တိ နော အဓိမုတ္တာ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃။

ဝိပ္ပမုတ္တစိတ္တ (တိ) | ဝိပ္ပမုတ္တ + စိတ္တ | ကောင်းစွာ-လွတ်-လွတ်မြောက်-သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အထ ခေါ အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဓိနာ ----- သဗ္ဗသံယောဇနေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တစိတ္တတာယ စ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၂။

ဝိပ္ပမုတ္တိ (ထီ) | ဝိ + ပ + မုစ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၆၅၈။ ရူ။ ၆၆၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၉၈။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ | လွတ်-လွတ်မြောက်-ခြင်း။ ယော သုက္ကာယ အဒါသိ ဘောဇနံ၊ သဗ္ဗဂန္ထေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တိယာ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃)။

ဝိပ္ပမောက္ခ (ပု) | ဝိ + ပ + မောက္ခ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁။ ဝိပြမောက္ခ-သံ။ | လွတ်-လွတ်မောက်-ခြင်း (သံသရာမှစင်ကြယ်ခြင်း)။ နတ္ထိ တတော ဇီဝတော ဝိပ္ပမောက္ခော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၇။ တတောတိ တသ္မာ သန္တိကာ ဇီဝန္တဿ မောက္ခော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၂၈။ ဝိပ္ပမောက္ခမာဟံသု (ဥဒါန။ ၁၁၅) တိ ဧကစ္စေ ------ သဗ္ဗဘဝတော ဝိမုတ္တိံ သံသာရသုဒ္ဓိံ ကထယိံသု။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၁၉၀။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၅။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၄၆)။

ဝိပ္ပမောစေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ပ + မုစ + ဏေ + တိ။ ဝိပ္ပမုစ္စတိ-မှ။ ဝိပြမောစယတိ-သံ။ | လွတ် - လွတ်မြောက် - စေ၏။ ဝိပ္ပမောစေယျ ဓမ္မေန၊ ကာမံ တဿ ပဝေဒယ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၂၆။

ဝိပ္ပယုဇ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + ပ + ယုဇ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၄။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၂။ ဝိပြယုနက္တိ - သံ။ | မယှဉ်၊ မနှီးနှော။ အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထေန စ ဝိပ္ပယုဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ။ ၇၀။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၁)။

ဝိပ္ပယုဇ္ဇမာန (တိ) | ဝိ + ပ + ယုဇ + ယ + မာန | မယှဉ် - မနှီးနှော - သော။ ဝိပ္ပယုဇ္ဇမာနေဟိ စတူဟိ ခန္ဓေဟိ နိယမိတော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄။

ဝိပ္ပယုဇ္ဇက (တိ) | ဝိ + ပ + ယုဇ + ဏ္ဍု။ ယုဇ ယောဂေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၉။ ထီ - ၌ ဝိပ္ပယုဇ္ဇိကာ။ | မယှဉ်-ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ခွဲခွါ - သော၊ သူ။ နာနာဘာဝေါတိ ဝိနာဘာဝေါ ဝိပ္ပယောဂေါ၊ သော ကဒါစိ ဝိပ္ပယုဇ္ဇကဿ ဝသေန ကဒါစိ ဝိပ္ပယုဇ္ဇိတဗ္ဗဿ ဝသေနာတိ ဒိဝိဓံ ပဇ္ဇတိ ပါပုဏိယတိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိပ္ပယုဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ပ + ယုဇ + တဗ္ဗ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၆။ | မယှဉ်-ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ခွဲခွါ - အပ်သော၊ သူ။ ဝိပ္ပယုဇ္ဇက - ကြည့်။

ဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) | ဝိ + ပ + ယုဇ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၅၅။ ရူ။ ၆၁၂။ မောဂ်၊ ၅။ ၅၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၄၂။ ဝိပြယုတ္တ - သံ။ | (၁) မယှဉ်သော။ (၂) ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-သော။ (၃) ဝိပ္ပယုတ္တ-သဒ္ဒါ။ (၄) (ပဋ္ဌာန်းကျမ်းလာ) ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း။ (၁) ဝိပ္ပယုတ္တော

ဝိသံယုတ္တော၊ အနုပါဒါယ နိဗ္ဗုတော။ သံ၊ ၁။ ၄၆၆။ သမ္ပယုတ္တေန ဝိပ္ပယုတ္တံ။ ဝိပ္ပယုတ္တေန သမ္ပယုတ္တံ။ အဘိ၊ ပု။ ၁။ အကုသလေဟိ ကမ္မေဟိ ဝိပ္ပယုတ္တာ စရတိ။ ပဋိသံ။ ၇၈။ (-မဟာနိ။ ၁၃၁။ နေတ္တိ။ ၂၈။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၁၇။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၊ ၈၉။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃။ ၁)။ (၂) ဝိပ္ပဝသေယျာတိ ဝိပ္ပယုတ္တော ဝသေယျ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၃။ သော ပိယေဟိ ဉာတီဟိ ဝိပ္ပယုတ္တော နိဗ္ဗောဂူပကရဏော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၀။ (၃) ဝိပ္ပယုတ္တဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။ (၄) သမ္ပယုတ္တေ တီဏိ။ ဝိပ္ပယုတ္တေ နဝ။ ပဋ္ဌာန်၊ ၁။ ၂၈။

ဝိပ္ပယုတ္တဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိပ္ပယုတ္တ + ဂဟဏ] ဝိပ္ပယုတ္တ-ကိုယူခြင်း၊ ဝိပ္ပယုတ္တ-သဒ္ဒါ။ ဧဝံ သေသဂေါစ္ဆကေသုပိ ယထာသမ္ဘဝံ ဝိပ္ပယုတ္တဂ္ဂဟဏေ ပယောဇနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၃။

ဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တ (တိ) [ဝိပ္ပယုတ္တ + စိတ္တ] (၁) မယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ (န) (၂) (ဉာဏ်နှင့်) မယှဉ်သောစိတ်။ (၁) ဝိမုတ္တ-စိတ္တတာယာတိ သဗ္ဗသံကိလေသေဟိ ဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တတာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၈။ (န) (၂) ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေနေဝ အဿာသပဿာသေ ပဝတ္တေတိ၊ န ဝိပ္ပယုတ္တစိတ္တေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၂။

ဝိပ္ပယုတ္တတာပဋိက္ခေပ (ပု) [ဝိပ္ပယုတ္တတာ + ပဋိက္ခေပ] မယှဉ်သည်၏အဖြစ်ကို - ပယ်မြစ်-ပယ်စွန့်-ခြင်း။ တေနာတိ ဝိပ္ပယုတ္တတာ-ပဋိက္ခေပေန။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃။

ဝိပ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [ဝိပ္ပယုတ္တ + ဓမ္မ] ဝိပ္ပယုတ်တရား၊ မယှဉ်သော တရား။ ရူပါယတနာ-ဒယော ပန အာရမ္မဏဓမ္မာ ကိဉ္စာပိ ဝိပ္ပယုတ္တဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈၁။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယ (ပု) [ဝိပ္ပယုတ္တ + ပစ္စယ] မယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရား။ (ပဋ္ဌာန်းကျမ်းလာ ၂၀ - ခုမြောက်) ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း။ သမ္ပယုတ္တပစ္စယော ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန်၊ ၁။ ၁။ ဝိပ္ပယုတ္တ-ပစ္စယောတိ ရူပိနော ဓမ္မာ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန်၊ ၁။ ၈။ ရူပိနော ဓမ္မာ အရူပီနံ, အရူပိနော ဓမ္မာ ရူပီနံ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယေန ပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၅၁။

(ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည်-- (၁) သဟဇာတ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း၊ (၂) ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စည်း၊ (၃) ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းဟူ၍ ၃-ပါးအပြားရှိ၏။ ယင်းဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းတို့၏ အကျယ်ကို ပဋ္ဌာန်၊ ၁။ ၁၅၉-၆၀။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈၁-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၁။ ပဋ္ဌာန်းအရ ကောက်တို့ကြည့်။)

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယ + နိဒ္ဒေသ] ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယနိဒ္ဒေသ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စည်းကို အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယနိဒ္ဒေသေ ရူပိနော ဓမ္မာ အရူပီနန္တိ ဣဒံ တာဝ ဟဒယဝတ္ထုနော စေဝ စက္ခုန္ဒြိယာဒီနဉ္စ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈၁။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၄။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၂)။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယရဟိတ (တိ) [ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယ + ရဟိတ] ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းမှ ကင်းသော။ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယရဟိတေ အာရုပ္ပေပိ အာရမ္မ-ဏပုရေဇာတဿ သမ္ဘဝံ ဉာပေတုံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၁၄။

ဝိပ္ပယုတ္တပဝေသ (ပု) [ဝိပ္ပယုတ္တ + ပဝေသ] ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းကို သွင်းခြင်း။ ဝိပ္ပယုတ္တ-ပဝေသေ ပန တတော အညာနိ

အညထာဘူတာနိ ဒွေ ဝိသယဇ္ဈနာနိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၉၉။

ဝိပ္ပယုတ္တဘာဝ (ပု) [ဝိပ္ပယုတ္တ + ဘာဝ] မယှဉ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိပ္ပယုတ္တဘာဝေန ဥပကာရကာ ဟောန္တိ။ ပဋ္ဌာန်၊ ၃၊ ၂။၁၇၂။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀)။

ဝိပ္ပယုတ္တမူလက (တိ) [ဝိပ္ပယုတ္တ + မူလ + က] ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းလျှင်-အကြောင်းရင်း -မူလ-ရှိသော။ ဝိပ္ပယုတ္တမူလကေပိ ဒုမူလကံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။ အဘိ၊ ၃၊ ၃။ ၄၆၀။

ဝိပ္ပယောဂ (ပု) [ဝိ + ပ + ယုဇ + ဏ။ ဝိပြယောဂ-သံ။ ဝိပ္ပဩဂ၊ ဝိပ္ပဩဂ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်း။ (၂) မယှဉ်ခြင်း။ (၁) ပိယေဟိ ဝိပ္ပယောဂေါ ဒုက္ခော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄။ သံ၊ ၃။ ၃၆၉။ ပဋ္ဌာန်။ ၃၆၊ ၃၈၊ ၃၃၀။ ပိယေဟိ ဝိပ္ပယောဂေါ ဒုက္ခောတိ ဧတ္ထ ပန ပိယဝိပ္ပယောဂေါ နာမ မနာပေဟိ သတ္တသင်္ခါရေဟိ ဝိနာဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၅။ (-ဇာ၊ ၃၊ ၄။ ၄၄၅)။ (၂) သမ္ပယောဂေါ ဝိပ္ပယောဂေါ။ အဘိ၊ ပု။ ၁။ အဘိ၊ ၃၊ ၁။ ၈။ တထာ စတူဟိ အရူပက္ခန္ဓေဟိ သမ္ပယောဂေါ စ ဝိပ္ပယောဂေါ စ။ အဘိ၊ ၃၊ ၃။ ၂။

ဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ (န) [ဝိပ္ပယောဂ + ဒုက္ခ] ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပယောဂဒုက္ခာသဟန (န) [ဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ+ အသဟန] ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း။ ဝိပ္ပယောဂဒုက္ခာသဟနေန ဝိရဝန္တေ ပရိဒေဝန္တေ ------ ဇနေ။ စရိယာ၊ ၃။ ၁၉၂။

ဝိပ္ပယောဂန္တ (တိ) [ဝိပ္ပယောဂ + အန္တ] ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဟာ ယောဂါ ဝိပ္ပယောဂန္တာ၊ ဟာ နိစ္စံ သဗ္ဗသင်္ခတံ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၉။ ထေရီ၊ ၃။ ១၅၉။

ဝိပ္ပယောဂပဒ (န) [ဝိပ္ပယောဂ + ပဒ] ဝိပ္ပယောဂ - ဟူသော ပုဒ်။ အထ ခေါ သမ္ပယောဂပဒံ ဝိပ္ပယောဂပဒဥ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၈။

ဝိပ္ပယောဂမူလက (တိ) [ဝိပ္ပယောဂ + မူလ + က] ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ သော ဝိပ္ပယောဂမူလကမ္ပိ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋ္ဌာန်ဝေဒေတိ။ မဟာနိ၊ ၁၂၀-၁၊ ၃၂၆။

ဝိပ္ပယောဂလက္ခဏ (န) [ဝိပ္ပယောဂ+လက္ခဏ] မယှဉ်ခြင်း၏ လက္ခဏာ။ ယဿ ဝိပ္ပယောဂ-လက္ခဏံ ယုဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၃၊ ၃။ ၁၄။

ဝိပ္ပယောဂဝစန (န) [ဝိပ္ပယောဂ + ဝစန] မယှဉ်ခြင်းကိုဆိုခြင်း။ အဝိဘာဂေဟိ တေဟိ ဝိပ္ပယောဂဝစနဿ အယုတ္တတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀။

ဝိပ္ပယောဂါဘာဝ (ပု) [ဝိပ္ပယောဂ + အဘာဝ] မယှဉ်ခြင်း၏ - မဖြစ် - မရှိ - မဟုတ်-ခြင်း။ တေဟိ ဝိနာ ဝိပ္ပယောဂါဘာဝတော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄။ ဝိပ္ပယောဂါဘာဝတောတိ ဝိပ္ပယောဂါ-သမ္ဘဝတော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၁။

ဝိပ္ပယောဂါသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိပ္ပယောဂ+အသမ္ဘဝ] ဝိပ္ပယောဂါဘာဝ-ကြည့်။

ဝိပ္ပယောဂီ (တိ) [ဝိပ္ပယောဂ + ဤ။ ဝိ + ပ + ယုဇ+ဏီ။ ထီ-၌ ဝိပ္ပယောဂိနီ။ ဝိပြယောဂိန်-သံ။] ယှဉ်ခြင်းမရှိ-မယှဉ်-သော။ အညမည်

ဝိပ္ပယောဂီနံ ဒိဋ္ဌိမာနာနံ တဏှာယ အဝိပ္ပယောဂါနံ တံမူလကတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၅။

ဝိပ္ပရိဏာမ (ပု) [ဝိ + ပရိ + နမု + ဏ။ ဥပေန္ဒဝဇီရဂါထာ ဖြစ်၍ ပ္ပ-ဒွေဘော်ရှိသည်။] ဝိပရိဏာမ² - ကြည့်။ အသဿတံ ဝိပ္ပရိဏာမဓမ္မံ။ မ၊ ၂။ ၂၆၁။

ဝိပ္ပလဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + ပ + လဘိ + တ။ လဘိ ဝဍ္ဎေ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝဍ္ဎ ပလမ္ဘနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၂။ ပါ-၁၇၀၄။ ဝိပြလဗ္ဓ-သံ။ ဝိပ္ပလဒ္ဓ-ပြာ။] လှည့်ပတ်-ဖြားယောင်း-အပ်သော။ မာနေန ဝဋ္ဋိတာသေတိ ------------- ကုသလဘဏ္ဍစ္ဆေဒနေန ဝိပ္ပလဒ္ဓါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၂။

ဝိပ္ပလပ (ပု) [ဝိ + ပ + လပ + အ] အထူးထူးအပြားပြား - ပြောဆို - မြည်တမ်း-ခြင်း။ ဝိပ္ပလပနိမိတ္တ-ကြည့်။

ဝိပ္ပလပတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ပါ၊ ၄၀၂။ ဝိပြလပတိ - သံ။] (၁) အထူးထူး အပြားပြား-ပြောဆို-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-၏။ (၂) (က) ဖောက်ပြန်စွာ-ပြောဆို -မြည်တမ်း - ၏။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား ပြောဆို၏။ (၃) ယောင်ယမ်း-ကယောင်ချောက်ချား-ပြော၏။ (၄) ဆန့်ကျင်ဘက်စကားကိုဆို၏။ (၁) "ဣတ္ထံနာမေ ဣတ္ထံဂေါတ္တော --- ကိံ ဝါ မေ ဒဿထာ" တိ ဝိပ္ပလပတိ။ မဟာနိ။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈။ " တာတ ပိယပုတ္တက ------ ပဋမတရံ ဂတောသိ " တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ဝိပ္ပလပတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၈၇။ ဝိပ္ပလပန္တဿာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၅၇) တိ " ပုတ္တော မေ, ဓီတာ မေ, ဓနံ မေ " တိ ဝိဝိဓံ ပလပန္တဿ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၈။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၈၂)။ (၂) (က) (ခ) ဝိပ္ပလပန္တာန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀) န္တိ ကဿစိ အတ္ထဿ အဇာနနတော ဝိရူပံ, ဝိဝိဓံ ဝါ ပလပန္တာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၇။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၇)။ (၃) ဥမ္မတ္တကော အယံ ဒီယိတိ ကောသလရာဇာ ဝိပ္ပလပတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၀။ (၄) ဝိပ္ပလပန္တိယော (ဝိ၊ ၃။ ၂၁) တိ ဝိရုဒ္ဓံ ပလပန္တိယော ဝါ ရုဒန္တိယော ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၂။

ဝိပ္ပလပထ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ + အ + ထ] ဝိပ္ပလပတိ - ကြည့်။ ကိံ ဗဟုံ ဝိပ္ပလပထ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၄။

ဝိပ္ပလပန (န) [ဝိ + ပ + လပ + ယု] (၁) ယောင်ယမ်း-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ခြင်း။ (၂) ယောင်ယမ်း -ပြောဆို -မြည်တမ်း -ရာ (အခါ)။ (၁) ဝိပ္ပလပနာကာရဒဿန-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပလပနကာလ (ပု) [ဝိပ္ပလပန + ကာလ] ယောင်ယမ်း-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ တဿ ဝိပ္ပလပနကာလေ ပဌမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။

ဝိပ္ပလပနာကာရဒဿန (န) [ဝိပ္ပလပန + အာကာရ + ဒဿန] ယောင်ယမ်း-ပြောဆို- မြည်တမ်း - သော အခြင်းအရာကို ပြကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ ဣဒဥ္စဿာ ဝိပ္ပလပနာ-ကာရဒဿနံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၅၆။

ဝိပ္ပလပနိမိတ္တ (န) [ဝိပ္ပလပ + နိမိတ္တ] အထူးထူးအပြားပြား - ပြောဆို - မြည်တမ်း - ခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ တိတ္ထိယပရိဒေဝိတေ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇) တိ တိတ္ထိယာနံ -------- ဝိပ္ပလပနိမိတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁။

ဝိပ္ပလပန္န (တိ) [ဝိ + ပ + လပ + အ + အန္န။ ထိ - ၌ ဝိပ္ပလပန္တိ။] အထူးထူး အပြားပြား-ပြောဆို-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-သော။ သုနက္ခတ္တော ဝိယ ဝိပ္ပလပန္တော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၈။

ဝိပ္ပလပန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ+ အ+ အန္တိ] ဝိပ္ပလပတိ-ကြည့်။ ဝိပ္ပလပန္တိ (ဒီ၊ဋ၊၁။၄၃)တိ သတိဝေါဿဂ္ဂဝသေန ဝိဝိဓာ လပန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၇။

ဝိပ္ပလပမာန (တိ) [ဝိ + ပ + လပ + အ + မာန] ဝိပ္ပလပန္တ - ကြည့်။ ဝိကူဇမာနာတိ ဝိပ္ပလပမာနာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀။

ဝိပ္ပလပသိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ+ အ+ သိ] ဝိပ္ပလပတိ-ကြည့်။ တံ ဖြဟ္မပထံ အဇာနန္တို တွံ ကိံ ဇပ္ပသိ ဝိပ္ပလပသိ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိပ္ပလပါမိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ + အ + မိ] ဝိပ္ပလပတိ-ကြည့်။ နာဟံ ဘဏေ ဥမ္မတ္တကော ဝိပ္ပလပါမိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၀။

ဝိပ္ပလပိံသု (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ + ဥံ] ဝိပ္ပလပတိ-ကြည့်။ တေ ကာကာ ----- ဇပ္ပုံ ဝိပ္ပလပိံသု။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၂၄။

ဝိပ္ပလပိ¹ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ + ဤ] ဝိပ္ပလပတိ-ကြည့်။ ပုန သာ မနုဿလောကံ ----- ယာစနာဒိဝသေန တံ တံ ဝိပ္ပလပိ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၂၁၁။

ဝိပ္ပလပိ² (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ + ဩ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၄၂။ နီရုတ္တိ။ ၅၉၁။] ဝိပ္ပလပတိ - ကြည့်။ သတိံ အယျပုတ္တ ဥပဋ္ဌပေဟိ၊ မာ ဝိပ္ပလပိ။ သံ၊ ၂။ ၄၉၁။

ဝိပ္ပလပိတ (တိ) [ဝိ + ပ + လပ + တ။ ဝိပြလပိတ-သံ။ ဝိပ္ပလဝိဒ-ပြာ။] အထူးထူး အပြားပြား - ယောင်ယမ်း - ပြောဆို - မြည်တမ်း-သော။ သမ္မ အဘိပါရက မမ ----- ဝိပ္ပလပိတဘာဝံ ယက္ခာပိ ဇာနန္တိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၂၂၉။

ဝိပ္ပလပိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပ + လပ + တွာ] အထူးထူး အပြားပြား-ပြောဆို-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-၍။ " ဘဂဝတော ဂုဏံ မကွေဿာမိ၊ ဒေါသံ ပညပေဿာမိ " တိ ဇတ္တကံ ဝိပ္ပလပိတွာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၃။

ဝိပ္ပလပေန္တ (တိ) [ဝိ + ပ + လပ + ဏေ + အန္တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅။] ဝိပ္ပလပန္တ - ကြည့်။ သောကုဒ္ဒေဝသေန တံ တံ ဝိပ္ပလပေန္တော ဝါ ပရိဒေဝတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိပ္ပလပေယျ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လပ + ဧယျ] ဝိပ္ပလပတိ - ကြည့်။ ယထာ တံ အညောပိ နိပ္ပညော ဝိပ္ပလပေယျ။ ပေတ၊ ဋ။ ၃၈။

ဝိပ္ပလမ္ဘက•ဝိပ္ပလမ္ဘက (တိ) [ဝိ + ပ + လဗိ + ဏွု။ ထိ-၌ ဝိပ္ပလမ္ဘိကာ။ " လဘိ ဝဉ္စနေ "ဟု ဓာတွတ္ထ ရှိ၍ ဝိပ္ပလမ္ဘက-ပါဌ် ဖြစ်သင့်၏။ ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ-ကိုလည်းကြည့်။] လှည့်ပတ်-ဖြားယောင်း-တတ်သော၊ သူ။ ဝဉ္စနိကာတိ ကူဋမာနာဒီဟိ ဝိပ္ပလမ္ဘကာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၅၅။

ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + လဗိ + ဏေ + တိ] ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ - ကြည့်။ မဟာဇနံ ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။

ဝိပ္ပလမ္ဘန (န) [ဝိ+ ပ+ လဘိ+ ယု။ ဝိပ္ပလမ္ဘန+ တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ-ကြည့်။ ဝိပြလမ္ဘန - သံ။] (၁) လှည့်ပတ် - ဖြား ယောင်း-ခြင်း။ (၂) လှည့်ပတ်-ဖြားယောင်း-တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၁) ဇဝံ သညာ

ဝိပ္ပလမ္ဘနေနာပိ မရီစိသဒိသာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ (၂) မရီစိကာ ဝိယ သညာ၊ ဝိပ္ပလမ္ဘနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဝိပ္ပလမ္ဘယသိ (ကြိ) | ဝိ + ပ + လဘိ +ဏာယ+ သိ။ ဝိပြလမ္ဘတေ-သံ။ ဝိပ္ပလံဘေဣ-ပြာ။ | ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ-ကြည့်။ ကစ္စိ မံ န ဝိပ္ပလမ္ဘယသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၇။

ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ (ကြိ) | ဝိ + ပ + လဘိ + ဏေ + တိ။ လဘိ ဝဉ္စနေ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝဥ္စ ပလမ္ဘနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၂။ ပါ-၁၇၀၄။ ဝိပ္ပလမ္ဘယတိ-ကြည့်။ | လှည့်ပတ်-ဖြားယောင်း-၏။ ယထာ စ မရီစိ မဟာဇနံ ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁-၂။ ဝေနေယျေ န ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ န ဝဥ္စေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။

ဝိပ္ပလမ္ဘေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ပ + လဘိ + ဏေ + တုံ | လှည့်ပတ် - ဖြားယောင်း - ခြင်းငှါ။ ယောဗ္ဗနမဒမတ္တာ ဗဟုံ ဗာလဇနံ ဝိပ္ပလမ္ဘေတုံ ----- ဝဥ္စနံ အကာသိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၁။

ဝိပ္ပလမ္ဘေယျာသိ (ကြိ) | ဝိ + ပ + လဘိ + ဏေ + ဧယျာသိ | ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ - ကြည့်။ " န ပလမ္ဘေသီတိ ဝုတ္တေပိ ဣမ ပရိကပ္ပတ္ထော၀ သမ္ဘဝတီတိ ဝုတ္တံ " န ဝိပ္ပလမ္ဘေယျာသီတိ၊ န ပလောဘေယျာသီတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅။

ဝိပ္ပလမ္ဘေသိ (ကြိ) | ဝိ + ပ + လဘိ + ဏေ + သိ | ဝိပ္ပလမ္ဘေတိ - ကြည့်။ န ဝိပ္ပလမ္ဘေသိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇) တိ န ဝိသံဝါဒေသိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၇။

ဝိပ္ပလာပ (ပု) | ဝိ + ပ + လပ + ဏ။ ဝိရူပေါ ပလာပေါ ဝိပ္ပလာပေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၁။ ဝိပြလာပ - သံ။ ဝိပ္ပလာအ၊ ဝိပ္ပလာဝ - ပြာ။ ဝိပ္ပလာပ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) (က) ဖောက်ပြန်သော - ကယောင်ချောက်ချား -ပြောဆို-ခြင်း၊ (ခ) ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း၊ (ဂ)ဖောက်ပြန်-ကယောင်ချောက်ချား ပြောအပ်-သော စကား။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်စကား။ (၁) (က) (ခ) (ဂ) ဉာတိဗျသနေန ဖုဋ္ဌဿ ------- ဝိပ္ပလာပေါ လာလပ္ပေါ လာလပ္ပနာ လာလပ္ပိတတ္တံ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၅။ ပဋိသံ။ ၃၇။ မဟာနိ။ ၉၉။ ဥပဃာတဏိတအည-ဘဏိတာဒိဝသေန ဝိရူပေါ ပလာပေါ ဝိပ္ပလာပေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၁။ (၂) ဝိပ္ပလာပေါ ဝိရောဓောတ္တိ။ ဓာန်။ ၁၂၄။

ဝိပ္ပလာပယမာန (တိ) | ဝိ + ပ + လပ + ဏာယ + မာန | အထူးထူး အပြားပြား-ပြောဆို-ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-စေတတ်သော။ ယဒါ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဒါ ---- " အဟော ဒုက္ခံ, အဟော ဒုက္ခ " န္တိ ဝိပ္ပလာပယမာန-မေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၁-၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိပ္ပလုဂ္ဂ (တိ) | ဝိ + ပ + လုဇ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄။ ဝိ + ပ + လုဇ + ဏျ။ ကစ္စည်း။ ၅၄၄။ လုဇ ဝိနာသေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၅။ | ဖျက်ဆီး-မုန့်မုန့် ညက်ညက်ပြု-အပ်သော။ ဝိပ္ပလုဂ္ဂါ (မဟာနိ။ ၇၄) တိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၃။

ဝိပ္ပလုဇ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + ပ + လုဇ + ယ + တိ။ လုဇ ဝိနာသေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၅။ တစ်နည်း-- ရုဇော ဘင်္ဂေ။ ပါ-၁၄၁၇။ | (၁) ပျက်စီး၏။ (၂) မုန့်မုန့် ညက်ညက်ဖြစ်၍-ကင်း-ပျောက်-၏။ (၃) ပြတ်၏။ (၁) တေ ဘောဂါ ဝိပ္ပလုဇ္ဇန္တိ။ မဟာနိ။ ၁၂၀။

ဝိပ္ပလုဇ္ဇန္တီတိ ဝိနဿန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၃။ (၂) တေ ကာမာ ဟာယန္တိ ----- ဝိပ္ပလုဇ္ဇန္တိ။ မဟာနိ။ ၄။ ဝိပ္ပလုဇ္ဇန္တီတိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာ ဟုတွာ အပဂစ္ဆန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄။ (၃) ဝိပ္ပလုဇ္ဇတိ (မဟာနိ။ ၉၂) တိ ဆိဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၄။

ဝိပ္ပဝဒတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝဒ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၇။ ဝိပြဝဒတိ - သံ။] ဆန့်ကျင်သောစကား-ဆန့်ကျင်ဘက်စကား-ကို-ပြော - ဆို - ၏၊ ငြင်းခုံ၏။ ဝိပ္ပဝဒန္တိ (ဇာ၊ ၁။ ၂၄၄) တိ အညမညံ ဝိရုဒ္ဓံ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၆။

ဝိပ္ပဝသ (ပု) [ဝိ + ပ + ဝသ + အ] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍နေခြင်း။ မယာ ဝိပ္ပဝသေန တေ (ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆) တိ မယာ သဒ္ဓိံ တဝ ဝိပ္ပဝါသေန --- တံ န မညေယျံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၆၀။

ဝိပ္ပဝသတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + အ + တိ။ ဝသ နိဝါသေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၄။ ဝိပြဝသတိ-သံ။ ဝိပ္ပဝသက္က-ပြာ။] ကင်း-ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ၍နေ၏။ သစ္စံ ကိရ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနီ ဧကာ ရတ္တိံ ဝိပ္ပဝသတီတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၅။ ယေန စီဝရေန ဝိပ္ပဝသတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။

ဝိပ္ပဝသန္တ (တိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + အ + အန္တ။ ထိ - ၌ ဝိပ္ပဝသန္တီ။] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍နေသော၊ သူ။ ဧကရတ္တံ တိစီဝရေန ဝိပ္ပဝသန္တော ဧကံ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၅၈။

ဝိပ္ပဝသန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + အ + အန္တိ] ဝိပ္ပဝသတိ - ကြည့်။ အတိရေကဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၇။

ဝိပ္ပဝသသိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + အ + သိ] ဝိပ္ပဝသတိ-ကြည့်။ ကိံ နု တမှာ ဝိပ္ပဝသသိ။ သုတ္တနိ။ ၄၅၀။ စူဠနိ။ ၂၂။

ဝိပ္ပဝသာမိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + အ + မိ] ဝိပ္ပဝသတိ-ကြည့်။ နာဟံ တမှာ ဝိပ္ပဝသာမိ။ သုတ္တနိ။ ၄၅၀။ စူဠနိ။ ၂၂။

ဝိပ္ပဝသိံသု (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + ဦ] ဝိပ္ပဝသတိ-ကြည့်။ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ ----- အတိရေကဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသိံသု။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁။

ဝိပ္ပဝသိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + တဗ္ဗ။ နပုလ္လိင်သာ အတွေ့များ၏။] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍ -နေ - သင့် -ထိုက် -သော။ ဆာရတ္တံ တိစီဝရေန ဝိပ္ပဝသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၈။

ဝိပ္ပဝသိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ပ + ဝသ + တုံ] ကင်း - ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ၍နေခြင်းငှါ။ ဆာရတ္တာတိရေကမ္ပိ ဝိပ္ပဝသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၉။

ဝိပ္ပဝသိတုကာမ (တိ) [ဝိပ္ပဝသိတုံ + ကမု + ဏ] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍-နေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ (ကင်း -ကွေကွင်း -ကွဲကွာ-၍ နေလိုသော) သူ။ ဧကေန စီဝရေန ဝိပ္ပဝသိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝိပ္ပဝသိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + တွာ] ကင်း-ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ၍ - နေပြီး၍။ ဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသိတွာ ပုန ဂါမသီမံ ဩက္ကမိတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၉။

ဝိပ္ပဝသိမှ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + မှာ] ဝိပ္ပဝသတိ - ကြည့်။ ဝိပ္ပဝသိမှာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၃၁) တိ ဝိပ္ပယုတ္တာ ဟုတွာ ဝသိမှ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၄၄။

ဝိပ္ပဝသိဿတိ (ကြိ) [(၁) ဝိ + ပ + ဝသ + ဿတိ။ (၂) ဝိ + ပ + ဝသ + ဤ။ ဤ-ကို ဿတိ-ပြု။ ရူ။၄၇၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။၈၉၃-၄။] ကင်း -ကွေကွင်း -ကွဲကွာ-၍ နေပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနီ ဧကာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသိဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဝိပ္ပဝသိဿန္တိ (ကြိ) [(၁) ဝိ + ပ + ဝသ + ဿန္တိ။ (၂) ဝိ + ပ + ဝသ + ဥံ။ ဥံ-ကို ဿန္တိ-ပြု။ ရူ။၄၇၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။၈၉၃-၄။] ကင်း - ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ၍ နေကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ ------- ဝိပ္ပဝသိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၇။

ဝိပ္ပဝသေယျ (ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + ဧယျ] ဝိပ္ပဝသတိ-ကြည့်။ ဧကရတ္တံပိ စေ ဘိက္ခု တိစီဝရေန ဝိပ္ပဝသေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၇-၈။ ဝိပ္ပဝသေယျာတိ ဝိပ္ပယုတ္တော ဝသေယျ။ ဝိ၊ ၃၊ ၂။ ၂၃၃။

ဝိပ္ပဝါသ (ပု) [ဝိ + ပ + ဝသ + ဏ။ ဝိပြဝါသ-သံ။ ဝိပ္ပဝါသ-ပြာ။] (၁) ကင်း-ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ၍ နေခြင်း။ (၂) တစ်ယောက်တည်းနေခြင်း။ (၃) ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍နေရာ။ (၁) သိယာ စ ------- တေန စီဝရေန ဝိပ္ပဝါသာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၇။ ဝိပ္ပဝါသာယာတိ ဝိယောဂဝါသာယ။ ကင်္ခါ။ ၁၈၈။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၉)။ (၂) ဝိပ္ပဝါသော (ဝိ၊၄။၈၇)တိ ဧကကဿေဝ ဝါသော။ ဝိ၊ ဋ၊၄။ ၁၄။ (၃) ဝိပ္ပဝါသသမယ-ကြည့်။

ဝိပ္ပဝါသဂတ (တိ) [ဝိပ္ပဝါသ + ဂတ] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍နေခြင်းသို့ရောက်သော။ ဝိပ္ပဝါသဂတောပိ ပိယသဟာယကော ဝိယ ပိယတရဘာဝံ ဥပေတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၆၆။ "အမှာက်ံ ပုတ္တဘာတရောပိ ဝိပ္ပဝါသဂတာ ဇဝံ ဝိစရိံသု " တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၂။ (အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၆-၌ကား ဝိပ္ပဝါသာဂတ-ဟုရှိသည်)။

ဝိပ္ပဝါသဒေါသ (ပု) [ဝိပ္ပဝါသ + ဒေါသ] (က) ကင်း-ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ၍နေခြင်းဟူသော အပြစ်။ (ခ) ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍ နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အပြစ်။ (က) (ခ) ဦနေ ဂဏော စရဏဒေါသော ဝါ ဝိပ္ပဝါသဒေါသော ဝါ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဝိပ္ပဝါသနိမိတ္တ (နု) [ဝိပ္ပဝါသ + နိမိတ္တ] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍ နေခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သတာဒီနန္တိ သတိသုတဝိရိယ-ပညာဒီနံ ဝိပ္ပဝါသနိမိတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၃။

ဝိပ္ပဝါသပစ္စယ (နု) [ဝိပ္ပဝါသ + ပစ္စယ] ဝိပ္ပဝါသနိမိတ္တ-ကြည့်။ ဝိပ္ပဝါသပစ္စယာ ယာ အာပတ္တိ။ ဝဇိရ။ ၂၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၃။

ဝိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဝိပ္ပဝါသ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (ရှေးဘဝမှ) ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-သည် ဖြစ်၍ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော။ တယိဒံ စုတိလက္ခဏံ၊ ဝိယောဂရသံ၊ ဝိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၅။ သတ္တဿ ပုရိမဘဝတော ဝိပ္ပဝါသော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတီတိ ဝိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၃။

ဝိပ္ပဝါသယေ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + ဏာယ + ဧယျ] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍ နေစေရာ၏။ ပဏ္ဍိတော မနာနိ ယရာ န ဝိပ္ပဝါသယေ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၆၆။

ဝိပ္ပဝါသလက္ခဏ (နု) [ဝိပ္ပဝါသ + လက္ခဏ] ကင်း - ကွေကွင်း - ကွဲကွာ - ၍ နေခြင်း၏ လက္ခဏာ။ တဗ္ဗိပရီတနယေန ဝိပ္ပဝါသ-လက္ခဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။ ၂၃၀။

ဝိပ္ပဝါသလက္ခဏဝဝတ္ထာပန (နံ) [ဝိပ္ပဝါသ-လက္ခဏ + ဝဝတ္ထာပန] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ - ၍ နေခြင်း၏ လက္ခဏာကို - ပိုင်းခြား- မှတ်သား - ဆုံးဖြတ် - ခြင်း။ ဣဒါနိ ဝိပ္ပဝါသလက္ခဏဝဝတ္ထာပနတ္ထံ " ဂါမော ဧကူပစာရော " တိအာဒိမာဟ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၉။

ဝိပ္ပဝါသသမယ (ပုံ) [ဝိပ္ပဝါသ + သမယ] ကင်း -ကွေကွင်း -ကွဲကွာ - ၍ နေရာအခါ။ အဇ္ဇ ဧတရဟိ အညာဟိပိ ပဗ္ဗတေယျာဟိ နဒီဟိ ဝိပ္ပဝါသသမယော န ဟောတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။

ဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ (ထီ) [ဝိပ္ပဝါသ + သမ္မုတိ] ကင်္ခါ။ ၁၈၈။ ဝဇီရ။ ၂၂၃-တို့၌ " ဝိပ္ပဝါသ-သမ္မုတိ " ဟုရှိ၍ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၈။ ကင်္ခါ။ ၁၅၈-တို့၌ " အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ " ဟုရှိသည်။ ထိုတွင် " အဝိပ္ပဝါသသမ္မုတိ " ဟူသော ပါဌ်သာ ယုတ္တတရဖြစ်သည်။

ဝိပ္ပဝါသသုခတ္ထ (ပုံ) [ဝိပ္ပဝါသ+ သုခ + အတ္ထ] (ညဉ့်) ကင်း၍နေခြင်း၌ ချမ်းသာခြင်းအကျိုး။ ဝိပ္ပဝါသသုခတ္ထံ ဝိကပ္ပနာယ ဩကာသော ဒိန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၅။

ဝိပ္ပဝါသာဝိပ္ပဝါသပရိစ္ဆေဒဒဿန (နံ) [ဝိပ္ပဝါသ+ အဝိပ္ပဝါသ + ပရိစ္ဆေဒ + ဒဿန] ကင်း၍ နေခြင်း, ကင်း၍မနေခြင်း၏ အပိုင်းအခြားကို ပြခြင်း။ တိစီဝရေန ဝိပ္ပဝါသာဝိပ္ပဝါသ-ပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထမ္ပိ သတ္တဗ္ဗန္တရသီမာယ ပရိစ္ဆေဒဒဿနံ။ ဝဇီရ။ ၄၅၈။

ဝိပ္ပဝါသိတ (တိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + ဏေ + တ။ ဝိပြဝါသိတ - သံ။ ဝိပ္ပဝသိယ - ပြာ၊ ဝိပ္ပဝါသိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍ နေစေအပ်သော။ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော သိဝိရာဇာ၊ သိဝိဟိ ဝိပ္ပဝါသိတော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၉။

ဝိပ္ပဝါသေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + ဏေ + တိ။] ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍ နေစေ၏။ မာ ကပဏလဒ္ဓကေဟိ ပုတ္တေဟိ၊ အမ္မာယ နော ဝိပ္ပဝါသေသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၉၅-၆)။

ဝိပ္ပဝိဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + ပ + ဝိဓ + တ။ ဝိပြဝိဒ္ဓ-သံ။] အထူးထူး အပြားအားဖြင့် စွန့်ပစ်ထားအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပဝိဒ္ဓနာနာကုဏပဘရိတ (တိ) [ဝိပ္ပဝိဒ္ဓ + နာနာကုဏပ + ဘရိတ] အထူးထူး အပြားအားဖြင့် စွန့်ပစ်ထားအပ်သော အကောင်ပုပ်တို့ဖြင့် ပြည့်သော။ တံ မဟာတလံ ဝိပ္ပဝိဒ္ဓနာနာကုဏပဘရိတံ အာမကသုသာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၂။ (သီ-ဣ-မူ)။

ဝိပ္ပဝုဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + တ။ ဝသဓာတ် နိဝါသတ္ထ-ဖြစ်၍ ဝိပ္ပဝုတ္ထ-ပါဌ်သာ အမှန်။] ဝိပ္ပဝုတ္ထ - ကြည့်။ ဣဒံ မေ ဘန္တေ စီဝရံ အတိရေကဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝုဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၈။

ဝိပ္ပဝုဋ္ဌသတိ (တိ) [ဝိပ္ပဝုဋ္ဌာ + သတိ။ ဝိပ္ပဝုတ္ထသတိ ?။] ကင်းလွတ်သော သတိရှိသော။ ပမတ္တာ ဟောန္တိ ဝိပ္ပဝုဋ္ဌသတိနော။ အံ။ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၄။

ဝိပ္ပဝုတ္ထ (တိ) [ဝိ + ပ + ဝသ + တ။ ဝသ နိဝါသေ။ ဝသတော ဥတ္ထ။ ကစ္စည်း။ ၆၁၃။ ရူ။ ၃၇၆။ ပါကတ - ၌လည်း နိဝါသတ္ထ-၌ ဝုတ္ထ-ဟုပင်ရှိ၏။ သတိရှိခဲ့သည်။ ဝသ (ဝပ) သေစနေ အရာ၌ကား (ဒေဝေါ) ဝုဋ္ဌော-ဟုရှိရမည်။ ရူ။ ၆၂၆။] (၁) ကင်း-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-၍နေပြီးသော။ (၂)ကင်းလွတ်သော။ (၁) ဝိပ္ပဝုတ္ထေ ဝိပ္ပဝုတ္ထသညီ အညတြ

ဘိက္ခုသမ္မုတိယာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၂။ ပဟူတ-ဘက္ခော ဘဝတိ၊ ဝိပ္ပဝုတ္တော သကံယရာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၃)။ (၂) ယဿာ ပဋိပက္ခေ သတိ တဿ ဝသေန သတိဝိဂတာ ဝိပ္ပဝုတ္တာ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၀။

ဝိပ္ပဝုတ္တသညာ (ထီ) | ဝိပ္ပဝုတ္တာ + သညာ | ကင်း၍နေပြီးဟု ဖြစ်သောအမှတ်သညာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ပဝုတ္တသညီ (တိ) | ဝိပ္ပဝုတ္တသညာ + ဤ။ ထီ-ဌ ဝိပ္ပဝုတ္တသညိနီ။ | ကင်း၍နေပြီးဟု ဖြစ်သော အမှတ်သညာရှိသော။ ဝိပ္ပဝုတ္တ (၁) အနက်ကြည့်။

ဝိပ္ပသန္န (တိ) | ဝိ + ပ + သဒ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၂။ ရူ။ ၆၃၁။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၅။ ဝိပြသန္န-သက္ကတပိဋက။ ဝိပ္ပသန္န - ပြာ၊ ဝိပ္ပသဏ္ဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ကြည်လင်-ကြည်ညို-သန့်ရှင်း-သော။ (၂) ကောင်းစွာ - ကြည်လင်-ကြည်ညို-သန့်ရှင်း-သော။ (၃) အထူးအားဖြင့်-ကြည်လင် - ကြည်ညို - သန့်ရှင်း-သော။ (၄) အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့်-ကြည်လင် - ကြည်ညို - သန့်ရှင်း - သော။ (၁) ဝိပ္ပသန္နေနာ(ဓမ္မ။၂၄) တိ အနာဝိလေန နိရုပက္ကိလေသေန။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၈။ (-ဓမ္မ။ ၂၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၉)။ (၂) ဝိပ္ပသန္နာနိ (ဝိ၊ ၃။ ၁၁။ သံ၊ ၂။ ၂) တိ သုဋ္ဌု ပသန္နာနိ။ သံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၄၈)။ (၃) ဝိပ္ပသန္နာနိ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၉) တိ ဝိသေသတော ပသန္နာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၇။ ဝိပ္ပသန္နော (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄) တိ ဝိသေသေန ပသန္နော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၈။ (၄) ဝိပ္ပသန္နေနာ (ကင်္ခါ။ ၈၃) တိ ဝိဝိဓပ္ပသန္နေန။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ။ သစ်။ ၁၂၁)။

ဝိပ္ပသန္နက္ကန္ဒြိယ (တိ) | ဝိပ္ပသန္န + ဣန္ဒြိယ | အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ တေနဿ ရညော ဝိပ္ပသန္နက္ကန္ဒြိယဘာဝံ ဒိသွာ ဧဝံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။

ဝိပ္ပသန္နဥဒက (နပ) | ဝိပ္ပသန္န + ဥဒက | အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော ရေ။ ဇော်ဂမ္ဘီရံ ဥတ္တာနာဝဘာသံ ဟောတိ မဏိဂင်္ဂါယ ဝိပ္ပသန္နဥဒကံ ဝိယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။

ဝိပ္ပသန္နကလလ (နပ) | ဝိပ္ပသန္န + ကလလ | အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော - ကလလရေကြည်- ကလလရုပ်။ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ----- ဋ္ဌိတတေလဗိန္ဒုပ္ပမာဏံ အစ္ဆံ ဝိပ္ပသန္နကလလံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၄။

ဝိပ္ပသန္နစိတ္တ (တိ) | ဝိပ္ပသန္န + စိတ္တ | အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော စိတ်ရှိသော။ ဝိပ္ပသန္နစိတ္တာ သမာဟိတာ။ သံ၊ ၃။ ၁၂၆။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၄)။

ဝိပ္ပသန္နစ္ဆဝိရာဂ (တိ) | ဝိပ္ပသန္န + ဆဝိရာဂ | အထူးသဖြင့်ကြည်လင်သော အရေအဆင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိပ္ပသန္နစ္ဆဝိရာဂံ ဒသဗလ-မဘိဇ္ဇလန္တံ ဒိသွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၇။

ဝိပ္ပသန္နဆဝိရာဂကရ (တိ) | ဝိပ္ပသန္နဆဝိရာဂ+ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ | အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော အရေအဆင်း၏ - တပ်စွန်း - ဆေးဆိုး - ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဝိပ္ပသန္နဆဝိရာဂကရေဟိ မုခါလေပနေဟိ အာလိမ္ပန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၅။

ဝိပ္ပသန္နဆ (စ္ဆ) ဝိဏ္ဏ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + ဆဝိ+ဝဏ္ဏ] ဝိပ္ပသန္နဆဝိရာဂ-ကြည့်။ ပီဏိန္ဒြိယော ပသန္နမုခဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသန္နဆဝိဝဏ္ဏော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၀)။

ဝိပ္ပသန္နဉာဏလောစန (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + ဉာဏ + လောစန] အထူးသဖြင့်ကြည်လင်သော ဉာဏ်မျက်စိရှိသော။ သမုပ္ပါဋိတမောဟပဋလော ဝိပ္ပသန္နဉာဏလောစနော သံဃော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။

ဝိပ္ပသန္နဋ္ဌ (ပု) [ဝိပ္ပသန္န + အတ္ထ] ကြည်လင်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော - အနက်-သဘော။ ဇဝံ ဝိပ္ပသန္နဋ္ဌေန မဏ္ဍော, ပါတဗ္ဗဋ္ဌေန ပေယျံ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။

ဝိပ္ပသန္နတိလတေလ (န) [ဝိပ္ပသန္န + တိလ + တေလ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော နှမ်းဆီ။ ယသ္မိံ ပန ဝိပ္ပသန္နတိလတေလာဒိမှိ လေခါ န သန္တိဋ္ဌတိ ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၃။

ဝိပ္ပသန္နတိလတေလဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိပ္ပသန္နတိလ-တေလ + ဝဏ္ဏ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော နှမ်းဆီအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ သော ဝဏ္ဏတော ဝိပ္ပသန္နတိလ-တေလဝဏ္ဏော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၃။

ဝိပ္ပသန္နပဉ္စပသာဒ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န+ပဉ္စပသာဒ] စင်ကြယ်သော ၅-ပါးသော အဆင်းရှိသည့် ပသာဒရှိသော။ အထူးသဖြင့်ကြည်လင်သော ၅-ပါးသော ကြည်ညိုဘွယ် အဆင်းရှိသော။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ သျှ၊ တား)။ အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော နီလ, ပီတ, လောဟိတ, ကဏှ, ဩဒါတ-ဟူသော ၅-ပါးသော အဆင်းရှိသော။ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ သျှ၊ သစ်။)။ ဝိပ္ပသန္နပဉ္စပသာဒ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄) န္တိ ပရိသုဒ္ဓနီလပီတလောဟိတကဏှဩဒါတ-ဝဏ္ဏပသာဒံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၁)။

ဝိပ္ပသန္နပဒ (န) [ဝိပ္ပသန္န + ပဒ] ဝိပ္ပသန္န-ဟူသောပုဒ်။ တဿ ဝိပ္ပသန္နပဒေန သမ္ဗန္ဓော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝိပ္ပသန္နမန (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + မန] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော-စိတ်-နှလုံး-ရှိသော၊ သူ။ ဝိပ္ပသန္နမနာ သန္တာ၊ အင္ဂသု သမိဒ္ဓ အာသနေ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝိပ္ပသန္နမာနသ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + မာနသ] ဝိပ္ပသန္နမန - ကြည့်။ ကိလေသကာလုဿိယာဘာဝေန ဝိပ္ပသန္နမာနသော ဟိ ဘိက္ခု။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။

ဝိပ္ပသန္နမုခ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + မုခ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော မျက်နှာရှိသော။ အတ္တမနော ဝိပ္ပသန္နမုခေါ ဟုတွာ ------ ယာတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆။

ဝိပ္ပသန္နမုခဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + မုခဝဏ္ဏ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော မျက်နှာအဆင်းရှိသော။ ဝိပ္ပသန္နမုခဝဏ္ဏေန သဟတ္ထေန ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၇။

ဝိပ္ပသန္နမုခိန္ဒြိယ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + မုခိန္ဒြိယ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော မျက်နှာဟူသော ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ စက္ကဝါက သုရူပေါသိ၊ ဝိပ္ပသန္နမုခိန္ဒြိယော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၀။

ဝိပ္ပသန္နလောစန (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + လောစန] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော မျက်စိရှိသော။ သမုပ္ပါဋိတပဋလော ဝိပ္ပသန္နလောစနော ဝိယ ဇနော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။

ဝိပ္ပသန္နဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + ဝဏ္ဏ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော အဆင်းရှိသော။ အစ္ဆံ ပတ္တန္တိ ဝိပ္ပသန္နဝဏ္ဏံ မတ္တိကာပတ္တံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝိပ္ပသန္နဝဒနသောဘ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + ဝဒနသောဘာ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော- ခံတွင်း - ပါးစပ်-၏ တင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝိပ္ပသန္နဝဒနသောဘံ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ။ ဇုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၂၁။

ဝိပ္ပသန္နာကာရ (ပု) [ဝိပ္ပသန္န + အာကာရ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော အခြင်းအရာ။ မုခဿ ဝိပ္ပသန္နာကာရံ ဒိသွာ ဇေတံ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၆၃။

ဝိပ္ပသန္နိန္ဒြိယ (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + ဣန္ဒြိယ] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော ဣန္ဒြေရှိသော။ အတ္တမနော ဝိပ္ပသန္နိန္ဒြိယော နိဟတမာနော ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။

ဝိပ္ပသန္နောဒက (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + ဥဒက] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ အစ္ဆာတိ ဝိပ္ပသန္နောဒကာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၈၇။

ဝိပ္ပသန္နောဒိက (တိ) [ဝိပ္ပသန္န + ဥဒ ။ ဝိပ္ပသန္နောဒ + ဣက] အထူးသဖြင့် ကြည်လင်သော ရေရှိသော။ ပဿေ'တ္ထ ပေါက္ခရဏိယော၊ ဝိပ္ပသန္နောဒိကာ သုစိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၄။

ဝိပ္ပသာခဂ္ဂ (တိ) [ဝိ + ပသာခ + အဂ္ဂ] ခက်မ - ကိုင်းမ - မှ ဝေးကွာသော အဖျားရှိသော၊ ကိုင်းညွတ်သော သစ်ခက်ဖျားရှိသော။ ဝိပ္ပသာခဂ္ဂေါ (ဇာ၊၁။၃၆၀) တိ ဖလဘာရေန သြနမိတသာခဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၁။

ဝိပ္ပသာခဂ္ဂါ (ဇာ၊ ၁။၃၆၀) တိ ဖလဘာရေန သြနမိတသာခဂ္ဂါ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၁။

ဝိပ္ပသာဒေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဝိ + ပ + သီဒ(သဒ)+ ဏေ + ဟိ] (သင်) အထူးသဖြင့်-ကောင်းစွာ-ကြည်လင်-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-စေလော။ သဗ္ဗတ္ထ စ ဝိပ္ပသာဒေဟိ စိတ္တံ။ သုတ္တနိ။ ၃၅၄။

ဝိပ္ပသီဒတိ (ကြိ) [ဝိ +ပ + သီဒ (သဒ) + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၅။ ဝိပြသီဒတိ-သက္ကတပိဋက။ ဝိပ္ပသီအက္က-ပြာ။ ဝိပ္ပသဒက္က-အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထူးသဖြင့်-ကောင်းစွာ-ကြည်လင်-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-၏။ မုခဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသီဒတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၉။ အံ။ ၃။ ၅၄၂။ ပဋိသံ။ ၃၁၄။ မုခဝဏ္ဏော ဝိပ္ပသီဒတီတိ ဗန္ဓနာ ပမုတ္တတာလပက္ကံ ဝိယ စဿ ဝိပ္ပသန္နဝဏ္ဏံ မုခံ ဟောတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၈။ အဇ္ဈတ္တံ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရန္တော ------ သမ္မာ ဝိပ္ပသီဒတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၅။ (-မ၊ ၁။ ၃၁၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၃။ ပေတ၊ ၄။ ၁၁၅)။

ဝိပ္ပသီဒန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ပ +သီဒ (သဒ) + အ + အန္တိ] ဝိပ္ပသီဒတိ - ကြည့်။ ဇဝံ ဓမ္မာနိ သုတွာန၊ ဝိပ္ပသီဒန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ ဓမ္မ။ ၂၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၄။

ဝိပ္ပသီဒိံသု (ကြိ) [ဝိ + ပ + သီဒ (သဒ)+ ဥံ] ဝိပ္ပသီဒတိ-ကြည့်။ ဣန္ဒြိယာနိ ဝိပ္ပသီဒိံသု (အံ၊ ၂။ ၃၃၄) တိ တသ္မိံ မရဏသမယေ ဆ ဣန္ဒြိယာနိ ဝိပ္ပသန္နာနိ အဟေသုံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၂၆။

ဝိပ္ပသီဒိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + သီဒ (သဒ) + ဤ] ဝိပ္ပသီဒတိ-ကြည့်။ သရီရဝဏ္ဏောပိ ဝိပ္ပသီဒိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈။

ဝိပ္ပသုက္ခတိ (ကြိ) [ဝိ + ပ + သုသ + အ + တိ။ ဓာတွန့်သ-ကို သုတ်ကြီးဖြင့် က္ခ-ပြု။ တစ်နည်း-- ဝိ + ပ + သုက္ခ + အ + တိ။ နာမဓာတ်။] အထူးထူး အပြားပြား-ခန်းခြောက် - ခြောက်သွေ့ - ၏။ ဝိပုတ္တော ဝိပ္ပသုက္ခတု။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၁၀။

ဝိပ္ပဟာတဝေ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + တဝေ။ ဝိပ္ပဇဟတိ-မှ။] စွန့်-ပယ်-ခြင်းငှါ။ ဧတမ္ပိ ဒိသွာ သိက္ခေထ၊ မေထုနံ ဝိပ္ပဟာတဝေ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၇။ မေထုနံ ဝိပ္ပဟာတဝေ မေထုနပ္ပဟာနတ္ထာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။

ဝိပ္ပဟာန (န) [ဝိ + ပ + ဟာ + ယု။ ဝိပြဟာဏ-သံ။] (၁) အထူးသဖြင့်-ပယ်-စွန့်-ခြင်း။ (၂) အထူးသဖြင့်-ပယ်-စွန့်-ရာ နိဗ္ဗာန်။ (၁) တဏှာယ ဝိပ္ပဟာနေန၊ နိဗ္ဗာနံ ဣတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၁။ ၃၇။ (၂) ဇာတိဇရာယ ဣဓ ဝိပ္ပဟာန (သုတ္တနိ။ ၄၄၅) န္တိ -------- ဇာတိဇရာနံ ပဟာနဘူတံ ဓမ္မံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၃။

ဝိပ္ပဟာယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + တွာ။ ဝိပြဟာယ-သံ။] အထူးသဖြင့်-ပယ်-စွန့်-၍။ ကဏှံ ဓမ္မံ ဝိပ္ပဟာယ၊ သုက္ကံ ဘာဝေထ ပဏ္ဍိတော။ သံ၊ ၃။ ၁၉၊ ၇၄။ ဓမ္မ။ ၂၆။ ကဏှံ ဓမ္မန္တိ ---- အကုသလံ ဓမ္မံ ဝိပ္ပဟာယ ဇဟိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၀။

ဝိပ္ပဟိတ (တိ) [ဝိ + ပ + ဟိ + တ] (၁) အထူးထူးသော အရပ်သို့ စေလွှတ်အပ်သော။ (န) (၂) အထူးထူးသော အရပ်သို့ စေလွှတ်ခြင်း။ (၁)၊ (န) (၂) ဒူတဝိပ္ပဟိတာနိ စ (ဇာ ၊ ၁။ ၁၆၇) တိ ------- ကတာနိ ဒူတပေသနာနိ စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၅။

ဝိပ္ပဟီန (တိ) [ဝိ + ပ + ဟာ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၂။ ဝိပြဟီဏ-သံ။ ဝိပ္ပဟီဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးသဖြင့်-ပယ်-စွန့်-အပ်ပြီးသော။ (၂) အထူးသဖြင့်-ပယ်-စွန့်-ပြီးသော။ (၁) ဣမာနိ ပဉ္စင်္ဂါနိ ဝိပ္ပဟီနာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၁၆၂။ (၂) သေတပစ္စတ္တန္တိ ဝါသနာယ ဝိပ္ပဟီနတ္တာ ပရိသုဒ္ဓံ အာဝေဏိက-အတ္တဘာဝံ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၃။

ဝိပ္ပါလေတိ (ကြိ) [ဝိ + ပါလ + ဏေ + တိ။ ဝိပ္ပါလေတိ - ပါဠ်ရှိသင့်။ ၎င်းကိုကြည့်။ ဝိသွာရယတိ-သံ။] (လေးညို့ကို) ဆွဲစေ၏၊ (လေးကို)တင်၏။ ဝိပ္ပါလေန္တု (ဇာ၊၂။၃၇၀)တိ အာရောပေန္တု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။၃၆၉။

ဝိပ္ပိတ (တိ) [ဝိပ္ပ + ဣတ။ ပါကတ - ၌ ဝိပ္ပ = ပုလ္လိင် - အစက် - အပြောက် - ဗိန္ဒု။ နပုလ္လိင် = အမြီး ဟောရှိသည်။] အစက်အပြောက်သာ ရှိသော၊ အမြီးသာ ရှိသော။ (P T S - ဓာန်၌ " ပြားသော " ဟု ပြန်သည်။) ခုဒ္ဒကော, ဝဋ္ဋော, ဝိပ္ပိတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀။ (သီ၊ ဣ- မူ။)

ဝိပ္ဖန္ဒ (ပု) [ဝိ + ဖဒိ + အ။ ဝိပ္ပန္ဒ - သံ၊ ဝိပ္ဖံဒ - ပြာ။] အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ဖန္ဒစိတ္တ (တိ) [ဝိပ္ဖန္ဒ + စိတ္တ] အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်သော စိတ်ရှိသော။ ဝိပ္ဖန္ဒစိတ္တော ဝေဂေန ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ ဂန္ဒာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။

ဝိပ္ဖန္ဒတိ (ကြိ) [ဝိ + ဖဒိ + အ + တိ။ ဖဒိ ကိဉ္စိစလနေ။ ရူ။ ၅၃၁။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိပ္ပန္ဒတိ-သံ။ ဝိပ္ဖံဒက္က - ပြာ။] (၁) တုန်လှုပ်၏။ (၂) အထူးထူး အပြားပြားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တုန်လှုပ်၏။

(၁) ဝိပ္ပန္နတိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀) တိ ကမ္မတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၄၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁)။ (၂) ဝိပ္ပန္နတ္တိ (မဟာနိ။ ၃၈) တိ ဝိဝိဓာကာရေန ဖန္နတ္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

ဝိပ္ပန္နန (န) [ဝိ + ဖဒိ + ယု] တုန်လှုပ်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဣမာနိ ကောရမ္မဏာသို့ယေဝ ဝိပ္ပန္နနံ ကထိတံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၂။

ဝိပ္ပန္နနရဟိတ (တိ) [ဝိပ္ပန္နန + ရဟိတ] တုန်လှုပ်-အထူးသဖြင့်တုန်လှုပ်-ခြင်းမှကင်းသော။ ဝိပ္ပန္နနရဟိတတ္တာ သုခုမာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃။

ဝိပ္ပန္နနာကာရ (ပု) [ဝိပ္ပန္နန + အာကာရ] အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်သော အခြင်းအရာ။ ဒုက္ခဝေဒနံ အသဟန္တော ဝိပ္ပန္နနာကာရံ ဒဿေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၀။

ဝိပ္ပန္နတ္တ (တိ) [ဝိ + ဖဒိ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိပ္ပန္နတ္တိ။] အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်သော။ ဝိပ္ပန္နတောဝ ဂဟဏံ အနုပဂန္တွာ ဝေဂေန ပလာယိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၅။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂)။

ဝိပ္ပန္နမာန (တိ) [ဝိ + ဖဒိ + အ + မာန] ဝိပ္ပန္နတ္တ - ကြည့်။ သင်္ဂမ္မ ခါဒန္တိ ဝိပ္ပန္နမာနံ။ ဝိမာန။ ၇၅။ ပေတ။ ၂၀၈။ ဝိပ္ပန္နမာန (မဟာနိ။ ၃၆) န္တိ နာနာဝိဓေန စလမာနံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၆။

ဝိပ္ပန္နမာနစိတ္တ (တိ) [ဝိပ္ပန္နမာန + စိတ္တ] အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်သော စိတ်ရှိသော။ ဥဒ္ဓတာတိ ဥဒ္ဓစ္စပကတိကာ ဝိပ္ပန္နမာနစိတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၈။

ဝိပ္ပန္နမာနဝဏ္ဏဂ္ဂဟဏာနန္တရံ (ဗျ) [ဝိပ္ပန္နမာန + ဝဏ္ဏ + ဂဟဏ + အနန္တရံ] အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်သော အရောင်အဆင်းကိုယူခြင်း၏ အခြားမဲ့၌။ ဝိပ္ပန္နမာနဝဏ္ဏဂ္ဂဟဏာနန္တရံ ဝိညတ္တိဂ္ဂဟဏာဿ ကတ္တိတတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၈။

ဝိပ္ပန္နိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဖဒိ + ဥံ] ဝိပ္ပန္နတိ- ကြည့်။ ကမ္မဇပဿာဒဿ ဒုဗ္ဗလတ္တာ အက္ခီနိ ဝိပ္ပန္နတ္တိ၊ န ဇဝံ ဝိပ္ပန္နိံသု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။

ဝိပ္ပန္နိတ (တိ) [ဝိ + ဖဒိ + တ။ ဝိပ္ပန္နိတ-သံ။ ဝိပ္ပံဒိအ-ပြာ။] (၁) တုန်လှုပ်-အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်-သော။ (န) (၂) (က) ဖောက်ပြန်- စက်ဆုပ်ဖွယ်-သော တုန်လှုပ်ခြင်း။ (ခ) တုန် လှုပ်-အထူးသဖြင့်တုန်လှုပ်-ခြင်း။ (၁) တဒပိ တေသံ -------- ဝေဒယိတံ တဏှာဂတာနံ ပရိတဿိတဝိပ္ပန္နိတမေဝ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၆။ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေန စေဝ တဏှာသင်္ခါတေန စ ပရိတဿိတေန ဝိပ္ပန္နိတမေဝ စလိတမေဝ ကမ္ပိတမေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။ ဝိပ္ပန္နိတစိတ္တ- လည်းကြည့်။ (န)(၂)(က) ကဒါစိ ဥဗ္ဗေဒဿ ကဒါစိ သဿတဿ ဂဟဏတော ဝိရူပံ ဖန္ဒိတံ ဝိပ္ပန္နိတန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄။ ဝိရူပံ ဗီဘစ္ဆံ ဖန္ဒိတံ ဝိပ္ပန္နိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၁)။ (ခ) ဝိသုကာယိကာနိ သေဝိတာနိ ဝိပ္ပန္နိတာနိ ကာနိစိ ကာနိစိ။ မ၊ ၂။၁၀၉။ ဝိသုကာယိ- တာနိတိအာဒီဟိ ဝိသေဝနာစာရံ ကထေသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။ ဝိသေဝနာစာရန္တိ အဒန္တကိရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၃။

ဝိပ္ပန္နိတစိတ္တ (တိ) [ဝိပ္ပန္နိတ + စိတ္တ] အထူးသဖြင့် တုန်လှုပ်သော စိတ်ရှိသော။

အနဝဋ္ဌိတတာယ ဝိပ္ဖန္ဒိတစိတ္တတာယ ဝိပ္ဖန္ဒမာနစိတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၃။

ဝိပ္ဖန္ဒိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဖဒိ + တုံ] အထူးထူး အပြားပြားတုန်လှုပ်ခြင်းငှါ။ ဝီတိက္ကမဝသေန တဿ ဝိပ္ဖန္ဒိတုံ န ဒေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။

ဝိပ္ဖန္ဒိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဖဒိ + တွာ] အထူးထူး အပြားပြား တုန်လှုပ်၍။ ဣတောစိတော စ ဝိပ္ဖန္ဒိတွာ ပလာယိတုံ အသက္ကောန္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၃။

ဝိပ္ဖရဏ (န) [ဝိ + ဖရ + ယု။ ဝိသ္ဖာရဏ-သံ။] ပျံ့နှံ့ခြင်း။ ဝိပ္ဖရတိ၊ ဝိပ္ဖရဏံ၊ ဝိပ္ပါရော။ နိရုတ္တိ။ ၅၄။

ဝိပ္ဖရတိ (ကြိ) [ဝိ + ဖရ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၁၅၆။ ဝိသ္ဖရတိ-သံ။] (၁) ဖြန့်-ပျံ့နှံ့စေ-၏။ (၂) ပျံ့နှံ့၏။ (၁) သာ ဣမံ ပထဝီဓာတွာဒိသန္ဓိဝေသဘူတံ ကာယ-သမ္ဘတံ အင္ဂြိကသယံာင်္ဃ ဝိပ္ဖရတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ (၂) သမတနိတိ သဉ္ဇာဒေန္တိ ဝိပ္ဖရိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဝိပ္ဖရန္တ (တိ) [ဝိ + ဖရ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိပ္ဖရန္တီ။] ပျံ့နှံ့သော။ ဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဣတောစိတော စ ဝိပ္ဖရန္တိယော ဓာဝန္တိယော ------ တံ ဝနန္တံ ဧကောဘာသံ အကံသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၃။

ဝိပ္ဖရိတ (တိ) [ဝိ + ဖရ + တ။ ဝိသ္ဖာရိတ-သံ။ ဝိပ္ဖာရိယ-ပြာ။] ဆန့်ကျင်လျက်တည်သော၊ ဆန့်ကျင်သော။ သကျရာဇူနံ ပုရတောပိ ဝိပ္ဖရိတောဝ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၉။

ဝိပ္ပါရ[1] (ပု) [ဝိ + ဖရ + ဏ။ ဝိသ္ဖာရ-သံ။] (၁) ပျံ့နှံ့-ပြန့်ပြော-ခြင်း။ (၂) ပျံ့နှံ့စေ-ဖြန့်-ခြင်း။ (၃) အရှိန်၊ အဟုန်၊ လျင်မြန်ခြင်း။ (၄) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၅) (အကျိုးကိုပြုပြင်ခြင်း, ပြီးစေခြင်းဟူသော) ဗျာပါရ။ (ကောတ္ထုဘဉ္ဇ (၁) လေးဖြန့်သံ - လေးတင်သံ။ (၂) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (၃) လျင်မြန်ခြင်း။ (၄) ကျယ်ပြန့်ခြင်း။ (၅) ပွင့်ခြင်း - ဟု ၅-နက်လာ၏)။ (၁) ဝိပ္ပါရဝန္တု (၁) ကြည့်။ (၂) မေတ္တာ-ဈာနဿ ဝိပ္ပါရေန ဥတ္တရာယ မတ္တကေ အာသိတ္တံ ပက္ကုထိတတေလံ --- ဝိနိဝတ္တိတွာ ဂတံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၆။ (၃) ဉာဏဿ ဝိပ္ပါရော ဝေဂေါ အဿာ အတ္ထီတိ ဉာဏ-ဝိပ္ပါရာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။ (၄) တတ္ထ စိတ္တကိရိယာ စ သာ ဝါယောဓာတုယာ ဝိပ္ပါရော ဝိပ္ဖန္ဒနဉ္စာတိ စိတ္တကိရိယဝါယော-ဓာတုဝိပ္ပါရော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၂။ (၅) ဝိပ္ပါရ[2] ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဝိပ္ပါရ[2] (တိ) [ဝိပ္ပါရ + ဝန္တု။ ဝန္တုပစ္စည်း ကျေ။ ဘာဝပ္ပဓာန။] အကျိုးကို ပြုပြင်ခြင်း, ပြီးစေခြင်းဟူသော ဗျာပါရရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝိပ္ပါရပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဝိပ္ပါရဋ္ဌာန (န) [ဝိပ္ပါရ + ဌာန] ပြန့်ပြောခြင်း၏အကြောင်း။ သံယေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလန္တိ အရိယသံယေ ဒိန္နံ ဝိပ္ပါရဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ဝိပုလဖလန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။

ဝိပ္ပါရပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဝိပ္ပါရ + ပတိ+ ဥပ + ဌာ + ယု] အကျိုးကိုပြုပြင်ခြင်း, ပြီးစေခြင်းဟူသော ဗျာပါရရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်တတ်သော။ ဝိပ္ပါရပစ္စုပဋ္ဌာနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၂) တိ ဧတ္ထ ဝိပ္ပါရော နာမ ဝိပ္ပါရဝန္တတာ၊ တသ္မာ သဗျာပါရပစ္စုပဋ္ဌာနာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။

ဝိပ္ပါရမတ္တ (န) [ဝိပ္ပါရ + မတ္တ] ပြန့်ခြင်းမျှ၊ ပျံ့နှံ့ကာမျှ။ ဝိတက္ကဿ ဝိပ္ပါရမတ္တမေဝ သန္ဒေါတိ ကတွာ ပုစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၆။

ဝိပ္ဖါရဝန္တု (တိ) [ဝိပ္ဖါရ + ဝန္တု။ ထီ - ၌ ဝိပ္ဖါရဝတီ, ဝိပ္ဖါရဝန္တီ။] (၁) ပျံ့နှံ့-ပြန့်ပြော-ခြင်းရှိသော။ (၂) အရှိန်-အဟုန်-လျင်မြန်ခြင်း - ရှိသော။ (၃) တုန်လှုပ်ခြင်းရှိသော။ (၁) အရိယသံဃေ ဒိန္နံ ဝိပ္ဖါရဝန္တံ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။ ဝိပ္ဖါရဝန္တံ ဟောတိ ဝိပုလပက္ခတာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၀။ (၂) ဝိပ္ဖါရဝံ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅) တိ အဝူပ-သန္တသဘာဝတာယ ဝေဂဝံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၂။ (၃) ဝိပ္ဖါရဝံ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈) တိ ဝိစလနယုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၈။ ဝိပ္ဖါရဝံ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၈) တိ စလနယုတ္တော သပရိပ္ဖန္ဒော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၉၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၉၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၄၂)။

ဝိပ္ဖါရဟေတု (ပု) [ဝိပ္ဖါရ + ဟေတု] ပျံ့နှံ့ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ စေတောပရိယ-ဉာဏုပ္ပါဒနတ္ထံ ပရိကမ္မကရဏကာလေ ပရေသံ တိဏ္ဏန္နံ စိတ္တာနံ ဝိပ္ဖါရဟေတုနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈။

ဝိပ္ဖါရိက (တိ) [ဝိပ္ဖါရ + ဣက] (၁) (က) ပျံ့နှံ့ခြင်းရှိသော၊ ပျံ့နှံ့သော။ (ခ) (ပမာဏအားဖြင့်) ပြန့်ပြောခြင်းရှိသော၊ ကြီးကျယ်ပြန့်ပြောသော။ (၂) အရှိန်-အဟုန်-လျင်မြန်ခြင်း - ရှိသော။ (၃) တုန်လှုပ်ခြင်းရှိသော။ (၁) (က) နာဿ သဒ္ဓသဒ္ဒေါ သဗ္ဗတော ဖရတိ၊ ဗလဝတော ပန ဝိပ္ဖါရိကော ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၃။ (ခ) ဝိပ္ဖါရိကတရ - ကြည့်။ (၂) ဝိပ္ဖါရိကဥ္စ ဇဝနံ နာဝံ ဝိယ နဒီသောတော ဘဝင်္ဂ အနုဗန္ဓတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။

(၃) ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရဝသေနာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀) တိ ဝိပ္ဖါရိကဘာဝေန ပဝတ္တဝိတက္ကဿ ဝသေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၇။

ဝိပ္ဖါရိကကိရိယ (ထီ၊ န) [ဝိပ္ဖါရိက + ကိရိယ] အရှိန်-အဟုန်-လျင်မြန်ခြင်း -ရှိသော -အမူအရာ-ကိရိယာ။ ကိရိယဇဝနဿ ဝိပ္ဖါရိက-ကိရိယဘာဝေါ န သက္ကာ နိသေဓေတုံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝိပ္ဖါရိကတရ (တိ) [ဝိပ္ဖါရိက + တရ] အထူးသဖြင့်-သာ၍ -ပြန့်ပြောခြင်းရှိသော၊ အထူးသဖြင့်-ကြီးကျယ် ပြန့်ပြော -မွန်မြတ်-သော။ ကာယော စ တေသံ ဝိပ္ဖါရိကတရော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဝိပ္ဖါရိကတရောတိ ဖြဟ္မပါရိသဇ္ဇေဟိ ပမာဏတော ဝိပုလ-တရော, သဘာဝတော ဥဠာရတရော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဝိပ္ဖါရိတ (တိ) [ဝိပ္ဖါရ + ဣတ။ ဝိသ္ဖာရိတ-သံ။ ဝိပ္ဖါရိယ - ပြာ။] ပျံ့နှံ့-ပြန့်ပြော-များမြတ်-သော။ (ကောတ္တုဘ၌ (၁) တုန်လှုပ်သော။ (၂) လေးဖြန့်သံ - လေးတင်သံ - ကိုပြုအပ်သော။ (၃) ဆွဲငင်အပ်သော။ (၄) ပြုအပ်သော။ (၅) လျင်မြန်သော-ဟု ၅-နက်လာ၏။ ပါကတ၌ -- (ထီ) (၁) ချဲ့ထွင်အပ်သော။ (၂) ဖောက်ခွဲအပ်သော။ (၃) ထင်စွာပြုအပ်သော။ (ပု) (၄) လေးတင်ခြင်း-ဟု ၄-နက်လာ၏) ဝိပ္ဖါရိတေန စိတ္တေန သဗ္ဗကိစ္စာနိ နိပ္ဖါဒေတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၈။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂)။

ဝိပ္ဖါရေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဖရ + ဏေ + တွာ] ပျံ့နှံ့စေ၍။ သော ဘိက္ခု သဗ္ဗလောကံ ဝိပ္ဖါရေတွာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။

ဝိပ္ဖါလိတ (တိ) [ဝိ + ဖလ + ဏေ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၄။ ဝိသ္ဖာလိတ - သံ။ ဝိပ္ဖါလိယ - ပြာ။] ပေါက်ကွဲစေ-ဖောက်ခွဲ-စုတ်ပြဲစေ-ဆုတ်ဖြဲ-အပ်သော။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အင်္ဂုလိမာလော --------- ဝိပ္ဖါလိတာယ သယ်ာင်္ဃာယာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ မ၊ ၂။ ၃၀၇။

ဝိပ္ဖါလိတူဒရ (တိ) [ဝိပ္ဖါလိတ + ဥဒရ] ထိုးဖောက်-ဖောက်ခွဲ-အပ်သော ဝမ်း (ဗိုက်) ရှိသော၊ သူ။ တံ ဟညမာနံ နိရယေ ဝဇန္တံ၊ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဿသ္မိံ ဝိပ္ဖါလိတူဒရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၄၁။

ဝိပ္ဖါလေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဖလ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၄။ ဝိသ္ဖာလယတိ-သံ။ ဝိပ္ဖါလေဣ-ပြာ။] ပေါက်ကွဲစေ-ထိုးဖောက်-ဖောက်ခွဲ-စုတ်ပြဲစေ-ဆုတ်ဖြဲ-၏။ စောရာ နိက္ခမိတွာ ----- ပတ္တဥ္စ ဘိန္ဒိံသု၊ သယ်ာင်္ဃဥ္စ ဝိပ္ဖါလေသုံ။ ဥဒါန။ ၁၈၉။

ဝိပ္ဖါဠေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဖဠ + ဏေ + တိ။ ဝိပ္ဖါလေတိ - ကြည့်။] ပေါက်ကွဲစေ-ထိုးဖောက်-ဖောက်ခွဲ-စုတ်ပြဲစေ-ဆုတ်ဖြဲ-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိပ္ဖါဠေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဖဠ + ဏေ+ တွာ] ပေါက်ကွဲစေ-ထိုးဖောက်-ဖောက်ခွဲ-စုတ်ပြဲစေ-ဆုတ်ဖြဲ-၍။ ဘိက္ခု ဟတ္ထေန ဝိပ္ဖါဠေတွာ စီဝရံ သိဗ္ဗေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။ ဝိပ္ဖါဠေတွာတိ ဖာဋေတွာ။ ဝဇိရ၊ ၅၂၃။

ဝိပ္ဖုရ္ခ (တိ) [ဝိ + ဖရ + တ။ ဝိ + ဖုရ္ခ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၄၊ ၂၉၇။ ဝိသ္ဖုရ္ခ - သံ။ ဝိပ္ဖုဍ္ဍ-ပြာ။] ပျံ့နှံ့-ဖြန့်အပ် - သော။ ဖရ ဖရဏေ၊ ဖရိတ္ထ, ဖရီယိတ္ထာတိ ဝါ ဖုဋ္ဌော၊ ဝိပ္ဖုဋ္ဌော၊ သမ္ဖုဋ္ဌော၊ ဩဖုဋ္ဌော၊ မဟာဝုတ္တိနာ ဖဿ ဥတ္တံ၊ တဿ ဋ္ဌတ္တံ။ နိရုတ္တိ။ ၄၈၁-နှာ။

ဝိပ္ဖုရ (နှ) [ဝိ + ဖုရ + အ။ ဓာတွတ္ထ။ (တိ) ဝိသ္ဖုရ-သံ။] (ရေ) အစက်-အပေါက် (မိုး) ရေစက်-ရေပေါက်။ ထုလ္လာနိ ဖုသိတာနိ ဝိပ္ဖုရာနိ ဖတ္တာတိ ထုလ္လဖုသိတကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၅။

(ပါကတဍ္ဍ- ဝိပ္ဖုရ = ဝိသ္ဖုရ (ဓာတ်) (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ကားကား စွန့်စွန့်ပွင့်ခြင်း။ (၃) ပြင်းထန်သော ဝေဒနာနှိပ်စက်သဖြင့် စိတ်ဓာတ် မတည်မငြိမ် ချောက်ချားခြင်း။ (၄) တုန်လှုပ်ခြင်း - ဟု ၄ - နက်လာ၏။ ဗြိဟတ်၌-- ဝိပ္ဖုရိတ = ဝိသ္ဖုရိတ (ပု) မျက်လုံးပြူးသူ = မျက်စိကျယ်သူ-ဟုလာ၏။)

ဝိပ္ဖုရတိ (ကြိ) [ဝိ + ဖုရ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိသ္ဖုရတိ-သံ။ ဝိပ္ဖုရဣ - ပြာ။] (၁) တုန်လှုပ်၏။ (၂) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-၏။ (၁) ဝိပ္ဖုရန္တ (၁) ကြည့်။ (၂) ဝိပ္ဖုရန္တ (၂) ကြည့်။

ဝိပ္ဖုရန္တ (တိ) [ဝိ + ဖုရ + အ + အန္တ] (၁) တုန်လှုပ်သော။ (၂) ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ (၁) အနေကာနိ ကုမ္ဘဏ္ဍသဟဿာနိ တတ္တကပါလေ တိလာ ဝိယ ဝိပ္ဖုရန္တာနိ ဝိနဿန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ (၂) ဆဗ္ဗဏ္ဏာရံသိယော ဇလန္တာ ဝိပ္ဖုရန္တာ နိစ္ဆရိံသု။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁)။

ဝိပ္ဖုရန္တကိရဏဇာလ (ထီ၊နှ) [ဝိပ္ဖုရန္တ +ကိရဏ+ ဇာလ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သောရောင်ခြည်ကွန်ယက်။ သဟဿရံသိယောတိ သူရိယမဏ္ဍလံ ဝိယ ဝိပ္ဖုရန္တကိရဏဇာလာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၈။

ဝိပ္ပရုန္တဝါဠဗီဇနီ (တိ) [ဝိပ္ပရုန္တာ + ဝါဠဗီဇနီ] တုန်လှုပ်-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော သားမြီးယပ်ရှိသော (လောကဓာတ်)။ ဝိပ္ပရုန္တ-ဝါဠဗီဇနီ ဝိယ ⁃ ပြိုးပြိုးပြက် အလျှံထွက်သောသားမြီးယပ်ကဲ့သို့။ (ဇာတတ္ထကီ၊သျှ)။ သကလဒသသဟဿီ လောကဓာတု ----- ဝိပ္ပရုန္တဝါဠဗီဇနီ ပုပ္ဖဒူပဂန္ဓပရိဝါသိတာ ပရမသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ အဟောသိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၃၃။ က္ကတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၂၉။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁။

ဝိပ္ပရုန္တဟတ္ထနခ (ပု၊ န) [ဝိပ္ပရုန္တ + ဟတ္ထနခ] ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော လက်သည်း (သဲ)။ ဝိပ္ပရုန္တဟတ္ထနခမဏိမယုခသမ္ဘိန္နသိ-တာဘတာယ ပဥ္စရုန္တဇာတိဟိင်္ဂုလက-သုဝဏ္ဏရသဓာရံ ဝိယ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။

ဝိပ္ပရိတ (တိ) [ဝိ + ဖုရ + တ။ ဝိသ္ဖုရိတ-သံ။ ဝိပ္ဖုရိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးထူး အပြားပြား ပျံ့နှံ့သော။ (၂) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော။ (၁) ဝိပ္ပရိတရံသိဇာလာ ဝိသရတာရာဂဏာသမုဇ္ဇလိတမိဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၅၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၃)။ (၂) ရဇတဝိမာနပ္ပဘာယ ဝါ ဝိပ္ပရိတေဟိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃။

(ကောတ္ထုဘ၌-- (၁) တုန်လှုပ်သော။ (၂) ကားကားစွင့်စွင့် ပွင့်သော။ ပါကတ၌-- တင့်တယ် စံပယ်သော။ ဗြိဟတ်၌-- (၁) သွက်လက်လျင်မြန်သော။ (၂) လျှပ်ပေါ် လှုပ်ရှားသော - ဟု လာ၏။)

ဝိပ္ပရိတရံသိဇာလ (ထီ၊ န) [ဝိပ္ပရိတ + ရံသိ + ဇာလ] အထူးထူး အပြားပြား ပျံ့နှံ့သော ရောင်ခြည်ကွန်ယက်။ ဝိပ္ပရိတ (၁) ကြည့်။

ဝိပ္ဖုလိင်္ဂ (န) [ဝိ + ဖုလ + ဂမု + ကွိ။ ဝိဝိဓာသု ဒိသာသု ဖုလ္လံ ဂစ္ဆတီတိ ဝိပ္ဖုလိင်္ဂံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၅။ ဝိပ္ဖုလိင်္ဂ - သံ။] မီးပေါက် မီးပွါး။ အဂ္ဂိပပဋိကန္တိ အစ္စိကရဏံ၊ ဝိပ္ဖုလိင်္ဂန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊၁။၇၉။ (ဝါစပ္ပတိ, ထောမ, ကပ္ပ, ကောတ္ထုဘ-တို့၌ ဝိသ္ဖုလိင်္ဂ (ပု) [ဝိ + သ္ဖုရ + ဃ။ ဝိသ္ဖုတာဒိသံ လိင်္ဂံ အဿ အတ္ထီတိ ဝိပ္ဖုလိင်္ဂ] (၁) မီးပေါက် မီးပွါး။ (၂) အဆိပ်အထူး - ဟုလာ၏။)

ဝိဗ္ဘေါဋိတ (တိ) [ဝိ + ဖုဋ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၇။ ဝိသ္ဖုဋိတ - သံ။] အထူးသဖြင့် (အကြွင်းမဲ့) ဖျက်ဆီး -ခါတွက် -စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ ဝိဗ္ဘေါဋိတော (ထေရ။ ၂၄၃) တိ ဝိဓုတော၊ မဂ္ဂဉာဏေန ပဋိနိဿဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉။

ဝိဖဏ (တိ) [ဝိ + ဖဏ] ပါးပျဉ်း-မရှိ-မပါ-မထောင်-သော (နဂါး)။ ခုဒ္ဒကော ဝဍ္ဎော ဝိဖဏော ဧကဖဏော ဒွိဖဏော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၂၁။

ဝိဖလ (တိ) [ဝိ + ဖလ။ ဝိဖလ-သံ။] အကျိုးမရှိသော။ ကထံ နာမ ဇိနေ ကာရံ၊ ကတ္တာန ဝိဖလော သိယာ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဝိဖလတိ (ကြိ) [ဝိ + ဖလ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၆၂၊ ၁၆၇။ ဝိသ္ဖလတိ၊ ဝိဖလတိ-သံ။] (၁) ကွဲ၏။ (၂) စုတ်ပြဲ၏။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝိဖာလယန္တိ-ကြည့်။

ဝိဖလေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဖလ + အ + ဧယျ] ကွဲရာ၏။ မုဒ္ဓါပိ တဿ ဝိဖလေယျ သတ္တဓာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဝိဖာရိတ (တိ) [ဝိ +ဖရ +ဏေ +တ။ ဝိပ္ဖါရိတ-ကြည့်။] စုတ်ပြဲစေ - ဆုတ်ဖြဲ - အပ်သော။

ဥတ္တမင်္ဂ ဝိဖာရိတံ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၁။ (သျှာ၊ က)။ ဝိဖာရိတန္တိ ဝိဖာဠိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။

ဝိဖာလယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဖလ + ဏယ + အန္တိ။ ဝိပ္ဖါလေတိ-ကြည့်။ | စုတ်ပြဲစေ-ဆုတ်ဖြဲ-ကုန်၏။ ဝိဒါလယန္တိတိ ဝိဖာလယန္တိ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၂၄။

ဝိဖာလေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဖလ + ဏေ + တွာ | ကွဲစေ - ခွဲ - ၍။ သတ္တမာဘိန္ဒိတွာတိ သတ္တကွတ္တုံ ဝိဖာလေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၅။

ဝိဖာဠိတ (တိ) | ဝိ + ဖလ + ဏေ + တ။ ဝိပ္ဖာလိတ-ကြည့်။ | စုတ်ပြဲစေ-ဆုတ်ဖြဲ-အပ်သော။ ဝိဖာရိတ-ကြည့်။

ဝိဗဒ္ဓ (တိ) | ဝိ + ဗဓ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၂၀။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဗဒ္ဓ-သံ၊ ပြာ။ | (၁) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်-နှောင်ဖွဲ့-မြှေးယှက်-အပ်သော။ (၂) နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ - တားမြစ် - အပ်သော။ (၁) ဝိဗဒ္ဓါ အာဗဒ္ဓါ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ ပလိဗဒ္ဓါတိ ဣစ္ဆာနိဒါနာ ဘဝသာတဗဒ္ဓါ။ မဟာနိ။ ၂၃။ ဝိဗဒ္ဓါတိ ဝိဝိဓာကာရေန ဗဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၀။ (၂) အဝိဗဒ္ဓါယာ (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၂) တိ ပိတ္တာဒီဟိ န ဝိဗဒ္ဓါယ အနုပဒ္ဒုတာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၈။ အပလိဗုဒ္ဓါယာတိ ပိတ္တာဒီဟိ န ဝိဗဒ္ဓါယ အနနုဗုန္ဓိတာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၃-၄။

ဝိဗန္ဓ (ပု) | ဝိ + ဗန္ဓ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၉။ ဝိဗန္ဓ - သံ။ | (၁) အထူးအားဖြင့်-နှောင်ဖွဲ့ - တားမြစ် - ပိတ်ပင် - တတ်သော (တရား)၊ အနှောင်အဖွဲ့။ (၂) အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့်-နှောင်ဖွဲ့-တားမြစ်-ပိတ်ပင်- တတ်သော (တရား)၊ အနှောင်အဖွဲ့။ (၃) နှောင်ဖွဲ့-ချည်နှောင်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၄) နှောင်ဖွဲ့ - တားမြစ် - ပိတ်ပင် - ခြင်း။ (၁) ဝိဗန္ဓေ (မဟာနိ။ ၇၆) တိ ဝိသေသေန ဗန္ဓေ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၄။ (-ပေတ၊၄။၁၉၂)။ (၂) ဝိဗန္ဓေ (မဟာနိ။ ၂၅၆) တိ ဝိဝိဓာ ဗန္ဓေ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃ ၂၅။ (၃) ဝိဗန္ဓရဇ္ဇု-ကြည့်။ (၄) ဝိဗန္ဓကရ-ကြည့်။

ဝိဗန္ဓက (တိ) | ဝိ + ဗန္ဓ + ဏွု။ ထိ - ၌ ဝိဗန္ဓိကာ။ ဝိဗန္ဓက - သံ။ ဝိဗဓက - ပြာ။ | နှောင်ဖွဲ့-တားမြစ် - ပိတ်ပင် - တတ်သော။ ဧတေနသ ပရိညာဘိသမယသင်္ခါတဿ အရိယမဂ္ဂပဋိဝေဓဿ ဝိဗန္ဓကဘာဝမာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃ ၂၅။

ဝိဗန္ဓကရ (တိ) | ဝိဗန္ဓ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ | နှောင်ဖွဲ့-တားမြစ်-ပိတ်ပင်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ တံ တတြူပပတ္တိယာ ဝိဗန္ဓကရဒုဿီလျာဘာဝဒဿနပရံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။

ဝိဗန္ဓကရဏ (န) | ဝိဗန္ဓ + ကရဏ | နှောင်ဖွဲ့-တားမြစ် - ပိတ်ပင် - ခြင်းကို ပြုခြင်း။ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ ဝိဗန္ဓကရဏတော ဝုတ္တနယေန အနတ္ထကာရိကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၃၂)။

ဝိဗန္ဓကာရ (တိ) | ဝိဗန္ဓ + ကရ + ဏ | ဝိဗန္ဓကရ - ကြည့်။ တံ တတြူပပတ္တိယာ ဝိဗန္ဓကာရဒုဿီလျာဘာဝဒဿနပရံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၃။

ဝိဗန္ဓတိ (ကြိ) | ဝိ + ဗန္ဓ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၆။ ဝိဗန္ဓာတိ - သံ။ | (၁) ပိတ်ပင် - တားမြစ် - နှောက်ယှက်-၏။

(၂) (အထူး အားဖြင့်) နှောင်ဖွဲ့၏။ (၁) အတ္တသုခနိရပေက္ခတာယ ကာရုဏိကာနံ သုခံ ရုန္ဓတိ ဝိဗန္ဓတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇။ (၂) နိဿရိတုံ အပ္ပဒါနဝသေန န မုဉ္စတိ ဝိဗန္ဓတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၈)။

ဝိဗန္ဓန[၁] (တိ) [ဝိ + ဗန္ဓ + ယု။ ဝိဗဒ္ဓန-သံ။] (၁) ပိတ်ပင်-တားမြစ်-နှောက်ယှက်-တတ်သော (အရာ)။ (၂) ပိတ်ပင် - တားမြစ်-နှောက်ယှက်-ခြင်း။ (၁) တိရစ္ဆာနဘူတာတိ စ တိရောကရဏဘူတာ၊ ဝိဗန္ဓနဘူတာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၃။ (၂) နိဗ္ဗာနနဂရပ္ပဝေသေ ဝိဗန္ဓနေန ပလိယော ဝိယာတိ ပလိယောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၆။

ဝိဗန္ဓန[၂] (န) [ဝိဗန္ဓန + တ္တ။ မောဂ်၊၄။ ၁၂၃။] ပိတ်ပင်-တားမြစ်-နှောက်ယှက်-တတ်သည်၏အဖြစ်။ ပညာစက္ခုဿ ဝိဗန္ဓနတော အန္ဓကရောတီတိ အန္ဓကရဏော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၈၊ ၅၃၀)။

ဝိဗန္ဓနာပနယန (န) [ဝိဗန္ဓန + အပနယန] ပိတ်ပင် -တားမြစ် -နှောက်ယှက် -ခြင်းကို-ပယ် - ဖယ်ရှား - ခြင်း။ ကမ္မဋ္ဌာနေ ခလနပက္ခလနဆွေဒနံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗဘာဝနာယ ဝိဗန္ဓနာပနယနတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀။

ဝိဗန္ဓနိယ (တိ) [ဝိ + ဗန္ဓ + အနိယ] ပိတ်ပင် -တားမြစ်-နှောက်ယှက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-နိုင်-သော။ အဝိက္ခမ္ဘနီယောတိ န ဝိဗန္ဓနီယော ကေနစိ အပ္ပဋိဗာဟနီယော ဌာနတော အနိက္ကမနီယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၅။

ဝိဗန္ဓိတ္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဗန္ဓ + အ + အန္တိ] ဝိဗန္ဓတိ - ကြည့်။ ဇဝံ ဒဿဝေါ ရဇ္ဇေ ရာဇာဏာယ သုခပ္ပဝတ္တိံ ------ ဝိဗန္ဓိတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၄။

ဝိဗန္ဓရဇ္ဇု (ထီ) [ဝိဗန္ဓာ + ရဇ္ဇု] နှောင်ဖွဲ့-ချည်နှောင်-ကြောင်းဖြစ်သောကြိုး။ ဝိက္ခမ္ဘမာဒါယ ဝိဗန္ဓရဇ္ဇုဉ္စာတိ၊ ဝိဝဋ္ဋေ မုခေ သမ္ပဝိသန္တိ ရက္ခသာ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၈၅။

ဝိဗန္ဓဝိက္ခမ္ဘန (န) [ဝိဗန္ဓ + ဝိက္ခမ္ဘန] အနှောင်အဖွဲ့ကို -ပယ်-ခွါ -ဖျက်ဆီး -ဖယ်ရှား-ခြင်း။ ဝိဗန္ဓဝိက္ခမ္ဘနေန အာလောစနေ ပကာသနေ သမတ္ထဿ ဉာဏစက္ခုနော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၈။

ဝိဗန္ဓိတ (တိ) [ဝိ + ဗန္ဓ + တ။ ဝိဗဒ္ဓ-သံ၊ ပြာ။] ပိတ်ပင် - တားမြစ် - နှောက်ယှက် -အပ်ပြီးသော။ အပ္ပဋိဗဒ္ဓါတိ ----- န ပဋိဗဒ္ဓါ န ဝိဗန္ဓိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၉။

ဝိဗန္ဓိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဗန္ဓ + တုံ။ ဝိဗန္ဓတိ-မှ။] (အထူးအားဖြင့်) နှောင်ဖွဲ့ခြင်းငှါ။ အရူပမေဝ္မာယေဝ ဝိဗန္ဓိတုံ သမတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၈။

ဝိဗာဓ (ထီ၊ ပု) [ဝိ + ဗာဓ + အ။ ဝိသိဋ္ဌာ ဗာဓာ ဝိဗာဓာ။ ကောတ္ထုဘာ။ ဝိဗာဓ-သံ။] (၁) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-ခြင်း။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-တတ်သော (တရား)။ (၁) ဝိဗာဓပ္ပတ္တ-ကြည့်။ (၂) ဝိဗာဓူပယာတ-ကြည့်။

ဝိဗာဓက (တိ) [ဝိ + ဗာဓ + ဏ္ဍု။ ထီ-၌ ဝိဗာဓိကာ။ ဝိဗာဓက-သံ။ ဝိဗာဟဂ-ပြာ။] ညှဉ်းဆဲ -နှိပ်စက် -လှုပ်ချောချားစေ -တတ်သော။ ဝိပါကဿ ဝိဗာဓကံ ဥပပီဠကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၉။ (၂၀၃)။

ဝိတမကေကာက (ပု) [ဝိတမကေ + ကာက] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-တတ်သော ကျီး။ ဧတေနေဝ တတ္တ နေရယိကာနံ ဝိတမကေကာကသုနခါဒီနမ္ပိ နိဗ္ဗတ္တိ သံဝဏ္ဏိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။၃ ၆၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၃)။

ဝိတမတိ (ကြိ) [ဝိ + တမ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၀၈။ ဝိတမတေ-သံ။] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-၏။ သတ္တေ ကမ္ပံ ဝိတမတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၇။ ယော ပုဂ္ဂလော ဒဏ္ဍေန ဝါ လေဍ္ဍုအာဒီဟိ ဝါ ဝိတမတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၉၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂)။

ဝိတမန (နံ) [ဝိ + တမ + ယု] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - လှုပ်ချောက် ချားစေ - ခြင်း။ သံကိလေသာယာတိ ဝိတမနာယ ဥပတာပနာယ ဝါ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၁။ ပိဋ္ဌနံ ဟိံသနံ အဝိပ္ပါရိကတာကရဏံ ဝိတမနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၃)။

ဝိတမနဋ္ဌ (ပု) [ဝိတမန + အတ္ထ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-အနက် - သဘော။ ဥပတာပနဋ္ဌေန ဝိတမနဋ္ဌေန စ ကိလေသကာမာ စ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀။

ဝိတမန (ပ္ပ) ပယောဂ (ပု) [ဝိတမန + ပယောဂ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ- ခြင်းဟူသော- လုံ့လ- ပယောဂ။ ပရဿ ဝိတမနပယောဂေန သယမ္ပိ ဖန္ဒတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၃။

ဝိတမနသဘာဝ (တိ) [ဝိတမန + သဘာဝ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-ခြင်းဟူသော သဘောရှိသော။ ဝိတမနသဘာဝတာယ အယာ နာမ ရာဂါဒယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိတမနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဝိတမန + အဓိပ္ပါယ] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - လှုပ်ချောက် ချားစေ-ခြင်း၌-အလို-ဆန္ဒ။ ဝိတမနာဓိပ္ပါယေန ပန ဣမေ " ကိံ သက္ခိဿတိ "တိ ဝုတ္တံ ဟာဒယမဒ္ဒနဿ အဓိဂတတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။

ဝိတမနီယ (တိ) [ဝိ +တမ +အနီယ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်ရာ (အခါ)။ အာဒိသဒ္ဒေန -------- ဝိတမနီယကာလံ သင်္ဂဏှာတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၆။

ဝိတမပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိတမ + ပတ္တ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-ခြင်းသို့ရောက်သော။ -------- ဝိတမပ္ပတ္တာ ဧဝ ဟုတ္ဝာ သဒ္ဒါရာ ပဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၄။

ဝိတမယေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + တမ + ဏာယ + တိ] ဝိတမေတိ-ကြည့်။ ဇနကေန နိဗ္ဗတ္တိတံ ကုသလဖလံ ဝါ အကုသလဖလံ ဝါ ------ ဝိတမယေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၀၄။

ဝိတမာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + တမ + ဏာပေ + တိ] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် -စေတတ်၏။ န သတ္တေ ဟနာပေတိ န ဝိတမာပေတိ စ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၉၁။

ဝိတမိတ (တိ) [ဝိ + တမ + တ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက် - အပ်ပြီးသော။ ပိဋ္ဌိတော ဝိတမိတော အာသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။

ဝိတမိတစိတ္တ (တိ) [ဝိတမိတ + စိတ္တ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသော။ ဝိတမိတစိတ္တော ဥပတာပိတစိတ္တော စ ဟုတ္ဝာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၉)။

ဝိတာမိတပါဒ (တိ) [ဝိတာမိတ + ပါဒ] ညည်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်ပြီးသော ခြေရှိသော။ ဥဿုဋ္ဌပါဒန္တိ ဥက္ကုဋိလုကာယ ယဋ္ဌပါဒံ၊ ဝိတာမိတပါဒန္တိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃။

ဝိတာမိတဗ္ဗ[1] (တိ) [ဝိ + တာမ + တဗ္ဗ] (၁) ညည်းဆဲ -နှိပ်စက် -အပ် -သင့် -ထိုက်-သော။ (၂) ညည်းဆဲ - နှိပ်စက် - အပ်ရာ (အခါ)။ (၁) ဝိတာမေတဗ္ဗ - ကြည့်။ (၂) ဝိတာမိတဗ္ဗကာလ-ကြည့်။

ဝိတာမိတဗ္ဗ[2] (န) [ဝိတာမိတဗ္ဗ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] ညည်းဆဲ - နှိပ်စက် - အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဝေဒနာယ ဝိတာမိတဗ္ဗတော ----- ဘုဥ္စကူပမဥ္စ ဝိညာဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၅။

ဝိတာမိတဗ္ဗကာလ (ပု) [ဝိတာမိတဗ္ဗ + ကာလ] ဝိတာမေနီယကာလ - ကြည့်။ အာဒိသဒ္ဒေန ---- ဝိတာမိတဗ္ဗကာလံ သင်္ဂဏှာတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၇။

ဝိတာမိတုံ (ဗျ) [ဝိ + တာမ + တုံ] ညည်းဆဲ-နှိပ်စက် - လှုပ်ချောက် ချားစေ - ခြင်းငှါ။ ဝိဟေဌေတုန္တိ ဝိတာမိတုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၁။

ဝိတာမိ (မီ) ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + တာမ + ယ + တေ] ညည်းဆဲ - နှိပ်စက် - အပ်၏။ ကိလိဿတီတိ ဥပတာပီယတိ ဝိတာမီယတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။ ကိလိဿန္တိ ဝိတာမီယန္တီတိ ကိလေသာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၃)။

ဝိတာမိယမာန (တိ) [ဝိ + တာမ + ယ + မာန] (၁) ညည်းဆဲ - နှိပ်စက် - လှုပ်ချောက်ချားစေ-အပ်သော။ (၂) ညည်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ - အပ်ရာ (အခါ)။ (၁) ယာတိယမာနာတိ ဟညမာနာ ဝိတာမိယမာနာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၀)။ (၂) တိရစ္ဆာနေဟိ စ ဝိတာမိယမာနကာလံ သင်္ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၉။

ဝိတာမိယာမိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + တာမ + ယ + ဧ] ဝိတာမိယတိ-ကြည့်။ ဝိဟညာမီတိ ဝါ ဝိတာမိယာမိ၊ ဝိသေသတော ပီဠိယာမီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၄၂။

ဝိတာမိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + တာမ + ဿာမိ] ဝိတာမေတိ - ကြည့်။ ပထဝိယံ ပါတေတွာ ပေါထနဝိဇ္ဈနာဒီနာ ဝိတာမိဿာမိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၅။

ဝိတာမူပယာတ (ပု) [ဝိတာမ + ဥပယာတ] ညည်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-တတ်သော ဥပယာတကကံ။ ဧတ္ထ ဝိတာမူပယာတာ နာမ ကုသလဝိပါကမ္ဘိ န ယုတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဝိတာမေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + တာမ + တဗ္ဗ] ညည်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တေဟိ ဝါ သယမေဝ ဝိတာမေတဗ္ဗတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဝိတာမေတဗ္ဗာမိန (တိ) [ဝိတာမေတဗ္ဗ+အမိန] ညည်းဆဲ - နှိပ်စက် - အပ်သော ခန္ဓာ (ဝတ္ထု) နှင့် - စပ် -ဆက်စပ် - ဆက်သွယ် - သော။ ယေဘုယျေန လောကေ ဝိတာမိတာ ဝိတာမေတဗ္ဗာမိနာ န ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝိတာမေတိ (ကြိ) [ဝိ + တာမ + ဏေ + တိ။ စုရာဒိ။] ညည်းဆဲ - နှိပ်စက် - ၏။ ကာရဏိကာနံ သုခံ ရုန္ဓတိ ဝိတာမေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁)။

ဝိတာဓေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + တာဓ + ဏော + တွာ] ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ၍။ ပီဠေတွာ ဝိဟေဌေတွာ ------ ဝိတာဓေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၃။

ဝိတာဓေထ (ကြိ) [ဝိ + တာဓ + ဏော + ထ] ဝိတာဓေတိ - ကြည့်။ ဥပဒ္ဒဝေထာတိ သုခဝိဟာရဿ ဥပဒ္ဒဝံ ကရောထ။ ဝိတာဓေထာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၂ ၃၅။

ဝိတာဓေန္တ (တိ) [ဝိ + တာဓ + ဏော + အန္တ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-လှုပ်ချောက်ချားစေ-တတ်သော။ ဥပါဒိန္နကဗ္ဗန္ဓပဉ္စကမေဝ ဇာတိအာဒယော နာနပ္ပကာရေဟိ ဝိတာဓေန္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၅။

ဝိတာဓေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + တာဓ + ဏော + အန္တိ] ဝိတာဓေတိ-ကြည့်။ ပဉ္စ နီဝရဏာနိ စိတ္တံ ---- ဥပတာပေန္တိ ဝိတာဓေန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၄။ ဝိတာဓေန္တီတိ ပီဠေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၇။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၄၊ ၂၆၀၊၂၉၃)။

ဝိတာဓေယျ (ကြိ) [ဝိ + တာဓ + အ + ဧယျ] ဝိတာဓေတိ - ကြည့်။ န တာပယေတိ ဝိပ္ပဋိသာရေန န တာပေယျ န ဝိတာဓေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၉)။

ဝိဗုဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + ဗုဓ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၈-၃၀။ ဝိဗုဒ္ဓ-သံ၊ ပြာ။] (၁) နိုးကြားတတ်သော။ (၂) ကားကားစွင့်စွင့် ပွင့်တတ်သော။ (၁) ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓေါ် နာမ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော ကိလေသနိဒ္ဒါ ဝိဗုဒ္ဓေါ စ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။ (-၁၄၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉၀)။ (၂) ဝိဗုဒ္ဓေါ ပုရိသော ဝိဗုဒ္ဓေါ ကမလသဏ္ဍော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၄။

ဝိဗုဒ္ဓပဒုမ (န) [ဝိဗုဒ္ဓ + ပဒုမ] ကားကားစွင့်စွင့်ပွင့်သော ပဒုမ္မာကြာ။

ဝိဗုဒ္ဓပဒုမာနန (တိ) [ဝိဗုဒ္ဓပဒုမ + အာနန] ကားကားစွင့်စွင့်ပွင့်သည့် ပဒုမ္မာကြာနှင့်တူသော-ပါးစပ်-ခံတွင်း-ရှိသော၊ သူ။ ဘရိယာ ပဒုမာ နာမ၊ ဝိဗုဒ္ဓပဒုမာနနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၇။

ဝိဗောဓ (ပု) [ဝိ + ဗုဓ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၀။ ဝိဗောဓ - သံ။ ဝိဗောဟ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] နိုးကြား - ပွင့် - ခြင်း။ ကမလဝနာနိ သူရိယရသ္မိသမ္ဖဿေန ----- ဝိဗောဓမုပဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇။

ဝိဗောဓန (တိ) [ဝိ + ဗုဓ + ဏော + ယု။ ဝိဗောဓန-သံ။ ဝိဗောဟဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] နိုးကြား - ပွင့် - စေတတ်သော။ စိတ္တံ သမ္ပဟံသနောတိ စိတ္တဿ ဝိဗောဓနော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၁။

ဝိဗောဓေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဗုဓ + ဏော + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။၂၀၃။ ဝိဗောဓယတိ-သံ။] နိုးကြား - ကားကား စွင့်စွင့်ပွင့် - စေ၏။ ဝိဗောဓေသိ မဟာမောဟ-တမံ ဟန္တွာန သဗ္ဗသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။

ဝိဗောဓေန္တ (တိ) [ဝိ + ဗုဓ + ဏော + အန္တ] နိုးကြား-ကားကားစွင့်စွင့်ပွင့်-စေတတ်သော၊ သူ။ ဝဇနေန ဝိဗောဓေန္တော၊ ဝေနေယျ-ပဒုမာနိ သော။ အပ၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝိဗ္ဘန္တ (တိ) [ဝိ + ဘမု + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၄။ ရူ။ ၆၁၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၇။ ဓာတွတ္ထ။ ပါ- ၁၂၀၆။ ဝိဘြာန္တ - သံ။ ဝိဗ္ဘံတ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လူထွက်သော။ (၂) မတည်ငြိမ်-ပျံ့လွင့်-လျှောကျ-ဆုတ်ယုတ်-သော။ (၃) တုန်လှုပ်သော။

(၄) နောက်သို့ဆုတ်သော။ (၁) ဘိက္ခုနိ ပက္ကန္တာ ဝါ ဟောတိ ဝိဗ္ဘန္တာ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၆။ (-ဝိ၊ ၃။ ၈၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၀)။ (၂) ပမာနဝိဗ္ဘန္တော (ဝိ၊ ၃။ ၁၃) တိ ပမာနတော ဝိဗ္ဘန္တော ဘဋ္ဌော ပရိဟီနော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂ ၄၆။ " ဘဋ္ဌော " တိ က္ကမိနာ ဝိဗ္ဘန္တောတိ ဧတ္ထ ဝိပုဗ္ဗဘမုဓာတုယာ အနဝဋ္ဌာနတ္ထော နာမ အတ္ထတော ဘဋ္ဌောတိ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၀၄။ ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တာ (သံ၊ ၁။ ၆၀) တိ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၇။ (-ထေရ၊ ၃၄၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇)။ (၃) ဝိဗ္ဘန္တာ (မ၊ ၃။ ၂၉၀) တိ ဘန္တစိတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။ ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တော (အံ၊၁။ ၂၆၉)တိ ဘန္တစိတ္တော ဘန္တဂါဝိဘန္တမိဂသပ္ပဋိဘာဂေါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ (၄) တေနမှိ ဝိဗ္ဘန္တောတိ ဘဏတိ (မဟာနိ။ ၁၁၇-၈) တိ တေန ကာရဏေန ပဋိက္ကန္တော အဿမိတိပိ ကထေတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၈။

ဝိဗ္ဘန္တက (တိ) | ဝိဗ္ဘန္တ + က | (၁) လူထွက်သော။ (၂) နောက်သို့ဆုတ်သော။ ဝိဗ္ဘန္တ-လည်းကြည့်။ (၁) ဝိဗ္ဘန္တကဿ ဘိက္ခဝေ ပရိဝါသော န ရုဟတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၄။ ဇော် ဝိဗ္ဘန္တကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၅။ (၂) သော ဝိဗ္ဘန္တကော (မဟာနိ။ ၁၁၃) တိ သော ပဋိက္ကန္တကော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၅။

ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တ (တိ) | ဝိဗ္ဘန္တ + စိတ္တ | မတည်ငြိမ်-ပျံ့လွင့် - တုန်လှုပ် - သောစိတ်ရှိသော။ ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တာ (မ၊ ၁။ ၂၄။ အံ၊ ၁။ ၇၀) တိ ဥဗ္ဘန္တစိတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ ဝိဗ္ဘန္တစိတ္တာတိ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၆။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၇၊ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇။ က္ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၈)။

ဝိဗ္ဘန္တဘာဝပါရာဇိက (န) | ဝိဗ္ဘန္တဘာဝ + ပါရာဇိက | လူထွက်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ပါရာဇိက။ ဝိဗ္ဘန္တဘာဝပါရာဇိကေန သဒ္ဓိံ ဝီသတိ။ ကင်္ခါ။ ၁၂၆။

ဝိဗ္ဘန္တဘိက္ခုဝတ္ထု (န) | ဝိဗ္ဘန္တ + ဘိက္ခု + ဝတ္ထု | လူထွက်သောရဟန်း၏ - ဝတ္ထု- အကြောင်းအရာ - အဖြစ်အပျက်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၂၄-တဏှာဝဂ်၊ ၃-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။ ၆၂။ ဝိဗ္ဘန္တဘိက္ခုဝတ္ထု တတိယံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။

ဝိဗ္ဘမ[၁] (ပု) | ဝိ + ဘမု + အ။ ဝိဘြမ - သံ။ ဝိဗ္ဘမ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) လူထွက်ခြင်း ရဟန်းဘောင်မှ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်ခြင်း။ (၂) ပျံ့လွင့် - လှည့်လည်သွားလာ-လှုပ်ရှား - လျှပ်ပေါ်လော်လည် - ခြင်း။ (၁) ဂိဟိလိင်္ဂဟဏံ ဟီနာယာဝတ္တနန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိဗ္ဘမောတိပိ ဧတဿေဝ နာမံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၇။ (၂) ဝိဗ္ဘမကရဏ, ဝိဗ္ဘမရဟိတ-တို့ကြည့်။

ဝိဗ္ဘမ[၂] (ကြိ) | ဝိ + ဘမု + အ + ဟိ | ဝိဗ္ဘမာဟိ - ကြည့်။ သာ " ဧဟိ ဘန္တေ ဝိဗ္ဘမာ " တိ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၀။

ဝိဗ္ဘမကရဏ (န) | ဝိဗ္ဘမ + ကရဏ | ပျံ့လွင့်-ပြေးသွား - ခြင်းကို ပြုခြင်း။ စိတ္တဿ ဝါ နာနာရမ္မဏေသု ဝိဗ္ဘမကရဏတော ------ မနောရထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇။

ဝိဗ္ဘမတိ (ကြိ) | ဝိ + ဘမု + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ပါ- ၁၂၀၆။ ဝိဘြမတိ - သံ။ | (၁) လူထွက်၏၊ ရဟန်းဘောင်မှ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်၏။ (၂) လှည့်လည်သွားလာ၏။ (၁) ဘိက္ခု ပရိဝသန္တော ဝိဗ္ဘမတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၄။ မာတာပိတူဟိ အနုညာတော ပဗ္ဗဇိတွာ ပုန

ဝိဗ္ဘမတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅၄။ (၂) ဝိဗ္ဘမတိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁) တိ ဣတော စိတော စ အာဟိဏ္ဍတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၀။

ဝိဗ္ဘမထ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + အ + ထ] ဝိဗ္ဘမတိ-ကြည့်။ " တုမှေ ဝိဗ္ဘမထာ " တိ ဝုတ္တေ " သာဓူ " တိ ပဋိဿုဏိတွာ။ ဝဇိရ။ ၅၅၇။

ဝိဗ္ဘမန (နှ) [ဝိ + ဘမု + ယု။ ဝိဘြမဏာ- သက္ကတပိဋ္ဌက။] လူထွက်ခြင်း၊ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်ခြင်း။ ဂဏ္ဍာမိဿ ဝိဗ္ဘမနေ အန္တရာယံ ကရောမိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၀။

ဝိဗ္ဘမနဝါရ (ပု) [ဝိဗ္ဘမန + ဝါရ] လူထွက်- ရဟန်းဘောင်မှ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်- ခြင်း၏ - အလှည့်အကြိမ်။ ဆက္ခတ္တုမေဝ ဝိဗ္ဘမနဝါရော ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၁။

ဝိဗ္ဘမနာမ (နှ) [ဝိဗ္ဘမ + နာမ] ဝိဗ္ဘမ-ဟူသော အမည်။ အမိဋ္ဌာနဝိဇဟနေ ဝိဗ္ဘမနာမေန ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၅၇။

ဝိဗ္ဘမန္တ (တိ) [ဝိ + ဘမု + အ + အန္တ] လူထွက်သော၊ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်သော။ အဝိဗ္ဘမန္တသောဝ ဒေမိ၊ ဝိဗ္ဘမန္တဿ န ဒေမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၂။

ဝိဗ္ဘမန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + အ + အန္တိ] ဝိဗ္ဘမတိ-ကြည့်။ ပက္ကမန္တိပိ ဝိဗ္ဘမန္တိပိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄။ ဝိဗ္ဘမန္တိတိ ဧကေစ္စေ ဂိဟီ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။

ဝိဗ္ဘမရဟိတ (တိ) [ဝိဗ္ဘမ + ရဟိတ] လှည့်လည်သွားလာ - လှုပ်ရှား - လျှပ်ပေါ် လော်လည် - ခြင်းမှကင်းသော။ အဝိဗ္ဘန္တ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၆) န္တိ ဝိဗ္ဘမရဟိတံ နိစ္စလာလုပ္ပံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၅။

ဝိဗ္ဘမာဟိ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + အ + ဟိ] ဝိဗ္ဘမတိ - ကြည့်။ ကုပိတော " ဖေဟိ ဝိဗ္ဘမာဟိ " တိ ဗလက္ကာရေန အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။

ဝိဗ္ဘမိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + ဦ] ဝိဗ္ဘမတိ- ကြည့်။ ဧကစ္စေ ဝိဗ္ဘမိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၉။

ဝိဗ္ဘမိ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + ဤ] ဝိဗ္ဘမတိ-ကြည့်။ အညတရော ဘိက္ခု ပရိဝသန္တော ဝိဗ္ဘမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၄။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၅)။

ဝိဗ္ဘမိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဘမု + တုံ] လူထွက် ခြင်းငှါ၊ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်ခြင်းငှါ။ သော ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ဝိဗ္ဘမိတုံ ပါယာသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။

ဝိဗ္ဘမိတုကာမ (တိ) [ဝိဗ္ဘမိတုံ + ကမု + ဏ] လူထွက်လိုသော၊ လူထွက်ခြင်းငှါ အလိုရှိ သော၊ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်လိုသော။ ဝိဗ္ဘမိတုကာမော ဉာတိဂါမံ ဂစ္ဆန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။

ဝိဗ္ဘမိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဘမု + တွာ] လူထွက်၍၊ လူ့ဘောင်သို့ ပြန်လည်၍။ ပရိပက္ကေ ဂဗ္ဘေ ဝိဗ္ဘမိတွာ ဝိဇာယိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂)။

ဝိဗ္ဘမိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + ဿတိ] ဝိဗ္ဘမတိ-ကြည့်။ ဝိဗ္ဘမိဿတိ စေ, အမှာကံ ဒါသောဝ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၉။

ဝိဗ္ဘမိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + ဿန္တိ] ဝိဗ္ဘမတိ-ကြည့်။ ပက္ကမိဿန္တိပိ ဝိဗ္ဘမိဿန္တိပိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄။

ဝိဗ္ဘမိဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + ဿသိ] ဝိဗ္ဘမတိ-ကြည့်။ " သစေ ဝိဗ္ဘမိဿသိ ဧတ္ထ ပစ္စိဿတီ " တိ သံဝေဂံ ဇနေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဝိဗ္ဘမိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + ဿာမိ] ဝိဗ္ဘမတိ-ကြည့်။ နော စေ မေ ဒဿထ ဝိဗ္ဘမိဿာမိ။ ဝိ၊ ၃။ ၇၃။

ဝိဗ္ဘမေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + အ + ဧယျ] ဝိဗ္ဘမတိ - ကြည့်။ " သင်္ဃေ အသတိ ဥက္ကဏ္ဍိတွာ ဝိဗ္ဘမေယျာပိ " တိ သင်္ဃ-ဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၃။

ဝိဗ္ဘမေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + ဘမု + အ + ဧယျုံ] ဝိဗ္ဘမတိ - ကြည့်။ ပါပိဋ္ဌတရံ ဝါ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇေယျုံ ဝိဗ္ဘမေယျုံ ဝါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၉။

ဝိဘင်္ဂ (တိ) [ဝိ + ဘဉ္ဇ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၇။ ရူ။ ၆၂၈။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၀။ ဝိဘင်္ဂ-သံ။ ဝိဘင်္ဂ-ပြာ။] အထူးသဖြင့်-ချိုးဖဲ့ -ဖျက်ဆီး -အပ်သော။ ဝိဘင်္ဂံ နိမ္မထိတ (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၅) န္တိ ဣတော စိတော ဝိဘင်္ဂစ္ဆေဝ နိရုဝသေသတော မထိတဥ္စ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၄။

ဝိဘင်္ဂ (ပု၊ နှ) [ဝိ + ဘဇိ + ဏ။ ဝိဘဇနံ ဝိဘင်္ဂေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၈။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃။ ဝိဘဇီယန္တိ ဧတ္ထ, ဧတေန ဝါ ခန္ဓာဒယောတိ ဝိဘင်္ဂေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄။ သမ္မော၊ ယော ။ ၂။ ဝိ + ဘဉ္စ + ဏ။ ဘဉ္စ ဘိဇ္ဇနေ ဝိဘာဇေ စ ------ ဝိဘဥ္စနံ ဝိဘင်္ဂေါ၊ ဝိဘဇီယန္တိ ဧမှာ ဧတ္ထ, ဧတေန ဝါ ဝိဘင်္ဂေါ။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၆။ ဝိဘင်္ဂ - သံ။ ဝိဘင်္ဂ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) အကျယ် - ဝေဘန် - ခွဲပြ - ခြင်း။ (ခ) အကျယ်-ဝေဘန်-ခွဲပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့်-ဒေသနာ-စကားရပ်၊ ပဒဘာဇနီ။ (၂) (အဘိဓမ္မာ) ဝိဘင်းကျမ်း။ (၃) (ဝိနည်း) ဥဘတောဝိဘင်း-- (က) ဘိက္ခုဝိဘင်း။ (ခ) ဘိက္ခုနီဝိဘင်း။ (၄) ဝိဘင်္ဂသုတ် ၂၀-သုတ်။ (၅) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ (တိ) (၆) အထူးသဖြင့် ဖျက်ဆီးအပ်သော။

(၁) (က) အကျယ်-ဝေဘန်-ခွဲပြ-ခြင်း၊ (ခ) အကျယ်- ဝေဘန်-ခွဲပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့်-ဒေသနာ-စကားရပ်၊ ပဒဘာဇနီ။ ဘဒ္ဒေကရတ္တဿ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဥဒ္ဒေသဉ္စ ဝိဘင်္ဂဉ္စ ဒေသေဿာမိ။ မ၊ ၃။ ၂၂၆။ ဥဒ္ဒေသန္တိ မာတိကံ။ ဝိဘင်္ဂန္တိ ဝိတ္ထာရ-ဘာဇနီယံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၀။ ဥဒ္ဒိဋ္ဌမတ္ထံ ဝိဘဇတိ ဧတေနာတိ ဝိဘင်္ဂေါ၊ ဝိတ္ထာရ-ဒေသနာ။ တေနာဟ " ဝိတ္ထာရဘာဇနီယ"န္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၆။ ဥဒ္ဒေသဝိဘင်္ဂန္တိ ဥဒ္ဒေသဉ္စ ဝိဘင်္ဂဉ္စ၊ မာတိကဉ္စ ဝိဘဇနဉ္စာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၀။ ဒေသေတဗ္ဗဿ အတ္ထဿ ဥဒ္ဒိသနံ ဥဒ္ဒေသော၊ ဝိဘဇနံ ဝိဘင်္ဂေါတိ အာဟ " မာတိကဉ္စ ဝိဘဇနဉ္စာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၈။ ဝိဘင်္ဂေါတိ ပဒဘာဇနီယံ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၇။

(၂) (အဘိဓမ္မာ) ဝိဘင်းကျမ်း။ ဝိဘင်္ဂပ-ကရဏ-လည်းကြည့်။ ပကရဏပရိစ္ဆေဒတော ပနေသ ဓမ္မသင်္ဂဏီဝိဘင်္ဂဓာတုကထာပုဂ္ဂလ-ပညတ္တိကထာဝတ္ထုယမကပဋ္ဌာနာနံ သတ္တန္နံ ပကရဏာနံ ဝသေန ဌိတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄။ ဝိဘင်္ဂံ ဒေသယိ သတ္ထာ၊ တဿ သံဝဏ္ဏနာက္ကမော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၇။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၅)။

(၃) (ဝိနည်း) ဥဘတောဝိဘင်း-- (က) ဘိက္ခုဝိဘင်း။ (ခ) ဘိက္ခုနီဝိဘင်း။ ဒွေ ဝိဘင်္ဂါနိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄) တိ ဘိက္ခုဘိက္ခုနီ-ဝိဘင်္ဂဝသေနေဝ ဒွေ ဝိဘင်္ဂါနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၉)။ ဝိဘင်္ဂေ

ဇဝံ အဝတ္ထာ ကိမတ္ထံ မာတိကာယံ ဒုက္ကဋဝတ္ထု ဝုတ္တန္တိ စေ ဘိက္ခု အဘိနေတဗ္ဗာ ဝတ္ထုဒေသနာယ။ ဝဇိရ။ ၁၉၃။ (-၂၃၁၊ ၂၄၄-၅။ ၂၆၄၊ ၃၅၁၊ ၄၃၃)။ ယဒိ ဇဝံ ကထံ ဇဟိဘိက္ခုနီတိ ဝိဘင်္ဂေ နိဒ္ဒေသော ကတော။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၀၂။

(ဘိက္ခု - ရဟန်းယောကျ်ားတို့အတွက် အကျယ်ဝေဘန်၍ ပြဆိုရာ -ပြဆိုကြောင်း- ဖြစ်သည့်စကားရပ် (= အပိုင်း အခန်း) ကို ဘိက္ခုဝိဘင်း = မဟာဝိဘင်း - ဟုခေါ်၍ ဘိက္ခုနီ = ရဟန်းမိန်းမတို့အတွက် အကျယ် ဝေဘန်၍-ပြဆိုရာ-ပြဆိုကြောင်း-ဖြစ်သည့် စကားရပ် (= အပိုင်း အခန်း) ကို ဘိက္ခုနီ ဝိဘင်း-ဟုခေါ်သည်။ ယင်းဝိဘင်းနှစ်ရပ်ကို " ဥဘတောဝိဘင်း " ဟုခေါ်သည်။

ဘိက္ခုဝိဘင်း = မဟာဝိဘင်း၌ ပါရာဇိက ၄-ပါး၊ သံဃာဒိသိသ် ၁၃-ပါး၊ အနိယတ ၂-ပါး၊ နိဿဂ္ဂိပါစိတ် ၃၀-ပါး၊ သုဒ္ဓပါစိတ် ၉၂-ပါး၊ ပါဋိဒေသနီ ၄-ပါး၊ သေခိယ ၇၅-ပါး၊ ပေါင်း သိက္ခာပုဒ် ၂၂၀-ရှိ၏။ သို့သော် ယခုအခါ အဓိကရဏသမထ ၇-ပါးကို ထည့်၍ သိက္ခာပုဒ်ပေါင်း ၂၂၇-သွယ်ရှိ၏ဟု ပြောဆိုကြသည်။

ဘိက္ခုနီဝိဘင်း၌ ပါရာဇိက ၈-ပါး၊ သံဃာဒိသိသ် ၁၇-ပါး၊ နိဿဂ္ဂိပါစိတ် ၃၀-ပါး၊ သုဒ္ဓပါစိတ် ၁၆၆-ပါး၊ ပါဋိဒေသနီ ၈-ပါး၊ သေခိယ ၇၅-ပါး၊ ပေါင်း သိက္ခာပုဒ် ၃၀၄-ရှိ၍ အဓိကရဏသမထ ၇-ပါးကိုပါ ထည့်လျှင် သိက္ခာပုဒ် ၃၁၁-ပါးရှိ၏။ ဝိ၊ ၁။ ၁-၃၈၁။ဝိ၊၂။၁-၄၆၇။ဝိ၊၄၊၁။၁၂။ဒီ၊၄၊၁။၁၃။

(၄) ဝိဘင်္ဂသုတ် ၂၀-သုတ်။ ဒေသနာ ဝိဘင်္ဂပဋိပဒါ စ၊ ဝိပဿီ သိခီ စ ဝေဿဘူ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၂။ (-သံ၊ ၃။၁၀၊ ၁၆၁၊ ၁၇၅၊၁၉၀)။

(ဝိဘင်္ဂအမည်ရသောသုတ်များ--မြတ်စွာ ဘုရားသည် အချို့သောတရားတော်များကို " ဝိဘင်္ဂ " အမည်တပ်၍ဟောကြားတော်မူ သည်။ သုတ္တန်ပိဋကတ်၌ " ဝိဘင်္ဂ " အမည်ရ သောသုတ်ပေါင်း (၂၀) ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ- မၛ္ဈိမနိကာယ် ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် ဝိဘင်္ဂ ဝဂ်၌-- (၁) စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၊ (၂) မဟာ ကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၊ (၃) သဠာယတနဝိဘင်္ဂ သုတ်၊ (၄) ဥဒ္ဒေသဝိဘင်္ဂသုတ်၊ (၅) အရဏ ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ (၆) ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်၊ (၇) သစ္စ ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ (၈) ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ်- ဟူ၍ ဝိဘင်္ဂအမည်ရသောသုတ်ပေါင်း ၈-သုတ်ရှိ သည်၊ ဝိဘင်္ဂဝဂ်တစ်ခုလုံးရှိ သုတ်များကိုပါ ရေတွက်လျှင်ကား ၁၂-သုတ် ရှိပေသည်။ (မ၊ ၃။ ၂၄၃၊ ၃၀၀)။

သံယုတ္တနိကာယ် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ် ဗုဒ္ဓ ဝဂ် (သံ၊ ၁။၂၄၄-၆) ၌ ဝိဘင်္ဂသုတ် ၁-သုတ်၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် အဝိဇ္ဇာဝဂ် (သံ၊ ၃။၇-၉)၌ ဝိဘင်္ဂသုတ် ၁-သုတ်၊ အနနုဿုတဝဂ် (သံ၊ ၃။ ၁၆၀) ၌ ဝိဘင်္ဂသုတ် ၁-သုတ်၊ သုဒ္ဓိကဝဂ် (သံ၊ ၃။ ၁၇၂-၅) ၌ ပဌမ၊ ဒုတိယ ဝိဘင်္ဂ သုတ် ၂-သုတ်၊ သုခိန္ဒြိယဝဂ်(သံ၊၃။၁၈၄-၇) ၌ ပဌမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယ ဝိဘင်္ဂသုတ် ၃- သုတ်ဟူ၍ သံယုတ္တနိကာယ်၌ ၈-သုတ်ရှိ လေသည်။ ထို့ကြောင့် သုတ္တန်ပိဋကတ်၌ ဝိဘင်္ဂ အမည်ရသောသုတ်ပေါင်း ၂၀-ရှိသည်။

ဝိနည်းပိဋကတ်၌ကား အကျယ်ဖွင့်ပြသည့် ပဒဘာဇနီကို " ဝိဘင်္ဂ " ဟုအမည်ပေး၏။ အဘိဓမ္မာပိဋကတ်၌ ၂-ခုမြောက် အဘိဓမ္မာ ကျမ်းကြီးကို " ဝိဘင်းကျမ်း " ဟုအမည်ပေး ထားသည်။)

(၅) ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ ဓမ္မိကံ စီဝရဝိဘင်္ဂံ ပဋိဗာဟေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၃။ တေသံ ဝိဘင်္ဂံ ဝိစယ (ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂) န္တိ တေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝိဘင်္ဂံ မမ ပညာယ ဝိစိတဘာဝံ ဝိတ္ထာရေန သုဏောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၆၆။ ဝေဘင်္ဂိယ (ဝဇိရ။ ၅၂၈) လည်း ကြည့်။ (တိ) (၆) အထူးသဖြင့် ဖျက်ဆီးအပ်သော။ တေ သရေ ပါတေန္တော ဘင်္ဂဝိဘင်္ဂေ အကာသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၃၈၊ ၁၄၇။

ဝိဘင်္ဂအနုဋီကာ (ထီ) [ဝိဘင်္ဂ + အနုဋီကာ] ဝိဘင်းအနုဋီကာကျမ်း၊ ဝိဘင်းမူလဋီကာသို့ အစဉ်လိုက်သော ဋီကာ၊ ဝိဘင်း မူလဋီကာ၏ နောက်၌ဖြစ်သော ဋီကာ၊ ဝိဘင်း မူလဋီကာ ကို တဖန်ထပ်ဆင့်၍ ဖွင့်ဆိုရာဖြစ်သော အဖွင့်ကျမ်း။ ဣတိ သမ္မောဟဝိနောဒနိယာ ဋီကာယ လီနတ္ထဝဏ္ဏနာ ဝိဘင်္ဂအနုဋီကာ သမတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၉။

(ဤကျမ်းသည် အရှင်အာနန္ဒာမထေရ် ရေးသားပြုစုတော်မူသော ဝိဘင်းမူလဋီကာ ကျမ်း၌မပေါ်လွင် မထင်ရှား လျှို့ဝှက် ခဲကပ် အသိကြပ်၍ မရှင်းလင်းသည့် အချက် အလက်များ၊ ကြွင်းကျန်နေသည့် အချက် အလက်များကို ပေါ်လွင်ထင်ရှား ရှင်းလင်း စေ၍ ပြည့်စုံလုံလောက်အောင် တစ်ဖန်ထပ် ဆင့်ဖွင့်ဆိုသည့် ဋီကာဖြစ်သည်။

သဘောအားဖြင့်ကား ဝိဘင်း မူလဋီကာ ၏ဖွင့်ဆိုရာ သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ၊ ယင်း၏ဖွင့်ဆိုရာ ဝိဘင်းပါဠိတော်တို့ကိုလည်း အဆင့်ဆင့် ဖွင့်ဆိုသည် မည်သောကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၏ တတိယမြောက် အဖွင့် ကျမ်းဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။

ကျမ်းပြုဆရာတော်ကား အရှင်ဓမ္မပါလ မထေရ်ဖြစ်၍ ကျမ်းပြုဆရာကိုယ်တိုင် " လီနတ္ထဝဏ္ဏနာ " ဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။ ဤဋီကာသည် မူလဋီကာ၏ အဖွင့်ဖြစ်သည် အားလျော်စွာ စကားကျစ်လစ်သိပ်သည်း၍ အနက်သဘော နက်ရှိုင်းသိမ်မွေ့သောကျမ်း တစ်စောင်ဖြစ်ပေသည်။)

ဝိဘင်္ဂက (ပု) [ဝိဘင်္ဂ + က] အကျယ် ဝေဘန်ရာ (ဝိဘင်္ဂဝဂ်) သုတ်စု ၁၂-သုတ်။ ဒေဝဒဟောနုပဒေါ စ၊ သုညတော စ ဝိဘင်္ဂကော။ မ၊ ၃။ ၃၅၂။

ဝိဘင်္ဂကောဝိဒ (တိ) [ဝိဘင်္ဂ + ကောဝိဒ] ဥဘတောဝိဘင်း၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ဝိဘင်္ဂကောဝိဒါ (ဝိ၊ ၅။ ၁၇၅-၆၊၃၇၀)တိ ဥဘတောဝိဘင်္ဂကုသလာတိ အာလပနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဝိဘင်္ဂဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဝိဘင်္ဂ + အဋ္ဌကထာ] (အဘိဓမ္မာ) ဝိဘင်းပါဠိတော်၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကား၊ ဝိဘင်း အဋ္ဌကထာ၊ သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ။ သင်္ဂဟကာရေန ပနေသ ဝိဘင်္ဂဋ္ဌကထာယံ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၀၀။ (-၄၃၄)။ သမ္မောဟဝိနောဒနိယာ ဝိဘင်္ဂ- ဋ္ဌကထာယ ခန္ဓဝိဘင်္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၁။

(ဤအဋ္ဌကထာကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ ရေးသားစီရင်ခဲ့သည်။ အဋ္ဌကထာကျမ်းပြု အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် ဤအဋ္ဌကထာ ကိုသာမကဘဲ အဘိဓမ္မာပါဠိတော် ၇-ကျမ်း ၏အဖွင့်အဋ္ဌကထာ ၇-ကျမ်းစလုံးကိုပင် ရေးသားစီရင်ခဲ့သည့်။ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာကို " အဋ္ဌသာလိနီ- အဋ္ဌကထာ " ဟု အမည်ပေးခဲ့၍ ဤဝိဘင်း ပါဠိတော်၏အဖွင့်အဋ္ဌကထာကို " သမ္မောဟ ဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ " ဟု အမည်ပေးခဲ့ပြီး

ကျန်မာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပညတ်, ကထာဝတ္ထု, ယမိုက်, ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်တို့၏ အဖွင့် အဌကထာ ၅-ကျမ်းကို မာတုကထာအဌ-ကထာစသည်ဖြင့် အမည်ပေးခဲ့သော်လည်း နောက်ဆရာတော်များက ၎င်းအဌကထာ ၅-ကျမ်းကို တစ်အုပ်တည်းစုပေါင်း၍ထားရှိသဖြင့် ယင်းကျမ်း၏အမည်ကို " ပဥ္စပကရဏ အဌကထာ " ဟု အမည်ပေးကြလေသည်။ ဤအဌကထာကျမ်းကို မူလဋီကာ, အနုဋီကာ တို့ကိုထောက်၍ ပိဘင်းပါဠိတော်၏ ပထမ အဖွင့်ကျမ်းဟုလည်း ဆိုနိုင်ပေသည်။)

ပိဘက်ဌကထာနုရူပ (တိ) [ပိဘက်ဌကထာ + အနုရူပ] ပိဘင်း အဌကထာအား-သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ တသ္မာ ပိဘက်ဌကထာနုရူပေါဝ အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၆၂။

ပိဘက်ဒေသနာ (ထီ) [ပိဘက် + ဒေသနာ] (၁) အကျယ် -ဝေဘန် -ချဲ့ပြ -ကြောင်းဖြစ်သော ဒေသနာ။ (၂) ပိဘင်းဒေသနာ၊ ပိဘင်းပါဠိတော်။ (၁) ပိတ္ထာရဒေသနန္တိ " ပိဘဇဿာမိ " တိ ပဒဿ အတ္ထဿ ဒဿနဝသေန ပဝတ္တံ ပိဘက်ဒေသနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃။ (၂) အဘိဓမ္မေတိ မမ္မသင်္ဂဟေ။ သော ဟိ နိဗ္ဗတ္တိတာဘိဓမ္မဒေသနာ၊ န ပိဘက်ဒေသနာ ဝိယ သုတ္တန္တနယဝိမိဿာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၄။

ပိဘက်ဒွယ (န) [ပိဘက် + ဒွယ] ပိဘင်းနှစ်ပါးတို့၏အပေါင်း၊ ဥဘတောပိဘင်း။ ဝိနယမတ္တံ ဥဂ္ဂဟိတန္တိ ပိဘက်ဒွယဿ ဥဂ္ဂဟိတတ္တာ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၃။

ပိဘက်နယ (ပု) [ပိဘက် + နယ] ပိဘင်းနည်း-(က) အကျယ်-ဝေဘန် -ချဲ့ပြ -ကြောင်းဖြစ်သောနည်း။ (ခ) ပိဘင်း၌လာသောနည်း။ (ဂ) ပိဘင်းပါဠိတော်၌လာသော အနက်ကို သိကြောင်းဖြစ်သည့်နည်း။ (က) (ခ) ဣဒါနိ ပိဘက်နယေနာပိ တဒတ္ထံ သမတ္ထေတုံ " ပိဘက်ပ္ပကရဏေ ပနာ " တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၉။ (-ဝဇိရ၊ ၃၅၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁၀၉)။ (ဂ) အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ပိဘက်နယဒဿန¹ (န) [ပိဘက်နယ + ဒဿန] ပိဘင်းပါဠိတော်၌ လာသော အနက်ကို သိကြောင်းဖြစ်သည့် နည်းကို ပြခြင်း။ ပိဘက်နယဒဿနာ (မောဂ်၊ ဝိစ္ဆေဒနီ။ ၁၆၄) တိ ပိဘက်ပါဠိယာ အာဂတအတ္ထ-နယဒဿနတော။ မော၊ ဝိစ္ဆေဒနီ။ ၁၆၅။

ပိဘက်နယဒဿန ² (န) [ပိဘက် + နယ + ဘေဒ + ဒဿန] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ပိဘက်နယဒဿနတောတိ ဝုတ္တတ္တာ တံ သမ္မာဒေတုံ " ဣဒါနိ တတ္ထ တတ္ထာ "တိအာဒိ အာရဒ္ဓံ။ ဝဇိရ၊ ၁၃၆။

ပိဘက်နယဘေဒဒဿန (န) [ပိဘက် + နယဘေဒ + ဒဿန] (ပုဒ်တို့ကို) အကျယ်-ချဲ့ပြ - ဝေဘန် - ခြင်းအား လျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် နည်း၏အပြားကို ပြခြင်း။ ပိဘက်နယဘေဒဒဿနတော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈၊၂၄၇) တိ "တိဿော ဣတ္ထိယော" တိ-အာဒိပဒဘာဇနဿ အနုရူပဝသေန နယဘေဒဒဿနတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၆၀။

ပိဘက်ပကရဏ (န) [ပိဘက် + ပကရဏ] (အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းတွင် ဒုတိယမြောက်) ပိဘင်းကျမ်း။ ဒုတိယံ အဒုတိယပုရိသော၊ ယံ အာဟ ပိဘက်ပကရဏံ နာထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၃၅)။

(ဝိဘင်းကျမ်းသည် ဓမ္မသင်္ဂဏီ, ဝိဘင်္ဂ, ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပညတ္တိ, ကထာဝတ္ထု, ယမက, ပဋ္ဌာန-ဟုဆိုအပ်သော အဘိဓမ္မာပိဋက ၇-ကျမ်းတို့တွင် ဒုတိယကျမ်းဖြစ်သည်။ (အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၃) ဝိဘင်းဟူသော ဝေါဟာရသည် ဝိဘင်္ဂဟူသော ပါဠိဘာသာကို မြန်မာမှုပြုထားသော ပါဠိသက် ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌ အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော ခန္ဓာအစရှိသည်တို့ကို ဝေဘန်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဝိဘင်းကျမ်းမည်၏။

ယင်းဝိဘင်းကျမ်း၌-- (၁) ခန္ဓဝိဘင်္ဂ (ခန္ဓာတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၂) အာယတနဝိဘင်္ဂ (အာယတနတို့ကို အကျယ်အားဖြင့်ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၃) ဓာတုဝိဘင်္ဂ (ဓာတ်တို့ကို အကျယ်အာဖြင့်ဝေဘန်ရာ အခန်းကဏ္ဍ)၊ (၄) သစ္စဝိဘင်္ဂ (သစ္စာတို့ကို အကျယ်အားဖြင့်ဝေဘန်ရာ အခန်းကဏ္ဍ)၊ (၅) ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂ (ဣန္ဒြေတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာ အခန်းကဏ္ဍ)၊ (၆) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်္ဂ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာ အခန်းကဏ္ဍ)၊ (၇) သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်္ဂ (သတိပဋ္ဌာန်တရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၈) သမ္မပ္ပဓာနဝိဘင်္ဂ (သမ္မပ္ပဓာန်တရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၉) ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ (ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းခဏ္ဍ)၊ (၁၀) ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်္ဂ (ဗောဇ္ဈင်တရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၁) မဂ္ဂင်္ဂဝိဘင်္ဂ (မဂ္ဂင်တရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၂) ဈာနဝိဘင်္ဂ (ဈာန်တရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၃) အပ္ပမညာဝိဘင်္ဂ (အပ္ပမညာတရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၄) သိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂ (သိက္ခာပုဒ်တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၅) ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်္ဂ (ပဋိသမ္ဘိဒါတရားတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၆) ဉာဏဝိဘင်္ဂ (ဉာဏ်တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၇) ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂ (သေးငယ်သောတရားတို့၏ တည်ရာအကြောင်းတို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ)၊ (၁၈) ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂ (ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, သစ္စာစသောတရားတို့ကို ဤဝိဘင်း၏ အတွင်းသို့သွင်း၍ အကျယ်အားဖြင့်ဝေဘန်ရာအခန်းကဏ္ဍ) ဟူ၍ အခန်းကဏ္ဍပေါင်း (၁၈) တိတိပါဝင်လေသည်။

ဝိဘင်းကျမ်း၏ပမာဏ-- ဝိဘင်းကျမ်းသည် ဝါစနာမဂ္ဂ (အရှင်သာရိပုတ္တရာ ပို့ချပေးသောအစဉ်) အားဖြင့် (၃၅) ဘာဏဝါရ (ဂါထာပေါင်း ၈၇၅၀-ခန့်၊ အက္ခရာလုံးရေပေါင်း ၂၈၀၀၀၀-ခန့်ရှိ၏။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ စာအုပ်စာမျက်နှာအားဖြင့် (၄၅၃) မျက်နှာတိတိရှိ၏။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၊ ၇၊ ၈။)

ဝိဘင်္ဂပဒ (န) [ဝိဘင်္ဂ + ပဒ] အကျယ်-ချဲ့ပြ- ဝေဘန်-ရာ-ကြောင်း - ဖြစ်သောပုဒ်။ တထာဂတဿ ဝိဘင်္ဂပဒါနိ သိဒ္ဓါနိ။ ဝဇီရ၊ ၃၃၆။

ဝိဘင်္ဂပါဠိ (ပု) [ဝိဘင်္ဂ + ပါဠိ] အကျယ်-ချဲ့ပြ-ဝေဘန်-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော-ပါဠိ-ပါဠိ-- (က) ဥဘတောဝိဘင်း-ပါဠိ-ပါဠိတော်။

(ခ) (အဘိဓမ္မာ) ဝိဘင်း - ပါဠ် - ပါဠိတော်။ (က) ဝိနယေ၊ တိ ဝိဘင်္ဂပါဠ္မမာဟ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၆၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၂)။ (ခ) တေန ဝိဘင်္ဂပါဠ္မေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၆)။

ဝိဘင်္ဂပါဠိ (ထီ) [ဝိဘင်္ဂ + ပါဠိ] (အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းတွင် ဒုတိယမြောက်) ဝိဘင်း ပါဠိ တော်။ ဣမံ ဝိဘင်္ဂပါဠိံ သင်္ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၂။ တမတ္ထံ ဝိဘင်္ဂပါဠိယာ သံသန္ဒေန္တော “ ဧတဒေဝ ” တိအာဒိမာဟ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၈)။

ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏ (နု) [ဝိဘင်္ဂ + ပကရဏ။ ဝိဘင်္ဂေါ စ သော ပကရဏဉ္စာတိ ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄။] ဝိဘင်္ဂ- ပကရဏ - ကြည့်။ ခန္ဓဝိဘင်္ဂါဒိအဋ္ဌာရသ ဝိဘင်္ဂပဋိမဏ္ဍိတံ ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။ တဒနန္တရံ ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏံ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။ သော သော ဝိဘင်္ဂေါ ပကတော အဓိကတော ယဿာ ပါဠိယာ၊ သာ “ ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏ ” န္တိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃။ ဝိဘင်္ဂေါ ပကရဏံ ယဿ တံ ဝိဘင်္ဂပ္ပ- ကရဏန္တိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ မဓု၊ ဋီ၊ ၂။ ၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၊ ၃၁၆)။

ဝိဘင်္ဂမူလဋီကာ (ထီ) [ဝိဘင်္ဂ + မူလဋီကာ] ဝိဘင်းမူလဋီကာကျမ်း၊ ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ- သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ - ၏ အဖွင့် မူလဋီကာကျမ်း။ ဣတိ သမ္မောဟဝိနော- ဒနိယာ လီနတ္ထပဒဝဏ္ဏနာ မူလဋီကာ သမတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။

(ဤကျမ်းကို အရှင်အာနန္ဒာမထေရ် ရေးသား ပြုစုတော်မူသည်၊ ၎င်း ရေးသား သော ဋီကာကျမ်းကြီးများကို ကျမ်းဆရာ ကိုယ်တိုင် “ လီနတ္ထပဒဝဏ္ဏနာ ” ဟုအမည် ပေးခဲ့သော်လည်း ဋီကာကျမ်းအားလုံးတို့ ထက်ရှေးအကျဆုံးဖြစ်၍ ဋီကာတကာတို့၏ အရင်းမူလ လက်ဦးပဌမ ဖြစ်သောကြောင့် နောက်ထပ်ဖွင့်ဆိုသည့် အနုဋီကာကို ထောက်၍ “ မူလဋီကာ” ဟု အမည်တွင် လျက်ရှိသည်။)

ဝိဘင်္ဂဝဂ္ဂ (ပု) [ဝိဘင်္ဂ + ဝဂ္ဂ] ဝိဘင်္ဂဝဂ်၊ အကျယ်-ခွဲ၍ပြ- ဝေဘန်-ရာ သုတ်အပေါင်း၊ (ဝိဘင်္ဂဝဂ်၌ ဘဒ္ဒေကရတ္တ သုတ်မှစ၍ ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ်အထိ သုတ်ပေါင်း ၁၂- သုတ်ပါဝင်သည်။ မ၊ ၃။ ၂၂၆-၃၀၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၀-၂၂၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၆-၄၁၆)။

ဝိဘင်္ဂဝစန (နု) [ဝိဘင်္ဂ + ဝစန] ဝိဘင်းပါဠိ တော်၊ ဝိဘင်း၌လာသော စကားတော်။ ဣမ အဝုတ္တေပိ ဣမိနာ ဝိဘင်္ဂဝစနေန စိတ္တေကဂ္ဂတာပိ အင်္ဂမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။

ဝိဘင်္ဂဝါရ (ပု) [ဝိဘင်္ဂ + ဝါရ] ဝိဘင်္ဂဝါရ၊ အကျယ် - ခွဲ၍ပြ - ဝေဘန် - ရာ-အလှည့်- အကြိမ်။ ဝိတ္ထာရော ဝိဘင်္ဂဝါရေ အာဂမိဿတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၃။

ဝိဘင်္ဂသုတ္တ (နု) [ဝိဘင်္ဂ + သုတ္တ] ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ အကျယ် - ခွဲ၍ပြ - ဝေဘန် - သော သုတ်။ ဒုတိယတ္ထိကော တဒနန္တရဿ ဝိဘင်္ဂ- သုတ္တဿ ဝသေန ဂဟိတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၈)။

ဝိဘင်္ဂါနုဏ္ဍရုံ (ဗျ) [ဝိဘင်္ဂ + အနုဏ္ဍရုံ] ဝိဘင်း- ပါဠိတော်-ကျမ်း-၏ အခြားမဲ့၌။ ဝိဘင်္ဂါနုဏ္ဍရုံ

ဒေသိတဿ ပကရဏဿ ဓာတုကထာ-ဘာဝံ ဒဿေတုံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁)။

ဝိဘဇ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + ဟိ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ ဝိဘဇာ (မဟာနိ။ ၁၀၈) တိ ဘာဇေဟိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၈။ ဝိဘဇာတိ ပုနပ္ပုနံ ဝုတ္တဿာပိ ဝိဘာဂကရဏေန ဝိဘဇာဟိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။ (-မဟာနိ။ ၁၆၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇)။

ဝိဘဇတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + တိ။ နိုတိ၊ ဓာတု။ ၄၇။ ဝိဘဇတိ-သံ၊ ဝိဘဇက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (က) ခွဲခြမ်း (အထူးအဖို့ အစုအားဖြင့်ပြု)-၏။ (ခ) အထူးထူး အပြားပြား-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၏။ (၂) ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-၏။ (၃) အကျယ်ချဲ့၏။ (၄) အကျယ်-ဖွင့်ပြ-ဟောကြား-၏။ (၅) (ဉာဏ်ဖြင့်) စိစစ်၏။ (၆) ထုတ်ဆောင်၏။ (၁) (က) ခွဲခြမ်း-(အထူးအဖို့အစုအားဖြင့်ပြု)-၏။ ကမ္မံ သတ္တေ ဝိဘဇတိ ယဒိဒံ ဟီနပ္ပဏီတတာယ။ မ၊ ၃။ ၂၄၄။ ဝိဘဇတိ (သံ၊ ၁။ ၂၆၄။ အံ၊ ၁။ ၂၈၉) တိ ဝိဘာဂတော ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။ (ခ) ဝိဘဇီ-ကြည့်။ (၂) ခွဲဝေ-ဝေခြမ်း-၏။ ဒွါရဝတိယံ ဝသမာနာ ရဇ္ဇံ ဒသ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဝိဘဇိံသု။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၅။ (၃) အကျယ်ချဲ့၏။ ဝိဘဇိတွာ (၃) ကြည့်။ (၄) အကျယ်-ဖွင့်ပြ-ဟောကြား-၏။ ဝိဘဇာမိ (အံ၊ ၁။ ၄၇၉) တိ ဝိဘဇိတွာ ကထေမိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ ဝိဘဇန္တိ ဥတ္တာနိ ကရောန္တိ ပကာသေန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝိဘဇ္ဇတေ (နေတ္တိ။ ၂၆) တိ ဝိဘာဇေန ကထေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆။ ဝိဘဇိ ဥဒ္ဒေသနိဒ္ဒေသာဒိပ္ပကာရေဟိ ဓမ္မရတနံ ပဝိဘဇီတိ ဝိဘတ္တဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၈။ (၅) (ဉာဏ်ဖြင့်) စိစစ်၏။ ဝိဘဇိတွာ (၄) ကြည့်။ (၆) ထုတ်ဆောင်၏။ ဝိဘဇိတွာ (၅) ကြည့်။

ဝိဘဇတု (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + တု] ဝိဘဇတိ - ကြည့်။ ဝိဘဇတာယသ္မာ အာနန္ဒော။ သံ၊ ၂။ ၃၁၄။ အံ၊ ၃။ ၄၄၀-၁။

ဝိဘဇတေ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + တေ] ဝိဘဇတိ - ကြည့်။ အက္ခာတိ ဝိဘဇတေ ဣာခေဝ ဓမ္မ (သုတ္တနိ။ ၂၉၄) န္တိ ---- မဂ္ဂဓမ္မံ ဝိဘဇတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။

ဝိဘဇထ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + ထ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ အမှာကံ ဝိညာပနတ္ထာယ တသ္မိံ ဝိစယံ ဝိဘဇထ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၂။

ဝိဘဇန (ထီ၊ န) [ဝိ + ဘဇ + ယု။ (န) ဝိဘဇန-သံ။ ဝိဘဇဏာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း၊ (အထူးအဖို့အစုအားဖြင့်ပြုခြင်း)။ (တိ) (၂) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-တတ်သော။ (၃) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၄) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ရာဖြစ်သော။ (၁) ဝိဘဇနာ (ပဋိသံ။ ၂၇၇) တိ ဝိဘာဂကိရိယာ၊ ဝိဘာဂတော ဒဿနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။ (တိ) (၂) ဝိဘဇနဉာဏ-ကြည့်။ (၃) ဝိဘဇနနယ - ကြည့်။ (၄) ဝိဘဇနဋ္ဌ-ကြည့်။

ဝိဘဇနကိစ္စ (န) [ဝိဘဇန + ကိစ္စ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် - ခြင်းဟူသော - အမှု-ကိစ္စ။ ဓဝံ ဣမသ္မိံမ္ပိ ဓမ္မေ ကပေ့တွာ ကပေ့တွာ ဝိဘဇနကိစ္စံ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆။

ဝိဘဇနကိရိယာ (ထီ၊န) [ဝိဘဇန + ကိရိယာ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် -ခြင်း -ဟူသော -အပြုအမူ-အမှုအရာ။ ဝိဘဇနကိရိယာယ

ပဝတ္တိဋ္ဌာနဘာဝတော ---- ဩကာသာတိ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈။

ဝိဘဇနဉာဏ (န) [ဝိဘဇန + ဉာဏ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-တတ်သော ဉာဏ်။ ------- ပဋိပဒါဒယော ဝိဘဇနဉာဏဿ ဘူမိ အာရမ္မဏာ ဘဝိတုမရဟန္တိ။ နေတ္တိ။ ဝိ။ ၁၇၀။

ဝိဘဇနဋ္ဌ (ပု) [ဝိဘဇန + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ရာ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော-အနက်-သဘော။ ကေနဋ္ဌေန ပဋ္ဌာနန္တိ ဝိဘဇနဋ္ဌေန။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၃။

ဝိဘဇနနယ (ပု) [ဝိဘဇန + နယ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ကြောင်းဖြစ်သော နည်း။ ယသ္မာ ပန ယွာယံ ကုသလတ္တိကဿ ဝိဘဇနနယော ဝုတ္တော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄)။

ဝိဘဇနပဒ (န) [ဝိဘဇန + ပဒ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ကြောင်းဖြစ်သော ပုဒ်။ " ယော ယာဒိသော"တိအာဒီနိ တဿ ဝိဘဇနပဒါနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။

ဝိဘဇနပုဗ္ဗက (တိ) [ဝိဘဇန + ပုဗ္ဗ + က] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းလျှင် ရှေးရှိသော။ စိတ္တေန ဝိဘဇနပုဗ္ဗကံ ကာယေန ဝိဘဇနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၁။

ဝိဘဇနဘာဝဒီပန (ထိ၊ န) [ဝိဘဇနဘာဝ + ဒီပန] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ရာ၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း၊ ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သောသဘောကို ပြခြင်း။ (သျှ။ ဆင်တဲ)။ မာတိကာယ ဝိဘဇနဘာဝဒီပနတ္ထံ -------- ဝိဘင်္ဂေါ အာရဘီယတိ။ ဝဇိရ၊ ၇၉။

ဝိဘဇနလက္ခဏ (တိ) [ဝိဘဇန + လက္ခဏ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း လက္ခဏာရှိသော၊ ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းရှိသော။ အဿာဒါဒီနံ ဝိဘဇနလက္ခဏော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော ဒေသနာဟာရော နာမ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၀)။

ဝိဘဇနသီလ (တိ) [ဝိဘဇန + သီလ] ခွဲမြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ သံဝိဘာဂီတိ အာဟာရပရိဘောဂေ သမ္မဒေဝ ဝိဘဇနသီလော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၇။

ဝိဘဇနာရဟ (တိ) [ဝိဘဇန + အရဟ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ယော ဝိစယော ဝိဘဇနာရဟော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၂။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၇၊ ၂၁၂)

ဝိဘဇနီယ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + အနီယ။ ဝိဘဇနီယ-သံ။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ န ဟိ ဘဂဝတော " ဣဒမေဝ ဒိဋ္ဌံ ဣတရံ အဒိဋ္ဌ "န္တိ ဝိဘဇနီယံ အတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၈၄။

ဝိဘဇန္တ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + အန္တ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-တတ်သော၊ သူ။ ဣဒါနိ တဿ အတ္ထံ ဝိဘဇန္တော " ယော ပနာတိ ယော ယာဒိသော " တိအာဒိမာဟ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၅၊ ၂၁၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂)။

ဝိဘဇန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + အန္တိ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ ဝိဝရန္တိ ဝိဘဇန္တိ ဥတ္တာနီကရောန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝိဘဇသိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + သိ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ ဝိဝရသိ ဝိဘဇသိ ဥတ္တာနီကရောသိ။ စူဠနိ၊ ၂၄၊ ၁၂၀။

ဝိဘဇသု (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + သု] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ တေနဟာနန္ဒ ဝိဘဇသု။ အံ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဝိဘဇာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + မိ] ဝိဘဇတိ - ကြည့်။ ဝိဝရာမိ ဝိဘဇာမိ ဥတ္တာနီကရောမိ။ အံ၊ ၁။ ၄၇၉။ မဟာနိ။ ၂၁၂။ ဝိဘဇာမီတိ ဝိဘဇိတွာ ကထေမိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၀။

ဝိဘဇာဟိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + ဟိ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ အဋ္ဌမာ သမံ သုဝိဘတ္တံ ဝိဘဇာဟိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၇)။

ဝိဘဇီသု (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ဦ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ တေ ပေတ္တိကံ သာပတေယ့ံ ဝိဘဇီသု။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၈။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၇။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၁)။

ဝိဘဇိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ဤ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ ဘဇိ ဝိဘဇိ ပဝိဘဇိ ဓမ္မရတနန္တိ ဘဂဝါ။ မဟာနိ။ ၁၁၀၊ ၃၈၃။ စူဠနိ။ ၂၆။ ဝိဘဇိတိ နိဒ္ဒေသဝသေန ဝိဝိဓာ ဘာဇေသိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၁။

ဝိဘဇိတ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + တ။ ဝိဘတ္တ-သံ။ ဝိဘတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်ပြီးသော။ ဝိဘဇိတာနိ ဥတ္တာနီကတာနိ ပကာသိတာနိ။ စူဠနိ။ ၃၀။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇)။

ဝိဘဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + တဗ္ဗ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်- ခွဲဝေ- အပ်- သင့်- ထိုက်- သော။ န ဝိဘဇိတဗ္ဗာနိ သံဃေန ဝါ ဂဏေန ဝါ ပုဂ္ဂလေန ဝါ။ ဝိ၊၄။၃၂၃။ (-သံ၊ ၄၊ ၁။၁၃၈)။

ဝိဘဇိတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [ဝိဘဇိတဗ္ဗ + ဓမ္မ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခွဲဝေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောတရား။ ဝိဘဇိတဗ္ဗဓမ္မဘာဝေါ စ ယေန သံဝဏ္ဏနာ-ဝိသေသေန ဒဿိတော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၅။

ဝိဘဇိတဗ္ဗပဒ (န) [ဝိဘဇိတဗ္ဗ + ပဒ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခွဲဝေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောပုဒ်။ တတ္ထ ယော ပနာတိ ဝိဘဇိတဗ္ဗပဒံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၃။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇)။

ဝိဘဇိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဝိဘဇိတဗ္ဗ + ယုတ္တက] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခွဲဝေ-အပ်သည်နှင့်ယှဉ်သော။ ဗဟူဟိ ပရိယာယေဟိ ဝိဘဇိတဗ္ဗယုတ္တကော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၇။

ဝိဘဇိတဗ္ဗဝိဘဇန (န) [ဝိဘဇိတဗ္ဗ+ ဝိဘဇန] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခွဲဝေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောတရားကို- ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခွဲဝေ - ခြင်း။ အဟာပေတွာ ဝိဘဇိတဗ္ဗဝိဘဇနဉ္စ အဘိဓမ္မပရိယာယော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၂။

ဝိဘဇိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဘဇ + တုံ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် - ခြင်းငှါ။ ပဟောတိ စာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော ------ အတ္ထံ ဝိဘဇိတုံ။ မ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဣဒါနိ ဣရိယာပထဝသေန ဝိဘဇိတုံ "ပုန စ ပရ" န္တိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၇။

ဝိဘဇိတု (ထီ၊ ပု) [ဝိ + ဘဇ + တု။ ဝိဘတ္တ-သံ။] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - တတ်သော၊ သူ။ သဇိတာတိ ရစိတာ၊ ဝိဘဇိတာ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၀။

ဝိဘဇိတုကာမ (တိ) [ဝိဘဇိတုံ + ကမု + ဏ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-လိုသော၊ သူ။ ပုန အပရေန ပရိယာယေန ဝိဘဇိတုကာမော ဣဒံ ဒေသနံ အာရဘိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၀။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၃)။

ဝိဘဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဘဇ + တွာ] (၁) ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေဘန်-၍။ (၂) အကျယ်-ဖွင့်ပြ-ဟောကြား-၍။ (၃) ချဲ့၍၊ အကျယ်ချဲ့၍။ (၄) (ဉာဏ်ဖြင့်) စိစစ်၍။

(၅) ထုတ်-ဆောင်-၍။ (၆) အသီးခွဲဝေ၍-- (က) ကင်းစေ၍။ (ခ) ကင်းစေအပ်သော ဝတ္ထုကို အဖို့အစုပြု၍။ (၁) ခွဲခြမ်း-ခွဲဝေ-ဝေဘန်-၍။ အဋ္ဌဓာ သမံ သုဝိဘတ္တံ ဝိဘဇိတွာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၇။ စတုမဟာပထေ ဗိလသော ဝိဘဇိတွာ။ မ၊ ၁။ ၇၃။ ဇဝံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌသိက္ခာပဒံ ပဒါနုက္ကမေန ဝိဘဇိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။ (၂) အကျယ်-ဖွင့်ပြ-ဟော ကြား-၍။ ဝိဘဇိတွာ ဝိဝရိတွာ ဒေသိတဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၉၃။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇)။ (၃) ချဲ့၍၊ အကျယ်ချဲ့၍။ တီဏိ ပိဋကာနိ ဝိဘဇိတွာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈) တိ ---- ယထာနုပုဗ္ဗံ တီဏိ ပိဋကာနိ ဝိတ္ထာရေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၄။ (၄) (ဉာဏ်ဖြင့်) စိစစ်၍။ ဝိဘဇိတွာ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၅) တိ ဉာဏေန ဝိဝေစေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂။ (၅) ထုတ်-ဆောင်-၍။ ဝိဘဇိတွာ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉) တိ အက္ခရတ္ထမတ္တေ အဋ္ဌတွာ လီနံ အတ္ထံ ဝိဘဇိတွာ ဥဒ္ဓရိတွာ နီဟရိတွာ ကထိတန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၀။ (၆) အသီးခွဲဝေ၍-- (က) ကင်းစေ၍။ (ခ) ကင်းစေအပ်သောဝတ္ထုကို အဖို့အစုပြု၍။ ဝိဘဇိတွာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃)တိ အဋ္ဌိသယ်ာတတော မံသံ ဝိဝေစေတွာ၊ တတော ဝါ ဝိဝေစိတံ မံသံ ဘာဂသော ကတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၂၈။

ဝိဘဇိယမာန (တိ) [ဝိ + ဘဇ + ယ + မာန] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - အပ်သော။ တံ ပန ပစ္စယာနုလောမာဒိဝသေန ဝိဘဇိယမာနံ အပရိမာဏနယမေဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၅။

ဝိဘဇိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ဿတိ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ မာတုယော ဝိဘဇိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၆၅။

ဝိဘဇိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ဿန္တိ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ ဝိဝရိဿန္တိ ဝိဘဇိဿန္တိ ဥတ္တာနီကရိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၇-၉၊ ၉၅။ အံ၊ ၃။ ၁၃၀။ ဝိဘဇိဿန္တိ (ဥဒါန။ ၁၅၃) တိ ဝိဘတ္တံ ကရိဿန္တိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၇။

ဝိဘဇိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ဿာမ] ဝိဘဇတိ - ကြည့်။ တသ္မာ သေသာနိပိ တေနေဝ နယေန ဝိဘဇိဿာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၂။

ဝိဘဇိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ဿာမိ] ဝိဘဇတိ - ကြည့်။ ယာဝဿာဟံ ဣမေ စတ္တာရော ပုဂ္ဂလေ ဝိတ္ထာရေန ဝိဘဇိဿာမိ။ မ၊ ၂။ ၅။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ ဝိဘဇိဿာမိ။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄။

ဝိဘဇီယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ယ + တေ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်၏။ မိစ္ဆာဇီဝေါပိ ဝိဘဇီယတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝိဘဇီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ယ + အန္တေ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - အပ်ကုန်၏။ ဝိဘဇီယန္တိ ဧတေန တွေ ---- ဘူမိယောတိ ဝိဘတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၉။

ဝိဘဇီယေယျ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + ယ + ဧယျ] ဝိဘဇီယတိ - ကြည့်။ ယဒိ သဘာဝကိစ္စာဒိဝသေန ဝိဘဇီယေယျ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃။

ဝိဘဇေ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ + အ + ဧယျ] ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ စတုဓာ ဝိဘဇေ ဘောဂေ၊ သ ဝေ မိတ္တာနိ ဂန္ထတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉)။

ဝိဘဇ္ဇေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ဘဇ + တဗ္ဗ | ဝိဘဇိတဗ္ဗ - ကြည့်။ ပုစ္ဆာဝိဇယော ဝိဘဇ္ဇေတဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၁၅။

ဝိဘဇ္ဇေယျံ (ကြိ) | ဝိ + ဘဇ + အ + ဧယျံ | ဝိဘဇတိ - ကြည့်။ ဗဟုနာပိ ခေါ တံ ဝိဘဇ္ဇေယျံ။ သံ၊ ၁။ ၂၈။ (-သံ၊ ၅၊ ၁။ ၇၇)။

ဝိဘဇ္ဇေယျ (ကြိ) | ဝိ + ဘဇ + အ + ဧယျ | ဝိဘဇတိ - ကြည့်။ ယော ဝိဘဇ္ဇေယျ၊ အာပတ္တိ ထုလ္လစ္စယဿ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၃။ ဝိ၊ ၅၊ ၂။ ၇၇။ ယံ ဘဂဝါ က္လမေ စတ္တာရော ပုဂ္ဂလေ ဝိတ္ထာရေန ဝိဘဇ္ဇေယျ။ မ၊ ၂။ ၅။

ဝိဘဇ္ဇေယျာမ (ကြိ) | ဝိ + ဘဇ + အ + ဧယျာမ | ဝိဘဇတိ-ကြည့်။ မယံ က္လမံ သတ္တံ ဒ္ဓိဓာ ဝိဘဇ္ဇေယျာမ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝိဘဇ္ဇ[၁] (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဘဇ + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၉။ ရူ။ ၆၄၁။ ဝိဘဇျ-သံ။ ဝိဘဇ္ဇ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍။ ဝိဘဇိတွာ-လည်းကြည့်။ ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယံ ပဉှံ န ဝိဘဇ္ဇ ဗျာကရောတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဝိဘဇ္ဇာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၃၇) တိ ---- ဝိဘဇိတွာ။ ဇာ၊ ၅၊ ၄။ ၄၅၄။

ဝိဘဇ္ဇ[၂] (တိ) | ဝိ + ဘဇ + ဏျ။ ကစ္စည်း။ ၅၄၁။ ရူ။ ၅၅၂။ | ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - အပ်သော။ ဝိဘဇ္ဇပဒ - ကြည့်။

ဝိဘဇ္ဇကထန (န) | ဝိဘဇ္ဇ + ကထန။ ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒ-ကဲ့သို့။ | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍-ပြော ဆို-ဟောပြော-ခြင်း။ ဝေနေယျဝသေန ဝိဘဇ္ဇကထနေ ကာရဏံ ပရတော အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိဘဇ္ဇဂဟဏ (န) | ဝိဘဇ္ဇ + ဂဟဏ | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍ယူခြင်း။ ဆန္နံ ဒွါရာနံ ဝသေန ဝိဘဇ္ဇဂဟဏေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၂။

ဝိဘဇ္ဇတေ (ကြိ) | ဝိ + ဘဇ + အ + တေ။ ဝိဘဇတေ ? ဝိဘဇယတေ - ဝိဘဇျတေ - ဝိဘဇ္ဇတေ။ ဒိဝါဒိဂိုဏ်းမရှိ။ | ခွဲခြမ်း (အထူး အဖို့အစုအားဖြင့်ဆို) ၏။ ဝိဘဇ္ဇတေ (နေတ္တိ။ ၄)တိ ဝိဘာဂေန ကထေတိ။ နေတ္တိ၊ ၅။ ၂၆။

ဝိဘဇ္ဇန (ထီ၊ န) | ဝိ + ဘဇ + ယု။ ဂါထာ အရာ၌သာ ဆန်းကြောင့်ရှိသင့်၏။ စုဏ္ဏိယ-၌ ဝိဘဇန-ဟု ဇ-သံယုတ်မဲ့ ရှိရမည်။ ဝိဘဇ္ဇတေ - ကြည့်။ | ဝိဘဇန - ကြည့်။ ပစ္စယေကာ ဒသ ဝုတ္တာ၊ စတုသစ္စဝိဘဇ္ဇနာ။ သံ၊ ၁။ ၃၄၉။ တံ ပနေတ္ထ ဝိဘဇ္ဇနံ ဒ္ဓိဓာ ဣစ္ဆိတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈။

ဝိဘဇ္ဇပဒ (တိ) | ဝိဘဇ္ဇ[၂] + ပဒ | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော ပုဒ်ရှိသော၊ ပုဒ်ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် - နိုင်သော၊ သူ။ အာစရိယာနံ ဝိဘဇ္ဇပဒါနံ၊ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပပသာဒကာနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၈၇။

ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏ (န) | ဝိဘဇ္ဇ + ဗျာကရဏ | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍ ဖြေဆိုခြင်း။ ဧကံသ-ဗျာကရဏံ ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏံ ပဋိပုစ္ဆာဗျာ-ကရဏံ။ နေတ္တိ၊ ၅။ ၂၃။ ဝိဘဇိတွာ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁။

ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယ (တိ) | ဝိဘဇ္ဇ + ဗျာကရဏီယ | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍-ဖြေဆို-ဖြေကြား-အပ်သော။ ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယော ပဉှော။ ဒီ၊ ၃။၁၉၂။ (-အံ၊ ၁။ ၁၉၈၊ ၃၅၅။ ဒီ၊ ၅၊ ၂။ ၁၅၇-၈)။

ဝိဘဇ္ဇဝစန (တိ) | ဝိဘဇ္ဇ + ဝစန | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍-ပြောဆို-ဖြေကြား-အပ်သော။ ဧကံသဝစနံ ဧကံ၊ ဝိဘဇ္ဇဝစနာပရံ။ အံ၊ ၁။ ၃၅၅။ ဝဇီရ။ ၃။ ဧကံသဝစနံ ဧကံ၊ ဝိဘဇ္ဇဝစနံ ပဒံ။ မဟာနိ၊ ၅။ ၆။

ဝိဘဇ္ဇဝါဒ (တိ) [ဝိဘဇ္ဇ² + ဝဒ + ဏ။ (ပု) ဝိဘဇ္ဇဝါဒ-သံ။ဝိဘဇ္ဇဝါယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍-ပြော-ဆို-တတ်သော၊သူ။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒေါ ခေါ အဟမေတ္ထ မာဏဝ။ မ၊ ၂။ ၄၁၃။ ပသံသိတဗ္ဗံ ပသံသန္တော ဝိဘဇ္ဇဝါဒေါ ဘဂဝါ။ အံ၊ ၃။ ၄၁၀။

ဝိဘဇ္ဇဝါဒိပရိသာ (ထီ) [ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ + ပရိသာ] ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ (ဘုရားရှင်) ၏ ပရိသတ်။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိပရိသာ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိမဏ္ဍလန္တိ တဿေ အတ္ထော ယထာ တံ ဩတိဏ္ဏော နာမ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၉။

ဝိဘဇ္ဇဝါဒိမဏ္ဍလ (န) [ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ + မဏ္ဍလ။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိန်-သံ။] (က) ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ (ဘုရား, သာဝက) တို့၏ အပေါင်း။ (ခ) ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ (ဘုရားရှင်) ၏ ပရိသတ်။ (က) (ခ) တဿာ အတ္ထသံဝဏ္ဏနံ ကရောန္တေန ဝိဘဇ္ဇဝါဒိမဏ္ဍလံ ဩတရိတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ១၅၃။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒီနံ မဏ္ဍလံ သမူဟော ဝိဘဇ္ဇဝါဒိမဏ္ဍလံ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိနော ဝါ ဘဂဝတော ပရိသာ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိမဏ္ဍလန္တိပိ ဝဒန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဝိဘဇ္ဇဝါဒိသိဿ (ပု) [ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ + သိဿ] ဝိဘဇ္ဇဝါဒီဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏ တပည့်။ အာစရိယာနံ ဝါဒံ၊ အဝိဟာယ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိသိဿာနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၇။

ဝိဘဇ္ဇဝါဒိသေဋ္ဌ (တိ) [ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ + သေဋ္ဌ] ဝိဘဇ္ဇဝါဒီဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏တပည့် သာဝကအပေါင်းတို့ -၌-တွင်- အထူးသဖြင့်- ချီးမွမ်းအပ်-မြတ်-သော၊ သူ။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိသေဋ္ဌာနံ၊ ထေရိယာနံ ယသဿိနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၅။

ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ (တိ) [ဝိဘဇ္ဇ² + ဝဒ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိနီ။ (ပု) ဝိဘဇ္ဇဝါဒိန်-သံ။] ခွဲခြမ်း- ဝေဘန်-၍- ပြော- ဟော- ပြောဆို- လေ့ရှိ-တတ်-သော-- (က) မြတ်စွာဘုရား။ (ခ) ဘုရားသာဝက။ (က) အထဒေ့ ဘိက္ခူ ပဋ္ဌောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ "ကိံဝါဒီ ဘန္တေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ" တိ။ ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ မဟာ- ရာဇာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၀။ ဝိဘဇိတွာ ဝဒတီတိ ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ။ ဝဇိရ၊ ၂၇-၈။ ဝိဘဇ္ဇ ဝဒတီတိ ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဝိဘဇိတွာ ဝါဒေါ ဧတဿာတိ ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ ဘဂဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂။ (ခ) ဝိဘဇ္ဇဝါဒိမဏ္ဍလ-ကြည့်။

(ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ-ဟူသောစကားသည် ဗုဒ္ဓ- သာသနာသမိုင်းတွင် အလွန်အရေးပါအရာ ရောက်သောစကားဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ခရစ်.ဦးအုံ့- ပါဋ္ဌလိပုတ်ပြည် အသောကမင်းကြီး၏လက် ထက် (ဘီ၊ စီ ၃၂၆-ခန့်) ၌ တိတ္ထိတို့၏ ဘောင်၌ စားဝတ်နေရေးခက်ခဲသဖြင့် ဗုဒ္ဓ ဘာသာရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်ရောက်ပြီး တိတ္ထိတို့၏ မိစ္ဆာအယူဝါဒကိုပင် မြတ်စွာ ဘုရား၏ "ဓမ္မ, ဝိနယ" ဖြစ်လေဟန် ပြော ဟောကြသဖြင့် သာသနာတော်၌ အုတ်အ ရောရော ကျောက်အရောရော ဖြစ်၍ မသန့် မရှင်းဖြစ်နေရာ အသောကမင်းကြီးသည် သာသနာတော် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်စေရန် တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ အယူဝါဒအမျိုးမျိုးရှိသော ရဟန်းအားလုံးကို ပင့်ဖိတ်၍ ရဟန်းကောင်း ရဟန်းစစ် ရွေးချယ်ပွဲကြီး ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ပြုလုပ်ပုံမှာ-- အသောကမင်းကြီးက တင်းတိမ်ကန့်လန့်ကာ၏အတွင်း၌နေလျက် အသီးအသီးသော ဂိုဏ်းသံဃာကို အုပ်စု လိုက် အုပ်စုလိုက် ပင့်ဖိတ်၍ "ကိံဝါဒီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အဘယ် အယူရှိပါသနည်း" ဟု မေး၏။ ထိုအခါ

သဿတဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့က "သဿတဝါဒီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရားသည် သဿတ အယူရှိ၏" ဟု ဖြေကြား၍။

ဧကစ္စသဿတဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တို့က "ဧကစ္စ သဿတဝါဒီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ=မြတ်စွာဘုရား သည် ဧကစ္စသဿတ အယူရှိ၏" ဟု ဖြေကြားကုန်၏။ အန္တာနန္တဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့က "အန္တာနန္တဝါဒီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ = မြတ်စွာ ဘုရားသည် အန္တာနန္တ အယူရှိ၏" ဟု ဖြေကြား၍၊ အမရာဝိက္ခေပဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တို့က "အမရာဝိက္ခေပဝါဒီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ =မြတ် စွာဘုရားသည် အမရာဝိက္ခေပ အယူရှိ၏" ဟုဖြေကြားကုန်၏။ ထို့အတူ အဓိစ္စသမုပ္ပန္န ဝါဒီ, သညီဝါဒီ အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့က လည်း မိမိတို့အယူ ဝါဒအားလျော်စွာ ဖြေ ကြားကြကုန်၏။

"ဤ ဖြေကြားသမျှသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး ရဟန်းမဟုတ် တိတ္ထိတို့သာတည်း" ဟု သိသဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အဝတ်ဖြူပေး၍ လူထွက် (လူဝတ်လဲ) စေကုန်၏။ လူထွက် (လူဝတ်လဲ) ရသော ရဟန်းအရေအတွက် ကား ၆-သောင်းရှိ၏။ ထိုနောက် ကျန်ရှိသော ရဟန်းတို့ကို မေးမြန်းသောအခါ၌ "ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ = မြတ်စွာဘုရား သည် ဝိဘဇ္ဇ အယူရှိ၏" ဟု ဖြေကြား ကုန်၏။ ထိုအခါ အသောကမင်းကြီးက မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်ကို မြတ်စွာဘုရား သည် ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ ဟုတ်, မဟုတ် မေးမြန်း လျှောက်ထားရာ ဟုတ်မှန်ကြောင်း သိရ သဖြင့် ယခင်က သာသနာမသန့်ရှင်း မစင် ကြယ်၍ ၇-နှစ်ကြာမျှ မပြုဘဲရပ်ဆိုင်းထား ခဲ့ရသော သံဃဥပုသ်ကံကို ယခုအခါ သာသနာသန့်ရှင်း စင်ကြယ်ပြီဖြစ်၍ ဆက်လက် ပြုတော်မူကြရန် လျှောက်ထား လေ၏။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၅။)

ဝိဘဇ္ဇဝါဒီမတ (န) [ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ + မတ] ဝိဘဇ္ဇဝါဒီဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ အလို ဆန္ဒ။ ဣဓ ဝိဘဇ္ဇဝါဒီမတေ သမ္ပိဿံ စိရံ ပဝတ္တိတ္ထ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဝိဘဇ္ဇဝါဒီမတာနုသာရ (ပု) [ဝိဘဇ္ဇဝါဒီမတ + အနုသာရ] ဝိဘဇ္ဇဝါဒီဖြစ်သော မြတ်စွာ ဘုရား၏ အလိုသို့-အစဉ်လျှောက်-အစဉ် လိုက်-ခြင်း။ ဧဝံ ဂဟဏမေဝ ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ- မတာနုသာရံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၇။

ဝိဘဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + ဏျ + တဗ္ဗ။ ဝိဘဇ္ဇတေ-ကြည့်။] ဝိဘဇိတဗ္ဗ - ကြည့်။ ပညတ္တိဘေဒေါ ဝိဘဇ္ဇိတဗ္ဗော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၃။

ဝိဘဇ္ဇိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဘဇ + ဏယ + တွာ။ ကစ္စည်း ၅၇၉။ ရူ။ ၆၄၁။ ဝိဘဇ္ဇတေ- ကြည့်။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍၊ ပြုပြင်-စီရင်- ၍။ ဓမ္မမာလံ ဝိဘဇ္ဇိယာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၉) တိ သတ္တတ္တိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မကုသုမမာလံ ဝိဘဇိတွာ၊ ဝိဒဟိတွာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၁၃။

ဝိဘဇ္ဇေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘဇ္ဇ + အ + တိ။ ဝိ + ဘိဒိ + ယ + တိ။ ဝိဘေဇ္ဇတိ ?။] အထူးထူး အပြားပြား ဖောက်ခွဲ၏။ ဂိဇ္ဈာပိ ကာကာပိ ကုလလာပိ အနုပတိတွာ အနုပတိတွာ ဝိတစ္ဆေန္တိ ဝိဘဇ္ဇေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၅။ (-သံ၊ ၁။ ၄၄၇။ လည်းကြည့်)။

ဝိဘတိ (ကြိ) [ဝိဘာ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၆။] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-၏။ သိဘ ဝိဘ ကတ္ထနေ။ သိဘတိ၊ ဝိဘတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၆။

ဝိဘတ္တ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၈။ ရူ။ ၅၆၀။ ဝိဘတ္တ-သံ။ ဝိဘတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော။ (၂) အကျယ်-ဖွင့်ပြ-ဟောကြား-အပ်သော။ (၃) ပိုင်းခြား - အသီးအခြား ကန့်သတ်၍ ထား-အပ်သော။ (၄) ထင်စွာပြုအပ်သော။ (န) (၅) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း၊ အသီးအခြား ပြုခြင်း။ (၆) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ရာ၊ (ကာလ)။ (၁) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော။ ဝိဘတ္တာနိပိ အဝိဘတ္တာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၂၃။ ဝိဘတ္တာနိ ဘဂဝတော သရီရာနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇။ တေသု သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ ဝိဘတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉။ ဝိဘတ္တာ (ပေတ။ ၁၇၀) တိ သမစတုရဿအာယတဝဋ္ဋသဏ္ဌာနာဒိ-ဝသေန ဝိဘတ္တာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ (၂) အကျယ် - ဖွင့်ပြ - ဟောကြား - အပ်သော။ မာယာတိ " ဣဓေကစ္စော ကာယေန ဒုစ္စရိတံ စရိတွာ "တိအာဒိနာ နယေန ဝိဘင်္ဂေ ဝိဘတ္တာ ကတပါပပဋိစ္ဆာဒနတာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၀၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၉)။ (၃) ပိုင်းခြား - အသီးအခြား ကန့်သတ်၍ ထား-အပ်သော။ (၄) ထင်စွာပြုအပ်သော။ ဝိဘတ္တံ အတ္ထိ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀) တိ စ ဝတ္တိတံ အတ္ထိတိ အတ္တော၊ အဋ္ဌကထာ-စရိယေဟိ ဝိဘတ္တံ ပကာသိတန္တိ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀။ ဝိဘာဂေါ နာမ အသင်္ကရော၊ ဝိတ္ထာရော စာတိ " ဝိဘတ္တ " န္တိ ပဒဿ " ဝတ္တိတံ ပကာသိတ" န္တိ စ အတ္ထမာဟ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၊ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁)။ (န) (၅) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း၊ အသီး အခြားပြုခြင်း။ ဒုရန္တိကဒ္ဓကာလနိမ္မာန ---- ထောကာကတ္တုသု စ။ ကစ္စည်း။ ၂၅၇။ ရူ။ ၃၁၂။ ဝိဘတ္တံ နာမ သယံ ဝိဘတ္တဿေဝ တဒညတော ဂုဏေန ဝိဘဇနံ။ တသ္မိံ ဝိဘတ္တေ ယတော ပဉ္စမီတတရော ဝါ ဝိသိဋ္ဌ-တရော ဝါ နတ္ထိ။ ရူ။ ၁၆၂-နှာ။ ဝိဘဇနံ ဝိဘတ္တံ။ ရူ၊ ဋီ။၃၁၂။ သယံ ဝိဘတ္တဿေဝါတိ သယမေဝ ဝိသုံ ဝိဘတ္တဿ ဝိဘဇနံ ပုထက္ကရဏံ။ ရူ၊ ဋီ။ ၃၁၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၉-၈၀)။ (၆) ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ရာ (ကာလ)။ ဝိဘတ္တကာလ-ကြည့်။

ဝိဘတ္တကာလ (ပု) [ဝိဘတ္တ + ကာလ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ရာ-အခါ-ကာလ။ တဿေဝံ ဝိဘတ္တကာလေ သော ကဋ္ဌနက္ခန္ဓော သလ္လဟုကော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။

ဝိဘတ္တခုဒ္ဒက (တိ) [ဝိဘတ္တ + ခုဒ္ဒက] (ဘိက္ခုနီဝိဘင်း၌) ဝေဘန်အပ်သော သေး ငယ်သော-ကျင့်ဝတ်-အကျင့်-သိက္ခာပုဒ်။ ခုဒ္ဒကာပိ တတ္တ ဝိဘတ္တခုဒ္ဒကာ ဧဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၉။

ဝိဘတ္တခေတ္တပဒ (န) [ဝိဘတ္တ + ခေတ္တပဒ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော-(သိက္ခာကျခြင်း၏ ပေါက်ရောက်ရာ) ခေတ်ပုဒ် စကားလုံး။ ဘဂဝတော ဝိဘတ္တခေတ္တပဒေ ဝါ တေသံ ပရိယာယဝစနံ အနာမဋ္ဌတ္တာ။ ဝဇိရ၊ ၁၇၁။

ဝိဘတ္တတဏှာ (ထီ) [ဝိဘတ္တာ + တဏှာ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော-တဏှာ (လောဘ စေတသိက်)။ ကာမတဏှာဒိဝသေန ဝိဘတ္တတဏှာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၈။

ဝိဘတ္တဒါယာဒ (တိ) [ဝိဘတ္တဒါယ + အာ + ဒါ + အ။ ဝိဘတ္တ + ဒါယာဒ] ခွဲခြမ်း-ဝေ ဘန်-အပ်သော အမွေဥစ္စာကို ယူတတ်သော၊ သူ။ ဒိဏ္ဏာသဝါ ကတကိစ္စတ္တာ ဝိဘတ္တ-ဒါယာဒါ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ၊ ၂၆၂။

ဝိဘတ္တဒေသနာ (ထီ) [ဝိဘတ္တာ + ဒေသနာ] (ဥဘတောဝိဘင်း, ခန္ဓက, ပရိဝါရတို့ဖြင့်) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော ဒေသနာ (ဝိနည်းပိဋက)။ ဝိဘတ္တဒေသန (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၃) န္တိ ဥဘတောဝိဘင်္ဂခန္ဓကပရိဝါရေဟိ ဝိဘတ္တဒေသနံ ဝိနယပိဋကန္တိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၅။

ဝိဘတ္တနယ (ပု) [ဝိဘတ္တ + နယ] အကျယ်ဖွင့်ပြ - ဟောကြား - အပ်သော နည်း။ အာရုတီတိအာဒီနိ ဝိဘင်္ဂေ ဝိဘတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆။

ဝိဘတ္တပဒ (န) [ဝိဘတ္တ + ပဒ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော ပုဒ်။ ပုဗ္ဗေ ဝိဘတ္တပဒဿ ပုန ဝိဘဇနံ။ ဝဇိရ၊ ၄၅၀။

ဝိဘတ္တဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + တဗ္ဗ] ဝိဘဇိတဗ္ဗကြည့်။ ဝိညာဏန္တိ ဝိညာဏံ ဥဒ္ဒရတိ ဝိဘတ္တဗ္ဗတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၄။

ဝိဘတ္တရူပ (တိ) [ဝိဘတ္တ + ရူပ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော သဘောရှိသော။ ဒွေဓာ သိရော သာဓု ဝိဘတ္တရူပေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၁၃၊ ၂၁၆။

ဝိဘတ္တရူပါရမ္မဏ (န) [ဝိဘတ္တ + ရူပါရမ္မဏ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော ရူပါရုံ။ န ကိဉ္စိ ကတ္ထစိ နီလာဒိဝသေန ဝိဘတ္တရူပါရမ္မဏောသု ------ အတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၃။

ဝိဘတ္တဝန္တု (တိ) [ဝိ + ဘဇ + တဝန္တု။ နိရုတ္တိ။ ၄၈၇-နှာ။ ထီ-၌ ဝိဘတ္တဝတီ, ဝိဘတ္တဝန္တီ။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ဖွင့်ပြ ဟောကြား-တတ်သော၊ သူ။ နိယျာနဟေတုဒဿနာမိပတေယျဒွေန မဂ္ဂံ ဝိဘတ္တဝါ၊ ဝိဘဇိတွာ ဝိဝရိတွာ ဒေသိတဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၀။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇)။

ဝိဘတ္တဝိပဿနာဘာဂ (ပု) [ဝိဘတ္တ + ဝိပဿနာ + ဘာဂ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော ဝိပဿနာ အဘို့အစု။ ဝိပဿနာကောဋ္ဌာသ-ကြည့်။

ဝိဘတ္တဝိသယ (တိ) [ဝိဘတ္တ + ဝိသယ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းလျှင် အရာရှိသော။ ဓာတော စ ဒွေ ဝိတက္ကာ ဓဝံ ဝိဘတ္တဝိသယာပိ သမာနာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။

ဝိဘတ္တဝေ (ဗျ) [ဝိ + ဘဇ + တဝေ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ဖွင့်ပြ-ဟောကြား-ခြင်းငှါ။ ဝိဘတ္တုံ၊ ဝိဘတ္တဝေ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၂။

ဝိဘတ္တသဘာဝ (တိ) [ဝိဘတ္တ + သဘာဝ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော သဘောရှိသော။ ယသ္မာ ဝိဘတ္တသဘာဝါနံ န တေသံ သမုဒါယေကဒေသာဒိဘာဝေါ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄။

ဝိဘတ္တသီလ (န) [ဝိဘတ္တ + သီလ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော သီလ။ စတုသု ဌာနေသု ဝိဘတ္တသီလာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၁။

ဝိဘတ္တသုတ္တ (န) [ဝိဘတ္တ + သုတ္တ] ဝေဘန်ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော သုတ်။ တေပိဋကေဟိ ဗုဒ္ဓဝစနေ ဗြဟ္မဇာလသဒိသံ -------- ဝိဘတ္တသုတ္တံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅။

ဝိဘတ္တာနန္တရံ (ဗျ) [ဝိဘတ္တ + အနန္တရံ] ဝေဘန်ရာကာလ၏ အခြားမဲ့၌။ တဿ ဝိဘတ္တာနန္တရံ သွာယံ ဒေသနာဟာရော ----- သမ္ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၁။

ဝိဘတ္တာဝမိအတ္ထ (ပု) [ဝိဘတ္တ + အဝမိ + အတ္ထ] ဝိဘတ္တ အပါဒါန်အနက်။ ဝိဘတ္တာဝမိအတ္ထေ ဝါ သာမိဝစနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၇၉။

ဝိဘတ္တာဝီ (တိ) [ဝိ + ဘဇ + တာဝီ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ဖွင့်ပြ-ဟောကြား-တတ်သော၊ သူ။ ဆေတ္တာဝီ၊ ဝိဘတ္တာဝီ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၂။

ဝိဘတ္တိ (ထီ) [ဝိ + ဘဇ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိ + ဘာဇ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၅။ ဝိဘတ္တိ - သံ၊ ဝိဘတ္တိ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ခွဲခြမ်း -ဝေဘန် -အကျယ်ဖွင့်ပြ -ခြင်း။ (၂) (က) (လိင်၏အနက်ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-တတ်သော သိ-အစရှိသော) နာမ်ဝိဘတ်။ (ခ) (ဓာတ်၏အနက်ကို -ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-တတ်သော တိ-အစရှိသော) အာချာတ်ဝိဘတ်။ (၃) ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - အပ်သော (အာပတ် ၇-ပုံစသည်)။ (၄) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော ဝိဘတ္တိဟာရ။ (၅) အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်အပ်ကြောင်းဖြစ်သော-ပဒဘာဇနီ-ဝိဘင်း။ (၆) ဝေဘန်ရာ (ပါဠိရပ်)။

(၁) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ဖွင့်ပြ-ခြင်း။ နတ္ထိ ဘန္တေ သော ဝိဘတ္တိ အညဿ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၅။ တာနိ ဝိဘတ္တီ ဂဏ္ဌနာနိ တီဟိ ကာရဏေဟိ ဝိဘတ္တီ ဂဏ္ဌိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၁။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆)။ (၂) (က) (လိင်၏အနက်ကို - ခွဲခြမ်း -ဝေဘန် -တတ်သော သိ-အစရှိသော) နာမ်ဝိဘတ်။ တတော စ ဝိဘတ္တိယော။ ကစ္စည်း။ ၅၄။ ရူ။ ၆၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၉၈။ ကမ္မာဒိဝသေန ဧကတ္တာဒိဝသေန စ လိင်္ဂတ္ထံ ဝိဘဇန္တီတိ ဝိဘတ္တိယော။ ရူ။ ၆၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၂)။

(နာမ်ကျမ်း၌-- သိ, ယော, အံ, ယော, နာ, ဟိ, သ, နံ, သ္မာ, ဟိ, သ, နံ, သ္မိံ, သု-ဟူ၍ ဝိဘတ် ၁၄-လုံးရှိကုန်၏။ ထိုတွင် သိ, ယော ဟူသော ဝိဘတ် ၂-လုံးသည် ပဌမာဝိဘတ်မည်၏။ အံ, ယော ဟူသော ဝိဘတ် ၂-လုံးသည် ဒုတိယာဝိဘတ်မည်၏။ နာ, ဟိ ဟူသောဝိဘတ် ၂-လုံးသည် တတိယာဝိဘတ်မည်၏။ သ, နံ ဟူသော ဝိဘတ် ၂-လုံးသည် စတုတ္ထီဝိဘတ်မည်၏။ သ္မာ, ဟိ ဟူသောဝိဘတ် ၂-လုံးသည် ပဉ္စမီဝိဘတ်မည်၏။ သ, နံ ဟူသော ဝိဘတ် ၂-လုံးသည် ဆဋ္ဌီဝိဘတ်မည်၏။ သ္မိံ, သု ဟူသောဝိဘတ် ၂-လုံးသည် သတ္တမီဝိဘတ်မည်၏။ ကစ္စည်း။ ၅၅။ ရူ။ ၆၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၀၀။ မောဂ်၊ ၂။ ၁။

(ခ) (ဓာတ်၏အနက်ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-တတ်သော တိ-အစရှိသော) အာချာတ်ဝိဘတ်။ အထ ပုဗ္ဗာနိ ဝိဘတ္တီနံ ဆ ပရဿပဒါနိ။ ကစ္စည်း။ ၄၀၆။ ရူ။ ၄၂၉။ ကာလာဒိဝသေန ဓာတွတ္ထံ ဝိဘဇန္တီတိ ဝိဘတ္တိယော။ ရူ။ ၂၅၇-နှာ။ အာချာတ်ကျမ်း၌-- (ဝတ္တမာန်) တိ, အန္တိ, သိ, ထ, မိ, မ၊ တေ, အန္တေ, သေ, ဝှေ, ဧ, မှေ။ (ပဉ္စမီ) တု, အန္တု, ဟိ, ထ, မိ, မ၊ တံ, အန္တံ, သု, ဝှေါ, ဧ, အာမသေ။ (သတ္တမီ) ဧယျ, ဧယျုံ, ဧယျာသိ, ဧယျာထ, ဧယျာမိ, ဧယျာမ၊ ဧထ, ဧရံ, ဧထော, ဧယျာဝှေါ, ဧယျံ, ဧယျာမှေ။ (ပရောက္ခာ) အ, ဥ, ဧ, တ္ထ, အံ, မှ၊ တ္ထ, ရေ, တ္ထော, ဝှေါ, ဣံ, မှေ။ (ဟိယျတ္တနီ) အာ, ဦ, ဩ, တ္ထ, အံ, မှာ၊ တ္ထ, တ္ထုံ, သေ, ဝှံ, ဣံ, မှသေ။

(အဋ္ဌတနိ) ဤ, ဦ, ဩ, ဿ, ကုံ, မှာ၊ အာ, ဦ, သေ, ဝုံ, အ, မှေ့။ (ဘဝိဿန္တိ) ဿတိ, ဿန္တိ, ဿသိ, ဿထ, ဿာမိ, ဿာမ၊ ဿတေ, ဿန္တေ, ဿသေ, ဿဝှေ, ဿံ, ဿာမှေ့။ (ကာလာတိပတ္တိ) ဿာ, ဿံသု, ဿေ, ဿထ, ဿံ, ဿာမှာ၊ ဿထ, ဿိသု, ဿသေ, ဿဝှေ, ဿိံ, ဿာမှသေ-ဟူ၍ ၉၆-လုံးရှိကုန်၏။ ထိုတွင် ရှေးခြောက်ပုဒ်, ခြောက်ပုဒ်တို့သည် ပရဿပုဒ်ဝိဘတ်တို့မည်ကုန်၏။ နောက် ခြောက်ပုဒ်, ခြောက်ပုဒ်တို့သည် အတ္တနောပုဒ်ဝိဘတ်တို့ မည်ကုန်၏။ ကစ္စည်း။ ၄၀၆-၇၊ ၄၂၃-၃၀။

(၃) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော(အာပတ် ၇-ပုံစသည်)။ ဣမာပိ ဟိ စတဿော ဝိဘတ္တိယော၊ ဝိဘဇနာနိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၀။ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ စေဝ ဥပေါသထာ ဒီနိ စ " ပါရာဇိကသံယာ-ဒိသေသာ " တိအာဒိနာ ဝိဘတ္တတ္တာ " ဝိဘတ္တိယော " တိ ဝုတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၆။ ဝိဘဇနာနိတိ ဝိဘဇိတဗ္ဗာနံ ဝိဘဇန-ကိရိယာယ အဝိနာဘာဝတော ဘာဝဝသေန ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ ဝိဘဇိတဗ္ဗာတိ ဝိဘတ္တိယောတိ ဝစနတ္ထော ကာတဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၉၁။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၄)။

(၄) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော ဝိဘတ္တိဟာရ။ ဝိဘတ္တိ ပရိဝတ္တနော ဝေဝစနော။ နေတ္တိ။ ၁။ ဝိဘဇီယန္တိ ဧတေန, ဧတ္ထ ဝါ သာဓာရဏာသာဓရဏာနံ သံကိလေသဝေါဒါနဓမ္မာနံ ဘူမိယောတိ ဝိဘတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၆။ (၅) အကျယ်အားဖြင့် ဝေဘန်အပ်ကြောင်းဖြစ်သော-ပဒဘာဇနီ-ဝိဘင်း။ ဝိဘတ္တိ (ဝိ၊ ၅။ ၂) တိ ပဒဘာဇနံ ဝုစ္စတိ၊ ဝိဘတ္တီတိ ဟိ ဝိဘင်္ဂေါဝေတံ နာမံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၉။ " ပဒဘာဇနံ ဝုစ္စတိ " တိ ဣမိနာ ဝိဘဇ္ဇာရေန ဘာဇီယတိ ဧတာယာတိ ဝိဘတ္တိတိ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၅၁။ (၆) ဝေဘန်ရာ (ပါဠိရပ်)။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပကရဏေ စတဿော ဝိဘတ္တိယော စိတ္တဝိဘတ္တိ, ရူပဝိဘတ္တိ, နိက္ခေပရာသိ, အတ္ထုဒ္ဓါရောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၆။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၄။

ဝိဘတ္တိအနန္တရံ (ဗျ) | ဝိဘတ္တိ + အနန္တရံ | ဝိဘတ္တိ (ဟာရ) ၏အခြားမဲ့ကာလ၌။ ဝိဘတ္တိအနန္တရံ ပရိဝတ္တနဟာရော ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၃၅။

ဝိဘတ္တိအန္တ (တိ) | ဝိဘတ္တိ + အန္တ | ဝိဘတ် အဆုံးရှိသော (ပုဒ်)။ အက္ခရာနုဗျဥ္ဇန-သမူဟော ပဒန္တိ ဝိဘတ္တိအန္တံ ပဒမာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅။ ပဒန္တိ ဝိဘတ္တိအန္တံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄။

ဝိဘတ္တိအန္တပဒ (နု) | ဝိဘတ္တအန္တ + ပဒ | ဝိဘတ်အဆုံးရှိသောပုဒ်။ အညတ္ထ ပန ဝိဘတ္တိအန္တပဒမေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁။

ဝိဘတ္တိအလောပ (ပု) | ဝိဘတ္တိ + အလောပ | ဝိဘတ်၏ - မကျေ - မပျောက် - ခြင်း။ ပဥ္စရထာသတာတိ ---- ဝိဘတ္တိအလောပေါ ဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၇၁။ ယံကာရဏာတိ ဧတေန " ယတောနိဒါန " န္တိ ဧတ္ထ ဝိဘတ္တိအလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇။

ဝိဘတ္တိအာရောပန (နု) | ဝိဘတ္တိ+အာရောပန | ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ဖွင့်ပြ-ခြင်းသို့တင်ခြင်း။ ကိစ္စဝသေန တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ ဝိဘတ္တိအာရောပနံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၀။

ဝိဘတ္တိကမ္မက္ခဏ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ကမ္မ + ခဏ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ဖွင့်ပြ-ခြင်း အမှုကို ပြုရာခဏ။ ဣဒံ တေသံ ဝိဘတ္တိကမ္မက္ခဏေ အပညတ္တတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁၅။

ဝိဘတ္တိဂမန (နု) [ဝိဘတ္တိ + ဂမန] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ဖွင့်ပြ-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဗျဥ္ဇနဝသေန ဝိဘတ္တိဂမနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆။

ဝိဘတ္တိဂဟဏ (နု) [ဝိဘတ္တိ + ဂဟဏ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းဖြင့် (အကြွင်းမဲ့)ယူခြင်း။ ဝိဘတ္တိဂဟဏ (သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၁) န္တိ ဝိဘာဂေန အနဝသေသဂ္ဂဟဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၃။

ဝိဘတ္တိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + နိဒ္ဒေသ] ဝိဘတ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဧဝဥ္စ ကတွာတိ-အာဒိနာ ယထာဝုတ္တအတ္ထဝဏ္ဏနာယ ပါဠိယံ ဝိဘတ္တိနိဒ္ဒေသဿ ရူပကဘာဝမာဟ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅၁။

ဝိဘတ္တိပတိရူပက (တိ) [ဝိဘတ္တိ + ပတိရူပက] (၁) ဝိဘတ်၏-အတုအယောင်-အတုအပ။ (၂) ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော(ဝိဘတျန္တ)ပုဒ်နှင့်-အသွင်-အလား-တူသော။ (၁) (၂) တေန ဟီတိ ဥယျောဇနတ္ထေ ဝိဘတ္တိပတိရူပကော နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၉၁၀)။

ဝိဘတ္တိပယောဂ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ပယောဂ] ဝိဘတ်ကို ယှဉ်စေခြင်း။ သဒ္ဒါမိကာရော ဟိ ဝိဘတ္တိပယောဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၁။

ဝိဘတ္တိပရိဏာမ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ပရိဏာမ] ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမ-ကြည့်။ ကရိယန္တိ ဝါတိ ဧတ္ထ ဝိဘတ္တိပရိဏာမံ ကတွာ ဣမေတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၈။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၂)။

ဝိဘတ္တိဗျတယ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ဗျတယ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ တေန သုတ္တဝိနယေသု ဝိဘတ္တိဗျတယော ကတောတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇။

ဝိဘတ္တိဗျတ္တယ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ဗျတ္တယ။ ဗျတျယ-သံ။] ဝိဘတ်၏-ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ ဝိဘတ္တိဗျတ္တယေနာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃) တိ ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၄။

ဝိဘတ္တိဘေဒ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ဘေဒ] ဝိဘတ်၏-အထူး-အပြား။ ဝိဘတ္တိဘေဒဝသေနေဝ ပန ပုရာဏပါဠေ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၄။

ဝိဘတ္တိမတ္တဒဿန (နု) [ဝိဘတ္တ + မတ္တ + ဒဿန] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော တရားမျှကို ပြခြင်း။ ဝိဘတ္တိမတ္တဒဿနေနေဝ စေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၀။

ဝိဘတ္တိယတ္ထ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + အတ္ထ] ဝိဘတ်၏ အနက်။ တီသု ဝိဘတ္တိယတ္ထေသု အတ္တနာ သညုတ္တဝိဘတ္တိတော ဒိဿတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၉။

ဝိဘတ္တိယန္တ (တိ) [ဝိဘတ္တိ + အန္တ။ ဣ-ကို ဣယ-ပြု။] ဝိဘတ္တိအန္တ-ကြည့်။ ဝိဘတ္တိယန္တံ ပဒံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၅။ ဝိဘတ္တိယန္တံ အတ္ထဉာပနတော ပဒံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဝိဘတ္တိယန္တပတိရူပက (တိ) [ဝိဘတ္တိယန္တ + ပတိရူပက] (၁) ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော (ဝိဘတျန္တ) ပုဒ်၏ အတုဖြစ်သော။ (၂) ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော (ဝိဘတျန္တ) ပုဒ်နှင့်-အသွင် - အလား - တူသော။ (၁) (၂) ဝိဘတ္တိယန္တပတိရူပကံ ဝါ အဗျယပဒံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၉။

ဝိဘတ္တိယန္တပဒ (နု) [ဝိဘတ္တိယန္တ + ပဒ] ဝိဘတ္တိအန္တပဒ-ကြည့်။ နာမချာတောပသဂ္ဂနိပါတာဒိဝသေန အနေကဝိဘာဂံ ဝိဘတ္တိယန္တပဒံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝိဘတ္တိယုတ္တ (တိ) [ဝိဘတ္တိ + ယုတ္တ] ဝိဘတ်-ဝိဘတ်၏အနက်-နှင့်ယှဉ်သော။

ဝိဘတ္တိယုတ္တနိပါတပဒ (န) [ဝိဘတ္တိယုတ္တ + နိပါတပဒ] ဝိဘတ်-ဝိဘတ်၏အနက်-နှင့် ယှဉ်သော နိပါတ်ပုဒ်။ (ရှူ။ ၁၃၃-နှာ။ ရှူ ဋီ။ ၈၁-နှာ)။ ဝိဘတ္တိယုတ္တာယုတ္တနိပါတဒွယေသု ဝိဘတ္တိယုတ္တနိပါတပဒံ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဝိဘတ္တိလောပ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + လောပ] ဝိဘတ်၏ - ကျေပျောက် - ပျက်စီး - ခြင်း။ သမာသဝသေန ပနေတ္ထ ဝိဘတ္တိလောပေါ ကတော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၉။ (-ဥဒါန၊ ဋ။ ၃၈၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၈၈)။

ဝိဘတ္တိဝိဓာန (န) [ဝိဘတ္တိ + ဝိဓာန] ဝိဘတ်ကို စီရင်ခြင်း။ အနဘိဟိတေ ဝိဘတ္တိဝိဓာနံ၊ နာဘိဟိတေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၀။

ဝိဘတ္တိဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ဝိနိစ္ဆယ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ဂသာ-မာရဏော ဝိဘတ္တိဝိနိစ္ဆယော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၁။

ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ဝိပရိဏာမ] ဝိဘတ်၏ - ဖောက်ပြန် - ပြောင်းလဲ - ခြင်း။ ဥပသမ္ပန္နန္တိအာဒီသု " ဥပသမ္ပန္နဿာ " တိ ဧဝံ ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမော ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၊ ၉၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၅)။

ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာမန (န) [ဝိဘတ္တိ + ဝိပရိ-ဏာမန] ဝိဘတ်ကို-ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-စေခြင်း။ အနိဋ္ဌာရမ္မဏေတိ ဧတ္ထ " အာပါထဂတေ " တိ ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာ-မနဝသေန " အာပါထဂတ " န္တိ ပဒံ အာနေတွာ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ဝိပလ္လာသ] ဝိဘတ်၏ - ဖောက်ပြန် - ပြောင်းလဲ - ခြင်း။ အဘိဏှံ ပရိဝိတက္ကဝသေန ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသံ အသလ္လက္ခေတွာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၉၁။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇၊ ၂၅၁။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၅)။

ဝိဘတ္တိဝိဘာဂသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဘတ္တိ + ဝိဘာဂ + သမ္ပတ္တိ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန်-အပ်သည်တို့ကို - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အဝယဝါနံ အညမညံ ယုတ္တပဗ္ဗ-မာဏတာယ ဝိဘတ္တိဝိဘာဂသမ္ပတ္တိယာ စ သုဝိဘတ္တော၀ ဟုတွာ ဝိရာဇတိ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၅၂။

ဝိဘတ္တိဝိသေသယုတ္တ (တိ) [ဝိဘတ္တိ + ဝိသေသ + ယုတ္တ] ထူးသော-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော၊ ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း အထူးနှင့်ယှဉ်သော။ ဝိဘတ္တိဝိသေသယုတ္တံ ပုပ္ဖပူဇံ အကာသိ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၃၃၁။

ဝိဘတ္တိဟာရ (ပု) [ဝိဘတ္တိ + ဟာရ] (နေတ္တိကျမ်းလာ) ဝိဘတ္တိဟာရ၊ သုတ်၌လာသော တရားတို့ကို သာဓာရဏ, အသာဓာရဏ အားဖြင့်လည်းကောင်း, ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် လည်းကောင်း, ဘုံအားဖြင့်လည်းကောင်း ဝေဘန် - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သည့် ဟာရ။ ဓမ္မဥ္စ ပဒဋ္ဌာနံ၊ ဘူမိဥ္စ ဝိဘဇတေ အယံ ဟာရော။ သာဓာရဏေ အသာဓာရဏေ စ နေယျော ဝိဘတ္တီတိ။ နေတ္တိ။ ၄။ -------- တသ္မာ သံကိလေသဓမ္မေ ဝေါဒါနဓမ္မေ စ သာဓာရဏာသာဓာရဏတော ပဒဋ္ဌာနတော ဘူမိတော စ ဝိဘဇနလက္ခဏော " ဝိဘတ္တိ-ဟာရော " တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၆။ (-နေတ္တိ။ ၄၂။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၁၁၀။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၀၊ ၃၄၊ ၁၆၇)။

ဝိဘတ္တိဟာရနယ (ပု) [ဝိဘတ္တိဟာရ + နယ] ဝိဘတ္တိဟာရနည်း။ ကထံ ဘူမိပဒဋ္ဌာနာနိ ဝိဘတ္တိဟာရနယေန ဝိဘဇိတွာ ဒဿိတာနိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၇၅။

ဝိဘတ္တိဟာရဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဝိဘတ္တိဟာရ + ဝိဘင်္ဂ] ဝိဘတ္တိဟာရဝိဘင်း၊ ဝိဘတ္တိဟာရကို-ဝေဘန်-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် -စကားရပ်-နည်း။ နေတ္တိ။ ၄၂ - ၃။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀-၁၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၇၀-၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၇ - ၇၉။ တတ္ထ ကတမော ဝိဘတ္တိဟာရောတိ ဝိဘတ္တိဟာရဝိဘင်္ဂေါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ ဣဒါနိ မယာ ဝုစ္စမာနော “ ဒွေ သုတ္တာနိ ” တိအာဒိကော ဝိတ္ထာရဘူတော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော ဝိဘတ္တိဟာရော ဝိဘတ္တိဟာရဝိဘင်္ဂေါ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၆၇။

ဝိဘတ္တိဟာရသမ္ပာတ (ပု) [ဝိဘတ္တိဟာရ + သမ္ပာတ] ဝိဘတ္တိဟာရသမ္ပာတ၊ ဝိဘတ္တိဟာရ၏ -စုဝေး -ကျရောက် -ရာ (စကား)။ တတ္ထ ကတမော ဝိဘတ္တိဟာရသမ္ပာတော။ နေတ္တိ။ ၈၇။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၈။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၄၇-၉)။

ဝိဘတ္တိဟာရာနန္တရံ (ဗျ) [ဝိဘတ္တိဟာရ + အနန္တရံ] ဝိဘတ္တိဟာရ၏ အခြားမဲ့၌။ ဝိဘတ္တိဟာရာနန္တရံ ပရိဝတ္တနဟာရော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၄၉။

ဝိဘတျတ္ထ (တိ) [ဝိဘတ္တိ + အတ္ထ] ဝိဘတ္တိအတ္ထ-ကြည့်။ ဝိဘတျတ္ထံ အတ္ထဇောတကံ အက္ခရပိဏ္ဍံ ပဒံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃။

ဝိဘဝ¹ (ပု) [ဝိ + ဘူ + အ။ ဝိ + ဘဝ။ ဘဝိဿတိ ဝိနဿတိ ဥစ္ဆိဇ္ဇတီတိ ဝိဘဝေါ၊ ဥစ္ဆေဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၃။ ဝိဘဝနံ ဥစ္ဆိဇ္ဇနံ နဿနန္တိ ဝိဘဝေါ၊ ဝိနာသော။ ဝိသေသတော ဘဝတီတိ ဝိဘဝေါ၊ သမ္ပတ္တိ။ ဘဝန္တိ ဝဓန္တိ ------ သတ္တာ ဧတေနာတိ ဝိဘဝေါ၊ ဓနံ။ ဝိဘဝတိ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ “ အတ္တာ စ လောကော စ ပုန စုတိတော ဥဒ္ဓံ န ဇာယတီ ” တိ ဂဟဏတော ဝိဘဝေါ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၉၆။ ဝိဘဝ - သံ။ ဝိဘဝ (ဝိဟဝ)-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပျက်စီးခြင်း။ (၂) ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ (၃) ပြတ်ခြင်း၊ သဘောမှ ကင်းခြင်း။ (၄) မဖြစ်ခြင်း။ (၅) ပြည့်စုံခြင်း။ (၆) မကောင်းမှု။ (၇) ဥစ္စာ။ (၈) စည်းစိမ်။ (၉) (ဘဝ၏ကင်းရာ) နိဗ္ဗာန်၊ နိရောဓသစ္စာ။ (၁၀) အရူပဘုံ (အရူပါဝစရတရား)။ (၁၁) ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒအယူ။ (တိ) (၁၂) ကင်းသောပွားစီးခြင်းရှိသော၊ ပွားစီးခြင်းကင်းသော။

(၁) ပျက်စီးခြင်း။ ဝိဘဝေါ ဂတိ ဓမ္မာနံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၃။ သဗ္ဗေသမ္ပိ သင်္ခတဓမ္မာနံ ဝိနာသော၀ တေသံ ဂတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၃။ သရာဇာ ဝိဘဝင်္ဂတော။ ဇာ၊ ၁။ ၅၇။ ဝိဘဝေါတိ ဝိပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၂)။ (၂) ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ဝိဘဝေါတိ ဟာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဘဝါယ ဝိဘဝါယ စ (ဓမ္မ။ ၅၃) တိ ဝုဒ္ဓိယာ စ အဝုဒ္ဓိယာ စ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၈)။ (၃) ပြတ်ခြင်း၊ သဘောမှ ကင်းခြင်း။ ဝိဘဝေါတိ ဥစ္ဆေဒေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိဘဝ (ဒီ၊ ၁။ ၃၀။ မ ၊ ၃။ ၁၈) န္တိ ဘာဝဝိဂမံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁။ ဘာဝဝိဂမန္တိ သဘာဝါပဂမံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၀။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄)။

(၄) မဖြစ်ခြင်း။ ဝိဘဝေါ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၇)တိ အဇနနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၉၁။ (၅) ပြည့်စုံခြင်း။ စတုန္နံ မဟာဒီပါနံ သိရိဝိဘဝ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၁) န္တိ တတ္ထ လဒ္ဓ သိရိသမ္ပတ္တိဉ္စေဝ ဘောဂသမ္ပတ္တိဉ္စ။ ဒီ။ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၂)။ (၆) မကောင်းမှု။ ဝိဘဝေါတိ ပါပံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ (၇) ဥစ္စာ။ စောရာ သဗ္ဗံ ဝိဘဝံ ဝိလုမ္ပိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၉။ ယော ကောစိ အတ္တနော သန္တကေန ဝိဘဝေန အဓော ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၈။ (- မမ္ဘ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂)။ (၈) စည်းစိမ်။ ဓဝံ အနုပဗ္ဗဇိတော ဥဠာရ- ဝိဘဝေန ခတ္တိယဇနေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂။ ဝိဘဝါနုရူပ - လည်းကြည့်။ (၉) (ဘဝ၏ ကင်းရာ) နိဗ္ဗာန်၊ နိရောဓသစ္စာ။ ဘဝဉ္စ ဝိဘဝေသိန (မ၊ ၁။ ၃၁၁) န္တိ -------- ဝိဘဝေသိနံ ဝိဘဝံ ဂဝေသမာနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ ဘဝဉ္စ ဝိဘဝေသိနံ ဝိဘဝံ နိဗ္ဗုတိံ သေမာနာနံ သတ္တာနံ ဘဝံ, ဘဝေသု ဥပ္ပတ္တိံ စ ဒိသွာ --- ဝိဘဝဂ္ဂဟဏေန နိရောဓသစ္စံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၈-၉။ (၁၀) အရူပဘုံ (အရူပါ- ဝစရတရား)။ ဝိဘဝတဏှာ (နေတ္တိ။ ၁၃၈။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၆) ကြည့်။ (၁၁) ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒအယူ။ ဝိဘဝတဏှာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၈)ကြည့်။ (တိ) (၁၂) ကင်းသော ပွားစီးခြင်းရှိသော၊ ပွားစီးခြင်း ကင်းသော။ ဝိဘဝသမ္ပတ္တိ- ကြည့်။

ဝိဘဝ² (ပု) [ဝိဘဝ + တဏှာ။ ဝိဘဝ + ဒိဋ္ဌိ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] (၁) ဝိဘဝတဏှာ။ (၂) ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ။ (၁) (၂) ဝိဘဝါယာတိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိယာ။ ------------- ဝိဘဝါယာတိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ။ မဟာနိ။ ၁၈၉။ ဝိဘဝေနာ (ဥဒါန။ ၁၁၅။ နေတ္တိ။ ၁၃၅) တိ ဥစ္ဆေဒ- ဒိဋ္ဌိယာ။ ဝိဘဝတိ ဝိနဿတိ ဥစ္ဆိဇ္ဇတီတိ ဟိ ပဝတ္တနတော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဝုတ္တနယေန " ဝိဘဝေါ " တိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၁။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၃-၄)။ ဝိဘဝတဏှာ, ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ စ ဝိဘဝေါ ဥတ္တရပဒလောပေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဝိဘဝ³ (ပု) [ဝိဘဝ + ဒဿန။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] ပျက်စီးခြင်းကို-မြင်-ရှု-ခြင်း။ ရူပဿ ဝိဘဝါ (သံ၊ ၂။ ၄၇) တိ ဝိဘဝဒဿနေန သဟ ဝိပဿနေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဝိဘဝဒဿနံ ဝိဘဝေါတိ ဥတ္တရပဒ- လောပေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဝိဘဝကိတ္တန (နံ) [ဝိဘဝ + ကိတ္တန] စည်းစိမ်ကို-ချီးမွမ်း-ပြောကြား-ခြင်း။ သဗ္ဗံ ယသဿ ကုလပုတ္တဿ ဝိဘဝကိတ္တနေ ဝိယ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဝိဘဝဂတိ (ထီ) [ဝိဘဝ + ဂတိ] (၁) (က) ပျက်စီးခြင်းဟူသော (သင်္ခတတရားတို့၏)- တည်ရာ-သဘော။ (ခ) ပျက်စီးခြင်းဟူသော ကင်းပြတ်ခြင်း။ (၂) ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက် ခြင်း။ (၁) ဝိဘဝေါ ဂတိ ဓမ္မာနံ၊ နိဗ္ဗာနံ အရဟတော ဂတီ (ဝိ၊ ၅။ ၂၆၃) တိ အယံ ဝိဘဝဂတိ နာမ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉။ အဝဿံ ဥပဂမနဋ္ဌေန ပန ဝိဘဝေါ ဂတိ ဓမ္မာနံ၊ သဗ္ဗေသမ္ပိ သင်္ခတဓမ္မာနံ ဝိနာသော ဝ တေသံ ဂတိ။ န ဟိ တေ ဝိနာသံ အဂစ္ဆန္တာ ဌာတုံ သက္ကောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၃။ ဝိနာသောဝါတိ ဣမိနာ ဝိဘဝသဒ္ဒေါ ဝိနာသဝါစကောတိ ဒဿေတိ၊

---- ဂတီတိ ပတိဋ္ဌာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၉၅။ ဝိဘဝေါတိ ဝိနာသော။ သော ဟိ ဝိဂမောတိ အတ္တေန ဂတိ။ တေနေဝ နိဗ္ဗာနံ အရဟတော ဂတီတိ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနံ အရဟတော ဂတိ ဝိဂမော ဝိဘဝေါတိ အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀။ သန္တာနဝိစ္ဆေဒေါ ဝိဘဝဂတိ တံနိဋ္ဌာနဘာဝါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဘဝဂတိက (န) | ဝိဘဝဂတိ + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။ | ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ဝိဘဝဂတိကတော -------- ဝိပရိဏာမဓမ္မံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ ဝိဘဝဂတိ ဝိနာသဂမနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၈။

ဝိဘဝဂါမီ (တိ) | ဝိဘဝ + ဂမု + ဏီ။ ထီ-၌ -- ဂါမိနီ။ | (ဘဝကင်းရာ) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော။ ဝိဘဝဂါမိ သီလံ အမိသီလသိက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈။

ဝိဘဝဂ္ဂဟဏ (န) | ဝိဘဝ + ဂဟဏ | (၁) ဘဝ၏ကင်းပြတ်ခြင်းကို ယူခြင်း။ (၂) ဝိဘဝ-သဒ္ဒါ။ (၁) သတော သတ္တဿ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဘဝဂ္ဂဟဏတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။ (၂) ဝိဘဝဂ္ဂဟဏေန နိရောဓသစ္စံ ------ ပကာသိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၉။

ဝိဘဝဇာတ (န) | ဝိဘဝ + ဇာတ | (က) စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ (ခ) စည်းစိမ် - ဥစ္စာ - အပေါင်း။ (က) (ခ) သော ကောဒိဝသမေဝ ရာဇာနံ ဒိသွာ ပါနဗျသနေန သဗ္ဗံ ဝိဘဝဇာတံ နာသေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၃)။

ဝိဘဝတဏှာ (ထီ) | ဝိဘဝ + တဏှာ။ ဝိဘဝေ တဏှာ ဝိဘဝတဏှာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဝိဘဝသဟဂတာ တဏှာ ဝိဘဝတဏှာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၈။| (၁) ဝိဘဝတဏှာ၊ ဘဝ၏-ပြတ်-ပျက်စီး-ကင်း-ခြင်း၌ ဖြစ်သောတဏှာ၊ (ဘဝပြတ်၏ဟူ၍ဖြစ်သော) ဥစ္ဆေဒအယူ၌ ဖြစ်သော တဏှာ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနှင့်တကွဖြစ်သောတဏှာ။ (၂) အရူပဘဝ၌ တပ်မက်သော တဏှာ။ (၁)ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။ မ၊ ၁။ ၆၀။ မ၊ ၃။ ၂၉၄။ သံ၊ ၂။ ၂၂၊ ၂၇။ သံ၊ ၃။ ၅၃၊ ၃၆၉၊ ၃၇၃။ အံ၊ ၂။ ၃၈၇။ အဘိ၊ ခ။ ၂၁၅။ ပဋိသံ။ ၃၉၊ ၃၃၀။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ ---------- အယံ ဝုစ္စတိ ဝိဘဝတဏှာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၈၀။ ဥစ္ဆေဒသင်္ခါတေ ဝိဘဝေ တဏှာ ဝိဘဝတဏှာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၈။ (၂) ဝိဘဝတဏှာယာ (နေတ္တိ။ ၁၃၈) တိ အရူပဘဝတဏှာယ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၁၆။ ဝိဘဝတိ ဝိနဿတိ ဉစ္ဆိဇ္ဇတီတိ ပဝတ္တာ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝေါ ဥတ္တရပဒလောပေန၊ တံသဟဂတာ တဏှာ ဝိဘဝတဏှာတိ အာဟ “ သဿတဒိဋ္ဌိ ” တိအာဒိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၂။ က္ခုတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆)။

ဝိဘဝတသိနာ (ထီ) | ဝိဘဝ + တသိနာ | ဝိဘဝတဏှာ (၁) အနက်နှင့်တူ။ ကာမ-တသိနာ, ဘဝတသိနာ, ဝိဘဝတသိနာ။ သံ၊ ၃။ ၅၄။

ဝိဘဝတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + အ + တိ။ ဝိဘဝတိ-သံ။] (၁) ပြတ် - ပျက်စီး - ၏။ (၂) မဖြစ်။ (၃) အထူးအားဖြင့်ဖြစ်၏၊ ပြည့်စုံ၏။ (၁) ဝိဘဝတိ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿတီတိ ဇဝံ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဝိဘဝေါ ဥတ္တရလောပေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။ (၂) ဝိဘောတိ ရူပန္တိ ရူပံ ဝိဘဝတိ, န ဘဝေယျ ဝါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၃။ (၃) ဝိဘဝတီတိ ---- ဝိသေသတော ဝါ ဘဝတိ သမ္ဘဝတိ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၅။

ဝိဘဝတ္ထိက (တိ) [ဝိဘဝ + အတ္ထိက] (ဘဝကင်းရာ) နိဗ္ဗာန်ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ယော ဝိဘဝတ္ထိကော ပုရိသော ------- နီဟရေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။

ဝိဘဝဒဿန (န) [ဝိဘဝ + ဒဿန] ပျက်စီးခြင်းကို-ရှု-မြင်-ခြင်း။ သဟဝိပဿနကာ ဟိ စတ္တာရော မဂ္ဂါ ရူပါဒီနံ ဝိဘဝဒဿနံ နာမ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဝိဘဝဒဿနံ နာမ အစ္စန္တာယ ဝိနာသဿ ဒဿနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဝိဘဝ + ဒိဋ္ဌိ] ပျက်စီး-ပြတ်-ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ၊ ပျက်စီး-ပြတ်-၏ဟူ၍ ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။ အတ္တသည်လည်းကောင်း, လောကသည် လည်းကောင်း ပြတ်၏ဟု ယူသည်၏အစွမ်း ဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ။ ဘဝဒိဋ္ဌိ စ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ စ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၈။ အဘိ၊ ၈။ ၁၄။ ဝိဘဝဒိဋ္ဌီတိ ဝိဘဝေါ ဝုစ္စတိ ဥစ္ဆေဒံ၊ ဥစ္ဆေဒဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကဒိဋ္ဌိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၀။ ဝိဘဝဒိဋ္ဌီတိ ခန္ဓပဉ္စကမေဝ " အတ္တာ " တိ စ " လောကော " တိ စ ဂဟေတွာ တံ " န ဘဝိဿတိ " တိ ဂဏှနဝသေန နိဝိဋ္ဌာ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၃။ (-သံ၊ ၂။ ၇၇။ အံ၊ ၁။ ၈၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉)။

ဝိဘဝဒိဋ္ဌိသန္နိဿိတ (တိ) [ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ + သန္နိဿိတ] ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ (ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ) ကိုမှီ သော။ ဣတိ ဘဝဒိဋ္ဌိသန္နိဿိတာ ဝါ သတ္တာ ဟောန္တိ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိသန္နိဿိတာ ဝါ။ ပဋိသံ။ ၁၁၈။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆)။

ဝိဘဝပဋိဝေဓမမ္မ (ပု) [ဝိဘဝ + ပဋိဝေဓ + ဓမ္မ] နိဗ္ဗာန်ကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော တရား။ အညော ဝိဘဝဋိဝေဓမမ္မော အရိယာနံယေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဝိဘဝပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိဘဝ + ပရိစ္ဆေဒ] စည်းစိမ်၏အပိုင်းအခြား။ သက္ကာနုဘာဝေန စဿ သဗ္ဗော ဝိဘဝပရိစ္ဆေဒေါ ပဋိပါကတိကောဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂။

ဝိဘဝဗလာနုရူပ (တိ) [ဝိဘဝ + ဗလ + အနုရူပ] စည်းစိမ်၏အစွမ်းအားလျော်သော။ အတ္တနော ဝိဘဝဗလာနုရူပံ ဒါနံ ဒါတုံ အလမေဝ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၆)။

ဝိဘဝမဟတ္တတာ (ထီ) [ဝိဘဝ + မဟတ္တ + တာ] စည်းစိမ်တို့၏ များသည်၏အဖြစ်။ ဝိဘဝမဟတ္တတာယ သမန္နာဂတော မဟဒ္ဓနေ မဟာဘောဂေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ မဟတ္တန္တိ မဟန္တံ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁)။

ဝိဘဝမဟန္တတာ (ထီ) [ဝိဘဝ+ မဟန္တ+ တာ] စည်းစိမ်တို့၏ များသည်၏အဖြစ်၊ များသော စည်းစိမ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ မဟလ္လကောတိ

ဝိဘဝမဟန္တတာယ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၈၊ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆)။

ဝိဘဝသတ္တိအနုရူပ (တိ) [ဝိဘဝ + သတ္တိ + အနုရူပ] ဝိဘဝဗလာနုရူပ - ကြည့်။ သတ္တိအနုရူပေနာတိ ဝိဘဝသတ္တိအနုရူပေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၆။

ဝိဘဝသမိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိဘဝ + သမိဒ္ဓိ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ အတ္တနော ဝိဘဝသမိဒ္ဓိံ ဩလောကေတွာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၇၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၇)။

ဝိဘဝသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဘဝ + သမ္ပတ္တိ] စည်းစိမ်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ရညော တံ ဝိဘဝသမ္ပတ္တိံ ----- ပဿိတွာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈။

ဝိဘဝသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝိဘဝ + သမ္ပဒါ] စည်းစိမ်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တတိယေန ဝိဘဝသမ္ပဒါ ---------- တေသံ ရာဇူနံ ပကာသိတာ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၂။

ဝိဘဝသမ္ပန္န (တိ) [ဝိဘဝ + သမ္ပန္န] စည်းစိမ်နှင့်ပြည့်စုံသော။ အညတရော ဥပါသကော သဒ္ဓေါ ပသန္နော ဝိဘဝသမ္ပန္နော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁)။

ဝိဘဝသမ္ဘူတ (တိ) [ဝိဘဝ² + သမ္ဘူတ] ဝိဘဝတဏှာ, ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ - မှကောင်းစွာဖြစ်သော။ ဝိဂတဘဝတာယ, ဝိဘဝသမ္ဘူတတာယ စ ဝိဘဝတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၆။ ဝိဘဝတဏှာ, ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ စ ဝိဘဝေါ ဥတ္တရပဒလောပေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဝိဘဝသဟဂတ (တိ) [ဝိဘဝ + သဟဂတ] ဝိဘဝဒိဋ္ဌိနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဝိဘဝတဏှာ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဝိဘဝသာရ (ပု) [ဝိဘဝ + သာရ] စည်းစိမ်ဟူသောအနှစ်၊ စည်းစိမ်နှစ်။ မဟာသာရပ္ပတ္တာတိ မဟန္တံ ဝိဘဝသာရံ ပတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၁)။

ဝိဘဝသာရဒဿန (နု) [ဝိဘဝသာရ + ဒဿန] စည်းစိမ်ဟူသောအနှစ် (စည်းစိမ်နှစ်) ကိုကြည့်ခြင်း။ ရာဇာ အတ္တနော ဝိဘဝသာရဒဿနတ္ထံ တံ တံ ဂဟ္ဓံ ဝိဝရာပေတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။

ဝိဘဝသာရသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဘဝသာရ + သမ္ပတ္တိ] စည်းစိမ်ဟူသောအနှစ် (စည်းစိမ်နှစ်) ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိဘဝသာရသမ္ပတ္တိယာ, သဿာဒိနိပ္ဖတ္တိယာ စ ဖီတံ ဣမံ မဟာမဟိံ အနုသာသ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။

ဝိဘဝသောဘာသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိဘဝ + သောဘာ + သမ္ပတ္တိ] စည်းစိမ် အသရေ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိယာ စေဝ ဝိဘဝသောဘာသမ္ပတ္တိယာ စာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိဘဝါနုရူပ (တိ) [ဝိဘဝ + အနုရူပ] စည်းစိမ်အား-လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပေန မဏ္ဍိတပသာဓိကာ သန္နိပတထ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂ ၁၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၅။

ဝိဘဝါနုရူပပရိစ္စာဂ (ပု) [ဝိဘဝါနုရူပ + ပရိစ္စာဂ] စည်းစိမ်အား-လျော်-လျောက်ပတ်-စွာ-စွန့်ကြဲ -ပေးကမ်း -ခြင်း။ ဥဒါဟု အတ္တနော ဝိဘဝါနုရူပပရိစ္စာဂေနပိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၅။

ဝိဘဝိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဿတိ] ပြတ်-ပျက်စီး-လတ္တံ့။ ရူပံ ဝိဘဝိဿတိ (သံ၊ ၂။ ၄၆) တိ ရူပံ ဘိဇ္ဇိဿတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဝိဘဝိဿတီတိ ဝိနဿိဿတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၃)။

ဝိဘဝိဿရိယ (နု) [ဝိဘဝ + ဣဿရိယ] စည်းစိမ်ကို-အစိုးရ-ပိုင်-ခြင်း။ ဣဿရာတိ ဝိဘဝိဿရိယေန ဣဿရာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၇၅။

ဝိဘဝေသီ (တိ) [ဝိဘဝ + ဣသ + ဏီ] ဘဝ၏ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဘဝေဝါဟံ ဘယံ ဒိသွာ၊ ဘဝဥ္စ ဝိဘဝေသိနံ။ မ၊ ၁။ ၄၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃။ ဘဝဥ္စ ဝိဘဝေသိနန္တိ ဣမဥ္စ ကာမဘဝါဒိ-တိဝိဓမ္ပိ သတ္တဘဝံ ဝိဘဝေသိနံ ဝိဘဝံ ဂဝေသမာနံ ပရိယေသမာနမ္ပိ ပုနပ္ပုနံ ဘဝေယေဝ ဒိသွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅-၆။ ဘဝဥ္စ ဝိဘဝေသိနံ ဝိဘဝံ နိဗ္ဗုတိံ ဧသမာနာနံ -----။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၈။

ဝိဘဿ (တိ) [ဝိဘာသ + သ။ ဝိ + ဘဿ။ ဝိဘာပျ - သံ။] (၁) များ-လွန်-သော-အရှိန်အဝါ-အာနုဘော် -ရှိသော၊ (သံယာ)။ (၂) အထူးထူးသော စကားရှိသော။ (၁) ဝိသေသေန ဘာသေတိ သြဘာသေတီတိ ဝိဘာသော အာနုဘာဝေါ၊ ဝိဘာသော ဣမဿ သံယဿ အတ္ထီတိ ဝိဘသော သံယော၊ ဗဟွတ္ထေ စ အတိသယတ္ထေ စ သပစ္စယော ဟောတိ --- ဗဟုအာနုဘာဝေါ အတိသယအာနုဘောဝါ သံယောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၄။ (၂) ဘာသီယတေတိ ဘဿံ၊ ဘာသ + ဏျ= ဘာသျ = ဘဿ။ ဝိဝိဓံ ဘဿံ ယဿာတိ ဝိဘဿော။ ကစ္စာ၊ ဘာသာဋီ၊ ၂။ ၃၂၃။

ဝိဘဿိကတာ (ထီ) [ဝိဘဿ + ဣက + တာ။ ဝိဘဿ - ကြည့်။] အထူးထူး ပြောဆိုအပ်သော စကားရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ ဝေဘဿိယာတိ ဝိဘဿိကတာယ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၅။ (သီ၊ မူ)။

ဝိဘဿီကတ (တိ) [ဝိဘဿ + ကတ။ ဤ-လာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၃၈။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၁၉။ ဝိဘဿိကတာ-ကြည့်။] များ-လွန်-သော-အရှိန်အဝါ-အာနုဘော်-ရှိသည်ကို ပြုတတ်သော။ ဝေဘဿိယာတိ ဝိဘဿီကတာ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၅။

ဝိဘာ (ထီ) [ဝိ + ဘာ+ ကွိ။ ဝိဘာ - သံ။] အရောင်၊ အလင်း၊ တင့်တယ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဘာကရ (ပု) [ဝိဘာ + ကရ + အ။ ဝိဘာကရ - သံ။] အရောင်း-အလင်း-တင့်တယ်ခြင်း - ကို ပြုတတ်သော နေ။ ဝိဘံ ကိရဏံ သောဘံ ကရောတီတိ ဝိဘာကရော။ အမရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈ - ဂါထာ။ ပဘာကရော ဝိဘာကရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၃။

ဝိဘာဂ (ပု) [ဝိ + ဘဇ + ဏ။ ဝိဘဇနံ ဝိဘာဂေါ၊ ဝိဘိဇ္ဇတေ, ပဘိဇ္ဇတေတိ ဝါ ဝိဘာဂေါ၊ ဝိဘာဂဝံ ဝါ စိတ္တံ ဝိဘိဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဝိဘာဂေါ။ မဏိမဥ္ဇူ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဝိဘာဂ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် - မရောယှက်အောင်ပြု - ခြင်း။ (၂) အကျယ်ချဲ့ခြင်း။ (၃) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ချဲ့ - အပ်သော၊ (အထူး အပြား-အစိတ် - အနက်)။ (၁) (၂) ဝိဘာဂတော နိဗ္ဗစန၊ လက္ခဏာဒိပ္ပဘေဒတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဝိဘာဂေါ နာမ

အသက်ရော, ဝိတ္ထာရော စ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၄)။ (၃) ဥပေါသထပ္ပဝါရဏာနံယေဝ ဝိဘာဂတ္တာ။ ဝဇီရ။ ၅၆၈။ ဝိဘာဂဂဏန၊ ဝိဘာဂဒဿန-တို့လည်းကြည့်။

ဝိဘာဂကထာ (ထီ) [ဝိဘာဂ + ကထာ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ချဲ့-အပ်သောစကား။ အတိသပ္ပါယဝသေန ပန ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဝိဘာဂကထာ ကထိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၄။

ဝိဘာဂကရဏ (န) [ဝိဘာဂ + ကရဏ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ချဲ့-ခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဝိဘဇနာတိ ပုနပ္ပုနံ ဝုတ္တဿာပိ ဝိဘာဂ-ကရဏေန ဝိဘဇနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဝိဘာဂကိရိယာ (ထီ၊န) [ဝိဘာဂ + ကိရိယာ] ဝိဘာဂကရဏ - ကြည့်။ ဝိဘာဂကိရိယာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၇) တိ ယထာဝုတ္တဿ အတ္ထဝိဘာဂဿ ဝိတ္ထာရကရဏံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀၅။

ဝိဘာဂဂဏန (ထီ၊ န) [ဝိဘာဂ + ဂဏန] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - အပ်သော အစိတ်ကို ရေတွက်ခြင်း။ ပိဏ္ဍဂဏနမေဝ ဒဿေတိ၊ န ဝိဘာဂဂဏနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၈။

ဝိဘာဂဂ္ဂဟဏသမတ္ထ (တိ) [ဝိဘာဂ + ဂဟဏ + သမတ္ထ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော အာရုံအထူးကို ယူခြင်း၌စွမ်းနိုင်သော။ ဝိဘာဂဂ္ဂဟဏသမတ္ထတာဘာဝတော ဟိ စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ ---- ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဝိဘာဂဒဿန (န) [ဝိဘာဂ + ဒဿန] (၁) (က) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော အနက်ကိုပြမကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ (ခ) အပြားကိုပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ (၂) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် - ခြင်းကို ပြခြင်း။ (၁) (က) (ခ) နီလဝဏ္ဏာတိအာဒိ တဿေဝ ဝိဘာဂ-ဒဿနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀။ ဝိဘာဂဒဿနန္တိ ပဘေဒဒဿနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၃။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၅)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဘာဂဒဿနတ္ထ (တိ) [ဝိဘာဂဒဿန+အတ္ထ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းကို ပြခြင်းအကျိုးရှိသော။ ပရမတ္ထမမ္ဘာနံ အသဘာဝဓမ္မဘူတာယ ပညတ္တိယာ ဝိဘာဂဒဿနတ္ထအဓိဝစနာဒိ-ဒုကတ္တယဒေသနာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၇။

ဝိဘာဂဒဿနမုခ (န) [ဝိဘာဂဒဿန + မုခ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းကို ပြခြင်းဟူသော-ရှေ့သွား-အစ-အဦး။ ဝိဘာဂဝန္တာနံ သဘာဝ-ဝိဘာဝနံ ဝိဘာဂဒဿနမုခေနေဝ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၃၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၊ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၄။

ဝိဘာဂနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိဘာဂ + နိဒ္ဒေသ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းကို-အကျယ်ပြ-ညွှန်ပြ-ကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ အယံ အယောအာဒီသု ဝိဘာဂနိဒ္ဒေသော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၁။

ဝိဘာဂန္တရာသင်္ဂါဟက (တိ) [ဝိဘာဂ + အန္တရ + အသင်္ဂါဟက] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း-အထူး-တစ်မျိုး -တစ်ပါး -ကို (တစ်မျိုး-တစ်ပါး - သော အထူးကို) ပေါင်းစု၍ မယူတတ်သော။ ဝိသေသန္တရနိဝတ္တကောတိ ဝိဘာဂန္တရာသင်္ဂါဟကော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၉။

ဝိဘာဂပကာသ (ပု) [ဝိဘာဂ + ပကာသ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍-ပြခြင်း။ ဝိဘာဂပကာသော အာကာရော နာမ။ ဝဇီရ။ ၄၃။

ဝိဘာဂပညတ္တိ (ထီ) [ဝိဘာဂ + ပညတ္တိ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍ ပညတ်ခြင်း။ တတ္ထ ဟိ သာတိသယံ ခန္ဓာနံ ဝိဘာဂပညတ္တိ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၁။

ဝိဘာဂပဋိဒေသနာ (ထီ) [ဝိဘာဂ + ပဋိဒေသနာ] ခွဲခြမ်း -ဝေဘန် -၍-ပြော-ဟော-ခြင်း။ အဝသာနဂါထာသု -------- ဝိဘာဂပဋိဒေသနာ ယသ္မိံ ဝိနယပိဋကေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၂၁။

ဝိဘာဂပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိဘာဂ + ပရိစ္ဆေဒ] ခွဲခြမ်း -ဝေဘန် -ခြင်း - ကိုပိုင်းခြားကြောင်း သဒ္ဒါ။ ပဋ္ဌာတိ တဿ ဝိဘာဂပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇။

ဝိဘာဂပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိဘာဂ + ပဝတ္တိ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ------ ဝိဘာဂပ္ပဝတ္တိယာ ဣမဿ ဝါဒဿ ဝါဒန္တရတာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၃)။

ဝိဘာဂဘိန္န (တိ) [ဝိဘာဂ + ဘိန္န] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်သော အပြားရှိသော။ ဧတေ သတ္တနိကာယာ ဧဝံ ဝိဘာဂဘိန္နာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၂။

ဝိဘာဂရဟိတ (တိ) [ဝိဘာဂ + ရဟိတ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းမှ ကင်းသော။ ဝိဘာဂရဟိတေဟိ (မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀) တိ ---- အဝိဘတ္တေဟိ ဝေဒနာက္ခန္ဓာဒီဟိ န ယုတ္တံ ဝိပ္ပယုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅။

ဝိဘာဂလက္ခဏ (တိ) [ဝိဘာဂ + လက္ခဏ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ နိဗ္ဗစနာဓိပ္ပါယာဒီနံ စတုန္နံ ဝိဘာဂလက္ခဏော ဟိ စတုဗျူဟော ဟာရော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၈။

ဝိဘာဂဝစန (န) [ဝိဘာဂ + ဝစန + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။] (၁) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-၍ ဟောရာကျမ်း၏အဖြစ်။ (၂) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် - ကြောင်းဖြစ်သည့် - စကား -သဒ္ဒါ-၏ အဖြစ်။ (၁) ----------- စုဒ္ဒသဝိဓေသ သုတ္တာဓိဋ္ဌာနဿ ဝိဘာဂဝစနတော စုဒ္ဒသဝိဓံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅။ (၂) ကောဓော ကုဇ္ဈနာ ကုဇ္ဈိတတ္တန္တိ ------ ဝိဘာဂဝစနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝိဘာဂဝန္တု (တိ) [ဝိဘာဂ + ဝန္တု။ ထီ - ၌ ဝိဘာဂဝန္တီ။ ဝိဘာဂဝတ် - သံ။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန် - အပ်သည့် အထူးအပြားရှိသော။ ဝိဘာဂဝန္တာနံ သဘာဝဝိဘာဝနံ ဝိဘာဂ-ဒဿနမုခေနေဝ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၁၃၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၊ ၁၀၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄)။

ဝိဘာဂဝါရ (ပု) [ဝိဘာဂ + ဝါရ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အကျယ်ပြု-အပ်သောဝါရ (အလှည့်၊ အကြိမ်)။ သဗ္ဗာပိ ဟိ နေတ္တိ သင်္ဂဟဝါရော ဝိဘာဂဝါရောတိ ဝါရဒ္ဒယမေဝ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂။

ဝိဘာဂဝိဘာဝန (န) [ဝိဘာဂ + ဝိဘာဝန] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်းကို ထင်စွာပြကြောင်း-သဒ္ဒါ-စကား။ ပုန "ဣမေသူ" တိအာဒိ ကမ္မနယဒ္ဒယဿ ဝိဘာဂဝိဘာဝနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၈။

ဝိဘာဂဝိရဟိတ (တိ) [ဝိဘာဂ + ဝိရဟိတ] ခွဲခြမ်း- ဝေဘန် - အပ်သော အထူးအပြားမှ ကင်းသော။ အနန္တရဝိရဟိတာတိ ဝိဘာဂ-ဝိရဟိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀။

ဝိဘာဂါကရဏ (န) [ဝိဘာဂ + အကရဏ] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်းကို မပြုခြင်း။ တေန ဝိဘာဂါကရဏေန။ ယဒိ သမာနကာလသော ----- ဝိဘာဂံ န ကရောန္တိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅။

ဝိဘာဂါနုယုဥ္စန (န) [ဝိဘာဂ + အနုယုဥ္စန] အထူး အပြား - ကို - ဖြင့် - စိစစ်ခြင်း။ ဝိဘာဂါနုယုဥ္စနဝသေနာ (မူလဋီ၊ ၃။ ၉၇) တိ ပဘေဒါနုယုဥ္စနဝသေန။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၄။

ဝိဘာဂါဝဗောဓနတ္ထ (တိ) [ဝိဘာဂ + အဝဗောဓန + အတ္ထ] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-သော အားဖြင့် သိခြင်းအကျိုးရှိသော။ " ကော သမာဓိ " တိအာဒိနာ သရူပါဒိပုစ္ဆာ ယာဝဒေဝ ဝိဘာဂါဝဗောဓနတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၉။

ဝိဘာဇန (န) [ဝိ + ဘဇ + ဏ + ယု။ ဝိဘာဇန - သံ။] ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ ဝုတ္တတ္ထံ သင်္ဂီတိကာနံ ဥပသက်ပ္ပနာနံ ဝိဘာဇနံ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊ ၃၅၁။

ဝိဘာတ (တိ) [ဝိ + ဘာ + တ။ ဝိဘာတ-သံ။ ဝိဘာယ - ပြာ။ ဝိဟာအ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ထွန်းတောက်ပသော။ (၂) မိုးလင်းသော၊ အရုဏ်တက်သော။ (၁) အာကာသေ စန္ဒသူရိယာဒယော ဝိယ ဝိဘာတာ ဝိရောစန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၀။ (၂) ရာဇာ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ စတုသဋ္ဌိမတ္တေ ဗြာဟ္မဏပါမောက္ခေ ပက္ကောသာပေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇-၈)။ ဝိဘာတက္ခဏ-လည်းကြည့်။

ဝိဘာတက္ခဏ (ပု) [ဝိဘာတ + ခဏ] မိုးလင်း - အရုဏ်တက် - သော - ခဏ- အချိန်။ ဝိဘာတက္ခဏေယေဝ တံ ပုရိသံ ယာတာပေတွာ။ မမ္ဘ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။

ဝိဘာတကာလ (ပု) [ဝိဘာတ + ကာလ] မိုးလင်း - အရုဏ်တက် - သော - အခါ- ကာလ - အချိန်။ ကာလေနာတိ ရတ္တိယာ ဝိဘာတကာလေ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁။

ဝိဘာတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘာ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၅။ ဝိဘာတိ - သံ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိဟာဒိ - ပြာ။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ရတ္တိ ဝိဘာတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၅။

ဝိဘာယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘာ + အ + တိ။ အာကာရန္တနောင် ယ-လာ။ နီရုတ္တိ။ ၆၁၂။ ဝိဘာတိ-သံ အဒ္ဓမာဂဓီ။ဝိဟာယတ္က-ပြာ။] (၁) မိုးလင်း - ထွန်းလင်း - တောက်ပ - ၏။ (၂) အရုဏ်တက်၏။ (၁) တတော ရတ္တိ န ဝိဘာယတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၇၃။ (၂) အာဂမေထ အာဝုသော ယာဝ ရတ္တိ ဝိဘာယတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝိဘာယတု (ကြိ) [ဝိ + ဘာ + အ + တု] မိုးလင်း-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေသတည်း- စေဦး။ သစေ ပန " ဝိဘာယတု တာဝ "တိ နိသီဒန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဝိဘာယန (န) [ဝိ + ဘာ + ယု။ ဝိဘာယတိ- မှ။] (၁) မိုးလင်း-ထွန်းလင်း-တောက်ပ- ခြင်း။ (၂) မိုးလင်း-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ရာ အခါ။ (၁) အဇ္ဇ မယံ ရတ္တိယာ သုဋ္ဌု ပဘာတံ သမ္မဒေဝ ဝိဘာယနံ ဇာတံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဘာယနဝေလာ (ထီ) [ဝိဘာယန +ဝေလာ] ဝိဘာယန (၂) ကြည့်။ ရတ္တိယာ ဝိဘာယန- ဝေလာယ သေယျတော အဝုဋ္ဌိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၃။

ဝိဘာယမာန (တိ) [ဝိ + ဘာ + အ + မာန] မိုးလင်း - ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော။

နန္ဒိမုခိယာတိ ရတ္တိယာ အရုဏာသ ဥဂ္ဂတတ္တာ ဧဝ ------ ဝိဘာယမာနာယာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၈။

ဝိဘာယိ (ကြိ) [ဝိ + ဘာ + ဤ] မိုးလင်း-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ပြီ။ ဣတောစိတော စ ဝိစရန္တဿေဝ ရတ္တိ ဝိဘာယိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။

ဝိဘာယိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘာ + ဿတိ] မိုးလင်း - ထွန်းလင်း - တောက်ပ - လတ္တံ့။ အထာယံ ရတ္တိ ဝိဘာယိဿတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၂။

ဝိဘာရ (ပု) [ဝိ + ဘာရ] အထူးသဖြင့်-လေးလံ-ထိုင်းမှိုင်း-ခြင်း။ မစုရက် ဝုစ္စတိ ကာယေ ဝိဘာရံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၄။

ဝိဘာဝ (ပု) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဏ။ ဝိသေသေန ဘာဝယတိ ရသံ သာမာဇိ-ကာနန္တိ ဝိဘာဝေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဘာဝ-သံ၊ ပြာ။] အထူးသဖြင့် တိုးပွားစေတတ်သော အကြောင်း (အာရုံနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေ)။ ဝိဘာဝေါ ကာရဏံ တေသု-ပ္ပတ္တိယုဒ္ဒိပနေ တထာ။ အလင်္ကာ။ ၃၄၈။ (အလင်္ကာ၊ ဋီ။)

ဝိဘာဝန (ထီ၊ န) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + ယု။ ထီ-၌ ဝိဘာဝနာ, ဝိဘာဝနီ။ ဝိဘာဝယတိ။ ကာရဏံ ဝိနာ ကာရိယုပ္ပတ္တိံ စိန္တယတိ ပဏ္ဍိတန္တိ ဝိဘာဝနံ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဘာဝန-သံ။ ဝိဟာဝဏာ-ပြာ၊ ဝိဘာဝဏာ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ထင်စွာပြခြင်း။ (၂) ကွယ်ပျောက်စေခြင်း။ (၃) ပြကတေ့-ပင်ကိုယ်-သဘော-ကို ပြခြင်း။ (၄) သရုပ်အားဖြင့် ပြခြင်း။ (၁) တတြာယံ ပရိဒီပနာ, ဝိဘာဝနာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိဘာဝနာတိ ----- အာဝိဘာဝနာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၈။ (- မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၇။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၂၂)။ (၂) " ဣယ် ရုပံ ဝိဘာဝေဟီ " တိ အယံ ဝိဘာဝနာ နာမ၊ အန္တရဓာပနာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၄၁၁)။ (၃) ဝိဘာဝနေ နာမ အတ္ထေ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၈)တိ ပကတိဝိဘာဝနသခ်ါတေ အတ္ထေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၉။ (ဝိဘာဝနေ နာမ = ပြကတေ့သဘောကို ပြခြင်းမည်သော။ အတ္ထေ=၌။ ဝတ္တတိ = ၏။ ပါရာဂျိကသစ်၊ ၂။ ၁၀၁)။ (၄) ဝိဘာဝနတ္ထ (၂) ကြည့်။

ဝိဘာဝနတ္ထ (ပု) [ဝိဘာဝန + အတ္ထ] (၁) ထင်စွာပြခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) သရုပ်အားဖြင့် ပြခြင်းအနက်ရှိသော။ (၁) တဿ ဉာဏာယ ဒဿနာယ ---- ဝိဘာဝနတ္ထာယ ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၊ ဂ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ (၂) ဝါသဒ္ဒေါ ဝိဘာဝနတ္ထော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၄။ ဝိဘာဝနတ္ထောတိ ပကာသနတ္ထော သရူပတော နိဒ္ဒေသနတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၆။

ဝိဘာဝနဒဿန (န) [ဝိဘာဝန + ဒဿန] ထင်ရှားစွာပြခြင်း။ တဒိဒံ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ဂါထာယ ဝိဘာဝနဒဿနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၉။

ဝိဘာဝနပညတ္တိ (ထီ) [ဝိဘာဝန + ပညတ္တိ] ဝိဘာဝနပညတ်၊ ထင်းစွာပြခြင်းကို-သိစေ-ပညတ်-ခြင်း။ပရိယုဋ္ဌာနာနံ ဝိဘာဝနပညတ္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၆။

ဝိဘာဝနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိဘာဝန + ပရိစ္ဆေဒ] ဝိဘာဝနာအဆုံးအဖြတ်။ (သျ)။---ဝိဘာဝန-ပရိစ္ဆေဒတော သပ္ပါယပရိစ္ဆေဒတောတိ

ပစ္စေကံ ပရိစ္ဆေဒသဒ္ဒေါ ယောဇေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဝိဘာဝနမုခ (န) [ဝိဘာဝန + မုခ] ထင်စွာပြခြင်းကို-အဦး-အစ-ပြုခြင်း။ အတ္တနော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိယာ ဝိဘာဝနမုခေန အညံ ဗျာကရောန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၁)။

ဝိဘာဝနလက္ခဏ (တိ) [ဝိဘာဝန + လက္ခဏ] ထင်စွာပြခြင်းလျှင်-မှတ်ကြောင်း-လက္ခဏာ-ရှိသော။ ဝိဘာဝနလက္ခဏော စတုဗျူဟော ဟာရော နာမ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၈၉)။

ဝိဘာဝနသဘာဝ (တိ) [ဝိဘာဝန + သဘာဝ] ထင်စွာပြခြင်း သဘောရှိသော။ ----------- အဿာဒါဒီနံ ဝိဘာဝနသဘာဝတ္တာ ပကတိယာ သဗ္ဗသုတ္တာနုရူပါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၄။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၄၈)။

ဝိဘာဝနသုခတာ (ထီ) [ဝိဘာဝန + သုခ + တာ] ထင်စွာပြခြင်း၌ ချမ်းသာလွယ်ကူသည်၏အဖြစ်။ ဝိဘာဝနသုခတာယ ထူလံယေဝ တံ ဒဿေတုကာမော " သြဠာရိကနယေနာ " တိ အာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၉။

ဝိဘာဝနာကာရပ္ပဝတ္တ (တိ) [ဝိဘာဝန + အာကာရ + ပဝတ္တ] ထင်စွာပြသော (ထင်စွာ ပြခြင်းဟူသော) အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော။ သတ္တာနံ အာသယာဒီနံ ယထာဘူတံ ဝိဘာဝနာကာရပ္ပဝတ္တံ ဘဂဝတော အာသယာနုသယဉာဏံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။

ဝိဘာဝနာတိက္ကမ (ပု) [ဝိဘာဝန + အတိက္ကမ] ကွယ်ပျောက်-ကင်း-စေခြင်း-ဟူသော-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-ခြင်း။ နံ စာရမ္မဏော ဒေါသံ ဒိသွာ အနာရမ္မဏာဿ ဝိဘာဝနာတိက္ကမော ယုဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၁။

ဝိဘာဝယ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏာယ + ဟိ။ ဝိဘာဝေတိ-မှ။] (သင်) ထင်စွာပြ-ထင်ရှားပြ-လော။ ပဏ္ဍိစ္စယံ ဝိဘာဝယ။ စရိယာ။ ၄၁၂။ ဇာ ၊ ၂။ ၁၄၉။ မာ ဝိဘာဝယာတိ မာ ပကာသေဟိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၁။

ဝိဘာဝယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏာယ + တိ။ (ကာ) ဝိဘာဝယတိ-သံ။] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-၏။ သမဝိသမံ ဝိဘာဝယတီတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၄၉။

ဝိဘာဝယန္တ (တိ) [ဝိ + ဘူ + ဏာယ + အန္တ။] (၁) ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု - တတ်သော။ (၂) ကွယ်ပျောက်စေတတ်သော။ (၃) သိတတ်သော။ (၁) --- ဝိဘာဝယန္တော ဝိဘူတံ ကရောန္တော " သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ " တိ။ မဟာနိ။ ၁၄၃။ ဝိဘာဝယ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၈) န္တိ ဝိဘာဝေန္တော ဝိဒိတံ ပါကဋံ ကရောန္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၉)။ (၂) ဝိဘာဝယ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၈) န္တိ ဝိဘာဝေန္တော အန္တရဓာပေန္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆။ (၃) ဝိဘာဝယ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၈) န္တိ ဇာနံ ပကာသယံ။ ဝဇိရ။ ၁၅၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၆)။

ဝိဘာဝယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏာယ + အန္တိ] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ကုန်၏။ ယေ အရိယသစ္စာနိ ဝိဘာဝယန္တိ။ ခုဒ္ဒက။ ၆။ သုတ္တနိ။ ၃၁၃။ နေတ္တိ။ ၁၄၅။ ဝိဘာဝယန္တီတိ

ပညာသြဘာသေန သစ္စပဋိစ္ဆာဒကံ ကိလေသန္ဓကာရံ ဝိဓမိတွာ အတ္တနော ပကာသာနိ ပါကဋာနိ ကရောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၅။

ဝိဘာဝယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဘူ + ဏာယ + တွာ] (၁) ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု-ပြီး၍။ (၂) ကွယ်ပျောက်စေ - လွတ်-ကြဉ်-ပြီး၍။ (၁) ဝိဘာဝယိတွာ (ပဋိသံ။ ၃၈၀)တိ ဘဂ်ါနုပဿနာဒိဝသေန ပါကဋံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၆။ မ၊ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၃)။ (၂) ဝိဘာဝယိတွာ (မဟာနိ။ ၃၈) တိ ဝတ္ထုပဟာနဘာဂီ မုဉ္စိတွာ ဝဇ္ဇေတွာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၀။

ဝိဘာဝယိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏာယ + ဿာမ] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ကုန်အံ့။ တဿ စ မဂ်လတ္တံ ဝိဘာဝယိဿာမ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅။

ဝိဘာဝယေ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏာယ + ဧယျ] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ရာ၏။ မဗ္ဗေ မဂ္ဂံ ဝိဘာဝယေ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၈။

ဝိဘာဝိတ (တိ) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + တ။ ဝိသေသေန ဥပ္ပါဒိတော ဝိဘာဝိတော။ ကပ္ပုဒ္ဒမ။ ဝိဘာဝိတ - သံ။ ဝိဘာဝိယ၊ ဝိဟာဝိအ-ပြာ။] (၁) ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ခဲ့-ဟောကြား-ပညတ်-အပ်ပြီးသော။ (၂) ဖြစ်စေ-ပွားစေ-ထိုးထွင်းသိ-အပ်ပြီးသော။ (၃) ကွယ်ပျောက်-ကျော်လွန်-စေအပ်ပြီးသော။ (၁) တတိယံ တိဟိ သုဒ္ဓေန၊ ယံ ဗုဒ္ဓေန ဝိဘာဝိတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁။ ဝိဘာဝိတန္တိ ဒေသနာယ ဝိတ္ထာရိတံ၊ ဝိဘူတံ ဝါ ကတံ ဝိဟိတံ၊ ပညတ္တံ ဝါ ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၁၄၄။ ဝိဘာဝိတန္တိ ပကာသိတံ၊ ဒေသိတံ ပညတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၉။ (၂) ဝိဘာဝိတော (ထေရီ။ ၄၀၃) တိ ဝိဘာဝိတော ဥပ္ပါဒိတော ဝဍ္ဎိတော ဘာဝနာဘိသမယဝသေန ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၈၆။ (၃) စတသော အရူပသမာပတ္တိယော ပဋိလဒ္ဓဿ ရူပါ ဝိဘူတာ ဟောန္တိ ဝိဘာဝိတာ အတိက္ကန္တာ သမတိက္ကန္တာ ဝီတိဝတ္တာ။ မဟာနိ၊ ၂၁၅။

ဝိဘာဝိတအနဘိရ္ဈာလု (တိ) [ဝိဘာဝိတ + အနဘိရ္ဈာလု] ပွားစေအပ်ပြီးသော အနဘိဇ္ဈာ (အလောဘ) များသည်၏အဖြစ်။ ဤဒိသာနံ့ယေဝါတိ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝိဘာဝိတအနဘိရ္ဈာလုအာဒိသဘာဝါနံ ယေဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၈။

ဝိဘာဝိတအရိယသစ္စ (တိ) [ဝိဘာဝိတ + အရိယသစ္စ] ပွားစေ-ထိုးထွင်းသိ-အပ်ပြီးသော အရိယသစ္စာရှိသော၊ သူ။ အရိယသစ္စာကို-ပွားများ-ထိုးထွင်းသိ-ပြီးသော၊ သူ။ တေ ဝိဘာဝိတအရိယသစ္စာ ပုဂ္ဂလာ ကိဉ္စာပိ ------ တုဘံ ပမတ္တာ ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၅။

ဝိဘာဝိတတ္ထဒဿန (န) [ဝိဘာဝိတ + အတ္ထ + ဒဿန] ထင်စွာ ပြအပ်ပြီးသော အနက်ကို ပြကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ " ပရိသုဒ္ဓ-ကာယကမ္မန္တောဟမသ္မိ " တိ ဟိ တေန အဝဓာရဏေန ဝိဘာဝိတတ္ထဒဿနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၁။

ဝိဘာဝိတဓမ္မ (တိ) [ဝိဘာဝိတ + ဓမ္မ] ပွားစေ-ထိုးထွင်းသိ-အပ်ပြီးသော တရားရှိသော၊ သူ။ တေ သခ်ီတဓမ္မာ ဉာတဓမ္မာ တုလိတဓမ္မာ တီရိတဓမ္မာ ဝိဘူတဓမ္မာ ဝိဘာဝိတဓမ္မာ။ စူဠနိ။ ၃၄။ (-၁၂၉၊ ၁၄၀၊ ၃၀၀)။

ဝိဘာဝိတပုဂ္ဂလစတုက္က (န) [ဝိဘာဝိတ + ပုဂ္ဂလ + စတုက္က] ထင်စွာ ပြအပ်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ လေးပါးအပေါင်း။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၉-နှာကြည့်။ ဥဂ္ဃဋိတညူအာဒိပုဂ္ဂလတ္တယံ ---- ဝိဘာဝိတပုဂ္ဂလစတုက္ကတော နိဒ္ဒါရိတံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၀။

ဝိဘာဝိတလက္ခဏ (တိ) [ဝိဘာဝိတ + လက္ခဏ] ထင်စွာ ပြအပ်ပြီးသည့် - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။ ဇဝံ ဝိဘာဝိတလက္ခဏော ကလျာဏမိတ္တော တေဿာတိ ကလျာဏမိတ္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဝိဘာဝိယမာန (တိ) [ဝိ + ဘူ + ယ + မာန] ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု - အပ်သော။ ဣမိနာ ဟိ အတ္ထပဒဒွယေန အက္ခရပဒေဟိ ဝိဘာဝိယမာနော အတ္ထာကာရော ဂဟိတော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂။ (-အနုဋီ၊ ၃။၆၉)။

ဝိဘာဝိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဿတိ။ ဝိဘာဝေတိ-မှ။] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-လတ္တံ့။ ဒုဝိညေယျရူပေန ဋ္ဌိတော သမ္မာ ဝိဘာဝိဿတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။

ဝိဘာဝီ (တိ) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဘာဝိနီ။ ဝိဘာဝေတိ ပညာယ အတ္ထံ ဝိဘူတံ ကရောန္တီတိ ဝိဘာဝိနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၇။ ဝိဘာဝိန် - သံ။] ပညာရှိ၊ ထွန်းပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု-တတ်သော၊ သူ။ ဝိညူ ဝိဘာဝီ နိပုဏော စ ဟောတိ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၆။ ဝိဘာဝေတွာ ပရေသမ္ပိ ပါကဋံ ကတွာ ဉာပနသမတ္ထတာယ ဝိဘာဝီ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။ ပဏ္ဍိတော စ ဝိယတ္တော စ၊ ဝိဘာဝီ စ ဝိစက္ခဏော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဝိဘာဝီတိ အတ္ထာနတ္ထံ ကာရဏာကာရဏံ ဝိဘာဝေတွာ ဒဿေတွာ ကထေတုံ သမတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၁၁။ ဝိဘာဝိနာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆) တိ ဝိညုနာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။၁၇၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၃)။

ဝိဘာဝီယတိ¹ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ယ + တေ] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-အပ်၏။ အယမတ္ထော ဝိဘာဝီယတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၅။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၄)။

ဝိဘာဝီယတိ² (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + ယ + တိ] ကွယ်ပျောက်-ကျော်လွန်-စေအပ်၏။ ရူပံ ဝိဘောတိ ဝိဘာဝီယတိ အတိက္ကမီယတိ။ မဟာနိ။ ၂၁၅-၆။

ဝိဘာဝီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ယ + အန္တေ] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-အပ်ကုန်၏။ ---- ဧတေ နိရုတ္တာဒယော ယေန သံဝဏ္ဏနာဝိသေသေန ဝိဘာဝီယန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၃။

ဝိဘာဝေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + တဗ္ဗ] ဝိဘာဝေတိ - ကြည့်။] ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ဖွင့်ဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အသုစိ ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ အယံ ပနတ္ထော ပသူရသုတ္တေန ဝိဘာဝေတဗ္ဗော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၀။

ဝိဘာဝေတိ¹ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + ဏေ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ (ကာ) ဝိဘာဝယတိ - သံ။ ဝိဘာဝေဣ-ပြာ။] (၁) ထင်စွာပြ-ထင်းရှားအောင်ပြု-၏။ (၂) ချီးကျူး - ချီးမွမ်း - ၏။ (၁) ဝိညာတံ သဘာဝံ ဝိဘာဝေန္တိ ပါကဋံ ကရောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ (၂) ဝိဘာဝေသိ² -ကြည့်။

ဝိဘာဝေတိ[၂] (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + တိ | (၁) ကွယ်ပျောက်စေ၏။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား ပျက်စီးစေ၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ (၃) အထူးအပြား မရှိခြင်းသို့ ရောက်စေ၏။ (၄) ပွားစေ၏။ (၁) ဝိဘာဝေဟိ[၂] - ကြည့်။ (၂) ဝိဘာဝေတိ (စူဠနိ။ ၁၆၆) တိ ဝိဝိဓာ နာသေတိ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၂။ (၃) ဝိဘာဝေတိ (စူဠနိ။ ၁၀၄) တိ ဝိဝိဓာ အဘာဝံ ဂမေတိ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈။ (၄) ဝိဘာဝေတွာ-ကြည့်။

ဝိဘာဝေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + တုံ။ ဝိဘာဝေတိ[၁] - မှ။ | ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု - ခြင်းငှါ။ ဧတံ အာရမ္မဏံ ဝိဘာဝေတုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။ ခေတ္တမရိယာဒန္တိ ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ဝိဘာဝေတုံ "ကောဒါရုပါဠိ" န္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၅။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀)။

ဝိဘာဝေတုကာမ (တိ) | ဝိဘာဝေတုံ + ကမု + ဏ | ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-လိုသော၊ သူ။ အထ နံ ဘဂဝါ တဿာ ပရိသာယ ကမ္မဖလံ ပစ္စက္ခတော ဝိဘာဝေတုကာမော --- ပုစ္ဆိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၄၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂)။

ဝိဘာဝေတွာ[၁] (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + တွာ | ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-ပြီး၍။ တံ တွံ ဩပမ္မေဟိ ကာရဏေဟိ ဝိဘာဝေတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၁။ ဝိဘာဝေတွာ ဝိဘူတံ ကတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။

ဝိဘာဝေတွာ[၂] (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + တွာ | ပွားစေပြီး၍။ မေတ္တံ စိတ္တံ ဝိဘာဝေတွာ။ အံ၊ ၂။ ၄၆၅။

ဝိဘာဝေန္တ (တိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + အန္တ | ထင်စွာပြ-ထင်ရှားအောင်ပြု-တတ်သော။ ဘဝါဘဝေ ဝိဘာဝေန္တော။ အပ၊ ၁။ ၃၁၈။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၀)။

ဝိဘာဝေန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + အန္တိ | ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု - ကုန်၏။ ဝိညာတံ သဘာဝံ ဝိဘာဝေန္တိ ပါကဋံ ကရောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဝိဘာဝေန္တိ ပညာယ အတ္တံ ဝိဘူတံ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၇။

ဝိဘာဝေယျ (ကြိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဧယျ | ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု - ရာ၏။ ဒေဝတေ တွံ'န ရက္ခ ဒေဝိ၊ ပဿ မာ မံ ဝိဘာဝေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၈၂။

ဝိဘာဝေသိ (ကြိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဤ | (၁) ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု - ပြီ။ (၂) ချီးကျူး-ချီးမွမ်း-ပြီ။ (၁) ဧဝံ စက္ခုသို့ သာရဇ္ဇန္တဿ စက္ခုနော အသုဘတံ ------- ဝိဘာဝေသိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၆။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၂။)။ (၂) ပဗ္ဗဇ္ဇာယ, ဈာနာဒီသု စ ဂုဏေ ဝိဘာဝေသိ ဝဏ္ဏေသိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၀။ မ၊ ဋီ၊၃။ ၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။

ဝိဘာဝေဿတိ (ကြိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဿတိ | ဝိဘာဝိဿတိ-ကြည့်။ အတ္ထတော ဝိဘာဝေဿတီတိ ယောဇနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၅)။

ဝိဘာဝေဟိ[၁] (ကြိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဟိ | ထင်စွာပြ - ထင်ရှားအောင်ပြု - လော။

သုညတော လောကံ အဝေက္ခဿု --------
ဝိဘာဝေဟိ ဝိဘူတံ ကရောဟိ။ စူဠနိ။
၁၈၆။

ဝိဘာဝေဟိ၂ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဘူ + ဏေ + ဟိ | ကွယ်ပျောက်စေလော့။ ဣကယ် ရုပ် ဝိဘာဝေဟိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၇)။

ဝိဘာသ (ထီ၊ ပု) | ဝိ + ဘာသ + အ။ ဝိကပ္ပတ္တေန ဘာသီယတေတိ ဝိဘာသာ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဘာသာ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (ထီ) (၁) အချို့သဖြင့်။ (ဝိကပ္ပဝိဓိ။ သိ, မသိ ၂-မျိုး စသည်တွင် တစ်ချို့ကို ခွင့်ပြု၍ တစ်ချို့ကို တားမြစ်သောစကား)။ (ပု) (၂) အရှိန်အဝါ, အာနုဘော်။ (ထီ) (၁) ဝိဘာသာ ရုက္ခတိဏပသုမနုဿဇနပဒါဒီနဥ္စ။ ကစ္စည်း။ ၃၂၃။ ဣက ဝိဘာသာသဒ္ဒေါ ဝါသဒ္ဒေန သမာနတ္ထော။ ဝါ ဝိဘာသာ သမာနတ္ထာ၊ ပါယေနေဘာယရူပကာ။ သုတ္တနိဒ္ဒေသ။ ၃၂၃။ န ဝါယန္တိ တွေ့ ဝါတိ ဝိဘာသာ အညာသိပိ န အညာသိပီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၈-၉။ (ပု) (၂) ဝိဘဿ-ကြည့်။

ဝိဘာသတိ (ကြိ) | ဝိ + ဘာသ + အ + တိ။ ဝိဘာပတေ-သံ။ ဝိဘာသဣ-ပြာ။ | အထူးထူးအပြားပြားဆို၏။ အဓိကိစ္စံ အဓိဋ္ဌာနံ၊ အဓိအတ္ထံ ဝိဘာသတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဝိဘီသက (တိ) | ဝိ + ဘိသိ + ဏွု။ ထိ-၌ ဝိဘီသိကာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၃။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဘီပက-သံ။ ဝိဘီသိယာ-ပြာ။ | (၁) အထူးသဖြင့် - ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - ခြင်း။ (၂) အထူးသဖြင့် - ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အာရုံ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် အာရုံ။ (၃) အထူးသဖြင့်-ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေခြင်း။ (၁) ကရဿု ရူပါနီတိ ဗဟူနိပိ ဝိဘီသကာရဟာနိ ရူပါနိ ကရဿု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ (၂) မဟတီ သာ ဝိဘီသိကာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၇) တိ ယံ ပနေတေ ယက္ခာ သန္နိပတိတွာ ဝိဘီသိကံ ဒဿေန္တိ၊ သာ မဟတီ ဝိဘီသိကာ ဘယကာရဏဒဿနံ မတ္တမေဝ မယှံ၊ နပနာဟံ ဘာယာမီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈)။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဘီသကတ္ထ (ပု) | ဝိဘီသက + အတ္ထ | အထူးသဖြင့်-ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေခြင်းဟူသောအကျိုး။ ယေနဝဏ္ဏေန မာရော ဝိဘီသကတ္ထာယ ဘဂဝတော သန္တိကံ န အာဂတပုဗ္ဗော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဝိဘီသကာရဟ (တိ) | ဝိဘီသက + အရဟ | အထူးသဖြင့်-ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ဝိဘီသက (၁) ကြည့်။

ဝိဘီသန (တိ) | ဝိ + ဘိသိ + ဏေ + ယု။ ဝိဘီပဏ-သံ။ ဝိဘီသဏ-ပြာ။ ဝိဘီပယတီတိ ဝိဘီပဏော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ | အထူးသဖြင့်-ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - စေတတ်သော။ ဝိဘီသနံ, တံ နု ကဒါ ဘဝိဿတိ။ ထေရ။ ၃၅၅။ ဣတိ တဉ္စ ပါတာလခိတ္တံ ဗဠဝါမုခဉ္စ ဝိဘီသနံ ဘယာနကံ အသဒ္ဓမာနော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၂)။

ဝိဘီသနက (တိ) | ဝိဘီသန + က | ဝိဘီသန-ကြည့်။ တသ္မိံ သော မာရော တံ ဝိဘီသနကံ ဒဿေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၆၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂)။

ဝိဘာဝိတာ (ထီ) | ဝိဘာဝီ + တာ | အထူးသဖြင့်-ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - စေတတ်သောသူ၏အဖြစ်၊ အထူးသဖြင့် - ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေခြင်း။ ဝိဘာဝိတာ ဗုဒ္ဓါနံ ကိံ ကရိဿတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိဘာဝီ (တိ) | ဝိ + ဘိသိ + ဏေ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဘာဝိနီ။ | အထူးသဖြင့်-ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - စေတတ် - သော၊ သူ။ ဝိဘာဝိတာ-ကြည့်။

ဝိဘိဇ္ဇိတ (တိ) | ဝိ + ဘိဒိ + ယ + တ | အထူးထူး-ကွဲပျက်-ကျိုးပဲ့-သော။ ဥတ္တမင်္ဂ ဝိဘိဇ္ဇိတ (ဇာ၊ ၁။ ၅၆) န္တိ သီသံ ဘိန္နံ၊ နကေဝလဉ္စ သီသံ၊ တုဏ္ဍမ္ပိ ဘိန္နံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။

ဝိဘိန္န (တိ) | ဝိ + ဘိဒိ + အ။ ဝိဘိန္န-သံ။ | အထူးသဖြင့် -ဖောက် -ခွဲ-ချိုး -ဖျက် -တတ်သော (လောက)။ သန္ဓိဘိတန္တိ သန္ဓိဘိတွာ ဖြဟ္မုနာ ဋ္ဌပိတမရိယာဒံ ဘိန္ဒိတွာ ဌိတံ သန္ဓိဘိတံ ဝိဘိန္နံ လောကံ --------။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၅၈။

ဝိဘိန္ဒတိ (ကြိ) | ဝိ + ဘိဒိ + အ + တိ။ ဝိဘိနတိ - သံ။ | အထူးသဖြင့်-ဖောက်-ခွဲ -ချိုး - ဖျက် - ၏။ ဝိဓုနန္တောတိ ဝိဘိန္ဒန္တော၊ ဝိစာလေန္တော ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၇။

ဝိဘိန္ဒန္တ (တိ) | ဝိ + ဘိဒိ + အ + အန္တ | အထူးသဖြင့်-ဖောက်-ခွဲ-ချိုး-ဖျက်-သော၊ သူ။ ဝိဘိန္ဒတိ-ကြည့်။

ဝိဘိန္န[1] (တိ) | ဝိ + ဘိဒိ + တ။ ဘိဒိ ဘိဇ္ဇနေ။ နိုတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၆။ ဝိ + ဘိဒ + တ။ ဝါစပ္ပတိ၊ ထောမနိဓိ။ ဘိဒ ဝိဒါရဏေ။ နိရုတ္တိ။ ၅၀၂။ ဝိဘိန္န-သံ။ ဝိဘိဏ္ဏ၊ ဝိဘိန္န-ပြာ။ ဝိဘိဏ္ဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြားနား-သော။ (၂) ပြိုကွဲ-ပျက်စီး-သော။ (၁) ဝိဘိန္နံ စိန္တံ ဘိက္ခုသံယံ နိကာယ-တ္တယသ္မိံ စ ကာရေသိ သမ္မာ သမဂ္ဂေ။ ဓာန်၊ နိဂုမ်း။ ၄ - ဂါထာ။ (-ဓာန်၊ဋီ။၆၁၉-နှာ)။ ဝိဘိန္နာ သုဒ္ဓဝေဿိကာ (သုတ္တနိ။ ၃၂၅) တိ ပုဗ္ဗေ သမဂ္ဂါ ဝိဟရန္တာ သုဒ္ဒါ စ ဝေဿာ စ တေ ဝိဘိန္နာ။ ပုထူ ဝိဘိန္နာ ခတ္တိယာ (သုတ္တနိ။ ၃၂၅) တိ ခတ္တိယာပိ ဗဟူ အညမညံ ဘိန္နာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉။ (၂) ဝိဘိန္နောတိ ဝိနဋ္ဌော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇။ (အဋ္ဌကထာယံ ဘိန္နောတိ အတ္ထော) ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝိဘိန္န[2] (တိ) | ဝိ + ဘိန္န | ကင်းသောပျက်စီးခြင်းရှိသော၊ ပျက်စီးခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဒေဝိန္နနာဂိန္နနရိန္နဝိန္န-န တံ ဝိဘိန္နံ စရဏာရဝိန္နံ။ နိုတိ၊ ပဒ။ ၃၁၆။

ဝိဘိန္နသရီရဝဏ္ဏ (ပု) | ဝိဘိန္န + သရီရ + ဝဏ္ဏ | ပြိုကွဲ - ပျက်စီး - သော ကိုယ်၏သဏ္ဍာန်။ နေရယိကာနံ အဂ္ဂိဇာလသတ္တ-နိပါတာဒီဟိ ဝိဘိန္နသရီဝဏ္ဏံ ဒိသွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၂။

ဝိဘီဋ • ဝိဘီတ • ဝိဘီဋက • ဝိဘီတက (တိ) | ဝိဘူတ + ကရ + ကွိ။ ရောဂံ ဝိဘူတံ ကရောတီတိ ဝိဘီတကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၆၉။ ဝိ + ဘီတ + က။ ဝိသေသေန ဘီတော က္လဝ၊ က္လဝတ္တေ ကန်။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမနိဓိ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၆၉-ဂါထာ၌ကား " ဝိဘီဋကောပိ" ဟု ၂-ချက်ဆိုသည်။ (တိ) ဝိဘီတ (က)-သံ။ (ဝိဘီတကံ၊ ဝိဘီတကီ)။ | သစ်ဆိမ့်ပင်။ ဒိဋ္ဌာ မယာ ဝနေ ရုက္ခာ၊ အဿကဏ္ဏာ ဝိဘီဋကာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ ······ မယာ က္လမသ္မိံ ဝနေ ဇာတာ ဗဟူ အဿကဏ္ဏာ စ ဝိဘီဋကာ စ ရုက္ခာ

ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၇။ ဟရီတကံ အာမလကံ၊ အမ္ဗံ ဇမ္ဗုံ ဝိဘီတကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၆၃။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၂။ ၃ ၃၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၃)။

ဝိဘီဋကဖလ (နု) [ဝိဘီဋက + ဖလ] သစ်ဆိမ့်သီး။ ဗီဇမိဉ္ဇမဒါသဟတ္ထိ ဝိဘီဋက-ဖလာနိ ဖာလေတွာ ဗီဇာနိ မိဉ္ဇာနိ ဂဟေတွာ ------။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၀၉။

ဝိဘီဋကမိဉ္ဇိယတ္ထေရ (ပု) [ဝိဘီဋကမိဉ္ဇိယ + ထေရ] ဝိဘီဋကမိဉ္ဇိယထေရ်။ ကကုသန္ဓော မဟာဝီရောတိအာဒိကံ အာယသ္မတော ဝိဘီဋကမိဉ္ဇိယတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယ (တိ) [ဝိဘီတက + မိဉ္ဇ + ဏိက] သစ်ဆိမ့်သီး အဆံကို လှူခဲ့သော၊ ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယ အမည်ရှိသော၊ သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယတ္ထေရ (ပု) [ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယ + ထေရ] ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယထေရ်။ ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယတ္ထေရဿာပဒါနံ ပဌမံ။ အပ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယတ္ထေရအပဒါန (နု) [ဝိဘီတက-မိဉ္ဇိယတ္ထေရ + အပဒါန] ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယ ထေရ်၏ - အပဒါန် - အကြောင်းအရာ - အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၄၅-ဝဂ်၊ ၁-အပဒါန်။ အပ၊ ၂။ ၂၄။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝိဘီတကဝဂ္ဂ (ပု) [ဝိဘီတက + ဝဂ္ဂ] ဝိဘီတကဝဂ်၊ ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယတ္ထေရအပဒါန ဖြင့်မှတ်အပ်သော အပဒါန (၁၀) ခုတို့၏ အပေါင်း။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရာပဒါနပါဠိ၊ ၄၅-ဝဂ်၊ အပ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိဘီတကီ (ပု) [ဝိဘီတက + ဤ။ ဝိဘီဋ္ဌ-ဝိဘီတက-ကြည့်။] ဝိဘီတကမိဉ္ဇိယထေရ်။ ဝိဘီတကီ ကောလဖလီ၊ ဗိလ္လဘလ္လာ-တကပ္ပဒေါ။ အပ၊ ၂။ ၃၁။

ဝိဘုဇ (ပု) [ဝိ + ဘုဇ + အ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။] (၁) ဖြတ်တတ်သော။ (၂) ခွေ-ခေါက်-ကွေးကောက်အောင် ပြုတတ်-သော။ (၁) မူလာနိ ဝိဘုဇတီတိ မူလဝိဘုဇော၊ ရထော။ ဧတ္ထ စ ဝိဘုဇတီတိ ဆိန္ဒတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ (မူလဝိဘုဇာဒိပက္ခေပ- ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၂။ မူလဝိဘုဇာဒိအာဂတိဂဏပက္ခေပ- သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၁၂။ တို့လည်းကြည့်)။ (၂) ပါ။ ၃၊ ၂။ ၅။ ဝါ၊ ၂။ ကာသိကာဝုတ္တိ။ ကာတန္တဝုတ္တိဋီကာ။

ဝိဘုဇတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘုဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဝိဘုဇတိ-သံ။] (၁) ဖြတ်၏။ (၂) ခွေ-ခေါက်-ကွေးကောက်အောင်ပြု-၏။ (၁) ဝိဘုဇ (၁) ကြည့်။ (၂) ပါ၊ ၃။ ၂။ ၅။ ဝါ။ ၂။ ကာသိကာဝုတ္တိ။ ဝိဘုဇတီတိ ဝင်္ကီကရောတိ။ ကာတန္တဝုတ္တိဋီကာ။

ဝိဘုဇ္ဇတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘုဇ + ယ + တေ။ ဝိဘုဇျတေ-သံ။] ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-အပ်၏။ ဝိလီယန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိ ဝိဘုဇ္ဇန္တီတိ ဗီလာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိဘူ (ပု) [ဝိ + ဘူ + ကွိ။ ဝိသေသေန ဘဝတီတိ ဝိဘူ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၀။ ဝိဝိဓေဟိ သီလာဒိဂုဏေဟိ ဘဝတီတိ ဝိဘူ။ ဝိသေသေန ဝါ ဘဝတီတိ ဝိဘူ။ ကစ္စည်း။ ၆၃၉။ ဝိဘဝတီတိ ဝိဘူ။ ရူ။ ၅၈၅။ ဝိပုဗ္ဗော

ဘူ သတ္တာယံ ကွိ။ သုစိ။ ဝိဘု၊ ဝိဘူ-သံ။ ဝိဘု-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အစိုးရသူ၊ အထူးအားဖြင့်ဖြစ်တတ်သူ။ ဘဝသောတံ သစေ ဗုဒ္ဓေါ၊ တိဏ္ဏော လောကန္တဂူ ဝိဘူ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၀။ (က-မူ)။ ဝိဘူ (နီတိ၊ ပဒ။ ၈၃) တိ ဝိသေသဘူတောတိ ဝိဘူ၊ " ဘဝသောတံ သစေ ဗုဒ္ဓေါ တိဏ္ဏော လောကန္တဂူ ဝိဘူ" တိ ဣဒမေတဿတ္ထဿ သာဓကံ ဝစနံ။ ဝိဘူတိ ဟေတ္ထ ရူပကာယဓမ္မကာယသမ္ပတ္တိယာ ဝိသေသဘူတောတိ အတ္ထော။ နီတိ၊ ပဒ။ ၁၀၄-၅။

ဝိဘူတ³ (တိ) [ဝိ + ဘူ + တ။ ဝိဘူတ-သံ။] (န) (၁) ပျက်စီးခြင်း။ (၂) အသီးအခြားဖြစ်-ကွဲပြား-ခြင်း။ (တိ) (၃) လွန်မြောက်-ဖြစ်-ပြီးသော။ (၄) ကင်းပြီးသော။ (၅) ထင်ရှားသော။ (၆) ထင်ရှားရာ (အခါ)။ (န) (၁) ပျက်စီးခြင်း။ (၂) အသီးအခြားဖြစ်-ကွဲပြား-ခြင်း။ ဝိဘူတနန္ဒီ-ကြည့်။ (တိ) (၃) လွန်မြောက်-ဖြစ်-ပြီးသော။ ဝိဘူတရူပသညိဿာ (သုတ္တနိ။၄၇၇၊ စူဠနိ။၁၆၆) တိ သမတိက္ကန္တ-ရူပသညိဿ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၁၆၊ စူဠနိ၊ ဌ။ ၅၁။ (-မဟာနိ။ ၂၁၄။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၁၃)။ (၄) ကင်းပြီးသော။ ရူပသညာ ဝိဘူတာ ဟောန္တိ (စူဠနိ။ ၁၆၆) တိ ရူပသညာ အပဂတာ ဟောန္တိ၊ စူဠနိ၊ ဌ။ ၅၂။ (၅) ထင်ရှားသော။ ဝိဘူတံ ကတွာ (ပဋိသံ။ ၃၈၀) တိ သဒ္ဒေါရုပေက္ခာနုလောမဝသေန ဖုဋံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ တံ တံ ဓမ္မံ ဝိဘူတံ ပါကဋံ ကတွာ ဝိဟရတီတိ ဝိဘူတဝိဟာရီ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၉။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၃၈။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၃၀၈)။ (၆) ထင်ရှားရာ (အခါ)။ ဝိဘူတကာလ-ကြည့်။

ဝိဘူတ² (တိ) [ဝိ + ဘူတ] ကင်းသော-မှန်ကန်သည့်တရား - ဟုတ်မှန်သည့်တရား - ရှိသော၊ မှန်ကန်သောတရား - ဟုတ်မှန်သောတရား-မရှိသော။ မုခဒုဂ္ဂ ဝိဘူတ အနရိယ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၂။ ဝိဂတဘူတ အလိကဝါဒိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ ဝိဘူတာ (နေတ္တိ။ ၁၁၂) တိ ဝိဂတဘူတ အလိကဝါဒိ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၂၇။ (-နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၂၇။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၁။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၀)။

ဝိဘူတကရဏ (တိ) [ဝိဘူတ + ကရဏ] ထင်စွာပြုတတ်သော။

ဝိဘူတကရဏပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဝိဘူတကရဏ+ ပတိ + ဥပ + ဌာ + ယု] ထင်စွာပြုဘတ်သောတရား၏ အဖြစ်ဖြင့်ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော (သာဒ္ဒေယျတရား)။ သရီရာ-ကာရေဟိပိ တေသံ ဝိဘူတကရဏပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၃။

ဝိဘူတကာလ (ပု) [ဝိဘူတ + ကာလ] ထင်ရှားရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဝိဘူတကာလေ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၀) တိ --- ဥပဋ္ဌိတကာလေ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၇။

ဝိဘူတကိစ္စ (န) [ဝိဘူတ + ကိစ္စ] ထင်ရှားသော-အမှု- အလုပ်- ကိစ္စ။ တတ္ထ တတ္ထ ပါကဋဘာဝေနာတိ -------- ဝိဘူတကိစ္စ-ဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိဘူတစတုသစ္စဓမ္မ (တိ) [ဝိဘူတ + စတုသစ္စဓမ္မ] ထင်ရှားဖြစ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးတရားရှိသော၊ ဉာဏ်၌ အထင်အရှားဖြစ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါး တရားရှိသော။ ပါတုဘူတဓမ္မဿာတိ ---- ဝိဘူတစတုသစ္စဓမ္မဿ ဝါ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၃၂။

ဝိဘူတတရ (တိ) [ဝိဘူတ + တရ] အထူးသဖြင့်-ပိုလွန်၍-သာလွန်၍-လွန်ကဲ၍-ထင်ရှားသော။ ဣဒါနိ တမေဝတ္ထံ ဂါထာဟိ ဝိဘူတတရံ ကရောန္တော " အညထာ သန္တ " န္တိအာဒိမာဟ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၂)။

ဝိဘူတတ္တ (ပု) [ဝိဘူတ + အတ္တ] ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဝိဘူတတ္တာယ ဝိဘာဝနတ္တာယ ပဥ္စ ပုစ္ဆာတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။

ဝိဘူတဓမ္မ (တိ) [ဝိဘူတ + ဓမ္မ] ထင်ရှားဖြစ်ပြီးသော တရားရှိသော၊ သူ။ တေသံဣတဓမ္မာ --- ဝိဘူတဓမ္မာ ဝိဘာဝိတဓမ္မာ။ စူဠနိ။ ၃၄။

ဝိဘူတဓာတုက (တိ) [ဝိဘူတာ + ဓာတု + က] ထင်ရှားသော သဘောရှိသော။ ဧတ္ထ ပန အဘိနဝံ နတ္ထိ၊ ဂဟိတမေဝ ဝိဘူတဓာတုကံ ကတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။

ဝိဘူတနန္ဒီ (တိ) [ဝိဘူတ + နန္ဒ + ဏီ။ ထီ-၌ -- နန္ဒိနီ။] (၁) ပျက်စီးခြင်းကို-အလိုရှိ-နှစ်သက်-သော၊ သူ။ (၂) အသီးအခြားဖြစ်-ကွဲပြား-ခြင်းကို-အလိုရှိ-နှစ်သက်-သော။ သူ။ (၁) (၂) ဝိဘူတနန္ဒိနာ (ထေရ၊ ၃၄၆) တိ သတ္တာနံ ဝိဘူတံ ဝိဘဝနံ ဝိနာသံ ဣစ္ဆန္တေန၊ ဝိဘူတံ ဝါ ဝိသုံ ဘာဝေါ ဘေဒေါ။ တံ နန္ဒနေန။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိဘူတပ္ပါယ (တိ) [ဝိဘူတ + ပါယ] များသော ထင်ရှားခြင်းရှိသော၊ ထင်ရှားခြင်းများသော။ တတ္ထ ဥပမဝေလာ အဝိဘူတပ္ပါယာ, ဥပမဝေလာ ဝိဘူတပ္ပါယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဝိဘူတဘာဝ (ပု) [ဝိဘူတ + ဘာဝ] ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်။

ဝိဘူတဘာဝကရဏ (န) [ဝိဘူတဘာဝ + ကရဏ] ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ပါကဋဘာဝကရဏတောတိ ပရိဗျတ္တဘာဝကရဏတော ဝိဘူတဘာဝကရဏတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၈။

ဝိဘူတဘာဝဒီပန (န) [ဝိဘူတဘာဝ + ဒီပန] ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ပန ဝိဘူတဘာဝဒီပနတ္ထံ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဝိဘူတဘာဝါပတ္တိ (ထီ) [ဝိဘူတဘာဝ + အာပတ္တိ] ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ အတ္ထဿ ဝိဘူတဘာဝါပတ္တိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၉။

ဝိဘူတရူပ (တိ) [ဝိဘူတ + ရူပ] လွန်မြောက်ပြီးဖြစ်သည့် (ရူပသညာဟူသော) ရုပ်ရှိသော။ ဝိဘူတံ သမတိက္ကန္တံ ရူပသညာသင်္ခါတံ ရူပံ ဧတဿာတိ ဝိဘူတရူပံ။ သမာပတ္တိန္တိ ပဒတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၈၃။

ဝိဘူတရူပသည (တိ) [ဝိဘူတာ + ရူပသညာ] လွန်မြောက်ပြီးဖြစ်သည့် ရူပသညာရှိသော။ ကေစိ " ဝိဘူတရူပသညာ " တိ ပဌန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၄။

ဝိဘူတရူပသညီ (တိ) [ဝိဘူတရူပသညာ + ဏီ။ ထီ-၌ --သညိနီ။] လွန်မြောက်ပြီးဖြစ်သည့် ရူပသညာရှိသော၊ သူ။ ဝိဘူတ (၃) အနက်ကြည့်။

ဝိဘူတရူပသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝိဘူတရူပ + သမာပတ္တိ] ဝိဘူတရူပသမာပတ်၊ လွန်မြောက်ပြီးသော ရူပသညာရှိသောသမာပတ်။ တေသံ မတေန ဝိဘူတရူပသမာပတ္တိ နာမ သေသာရုပ္ပသမာပတ္တိယော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၃၄။ ဝိဘူတံ သမတိက္ကန္တံ ရူပသညာသင်္ခါတံ ရူပံ ဧတာယာတိ ဝိဘူတရူပံ။ သမာပတ္တိန္တိ ပဒတ္တော။ --- နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိယာ ဝိသုံ ဂဟိတတ္တာ ဝုတ္တံ " သေသာရုပ္ပသမာပတ္တိယော " တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၃။

ဝိဘူတဝါရ (ပု) [ဝိဘူတ + ဝါရ] ဝိဘူတဝါရ၊ ထင်ရှားသော အာရုံ၏ - ဝါရ - အလှည့်အကြိမ်။ တတ္ထ ဥပဓုဝေလာ အဝိဘူတဝါရာ, ဥပဓုဝေလာ ဝိဘူတဝါရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၅။

ဝိဘူတဝိဟာရီ (တိ) [ဝိဘူတ + ဝိ + ဟရ + ဏီ။ ဝိဘူတဝိဟာရ + ဤ။ ထီ - ၌ --ဝိဟာရိနီ။] (၁) ထင်ရှားသည်ကို ပြ၍ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ (၂) ထင်ရှားသော နေခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၁) (၂) က္ကမေကစ္စော ပညာဂရုကော ဟောတိ ---- ဝိဘူတဝိဟာရီ တစ္စရိတော။ ပဋိသံ။ ၃၇။ တံ တံ ဓမ္မံ ဝိဘူတံ ပါကဋံ ကတွာ ဝိဟရတီတိ ဝိဘူတဝိဟာရီ၊ ဝိဘူတော ဝိဟာရော ဝါ အဿ အတ္ထီတိ ဝိဘူတဝိဟာရီ။ ပဋိသံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆၁။ (-မဟာနိ၊ ၌။ ၄၀၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၄)။

ဝိဘူတသညာ (ထီ) [ဝိဘူတာ + သညာ] ထင်စွာပြတတ်သော သညာ။ သာ ဟိ ပဉ္စမာရုပ္ပဝိညာဏဿ ပဉ္စမာရုပ္ပသညာယပိ ဝိဘာဝနတော ဝိဘူတသညာတိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၃၄။

ဝိဘူတသညာသမာပတ္တိ (ထီ) [ဝိဘူတသညာ + သမာပတ္တိ] ထင်စွာပြတတ်သော သညာဟူသော သမာပတ်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ်။ ဝိဘူတသညာသမာပတ္တိ (နေတ္တိ။၆၅)တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၁၃၄။

ဝိဘူတသညီ (တိ) [ဝိဘူတသညာ + ဤ။ ထီ - ၌ --သညိနီ။] ထင်စွာပြတတ်-လွန်မြောက်ပြီး - သော သညာရှိသော၊ သူ။ န ဝိဘူတသညီ (သုတ္တနိ။ ၄၁၄။ မဟာနိ။ ၂၁၆) တိ " သဗ္ဗသော ရူပသညာန " န္တိ-အာဒိနာ နယေန သမတိက္ကန္တသညီပိ န ဟောတိ အရူပဇ္ဈာနလာဘီ။ သုတ္တနိ၊ ၌၊ ၂။ ၂၆၈။

ဝိဘူတသိရာဇာလ (တိ) [ဝိဘူတာ + သိရာ + ဇာလ] ထင်ရှားသော အကြောဟူသော ကွန်ရက်ရှိသော၊ အကြောပြိုင်းပြိုင်း ထခြင်းရှိသော။ ဝိဘူတသိရာဇာလတာယ ဘဂ္ဂါ ဟုတွာ ဝိနတာ။ ထေရီ၊ ၌။ ၂၁၉။

ဝိဘူတာကာရ (ပု) [ဝိဘူတ + အာကာရ] ထင်သောအခြင်းအရာ။ ဝိဘူတာကာရော (မ၊ ၌၊၁။ ၂၇၅) တိ ပဏ္ဏတ္တိံ သမတိက္ကမိတွာ အသုဘဘာဝဿ ဥပဋ္ဌိတာကာရော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၂)။

ဝိဘူတိ (ထီ) [ဝိ + ဘူ + တိ။ ဝိဘဝနံ ဝိဘူတိ။ နိရုတ္တိ။ ၅၅၈ - နှာ။ ဝိဘဝတိ ဧတာယာတိ ဝိဘူတိ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဘူတိ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိဘူဣ-ပြာ။] (၁) အသီးအခြား ဖြစ်-ကွဲပြား-ခြင်း။ (၂) တန်ခိုး အာနုဘော်ကြီးခြင်း၊ ဘုန်းပညာစသည်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ စည်းစိမ်။ (၃) ပျက်စီးခြင်း။ (၄) ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ (၁) ဝိဘူတိ ဝုစ္စတိ ဝိသုံ ဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၇၅။ (၂) ဝိဘူတိ (ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၃၇) န္တိ

သမ္ဘတ္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၄။ တံ ဝိဘူတိံ ပဿိတွာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၂) တိ ဒေဝတာဒီဟိ ကရိယမာနံ ပူဇာမဟတ္တံ, မဟာဘောဓိယာ စ အာနုဘာဝမဟတ္တံ ဒိသွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၆။ ဝိဘူတိယာ (အလင်္ကာ။ ၃၀၇)တိ သမ္ပတ္တိယာ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၁)။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၄) ဝိဘူတိပဝတ္တိဝါဒ - ကြည့်။

ဝိဘူတိက (တိ) | ဝိဘူတိ + ဏိက။ တစ်နည်း-ဝိဘူတိ-ကာသ (ကရ) + က္ဝိ | ပျက်စီးခြင်းကို-ထင်ရှားပြ - ပြုလုပ် - တတ်သောတရား၊ ချောပစ် ကုန်းတိုက်ခြင်း။ ဝိဘူတိတိ ဝိနာသော၊ ဝိဘူတိံ ကာသတိ ကရောတိ ဝါတိ ဝိဘူတိကံ။ ----- ပေသုညသေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝိဘူတိပဝတ္တိဝါဒ (ပု) | ဝိဘူတိ + ပဝတ္တိ + ဝါဒ | ထင်ရှားစွာဖြစ်၏ဟူသော အယူဝါဒ။ မဟာ မေ အတ္တာတိ ဣမိနာ သဗ္ဗတော အတ္တနော ဝိဘူတိပဝတ္တိဝါဒံ ဒသေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။

ဝိဘူတိဘာဝကရဏ (န) | ဝိဘူတိ + ဘာဝ + ကရဏ | ထင်ရှားပေါ်လွင်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ သမထဝိပဿနာစိတ္တဿေဝ ဝါ ဝိဘူတိဘာဝကရဏာယ သပ္ပါယာ ဥပကာ-ရိကာတိ စေတောဝိနီဝရဏသပ္ပါယာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။

ဝိဘူသက (တိ) | ဝိ + ဘူသ + ဏွု။ ထိ - ၌ ဝိဘူသိကာ။ | တန်ဆာ-ဆင်-ဆင်စေ-တတ် သော၊ သူ။

ဝိဘူသကဗြဟ္မဒတ္တ (ပု) | ဝိဘူသက+ဗြဟ္မဒတ္တ | ဝိဘူသကဗြဟ္မဒတ် အမည်ရှိသော၊ သူ။ (ဝိဘူသကဗြဟ္မဒတ်မင်း)။ တာရာဏသိယံ ဝိဘူသကဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ ------- ဝိဘူသာပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။

ဝိဘူသဋ္ဌာန (န) | ဝိဘူသာ + ဌာန | ကုသိုလ် ကောင်းမှု၌ မေ့လျော့ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ် သော တန်ဆာဆင်ခြင်း။ ဝိဘူသဋ္ဌာနာ ဝိရတော သစ္စဝါဒီ။ အပ၊ ၁။ ၁၂။ စူဠနိ။ ၂၇၉။ ဝိဘူသာ ဧဝ ဝိဘူသဋ္ဌာနံ၊ တသ္မာ ဝိဘူသဋ္ဌာနာ တိဝိဓာယ ဝိရတိယာ ဝိရတော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၈။

ဝိဘူသတိ (ကြိ) | ဝိ + ဘူသ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၃၊ ၃၄၇။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဘူပတိ - သံ။ ဝိဘူသတိ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ | တန်ဆာဆင်၏။ ဝိဘူသန္တ-ကြည့်။

ဝိဘူသန (ထီ၊ န) | ဝိ + ဘူသ + ယု။ ဝိသေသေန ဘူသယတိ အနေနာတိ ဝိဘူသနံ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ (တိ) ဝိဘူပဏ - သံ။ (န) ဝိဘူသဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) (အဝတ်, နားဒောင်းစသော) အဆင် တန်ဆာ။ (၂) တန်ဆာဆင်ခြင်း, လိမ်းကျံ ခြင်း။ (၁) နာနာဝိဓဝိဘူသနေဟိ အတ္တာနံ ဝိဘူသာပေတွာ -------- တံ အပနေတွာ အညေန ဝိဘူသနေန ဝိဘူသာပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ (၂) ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ သာဒိယနံ ဝိဘူသနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၃-၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅။ မဏ္ဍနာ ဝိဘူသနာ ကေဠနာ။ မဟာနိ။ ၂၉၆ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၁၁)။

ဝိဘူသနဋ္ဌာန (န) | ဝိဘူသန + ဌာန | (၁) ဝိဘူသဋ္ဌာန-ကြည့်။ (၂) တန်ဆာဆင် ခြင်း၏အကြောင်း။ (၃) အဆင်တန်ဆာ၏ အရာဌာန။ (၁) ဝိဘူသနဋ္ဌာနာ ဝိရတော

သစ္စဝါဒီ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၈။ (၂) ပရိဘုဥ္စသ္ဿ ဝိဘူသနဋ္ဌာနာဘာဝေါ ဧကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဘူသနဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဝိဘူသန + ဌာန + ဣယ] အဆင်တန်ဆာ၏အရာ၌-ဖြစ်-တည်-သော၊ အဆင်တန်ဆာ သဖွယ်ဖြစ်သော။ သီလဥ္စ အရိယမဂ္ဂဿ ဝိဘူသနဋ္ဌာနိယံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဝိဘူသနတ္ထ (ပု) [ဝိဘူသန + အတ္ထ] တန်ဆာဆင်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဝိဘူသနတ္ထာယ ဝါ အာဟာရေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၉။

ဝိဘူသနပ္ပသုတ (တိ) [ဝိဘူသန + ပသုတ] တန်ဆာဆင်ခြင်း၌ - လေ့လာ - လေ့ကျက်-ဆည်းပူး-သော။ သရီရဿ ဝိဘူသနပ္ပ-သုတော အဟောသိန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။

ဝိဘူသနာပဂတ (တိ) [ဝိဘူသန + အပဂတ] တန်ဆာဆင်ခြင်းမှ ကင်းသော။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန ဝိဘူသနာပဂတေန ---- ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၆၅။

ဝိဘူသန္တ (တိ) [ဝိ + ဘူသ + အ + အန္တ] တန်ဆာဆင်သော၊ သူ။ အဟံ သဗ္ဗထာမေန ဝိဘူသန္တောပိ ------ အသန္တုဋ္ဌော လောဘံ ဥပ္ပါဒေသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။

ဝိဘူသယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူသ + ဏာယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၃၊ ၃၄၇။ (ကာ) ဝိဘူပယတိ - သံ။] ဝိဘူသေတိ - ကြည့်။ ပရိက္ခရောတိ ဝိဘူသယတီတိ ပရိက္ခာရော၊ ဝိဘူသနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဝိဘူသာ (ထီ) [ဝိ + ဘူသ + အ + အာ။ ဝိဘူပါ - သံ။ ဝိဘူသာ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (အဝတ်၊ နားဆွဲ အစရှိသော) အဆင်တန်ဆာ၊ တန်ဆာဆင်ခြင်း။ ဝိဘူသာတိ ဒွေ ဝိဘူသာ။ အတ္ထိ အဂါရိကဿ ဝိဘူသာ၊ အတ္ထိ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝိဘူသာ။ မဟာနိ။ ၂၉၆။ (-စူဠနိ။ ၂၈၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၄)။

(တန်ဆာဆင်ခြင်းတို့သည် အိမ်ရာတည်ထောင်လူ့ဘောင်၌နေသူ လူဝတ်ကြောင်တို့၏ တန်ဆာဆင်ခြင်း၊ ရသေ့ရဟန်းတို့၏ တန်ဆာဆင်ခြင်းဟူ၍ နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ဆံပင်ကို တန်ဆာဆင်ခြင်း၊ မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်ကို တန်ဆာဆင်ခြင်း၊ ပန်းနံ့သာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း စသည်တို့သည် အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌နေသူ လူဝတ်ကြောင်တို့၏ တန်ဆာဆင်ခြင်းမည်၏။ သင်္ကန်းကိုတန်ဆာဆင်ခြင်း၊ သပိတ်ကို တန်ဆာဆင်ခြင်း စသည်တို့သည် ရသေ့ရဟန်းတို့၏ တန်ဆာဆင်ခြင်းမည်၏။ မဟာနိ။ ၂၉၆။ စူဠနိ။ ၂၈၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၇-၈)။

ဝိဘူသာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဘူသ + ဏာပေ + တိ] တန်ဆာဆင်စေ၏။ အညေန ဝိဘူသနေန ဝိဘူသာပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဝိဘူသာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဘူသ + ဏာပေ + တွာ] တန်ဆာဆင်စေ၍။ နာနာဝိဓဝိဘူသနေဟိ အတ္တာနံ ဝိဘူသာ-ပေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။

ဝိဘူသာမဏ္ဍနရတ (တိ) [ဝိဘူသာ + မဏ္ဍန + ရတ] အဝတ်တန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း, နံ့သာပန်းစသည်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဝိဘူသာမဏ္ဍနရတာ (ထေရီ။ ၃၉၀) တိ ------------- ဝိဘူသာယံ မဏ္ဍနေ စ ရတာ ဝတ္တာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရဏေ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ မဏ္ဍနေ စ အဘိရတာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၉၁။

ဝိဘူသိတ (တိ) [ဝိ + ဘူသ + တ။ ဝိဘူပိတ- သံ။ ဝိဘူသိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (ပန်းနံ့သာစသည်တို့ဖြင့်) တန်ဆာဆင် - လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-အပ်သော။ (န) (၂) တန်ဆာဆင်-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-ခြင်း (၁) ဝိဘူသိတာ (ထေရ။ ၂၉၁)တိ ဦနဋ္ဌာနသာ ပူရဏဝသေန ပုပ္ဖေဟိ စေဝ ဂန္ဓဝိလေပနာဒီဟိ စ ဝိဘူသိတဂတ္တာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။ သုဝဏ္ဏဝဇိရာဒီဟိ ဝိဘူသိတာံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၈။ (န) (၂) နစ္စေန ဂီတေန ------- ဝိဘူသိတေန ဇဂ္ဃတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။

ဝိဘူသိတဂတ္တ (တိ) [ဝိဘူသိတ + ဂတ္တ] တန်ဆာဆင် -လိမ်းကျံ -ခြယ်သ -အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိဘူသိတ (၁) ကြည့်။

ဝိဘူသိတဂ္ဂ (တိ) [ဝိဘူသိတ + အဂ္ဂ] တန်ဆာဆင်အပ်သော ကိုင်းဖျား (အညွန့်) ရှိသော သစ်ပင်။ သုပုပ္ဖိတာ စာရုသုဂန္ဓရုက္ခာ။ ဝိဘူသိတဂ္ဂါ သုရသုန္ဒရီ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၇၂။

ဝိဘူသိတသရီရ (တိ) [ဝိဘူသိတ + သရီရ] ဝိဘူသိတဂတ္တ - ကြည့်။ ဒိဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ ဝိဘူသိတသရီရေတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၀။ (-၂၉၆)။

ဝိဘူသိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဘူသ + တွာ] တန်ဆာဆင်၍။ ဝတ္ထာဘရဏေဟိ ဝိဘူသိတွာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၀။

ဝိဘူသေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူသ + ဏေ + တိ] ဘူသ အလင်္ကာရေ၊ ဘူ၊ စု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၇၃။ ၃၄၇။ (ကာ) ဝိဘူပယတိ - သံ။] (အဝတ်, နားဆွဲ, ပန်းနံ့သာ စသည်တို့ဖြင့်) တန်ဆာဆင် -လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-၏။ ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ သာဒိယန္တော ဝိဘူသေတိ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၄။

ဝိဘူသေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဘူသ + ဏေ + တွာ] တန်ဆာဆင်ပြီး၍။ ဝိဘူသေတွာ ဣမံ ကာယံ။ ထေရီ။ ၃၈၈။

ဝိဘူသေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူသ + ဏေ + အန္တိ] တန်ဆာဆင် - လမ်းကျံ - ခြယ်သ - ကုန်၏။ ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ သာဒိယန္တာ ဝိဘူသေန္တိ နာမ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။

ဝိဘူသေမိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူသ + ဏေ + မိ] (ငါ) တန်ဆာဆင် -လိမ်းကျံ -ခြယ်သ -၏။ ပရိကမ္မကာရိကာ ဝိယ၊ သယမေဝ ပတိံ ဝိဘူသေမိ။ ထေရီ၊ ၄၂၅။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၈။

ဝိဘေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘီ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၂၄။ ပါ၊ ၃။ ၁၃၉။ အလိုအားဖြင့် ဇုဟာဒိဂိုဏ်းဖြစ်၍ ဗိဘေတိ - ဟု ရှိရာ၏။ ဝိဗိဘေတိ-သံ။] ကြောက်-ထိတ်-လန့်-၏။ န ဝိဘေတိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၄၈) တိ န ဘာယတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၅၁။

ဝိဘေဒက (တိ) [ဝိ + ဘိဒိ + ဏွု။ ထီ - ၌ ဝိဘေဒိကာ။ ဝိဘေဒက - သံ။ ဝိဘေယဂ-ပြာ။] အထူးသဖြင့်-ခွဲ-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ ဝိဘေဒကော (ဇာ၊ ၁။ ၁၄၂) တိ

အပ္ပမတ္တကေနပိ မိတ္တာဘိန္ဒနကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၄။

ဝိဘေဒိကာ (ထီ) [ဝိ + ဘိဒိ + ဏွု။ ဝါတာဒယော ဝိဘိန္ဒတီတိ ဝိဘေဒိကာ။ မာန်။ ဋီ။ ၆၀၃။ (တိ) ဝိဘေဒိက - သံ။] ထန်းပင်။ ဝိဘေဒက-လည်းကြည့်။ တာလော ဝိဘေဒိကာ စာထ၊ ခဇ္ဇူရီ သိန္ဒိ ဝုစ္စတိ။ မာန်။ ၆၀၃။ ဝိဘေဒိကာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၀) တိ တာလာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၅။

ဝိဘေမိ (ကြိ) [ဝိ + ဘီ + မိ] ဝိဘေတိ-ကြည့်။ ဝိဘေမိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃) တိ ဘာယာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၄။

ဝိဘောဂ (တိ) [ဝိ + ဘောဂ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ-ပါရမီ-မရှိသော။ အဒဿနေန ဝိဘောဂါ၊ တာဒိသာနံ မဟေသိနံ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၇။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၈။

ဝိဘောတိ (ကြိ) [ဝိ + ဘူ + အ + တိ။ (ဝိ + ဘူ + ယ + တေ။) ဝိဘဝတိ - သံ။ ဝိဟဝက္က-ပြာ။] (၁) ကင်း-ချုပ်-၏၊ မဖြစ်။ (၂) ကင်း-ချုပ်-ခြင်း၊ ကင်း - ချုပ် - ရာ၏။ (၃) လွန်-လွန်မြောက်-အပ်၏။ (၁) (၂) (၃) ကထံ သမေတဿ ဝိဘောတိ ရူပန္တိ ------- ကထံ ယာပေန္တဿ ရူပံ ဝိဘောတိ ဝိဘာဝီယတိ အတိက္ကမီယတိ သမတိက္ကမီယတိ ဝီတိဝတ္တီယတိ။ မဟာနိ၊ ၂၁၅-၆။ (နိတိ၊ ပဒ။ ၁၁-၂-၌ကား ဝိဘဝိယျတိ-ဟု ရှိ၏) ဝိဘောတိ ရူပ (သုတ္တနိ။ ၄၁၄။ မဟာနိ။ ၂၁၅) န္တိ ရူပံ ဝိဘဝတိ, န ဘဝေယျ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂ ၆၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၃။ (-နိတိ၊ ပဒ။ ၁၁-၂။ နိတိ၊ ပဒ၊ သျ၊ ၁။ ၃၅-၄၃)။

ဝိမဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဝိ + မဇ္ဇ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၄၇။ ဝိမဇ္ဇတိ၊ ဝိမာရ်ပိ - သံ။] ပွတ်တိုက် - သုံးသပ် - စင်ကြယ်စေ - ၏။ ဥဿာပေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝိမဇ္ဇတိ(ဝိ၊၁။၃၀၃)တိ ------ ပိဋ္ဌိယံ ဃံသတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဝိမဇ္ဇန (န) [ဝိ + မဇ္ဇ + ယု။ ဝိမာဇန-သံ။] ပွတ်တိုက်-သုံးသပ်-စင်ကြယ်စေ-ခြင်း။ နော အာကောဋ္ဋနကမ္မော၊ နော ဝိမဇ္ဇနကမ္မော။ မ၊ ၂။ ၄၇-၈။

ဝိမဇ္ဇနကမ္မ (ပု) [ဝိမဇ္ဇန + ခမ] ပွတ်တိုက်-သုံးသပ် - စင်ကြယ်စေ - ခြင်းငှါ ခံ့သော။ အနုယောဂက္ခမော စ ဝိမဇ္ဇနက္ခမော စ။ မ၊ ၂။ ၄၈။

ဝိမဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိ + မဇ္ဇ + အ + အန္တ] ပွတ်တိုက်-သုံးသပ်-စင်ကြယ်စေ-သော၊ သူ။ တံ ဘိက္ခု တံ စီဝရံ ဥဿပေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝိမဇ္ဇန္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝိမဇ္ဇသိ (ကြိ) [ဝိ + မဇ္ဇ + အ + သိ] (သင်) ပွတ်တိုက်-သုံးသပ်-စင်ကြယ်စေ-၏။ ကိဿ တွံ ဘိက္ခု ဣမံ စီဝရံ ဥဿာပေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝိမဇ္ဇသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝိမဇ္ဇာမိ (ကြိ) [ဝိ + မဇ္ဇ + အ + မိ] (ငါ) ပွတ်တိုက် - သုံးသပ် - စင်ကြယ်စေ - ၏။ တေနာဟံ ဣမံ စီဝရံ ဥဿာပေတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝိမဇ္ဇာမိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝိမဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + မဇ္ဇ + တွာ] ပွတ်တိုက်-သုံးသပ်-စင်ကြယ်စေ-၍။ တဒဟောဝ ဓောဝိတွာ ဝိမဇ္ဇိတွာ ဝိစာရေတွာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၀၈။

ဝိမဋ္ဌ (တိ) [ဝိ + မဇ္ဇ (မသ) + တ။ ဝိ + မဋ္ဌ။ ဝိပပ-သံ။] (၁) ကျယ်ပြန့်-ကြီးမား-သော။ (၂) (က) အပြေအပြစ်ပြု-ပွတ်တိုက်-အပ်သော၊ ပြေပြစ်-ချောမွေ့- နူးညံ့-သော။

(ခ) ထက်ဝန်းကျင်မှ - ပြေပြစ် - ချောမွေ့-နူးညံ့-သော။ (၁) ဝိမဋ္ဌာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၄) တိ ဝိသာလာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၆။ (၂) (က) ဥဘတောဝိဘာဂဝိမဋ္ဌန္တိ မဏိပါသာဏေန ဥဘောသု ပဿေသု သုဋ္ဌု ဝိမဋ္ဌံ ယဋ္ဌေတွာ။ ဥပ္ပါဒိတစ္ဆဝိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇။ (ခ) သုသဏ္ဌိ သဗ္ဗတ္ထ ဝိမဋ္ဌိမံ ဝဏ္ဏ (ဇာ၊ ၂။ ၃၆) န္တိ ----- သဗ္ဗတ္ထ ဝိမဋ္ဌံ သမန္တတော မဋ္ဌံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၁၇။

ဝိမဋ္ဌသုဝဏ္ဏာလင်္ကာရ (ပု) [ဝိမဋ္ဌ + သုဝဏ္ဏ + အလင်္ကာရ] ပြေပြစ်-ချောမွေ့-နူးညံ့-သော ရွှေတန်ဆာ။

ဝိမဋ္ဌသုဝဏ္ဏာလင်္ကာရဓာရီ (တိ) [ဝိမဋ္ဌသုဝဏ္ဏာလင်္ကာရ + ဓရ + ဏီ။ ထီ-၌ --ဓာရိနီ။] ပြေပြစ်-ချောမွေ့-နူးညံ့-သောရွှေတန်ဆာကို-ဆောင်-ဝတ်ဆင်-သော။ ကရဏ္ဍပရိနိဋ္ဌိတေန ဝိမဋ္ဌသုဝဏ္ဏာလင်္ကာရဓာရိနီ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၆။

ဝိမဋ္ဌာဘရဏ (တိ) [ဝိမဋ္ဌ + အာဘရဏ] ပြေပြစ် - ချောမွေ့ - နူးညံ့ - သော အဝတ်တန်ဆာရှိသော။ နာရီ ဝိမဋ္ဌာဘရဏာ အလင်္ကတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၀။

ဝိမတ (တိ) [ဝိမတိ + ဏ။ ဝိ + မန + တ။ ဝိမတ-သံ။] ယုံမှား-သံသယ-ရှိသော၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်သော။ ဝိမတော (ဇာ၊ ၂။ ၈၄) တိ ကိံ နု ခေါ အဗဒ္ဓေါ ဗဒ္ဓဿ သန္တိကေ နိသိန္နော၊ ကာရဏံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ဝိမတိဇာတော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၆၄။

ဝိမတိ (ထီ) [ဝိ + မတိ၊ ဝိဂတာ မတိ ဝိမတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၇၉။ ဝိမတိ-သံ။ ဝိမက္က-ပြာ။] ယုံမှား -တွေးတော -သံသယဖြစ် -မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်း။ (ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်)။ ဝိမတိ ဥပ္ပါဒေတိ (ဝိ၊ ၁။ ၆၂) တိ -------------- အာရာမသာမိကဿ သံသယံ ဇနေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ ယဿ ခေါ ပန အမ္ဗဋ္ဌ မယိ ကင်္ခါ ဝါ ဝိမတိ ဝါ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၈။ ကင်္ခါတိ " သဗ္ဗညူ န သဗ္ဗညူ " တိ ဧဝံ သံသယော။ ဝိမတီတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဝိရူပါ မတိ ဝိနိစ္ဆိနိတုံ အသမတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ ကင်္ခါ ကင်္ခါယနာ ကင်္ခါယိတတ္တံ ဝိမတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၀၂။ ဝိမတီတိ န မတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ နတ္ထိ ---ကင်္ခါ ဝါ ဝိမတိ ဝါ ဗုဒ္ဓေ ဝါ ဓမ္မေ ဝါ သံဃေ ဝါ။ အံ၊ ၁။ ၃၉၁။ ဝိမတီတိ ဝိနိစ္ဆိတုံ အသမတ္ထတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။

ဝိမတိဂါဟ (ပု) [ဝိမတိ + ဂါဟ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကိုယူခြင်း။ ဝိမတိဂါဟဿ ပန နိစ္ဆိတတ္တံ " ဟန္ဒတိ " တိ ပရံ ဇောတေတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝိမတိဂါဟကာရဏ (န) [ဝိမတိဂါဟ+ကာရဏ] ယုံမှား - တွေးတော - သံသယဖြစ် - မဆုံးဖြတ်နိုင် - ခြင်းကို ယူခြင်း၏အကြောင်း။ ယံ ဝိမတိဂါဟကာရဏံ ဝုစ္စမာနံ၊ တံ "ဟန္ဒတိ"တိ ပရံ ဇောတေတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ (ဝိမတိစ္ဆေဒနီကထာ ?) (ထီ) [ဝိမတိစ္ဆေဒ + ကထာ။ ပါဏိနီ၊ ၆၊ ၁။ ၇၂-သုတ်ဖြင့် ဆ-၌ ဒွေဘော်ပြု။] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ် -မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို-ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် - ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ ဝိမတိစ္ဆေဒနီ - လည်းကြည့်။ ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနေသု ခိလမဒ္ဒနာကာရေန ပဝတ္တာ

ဝိမတိစ္ဆေဒကထာ။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်။ ၁၃ဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၇။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂ဝ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။ ၁၆။

ဝိမတိစ္ဆေဒန (ထီ၊ နု) [ဝိမတိ + ဆိဒိ + ယု။ ဝိမတိ ဆိဇ္ဇတိ ဧတာယာတိ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၁၁။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဝိမတိ ဆိန္ဒတိ ဧတာယာတိ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၁။ အနုဋ္ဌီ၊ ၁။ ၆၅။] (ထီ) (၁) ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို-ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် - ကြောင်းဖြစ်သော (ပုစ္ဆာ)။ (နု) (၂) ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ် - မဆုံးဖြတ်နိုင် - ခြင်းကို - ဖြတ်- ပယ်ဖျောက်-ခြင်း။ (ထီ) (၁) တိဿော ပုစ္ဆာ အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာ ပုစ္ဆာ ဝိမတိစ္ဆေဒနာ ပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။ ၂၆၃။ စူဠနိ။ ၅ဝ၊ ၆၂၊ ၈၉။ ဝိမတိစ္ဆေဒနာတိ ယာ ကင်္ခါ၊ တဿာစ္ဆေဒနတ္ထံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၇။ (နု)(၂) သော ဇဝံ စိန္တေတွာ ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထံ တထာဂတံ ပုစ္ဆန္တော “ ယထာ ကထံ ပနာ ” တိအာဒိမာဟ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထ (ပု) [ဝိမတိစ္ဆေဒန + အတ္ထ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို-ဖြတ်-ပယ်ဖျောက်-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ သော ဝိမတိစ္ဆေဒနတ္ထာယ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၂၆၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိမတိစ္ဆေဒနပဉ္ဟ (ထီ၊ ပု) [ဝိမတိစ္ဆေဒန + ပဉ္ဟ။ တောင်ပေါက်၊ မာန်၊ သျ။ ၁၁၅။] ဝိမတိစ္ဆေဒနပဉ္ဟာ၊ ယုံမှား - တွေးတော-သံသယဖြစ် -မဆုံးဖြတ်နိုင် -ခြင်းကို -ဖြတ်-ပယ်ဖျောက်-ခြင်းငှါ မေးကြောင်းဖြစ်သော-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ တတ္ထ မိလိန္ဒပဉ္ဟော လက္ခဏပဉ္ဟော, ဝိမတိစ္ဆေဒနပဉ္ဟောတိ ဒုဝိဓော။ မိလိန္ဒ။ ၂။

ဝိမတိစ္ဆေဒနာ (နု) ပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိမတိစ္ဆေဒနာ + ပုစ္ဆာ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို-ဖြတ်-ပယ်ဖျောက်-ကြောင်းဖြစ်သော ပုစ္ဆာ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ သျ - ကြည့်)။ ဒိဋ္ဌသံသန္ဒနာပုစ္ဆာ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ အနုမတိပုစ္ဆာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။

ဝိမတိစ္ဆေဒနီ (ထီ) [ဝိမတိ + ဆိဒိ + ယု + ဤ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို-ဖြတ်-ပယ်ဖျောက်-ကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမတိစ္ဆေဒနီကထာ (ထီ) [ဝိမတိစ္ဆေဒနီ + ကထာ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို - ဖြတ် - ပယ်ဖျောက်-ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ ဂဏ္ဌိဋ္ဌာနေသု ခီလမဒ္ဒနာကာရေန ပဝတ္တာ ဝိမတိစ္ဆေဒနီကထာ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃ဝ။ (-မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၇)။

ဝိမတိဇာတ (တိ) [ဝိမတိ + ဇာတ] ဖြစ်သော-ယုံမှား -တွေးတော -သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဧတ္ထာယံ ဇနော သမ္မူဠ္ဟော ဝိမတိဇာတော အဓိကတော သံသယပက္ခန္ဒော။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၆။ ဝေမတိကောတိ ဝိမတိဇာတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။

ဝိမတိဓမ္မ (ပု) [ဝိမတိ + ဓမ္မ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ် -မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းသဘော။ ကင်္ခါဓမ္မောတိ ဝိမတိဓမ္မော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။

ဝိမတိနိဝါရဏ (နု) [ဝိမတိ + နိဝါရဏ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင် - ခြင်းကို - တားမြစ် - ပိတ်ပင် - ခြင်း။

ဝိမတိနိဝါရဏတ္ထံ ဝိသဇ္ဇိတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၇။

ဝိမတိပက္ခန္ဒ (တိ) [ဝိမတိ + ပက္ခန္ဒ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းသို့ ပြေးဝင်သော။ ပကတိယာ သံသယပက္ခန္ဒော ဟောတိ၊ ဝိမတိပက္ခန္ဒော ဒွေဠ္ဟကဇာတော။ မဟာနိ။ ၂၆၃ ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိမတိပဋိက္ခေပ (ပု) [ဝိမတိ + ပဋိက္ခေပ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင် - ခြင်းကို - ပယ်မြစ် - တားမြစ် - ခြင်း။ ဒွိဓာဘာဝဝိရဟိတံ " အဒ္ဓေဇ္ဈဝစနာ ဗုဒ္ဓါ " တိအာဒီသု ဝိယ ဝိမတိပဋိက္ခေပေါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆။

ဝိမတိပဋိဗာဟန (နု) [ဝိမတိ + ပဋိဗာဟန] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ တေသံ ဝိမတိပဋိဗာဟနတ္ထံ " သမာရကေ " တိ အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။

ဝိမတိပထ (ပု) [ဝိမတိ + ပထ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းဟူသော- လမ်း- ခရီး။ ဆိန္ဒ ဝိမတိပထံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၇။

ဝိမတိပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိမတိ + ပုစ္ဆာ] ယုံမှားသံသယကို ဖျောက်ခြင်းငှါ မေးခြင်း၊ ယုံမှားသံသယရှိ၍ မေးခြင်း၊ (သျှ)။ ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းဖြင့်-မေးမြန်းခြင်း (မေးမြန်းကြောင်း ပုစ္ဆာ)။ သံသယပုစ္ဆာ ဝိမတိပုစ္ဆာ ဒွေဠ္ဟကပုစ္ဆာ အနေကံသပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။ ၁၄၄။ စူဠနိ။ ၅၄၊ ၁၄၄။ ဝိမတိစ္ဆေဒနာပုစ္ဆာ-လည်းကြည့်။

ဝိမတိပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိမတိ + ပတ္တ] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ။ ဝိမတိပ္ပတ္တာနံ ဝိမတိဝိနောဒနတ္ထံ ---- ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၄၈၄။

ဝိမတိဝိဓမန (နု) [ဝိမတိ + ဝိဓမန] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဝိမတိဝိဓမနတ္ထဉ္စ ---- ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၇။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂)။

ဝိမတိဝိနောဒန (နု) [ဝိမတိ + ဝိနောဒန] ယုံမှား - တွေးတော - သံသယဖြစ် - မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ တေသံ ဝိမတိဝိနောဒနတ္ထံ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယ-နိဒ္ဓါရဏာမုခေန ယုတ္တိဝိစာရဏာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၈။

ဝိမတိဝိနောဒနီ (ထီ) [ဝိမတိ + ဝိနောဒနီ (ဝိ + နုဒ + ယု + ဤ)] ဝိမတိဝိနောဒနီ ဋီကာ၊ ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင် - ခြင်းကို - ပယ်ဖျောက် - ဖျက်ဆီး-ကြောင်းဖြစ် - တတ် - သော ဋီကာ။ ဝိမတိဝိနောဒနိယံ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိကထာ-ဝဏ္ဏနာနယော နိဋ္ဌိတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။ (-၉၈၊ ၃၆၂)။

(ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာကျမ်းကို သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၇၀၀-၁၈၀၀-အတွင်း၌ အိန္ဒိယပြည်တောင်ပိုင်း စောဠတိုင်း၌ မွေးဖွားသောအရှင်ကဿပထေရ် ပြုစီရင်သည်။ ထိုကျမ်းသည် ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဖြစ်၍ ဘာဏဝါရ (၅၀) အတိုင်းအရှည်ရှိသည်။ ကျမ်း၏နိဂုမ်း၌ အဘိယာစကပုဂ္ဂိုလ်ကို မဖော်ပြ။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာ စာတော်မူအားဖြင့် ပဌမတွဲ, ဒုတိယတွဲဟူ၍ ၂-တွဲရှိသည်။ ထိုတွင် ပဌမတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း ၃၆၂-(သံဝဏ္ဏိတပဒ-မပါ) မျက်နှာတိတိ ရှိသည်။

ဒုတိယတွဲ၌ စာမျက်နှာပေါင်း ၃၂၂-မျက်နှာ တိတိရှိသည်။ ၂-တွဲပေါင်း စာမျက်နှာ ၆၈၄-မျက်နှာတိတိရှိသည်။)

ဝိမတုပ္ပါဒန (န) [ဝိမတိ + ဥပ္ပါဒန] ယုံမှား-တွေးတော-သံသယဖြစ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-ခြင်းကိုဖြစ်စေခြင်း။ သာမိကဿ ဝိမတုပ္ပါဒန-ပယောဂေ ကတေ ထုလ္လစ္စယံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိမတ္တာ (ထီ) [ဝိ + မတ္တာ။ (တိ) ဝိမတ္တ-သံ။] ထူးခြားသော အတိုင်းအရှည် (=မတ္တ-ထူးခြား-ခြင်း)။ ဝိသိဋ္ဌာ မတ္တာ ဝိမတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈။ ဝိသိဋ္ဌာ မတ္တာ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာဝ ဝေမတ္တံ၊ ဝိသဒိသတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိမထန (န) [ဝိ + မထ + ယု။ မထ ဝိလောဠနေ။ ပါ။ ၈၄၈။ ဝိမန္ထန - ဝိလုံ။] မွှေနှောက်-ချောက်ခြား-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ " အဘိဘူတော မာရော ဝိဇိတော သင်္ဂါမော " တိအာဒိသု ဝိမထနေ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၁)။

ဝိမထိတ (တိ) [ဝိ + မထ+ တ။ ဝိမထိတ-သံ။] မွှေနှောက်-ချောက်ခြား-ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော။ သာ စ တေဟိ ------ ဝိမထိတာ ဝိဟတာ, ဝိဒ္ဓဿတာ စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆။

ဝိမဒ (တိ) [ဝိ + မဒ။ ဝိမဒ-သံ။] မူးယစ်-မိန်းမောတွေဝေ-ခြင်း မရှိသော။ ဝိမဒေါ (ဇာ၊ ၂။ ၁၅) တိ နိမ္မဒေါ ဝိဂတသညဘာဝေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၉။

ဝိမဒ္ဒ (ပု) [ဝိ + မဒ္ဒ + အ။ ဝိမဒ-သံ။ ဝိမဒ္ဒ-ပြာ။] (၁) နှိပ်ကွပ်-ဖျက်ဆီး-ချေပ-နင်းနယ်-ဆုပ်နယ်-ခြင်း။ (၂) နှိပ်နင်း-ပွတ်တိုက်-ခြင်း။ (၃) တွေ့ထိ-အောက်မေ့-သုံးသပ်-ခြင်း။ (၁) ဝိမဒ္ဒေါ ပနေတ္ထ ဘေသဇ္ဇက္ခန္ဓကေ အာဝိဘဝိဿတိ။ ဝဇိရ၊ ၂၇၀။ (၂) ဝိမဒ္ဒက္ခမဉ္စ သီဟနာဒံ နဒန္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၀။ (၃) အနုဿရိယမာနသုခတောတိ ဝိမဒ္ဒရမဏီယတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၈။

ဝိမဒ္ဒက္ခမ (တိ) [ဝိမဒ္ဒ + ခမ] နှိပ်နင်း-ပွတ်တိုက်-ခြင်း-ငှါ-ကို-ခံ-ခံကျန်း-သော။ ဝိမဒ္ဒ (၂) ကြည့်။

ဝိမဒ္ဒတိ (ကြိ) [ဝိ + မဒ္ဒ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၉၅။ ဝိမဒတိ-သံ။ ဝိမဒ္ဒက္က - ပြာ။] နှိပ်နင်း-ပွတ်တိုက်-နင်းနယ်-ဆုပ်နယ်-ကြိတ်ချေ-၏။ ကိဥ္စတိ တံသမင်္ဂီနံ ဝိမဒ္ဒတီတိ ကိဥ္စနံ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၂။

ဝိမဒ္ဒန (န) [ဝိ + မဒ္ဒ + ယု။ (တိ) ဝိမဒန-သံ။ (န) ဝိမဒ္ဒဏ-ပြာ။] (၁) နှိပ်နင်း-ပွတ်တိုက်-ခြင်း။ (၂) တွေ့ထိ-အောက်မေ့-သုံးသပ်-ရာ (ကာလ)။ (၁) နိယံသနတ္တိ ဝိမဒ္ဒနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမဒ္ဒနကာလ (ပု) [ဝိမဒ္ဒန + ကာလ] ဝိမဒ္ဒနကာလေပိ ------- သမ္မုခီဘာဝတော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၅။

ဝိမဒ္ဒရမဏီယတာ (ထီ) [ဝိမဒ္ဒ + ရမဏီယ + တာ] တွေ့ထိ-အောက်မေ့-သုံးသပ်-ခြင်း၌ မွေ့လျော်ဖွယ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ " အနုဿရိယမာနသုခတော " တိ ဝိမဒ္ဒရမဏီယတံ (အာဟ)။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိမဒ္ဒါသဟန (န) [ဝိမဒ္ဒ + အသဟန] နင်းနယ်-ဆုပ်နယ်-ခြင်းကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း။

သရ ရုပ် ဖေဏပိဏ္ဍောပမသာတိ ဝိမဒ္ဒါ-
သဟနတော ---- သရ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၅။

ဝိမဒ္ဒိတ (တိ) [ဝိ + မဒ္ဒ + တ။ ဝိမဒိတ-သံ။]
နှိပ်နင်း-ပွတ်တိုက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော။
ဇရာယ သဗ္ဗသော ဝိမဒ္ဒိတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၇။

ဝိမဒ္ဒိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + မဒ္ဒ + တွာ] နှိပ်နင်း-
ပွတ်တိုက်-နင်းနယ်-ဆုပ်နယ်-ကြိတ်ချေ-၍။
" တယိဒံ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော
ပဇာနာတိ " တိအာဒိနာ ဝိမဒ္ဒိတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၄၀။

ဝိမဒ္ဒိယမာန (တိ) [ဝိ + မဒ္ဒ + ယ + မာန]
ပွတ်တိုက်-ကြိတ်ချေ-အပ်သော။ သဝိညာ-
ဏကော မဏိပါသာဏေန ဝိမဒ္ဒိယမာနော
နိလ္လောမတံ နိစ္ဆဝိတဉ္စ အာပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၆၇။

ဝိမန (တိ) [ဝိ + မန။ ဝိရုဒ္ဓံ မနော ယဿာတိ
ဝိမနော၊ စိန္တာဒိဗျာကုလစိတ္တော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။
ဝိမနသ် - သံ။ ဝိမဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။]
(၁) နှလုံးမသာယာ-စိတ်ဆင်းရဲ-သော။ (၂)
ဖောက်ပြန်-မတင့်တယ်-သော စိတ်ရှိသော၊
စိတ်ရှုပ်သော။ (၁) ဝိမနာ (ထေရီ၊ ၄၂၆) တိ
ဒေါမနဿိကာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၄။ (၂) ဝိမနာ
(ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၄) တိ ဝိရူပမာနသာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။
၂၃၂။ ဝိမနော ဝိကာရိဘူတစိတ္တော ဟောတိ။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၀။

ဝိမနက (တိ) [ဝိမန + က] ဝိမန - ကြည့်။

ဝိမနကဇာတ (တိ) [ဝိမနက + ဇာတ။ ဇာတ-
အနက်ရှိ။] ဖောက်ပြန်-မတင့်တယ်-သော
စိတ်ရှိသော၊ စိတ်နှလုံး မသာယာသော။
မင်္ကုဘူတောတိ ဝိမနကဇာတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊
၁။ ၄၂၂။

ဝိမရိယာဒ (တိ) [ဝိ + မရိယာဒါ]
(ကိလေသာ-ဝဋ်-ဟူသော) အပိုင်းအခြားမှ
ကင်းသော၊ အပိုင်းအခြားမရှိသော။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမရိယာဒိ (ဒီ) ကတ (တိ) [ဝိမရိယာဒ +
ကတ] (က) (ကိလေသာ - ဝဋ် - ဟူသော)
အပိုင်းအခြား - ကင်း- မရှိ- သည်ကိုပြုအပ်
သော၊ (ကိလေသာ - ဝဋ်- ဟူသော) အပိုင်း
အခြား - ကင်း - မရှိ - အောင်ပြုအပ်သော၊
(ကိလေသာ-ဝဋ်-ဟူသော) အပိုင်းအခြားကို
လွန်သော။ (ခ) ကိလေသာတို့သည် ပိုင်းခြား
၍ယူခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ် အစရှိသည်ကိုပြု
အပ်သော။ (အံ၊ ၃။ ၇၇၆။ တား၊ သျှ)။
(ဂ) ကိလေသာဟူသော အပိုင်းအခြားကင်း
သည်ကိုပြုသော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄။ ပြည်၊ သျှ။)
ဝိမရိယာဒိကတေနာ (သံ၊ ၁။ ၃၈၂) တိ
နိမ္မရိယာဒိကတေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။
ကိလေသဝဋ္ဋမရိယာဒါယ သဗ္ဗသော
အဘာဝတော နိမ္မရိယာဒိကတေန စိတ္တေန။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဝိမရိယာဒိကတံ စိတ္တ
(ထေရ။ ၂၅၆) န္တိ မမ စိတ္တံ ဝိဂတန္တံ ကတံ။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။ (-မ၊ ၃။ ၇၅။ သံ၊ ၂။
၂၄၅။ အံ၊ ၁။ ၂၆၂။ အံ၊ ၃။ ၃၇၆။ ပဋိသံ။
၃၈၄။ မဟာနိ။ ၄၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၈။ သံ၊ ဋီ၊
၂။ ၂၈၄)။

ဝိမလ (တိ) [ဝိ + မလ။ ဝိဂတော မလော
(ပါပံ) ယဿာတိ ဝိမလော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။
ဝိမလ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (မြူ-
ကိလေသာ) အညစ်အကြေးမှ ကင်းသော၊

အညစ်အကြေး-အပြစ်- မရှိသော၊ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော။ (၂) ဘုရား။ (၃) ဝိမလပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၄) နိဗ္ဗာန်။ (၅) (မဟာသာဝက ၈၀-တို့တွင် ၈-ယောက်မြောက်)ဝိမလထေရ်။ (၆) ဝိမလကောဏ္ဍညထေရ်။ (၇) ဝိမလာထေရီ။ (၈) (၂၁ - ကမ္ဘာထက်၌ဖြစ်သော) ဝိမလစကြာမင်း။ (၉) (၆၁ - ကမ္ဘာထက်၌ဖြစ်သော) ဝိမလစကြာမင်း။ (၁၀) ဝိမလသူဌေးသား။ (၁၁) ဝိမလာဒေဝီ နဂါးမ။ (၁၂) (ပိယဒဿီဘုရားလောင်း၏ ကြင်ယာတော်) ဝိမလာမိဖုရား။ (၁၃) ဝိမလပြာသာဒ်။ (၁၄) ရတနာကျောက် (မဏိ ၂၄-မျိုးတို့တွင် ၁၀-ခုမြောက်)။

(၁) (မြူ-ကိလေသာ) အညစ်အကြေးမှ ကင်းသော၊ အညစ်အကြေး-အပြစ်-မရှိသော၊ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော။ မဏိ ယထာ ဝေဠုရိယော၊ အကာစော ဝိမလော သုဘော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၆။ ယထာပိ စန္ဒော ဝိမလော။ အံ။ ၂။ ၂၈။ ဝိမလဿာ (မ၊ ၂။ ၄၈) တိ ဝိဂတရာဂါဒိမလဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၈။ ဝိရောစသိ ဝိမလော (သုတ္တနိ။ ၃၃၅) တိ ---------- ရာဂါဒိမလာဘာဝေန ဝိမလော ဝိရောစသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ သုဒ္ဓေါ နိဒေါသော ဝိမလော အကာစော။ သုတ္တနိ။ ၃၄၉. နိဒ္ဒေါသတာယ ဝိမလော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။ သုဝိသုဒ္ဓေါ အဟောသိ၊ တေနဿ ဝိမလောတွေဝ နာမံ အကံသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဝိမလ (ထေရီ။ ၃၉၁) န္တိ အဝိဇ္ဇာဒီဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတာယ ဝိဂတမလံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၉၇။

(၂) ဘုရား။ ဝိမလောတိ ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿေတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ ၃။ ၁၅၃။ ဝိမလေနာနုဗုဒ္ဓ (ဝိ၊ ၃။ ၆။ မ၊ ၁။ ၂၂၅) န္တိ ------ ဝိမလေန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန အနုဗုဒ္ဓံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၃။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ (၃) ဝိမလပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ တဒါဓိမုတ္တော ဝိမလော စ ကေတုမာ။ မ၊ ၃။ ၁၁၅။ (၃) နိဗ္ဗာန်။ အကာ စ မေတံ ဝိမလန္တိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ။ ၄၇။ (၅) (မဟာသာဝက ၈၀-တို့တွင် ၈-ယောက်မြောက်) ဝိမလထေရ်။ ဝိမလော ------ ဧတေ အသီတိမဟာသာဝကာ နာမ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၃၂။ (၆) ဝိမလကောဏ္ဍည ထေရ်။ ဝိမလောတိဿ နာမံ အဟောသိ၊ ပစ္ဆာ ဝိမလကောဏ္ဍညောတိ ပညာယိတ္ထ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၃။ (၇) ဝိမလာထေရီ။ ဝိမလာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၇၉။ (၈) (၂၁-ကမ္ဘာထက်၌ ဖြစ်သော) ဝိမလစကြာမင်း။ ဧကဝီသတိကပ္ပမှိ၊ ဝိမလော နာမ ခတ္တိယော။ အပ၊ ၁။ ၆၆။

(၉) (၆၁-ကမ္ဘာထက်၌ဖြစ်သော) ဝိမလစကြာမင်း။ ဧကသဋ္ဌိမှိတော ကပ္ပေ၊ ဧကော ဝိမလော အဟု။ အပ၊ ၁။ ၂၃၀။ (၁၀) ဝိမလသူဌေးသား။ တာရာဏာသိယံ သေဋ္ဌာနုသေဋ္ဌိနံ ကုလာနံ ပုတ္တော ဝိမလော, သုဗာဟု, ပုဏ္ဏဇိ, ဂဝမ္ပတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၅။ (၁၁) ဝိမလာဒေဝီ နဂါးမ။ နာဂရာဇဿ ဘရိယာ ဝိမလာဒေဝီ နာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၉။ (၁၂) (ပိယဒဿီဘုရားလောင်း၏ ကြင်ယာတော်) ဝိမလာမိဖုရား။ ဝိမလာ နာမ နာရီ စ၊ ကဥ္စနာ-ဝေဠော နာမ အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၂။ (၁၃) ဝိမလပြာသာဒ်။ သုနိမ္မလ ဝိမလ ဂိရိဂုဟာ၊ တယော ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၂။ (၁၄) ရတနာကျောက် (မဏိ ၂၄-မျိုးတို့တွင် ၁၀-ခုမြောက်)။ ဝိမလော -------- စတုဗ္ဗီသတိ မဏိ နာမ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၁-၂။

ဝိမလကမလကုဝလယသမလက်တ (တိ) [ဝိမလ + ကမလ + ကုဝလယ + သမလက်တ] အပြစ်-အညစ်အကြေး-မရှိသော ကြာနီ ကြာညိုတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ တန်ဆာအပ်သော။ ဝိမလကမလကုဝလယ-သမလက်တေ ---- ပဝနေ ဝသဿဝါသမုဂန္တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၁၄။

ဝိမလကမလမကုဠသမ (တိ) [ဝိမလ + ကမလ + မကုဠ + သမ] အပြစ်-အညစ်အကြေး-မရှိသော ကြာနီ -အငုံ -အဖူး -နှင့် တူသော။ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ ဝိမလကမလမကုဠသမမဉ္ဇလိံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၇၇။

ဝိမလကေတုမာလာ (ထီ) [ဝိမလ + ကေတုမာလာ] အညစ်အကြေးမရှိ-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သော-ရောင်လျှံတော်-ရောင်ခြည်တော် - အစု။ ဝိမလကေတုမာလာတိ ဧတ္ထ ကေတုမာလာ နာမ သီသတော နိက္ခမိတွာ ဥပရိ မုဒ္ဓနိ ပုဉ္ဇော ဟုတွာ ဒိဿမာနရသ္မိရာသီတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈။

ဝိမလကောဏ္ဍည (ပု) [ဝိမလ + ကောဏ္ဍည] ဝိမလကောဏ္ဍညထေရ်၊ (ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးနှင့်အမ္ဗပါလီ ပြည်တန်ဆာမတို့မှ မွေးဖွားသော သားရတနာဖြစ်သည်)။ ဝိမလ-ကောဏ္ဍညော ထေရော။ ထေရ၊ ၂၃၄။ ပဏ္ဍာ ဝိမလကောဏ္ဍညောတိ ပညာယိတ္ထ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိမလကောဏ္ဍညတ္ထေရ (ပု) [ဝိမလကောဏ္ဍည+ ထေရ] ဝိမလကောဏ္ဍညထေရ်။ ဝိမလကောဏ္ဍညတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၂။

ဝိမလကောဏ္ဍညတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဝိမလကောဏ္ဍညထေရ + ဂါထာ] ဝိမလကောဏ္ဍညထေရဂါထာ၊ ဝိမလ-ကောဏ္ဍညထေရ်သည်-ရွတ်ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာ ပါဠိ၊ ၁-နိပါတ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၄-ခုမြောက် ဂါထာ။ ထေရ၊ ၂၃၄။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၂-၄။

ဝိမလကောမလ (တိ) [ဝိမလ + ကောမလ] အညစ်အကြေးမရှိ၍-သိမ်မွေ့-နူးညံ့-သော။ မဏ္ဍပံ ကာရာပေတွာ ဝိမလကောမလေဟိ နီလုပ္ပလေဟိ ဆာဒေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁ဝ၈။

ဝိမလကောမလကေသရကဏ္ဏိက (ပု၊ န) [ဝိမလကောမလ + ကေသရ + ကဏ္ဏိက] အညစ်အကြေးမရှိ၍-သိမ်မွေ့-နူးညံ့-သော ကြာဝတ်မှုံတည်ရာအတံ ကြာနားညောင်း။ အထ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဝိမလကောမလ-ကေသရကဏ္ဏိကာနိ ----- ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၂၈။

ဝိမလခီဏာသဝ (ပု) [ဝိမလ + ခီဏာသဝ] (ကိလေသာ) အညစ်အကြေး မရှိသော ရဟန္တာ။ အရဟန္တာနံ ဝိမလခီဏာသဝါနံ ဒေဝမနုဿာနဉ္စ မဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၃။

ဝိမလဂ္ဂ (တိ) [ဝိမလ + အဂ္ဂ] အပြစ်-အညစ်အကြေး - မရှိသည်ဖြစ်၍မြတ်သော။ ရာဂမလေ အမလေ ဝိမလဂ္ဂ။ သုတ္တနိ၊ ၄၅၃-၄။

ဝိမလစန္ဒမဏ္ဍလ (န) [ဝိမလ + စန္ဒမဏ္ဍလ] အညစ်အကြေးမရှိ-သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သော လပြည့်ဝန်း။ အတ္တနော သီလံ အာဝဇ္ဇေန္တော ဝိမလစန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၄၃၅။

ဝိမလဋ္ဌ (ပု) [ဝိမလ + အတ္ထ။ တ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] အပြစ်- အညစ်အကြေး- မရှိသော- အနက်- သဘော။ ဝိမလဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ၊ ၁၉။ သမ္ဗုတ္တမလာဘာဝေန ဝိမလဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။

ဝိမလတရ (တိ) [ဝိမလ + တရ] အထူး သဖြင့်-သာလွန်၍-ပိုလွန်၍-အညစ်အကြေး ကင်း-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်-သော။ အညဒတ္ထု ဝိမလတရံယေဝ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၅။

ဝိမလတ္ထဝိလာသိနီ (ထီ) [ဝိမလ + အတ္ထ + ဝိလာသိနီ] အပြစ် - အညစ်အကြေး - မရှိ သော- သဘောဖြင့် - တင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊ (သန့်ရှင်းသည့် အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို တင့် တယ်စေခြင်းရှိသော)။ တဿ ဥပ္ပတ္တိ ဝိမလတ္ထဝိလာသိနိယာ ဝိမာနဝတ္ထုဋ္ဌကထာယ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံသဋ္ဌကထာ ဆရာက ဝိမာနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ၏အမည်ကို " ဝိမလတ္ထဝိလာသိနီ " ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြော ဆိုသော်လည်း ဝိမာနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာဆရာ သည်ကား သူ၏ကျမ်းကို " ပရမတ္ထဒီပနီ " ဟူ၍ မှည့်ခေါ်သည်။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၄။

ဝိမလတ္ထေရ (ပု) [ဝိမလ + ထေရ။ ဿေရ- ဟု သဏ္ဍတပိဋကဣ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ထ-ဿ ဒွေဘော်ဆင့်ရသည်၊ ထေရ-နှင့်တွဲရာအားလုံး ဿနည်းတူမှတ်။] ဝိမလထေရ်။ အာယသ္မတော ဝိမလတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။

ဝိမလတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဝိမလတ္ထေရ + ဂါထာ] ဝိမလတ္ထေရဂါထာ၊ ဝိမလထေရ်သည်-ရွတ် ဆို-ကျူးရင့်-အပ်သောဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာပါဠိ။ ၁-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀- ဂါထာ။ ထေရ၊ ၂၃၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃-၄။

ဝိမလနီလကုဝလယဒလသဒိသ (တိ) [ဝိမလ+ နီလ + ကုဝလယ + ဒလ + သဒိသ] အညစ်အကြေးမရှိသောကြာညို-(ကြာပြာ)၏ အရွက် ပွင့်ချပ်နှင့်တူသော။ သယမေဝ ဝိမလနီလကုဝလယဒလသဒိသေနာတိ- နိသိတေနာသိနာ ပရမရုစိရရတနဝိစိတ္တံ သကေသမကုဋံ ဆိန္ဒိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၈။

ဝိမလနီလသီတလသလိလ (တိ) [ဝိမလ + နီလ + သီတလ + သလိလ] အညစ် အကြေးမရှိ-သန့်ရှင်း- စင်ကြယ်-သည်ဖြစ်၍ စိမ်းညို (ပြာလဲ့) ချမ်းအေးသည့် ရေရှိသော။ သန္ဒမာနဥ မဏိက္ခန္ဓသဒိသံ ဝိမလနီလ- သီတလသလိလံ နေရဉ္ဇရံ နဒိံ အဒ္ဒသံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၉။

ဝိမလတ္တသမ (တိ) [ဝိမလ + အတ္တ + သမ] အညစ်အကြေးမရှိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်-သော တိမ်တိုက်နှင့်တူသော။ ဝိမလတ္တသမာ သုဘာ။ အပ၊ ၁။ ၂။

ဝိမလမဋ္ဌ (တိ) [ဝိမလ + မဋ္ဌ] အညစ် အကြေးမရှိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်-သည်ဖြစ်၍- ချောမော-ပြေပြစ်-သော၊ သူ။ ပဝါဟိတ- ရဇောဇလ္လာ ပရိသုဒ္ဓါ ဝိမလမဋ္ဌာ ဣမံ တဋ္ဌာကံ ဩတရန္တု။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၂။

ဝိမလဝါလိက (တိ) [ဝိမလာ + ဝါလိကာ] အညစ်အကြေးမရှိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်-သည့် သဲရှိသော။ ကကုဓာဝိ နဒီ ဝိမလဝါလိကာ သမောကိဏ္ဏာ သေတဝဏ္ဏာ သန္ဒတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၄။

ဝိမလသလိလ (တိ) [ဝိမလ + သလိလ] အညစ်အကြေးမရှိ-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်-သည့် ရေရှိသော။ ဒူရတောဝ ကမလကုဝလယ- ပုဏ္ဍရီကသဏ္ဍမဏ္ဍိတံ ဝိမလသလိလံ တဋ္ဌာကံ ဒိသွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၉၂။

ဝိမလာထေရီ (ထီ) [ဝိမလာ + ထေရီ] ဝိမလာထေရီမ။ (ငါတို့ မြတ်စွာဘုရားလက်ထက် ဝေသာလီပြည်၌အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသောရုပ်အဆင်းကိုမှီ၍ အသက်မွေးသော မိန်းမ (ပြည်တန်ဆာမ) ၏ သမီးဖြစ်သည်။ မိခင်ကဲ့သို့ပင်လျှင် ရုပ်အဆင်းကိုမှီ၍ ပြည်တန်ဆာအလုပ်ဖြင့်ပင် အသက်မွေးခဲ့သည်။ ရှင်မောဂ္ဂလာန်မထေရ်က ထို ဝိမလာအား အသုဘ (မတင့်တယ်သည်၏အဖြစ်) ကို ထင်စွာပြခြင်းကိုအဦးပြုသဖြင့် ခြိမ်းချောက်၍ အဆုံးအမပေးတော်မူသည်။)

ဝိမလာထေရီဂါထာ (ထီ) [ဝိမလာထေရီ + ဂါထာ] ဝိမလာထေရီဂါထာ၊ ဝိမလာထေရီမသည်- ရွတ်ဆို- ကျူးရင့်- အပ်သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရီဂါထာပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၂-ဂါထာ။ ထေရီ။ ၃၈၈။ ထေရီ ဋ္ဌ။ ၇၉-၈၀။

ဝိမလာနန (တိ) [ဝိမလ + အာနန] အပြစ်-အညစ်အကြေး-မရှိ (သန့်ရှင်းကြည်လင်) သည့် မျက်နှာရှိသော။ သဒါ ဇိနံ ပဿာမိ ဝိမလာနနံ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၉။ ဝိမလာနနံ အာဒါသတလသဒိသမုခံ ပဿိဿာမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဝိမလောဘာသ (တိ) [ဝိမလ + ဩဘာသ] အပြစ်-အညစ်အကြေး-ကင်းသည့်-အရောင်-အလင်း-ရှိသော။ ကေန တွံ ဝိမလောဘာသာ၊ အတိရောစသိ ဒေဝတာ။ ဝိမာန။ ၁၀။

ဝိမာန² (န) [ဝိ + မာ + ယု။ ဝိ + မာန + အ။ ဝိဟ + မာ + ယု။ ဝိသေသတော မာနနီယတာယ စ " ဝိမာနာနိ " တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ဝိသေသတော နိမိယတေ ပရိစ္ဆိန္ဒီယတေတိ ဝိမာနံ။ ဝိသိဋ္ဌမာနိယတာယ ဝိမာနံ၊ ဝိသေသတော မာနေတဗ္ဗန္တိ ဟိ ဝိမာနံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၃၊ ၃၂၁။ ဝိသေသေန မာနေတဗ္ဗန္တိ ဝိမာနံ။ ဝိဟေ အာကာသေ မာယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဒေဝါ ယေနာတိ ဝိမာနံ။ ဝိသေသေန ဝါ -- မီယတိ နိမ္မိယတီတိ ဝိမာနံ။ ဝီတိ ဝါ သကုဏော ဝုစ္စတိ၊ တံသဏ္ဍာနေန မီယတိ နိမ္မိယတီတိ ဝိမာနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၄။ ဝိသိဋ္ဌံ မာနယန္တိ အနေနာတိ ဝိမာနံ၊ ဝိသေသေန မာနယန္တိ အသ္မိန္တိ ဝါ၊ ဝိဂတံ မာနံ ဥပမာ ယဿာတိ ဝါ ဝိမာနံ။ အမရ၊ ဋီ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိမာန-သံ။ ဝိမာဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။]

(၁) နတ်ဘုံဗိမာန်။ (၂) ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်။ (၃) နေရာ ဌာန။ (၄) အိမ်။ (၅) မဏ္ဍပ်။ (၆) အမိဝမ်းတိုက်။ (၇) နတ်ရထား၊ ယာဉ်ပျံ။ (၈) (၉-ပါးသော) မာန်, မာန။ (၁) နတ်ဘုံဗိမာန်။ ကိဋ္ဌာပိ တေ တံ ဖလတေ ဝိမာနံ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၀။ ပုပ္ဖါဘိကိဏ္ဏံ ရမ္မမိဒံ ဝိမာနံ။ ဝိမာန။ ၁၂။ တထာ တပတိ မိဒံ တဝ ဝိမာနံ။ ဝိမာန။ ၅၁။ ဝိမာနံ သုကတံ မယှံ၊ ဝိတ္ထာရေန စတုဒ္ဒသ။ အပ၊ ၁။ ၆၀။ အပိ ဖြဟ္မာနံ ဝိမာနံ ကပ္ပိယကုဋိ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၀။ ယဿ ဝိမာနံ အာသန္နတရံ၊ တဿ သန္တိကာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ မဏိမယံ ----- စန္ဒဿ ဒေဝပုတ္တဿ ဝိမာနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄-၅။ ဝိမာနာနီတိ ဝိသိဋ္ဌမာနာနိ ဒေဝတာနံ ကီဠာနိ ဝါသဋ္ဌာနာနိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ဝိမာန (ဝိမာန။ ၅၀) န္တိ ဝိသိဋ္ဌမာနံ ပမာဏတော မဟန္တန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၆။ (၂) ဝေဇယန္တာပြာသာဒ်။ သဟဿနေတ္တဿ ဝိမာန (ဇာ၊ ၂။ ၂၂၃) န္တိ သက္ကဿ ဝေဇယန္တပါသာဒံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၈။

(၃) နေရာဌာန။ ဝိမာနတော (ဇာ၊ ၂။ ၂၄၃) န္တိ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၇၉။ (၄) အိမ်။ (၅) မဏ္ဍပ်။ ဝိမာန (ဇာ၊ ၁။ ၂၈၄) န္တိ ဂေဟံ ဝါ မဏ္ဍပံ ဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၀၃။ (၆) အမိဝမ်းတိုက်။ နိဝါသဋ္ဌေန ဝါ မာတုကုစ္ဆိ "ဝိမာန" န္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဝိသေသေန မာနီယတိ ဂစ္ဆော ဧတ္ထာတိ ဝိမာနံ၊ ဂဗ္ဘာသယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၉။ (၇) နတ်ရထား၊ ယာဉ်ပျံ။ ဝီတိ ဝါ သကုဏော ဝုစ္စတိ၊ တံသဏ္ဌာနေန မီယတိ နိမ္မီယတီတိ ဝိမာနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၄။ (၈) (၉-ပါးသော) မာန်, မာန။ န ဝိမာနမဇ္ဈဂါ (သံ၊ ၁။ ၁၁) တိ နဝဝိဓံ တိဝိဓမာနံ န ဥပဂတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။

ဝိမာန ၂ (တိ) [ဝိ + မာန] (န) (၁) မမြတ်နိုး - မထေမဲ့မြင်ပြု - ခြင်း။ (၂) ထူးသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော (ဘုံ, ဗိမာန်)။ (၃) အတိုင်းအရှည် မရှိသော၊ ကြီးမားသော။ (န) (၁) ဝိမာနဒဿီ-ကြည့်။ (၂) ပမာဏ-ဝိသေသယုတ္တတာယ ----- "ဝိမာနာနိ " တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂။ (၃) ဝိမာနပါသာဒဝရ (၃) ကြည့်။

ဝိမာနဋ္ဌက (တိ) [ဝိမာန + ဌာ + ဏ္ဍု] ဘုံဗိမာန်၌တည်သော။ ပထဝိဋ္ဌကာ ပဗ္ဗတဋ္ဌကာ ဝိမာနဋ္ဌကာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၀)။

ဝိမာနဋ္ဌကထာ (ထီ) [ဝိမာန + ဝတ္ထု + အဋ္ဌကထာ။ ဝတ္ထု-ပုဒ်ကျေ။] ဝိမာနဝတ္ထု-အဋ္ဌကထာ - ကြည့်။ ဝိမာနဋ္ဌကထာယံ ---- ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၃)။

ဝိမာနဋ္ဌကနာဂ (ပု) [ဝိမာနဋ္ဌက + နာဂ] ဘုံဗိမာန်၌တည်သောနဂါး။ နာဂါတိ ----- န ဝိမာနဋ္ဌကနာဂါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၉)။

ဝိမာနဒဿီ (တိ) [ဝိမာန + ဒိသ + ဏီ] မမြတ်နိုး-မထေမဲ့မြင်ပြု-ခြင်းကို-မြင်-ကြည့်-ရှု-လေ့ရှိသော။ ဧတေ စ နိဿာယ ဝိမာနဒဿီ (သုတ္တနိ။ ၄၁၇) တိ ---- ဝိမာနံ အသမ္မာနံ ပဿန္တောပိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၈။

ဝိမာနဒေဝတာ (ထီ) [ဝိမာန + ဒေဝတာ] (၁) ဘုံဗိမာန်၏ အရှင်ဖြစ်သော နတ်သမီး။ (၂) ဘုံဗိမာန်၌ နေသောနတ်သမီး။ (၁) (၂) ယသ္မာ ပန ရေဝတီ ဝိမာနဒေဝတာ န ဟောတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၈)။

ဝိမာနဒွါရ (န) [ဝိမာန + ဒွါရ] ဘုံဗိမာန်၏-တံခါး-အပေါက်။ ဒေဝတာ အတ္တနော အတ္တနော ဝိမာနဒွါရေ ဌတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၄၀၃။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၃-၄။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၁)။

ဝိမာနန (ထီ၊ န) [ဝိ + မာန + ယု။ ဝိ + မာနန။ ဝိမာနေတိ-မှ။ (ထီ၊ န) ဝိမာနန-သံ။ (ထီ) ဝိမာဏဏာ - ပြာ၊ (န) ဝိမာဏဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) မမြတ်နိုးခြင်း၊ မြတ်နိုးခြင်းမှကင်းခြင်း။ (၂) မထေမဲ့မြင်ပြု-ကဲ့ရဲ့-ခြင်း။ (၁) သမ္မာနေ ဝိမာနနေ သက္ကာရေ အသက္ကာရေ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၉။ ဝိဂတမာနနာ ဝိမာနနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၂။ (၂) သန္တာနံ ဝါ ဝိမာနနာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၀။ သန္တာနံ ပဏ္ဍိတာနံ သီလသမ္ပန္နာနံ မာနနဿ အဘာဝေန အမာနနာ အဝမညနာ စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၃။

ဝိမာနပဋိဗဒ္ဓ (တိ) | ဝိမာန + ပဋိဗဒ္ဓ | ဘုံဗိမာန်နှင့်စပ်သော။ ဒေဝပုတ္တံ တဿ ဝိမာနပဋိဗဒ္ဓဥ္စ သန္တာယ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၉။

ဝိမာနပရိယန္တိက (တိ) | ဝိမာန + ပရိယန္တ - ဝိမာနပရိယန္တ + က္က | ဘုံဗိမာန်လျှင် အပိုင်းအခြားရှိသော။ ဝိမာနပရိယန္တိကမေဝ ခေါပန မယှံ ဇီဝိတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၆။

ဝိမာနပါသာဒဝရ (ပု) | ဝိမာန + ပါသာဒ + ဝရ | (က) ဘုံဗိမာန်တို့-တွင်-၌-မြတ်သော ပြာသာဒ်။ (ခ) ဘုံဗိမာန်ဟုဆိုအပ်သော မြတ်သောပြာသာဒ်။ (ဂ) အတိုင်းအရှည်မရှိကြီးသည့် မြတ်သောပြာသာဒ်။ (က) (ခ) (ဂ) ဝိမာနပါသာဒဝရေ(ဝိမာန။၃၇)တိ ဝိမာနေသု ဥတ္တမပါသာဒေ, ဝိမာနသဒ္ဒေါ ဝါ အဂ္ဂပါသာဒေ, ဝိမာနေ ဝါ ဝိဂတမာနေ အပ္ပမာဏေ မဟန္တေ ဝရပါသာဒေ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၉။

ဝိမာနပေတ (ပု) | ဝိမာန + ပေတ | နတ်ဘုံဗိမာန်- ရှိ - ၌ဖြစ် - သော ပြိတ္တာ။ တဿာ ဒါရိကာယ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တတာယ ဝိမာနပေတော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၅။

ဝိမာနပေတိဒေဝတာ (ထီ) | ဝိမာနပေတီ + ဒေဝတာ | ဘုံဗိမာန်-ရှိ-၌နေ-သော ပြိတ္တာ နတ်သမီး။ သာ ဝိမာနပေတိဒေဝတာ တဿ ပဋိဝစနံ ဒေန္တီ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။

ဝိမာနပေတီ (ထီ) | ဝိမာန + ပေတီ | ဘုံဗိမာန်-ရှိ-၌နေ-သော ပြိတ္တာမ။ ဝိမာနပေတီဟိ သဒ္ဓိံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၃။

ဝိမာနပ္ပဘာ (ထီ) | ဝိမာန + ပဘာ | ဘုံဗိမာန်၏ အရောင်အလင်း။ ဝိမာနပ္ပဘာယ ဇောတန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅။

ဝိမာနမဏ္ဍလ (နု) | ဝိမာန + မဏ္ဍလ | ဘုံဗိမာန်၏-အဝန်း-အဝိုင်း။ မဟန္တံ ဟိဿ ဝိမာနမဏ္ဍလံ ပညာသယောဇနာယာမ-ဝိတ္ထာရတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၃။

ဝိမာနမတ္ထက (နု) | ဝိမာန + မတ္ထက | ဘုံဗိမာန်၏ - အထက် - အပေါ် - ထိပ်ဖျား။ တဿ ဝိမာနမတ္ထကေနေဝ ပဥ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ တာဝတိံသဒေဝ-လောကာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၈။

ဝိမာနယေ (ကြိ) | ဝိ + မာန + ဏာယ + ဧယျ။ ဝိမာနေတိ - ကြည့်။ | မထေမဲ့မြင် ပြုရာ၏။ သမ္မာနယေ မံ န စ မံ ဝိမာနယေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၀။

ဝိမာနဝတ္ထု (ထီ) | ဝိမာန + ဝတ္ထု။ (ဝိ + မာန + ဝတ္ထု။) | (၁) ဘုံဗိမာန်တို့၏-အကြောင်းရှိ - အကြောင်းအရာကိုပြ- သော (ဒေသနာ)။ (၂) အကျိုး-ဝိပါက်-ကို အဦးပြုသဖြင့် ကံအထူးကို-နှိုင်းယှဉ်-တိုင်းတာ-ခြင်း (သိခြင်း) ၏အကြောင်း။ (၁) (၂) ဝိမာနာနံ ဝတ္ထု ကာရဏံ ဧတိဿာတိ ဝိမာနဝတ္ထု။ ----- ဝိပါကမုခေန ဝါ ကမ္မန္တရမာနဿ ကာရဏဘာဝတော ဝိမာနဝတ္ထူတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂။

ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ (ထီ) | ဝိမာနဝတ္ထု + အဋ္ဌကထာ | ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၊ ဝိမာနဝတ္ထု၏ အနက်ကို-ဖွင့်ဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့်စကား-အဋ္ဌကထာ။ ဝိတ္ထာရတော ပန ပရမတ္ထဒီပနိယံ ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။

(ယင်း အဋ္ဌကထာကို အာစရိယဓမ္မပါလ မထေရ်က ရှေးအဋ္ဌကထာဟောင်းကို အမှီပြု၍ ရေးသားသည်၊ အဋ္ဌကထာ၏အမည်ကိုလည်း " ပရမတ္ထဒီပနီ " ဟုမှည့်ခေါ်ခဲ့သည်၊ ကျမ်းပမာဏအားဖြင့် ၁၇ - ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိ၏၊ ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ ကျမ်းစာအုပ်ပမာဏအားဖြင့် စာမျက်နှာ ၃၃၅- တိတိရှိ၏။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၄-၅။)

ဝိမာနဝိနာသ (ပု) | ဝိမာန + ဝိနာသ | ဘုံဗိမာန်၏- ပျက်စီး - ပျောက်ပျက် - ခြင်း။ အတ္တနော ဝိမာနဝိနာသတောပိ ဉာတီနံ ဝိမာနဝိနာသံ န ကူဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၉။

ဝိမာနဝိဋပိ (ထိ) | ဝိမာန + ဝိဋပိ | ဘုံဗိမာန်-လမ်း-ခရီး။ ဝဋ္ဋနိအဋ္ဌဝိယန္တိ ဝိမာနဝိဋိယံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၈။

ဝိမာနသာမန္တ (ထိ) | ဝိမာန + သာမန္တ | ဘုံဗိမာန်၏အနီးအပါးဖြစ်သော။ ဝိမာနသာမန္တာ စဿာ ကမ္ဗဝိပါကာနုဘဝနယောဂ္ဂါ ကော ပေါက္ခရဏီ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။

ဝိမာနသေဋ္ဌ (နု) | ဝိမာန + သေဋ္ဌ | မြတ်သော-အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော-ဗိမာန်။ ဝိမာနသေဋ္ဌံ ဘုသံ သောဘမာနံ။ ဝိမာန။ ၇၊ ၁၀။ ဘုသံ အတိ ဝိယ ဝိရောစမာနံ ဝိမာနသေဋ္ဌံ လဘန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇။

ဝိမာနိတ (တိ) | ဝိ + မာန + တ။ ဝိမာနေတိ-မှ။ ဝိမာနိတ-သံ။ ဝိမာဏိအ-ပြာ။ ဝိမာဏိတ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | မမြတ်နိုး-မထေမဲ့မြင်ပြု-ကဲ့ရဲ့-အပ်သော။ ဝိမာနိတော သံသီဒတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၃၉။ သာမိကေန ဟိ ဝိမာနိတာနံ ကုလဓီတာနံ သဗ္ဗော ပရိဇနော ဝိမာနေတိယေဝ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၂။

ဝိမာနေတိ (ကြိ) | ဝိ + မာန + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၂၁။ ဝိမာနယတိ - သံ။ ဝိမာဏေဣ - ပြာ။ သက္ကတဒ္ဓ မနဓာတ်၊ ကာရိုက်ကြိယာ။ | (၁) မမြတ်နိုး-မချစ်ခင်-(နှလုံးမသာယာ)-မှုကို ဖြစ်စေ၏။ (၂) ကဲ့ရဲ့၏။ (၃) ပြစ်မှား၏။ (၄) မထေမဲ့မြင်ပြု၏။ (၁) န သမ္မာနေတီတိပိ အည ဝိမာနေတိ၊ အထ ဝါ ဒေါမနဿံ ဇနေတီတိပိ အည ဝိမာနေတိ။ မဟာနိ။ ၂၃၀။ (၂) ဝိမာနေတိ (သုတ္တနိ။ ၄၁၇) တိ ဂရဟတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ (၃) ဝိမာနေတွာ (ဝိ၊ ၄။ ၄၅၁) တိ အပရဇ္ဈိတွာ။ ဝဇိရ။ ၅၃၇။ (၄) ဝိမာနေတီတိ အဝမညတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၂၁။

ဝိမာနေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + မာန + ဏေ + တွာ | (၁) မရိုမသေ - မထေမဲ့မြင် - ပြု၍။ (၂) မမြတ်နိုး၍။ (၃) ပြစ်မှား၍။ ဝိမာနေတိ-လည်းကြည့်။ (၁) သယမ္ဘုံ တံ ဝိမာနေတွာ။ အပ၊ ၁။ ၅၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၄။ သယမ္ဘုံ ------ ဝိမာနေတွာ အနာဒရံ ကတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။ ဝိမာနေတွာ (ဝိ၊ ၄။ ၄၅၁) တိ အဝမာနံ ကတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၄။ (၂) အနဝမာနာယာတိ -----၊ ဧဝံ ဟိနေတွာ ဝိမာနေတွာ အကထေနေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၈။ (၃) ဝိမာနေတွာ(ဝိ၊၄။၄၅၁)တိ အပရဇ္ဈိတွာ။ ဝဇိရ။ ၅၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၅။

ဝိမာနေယျ (ကြိ) | ဝိ + မာန + ဏေ + ဧယျ | ဝိမာနယေ - ကြည့်။ ပုနပိ မံ သော သမ္မာနေယျ န ဝိမာနေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၁။

ဝိမိဿ (တိ) | ဝိ + မိဿ + အ။ မိဿ သမ္မိဿေ။ မိနီတိ၊ မာတု။ ၃၄၈။ ဝိမိဂြ-သံ။ ဝိမိဿ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ရောနှော-ရောရှက်-ရောပြွမ်း သော။ တေန ဝိမိဿာပိ

ကဒါစိ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဝီတိဟရတီတိ တတော ကုဋ္ဌိယံ ဝိမိဿံ ကရောန္တော ဟရတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၆။

ဝိမိဿက (တိ) [ဝိမိဿ + က။ ဝိ + မိဿ + ဏွု။ ဝိမိဂြက-သံ။] ရောနှော-ရောပြွမ်း-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမိဿကသုခဒုက္ခ (တိ) [ဝိမိဿက + သုခ + ဒုက္ခ]· ရောနှော-ရောပြွမ်း-သော ချမ်းသာဆင်းရဲရှိသော၊ ချမ်းသာဆင်းရဲ-ရောနှော-ရောပြွမ်း - သော။ ဝေါမိဿကသုခဒုက္ခန္တိ ဝိမိဿကသုခဒုက္ခံ ပီတိမိဿကဘာဝတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၁။

ဝိမိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + မိဿ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၄၈။ ဝိမိဂြယတိ - သံ။ ဝိမိဿက္က-ပြာ။] ရောနှော-ရောရှက်-ရောပြွမ်း-၏။ သံသန္ဒယိတွာတိ ဝိမိဿိတွာ အတ္ထတော အဘိန္နံ ကတွာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၀၂။

ဝိမိဿဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဝိမိဿာ + ဒိဋ္ဌိ + က။ ထီ-၌ ဝိမိဿဒိဋ္ဌိကာ။] ရောနှော-ရောရှက် - ရောပြွမ်း - သော အယူရှိသော၊ သူ။ ဝိမိဿဒိဋ္ဌိကော ဝိမိဿဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနော ဝိမိဿဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါနဟေတု ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ သုခဒုက္ခပ္ပဋိသံဝေဒီ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၈၀။

ဝိမိဿဒိဋ္ဌိကမ္မသမာဒါန (တိ) [ဝိမိဿဒိဋ္ဌိ + ကမ္မ + သမာဒါန] ရောနှော-ရောရှက်-ရောပြွမ်း - သောအယူနှင့်ကံကို ဆောက်တည်သော၊ ရောနှော-ရောရှက်-ရောပြွမ်း-သောအယူဖြင့် - ရောနှောသောကံကိုဆောက်တည်ခြင်းရှိသော။ ဝိမိဿဒိဋ္ဌိက-ကြည့်။

ဝိမိဿဝိညာဏ (န) [ဝိမိဿ + ဝိညာဏ] (ရုပ်နှင့်) ရောနှော-ရောရှက်-ရောပြွမ်း-သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်။ အာဒိနာ ဝိမိဿ-ဝိညာဏေနာ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၈)တိ ဧကဿ ဘဝဿ အာဒိဘူတေန ရူပဝိမိဿေန ပဋိသန္ဓိဝိညာဏေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၈။

ဝိမိဿိတ (တိ) [ဝိ + မိဿ + တ။ ဝိမိဂြတ-သံ။ ဝိမိသိယ - ပြာ။] ရောနှော-ရောရှက်-ရောပြွမ်း - သော။ သေတရတ္တောဟိ ပရိဘိန္နံ ဝိမိဿိတံ နီလံ ဝိနီလကံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၆)။

ဝိမိဿိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + မိဿ + တွာ] ရောနှော-ရောရှက်-ရောပြွမ်း-၍။ ဝိမိဿတိ-ကြည့်။

ဝိမုခ (တိ) [ဝိ + မုခ။ အနနုကူလံ မုခံ ယဿာတိ ဝိမုခေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိရူပံ မုခံ ယဿ သောယံ ဝိမုခေါ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၂၂၀။ ဝိမုခ-သံ။ ဝိမုဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] မျက်နှာလွှဲသော၊ မျက်နှာမသာယာသော၊ ဖောက်ပြန်-မလှ-သော မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ ဝိမုခါ ကမ္မံ ကရောန္တိ (အံ၊ ၂။ ၂၂၇) တိ "ပါတော ကိဋ္ဌိံ န လဘာမ၊ ခုဒါယ ပဋိပီဠိတာ ကမ္မံ ကာတုံ န သက္ကောမာ" တိ ကမ္မံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိသီဒန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၂။

ဝိမုခတာ (ထီ) [ဝိမုခ + တာ] မျက်နှာလွှဲ-မျက်နှာမသာယာ-သည်၏အဖြစ်။ မိစ္ဆာဘိ-နိဝေသော သဒ္ဓမ္မဿဝန ----- ပဋိပတ္တိဟိ ဝိမုခတာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၆)။

ဝိမုခပုပ္ဖိ (ထီ) [ဝိမုခ + ပုပ္ဖ + ဤ။ ဝိမုခံ ပုပ္ဖမဿာ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၅၈၃။] မျက်နှာဝ ဖောက်ပြန်သော - ပန်း - အပွင့် - ရှိသော၊

စစ်သိမ်၊ တောကြက်မောက်၊ ကြက်မောက်ရိုင်း။ (ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်)။ ဓာမဂ္ဂဝေါ ဝိမုခပုပ္ဖိပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၈၃။

ဝိမုခဘာဝ (ပု) | ဝိမုခ + ဘာဝ | မျက်နှာလွှဲသည်၏အဖြစ်။ ပရမ္မုခါတိ ဝိမုခဘာဝံ ပါပိတာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ ဣဒါနေဝ ပိဋ္ဌိ ပရိဝတ္တေန္တောတိ ဘဂဝတော နလာဋ္ဌ အနောလောကေတွာ ဝိမုခဘာဝံ အာပဇ္ဇန္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) | ဝိမုခဘာဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန | မျက်နှာလွှဲသည်၏အဖြစ်လျှင် ဉာဏ်အားရှေးရှု - ထင်သောအခြင်းအရာရှိ-ထင်တတ်-သော။ တတော ဝိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁ ၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဝိမုခဘာဝပရိစိတစိတ္တ (တိ) | ဝိမုခဘာဝ + ပရိစိတ + စိတ္တ | မျက်နှာလွှဲသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် - လေ့ကျက်- လေလာ-ဆည်းပူး-အပ်ပြီးသော စိတ်ရှိသော။ အထဿ ပရမတ္ထဂါဟတော ဝိမုခဘာဝပရိစိတစိတ္တဿ -----။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၈။

ဝိမုခဘာဝဘူတ (တိ) | ဝိမုခဘာဝ + ဘူတ | မျက်နှာလွှဲသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော။ ပါပကိရိယတော စိတ္တဿ ဝိမုခဘာဝဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၇။

ဝိမုခဘူတ (တိ) | ဝိမုခ + ဟုတွာ + ဘူဟ | မျက်နှာလွှဲသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ မျက်နှာလွှဲသော။ဣဒ္ဓ ဟိရောတ္တပ္ပံ အညမညဝိပ္ပယောဂံ ပါပတော ဝိမုခဘူတဉ္စ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆။

ဝိမုခ်ဘာဝ (တိ) | ဝိမုခ + ဘာဝ။ အဗျယီဘာဝကဲ့သို့ ဤ (ခ်) ပစ္စည်းသက်။ | ဝိမုခဘာဝကြည့်။

ဝိမုခ်ဘာဝဘူတ (တိ) | ဝိမုခ်ဘာဝ + ဘူတ | ဝိမုခဘာဝဘူတ · ကြည့်။ ပါပကိရိယတော စိတ္တဿ ဝိမုခ်ဘာဝဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဝိမုတ္တိ (ကြိ) | ဝိ + မုစ + ယ + တိ။ နံတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ ဝိမုစတေ-သံ။ ဝိမုစ္စက္က-ပြာ၊ အဒ္ဒမာဂဓီ။ | (၁) လွတ်၏၊ ကင်းလွတ်၏၊ လွတ်မြောက်၏။ (၂) နှလုံးသွင်း-ဆုံးဖြတ်-၏။ (၃) စွန့်လွှတ်၏။ (၄) လွတ်လို၏။ (၁) ကာမာသဝါပိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိတ္ထ။ ဝိ၊ ၁။ ၆။ ဝိမုစ္စိတ္ထာတိ ဣမိနာ ဖလက္ခဏံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ နိဗ္ဗိန္ဒံ ဝိရဇ္ဇတိ၊ ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀။ မ၊ ၁။ ၁၉၂။ သံ၊ ၁။ ၃၂၀။ အထ စ ပန မေ နာဒုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၈။ ပညာပရိဘာဝိတံ စိတ္တံ သမ္မဒေဝ အာသဝေဟိ ဝိမုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၈-၉။ သံကိလေသိယံ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၈၁။ ဝိမုစ္စတိ (ဣတိဝုတ်။ ၇၆) တိ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိဝသေန ဝိမုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ ဓဝံ သရာဂံ စိတ္တံ ရာဂတော ဝိမုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။ ယေဟိ ဝါ ကိလေသေဟိ သဗ္ဗေဟိ ဝိမုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။၁ ၃၅)။ (၂) မမေ့ဒေသိယမာနေ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ ပသီဒတိ သန္တိဋ္ဌတိ ဝိမုစ္စတိ။ မ၊ ၂။ ၉၉။ (-မ၊ ၃။ ၁၅၄။ အံ၊ ၃။ ၂၃၃)။ န ဝိမုစ္စတိ (အံ၊ ၂။ ၂၁၄) တိ န အဓိမုစ္စတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၄။ ဝိမုစ္စန္တိ (ဣတိဝုတ်။ ၂၂၅) တိ အဓိမုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ (၃) ဝိသဇ္ဇေန္တီတိ ဝိကိရန္တိ ဝိမုစ္စန္တိ န ဝဍ္ဎေန္တီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။

(၄) ဝိမုစ္စေယျာ (သံ၊ ၁။ ၃၁၉) တိ မုစ္စိတု- ကာမော ဘဝေယျ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၉၀။ ဝိမုစ္စေယျာတိ ဣမေ ပန အစ္စန္တာယ ဝိမုစ္စနံ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိမုစ္စတု (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + တု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။] လွတ် - ကင်းလွတ်- လွတ်မြောက် - ပါစေသတည်း။ တထေဝ တိဝိဓဂ္ဂီဟိ၊ စိတ္တံ တဝ ဝိမုစ္စတု။ အပ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝိမုစ္စထ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + ထ] (သင်တို့) လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-ကြ ကုန်လော။ ပါပံ ပါပကတော ဒိသွာ တတ္ထ နိဗ္ဗိန္ဒထ ဝိရဇ္ဇထ ဝိမုစ္စထ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၈။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၄၆)။

ဝိမုစ္စန (ထီ၊ န) [ဝိ + မုစ + ယ + ယု။ ဝိမောစန-သံ။ ဝိမောယဏ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လွတ်-ကင်းလွတ် -လွတ်မြောက်-ခြင်း။ (၂) ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ (၃) လွတ်-ကင်းလွတ်- လွတ်မြောက်-ကြောင်း (တရား)။ (၄) နှလုံး သွင်း-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း။ (၁) ပဋ္ဌဟိ ဝိမုတ္တိဟိ ဝိမုစ္စနသဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၃၃။ စိတ္တဿ ဝိမုတ္တိ ဝိမုစ္စနာ အပ္ပဝတ္တိဘာဝေါ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၉။ တတော ဝိမုစ္စနန္တိ ဝါ ဝိမုတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၅၂။ (၂) မဂ္ဂဝိမုတ္တိတိ မဂ္ဂေန ကိလေသာနံ ဝိမုစ္စနံ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနံ ဝေ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။ ----- ဝိမုစ္စနံ ပဟာနံ။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၉။ (၃) သန္တိဋ္ဌနာ ဟောန္တိ၊ ဝိမုစ္စနာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၁၆။ ဝိမုစ္စနဘာဂ-လည်းကြည့်။ (၄) ဝိမုစ္စနံ အဓိမုစ္စနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၄။

ဝိမုစ္စနက (တိ) [ဝိ + မုစ + ယ + ဏော + ယုး ဝိမုစ္စန + က] ကင်းလွတ်စေတတ်သော။ သမယေ သမယေ ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စနကံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဣမေ သာမာယိကံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၃။

ဝိမုစ္စနကာရဏ (န) [ဝိမုစ္စန + ကာရဏ] လွတ်မြောက်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝိမုတ္တာ- ယာတနာနီတိ ဝိမုစ္စနကာရဏာနိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၁၅။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၈။

ဝိမုစ္စနကိစ္စ (န) [ဝိမုစ္စန + ကိစ္စ] လွတ်-ကင်း လွတ်-ခြင်းဟူသော ကိစ္စ။ ဝိမုတ္တိရသေနာတိ ဝိမုစ္စနကိစ္စေန။ ဝိမုစ္စနသမ္ပတ္တိယာ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။

ဝိမုစ္စနကိရိယ (ထီ၊ န) [ဝိမုစ္စန + ကိရိယ] လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ကြိယာ။ ဝိမုစ္စန- ကိရိယာယ စ သမာနကာလတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၇။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၈)။

ဝိမုစ္စနဋ္ဌ (ပု) [ဝိမုစ္စန + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော- အနက်-သဘော။ ကေတ္တေ ဝိမုစ္စနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၈။ ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ စ သုဋ္ဌု ဝိမုစ္စနဋ္ဌော။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။၂ ၃၅။

ဝိမုစ္စနပရိယာယ (ပု) [ဝိမုစ္စန + ပရိယာယ] လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ပရိယာယ်။ ဝိမုစ္စနပရိယာယေန ဧကော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဝိမုစ္စနဘာဂ (ပု) [ဝိမုစ္စန + ဘာဂ] လွတ်မြောက်ကြောင်းဟူသော အဖို့။ ဒွိဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော ဟိ အရူပဇ္ဈာနေန ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခေန မဂ္ဂေန သမုစ္ဆေဒ- ဝိမောက္ခေနာတိ ဒွိဟိ ဝိမုစ္စနဘာဂေဟိ ----- ဝိမုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိမုစ္စနရသ (တိ) [ဝိမုစ္စန + ရသ] လွတ် မြောက်ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ ဝိမုတ္တိရသော (ဝိ၊ ၄။၄၂၃။ ဥဒါန။ ၁၄၃)တိ ကိလေသေဟိ

ဝိမုစ္စနရသော။ ဥဒါန၊ ဋ။ ၂၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၀။

ဝိမုစ္စနသမ္ဘတ္တိ (ထီ) | ဝိမုစ္စန + သမ္ဘတ္တိ | လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိမုစ္စနကိစ္စ-ကြည့်။

ဝိမုစ္စန္တ (တိ) | ဝိ + မုစ + ယ + အန္တ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ | (၁) လွတ်သော၊ ကင်းလွတ်သော၊ လွတ်မြောက်သော။ (၂) နှလုံးသွင်းသော။ (၁) တေသု နိဗ္ဗိန္ဒန္တော ဝိရဇ္ဇန္တော ဝိမုစ္စန္တော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၇။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၀၀)။ (၂) ဝိမုတ္တိံ ဝိမုစ္စတော အကုသလာ ဓမ္မာ (အံ၊ ၃။ ၄၁၂) တိ ------ အဓိမုတ္တိံ အဓိမုစ္စတော အကုသလာ ဓမ္မာ ဝဍ္ဍန္တိ နာမ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၃၁။

ဝိမုစ္စန္တိ (ကြိ) | ဝိ + မုစ + ယ + အန္တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ | (၁) လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-ကုန်၏။ (၂) နှလုံးသွင်း-ဆုံးဖြတ်-ကုန်၏။ (၁) ဥပါဒါနေ ဘယံ ဒိသွာ၊ ဇာတိမရဏသမ္ဘဝေ။ အနုပါဒါ ဝိမုစ္စန္တိ၊ ဇာတိမရဏသင်္ခယေ။ မ၊ ၃။ ၂၂၅။ (၂) ယထာဘူတေ ဝိမုစ္စန္တိ၊ ဘဝတဏှာ ပရိက္ခယာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၅။ ဝိမုစ္စန္တိ အဓိမုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၇၁။

ဝိမုစ္စမာန (တိ) | ဝိ + မုစ + ယ + မာန။ ဝိမုစ္စမာဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) လွတ်-ကင်းလွတ်-ဆဲဖြစ်သော။ (၂) နှလုံးသွင်း-ဆုံးဖြတ်-ဆဲဖြစ်သော။ (၁) ဝိမုတ္တံ ဝိမုစ္စမာနန္တိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၁၈၃-၄။ (၂) သမ္မာ ဝိရဇ္ဇမာနော သမ္မာ ဝိမုစ္စမာနော။ အံ၊ ၃။ ၂၉၇။ အဓိမောက္ခဝသေန ဝါ ဝိမုစ္စမာနော သန္နိဋ္ဌာနံ ကုရုမာနောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၀၂။

ဝိမုစ္စမာနကထာ (ထီ) | ဝိမုစ္စမာန + ကထာ | ဝိမုစ္စမာနကထာ၊ လွတ်မြောက်ဆဲ၏အဖြစ်ကိုဆိုရာဖြစ်သော စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ။ ၃-ဝဂ်၊ ၄-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၁၈၃။ ဣဒါနိ ဝိမုစ္စမာနကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၀။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇၅။

ဝိမုစ္စိသု[၁] (ကြိ) | ဝိ+ မုစ+ ယ+ ဥံ | (၁) လွတ်ကုန်ပြီ။ (၂) လွတ်စေ-လွတ်-ကုန်ပြီ။ (၃) လွတ်အပ်ကုန်ပြီ။ (၁) ယထာဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ ဝိမောက္ခမုခေဟိ ယေ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာ ဝိမုစ္စိသု။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၇။ (၂) (၃) အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စိသု (ဝိ၊ ၁။ ၉) တိ ဧတ္ထ အာသဝေဟိတိ ကတ္တုအတ္ထေ ကရဏနိဒ္ဒေသော၊ စိတ္တာနီတိ ပစ္စတ္တဗဟုဝစနံ၊ ဝိမုစ္စိသုတိ ကမ္မသာဓနံ၊ တသ္မာ အာသဝေဟိ ကတ္တုဘူတေဟိ အနုပါဒါယ အာရမ္မဏဝသေန အဂ္ဂဟေတွာ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စိတာနီတိ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗောတိ အာဟ " တေသံ ဟိ စိတ္တာနိ " တိအာဒိ။ ယေဟိ အာသဝေဟိတိ ဧတ္ထာပိ ကတ္တုအတ္ထေ ဧဝ ကရဏနိဒ္ဒေသော။ ဝိမုစ္စိသုတိ ကမ္မသာဓနံ။ န တေ တာနိ ဂဟေတွာ ဝိမုစ္စိသုတိ တေ အာသဝါ တာနိ စိတ္တာနိ အာရမ္မဏဝသေန န ဂဟေတွာ ဝိမုစ္စိသု ဝိမောစေသုံ။ ဧတ္ထ ဟိ စိတ္တာနီတိ ဥပယောဂဗဟုဝစနံ၊ ဝိမုစ္စိသုတိ ကတ္တုသာဓနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၇-၈။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၆။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၉၀။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၄၃။ ဝဇိရ။ ၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၄)။

ဝိမုစ္စိသု[၂] (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + မုစ + ယ + ဧဏ + ဥံ။ ကာရိတပစ္စယလောပ။ | လွတ်စေအပ်ကုန်ပြီ။ ဝိမုစ္စိသု (ဝိ၊ ၁။ ၉) တိ

ကမ္မကာရကော။ ဝိမောစိတာနီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝဇိရ။ ၅၇။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၄)။

ဝိမုစ္စိ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + ဤ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။] (၁) လွတ်-ကင်းလွတ်-ပြီ။ (၂) စွန့် - လွတ် - ပြီ။ (၁) အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၃။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၂။ ဒီ၊ ၂။ ၃၀။မ၊ ၂။ ၁၆၈။ ဥဒါန။ ၈၆။ ဝိ၊ ၅၊ ၁။ ၁၀။ ဒီ၊ ၅၊ ၁။ ၁၀။ မ၊ ၅၊ ၃။ ၁၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။ ၈၁။ အပ၊ ၅၊ ၁။ ၃၅၀။ အပ၊ ၅၊ ၂။ ၂၇၃။ စူဠနိ၊ ၅။ ၈)။ (၂) ဝိမုစ္စိ (ဥဒါန။ ၈၆) တိ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိယာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိယာ စ ဝိမုစ္စိ နိဿဇ္ဇိ။ ဥဒါန၊ ၅။ ၈၄။

ဝိမုစ္စိတ (တိ) [ဝိ + မုစ + ယ + တ။ ဝိမောစိတ-သံ။ ဝိမောက္ကယ - ပြာ။] လွတ် အပ်သော။ အာသဝေဟိ ကတ္တုဘူတေဟိ အနုပါဒါယ အာရမ္မဏာဝသေန အဂ္ဂဟေတွာ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စိတာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၇။

ဝိမုစ္စိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + မုစ + ယ + တဗ္ဗ။ ဝိမောက္တဗျ-သံ။] (၁) (က) လွတ်မြောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ) လွတ်မြောက်ရာ ဖြစ်သော။ (၂) နှလုံးသွင်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) (က) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) နာဟံ ဂဟပတိ ဝိမုတ္တိ ဝိမုစ္စိတဗ္ဗာတိ ဝဒါမိ၊ န ပနာဟံ ဂဟပတိ သဗ္ဗာ ဝိမုတ္တိ န ဝိမုစ္စိတဗ္ဗာတိ ဝဒါမိ။။ အံ၊ ၃။ ၄၁၁။

ဝိမုစ္စိတဗ္ဗဘာဂ (ပု) [ဝိမုစ္စိတဗ္ဗ + ဘာဂ] (က) လွတ်မြောက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အဖို့။ (ခ) လွတ်မြောက်ရာဖြစ်သော အဖို့။ (က) (ခ) ဒွီဟိ ဝိမုစ္စိတဗ္ဗဘာဂေဟိ စ ဝိမုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိမုစ္စိတုံ¹ (ဗျ) [ဝိ + မု စ + ယ + တုံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။] လွတ် - ကင်းလွတ် - လွတ် မြောက်-ခြင်းငှါ။ အလံ ဝိမုစ္စိတုံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၁။ အံ၊ ၂။ ၄၇၄-၆။

ဝိမုစ္စိတုံ² (ဗျ) [ဝိ + မုစ + ယ + ဏေ +တုံ။ စူဠနိ၊ ၅။ ၃၃။] လွတ် - ကင်းလွတ် - လွတ် မြောက်-စေ ခြင်းငှါ။ ဝိမုစ္စိတု (စူဠနိ။ ၁၃၆)န္တိ မောစေတုံ။ စူဠနိ၊ ၅။ ၃၃။

ဝိမုစ္စိတုကာမ (တိ) [ဝိမုစ္စိတုံ + ကမု + ဏ] ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက် - ခြင်းငှါ အလို ရှိသော၊ ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-လိုသော။ ဝိမုစ္စိတုကာမတာသင်္ခါတာယ ဥက္ကဏ္ဌာယ စိတ္တံ နမိ။ ဝဇိရ။ ၄၀၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၆)။

ဝိမုစ္စိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + အာ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။] လွတ်-ကင်း လွတ်-လွတ်မြောက်-ပြီ။ ကာမာသဝါပိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိတ္ထ။ ဝိ၊ ၁။ ၆။ မ၊ ၁။ ၂၈။ မ၊ ၃။ ၈၆။ မ၊ ၅၊ ၁။ ၁၃၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဝိမုစ္စိတ္ထာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + မုစ + ယ + တ္ထာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၃။ ဝိမုစ-သံ။] လွတ်-ကင်း လွတ် - လွတ်မြောက် - ၍။ မမ စိတ္တံ ကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စိတ္ထာ။ ထေရီ၊ ၅။ ၂၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၀)။

ဝိမုစ္စိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + ဿတိ] လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ယာဝ မေ န အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စိဿတိ။ မဟာနိ။ ၅၁။ အဘိ၊ ၅၊ ၁။ ၇၇။

ဝိမုစ္စိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + ဿာမိ] (ငါ) လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ ဣမာယ ဒိဋ္ဌိယာ ----- ဝိမုစ္စိဿာမိ။ မဟာနိ။ ၅၆။

ဝိမုစ္စေယျ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + ဧယျ] လွတ် - ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက် - ရာ၏။ အနုပါဒါယ စ မေ အာသဝေဟိ ဣတ္ထံ ဝိမုစ္စေယျ။ သံ၊ ၃။ ၂၇၆။

ဝိမုစ္စေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + ယ + ဧယျုံ] လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-ကုန်ရာ၏။ ယထာ နေသံ ဣမသ္မိံယေဝ အာသနေ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စေယျုံ။ သံ၊ ၁။ ၃၉၄။

ဝိမုစ္စိတ (တိ) [ဝိ + မုစ္ဆ + တ။ ဝိမုဆိတ-သံ။ ဝိမုစ္ဆိအ-ပြာ။] အလွန်တွေဝေသော။ ဧတ္တ လောကော ဝိမုစ္စိတော (သံ၊ ၁။ ၁၁၅) တိ ဧတေသု ဆသု အာရမ္မဏေသု လောကော အဓိမုစ္စိတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိမုစ္စတိ (ကြိ) [ဝိ + မုစ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ ဝိမုစ္စတိ-သံ။ ဝိမုံစက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] လွတ်၏။ ဂစ္ဆတိ ဝတ ရေ ဒါသဗလဿ သရသရံသိဇာလံ ဝိမုစ္စဒန္တော မဟာဗောဓိရုက္ခောတိ ဝဒ္ဓိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၂။

ဝိမုစ္စန္တ (တိ) [ဝိ + မုစ + အ + အန္တ] လွတ်သော။ ဝိမုစ္စတိ-ကြည့်။

ဝိမုစ္စိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + မုစ + တွာ] လွတ်၍။ ဣမိနာ ဘဂဝတော ဩဝါဒေန အတ္တနိ သဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒေတွာ သဒ္ဓါဓိမုစ္စရေနေဝ စ ဝိမုစ္စိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၇။

ဝိမုတ္တ (တိ) [ဝိ + မုစ + တ။ ဝိသေသေန မုစ္စော ဝိမုစ္စော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၈။ ရူ။ ၅၆၀။ မောဂ်၊ ၅။ ၉၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၁။ ဝိမုတ္တ-သံ။ ဝိမုတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးသဖြင့် -လွတ်-ကင်းလွတ် -လွတ်မြောက်-လွတ်လပ်-ပြီးသော။ (၂) နှလုံးသွင်းသော၊ အာရုံပြုသော။ (၃) ထူး-ဆန်း-သော။ (၄) လွတ်စေ - လွတ် - စွန့် - အပ်ပြီးသော။ (၅) (ဗိဝ့်ါမဋ္ဌ-စသောကရိုက်းတို့ကို မနှိပ်မူ၍ စွန့်လွှတ်၍ ဖွင့်သောနှုတ်ခမ်းဖြင့် နှာခေါင်းသံရှိသည်ကို မပြုမူ၍ ရွတ်ဖတ်အပ်သော) ဝိမုတ္တအက္ခရာ။ (န) (၆) လွတ်မြောက်ခြင်း။

(၁) အထူးသဖြင့်-လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-လွတ်လပ်-ပြီးသော။ ဝိမုတ္တသို့ ဝိမုတ္တမိတိ ဉာဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ၁။ ၇၉။ မ၊ ၂။ ၁၂။ သံ။ ၁။ ၃၂၀။ အံ၊ ၁။ ၁၆၅။ သဗ္ဗဥ္စဟော တဏှာက္ခယော ဝိမုတ္တော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂။ အနုပါဒါယ ဝိမုတ္တော ဘိက္ခဝေ တထာဂတော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆။ အနုပါဒါ ဝိမုတ္တော (ဒီ၊ ၂။ ၅၉)တိ စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ အဂ္ဂဟေတွာ ဝိမုတ္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ရူပသညီယ ဝိမုတ္တော (သံ၊ ၂။ ၅၄၆) တိ --- ရူပပဏ္ဏတ္တိယာပိ ဝိမုတ္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော (အံ၊ ၁။ ၇၃) တိ ဒွီဟိ ဘာဂေဟိ ဝိမုတ္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။ သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တော (ဝိ၊ ၃။ ၂၇၀) တိ သမ္မာ ဟေတုနာ ကာရဏေန ဇာနိတွာ ဝိမုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၂။ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ တာဟိ ဂတိဟိ ဝိမုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၉။ မူလဋီ၊ ၃။ ၃၁)။

(၂) နှလုံးသွင်းသော၊ အာရုံပြုသော။ ဝိမုတ္တ (သုတ္တနိ။ ၄၄၇) န္တိ အာကိဉ္စညာယတနာဒီသု အဓိမုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၇။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၈။ မူလဋီ၊ ၃။ ၃၆)။ (၃) ထူး-ဆန်း-သော။ ဝိမုတ္တ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၇) န္တိ ဝါ ဝိသိဋ္ဌံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၃။ (၄) လွတ်စေ-လွတ်-စွန့်-အပ်ပြီးသော။

ဝိမုတ္တ (အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၀) န္တိ ဝါ ဝိဿဇ္ဇ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၇။ (၅) (ဇိဂ္ဂါမဏ္ဍ-စသော ကရိုဏ်းတို့ကို မနှိပ်မူ၍ စွန့်လွှတ်၍ ဖွင့်သော နှုတ်ခမ်းဖြင့် နှာခေါင်းသံရှိသည်ကို မပြုမူ၍ ရွတ်ဖတ်အပ်သော) ဝိမုတ္တအက္ခရာ။ ဝိမုတ္တန္တိ ယံ ကရဏာနိ အနိဂ္ဂဟေတွာ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဝဋေန မုခေန အနုနာသိကံ အကတွာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၇။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၇၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇၊ ၁၅၆)။ (န) (၆) လွှတ်မြောက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမုတ္တကိရိယာ (ထီ၊ န) [ဝိမုတ္တ + ကိရိယာ] လွှတ်မြောက်ခြင်းဟူသော - အပြုအမူ -အမူအရာ။ ကေဒေသေန, ကေဒေသေ ဝါ ဝိမုစ္စမာနဿ ဝိမုတ္တကိရိယာယ ကေဒေသော ဝိသေသနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇၅။

ဝိမုတ္တခီဏာသဝ (ပု) [ဝိမုတ္တ + ခီဏာသဝ] လွှတ်မြောက်ပြီးသော ရဟန္တာ (ပုဂ္ဂိုလ်)။ သုညတဝိမောက္ခေန ဝိမုတ္တခီဏာသဝေါ ပဋိပဒါဝသေန စတုဗ္ဗိဓော ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၅၃။

ဝိမုတ္တဂ္ဂ (န) [ဝိမုတ္တိ + အဂ္ဂ] မြတ်သော ဝိမုတ္တိ၊ (အရဟတ္တဖိုလ်)။ သီလဂ္ဂ - လည်း ကြည့်။ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂါနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ? သီလဂ္ဂံ သမာဓိဂ္ဂံ ပညာဂ္ဂံ ဝိမုတ္တဂ္ဂံ။ အံ၊ ၁။ ၃၉၀။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၅)။

ဝိမုတ္တစိတ္တ (တိ) [ဝိမုတ္တ + စိတ္တ] (၁) လွှတ်မြောက်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (န) (၂) လွှတ်မြောက်သောစိတ်။ (၁) ဧဝံ ဝိမုတ္တစိတ္တံ ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခုံ ယော ဧဝံ ဝဒေယျ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၈။ (-မ၊ ၂။ ၁၅၄။ သံ၊ ၃။ ၃၅၉။ အံ၊ ၁။ ၅၁၉)။ (န) (၂) ယံ ဝိမုတ္တစိတ္တံ ပဏီဟိတံ၊ တံ သဗ္ဗံ ပညာစက္ခု၊ ဝိမုတ္တစိတ္တံ မေ မယာ လဒ္ဓံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၉၅။

ဝိမုတ္တစေတသ (တိ) [ဝိမုတ္တ + စေတ + သ] လွှတ်မြောက်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိမုတ္တစေတသော (နေတ္တိ။ ၁၅၉) တိ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိယာ ပဋိပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိယာ စ ဝိမုတ္တစိတ္တော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၆၂။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၀)။

ဝိမုတ္တဋ္ဌ (ပု) [ဝိမုတ္တ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] (၁) လွှတ် - ကင်းလွှတ် - လွှတ်မြောက်-သော-အနက်-သဘော။ (၂) နှလုံးသွင်း-အာရုံပြု- သော - အနက် - သဘော။ (၁) (၂) ဝိမုတ္တဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ၊ ၁၆၊ ၁၉။ ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ အာရမ္မဏေ စ အဓိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၈။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၅)။

ဝိမုတ္တတာသဉ္ဇာနန (န) [ဝိမုတ္တတာ + သဉ္ဇာနန] လွှတ်မြောက်သည်၏အဖြစ်ကို အမှတ်ပြု၍သိခြင်း။ ဝိမုတ္တသညီ-ကြည့်။

ဝိမုတ္တတ္ထ¹ (ပု) [ဝိမုတ္တ + အတ္ထ] လွှတ်-ကင်းလွှတ် - လွှတ်မြောက် - သော အနက်။ ကေဝလော ဝိမုတ္တတ္ထော ဧဝ တတ္ထ လဗ္ဘတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၀။

ဝိမုတ္တတ္ထ² (ပု) [ဝိမုတ္တိ + အတ္ထ] ဝိမုတ္တိ (အရဟတ္တဖိုလ်) ဟူသောအကျိုး။ ဝိရာဂေါ ဝိမုတ္တတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၇-၈။

ဝိမုတ္တဒေါသ (ပု) [ဝိမုတ္တ + ဒေါသ] ကရိုဏ်းကိုမနှိပ်မူ၍ စွန့်လွှတ်၍ ဖတ်ခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သောအပြစ်။ န ဟိ သက္ကာ---- ကမ္မဝါစံ ဒသဝိဓံ ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိံ အပရိဟာပေန္တော ဝိမုတ္တဒေါသာဒိသု ... ပတနတော။ ဝဇိရ၊ ၄၄၁။

ဝိမုတ္တန္တရာယကရ (တိ) | (ဝိမုတ္တိ + အန္တရာယ•) ဝိမုတ္တန္တရာယ + ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ | လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-ခြင်း၏ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်သော။ သတ္တာနံ ဝိမုတ္တန္တရာယကရော သံသာရနိယာမော နာမ နတ္ထိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။

ဝိမုတ္တပတ္တပုဋ (ပု) | ဝိမုတ္တ + ပတ္တ + ပုဋ | အညာမှလွတ်ပြီး-(ကြွေကျ)-သော-ဖက်ထုပ်-ဖက်ခွက်။ အနိလေန ပမုဋ္ဌိတဂန္ဓာနံ ပုပ္ဖါနံ ဝါယုနာ ဝိမုတ္တပတ္တပုဋံ ဝိယ ------ သုဂန္ဓံ ပဝါယန္တိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၁၉။

ဝိမုတ္တပရိပါစကဓမ္မ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + ပရိပါစက+ ဓမ္မ။ ဝိမုတ္တိပရိပါစကဓမ္မာနံ ? | အရဟတ္တဖိုလ်ကို -ရင့်-ကျက်-စေတတ်သော တရား။ သဒ္ဓါဒီနံ ဟိ ဝိမုတ္တပရိပါစကဓမ္မာနံ ဗလဝဘာဝေါ တပ္ပဋိပက္ခာနံ ပါပဓမ္မာနံ ဒုဗ္ဗလဘာဝေ သတိ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဝိမုတ္တဘာဝ (ပု) | ဝိမုတ္တ + ဘာဝ | လွတ်မြောက်ခြင်း၏ အထူးအပြား။ ဝိမုတ္တဘာဝဒေန ပန တထာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဝိမုတ္တမာနသ (တိ) | ဝိမုတ္တ + မာနသ | ဝိမုတ္တစိတ္တ-ကြည့်။ သဗ္ဗတ္ထ ဝိမုတ္တမာနသော၊ န ပုန ဇာတိဇရံ ဥပေဟိသိ။ ဓမ္မ။ ၆၃။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၃။ (-အံ၊ ၄၊ ၃။ ၄၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂၅၄)။

ဝိမုတ္တဝစန (န) | ဝိမုတ္တ + ဝစန | (ကရိုက်းကို-) လွတ်၍ရွက်ဖတ်ခြင်း။ " ပတ္တကလ္လာ "တိ ဝိဝဋ္ဋေန မုခေန အနုနာသိကံ အကတွာ ဝစနံ နိဂ္ဂဟိတသ ဝိမုတ္တဝစနံ နာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၇၅။

ဝိမုတ္တဝဏ္ဏ (တိ) | ဝိ + မုစ + တဝဏ္ဏ။ ဝိဘတ္တဝဏ္ဏ-ကဲ့သို့။ | ဝိမုတ္တ (၁) အနက်ကြည့်။ စိတ္တာနိ ဝိမုတ္တဝဏ္ဏာနိ အဟေသုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၄။

ဝိမုတ္တဝါဒီ (တိ) | ဝိမုတ္တ + ဝဒ + ဏီ။ ထိ-၌ ---ဝါဒိနီ။ | (သလိပ် ဒေါသ စသည်တို့မှ) ကင်းလွတ် - သန့်ရှင်း-သောစကားကိုဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဿဋ္ဌာယာတိ ဝိမုတ္တာယ။ တေနသ ဝိမုတ္တဝါဒီတံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၁။

ဝိမုတ္တသဒ္ဒါရ (တိ) | ဝိမုတ္တ + သဒ္ဒါရ | လွတ်- ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက်- ပြီးသော သဒ္ဒါရတရားရှိသော၊ သူ၊ သဒ္ဒါရတို့မှ-လွတ်-ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက် - ပြီးသော၊ သူ။ အဓိပတိပစ္စယဘူတော စ တသ္မိ ပရမဿာသဘာဝေန ဝိမုတ္တသဒ္ဒါရဿ ပရမဂတိဘာဝေန စ ပတိဋ္ဌာနဘူတော ပတိဋ္ဌာယ --- ခေပေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၆။

ဝိမုတ္တသညာ (ထီ) | ဝိမုတ္တာ + သညာ | လွတ်- ကင်းလွတ်- လွတ်မြောက်- ၏ဟုဖြစ်သော အမှတ်သညာ။

ဝိမုတ္တသညီ (တိ) | ဝိမုတ္တသညာ + ဤ။ ထိ-၌ --- သညိနီ။ | လွတ် - ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက်-၏ဟုဖြစ်သော အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိမုတ္တသညိတာ (အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၉၆) တိ အဓိမာနသမ္ပယုတ္တံ တိတ္ထိယာနံ ဝါ အတ္တနေ ဒိဋ္ဌိယာ ဝိမုတ္တတာသညာနနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၉။

ဝိမုတ္တာကုလသိရောရုဟ (တိ) | ဝိမုတ္တ + အာကုလ + သိရောရုဟ | (အလုံး-အနှောင်-အဖွဲ့မှ) လွတ်ကင်း ပြေကျ-သည်ဖြစ်၍ ရှုပ်ထွေးသော ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ ကေစ္စာ ဝိမုတ္တာကုလသိရောရုဟာ သုသာနေ ရုပရုပံ မာရယမာနာ သယိံသု။ ဝုံ၊ ၄။ ၂၂၉။

ဝိမုတ္တာစာရ (တိ) [ဝိမုတ္တ + အာစာရ] (သံသရာမှ) လွတ်မြောက်သော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ဗာဟိရကာစာရယုတ္တော တိတ္ထိယာစာရယုတ္တော၊ န ဝိမုတ္တာစာရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၈။

ဝိမုတ္တာဓိဂမ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + အဓိဂမ] လွတ်လွတ်စွန့်သည်ဖြစ်၍ - ရ - သိ - တတ်သော အရိယမဂ်။ ဝိမုတ္တာဓိဂမော စ ဟောတိ။ နေတ္တိ။ ၇၆။ အရိယမဂ္ဂေါ ဟိ ------ ပဇဟိတဗ္ဗာနံ အစ္စန္တဝိမုတ္တိဝသေန ပဇဟနတော ဝိမုတ္တာဓိဂမော စ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။

ဝိမုတ္တာဓိပ္ပါယသညိတ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + အဓိပ္ပါယ + သညိတ] လွတ်မြောက်ခြင်း-၌ - လွတ်မြောက်မှု၌-အလို - ဖလဝိမုတ္တိ-ဟု သိမှတ်အပ်သော။ ဝိမုတ္တာဓိပ္ပါယသညိတာ ဝိမုတ္တိ ဉဒ္ဒိဿ သက်ပ္ပါ မနောရထာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။

ဝိမုတ္တာနိသံသ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + အာနိသံသ] မဂ်, ဖိုလ်ဟူသော အကျိုးရှိသော၊ (ဘုရား၏ စကားတော်)။ ဝိမုစ္စတိ ဝိမုစ္စိတ္တာတိ ဝိမုတ္တိ၊ ယထာရုဟံ ဝိမုတ္တာနိသံသံ ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိကံ ဝါ။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၅။

ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယ (န) [ဝိမုတ္တိ + အနုတ္တရိယ] (၁) မြတ်သော (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ပြီးဖြစ်သည့် ဖိုလ်တရား၊ မြတ်သော ဖိုလ်။ (၂) မြတ်သော (ကိလေသာတို့မှ)လွတ်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်တရား၊ မြတ်သောနိဗ္ဗာန်။ (၁) (၂) တီဏိ အနုတ္တရိယာနိ၊ ဒဿနာ-နုတ္တရိယံ ပဋိပဒါနုတ္တရိယံ ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၄။ ဖလံ ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ -------- (အထ ဝါ) နိဗ္ဗာနံ ဝိမုတ္တာနုတ္တရိယံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၅။

ဝိမုတ္တာဘိလာသ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + အဘိလာသ] (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ပြီး အရဟတ္တဖိုလ်ကို-လိုလား-တောင့်တ-နှစ်သက်-ခြင်း။ သာရေ တိဌန္တေယေဝ ဝိမုတ္တာဘိလာသာယ တံ ဉပေက္ခာ ဝိယ ဟုတွာပိ ------ ဇဏ္ဍိ။ ဉဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၃။

ဝိမုတ္တာယတန (န) [ဝိမုတ္တိ + အာယတန။ ဝိမုတ္တိယာ ဝဍ္ဎဒုက္ခတော ဝိမုစ္စနဿ အာယတနာနိ ကာရဏာနိ ဝိမုတ္တာယတနာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀။] (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) လွတ်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိမုတ္တာယတန ၅-ပါးကို ဒီ၊ ၃။ ၂၀၀။ အံ။ ၂။ ၁၇-တို့ကြည့်။ ဝိမုတ္တာယတနာနိ (ဒီ၊ ၃။ ၂၀၀။ အံ၊ ၂။ ၁၇) တိ ဝိမုစ္စနကာရဏာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈။

ဝိမုတ္တာယတနဉာဏ (န) [ဝိမုတ္တာယတန + ဉာဏ] ဝိမုတ္တာယတနဉာဏ်၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်။ ပဉ္စ ဝိမုတ္တာယတနဉာဏာနိ။ ဉဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၈။ (စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၇)။

ဝိမုတ္တာယတနဒေသနာသီသ (န) [ဝိမုတ္တာယတန + ဒေသနာ + သီသ] (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဒေသနာကို-အဦး- အစ - ပဓာန - ပြုခြင်း။ ဝိမုတ္တာယတနသီသ - လည်းကြည့်။ တဉ္စ ဉဘယံ ဝိမုတ္တာယတနဒေသနာသီသေန ပရိစယံ ကရောန္တေဟိ ဧကန္တေန ဝိညေယျံ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၈။

ဝိမုတ္တာယတနဝိသေသ (တိ) [ဝိမုတ္တာယတန + ဝိသေသ] (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) လွတ်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တရားအထူး။ ဝိမုတ္တာယတနဝိသေသော ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀။

ဝိမုတ္တာယတနသန္နိသိတ (တိ) | ဝိမုတ္တာယတန+ သန္နိသိတ | လွတ်မြောက်ကြောင်း-၌-ကို- မှီသော။ ဇဝံ ဝိဓဿ ဓမ္မကထိကဿ ဝိမုတ္တာယတနာသန္နိသိတဿ န နိဗ္ဗာနံ ဒုလ္လဘံ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂၅။

ဝိမုတ္တာယတနသီသ (န) | ဝိမုတ္တာယတန + သီသ | (ဝင်္ဆင်းရဲမှ) လွတ်မြောက်ကြောင်း ကို - အဦး - အစ - ပဓာန - ပြုခြင်း။ ဝိမုတ္တာယတနသီသေန ပရေသံ ဒေသေတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၃။ ဝိမုတ္တာယတနသီသေ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၈) တိ ----- ဝိမုတ္တိကာရဏ- ပဓာနဘာဝေ ဋ္ဌတွာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၆။ ထေရ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၃)။

ဝိမုတ္တာရမ္မဏ (တိ) | ဝိမုတ္တိ + အာရမ္မဏ | (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) လွတ်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တာရမ္မဏာ ဝိမုတ္တိဂေါစရာ ----- ပတိဋ္ဌိတာ။ ပဋိသံ၊ ၃၂၇-၈။

ဝိမုတ္တာသာ (ထီ) | ဝိမုတ္တိ + အာသာ | အရဟတ္တဖိုလ်ကို တောင့်တခြင်း၊ လွတ် မြောက်ပြီးအရဟတ္တဖိုလ်၌ ဖြစ်သော တောင့် တခြင်း။ ယာ ဟိဿ ပုဗ္ဗေ အဝိမုတ္တဿ ဝိမုတ္တာသာ၊ သာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၀။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၈)။

ဝိမုတ္တိ (ထီ) | ဝိ + မုစ + တိ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၈။ ရူ။ ၅၆၀။ မောဂ်၊ ၅။ ၉၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၈၁။ သဗ္ဗဗျာပါဒပရိယုဋ္ဌာနေဟိ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၁၅။ ဝိမုစ္စတိ ဝိမုစ္စိတ္တာတိ ဝိမုတ္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၅။ ဝိမုတ္တိ - သံ။ ဝိမုတ္တိ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ |

(၁) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ဆဲ မဂ်တရား။ (၂) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ် မြောက်ပြီး ဖိုလ်တရား။ (၃) အရဟတ္တဖလ သမာပတ်။ (၄) အောက်၌ဖြစ်သော ဖလသမာပတ် ၃-ပါး။ (၅) သမာပတ် ၈-ပါး။ (၆) နိဗ္ဗာန်။ (၇) လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်မှု (သမာဓိတရား)။ (၈) လွတ် မြောက်ကြောင်းတရား-- (က) ပညာ၊ (ခ) မေတ္တာ၊ (ဂ) မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာ။ (၉) စွန့်လွှတ်အပ်သော။ (၁၀) လွတ်မြောက်သော--(က) အရဟတ္တမဂ် နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ (ခ) မဂ်ဉာဏ်နှင့်ယှဉ် သောတရား။ (ဂ) သေက္ခဖိုလ် (အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး)။ (ဃ) အရဟတ္တဖိုလ်။ (င) ဖိုလ်အင်္ဂါ ၈-ပါးမှ ကြွင်း သောတရား။ (စ) (ပညာမှ ကြွင်းသော) ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော တရား။ (ဆ) တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ-စသော ဝိမုတ္တိ ၅-ပါး။ (ဇ) သဒ္ဓိန္ဒြေ။ (၁၁) မိစ္ဆာအယူဟုဆိုအပ် သော နှလုံးသွင်းခြင်း။ (၁၂) အားကြီးသော ဝိပဿနာ။ (၁၃) ဝိမုတ္တာယတနသုတ်။ (၁၄) တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိဒေသနာ။

(၁) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ဆဲမဂ် တရား။ ပရိစ္စာဂဋ္ဌေန ဝိမုတ္တိ (ပဋိသံ။ ၇၁)တိ မဂ္ဂဝဇ္ဈကိလေသာနံ ပဇဟနဋ္ဌေန တဓောာ မုစ္စနတော ဝိမုတ္တိ၊ အရိယမဂ္ဂါမေဝ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၂။ (၂) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ပြီး ဖိုလ်တရား။ ဝိမုတ္တိ (မ၊ ၁။ ၁၉၉) တိ အရိယဖလံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃။ ဝိမုတ္တိ (သံ၊ ၃။ ၁၉၂။ ပဋိသံ။ ၇၁) တိ ဖလဝိမုတ္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဝိမုတ္တိ စ အနေသပမာ (သံပ၊ ၂။ ၁၄၇)တိ သံကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ သောတာပတ္တိ- ဖလာဒိကာ စတဿော ဝိမုတ္တိယော အနုပမာ

ဥပမာရဟိတာ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ (-နေတ္တိ။ ၂၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၁။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၈၃)။ (၃) အရဟတ္တဖလသမာပတ်။ ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒီ-ကြည့်။ (၄) အောက်၌ ဖြစ်သော ဖလသမာပတ် ၃-ပါး။ အယံ ပန --------- သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိန္တိ ယာဝ အရဟတ္တာ ဇာနာဟိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁ ၁၆။ ဝိမုတ္တိ ပန ဣမ ဟေဋ္ဌိမာ ဖလသမာပတ္တိယော " ယာဝ အရဟတ္တာ "တိ အဂ္ဂဖလသဿ ဝိသုံ ဝစနတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၈-၉။

(၅) သမာပတ် ၈-ပါး။ (၆) နိဗ္ဗာန်။ ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၀။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆။ ပဋိသံ။ ၃၄။ ဧတ္ထ စ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော နီဝရဏာဒီဟိ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တိ နာမ။ နိဗ္ဗာနံ သဗ္ဗသခ်တတော ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တိ နာမ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၇)။ (၇) လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်မှု (သမာဓိတရား)။ တတော ဝိမုစ္စနန္တိ ဝါ ဝိမုတ္တိ၊ သမာဓိယေဝ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၂။ (၈) လွတ်မြောက်ကြောင်းတရား--(က) ပညာ။ ပညာဝ ဝိမုတ္တိ (မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၄)တိ ရာဂါဒီဟိ ဝိမုတ္တိဘူတာ ပညာဝ ဝိမုတ္တီတိ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၄။ (ခ) မေတ္တာ။ မေတ္တာ စ စေတော စ ဝိမုတ္တိ စာ (ပဋိသံ။ ၃၁၅) တိ ဧကာယေဝ မေတ္တာ တိဓာ ဝုတ္တာတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄)။ (ဂ) မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာ။ ဝိမုတ္တိ (အပ၊ ၁။ ၁၄) န္တိ စတဿောပိ ဟိ ဧတာ အတ္တနော ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တိယော။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ (-စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၃၇)။ (၉) စွန့်လွှတ်အပ်သော။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန ပဋိပက္ခတော ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမုတ္တိ၊ တေန ဝါ ဝိမုစ္စော၊ တတော ဝိမုစ္စနန္တိ ဝါ ဝိမုတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၂။

(၁၀) လွတ်မြောက်သော-(က) အရဟတ္တမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမာဓိ။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလ-သစ္ဆိကိရိယတ္ထ (သံ၊ ၃။ ၂၂) န္တိ ဧတ္ထ ဝိမုတ္တီတိ အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဓိ အဓိပ္ပေတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၈-၉။ (ခ) မဂ်ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောတရား။ ဝိဇ္ဇာ စ ဝိမုတ္တိ စာ (အံ၊ ၁။ ၅၇၀) တိ မဂ္ဂဉာဏဝိဇ္ဇာ စ သမ္ပယုတ္တကဓမ္မာ စ။ အံ ဌ၊ ၂။ ၃၉၆။ (ဂ) သေက္ခဖိုလ် (အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး)။ ဝိမုတ္တိယာ (အံ၊ ၂။ ၃၉၂) တိ သေခဖလဝိမုတ္တိယာ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၂-၃။ (ဃ) အရဟတ္တဖိုလ်။ အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိ (ဝိ၊ ၃။ ၁၆။ သံ၊ ၃။ ၃၇၀) တိ အယံ မယှံ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ အကုပ္ပါ ပဋိပက္ခေဟိ န ကောပေတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၀။ အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိ (မ၊ ၁။ ၂၂၃) တိ မယှံ အရဟတ္တ-ဖလဝိမုတ္တိ ------ အကုပ္ပါ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉။ အနုတ္တရာ ဝိမုတ္တိ အနုပ္ပတ္တာ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၆။ ဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၉။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၂။ သံ၊ ၁။ ၂၆၇။ ပဋိသံ။ ၂၉၈။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၊ ၁၁၈၊ ၂၇၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၅၊ ၂၀၁။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀၂၊ ၄၂၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄)။ (င) ဖိုလ်အဂ်ါ ၈-ပါးမှကြွင်းသောတရား။ ဌပေတွာ ပန အဋ္ဌ ဖလင်္ဂါနိ သေသာ ဓမ္မာ ဝိမုတ္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ (စ) (ပညာမှကြွင်းသော) ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော တရား။ ဝိမုတ္တီတိ

တဒင်္ဂသေသာ ဖလသမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၉၃။ (-အံ၊ ၄၊၂။၅၅)။ (ဆ) တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ စသော ဝိမုတ္တိ ၅-ပါး။ သန္တိ ကဿပ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဝိမုတ္တိဝါဒါ --------- ယာဝတာ ကဿပ အရိယာ ပရမာ ဝိမုတ္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဝိမုတ္တာဓိကာရေ တဒင်္ဂဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိယော ဝိမုတ္တိ နာမ။ သမုစ္ဆေဒပဋိပဿဒ္ဓိနိဿရဏဝိမုတ္တိယော ပန ပရမာ ဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၆။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၁)။ (ဇ) သဒ္ဒိန္ဒြေ။ တဒေဝ နာနာကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၃။ (၁၁) မိစ္ဆာအယူ ဟုဆိုအပ်သောနှလုံးသွင်းခြင်း။ ဝိမုတ္တိ ဝိမုစ္စတော အကုသလာ ဓမ္မာ(အံ၊ ၃။၄၁၂)တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသဒိါတံ စိတ္တဿ အဝိမုတ္တိ အဝိမုစ္စတော အကုသလာ ဓမ္မာ ဝဍ္ဎန္တိ နာမ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၃၁။ (၁၂) အကြီးသော ဝိပဿနာ။ အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိတိ ဗလဝဝိပဿနာ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၉၆။ (၁၃) ဝိမုတ္တာယတနသုတ်။ ဝိမုတ္တိသမာဓိပဉ္စင်္ဂိကာ စက်ံ နာဂိတေန စ။ အံ၊ ၂။ ၂၆။ (၁၄) တဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိဒေသနာ။ ဒေသနာ ဟိ ဧတ္ထ ဝိမုတ္တိပဋိလာဘဟေတုတော ဝိမုတ္တိတိ ဝုတ္တာ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၁။

(ဝိမုတ္တိအပြား ဝိမုတ္တိသည် (၁)အဓိမုတ္တိ။ (၂) ဝိမုတ္တိ-ဟူ၍ ၂-ပါးအပြား ရှိ၏။ ထိုတွင် သမာပတ် ၈-ပါးတို့သည် နီဝရဏတို့မှ ကောင်းစွာလွတ်သည်၏အဖြစ် ကြောင့် အဓိမုတ္တိမည်၏။ နိဗ္ဗာန်သည် အလုံး စုံသော သင်္ခတတရားတို့မှ လွတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိမုတ္တိမည်၏။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၇။

တစ်နည်း--- (၁) ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ။ (၂) တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ။ (၃) သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ။ (၄) ပဋိပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ (၅) နိဿရဏဝိမုတ္တိ-ဟူ၍ ၅-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် သမာပတ် ၈-ပါးတို့သည် မိမိကိုယ်တိုင် ပယ်ခွါအပ်ကုန် သော နီဝရဏစသည်တို့မှ လွတ်သောကြောင့် ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိမည်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာ အစရှိကုန်သော အနုပဿနာ ၇-ပါးတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် စွန့်အပ်ကုန်သော နိစ္စသညာ စသည်တို့မှ လွတ်သောကြောင့် တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ မည်၏။ အရိယမဂ် ၄-ပါးတို့သည် မိမိတို့ ကိုယ်တိုင် အကြွင်းမဲ့ဖြတ်အပ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှ လွတ်သောကြောင့် သမုစ္ဆေဒ ဝိမုတ္တိမည်၏။ သာမညဖိုလ် ၄-ပါးတို့သည် မဂ်၏အာနုဘော်ဖြင့် ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးပြီးသောအဆုံး၌ ဖြစ်သောကြောင့် ပဋိပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိမည်၏။ နိဗ္ဗာန်သည် အလုံး စုံသော ကိလေသာတို့မှ ထွက်မြောက်သော ကြောင့် နိဿရဏဝိမုတ္တိမည်၏။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၂-၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၄)။

ဝိမုတ္တိအတ္ထ (တိ) | ဝိမုတ္တိ + အတ္ထ | လွတ် မြောက်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။ သဗ္ဗာ ဟိ သာသနသမ္ပတ္တိ ယာဝဒေဝ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တဿ ဝိမုတ္တိအတ္ထာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၉။

ဝိမုတ္တိအသာဒ (တိ) | ဝိမုတ္တိ + အသာဒ | အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော သာယာအပ်သည့် အရသာရှိသော (စကား)။ ဝိမုတ္တိရသန္တိ ဝိမုတ္တိဂုဏံ .... ကေစိ ပန " ဝိမုတ္တိအသာဒ " န္တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄။

ဝိမုတ္တိအာကင်္ခါ (ထီ) [ဝိမုတ္တိ + အာကင်္ခါ] လွတ်မြောက်မှု (-အရဟတ္တဖိုလ်) ကို အလိုရှိခြင်း။ ဝိမုတ္တိအာကင်္ခါယ ပစ္စယဘူတာ ကမ္မသကတပညာ အဓိပညာတိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂။

ဝိမုတ္တိကထာ (ထီ) [ဝိမုတ္တိ + ကထာ] (၁) ဝိမုတ္တိ ၅-ပါးကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သောစကား။ (၂) အရိယဖိုလ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သောစကား။ (၃) ဝိမုတ္တိကိုဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့်စကားရပ်၊ ဝိမုတ္တိကထာ။ (၁) (၂) ဝိမုတ္တိကထာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ။ အံ၊ ၂။ ၁ဝ၃။ အံ၊ ၃။ ၁၆၈။ သီလကထာဒီသု သီလံ အာရဗ္ဘ ကထာ သီလကထာ၊ သမာဓိံ အာရဗ္ဘ၊ ပညံ အာရဗ္ဘ၊ ပဉ္စဝိဓံ ဝိမုတ္တိံ အာရဗ္ဘ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄ဝ။ ဝိမုတ္တိကထာတိ ဝါ အရိယဖလံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တာ ကထာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇။ (-ဥဒါန။ ၁၁၉-၂ဝ။ မဟာနိ။ ၁၆၉၊ ၃၇၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၇)။ (၃) အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၁၈၁-၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇ဝ။ ၅-ဝဂ်၊ ၁-ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၂၂၇-၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၃-၄။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇၈။

ဝိမုတ္တိကာရဏပဓာန (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ကာရဏ+ ပဓာန] လွတ်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဟူသော - ပြဓာန်း - အကြီးအမှူးဖြစ် - သောတရား။ ဝိမုတ္တာယတနသီသေတိ -------- ဝိမုတ္တိကာရဏပဓာနဘာဝေ ဌတ္ဂာ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၇၂။

ဝိမုတ္တိကိစ္စ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ကိစ္စ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ကိစ္စရှိသော။ ဝိမုတ္တိရသန္တိ အရဟတ္တဖလဿာဒံ ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိကံ ဝါ အဂ္ဂဖလနိပ္ဖါဒနတော, ဝိမုတ္တိကိစ္စံ ဝါ ကိလေသာနံ အစ္စန္တဝိမုတ္တိသမ္ပာဒနတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄)။

ဝိမုတ္တိကုသုမသဉ္ဆန္န (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ကုသုမ + သဉ္ဆန္န] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ပန်းတို့ဖြင့်-ဖုံးလွှမ်း - တန်ဆာဆင် - အပ်သော။ ဝိမုတ္တိကုသုမသဉ္ဆန္နော ပရိနိဗ္ဗိဿတျနာသဝေါ။ ထေရ။ ၂၄၁။ ဂုဏသောဘေန ပရမသုဂန္ဓာ ဝိမုတ္တိယေဝ ကုသုမာနိ၊ တေဟိ သဉ္ဆိသော သမ္မဒေဝ သဉ္ဆန္နော ဝိဘူသိတော အလင်္ကတောတိ ဝိမုတ္တိကုသုမသဉ္ဆန္နော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။

ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓ[1] (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ခန္ဓ] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော တရားအစု။ (၁) ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓော (ဒီ၊ ၃။၁၉၁) တိ ပဋိပက္ခတော သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တာ ဂုဏာဓမ္မာ အဓိပ္ပေတာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂ဝ၅)။ (၂) သီလက္ခန္ဓေနာ(အံ၊ ၃။ ၂၆၉)တိ သီလရာသိနာ။ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓေနာတိ ဧတ္ထ ဌပေတွာ သီလာဒယော တယော သေသာ ဖလဓမ္မာ ဝိမုတ္တိ နာမ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၉။ (-ပဋိသံ။ ၃၇၂-၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅)။

ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓ[2] (ပု) [ဝိမုတ္တိ + သမ္ပယုတ္တ + ခန္ဓ] အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သောတရား အစု။ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓေနာ (မဟာနိ။ ၁၇) တိ ဖလဝိမုတ္တိသမ္ပယုတ္တက္ခန္ဓေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၇၇။

ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓပရိယောသာန (တိ) [ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓ + ပရိယောသာန] ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓာအဆုံးရှိသော။ သမာဓိက္ခန္ဓာဒီသုပိ ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓပရိယောသာနေသု အယမေဝ နယော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄ဝ။

ဝိမုတ္တိဂုဏ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ဂုဏ] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော -ဂုဏ် -ကျေးဇူး- ရှိသော။ (ပု) (၂) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော- ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ (၁) ဝိမုတ္တိရသဿ ဝိမုတ္တိဂုဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄။ (ပု) (၂) ကောဝလိနောတိ ဣမေ ဝိမုတ္တိဂုဏေန ပါရိပူရိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။

ဝိမုတ္တိဂေါစရ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ဂေါစရ] နိဗ္ဗာန်-ဟူသော-လျှင်-ကျက်စားရာ အာရုံရှိသော။ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တာရမ္မဏာ ဝိမုတ္တိဂေါစရာ ဝိမုတ္တိယာ သမုဒါဂတာ။ ပဋိသံ။ ၃၂၇-၉။

ဝိမုတ္တိဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိမုတ္တိ + ဂဟဏ] ဝိမုတ္တိ - ဖိုလ် - ကိုယူခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒပရိ- ယာယေန ပဘုတိသဒ္ဒေန ဝါ ဝိမုတ္တိဂ္ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄။

ဝိမုတ္တိစရိယဋ္ဌ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + စရိယ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] (၁) လွတ် မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်ခြင်းသဘော။ (၂) လွတ်ခြင်းဖြစ်၍ ဖြစ်ပွားသောအနက်။ (၁) ဝိမုတ္တိစရိယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ နိဿရဏဝိမုတ္တိယံ စရဏတော ဝိမုတ္တိစရိယဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၅။ (၂) ဝိမုတ္တိစရိယဋ္ဌေန တောဗ္ဗဂ်ါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိမုတ္တိဉ္ဆတ္တပဋိလာဘ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ဆတ္တ + ပဋိလာဘ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ထီးကို ရခြင်း။ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တမာရဏံ ဝိမုတ္တိစ္ဆတ္တ- ပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၃၃။

ဝိမုတ္တိဆတ္တပတ္တိ (ထီ) [ဝိမုတ္တိဆတ္တ + ပတ္တိ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ထီးကိုရခြင်း။ မမ သဗ္ဗံ ကတံ ကမ္မံ၊ ဝိမုတ္တိဆတ္တပတ္တိယာ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၈။

ဝိမုတ္တိဇနန (န) [ဝိမုတ္တိ + ဇနန] လွတ်မြောက် မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဘဂဝါ ဟိ ကေသဉ္စိ ဝိမုတ္တိဇနနတ္ထံ ------ ကဒါစိ တိတ္ထိယာရာမံ ဥပဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၁။

ဝိမုတ္တိဇ္ဈာသိတတ္ထ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + အဇ္ဈာသိတ + အတ္ထ] အရဟတ္တဖိုလ်လျှင် တောင့်တအပ်သော အကျိုးရှိသော၊ သူ။ ဝိမုတ္တိဇ္ဈာသိတတ္ထော၊ ဒိဋ္ဌမေဝါ၊ အစလ- ဒဠ္ဍဘိရုတ္တာဏမုပဂတော။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၂။

ဝိမုတ္တိဉာဏ¹ (န) [ဝိမုတ္တိ + ဉာဏ] (၁) ဝိပဿနာဉာဏ်။ (၂) မဂ်ဉာဏ်။ (၃) ဖိုလ်ဉာဏ်။ (၄) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ (၁) (၂) (၃) (၄) တတ္ထ ဝိပဿနာ, မဂ္ဂေါ, ဖလံ, ပစ္စဝေက္ခဏန္တိ စတုန္နံ ဉာဏာနံ ဝိမုတ္တိဉာဏန္တိ နာမံ။ တေသု ဝိပဿနာဉာဏံ နိစ္စနိမိတ္တာဒိဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ, တဒင်္ဂဝိမုတ္တိဘာဝေန ဝါ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တိဉာဏံ။ မဂ္ဂေါ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိ၊ ဖလံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ၊ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ ပန ဝိမုတ္တိံ ဇာနာတီတိ ဝိမုတ္တိဉာဏံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၈၃-၄။ (-ပဋိသံ။ ၂။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇)။

ဝိမုတ္တိဉာဏ² (န) [ဝိမုတ္တိ + ဝိမုတ္တိဉာဏ] ဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ ဂုဏေဟိ ယော သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိ ဉာဏပ္ပဘုတီဟိ ယုတ္တော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁။ ဝိမုတ္တိ စ ဝိမုတ္တိဉာဏဉ္စ ဝိမုတ္တိဝိမုတ္တိဉာဏန္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဧကဒေသသရူပေကသေသနယေန "ဝိမုတ္တိ- ဉာဏ "န္တိ ဝုတ္တံ။ ---- တတ္ထ ဝိမုတ္တီတိ ဖလံ။ ဝိမုတ္တိဉာဏန္တိ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃။

ဝိမုတ္တိဉာဏဂုဏဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိမုတ္တိဉာဏ + ဂုဏ + ဂဟဏ] ဝိမုတ္တဉာဏ-ဟူသော ဝိသေသနသဒ္ဒါ။ " အရိယသဒ္ဒေန

သမ္မုတိသံယံ နိဝါရေတိ " တိ ကေစိ လိခန္တိ၊ တံ န သုန္ဒရံ ဝိမုတ္တိဉာဏဂုဏဂ္ဂဟဏေန ဝိသေသိတတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၁၃။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန¹ (န) [ဝိမုတ္တိ+ဉာဏဒဿန] ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်နှင့် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ, မပယ်အပ် သေးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်တတ် သောဉာဏ်)။ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ - လည်း ကြည့်။ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတ္ထာယ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၈။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနန္တိ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၂၀၈၊ ပညာယ ဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေန သမော နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ၌၊ ၂။ ၁၄၃။ သဗ္ဗသတ္တေ အဘိဘဝတိ သီလေနာပိ ----- ဝိမုတ္တိယာပိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနေနပိ။ မ၊ ၌၊ ၁။ ၅၃။ (-သံ၊ ၃။ ၆၁၊ ၁၄၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၇။ ပိ၊ ၌၊ ၁။ ၇၈၊ ၂၀၇။ သံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၇၉၊ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။ ဥဒါန၊ ၌။ ၂၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ ၃၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄)။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန² (န) [ဝိမုတ္တိ+ဉာဏဒဿန] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ (၂) ဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ (၁) ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန (အံ၊ ၂။ ၃၁၆) န္တိ ဧတ္ထ ဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလံ၊ ဉာဏဒဿနန္တိ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ။ အံ ၊ ၌၊ ၃။ ၁၁၈။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန(အံ၊၂။၄၇၃) န္တိ အရဟတ္တ- ဝိမုတ္တိ စ ပစ္စဝေက္ခဏာ စ။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၁၇၉။ (၂) ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန (အံ၊၂။၁၆) န္တိ ဖလဝိမုတ္တိ စ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏဉ္စ။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၇။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ (ထီ) [ဝိမုတ္တိဉာဏ- ဒဿန + ကထာ] ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော စကား။ ဝိမုတ္တိကထာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ။ အံ၊ ၂။ ၁၀၃။ ဧကူနဝီသတိ ပစ္စဝေက္ခဏာသင်္ခါတံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနံ အာရဗ္ဘ ကထာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနကထာ။ အံ၊ ၌၊ ၃။ ၄၀။ (-အံ၊ ၃။ ၃၅၉။ မဟာနိ။ ၁၆၉)။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓ (ပု) [ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန+ ခန္ဓ] (အရဟတ္တဖိုလ်ကိုဆင်ခြင်တတ်သော-) (က) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊ (ခ) ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ် - အစု - ဂုဏ်ကျေးဇူး။ (က) (ခ) ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓ (ပဋိသံ။ ၃၇၈။ အံ၊ ၌၊ ၁။ ၄၁၄) န္တိ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၌၊၂။ ၂၆၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅။ (-မဟာနိ။ ၁၇။ မဟာနိ၊ ၌။ ၇၇)။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနဂုဏ (ပု) [ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန+ ဂုဏ] ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဟူသော-ဂုဏ်- ကျေးဇူး။ တထာ ဟေသ သီလဂုဏေနာပိ သဗ္ဗံ လောကမဘိဘဝတိ --------------- ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနဂုဏေနာပိ။ ဝိ၊ ၌၊ ၁။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတ္ထ (တိ) [ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန+ အတ္ထ] (၁) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဟူသော အကျိုးရှိသော။ (ပု) (၂) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ဟူသောအကျိုး။ (၁) နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂေါ ခေါ ပန အာနန္ဒ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတ္ထော ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနာနိသံသော။ အံ၊ ၃။ ၂၅၈။ (ပု) (၂) ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁ ၃။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနရတန (န) | ဝိမုတ္တိဉာဏ-ဒဿန + ရတန | ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဟူသော ရတနာ။ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ မဟာရာဇ ဘဂဝတော ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနရတနန္တိ ဝုစ္စတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၂။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပဒါ (ထီ) | ဝိမုတ္တိဉာဏ-ဒဿန + သမ္ပဒါ | (၁) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ (၁) ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပဒါယ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ။ မ၊ ၁။ ၂၇၅။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပဒါယ ကထာယ စ အာဂတံ ပဉှံ ဗျာကတ္တာ ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၇၁။ (၂) နော ပရံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပဒါယ သမာဒပေတိ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝိမုတ္တိဉာဏသမ္ပဒါကထာ (ထီ) | ဝိမုတ္တိဉာဏ-ဒဿနသမ္ပဒါ + ကထာ | ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်းနှင့်ဖြစ်သောစကား။ (တား၊ သျ)။ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပဒါကထာယ စ အာဂတံ ပဉှံ ဗျာကတ္တာ ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပန္န (တိ) | ဝိမုတ္တိဉာဏ-ဒဿန + သမ္ပန္န | (၁) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၁) အတ္တနာ စ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပန္နော ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၂၇၅။ အံ၊ ၂။ ၇၁။ (၂) အတ္တနာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပန္နော ဟောတိ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၂။ ဝိမုတ္တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယေဝ။ ဉာဏဒဿနံ ဧကူနဝီသတိဝိဓံ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၁။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသမ္ပန္နတရ (တိ) | ဝိမုတ္တိ-ဉာဏဒဿနသမ္ပန္န + တရ | ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူတို့ထက် - ထူးချွန်-သာလွန်-ပြည့်စုံသော၊ သူ။ န ခေါ ပနာဟံ ပဿာမိ ---- အတ္တနာ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿန-သမ္ပန္နတရံ အညံ သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ။ သံ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသာရ (ပု) | ဝိမုတ္တိဉာဏ-ဒဿန + သာရ | ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဟူသော - အနှစ် - အနှစ်သာရ။ ဝိမုတ္တိသာရံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသာရံ ပရမတ္ထသာရံ နိဗ္ဗာနဥ္စ နာဓိဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃။

ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနာနိသံသ (တိ) | ဝိမုတ္တိ-ဉာဏဒဿန + အာနိသံသ | အရဟတ္တဖိုလ်, ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဟူသော အကျိုးရှိသော။ နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂေါ ခေါ အာနန္ဒ ဝိမုတ္တိဉာဏ-ဒဿနတ္ထော ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနာနိသံသော။ အံ၊ ၃။ ၂၅၈။ ဝိမုတ္တိ နာမ အရဟတ္တဖလံ၊ ဉာဏဒဿနံ နာမ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၇။

ဝိမုတ္တိဉာဏပရိယောသာန (တိ) | ဝိမုတ္တိဉာဏ + ပရိယောသာန | ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်-လျှင်-ဟူသော-အဆုံးရှိသော။ တထာ ဟိဿ သုတ္တေ အဝိပ္ပဋိသာရာဒီနံ ဝိမုတ္တိဉာဏပရိ-ယောသာနာနံ ပရမ္ပရပစ္စယတာ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈။

ဝိမုတ္တိဓမ္မ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + ဓမ္မ | (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်သော မဂ်, ဖိုလ်တရား။ အယံ အရိယမဂ္ဂေါ အတ္ထာယ သာသတိ ဝိမုတ္တိဓမ္မံ အနုသာသတီတိ သတ္ထာ နာမ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၆။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁)။

ဝိမုတ္တိဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [ဝိမုတ္တိဓမ္မ+ဒေသနာ] (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်သော မဂ်, ဖိုလ်တရားကိုဟောတော်မူခြင်း။ ဥပကာရော အန္တရံ အဗာဟိရံ ကရိတ္វာ တိဝိဓယာနမုခေန ဝိမုတ္တိဓမ္မဒေသနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။

ဝိမုတ္တိနာမ (န) [ဝိမုတ္တိ + နာမ] ဝိမုတ္တိ- ဟူသောအမည်။ ဝိမုတ္တိနာမေန ဖလမေဝ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဝိမုတ္တိပက္ခ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ပက္ခ] (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်သောစိတ်၏-အဖို့အစု- ပက္ခ။ ဝိမုတ္တိပက္ခေပိ ဒွေယေဝ ကောဋ္ဌာယော ဒဿေတုံ "ဟတ္ထိ ဝုတ္တခ္ခေဝါ" တိအာဒိမာဟ။ ----- ကိလေသသမ္ပယုတ္တဥ္ဟိ စိတ္တံ အဝိမုတ္တံ၊ ဝိပ္ပယုတ္တံ ဝိမုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၁။

ဝိမုတ္တိပဥ္စမ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ပဥ္စမ] ဝိမုတ္တိ- အရဟတ္တဖိုလ်-လျှင် ၅ - ခုမြောက်ရှိသော။ သော ဣမိနာ ဝိမုတ္တိပဥ္စမေန ဓမ္မေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ ၂။ ၁၃၄။ (-အဘိ၊ က။ ၂၃၈)။

ဝိမုတ္တိပညာ (ထီ) [ဝိမုတ္တိ + ပညာ] အရဟတ္တဖိုလ် - နှင့်ယှဉ်သော - ပညာ။ သာဝကေဟိ ဝိမုတ္တိပညာမတ္တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၉။

ဝိမုတ္တိပဋိလာဘ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ပဋိလာဘ] အထူးထူးသောကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက် သောတရား (သဒ္ဓိန္ဒြေ) ကိုရခြင်း။

ဝိမုတ္တိပဋိလာဘရတိ (ထီ) [ဝိမုတ္တိပဋိလာဘ + ရတိ] အထူးထူးသော ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောတရား (သဒ္ဓိန္ဒြေ)ကိုရခြင်း- ၌ - ကြောင့် - ဖြစ်သော မွေ့လျော်ခြင်း။ ဝိမုတ္တိပဋိလာဘရတိ ဝိမုတ္တိရသော။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၃။

ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌ (ပု) [ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည်ဖြစ်၍ အမျိုးမျိုးကွဲပြား သောအနက် (ကွဲကွဲပြားပြား သိသောဉာဏ် သဘော)။ ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌေန ဓောဗ္ဗင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၄-၅)။

ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ (ထီ) [ဝိမုတ္တိ + ပဋိသမ္ဘိဒါ] ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်၊ (ကိလေသာတို့မှလွတ် မြောက်သည်ဖြစ်၍ ကွဲကွဲပြားပြားသိသော ဉာဏ်)။ ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါယ ဝသီဘာဝဋ္ဌေန ဓောဗ္ဗင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌ (ပု) [ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ + ပါပန + အတ္ထ] ဝိမုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ ရောက်စေတတ်သော အနက်။ ဝိမုတ္တိပဋိ- သမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌေန ဓောဗ္ဗင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိမုတ္တိပဏ္ဍရဝိမလသေတစ္ဆတ္တ (န) [ဝိမုတ္တိ + ပဏ္ဍရ + ဝိမလ + သေတ + ဆတ္တ] ဖြူစင်သည်ဖြစ်၍ ကင်းသောအညစ်အကြေး ရှိသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ထီးဖြူ ။ ဝိမုတ္တိပဏ္ဍရဝိမလသေတစ္ဆတ္တေန အဘိ- သိဥ္စတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၉။

ဝိမုတ္တိပယောဇန (န) [ဝိမုတ္တိ + ပယောဇန] ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဝိတရာဂစိတ္တာနံ ဝိမုတ္တိပယောဇနံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ၊ ၃။ ၁၇၀။

ဝိမုတ္တိပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [ဝိမုတ္တိ +ပရိဂ္ဂဟ +အတ္ထ] ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည်ဖြစ်၍ သိမ်းဆည်းအပ်သော - အနက် - သဘော။ ဝိမုတ္တိပရိဂ္ဂဟဋ္ဌေန ဓောဗ္ဗင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိမုတ္တိပရိပါက (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ပရိပါက] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေခြင်း။ တဥ္စ တေသံ ကမ္မံ ဝိမုတ္တိပရိပါကာယ ပရိပက္ကံ

ဖေဟိဘိက္ခုဘာဝဿ စ ဥပနိဿယဘူတံ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၆။

ဝိမုတ္တိပရိပါကဋ္ဌ (ပု) | ဝိမုတ္တိပရိပါက + အဋ္ဌ | အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ဝိမုတ္တိပရိပါကဋ္ဌေန ဓောဠှက်ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိမုတ္တိပရိပါစက (တိ) | ဝိမုတ္တိ + ပရိပါစက။ ထိ-၌ ---ပရိပါစိကာ။ | အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော (တရား)။ ဝိမုတ္တိပရိပါစကာနိ သဒ္ဓါပဉ္စမာနိ ဣန္ဒြိယာနိ အတ္ထတော ဝုတ္တာနေဝ ဟောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၀၀။ ရာဇပဉ္စမသဟာယာ ဝိယ ဝိမုတ္တိပရိပါစကာနိ ပဉ္စ ဗလာနိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၀။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၆၃)။

ဝိမုတ္တိပရိပါစန (တိ) | ဝိမုတ္တိ + ပရိပါစန | (န) (၁) အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေခြင်း။ (တိ) (၂) အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သော၊ ကံ။ (န) (၁) ဝေနေယျာနမ္ပိ ဝိမုတ္တိပရိပါစနာယ ဩဝါဒါဒါနတ္တံ ဝုတ္တံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၂၄။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိမုတ္တိပရိပါစနကမ္မ (န) | ဝိမုတ္တိပရိပါစန + ကမ္မ | အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သောကံ။ အတ္တနော ဝိမုတ္တိပရိပါစနကမ္မုနာ တိက္ခဝိသာဒဘာဝပ္ပတ္တိယာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၉။

ဝိမုတ္တိပရိပါစနိန္ဒြိယ (န) | ဝိမုတ္တိပရိပါစန + ဣန္ဒြိယ | အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သောဣန္ဒြေ။ သဒ္ဓါဒိနံ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိန္ဒြိယာနံ သမောသရဏဋ္ဌာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၉။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇)။

ဝိမုတ္တိပရိပါစနိ (နိ) ယ (တိ) | ဝိမုတ္တိ + ပရိပါစနိ (နိ) ယ | အရဟတ္တဖိုလ်ကို-ရင့်ကျက် - ပြီး - စေတတ်သော (သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေ)။ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာ (ဒီ၊ ၃။ ၂၀၁)တိ ဝိမုတ္တိ ဝုစ္စတိ အရဟတ္တံ၊ တံ ပရိပါစေန္တီတိ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂၁၆။ ဝိမုတ္တိ ဝုစ္စတိ အရဟတ္တံ သဗ္ဗသော ကိလေသေဟိ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိတိ ကတွာ။ ပရိပါစေန္တီတိ သာဓေန္တိ နိပ္ဖါဒေန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၁။ (-သံ၊ ၂။ ၃၂၄။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၄၃။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၈။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၊ ၃၀၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၉)။

ဝိမုတ္တိပရိပါစနိ (နိ) ယဓမ္မ (ပု) | ဝိမုတ္တိပရိပါစနိ-(နိ) ယ + ဓမ္မ | အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရင့်ကျက်စေ - တတ် - နိုင် - သော (သဒ္ဓိန္ဒြေစသော) တရား။ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယဓမ္မေ (မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၈) တိ ဝိမုတ္တိယာ အရဟတ္တဿ ပရိပါစကဓမ္မေ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၉။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၁)။

ဝိမုတ္တိပရိပူရဏဋ္ဌ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + ပရိပူရဏ + အဋ္ဌ | ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည် ဖြစ်၍ ပြည့်စေတတ်သော အနက်သဘော။ ဝိမုတ္တိပရိပူရဏဋ္ဌေန ဓောဠှက်ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိမုတ္တိပရိယာယ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + ပရိယာယ | လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ပရိယာယ်။ ဝိမုတ္တိပရိယာယေန ပုန ဂဟိတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၆။

ဝိမုတ္တိပရိယောသာန (တိ) | ဝိမုတ္တိ + ပရိယောသာန | အရဟတ္တဖိုလ်လျှင် အဆုံးရှိသော။ ပရိသုဒ္ဓသီလော ဟိ ဘိက္ခု ...... ဝိမုတ္တိပရိယောသာနာ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိယော ပါပုဏာတိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉။

ဝိမုတ္တိပရိဝါရဋ္ဌ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + ပရိဝါရ + အဋ္ဌ | ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည် ဖြစ်၍ အခြံအရံဖြစ်သော အနက်သဘော။ ဝိမုတ္တိပရိဝါရဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) | ဝိမုတ္တိ + ပါရိသုဒ္ဓိ | အရဟတ္တဖိုလ်၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ခြင်း။ အယံ ဝုစ္စတိ ဗျဂ္ဃပဇ္ဇာ ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိ။ အံ၊ ၁။ ၅၁၆။

ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ (နု) | ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိ+ ပဓာနိယ + အင်္ဂ | အရဟတ္တဖိုလ်၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ အားထုတ်အပ်သော လုံ့လ၏အဖို့အစု၊ အရဟတ္တဖိုလ်၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ ပြဓာန်းသော အကြောင်းအင်္ဂါ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဗျဂ္ဃပဇ္ဇာ ဝိမုတ္တိပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂံ။ အံ၊ ၁။ ၅၁၆။ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ (အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၄။) တို့လည်းကြည့်။

ဝိမုတ္တိပိဋ္ဌနှန (နု) | ဝိမုတ္တိ + ပိဋ္ဌနှန | အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အဆင်တန်ဆာ။ အဂ္ဂံ မဟာရာဇ ဇေတံ ပိဋ္ဌနှနံ သဗ္ဗပိဋ္ဌနှနာနံ။ ယဒိဒံ ဝိမုတ္တိပိဋ္ဌနှနံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၀။

ဝိမုတ္တိပီတိ (ထီ) | ဝိမုတ္တိ + ပီတိ | အရဟတ္တဖိုလ်-နှင့်ယှဉ်သော-ဟူသော-ပီတိ-နှစ်သက်ခြင်း။ ဝိမုတ္တိပီတိ ပိဝန္တောတိ အတ္တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈၃။

ဝိမုတ္တိပုပ္ဖ (နု) | ဝိမုတ္တိ + ပုပ္ဖ | အရဟတ္တဖိုလ်-ဟူသော-ပန်း။ ဝိမုတ္တိပုပ္ဖ (အပ၊ ၁။ ၂၉) န္တိ သဗ္ဗကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စနတော ဝိမောစနတော ဝါ ဝိမုတ္တိ အရဟတ္တဖလ-ဝိမုတ္တိသင်္ခါတံ ပုပ္ဖံ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၈။

ဝိမုတ္တိပုပ္ဖဒါမ (နု) | ဝိမုတ္တိ + ပုပ္ဖဒါမ | အရဟတ္တဖိုလ်-ဟူသော-ပန်းဆိုင်း-ပန်းကုံး။ ဝိမုတ္တိပုပ္ဖဒါမံ ပိဋ္ဌန္ဓိတွာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၇။

ဝိမုတ္တိပုပ္ဖလာဘ (ပု) | ဝိမုတ္တိပုပ္ဖ + လာဘ | အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ပန်းကို ရခြင်း။ ဝိမုတ္တိပုပ္ဖလာဘေနာ (အပ၊ ၁။ ၂၉) တိ---- ဝိမုတ္တိပုပ္ဖဿ လာဘော ဝိမုတ္တိပုပ္ဖလာဘော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၈။

ဝိမုတ္တိပုပ္ဖသာမညဖလဓရ (တိ) | ဝိမုတ္တိပုပ္ဖ + သာမညဖလ + ဓရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ | မဂ်ဟူသောအပွင့်, ဖိုလ်ဟူသော အသီးကို-ဆောင်-ပွင့်သီး-သော။ ဝိမုတ္တိဟူသောအပွင့်, မဂ်, ဖိုလ်ဟူသော အသီးကို-ဆောင်-ပွင့်သီး-သော။ (သျ)။ ဒေဝမနုဿာ ------ ဝိမုတ္တိပုပ္ဖသာမညဖလဓရော ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၇။

ဝိမုတ္တိပုပ္ဖသာမညဖလဓာရီ (တိ) | ဝိမုတ္တိပုပ္ဖ-သာမညဖလ + ဓရ +ဏီ။ ထီ-၌ --ဓာရိနီ။ | မဂ်ဟူသောအပွင့်, ဖိုလ်ဟူသောအသီးကို-ဆောင်-ပွင့်သီး-လေ့ရှိသော၊ ဝိမုတ္တိဟူသော အပွင့်, မဂ်, ဖိုလ်ဟူသောအသီးကို-ဆောင်-ပွင့်သီး-လေ့ရှိသော (သျ)။ ယောဂိနော ယောဂါဝစရေန ဝိမုတ္တိပုပ္ဖသာမညဖလဓာရိနော ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၅။

ဝိမုတ္တိပ္ပသင်္ဂ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + ပသင်္ဂ | အရဟတ္တဖိုလ်၏-ကပ်ငြိခြင်း-လျှဉ်းပါးခြင်း-လျှဉ်းပါးဘွယ်။ ဣတော ပုဗ္ဗေဝ ဝိမုတ္တိပ္ပသင်္ဂေါ သိယာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇။

ဝိမုတ္တိဖလ (တိ) | ဝိမုတ္တိ + ဖလ | အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော - သစ်သီး - အသီး - ရှိသော။ အဘိညာပုပ္ဖံ ဝိမုတ္တိဖလံ ဒသဗလသာလရာဇံ ဩလောကေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၆၃။

ဝိမုတ္တိဘာဂီ (တိ) | ဝိမုတ္တိဘာဂ + ဤ။ ထီ -၌ ---ဘာဂိနီ။ | အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော-အဖို့- အစု -ဝေစု -ရှိသော၊ သူ။ ဟောန္တု

တသာနုဘာဝေန၊ သဗ္ဗေ ဝိမုတ္တိဘာဂိနော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၅၆။

ဝိမုတ္တိယုဂ (န) [ဝိမုတ္တိ + ယုဂ] ဝိမုတ္တိယုဂ ခေတ် (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို ရနိုင်သည့် ခေတ်ကာလ)။ ယုဂ (၄) လည်းကြည့်။ သာသနဿ ဟိ ပဉ္စယုဂါနိ ဝိမုတ္တိယုဂံ, သမာဓိယုဂံ, သီလယုဂံ, သုတယုဂံ, ဒါန-ယုဂန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၈။

ဝိမုတ္တိရတန (န) [ဝိမုတ္တိ + ရတန] အရဟတ္တဖိုလ်-ဟူသော-ရတနာ။ ဝိမုတ္တိရတနံ ခေါ မဟာရာဇ အရဟတ္တံ ဝုစ္စတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၁။

ဝိမုတ္တိရတနပိဠန္ဓ (တိ) [ဝိမုတ္တိရတန + ပိဠန္ဓ + အ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ရတနာကို-ပန်ဆင်-တန်ဆာဆင်-သော၊ သူ။ အရဟတ္တံ ပတ္တော ခီဏာသဝေါ ဝိမုတ္တိရတနပိဠန္ဓော ----- ဝိရောစတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၁။

ဝိမုတ္တိရတနမာလာ (ထီ) [ဝိမုတ္တိ+ရတနမာလာ] အရဟတ္တဖိုလ် - ဟူသော - ရတနာ - ပန်း-ပန်းကုံး။ ဝိမုတ္တိရတနမာလန္တ၊ ဥဒိက္ခန္တိ သဒေဝကာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၁။

ဝိမုတ္တိရသ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ရသ] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော သာယာအပ်သော အရသာရှိသော။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသောပြည့်စုံခြင်း (သမ္ပတ္တိရသ) ရှိသော။ (၃) ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ကိစ္စရသရှိသော။ (၄) လွတ်မြောက်ဆဲ, လွတ်မြောက်ပြီး မဂ်, ဖိုလ်ဟူသော ကျေးဇူး (ဂုဏ်ရသ) ရှိသော။ (၅) မဂ်, ဖိုလ်ဟူသော ပြည့်စုံခြင်းရှိသော။ (ပု) (၆) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အရသာ။ (၇) အရဟတ္တဖိုလ်လျှင် မှီရာရှိသောအရသာ။ (၈) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန် ဟူသောအရသာ။ (၉) သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ပြည့်စုံခြင်း။ (၁၀) သဒ္ဓိန္ဒြေကိုရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော မွေ့လျော်ခြင်း။ (၁၁) လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသောကိစ္စ။ (၁၂) လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ပြည့်စုံခြင်း။ (၁၃) ပြည့်စုံခြင်းဟူသော ဂုဏ်ရသ။

(၁) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော သာယာအပ်သောအရသာရှိသော။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော ပြည့်စုံခြင်း (သမ္ပတ္တိရသ) ရှိသော။ (၃) ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ကိစ္စရသရှိသော။ ဝိမုတ္တိရသ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃) န္တိ အရဟတ္တဖလဿာဒံ ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိကံ ဝါ အဂ္ဂဖလနိပ္ဖါဒနတော, ဝိမုတ္တိကိစ္စံ ဝါ ကိလေသာနံ အစ္စန္တဝိမုတ္တိ-သမ္ပါဒနတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၄)။ (၄) လွတ်မြောက်ဆဲ, လွတ်မြောက်ပြီး မဂ်, ဖိုလ်ဟူသောကျေးဇူး (ဂုဏ်ရသ) ရှိသော။ (၅) မဂ်, ဖိုလ်ဟူသော ပြည့်စုံခြင်းရှိသော။ အာစရိယ-ဓမ္မပါလတ္ထေရော ပန တံ ကေစိဝါဒံ ကတ္ဝာ ဣမမတ္ထမာဟ " ဝိမုစ္စတိ ဝိမုစ္စိတ္ထာတိ ဝိမုတ္တိ၊ ယထာရဟံ မဂ္ဂေါ ဖလဉ္စ။ ရသန္တိ ဂုဏော၊ သမ္ပတ္တိကိစ္စံ ဝါ။ ဝုတ္တနယေန သမာသော။ ဝိမုတ္တာနိသံသံ, ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိကံ ဝါ မဂ္ဂဖလနိပ္ဖါဒနတော၊ ဝိမုတ္တိကိစ္စံ ဝါ ကိလေသာနပစ္စန္တဝိမုတ္တိသမ္ပါဒနတောတိ အတ္ထော " တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၄-၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄)။

(ပု) (၆) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသောအရသာ။ (၇) အရဟတ္တဖိုလ်လျှင် မှီရာရှိသောအရသာ။ ဝိမုတ္တိရသဿ (မဟာနိ။ ၁၆၂) တိ ဝိမုတ္တိ-ဘူတဿ ဝိမုတ္တိသန္နိဿယဿ ဝါ ရသဿ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၃။

(၈) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ရာနိဗ္ဗာန် ဟူသော အရသာ။ ဝိမုတ္တိရသော နာမ အမတနိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၀။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၂)။ (၉) သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တဿာ ဝိမုတ္တိယာ သမ္ပတ္တိ ဝိမုတ္တိရသော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။ (၁၀) သဒ္ဓိန္ဒြေကိုရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော မွေ့လျော်ခြင်း။ အထ ဝါ အတ္ထပဋိလာဘရတိ အတ္ထရသော၊ ဓမ္မပဋိလာဘရတိ ဓမ္မရသော၊ ဝိမုတ္တိပဋိလာဘရတိ ဝိမုတ္တိရသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။ (၁၁) လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသောကိစ္စ။ (၁၂) လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိမုတ္တိရသေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၄) တိ ဝိမုစ္စနကိစ္စေန၊ ဝိမုစ္စနသမ္ပတ္တိယာ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။ (၁၃) ပြည့်စုံခြင်းဟူသော ဂုဏ်ရသ။ ဝိမုတ္တိရသောတိ သမ္ပတ္တိရသော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၅။

ဝိမုတ္တိရသပရိဘာဝိတ (တိ) [ဝိမုတ္တိရသ + ပရိဘာဝိတ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အရသာဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှထုံအပ်သော။ ဧဝံ သန္တေပိ "ဝိမုတ္တိရသပရိဘာဝိတတ္တာ"တိ ဧတေန ကာမံ ဝိမုတ္တိရသော ဝါ ပရမတ္ထသစ္စရသော ဝါ သာဒုတရရသာတိ ဒဿေတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဝိမုတ္တိရသဘာဂီ (တိ) [ဝိမုတ္တိရသ + ဘာဂ + ဤ။ ထိ -ဎ် ---ဘာဂိနီ။] ဝိမုတ္တိရသ- (အရဟတ္တဖိုလ်အရသာ) - ဟူသော အဖို့ရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗေပိ ဒေဟိနော ဟောန္တု ဝိမုတ္တိရသဘာဂိနော။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။ ၃၉၃။ ဝိမာန်၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၄။

ဝိမုတ္တိဝစန (န) [ဝိမုတ္တိ + ဝစန] ဝိမုတ္တိသဒ္ဒါ။ စေတောဂ္ဂဟဏေန သမာဓိ ဝုတ္တော၊ တထာ ဝိမုတ္တိဝစနေန။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၂။

ဝိမုတ္တိဝရကုသုမပုပ္ဖိတာရမ္မဏဝနန္တရ (န) [ဝိမုတ္တိ + ဝရ + ကုသုမ + ပုပ္ဖိတ + အာရမ္မဏ + ဝန + အန္တရ] အရဟတ္တဖိုလ် (ဝိမုတ္တိ) ဟူသော မြတ်သောပန်းတို့၏ ပွင့်ရာ အာရုံတောအတွင်း။ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန ဝိမုတ္တိဝရကုသုမပုပ္ဖိတာရမ္မဏဝနန္တရေ ရမိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၈။

ဝိမုတ္တိဝရကုသုမမာလာဗဒ္ဓ (တိ) [ဝိမုတ္တိဝရကုသုမ + မာလာ + ဗဒ္ဓ] ဖွဲ့-သီကုံး-အပ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ပန်းကုံးမြတ်ရှိသော၊ အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော မြတ်သောပန်းကုံးကို-ဖွဲ့-သီကုံး - တတ်သော။ ယေ ပန တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခူ ဝိမုတ္တိဝရကုသုမမာလဗဒ္ဓါ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၆။

ဝိမုတ္တိဝရဆတ္တပဋိလာဘ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ဝရ + ဆတ္တ + ပဋိလာဘ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော မြတ်သောထီးကို ရခြင်း။ ဒိဗ္ဗသေတစ္ဆတ္တဓာရဏံ ဝိမုတ္တိဝရဆတ္တပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ဝိမုတ္တိဝရသလိလသမ္ပုဏ္ဏ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ဝရ + သလိလ + သမ္ပုဏ္ဏ] အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော မြတ်သောရေဖြင့် ပြည့်သော။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ တထာဂတော ဝိမုတ္တိဝရသလိလသမ္ပုဏ္ဏံ သဒ္ဓမ္မဝရတဠာကံ မာပေသိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၀။

ဝိမုတ္တိဝသ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ဝသ] ဝိမုတ္တိ၏ အစွမ်းသတ္တိ၊ ဝိမုတ္တိသဒ္ဒါ။ ဝိမုတ္တိဝသေနာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆) တိ ဝိမုတ္တိဂ္ဂဟဏေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၇၉။

ဝိမုတ္တိဝါဒ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ဝဒ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ခြင်းကို-ပြော-ဆို-သော၊ သူ။

သန္တိ ကဿပ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဝိမုတ္တိဝါဒါ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိမုတ္တိဝိဘာဂ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + ဝိဘာဂ | လွတ်-လွတ်မြောက် - ခြင်း (-အရဟတ္တဖိုလ်) ကို-ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ ဝိမုတ္တိဝိဘာဂေန နဝဝိဓာ ဒသဝိဓာ စ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၈)။

ဝိမုတ္တိသညီ (တိ) | ဝိမုတ္တိ + သညာ + ဤ။ ထိ-၌ --သညိနီ။ | လွတ်မြောက်သောတရားဟူ၍ဖြစ်သောအမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အဝိမုတ္တိယံ ဝါ ဝိမုတ္တိသညိနော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။

ဝိမုတ္တိသဒ္ဒ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + သဒ္ဒ | ဝိမုတ္တိသဒ္ဒါ။ " ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမုတ္တိတိ သဉ္ဇံ ဂစ္ဆန္တိ " တိ ဣမိနာ ဝိမုတ္တိသဒ္ဒဿ ကမ္မသာဓနတံ အာဟ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၂)။

ဝိမုတ္တိသန္နိဿယ (တိ) | ဝိမုတ္တိ + သန္နိဿယ | အရဟတ္တဖိုလ်လျှင် မှီရာရှိသော။ ဝိမုတ္တိရသ (၇) ကြည့်။

ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိမုတ္တိ + သမ္ပတ္တိ | အရဟတ္တဖိုလ် - ဝိမုတ္တိ - ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဣဒါနိ ယာယ ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိယာ စ ဝိမုတ္တိ-သမ္ပတ္တိယာ စ အဘာဝေန သတ္တကာယော ---- သံသာရေ ပရိဝတ္တတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ (-နေတ္တိ။ ဋ္ဌ။ ၁၁)။

ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိက (တိ) | ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိ + က | အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော ပြည့်စုံခြင်း (သမ္ပတ္တိ-ရသ) ရှိသော။ ဝိမုတ္တိရသ (၃) ကြည့်။

ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါ (ထီ) | ဝိမုတ္တိ + သမ္ပဒါ | အရဟတ္တဖိုလ် - ဝိမုတ္တိ - ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါယ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ။ မ၊ ၁။ ၂၇၅။ (-အံ၊ ၂။ ၁၁-၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁)။

ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါကထာ (ထီ) | ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါ + ကထာ | အရဟတ္တဖိုလ်-ဝိမုတ္တိ-၏ ပြည့်စုံခြင်းနှင့်ယှဉ်စပ်သော စကား။ အတ္တနာ စ ဝိမုတ္တိသမ္ပန္နော ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါကထဉ္စ ဘိက္ခုနံ ကတ္တာ။ မ၊ ၁။ ၁၉၉။ အံ၊ ၃။ ၃၆၀။ (-အံ၊ ၂။ ၁၆၇)။

ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါ + နိဒ္ဒေသ | အရဟတ္တဖိုလ်-ဝိမုတ္တိ-၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဆန္နံ ဖဿာယတနာနံ ယထာဘူတံ ပဇာနနေန ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါ-နိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၈၉။

ဝိမုတ္တိသမ္ပန္န (တိ) | ဝိမုတ္တိ + သမ္ပန္န | အရဟတ္တဖိုလ်-ဝိမုတ္တိ-နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါကထာ-ကြည့်။

ဝိမုတ္တိသမ္ပန္နတရ (တိ) | ဝိမုတ္တိသမ္ပန္န + တရ | အရဟတ္တဖိုလ် - ဝိမုတ္တိ - နှင့်-အထူးသဖြင့်-သာလွန်၍ - ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အတ္တနာ ဝိမုတ္တိသမ္ပန္နတရံ အညံ သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ။ သံ၊ ၁။ ၁၄၁။ (-အံ၊ ၁။ ၃၂၈)။

ဝိမုတ္တိသမ္မာဒန (န) | ဝိမုတ္တိ + သမ္မာဒန၊ ဘာဝပ္ပမာဏ။ | လွတ်မြောက်မှုကို-ပြီး-ပြည့်စုံ-စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိမုတ္တိကိစ္စံ ဝါ ကိလေသာနံ အစ္စန္တံ ဝိမုတ္တိသမ္မာဒနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄။

ဝိမုတ္တိသာဂရ (ပု) | ဝိမုတ္တိ + သာဂရ | အရဟတ္တဖိုလ်- ဝိမုတ္တိ - ဟူသော သမုဒ္ဒရာ။ ဝိဏ္ဏာသဝဿ ဝိမုတ္တိသာဂရံ ပူရေတွာ ဋ္ဌိတကာလော ပဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂။

ဝိမုတ္တိသာမန (န) | ဝိမုတ္တိ + သာမန | အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြီးစေခြင်း။ ဝိမုတ္တိသာမန ဝသေန ပဝတ္တတ္တာ သဗ္ဗသော အနုပါဒါယ မောသိတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိမုတ္တိသာရ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + သာရ] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်-ဝိမုတ္တိ-ဟူသော အနှစ်ရှိ-ရာဖြစ်-သော။ (၂) နိဗ္ဗာန်ဟူသော အနှစ်ရှိသော။ (ပု) (၃) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အနှစ်။ (၁) ဖြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ ပညုတ္တရံ ဝိမုတ္တိသာရံ။ အံ၊ ၁။ ၅၆၅။ ဝိမုတ္တိသာရော ဓမ္မောတိ ဝိမုတ္တိသာရံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၄။ ဝိမုတ္တိသာရာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၂၂) တိ အရဟတ္တဖလသင်္ခါတာ ဝိမုတ္တိသာရံ ဧတေသန္တိ ဝိမုတ္တိသာရာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၃။၂ ၅၃)။ (၂) ဝိမုတ္တိသာရာ နိဗ္ဗာနသာရာ အနညသာရာ ဝိဟရထ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၃။ (ပု) (၃) ဝိမုတ္တိဉာဏ-ဒဿနသာရ-ကြည့်။

ဝိမုတ္တိသာရဒ (တိ) [ဝိမုတ္တိသာရ + ဒါ + အ +] အရဟတ္တဖိုလ် - ဝိမုတ္တိ - ဟူသော အနှစ်သာရကို ပေးတော်မူတတ်သော (ဘုရားရှင်)။ ဝိမုတ္တိသာရဒေါ နာရဒေါ နာမ နရသတ္တုတ္တမော သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၁၇။

ဝိမုတ္တိသုခ (နု) [ဝိမုတ္တိ + သုခ] (၁) ဖလသမာပတ်နှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာ။ (၂) ဖလသမာပတ်ကြောင့်ဖြစ်သောချမ်းသာ။ (၃) ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း၌ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာ။ (၄) နိဗ္ဗာန်၌ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာ။ (၁) (၂) ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒီ - ကြည့်။ (၃) (၄) ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒီ (သံ၊ ၁။ ၁၉၇) တိ ဧဝံ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒေန္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဝိမုတ္တိသုခန္တိ သဗ္ဗသော ကိလေသဝိမုတ္တိယံ နိဗ္ဗာနေ စ ဥပ္ပန္နံ သမ္ပတိ အရဟတ္တဖလသုခံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၆။

ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ (နု) [ဝိမုတ္တိသုခ + ဉာဏ] (၁) ဖိုလ်ချမ်းသာနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်။ (၂) ဖိုလ်ချမ်းသာလျှင် အာရုံရှိသော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်။

(ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ်တို့သည်--သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, သီလဗ္ဗတ-ပရာမာသ, ဒိဋ္ဌာနုသယ, ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ တို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ် ၅-ပါး၊ သကဒါဂါမိမဂ်ဖြင့် ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂသံယောဇဉ်, ပဋိဃသံယောဇဉ်, ကာမရာဂါနုသယ, ပဋိဃာနုသယတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ် ၄-ပါး၊ အနာဂါမိမဂ်ဖြင့် သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂသံယောဇဉ်, ပဋိဃသံယောဇဉ်, ကာမရာဂါ-နုသယ, ပဋိဃာနုသံယတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ် ၄-ပါး၊ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ရူပရာဂ, အရူပရာဂ, မာန, ဥဒ္ဓစ္စ, အဝိဇ္ဇာ, မာနာနုသယ, ဘဝရာဂါနုသယ, အဝိဇ္ဇာနုသယတို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ် ၈-ပါးအားဖြင့် ပေါင်း (၂၁) ပါး အပြားရှိ၏။ ပဋိသံ။ ၁၉၇-၈။)

ဝိမုတ္တိသုခဉာဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ+ နိဒ္ဒေသ] (၁) ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ်-ဖိုလ်ချမ်းသာနှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်-ကို-ပြရာ-ပြကြောင်း-စကား။ (၂) ဝိမုတ္တိသုခဉာဏ်-ဖိုလ်ချမ်းသာလျှင်အာရုံရှိသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်-ကို-ပြရာ -ပြကြောင်း - စကား။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ အာနာပါနဿတိကထာ၊ ၆-ဆက္က၊ ပဋိသံ။ ၁၉၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။

(၁)(၂)ဝိမုတ္တိသုခဉာဏနိဒ္ဒေသေ ပဟီနတ္တာတိ ပဟာနံ ဒဿေတွာ --- အာဟ။ ဝိမုတ္တိသုခေ ဉာဏန္တိ ဖလဝိမုတ္တိသုခသမ္ပယုတ္တဉာဏဥ္စ ဖလဝိမုတ္တိသုခါရမ္မဏပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဥ္စ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။ ဝိမုတ္တိသုခေ ဉာဏန္တိ (ပဋိသံ။၁၆၁)တိ ဝိမုတ္တိသုခေန သမ္ပယုတ္တာနိ ဉာဏာနိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။

ဝိမုတ္တိသုခဒါန (န) [ဝိမုတ္တိသုခ + ဒါန] အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို ပေးခြင်း။ သတ္တာနံ ဝိမုတ္တိသုခဒါနေန ဝရဒေါ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၂။

ဝိမုတ္တိသုခမဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏ (ထီ၊န) [ဝိမုတ္တိသုခ+ မဂ္ဂ + ပစ္စဝေက္ခဏ] ဝိမုတ္တိ (အရဟတ္တဖိုလ်) ချမ်းသာတရားကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ဘဂဝတိ ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေ သတ္တသတ္တာဟံ ဝိမုတ္တိသုခမဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာဟိ ဝီတိနာမေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။

ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒန (န) [ဝိမုတ္တိသုခ + ပဋိသံဝေဒန] အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားခြင်း။ အထာတိ ဣမိနာ ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒနတော အညံ အဓိကာရံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၃။

ဝိမုတ္တိသုခ (ခါ) ပဋိသံဝေဒီ (တိ) [ဝိမုတ္တိသုခ+ ပတိ + သံ + ဝိဒ + ဏီ။ ထိ - ၌ ----ပဋိသံဝေဒီနီ။] (၁) ဖလသမာပတ်နှင့် ယှဉ်သော ချမ်းသာကို ခံစားလေ့ရှိသော၊ သူ။ (၂) ဖလသမာပတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာကိုခံစားလေ့ရှိသော၊ သူ။ (၁) (၂) ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒီ (ဝိ၊ ၃။ ၁။ ဥဒါန။ ၇၇) တိ ဝိမုတ္တိသုခံ ဖလသမာပတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒယမာနော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၉။ တာယ ဝိမုတ္တိယာ ဇာတံ, သမ္ပယုတ္တံ ဝါ ဝိမုတ္တိသုခံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၃။ (-ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၈၅-၆)

ဝိမုတ္တိသုခပဋိသေဝန (န) [ဝိမုတ္တိသုခ + ပဋိသေဝန] အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို-ခံစား-မှီဝဲ-ခြင်း။ သတ္တာဟံ ဝိမုတ္တိသုခပဋိသေဝနေန ဝီတိနာမေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀။

ဝိမုတ္တိသုခသဂ် (ပု) [ဝိမုတ္တိသုခ + သဂ်] အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာ၌-ငြိကပ်-ငြိတွယ်-အာရုံပြု-ကိန်းအောင်း-ခြင်း။ ဝေနေယျကာလာနတိက္ကမနတော တံ အပေက္ခမာနော နိသီဒိ၊ န ဝိမုတ္တိသုခသင်္ဂေန။ ဝဇိရ။ ၃၉၃။

ဝိမုတ္တိသုခသန္တပ္ပိတ (တိ) [ဝိမုတ္တိသုခ + သန္တပ္ပိတ] အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာဖြင့်-ကောင်းစွာ - နှစ်သက် -ရောင့်ရဲ -ကျေနပ်-အားရ-သော၊ သူ။ အရဟတ္တံ ပန ပတွာ ဝိမုတ္တိသုခသန္တပ္ပိတော--- ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။

ဝိမုတ္တိသေတစ္ဆတ္တ (န) [ဝိမုတ္တိ + သေတ + ဆတ္တ] အရဟတ္တဖိုလ် - ဟူသော - ထီးဖြူ။ အစ္စန္တဝိသုဒ္ဓံ ဝိမုတ္တိသေတစ္ဆတ္တံ သတ္ထာကုသလာတပနိဝါရဏံ ဒတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၄။

ဝိမုတ္တိသေတစ္ဆတ္တုဿာပန (န) [ဝိမုတ္တိ-သေတစ္ဆတ္တ + ဥဿာပန] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသောထီးဖြူကို- စိုက်ထူ - ဆောင်း-ခြင်း။ အရဟတ္တပ္ပတ္တာဿ ဝိမုတ္တိသေတစ္ဆတ္တုဿာပနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။

ဝိမုတ္တိ (တိ) [ဝိမုတ္တ + ဤ။ ထိ-၌ ဝိမုတ္တိနီ။] (၁) လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-ခြင်းရှိသော ဓေါဒါန်။ (၂) လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက် - သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (မြန်)။ (၁) အကုသလမ္ဗဝိဓေကလက္ခဏာ ဝိမုတ္တိ၊

သာ ဝိမုတ္တိနော ဝေါဒါနဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။ ၂၅၄။ (၂) အနာရမ္မော ဝိမုတ္တိနော (သုတ္တနိ။ ၃၉၄) တိ အနာရမ္မော နိဗ္ဗာနေ ဝိမုတ္တဿ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။

ဝိမုတ္တျုပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ဥပဋ္ဌာန + ကုသလ] အရဟတ္တဖိုလ်၏ထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ဝိမုတ္တျုပဋ္ဌာနကုသလော (ပဋိသံ။ ၂၂၃) တိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယာ ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဝိမုတ္တျုပနိသ (တိ) [ဝိမုတ္တိ + ဥပနိသာ + အ] အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝိမုတ္တျုပနိသံ ခယေဉာဏံ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၉။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉)။

ဝိမုတ္တေကဒေသ (ပု) [ဝိမုတ္တိ + ဧကဒေသ] လွတ်မြောက်ခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ တံ ဟိ တဒါ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တေကဒေသေန ဝိမုစ္စမာနန္တိဿ လဒ္ဓိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဝိမုယှတိ (ကြိ) [ဝိ + မုဟ + ယ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၆-နှာ။ ဝိမုဟျတိ၊ ဝိမုဟျတေ-သံ။ ဝိမုဟက္က-ပြာ။] အထူးသဖြင့်-တွေဝေ-မိန်းမော-၏။ ယော ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နမမ္မေသု စ ဝိမုယှတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၅။

ဝိမူဠှ (တိ) [ဝိ + မုဟ + လ။ မူဟ ဝေစိတ္တေ၊ လော၊ ဝဏ္ဏာဝိပရိယယော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၁။ ဝိ + မုဟ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၅-၆။ ဝိမူပ-သံ၊ ပြာ။] အထူးသဖြင့်-တွေဝေ-မိန်းမော-သော။ စုတိယာ တာဝ ဝိမူဠှော သင္ဃတ္တ " ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ မရဏ "န္တိ စုတိံ အဂဏှန္တော သတ္တော မရတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၆။

ဝိမောက္ခ (ပု၊ နု) [ဝိ + မောက္ခ + အ။ သုဋ္ဌု မုစ္စော, ဝိဝိဓေဟိ ဝါ ကိလေသေဟိ မုစ္စောတိ ဝိမောက္ခော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိကေဟိ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆။ သမုစ္ဆေဒဝသေန သဗ္ဗကိလေသေဟိ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၂။ ဝိမောက - သံ။ ဝိမောက္ခ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကောင်းစွာ-အထူးသဖြင့် - အထူးထူး အပြားပြားဖြစ်ကုန်သော - ကိလေသာတို့မှ - လွတ် -ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက် - လွတ်လပ် -သော-- (က) တဒင်္ဂဝိမောက္ခ (အနုပဿနာ ၇-ပါး)၊ (ခ) သမုစ္ဆေဒဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး)၊ (ဂ) အရဟတ္တမဂ်၊ (ဃ) အရဟတ္တဖိုလ်၊ (င) နိဿရဏဝိမောက္ခ(နိဗ္ဗာန်)၊ (စ)သုညတဝိမောက္ခ၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ (နိဗ္ဗာန်)၊ (ဆ) သုညတဝိမောက္ခ၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ၊ (မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး)၊ (ဇ) မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ်ဉာဏ် ၄-ပါး၊ (ဈ) သမာပတ် ၈-ပါး၊ (ည) ဈာန်၊ (ဋ) ဝိပဿနာဉာဏ်။ (၂) ကာမစ္ဆန္ဒမှ - လွတ် - ကင်းလွတ် -လွတ်မြောက် -လွတ်လပ် -ကြောင်းဖြစ်သော အလောဘစေတသိက်။ (၃) လွတ်မြောက်-ကင်း-ခြင်း (ပရိနိဗ္ဗာန်)။ (၄) ဝိမောက္ခသုတ်။ (၁) (က) ဝိမောက္ခော (ပဋိသံ။ ၂၂) တိ တဒင်္ဂဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၉။ (ခ) ဝိမောက္ခော (ပဋိသံ။ ၇၁)တိ သမုစ္ဆေဒ-ဝိမောက္ခော၊ အရိယမဂ္ဂေါယေဝ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၂။ ဝဇိရ။ ၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၈)။ (ဂ) ဝိမောက္ခော

အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၆။ (ယ) အရဟတ္တဖလံ ဟိ ယသ္မာ ဝိရုဒ္ဓေဟိ ဝိသေသေန ဝါ သဗ္ဗကိလေသေဟိ မုစ္စိတ္ထ၊ တသ္မာ ဝိမောက္ခောတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၆၀၉။ (င) ဝိမောက္ခော (ပဋိသံ။ ၉၉) တိ ဝိက္ခမ္ဘနတဒင်္ဂသမုစ္ဆေဒပဋိပ္ပဿဒ္ဓိနိဿရဏဝိမုတ္တိသု ပဉ္စသု နိဿရဏဝိမုတ္တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။ (-ပဋိသံ။ ၂၆၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉)။ (စ) သုညတော အနိမိတ္တော စ၊ ဝိမောက္ခော ယေသံ (ယဿ) ဂေါစရော။ ဓမ္မ။ ၂၆။ ထေရ။ ၂၄၀။ သုညတော အနိမိတ္တော စာတိ ဧတ္ထ အပ္ပဏိဟိတာ-ဝိမောက္ခောပိ ဂဟိတောယေဝ။ တီဏိပိ စေတာနိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမာနိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။

(ဆ) တသ္မာ ယဒိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အနတ္တတော ဝိပဿတိ၊ သုညတော ဝိမောက္ခော နာမ ဟောတိ မဂ္ဂေါ။ ယဒိ အနိစ္စတော ဝိပဿတိ၊ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော နာမ။ ယဒိ ဒုက္ခတော ဝိပဿတိ၊ အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခော နာမာတိ စ မဂ္ဂေါ ဝိပဿနာဂမနဝသေန တီဏိ နာမာနိ လဘတိ၊ တထာ ဖလဉ္စ မဂ္ဂါဂမနဝသေန မဂ္ဂဝီထိယံ။ သင်္ဂဟ။ ၁၆၃။ (ဇ) ဝိမောက္ခာပိ စ အဋ္ဌမေ (အပ၊ ၁။ ၅၂) တိ စတ္တာရိ မဂ္ဂဉာဏာနိ စတ္တာရိ ဖလဉာဏာနီတိ ဣမေ အဋ္ဌ ဝိမောက္ခာ သံသာရတော မုစ္စနူပါယာ သမ္ပိကတာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၃-၄။ (ဈ) အဋ္ဌ ဝိမောက္ခေ (အဘိ၊ ပု။ ၁၁၄) တိ ရူပါဝစရာ-ရူပါဝစရအဋ္ဌသမာပတ္တိယော။ တာသဉ္စ ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ ဝိမုစ္စနတော ဝိမောက္ခောတိ နာမံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀။ (-အပ၊ ၁။ ၃၄။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၅)။

(ည) ဝိမောက္ခာ (မ၊ ၁။ ၄၀) တိ ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ အာရမ္မဏေ စ အဓိမုတ္တတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၈။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇)။ (ဋ) သညာဝိမောက္ခော (ပဋိသံ။ ၂၃၁) တိ ဝိပဿနာဉာဏမေဝ ဝိပရီတသညာယ ဝိမုစ္စနတော သညာဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၅၀။ (၂) နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒတော မုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော (ပဋိသံ။ ၄၁၆) တိ နေက္ခမ္မေန ကာမစ္ဆန္ဒတော ယောဂီ မုစ္စတီတိ တံ နေက္ခမ္မံ ဝိမောက္ခောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ (၃) ဝိမောက္ခော ဟောတိ စေတသော (အံ၊ ၁။ ၂၃၈) တိ စိတ္တဿ ဝိမုတ္တိ ဝိမုစ္စနာ အပ္ပဝတ္တိဘာဝေါ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝိမောက္ခော ဝိမုစ္စနံ ဝိဂမော ပရိနိဗ္ဗာနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၁)။ (၄) ဝိမောက္ခော ဒွေ စ ဝေါဟာရာ၊ ပရိသာ ဘူမိစာလေန။ အံ၊ ၃။ ၁၃၃။

(ဝိမောက္ခသည်-- (၁) သုညတဝိမောက္ခ၊ (၂) အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ-ဟူ၍ ၃-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် အချို့သော အရာ၌ မဂ် ၄-ပါးကို- ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ တို့မှဆိတ်သည်ဖြစ်၍- ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ နိမိတ်တို့ဖြင့် နိမိတ်မရှိသည်ဖြစ်၍- ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့၏ တောင့်တခြင်းမရှိသည် ဖြစ်၍-အထူးထူးအပြားပြားသော ကိလေသာ တို့မှ လွတ်သောကြောင့်-သုညတဝိမောက္ခ-အနိမိတ္တဝိမောက္ခ-အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ-ဟု ခေါ်သည်။ (ဝိ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဝိ၊ ၂။ ၃၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅)။

တစ်နည်း--သုညတ, အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတ ဟုဆိုအပ်သော အသင်္ခတဓာတ်၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ဖြစ်သည်ဖြစ်၍ ကိလေသာတို့မှ လွတ်သောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခ, အနိမိတ္တဝိမောက္ခ, အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ ဟုခေါ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၆)။

ယင်းမဂ်သည်-- သရသ = မိမိသဘော, ပစ္စနီက = ဆန့်ကျင်ဘက်, သဂုဏ = မိမိဂုဏ်, အာရမ္မဏ = အာရုံ, အာဂမန = အာဂုံ- ဟုဆိုအပ်သော ဤ ၅-ပါးသောအကြောင်းတို့ကြောင့် သုညတဝိမောက္ခစသော အမည် ၃-မျိုးတို့ကိုရသည်။ အကယ်၍ သင်္ခါရုပေက္ခာသည် အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တအားဖြင့် တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် ထသည်ဖြစ်အံ့၊ မဂ်သည် အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိ-ဟိတ, သုညတ-ဟု မှတ်အပ်သောလွတ်ခြင်းဖြင့်လွတ်သည်မည်၏။ ထို့ကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခ, အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ, သုညတဝိမောက္ခဟူသော အမည်ကိုရ၏။ ဤသို့ မဂ်သည် သရသ = မိမသဘောအားဖြင့် သုညတဝိမောက္ခ စသောအမည် ၃-မျိုးကို ရသည်။

မဂ်သည် အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် တေဘူမကသင်္ခါရတို့၏ အပေါင်း ကိစ္စ အာရုံအားဖြင့် တစ်ခဲနက်ကို ခွဲခြမ်းခြင်းကိုပြု၍ နိစ္စနိမိတ်, ဓုဝနိမိတ်, သဿတနိမိတ်တို့ကို စွန့်လျက်လာသောကြောင့် အနိမိတ္တမည်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာဖြင့် သုခသညာကိုပယ်ဖွန့်၍ ပဏိဓိဟုဆိုအပ်သော တောင့်တခြင်းကို ခြောက်သွေ့စေ၍လာသောကြောင့် အပ္ပဏိ-ဟိတမည်၏။ အနတ္တာနုပဿနာဖြင့် အတ္တ, သတ္တ, ပုဂ္ဂလဟူသော အမှတ်သညာကိုပယ်စွန့်၍ တေဘူမကသင်္ခါရတို့၏ အတ္တ, သတ္တဝါ, ပုဂ္ဂိုလ်မှ ဆိတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သုညတမည်၏။ ဤသို့ မဂ်သည် ပစ္စနီက = ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် သုညတဝိမောက္ခစသော အမည် ၃-မျိုး ရသည်။

မဂ်သည် ရာဂစသည်တို့မှ ဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် သုညတမည်၏။ စွဲလမ်းအပ်သော ရူပနိမိတ်စသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် (တစ်နည်း) ရာဂနိမိတ်စသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တမည်၏။ ရာဂပဏိဓိစသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် အပ္ပဏိဟိတမည်၏။ ဤသို့ မဂ်သည် သဂုဏ = မိမိဂုဏ်အားဖြင့် သုညတဝိမောက္ခစသော အမည် ၃-မျိုးကိုရသည်။

မဂ်သည် သုညတ, အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတမည်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် သုညတ, အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတမည်၏။ ဤသို့ မဂ်သည် အာရုံအားဖြင့် သုညတဝိမောက္ခစသော အမည် ၃-မျိုးကို ရသည်။

သုညတဝိပဿနာ၏မဂ်သည် ဝိပဿနာဟူသော လာကြောင်းအာဂုံဖြင့် သုညတမည်၏၊ အနိမိတ္တဝိပဿနာ၏ မဂ်သည် ဝိပဿနာဟူသောလာကြောင်း အာဂုံဖြင့် အနိမိတ္တမည်၏။ အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာ၏ မဂ်သည် ဝိပဿနာဟူသော လာကြောင်း အာဂုံဖြင့် အပ္ပဏိဟိတမည်၏။ ဤသို့ မဂ်သည် ဝိပဿနာဂမန = ဝိပဿနာဟူသော အာဂုံအားဖြင့် သုညတဝိမောက္ခစသော အမည် ၃-မျိုးကို ရသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၇-၈။

အချို့သောအရာ၌ ဖိုလ်ကို သုညတဝိမောက္ခ, အနိမိတ္တဝိမောက္ခ, အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခဟုခေါ်သည်။ ယင်းဖိုလ်သည်-- သရသ • မိမိသဘော, အာရမ္မဏ • အာရုံ, အာဂမန • အာဂုံဟုဆိုအပ်သော ဤ ၃-ပါးသောအကြောင်းတို့ကြောင့် သုညတဝိမောက္ခစသောအမည် ၃-မျိုးကိုရသည်။

ထိုတွင် သရသ • မိမိသဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း, အာရမ္မဏ • အာရုံအားဖြင့်လည်းကောင်း သုညတဝိမောက္ခစသောအမည်ရပုံကို မဂ်၌ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့် သိမှတ်ပါ။ အာဂုံအားဖြင့်အမည်ရရာ၌ကား မဂ္ဂဝီထိ၌ဖြစ်သောဖိုလ်, ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ဖြစ်သောဖိုလ် ၂-မျိုးတို့တွင် မဂ္ဂဝီထိ၌ဖြစ်သောဖိုလ်သည် မဂ္ဂါဂမန • မဂ်ဟူသောလာကြောင်းအာဂုံဖြင့် သုညတဝိမောက္ခစသောအမည် ၃-မျိုးကိုရသည်။ ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ဖြစ်သောဖိုလ်သည် ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၏ရှေး၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာဂမန•ဝိပဿနာဟူသောလာကြောင်းအာဂုံဖြင့် သုညတဝိမောက္ခစသောအမည် ၃-မျိုးကိုရသည်။ သင်္ဂဟ။ ၁၆၃။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၅-၆။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၆၅-၆။

အချို့သောအရာ၌ နိဗ္ဗာန်ကို သုညတဝိမောက္ခ, အနိမိတ္တဝိမောက္ခ, အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခဟူ၍ ခေါ်သည်။ ယင်းနိဗ္ဗာန်သည် ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့မှ ဆိတ်သည်ဖြစ်၍ ထိုရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့မှ လွတ်သောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခမည်၏။ ရာဂအစရှိသော နိမိတ်တို့မရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုရာဂအစရှိသောနိမိတ်တို့မှလွတ်သောကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခမည်၏။ ရာဂအစရှိသော တောင့်တခြင်းမရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုရာဂအစရှိသောတောင့်တခြင်းမှ လွတ်သောကြောင့် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမည်၏။ မမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၈၆-၇။ ထေရ ၄၊ ၁။ ၂၄၃။

တစ်နည်း ဝိမောက္ခသည်--
(၁) ဝိက္ခမ္ဘနဝိမောက္ခ (သမာပတ် ၈-ပါး)၊
(၂) တဒင်္ဂဝိမောက္ခ (အနုပဿနာ ၇-ပါး)၊
(၃) သမုစ္ဆေဒဝိမောက္ခ (အရိယာမဂ် ၄-ပါး)၊
(၄) ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမောက္ခ(သာမညဖိုလ် ၄-ပါး)၊
(၅) နိဿရဏဝိမောက္ခ (နိဗ္ဗာန်)ဟူ၍ ၅-ပါး အပြားရှိ၏။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၉။

တစ်နည်း ဝိမောက္ခသည်-- မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဈာန်ရှိသည်ဖြစ်၍ ပြင်ပသန္တာန်၌ ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို (ဈာန်စက္ခုဖြင့်) ရှုခြင်း(ရူပါဝစရဈာန်)၊ (၂) မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်စေအပ်သော ရူပဈာန်မရှိသည်ဖြစ်၍ ပြင်ပသန္တာန်၌ ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို (ဈာန်စက္ခုဖြင့်) ရှုခြင်း (ရူပါဝစရဈာန်)၊ (၃) "တင့်တယ်၏"ဟူ၍သာ နှလုံးသွင်းခြင်း (ရူပါဝစရဈာန်)၊ (၄) ရူပသညာတို့ကို လုံးဝလွန်မြောက်၍ ပဋိဃသညာတို့ လုံးဝချုပ်သည့်ပြင် နာနတ္တ-သညာတို့ကို လုံးဝနှလုံးမသွင်းမူ၍ "ကောင်းကင်သည်အဆုံးမရှိ" ဟု နှလုံးသွင်းလျက် အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သို့ ရောက်၍ (အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍) နေခြင်း (ပဌမာရုပ္ပဈာန်)၊ (၅) အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို လုံးဝလွန်မြောက်၍ "ဝိညာဉ်သည် အဆုံးမရှိ" ဟု နှလုံးသွင်းလျက် ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သို့ ရောက်၍ (ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍) နေခြင်း (ဒုတိယာရုပ္ပဈာန်) (၆) ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကို လုံးဝလွန်

မြောက်၍ " တစ်စုံတစ်ခု ဘာမျှမရှိ " ဟု နှလုံးသွင်းလျက် အာကိဉ္စညာယတနစျာန်သို့ ရောက်၍ (အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို ပြည့်စုံစေ၍) နေခြင်း (တတိယာရုပ္ပစျာန်)၊ (၇) အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို လုံးဝလွန်မြောက်၍ နေဝသညာနာသညာယတစျာန်သို့ ရောက်၍ (နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်ကိုပြည့်စုံစေ၍) နေခြင်း (စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်)။ (၈) နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်ကို လုံးဝလွန်မြောက်၍ သညာ, ဝေဒနာတို့၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသမာပတ်သို့ ရောက်၍ (နိရောဓသမာပတ် ဝင်စား၍) နေခြင်း (နိရောဓသမာပတ်) ဟူ၍ ၈-ပါးအပြားရှိ၏။ ဒီ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ၂။ ၂၀၅။ အံ၊ ၁။ ၄၂။ အံ၊ ၃။ ၁၂၆-၇။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၅၆။ ဒီ၊ ၃၊ ၂။ ၁၀၃။ မ၊ ၃၊၃။၁၇၆။အံ။ ၃၊၁။၄၀၇။ အဘိ၊၃၊ ၂။၄၄၄။

တစ်နည်း-- ဝိမောက္ခသည် ရူပစျာန် ၄-ပါး, အရူပစျာန် ၄-ပါး ဟူ၍ ၈-ပါးအပြားရှိ၏။ တစ်နည်း-- ဝိမောက္ခသည် မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါးဟူ၍ ၈-ပါးအပြားရှိ၏။ အပ၊ ၃၊ ၁။ ၂၆၅။

တစ်နည်း-- (၁-၄) အဗျတ္တဝုဋ္ဌာနဝိမောက္ခ ၄-ပါး၊ (ရူပါဝစရစျာန် ၄-ပါး)။ (၅-၈) ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာနဝိမောက္ခ ၄-ပါး။ (အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၉-၁၂) ဒုဘတောဝုဋ္ဌာနဝိမောက္ခ ၄-ပါး (အရိယာမဂ် ၄-ပါး)။ (၁၃-၁၆) အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနဝိမောက္ခတို့အား လျော်သောဝိမောက္ခ ၄-ပါး (ပဌမဈာနုပစာရ, ဒုတိယဈာနုပစာရ, တတိယဈာနုပစာရ, စတုတ္ထဈာနုပစာရဖြစ်သော စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါး)။ (၁၇-၂၀) ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာနဝိမောက္ခတို့အားလျော်သော ဝိမောက္ခ ၄-ပါး (အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တုပစာရ, ဝိညာဏဉ္စာယတနသမာပတ္တုပစာရ, အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တုပစာရ, နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တုပစာရဖြစ်သော စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါး)။ (၂၁-၂၄) ဒုဘတောဝုဋ္ဌာနဝိမောက္ခတို့အားလျော်သော ဝိမောက္ခ ၄ - ပါး (သောတာပတ္တိမဂ်, သကဒါဂါမိမဂ်, အနာဂါမိမဂ်, အရဟတ္တမဂ်တို့၏ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာ ၃-ပါး)။ (၂၅ - ၂၈) အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာန၏ ငြိမ်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဝိမောက္ခ ၄-ပါး (ပဌမစျာန်, ဒုတိယစျာန်, တတိယစျာန်, စတုတ္ထစျာန်တို့ကို ရခြင်း (သို့မဟုတ်) ယင်း ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်တို့၏ ဝိပါက်။

(၂၉-၃၂) ဗဟိဒ္ဓါဝုဋ္ဌာန၏ ငြိမ်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဝိမောက္ခ ၄-ပါး၊ (အာကာသာနဉ္စာယတန, ဝိညာဏဉ္စာယတန, အာကိဉ္စညာယတန, နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်တို့ကို ရခြင်း (သို့မဟုတ်) ယင်း အာကာသာနဉ္စာယတန, ဝိညာဏဉ္စာယတန, အာကိဉ္စညာယတန, နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်တို့၏ ဝိပါက်)။ (၃၃ - ၃၆) ဒုဘတောဝုဋ္ဌာန၏ ငြိမ်းခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဝိမောက္ခ ၄-ပါး (သောတာပတ္တိဖိုလ်, သကဒါဂါမိဖိုလ်, အနာဂါမိဖိုလ်, အရဟတ္တဖိုလ်)။ (၃၇) မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေအပ်သော ရူပစျာန်ရှိသည်ဖြစ်၍ ပြင်ပသန္တာန်၌ ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို စျာန်စက္ခုဖြင့်ရှုခြင်း (ရူပါဝစရစျာန်)။ (၃၈) မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေအပ်သော ရူပစျာန်မရှိသည်ဖြစ်၍ ပြင်ပသန္တာန်၌ ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို စျာန်စက္ခုဖြင့်ရှုခြင်း (ရူပါဝစရစျာန်)။ (၃၉) " တင့်တယ်၏ " ဟူ၍ နှလုံးသွင်းခြင်း (ရူပါဝစရစျာန်)။ (၄၀-၃) အရူပသမာပတ် ၄-ပါးဟု

ဆိုအပ်သော ဝိမောက္ခ ၄-ပါး (အရူပဈာန် ၄-ပါး)။ (၄၄) သညာဝေဒယိတနိရောဓသမာပတ်ဟူသော ဝိမောက္ခ (နိရောဓသမာပတ်)။ (၄၅) သမယဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး၊ အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၄၆) အသမယဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။ (၄၇) သာမယိကဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး၊ အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၄၈) အသာမယိကဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။

(၄၉) ကုပ္ပဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး, အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၅၀) အကုပ္ပဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။ (၅၁) လောကိကဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး, အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၅၂) လောကုတ္တရဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။ (၅၃) သာသဝဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး, အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၅၄) အနာသဝဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။ (၅၅) သာမိသဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး)။ (၅၆) နိရာမိသဝိမောက္ခ (အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၅၇) နိရာမိသာနိရာမိသတရဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။ (၅၈) ပဏိဟိတဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး, အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၅၉) ပဏိဟိတ၏ငြိမ်းခြင်းဟူသော ဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး, အရူပသမာပတ် ၄-ပါးတို့ကို ရခြင်း (သို့မဟုတ်) ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး အရူပသမာပတ် ၄-ပါးတို့၏ ဝိပါက်) (၆၀) သညုတ္တဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး, အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၆၁) ဝိသညုတ္တဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။ (၆၂) ဧကတ္တဝိမောက္ခ (မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး, နိဗ္ဗာန်)။ (၆၃) နာနတ္တဝိမောက္ခ (ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါး, အရူပသမာပတ် ၄-ပါး)။ (၆၄) သညာဝိမောက္ခ (ဝိပဿနာဉာဏ်)။ (၆၅) ဉာဏဝိမောက္ခ (ဝိပဿနာဉာဏ်)။ (၆၆)သီတိသိယာဝိမောက္ခ (ဝိပဿနာဉာဏ်)။ (၆၇) ဈာနဝိမောက္ခ (ဈာန်) (၆၈) အနုပါဒါစိတ္တဿဝိမောက္ခ (မစွဲလန်းမူ၍ စိတ်၏လွတ်ခြင်း) ဟူ၍ (၆၈) ပါးအပြားရှိ၏။ ပဋိသံ။ ၂၃၁-၄၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉-၅၁။)

ဝိမောက္ခကထာ (ထီ) | ဝိမောက္ခ + ကထာ | ဝိမောက္ခကထာ၊ ဝိမောက္ခကိုဆို-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့်စကားရပ်။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-ကထာ။ ပဋိသံ။ ၂၃၀-၆၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇-၆၉။ (-ဒီ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ၂။ ၂၁၅။ အံ။ ၁။ ၄၂။ အံ၊ ၃။ ၁၂၆-၇။ အဘိ၊ ၀။ ၃၅၆)။

ဝိမောက္ခကိစ္စ (တိ) | ဝိမောက္ခ + ကိစ္စ | (၁) လွတ်မြောက်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ (န) (၂) လွတ်မြောက်ခြင်းကိစ္စ။ (၁) သဗ္ဗာနိ စ ဝိမောက္ခကိစ္စာနိ ဈာနာနိ ဝိမောက္ခဒေသနာယံ ဝုတ္တာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၆)။ (န) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမောက္ခကိစ္စယောဂ (ပု) | ဝိမောက္ခကိစ္စ + ယောဂ | လွတ်မြောက်ခြင်းကိစ္စနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိမောက္ခကိစ္စယောဂတော တေသံ သဝိမောဒေသော ဝိမောက္ခပရိယာယော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၃။

ဝိမောက္ခကောဋ္ဌာသ (ပု) | ဝိမောက္ခ + ကောဋ္ဌာသ | ဝိမောက္ခတရားတို့၏ အဖို့အစု။

သတိပဋ္ဌာနာဒီသု ဗောဓိပက္ခိယကောဋ္ဌာသေသု, ဝိမောက္ခကောဋ္ဌာသေသု ဝါ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။

ဝိမောက္ခစရိယ (န) [ဝိမောက္ခ + စရိယ] ဝိမောက္ခတို့၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝိမောက္ခစရိယံ ဇာနာတိ (ပဋိသံ။ ၆၈) တိ ဝိမောက္ခပဝတ္တိံ အသမ္မောဟဝသေန ဇာနာတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။

ဝိမောက္ခဋ္ဌ (ပု) [ဝိမောက္ခ + အတ္ထ] ဝိမောက္ခသဒ္ဒါ၏အနက်။ သေသာနမ္ပိ ဝိမောက္ခဋ္ဌော တတ္ထ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇)။

ဝိမောက္ခတ္တယ (န) [ဝိမောက္ခ + တယ] ဝိမောက္ခသုံးပါး - တို့၏ - အပေါင်း။ ဖလံ ပနေတ္ထ ဝိမောက္ခတ္တယဝသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌရေတဗ္ဗံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ဝိမောက္ခတ္တိက (ပု) [ဝိမောက္ခ + တိက] ဝိမောက္ခသုံးပါး - တို့၏ - အပေါင်း။ ဝိမောက္ခတ္တိကေန စ သမာဓိတ္တိကေန စ အရိယမဂ္ဂေါဝ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၂)။

ဝိမောက္ခတ္ထ (ပု) [ဝိမောက္ခ + အတ္ထ] (၁) ဝိမောက္ခသဒ္ဒါ၏အနက်။ (၂) လွတ်မြောက်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (၁) မုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခတ္ထော ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ (၂) အတ္တနော ဝိမောက္ခတ္ထာယ ပဝတ္တိတံ မဂ္ဂိမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။

ဝိမောက္ခဒေသနာ (ထီ) [ဝိမောက္ခ + ဒေသနာ] ဝိမောက္ခတရားတို့ကို ဟောကြောင်းဖြစ်သည့်-ဒေသနာ-ပါဠိ။ သဗ္ဗာနိ စ ဝိမောက္ခကိစ္စာနိ ဈာနာနိ ဝိမောက္ခဒေသနာယံ ဝုတ္တာနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၃။

ဝိမောက္ခဒွယ (န) [ဝိမောက္ခ + ဒွယ] ဝိမောက္ခ ၂-ပါးတို့၏-အပေါင်း။ အပ္ပဏိဟိတံ သုညတန္တိ ဝိမောက္ခဒွယမေဝ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၂)။

ဝိမောက္ခဒွယဝစန (န) [ဝိမောက္ခဒွယ + ဝစန] ဝိမောက္ခ ၂ - ပါးအပေါင်းကို ဟောသော စကား။ တန္တိ အဘိဓမ္မေ ဝိမောက္ခဒွယဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၂။

ဝိမောက္ခဓမ္မ (ပု) [ဝိမောက္ခ + ဓမ္မ] ဝိမောက္ခတရား၊ (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်သော မဂ်, ဖိုလ်တရား။ ကီဒိသော နု ခေါ ဝိမောက္ခဓမ္မော၊ ကထံ ဝါ အဓိဂန္တဗ္ဗော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၂၀)။

ဝိမောက္ခဓမ္မပရိယေသန (န) [ဝိမောက္ခဓမ္မ + ပရိယေသန] ဝိမောက္ခ (မဂ်, ဖိုလ်) တရားကို ရှာမှီးခြင်း။ ဝိမောက္ခဓမ္မပရိယေသနေ အာရဒ္ဓဝီရိယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။

ဝိမောက္ခနာမ (န) [ဝိမောက္ခ + နာမ] ဝိမောက္ခ ဟူသောအမည်။ ယဒိ အရိယမဂ္ဂေါ တိဝိဓမ္ပိ ဝိမောက္ခနာမံ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၂။

ဝိမောက္ခနိဿိတ (တိ) [ဝိမောက္ခ + နိဿိတ] ဝိမောက္ခ (ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ရာ-ကြောင်း)-တရားကိုမှီသော။ ဒိဋ္ဌမ္မိကံ သမ္ပရာယိကံ ဝိမောက္ခနိဿိတမ္ပိ အတ္ထံ ဝိနာသေတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၂။

ဝိမောက္ခန္တ (ပု) [ဝိမောက္ခ + အန္တ] အရဟတ္တမဂ်၏အဆုံး၊ (အရဟတ္တဖိုလ်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမောက္ခန္တိက (တိ) [ဝိမောက္ခန္တ + ဣက] အရဟတ္တမဂ်၏အဆုံး (အရဟတ္တဖိုလ်) ၌ဖြစ်သော။ ဝိမောက္ခန္တိက (ပဋိသံ။ ၁၇၂) န္တိ

ဝိမောက္ခော အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ ဝိမောက္ခဿ အန္တော အရဟတ္တဖလံ၊ တသ္မိံ ဝိမောက္ခန္တေ ဘဝံ ဝိမောက္ခန္တိကံ နာမ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၆။

ဝိမောက္ခန္တိကဉာဏ (န) [ဝိမောက္ခန္တိက + ဉာဏ] ဝိမောက္ခန္တိကဉာဏ်၊ အရဟတ္တမဂ်၏ အဆုံး (အရဟတ္တဖိုလ်) ၌ဖြစ်သော ဉာဏ်၊ (အလုံးစုံသော ဗုဒ္ဓဉာဏ်)။ သဗ္ဗသော ပဋိပက္ခေဟိ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော၊ အဂ္ဂမဂ္ဂေါ၊ တဿ အန္တော အဂ္ဂဖလံ၊ တတ္ထ ဘဝံ တသ္မိံ လဒ္ဓေ လဒ္ဓဗ္ဗတော ဝိမောက္ခန္တိ- ကဉာဏံ၊ သဗ္ဗညုတညာဏေန သဒ္ဓိံ သဗ္ဗမ္ပိ ဗုဒ္ဓဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဝိမောက္ခန္တိကမဂ္ဂ (ပု) [ဝိမောက္ခန္တိက + မဂ္ဂ] အရဟတ္တမဂ်၏အဆုံး (အရဟတ္တဖိုလ်) ၌ ဖြစ်သောတရား။ တိတ္တိယာ ဝိမောက္ခန္တိကမဂ္ဂံ အဇာနန္တာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၄။

ဝိမောက္ခန္တိကပဏ္ဏတ္တိ (ထီ) [ဝိမောက္ခန္တိက + ပဏ္ဏတ္တိ] အရဟတ္တမဂ်၏အဆုံး (အရဟတ္တ ဖိုလ်) ၌ဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဟူသော နာမပညတ်။ ဗုဒ္ဓေါတိ --- ဝိမောက္ခန္တိကပဏ္ဏတ္တိဝသေန ဓဝလဒ္ဓနာမဿ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၈။

ဝိမောက္ခပစ္စနီက (တိ) [ဝိမောက္ခ + ပစ္စနီက] ဝိမောက္ခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်-- (က) လောဘ, ဒေါသ, မောဟ။ (ခ) ကာယ-ဝစီ-မနော-ဒုစ ရိုက်။ (ဂ) အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တရား။ (က) (ခ) (ဂ) အတွက် ဝိမောက္ခပစ္စနီကံ ···· တီဏိ အကုသလမူလာနိ ဝိမောက္ခပစ္စနီကာနိ၊ တီဏိ ဒုစ္စရိတာနိ ဝိမောက္ခပစ္စနီကာနိ၊ သဗ္ဗေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ ဝိမောက္ခပစ္စနီကာ။ ပဋိသံ။ ၂၆၂ ၂၆၄။ (-ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉)။

ဝိမောက္ခပဋိပက္ခ (ပု) [ဝိမောက္ခ + ပဋိပက္ခ] ဝိမောက္ခပစ္စနီက - ကြည့်။ ကဿာ ပန တယော ဧဝ အာသဝါ ဣမ ဝုတ္တာတိ။ ဝိမောက္ခပဋိပက္ခတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။

ဝိမောက္ခပရိယာယ (ပု) [ဝိမောက္ခ+ပရိယာယ] ဝိမောက္ခ၏-ဝေဝုစ်-ပရိယာယ်-စကားလှယ်။ ဝိမောက္ခကိစ္စယောဂ-ကြည့်။

ဝိမောက္ခပရိယေသနာ (ထီ) [ဝိမောက္ခ + ပရိယေသနာ] ဝိမောက္ခ (မဂ်, ဖိုလ်) တရား ကိုရှာမှီးခြင်း။ ဝိမောက္ခပရိယေသနံ စရမာနော ---- ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝိမောက္ခပဝတ္တိ (ထီ) [ဝိမောက္ခ + ပဝတ္တိ] ဝိမောက္ခစရိယ-ကြည့်။

ဝိမောက္ခပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဝိမောက္ခ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဝိမောက္ခတရား ရှေ့သွားရှိသော။ ကတမေ ဝိမောက္ခပုဗ္ဗင်္ဂမမေဝ ဝိမောက္ခဝိသေသံ ပုဂ္ဂလဝိသေသဉ္စ ဒဿေတုကာမော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဝိမောက္ခပ္ပဋိပဿဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိမောက္ခ + ပဋိပဿဒ္ဓိ] ဝိမောက္ခ၏ငြိမ်းခြင်း (ပဌမရောက် ရခြင်းစသည်)။ အတ္ထိ ဝိမောက္ခပ္ပဋိပဿဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ ။ ၂၆၂ ၂၆၅။

ဝိမောက္ခဗီဇ (န) [ဝိမောက္ခ + ဗီဇ] အရဟတ္တ ဖိုလ်၏-မျိုးစေ့-အညွန့်အညောက်။ (ဗုဒ္ဓဗီဇ, ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃ - ကြည့်)။ အဗျာသယေန သမုဂ္ဂလမ္ဘေန ဝိမောက္ခဗီဇေန သမုဿာ ဟိတစိတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝိမောက္ခဘာဝနာ (ထီ) [ဝိမောက္ခ + ဘာဝနာ] ဝိမောက္ခကို ပွားစေခြင်း။ အတ္ထိ ဝိမောက္ခဘာဝနာ။ ပဋိသံ။ ၂၆၂ ၂၆၅။

ဝိမောက္ခဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) | ဝိမောက္ခဘာဝ + ပတ္တ | ဝိမောက္ခ၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဝိမောက္ခဘာဝပ္ပတ္တံ ရူပါဝစရကုသလံ ဒဿေတုံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂ ၃၅။

ဝိမောက္ခမဂ္ဂ (ပု) | ဝိမောက္ခ + မဂ္ဂ | ဝိမောက္ခမဂ်၊ (ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သော အရိယမဂ်)။ နိဗ္ဗာနပတိဋ္ဌံ ဝိမောက္ခမဂ္ဂံ ကော ပတ္တော အဓိဂတော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၃။ (-အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၉)။

ဝိမောက္ခမုခ (န) | ဝိမောက္ခ + မုခ | (၁) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ခြင်း-ဝိမောက္ခ-တို့၏အကြောင်း-- (က) အနိစ္စာနုပဿနာစသော တရား ၃-ပါး။ (ခ) သုညတ, အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတတရား ၃-ပါး။ (၂) (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ရာ အမြတ်နိဗ္ဗာန်။ (၁) (က) ဝိမောက္ခမုခါနိ (ပဋိသံ။ ၂၄၄) တိ တိဏ္ဏံ ဝိမောက္ခာနံ မုခါနိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၀။ တိဿော ဟိ အနုပဿနာ တီဏိ ဝိမောက္ခမုခါနီတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၅။ စူဠနိ၊ ဋ။ ၉၉။ (ခ) တီဏိ ဝိမောက္ခမုခါနိ သုညတံ အနိမိတ္တံ အပ္ပဏိဟိတံ။ နေတ္တိ။ ၁၀၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၇။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၁၈-၉)။ (၂) ဣဒံ ဝိမောက္ခမုခ (ပဋိသံ။ ၂၆၄) န္တိ နိဗ္ဗာနံ -- ဥတ္တမဋ္ဌေန မုခန္တိ ဝိမောက္ခမုခံ။ ဝိမောက္ခဥ္စ တံ မုခဥ္စ ဝိမောက္ခမုခန္တိ ကမ္မဓာရယသမာသဝသေန အယမေဝ အတ္ထော ဝုတ္တော။ ပဋိသံ။ ဋ၊ ၂။ ၁ ၆၉။

ဝိမောက္ခမုခတ္တယ (န) | ဝိမောက္ခမုခ + တယ | ဝိမောက္ခ-တို့၏-အကြောင်းသုံးပါးအပေါင်း။ ဝိမောက္ခမုခတ္တယံ ဝိနာ န ကဒါစိပိ လောကုတ္တရာဓိဂမော သမ္ဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဋီ၊ ၁။ ၁၅။

ဝိမောက္ခမုခပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) | ဝိမောက္ခမုခ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ | ဝိမောက္ခတို့၏အကြောင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ တိဏ္ဏံ ဝိမောက္ခာနံ မုခါနိ ဒဿေတွာ ဝိမောက္ခမုခပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဣန္ဒြိယ-ဝိသေသံ ---- အာဟ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဝိမောက္ခမုခသံသန္ဒန (ထိ၊ န) | ဝိမောက္ခမုခ + သံသန္ဒန | ဝိမောက္ခတို့၏ အကြောင်းကို-ရောနှော-နှီးနှော-ခြင်း။ သတိပဋ္ဌာနာဒီဟိ ဝိမောက္ခမုခသံသန္ဒနာယပိ ဧသေဝ နယော။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၀၅။

ဝိမောက္ခမုခါဓိန (တိ) | ဝိမောက္ခမုခ + အဓိန | ဝိမောက္ခတို့၏အကြောင်းနှင့် စပ်သွယ်သော။ ဝိမောက္ခမုခါဓိနတ္တာ ဝိမောက္ခာဓိဂမဿ ဝိမောက္ခမုခါနိ တာဝ ဒဿေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၀။

ဝိမောက္ခဝါရ (ပု) | ဝိမောက္ခ + ဝါရ | ဝိမောက္ခတရားကို ဟောခြင်း၏ - အလှည့် - အကြိမ်။ ဝိမောက္ခဝါရော ပန န အတိဒိဋ္ဌော ဣတရေဟိ ဝိသဒိသတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၂။

ဝိမောက္ခဝိဘာဂ (ပု) | ဝိမောက္ခ + ဝိဘာဂ | ဝိမောက္ခတရားတို့ကို ဝေဘန်ခြင်း။ ဇဝံ သန္တေတိ ယဒိ ဝိတရာဂတာဒယော ဝိမောက္ခဝိဘာဂေန ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋ (ပု) | ဝိမောက္ခ + ဝိဝဋ္ဋ | (ကာမစ္ဆန္ဒ စသည်တို့မှ) လွတ်မြောက်သည် ဖြစ်၍- ကင်းကွာ - ပြန်လည် - သောဉာဏ်။ ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋေ ဉာဏ (ပဋိသံ။ ၃) န္တိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိကေဟိ ဝိမုစ္စတီတိ ဝိမောက္ခော၊ ဝိမောက္ခော ဧဝ ဝိဝဋ္ဋော ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋော၊ သော ဧဝ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ဋ၊ ၁။ ၄၆။

ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋသမ္ဗန္ဓ (ပု) | ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋ + သမ္ဗန္ဓ | ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋဉာဏ်နှင့်-ဆက်စပ်-ဆက်သွယ်-ခြင်း။ ဝိမောက္ခဝိဝဋ္ဋသမ္ဗန္ဓေန

ပနေတ္ထ သေသဝိဝဋ္ဋာပိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝိမောက္ခဝိသေသ (ပု) | ဝိမောက္ခ + ဝိသေသ | ဝိမောက္ခအထူး၊ ထူးသောဝိမောက္ခ။ ဝိမောက္ခ ပုဗ္ဗင်္ဂမ-ကြည့်

ဝိမောက္ခသစ္ဆဒဿ (တိ) | ဝိမောက္ခသစ္ဆ + ဒိသ + အ | (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်ရာ-နိရောဓသစ္စာ-နိဗ္ဗာန်-ကိုမြင်သော၊ သူ။ ဝိဿဇ္ဇေထ သုမေဓ၊ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝိမောက္ခ-သစ္ဆဒဿာ။ ထေရီ။ ၄၃၄။ သာ စ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိမောက္ခသစ္ဆဒဿာ အဓိပရိတနိဗ္ဗာန-ဒဿာဝိနီ ဟောတု။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၉၈။

ဝိမောက္ခသညီ (တိ) | ဝိမောက္ခသညာ + ဤ။ ထိ-၌ --သညိနီ။ | လွတ်မြောက်ရာဟူ၍ အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ယတ္ထိမေ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ဝိမောက္ခသညိနော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၉၂။

ဝိမောက္ခသမဓိဂမ (ပု) | ဝိမောက္ခ + သမဓိဂမ | လွတ်မြောက်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ကို ကောင်းစွာ-ရ-ရောက်-သိ-ခြင်း။ ဝိမောက္ခသမဓိဂမေနပိ တိဝိဓာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၄၄။

ဝိမောက္ခသမ္ပဒါ (ထီ) | ဝိမောက္ခ + သမ္ပဒါ | ဝိမောက္ခ (မဂ်, ဖိုလ်) ၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဓမ္မ စ ······· ဒုတိယေန ဝိမောက္ခသမ္ပဒါယ ဓမ္မံ ထောမေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁။

ဝိမောက္ခသမ္ဗန္ဓ (ပု) | ဝိမောက္ခ + သမ္ဗန္ဓ | ဝိမောက္ခနှင့် -ဆက်စပ် -ဆက်သွယ် - ခြင်း။ ကော သော ? ဝိမောက္ခသမ္ဗန္ဓေန ဝိမောက္ခောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။

ဝိမောက္ခသဟဂတ (တိ) | ဝိမောက္ခ + သဟဂတ | ဝိမောက္ခနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဝိမောက္ခသဟဂတာနံ ဝိမောက္ခေသု တတိယေ ဈာနေ ဈာနဘူမိ။ ပေဋကော။ ၂၆၅။

ဝိမောက္ခသဟဇာတ (တိ) | ဝိမောက္ခ + သဟဇာတ | ဝိမောက္ခ (သမာပတ် ၈-ပါး) နှင့်-အတူ-တကွ-ဖြစ်သော။ ကာယေနာတိ ဝိမောက္ခသဟဇာတေန နာမကာယေန။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀။

ဝိမောက္ခသုတ္တ (န) | ဝိမောက္ခ + သုတ္တ | ဝိမောက္ခသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၈-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ဘူမိစာလဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၂၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၂၄၈။

ဝိမောက္ခာဓိဂမ (ပု) | ဝိမောက္ခ + အဓိဂမ | ဝိမောက္ခ (မဂ်, ဖိုလ်) ကိုရခြင်း။ ဝိမောက္ခာ-ဓိဂမဿ ဥပနိဿယော န ဟောတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၄၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၀)။

ဝိမောက္ခာနုလောမ (တိ) | ဝိမောက္ခ + အနုလောမ | ဝိမောက္ခအား-လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ အတ္ထိ ဝိမောက္ခာနုလောမံ။ ပဋိသံ။ ၂၆၂။ (-၂၆၄)။

ဝိမောက္ခုပါယ (ပု) | ဝိမောက္ခ + ဥပါယ | ဝိမောက္ခ၏အကြောင်း။ ယေသု ဓမ္မေသူတိ ဝိမောက္ခုပါယေသု နိယျာနိကဓမ္မေသု။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၆။

ဝိမောက္ခုပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိမောက္ခ + ဥပ္ပတ္တိ | ဝိမောက္ခ၏ဖြစ်ခြင်း။ ကတ္ထဒါနိ တဿာ ဝိမောက္ခုပ္ပတ္တိယာ ဟေတုဘူတာ ဟေတုသမ္ပတ္တိ ဒဿေန္တေန။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝိမောစက (တိ) | ဝိ + မုစ + ဏော + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိမောစိကာ။ ဝိမောစက - သံ။ ဝိမောယက-ပြာ။ | (ဥပါဒါန်တို့မှ) လွတ်-ကင်း လွတ် - လွတ်မြောက်- လွတ်လပ် စေတတ် သော။ ဥပါဒါနပ္ပမောစကေနာတိ

ကာမုပါဒါနာဒီဟိ စတူဟိပိ ဥပါဒါနေဟိ စိတ္တသန္တာနဿ ဝိမောစကော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိမောစန (န) [ဝိ + မုစ + ဏေ + ယု။ (တိ) ဝိမောစန - သံ။ ဝိမောယဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်-ကင်း လွတ်- လွတ်မြောက်- လွတ်လပ်- စေခြင်း။ ဒသဟိ ကိလေသဝတ္ထူဟိ ဝိမောစနံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိမောစနဝစန (န) [ဝိမောစန + ဝစန] လွတ်မြောက်စေခြင်းကို ဆိုခြင်း။ ကိလေသ-ဝတ္ထူတော ဝိမောစနဝစနေနေဝ ပဉ္စမဇ္ဈာနာဒီဟိ နီဝရဏာဒိတော ဝိမောစနံ ------ ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိမောစနီယ (တိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + အနီယ။ ဝိမောစနီယ-သံ။] လွတ်မြောက်စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိမောစနီယေသု ဓမ္မေသု စိတ္တံ ဝိမောစေတိ (အံ၊ ၁။ ၅၁၆) တိ ယေဟိ အာရမ္မဏေဟိ စိတ္တံ ဝိမောစေတဗ္ဗံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဝိမောစယန္တ (တိ) [ဝိ + မုစ + ဏယ + အန္တ] ဝိမောစေန္တ-ကြည့်။

ဝိမောစယိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + မုစ + ဏယ + ဤ] လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-လွတ် လပ်-စေပြီ။ ဝိမောစယိ သော ဘဂဝါ။ ထေရ။ ၂၇၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။

ဝိမောစယိဿတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + မုစ + ဏယ + ဿတိ] ဝိမောစေဿတိ-ကြည့်။

ဝိမောစိတ (တိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + တ။ ဝိမောစိတ - သံ။ ဝိမောက္ကယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] လွတ် - ကင်းလွတ် - လွတ် မြောက် -လွတ်လပ် -စေအပ်သော။ ဘဂဝါ သဗ္ဗေ ပရိက္ခီဏာ၊ ဘဂဝါ သန္တိ ဝိမောစိတာ။ အပ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇)။

ဝိမောစိယမာန (တိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + ယ + မာန] ဝိမောစိတ-ကြည့်။ ဝိပဿနာ-ပညာယ အနုက္ကမေန သဗ္ဗူပက္ကိလေသေဟိ ဝိမောစိယမာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဝိမောစေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + တဗ္ဗ။ ဝိမောတ္တဝျ-သံ။] ဝိမောစနီယ-ကြည့်။

ဝိမောစေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + တိ။ ဝိမောစယတိ-သံ။] (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-လွတ်လပ်-စေ၏။ ဝိမောစနီယေသု ဓမ္မေသု စိတ္တံ ဝိမောစေတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၁၆။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။ အဘိ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၂)။

ဝိမောစေတုံ (ဗျ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + တုံ] လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-လွတ်လပ်-စေခြင်းငှါ။ ဂရုကာရမ္မဏေ ဥပနိဗဒ္ဓံ စိတ္တံ ဝိမောစေတုံ န လဘတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀။

ဝိမောစေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ+ တွာ] လွတ် - ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက်- လွတ်လပ် - စေပြီး၍။ ဝိမောစနီယေသု ဓမ္မေသု စိတ္တံ ဝိမောစေတွာ။ အံ၊ ၁။ ၅၁၆။

ဝိမောစေန္တ (တိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + အန္တ +] လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-လွတ်လပ်-စေတတ်သော။ ဝိမောစယံ စိတ္တံ (ပဋိသံ။ ၁၇၄) န္တိ ပဉ္စမဇ္ဈာနေန နီဝရဏေဟိ စိတ္တံ မောစေန္တော ဝိမောစေန္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိမောစေယျ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + မုစ + ဏေ + ယျ] လွတ် - ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက်- လွတ်လပ်-စေရာ၏။ ကော နု ခေါ ဣမံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတော ဝိမောစေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၁။

ဝိမောစေသုံ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + မုစ + ဏော + ဉံ | လွတ်-ကင်းလွတ်-လွတ်မြောက်-လွှတ်လပ်-စေကုန်ပြီ။ ဝိမုစ္စိသူတိ ကတ္တုသာဓနံ၊ ဝိမောစေသုန္တိ အဗ္ဗော၊ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၄။

ဝိမောစေဿတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + မုစ + ဏော + ဿတိ | လွတ်-ကင်းလွတ် - လွတ်မြောက်-လွတ်လပ်-စေ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အဝိမုတ္တံ ဝါ စိတ္တံ ဝိမောစေဿတိ (အံ ၊ ၂။ ၃၀၁) တိ အညသ္မိံ ကာလေ အဝိမုတ္တံ စိတ္တံ ဣဒါနိ ပဉ္စဟိ ဝိမုတ္တိဟိ ဝိမောစယိဿတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၉။

ဝိမောဟိတ (တိ) | ဝိ + မုဟ + ဏော + တ။ ဝိမောဟိတ-သံ။ ဝိမောဟိအ - ပြာ။ | တွေဝေ-မိန်းမော-စေအပ်သော။ ပါပမိတ္တဝသံ ဂန္တ္ဝာ၊ နိဂစ္ဆောန ဝိမောဟိတော။ အပ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဝိမှနိယ (တိ) | ဝိ + မှိ + အနိယ။ ဝိသ္မယနီယ-သံ။ ဝိမှယဏီအ-ပြာ။ | ချီးမွမ်း-ချီးကျူး -အံ့ဩ -အပ် -သင့် -ထိုက် -သော။ န ဟိ ---- အညံ ဒုရဘိသမ္ဘဝတရံ ဝိမှနိယဥ္စ ဥပလဗ္ဘတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၀၄။

ဝိမှယ (တိ) | ဝိ + မှိ + အ။ မှိ ဤသံဟာသနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၀။ ဝိပုဗ္ဗဥ္စ မှိ-သဒ္ဒံ သမ္ဘဟံသနေ ဝဒန္တိ သဒ္ဒဝိဒူ။ သမ္ဘဟံသနာကာရော စ အစ္ဆရိယံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၉။ မှိ-ဟာသေ။ နိရုတ္တိ။ ၃၉၁၊ ၃၉၅-နှာ။ တစ်နည်း-- ဝိ + မဟ + ဏျ။ ဝိပုဗ္ဗော မဟ ပူဇာယံ၊ ဘူဝါဒိ၊ ဏျော၊ မန္တလောပေါ၊ ဝိမှယော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၃၆။ (ပု) ဝိသ္မယ-သံ။ ဝိမှယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓ်။ | (၁) ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-ဖွယ်။ (၂) ချီးမွမ်း - ချီးကျူး-အံ့ဩ-ခြင်း။ (၁) တဿ မေ သယမေတာ မမံ၊ ပနာဒေါ ဝိမှယော အဟု။ အပ၊ ၂။ ၂၈၃။ (၂) ဝတာတိ ဝိမှယေ နိပါတော။ အတိဝိမှယနီယံ ဟေတံ။ ထေရ ၄၊ ၁။ ၂၃၆။ ကုမာရော ဒိသွာ ဝိမှယေန သိသံ ဇာလေတွာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၂။ ဝိမှာပယန္တိ-လည်းကြည့်။

ဝိမှယကတ (တိ) | ဝိမှယ + ကတ | အံ့ဩဖွယ်ကောင်းအောင်ပြုအပ်သော။ အနစ္ဆရိယာတိ အနု အနု ဥပရူပရိ ဝိမှယကတာ (ဝိမှယကရာ။ သီ-မှ) တိ အဗ္ဗော။ ဝိမတိ ၁။ ၆၉။

ဝိမှယကရ (တိ) | ဝိမှယ + ကရ + အ | ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-ဖွယ်ကိုပြုတတ်သော။ ရာဇာ စ ရာဇဘာတိကာ စ ---------- ဒေဝနာဂယက္ခာနမ္ပိ ဝိမှယကရံ ပစ္စေကံ ပစ္စေကံ ပူဇမကံသု။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၇။ ယံကိဉ္စိ ရစယန္တေတံ။ န ဝိမှယကရံ။ အလင်္ကာ။ ၆။ န ဝိမှယကရံ အစ္ဆရိယကရံ န ဟောတိ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ။

ဝိမှယကိတ (တိ) | ဝိမှယ + အကိ + က | ချီးမွမ်း -ချီးကျူး -အံ့ဩ- ဘွယ်ကောင်းသော မျက်စိရှိသော၊ သူ။ ဝိမာနသမ္ပတ္တိယံ ဝိမှယကိတော အဟင်္ကာရဝသေန ဝဒတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဝိမှယဇာတ (တိ) | ဝိမှယ + ဇာတ | ဖြစ်သော-ချီးမွမ်း -ချီးကျူး -အံ့ဩ-ခြင်းရှိသော။ (တစ်နည်း) ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-သော၊ သူ။ (ဇာတ-အနက်မရှိ)။ ယက္ခာ ပဲ ဝိမှယဇာတာ " ဟိ ဟိ " န္တိ သဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဝိမှယဇာနက (တိ) | ဝိမှယ + ဇာနက | ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ လဒ္ဓါ သေတဂဇေ ဝရေ၊ လောကေ ဝိမှယဇာနကေ။ မနုတ္တိ၊ ၆။ ၂၅၆။

ဝိမှယတိ (ကြိ) [ဝိ + မှိ + အ + တိ။ မှိ - ဤသံဟသနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၀။ မှိ - ဟာသေ။ နိရုတ္တိ။ ၃၉၁၊ ၃၉၅-နှာ။ ဝိသ္မယတေ-သံ။ ဝိမှယက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-၏။ ဝိမှယတေတိ ဝိမှယနံ ကရောတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၀။

ဝိမှယတ္ထ (တိ) [ဝိမှယ + အတ္ထ] (၁) ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-ခြင်းဟူသော အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ)။ (ပု) (၂) ချီးမွမ်း - ချီးကျူး-အံ့သြ-ခြင်းဟူသော အနက်။ (၁) နာမသဒ္ဒေါ ဝိမှယတ္ထောတိ ကတ္ဝာ ဝုတ္တံ " ဝိမှယတ္ထ-ဝသေနာ "တိအာဒိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။ (ပု) (၂) ယတြ ဟိ နာမာတိ ဝိမှယတ္ထေ နိပါတော။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၆။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၊ ၂၄၅။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၅)။

ဝိမှယဒီပန (တိ) [ဝိမှယ + ဒီပန] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-ခြင်းကို ပြ-တတ်-ကြောင်း ဖြစ်-သော။ အစ္ဆရိယံ အဗ္ဘုတန္တိ ဥဘယမ္ပေတံ ဝိမှယဒီပနမေဝ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။

ဝိမှယန (နု) [ဝိ + မှိ + ယု။ ဝိသ္မယန-သံ။] ချီးမွမ်း -ချီးကျူး -အံ့သြ- ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမှယနာကာရ (ပု) [ဝိမှယန + အာကာရ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-ခြင်း၏-သော-အခြင်းအရာ။ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတန္တိ ပဒဒ္ဒယေနပိ ဝိမှယနာကာရောဝ ဝုတ္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၂။

ဝိမှယနိယ (တိ) [ဝိ + မှိ + အနီယ။ ဝိသ္မယနီယ - သံ။] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-ဖွယ်ကောင်းသော။ ဝိမှယနိယာ ဟိသာ ပဝတ္တိ တိရောကုဋ္ဋာဒိဂတရူပဒဿနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆။

ဝိမှယနိယပဝတ္တိက (တိ) [ဝိမှယနိယာ + ပဝတ္တိ + က] ချီးမွမ်း - ချီးကျူး - အံ့သြ-ဖွယ်ကောင်းသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ မဟာဂတိကတ္တာတိ မဟနိယဂမနတ္တာ၊ ဝိမှယနိယပဝတ္တိကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆။

ဝိမှယပ္ပကာသန (နု) [ဝိမှယ + ပကာသန] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-ခြင်းကို ထင်ရှားပြခြင်း။ ဝိမှယဇာတာနံ ယက္ခာနံ ဝိမှယပ္ပကာ-သနဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဝိမှယပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိမှယ + ပတ္တ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး - အံ့သြ - ခြင်းသို့ရောက်သော၊ သူ။ ဝိမှယပ္ပတ္တော ရာဇာ " ကော ပန ဝါဒေါ "တိ အာဟ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၂။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂)။

ဝိမှယရူပ (တိ) [ဝိမှယ + ရူပ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး - အံ့သြ - ခြင်း သဘောရှိသော။ အထ ဗြာဟ္မဏော ---- ဗုဒ္ဓသဒ္ဒံ သုတ္ဝာဝ အမတေနေဝါဘိသိတ္တော ဝိမှယရူပတ္တာ (ဝိမှယံ ဉာပေန္တော။ သီ-မူ) အာဟ -----။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဝိမှယဝစန (နု) [ဝိမှယ + ဝစန] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး -အံ့သြ - ခြင်းကို ဟောတတ်သော-စကား-သဒ္ဒါ။ ---- အရေ အဟမ္ပိ နာမာတိ ဝိမှယဝစနနေဝ သိဗ္ဗတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇။

ဝိမှယဝါစီ (တိ) [ဝိမှယ + ဝစ + ဏီ] ချီးမွမ်း- ချီးကျူး -အံ့သြ-ခြင်းကို-ဟော-လေ့ရှိ-တတ်-သော။

ဝိမှယဝါစီသဒ္ဒ (ပု) [ဝိမှယဝါစီ + သဒ္ဒ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-ခြင်းကို ဟောတတ်သော (နာမ) သဒ္ဒါ။

ဝိမုယဝါစိသဒ္ဒယောဂ (ပု) | ဝိမုယဝါစိသဒ္ဒ + ယောဂ | ချီးမွမ်း -ချီးကျူး -အံ့သြ -ခြင်းကို ဟောတတ်သော (နာမ) သဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ " အနွော နာမ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိဿတိ "တိ- အာဒီသု ဝိယ ဝိမုယဝါစိသဒ္ဒယောဂေန ဟိ " ဘဝိဿတိ " တိ အနာဂတာဝစနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဝိမှယာဝဟ (တိ) | ဝိမှယ + အာဝဟ | ချီးမွမ်း-ချီးကျူး -အံ့သြ -ဖွယ်ကိုဆောင်တတ်သော။ ဥဘယမ္ပေတံ ဝိမှယာဝဟဿာမိဝစနံ။ ဝုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။ ၅၈။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၀၄။

ဝိမှယာဝဟကိရိယာနုဘာဝယုတ္တ (တိ) | ဝိမှာယာဝဟ + ကိရိယာ + အာနုဘာဝ + ယုတ္တ | ချီးမွမ်း - ချီးကျူး -အံ့သြ -ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော အမူအရာ, ကြိယာ၏- အစွမ်းသတ္တိ - အာနုဘော် - သည်ရိုက်ခတ် အပ်သော။ အစ္ဆရိယဝေဂါဘိဟတာတိ ဝိမှယာဝဟကိရိယာနုဘာဝယုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၄။

ဝိမှာပက (တိ) | ဝိ + မှိ + ဏာပေ + ဏွု။ ထိ-၌ ဝိမှာပိကာ။ (တိ) ဝိသ္မာပက - သံ။ ဝိမှာဝယ-ပြာ။ | ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ-စေ တတ်သော။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနိစ္ဆာယ ကောဟည် ကတွာ ပရေသံ ဝိမှာပကာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါဝိတ်၊ ဋ။ ၃၂၄။ (-မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၁၉)။

ဝိမှာပန (န) | ဝိ + မှိ + ဏာပေ + ယု။ (တိ) ဝိသ္မာပန-သံ။(န) ဝိမှာဝဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ (ထီ၊န) ဝိမှာဝန (ဏ)-ပြာ။ | ချီးမွမ်း-ချီးကျူး- အံ့သြ-စေခြင်း။ ---- ဥပနာမနဟေတုဘူတံ ဝိမှာပနံ ပစ္စယပဋိသေဝနသင်္ခါတံ ကုဟန ဝတ္ထုတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၊ ၂၆။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၉၂။

ဝိမှာပနကာရဏ (န) | ဝိမှာပန + ကာရဏ | ချီးမွမ်း - ချီးကျူး - အံ့သြ - စေခြင်း၏ အကြောင်း။ တိဏ္ဏံ ကုဟနဝတ္ထူနံတိ တိဏ္ဏံ ဝိမှာပနကာရဏာနံ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၂၉၂။

ဝိမှာပနီယ (တိ) | ဝိ + မှိ + ဏာပေ + အနီယ။ ဝိသ္မာပနီယ-သံ။ | ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့သြ- စေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမှာပနီယဋ္ဌ (ပု) | ဝိမှာပနီယ + အတ္ထ။ ထ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။ | ချီးမွမ်း-ချီး ကျူး-အံ့သြ-စေအပ်သော-အနက်-သဘော။ ဝိမှာပနီယဋ္ဌေန အစ္ဆရံ ပဟာတဗ္ဗယုတ္တကန္တိ အစ္ဆရိယံ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၄၉။

ဝိမှာပယ (တိ) | ဝိ + မှိ + ဏာပေ + ဏွု။ က - ကို ယ - ပြု။ | ဝိမှာပက - ကြည့်။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနိစ္ဆာယ ကောဟည် ကတွာ ပရေသံ ဝိမှာပယာ။ ထေရ ဋ၊ ၂။ ၃၆၄။

ဝိမှာပယတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + မှိ + ဏာပယ + တိ။ ဝိသ္မာပယတိ၊ ဝိသ္မာယယတိ - သံ။ | ချီးမွမ်း- ချီးကျူး- အံ့သြ- စေ၏။ တိဝိမေန ကုဟနဝတ္ထုနာ လောကံ ကုဟယတိ ဝိမှာပယတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄။

ဝိမှာပယန္တ (တိ) | ဝိ + မှိ + ဏာပယ + အန္တ | ဝိမှာပေန္တ-ကြည့်။ သော ဟိ နာနာဝိမေန ကောဟညေန လောကံ ဝိမှာပယန္တော တတ္ထ အစ္ဆတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၉။

ဝိမှာပယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + မှိ + ဏာပယ + အန္တိ။ ဝိသ္မာပယတိ-သံ။ ဝိမှာဝေန္တိ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ချီးမွမ်း - ချီးကျူး - အံ့သြ-စေ ကုန်၏။ တိဝိမေန ကုဟနဝတ္ထုနာ လောကံ ကုဟယန္တိ ဝိမှာပယန္တီတိ ကုဟကာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၇။ ဝိမှာပယန္တီတိ ····· ပရေသံ ဝိမှယံ

သမ္ပဟံသန် အစ္ဆရိယံ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ ဝိပုဗ္ဗဥ်ိမှိ-သဒ္ဒံ သမ္ပဟံသနေ ဝဒန္တိ သဒ္ဒဝိဒူ။ သမ္ပဟံသနာကာရော စ အစ္ဆရိယံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၉)။

ဝိမှာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + မှိ + ဏာပေ + တုံ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-စေခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိမှာပေတုကာမ (တိ) [ဝိမှာပေတုံ + ကမု + ဏ] ချီးမွမ်း -ချီးကျူး -အံ့ဩ-စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-စေလိုသော၊ သူ။ ကုဟကတ္တာတိ ဝုတ္တနယေန အဘူတတော အညေသံ ဝိမှာပေတုကာမတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၄၁၆။

ဝိမှာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဝိ + မှိ + ဏာပေ + တွာ] ချီးမွမ်း - ချီးကျူး - အံ့ဩ - စေ၍။ -------- ကောဟညေန ပရေ ဝိမှာပေတွာ လာဘုပ္ပါဒံ နိဗ္ဗိဂိသန္တော ဝိစရတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝိမှာပေန္တ (တိ) [ဝိ + မှိ + ဏာပေ + အန္တ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-စေသော။ သောဟိ နာနာဝိဓေန ကောဟညေန လောကံ ဝိမှာပေန္တော (ဝိမှာပယန္တော) တတ္ထ အစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၉။

ဝိမှိတ (တိ) [ဝိ + မှိ + တ။ ဝိသ္မိတ-သံ။ ဝိမှိအ၊ ဝိမှိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-တတ်သော။ (၂) ချီးမွမ်း-ချီးကျူး- အံ့ဩ - အပ်သော။ (၁) တဒါဟံ ဝိမှိတော ဟုတွာ။ အပ၊ ၂။ ၁၁၃။ (-အပ၊ ၂။ ၁၂၉၊ ၁၅၃။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၅။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၃။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။၃၁၁)။ (၂) ဒိဋ္ဌမှိ ယက္ခရာဇူနံ၊ သေနာ သာ ဝိမှိတာ အဟု။ အပ၊ ၁။ ၁၆၃။ (အတိဝိမှိတဒေဟိနိ-အပ၊ ၂။ ၂၅၅။)

ဝိမှိတအဇ္ဈာသယ (တိ) [ဝိမှိတ + အဇ္ဈာသယ] ချီးမွမ်း- ချီးကျူး -အံ့ဩ -သော-အလို-ဆန္ဒ-စိတ်-ရှိသော၊သူ။ ဒိသွာဟံ ဝိမှိတာသယောတိ ------ ဝိမှိတအဇ္ဈာသယော အစ္ဆရိယဗ္ဘုတ-စိတ္တောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၃။

ဝိမှိတစိတ္တ (တိ) [ဝိမှိတ + စိတ္တ] ချီးမွမ်း-ချီးကျူး-အံ့ဩ-သော စိတ်ရှိသောသူ။ တံ ဒိသွာ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိမှိတစိတ္တော အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတော ----။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၈၄။

ဝိမှိတမာနသ (တိ) [ဝိမှိတ + မာနသ] ဝိမှိတစိတ္တ-ကြည့်။ ပရမောပသမေ ယုတ္တံ၊ ဒိသွာ ဝိမှိတမာနသော။ အပ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဝိမှိတဟဒယ (တိ) [ဝိမှိတ + ဟဒယ] ဝိမှိတစိတ္တ - ကြည့်။ တေ ဝိမှိတဟဒယာ ပသန္နာ ------ ကုဏာလသကုဏံ ဒိသွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၉၁။

ဝိမှိတာသယ (တိ) [ဝိမှိတ + အာသယ] ဝိမှိတအဇ္ဈာသယ-ကြည့်။

ဝိမှိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + မှိ + ယ + တေ] ချီးမွမ်း - ချီးကျူး - အံ့ဩ - အပ်၏။ ကမ္မေ ဥမှိယတိ၊ ဝိမှိယတိ။ နိရုတ္တိ ။ ၃၉၅-နှာ။

ဝိမှေတိ (ကြိ) [ဝိ + မှိ + အ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၃၉၅။] ဝိမှယတိ-ကြည့်။

ဝိယ^၁ (ဗျ) [ဣဝ = ဝိယ။ ရူ။ ၁၃၄။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၈၄- နှာ။ ဣဝ - သံ။ ဣဝ၊ ဝိအ - ပြာ။] (၁) ကဲ့သို့၊ သကဲ့သို့၊ သလို=(ဥပမာ - ပဋိဘာဂ)။ (၂) (မြ) သကဲ့သို့=သယောင်=အနေဖြင့် (ဥပရိက္ခာ)။ (၃) (နှင့်) တူသော၊ တူသည် (သဒိသ)။ (၄) သာလျှင် (ဧဝတ္ထ - ဧဝသဒ္ဒါ၏အနက်)။ (၅) အနက်ထူးမရှိ (ပဒပူရဏ၊ နိပါတ်)။ (၁) ကဲ့သို့၊ သကဲ့သို့၊ သလို -(ဥပမာ-ပဋိဘာဂ) ကိုး နု ခေါ

အာနန္ဒ တနုဘူတော ဝိယ ဘိက္ခုသံဃော။
ဝိ၊ ၁။ ၈၇။ န ဝိယ မညေ စက္ခုံ ဇနိန္ဒ
ဇနဿ ဒဿနာယ။ မ၊ ၂။ ၃၂၃။ သတ္တိဟော
ဝိယ သြမဋ္ဌော၊ ဍယှမာနေဝ မတ္ထကေ။ သံ၊
၁။ ၁၂။ လတာ ဝိယ ဝမ္ဘတိ မာလုဝါ ဝိယ
ဝမ္ဘတိ။ အဘိ၊ က ။ ၃၂၀။ ဟတ္ထိပ္ပဘိန္န ဝိယ
အင်္ကုသဂ္ဂဟော။ ဓမ္မ။ ၆၀။ သြဘာသေန္တိ
ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ သြသဓီ ဝိယ တာရကာ။
ဝိမာန။ ၁၀။ ဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေ
ဝိယ မဟာပရိဒေဝေါ အဟောသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၈။ ဝိဂတဝလာဟကေ နဘေ သမုဂ္ဂတ-
ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ (-အပ၊ ၁။
၁၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၊ ၁၃၅။ မိလိန္ဒ။ ၃၊ ၂၀။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈-၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၈၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၊ ၃၊
၁၂ ၂၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀ ၅)။

(၂) (ပြ) သကဲ့သို့ •သယောင်•အနေဖြင့်
(ဥပရိက္ခာ)။ ဂန္ဓယတိ အတ္တနော ဝဏ္ဏံ
သူစေတိ " ကာဒမေတ္တ အတ္ထံ " တိ ပေသုညံ
ကရောန္တံ ဝိယ ဟောတီတိ ဂန္ဓော။ ဝိဘာဝိနီ။
၁၂၉။ (၃) (နှင့်) တူသော၊ တူသည် (သဒိသ)။
အင်္ဂီရိနောတိ အင်္ဂီရာနံ ဝိယာတိ အင်္ဂီရာနီ။
အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၈။ (၄) သာလျှင် (ဧဝတ္ထ • ဧဝ
သဒ္ဒါ၏အနက်)။ ဧဝံ ဗျာ ခေါ အဟံ ဘန္တေ
ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိ။ ဝိ၊ ၂။
၁၇၆။ မ၊ ၁။ ၁၈၄။ ဧဝံ ဗျာ ခေါတိ ဧဝံ
ဝိယ ခေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၉။ အတိဝိယာတိ
အတိဣ ဧဝ ---- ဝိယသဒ္ဒေါ ဧဝကာရတ္ထ-
ဝါစကော " ဝရမှာကံ ဘုသာမိဝါ " တိ ဧတ္ထ
ကွဝသဒ္ဒေါ ဝိယ၊ အတိ ဟုတွာ ဧဝါတိ
အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၁၇-၈။
(၅) အနက်ထူးမရှိ (ပဒပူရဏ၊ နိပါတ်)။ အယ
တံ ဧတ္တရတနံ အနန္တပုရဂ္ဂါရံ သောဘာယမာနံ
ဝိယ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။
သောဘာယမာနံ ဝိယာတိ ဝိယ-သဒ္ဒေါ
နိပါတမတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။

(၄င်း ဝိယ-သဒ္ဒါကို ရုံခါ ဗျာ-ပြုသည်၊
ပုဒ်တို့၏ (က) အစ (ခ) အလယ် (ဂ) အဆုံး
သုံးဌာနတို့၌ပင် တွေ့ရသည်။ (က)
ဗျာသိဥ္စတိတိ ဝိယာသိဥ္စတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀။
သီ၊ သျာ၊ မူ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၇။ သျ။
(ခ) ဧဝံ ဗျာ ခေါတိ ဧဝံ ဝိယ ခေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၃၉။ (ဂ) ဇညံ ဇညံ ဝိယာတိ စောက္ခ
စောက္ခံ ဝိယ မနာပမနာပံ ဝိယ --------
" ဇညဇညံ ဗျာ " တိပိ ပါဌော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၅၄။ ဝိယ-သဒ္ဒါကို ဝါကျ၏ (က) အလယ်
(ခ) အဆုံးတို့၌သာ တွေ့ရသည်။ (က)
ဟတ္ထိပ္ပဘိန္န ဝိယ အင်္ကုသဂ္ဂဟော။ ဓမ္မ။ ၆၀။
(ခ) တကျာ ဝမ္ဘတိ မာလုဝါ ဝိယ။ ဓမ္မ။ ၆၁။

ယင်း ဝိယသဒ္ဒါကို (က) ဥပမာကမ္မ
မာရည်းသမာသ်၊ ဥပမာပုဗ္ဗပဒပဋ္ဌမာ,
ဆဋ္ဌီဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်တို့၌ လည်းကောင်း,
(ခ) ဥပမာတဒ္ဓိတ် ဝိဂ္ဂဟ၌လည်းကောင်း,
(ဂ) အာချာတ်ပုဒ် နာမမာတ်၏ အတ္ထဝါကျ
ပြုရာ၌လည်းကောင်း, (ဃ) အချို့ ကိတန္တ
ပုဒ်များ၏ဝိဂ္ဂဟ၌လည်းကောင်း သုံးစွဲသည်။
(က) သီဟော ဝိယာတိ သီဟော၊ ပုရိသော စ
သော သီဟော စာတိ ပုရိသသီဟော။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၁၉၂-န ာ။ သင်္ခါ ဝိယ ပဏ္ဍရံ ယံ
ဝဏ္ဏံ၊ တံ သင်္ခပဏ္ဍရံ ဝဏ္ဏံ။ ကေသီ ဝိယ
အဿ ဇဃ်ာတိ ကေသီဇဃော။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၂၀၄ ၅-န ာ။ (ခ) မုမော ဝိယ ဒိဿတိ အဒ္ဓံ
တယိဒံ မူမာယိတတ္တံ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၇၇။
(ဂ) ဝတ္တံ မူမော ဝိယ အတ္တာနမာဇရတီတိ
မူမာယတိ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၉၁၁။

(ယ) သီဟော ဝိယ နိဒ္ဒယံ နဒတီတိ သီဟနာဒီ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၂၁။ ယော ဝိယ ဒိဿတီတိ ယာဒီ ယာဒိက္ခော။ မောဂ်၊ ၃။ ၈၆။ ပဉ္စိကာ။)

ဝိယ၂ (ပု) ｜ဝိ + ယမု + ကွိ။ ယမု ဥပရမေ- ဝိယော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၆၆။｜အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင်တတ်သော၊ သူ။ ဝိသေသေန ယမတိ ဥပရမတီတိ ဝိယော။ ကစ္စည်း။ ၂၉၅။

ဝိယဂ္ဂ (တိ) ｜ဝိ + အဂ္ဂ။ ဗျဂ္ဂ-သံ။ ဝိရုဒ္ဓံ အဂတီတိ ဝိယဂ္ဂေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိ + အဂ + အရ။｜ အထူးသဖြင့် မြတ်သော၊ သူ။ ဝိယဂ္ဂံ ------။ ကစ္စည်း။ ၅၁။

ဝိယဂ္ဃ (ပု) ｜ဝိ + အာ + ဟန + ကွိ။ ဗျာဃြ - သံ။ ဝိအဂ္ဃ၊ ဝဂ္ဃ - ပြာ ။ ဝိယဂ္ဃ- အဒ္ဓမာဂဓီ။｜ အထူးထူး အပြားပြားရှိကုန် သော သတ္တဝါတို့ကို လွန်စွာ-ညှဉ်းဆဲ-သတ် ဖြတ်-ဖျက်ဆီး - တတ်သော ကျား၊ ခြင်္သေ့။ ဝိဝိဓေ သတ္တေ အာဟနတီ ဘုသော ယာတေတီတိ ဗျဂ္ဃော၊ သော ဧဝ " ဝိယဂ္ဃော၊ ဝဂ္ဃော "တိ စ ဝုစ္စတိ။ နီတိ၊ ဓာတု ။ ၁၁၅။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဝိယဂ္ဃရာဇ (ပု) ｜ဝိယဂ္ဃ + ရာဇ｜ ကေသရာ ခြင်္သေ့မင်း။ ဝိယဂ္ဃရာဇဿ နိဟီနဇစ္စော၊ သမာသနော ဒေဝ ကထံ ဘဝေယျ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဝိယဂ္ဃရာဇဿ ကေသရသီဟဿ နိဟီနဇစ္စော ဇရသိင်္ဂါလော ဒေဝ ကထံ သမာသနော ဘဝေယျ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၉၄-၅။

ဝိယင်္ဂ (န) ｜ဝိ + အင်္ဂ။ ယ-လာ။ ဗျင်္ဂ-သံ။ ဝိအံဂ-ပြာ။ ဝိကတင်္ဂ • ဝိဟီနင်္ဂ။｜ ဖောက် ပြန်စေအပ်သော အင်္ဂါ၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက် - ဖောက်ပြန် - သော အင်္ဂါ၊ အချိုး မကျ-မလှ-သော အင်္ဂါ။ ဝင်္ဂ နာမ ဝိယင်္ဂ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝင်္ဂ နာမ ဝိယင်္ဂ ဝိပရိဏာမိတမင်္ဂ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝိယူဠ္ဍ (တိ) ｜ဝိ + အူဠ္ဍ + ယု။ ဗျူဠ္ဍတေ အန္တာဒိ သံယုဇ္ဇတေ အနေနာတိ ဗျူဠ္ဍနံ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဗျူဠ္ဍ - သံ။ ဝိအံဇဏ - ပြာ။｜ (၁) ထင်ရှားစွာပြ-ဖြစ်စေ-တတ်သော-- (က) အက္ခရာ။ (ခ) မဟာပုရိသလက္ခဏာတော်။ (ဂ) ရဟန်းတို့၏ -ပရိက္ခရာဘဏ္ဍာ -အသွင် အပြင်။ (၂) ဟင်းလျာ။ (၁) (က) ကိံသု နိဒါနံ ဂါထာနံ၊ ကိံသု တာသံ ဝိယူဠ္ဍနံ ----- အက္ခရာ တာသံ ဝိယူဠ္ဍနံ။ သံ၊ ၁။ ၃၅-၆။ ဝိယူဠ္ဍနန္တိ ဇနနံ။ အ်ကွရံ ဟိ ပဒံ ဇနေတိ၊ ပဒံ ဂါထံ ဇနေတိ၊ ဂါထာ အတ္ထံ ပကာသေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ (ခ) ယေ ဘဝန္တိ ဝိယူဠ္ဍနာ။ သဗ္ဗေ တေ တဝ ကာယသ္မိံ၊ မဟာပုရိသ- လက္ခဏာ။ မ၊ ၂။၃၅၁။ သုတ္တနိ။ ၃၆၇။ ထေရ၊ ၃၃၀။ (ဂ) သုသညတာနံ ဟိ ဝိယူဠ္ဍနေန၊ အသညတာ လောကမိမံ စရန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၇၉။ ဝိယူဠ္ဍနေနာတိ ပရိက္ခာရဘဏ္ဍကေန။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ ပရိက္ခာရဘဏ္ဍကေနာတိ ပဗ္ဗဇိတ- ပရိက္ခာရဘူတေန ဘဏ္ဍကေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။ သုသညတာနညီ ဝိယူဠ္ဍနေန၊ အသညတော လောကမိမံ စရာသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၂။ သုသညတာနံ သီလဝန္တာနံ ဗျူဠ္ဍနေန ပဗ္ဗဇိတလိင်္ဂေန အသညတော ဟုတွာ ဣမံ လောကံ ဝဉ္စေန္တော စရသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၉၀။ (၂) အနေကသူပံ ဝိဝိဓံ ဝိယူဠ္ဍနံ၊ ဥပနာမယိ ဘတ္တမနုညရူပံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀။ ဝိဝိဓံ ဝိယူဠ္ဍနန္တိ ဝိဝိဓံ ဗျူဠ္ဍနံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၈၁။

ဝိယဍ္ဎေတု (ပု) | ဝိ + အဍ္ဎ + ဧက + ဟု။ ဗျဍ္ဎယတတု-သံ။ | ထင်းရှားစွာပြတတ်သော (အကျရာ)။ ပဒံ တံ ဝိယဍ္ဎေတာ ဇနေတာ ဝိယ ဟောတီတိ " အက္ခရံ ဟိ ပဒံ ဇနေတိ " တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဝိယတ္တ[1] (တိ) | ဝိ + အယ + တ။ ဝိဝိဓေနာကာရေန အယတိ ဇာနာတီတိ ဝိယတ္တော၊ ပုထု ပဠ္ဈာဒူတော သောတုဇနော။ အထ ဝါ ဝိဝိဓေနာကာရေန, ဝိဝိဓံ ဝါ အတ္ထံ အယတိ ဇာနာတီတိ ဝိယတ္တော၊ ပညာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၈။ ဝိ + အဍ္ဎ + က။ ဝိသေသေန အဍ္ဎတိ ပါကဋံ ဂစ္ဆတိ (ကရောတိ) တိ ဝိယတ္တော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၄၁၊ ၆၅၁။ တစ်နည်း-- ဝိ + အတ္တ။ ဗျတ္တ-သံ။ ဝိအတ္တ-ပြာ။ ဝိယတ္တ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) လိမ္မာ-ပညာရှိ-သော၊ သူ။ (၂) ပညာ။ (၁) ဝိယတ္တော (အံ၊ ၂။ ၁၀၂) တိ ဗျတ္တော ဆေကော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၊ ၉၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၁၁)။ (၂) ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ဝိယတ္တ[2] (ပု) | ဝိ + အတ္တ | (အထူးထူးသော,အယူဝါဒ၏အစွမ်းဖြင့်) ကွဲပြား-ခြားနား-သော (သတ္တဝါ)။ သ ဝေ ဝိယတ္တေသု န ဝဂ္ဂသာရီ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၄။ မဟာနိ။ ၈၃။ သ ဝေ ဝိယတ္တေသု န ဝဂ္ဂသာရီတိ သ ဝေ ဝိယတ္တေသု ဘိန္နေသု -----။ မဟာနိ။ ၈၃။ သ ဝေ ဝိယတ္တေသု နာနာဒိဋ္ဌိကေသု ဘိန္နေသု သတ္တေသု။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၉။

ဝိယတ္တိ[1] (ထီ) | ဝိ + အဍ္ဎ + တိ။ ဗျတ္တိ-သံ။ | လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-ခြင်း။ ဗျတ္တိ၊ ဝိယတ္တိ။ နိရုတ္တိ။ ၁၃၂။

ဝိယတ္တိ[2] (ထီ) | ဝိယတ္တ + ဏ္ယ။ ဗျတ္တိ-သံ။ | လိမ္မာသောသူ၏ -ဥစ္စာဖြစ် -ပြိုမြင်-ထင်ရှား-သောစကား။ ဝိယတ္တဿ ဧသာ ဝိယတ္တိ၊ တိဿံ ဝိယတ္တိယံ စာယ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁။

ဝိယသတိ (ကြိ) | ဝိ + အသု + အ + တိ။ အသု ခေပေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၉။ အသု ခေပနေ။ ပါဏိနိ၊ ဓာ။ ၁၂၁၀။ ဒိဝါဒိ။ | ဝိယဿတိ-ဖြစ်သင့်၏။ ဝိယဿတိ -ကြည့်။ ရောဂေါ ပန သယမေဝ အရောဂျံ ဝိယသတိ (ဝိယဿတိ-သီ၊ မူ) ဝိနာသေတီတိ ဗျသနံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ ဝိယသတီတိ ဗျသနံ ဟိတသုခံ ခိပတိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၄)။

ဝိယသဒ္ဒ (ပု) | ဝိယ + သဒ္ဒ | ဝိယ-သဒ္ဒါ။ ဝိယ-သဒ္ဒေါ ဟိ ဣဓ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၂)။

ဝိယသဒ္ဒဂ္ဂဟဏ (နု) | ဝိယသဒ္ဒ + ဂဟဏ | ဝိယသဒ္ဒါကိုယူခြင်း။ တထာ ဟိ ဝိယသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၄။

ဝိယဿတိ (ကြိ) | ဝိ + အသု + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၉။ အသု ခေပနေ။ ပါဏိနိ၊ ဓာ။ ၁၂၁၀။ ဒိဝါဒိ။ ဝိ + အသျတေ-သံ။ | ပစ်လွှင့်-ပစ်ပယ်-ဖျက်ဆီး-တတ်၏။ ဟိတဍ္ဎသုခဍ္ဎ ဝိယဿတိ (ဝိယသတိ - သျာ၊ မူ) ဝိက္ခိပတီတိ ဗျသနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂)။ ဗျသနေသု ဝိယဿတီတိ ဗျသနံ၊ ဟိတသုခံ ခိပတိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၁။

ဝိယာကံသု (ကြိ) | ဝိ + အာ + ကရ + ဥံ။ ဝိယာကရောတိ-မှ။ | (၁) ထင်စွာပြု ရှင်းလင်းပြ - ကုန်ပြီ၊ ဖြေကြား -ဖြေဆို-ကုန်ပြီ။ (၂) အထူးသဖြင့် -ဖြေကြား -ဖြေဆို -ကုန်ပြီ။

(၁) ယေ မေ ပုဗ္ဗေ ဝိယာကံသု (သုတ္တနိ။ ၄၄၃၊ ၄၅၀။ စူဠနိ။ ၁၄၊ ၂၂) တိ ယေ တဝရိအာဒယော ပုဗ္ဗေ မယှံ သကံ လဒ္ဓိံ ဝိယာကံသု။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၃၁။ ဝိယာကံသူ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉)တိ ဗျာကရိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၁၃။ (၂) တေ မေ ပုဋ္ဌာ ဝိယာကံသု၊ သီလဝန္တော ဥပါသကာ။ အပ၊ ၁။ ၆၁။ ဝိယာကံသု ဝိသေသေန ကထယိံသု။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၄။

ဝိယာကတ (တိ) [ဝိ + အာ + ကရ + တ။ ဗျာကတ - သံ။] ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်းပြ-ဖြေကြား - ဖြေဆို - အပ်သော။ ပုဋ္ဌော ကိဉ္စိ အသုဏန္တော၊ သုတ္တာ ပဌေ ဝိယာကတော။ စူဠနိ။ ၅။ သုတ္တနိ။ ၄၃၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၀၄)။

ဝိယာကရိ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဣ။ ဝိယာကရောတိ-မှ။] (ငါ) ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်းပြ-ဖြေကြား-ဖြေဆို-ပြီ။ ဒွေနဝုတေ ကပ္ပေတော ကပ္ပေ၊ ယံ နိမိတ္တံ ဝိယာကရိံ။ အပ၊ ၂။ ၄၅။

ဝိယာကရိံသု (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဥံ] ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်းပြ-ကုန်ပြီ၊ ဖြေကြား-ဖြေဆို-ကုန်ပြီ။ ဧတေ တဒါ အဋ္ဌ အဟေသုံ ဗြာဟ္မဏာ၊ ဆဠင်္ဂဝါ မန္တံ ဝိယာကရိံသု။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။ ဝိယာကရိံသူတိ ကထေသုံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဝိယာကရိ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဤ] ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်းပြ-ပြီ၊ ပြော-ဆို-ဟော-ကြား-မိန့်-ဗျာဒိတ်ကြား-ပြီ။ တဒါပိ သော မဟာဝီရော၊ တေသံ မဇ္ဈေ ဝိယာကရိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၁၅။

ဝိယာကရိဿံ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဿံ] (ငါ) ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်းပြ-ဖြေကြား-ဖြေဆို-ပေအံ့။ အဟံ ဟိ တံ တံ ဝေါ ဝိယာကရိဿံ၊ ဉတွာ သယံ လောကမိမံ ပရဉ္စ။ ဇာ၊ ၂။ ၇။ အဟံ ဟိ ဝေါ ------ လ္လမဉ္စ ပရဉ္စ လောကံ သယံ ပညာယ သစ္ဆိကတွာ ကထေဿာမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၄၈။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၃)။

ဝိယာကရိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဿတိ] ထင်စွာပြု - ရှင်းလင်းပြ-လတ္တံ့၊ ဖြေကြား-ဖြေဆို-လတ္တံ့။ အာစေရပုတ္တော သုဝိနီတရူပေါ၊ သော နေသံ ပဥှာနိ ဝိယာကရိဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၄၇။

ဝိယာကရေ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + တိ။ တိ-ကို ဧ-ပြု။] ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်းပြ-ဖြေကြား-ဖြေဆို-၏။ ယော ဇာနံ ပုစ္ဆိတော ပဉှံ၊ အညထာ နံ ဝိယာကရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၁။ ယော ဇာနန္တော ပုစ္ဆိတံ ပဉ္ဟံ မုသာဝါဒံ ကတွာ အညထာ ဗျာကရောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၅။

ဝိယာကရောတိ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဩ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၃၉။ ဝိယာကရောတိ-သက္ကတပိဋကေ။ ဗျာကရောတိ၊ ဗျာကုရုတေ-သံ။ ဝါဂရေဣ - ပြာ။ ဝါဂရဣ-ဝါဂရေဣ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ထင်စွာပြု -ရှင်းလင်းပြ-ဖြေကြား-ဖြေဆို-၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိယာကရောဟိ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဩ + ဟိ] (သင်) ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်းပြ-ဖြေကြား-ဖြေဆို-ပြော-ဆို-ဟော-ကြား-မိန့်-ပါလော။ ကောဏ္ဍညပဉှာနိ ဝိယာကရောဟိ။ ဇာ၊ ၂။ ၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၄၇။ ဝိယာကရောဟိ (သုတ္တနိ။ ၄၄၅။ စူဠနိ။ ၉၊ ၁၂) တိ ဓမ္မံ ဒေသေဟိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၄၂။

ဝိယာကာရ (ပု) [ဝိ + အာ + ကရ + ဏ။ ဗျာကာရ-သံ။] စည်းစိမ်၊ ဥစ္စာ။ ဝိယာကာရ (သုတ္တနိ။ ၃၂၄) န္တိ သမ္ပတ္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၄။

ဝိယာကာသိံ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဣံ] (ငါ) ထင်စွာပြု-ရှင်းလင်း-ဖြေကြား-ဖြေဆို-ပြီ။ အသန္ဒိဋ္ဌံ ဝိယာကာသိံ၊ ဥပတိဿေန ပုစ္ဆိတော။ အပ၊ ၂။ ၁၃၃။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇။

ဝိယာကာသိ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ကရ + ဤ] အထူးသဖြင့် - ထင်စွာပြု - ရှင်းလင်းပြ - ပြီ၊ ဖြေကြား-ဖြေဆို-ပြီ။ တံ မေ ဝိယာကာသိ (အပ၊ ၁။ ၆၉) တိ တံ မယှံ ကတပုညံ ဗလံ ဝိသေသေန ပါကဋံ အကာသိ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၅။ ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝိယာကာသိ၊ ယဿ ကမ္မဿိဒံ ဖလံ ။ ဝိမာန။ ၁၊ ၂။ ဝိယာကာသိ ကထေသိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၉။

ဝိယာစိက္ခတိ (ကြိ) [ဝိ + အာ + စိက္ခ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၆။ ဗျာစဋေ - သံ။] အကျယ်အားဖြင့်-ပြော-ဆို-ဟော-ကြား-မိန့်-ရှင်းလင်းပြ-၏။ ဝိယာစိက္ခာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၁၅) တိ ဝိတ္ထာရေတော ကထေတိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၂၅၇။ (-သုတ္တနိ။ ၄၄၃။ စူဠနိ။ ၁၃၂-၃)။

ဝိယာပန္န (တိ) [ဝိ + အာ + ပဒ + တ။ ဗျာပန္န သံ။] ပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်းသို့ရောက်သော၊ ပျောက်-ပျက်စီး-သော။ ဆဝံ မမေ ဝိယာပန္နေ (သုတ္တနိ။ ၃၂၅) တိ ဆဝံ မပါရာဇော ဗြာဟ္မဏမေ နမေ။ ဝိယာဝတ္တေဟိပိ ပါဌော၊ ဝိပရိဝတ္တိတွာ အညထာ ဘူတေတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၅၉။

ဝိယာယာမ (ကြိ) [ဝိ + အာ + ယာ + တိ။ သီဟိုဠ်မူ “ ဝိယာယမာမ ” အလိုမူ-- ဝိ + အာ + ယမု + အ + တိ = ဝိယာယမတိ-ဟု ပါဌ်ရှိရာ၏။] အားထုတ်-လုံ့လပြု-ကြိုးစား-ကြိုးပမ်း-၏။ (စွန့်လွှတ်အပ်သော ဝိရိယကို မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေ၏)။ ဟန္ဒ ဝိယာယာမ ဗျာယာမာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၈) တိ ဟန္ဒ ဥယျမာမ ဗျာယမာမ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၀၁။ ဝိယာယာမာတိ ဝိဿဋ္ဌ ဝိရိယံ သန္တာနေ ပဝတ္တေမ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဝိယာရဗ္ဘ (ပု) [ဝိ + အာ + ရဘ + ဏျ။ ဒွေမာတိကာ၊ ကုဋိကာရသိက္ခာပုဒ်၊ သျ။ နိတိ၊ ဓာတု၊ သျ။ ဆရာတော်ဗုဒ်မူတို့၌ကြည့်။] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဝိရတော သော ဝိယာရဗ္ဘာ၊ ခေမံ ပဿတိ သဗ္ဗဓိ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၅။ မဟာနိ။ ၃၅၀-၁။

ဝိယာရမ္ဘ (ပု) [ဝိ + အာ + ရဘ + အ။ တစ်နည်း-- ဝိ + အာ + ရဘိ + အ။ သက္ကတ၊ ပါကတ-တို့၌ အာရမ္ဘ-သာရှိသည်။ မ (မှမ်) လာသည်။] အထူးထူး အပြားပြား ရှိသော အားထုတ်ခြင်း (ပုညာဘိသင်္ခါရ စသည်)။ ဝိယာရမ္ဘာတိ ဝိဝိဓာ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒိကာ အာရမ္ဘာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၄-၅။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၈၆။ ဝိယာရမ္ဘာတိ ဥပရူပရိ ဝိဝိဓအာရမ္ဘဝသေန ဝိရိယာရမ္ဘာ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၈၆။ (မူရင်းပါဠိတော်တို့၌ “ ဝိယာရဗ္ဘ ” ဟုရှိသည်)။

ဝိယာဝတ္တ (ကိ) [ဝိ + အာ + ဝတု + တ] ပြန်လည်၍ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအား ဖြင့်ဖြစ်သော။ ဝိယာပန္န-ကြည့်။

ဝိယုဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဝိ + ယုဇ + ယ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၄။ ဝိယုဇျတေ-သံ။ ဝိဉ္စဏ္ဍ-ပြ၊ အဘိဓာန်။] (၁) သင့် လျော်-၏။

အဘိဓာန် (အ ဝဂ်) ၅၂ ပ မ·သ·စ

(၂) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-၏။ (၁) ယသ္မိံ ဒေဝနိကာယေ ဓမ္မဒေသနာ န ဝိယူဠှတိ သဝနသော အဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၅။ (၂) မရဏေန သတ္တာ ယထာလဒ္ဓဘာဝေန ဝိယူဠှန္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။၇၀။

ဝိယူဠှန (န) [ဝိ + ယုဇ + ယ + ယု] မယှဉ် -ကွေကွင်း -ကင်းကွာ -ကွဲကွာ -ခြင်း။ ဝိနာဘာဝေါတိ မရဏေန ဝိယူဠှနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၆။

ဝိယူဠှနသီလ (တိ) [ဝိယူဠှန + သီလ] မယှဉ်-ကွေကွင်း- ကင်းကွာ- ကွဲကွာ - ခြင်း ဟူသော - အလေ့သဘော -အလေ့အကျင့်- ရှိသော။ ဝိယူဠှနသီလာ, ဝိယောဂေါ ဝါ ဧတေသံ အတ္ထီတိ ဝိယောဂိနော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄။

ဝိယူဠှိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ယုဇ + ယ + တွာ။ ဣ-လာ။] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ခွဲခွါ-၍။ တေဟိ ဝိယူဠှိတွာ ဂမနေ ပန အာပတ္တိယေဝ ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၃။

ဝိယူဠှတိ (ကြိ) [ဝိ + ယုဇ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ ဝိယုနက္တိ-သံ။ ဝိဥဇ္ဇဣ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထူးသဖြင့်-အားထုတ်-ကြိုးစား-ကြိုးပမ်း-လုံ့လပြု-၏။ ဣတိ ဇာနံ ဝိယူဠှန္တော၊ တဒတ္ထိ ဟောတိ မာရကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၁။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၄၃)။

ဝိယူဠှန္တ (တိ) [ဝိ + ယုဇ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိယူဠှန္တီ။] အထူးသဖြင့်-အားထုတ်-ကြိုးစား - ကြိုးပမ်း - လုံ့လပြု - သော၊ သူ။ ဝိယူဠှတိ-ကြည့်။

ဝိယုတ္တ (တိ) [ဝိ + ယုဇ + တ။ ဝိယုက္တ-သံ။ ဝိဥတ္တ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိယုတ္တ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကွဲကွာ-ကင်းကွာ-သော။ ဝိပ္ပဝသေယျာတိ ဝိယုတ္တော ဝသေယျ။ ကင်္ခါ။ ၁၅၈။ သော ကမ္မဋ္ဌာနယုတ္တေနေဝ စိတ္တေန ပါဒံ ဥဒ္ဓရန္တော ဝိယုတ္တေန ဥဒ္ဓတော ပဋိနိဝတ္တန္တော --- ဥဒကဂ္ဂျသံ ကရောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂)။

ဝိယူဟ (န) [ဝိ + ဦဟ + အ။ ဝိယူဟ-ဟု စုဏ္ဏိယ၌ ရှိသင့်။] စူဠဗျူဟသုတ်၊ မဟာဗျူဟသုတ်။ ကလဟဝိဝါဒေါ ဥဘော ဝိယူဟာ စ။ သုတ္တနိ။ ၄၅၃။

ဝိယူဟ (ပု) [ဝိ + ဦဟ + အ။ ဗျူဟ - သံ။ ဝိဦဟ-ပြာ။] ဝေဘန်၍ထားခြင်း၊ ပေါင်းစု၍ ထားခြင်း၊ စီစဉ်ခင်းကျင်း -စစ်ရေးပြ -ခြင်း။ သေနာယ ဝိယူဟ (ကင်္ခါ။ ၂၃၇) န္တိ ဣတော ဟတ္ထီ ဟောန္တု ----ဣတော ပတ္တီ ဟောန္တူတိ သေနာယ ဌပနံ၊ ရာသိ ကတွာ ဌပနန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၀၁။

ဝိယူဟတိ (ကြိ) [ဝိ + ဦဟ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၇။ ဗျူဟတိ-သံ။ ဝိဥဟဣ-ပြာ။] (၁) (မြေမှုန့်ကို) ယက်-ထုတ်-ဆောင်-၏။ (၂) ဝေဘန် - ပေါင်းစု-၍ထား၏၊ စီစဉ်ခင်းကျင်း-စစ်ရေးပြ-၏။ (၃) ဖယ်ရှား-ပယ်ခွါ-၏။ (၁) ဗျူဟတိ ဝါ (ဝိ၊ ၁။ ၅၈) တိ အထ ပန သဥဿာဟောဝ ပံသုံ ဝိယူဟတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဝိယူဟတီတိ ပံသုံ ဥဒ္ဓရတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၇။ (၂) ဝိယူဟန္တိ - ကြည့်။ (၃) ဝိယူဟိတွာ (၂) ကြည့်။

ဝိယူဟန (န) [ဝိ + ဦဟ + ယု။ ဗျူဟန-သံ။] ယက်-ထုတ်-ဆောင်-ပေါင်းစု-ခြင်း။ ခဏနေ ဗဟုကာနိပိ ဝိယူဟနံ၊ ဝိယူဟနေ ဗဟုကာနိပိ ဥဒ္ဓရဏံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဝိယူဟနဒုက္ကဋ (န) [ဝိယူဟန + ဒုက္ကဋ] ဝိယူဟနဒုက္ကဋ်၊ (မြေမှုန့်ကို) ယက်-ထုတ်-ဆောင်-ခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သောဒုက္ကဋ် အာပတ်။ ဝိယူဟနဒုက္ကဋေ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။

ဝိယူဟန္တ (တိ) [ဝိ + ဦဟ + အ + အန္တ] ယက်-ထုတ်-ဆောင်- ပေါင်းစု- သော၊ သူ။ သော ဗျူဠှံ ဟတ္ထေန ဝိယူဟန္တော တံ ဂူထပိဏ္ဍံ ဒိသွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ အပဗျူဟန္တောတိ ဋီကတဋ္ဌာနတော အပနယန-ဝသေန ဝိယူဟန္တော ရာသိံ ကရောန္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅)။

ဝိယူဟန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဦဟ + အ + အန္တိ] ဝေဘန်-ပေါင်းစု-၍ ထားကုန်၏၊ စီစဉ်ခင်းကျင်း-စစ်ရေးပြ-ကုန်၏။ သေနံ ဝိယူဟန္တိ ဗ္ဗေ ဝိဘဇိတွာ ဌပေန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၀။

ဝိယူဟိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဦဟ + တွာ] (၁) ယက်-ထုတ်-ဆောင်-၍။ (၂) ဖယ်ရှား-ပယ်ခွါ-၍။ (၃) ဝေဘန်ထား၍၊ စီစဉ်ခင်းကျင်း-စစ်ရေးပြ-၍။ (၁) ဟတ္ထေဟိ ပန က္လတော စိတော စ ဝိယူဟိတွာ နှာယိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၈။ အတ္တနော ဋီတဋ္ဌာနံ ပါဒန္တေန ပံသုံ ဝိယူဟိတွာ ရမဏီယံ ကတွာ အဋ္ဌာသိ။ မမ္ဓ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၉။ (၂) ပထဝိံ ဒ္ဓိဓာ ဘိန္ဒိတွာ ယာဝ အဝီစိ အာကာသဥ္စ ဒ္ဓိဓာ ဝိယူဟိတွာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကံ ဒဿေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄)။ (၃) ဝိယူဟန္တိ-ကြည့်။

ဝိယူဟိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဦဟ + ယ + အန္တေ] ဝေဘန်-ပေါင်းစု-၍ထားအပ်ကုန်၏၊ စီစဉ်ခင်းကျင်း စစ်ရေးပြ - အပ်ကုန်၏။ ဝိယူဟန္တိ - လည်းကြည့်။ ဝိယူဟိယန္တိ ဝိဘာဂေန ပိဏ္ဍိယန္တိ --------- ဗျူဟော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၈။

ဝိယူဠ္ဟ (ပု၊ န) [ဝိ + ဦဟ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၄။ (တိ) ဗျူပ၊ ဗျူဠှ-သံ။ ဝိဦဟ-မြာ။] (၁) (က) စစ်ထိုး-စစ်တိုက်-ရန်အသင့်စီစဉ်ချထား-အပ်သော-တပ်စု-တပ်စိပ်-၏ အစွမ်းဖြင့်တည်သော၊ (ခ) စစ်ဆင်-စစ်ထိုး-စစ်တိုက်ခိုက်-ရာဖြစ်သော (စစ်မြေပြင်အရပ်)။ (၂) ရှေးရှုထင်သော။ (၁) (က) (ခ) ဝိယူဠ္ဟ (အံ၊ ၂။ ၈၂) န္တိ ယုဒ္ဓသန္နိဝေသဝသေန ဋ္ဌိတံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ (၂) မရဏေ ဝိယူဠ္ဟေ (ဇာ၊ ၁။ ၇၇) တိ မရဏေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။

ဝိယေတိ (ကြိ) [ဝိ + က္က + တိ။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဧ +တိ။ ဝိ + က္က+အ+တိ။ ဗျေတိ-သံ။] ကင်းပျောက်၏။ ဒိသွာ ပနေတဿ ဝိယေတိ ဆန္ဒော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၆။

ဝိယောဂ[1] (ပု) [ဝိ + ယုဇ + ဏ။ ဝိယောဂ-သံ။ ဝိဩဂ၊ ဝိဩဂ-မြာ။] (၁) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ -ကွဲကွာ-ခြင်း (၂) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-ရာ။ (၁) ပိယေဟိ ဝိယောဂေါတ္တိ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၈။ တယာ ဝိယောဂံ ဝါ ပါပုဏိဿာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀။ ဝိယောဂံ ပိယဝတ္ထုကံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၃။ အဟံ --- ပုတ္တေန ဝိယောဂံ ပတ္တော။ မမ္ဓ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၈။ (၂) ဝိယောဂဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဝိယောဂ[2] (ပု) [ဝိ + ယုဇ + ဏော + ဏ] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေခြင်း။ ဝိယောဂရသ-ကြည့်။

ဝိယောဂ[3] (ပု) [ဝိယောဂ + ဏ္ဍ] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိယောဂရသ (၂) ကြည့်။

ဝိယောဂကရဏ (န) [ဝိယောဂ + ကရဏ] မယှဉ်-ကွေကွင် း-ကင်းကွာ -ကွဲကွာ-ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ယထာ ဝယံ ဝါတိအာဒိ ဝယာဒိ-ဝိသန်ရဏံ ဂန္တာန် ဝိယောဂကရဏေ ဥပမံ ဒဿေန္တော အာဟ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၅။

ဝိယောဂကိရိယာ (ထီ၊ န) [ဝိယောဂ + ကိရိယာ] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေခြင်းဟူသော အမူအရာ။ ဝိယောဂ-ကိရိယာဘူတတာယ ဝါ ဝိယောဂရသန္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၃။

ဝိယောဂဋ္ဌာန (န) [ဝိယောဂ + ဋ္ဌာန] မယှဉ် - ကွေကွင်း - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ-ရာ-အရပ်-ဌာန။ တေသံ ဝိယောဂဋ္ဌာနေ ဥဘိန္နမ္ပိ ဂုဏာဗလေန အယံ ပထဝီကမ္ပော ဇာတော။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၁။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝိယောဂဒုက္ခ (န) [ဝိယောဂ + ဒုက္ခ] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဆင်းရဲ။ ပုန စိရကာလံ သင်္ဂတဿ ပေမဿ ဝသေန ဝိယောဂဒုက္ခံ အသဟန္တော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၉၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၃၃)။

ဝိယောဂဒုက္ခိတ (တိ) [ဝိယောဂဒုက္ခ + ဣတ။ ဝိယောဂ + ဒုက္ခိတ] (က) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ - ကွဲကွာ - ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်းရှိသော၊ (ခ) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-ခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော။ (က) (ခ) မဟာသတ္တဿ ဝိယောဂဒုက္ခိတာ မစုရံ ရဝံ ပုဗ္ဗေ ဝိယ န ရဝိံသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၈၄။

ဝိယောဂပရိယောသာန (တိ) [ဝိယောဂ + ပရိယောသာန] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ - ခြင်းအဆုံးရှိသော။ သဗ္ဗော သမာဂမော ဝိယောဂပရိယောသာနော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိယောဂရသ (တိ) [ဝိယောဂ + ရသ] (၁) မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေခြင်းကိစ္စရှိသော။ (၂) မယှဉ် - ကွေကွင်း-ကင်းကွာ - ကွဲကွာ - စေတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသောကိစ္စရှိသော။ (၁) (၂) ဝိယောဂရသ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၃) န္တိ ယထာဓိဂတေဟိ သတ္တသင်္ခါရေဟိ ဝိယောဇနရသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၉၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၃)။

ဝိယောဂဝါသ (ပု) [ဝိယောဂ + ဝါသ] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-၍နေခြင်း။ ဝိပ္ပဝါသာယာတိ ဝိယောဂဝါသာယ။ ကင်္ခါ။ ၁၈၈။

ဝိယောဂသောက (ပု) [ဝိယောဂ + သောက] မယှဉ်-ကွေကွင်း - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ-ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်း။ မာတာပိဿ ရညော ဝိယောဂသောကေန နစိရဿေဝ မတာ။ သံ ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၁။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၆။

ဝိယောဂဟေတုက (တိ) [ဝိယောဂ + ဟေတု + က] မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-ခြင်းလျှင်အကြောင်းရှိသော။ သာတိသယာယ ပန ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိယာ ဝိယောဂဟေတုကေန သောကေန ဒိဂုဏံကေန မရဏာဘယေန သံတဇ္ဇိတော ဇာတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဝိယောဂီ (တိ) [ဝိ + ယုဇ + ဏီ။ ဝိယောဂ + ဤ။ ထီ-၌ ဝိယောဂိနီ။ ဝိယောဂိန်-သံ။] (က) ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-ခြင်း အလေ့ရှိသော။ (ခ) ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-ခြင်းရှိသော။ (က) (ခ) ဝိယုဇ္ဇနသီလာ, ဝိယောဂေါ ဝါ ဧတေသံ အတ္ထီတိ ဝိယောဂီနော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄။

ဝိယောဇန (ထီ၊ န) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + ယု။ ဝိယောဇန - သံ။ ဝိဩယဏ - ပြာ။ | (၁) မယှဉ် - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ - ခြင်း။ (၂) မယှဉ် - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ - စေခြင်း။ (၁) ဝိယောဇနဟေတု-ကြည့်။ (၂) သံယောဇနံ နာမ လိင်္ဂနာသနာ ဝိယ ------ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၈။

ဝိယောဇနရသ (တိ) | ဝိယောဇန + ရသ | မယှဉ် - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ - စေခြင်းကိစ္စ ရှိသော။ ဝိယောဂရသ-ကြည့်။

ဝိယောဇနဟေတု (ပု) | ဝိယောဇန + ဟေတု | မယှဉ်-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-ခြင်း၏အကြောင်း။ အာပန္နံ ဘိက္ခုနိ သံယတော ဝိယောဇေတိ။ ဝိယောဇနဟေတု ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၁။

ဝိယောဇိတ (တိ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + တ။ ဝိယောဇိတ-သံ။ ဝိဩဇ္ဇအ-ပြာ။ | မယှဉ်-ကင်းကွာ -ကွဲကွာ -စေအပ်သော၊ ခွင်းအပ်သော။ ဇီဝိတာ ဝေါရောပိတာ (ဝိ၊၂။၁၆၃) တိ ဇီဝိတာ ဝိယောဇိတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၂။ ဘူတဂါမတော ဝိယောဇိတံ ပန ဗီဇဂါတံ ---- ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ။ ၁၉၈။ ဒါယကေ သမ္မုဉ္ဇာပေန္တေနေဝ သံယိကတော ဝိယောဇိတံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၄။

ဝိယောဇေတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + တဗ္ဗ | မယှဉ်-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေအပ်သော။ နိဗ္ဗဋ္ဋေတဗ္ဗံ ဝိယောဇေတဗ္ဗံ ဗီဇံ ယသ္မိံ၊ တံ ပနသာဒိ နိဗ္ဗဋ္ဋဗီဇံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂။

ဝိယောဇေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + တိ။ ဝိယောဇယတိ-သံ။ | မယှဉ်စေတတ်၊ ကွေကွင်း - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ - စေ၏၊ ခွင်း-ခွဲ-၏။ ဝိကောပေတီတိ ဝိယောဇေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈။ သမ္ပတ္တိဘာဝခန္ဓေဟိ ဝိယောဇေတီတိ ဝိယောဂရသံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၃။ (အနုဋီ၊ ၂။ ၇၀)။

ဝိယောဇေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + တုံ | မယှဉ်-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေ-ခြင်းငှါ-ရန်။ ဥဘောပိ ဇနာ ကောဋ္ဌိယံ ဂဟေတွာ ကမ္ဗန္တာပိ ဝိယောဇေတုံ နာသက္ခိံသု ဓဝ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၉။

ဝိယောဇေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + တွာ | မယှဉ်-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေ၍၊ ခွင်း-ခွဲ-အသီး အသီးပြု-၍။ ဣတရာနိပိ ဝိယောဇေတွာ ကိဉ္စိ သတ္တကတ္တာယ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀)။ ဝိဇဋေတွာတိ ဝိယောဇေတွာ၊ ဝိသုံ ဝိသုံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂။

ဝိယောဇေန္တ (တိ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + အန္တ | မယှဉ် - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ - စေသော။ ကိလေသေဟိ ဝိယောဇေန္တာ သောတာပတ္တိ-ဖလာဒီဟိ ပယောဇေန္တာ -----။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝိယောဇေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + အန္တိ။ ဝိယောဇေတိ - မှ။ | မယှဉ်-ကွေကွင်း - ကင်းကွာ - ကွဲကွာ -စေကုန်၏။ ဥဇ္ဈာပယိကာယာတိ ဥဇ္ဈာပန္တိ ဝိယောဇေန္တိ ဧတာယ အလဇ္ဇိနံ တဇ္ဇနိ ဝါ ကလဟံ ဝါတိ ဥဇ္ဈာပယိကာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၆။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၁)။

ဝိယောဇေမိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ယုဇ + ဏော + မိ | (ငါ) မယှဉ် ကွေကွင်း ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေအံ့။ ဟန္ဒ နံ ရောသေတွာ မေတ္တာယ ဝိယောဇေမိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဝိယောဓေယျ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ယုဓ + ဏော + ဏေယျ | မယှဉ်-ကွေကွင်း-ကင်းကွာ-ကွဲကွာ-စေပြားအံ့၊ ခွင်းပြားအံ့။ ဇီဝိတာ ဝိယောဓေယျာ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၈။ ကင်္ခါ။ ၁၂၁) တိ သန္တတိဝိကောပနဝသေန ဇီဝိတိန္ဒြိယတော အပနေယျ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁၁။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၂)။

ဝိရစနာ (ထီ၊ န) | ဝိ + ရစ + ယု။ (ထီ၊ န) ဝိရစန - သံ။ ဝိရယဏာ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ရေးသား-စီကုံး-ခြင်း။ အာရစနာ၊ ဝိရစနာ။ နိရုတ္တိ။ ၅၅၈-နှာ။

ဝိရစိတ (တိ) | ဝိ + ရစ + တ။ ဝိရစိတ-သံ။ ဝိရစိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိရက္ကအ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) အထူးသဖြင့်-ရေး-ခြစ်-ခြယ်-ပြုလုပ်-စီမံ-အပ်သော။ (၂) အထူးသဖြင့်-စီ-ယက်လုပ်-အပ်သော။(၁) ဘိတ္တိပဿေ စိတ္တကမ္မဝသေန ဝိစရိတာနံ စိတ္တရူပါနဉ္စ ကတာ နိဋ္ဌာပိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၁။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၁၅၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၄)။ (၂) သောကိရ ------- နဠဝိလီဝေဟိ ဝိရစိတံ ဗီဇနိံ အဒါသိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိရစိတဥဏှိသမဏ္ဍလ (န) | ဝိရစိတ + ဥဏှိသ + မဏ္ဍလ | အထူးသဖြင့်စီအပ်သော သင်းကျစ်၏-အဝန်း-အဝိုင်း။ ဥဏှိသံ ဝိယာ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၄၃) တိ ဆေကေန သိပ္ပိနာ ဝိရစိတဥဏှိသမဏ္ဍလံ ဝိယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိရဇ (တိ) | ဝိ + ရဇ။ ဝိရဇသ်-သံ။ ဝိရဇ-သက္ကတပိဋကာ။ | (၁) တပ်စွန်း-တပ်နှစ်သက် - တပ်မက် - စွဲလမ်း - ခြင်းမရှိသော၊ ရာဂစသော ကိလေသာမြူမရှိသော၊ သူ။ (၂) ရာဂအစရှိသော ကိလေသာမြူ - မရှိ-ကင်း-သော (မက်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်တရား) (၃) (မြူစသော) အညစ်အကြေး-မရှိ-ကင်း-သော (မျက်နှာစသည်)။ (၄) ဝိရဇမည်သော ပြာသာဒ်။ (၁) ဝိရဇော ဥတွာ ကာမံ ပရစ္စ လောကံ။ သုတ္တနိ။ ၃၅၈။ ဝိရဇော ဝိမလော အာသိ၊ သုတ္တာန ဇိနသာသနံ။ အပ၊ ၁။ ၂၇။ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၂။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၀-၁ ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၀၉)။ (၂) ကာမသ္မိံယေဝ အာသနေ ဝိရဇံ ဝိတမလံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿထ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၁။ ဝိရဇန္တိ ရာဂရဇာဒိဝိရဟိတံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၅။ အာယသ္မတော ကောဏ္ဍညဿ ဝိရဇံ ဝိတမလံ ဓမ္မစက္ခုံ ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆။ သံ၊ ၃။ ၃၇၁။ (-ဒီ၊ ၂။ ၃၅။ မ၊ ၂။ ၄၃။ အံ၊ ၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ က။ ၉၁။ ပဋိသံ။ ၃၃၂။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၂။ ပဋိသံ။ ၄၊ ၂။ ၂၁၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၃၀)။ (၃) သေဒဇလ္လိကာနံ ပန အဘာဝေန ဝိရဇံ ဒိဗ္ဗဋ္ဌာနံ။ ပေတ၊ ၄။ ၈၃။ ဝိရဇ (ဇာ၊ ၂။ ၆၉)န္တိ ဝိဂတရဇံ နိမ္မလံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၂၁။ (၄) အရဇော ဝိရဇော သုဒဿနော၊ တယော ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၆။

ဝိရဇစိတ္တ (န) | ဝိရဇ + စိတ္တ | ရာဂအစရှိသော ကိလေသာမြူ-မရှိ-ကင်း-သော စိတ်။ အသောကစိတ္တံ, ဝိရဇစိတ္တံ, ခေမစိတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅။

ဝိရဇပဒ (န) | ဝိရဇ + ပဒ | ရာဂအစရှိသော ကိလေသာမြူ - မရှိ - ကင်း - ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ ဥတွာနပဟံ ဝိရဇပဒံ အသင်္ခတံ၊ တထာဂတေန'နမိဝရေန ဒေသိတံ။ ဝိမာန။ ၁၉။

ဝိရဋ္ဌ[၁] (န) | ဝိ + ရဋ္ဌ - ရာဇ + ဏျ။ ဝိရာဇျ-သံ။ | (၁) တစ်ပါးသော-တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ၊ နိုင်ငံခြား၊ တိုင်းတစ်ပါး။ (၂) မတူ-ထူးခြား ကွဲပြား -သော -တိုင်း -ပြည် -နိုင်ငံ။

(၃) အထူးထူး အပြားပြားဖြစ်သော - အသီး အသီးဖြစ်၍ဖြစ်သော-တိုင်းပြည်-နိုင်ငံ (နိုင်ငံ အသီးအသီး)။ (၁) ဝိရဠန္တိ အညံ ရဋ္ဌံ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၇ ။ (၂) အညမညဝိသိဋ္ဌတ္တာ ဝိသဒိသံ ရဋ္ဌံ ဝိရဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ၊ ၃ ။ ၅၄။ (-ဝိမတိ ၊ ၂။ ၂၇)။ ဝိသိဋ္ဌံ ရဋ္ဌံ ဝိရဋ္ဌံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဝိသိဋ္ဌာနိ ရဋ္ဌာနိ ဝိရဋ္ဌာနိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၃။ (၃) ဝိဝိဓံ နာနာဘူတံ ရဋ္ဌံ ဝိရဋ္ဌံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဝိရဠ[၂] (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဟိ။ ဝိရဠတိ-မှ။ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းလော။ ဣမေသု စတူသု မဟာဘူတေသု နိဗ္ဗိန္ဒ ဝိရဠ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၅၈။

ဝိရဠတိ[၁] (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၄။ ဝိရဇ္ဇတိတေ-သံ။ ဝိရဠက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်း၏။ (မလိုချင်, မနှစ်သက်, မမက်မော, မစွဲလမ်း)။ (၂) ပျက်စီး၏၊ ကင်းပျောက်၏၊ ကင်းပြတ်၏၊ ချုပ်ငြိမ်း၏။ (၃) ပယ်စွန့်၏။ (၁) ဧဝံ ပဿံ ဘိက္ခဝေ သုတဝါ အရိယသာဝကော ----------- ဝိညာဏသ္မိမ္ပိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒံ ဝိရဠတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀။ အဒုက္ခမသုခါယပိ ဝေဒနာယ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒံ ဝိရဠတိ။ မ၊ ၂။ ၁၆၈။ ဝိရဠတိ (ပဋိသံ။ ၃၂၄) တိ ဝိရဇ္ဇာ ပေဟာတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၂။ (-သံ၊ ၁။ ၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၉)။ (၂) ဝိရဠတိ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၃) တိ ပလုဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇။ ဝိရဠတိ (ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၃) တိ ဝိဂစ္ဆတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဝိရဠတိ ပလုဇ္ဇတိ ဘိဇ္ဇတိ ပမုဒယေ ဓမေတနာတိ ဝိရာဂေါ ဝုစ္စတိ မဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။ (၃) တသ္မိံ ပါပကေ ဝိရဠယ ရာဂံ ပဇဟာထာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၄၇။ ဝိရဠတိ[၂] -လည်းကြည့်။

ဝိရဠတိ[၂] (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + တေ | ပယ်စွန့်အပ်၏။ ကာမရာဂေါ ------ သဗ္ဗောပိ ရာဂေါ ဝိရဠတိ ပဟီယတိ ဧတေနာတိ ရာဂဝိရာဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၃။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈။

ဝိရဠတိ[၃] (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ဏေ + ယ + တေ | ဝိရဋ္ဋီယတိ-ကြည့်။

ဝိရဠထ (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ထ | (၁) တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်း ကင်းကုန်လော။ (၂) ပယ်စွန့်ကုန်လော။ (၁) (၂) တသ္မိံ ပါပကေ ဝိရဠထ ရာဂံ ပဇဟာထာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၄၇။

ဝိရဠန (ထီ၊ န) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ယု။ ဝိရဇန-သံ။ | (၁) တပ်နှစ်သက်မှု-လိုချင်မှု-မက်မောမှု - စွဲလမ်းမှု -ကင်းခြင်း (မလိုချင်-မနှစ်သက် - မမက်မော - မစွဲလမ်း - ခြင်း)။ (၂) ပျက်စီး-ကင်းပျောက်-ခြင်း၊ အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ (၃) တပ်နှစ်သက်မှု-လိုချင်မှု မက်မောမှု - စွဲလမ်းမှု - ကင်းကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) တသ္မိံ ပုထုဠနာနံ ရဋ္ဌမေန ဝိရဠနေ စ မုနိ ပဝ္ဝဒိတော ကိံ ဒီယျတိ။ ယေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၆၂။ (၂) ဝိရဠနံ (သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၃) ပလုဇ္ဇနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉။ ဝိရဠနံ ဝိဂမနံ ဝိရာဂေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။ ဝိရဠနံ ပလုဇ္ဇနံ ပမုဋ္ဌိန္ဒနံ ဝိရာဂေါတိ ပဟာနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။ (၃) ဝိရာဂေါ ပေသိတော မပေ ... အနုပါဒါယ၊ သဗ္ဗေသော (ယေရ၊ ၂...) တိ ---- ဝိရဠနမေဝာ ဝိရာဂဓေနနမေတာ ဝိရ ... ဂေါ။ ယေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိရဇ္ဇနက (တိ) [ဝိရဇ္ဇန + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။] ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း။ ဝိရဇ္ဇနကသဘာဝ (သံ၊ ဋ၊ ၂။၃၉)န္တိ ပလုဇ္ဇန-ကသဘာဝံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁။

ဝိရဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [ဝိရဇ္ဇန + အတ္ထ] တပ်နှစ်သက်မှု - လိုချင်မှု - မက်မောမှု - စွဲလမ်းမှု-ကင်းခြင်း-ဟူသော-အနက်-သဘော။ ပဉ္စသု ဝိရာဂေသု သမုစ္ဆေဒဝိရာဂတ္ထာ ဝိရာဂဋ္ဌော၊ ဝိရဇ္ဇနဋ္ဌော။ ပဋိသံ။ ဋ၊ ၁။ ၉၅။ တေ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သဗ္ဗေဝ ဖဿာဒယော ဓမ္မာ ဝိရဇ္ဇနဋ္ဌေန ဝိရာဂါ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိရဇ္ဇနတ္ထ (ပု) [ဝိရဇ္ဇန + အတ္ထ] တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော -စွဲလမ်း -မှုကင်းခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဝိရာဂါယာတိ ဝိရဇ္ဇနတ္ထာယ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဝိရဇ္ဇနတ္ထာယာတိ အပရဇ္ဇနတ္ထာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။

ဝိရဇ္ဇနဓမ္မ (တိ) [ဝိရဇ္ဇန + ဓမ္မ] ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ ဝိရာဂဓမ္မန္တိ ဝိရဇ္ဇနဓမ္မံ၊ ပလုဇ္ဇနသဘာဝန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ။ ၂၃၁။

ဝိရဇ္ဇနနိမိတ္တ (န) [ဝိရဇ္ဇန + နိမိတ္တ] တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်း၏ အကြောင်း။ ပမာနသင်္ခါရံ တတ္ထ ဒုက္ခနိဒါနဿ ဝိရဇ္ဇနနိမိတ္တံ ဝိရဇ္ဇနတ္ထံ ပဒဟတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၆။

ဝိရဇ္ဇနလက္ခဏ (တိ) [ဝိရဇ္ဇန + လက္ခဏ] ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဝိပရိဏာမနံ ဝိရဇ္ဇနလက္ခဏံ နိရုဇ္ဈနဉ္စ ဝိဒိတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၂။

ဝိရဇ္ဇနသီလ (တိ) [ဝိရဇ္ဇန + သီလ] တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိရဇ္ဇနသီလော ဝိရာဂီ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၅။

ဝိရဇ္ဇနာကာရ (ပု) [ဝိရဇ္ဇန + အာကာရ] တပ်နှစ်သက်-လိုချင် - မက်မော - စွဲလမ်း-မှုကင်း - သော - ခြင်း၏ - အခြင်းအရာ။ ဝိရာဂါနုပဿနာယာတိ တထာ ဝိရဇ္ဇနာ-ကာရေန ပဝတ္တာယ အနုပဿနာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဝိရဇ္ဇနီယ (တိ) [ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + အနီယ။ ဝိရဇ္ဇနီယ-သံ။] မနှစ်သက်-မလိုချင်-မမက်မော-မစွဲလမ်း-အပ်-ထိုက်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရဇ္ဇနီယဓမ္မပဋိဘာဂ (တိ) [ဝိရဇ္ဇနီယ + ဓမ္မ + ပဋိဘာဂ] မနှစ်သက်-မလိုချင်-မမက်မော-မစွဲလမ်း -အပ် -ထိုက် -သော -တရား (သဘော) နှင့်တူသော။ ဝိရဇ္ဇနီယဓမ္မပဋိဘာ-ဂဘူတေ စ ဝိသယဝိသေသေ ပါတုဘဝတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ် ၁။ ၄၃၆။

ဝိရဇ္ဇန္တ (တိ) [ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိရဇ္ဇန္တီ။] တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းနေသော၊ သူ။ ဝိရဇ္ဇန္တော ရာဂံ ပဇဟတိ။ ပဋိသံ။ ၅၅၊ ၁၇၆။ ဝိရဇ္ဇန္တေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၂) တိ ဝိရာဂါနုပဿနာယ ဝိရဇ္ဇနဝသေန ယထာ သင်္ခါရေသု ရာဂေါ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၈။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၇။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၄၉။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၄၈။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၉)။

ဝိရဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + အန္တိ] (၁) တပ်နှစ်သက် - လိုချင် - မက်မော - စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းကုန်၏။ (၂) ပျက်စီးကုန်၏။

(၃) ပယ်စွန့်ကုန်၏။ (၁) သဗ္ဗေ ကိလေသ-ရာဂါ ဝိရဇ္ဇန္တိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၈၀။ ရဇ္ဇန္တိပိ ဝိရဇ္ဇန္တိ (ထေရ၊ ၂၆၆) တိ ------ ကဒါစိ ဝိရဇ္ဇန္တိ ဝိရတ္တစိတ္တာ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၆၂။ (၂) ဝိရဇ္ဇန္တီတိ ပလုဇ္ဇန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၁။ (၃) ဝိရဇ္ဇန္တီတိ အတ္တနော သဘာဝံ ဝိဇဟန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။

ဝိရဇ္ဇမာန (တိ) ‌| ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + မာန။ ဝိရဇ္ဇမာနာ-ပြာ။ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းသော၊ သူ။ ဧကမေ့ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သမ္မာ နိဗ္ဗိန္ဒမာနော သမ္မာ ဝိရဇ္ဇမာနော ----- ဟောတိ။ အံ၊ ၃။ ၂၉၇။ ဒန္တဝိရာဂိတိ ဝိရဇ္ဇမာနော ပနေသ သဏိကံ ဝိရဇ္ဇတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၉။

ဝိရဇ္ဇာမိ (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + မိ | တပ်နှစ်သက် - လိုချင် - မက်မော -စွဲလမ်း-ခြင်းကင်း-၏-အံ့။ ယထာဘူတံ ဘိက္ခဝေ ဇာနတော ပဿတော န မေတနာယ ကရဏီယံ " နိဗ္ဗိန္ဒာမိ ဝိရဇ္ဇာမိ " တိ။ အံ၊ ၃။ ၂၅၉။

ဝိရဇ္ဇိ (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဤ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းပြီ။ အထ နိဗ္ဗိန္ဒဟံ ရူပေ၊ နိဗ္ဗိန္ဒံ စ ဝိရဇ္ဇဟံ။ မထေရီ။ ၃၈၂၃၈၉။ ဝိသေသတော၀ အဗျတ္တသင်္ခါရေ ဝိရဇ္ဇိ ဝိရာဂံ အာပဇ္ဇိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၉။

ဝိရဇ္ဇိ (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဤ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း -ခြင်းကင်းပြီ။ သော ဟာတုဂါမဿ အပုဏ္ဏံ အနုဿရန္တော၀ ဝိရဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၅၁။ (-မမူ၊ ၄၊ ၂။ ၇၃)။

ဝိရဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + တဗ္ဗ | အထူးသဖြင့် - အလွန် - တပ်နှစ်သက်အပ်သော။ ဧတ္တ အသာဒီယန် နာမ ဒုက္ခရံ ဝိရဇ္ဇိတဗ္ဗတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဝိရဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ဏေ + ယ + တဗ္ဗ | တပ်နှစ်သက် - လိုချင် - မက်မော-စွဲလမ်း - ခြင်းကင်းစေအပ်သော။ တဒိ အနဝသေသတော ပရိညေယျံ ဧကံသတော ဝိရဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၈။

ဝိရဇ္ဇိတုံ (ဗျ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + တုံ | တပ်နှစ်သက် - လိုချင် - မက်မော - စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းခြင်းငှါ (စက်ဆုပ်ခြင်းငှါ)။ ယာဝဥ္စိဒံ အာနန္ဒ အလမေဝ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ၊ အလံ ဝိရဇ္ဇိတုံ၊ အလံ ဝိမုစ္စိတုံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၁။ ဝိရဇ္ဇိတု (စူဠနိ။ ၁၃၆) န္တိ ဝိရာဂံ ဥပ္ပါဒေတုံ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၃၃။

ဝိရဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + တွာ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်း၍။ မာတုဂါမံ ဂဏ္ဍိတွာ မေထုနေ ဝိရဇ္ဇိတွာ ဝိပ္ပဋိသာရံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၃။

ဝိရဇ္ဇိသန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဿန္တိ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော- စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းကုန်-လတ္တံ့-အံ့။ ဣမံ မေ မမံ သုတွာ သတ္တာ သဗ္ဗဘဝဘောဂေသု ဝိရဇ္ဇိသန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိရဇ္ဇိယတိ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဏေ + ယ + တေ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်- မက်မော - စွဲလမ်း - ခြင်း ကင်းစေအပ်၏။ တကျော ဝိရဇ္ဇတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၉)တိ အရိယမဂ္ဂေန အစ္စန္တဝိရာဂဝသေန ကဏ္ဍော ဝိရဇ္ဇိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။

ဝိရဇ္ဇေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဏေ + အန္တိ | တပ်နှစ်သက် - လိုချင် - မက်မော- စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းစေကုန်၏။ တေန ဟိ အရိယာ အနာဒိကာလဘာဝိတမ္ပိ ရာဂံ ဝိရဇ္ဇေန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၄။

ဝိရဇ္ဇေယျ (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဧယျ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်း ကင်းရာ၏။ ဝိရဇ္ဇေယျာ (သံ၊ ၁။ ၃၁၉-၂၀)တိ ဝိတရာဂေါ ဘဝေယျ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိရဇ္ဇေယျုံ (ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ယ + ဧယျုံ | တပ်နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်း ကင်းကုန်ရာ၏။ ပဘိဇ္ဇေယျုန္တိ ဝိရဇ္ဇေယျုံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၃။ တေသံ အလောဘကုသလ- မူလုပ္ပါဒနတ္ထံ ------ ကာမေသု ဝိရဇ္ဇေယျုံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄။

ဝိရဇ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + တိ။ နိ်တိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ ဝိရာဇျတိ-သံ။ ဝိရာဟက္က- ပြာ။ | (၁) ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-၏။ (၂) ပြစ်မှား၏။ (၁) ယထာ ဟိ မိဂလုဒ္ဒကေန ----- ခိတ္တော သရော သစေ န ဝိရဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ (၂) မာ ခေါ ထေရေ ဝိရဇ္ဈိတ္ထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃။

ဝိရဇ္ဇန[၁] (န) | ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ယု။ ဝိရာဓန-သံ။ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်- ခြင်း။ ပုစ္ဆာယသ ဝိရဇ္ဇနံ နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၄)။

ဝိရဇ္ဇန[၂] (တိ) | ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ဏေ + ယု | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-စေ တတ်သော။ ဝိရဇ္ဇနပဉှ-ကြည့်။

ဝိရဇ္ဇနကိရိယာ (ထီ၊ န) | ဝိရဇ္ဇန + ကိရိယာ | ချွတ်ယွင်း -လွဲမှား -လွဲချော် -ခြင်းဟူသော- အပြုအမူ-အမူအရာ။ ဝိရဇ္ဇနကိရိယာ နာမ ပဉ္စာ သမာဒါတဗ္ဗတာယ အပဏ္ဏကပဋိပဒါယော- ဂသမာဒါနာ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၄။

ဝိရဇ္ဇနပဉှ (တိ) | ဝိရဇ္ဇန + ပဉှ | ချွတ်ယွင်း- လွဲမှား -လွဲချော် - စေတတ်သော - အမေး- ပြဿနာ-ပုစ္ဆာ။ ဝိရဇ္ဇနပဉှ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈) န္တိ ယံ ပဉှံ ပုဋ္ဌော ဝိရဇ္ဈိတွာ ကထေသိ၊ ------- တာဒိသံ ပဉှန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉။

ဝိရဇ္ဇနဟေတု (ပု) | ဝိရဇ္ဇန + ဟေတု | ချွတ်ယွင်း - လွဲမှား - လွဲချော် - ခြင်း၏ အကြောင်း။ အပရာဓော နာမ သုပ္ပဋိပတ္တိယာ ဝိရဇ္ဇနဟေတုဘူတော ကိလေသုပ္ပါဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂။

ဝိရဇ္ဇန္တ (တိ) | ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ဏေ + အန္တ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်- စေသော။ " ဘောဂုပုရိသ မံ ဝိရဇ္ဈန္တောပိ တွံ အဋ္ဌမဟာနိရယေ --- အဝိရဇ္ဈိယေဝါ "တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁၆။

ဝိရဇ္ဇသိ[၁] (ကြိ) | ဝိ + ရဇ(ရာဇ) + ယ + သိ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှာ-လွဲချော်-၏။ အပရဇ္ဈိတိ ဝိရဇ္ဇသိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

ဝိရဇ္ဇသိ[၂] (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ဏေ + သိ | ချွတ်ယွင်း - လွဲမှား- လွဲချော်-စေ၏။ စတ္တာရော ပန အပါယေ န ဝိရဇ္ဇသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။

ဝိရဇ္ဇိ (ကြိ) | ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ဤ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-ပြီ။ ဇဝံ ဝုတ္တော သော မုတ္တော ------ ဥဋ္ဌာယ ဒက္ခုံ ခိပိ။ ဒဏ္ဍော ဝိရဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၉)။

ဝိရဇ္ဇိတ (တိ) | ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ဏေ + တ။ ဝိရဒ္ဓ - သံ။ ဝိရာဟိအ - ပြာ၊ ဝိရာဟိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား- လွဲချော်-စေအပ်သော။ ဝိရဒ္ဓန္တိ အနဓိဂမေန

ဝိရဇ္ဈိတာံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၇။

ဝိရဇ္ဈိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + တုံ | လွဲချော် - ဖဲခွါ - ခြင်းငှါ (ပြစ်မှားခြင်းငှါ)။ ဣတရော န ဒါနာယံ ဝိရဇ္ဈိတုံ သမတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ (အဋ္ဌကထာ - မူဟောင်းနှင့် နိဿယတို့၌ ဒါနာဟံ ဝိရဇ္ဈိတုံ-ဟုရှိသည်။)

ဝိရဇ္ဈိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + တ္ထ | (သင်တို့) ပြစ်မှားကြကုန်လော။ ဝိရဇ္ဈတိ ၊ - ကြည့်။

ဝိရဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + တွာ | ချွတ်ယွင်း - လွဲမှား - လွဲချော် - ၍။ ဣတော ပရံ ပါဠိံ ဝိရဇ္ဈိတွာ လိခန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၈။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၉၈၁)။

ဝိရဇ္ဈိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + တွာ | ဝိရဇ္ဈိတွာ - ကြည့်။ ဝိရဇ္ဈိယာတိ ဝိရဇ္ဈိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၄။

ဝိရဇ္ဈိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ဿတိ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-လတ္တံ့။ န ဝိဂ္ဂယှိဿတီတိ န ဝိရဇ္ဈိဿတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၃။

ဝိရဇ္ဈိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ယ + ဿာမ | (ငါတို့) ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-ကုန်-လတ္တံ့.- အံ့။ (ကောင်းစွာ - မရောက်-မမီ - ကုန် - လတ္တံ့. - အံ့)။ ယဒိမဿ လောကနာထဿ၊ ဝိရဇ္ဈိဿာမ သာသနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၂၊ ၃၂၅။ ၃၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဝိရဇ္ဈိဿာမာတိ ယဒိ န သမ္ပာပုဏိဿာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။

ဝိရဇ္ဈေယျ (ကြိ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ဧ + ယျ | ပြစ်မှားရာ၏။ သော အညဿ ဝလ္လဘတရဿ ရာဇမဟာမတ္တဿ ဝိရဇ္ဈေယျ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၃။

ဝိရဇ္ဈေယျ၊ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ရဇ (ရာဇ) + ဏေ + ယ + ဧယျ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-စေရာ၏။ ဝိရာဓယေ တဿ ဩဝါဒ-ကရဏေန တံ ဝိရဇ္ဈေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။

ဝိရတ (တိ) [ဝိ + ရမု + တ။ နိရုတ္တိ၊ ၇၂၇။ ဝိရတ - သံ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိရယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ကြဉ်ရှောင်သော၊ ရှောင်ကြဉ်သော၊ သူ။ သမဏောပိ ဂေါတမော ရတ္တူပရတော ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၃။ ဒီ၊ ၁။ ၅။ ဝိရတော မေထုနာ ဂါမဓမ္မာ။ ဒီ၊ ၁။ ၄။ ဝိရတာ ပါဏာတိပါတာ၊ ဝိရတာ အဒိန္နာဒါနာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁။ သမဏာ နာမ မယံ ဝိရတာ ပါဏာတိပါတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁။ မနုဿာ ဧဝရူပါ ပါဏာတိပါတကမ္မာ ဝိရတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ (-အံ၊ ၁။ ၂၁၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၇။ သုတ္တနိ။ ၂၈၈၊ ၃၀၅။ ဝိမာန။ ၈၆။ မဟာနိ။ ၅၄။ စူဠနိ။ ၁၂။ ဇာ ၊ ၁။ ၂၀၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅)။

ဝိရတိ (ထိ) [ဝိ + ရမု + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၂၇။ ဝိရတိ - သံ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိရဣ - ပြာ။ | (၁) (က) ကြဉ်ရှောင်ခြင်း၊ (ခ) ကင်း၍ ဖြစ်ခြင်း။ (၂) (က) ကြဉ်ရှောင်ကြောင်းတရား၊ (ခ) ကင်း၍ဖြစ်ကြောင်းတရား။ (၃) (က) ကြဉ်ရှောင်တတ်သော တရား၊ (ခ) ကင်း၍ ဖြစ်တတ်သောတရား။ (၄) ကြဉ်ရှောင်ရာ အခါ။ (အဘိ၊ မ။ သျှ၊ ဟောင်း။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ သျှ၊ ဟောင်းတို့၌ " ဝိရတိ-ကင်း၍ကြဉ်ရှောင်တတ်၏ " ဟု ပြန်ဆို၍ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၌ " ဝိရတိ-ကင်း၍မှေ့လျော်တတ်၏ " ဟု ပြန်ဆိုတော်မူကြသည်)။

(ဝိရတိသည်-- (၁) သမ္ပတ္တဝိရတိ၊ (၂) သမာဒါနဝိရတိ၊ (၃) သမုစ္ဆေဒဝိရတိ- ဟူ၍ ၃-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် မဆောက်တည်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်ရှိသည်ဖြစ်၍ မိမိ၏အမျိုးဇာတ်, အရွယ်, အကြားအမြင်များခြင်းစသော ဂုဏ်ကိုဆင်ခြင်၍ " ငါတို့အား ဤသို့သဘောရှိသော မကောင်းမှုကိုပြုခြင်းငှါ မသင့် " ဟု နှလုံးသွင်းကာ ရောက်လာသောဝတ္ထုကို မလွန်ကျူးသောသူတို့အားဖြစ်သော ဝိရတိသည် သမ္ပတ္တဝိရတိမည်၏။ ဥပမာကား--- သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ စက္ကနသီတင်းသည်၏ ဝိရတိကဲ့သို့တည်း။

ဆောက်တည်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ရှိသည်ဖြစ်၍ သိက္ခာပုဒ်ကို ဆောက်တည်ရာ၌လည်းကောင်း, ထိုသိက္ခာပုဒ်ကိုဆောက်တည်သည်မှ နောက်ကာလ၌လည်းကောင်း, မိမိအသက်ကိုသော်လည်းစွန့်၍ ဝတ္ထုကိုမကျူးလွန်သောသူတို့အား ဖြစ်သောဝိရတိသည် သမာဒါနဝိရတိမည်၏။ ဥပမာကား-- ဥတ္တရဝဍ္ဎမာနတောင်၌နေသော သီတင်းသည်၏ ဝိရတိကဲ့သို့တည်း။

အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိရတိသည် သမုစ္ဆေဒဝိရတိမည်၏။ ထို သမုစ္ဆေဒဝိရတိ ဖြစ်ရာအခါမှစ၍ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား " သတ္တဝါကိုသတ်အံ့ " ဟူသော စိတ်မျှသော်လည်းမဖြစ်တော့ချေ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၇-၈။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၆-၇။)

(၁) (၂) (၃) ပဥ္စဟိ အာပတ္တိက္ခန္ဓေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၄။ ယာ တသ္မိံ သမယေ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ---- အယံ တသ္မိံ သမယေ သမ္မာဝါစာ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၈။ ၇၆။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၁၃။ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ပန ဝိရတိယော -------- ဣမေ ဒသ ကုသလကမ္မပထာ နာမ။ ------------- ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဧတာယ ဝိရမန္တိ, သယံ ဝါ ဝိရမတိ, ဝိရမဏမတ္တမေဝ ဝါ ဧတန္တိ ဝိရတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၅-၆။ ဝိရမတိ ဧတာယ, သယံ ဝါ ဝိရမတိ, ဝိရမဏံ ဝါ ဝိရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁။ ဝိနာ ဧတေဟိ ရမတီတိ ဝိရတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၅၁။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၉၄။ ဝိနာ တေဟိ ရမတီတိ အစ္စန္တမေဝ တေဟိ ဝိနာ ဘဝတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၈။ (-မ၊ ၃။ ၁၁၈-၉။ စူဠနိ။ ၂၀၀။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၆။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၃။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၀၇။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၉၇။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၊ ၈၊ ၁၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၁-၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၊ ၈၇။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၈)။ (၄) ဝိရတိကာလ- ကြည့်။

ဝိရတိအတ္ထ (ပု) [ဝိရတိ + အတ္ထ] ကြဉ်ရှောင်ခြင်းဟူသောအနက်။ အဿဒ္ဓိယဿ နိဝါရဏတ္ထေန ဝိရတိအတ္ထေန သီလမယဝိသောဓနတော သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၄၂။

ဝိရတိအဘာဝ (ပု) [ဝိရတိ + အဘာဝ] ကြဉ်ရှောင်ခြင်း၏မရှိခြင်း။ ဈာနဝိပဿနာသု ဝိရတိအဘာဝေပိ ပါပဘာဝမတ္တမေဝ သံဝရော နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဝိရတိဥပ္ပါဒန (န) [ဝိရတိ + ဥပ္ပါဒန] ကြဉ်ရှောင်ခြင်း -ဝိရတိစေတသိက် - ကိုဖြစ်စေခြင်း။ ဝိရတိဥပ္ပါဒနေန မိစ္ဆာဝါစာဒီနိ ---- သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီနိ " ပဥ္စကာရကင်္ဂါနိ "တိ ဝုတ္တာနိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၅။

ဝိရတိကမ္မ (န) | ဝိရတိ + ကမ္မ | ကြဉ်ရှောင်ခြင်းအမှု။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတိကမ္မံ အာဂန္တွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၉။

ဝိရတိကမ္မန္တ (ပု) | ဝိရတိ + ကမ္မန္တ | ဝိရတိကမ္မ - ကြည့်။ ဝိရတိဝါစါဝသေန သံဝိဒဟန် ဝိရတိကမ္မန္တသေဝ ပယောဂနဋ္ဌ နိဒဿိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၅။

ဝိရတိကာလ (ပု) | ဝိရတိ + ကာလ | ကြဉ်ရှောင်ရာကာလ၊ ကြဉ်ရှောင်ခြင်း၏ကာလ။ တသ္မာ သာ ဝိရတိကာလေပိ သုသီလျဝသေန ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၅။

ဝိရတိတ္တယ (န) | ဝိရတိ + တယ | ဝိရတိစေတသိက် ၃-ခုအပေါင်း။ အပိ စ ဟေဋ္ဌာ ဝိရတိတ္တယေ ဝုတ္တဝသေနပေတ္ထ လက္ခဏာဒီနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဝိရတိတ္တယသိဒ္ဓိ (ထီ) | ဝိရတိတ္တယ + သိဒ္ဓိ | ဝိရတိစေတသိက် ၃-ခုအပေါင်း၏ပြီးစီးခြင်း။ ဝိရတိတ္တယသိဒ္ဓိ ပိယမနာပဂရုဘာဝနိယတာ-နိပ္ဖတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၇။

ဝိရတိဒွယ (န) | ဝိရတိ + ဒွယ | ဝိရတိစေတသိက် ၂ - ခုအပေါင်း။ ဇဝံ ဇီဝိတိန္ဒြိယာဒိဝတ္တာရမ္မဏာမွေတံ ဝိရတိဒွယံ ပါဏာတိပါတာဒိနိ ဒုဿီလျာနိ ပဇဟတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၂။

ဝိရတိပက္ခ (ပု) | ဝိရတိ + ပက္ခ | ဝိရတိ၏-အဘို့အစု - အသင်းအပင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရတိပက္ခိက (တိ) | ဝိရတိပက္ခ + ဏိက | ဝိရတိ၏-အဘို့အစု-အသင်းအပင်း-၌-ဖြစ်-ပါဝင်-သော။ ပါဏာတိပါတဝိရတိအာဒိကာ ဟောန္တိတိ " စေတနာ ပက္ခိကာ ဝါ " တိ ဝုတ္တံ၊ န " ဝိရတိပက္ခိကာ " တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၉။

ဝိရတိပ (ပ္ပ) မာန (တိ) | ဝိရတိ + ပမာန | ဝိရတိ ပြမာန်းခြင်းရှိသော၊ ဝိရတိပြမာန်းသော။ ပဋ္ဌ ဝိရတိယော ဝိရတိပမာနတ္တာ တဿ သီလဿ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိရတိပဟာန (န) | ဝိရတိ + ပဟာန | ကြဉ်ရှောင်ခြင်း, ပယ်ခြင်း။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဝိရတိပဟာနံ ကထိတံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၁။

ဝိရတိပ္ပသင် (ပု) | ဝိရတိ + ပသင် | ဝိရတိ သီလ၏လျှဉ်းပါးခြင်း။ အညထာ ပဏ္ဍုတ္တိ-ဝရွေသုပိ သိက္ခာပဒေသု ဝိရတိပ္ပသင်္ဂေါ အဟောသိ။ ဝဇိရ။ ၁၅၀-၁။

ဝိရတိယောဂ (ပု) | ဝိရတိ + ယောဂ | ဝိရတိနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ကိန္တု ဝိရတိယောဂေနာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၃။

ဝိရတိဝါစာ (ထီ) | ဝိရတိ + ဝါစာ | ဝိရတိဝါစာ (သမ္မာဝါစာ စေတသိက်)၊ ကြဉ်ရှောင် - တတ် - ကြောင်းဖြစ် -သောစကား။ " ယာ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ။ ပ ။ အယံ ဝုစ္စတိ သမ္မာဝါစာ " တိ အယံ ဝိရတိဝါစာ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဝိရတိဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) | ဝိရတိ + ဝိပ္ပယုတ္တ | ဝိရတိနှင့် မယှဉ်သော။ ဝိရတိဝိပ္ပယုတ္တံ စေတနဋ္ဌ အတ္တနိ ပဝတ္တေန္တောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၄။

ဝိရတိဝိရဟ (ပု) | ဝိရတိ + ဝိရဟ | ဝိရတိတို့၏ ကင်းခြင်း။ န ပန ဝိရတိဝိရဟာ ကာယဒုစ္စရိတာနံ သမုဋ္ဌာနဝသေနေဝ အရိယမဂ္ဂဿ ပဝတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၉။

ဝိရတိဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဝိရတိ + ဝိသိဋ္ဌ] ကြဉ်ရှောင်မှုဝိရတိသည် အထူးပြုအပ်သော။ ဝိရတိဝိသိဋ္ဌာ (မူလဋီ၊၁။၇၉) တိ ဝိရတိတော စေတနာယ ပဓာနဘာဝမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၆။

ဝိရတိသစ္စ (န) [ဝိရတိ + သစ္စ] ဝိရတိသစ္စာ၊ မုသာဝါဒမှ ကြဉ်ရှောင်ခြင်းဟူသော သစ္စာ။ " သစ္စေ ဌိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ စ " တိ- အာဒီသု ဝိရတိသစ္စေ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဝိရတိသစ္စေတိ မုသာဝါဒ- ဝိရတိယံ။ န ဟိ အညဝိရတီသု သစ္စသဒ္ဒေါ နိရုဠှော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၄။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၆၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၁။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၃)။

ဝိရတိသဗ္ဘာဝ (ပု) [ဝိရတိ + သန္တ + ဘာဝ] ဝိရတိ၏ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်။ " အကုသလသမုဋ္ဌိတာနိ စ " တိအာဒိနာပိ သေက္ခာနံ ဥဘယေန ဝိရတိသဗ္ဘာဝံယေဝ ဝိဘာဝေတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၀။

ဝိရတိသဘာဝ (တိ) [ဝိရတိ + သဘာဝ] ကြဉ်ရှောင်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဝိရတိသဘာဝါ သမ္မာဝါစာ ဘေဒကရမိစ္ဆာဝါစပ္ပဟာနေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၆။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၇၅)။

ဝိရတိသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဝိရတိ + သမ္ပယုတ္တ] ဝိရတိနှင့်ယှဉ်သော။ ဝါရိတ္တသီလဝသေန ဝိရတိသမ္ပယုတ္တံ စေတနံ ------- အတ္တနိ ပဝတ္တေန္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၄။

ဝိရတိသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိရတိ + သမ္ဘဝ] ဝိရတိ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ သေက္ခာနံ ဝိရတိသမ္ဘဝတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၁။

ဝိရတိသီလ (န) [ဝိရတိ + သီလ] ဝိရတိသီလ၊ (ပါဏာတိပါတ အစရှိသည်တို့မှ) ကြဉ်ရှောင်ခြင်းမျှဖြစ်သော သီလ။ ပါဏာတိပါတာဒိဟိ ဝေရမဏိမတ္တံ ဝိရတိသီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈၉။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၀)။

ဝိရတ္တ¹ (တိ) [ဝိ + ရဉ္ဇ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၀။ ဝိရတ္တ - သံ။ ဝိရတ္တ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) တပ်စွန်း-ချစ်ခင်-နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း- ခြင်း -ကင်း -မရှိ- သော။ (၂) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-သော။ (၃) တပ်စွန်း-ချင်ခင်-နှစ်သက် - တပ်မက် -စွဲလမ်း - ခြင်းကင်းရာ (ကာလ)။ (၄) ကျော်လွန်-အပ်-ပြီး-သော။ (၅) စက်ဆုပ်အပ်ပြီးသော။ (၁) တပ်စွန်း-ချစ်ခင်-နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော။ ဘိက္ခုနော စိတ္တံ ဝိရတ္တံ။ သံ၊ ၂။ ၃၇၂။ ဝိရတ္တံ ရဇနီယေသု၊ ကုပ္ပနီယေ န ကုပ္ပတိ။ ထေရ၊ ၂၅၇။ ဝိရတ္တောသိ မဟာဝီရော။ အပ၊ ၂။ ၁၅၉။ ယော ဟိ သဗ္ဗရာဂေဟိ ဝိရတ္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ အထ ဝါ သော ဇဝံ ဝိရတ္တော ယထာဒိဋ္ဌံ ရူပဂတံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ ဧကရတ္တိဝါသေန ဝိရတ္တော အဓိယမာနော ------- နီဟရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဝိရတ္တာ ကောသိယာယနေ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄) တိ ------ ဝိရတ္တာ အမှာကံ ပိတရိ နိပ္ပေမာ ဇာတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂၂။ ဝိရတ္တ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၅) န္တိ ကာယသံသဂ္ဂ-ရာဂရဟိတံ မာတုဘဂိနီအာဒိံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၈။ (၂) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-သော။ ယသ္မာ ဝါ တမှိ သစ္ဆိကတေ ရာဂါဒယော အစ္စန္တံ ဝိရတ္တာ ဟောန္တိ ဝိဂတာ ဝိဒ္ဓဿတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၀။ (၃) တပ်စွန်း-ချစ်ခင်-နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း-ခြင်း-ကင်းရာ (ကာလ)။ ဝိရတ္တကာလ-ကြည့်။ (၄) ကျော်လွန် -အပ် -ပြီး - သော။ (၅) စက်ဆုပ်အပ်သော။ ဝိရတ္တပိတိက-ကြည့်။

ဝိရတ္တ၂ (တိ) [ဝိ + ရဉ္ဇ + ဏေ + တ] ကင်းစေအပ်ပြီးသော။ အောက်ပုံကြည့်။

ဝိရတ္တကာမ (တိ) [ဝိရတ္တ + ကာမ] ကင်းစေအပ်ပြီးသော ကာမရှိသော၊ ကာမကိုကင်းစေပြီးသော။ တေသဉ္စ ဝိရတ္တကာမကမ္မနိဗ္ဗတ္တဿ ပဋိသန္ဓိဗီဇဿ ဓေဝံသဘာဝတ္တာ ယာနာဒီနိ ဂန္ဓာဒယော စ န သန္တိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၈။ ဘာဝနာဗလေန ဝိရတ္တော ကာမော တေနာတိ ဝိရတ္တကာမံ၊ ရူပါဝစရကမ္မံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၇၉။

ဝိရတ္တကာလ (ပု) [ဝိရတ္တ + ကာလ] တပ်စွန်း - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - တပ်မက်- စွဲလမ်း-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-ရာ ကာလ။ မယိ ဝိရတ္တကာလေ သဗလော မိဿကောဒနော ဇာတော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၄၆။

ဝိရတ္တစိတ္တ (တိ) [ဝိရတ္တ + စိတ္တ] (၁) တပ်စွန်း- ချစ်ခင်- နှစ်သက်- တပ်မက်- စွဲလမ်း-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သောစိတ်ရှိသော (တပ်စွန်း-ချစ်ခင်-နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း-သည့်စိတ်မရှိသော)။ (န) (၂) တပ်စွန်း-ချစ်ခင်-နှစ်သက်-တပ်မက်-စွဲလမ်း-ခြင်း-ကင်း-မရှိ-သော စိတ်။ (၁) ဝိရတ္တစိတ္တာယတိမေကဘဝသ္မိံ။ ခုဒ္ဒက။ ၇။ သုတ္တနိ။ ၃၁၄။ ဝိရတ္တစိတ္တာတိ ဝိတရာဂစိတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၃။ ဝိရတ္တစိတ္တာတိ ဝိဂတရာဂစိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၁။ (-သံ၊ ၂။ ၂၉၇။ မေမွ၊ ၄၊ ၂။ ၇၃။ က္လတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၉)။ (န)(၂) အပေတစိတ္တေနာတိ အပဂတစိတ္တေန ဝိရတ္တစိတ္တေန။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၉၉။

ဝိရတ္တပိတိက (တိ) [ဝိရတ္တာ + ပိတိ + က] (၁) ကျော်လွန်အပ်သော ပိတိရှိသော။ (၂) ကဲ့ရဲ့-စက်-ဆုပ်-ရှုံရှာ-အပ်သော ပိတိရှိသော၊ (ပိတိကိုမတပ် မနှစ်သက်သော)။

(၁) (၂) ဝိရတ္တပိတိက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၅) နှိ အတိက္ကန္တပိတိက ဝါ ဇိဂုစ္ဆိတပိတိက ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၃။

ဝိရတ္တမန (တိ) [ဝိရတ္တ + မန] ဝိရတ္တစိတ္တ-ကြည့်။ အထဿ ကိလေသေသု ဝိရတ္တမနဿ တေဒဟောသိ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၇၃။

ဝိရတ္တမာနသ (တိ) [ဝိရတ္တ + မာနသ] ဝိရတ္တစိတ္တ-ကြည့်။ အထဿ ကိလေသေသု ဝိရတ္တမာနသဿ တေဒဟောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၇၁။

ဝိရတ္တရူပ (တိ) [ဝိရတ္တ + ရူပ] ချစ်ခင်-နှစ်သက်-ခြင်း ကင်းသောသဘောရှိသော၊ (မချစ်ခင်-မနှစ်သက်-သော)။ တေသု နိဂဏ္ဌေသု နာဋပုတ္တိယေသု နိဗ္ဗိန္နရူပါ ဝိရတ္တရူပါ ပဋိဝါနရူပါ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၇၊ ၁၇၇။ မ၊ ၃။ ၃၂။ ဝိရတ္တရူပါတိ ဝိဂတပေမာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၈၉။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၂။

ဝိရတ္တသညဝန္တု (တိ) [ဝိရတ္တသညာ + ဝန္တု ထိ-ဒွဲ သညဝတီ။] မနှစ်မြို့ - မနှစ်သက်-ဘွယ်ဟူသော ဖြစ်သောသညာရှိသော။ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု ဝိရာဂသညီ ဝိရတ္တသညဝန္တော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၄။

ဝိရတ္တသညာ (ထီ) [ဝိရတ္တ + သညာ] ချစ်ခင်-နှစ်သက်-တပ်မက် -စွဲလမ်း - ဘွယ်မရှိဟူ၍ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ ဝိရတ္တသညဝန္တု ကြည့်။

ဝိရတ္တာကာရ (ပု) [ဝိရတ္တ + အာကာရ] ချစ်ခင် နှစ်သက် -တပ်မက် -စွဲလမ်း -ခြင်း ကင်း-ခြင်း၏-သော-အခြင်းအရာ။ တာယ စဿ ပြဟူစာရိရှပ် ဒိသွာ ဝိရတ္တာကာရေ ။ သိတော။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၄။

ဝိရတ္တ[၁] (တိ) [ဝိ + ရာဇ + တ။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၀။ ဝိရာဒ္ဓ -သံ။ ဝိရာဟိအ - ပြာ။ ဝိရာဟ်ယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-သော။ (၂) ပြစ်မှား-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ (၃) ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-ရာဖြစ်သော။ (၄) ဝိရဒ္ဓသုတ်။ (၁) အပရဒ္ဓံ ဝိရဒ္ဓဥ္စ၊ ခလိတံ ယဥ္စ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၂။ ကုသလံ ဝိရဇ္ဈိတွာ ပဝတ္တတ္တာ ဝိရဒ္ဓံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၉၂။ တေ သုဒ္ဓိမဂ္ဂံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂံ -------- ဝိရဒ္ဓါ အပရဒ္ဓါ ခလိတာ။ မဟာနိ။ ၂၃၂။ ဝိရဒ္ဓါတိ ဝုတ္တဝိမိနာ မဂ္ဂေန ဝိရဇ္ဈိတွာ ဋ္ဌိတာ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၁၉။ သစေ ဥဂ္ဃိရိတွာ ဝိရဒ္ဓေါ ပဟာရံ ဒေတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၄၈။ ကင်္ခါ။ ၂၅၄။ ဝိရဒ္ဓေါတိ ပဏ္ဍကော ဟုတွာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၂၀။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၀)။ (၂) ဝိရဒ္ဓကာရဏ-ကြည့်။ (၃) ဝိရဒ္ဓကာလ, ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာန - တို့ကြည့်။ (၄) ပဋိပတ္တိ ပဋိပန္နော စ၊ ဝိရဒ္ဓဥ္စ ပါရံဂမာ။ သံ၊ ၃။ ၂၁။

ဝိရတ္တ[၂] (တိ) [ဝိ + ရာဇ + ဏော + တ] ချွတ်ယွင်း -လွဲမှား -လွဲချော်- စေအပ်သော။ အမတံ တေသံ ဘိက္ခဝေ ဝိရဒ္ဓံ ယေသံ ကာယဂတာသတိ ဝိရဒ္ဓါ။ အံ၊ ၁။၄၇။ ဝိရဒ္ဓန္တိ ဝိရာဓိတံ နာဓိဂတံ။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၁၆။ (-သံ၊ ၃။ ၁၉၊ ၇၄၊ ၁၅၇။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၇။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၂၁)။

ဝိရဒ္ဓကာရဏ (နု) [ဝိရဒ္ဓ + ကာရဏ] ပြစ်မှား -ညှဉ်းဆဲ- နှိပ်စက် - မိခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ပုဗ္ဗေပိ အဟံ ဘိက္ခုသု ဝိရဒ္ဓကာရဏာ အသဿာဒံ န ဝိန္ဒာမိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၃။

ဝိရဒ္ဓကာလ (ပု) [ဝိရဒ္ဓ + ကာလ] ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား - လွဲချော် - ရာကာလ။ အထ ပန ဝိရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ဌာနေ န တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၃။

ဝိရဒ္ဓဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝိရဒ္ဓ + ဂါဟ] ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား - လွဲချော် - သောအယူ။ အသရဏံ " သရဏ " န္တိ တက္ကဂ္ဂါဟေန ဝိရဒ္ဓဂ္ဂါဟေန ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၄။

ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာန (နု) [ဝိရဒ္ဓ + ဌာန] ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-ရာဌာန။

ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာန+ကုသလ] ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-ရာဌာန၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ဝိရဒ္ဓိကောဝိဒ-ကြည့်။

ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနဝိသောဓန - (နု) [ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာန + ဝိသောဓန] အောက်ပုဒ်ကြည့်။ သာရတ္ထဒီပနိယံ ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနဝိသောဓနဝသေန ဝုတ္တန္တိ တတ္ထေဝ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၂။

ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနသောဓန (နု) [ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာန+သောဓန] ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော် -ရာဌာနကို -သုမ်သင်-ရှင်းလင်း-ခြင်း။ ---- ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနသောဓနတ္ထံ ဝိတ္ထာရတော ဝုတ္တန္တိ တတ္ထေဝ တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဝိရဒ္ဓပယောဂ (တိ) [ဝိရဒ္ဓ + ပယောဂ] ချွတ်ယွင်း - လွဲမှား - လွဲချော် - သောလုံ့လ ပယောဂရှိသော။ ဝိရဒ္ဓပယောဂေါ ဟိ သော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၁။

ဝိရဒ္ဓပဟာရ (တိ) [ဝိရဒ္ဓ + ပဟာရ] ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-၍-ပစ်ခတ်-ပုတ်ခတ်-အပ်သော။ ဝိရာဓိတာတိ ဝိရဒ္ဓပဟာရာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၂၆။

ဝိရဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိ + ရာဓ + တိ] ချွတ်ယွင်း-လွဲချော်-ရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရဒ္ဓိကောဝိဒ (တိ) [ဝိရဒ္ဓိ + ကောဝိဒ] ချွတ်ယွင်းချက်၌ လိမ္မာသော၊ ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-ရာ၌ လိမ္မာသော။ ဝိရဒ္ဓိကောဝိဒေါ (ဝိ၊ ၃။၅၀၉) တိ ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနကုသလော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၄၃၆။ ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနကုသလောတိ ဝိရဒ္ဓဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၀၅။

ဝိရန္ဓ (န) [ဝိ + ရဓ + ဓ။ ရဓ သဒ္ဒေ၊ ဓော၊ နတ္ထံ။ ယဒါဒိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၄၉။ တစ်နည်း- ဝိ + ရန္ဓ + ဓ။ ကစ္စည်း။ ၆၆၁။ ဝိ + ရမု + က။ ဓာတွတ္ထ။] အပေါက်-အကြား -အလပ်- အပြစ်၊ ပျက်ကွက်-ချွတ်ယွင်း-ချွတ်ချော်-လွဲမှား-ခြင်း။ ရန္ဓမေသီတိ ဝိရန္ဓမေသီ၊ ခလိတမေသီ။ မဟာနိ။ ၁၂၈။ ဝိရန္ဓမေသီတိ ဆိဒ္ဒဂဝေသီ။ မဟာနိ၊ဋ။ ၂၄၇။

ဝိရမ[1] (တိ) [ဝိ + ရမု + အ။ ဝိရမ (ပု)-သံ၊ ပြ။] ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-သော၊ သူ။ ဝိရမတော စ ဖလတော၊ ဝိညာတဗ္ဗော ဝိနိစ္ဆယော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၁၃၊ ၂၂-၃။

ဝိရမ[2] (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ + ဟိ။ ဟိလောပေါ။ ဝိရမတိ - မှ။] (သင်) ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင် - ပါလော။ သစေ ဣစ္ဆသိ ပေစ္စ သုခံ၊ ဝိရမ ပါဏဝဓာ အသံယမာ။ ပေတ၊ ၁၇၇။ ပေတ၊ ဋ။ ၁၉၀။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၅၀၆)။

ဝိရမဏ (ထီ၊ န) [ဝိ + ရမု + ယု။ ဝိရမဏ-သံ၊ ပြ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင် - ခြင်း။ (၂) ကြဉ်ရှောင်ကြောင်း။ (၃) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ရာ (ကာလ)။ (၁) ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ ဝိရမဏံ။ စူဠနိ။ ၂၀၀။(-ခုဒ္ဒက၊ ဋ။ ၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁-၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅)။ (၂) ဝိရမဏသညာ-ကြည့်။ (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရမဏကာလ (ပု) [ဝိရမဏ + ကာလ] ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင် - ရာကာလ။ မိစ္ဆာဇီဝါ ဝိရမဏကာလေ သမ္မာဇီဝေါ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝိရမဏကိရိယာ (ထီ၊န) [ဝိရမဏ + ကိရိယာ] ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင်-ခြင်းဟူသော-အမူအရာ-ကြိယာ။ ပစ္စယုပ္ပန္နာသု စ ဝိရတီသု ဝိရမဏကိရိယာယ အပရကာလ-ဝေါဟာရော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၅။

ဝိရမဏဋ္ဌ (ပု) [ဝိရမဏ + အတ္ထ] ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ခြင်းဟူသော သဘော။ မဟဂ္ဂတစေမွေသု နိပ္ပရိယာယေန နတ္ထိ သီလနဋ္ဌော၊ ကုတော ဝိရမဏဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၉။

ဝိရမဏမတ္တ (န) [ဝိရမဏ + မတ္တ] ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ခြင်းမျှ-ကာမျှ။ ဝိရမဏမတ္တမေဝ ဝါ တေန္တိ ဝိရတိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၆။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၈။

ဝိရမဏရသ (တိ) [ဝိရမဏ + ရသ] ကြဉ်ရှောင်- အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင်-ခြင်းကိစ္စရှိသော။ သာ (သမ္မာဝါစာ) ပရိဂ္ဂဟလက္ခဏာ၊ ဝိရမဏရသာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဝိရမဏသညာ (ထီ) [ဝိရမဏ + သညာ] ကြဉ်ရှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမဏသညာနံ

နာနတ္တာ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၁-၂။

ဝိရမဏာကာရ (ပု) [ဝိရမဏ + အာကာရ] ကြဉ်ရှောင်ပုံ အခြင်းအရာ။ တတော ဝိရမဏာကာရေန ပဝတ္တမာနာ စေတနာ ဝိသိဋ္ဌာ ဝိရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅။

ဝိရမဏ (နံ) ကိစ္စ (နံ) [ဝိရမဏ (နံ) + ကိစ္စ] ကြဉ်ရှောင်ခြင်းကိစ္စ။ သမုစ္ဆေဒဝိရတိဟိ ဧဝ အရဟန္တာနံ ဝိရမဏ (နံ)ကိစ္စဿ နိဋ္ဌိတတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။

ဝိရမဏာသိက္ခာပဒ (နံ) [ဝိရမဏီ + သိက္ခာပဒ] ဝေရမဏီသိက္ခာပဒ - ကြည့်။ " ဝေရမဏီ-သိက္ခာပဒံ ဝိရမဏာသိက္ခာပဒ "န္တိ ဒွိဓာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅။

ဝိရမဏီ (ထီ) [ဝိ + ရမု + ယု + ဤ။ ဝဲရမဏီ၊ ဝိရမဏီ - သက္ကတပိဋက။] ကြဉ်ရှောင်ကြောင်းဖြစ်သော (ဝိရတိ)။ ဝိရမတိ ဧတာယာတိ ဝါ ဝိရမဏီတိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိရုတ္တိ-နယေန " ဝေရမဏီ " တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၁။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၁)။

ဝိရမတိ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၃၄။ ဓာတွတ္ထ။ ရမု ဥပရမေ ဝိပုဗ္ဗော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၆၀။ ရမု ဥပရမေ။ နိရုတ္တိ။ ၄၈၂-နှာ။ ဝိရမတိ-သံ။ ဝိရမ္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-၏။ (၂) စွန့် - ပယ် - ၏။ (၃) ကင်းပျောက်၏။ (၄) ပယ်ဖျောက်၏။ (၁) ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ ပါဏာတိ-ပါတာဒီဟိ ဧတာယ ဝိရမန္တိ, သယံ ဝါ ဝိရမတိ, ဝိရမဏမတ္တမေဝ ဝါ ဧတန္တိ ဝိရတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅-၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ ဝိရမတိ ဧတာယ, သယံ ဝါ ဝိရမတိ, ဝိရမဏံ ဝါ ဝိရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁။ (၂) ဝိရမေ ကထောဇ္ဇ (သုတ္တနိ။၄၀၈။ မဟာနိ။၁၃၀-၁)န္တိ ပဇဟေယျ ကလဟံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၈။ မနုဿမံသံ ဝိရမေဟိ ရာဇ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၃။ မနုဿမံသန္တိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇေဂုစ္ဆံ ပဋိကူလံ မနုဿမံသံ ပဇဟ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၃၉။ (၃) တဿ စ ဝိရမာသိ တာဝဒေ (ထေရီ။ ၄၂၄) တိ တဿ ဝုတ္တပုရိသဿ တာဝဒေဝ အဂ္ဂိမှိ ဥပ္ပါဒိတကမ္မော ဧဝ ရာဂေါ ဝိဂစ္ဆိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၆။ (၄) ဝိရမေ ကုက္ကုစ္စံ နပ္ပမဇ္ဇေယျ (သုတ္တနိ။ ၉၂။ မဟာနိ။၂၉၁-၄) တိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိကုက္ကုစ္စံ ဝိနောဒေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၆။

ဝိရမတု (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ + တု။ ဝိရမတိ-မှ။] ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ပါလော (စေချင်၏)။ မနုဿမံသ-ခါဒနစ္ဆန္ဒော ဝိဂေတု ဝိဂစ္ဆတု ဝိရမတု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၀၃။

ဝိရမထ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ + ထ] (သင်တို့) ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ကုန်လော။ ဝိရမထာယသ္မန္တော မမ ဝစနာယ (ဝိ၊ ၁။၂၇၁-၂) တိ ယေန ဝစနေန မံ ဝဒထ၊ တတော မမ ဝစနတော ဝိရမထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၈။ ကင်္ခါ။ ၁၄၃။

ဝိရမန္တ (တိ) [ဝိ + ရမု + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိရမန္တီ။] (၁) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ဆဲဖြစ်သော။ (၂) စွန့်-ပယ်-ဆဲဖြစ်သော။ (၁) ပါဏာတိပါတာဒီဟိ ဝိရမန္တော ကုတော ဝိရမတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၂။ ဝိရမန္တဿာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇) တိ သမာဒါနဝိရတိဝသေန,

သမ္ပတ္တဝိရတိဝသေန စ သြရမန္တသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅။ (၂) အနဘိရမ္ဘာ (ပ) ဝိရမန္တသာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈-၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀) တိ အဘိရမ္မဲ့ ပဇဟန္တသာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဝိရမန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ရမု + အ + အန္တိ | ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင် -ဆုတ်နစ်-ကုန်၏။ ဥပရမန္တိတိ ဝိရမန္တိ နိဝတ္တန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၃။ ဝိရမတိ-လည်းကြည့်။

ဝိရမသိ (ကြိ) | ဝိ + ရမု + အ + သိ | (သင်) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-၏။ နော စေ ဝိရမသိ၊ အဒ္ဓါ ပုန ဝေရူပါနိ ကမ္မာနိ ကတွာ နိရယေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿသိတိ။ ဝိ ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။

ဝိရမသု (ကြိ) | ဝိ + ရမ + အ + သု | (သင်) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-လော။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမသု ခိပ္ပံ။ ဝိမာန။ ၁၁၅။ ပေတ။ ၁၄၈။

ဝိရမာမ (ကြိ) | ဝိ + ရမု + အ + မ | (ငါတို့) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ကုန်၏။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမ သဗ္ဗေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၃။

ဝိရမာမသေ (ကြိ) | ဝိ + ရမု + အ + မ။ သေ-ကား နိပါတ်။ တစ်နည်း-- အာဂုမ်။ အညွှန်း ယမာမသေ-ကြည့်။ | (ငါတို့) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ကုန်အံ့။ ဧတ္ထ စ " ယမာမသေ " တိ ဝိရမာမသေ၊ မရဏံ ဂစ္ဆာမသေတိ အတ္ထော။ နိရုတ္တိ။ ၄၂၄-နှာ။

ဝိရမာမိ (ကြိ) | ဝိ + ရမု + အ + မိ | (ငါ) ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင် - ၏။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမိ ခိပ္ပံ။ ဝိမာန။ ၈၉။ ပေတ။ ၁၄၉။

ဝိရမာသိ (ကြိ) | ဝိ + ရမု + ဤ။ အာ - လာ။ သ - လာ။ | ကင်းပျောက်၏။ ဝိရမတိ-လည်းကြည့်။ ဝိရမတိ (၃) ကြည့်။

ဝိရမာဟိ (ကြိ) | ဝိ+ ရမု + အ + ဟိ | (သင်) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-လော။ ဧဟိ သမ္မ ရတ္တိယံ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာဟိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၉။ (-၁၉၂)။

ဝိရမိံသု (ကြိ) | ဝိ + ရမု + ဥံ | ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ကုန်ပြီ။ တမှာ စ ကမ္မာ ဝိရမိံသု ဧကေ။ ထေရ။ ၃၂၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၄)။

ဝိရမိ (ကြိ) | ဝိ + ရမု + ဤ | ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-ပြီ။ သော ပန နေဝ ဝိရမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ (-ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၂)။

ဝိရမိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ရမု + တဗ္ဗ | ကြဉ်ရှောင် -အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင် -အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ယဒိပိ ဝိရမိတဗ္ဗတော ဝိရမန္တဿ စေတနာပိ လဗ္ဘတေဝ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၆။ (-၁၉၁)။

ဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထု (န) | ဝိရမိတဗ္ဗ + ဝတ္ထု | ဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထု၊ ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင် -အပ်-သင့် -ထိုက် -သော ဝတ္ထု။ ------ ဝိရမိတဗ္ဗဝတ္ထုတော ဝိရမတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၂။

ဝိရမိတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) | ဝိရမိတဗ္ဗ + အဘာဝ | ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောဝတ္ထု၏ မရှိခြင်း။ -------- ဝိရမိတဗ္ဗာဘာဝတော ဧဝ ------- ဥပရိဒေဝလောကေသု သမာဒါနသမ္ပတ္တဝိရတိဝသေန ပုရေတဗ္ဗာ သံဝရာ န သန္တိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၁။

ဝိရမိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ရမု + တုံ] ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့်ကြဉ်ရှောင်ခြင်းငှါ။ သော တံ သုတွာပိ တတော ဝိရမိတုံ န ဣစ္ဆိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၉၂။

ဝိရမိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ရမု + တွာ] ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင် - ၍။ ဝိရမိတွာ ပါပဒဿနာ။ ပေတ။ ၂၁၆။ ပေတ၊ ၄။ ၂၃၄။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၇)။

ဝိရမိဿံ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + ဿံ (ဘဝိဿန္တိ)။] (ငါ) ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင်-လတ္တံ့-အံ့။ နေဝ ဒါနာ ဝိရမိဿ (ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆) န္တိ နေဝ ဒါနာ ဝိရမိဿာမိ။ ဇာ ၊၄၊ ၇။ ၂၅၈။

ဝိရမိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + ဿတိ] (၁) ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင်-လတ္တံ့။ (၂) ကင်းပျောက်လတ္တံ့။ (၁) ဣဒံ သုတွာ ဇေရှုပ် ပါပံ န ကရိဿတိ ဩရမိဿတိ ဝိရမိဿတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၉။ (၂) ----- ကာယေ နမိတေ ဝိရမိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၂။

ဝိရမိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + ဿန္တိ] ကြဉ်ရှောင်- အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင် - ကုန် လတ္တံ့။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၁။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၆။

ဝိရမိဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + ဿသိ။ ဝိရမတိ-မှ။] (သင်) ကြဉ်ရှောင် - အထူး သဖြင့် ကြဉ်ရှောင်-လတ္တံ့။ သစေ ဣမမှာ ကမ္မာ န ဝိရမိဿသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၁။

ဝိရမိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + ဿာမိ] (ငါ) ကြဉ်ရှောင် -အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင်-လတ္တံ့-အံ့။ ဝိရမိဿံ-ကြည့်။

ဝိရမေဟိ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ + ဟိ] (၁) (သင်) စွန့်-ပယ်-လော။ (၂) (သင်) ကြဉ် ရှောင် - အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင် - လော။ (၁) (၂) မနုဿမံသံ ဝိရမေဟိ ရာဇ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၃။ မနုဿမံသန္တိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇေဂုစ္ဆံ ပဋိက္ကူလံ မနုဿမံသံ ပဇဟ။ နိသက္ကတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂံ မနုဿမံသတော ဝိရမာဟီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၃၉။

ဝိရမေ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ+ ဧယျ။ ဧယျသဿ ဧကာရော။] (၁) စွန့်-ပယ်-ရာ၏။ (၂) ပယ် ဖျောက်ရာ၏။ (၁) ဝိရမတိ (၂) ကြည့်။ (၂) ဝိရမတိ (၄) ကြည့်။

ဝိရမေယျ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ + ဧယျ] ကြဉ်ရှောင်-အထူးသဖြင့် ကြဉ်ရှောင်-ရာ၏။ အဗြဟ္မစရိယာ ဝိရမေယျ မေထုနာ။ အံ၊ ၁။ ၂၁၅။ သုတ္တနိ။ ၃၃၈။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၈၂)။

ဝိရမေယျာမ (ကြိ) [ဝိ + ရမု + အ+ ဧယျာမ] (၁) (ငါတို့) ကြဉ်ရှောင် - အထူးသဖြင့်ကြဉ် ရှောင် - ဆုတ်နစ် - ကုန်အံ့။ (၂) (ငါတို့) စွန့် - ပယ် - ကုန်အံ့။ (၁) (၂) ပါပါ စ ဝိရမေယျာမ။ ဝိ၊၃။၁၀၃-၄။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရမေယျာမာ (ဒီ၊ ၃။ ၆၁) တိ ပါဏာတိတ-ပါတတော ဩသက္ကေယျာမ။ ပါဏာတိပါတံ ဝိရမေယျာမာတိပိ သဒ္ဒါယန္တိ၊ တတ္ထ ပါဏာတိပါတံ ပဇဟေယျာမာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၃၈။ ဩသက္ကေယျာမာတိ ဩရမေယျာမ။ ဝိရမဏမ္ပိ အတ္ထတော ပဇဟနမေဝ ပရိစ္စဇနဘာဝတောတိ အာဟ "ပဇဟေယျာမာ"တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂။

ဝိရလ (တိ) | ဝိ + ရာ + ကလန်။ ဝါစပ္ပတိ၊ ထောမ။ ဝိရာတီတိ ဝိရလံ။ အမရ၊ ဋီ။ ဝိ + ရမု + အ။ ဝိရမတီတိ ဝိရဠံ၊ အ၊ ဝဏ္ဏဝိကာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၆၂။ ဝိရလ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ကျဲ-ပါး-အလှမ်းကွာ-ဝေး-သော (ဆံပင်)။ နီရန္တရံ ယနံ သန္ဒံ၊ ဝိရလံ ပေလဝံ တနု။ ဓာန်။ ၇၀၇။ ဝိရလံ တဟိံ တဟိံ (ထေရီ။ ၄၀၈) န္တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိရလံ ဝိလူနကေသံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၈။

ဝိရဝ¹ (ပု၊ နု) | ဝိ + ရု + အ။ ရု သဒ္ဒေ။ နိရုတ္တိ။ ၃၉၆။ ဝိရဝ (ပု)-သံ ။ ဝိရုအ၊ ဝိရာဝ-ပြာ။ | (၁) ဖောက်ပြန်-ငိုကြွေး-မြည် တမ်း - မြည်တွန် - အော်မြည်-သော အသံ။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား မြည်တတ်သော ပန်း၊ (အသံမြည်သောအခါ၌ ပွင့်သောပန်း)။ (၃) ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-ရာ (အခါ)။ (၁) သာ ဂဟေတွာ ဥဒကေ ခိပိယမာနာ မရဏဘယ-တဇ္ဇိတာ ဝိရဝံ အကာသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၆)။ (၂) ဝိရဝပုပ္ဖ-ကြည့်။ (၃) ဝိရဝကာလ-ကြည့်။

ဝိရဝ² (တိ) | ဝိ + ရဝ | အသံ-ကင်းမဲ့-မရှိ-သော။ သောကေန စာတိဒီနေ့ဝ၊ ဝိရဝေါ အာသိ သာဂရော။ အပ၊ ၂။ ၂၁၈။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၉။

ဝိရဝကာလ (ပု) | ဝိရဝ + ကာလ | ငိုကြွေး-မြည်တမ်း - မြည်တွန် - ဆိုမြည် -ရာ-အခါ-ကာလ။ မနုဿာနံ " မယှံ ကုဒံ ဂဟိတံ, မယှံ ကုဒံ ဂဟိတ " န္တိ ဝိရဝကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၄။

ဝိရဝတိ (ကြိ) | ဝိ + ရု + အ + တိ။ နီငါ် ဓာတု။ ၁၄၅။ နိရုတ္တိ။ ၃၉၆။ ဝိရဝတိ-သံ။ ဝိရုယဏ္ဍ - ပြာ။ ဝိရဝဏ္ဍ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ငိုကြွေး -မြည် -မြည်တွန် -မြည်တမ်း -ကြွေး ကြော်-၏။ ကုဇတိ ဝိရဝတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။ ----- ပိင်္ဂိတော ပရောဒတိ ဝိရဝတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၈။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၂)။

ဝိရဝန (နု) | ဝိ + ရု + ယု။ ဝိရာဝဏ-သံ။ | (၁) ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ကြွေး ကြော်-ခြင်း။ (၂) ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း - ကြွေးကြော် - ရာ (ကာလ)။ (၁) ဝိရဝနဘယ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိရဝနကာလ (ပု) | ဝိရဝန + ကာလ | ငိုကြွေး-မြည် - မြည်တွန် - မြည်တမ်း -ကြွေးကြော်-ရာ-အခါ-ကာလ။ ဠုဋ္ဌဿ ဝိရဝနကာလော ဝိယ "အာဟာရံ ဒေထာ" တိ ဝစနကာလော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဝိရဝနဘယ (နု) | ဝိရဝန + ဘယ | ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ကြွေးကြော်-ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဝိဿရဘယေနာတိ နာဂဿ သရီရံ ဒိသွာ ဘိက္ခုနော ဝိရဝနဘယေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၃။

ဝိရဠ္ဌ (တိ) | ဝိ + ရု + အ + အဋ္ဌ။ ဝိရဝတိ-မှ။ | ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည် တမ်း - ကြွေးကြော် - သော၊ သူ။ ဝိရဠ္ဌေ မဟာဇနေ (စရိယာ။ ၄၁၀) တိ --- ဝိရဠ္ဌေ ပရိဒေဝန္တေ မာတာပိတုပ္ပမုခေ မဟာန္တေ ဇနေ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၂။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉)။

ဝိရဠ္ဌိ (ကြိ) | ဝိ + ရု + အ + အဋ္ဌိ | ငိုကြွေး -မြ... -မြည် တွန် -မြည်တမ်း -ကြွေး ကြော်-...မှု၏။ ဧပံ နာနပ္ပကာရံ ဝိရဠ္ဌိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၈)။

ဝိရဝပုပ္ဖ (န) [ဝိရဝ + ပုပ္ဖ] ဝိရဝမည်သော ပန်း၊ အသံမြည်သောအခါ၌ ပွင့်သောပန်း။ ဝိရဝပုပ္ဖမာဒါယာ (အပ၊ ၁။ ၂၅၁) တိ ဝိဝိဓံ ရဝတိ သဒ္ဒံ ကရောတီတိ ဝိရဝံ၊ သဒ္ဒကရဏ-ဝေလာယံ ဝိကသနတော ဝိရဝန္တိ လဒ္ဓနာမံ ပုပ္ဖသမူဟံ အာဒါယ ဂဟေတွာ။ အပ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၈။

ဝိရဝပုပ္ဖိယ (ပု) [ဝိရဝပုပ္ဖ + ဣက။ က-ကို ယ-ပြု။] ဝိရဝပုပ္ဖိယမထေရ်၊ ဝိရဝမည်သော ပန်းကို ပေးလှူဘူးသော မထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဝိရဝပုပ္ဖိယော ထေရော -------။ အပ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဝိရဝမာန (တိ) [ဝိ + ရု + အ + မာန] ငိုကြွေး - မြည်ဟီး - ကြွေးကြော် - သော။ ကန္ဒန္တေတိ ဝိရဝမာနေ ပရိဒေဝမာနေ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၉။ အယံ မဟာပထဝီ ------ ဝိရဝမာနာ အကမ္ပိ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၁။

ဝိရဝသံယဋ္ဋိတ (တိ) [ဝိရဝ + သံယဋ္ဋိတ] မြည်တမ်း - မြည်တွန် - တွန်မြူး - တွန်ကျူး- အော်မြည်- သော- အသံတို့-ဖြင့်- သည်-ထိ ခိုက်-ပွဲတင်ထပ် - စေအပ်သော။ ကူဇိတာ ဟံသပူဂေဟီတိ ဟံသဂဏေဟိ ဥပကူဇိတာ ဝိရဝသံယဋ္ဋိတာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၁၀။

ဝိရဝသတ (န) [ဝိရဝ + သတ] မြည်-မြည် ဟီး-အော်မြည်-သောအသံအရာ၊ အရာမက-ရာပေါင်းများစွာ - သော - မြည် - မြည်ဟီး- အော်မြည်-သံ။ မဟာပထဝီ "အဟံ တေ တဒါ သက္ခီ " တိ ဝိရဝသတေန ဝိရဝသဟဿေန ဝိရဝသတသဟဿေန မာရဗလံ အဝတ္ထ-ရမာနာ ဝိယ ဥန္နဒိ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၈။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၈။

ဝိရဝသတသဟဿ (န) [ဝိရဝ + သတသဟဿ] မြည်-မြည်ဟီး-အော်မြည်-သောအသံအသိန်း၊ အသိန်းမက-သိန်းပေါင်း များစွာ-သော-မြည်-မြည်ဟီး-အော်မြည်-သံ။ ဝိရဝသတ-ကြည့်။

ဝိရဝသဒ္ဒ (ပု) [ဝိရဝ + သဒ္ဒ] ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-သော အသံ။ တဿာ ဝိရဝသဒ္ဒံ သုတွာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၃၂၆။

ဝိရဝသဟဿ (န) [ဝိရဝ + သဟဿ] မြည်- မြည်ဟီး - အော်မြည် - သော အသံ အထောင်၊ အထောင်မက - ထောင်ပေါင်း များစွာ-သော-မြည်-မြည်ဟီး -အော်မြည်-သံ။ ဝိရဝသတ-ကြည့်။

ဝိရဝသိ (ကြိ) [ဝိ + ရု + အ + သိ] (သင်) မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ကြွေးကြော်-ဆိုမြည်-၏။ တွံ ပန " ဇိတံ မေ၊ ဇိတံ မေ " တိ ဝိရဝသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၈။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၁၁)။

ဝိရဝဟေတု (ပု) [ဝိရဝ + ဟေတု] မြည်တမ်း-မြည်တွန်-တွန်မြူး -ကြွေးကြော်-ဟစ်အော် - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ " စိဟ စိဟ " တိ လဒ္ဓနာမာနံ ဝဍ္ဎကာနံ အဘိနာဒနိမိတ္တံ, ဝိရဝဟေတူတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိရဝါမိ (ကြိ) [ဝိ + ရု + အ + မိ] (ငါ) ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-၏။ ရုဒါမိ ဝိရဝါမိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၀။

ဝိရဝိံသု (ကြိ) [ဝိ + ရု + ဥံ] ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန် -မြည်တမ်း - ကြွေးကြော်- ကုန်ပြီ။ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိံသု။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉)။

ဝိရဝိံ (ကြိ) [ဝိ + ရု + ဤ။ ဝိရဝတိ-မှ။] ငိုကြွေး -မြည် -မြည်တွန် -မြည်တမ်း -ကြွေး ကြော်-တွန်ကျူး-ပြီ။ ------- မစုရသာရေန

မဏိဝံသံ ဓမမာနေ၁ ဝိယ ဝိရဝိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄။မဟာဇနေ၁ မရဏဘယဘီတော ----- မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁။

ဝိရဝိ၂ (ကြိ) | ဝိ + ရု + ဩ။ ဩ-ကို ဣ-ပြု။ | (သင်) မြည် - မြည်တွန် - မြည်တမ်း - ပြီ။ ဘောတိ မာ ဝိရဝိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။

ဝိရဝိတ (တိ) | ဝိ + ရု + တ။ ဝိရာဝိတ-သံ။ | ငိုကြွေး -မြည် -မြည်တွန် -မြည်တမ်း -ကြွေး ကြော်-အော်မြည်-ဟောင်-အပ်သော (အသံ)။ ဇဝံ မဟာဝိရဝေန ဝိရဝိတံ န ဇာနာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၅။

ဝိရဝိတဗ္ဗ (တိ) | ဝိ + ရု + တဗ္ဗ | ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ကြွေးကြော်-ပြော ဆို-အပ်သော။ ဝိရဝိတဗ္ဗ (ဒီ၊ ၃။ ၁၆၅) န္တိ " အယံ ယက္ခော ဂဏှာတိ " တိအာဒီနိ ဘဏန္တေန တေဟိ သဒ္ဒိံ ကထေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။

ဝိရဝိတုံ (ဗျ) | ဝိ + ရု + တုံ | မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ခြင်းငှါ။ ဂဒြဘော န သက္ကာ န ဝိရဝိတုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၃။

ဝိရဝိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရု + တွာ | ငိုကြွေး-မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ကြွေးကြော်-၍။ သေဋ္ဌိ " မိ မိ " တိ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။

ဝိရဝိဿာမိ (ကြိ) | ဝိ + ရု + ဿာမိ | (ငါ) မြည်-မြည်တွန်-မြည်တမ်း-ဟစ်အော်-ကြွေး ကြော်-အံ့။ သစာဟံ ဝိရဝိဿာမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဝိရဝီ (ပု) | ဝိရဝ + ဤ။ ဝိရာဝိန် - သံ။ | ဝိရဝပုပ္ဖိယမထေရ်။ တုဝရနာဂနဋိနာ၊ ဝိရဝီ ကုဋိရူပကော။ အပ၊ ၁။ ၂၅၄။

ဝိရဝေယျ (ကြိ) | ဝိ + ရု + အ + ဧယျ | ငိုကြွေး -မြည်-မြည်တွန်- မြည်တမ်း -ရာ၏။ သမ္မမေယျ ရဝေယျ ဘမေယျ ဝါ ဝိရဝေယျ ဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၁၁။

ဝိရသ (တိ) | ဝိ + ရသ။ ဝိရသ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိရသ • ရသဝိရဟိတော ရသသုကော္ခ။ ပြာ။ | ကင်းသောအရသာရှိ သော၊ အရသာ-ကင်း-မဲ့-မရှိ-သော၊ အရသာ ခြောက်ခန်းသော။ ယထာ မဟာရာဇ ဒုဂ္ဂန္ဓမ္ပိ ဝေါမုတ္တံ ပီတံ ဝိရသမ္ပိ အဂဒံ ခါယိတံ သတ္တာနံ ဗျာဓိံ ဟနတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၂။ (-၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀)။

ဝိရဟ (ပု) | ဝိ + ရဟ + အ။ ဝိရဟ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ကင်း-ဆိတ်-ကင်းရှင်း-ကင်း ဆိတ်-ခြင်း။ ပဋိသေဓေ ဝုဒ္ဓိတဗ္ဗာဝေ။ ပ။ အကာရော ဝိရဟပ္ပကေ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိရဟတိ (ကြိ) | ဝိ + ရဟ + အ + တိ။ ဝိရဟယတိ - သံ။ ဝိရဟဣ-ပြာ။ | ကင်း-ဆိတ် - ကင်းရှင်း -ကင်းဆိတ် -၏။ တေ ဇဝရူပါဟိ သမာပတ္တိဟိ ဝိရဟိဿန္တိ။ ပေဋကော။ ၂၉၁။

ဝိရဟတ္ထ (တိ) | ဝိရဟ + အတ္ထ | (၁) ကင်း- ဆိတ်-ကင်းရှင်း - ကင်းဆိတ် - ခြင်းဟူသော အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ)။ (ပု) (၂) ကင်း-ဆိတ်- ကင်းရှင်း-ကင်းဆိတ်- ခြင်းဟူသော အနက်။ (၁) ဝိရဟတ္ထော စေတ္ထ အ-သဒ္ဒေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၄။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရဟတ္ထဝါစက (တိ) | ဝိရဟတ္ထ + ဝါစက | ကင်း -ဆိတ် - ကင်းရှင်း -ကင်းဆိတ် -ခြင်း အနက်ကို ဟောတတ်သော။ ဂတသဒ္ဒေါ ဝိရဟတ္ထဝါစကော ဝေဒိတဗ္ဗော မာတုနပ- နေကတ္ထတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈။

ဝိရဟိတ (တိ) [ဝိ + ရဟ + တ။ ဝိရဟိတ-သံ။ ဝိရဟိအ-ပြာ။] (၁) ကင်း-ဆိတ်-ကင်းရှင်း-ကင်းဆိတ်-သော။ (၂) လွတ်ကင်း-လွတ်မြောက်-သော။ (၃) မယှဉ်သော။ (၁) အဗျတ္တာတိ ပညာဝေယျတ္တိယေန ဝိရဟိတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၅။ သဗ္ဗေဟိ သံကိလေသမလေဟိ စ ဝိရဟိတံ ဝိဝိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၁၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၅။ ကင်္ခါ။ ၁၃၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၄၅)။ (၂) ဝိရဟိတော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၂)တိ ဝိမုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၁။ (၃) ဟီနဝီရိယာတိ ဟီနာ ဝီရိယေန ဝိရဟိတာ ဝိယုတ္တာ၊ နိဗ္ဗိရိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဝိရဟိတအက္ခိက (တိ) [ဝိရဟိတ + အက္ခိ + က] (မျက်တောင်မွေးတို့မှ) ကင်း-ဆိတ်-ကင်းရှင်း -ကင်းဆိတ် -သောမျက်စိ ရှိသော၊ မျက်တောင်မွေး - မပါ - မရှိ - သည့် မျက်စိရှိသော၊ သူ။ နိပ္ပမုခက္ခိတိ အက္ခိဒလ-လောမေဟိ ဝိရဟိတအက္ခိကော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၄။

ဝိရဟိတသဗ္ဗသင်္ခတ (တိ) [ဝိရဟိတ + သဗ္ဗသင်္ခတ] ကင်း-ဆိတ်-ကင်းရှင်း-ကင်းဆိတ် - သော အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားရှိသော၊ အလုံးစုံသော သင်္ခတတရား -တို့မှ-ကင်း - မရှိ - သော။ ပဟီနသဗ္ဗသင်္ခတန္တိ ဝိရဟိတသဗ္ဗသင်္ခတံ၊ ဝိသင်္ခါရန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဝိရဟိတာဝဋ္ဋမတ္တ (တိ) [ဝိရဟိတ + အဝဋ္ဋ + မတ္တ။ အဝဋ္ဋ-၌ အ-ကား တဗ္ဗော။] ကင်း-ဆိတ်-ကင်းရှင်း -ကင်းဆိတ်-သော အပြစ်မျှရှိသော။ န တာဟိတိကသုတ္တေ ဝိယ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါဝဋ္ဋာ ဝိရဟိတာဝဋ္ဋမတ္တာ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၁။

ဝိရဟိသဏ္ဌိ (ကြိ) [ဝိ + ရဟ + သဏ္ဌိ] ကင်း-ဆိတ်-ကင်းရှင်း-ကင်းဆိတ်-ကုန်လတ္တံ့။ ဝိရဟတိ-ကြည့်။

ဝိရဠ (တိ) [ဝိ + ရာ + ကလန်။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။ ဝိ + ရမု + အ။ ဝိရမတီတိ ဝိရဠ၊ အ၊ ဝိဏ္ဏဝိကာရော။ မာန်၊ ဋီ။ ၄၆၂။] ဝိရလ-ကြည့်။ ဝိရဠာနိ ရုက္ခသဿ ပတ္တာနိ။ အံ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဝိရဠာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၁) တိ သဝိဝရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၂။

ဝိရဠစ္ဆန္န (တိ) [ဝိရဠ + ဆန္န] ကျဲ-ပါး-သော အမိုးရှိသော၊ ကျိုးတိုးကျဲတဲ -ကျဲကျဲ-မိုးအပ်သော။ ဒုစ္ဆန္နန္တိ ဝိရဠစ္ဆန္နံ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈၊ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။

ဝိရဠစ္ဆန္နမဏ္ဍပ (ပု၊ န) [ဝိရဠစ္ဆန္န + မဏ္ဍပ] ကျဲ - ပါး - သော အမိုးရှိသော မဏ္ဍပ်၊ ကျိုးတိုး ကျဲတဲ-ကျဲကျဲ- မိုးအပ်သော မဏ္ဍပ်။ သာခါမဏ္ဍပေါတိ ရုက္ခသာခါဟိ ဝိရဠစ္ဆန္န-မဏ္ဍပေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဝိရဠစ္ဆာယာ (ထီ) [ဝိရဠာ + ဆာယာ] (၁) ကျဲ - ပါး - သော (သစ်ပင်၏) အရိပ်။ (တိ) (၂) ကျဲ - ပါး - သော အရိပ်ရှိသော (သစ်ပင်)။ (၁) တေ ခုပ္ပိပါသာတုရာ ဝိရဠစ္ဆာယာယံ နိသီဒိံသု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀)။ (တိ) (၂) ကဗရစ္ဆာယောတိ ဝိရဠစ္ဆာယော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၄။

ဝိရဠဒန္တ (တိ) [ဝိရဠ + ဒန္တ] ကျဲ-မညီညွတ်-သောသွားရှိသော၊ သွားကျဲ-သွားမညီညွတ်-သော၊ သူ။ ကာဠာရိကာတိ ဝိရဠဒန္တာ၊ ဝိသင်္ဂတဒန္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဝိရဠပဏ္ဏ (တိ) [ဝိရဠ + ပဏ္ဏ] ကျဲ-ပါး-သော-အရွက်-သစ်ရွက်-ရှိသော။ တနုပတ္တ-ပလာသောတိ န အစ္ဆပဋလံ ဝိယ

တနုပဏ္ဏော၊ ဝိရဠပဏ္ဏတ္တံ ပနဿ သန္တာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၄၄။

ဝိရဠ၀တ္ထ (န) [ဝိရဠ + ဝတ္ထ] ကျဲ-ပါးလွှာ-သောအဝတ်အထည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရဠ၀တ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [ဝိရဠ၀တ္ထ + နိဝတ္ထ] ကျဲ-ပါးလွှာ-သောအဝတ်အထည်ကိုဝတ်ဆင်သော၊ သူ။ ယော ပန ယနဝတ္ထနိဝတ္ထံ ဣတ္ထိံ ----- ဝိရဠ၀တ္ထနိဝတ္ထံ ယန္တေတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဝိရဠရုက္ခ (တိ) [ဝိရဠ + ရုက္ခ] ကျဲ-ပါး-သောသစ်ပင်ရှိရာဖြစ်သော (အရပ်)။ ဣဒံ ဌာနံ ဆိဒ္ဒံ ဝိရဠရုက္ခံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၁။

ဝိရဠဝိပိတ (တိ) [ဝိရဠ + ဝိပိတ] ကျဲကျဲ-ပါးပါး-စိုက်ပျိုးအပ်သော၊ ကျိုးတိုး ကျဲတဲစိုက်ပျိုးအပ်သော။ ဝိရဠဝိပိတေ ခေတ္တေ အကုံရာ ဝိယ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိရဠဝိပိတခေတ္တ (န) [ဝိရဠဝိပိတ + ခေတ္တ] ကျဲကျဲ - ပါးပါး - စိုက်ပျိုးအပ်သော လယ်၊ ကျိုးတိုး ကျဲတဲ စိုက်ပျိုးအပ်သော လယ်။ ဝိရဠဝိပိတခေတ္တေ အကုံရာ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိရဠဝိရဠ (တိ) [ဝိရဠ + ဝိရဠ] အလွန်-ကျဲ-ပါး-နည်း-သော။ တနုဘူတော ဝိယ တနုကော မန္ဒော အပ္ပကော ဝိရဠဝိရဠော ဝိယ ဇာတော ဘိက္ခုသံဃော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၈။

ဝိရဠသာခ (တိ) [ဝိရဠာ + သာခါ။ ထိ-၌ ဝိရဠသာခါ။] ကျဲ-ပါး-နည်း-သောသစ်ခက်ရှိသော။ ဝိရဠသာခဿ ပန ရုက္ခဿ အာတပေန ဖုဋ္ဌောကာသေ ဌပိတံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝိရဠာကာရ (တိ) [ဝိရဠ + အာကာရ] ကျဲ-ပါး-သောအခြင်းအရာရှိသော။ ဥပ္ပန္နတ္တာပိ ဝိရဠာကာရာ ဟုတွာ ဥပ္ပန္နတ္တိ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိရာဂ[၁] (ပု) [ဝိ + ရန္ဇ + ဏ။ ဝိရဇ္ဇန္တံ ဝိဂမန္တံ ဝိရာဂေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။ ဝိရဇ္ဇန္တံ ဝိရာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၄။ (-၃၄၄)။ ဝိရဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဝိရာဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၄၉)။ ရာဂါဒယော ဝိရဇ္ဇန္တိ ဧတ္တ, ဧတေနာတိ ဝါ ဝိရာဂေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂ - ၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၈။ တစ်နည်း-- ဝိ + ရာဂ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၀၁။ ဝိရာဂ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အရိယမဂ်။ (၂) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်း (ခဏိကနိရောဓ)။ (၃) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်။ (၄) နှစ်သက် -တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော- စွဲလမ်း -မှုကင်းခြင်း၊ စက်ဆုပ်-ရွံမုန်း-ရွံရှာ-ခြင်း။ (၅) လွန်မြောက်ခြင်း။ (၆) (ရာဂအစရှိသော တရားတို့၏) နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်း -ရာ -ကြောင်း- ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ (တိ) (၇) ကင်းသောရာဂရှိသော၊ ရာဂကင်းပြီးသော၊ နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းသော၊ သူ။ (၈) ပယ်ခြင်း။ (၉) ရူပ, အရူပသမာပတ်။ (၁၀) အထူးထူးသော-နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ဘွယ်။

(၁) အရိယမဂ်။ နိဗ္ဗိဒါ ဝိရာဂဏ္ဍာယ၊ ဝိရာဂေါ ဝိမုတ္တတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၇၇။ ဝိရာဂေါတိ အရိယမဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၀၈။ ကာ စ ဘိက္ခဝေ ဝိမုတ္တိယာ ဥပနိသာ၊ " ဝိရာဂေါ " တိဿ ဝစနီယံ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဝိရာဂေါတိ မဂ္ဂေါ၊ သော ဟိ ကိလေသေ ဝိရာဇေန္တော ခေပေန္တော ဥပ္ပန္နော၊ တသ္မာ ဝိရာဂေါတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (-သံ၊ ၂။ ၁၅၄။ ပဋိသံ၊ ၃၂၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄)။ (၂) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး - ချုပ်ငြိမ်း - ခြင်း (ခဏိကနိရောဓ)။ (၃) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး - ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်။ ဝိရာဂါနုပဿီ (ဝိ၊ ၁။ ၈၉) တိ ဧတ္ထ ပန ဒွေ ဝိရာဂါ ခယဝိရာဂေါ စ အစ္စန္တဝိရာဂေါ စ။ တတ္ထ ခယဝိရာဂေါတိ သင်္ခါရာနံ ခဏဘင်္ဂေါ။ အစ္စန္တဝိရာဂေါတိ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၂။ (-အံ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၃)။

(၄) နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်း၊ စက်ဆုပ်-ရွံမုန်း-ရွံရှာ-ခြင်း။ (၅) လွန်မြောက်ခြင်း။ ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ (အဘိ၊ ၁။ ၄၅။ ပဋိသံ၊ ၄၀) တိ ဝိရာဂေါ နာမ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ပီတိယာ ဇိဂုစ္ဆနံ ဝါ သမတိက္ကမော ဝါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၅။ မ၊ ၃။ ၉၊ ၁၀။ အံ၊ ၁။ ၃၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၄၊ ၃၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၄၊ ၃၉၇)။ (၆) (ရာဂအစရှိသောတရားတို့၏) နှစ်သက်-တပ်မက် - လိုချင် - မက်မော -စွဲလမ်း-ခြင်း ကင်း - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော နိဗ္ဗာနံ။ ဝိ၊ ၃။ ၅။ ဒီ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ ၁။ ၂၂၄။ မ၊ ၂။ ၉၉။ သံ၊ ၃။ ၁၉၈။ အံ၊ ၁။ ၁၃၂၊ ၃၄၃။ အံ၊ ၂။ ၃၁။ မဟာနိ၊ ၃၄၀။ ဝိရာဂေါ သေဋ္ဌော ဓမ္မာန (ဓမ္မ၊ ၅၂) န္တိ ---------- သဗ္ဗဓမ္မာနံ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတော ဝိရာဂေါ သေဋ္ဌော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဝိဝေကော ဝိရာဂေါ နိရောဓောတိ တီဏိပိ နိဗ္ဗာနဿ နာမာနိ။ ------- တံ အာဂမ္မ ရာဂါဒယော ဝိရဇ္ဇန္တီတိ ဝိရာဂေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ ရာဂါဒယော ဝိရဇ္ဇန္တိ ဧတ္ထ, ဧတေနာတိ ဝါ ဝိရာဂေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၂-၃။ ဝိရာဂေါ ဒေသိတော ဓမ္မော အနုပါဒါယ သဗ္ဗသော (ထေရ၊ ၁၃၇) တိ ---------- ဝိရဇ္ဇနတော ဝိရာဂဇနနတော ဝိရာဂေါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂)။

(တိ) (၇) ကင်းသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂကင်းပြီးသော၊ နှစ်သက်- တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းသော၊ သူ။ ဝီရာ ဝိရာဂါ ဝိရဇံ ကရောန္တာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဝိရာဂါတိ ဝီတရာဂါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ ဝိရာဂေါမှိ ဝိမုတ္တောမှိ။ အပ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဝိရာဂေါ ဝိမလော ဗြဟ္မာ။ အပ၊ ၂။ ၁၀၉။ (၈) ပယ်ခြင်း။ ဝိရာဂေါတိ ပဟာနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၈။ (၉) ရူပ, အရူပသမာပတ်။ ဝိရာဂရတ္တ - ကြည့်။ (၁၀) အထူးထူးသော-နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ဘွယ်။ ဝိရာဂိတာ-ကြည့်။

ဝိရာဂ² (ပု) [ဝိရာဂ + ဏ] နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော (မဂ္ဂင်)။ ဝိရာဂံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဝိရာဂေါ မဂ္ဂေါ (ပဋိသံ။ ၃၂၅) တိ ဝိရာဂံ နိဗ္ဗာနံ

အာရမ္မဏံ ကတွာ ဂစ္ဆန္တီတိ ဝိရာဂါရမ္မဏတ္တာ ဝိရာဂေါ နာမ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိရာဂ၇ (ပု) [ဝိရာဂ + အနုပဿနာ။ နောက်ပုဒ်ကြေ။] နှစ်သက် - တပ်မက် - မှုကင်းခြင်းကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သောဉာဏ်။ ဝိရာဂသညာ (၁)-ကြည့်။

ဝိရာဂကထာ (ထီ) [ဝိရာဂ + ကထာ] ဝိရာဂကထာ၊ ဝိရာဂ (အရိယမဂ်) ကိုဆိုရာစကားရပ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၅-ကထာ။ ပဋိသံ။ ၃၂၄။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၂-၄။

ဝိရာဂကာရဏ (န) [ဝိရာဂ + ကာရဏ] နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်း၏အကြောင်း။ အထ ဝါ ------- တတော ဝိရာဂကာရဏံ နပ္ပဇာနာမိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ ----- ဣမေသံ ကဏှာရိကိန္နရာနံ ဝိရာဂကာရဏံ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၇၅။

ဝိရာဂဂါမီ (တိ) [ဝိရာဂ + ဂမု + ဏီ။ ထီ-၌ -- ဂါမိနီ။] နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (မဂ်)။ ဝိရာဂဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ ဝိရာဂဂါမိဥ္စ မဂ္ဂံ ။ သံ၊ ၂။ ၅၄၂။

ဝိရာဂဂေါစရ (တိ) [ဝိရာဂ + ဂေါစရ] နိဗ္ဗာန်လျှင်-ကျက်စားရာ - အာရုံ - ရှိသော။ ဝိရာဂဂေါစရော (ပဋိသံ။ ၃၂၅) တိ နိဗ္ဗာနဝိသယော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိရာဂဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိရာဂ + ဂဟဏ] ဝိရာဂသဒ္ဒါ။ ဝိရာဂဂ္ဂဟဏေန ဗလဝဝိပဿနံ ထေရီ၊ ၄၊ ၃၄။ မဂ္ဂေါ ဗဟုကာရပဒေ ဝိရာဂဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈။

ဝိရာဂစရိယတ္ထ (ပု) [ဝိရာဂ + စရိယ + အတ္ထ] နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသောသဘော။ ဝိရာဂစရိယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ နိဿရဏဝိရာဂေ နိဗ္ဗာနေ စရဏတော ဝိရာဂစရိယဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅။

ဝိရာဂဇနန (တိ) [ဝိရာဂ + ဇနန] တပ်မက်-နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိရဇ္ဇန (၃) ကြည့်။

ဝိရာဂဋ္ဌ (ပု) [ဝိရာဂ + အတ္ထ] တပ်မက်-နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော -စွဲလမ်း -မှုကင်းခြင်းသဘော။ ဝိရာဂဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ ပဉ္စသု ဝိရာဂေသု သမုစ္ဆေဒ-ဝိရာဂတ္တာ ဝိရာဂဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅။

ဝိရာဂဋ္ဌာန (န) [ဝိရာဂ + ဌာန] ဝိရာဂအရာ၊ ဝိရာဂပုဒ်၏အရာ။ တသ္မာ ဝိရာဂဋ္ဌာနေ နိရောဓပဒံ ပက္ခိပိတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၄။

ဝိရာဂတ္ထ (တိ) [ဝိရာဂ + အတ္ထ] (၁) တပ်ခြင်းကင်းကြောင်း အရိယမဂ်ဟူသော အကျိုးရှိသော။ (ပု) (၂) အရိယမဂ်ဟူသော အကျိုး။ (၃) ဘဝ, ဘောဂတို့၌-တပ်မက်-နှစ်သက်-ခြင်းမှ ကင်းခြင်းဟူသောအကျိုး။ (၁) ဝိရာဂါ-နိသံသ-ကြည့်။ (ပု) (၂) နိဗ္ဗိဒါ ဝိရာဂတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။ (၃) ဝိရာဂတ္ထာယာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၃) တိ ဘဝဘောဂေသု ဝိရဇ္ဇနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိရာဂဓမ္မ (တိ) [ဝိရာဂ + ဓမ္မ] (၁) ကင်းပျောက် - ပျက်စီး - ခြင်း သဘောရှိသော။ (၂) (မိမိသဘောကို) လွှန်ဖြောက်ခြင်းသဘော ရှိသော။ (၁) တမ္ပိ " ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ

ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မ " န္တိ ဉာဏံ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၄၇။ ဝိရာဂဓမ္မန္တိ ဝိရဇ္ဇနသဘာဝံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၄။ အထ ဝါ အနိစ္စာ သင်္ခါတာ ------ ဝိရာဂဓမ္မာ နိရောဓဓမ္မာ။ မဟာနိ။ ၅၅။ ဝိရာဂဓမ္မာတိ အနိဝတ္တိ ဟုတွာ ဝိဂစ္ဆန- သဘာဝါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။ သုခါပိ ခေါ အာနန္ဒ ဝေဒနာ ------ ခယဓမ္မာ ဝယဓမ္မာ ဝိရာဂဓမ္မာ နိရောဓဓမ္မာ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၇။ ဇရာမရဏံ ဘိက္ခဝေ ---- ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မံ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၄။ (-မ၊ ၂။ ၁၆၈။ သံ၊ ၂။ ၂၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၄)။ (၂) ဝိရာဂဓမ္မ (ပဋိသံ။ ၅၂) န္တိ နယိဒံ ကုဟိဉ္စိ ဂမနဝသေန ဝယဓမ္မံ၊ ကေဝလံ သဘာဝါတိက္ကမနပကတိကံ။ " ဝိရာဂေါ နာမ ဇိဂုစ္ဆနံ ဝါ သမတိက္ကမော ဝါ " တိ ဟိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၃။

ဝိရာဂနိဒ္ဒေသ (ပု) | ဝိရာဂ + နိဒ္ဒေသ | အရိယမဂ်ကို-အကျယ်ပြ-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သည့် စကားရပ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၅-ကထာ။ ပဋိသံ။ ၃၂၄။ ဣမသ္မိံ ဝိရာဂနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာ ဓမ္မာ သဗ္ဗေပိ မဂ္ဂက္ခဏေယေဝ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃-၄။

ဝိရာဂနိမိတ္တ (တိ) | ဝိရာဂ + နိမိတ္တ | တပ်မက်-နှစ်သက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်းလျှင်အကြောင်းရှိသော။ အနိစ္စဒဿနတော ပန သာတိသယံ ဝိရာဂနိမိတ္တံ ဒုက္ခဒဿနန္တိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော သတ္ထာ ----- အာဟ။ ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။ ၁၈၄။

ဝိရာဂနိရောဓ (ပု) | ဝိရာဂ + နိရောဓ | အရိယမဂ်-ဖြင့်- ကြောင့်- (တဏှာ၏) -ချုပ်ခြင်း-ချုပ်ရာ-နိဗ္ဗာန်။ ဝိရာဂေါ ဝုစ္စတိ မဂ္ဂေါ၊ --- ဝိရာဂေန နိရောဓော ဝိရာဂနိရောဓော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၈။

ဝိရာဂနိဿိတ (တိ) | ဝိရာဂ + နိဿိတ | (ရာဂ အစရှိသောတရားတို့၏) နှစ်သက်-တပ်မက်-ခြင်း-ကင်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်-ကို-၌-မှီသော။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ ဝိဝေကနိဿိတံ ဝိရာဂနိဿိတံ နိရောဓနိဿိတံ ဝေါဿဂ္ဂပရိဏာမိံ။ မ၊ ၁။ ၁၄။ သံ၊ ၁။ ၈၈။ သံ။ ၃၊ ၂၊ ၃၊ ၉၊ ၁၀။ အံ၊ ၁။ ၅၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၈။ ဝိဝေကနိဿိတန္တိ ဝိဝေကေ နိဿိတံ။ ----- ဧသ နယော ဝိရာဂနိဿိတာဒီသု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈-၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ ဝိဝေကနိဿိတန္တိ ဝိဝေကံ နိဿိတံ၊ ဝိဝေကေ ဝါ နိဿိတန္တိ ဝိဝေကနိဿိတံ။ -----------ဧသ နယော ဝိရာဂနိဿိတာဒီသု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉)။

ဝိရာဂပဉ္စမ (တိ) | ဝိရာဂ + ပဉ္စမ | ဝိရာဂကထာလျှင် ၅ - ခုမြောက်ရှိသော။ ယုဂနဒ္ဓါ သစ္စဝေါဟာရဂ်ါ မေတ္တာ ဝိရာဂပဉ္စမာ။ ပဋိသံ။ ၃၆၆။

ဝိရာဂပတိဋ္ဌ (တိ) | ဝိရာဂ + ပတိဋ္ဌ = ပတိ + ဌာ + အ | နိဗ္ဗာန်၌တည်သော၊ နိဗ္ဗာန်လျှင်တည်ရာရှိသော။ ဝိရာဂသမုဒါဂတာ ဝိရာဂ- ပတိဋ္ဌာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၅၄။

ဝိရာဂရတ္တ (တိ) | ဝိရာဂ + ရတ္တ | ဝိရာဂဟုဆိုအပ်သော ရူပသမာပတ်, အရူပသမာပတ်တို့၌-လွန်စွာ -နှစ်သက် -တပ်မက် -ကပ်ငြိ- တတ်သော။ ဝိရာဂရတ္တာ (မဟာနိ။ ၇၆) တိ ဝိရာဂသင်္ခါတာသု ရူပါရူပသမာပတ္တီသု အတိရတ္တာ အလ္လီနာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။

ဝိရာဂဝတ္ထု (န) | ဝိရာဂ + ဝတ္ထု | နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်း၏အကြောင်း။ မကပ်ငြိခြင်း၏အကြောင်း။ အာဒီနဝေါ ယဉ္စ ဝိရာဂဝတ္ထုံ။ အပ၊ ၁။ ၈။ ယဉ္စ ဝိရာဂဝတ္ထုံ အနလ္လီယနကာရဏံ ----- ကရိသု။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၄။

ဝိရာဂဝိဗန္ဓန (န) | ဝိရာဂ + ဝိဗန္ဓန | အရိယမဂ်ကို-တားမြစ်-တားဆီး-နှောင့်ယှက်-ခြင်း။ ဝိရာဂဝိဗန္ဓနေန ဝါ ဇာတိနိမိတ္တတာယ ----- မာရေန္တော ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။

ဝိရာဂသံဟိတ (တိ) | ဝိရာဂ + သံဟိတ | နိဗ္ဗာန်နှင့်-စပ်-ယှဉ်-သော။ ဝိရာဂသံဟိတံ ဝါကျံ၊ ကတွာ ဒုဒ္ဒသမုတ္တမံ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၁၂။

ဝိရာဂသညာ (ထီ) | ဝိရာဂ² + သညာ | (၁) နှစ်သက်-တပ်မက်-မှုကင်းခြင်းကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သော ဉာဏ်၌ဖြစ်သော-အမှတ်-သညာ။ (၂) နှစ်သက်-တပ်မက်-မှုကင်းခြင်းကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော - အမှတ်-သညာ၊ နှစ်သက်- တပ်မက်-မှုကင်းသော-အမှတ်-သညာ။ (၃) နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သောသညာ။ (၁) ဝိရာဂသညာ (ဒီ၊ ၃။ ၂၀၁။ အံ၊ ၂။ ၂၉၄) တိ ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂ ၁၆။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၀၆။ (၂) (၃) ဝိရာဂသည်း ဘာဝေတိ (အံ၊ ၁။ ၄၃) တိ ပဥ္စဝိမမေဝ ဝိရာဂံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသည်း ဘာဝေတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၀၉။ " နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညာ " န္တိပိ ဝဒန္တိ။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၀၉။ " တေံ သန္တံ --- ဝိရာဂေါ နိရောဓော " တိ အာဂတဝသေနေတ္ထ ဒွေ လောကုတ္တရာပိ ဟောန္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၁။ တတ္ထ အာဂတဝသေနာတိ တထာ အာဂတပါဠိ-ဝသေန " ဝိရာဂေါ နိရောဓော " တိ ဟိ တတ္ထ နိဗ္ဗာနံ ဝုတ္တန္တိ ဣမ " ဝိရာဂသညာ နိရောဓသညာ " တိ ဝုတ္တသညာ နိဗ္ဗာနာ-ရမ္မဏာပိ သိယုံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၀-၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၆)။

ဝိရာဂသညာပရိစိတ (တိ) | ဝိရာဂသညာ + ပရိစိတ | ဝိရာဂသညာဖြင့်-လေ့လာ-ဆည်းပူး-အပ်သော။ ဝိရာဂသညာပရိစိတဉ္စ နော စိတ္တံ ဘဝိဿတိ။ အံ၊ ၃။ ၃၄၁။

ဝိရာဂသညိ (တိ) | ဝိရာဂသညာ + ဤ။ ထီ-၌ -- သညိနီ။ | နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းသည့် သညာရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု --- ပဟာနသညိ ဝိရာဂသညီ နိရောဓသညီ။ သံ၊ ၃။ ၃၀၁။ သရာဂဝတ္ထူသု ဝိရာဂသညီ။ အပ၊ ၁။ ၉။ ဝိရာဂသညီ ဝိရတ္တသညဝန္တော။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဝိရာဂသမုဒါဂတ (တိ) | ဝိရာဂ + သမုဒါဂတ | (ရာဂအစရှိသောတရားတို့၏) တပ်ခြင်းကင်း-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်၌-ကောင်းစွာ-ရောက်-ဖြစ်-သော။ ဝိရာဂပတိဋ္ဌ-ကြည့်။

ဝိရာဂသမ္ဘတ္တိ (ထီ) | ဝိရာဂ + သမ္ဘတ္တိ | မဂ်၏ပြည့်စုံခြင်း။ ပုရိမေန ဝါ ဝိရာဂသမ္ဘတ္တိယာ၊ ဒုတိယေန နိရောဓသမ္ဘတ္တိယာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉။

ဝိရာဂသမ္ဘဝ (ပု) | ဝိရာဂ + သမ္ဘဝ | နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်း၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဤဒိသာနံ ----- မကာလီဠာဝိလာသောတိ ဝိရာဂသမ္ဘဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၅။

ဝိရာဂဟေတု (ပု) | ဝိရာဂ + ဟေတု | စက်ဆုပ်ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဝိရာဂဟေတု စေဝ နိရောဓဟေတု စ အာကာသာနဉ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၆။

ဝိရာဂါဓိဂမ (ပု) | ဝိရာဂ + အဓိဂမ | (၁) နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း။ (၂) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး - ချုပ်ငြိမ်း - ခြင်းကို ရခြင်း။ (၁) ဝိရာဂါဓိဂမဿ ပစ္စယတော ဝိရာဂံ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၉။ (၂) နိရောဓောတိ စ အဓိဂ္ဂတဒီနံ ဝိရာဂါဓိဂမေန အာယတိံ အနုပ္ပါဒေါ အပ္ပဝတ္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၅။

ဝိရာဂါနိသံသ (တိ) | ဝိရာဂ + အာနိသံသ | အရိယမဂ်ဟူသော-အကျိုးအာနိသင်-အကျိုးဆက်-ရှိသော။ နိဗ္ဗိဒါ ခေါ အာနန္ဒ ဝိရာဂတ္ထာ ဝိရာဂါနိသံသာ။ အံ၊ ၃။ ၅၁၆။

ဝိရာဂါနုပဿနတ္ထ (ပု) | ဝိရာဂါနုပဿနာ + အတ္ထ | ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော အကျိုး။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ ဝိရာဂါနုပဿနတ္ထာယ၊ နိရောဓာနုပဿနတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊ ၈၀။

ဝိရာဂါနုပဿနာ (ထီ) | ဝိရာဂ+အနုပဿနာ | (၁) ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ် (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက် - ပျက်စီး - ချုပ်ငြိမ်း-ခြင်းကို အဖန်တလဲလဲရှုတတ်သော ဉာဏ် (ဝိပဿနာဉာဏ်)။ (၂) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း-ရာ နိဗ္ဗာန်ကို ရှုတတ်သော ဉာဏ် (မဂ်ဉာဏ်)။ (၃) နှစ်သက် - တပ်မက် - ခြင်းကင်းသော အခြင်းအရာဖြင့်ဖြစ်သော - အဖန်တလဲလဲ ရှုခြင်း- အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သည့် ဉာဏ်။ (၄) နှစ်သက် - တပ်မက် - ခြင်းကင်းသည် ဖြစ်၍ အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သောဉာဏ်။ (၅) နှစ်သက်-တပ်မက်-မှုကင်း (ရာဂကင်း) ခြင်းကိုအဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သောဉာဏ်။ (၁) ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ် (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက် - ပျက်စီး - ချုပ်ငြိမ်း - ခြင်းကိုအဖန်တလဲလဲ ရှုတတ် သောဉာဏ် (ဝိပဿနာဉာဏ်)။ (၂) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း- ရာနိဗ္ဗာန်ကို ရှုတတ်သောဉာဏ် (မဂ်ဉာဏ်)။ ဝိရာဂါနုပဿနာတိ တဒုဘယဒဿနဝသေန ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ စ မဂ္ဂေါ စ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅။ (-မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၉)။ (၃) နှစ်သက်-တပ်မက်-ခြင်းကင်းသော အခြင်းအရာဖြင့်ဖြစ်သော-အဖန်တလဲလဲရှုခြင်း -အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သောဉာဏ်။ ဝိရာဂါနုပဿနာယာ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၁) တိ တထာ ဝိရဇ္ဇနာကာရေန ပဝတ္တာယ အနုပဿနာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၃။ (၄) နှစ်သက်-တပ်မက်-ခြင်းကင်းသည်ဖြစ်၍ အဖန်တလဲလဲရှုတတ်သောဉာဏ်။ ရူပေ ဝိရာဂါနုပဿနာ အဘိဉေယျာ။ ပဋိသံ၊ ၁၁။ စတဿန္နံ အနုပဿနာနံ ပရိပူရတ္တာ ဝိရဇ္ဇတီတိ ဝိရာဂေါ၊ ဝိရာဂေါ စ သော အနုပဿနာ စာတိ ဝိရာဂါနုပဿနာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆။ (၅) နှစ်သက်-တပ်မက်-မှုကင်း (ရာဂကင်း) ခြင်းကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သော ဉာဏ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ (နု) | ဝိရာဂါနုပဿနာ+ဉာဏ | နှစ်သက်-တပ်မက်-မှုကင်းခြင်းကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သောဉာဏ်။ ဝိရာဂသညာ (၁) - ကြည့်။

ဝိရာဂါနုပဿီ (တိ) | ဝိရာဂ + အနု + ဒိသ + ဏီ | (၁) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း -ခြင်းကို- အဖန်တလဲလဲ-ရှုလေ့ရှိ-ရှုတတ်-သော၊ သူ။ (၂) (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက် -ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း - ရာနိဗ္ဗာန်ကို အဖန်တလဲလဲ- ရှုလေ့ရှိ-ရှုတတ်-သော၊ သူ။ (၁) (၂) ဝိရာဂါနုပဿီ (ဝိ၊ ၁။ ၈၉) တိ ဧတ္ထ ပန ဒွေ ဝိရာဂါ ခယဝိရာဂေါ စ အစ္စန္တဝိရာဂေါ စ ------- ဝိရာဂါနုပဿနာတိ တဒုဘယဒဿနဝသေန ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ စ မဂ္ဂေါ စ။ တာယ ဒုဝိဓာယပိ အနုပဿနာယ သမန္နာဂတော ဟုတွာ အဿသန္တော စ ပဿသန္တော စ " ဝိရာဂါနုပဿီ အဿသိဿာမိ ပဿိဿာမီတိ သိက္ခတိ " တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅။ (-မ၊ ၁။ ၃၁၈။ သံ၊ ၂။ ၄၁၃။ အံ၊ ၂။ ၄၆၄။ ပဋိသံ။ ၉၂။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၉။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၅။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၂)။

ဝိရာဂါရမ္မဏ (တိ) | ဝိရာဂ + အာရမ္မဏ | (သင်္ခါရတရားတို့၏) ကင်းပျောက် -ပျက်စီး-ချုပ်ငြိမ်း-ရာနိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော၊ ----- နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော။ ဝိရာဂါရမ္မဏော (ပဋိသံ။ ၃၂၅) တိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၂။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၁၅၄)။

ဝိရာဂိတ (တိ) | ဝိရာဂ + က္ကတ။ ဝိရာဂိတ-သံ။ ဝိလျံ-ဦ " မနှစ်သက်-စက်ဆုပ်-သော " ဟု အနက်ပြန်သည်။ | ချွတ်ယွင်း-ချွတ်ချော်-လွဲမှား-သော။ ဝိရာဂိတေ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၅)တိ ဝိရဒ္ဓေ။ ဝဇိရ၊ ၁၈၅။ သညာယ ဝိရာဂိတမှိ (ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၅) တိ သညာယ ဝိရဒ္ဓါယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၉။

ဝိရာဂိတာ (ထီ) | ဝိရာဂ + ဣ + တာ။ တာပစ္စည်း သွတ္ထ။ တစ်နည်း -- ဝိရာဂ + က္ကတ + အာ။ ဝိရာဂိတ-သံ။ | အထူးထူးသော ချစ်နှစ်လိုဘွယ်ရှိသော၊ စွဲလမ်းကပ်ငြိရာ ကိုယ်ခန္ဓာရှိသော။ ဝိရာဂိတာ (ဇာ၊ ၁။၃၉၅)တိ ဝိလဂ္ဂသရီရာ၊ တနုမဇ္ဈာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၀၀။

ဝိရာဂီ (ပု) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ဏီ။ ဝိရာဂ + ဤ။ ဝိရာဂိန် - သံ။ ဝိရာဤ - ပြာ။ | နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှု-ကင်း-မရှိ-သော၊ မနှစ်သက်-မလိုချင်-မမက်မော-မစွဲလမ်း-သော၊ သူ။ (ရာဂမရှိသောသူ)။ " အယံ ပန သရာဂေါ ဝီတရာဂေါ " တိ ဧဝံ ရာဂဝိရာဂီနမ္ပိ ဇာနာသိ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၅။ ရာဂယောဂတော ရာဂေါ ဧတဿ အတ္ထီတိ ဝါ ရာဂေါ၊ ဝိရဇ္ဇနသီလော ဝိရာဂီ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၅။

ဝိရာဂုတာ (ထီ) | ဝိရာဂု + တာ | ဝိရာဂုရ-ကြည့်။

ဝိရာဂုန (တိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + န (တ) • ဝိရာဂ္ဂ• ဝိရာဂန• ဝိရာဂုန။ ဝိရာဂဏ၊ အဝိရာဂဏ-သက္ကတပိဋက။ ပဒ္ဓ • ပဒုမ - ဖြစ်သကဲ့သို့ ဥသရထည့်၍ ဝိရာဂုန - ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ ဆရာတော်ဗုမ်အလို နိ်တိ၊ ပဒ၊ သျ။ ၆၃၆-နှာ၌ရှုပါ။ ဝိရာဂ နာမဓာတ်ကြံ၍ ယုပစ္စည်းဖြင့် ဝိရာဂဏရုပ်ပြီးပုံကို သက္ကတပိဋကမာန်၌ဆိုသည်။ | ကင်းမပျောက်-ပျက်စီး-မသော။ ရုပ် မခါ အဟံ အာဝုသော အဗလံ ဝိရာဂုနံ အနဿာသိကန္တိ ဝိဒိတွာ။ မ၊ ၃။ ၈၀။ ဝိရာဂုနန္တိ ဝိဂစ္ဆနသဘာဝံ။ မ ၊ ၄၊ ၄။ ၆၃။

ဝိရာဂုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဝိရာဂ + ဥပ္ပတ္တိ] နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင် -မက်မော -စွဲလမ်း -မှုကင်းခြင်း၏ဖြစ်ခြင်း။ တဿ တတ္ထ ဝိရာဂုပ္ပတ္တိယာ ဥပါယဘာဝတော။ ကင်္ခါဝိတ်၊ ၄၊ ၁၇၈။

ဝိရာဂုပ္ပါဒန (တိ) [ဝိရာဂ + ဥပ္ပါဒန] နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-မှုကင်းခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရာဂုပ္ပါဒနကထာ (ထီ) [ဝိရာဂုပ္ပါဒနာ + ကထာ] နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော- စွဲလမ်း - မှုကင်းခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော စကား။ ကာယဝိစ္ဆိန္ဒနိယကထန္တိ ကရဇကာယေ ဝိရာဂုပ္ပါဒနကထံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိရာဂုရ (တိ) [ဝိ + ရဉ္ဇ + ဥရ။ ပဘင်္ဂုရ၊ ပဘင်္ဂုဏ၊ ဘရုံ • ဘဉ္ဇ + ဥရ (ကုရ)၊ ဇ-ကို ဂ-ပြု၍ ဘင်္ဂုရ-ဟု ရုပ်ပြီးသကဲ့သို့ (မောဂ်၊ သျ။ ၃။ ၂၂၃-နှာ)။ ဝိရာဂုရ-ဟု ရုပ်ပြီးသင့်၏။ ပြဘင်္ဂုရ၊ ပြဘင်္ဂုဏ၊ သက္ကတပိဋက။] ကင်းပျောက်-ပျက်စီး-သော။ ဝိရာဂုကန္တိ ပလုဇ္ဇနသဘာဝံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၂။

ဝိရာဂု (တိ) [ဝိ + ရဉ္ဇ + ရူ။ နိရုတ္တိ။ ၁၉၄။] ကင်းပျောက် - ပျက်စီး - ခြင်း။ (ဝိရာဂုနံ-ပုဒ်ပြီးပုံ-- ဝိရာဂု + အံ၊ အံဝိဘတ်ကို " နံ ဈတော " ဟူသော မောဂ္ဂလာန်သုတ်၌ " နံ " ဟူသော ဒွိဓာကရဏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် နံ-ပြု။ ဥကာရန္တ နပုလ္လိင်၊ နဝမပရိစ္ဆေဒ၊ နီတိ၊ ပဒ၊ သျ၊ ၆၃၆-နှာ၌ ဆရာတော်ဦးဗုဓ်၏ " ပဘင်္ဂုနံ " ပုဒ်အဆုံးအဖြတ်ကို ကြည့်)။ ဝိရာဂုန (မ၊ ၃။ ၈၀) န္တိ ဝိဂစ္ဆနသဘာဝံ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၆၃။

ဝိရာဂူပနိသ (တိ) [ဝိရာဂ + ဥပနိသ] အရဟတ္တမဂ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဝိရာဂူပနိသာ ဝိမုတ္တိ၊ ဝိမုတ္တူပနိသံ ခယေဉာဏံ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဝိရာဂူပသံဟိတ (တိ) [ဝိရာဂ + ဥပသံဟိတ] တပ်ခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်နှင့်- စပ်- စပ်သွယ်-သော။ ဝိရာဂူပသံဟိတာတိ ဝိရာဂသင်္ခါတေန နိဗ္ဗာနေန ဥပသံဟိတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၄။ (-ထေရ ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၄)။

ဝိရာဂူပသဉှိတ (တိ) [ဝိရာဂ + ဥပသဉှိတ] ဝိရာဂူပသံဟိတ - ကြည့်။ ဝိရာဂူပသဉှိတာ နိဗ္ဗိဓာဘာဂိနီ ပညာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၄၃။ ဝိရာဂူပသဉှိတာတိ ဝိရာဂသင်္ခါတေန နိဗ္ဗာနေန ဥပသံဟိတာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀၀။

ဝိရာဇတိ (ကြိ) [ဝိ + ရာဇ + အ + တိ။ ဝိရာဇတိ-သံ။ ဝိရာယူက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်-စမ္ပာယ်-၏။ အတ္တနော သိရိယာ အတိဘုယျ ဝိရာဇတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၀။

ဝိရာဇတေ (ကြိ) [ဝိ + ရာဇ + အ + တေ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်-စမ္ပာယ်-၏။ သောဘတေ သုဝဏ္ဏံဟိ လက်တန္တိ ------ ပဗ္ဗေ ဝိရာဇတေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၈။

ဝိရာဇမာန (တိ) [ဝိ + ရာဇ + အ + မာန] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်-စမ္ပာယ်-သော။ ဝိရာဇမာနံ သုစိမဥ္စ သောဘံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၀။

ဝိရာဇယံ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယ + တွာ၊ တွာ - ပစ္စည်းကို ချေ။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ။ ဥပဝသုန္တိအာဒီသု ဝိယ နိဂ္ဂဟိတာဂမဝသေန အနာပုဗ္ဗန္တိပိ ပါဌော အတ္ထိ။ ဒုတိယသေနာသန သိက္ခာပုဒ်။ ပါတိမောက္ခပဒတ္ထအနုဝဏ္ဏနာ။ ၂၁၃-နှာ | ကင်း-ကင်းကွာ-ကင်းဝေး-စေ၍။ ဝိရာဇယန္တ (၂) (က) ကြည့်။

ဝိရာဇယ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယံ + ဟိ။ ဝိရာဇယတိ-သံ။ | နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင် -မက်မော -စွဲလမ်း -ခြင်း ကင်းပါစေလော၊ (ပယ်စွန့်- ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-ပါလော)။ အာသံ ကုဋိယာ ဝိရာဇယ (ထေရ။ ၂၃၂) -------- ကုဋိယံ အာသံ တဏှံ အပေက္ခံ ဝိရာဇေဟိ၊ သဗ္ဗသော တတ္ထ ဝိရတ္တစိတ္တော ဟောဟိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဝိရာဇယတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယ + တိ | ဝိရာဇေတိ-ကြည့်။

ဝိရာဇယန္တ (တိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယ + အန္တ | (၁) နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော-စွဲလမ်း-ခြင်းကင်းစေသော။ (၂) (က) ကင်း-ကင်းကွာ-ကင်းဝေး-စေသော။ (ခ) ပယ်စွန့်-ပယ်ခွါ-သော။ (၁) ဝိရာဇယ (ဣတိဝုတ်။ ၁၉၇) န္တိ ------- အတ္တနော စိတ္တံ ဝိရတ္တံ ကရောန္တော တတ္ထ အဏုမတ္တမ္ပိ ရာဂံ အနုပ္ပါဒေန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၈)။ (၂) (က) ဒိဋ္ဌိယောဂံ သမူဟစ္စ၊ အဝိဇ္ဇဉ္စ ဝိရာဇယံ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၉။ ဝိရာဇယန္တိ ဝိရာဇေန္တော, ဝိရာဇေတွာ ဝါ။ " ဝိရာဇေန္တော " တိ ဝုတ္တေ မဂ္ဂေါ ကထိတော ဟောတိ၊ " ဝိရာဇေတွာ " တိ ဝုတ္တေ ဖလံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၈။ (ခ) သဗ္ဗံ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာနံ ပရိဇာနံ ဝိရာဇယံ ပဇဟံ ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ သံ၊ ၂။ ၂၅၀။ တသ္မာ ဆန္ဒဉ္စ လောဘဉ္စ အဝိဇ္ဇဉ္စ ဝိရာဇယံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၈။ ဝိရာဇယံ သမုစ္ဆေဒဝသေန ပဇဟံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၈။ (အဝိရာဇယန္တ။ သံ၊ ၂၄၉ ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆) လည်းကြည့်။

ဝိရာဇယာမ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယ + မ | ပယ်စွန့်ကုန်အံ့။ ပါပံ ဝိရာဇယာမ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။

ဝိရာဇယိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယ + ဤ | ပယ်စွန့် - ပယ်ခွါ - ပြီ။ ကာမရာဂံ ဝိရာဇယိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇၆။

ဝိရာဇယိတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယ + တွာ | ဝိရာဇေတွာ-ကြည့်။ စိတ္တာနိ ဝိရာဇယိတွာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၈) တိ ပဥ္စကာမဂုဏိကစိတ္တာနိ ဝိရာဇယိတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။

ဝိရာဇယေ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏာယ + ဧယျ | ပယ်စွန့်-ပယ်ခွါ-ရာ၏။ ကာယေ ဆန္ဒံ ဝိရာဇယေ။ သုတ္တနိ။ ၃၀၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဝိရာဇိတ[1] (တိ) | ဝိ + ရာဇ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၅။ ဝိရာဇိတ-သံ။ ဝိရာဇ္ဇ-ပြာ။ ဝိရာဇ္ဇတ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်-စမ္ပာယ်-သော။ ဝိရာဇိတာ အာသိ မဟီ သမန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၂။

ဝိရာဇိတ[2] (တိ) | ဝိ + ရန္ဇ + ဏေ + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၄။ ဝိရဉ္ဇိတ-သံ။ | (က) ကင်းကွာ-ကင်းပြတ်-ကင်းပျောက်-ချုပ်ငြိမ်း-စေအပ်ပြီးသော။ (ခ) ပယ်-ပယ်စွန့်-ဖြတ်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော။ (က) (ခ) ယေသံ ရာဂေါ စ ဒေါသော စ အဝိဇ္ဇာ စ ဝိရာဇိတာ။ သံ၊ ၁။ ၁၃။ ယေသံ ရာဂေါ စ ဒေါသော စ၊

အဝိဇ္ဇာ စ ဝိရာဇိတာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၄-၅။ ဝိရာဇိတာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန နိရောဓိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ အရိယမဂ္ဂဝိရာဂေန သဗ္ဗသော ဝိရာဇိတာ။ ထေရ။ ၂၇၀။ ဝိရာဇိတာ ပဟီနာ သမုစ္ဆိန္နာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ (-ပေတ။ ၁၈၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၂)။

ဝိရာဇိတတ္တ (တိ) | ဝိရာဇိတ + အတ္တ | ပယ် - စွန့် - အပ်သော သဘောရှိသော။ ဝိရာဇိတတ္တော (ပေတ။ ၁၈၁) တိ ပရိစ္စတ္တ-သဘာဝေါ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၄။

ဝိရာဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရာဇ + တွာ။ ဝိရာဇတိ - မှ။ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စမ့်ာယ်-၍။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၅။

ဝိရာဇိယ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရဉ္စ + ဏေ+ တွာ | (က) ကင်း-ကင်းကွာ-ကင်းဝေး-စေ၍။ (ခ) ပယ်စွန့်-ပယ်ခွါ-ဖျက်ဆီး-၍။ (က) (ခ) ဟိတွာ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ၊ အဝိဇ္ဇဉ္စ ဝိရာဇိယ။ သံ၊ ၁။ ၁၅။ ထေရီ။ ၃၈၀။ ဝိရာဇိယာတိ ဝိရာဇေတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁။ အဝိဇ္ဇဉ္စ ဝိရာဇိယာတိ ----- မောဟဉ္စ ဝိရာဇေတွာ မဂ္ဂေန သမုစ္ဆိန္ဒေတွာ ဣစ္စေဝ အတ္ထော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅။

ဝိရာဇေတိ¹ (ကြိ) | ဝိ + ရဇိ + ဏေ + တိ။ ရဇိ ဝိဇ္ဈနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၈။ ဓာတွတ္ထ။ | ထိုးဆွ-ဖောက်ထွင်း-၏။ ဖာသုဠိကာဟိ ဝိတုဒေန္တိ ဝိတစ္ဆေန္တိ ဝိရာဇေန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၄၄၇-၅၁။ ဝိရာဇေန္တီတိ ဝိလိခန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၈။

ဝိရာဇေတိ² (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဉ္စ + ဏေ + တိ | (၁) နှစ်သက်-တပ်မက်-လိုချင်-မက်မော- စွဲလမ်း- ခြင်းကင်းစေ၏၊ စက်ဆုပ်-ရွံရှာ - ၏။ (၂) ပယ်စွန့် - ပယ်ခွါ - ၏။ (၁) ပထဝီဓာတုယာ စိတ္တံ ဝိရာဇေတိ။ မ၊ ၂။ ၈၄။ အံ၊ ၁။ ၃၈၃။ မ၊ ၃။ ၂၈၃။ နေတ္တိ။ ၆၄။ ရဇနီယေသု ဓမ္မေသု စိတ္တံ ဝိရာဇေတိ (အံ၊ ၁။ ၅၁၆) တိ ရာဂပစ္စယေသု ဣဋ္ဌာ-ရမ္မဏေသု ယထာ စိတ္တံ ဝိရဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ကရောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။ ဝိရာဇေတိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈) တိ ဇိဂုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၁။ (၂) ဝိရာဇယန္တ (၂) (ခ) ကြည့်။

ဝိရာဇေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ရဉ္စ + ဏေ + တုံ | ပယ်စွန့်- ပယ်ခွါ - ခြင်းငှါ။ သဗ္ဗံ ဆန္ဒရာဂံ ဝိရာဇေတုံ သမတ္ထော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဝိရာဇေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရဉ္စ + ဏေ + တွာ | (၁) နှစ်သက် - တပ်မက်- လိုချင်- မက်မော -စွဲလမ်း -ခြင်းကင်းစေ၍။ (၂) ပယ်စွန့်-ပယ်ခွါ-၍၊ ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၍။ (၁) ဣတ္ထိစိတ္တံ ဝိရာဇေတွာ (ပေတ။ ၁၆၆) တိ ---------- ဣတ္ထိဘာဝေ ဝိရတ္တစိတ္တော ဟုတွာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ (၂) ကာမေသု ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၃-၆။ ကာမစ္ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာတိ အနာဂါမိ-မဂ္ဂေန မူလသမုဂ္ဃါတဝသေန ဝိရာဇေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ ဧတ္ထ ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာတိ ------ သဗ္ဗသော ဝိရာဇေတွာ ဝိနေတွာ ဝိဒ္ဓံသေတွာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-ထေရီ။ ၃၇၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၊ ၂၅)။

ဝိရာဇေန္တ (တိ) | ဝိ + ရဉ္စ + ဏေ + အန္တ | ဝိရာဇယန္တ-ကြည့်။ သော ဟိ ကိလေသေ ဝိရာဇေန္တော ခေပေန္တော ဥပ္ပန္နော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။

ဝိရာဇေသိ (ကြိ) | ဝိ + ရာဇ + အ + သိ | ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တင့်တယ်-စမ္ပာယ်-၏။ ဝိရောစသီတိ ဝိရာဇေသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

ဝိရာဇေဟိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဉ္ဇ + ဏေ + ဟိ | ဝိရာဇယ-ကြည့်။

ဝိရာဓ (ပု) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + ဏ။ ဝိရာဓယတိ လောကေ ပီဠယတီတိ ဝိရာဓော၊ ရက္ခသော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိရာဓ-သံ၊ ပါကတ။ | ချွတ်ယွင်း - ချွတ်ချော် - လွဲ-လွဲမှား-စေခြင်း။ " သုခဿ ဝိရာဓနော " တိ ကေစိ ပဌန္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၅၄။

ဝိရာဓန[၁] (ထီ၊ နှ) | ဝိ + ရာဓ + ယု။ (ထီ၊ နှ) ဝိရာဓန-သံ။ (ထီ) ဝိရာဟဏာ-ပြာ။ (နှ) ဝိရာဟဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ချွတ်ယွင်း-လွဲချော်-လွဲ-လွဲမှား-ခြင်း။ ဝိရာဓနာ ဟောတိ (အံ၊ ၃။ ၄၂၈) တိ သဂ္ဂတော စ မဂ္ဂတော စ ဝိရဇ္ဈနံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၄။

ဝိရာဓန[၂] (ထီ၊ နှ) | ဝိ + ရာဓ + ဏေ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၁။ | မပြည့်စုံ-မလုံလောက်-မဖူလုံ-စေခြင်း၊ ချွတ်ယွင်း-လွဲချော်-လွဲ-လွဲမှား-စေခြင်း။ ကထံ အာရာဓနာ ဟောတိ၊ ကထံ ဟောတိ ဝိရာဓနာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဝိရာဓနာတိ အသမ္ပာဒနာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။ ဝိရာဓနာတိ အနာရာဓနာ အနုပါယပဋိပတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၇ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၇)။

ဝိရာဓယ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏာယ + ဟိ | ဝိရာဓေဟိ-ကြည့်။

ဝိရာဓယတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏာယ + တိ။ ဝိရာဓယတိ-သံ။ | ဝိရာဓေတိ-ကြည့်။

ဝိရာဓယိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏာယ + ဤ | ချွတ်ယွင်း - လွဲမှား - လွဲချော် - စေပြီ၊ ကျော်လွန်ပြီ။ ဒူရာဂတမ္ပိ မံ သန္တံ၊ ခဏောယံ န ဝိရာဓယိ။ အပ၊ ၁။ ၄၅။ ---- ခဏောယံ အယံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒက္ခဏော န ဝိရာဓယိ နာတိက္ကမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဝိရာဓယိတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရဓ + ဏာယ + တွာ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-စေ၍။ ပဝေဓတိ ကမ္မ ဝိရာဓယိတွာ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၈။ မဟာနိ၊ ၂၄၁။ သော တံ သီလပဗ္ဗတာဒိကမ္မံ ပုညာဘိသင်္ခါရာဒိကမ္မံ ဝါ ဝိရာဓယိတွာ ပဝေဓတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၁။

ဝိရာဓယီ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏာယ + ဤ | ဝိရာဓယိ - ကြည့်။ ဝိရာဓယီ သော နိဗ္ဗာနံ၊ ယောဂက္ခေမံ အနုတ္တရံ။ အံ၊ ၂။ ၂၆၀။ ထေရ။ ၃၄၄။

ဝိရာဓယေ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏာယ + ဧယျ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-စေရာ၏။ ဇောတိသံ သော သတ္ထာရံ၊ အာရောစေတွာ ဝိရာဓယေ။ ထေရ၊ ၂၉၆။ ဝိရာဓယေ တဿ ဩဝါဒါကရဏေန တံ ဝိရဇ္ဈေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။

ဝိရာဓာယ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရဓ + ဏာယ + တွာ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-စေ၍။ သုခံ ဝိရာဓာယ (ပေတ။ ၁၃၆) တိ သုခဟေတုဘူတံ ပုညဿ အကရဏေန သုခံ ဝိရဇ္ဈိတွာ ဝိရာဓေတွာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၅၄။

ဝိရာဓိတ (တိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + တ။ ဝိရာဓိတ-သံ။ ဝိရာဟိအ-ပြာ။ ဝိရာဟိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ချွတ်ယွင်း-လွဲချော်-လွဲ-လွဲမှား-စေအပ်သော။ ဝိရာဓိတာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၀၆) တိ ဝိရဒ္ဓပဟာရာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၂၆။ (-အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၁၆။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၁၄၄)။

ဝိရာဓေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + တိ။ ဝိရဇ္ဈတိ-မှ။ ဝိ + ရာဓ + ယ + တိ။ ဝိရာဓယတိ - သံ။ ဝိရာဟက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-စေ၏။ ဝိရာဓေတိ (အံ၊ ၃။ ၆၂) တိ ----- သဒ္ဓမ္မဿ နိယာမတံ အရိယမဂ္ဂံ ဝိရာဓေတိ န သမ္ပာဒေတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၂၄။ ဝိရာဓေတိ (ကင်္ခါ။ ၁၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၄) တိ န ရာဓေတိ န သာဓေတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၀။ (-ထေရ။ ၂၂၈။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၇)။

ဝိရာဓေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + တွာ | ဝိရာဓာယ - ကြည့်။ ဥဘယနိယာမေ ဝါ ယံကိဉ္စိ ဇကံ ဝိရာဓေတွာ ပတာတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၃။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၅၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၈)။

ဝိရာဓေထ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + ထ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား - လွဲချော် - ပါစေကုန်လော။ မာ ဝေါ ခဏံ ဝိရာဓေထာ (အပ၊ ၁။ ၅၁) တိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒက္ခဏံ ဝေါ တုမှေ မာ ဝိရာဓေထ ဂဋ္ဌိတံ မာ ကရောထ။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၃၀။

ဝိရာဓေန္တ (တိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + အန္တ။ ထိ-ဿ ဝိရာဓေန္တီ။ | ချွတ်ယွင်း - လွဲမှား-လွဲချော် - စေသော၊ သူ။ ရာဇကိစ္စာနိ ဝိရာဓေန္တော ရဇ္ဇံ ပရဟတ္ထဂတံ ကတွာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၁။ (-ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၇)။

ဝိရာဓေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + အန္တိ | ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-စေကုန်၏။ သမာဓိဥ္စ ဝိရာဓေန္တိ (ထေရ၊ ၂၂၈) တိ----- ဥပစာရပ္ပနာဘေဒံ သမာဓိဥ္စ နာမ ဝိရာဓေန္တိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၇-၈။

ဝိရာဓေမိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + မိ | (ငါ) ချွတ်ယွင်း - လွဲမှား - လွဲချော်-စေ၏။ အပနိဓာနဝသေန သမ္ပာပဋိပတ္တိံ ဝိရာဓေမီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇။

ဝိရာဓေသိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + သိ | (သင်) ချွတ်ယွင်း- လွဲမှား- လွဲချော်-စေ၏။ ဣမံ စေ နံ ဝိရာဓေသိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဝိရာဓေဿံ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရဓ + ဏေ + ဿံ | (ငါ) ချွတ်ယွင်း-ယုံမှား-လွဲချော်-စေလတ္တံ့-အံ့။ ကရိဿံ နာဝရဇ္ဈိဿန္တိ တမဟံ ဒါနိ ကရိဿံ န ဝိရာဓေဿံ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဝိရာဓေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ရဓ + ဏေ + ဟိ] ချွတ်ယွင်း-လွဲမှား-လွဲချော်-ပါစေလော။ မာ ဝိရာဓယာ (ထေရ။ ၃၅၇) တိ ဣမံ သုဒုလ္လဘံ နဝမံ ခဏံ မာ ဝိရာဓေဟိ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၇၁။

ဝိရာမ (ပု) [ဝိ + ရမု + ဏ။ ဝိရာမ-သံ၊ ပြာ။] ပြတ်-ပြတ်စဲ-ခြင်း။ မဂ္ဂေနေဝ ဟိ အနုသယာနံ ဝိရာမော ဝိစ္ဆေဒေါ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၄၆။(-အနုဋီ၊ ၃။ ၂၀၃)။

ဝိရာဝ (ပု) | ဝိ + ရု + ဏ။ ဝိရာဝ-သံ၊ ပြာ။] အသံ။ အာရာဝ သံရာဝ ဝိရာဝ ယောသာ။ ဓာန်။ ၁၂၈။

ဝိရိစ္စတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + ရိစ + ယ + တေ။ ဝိရိစ္ယတေ-သံ။ ဝိရိစ္စတိ-မှ။ | (က) ဝမ်းလျှော-ဓာတ်လျှော-ဝမ်းကျ-ဝမ်းသွား-ဓာတ်သွား-၏။ (ခ) ပျို့အန်၏။ (ဂ) သွေး-သွန်-အန်-၏။ (က) (ခ) (ဂ) ဝိရိစ္စတိ ဧတေနာတိ ဝိရေစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၅။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၀။

ဝိရိစ္စမာန (တိ) | ဝိ + ရိစ + ယ + မာန။ ဝိရိစ္စမာန-ဟု ပါဠိရှိသင့်၏ |။ (က) ဝမ်းလျှော-ဓာတ်လျှော- ဝမ်းကျ-ဝမ်းသွား -ဓာတ်သွား-သော၊ သူ။ (ခ) ပျို့အန်သောသူ။ (ဂ) သွေး-သွန် - အန် - သော၊ သူ။ (က) (ခ) (ဂ) ဝိရိစ္စမာနော (ဥဒါန။ ၁၈၀) တိ အဘိဏှံ ပဝတ္တလောဟိတဝိရေစနော၀ သမာနော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၃။

ဝိရိစ္စတိ (ကြိ) | ဝိ + ရိစ + အ + တိ။ ရုဓာဒိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ ပါဏိနီ၊ ဓာတု။ ၁၄၄၂။ ဝိ + ရိစ္စတိ - သက္ကတပိဋက။ ဝိရိဏက္တိ၊ ဝိရိစ္စတိ - သံ။ ဝိရိစ္စက္က - ပြာ။ | ဝိရိစ္စတိ၊ ဝိရေစတိ-ကြည့်။

ဝိရိစ္စန (န) | ဝိ + ရိစ + ယု။ ဝိရိစ္စန-သံ။ | (က) ဝမ်းလျှော -ဓာတ်လျှော -ဝမ်းကျ-ဝမ်းသွား-ဓာတ်သွား-ခြင်း။ (ခ) ပျို့အန်ခြင်း။ (က) (ခ) န ပန အဓောတိ ဝိရိစ္စန၀သေန ဟေဋ္ဌာ နိဟရိတုံ န ပန သက္ကောတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၄။

ဝိရိတ္တ (တိ) | ဝိ + ရိစ + တ။ ဝိရိက္တ-သံ။ ဝိရိက္က-ပြာ။ | (၁) ဝမ်းလျှော-ဓာတ်လျှော-ဝမ်းကျ- ဝမ်းသွား- ဓာတ်သွား - သော၊ သူ။ (၂) ထုတ်ဆောင်-နုတ်ပယ်-အပ်ပြီးသော။ (၁)အပိ စ ဘဂ၀ါ ဝိရိတ္တော နဟာယိဿတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၁။ (၂) သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿ ဘိက္ခဝေ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ ဝိရိတ္တာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၄၃၃။ ဝိရိတ္တာ ဟောတိတိ နိဟဋာ ဟောတိ ပနုဒိတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။

ဝိရိယ (န) | ဝိရ + ဏိယ + (ရဿတ္တေ ကတေ ဝိရိယံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၂။ ဝီရိယ-လည်းကြည့်။) ဝိရိယ - သက္ကတပိဋက။ ဝိရိအ - ပြာ။ ဝီရိအ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ဝိရိယ၊ လုံ့လ၊ အားထုတ်ခြင်း။ ဒဠှဝိရိယံ ပုရိသ-ပရက္ကမော စ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။

ဝိရိယဝန္တု (တိ) | ဝိရိယ + ဝန္တု။ ဝီရိယဝန္တု-လည်းကြည့်။ | ဝိရိယ-လုံ့လ-ရှိသော၊ အား ထုတ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ အနုဝိဒိတံ ကထဥ္စ ဝိရိယ၀ါတိ။ သုတ္တနိ။ ၃၆၀။

ဝိရိဠ္ဟတိ • ဝိရီဠ္ဟတိ (ကြိ) | ဝိရိဠ္ဟ (ဝိရီဠ္ဟ) + အ + တိ။ ဗြီဍတေ - သံ။ ဗြီဍ စောဒနေ လဇ္ဇာယံ စ။ ပါဏိနီ၊ ဓာတု။ ၁၁၂၆။ | (၁) ရှက်၏။ (၂) တိုက်တွန်း-စေ့ဆော်-၏။ ဝိရိဠိတ-ကြည့်။

ဝိရိဠ္ဟန • ဝိရီဠ္ဟန (န) | ဝိရိဠ္ဟ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၁။ ဗြီဍန - သံ။ ဗြီဍ စောဒနေ လဇ္ဇာယံ စ။ ပါဏိနီ၊ ဓာတု။ ၁၁၂၆။ | ရှက်ခြင်း (မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၆-၌ ဝိနိလန-ဟု ရှိနေသည်။ ဝိနိလန-လည်းကြည့်။ ဝိရိဠ္ဟန-ဟု ရှိသင့်၏။)

ဝိရိဠိတ (တိ) | ဝိရိဠ္ဟ + တ။ ဗြီဍိတ - သံ။ ဝိရီဠ္ဟတိ-မှ။ | ရှက်သော။ ဝိရိဠ္ဟ လဇ္ဇာယံ စောဒနေ စ။ ဝိရိဠိတော ------ တထာ ဟိ " ဝိရိဠိတောတိ လဇ္ဇိတော " တိ အဘ္ထသံ-ဝဏ္ဏကာ ဂရူ ဝဒန္တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၄၁။

ဝိရုဇ္ဈက • ဝိရုဠ္ဟက (တိ) | ဝိ + ရုဇ + ယ + ဏ္ဍု။ ရုဠ္ဟက - ကြည့်။ တီးခတ်သော၊ သူ။ ဝိဏာ ဝိရုဇ္ဈကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၆၄။ (ပါ၊ တီ၊ အကြမ်-မူ)။

ဝိရုဠှတိ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၂။ ဝိရုနဒ္ဓိ-သံ။ ဝိရုံဘက္က-အဒ္ဓမာဂဓီ။ (ကမ္မ) ဝိရုဓျတေ - သံ။] ဆန့်ကျင်၏၊ ဖီလာ-ကန့်လန့်-ဖြစ်၏။ ပိတ်ပင်၏။ ပဌဝိသမော နော ဝိရုဠှတိ၊ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေ တာဒိ သုဗ္ဗတော။ ဓမ္မ။ ၂၇။ ဓဝံ ဝုတ္တေန ပနေတေန သဒ္ဓိံ အယံ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ယထာ န ဝိရုဠှတိ အညဒတ္ထု သံသန္ဒတိ စေဝ သမေတိ စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၄။ (-ထေရ။ ၂၇၁။ ဇာ၊ ၂။ ၅၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၀၊ ၃၀၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၆)။

ဝိရုဠှတေ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + တေ] ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-၏။ နာထဿ နော ဝိသတိဝဿကာလေ၊ ဝိရုဠှတေ ဇီဝကယာ-စနာပိ။ ဝဇီရ။ ၆၃။

ဝိရုဠှန (န) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + ယု] (၁) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆန့်ကျင်သော၊ ဖီလာ-ကန့်လန့်-ဖြစ်သော။ (၁) ဝိရုဒ္ဓါကာရောတိ ဝိရုဒ္ဓဿ ပုဂ္ဂလဿ, စိတ္တဿ ဝါ အာကာရော ဝိရုဒ္ဓဘာဝေါ။ တေန ဝိရုဠှနံ ဝိရောဓောတိ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရုဠှနက (တိ) [ဝိရုဠှန + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။] ဆန့်ကျင်သော၊ သူ။ နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ ဝိရုဒ္ဓါတိ ဝိရုဠှနကာ ပရေဟိ ဝိရောဓိနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၀။

ဝိရုဠှန္တ (တိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + အန္တ။ ဝိရုဠှတိ-မှ။] ဆန့်ကျင်သော၊ ဖီလာ-ကန့်လန့်ဖြစ်-သော။ "ဝုတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော" တိ ဣဒံ ပါဠိယာ ဝိရုဠှန္တမ္ပိ အဋ္ဌကထာယံ အာဂတဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၈။

ဝိရုဠှန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + အန္တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၂။] ဆန့်ကျင်-ဖီလာ-ဖြစ်ကုန်၏။ ဒွေပိ ဝါဒါ ဝိရုဠှန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဝိရုဠှိတုံ (ဣ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + တုံ] ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ခြင်းငှါ။ အဝိရာဓိယာ ဝိရုဠှိတုံ န သက္ကုဏေယျာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။

ဝိရုဠှိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + တွာ] ဆန့်ကျင်၍၊ ဖီလာ-ကန့်လန့်-ဖြစ်၍။ သာသနေန ဝိရုဠှိတွာ၊ ကပ္ပကောဋိမ္ပိ ဉယှတိ။ အပ၊ ၁။ ၅၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၄။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂)။

ဝိရုဠှိဿသိ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + ဿသိ] (သင်) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-လတ္တံ့။ သစေ မမ မယာ သဒ္ဓိံ ဝိရုဠှိဿသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။

ဝိရုဠှေယျ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + ဧယျ] ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ရာ၏။ န ဟေတ္ထ တံ ပဒံ အတ္ထိ၊ ယံ ဝိရုဠှေယျ ပါဠိယာ။ ကင်္ခါ။ ၃၅၆။ (-ဝဇီရ။ ၂၀၂)။

ဝိရုဠှေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ (ဓိ) + ယ + ဧယျုံ] ဆန့်ကျင် - ဖီလာဖြစ် - ကုန်ရာ၏။ ပကုဠှေယျုန္တိ ဝိရုဠှေယျုံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၆။

ဝိရုတ (န) [ဝိ + ရု + တ။ ဝိရုတ - သံ။ ဝိရုအ - ပြာ။] မြည်-အော်-တွန်-ကျူးရင့်-သောအသံ။ ဝိရုတ (သုတ္တနိ။ ၄၂၃) န္တိ မိဂါဒီနံ ဝဿိတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ (မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၄)။

ဝိရုဒ္ဓ (တိ) [ဝိ + ရုဓ + တ။ ဝိရုဒ္ဓ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-သော၊ သူ။ (၂) ဖျက်ဆီးတတ်သော။

(၃) ရှုံးသော၊ သူ။ (၄) အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-သော၊ သူ။ (၅) မတူ-ကွဲပြား-ခြားနား-သော။ (၆) တားဆီး-ပိတ်ပင် - အပ်သော။ (၇) ဆန့်ကျင် -ဖီလာဖြစ် -ကန့်လန့်ဖြစ်-ရာ (အခါ)။ (၁) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-သော၊ သူ။ ဒေဝါ ဝိရုဒ္ဓါ အသုရေဟိ၊ ပုထု မစ္စာ စ မာတလိ။ သံ၊ ၁။ ၂၃၈။ တံ ပါဠိယာ ဝိရုဒ္ဓမိဝ ဒိဿတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ တံ သဗ္ဗလောကေန ပစ္စနီကံ ဟောတိ ဝိရုဒ္ဓံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅။ (-သာရတ္ထ။ ၁။ ၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၉၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၁။ အနုဋီ၊ ၁။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀၊ ၂၉၃)။ (၂) ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ဝိရုဒ္ဓါ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀) တိ ဝိရုဇ္ဈနကာ ပရေဟိ ဝိရောဓိနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၀။ (၃) ရှုံးသော၊ သူ။ တသ္မာ တိတ္ထိယာ -------ဣမိနာဝ ပဒေန ဝိရုဒ္ဓါ ပရာဇိတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။ (၄) အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-သော၊ သူ။ ဝိရုဒ္ဓါ (အံ၊ ၁။ ၁၉၉) တိ ဝိရောဓသေခါတေန ကောပေန ဝိရုဒ္ဓါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။ (၅) မတူ - ကွဲပြား - ခြားနား - သော။ တံ ပန သမဝိသမံ အညမညံ ဝိရုဓတ္တာ ဝိသဒိသတ္တာန ဧကသ္မိံ ကာလေ သမ္ဘဝတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၅။ (၆) တားဆီး -ပိတ်ပင် -အပ်သော။ ဝိရုဒ္ဓမန-ကြည့်။ (၇) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-ရာ (အခါ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရုဒ္ဓကာလ (ပု) | ဝိရုဒ္ဓ + ကာလ | ဆန့်ကျင် -ဖီလာဖြစ် - ကန့်လန့်ဖြစ်-ရာ-အချိန်-အခါ။ သဗ္ဗမ္ပေတံ ဧကတော ဂဟဏေ ဝိရုဒ္ဓကာလာနံ ဧကတော ဇာနနပ္ပသင်္ဂေါ။ ဝဇိရ၊ ၃၉၈။

ဝိရုဒ္ဓဂဗ္ဘကရဏ (နု) | ဝိရုဒ္ဓ+ဂဗ္ဘ+ကရဏ | ဆန့်ကျင်(ကြေမွပျက်စီး-မတည်-သေ-)သော ကိုယ်ဝန်ကို - ပြုခြင်း - တစ်ဖန် မပျက်စီးစေခြင်းငှါ ဆေးပေးခြင်း။ ဝိရုဒ္ဓဂဗ္ဘကရဏ (ဒီ၊ ၁။ ၁၁၊ ၆၅) န္တိ ဝိရုဒ္ဓဿ ဝိလီနဿ အဋ္ဌိတဿ မတဿ ဂဗ္ဘဿ ကရဏံ၊ ပုန အဝိနာသာယ ဘေသဇ္ဇဒါနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၁။

ဝိရုဒ္ဓဂဟဏ (နု) | ဝိရုဒ္ဓ + ဂဟဏ | ဆန့်ကျင်ဘက်-ဖီလာ - ကန့်လန့် - ယူခြင်း။ အညမညဿ ဝါဒဿ အာဒိတော ဝိရုဒ္ဓဂ္ဂဟဏံ ဝိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၀။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၂၆)။

ဝိရုဒ္ဓဂ္ဂါဟ (ပု) | ဝိရုဒ္ဓ + ဂါဟ | ဝိရုဒ္ဓဂ္ဂဟ(ဏ)-ကြည့်။ မောဃမညန္တိ အညမညံ ဝိရုဒ္ဓဂ္ဂါဟော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁။

ဝိရုဒ္ဓစိတ္တ (နု) | ဝိရုဒ္ဓ + စိတ္တ | ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-သောစိတ်။ ဘဏ္ဍန္တိ ပရိဘာသန္တိ ဧတေနာတိ ဘဏ္ဍနံ။ ဝိရုဒ္ဓစိတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၇။

ဝိရုဒ္ဓတ္ထ (ပု) | ဝိရုဒ္ဓ + အတ္ထ | ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ် - ကန့်လန့်ဖြစ် - သော အနက်။ ဝိဝဇ္ဇေတွာ ဝိရုဒ္ဓတ္ထံ၊ ဝိသေသတ္ထံ ပကာသယံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။

ဝိရုဒ္ဓဒိဋ္ဌိက (တိ) | ဝိရုဒ္ဓါ + ဒိဋ္ဌိ + က | ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန်လန့်ဖြစ်-သောအယူရှိသော၊ သူ။ ဝိရုဒ္ဓဝါဒ-ကြည့်။

ဝိရုဒ္ဓပက္ခ (တိ) | ဝိရုဒ္ဓ + ပက္ခ | ဆန့်ကျင်-မတူ-ကွဲပြား-ခြားနား-သော-အဘို့-အသင်းအပင်း-ရှိသော။ သမ္မဒေဝ ဝိရုဒ္ဓပက္ခာနံ သဒ္ဓါဗိန္နံ ဣမာဓိပ္ပေတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၄။

ဝိရုဒ္ဓပစ္စယ (ပု) [ဝိရုဒ္ဓ + ပစ္စယ] ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-သော-အကြောင်း-ပစ္စည်း။ --- ပစ္စယသဘာဂါ, ဝိရုဒ္ဓပစ္စယတာ ပစ္စယဝိသဘာဂတာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၇။

ဝိရုဒ္ဓပစ္စယောပနိပါတ (ပု) [ဝိရုဒ္ဓပစ္စယ + ဥပနိပါတ] ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-သော အကြောင်း၏အနီး၌-ကျ-ကျရောက် - ဖြစ် - ခြင်း။ ကိလေသဝိရုဒ္ဓ-အရိယမဂ္ဂက္ခဏုပ္ပါဒနမေဝ တဗ္ဗိနာသော ဝိရုဒ္ဓပစ္စယောပနိပါတေန အာယတိံ အနုပ္ပဇ္ဇနတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၅။

ဝိရုဒ္ဓပဋိပဒါ (ထီ) [ဝိရုဒ္ဓါ + ပဋိပဒါ] ဆန့်ကျင် - ဖီလာဖြစ် - ကန့်လန့်ဖြစ် - သော အကျင့်။ ပစ္စနီကပဋိပဒဉ္စ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ ဝိရုဒ္ဓပဋိပဒါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိရုဒ္ဓပထ (ပု) [ဝိရုဒ္ဓ + ပထ] ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်- ကန့်လန့်ဖြစ်- လွဲမှား-သော ခရီး။ ဝိပထာ ဥဒ္ဓရိတွာနာတိ ဝိရုဒ္ဓပထာ ကုမဂ္ဂါ, ဥပ္ပထာ ဝါ ဥဒ္ဓရိတွာ အပနေတွာ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။

ဝိရုဒ္ဓမန (တိ) [ဝိရုဒ္ဓ + မန] တားဆီး-ပိတ်ပင်-အပ်သော စိတ်ရှိသော။ ဝိရုဒ္ဓမနာ (မဟာနိ။ ၄၇) တိ တေဟိ ကိလေသေဟိ ကုသလဿ ဒွါရံ အဒတွာ အာဝရိတစိတ္တာ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၆၅။

ဝိရုဒ္ဓဝစန (န) [ဝိရုဒ္ဓ + ဝစန] ဆန့်ကျင် ဘက်-ပြော-ဆို-ခြင်း၊ ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့် ဖြစ်-သော-ပြော-ဆို-ခြင်း။ " န တွံ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ အာဇာနာသိ " တိအာဒိနာ နယေန ဝိရုဒ္ဓဝစနံ ဝိဂ္ဂါဟိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၉။

ဝိရုဒ္ဓဝါဒ (တိ) [ဝိရုဒ္ဓ + ဝါဒ] (၁) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-သော အယူရှိသော၊ သူ။ (ပု) (၂) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ် - သော - စကား - အယူဝါဒ။ (၁) နာနာဝါဒါတိ အညမညံ ဝိရုဒ္ဓါဝါဒါ ဝိရုဒ္ဓဒိဋ္ဌိကာ။ ကလဟကာရကာ စာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၂။ (ပု) (၂) ဝိဝါဒါပန္နာတိ ဝိရုဒ္ဓဝါဒံ အာပန္နာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၊ ၂၂၃။ ဝိရုဒ္ဓဝါဒဉ္စ " အယံ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော " တိအာဒိနာ ဝိရုဒ္ဓဝါဒဘူတံ ဝိဝါဒံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈)။

ဝိရုဒ္ဓသညာ (ထီ) [ဝိရုဒ္ဓါ + သညာ] ရှုံးပြီဟူသော-အမှတ်-သညာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရုဒ္ဓသညီ (တိ) [ဝိရုဒ္ဓသညာ + ဤ] ရှုံးပြီဟူသော -အမှတ်- သညာ-ရှိသော၊ သူ။ သော တံ သုတွာ ထေရေ ဝိရုဒ္ဓသညီ ဟုတွာ ----- အာဟ။ သတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိရုဒ္ဓသဘာဝ (တိ) [ဝိရုဒ္ဓ + သဘာဝ] (၁) ဆန့်ကျင်သော သဘောရှိသော။ (ပု)(၂) ဆန့်ကျင်သောသဘော။ (၁) န ကမ္မဿ ဝိရုဒ္ဓသဘာဝေန ဝိပါကေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။ (ပု) (၂) တတော ဝိရုဒ္ဓ-သဘာဝတော ဝိကာရတော အနသညတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၆၄။

ဝိရုဒ္ဓသေနာသန (န) [ဝိရုဒ္ဓ + သေနာသန] ဆန့်ကျင် - ဖီလာဖြစ် - ကန့်လန့်ဖြစ် -သော ကျောင်း။ (သူတစ်ပါးတို့၏သိမ်၌ မင်းကျွမ်း ဝင်သောရဟန်းတို့ ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်း)။ ဝိရုဒ္ဓသေနာသနံ နာမ အညေသံ သီမာယ ရာဇဝလ္လဘေဟိ ကတသေနာသနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၄။

ဝိရုဒ္ဓသေဝိတ (တိ) [ဝိရုဒ္ဓ + သေဝိတ] ဆန့်ကျင် - ဖီလာဖြစ် - ကန့်လန့်ဖြစ် - သော အားဖြင့် မှီဝဲအပ်သော။ ဝိသေဝိတာနီတိ ဝိရုဒ္ဓသေဝိတာနိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဝိရုဠ္ဟါကာရ (ပု) | ဝိရုဠ္ဟ + အာကာရ | (က) ဆန့်ကျင် - ဖီလာဖြစ် - ကန်လန့်ဖြစ်-သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ - အခြင်းအရာ - အမူအရာ။ (ခ) ဆန့်ကျင်-ဖီလာဖြစ်-ကန့်လန့်ဖြစ်-သော စိတ်၏-အခြင်းအရာ-အမူအရာ။ (က) (ခ) ဝိရုဠ္ဟါကာရောတိ ဝိရုဠ္ဟဿ ပုဂ္ဂလဿ, စိတ္တဿ ဝါ အာကာရော ဝိရုဠ္ဟဘာဝေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။

ဝိရုဠ္ဟါဘိနိဝေသီ (တိ) | ဝိရုဠ္ဟ + အဘိနိဝေသီ။ (အဘိ + နိ + ဝိသ + ဏီ။) | ဆန့်ကျင်-ဖီလာ-ကန့်လန့်-အားဖြင့် နှလုံးသွင်း-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ ဝိရုဠ္ဟါဘိနိဝေသိတာယ ပဋိသတ္တု ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၄။

ဝိရုဠ္ဟါသမ္ဘဝီ (တိ) | ဝိရုဠ္ဟ + အသမ္ဘဝီ | ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဖြစ်လေ့မရှိသော။ ဝိရုဠ္ဟါသမ္ဘဝီနံ ဝိယ တဒ္ဓိဓုရာနံ ပစ္စယဘာဝါနံ သဟဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၄၀။

ဝိရူဟဏ (နပုံ) | ဝိ + ရုဟ + ယု။ ဝိရောဟဏ-သံ။ | ဝိရူဟန-ကြည့်။

ဝိရူဟဏဋ္ဌ (ပု) | ဝိရူဟဏ + အတ္ထ | ဝိရူဟနတ္ထ-ကြည့်။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိရူဟဏဋ္ဌေန ဗီဇဋ္ဌေ၀ သင်္ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၉။

ဝိရူဟဏသမတ္ထ (တိ) | ဝိရူဟဏ + သမတ္ထ | အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-ခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သော။ ဝိရူဟဏ-သမတ္ထေ သာရဖလေ နိရုဠ္ဟော ဗီဇသဒ္ဒေါ ---- ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဝိရူဟတိ (ကြိ) | ဝိ + ရုဟ + အ + တိ။ ဝိရောဟတိ-သံ။ ဝိရူဟတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-၏။ ယထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏဿ ဝဿဝုဋ္ဌိသမနုဂ္ဂဟိတံ ဗီဇံ ဧကမူလကဥ သဿံ ဝိရူဟတိ န မိလာယတိ နိပ္ဖတ္တိံ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၅၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၆)။

ဝိရူဟန (နပုံ) | ဝိ+ရုဟ+ယု။ ဝိရောဟဏ-သံ။ | (၁) အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-ခြင်း။ (၂) အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်- ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-ရာ။ (၁) ---- မဟာပထဝီ တေသံ ဗီဇာနံ ဝတ္ထု ဟောတိ ပစ္စယံ ဒေတိ ဝိရူဟနာယ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၆။ (၂) ဝိရူဟနဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဝိရူဟနက (တိ) | ဝိရူဟန + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။ | အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော - ပြန့်ပွါး - ရာဖြစ်သော (လယ်ယာ)။ သတ္တန္နံ ဓညာနံ ဝိရူဟနကခေတ္တသာမန္တာ ဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၆။

ဝိရူဟနဇာတိက (တိ) | ဝိရူဟနာ + ဇာတိ + က | အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက် - ခြင်းသဘောရှိသော။ တရုဏပေါတကေ အမိလာယိတွာ ဝိရူဟန-ဇာတိကေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၂။

ဝိရူဟနဋ္ဌ (ပု) | ဝိရူဟန + အတ္ထ | (၁) အပင်ပေါက် - စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက် - ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ (၂) အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက် - ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက် - ရာဟူသော-အနက် - သဘော။ (၁) သဟဇာတံ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏံ ဝိရူဟနဋ္ဌေန ဗီဇံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀)။ (၂) ခေတ္တံ တံ န ဟောတီတိအာဒီသုပိ ဝိရူဟနဋ္ဌေန တံ ခေတ္တံ န ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄)။

ဝိရူဟနဋ္ဌာန (န) [ဝိရူဟန + ဌာန] အပင်ပေါက်- စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်ရာ-အရပ်-ဌာန။ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာဉ္ဆု-ဖလာဖလာဒီနံ ဝိရူဟနဋ္ဌာနံ ယံကိဉ္စိ ခေတ္တံ ဝါ ဝတ္ထုံ ဝါ ဒမ္မိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ (-ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၇၊ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၇၊ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆)။

ဝိရူဟနဋ္ဌာနဋ္ဌ (ပု) [ဝိရူဟနဋ္ဌာန + အတ္ထ] အပင်ပေါက် - စည်ပင်ပေါက်ရောက် - ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-ရာဌာနဟူသော - အနက်-သဘော။ ကမ္မံ ခေတ္တန္တိ ကုသလာကုသလကမ္မံ ဝိရူဟနဋ္ဌာနဋ္ဌေန ခေတ္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄၊ ၃၄၉။

ဝိရူဟန (နာ) ပညတ္တိ (ထီ) [ဝိရူဟန + ပညတ္တိ] ဝိရူဟနပညတ်၊ စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-ခြင်းကို-ပညတ်-အပြားအားဖြင့်သိစေ-ခြင်း။ အဘိသင်္ခါရာနံ ဝိရူဟနပညတ္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁ ။ ၅၇။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉၅)။

ဝိရူဟနသမတ္ထ (တိ) [ဝိရူဟန + သမတ္ထ] ဝိရူဟဏသမတ္ထ - ကြည့်။ သဗ္ဗဍ္ဍေတံ ရုက္ခတော ဝိယောဇိတံ ဝိရူဟနသမတ္ထမေဝ " ဗီဇဂါမော " တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ (-သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၅၈)။

ဝိရူဟန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + အ + အန္တိ] အပင်ပေါက် - စည်ပင် ပေါက်ရောက် -ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-ကုန်၏။ ယထာ ရုက္ခတော ပဏ္ဏာနိ ပတိတာနိ န ပုန ဝိရူဟန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀)။

ဝိရူဟာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + ဏာပေ + တိ။ ဝိရောပယတိ-သံ။] အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်- ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-စေ၏။ ပုန စပရံ မဟာရာဇ မေဃော သဗ္ဗဗီဇာနိ ဝိရူဟာပေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၆။

ဝိရူဟေယျ (ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + အ + ဧယျ] အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက် - ရာ၏။ တံ ပါဝုဿကေန မေဃေန အဘိပ္ပဝုဋ္ဌံ သမ္မဒေဝ ဝိရူဟေယျ။ မ၊ ၁။ ၃၈၁။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၆)။

ဝိရူဟေယျုံ (ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + အ + ဧယျုံ] အပင်ပေါက်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်-ကုန်ရာ၏။ သဗ္ဗရုက္ခတိဏာဒီနိ သုဿိတွာ ဒ္ဓါဒသဝဿန္တရေ န ပုန ဝိရူဟေယျုံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။

ဝိရူဠှ (တိ) [ဝိ + ရုဟ + တ။ တပစ္စည်းကို ဟ-ပြု။ ဓာတွန် ဟ-ကို ဠှ-ပြု။ ကစ္စည်း။၅၈၉။ နိရုတ္တိ။ ၇၆၈-၌ ရုဟဓာနောင် တ္တပစ္စည်း သက်၍ က-အနုဗန်ကြောင့် ရုဟဓာတ်၏ ဥ-ကို ဦဒီဃပြု၍ ဝိရူဠှ-ဟုဆို၏။ ဝိရူပ-သံ။ ဝိရူဟ-ပြာ။] (၁) အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-သော။ (၂) အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး -စည်ပင်- ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-ခြင်း။ (၃) ဝိရူဠှနတ်မင်း။ (၁) သံရူဠှမိုတိ သမန္တတော ပလ္လဝဂ္ဂဟဏေန ဝိရူဠှေ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၀။ (၂) သမ္ဗဋ္ဌိတွာတိ ဝိရူဠှံ အာပဇ္ဇိတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၂ ၅၀။ (၃) ဒက္ခိဏာဠှ ဒိသံ ရာဇာ၊ ဝိရု (ရူ) ဠှော တံ ပသာသတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဝိရူဠှဓမ္မ (တိ) [ဝိရူဠှ + ဓမ္မ] အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး - စည်ပင် - ပြန့်ပြော - ပြန့်ပွါး-ခြင်းသဘောရှိသော။ အာဒိသဒ္ဒေန ဝိရူဠှဓမ္မာ တိဏရုက္ခာ ဂဟိတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀။

ဝိရူဠှမူလ (တိ) [ဝိရူဠှ + မူလ] ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော -ပြန့်ပွါး -သော အမြစ်ရှိသော။ ဝိရူဠှမူလာ ဝိယ ပါဒပါ ထိရာ ဟောန္တိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၅။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၃)။

ဝိရုဠှာပန (ထီ၊ နှ) [ဝိ + ရုဟ + တ=) ဝိရုဠှ + ဏာပေ + ယု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၄၂။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၃။ သုက္ခာပန - ပုဒ်ကဲ့သို့။ ဘာသန္တရ၌ ဤပုဒ်မျိုးမရှိ။] အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-စေခြင်း။

ဝိရုဠှာပနသတ္တိ (ထီ) [ဝိရုဠှာပန + သတ္တိ] အပင်ပေါက် -ကြီးပွါး - စည်ပင် - ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး -စေခြင်း -ဟူသော -စွမ်းရည်-သတ္တိ။ ကေဒါရဿ ဝိရုဠှာပနသတ္တိ ဖလူပစာရတ္တော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၅၈။

ဝိရုဠှိ (ထီ) [ဝိ + ရုဟ + တိ။ တ-ကို ဟ-ပြု။ ဓာတွန် ဟ-ကို ဠှ-ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၆။ ဝိရူဠှိ-သံ။] အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-ခြင်း။ ဝိရုဠှိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀) န္တိ မူလသန္တာနဒဠှတာယ ဝိရုဠှတံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၄)။

ဝိရုဠှိဓမ္မ (တိ) [ဝိရုဠှိ + ဓမ္မ] ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-ခြင်းသဘောရှိသော။ တုမှေ ခေါ နာဂါ၊ --- ဝိရုဠှိဓမ္မာ န ဘဝထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။

ဝိရုဠှိပ္ပတ္တ (တိ) [ဝိရုဠှိ + ပတ္တ] ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော - ပြန့်ပွါး - ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဝိရုဠှန္တိ ဖလနိပ္ဖတ္တိယာ ဝိရုဠှိပ္ပတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိရူပ (တိ) [ဝိ + ရူပ။ ဝိကတံ ရူပံ ယဿာတိ ဝိရူပေါ။ ကပ္ပဒြုမ။ ဝိရူပ-သံ။ ဝိရူအ • ဝိရူဝ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဖောက်ပြန်သော အဆင်း - စက်ဆုပ်ဘွယ်အဆင်း - ရှိသော၊ အဆင်းဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-အရုပ်ဆိုး-အကျည်းတန်-သော၊ သူ။ (၂) ဖောက်ပြန်-ယုတ်မာ-သော၊ သူ။ (၃) ဖောက်ပြန်သော၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိသော (ဒုစရိုက်စသည်)။ (၄) ကင်းသောသဘောရှိသော။ (၅) အထူးထူး အပြားပြား သဘောရှိသော။ (၆) မတူသော ရုပ်သွင်ရှိသော၊ ရုပ်သွင်-သုတိ - မတူသော။ (၁) ဖောက်ပြန်သော အဆင်း - စက်ဆုပ်ဘွယ်အဆင်း - ရှိသော၊ အဆင်းဖောက်ပြန်- အဆင်းမလှ-အရုပ်ဆိုး-အကျည်းတန်-သော၊ သူ။ သန္တိ ခေါ ပန အမနုဿာ ဝိရူပါ ဒုဒ္ဒသိကာ ဘေရဝရူပါ မိဂပက္ခိနော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ ဝိရူပေါ (ထေရ။ ၃၅၇) တိ ---- ဝေဝဏ္ဏိယံ ဥပယောဂတော။ ထေရ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၂။ ဝိရူပေါ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၃။ ၁၃၃)တိ ဗီဘစ္ဆော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၇။ ဝိရူပေါ ဟောတိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၈) တိ ဗီဘစ္ဆရူပေါ ကောပိနဿ အစ္ဆန္နတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၉)။ (၂) ဖောက်ပြန် - ယုတ်မာ - သော၊ သူ။ ဝိရူပရူပ (၅) ကြည့်။ (၃) ဖောက်ပြန်သော၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိသော (ဒုစရိုက်စသည်)။ ဒုဋ္ဌု စရိတာနိ ဝိရူပါနိ ဝါ စရိတာနိ ဒုစ္စရိတာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၇။ ဝိရူပါနိတိ ဝိကာရသဘာဝါနိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅၇၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈)။ (၄) ကင်းသော သဘောရှိသော။ (၅) အထူးထူး အပြားပြား သဘောရှိသော။ ဝိရူပရူပ (၁) ကြည့်။ (၆) မတူသောရုပ်သွင်ရှိသော၊ ရုပ်သွင်-သုတိ-မတူသော။ ဝိရူပါနံ ပဒါနမေကသေသော ဟောတိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၂၁။ ဧကသေသော ဝိရူပါနံ။ ဘေဒစိန္တာ။ ၂၈၁။ ဝိရူပါနံ အသဒိသာနံ မဇ္ဈေ အဝသေသံ လောပံ ကတွာ ဧကောဝ သေသော ဝုတ္တော။ ဘေဒစိန္တာ၊ ဋီ။

ဝိရူပကရဏ (နု) [ဝိရူပ + ကရဏ] (၁) အဆင်းဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-အရုပ်ဆိုး-အကျည်းတန်-အောင်ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) အဆင်းဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-အရုပ်ဆိုး-အကျည်းတန်-အောင်ပြုတတ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) သဗ္ဗဒွေတံ ဝိရူပကရဏံ သန္ဓာယ ဝိတ္ထာရိတဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၃။

ဝိရူပကရဏာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဝိရူပကရဏ + အဓိပ္ပါယ] အဆင်းဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-အရုပ်ဆိုး - အကျည်းတန် - အောင်ပြုခြင်း၌ ဖြစ်သော - အလို - အဓိပ္ပါယ်။ ဧဝံ ဝိရူပကရဏာဓိပ္ပါယေန ကဏ္ဏံ ဝါ နာသံ ဝါ ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၄၇။ (-ကင်္ခါ။ ၂၅၃)။

ဝိရူပကိရိယ (ထီ၊ နု) [ဝိရူပ + ကိရိယ] ဖောက်ပြန်သောအမူအရာ။ ဝိသူကာယတိကိတိ ဝိသူကံ ဝိရူပကိရိယံ ပဝတ္တေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဝိရူပကေသ (တိ) [ဝိရူပ + ကေသ] ဖောက်ပြန်- ဖရိုဖရဲ-ပြန့် -ကြဲ-သော ဆံပင်ရှိသော။ တသ္သ တာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏော ကာယော --- ဖရုသော ဝိရူပကေသော။ ပေတ၊ ဋ။ ၉၄။

ဝိရူပက္ခ (ပု၊ နု) [ဝိရူပ + အက္ခိ။ သမာသ် အဆုံး၌ က္ခ-ကို အ-ပြု။ နိရုတ္တိ။ ၃၇၇။ ဝိရူပါနိ အက္ခီနိ ယဿာတိ ဝိရူပက္ခော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိရူပါက္ခ-သံ။] (နု) (၁) ဝိရူပက္ခမည်သော- မြွေမင်း -မြွေမင်းမျိုး -နဂါးမင်း-နဂါးမင်းမျိုး (ငန်းကျား၊ ငန်းဥကွက်၊ ငန်းနက်၊ ငန်းနီမျိုး - ဟု သဗ္ဗနဝိလာသိနီကျမ်း၌ ဆိုသည်)။ (ပု) (၂) ဝိရူပက္ခနတ်မင်း၊ နဂါးတို့ကို အစိုးရသောနတ်မင်း။ (နု) (၁) ဝိရူပက္ခေဟိ မေ မေတ္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၅။ ဝိရူပက္ခေဟိ (အံ၊ ၁။ ၃၈၄) တိ ဝိရူပက္ခနာဂကုလေဟိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိရူပက္ခေဟိ မေ မေတ္တ (ဇာ၊ ၁။ ၅၃) န္တိ ဝိရူပက္ခနာဂရာဇကုလေဟိ သဒ္ဓိံ မယှံ မေတ္တံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၃၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၉)။ (ပု) (၂) ပစ္ဆိမဍ္ဍ ဒိသံ ရာဇာ၊ ဝိရူပက္ခော ပသာသတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဝိရူပက္ခေန မဟာရညာ (စရိယာ ၄၀၀) တိ ဝိရူပက္ခေန နာမ နာဂါဓိပတိမဟာရာဇေန။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၁၊ ၂၈၀။ (-ပေတ၊ ဋ။ ၁၆။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၃)။

(ဝိရူပက္ခနတ်မင်းကြီးသည်-- ဓတရဋ္ဌ, ဝိရူဠှက, ဝိရူပက္ခ, ဝေဿဝဏ - ဟူသော စာတုမဟာရာဇ်နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်တို့တွင်ပါဝင်သော နတ်မင်းကြီးဖြစ်သည်။ နဂါးတို့၏အကြီးအကဲမင်းဖြစ်၍ နဂါးပေါင်းကုဋေတစ်သိန်းအခြံအရံရှိ၏။ ကြွချီတော်မူသောအခါ၌ အခြံအရံဖြစ်သောနဂါးတို့ကို ပတ္တမြားပျဉ်ချပ် (= ဒိုင်းကာ) တစ်ခုစီနှင့် ရွှေလှံတစ်ချောင်းစီ ကိုင်ဆောင်စေ၏။ ထိုနတ်မင်းကြီးသည် နတ်သဘင်အစည်းအဝေးကျင်းပသည့်အခါ အနောက်အရပ်ကို အစိုးရသူဖြစ်သည်အားလျော်စွာ အနောက်အရပ်၌ အရှေ့သို့မျက်နှာမူ၍ စာတုမဟာရာဇ်နတ်, တာဝတိံသာနတ်တို့ကို ရှေ့ထား၍ ထိုင်လေ့ရှိ၏။ ထိုနတ်မင်းကြီး၌ သားတော်များစွာရှိ၏ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌လာ၏၊ အရေအတွက် အတိအကျကား မပါရှိပေ၊ ထူးခြားသည်မှာ နတ်မင်းကြီး ၄ - ယောက်တို့၏ သားတော်အားလုံးကို "ဣန္ဒ" ဟူသော သိကြားမင်း၏အမည်ကို ယူ၍ မှည့်ခေါ်ထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ထိုနတ်မင်းကြီး၌ " စက္ကို. ကာဠိ. ကာလကဏ္ဏိ " ဟုအမည်ရသော သမီးတော် တစ်ပါးရှိသည်။(ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၃)။ ဝိရူပက္ခအစရှိသော နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်တို့သည် သိကြားမင်း၏ လက်အောက်ခံ နတ်မင်းကြီးများဖြစ်၍ လခွဲတစ်ကြိမ် လပြည့်, လကွယ် ဥပုသ်နေ့တိုင်း သိကြားမင်း၏ အထံသို့ သွားရောက်ခစားကြကုန်၏။ စကြဝဠာတစ်ခု၌ ဝိရူပက္ခနတ်မင်းကြီးတစ်ယောက်ရှိ၍ စကြဝဠာတိုက်တစ်သောင်းမှာ ဝိရူပက္ခနတ်မင်းကြီးပေါင်း တစ်သောင်းတိတိ ရှိသည်။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၁၇၈၊ ၂၀၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၄၁၊ ၂၈၀။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၈။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၄၃။)

ဝိရူပက္ခဇာတိက (တိ) [ဝိရူပက္ခ + ဇာတိ• ဝိရူပက္ခဇာတိ + ဣက။ ယ-ကို က-ပြု။] ဝိရူပက္ခမည်သော-မြွေမင်း-နဂါးမင်း-အမျိုး-ဇာတ်-၌ဖြစ်သော။ ဝိရူပက္ခဇာတိကေဟိ နာဂေဟိ သဟ မယှံ မိတ္တဘာဝေါ ဟောတု။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၉။

ဝိရူပက္ခနာဂကုလ (န) [ဝိရူပက္ခ + နာဂ + ကုလ] ဝိရူပက္ခမည်သော - မြွေမင်းမျိုး-နဂါးမင်းမျိုး။ ဝိရူပက္ခ (၁) လည်းကြည့်။ ဝိရူပက္ခေဟိတိ ဝိရူပက္ခနာဂကုလေဟိ။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၈၁။

ဝိရူပက္ခနာဂရာဇကုလ (န) [ဝိရူပက္ခ + နာဂရာဇ + ကုလ] ဝိရူပက္ခနာဂကုလ-ကြည့်။ ဝိရူပက္ခ (၁) ကြည့်။

ဝိရူပက္ခမဟာရာဇ (ပု) [ဝိရူပက္ခ+မဟာရာဇ] ဝိရူပက္ခနတ်မင်းကြီး။ ဧကဒိဝသဥ္စ ဝိရူပက္ခ-မဟာရာဇေန နာဂပရိသာယ သဒ္ဓိံ တိဒသပုရံ ဂန္ဓာ။ စရိယာ၊ ဋ။ ၁၁၆။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၃။၂၄၂)။

ဝိရူပဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဝိရူပ + ဂဟိတ] ဖောက်ပြန်စွာယူအပ်သော။ တေန ဓမ္မဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတံ ဝိရူပဂ္ဂဟိတံ --- မာနသံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိရူပစောဠ (တိ) [ဝိရူပ + စောဠ] အဆင်းဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-ဆွေးမြေ့-သော အဝတ်- သင်္ကန်း- ရှိသော။ ဒုစ္စောဠာတိ ဝိရူပစော်ဠာ၊ ဇိဏ္ဏစောဠာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၉၀။

ဝိရူပဒဿန (တိ) [ဝိရူပ + ဒဿန] ဖောက်ပြန်သော-အဆင်း-ရုပါရုံ-ရှိသော၊ (အဆင်းမလှ အမြင်မတော်သော)။ တတ္ထ အဒ္ဒသ ဧကံ မဟာကာယံ ဝိရူပဒဿနံ ဂစ္ဆန္တံ ပုရိသံ။ ဥဒါန၊ ဋ၊ ၂၇၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၆)။

ဝိရူပဓာတုက (တိ) [ဝိရူပ + ဓာတု + က] ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိသော။ တဿ ထောကံ ဝိရူပဓာတုကတ္တာ န ဣစ္ဆိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၂။

ဝိရူပပ (ပ္ပ) ဝတ္တိ (ထီ) [ဝိရူပ + ပဝတ္တိ] ဖောက်ပြန်သောဖြစ်ခြင်း။ ဝိနယနတောတိ ကာယဝါစာစိတ္တာနံ ဝိရူပပဝတ္တိယာ ဝိနယနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄)။

ဝိရူပဘောဇန (န) [ဝိရူပ + ဘောဇန] ဖောက်ပြန်သောအစာ(ကျင်ကြီး)ကိုစားခြင်း။ ဝိကဋဘောဇနေတိ ဝိကတဘောဇနေ ဝိရူပ-ဘောဇနေ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

ဝိရူပမန (တိ) [ဝိရူပ + မန] ဖောက်ပြန်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိရူပမနော ဝါ ဒေါမန-ဿာဘိဘူတတာယ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဝိရူပမာနသ (တိ) [ဝိရူပ + မာနသ] ဝိရူပမန-ကြည့်။ ဝိမနာတိ ဝိရူပမာနသော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၂။

ဝိရူပရူပ (တိ) [ဝိရူပ + ရူပ။ ဝိရူပရူပ-သံ။ ဝိရူဝရူဝ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (န) (၁) (ပင်ကိုယ်မှ) ကင်းသော သဘောရှိသောကိုယ်။ (၂) အထူးထူးအပြားပြား သဘောရှိသော ကိုယ်။ (၃) ဖောက်ပြန်သောသဘော၊ အထူးထူး သောသဘော။ (၄) မသင့်လျော်-မလျောက်ပတ်-သောအမူအရာ။ (၅) ဖောက်ပြန်-ယုတ်မာ-သောသူတို့၏ အသွင်အပြင်။ (၆)ဖောက်ပြန်သောအဆင်း၊ အထူးထူးသောအသွင်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အဆင်း။ (၇) ဖောက်ပြန်-မတင့်တယ်-သော-အသွင်-သဏ္ဌာန်-အဆင်း သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၈) ဖောက်ပြန်-မလှပ-သော-ခန္ဓာကိုယ်-သဏ္ဌာန်-အဆင်း-ရှိသော။ (န) (၁) (ပင်ကိုယ်မှ) ကင်းသောသဘောရှိသောကိုယ်။ (၂) အထူးထူး အပြားပြား သဘောရှိသောကိုယ်။ ဝိရူပရူပေနာ (ဒီ၊၃။၁၀)တိ ဝိဂတရူပေန ဝိဂစ္ဆိတသဘာဝေန ရူပေန အတ္တနော ရူပံ ပဟာယ အဒိဿ-မာနေန ကာယေန၊ သီဟဗျဂ္ဃါဒိဝသေန ဝါ ဝိဝိဓရူပေန သမ္မုခီဘာဝံ အာဂစ္ဆေယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉။ (၃) ဖောက်ပြန်သောသဘော၊ အထူးထူးသောသဘော။ ဝိရူပရူပေန မထေန္တိ စိတ္တန္တိ နာနာဝဏ္ဏေဟိ ရူပေဟိ --------- နာနာဝဏ္ဏေဟိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေဟိ စိတ္တံ မထေန္တိ တောသေန္တိ ပကာသေန္တိ။ စူဠနိ။ ၂၆၂။ ဝိရူပရူပေနာ (မ၊ ။၂ ၂၆၁) တိ ဝိဝိဓရူပေန၊ နာနာသဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။ ဝိရူပရူပေနာ (သုတ္တနိ။ ၂၈၇။ ထေရ။ ၃၂၇။ စူဠနိ။ ၂၆၁) တိ ဝိရူပေန ရူပေန၊ အနေကဝိဓေန သဘာဝေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၉။ (၄) မသင့်လျော်-မလျောက်ပတ်-သောအမူအရာ။ ဝိရူပရူပေနာ (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၀)တိ အပ္ပတိရူပါကာရေန။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၄။ (၅) ဖောက်ပြန်-ယုတ်မာ-သောသူတို့၏ အသွင်အပြင်။ ဝိရူပရူပေနာ (ဇာ၊ ၂။ ၈) တိ ဝိရူပါနံ လာမကပုဂ္ဂလာနံ ရူပေန ဥတ္တမဂုဏာ သန္တောပိ ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၅၀။ (၆) ဖောက်ပြန်သောအဆင်း၊ အထူးထူးသော အသွင်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အဆင်း။ ဝိရူပရူပေနာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၉) တိ ဝိဝိဓရူပေန။ ---- ဝိဝိဓပဋိစ္ဆန္နေန အတ္တနော ရူပေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၀။ (၇) ဖောက်ပြန်-မတင့်တယ်-သော-အသွင်သဏ္ဌာန်-အဆင်း သဏ္ဌာန်။ ဝိရူပံရူပ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆) န္တိ ဝိပရီတရူပသဏ္ဌာနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၁။ (တိ) (၈) ဖောက်ပြန်- မလှပ-သော-ခန္ဓာကိုယ်-သဏ္ဌာန်-အဆင်း-ရှိသော။ မုခဥ္စ ကုဏဋ္ဌိကတံ ဝိရူပရူပံ သက်ုစိတံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၇။ အထ အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ ပေတေသု နိဗ္ဗတ္တော နဂ္ဂေါ ဝိရူပေါ ---။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၅၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀)။

ဝိရူပဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိရူပ + ဝဏ္ဏ] ဖောက်ပြန်-မလှပ-အမြင်မတော်-သော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဒုဒ္ဒသိကော ဝိရူပဝဏ္ဏော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၃။

ဝိရူပဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိရူပ + ဝဏ္ဏ] အဆင်းမလှ-အရုပ်ဆိုး-အကျည်းတန်-သော၊ သူ။ တေသု ပန ဇောကော ပညဝါ ဘဝိဿတိ ဝိရူပဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၉။

ဝိရူပဝိပါက (ပု) [ဝိရူပ + ဝိပါက] ဖောက်ပြန်သောအကျိုး။ ဝိပစ္စယတာ-လည်း ကြည့်။ ဝိပစ္စယတာယ ဝေါဟာရောတိ ဝိရူပဝိပါကာယ အညမည ဒုက္ခုပ္ပါဒနာယ ကာယဝစီဝေါဟာရော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဝိရူပဝေသ (ပု) [ဝိရူပ + ဝေသ] ဖောက်ပြန်သောအသွင်အပြင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိရူပဝေသဓာရီ (တိ) [ဝိရူပဝေသ + ဓရ + ဏီ] ဖောက်ပြန်သော အသွင်အပြင်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ လောကဗျူဟာ နာမ ကာမာဝစရဒေဝါ ---------- အတိ ဝိယ ဝိရူပဝေသဓာရိနော ဟုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၅။

ဝိရူပသံသပ္ပနက (တိ) [ဝိရူပ + သံသပ္ပနက] ဖောက်ပြန်စွာ - ရွေ့ရှား - တုန်လှုပ် - တတ်သော။ အတ္တနော ပဝတ္တိအာကာရဝသေန, ဝိရူပသံသပ္ပနကအနိဋ္ဌရူပသမုဋ္ဌာပနဝသေန စ ဝိသပ္ပနရသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။

ဝိရူပသဏ္ဌိတ (တိ) [ဝိရူပ + သဏ္ဌိတ] ဖောက်ပြန်စွာတည်သော။ ဒုဋ္ဌုသဏ္ဌိတော, ဝိရူပသဏ္ဌိတော စ န ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိရူပသန္နိဝေသ (တိ) [ဝိရူပ + သန္နိဝေသ] ဖောက်ပြန်-အဆင်းမလှ-သောအသွင်အပြင် ရှိသော။ ဒုသဏ္ဌာနန္တိ ဝိရူပသန္နိဝေသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။

ဝိရူပသရီရဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိရူပ + သရီရ + ဝဏ္ဏ] ဖောက်ပြန် - မလှပ - သော ကိုယ်၏ အဆင်း, သဏ္ဌာန်ရှိသော၊ သူ။ ဝိရူပသရီရဝဏ္ဏန္တိ အသုန္ဒရဆဝိဝဏ္ဏဥ္စေဝ အသုန္ဒရသဏ္ဌာနဥ္စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဝိရူပါကာရ (တိ) [ဝိရူပ + အာကာရ] ဖောက်ပြန် - မတင့်တယ် - သော - အခြင်း အရာ-အမူအရာ-ရှိသော၊ သူ။ တေနေဝ အဿဒ္ဓိယေန ဝိရူပါကာရော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃။

ဝိရူပိတ (တိ) [ဝိရူပ + ကြတ • ကြ + တ] (၁) ဖြစ်သောဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော၊ (၂) ဖောက်ပြန်-ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်-သော။ (၁) (၂) မစ္ဆရိယေန ဝိရူပိတေ သန္တာနေ ယေဘုယျေန ဂုဏာ ပတိဋ္ဌမေဝ န လဘန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဝိရူပေကသေသ (ပု) [ဝိရူပ + ဧက + သေသ] ဝိရူပေကသိသ်၊ မတူသောရုပ်သွင်ရှိ-သုတိ မတူ - သောပုဒ်ကို တစ်ခုကြွင်းပြုခြင်း။ (သာရိပုတ္တ + မောဂ္ဂလ္လာန-ဟု နှစ်ပုဒ်ရှိရာ အသံမတူပဲလျက် မောဂ္ဂလ္လာနပုဒ်ကို ချေ ဖျက်၍ သာရိပုတ္တပုဒ်တစ်ခုတည်း အကြွင်းပြု ထားခြင်း, ချန်ထားခြင်းတည်း)။ " သာရိပုတ္တာ " တိ ဟိ ကြာဲ ဧကသေသ- နယေန ဝုတ္တံ ဝိရူပေကသေသဿပိ ကြစ္စိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၂)။

ဝိရူပေကသေသနယ (ပု) [ဝိရူပေကသေသ + နယ] ဝိရူပေကသိသ်နည်း။ သုတိမတူသော ပုဒ်ကို တစ်ခုကြွင်းပြုသောနည်း။ ဒသဿနေန စေတ္ထ သဝနမ္ပိ သင်္ဂဟိတံ ဝိရူပေကသေသ- နယေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၁၂၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၁)။

ဝိရူပေကသေသနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဝိရူပေကသေသ+ နိဒ္ဒေသ] ဝိရူပေကသိသ်-သုတိမတူ တစ်ခု ကြွင်းပြုခြင်း - ကိုညွှန်ပြကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ ဝိရူပေကမသေသနိဒ္ဒေသော ဝါ ဧသော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၇။

ဝိရူဟ (တိ) [ဝိ + ရုဟ + ဏ။ ဝိရူပ-သံ။ ဝိရူဟ-ပြာ။] ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-သော။ တေသု ဟိ သော ဝိရူဟဘာဝေန ဇီဝသညီ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၂။

ဝိရူဟတိ (ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + အ + တိ။ ဝိရောဟတိ-သံ။ ဝိရုဟတ္တ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝိရုဟတိ-ကြည့်။ ယထာ အညတရံ ဗီဇံ ခေတ္တေ ဝုတ္တံ ဝိရူဟတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၃၆။ န ဝိရူဟတိ (ထေရ၊ ၂၇၉) တိ ဝိရုဠှိ ဝုဍ္ဎိ န ပါပုဏာတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၈။ (-အံ၊ ၁။ ၃၅၆။ အပ၊ ၁။ ၃၀)။

ဝိရူဟန (ထီ၊ န) [ဝိ + ရုဟ + ယု။ ဝိရောဟဏ-သံ။] ဝိရုဟန-ကြည့်။

ဝိရူဟနဋ္ဌာန (န) [ဝိရူဟန + ဌာန] ဝိရုဟနဋ္ဌာန - ကြည့်။ ကိလေသာနံ ပန အာသန္နပစ္စေ ဝိရူဟနဋ္ဌာနေ သမုဒါစရတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၄)။

ဝိရူဟနပညတ္တိ (ထီ) [ဝိရူဟန + ပညတ္တိ] ဝိရုဟနပညတ္တိ - ကြည့်။ ကိလေသာနံ ဖလပညတ္တိ အဘိသင်္ခါရာနံ ဝိရူဟနပညတ္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။

ဝိရူဟနသမတ္ထ (တိ) [ဝိရူဟန + သမတ္ထ] ဝိရုဟနသမတ္ထ - ကြည့်။ ဝိရူဟနသမတ္ထေ သာရဖလေ နိရုဠှော ဗီဇသဒ္ဒေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဝိရူဟနာပညတ္တိ (ထီ) [ဝိရူဟနာ + ပညတ္တိ] ဝိရုဟနာပညတ္တိ-ကြည့်။ ဝိရူဟနာပညတ္တိ သင်္ခါရာနံ။ နေတ္တိ။ ၅၃။

ဝိရူဟန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + အ + အန္တိ] ကြီးပွါး -စည်ပင် -ပြန့်ပြော -ပြန့်ပွါး-ကုန်၏။ ဝိရုဟန္တိ-လည်းကြည့်။ ဝိရူဟန္တိတိ ဝိဖန္တိ၊ သဉ္ဇာတမူလာယ ဝါ သဒ္ဓါယ ပတိဋ္ဌဟန္တိ အစလာ ဘဝန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။

ဝိရူဟရေ (ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + အ + အန္တိ] ဝိရုဟန္တိ-ကြည့် လောကေ ဇာတာ ဝိရူဟရေ။ အပ၊ ၁။ ၃၀။ (-အပ၊ ၁။ ၉၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀)။

ဝိရူဟာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ရုဟ +ဏာပေ + တဗ္ဗ] အပင်ပေါက်-ပွါး-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-စေအပ်သော။ ဇဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန သကမာနသေ ကိလေသာ န ဝိရူဟာပေ-တဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၉။

ဝိရူဟိံသု (ကြိ) [ဝိ + ရုဟ + ဥံ] ကြီးပွါး-ပေါက်ရောက် -စည်ပင် -ပြန့်ပြော -ပြန့်ပွါး-ကုန်ပြီ။ တဿ သဒ္ဓါ ဝိရူဟိံသု။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၂)။

ဝိရူဠှ (တိ) [ဝိ + ရုဟ + တ။ တပစ္စည်းကို ဟ-ပြု။ ဓာတွန် ဟ-ကို ဠှ-ပြု။ ကစ္စည်း။ ၅၈၉။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၆။ ဝိရူပ - သံ။ ဝိရူဟ - ပြာ။] ဝိရုဠှ-ကြည့်။ ပတိဋ္ဌိတံ တတ္ထ ဝိညာဏံ ဝိရူဠှံ၊ သံဝဒ္ဓန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၂)။

ဝိရူဠှက (ပု) [ဝိရူဠှ + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။ တစ်နည်း-- ဝိရူဠှ + က။ က-သဒ္ဒါ သုခ အနက်ဟော။ ဝိရူပက-သံ။] (မြင့်မိုရ်တောင်၏တောင်ဘက်အရပ်၌ နေသော) ဝိရူဠှက နတ်မင်းကြီး။ ပုရိမံ ဒိသံ ဓတရဋ္ဌော၊ ဒက္ခိဏေန ဝိရူဠှကော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ ကုဝေရံ ဓတရဋ္ဌဉ္စ ဝိရူပက္ခံ ဝိရူဠှကံ။ ပေတ။ ၁၂၈။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၁)။

(ဝိရူဠှကနတ်မင်းကြီးသည် -- ဓတရဋ္ဌ, ဝိရူဠှက, ဝိရူပက္ခ, ဝေဿဝဏ - ဟူသော စတုမဟာရာဇ်နတ်မင်းကြီး ၄ - ယောက်တို့တွင် ပါဝင်သော နတ်မင်းကြီးဖြစ်သည်။ ထိုနတ်မင်းကြီးသည် ကုမ္ဘဏ်နတ်တို့၏အကြီးအကဲမင်းဖြစ်၍ ကုမ္ဘဏ်နတ်ပေါင်း ကုဋေတစ်သိန်းအခြံအရံရှိ၏၊ ကြွချီတော်မူသောအခါ၌ အခြံအရံဖြစ်သော ကုမ္ဘဏ်နတ်တို့ကို ဖျဉ်ချပ် (= ဒိုင်းကာ) တစ်ခုစီ, ရွှေလှံတစ်ချောင်းစီ ကိုင်ဆောင်ယူစေ၏။ ထိုနတ်မင်းကြီးသည် နတ်သဘင်အစည်းအဝေးကျင်းပသည့်အခါ တောင်အရပ်ကို အစိုးရသူဖြစ်သည်အား လျော်စွာ တောင်အရပ်၌ မြောက်သို့မျက်နှာမူ၍ စတုမဟာရာဇ်နတ်, တာဝတိံသာနတ်တို့ကို ရှေ့ထား၍ထိုင်လေ့ရှိ၏။

ထိုနတ်မင်းကြီး၌ သားတော်များစွာရှိ၏ဟု ကျမ်းဂန်တို့၌လာ၏။ အရေအတွက် အတိအကျကား မပါရှိပေ၊ ထူးခြားသည်မှာ နတ်မင်းကြီး ၄ - ယောက်တို့၏ သားတော်အားလုံးပင် " ဣန္ဒ " ဟူသော သိကြားမင်း၏ အမည်ကိုယူ၍ မှည့်ခေါ်ထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်၊ ဝိရူဠှက-အစရှိသော နတ်မင်းကြီး ၄ - ယောက်တို့သည် သိကြားမင်း၏ လက်အောက်ခံ နတ်မင်းကြီးများဖြစ်ကြ၍ လခွဲတစ်ကြိမ် လပြည့်, လကွယ်ဥပုသ်နေ့တိုင်း သိကြားမင်း၏အထံသို့ သွားရောက် ခစားကြရကုန်၏။ စကြဝဠာတစ်ခု၌ ဝိရူဠှကနတ်မင်းကြီး တစ်ယောက်ရှိ၍ စကြဝဠာတိုက်တစ်သောင်းမှာ ဝိရူဠှကနတ်မင်းကြီးပေါင်း တစ်သောင်း (၁၀၀၀၀) တိတိရှိသည်။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၁၇၈။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ၃၊ ၂။ ၂၄၁၊ ၂၈၀။ အံ၊ ၃၊ ၁။ ၁၉၈။)

ဝိရူဠှဂစ္ဆက (ပု) [ဝိရူဠှ + ဂစ္ဆက] အပင်ပေါက် -ပွါး-ကြီးပွါး -စည်ပင် -ပြန့်ပြော -ပြန့်ပွါး - သော - သစ်ပင်ငယ် - ချုံ။ --------- မဟာဇမ္ဗုဥမ္မူလဝါတော ဆိန္နတဋေ့ ဝိရူဠှဂစ္ဆကံ ------ ကိသ္မိဥ္စိဒေဝ ဂဏောတိ။ ဇာ၊ ၃၊ ၁။ ၃၂၁။

ဝိရူဠှတိဏ (တိ) [ဝိရူဠှ + တိဏ] အပင်ပေါက်-ပွါး-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-သောမြက်ရှိသော။ တံ ပန ဌာနံ ဝိရူဠှတိဏံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ၃၊ ၂။ ၂၁၇။

ဝိရူဠှပတ္တ (တိ) [ဝိရူဠှ + ပတ္တ] စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-နုပျို-သော အရွက်ရှိသော။ သမန္တတော ဝိရူဠှပတ္တော တရုဏပတ္တသမ္ပန္နော ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၃၊ ၃။ ၄၆၉။

ဝိရူဠှဗီဇ (နု) [ဝိရူဠှ + ဗီဇ] အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော -ပြန့်ပွါး -သောမျိုးစေ့။ (ဗီဇာနံ တရုဏာနန္တိ တရုဏသဿာနံ။ မ၊ ၃၊ ၃။ ၁၂၂။ ကာရဏူပစာရေန သဿေသု ဗီဇပရိယာယောတိ အာဟ " ဗီဇာနံ တရုဏာနန္တိ တရုဏသဿာန " န္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၉-ထောက်လျှင်-- အပင်ပေါက်-ပေါက်-ကြီးပွါး- စည်ပင်- ပြန့်ပြော- ပြန်ပွါး-သော-မျိုးပင်-ကောက်ပင် - ဟု ဥပစာနည်းပေးရမည်။) ဗီဇာနံ တရုဏာနန္တိ ဥဒကေန အနုဂ္ဂဟေတဗ္ဗာနံ ဝိရူဠှကဗီဇာနံ။ သံ၊ ၃၊ ၂။ ၂၇၅။

ဝိရူဠှပြဟ္မစရိယ (တိ) [ဝိရူဠှ + ပြဟ္မစရိယ] စည်ပင်သည့် မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ (ဘုရားရှင်၏) အဆုံးအမဟူသောမြတ်သောအကျင့်, မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်၌-ကြီးပွါး -စည်ပင်-ပြန့်ပြော -ပြန့်ပွါး-ခြင်းသို့ရောက်သော၊ သူ။ ဝိရူဠှပြဟ္မစရိယာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀) တိ သာသနပြဟ္မစရိယေ

မဂ္ဂဖြဟ္မစရိယေ စ ဝိရူဠံ အာပန္နာ -------- ဟောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၃။

ဝိရူဠှမူလ (တိ) [ဝိရူဠှ + မူလ] ကြီးပွါး-စည်ပင် - ပြန့်ပွါး - ပြန့်ပြော - သောအမြစ်ရှိသော။ သုသံဝိရူဠှာတိ သုဋ္ဌု သမန္တတော ဝိရူဠှမူလာ ဟုတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ ယဿ ပန အရိယမဂ္ဂေါ ဥပ္ပန္နော္တ ဝိရူဠှ-မူလော ဝိယ ပါဒပေါ သုပ္ပတိဋ္ဌိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။ (အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄)။

ဝိရူဠှမူလသန္တာန (တိ) [ဝိရူဠှ + မူလ + သန္တာန] ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-သော မြစ်ပျဉ်း (အမြစ်ပါးပျဉ်း) ရှိသော။ ဝိရူဠှမူလသန္တာန (ဇာ၊ ၂။ ၁၅၀) န္တိ ဝမိတ-မူလပါရောဟံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၈။

ဝိရူဠှသဏ္ဍန္န (တိ) [ဝိရူဠှ + သဏ္ဍန္န] (၁) စည်ပင်-ပြန့်ပြော-သော။ (၂) စည်ပင်-ပြန့်ပြော- စွာ- ဖုံးလွှမ်း- ဖုံးအုပ်- အပ်သော။ (၁) (၂) သုယနနိစိတပတ္တပလာသပလ္လဝေဟိ ဝိရူဠှသဏ္ဍန္နေတိ စ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၂။

ဝိရူဠှိ (ထီ) [ဝိ + ရုဟ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၅၆။ ဝိရူဝိ-သံ။] ဝိရူဠှိ-ကြည့်။ ဝိရူဠှိ (သံ၊ ၃။၇၀)တိ ဝမိ ဒုတိယာ သမ္ပဒါ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။

ဝိရူဠှိဆန္ဒဝိရဟိတ (တိ) [ဝိရူဠှိ + ဆန္ဒ + ဝိရဟိတ] ကြီးပွါး - စည်ပင် - ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး - လိုသော - ဆန္ဒ-ကင်း -မရှိ-သော။ အဝိရူဠှိဆန္ဒာတိ ဝိရူဠှိဆန္ဒဝိရဟိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဝိရူဠှေ (ကြိ) [ဝိရူဠှ + ဣ + ဧယျ။ ဝိရူဠှေတိ - ကြည့်။] အပင်ပေါက်-ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန့်ပွါး-ရာ၏။ ဒေဝေါ စ ဝဿေ န ဟိ တံ ဝိရူဠှေ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၆။

ဝိရူဠှေတိ (ကြိ) [ဝိရူဠှ + ဣ + တိ။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၂။ နာမဓာတ်။ ဝိသုဒ္ဓေတိ၊ ဥပဝီဏေတိ-ပုဒ်တို့ကဲ့သို့။] အပင်ပေါက်၏၊ ကြီးပွါး-စည်ပင်-ပြန့်ပြော-ပြန်ပွါး-၏။

ဝိရူဠှေယျ (ကြိ) [ဝိရူဠှ + ဣ + ဧယျ] ဝိရူဠှေ-ကြည့်။ ဒေဝေါ စ ဝဿေ န ဟိ တံ ဝိရူဠှေ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၁။ အခေတ္တတာယ တံ န ဝိရူဠှေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၆။

ဝိရေက (ပု) [ဝိ + ရိစ + ဏ။ ဝိရေက-သံ။ ဝိရေဂ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (ဆေးဖြင့်) ဝမ်းလျှောခြင်း။ (၂) ပြကတေ့-ရိုးရိုး-ဝမ်းသွားခြင်း။ (၁) ကာယေ အဘိသန္ဒေ ဇီဝကေန ဝိရေကော ကာရိတော။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၆။ (၂) တထာ ဝိရေစနံ ဝိရေကောဝ၊ အဓောဝိရေစနံ ဒေါသနိဟရဏန္တိ အယ-မေတေသံ ဝိသေသော ပါကဋော ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၇၇။

ဝိရေစက (တိ) [ဝိ + ရိစ + ဏ္ဍု။ ဝိရေစက-သံ။] ဝမ်းကျ-ဝမ်းလျှော-ဓာတ်လျှော- ဝမ်းသွား - ဓာတ်သွား - သော၊ သူ။ ဝိရေကော၊ ဝိရေစကော။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။

ဝိရေစန² (န) [ဝိ + ရိစ + ယု။ ဝိရိစ္စတိ ဧတေနာတိ ဝိရေစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။ ၇၀။ ဝိ + ရိစ + ဏေ + ယု။ ဝိရေစန - သံ၊ ဝိရေအဏ - ပြာ။ ဝိရေယဏ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ဝမ်း-ဓာတ်-လျှောခြင်း၊ ဝမ်း-ဓာတ်-သွားခြင်း။ (၂) ဝမ်း-ဓာတ်-လျှောစေခြင်း။ ဝမ်း - ဓာတ် -လျှောအောင်ပြုခြင်း။ (၃) (သလိပ်စသောဒေါသတို့ကို) ထုတ်-အန်အောင်ပြု-ခြင်း။ (၄) ဝမ်း-ဓာတ်-နုတ်ဆေး၊ ဝမ်းကျဆေး။

(၁) ဇဝံ ဘဂဝတော သာမတ္ထိယာယ ဝိရေစနံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၁။ (၂) ဝမနံ ဝိရေစနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁။ ဝမနန္တိ ယောဂံ ဒတွာ ဝမနကရဏံ။ ဝိရေစနေပိ ဧသေဝ နယော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ (၃) ဥဒ္ဓံ ဝိရေစန (ဒီ၊ ၁။ ၁၁) န္တိ ဥဒ္ဓံ ဒေါသာနံ နီဟရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ ဥဒ္ဓံ ဝိရေစနန္တိ ဝမနံ ဥဒ္ဓံ ဒေါသာနံ နီဟရဏန္တိ ဝုတ္တတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၇)။ (၄) ကုစ္ဆိတိ တထာဂတော ဝိရေစနံ ပါတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၀။ တိကိစ္ဆကာ ဘိက္ခဝေ ဝိရေစနံ ဒေန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၄၃၃။ ဝိရေစနန္တိ ဒေါသနီဟရဏဘေသဇ္ဇံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၂)။

ဝိရေစန၂ (နှ) | ဝိရေစန + ဏ | ဝမ်းနှုတ်-ဓာတ်နှုတ် - ဆေးနှင့်တူသော (တရား)။ အဟဥ္စ ခေါ် ဘိက္ခဝေ အရိယံ ဝိရေစနံ ဒေသေဿာမိ။ အံ၊ ၃။ ၄၃၃။ (-အပ၊ ၁။ ၅၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀)။

ဝိရေစနက (ပု) | ဝိရေစန + ကရ + ကွိ။ ဝိရေစန + က။ | ဝမ်းလျှောခြင်းကိုပြု-ဝမ်းလျှောစေ-တတ်သော-အနာ-ရောဂါ-(ဝမ်းကျ-ကာလဝမ်း-ရောဂါ) ဝိသူစိကာတိ မဟာန္တော ဝိရေစနကော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၁။

ဝိရေစနီယ (တိ) | ဝိ + ရိစ + ဏေ + အနီယ | ဝမ်းလျှောစေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ ဝမ်းနှုတ်ထိုက်သော၊ သူ။ ဝိရေစနီယံ ဝိရေစေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၉။

ဝိရေစမာန (တိ) | ဝိ + ရိစ + အ + မာန | ဝမ်း-ဓာတ်-လျှော်သော၊ ဝမ်းသွေးသွန်သော။ ဝိရေစမာနော ဘဂဝါ အဝေါစ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၆။ ဝိရေစမာနောတိ အဘိဏှံ ပဝတ္တလောဟိ-တဝိရေစနော၀ သမာနော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဝိရေစယိံ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရိစ + ဏာယ + ဤံ | ဝမ်းလျှော - ဝမ်းသွန် - စေပြီ။ တိကိစ္ဆကော အဟံ အာသိံ၊ သေဋ္ဌိပုတ္တံ ဝိရေစယိံ။ အပ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၁။

ဝိရေစေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရိစ + ဏေ + တိ။ ရိစ ဝိရေစနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၃။ ဝိရိဉ္စတိ-၏ ကာရိုက်ပုဒ်။ ဝိရေစယတိ-သံ။ ဝိရေအက္က - ပြာ။ | (၁) ကင်းဆိတ်စေ၏။ (၂) ဝမ်း-ဓာတ်-လျှောစေ၏၊ ဝမ်း-ဓာတ်-သွားစေ၏၊ ဝမ်းသွန်စေ၏။ (၁) ဝိရေစေတွာ-ကြည့်။ (၂) ကာဒံ ဘဂဝန္တံ ဒသကွတ္တုံ ဝိရေစေဿတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၀။ ဝမနီယံ ဝမေတိ၊ ဝိရေစနီယံ ဝိရေစေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၉။

ဝိရေစေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ရိစ + ဏေ + တွာ | (အပြစ်မှ) ကင်းဆိတ်စေ၍။ ဝိရေစေတွာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃) တိ ဒေါသပ-ကောပတော ဝိဝေစေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅။

ဝိရေစေသိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရိစ + ဏေ + ဤ | ဝမ်း-ဓာတ်-လျှောစေပြီ၊ ဝမ်း-ဓာတ်-သွားစေပြီ၊ ဝမ်းသွန်စေပြီ။ နိစ္ဆာရေသီတိ ဝိရေစေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၉။

ဝိရေစေဿတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရိစ + ဏေ + ဿတိ | ဝမ်း-ဓာတ်-သွားစေလတ္တံ့၊ ဝမ်းသွန်စေလတ္တံ့။ ဝိရေစေတိ (၂) ကြည့်။

ဝိရောစ (ကြိ) | ဝိ + ရုစ + အ + ဟိ။ ဝိရောစတိ - မှ။ | ထွန်းလင်း - ထွန်းပ-တောက်ပ - ပါလော။ တဏေဝ တွံ ပုဏ္ဏမနော၊ ဝိရောစ ဒသသဟဿိယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၄၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅။ ဝိရောစာတိ ဝိရာဇ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၄။

ဝိရောစတိ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + အ + တိ။ နီတိ၊ မာတု။ ၂၁၀။ ၂၂၃။ ဝိရောစတေ-သံ။] (၁) တင့်တယ်၏။ (၂) ထွန်းလင်း-ထွန်းပ-တောက်ပ-၏။ (၁) ဉာတိမဇ္ဈေ ဝိရောစတိ (သံ၊ ၁။ ၁၇) တိ ဉာတိဂဏမဇ္ဈေ --------- အဓိမုတ္တကသာမဏေရော ဝိယ သောဘတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၄။ ဝိရောစတိ (အံ။ ၁။ ၁၈၂) တိ ဝိဇ္ဇောတမာနံ ဟုတွာ ဝိရောစတိ။ သောဘတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ (-ဝိ။ ၅။ ၂၁၈။ မ၊ ၂။ ၂၂၄-၅။ သံ၊ ၁။ ၁၁၅။ က္ကတိဝုတ်။ ၂၀၈-၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၄။ ခုဒ္ဒ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၁၊ ၄၃၁)။ (၂) ဝိရောစတိ (ဝိမာန။ ၂၀) တိ ဝိရာဇတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၈၀။ ဝိရောစတိ (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၉)တိ သဗ္ဗဒိသာသု သြဘာသတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၆၅။ ဝိရောစတိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၀)တိ ဝိဇ္ဇောတတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။

ဝိရောစတေ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + အ + တေ] ထွန်းလင်း - ထွန်းပ - တောက်ပ - ၏။ ဘာသတေ စ တပတေ စ ဝိရောစတေ စာ (မ၊ ၁။ ၃၉၁) တိ ----------- အာဒိစ္စော ဝ သြဘာသံ မုဥ္စတိ တပတိ ဝိဇ္ဇောတတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဝိရောစတေ ပန္နရသေဝ ဘာဏုမာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၆၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၅။

ဝိရောစထ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + အ + ထ] (၁) တင့်တယ်ကုန်၏။ (၂) (သင်တို့) တင့်တယ်ကြကုန်လော။ (၁) သောဘထာ (ဝိမာန။ ၃၇) တိ ဝိရောစထ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၂။ (၂) ဉာတိမဇ္ဈေ ဝိရောစထ။ ဇာ၊ ၂။ ၈၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၆၆။

ဝိရောစန (တိ) [ဝိ +ရုစ +ယု။ ဝိရောစန-သံ။ ဝိရောယဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ထွန်းတောက်ပသော။ (၂) တင့်တယ်သော။ (န) (၃) ထွန်းတောက်ပခြင်း။ (၄) ထွန်းတောက်ပရာ (ဌာန)။ (၅) အထူးထူး အပြားပြားပြခြင်း။ (ပု) (၆) (သုညကမ္ဘာ၌ ဖြစ်သည့်) ဝိရောစနမည်သော စကြဝတေးမင်း။ (၁) ထွန်းတောက်ပသော။ ဝိရောစနာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၂) တိ --------- သြဘာသန္တာ စန္ဒိမသူရိယာ ဘန္တိ၊ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။ (၂) တင့်တယ်သော။ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစမာနာ (မ၊ ၁။ ၄၀၄) တိ ဒိသာသု ဝိရောစနာ သြဘာသန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဝိရောစနာ (ဇာ၊ ၁။ ၇၃) တိ အာလောကကရဏတာယ ဝိရောစနသဘာဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄)။ (န) (၃) ထွန်းတောက်ပခြင်း။ ဝိရောစနာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀) တိ တေသံ ဝိရောစနဟေတု သြဘာသနဟေတူတိ ဟေတုမှိ နိဿက္ကဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၂။ (၄) ထွန်းတောက်ပရာ (ဌာန)။ ဝိရောစန-ဌာန - ကြည့်။ (၅) အထူးထူး အပြားပြား ပြခြင်း။ ဝိရောစနေ (ပဋိသံ။ ၁၁၅) တိ အတ္ထာဒီနံ ဝိဝိဓာ ဒီပနေ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၄။ (ပု) (၆) (သုညကမ္ဘာ၌ဖြစ်သည့်) ဝိရောစနမည်သောစကြဝတေးမင်း။ ဣတော စ နဝမေ ကပ္ပေ၊ ဝိရောစနသနာမကာ။ --- စက္ကဝတ္တီ မဟာဗလာ။ အပ၊ ၁။ ၁၈၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။

ဝိရောစနဇာတက (န) [ဝိရောစန + ဇာတက] ဝိရောစနဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၅-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃။

ဝိရောစနဋ္ဌ (ပု) | ဝိရောစန + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။ | ထွန်းတောက်ပသော-အနက်-သဘော။ ဝိရောစနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ (-၃၀၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄)။

ဝိရောစနဋ္ဌာန (န) | ဝိရောစန + ဌာန | ထွန်းတောက်ရာ-အရပ်-ဌာန။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိရောစနဋ္ဌာနနိဒဿန (န) | ဝိရောစနဋ္ဌာန + နိဒဿန | ထွန်းတောက်ပရာ-အရပ်-ဌာန-ကို ပြကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ ဣဒံ ပန နေသံ ဝိရောစနဋ္ဌာနနိဒဿနမ္ပိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။

ဝိရောစနသနာမက (တိ) | ဝိရောစန + သဟ + နာမ + က။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၆။ | ဝိရောစန အမည်ရှိသော၊ ဝိရောစနဟူသော အမည်နှင့်တကွဖြစ်သော၊ သူ။ ဝိရောစန (ပု) (၆) ကြည့်။

ဝိရောစနသဘာဝ (တိ) | ဝိရောစန + သဘာဝ | ထွန်းတောက်ပခြင်း သဘော ရှိသော။ ဝိရောစနာ (ဇာ၊ ၁။ ၇၃) တိ အာလောကကရဏတာယ ဝိရောစနသဘာဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။

ဝိရောစနဟေတု (ပု) | ဝိရောစန + ဟေတု | ထွန်းတောက်ပခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဝိရောစန (န) (၃) ကြည့်။

ဝိရောစန္တ (တိ) | ဝိ + ရုစ + အ + အန္တ။ ဘိ ၌ ဝိရောစန္တိ။ | (၁) တင့်တယ်သော။ (၂) ထွန်းလင်း-ထွန်းပ -တောက်ပ -သော။ (၁) ဩသဓိံဝ ဝိရောစန္တ (အပ၊ ၁။ ၁၅၁၊ ၂၉၅၊ ၃၇၈) န္တိ -------- ဩသဓိတာရကာ ဣဝ ဝိရောစန္တိတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ " ဩသဓိံဝ ဝိရောစန္တ " န္တိ စ ဝုတ္တံ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈-၉။ (၂) ဝိသုဒ္ဓေ ဂဂနတလေ ဝိရောစန္တံ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။

ဝိရောစန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ရုစ + အ + အန္တိ | (၁) တင့်တယ်ကုန်၏။ (၂) ထွန်းလင်း-ထွန်းပ-တောက်ပ-ကုန်၏။ (၁) အတ္တယနာတိ ----- ဝိရောစရေ ဝိရောစန္တိ၊ သောဘန္တီတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။ (၂) ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစမာနာတိ --------- ဝိရောစန္တိ။ အထ ဝါ ဒိသာတိ ဥပယောဂဝစနံ၊ တသ္မာ သယံ ဝိရောစမာနာ စန္ဒိမသူရိယာ ယတ္ထကာ ဒိသာ ဘန္တိ သောဘေန္တိ ဩဘာသယန္တီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၄၂။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၁၇)။

ဝိရောစမာန (တိ) | ဝိ + ရုစ + အ + မာန | (၁) တင့်တယ်သော။ (၂) ထွန်းလင်း-ထွန်းပ-တောက်ပ - သော။ (၁) အင်္ဂီရသံ ပဿ ဝိရောစမာနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၈။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၁)။ (၂) ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဓမ္မတ္ထယုတ္တကထံ ကထေန္တာနံ ဂဂနတလေ ဝိရောစမာနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ ရာဟု အဝတ္ထရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၈)။

ဝိရောစယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရုစ + ဏာယ + အန္တိ | ထွန်းလင်း - ထွန်းပ - တောက်ပ-စေကုန်၏။ ဝိရောစတိ - လည်းကြည့်။ ဝိရောစယန္တေဝ ဒိသာ သမန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀။ (-၃၁၊ ၃၄)။

ဝိရောစယမာန (တိ) | ဝိ + ရုစ + ဏာယ + မာန | တင့်တယ်စေတတ်သော၊ သူ။

ရပ္ပါသုဝဏ္ဏကာမန္တ္တာ ဝိယ ဝိရောစယမာနော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။

ဝိရောစရေ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + အ + အန္တိ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၄။ ရူ။ ၄၈၈။] ဝိရောစန္တိ (၁) ကြည့်။

ဝိရောစသိ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + အ + သိ] (၁) (သင်) တင့်တယ်၏။ (၂) (သင်) ထွန်းလင်း-ထွန်းပ-တောက်ပ-၏။ (၁) ယတ္ထ တွံ နိသိန္နော ဝိရောစသိ။ ဝိမာန။ ၅၇။ သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ။ အဇ္ဇ ခေါ တွံ ဝိရောစသိ။ မမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆-၅၃၂)။ (၂) ဝိရောစသိ (ပေတ။ ၁၇၂) တိ ဝိရောစေသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

ဝိရောစာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ရုစ + ဏာပေ + တိ] ထွန်းလင်း - ထွန်းပ - တောက်ပ - စေ၏။ တံ ပတာပေတိ ပဘာသေတိ ဝိရောစာပေတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။

ဝိရောစာမိ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + အ + မိ] (ငါ) တင့်တယ်၏။ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ကာယေန သောဘာမိ ဝိရောစာမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၅။

ဝိရောစိ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + ဤ] (ငါ) တင့်တယ်ပြီ။ ကတပုညော ဝိရောစဟံ။ အပ၊ ၁။ ၃၄၅။ (-အပ၊ ၂။ ၂၉၁)။

ဝိရောစိံသု (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + ဦ။ ကစ္စည်း။ ၅၀၄။ ရူ။ ၄၇၀။] တင်တယ်ကုန်ပြီ။ ဝိရောစိံသု မဟိဒ္ဓိကာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၆။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄)။

ဝိရောစိ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + ဤ] တင့်တယ်ပြီ။ စန္ဒော ယထာ ရုံသိမာ နဘေ ဝိရောစိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၅-၆။

ဝိရောစိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ရုစ + တုံ] ထွန်းလင်း-ထွန်းပ-တောက်ပ-ခြင်းငှါ။ ဥပက္ကိလေသာတိ ဝိရောစိတုံ အဒတွာ ဥပက္ကိလိဋ္ဌဘာဝ-ကရဏေန ဥပက္ကိလေသာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၂။ အတ္တနော ပဘာယ ဝိရောစိတုံ နာသက္ခိံသု။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅)။

ဝိရောစိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + အာ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။] (သူ) တင့်တယ်ပြီ။ ဇဝံ မနသိကရောန္တော သရဒေ သူရိယော ဝိယ, ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ စ ဝိရောစိတ္ထ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၀)။

ဝိရောစိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ရုစ + ဿတိ။] တင့်တယ်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တာဝ မမ သာသနံ မဇ္ဈေ နဘသော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ဝိရောစိဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဝိရောစေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ရုစ + ဏေ + တဗ္ဗ] နှစ်သက်စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ စိတ္တရုစိတန္တိ အတ္တနော စိတ္တပကတိယာ အာစရိယေဟိ ဝိရောစေတဗ္ဗံ၊ စရိယာ-နုကူလန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၈။

ဝိရောစေန္တ (တိ) [ဝိ + ရုစ + ဏေ + အန္တ။ ထ်-၌ ဝိရောစေန္တိ။] တင့်တယ်စေတတ်သော၊ သူ။ ဝိရောစေန္တော ဂန္ဓကုဋိ (အပ၊ ၁။ ၆၆) န္တိ တံ ဂန္ဓကုဋိံ သောဘယမာနော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိရောစေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ရုစ + ဏေ + အန္တိ] ထွန်းလင်း-ထွန်းပ-တောက်ပ-စေကုန်၏။ ပတာပေန္တီတိ ဝိရောစေန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

ဝိရောစေသိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရုစ + ဏေ + ဣံ | (ငါ) ထွန်းလင်း-ထွန်းပ-တောက်ပ-စေပြီ။ ဝိရောစေသိမဟံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၃၉။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၈။

ဝိရောစေသိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရုစ + ဏေ + သိ | (သင်) တင့်တယ်စေ၏။ ဝိရောစေသိ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဥဒယံ သူရိယော ယထာ။ အပ၊ ၂။ ၆၁။

ဝိရောစေဿတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ရုစ + ဏေ + ဿတိ | ထွန်းလင်း - ထွန်းပ- တောက်ပ - စေ - အံ့ - လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။ ဝိရောစေဿတိ နံ နိစ္စံ၊ သမန္တာ အဋ္ဌယောဇနံ။ အပ၊ ၁။ ၆၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂။

ဝိရောဓ (ပု) | ဝိ + ရုဓ + ဏ။ ဝိရုဇ္ဈတီတိ ဝိရောဓော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၉။ ဝိရုဇ္ဈနံ ဝိရောဓော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဝိရောဓ-သံ။ ဝိရောဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ဆန့်ကျင်တတ်သော (ဒေါသ)၊ အမျက်ဒေါသ။ (၂) ဆန့်ကျင်-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-ခြင်း။ (၃) ဆန့်ကျင်ကြောင်း-ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုပြဆိုကြောင်း-ဖြစ်သည့်စကား၊ စောဒနာ။ (၄) ဘေးရန်။ (၁) ဝိရောဓော ပဋိဝိရောဓော စဏ္ဍိက္ကံ အဿုရောပေါ အနတ္တမနတာ စိတ္တဿ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၀၁။ မဟာနိ။ ၁၆၅။ ဝိရုဇ္ဈတီတိ ဝိရောဓော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၉။ (၂) တာယပိ သဒ္ဒိံ ဝိရောဓော အာပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၂။ နတ္ထေဝ အသာဓာရဏဉာဏပါဠိယာ ဝိရောဓော။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၀။ မာဒိသဿ နာမ ဂရုဟိ ဝိရောဓော န ယုတ္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၃။ တတ္ထာဿ နိဗ္ဗတ္တိယော၀ ပဋာနတ္ထိ နတ္ထိ ဝိရောဓော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၆၊ ၂၆၈၊ ၃၆၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၃)။ (၃) သမုဋ္ဌာပနံ ပဒတ္ထော စ၊ ဘာဝါနုဝါဒဝိဓယော။ ဝိရောဓော ပရိဟာရော စ၊ နိဂမနန္တိ အဋ္ဌမာ။ ဝိရောဓောတိ အတ္ထနိစ္ဆယနတ္ထံ စောဒနာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၁။ (၄) ဝေရံ ဝုစ္စတိ ဝိရောဓော၊ တဒေဝ ဘာယိတဗ္ဗတော ဘယန္တိ အာဟ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၅)။

ဝိရောဓကထာ (ထီ) | ဝိရောဓ + ကထာ | ဆန့်ကျင်-ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုဆို- ကြောင်းဖြစ်သည့်စကား၊ ဆန့်ကျင်ဘက်စကား။ ------- သာရမ္ဘကထာ ဝိရောဓကထာ သံသာရနာ- ယိကာနံ အဝိဇ္ဇာတဏှာနံ အပ္ပဟာနတော သံသာရံ နာတိဝတ္တတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၆။

ဝိရောဓတိ (ကြိ) | ဝိ + ရုဓ + အ + တိ။ ဝိရောဟက္က-ပြာ။ | ဆန့်ကျင်၏။ ယတော စ ကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ န ဝိရောဓတိ (ဝိရောစတိ ?)။ ပေဋကော။ ၃၀၀။

ဝိရောဓတ္ထ (ပု) | ဝိရောဓ + အတ္ထ | ဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဥပလာပေတုန္တိ ပရေသံ အန္တရေ ဝိရောဓတ္ထံ သဂ်ဏှိတုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။

ဝိရောဓဒဿန (နု) | ဝိရောဓ + ဒဿန | ဆန့်ကျင်ခြင်း - ဆန့်ကျင်ဘက် - ကိုမြင်ခြင်း။ ယံ ဘေသဇ္ဇမေ၀ အဿာတိ -----အာဒိနာ ဝိရောဓဒဿနတော နိဒါနာနပေက္ခံ ယထာလာဘဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊ ၄၇၉။

ဝိရောဓဒေါသ (ပု) | ဝိရောဓ + ဒေါသ | ဆန့်ကျင်ခြင်း ဟူသော - အပြစ် ဒေါသ။

ဝိရောဓဒေါသောပိ ပရိဟတော ဟောတိ။ ဝဇိရ၊ ၉၃။

ဝိရောဓန (န) [ဝိ + ရုဓ + ယု။ (တိ) ဝိရောဓန-သံ။] ဆန့်ကျင်ခြင်း။ သဝိတက္က္ကံ သဝိစာရံ ဝိရောဓနံ။ ပေဋကော။ ၂၈၈။ ဝိဘင်္ဂဋ္ဌကထာဒီဟိ စ ဝိရောဓနတော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၆။

ဝိရောဓပစ္စယ (ပု) [ဝိရောဓ + ပစ္စယ] ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကြောင်း။ သေဋ္ဌဖလံ ဝိရောဓပစ္စယံ အဘိဘုယျ ပဝတ္တနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဝိရောဓပရိဟရဏာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဝိရောဓ + ပရိဟရဏ + အဓိပ္ပါယ] ဆန့်ကျင်ခြင်းကို-ရှောင်လွှဲ-ဖဲကြဉ်-ခြင်း၌ဖြစ်သော-အလို-ဆန္ဒ။ ဣဒံ ယထာဒဿိတပါဠိယာ ဝိရောဓပရိ-ဟရဏာဓိပ္ပါယေန ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၈။

ဝိရောဓပ္ပသင် (ပု) [ဝိရောဓ + ပသင်] ဆန့်ကျင်ခြင်း၌ - လျှဉ်းပါး - ကပ်ငြိ - ခြင်း။ ဓုတင်္ဂဘေဒေန ဝိရောဓပ္ပသင်္ဂတော။ ဝဇိရ၊ ၂၃၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၇၂။

ဝိရောဓပ္ပဟာန (န) [ဝိရောဓ + ပဟာန] ဒေါသကိုပယ်ခြင်း။ တဿ ဝိရောဓပ္ပဟာနံ လဗ္ဘတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဝိရောဓဘယ (န) [ဝိရောဓ + ဘယ] ဆန့်ကျင်ခြင်းမှကြောက်ခြင်း။ အယမေကော အဋ္ဌောတိအာဒီဟိ ဝိရောဓဘယာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆၀။

ဝိရောဓယိဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ + ဏယ + ဿတိ။ ဝိရောဓေတိ-ကြည့်။] ဆန့်ကျင်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ န ဝိရောဓယိဿတိ (သံ၊ ၂။ ၅၄၈) တိ န ဝိရုဒ္ဓံ ပဒံ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၅၀။

ဝိရောဓဝစန (တိ) [ဝိရောဓ + ဝစန] ဆန့်ကျင်ခြင်းအနက်ကို ဟောတတ်သော (သဒ္ဒါ)။ အထ ဝါ ဝိ-သဒ္ဒေါ ဝိရောဓဝစနော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၀။

ဝိရောဓဝတ္ထု (န) [ဝိရောဓ + ဝတ္ထု] ဆန့်ကျင်ဘက် ဒေါသဟူသော အကြောင်း။ တတ္ထ ကတမာနိ ဆ ဝိရောဓဝတ္ထူနိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၄-၅။ ဝိရောဓာ ဇဝ ဝိရောဓဝတ္ထူနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈၈။

ဝိရောဓဝိသေသန (န) [ဝိရောဓ+ဝိသေသန] ဝိရောဓ (သဒ္ဒါ) ကို အထူးပြုခြင်း။ ဝိရောဓ-ဝိသေသနတ္ထဥ္စ " ပဋိဝိရောဓေ " တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိရောဓသမ္ဘဝ (ပု) [ဝိရောဓ + သမ္ဘဝ] ဆန့်ကျင်ခြင်း၏ - ဖြစ် - ဖြစ်သင့် - ခြင်း။ နတ္ထာပတ္တာဓိကရဏံ ကုသလန္တိ ဣမိနာ ဝိရောဓသမ္ဘဝတော။ ဝဇိရ၊ ၅၁၈။

ဝိရောဓသီလ (တိ) [ဝိရောဓ + သီလ] ဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသော အလေ့ရှိသော။ ပကတိယာ ဝိရောဓသီလာနိပိ အသံယော-ဂေန ဝါ အသုန္ဒရာနိပိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၅။

ဝိရောဓဟေတုက (တိ) [ဝိရောဓ + ဟေတု + က] ဆန့်ကျင်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝိဃာတ (မ၊ ၂။ ၁၆၆) န္တိ ဝိရောဓဟေတုကံ စိတ္တဝိဃာတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁။

ဝိရောဓာနုနယာဘာဝဝိမံသန (ထီ၊ န) ဝိရောဓ + အနုနယ + အဘာဝ+ ဝိမံသန] ဆန့်ကျင်ခြင်း, ချစ်ခြင်း (ဒေါသ, လောဘ)၏ မရှိခြင်းကို စုံစမ်းခြင်း။ ဘဂဝတော ဝိရောဓာနုနယာဘာဝဝိမံသနတ္ထံ ဇတော အဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏဥ္စ ဘာသန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။

ဝိရောဓာနုရောဓပ္ပဟာနယုဂလ(၄)သိဒ္ဓိ (ထီ) | ဝိရောဓ + အနုရောဓ + ပဟာန + ယုဂလ (၄) + သိဒ္ဓိ | ဆန့်ကျင်ခြင်း ဒေါသကိုပယ်ခြင်း, လိုက်လျောခြင်း = လောဘ ကိုပယ်ခြင်းဟူသော အစုံ၏ ပြီးစီးခြင်း။ ခန္တိစျာနယုဂလေန ဝိရောဓာနုရောဓပ္ပဟာန- ယုဂလသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၅)။

ဝိရောဓာဘာဝ (ပု) | ဝိရောဓ + အဘာဝ | ဆန့်ကျင်ခြင်း၏-မရှိ -မဟုတ် -မဖြစ် -ခြင်း။ ဝိရောဓာဘာဝေန စ အဝိရုဒ္ဓေါ ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၉။

ဝိရောဓာဝသရ (ပု) | ဝိရောဓ + အဝသရ | ဆန့်ကျင်ခြင်း၏ အခွင့်အခါ။ အဝစနံ ပန ------ ကတ္တစိ နယဒဿနေန ဟောတီတိ ကုတော ဝိရောဓာဝသရော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၈။

ဝိရောဓာသက်ာ (ထီ) | ဝိရောဓ + အာသင်္ကာ | ဆန့်ကျင်ခြင်း၌ - ယုံမှား- တွေးတော -ခြင်း။ တံ ဝိရောဓာသင်္ကံ နိဝတ္တေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဝိရောဓိကထန (နု) | ဝိရောဓိ + ကထန | ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ဆိုခြင်း။ စောဒနာ နာမ ယထာဝုတ္တဿ ဝစနဿ ဝိရောဓိကထနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၁။

ဝိရောဓိတ (တိ) | ဝိရောဓ + က္တ။ ဝိ + ရုဓ + ဏေ + တ။ ဝိရောဓေတိ-မှ။ ဝိရောဓိတ- သံ၊ ဝိရောဟိယ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ဆန့်ကျင်- ဆန့်ကျင်ခြင်းသို့ ရောက်-သော။ ------ ဇဝံ တောနိ သုတ္တပဒါနိ ဝိရောဓိတာနိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။ ၅၅၈။

ဝိရောဂိတစိတ္တ (တိ) | ဝိရောဓိတ + စိတ္တ | ဆန့်ကျင်-ဆန့်ကျင်ခြင်းသို့ရောက်-သောစိတ် ရှိသော၊ သူ။ တေန ဇဝံ ဥပ္ပန္နမာနေ‌န ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိရောဓိတစိတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။

ဝိရောဓိဒေါသ (ပု) | ဝိရောဓိ + ဒေါသ | ဝိရောဓိဒေါသ၊ (ဒေသ, ကာလစသည်တို့နှင့်) ဆန့်ကျင် - ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိ - သော အပြစ် ဒေါသ၊ ဆန့်ကျင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင့်ရောက်သော အပြစ်ဒေါသ။ ဝိရောဓိ (၂) ကြည့်။ (ယင်းဝိရောဓိဒေါသသည်--- (၁) ဒေသဝိရောဓိဒေါသ၊ (၂)ကာလဝိရောဓိ ဒေါသ၊ (၃) ကလာဝိရောဓိဒေါသ၊ (၄) လောကဝိရောဓိဒေါသ၊ (၅) ဉာယဝိရောဓိ ဒေါသ၊ (၆) အာဂမဝိရောဓိဒေါသ ဟူ၍ ၆-ပါးအပြားရှိ၏၊ ထိုတွင် ကုန်း, ရေအစရှိ သော အရပ်ဒေသနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိသော အပြစ်ဒေါသသည် ဒေသဝိရောဓိဒေါသ မည်၏။ ညဉ့်, နံနက်အစရှိသော အခါကာလ နှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိသော အပြစ်ဒေါသသည် ကာလဝိရောဓိဒေါသမည်၏။ ကခြင်း, သီဆို ခြင်းအစရှိသော အတတ်ပညာနှင့် ဆန့်ကျင် ခြင်းရှိသောအပြစ်ဒေါသသည် ကလာဝိရောဓိ ဒေါသမည်၏။ လောကနှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိ သောအပြစ်ဒေါသသည် လောကဝိရောဓိ ဒေါသမည်၏။ အသင့်ယုတ္တိနှင့်ဆန့်ကျင်ခြင်း ရှိသော အပြစ်ဒေါသသည် ဉာယဝိရောဓိ ဒေါသမည်၏။ ဘုရားစကားတော်အစရှိ သောကျမ်းဂန်တို့နှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိသော အပြစ်ဒေါသသည် အာဂမဝိရောဓိဒေါသ မည်၏။

ထိုတွင် ဒေသဝိရောဓိဒေါသ ပုံစံ --- " မြေလေးဖြူပန်း, မြလေးနီပန်းတို့သည် ရေ၌ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ပဒုမာကြာ, ကုမုဒြာကြာ တို့သည်ကုန်း၌ဖြစ်ကြကုန်၏ " ဟု ရေးသား ပြောဆိုခြင်း စသည်တည်း။

ကာလဝိရောဓိဒေါသပုံစံ--- " ကုမုဒြာကြာတို့သည် နေ့အခါ၌ပွင့်ကြ၏၊ ပဒုမာကြာတို့သည် ညဥ့်အခါ၌ ပွင့်ကြ၏ " ဟု ရေးသားပြောဆိုခြင်းစသည်တည်း။

ကလာဝိရောဓိဒေါသပုံစံ-- " ပျက်သော ၇-ပါးသောစောင်းသံသည် ဆာငွမည်၏ " ဟု ရေးသားပြောဆိုခြင်း, အထက်သံဆိုရမည်ကို အောက်၊ အောက်သံဆိုရမည်ကို အထက်၊ လက်ခုပ်, စည်း, ဒုံးမမှန်၊ သဘင်ထုံးစံနှင့် မညီမညွတ်၊ ပေါက်လွတ်, ကြူး, သံ, ပြော, ဆို, ကပြခြင်းစသည်တည်း။

လောကဝိရောဓိဒေါသပုံစံ-- " မီးသည် အေး၏၊ စန္ဒကူးသည်ပူ၏၊ ရှားပင်ဘိသည် အနှစ်မရှိ၊ ကြက်ဆူပင်သည် အနှစ်ရှိ၏ " ဟု ရေးသားပြောဆိုခြင်းစသည်တည်း။

ဉာယဝိရောဓိဒေါသပုံစံ-- " မိဂ္ဂသည် ဖောက်ပြန်ခြင်း ထင်ရှားသောကြောင့် နာမ် မဟုတ် ရုပ်ဖြစ်၏ " ဟုရေးသားပြောဆိုခြင်းစသည်တည်း။

အာဂမဝိရောဓိဒေါသပုံစံ- " ဒါန, သီလကိုပြုခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့မရောက်နိုင် " ဟုရေးသားပြောဆိုခြင်းစသည်တည်း။

" ပင်လယ်တပြင်၊ လှည်းစိုင်းနှင်သို့၊ လုလင်ယောက်ျား၊ လှည်းသမားကို " ဟူသော မြန်မာကဗျာ အဖွဲ့သည်လည်းကောင်း, " မှေ့တောင်ထိပ်ညောက်၊ ရွှေကြာပေါက်က၊ ရောက်လတ်ဗိုလ်ပုံ၊ ကြူနွယ်ရုံရှင့် " ဟူသော မြန်မာကဗျာ အဖွဲ့သည်လည်းကောင်း, ဒေသဝိရောမိဒေါသသင့်သော အဖွဲ့မည်၏။

" တောင်ထိပ်ကြာပေါက်၊ အနောက်နေထွက်၊ ပြိုအက်မြင့်မိုရ်၊ မီးကိုမပူ၊ ချမ်းစွဟူ၏ " ဟူသော မြန်မာကဗျာအဖွဲ့သည် အစဉ်အတိုင်း ဒေသရောဓိဒေါသ, ဉာယဝိရောဓိဒေါသ, လောကဝိရောဓိဒေါသများ သင့်သောအဖွဲ့မည်၏။

" ငါးလိပ်မိုးပျံ၊ ညဥ့်ယံနေထွက်၊ တောင်ထက်ကြာပေါက်၊ ကျရောက်နတ်ရွာ၊ ထက်မှာငရဲ မစဲဒုက္ခ၊ နိဗ္ဗာနတည်း " ဟူသော မြန်မာကဗျာအဖွဲ့သည်လည်း။ အစဉ်အတိုင်း ဒေသဝိရောဓိဒေါသ, ကာလဝိရောဓိဒေါသ, လောကဝိရောဓိဒေါသ, ဉာယဝိရောဓိဒေါသ, အာဂမဝိရောဓိဒေါသများ သင့်သောအဖွဲ့မည်၏။

ဝိရောဓိဒေါသမှကင်းလွတ်အောင် ရေးသားပြောဆိုနည်း-- (၁) (သုမေဓာရသေ့အား ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူသောအခါ၌ ဘုရားလောင်း၏တန်ခိုးတော်ကြောင့်) " မြလေးဖြူပန်း, မြလေးနီပန်းတို့သည် ရေ၌ဖြစ်ကြ၏ " ဟု ရေးသားပြောဆိုလျှင် ကုသိုလ်၏အစွမ်းသတ္တိဟူသည် မကြံစည်ကောင်းသောကြောင့် ဒေသဝိရောဓိဒေါသမှလွတ်မြောက်တော့၏။ ထို့အတူ (သုမေဓာရသေ့အား ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူသောအခါ၌ ဘုရားလောင်း၏ တန်ခိုးတော်ကြောင့်)ပဒုမာကြာ, ကုမုဒြာကြာတို့သည် ကုန်း၌ဖြစ်ကုန်၏ဟု ရေးသားပြောဆိုလျှင် ဒေါသမှလွတ်မြောက်တော့၏။ " ရေ၌ဖူးပွင့်၊ ကြာငါးဆင့်သည်၊ ကုန်းမြင့်ထက်မှာ၊ ပေါက်ကြရာ၏ " ဟူသော ဒေသဝိရောဓိဒေါသ သင့်သောမြန်မာကဗျာအဖွဲ့ကို " ရေ၌ပွင့်ရုံ၊ ကြာပဒုံလည်း၊ သုံးဘုံထွတ်ထား၊ ဘုန်းတော်အားကြောင့်၊မြင့်မားတောင်ထက်၊ ဖူးငုံယှက်သည်၊ အံ့ချက်မဆုံးတည်း " ဟု ပြင်၍ရေးလိုက်လျှင် ဒေါသမှလွတ်မြောက်တော့၏။

(၂) (ဘုရားလောင်း၏ တန်ခိုးတော်ကြောင့် (သို့မဟုတ်) ဘုရားလောင်း၏တန်ခိုးတော်ကိုပြလျက်) ကုမုဒြာကြာတို့သည် နေ့အခါ၌ ပွင့်ကြ၏၊ ပဒုမာကြာတို့သည် ညဉ့်အခါ၌ ပွင့်ကြ၏ဟု ရေးသားပြောဆိုလျှင် ကုသိုလ်၏ အစွမ်းသတ္တိဟူသည် မကြံစည်ကောင်းသောကြောင့် ကာလဝိရောဓိဒေါသမှ လွတ်မြောက်တော့၏။

" ဆယ့်နှစ်ရာသီ၊ ဖူးငုံစီသည်၊ လီလီပန်းခိုင်၊ မွှေးပျံ့ကြိုင်လျက်၊ တပြိုင်တည်းသာ၊ ပွင့်ကြရာ၏ " ဟူသော ကာလဝိရောဓိဒေါသသင့်သောမြန်မာကဗျာအဖွဲ့ကိုလည်း " လူတို့သင်းကျစ်၊ ဘုန်းတော်သစ်၍၊ ဆယ့်နှစ်ရာသီ၊ ဖူးငုံစီသည်၊ လီလီပန်းခိုင်၊ မွှေးပျံ့ကြိုင်လျက်၊ တစ်ပြိုင်တည်းသာ၊ ပွင့်ကြရာ၏ " ဟုပြင်၍ ရေးသားလိုက်လျှင် ထိုဒေါသမှ လွတ်မြောက်တော့၏။

(၃) ပြကတေ့သောခါ၌ တီးမှုတ်အပ်သော စည်းဝါးပျက်ကွက်, တီးချက်မမှန်သော တူရိယာသံသည်လည်းကောင်း, သံစဉ်မမှန်သီချင်းသံသည်လည်းကောင်း, ကာရန်ယွင်းကွက်, တေးကဗျာ ဖွဲ့ဆိုချက်သည်လည်းကောင်း ကလာဝိရောဓိဒေါသ သင့်သော်လည်း-- မြတ်စွာဘုရား၏ဂုဏ်ကျေးဇူးကော်၌ သက်ဝင်ကြည်ညိုနေစဉ်အခါ၌ တီးမှုတ်အပ်သော ထိုတူရိယာသံစသည်တို့သည် တီးချက်မညီ, သွေဖီ၍နေစေကာမူ ထိုဒေါသမှလွတ်မြောက်တော့၏။

(၄) " ရရှည်းသော မီးကျီးတို့ဖြင့် ပြည့်သောစကြဝဠာတိုက်သည် စန္ဒကူးနံ့သာထက်အေး၏ " ဟူသော လောကဝိရောဓိဒေါသသင့်ရောက်နေသည့်စကားကို " သဗ္ဗညုတဉာဏ်၌ကပ်ငြိသောစိတ်နှလုံးရှိသော ဘုရားလောင်းသည် ရဲရဲညီးသော မီးကျီးတို့ဖြင့်ပြည့်သော စကြဝဠာတိုက်ကို ဖြတ်ကျော်၍ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို သွားရောက်ယူရမည်ဆိုလျှင် ထိုစကြဝဠာတိုက် ကို စန္ဒကူးနံ့သာထက်ပင်အေး၏ဟုမှတ်ယူ၍ သွားရောက်ယူမည်သာဖြစ်၏"ဟု ရေးသားပြောဆိုလိုက်လျှင် ဘုရားလောင်း၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရယူလိုသော အာသာဆန္ဒပြင်းပြပုံကို ဖော်ပြသောကြောင့် ထိုဒေါသမှလွတ်မြောက်တော့၏။

(၅) " စွန့်အပ်ပြီးသော သုဂတိ, ဒုဂ္ဂတိဘဝရှိသောသူသည် သတ္တဝါတို့အတွက် သုဂတိဘဝကိုဆောင်၏ " ဟူသော ဉာယဝိရောဓိဒေါသသင့်ရောက်နေသည့် စကားကို " စွန့်အပ်ပြီးသော သုဂတိ, ဒုဂ္ဂတိဘဝရှိသော မကြံစည်နိုင်သောဂုဏ်ကျေးဇူးရှိတော်မူသောမြတ်စွာဘုရားသည် သတ္တဝါတို့အတွက် သုဂတိဘဝကို ဆောင်၏ " ဟုရေးသားပြောဆိုလိုက်လျှင် မကြံစည်နိုင်သော ဂုဏ်ထူးရှိသော ဘုရားရှင်တို့သည် မိမိ၌ သုဂတိ, ဒုဂ္ဂတိဘဝ မရှိတော့သော်လည်း သတ္တဝါတို့အတွက် သုဂတိဘဝကို ပေးစွမ်းနိုင်သော သဘောရှိသည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဒေါသမှ လွတ်မြောက်တော့၏။

(၆) " တစုံတစ်ယောက်သောသူနှင့်မျှ စကားမပြောသော သူသည် ဝစီဝိညတ်ကြောင့် အပြစ်ရောက်၏ " ဟူသော အာဂမဝိရောဓိဒေါသသင့်ရောက်နေသောစကားကို " တစုံတစ်သောသူနှင့်မျှ စကားမပြောသော ရဟန်းသည် ဝစီဝိညတ်ကြောင့် သမ္ဗာဟနမုညာဝါဒ ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်၏ " ဟု ရေးသား

ပြောဆိုလိုက်လျှင် ပါတိမောက်ကို ချွတ်ပြ၍ သံဃဥပုသ်ကို ပြုနေစဉ် မိမိ၌ရှိသော အာပတ်ကို ထင်စွာမပြုသော ရဟန်းအား ဝဇ္ဇဝိညတ်ကြောင့် ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်နိုင်သောကြောင့် ထိုဒေါသမှလွတ်မြောက်ဖော့၏။ အလင်္ကာ။ ၃၄၊ ၇၅-၈၀။ အလင်္ကာ၊ ဋီ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ အလင်္ကာ၊ သျှ၊ ဟောင်း။ အလင်္ကာ၊ သျှ၊ သစ်။ အလင်္ကာဘာသာဋီကာ။ အလင်္ကာရတ္ထမေဒနီ။)

ဝိရောဓိဓမ္မသမာယောဂ (ပုံ) | ဝိရောဓိဓမ္မ + သမာယောဂ | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရားနှင့် -ကောင်းစွာယှဉ် -ပေါင်းဆုံ-ခြင်း။ တမ်ဏာဝိဒ္ဓံသနဓမ္မ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။၂၆၂) ၌ ယညိမဏော ဝိရောဓိဓမ္မသမာယောဂေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဝိရောဓိပစ္စယ (ပုံ) | ဝိရောဓိ + ပစ္စယ | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကြောင်း။ ယေန ကေနစိ ဝိရောဓိပစ္စယေန - - ကမ္မံ ဧကဒ္ဒိကံ ဝေနေတုံ န သက္ကောတိ။ ပဋိ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဝိရောဓိပစ္စယသန္နိပါတ (ပုံ) | ဝိရောဓိပစ္စယ + သန္နိပါတ | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကြောင်းတို့နှင့်-ပေါင်းဆုံ - စုဝေး - ခြင်း။ ဝိရောဓိပစ္စယသန္နိပါတေ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ ရုပ္ပနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဝိရောဓိပစ္စယသမဝါယ (ပုံ) | ဝိရောဓိပစ္စယ+ သမဝါယ | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကြောင်းတို့နှင့် ပေါင်းဆုံခြင်း။ ရုပ္ပနံ ဝိရောဓိပစ္စယသမဝါယေ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ ရုပ္ပနမေဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၁။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၉)။

ဝိရောဓိပစ္စယသမာဂမ (ပုံ) | ဝိရောဓိပစ္စယ+ သမာဂမ | ဝိရောဓိပစ္စယသန္နိပါတ-ကြည့်။ နနု စ အရူပဓမ္မာနမ္ပိ ဝိရောဓိပစ္စယ-သမာဂမေ ဝိသဒိသုပ္ပတ္တိ လဗ္ဘတီတိ ? သစ္စံ လဗ္ဘတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၆။

ဝိရောဓိပစ္စယသမာယောဂ (ပုံ) | ဝိရောဓိ-ပစ္စယ +သမာယောဂ | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောအကြောင်းတို့နှင့် -အတူ -တကွ -ယှဉ်ခြင်း။ အဝိဂ္ဂဟာဘိဘူတတာယ ဝိရောဓိပစ္စယ-သမာယောဂေန ပညိဗြိယဿ ဥပဟတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၆။

ဝိရောဓိပစ္စယသမုဋ္ဌာန (တိ) | ဝိရောဓိပစ္စယ+ သမုဋ္ဌာန | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောအကြောင်းလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဝိရောဓိပစ္စယ-သမုဋ္ဌာနာ မာတုနံ ဝိကာရာဝတ္ထာ, တပ္ပစ္စယာ ဝါ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အာဗာဓနဋ္ဌေန အာဗာဓော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိရောဓိပစ္စယသမုပ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိရောဓိပစ္စယ+ သမုပ္ပတ္တိ | ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကြောင်းတို့၏ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်း။ ဝိဇ္ဇောဒန္တိ ဖြဟ္မစရိယဿ ဝိရောဓိပစ္စယသမုပ္ပတ္တိယာ ဥမ္မဇ္ဇံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၉။

ဝိရောဓိပစ္စယသမောဓာန (နံ) | ဝိရောဓိပစ္စယ+ သမောဓာန | ဝိရောဓိပစ္စယသမာဂမ-ကြည့်။ တတ္ထ စ ဝိရောဓိပစ္စယသမောဓာနေပိ နိစ္စလဘာဝေါ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၀။

ဝိရောဓိယ (တိ) | ဝိ + ရုဓ + ဏျ။ ဝိရောဟိယ-ပြ။ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ဆန့်ကျင်အပ်သော။ ပထဝိသဒိသာ ဗုဒ္ဓါ၊ တသ္မာ တေ န ဝိရောဓိယာ။ အပ၊ ၁။ ၅၁။ ··· တေ ဗုဒ္ဓါ တုမှေဟိ န ဝိရောဓိယာ န ဝိရောဓေတဗ္ဗာ ပိမျှုံ့တုံ အသက္ကုဏေယျာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။

ဝိရောဓိ (တိ) [ဝိရောဓ + ဣ။ ဝိ + ရုဓ + ဏီ။ အလင်္ကာ။ ၁၈-၌ ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဆန်းအကျိုးငှါ " ဝိရောဓိ " ဟုထား၏။ ဝိရောဓောဿတ္ထိတိ ဝိရောဓီ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၄၅။ အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈။ ဝိရုဇ္ဈနသီလောတိ ဝါ ဝိရောဓီ။ သူစိ။ ထီ - ၌ ဝိရောဓိနီ။ ဝိရောဓိန် - သံ။ ဝိရောဟိ - ပါကတ။] (၁) ဆန့်ကျင်-ဆန့်ကျင်လေ့ရှိ-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် - ဆန့်ကျင်ခြင်းရှိ - သော၊ သူ (ရန်သူ)။ (၂) ဝိရောဓိဒေါသ။ (၁) ဝိရုဒ္ဓါတိ ဝိရုဇ္ဈနကာ ပရေဟိ ဝိရောဓိနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၀။ (- အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၅)။ (၂) ဝိရုဒ္ဓတ္ထန္တရာဗျတ္တ-ကိလိဋ္ဌာနိ ဝိရောဓိ စ။ အလင်္ကာ။ ၁၈။

ဝိရောဓေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ရုဓ + ဏေ + တဗ္ဗ] ဝိရောဓိယ-ကြည့်။

ဝိရောဓေတိ¹ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ + ဏေ + တိ။] ဆန့်ကျင်၏။ ဝိရောဓေမိ¹ -ကြည့်။

ဝိရောဓေတိ² (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ရုဓ + ဏေ + တိ။ ဝိရုဇ္ဈတိ - မှ။ ဝိရောဓယတိ - သံ။] ဆန့်ကျင်စေ၏။ န ဝိလောမေတိ န ဝိရောဓေမိ ဧကန္တေနေဝ သမ္ပာပနတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၂။

ဝိရောဓေန္တ (တိ) [ဝိ + ရုဓ + ဏေ + အန္တ] ဆန့်ကျင်စေတတ်သော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကံ သမ္ပရာယိကဥ္စ အတ္ထံ ဝိရောဓေန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉-၅၀။

ဝိရောဓေမိ¹ (ကြိ) [ဝိ + ရုဓ + ဏေ + မိ] (ငါ) ဆန့်ကျင်၏။ ဘိက္ခု ဝိရောဓေမိ ဝိဟေသေမိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၄။

ဝိရောဓေမိ² (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ရုဓ + ဏေ + မိ] (ငါ) ဆန့်ကျင်စေ၏။ ကထံ ဗျာကရမာနော နု ခေါ သတ္ထု အဗ္ဘာသာယံ န ဝိရောဓေမိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၂။

ဝိရောဓောတ္တိ (ထီ) [ဝိရောဓ + ဥတ္တိ။ ဝိရုဒ္ဓံ ဝစနံ ဝိရောဓောတ္တိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၂၄။] ဆန့်ကျင်-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်-သောစကား။ ဝိပ္ပလာပေါ ဝိရောဓောတ္တိ။ ဓာန်။ ၁၂၄။

ဝိရောပိတ (တိ) [ဝိ + ရုဟ + ဏေ + တ။ ပါ။ ၇၊ ၃။ ၄၃။ ဒီရ ၁။ ၅၉၈-ဖြင့် ဟ-ကို ပ-ပြု။ ဝိရောပိတ-သံ။] ဖြစ်-ပေါက်-စေအပ်သော၊ စိုက်ပျိုးအပ်သော။ တထာ ဟိ ဝိရောပိတံ တံ ကမ္မဝိညာဏံ ပဋိသန္ဓိအင်္ကုရုပ္ပါဒနသမတ္ထံ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၃။

ဝိရောသက (တိ) [ဝိ + ရုသ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိရောသိကာ။ ဝိ + ရူပက-သံ။] ချုပ်ချယ်-ပုတ်ခတ်-ပုတ်ခတ်ပြောဆို-တတ်သော၊ သူ။ ဝိရောသကာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၉၂) တိ မိတ္တသုဟဇ္ဇာနမ္ပိ ဝိဟေဌကာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၆။ ၁၄၀။

ဝိရောသတိ (ကြိ) [ဝိ + ရုသ + အ + တိ။ ဝိရောပတိ - သံ။] လွန်စွာ (အလွန်) ချုပ်ချယ် -ပုတ်ခတ် -ပုတ်ခတ်ပြောဆို - ၏။ ဝိရောသေယျ-ကြည့်။

ဝိရောသနာ (ထီ) [ဝိ + ရုသ + ယု။ ဝိ + ရူပဏာ၊ ဝိရောပဏာ-သံ။] အားကြီးသော (ပြင်းစွာ) ချုပ်ချယ်-ပုတ်ခတ်-ရိုက်နှက်-ခြင်း။ ဟိံသနာ ဝိဟိံသနာ ရောသနာ ဝိရောသနာ ပရူပဃာတော။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၈။ ဝိရောသနာတိ ဗလဝဃဋ္ဋနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။

ဝိရောသေယျ (ကြိ) [ဝိ + ရုသ + အ + ဧယျ] လွန်စွာ (အလွန်) ချုပ်ချယ်-ပုတ်ခတ်-ပုတ်ခတ်ပြောဆို-ကုန်ရာ၏။

တေ ဗဟုကာဟိ ဝါစာဟိ အနိဋ္ဌာဟိ ···· ပရိဘာသေယျုံ ရောသေယျုံ ဝိရောသေယျုံ။ မဟာ၊ နိ။ ၃၁၁၊ ၃၈၇။

ဝိရောဟဏ (န) | ဝိ + ရုဟ + ဏော + ယု၊ (ဘာ) ဝိရောဟဏ - သံ။ | ဖြင်စေခြင်း။ ပုနဗ္ဘဝပဝိရောဟဏာ (နေတ္တိ။ ၂၅) တိ ပုနဗ္ဘဝါယ ပဝိရောဟဏာ၊ ပုနဗ္ဘဝနိဗ္ဗတ္တနာရုဟဏာ ဝိပါကဓမ္မတာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၄။

ဝိရောဟန (တိ) | ဝိ + ရုဟ + ဏော + ယု၊ (တိ) ဝိရောဟဏ-သံ။ | ဖြစ်-စည်ပင်ပေါက်ရောက်-စေတတ်သော။ ဥဒပါနေ့ ပတစ္စော၊ ပါဒပါနံ ဝိရောဟနေ ... အပ၊ ၁။ ၂၂၈။

ဝိလဂ္ဂ (တိ) | ဝိ + လဂ္ဂ + အ။ ဝိဂတော လဂ္ဂေယတေတိ ဝိလဂ္ဂေါ။ အမရ၊ ဋီ။ ဝိလဂ္ဂ-သံ၊ ပြာ။ | အသရေ-အရှိန်အဟော်မရှိသော၊ မျက်နှာမသာယာ-မရွှင်လန်း-အံ့အားသင့်-သော။ မုကံ ဝိလဂ္ဂော န မဟာတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၄။

ဝိလဂ္ဂဏ (တိ) | ဝိ + လဂ္ဂဏ။ ဝိလဂ္ဂဏ- သံ။ ဝိဘိန္နံ လဂ္ဂဏံ ယဿာတိ ဝိလဂ္ဂဏော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိလဂ္ဂဏ- သံ။ | (၁) မတူသော၊ မတူသောလဂ္ဂဏာရှိသော၊ လဂ္ဂဏာမတူသော၊ လဂ္ဂဏာပျက်သော။ (၂) မတူသောသဘောရှိသော။ (၁) ဝိလဂ္ဂဏံ ဝိဂလ္လတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၁။ န ဣဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိလဂ္ဂဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။ ယေန ယေန ဝါ ပန ဝိလဂ္ဂဏော (နေတ္တိ။ ၆၆) တိ ···· ယေန ယေန ဘာဝေန ဝိသဒိသော ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၀၆)။ (၂) ဝိလဂ္ဂဏဘာဝါ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၅) တိ ဝိသဒိသသဘာဝတာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂။

ဝိလဂ္ဂိက (တိ) | ဝိ + လဂ္ဂိ + က။ နိရုတ္တိ။ ၃၆၅။ | ကျက်သရေ -မင်္ဂလာ -မရှိသော။ အလဂ္ဂိကောတိ ဝိလဂ္ဂိကော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၇၈။

ဝိလဂ္ဂ (တိ) | ဝိ + လဂ + တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄။ ဝိ + လဂ + အ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၇၁။ သူစိ။ ဝိလဂ္ဂ-သံ။ ဝိလဂ္ဂ-ပြာ။ | (၁) (အစာ) ကပ်ငြိ - နှင်ဲ - ဆို့ - ဆို့ပိတ် - မျက်-သော။ (၂) သေးသွယ်-ရှည်လျား-သော။ (၃) ခါး (အရပ်) ခါးစည်း။ ခါးပတ်၊ ခါးစည်းကြိုး၊ ခါးပန်းကြိုး။ (၁) တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရဿ ဘိက္ခုနော ဘုဉ္ဇန္တဿ မံသံ ကဏ္ဍော ဝိလဂ္ဂံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၁- ၂။ ···· အယောသိင်္ဃာဋကံ ကဏ္ဍော ဝိလဂ္ဂံ သော နေဝ သက္ကုဏေယျ ဥဂ္ဂိလိတုံ။ မ၊ ၂။ ၅၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉၊ ၂၈၈)။ (၂) ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈ- ကြည့်။ (၃) တာ ဇောတရေ ဇယန္တမေရ ဝိလဂ္ဂါ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅။ မဇ္ဈောနိတ္ထံ ဝိလဂ္ဂေါ စ။ ဓာန်။ ၂၇၁။ မဇ္ဈော ဝိလဂ္ဂေ ဝေမဇ္ဈေ။ ဓာန်။ ၁၀၉၁။ ဝိလဂ္ဂေ ကာယမဇ္ဈေ။ ဝေမဇ္ဈေ မဇ္ဈသာမညေ။ ဓာန်၊ ဋီ။

ဝိလဂ္ဂ' (တိ) | ဝိလဂ္ဂ + ဏ | (သေးသွယ်-ကြုံလှီ-ကျဉ်းမြောင်း-သော) ခါး-ခါးစည်း-ရှိသော၊ သူ။ ဝိလဂ္ဂါ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃)တိ သံခိတ္တ-မဇ္ဈာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၆။

ဝိလဂ္ဂတနုမဇ္ဈ (တိ) | ဝိလဂ္ဂ + တနုမဇ္ဈ | အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈ (တိ) | ဝိလဂ္ဂ + မဇ္ဈ | သေးသွယ်-ရှည်လျား-သော ခါးရှိသော၊ ခါးသေးသော။ ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈာ (ဇာ၊ ၂။ ၄၀) တိ ဝိလဂ္ဂသရီရာ တနုမဇ္ဈိမာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၇။ (-၅၄၈)။ သုမဇ္ဈိမာတိ ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၀။

ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈေတိ ဝိလဂ္ဂတနုမဇ္ဈေ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃။

ဝိလဂ္ဂသရီရ (တိ) [ဝိလဂ္ဂ + သရီရ] ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈ-နှင့်အနက်တူ။ ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈ-ကြည့်။

ဝိလဂ္ဂါမိသ (တိ) [ဝိလဂ္ဂ + အာမိသ] ကပ်ငြိ- နှင်- ဆို့-သော ဆွမ်းစသည့်အာမိသ ရှိသော၊ ဆွမ်း-နှင်-ဆို့-သော၊ သူ။ အန္တရာ ပိပါသိတေန ပန ဂလေ ဝိလဂ္ဂါမိသေန ဝါ ပါနီယံ ပိဝိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၂၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၄)။

ဝိလဂ္ဂိတ (တိ) [ဝိ + လဂ + တ။ ဝိ + လဂ္ဂ+ တ။ ဝိလဂိတ-သံ။] (၁) ချိတ်ဆွဲထားအပ်သော။ (၂) ကပ်ငြိသော။ (၁) တတ္ထဒ္ဒသံ ပံသုကူလံ၊ ဒုမဂ္ဂမှိ ဝိလဂ္ဂိတံ။ အပ၊ ၁။ ၃၂၀။ (၂) တတ္ထာတိ ယတ္ထ ဝိလဂ္ဂိတံ၊ တတ္ထေဝ ဌတွာ မရဏံ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၁။

ဝိလယ် (ပု) [ဝိ + လယိ (လယ်) + ဏ] အထက်သို့မြောက်ချီ-ချီမ-ခြင်း။ ဝိလယ်က (၁) ကြည့်။

ဝိလယ်က (တိ) [ဝိလယ် + က။ ကပစ္စည်း သွတ္ထ။ ဝိ + လယိ (လယ်) + ဏွု။ ဝိပုဗ္ဗော လယိဓာတု ဥက္ခိပနတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၂၃။ (ဟတ္ထဝိလယ်က • လက်ယပ်ခေါ် ခြင်း)။] (၁) အထက်သို့မြောက်ချီ-ချီမ-ခြင်း။ (၂) အပြန်အလှန်ကိုင်ခြင်း၊ အချင်းချင်းကိုင် ခြင်း။ (၃) အထက်သို့မြောက်ချီ-ချီမ-(အရပ် တစ်ပါးသို့ ရောက်စေ) ကြောင်းဖြစ်သော၊ အချင်းချင်းချုပ်ဖွဲ့-ကိုင်တွဲ- ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) ဝိလယ်နံ ဥက္ခိပနံ ဝိလယော၊ သော ဧဝ ဝိလယ်ကော ----- အထ ဝါ ဝိလယ်ကေန ဥက္ခေပကေန ဟတ္ထေနာတိပိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၀။ (၂) ဟတ္ထဝိလယ်ကေန ၊ (မ၊ ၃။ ၁၇၁) တိ ဟတ္ထေန ဟတ္ထံ ဂဟေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၁။ ဗျတိဟရဏဝသေန လယ်ကံ ဝိလယ်ကံ၊ အညမညဟတ္ထဂ္ဂဏံ။ တေနာဟ " ဟတ္ထေန ဟတ္ထံ ဂဟေတွာ " တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၅။ (၃) ဟတ္ထေဟိ ဥက္ခိပနံ ဟတ္ထဝိလယ်နံ။ တေနာဟ " ဟတ္ထုက္ခေပကေနာ " တိ။ အထ ဝါ ဝိလယေ်တိ ဒေသန္တရံ ပါပေတိ ဧတေနာတိ ဝိလယ်ကော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၇။ အထ ဝါ ဝိလ်ယကေန ဥက္ခေပကေန -----။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။၁၈၃)။

ဝိလယ်တိ (ကြိ) [ဂိ + လယိ (လယ်) + အ + တိ။ နီတိ၊ဓာတု။ ၂၉၊ ၂၉၀။ ဝိလယ်တိ-သံ။ ဝိလံယက္က-ပြာ။] ခုန်-ကျော်-ဖြတ်သန်း-၏။ န ပရိပတတိတိ န ဝိဂစ္ဆတိ။ ဝီထိံ န ဝိလယ်တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဝိလယ်န (နု) [ဝိ + လယိ (လယ်) + ယု။ ဝိလယ်န-သံ။ ဝိလံယဏ-ပြာ။] အထက်သို့ မြောက်ချီ-ချီမ-ခြင်း။ ဝိလယ်-ကြည့်။

ဝိလယ်ယိတုံ (ဗျ) [ဝိ + လယိ (လယ်) + ဏယ + တုံ] ခုန်-ကျော်-ဖြတ်သန်း-ခြင်းငှါ။ ဝဝတ္ထိတာ သက္ကုဏန္တိ၊ န ဝိလယ်ယိတုံ ဇနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၁။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၆။

ဝိလယ်ယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လယိ(လယ်)+ ဏယ + တွာ] ခုန်ကျော်၍။ --- မဇ္ဈိမံ ပဋိပဒံ ဝိလယ်ယိတွာ နိဗ္ဗုယန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၆။

ဝိလယေ်တိ[^2] (ကြိ) [ဝိ + လယိ (လယ်) + အ + တိ။ အ-ကို ဧ-ပြု။ ဝိလံယေတိ-ပြာ။] ဝိလယ်တိ-ကြည့်။ န ပရိပတတိတိ န ဝိဂစ္ဆတိ၊ ဝီထိံ န ဝိလယေ်တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဝိလယေ်တိ[^1] (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + လယိ (လယ်)+ ဏေ + တိ] အထက်သို့မြောက်ချီ-ချီမ- (အရပ်တစ်ပါးသို့ရောက်)-စေ၏။ ဝိလယ်က (၃) ကြည့်။

ဝိလင္ဃတိ (ကြိ) [ဝိ + လင္ဃ + အ + တိ။ လင္ဃ လင္ဃနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၄၉။ ဝိလင္ဃတေ-သံ။ ဝိလင္ဃက္က - ပြာ။] ရှက်၏။ ရှက်နိုးသကဲ့သို့ ပြု၏၊ ရှက်ယောင်မူ၏။ ဝိလသတိ၊ ဝိလင္ဃတိ ------။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၉။ ဝိလင္ဃတီတိ လင္ဃန္တိ ဝိယ ဝတ္တေန သရီရံ ဆာဒေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၇၁။

ဝိလဥ္ဆန (ထီ၊ န) [ဝိ + လိခ + ယု။ ဝိလေခနာ ? ဝိလေခနာ သံသယဝိမတိ-အာလေခ။ သက္ကတပိဋက။] (စိတ်ကို) အထူးထူး ရေးခြစ်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော (ကုက္ကုစ္စ)။ သော စေတသော ဝိလေခါ အလဥ္ဆနာ ဝိလဥ္ဆနာ ဟဒယလေခါ ဝိပ္ပဋိ-သာရော၊ ဣဒံ ကုက္ကုစ္စံ။ ပေဋကော။ ၂၅၉။

ဝိလတိ (ကြိ) [ဝိလ + အ + တိ။ ဝိလတိ-သံ၊ ပြာ။] အဝတ်ဝတ် - ဖုံးလွှမ်း - ၏။ ဝိလော အစ္ဆာဒေ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိလတိ ဝတ္ထံ ဇနော။ ဓာတွတ္ထ၊ သျ။

ဝိလပတိ (ကြိ) [ဝိ + လပ + အ + တိ။ ဝိလပတိ-သံ။ ဝိလဝဏ္ဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ပြောဆို-မြည်တမ်း-၏၊ အထူးထူး-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ယောင်ယမ်း-၏။(၂) ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-၏။ (၁) ယေ ပန တေ တုဏ္ဍိမုသာ ဝိလပန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၅၂၃။ မာ ဗာလိယံ ဝိလပိ (ဇာ၊ ၁။ ၆၃) တိ မာ အတ္တနော ဗာလဘာဝံ ဝိလပသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိလပတွေဝါ (ဇာ၊ ၁။ ၁၅၀) တိ သော ပန ဒိဇော ဝိလပတိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၄။ ဝိလပိ-လည်းကြည့်။ ဥဒါဟု ဥတ္တမော ဟုတွာ ဝိလပတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀၂။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈)။ (၂) အဝသေသံ ဘယံ ဟောတိ၊ ဝေဓန္တိ ဝိလပန္တိ စ (ထေရ။ ၃၂၀) ------- သာမိ တုမှာကံ ဣဒဥ္စိဒဥ္စ ဒုဿာမ၊ ဒါသာ ဘဝိဿာမာတိ အာဒိကံ ဝဒန္တာ ဝိလပန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။ ကပဏာ ဝိလပတိ သေလာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၇၈။

ဝိလပထ (ကြိ) [ဝိ + လပ + အ + ထ] (သင်တို့) အထူးထူး - ပြောဆို - မြည်တမ်း-ယောင်ယမ်း-ကုန်၏။ ကိမိဓ ဝနေ ဝိလပထ အပ္ပတီတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၄၁။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁)။

ဝိလပန (န) [ဝိ + လပ + ယု။ ဝိလပန-သံ။ ဝိလဝဏ - ပြာ။] အထူးထူးပြောဆို-စကားများ-ခြင်း။ ဘုသံ ဝိလပနံ လာလပ္ပနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၁။

ဝိလပန္တ (တိ) [ဝိ + လပ + အ + အန္တ။ ထီ-ဦ ဝိလပန္တီ။] (၁) အထူးထူး-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ယောင်ယမ်း-သော၊ သူ။ (၂) ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-သော၊ သူ။ (၁) အတ္တနော ကိလိဋ္ဌကမ္မံ ပဿိတွာ နာနာပ္ပကာရကံ ဝိလပန္တော ဝိဟညတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၃။ (၂) ဒုက္ခံ ခေါ မေ ဇနယသိ၊ ဝိလပန္တော အန္တေပုရသ္မိံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၇။ သော ------- ဝတွာ ဝိလပန္တော ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၉။

ဝိလပန္တိ (ကြိ) [ဝိ + လပ + အ + အန္တိ] (၁) အထူးထူး -ပြောဆို-မြည်တမ်း-ယောင်ယမ်း-ကုန်၏။ (၂) ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-ကုန်၏။ (၁) ဝိလပတိ (၁) ကြည့်။ (၂) လပန္တိ စာတိ ဝိလပန္တိ စ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ----- တေ ရုဒန္တိ စေဝ ဝိလပန္တိ စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၅)။

ဝိလပမာန (တိ) [ဝိ + လပ + အ + မာန] ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-သော၊ သူ။ ------------ ဝိလပမာနော နိပန္နော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။

ဝိလပသိ (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + အ + သိ ၊ (သင်) အထူးထူး - ပြောဆို - မြည်တမ်း- ယောင်ယမ်း-၏။ ဝိလပတိ - လည်းကြည့်။ အဗျယတံ ဝိလပသိ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄) တိ တွံ အဗျတ္တဝိလာပံ ဝိလပသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂၂။

ဝိလပါမိ (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + အ + မိ ၊ (ငါ) အထူးထူး-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ယောင်ယမ်း-၏။ န ဝိလပါမိ ကနိဋ္ဌဘာတိကာတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ လာလပါမီတိ ဒုက္ခေန အဋ္ဋိတော အတိ ဝိယ ဝိလပါမိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၂။

ဝိလပိံ (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + က္ကံ ၊ (ငါ) ပြောဆိုပြီ။ တုစ္ဆံ မုသာ ဝိလပိ (ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆-၈) န္တိ အဟံ ဝစနတ္ထဝိရဟတော တုစ္ဆံ ဝဥ္စနာ- မိပ္ပါယတော မုသာ ဝိလပိံ၊ အဘာဏိန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၄။

ဝိလပိံသု (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + ဥံ ၊ ငိုကြွေး- မြည်တန်း-ကုန်ပြီ။ ဣတိ တတ္ထ ဝိလပိံသု၊ ကုမာရာ မာတုဂိဒ္ဓိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၃၆။ သကလနဂရဝါသိနော တာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒိတွာ ကေသေ ဝိကိရယမာနာ ဝိလပိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၄။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၁၀)။

ဝိလပိ (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + ဤ ၊ အထူးထူး- ပြောဆို - မြည်တမ်း - ယောင်ယမ်း - ပြီ။ ဝိလပတိ (၁) ကြည့်။

ဝိလပိတ (န) ၊ ဝိ + လပ + တ။ ဝိလပိတ-သံ၊ ဝိလပိအ - ပြာ။ ဝိလပိတ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ ၊ အထူးထူး-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ငိုကြွေး-ခြင်း။ ဝိလာပံ ဝိလပိတံ မဥ္ဇေ။ မ၊ ၁။ ၂၉၇။

ဝိလပိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) ၊ ဝိ + လပ + တွာ ၊ ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-၍။ အထသာ မာတာ ဗဟုံ ဝိလပိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၁၁။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၇၂)။

ဝိလပိ (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + ဤ ၊ ဝိလပိ- ကြည့်။ ကိန္နု သော ဝိလပိ တဒါ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၃။

ဝိလပေယျ (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + အ + ဧယျ ၊ အထူးထူး - ပြောဆို - မြည်တမ်း - ယောင် ယမ်း-ရာ၏။ ယထာ ဒုမ္မတိ အပ္ပပညော ဝိလပေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။

ဝိလပေယျုံ (ကြိ) ၊ ဝိ + လပ + အ + ဧယျုံ ၊ အထူးထူး-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ယောင်ယမ်း- ကုန်ရာ၏။ တေပိ အနုမောဒေယျုံ။ န တေ ဝိလပေယျုံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၇။

ဝိလမ္ဗက (တိ) ၊ ဝိ + လဗိ + ဏွု။ ထိ-၌ ဝိလမ္ဗိကာ။ ဝိလမ္ဗက - သံ။ ဝိလံဗဂ- အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိဠံဗဂ-ပြာ။ ၊ တွဲလျားဆွဲ-တွဲလွဲ ဆွဲ-ချိတ်ဆွဲ-တတ်သော၊ သူ။ (လူရွှင်တော်၊ လူပျက်။ သျှ။ ၂၃၇။) ဝိလမ္ဗနဝသေန ဝိလမ္ဗကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၆။

ဝိလမ္ဗတိ (ကြိ) ၊ ဝိ + လဗိ + အ + တိ။ နီတိ၊ မာတု။ ၂၁၄။ ဝိလမ္ဗတေ-သံ။ ဝိလံဗဗ္ဗ-ပြာ။ ၊ (၁) တွဲလျားဆွဲ - တွဲလွဲဆွဲ - ချိတ်ဆွဲ - ၏။ (၂) အချိန်ဆွဲ- ဖင့်နွှဲ - ဆိုင်းငံ့- အနည်းငယ် ကြာမြင့်စေ - ၏။ (၁) ဝိလမ္ဗန္တိ - ကြည့်။ (၂) ဝိလမ္ဗိတွာ, ဝိလမ္ဗမာန-ကြည့်။

ဝိလမ္ဗတေ (ကြိ) ၊ ဝိ + လဗိ + အ + တေ ၊ တွဲလျားဆွဲ-တွဲလွဲဆွဲ-ချိတ်ဆွဲ-၏။ ဝိလမ္ဗတိ- လည်းကြည့်။ ပလမ္ဗတေ ဝိလမ္ဗတေတိ- အာဒီသု ဝိယ ဥပသဂ္ဂဿ ကောစိ အတ္ထဝိသေသော နတ္ထိ။ ကဉ္စာ၊ ဋီ၊ သဝ်။ ၁၈၃။

ဝိလမ္ဗန (န) [ဝိ + လဗိ + ယု။ ဝိလမ္ဗန-သံ။ ဝိလံဗဏာ-ပြာ။(တိ) ဝိလံဗဏ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) တွဲလျားဆွဲ - တွဲလွဲဆွဲ- ချိတ်ဆွဲ- ခြင်း။ (၂) အချိန်ဆွဲ-ဖင့်နွှဲ-ဆိုင်းငံ့-အနည်းငယ်ကြာမြင့်စေ-ခြင်း။ (၃) မိန်းမ, ယောကျ်ားတို့၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်း အစရှိသော အမူအရာစ သည်နှင့်ယှဉ်သောအမူ။ (တိ) (၄) တွဲလျားဆွဲ-တွဲလွဲဆွဲ-ချိတ်ဆွဲ-သော။ (၁) " ဝိလမ္ဗန " န္တိ စ ကွတ္တိပုရိသသမ္မာနနာဒိကိရိယာဒိဝိလမ္ဗန-ပဋိသံယုတ္တံ ကတ္တပ္ဗံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။ (၂) ဝိလမ္ဗိတွာ-ကြည့်။ (၃) ဝိလမ္ဗနပဋိဘာန-ကြည့်။ (တိ) (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလမ္ဗနနဋီ (ထီ) [ဝိလမ္ဗနာ + နဋီ] တွဲလျားဆွဲ-တွဲလွဲဆွဲ -ချိတ်ဆွဲ -သော ကချေသည်မ။ ကေဋိ ကရောန္တိ ဝိယာတိ ဝိလမ္ဗနနဒီ (နဋီ) ဝိယ ကေဋိ ကရောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၂။

ဝိလမ္ဗနပဋိဘာန (န) [ဝိလမ္ဗန + ပဋိဘာန။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၁။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၃၅-တို့၌ ဝိလပ္ပန - ဟု ရှိသည်။] မိန်းမ, ယောကျ်ားတို့၏ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်းအစရှိသော အမူအရာစသည်နှင့်ယှဉ်သောအမူ၌ဖြစ်သော ပညာ။ " ဝိလမ္ဗန " န္တိ စ ကွတ္တိပုရိသသမ္မာနနာဒိကိရိယာဒိဝိလမ္ဗန-ပဋိသံယုတ္တံ ကတ္တပ္ဗံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ တတ္ထ ယုတ္တမုတ္တ-သိလိဋ္ဌံ ပဋိဘာနံ ဝိလမ္ဗနပဋိဘာနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၂)။

ဝိလမ္ဗန္တ (တိ) [ဝိ + လဗိ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိလမ္ဗန္တီ။] တွဲလျားဆွဲ-တွဲလွဲဆွဲ-ချိတ်ဆွဲ-နေသော။ ဝိလမ္ဗိနီ (မ၊ ၁။ ၃၈၁) တိ ဝါတေန ပဟတပဟတဋ္ဌာနေသု ကေဋိ ကရောန္တီ ဝိယ ဝိလမ္ဗန္တီ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၂)။

ဝိလမ္ဗမာန (တိ) [ဝိ + လဗိ + အ + မာန] (၁) တွဲလျားဆွဲ-တွဲလွဲဆွဲ-ချိတ်ဆွဲ-သော၊ သူ။ (၂) အချိန်ဆွဲ-ဖင့်နွှဲ-ဆိုင်းငံ့-အနည်းငယ်ကြာမြင့်စေ-သော၊ သူ။ (၁) သာ သာလသာခါ အဗလာ ဇနဟဒယလောလာ သယမေဝ ဝိလမ္ဗမာနာ ဟုတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၉)။ (၂) အန္တရာမဂ္ဂေ ရုက္ခပဗ္ဗတာဂဟနာဒီသု ဝိလမ္ဗမာနသ္သ မဂ္ဂေါ ပရိက္ခယံ န ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၆။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၅၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁)။

ဝိလမ္ဗိတ (တိ) [ဝိ + လဗိ +တ။ ဝိလမ္ဗိတ - သံ။ ဝိလံဗိအ - ပြာ၊ ဝိလံဗိတ၊ ဝိလံဗိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) တွဲလျားဆွဲ-တွဲလွဲဆွဲ-ချိတ်ဆွဲထား - အပ်သော။ (န) (၂) အချိန်ဆွဲ - ဖင့်နွှဲ - ဆိုင်းငံ့ - အနည်းငယ် ကြာမြင့်စေ-၍ ပြောဆိုခြင်း။ (၁) တတ္ထဒ္ဒသံ သုကုလံ၊ ဒုမဂ္ဂမှိ ဝိလမ္ဗိတံ။ အပ၊ ၂။ ၇၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈၊ ၃၄၆။ (န) (၂) ဝိလမ္ဗိတံ သဏိကံ စိရာယိတွာ ကထနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။(-သီ၊ ဋီ၊ သစ် ၂။ ၂၈၆)။

ဝိလမ္ဗိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လဗိ + တွာ] အချိန်ဆွဲ-ဖင့်နွှဲ-ဆိုင်းငံ့-အနည်းငယ်ကြာမြင့်စေ-၍။ ကတိပါဟံ ယရေယေဝ ဝိလမ္ဗိတွာ ကာယဗလဥ္စ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝဇိရ၊ ၆၈။

ဝိလမ္ဗီ (တိ) [ဝိ + လဗိ + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိလမ္ဗိနီ။ ဝိလမ္ဗိနိ - သံ။ ဝိလမ္ဗိ - ပြာ။] တွဲလျားဆွဲ - တွဲလွဲဆွဲ - ချိတ်ဆွဲ - နေသော (ကချေသည်)။ ဝိလမ္ဗန္တ-ကြည့်။

ဝိလယ (ပု) [ဝိလီ + အ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ဝိ + လီ + အ။ လီ ဒြဝိကရဏေ။ ပါ၊ ၁၈၁၂။ ဝိလယ-သံ၊ ပြာ။]

(၁) ကျေ-ကြေမွ -အရည်ပျော် -ခြင်း (၂) ပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်း။ (၁) တာသံ ကုဋ္ဌိယံ ကောဋ္ဌဘဏ္ဍရတနာနိ ဝိလယံ ဂစ္ဆန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၆၉။ (-၇၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၁)။ (၂) အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ၊ ယထာယံ ဝိလယံ ဂတာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၈။ တတ္တကပါလေ ပက္ခိတ္တဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဝိလယံ ဂစ္ဆေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဝိလယန္တိ ဝိနာသံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၈။

ဝိလသတိ (ကြိ) [ဝိ + လသ + အ + တိ။ လသ ကန္တိယံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၄။ ဝိလသတိ-သံ။ ဝိလသဣ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-၏။ ဝိလသတီ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁) တိ ဂမနာဒီဟိ ဝါ ဣတ္ထိယာ- ပထေဟိ အလင်္ကာရေန ဝါ ဝိလာသံ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၇၁။

ဝိလသန (နပ်) [ဝိ + လသ + ယု။ ဝိလသန-သံ။ ဝိလသဏ - ပြာ။] တင့်တယ် - စံပယ်- တောက်ပ-ခြင်း။ လသ ကန္တိယံ။ လသတိ ---- ဝိလာသော၊ ဝိလသနံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၈၄။

ဝိလသန္တ (တိ) [ဝိ + လသ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိလသန္တီ။] တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-သော၊ သူ။ ကကုဓော ဝိလသန္တော-။ မိဂရာဇာဝ ကေသရီ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၄။ ကကုဓံ ဝိလသန္တံဝ၊ အာဂစ္ဆန္တံ နရာသဘံ။ အပ၊ ၁။ ၂၇၁။ ကကုဓံ ဝိလသန္တံ ဝါတိ ပုပ္ဖပလ္လဝေဟိ သောဘမာနံ ကကုဓရုက္ခံ ဣဝ ---------- ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။

ဝိလသိတ (တိ) [ဝိ + လသ + တ။ ဝိလသိတ-သံ။ ဝိလသိယ-ပြာ။] တင့်တယ်- စံပယ်-ခြင်း။ ဝိလသိတေန ဝိဘူသိတေန

ဇဂ္ဃတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။ မဇ္ဈ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၆၇။

ဝိလာက (တိ) [ဝိ + လက + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၃။ ဝိလဂ္ဂ-နှင့်တူ။] ရှူချင်စဖွယ်- သေးသွယ်-ရှည်လျား-သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိလာကမဇ္ဈ (တိ) [ဝိလာက + မဇ္ဈ] ရှူချင်စ ဖွယ်-သေးသွယ်-ရှည်လျား-သော ခါးရှိသော၊ ခါး - သေးသွယ် - ရှည်လျား - သော၊ သူ။ ဝိလာကမဇ္ဈာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၄၆) တိ ဝိလဂ္ဂမဇ္ဈာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၄၈။

ဝိလာတ (ပု) [ဝိ + လာတ။ (တိ) ဝိလာတ-သံ။] (၁) ထမ်းစင်။ (၂) လှည်းပေါင်းချုပ်။ (၁) ဝိလာတ (ဒီ၊ ၂။ ၂၂-၃) န္တိ သိဝိကံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။ (၂) ဘဏ္ဍနေတ္တကုပ္ပလာဒိ ဝိဝိဓံ ကတွာ လာတဗ္ဗတော ဝိလာတော၊ ဝယ်, သိဝိကာ စာတိ အာဟ "ဝိလာတန္တိ သိဝိက" န္တိ။ သိဝိကာယ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗတ္တာ မဟာသတ္တော စိတကပဋ္ဋရံ "သိဝိက" န္တိ အာဟ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆။

ဝိလာပ (ပု) [ဝိ + လပ + ဏ။ ဝိဝိဓေန ဝိဝိဓံ ဝါ လာပေါ ဝိလာပေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၂၃။ ဝိလာပ - သံ။ ဝိလာဝ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အထူးထူး-ပြောဆို-မြည်တမ်း-ယောင် ယမ်းပြောဆို-ခြင်း။ (၂) ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-ခြင်း။ (၃) ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-ရာ (အချိန်)။ (၁) ဟောသံ တုစ္ဆံ မုသာ ဝိလာပေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၂။ သံ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝိလာပံ ဝိလာပိယာ မဒေ၊ မ၊ ၁။ ၂၉၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈)။ (၁) မာ ပရိဒေဝိတ္ထာတိ ဝါစာယ မာ ဝိလာပမကာတ္ထ။ ပရိဒေဝနံ ဝိလာပေါတိ ပါဠိ ဂုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃။ (-ပဋိရ၊ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂။) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလာပကာလ (ပု) [ဝိလာပ + ကာလ] ငိုကြွေး-မြည်တမ်း-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ န ဝိလာပကာလော (ဇာ၊ ၁။ ၃၆၆) တိ မာ ဝိလပိ၊ နာယံ ဝိလာပကာလောတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၅။

ဝိလာပဂီတ (န) [ဝိလာပ + ဂီတ] အထူးထူး-မြည်တမ်း -ယောင်ယမ်း-သော-သီချင်း-တေး-ဂီတ။ သာ ဗလဝသောကာဘိဘူတာ အန္တရာမဂ္ဂေ ကူမံ ဝိလာပဂီတံ ဂါယန္တီ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ (-၂၇၇)။

ဝိလာပန (န) [ဝိ + လပ + ယု။ (တိ) ဝိလာပန - သံ။] ဝိလာပ - ကြည့်။ ဘုသံ ဝိလာပနံ လာလပ္ပနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၁။

ဝိလာပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိလီ + ဏာပယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ဝိ + လီ + ဏာပယ + တိ။ ဝိလီယတိ - ၏ ကာရိုက်။ ဝိလာပယတိ-သံ။] ကြေမွ-အရည်ပျော်-စေ၏။ ဝိလီ ဝိလီနဘာဝေ။ သပ္ပိ ဝိလီယတိ။ ကာရိတေ ဝိလာပယတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။

ဝိလာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိလီ + ဏာပေ + တွာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃၈။ ဝိ + လီ + ဏာပေ + တွာ။ ဓာတွတ္ထ။] ကျေစေ - ကြေမွစေ - ချေ - ကြိုချက် - ၍။ သတဓောတသပ္ပိ နာမ သတဝါရံ ဝိလာပေတွာ ဝိလာပေတွာ ဥဒကေ ပက္ခိပိတွာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝိလာပေတွာ ဝိလာပေတွာတိ သုဝိသုဒ္ဓံ နဝနီတံ ဝိလာပေတွာ သီတိဘူတံ --------- ပုန ဝိလာပေတွာတိ သတဝါရံ ဇဝံ ကတွာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၈။ (မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၀။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၂-တို့၌ " တာပေတွာ တာပေတွာ " ဟုရှိ၏။)

ဝိလာသ[၁] (တိ) [ဝိ + လသ + ဏ။ ဝိပုဗ္ဗာ လသဓာတုမှာ ဏော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၁၃၃-နှာ။ ဝိလာသ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-သော။ (ပု) (၂) ရွှင်မြူး-မြူးတူး-ခြင်း။ (၃) တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-ခြင်း။ (၁) စာတုရိတ္ထိယောတိ စာတုရာ ဝိလာသာ ဣတ္ထိယော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၁။ (ပု) (၂) ဝိလာသယုတ္တဇန - ကြည့်။ (၃) ဝိလာသော လီဠှာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၈။ ဝိလာသော ဣတ္ထိလီဠှာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၄။ ရာဇလီလာယာတိ ရာဇူနံ ဝိလာသေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၁၃။

ဝိလာသ[၂] (တိ) [ဝိ + လသ + ဏော + ဏ] တင့်တယ် - စံပယ် - စေတတ်သော။ ယံ ဓမ္မဓာတုံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဒေသနာဝိလာသပ္ပတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဒေသနာဝိလာသေန ပန တထာ ဗုဇ္ဈန္တာနံ ဝါ ပုဂ္ဂလာနံ အဇ္ဈာသယဝသေန ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။ (-၂၂၄)။

ဝိလာသကုတ္တိ (ထီ) [ဝိလာသ + ကုတ္တိ] တင့်တယ်-စံပယ် -ခြင်းဟူသော -အပြုအမူ-အမူအရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလာသကုတ္တိယုတ္တ (တိ) [ဝိလာသကုတ္တိ + ယုတ္တ] တင့်တယ်-စံပယ်-ခြင်းဟူသော-အပြုအမူ - အမူအရာ - နှင့်ယှဉ်သော။ မိဂဆာပါဝါတိ ပဗ္ဗတသာနုမှိ သုဇာတာ ကေဝသိကဗျဂ္ဃပေါတိကာ ဝိယ ဝိလာသ-ကုတ္တိယုတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၈။

ဝိလာသဂတိ (ထီ) [ဝိလာသာ + ဂတိ] တင့်တယ် - စံပယ် - သော သွားခြင်း။ ဗာရာဏသိနဂရဿ မတ္တကေန မန္ဒမန္ဒာယ ဝိလာသဂတိယာ စိတ္တကူဋံ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၃။

ဝိလာသမာန[၁] (တိ) | ဝိ + လသ + အ + မာန | တင့်တယ်-စံပယ်-သော။ မုဏ္ဍမဏ္ဍိ-ပဗ္ဗတော ဝိယ ဝိလာသမာနော တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၅။ ၃၉။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၅၄)။

ဝိလာသမာန[၂] (တိ) | ဝိ + လသ + ဏေ + အ + မာန။ ကာရိတလောပ။ | တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-စေသော၊ သူ။ အယံ ဒါရိကာ့ဗ္ဗော ဂင်္ဂါ ဩတရိတွာ ဝက်ဋ္ဌာနေသု ဝိလာသမာနော သာဂရံ ပတ္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၄-၅။ ဝိလာသမာနော ဝိယ သာဂရံ ပတ္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဝိလာသယုတ္တ (တိ) | ဝိလာသ + ယုတ္တ | (၁) ရွှင်မြူး - မြူးတူး - ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ (၂) တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ကာလာတရုဏာဝ ဥဂ္ဂတာတိ ဝိလာသယုတ္တတာယ မန္ဒဝါတေရိတာ ကာလဝလ္လိပလ္လဝါ ဝိယ ဥဂ္ဂတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၆၉။

ဝိလာသယုတ္တဇန (ပု) | ဝိလာသယုတ္တ + ဇန | ရွှင်မြူး - မြူးတူး - ခြင်းနှင့် ယှဉ်သောလူ။ လင္ဂိတဇနသာတိ အာဘရဏာလင်္ကာရနစ္စ-ဂီတာဒိဝသေန ဝိလာသယုတ္တဇနသ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၂။

ဝိလာသဝန္တု (တိ) | ဝိလာသ + ဝန္တု။ ထိ-၌ ဝိလာသဝတီ, ဝိလာသဝန္တီ။ ဝိလာသဝတ်၊ ဝိလာသဝတီ - သံ။ ဝိလာသဝဉ် - ပြာ။ | တင့်တယ်- စံပယ်- တောက်ပ- ခြင်းရှိသော။ ဝဂ္ဂုတိ ဝိလာသဝန္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၄။

ဝိလာသသမ္ပန္န (တိ) | ဝိလာသ + သမ္ပန္န | တင့်တယ်-စံပယ်-ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝိလာသသမ္ပန္နာ နာဋကိတ္ထိယော ပက္ကော-သာပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၀။

ဝိလာသသောဘိတသဒ္ဒ (ပု) | ဝိလာသ + သောဘိတ + သဒ္ဒ | ဝိလာသဟူသောသဒ္ဒါ, သောဘိတဟူသောသဒ္ဒါ။ ဝိလာသသောဘိ-တသဒ္ဒေဟိ ဝါ အတိ ဝိယ သောဘိတဘာဝေါ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၄။

ဝိလာသိတ (တိ) | ဝိ + လသ + တ။ ဝိလာသ + က္ကတ။ ဝိလာသိက-ဝိလာသိတ-သံ။ ဝိလာသိအ-ပြာ။ | တင့်တယ်-စံပယ်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလာသိတဂမန (နံ) | ဝိလာသိတ + ဂမန | တင့်တယ် - စံပယ် - သော သွားခြင်း။ ဝိလာသဂမနေနာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၁) တိ ----- သဘာဝသိလေန ဗုဒ္ဓါနံ စာတုရိယဂမနေန။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၁။

ဝိလာသိတနယန (တိ) | ဝိလာသိတ + နယန | တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-သော-မျက်လုံး-ရှိသော၊ သူ။ ဝိလာသိတနယနော (ဇာ၊ ၂။ ၁၁၅) တိ ဝိလာသိတနေတ္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၅၃။

ဝိလာသိတနေတ္တ (တိ) | ဝိလာသိတ+နေတ္တ | ဝိလာသိတနယန-ကြည့်။

ဝိလာသိတရာဇဟံသ (ပု) | ဝိလာသိတ + ရာဇဟံသ | တင့်တယ်-စံပယ်-သော ဟင်္သာမင်း။ ဝိလာသိတရာဇဟံသဝသဘဝါရဏာ-မိဂရာဇဂမနံ ကာယဂမနံ ဉာဏဂမနဥ္စ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅။

ဝိလာသီ (တိ) | ဝိလာသ + ဤ။ ထိ - ၌ ဝိလာသိနီ။ ဝိလာသော အဿ အတ္ထီတိ ဝိလာသီ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိလာသီ - သံ၊ ဝိလာသိ-ပြာ။ | တင့်တယ်-စံပယ်-တောက်ပ-ခြင်းရှိသော၊ သူ။ တေန ဝိလာသိနီ သောဘိနီ တထာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝိလိခတိ (ကြိ) [ဝိ + လိခ + အ + တိ။ လိခ လေခနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃။ နိရုတ္တိ။ ၄၀၆-နှာ။ ဝိလိခတိ-သံ။ ဝိလိဟက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ရေးခြစ်၏။ အပသေယနဖလကံ ပေဟဋ္ဋတော ဘူမိံ ဝိလိခတိ ဥပရိတော ဘိတ္တိံ စ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၉)။

ဝိလိခန (နံ) [ဝိ + လိခ + ယု။ ဝိလိခန-သံ။ ဝိလိဟဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး - အဖုံဖုံ - ရေးခြစ်ခြင်း။ ရောသနဝိဟေသနာနိ ပန တထာဂတဿ အာကာသဿ ဝိလိခနံ ဝိယ န သမ္ဘဝန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၈။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၂)။

ဝိလိခန္တ (တိ) [ဝိ + လိခ + အ + အန္တ။ ထိ - ဌ် ဝိလိခန္တီ။] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ရေးခြစ်သော၊ သူ။ ----- ကဋ္ဌေန ဘူမိံ ဝိလိခန္တော။ သံ၊ ၁။ ၁၂၅။ ---- ပထဝိံ ဝိလိခန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄။

ဝိလိခန္တိ (ကြိ) [ဝိ + လိခ + အ + အန္တိ။ ဝိလိခတိ-မှ။] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-အဖုံဖုံ-ရေးခြစ်ကုန်၏။ မဥ္စပါဒါပိ ပီဌပါဒါပိ ပရိကမ္မကတံ ဘူမိံ ဝိလိခန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၉။ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေန ဝိလိခန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃။

ဝိလိခမာန (တိ) [ဝိ + လိခ + အ + မာန] ဝိလိခန္တ - ကြည့်။ ကုက္ကုစ္စံ အာရက္ခမိဝ ကံသပတ္တံ မနံ ဝိလိခမာနမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၄။

ဝိလိခိတ (တိ) [ဝိ + လိခ + တ။ ဝိလိခိတ-သံ။ ဝိလိဟိအ-ပြာ။] (၁) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-ရေးခြစ်အပ်သော။ (၂) ခြစ်ခြုတ်-ခေါင်းပါး အောင်ပြု-အပ်သော။ (၃) အရေးအကြောင်း။ (၄) ခြစ်ခြုတ် -ကုတ်ဖဲ့မိ-ရာ -အရပ် -ဌာန။ (၅) ပွတ်တိုက် - ဆေးကြော - အပ်သော။ (၆) (နယ်ဖြင့်) ကန် - ထိုးခြစ် - အပ်သော။ (၁) အထူးထူး-ခအမျိုးမျိုး-ရေးခြစ်အပ်သော။ ဝိလိခိတဂတ္တ-ကြည့်။ (၂) ခြစ်ခြုတ်-ခေါင်းပါး အောင်ပြု-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) အရေးအကြောင်း။ ဝိလိခိတမဒ္ဒေနပိ ဗဟု ပဒ္ဒေ ဝိညာပေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၆။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၉)။ (၄) ခြစ်ခြုတ်-ကုတ်ဖဲ့မိ-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ဝိလိခိတဋ္ဌာန - ကြည့်။ (၅) ပွတ်တိုက်-ဆေးကြော-အပ်သော။ ဝိလိခိတ-သန်သဒိသ-ကြည့်။ (၆) (နယ်ဖြင့်) ကန်-ထိုးခြစ်-အပ်သော။ သုဝိလေခိတန္တိ လေခနိယာ သုဋ္ဌု ဝိလိခိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၅။

ဝိလိခိတကိလေသ (တိ) [ဝိလိခိတ + ကိလေသ] ခြစ်ခြုတ်-ခေါင်းပါးအောင်ပြု-အပ်သော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာ-ခေါင်းပါး - မရှိ - သော (မြတ်စွာဘုရား)။ ပညာယ ဝိလိခိတကိလေသတ္တာ ဝါ ကိသာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။

ဝိလိခိတဂတ္တ (တိ) [ဝိလိခိတ + ဂတ္တ] အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - ရေးခြစ်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိလိခိတဂတ္တဿ ဘိယျောသော မတ္တာယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၀။

ဝိလိခိတဋ္ဌာန (နံ) [ဝိလိခိတ + ဌာန] ခြစ်ခြုတ် - ကုတ်ဖဲ့မိ - ရာ - အရပ် - ဌာန။ နခသာဟိ နခေဟိ ဝိလိခိတဋ္ဌာနေ ရောဂေါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၁။

ဝိလိခိတသန်သဒိသ (တိ) [ဝိလိခိတ + သန် + သဒိသ] ပွတ်တိုက်-ဆေးကြော-အပ်သော ခရုသင်းနှင့်တူသော။ သန်လိခိတံ ဝိလိခိတသန်သဒိသံ ဓောတသန်သပ္ပဋိဘာဂံ ကတွာ စရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။

ဝိလိခိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + လိခ + တွာ | အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - ရေးခြစ် - ကုတ်ဖဲ့- ခွါခြစ်-၍။ အတ္တနော နခေဟိ ဂတ္တာနိ ဝိလိခိတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၃။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၂)။

ဝိလိခေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + လိခ + ဏေ + တိ။ ဝိလေခယတိ-သံ။ | အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- ရေးခြစ်စေ၏။ ကာရိတေ လိခေတိ၊ သလ္လိခေတိ၊ ဝိလိခေတိ။ နိရုတ္တိ။ ၄၀၆-နှာ။

ဝိလိဂ် (တိ) | ဝိ + လိဂ်။ ဝိလိဂ် - သံ။ ဝိလိင်္ဂ-ပြာ။ | အသွင်သဏ္ဌာန်မရှိသော၊ သူ။ သလိဂ်ဿေဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ဝိလိဂ်ဿာပိ စေတရာ။ ဝဇိရ၊ ၄၁၁။

ဝိလိတ္တ (တိ) | ဝိ + လိပ + တ။ လိပ လိမ္ပနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ နိရုတ္တိ။ ၄၃၉၊ ၄၈၅။ ဝိလိပ္တ - သံ။ ဝိလိတ္တ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-အပ်ပြီးသော။ မဟာဇနော ------- ဝတ္ထာနိ ပရိဝတ္တေတွာ နာနာဂန္ဓေဟိ ဝိလိတ္တော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၁။ (-သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဇာ၊ ဋ၊ ၇။ ၇၉)။

ဝိလိတ္တဂတ္တ (တိ) | ဝိလိတ္တ + ဂတ္တ | အထူး ထူး-လိမ်း-လိမ်ကျံ-လူး-အပ်ပြီးသော ကိုယ်ရှိ သော။ သုဝိလိတ္တောတိ သုန္ဒရေန ကုင်္ကုမ- စန္ဒနာနုလေပနေန ဝိလိတ္တဂတ္တော။ ထေရ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၉၈။ (-ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၈၂)။

ဝိလိတ္တစန္ဒန (န) | ဝိလိတ္တ + စန္ဒန | အထူး ထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-အပ်ပြီးသောစန္ဒကူး။ တတော ပဘုတိ စ နံ ဥရေ ဝိလိတ္တစန္ဒနံ ဝိယ ---- ပိယာယန္တော ပရိဟရိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၆၉။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၀။

ဝိလိတ္တသရီရ (တိ) | ဝိလိတ္တ + သရီရ | ဝိလိတ္တဂတ္တ - ကြည့်။ ရောသိတင်္ဂေါတိ ဝိလိတ္တသရီရော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၄။ ၄၄၄။

ဝိလိမံသ (န) | ဝိလိ + မံသ | အရေခွံ- ကပ်ငြိ-လိမ်းကျံ-မှီ-သော အသား၊ ဖုံးလွှမ်း အပ်သောအမြေး။ ယံ ယဒေဝ တတ္ထ အန္တရာ ဝိလိမံသံ (ဝိလိမံ။ သီ၊ ဣ၊ က) အန္တရာ နှာရု အန္တရာ ဗန္ဓနံ။ မ၊ ၃။ ၃၁၈၊ ၃၂၃။ ဝိလိမံသံ နှာရုဗန္ဓနန္တိ သဗ္ဗစမ္မေ လဂ္ဂဝိလိပနမံသမေဝ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၄၂။ တတ္ထ ဝိလိမံသန္တိ စမ္မနိဿိတမံသံ၊ ပဋိစ္ဆန္နကိလောမကန္တိ စ ဝဒန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၆။

ဝိလိမ္ပတိ (ကြိ) | ဝိ + လိပ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိလိမ္ပတိ-သံ။ ဝိလိပံလ- ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) လိမ်းကျံ၏၊ အထူး ထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-၏။ (၂) ငြိကပ်- ကပ်ငြိ-၏။ (၁) သော ဘဒ္ဒါယ ဒေဝိယာ ကာလင်္ကတာယ ပိယာယ မနာပါယ နေဝ နှာယတိ၊ န ဝိလိမ္ပတိ။ အံ၊ ၂။ ၅၁-၂။ မတ္တိကံ မဒ္ဒိတွာ ဂေဟေ ဘိတ္တိံ ဝိလိမ္ပတိ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၇၅။ (၂) အာရဂ္ဂေ သာသပေါ န ဝိလိမ္ပတိ န သဏ္ဌာတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၂။

ဝိလိမ္ပန (န) | ဝိ + လိပ + ယု။ ဝိလေပန-သံ။ ဝိလေဝဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) လိမ်းကျံ ခြင်း၊ အထူးထူး- လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-ခြင်း။ (၂)လိမ်းကျံရာ၊ အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-ရာ (အခါ)။ (၁) ဝိလိမ္ပနေန ဝါ အာပဇ္ဇနတော။ ဝဇိရ၊ ၃၈၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၅)။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလိမ္ပနကာလ (ပု) | ဝိလိမ္ပန + ကာလ | လိမ်းကျံရာ-အခါ-ကာလ၊ အထူးထူး-လိမ်း- လိမ်းကျံ-လူး-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဂန္ဓံ ဂဟေတွာ ဝိလိမ္ပနကာလေ။ ဝဇိရ၊ ၃၈၈။

ဝိလိမ္ပန္တ (တိ) |ဝိ + လိပ + အ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိလိမ္ပန္တိ။ | လိမ်းကျံသော၊ အထူးထူး-လိမ်း- လိမ်းကျံ-လူး-သော၊ သူ။ တေသု တေသု

ဌာနေသု ဂန္ဓေ ဝိလိမ္ပန္တော ပုပ္ဖရေဏုံ ခါဒန္တော -------- နိသီဒိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၈၃။

ဝိလိမ္ပန္တိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + အန္တိ။] လိမ်းကျံကုန်၏၊ အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-ကုန်၏။ အညာ ဂန္ဓံ ဝိလိမ္ပန္တိ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၅၈။ (-အပ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၆၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၇)။

ဝိလိမ္ပသိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + သိ] (သင်) လိမ်းကျံ၏၊ အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-၏။ တွံ က္လမံ ပိဠန္ဓနံ ပိဠန္ဓန္တိ ကတရဂန္ဓံ ဝိလိမ္ပသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၇၀။

ဝိလိမ္ပသု (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + သု] (သင်) လိမ်းကျံပါလော၊ အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ - လူး - ပါလော။ ပဏ္ဏိမကံ စန္ဒနံ ဝိလိမ္ပသု။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၉၇။

ဝိလိမ္ပာပေတိ (ကာ ၊ ကြိ) [ဝိ + လိပ + ဏာပေ + တိ] လိမ်းကျံစေ၏၊ အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-စေ၏။ ဝိလိမ္ပာပေတွာ-ကြည့်။

ဝိလိမ္ပာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + လိပ + ဏာပေ + တုံ] လိမ်းကျံစေခြင်းငှါ။ အညတ္တ ပုနပ္ပုနံ ဝိလိမ္ပိတုံ ဝါ ဝိလိမ္ပာပေတုံ ဝါ န ဝဋ္ဋတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၇၁။

ဝိလိမ္ပာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လိပ + ဏာပေ + တွာ] လိမ်းကျံစေ၍၊ အထူးထူး-လိမ်း - လိမ်းကျံ - လူး - စေ၍။ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပာပေတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။

ဝိလိမ္ပာမိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + မိ] (ငါ) လိမ်းကျံ၏၊ အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-၏။ အဟံ နေဝ စန္ဒနံ ဝိလိမ္ပာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၇၀)။

ဝိလိမ္ပိံသု (ကြိ) [ဝိ + လိပ + ဦ] လိမ်းကျံကုန်ပြီ၊ အထူးထူး - လိမ်း - လိမ်းကျံ- လူး-ကုန်ပြီ။ ဩဂါဟေပိ နံ ဟတ္ထိနိယော ကဒ္ဒမေန ဝိလိမ္ပိံသု။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၉။

ဝိလိမ္ပိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + ဤ] လိမ်းကျံပြီ၊ အထူးထူး - လိမ်း - လိမ်းကျံ - လူး - ပြီ။ သေတဝိလေပနံ ဝိလိမ္ပိ သေတမာလံ ပိလန္ဓိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၆။

ဝိလိမ္ပိတ (တိ) [ဝိ + လိပ + တ။ ဝိလိမ္ပိတ-သံ။ ဝိလေပိအ-ပြာ။] ဝိလိတ္တ-ကြည့်။ စန္ဒသာရံသီဟိ ဝိလိမ္ပိတာဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆။

ဝိလိမ္ပိတုံ (ဗျ) [ဝိ + လိပ + တုံ] လိမ်းကျံခြင်းငှါ၊ အထူးထူး - လိမ်း - လိမ်းကျံ-လူး-ခြင်းငှါ။ သုမနပုပ္ဖါနိ ပိလန္ဓိတုံ, ဂန္ဓေ ဝိလိမ္ပိတုံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၆။

ဝိလိမ္ပိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လိပ + တွာ] လိမ်းကျံ၍၊ အထူးထူး - လိမ်း - လိမ်းကျံ-လူး-၍။ ဂန္ဓကေန ဝိလိမ္ပိတွာ၊ အဂရုစန္ဒနေန စ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၈။ နဝကမ္မမဏ္ဍေ ဂန္ဓေ ဝိလိမ္ပိတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၂)။

ဝိလိမ္ပိဿာမ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + ဿာမ] (ငါတို့) လိမ်းကျံကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အထူးထူး-လိမ်း -လိမ်းကျံ -လူး -ကုန် -အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ ဒါနိ မယံ နှာယိဿာမ စေဝ ဝိလိမ္ပိဿာမ။ အံ၊ ၂။ ၅၅။

ဝိလိမ္ပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လိပ + ဏေ + တွာ] လိမ်းကျံစေ၍၊ အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-စေ၍။ နဟာပေတွာ ဝိလိမ္ပေတွာ ဘောဇေတွာ ခါဒနီယံ အဒံသု။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၄။ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္ပေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိလိမ္ပေတွာန (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လိပ + ဏေ + တွာန] ဝိလိမ္ပေတွာ - ကြည့်။ ဝိလိမ္ပေတွာနာ (ပေတ။ ၁၃၄) တိ ဥတ္တမေန ဂန္ဓေန ဝိလိမ္ပေတွာ။ ပေတ၊ ဌ။ ၄၆။

ဝိလိမ္ပေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + အန္တိ] အထူးထူး - လိမ်း- လိမ်းကျံ -လူး - ကုန်၏။ စုဏ္ဏေန္တိ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄) တိ ဝိလိမ္ပေန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၆။

ဝိလိမ္ပေသိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + ဤ] အထူးထူး-လိမ်း-လိမ်းကျံ-လူး-ပြီ။ မာသဿ သတ္တက္ခတ္တုံ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိယာ စတုဇ္ဇာတိဂန္ဓေန ဝိလိမ္ပေသိ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။

ဝိလိယာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လီ + ယ + ဏာပေ + တွာ] ကြေမွစေ၍။ လောဏမတ္တိကာယ ဒုဋ္ဌလောဟိတံ ဝိလိယာပေတွာ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဝိလီ (တိ) [ဝိ + လီ + ကွိ။ ဝိလယ-သံ။] အရေ။ ဝိလိမံသ-ကြည့်။

ဝိလီန (တိ) [ဝိ + လီ + တ။ ရူ။ ၆၃၁။ လီ သိလေသေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၄။ လီ ဒြဝီကရဏေ။ ပါ။ ၁၈၁၂။ ဝိလီန - သံ။ ဝိလီဏ -ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကြေမွ-ပျက်စီး-သော။ (၂) အရည်ပျော်-ပျော့အိ-သော။ (၃) ထက်ဝန်းကျင်မှ ယိုစီးသော။ (၁) မထိယမာနံ ဝိလီယတိ။ ဝိလီနေ ဥပရိ ဖေဏော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၇။ ဝိလီနသော (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၁) တိ ပတိဋ္ဌဟိတွာပိ ပရိပက္ကမပါပုဏိတွာ ဝိလောပယာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၅။ (၂) ယာနိ တာနိ ဘန္တေ နာဂသေန ဖလာနိ ပရိပက္ကာနိ ဝိလီနာနိ ပတန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၀။ (- ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၁)။ (၃) တာနိ ဩလီနဝိလီနာနိ တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၂။ ဩလီနဝိလီနာနီတိ ဟေဋ္ဌာ စ ဥဘတော- ပဿေသု စ ဂဠိတာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၉။

ဝိလီနတမ္ဗလောဟ (န) [ဝိလီန+တမ္ဗလောဟ] အရည်ပျော်သော ကြေးနီ၊ ကြေးနီရည်။ ဝိလီနတမ္ဗလောဟေန အာသိဉ္စန္တံ ဝိယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိလီနတိပုသဒိသ (တိ) [ဝိလီန + တိပု + သဒိသ] ကြေမွ-အရည်ပျော်-သော ခဲ- ခဲမဖြူ-သံဖြူ-သလွဲ-ခဲ-နှင့်တူသော။ တသ္မာပိ အဗ္ဗုဒါ သတ္တာဟစ္စယေန ဝိလီနတိပုသဒိသာ ပေသိ နာမ သဉ္ဇာယတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၁၄။

ဝိလီနမဓုသိတ္ထက (န) [ဝိလီန+မဓုသိတ္ထက] အရည်ပျော်သော ပျားဖယောင်းရည်၊ ဖယောင်းဆီ။ သိတ္ထတေလကန္တိ ဝိလီနမဓုသိတ္ထကံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၁။

ဝိလီနသိနေဟ (ပု) [ဝိလီန + သိနေဟ] ကြေမွ -ပျက်စီး -အရည်ပျော်-သော အစေး၊ ဆီကြည်။ ဝသာတိ ဝိလီနသိနေဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၄။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၈)။

ဝိလီနသုဝဏ္ဏ (န) [ဝိလီန + သုဝဏ္ဏ] အရည်ပျော်သောရွှေ၊ ရွှေရည်။ ဆန္နံ ဝဏ္ဏာနန္တိ ---- အာသိဉ္စမာနံ ဝိလီနသုဝဏ္ဏံ ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။

ဝိလနသုဝဏ္ဏဇလ (န) [ဝိလီန+သုဝဏ္ဏဇလ] ရွှေရည်၊ အရည်ပျော်သောရွှေ။ သုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရာဟီတိ ဝိလီနသုဝဏ္ဏဇလံ ဝိယ ပိဉ္ဇရာဟိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာဟီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၇။

ဝိလီနသ္နေဟ (ပု) [ဝိလီန + သ္နေဟ] ဝိလီနသိနေဟ-ကြည့်။ ဝသာတိ ဝိလီန- သ္နေဟော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဝိလီပန = ဝိလီပန (န) [ဝိ + လိပ + ယု။ ဝိလိံပန=ဝိလီပန။ ဝိလေပန-သံ။ ဝိလေဝဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] လိမ်းကျံသော။ ဝိလိမ်ံသ (မ၊ ၃။ ၃၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၆) တို့ကြည့်။

ဝိလီယတိ (ကြိ) [ဝိ + လီ + ယ + တိ။ လီ ဒြဝီကရဏေ။ ပါ။ ၁၈၁၂။ ဝိလီယတေ-သံ။ ဝိလိဇ္ဇဣ-ပြာ။] (၁) အရည်ပျော်၏။ (၂) ပျက်စီး (သေ) ၏။ (၃) ကြေမွ၏။ (၁) အဂ္ဂိမုခေ မဓုသိတ္ထကံ ဝိယ ဝိလီယတေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၀၂။ (၂) ဒိန္နမတ္တာယ ဝါ ပဋိသန္ဓိယာ ဝိလီယတိ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တမတ္တေ ဝါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၂။ (၃) ကုစ္ဆိဂတော ဂဗ္ဘော ဖေဏပိဏ္ဍော ဝိယ ဝိလီယတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၉)။

ဝိလီယနက (တိ) [ဝိ + လီ + ယ + ယု = ဝိလီယန + က။ ဝိလီယန - သံ။] အရည်ပျော်သော။ ဥပ္ပိလနသဘာဝံ အဝိလီယနကံ အတိသိနိဒ္ဓမဓုရံ ပထဝေါဇံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၀။

ဝိလီယနာ (တိ) [ဝိ + လီ + ယ + ယု။ ဝိလီယနာ - သံ။] ကြေမွ - ပျက်စီး - ခြင်း။ အခါရေပိ ခါရေ ဝိယ သရီရဿ ဝိလီယနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁။

ဝိလီယန္တ (တိ) [ဝိ + လီ + ယ + အန္တ] ကြေမွ-ပျက်စီး-သော။ ပတိတံ ယံ ကိဉ္စိပိ သီဒန္တရနဒိယံ ဝိလီယန္တာ သီဒန္တေဝ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဝိလီယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + လီ + ယ + အန္တိ] ကြေမွ- ပျက်စီး - ကုန်၏။ ပတိတမတ္တာဝ အစ္စန္တခါရေ ဥဒကေ ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိ ဝိယ ဝိလီယန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၊ ၃၁၄။ တေ စ နေသံ ကုစ္ဆိပ္ပတ္တာဝ ဝိလီယန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၇)။

ဝိလီယမာန (တိ) [ဝိ + လီ + ယ + မာန] ဝိလီယန္တ-ကြည့်။ ခါရောဒကေန ဝိလီယမာနာ ဥဒကာနုဂတာ ဟုတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။

ဝိလီယာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + လီ + ယ + ဏာပေ + တိ] ကြေမွ - ပျက်စီး - စေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလီယာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လီ + ယ + ဏာပေ + တွာ] ဝိလီယာပေတွာ-ကြည့်။ အဂ္ဂိမှိ ဝိလီယာပေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ တတ္ထ တဃောပိ ဗြဟ္မလောကေ ဝိလီယာပေတွာ သုဘကိဏှေ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၀။

ဝိလီယိ (ကြိ) [ဝိ + လီ + ယ + ဤ] ကြေမွ-ပျက်စီး-အရည်ပျော်-ပြီ။ ဥပဋ္ဌဟန္တဿ လာခါ ဝိလီယိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၃။

ဝိလီယိတ္ထ (ကြိ) [ဝိ + လီ + ယ + အာ။ ရူ။ ၂၇၈-နှာ။] အရည်ပျော်ပြီ။ လောဟိတံ ဝိလီယိတ္ထ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃။

ဝိလီယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လီ + ယ + တွာ] (၁) အရည်ပျော်၍။ (၂) ပျက်စီး၍။ (၃) ကြေမွ၍။ (၁) ဟိမံ ဝိလီယိတွာ သန္ဒိတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ (၂) ပဒီပဿ နိဗ္ဗာနသဒိသော တတ္ထ ဝိလီယိတွာ အဝဋ္ဌာနာဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၃။ (၃) ဝိလီယိတွာ ဥဒကမေဝ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၇။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၈)။

ဝိလီယေယျ (ကြိ) [ဝိ + လီ + ယ + ဧယျ] ကြေမွ-ပျက်စီး-ရာ၏။ ဧဝမေဝ ဝိလီယေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။ တထာ ဟိ သတိ ပထဝီပိ ဝိလီယေယျ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅။

ဝိလီဝ (န) | ဝိလီ + ဝ။ ဝိလွ-သံ။ ဝိလ္လ-ပြာ။ ကခ်ါယောဇနာ၌ ထီ။ | (၁) နှီး (ပါးလွှာသောဝါး, ကြိမ်စသည်အထူး)။ (၂) ဝါးခြမ်းစိတ်။ (၃) ဝါး။ (၁) ဝိလီဝေန ပဋ္ဋေနာ (ဝိ၊ ၄။ ၄၅၇)တိ သဏ္ဍော့ဟိ ဝေဠုဝိလီဝေဟိ ကတပဋ္ဋေန။ ဝိ၊၄၊၄။၁၂၉။ (၂) ပေသိယောတိ ဝိလီဝေ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၅။ (၃) ဝိလီဝကာရ-ကြည့်။

ဝိလီဝကရဏ္ဍ (ထီ၊ ပု) | ဝိလီဝ + ကရဏ္ဍ | နှီးဖြင့်ပြုအပ်သော - ကြုတ် - ပခြုပ် - အစ်။ ဝိလီဝကရဏ္ဍော နာမ ပေဠာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၀။

ဝိလဝကရဏ္ဍက (ပု) | ဝိလီဝကရဏ္ဍ + က | ဝိလီဝကရဏ္ဍ-ကြည့် ကရဏ္ဍကာတိ ဣဒမ္ပိ အဟိကဉ္စုကဿ နာမံ၊ န ဝိလီဝကရဏ္ဍကဿ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၁။

ဝိလီဝကာရ (တိ) | ဝိလီဝ + က ရ + ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ ရူ။ ၅၆၁။ ထိ - ၌ ဝိလီဝကာရီ။ | နှီးလုပ်သောသူ၊ နှီသမား။ ဒေါင်းရွှေသမား၊ နှီးသည်။ (ပခြုပ်, တောင်း, မန်း, စကော, ဖျာစသည်တို့ကို ရက်လုပ်သူ)။ ဝိလီဝကာရ (ဝိ၊ ၁။ ၁၀၄) န္တိ ဝေဏုကာရံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။ ဝိလီဝကာရာ နဠကာရာ ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၆၂။

ဝိလီဝကာရက (တိ) | ဝိလီဝ + ကာရက။ ထိ-၌ ဝိလီဝကာရိကာ။ | ဝိလီဝကာရ-ကြည့်။ ဝေဏုဝေတ္တာဒိကေဟိ ပေဠာဒိကာရကာ ဝိလီဝကာရကာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉၊ ၃၁၆)။

ဝိလီဝကာရကုလ (န) | ဝိလီဝကာရ + ကုလ | နှီးသမား-ဒေါင်းရွှေသမား-၏-အမျိုး-အနွယ်။ ဝေနကုလေ (သံ၊ ၁။ ၉၄။ အံ၊ ၁။ ၁၀၆၊၃၉၇။ အဘိ၊ ပု။ ၁၅၉) တိ ဝိလီဝကာရကုလေ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆၊ ၃၂၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၈။

ဝိလီဝစ္ဆတ္တ (န) | ဝိလီဝ + ဆတ္တ | နှီးတို့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သောထီး၊ နှီးထီး။ ဝိလီဝစ္ဆတ္တ (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆၇) န္တိ ဝေဏုဝိလီဝေဟိ ကတံ ဆတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄)။

ဝိလီဝဗီဇနီ (ထီ) | ဝိလီဝ + ဗီဇနီ | နှီးဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော - ယပ် - ယပ်တောင်၊ နှီးယပ်တောင်။ ဝိလီဝဗီဇနာဒီသု တာလဝဏ္ဋ-ဝေါဟာရော ဝိယ ရုဠှီဝသေန ပဝတ္တိတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝိလီဝမဉ္စက (ပု) | ဝိလီဝ + မဉ္စက | ထန်း-ကြိမ်-နှီး- လျှော် (ရှော်) ဖြင့်- ရက်-ပြုလုပ်-အပ်သော ညောင်စောင်း။ ဝိလီဝမဉ္စကော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇) တိ တာလဝေတ္တကာဒီဟိ ဝီတမဉ္စကော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၆။

ဝိလီဝမယ (တိ) | ဝိလီဝ + မယ | နှီးဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော။ ယော ဘိက္ခု ဝိလီဝမယံ ဝါ တာလပဏ္ဏမယံ ဝါ --- ကုသံ ပါတေတွာ။ ကင်္ခါ။ ၁၁၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၂)။

ဝိလုဂ္ဂ (တိ) | ဝိ + လုဇ (ရုဇ) + တ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၅၄။ ဝိရုဂ္ဂ - သံ။ ဝိ + လုဂ္ဂ - ပြာ။ | အထူးထူး ပျက်စီး - ဖရိုဖရဲကြဲ - သော။ ဂေါပါနသိယော ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂါ ဘဝန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၈)။

ဝိလုဇ္ဇတိ (ကြိ) | ဝိ + လုဇ + ယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၂၅။ ဝိရုဇ္ဇတိ-သံ။ ဝိလုဇ္ဇတိ-သက္ကတပိဋ္ဋက။ | အထူးထူး-ဖျက်ဆီး-ပျက်စီး-၏။ ဝိလုဂ္ဂ်သု - ကြည့်။

ဝိလုဋ္ဋန (န) [ဝိ + လုဋ + ယ + ယု။ ဝိရောဇန - သံ။] အထူးထူး ပျက်စီးခြင်း။ ဝိရဋ္ဋနံ တေသံယေဝ ဝိလုဋ္ဋနံ ဝိရာဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ။၂။ ၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၃၄၄။

ဝိလုဋ္ဋီသု (ကြိ) [ဝိ + လုဋ + ယ + ဦ] အထူးထူး-ဖျက်ဆီး-ပျက်စီး-ကုန်ပြီ။ ကာနိစိ ကာကာ ဝိလုဋ္ဋီသု။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၂။

ဝိလုတ္တ (တိ) [ဝိ + လုပ + တ။ လုပ အစ္ဆေဒနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၀။ ဝိလုပ္တ-သံ။ ဝိလုတ္တာ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) လုယက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ (၂) လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (၁) ယဒါစဃေ ဝိလုမ္ပန္တိ၊ သော ဝိလုတ္တော ဝိလုပ္ပတိ။ သံ၊ ၁။ ၈၆။ ဝိလုပ္ပတိ-လည်းကြည့်။ (၂) စောရေဟိ မနုဿာ ဟတာ ဒိဿန္တိ၊ ဝိလုတ္တာ ဒိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၈။

ဝိလုတ္တပရသန္တက (န) [ဝိလုတ္တ+ပရသန္တက] လုယက်-ဖျက်းဆီး- အပ်သော သူတစ်ပါး၏ ဥစ္စာ။ ဝိလုမ္ပိယတိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁ ၄၂) တိ ဝိလုတ္တပရသန္တကဿ အသကတ္တာ ------ သယမ္ပိ ပရေန ဝိလုမ္ပိယတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိလုတ္တဘဏ္ဍာ (န) [ဝိလုတ္တ + ဘဏ္ဍာ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော-ဥစ္စာ-ဘဏ္ဍာ။ ဝိလောပ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၃) န္တိ ဝိလုတ္တဘဏ္ဍံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၃။

ဝိလုတ္တသည (တိ) [ဝိလုတ္တသညာ + ဏ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော-ဥစ္စာ- ဘဏ္ဍာ- ဟူသော အမှတ်သညာ ရှိသော၊ သူ။ အဝိလုတ္တော ဝိလုတ္တသည၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဝိလုတ္တသညာ (ထီ) [ဝိလုတ္တာ + ဉာတိ + သညာ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော-သစ္စာ- ဘဏ္ဍာ-ဟူသောအမှတ်သညာ။ ဝိလုတ္တသည- ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဝိလုတ္တသညီ (တိ) [ဝိလုတ္တသညာ + ဤ။ ထီ-၌ ---သညိနီ။] ဝိလုတ္တသည-ကြည့်။ အဝိလုတ္တေ ဝိလုတ္တသညီ၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆။

ဝိလုတ္တသဗ္ဗဓန (တိ) [ဝိလုတ္တ + သဗ္ဗဓန] လုယက်-ဖျက်ဆီး -အပ်သော အလုံးစုံသော ဥစ္စာရှိသော၊ အလုံးစုံသောဥစ္စာကို-လုယက်- ဖျက်ဆီး-ခံရသော။ ဇိဏ္ဏကာလေ ဝိလုတ္တ- သဗ္ဗဓနေတ္တာ နိဒ္ဓောဂေါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဝိလုတ္တသာပတေယျ (တိ) [ဝိလုတ္တ + သာပတေယျ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော ဥစ္စာရှိသော၊ ဥစ္စာကို-လုယက်-ဖျက်ဆီး-ခံရ သော၊ သူ။ ပစ္စတ္တိကေဟိ အတိပီဠိတာ ဝိလုတ္တသာပတေယျာ ဝိဒ္ဓဿဿသေနဝါဟနာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၈။

ဝိလုတ္တဟဒယ (တိ) [ဝိလုတ္တ + ဟဒယ] ဖျက်ဆီးအပ်သော နှလုံးရှိသော။ ယေန ဒဠှအတ္တသိနေဟေန ဝိလုတ္တဟဒယော ---- ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဝိလုတ္တာဝီ (တိ) [ဝိ + လုပ + တာဝီ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ နိရုတ္တိ။ ၇၃၀။ ထီ - ၌ ဝိလုတ္တာဝိနီ။] လုယက်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ အာဇီဝကာ ဝိလုတ္တာဝီ၊ ဂေါမေ့ာ ဒေဝဝမ္ပိကာ။ အပ၊ ၁။ ၄၂၀။

ဝိလုပ္ပတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + လုပ + ယ + တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိလုပျတေ-သံ။ ဝိလုမ္ပတိ-မှ၊ ဝိလုပ္ပက္က-ပြာ။] လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်၏။ ဝိလုမ္ပတိ-လည်းကြည့်။ သော

ဝိလုတ္တော ဝိလုပ္ပတီ (သံ၊ ၁။ ၈၆) တိ သော ဝိလုမ္ပကော ဝိလုမ္ပိယတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၂။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၄။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၃၂)။

ဝိလုပ္ပန (နှ) | ဝိ + လုပ + ယ + ယု။ ဝိလုမ္ပန ? | လုယက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ မဟတံ ဂါမနိဂမာနံ ဝိလုပ္ပနံ မဟာဝိလောပေါ။ အံ၊ ၃၊ ၂။ ၁၂၆။

ဝိလုပ္ပနဋ္ဌ (ပု) | ဝိလုပ္ပန + အတ္ထ | ဝိလုမ္ပနဋ္ဌ-ကြည့်။ ဘုသံ ဝိလုပ္ပနဋ္ဌေန လောလုပ္ပံ တဏှာစာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၊ ၁။ ၉၀။

ဝိလုပ္ပန္တိ (ကြိ) | ဝိ + လုပ + ယ + အန္တိ။ ဝိလုမ္ပန္တိ - ဖြစ်သင့်၏။ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ပဋ္ဌမဇ္ဈောဟရဏေ ဒွေ တယော အာလောပေ တုရိတတုရိတာ ဝိလုပ္ပန္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀၊ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၀။

ဝိလုပ္ပမာန (တိ) | ဝိ + လုပ + ယ + မာန။ ဝိလုပ္ပမာဏ - ပြာ။ | (၁) လုယက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ (၂) လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (၁) အယံ မေ သုနခေါ ဝိလုပ္ပမာနော ခါဒတု။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၈။ (၂) ကုသလရတနဿ ကိလေသစောရေဟိ ဝိလုပ္ပမာနဿ ပရိတ္တာနတ္ထံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၈၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၉၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၀၄၊ ၂၆၈)။

ဝိလုမ္ပ (နှ) | ဝိလုမ္ပ + တ္တ။ မောဂ်၊ ၄။ ၁၂၃။ ဝိ + လုပ + အ (ဏျ)။ ဝိလုပ္ပ - ဖြစ်သင့်သည်။ ဝိလုပျ-သံ။ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိလုမ္ပကော ပန ဝိလုမ္ပံ ပါပုဏာတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝိလုမ္ပက (တိ) | ဝိ + လုပ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိလုမ္ပိကာ။ ဝိလုမ္ပက-သံ။ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ ဝိလုပ္ပတိ-ကြည့်။

ဝိလုမ္ပတိ[1] (ကြိ) | ဝိ + လုပ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိလုမ္ပတိ-သံ။ ဝိလုံပက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-၏။ ဝိလုမ္ပတေဝ ပုရိသော၊ ယာဝဿ ဥပကပ္ပတိ။ သံ၊ ၁။ ၈၆။ ဇာ၊ ၁။ ၆၆။ ပစ္စဇိတံ ဝိလုမ္ပတိ။ အံ၊ ၃။ ၁၅၃။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၅၅)။

ဝိလုမ္ပတိ[2] (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + လုပ + ယ + တေ။ ဝိလုပျတေ - သံ။ ဝိလုပ္ပတိ-ဖြစ်သင့်၏။ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်၏။ သော ဝိလုတ္တော ဝိလုမ္ပတိ (ဇာ၊ ၁။ ၆၆) တိ အထ သော ဝိလုမ္ပကော အညေဟိ ဝိလုမ္ပတိ။ ဝိလုမ္ပတေတိပိ ပါဠော။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝိလုမ္ပတေ[1] (ကြိ) | ဝိ + လုပ + အ + တေ | ဝိလုမ္ပတိ[1] - ကြည့်။ ရာဇာ ဝိလုမ္ပတေ ရဋ္ဌံ၊ ဗြာဟ္မဏော စ ပုရောဟိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၃။

ဝိလုမ္ပတေ[2] (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + လုပ + ယ + တေ။ ဝိလုပျတေ - သံ။ ဝိလုပ္ပတေ-ဖြစ်သင့်၏။ | ဝိလုမ္ပတိ[2] - ကြည့်။

ဝိလုမ္ပထ (ကြိ) | ဝိ + လုပ + အ + ထ | (သင်တို့) လုယက် -ဖျက်ဆီး -ကြကုန်လော။ ရာဇာ "ဝိလုမ္ပထာ" တိ အာဏာပေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၈။

ဝိလုမ္ပန (နှ) | ဝိ + လုပ + ယု | (၁) လုယက်-ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ (၂) လုယက် -ဖျက်ဆီး-ကြောင်း။ (၁) ဇောဂါရိကန္တိ ဇကမေဝ ယရံ ပရိဝါရေတွာ ဝိလုမ္ပနံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၁၂။ (-သီ၊ ၃၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၄)။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိလုမ္ပနကမ္မ (နှ) | ဝိလုမ္ပန + ကမ္မ | လုယက်-ဖျက်ဆီး - ကြောင်းဖြစ်သည့် အကုသိုလ်ကံ။

တသ္မာ ဝိလုမ္ပနကမ္မသ္မာ ဝိပါကဒါနေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဝိလုမ္ပနဋ္ဌ (ပု) [ဝိလုမ္ပန + အတ္ထ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ ကုသလဘဏ္ဍာသ ဘုသံ ဝိလုမ္ပနဋ္ဌေန လောလုပ္ပံ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။

ဝိလုမ္ပနတ္ထ (ပု) [ဝိလုမ္ပန + အတ္ထ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းဟူသော အကျိုး။ မဟာဓနဝါဏိဇသ္မာ ဝိလုမ္ပနတ္ထာယ ဒွိသုပိ မဂ္ဂေသု စောရာ ပရိယုဋ္ဌိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅။

ဝိလုမ္ပနိက (တိ) [ဝိလုမ္ပန + ဏိက] လုယက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ပါရိပန္ထိကာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၈) တိ ဝိလုမ္ပနိကာ၊ အန္တရာယိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၉။

ဝိလုမ္ပနိယ (တိ) [ဝိ + လုပ + အနီယ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်-နိုင်-သော။ တထာ ဟိ ကိလေသစောရေဟိ အဝိလုမ္ပနိယော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၀။

ဝိလုမ္ပန္တ (တိ) [ဝိ + လုပ + အ + အန္တ။ ထီ-၌ ဝိလုမ္ပန္တီ။] လုယက်-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ သော ---- န ပရေသံ ပါဘတံ ဝိလုမ္ပန္တော စရတိ။ အံ။ ၁။ ၄၃၈။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃)။

ဝိလုမ္ပန္တိ (ကြိ) [ဝိ + လုပ + အ + အန္တိ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ ဝိလုမ္ပန္တိ (သံ၊ ၁။ ၈၆) တိ တံ ဝိလုမ္ပိတွာ ဋ္ဌိတပုဂ္ဂလံ ဝိလုမ္ပန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ ဝိလုမ္ပန္တီတိ ဝိနာသံ အစ္ဆိန္ဒနံ ကရောန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိလုမ္ပမာန (တိ) [ဝိ + လုပ + အ + မာန] ဝိလုမ္ပန္တ-ကြည့်။ ဝိလုမ္ပမာနော သပရိသော တသ္မိံ မဂ္ဂေ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၈။

ဝိလုမ္ပမာနက (တိ) [ဝိလုမ္ပမာန + က] ဝိလုမ္ပမာန-ကြည့်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလုမ္ပမာနကစောရ (ပု) [ဝိလုမ္ပမာနက + စောရ] လုယက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော-ခိုးသူ-ဓားပြ။ အယံ ဣမသ္မိံ နဂရေ ဝိလုမ္ပ-မာနကစောရော ဂဟိတော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၄။

ဝိလုမ္ပာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + လုပ + ဏာပေ + တိ] လုယက် - ဖျက်ဆီး-စေ၏။ အတ္တနော အန္တေဝါသိကေဟိ မံ ဝိလုမ္ပာပေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။

ဝိလုမ္ပာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လုပ + ဏာပေ + တွာ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-စေ၍။ အယံ ဒုဋ္ဌဂါမဘောဇကော --------- ဂါမံ ဝိလုမ္ပာပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။

ဝိလုမ္ပာပေယျာမ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + လုပ + ဏာပေ + ဧယျာမ] (ငါတို့) လုယက်-ဖျက်ဆီး- စေကုန်ရာ၏။ သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဂေဟံ ဝိလုမ္ပာပေယျာမ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၁။

ဝိလုမ္ပာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + လုပ + ဏာပေ + ဤ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-စေပြီ။ သော ------- အန္တရဝီထိယံ ဝိလုမ္ပာပေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၀။

ဝိလုမ္ပာမိ (ကြိ) [ဝိ + လုပ + အ + မိ] (ငါ) လုယက်-ဖျက်ဆီး-၏။ န မဟာရာဇ ကုဋုမ္ဗံ ဝိလုမ္ပာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၉။

ဝိလုမ္ပိံသု (ကြိ) [ဝိ + လုပ + ဥံ] လုယက်-ဖျက်ဆီး - ကြကုန်ပြီ။ ကာကာဒယော သန္နိပတိတွာ ဝိလုမ္ပိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။

ဝိလုမ္ပိ (ကြိ) [ဝိ + လုပ + ဤ] လုယက်-ဖျက်ဆီး-ပြီ။ မာ ဒုဂ္ဂတာနံ ကပဏာနံ သမ္ပတ္တိံ ဝိလုမ္ပိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၉၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၃)။

ဝိလုမ္ပိတ (တိ) | ဝိ + လုပ + တ။ ဝိလောပိတ-သံ၊ ဝိလုံပိအ-ပြာ။ ဝိလုတ္တ-အဒ္ဓမာဂဓီ။ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော။ မဟာဇနေန ဝိလုမ္ပိတော။ ဇာ၊ ဋ၊ ၆။ ၅၄။

ဝိလုမ္ပိတုံ (ဖျ) | ဝိ + လုပ + တုံ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းငှါ။ သော ပုရိသော သက္ကောတိ ဝိလုမ္ပိတုံ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၉။

ဝိလုမ္ပိတုကာမ (တိ) | ဝိလုမ္ပိတုံ + ကမု + ဏ | လုယက် - ဖျက်ဆီး - ခြင်းငှါအလို ရှိသော၊ လုယက် -ဖျက်ဆီး -လိုသော၊ သူ။ ဝိလုမ္ပိတုကာမာ ----- စောရာ နာနာဝုဓာနိ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၈၁။ (-ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၅)။

ဝိလုမ္ပိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + လုပ + တွာ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-၍။ တာနိ ဝိလုမ္ပိတွာ ဝိလုမ္ပိတွာ ခါဒန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၆၇။ (-အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇)။

ဝိလုမ္ပိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + လုပ + ယ + တေ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-အပ်၏။ ဝိလုပ္ပတိ-ကြည့်။

ဝိလုမ္ပိဿန္တိ (ကြိ) | ဝိ + လုပ + ဿန္တိ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ သာမန္တရာဇာနော အာဂမ္မ ဝိလုမ္ပိဿန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၅။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဝိလုမ္ပိဿာမ (ကြိ) | ဝိ + လုပ + ဿာမ | (ငါတို့) လုယက်-ဖျက်ဆီး-ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ " တံ ဝိလုမ္ပိဿာမာ " တိ ဗဟိဒ္ဓါ စောရော အာဂန္တွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဝိလုမ္ပိဿာမိ (ကြိ) | ဝိ + လုပ + ဿာမိ | (ငါ) လုယက်-ဖျက်ဆီး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ စောရော " စေတိယဂိရိံ ဝိလုမ္ပိဿာမိ " တိ အဂမာသိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၆၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄။

ဝိလုမ္ပီ (တိ) | ဝိ + လုပ + ဏီ။ ထိ - ၌ ဝိလုမ္ပိနီ။ ဝိလောပိန် - သံ။ | လုယက်တတ်သော။ ဝိလုမ္ပိနိဝါတိဝိရောစိ လုမ္ပိနီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ။ ၃၂၀။

ဝိလုမ္ပိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) | ဝိ + လုပ + ယ + တေ | ဝိလုမ္ပိယတိ-ကြည့်။ ဝိလုမ္ပိယတီတိ ----- သယမ္ပိ ပရေန ဝိလုမ္ပိယတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။

ဝိလုမ္ပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + လုပ + တွာ | လုယက်-ဓားပြတိုက်-ဖျက်ဆီး-၍။ စောရာ သဗ္ဗံ ဝိဘဝံ ဝိလုမ္ပေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၇၁။

ဝိလုဠိတ (တိ) | ဝိ + လုဠ + တ။ လူဠ ဝိလောဠနေ။ ဓီရ။ ဝိလူလိတ-သံ။ ဝိလူလိအ-ပြာ။ ဝိလူလိယ - အဒ္ဓမာဂဓီ။ | ချောက်ချား-တုန်လှုပ်-နှောက်ရှက်-သော။ အာလုဠေတိ (ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၃၇) တိ ဝိလုဠိတော အာကုလော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဝိလုဠိတာကာရ (တိ) | ဝိလုဠိတ+အာကာရ | ချောက်ချား- တုန်လှုပ်- နှောက်ရှက်- သော အခြင်းအရာရှိသော။ မဇ္ဈေဝိလောကိကာ (ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၆၀) တိ ဥဒကေ ပရိပ္ဖန္ဒမာန-မစ္ဆော ဝိယ ဝိလုဠိတာကာရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဝိလူန[၁] (တိ) | ဝိ + လူ + တ။ ရူ။ ၃၈၆-နှာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၅၅။ ဝိလူန - သံ။ ဝိလူဏ - ပြာ။ | နုတ် - ရိတ် - အပ်သော။ ဝိလူနံ သူဒပုတ္တေန ပိဋ္ဌမဏ္ဍေန မက္ခိတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၆။ ကေသေသု ဝိလူနေသု မသောစန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁။

ဝိလူန၂ (တိ) [ဝိလူန + ဏ] နုတ်-ရိတ်-အပ်သောဆံပင်ရှိသော။ ဝိလူန (မ၊ ၁။ ၁၂၃။ အံ၊ ၁။ ၃၇) နှင့် လုဉ္စိတွာ ဂဟိတကေသံ ဝိယ ခလ္လာဋံ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆၅။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၈-၉။

ဝိလူနကေသ (တိ) [ဝိလူန + ကေသ] နုတ် - ရိတ် - အပ်သော ဆံပင်ရှိသော၊ ကျွတ်သောဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ အထ သာ သဗ္ဗသော ဝိလူနကေသာ လုဉ္စိတမတ္တကာ ကပေါတီ ဝိယ ဝိရူပါ ဟုတွာ။ ပေတ၊ ဋ။ ၄၄။ (-ထေရီ၊ ဋ။ ၂၁၈)။

ဝိလေခ (ပု) [ဝိ + လိခ + ဏ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃။ ဝိလေခ-သံ။] (၁) ရေးခြစ်ခြင်း၊ နှလုံးအရေးအကြောင်းဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဝိလေခနသိက္ခာပုဒ်။ (၁) ယာဝဒေဝ ကုက္ကုစ္စာယ ဝိဟေသာယ ဝိလေခါယ သံဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဝိစိကိစ္ဆာသခ်ါတော မနောဝိလေခေါ စ သံဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၄၆။ (-ပေဋကော။ ၂၅၉)။ (၂) သဟဓမ္မိကံ ဝိလေခါ (ဝိ၊ ၅။ ၁၅၈) တိ --- ဝိလေခါယ သံဝတ္တန္တီတိ အာဂတသိက္ခာပဒဥ္စ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၄၃။

ဝိလေခတိ (ကြိ) [ဝိ + လိခ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၃။ ဝိလိခတိ-သံ။ ဝိလိဟက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ရေးခြစ်၏။ (၂) ရေးခြစ်မိ - ရှ - ၏။ (၃) ခြစ်- (လယ်) ထွန် - ၏။ (၁) ဝိလေခိယတိ, ဝိလေခန္တ တို့ကြည့်။ (၂) ဥဘောသု တီရေသု ကုသတိဏေဟိ ဝိလေခတိ။ မ၊ ဋ၊ ၄။၁၆၈။ (၃) ကသတီတိ ဝိလေခတိ ကသိံ ကရောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၆။

ဝိလေခန (နု) [ဝိ + လိခ + ယု။ ဝိလေခန-သံ။ ဝိလိဟဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (ရေးခြစ်ခြင်း) ဝိလေခနသိက္ခာပုဒ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိလေခနသိက္ခာပဒ (နု) [ဝိလေခန + သိက္ခာပဒ] ဝိလေခနသိက္ခာပုဒ်။ ခုဒ္ဒကနိ-ကာယ၊ ဝိနယပိဋက၊ ၅ - ကဏ္ဍ၊ ၈ - ဝဂ်၊ ၂-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၉။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၄၆။ (-ဝဇိရ။ ၃၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၁)။

ဝိလေခန္တ (တိ) [ဝိ + လိခ + အ + အန္တ] ရေးခြစ်တတ်သော၊ သူ။ အသတိယာ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကာဒီဟိ ဝိလေခန္တဿ။ ကခ်ါ။ ၁၉၇။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၁)။

ဝိလေခမာန (တိ) [ဝိ + လိခ + အ + မာန] ဝိလေခန္တ-ကြည့်။ ဘူမိံ ဝိလေခမာနံ နိသိန္နံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ ဋ၊ ၁။ ၉၁။

ဝိလေခိတ (တိ) [ဝိ + လိခ + တ။ ဝိလိခိတ-သံ။ ဝိလိဟိတ-ပြာ။] (၁) ရေးခြစ်-ကုတ်ဖဲ့-အပ်သော။ (၂) (နယ်ဖြင့်) ကန်အပ်သော။ (၃) ရေးခြစ် - ကုတ်ဖဲ့ - အပ်ရာ (အရပ်)။ (၁) ကဏ္ဍုဝနဋ္ဌာနေ နခေန ဝိလေခိတံ ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၇၈။ (၂) သုဝိလေခိတန္တိ လေခနိယာ သုဋ္ဌု ဝိလေခိတံ။ ကခ်ါ။ ၁၈၆။ (၃) နခသာတိ နခေဟိ ဝိလေခိတဋ္ဌာနေ ရောဂေါ။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၁၇။

ဝိလေခိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + လိခ + တွာ] ရေးခြစ်၍။ ဒွိဟိ ဟတ္ထေဟိ ဘူမိယံ ဝိလေခိတွာ။ မ၊ ဋ၊ ၃။ ၇၁။

ဝိလေခိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + လိခ + ယ + တေ] ရေးခြစ်အပ်၏။ နု ကသိယတီ (အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆၂) တိ နု ဝိလေခိယတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဝိလေခေယျ (ကြိ) [ဝိ + လိခ + ဧယျ] ရေးခြစ်မိ-ရှ-ကုန်ရာ၏။ သရပတ္တာနိ စ ဂတ္တာနိ ဝိလေခေယျ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၁။

ဝိလေပတိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိလိမ္ပတိ-သံ။ ဝိလိပ္ပက္က-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] လိမ်းကျံ - သုတ်လိမ်း - ၏။ ဝိလေပေန္တိ-ကြည့်။

ဝိလေပန (န) [ဝိ + လိပ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိလေပီယတေတိ ဝိလေပနံ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၀၆။ ဝိလေပန-သံ။ ဝိလေဝဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) (နံ့သာစသည်ဖြင့်) လိမ်းကျံခြင်း။ (၂) လိမ်းကျံကြောင်းဖြစ်သည့်-နံ့သာပျောင်း-နံ့သာမှုန့်။ လိမ်းကျံစရာဝတ္ထု။ (ဒါနဝတ္ထု ၁၀-မျိုးတို့တွင် သတ္တမ။) (၃) သီလ။ (၁) ဝိလေပန (ဒီ၊ ၁။ ၅။ မ၊ ၁။ ၂၃၇။ သံ၊ ၃။၄၀၈။ အံ၊ ၁။ ၂၁၂။ အဘိ: ပု။ ၁၆၇) တိ ဆဝိရာဂကရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၉။ (၂) ဝိလေပန (သံ၊ ၂။ ၂၀၅) တိ ယံကိဉ္စိ ဆဝိရာဂကရဏံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။ (-သံ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၅)။ (၃) သီလဥ္စ နဝံ ဝိလေပနံ၊ တဿ ဂန္ဓော န ကဒါစိ ဆိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။

ဝိလေပနဂန္ဓ (ပု) [ဝိလေပန + ဂန္ဓ] နံ့သာပျောင်း - နံ့သာမှုန့် - ၏ အနံ့။ အဇ္ဈတ္တဥ္စ သရီရဂန္ဓာဒီနိ ဗဟိဒ္ဓါ စ ဝိလေပနဂန္ဓာဒီနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၀။

ဝိလေပနစုဏ္ဏ (န) [ဝိလေပန + စုဏ္ဏ] နံ့သာမှုန့်။ ဂန္ဓဂ္ဂဟဏေန ဝိလေပနစုဏ္ဏာဒီနိပိ ဂဟိတာနိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။

ဝိလေပနဘာဇန (န) [ဝိလေပန + ဘာဇန] နံ့သာပျောင်း - နံ့သာမှုန့် - စသည်တို့ကို ထည့်စရာ - ခွက် - ကြုတ်၊ နံ့သာခွက်။ ဝိလေပနဘာဇနေန သဒ္ဓိံ ဟေဋ္ဌိမာနိ ဆ တဿ ပရိဝါရံ ကတွာ အဒါသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။

ဝိလေပေန္တိ (ကြိ) [ဝိ + လိပ + အ + အန္တိ] လိမ်းကျံ - သုတ်လိမ်း - ကုန်၏။ ဒေန္တိတိ ဝိလေပေန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၅။

ဝိလေယိ (ထိ) [ပေါရာဏသီဟိုဠ်ဘာသာ] မန်ကျည်းသီး။ (သျှ-၌ " တည် " ဟုပြန်၏)။ တိန္တိဏိက ကစိနိ ဝိလေယိ။ ဓဇိရ။ ၃၂၀။

ဝိလောကန (ပု၊ န) [ဝိ + လောက + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၁။ ဝိလောကန - သံ၊ ဝိလောအဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကြည့်-ကြည့်ရှု - ခြင်း။ (၂) အထူးထူး ကြည့်ခြင်း၊ နံပါး ၂-ဖက်သို့ - ခွေ -စောင်း -တစောင်း-ကြည့်ခြင်း၊ မျက်စောင်းထိုးခြင်း။ (၃) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-လေ့လာ-ခြင်း။ (၄) မော့-မော်-၍ ကြည့်ခြင်း။ (ပု) (၅) ဝိလောကနမည်သော စကြာမင်း။ (၁) ကြည့် - ကြည့်ရှု - ခြင်း။ ဒိသာ ဝိလောကနဿ ကတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၀။ (၂) အထူးထူးကြည့်ခြင်း၊ နံပါး ၂-ဖက်သို့-ခွေ-စောင်း-တစောင်း-ကြည့်ခြင်း၊ မျက်စောင်းထိုးခြင်း။ အာလောကနေ ပဝတ္တ-ရူပံ ဝိလောကနံ အပ္ပတွာ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဝိဝိဓံ ဩလောကနံ ဝိလောကနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၉။ ဝိလောကနန္တိ ဝိသု ပဿေသု ပေက္ခနံ၊

ဝိဝိဓာ ဝါ ပေက္ခနံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၁။ (၃) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-လေ့လာ-ခြင်း။ အဠ မဟာဝိလောကနာနိ ဝိလောကေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၂။ (၄) မော့ - မော် - ၍ကြည့်ခြင်း။ ဝိလောကနန္တိ ဥဒ္ဓံ ပေက္ခနံ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၁။ (ပု) (၅) ဝိလောကနမည်သောစကြာမင်း။ ရာဇာ ဝိလောကနော နာမ၊ ကပ္ပါနံ ကောသိတိယာ။ အပ၊ ၁။ ၁၇၅။

ဝိလောကနသမတာ (ထီ) [ဝိလောကန + သမတာ] ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် -ညီမျှ -တူ-သည်၏အဖြစ်။ သမာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂) တိ ဝိလောကနသမတာယ သမာ သဒိသိယော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဝိလောကနီယ (တိ) [ဝိ + လောက + အနီယ။ ဝိလောကနီယ - သံ။] အထူးထူး-တစောင်း- ကြည့်- အပ်-သင့် -ထိုက်-သော။ ဝိလောကနီယေဟိ သုဓာတလေဟိ။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၈၈။

ဝိလောကယတိ (ကြိ) [ဝိ + လောက + ဏယ + တိ။ ဝိလောကယတိ - သံ။ ဝိလောအက္က - ပြာ။] ကြည့် - ရှု - ၏။ ဝိလောကယိ-ကြည့်။

ဝိလောကယန္တ (တိ) [ဝိ + လောက + ဏယ + အန္တ] ဝိလောကေန္တ - ကြည့်။ ဣတောစိတော စ ဝိလောကယတော ပဒဝါရော ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဝိလောကယိ (ကြိ) [ဝိ + လောက + ဏယ+ ဤ] ကြည့် - ကြည့်ရှု - ပြီ။ ဒိသာ သဗ္ဗာ ဝိလောကယိ။ အပ၊ ၁။ ၁၇၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။

ဝိလောကာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + လောက + ဏာပေ + တုံ] စောင်း၍-တစောင်း-ကြည့်စေခြင်းငှါ။ ဝိလောကာပေတုံ သမိဥ္စာပေတုံ ----- သက္ကောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဝိလောကိတ (န) [ဝိ + လောက + တ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၈၁။ ဝိလောကိတ - သံ။] (၁) ကြည့်-ကြည့်ရှု-ခြင်း။ (၂) အထောင့်အရပ်ကိုကြည့်ခြင်း၊ အထူးထူးကြည့် - တစောင်းကြည့်-မျက်စောင်းထိုး-ခြင်း။ (၁) နိက္ခမိတ္ဝာန နဂရာ၊ နိဝတ္တိတ္ဝာ ဝိလောကိတေ။ စရိယာ။ ၃၉၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၈၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၂)။ (၂) အလောကိတေ ဝိလောကိတေ (ဒီ၊ ၁။ ၆၇။ မ၊ ၁။ ၇၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၅၉)တိ ဧတ္ထ ပန ---- ဝိလောကိတံ နာမ အနုဒိသာပေက္ခဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၄)။

ဝိလောကိတဗ္ဗ=ဝိလောကေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + လောက + ဏေ + တဗ္ဗ] ဝိလောကနီယ-ကြည့်။ ဧဝံ တေ ဝိလောကိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၂။ ၁၂၃။

ဝိလောကေတိ (ကြိ) [ဝိ + လောက + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၇၈။ ဝိလောကယတိ-သံ။ ဝိလောအက္က-ပြာ။] (၁) ကြည့်-ကြည့်ရှု-၏။ (၂) အထူးထူးကြည့်၏၊ နံပါး ၂-ဖက်သို့-စွေ-စောင်း-တစောင်း-ကြည့်၏၊ မျက်စောင်းထိုး၏။ (၃) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-လေ့လာ-၏။ (၁) ဣမေ ပန ဘိက္ခဝေ ကေစ္စော ပုဂ္ဂလော ဥမ္မုဇ္ဇိတ္ဝာ ဝိပဿတိ ဝိလောကေတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၀၃။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၂၊ ၁၈၂။ တေနေဝ စိတ္တေန ဝိလောကေတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၅၈၊ ၃၀၆။ (၂) တတ္ထ ကော ဧကော

အာလောကေတိ, ကော ဝိလောကေတိ။ သံ၊ ၅၊ ၃။ ၂၂၇-၈။ (၃) အဋ္ဌ မဟာဝိလောကနာနိ ဝိလောကေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၂။

ဝိလောကေတုံ (ဗျ) | ဝိ + လောက + ဏေ + တုံ။ ဝိလောကေတိ-မှ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၇၈။ | ကြည့်-ကြည့်ရှု - ခြင်းငှါ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဝိရူပဗီဘစ္ဆဝိသမရူပါနိ ဝိလောကေတုံ အယုတ္တာနိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။

ဝိလောကေတု (ထိ၊ ပု) | ဝိ + လောဂ + ဏေ + တု | အထူးထူး ကြည့်တတ်သော၊ နံပါး ၂-ဖက်သို့-စွေ-စောင်း-တစောင်း-ကြည့်တတ်သော၊ သူ။ အဗ္ဘန္တရေ အတ္တာ နာမ အာလောကေတာ ဝါ ဝိလောကေတာ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၇၄။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၆၆။

ဝိလောကေတုကာမ (တိ) | ဝိလောကေတုံ + ကမု + ဏ | အထူးထူးကြည့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ အထူးထူး ကြည့်လိုသော၊ နံပါး ၂-ဖက်သို့-စွေ - စောင်း -တစောင်း- ကြည့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ နံပါး ၂-ဖက်သို့-စွေ-စောင်း - တစောင်း - ကြည့်လိုသော၊ သူ။ ဝိလောကေတုကာမော ဝိလောကေတိ။ အဘိ၊ ဋ။ ၃၀၆။

ဝိလောကေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + လောဂ + ဏေ + တွာ | (၁) ကြည့် - ကြည့်ရှု - ၍။ (၂) အထူးထူး ကြည့်၍။ (၃) စုံစမ်း စစ်ဆေး - လေ့လာ - ၍။ (၁) ဘိက္ခုသံဃံ ဝိလောကေတွာ။ ထေရ။ ၂၉၃။ သေ ကြတောစိတော စ ဝိလောကေတွာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၅။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၁၈။ (၂) တတော တတော ဝိလောကေတွာ။ ဒီ၊ဋ၊ ၃။ ၁၅၅။ (၃) ကြတိ ကြမံ ပဉ္စမဟာဝိလောကနံ ဝိလောကေတွာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၃။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၂၄။

ဝိလောကေန္တ (တိ) | ဝိ + လောက + ဏေ + အန္တ။ ထိ-၌ ဝိလောကေန္တီ။ | (၁) ကြည့်-ကြည့်ရှု-သော၊ သူ။ (၂) အထူးထူးကြည့်သော၊ သူ။ (၃) တစောင်းကြည့်-သော၊ သူ။ (၁) ဝိလောကေန္တော ဒိသောဒိသံ။ အပ၊ ၁။ ၁၆၂။ (၂) အာလောကေန္တဿ ဝိလောကေန္တဿ ဝါ။ အဘိ၊ မ။ ၁၆၈။ (၃) ဟဋ္ဌိ ပဿတိ အဘိက္ကမန္တံ ပဋိက္ကမန္တံ အာလောကေန္တံ ဝိလောကေန္တံ။ အဘိ၊ က။ ၂၅၀။ (-အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၆၀)။

ဝိလောကေန္တီ (ကြိ) | ဝိ + လောက + ဏေ + အန္တိ | ကြည့် - ကြည့်ရှု - ကုန်၏။ နဝိလောကေန္တိ ကိဉ္စန (ထေရီ။ ၄၁၁) န္တိ ---- န ဩလောကေန္တိ။ ထေရီ ဋ။ ၂၂၇။

ဝိလောကေယျ (ကြိ) | ဝိ + လောက + ဏေ + ဧယျ | အထူးထူးကြည့်ရာ၏။ ဝိလောကေတိ-လည်းကြည့်။ သတော ဝိလောကေယျ။ စူဠနိ။ ၄၀။

ဝိလောကေသိံ (ကြိ) | ဝိ + လောက + ဏေ + ဣံ | (ငါ) ကြည့်-ကြည့်ရှု-ပြီ။ တတော ဒိသာ ဝိလောကေသိံ။ ဝိမာန။ ၇၀။ ဝိမာန၊ ဋ။ ၁၉၄၊ ၁၉၆။

ဝိလောကေသိ (ကြိ) | ဝိ + လောက + ဏေ + ဤ။ | (၁) (သူ) ကြည့် - ကြည့်ရှု - ပြီ။ (၂) (သူ) စုံစမ်း - စစ်ဆေး -လေ့လာ -ပြီ။ (၁) ဒိသာ ဝိလောကေသိ သမာ သမန္တတော။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၂။ ပဋိသံ။ ဋ၊ ၁။ ၁၉၂။ ကြတိဝုတ်၊ ဋ။ ၁၁၂။ (၂) ပဉ္စမဟာ-ဝိလောကနံ နာမ ဝိလောကေသိ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁။ မ၊ ဋ၊ ၄။ ၁၂၂။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၅၉။

ဝိလောစန (န) | ဝိ + လောစ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၁။ ဝိလောစယတေ ပဿီယတေ

အနေနာတိ ဝိလောစနံ၊ စက္ခု။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိလောစန - သံ။ ဝိလောအဏ - ပြာ။ | မျက်စိ။ မုနိန္ဒစန္ဒိမာလောက၊ ရသလောလ- ဝိလောစနော။ အလင်္ကာ။ ၆၄၊ ၁၀၀။ လောစနာနိ အက္ခီနိ။ အလင်္ကာ၊ ဋီ။

ဝိလောစန ၂ (တိ) | ဝိလောစန + ဏ | မျက်စိရှိသော၊ သူ။ လဘိံသု အန္ဓာ ဝိမလေ ဝိလောစနေ။ ဒါဌာဝံသ၊ ၁။ ၄၁။ ဂါထာ၊ ပေမူ။ (P - T - S - တန်၌ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဣမူ။ ဒါဌာဝံသ၊ ၁။ ၄၁-ဟုညွှန်း၏။ ယမု ခေတ် ဒါဌာဝံသမူ၌ " လဘိံသု အန္ဓာ ဝိမလေ ဝိရောစနေ " ဟု ပါဋ္ဌိရှိ၏။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅-၌လည်း " ဝိရောစနသနာ မကာ " ဟုပါဌ်ရှိ၏။)

ဝိလောထန (န) | ဝိ + လုဌ + ယု။ ဌ-ကို ထ-ပြု။ လုဌ ပဋိဃာတေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၅၇။ လုဌ ဥပဃာတေ။ ပါဏိနီ။ ၃၃၈။ လောဌ- လောထ (လောထက) ပရိယာယ်၊ သက္ကတ ပိဋက။ | ဖျက်ဆီး-ညှဉ်းဆဲ-သတ်ဖြတ်-ခြင်း။ ဝိလောထနဋ္ဌေတ္ထ ဝိဒ္ဓံသနံ, ဝိဟနနံ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂။

ဝိလောထေတိ (ကြိ) | ဝိ + လုဌ + ဏေ + တိ။ ဌ-ကို ထ-ပြု။ မထေ ဝိလောဠနေ။ ပါ။ ၈၄၈။ | မွှေနှောက်-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။ (မှတ်ချက်- မထ ဝိလောထနေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၇၄။ မထ ဝိလောဠနေ။ ပါ၊ ၈၄၈။ မထ ဝိလောဋနေ။ ဓာတွတ္ထ။ တို့တွင် ပါ, ဓာတွတ္ထ တို့ရှိတိုင်း သင့်မည်။) မာရဥ္စ မာရသေနဥ္စ မထေန္တိ ဝိလောထေန္တီတိ မာရသေနမထနာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁။

ဝိလောပ (ပု) | ဝိ + လုပ + ဏ။ လုပ အစ္ဆေဒနေ အဒဿနေ စ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆၊ ၂၃၅။ ဝိလောပ-သံ။ ဝိလောဝ-ပြာ။ | (၁) လုယက်- ဖျက်ဆီး- ဓားပြတိုက်- ခြင်း။ (၂) ဖျက်စီး-ပျောက်ကွယ်-ခြင်း။ (၃) လုယက်- ဖျက်ဆီး-ဓားပြတိုက်-အပ်သော။ (၄) တံစိုး လက်ဆောင်။ (၁) " အမှာကံ ဇနပဒေါ " တိ ဝိလောပံ န ကရောန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။ ဝိလောပံ ကရောန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၈)။ (၂) တိဿန္နံ ပန မေ သမ္ပတ္တီနံ ဝိလောပေါ ဝတ္တတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ (၃) ဝိလောပံ ဆဒ္ဒေတွာ ပက္ကမိံသု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၃။ ဝိလောပန္တိ ဝိလုတ္တဘဏ္ဍံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၃။ (၄)သာမိ ခဏ္ဍဟာလော ဝိနိစ္ဆယေ ဝိလောပံ ခါဒတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ၇၃။

ဝိလောပက (တိ) | ဝိ + လုပ + ဏ္ဍု။ ထိ-၌ ဝိလောပိကာ။ ဝိလောပက-သံ။ ဝိလောဝယ- ပြာ။ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-ဓားပြတိုက်-တတ်သော၊ သူ။ ရဋ္ဌဝိလောပကေ မဟာစောရေ ဂဟေတွာ ဝိစရသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၅၄။

ဝိလောပကရဏ (န) | ဝိလောပ + ကရဏ | လုယက် - ဖျက်ဆီး - ဓားပြတိုက် - ခြင်းကို- ပြုခြင်း။ အာလာပေါ ဝုစ္စတိ ဂါမနိဂမာဒီနံ ဝိလောပကရဏံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဝိလောပကာရက (တိ) | ဝိလောပ + ကာရက။ ထိ - ၌ ကာရိကာ။ | လုယက်- ဖျက်ဆီး -ဓားပြတိုက် -ခြင်းကိုပြုတတ်သော (ခိုးသား - ဓားပြ) ဝိလောပကာရကော စောရော ဂဟိတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၅။

ဝိလောပခါဒကစောရ (ပု) | ဝိလောပခါဒက+ စောရ | လုယက်-ဖျက်ဆီး-ဓားပြတိုက်-အပ် သောပစ္စည်းဘဏ္ဍာကို စားတတ်သောသူခိုး။ ရာဇာ စ ပုရောဟိတော စ ဝိလောပခါဒက- စောရာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၈၈။

ဝိလောပန (နု) [ဝိ + လုပ + ယု။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၁၆။ ဝိလောပန - သံ။ ဝိလောဝဏ-ပြာ။] လုယက်-ဖျက်ဆီး-ဓားပြတိုက်-ခြင်း။ ဝိလောပနာဒီသု ဂဟဏဂါဟာ-ပနဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။ ၁၄၀။

ဝိလောပိယ (တိ) [ဝိ + လုပ + ဏျ။ ဝိလုပျ - သံ။] လုယက်- ဖျက်ဆီး- ဓားပြတိုက် - အပ်သော။ ပိ တိ အက်စ် သဒ္ဒမ္မောပါယန။ ၃၁၁။

ဝိလောမ=ဝိလောမက (တိ) [ဝိ + လောမ + (က)။ ဝိလောမ-သံ။] (၁) မညီညွတ်-မသင့်လျော်-သော။ (၂) ဆန့်ကျင်သော။ (၃) ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော။ (၁) ဝိသေသိတန္တိ ဝိလောမံ၊ ဝိသမံ ကိရိယန္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၃၂။ (၂) ဝိလောမမာစရတိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၂၂) တိ အာဟာရံ သီတလံ ကတ္တုကာမဿ ဥဏှံ ဒေတီတိအာဒိနံ ဝသေန ပစ္စနီကဝုတ္တိ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၇၁-၂။ အထ မေ ဝိလောမံ ပစ္စနီကဘာဝေ ဌိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိလောမာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၆) တိ ပဋိလောမာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၃၇။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၃)။ (၃) န ပရေသံ ဝိလောမာနိ (ဓမ္မ။ ၂၀) တိ ပရေသံ ဝိလောမာနိ ဖရုသာနိ မမ္မစ္ဆေဒက-ဝစနာနိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝိလောမဂဟဏ (နု) [ဝိလောမ + ဂဟဏ] ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုယူခြင်း။ ဝိလောမဂဟဏ-သင်္ခါတေန ဝိပစ္စနီကေန သာတံ အဿာဒံ ဝိပစ္စနီကသာတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၂။

ဝိလောမဂါဟက (တိ) [ဝိလောမ + ဂါဟက။ ထီ-၌ ---ဂါဟိကာ။] ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူတတ်သော၊ သူ။ ဝိပ္ပဋိကူလဂါဟိမ္ပိတိ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ ဝိလောမဂါဟကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၃။

ဝိလောမဂါ(ဂ္ဂါ)ဟိ (တိ) [ဝိလောမ + ဂဟ + ဏီ။ ထီ-၌ -- ဂါဟိနီ။] ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ယူလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိပ္ပဋိကူလဂ္ဂါဟိတာ (အဘိ၊ ၆။ ၂၅၈) တိ ဝိလောမဂါဟိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၂)။

ဝိလောမဂ္ဂါဟ (ပု) [ဝိလောမ + ဂါဟ] ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုယူခြင်း။ ဇဝံ ဝိလောမဂ္ဂါဟော န ဂဏှိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၆။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၁)။

ဝိလောမဋ္ဌ (ပု) [ဝိလောမ + အတ္ထ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၇။] ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော-အနက်-သဘော။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိသူကဋ္ဌေန ဝိဠူနဋ္ဌေန ဝိလောမဋ္ဌေန စ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဝိလောမန (နု) [ဝိလောမ + ယု။ နာမဓာတ်။ ဝိလောမန်-သံ။ ဝိလောမန-သက္ကတပိဋက။] (၁) မညီညွတ်-မသင့်လျော်-ခြင်း။ (၂) ဆန့်ကျင်ခြင်း (၃) ဖောက်ပြန်ခြင်း။ (၁) ဗျဥ္ဇနသဿ --- ယုတ္တဘာဝေါတိ ကမ္မိနာ --- သုတ္တာဒီဟိ ဝိလောမနဥ္စ အယုတ္တဘာဝေါတိ ဒီပေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၉။ (၂) သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝိဋ္ဌနဋ္ဌေန ဝိလောမနဋ္ဌေန ဝါ ဝိသူကံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ (၃) ဝိလောမနံ ဝိပရိဏာမဘာဝေါ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။

ဝိလောမနဋ္ဌ (ပု) [ဝိလောမန + အတ္ထ] ဆန့်ကျင်ခြင်းဟူသော - အနက် - သဘော။ ဝိလောမန (၂) ကြည့်။

ဝိလောမဘာဂ (ပု) [ဝိလောမ + ဘာဂ] ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော - အဘို့ - အစု။

ဝိလောမဘာဂံ ဂဏှန္တော ဝိယ အဟောသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၃။

ဝိလောမဘာဝီ (တိ) [ဝိလောမ + ဘူ + ဏီ။ ထိ-၌ -- ဘာဝိနီ။] ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်ဖြစ်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဒုက္ခေန ဝတ္တဗ္ဗော အနုသာသိတုံ အသက္ကုဏေယျော သဘာဝေါ် အဿာတိ ဒုဗ္ဗစဇာတိကော၊ ဝိလောမဘာဝီ။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ သစ်။ ၂၅၄။

ဝိလောမိက (တိ) [ဝိလောမ + ဣက] မညီညွတ်သော။ စီဝရံ ဝိလောမိကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။

ဝိလောမိတ (တိ) [ဝိလောမ + တ။ ဝိလောမိတ - သံ။] (၁) ဆန့်ကျင်သော။ (၂) ဆန့်ကျင်စေအပ်သော။ (၁) ဗျဥ္ဇနံ ဝိလောမိတံ ဘဝေယျ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၄)။ (၂) ဝေဠု ဓမ္မတာ နဝိလောမိတာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၊ ၃၀၅)။

ဝိလောမေတိ[၁] (ကြိ) [ဝိလောမ + ဏ + တိ။ နာမဓာတ်။ နိရုတ္တိ။ ၇၁၂။ ပါ၊ ၃။ ၁၂၅။ ဝိလောမယတိ - သံ။ သက္ကတပိဋက။] ဆန့်ကျင်၏။ တသ္မာ အညမညံ နဝိလောမေန္တိ။ ဝဇိရ။ ၄၂၁-၂။

ဝိလောမေတိ[၂] (ကာ၊ ကြိ) [ဝိလောမ +ဏေ+ တိ။] (၁) ချွတ်ယွင်းစေ၏။ (၂) ဆန့်ကျင်စေ၏။ (၃) ဖောက်ပြန်စေ၏၊ ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့်ထား၏။ (၁) ကထေဝ ပဋိဝိဗ္ဗနတော ပရမတ္ထသစ္စံ နိဗ္ဗာနဉ္စ နဝိလောမေတိ န ဝိရာဓေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၃။ (၂) ပရမတ္ထသစ္စဥ္စ နိဗ္ဗာနံ န ဝိလောမေတိ န ဝိရောဓေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၂။ (၃) ဝိလောမေတိ ဝိပရီတတော ဒဟတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၀။

ဝိလောမေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဝိလောမ + ဏေ + တွာ] ချွတ်ယွင်း-ဖောက်ပြန်-စေ၍။ ဉီနာဓိကဝိပရီတပဒပစ္စာဘဋ္ဌာဒိဝသေန ဝိလောမေတွာ ဂဟိတေဟီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိလောမေန္တ (တိ) [ဝိလောမ + ဏေ + အန္တ] ဆန့်ကျင်စေတတ်သော။ ဓမ္မတဥ္စ ဝိလောမေန္တော ကုတော ကိလေသဝိနယံ အနုလောမေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။

ဝိလောမေမ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိလောမ + ဏေ + မ] (ငါတို့) ဆန့်ကျင်စေကုန်၏။ နု မယံ တံ ကာရဏံ ဝိလောမေမ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၄။

ဝိလောလတိ (ကြိ) [ဝိ + လုလ + အ + တိ။ လုလ ဝိမဒ္ဒနေ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိလောလတိ-သံ။ ဝိလောလက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] နှိပ်နင်း-ဖျက်ဆီး-၏။ အနုဒ္ဒိသေတီတိ ကိလမေတိ ဝိလောမေတိ ဝိလောလတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇။

ဝိလောလိက (တိ) [ဝိလောလ + ဣက။ ဝိလောလိက-သံ။] တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-ခြင်းရှိသော၊ မငြိမ်သက်သော။ ကပိသီသာ မစ္ဆဝိလောလိကာ ကုက္ကုဋကာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။ မစ္ဆဝိလောလိကာတိ ဥဒကေ ပရိပ္ဖန္ဒ-မာနမစ္ဆော ဝိယ ဝိလုဠိတာကာရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဝိလောလိတ (တိ) [ဝိ + လုလ + တ။ ဝိလောလိတ - သံ။] တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-သော၊ မငြိမ်သက်သော။ မစ္ဆဝိလောလိကာ ဝိလောလိတမစ္ဆော ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဝိလောဠိတ (တိ) [ဝိ + လုဠ + တ။ ဝိလောဍိတ - သံ။ ဝိလောဍိယ - ပြာ။] ဝိလောလိတ-ကြည့်။ လုဠိတာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃)တိ ဝိလောဠိတာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဝိလောဠေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + လုဠ + ဏေ+ တိ။ ဝိလောဠယတိ-သံ။ ဝိလောဠေလ္လ-ပြာ။ | တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-စေ၏။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဝိလောဠေန္တ (တိ) | ဝိ + လုဠ + ဏေ + အန္တ | တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-စေတတ်သော။ တဿ သမ္မသန္တဿ ဝိလောဠေန္တဿ ဓမ္မ- တေဇေန ---- လောကဓာတု ကေမ္ပဟာရေန ကမ္ပတိ စေဝ ရဝတိ စ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂။

ဝိဝက္ခတေ (ကြိ) | ဝိ + ဝစ + သ + တေ။ ဝိဝက္ခတေ - သံ။ | ဆိုခြင်းငှါအလိုရှိ၏။ ဆိုလို၏။

ဝိဝက္ခာ (ထီ) | ဝိ + ဝစ + သ + အာ။ ဝိဝက္ခာ-သံ။ ဝိဝက္ခာ-ပြာ။ | ဆိုခြင်းငှါအလို ရှိခြင်း၊ ဆိုလိုခြင်း။ ဝိဝက္ခာတော သန္ဓာယော ဘဝန္တိ။ မောဂ်၊ ပယောဂသိဒ္ဓိ၊ သုတ်။

ဝိဝစန (နု) | ဝိ + ဝစ + ယု။ ဝိ + ဝစန | မကွဲပြားသော အနက်ရှိသော သဒ္ဒါ၊ ဝေဝုစ်၊ ပရိယာယ်၊ စကားလှယ်။ ဝိဝိမံ, ဝစနံ ကေသေဝတ္ထဿ ဝါစကမေတ္တာတိ ဝိဝစနံ၊ ဝိဝစနမေဝ ဝေဝစနံ၊ ဝိဝိမံ ဝုစ္စတိ တေန အတ္ထောတိ ဝါ ဝိဝစနံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၆။ ဝိဝိမံ ကေသ္မိံယေဝ အတ္ထေ ဝစနံ ဝိဝစနံ၊ ဝိဝစနမေဝ ဝေဝစနံ၊ ပရိယာယနာမံ။ ကင်္၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၇၉။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၁)။

ဝိဝစ္ဆတေ (ကြိ) | ဝိ + ဝစ + သ + တေ။ ဝိဝက္ခာ-သံ။ | ဝိဝက္ခတေ-ကြည့်။

ဝိဝစ္ဆာ (ထီ) | ဝိ + ဝစ + သ + အာ။ ဝိဝက္ခာ-သံ။ ဝိဝက္ခာ၊ ဝိဝစ္ဆာ-ပြာ။ | ဝိဝက္ခာ ကြည့်။

ဝိဝစ္ဆိတ (တိ) | ဝိ + ဝစ + သ + တ။ ဝိဝက္ခိတ-သံ။ | ဆိုခြင်းငှါအလိုရှိအပ်သော၊ ဆိုလိုအပ်သော။

ဝိဝဋ္ဋ (ပု) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + အ။ (တိ) ဝိဝဋ္ဋ-ပြာ၊ ကင်းသော - ရှောင်ကြဉ်အပ်သော။ ရဟိတ၊ ဝဇ္ဇိတအနက်ဟော။ (ပု) ဝိဝဋ္ဋ-အဒ္ဓမာဂဓိ။ | ကင်းခြင်း။ ဝိဝဋ္ဋနံ ဝိဝဋ္ဋော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၅။

ဝိဝဋ္ဋတိ (ကြိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၄။ ဝိဝဇတိ - သံ။ ဝိဝဋ္ဋလ္လ-ပြာ။ ဝိဝဋ္ဋတိ-အဒ္ဓမာဂဓိ။ | (၁) ရှောင်ကွင်း- ဖယ်ရှား-ဖဲခွါ-၏။ (၂) ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-စွန့် ပစ်-၏။ (၁) သဗ္ဗိတိယော ဝိဝဋ္ဋန္တု။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၀။ ဝိဝဋ္ဋန္တုတိ မာ ဟောန္တု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၃။ သဗ္ဗေ မဂ္ဂါ ဝိဝဋ္ဋန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တေ လောကနာယကေ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၁။ (၂) အမနာပံ ဝိဝဋ္ဋတိ၊ မနာပံ ဥပတိဋ္ဌတိ။ အပ၊ ၁။ ၃၁၁။ ယံ မနုဿာ ဝိဝဋ္ဋန္တိ၊ သပ္ပံ ဃောရဝိသမိဝ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၉။

ဝိဝဋ္ဋန (နု) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + ယု။ ဝိဝဇန - သံ။ ဝိဝဋ္ဋဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။ | (၁) ကင်းခြင်း။ (၂) ကြဉ် - ရှောင်ကြဉ် - ကြဉ်ရှောင် - ခြင်း။ (၁) ဝိဝဋ္ဋ - ကြည့်။ (၂) သာသနေ တိဏ္ဏံ ဒုစ္စရိတာနံ မိစ္ဆာဇီဝဿ ဝိဝဋ္ဋနံ ဝဏ္ဏယတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀၆)

ဝိဝဋ္ဋနကရဏ (နု) | ဝိဝဋ္ဋန + ကရဏ | ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-ခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဣဒ္ဓိဒ္ဓိဂ္ဂ ဝိဝဋ္ဋနကရဏံ ကရိဿာမ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။

ဝိဝဋ္ဋနတ္ထ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋန + အတ္ထ | ကြဉ်- ရှောင်ကြဉ် - ခြင်းဟူသော အကျိုး။ ပါပံ ဝိဝဋ္ဋနတ္ထာယ၊ ကုသလဿူပသမ္ပဒါ။ အပ၊ ၁။ ၂၃၈။

ဝိဝဋ္ဋနီယ (တိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + အနီယ။ ဝိဝဇနီယ-သံ။] ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-စွန့်ပစ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိဝဋ္ဋိယာတိ ယေ မဟာခန္ဓကေ ကောဒသ ဝိဝဋ္ဋနီယပုဂ္ဂလာ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၇၇။

ဝိဝဋ္ဋန္န (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + အ + အန္န] ရှောင်ကွင်း-ပယ်ရှား-ခွါ-ကုန်လော။ ဝိဝဋ္ဋတိ-ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋယ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + ဟိ။ ကစ္စည်း။ ၄၇၉။ ရူ။ ၄၅၂။] ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-ပယ်စွန့်-လော။ တေံ ဥဘယံ ဝိဝဋ္ဋယာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၁) တိ တေံ ဥဘယမ္ပိ သညီဘဝဋ္ဌ အသညီဘဝဋ္ဌ ဝိဝဋ္ဋယ ပဇဟ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၉၉။

ဝိဝဋ္ဋယတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + တိ။ (ကာ၊ ကြိ) ဝိဝဇယတိ-သံ။ ဝိဝဋ္ဋေတိ-ပြာ။] ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-ပယ်စွန့်-၏။ ဝိဝဋ္ဋယန္တိ-ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋယန္တ (တိ) [ဝိ +ဝဋ္ဋ + ဏာယ + အန္တ] ကြဉ် - ရှောင်ကြဉ် - ပယ်စွန့် - သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓေါဘိနိန္နဋ္ဌ ဝိဝဋ္ဋယန္တော။ ဝဇိရ။ ၅၆၄။

ဝိဝဋ္ဋယန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + အန္တိ] ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-ပယ်စွန့်-ကုန်၏။ ဂူထံ ဝိယ ကုဏပံ ဝိယ၊ မဏ္ဍနကာမာ ဝိဝဋ္ဋယန္တိမေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၅။

ဝိဝဋ္ဋယန္န (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + အန္န] ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-စွန့်ပစ်-ကုန်လော။ အဂ္ဂိံဝ ဂိမှေသု ဝိဝဋ္ဋယန္န (ဇာ၊ ၁။ ၃၄၁) တိ ယထာ မနုဿာ ဂိမှကာလေ သန္တာပံ အနိစ္ဆန္တာ ဇလမာနံ အဂ္ဂိံ ဝိဝဋ္ဋေန္တိ၊ ဧဝံ ဝိဝဋ္ဋေန္န ဒူရတောဝ ပရိဟရန္န။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၆၆။

ဝိဝဋ္ဋယာထ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + ထ။ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။] ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-စွန့်ပစ်-စွန့်ပယ်-ကုန်လော။ ပါပါနိ ကမ္မာနိ ဝိဝဋ္ဋယာထ။ ဝိမာန။ ၁၂၁။ ---- ဝိဝဋ္ဋယာထ ပရိဝဋ္ဋေထ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂၅။

ဝိဝဋ္ဋယာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + မိ] (ငါ) ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-ကြဉ်ရှောင်-ပယ်စွန့်-၏။ တံ ဒိတ္တရူပံ ဝိသမံ စရန္တံ၊ ကရီသဌာနံဝ ဝိဝဋ္ဋယာမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၃။

ဝိဝဋ္ဋယိံ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + ဣံ] (ငါ) ကြဉ် - ရှောင်ကြဉ် - ပယ်စွန့် - ပြီ။ ပဗ္ဗဇိတွာန ကာယေန၊ ပါပကမ္မံ ဝိဝဋ္ဋယိံ။ အပ၊ ၁။ ၉၃။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ဝိဝဋ္ဋယိံ (ထေရ။ ၂၇၇) န္တိ ---- ဝိပရီတဒဿနံ ပဇဟိံ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၃။

ဝိဝဋ္ဋယိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + ဤ] (၁) ဖယ်ရှားပြီ။ (၂) ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-ပယ်စွန့်-ပြီ။ (၁) ကထံ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေဟိ၊ မုဂ္ဂပက္ကော ဝိဝဋ္ဋယိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝိဝဋ္ဋယီတိ " အပေဟိ သာရထိ၊ မာ မံ မာရေဟီ " တိ ကထံ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေဟိ စ ဖန္ဒန္တော တံ အပနုဒိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၄။ (၂) ကာယေန ပါပကမ္မံ ဝိဝဋ္ဋယိ (သုတ္တနိ။ ၃၄၀) တိ တိဝိဓံ ကာယဒုစ္စရိတံ ဝိဝဋ္ဋေသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၁။

ဝိဝဋ္ဋယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + တွာ] ကြဉ်-ရှောင်ကြဉ်-ကြဉ်ရှောင်-ပယ်စွန့်-၍။ နာဂေါဝ ယူထာနိ ဝိဝဋ္ဋယိတွာတိ ယထာ သော ဟတ္ထိနာဂေါ ယူထာနိ ဝိဝဋ္ဋေတွာ ပရိပဋ္ဋေတွာ အဘိနိဝဋ္ဋေတွာ။ စူဠနိ။ ၂၆၈။

ဝိဝဋ္ဋယေ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + ဧယျ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၇။ ရူ။ ၄၈၈။ မောဂ်၊ ၆။ ၇၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၈၈။] (၁) ရှောင်ကွင်းရာ၏။

(၂) ကြည်-ရှောင်ကြည်-ပယ်စွန့်-ရာ၏။ (၁) တမ္ဗလောဟဝိလီနံဝ၊ မာတုဂါမံ ဝိဝဋ္ဋယေ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ (၂) ဝိဝဋ္ဋယေ (သံ၊ ၁။ ၄၀) တိ ဝိဝဋ္ဋေယျ ဇဟေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ ဥပယာတံ ဝိဝဋ္ဋယေ (ထေရ။ ၃၀၅) တိ ကာယေန ဥပယာတံ ပရိဝေဌနံ ဝဋ္ဋေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဝိဝဋ္ဋိတ (တိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + တ။ ဝိဝဇိတ-သံ။ ဝိဝဋ္ဋိအ-ပြာ။ ဝိဝဋ္ဋိယ-အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကြည်-ရှောင်ကြည်-စွန့်ပယ်-အပ်သော။ ယာ ဗုဒ္ဓေန ဝိဝဋ္ဋိတာ။ အဘိ၊ က။ ၃၄။ ဝိဝဋ္ဋိတော အက္ခဏော လဒ္ဓေါ။ ထေရီ။ ၄၃၀။ ပရိညာတံ မယာ ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခဟေတု ဝိဝဋ္ဋိတော။ အပ၊ ၂။ ၂၀၈။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၉။ ပဋိက္ကိတ္တော တိကိစ္ဆာယ၊ ဝေဝဋ္ဋေနာပိ ဝိဝဋ္ဋိတော။ မဓု၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၃၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၆)။

ဝိဝဋ္ဋိတဘာဝဒီပန (ထီ၊ န) [ဝိဝဋ္ဋိတ + ဘာဝ + ဒီပန] ကြည်-ကြည်ရှောင်-ရှောင်ကြည်- စွန့်ပစ်- အပ်သည်၏အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ဒက္ခနသဒ္ဒါတဿ ဒက္ခဿ ပရဝိဟေဌနဿ ဝိဝဋ္ဋိတဘာဝဒီပနတ္ထံ ဒက္ခသတ္တာနံ နိက္ခေပဝစနန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဝိဝဋ္ဋိတုကာမ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋိတုံ + ကမု + ဏ] ကြည်-ရှောင်ကြည်-ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ကြည်-ရှောင်ကြည် - လိုသော၊ သူ။ အဇာနန္တာနံ ပရေသံ အာရောပိတဥပဝါဒတော ဝိဝဋ္ဋိတုကာမတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၉။

ဝိဝဋ္ဋိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၉။ ရူ။ ၆၄၁။] ရှောင်ကွင်း-ဖယ်ရှား ပယ်ခွါ-၍။ ဝိဝဋ္ဋိယာ (ထေရီ။ ၃၉၇) တိ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၄။

ဝိဝဋ္ဋိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဿန္တိ] ရှောင်ကြည် - စွန့်ပစ် - ကုန်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ တတော တံ သီလဝန္တော သဗြဟ္မစာရိ ဝိဝဋ္ဋိဿန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆။

ဝိဝဋ္ဋေတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + တဗ္ဗ] ရှောင်ကွင်း-ကြည်ရှောင်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဇဝံ ဝိဝဋ္ဋေတဗ္ဗံ နိမ္မဒနကရဏတ္ထမေဝ တဿ ဒက္ခဿ အနုညာတတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၆။

ဝိဝဋ္ဋေတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၂၉၄။ ဝိဝဇယတိ - သံ။ ဝိဝဋ္ဋေဣ - ပြာ။ ဝိဝဋ္ဋေတိ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ရှောင်ကွင်း၏။ (၂) ရှောင်ကြည်-ပယ်စွန့် - ၏။ (၁) ပဏ္ဍိတော ပန ဧဝရူပံ "အနုပ္ပိယဘာဏီ မိတ္တော" တိ အဂဟေတွာ ဒူရတောဝ နံ ဝိဝဋ္ဋေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ (၂) ပုရိသော ---- ဝိဝဋ္ဋေတိ န အလ္လိယတိ။ ယေ ပဏ္ဍိတာ ----- ဝိဝဋ္ဋေန္တိ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ပဇဟန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိဝဋ္ဋေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + တွာ] ရှောင်ကြည်-စွန့်ပစ်-၍။ ဥဘော ဧတေ ဝိဝဋ္ဋေတွာ၊ ယထာ မဇ္ဈော တထာ ကရေ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၄။ (-အပ၊ ၁။ ၃၈၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၄၊ ၂၃၇။ ကင်္ခါ။ ၂၇၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၅)။

ဝိဝဋ္ဋေန္တ (တိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + အန္တ] (၁) ရှောင်ကွင်း-ဖယ်ရှား -သော၊ သူ။ (၂) ကြည်ရှောင်သော၊ သူ။ (၃) ဆုတ်နစ်စေသော၊ သူ။ (၁) န ဝိဝဋ္ဋေန္တော (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၇) တိ န ပရိဟရန္တော၊ သရပဋိပါဋိံ မုဉ္စိတွာ စရန္တော ဝိဝဋ္ဋေတိ နာမ၊ ဇဝမကတွာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀)။

(၂) အန္တရာယံ ဝိဝဋ္ဋေန္တသ ဝုမိယာ ကောစိ အန္တရာယော ဘဝေယျာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၂။ (၃) ဝိဝဋ္ဋေန္တော (ဝိဝဋ္ဋေန္တော-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀)တိ ဝိဝဋ္ဋေန္တော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

ဝိဝဋ္ဋေန္တိ (ကြိ) | ဝိ + ဝိဋ္ဋ + ဏေ + အန္တိ | ရှောင်ကြဉ်-ပယ်စွန့်-ကုန်၏။ ယေ'မံ ကာယံ ဝိဝဋ္ဋေန္တိ၊ ဂူထလိတ္တံဝ ပန္နဂ (ထေရ။ ၃၀၅)န္တိ -- ဣမံ ကာယံ ဝိဝဋ္ဋေန္တိ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ပဇဟန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဝိဝဋ္ဋေန္တု (ကြိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + အန္တု | ရှောင်ကြဉ်-ပယ်စွန့်-ကုန်လော။ ဝိဝဋ္ဋယန္တု-ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋေမိ (ကြိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + မိ | (ငါ) ရှောင်ကြဉ်-ပယ်စွန့်-၏။ ဝိဝဋ္ဋေမိ အနေသန (အပ၊ ၁။ ၇၄) န္တိ ဝေဋ္ဋကမ္မဒူတ-ကမ္မာဒိဝသေန အနေသနံ ဝိဝဋ္ဋေမိ ဒူရံ ကရောမိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇။

ဝိဝဋ္ဋေယျ (ကြိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + ဧယျ | ရှောင်ကွင်း - ဖယ်ရှား - ရာ၏။ အာရာ ဝိဝဋ္ဋေယျ နရော ဝိစက္ခဏော ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၈။

ဝိဝဋ္ဋေယျာထ (ကြိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + ဧယျာထ | ရှောင်ကြဉ်ကုန်လော။ အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇိယာထာတိ ဝိဝဋ္ဋေယျာထ မာ ဘဇေယျာထ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။

ဝိဝဋ္ဋေသိ (ကြိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + ဤ | ရှောင်ကြဉ်ပြီ။ မဟာပုရိသော သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ---- သတ္တိံ ဝိဝဋ္ဋေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁။

ဝိဝဋ (တိ) | ဝိ + ဝရ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၈၇။ ရူ။ ၆၃၂။ ဝိဝတ-သံ။ ဝိဝရိအ-ပြာ။ ဝိဝဋ-သက္ကတပိဋက။ | (၁) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ (၂) ပွင့်-ပွင့်လင်း-သော။ (၃) ဖွင့်လှစ်အပ်သော။ (၄) အကျယ်ဖွင့်ပြအပ်သော။ (၅)ထင်ရှားသော။ (၆) ထင်စွာ - ထင်ရှားအောင်-ပြုအပ်သော။ (၇) မစောင့်စည်း-မစောင့်ရှောက်-အပ်သော။ (၈) မဖုံးလွှမ်း-မဖုံးကွယ်-မပိတ်ပင် - အပ်သော။ (၉) ပွင့်ရာကာလ။ (၁) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ တာနိ ဆဒနာနိ ဗုဒ္ဓသ ဘဂဝတော ဝိဝဋာနိ ဝိဒ္ဓံသိတာနိ။ စူဠနိ။ ၂၂၄။ မဟာနိ။ ၇၄။ ဝိဝဋစ္ဆဒ-လည်းကြည့်။ (၂) ပွင့်-ပွင့်လင်း-သော။ သဟ သမုဂ္ဂေ ဝိဝဋေ ဝိဋ္ဌာဓရော ယထာကာမံ ပက္ကာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၄။ တံ ပန ယသ္မာ ဘဂဝတော မနေန ဝိဝဋံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၂။ (၃) ဖွင့် - ဖွင့်လှစ် - အပ်သော။ ဝိဝဋံ အမတဒွါရံ။ မ၊ ၁။ ၂၈၉။ ဝိဝဋန္တိ ဝိဝရိတံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝိဝဋော (အဘိ၊ ပု။ ၁၅၂)တိ ဝိဝရိတွာ ဌပိတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဝဇိရ။ ၃၉၈)။

(၄) အကျယ်ဖွင့်ပြအပ်သော။ မယာ ဓမ္မော ဥတ္တာနော ဝိဝဋော ပကာသိတော။ သံ၊ ၁။ ၂၆၆။ ဝိဝဋောတိ ဝိဝရိတွာ ဌပိတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ ဝါကျပရိယောသာနေ ပန သော အတ္ထော ဝိဝရိတော ဝိဝဋော ကတော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။ (၅) ထင်ရှားသော။ ဝိဝဋေနာ (ဝိ၊ ၂။ ၃၂) တိ သုဋ္ဌု ပကာသေန အသံဝုတေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆။ ဝိဝဋေနာ (အံ။ ၂။ ၂၈၄) တိ ပါကဋေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ (-သံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၇-၈)။ (၆) ထင်စွာ-ထင်ရှားအောင်-ပြုအပ်သော။ ဝိဝဋ (ထေရ။ ၂၈၉) န္တိ ပကာသိတံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိဝဋာနိ (မဟာနိ။ ၇၄) တိ ပါကဋီကတာနိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၀)။

(၇) မစောင့်စည်း - မစောင့်ရှောက် - အပ်သော။ ဝိဝဋက္ကန္ဒြိယာ (သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၀၇)တိ အသံဝုတစက္ခုဒ္ဒိက္ကန္ဒြိယာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။ ဝိဝဋေဟိ (အံ၊ ဋ၊ ၂။၄၅) တိ အသံဝုတေဟိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀။ ဝိဝဋေဟိ အရက္ခိတေဟိ က္ကန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတော။ အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၅။ (၈) မဖုံးလွှမ်း -မဖုံးကွယ် -မပိတ်ပင် -အပ်သော။ တီဏိ ဝိဝဋာနိ ဝိရောစန္တိ, နော ပဋိစ္ဆန္နာနိ --------- ဓမ္မဝိနယော ဝိဝဋော ဝိရောစတိ, နော ပဋိစ္ဆန္နော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၈။ အံ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဝိဝဋော (မ၊ ၁။ ၃၃၉) တိ အနော၀ဋော အသဥ္ဆန္နော။ မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၅။ (၉) ဝိဝဋကာလ-ကြည့်။

ဝိဝဋအင်္ဂပစ္စင်္ဂနိဒ္ဒါ (ထိ) [ဝိဝဋ+အင်္ဂပစ္စင်္ဂ+နိဒ္ဒါ] မဖုံးလွှမ်း-မဖုံးကွယ်-အပ်သောအင်္ဂါကြီးငယ်တို့ဖြင့် - အိပ် - အိပ်ပျော် - ခြင်း။ ဒေဝတာဝိဂ္ဂဟေန ဝိဝဋအင်္ဂပစ္စင်္ဂနိဒ္ဒါယ ဇနာနံ ပါကဋံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၈။

ဝိဝဋက္ကန္ဒြိယ (တိ) [ဝိဝဋ + က္ကန္ဒြိယ] မစောင့်စည်းအပ်သော က္ကန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ ဝိဝဋ (၇) အနက်ကြည့်။

ဝိဝဋက (တိ) [ဝိဝဋ + က။ ဝိဝရိတဗ္ဗောတိ ဝိဝဋော၊ သောယေဝ ဝိဝဋကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၈။] ဝိဝဋ - ကြည့်။ ကထဥ္စ ဘိက္ခဝေ ဝိဝဋကော သလာကဂ္ဂါဟော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၈။ လဒ္ဓုသည်နွာယ ပရိသာယ ဝိဝဋကော၊ တလုသည်နွာယ သကဏ္ဏဇပ္ပကော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၄၂။ (-ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၄၃။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃)။

ဝိဝဋကတ (တိ) [ဝိဝဋ + ကတ] ပွင့်-ဟင်းလင်းပွင့်-အောင်ပြုအပ်သော။ ဝိဝဋကတေ မုခေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၂၉။

ဝိဝဋကရဏ (ထိ၊ န) [ဝိဝဋ + ကရဏ] (၁) ဖွင့်လှစ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုပြုခြင်း၊ ပွင့်အောင်ပြုခြင်း။ (၂) အကျယ်ဖွင့်ပြအပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုပြုခြင်း၊ ထင်ရှားအောင်ပြုခြင်း။ (၁) အာကာသကသိဏဝသေန ပဋိစ္ဆန္နာနံ ဝိဝဋကရဏံ ------ ဓေမာဒီနိ ကတ္တဗ္ဗာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆)။ (၂) ဝိဝဋကရဏာ (မ၊ ဋ၊ ၄။ ၂၁၇)တိ ဒေသိယမာနဿ အတ္ထဿ ဝိဝဋဘာဝကရဏံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀၅။

ဝိဝဋကဝါဋ (န) [ဝိဝဋ + ကဝါဋ] ဖွင့်လှစ်အပ်သောတံခါးရွက်၊ ပွင့်သောတံခါးရွက်။ ဝိဝဋကဝါဋေန အညတော အာဂစ္ဆန္တဿ အာလောကဿ နိဝါရဏတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၈။

ဝိဝဋကာလ (ပု) [ဝိဝဋ + ကာလ] ပွင့်ရာကာလ။ ဝိဝဋကာလေ သကလနဂရံ သုဂန္ဓဂန္ဓိကံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၈၄။ (-အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၅၅။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၄၆၈)။

ဝိဝဋင်္ဂဏ (န) [ဝိဝဋ + အင်္ဂဏ] ပွင့်- ပွင့်လင်း-သော-အပြင်-လွင်ပြင်၊ မြေအပြင်၊ တလင်းအပြင်။ သော စ ခေါ ဝိဝဋင်္ဂဏေ အာကာသတော ပတိတဥဒကေနေဝ နှာယန္တော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဝိဝဋင်္ဂဏေ (ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၇၈) တိ ရုက္ခာဒီနံ ကေနစိ အနာဝဋင္ဂဏေ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၆။

ဝိဝဋင်္ဂဏဝန္တု (တိ) [ဝိဝဋင်္ဂဏ + ဝန္တု။ ထိ - ဌ ဝိဝဋင်္ဂဏဝတီ၊ ဝိဝဋင်္ဂဏဝန္တီ၊ ဝိဝဋင်္ဂဏဝန္တာ။] ပွင့် - ပွင့်လင်း - သော-အပြင်- မြေအပြင် -တလင်းအပြင် -ရှိသော။ မဇ္ဈေ ဝိဝဋင်္ဂဏဝန္တာသု ပမုခမဟာစတုဿာလာသု ယထာ အာကာသင်္ဂဏံ အနောတရိတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈။

ဝိဝဋ္ဋစက္ခု (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + စက္ခု] မပိတ်ပင်-မတားဆီး-အပ်သော- စက္ခု-မျက်စိ -ရှိသော၊ ပွင့်လင်းသော မံသစက္ခု, ဒိဗ္ဗစက္ခု, ပညာစက္ခု, ဗုဒ္ဓစက္ခု, သမန္တစက္ခု ရှိသော (ဘုရား)။ ဝိဝဋ္ဋစက္ခု (သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ မဟာနိ။ ၂၇၅)တိ ဝိဝဋ္ဋေဟိ အနာဝရဏေဟိ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ သမန္နာဂတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၀။

ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဆဒ + အာ။ ဤပုဒ်သည် ရာဇာဒိဂိုဏ်း ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒနှင့် ပုရိသာဒိဂိုဏ်း ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ ၂-မျိုးရှိသည်။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၅၊ ၇၃၂။ နီတိ၊ ပဒ။ ၂၁၉ - နှာကြည့်။ | ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော (ရာဂအစရှိသော)-အမိုး -အဖုံးအလွှမ်း - ရှိသော၊ (ရာဂအစရှိသော) အမိုး - အဖုံးအလွှမ်း -ကိုဖျက်ဆီးပြီးသော (ဘုရား၊ ရဟန္တာ)။ အရဟံ ဟောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒါ ယေ လောကေ၊ ဝီတိဝတ္တာ ကုလံ ဂတိံ။ အံ၊ ၁။ ၃၅၂။ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိကိလေသတဏှာသင်္ခါတံ ဆဒနံ အာဝရဏံ ဝိဝဋ္ဋံ ဝိဒ္ဓံသိတံ ဝိဝဋ္ဋကံ ဧတေနာတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၉၊ ၃၃၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀)။

ဝိဝဋ္ဋတ္ထ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + အတ္ထ] ပွင့်-ပွင့်လင်း-ဖွင့်လှစ်အပ်-သောအနက်ရှိသော။ ဝိဝဋ္ဋကော ဝိဝဋ္ဋတ္ထောယေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃။ ဝိဝဋ္ဋော အတ္ထော ဣမဿာတိ ဝိဝဋ္ဋတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော ။ ၄၄၉။

ဝိဝဋ္ဋဒဿာဝီ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ဒိသ + အာဝီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ - ၌ ဝိဝဋ္ဋဒဿာဝိနီ။] ပွင့် - ပွင့်လင်း - အပိတ်အပင်ကင်းရာဖြစ် - သောနိဗ္ဗာန်ကို မြင်လေ့ရှိလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိနီဝရဏာဒဿာဝီ (အံ၊ ၁။ ၃၈၃) တိ ဝိဝဋ္ဋဒဿာဝီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။

ဝိဝဋ္ဋဒွါရ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ဒွါရ] (၁) ဖွင့်လှစ်အပ်သော တံခါးရှိသော။ (န) (၂) ဖွင့်လှစ်အပ်-ပွင့်-သောတံခါး။ (၁) သဗ္ဗဒွါရာနိ ပန ပိဒဟိတွာပိ တေသံ ဒါယကော ကာရကော ဝိဝဋ္ဋဒွါရောယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၀။ တတော ပဋ္ဌာယ တံ ဂေဟံ သာသနဿ ဝိဝဋ္ဋဒွါရံ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။ (န) (၂) မိဂါ ဝိဝဋ္ဋဒွါရေန ပဝိသိတွာ ---- ပက္ကမန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄)။

ဝိဝဋ္ဋဒွါရဂေဟ (န) | ဝိဝဋ္ဋဒွါရ + ဂေဟ | ဖွင့်လှစ်အပ်သော တံခါးရှိသောအိမ်၊ တံခါးဖွင့်သောအိမ်။ အညတရော ကိရ ခီဏာသဝတ္ထေရော ----- ဝိဝဋ္ဋဒွါရဂေဟံ ဥပသင်္ကမိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၃။

ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တ (န) [ဝိဝဋ္ဋ + နက္ခတ္တ] (က) ထင်ရှားသောနက္ခတ်ပွဲသဘင်။ (ခ) ပွင့်လင်းသော နက္ခတ်ပွဲသဘင်။ (က) (ခ) တသ္မိံ ပန နဂရေ အနုသံဝစ္ဆရံ ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တံ နာမ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တဒိဝသ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တ + ဒိဝသ] (က) ထင်ရှားသော နက္ခတ်ပွဲသဘင်နေ့။ (ခ) ပွင့်လင်းသော နက္ခတ်ပွဲသဘင်နေ့။ (က) (ခ) တေ ---- အာဂစ္ဆန္တာ ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တဒိဝသေ သာကေတံ အနုပ္ပတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဝိဝဋ္ဋပရိက္ခေပ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋ + ပရိက္ခေပ] ပွင့်-ပွင့်လင်း -ဟင်းလင်းဖြစ်- သော မြို့ပတ်လမ်း။ ဝိဝဋ္ဋပရိက္ခေပေါ, ပရိက္ခာ, ဥဒ္ဒာပေါ, ပါကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ဝိဝဋ္ဋပါကဋဗိဘစ္ဆသယနာသနစေဋိကာ (ထီ) | ဝိဝဋ္ဋပါကဋဗိဘစ္ဆ+သယနာသနစေဋိကာ | ဟင်းလင်းပွင့်၍ ထင်ရှားဖြစ်ကာ စက်ဆုပ်ဖွယ်ရှိသော အိပ်ရာနေရာ၌နေသည့် -အစေခံမ-ကျွန်မ။ မဟာပုရိသော ကိရ ------ ဝိဝဋ္ဋပါကဋဗိဘစ္ဆသယနာသနစေဋိကာ နာဋကိတ္ထိယော ဒိသွာ။ ဇုဒ္ဒ၀ံ၊ ၄။ ၇။

ဝိဝဋ္ဋဘာဇန (နပ်) | ဝိဝဋ္ဋ + ဘာဇန | ဖွင့်လှစ်အပ်သော အိုးခွက်၊ ဟင်းလင်းပွင့်သောအိုးခွက်။ ဝိဝဋ္ဋဘာဇနံ ဝိယ ဥဒကေန အနုက္ကမေန ပုညေန ပူရန္တိယေ၀။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃။

ဝိဝဋ္ဋဘာဝကရဏ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋဘာဝ + ကရဏ | (ထီ၊ နပ်) (၁) ပွင့်-ပွင့်လင်း-ဟင်းလင်းပွင့် - သည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ (နပ်) (၂) အကျယ်ဖွင့်ပြအပ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ (ထီ၊ နပ်) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (နပ်) (၂) ဝိဝဋ္ဋကရဏ (၂) ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋဘာဝကရဏပါဋိဟာရိယ (နပ်) | ဝိဝဋ္ဋဘာဝကရဏ + ပါဋိဟာရိယ | ဟင်းလင်းပွင့်သည်၏အဖြစ်ကိုပြုသော တန်ခိုးပြာဋိဟာ။ ဝိဝဋ္ဋဘာဝကရဏပါဋိဟာရိယံ လောကဝိဝရဏံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄။

ဝိဝဋ္ဋဘာဝဒဿနသမတ္ထ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋဘာဝ + ဒဿန + သမတ္ထ | ပွင့် - ပွင့်လင်း-သည်၏အဖြစ်ကို သိမြင်ခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သော။ ပစ္စယာကာရဿ ဝိဝဋ္ဋဘာဝဒဿနသမတ္ထံ သာဝကပါရမိဉာဏံ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၂။

ဝိဝဋ္ဋမဟာဝါတပါန (နပ်) | ဝိဝဋ္ဋ + မဟာဝါတပါန | ဖွင့်လှစ်အပ်ပြီး (ဟင်းလင်းပွင့်) သော ကြီးစွာသော-လေသောက်တံခါး လေသာပြူတင်း။ ဝိဝဋ္ဋမဟာဝါတပါနေန

ပဝိသိတွာ ရညော အာသနဿ ဟေဋ္ဌာ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၁၁။

ဝိဝဋ္ဋမုခ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + မုခ။ ထီ-၌ ဝိဝဋ္ဋမုခါ, ဝိဝဋ္ဋမုခီ။ | (၁) ပွင့်- ဖွင့်လှစ်အပ်-သော-ပါးစပ်-ခံတွင်း- ရှိသော၊ သူ။ (၂) ဖွင့်လှစ်အပ်သော-အဝ-မျက်နှာ-ရှိသော (အိုးခွက်)။ (၁) တတော သတ္တာ တံ ဒိသွာ ဝါ သုတွာ ဝါ သတိံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဝဋ္ဋမုခါ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၅။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၈၃။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၅-၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၀။ (၂) အဗ္ဗောကာသေ ဌပိတံ ဟိ ဝိဝဋ္ဋမုခံ ဘာဇနံ ---- န ပူရတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀။

ဝိဝဋ္ဋဝစ္စကုဋိ (ထီ) | ဝိဝဋ္ဋာ + ဝစ္စကုဋိ | ပွင့် - ဖွင့်လှစ်အပ် - သော - ကျင်ကြီးအိမ်-အိမ်သာ - ကုဋိ - ကျင်ကြီးစွန့်ရာ အိမ်ငယ်။ ကာယော ဝိဝဋ္ဋဝစ္စကုဋိ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဝါယိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃၄။

ဝိဝဋ္ဋဝါတပါန (နပ်) | ဝိဝဋ္ဋ + ဝါတပါန | ပွင့်- ဖွင့်လှစ်အပ်-သော-လေသောက်တံခါး-လေသာပြူတင်း။ ဝိဝဋ္ဋဝါတပါနေန တဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁။

ဝိဝဋ္ဋသရက္ခေပပဒေသ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋ + သရက္ခေပ + ပဒေသ | ဟင်းလင်းပွင့်သော မြားပစ်ရာအရပ်။ ကတသရက္ခေပေါ (သံ၊ ၄၊၁။ ၁၀၈) ဘိ ဝိဝဋ္ဋသရက္ခေပပဒေသ-ဒဿနဝသေန သရက္ခေပကတာဝီ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၉။

ဝိဝဋ္ဋသီဟပဉ္စရ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + သီဟပဉ္စရ | (၁) ပွင့်-ဖွင့်လှစ်အပ်-သော-ခြင်္သေ့ခံသော-လေသာတံခါး-လေသောက်ပြူတင်း -ရှိသော (အရပ်)။ (နပ်) (၂) ပွင့်-ဖွင့်လှစ်အပ်-သော-ခြင်္သေ့ခံသော- လေသာတံခါး- လေသောက်ပြူတင်း။ (၁) သော ---- ဝိဝဋ္ဋသီဟပဉ္စရေ

မဟာတလေ အမစ္စဂဏပရိဝုတော ------ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၆။ (၂) နိမိ နာမ ရာဇာ --- ဝိဝဋ္ဋသီဟပဉ္ဇရေန အန္တရဝီထိံ ပေက္ခမာနော အဒ္ဒသာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၇။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၆၅)။

ဝိဝဋ္ဋာကာသ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋ + အာကာသ | ပွင့်-ပွင့်လင်း-ဟင်းလင်းပွင့်-သော ကောင်းကင်။ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒေါဝ အာကာသေ (မဟာနိ။ ၃၃) တိ။ ဝိဝဋ္ဋာကာသေ ဝိဇ္ဇုလတာနိစ္ဆရဏံ ဝိယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၁။

ဝိဝဋ္ဋာပရာဓ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + အပရာဓ | ဖွင့်လှစ် (ဝန်ခံ) အပ်သော အပြစ်ရှိသော၊ (မိမိ) အပြစ်ကို ဝန်ခံသော၊ သူ။ တထာ ပဋိစ္ဆန္နကလျာဏော ဟောတိ ဝိဝဋ္ဋာပရာဓော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၁။

ဝိဝဋ္ဋိန္ဒြိယ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဣန္ဒြိယ | မစောင့်စည်း - မစောင့်ရှောက် - အပ်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ ဣန္ဒြေကို - မစောင့်စည်း-မစောင့်ရှောက်-သော၊ သူ။ ပါကတိန္ဒြိယော (အံ၊၁။ ၂၆၉။ အဘိ၊ ပု။၁၃၉)တိ ဝိဝဋ္ဋိန္ဒြိယော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇။ ဝိဝဋ္ဋိန္ဒြိယောတိ သံဝရာဘာဝေန ဂိဟိကာလေ ဝိယ အသံဝုတစက္ခွာဒိဣန္ဒြိယော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။

ဝိဝဋ္ဋေကပဿ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဧကပဿ | ပွင့် - ဟင်းလင်းပွင့် -သော နံပါးတစ်ဘက်ရှိသော (ဝတ္ထု)။ တဉ္စ --- ဝိဝဋ္ဋေကပဿံ ဗဟိ မဇ္ဈံ ကောသာတကီဖလဿ အဗ္ဘန္တရသဒိသံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၄၁။

ဝိဝဋ္ဋေတွာ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဝတု + ဏေ + တွာ | ဝိဝဋ္ဋေတွာ - ကြည့်။ ဝိဝဋ္ဋေတွာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃) တိ ဝိဂမေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃)။

ဝိဝဋ္ဋ^၁ (တိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋ + အ။ မာန်၊ ဋီ။ ၂၉၆။ နိရုတ္တိ။ ၅၅၈ - နှာ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိ + ဝတု + အ။ ရူ။ ၃၆၅၊ ၄၁၂-နှာ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝတ္တု + အ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဝတ- သံ။ ဝိဝဋ္ဋ -ပြာ။ | (၁) (သက်နိး၏) အလယ်ခေါင်၊ အလယ်ခဏ်း။ (၂) ဖြစ်-တိုး ပွါး-ခြင်း၊ ဝိဝဋ္ဋကပ်။ (၃) ကင်းစေအပ်သော။ (၄) ခွါလှစ်-ပယ်ဖျက်-အပ်သော။ (၅) နိဗ္ဗာန်။ (၆) ငြိမ်းအေးခြင်း။ (၁) (သက်နိး၏) အလယ် ခေါင်၊ အလယ်ခဏ်း။ ဝိဝဋ္ဋ (ဝိ၊ ၃။ ၄၀၁) န္တိ မဏ္ဍလဉ္စ အမ္ဗမဏ္ဍလဉ္စ ဧကတော ကတွာ သိဗ္ဗိတံ မဇ္ဈိမခဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၈။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၄။ ဝိ၊ လက်ာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၈။ ဝိဝဋ္ဋဿာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၉) တိ မဇ္ဈိမခဏ္ဍကဿ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၈၀။ မဏ္ဍလံ တု တဒင်္ဂါနိ၊ ဝိဝဋ္ဋကုသိအာဒယော။ မာန်။ ၂၉၆။ ဝိဝဋ္ဋော နာမ စီဝရမဇ္ဈဂတမင်္ဂေါ၊ သော ဟိ ဝိသုံ ဝိသုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဝိဝဋ္ဋောတိ ဝုစ္စတိ။ မာန်၊ ဋီ။ (အကျယ်ကို တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်၊ အတွဲ-၆၊ က-ဝဂ်၊ ကုသိ-ပုဒ်ကြည့်)။

(၂) ဖြစ် - တိုးပွါး - ခြင်း၊ ဝိဝဋ္ဋကပ်။ ယဒါ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပေါ ဝိဝဋ္ဋော တိဋ္ဌတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၆၀။ သံဝဋ္ဋော သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ ဝိဝဋ္ဋော ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။ ဝိဝဋ္ဋနံ ဝမနံ ဝါ ဝိဝဋ္ဋော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၇၊ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ ဝိဝဋ္ဋနံ ဝိဝဋ္ဋော၊ ဥပ္ပတ္တိ၊ ဝမိ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။ (၃) ကင်းစေအပ်သော။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ (၂) ကြည့်။

(၄) ခွါလှစ် - ပယ်ဖျက် - အပ်သော။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၁) တိ

ဝိနိဝဋ္ဋယန္တာနသ ပဟီနကိလေသဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၂၇။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇)။ (၅) နိဗ္ဗာန်။ (၆) ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဝိဝဋ္ဋံ နာမ သံသာရော။ ဝိဝဋ္ဋံ နိဗ္ဗာနံ။ နေတ္တိ။ ၉၄။ ဝိဝတ္တတိ ဝဋ္ဋံ ဧတ္ထာတိ ဝိဝတ္တံ၊ ဝိဝတ္တံ ဧဝ ဝိဝဋ္ဋံ၊ အသင်္ခတဓာတု၊ နိဗ္ဗုတိ ဧဝ ဝါ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။ ၁၁၀။ (-မာန်။ ၈။ မာန်၊ ဋ္ဌီ)။

ဝိဝဋ္ဋ^၂ (ပု၊ န) | ဝိ + ဝဋ္ဋ | (န) (၁) (ဝဋ်မှ ကင်းသော) နိဗ္ဗာန်။ (၂) (ဝဋ်မှကင်းသော) လောကုတ္တရာတရား ၉-ပါး။ (၃) (ဝဋ်မှကင်း သော) မဂ်၊ ဖိုလ်။ (ပု) (၄) (ဝဋ်မှကင်းသော) မြတ်စွာဘုရား။ (၅)(ဝဋ်မှကင်းသော)ရဟန္တာ။ (န) (၁) (ဝဋ်မှကင်းသော) နိဗ္ဗာန်။ ဝဋ္ဋတော ဝိဂတတ္တာ ဝိဝဋ္ဋံ၊ နိဗ္ဗာနံ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၉။ ဝိဝဋ္ဋ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆) န္တိ ဝဋ္ဋတော ဝိဂတံ။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၈။ (-မာန်။ ၈။ မာန်၊ ဋ္ဌီ။)။ (၂) (ဝဋ်မှကင်းသော) လောကုတ္တရာတရား ၉-ပါး။ ဝိဝဋ္ဋံ နာမ လောကုတ္တရဓမ္မာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၁၁၂)။ (၃) (ဝဋ်မှကင်း သော) မဂ်၊ ဖိုလ်။ ဝိဝဋ္ဋသုခ (၂) ကြည့်။ (ပု) (၄) (ဝဋ်မှကင်းသော) မြတ်စွာဘုရား။ အထ ဝါ ဝိဝဋ္ဋော စ ဝိစ္ဆဒေါ စာတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ၊ ဝဋ္ဋရဟိတော ဆဒနရဟိတော စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၂။ (၅) (ဝဋ်မှကင်းသော) ရဟန္တာ။ ဝိဝဋ္ဋပက္ခ- ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋကထာ (ထီ) | ဝိဝဋ္ဋ + ကထာ | ဝိဝဋ္ဋကထာ၊ ဝဋ်မှကင်းသောမဂ်, ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန် ကိုဟော- ရာ- ကြောင်း - ဖြစ်သည့် စကား။ သုတ္တန္တပိဋကေ၊ ဒီဃနိကာယေ၊ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-သုတ်။ ဒီ၊ ၁။ ၄၂။ တဋ္ဌ ပန ဝိဝဋ္ဋကထံ ဘဂဝါ ------ အာရဘန္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ဝိဝဋ္ဋကထာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၈၅။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆၈။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၇၀။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၉၇)

ဝိဝဋ္ဋကပ္ပ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋ + ကပ္ပ | ဝိဝဋ္ဋကပ်၊ ဖြစ်ဆဲ-တိုးပွါးဆဲ-ဖြစ်သောကပ်။ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေ အနေကေပိ ဝိဝဋ္ဋကပ္ပေ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၇၆။ ဒီ၊ ၃။ ၄၂။ မ၊ ၁။ ၄၂။ သံ၊ ၁။ ၃၄၃။ အံ၊ ၁။ ၁၆၄။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၉။ ပဋိသံ။ ၁၁၀။ အနေကေပိ သံဝဋ္ဋကပ္ပေတိအာဒီသု -------- ဝဍ္ဎမာနော ဝိဝဋ္ဋကပ္ပေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝဍ္ဎမာနော ကပ္ပေါ ဝိဝဋ္ဋကပ္ပေါ တဒါ ဗြဟ္မလောကတော သတ္တာနံ ဝိဝဋ္ဋနတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။

(ကမ္ဘာပြုမိုးကြီး ရွာသောအခါမှစ၍ နေ, လတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သော အခါတိုင် အောင် ၃-ခုမြောက် ဖြစ်ဆဲ, ပွါးဆဲဖြစ်သော အသင်္ချေယျကပ်ကို " ဝိဝဋ္ဋကပ် " ဟုခေါ် သည်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆၊ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၃၊ ၅၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈၅။) ယင်း ဝိဝဋ္ဋကပ်ကို ဤမျှလောက်-နှစ်- နှစ်အရာ-နှစ်အထောင်- နှစ်အသိန်း - တို့ဟူ၍ ရေတွက်ရန်မလွယ် ကူပေ။ (အံ၊ ၁။ ၄၆၀။)

ဝိဝဋ္ဋကပ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ကြောင့် ဝိဝဋ္ဋကပ်ဖြင့် ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်ကို လည်းယူသည်၊ သံဝဋ္ဋကပ်လျှင် အကြောင်း ရင်းရှိသောကြောင့် သံဝဋ္ဋကပ်ဖြင့် သံဝဋ္ဋ ဋ္ဌာယီကပ်ကိုလည်း ယူသည်၊ ဤသို့ သံဝဋ္ဋ ကပ်ဖြင့် သံဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်ကို ဝိဝဋ္ဋကပ်ဖြင့်

ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်ကိုယူသည်ရှိသော် အသင်္ချေယျကပ် ၄-ခုတို့ကို သိမ်းယူအပ်ပြီးဖြစ်သည်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၃-၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၆။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၁။)

နေ, လတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သောအခါမှ စ၍ ကမ္ဘာဖျက်မိုးကြီး ရွာသောအခါတိုင်အောင် ဖြစ်မြဲတိုင်းတည်နေသည့် ၄-ခုမြောက် အသင်္ချေယျကပ်ကို " ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ် " ဟုခေါ်သည်။ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။) ယင်း ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်ကို ဤမျှလောက်-နှစ် - နှစ်အရာ - နှစ်အထောင်- နှစ်အသိန်း- တို့ဟူ၍ ရေတွက်ရန် မလွယ်ကူပေ။ (အံ၊ ၁။ ၄၆၀။)

ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်ကို အန္တရကပ် ၆၄-ခုတို့ဖြင့် ရေတွက်ရသည်၊ အချို့ဆရာတို့က " အန္တရကပ် ၂၀-ခုတို့ဖြင့်ရေတွက်ရသည် " ဟုဆိုကြသည်။ ဝိဝဋ္ဋကပ်စသော ကြွင်းသော ကပ် ၃-ခုတို့သည် ထိုဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ်နှင့် တူမျှသော ကာလအပိုင်းအခြား ရှိကုန်၏။ (စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃။)

ဝိဝဋ္ဋဂတ (တိ) ｜ဝိဝဋ္ဋ + ဂတ｜ ဝဋ်မှကင်းသော လောကုတ္တရာတရား ၉-ပါး၌ဖြစ်သော။ ဣဒါနိ ဒါနံ ဝဋ္ဋဂတာ ဥက္ကံသပ္ပတ္တာ သမ္ပတ္တိယော ဝိယ ဝိဝဋ္ဋဂတာပိ တာ သမ္ပာဒေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၈။

ဝိဝဋ္ဋဂါမိကမ္မ (န) ｜ဝိဝဋ္ဋဂါမိ + ကမ္မ｜ ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သောကံ။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကမ္မာန (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉) န္တိ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယကမ္မာနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလ (န) ｜ဝိဝဋ္ဋဂါမိ + ကုသလ｜ ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်ကံ (ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး)။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလံ နာမ " စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ " တိအာဒိဘေဒါ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆)။

ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလဓမ္မ (ပု) ｜ဝိဝဋ္ဋဂါမိ + ကုသလဓမ္မ｜ ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်တရား။ ယာဝ အာသဝက္ခယာ ပဝတ္တတိ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလဓမ္မာနံ သမာဒါနဟေတုတိ ယောဇနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅။

ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလာနုသန္ဓိ (ထီ၊ ပု) ｜ဝိဝဋ္ဋဂါမိ-ကုသလ + အနုသန္ဓိ｜ ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်-ကို ဆက်စပ်ခြင်း-၏အဆက်အစပ်-စကားရပ်။ ဓေမိဒံ ပုညန္တိ -- အာသဝက္ခယာ ပဝတ္တတီတိ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလာနုသန္ဓိ နိဋ္ဌပေတွော ------။ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂။

ဝိဝဋ္ဋဂါမိဓမ္မဒါန (န) ｜ဝိဝဋ္ဋဂါမိ + ဓမ္မဒါန｜ မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော တရားအလှူ။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိဓမ္မဒါနံ ဟိ နိဿာယ သဗ္ဗာနတ္တတော ပရိမုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၅။

ဝိဝဋ္ဋဂါမိသုခ (န) ｜ဝိဝဋ္ဋဂါမိ + သုခ｜(က)ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သောချမ်းသာ။ (ခ) မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်စေတတ်သောကုသိုလ်ကံနှင့်တကွဖြစ်သော ချမ်းသာ။ (က) (ခ) နိရာမိသန္တိ နိက္ကိလေသံ ဝိဝဋ္ဋဂါမိ-သုခံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃။ (မှတ်ချက်-- အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇-၌ကား ဝိဝဋ္ဋသုခံ-ဟုရှိ၏)

ဝိဝဋ္ဋဂါမိ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဂမု + ဏော + ဏီ။ တစ်နည်း-- ဝိဝဋ္ဋ + ဂမု + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဝဋ္ဋဂါမိနီ။ | ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့- ရောက်စေတတ်- ရောက်ကြောင်း ဖြစ်-သော (ကုသိုလ်)။ တတ္ထ ဒုဝိဓံ ကုသလံ ဝဋ္ဋဂါမိ စ ဝိဝဋ္ဋဂါမိ စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၂)။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကုသလ-လည်းကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋဂ္ဂဟဏ (န) | ဝိဝဋ္ဋ + ဂဟဏ | ဝိဝဋ္ဋသဒ္ဒါ။ ဝိဝဋ္ဋဂ္ဂဟဏေန ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီပိ ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၃၈။

ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ¹ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဆဒ။ ဝိဝဋ္ဋဆဒ-ကြည့်။ | (၁) ဖွင့်-ခွါ-ပယ်-ဖျက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော (ရာဂစသော) အမိုးရှိသော (ဘုရား)၊ (ရာဂစသော) အမိုးကို-ဖွင့်-ခွါ-ပယ် - ဖျက်- ဖျက်ဆီး- ပြီးသော (ဘုရား)။ (၂) ကင်းစေအပ်သော (ရာဂစသော) အမိုးကို ကင်းစေတတ်သော (ဘုရား)။ (၁) အရဟံ ဟောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ (ဒီ၊ ၁။ ၈၄။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄။ မ၊ ၂။ ၃၃၅) တိ --- ဆဒနံ ဝိဝဋ္ဋေတွာ သမန္တတော သဥ္စာတာလောကော ဟုတွာ ဌိတောတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၂။ တတ္ထ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိကိလေသ-တဏှာသင်္ခါတံ ဆဒနံ အာဝရဏံ ဝိဝဋံ ဝိဒ္ဓံသိတံ ဝိဝဋကံ ဧတေနာတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒါတိပိ ပါဌော၊ အယမေဝ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၁။ ခုဒ္ဒ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၈၊ ၁၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇၊ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇)။ (၂) ဧတေန ဝိဝဋ္ဋယိ-တဗ္ဗော ဝိဂမေတဗ္ဗောတိ ဝိဝဋ္ဋော၊ ဆာဒေတိ ပဋိစ္ဆာဒေတီတိ ဆဒေါ၊ ဝိဝဋ္ဋော ဆဒေါ အနေနာတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ, ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ ဝါတိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၄၃။

ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ² (တိ) | ဝိ + ဝဋ္ဋစ္ဆဒ။ တစ်နည်း-- ဝိဝဋ္ဋ + ဝိစ္ဆဒ | သုံးပါးသောဝဋ်, ၇-ပါးသော အမိုးတို့မှ ကင်းသော (ဘုရား)။ အထ ဝါ ဝိဝဋ္ဋော စ ဝိစ္ဆဒေါ စာတိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ၊ ဝဋ္ဋရဟိတော ဆဒနရဟိတော စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃)။

ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒတ္တသိဒ္ဓိ (ထီ) | ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ + အတ္တ + သိဒ္ဓိ | ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဟူသော ပုဒ်အနက်၏ပြီးခြင်း (ဖွင့်-ခွါ-ပယ်-ဖျက်-အပ်သော အမိုးရှိသော သူ၏အဖြစ်၏ပြီးခြင်း)။ တတိယသိဒ္ဓိ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃) တိ တတိယဿ " ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒါ " တိ ပဒဿ အတ္ထသိဒ္ဓိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒတ္တသိဒ္ဓိ တေဟိ တဿ ပါကဋဘာဝတောတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၅။

ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒန (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဆဒန | ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ (၁) ကြည့်။ တတိယသိဒ္ဓိ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂ ၅၂) တိ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒနတာသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၀)။

ဝိဝဋ္ဋဆဒ္ဒ (စ္ဆဒ) (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဆဒ။ ပါဏိနိ၊ ၆၊ ၁။ ၇၂-ဖြင့် စ-ဒွေဘော် ပြုရမည်ဖြစ်၍ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ-ရှိသင့်သည်။ | ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒ (၁) ကြည့်။ ဝိဝဋ္ဋဆဒ္ဒေါ နုံ'သိ သဗ္ဗဒဿီ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁) တိ ကိံ နု ခေါ တွံ သဗ္ဗေသု ဓမ္မကာရေသု ဝိဝဋ္ဋဆဒနော ဝိဝဋ္ဋနေယျဓမ္မော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃)။

ဝိဝဋ္ဋဇ္ဈာသယ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + အဇ္ဈာသယ။ ဟိတဇ္ဈာယ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၄၇။ | ဝဋ်မှ ကင်းသောမဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်-ဖြင့်-၌-ကို-အလို ရှိသော၊ သူ။ ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ

ဝိဝဋ္ဋဇ္ဈာသယော ----- ပဥ္စ ပုစ္ဆတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁)။

ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋ + အတ္ထ] ကင်းစေအပ်သော-အနက် - သဘော။ အသမ္ဘုဇနဋ္ဌော ဂတပဋ္ဌော ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌော။ ပေဋကော။ ၂၆၁။

ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယိသညိတ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ + သညိတ] ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီဟူ၍-သိ-မှတ်-အပ်သော။ တတ္ထာပိ စ ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယိသညိတေ ကေသွိ အသင်္ချေယျကပ္ပေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ဌာ + ဏီ] ဝိဝဋ္ဋဋ္ဌာယီကပ် (တိုးပွါးသည်မှ အထက်၌တိုးပွါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်လေ့ရှိသောကပ်)။ ဝိဝဋ္ဋ³ (၂) ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝတု + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဝတတေ-သံ။ ဝိဝဋ္ဋက္က-ပြာ။] (၁) အပြန်ပြန် အလှန်လှန်-လိမ့်-လည်-၏၊လူး-လှိမ့်-၏။ (၂) လျှောကျ၏။ (၃) ဖြစ်-တိုးပွါး-၏။ (၄) ဖဲခွါ -ဆုတ်နစ် -ကင်း -၏။ (၅) တည်၏။ (၁) အပြန်ပြန် အလှန်လှန်-လိမ့်-လည်-၏၊ လူး-လှိမ့်-၏။ အပ္ပေကစ္စေ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တိ ---- အာဝဋ္ဋန္တိ ဝိဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၀။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဝိဝဋ္ဋန္တိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၅) တိ ဝိပရိဝတ္တနဝသေန ဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၆)။ (၂) လျှောကျ၏။ တတြ ဥဒကံ အာသိတ္တံ ဝိဝဋ္ဋတိ, နော သဏ္ဌာတိ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၅။ န ဥပလိမ္ပတီတိ န လဂ္ဂတိ၊ ပဒုမပလာသတော ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဝိဝဋ္ဋတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၉။ (၃) ဖြစ်-တိုးပွါး-၏။ ယာ ကေတော သံဝဋ္ဋတိ စ ဝိဝဋ္ဋတိ စ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၉။

ဝိနာသဝါစီယေဝ ဝဋ္ဋသဒ္ဒေါ -------- သဏ္ဌာတီတိ၊ အနေကတ္ထတ္တာ ဝါ ဓာတူနံ နိဗ္ဗတ္တတိ ဝဍ္ဎတီတိ ဝါ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၅။ (၄) ဖဲခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-၏။ ယေဟိ စိတ္တံ ဝိဝဋ္ဋတိ (ပဋိသံ။ ၆၃) တိ ယေဟိ သင်္ခါရုပေက္ခာဓမ္မေဟိ ------ စိတ္တံ အပဂစ္ဆတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၃။ တတော ပဏီတတရေ ဝိဝဋ္ဋန္တိ (ပဋိသံ။ ၂၂၀) တိ တေန ကာရဏေန ဝိပဿနာရမ္မဏတော ပဏီတတရေ --------- ဆန္ဒာဒယော ဓမ္မာ နိဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။ န ဝိဝဋ္ဋတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၁) တိ န ဝိနိဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉၅။ (-နေတ္တိ။ ၁၁၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅)။ (၅) တည်၏။ ဒီဃဿ အဒ္ဓုနော အစ္စယေန အယံ လောကော ဝိဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆။ ဒီ၊ ၃။ ၂၃။ ဝိဝဋ္ဋတီတိ သဏ္ဌာတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဝိဝဋ္ဋတေ (ကြိ) [ဝိ + ဝတု + အ + တေ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + အ + တေ။ ဓာတွတ္ထ။] ဖဲခွါ - ဆုတ်နစ် - ကင်း -၏။ ဝိဝဋ္ဋတိ-လည်းကြည့်။ ဝိဝဋ္ဋတေ (နေတ္တိ။ ၁၁၀) တိ နိဝဋ္ဋတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၈၈)။

ဝိဝဋ္ဋဓမ္မနိဿိတ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋဓမ္မ+နိဿိတ] ဝဋ်မှကင်းသော (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်) တရားကို မှီသော။ ဓမ္မနိဿိတ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၈) န္တိ ဝိဝဋ္ဋဓမ္မနိဿိတံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဝိဝဋ္ဋန (ထီ၊ န) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ယု။ ဝိ + ဝတု + ယု။ ဝိဝတန-သံ။] (၁) အရိယမဂ်။ (၂) ဖြစ်-တိုးပွါး-ခြင်း။ (၃) ဖဲခွါ-ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-ကင်း-ခြင်း။ (၄) ကောင်းစွာတည်ခြင်း။ (၅) လျှောကျရာ (အခါ၊ ကာလ)။

(တိ) (၆) ဖဲခွါ-ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်- ကင်း-တတ်သော။ (၁) အရိယမဂ်။ ဝိဝဋ္ဋနာတိ မဂ္ဂေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၇)။ (၂) ဖြစ်-တိုးပွါး-ခြင်း။ ဝိဝဋ္ဋနံ နိဗ္ဗတ္တနံ ဝဍ္ဎနံ ဝါ ဝိဝဋ္ဋော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၇၊ ၃၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀)။ (၃) ဖဲခွါ-ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-ကင်း-ခြင်း။ သညာယ ဝိဝဋ္ဋနံ ပရာဝဋ္ဋနံ ပရမ္မုခဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဝဍ္ဍမာနော ကပ္ပေါ ဝိဝဋ္ဋကပ္ပေါ၊ တဒါ ဗြဟ္မလောကတော သတ္တာနံ ဝိဝဋ္ဋနတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၆။ ဝိဝဋ္ဋနဋ္ဌ-လည်းကြည့်။ (၄) ကောင်းစွာတည်ခြင်း။ ပညာယ စ ဝိဝဋ္ဋနာ (ပဋိသံ။ ၅၆) တိ ဥဒယ်ပဗ္ဗယ ဝယေ သန္တိဋ္ဌနာ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ (၅) လျှောကျရာ (အခါ - ကာလ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၆) ဖဲခွါ-ပြန်လည်-ဆုတ်နစ် - ကင်း - တတ်သော။ ဝိဝဋ္ဋတိ ပရာဝဋ္ဋတိ ပရမ္မုခံ ဟောတီတိ ဝိဝဋ္ဋံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅။

ဝိဝဋ္ဋနကာလ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋန + ကာလ | လျှောကျရာ - အခါ - ကာလ။ ဥဒကဿ ဝိဝဋ္ဋနကာလော ဝိယ တသ္မိံ အာသနေ နိသိန္နဿ ဥဂ္ဂဟေတုံ အသမတ္ထကာလော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၅)။

ဝိဝဋ္ဋနဋ္ဌ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋန + အတ္ထ | ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-ခြင်းဟူသောအနက်။ ဝိဝဋ္ဋနဋ္ဌေနာ (ပဋိသံ။ ၂၈၈) တိ ဥဂ္ဂမနေပိ သတိ အပုနရာဝဋ္ဋနေန နိဝတ္တနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။

ဝိဝဋ္ဋနာကာရ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋန + အာကာရ | ဖဲခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-သော -ခြင်း၏- အခြင်းအရာ။ ဝိဝဋ္ဋနာကာရဒီပနဝသေန " သစ္စဝိဝဋ္ဋေ ဉာဏ " န္တိ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁။

ဝိဝဋ္ဋနာနုပဿနာ (ထီ) | ဝိဝဋ္ဋနာ + အနုပဿနာ | သင်္ခါရမှ ဆုတ်နစ်ဖဲခွါလျက် အဖန်ဖန်ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ် (ဂေါတြဘူဉာဏ်။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ သင်္ခါရုပေက္ခာနှင့် အနုလောမဉာဏ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀)။ ဝိဝဋ္ဋနာနုပဿနာ (ပဋိသံ။ ၂၁) တိ အနုလောမဉာဏဝသေန ဥပ္ပန္နံ ဂေါတြဘုဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၇)။

ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + နိဿိတ | ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်-ကို-ဦ-မှီသော။ ဣဓါနိ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတာနံ သုဒ္ဓသတ္တာနံ အာသယံ ဒဿေတုံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၀။ ဇဝရူပါနံ အပရိယန္တဘူတာနံ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတာနံ သီလာနံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၂။ အပ္ပိစ္ဆတာဒီနိ ဒသ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတာယ ကထာယ ဝတ္ထုဘူတာနိ ကာရဏာနိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၅။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၉၊ ၁၅၉။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၊ ၁၃၄)။

ဝိဝဋ္ဋနိဿိတပုည (န) | ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ+ပုည | ဝဋ်မှကင်းသောနိဗ္ဗာန် - ကို - ဦ - မှီသော-ကောင်းမှု - ကုသိုလ်။ ပုညဘာဂိနောတိ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတပုညဿ ဘာဂိနော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၀။

ဝိဝဋ္ဋနိဿိတသီလ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ + သီလ | ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန် - ကို -ဦ-မှီသော သီလရှိသော၊သူ။ ပဥ္စန္နံပိ

ဝိဝဋ္ဋနိဿိတသီလတ္တာ “ သမသီသဒ္ဓါ-
ပညာန ” န္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၄။
ဝိဝဋ္ဋနေယျဓမ္မ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + နေယျဓမ္မ]
နိဗ္ဗာန်တရားကို သိသော၊ (ဘုရားရှင်)။
ဝိဝဋ္ဋဆန္ဒ-ကြည့်။
ဝိဝဋ္ဋပက္ခ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋ + ပက္ခ] ဝဋ်မှကင်း
သောမဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန် -၏- အဖွဲ့- အသင်း
အပင်း။ (ဗောဓိပက္ခိယတရား)။ သုဒ္ဓါဝါသာ
ဝိဝဋ္ဋပက္ခေ ဌိတာ န သဗ္ဗကာလိကာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၁၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၅။
(-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၆)။
ဝိဝဋ္ဋပက္ခိက (တိ) [ဝိဝဋ္ဋပက္ခ + ဣက]
ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်၏-အဖွဲ့-
အသင်းအပင်း-၌ဖြစ်သော။ ဝိဝဋ္ဋပက္ခိကတ္တာ
သမ္မာပဋိပဒါဝ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။
ဝိဝဋ္ဋပက္ခိယ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋပက္ခ + ဣယ]
ဝိဝဋ္ဋပက္ခိက-ကြည့်။ သဗ္ဗံ တံ ဝိဝဋ္ဋပက္ခိယံ
ဝိဝဋ္ဋနိဿိတံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။

ဝိဝဋ္ဋပဋိယောဂီ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋ + ပဋိယောဂီ]
ဝဋ်မှကင်းသော တရား၏ -အပြိုင်ယှဉ်ဖက်-
ဆန့်ကျင်ဖက်-တရား။ ဣမေ ပရိ -------
အဓိပ္ပေတံ ဝိဝဋ္ဋပဋိယောဂိနော ဣစ္ဆိတတ္တာ။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆။
ဝိဝဋ္ဋပ(ပ္ပ)ဋိလာဘ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋ + ပဋိလာဘ]
ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း။
ဝိဝဋ္ဋပဋိလာဘာယ ကမ္မ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀) န္တိ
ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမဿ ဥပနိဿယဘူတံ ကမ္မံ။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။
ဝိဝဋ္ဋပဒ (န) [ဝိဝဋ္ဋ + ပဒ] ဝဋ်မှကင်းသော
နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းတရား။ ဧတ္ထ ဟိ
အဋ္ဌာရသ ဝဋ္ဋပဒါ နာမ၊ အဋ္ဌာရသ ဝိဝဋ္ဋပဒါ
နာမ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၅။

ဝိဝဋ္ဋပရိယာပန္န (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ပရိယာပန္န]
ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်၌ အကျုံး
ဝင်သော။ ပရိယာပန္နာယာ (အံ၊ ၁။ ၃၆၀)တိ
ဝိဝဋ္ဋပရိယာပန္နာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။
(-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၄)။
ဝိဝဋ္ဋပါဒ (န) [ဝိဝဋ္ဋ + ပါဒ] ဝဋ်မှကင်းသော
မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်
သောကံ။ ဝိဝဋ္ဋံ နာမ နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာ၊
ဝိဝဋ္ဋပါဒံ နာမ ဝိဝဋ္ဋပဋိလာဘာယ ကမ္မံ။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။ ဝိဝဋ္ဋပဋိလာဘာယ ကမ္မန္တိ
ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမဿ ဥပနိဿယဘူတံ ကမ္မံ။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။
ဝိဝဋ္ဋပါဒက (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ပါဒက] ဝဋ်မှ
ကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်၏ အခြေ
ဖြစ်သော။ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ပန နဝသုပိ
သုတ္တေသု ဝိဝဋ္ဋပါဒကာ ဧဝ ဣဒ္ဓိပါဒါ
ကထိတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၂။
ဝိဝဋ္ဋပါဒကဣဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိဝဋ္ဋပါဒကာ + ဣဒ္ဓိ]
ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်၏ အခြေ
ဖြစ်သောတန်ခိုး (ဣဒ္ဓိပါဒ်)။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ
ဝိဝဋ္ဋပါဒကဣဒ္ဓိ ကထိတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၈။
ဝိဝဋ္ဋပါဒကိဒ္ဓိ (ထီ) [ဝိဝဋ္ဋပါဒကာ + ဣဒ္ဓိ]
ဝိဝဋ္ဋပါဒကဣဒ္ဓိ - ကြည့်။ ဣဓာပိ
ဝိဝဋ္ဋပါဒကိဒ္ဓိ ကထိတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၉။
ဝိဝဋ္ဋပုစ္ဆာ (ထီ) [ဝိဝဋ္ဋ + ပုစ္ဆာ] ဝဋ်မှကင်း
သော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို - မေးမြန်းခြင်း-
မေးမြန်းသည့်ပုစ္ဆာ။ ဧဝံ တဗ္ဗေဒနဗောတနာ
ဝိဝဋ္ဋပုစ္ဆာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၄။
ဝိဝဋ္ဋပ္ပကာသိ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ပ + ကာသု +
ဏော + ဏီ။ ထီ-၌ ဝိဝဋ္ဋပ္ပကာသိနီ။] ဝဋ်မှ
ကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို ထင်စွာပြ
တတ်သော။ ဝိဝဋ္ဋပ္ပကာသိနီ ဝါစာ န ကဒါစိ
ဝိဝဋ္ဋမုတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၄။

ဝိဝဋ္ဋမာန (တိ) [ဝိ + ဝတု + အ + မာန။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + အ + မာန။ ဓာတွတ္ထ။] (၁) ဖောက်ပြန်သော (၂) လျော့ကျသော။ (၃) ဖြစ်-တည်-တိုးပွါး-သော။ (၁) ဝိဝဋ္ဋမာန(သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄)န္တိ ပရိဏာမန္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၇။ (၂) ဝိဝဋ္ဋမာန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉) န္တိ ကတ္တစိပိ အလဂ္ဂနဝသေန ဘဿန္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃။ (၃) ဝိဝဋ္ဋမာနေ (ကင်္ခါ၊ ၂၀၅) တိ သဏ္ဌာဟမာနေ၊ ဇာယမာနေတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌ။ ၇၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀)။

ဝိဝဋ္ဋမာနသ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + မာနသ] (တဏှာ စသောအလျဉ်) မှ-ကင်း-ဆုတ်နစ်-သောစိတ်နှလုံးရှိသော။ ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနာယ ဝိဝဋ္ဋမာနသော တံ ဘူတံ ပဇဟာမိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၃၈။ ဝိဝဋ္ဋမာနသော ဝိဝိစ္စမာနဟာဒယော တဏှာဒိသောတတော နိဝတ္တဗျာသယော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅၀။

ဝိဝဋ္ဋမုတ္တ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + မုတ္တ] ဝဋ်မှကင်းသောမဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်မှလွတ်သော (စကား)။ ဝိဝဋ္ဋပ္ပကာသီ-ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋယိ (ကြိ) [ဝိ + ဝတု + ဏာယ + ဤ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + ဤ။ ဓာတွတ္ထ။] ဖွင့်ပြီ။ ပတံ ပတိတံ ဝိဝရိ ဝိဝဋ္ဋယိ။ ဝဇိရ။ ၂၀၇။

ဝိဝဋ္ဋယိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဝတု + ဏာယ + တဗ္ဗ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏာယ + တဗ္ဗ။ ဓာတွတ္ထ။] ဖဲခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဝိဝဋ္ဋယိတဗ္ဗော ဝိဂမေတဗ္ဗောတိ ဝိဝဋ္ဋော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃။

ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿယ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + သန္နိဿယ] ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်လျှင်မှီရာရှိသော။ ဘိက္ခု။ ဒါနာဒိပုညာနံ ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿယတံ ဇာနန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ+သန္နိဿိတ] ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကိုမှီသော။ အယံ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတာနဥ္စ ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတာနဥ္စ သဗ္ဗေသမ္ပိ သတ္တာနံ အာသယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၈၊ ၃၂၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၃၊ ၂၉၈။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၂ ၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃)။

ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတသီလ (န) [ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတ+သီလ] ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတသီလ၊ ဝဋ်မှကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို မှီသော သီလ။ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ကို ရည်စူး၍ဆောက်တည်အပ်သော သီလ)။ သောတာပတ္တိယင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတသီလေ ပတိဋ္ဌိတော ဥပါသကောပိ ------------ သမ္မာပဋိပန္နော နာမ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတသီလသမာဒါန (န) [ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတသီလ + သမာဒါန] ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတသီလကို - ကောင်းစွာယူ-ဆောက်တည်-ခြင်း။ သီလတော ပဋ္ဌာယာတိ ဝိဝဋ္ဋသန္နိဿိတသီလသမာဒါနတော ပဋ္ဌာယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိဝဋ္ဋသုခ (န) [ဝိဝဋ္ဋ + သုခ] (၁) နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော ချမ်းသာ။ (၂) မဂ်, ဖိုလ်နှင့်တကွဖြစ်သော ချမ်းသာ။ (၁) နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ သုခံ ဝိဝဋ္ဋသုခံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။ (၂) ဝိဝဋ္ဋသုခ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃) န္တိ မဂ္ဂဖလသဟဂတံ သုခံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။

ဝိဝဋ္ဋသုခါနုဘဝ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋသုခ+အနုဘဝ] မဂ်, ဖိုလ်နှင့်တကွဖြစ်သောချမ်းသာကို-ခံစား-သုံးဆောင်-ခြင်း။ ကာဒါနိ တဒုပစ္ဆေဒေန ဝိဝဋ္ဋသုခါနုဘဝံ ဒဿေန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၂။

ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋ + အဓိဂမ] ဝိဝဋ္ဋပဋိလာဘ-ကြည့်။ ဝိဝဋ္ဋပဋိလာဘာယ ကမ္မ (အံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၀) န္တိ ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမသ္သ ဥပနိဿယဘူတံ ကမ္မံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။ တဥ္စ ဝဋ္ဋတော နိယျာနံ ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမေန ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၇။

ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမတ္ထ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမ + အတ္ထ] ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဝဋ္ဋ ကထိတံ ယာဝဒေဝ ဝိဝဋ္ဋာဓိဂမတ္ထန္တိ ဇာနိတုံ န သက္ကောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၇။

ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနာ (ထီ) [ဝိဝဋ္ဋ+အနုပဿနာ] ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်-၌-ကို-အဖန်တလဲလဲ ရှု-အာရုံပြု-တတ်သောတရား။ (ဂေါတြဘူ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၅)။ (သင်္ခါရုပေက္ခာနှင့် အနုလောမဉာဏ်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၇)။ ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနာယ သံယောဂါဘိနိဝေသံ (ပဟာယ)။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၄၉။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၈၃။ ဝဋ္ဋတော ဝိဂတတ္တာ ဝိဝဋ္ဋံ နိဗ္ဗာနံ၊ တတ္ထ အာရမ္မဏကရဏသင်္ခါတေန အနုပဿနေန ပဝတ္တိယာ ဝိဝဋ္ဋာနုပဿနာ ဂေါတြဘူ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။၁၀၅။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀)။

ဝိဝဋ္ဋာဘိပတ္ထနာ (ထီ) [ဝိဝဋ္ဋ+အဘိပတ္ထနာ] ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးရှုတောင့်တခြင်း။ အဝိဇ္ဇာသမတိက္ကမတ္ထာယ ဝိဝဋ္ဋာဘိပတ္ထနာယာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၉။

ဝိဝဋ္ဋာဘိမုခ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + အဘိမုခ] ဝဋ်မှကင်းသောနိဗ္ဗာန်သို့-ရှေးရှု-တူရူ- (မျက်နှာချင်းဆိုင်) ဖြစ်သော။ ဝိဝဋ္ဋာဘိမုခံ စိတ္တံ ပေသေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၂)။

ဝိဝဋ္ဋာသယ (ပု) [ဝိဝဋ္ဋ + အာသယ] ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သော - အလို-စရိုက် - ဝါသနာ - ဆန္ဒ၊ (အနုလောမိကခန္တိဉာဏ်နှင့် ယထာဘူတဉာဏ်)။ ဝိဝဋ္ဋာသယော ပန ဝိပဿနာသင်္ခါတာ အနုလောမိကာ ခန္တိ၊ မဂ္ဂသင်္ခါတံ ယထာဘူတဉာဏဉ္စ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၄။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၈)။

ဝိဝဋ္ဋိ (ကြိ) [ဝိ + ဝတု + ဤ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဤ။ ဓာတွတ္ထ။] ဖြစ်-တိုးပွါး-ပြီ။ သော ဇဝမာဟ အတီတံပါဟံ အဒ္ဓါနံ ဇာနာမိ “ သံဝဋ္ဋိ ဝါ လောကော ဝိဝဋ္ဋိ ဝါ ” တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၀-၁။

ဝိဝဋ္ဋိတ¹ (တိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + တ။ ဝိ + ဝတု+ တ။ ဝိဝတတ-သံ။] ဖဲခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-သော။ ဝိဝဋ္ဋိတတ္တာ တတော ဝေါသဇ္ဇတိ (ပဋိသံ။ ၂၂၀) တိ --- ဒုဘတောဝုဋ္ဌာနဝသေန ဝိဝဋ္ဋိတတ္တာ ---- ဝေါသဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၃။

ဝိဝဋ္ဋိတ² (တိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + တ။ ဝိ + ဝတု + ဏေ + တ။] (ဝဋ်မှ) ဖဲခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-စေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋိတမာနသ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋိတ + မာနသ] ဝဋ်မှ-ဖဲခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-စေအပ်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိသင်္ခါရနိန္နဿ ဂေါတြဘုနာ ဝိဝဋ္ဋိတမာနသဿ မဂ္ဂေန သစ္ဆိကရဏေနာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဝိဝဋ္ဋိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝဋ္ဋ + တွာ။ ဝိ + ဝတု + တွာ။ ဝိဝဋ္ဋတိ-မှ။] ဖဲခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-၍။ ဝိဝဋ္ဋတိ - လည်းကြည့်။ ဥပ္ပါဒါ ဝိဝဋ္ဋိတွာ အနုပ္ပါဒံ ပက္ခန္ဒတီတိ ဂေါတြဘူ။ ပဋိသံ။ ၆၄။ သင်္ခါရတော စိတ္တံ ဝိဝဋ္ဋိတွာ

နိဗ္ဗာနံ ပဂ္ဂဏ္ဍတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိဝဋ္ဋိတွာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၈) တိ ဝိနိဝဋ္ဋိတွာ အပသက္ကိတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၇။

ဝိဝဋ္ဋိသတိ (ကြိ) | ဝိ + ဝတု + သတိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + သတိ။ ဓာတွတ္ထ။ | ဖြစ်-တိုးပွါး-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ အနာဂတံ ပါဟံ အဒ္ဓါနံ ဇာနာမိ "သံဝဋ္ဋိသတိ ဝါ လောကော ဝိဝဋ္ဋိသတိ ဝါ" တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၀-၁။

ဝိဝဋ္ဋ (ဋ္ဋူ) ပနိဿယ (ပု) | ဝိဝဋ္ဋ + ဥပနိဿယ | ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်၏ အားကြီးသောအကြောင်း။ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယံ ကုသလံ ဥပစိနန္တိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၈။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၀)။

ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယကမ္မ (နပ) | ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယ + ကမ္မ | ဝဋ်မှကင်းသောနိဗ္ဗာန်၏ (နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်း၏) အားကြီးသော အကြောင်းဖြစ်သည့်ကံ။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိကမ္မာနန္တိ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယကမ္မာနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယကုသလဗီဇ (နပ) | ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယ + ကုသလ + ဗီဇ | ဝဋ်မှကင်းသောမဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်၏အားကြီးသော မှီရာအကြောင်းဖြစ်သည့် ကုသိုလ်မျိုးစေ့။ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယကုသလဗီဇေန သဗီဇော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယပုညကမ္မ (နပ) | ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယ+ ပုည + ကမ္မ | ဝဋ်မှကင်းသော နိဗ္ဗာန်၏-အားကြီးသော အကြောင်းဖြစ်သည့်-ကောင်းမှု-ကုသိုလ်-ကံ။ ပုရိမဘဝသိဒ္ဓံ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယပုညကမ္မံ ဣဓ ပုဗ္ဗဟေတု နာမ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၄၆။

ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယသမ္ပတ္တိ (ထီ) | ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယ + သမ္ပတ္တိ | ဝဋ်မှကင်းသော အရဟတ္တဖိုလ်၏ အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယော (မူလဋီ၊ ၂။ ၃၂) တိ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၇။

ဝိဝဋ္ဋူပနိဿိတ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဥပနိဿိတ | ဝဋ်မှကင်းသောနိဗ္ဗာန်ကို မှီသော။ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿိတ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈) န္တိ နိဗ္ဗာနုပနိဿိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၄)။

ဝိဝဋ္ဋေတိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ + ဝတု + ဏေ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝဋ္ဋ+ ဏေ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဝတယတိ - သံ။ | ဝိဝေဋ္ဋေတွာ-ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဝတု + ဏေ + တုံ။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + တုံ။ ဝိဝဋ္ဋေတိ - မှ။ | ဆုတ်နစ်-မဖြစ်-စေခြင်းငှါ။ ဝိဝဋ္ဋေတုံ န သက္ကောတိ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄) နိစ္စသ အပ္ပဝတ္တိံ ပါပေတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။

ဝိဝဋ္ဋေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဝတု + ဏေ + တွာ။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + တွာ | (၁) ဖဲ့ခွါ-ဆုတ်နစ်-ကင်း-စေ၍။ (၂) ပြန်လည်စေ၍။ (၁) ဝိဝဋ္ဋေတွာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၃) တိ ဝိဝဋ္ဋံ ကတွာ ဝိဂမေတွာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃။ (၂) ဝိဝဋ္ဋေတွာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၂) တိ ပရိဝတ္တေတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၉။

ဝိဝဋ္ဋေန္တ (တိ) | ဝိ + ဝတု + ဏေ + အန္တ။ ဝိ + ဝဋ္ဋ + ဏေ + အန္တ | ဆုတ်နစ်-မဖြစ်-စေတတ်သော။ ဝိဝဋ္ဋေန္တော (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄) တိ အပ္ပဝတ္တိံ ကမရာန္တောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၀။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၂)။

ဝိဝဋ္ဋောဂတ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ဩဂတ] ဝဋ်မှ ကင်းသော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့-သက်-သက် ဝင်-သော။ ယဒိပိ တံ န ဝိဝဋ္ဋောဂတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၆။

ဝိဝမ္ဘ (တိ) [ဝိ + ဝမ္ဘ + တ။ ကစ္စည်း။ ၆၁၂။ ရူ။ ၆၁၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၁၇။ ဝိဝုဒ္ဓ-သံ။] တိုးပွား-ကြီးပွား-သော။ ဝိဝမ္ဘော (ဒီ၊၃။ ၂၁)တိ ဝမ္ဘိတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃။

ဝိဝမ္ဘိတ (တိ) [ဝိ + ဝမ္ဘ + တ။ ဝိဝေ့တ-သံ။ ဝမ္ဘိအ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ဝိဝမ္ဘ - ကြည့်။ ဝိဝါဒါပန္နာနန္တိ ဘဏ္ဍနကလဟေဟိ ဝိဝမ္ဘိတံ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ အာပန္နာနံ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၅။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၆)။

ဝိဝဏ္ဏ[၁] (တိ) [ဝိ + ဝဏ္ဏ + အ။ ဝိဝဏ - သံ။] ကွဲရဲ့တတ်သော၊ သူ။ အန္တလိက္ခသို့ တိဋ္ဌန္တောတိ ဣဒံ ဓာတုဝိဝဏ္ဏ-ပေတဝတ္ထု။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၆။ သော ကုမ္မမ္ဘိကော “ ကိံ အင်္ဂကာနံ ပူဇနေနာ ” တိ တာ ပရိဘာသေတွာ ဓာတုပူဇံ ဝိဝဏ္ဏေတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၇။

ဝိဝဏ္ဏ[၂] (တိ) [ဝိ + ဝဏ္ဏ။ ဝိရုဒ္ဓေါ ဝဏ္ဏော၊ ဝိဂတော ဝါ ဝဏ္ဏော ယဿာတိ ဝိဝဏ္ဏော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဝဏ - သံ။ ဝိဝဏ္ဏ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကင်းသောအရေအဆင်း ရှိသော။ (၂) မကောင်းသော အဆင်းရှိ- အဆင်းမလှ-သော။ (၃) အဆင်းမရှိ-အဆင်း ပျက်-သော။ (၄) အထူးထူးသော အဆင်းရှိ သော။ (၅) ယုတ်ညံ့သူ၊ သူယုတ်။ (၁) ကင်း သောအဆင်းရှိသော။ ကိသာ ပဏ္ဍု ဝိဝဏ္ဏာ စ(ထေရီ။ ၃၈၉)တိ ဧဝံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘာဝေန ကိသာ ------- တတော ဧဝ ဝိဝဏ္ဏာ ဝိဂတဆဝိဝဏ္ဏာ စ ဟုတွာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၈၂။ (၂) မကောင်းသော အဆင်းရှိ-အဆင်းမလှ-သော။ ကိသော စ ဝိဝဏ္ဏော (ဇာ၊ ၁။၁၇၁)တိ --- ကိသော စေဝ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော စ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၀။ (-သုတ္တနိ။ ၃၇၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၆)။ (၃) အဆင်းမရှိ-အဆင်းပျက်-သော။ တံ တဿ ပဿန္တဿေဝ ဇရံ ပတ္တာ ဝိဝဏ္ဏံ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ က္ကမံ မဏိံ သံကိလိဋ္ဌံ ဝိဝဏ္ဏံ ကရောမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၇၅။ (၄) အထူးထူးသော အဆင်းရှိသော။ ဝိဝဏ္ဏကရဏ (၁) ကြည့်။ (၅) ယုတ်ညံ့သူ၊ သူယုတ်။ “ ဝိဝဏ္ဏော ပါပရော နီစော၊ ပါကိတော စ ပုထုဇ္ဇနော။ ------ ဝိဂတော ဝဏ္ဏော အဿမော ယဿ ဝိဝဏ္ဏော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁၆။

ဝိဝဏ္ဏက (တိ) [ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏွု။ ထိ-၌ ဝိဝဏ္ဏိကာ။ ဝိဝဏ္ဏေတိ-မှ။] (၁) ကွဲရဲ့တတ် သော။ (န)(၂) ကွဲရဲ့ခြင်း။ (၁) ဓာတုဝိဝဏ္ဏကံ ပေတံ တီဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၇။ (၂) သိက္ခာပဒဝိဝဏ္ဏကေတိ ဧဝံ သိက္ခာပဒါနံ ဝိဝဏ္ဏကေ ပါစိတ္တိယံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ။ ၂၅၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁၃)။

ဝိဝဏ္ဏကရဏ (တိ) [ဝိဝဏ္ဏ + ကရဏ] (၁) အထူးထူးသော အဆင်းရှိသည်ကိုပြု တတ်သော။ (န) (၂) အဆင်း-ပျက်သည်ကို- ပျက်အောင် - ပြုခြင်း။ သဗလာနီတိ ဝိဝဏ္ဏကရဏတ္တာ။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝဏ္ဏကရဏူပါယ (ပု) [ဝိဝဏ္ဏကရဏ + ဥပါယ] အဆင်းပျက်အောင် ပြုခြင်း၏- နည်းလမ်း-အစီအရင်။ က္ကမဿ မဏိနော

ဝိဝဏ္ဏကရဏူပါယံ တာပသံ ပုစ္ဆိဿာမ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၅။

ဝိဝဏ္ဏကသိက္ခာပဒ (န) | ဝိဝဏ္ဏက + သိက္ခာပဒ | ဝိဝဏ္ဏကသိက္ခာပုဒ်၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ တသ္မာ ဝိဝဏ္ဏကသိက္ခာပဒံ ယဒါ န သမ္ဘဝတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁၃။

ဝိဝဏ္ဏင်္ဂ (တိ) | ဝိဝဏ္ဏ + အင်္ဂ | ဖောက်ပြန်သော ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါရှိသော၊ ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ မလှသော။ တေန ဒီနော ဝိဝဏ္ဏင်္ဂေါ၊ သောကော စာသိ တဒါ အဟံ။ အပ၊ ၂။ ၁၃၈။

ဝိဝဏ္ဏန (န) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ယု | ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ အနုပသမ္ပန္နဿ ဝိဝဏ္ဏနေ တိကဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၂။

ဝိဝဏ္ဏိတ (တိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + တ။ ဝိဝရ္ဏိတ-သံ။ | ကဲ့ရဲ့အပ်ပြီးသော။ ဝိဝဏ္ဏိတေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊ ၅။ ၆၉။

ဝိဝဏ္ဏိယ (န) | ဝိဝဏ္ဏ + ဏျ။ ဂါထာအရာ၌ သုံးသည်။ | အဆင်းမလှသည်၏အဖြစ်၊ အဆင်းမလှခြင်း။ န မေ တပ္ပစ္စယာ အတ္ထိ၊ သရီရသ္မိံ ဝိဝဏ္ဏိယံ။ စရိယာ။ ၃၈၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၃-၄။

ဝိဝဏ္ဏေတိ (ကြိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + တိ။ ဝိဝဏယတိ - သံ။ | ကဲ့ရဲ့ - ရှုတ်ချ - ၏။ ဥပသမ္ပန္နဿ ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေတိ (ဝိ၊ ၂။ ၁၈၉) တိ ဥပသမ္ပန္နဿ သန္တိကေ ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေတိ နိန္ဒတိ ဂရဟတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၄၆။ (-ဝိ၊ ၅။ ၆၉။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅၃)။ ဘဂဝါ ရူပံ ဝိဝဏ္ဏေတိ ဂရဟတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၃။

ဝိဝဏ္ဏေတုံ (ဗျ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + တုံ | ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝဏ္ဏေတုကာမ (တိ) | ဝိဝဏ္ဏေတုံ + ကမု+ ဏ | ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့လိုသော၊ သူ။ အနာပတ္တိ န ဝိဝဏ္ဏေတုကာမော -------- ဘဏတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ။ ၁။ ၂၉။ (-ကင်္ခါ။ ၂၅၂)။

ဝိဝဏ္ဏေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ+ တွာ | ကဲ့ရဲ့၍။ ထူပပူဇံ ဝိဝဏ္ဏေတွာ၊ ပစ္စာမ နိရယေ ဘုသံ။ ပေတ။ ၁၈၀။

ဝိဝဏ္ဏေထ (ကြိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + ထ | (သင်တို့) ကဲ့ရဲ့ကြကုန်၏။ သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေထ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝိဝဏ္ဏေန္တ (တိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + အန္တ | ကဲ့ရဲ့တတ်သော။ ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေန္တော ဒွေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၆၉။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၇)။

ဝိဝဏ္ဏေမ (ကြိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + မ | (ငါတို့) ကဲ့ရဲ့ကြကုန်၏။ ဟန္ဒ မယံ အာဝုသော ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေမ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝိဝဏ္ဏေသိ (ကြိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + ဤ | ကဲ့ရဲ့ပြီ။ သော ကုဋုမ္ဗိကော ----- ဓာတုပူဇံ ဝိဝဏ္ဏေသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၉၇။

ဝိဝဏ္ဏေသုံ (ကြိ) | ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + ဥံ | ကဲ့ရဲ့ကုန်ပြီ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေသုံ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၇။

ဝိဝဏ္ဏေသထ (ကြိ) | (၁) ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + သထ။ (၂) ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + တ္ထ။ တ္ထ-ကို သထ-ပြု။ | (သင်တို့) ကဲ့ရဲ့ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ တုမှေ မောဃပုရိသာ ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေသထ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝိဝဏ္ဏေဿန္တိ (ကြိ) [(၁) ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + ဿန္တိ။ (၂) ဝိ + ဝဏ္ဏ + ဏေ + ဥံ။ ဥံ-ကို ဿန္တိ - ပြု။] ကဲ့ရဲ့ကုန်ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဝိနယံ ဝိဝဏ္ဏေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဝိဝဋ္ဋ[1] (တိ) [ဝိ + ဝတု + အ။ ဝိ + ဝတ္တု + အ။ ဝိဝတ-သံ။ ဝိဝတ္တ-ပြာ။ ဝိဝဋ္ဋ-နှင့်တူ။] (၁) လည်-ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-ပြန်လှည့်-သော။ (၂) (ဝဋ္ဋတရား၏) ပြန်လည် - ဆုတ်နစ် - ရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) ဝိဝဋ္ဋက္ခန္ဓ-ကြည့်။ (၂) ဝိဝဋ္ဋတိ ဝဋ္ဋံ ဧတ္တာတိ ဝိဝဋ္ဋံ၊ ဝိဝဋ္ဋံ ဧဝ ဝိဝဋ္ဋ ------ တေန ဝုတ္တံ " နိဗ္ဗာန " န္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၁၀။

ဝိဝဋ္ဋ[2] (တိ) [ဝိ + ဝတု + ဏေ + အ။ ဝိ + ဝတ္တု + ဏေ + အ။] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-စေအပ်သော။ တေ ပတန္တိ အဓောက္ခန္ဓာ၊ ဝိဝဋ္ဋာ ဝိဟတာ ပုထူ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၄။ ပုန နိရယပါလေဟိ အာဝုဓေဟိ ဝိဟတာ ဝိဝဋ္ဋာ ဟုတွာ ပရိဝတ္တိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၃။ (ဇာတ်၊ ဝတ္ထုဦးကား ဝိဂတ္တာ = စုတ်ပြတ်သော ကိုယ်ရှိကုန်သည် - ဟု ရှိ၏)။

ဝိဝဋ္ဋက္ခန္ဓ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + ခန္ဓ] လည်-ပြန်လည်-ပြန်လှည့်-သော ခန္ဓာရှိသော။ အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ မဋ္ဋကေ ဝိဝဋ္ဋက္ခန္ဓံ သေမာနံ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဝိဝဋ္ဋက္ခန္ဓန္တိ ပရိဝတ္တက္ခန္ဓံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ (-သံ၊ ၂။ ၁၀၁။ သံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈)။

ဝိဝဋ္ဋတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝတု + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၆၇။ ဝိ + ဝတ္တု + အ + တိ။ ဓာတွတ္ထ။ ဝိဝတတေ-သံ။ ဝိဝဋ္ဋတိ-နှင့်တူ။] (၁) ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-၏။ (၂) ကျ၏။ (၁) အဿာသပဿာသာပိ စိတ္တံ ဝိဝဋ္ဋတိ (ပဋိသံ။ ၁၇၅) တိ ----- ပကတိအဿာသ-ပဿာသတော စိတ္တံ နိဝတ္တတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၀)။ (၂) ဝိဝဋ္ဋိဿတီတိ ပတိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၀။

ဝိဝဋ္ဋန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝတု + အ + အန္တိ။ ဝိ + ဝတ္တု + အ + အန္တိ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-ကုန်၏။ ဥဿင်္ဂေ မေ ဝိဝဋ္ဋန္တီတိ မမ ဥဿင်္ဂေ အာဝဋ္ဋန္တိ ဝိဝဋ္ဋန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၄၃။

ဝိဝဋ္ဋမာန (တိ) [ဝိ + ဝတု + အ + မာန။ ဝိ + ဝတ္တု + အ + မာန။] ပြန်လည်-ပြန်လှည့်-သော။ ဝိဝဋ္ဋမာနာ ကာယေနာတိ တဝ ကာယေန သရီရေန ပရိဝတ္တမာနေန။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၉။

ဝိဝဋ္ဋမာနသ (တိ) [ဝိဝဋ္ဋ + မာနသ] ဆုတ်နစ်သောစိတ်ရှိသော။ --- သက္ခိဘူတာ ပစ္စယဂေဓတော ဝိဝဋ္ဋမာနသာ အဇ္ဇာ မုတ္တစန္ဒသမာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆။

ဝိဝဋ္ဋယိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝတု + ဏာယ + ဤ] ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-စေပြီ။ (ပယ်စွန့်ပြီ)။ ဝိဝဋ္ဋယိ သံယောဇန (မ၊ ၁။ ၁၅) န္တိ ဒသဝိဓမ္ပိ သံယောဇနံ ပရိဝတ္တယိ နိမ္မူလ-မကာသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။ ဝိဝဋ္ဋယိ သံယောဇန (အံ၊ ၁။ ၄၈၄) န္တိ ဒသဝိဓမ္ပိ သံယောဇနံ ဝိဝဋ္ဋယိ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ ပဇဟိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၂။

ဝိဝဋ္ဋိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဝတု + ဥံ] ကျကုန်ပြီ။ ဝိဝဋ္ဋိဿတိ-လည်းကြည့်။ ယေသံ ပုဗ္ဗေ ခန္ဓေသု၊ ဖုလ္လာ မာလာ ဂုဏာ ဝိဝဋ္ဋိံသု။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၉၉၊ ၁၀၀။

ဝိဝဋ္ဋိတ (တိ) ‌‌| ဝိ + ဝတု + တ။ ဝိဝတီတ-သံ။ ဝိဝဋ္ဋိအ-ပြာ။ | ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝဋ္ဋိတစိတ္တ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋိတ + စိတ္တ | ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိဝဋ္ဋိတစိတ္တော (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅) တိ ဝိနိဝဋ္ဋိတမာနသော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဝိဝဋ္ဋိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဝတု + တွာ။ ဝိ + ဝတ္တ + တွာ | ပြန်လည်-ဆုတ်နစ်-ပြန်လှည့်-၍။ ဝိပရိဝဋ္ဋိတွာ ဝိဝဋ္ဋိတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆။

ဝိဝဋ္ဋိယ (တိ) | ဝိဝဋ္ဋ + ဣယ | နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သော ႏ (ဝဋ်၏) ဆုတ်နစ်ရာ နိဗ္ဗာန် (အဖို့) ၌ဖြစ်သော သုတ္တန်။ သော ဘဝတိ ဝိဝဋ္ဋိယံ န လောကနိယျာနာယ ဝါသနာ-ဘာဂိယံ သုတ္တံ ဘဝတိ။ ပေဋကော။ ၂၇၆။

ဝိဝဋ္ဋိဿတိ (ကြိ) | ဝိ + ဝတု + ဿတိ | ကျ- လတ္တံ့ - အံ့ - လိမ့်မည်။ ဝိဝဋ္ဋိဿတိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၅၄) တိ ပတိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၀။

ဝိဝဒတိ (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + အ + တိ။ နိုတိ၊ ဓာတု။ ၉၇။ ဝိဝဒတိ - သံ။ ဝိဝယက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြောဆို၏။ (၁) ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-၏။ (က) (ခ) ဘိက္ခုပိ ဘိက္ခုနီဟိ ဝိဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၁။ ဣဓ ဘိက္ခု ဝိဝဒန္တိ ဓမ္မောတိ ဝါ အဓမ္မောတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၂။ ကာမာနမေဝ ဟေတု ရာဇာနောပိ ရာဇူဟိ ဝိဝဒန္တိ၊ ခတ္တိယာပိ ခတ္တိယေဟိ ဝိဝဒန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၂၀-၁။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ လောကေန ဝိဝဒါမိ၊ လောကောဝ မယာ ဝိဝဒတိ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၃။ ယော စ ဝိဝဒတိ၊ ယေန စ ဝိဝဒတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၉။ ဝိဝဒတိတိ " အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ အသုဘ" န္တိ ယထာသဘာဝေန ဝဒန္တေန သဒ္ဓိံ ------ ဝဒန္တော ဝိဝဒတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဝိဝဒတိ ဓမ္မတာယ ဝိရုဒ္ဓံ ကတွာ ဝဒတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ ယဒါ တေ ဝိဝဒိဿန္တိတိ ------၊ ကလဟံ ကရိဿန္တိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။ (-အံ၊ ၁။ ၆၇။ ဥဒါန။ ၁၆၁။ မဟာနိ။ ၁၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၉၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၈၊ ၂၂၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄။ ခမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၁)။

ဝိဝဒထ[၁] (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + အ + ထ။ (ဝတ္တမာန်)။ | (သင်တို့) ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုကုန်၏၊ ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကုန်၏။ အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာထ၊ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဝဒထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၁။

ဝိဝဒထ[၂] (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + အ + ထ။ (ပဉ္စမီ)။ | (သင်တို့) ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုကြကုန်လော၊ ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကြကုန်လော။ သမ္မောဒထ မာ ဝိဝဒထ၊ မာ ဟောထ ဝိဂ္ဂါဟိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၁။ (-ခမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆)။

ဝိဝဒန (န) | ဝိ + ဝဒ + ယု။ ဝိဝဒန-သံ။ | ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြောဆိုခြင်း၊ ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း။ ဝိဝါဒန္တိ ဝိရုဒ္ဓဝါဒံ၊ ဆဝိဝါဒ-ဝတ္ထုဝသေန ဝိဝဒနန္တိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၅။ အညမညံ ဘဏ္ဍနာနီတိ --------- အညမညံ ဝိဝဒနာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၆၆။

ဝိဝဒနတ္ထ (ပု) [ဝိဝဒန + အတ္ထ] ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခြင်းဟူသောအကျိုး။ အဝိဝဒနတ္ထာယာတိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဘာဝတော ဧဝ န ဝိဝဒနတ္ထာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၅။

ဝိဝဒန္တ (တိ) [ဝိ + ဝဒ + အ + အန္တ] ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုပြောဆိုသော၊ ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-သော၊ သူ။ ဝိဝဒန္တာ ဥပေါသထံ ဝါ ပဝါရဏံ ဝါ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၅။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄)။

ဝိဝဒန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဒ + အ + အန္တိ] ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုပြော-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကုန်၏။ တေ ဝိဝဒန္တိ " အဟံ ပဌမံ ဥပသမ္ပန္နော်သ္မာမိ၊ ဥပသမ္ပန္နော်သ္မာမိ " တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၉။ ဣမေ ဘိက္ခူ ဝိဝဒန္တိ ဓမ္မောတိ ဝါ အဓမ္မောတိ ဝါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၁)။

ဝိဝဒမာန (တိ) [ဝိ + ဝဒ + အ + မာန] ဝိဝဒန္တ - ကြည့်။ ဝိဝဒမာနော အနုဝဒတိ။ အနုဝါဒါဓိကရဏံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၃၊ ၂၇၀။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ ကင်္ခါ။ ၁၄၁)။

ဝိဝဒါမိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဒ + အ + မိ] (ငါ) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို၏၊ ငြင်းခုံ - ခိုက်ရန်ဖြစ်-၏။ ဝိဝဒတိ-ကြည့်။

ဝိဝဒိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဝဒ + ဥံ] ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုကုန်ပြီ၊ ငြင်းခုံ - ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကုန်ပြီ။ ယေ န အဂ္ဂဟေသုံ၊ တေ တေန သဟ ဝိဝဒိံသု။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၀။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၄)။

ဝိဝဒိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဒ + ဤ] ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုပြီ၊ ခြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ပြီ။ တတ္ထ ဂန္ဓာ၃ " အမှာကံ ပုတ္တော " တိ တံ ဒါရကံ ဂဏှိတုံ ဝိဝဒိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။

ဝိဝဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဝဒ + တဗ္ဗ။ ဝိဝဒိတဗ္ဗ - သံ။] ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ ငြင်းခုံ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တတ္ထ သဗ္ဗေဟေဝ သင်္ဃမ္ဟိ သမာဂမ္မ အတ္ထေန အတ္ထံ ဗျဥ္ဇနေန ဗျဥ္ဇနံ သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ၊ န ဝိဝဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၅၊ ၁၇၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၉)။

ဝိဝဒိတုကာမ (တိ) [ဝိဝဒိတုံ + ကမု + ဏ] ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်းငှါအလိုရှိသော။ ဓမ္မဝါဒီ ယထာဘူတဝါဒီ ဓမ္မဝါဒီဟိ န ဝိဝဒတိ တေသံ ဝိဝဒိတုကာမ-တာယ ဧဝ အဘာဝတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။

ဝိဝဒိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝဒ + တွာ] ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-၍။ တသ္မိံ ဝိဝဒိတွာ ဝါ အဝိဝဒိတွာ ဝါ တံ ဂဏှိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၃)။

ဝိဝဒိဿတိ (ကြိ) [(၁) ဝိ + ဝဒ + ဿတိ။ (၂) ဝိ + ဝဒ + ဤ။ ဤ-ကို ဿတိ-ပြု။] ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုပြီ၊ ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ပြီ။ ကထံ ဟိ နာမ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ အနုပခဇ္ဇ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဝဒိဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၈၀-၂)။

ဝိဝဒိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဒ + ဿန္တိ] ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကုန်-လတ္တံ့-အံ့-လိမ့်မည်။ တေ မမစ္စယေန အညမညံ ဝိဝဒိဿန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၀။ ယဒါ တေ ဝိဝဒိဿန္တိ (ဇာ၊ ၁။ ၉) တိ ----------ဝိဝဒိဿန္တိ၊ ကလဟံ ကရိဿန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဝိဝဒေ (ကြိ) [ဝိ + ဝဒ + အ + ဧယျ] ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ရာ၏။

ယသ္မိံ ပဇာ နေသာ ဝိဝဒေ ပဇာန (သုတ္တနိ။ ၄၁၆) န္တိ ယမှိ သစ္စေ ပဇာနန္တော ပဇာ နေသာ ဝိဝဒေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဝိဝဒေ[၂] (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + အ + ဧယျုံ | ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကုန်ရာ၏။ ယသ္မိံ ပဇာ နေသာ ဝိဝဒေ ပဇာန (မဟာနိ။ ၂၂၆) န္တိ ယမှိ သစ္စေ ပဇာနန္တော ပဇာ နေသာ ဝိဝဒေယျုံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၇။

ဝိဝဒေထ (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + ဧထ | ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို - ငြင်းခုံ- ခိုက်ရန်ဖြစ် - ရာ၏။ သော ဝိဝဒေထ တေနာ (သံ၊ ၁။ ၁၁) တိ သော ပုဂ္ဂလော --------- ဧဝံ ဝိဝဒေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄။

ဝိဝဒေမသေ (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + အ + မ + သေ။ သေ - အက္ခရာလာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၂။ | (ငါတို့) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကုန်၏။ စိရမ္ပိ ဘက္ခော အဘဝိဿ၊ သစေ န ဝိဝဒေမသေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၅။

ဝိဝဒေယျ (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + အ + ဧယျ | ဝိဝဒေ[၁]-ကြည့်။ သော တေန မာနေန ---- တေန ဝါ ပုဂ္ဂလေန ဝိဝဒေယျ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၇။(-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀)။

ဝိဝဒေယျုံ (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + ဧယျုံ | ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကုန်ရာ၏။ အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ မစ္စုရဿရော လာဘီ ပုညဝါတိ ဝိဝဒေယျုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၄။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၇)။

ဝိဝဓ (ပု) | ဝိ + ဝဓ။ ဝိဝိဓော, ဝိဂတော ဝါ ဝိဓော ဟနနံ, ဂတိ ဝါ ယတြာတိ ဝိဝဓော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ၊ ကောဿုဘာ။ ဝိဝဓ-သံ။ | ထမ်းပိုး။ ခါရိဝိဓမာဒါယာ (ဒီ၊ ၁။ ၉၅) တိ --------- ဝိဓောတိ ကာဇော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ (ကောဿုဘာ, အက်ပ်တေး-ဓာန်တို့၌ ထမ်းပိုးဟော ဝိဝဓ-သဒ္ဒါ ရှိသည်၊ ဝိဓ-သဒ္ဒါ မရှိ။ ထို့ကြောင့် " ခါရိဝိဝဓမာဒါယ, ဝိဝဓောတိ " ဟူ၍သာ ဒီ၊ ၁။ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာတို့၌ ရှိသင့်သည်။)

ဝိဝန[၁] (နပ) | ဝိ + ဝန။ ဝိဝန-သက္ကတပိဋကေ။ | (၁) တော။ (၂) ရေမရှိသော တော။ (၃) အထူးသဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော တောအုပ်ကြီး။ (၄) (ဆူညံသံ စသည်တို့မှ) ကင်းဆိတ်သော တောအရပ်။ (၁) ဝိဝနေ ပထေ သက်မနံ အကာသိ။ ဝိမာန။ ၁၀၅။ ဝိဝနေတိ အရညေ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။ (၂) ပပဉ္စ ဝိဝနေ ကယိရာ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဝိဝနေတိ အရညဋ္ဌာနေ၊ နိရုဒကေ အရညေ ------- ကာရယေတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁ ၅၂။ ဝိဝနမာဂတော (ဇာ၊ ၁။ ၅၉) တိ နိရုဒကဋ္ဌာနံ အရညံ ပဝိဋ္ဌော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ (၃) (၄) အရညေ ဣရိဏေ ဝိဝနေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁။ ဝိဝနေတိ ဝိသေသေန ဝနံ ပတ္ထဋံ ဝိဝနံ၊ ဟတ္ထိအဿရထသဒ္ဒေဟိ ဘေရိသဒ္ဒေဟိ စ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေဟိ စ ဝိဂတံ ဗျာပဂတန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဝိဝနေတိ ဝိဝိတ္တေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၇၅။

ဝိဝန[၂] (တိ) | ဝိဝန + ဏ | ရေမရှိသော တောအရပ်နှင့်တူသော။ ဝိဝန(ဇာ၊၁။၃၁၆)န္တိ နိရုဒကာရညသဒိသံ ဣမံ ပစ္စန္တံ အာဂတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၇၃။

ဝိဝနဋ္ဌာန (နပ) | ဝိဝန + ဌာန | တော-အရပ်-ဌာန။ ဝိဝနဋ္ဌာနေသု ဆာယာရုက္ခေ ရောပေတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၂။

ဝိဝယှ (တိ) | ဝိ + ဝဟ + ယ။ ဝိဝါဟျ-သံ။ ဝိဝါဟယောဂျေ - ကပ္ပဒ္ဒုမ။ | သမီးပေး-အပ်-သင့်-ထိုက်- သော လက်ထပ် မင်္ဂလာ။

အပိဿု နံ့ မာရိသ အမနုဿာ အနာဝယှမ္ပိ နံ့ ကရေယျုံ အဝိဝယ့်။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၄။ အဝိဝယှတ္တိ န ဝိဝါဟယုတ္တံ။ တေန သဟ အာဝါဟဝိဝါဟံ န ကရေယျုန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။ န ဝိဝယှတ္တိ အဝိဝယ့်။ ကညံ ဂဟေတုံ အယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။၁၆၀။

ဝိဝရ[၁] (တိ) [ဝိ + ဝရ + အ] (၁) ဖွင့်အပ်သော၊ ဟင်းလင်းပွင့်သော။ (၂) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ရာ (ကာလ)။ (၁) ဝိဝရဒွါ - ကြည့်။ (၂) ဝိဝရကာလ-ကြည့်။

ဝိဝရ[၂] (ပု၊ နပ) [ဝိ + ဝရ။ ဝိဂတော ဝရော ဝါရဏံ အဿ ဝိဝရံ။ မာန်၊ ဋီ။ ၆၄၉။ ဝိဝရ-သံ။ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) အပေါက်၊ အခေါင်း၊ အကြား၊ အလယ်။ (၂) အခွင့်-အခါအခွင့်။ (၃) အကျိုးမဲ့အပြစ်။ (၄) အာကာသဓာတ်။ (၅) " ဝိဝရထိ' မာသံ ဒွါရံ " အစရှိသော ဂါထာပုဒ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော စူဠကာလိင်္ဂဇာတ်။ (၁) အပေါက်၊ အခေါင်း၊ အကြား၊ အလယ်။ သတ္တန္နံ တေဝ ကာယာန-မန္တရေန သတ္တံ ဝိဝရမနုပတတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၃။ သံ၊ ၂။ ၁၇၃။ န ပဗ္ဗတာနံ ဝိဝရံ ပဝိဿ။ ဓမ္မ။ ၃၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၂။ ဝိဝရံ အဒါသိ ပထဝီ။ စရိယာ။ ၄၀၅။ အယံ မဟာပထဝီ ----- ဘိန္ဒိတွာ ဝိဝရမဒါသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဇဝံ သတ္တန္နံ ကာယာနံ အန္တရေန ဆိဒ္ဒေန ဝိဝရေန သတ္တံ ပဝိသတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈၊ ၃၆၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၃)။ (၂) အခွင့်-အခါအခွင့်။ လဘတိ စ ကာလေန ကာလံ စေတသော ဝိဝရံ စေတသော ပသာဒ (အံ၊ ၂။ ၁၆၄) န္တိ ---သမထဝိပဿနာစိတ္တဿ ဥပ္ပန္နောကာသ-သင်္ခါတံ ဝိဝရဉ္စ -- လဘတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ ဝိဝရဒဿိနော (ဇာ၊ ၁။ ၁၇) တိ ဆိဒ္ဒမေဝ ဩကာသမေဝ ဩလောကေန္တဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၀။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀)။ (၃) အကျိုးမဲ့အပြစ်။ ရန္ဓမေသီတိ -------- ဂဋိတမေသိ ဝိဝရမေသီတိ နိန္ဒာယ သောကုပ္ပတ္တိ ရန္ဓမေသီ။ မဟာနိ။ ၁၂၈။ ဝိဝရ-မေသီတိ ဒေါသဂဝေသီ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၇။ (၄) အာကာသဓာတ်။ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ---- ဝိဝရံ ဝိဝရဂတံ အသမ္ဖုဋ္ဌံ မံသလောဟိတေဟိ ဥပါဒိန္နံ။ မ၊ ၂။ ၈၆။ အယံ အယဂတံ ဝိဝရော ဝိဝရဂတံ အသမ္ဖုဋ္ဌံ စတူဟိ မဟာဘူတေဟိ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆၉။ ဆိဒ္ဒဋ္ဌေန ဝိဝရော။ ဝိဝရောဝ ဝိဝရဂတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၈)။ (၅) " ဝိဝရထိ' မာသံ ဒွါရံ " အစရှိသော ဂါထာပုဒ်ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော စူဠကာလိင်္ဂဇာတ်။ ဝိဝရဉ္စ အဒေယျ သမိဒ္ဓဝဏ္ဏံ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိဝရ[၃] (န) [ဝိဝရ + တ္တ] အပေါက်-အခေါင်း-၏အဖြစ်။ ဝိဝရဂတ-ကြည့်။

ဝိဝရ[၅] (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ဟိ။ ဟိ-လောပေါ။ ဝိဝရတိ-မှ။] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်ပေး-ပါလော။ (၂) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-ပါလော။ (၁) ဒွါရံ ဝိဝရာတိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ အပါပုရေတန္တိ ဝိဝရ ဇတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ ဝိဝရ ဥဂ္ဃါဋေဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၆။ (၂) ဝိဝရာ (မဟာနိ။ ၁၀၈) တိ ပါကဋံ ကရောဟိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၈။ ဝိဝရာ (မဟာနိ။ ၁၆၁) တိ ဝိဝဋံ ကရောဟိ။ ဝိဝရိတွာ ဒဿေဟီတိ အတ္ထော။ ---- အထဝါ ဝိဝရာတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌဿပိ ပုနပ္ပုနံ ဝစနေန ဝိဝရာဟိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။

ဝိဝရကာလ (ပု) [ဝိဝရ + ကာလ] ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ရာ-အခါ-ကာလ။ စမ္ပဲ ဗဒ္ဓံ ဗဒ္ဓံ ကတွာတိ ဝိဝရကာလေ န ဖာလေန္တော စမ္ပဗဒ္ဓေ ကတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၆။

ဝိဝရဂတ (တိ) [ဝိဝရ + ဂတ] (၁) အပေါက်အခေါင်း-အကြား-၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ (န) (၂) အပေါက်အခေါင်း (ဂတအနက်မရှိ)။ (၁) ဝိဝရောတိ အန္တရံ။ တဒေဝ ဝိဝရဘာဝံ ဂတတ္တာ ဝိဝရဂတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၈။ (န) (၂) ဆိဒ္ဒမ္ဘေန ဝိဝရော၊ ဝိဝရောဝ ဝိဝရဂတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။

ဝိဝရဏ (ထီ၊ န) [ဝိ + ဝရ + ယု။ ဝိဝရဏ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) ကွာရှင်းမှုကိုပြုခြင်း၊ ကွာရှင်းပေးခြင်း။ (၂) ပွင့်-ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ခြင်း။ (၃) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားပြု-ဝေဘန်၍ဟော-ခြင်း။ (တိ) (၄) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားပြု-တတ်သော။ (၅) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားပြု-ကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ (၆) ပွင့်-ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ရာ (ကာလ)။ (၁) ကွာရှင်းမှုကိုပြုခြင်း၊ ကွာရှင်းပေးခြင်း။ အာဝါဟနံ ဝိဝါဟနံ သံဝရဏံ ဝိဝရဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁။ ဝိဝရဏံ နာမ သစေ ဝိယုဇ္ဇိတုကာမတ္ထ၊ အစ္စေဝ ဝိယုဇ္ဇထ။ ဣတိ ဝေါ ပုန သံယောဂေါ န ဘဝိဿတီတိ ဇဝံ ဝိသံယောဂကရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀ - ၁။ (၂) ပွင့်-ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ခြင်း။ ဒွါရကဝါဋ္ဋာနံ သယမေဝ ဝိဝရဏံ အဌင်္ဂိကမဂ္ဂဒွါရ-ဝိဝရဏာဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၄။ (၃) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားပြု-ဝေဘန်၍ဟော-ခြင်း။ စတုန္နံ အရိယ-သစ္စာနံ --- ဝိဝရဏာ ဝိဘဇနာ။ မ၊ ၃။ ၂၉၁။ ပဋိသံ။ ၂၇၇။ ဝိဝရဏာတိ ဝိဝဋကရဏာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၇။ ဝိဝရဏာတိ ဝိဝဋကရဏံ၊ ဝိဝရိတွာ ဒဿနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဧဝန္တိ ဝိဝရဏေန ယထာဓမ္မံ ပဋိပတ္တိယာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ " အဂ္ဂကုဿန္တာယာ " တိအာဒိနာ " ဥပရိမ-ကာယတော " တိအာဒိနံ ဝိဝရဏံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၆၊၂၃၈။ ဝိဝရဏံ နာမ အတ္ထဿ အတ္ထဿ ဝိဘဇိတွာ ကထနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။ (-သံ၊ ၃။ ၃၈၇။ နေတ္တိ။ ၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၅)။ (တိ) (၄) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားပြု-တတ်သော။ ဝိဝရဏဉာဏ-ကြည့်။ (၅) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်ရှား ပြုကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ ကိဉ္စိတိ ဇေတဿ ဝိဝရဏံ " အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကလဘာဂ " န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄။ " ဣမဿ ဘိက္ခုနော " တိအာဒိ ဝုတ္တဿေဝတ္ထဿ ဝိဝရဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၁။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၃)။ (၆) ပွင့်-ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ရာ (ကာလ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝရဏကာလ (ပု) [ဝိဝရဏ + ကာလ] ပွင့်-ဖွင့်လှစ်-ရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။ ကဝါဋ္ဋံ ဟိ လဟုပရိဝဋ္ဋကံ ဝိဝရဏကာလေ ဘိတ္တိံ အာဟနတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉။ (-ကခ်ါ။ ၂၀၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆)။

ဝိဝရဏကုဉ္စိက (ထီ၊ န) [ဝိဝရဏ + ကုဉ္စိက] ဖွင့်လှစ် (ကြောင်းဖြစ်) သော-သံကောက်-သော့။ ဂဏ္ဌိ ဝိဝရိတွာ အန္တော ပရိက္ခာရဋ္ဌပ-နတ္ထာယ ဝိဝရဏကုဉ္စိကံ ဒါတုံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၈။

ဝိဝရဏဉာဏ (န) [ဝိဝရဏ + ဉာဏ] အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်ရှားပြု-တတ်သော ဉာဏ်။ ပါဠိပဒါနံ အတ္ထံ ဝိဝရဏဉာဏေန ပဋိ ပဋိ သံဝေဒနသီလော " အယံ ဣမဿ

ဝိဝရာနုပဝိဋ္ဌ (တိ) | ဝိဝရ + အနုပဝိဋ္ဌ | အပေါက်-အခေါင်း-အပေါက်အကြား-သို့ အစဉ်လျှောက်၍ဝင်သော။ ကမ္မာရုဒ္ဓနေ ပက္ခိတ္တော့ပိ ဒိဝသံ ပစ္စမာနော ဝိဝရာနုပ-ဝဋ္ဌေန တေဇေန စေဝ ဝါယေန စ ဝါယောသဟဂတော စ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၂။

ဝိဝရာနုပါတီ (တိ) [ဝိဝရ + အနု + ပတ + ဏီ။ ထီ - ၌ --ပါတိနီ။] အပေါက်-အခေါင်း -အကြား - အလယ် - သို့အစဉ် - လျှောက်- ကျရောက်- လေ့ရှိ- တတ်-သော။ တံ တံ အန္တရာနုသာရိနာတိ ----- တေသံ တေသံ ကောဋ္ဌာသာနံ ဝိဝရာနုပါတိနာ ဉာဏာသိနါတေန ဟတ္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃၇။

ဝိဝရာပေတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဝရ + ဏာပေ + တုံ] (တံခါးကို) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်ပေး-စေခြင်းငှါ။ ဒေါဝါရိကေ အာမန္တေတွာ တာသံ ဒွါရံ ဝိဝရာပေတုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃။

ဝိဝရာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) | ဝိ + ဝရ + ဏာပေ + တွာ | ဖွင့် - ဖွင့်လှစ် - စေ၍။ ဥပသင်္ကမိတွာ တေ ပုဒ္ဓေ ဝိဝရာပေတွာ ------------။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉။ တံ တံ ဂဗ္ဘံ ဝိဝရာပေတွာ -----။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ ရာဇာ ဒွါရံ ဝိဝရာပေတွာ။ ------။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။

ဝိဝရာပေန္တ (တိ) [ဝိ + ဝရ + ဏာပေ + အန္တ | ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်ပေး-စေသော၊ သူ။ ဂဗ္ဘဒွါရံ ----- ဉဋ္ဌိတေ အရုဏေ ဝိဝရာ-ပေန္တဿပိ အနာပတ္တိ ဘဝေယျာတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅။

ဝိဝရာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) | ဝိ +ဝရ+ ဏာပေ+ ဤ | ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်ပေး-စေပြီ။ သော ------ ကမ္ဗလရတနံ ဒိသွာ ဣတရေပိ ဝိဝရာပေသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၆။ ရာဇာ သုတွာ ဒွါရံ ဝိဝရာပေသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဝိဝရာမိ (ကြိ) | ဝိ + ဝရ + အ + မိ | (ငါ) အကျယ်ဖွင့် - ဖွင့်ပြ - ထင်စွာပြု - ၏။ ဝိဝရတိ-လည်းကြည့်။ ဝိဝရာမိ ဝိဘဇာမိ ဉတ္တာနီကရောမိ။ အံ၊ ၁။ ၄၇၉။ မဟာနိ။ ၂၁၂။ စူဠနိ။ ၆၁၊ ၈၉၊ ၁၁၅၊ ၁၅၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ ဝိဝရာမီတိ ဝိဝဋံ ကတွာ ကထေမိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။

ဝိဝရာဟိ (ကြိ) | ဝိ + ဝရ + အ + ဟိ] ဝိဝရ^ -ကြည့်။ (၁) ဒွါရံ ဝိဝရာဟီတိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ (၂) ဝိဝရာဟိ ဝိဘဇာဟိ ----။ စူဠနိ။ ၃၆၊ ၆၃။ ဝိဝရာတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌဿပိ ပုနပ္ပုနံ ဝစနေန ဝိဝရာဟိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။

ဝိဝရိံ (ကြိ) | ဝိ + ဝရ + ဣံ | (ငါ) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ထင်စွာပြု-ပြီ။ တဿာဟမကာသိ ဝိဝရိံ ဂုယှမတ္ထံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၈-၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၈၁၊ ၈၃။

ဝိဝရိံသု (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ဥံ။ ကစ္စည်း။ ၅၁၄။ ရူ။ ၄၇၀။ | (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်ပေး-ကြကုန်ပြီ။ (၂) အကျယ်ဖွင့် - ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-ကုန်ပြီ။ (၃) (အလိုလို) ပွင့်ကုန်ပြီ။ (၁) အမနုဿာ ဒွါရံ ဝိဝရိံသု။ ဝိ၊ ၃။ ၂၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၀၂။ သံ၊ ၁။ ၂၁၃။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ (၂) ဝိဝရိံသု ဝိဘဇိံသု ဉတ္တာနီအကံသု။ စူဠနိ။ ၁၂၅။ (၃) ဒွါရကဝါဋ္ဋာနိ သယမေဝ ဝိဝရိံသု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၃။

ဝိဝရိ (ကြိ) | ဝိ + ဝရ + ဤ | (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ပြီ။ (၂) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-ပြီ။ (၁) ဝိဝရိ ဘဂဝါ ဒွါရံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၆၊

ဒီ၊ ၁။ ၈၄။ မ၊ ၂။ ၃၂၂။ ဝိဝရိ ဘဂဝါ ဒွါရန္တိ န ဘဂဝါ ဥဋ္ဌာယ ဒွါရံ ဝိဝရိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၅။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၂။ (၂) န ဝိဝရိ န ဝိဘဇိ။ စူဠနိ။ ၁၇၃။ (၁၉၅-၁၉၉)။ ဝိဝရိ ဝိဘဇိ ဥတ္တာနီအကာသိ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅။

ဝိဝရိတ (တိ) [ဝိ + ဝရ + တ။ ဝိဝတ-သံ။ ဝိဝရိအ-ပြာ။] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-အပ်သော။ (၂) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-အပ်သော။ (၁) သစေ ပန မုခေ ဝိဝရိတေ သယမေဝ သပ္ပေါ နိက္ခမိတွာ ပလာယတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၈။ (၂) ဝိဝရိတံ ဝိဘဇိတံ ဥတ္တာနီကတံ။ သံ၊ ၂။ ၁၀၈။ ဝိဝရိတာနိ ဝိဘတ္တာနိ ဥတ္တာနီကတာနိ ပကာသိတာနိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂။ ဣမာ ဂါထာယော ပကာသိတာ ဝိဝရိတာ ဥတ္တာန်ကတာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၈။ ဝါကျပရိယောသာနေ ပန သော အတ္တော ဝိဝရိတော ဝိဝဋော ကတော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၅၉။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၇၈)။

ဝိဝရိတဗ္ဗ (တိ) [ဝိ + ဝရ + တဗ္ဗ] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၂) အကျယ် ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (၁) န အနာဟဋေ ကဝဋေ မုခဒွါရံ ဝိဝရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၈၂။ ဒိဝါ ဝါတပါနာ ဝိဝရိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၁၊ ၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၇၊ ၂၃၂။ ယာဝတတိယံ န ဝိဝရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ (၂) ဝိဝရိတဗ္ဗံ ဥတ္တာနီကာတဗ္ဗံ။ မ၊ ၂။ ၈၀။ ယထာ ဝိဝရိတဗ္ဗံ ကထာ ဝိဝရိ။ စူဠနိ။ ၁၉၉။ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗသ္သာတိ ဝိဝရိတဗ္ဗဿ ပကာသေတဗ္ဗဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၂။

ဝိဝရိတုံ (ဗျ) [ဝိ + ဝရ + တုံ] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ခြင်းငှါ။ (၂) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-ခြင်းငှါ။ (၁) ဝိဝရိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ (၂) ဝိဝရိတုံ ဝိဘဇိတုံ ဥတ္တာနီကာတုံ။ သံ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ၁။ ၅၁၀-၁။ ပုဂ္ဂလမိဿာနနယေန ဝိဝရိတုံ " အဋ္ဌဝိဓာ ဟိ " တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၉။

ဝိဝရိတုကာမ (တိ) [ဝိဝရိတုံ + ကမု + ဏ] အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-လိုသော၊ သူ။ အတ္ထံ ဝိဝရိတုကာမော " သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနန္တိ ဧဝမာဒိသု ပနာ " တိ-အာဒိမာဟ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၄။

ဝိဝရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝရ + တွာ] (၁) ဖွင့် - ဖွင့်လှစ် - ၍။ (၂) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-၍။ (၁) ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ နိပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၈။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ကာယံ ဝိဝရိတွာ ဘိက္ခုနီနံ ဒဿေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၅၃။ (၂) တဒေဝတ္ထံ ဗျတိရေကတော အန္ဝယတော စ ဝိဝရိတွာ ဒဿေန္တော " ယော ဟိ " တိအာဒိမာဟ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၈။ အတ္ထဝဏ္ဏနန္တိ ဧတ္ထ ဝဏ္ဏနာ နာမ ဝိဝရိတွာ ဝိတ္ထာရေတွာ ဝစနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁။ ဝိဝရိတွာတိ ဧတေန ဘိန္ဒိသန္ဓိတံ ဝိဝရဏံ နိဝတ္တေတိ။ မဓု၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။

ဝိဝရိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝရ + တွာ] ဝိဝရိတွာ-ကြည့်။ ဝိဝရိယာ (ဇာ၊ ၁။ ၄၁) တိ ဝိဝရိတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၄၈။

ဝိဝရိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ယ + တေ] ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်အပ်-ပွင့်-ကွာ-၏။ မကောဋ္ဌော ဝိဝရိယတိ (ဝိ၊ ၄။ ၂၇) တိ အနုဝါတော ဝိဝရိယတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၆။

ဝိဝရိယမာန (တိ) [ဝိ + ဝရ + ယ + မာန] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-အပ်သော။ (၂) အကျယ်ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြ-အပ်သော။ (၁) တတြာပိ ယံ ဘိတ္တိံ ဝိဝရိယမာနံ ကဝါဋ္ဌံ အာဟနတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၇၀။ (၂) ဝိဝရိယမာနေ ဝိဘဇိယမာနေ ဥတ္တာနီကရိယမာနေ န ဇာနာတိ န ပဿတိ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၄။

ဝိဝရိယျတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ယ + တေ] ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-အပ်၏။ သစေ ဒွါရံ န ဝိဝရိယျတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆။

ဝိဝရိယဿတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ဿတိ။ ဝိဝရတိ - မှ။] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်ပေး-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) အကျယ်ဖွင့်- ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြ-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) ဝိဝရိဿတိ ဘဂဝါ ဒွါရံ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၄။ မ၊ ၂။ ၃၂၂။ အံ၊ ၃။ ၃၀၈။ (၂) ပုညကမ္မံ ပရိညာယ သစ္စာနိ ဝိဝရိဿတိ။ အပ၊ ၁။ ၁၁၂။

ဝိဝရိဿန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ဿန္တိ] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ကြကုန်-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြ-ကြကုန်-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) မနုဿာ နိက္ခမိတုံ အလဘန္တာ ဥက္ကဋ္ဌိတွာ ဒွါရံ ဝိဝရိဿန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၅၁။ (၂) ဝိဝရိဿန္တိ ဝိဘဇိဿန္တိ --------။ ဒီ၊ ၂။ ၈၇-၉၊ ၉၅။ သံ၊ ၃။ ၂၂၈။ အံ၊ ၃။ ၁၃၀။ ဥဒါန။ ၁၅၇။ ဝိဝရိဿန္တီတိ ဝိဝဋ္ဋံ ကရိဿန္တိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၆။

ဝိဝရိဿာမိ (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ဿာမိ] (၁) (ငါ) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၂) (ငါ) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြ-အံ့-လတ္တံ့-လိမ့်မည်။ (၁) ဗြာဟ္မဏော အာဂတေ သီသံ ဝိဝရိဿာမိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၈။ (၂) ဝိဝရိဿာမိ ဝိဘဇိဿာမိ ------။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၁။ မဟာနိ။ ၃၁၉။

ဝိဝရိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ယ + တေ] ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-အပ်၏၊ ပွင့်၏။ တံ ဝီစိသု အာဂတာသု ပိဓိယတိ၊ ဂတာသု ဝိဝရီယတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅။ ယဒိ ဒွါရံ န ဝိဝရီယတိ----။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၁။

ဝိဝရီယတု (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ယ + တံ] ဖွင့်အပ်စေ-သတည်း-လော၊ ပွင့်စေ-သတည်း-လော။ ဒွါရမ္ပိ မာ ဝိဝရီယတု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၉။

ဝိဝရီယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ယ + အန္တေ] ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-အပ်ကုန်၏၊ ပွင့်ကုန်၏။ ကုစ္ဆိတိစ္ဆိတကဒွါရာ ပန တာနိ ပိဓိယန္တိ စ ဝိဝရီယန္တိ စ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ တောယ အာဇိယာ အဣန္တာယ သဗ္ဗာနေဝ ဝိဝရီယန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၇၉။

ဝိဝရေထ (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + ဧထ] အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြ-ထင်ရှားပြ-ဟောကြား-ပြောကြား-ရာ၏။ တသ္မာ ဆန္နံ ဝိဝရေထ၊ ဝိဝဋံ နာတိဝဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၃။ ဥဒါန။ ၁၄၄။ ဝိဝရေထာတိ -------- ဆန္နံ ဝိဝရေထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၃။ တသ္မာ ဆန္နံ ဆာဒိတံ အာပတ္တိံ ဝိဝရေထ ပကာသေထ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၈။ ဆန္နံ ဝိဝရေထာ (ထေရ။၂၈၉) တိ ---- ဝိဝရေထ အာဝိကရေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၁၇။ ဆန္နံ ဆာဒိတဗ္ဗံ အာပတ္တိံ ဝိဝရေထ ဒေသေထ အာရောစေထ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀၇-၈။

ဝိဝရေယျံ (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + အ + ဧယျံ] (ငါ) အကျယ်ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-သိစေ-အံ့။ ဥပညိဿန္တိ ဥပညာပေယျံ၊ ဝိဝရေယျံ ပညာပေယျန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဝိဝရေယျ (ကြိ) [ဝိ + ဝရ + အ + ဧယျ] (၁) ဖွင့်-ဖွင့်လှစ်-ဖွင့်ပေး-ရာ၏။ (၂)အကျယ် ဖွင့်-ဖွင့်ပြ-ထင်စွာပြု-ရာ၏။ (၁) သစေ ဒွါရံ န ဝိဝရေယျ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆။ ဝိဝရေယျာ (မ၊ ၁။ ၁၆၆) တိ ဝိသဒမုခံ ကတွာ ဝိဝဋ္ဋ ကရေယျ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၉။ (၂) ပဋိစ္ဆန္နံ ဝါ ဝိဝရေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဒီ၊ ၁။ ၈၀၊ ၁၀၃။ မ၊ ၁။ ၂၈၊ ၄၈၊ ၃၆၅။ ဝိဝရေယျာတိ ဥတ္တာနံ ကရေယျ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။

ဝိဝသ (တိ) [ဝိ + ဝသ။ ဝိဂတော ဝသော အာယတ္တတာ ယဿ။ ဝါစပ္ပတိ။ နတ္ထိ ဝသော အာယတ္တော ပရေသံ တေသို့ သေရိဘူတေတိ ဝိဝသော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၄၃။ သူစိ။ ဝိဝဂ-သံ၊ ဝိဝသ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကင်းသော အလို ရှိသော၊ မိမိအလို ကင်းသော၊ အလိုမရှိ-အလိုမတူ - သော၊ (အကူအညီမဲ့သော) သူ။ (သေခါနီး၍ ဉာဏ်ပျက်စီးသူ၊ သေရမည် ကြောက်၍ စိတ်ကတောက်ကတက်ဖြစ်သူ။ ဓာန်၊ သျ၊ သစ်။) ဝိဝသာ နိပတန္တိ ဇတ္ထ ဒုဂ္ဂတကာရိနောတိ ဝိနိပါတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၅။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁)။

ဝိဝသတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝသ + အ + တိ။ ဝိဝသတိ-သံ။] (၁) ခွဲခွါ-ကင်းကွာ-၍နေ၏၊ အဝေး၌နေ၏။ (၂) လွန်-ကုန်လွန်-လွန် မြောက်-မိုးလင်း-၏။ (၁) သံဝသန္တာ ဝိဝသန္တိ၊ ယေ ဒိသာ တေ ရယေသဘာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၁။ တေ ဧကတော ဝသန္တာပိ ဒူရေ ဝသန္တိယေဝ နာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၈။ (၂) ဝိဝသေမိ-ကြည့်။

ဝိဝသန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝသ + အ + အန္တိ] ခွဲခွါ-ကင်းကွာ-၍ နေကုန်၏၊ အဝေး၌ နေကုန်၏။ ဝိဝသတိ-ကြည့်။

ဝိဝသာန (န) [ဝိ + ဝသ + အ + မာန။ မာန-ကို အာန-ပြု။ တစ်နည်း-- ဝိ + ဝသ + ယု ▪ ဝိဝသန - ရှိသင့်၏။ ဝိဝသန - သံ။] (က) လွန်-ကျော်လွန်-ကင်း -မိုးလင်း -ခြင်း။ (ခ) လွန်-ကျော်လွန်-ကင်း-မိုးလင်း-သော အခါ။ (က) ရတျာဝိဝသာနေ (သုတ္တနိ။ ၃၈၉) တိ ရတ္တိသမတိက္ကမေ၊ ဒုတိယဒိဝသေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၁ ၄။ ရတျာ ဝိဝသာနေ (ဇာ၊ ၂။ ၆၄)တိ ရတ္တိံ အစ္စယေန၊ စိရကာလာတိက္ကမေနာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၉၃-၄။ (ခ) ရတျာ ဝိဝသာနေ (ထေရ။ ၂၉၇) တိ ရတ္တိဘာဂဿ ဝိဂမနေ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇-၈။

ဝိဝသေမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဝိ + ဝသ + ဧ + မိ] (ငါ) လွန်-ကျော်လွန်-လွန်မြောက်-မိုး လင်း-စေ၏။ နမဿမာနော ဝိဝသေမိ ရတ္တိံ (စူဠနိ။ ၂၂) န္တိ ---- ဝိဝသေမိ အတိနာမေမိ အတိက္ကမေမိ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၈၊ နမဿမာနော ဝိဝသေမိ ရတ္တိံ (သုတ္တနိ။ ၄၅၁) န္တိ နမဿ-မာနော၀ ရတ္တိံ အတိနာမေမိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၄။

ဝိဝါဒ (ပု) [ဝိ + ဝဒ + ဏ။ ယေန ဝိဝဒန္တိ၊ သော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဝိဝါဒေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀။ ဝိရုဒ္ဓံ ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝိဝါဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၉။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၅။ ဝိဝဒန္တိ ဧတေနာ

(အနေနာ) တိ ဝိဝါဒေါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၄။ ဝိရုဒ္ဓေါ ဝါဒေါ ဝိဝါဒေါ။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဝါဒ - သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ ဝိဝါယ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုခြင်း၊ ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း၊ အငြင်းပွါးမှု။ ဝိဝါဒါဓိကရဏ-လည်းကြည့်။ (ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ငြင်းခုံခြင်းသည် ဝိဂ္ဂဟ-မည်၏။ နောက်နောက်၌ဖြစ်သော ငြင်းခုံခြင်းသည် ဝိဝါဒ-မည်၏။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၅)။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ - ခိုက်ရန်ဖြစ် - ကြောင်းဖြစ်သော-- (က) စကား။ (ခ) စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (၃) အထူးထူးသောစကား။ (၄) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောစကား။ (၅) ဝိဝါဒါဓိကရုဏ်း။ (၆) ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ရာ (ကာလ)။ (၁) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုခြင်း၊ ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း၊ အငြင်းပွါးမှု။ သံဃဿ ဘဏ္ဍနံ ဝါ ------- ဝိဝါဒေါ ဝါ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၆။ အတ္ထိ ဝိဝါဒေါ၊ အတ္ထိ နာနာဝါဒေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၃။ "ဝိဂ္ဂဟော ဝိဝါဒေါ" တိအာဒီသု ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိကော ဝိဂ္ဂဟော၊ အပရဘာဂေ ဝိဝါဒေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။ ယော ဟောတိ ဝိဝါဒေါ ဗဟုဇနာဟိတာယ ------ ဒုက္ခာယ ဒေဝမနုဿာနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၄။ ဒွိန္နံ ဘိက္ခူနံ ဝိဝါဒေါ ကထံ ဒေဝမနုဿာနံ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂ ၁၇။ တသ္မာ ဝိဝါဒါနိ အဝီတိဝတ္တော (မဟာနိ၊ ၇၈) တိ တေန ကာရဏေန သော ဒိဋ္ဌိကလဟေ အဝီတိဝတ္တောဝ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ ဝိဝါဒံ ဘယတော ဒိသွာ၊ အဝိဝါဒဉ္စ ခေမတော။ အပ၊ ၁။ ၇။ စရိယာ။ ၄၂၀။ ဝိဝါဒံ ဘယတော ဒိသွာတိ ဝိဝါဒံ ကလဟံ ဘယတော ဒိသွာ "အပါယဘာဂီ"တိ ဒိသွာ ဥ တွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝိဝါဒန္တိ ဝိရုဒ္ဓဝါဒံ၊ ဆဝိဝါဒဝတ္ထုဝသေန ဝိဝဒနန္တိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၅။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၅၄။ မ၊ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၈။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၂-၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၁)။ (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကြောင်းဖြစ်သော-- (က) စကား။ (ခ) စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (က) ဝိဝါဒံ ကရောန္တိ။ မဟာနိ၊ ၁၃၄။ " န တွံ ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ အာဇာနာသီ " တိအာဒိနာ နယေန ဝိရုဒ္ဓဝစနံ ဝိဝါဒေါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။ ဝိဝါဒါပန္န (ခ)-လည်းကြည့်။ (ခ) ဝိဝါဒါဓိကရဏံ သိယာ ကုသလ (ဝိ၊ ၄။ ၂၁၉) န္တိအာဒီသု ယေန ဝိဝဒန္တိ၊ သော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဝိဝါဒေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀။ ဣမိနာ " ဝိဝဒန္တိ အနေနာတိ ဝိဝါဒေါ " တိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၄။ ဒဏ္ဍာဒါန ---- ဝိဝါဒ တုဝံ တုဝံ ပေသုညမုသာဝါဒါ ---- အကုသလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၀။ ပစ္ဆိမော ပစ္ဆိမော ဝိဝါဒေါ။ တုဝံ တုဝန္တိ အဂါရဝဝစနံ တုဝံ တုဝံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။ ဝိရုဒ္ဓံ ဝဒတိ ဧတေနာတိ ဝိဝါဒေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၉။ (၃) အထူးထူးသောစကား။ ဝိဝါဒကာရက (၂) ကြည့်။ (၄) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော စကား။ ဝိဝါဒါပန္န (ဂ) ကြည့်။ (၅) ဝိဝါဒါဓိကရုဏ်း။ ဝိဝါဒံ အနုဝါဒဉ္စ၊ အာပတ္တာဓိကရဏံ တထာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။ (၆) ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို - ငြင်းခုံ - ခိုက်ရန်ဖြစ် - ရာ (ကာလ)။ ဝိဝါဒကာလ-ကြည့်။

ဝိဝါဒက (ပု) [ဝိဝါဒ + က။ ဝိဝါဒက-သဒ္ဒတပိဋ္ဌက။] ဝိဝါဒ-ကြည့်။ ဝိဝါဒကေ သောတ္ထိဘာဝေါ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဝိဝါဒကထာ (ထီ) | ဝိဝါဒ + ကထာ | ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ကြောင်းဖြစ်သည့်စကား။ ယုဒ္ဓေါ ကထာယန္တိ ဝိဝါဒကထာယ ဥဿုက္ကော။ သုတ္တနိ၊ ႒၊ ၂။ ၂၅၅။ (-ဇာ၊ ႒၊ ၇။ ၁၅၆)။

ဝိဝါဒကာရက (တိ) | ဝိဝါဒ + ကာရက။ ထီ-၌ ဝိဝါဒကာရိကာ။ | (၁) ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်းကိုပြုတတ်သော၊ သူ။ (၂) အထူးထူးသောစကားကို-ပြုလုပ်-ပြောဆို-တတ်သော၊ သူ။ (၁) ဘဏ္ဍနကာရကကလဟကာရကံ ဝိဝါဒကာရကံ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၅။ ဝိ၊ ၃။ ၂၅၉-၆၀။ ဝိဝါဒကာရကော ဘဿကာရကော သံဃေ အဓိကရဏကာရကော။ အံ၊ ၂။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ႒၊ ၃။၄၂၈။ (-ဝိ၊႒၊ ၄။ ၂၅၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၀၉)။ (၂) ဝိဝါဒကာရကာ (မဟာနိ။ ၁၀၈) တိ နာနာဝစနံ ကရောန္တာ။ မဟာနိ၊ ႒။ ၂၂၇။

ဝိဝါဒကာရဏ (နု) | ဝိဝါဒ + ကာရဏ | ငြင်းခုံ - ခိုက်ရန်ဖြစ် - ခြင်း၏ အကြောင်း။ သတ္ထာ ဟိ တေသံ ဝိဝါဒကာရဏာ ဥပ္ပန္န မတ္တေယေဝ။ မ၊ ႒၊ ၄။ ၂၃။ (-အဘိ၊ ႒၊ ၂။ ၄၇၄။ ဇာ၊ ႒၊ ၆။ ၁၇၄)။

ဝိဝါဒကာရေတု (တိ) |ဝိဝါဒ + ကာရေတု | ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်းကို-ပြုလုပ်-ဖြစ်စေ-တတ်သော၊ သူ။ ဇဝံ သန္တေ အဟံ ဥဘိန္နံ ဝိဝါဒကာရေတာ နာမ ဘဝိဿာမိ။ မ၊ ႒၊ ၄။ ၁၉၄။

ဝိဝါဒကာလ (ပု) | ဝိဝါဒ + ကာလ | ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ရာကာလ။ ဝုတ္တနယေန ပရိယာ-ပုဏန္တာနံ သဇ္ဈာယနကာလေ ဝိဝါဒကာလေ စ ----- အကုသလာနံ ဥပ္ပတ္တိသမ္ဘဝတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၄။

ဝိဝါဒဇာတ (တိ) | ဝိဝါဒ + ဇာတ | ဖြစ်သော ငြင်းခုံခြင်းရှိသော။ အဒ္ဓါ ဝိဝါဒဇာတာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ ႒၊ ၁။ ၁၇၁။ မ၊ ႒၊ ၁။ ၂၆၃။ သံ၊ ႒၊ ၃။ ၂၂၃။

ဝိဝါဒဇာတိက (တိ) | ဝိဝါဒ + ဇာတိက | ငြင်းခုံခြင်းလျှင်ဇာတ်ရှိသော။ ဝိဝါဒနိဒါန-ကြည့်။

ဝိဝါဒဋ္ဌာန (နု) | ဝိဝါဒ + ဋ္ဌာန | (၁) ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း၏အကြောင်း။ (၂) ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ် - ရာအရပ်။ (၁) ဝိဝါဒဋ္ဌာနံ ယုဂဂ္ဂါဟော အပ္ပဋိနိဿဂ္ဂေါ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၇၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၁။ ဝိဝါဒဋ္ဌာနန္တိ ဝိဝါဒ-ကာရဏံ။ အဘိ၊ ႒၊ ၂။ ၄၇၄။ (၂) ဒါရကာ ဝုမိမန္တာယ ကီဠန္တာ ဝိဝါဒဋ္ဌာနေသု အညေ ----- ပါဒေနပိ ပဟရန္တိ။ မ၊ ႒၊ ၁။ ၃၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ ႒။ ၁၃၄။

ဝိဝါဒနိဒါန (တိ) | ဝိဝါဒ + နိဒါန | ငြင်းခုံခြင်းဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းရှိသော။ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ ဝိဝါဒနိဒါနံ ဝိဝါဒ-သမုဒယံ ----- ဝိဝါဒဇာတိကံ ဝိဝါဒပဘဝံ ဝိဝါဒသမ္ဘာရံ ဝိဝါဒသမုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၅။ ဝိဝါဒနိဒါနန္တိအာဒီသုပိ အဋ္ဌာရသဘေဒကရ-ဝတ္ထုသင်္ခါတော ဝိဝါဒေါ နိဒါနမေတဿာတိ ဝိဝါဒနိဒါနံ။ ဝိ၊ ႒၊ ၄။ ၁၉၇။

ဝိဝါဒပစ္စယ (ပု) | ဝိဝါဒ + ပစ္စယ | ငြင်းခုံခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဥဘိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝိဝါဒပစ္စယာ အညမညခေမဘာဂိ ဟောန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၂။

ဝိဝါဒပဋိပက္ခ (ပု) | ဝိဝါဒ + ပဋိပက္ခ | ငြင်းခုံခြင်း၏ဆန့်ကျင်ဘက်။ အဝိဝါဒန္တိ ဝိဝါဒပဋိပက္ခံ မေတ္တာဝစီကမ္မံ၊ မေတ္တာဘာဝနံ ဝါ။ စရိယာ၊ ႒။ ၃၂၅။

ဝိဝါဒပထ (ပု၊ န) | ဝိဝါဒ + ပထ | ငြင်းခုံခြင်း၏အကြောင်း။ အညာနိ စ ဝိဝါဒပထာနိ အပနေတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၉။

ဝိဝါဒပဘဝ (တိ) | ဝိဝါဒ + ပဘဝ | ငြင်းခုံခြင်းဟုဆိုအပ်သော-အမွန်-အဦး-အစ-ရှိသော။ ဝိဝါဒနိဒါန-ကြည့်။

ဝိဝါဒပရိဟရဏ (န) | ဝိဝါဒ + ပရိဟရဏ | ငြင်းခုံခြင်းကို - ဖယ်ရှား - ရှောင်လွှဲ - ခြင်း။ တသ္မာ ဝိဝါဒပရိဟရဏတ္ထံ ပမာဏံ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။

ဝိဝါဒပရိဟာရ (ပု) | ဝိဝါဒ + ပရိဟာရ | ဝိဝါဒပရိဟရဏ-ကြည့်။ တသ္မာ ဝိဝါဒပရိဟာရတ္ထံ ပမာဏံ သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၃။

ဝိဝါဒပ (ပ္ပ) သုတ (တိ) | ဝိဝါဒ + ပသုတ | ငြင်းခုံမှု၌ လေ့ကျက်သော၊ ငြင်းခုံမှုများသော။ တေ ဝိဝါဒပသုတေ ဒိသွာ " အညတ္ထ ဂစ္ဆာမိ " တိ ဘိက္ခု အာပုစ္ဆိ။ တေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။

ဝိဝါဒပ္ပတ္တ (တိ) | ဝိဝါဒ + ပတ္တ | ငြင်းခုံခြင်းသို့ရောက်သော။ ဝိဝါဒပ္ပတ္တော (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၃-၄) တိ သမဏဒုတိယကော နာမ ဝိဝါဒါပန္နော ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၈၀။

ဝိဝါဒပ္ပသင်္ဂဒဿန (န) | ဝိဝါဒ + ပသင်္ဂ + ဒဿန | ငြင်းခုံခြင်း၌ လျှဉ်းပါးခြင်း-ငြင်းခုံရာ၏ဟုလျှဉ်းပါးခြင်း - ကိုပြတတ်သည်၏အဖြစ်။ ကသ္မာ သံယော န သမ္ဘဟနီတိ ? အညမည် ဝိဝါဒပ္ပသင်္ဂဒဿနတော။ ဝဇိရ။ ၈၇။

ဝိဝါဒဖလ (န) | ဝိဝါဒ + ဖလ | ငြင်းခုံခြင်း၏အကျိုး။ တေမွိ ဝိဝါဒဖလေ အာဒီနဝံ ဒိသွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၁။

ဝိဝါဒဗဟုလ (တိ) | ဝိဝါဒ + ဗဟုလ | များသောငြင်းခုံခြင်းရှိသော၊ ငြင်းခုံခြင်းများသော။ နတ္ထိ ကောစိ ဓမ္မာနံ ယထာဘူတဝေဒီ ဝိဝါဒဗဟုလတ္တာ လောကဿ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၅။

ဝိဝါဒဘီရုက (တိ) | ဝိဝါဒ + ဘီရု + က | ငြင်းခုံ-ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ခြင်းမှကြောက်သော။ သစေပိ သော ဝိဝါဒဘီရုကော ဘိက္ခု ----- အဝဟာရော နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဝိဝါဒမူလ (န) | ဝိဝါဒ + မူလ | ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း၏အကြောင်း။ ဆ ဝိဝါဒမူလာနိ ဝိဝါဒါဓိကရဏဿ မူလံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂-၃။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၄-၆။ ဆ ဝိဝါဒမူလာနိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၄။ အံ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဝိဝါဒမူလာနီတိ ဝိဝါဒဿ မူလာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၈)။

ဝိဝါဒယတိ (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + ဏယ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၃၁၄။ (ကာ၊ ကြိ) ဝိဝါဒယတိ-သံ။ (ကြိ) ဝိဝါဒယတိ - သက္ကတပိဋကေ။ | ဝိဝဒတိ-ကြည့်။ ဝိဝါဒယန္တိ (သုတ္တနိ။ ၄၀၉။ မဟာနိ။ ၁၃၄) တိ ဝိဝဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၀။

ဝိဝါဒယေထ (ကြိ) | ဝိ + ဝဒ + ဏယ + ထေ | ငြင်းခုံရာ၏။ တေမွိ ဒိသွာ န ဝိဝါဒယေထ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၈။ မဟာနိ။ ၁၃၂-၃။

ဝိဝါဒလက္ခဏ (တိ) | ဝိဝါဒ + လက္ခဏ | ငြင်းခုံခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဝိဝါဒလက္ခဏော ဒေါသော။ ပေဋကော။ ၂၄၉။

ဝိဝါဒဝတ္ထု (န) | ဝိဝါဒ + ဝတ္ထု | ငြင်းခုံခြင်း၏-အကြောင်း-ဝတ္ထု။ အဝိဝဒမာနေဟိတိ

အဋ္ဌာရသသု ဝိဝါဒဝတ္ထူသု အညတရ-ဝသေနာပိ အဝိဝဒမာနေဟိ။ ကခ်ါ။ ၂၉၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၆)။

ဝိဝါဒူပသမက (တိ) | ဝိဝါဒ + ဝူပသမက | ငြင်းခုံခြင်းကိုငြိမ်းအေးစေတတ်သော။ သော တေသံ ဝိဝါဒပန္နာနံ ဝိဝါဒူပသမကောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၆။

ဝိဝါဒသဉ္စာ (ထီ) | ဝိဝါဒ + သဉ္စာ | ဝိဝါဒ (ငြင်းခုံခြင်း) ဟု-ခေါ်ဝေါ်- ရေတွက် -ခြင်း။ အဓိကရဏံ ဝိဝါဒေါတိ ယံကိဉ္စိ အဓိကရဏံ ဝိဝါဒသဉ္စမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဝဇိရ၊ ၅၂၀။

ဝိဝါဒသင်္ဂ (ပု) | ဝိဝါဒ + သင်္ဂ | ငြင်းခုံကြောင်းဖြစ်သည့် စကားဒွက်ပ်ငြိတတ်သော (ရာဂအစရှိသော) တရား။ တတော တတော ဝစနပထတော သမုဋ္ဌာယ ဝိဝါဒသင်္ဂါ သဇ္ဇန္တိ အလ္လီယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဝိဝါဒသဒ္ဒ (ပု) | ဝိဝါဒ + သဒ္ဒ | ဝိဝါဒသဒ္ဒါ။ ဝိဝါဒသဒ္ဒေါပိ ကာရဏူပစာရေန ကုသလာ-ဒိသဉ္စံ ဂစ္ဆတိ။ ဝဇိရ၊ ၅၁၈။

ဝိဝါဒသမုဋ္ဌာန (တိ) | ဝိဝါဒ + သမုဋ္ဌာန | ငြင်းခုံခြင်းဟု ဆိုအပ်သော - ဖြစ်ကြောင်း-သမုဋ္ဌာန်-ရှိသော။ ဝိဝါဒနိဒါန-ကြည့်။

ဝိဝါဒသမုဒယ (တိ) | ဝိဝါဒ + သမုဒယ | ငြင်းခုံခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဝိဝါဒနိဒါန-ကြည့်။

ဝိဝါဒသမ္ဘာရ (ပု) | ဝိဝါဒ + သမ္ဘာရ | ငြင်းခုံခြင်းဟုဆိုအပ်သော အဆောက်အဦ ရှိသော။ ဝိဝါဒနိဒါန-ကြည့်။

ဝိဝါဒသုတ္တ (န) | ဝိဝါဒ + သုတ္တ | ဝိဝါဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ အက္ကောသဝဂ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၃၁၆။

ဝိဝါဒဟေတု (ပု) | ဝိဝါဒ + ဟေတု | ငြင်းခုံခြင်း၏အကြောင်း။ အထ ဝါ ဝိဝါဒဟေတု-ဘူတာယ စိတ္တုပ္ပါဒဿ။ ဝဇိရ၊ ၅၁၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇)။

ဝိဝါဒဟေတုက (ပု) | ဝိဝါဒ + ဟေတု + က | ဝိဝါဒဟေတု - ကြည့်။ န ဝိဝဒတိ ဝိဝါဒ-ဟေတုကာနံ ကာမဒိဋ္ဌိဗ္ဗောသာနံ မဂ္ဂေနေဝ သမုစ္ဆိတိတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။

ဝိဝါဒါဓိကရဏ (န) | ဝိဝါဒ + အဓိကရဏ။ ဝိဝါဒေါယေဝ အဓိကရဏံ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၈။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၄၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄၄၅။ | ဝိဝါဒါဓိကရုဏ်း--- (က) ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း၊ ဆန့်ကျင် ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-သည့်မှုခင်း၊ အငြင်းပွါးမှု၊ အငြင်းပွါးသည့် အဓိကရုဏ်းမှု။ (ခ) (သမထတို့- ဖြင့်- သည်) ငြိမ်းအေးစေ အပ်သော ငြင်းခုံကြောင်းဖြစ်သည့်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (က) အဓိကရဏံ နာမ စတ္တာရိ အဓိကရဏာနိ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ ---- ကိစ္စာဓိကရဏံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၀။ အဋ္ဌာရသ ဘေဒကရဝတ္ထူနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နော ဝိဝါဒေါ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထူဟိ ဝိဝဒန္တာနံ ဘိက္ခူနံ ယော ဝိဝါဒေါ၊ ဣဒံ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ နာမ။ ကခ်ါ။ ၂၈၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၈။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၉၊ ၃၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ ကခ်ါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၄၄-၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂)။ (ခ) ဝိဝါဒါဓိကရဏံ သိယာ ကုသလ (ဝိ၊ ၄။ ၂၁၆) န္တိအာဒီသု ယေန ဝိဝဒန္တိ၊ သော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဝိဝါဒေါ၊ သမထေဟိ စ အဓိကရဏီယတာယ အဓိကရဏံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၀။ သမထေဟိ သမေတဗ္ဗတာယ

အဓိကရဏန္တိ အတ္တော။ ဝိဝါဒပေတု- ဘူတဿ ဟိ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ---- သမထေဟိ အဓိကရဏီယတာ ပရိယာယော သမ္ဘဝတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။

(ဝိဝါဒ + အဓိကရဏ။ ၂-ပုဒ်။ ဝိဝါဒ= ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ-ခိုက်ရန်ဖြစ်-ခြင်း။ အဓိကရဏ = သမထတို့သည်-လွန်စွာ ပြုအပ် - ငြိမ်းအေးစေအပ် - သော အမှု၊ တစ်နည်း-- သမထတို့ကို လွန်စွာပြုအပ်ရာ ဖြစ်သော-အမှု-အဓိကရဏ်း။ ၂-ရပ်ပေါင်း၍ ဝိဝါဒါဓိကရဏ်း (= ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆို-ငြင်းခုံ - အငြင်းပွါး - ခိုက်ရန်ဖြစ် - သည့်-အဓိကရဏ်း-မှုခင်း) ဟုခေါ်သည်။

ယင်း ဝိဝါဒါဓိကရဏ်း၏ ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်တရား ၆-ပါး-- (၁) လောဘ=လိုချင်, တပ်မက်နှစ်သက်ခြင်း။ (၂) ဒေါသ= အမျက်ထွက်ပြစ်မှား-စိတ်ဆိုး-ခြင်း။ (၃) မောဟ = တွေဝေ-မိန်းမော - မသိမမြင် - ခြင်း။ (၄) အလောဘ = လိုချင်, နှစ်သက်မှု မရှိခြင်း။ (၅) အဒေါသ = အမျက်မထွက်-မပြစ်မှား-စိတ်မဆိုး-ခြင်း။ (၆) အမောဟ = မတွေဝေ-သိမြင်-ခြင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။ (ဝိ၊ ၅။ ၁၈၃။)

ဝိဝါဒါဓိကရဏ်း၏ အကြောင်းရင်းတရားများ --(၁) အဓမ္မကို ဓမ္မဟုပြခြင်း၊ (၂) ဓမ္မကို အဓမ္မဟု ပြခြင်း၊ (၃) ဝိနည်းမဟုတ်သည်ကို ဝိနည်းဟုပြခြင်း၊ (၄) ဝိနည်းကို ဝိနည်းမဟုတ်ဟုပြခြင်း။ (၅) မြတ်စွာဘုရား မဟောအပ်သည်ကို မြတ်စွာဘုရားဟောအပ်၏ဟုပြခြင်း၊ (၆) မြတ်စွာဘုရားဟောအပ်သည်ကို မြတ်စွာဘုရား မဟောအပ်ဟုပြခြင်း၊ (၇) မြတ်စွာဘုရားမလေ့ကျက်အပ်သည်ကို မြတ်စွာဘုရားလေ့ကျက်အပ်၏ဟုပြခြင်း။ (၈) မြတ်စွာဘုရားလေ့ကျက်အပ်သည်ကို မြတ်စွာဘုရား မလေ့ကျက်အပ်ဟုပြခြင်း၊ (၉)မြတ်စွာဘုရား မပညတ်အပ်သည်ကို မြတ်စွာဘုရားပညတ်အပ်၏ဟုပြခြင်း၊ (၁၀) မြတ်စွာဘုရားပညတ်အပ်သည်ကို မြတ်စွာဘုရားမပညတ်အပ်ဟုပြခြင်း၊ (၁၁) အာပတ်မသင့်သည်ကို အာပတ်သင့်၏ဟုပြခြင်း၊ (၁၂) အာပတ်သင့်သည်ကို အာပတ်မသင့်ဟုပြခြင်း၊ (၁၃) လဟုက အာပတ်ကို ဂရုကအာပတ်ဟုပြခြင်း၊ (၁၄) ဂရုကအာပတ်ကို လဟုကအာပတ်ဟုပြခြင်း၊ (၁၅) ရုန့်ရင်းသောအာပတ်ကို မရုန့်ရင်းသော အာပတ်ဟုပြခြင်း၊ (၁၆) မရုန့်ရင်းသော အာပတ်ကို ရုန့်ရင်းသောအာပတ်ဟုပြခြင်း၊ (၁၇) အကြွင်းအကျန်ရှိသော အာပတ်ကို အကြွင်းအကျန်မရှိသော အာပတ်ဟုပြခြင်း၊ (၁၈) အကြွင်းအကျန်မရှိသော အာပတ်ကို အကြွင်းအကျန်ရှိသော အာပတ်ဟုပြခြင်း၊ (၁၉) ကုစားခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သောအာပတ်ကို ကုစားခြင်းမရှိသော အာပတ်ဟုပြခြင်း၊ (၂၀) ကုစားခြင်းမရှိသောအာပတ်ကို ကုစားခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော အာပတ်ဟုပြခြင်း၊ ဤတရားတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဝိ၊ ၅။ ၁၈၃။ အံ၊ ၃။ ၃၁၇-၈။

တစ်နည်း-- (၁) ကောဓ, ဥပနာဟ= အမျက်ထွက်ခြင်း, ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ (၂) မက္ခ, ပဠာသ = ကျေးဇူးကိုချေဖျက်ခြင်း, အဖြင်းမှု-အင်တူပြိုင်ဘက်ပြု-ခြင်း။ (၃) ဣဿာ, မစ္ဆရိယ = ငြူစူခြင်း, ဝန်တိုခြင်း။ (၄) မာယာ, သာဌေယျ = လှည့်ပတ်ခြင်း, စဉ်းလဲစဉ်းစားပြုခြင်း။ (၅) ပါပိစ္ဆတာ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတာ = ယုတ်မာသောအလိုရှိခြင်း, မှားသောအယူရှိခြင်း။

(ထမ္ဘ, သာရမ္ဘ ▪ ခက်မာခြင်း, ချုပ်ချယ်ခြင်း။ ဝဇိရ၊ ၄၁။ ပါပိစ္ဆတာ, မဟိစ္ဆတာ ▪ ယုတ်မာသောအလိုရှိခြင်း, များသောအလိုရှိခြင်း။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၉။ (၆) သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသိတာ, အာဓာနဂ္ဂါဟိ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိတာ ▪ မိမိအယူကိုမှားသောအားဖြင့်သုံးသပ်ခြင်း, မိမိအယူကိုမြဲမြံစွာယူလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ စွန့်နိုင်ခဲခြင်း၊ ဤတရားတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၄။ မ၊ ၃။ ၃၃-၄။ အံ၊ ၂။ ၂၉၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၄။

(မှတ်ချက်။ ။ ဝဇိရ၊ သျှ၊ ၁။ ၁၁၉-၌ ကား--- ကောဓ, ဥပနာဟ, မက္ခ, ပဠာသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ-တို့ကို ဆက္ကတစ်ခု, မာယာ, သာဌေယျ, ထမ္ဘ, သာရမ္ဘ, သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသိတာ, အာဓာနဂ္ဂါဟိ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိတာ-တို့ကို ဆက္ကတစ်ခုဟု ဆက္က ၂-ခုခွဲယူ၏)။

တစ်နည်း-(၁)လောဘ▪လိုချင်, တပ်မက်, နှစ်သက်ခြင်း။ (၂) ဒေါသ▪အမျက်ထွက်-ပြစ်မှား-စိတ်ဆိုး-ခြင်း။ (၃) မောဟ▪ တွေဝေ-မိန်းမော-မသိမမြင်-ခြင်း။ (၄) အလောဘ▪ လိုချင်နှစ်သက်မှုမရှိခြင်း။ (၅) အဒေါသ▪ အမျက်မထွက်-မပြစ်မှား-စိတ်မဆိုး-ခြင်း။ (၆) အမောဟ ▪ မတွေဝေ - သိမြင် - ခြင်း။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၂-၄။ (ဝိ၊ ၅။ ၁၈၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၉-၌ ယင်း ဆက္က ၂-ခုကိုပေါင်း၍ ၁၂-ပါးဟု ပြတော်မူသည်။)

ဝိဝါဒါဓိကရဏ်းကို ငြိမ်းစေနိုင်သောသမထများ ---- (၁) သမ္မုခါဝိနယသမထ။ (၂) ယေဘုယျသိကာသမထ အားဖြင့်နှစ်ပါးဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ၅။ ၁၈၃။ ဝိဝါဒါဓိကရဏ်းကြောင့် သင့်ရောက်နိုင်သောအာပတ်များ--- (၁) ပါစိတ်အာပတ်။ (၂) ဒုက္ကဋ်အာပတ်အားဖြင့် နှစ်ပါးဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၇။)

ဝိဝါဒါနုသာရ (ပု) [ဝိဝါဒ + အနုသာရ] ငြင်းခုံခြင်းသို့-အစဉ်လျှောက်-အစဉ်အောက်မေ့-အာရုံပြု-ခြင်း။ ယံ ဝတ္ထုံ နိဿာယ ပဌမံ ဥပ္ပန္နော ဝိဝါဒါနုသာရေန မူလကံ ဝိယ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၄။

ဝိဝါဒါပဇ္ဇန (နု) [ဝိဝါဒ + အာပဇ္ဇန] ငြင်းခုံခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ " မယှံ ပါပုဏာတိ၊ န တုယှံ " န္တိ ဝိဝါဒါပဇ္ဇနေန ဝါ။ ကင်္ခါဝိတ်၊ ၄။ ၃၀၉။

ဝိဝါဒါပတ္တိ (ထီ) [ဝိဝါဒ + အာပတ္တိ] ဝိဝါဒါပဇ္ဇန - ကြည့်။ တတ္ထ စ ဝိဝါဒါပတ္တိ သတ္ထာကာရဏော ဝိဒိတွာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၁၂။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။၂ ၆၀။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၆၆)။

ဝိဝါဒါပန္န (တိ) [ဝိဝါဒ + အာပန္န] (က) ငြင်းခုံခြင်း-ငြင်းခုံမှုအဓိကရဏ်း-သို့ ရောက်သော။ (ခ) ငြင်းခုံကြောင်းဖြစ်သည့်စကားသို့ရောက်သော။ (ဂ) ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောစကားသို့ရောက်သော။ (က) ဝိဝါဒါပန္နာနန္တိ ဘဏ္ဍနကလဟောတိ ဝိဝဓိတံ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ အာပန္နာနံ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၅။ (ခ) ဝိဝါဒါပန္နာနံ ပေသုညံ ဥပသံဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀။ ဝိဝါဒေါတိ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ၊ တံ ဝိဝါဒံ အာပန္နာနံ ဝိဝါဒါပန္နာနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆။ ဝိရုဒ္ဓံ ဝဒတိ ဓောတနာတိ ဝိဝါဒေါ၊ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၅။ (-ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၉)။ (ဂ) ဝိဝါဒါပန္နာနံ အညမညံ မုခသတ္တီဟိ ဝိတုဒန္တာ။ မ၊ ၁။ ၃၉၅။ ဝိရုဒ္ဓဘူတံ ဝါဒံ ဝိဝါဒံ၊ တံ အာပန္နာတိ ဝိဝါဒါပန္နာ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ (-ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ မဟာနိ။ ၁၃၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၉။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၀၉။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၅၀)။

ဝိဝါဒါဘာဝ (ပု) [ဝိဝါဒ + အဘာဝ] ငြင်းခုံခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ကေသွိ ပန မမွဲ ဒေသေသွေ ဒေသနာပိ အစ္ဆရိယာ ဟောတိ။ ဝိဝါဒါဘာဝတော။ မ ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၂။

ဝိဝါဒုပစ္ဆေဒ (ပု) [ဝိဝါဒ + ဥပစ္ဆေဒ] ငြင်းခုံခြင်းကို - ဖြတ်တောက် - ပယ် - ခြင်း။ ဝိဝါဒုပစ္ဆေဒတော အစ္ဆရိယဘာဝတော စက္ကရတနဿ မဟာနုဘာဝတော စ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၅-၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။

ဝိဝါဒုပ္ပါဒ (ပု) [ဝိဝါဒ + ဥပ္ပါဒ] ငြင်းခုံခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ တတြာတိ တသ္မိံ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂံ နိဿာယ ဝိဝါဒုပ္ပါဒေ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၂။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃)။

ဝိဝါဟ (ပု၊ န) [ဝိ + ဝဟ + ဏ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၁၈။ ဝိသိဋ္ဌံ ဝဟနံ ဝိဝါဟော။ ကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဝိဝါဟ - သံ။ ဝိအာဟ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] (၁) သမီးပေးခြင်း၊ ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-မင်္ဂလာဆောင်-ခြင်း။ (၂) သတို့သမီးပေးခြင်း၊ မင်္ဂလာကိုပြုစေခြင်း။ (၃) သမီးယူခြင်း, သမီးပေးခြင်းနှင့်စပ်သော-ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-မင်္ဂလာ။ (၄) သမီးပေး-ထိမ်းမြား- လက်ထပ်-ရာ (ကာလ)။ (၁) တတော အညော ပုရိသော သုက်ံ ဒတွာ ဝိဝါဟံ ကရေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၇။ ဝိဝါဟော (ဝိ၊ ၁။ ၁၉၇) တိ အတ္တနော ဒါရိကာယ ပရကုလပေသနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ ဝိဝါဟော (မ၊ ၂။ ၃၄၉။ သုတ္တနိ၊ ၃၆၅) တိ ကညာဒါနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၉)။ (၂) ဝိဝါဟေ (ဣတိဝုတ်၊ ၂၄၄) တိ ဝိဝါဟကာရာပနေ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၃၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆)။

(၃) ဝိဝါဟ (ဇာ၊ ၁။ ၁၈၂) န္တိ အာဝါဟ-ဝိဝါဟသမ္ပန္နံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၄။ (၄) ဝိဝါဟကာလ-ကြည့်။

ဝိဝါဟက (တိ) [ဝိ + ဝဟ + ဏွု။ ထီ-၌ ဝိဝါဟိကာ။] သမီးပေးခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်-ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-မင်္ဂလာပြုသူ၊ သမီးပေး မင်္ဂလာပြုသူ။ ဝိဝါဟကာ နာမ ယေ တဿ ဂေဟေ ဒါရိကံ ဒါတုကာမာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။

ဝိဝါဟကမ္မ (န) [ဝိဝါဟ + ကမ္မ] ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-မင်္ဂလာဆောင်-ပြုခြင်းအမှု။ တဿ မာတာပိတရော ------- အနုစ္ဆဝိကံ ဒါရိကံ အာနေတွာ ဝိဝါဟကမ္မံ အကံသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆)။

ဝိဝါဟကရဏ (န) [ဝိဝါဟ + ကရဏ] သမီးပေးမင်္ဂလာပြု-ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-မင်္ဂလာဆောင်-ခြင်း။ ဝိဝါဟန (၁) ကြည့်။

ဝိဝါဟကရဏမဟ (ပု) [ဝိဝါဟကရဏ + မဟ] သမီးပေးမင်္ဂလာပြု - ထိမ်းမြား-လက်ထပ် -မင်္ဂလာဆောင် -ရာ-ပွဲ-ပွဲသဘင်၊ မင်္ဂလာ အခမ်းအနား၊ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲ။ ဝိဝါဟကရဏမဟော အာဝါဟမင်္ဂလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။

ဝိဝါဟကာလ (ပု) [ဝိဝါဟ + ကာလ] သမီးပေး- ထိမ်းမြား- လက်ထပ်-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ တေဿာ ဟိ ကုမာရိကာယ ဝိဝါဟကာလေ အာဂတာနံ ပါဟုနကာနံ ဥတ္တရိဘင်္ဂါ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၇)။

ဝိဝါဟတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဟ + အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာတု။ ၁၉၇။ ဝိဝါဟယတိ - သံ။ ဝိဝါဟေဣ-ပြာ။] (၁) သမီးပေးမင်္ဂလာပြု-ထိမ်းမြား - လက်ထပ် - မင်္ဂလာဆောင်-၏။

(၂) နှင်ထုတ်၏။ (၁) ကုမာရိယော ပဝေစ္ဆန္တိ၊ ဝိဝါဟန္တာ ဝဟန္တိ စ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၄။ -------- တေ ဇဝံ ပရေယံ ဒဒမာနာ ဝိဝါဟန္တိ နာမ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၆၇။ (၂) ဝိဝါဟေသိ-ကြည့်။

ဝိဝါဟဒိဝသ (ပု၊ န) [ဝိဝါဟ + ဒိဝသ] သမီးပေး-ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-ရာ-နေ့-ရက်။ ဝိဝါဟဒိဝသေ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၂။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၇)။

ဝိဝါဟန (န) [ဝိ + ဝဟ + ယု] (၁) သမီးပေး မင်္ဂလာပြု-ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-မင်္ဂလာဆောင်-ခြင်း။ (၂) သမီးပေး-ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-မင်္ဂလာကိုပြုလုပ်စေခြင်း။ (၁) ဝိဝါဟန (ဒီ၊ ၁။ ၁၁) န္တိ ---- ဝိဝါဟကရဏံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၉၀။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၅)။ (၂) ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဒါရိကာယ ဂဏှာပနံ အာဝါဟနံ။ တထာ ဒါပနံ ဝိဝါဟနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဝိဝါဟပဏ္ဏ (န) [ဝိဝါဟ + ပဏ္ဏ] လက်ထပ်စာချုပ်၊ ထိမ်းမြား-လက်ထပ်-ခြင်းကိုဖော်ပြသော-စာ-ကမ္ပည်း-စာလွှာ။ သာ ဟိ ------- ဝိဝါဟပဏ္ဏံ ဗန္ဓိတွာ ဇီဝိတလာဘံ ကရောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၂။

ဝိဝါဟမင်္ဂလ (န) [ဝိဝါဟ + မင်္ဂလ] ထိမ်းမြား - လက်ထပ် - မင်္ဂလာ။ သောပိ " ဓဝရူပေန မဟာရာဇေန သဒ္ဓိံ ဝိဝါဟမင်္ဂလံ ဘဝိဿတိ " တိ တုဋ္ဌစိတ္တော သမ္ပဋိစ္ဆိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၀၂။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၉)။

ဝိဝါဟယုတ္တ (တိ) [ဝိဝါဟ + ယုတ္တ] သမီးပေး-ထိမ်းမြား-ခြင်းငှါ-ထိုက်-သင့်လျော်-လျောက်ပတ် - သော။ အဝိဝယ္ဟန္တိ န ဝိဝါဟယုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၀။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၀)။

ဝိဝါဟေသိ (ကြိ) [ဝိ + ဝဟ + ဏေ + ဤ] နှင်ထုတ်ပြီ။ ဝိဝါဟေသိ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄၅) တိ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၇၆။

ဝိဝိစ္စ[1] (တိ) [ဝိ + ဝိစ + ယ + အ။ ဝိဝေစ္စ - သံ။ ဝိဝိက္က - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကင်းဆိတ်-ဖုံးကွယ်-သော၊ အသီးအခြားဖြစ်သော။ အဝိစ္စံ ဘာသတိ၊ ဝိဝိစ္စံ ဘာသတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဓမ္မ၄၊ ၂။ ၄၂၉။ ဝိဝိစ္စန္တိ ရဟော ပဋိစ္ဆန္နံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၇၁။

ဝိဝိစ္စ[2] (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝိစ + တွာ။ ကစ္စည်း။ ၅၉၈။ ရူ၊ ၆၄၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၃။ ဝိဝစ္စ - သံ။ ဝိဝိစ္စ - အဒ္ဓမာဂဓီ။] ကင်း-ကင်းကွာ -ကင်းဆိတ် - ဖဲခွါ - အသီးအခြား ဖြစ်-၍။ ဝိဝစ္စေဝ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ အဘိ၊ ၈။ ၄၄။ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟီတိ ကာမေဟိ ဝိဝိစ္စိတွာ ဝိနာ ဟုတွာ အပသက္ကိတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၅။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊၁။၁၆၆။ မဟာနိ၊ ၄။၁၀၇)။

ဝိဝိစ္စ[3] (ကြိ) [ဝိ + ဝိစ + ယ + ဟိ။ ဝိဝိစ္စတိ-မှ။] (သင်) ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-ကင်းဆိတ်-အသီးအခြားဖြစ်-လော။ ဝိဝိစ္စာယေ့ ဝိဝေကညေဝ ဘဂိနိယာ သံယော ဝဏ္ဏေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၈၆။

ဝိဝိစ္စတိ (ကြိ) [ဝိ + ဝိစ + ယ + တိ။ ဝိစ ဝိဝေစနေ ဝိပုဗ္ဗော။ ရူ။ ၆၄၃။ နိရုတ္တိ။ ၄၄၂-နာ။ ဝိဝိစ္စထာတိ ဧတ္ထ ဝိတျူပသဂ္ဂေါ ဝိနာသဒ္ဒတ္ထော။ ဝိစဓာတု သတ္တတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၅။ ဝိဝိနက္တိ-သံ။ ဝိဝိစ္စဣ-ပြာ။] ကင်းဆိတ်-အသီးအခြားဖြစ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-ပယ်စွန့်-၏။ နိဗ္ဗာနံ ပတွာ သတ္တာနံ သဗ္ဗဒုက္ခံ

ဝိဝိစ္စတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိဝိစ္စတီတိ ဝိသုံ အသမ္မိဿော ဟောတိ၊ ဝိဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၁။

ဝိဝိစ္စထ (ကြိ) [ဝိ + ဝိစ + ယ + ထ] (သင်တို့) ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-အသီးအခြားဖြစ်-ပယ်စွန့် - ကုန်လော။ ဝိဝိစ္စထာယျေ၊ ဝိဝေကညေဝ ဘဂိနီနံ သံယော ဝဏ္ဏောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၀ - ၁။ ၃၁၄ - ၅။ ဝိဝိစ္စထာ (ဝိ၊ ၂။ ၃၁၃) တိ ဝိနာ ဟောထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။ ဝိဝိစ္စထာတိ နာနာ ဟောထ၊ အနနုလောမိကံ ကာယိကဝါစသိကသံသဂ္ဂံ ပဇဟထ။ ကင်္ခါ။ ၃၀၄။

ဝိဝိစ္စန (နု) [ဝိ + ဝိစ + ယ + ယု။ ဝိဝေစန-သံ။ ဝိဝေယဏ-ပြာ။] ကင်းဆိတ်-အသီးအခြားဖြစ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-ပယ်စွန့်-ခြင်း။ ဝိဝေကောတိ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝိစ္စနံ ဝါ ဝိဝေကော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၈၂။

ဝိဝိစ္စနကိရိယာ (ထီ၊န) [ဝိဝိစ္စန + ကိရိယာ] ကင်းဆိတ်-အသီးအခြားဖြစ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-ပယ်စွန့်-ခြင်းဟူသော-အပြုအမူ-အမူအရာ။ ယသ္မိံ ဓမ္မပုဉ္ဇေ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ ဝိဝိစ္စနကိရိယာယ ပဝတ္တတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၀)။

ဝိဝိစ္စန္တိ (ကြိ) [ဝိ + ဝိစ + ယ + အန္တိ] ကင်းဆိတ်-အသီးအခြားဖြစ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-ကုန်၏။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ ပတွာ သတ္တာ သဗ္ဗဒုက္ခတော နိမုစ္စန္တိ ပမုစ္စန္တိ ဝိဝိစ္စန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၁)။

ဝိဝိစ္စမာန (တိ) [ဝိ + ဝိစ + ယ + မာန] ကင်းဆိတ်-အသီးအခြားဖြစ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-ပယ်စွန့် - သော။ တေသု ပုရိသော ဝိဝေစနီယတော ဝိဝိစ္စမာနတာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၀)။

ဝိဝိစ္စိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဝိ + ဝိစ + ယ + တွာ] ကင်းဆိတ်-အသီးအခြားဖြစ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-ပြီး၍။ ဝိဝိစ္စိတွာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၅) တိ ဝိသုံ ဟုတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၃။

ဝိဝိစ္ဆ (တိ) [ဝိ + ကိစ္ဆ + အ။ ဝိဝိဓံ ဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ကိစ္ဆတိ ဧသတီတိ ဝိဝိစ္ဆာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၄။ ဝိ + ကိစ္ဆာ။ ဝိဝိဓာ ကိစ္ဆာ ရုစိ ဧတဿာတိ ဝိဝိစ္ဆာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။] (၁) မပေးလိုသူ၊ နှမြောစေးနှဲသူ။ (ထီ) (၂) နှမြောစေးနှဲ-မပေးလှူလို-ခြင်း။ (၁) " မယှမေဝ ဟောန္တု၊ မာ အညဿာ " တိ သဗ္ဗာပိ အတ္တနော သမ္ပတ္တိယော ဗျာပေတုံ န ကိစ္ဆတီတိ ဝိဝိစ္ဆော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၆။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။ (ထီ) (၂) ကိစ္ဆာ ဝိဝိစ္ဆာ ပရဟေဌနာ စ (ဒီ၊ ၂။ ၁၉၅) တိ တဏှာလက္ခဏာ ကိစ္ဆာ စ မစ္ဆရိယလက္ခဏာ ဝိဝိစ္ဆာ စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၈)။ ဝိဝိစ္ဆာ (ဝေဝိစ္ဆာ) ပမာဒါ နပ္ပကာသတိ (သုတ္တနိ။ ၄၃၄။ စူဠနိ။ ၆။ နေတ္တိ။ ၁၁၊ ၆၀။ ပေဋကော။ ၁၇၇) တိ မစ္ဆရိယဟေတု စ ပမာဒဟေတု စ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၆၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၄၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၈၆)။

ဝိဝိစ္ဆတိ (ကြိ) [ဝိ + ကိစ္ဆ + အ + တိ] (၁) (က) အထူးထူး- အပြားပြား-အလိုရှိ၏။ (ခ) ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အလိုရှိ၏။ (၂) (မိမိ စည်းစိမ်ကို ပျံ့နှံ့စေခြင်းငှါ) အလိုမရှိနှမြော စေးနှဲ၏။ (၁) (က) (ခ) ယော ပုဂ္ဂလော နီဝရဏေဟိ နိဝုတော၊ သော ဝိဝိစ္ဆတိ။ နေတ္တိ။ ၁၁။ " နိစ္စံ နု ခေါ၊ အနိစ္စံ နု ခေါ " တိအာဒိနာ ဝိဝိဓံ, ဝိရုဒ္ဓံ ဝါ ကိစ္ဆတိ ဧသတီတိ ဝိဝိစ္ဆာ။ နေတ္တိ။ ဋ္ဌ။ ၆၄။ သော

ပုထုဇ္ဇနဘူတော ပုဂ္ဂလော ဝိဝိစ္စာယ ဝိဝိစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၈။ (၂) ဝိဝိစ္စ (၁) ကြည့်။

ဝိဝိတ္တ[၁] (တိ) | ဝိ + ဝိစ + တ။ ဝိစ ဝိဝေစနေ ဝိပုဗ္ဗော၊ ဝိဝိစ္စတီတိ ဝိဝိတ္တော ဝိဝိတ္တာ, ဝိဝိတ္တံ။ ရူ။ ၆၁၄။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၅၃။ ဝိ + ဝိဇိ + တ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၅၃။ ဝိဝိတ္တ - သံ။ ဝိဝတ္တ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ကင်း-ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ဆိတ်သုဉ်း-သော။ (၂) မယှဉ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-သော။ (၃) တစ်ယောက်-တစ်ခု-အထီး-တည်းဖြစ်သော။ (၄) အသီးအခြားဖြစ်သော။ (၅) ကျယ်ပြန့်-ပြန့်ပြော-သော။ (၆) ကင်း-ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ (အရပ်)။ (နု) (၇) ကင်း-ကင်းဆိတ်-ခြင်း။ (၁) ကင်း-ကင်းဆိတ် - ဆိတ်ငြိမ် - ဆိတ်သုဉ်း-သော။ ဂစ္ဆ တွံ ဒေဝတေ အမုကသ္မိံ ဩကာသေ ရုက္ခော ဝိဝိတ္တော။ ဝိ၊ ၂။ ၅၁။ ဝိဝိတ္တံ သေနာသနံ ဘဇတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၇။ မ၊ ၁။ ၂၃၉။ အံ၊ ၁။ ၅၃၁။ မဟာနိ။ ၂၀။ ဝိဝိတ္တန္တိ သုညံ၊ အပ္ပသဒ္ဒံ အပ္ပနိဂ္ဃောသန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၂။ ဝိဝိတ္တော ဝိစရေယျာ (သုတ္တနိ။ ၄၁၁။ မဟာနိ။ ၁၅၅) တိ ရိတ္တော စရေယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၀။ မဟာနိ။ ၁၀၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၉)။ (၂) မယှဉ်-ကင်းကွာ-ဖဲခွါ-သော။ ပဝိဝိတ္တော ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၇။ ပဝိဝိတ္တောတိ ဝိဝိတ္တော ဝိယုတ္တော ဟုတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။ စိတ္တံ ဝိဝိတ္တံ ဟောတိ (မဟာနိ။ ၂၀) တိ --- သညာဟိ ဧာနစိတ္တံ ဝိဝိတ္တံ ဟောတိ ဝိနာ ဟောတိ အပသက္ကနံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၅။ (၃) တစ်ယောက်-တစ်ခု-အထီး-တည်းဖြစ်သော။ ဝူပကဋ္ဌောတိ ဝိဝိတ္တော ဧကီဘူတော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၇။ ကာယဝိဝေကဟိ တတော ဝိဝိတ္တော ဧကီဘာဝေါ ပဝိဝေကော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၇။ (၄) အသီးအခြားဖြစ်သော။ ရိတ္တာ ဝိဝိတ္တာ၊ တေသံ နိစ္စသာရာဒိနံ အတ္တနိ အဘာဝတော တေဟိ ဝိသုံ ဘူတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၁။ (၅) ကျယ်ပြန့်-ပြန့်ပြော-သော။ ဥရုန္တံ အာဝုသော ကုမ္ဘကာရာဝေသနံ။ မ၊ ၃။ ၂၈၁။ ဥရုန္တန္တိ ဝိဝိတ္တံ အသမ္ဗာဓံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၄။ (၆) ဝိဝိတ္တဋ္ဌာန-ကြည့်။ (နု) (၇) ကင်းဆိတ်ခြင်း။ ကာမေဟိ စ အကုသလဓမ္မေဟိ စ ဝိဝိတ္တေန ပဌမဒုတိယဈာနသင်္ခါတံ ပီတိသုခံ အဓိဂန္တဗ္ဗံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၆။

ဝိဝိတ္တ[၂] (တိ) | ဝိ + ဝိစ + တ။ ဝိ + ဝိစ + ဏေ + တ | (က) ကင်း-ကင်းဆိတ်-သော။ (ခ) ကင်း - ကင်းဆိတ် - စေအပ်သော။ (က) (ခ) ဝိဝိတ္တောတိ ဝိဝေကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဝိဝိတ္တောတိ ဟိ ဣမိနာ နီဝရဏေဟိ ဝိနာဘူတော တေဟိ ဝိဝေစိတော စ သာဓနဒွယမ္ပိ သင်္ဂဟိတမေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။

ဝိဝိတ္တကာနန (နု) | ဝိဝိတ္တ + ကာနန | ဆိတ်ငြိမ်သောတော။ ဘမရာဝ ဂန္ဓမနုယာယိတွာ ပဝိသန္တိ ဝိဝိတ္တကာနနံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၉။

ဝိဝိတ္တက္ခဏ (ပု) | ဝိဝိတ္တ + ခဏ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်သုဉ်း-ရာ-ခဏ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ရာဇပုရိသာနဉ္စ ဝိဝိတ္တက္ခဏေ နိက္ခမိတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၇။

ဝိဝိတ္တစိတ္တ (တိ) [ဝိဝိတ္တ + စိတ္တ] ကင်း-ကင်းဆိတ်-သောစိတ်ရှိသော။ ပဌမဇ္ဈာနာဒိနာ နီဝရဏာဒီဟိ ဝိဝိတ္တစိတ္တတာ စိတ္တဝိဝေကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၇။

ဝိဝိတ္တဋ္ဌ (တိ) [ဝိဝိတ္တ + ဌာ + အ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာအရပ်၌တည်သော၊ သူ။ ဝိဝေကဋ္ဌောတိ ဝိဝိတ္တဋ္ဌော၊ တေနာဟ " နိဿဋ္ဌော " တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဝိဝိတ္တဋ္ဌာန (န) [ဝိဝိတ္တ + ဌာန] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာအရပ်။ ဝိဝိတ္တဋ္ဌာနေ ဇေကာဝနသို့ ဈာယန္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၅။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၀)။

ဝိဝိတ္တပေသုဏ (တိ) [ဝိဝိတ္တ + ပေသုဏ] ကင်းသော ချောပစ်ကုန်းတိုက်ခြင်းရှိသော၊ ချောပစ်ကုန်းတိုက်ခြင်းကင်းသော၊ သူ။ သော ဝုစ္စတိ ရိတ္တပေသုဏော ဝိဝိတ္တပေသုဏော ပဝိဝိတ္တပေသုဏောတိ။ မဟာနိ၊ ၃၃၂။

ဝိဝိတ္တဘာဝဇာနန (န) [ဝိဝိတ္တ + ဘာဝ + ဇာနန] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သည်၏ အဖြစ်ကို သိခြင်း။ သဗ္ဗဒိသာပလောကနံ ယထာ နှာယနဋ္ဌာနဿ မနုဿေဟိ ဝိဝိတ္တ-ဘာဝဇာနနတ္ထံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၂။

ဝိဝိတ္တဝါသ (ပု) [ဝိဝိတ္တ + ဝါသ] ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌နေခြင်း။ လာဘသက္ကာရံ ပဟာယ ဝိဝိတ္တဝါသံ ဝသိဿာမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၅။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၀၊ ၂၃၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၉)။

ဝိဝိတ္တသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဝိတ္တ + သဒ္ဒ] ဝိဝိတ္တသဒ္ဒါ။ ဝိဝိတ္တသဒ္ဒေါ ဇနဝိဝေကောတိ အာဟ " သုည " န္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၉။

ဝိဝိတ္တသဘာဝ (တိ) [ဝိဝိတ္တ + သဘာဝ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သော သဘောရှိသော။ ဣတရော သဗ္ဗသော တတော တတော ဝိဝိတ္တသဘာဝတာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၀။

ဝိဝိတ္တသယန (န) [ဝိဝိတ္တ + သယန] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာအရပ်၌အိပ်ခြင်း။ အထ ဝါ သမာဓိလာဘေန၊ ဝိဝိတ္တသယနေန ဝါ။ ဓမ္မ။ ၅၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဝိဝိတ္တသုခ (န) [ဝိဝိတ္တ + ဥပ္ပန္န + သုခ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ ဂဏာသင်္ဂဏိကတော စ ကိလေသင်္ဂဏိကတော စ ဝိဝိတ္တသုခံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၇-၈။

ဝိဝိတ္တသေနာသန (န) [ဝိဝိတ္တ+သေနာသန] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သောကျောင်းအိပ်ရာနေရာ။ တေသု တေသု အရညရုက္ခမူလ-ပဗ္ဗတာဒီသု ဝိဝိတ္တသေနာသနေသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇-၈။ ဝီရိယာရမ္ဘဿ အနုရူပံ ဝိဝိတ္တသေနာသနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀။

ဝိဝိတ္တဟေတု (ပု) [ဝိဝိတ္တ + ဟေတု] ကင်းဆိတ် - ဆိတ်ငြိမ် -ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိဝေကဒဿိနာတိ သဗ္ဗသင်္ခတဝိဝိတ္တတ္တာ, တတော ဝိဝိတ္တဟေတုတ္တာ စ နိဝရဏ-ဝိဝေကဥ္စ နိဗ္ဗာနဥ္စ ဒဿနသီလေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဝိဝိတ္တာကာရ (ပု) [ဝိဝိတ္တ + အာကာရ] ကင်းဆိတ် -ဆိတ်ငြိမ် -သော အခြင်းအရာ။ အာကာသာနဥ္စာယတနဝိညာဏဿ အဘာဝေါ သုညတာ ဝိဝိတ္တာကာရော မနသိကာတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၇။

ဝိဝိတ္တာဝါသ (ပု) [ဝိဝိတ္တ + အာဝါသ] ဝိဝိတ္တဝါသ-ကြည့်။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဂဏံ ပဟာယ ဝိဝိတ္တာဝါသံ ဝသိတုကာမာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၃။

ဝိဝိတ္တာသန (န) | ဝိဝိတ္တ + အာသန။ ဝိဝိတ္တ+ အနုဗြူဟန + အာသန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၅။ | (၁) (က) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သောနေရာ။ (ခ) ဝိဝေကကို-ပွါး-တိုးပွါး-စေတတ်သောနေရာ။ (လူရှင်တို့မှ) ကင်းဆိတ်သောနေရာ။ (သျ)။ (၂) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သောနေထိုင်ခြင်း။ (၁) (က) စေတိယင်္ဂဏဝတ္တာဒီနိ စ ကတွာ ဝိဝိတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ သုခီ ဟောန္တူ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၁၂၂။ အံ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၉။ (ခ) ဝိဝိတ္တာသနေ ဝိတိနာမေတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ နိဝါသေတွာ။ ဒီ၊ ဋ၊ ၁။ ၄၆။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၂၄။ အံ၊ ဋ၊ ၁။၄၈။ ဝိဝိတ္တာသနေတိ ဖလသမာပတ္တိနုမနုရူပေ ဝိဝေကာနုဗြူဟနာသနေ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၅။ (၂) ကောသနဿာ (သုတ္တနိ။ ၃၉၀) တိ ဝိဝိတ္တာသနဿ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဝိဝိတ္တိ (ထီ) | ဝိ + ဝိစ + တိ။ ဝိဝိတ္တိ-သံ။ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း။ ဝိဝေကဇန္တိ ဧတ္ထ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝေကော၊ နီဝရဏဝိဂမောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၁၅။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၃၉။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိဝိတ္တောကာသ (ပု) | ဝိဝိတ္တ + ဩကာသ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာအရပ်။ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဝိဝိတ္တောကာသေ ဗန္ဓိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၃။ ၃၂၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၄၃။ ဘိက္ခုနာ နာမ ဝိဝိတ္တောကာသေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၂၀။

ဝိဝိဓ (တိ) | ဝိ + ဝိဓ။ ဝိစိတ္တာ ဝိဓာ ယဿ ဝိဝိဓော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၁၇။ ဝိဝိဓ - သံ။ ဝိဝဟ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော။ (၂) များသောအပြားရှိသော။ (၃) ဆန်းကြယ်သောအပြားရှိသော။ (၁) တမေနံ ရာဇာနော ဂဟေတွာ ဝိဝိဓာ ကမ္မကာရဏာ ကာရေန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၂၁။ မ၊ ၃။ ၂၀၂။ အံ၊ ၁။ ၄၉။ ဝိဝိဓာနိ ရက္ခဇာတာနိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၃။ ဝိဝိဓမ္ပိ အနာစာရံ အာစရန္တိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၇၆) တိ ---- မုခဒ္ဒိက္ကိမာဒိဝိဝိဓံ အနာစာရံ အာစရန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဝိဝိဓံ ဝဒန္တိ (မဟာနိ။ ၂၂၁)တိ နာနာဝိဓံ ဘဏန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ။ ၃၁၆။ (- ထေရ။ ၃၂၂။ ထေရီ။ ၄၂၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၉။ ဒီ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၀။ ဓမ္မ၊ ဋ၊ ၁။ ၃၁၂။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၇၆၊ ၂၇၈။ ထေရီ၊ ဋ။ ၈၀-၁၊ ၂၆၁။ ဇာ၊ ဋ၊ ၅။ ၄၉၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈-၉)။ (၂) ဝိဝိဓ (အဘိ၊ ပု။ ၁၆၂) န္တိ အစေလကာဒိဘာဝေန အနေကပ္ပကာရံ။ အဘိ၊ ဋ၊ ၃။ ၈၀။ (-ပဋိသံ။ ၃၈၈။ အပ၊ ၁။ ၅။ နေတ္တိ။ ၄။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၇၇။ အပ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၂၄။ နေတ္တိ၊ ဋ။ ၂၇)။ (၃) နာနာရူပေါ စ ဝိဝိဓော။ ဓာန်။ ၇၁၇။ ဝိစိတ္တာ ဝိဓာ ယဿ ဝိဝိဓော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၁၇။

ဝိဝိဓကပ္ပန (န) | ဝိဝိဓ + ကပ္ပန | အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-အစားစား-များစွာ-ကြံစည်-ဝေဖန်-ခြင်း။ ဝိကပ္ပတောတိ ဝိဝိဓကပ္ပနတော၊ ဝိဘာဂတောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆။ ဝိဝိဓကပ္ပနတောတိ ဝိဝိဓံ ဗဟုဓာ ကပ္ပနတော။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၈။

ဝိဝိဓကရဏ (တိ) | ဝိဝိဓ + ကရဏ | အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-အစားစား-ပြုလုပ်-ဖန်ဆင်း-တတ်သော၊ သူ။ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနတာယာတိ ဣဒ္ဓိယာ ဝိဝိဓကရဏဘာဝါယ။ ပဋိသံ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၅။

ဝိဝိဓကာရဏ (ထီ၊ န) [ဝိဝိဓာ + ကာရဏာ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း။ တဇ္ဇေန္တော ဝိဝိဓကာရဏာ (စရိယာ။ ၄၁၃) တိ ------- ဝိဝိဓေဟိ နာနာပ္ပကာရေဟိ ကာရဏေဟိ တဇ္ဇယန္တော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၆။

ဝိဝိဓကုလ (န) [ဝိဝိဓ + ကုလ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-အစားစား-သောအပြားရှိသော-အမျိုး-လူမျိုး။ ဝိဝိဓကုလာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။

ဝိဝဓကုသုမဒါမ (န) [ဝိဝိဓ + ကုသုမဒါမ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော - ပန်းကုံး - ပန်းဆိုင်း။ ဝိဝိဓကုသုမဒါမောလမ္ဗကဝိနိဂ္ဂလန္တစာရုဝိတာနံ ---- အလင်္ကရိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။

ဝိဝိဓခါရိ (ထီ) [ဝိဝိဓာ + ခါရိ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော ရသေ့တို့၏ ပရိက္ခရာ။ ခါရိဝိဝိဓန္တိ ဝိဝိဓခါရိံ နာနပ္ပကာရကံ ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရဘဏ္ဍကံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဝိဝိဓခိတ္တစိတ္တ (တိ) [ဝိဝိဓ + ခိတ္တ + စိတ္တ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအာရုံသို့-ပစ်လွှတ်အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ ပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာနန္တိ အာရမ္မဏန္တရေဟိ ဝိဝိဓခိတ္တစိတ္တာနံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။ ၇၅-၆။

ဝိဝိဝဓဂဏန (တိ) [ဝိဝိဓ + ဂဏန] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုးသော-အရေအတွက်ရှိသော၊ များသောအရေအတွက်ရှိသော။ ကုသလာဒိဓမ္မဘေဒံ နိဿာယ နယေဟိ ဝိဝိဓဂဏနေဟိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၇။

ဝိဝိဓဂုဏ (ပု) [ဝိဝိဓ + ဂုဏ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝိဓဂုဏဂဏသမန္နာဂတ (တိ) [ဝိဝိဓဂုဏ + ဂဏ + သမန္နာဂတ] အထူးထူး-အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အစားစား-သော ဂုဏ်အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဇဝံ ဝိဝိဓဂုဏဂဏသမန္နာဂတော ဗုဒ္ဓေါပိ ဘဂဝါ -------- ဓမ္မံ ဘာဝေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၊ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃။

ဝိဝိဓဂုဏသမန္နာဂတ (တိ) [ဝိဝိဓဂုဏ + သမန္နာဂတ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော ဂုဏ်တို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဇဝံ ဝိဝိဓဂုဏသမန္နာဂတာ ဗုဒ္ဓါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀)။

ဝိဝိဓဂုဏသမ္ပန္န (တိ) [ဝိဝိဓဂုဏ + သမ္ပန္န] ဝိဝိဓဂုဏသမန္နာဂတ-ကြည့်။ တံ တန္တိ ဇဝံ ဝိဝိဓဂုဏသမ္ပန္နံ တံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၉။

ဝိဝိဓဂေါတ္တ (တိ) [ဝိဝိဓ + ဂေါတ္တ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသည့်-အနွယ်-မျိုးနွယ်-ရှိသော၊ သူ။ နာနာဂေါတ္တာတိ ---- ဝိဝိဓဂေါတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။

ဝိဝိဓစရဏာကာရ (ပု) [ဝိဝိဓ + စရဏ + အာကာရ] အထူးထူး-အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အစားစား-သောအာရုံ၌-ကျင်လည်-ကျက်စား-သောအခြင်းအရာ။ တံ တံ အာရမ္မဏံ ဥပေစ္စ မနသော ဝိဝိဓစရဏာကာရော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။

ဝိဝိဓစာရုမဟာဒ္ဓဇမာလီ (တိ) [ဝိဝဓစာရုမဟာဒ္ဓဇမာလာ + ဤ။ ထီ-၌ --မာလိနီ။] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော တင့်တယ်မြင့်မြတ်သောတံခွန်ပန်း ရှိသော။ ဝိဝိဓစာရုမဟာဒ္ဓဇမာလိနီ၊

ဒသသဟာသိ အပေါသိ သမန္တတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၄။

ဝိဝိဓစိတ္တ (န) [ဝိဝိဓ + စိတ္တ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော စိတ်။ နာနာစိတ္တေနာတိ ဝိဝိဓစိတ္တေန။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၄။

ဝိဝိဓစိတြတလ (တိ) [ဝိဝိဓ + စိတြ + တလ] အထူးထူး -အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အဆင်းရှိသည်ဖြစ်၍ ဆန်းကြယ်သော- အပြင်-ကြမ်းပြင် - ရှိသော၊ ဗိမာန်။ ဝိဝိဓစိတြတလမဒ္ဒသံ သုရမ္မံ။ ဝိမာန။ ၅၀။ ဝိဝဓဝဏ္ဏာနံ ဝိစိတ္တသန္နိဝေသာနဥ္စ တလာနံ ဘူမိနံ ဝသေန ဝိဝိဓစိတြတလံ အဒ္ဒသံ ပဿိံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၅။

ဝိဝိဓတ္ထ (တိ) [ဝိဝိဓ + အတ္ထ] (က) ထူးသောအနက်ရှိသော။ (ခ) အထူးထူး-အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိ၏ဟူသော အနက်ရှိသော၊ ဝိဝိဓသဒ္ဒါ၏ အနက်ရှိသော။ ဝိမောက္ခောတိ ဧတ္ထ ဝိ-သဒ္ဒေါ ဝိသေသတ္ထော ဝိဝိဓတ္ထော ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၀)။

ဝိဝိဓတ္ထာရ (ပု) [ဝိဝိဓ + အတ္ထာရ] အထူးထူး-အပြားပြား-အမျိုးမျိုး-အစားစား-သော နေရာအခင်း။ လဘာမိ ဝိဝိဓတ္ထာရေ ဘိသိဒါနသိဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဝိဝိဓဒဿန (န) [ဝိဝိဓ + ဒဿန] အထူးထူး-အပြားပြား - အမျိုးမျိုး -အစားစား-သိ-မြင်-ခြင်း။ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ------- ဝိဝိဓဒဿနန္တိ ကိစ္စဝသေန နာနာဒဿနံ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၁။

ဝိဝိဓဒါနဂ္ဂသတ (န) [ဝိဝိဓ + ဒါနဂ္ဂသတ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော ရာပေါင်းများစွာသော-အလှူမဏ္ဍပ်-အလှူတင်းကုပ်။ အတ္ထိ ယောနကာနံ နာနာပုဋဘေဒနံ သာဂလံ နာမ နဂရံ နဒီပဗ္ဗတသောဘိတံ ----- ဝိဝိဓဒါနဂ္ဂသတ-သောဘိတံ။ မိလိန္ဒ။ ၁။ ၂။

ဝိဝိဓဒုမဂ္ဂသုဂန္ဓသေဝိတ (တိ) [ဝိဝိဓ + ဒုမဂ္ဂ (=ဒုမ + အဂ္ဂ) + သုဂန္ဓ + သေဝိတ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော မြတ်သောသစ်ပင်တို့၏ ကောင်းသော အနံ့တို့ဖြင့် ထုံအပ်သော။ ဝိဝိဓဒုမဂ္ဂသုဂန္ဓသေဝိတမိဒ (ဝိမာန။ ၅၁) န္တိ နာနာဝိဓာနံ ဥတ္တမရုက္ခာနံ သောဘနေဟိ ဂန္ဓေဟိ ------ဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၇။

ဝိဝိဓနယ (တိ) [ဝိဝိဓ + နယ] (၁) အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောနည်းရှိသော (ဝိနယပိဋက)။ (ပု) (၂) အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောနည်း။ (၁) တသ္မာ ဝိဝိဓနယတ္တာ ဝိသေသနယတ္တာ -------- ဝိနယောတိ အက္ခာတော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။ (ပု) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝိဓနယနိပုဏ (တိ) [ဝိဝိဓနယ + နိပုဏ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောနည်းတို့ဖြင့်-သိမ်မွေ့-နက်နဲ-သော။ ဝိဝိဓနယနိပုဏံ ဗဟုဝိဓကမ္မဋ္ဌာနမုခံ သုတ္တန္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဝိဝိဓနာဋက (ထီ၊ န) [ဝိဝိဓ + နာဋက] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော ကချေသည်တို့၏အပေါင်း။ ဝိဝိဓနာဋကာနိ စဿ ဥပဋ္ဌာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၃။ (-အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၄)။

ဝိဝိဓနာဠကဇနပရိဝုတ (တိ) | ဝိဝိဓနာဠက + ဇန + ပရိဝုတ | အထူးထူး အပြားပြား- များစွာ - သော ကချေသည်အပေါင်းတို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ တီသု ပါသာဒေသု ဝိဝိဓနာဠကဇန ပရိဝုတော ဒေဝေါ ဝိယ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂။

ဝိဝိဓနာဠကပရိဝါရ (တိ) | ဝိဝိဓနာဠက + ပရိဝါရ | အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး- သော အပြားရှိသော ကချေသည်ဟူသော- အခြံအရံ-အခြွေအရံ-ရှိသော၊ သူ။ ခေမာ ဒေဝီပိ ဝိဝိဓနာဠကပရိဝါရာ ရညော ဒက္ခိဏာပဿေ နိသီဒိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၉၆။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၇)။

ဝိဝိဓနာဠကမဇ္ဈ (န) | ဝိဝိဓနာဠက + မဇ္ဈ | အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော ကချေသည်အပေါင်းတို့၏ အလယ်။ " တီသု ပါသာဒေသု ဝိဝိဓနာဠက- မဇ္ဈေ ဒေဝေါ ဝိယ သမ္ပတ္တိံ အနုဘောတိ "တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၂။

ဝိဝိဓနာဠကူပဘောဂ (ပု) | ဝိဝိဓနာဠက + ဥပဘောဂ | အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုး မျိုး-သောအပြားရှိသော ကချေသည်ဟူသော အသုံးအဆောင်။ အာဠဝကော ရာဇာ ဝိဝိဓ- နာဠကူပဘောဂံ ဆဍ္ဍေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဝိဝိဓနာနာကုဏပဘရိတ (တိ) | ဝိဝိဓ + နာနာကုဏပ + ဘရိတ | အထူးထူး- အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော များစွာသော သူသေကောင်တို့ဖြင့်ပြည့်သော။ တံ မဟာတလံ ဝိဝိဓနာနာကုဏပဘရိတံ အာမကသုသာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။

ဝိဝိဓနာမ (တိ) | ဝိဝိဓ + နာမ | အထူးထူး- အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော- နာမည်-အမည်-ရှိသော၊ သူ။ နာနာနာမာတိ " ဗုဒ္ဓရက္ခိတော " တိအာဒိနာမဝသေန ဝိဝိဓနာမာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။

ဝိဝိဓပက္ခိသဃံသမာကုလ (တိ) | ဝိဝိဓ + ပက္ခိ + သဃံ + သမာကုလ | အထူးထူး- အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော ငှက်အပေါင်းတို့ဖြင့်-ရှုတ်ထွေး-နှောက်ကျူ- သော။ နာနာဒိဇဂဏာယုတာတိ ဝိဝိဓပက္ခိသဃံသမာကုလာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၉)။

ဝိဝဓပဋိပတ္တိ (ထီ) | ဝိဝိဓာ + ပဋိပတ္တိ | အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော-အကျင့်-ပဋိပတ်။ ဝိဝိဓပဋိ- ပတ္တိယာ ဥက္ကာယမာနေ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ ပက္ကာယမာနေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဝိဝိဓပါဋိဟာရိယ (တိ) | ဝိဝိဓ+ပါဋိဟာရိယ | (၁) အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး- သော အပြားရှိသော တန်ခိုးပြာဋိဟာရှိသော၊ စကား။ (န) (၂) အထူးထူး-အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသောတန်ခိုးပြာဋိဟာ။ (၁) အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ ဝိဝိဓပါဋိဟာရိယံ ---- ဘဂဝတော ဝစနံ သဗ္ဗပ္ပကာရေန ကော သမတ္ထော ဝိညာတုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။ (န) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝိဓပါဋိဟာရိယဒဿန (န) | ဝိဝိဓပါဋိ- ဟာရိယ + ဒဿန | အထူးထူး-အထွေ ထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသောတန်ခိုး ပြာဋိဟာကိုပြခြင်း။ ဇဋိလာနံ ဝိဝိဓပါဋိဟာ- ရိယဒဿနတ္ထံ ကတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၇။

ဝိဝိဓပုပ္ဖဒါမဝိတာန (န) [ဝိဝိဓပုပ္ဖဒါမ + ဝိတာန] အထူးထူး - အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသောပန်းဆိုင်းတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော - ဗိတာန် - မျက်နှာကြက်။ သမောလမ္ဗိတတာလက္ခန္ဓမတ္တံ ဝိဝိဓပုပ္ဖဒါမ- ဝိတာနံ ကာရာပေတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၆၆။

ဝိဝိဓပ္ပသန္န (တိ) [ဝိဝိဓ + ပသန္န] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားအားဖြင့်-ကြည်လင်-ကြည်ညို-သော။ ဝိပ္ပသန္နေနာတိ ဝိဝိဓပ္ပသန္နေန။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁။

ဝိဝိဓပ္ပဟာရ (ပု) [ဝိဝိဓ + ပဟာရ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော - ပုတ်ခတ် - ရိုက်နှက် -ခြင်း။ ဝိဝိဓပ္ပဟာရော ဝိမဒ္ဒော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၀။

ဝိဝိဓဖလ (န) [ဝိဝိဓ + ဖလ] အထူးထူး- အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော- အသီး-သစ်သီး။

ဝိဝိဓဖလဓာရိ (တိ) [ဝိဝိဓဖလ + ဓရ + ဏီ။ ထိ-၌ --ဓာရိနီ။] အထူးထူး-အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော-အသီး-သစ် သီး-တို့ကိုသီးလေ့ရှိသော။ ဝိဝိဓဖလဓာရိနော ရုက္ခေ ဒိသွာ ဒါရကာ ကန္ဒန္တိ။ ဇာ၊ ၄၇။ ၂၈၃။

ဝိဝိဓဖလဘာရ (ပု) [ဝိဝိဓဖလ + ဘာရ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြား ရှိသော - အသီး - သစ်သီး-တည်းဟူသော- ဝန်- ဝန်ထုပ်-ဝန်ပိုး။ နာနာဖလဓရာတိ နာနာဝိဓဖလဓာရိနော သဗ္ဗကာလံ ဝိဝိဓ- ဖလဘာရနမိတသာခတ္တာ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၅။

ဝိဝိဓဘောဇန (န) [ဝိဝိဓ + ဘောဇန] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော-ဘောဇဉ်-စားဖွယ်-စားစရာ။ ဘောဇနသမ္ပဒါတိ သမ္ပန္နံ ဝိဝိဓဘောဇနံ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၀။

ဝိဝိဓမာယ (တိ) [ဝိဝိဓာ + မာယာ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော - မာယာ (-လှည့်ပတ် - ဖြား ယောင်း - လှည့်စား - ခြင်း) - ရှိသော၊ သူ။ အနန္တမာယောတိ ဝိဝိဓမာယော မာယာဝီ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၈။

ဝိဝိဓမာလာကမ္မ (န) [ဝိဝိဓ + မာလာကမ္မ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော ခြူးပန်း။ တောရဏူပပန္နတ္တိ ဝိဝိဓမာလာကမ္မာဒိဝိစိတ္တေန သတ္တရတန- မယေန တောရဏေန ဥပေတံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၅။

ဝိဝိဓမိဂဂဏသမ္ပာတ (ပု) [ဝိဝိဓမိဂ+ ဂဏ + သမ္ပာတ] အထူးထူး-အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော-သား-သား ကောင် - အပေါင်းတို့၏ ကျရောက်ခြင်း။ ဝိဝိဓမိဂဂဏသမ္ပာတဝိရဟိတံ ----------- နာဂဗောဓိံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၇၂။

ဝိဝိဓမိဂသံဃနိသေဝိတ (တိ) [ဝိဝိဓမိဂ + သံဃ + နိသေဝိတ] အထူးထူး-အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော-သား-သား ကောင်-အပေါင်းတို့သည် မှီဝဲအပ်သော။ ရုက္ခာ -------- ဝိဝိဓမိဂသံဃနိသေဝိတာ သီတစ္ဆာယာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၄၀။

ဝိဝိဓယာဂုခဇ္ဇကပရိဝါရ (တိ) [ဝိဝိဓ + ယာဂု+ ခဇ္ဇက + ပရိဝါရ] အထူးထူး-အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော ယာဂုခဲဘွယ် အခြံအရံရှိသော။ ဘဂဝန္တံ ဝိဝိဓယာဂုခဇ္ဇက- ပရိဝါရံ -- ဂန္ဓသာလိဘောဇနံ ဘောဇေတွာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄။ (-အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၉)။

ဝိဝိဓရံသိဇာလ (န) [ဝိဝိ + ရံသိဇာလ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး သော အပြားရှိသော-အရောင်-ရောင်ခြည်-တည်း

ဟူသောကွန်ရက်။ ရတ္တသုဝဏ္ဏာလင်္ကာရော ဝိဝိဓရံသိဇာလသမုဇ္ဇလမဏိရတနခစိတော ဧဝ သောဘတိ န ကေဝလော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၃။

ဝိဝိဓရဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ဝိဝိဓရဋ္ဌ + ဝသ + ဏီ။ ထီ-၌ --ဝါသိနီ။] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော-တိုင်းပြည်-နိုင်ငံ-၌နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ကေစိ ပန "ဝိဝိဓရဋ္ဌဝါသိနော ဝေရဇ္ဇကာ" တိ ဧတမတ္တံ ဝဒန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဝိဝိဓရတနရံသိဇာလ (န) [ဝိဝိဓရတန + ရံသိ + ဇာလ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော ရတနာတို့၏-အရောင် - ရောင်ခြည် - ဟူသောကွန်ရက်။ ဝိဝိဓရတနရံသိဇာလပဇ္ဇောတိတဘူမိဘာဂံ ----- အမ္ဗဝနံ သမ္ပာပုဏိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၃။

ဝိဝိဓရတနဝိစိတ္တ (တိ) [ဝိဝိဓရတန+ဝိစိတ္တ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသောရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ ဘဂဝတော ကာယော --- ဝိဝိဓရတနဝိစိတ္တံ ဝိယ နဝကနကတောရဏံ ----- အတိ ဝိယ သောဘတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။

ဝိဝိဓရတနဝိဇ္ဇောတိတ (တိ) [ဝိဝိဓရတန + ဝိဇ္ဇောတိတ] အထူးထူး - အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး - သော ရတနာတို့ဖြင့်-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော။ ဝိဝိဓရတနဝိဇ္ဇောတိတေ တာဝတိံသဘဝနေ ကနကဝိမာနေ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၄၉။

ဝိဝိဓရူပ (န) [ဝိဝိဓ + ရူပ] (၁) အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော အဆင်း။ (၂) အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော-အသွင်-သဏ္ဌာန်။ (၃) အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော သဘော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝိရူပရူပေနာတိ ----------- သီဟဗျဂ္ဃဒီပိဝသေန ဝါ ဝိဝိဓရူပေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉။ (၃) ဝိရူပရူပေနာတိ ဝိဝိဓရူပေန၊ နာနာသဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။ (-သုတ္တနိ။ ၂၈၇။ အပ၊ ၁။ ၁၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။)။

ဝိဝိဓရူပကရဏ (န) [ဝိဝိဓရူပ + ကရဏ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော-အဆင်းကို-ပြု-လုပ်-ဖန်ဆင်း-ခြင်း။ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနတာယာတိ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိယာ ဝိဝိဓရူပကရဏာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၆)။

ဝိဝိဓရူပပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဝိဝိဓရူပ + ပဋိစ္ဆန္န] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော အဆင်းသဏ္ဌာန်ဖြင့်-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-အပ်သော။ ဧတာနိ ----- ဘူတာနိ ဝိဝိဓရူပပဋိစ္ဆန္နေန အတ္တနော ရူပေန အတ္တနော ဝသံ ဂတေ ခါဒိတုံ စရန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၀။

ဝိဝဓဝစန (န) [ဝိဝိဓ + ဝစန] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော စကား။ ဝစနပထန္တိ တံ တုမှေဟိ ဝုတ္တံ ဝိဝိဓဝစနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၄၆။

ဝိဝိဓဝဏ္ဏ (တိ) [ဝိဝိဓ + ဝဏ္ဏ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသည့် အဆင်းရှိသော။ ဝိဝိဓဝဏ္ဏာနံ ဝိစိတ္တ-သန္နိဝေသာနဉ္စ တလာနံ ဘူမိနံ ဝသေန ဝိဝိဓစိတြတလံ အဒ္ဒသံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၅။

ဝိဝိဓဝဏ္ဏသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိဝိဓ + ဝဏ္ဏသဏ္ဌာန] အထူးထူး - အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသည့်အဆင်း

သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဝိဝိဓဝဏ္ဏသဏ္ဌာနံ ကမ္မာနုပေက္ခံ သဘာဝသိဒ္ဓံ ရူပံ ဓမ္မတာရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၆။

ဝိဝိဓဝတ္တဘာဂ (ပု) [ဝိဝိဓ + ဝတ္တ + ဘာဂ] အထူးထူး -အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော အဝတ်တို့၏ အဖို့အစု။ ဒေဝရက္ခသမနုဿာဒိဘေဒေန ဝိဝိဓဝတ္တဘာဂေ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ သဉ္ဇိန္နေ ဣဒံ နာမ ဘောဂါဒိ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဝိဝိဓဝိကတိဖလ (နု) [ဝိဝိဓ + ဝိကတိ + ဖလ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော-ဆန်းကြယ်-အထူးပြုစီမံအပ်-သောသစ်သီး။ အနေကရုက္ခဝိဝိဓဝိကတိဖလ(ဇာ၊ ၂။ ၁၁၄)န္တိ အနေကေဟိ ရုက္ခေဟိ ဝိဝိဓဝိကတိဖလံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄၈။

ဝိဝိဓဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိနိမ္မာပနက (တိ) [ဝိဝိဓ + ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိ + နိမ္မာပနက] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော ပကတိအဆင်းကိုစွန့်၍ တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြုလုပ်ဖန်ဆင်းခြင်းဟူသော တန်ခိုးကိုဖန်ဆင်းတတ်သော။ အနညသာဓာရဏံ ဝိဝိဓဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိနိမ္မာပနကံ ဘဂဝတော ယမကပါဋိဟာရိယဉာဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။

ဝိဝိဓဝိစိတြဒဠှမဋ္ဋာလကောဋ္ဌက (တိ) [ဝိဝဓ + ဝိစိတြ + ဒဠှ + အဋ္ဋာလ + ကောဋ္ဌက] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော ဆန်းကြယ်၍ ခိုင်ခံ့သောပြအိုး, တခါးမုခ်ရှိသော၊ မြို့။ သာဂလံ နာမ ---- ဝိဝိဓဝိစိတြဒဠှမဋ္ဋာလကောဋ္ဌကံ။ မိလိန္ဒ။ ၁။

ဝိဝိဓဝိပုလဟေတူပမာသမာလင်္ကတ (တိ) [(ဝိဝိဓ + ဝိပုလ + ဟေတု + ဥပမာ) ဝိဝိဓဝိပုလဟေတူပမာ + သမာလင်္ကတ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး - သောအပြားရှိသော, များစွာသော အကြောင်းဟိတ်, ဥပမာတို့ဖြင့် ကောင်းစွာတန်ဆာဆင်အပ်သော။ ပကိဏ္ဏကကထာတိ ------- ဝိဝိဓဝိပုလဟေတူပမာသမာလင်္ကတာ ------ ဝိတ္ထာရကထာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၅။

ဝိဝိဓဝိပုလာနတ္ထာဝဟ (တိ) [ဝိဝိဓဝိပုလာနတ္ထ + အာဝဟ] အထူးထူး-အထွေထွေ -အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော များစွာသောအကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်သော။ ဝိဝိဓဝိပုလာနတ္ထာဝဟာနိ ပရိဂ္ဂဟဝတ္ထူနိ နာမ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၄)။

ဝိဝိဓဝိပုလာလင်္ကာရောပသောဘိတ (တိ) [ဝိဝိဓဝိပုလ+ အလင်္ကာရ+ ဥပသောဘိတ] အထူးထူး-အပြားပြား- များစွာသော အဆင်တန်ဆာတို့ဖြင့်တင့်တယ်သော။ ဝိဝိဓဝိပုလာလင်္ကာရောပသောဘိတံ ------ ဝိမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၃။

ဝိဝိဓဝိသေသပဝတ္တန (တိ) [ဝိဝိဓ + ဝိသေသ + ပဝတ္တန] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော အထူးကိုဖြစ်စေတတ် သော။ ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာတိ-- ဣဒ္ဓိယာ ဝိဝိဓဝိသေသပဝတ္တနဘာဝါယာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။

ဝိဝိဓဝိဟဂဂဏသမ္ပာတ (ပု) [ဝိဝိဓ + ဝိဟဂ + ဂဏ + သမ္ပာတ] အထူးထူး- အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော ငှက်အပေါင်း၏ ကျရောက်ခြင်း။

ဝိဝိဓဝိပာကဂဏသမ္ပာတဝိရဟိတံ --------- ဝိရောစမာနဝိဇယတရုမသဿတ္တဗောဓိရုက္ခမူလမုပဂန္တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၇။

ဝိဝိဓဝိပာက်မနိဿဒိတ (တိ) [ဝိဝိဓ + ဝိပာက်မ + နိဿဒိတ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသောငှက်အပေါင်းသည် မြည်တွန်အပ်သော။ တံ --------- ဝိဝိဓဝိပာက်မနိဿဒိတာယ နိမ္မလသလိလာယ နဒိယာ ပရိက္ခိတ္တံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၅၁။

ဝိဝိဓဝေသာလင်္ကာရဓရ (တိ) [ဝိဝိဓ + ဝေသ + အလင်္ကာရ + ဓရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော အသွင်အပြင်, အဆင်တန်ဆာတို့ကို-ဆောင်-ဝတ်ဆင်-တတ်သော၊ သူ။ နာဂနာဋကာနိ စ တာဋ္ဌာဝစရေ ဝိဝိဓဝေသာလင်္ကာရဓရေ သန္နိပါတေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၂။

ဝိဝိဓသဏ္ဌာန (တိ) [ဝိဝိဓ + သဏ္ဌာန] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော - ပုံပန်း - ပုံဟန် - သဏ္ဌာန်-ရှိသော။ အနေကဝဏ္ဏတ္တိ --------- အနန္တရဝိမာနာဒိနံ ဝိဝိဓသဏ္ဌာနတာယ စ နာနာဝိဓဝဏ္ဏံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃ဝ၁။

ဝိဝိဓသဿ (န) [ဝိဝိဓ + သဿ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော-ကောက်-စပါး။ ဝိဝိဓသဿာန (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂) န္တိ သာလိဝီဟိအာဒိနာနပ္ပကာရသဿာနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၉)။

ဝိဝိဓသဿသမ္ပဒါ (ထီ) [ဝိဝိဓသဿ + သမ္ပဒါ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော ကောက်စပါး၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိဝိဓသဿသမ္ပဒံ အာဝဟမာနေန စတုဒီပိကာမေဃ ယေန ဂတမဂ္ဂေါ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇ဝ။

ဝိဝိဓသုရဘိဂန္ဓဝါသိတ (တိ) [ဝိဝိဓ + သုရဘိ + ဂန္ဓ + ဝါသိတ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော ကောင်းသော အနံ့ (နံ့သာ) တို့ဖြင့် ထုံအပ်သော။ ဥပရိ ဝိနိဂ္ဂလန္တဝိဝိဓသုရဘိကုသုမဒါမဝိတာနေ ဝိဝိဓသုရဘိဂန္ဓဝါသိတေ ----- ဝိဟာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁။

ဝိဝိဓဟိတသုခ (န) [ဝိဝိဓ + ဟိတ + သုခ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသောစီးပွါး, ချမ်းသာ။ ဝိဝိဓဟိတသုခံ ဟရတိ ဥပနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈။

ဝိဝိဓဟိတသုခနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [ဝိဝိဓဟိတသုခ + နိပ္ဖတ္တိ] အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသောစီးပွါး, ချမ်းသာ၏-ပြီးစီး-ပြည့်စုံ-ခြင်း။ နာဋ္ဌန္တာယံ ဝေနေယျာနံ ဝိဝိဓဟိတသုခနိပ္ဖတ္တိံ အာကင်္ခမာနော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၁။

ဝိဝိဓဟိတသုခနိပ္ဖါဒနပ္ပယောဇန (တိ) [ဝိဝိဓဟိတသုခ + နိပ္ဖါဒန + ပယောဇန] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသောစီးပွါး, ချမ်းသာကို-ပြီး-ပြည့်စုံ-စေခြင်းအကျိုးရှိသော။ နိသမ္မကာရိနံ ပဋိပတ္တိ ပရေသံ ဝိဝိဓဟိတသုခနိပ္ဖါဒနပ္ပယောဇနာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁။

ဝိဝိဓာကာရ (ပု) [ဝိဝိဓ + အာကာရ] အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော အခြင်းအရာ။ ဣတော စ ဗဟိဒ္ဓါ စ ဝိဝိဓာကာရေန သောဏသိင်္ဂါလာဒီဟိ ခါယိတံ ဝိက္ခာယိတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄ဝ၊ ၂၈ဝ။)။

ဝိဝိဓာနိသံသပသာဒန (န) | ဝိဝိဓ + အာနိသံသ + ပသာဒန | အထူးထူး-အထွေထွေ-အမျိုးမျိုး-သောအပြားရှိသော အကျိုးအာနိသင်ကိုပွါးစေခြင်း။ ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာတိ ဣဒ္ဓိယာ ဝိဝိဓာနိသံသပသာဒနာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇။

ဝိဝိဓာဘရဏ (န) | ဝိဝိဓ + အာဘရဏ | အထူးထူး - အထွေထွေ - အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသော-အဆင်တန်ဆာ-ဝတ်စားတန်ဆာ။ ဝိဝိဓာဘရဏပ္ပဘာသမုဇ္ဇလေန --- အတ္တနော အတ္တနော ဗလကာယေန သဒ္ဓိံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဝိဝိဓာဘရဏပ္ပဘာ (ထီ) | ဝိဝိဓာဘရဏ + ပဘာ | အထူးထူး - အထွေထွေ- အမျိုးမျိုး - သော အပြားရှိသော - အဆင်တန်ဆာ - ဝတ်စားတန်ဆာ -တို့၏အရောင်။ ဝိဝိဓာဘရဏပ္ပဘာသမုဇ္ဇလိတေန -------- အတ္တနော အတ္တနော ဗလကာယေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၅။

ဝိဝိဓာဝရဏဝဏ္ဏ (တိ) | ဝိဝိဓ + အာဝရဏ + ဝဏ္ဏ။ ထီ-၌ ဝိဝိဓာဝရဏဝတီ, ဝဏ္ဏီ။ | အထူးထူး-အထွေထွေ -အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသည့်-အတားအဆီး -အပိတ်အပင်-ရှိသော။ ဝိဝိဓာဝရဏဝတိယာ အရဏဝတိယာ ရာဇဓာနိယာ သမီပေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၆။

ဝိဝိဓာဝုဓ (န) | ဝိဝိဓ + အာဝုဓ | အထူးထူး-အထွေထွေ -အမျိုးမျိုး -သော အပြားရှိသည့် လက်နက်မိုး၊ ဝိဝိဓာဝုဓာ ဝဿန္တိ တတ္ထ ဒေဝါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၁။

ဝိဝေက (ပု) | ဝိ + ဝိစ + ဏ။ (ဝိ + ဝိစ + ဏော + ဏ) ကစ္စည်း။ ၆၄၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၆၇။ ဝိဝေက - သံ။ ဝိဝေဂ - ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓီ။ | (၁) ကင်းဆိတ်-းငြိတ်ငြိမ်-ခြင်း။ (၂) ကင်းဆိတ်တတ်သော (တရား) (ဝိဝေက ၃-ပါး၊ ၅-ပါး)။ (၃) ကင်း-သီးသန့်ခြားနား-စေအပ်သော (တရား)။ (၄) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ (အရပ်)။ (၅) သီးခြား-မတူသော အားဖြင့်-ဖြစ်ခြင်း။ (၆) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ (၇) ဖလသမာပတ်။ (၁) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း။ ဝိဝေကညေဝ ဘဂိနိနံ့ သံယောဇဏ္ဍောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၀။ ကိံ ဝိဝေကေန ကာဟသိ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝိဝေကဇန္တိ ဧတ္ထ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝေကော၊ နီဝရဏဝိဂမောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ (၂) ကင်းဆိတ်ဟတ်သော (တရား)။ (ဝိဝေက ၃-ပါး၊ ဝိဝေက ၅-ပါး)။ (၃) ကင်း - သီးသန့်ခြားနား - စေအပ်သော (တရား)။ သက္ကာရံ့ နာဘိနန္ဒေယျ၊ ဝိဝေကမနုဗြူဟယေ။ ဓမ္မ။ ၂၄။ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ကတမေ ပဉ္စ ဝိဝေကာ? ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော တဒင်္ဂဝိဝေကော သမုစ္ဆေဒဝိဝေကော ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိဝေကော နိဿရဏဝိဝေကော။ ပဋိသံ။ ၃၉၇။ ဒုရေ ဝိဝေကာ ဟိ တထာဝိဓော သောတိ ဝိဝေကာတိ တယော ဝိဝေကာ ကာယဝိဝေကော စိတ္တဝိဝေကော ဥပဓိဝိဝေကော။ မဟာနိ။ ၂၀။ (-၁၀၈၊ ၁၂၂)။ သုခေါ ဝိဝေကော (ဝိ၊ ၃။ ၄။ အဘိ၊ က။ ၁၆၃။ ဥဒါန။ ၈၈) တိ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတော ဥပဓိဝိဝေကော သုခေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၀။ ဝိဝေကံ နာနုသိက္ခန္တိ (မ၊ ၁။၁၇)ဟိ တိဏ္ဏံ ဝိဝေကာနံ အညတရမ္ပိ နာနုသိက္ခန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဝိဝေကော (အံ၊ ၂။၃၀၄)တိ ကာယစိတ္တဥပဓိဝိဝေကော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၃။ (-ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၅)။ ဝိဝိတ္တောတိ ဝါ ဝိဝေကော။

နိဝရဏဝိဝိတ္တော ဈာနသမ္ပယုတ္တမမ္မရာသိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ ဝိဝေကသဒ္ဒဿ ကတ္တု-သာဓနတံ ကမ္မသာဓနတံ ဝါ သန္ဓာယာဟ " တသ္မိံ ဝါ ဝိဝေကေ " တိ။ " ဝိဝိတ္တော " တိ ဟိ ကမ္မိနာ နိဝရဏေဟိ ဝိနာဘူတော တေဟိ ဝိဝေစိတောတိ စ သာဓနဒ္ဒယမ္ပိ သင်္ဂဟိတမေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၈)။ (၄) ဝိဝေကဋ္ဌာန - ကြည့်။ (၅) သီးခြား-မတူသောအားဖြင့်-ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဝေက (နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၀) န္တိ --- ဝိသုံဘာဝံ၊ ဝိသဒိသဘာဝန္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၈၂။ (၆) ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်-ခြင်း။ ဝိဝေက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၁) န္တိ ဝိဘာဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၇။ (၇) ဖလသမာပတ်။ အနုတ္တရံ ဝိဝေကသုခ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈) န္တိ ဖလသ-မာပတ္တိသုခံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၇။

(ယင်း ဝိဝေကသည်---- (၁) ကာယ-ဝိဝေက = (ကိုယ်၏ကင်း- ဆိတ်ငြိမ်- ခြင်း)၊ (၂) စိတ္တဝိဝေက = (သမာပတ် ၈-ပါး)၊ (၃) ဥပဓိဝိဝေက = (နိဗ္ဗာန်) ဟု ၃-ပါးအပြားရှိ၏။ မဟာနိ။ ၂၀။ ၂၆၄-၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၅။ တစ်နည်း-- (၁) တဒင်္ဂဝိဝေက= (အနိစ္စာနုပဿနာ အစရှိသော အနုပဿနာ ၇-ပါး)၊ (၂) ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေက = (သမာပတ် ၈-ပါး)၊ (၃) သမုစ္ဆေဒဝိဝေက = (မဂ် ၄-ပါး)၊ (၄) ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိဝေက = (ဖိုလ် ၄-ပါး)၊ (၅) နိဿရဏဝိဝေက (နိဗ္ဗာန်) ဟူ၍ ၅-ပါး အပြားရှိ၏။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉။ က္ကတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။)

ဝိဝေကကထာ (ထိ) [ဝိဝေက + ကထာ] ဝိဝေကကထာ။ ဝိဝေက-ကင်းဆိတ်ခြင်း-ဆိတ်ငြိမ်ခြင်း - နှင့်- စပ်- သက်ဆိုင် -သော စကား။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-ကထာ။ ပဋိသံ။ ၃၉၅။

ဝိဝေကကရဏ (နပ) [ဝိဝေက + ကရဏ] ကင်းဆိတ် -ဆိတ်ငြိမ် -ကင်းကွာ -အောင်ပြု ခြင်း။ ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ကင်းကွာ-ခြင်းကို ပြုခြင်း။ အထ ဝါ သမ္ပတ္တယတိဂဏာနံ စိတ္တဿ ဝိဝေကကရဏေ အလန္တိ မာဌ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။

ဝိဝေကကာမ (တိ) [ဝိဝေက + ကမု + ဏ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ကင်းကွာ-ခြင်းကို-အလို ရှိ-တောင့်တ-သော၊ သူ။ ဝိဝေကကာမော (သံ၊ ၁။ ၁၉၉) တိ တယော ဝိဝေကေ ပတ္ထယန္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။ (-ထေရ။ ၂၄၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇)။

ဝိဝေကဂတ (တိ) [ဝိဝေက + ဂတ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်- ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဝိဝေကဂတဿ စဿ အပ္ပကသိရေနေဝ စိတ္တံ သမာဓိယတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၊ ၂၅၆။

ဝိဝေကစရိယ (ထိ၊ နပ) [ဝိဝေက + စရိယ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သော နိဗ္ဗာန်၌ဖြစ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝိဝေကစရိယဋ္ဌ (ပု) [ဝိဝေကစရိယ+အတ္ထ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သောနိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်ခြင်း ဟူသော-အနက်-သဘော။ ဝိဝေကစရိယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ နိဿရဏ-ဝိဝေကေ နိဗ္ဗာနေ စရဏတော ဝိဝေက-စရိယဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။

ဝိဝေကစရိယာ (ထီ၊ န) | ဝိဝေက + စရိယာ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်းအကျိုးငှါ-အောင်-ကျင့်ခြင်း။ အရိယာနံ ဇော် အဂ္ဂံ ----- ပဝရံ ယဒိဒံ ဝိဝေကစရိယာ။ မဟာနိ။ ၁၂၂။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၄၄ ;)။

ဝိဝေကစာရီ (တိ) | ဝိဝေက + စရ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထိ-၌ -- စာရိနီ။ | ဝိဝေက -ကင်းဆိတ် -ဆိတ်ငြိမ်-ရာ-၌ -ကျင်လည်-လှည့်လည်-သွားလာ-လေ့ရှိသော၊ သူ။ ပရိသုပဋ္ဌာကေနပိ ဝိဝေကစာရိနာပိ ဣမေဟိ တီဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။

ဝိဝေကဇံပီတိသုခ (တိ) | ဝိဝေကဇ + ပီတိသုခ | ကင်း-ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း (ဝိဝေက) ကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခရှိသော (ဈာန်)။ အထ ဝါ ပီတိ စ သုခဥ္စ ပီတိသုခံ ဓမ္မဝိနယာဒယော ဝိယ ---------- ဇဝမ္ပိ ဝိဝေကဇံပီတိသုခံ --- တသ္မာ ဧကပဒေနေဝ " ဝိဝေကဇံပီတိသုခ " န္တိ ဝုတ္တံ၊ ယုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅-၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဝိဝေကဇံပီတိသုခန္တိ စ အညပဒတ္ထ-သမာသော ပစ္စတ္တနိဒ္ဒေသဿ စ အလောပေါ ကတော၊ လောပေ ဝါ သတိ " ဝိဝေကဇ-ပီတိသုခ " န္တိ ပါဌော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၁-၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။

ဝိဝေကဇ (တိ) | ဝိဝေက + ဇန + ကွိ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၀။ ရူ။ ၅၈၄။ | (၁) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း (ဝိဝေက) ကြောင့်ဖြစ်သော (ဈာန်)။ (၂) ကင်းဆိတ်- ဆိတ်ငြိမ်-သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရားအစု (ဝိဝေက) ၌ဖြစ်သော (ဈာန်)။ (၃) ကင်း-ကင်းဆိတ်-သီးသန့်ပြားနား-စေအပ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်တရားအစု (ဝိဝေက) ၌ဖြစ်သော (ဈာန်)။ (၁) (၂) (၃) ဝိဝေကဇ (ဝိ၊ ၁။ ၅။ အဘိ၊ ဓ။ ၄၄။ ပဋိသံ။ ၄၀။ မဟာနိ။ ၃၀)န္တိ ဧတ္ထ ဝိဝိတ္တိ ဝိဝေကော၊ နီဝရဏဝိဂမောတိ အတ္ထော။ ဝိဝိတ္တောတိ ဝါ ဝိဝေကော၊ နီဝရဏဝိဝိတ္တော ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသီတိ အတ္ထော။ တသ္မာ ဝိဝေကာ တသ္မိံ ဝါ ဝိဝေကေ ဇာတန္တိ ဝိဝေကဇံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၉)။ ဝိဝေက (၁) (၂) (၃) တို့လည်းကြည့်။

ဝိဝေကဇပီတိသုခ (တိ) | ဝိဝေကဇ + ပီတိသုခ | (န) (၁) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း (ဝိဝေက) ကြောင့်ဖြစ်သော ပီတိသုခ။ (၂) ကင်းဆိတ် - ဆိတ်ငြိမ် -ခြင်း (ဝိဝေက) ကြောင့်ဖြစ်သည့် ပီတိသုခရှိသော (ဈာန်)။ (န) (၁) ဝိဝေကဇပီတိသုခသမ္ဘိတာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၆) တိ ဝိဝေကဇပီတိသုခေဟိ သဟ အက္ခာတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၈။ (၂) ဝိဝေကဇံပီတိသုခ-ကြည့်။

ဝိဝေကဇ (ဇာ) ဘူမိ (ထီ) | ဝိဝေကဇာ + ဘူမိ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဘုံ၊ (ပဌမဈာန်)။ ဝိဝေကဇာဘူမိ ပဌမံ ဈာနံ။ ပဋိသံ။ ၃၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃။ ဝိဝေကတော ဇာတာ ဘူမိ ဝိဝေကဇဘူမိ။ ဝိဝေကဇံ ဟိ ပဌမံ ဈာနံ နီဝရဏဝိဝေက-သမ္ဘူတတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။

ဝိဝေကဿာသယ (ပု) | ဝိဝေက+အဿာသယ | (၁) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း (ဝိဝေက) ၌ဖြစ်သော-အလို-ဆန္ဒ။ (တိ) (၂) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း (ဝိဝေက) ၌-အလို-ဆန္ဒ-ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဝိရပရိစိတေန

ဝိဝေကဋ္ဌာသယေန အာကမိယမာန- ဟဒယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၁၁)။ (တိ) (၂) ဝိဝေကဋ္ဌာသယာ ပန ဝိသခ်ါရနိန္နာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။၂ ၄။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၃၅။

ဝိဝေကဋ္ဌ¹ (တိ) | ဝိဝေက + ဌာ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။ | (၁) (က) (ကိလေသာ တို့မှ ကင်းဆိတ်ရာ) နိဗ္ဗာန်၌ တည်သော။ (ခ) ကိလေသာတို့သည်ကြဉ်အပ်-ကိလေသာ တို့မှ ကင်းဝေးသော (ရဟန္တာစိတ်)။ (ဝိဝေက ၌တည်သော။ ပဋိသံ၊ သျှ။ ၃၂၅။) (၂) (က) (သတ္တဝါ, သင်္ခါရတို့မှ) ကင်းဆိတ်ရာအရပ်၌ တည်သော။ (ခ) (သတ္တဝါ, သင်္ခါရတို့မှ)အလွန် ဝေး - ကင်းဝေး - သော (ကာယဝိဝေက)။ (၃) ကင်းဆိတ်-ကင်းဝေး-ခြင်း။ (၁) (က)(ခ) ဝိဝေကဋ္ဌ (အံ၊ ၃။ ၅၉။ ပဋိသံ။ ၃၅၅) န္တိ ကိလေသေဟိ ဝဇ္ဇိတံ ဒူရီဘူတံ ဝါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂ ၃၀။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၄၃။ အံ၊ ၃။ ၅၉၊ ၃၉၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၆)။ (၂) (က) (ခ) ဝိဝေကဋ္ဌေ (မဟာနိ။၂၁၊ ၁၀၉)တိ အတိဒူရေ ဝိဂတေတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၉။ (-နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၄၈)။ (၃) ဝိဝေကဋ္ဌ²- ကြည့်။

ဝိဝေကဋ္ဌ² (ပု) | ဝိဝေက + အတ္ထ | (အလုံးစုံ သောသခ်ါရတို့မှ) ကင်းဆိတ်-ကင်းဝေး-ခြင်း ဟူသော-အနက်-သဘော။ ဝိဝေကဋ္ဌော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇)တိ သဗ္ဗသခ်ါရဝိသံယုတ္တတာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၃။ (-ပဋိသံ။ ၁၉၊ ၂၀၊ ၁၀၆၊ ၂၉၄၊ ၂၉၆-၇၊ ၃၀၄၊ ၃၀၈။ ပေဋကော။ ၂၆၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄-၅)။

ဝိဝေကဋ္ဌကာယ (တိ) | ဝိဝေကဋ္ဌ + ကာယ | (၁) ကင်းဆိတ်-ကင်းဝေး-ဝေးကွာ-ရာ၌တည် သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) ပယ်ခွါ- ဖယ်ရှား - အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဝိဝေကဋ္ဌကာယာန (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၂) န္တိ ဂဏသင်္ဂဏိကတော ပဝိဝိတ္တေ ဌိတကာ- ယာနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၃၁။ သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၅။ (-မဟာနိ။ ၂၁၊ ၈၈)။ (၂) ဝိဝေကဋ္ဌကာယာန (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၄) န္တိ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ဝဇ္ဇေတွာ တတော အပကမိတကာယာနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၁၁။

ဝိဝေကဋ္ဌစိတ္တ (တိ) | ဝိဝေကဋ္ဌ + စိတ္တ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ကင်းဝေး-ဝေးကွာ-ရာ၌ တည်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ယဿ ပန ဝိဝေကဋ္ဌကာယဿ, ဝိဝေကဋ္ဌစိတ္တဿေဝ စ ဘာဝနာ ဣဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၃၂-၃။

ဝိဝေကဋ္ဌာန (န) | ဝိဝေက + ဌာန | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာအရပ်။ စာတုမဟာ- ရာဇိကာဒိသု ကာမာဝစရဒေဝေသု မုဟုတ္တမ္ပိ န တိဋ္ဌတိ၊ ကဿ ? ဝိဝေကဋ္ဌာနဿ အဘာဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၈၅။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၇၊ ၂၁၅)။

ဝိဝေကဋ္ဌာနသမ္ပတ္တိ (ပု) | ဝိဝေကဋ္ဌာန+သမ္ပတ္တိ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ကင်းဝေး-ဝေးကွာ-ရာ အရပ်၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဘုမ္မဒေဝအတ္တဘာဝေ ပန ဌိတော အရဟတ္တံ ပတွာပိ တိဋ္ဌတိ ဝိဝေကဋ္ဌာနသမ္ပတ္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၈၅။

ဝိဝေကဋ္ဌာနာစိက္ခဏ (ထီ၊ န) | ဝိဝေကဋ္ဌာန+ အာစိက္ခဏ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ကင်းဝေး- ဝေးကွာ-ရာအရပ်ကိုပြောကြားခြင်း။ ဣဒါနိ ဝိဝေကဋ္ဌာနာစိက္ခဏာဒိနာ သမ္ပဟံသေန္တော ---- အာဟ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၆။

ဝိဝေကဋ္ဌိတ (တိ) | ဝိဝေက + ဌိတ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာအရပ်၌တည်သော။ ဧကတောတိ ဝိဝေကဋ္ဌိတတာယ နိဿင္ဂော။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဝိဝေကတ္တယ (န) | ဝိဝေက + တယ | ဝိဝေကတို့၏ ၃-ပါးအပေါင်း။ တတ္ထ တဒင်္ဂဝိဝေကနိဿိတံ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကနိဿိတံ နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတန္တိ ဝိဝေကတ္တယမေဝ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၇။

ဝိဝေကတ္တယဂ္ဂဟဏ (န) | ဝိဝေကတ္တယ + ဂဟဏ | ဝိဝေက(ဆိတ်ငြိမ်ခြင်း) ၃-ပါး-တို့၏-အပေါင်း-ကိုယူခြင်း။ တီဟိ ဝိဝေကေဟီတိ ဝိဝေကတ္တယဂ္ဂဟဏံ တဒင်္ဂေါဂမတ္တာ ဝိဝေကပဉ္စကဿ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိဝေကတ္ထ (တိ) | ဝိဝေက + အတ္ထ | (၁) ဝိဝေကသဒ္ဒါ၏အနက်-ကင်းဆိတ်ခြင်းဟူသောအနက်-ရှိသော၊ သဒ္ဒါ။ (ပု) (၂) ဝိဝေကဟူသောအကျိုး။ (၁) ဝိဝေကတ္ထာ ဧဝ ဟိ ဝိရာဂါဒယော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ (ပု) (၂) ဝိဝေကတ္ထာယ အာဂတာ ဓမ္မံ ကတ္တာဂါရပရိဝုတာ နိသီဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဝိဝေကတ္ထိက (တိ) | ဝိဝေက + အတ္ထိက | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း-ကို-ဖြင့်-အလိုရှိသော။ တေ မယာ ဝိဿာခပုဏ္ဏမာယ ဝိဝေကတ္ထိကေန ဝိဿဇ္ဇိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။

ဝိဝေကဒဿီ (တိ) | ဝိဝေက + ဒိသ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ --ဒဿိနီ။ | (၁) ကင်းဆိတ်ခြင်း (ဝိဝေက) ကို သိမြင်-တတ်-လေ့ရှိ-သော။ (၂) (အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့မှ) ကင်းဆိတ်ရာနိဗ္ဗာန်ကို သိမြင်-တတ်-လေ့ရှိ-သော။ (၃) ဝိဝေက ၅-ပါးကို သိမြင်-တတ်-လေ့ရှိ-သော။ (၁) ဝိဝေကဒဿီ ဖဿေသူတိ စက္ခုသမ္ဖဿံ ဝိဝိတ္တံ ပဿတိ အဝိဇ္ဇေန ဝါ ------ အဝိပရိဏာမဓမ္မေန ဝါ။ မဟာနိ။ ၁၇၁။ ဝိဝေကဒဿီ ဖဿေသူတိ --- အတ္တာဒိဘာဝဝိဝေကံ ပဿတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၀။ (-သုတ္တနိ။ ၄၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄)။ (၂) အာသံ အနိဿာယ ဝိဝေကဒဿီ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၈။ ဝိဝေကဒဿီတိ နိဗ္ဗာနဒဿီ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။ (၃) အက္ခတာ လောကဟိတေန ဝိဝေကဒဿိနာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၇၅။ (-၃၇၀)။ ဝိက္ခမ္ဘနတဒင်္ဂသမုစ္ဆေဒပဋိပဿဒ္ဓိနိဿရဏဝိဝေကသင်္ခါတံ ဝိဝေကပဉ္စကံ အဒ္ဒသာတိ ဝိဝေကဒဿီ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၅။

ဝိဝေကဒွယ (န) | ဝိဝေက + ဒွယ | ဝိဝေက ၂-ပါးတို့၏အပေါင်း။ ယထာဝုတ္တဝိဝေကတ္တယတော ဝိဝေကဒွယံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဿေတုံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။

ဝိဝေကဓမ္မ (ပု) | ဝိဝေက + ဓမ္မ | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ် - ရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်) တရား။ ဝိဝေကဓမ္မ(သုတ္တနိ။၄၃၉။စူဠနိ။၁၁၉၆-၇)န္တိ သဗ္ဗသင်္ခါရဝိဝေကနိဗ္ဗာနဓမ္မံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆။

ဝိဝေကနိန္န (တိ) | ဝိဝေက + နိန္န | ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာနိဗ္ဗာန်၌-ကိုင်း-ညွတ်-သော။ ဝိဝေကနိန္န (မ၊ ၁။ ၃၇၇။ သံ၊ ၂။ ၄၈၅) န္တိ-အာဒီသု နိဗ္ဗာနံ ဝိဝေကော နာမ၊ တသ္မိံ ဝိဝေကေ နိန္နံ ဩနတန္တိ ဝိဝေကနိန္နံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၆။ (-မ၊ ၃။ ၁၅၃။ အံ၊ ၃။ ၅၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၄)။

ဝိဝေကနိန္နစိတ္တ (တိ) | ဝိဝေကနိန္န + စိတ္တ | (၁) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာနိဗ္ဗာန်၌ ညွတ်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (န) (၂) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ် - ရာနိဗ္ဗာန်၌ ညွတ်သောစိတ်။ (၁) ဝိဝေကနိန္နစိတ္တတာ, ဈာနာနုယောဂေါ, အနဝဇ္ဇဓမ္မေသု အတိတ္တိယတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၈။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၂)။

(၂) နာဂဿ ဟတ္ထိနော တေ ဝိဝေကနိန္နံ စိတ္တံ နာဂေန ဗုဒ္ဓနာဂဿ ဝိဝေကနိန္နစိတ္တေန သမေတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။

ဝိဝေကနိန္နမာနသ (တိ) [ဝိဝေကနိန္န + မာနသ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာနိဗ္ဗာန်၌ ညွတ်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနုဂါရိကတာယ ဝိဝေကနိန္နမာနသတာယ စ ဝနေ ဈာယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ၁။ ၂၀၄။

ဝိဝေကနိဿိတ (တိ) [ဝိဝေက + နိဿိတ။ ဝိဝေကံ နိဿိတံ၊ ဝိဝေကေ ဝါ နိဿိတန္တိ ဝိဝေကနိဿိတံ။ သံ၊ ဋ၊ ၁။ ၁၄၅။] ဝိဝေက-၌-ကို-မှီသော-- (၁) ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်- ရာ-နိဗ္ဗာန်- ကို-၌- မှီသော (၂) (တဒင်္ဂ, သမုစ္ဆေဒ, နိဿရဏဟူသော) ကင်းဆိတ်ခြင်း ၃-ပါး-ကို-၌-မှီသော။ (၃) တဒင်္ဂ, ဝိက္ခမ္ဘန, သမုစ္ဆေဒ, ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ, နိဿရဏ ဟူသော) ကင်းဆိတ်ခြင်း ၅-ပါး-ကို-၌-မှီသော။ (၁) ဝိဝေကနိဿိတ (ဒီ၊ ၃။ ၁၈၉) န္တိ- အာဒီသု အာရမ္မဏဝသေန အဓိဂန္တဗ္ဗဝသေန ဝါ နိဗ္ဗာနနိဿိတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ၊ ၃။ ၂၀၂။ အံ၊ ဋ၊ ၂။၂ ၆၀။ (-အံ၊ ဋ၊ ၂။ ၉။ အဘိ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၀၁)။ (၂) ဝိဝေကနိဿိတ(မ၊ ၁။ ၁၄) န္တိ တဒင်္ဂဝိဝေကနိဿိတံ သမုစ္ဆေဒဝိဝေက- နိဿိတံ နိဿရဏဝိဝေကနိဿိတဉ္စ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတီတိ အယမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၈။ (-သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၇၇)။ (၃) ပဉ္စဝိဓဝိဝေကနိဿိတန္တိပိ ဧကေ။ မ၊ ဋ၊ ၁။ ၈၈။

ဝိဝေကပဉ္စက (န) [ဝိဝေက + ပဉ္စက] (တဒင်္ဂ, ဝိက္ခမ္ဘန, သမုစ္ဆေဒ, ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ, နိဿရဏ ဟူသော) ဝိဝေကတို့၏ ၅-ပါး အပေါင်း။ ဝိဝေကဒဿီ ၃-ကြည့်။

ဝိဝေကပဉ္စကဂ္ဂဟဏ (န) [ဝိဝေကပဉ္စက + ဂဟဏ] ဝိဝေက ၅-ပါးအပေါင်းကိုယူခြင်း။ ဝိဝေကပဉ္စကဂ္ဂဟဏေ ပနဿ သရူပေန ကာယဝိဝေကော ဂဟိတော န သိယာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဝိဝေကပဋိသညုတ (တိ) [ဝိဝေက + ပဋိသံယုတ | ကစ္စည်း။ ၃၃။ ရူ။ ၅၁။ မောဂ်၊ ၁။ ၄၃။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၄၁။] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်းနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ သညာ မေ အဘိကိရန္တိ ဝိဝေကပဋိသညုတာ။ ထေရ။ ၃၀၇။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၁၄။

ဝိဝေကပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌ (ပု) [ဝိဝေကပဋိသမ္ဘိဒါ + အတ္ထ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သည်ဖြစ်၍- အသီးအသီး - အမျိုးမျိုး - ကွဲပြားအောင်- သိတတ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါ ဟူသော-အနက်- သဘော။ ဝိဝေကပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိဝေကပဋိသမ္ဘိဒါပါပန (ထီ၊ န) [ဝိဝေကပဋိ- သမ္ဘိဒါ + ပါပန] ကင်းဆိတ်သည်ဖြစ်၍- အသီးအသီး-အမျိုးမျိုး-ကွဲပြားအောင်-သိ တတ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ ရောက်စေ တတ်သော။ ဝိဝေကပဋိသမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိဝေကပဗ္ဘာရ (တိ) [ဝိဝေက + ပဗ္ဘာရ] (ကင်းဆိတ်ရာ) နိဗ္ဗာန်သို့-ညွတ်-ကိုင်း-ရှိုင်း- သော (စိတ်)။ ဝိဝေကနိန္နံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဝေကပေါဏံ ဝိဝေကပဗ္ဘာရံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၄၃။ (-မ၊ ဋ၊ ၂။ ၂၆၆။ သံ၊ ဋ၊ ၃။ ၁၃၆)။

ဝိဝေကပရာယဏ (တိ) [ဝိဝေက+ပရာယဏ] ဆိတ်ငြိမ်ရာနိဗ္ဗာန်လျှင် လည်းလျောင်းရာရှိ သော။ တပ္ပရာယဏာတိ ဝိဝေကပရာယဏာ ဝိဝေကပေါဏာ။ ထေရ၊ ဋ၊ ၂။ ၃၅၁။

ဝိဝေကပရိဂ္ဂဟဠ (ပု) [ဝိဝေကပရိဂ္ဂဟ + အတ္ထ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သည်ဖြစ်၍ သိမ်းဆည်းအပ်သော - အနက် - သဘော။ ဝိဝေကပရိဂ္ဂဟဋ္ဌေန ဇောဖ္ဓင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိဝေကပရိစယ (ပု) [ဝိဝေက+ပရိစယ] ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌လေ့ကျက်ခြင်း။ ဝိဝေကသန္တာသော ဟောတိ ဝိဝေကပရိစယတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၈။

ဝိဝေကပရိပါကဠ (ပု) [ဝိဝေက +ပရိပါက + အတ္ထ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သည်ဖြစ်၍ ရင့်ကျက်စေတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဝိဝေကပရိပါကဋ္ဌေန ဇောဖ္ဓင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိဝေကပရိပူရဏဠ (ပု) [ဝိဝေက + ပရိပူရဏ + အတ္ထ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သည်ဖြစ်၍ ပြည့်စေတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဝိဝေကပရိပူရဏဋ္ဌေန ဇောဖ္ဓင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိဝေကပရိဝါရဠ (ပု) [ဝိဝေက + ပရိဝါရ + အတ္ထ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-သည်ဖြစ်၍ အခြံအရံဖြစ်သော - အနက် - သဘော။ ဝိဝေကပရိဝါရဋ္ဌေန ဇောဖ္ဓင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၄။

ဝိဝေကပါမောဇ္ဇကရ (တိ) [ဝိဝေကပါမောဇ္ဇ+ ကရ + အ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၇။ ရူ။ ၅၆၈။] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်း (ဝိဝေက) ကြောင့် ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ ဝိဝေကပါမောဇ္ဇကရေန စေတသာ၊ ရာဇာဝ သုဒ္ဓန္တဂတော တဟိံ ရမေ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဝိဝေကပေါဏ (တိ) [ဝိဝေက + ပေါဏ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာနိဗ္ဗာန်-၌-သို့-ညွတ်-ကိုင်း-ကိုင်းသကဲ့သို့တည်-သော။ အညတော အာဂန္တွာ ယေန ဝိဝေကော၊ တေန ဝင်္ကံ ဝိယ ဟုတွာ ဌိတန္တိ ဝိဝေကပေါဏံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၆။ ဝိဝေကပေါဏ (ပဋိသံ။ ၃၅၅) န္တိ ဝိဝေကေ နတံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဝိဝေကပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဝိဝေက + ပဋိသံယုတ္တ] ဝိဝေကပဋိသညုတ-ကြည့်။ ဝိဝေကပဋိသံယုတ္တံ၊ ခေမံ အမတဂါမိနိံ။ အံ၊ ၂။ ၂၈၉။

ဝိဝေကမာနသ (တိ) [ဝိဝေက + မာနသ] ကင်းဆိတ် - ဆိတ်ငြိမ် - သည့် စိတ်ရှိသော။ သာသနေတိ ဝိဝေကမာနသာနံ သာသနေ။ ဇာတ်ဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၇။

ဝိဝေကရတိ (ထီ) [ဝိဝေက + ရတိ] ဝိဝေက၌မွေ့လျော်ခြင်း-- (၁) ဈာန်-ကိုအားထုတ်ခြင်း - ၌မွေ့လျော်ခြင်း။ (၂) ကာယ-ဝိဝေက စသည်၌ဖြစ်သော မွေ့လျော်ခြင်း။ (၁) ဝိဝေကရတိ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၃၇) န္တိ ဈာနာနုယောဂရတိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၈။ (၂) ဝိဝေကရတိ (မဟာနိ။ ၃၆၃) န္တိ ကာယဝိဝေကာဒိမှိ ဥပ္ပန္နရတိံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၈၉။

ဝိဝေကရသ (ပု) [ဝိဝေက + ရသ] ကင်းဆိတ်- ဆိတ်ငြိမ်- ခြင်း (ဝိဝေက) ၏ အရသာ။ တေသံ ဥဿုက္ကိပရိသုက္ကိတာနံ ဒီဃရတ္တံ ဝိဝေကရသမနဿာဒယမာနာနံ ဝိဟရတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၂။

ဝိဝေကဝစန (နု) [ဝိဝေက + ဝစန] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်းကို-ဟော-ဆို-ခြင်း။ ပုရိမေန စေတ္ထ ဝတ္ထုကာမေဟိ ဝိဝေကဝစန-တောယေဝ ကာမသုခပရိစ္စာဂေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။

ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေး ...
အမှတ် ....
ရက်စွဲ ....

ဝိဝေကဝတ္တ (တိ) [ဝိဝေက + ဝတ္တ] (၁) ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ (နေ၍) ပြုအပ်-သော-ဝတ်-ကျင့်ဝတ် - ဝတ်တရား - ရှိသော၊ သူ။ (န) (၂) ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ (နေ၍) ပြုအပ်-သော-ဝတ်-ကျင့်ဝတ်-ဝတ်တရား (သမထ၊ ဝိပဿနာ)။ (၁) ဝိဝေကဝတ္တောတိပိ ပါဠော၊ ဝိဝေကဝတ္တယုတ္တော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၇။ (န) (၂) ဝိဝေကဝတ္တံ နာမ ကတဘတ္တကိစ္စဿ ဘိက္ခုနော ဒိဝါဝိဟာရေ သမထဝိပဿနာဘာဝေန မူလကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၇။

ဝိဝေကဝတ္တယုတ္တ (တိ) [ဝိဝေကဝတ္တ + ယုတ္တ] ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ (နေ၍) ပြုအပ်သော-ဝတ်-ကျင့်ဝတ်-ဝတ်တရား-နှင့်-ယှဉ်-ပြည့်စုံ-သော၊ သူ။ ဝိဝေကဝတ္တ (၁) ကြည့်။

ဝိဝေကဝါသ (ပု) [ဝိဝေက + ဝါသ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ၌-နေ-သီတင်းသုံး-ခြင်း။ ဝိဝေကဝါသံ ပတ္ထယမာနော ဂဏံ ပဟာယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ---- ဝိဝေကဝါသံ ဝသိတုကာမာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၆။

ဝိဝေကဝါသီ (တိ) [ဝိဝေက + ဝသ + ဏီ။ ကစ္စည်း။ ၅၃၂။ ရူ။ ၅၉၀။ ထီ-၌ --ဝါသိနီ။] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ရာ၌-နေ-တတ်-လေ့ရှိ-သော၊ သူ။ မယမ္ပိ နာမ ဂိဟီ ဗဟုကိစ္စာ သမာနာ ---------- ဝိဟရာမ၊ ကိမင်္ဂ ပန ဝိဝေကဝါသိနော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃)။

ဝိဝေကသဒ္ဒ (ပု) [ဝိဝေက + သဒ္ဒ] ဝိဝေကသဒ္ဒါ။ ဝိဝေကသဒ္ဒဿ ဘာဝသာဓနပက္ခေ "တဿာ ဝိဝေကာ" တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၂။

ဝိဝေကသီသဘာရ (တိ) [ဝိဝေက + သီသ + ဘာရ] နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ပဓာနတာဝန်ရှိသော။ ဝိဝေကပဗ္ဘာရန္တိ ဝိဝေကသီသဘာရံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဝိဝေကသုခ (န) [ဝိဝေက + သုခ] ကင်းဆိတ်-ဆိတ်ငြိမ်-ခြင်းဟူသောချမ်းသာ-- (က) နိဗ္ဗာန်။ (ခ) ဖလသမာပတ်။ (ဂ) စိတ္တဝိဝေက။ (ဃ) ကာယဝိဝေက, စိတ္တဝိဝေက ၂-ပါး။ (က) ဣမံ ဥဒါနန္တိ ဣမံ ဝိဝေကသုခါနုဘာဝဒီပကံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ တတ္ထ သုခေါ ဝိဝေကောတိ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတော ဥပဓိဝိဝေကော သုခေါ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၀။ (ခ) အနုတ္တရံ ဝိဝေကသုခ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇) န္တိ ဖလသမာပတ္တိသုခံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၆၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။ (ဂ) ပဝိဝေကရသံ ဝိဇာနိယာတိ ကာယဝိဝေကသံဝဍ္ဎိတဿ စိတ္တဝိဝေကဿ ရသံ သဥ္ဇာနိတွာ၊ ဝိဝေကသုခံ အနုဘဝိတွာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ (ဃ) တထာ ဧကောတိ ဘိက္ခုပိ ဧကော အဒုတိယော ဝိဝေကသုခမနုဗြူဟေန္တော သုခံ ဝိဟရတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆၀။

ဝိဝေကာဓိမုတ္တိ (ထီ) [ဝိဝေက + အဓိမုတ္တိ] ဝိဝေက ၃-ပါး၌-နှလုံးသွင်း-စိတ်ညွတ်-ခြင်း။ ပစ္ဆိမေန ဝိဝေကာဓိမုတ္တီ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၉၆။ ဗဟိဂါမေ ဝိဝိတ္တောကာသေ ဝသန္တဿ အာကိဏ္ဏဝိဟာရာဘာဝတော ကာယဝိဝေကာဒီသု အဓိမုတ္တိ တပ္ပေါဏတာ ဝိညာယတီတိ အာဟ " ပစ္ဆိမေန ဝိဝေကာဓိမုတ္တိ " န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၇။

၂၇၉၈၇

ကျမ်းစာအုပ်မဟာဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်

လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်စေရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ

ပညာသံဝတ္တနိကကုသိုလ်ပြုကြသော မဟာဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

ပြည့်စုံညွန့်ကုမ္ပဏီ

ငွေကြာရုံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း

တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသော်။ ။